

892. H. 11-6

68. 10 9. 13
Sac. Joseph Romanelli C.S.A.
18th *Mariae*

Digitized by Google

IN HOC QUARTO VOLUMINE

HÆC CONTINENTVR.

ARISTOTELIS de Physico auditu libri Octo, ex optimis codicibus castigati: ac in summas, & capita diuisi. Quibus addita nuper fuit Simplicij lectio in libro Septimo, a textu decimo vsque ad vigesimum primum, diuersa ab ea, quæ passim legitur.

AVERROIS in eos Proœmium, antea quidem difficillimum, nunc autem ad maximam redactum facilitatem, tum ex Iacob Mantini noua translatione, tum ex antiqua castigatissima.

Commentaria in eisdem magna, simul cum ipsius textu, ex plurium, antiquorum, doctissimorumq; virorum collatione exemplarium emendata, ac non parum claritatis adepta.

Expositio media super Tres primos libros, Iacob Mantino interprete: super reliquos vero Quinque morte præreptus, eam intactam reliquit.

Quamplurimæ figuræ, proprijs insertæ locis, mirabili confectæ artificio.

M. Antonij Zimare super hos libros contradictionum Solutiones.

Eiusdem de primo cognito, Quæstio.

Summarum ac Capitulorum Index.

Index

INDEX SVMMARVM,

AC CAPITVM LIBRORVM,

qui in hoc volumine
continentur.

Summe ac Capita Primi libri de Phyfico Auditu.

Verrois Proœmium,
duplici illustratũ tra-
lacione, Antiqua s. et
Mantini. fol. 1. B

Summa Prima.

De modo procedēdi in hac scientia. f. 5. G

De proposito huius scientiæ. ibidem.

De generibus demonstrationum quæ in
hac scientia fiunt. Cap. 2. 6. H

De modo ordinis doctrinæ. Cap. 3. 7. E

Summa secunda.

Antiquorum opiniones de principiis
naturalibus examinat, easq; de-
struit. 8. H

De opinionibus antiquorum circa princi-
pia. Cap. 1. ibidem.

Ex dictis opinionibus quæ nam à Phyfico
destrui vel non destrui debeant. Ca-
pit. 2. 9. F

De opinionibus non naturaliter loquen-
tium. Cap. 3. 11. M

De confutatione syllogismorum pro iam
dictis opinionibus. Cap. 4. 15. I

Summa Tertia.

Sermo fit cum illis qui circa principia
suum proprium commiserunt errorē. 20. L
Antiquorum de principio materiali nar-
rantur opiniones, eorumq; opinionis red-
ditur causa. Cap. 1. ibidē.

Rationes afferuntur contra asserētes prin-
cipia esse infinita. Cap. 2. 22. M

Summa Quarta.

De numero principiorum rerum na-
turalium. 26. I

De contrarietate, ac pluralitate principio-
rum. Cap. 1. ibidem.

De numero principiorum naturalium se-
cundum veritatem. Cap. 2. 30. E

Duo dūtaxat esse principia probatur, ma-
teriam. s. et formam, priuationem autē
principiū esse per accidens. Ca. 3. 34. E

Antiquorum dubitationes solvantur per
ea, quæ de primæ materiæ essentia pro-
bantur. Cap. 4. 41. H

De incorruptibilitate materiæ, et quod est
ingenita. Cap. 5. 46. G

Summæ, ac Capita Secundi libri de Phyfico Auditu.

Summa Prima.

De natura est sermo, et quot modis
naturæ dicatur. 47. L

De Natura. Cap. 1. ibidem.

De iis quæ naturam habent. Ca. 2. 49. K

De rebus secundum naturam, et natura-
libus. Cap. 3. et 4. 50. B

Quod Natura est quid per se notum. Ca-
pit. 5. 50. C

Quot modis dicatur Natura, et quid na-
turæ nomine potius dignum sit, materia
ne an forma. Cap. 6. et 7. 50. I

Summa Secunda.

De differentia Naturalis, et Mathé-
matici. 53. K

De differentia inter Physici, et Mathe-
matici contemplationem de eadem Re,

✠ ¶ ✠

Index

Quomodo magis peccant qui ponunt formas naturales à materia expoliatas, quàm Mathematici, qui tantummodo in tellectione separant. Cap. 1. & 2. ibidē.
Naturalem non considerare formam sine materia. Cap. 3. 2. L

Summa Tertia.

DE causis, & earum in plura membr. a diuisione. 59. D
Quot, quæue sint cause. Cap. 1. ibidem.
De casu, & fortuna. Cap. 2. 63. K

Summa Quarta.

Ostenditur quòd omne agens, agit propter finem. 75. H
De causa finali. Cap. 1. ibidem.
Ad quam causam necessitas in rebus naturalibus referatur. Cap. 2. 82. A

Summæ ac Capita Tertij libri de Physico Auditu.

Summa Prima.

AD naturalem pertinet tractare de accidentibus communibus rerum naturalium. 85. E
De Accidentibus communibus rerum naturalium. Cap. 1. ibidem.

Summa Secunda.

Quid sit motus, quot eius species, et eius definitio. 86. E
De suppositis ante motus definitionē præintelligendis. Cap. 1. ibidem.
Motus definitio ex rebus proprijs traditur. Cap. 2. 87. K
Motus definitio ex rebus communibus ostēditur. Cap. 3. 88. E

Quo pacto una, & eadem res dicatur esse in potentia, & in actu, Cap. 4. 88. H
Destruitur antiquorum opinio de motus definitione, & traditur eius definitionis difficultas. Cap. 5. 90. A
Motus an sit magis in mouente, an in mobili. Cap. 6. 91. E

Summa Tertia.

DE infinito, & quomodo reperiatur in entibus. 95. G
De Antiquorum opinionibus circa ipsum infinitum. Cap. 1. ibid.
De rationibus, quæ infinitum esse apparenter concludunt. Cap. 2. 98. M
Quot modis dicatur infinitum. C. 3. 100. e
Probatur non dari infinitum. C. 4. 100. I
Probatur dari infinitum in potentia. Caput. 5. 110. L
Datur definitio infiniti, & refellitur ea quæ Antiquorum. Cap. 6. 115. D
Redditur causa, propter quam non potest reperiri infinitum in actu, sed in potentia. Cap. 7. 116. M
Destruuntur rationes, quæ probare videntur dari infinitum in actu. C. 8. 119. H

Summa ac Capita Quarti libri Physicorum.

Summa Prima.

DE loco. 121. C
Famosæ afferuntur rationes, tum affirmantes, tum negantes locum esse. Caput. 1. ibidem
Afferuntur ea, quæ faciunt dubitare de essentia, ac quidditate loci. Cap. 2. 126. C
Quot modis dicatur aliquid esse in aliquo. Cap. 3. 129. M
Quod non potest dici aliquid esse in seipso. Cap. 4. 130. F
Solvitur

Index.

Solvitur dubium Zenonis de ipso loco. Cap. 5. 132. F

Narrantur propositiones proportionatæ, ex quibus devenimus in cognitionem ipsius loci. Cap. 6. 133. C

Traditur definitio Loci, & ex dictis propositionibus notificatur quid sit. Cap. 7. 136. A

Declaratur per aliam viam, quod definitio tradita, est definitio loci. c. 8. 139. D

Quod definitio assignata convenit cunctis corporibus simplicibus mobilibus. Cap. 9. 140. M

Solvuntur dubia circa esse loci, & notificatur quod per eius definitionem ipsorum naturam mobilium causa haberi potest eorum motus & quietis. C. x. 145. A

Summa Secunda.

DE vacuo. 147. B
Quod ad naturalem spectet considerare de vacuo, & quo ordine negantiumque; atque affirmantium vacuum rationes. Cap. 1. ibidem.

Nonnullarum opinionum vacuum esse affirmantium confutatio. Cap. 2. 150. D

Destruitur sermo probantium vacuum per motum ex ipso motu. Ca. 3. 154. H

Ostenditur vacuum non esse separatum quid a corporibus. Cap. 4. 165. D

Quod non sit vacuum corporibus imbibitum. Cap. 5. 167. C

Quod non absque ratione dubitant ponentes vacuum esse, earumque; dubitationum solutio. Cap. 6. 169. F

Summa Tertia.

DE Tempore. 173. G
Dubitat, an Tempus sit, vel ne. Cap. 1. ibidem

Queritur quid sit tempus, probaturque; ip-

sum non esse motum. Cap. 2. 175. L

Ostendit tempus quamvis non sit motus, non tamen esse sine motu, & declaratur quid sit ipsius motus, ubi datur etiam ipsius temporis definitio. Cap. 3. 177. E

Quam rationem habeat ipsum Nunc, ad ipsum tempus. Cap. 4. 182. H

Quis numerus sit, qui in definitione temporis accipitur, ex quo, nonnullorum in ipso tempore redditur causa. C. 5. 186. C

Quid sit in tempore esse, quæ sint ea quæ sunt in tempore, & quæ non sunt in tempore, tempusque ut motum ita & quietem mensurare. Cap. 6. 189. B

Quo pacto ipsum Nunc, continuat tempus, deque alio significato ipsius Nunc, & quid hæc significant. s. aliquando, iam, nuper, quondam, & repente, & quod tempus corruptionis per se magis, generationis autem magis per accidens est causa. Cap. 7. 195. L

Omnem mutationem esse in tempore ostendit. Cap. 8. 200. A

Quædam adducuntur dubitationes circa ipsum tempus, & earum solutiones. Cap. 9. 201. F

Summæ ac Capita Quinti libri de Physico Auditu.

Summa Prima.

DE ptibus subiectivis motus. 206. L
Distinguitur motus per se, à motu per accidens, et à motu secundum partem. Cap. 1. ibidem.

Quot modis aliquid dicatur in aliud mutari. Cap. 2. 210. F

In quot, & quibus predicamentis reperitur proprie motus, & quot modis dicatur immobile. Cap. 3. 213. L

Summa

Index

Summa Secunda.

DE unitate, & pluralitate motus. 222.G

Quid sit simul, quid separatim, quid tangere, quid luter, quid Consequenter, quid Coniugum, et quid continuū. C. 1. ibi. Quotupliciter dicatur motus unus, et quis proprie unus, quinē plures. C. 2. 226.g

Summa Tertia.

DE contrarietate motuum, & quietum. 235.E

Quis motus, cui motui opponatur. Caput. 1. ibidem.

Quae quies, cui motui, & cui quieti opponatur. Cap. 2. 239. D

Proponuntur nonnullae circa praedicta dubitationes, solvanturq. Cap. 3. 241.G

Summae ac Capita Sexti libri de Physico Auditu.

Summa Prima.

DE motu, quod non componitur ex indivisibilibus. 246. H

Nullum continuum ex indivisibilibus componi. Cap. 1. ibidem

Ad divisionē magnitudinis, sequi divisionem Tēporis, et e contra. Ca. 2. 252. C

Finitum, & infinitum eodem pacto inueniri in magnitudine, & tempore. Caput. 3. 257. D

Summa Secunda.

Motum non momento, sed tempore mensurari, similiter & quietem. 261. L

Ipsam Nunc indivisibile esse ostenditur. Cap. 1. ibidem.

Quod in ipso Nūc, nihil nec mouetur, nec quiescat. Cap. 2. 263. I

Summa Tertia.

DE diuisione ipsius motus. 265. F

Indivisibile moueri non posse. Caput. 1. ibidem

Quotupliciter diuidatur ipse Motus. Caput. 2. 267. E

Easdem esse diuisiones ipsius temporis, ipsius motus, ipsius moueri, eius quod mouetur, & eius in quo sit motus. Caput. 3. 269. K

Summa Quarta.

DE ordine partium motus. 271. M

Nō dari primum, sed ultimum motus. Cap. 1. ibidem.

Ea quae sunt in motu sese precedere. Caput. 2. 278. M

Definito et infinito in motu. C. 3. 285. F

Eodem pacto esse in eo quod in Quietem tendit, & inquiete, ut etiam in motu, quod. s. non detur in eis primum. Caput. 4. 291. C

Summa Quinta.

Consuetat errores quosdam, circa ipsum motum. 295. E

Soluit rationes Zenonis, motum auferentes. Cap. 1. ibidem.

Excludit errorem, quod impartibile moueat. Cap. 2. 301. B

Nullam magnitudinem esse infinitā. Caput. 3. 304. A

Summae ac Capita Septimi libri Physicorum.

Summa Prima.

DE eo quod mouetur, quod necesse ē habere motorem. 305. L

Demon-

Index

Demonstratio probans omne quod mouetur, ab alio moueri, quamuis non apparet ipsum mouens. 306. A

Demonstratio probans quod omne quod cessat à motu, per cessationem alterius ab alio mouetur. 307. B

Summa Secunda.

Omnia mota in loco reduci ad primum quod mouetur, quod à motore qui est in eo mouetur, nec esse processum in infinitum in mouentibus & motu. 308. B

Demonstratio ostendens per deductionem ad impossibile quod non proceditur in infinitum in mouentibus & motu. scilicet quia infinitum moueretur in finito tempore. 310. A

Summa Tertia.

Primum mouens simul esse cum eo quod ab eo mouetur. 312. G

Lationis, alterationis & augmenti motus est simul cum motore, & eo quod mouetur. Cap. 1. ibidem.

Quod ea quæ patiuntur à sensibilibus patiuntur, cum prius sine probatione acceptum fuerit, quodque in parte anime sensitiva est alteratio, in alijs autem minime. Cap. 2. 317. M

Summa Quarta.

Vtrum omnis motus habeat cum omni motu comparationem. 315. B

Quis motus, cui motui sit comparabilis. Cap. 1. ibidem.

Quo pacto mouentia, & quæ mouentur proportionem inter se habeant in motu. Cap. 2. 334. C

Summa ac Capita Octauæ libri de Physico Auditu.

Summa Prima.

DE sempiternitate motus. 338. B
Propriam de sempiternitate motus sententiam comprobatur, ubi multa de Antiquorum interserit opinionibus. Caput. 1. ibidem

Soluit rationum apparentiam motum non esse constructivum. Cap. 2. 352. D

Summa Secunda.

Quod primus motor sit penitus immobilis, perpetuus, et unus. 355. b
Diuisionem examinat rerum omnium quo ad motum & quietem, probatque nec omnia quiescere, nec omnia moueri continue. Cap. 1. ibidem.

Omne quod mouetur ab aliquo moueri. Cap. 2. 363. L

Quod necesse sit deuenire ad primum aliquod, quod vel sit immobile, vel moueat se ipsum. Cap. 3. 372. I

Quod & si perueniamus ad primum se ipsum mouens, necesse tum sit deuenire ad mouens penitus immobile. Caput. 4. 379. H

Primum mouens esse perpetuum & unum, ipsumque nec per se, nec per accidens moueri. Cap. 5. 385. D

Summa Tertia.

An detur motus continuus, & quis motuum sit primus. 394. L

Lationem esse ceteris motibus priorem. Cap. 1. ibidem.

Quod motus alij à Latione non sunt continui. Cap. 2. 400. A

Nullam lationem nec rectam neque etiam reflexam

Indēx

*reflexam, aliquam siue reſtam, siue cir-
cularem posse esse perpetuo continuam.*

Cap. 3. 403. C

*Quod motus solus circularis possit esse
continuus. Cap. 4.*

416. G

Quod circulatio primus sit motuum.

Caput. 5. 418. L

Summa Quarta.

Primum motorem indivisibilem esse,
non impartibilem, nullamq; pror-

sus habere, magnitudinem. 413. C

F I N I S.

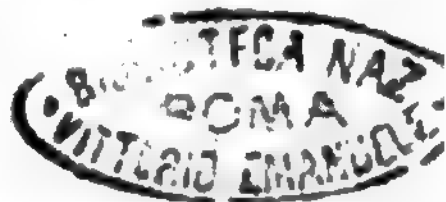
Index Medię expositionis Auer-
rois, super tribus libris de Phy-
sico Auditu, summis ac ca-
pitibus iam nota-
tis respon-
det.

ACVTISSIMI INTERPRETIS

AVERROIS CORDVBENSIS
IN LIBROS PHYSICORVM ARISTO.

PROOEMIUM.

*Duplici illustratum translatione, antiqua scilicet castigata, &
aucta, necnon Iacob Mantini Hebraei, viri doctissimi
nunc primum in lucem edita.*

ANTIQA TRANSL.

B

Intentio mea in hoc sermone est glossare librum Arist. qui dicitur de auditu naturalis: quia à nullo expositorum edita est

glossa completa super singulis verborum Arist. nec ab Alex. verborum explicatio cognita est, nisi super partem primi, & super secundum, quartum, quintum, sextum, & septimum: & quod habet super partem octavi non est Alexandri.

Primum vero secundum usum glossatorum, dicentium in principio libri octo capitula, scilicet Intentionem libri, Utilitatem, Ordinem, Divisionem, Proportionem, Viam doctrinae, Nomen libri, Nomen auctoris, dicam & ego: licet plura ex istis possint intelligi ex prooemio libri: sicut in subsequentibus ostendemus.

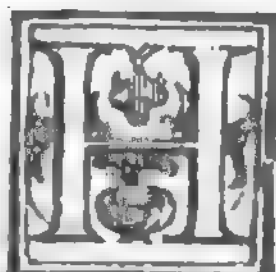
Vide scilicet
1. primi
phy. i. fine.

Intentio
scilicet naturalis.

Dico itaque quod intentio scientiae naturalis in summa, cuius iste liber est pars, est cognoscere causas spec-

MANTINI TRANSL.

E

Vius libri propositum est exponere librum de physico auditu: cum nulla adhuc integra expositio alicuius ex

positorum ad litteram visa nobis fuerit. quod vero hucusque vidimus ex Alexandri exponere fuit aliquid in primum, secundum, & quartum, quintum, sextum, atque septimum librum: immo quaedam pars in sextum librum non sunt verba Alex.

Consentaneum tamen esse videtur ut praeposamus quaedam, quae solent ipsi expositores in initio suorum librorum praefari: quae quidem summam sunt octo. Primum est propositum libri: Secundum eius usus: Tercium ordo ipsius: Quartum eius partes: Quintum eius ratio ex proportionibus: Sextum est modus doctrinae: Septimum quid nomen libri significet: Octavum quis eum addiderit: & si maior pars horum sint virtute in praefatione ipsius libri: ut nos exponemus, cum illuc peruenimus.

Dicamus itaque, propositum ipsius scientiae naturalis in universum, cuius iste liber est una pars, esse scire causas Phys. cum com. Auer. A spec-

Prooemium Auerrois

G ANTIQVA TRANSL.

MANTINI TRANSL.

a 2. l. sub-
iectū dico
scdm qd
transmuta-
tur de se.
4. primi
phy.
c a. l. vltia
Eofa pria
& prim⁹ fi-
nis a Meta
phy. confy-
derantur.
Idē, meo.

H
c. 3. & 12.
c. 6.
d a. l. acci-
dentibus.
e a. l. addit
& vacuo.
Vtilitas.
f a. l. &
suba eius
ē pfectiop
scientiam
Ex hoc vī
cō. ponere
fœlicitatē
ī scientijs
speculati-
uis. s; vid

I
oppo. 3. de
aia cō. 36.
Vide con.
Zim.
p. Vide p
hoc. i. cō.
c. 2. in fine

spērū sensibiliū, & cās eorū, q sunt
eis, accidentiū : quia subiectū istius
artis non sunt nisi res sensibiles, a q
transmutantur de se, i. fm q habent
de se principium motus, & quietis.

b Et intentio h' libri ē cognoscere
de istis cās cōes oibus reb' nālibus,
s. Materiā, Formā, Finē, & Efficien-
tē, & cognoscere cās primas, fm q ē
posse sciri in hac scia, sicut materiā
primā, & mouēs primū : forma aut
pria, & finis primus c a Metaphysi-
co cōfyderantē : & cōfyderano in cō
sequentibus d cōibz oibus reb' na-
turalibus, sicut loco ē & tpe, & his si-

milibus est inquisitio naturalis.

Vtilitas eius est pars vtilitatis scie
speculatiuæ : & declaratiū est in scia
confyderante in operationibus vo-
luntarijs q esse hominis fm vltimā
perfectionem ipsius, s& substantia
eius perfecta est ipsum esse pfectū
per scientiam speculatiuam : & ista
dispositio est sibi fœlicitas, & sempi-
terna vita. Et in hac scientia manife-
stum est quod prædicatio nominis
hominis perfecti a scientia specula-
tiua, & non perfecti, siue non haben-
tis aptitudinem q perfici possit est
æquiuoca : sicut nomen hominis,
quod prædicatur de hōe viuo, & de
homine mortuo : siue prædicatio ho-
minis de rationali, & lapideo.

g Et cū hoc cōsequit cognitionē
scie speculatiuæ scia de moralitate
virtuosa. qm scietes istā sciam, cum
erunt fm ordinē naturalem, opor-
tet eos de necessitate esse virtuosos
in oibus spēbus virtutū moralium,
quæ sunt Iustitia, Temperantia, For-
titudo, Magnanimitas, Liberalitas,
Veritas, Fiducia, Māfuetudo, & alia
de virtutibus hominum.

Et

specierū sensibiliū, & cās accidentiū,
in eis existētiū : qm subiectū, de quo
hec ars confydat, scietes sensu cog-
nitā, q sc ex se transmutabiles q hnt in
se principium motus, & quietis.

Propositū vērō h' libri sciet cās
cōes cunctis rebus naturalibus, q sc
Materia, Forma, Agens, atq; Finis,
notificareq; h' ret primas cās, vtpnt
in hac scia notificari, vt est ipsa mā
prima, & primus motor : de pria ve-
ro forma, ac primo fine ad professio-
nē scie Dininæ confyderare spectat :
necnō tractare de cōsequentib' cōi-
bus cunctis rebus naturalibus, vt est l
tēpus, locus, & reliqua his similia.

Vsus autē eius est pars iuuamenti q
ipsum sciet speculatiuæ. in scia at vo-
luntaria, q, tractat de actionib' vo-
luntarijs, iā fuit oñsum qd id, qd du-
cit hōem ad suā vltimā pfectionē,
& integrā essentiā, & vt pfecte obti-
neat scias cōtēplatiuas. Qd aut hoc
sit hōis vltima fœlicitas, & vita ppe-
tua p hanc sciam satis apparet, cum
nomen hōis, qd dī de eo, q ē in scie-
tijs speculatiuis consummatio, & de
eo, qui non est in eis pfectus, aut nō
est habilis vt in eis pficiat, professio
æquiuoce dicat de ipsis : quēadmo-
dū quoq; dī hō de viuēte, & de mor-
tuo : & vt dicitur etiam de homine
rationali, & picto in lapide.

Adde et q ad cognitionē sciarū
speculatiuarū sequunt pstatissimi,
ac nobilissimi affect⁹, vel mores. nā
q has pferent scias, si fm nālē cōsue-
tudinē se hēant, pfecto oportet vt
reddant pbi ī oī gñe virtutū mora-
liū nobilium, q sc Iustitia, T pantia,
Fortitudo, Magnitudo aī, ac Libera-
litas, & Veritas, & Fides, atq; Humi-
litas, & reliq y tutes morales hūanę.

Alexan-

ANTIQUA TRANSL.

MANINIA TRANSL.

Et declarauit Alexander in proo-
mio huius libri quō sequatur scien-
tia harū virtutum ad sciām specula-
tinam. quia, cum nouerit sapiēs par-
uitatem vitæ suæ, & perpetuitatem
sempiternam, & motum continu-
um, & quod proportio suæ vitæ
ad tempus sempiternū est, sicut pun-
cti ad lineam, vel sicut minimum fi-
nitorum ad infinitum, non procu-
rabit propriam vitam, & tunc erit
fortis ex necessitate, & similiter, cum
nouerit sapiens quod mors est ex ne-
cessitate materiz, & proprie cum ha-
bet perfectionem humanam, & du-
bitauerit q̄ a perfectione expolie-
tur, tunc non est mirum, si aliquan-
do eligit mortem præ vitæ: sicut fe-
cit Socrates cum Atheniensibus:
quamuis opinetur de Socrate, q̄ nō
fuerint ei declaratæ vitæ disciplinæ
communes, & propriæ: quia voluit
ambulare in via propria cum po-
pulo.

Alexander vero in sua præfatio-
ne huius libri probat quo pacto sit
necessarium vt ex cognitione scien-
tiarum contemplatiuarum sequan-
tur huiusmodi virtutes. nam cū
sapiens norit breuitatem suæ vitæ
in relatione ad præsens esse assiduū,
ac ad motum continuum, & q̄ ea-
dem est ratio vitæ eius ad ipsum tē-
pus æternum, quæ est ipsius puncti
ad lineam, & vt verbo dicam imper-
fectissimarum rerum finitarum ad
eas, q̄ sine careant, is inq̄ maxima vte-
tur solertia vt viuatur, & sic efficietur
oīno fortis. cumq; nouerit insuper
q̄ mors prouenit ex necessitate ma-
teriz, p̄fectim cū fuerit adeptus hu-
manā p̄fectionem, tunc non time-
bit mortem: immo hoc t̄m pertere
facit eum, nepe q̄ caret sua p̄fectio-
ne: quam, cum adipiscitur, nihil p̄-
hibet quin aliquando existimet præ-
eligendam esse ei mortem vitæ:

Vt Socrates se gessit cū Atheniēsi-
bus: licet posset quis opinari q̄ So-
crates erat expertus viarum doctrinæ,
tum communium, tum propriarū:
nam studebat profiteri ea, quæ sunt
propria vulgo.

Adhæc, cū sapiens ipse norit quo
que se esse priuatū p̄fectione, tunc
nihil interest siue viuatur, siue moria-
tur: immo p̄ligenda est ei mors. no-
tū aut̄ est q̄, cū ipse moleste ferat se
carere huiusmodi p̄fectione, tūc
nullus ali⁹ erit finis suę fortitudinis,
q̄ q̄rere huiusmodi p̄fectionem.

Neminē p̄terea later q̄ professo-
res huius sciæ debent esse iusti, ac tē-
perati: Iusti quidē: quia, cū cogno-
uerint naturā æquitatis, quæ in sub-
stantia entiu reperit̄, q̄rent assimilari
illi nāq̄, & sequent̄ illam formā.

A ij Tem-

Oppositum
hō velle
philoso-
phus. 3. E-
thic. cō. 3.
vide cont
Zam.

C Et similiter, cum sciuerit quod p̄-
fectionem habere nō potest, erit ei
mors præeligenda super vitam. &
manifestum est, cum dubitauerit
sapiens se nō esse perfectum, quod
eius tristitia nō erit, nisi propter de-
fici hanc perfectionem ab ipso.

Vide. 1.
Met. 1. c. 1.
* Aliq̄ ei⁹
audacia
non erit,
nisi in ac-
quirendo
hanc per-
fectionem

Iterum oportet sapientes esse ius-
tos, & temperantes. Iusti: cum scino-
rint naturam iustitiæ existentem in
substantia rerum, tunc amant simi-
lari illi naturæ, & acquirere illam
formam.

Prooemium Auertois

ANTIOVA. TRANSL.

Temperantes: cum sciuerint indignitatem voluptatum, quia non sunt de dispositionibus necessarijs esse hominum, nedum de perfectionibus ipsorum, sed sunt consequentia ex necessitate materiae, de seipsis eijcient voluptates omnino, & erunt temperantes, & mansueti, & mantenebunt leges diuinas, & imitabuntur ordines naturales.

Et manifestum est qd debent esse Liberales, cum sciant essentiae pecuniae vilitatem, & quod studiositas in ea est vnum de desyderijs praeter naturam.

Similiter debent esse Magnanimi, & amantes veritatem in operationibus, & dictionibus ipsorum, cum aliis consequentibus eis ex virtute humana.

Dubium. Si autem dicatur quod esse non testatur super hoc, quia plures, qui gloriantur in his scientijs: hoc tempore, non sunt tales.

Solutio. Dicatur quod hoc accidit eis, propter dispositionem innaturalem, quae eos ad talem consensum deduxit: & ista dispositio est declarata exercitijs in disciplina practicae.

Et signum super hoc, quod accidit eis extra naturam, est qd inuenimus Alexam. & alios, dicentes qd sapientes virtuosii fuerunt in tempore suo. * & cum aliquis perscrutatus fuerit de hac dispositione, inueniet nullam aliam huius rei causam esse, nisi qd illa perfectio, cui subiiciuntur assuetudine hominum, in qua nutriebantur, valde est remota ab hac perfectione. sed non solum hoc accidit eis, sed et quod ex consuetudine, in qua nutriebantur, credunt qd haec perfectio est valde vilis:

* a. l. sapientes vero tempore huius quia a cetera te gentius viles habetur, & principes existimant quod nobis digni regere ciuitatem, nec digni se esse

MANTINI. TRANSL.

Temperati vero: quoniam, cum nouerint imperfectionem ipsarum cupiditatum voluptuosarum, easque non esse necessarias ad hominis perpetuitatem, longeque minus ad ipsarum perfectiones, imo esse res, quae sequuntur ex necessitate naturae, ipsae manifeste, tunc procul eas propiciet, atque depellent, maximeque eas odio, & abominatione prosequuntur. & sic efficiunt temperati, amplectentes diuinas leges, sequentesque naturalia instituta.

Constatque eos reddi meliores, ac Liberaliores alijs, cum despiciant pecuniarum aestum, cognoscantque eius ignobilitatem, & quod vni solertia ad eum acquirendum est quod egrediens limites naturae.

Constatque ipsi pro eo esse Magnanimos diligentes veritatem in suis verbis, & actionibus, & in relijs alijs probitatibus, & virtutibus humanis, quae non debent eis.

At, si quisquam dixerit hoc dictum non correspondere veritati: quoniam nos videmus his nostris temporibus oppositum habere in his, qui se iactant obtinere hominum scientias.

Ad hoc scire debes quod hoc contingit propter quandam affectum non naturalem, qui induxit eos ad huiusmodi deliberationem quod quidem est notus illi, qui fuerit tantisper exercitatus in scientia practica, seu actiua, atque de ea fuerit perscrutatus.

Quod autem hoc, quod accidit eis, sit res non naturalis, indicio est id, quod Alex. atque alij dicunt, nempe sapientes esse viros probos, virtutibusque praeditos: quia etate sua erat hoc sapientibus consuetum. quod si hoc diligenter inuestigaueris, nihil perfecto aliud inuenies, nisi quod illa perfectio legum, cum a pueris, atque ab ipsa consuetudine se inclinatur, est de se remota ab hac perfectione. neque hoc tamen eis accidit: sed sunt opinati ex ipsa educatione quod haec dignitas, & perfectio sit vilissima, & imperfecta, accedens quoque pro-

ANTIQUA TRANSL.

eorū secre-
tarij, & p-
ximis: sapiē-
tes tūc exi-
stimant qd
hec vilitas
ex scia ac-
ciderit eis:
& p hoc
declinant
nā a scia
dispos op-
nūs isti?
& declinat
vlt ad vo-
luptates.
& hanc di-
spolūries

dialecticis
accidit. et
go scdm
nā sequū-
tur eos v-
tutes, & sc
cū dū acci-
des sequū-
tur eos vi-
tia pp so-
cietatē ho-
minū tps
huius.

Ordo. Idē
1. met. c. 1.
& 4. c. 2.
35.

vilis: & hoc non accidit eis ex lege,
sed ex corruptentibus eam.

Accidit igitur istis hominibus, cū
incipiunt speculari illum modū per-
fectionis, cui subiecti erant, sed cum
desperauerunt peruenire ad hāc p-
fectionem, & viderunt omnes ho-
mines contemnere eam, & credere
qd expectantes eam non debent esse
pars ciuitatis: aut credunt cum hoc
qd omnia dicta de hac perfectione
forte sunt similia dictis de illa pri-
ma perfectione, quam expulerunt,
illam, in qua nutriebantur: & tales
sunt plures istius temporis, scilicet il-
li, qui modice speculationem attin-
gunt: tunc omnino declinabunt ad
appetitus, & accedit eis dispositio in-
naturalis, adeo qd non dicentur esse
pars ciuitatis omnino: quoniam cū
eis non potest fieri contractus ciui-
lis, neq; amicitia humana, neq; vti-
litas alterius, sed omnes actiones eo-
rum sunt ad seipsum: & ideo philoso-
phia in hoc abhorretur. & iam exi-
uimus à nostra intentione, ad quā
reuertimur.

Ordo autem huius libri est qd iste
liber est primus librorū positorum
ab Arist. in sciētia naturali, quia res
naturales diuiduntur ad diuersas na-
turas: & cum diuersantur in eo, qd
est proprium vnicuiq; eorum com-
municant tamen in rebus commu-
nibus existentibus in eis. & propter
hoc diuiditur cōsyderatio huius ar-
tis in duas partes. Prima est cōsyde-
ratio in rebus communibus omni-
bus

MANTINI TRANSL.

pse floresit ipse: hoc autem accidit
eis nō pp legē, sed ppeos, q eā vitu-
perāt, & accusant. Huic igitur gene-
ri hominum cōtingit, cū aggrediunt ip-
sam speculationē, vt vituperēt illud
genus perfectionis, cui erāt inclinati. sed
cū ipsi remaneāt in ea re, i q fuerūt
educati, nepe parū sunt pni illi pfe-
ctioni: & putāt se ipsefectos esse, ppea
q homines vituperāt eos, & ipsos non
esse dignos, vt ciuiles vocēt, existimāt
neq; dignos esse, vt inter minimos co-
rū vnus ipso. cōnumeret, vt cū eis
associet. & cū nō sperēt ampli⁹ attin-
gere huiusmodi pfectionē, opinā-
tur qd id, qd dī de hac, non sit abūse
ei, qd dicebat de illa pīa pfectione,
quā expulerūt, postea qerāt i ea edu-
cati. & hoc sit vtpm nfo tpe: videli-
cet qd plures eorū tradūt se hoc tpe
arti logicę, q tm sē ad voluptates in-
clinati: ac accidit eis res maxime p-
ternaturalis ita, vt nō sint digni esse
ps Reip. vilo pacto: q nulla actio
ciuilis oīno vere pcedit ab eis: neq;
vlla humana amicitia, nullaq; vtili-
tas alteri ab eis puenit: s; eorū actio-
nes oēs vñ reē pba in aīo eorū. hīc
fit vt hac tēpestate nfa ij, q sciam p-
fiterē, sint i opprobriū, & maximo
vitio affecti iudicent. sed iā reuertē-
dum est ad id, vñ digressi sumus.

Quod vero ad ordinē libri attinet,
is qdē liber est primus librorum ab
Arist. positorū, q in scia nāli legunt.
qm, cū res nāles diuidāt i varias na-
turas, q qdē naturę, licet differāt i
ter se p ea, q sunt propria vnicuiq;
earū, tñ adhuc cōicant inter se in re-
bus vniuersalibus, quas obtinent.

Ideo oportet vt pīo diuidat con-
sideratio huius artis in duas partes. In
Prima cōsyderat de his reb⁹ vñb⁹

A iij cunctis

Proemium Auerrois

ANTIQUA TRANSL.

bus rebus naturalibus: Secunda est consideratio in rebus proprijs unicuique generi naturalium diuersarum. & ista pars secunda diuiditur secundum numerum diuersorum generum. & propter hoc fuerunt libri positi in hac arte plures, sicut accidit in Logica, & alijs artibus speculatiuis.

Idem 1. phy.
c. 4. & clar.
ius. 57. &
2. de anima. 1.
& 34.

Causa autem, quare pars communis est prior partibus proprijs, sunt tres in his artibus. Prima est quod commune est notius naturaliter proprio apud nos: Secunda quod idem in disciplina non erit pluries iteratum.

H Tertia quod propositiones visitate in hac scientia erunt primae, & propriae. verbi gratia, qui demonstrat in triangulo angulos esse aequales duobus rectis demonstrat hoc per propositiones primas: qui autem demonstrat hoc in triangulo diuersorum laterum, vel aequalium laterum, tunc propositiones, quibus utitur, non erunt primae. similiter qui demonstrat essentiam primae materiae homini, vel animali, vel alijs rebus particularibus. propter hoc oportet praepone re partem communem propriae, sicut librum Priorum, & librum Perihermenias ante Posteriora, & Dialecticam, & alias.

Dialia.

Diuisiones autem huius libri sunt octo sermones: & quilibet sermo partitur in partes maiores, & minores, & maiores in minores partiuntur. & nos narrabimus istas partes in proemio cuiuslibet sermonis.

Pro-

MANIUS TRANSL.

conclis rebus naturalibus: in Secda vero tractat de reb' proprijs unicuique generi naturalium diuersarum. & hec pars adhuc secunda diuidit in numerum generum diuersorum. & ob hanc causam in hac arte reperiunt plures libri positi, quib' accidit veluti id, quod accidit arti Logicae, & alijs artibus.

Verum pars cois in his artibus anteponit in hac doctrina partibus proprijs per tres causas. Prima est, quia coe notius est natura apud nos, quam proprium: Secunda, ne in ipsa doctrina accadat repetitio: nempe ut eadem res cois pluries repetat. Tertia, ut pro-

positiones, quae fiunt circa hoc, sint primae, atque propriae. ut, exempli gratia, qui demonstrat triangulum simpliciter habere angulos aequales duobus rectis, is profecto vult demonstratione, quae constat ex propositionibus primis: sed qui demonstrat hoc de inequilatero, vel aequalitero triangulo, tunc propositiones eius non erunt omnino primae.

pari quoque ratione si quis demonstrat hominem, vel animalem, vel aliquid aliud particulare obtinere primam materiam: his utique rebus oportet ut pars cois, & vltis praecedat proprias, & particulares, ut praecedat liber Priorum, & liber

Perihermenias librum Posteriorum, & librum Topicorum, & reliquos quoque libros. Partes vero eius sunt octo, quae in octo libris positae sunt: & quilibet liber diuiditur in magnas partes: & illae magnae in minores: & quae minores in exiguae: & quaeque non diuiduntur primae partes: & quaeque definit diuisio in plures quam tres partes: & hoc totum iuxta naturam rei, de qua tractatur. & quandoque aliquae res exposcunt ut ingrediantur suas diuisiones per ordinem doctrinae:

quas

In Libros Physicorum

4

ANTIOVA TRANSL.

MANTINI TRANSL.

D

Proporlio ... Proportio eius oibus sciētijs speculatiuis, s. comparatio scientiæ naturalis est fm proportionem partis ad totum. quia sciē speculatiue sunt duobus modis: [vnus est propter exercitium, sicut Mathematica:] alius pp perfectionem, propter quā ipsum exercitium est: & est scientia Naturalis, & Diuina.

a. l. m. h. u. p. p. f. n. e. ad. ex. er. ciū. & s. t. Mathema. tice. scilz. vide. l. cor. 4. j.

Proportio aut istius libri ad sciētiā naturalem est sicut proportio elementorum rei ad re: quia iste liber comprehendit res, q̄ sunt principia, & radices vles illorum, de quibus vult alloqui naturalis.

Via doctrinæ huius libri sunt species doctrinæ vlitatæ in hac sciētia: & sunt modi omnium disciplinarum, s. demonstratio signi, & demonstratio causæ, & demonstratio simpliciter: quamuis signum, & causa sint plus vlitata in hac scientia: & aliquando est vlitata demonstratio simpliciter.

a. l. & ma. neries di. sciplinæ di. uisionis & definitio-

ma, & en. thymema. tū. & exē. pli. & idu. ctionis: q̄a. vū istorū. quinq; vti. tur. ar. t. Quo dif. ferat indu. ctio dial. ectica, & de. mianā. vid. l. prio. rū. c. 1. & in. l. phys. com. j.

Et maneries disciplinæ, quæ fit in definitione diuisionis, & inductionis, & exempli: quia vnoquoq; istorum trium vtitur ars demonstratiua secundum modum datum in Posteriorib: sed * vus, quo vtitur exemplo, & inductione, est alius ab vso, quo vtitur Rhetorica, & Dialectica.

Nomen

quas quidem partes nos enumerabimus in p̄fatione vniuscuiusq; libri.

Rō vero eius, seu p̄portio, s. sciē naturalis ad reliquas sciēas speculatiuas, est rō partis ad totum. quia duplex est genus sciēarū speculatiuarū: vnū est, qd̄ vt p̄lm ponit ad vsum, & sunt ipsæ sciē Mathematicæ: alterū vero, qd̄ inter ipsas p̄fectiones cōnumerat ob quas, s. fit ipse vus: q̄, & quidē ē ipsa sciē Nālis, & Diuina.

At rō huius libri ad ipsam nālem sciēam est rō, vel proportio elementorū rei ad ipsam rem: nā hic liber continet ea, q̄ se hñt veluti principia, & vles radices ad ea, quæ professor huius sciētiæ vult tractare.

Modus aut doctrinæ, qui in eo fit, est ex generibus doctrinæ, quæ in hac sciē fieri solent: qui quidem sunt modi oīum doctrinarum triū generum dem̄ationū, nēpe signorum, seu demonstrationū quod est, & demonstrationū pp quid, necnō demonstrationū absolutarum, vel simpliciter: licet in hac arte maior pars dem̄ationū, q̄ in ea fiunt, sint demonstrationes qd̄ est, & pp qd̄: raro enim fiunt in ea demonstrationes absolutæ: contra id, qd̄ fit in ipsis Mathematicis, in quibus s. fiunt vt p̄lm demonstrationes simpliciter, & absolute. Vti insup eo mō doctrinæ, q̄ fit p̄ definitionē, & eo, q̄ p̄ diuisionē, & eo, q̄ p̄ enthymema, & eo, q̄ p̄ inductionē, & eo, q̄ p̄ exēplū. his etenim quinq; modis oībus vtunt ipsæ artes dem̄atiuæ, eo pacto, quo in lib. Posteriorū traditū fuit. sed hæ alio mō vtunt exēplo, & inductione, q̄ vtaf ars Dialectica, & ars Rhetorica: vti. n. ars Dialectica inductionē, & ars Rhetorica exēplo.

A iij Quid

Prooemium Auerrorij

G ANTIQVA TRANSL.

Nomen huius libri est audit⁹ naturalis, siue sermo naturalis: sed, cū acciderit sermoni q^d audiatur, mutatum est loco sermonis auditus, secundum trāsumptionem, & alternationem, propter delectationem, & extraneitatem existēte in verbis mutatis, secundum quod delaratum est in Rhetoricis. & appropriat hoc nomine, quamuis sit commune toti huic arti: quia iste liber est principium, & radix totius istius artis. & vocatur pars nomine toti⁹: quia est in potentia omnes partes: sicut elementum est in potētia omnia generata ex eo.

Nomen
authoris. Nomen authoris est Aristoteles,
filius Nichomachi, sapientissimus
Græcorum, qui composuit alios libros in hac arte, & in Logica, & in
Confilie. 3.
cō. cō 68. Metaphysica, & ipse inuenit, & compleuit has tres artes.

Inuenit. quia quicquid inuenitur scriptum ab antiquis in hac sciētia non est dignum, quod sit pars hui⁹ artis, nec ambiguitas etiam, nedum q^d principia essent.

Com-

M ANTE NI TRANSL.

Quid aut nomen eius signet, intelligit q^d ē ipse p^r auscultationē physicam, o^ronē physicā: sed cū contingat o^ronem fieri p^r auscultationem, ideo vsus est vocabulo auscultationis, vice o^ronis, p^r modū metaphoræ, & transmutationis, p^r consonantiā, & dissonantiā, q^d fieri solet iⁿ primis dictionibus, vt in libro Rhetoricorum explicatū fuit. at indidit ei hoc propriū nomē, licet sit cōis toti huic arti: quia hic liber ē fundamētū, & principalis radix huius artis: iō pars vocat^r noīe toti⁹: q^a virtute est oēs ptes: quēadmodū e^stū ē virtute oēs res, quæ ex ipso oriuntur.

Author vero huius libri ē Arist. filius Nichomachi, manifestissime scīæ apud græcos, notus, q^d fuit quoque author reliquorū librorū, qui iⁿ hac arte habent^r, ac eorū, q^d in arte Logica reperiunt^r, nec nō tractatū qui in scīa Diuina inueniunt^r. ipseq^{ue} fuit inuentor harū triū artū, nēpe artis Logicæ, & scīæ Diuinæ, ac Naturalis scīæ, easq^{ue} ipse perfecit.

Q^d aut ipse eas adiuerit patet. quia, si quid fuit dictū de his rebus ab aliquo alio p^rter ipsum, nō debet recipi p^r aliquo principio harū artū, neq^{ue} p^r aliqua parte: Imo, si q^d reperit^r ab alijs dictū de hoc, non debet pro dubio produci in his artib⁹, longe q^{ue} min⁹ dignū est vt recipiat^r pro p^ricipio earū. & hoc satis patet in suis libris, vbi facit verba de ipsis, proponendo eorū verba in his tribus: nec non ex libris, q^d nunc reperiunt^r ei ascripti, licet sint admodū pauci, maxime constat. nā postq^{ue} notuere libri, huius viri, libri p^rdecessorum eius fuerunt abnegati, & aboliti. Inter libros vero, qui fuerūt ante

In Libros Physicorum

5

ANTIQUA TRANSL.

MANINI TRANSL.

A

Compleuit. quia nullus eorum, qui secuti sunt eum usque ad hoc tempus, quod est mille & quingetorum annorum, nihil addidit, nec inuenit in eius verbis errorem alicuius quantitatis.

Laudes Arist. vid. 2. cor. c. 1. & B 1. de gloria. c. 18. & 3. mete. viii expō media, & 3. de anima. c. 4 & 12. m. c. 14.

Et talem virtutem esse in indiuiduo vno miraculosum, & extraneū existit. & hęc dispositio, cum in vno homine reperitur, dignus est esse diuini magis, quā humanus.

Et quoniam nos complenimus capitula præcedentia ad hunc librum & compendiose exposuimus illi, qui vult intelligere verba libri huius, ad exponenda verba libri iam transire debemus.

C

te ipsum aditi in his rebus per viā doctrinæ proximiores sunt libri Platonis: & si pauca admodū sint ea, quæ in eis continentur, in relatione ad illa quæ in libris huius sapientis continentur, quæ et sic pauciora in vna sciā, quā in alia.

Quod autē ipse præfecerit ipsos satis constat: cū nullus posteriorū ei⁹ usque ad præsentē tempus, quod sunt ferē mille & quingenti anni, potuit quicquid addere his, quæ ipse tractauit: neque aliquid impugnare, quod sit alicui⁹ momenti, vel considerationis.

Inueniri autē hoc in vnicō indiuiduo est alienū, ac maxime miraculū. Hæc autē, cū reperiuntur in aliquo viro, debent potius ascribi diuino statui, quā humano: & ideo antiqui vocabant eum diuinum.

Et postea quæ fuerunt quæ breuiter exposuit hæc octo intentiones, quæ sunt veluti pludia illi, quæ desiderat intelligere id, quod ipse dicitur in hoc suo libro, consentaneū est aggredi expositionē vniuscuiusque librorum eius.

In hoc primo libro physicæ auscultationis primū ei⁹ propositum est inuestigare quid sit prima causa materialis, cōis cunctis entibus naturalibus: & continet tres summas.

In Prima summa agit de rebus, quibus præfatus est hunc suū librum. In Secunda tractat de opinionibus antiquorum, quas habebant de hoc principio earumque destructionibus. In Tertia ponit opinionē suā de hoc principio. Prima summa continet tria capita. In Primo capite ponit propositū hui⁹ sciæ. In Secundo de generibus demonstrationū, quæ in hoc libro fiunt, agitur. In Tercio de modo ordinis doctrinæ, quo præcedit in hoc libro, & in sequētib⁹.

Aristotelis

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITU

LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois Cordubensis Commentarijs.

SVMMAE PRIMI PHYSICORVM.

A Tex. primo vsque ad 6. ostenditur quis sit modus procedendi in scientia Naturali.

A 6. vsque ad 31. refelluntur vetustiores, qui non naturaliter sunt loquuti.

A 31. vsque ad 41. infinita principia ponentibus contradicuntur.

A 41. vsque ad 60. ostendit naturalium rerum principia esse tria.

A 60. vsque in finem de materia prima disputatur ac de priuatione.

SVMMA PRIMAE.

De modo procedendi in hac scientia.

De Proposito huius scientiae. Cap. 1.

Quoniam cognoscere, ac sciri cōtigit circa oēs methodos, quae sunt principia, aut causae, aut elementa,

ex horū cognitione: tunc. n. putamus cognoscere vnūquodq; cū eas primas cognouerim⁹, & principia prima, & vsq; ad elementa: manifestū est qd & ea, qd sūt circa principia sciē, qd de natura ē, primū determinār tēādū.

Quoniam dispositio certitudinis, & sciē in oibus vjs, habentibus principia, aut causas, aut elementa, non acquiritur nisi ex cognitione istorū: credimus. n.

in vnaquaq; rerum ipsam scire, cū sciuerimus causas eius simplices, & prima principia eius donec perueniamus ad elementa eius: manifestum est quod in sciā naturali ē oportet primò quærerere determinationem principiorum eius.

Incipit hunc librum a cā pp quam fuit cōsideratio huius sciē in cognitione cārum rerū naturalium, & dixit. Quoniam dispositio. idest. quia declaratū ē in posterioribus qd dispositio sciē certae i oibus artibus demonstratiuis, cōsiderantibus de rebus habētibus cās, vel vnā quatuor causarū, aut plures vna, aut oēs, non acquirit nisi ex cognitione causarū. Et non intēdebat p sciām, & certitudinē synonyma: qm nomina synonyma non vsitantur in sciētia, & doctrina demonstratiua:

M Nota synonyma non vsitantur i doctrina demonstratiua. Idē 4. ph. c. 129. & 1. cor. c. 1. Quo nomina synonyma vsitari qant i doctrina demonstratiua vide pulchre Aue. in c. 45. sed quatuor ph.

sed intendebat dispoñem sciē certę: scia. n. certa est scia perfecta. Scia. n. alia est perfecta, & est illa, quę est p cām, alia est imperfecta, & est illa, quę est sine causa. Et intendebat p vias artes speculatiuas, quę dicuntur vię: quia considerans in eis vadit ex determinatis rebus ad res indeterminatas per res determinatas. Et dixit habentibus principia, aut causas, aut elemēta. quia artium speculatiuarū, aut suarū partium sunt qdā, quę considerant de rebus simplicibus carētibz principijs: & hec est dispositio scię considerantis de proprijs principijs, & primis cuiuslibet artis, vel entis. Et dixit principia, aut causas, aut elementa, pp diuersitatē modorū quatuor carū. & intendebat per principia in hoc loco causas agentes, & mouētes, & per causas fines, & p elementa causas, q̄ sunt partes rei, s. materiā, & formā. & vtitur hoc noīe principium proprie, & similiter hoc nomine causa, q̄a sunt noīa synonyma, cū vñt cōiter. & sic, vt mihi vñ, exposuit Alexā. Et intendebat Arist. per hūc sermonē docere q̄ non oēs artes considerant de oībus causis, sed quēdā considerant de cā formali tantū, s. Mathematicę, & quēdā de tribz causis, s. efficiente, formali, & fine, & est scia Diuina, & qdā de quatuor causis, & est scia Naturalis. & quia hoc non fuit manifestū in hoc loco, induxit sermonē in formā dubitationis, & d. habentibus principia, aut causas, aut elementa. i. qm̄ idem sequit, si ponat q̄ illę res habeāt principia agentia, aut finalia, aut elementaria, aut oīa. & impossibile est vt hæc coniunctio, aut, sit sicut copulatiua: nam dispositio certę scię in-

uenitur in rebus habentibus causas D quasdā perfectam illarū causarum, sicut inuenitur in habentibus omnes causas. Et, cū posuit hanc propositionem, induxit testimonium ad verificādum illā, q̄ ferē induxit in posterioribus Analyticis, & d. credimus. n. in vnaquaq; rerū, & c. i. & signum eius, qd diximus, q̄ dispositio scię certę de aliquo non acquiritur nisi ex cognitione causę eius: qm̄ omnis, qui dicit se scire aliquid, non dicit hoc nisi qm̄ sciuit illud p suas omnes causas p̄pinquas, & remotas: & hoc inuenitur in oī, qui aliquid scit in veritate, aut fm estimationē: & q̄ in ista propositione conueniunt oēs considerantes, adeo q̄ et Sophistę, vt dixit in posterioribus. D. d. cum sciuerimus causas eius simplices. & intendit, vt mihi vñ, causas existentes in re, primas, nō cōpositas, & sunt prima materia, & vltima forma: quę. n. sunt p̄ter primā materiā, & vltimā formā cuiuslibet rerū naturalium sunt materię cōpositę, & formę cōpositę. D. d. & prima principia. & intendit, vt videtur, per prima principia primas causas, quę sunt extra rē, s. primū agens, & vltimū finē oīum rerū. D. d. donec pueniamus ad elemēta eius. & intendit hic p elementa causas existentes in re, p̄pinquas, & eēntiales. Et innuit p hoc, qd dixit, qd doctrina ordinata ē incipere a cognitione carū primarū rei cognoscēdę pfectę, deinde intēdere ad cognitionē aliarū carū remotarū fm ordinē, donec perueniamus ad causas p̄pinquas. & fm hoc vtiť hoc noīe cā, & elemētum alio mō ab eo, quo vsus ē illic pri°, fm suū morē i habēdo modicā solitudinē de nobis.

Et,

Primo po-
steriorū. c.
cōs.
Vid cōsile
2. Ph. c. 10.
& 1. cor. c.
1. & 5. Me.
c. 29. & 1.
Phy. c. 82.
Opposi. 12.
Me. c. 6. &
3. Met. c. 3.
vbi hñq. vñ
tim° finis
omniū re
F
rū a Met.
cōsiderat
Vide cōl.
Zim.
Vid cōsile
5. Me. c. 12
& 1. 2. phy.
c. 72. & 38

Phyficorum

G Et cum posuit hanc maiorem propositionem in hoc sermone dicentem quod scientia certa de rebus habentibus causas, & elementa non acquiritur nisi ex cognitione causarum, & elementorum eorum, dimisit minorem propositionem, & induxit conclusionem, quam intendit per hunc sermonem, & dixit. manifestum est quod in scientia naturali, &c. i. manifestum est: quoniam ex hoc sequitur quod qui vult largiri scientiam de natura, oportet ipsum prius quærere determinationem causarum rerum naturalium habentium causas, & elementa. Et

H ille sermo componitur sic. Omnia naturalia habent principia, causas, & elementa: sed habentia causas, principia, & elementa non sciuntur nisi ex cognitione causarum, & elementorum: ergo omnia naturalia non sciuntur nisi ex cognitione suarum causarum, & elementorum.

De generibus demonstrationum, quæ in hac scientia fiunt. Cap. 2.

Innata autem est ex notioribus nobis via, & manifestioribus ad manifestiora naturæ, & notiora: non enim sunt eadem & nobis nota, & simpliciter. Quapropter necesse est ad hunc modum procedere ex immanifestioribus quidem naturæ, nobis autem manifestioribus ad manifestiora naturæ, & notiora:

Et via ad illa est de rebus notioribus, & manifestioribus apud nos ad res, quæ sunt manifestiores in natura: illa enim, quæ sunt cognita apud nos, non sunt illa, quæ

sunt cognita simpliciter. Et ideo oportet nos ire per hanc viam, & venire de rebus, quæ latentiores sunt apud naturam, & manifestiores apud nos, ad res, quæ sunt manifestiores, & notiores apud naturam.

Cum declaravit quod oportet Naturalem largiri cognitionem causarum, & elementorum, incepit declarare viam inducentem ad cognitionem causarum rerum naturalium, & naturam demonstrationum largientium causas rerum naturalium, & d. Et via ad illa. i. via, inducens ad cognitionem causarum rerum naturalium, est de propositionibus acceptis ex rebus posterioribus in esse, quæ sunt notiores, & manifestiores apud nos, ad conclusiones priores in esse, quæ sunt notiores, & manifestiores apud naturam, & latentiores apud nos: & est modus demonstrationum, qui dicitur signum. Et, cum declaravit naturam demonstrationis, qua utitur hic, reddit causam, & dixit. illa enim, quæ sunt cognita apud nos, &c. i. & causa in hoc, quod via, per quam itur in hac scientia, debet esse a rebus posterioribus in esse ad res priores in esse, est quia illa, quæ sunt cognita apud nos in rebus naturalibus, non sunt illa, quæ sunt cognita simpliciter, id est naturaliter: quod est contrarium in Mathematicis: illa enim quæ sunt cognita in illis simpliciter, & sunt causæ priores in esse, sunt cognita apud nos. Quia igitur naturaliter procedimus de scito apud nos ad ignotum, si contigerit ut notum apud nos sit notum apud naturam, tunc demonstrationes

Idem de aia. c. 12. & 33. Idem fra in hoc prio. c. 6. 17. & 7. m. c. 10. & 11. c. 61.

M

Idem 7. me. c. 10. & 3. c. 61. & 1. de aia. c. 10. Documentum.

nes

Anes datæ in hac scia erūt demones
 Hec p; qd cause, & esse: & si contigerit ut no-
 sic demio ta apud nos non sint nota apud na-
 simplr, & turā, quæ nō sunt priora in esse, sed
 qd signi posteriora, tunc demonstrationes
 demio. i. datæ in hac scia erūt de numero si-
 Vidēcōlū 2. cor. c. 35. gnorū, non demones simplr. Et,
 & ibi ē in cum notificauit qd via in hac scia
 uenies qd sit demio est incipere à rebus notioribus apud
 cāctm, seu nos, & intendere ad res notas apud
 pp qd. Vi naturā, & ignotas apud nos, & qd i-
 de p hoc poſtē est aliter in hac scia incedere,
 & 8. phyl. c. 65. exē in cepit declarare qd per hanc viam
 plū cōue op; in hoc libro ire, s. qd op; ipsum
 nēs de de cōſyderare de hoc, qd est de rebus
 mīratione cognitis apud nos, procedendo ad
 causæ cōh. B. res cognitās apud naturā, quæ sunt

causæ quæ sit, & d. Et ideo oportet
 nos, & c. Deinde demōstrauit quæ
 sint illa, quæ sunt cognita apud nos,
 & latentiora apud naturam, & quæ
 sunt illa, quæ sunt cognitiora apud
 naturam, & ignotiora apud nos.

Sunt autem primum nobis
 dilucida, ac manifesta confusa
 magis: posterius autem ex his
 nota fiunt elementa, & princi-
 pia hīs, qui diuidunt hæc.

Et illa, quæ primò sunt apud
 nos euidentia, & manifesta sunt
 mixta, s. composita propriè: de-
 inde in postremo efficiuntur no-
 bis ex istis elementa, & princi-
 pia manifesta.

Dicit & illa, q̄ sunt cognita apud
 nos primò de reb' naturalibus, sunt
 composita causata ab elementis, &
 illa, q̄ sunt ignota apud nos natura-
 liter, sunt causæ cōpositorū. sed pos-
 sibile est ex rebus compositis, i. ex
 consequētibus earum cognoscere

Cōposita
 sunt notio-
 ra apud nos
 q̄ sunt cō-
 lde 1. cor.
 c. 61. Qua-
 re cōq̄ nāq̄
 necesse est.

causas: adeo qd ex hoc erunt notæ
 illæ causæ, ex quibus cōponunt. cau-
 sæ autem sunt notiores apud natu-
 rā: q̄a natura facit cōposita ex cau-
 sis. vnde vñ qd causæ sunt notiores
 apud illā: sicut est dispositio in re-
 bus artificialibus cū artifice, s. qm̄
 causæ sunt cognitiores apud illum.
 si igitur nos ageremus res natura-
 les, tunc causæ essent notiores apud
 nos: sed, quia nos nō habemus age-
 re eas, ideo dispositio in eis apud
 nos est contraria dispositioni in re-
 bus artificialibus.

De modo ordinis doctrine. Cap. 3.

QVapropter ex vñibus ad
 singularia, pcedere oportet.
 totum. n. fm sensum
 notius est: vñ autem to-
 tum quoddam est: multa enim
 comprehendit, vt partes, vñ.

*Et ideo oportet procedere de re-
 bus notis vniuersalibus ad parti-
 culares. vniuersum. n. notius est in
 sensu: & vniuersale est aliquod
 vniuersum: vniuersale. n. continet
 res plures, tanquam partes.*

Cum declarauit qd causa, pp quā
 debemus ire in hac scia de postero-
 ribus ad priora, est quia semper debe-
 mus ire de illo, qd est notum apud
 nos, ad illud, quod est ignotū apud
 nos, narrauit qd pp hanc cām, s. ire
 de notiori apud nos ad latentius,
 oportet incipere in ordine doctri-
 næ à cognitione cārum vñum, &
 accidētium vñū, & d. Et ideo oportet
 procedere, & c. i. & cā, pp quam
 fuit necesse vt demones huius sciz
 fuerint signa, & est ire de notiori
 apud nos ad latentius, oportet etiā
 nos

E
 Videcōlū
 Zim.
 Vide opp.
 2. Post. 21
 vbi d. qd à
 singlarib'
 ad vñā o-
 portet p-
 cedere.

Idē 1. d.
 1. a. c. 2.
 h. 33. lē
 1. a. m. h.
 orio. 1. d.
 17. d. 7. 8.
 c. 12. d.
 2. c. 6.

M

Idē 7. m.
 c. 10. d.
 c. c. 61.
 1. d. 21. d.
 10.
 Documē-
 tum.

Phyſicorum

G nos procedere in doctrina de rebus
vſibus ad particulares. Et intendit
per vſia vniuerſaliſſima ſubſtrata,
q̄ poſſunt inueniri in iſtis reb⁹ rerū
naturalium, ſ. de cauſis, & accidentib⁹:
qm̄, quanto magis vſe fuerit cōius,
tāto magis cōtinebit. Et ex hoc ſer
mone declarat q̄ intentio iſtius li
bri eſt loqui de rebus [vſibus cōib⁹
oib⁹,] quæ conſtituuntur p nām.

†A. l. vſib⁹
omnium.
Quæ ſunt
res vſes ol
bus nālib⁹
cōes vide
in plogo
com.

H Et cum d. particularia, nō intēdit
īdiuidua, ſed vltima ſpecies, aut illa,
quæ ſunt quaſi vltimæ ſpecies. Et,
cum declarauit modum ordinatio
nis doctrinæ in hac ſcientia, & eſt q̄
oportet procedere de illo, quod eſt
magis cōe, ad illud, quod eſt magis
propriū: quia illud, quod eſt magis
cōe, eſt notius, quemadmodum via
demonſtrationis in hac ſcientia per
hanc cauſam neceſſe fuit ire de po
ſterioribus ad priora: incepit dare
cauſam, pp quam fuit neceſſe vt vſe
intelligibile ſit notius particulari,
quod eſt ſub illo, & dixit vniuerſum
enim, &c. id eſt res vſes ſunt notiores
apud intellm q̄ particulares, ſ. ſpēs:
quia vſe aſſimilatur īdiuiduo com
poſito: & cōpoſitū eſt notius apud
ſenſum. i. quēadmodum iſtud vni
uerſum eſt notius apud ſenſum, qd̄
eſt quaſi principium fidei, q̄ ſimpli
cia, quæ ſunt cauſæ illius vniuerſi, ſ.
demonſtrati, ſiſt vſia ſunt notiora
apud intellectum q̄ particularia: vſe
enim eſt aliquod vniuerſum, cum
contineat multa. quia igit ita ſe ha
bet ad intellectum, ſicut cōpoſitū
particulare ad ſenſum, ideo diſpoſi
tio vſis apud intellectum eſt diſpoſi
tio particularis apud ſenſum, cauſa
igitur in hoc, q̄ via demonſtratio
num in hac ſcientia ſunt de compo
ſitis ad ſimplicia, & in hoc, q̄ princi

Idē infra:
c. 1. & 2. de
Al. c. 1. &
34. & 2. de
Gene. tex.
com. 51.

pium doctrinæ eſt de rebus vſibus, &
eſt; qm̄ vniuerſum demonſtratum
eſt notius apud ſenſum q̄ partes ei⁹,
& vſe eſt notius apud intellm q̄ pro
prium. Et, cū declarauit q̄ vſe aſſi
milat vniuerſo cōpoſito demon
ſtrato, dedit modū ſimilitudinis, &
dixit vniuerſum enim cōtinet mul
tas res, ſicut partes. i. vſe .n. continet
multas ſpēs, q̄ ſunt ſub eo, ſicut par
tes rerū cōpoſitarū īdiuidualiū.

Patiuntur aut hoc idem quo
dammodo & nomina ad ratio
nem: totum enim quoddam, &
indiftincte ſignificant, vt circu
lus: definitio aut ipſius diuidit
in ſingula. Ac pueri primū qui
dem oēs viros patres appellant,
& matres ſcēminas: poſterius au
tem determināt horū vtrunq̄.

Et iam accidit hoc idē quoquo
modo omnibus apud definitiones:
ſignificant enī aliquod vniuerſum
non determinatum: v. g. hoc nomē
circulus, definitio eius diſtinguitur
per particularia. Et puer exiſti
mat in principio omnē virum, quē
videt, eſſe patrem eius, & omnem
mulierem eſſe matrem eius: dein
de in poſtremo diſtinguit, & de
terminat vtrunq̄.

Cum declarauit cauſam, propter
quā vſe eſt notius particulari, quod
eſt ſub eo, incepit docere q̄ pp hāc
cauſam illud, qd̄ ſignificat nomen,
eſt notius apud nos q̄ illud, qd̄ ſigni
ficat definitio apud intellectū. & d.
Et accidit ſiſt hoc idē, & c. i. & pp
hāc cām accidit ſiſt eis, q̄ ſignificant
noīa apud illa, quæ ſignificāt defini
tiones,

nones, scilicet quoniam illa, quae significant nomina, sunt notiora eis, quae significant definitiones. D. d. significat enim aliquid uniuersum, & c. i. & c. in hoc, quod illa, quae significant nomina, sunt notiora definitionibus, est, quoniam nomen est aliquid uniuersum, & est species nominata: & illud uniuersum non est distinctum: ut hoc nomen circuli, quod significat uniuersum indistinctum, definitio vero eius, quae est figura plana, intra quam est punctus, a qua omnes lineae exeuntes ad circumferentiam sunt aequales, est uniuersum distinctum, & determinatum per elementa, ex quibus constituitur circulus, scilicet genus, & differentia. & hoc intendebat, cum dixit distinguere per particularia. vocat enim elementa species, & particularia causas indiuidui uniuersi. Et dicit quomodo. quoniam illa, quae significant, scilicet nomina specierum, assimilantur vti inquantum continet causas, ex quibus constituitur species, & differunt ab eo, in eo quod vltimum continet species. vltimum ergo est aliquod uniuersum specierum: & illud, quod significat nomina, est aliquid uniuersum, diuisum autem in causas, ex quibus constituitur species. uniuersum vero in rei veritate est indiuiduum, compositum, demonstratum: & sunt partes in rei veritate, quae sunt partes indiuidui: & sunt illae, de quibus dixit quod sunt notiores in sensu quam causa. & ex hoc, quod istud uniuersum est notius apud sensum causis, est causa in hoc, quod vltima intellecta sunt notiora apud intellectum quam suae partes intellectae: siue illae partes sunt species, aut causas: & si est causa in hoc, quod res posteriores in esse sunt notiores apud nos quam causae. Et queret aliquis quod hoc, quod dixit, quod illa, quae sunt primo euidenter notiora apud nos, & c. & hoc, quod dixit post, & accidit hoc idem in nominibus

apud definitiones, non sunt idem: quoniam impossibile est ipsum intelligere per res mixtas compositas indiuidua demonstrata: cum ex istis non procedatur ad elementa, & principia intellecta: non enim sunt partes syllogismi: sed procedit ad illud ex specie composita non ex indiuiduo. ergo ista est dispositio speciei apud suas causas, & dispositio eius, quod significat nomina apud illud, quod significant definitiones. quomodo igitur posuit hic alium modum? Ad hoc autem dicamus quod in primo sermone fecit comparationem inter species, & suas causas secundum fidem, & dixit quod species compositae apud nos sunt notiores suis causis, & quod ex istis speciebus procedimus ad cognitionem causarum mediantibus accidentibus existentibus in eis. in hoc autem sermone fecit comparationem inter species, & causas suas secundum imaginationem, & dixit quod illud, quod significant nomina, sunt notiora apud nos, quam illud, quod significant definitiones. Sunt igitur tres modi compositionis, scilicet compositio speciei ex suis causis: & compositio generis ex speciebus: & utraque istarum compositionum est notior apud intellectum quam suae partes: tertia autem compositio est compositio indiuidui ex suis partibus, scilicet quae sunt secundum sui qualitatem: & ista compositio est notior apud sensum quam suae partes: & eo quod ista compositio est notior apud sensum, ideo illi duo modi compositionis sunt notiores apud intellectum. Et idem non est remedium ipsum intelligere per hoc, quod dicitur & illa, quae sunt apud nos manifesta, sunt mixta composita secundum duos modos compositionis, scilicet compositionem indiuidui, & compositionem speciei indiuidui enim compositum, licet non sit principium in doctrina demonstratiua, tamen

* A. l. similes.

Prima solutio.

E

Tres modi compositionis.

F
† Quae sint partes secundum qualitatem. Vide. 4. Phy. c. 20. & 3. Coel. com. 12.
* a. l. quantitatem. Secunda solutio. Vide pro hoc in secundo Po. in fine.

Physicorum

G tamen est principium acquisitionis
A Lilius. *vñs, quod est principium demonstra-
 tiuæ. Et, cū declarauit qd cōe est no-
 tius apud nos q̄ propriū, quēadmo-
 dum compositum est notius simpli-
 cibus suis, dedit testimoniū sup hoc,
 & dixit Et puer existimat, &c. i. si-
 gnū eius, quod cōe est notius apud
 nos, q̄ propriū, est, quia videmus cō-
 prehensionem cōem præcedere pro-
 priam cōprehensionē. infans enim
 in principio cōprehensionis existi-
 mat oēm virum esse patrē, & omne
 mulierē esse matrem: & cum vigo-
 ratur intellectus suus, cognoscit pa-
 trem inter ceteros viros, & matrem
 inter ceteras mulieres. Iste igitur
 est prologus libri: & continet inten-
 tionem, & ordinem eius, & modum
 doctrinæ demonstratiuæ.

SUMMA SECUNDA.

Antiquorum opiniones de principijs natu-
 ralibus examinat, easq; destruit.

De opinionibus antiquorum circa
 principia. Cap. I.

I Necesse est autem aut
 vnū esse principium,
 aut plura. Et, si vnū,
 aut immobile, vt di-
 cunt Parmenides, ac Melissus,
 aut mobile, vt Physici, hi quidē
 aerem asserentes esse, alij verō
 aquā primum principium. Si ve-
 rō plura, aut finita, aut infinita.
 Et, si finita, plura autē vno, aut
 duo, aut tria, aut quatuor, aut
 fm alium quēpiam numerum,
 Et, si infinita, aut sic vt Demo-
 critus, genere quidem vnum, fi-
 gura verō, vel specie differentia,
 aut etiam contraria.

Et oportet necessario vt princi- **K**
 pium sit vnum, aut plura vno. Si
 vnū, aut immobile, vt dicunt Par-
 menides, & Melissus, aut mobile,
 vt dicunt Naturales: quidam enim
 dicunt quod primum principium est
 aer: quidam autē aqua. Si verō prin-
 cipia fuerint plura vno, aut erunt
 finita, aut infinita. Si igitur fue-
 rint plura vno, & finita, aut erūt
 duo, aut erūt tria, aut quatuor, aut
 alterius numeri necessario, quicūq;
 sit. Si autē infinita, aut erunt, sicut **L**
 dixit Democritus, eadē in genere,
 sed in figura, & in forma diuersa,
 aut erunt cum hoc contraria.

Finito prologo incepit pscruta- **6**
 ri de principijs cōibus omnium re-
 rum naturalium, & dixit Et oportet
 necessario, &c. i. & oportet fm natu-
 ram diuisionis vt principium existens
 in re sit vnū, aut plura vno: & si ali-
 quis posuerit principium esse vnum,
 tunc illud vnum aut erit nō trāsmu-
 tabile, vt dicunt Parmenides, & Me-
 lissus, qui dicunt non nāfr, quia ne-
 gant transmutationē, & motū: aut **M**
 transmutabile, vt dicunt Naturales,
 qui nāfr loquuntur. & fm naturam
 diuisionis deberent dicere & si vnū,
 aut erit finitum, aut infinitū: vt di-
 cunt Parmenides, & Melissus. sed in-
 nuit hanc diuisionē per diuisionem
 plurium principiorū, finita, & infi-
 nita. Et dixit vt dicunt Parmenides,
 & Melissus. i. si imaginati fuerimus
 qd Parmenides, & Melissus vtantur
 hoc noīe ens pro pīcipio: isti enim
 non dixerunt principium esse vnū im-
 mobile, sed ens vnū immobile. & sic
 potest

est quis intelligere per hoc no-
en ens non principium entis. & est
nucientius, ut dicit post. quo-
am, si utuntur hoc noie ens pro
incipio, tunc non possunt dicere
is esse vnu: qm principiu habet in
duo, principiu, & illud, cuius est
incipium. Et, cum iduxit modos,
nos pot dicere qui dicit principiu
le vnum, reuersus est et ad nume-
indiu oes modos, quos pot dicere
icens principia ee plura vno, (pri-
pia, quæ sunt in re, & dixit. Et, si
rincipia fuerit plura vno, &c. qm,
fuerint finita, necessario hnt nu-
merum determinatu. D. d. Et, si infi-
ita, &c. i. & si infinita, aut erunt ea-
em in genere, diuersa in forma, &
gura, aut diuersitate cotraria, aut
on contraria, Linfinita: aut erunt
ade in specie, diuersa in quantitate,
t dicebat Democritus. sed innuit
oc condidens hoc per primu, ut
st suus mos in abbreviatione. & in
sto modo est multitudo reru: mul-
itudo. n. aut est fm forma, aut fm
uantitatem. & has duas multitudi-
ies dixerunt antiqui de principiis.
& tacuit diuisionem pluriu princi-
iorum in motum, & in quietem:
nullus enim dixit plura principia
quiescentia esse: aut quia contentus
st hac diuisione in prio principio.
Similiter aut quærun & quæ-
rentes quot sunt ea, quæ sunt, ex
quibus enim sunt ea, quæ sunt,
quærit primum vtru hæc vnu,
an multa sint. & si multa, finita,
an infinita. quare principium,
ac elementum quærun vtrum
sit vnum, an multa.

Et eodem modo quærun illi, qui
quærit de entibus quot sunt. primo

enum quam perscrutentur de illis, D
ex quibus sunt entia, perscrutan-
tur de eis vtru sint plura, aut vnu.
& si plura, vtrum finita, aut infi-
nita. & sic erit perscrutatio eoru,
& de principio, & de elementis,
vtrum sint vnum, aut plura.

Dixit. Et in hunc modum inqui- 7
sitionis diuiditur pscrutatio eoru,
qui perscrutant de entib⁹ quot sint:
& sunt illi, qui utunt hoc noie ens
pro hoc nomine principium: existi-
mant. n. principia esse entia: quia so-
lummodo perceperunt materiale
principium, & non formale: quare
non fecerunt differentiã inter prin-
cipium, & ens. isti. n. perscrutantur
de entibus vtru sint vnum, aut plu-
ra: quia intendunt per hoc nomen
ens principium: & sic perscrutatio
eorum in nihilo differt à perscruta-
tione de elementis vtrum sint vnu,
aut plura: cum non differant nisi in
voce tm. Deinde dixit. prius eni q
perscrutentur de illis, ex quib⁹, &c.
i. qm isti ex perscrutatioe sua de re-
bus, quæ sunt principia entium, per-
scrutant primo de entibus vtru sint
vnum, aut plura, & si plura, vtru fi-
nita, aut infinita. & sic perscrutatio F
de ente, vtrum sit vnum, aut plura,
eadem est cum pscrutatione de pri-
cipio, aut elemento, vtru sit vnum,
aut plura.

Ex dictis opinionibus quantum à Physico
destrui, vel non destrui debeat. c. 1.

I Taq si vnum, atq immobi-
le sit id, quod est, consydera-
re, non est de natura specula-
ri. Ut enim & Geometra non
ampli⁹ est ratio ad eum, qui de-
struit principia, sed aut alterius
Phy. cu co. Auer. B est

Antiq pce-
perunt so-
lum male
principiu.
E
non forma-
le. Idem. 2
ph. c. 9. Idē
2. de aia. c.
36. & 8. c.
7. meta.

:Physicorum I

G est scientia, aut omnium cōis, sic neq; ei, qui de principijs. non. n. amplius principium est, si vnū solū, & ita vnū est. aut. n. principium cuiusdam, aut aliquorū est.

Et dico nunc quod consideratio de ente, vtrum sit vnum immobile, non est consideratio naturalis.

Quemadmodum igitur Geometra non hēt disputationē cū eo, qui negat principia Geometria: sed loqui de hoc spectat ad aliam scientiam à Geometria, aut ad sciām cōem

H omnibus scientijs: similiter Naturalis non hēt loqui de principijs an sint. non. n. erit hic principium omnino, si fuerit vnum tantū, & fuerit hmoi vnū principium. n. est alius principium, aut aliquorum.

8 Cum dixit, q; illi, qui vtunt hoc noīe ens pro principio, non differt pscrutatio eorum, vtrū ens sit vnū, aut plura à pscrutatione eorū, qui pscrutant, vtrum principium sit vnū aut plura, incepit dicere q; illi, qui vtunt hoc noīe ens pro ipso ente, & non pro principio, dicentes ipsum esse vnum, & immobile, multū distant ab eis, qui vtunt hoc noīe ens pro principio. consideratio. n. istorum est naturalis, illorū vero nō naturalis. Et dixit: Et dico nunc, &c. i. & consideratio nūc de ente, vtrū sit vnū, aut plura, & mobile, aut immobile, qm hoc nomen ens non significat ipsum principium, est pscrutatio innaturalis. D. dedit causam, & dixit, quemadmodum igitur Geometra, &c. i. qui dicit ens vnum esse, & immobile, negat principia,

quæ ponit Naturalis, s. entia naturalia plura esse, & mobilia, & habentia principia. i. composita. nam posito ente esse vnum, nō erit illic principium oīno: & silt motu ablato non

erit illic principium mouendi, s. natura. & quicunq; hoc ponit negat principia posita à Naturali: & rectū est vt cū eo non fiat disputatio: quæ admodum Geometra non disputat

cum negantibus principia Geometria: sed loqui cum hmoi hoībus p tinet ad aliam sciām, aut propriam, aut cōem oībus scientijs, s. primam philosophiam, aut artem disputandi. Et dixit: similiter Naturalis nō

habet loqui de principijs. i. similiter aut de principijs notis per se non oportet loqui in hac scientia: aut, si fuerit, erit alterius à Naturali. D. d. non. n. erit hic, &c. i. s. m. n. sermonē dicentis ens esse vnū immobile nō erit hoc principium oīno, videlicet

causa rerū naturalium. si. n. est principium, est illud, cui? est principium: quare ens non erit vnum, sed plura vno. Qui igitur dicit ens esse vnū, & immobile, negat principia cognitionis. entia. n. esse plura, & mobilia est de principijs cognitionis in hac scientia: entia aut naturalia habere principia, quæ sunt causa motus, & quietis in eis, est principium cognitionis, & esse. hoc igit nomen principium vñtatur pro ambobus. Et exposuit hic modum, ex quo sequit q; dicens ens esse vnum negat principium essentię, & cognitionis, & tacuit modum, ex quo contingit dici ens esse vnū negare principia cognitionis, & est pluralitas & motus. nam qui negat principium, negat pluralitatem, & motum: principium enī est cā vtriusq;. Et dixit: nō erit

Qui negat principium, negat pluralitatem, & motum: principium. n. ē hic, cā vtriusq;

Motu ablato auferatur nā. Idē 2. ph. 71. & ista i hoc p. 10. xj. & 8. ph. 22. & 2.

Quæ sic scilicet entia cōis oībus scientijs, q; disputat hēt

cōtra negantes principia oīus sciātū pēcularium. Vide. 3. c. 4. & 8. ph. 22.

M

et si enim dicent quod ens est unum, dedito simplex, non erit hic primum omnino, quia principium eximpositionem, & pluralitatem, ere ens esse unum exigit contra. non igitur erit hic principium, fuerit unum hoc modo, scilicet si & hoc intendebat, cum dixit: & unum homini. id est fuerit simplex. simile itaque est considerare: unum est, & ad aliam quam positionem sermonis gratiam disputare, ut Heraclitum, quis dicat hominem unum, id est esse.

per scrutari de uno, si fuerit, est simile alloqui in contrane alterius positionis, quacumque positionem, quae solummodo ex eis, quae simpliciter dicuntur, ut sermo Heracliti, aut dicentis ens unum hominem.

et per scrutatio de ente, utrum unum, aut non unum, & loqui de sit simile alloqui, & per scrutatio aliqua positione falsa, quae nullo habet rationem, sed solummodo: ut sermo Heracliti quod omnia nobilia: aut sermo dicentis omnia esse unum hominem demonstrat. non enim est differentia inter sermone dicentis omnia esse unum, & ut omnia esse unum equum, ita esse unum hominem.

ut solvere litigiosam rationem. utrumque quidem habent rationes & si, & Parmenidis: etenim accipiunt, & non syllogizant. magis autem Melissi one est, & non habens dubitationem. non inconuenienti dato alia

contingunt, hoc autem nihil difficile est.

Et assimilatur cuidam sermoni sophistico. Et hoc inuenitur in utroque sermone, scilicet Melissi, & Parmenidis: accipiunt enim falsa, & quod non sequitur ex syllogismo. sed sermo Melissi est magis vanus: & non est in hoc dubium: concessit enim in eo improbabile, & induxit super ipsum residuos sermones.

Cum dixit: quod sermo dicentium ens esse unum est de genere sermonum fictorum sophisticorum, incepit declarare primam naturam sermonis a quo acceperunt signum dicentes ens esse unum, scilicet Parmenides, & Melissus, & dixit. Et assimilatur, &c. id est sermo eorum, per quem ratiocinantur super hoc quod ens est unum, falsis est quibusdam sermonibus sophisticis: & hoc sophisma inuenit in utroque sermone, per quem ratiocinantur ambo. D. dixit accipiunt enim falsa, & non ponunt. non in suis syllogismis falsas propositiones quae faciunt syllogismum non concludere, aut simpliciter, aut illud, quod intendit concludere: & talis est sermo vanus, ut dictum est in sophistica, scilicet quia est ex falsis propositionibus, & ex mala forma. Deinde dixit, sed sermo Melissi, &c. id est sed sermo Melissi est magis vanus quam sermo Parmenidis: & non facit aliquam dubitationem: quia concessit in eo propositionem improbabilem falsam: & est quod, si ens non generatur, non habet principium: syllogismus enim eius est quod, si ens generatur, habet principium. Deinde destruxit antecedens, & concludit quod non habet principium, & per

to alia corrigunt. Idem ista. c. 11.

E 10

F

Sermo vanus est, quod est ex falsis propositionibus, & ex mala forma. Idem ista c. 11.

B ij cavit

Physicorum

Gauit in destructione cum hoc, q^d p^opositio dicens q^d ens non generat, est falsa. Syllogismus aut^{em} Parmenidis est, q^d quicq^d est p^oter ens est nō ens: & q^d est non ens nihil est: ergo ens est vnū. Iste ec^o non conclusit illud, quod intendebat concludere, cum hoc, q^d propositiones eius etiā non sunt verę, quia sunt duplices ex æquiuatione. conuenit igitur cū syllogismo Melissi in hoc, q^d est malus in materia, & forma. sed dixit in eo q^d est minus vanus: quia propositio minor in eo non est negatiua,

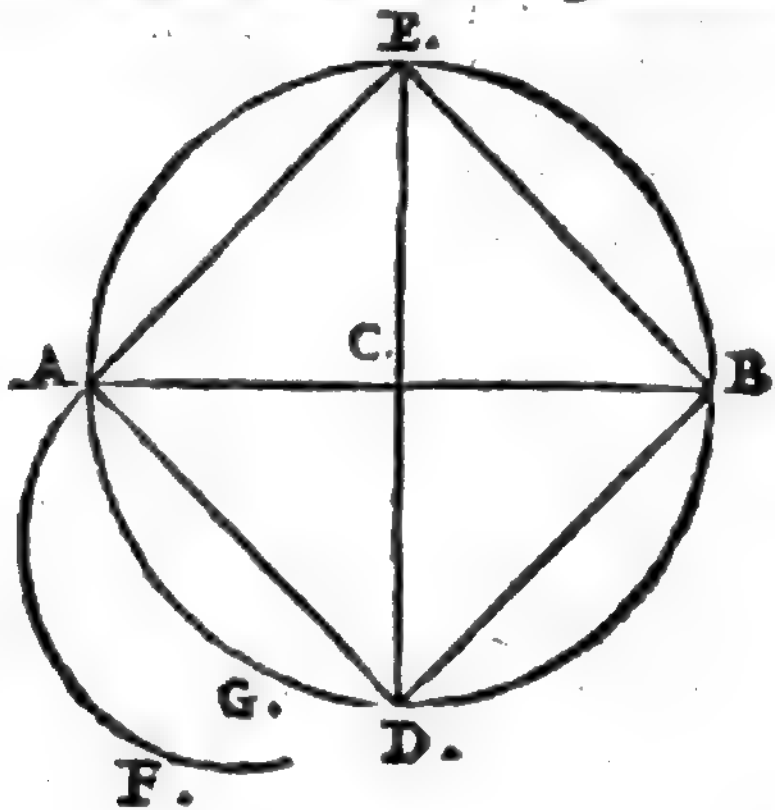
* Qñ ppò sed est infinita: * & tunc, propositio
minor est minor in prima figura erit conclu-
H dens sed non est ita de negatiua: syl-
logismus enim non concludit. & in
prima figura telligo per priuatiuam hoc, quod
syls erit dicitur quicquid est præter ens est nõ
concludens dixit quicquid est præter ens est nõ
minime at ens, * & quicquid est non ens est ni-
qñ negati hil. & ipse loquetur post in hoc, q
ua fuerit. isti syllogismi sunt sophistici, & de
Idē. i. Pri clarabit corruptionem eorum, si-
rum. c. 7. cut diximus.
* In hoc pri

Nobis autem supponatur ea,
quæ sunt natura, aut omnia, aut
quædam moveri . manifestum

est autem ex inductione. Simul **E**
autem neq; conuenit omnia sol
uere, sed quæcunque ex princi
pijs aliquis demonstrans menti
tur, quæcunq; vero non, mini
mè. vt Tetragonismum, cū qui
dem, qui per sectiones Geome
trici est dissoluere: illum autem,
qui Antiphontis, non Geome
trici est.

Nos autem ponamus quod oīa naturaliter, aut quaedam sunt mobilia. Et hoc manifestum est ex inductione, Vnde circa hoc non oportet contradicere omnibus: sed solummodo oportet contradicere eis, quorum declaratio fundata est super principia, sed sunt falsa: eis autem quæ non sunt talia, non, Verbi gratia. Quadratura circuli, quæ est secundum abscissionem, Geometer habet ei contradicere: quæ autem fit secundum Antiphonem, non habet Geometer.

Hippocratis Chij Tetragonismus.

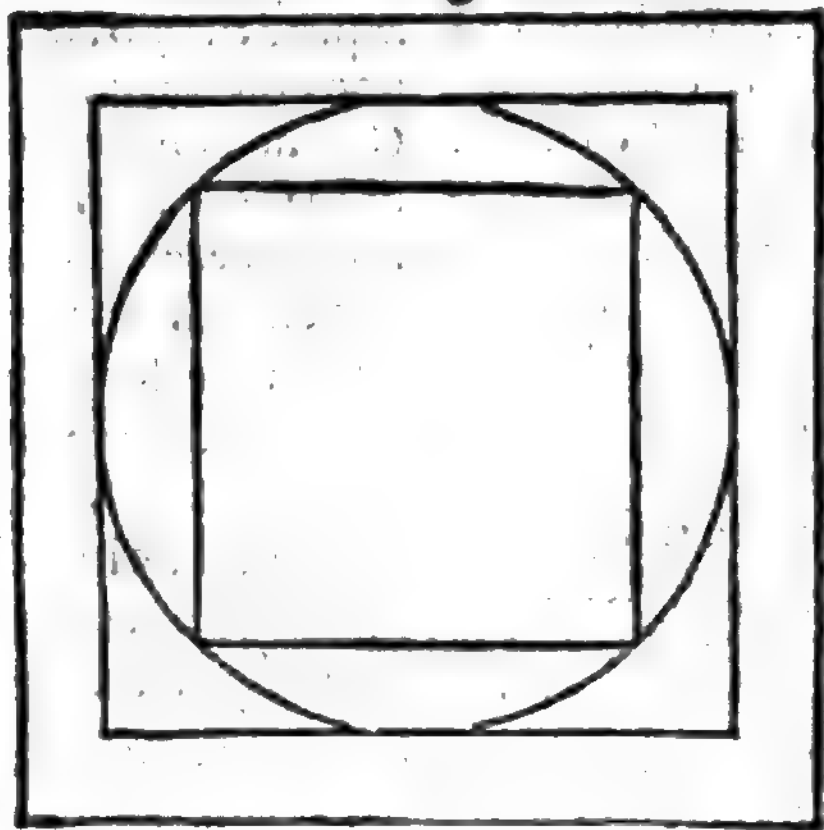
Briflonis

Liber Primus

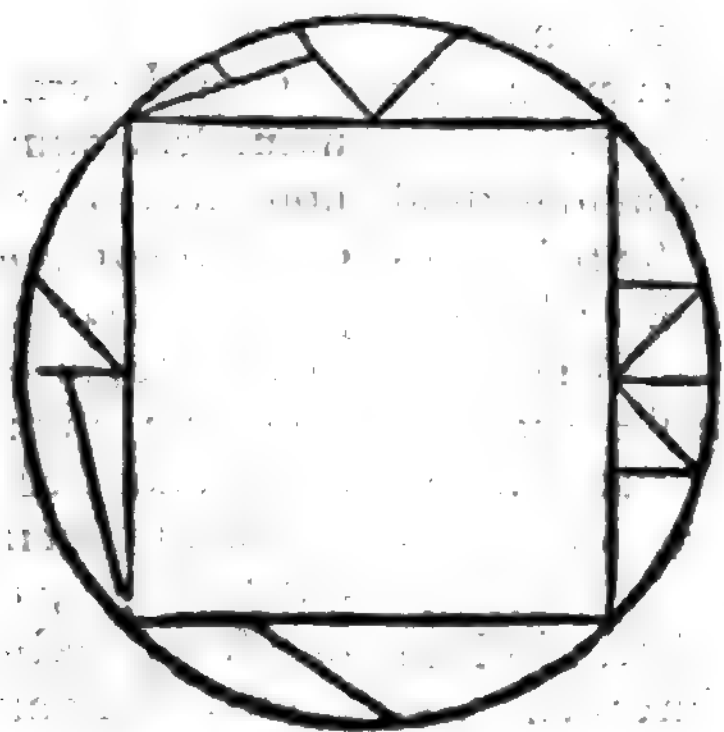
Briffonis Tetragonismus.

II

D

Tetragonismus Antiphontis.

um declarauit q̄ sermo dicens
is est vnum, & immobile, non
sermo naturalis, & q̄ naturalis
debet cōtradecere ei, dixit. Nos
ponamus, &c. i. Nos aut, cū intē
us loqui naturaliter, ponamus
io q̄ oīa naturalia, aut quēdā
mobilia. & hoc manifestū est
ductione rerū naturalium.
ixit, aut quēdam, præseruando
anima, & formis. est enim du-

bium vtrum sint mobiles aut non:
sed, licet non moueantur, tamē sunt
naturales secundum q̄ sunt in mo-
bili. aut dixit hoc, quia dubitatur de
partibus, quæ sunt apud centrū ter-
ræ, vtrum possint moueri, aut non.
Et, cum dedit causam, propter quā
posuit ista, & est q̄ consideratio ei⁹
est naturalis.* & q̄ intentio ei⁹ pri-
ma non est contradecere opinioni-
bus falsis in hac sciētia, sed determi-

Vide de
motu nāq̄
l. c. c. c. 57.
* Intentio
præ Arist.
non ē con-
tradecere
opinionibus

B iij

nare

Gnare substantias, & quiditates rerū naturalium, dedit ē secundā cām ad hoc, & dixit: & cum hoc non oportet contradicere oībus. i. & cū hoc, si posuerimus q̄ oportet artificē contradicere opinionibus falsis suæ artis, tñ nō oībus: sed solummodo debet contradicere eis, q̄ concludunt a primis propositionib⁹ illius artis, sed cū conclusione falsa: eis aut, in quibus est peccatum in ipsis principiis, non oportet contradicere. v.g. qm̄ sermo eius, qui existimauit se quadrare circulum, cum quadrauit lunares figuras, quæ sunt portiones

H circulorum, oportet Geometrā contradicere ei: quia peccauit in eis, q̄ sunt post principia. portiones. n. cadentes in circulo, licet possint facere quadrata æqualia eis, tñ non sequit ex hoc facere quadrata æqualia circulo: nam illæ portiones non consumunt circulum p̄ diuisionē. istud enim peccatum est essentiale Geometræ, & Geometer debet destruere ipsum, Antiphonti aut nō debet contradicere. qm̄, cum ille fecit in circulo figuram æqualiū laterū, & angulorum, & fecit sup̄ quodlibet laterum triangulū Isoscelem, diuidendo arcus inspicientes latera in Duo media, deducendo lineas ad extrema lateris: & sic fecit in circulo figuram æqualium laterū, & angulorū maiorem primā, cuius numerus laterum est, duplus ad numerū laterum primæ figuræ: & cum fecit ei i. hac figura illud, quod fecit in priā, inuenit etiam in circulo figurā aliā maiorem secūda: & sic existimauit, cum fecerit sic, q̄ diuisio non procedit in infinitum, sed perueniat ad figuram æqualem circulo: & cum fecit quadratum æquale huic figuræ,

existimauit q̄ illud quadratū erat æquale circulo. sed istud peccatum non erat essentiale Geometriæ, quia Geometer habet principium, & q̄ diuisio procedit in infinitum: & ideo non debet ei contradicere.

Sed, qm̄ de natura quidē, nō aut naturales dubitationes contingit dicere ipsos, forsitan quidem bene se habet aliquantulū disputare de ipsis. hēt. n. philosophiam hæc consyderatio.

Sed quia accidit quod sermo eorum est de natura, & si dubitationes eorum non sint naturales, rectum est incipere parum loqui de eis. consyderatio enim de hoc est philosophia,

Cum declarauit q̄ non oportet naturalem loqui de dubitationib⁹ non naturalibus, & voluit loqui cū eis fm̄ disputationem pp̄ utilitatem prouenientem ex hoc ei, qui incipit in hac arte, incipit declarare cām cogentem ipsum ad loquendum de hoc, & dixit. Sed quia accidit, & c. i. sed quia accidit istis duob⁹ viris loqui de naturis, vt de vacuo, & infinito, & alijs, rectum est loqui cū eis in istis questionibus disputatiue, licet nō sint naturales: qm̄ & si loqui cum eis non oportet naturalem, tamen oportet Primum Philosophū,

De Opinionibus non naturaliter loquentium. Cap. 3.

P Rincipiū aut maxime omnium proprium. qm̄ multipliciter dī id, qd̄ ē, quō dicunt dicentes vnum esse omnia. Vtrum substantiam oīa, an quanta, aut qualia: & iterū vtrū sub-

K
Geometer hēt p̄ principio q̄ diuisio p̄cedit in infinitū. Ideo 3. ph. cō. 6.

L

M

substantiam vnam oia, vt hominem vnu, aut equum vnum, aut animam vnam, tan quale, vnu est hoc, vt album, aut calidum, aut aliquid talium: hæc. n. omnia differunt multum, & sunt impossibilia dictu.

Et illud, quod est principium omnium istorum, est istud, quia ens dicitur multipliciter. quomodo igitur dicunt illi, qui dicunt oia esse vnu? Vtrum secundum quod oia sunt substantia, aut quantitates? & hoc dicitur vniuersum, aut qualitates? & dicitur vtrum oia sint vna substantia? v. g. vnus homo, aut vnus equus, aut vna anima? aut oia sint quale secundum v. g. album, aut calidum, aut aliud plurimum? omnia. n. ista multum differunt: & dicere eadem esse impossibile est.

Dicit: Et illud, quod oportet poni in loquendo de istis: opinionibus non naturalibus, est istud. quoniam, cum sit notum quod ens dicitur multipliciter de decem predicamentis, quod igitur predicamentum significat hoc nomen ens apud dicentes oia entia esse vnum? vtrum sit hoc, pro oia entia sunt substantie, aut quantitates, aut qualitates? i. vnum in substantia, aut vnum in quantitate, aut vnum in qualitate? & sic vnum secundum genus, & plura secundum speciem. aut intendunt per hoc, quod dicunt, quod omnia entia sunt vnum individuum, v. g. vnus homo, aut vnus equus: & quod omnes quantitates sunt vna quantitas secundum individuum: & quod omnes qualitates sunt vna qualitas secundum individuum, verbi gratia hoc calidum, & hoc album,

aut aliorum individuorum aliorum predicamentorum. illa enim, quae significant hoc nomen ens, multum distant: & omnia sunt impossibilia: hoc enim nomen ens aut significat genus, aut vnum individuum numero: & quomodo cumque sit, ens erit multa. Et, cum dixit ista enim distat multum, &c. * intendit intentiones, de quibus dicitur hoc nomen ens ex istis, quae numerauimus, scilicet v. g. & indiuiduum. illae enim multum differunt: & vnaquaeque earum est impossibilis.

Si enim erunt & substantia, & quale, & quantum, & hæc siue separata adinuicem, siue non, multa sunt quae sunt. Si vero omnia quale, aut quantum, siue cum sit substantia, siue cum non sit, inconueniens est. si oportet inconueniens dicere quod impossibile. nullum. n. aliorum separabile est praeter substantiam: oia namque de subiecto dñr, ipsa substantia.

Quoniam, si fuerit hoc substantia, & quale, & quantum: siue ista fuerint distincta abinuicem, aut non fuerint: entia erunt plura. & si omnia fuerint quale, aut quantum, siue substantia fuerit, aut non fuerit, hoc erit improbabile: si impossibile possit dici improbabile. nullum. n. ceterorum separatur a substantia, scilicet existens per se singularis, & distincta: omnia. n. dicuntur in subiecto, quod est substantia.

Dicit: si enim concesserint hoc esse substantiam, aut quale, aut quantum, contingit eis entia esse plura, aut secundum individuum, si

* Interiores istae, de quibus dicitur hoc nomen ens scilicet v. g. & indiuiduum, multum distant per hoc videtur 7. me. c. 57 quo oppositum nanque v. g. & pericula re. vide et 12. me. c. 27

Physicorum

G non concesserint vniuersale esse, aut fm genus, & indiuiduum, si concesserint ipsum esse: & siue ponāt ista pdicamenta separari ab inuicē, aut nō, sed qdam existere i quibusdam, vt est verum. & hoc intendebat, cū dixit siue fuerint distincta abinuicem, aut non fuerint distincta abinuicē. Et, cū declarauit hoc, & dixit: si concesserint hoc esse substantiam, & qtu, & quale, & vlt pluf q vnū pdicamentū, continget eis entia esse plura, inceptit et dicere impossibile cōtingens eis, si hoc nō concesserint, & posuerint esse aliquod ceterorum pdicamentorū pter substantiam:

H nam, si posuerint ens esse in vno pdicamento, aut ponent illud esse substantiā, aut in alio à substantia. Et dixit, & si oīa fuerint quale, &c. i. & si posuerint q p hoc nomē ens intendunt aliqd pdicamentorū post substantiam, aut quale, aut qtu: siue concesserint substantiam esse, aut non: hoc erit impossibile, & improbabile: si impossibile possit dici improbabile: contingit enim eis omnino entia esse plura. nā, si posuerint q oīa sunt qualitates tm, aut quantitates, aut vnum ceterorū pdicamentorū, tunc aut concedent substantiam esse, aut non concedent. si concedent, tunc entia erunt plura: & si non cōcedent illam esse, continget illud pdicamentum existere per se, & separari: & nullum ceterorū pdicamentorū pter substantiā pōt separari per se: sed omnia dicunt in subiecto: vt declaratum est in categorijs. & cum pdicamentum, quod intendunt per hoc nomen ens, sit in subiecto, ergo entia erunt plura.

Melissus autem quod est infinitum esse dicit, quantum itaq;

aliquid est quod est. infinitum enim in quanto est. substantiam autem infinitam, aut qualitatem, aut passionem esse non contingit, nisi fm accidens, si simul & quanta aliqua sint. Infiniti. n. rō quanto vtitur, sed non substantia, neq; quali. Si igitur & substantia est, & quantum, duo, & non vnum est quod est. si verò substantia solū sit, non infinitū est, neq; magnitudinē habebit vllā, quantum enim quoddam erit.

Melissus verò dicit ens esse infinitū: & secundū hoc ens erit aliquid quantum. infinitum. n. est aliquid collocatum in quanto. substantia autem infinita, aut qualitas, aut vbi, impossibile est vt sit, nisi per accidens: si aliqua ex eis cum eis, que sunt, habuerint quantitatem. definitio enim infiniti exigit quantitatem, & non substantiā, neq; qualitatem. Si igitur ens fuerit substantia, & quantum, erunt duo, & nō vnum. & si fuerit substantia tantum, tunc ens non erit infinitum, neq; habebit mēsuram omnino. nam, si habuerit, erit aliquid quantum.

Cum declarauit q hoc nomen ens dē intentione vli, & particulari, si indiuiduo: & q, si intenderit p illud intentionē vlem, tūc nō erit vnū, sed plura: & si intēderit p illud intentionē particulare, tunc aut erit de pdicamento su bā, aut de ceteris pdicamentis: & manifestū qm ipse est vt ens sit vnū, si intendunt aliqd indiui-

In cap. de substantia.

Ens quod infinitum.

A individui ceterorum predicamentorum
a pter substantiam, ut quod, aut quale: nam in
n diuidua ceterorum predicamentorum
n existunt in individuis subiectis: & sic ens
x saltē erunt duo, individuum accidentis
li & individuum substantiæ: incepit de
struere reliquū contradiuidens, &
est ipsum esse individuum substantiæ.
& dixit. Melissus vero dicit, &c. i. &
si dixerint quod intendunt per hoc, quod
dicunt, quod ens est vnum, individuum
substantiæ, tunc sermo eorum destrui
tur ex hoc, quod ponunt, quoniam alter eo
rum dicit ens esse infinitum, s. Melis
sus, & alter dixit finitū, s. Parmeni
des: & secundum utrumque contingit, si ens fue
rit vnum, ut sit quod vnum. infinitū
enim, & finitum sunt de differentiis
quantitatis. & hoc intendebat, cum
dixit infinitū. n. est collocatū in quod
to. D. d. substantia vero infinita, &c.
i. substantiam dici infinitā, aut qua
litate, aut ubi, aut aliquod aliorum
predicamentorum impossibile est per
se, aut secundum quod est substantia, aut ubi:
sed est possibile per accidens, cum fue
rit positū hic esse aliquid predicame
ntorum, quæ cum suo esse proprio habent
quantitatem, ita, s. quod quantitas acci
dit eis. secundum hunc modum igitur dicitur quod
substantia est infinita, aut finita. i. secundum
quod accidit ei, quod fuerit quanta: & sicut
de alijs predicamentis. Et, cum posuit
quod infinitum est proprium quantita
ti, dedit rationem super hoc, & dixit de
finitio. n. Infiniti, &c. i. quoniam defini
tio Infiniti est quantum non termina
rū. quantum igitur est genus infiniti, quia
non dicitur in definitione substantiæ, vel
eius, quod est substantia, aut ubi. & hoc, quod
dixit de infinito, intelligendum est de
finito. D. d. si igitur ens, &c. &, cum de
claratū sit quod infinitū predicatur de quā
o essentialiter, & de alijs predicamen

tis per accidens: si intendunt, cum di
cunt quod ens est vnum, substantiā, &
quantum: substantia. n. non dicitur infini
ta, nisi secundum quod est quanta: tunc
enserit duo, non vnum, s. substantia,
& quantum, secundum quod dicitur ipsa esse finita,
aut infinita. &, si intendunt substan
tiam, tunc non dicitur infinita, neque
habere mensurā omnino. si. n. haberet me
suram esset quanta necessario. & ista
contradictio est secundum sermonem,
non secundum rem.

Amplius, quoniam & ipsum vnum ^{Vnum mul}
multipliciter dicitur, quemadmodum & ^{upl. de.}
quod est, considerandum est quo
modo dicunt vnum esse omne. dicitur
.n. Vnum, aut continuum, aut in
diuisibile, aut quorum ratio eadem,
& una est ipsius quod quid erat
esse: quemadmodum merum,
& vinum.

*Et etiam, cum vnum dicatur
multipliciter, sicut ens dicitur, con
siderandum est quomodo dicunt totum
esse vnum. dicitur enim vnum aut
de continuo, aut de indiuisibili, aut
de eis, quorum ratio, qua signifi
cat quiditatem est una, ut vi
num. & merum.*

Cum destruxit propositionē di
centē quod ens est vnum, dicendo omnes in
tentiones, de quibus dicitur ens secundum famo
sitatem, quod est subiectum propo
sitionis, incepit destruere eam diui
dendo intentiones, de quibus dicitur
vnum, quod est predicatum in propo
sitione, & dixit. Et est, cum vnum dicatur,
&c. i. & quemadmodum nobis appa
ruit ex diuisione intentionum, de
quibus dicitur hoc nomen ens, quod ista pro
positio non est vera secundum aliquā earū
similiter

Phyficorum

A si apparet nobis, si diuiserimus intentiones, de quib⁹ d^r hoc nomen vnū. Et, cum dixit hoc, incepit diuidere fm quot modos d^r vnum in numero, & dixit: q^d d^r trib⁹ modis, quorū vnus est continuū. v. g. vna linea, & vnū corp⁹, & vna superficies: secundus est indiuisibile, vt pūctus: tertius vero nola, q^d significant idē fm definitionē, v. g. vinum & merū. & intendit p^r rōnem, q^d signat q^ditates, rerum definitiones.

Si igit^r continuū est, multa est id, q^d est: infinitū. n. diuisibile ē continuum. Habet aut^m dubitationē de parte, & toto. fortassis aut^m nihil ad o^ronem, sed ipsam fm seipsam, vtrū vnum, an plura sint pars, & totum. Et quō vnū, aut plura. Et si plura, quō plura. Et de partibus non continuis eadem est rō. Et si toti vnū vtraq^{ue} est, velut indiuisibile, qm̄ & ipsæ sibi p^rpsis.

Et si per cōtinuum ens est vnū, & multum: continuum. n. diuiditur in infinitum. Sed est quæstio de parte, & toto: & si non huius sermonis videtur existere per se. & est, vtrū pars, & totū sit vnū, aut plura vno. Et secundum quem modū sunt vnum, aut plura vno. Et partes ēt non continuæ, si quælibet est totius, & vnaquæq^{ue} est idē: quia non separatur ab eo: ergo necesse est, vt quædam conueniant cum quibusdam.

17 Cum diuisit intentiones, de quibus d^r hoc nomen vnū, incepit de clarare, & consyderare de vnaquaq^{ue}

earū, vtrū p^rdicet^r de ente, & dixit. Et si p^r continuum ens est vnū, &c. i. & si intendunt p^r hoc, q^d dicunt, q^d ens est vnum, quod est continuū, oportet eos concedere ipsum esse vnum quodāmodo, & plura alio mō: continuum. n. non pōt diuidi in infinitū: & sic ens non erit vnum simpl^r: est. n. vnum actu, & plura potentia, fm diuisibilitatem. Et quia etiā accidit in continuo, & in oī hñte p^rtes, vt multitudo eius nō solū sit fm diuersitatē partium à seinuicē, sed ēt fm diuersitatē partis à toto, incepit etiam q^rere hanc diuersitatem, & inducit q^onem contingētē Antiquis in hoc, & dixit. Sed est q^o, &c. i. & est hic q^o de parte, & toto pendens ex hoc sermone: & visum est, q^d, si non pendet de hoc sermone necessario, tñ est q^o perscrutanda per se. Deinde induxit q^onem, & dixit: & est vtrum pars, & totū sit idē. & si idem quō possunt dici esse idem. totum. n. v^t esse aliud à parte, & etiā, si partes d^rnt à toto, quōdñt eē aliq^{ue} totum. n. nihil aliud est q^d congregatio partium. Et, cum induxit hanc q^onem in continuo, dixit. Et partes ēt non continuæ, &c. i. & etiā in partibus rerum continuarum, & nō cōtinuarū. v. g. manu, & pede, & aliarū partium cōpositarū accidit hęc q^o: qm̄, si vnaquæq^{ue} partū est idem cum toto, quia est totius, i. non separata à toto, tunc vnaquæq^{ue} partiū erit idē toti: & sic oēs partes erūt inter se eadem: ergo & caput, & man⁹ & collū erunt idē: ergo pars non est in toto. & istud impole, q^d sequit^r, si totum, & pars fuerint idem, sequit^r necessario. & sermo oppositus isti non exprimit^r p^r suam famositatē, & est q^d oīs pars est alia à toto: & totum

Totū. n. nihil aliud ē q^d cōgregatio p^rtiū. Oppo. hñ. 7. M^o. 27. & 60. c. & 3. de aīa. c. 5. i. solone F scdē q^onis iuxta dimidiū com. Sed. 4. ph. c. 43. habetur cōsile vt hic. & c. 3. cor. cō. 8. Vide con. Zim.

tum nihil aliud est q̄ congregatio partium: ergo totum est aliud à se. Ex istud Sophisma est cōpositionis, & diuisionis: qm̄ vnaquaq; partiū dī esse aliud à toto: sed oēs insimul non possunt dici esse aliud à toto.

At vero, si velut indiuisibile, nullum erit quantū, neq; quale. Neq; itaq; infinitū est id, qđ est sicut Melissus dicit, neq; finitū, sicut Parmenides. terminus. n. indiuisibilis est, neq; finitus est.

Et, si totum fuerit vñ, ita quod sit indiuisibile, tunc non erit quantum, aut quale. Et ē ens non erit infinitum, vt dicit Melissus, neq; finitū, vt dicit Parmenides. indiuisibile n. est finis, non finitum.

Cum induxit illud, quod contingit eis, si intenderint p̄ vnum continuū, induxit etiam impossibile contingens eis, si intenderint p̄ hoc nomen vnum indiuisibile, & dixit: Et, si totum fuerit vnum, &c. i. si aliq; dixit q, cum dixerit ens esse vnum, intendebat esse indiuisibile, tūc nō erit quantum, neq; quale, neq; substantia, neq; aliud aliquod prædicamentorū: qm̄ omnia ista sunt diuisibilia, aut per se, vt est quantū, aut per accidens, vt sunt reliqua. Et, cū declarauit q̄ dicens hoc non potest cōcedere hoc esse substantiam, aut quale, aut quantum, quod est valde improbabile, incepit declarare impossibile, quod contungit his duob^{us} viris secundum hoc quod ponunt, non secundum rem in se, & dixit. Et ens etiam non erit infinitum, &c. i. & contingit Parmenidi, & Melisso fm̄ hoc q̄ dicunt q̄ ens non sit infi-

nitum, vt Melissus dicit, neq; finitū, vt Parmenides. nam finitum, & infinitum non dicuntur nisi de quanto, non de fine quanti.

At verò, si oīa, quæ sunt, rōne vnum sunt, vt indumentū, & tunica, Heracliti orōnem contigit ipsos dicere. idem. n. erit & bono, & malo, & non bono esse, & bono. quare idem erit bonū, & non bonū, & homo & equ⁹, & non de eo, q̄ vnum sunt, quæ sunt, rō erit, sed de eo, q̄ nihil sūt, & tali esse, & tanto idem.

Et, si oīa entia fuerint vñ secundum rōnem, vt vestis, & tunica, continget eis dicere quod Heraclitus dicit. esse. n. erit boni, & mali vnum, & boni, & nō boni. ex qua sequitur quod bonum, & non bonū erūt idem, & homo, & equus. & tunc sermo erum nō erit i hoc, quod entia sunt vnum, sed in hoc, quod nullum eorū est: & erit intentio quiditatis talis dispositionis, i. qualitatis: & intentio eius talis mensura, i. quantitatis eadē intentio.

Cum destruxit duos modos illorum trium, secundum quos dicitur hoc nomen vnum, incepit destruere tertium, & d. Et, si omnia entia, &c. i. & si intenderint per hoc quod dicunt, q̄ entia diuersorum nominum omnia sunt idem secundū definitionem: adeo q̄ significatio horum nominum, homo, equus, & alius, sit sicut significatio horum nominum, vestis, & tunica, continget eis dicere, quod dixit. Heraclitus sophista, scilicet contraria esse idē.

D libus, q̄ sūt i priā spē q̄ litatis secundū ipm̄ l. 7. phy. c. 10. vñ in p̄dicamentis ad aliqd. Et idē patet. s. m. c. 20. Idē. i. p̄dicamentis in sermone de qualitate. Vide con. Zim.

E

F
19

- q̄
- q̄
- q̄
- q̄

q̄

D. d.

Phyficorum I

G D.d. esse. n. erit boni, &c. i. &, cū significationes nominū sint eēdē rerum contrariarum, & oppositarū: sicut vinum, & merum significant idem, & vestis, & tunica: tunc esse proprium bono, & malo erit vnum esse. Et hoc non solummodo inuenit in bono & malo, quę sunt contraria, sed i bono, & nō bono, q̄ sunt cōtradictoria: adeo q̄ eē erit nō eē.

D.d. ex quo sequit̄ vt bonum, & non bonum sint idē, & hō, & equus, i. &, cū eē propriū oppositis sit idē, esse cōtinget q̄ opposita. v.g. bonū, & non bonū sint idem, & non solū

H opposita, sed & species diuersę, v.g. hō, & equus. Deinde iduxit improbabile contingens huic sermōni, & dixit & tūc sermo eorū, &c. i. &, cū posuerint q̄ opposita, q̄ signant eē, & non esse, sint idē, tunc ponunt q̄ illud, qđ est non est: & fm hoc priuant entia essentia, cū dicant ea esse vnū: & fm hoc, quia voluerūt dare entibus aliquā dispōnē, destruxerunt ea esse. hoc igitur est vnū improbabiliū contingentū huic positioni. D. induxit aliud improbabile, & d. & erit et intentio quiditatis, &c. i. & cōtingit huic pōni vt aliqd eē in aliqua dispōne, i. i aliqua qualitate, v.g. albū, aut calidū, & ipsum eē in aliqua quantitate, v.g. longū, & breue, sint idē. & fm hoc oīa p̄dicamenta erunt vnū p̄dicamentū.

Conturbabantur aut̄ & posteriores, quēadmodū & Antiqui, ne forte accidat ipsis idē simul vnū esse, et multa. Quapropter & alij quidē ipsum est auferebant, quēadmodū Lycophron: alij autem mūtabant dictionem, qm̄ hō, non albus est,

sed albatur, neq̄ ambulans est, sed ambulat: ne ipsum est adijciantes, multa faciant esse vnū.

Et posteriores Antiquorum i, muerunt ne contingeret eis idem esse vnum, & plura insimul. Quare quidam dimiserunt hoc nomen esse, vt Lycophronus: & quidam quidem reētificauit dictionem, et dixit non oportet dicere hominem esse album, sed hominem albescere, & non esse hominē ambulante sed hominē ambulare: ne, cū imponunt in sermone hoc verbū esse, faciant de aliquo vno plura.

Dicit: Et, quia Antiqui cōsenserunt eis, (Parmenidi, & Melisso ens esse vnū, qđ est substantia, timuerunt exprimere in propōnibus hoc verbū esse, ne contingeret eis aliqd esse vnū & multa, quia nō intelligebant p hoc nomē ens, nisi vnā intentionē, scilicet substantiā. Quapropter dimiserunt quidā dictiones, quę significant esse in propōnibus, quarū p̄dicata sunt accidentia, vt fecit Lycophronus dicebat. n. qm̄ nō oportet dicere hominem esse ambulante, sed hominē ambulare, quia ens tunc eēt plusq̄ vnū. & totū hoc fuit, quia timebat, si in propōne, cuius subiectum est substantia, & p̄dicatū aliud p̄dicamentum, scilicet accidentis, interponeret hoc verbū esse, q̄ tūc ens esset plusq̄ vnū. & hoc intendebat, cū dixit imponūt i sermōe, &c.

Tāq̄ singulariter dicto vno, aut ente. Sed multa sunt q̄ sunt: aut ratione, vt aliud est albo eē, et musico, eidē vero vtraq̄. multa

20
et optois

Opto illorum.

M

* id est -
Sorte
Tumul-
tabant

* id est -
Sorte
Tumul-
tabant

Ita itaq; vnū aut diuisione, quē admodum totū, & partes. Hic aut iā dubitabant, et confitebātur vnū multa esse, tanq̃ nō cōtingeret idē vnum, & multa eē, non autem opposita. est. n. vnū & potentia, & actu.

Quasi hoc nomen vnum, et hoc nomen ens diceretur singulariter. Sed entia sunt plura: aut secundum rationem, quoniam esse albi est aliud ab esse musici, & vniū erit vtriusque. & tunc vnum erit multum: aut secundum diuisionem, vt totum, & partes. Sed non potuerunt se excusare in hoc modo, & concesserunt vnum esse plura; quasi esset impossibile aliquid esse vnum, et plura sine contradictione. vniū. n. ē potētia, et actu.

Dicit, Et iste sermo eorū fundatur super hoc, q̃ hoc nomen vnū, & hoc nomen ens semper significant idē: qđ non est verū: qm̃ hoc nomen ens dī de pluribus fm̃ definitionem, & vno fm̃ subiectum. v.g. qm̃ vnus hō est albus, & musicus, & esse eius fm̃ albedinem est aliud ab eē eius fm̃ musicam, & est subiectū vtriusq; fm̃ humanitatē: & sic aliquid erit vnū, & plura duobus modis diuersis, vnum fm̃ subiectum, plura vero per accidens. Et similiter pōt esse aliquid vnū fm̃ compositionem. fm̃ aut diuisionē plura. v.g. totū, & partes. D.d. Sed non potuerunt excusare se, &c. i. illi, qui non concesserunt pluralitatem ex pluralitate accidentiū in subiecto, potuerunt in multitudine acciden-

tium dicere, aliquid, & quia nō hnt verum esse, & nō potuerunt hoc dicere in partibus & toto. totū. n. est substantia, & similiter partes sunt substantiæ. & ideo non potuerunt excusare se in hac questione. D.d. *Ut ita in-* quasi esset impossibile, &c. i. & dices *stantia.* hoc vī opinari idem esse vnū, & plura duobus modis diuersis eē impossibile. D. Incipit dare istos duos modos in toto, & parte, & dixit vnum enim est potentia, & actu. i. totum enim est vnum actu, & plura potentia. quemadmodum est possibile in pluribus actu, vt sint vnū in posse; quoniam hoc non est impossibile.

Hoc igitur modo dicentibus impossibile videtur quæ sunt vnum esse. Et ex quibus ostendunt soluere non difficile est. vtriq; n. cōtentiose syllogizāt, & Melissus, & Parmenides. nā & falsa accipiunt, & non syllogizantes sunt. Est autē Melissi magis onerosa ratio, & non habens dubitationem. sed vno in conuenienti dato, alia contingunt. hoc autē nihil difficile est.

Cū igitur processerint per hanc viā, apparebit ipso possibile eis entia eē vnū. Et nō est et difficile cōtradecere eis ex illo, ex quo nituntur de clarare hoc. Vterq; n. vtitur syllogismo sophistico, Melissus. s. et Parmenides. accipiunt. n. falsa, et nō sequitur ex syllogismo. Sed sermo Melissi est magis varius, et i eo nō est dubiū. cōcessit. n. vnū iprobabile, et super ipsum fundauit suū sermonem. et in eo nō est difficultas.

Dicit.

Totū est vnū i actu & plura i potentia, quēadmodū ē posse i pluribus actu, vt sint vnū i potentia. E

Vno in conuenienti dato alia contingit. Idē supra dix. 10.

Physicorum

G Dicit. Cum igitur consideran-
 tes processerint per hanc viam consyde-
 rationis, per quam nos processimus, ap-
 parebit eis, quoniam impossibile est entia esse
 unum, ut isti dixerunt. & cum contradic-
 xit conclusioni eorum per se, incipit con-
 tradicere argumentis: hec enim duo exi-
 git disputatio: & dixit. Et non est
 et difficile, &c. i. & non est difficile con-
 tradicere syllo, quo utuntur in confir-
 mando suam opinionem. Et cum notifi-
 cavit, quod facile contradicitur syllo eo-
 rum, dedit causam, & dixit: uterque enim uti-
 tur syllo sophistico. i. & causa in hoc,
 quod facile contradicitur eis, est, quia argu-
 mentationes eorum sunt sophisticæ, &
 sermones sophistici contradicunt
 facilius, quam disputativi. D. demonstra-
 vit modum, secundum quem sunt sophistici, &
 d. accipiuntur. n. & c. ponuntur. n. propo-
 nes falsas, & componunt eas compone-
 re non concludente. & sermones, qui sunt
 hominibus, dñr vani, scilicet qui peccant in ma-
 teria, & forma. * Et id d. Sed sermo
 Melissi est magis vanus: quia omnino
 non concludit. sermo autem Parme-
 nidis concludit, sed non quod sunt ad pro-
 positum suum. D. d. & in eo non est
 dubium, i. & cum eo, quod est magis
 vanus, nullam facit dubitationem.
 I. propositiones enim positæ in eo sunt
 falsæ, & improbables, ut cum di-
 xit quod ens non generatur.

De confutatione syllogismorum pro iam
 dictis opinionibus. Cap. 4.

QUOD igitur paralogizat
 Melissus manifestum est.
 opinatur enim accipere, si quod
 factum est, omne habet principium,
 quod & id, quod non factum est, non ha-
 bet. Postea et hoc inconueniens
 omnis esse principium rei, & non
 temporis, et generationis non sim-

plicis, sed & alterationis, tanquam
 non momentanea facta mutatione.
 Quoniam autem Melissus peccat in
 syllogismo manifestum est. existi-
 mat enim quod acceptum est quod, si omne
 quod generatur, habet principium,
 & omne, quod non generatur, non
 habet principium. Deinde hoc est
 est magis improbabile, scilicet existima-
 re quod omne, quod habet princi-
 pium, est intentio substantiæ. &
 nonne tempus habet principium,
 et principium est necesse est esse in
 alteratione? & non continget ei,
 quod generatur simpliciter, ac se
 transmutatio non fieret subito.

Dicit. Quoniam autem Melissus peccat in
 syllo manifestum est. quia opinatur quod, si
 fuerit concessum quod omne, quod generatur,
 habet principium, sequitur quod omne, quod
 non generatur, non habet principium.
 & hoc non sequitur. quoniam, si predicatum
 affirmatur de eo, de quo affirmatur sub-
 iectum, non sequitur ut negetur ab eo, a
 quo negatur subiectum. Si enim ponatur
 hoc, habet quod, destructo antecedente
 omni modo, sequitur oppositum consequentis.
 & cum Melissus habuerit hoc pro ve-
 ro, & concedebat quod omne, quod generatur,
 habet principium, existimauit quod omne, quod
 non generatur, non habet principium. de-
 inde coniungit huic quod ens non generatur, &
 concludit quod ens non habet principium. Et
 hec propositio dicens quod ens non generatur, de-
 clarabat ex eis, ut dicit Aristoteles post hoc,
 & est quod, si ens generatur, aut generatur ex ente,
 aut ex non ente. quod si ex non ente, tunc
 non ens mutatur in naturam entis: & si ex en-
 te, tunc ens fuit antequam generaretur: ex-
 go non generatur: ergo non habet principium.
 Deinde

21
 Hic definit
 continua-
 tio.

Modus arguendi
 Melissi.

M

Infra in
 hoc. i. c.
 71.

Qui sunt
 sermones
 vani. Vide
 consile su-
 pra. c. d. 10.
 Comparatio sermo-
 num.

2. l. existi-
 mare esse.

Deinde ex hoc, quod ens non habet principium, concludit ipsum esse unum, & immobile. principium enim quod est extremum magnitudinis, cum fuerit non ens, magnitudo erit infinita, & erit una: quia cum ea non erit aliud. ipsa enim est infinita: ergo totum locum occupat. & erit immobilis, quia non habebit locum, in quo moveatur. & ista duratione induxit Antiquos ante Aristotelem. maximus error, ut dicit post Aristotelem.

Et, cum declaravit corruptionem sermonis Melissi secundum formam eius, incepit declarare corruptionem eius in suam materiam, & dixit. Deinde hoc est magis improbabile. i. & magis improbabile hoc, quod existit, quod hoc nomen principium dicitur non modo, scilicet de principio substantiae in, principium enim est temporis, & etiam alterationis. Si igitur utitur hoc nomen principium pro principio temporali, tunc hoc, quod dixit, quod quicquid non generatur non habet principium, i. temporale, est verum, sed non est utile in hoc, quod intendebat concludere, scilicet quod ens est unum, & immobile, & infinitum. si autem utitur eo pro principio alterationis, non est verum. quoniam non omnis alteratio habet principium, ut alteratio subita. vero utitur eo pro principio magnitudinis, non est necesse ut omne, quod non generatur, non habet principium, quod est in substantia corpus cum celeste habet principium, quod est in substantia. & non generatur, ut post declarabit. Sed Aristoteles contentus est in contradictione istius propositionis, centis quod omne, quod generatur, habet principium ab alteratione, quod sit subito, igitur generatur: sed non habet extremum, quo incipiet generatio. Et hoc intendebat, cum dicit. & non continget ei, quod fiat simpliciter. i. & non contingit apud

istum virum, ut principium generationis sit illud, quod est in substantia tantum, ut ipse voluit, sed & in alio, cum simpliciter induxit hoc nomen generatio in propositione, & non determinavit ipsum. & hoc est quasi qui opinatur quod alteratio non sit subito.

Deinde & propter quod est immobile, si unum est: sicut enim & pars una cum sit, haec aqua movetur in seipsa, quare non & totum? Postea alteratio propter quod non erit? At vero nec specie possibile est unum esse, nisi eo, ex quo. Sic autem & Physicorum quidam dicunt B. unum, illo autem modo non. homo namque ab equo alterum est specie, & contraria inuicem.

Deinde quare est necesse cum fuerit unum, ut sit immobile? & quare admodum pars, v.g. istius aquae et pars una movetur in suo loco, quare & totum non movetur, vel non est huiusmodi? Et postea quare non est alteratio? Et etiam impossibile est ut sit unum secundum formam, nisi sit secundum illud, a quo est. hoc quidem dixerunt quidam Naturales, alio modo impossibile est. homo enim alius est ab equo in forma, & sunt contraria diversa sunt ad invicem.

F. A. opposi-
tū habet.
4. Ph. c. 41
contra The-
mistium.
Vide contra
Zim.

Cum declaravit corruptionem syllogismi Melissi, & quod ex eo non sequitur conclusio, quam nitebatur concludere dicit, & si concesserimus conclusionem eorum, & est quod ens est unum, & infinitum, tamen non sequitur ex hoc ut sit immobile. quoniam quemadmodum videmus, quod pars totius, quod est infinitum, ut dicunt, v.g. aer movetur secundum suas partes

Prima in
stantia.

Physicorum

Secunda in
stantia.

E partes toto permanēte in suo loco, similiter posse est vt hoc accidat in infinito, s. vt totū moueatur fm partes, non fm totum. Deinde, si concederimus qd non habet motū in loco, quare non habet motū, qui est alteratio? & hoc intendebat, cum dixit. Deinde, quare non est alteratio? i. deinde post hunc sermonē, si concederimus qd non habet motū translationis, quare non habet motū alterationis? D. d. Et ē impossibile est vt sit vnū in forma, &c. i. impossibile est vt aliquis existimet qd ens sit vnū in substantia, nisi fm illud, ex quo generatur, s. materia, vt plures Antiqui opinabantur, qd entia sunt ignis, aut terra, aut aer: quia apud eos componebant ex vno istorum. qd autē entia sint vnum in forma impossibile est opinari. homo enim manifestū est qd est alius ab equo in forma, & manifestius est hoc qd contraria differunt a se inuicem fm formam.

H In materia entia vnt posse cōitari, nū nime tñ i forma. Op positum. 8. Phv. 46. & 8. Meta. 1. c. 11. et 12. Vide cōtr. Zum.

Et ad Parmenidem autē idem modus rationum est, & si aliqui alij sunt, pprj. Et solutio est, partim quidē, quia falsa est: partim autē, quia non cōcludit. Falsa quidem, quia quod est accipit simpliciter dici, cum multipliciter dicatur. Non concludit autē, quia, si sola alba capiatur, significante vnū albo, nihilo minus multa alba sunt, & non vnū. non enim continuatione erit album vnū, neq; rōne. aliud enim erit esse albo, & suscipienti, & nō erit prāter album nihil separabile. non enim quatenus separabile est, sed esse alterū est albo, et ei cui inest. Sed hoc Parmenides nōdū videbat.

Et hoc modo sermonū est contra **K** dicere sermonibus Parmenidis, & alijs modis, qui forte sūt ei proprii. Quoniā manifestū est quod sermo eius est falsus, & non concludens, quia vtitur ente, ac si nō diceretur simpliciter, & dicitur multis modis. Est autē non concludens, quia, si posuerimus sola alba, & dixerimus quod alba in eis significant vnū, hoc non erit sufficiens in hoc, quod album non sit plura, sed vnū. album enim non est vnū, neq; secundum continuationē, neq; secundum **L** rationem. ratio enim albi alia est ab ea, quae est recipientis, & etiā non intendimus quod possibile est, vt album sit separatū. quoniā nos diximus hoc, quod diximus, non quia album separatur, sed quia est aliud ab eo, cuius est, s. a recipiente. Sed hoc in tempore Parmenidis nōdum erat terminatum.

M Cum cōtradixit syllo Melissi, reuersus est ad contradicendū Parmenidi, & dixit: Et hoc modo, &c. i. fm illum modum, quo contradiximus Melisso contradicemus Parmenidi, & alijs modis proprijs. est enim cōe eis, quia vtitur ppōnibus falsis fm æquiocationē, quia vterq; non cōcludit illud, quod intendebat cōcludere. sed syllo Melissi est non cōcludens oīno, & ideo dixit qd est magis vanus. Et intendit p hoc, quod dixit, & alijs modis, &c. vt mihi videt hoc, ex quo contradixit conclusioni ex ipsis ppōnibus, ex quibus Parmenides

M 25
Pria expō.

Secda expō.

des composuit syllogismū, & ideo
te intendit p hoc, q dixit: & hoc
modo sermonum. i. sermones, qui-
s vsus est in destructione conclu-
nis absq; sermonibus, ex quibus
ncluserunt eam. videm⁹. n. q ser-
onum, quibus vsus est in destru-
one conclusionis, eorum quidā
nt fundati sup propositiones pro-
biles, & contradictio est cōseis,
quidam sunt sermones, ex quib⁹
ncludit^r improbable, & imposse
armenide, & est propria Parme-
di. In contradictione verō Melis
nulla propositione earum vitur,
tas ponit in suo syllo, quia omnes
nt æquiuocæ. Et, cum narravit q
i conueniūt in hoc, q corruptio
logismi eorū est fm materiā, &
mani, & iā notificauit hoc in syl-
gismo Melissi, incepit notificare
c in syllo Parmenidis, & dixit: &
anifestum est q est falsus, & non
ncludens. i. & manifestum est q
ositiones sui syllogismi sunt fal-
& q syls est non concludens il-
l, quod intendebat concludere,
i propositiones eius sunt falsæ:
ia vitur hoc noīe ens, ita q dicis
vna intentione, sed dictum est de
tribus, s in hoc, quod dixit, q q-
id est pter ens est non ens: & q-
id est non ens est nihil: qm hoc
men ens, & non ens dñr de decē
edicamentis. Cum igit intendi-
us per hoc nomē ens vnū decem
icamentorum. v. g. Substantia,
& Quantum, tunc non erit verum
ere, q quicquid est nō ens est ni-
l: qm non sequit^r vt illud, qd est
n quantum, neq; substantia, sit
nil. ergo propositiones eius non
nt veræ, nisi, cum intenderim⁹ p
c nomen ens oīa decem pdiamē

ta. sed tunc non concludet illud, qd **D**
nitebatur cōcludere, s. q ens ē vnū.
sed, cum istæ propositiones ponent^r
illo modo, quo sunt veræ, sequetur
vt ens sit multum. Et, cum narra-
uit corruptionem existentem in syl-
logismo eius ex propositionib⁹, re-
uersus est ad declarandū corruptio-
nem eius ex figura, & dixit. Est autē
non concludens, &c. i. est autē non
concludens illud, quod intendebat
concludere, s. q ens est vnū in nu-
mero. qm manifestum est ex hoc,
q, si posuerimus loco huius nomi-
nis ens hoc nomen album, & accepe-
rimus, q hoc nomen album signifi-
cet idē de albis, sicut ipse accepit q
hoc nomen ens significet idem de
entibus, & posuerimus q nihil est p-
ter album, & composuerimus syllo-
gismum sic, Quicquid est præter al-
bum est nō album: & quicquid est
non album est nihil: ergo quicquid
est pter album est nihil: aut solum
albū est ens, si coniunxerimus huic
conclusioni aliam propositionē, &
est, q quicquid est præter q nihil ē,
solum est ens: & manifestum est q
ex hoc enunciabili album solū esse
non sequitur album esse vnū nu-
mero, nisi contingat vt albū sit vnū **E**
fm continuationem, aut fm defini-
tionem, & hoc per accidens, & quia
manifestum est, q album non est
vnū secundū continuationem, ne-
que fm definitionem, declaratū est
ex hoc exemplo, q iste sermo nō est
concludens illud, quod intendebat
concludere. album. n. non est vnū
fm continuationem, neq; fm rōnē,
i. fm definitionem. Sermo. n. cōclu-
dens per se debet concludere in om-
ni materia. & est manifestum q ser-
mo, qui concludit aliquid esse solū,
Phy. cū cō. Auer. **C** non

Corruptio
scdm for-
mam.

E

F

Physicorum

G non sequitur ex eo, ut illud sit vnum numero, nisi contingat ut illud sit vnum numero: neque concluditur quod sit vnum secundum definitionem etiam simpliciter, vnum. n. simpliciter debet habere has duas dispositiones. Et, cum narrauit quod ex hac materia, in qua usus est syllogismo, oportet quod illud, quod accipitur in eo, quod est album, non est vnum numero, neque secundum continuationem, neque secundum definitionem, dedit modum, secundum quem non est vnum secundum definitionem, & dixit: ratio. n. albi, &c. i. illud quod signat hoc nomen album, non est vnum secundum definitionem, quia album significat albedinem, & recipiens albedinem, definitio autem albi est alia a definitione recipientis albedinem. Et, cum narrauit quod definitio albedinis differt a definitione recipientis albedinem, narrauit quod non sequitur ut illud, quod differt in definitione differat in esse: ne aliquis existimet hoc sequi: & d. & non intendimus, &c. i. non sequitur ex hoc, quod diximus, quod definitio albi est alia a definitione recipientis albedinem, ut albedo sit separata a re recipiente. intendimus. n. per hoc albedinem esse aliam a substantia, non aliam separatam. Et, quia istae intentiones inueniuntur in hoc exemplo, quo demonstrat, quod iste syllogismus non concludit illud, quod intendebat concludere, necesse est ut sint probabiles, & ut sint concessae ab Aduersario, si contradictio fuerit disputatiua, & istae intentiones non erant famosae in tempore Parmenidis, L. ut aliquid sit vnum & diuersum secundum definitionem, excusauit ipsum, & d. Sed hoc in tempore Parmenidis non erat terminatum, sed ista, quae diximus in hoc exemplo, per quae intendimus contradicere

Album signat albedinem, & recipiens albedinem. quod hoc

H sit verum videtur. s. me. c. 14. Vide consilium. 12 me. c. 39.

Excusatio Parmenidis.

re syllogismo Parmenidis, & declarauit ipsum esse non concludentem per se illud, quod intendebat concludere, nondum erant terminata in tempore Parmenidis. & sic intelligitur iste sermo, & non secundum quod exponit Themistius, & alij.

Necesse est igitur accipere nos, qui dicunt quod est vnum esse, non solum vnum significare quod est, de quo utique praedicatur, sed & quod verum est, & quod verum vnum est. accidens. n. de subiecto quodam dicitur. quare cui accidit quod est, non erit: alterum enim est ab eo quod est: erit itaque aliquid, quod non est, non itaque erit aliquid inexistens quod verum est. * non. n. erit * a. L. n. d. in

L

q. erit aliquid existens, quod quod verum est.

Contingit igitur dicenti quod ens est vnum opinari quod ens non significat vnum tantum, de quo cumque dicatur, sed significat illud et, quod est ens, & illud, quod est vnum. accidens. n. dicitur de subiecto aliquo. ergo erit illud, cui accidit ens, non ens: est. n. aliud ab ente: erit ergo quod non est ens aliquid. ergo necesse est, ut illud, quod est ens, non sit aliquod accidens alteri. impossibile. n. est aliquid esse, si ens non significat multas intentiones, adeo quod substantia, & accidens sit vtrumque aliqua intentio. sed positum est quod ens significat vnam intentionem.

M

Cum

Cũ contradixit ſylſo Parmeniſ, incepit cõtradicere conſuſio-
 ni eius ex propoſitionibus, quas po-
 ſuit in ſylſo: & eſt contradicẽtio, que
 eſt redargutio. & dixit. Contingit
 igitur, &c. i. & qui dicit ens eſſe vnũ
 non debet opinari ipſum eſſe quod
 vnũ ſit, ſed ens, quod eſt vnũ
 in rei veritate, & eſt ſubſtantia. De-
 inde dedit cauſam hoc, & dixit: ac-
 cidens enim dicitur de ſubiecto. i. qm̃, ſi
 fuerit opinatus ipſum dici de non
 ſubſtantia, neceſſario dicitur de acciden-
 te: & accidens indiget ſubiecto: ſunt
 igitur duo, accidens, & ſubiectum ac-
 cidentis: accidens. n. dicitur de ſubiecto
 ſiquo. Deinde dixit: erit igitur il-
 lud, cui accidit. &c. i. illud igitur, qd̃
 eſt ſubiectum entis, quod ens eſt ei
 accidens, erit non ens. ille enim po-
 nit, qd̃ quicquid eſt pꝛter ens eſt non
 ens. Contingit igitur ei vt illud, qd̃
 eſt non ens, ſit aliquod ens. D. d. er-
 go neceſſe eſt, &c. i. & cum illud im-
 poſſibile ſequitur* [ex hoc, quod po-
 ſuimus] qd̃ ens ſignificat accides, ne-
 ceſſe eſt vt ens non ſignificet accens.
 D. d. impoſſibile eſt, vt aliquid ſit,
 &c. i. & cauſa in hoc eſt. qm̃, cũ po-
 ſuerimus, qd̃ ens ſignificet accidens,
 impoſſibile eſt vt accidens ſit aliqd̃
 ens: niſi ponamus, qd̃ hoc nomen ens
 ſignificet ſaltem duo, accidens, &
 ſubiectum accidentis. ſed quia Par-
 menides poſuit qd̃ ens ſignificet vnũ,
 ideo accidit ei impoſſibile. hoc
 igitur nomen ens apud ipſum ſecũ-
 dum hanc poſitionem non poteſt
 ſignificare accidens, ſi cum hoc ſi-
 gnificat vnũ.

Si igitur quod vere eſt nulli
 accidit, ſed illi aliquid, magis
 id vere eſt ſignificat quod eſt.

q̃ quod non eſt. Si enim erit qd̃ D
 vere eſt idem & album, albo au-
 tem eſſe non eſt quod vere eſt:
 (neq; enim accidere ipſi poſſibi-
 le eſt quod eſt: nihil. n. quod eſt
 eſt, quod non vere ſit: non ergo
 qd̃ eſt album eſt. non ſic aut vt ali-
 quid nō ſit, ſed oĩno nō ſit, erit.
 quod vere itaq; eſt non eſt. ve-
 rum. n. eſt dicere quod vere eſt
 quod album, hoc autem nō qd̃
 eſt ſignificabat. quare, ſi & album
 ſignificat quod vere eſt, multa E
 ergo ſignificat quod eſt.

Et, ſi illud, quod eſt ens, non ac-
 cidit alicui oĩno, ſed ei dignius acci-
 dit illud, quod accidit: ergo ens ſi-
 gnificat illud, quod eſt ens, aut ſi-
 gnificat non ens. quoniam, ſi illud,
 quod eſt ens, ſit album, quia inten-
 tio albi non eſt illud, quod eſt ens:
 nam impoſſibile eſt vt ens accidat
 ei: & quia non eſt ens niſi illud,
 quod eſt ens: ergo album non eſt ens.
 non ita quod ſit illud, quod eſt ens,
 ſed ita quod eſt non ens omnino. er-
 go neceſſe eſt vt illud, quod eſt ens,
 ſit non ens. dicere enim ipſum eſſe
 album eſt verũ: ſed dicere hoc, ſi-
 gnificat nō ens: ergo neceſſe eſt ex
 hoc vt album et ſignificet ens: ergo
 ens ſignificat plures intetiones.

Cũ redarguit Parmenidẽ in hoc, 27
 qd̃ poſuit qd̃ ens ſignat vnũ, qd̃ eſt acci-
 des, incepit et redarguere ipſum, ſi po-
 ſuerit ipſum ens ſignare vnũ, qd̃ eſt
 ſubſta, & d. Et, ſi illud qd̃ eſt ens, &c. i. &
 ſi iñedit, cũ d. qd̃ ens eſt vnũ qd̃ eſt illud
 C ij quod

Phyficorum

G quod nulli accidit omnino, sed oia, quae accidunt, ei accidunt, tunc ens apud ipsum significat illud, quod est ens in rei veritate, & ens significat non ens. Deinde incepit declarare, quod sequitur hoc, & dixit: quoniam, si illud, quod est ens, &c. i. quoniam illud, quod est ens, dicitur esse album: quia intentio albi est alia ab intentione entis: nam impossibile est, ut ens accadat sibi.

Et in alia translatione d. n. impossibile est ut accadat ei ut sit ens. quoniam dicere aliquid esse non est praedicatio per accidens, sicut praedicatio albedinis. D. d. & quia non est ens, &c.

H i. quia positum est quod non est ens, nisi si subiectum albi, ergo album non est ens: non ita quod sit non ens, quod ponit Parmenides esse ens, & ens aliquid sed ita quod sit non ens omnino. D. d. ergo necesse est ut illud, quod est ens, sit non ens. i. contingit igitur ut sit ens illud, quod non est ens. Deinde declaravit hanc consecutionem, & dixit: dicere enim ipsum esse album est verum, &c. i. dicere enim quod ens est album, est ponere album esse ens: quia ista propositio est vera: & iam declaratum est quod hoc nomen album significat non ens secundum positionem

I Aduersarij: ex quo sequitur ut ens significet illud, quod ipse posuit non ens. D. dixit: ergo ens, &c. i. ergo ens significat illud, quod ipse posuit ens & est illud, quod recipit albedinem, & illud, quod posuit non ens, scilicet album, ergo ens significat plura.

Neque igitur magnitudinem habebit quod est, si quidem quod verè est, est, quod est. utriusque. n. partium aliud est esse. Quod autem diuiditur quod verè est in quod verè est aliquid aliud etiam

ratione manifestum est. ut homo, **K** si est quod verè est aliquid, necesse est & animal, quod verè aliquid est esse, & bipes. si. n. non quod verè est, est, accidentia erunt. aut igitur homini, aut alicui alij subiecto. sed impossibile est. accidens **Accidens** etenim dicitur hoc, aut quod contingit esse, & non esse, aut cuius est in ratione hoc, cui accedit. ut sedere quidem, velut separabile. I. si vero autem est ratio naris, cui dicimus accidere simum.

Et etiam ens non est magnitudo, si ens est illud quod est ens. intentio. n. utriusque partis est alia ab altera. Et manifestum est quod illud, quod est ens, diuiditur ratione & in aliquas partes, quae sunt esse illud, quod est ens. v.g. homo, si sit illud, quod est ens, necesse est ut animal etiam sit illud, quod est ens, & bipes. nam si non fuerint illud, quod est ens, ergo sunt accidentia. aut ergo homini accidunt, aut alteri subiecto. Accidens enim dicitur aut de illo, quod potest esse alicuius, aut non esse, aut de illo, in cuius ratione accipitur illud, cui accedit. v.g. sessio, aut quasi separatim. similitas vero ratio nati accipitur in eo, de quo dicimus quod similitas accedit ei.

Cum redarguerit Parmenidem proprie, incepit contradicere eis ambobus cōiter, & dixit: Et ens non est magnitudo, &c. i. & est ens secundum hanc opinionem impossibile est ut dicatur esse corpus

28
Fria rō ob
tra anti-
quos.

A corpus, est ens apud eos sit ens principaliter: & corpus dicitur de substantia, & quantitate: erit igitur cōe ad esse substantiæ, & ad esse quantitatis. Et forte intendit, qd, si ens fuerit vñs, impossibile est vt sit corpus. nam corp⁹ est diuisibile. & hoc est manifest⁹, vt mihi videtur. D. d. incepit contradicere eis alio modo, & dixit: & manifestum est, & c. i. & vñ siue crediderint ipsum esse corpus, siue nō, necesse est vt habeat definitionem, ex qua intelligat⁹ eius substantia, si vt habeat aliquid quasi genus, & aliquid quasi differentiam. D. induxit exemplum, & dixit. v. g. homo, & c. i. v. g. qm, si posuerit qd ens, quod est vñ apud eos, sit homo, necesse est, vt aīal, quod est genus hoīs, & bipes quod est eius differentia, sint entia in rei veritate: nam partes rei, quæ sunt fm definitionem, pcedūt rem in esse. D. dedit rōnem sup hoc & qd dixit: nam si non fuerint, & c. i. aīal. n. & bipes, si non fuerint de natura illius, quod est ens, ergo erunt accidentia in eo: & tunc, aut erunt accidentia hoīs, aut alteri subiecto: sed impossibile est vt aīal bipes sint accidentia hoīs. **C** Accidens. n. inuenitur duob⁹ modis, aut separatum, quod qñque est in re, & qñq; non, vt sessio, aut non separatum, & est illud, in cuius definitione accipit⁹ illud, cui⁹ est accidens. v. g. simitas, quæ accidit naso: nasus enim accipit⁹ in eius definitione. D. induxit impossibile, quod sequit⁹, si aīal, & bipes fuerint alterius duorum modorum accidentis.

Amplius quæcunq; in definitione ratione insunt, aut ex quibus sunt, in ratione horum non est rō totius, vt in bipede rō

hoīs, aut in albo ratio albi hoīs. **D** Si igit⁹ hec hoc se habent modo, & homini accidit bipes, necesse est separabile esse ipsum. quare continget vtiq; non bipede esse hominem, aut in rōne bipedia inerit hominis ratio. sed impossibile est. illud enim in illius rōne inest. Si autem alij accidūt bipes, & animal, & non est vtrumque quod vere est aliquid, & hō vtiq; erit accidentium alteri.

Et dicamus ēt quod illa, q accipiuntur in definitione definiēte rē, aut illa, ex quibus inuenitur res, impossibile ē vt ratio illius rei vniuersalis accipiat⁹ in ratione illarum rerū. v. g. vt ratio hominis accipiat⁹ in bipede, aut ratio hoīs albi accipiat⁹ in albo. **E** Et si illa sunt talia, & bipes accidit homini, necesse est autem vt aut illud separatum sit, ita quod sit possibile vt homo non sit bipes, aut rō hominis accipiat⁹ in ratione bipedis. sed hoc est impossibile, nā hoc accipitur in definitione illius. **I** Et, si bipes, & aīal accidunt alteri, et vtrumq; etiam non est illud, quod est ens, necesse est vt hō sit vñ de rebus accidentibus alteri.

Dicit: & manifestum est etiam qd illa, quæ accipiūt⁹ in definitione, vel rōne definiēte rem, impossibile est vt in definitionibus illorū accipiantur illæ res: qm partes definitionis pcedunt definitum, non definitū pcedit definitionem. v. gr. vt ho-

C iij mo,

Phyficorum

Partes de
finitionis
pcedūt de
finitū, nō
ecōtra q̄a
tunc cātū
pcederet
cām. opp.
i. ph. l. c. f.
vide cont.
Zim.

Emo, qui est posterior bipede, & animali, accipiat in definitione bipedis, & animalis, aut homo albus, qui est posterior albedine, & hoīe, accipiat in definitione hoīs, & albedinis, qm̄, si ita esset, tunc causarum pcederet causam. Et, cum posuit hāc propositionem dicentem q̄ animal, & bipes, & vlt illa, q̄ accipiuntur in definitionibus rerum, non definiunt per illas res, incēpit facere mentionem de propositionibus p̄declaratīs, s. q̄ accidentia sunt duob⁹ modis, est. n. accidens separabile, & inseparabile. & in definitionibus inseparabilium accipitur illud, de quo p̄dicantur. & congregat eas cum hac propositione, & declarat inducēdo ad inconueniens illud, quod intendebat declarare, s. q̄ animal, & bipes nō p̄dicantur de hoīe s̄m q̄ sunt accidentia. Et dixit: Et, si illa sunt talia, & c. i. & cum istae propositiones sunt positae, s. q̄ homo non accipit in definitione bipedis, & q̄ accidentia sunt duob⁹ modis, s. modo, quo nō separantur a subiecto, & in quorū definitione accipit subiectū, & modo, quo q̄nq; separantur a subiecto, manifestum est q̄, cum posuerim⁹

Hrabiliū accipitur illud, de quo p̄dicantur. & congregat eas cum hac propositione, & declarat inducēdo ad inconueniens illud, quod intendebat declarare, s. q̄ animal, & bipes nō p̄dicantur de hoīe s̄m q̄ sunt accidentia. Et dixit: Et, si illa sunt talia, & c. i. & cum istae propositiones sunt positae, s. q̄ homo non accipit in definitione bipedis, & q̄ accidentia sunt duob⁹ modis, s. modo, quo nō separantur a subiecto, & in quorū definitione accipit subiectū, & modo, quo q̄nq; separantur a subiecto, manifestum est q̄, cum posuerim⁹

I q̄ animal, & bipes sint accidentia homini, & coniunxerimus eis has propositiones, s. q̄ accidentium aliud est separabile, & aliud inseparabile, & q̄ in definitione inseparabilis accipit subiectum, in quo est, sequetur ex hoc alterum duorum impossibilium. quia, si bipes, & animal fuerint accidentium separabilium, sequit⁹ hominem esse q̄nq; non animal, & q̄nq; nō bipedem, si verō inseparabiliū, sequitur vt homo accipiat in definitione animalis, & bipedis: & vtrunq; est impossibile impossibile. n. est vt homo

sit, & careat vita. & impossibile est vt homo accipiat in definitione bipedis, sed est e conuerso. &, cum istud impossibile sequit⁹, si posuerimus q̄ bipes, & animal sint accidentia in homine, ergo manifestū est q̄ non sunt accidentia in eo. D. d. Et si bipes, & animal, & c. i. si bipes, & animal, q̄ accipiuntur in definitione entis, accidunt alicui subiecto alteri ab homine, ex eis, q̄ p̄dicant⁹ de hoīe, quē posuimus similem enti apud eos, & ista accipiuntur in definitione hominis, manifestū est qm̄ ex hoc sequit⁹ vt homo, qui est similis enti in positione, sit accidens: & sic vnū ens apud eos erit accidens, non substantia, quod est contra positum. Et ab breuiatio summæ istius sermonis est. qm̄ illa, q̄ accipiunt⁹ in definitione entis, aut erunt de natura entis, aut erunt accidentia: si aut accidentia, aut subiectum eorū erit ens, aut aliud p̄dicabile de illo. si igit⁹ subiectum eorū erit ens, non erunt accidentia in eo. qm̄ accidentia aut sūt separabilia, aut inseparabilia: separabilia a se possunt esse extra illud, in quo sunt: sed ab illis, quae accipiuntur in definitionibus, impossibile est vt definita separent⁹: inseparabilia aut definiunt⁹ p̄ subiectum, sed non subiectum per illa. Vnde impossibile est vt illa, q̄ accipiunt⁹ in definitione entis, sint accidentia in eo. & impossibile est vt sint accidentia in alio. nam, si fuerint accidentia in alio, & sint accepta in definitione entis, cōtinget vt ens sit de natura eorum: & sic vnū ens apud eos erit accidens. & hoc est contra illud, quod dicunt: et si dixerint ipsum esse accidens, sequitur impossibile p̄dictū. Et cū destructi sunt oēs modi, s̄m quos posse est dicere

Abb reuio
tio sermo
nis Aristo.

Accidia i
separabi
lia defini
tur p̄ sub
iectū. sed
nō iudm
p̄ illa idē.
7. met. 17.
& 10. &
40. com.

A cere q̄ illa, q̄ accipiunt in definitio-
ne entis, nō sunt de natura acciden-
tis, remanet vt sint de natura entis,
ergo ens est multa nō vnum. & hic
est abbreviatio istius sermonis.

*Ide supra
cel. 17.*

Sed quod verē aliquid est sit ac-
cidens nulli. & de quo ambo, &
vtrunq̄, & quod est ex his, dica-
tur. ex indiuisibilibus itaq̄ est
omne. Quidam autem rōnibus
vtriusq̄ acquieuerunt. huic qui-
dem, q̄ omnia vnum sunt, si qd̄
est vnum signat, q̄ id est ēt qd̄
non est, ei autem, quæ ex disle-
B ctione, indiuiduas facientes ma-
gnitudines.

*Ponamus ergo quod illud, quod
est ens, nulli accidat, & vniuersa
liter dicatur: illud de vtroq̄, & de
illo, quod est ex eis, sequitur ex hoc
vt totum sit ex rebus indiuisibili-
bus. Et videmus quosdam, qui obe-
diunt vtriq̄ sermoni. obediunt. n.
sermoni dicenti quod oīa sunt vnū,
si ens significat vnū: quia dicunt
quod non est ens habet essentiam.
obediunt autē alteri sermoni, quia
concedunt magnitudines esse indi-
uisibiles secundum diuisionem in
duas medietates.*

30

*In hoc cō-
mēto defi-
nit conti-
nuatio.
Secūda rō
Parmeni-
dis.*

Ponamus ergo. i. ponat igit, q̄
ratiocinatio Parmenidis secūda su-
p̄ hoc, q̄ ens ē vnū, sit talis: Ens, qd̄
est vnum, est corpus deferens acci-
dentia, non accidens: ergo corpus
est vnum, & indiuisibile. qm̄, si fue-
rit diuisibile, procedet diuisio semp̄
in duas medietates, & p̄ diuisionem
in medietates deuenietur ad hoc, q̄
corpus sit cōpositū ex punctis: & sic

corp⁹ erit cōpositū ex nō magnitu- **D**
dine, & ex non corpe, qd̄ ē ipose. er-
go corpus est vnū indiuisibile. Et
hoc intēdebat, cū d. & vlr̄, & c. i. vlr̄
ponamus, q̄ corpus diuidit in duas
medietates, & q̄ ens dī de vtraq̄ me-
dietate, & congregato, qd̄ est corp⁹,
ex quo sequit̄ vt corpus sit cōpositū
ex non corpe. nā illæ duæ medietates
diuidunt in duas, & illæ duæ in
duas alias, & pcedet hoc adeo, q̄ in
corpore non remanebit magnitu-
do, sed diuidet̄ fm̄ totū, & deficiet,
aut dissoluet̄ in puncta, & vlr̄ in nō
corpus: qd̄ est ipose. D. d. Et vide-
mus quosdā, & c. & intendit pillos **E**
duos sermones istū sermonē, & pri-
mā rōnē, in qua dixit, quicquid est
p̄ter ens nō dī ens, & c. D. d. obediūt
aut, & c. i. obediūt aut huic, qd̄ dixit,
q̄ quicquid est p̄ter ens, non dī ens:
quia existimant q̄ ens solummodo
dī vno modo. & ideo visi sunt con-
tradicare huic sermoni, dicentes q̄
quicquid est p̄ter ens, habet ali-
quam essentiam, & si pon dicat̄ ens.
& innuit per hoc Platonē. D. d. obe-
diunt verō, & c. i. alij non obediunt
isti rationi, quia contradicunt ei po-
nendo corpora indiuisibilia. i. qm̄
Parmenides cum dixit q̄, si corpus **F**
diuiditur in duas medietates, con-
tinget vt diuisio perueniat ad non
corpus, contradixerunt huic sermo-
ni alij hoīes, concedendo q̄ diuisio
cadit in totum: & est falsum. & dixe-
runt q̄ ista diuisio non peruenit ad
non corpus, sed peruenit ad corpo-
ra indiuisibilia, & sic fugerunt vnū
falsum, & ceciderunt in aliud.

Manifestū aut est & q̄ nō ve-
rum est q̄, si vnum significat
quod est, & non possibile est
C iij simul

Physicorum

Et simul contradictionem esse, nihil erit quod non est. nihil. n. prohibet non simpliciter esse, sed non ens aliquid esse quod non est. Dicere quoque, nisi praeter ipsum, quod est, aliquid erit aliud, vnum omnia fore, inconueniens est. quis enim addiscit ipsum quod est, nisi quod verè est aliquid esse? si autem hoc, nihil sic prohibet multa quod est esse, sicut dictum est. Quod igitur sic vnum esse quod est impossibile sit manifestum est.

H Et manifestum est, quod dicere, quod ens significat vnum, et quod contradictoria non possunt esse insimul, impossibile est ut non ens habeat essentiam rationis, et non est verum. nihil. n. prohibet ut non sit simpliciter, sed non ens erit non aliquid ens. ex quo sequitur ut dicere quod, si hoc non fuerit aliquid habens essentiam praeter ipsum ens, omnia erunt vnum, sit impossibile. nullus. n. intelligit per hoc nomen ens, nisi illud, quod est ens. Et sic nihil prohibet, ut reputo, ut entia sint plura, ut praedictum est. Quoniam autem impossibile est ut ens sit vnum hoc modo manifestum est.

31 Dicit: Et manifestum est, &c. i. & manifestum est quod, si aliquis posuerit, quod ens significat vnum, & quod impossibile est ut contradictoria congregentur insimul, scilicet esse, & non esse, & existimauerit quod ex istis propositionibus sequitur quod illud, quod non est illud ens, non habet essentiam, manifestum est quod existimatio eius non est vera.

D. dedit causam in hoc, & dixit: nihil enim prohibet, &c. i. nihil prohibet ut illud, quod est non ens, quod dictum est, vno modo non sit non ens simpliciter, sed non illud, quod significatur per hoc nomen ens. i. non simile ei. **D.** d. ergo necesse est ut dicatur, &c. i. ergo necesse est ut sermo dicentis quod, si non fuerit hic aliquid ens habens essentiam in rei veritate. Et sicut essentiam entis, omnia erunt vnum, sit sermo impossibilis: posse est. n. ut aliqui sint, qui non habent essentiam similem essentiae entis. **D.** d. nullus. n. intelligit, &c. i. nullus enim intelligit per hoc nomen ens, nisi ens, quod est ens principaliter, & verè, scilicet substantia. & cum illud ens verum sit vnum, possibile est ut entia, quae sunt sub eo, in esse sint plura. **D.** d. Quoniam autem impossibile est &c.

SUMMA TERTIA.

In qua fit sermo cum illis, qui circa principia proprium commiserunt errorem.

Antiquorum de principio materiali narratur opiniones, eorumque opinionis redditur causa. Cap. 1.

Vt autem Physici dicunt, duo modi sunt. Hi. n. vnum facientes quod est corpus subiectum, aut trium aliquid, aut aliud, quod est igne quidem densius, aere vero subtilius. alia generant densitate, & raritate, multa facientes: haec autem sunt contraria. Vniuersaliter autem excessus, & defectus, sicut magnum dicit Plato, & paruum: nisi quod hic quidem haec facit materiam, vnum autem formam. Alii vero vnum quidem sub-

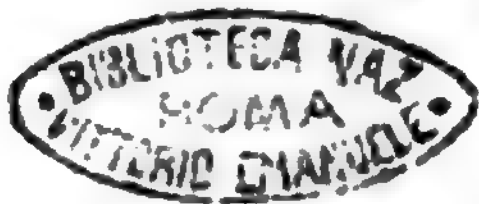
A subiectum, materiam, contraria autem differentias, & formas. Quidam autem ex vno inexistentes contrarietates segregant, quem admodum Anaximander dicit. Et quicumque etiam vnum, & multa dicunt esse, quod sunt, sicut Empedocles, & Anaxagoras. ex commixtione namque & hi segregant alia. differunt autem abinuicem, eo quod ille circulationem facit horum, hic autem semel: & hic quidem infinita, & similes partes habentia, & contraria, ille vero **B** vocata elementa solum.

Quod autem dicunt Naturales ens, duobus modis. Quidam enim posuerunt ens vnum genus subiectum, aut vnum trium, aut aliud densius igne, & subtilius aere: attribunt alia densitati, & raritati, & posuerunt ea multa: & haec duo sunt contraria: & vniuersaliter additio, & diminutio secundum sententiam Platonis in magno, & paruo: sed Plato ponit haec duo loco materiae, & ponit vnum loco formae: isti autem ponunt istud vnum subiectum materiam, & ponunt duo contraria, differentias, & species. Et quidam dixerunt quod contraria sunt existentia in vno, & ex eo resolvuntur, & exeunt, ut dicit Anaximander. Et similiter etiam qui dixerunt quod entia sunt vnum, & plura, ut Empedocles. & Anaxagoras. isti namque attribunt exitum

aliarum rerum dissolutioni, quod sit ex mixto. sed differunt: quonia ille dicit hoc esse reciproce, iste autem dicit hoc esse semel: amplius ille dicit quod partes consimiles sunt infinitae, & contraria, iste autem dicit contraria in eis, quod apud ipsum dicuntur, elementa tantum.

Cum contraxit opinionibus naturalibus in hac arte secundum disputationem, reuersus est ad contradicendum, opinionibus naturalibus dictis ab eis qui concedunt principia esse, & utitur hoc nomine ens pro principio: & quod istorum dicit, quod ens est vnum, intendit quod principium est vnum: & qui dicit entia esse plura, intendit principia esse plura. & incepit Aristoteles in opinionibus istorum ab opinione dicentis principium esse vnum, & dixit: Quod autem dicunt Naturales, &c. i. Naturales autem, qui utuntur hoc nomine ens pro principio, & dicunt quod ens est vnum in qualitate generationis, sunt bipartiti: isti namque conveniunt in hoc, quod dicunt, quod ens, scilicet principium, est vnum aut trium elementorum: quoniam quidam dicunt quod istud principium est ignis & quidam aer, & quidam aqua, aut aliquid medium inter ignem & aerem, densius igne, & subtilius aere. Sed diuisi sunt in modo generationis rerum ex hoc principio vno in duas sectas. Quidam namque ponunt generationes rerum ex hoc principio secundum raritatem, & densitatem: & isti quoquomodo ponunt principia plura: ponunt namque vnum subiectum, & duo contraria, scilicet raritatem, & densitatem, & vlt additionem, & diminutionem, sub quibus collocatur magnum & paruum, quae dicit Plato. Sed isti

P Istorum opinionum requirere in principio meum.

Physicorum

G differunt a Platone in hoc: quoniam Plato ponit hæc duo contraria loco materiae, & ponit vnum, quod est subiectum eorum loco formæ: isti verò ponunt vnum, quod est subiectum, materiam, & ponunt contrarias differentias, & species materiae, scilicet quoniam vnum ponunt pro materia, & contraria pro forma. Et cum notificauit vnam sententiam dicentium, principium esse vnum in modo generationis rerum ab illo principio, reuersus est ad secundam sententiam, & dixit: Et quidam dicunt quod contraria, &c. i. & quidam eorum, **H** qui dicunt, quod principium est vnum, non ponunt modum generationis secundum densitatem, & raritatem: sed dicunt quod contraria, & vniuersa sunt omnia diuersarum specierum, & formarum sunt existentia in actu in illo vno principio secundum latentiam: & generatio nihil aliud est quam exitus illarum rerum latentium ex illo vno: ut dixit Anaximander naturalis.

D. d. quo conueniunt quidam eorum, qui dicunt principia esse plura vno cum istis in hac opinione, scilicet in hoc, quod generatio ex principiis est secundum dissolutionem, & exitum, & dixit: Et similiter illi, qui dicunt, &c. i. talem opinionem de modis generationis opinantur illi, qui dicunt quod principium est vnum, & qui dicunt principia esse plura, ut Anaxagoras, & Empedocles: isti enim attribuunt generationem rerum exitui earum a mixto. Et, cum narrauit quod isti duo viri conueniunt in modo generationis, incepit narrare in quo differunt, & dixit: & differunt in hoc: quoniam &c. i. Empedocles, & Anaxagoras differunt: quoniam Empedocles opinatur, quod mixtio, & congregatio rerum ha-

bet tempus, quod est tempus corruptionis mundi, & segregatio earum habet aliud tempus, & est tempus generationis mundi: & quod ista congregatio & segregatio semper est reciproce in infinitum. Anaxagoras verò opinatur res esse mixtas tempore infinito: deinde intellexit incepit distinguere eas, & extrahere eas a mixto: & quod hoc erit in infinitum. Mundus igitur apud Empedoclem est quandoque, & corrumpitur quandoque: apud Anaxagoram verò est ens factum a principio, sed permanebit in infinitum. Deinde induxit alias differentias inter eos, & dixit: & iste facit semel, &c. i. & non differunt in hoc tantum, scilicet quod Anaxagoras ponit generationem mundi semel, & Empedocles infinities, sed etiam in hoc, quod Anaxagoras dicit, quod omnia, quæ dissoluntur, sunt partes consimiles, & contraria: & ideo accidet mundo remanere in infinitum, eo quod istae partes sunt infinitae: quare nunquam cessant exire. Empedocles autem dicit congregationem, & segregationem elementorum quatuor esse reciprocam: quia apud ipsum sunt elementa eorum, quæ sunt consimilium partium: sed apud Anaxagoram est conuerso, scilicet quoniam omnia illa, quæ sunt consimilium partium, sunt apud ipsum elementa elementorum quatuor.

Videat autem Anaxagoras sic infinita opinari, quoniam putabat communem opinionem Physicorum esse veram, quod nihil sit ex eo, quod non est. propter hoc. n. sic dicunt, erant simul omnia, & fieri huiusmodi statuerunt alterari, Alii autem congregationem, & segregationem.

Et

Alias dicitur
vide p. opi
no. Anax.
l. & Emp. 12
me. c. 9. &
xi. & in. &
phy. c. 1. &
l. c. c. 101
oppo. repe
ries de A-
nax. opinio-
ne circage-
neratione
mundi, &c.
Vide con-
Zim.

Dicitur p. 12.

A Et forte Anaxagoras existima-
uit ea esse infinita: quia opinaba-
tur quod illud, quod erat famosum
inter Naturales, est verum, scilicet
quod nihil omnino generatur ex non
ente. quoniam propter hoc dixerunt,
scilicet quod omnia erant insimul
in illo principio, & quod genera-
tio rei demonstrata est alteratio.
Et quidam dixerunt quod est mix-
tio, & distinctio.

B Cum numeravit opiniones isto-
rum de principiis, & de modo gene-
rationis, incepit notificare illud, quod
mouit illos ad ponendum hoc, & dixit:
Et forte Anaxagoras, &c. i. posuit
elementa infinita consimilium parti-
um: quia existimauit, quod propositio concessa
apud Naturales est vera omnibus mo-
dis: & est, quod impossibile est ut aliquid sit
ex non ente omnino. D. d. quoniam propter hoc
dixerunt, &c. i. propter hoc, quod concesserunt
hanc propositionem, dixerunt isti, quod om-
nia erant insimul, & quod generatio est
congregatio, & corruptio est segrega-
tio: licet quidam vocent generationem
rei non distinctam alterationem: quoniam
C apud ipsum generatio rei veritate
non est alteratio: & est Anaxagoras:
& quidam vocant eam mixturem, & di-
stinctionem: & isti magis conseruant
nominationem secundum intentionem suam.

ra:) reliquum iam contingere ex ne-
cessitate putauerunt ex his quidem,
quae sunt, & insunt, fieri, sed pro-
pter paruitatem magnitudinum ex
insensibilibus nobis, unde dicunt
omne in omni misceri, propterea quod
omne ex omni videbant fieri: appa-
rere autem differentia, & appellari
altera ab inuicem, ex eo quod ma-
ximè superabundat propter mul-
titudinem in mistura infinito-
rum. syncere enim totum album,
aut nigrum, aut dulce, aut car-
nem, aut os non esse, sed, cuius
plurimum vnumquodque habet, hoc
videri esse naturam rei.

Et etiam, si alterum contrariorum
generatur ex reliquo. Quoniam, quia
omne generatum necesse est ut genera-
tio eius sit ex rebus entibus, aut ex
non entibus: & est impossibile ali-
quid generari ex non ente: Natura-
les enim omnes conueniunt in hoc, &
existimauerunt quod sequitur ne-
cessario quod generatio sit ex re-
bus existentibus in se propter par-
uitatem corporis eorum, erit generatio
ex rebus insensibilibus apud nos:
& ideo dicunt quod quodlibet est
mixtum cum quolibet, opinaban-
tur enim quod quodlibet genera-
tur ex quolibet: & quod illa, quae
videntur diuersa, & dicuntur alia
à se inuicem, videntur ita propter il-
lud, quod habet dominium in mixto.
quoniam, ut dicunt, nihil est quod sit
totum purum album, aut nigrum,
aut

Obi, q de
na locuti
sunt i hoc
conueniunt,
q ex mihi-
lo nihil sit
Idē supra
in te. pce-
denti. &c. j.
Cotl c. 25.

Amplius autem ex eo quod fiunt ex
alterutris contraria. inerant ergo.
Si enim omne, quod fit, necesse est
fieri aut ex his, quae sunt, aut ex
his, quae non sunt, horum autem id,
quod est, ex his, quae non sunt, fie-
ri impossibile est: (de hac enim conue-
niunt opinione omnes, qui de Natu-

Phyficorum

G aut dulce, aut caro, aut os & sed in
vnaqua, rerum illud, quod vincit
in ea, existimatur quod natura
eius est illius.

34 Hoc, quod dicit, Et etiā, si alterū
contrariorū, &c. est alia res, q̄ indu-
xit eos dicere, q̄ entia erāt in simul:
qm̄, quia opinabantur q̄ generatio
est ex contrarijs: & q̄ cōtraria sunt,
quæ sunt principia, oportet vt non
sint generabilia, neq; corruptibilia.
& ideo oportet apud eos contraria
esse in simul: & quædā exeunt à qui-
busdā. Et, cum induxit illud primū
H indubitabile, qd mouit eos ad opti-
nandum entia esse in simul, & q̄ ge-
neratio est exitus, & resolutio, incē-
pit declarare illam ambiguitatē, &
quoquomodo excusat Anaxa. eos,
qui dicūt esse impoſſe, q̄ generatio
est aliquid esse, quod non erat. & d.
Qm̄, cum omne generatum, &c. &
sermo ei⁹ in hoc manifestus est p se.

D.d. & pp paruitatem, &c. i. excu-
sant se in hoc, q̄ sensus contradicit
huic opinioni, dicentes q̄ hoc, quod
apparet sensui, s. q̄ generatio sit ex
non ente, est pp paruitatem partiū,
non q̄ in rei veritate est generatio
ex non ente. D.d. & ideo dicunt, &c.
id est, & quia coacti sunt ad creden-
dum, q̄ ens, quod generat ex ente, &
quod hoc, quod apparet sensui, est
peccatū sensus ex paruitate partiū,
ex quibus est generatio, dixerūt q̄
oē est mixtum cū omni, licet non
appareat sensui: & q̄ necesse est oē
generari ex omni, non vt aliqua ter-
minata generarent ex aliquibus ge-
neratis terminatis. D.d. & illa, quæ
vident esse diuersa, &c. i. & Anaxa-
goras, qui est coactus ad credendum
oē generari ex omni, excusat se ex

hoc, quod apparet sensui, s. quia res
vident diuersæ, dicēdo & hoc, q̄ res
videntur diuersæ, est pp illud, quod
dominat in illa re mixta ex partib⁹
in finitis. v.g. qm̄ tunc existimatur
hoc esse aqua, qm̄ partes aquosæ fue-
rint in eo plures q̄ alia partes in fini-
tis mixtis in eo: & tunc existimatur
q̄ hæc est caro, qm̄ partes carnosæ
fuerint in eo plures alijs partibus in
finitis cōmixtis in eo: nō quia in car-
ne non sint nisi partes carnosæ tm̄,
sicut existimatur: neq; in aqua nisi
partes aquosæ: sed in aqua, & aere, &
in omni, quod distinguitur, non di-
stinguitur nisi pp illud, quod habet
dominū in eo ex partibus cōfini-
libus in finitis in numero, nō in for-
ma. dicunt igitur, q̄ nihil est hic, qd
totum sit albū purum, aut nigrū pu-
rum, aut dulce purum, aut caro pu-
ra, aut os purū, sed vnaquæq; res exi-
stimatur esse de natura illius, quod
magis est in ea: & q̄ illud est de na-
tura eius pura: & q̄ non est nisi illa
natura pura: & hoc est falsum.

*Rationes afferuntur contra afferentes prin-
cipia esse infinita. Cap. 1.*

S igitur infinitum, fm q̄ in-
finitum, ignotū est, fm mul-
titudinē quidē, aut magni-
tudinē infinitum ignotū quan-
tum quoddam est: fm formam
quoq; infinitum ignotū quale
quoddā est. principjs autē exi-
stentibus in finitis fm multitu-
dinem, & fm speciē, impossibile
est ea, quæ sunt ex his, cognosce-
re: sic enim cognoscere composi-
tum arbitramur, cum cognosci-
mus ex quibus, & quot sit.

Dicamus

M Infinitū sē-
cundū q̄
infinitū, ē
ignotum.
Idē 2. Met.
11.

A Dicamus igitur quod, si infinitum secundum quod est infinitum, non scitur, ergo illud, quod est infinitum in numero, aut in magnitudine est quantum non scibile, & illud, quod est infinitum in forma est quale non scibile. & cum principia sint infinita in numero, & in forma, ergo nulla est via ad sciendum illa, quae sunt ex eis: nos enim non existimamus scire compositum, nisi cum scierimus illa, ex quibus, &

B ex quod est compositum.

35 Cum numerauerit opiniones Naturalium in numero principiorum, & in modo generationis, incipit primo destruere sermonem dicentium ea esse infinita. Et, cum hoc destruxerit, incipit persequi utrum sint unum, aut plura: & si sint plura, quot sint: & posuit suum sermonem in hoc contra Anaxagoram, & si sit etiam contra Democritum, qui dicit partes esse indivisibiles modo corporis, & non proprio: cum in hoc libro, & in alio dicit de modo proprio. Et incipit contradicere huic opinioni ratione logica. & dico hic Logicam. i. argumentationem, cuius propositiones sunt declaratae in Logica, & sunt acceptae illic pro declaratis per se. Logica enim visitatur in scientiis duobus modis: aut scilicet quod est in istis distinguens verum a falso: & hic est modus proprius: aut scilicet quod illa, quae sunt declarata in ea, accipiuntur pro maximis in destruendo, aut considerando aliquid. & ista consideratio, cum visitatur in artibus particularibus, est non propria, in arte autem vera, scilicet Prima Philosophia, est propria. Et iste sermo est syllogismus in secunda figura,

cuius altera propositio est posita sine medio, & secunda est cum medio, quod componitur in prima figura, & altera propositio eius est manifesta per se. altera vero duarum propositionum, quae ponuntur in secunda figura est, Omne compositum ex principiis infinitis in quantitate, & forma est compositum, quod non scitur ex quibus componitur, & ex quod: secunda vero est, Et omne compositum notum est compositum, quod scitur ex quod componitur, & ex quibus: ergo in secunda figura, Omne compositum ex principiis infinitis est compositum ignotum. i. quod non potest sciri. Propositio autem dicens quod omne compositum notum est compositum ex principiis, quorum quantitas, & qualitas est nota, est posita sine medio: & est illa, quae expressit, cum dixit, nos enim non existimamus scire, &c. Propositio vero posita cum medio in hoc syllogismo est, cum dicimus, quod omne compositum ex principiis infinitis in quantitate, & forma est compositum ex principiis ignotis: & medium est, quod omne, quod est infinitum in numero, aut in magnitudine est quantum non scibile, & omne, quod est infinitum in forma est quale non scibile & sic iste sermo compositus in prima figura, Omne infinitum in numero, aut in magnitudine est quantum non scibile, & omne, quod est infinitum in forma, est quale non scibile, Omne compositum ex principiis infinitis in quantitate, aut qualitate est compositum ex magnitudinibus, aut numeris, aut qualitatibus non scilibus: ergo in prima figura, Omne compositum ex principiis infinitis in quantitate, & in forma est compositum ex principiis non scilibus. Et propositio minor istius syllogismi declarat etiam per medium, scilicet propositio dicens, quod omne

Que ratio logica appellatur vide hic, & alia significationem regit propositio. Co. co. 70

Logica visitatur duobus modis. Idem 3. Ph. c. 70 & 1. Met. ed. 14. Idem 7. Met. c. 2.

M Infinitum secundum quod est infinitum, non scitur. Idem 1. Met. c. 2.

Phyficorum

G q̄ omne compositum ex principijs infinitis in quantitate, & qualitate est compositum ex magnitudinibus, aut numeris, aut qualitatibus non scibilibus: & medium, per qd̄ declaratur propositio, est propositio dicens, Infinitum fm̄ q̄ est infinitum est non scibile. & syllogismus componitur sic in prima figura, Omne, quod est infinitum, est non scibile: Sed omne, quod est infinitum in magnitudine, aut numero, aut qualitate, est infinitum: ergo, Omne, quod est infinitum in numero, aut magnitudine, aut

H qualitate, est non scibile. Sunt igitur tres syllogismi, & sex propositiones: & duo syllogismi sunt in prima figura, & vnus in secunda. propositionum autē duæ sunt manifestæ declaratæ cū medio, & quatuor sine medio. & Aristot. expressit ex istis duas propositiones tertij syllogismi, quæ sunt manifestæ sine medio, cum dixit, q̄ infinitum fm̄ q̄ est infinitum, &c. deinde induxit vltimam conclusionem pro-
Epilogus. uenientem ex istis tribus syllogismis, & dixit: & cum principia sint infinita in numero, &c. deinde expressit alteram duarum propositionum primi sylli, qui est in secunda figura, quæ est declarata sine medio. nos enim non existimamus scire, &c. Aristote. igitur expressit ex istis sex propositionibus tres manifestas sine medio: & tacuit duas manifestas cum medio, cum sint in potentia in suo sermone, secundum quod sunt conclusiones: & vnā manifestam sine medio.

Cōfite pri Et vide quomodo est sermo hu-
mode Ge ius boni hominis breuis. & forte
del. c. 38. est ita de quolibet verbo eius.

Amplius autem, si necesse est **K** cuius partē contingit quantu-
lācunq̄ eē fm̄ magnitudinē, & paruitatē, et ipsum contingere. (dico aut talium aliquā partiū, in quā, cum insint, diuiditur totū.) si autem impossibile est ani-
mal, aut plantam quantūcunq̄ esse fm̄ magnitudinem, & par-
uitatem, manifestū est q̄ neq̄ partiū quamlibet. erit. n. & totum similiter. caro autem, & os, & hūmōi partes sunt anima-
lis, & fructus plantarum. mani-
festum est igitur q̄ impossibile
est carnem, aut os, aut aliquid aliud quantūcunq̄ esse magni-
tudine, aut in mai⁹, aut i min⁹.

Nota de
maxio, &
minimo.

Et etiā illud, cuius pars potest
esse cuiuslibet mensura posita in
magnitudine, aut in paruitate, ne-
cesse est vt illud etiam possit hoc.
& intelligo aliquam partem ex
talibus partibus, i quas diuiditur
vniuersum, & est vnum. si igitur
ipossibile est vt animal, aut plan-
ta sit cuiuslibet quātitatis in ma-
gnitudine, aut paruitate, manife-
stum est quod impossibile est hoc
etiam in alia parte eius. quoniam
necesse est vt vniuersum sit tale:
& caro, & os, & similia sunt
partes animalis, & fructus sunt
partes plantarum. ergo manife-
stū est quod impossibile est vt ca-
ro, aut os, aut alia, quacunq̄ pars
sit cuiuslibet mensura posita in
magnitudine, aut in paruitate.

Iste

A Iste est alius sermo, per quem de
36 struit corpora esse cōposita ex par-
tibus infinitis fm quantitatem. &
abbreviatio sui sermonis est, qm̄ to-
tum sequitur partes, quæ sunt fm
quantitatem in paruitate, & magni-
tudine, & finitate, & īfinitate, & vlt
terminatione, & interminatione:
ergo, si cōpositum fuerit finitū,
& terminatę quantitatis, necesse est
vt partes, ex quibus cōponitur, sint
finitę in mēsurā, & in numero: sed
cōposita sunt finitę quantitatis,
& terminata: ergo & ptes eius sunt
terminatę, & finitę. & iste sermo cō-
ponitur in. ij. figura syllogorū hypo-
theticorum. Cū igitur dixit qm̄ il-
lud, cuius pars, &c. est quasi præce-
dens & intendit qd cōpositū, cu-
ius partes sunt non terminatę in
quantitate, sed possibile est vt sint
in quacunq; mēsurā, ponatur in
magnitudine, aut paruitate. D.d.
necesse est vt illud possit: & hoc est
consequens: & intendit qd necesse
est vt illud cōpositum ex illis par-
tibus, quę possunt esse cuiuscunq;
mēsurę in magnitudine, & parui-
tate, non sit ēt terminatū: si sit pos-
sibile ipsum esse cuiuslibet mēsu-
rę positę in magnitudine, & parui-
tate. D.d. & intelligo partē, &c. i. &
distinguit illud, qd intendebat per
hoc nomen pars. cum partes dicantur
qm̄q; fm qualitatem, & qm̄q; fm
quāritatem: & hoc duobus modis:
aut partes, quæ sunt in potentia in
toto: aut partes, quę sunt in actu in
toto. Et, quia nō consequitur vt to-
tū sequatur partes in mēsurā, nisi
in partibus, quę sunt fm quantitātē,
quæ sunt in toto in actu, declarauit
qd istud intendebat hic per partē. &
dixit: & intelligo hic partē, &c. i. &

intelligo hic per partē, quę est de D
specie partium, in quas totum diui-
ditur fm quantitātē, & non fm qua-
litatem: sicut corpus diuiditur in
materiam, & formam: neq; partes,
quę sunt in toto in potentia: sed par-
tes, in quas vniuersum diuiditur: &
sunt illę, quæ sunt in toto in actu.
Et, cum induxit præcedens, & cō-
sequens: ita qd consecutio ferē est
manifesta per se: destruxit conse-
quēs, & dixit si igitur est impossibile vt
animal, &c. i. & hoc intendebat con-
cludere. Deinde dedit exemplū de
partibus compositorum, & dixit:
necesse est. n. qd vniuersum sit tale: E
& caro & os, &c. i. necesse est. n. vt to-
tum sit in dispositione partium: vt
caro, & os, & similia sunt ptes ani-
malis: & fructus, & similia sunt par-
tes plantarum. D.d. & manifestum
est, qm̄ impossibile, &c. i. &, cum to-
tum in cōpositis sequitur partes in
hoc, qd sunt terminatę: & totum,
quod est animal, aut planta est ter-
minatum: necesse est vt partes eius.
i. caro, & os, & fructus sint terminata.
& manifestū est, qd qui dicit qd in car-
ne sunt partes infinitę: & qd exitus
earum est in infinitum: opinatur
qd partes, ex quibus animal com-
ponitur, aut planta, sunt non termi-
natę: ex quo sequitur, vt totum
etiam sit non terminatum.

Amplius, si omnia insunt q-
dem hmōi ī inuicem, et nō sūt,
sed segregantur cum insint, di-
cunt autē ā pluri: sit autē ex quo
libet qdlibet, vt ex carne aqua,
segregata, & caro ex aqua: om-
ne autē corpus finitum consumi-
tur ā corpore finito: manifestū
est qd nō cōtingit in vnoquoq;
vnum-

* a. Lineb-
ueniens

102 de
1210, 11
1210.

Isto mō. si
ptes sūt i-
B
finitę cō-
positū ē i-
finitū: sed
cōpositū ē
finitū: er-
go partes
sūt finitę,
& destru-
itide cōse-
quens &c.

Partialis
scdm qū-
ritatē. alia
scdm qua-
litatē. Idē
7. Me. c. 33

Physicorum

E vnumquodque est . remota . n . ex aqua carne , et iterum alia facta ex reliqua , segregatione , quamvis semper minor erit segregata , at tamen non excedit magnitudinem aliquam paruitate . Quare , si quidem stabit segregatio , non omne in omni inerit . in reliqua . n . aqua non inerit caro . Si vero non stabit , sed habebit semper remotiorem , in finita magnitudine , equalia finita inerunt , infinita secundum multitudinem , hoc autem impossibile est .

H Et etiam , si omnia ista genera , et similia sunt omnia existentia , aut quaedam in quibusdam , et non generantur , sed dissoluntur , et exeunt , et non nominantur , nisi secundum illud , quod vincit in eis : et omne generatur ex omni . v . g . ex carne aqua , quae resolvitur , et ex aqua caro : et omne corpus finitum consumitur a corpore finito : manifestum est , quoniam impossibile est ut unaquaeque rerum existat in unaquaque re . quoniam , quando exit caro ex aqua , deinde ex aqua residua generatur alia caro secundum resolutionem : tunc , et si illud , quod exit ex carne , sit semper minus , tamen caro pertransit in paruitate magnitudinem determinatam . Ex quo sequitur , aut ut cesset resolutio : et sic non erit omne existens in omni : quoniam in aqua residuum non erit caro , aut non cesset : sed in ea erit quod

E semper resolvitur : et sic in magnitudine terminata non erunt magnitudines aequales finitae , sed infinitae in numero : quod est impossibile .

37
Iste sermo potest esse contradictio tertia , qua destruit , quod generatio sit semper secundum exitum , et ut quodlibet sit in quolibet , ut dicunt : et potest fundari super illud , quod praedictum est , scilicet quod hic sunt partes terminatae in paruitate . sed est alia ratiocinatio . Et abbreviatio istius sermonis est , quod , si species corporum consimilium fuerint omnes in se invicem : et nihil generatur ab aliquo , sed exeunt ex se invicem , ut dicunt : quia quodlibet est in quolibet : sed vnumquodque eorum nominatur secundum illud , quod vincit in eo : et ideo quodlibet generatur ex quolibet . v . g . quoniam ex carne generatur aqua , quae resolvitur , et exit semper : et ex aqua est caro . Est regula , quod omne corpus finitum , quando ex eo exit corpus finitum multoties , necessario consumet illud . Quare impossibile est , ut quodlibet sit in quolibet : generatio . n . secundum hunc modum necessario cessabit . quoniam quando ex aqua exit caro , deinde ab ea exit alia caro , et sic in infinitum , necesse est , aut ut exitus cesset , aut ut in corpore finito sint corpora equalia infinita . quoniam non potest aliquis dicere quod , cum ex aqua exiuerit prima caro , deinde exiit alia caro , quod illa caro secunda erit minor prima secundum minorationem aquae per exitum primae carnis . et similiter tertia caro erit minor secunda secundum minorationem aquae per exitum secundae carnis : et quod hic procedit in infinitum , scilicet paruitas aquae , et paruitas carnis existentis . caro enim habet magnitudinem ,

Est regula , quod omne corpus finitum , quando ex eo exit corpus finitum multoties , necessario consumet illud . Idem . 6 . Phy . 10 .

&

A & paruitatem terminatam, quam non pertransit, scilicet quod non inuenitur caro habens magnitudinem minorem ista. illa igitur magnitudo terminata, quae est carnis, quando exit ex aqua, semper necesse est alterum duorum: aut ut cesset generatio: aut in magnitudine finita, & terminata, scilicet in aqua, erunt magnitudines quales infinitae: & est minor magnitudo carnis minima: quod est impossibile. Ergo ponere quod quodlibet est in quolibet, & quodlibet generatur ex quolibet secundum exitum semper, non secundum alterationem est impossibile.

B D. dixit: Et etiam, si ista omnia genera, &c. i. species corporum consimilium, quas ponit Anaxagoras per elementis, verbi gratia, caro, & os, & videntur omnia corpora, quorum definitio totius, & partis est eadem. D. dixit: & non generantur, id est & istae partes non generantur ex inuicem secundum transmutationem, sed secundum quod exeunt a se inuicem, & ante exitum erant in se inuicem: sed vnumquodque eorum vocatur diuersum ab altero secundum illud, quod dominatur in seipso. D. dixit: quoniam & si illud quod erit, &c. i. quoniam, cum posuerimus, quod illud, quod ex carne secunda exit, est minus primo, & tertium est minus secundo, & quartum est minus tertio: & manifestum est per se, & declaratum est, quod caro habet mensuram terminatam in paruitate, quam non pertransit: necesse est alterum duorum: aut ut generatio cesset, aut ut in corpore finito sint corpora equalia infinita. Et iste sermo est in forma syllogismi hypothetici. cuius praecedens est, & est si ista generatio &c. consequens autem est, quod impossibile est, ut quodlibet sit in quolibet, &c. sermo residuus declarat consecutionem.

Ad haec autem, si omne quidem corpus, remoto quodam, minus necesse est fieri: carnis autem determinata est quantitas & magnitudine, & paruitate: manifestum est quod ex minima carne nullum segregabitur corpus. erit. n. minor minima. Amplius autem infinitis corporibus inesset utique iam caro infinita, & sanguis, & cerebrum, separata tamen ab inuicem, nihil autem minus entia, & infinitum vnumquodque. hoc autem irrationabile est.

Et cum hoc, si omne corpus, quando ex eo diminuitur aliqua pars, necessario sit minus: & quantitas carnis est terminata in magnitudine, & paruitate: manifestum est, quoniam impossibile est, ut ex minima carne exeat corpus omnino. quoniam, si ex ea diminuitur aliquid, erit minor minima. Et etiam necesse est, ut in corporibus infinitis sit caro infinita, & sanguis infinitus, & medulla infinita: & vnumquodque eorum non est minus illo in hoc, quod est infinitum: & hoc est extrarationem.

Et haec est etiam quarta ratiocinatio, qua contradixit, ut generatio sit secundum exitum corporum in infinitum, & dicit: Et, cum sit manifestum per se, quod omne corpus, quando ex eo diminuitur aliquid sit minus: & etiam est manifestum per se, quod quantitas carnis est terminata in magnitudine, & paruitate: manifestum est, quod ex minima carne, scilicet

Phy. cum co. Auer.

D qua

Est res
quod est
paruitas
quod est
ex: con
finitum
natura
natura
luna
Phy. 28
C

Physicorum

Gua nulla caro est minor, impossibile est exire corpus consimile oīno. nam, qm̄ exitus procedit, semper, & minoratio corporis, ex quo est exitus: & si procedit semper, necesse est vt illud corp⁹, à quo exeunt hęc corpora, perueniat ad minimam quantitatem illius speciei corporis: & tūc erit impossibile, vt ex eo exeat aliqd: qm̄ tunc fieret minus q̄ deberet ēē: quod est contra positum: ergo necesse est vt cesset exitus. Et, cum cōpleuit hanc contradictionem, induxit et quintam rōnem, qua contradicit etiam, vt quodlibet sit in quolibet, & vt exitus à quolibet sit in infinitum, & dixit: Et etiam necesse est, &c. i. & etiam necesse est, si exit⁹ ab vnoquoq; corporum cōsimilium infinitorum fuerit infinit⁹, necesse est vt in vnoquoq; istorum corporum infinitorum sint corpora infinita, etiam in quantitate, & qualitate: & erunt hic corpora infinita necessario distincta ab inuicem in loco: & in vnoquoq; infinitorū istorum, existentium in vnoquoq; infinitorum, erunt etiam corpora infinita in quantitate, & qualitate, distincta etiam in loco: & similiter ē in vnoquoq; istorum erunt corpora infinita: & sic infinita erunt in infinitis infinitis: quod est contra rōnē, scilicet infinita multiplicari p infinita.

Nunquam autem segregatū iri non sciēter quidem dicitur, recte autē dicitur: passiones. n. inseparabiles sunt. Si igitur mixti sunt colores, & habitus, si segregentur, erit aliquid album, vel sanum, non alterum aliquid existens, neq; de subiecto. Quare inconueniens est, impossi-

lia querens intellectus, si velit **K** quidem segregare, hoc autē facere sit impossibile, & secundum quantum, & fm̄ quale. secundū quantum quidem, quia non est minima magnitudo: secundum quale autem, quia inseparabiles sunt passiones.

Hoc autem, quod dixit, quod res nunquam distinguuntur, est sermo sine discretionē, sed est verus: passiones enim sunt inseparabiles. Et quia corpora, & forme sunt mixta, si distinguantur, tunc albedo erit existens, & sanitas erit existens perse sine indigentia alicuius alterius, existentis, & absq; eo, quod sit in subiecto. Et ideo intelligentia eris vilis, quæ querit impossibile, cum vult distinguere quod non potest neq; in quantitate, neq; in qualitate. in quantitate quidem, quoniam impossibile est, vt sit magnitudo, qua nulla est minor: in qualitate vero, quia passiones sunt inseparabiles.

Cum compleuit contradictionē **39** contra Anax. & notificauit qd collocet in eo de falso, incepit notificare quid est in eo de veritate, & dixit: Hoc autē, qd dixit, &c. i. qm̄ ē sermo verus fm̄ partē, nō fm̄ totum, scilicet hoc, quod dixit, qd res non distinguunt, neq; separant. & d. qd est sermo sine discretionē: quia non distinguebat accētia à subiectis, & corporibus. hoc n. qd dixit, qd libet est mixtum cū quolibet, exigit mixtionē corporum

Arum adinnicē, & mixtionem corporum cum accidentibus: cū corpora, & accidētia sint duo. & ideo sermo eius, in quo dixit, q̄ res non distinguunt, est verus fm̄ partem. s. q̄ accētia, & substantiæ non possunt separari abinuicem. & fm̄ hoc, qd̄ existimat, q̄ causa in hoc est, quia qualitates multū fortiter sunt mixtæ cū corporibus: non quia apud ipsum sunt corpora: sed q̄a qualitates sunt accidentia non separabilia. & intendit hic per passiones oīa accidentia. Et, cum notificauit q̄ sermo ei⁹ est verus in accētib⁹, & corporib⁹, incepit declarare hoc, & quō sequit hoc ex sermone eius, & dixit: Et q̄a corpora, &c. i. & quia corpora, & q̄litates in opinione isti⁹ viri, aut fm̄ q̄ sequit ex suo sermone, sunt mixta: sicut mixtio corporū consimiliū partium est in seinuicem: cum nondum distigebat mixtionem, cum existimabat q̄ mixtio corporū in seinuicem est sicut mixtio accidentium cū corporibus. Et manifestū est, q̄ non est ita: & q̄ continuatio accidentium cū corporibus, si dicat mixtio, tñ̄ impossibile est vt mixta separent in eo. qm̄, si separent, erunt accidentia existentia per se: & sic albedo erit existens p̄ se: & sicut sanitas, si ne indigentia ad hoc vt sint in corpore: & accidentia vlt̄ non erunt in subiecto: quod est impossibile. Et, cum declarauit veritatem istius sermonis, in quo dixit, q̄ res nunq̄ distinguuntur, declarauit etiam improbabile contingens ei, si concedatur fm̄ totum, & dixit: Et ideo intelligentia erit vilis, &c. i. & contingeret Anax. i hoc, quod dixit, q̄ oīa sunt mixta adinuicem tempore infinito: deinde intelligentia, quæ apud ip-

sum est generans, diuidit, & separat ea abinuicem. Sed ista diuisio. & separatio nunq̄ completur: vt actio istius intelligentiæ nunq̄ compleat, & sit ociosa, quia incepit distinguere, quod nunquā complebitur: & tale agens est valde vile, s. quia nititur agere, quod nunq̄ complebitur, & dixit q̄ non potest distinguere, nec in quantitate, ne in qualitate. in quantitate quidem, quia partes consimiles, quas intelligentia diuidit abinuicē, sunt apud ipsum mixtæ mixtione infinita: in omni enim parte, quam diuidit, sunt partes infinitæ: & sic nititur distinguere secundum quantitatem, quod nunq̄ distinguet. distinguere autem qualitatem, aut qualitates à corporibus est impossibile: sicut dixit: q̄ passiones sunt inseparabiles.

Non recte autem neq̄ generationem accipit eorum, quæ sunt similium partium. est enim, vt lutum i luto diuidit: est autem, vt non, & non idem modus est. vt lateres ex domo, & dom⁹ ex lateribus. sic autem aqua, & aer ex alterutris & sunt, & fiunt.

Neq̄ etiam recte dixit in hoc: quod attribuit generationē conuenientibus in forma. est. n. generatio secundū modū, secundū quē vnum frustum luti diuiditur in frusta lutea, & est alio mō. & est aliud, & non est vnus modus. Verbi gratia generatio laterum ex luto, & generatio domus ex lateribus. & similiter aqua, & aer, vterq̄ videtur generari ex reliquo.

D ij Dicit:

Passio ali-
qñ pro of
accidente
capitur.

Phyſicorum

G Dicit: & Anaxa. non bene dixit
 40 hoc, q̄ poſuit generationem ex ele-
 mentis conuenientibus in forma: cū
 gñatio, ſ. vt caro ſit ex multis carni-
 bus, & oſex multis oſſibus, neq; in-
 duxit determinationē ſup hoc: eſt
 enim gñatio ex partibus conueniē-
 tibus in forma: & ſiſt corruptio eſt
 diuiſio, & reſolutio in partes conue-
 nientes in forma: vt gñatio fruſti lu-
 tei ex fruſtis puis luti: & corruptio
 eius in illa parua eſt aſit gñatio alia
 ex rebus non conuenientibus i for-
 ma, & ſiſt corruptio: vt generatio
 luti ex aqua, & terra, & eius reſolu-
 tio in aquam, & terram. & hoc intē
 debat, qñ dixit: & eſt alio modo. D.
 dixit: & iſte alius modus, &c. i. & iſte
 modus generationis non eſt vnus.
 eſt. n. modus qui eſt vt generatio la-
 terum ex luto, & idoli ex cupro: eſt
 aſit alius, vt generatio domus ex la-
 teribus, & lapidibus, & hoīs ex mē-
 bris conſimilibus, & diuerſis: eſt au-
 tem alius, vt generatio aquæ ex æ-
 re, & aeris ex aqua: & eſt proprium
 huius modo gñationis vtrūq; quod
 generatur ex reliquo. Et intēdit in
 toto hoc ſermone declarare q̄ om-
 ne, quod Anaxa. induxit in hoc, eſt
 I ſine demonstratione.

SUMMA QVARTA.

De numero principiorum rerum
 naturalium.

De Contrarietate, & pluralitate prin-
 cipiorum, Cap. I.

Elus autem eſt pau-
 ciora, & finita recipe-
 re, quod quidem fa-
 cit Empedocles. Om-
 nes igit̄ contraria, principia fa-
 ciunt, & qui dicunt q̄ ſit vnum

oē, & immobile (etenim Parme-
 nides calidum, & frigidū princi-
 pia facit: hæc aut̄ appellat ignē
 & terram) & qui rarū, & dēsū.
 & Democritus ſolidū, & inane,
 quorū aliud quidem, vt qđ eſt,
 aliud aut̄, vt qđ non eſt, eſſe di-
 cit. Adhuc poſitione, figura, &
 ordine. hæc aut̄ genera contra-
 riorū ſunt: poſitionis ſurſum &
 deorſum, añ & retro: figuræ an-
 gulare, ināgular, rectū, rotūdū.

Et melius eſt accipere principia
 finita, ſicut fecit Emped. Et oēs po-
 nunt principia cōtraria, qui dicūt,
 quod totum eſt vnū, & immobi-
 le. quoniā Parmenides ponit cali-
 dū, & frigidum principia, & vo-
 cat hæc duo ignem & terrā: &
 quidā dicunt raritatē, & denſita-
 tē. & Democritus, cū induxit ple-
 nū, & vacuū, primum verò pro en-
 te, ſecundū autē pro non ente. &
 cū hoc dicit, quod i pleno ē poſitio,
 aut alietas, qua entia diuerſantur
 ſecundū poſitionē, & figurā, & or-
 dinē, & ſunt contrariorū genera
 iſta: poſitio verò eſt genus ſuperio-
 ris, & inferioris, & poſterioris, et
 anterioris: figura verò ē genus ha-
 bentium angulos, & carentiū an-
 gulis, & recti, & rotundi.

Cū deſtruxit principia eſſe in-
 finita, cœpit ponere ea eſſe finita, &
 declarare, q̄ iſta poſitio nō ſolū mo-
 do eſt vera, ſed & melior etiā: dein-
 de q̄rit quot ſunt, & dixit: Et meli⁹
 eſt, &c. i. melius in hac ſcīa eſt pone-
 re

Are principia finita: qm̄, cum posuerit ea h̄mōi, quis poterit cōplere naturam oīum entium, q̄ sunt ex principijs: & nihil coget vt sint infinita: & dare causas entium fm̄ finitatem est melius, vt fecit Empedocles, cū posuit sex principia, s. quatuor elementa, & amicitiam, & litem. Et, cū declarauit, q̄ non solummodo est necesse ponere principia finita, sed & melius, incēpit q̄rere quot sunt: & posuit principium cōsiderationis in hoc, ex hoc, q̄ oēs Naturales fuerunt coacti à natura entis ad ponendum principia esse contraria, non solummodo qui eorum concedunt entia esse plura tm̄, sed etiam qui non concedunt hoc, s. qui dicunt totum esse vnum. Parmenides autē dicebat hoc, quia opinabatur q̄ entia sunt duobus modis, vera, & existimabilia: & q̄ vera sunt intelligibilia, & sunt vnū: & q̄ existimabilia sunt sensibilia, & sunt plura: & ponebat principia istorū pluriū duo cōtraria, s. ignem, & terram. D. dixit & quidam dicunt densitatem, & raritatem, i. eorum, qui dicūt principium esse vnum, aut vnū elementorum quatuor, aut medium inter duo eorum. D. d. & Democritus, & c. i. & ēt ponit principia esse contraria i hoc, quod dixit, q̄ vacuum est inuolutū cum pleno in oībus rebus: adeo q̄ principia rerū apud ipsum sunt vacuū & plenum. vacuū. n. apud ipm̄ est contrarium pleno fm̄ contrarietatem, q̄ est inter esse, & non ēē. plenum. n. est ens, & vacuum est non ens. Et hoc intendebat, cū dixit: primum verò pro ente, i. plenū verò, quod est primum in esse, est cōtrarium vacuo, fm̄ q̄ est ens: & vacuū, quod est secundū in esse, contrariū

est pleno, fm̄ q̄ est non ens. D. d. & cū hoc dicit, q̄ in pleno, & c. i. & cū hoc, q̄ dicit vacuum, & plenū esse, q̄ sunt contraria fm̄ esse, & non esse, ponit ēt in pleno alietatē, & diuersitatē, cuius vis est sicut vis contrariorū: & illa alietas est positio, figura, & ordo: entia. n. quia apud ipsum sunt vnus naturæ, s. partis indiuisibilis, indiget ponere aliā rē, qua entia cōposita ex partibus diuersent. & dixit: qm̄ diuersant histrib' dīijs. Arist. igit' dicit, q̄ Democritus dixit principia esse contraria duob' modis, s. fm̄ q̄ ponit plenū, & vacuum: & fm̄ q̄ ponit dīas entū fm̄ positionē, & figuram, & ordinem. D. incēpit declarare, q̄ ista sunt genera rerum contrariarū, & d. positio autē est genus, & c. i. qm̄ positio diuidit p dīas contrarias, q̄ sunt superius, & inferius, & anterius & posterius. & s. figura diuidit p contraria fm̄ ēē & non esse, s. in h̄s angulos, & carens angulis. & s. diuidit in contrarias dīas fm̄ famositatē, s. in rectā & rotundā: rectū. n. non est contrarium rotundo: qm̄ rotundo nihil est contrariū, cū sit pfectio figurarū in veritate, sed in primo aspectu. & s. ordo diuidit ēt per dīas contrarias, s. prius & posterius: & tacuit ipsum, quia intelligit' ex illis. Et norandū est, q̄ hoc nomen contrarium v̄satur hic largē pro contrario, & priuatione & habitu: siue sit in rei veritate, siue fm̄ famam: quod contrariū, secundū q̄ ego credo, nos appellamus desperatum.

Quod igitur contraria quodammodo omnes faciunt principia manifestum est. Et hoc rōnabitur. Oportet. n. principia neq̄

D iij ex

Oppositus
1. me. 1. &
14. cū ibi
n. h̄i goia
elata iudi
cē accepe
runt pter
terram: &
nulla terrā
posuit pri
cipiū pter
ponentes
legē. Vide
con. Zim.

E Rotundo
nihil ē cō
trariū. Fi
gura diui
dit in con
trarias dif
ferētiās se
cūdm̄ fa
mositatē:
ex quo tol
lit cōtradi
ctio hic, et
3. cōll. 75.
vbi h̄i q̄ si
gure nihil
ē contra
riū. Vide
con. Zim.

F Contrarie
tas q̄ siue
dī de op
positis se
cūdm̄ pri
uationem
& habitu.
Idē i. c. 43.
& x. m. c. 9
Principio
rū condi
tiones.
Vide con.
Zim.

Physicorum

Ex alterutris esse, neque ex alijs, & ex his omnia. contrarijs autem primis insunt hæc. ob id quidem quod prima sunt non sunt ex alijs: ob id verò quod sunt contraria, non sunt ex alterutris.

Manifestum est igitur, quod omnes ponunt principia contraria quomodo. Necessè est. n. ut principia non generentur ex inuicem, neque ex alijs, & ut omnia generentur ex eis. & hæc existentia sunt in principijs contrarijs. secundum quod

Hidem quod sunt principia, non generantur ex alijs: secundum verò quod sunt contraria, non sunt ex inuicem.

42 Quia apparet ex sermonibus omnium, quod ponunt principia contraria licet non conueniant in eadem contrarietate, tamen vult conueniunt in hoc, quod sunt contraria. & intendit notificare, quod Antiqui conueniunt in hoc, quod sunt contraria principia, aut cum contrarietate, per duo, scilicet ut demonstrat quod omnes concedunt principia esse plura vno, & etiam perscrutetur de hoc, quod dicunt, & ponat principium perscrutationis de illo. deinde perscrutabit post de hac contrarietate quid sit: & utrum est necessè ponere aliam naturam à contrarietate, aut non.

Dixit: manifestum est igitur, &c. i. manifestum est igitur ex hoc, quod narrauimus, quod omnes ponunt principia contraria aliquo modo contradictionis, aut contrarietatis: licet non conueniant in hoc, quis, scilicet sit iste modus. Deinde incepit notificare, quod bene fecerunt, & inducere rationes, quod mouerunt eos ad dicendum hoc, & dixit: Necessè est, i. necessè est enim ut

principia, &c. i. quoniam, si generentur ex inuicem, tunc erit idem principium, & non principium insimul: siue sint principia ad inuicem secundum reciproca-tionem, siue non. D. dixit: neque ex alijs. & hoc manifestum est per se est, scilicet quod principia non debent generari ex alijs, quia sic essent prima, & non prima. Deinde induxit tertium proprium, & dixit: & ut omnia generentur ex eis. & hoc manifestum est etiam secundum quod principia debent esse cōia omnibus entibus, quæ sunt ex principijs. Et, cum demonstrauit ista propria in principijs, incepit etiam demonstrare, & declarare illa esse in contrarijs, & dixit: & hæc sunt existentia in primis contrarijs, &c. i. necessè est. n. ut non generentur ex alijs, quia sunt principia: & ut non generentur ex inuicem, quia sunt contraria. contrarium enim non generatur ex contrario, i. non mutatur in illud.

Contrarij
nō mutaf
i suā con-
trarij. Idē
infra. c. 31.
* a. l. priā

Sed oportet hoc & in ratione considerare qualiter contingat. Accipiendum igitur est primum quod omnium, quod sit, nihil neque facere natum est, neque pati contingens a contingenti. neque sit quodlibet ex quo libet, nisi quis accipiat secundum acci-dens. qualiter enim fiet album ex musico, nisi accidens sit albo, aut nigro musicum? sed album quidem fit ex non albo: & hoc non ex omni, sed ex nigro, aut medio. & musicum ex non musico, sed non ex omni, sed ex immusico, aut si aliquid ipsis medium.

Non quālibet
bet fit ex
quolibet.
M

Sed oportet considerare in hoc secundum rationem quomodo sequitur. Dicamus igitur, quod omnium

nisi enim entium non quodlibet agit, aut patitur à quolibet, nec generatur à quolibet, nisi aliquis accipiat hoc per accidens: album enim non fit album ex musico, nisi accidat nigro, aut albo ut sit musicus, sed album ex non albo, & non ex omni non albo, sed ex nigro, aut ex medio, & musicus ex non musico, & non ex omni non musico, sed ex illo, quod nullam habet dignitatem in musica, aut ex eo, quod est alterius dispositionis: si sit aliqua hic dispositio inter has duas dispositiones.

43 Quia illæ tres proprietates in principiis sunt manifestæ: in contrariis verò duæ tñ sunt manifestæ: tertia verò, scilicet quod oīa agnuntur ex eis, non est manifesta per se: ideo incēpit declarare hoc per inductionem, & d. sed oportet considerare, &c. i. sed oportet considerare in tertio proprio per inductionē, scilicet quod oīe, quod generatur, generatur ex contrario. D. d. Dicamus igitur, &c. i. qm̄, cum induxerimus oīa entia, non inueniemus quodlibet agere in quodlibet, neq; pati à quolibet: sed aliquod notum terminatum agit in aliquod terminatū, & patitur ab aliquo terminato: & sicut in generatione, & ut in oībus transformationibus, quarum actio, & passio est quasi genus. D. d. nisi aliquis accipiat, i. nisi aliquis accipiat illud, quod est per se per accidens: quoniam tunc posset peccare in hoc. Apparet enim quod impossibile est album fieri ex musico, aut ex grammatico, nisi accidat nigro, ex quo fit album per se, ut sit musicus, aut grammaticus.

& hoc intendebat, cum dixit: nisi accidat, &c. Deinde dixit: sed album, &c. id est omne, quod fit ex aliquo alio, generatur ex illo, quod est aliud & non ex omni alio simpliciter: quoniam tunc quodlibet esset ex quolibet, sed ex aliquo alio, aut contrario, aut medio inter contraria, cum contraria fuerint mediata: ut cum album fit ex nigro, aut colore medio inter album & nigrum. Et intendit hic per contrariū, ut diximus, illud, quod est commune contrariis, & privationi, & habitui. Et ideo, cum induxit exemplum de contrariis, (albo & nigro), induxit aliud exemplum de privatione & habitu, & dixit: & musicus ex non musico. i. & musicus non generatur etiam ex omni, de quo dicitur non musicus, sed ex illo, quod est non musicus, & est innatum recipere musicā, quod est homo ignorans musicam, quia nullam habet dignitatem in ea, sed habet potentiam addiscendi illam. D. d. aut ex eo, quod est alterius, &c. i. aut ex medio, quod est inter musicum, & privationem musicæ, si sit possibile ut sit medium inter privationē, & habitum. Et dixit hoc, non quia inter habitum, & privationem inuenitur medium, sed ad verificandum propositionem minorem dicentem, quod omne, quod generatur, aut generatur ex contrariis, aut ex medio, scilicet in contrariis mediatis. & in hoc loco non curat quocumque modo sit, siue aliquis ponat, quod inter habitum & privationem sit medium, aut non. Et, cum notificauit quod omne generatum est aut ex contrario, aut ex medio, incēpit declarare hoc in corruptione, & dixit.

D iiii Neq;

Idē. 5. phy. 6. 19. & 52. c. idē in sequenti. Idē 1. c. 20. & 1. de gnat. F 50. & x. m 23. & 2. de aia. ca. 44. & 12. met. c. 6. Idē infra hic te. com. 47.

Physicorum

G Neq; igitur corrumpitur in contingens primum. ut album nō i musicū, nisi forte fm accns, sed in non album, & in nō albū, non in contingens, sed in nigrū, aut medium. sūt autem & musicum in non musicū: & hoc non in contingens, sed in immusicū, aut si ipsis aliquid medium est.

Neq; aliquid etiam corrūpitur primitus in quodlibet. v.g. album in musicum; nisi hoc cadat in aliqua dispositione per accidens, sed

H corrumpitur in non album, & non in quodlibet non album, sed in nigrum, aut in medium. & similiter musicus corrumpitur in nō musicum, & non in quodlibet nō musicum, sed in illud, quod non habet dignitatem in musica, aut in aliquam dispositionem inter has duas dispositiones.

44 Neq; Et corrumpit aliquid principaliter, & per se in quodlibet, sed principaliter, & per se corrumpitur in aliquod terminatum vnū, secundario verò, & per accidēs nihil prohibet ut aliquod corrumpat in plura vno, aut in quodlibet. Eorum. n. in quæ fit corruptio, aliud est primum, & aliud est secundum: & est illud, in quod fit corruptio mediante primo: & aliud est per accidens, & est illud, qd fit in quodlibet. Illud aut, qd est p accns, differt a secūdo: qm scdm quoquomō ē terminatū, & illud, qd est p accns, ē nō terminatū. Arist. igitur exigit prioritatē i corruptione, ut illud, i qd fit corruptio, sit vnū, & exigit essentialitatē, ut sit

Per accns differt a secundo.

terminatū: & hoc idē intelligendū est in generatione. Alia aut dicta in corruptione in hoc cap. manifesta sunt ex eis, q dicit in generatione, & dicit vtr q corruptio ēt principalis, & per se est aut de contrario in contrarium, aut de habitu in priuationē, aut ad mediū, sicut est dispositio in gnatione, & q hoc manifestū est p inductionē. Et, cū notificat hoc i gnatione simplici, in qua vnū fit ex vno, notificat etiam, q ita est in generatione composita, i qua vnū fit ex pluribus vno.

Sūt aut his & in alijs. qm & non simplicia eorū, q sunt, sed composita fm eandem se habent rationē: sed, propterea q oppositę dispositiones nō denominatę sunt, latet hoc contingens. necesse est. n. omne consonans ex inconsonanti fieri, & incōsonās ex consonanti, & corrumpi consonans in consonantiam, & hęc nō cōtingentē, sed in oppositā.

Et ita est de alijs. videmus. n. quod illa, quæ nō sunt simplicia ex entibus, sed composita eodem modo habent dispositionem: sed, quia dispositiones in compositis non habent nominationem, ideo non percipiuntur: & si sit necessarium. necesse est. n. ut omne compositum sit compositum ex non composito, & ut compositum corrumpatur in nō habens compositionem, sed non in quodlibet non habens compositionem, sed in illud, quod est oppositū illi compositioni.

Dicit:

A Dicit: Et similiter est de omnib⁹
45 speciebus generabilium, & corrupti-
 bilium, scilicet quoniam generantur ex cō-
 trario, & corrumpuntur in contra-
 rium. videmus. n. q. illa, quæ gene-
 rantur ex pluribus vno, & sunt illa,
 quæ non sunt simplicia, sed compo-
 sita, talem dispositionem habent in
 generatione, & corruptione. sed,
 quia dispositiones oppositæ existē-
 tes in istis rebus inter illud, quod ge-
 neratur, & illud, ex quo generat, &
 inter illud, quod corrumpitur, & il-
 lud, in quod corrumpitur, non ha-
 bent nomina, ideo latet contrarie-
B tas existens in istis rebus, & non per-
 cipitur, sed, cum inspicitur, videtur
 necessario existere in eis. necesse est
 enim vt omne compositum fiat ex
 non composito, & non ex quolibet
 non composito, sed ex non compo-
 sito terminato, & est illud, in quo ē
 priuatio propria illi compositioni:
 & similiter compositum corrum-
 pitur in non compositum, & non in
 quodlibet non compositum, sed
 in illud, in quo est priuatio illius cō-
 positionis. manifestum est igitur
 etiam in hoc modo generationis, &
 corruptionis, quod sit ex oppositis
C secundum habitum, & priuationē.

Differt autem nihil in conso-
 nantia dicere, aut ordine, aut cō-
 positione: manifestum enim est
 q. eadem sit ratio. At verò & do-
 mus, & statua, & q. libet aliud
 sit sicut. domus enim fit ex eo, q.
 non composita, sed diuisa sunt
 hæc sic: & statua, & figuratorū
 aliquod ex ifigurato: & vnum-
 quodq. horum fm alia quidem
 ordo, secundum alia verò com-
 positio quædam est.

Et non est differentia inter hoc, D
quod iste sermo sit in cōpositione,
aut i ordine, aut complexione: ma-
nifestum est enim quod est idem
sermo Et similiter domus, & ido-
lum, & alia generantur hoc mo-
do. domus. n. generatur ex non com-
posito, sed separato, & sunt talia
in tali dispositione: & similiter
idolum, & vnumquodq. habentiū
figuram fit ex non habente illam
figuram: & vnumquodq. istorum
quidem est ordo aliquis, & qui-
dem aliqua compositio.

Dicit: q. non est dīa in hoc ser-
 mone iter hoc, q. aliq. sponat, q. gñā
 tio istorū, scilicet q. gñant ex plurib⁹ vno
 sit fm cōpositionē, aut fm ordinē,
 aut alijs modis: eadē. n. est cōsydera-
 tio in hoc. Et ita est in artificialib⁹,
 sicut in naturalib⁹. dom⁹. n. gñat ex
 aliquo nō cōposito cōpōne dom⁹,
 sed separato, sed illa separata sūt ter-
 minata, & in dispōibus terminatis:
 non. n. cōponit domus ex quolibet,
 neq. ex illis, ex quibus innata est cō-
 poni, nisi sint in dispōnibus termi-
 natis, & hoc intendebat, cum dixit,
 & sunt talia i tali dispōne. & sicut ido-
 lū, & vñquodq. artificialiū, quo-
 rū gñatio est in figura, gñant ex nō
 habente illā figurā, ita q. ista priua-
 tio sit propria. D. d. & vnumqdque
 istorū, & c. i. vt mihi vñ, & vnumqd-
 que eorū, ex quibus gñat cōpositū
 quoddā, habet ordinē propriū in es-
 se compositi, & quoddā hēt compo-
 sitionem propriā in esse eius. & d.
 hoc demonstrando q. cōpositū cō-
 ponitur ex rebus terminatis.

si

Physicorum

G Si ergo hoc verum est, oē vti que, quod fit, fiet, & corrumpet quod corrumpitur aut ex contrariis, aut in contraria, & horū media: media autem ex contrariis sunt, vt colores ex albo, & nigro: quare omnia vtiq; erunt, q̄ natura fiunt, aut contraria, aut ex contrariis.

Si igitur sit hoc verum, quod omne, quod generatur, & omne, quod corrumpitur, generatur, & corrumpitur, aut ex contrariis, aut in contraria, aut inter contraria: illa autem, quae sunt inter contraria, sunt ex contrariis. V g. aliquis color ex albo, & nigro: ex quo necesse est, vt illa, quae generantur per naturam, sint aut contraria, aut ex contrariis.

47 Dicit: & cū ista īductio sit vera, apparet q̄ ista ppositio v̄s ē vera, i. dicens, q̄ omne, quod generatur, generatur ex contrario, aut ex eis, quae sunt inter cōtraria: & omne, qd̄ corrumpitur, corrūpitur, aut īcōtrariū, aut ī illa, q̄ sunt īter cōtraria. D. i. illa aut, q̄ sunt īter cōtraria, & c. i. & cū iniunximus huic pponi aliā manifestā p se, & est, q̄ oīa, q̄ sunt īter cōtraria, sunt ex cōtrariis, vt aliquis medius color ex albo, & nigro, sequit q̄ oē, qd̄ gñat in nā, gñatur aut ex cōtrariis, aut ex gñatis ex cōtrariis. et hoc est in prima figura.

Hucusq; igitur ferē secuti sūt & aliorum plurimi, quēadmodum diximus prius. Omnes. n. elemēta, & ab ipsis vocata principia, quamuis sine ratione po-

nentes, tamen contraria dicunt, tanq̄ ab ipsa veritate coacti. Differūt autem ab inuicem, ex eo q̄ alij quidem priora, alij posteriora accipiunt: & q̄ hi quidem notiora s̄m rationem, illi autem s̄m sensum. Hi enim Calidum, & Frig. illi autem Hu. & Siccū, alij autem Impar, & Par, quidā autem Litem & Amicitia causas ponunt generationis. hēc autem ab inuicem differunt secundum dictum modum.

In hoc igitur fere plures residuum conueniunt cum istis, vt prius diximus. Omnes enim ponunt elementa contraria, & illa, quae vocant principia, licet sint sine ratione contraria, quasi compellantur ad hoc ex ipsa veritate. Sed differunt in hoc: quoniam quidam accipit ex eis illud, quod est prius in scientia, & quidam accipit ex eis illud, quod est posterius in scientia, & quidā accipit ex eis illud, quod est notius in intellectu, & quidam aliud, quod est notius in sensu. quidam enim ponunt causas generationis Calidum, & Frigidum, & quidam, Humidum, & Siccum, & quidam Par, & Impar, aut Amicitiam, & Litem. & ista differunt secundum modum, quem diximus.

Dixit: In hoc igit t̄m de cognitione principiorū, i. ea esse contraria, ferē oēs Antiqui cōueniunt cū istis quos dixim⁹: oēs. n. ponūt p̄cipia, &

A & elementa esse contraria, & si sint sine ratione quoquomodo. sed natura veritatis compellit eos ad hoc. & si cōueniunt in hoc, q̄ principia sunt cōtraria, tñ differunt etiam in hac contrarietate, quid sit fm ordinem eorum in priori, & posteriori in contrarijs. Quidam. n. accipiunt illud, qđ est prius in scia. i. in cognitione per collationem, & quidā accipiunt prius apud intellectū in cognitione, & est illud, qđ est magis vñe, & quidam accipiunt illud, qđ est prius apud sensum, & est illud, qđ est magis particulare, & est hoc fm quod apparet vnicuiq; eorum.

Prius cogniti-
onē apud in-
tellectū ē
illud, qđ est
magis vñe,
& prius co-
gnitiō apud
sēsum ē il-
lud, qđ est
magis pri-
uē. Idē

B In sequenti.
Inductio, i.
qua si idu-
cūt oīa parti-
cularia, ē
rō pfecta.
p hoc vidē
2. Priorū
2. 2. & quā
idē

Et dixit. hoc igitur tñ, &c. i. & intendit per plures residuorum, illos, quos non numeravit. D. d. licet sit sine rōne, i. sine rōne pfecta. nā idu-
C ctio induxit eos ad dicēdū hoc, s. in-
ductio, in qua non inducuntur oīa
particularia. D. d. quasi compellan-
tur, &c. i. quasi veritas, quæ est ī in-
ductione, compellat ad hoc eos. D.
d. sed differunt, &c. & intendit per
prius in sciētia, vt mihi vñ, illud, qđ
est notum per argumentationem,
aut illud, cuius cognitio indiget ar-
gumentatione magis: isti. n. vt mi-
hi vñ, dicebant qđ illud, qđ est hñmōi,
est prius in esse. D. d. & quidā acci-
piunt illud, qđ est notius in intelle-
ctu, & est illud, qđ est magis vñe. &
comparatio inter comprehensibili
ab intellectu, & a sensu non verifi-
catur, nisi qñ accipitur in respectu,
communis comprehensionis. D. d.
& ista ē differunt, &c. i. & ista, quæ
diximus, differunt fm tres modos
prioritatis, quos diximus. qui. n. po-
nebant calidū, & Frig. & Humidū,
& Siccum principia contraria, opi-
nabant qđ prius est illud, qđ est no-

tius in sensu: qui autē ponebāt prin-
cipia Par. & Impar, credebāt qđ pri-
uē est illud, qđ est notius apud in-
tellectū, & ē illud, qđ est magis vñe:
illi autē, qđ ponebāt principia Amici-
tiā, & Litē opinabant qđ prius in eē
est notum, per argumentationem
autem notius. D. d. Arist.

Quare est eadem dicere quo-
dammodo, & altera ab inuicē.
altera quidem, quemadmodū
& videtur plurimis. eadem au-
tem fm analogiā. accipiunt. n.
ex eadem coordinatione. hæc
. n. continent, alia autē continen-
tur contrariorū. Sic igitur simi-
liter dicunt, & aliter, & peius,
& melius. Et hi quidē notiora
fm rationem, sicut dictum est
prius, illi autem fm sensum: vñe
enim fm rationem notum est,
singulare autē fm sensum: rō. n. vñe
vñis est, sensus autē particularis,
vt magnum, & paruum secun-
dum rationem, rarum autem,
& densum secundum sensum.

E

vñe notū
scdm rō-
nē, singu-
lare scdm
sensem.

Et sic isti homines conueniunt
quodammodo, & differunt. diffe-
runt. n. secundū quod vident in eis
plures hoīes. cōueniunt autē secundū
quod sequitur eādē rōnē. accipiunt.
. n. ex eadē cōiunctione. cōtrariorū
. n. quādā sunt determinātia, et q-
dā determināta. Sūt igitur hoc mō
cōueniētes in sermone, et alio mō
differūt. quoniā qdā sūt viliora, et
qdā nobiliora, et qdā notiora apud
intellectum, vt prius diximus, et
quædam notiora apud sensum. &
vñe

E

Physicorum

G vniuersale est notius apud intellectum, & particulare est notius apud sensum: intelligere enim est vniuersale, sentire vero particulare. v.g. quoniam magnum, & paruum sunt in intellectu, & raram, & densum in sensu.

49 Cum dixit, qd Antiqui conueniunt in hoc, qd principia sunt contraria quodammodo, & differunt alio modo, incipit numerare modos, scilicet quibus conueniunt, & in quibus differunt. & d. d. n. s. m., & c. i. d. d. n. s. m. d. d. n. s. m. d. d. n. s. m.

H quam plures homines sciunt, scilicet famosa diuersitate. & conueniunt, quia procedunt in consideratione per eandem argumentationem in genere: ostendit. n. utitur inductione. est. n. cōcōnibus contrariis hoc, quoniam quædam sunt determinantia, & quædam determinata. & conueniunt in hoc, qd reducunt terminata ad terminantia per inductionem. v. g. quoniam qui dicit qd principia sunt Calidum, & Frigidum, & Humidum, & Siccatum per inductionem reducere omnia contraria ad ista, & sicut qui dicit qd principia sunt Par, & Impar, aut Additio, & Diminutio. Secundum

Igitur hunc modum conueniunt in hoc, qd utuntur eadem argumentatione in forma, sed differunt secundum illud, in quo arguunt. D. d. & alio modo, & c. i. & conueniunt et alio modo. illa. n. quæ dicunt esse principia conueniunt in hoc, qd alterum contrariorum est vilius, & reliquum nobilius, & in hoc, qd sunt proportionalia, quia quedam sunt notiora apud intellectum, & quedam notiora apud sensum: & sic contraria, qd sunt notiora apud intellectum, hñt inter se proportionem apud intellectum, sicut proportio con-

trariorum, qd sunt notiora apud sensum, inter se secundum sensum. D. declarat quod est notius apud intellectum, & qd apud sensum, & dixit: v. l. e. n. & c. i. & secundum hoc proportio Calidi, & Frigidi apud sensum est sicut proportio Paris, & Imparis apud intellectum, & sicut proportio Additionis, & Diminutionis apud intellectum. Et, cum declarauit, qd v. l. e. est notius apud intellectum & particulare apud sensum, dedit causam in hoc, & dixit: intelligere enim, & c. i. & cā in hoc est, quoniam comprehensibile ab intellectu est v. l. e., & comprehensibile a sensu est particulare. D. d. v. g. & c. i. v. g. quoniam magnum & paruum sunt magis v. l. i. a qd raram, & densum: & ideo attribuunt magnum, & paruum intellectui, qd raram, & densum magis sensui. Et hoc ita est, quia raram, & densum comprehenduntur in corporibus sensibilibus naturalibus, magnum autem, & paruum comprehenduntur in corporibus naturalibus, & mathematicis.

De numero principiorum naturalium secundum veritatem. Cap. 2.

Quod igitur contraria oportet esse principia manifestum est. Consequens autem erit dicere utrum duo, aut tria, aut plura sint. Vnum enim impossibile est, quoniam non vnum contraria infinita autem non, quoniam neque scibile quod est erit. Et vna contrarietas in omni genere vno, substantia autem vnum quoddam genus est. Et, quia contingit ex finitis: melius autem ex finitis, quemadmodum Empedocles, quam ex infinitis. omnia namque assignare opinatur, quemadmodum

Rarū, & densum sicut in corporibus naturalibus magnum, & paruum tā in naturalibus, qm in mathematicis.

Sed tūc oppono p. c. 84. quarti ph. vbi hñt L

q. rarū, & densum contraria sicut in quantitate, & ea consequuntur. cū igitur in mathematicis sit ratio, ergo,

& c. Itē oppono p. c. 72. q. iam ibi dicitur sub utilitas mathematica

M tūc crescit in infinitum nō autē naturaliter, & c. Vide contrarium.

* Vna contrarietas ē in oī genere. Idē i. l. c. 55.

dum Anaxag. ex infinitis. Amplius sunt alia alijs priora cōtraria. et fiunt altera ex alijs, vt dulce, & amarum, & album, & nigrum. principia autem semper oportet et manere.

Apparet igitur, quod necesse est vt principia sint contraria. Et sequitur hoc dicere, verum sint duo, aut plura. Impossibile enim est vt sint vnum, contraria enim non sunt vnum. neque etiam infinita, quoniam tunc ens non sciretur, Quia igitur in omni genere est vnum contrarium, & substantia est vnum genus. Et, quia impossibile ē vt generatio sit ex principijs infinitis: & est melius vt sint finita, vt dicit Empedocles, quam infinita. potest enim complere omnia, quae affirmant Anaxagoras, cum posuit generationem esse ex infinitis. Et etiam, quia contrariorum sunt quaedam priora alijs contrarijs, et quaedam contraria, quae generantur ex alijs contrarijs, vt dulce & amarum, & album & nigrum. principia vero necesse est vt sint permanentia aeterna.

50 Dicit: Manifestū est igitur vtrū, qd necesse est, qd sint principia contraria, sed perscrutandum est primo, verum sint duo, vel plura duobus impossibile. n. est vt sint vnum principium, quia principia sunt cōtraria, & contraria sunt saltē duo.

& impossibile etiam est vt sint infinita, quoniam tunc ens erit nō scibile, vt prius diximus. Et etiam in vnoquoq; genere decem praedicatorum est vna contrarietas: & substantia est vnum genus eorum, cuius principia sunt quæsitā, cum substantia sit subiectum aliorum entium. vnde necesse est vt contrarietas existens in principijs non sit plus quā vna, & est contrarietas existens in substantia, nedum vt sint infinita. Et hoc intendebat, cū dixit: & substantia est vnum genus, sed tacuit conclusionem, & est, qd contrarietas existens in ea est vna, & est principium aliorum entium.

Deinde dicit: Et, quia impossibile est, &c. dicit & etiam, si concesserimus dicentibus principia esse infinita hoc esse possibile, & qd generatio possit etiam fieri ex eisdem, tunc dicens hoc posset concedere, qd generatio posset fieri et ex principijs finitis. & cum hæc duo sint possible, melius est, vt sint ex finitis, vt dicit Empedo. qd ex infinitis, vt dicit Anaxag. quoniam dicens principia finita esse, potest cōplere causas omnium apparentium, sicut potest complere dicē ea esse infinita, vt accidit Empedocli cum Anaxag. Et, cum concesserimus, qd natura potest facere ex principijs finitis illud, quod facit ex infinitis, melius est, & rectius, vt faciat hoc ex finitis: & si nō, tunc natura aget ociose. qui. n. pōt saluare modica actione, ille agit actione artificiali: si autem laborauerit in actione maiori, ociose faciet, & superflue. & ita est de natura, sicut de arte. D. d. & etiā contrariorum, &c. i. & etiā non potest aliquis dicere, qd oīa contraria sint

Vide cōfirmat. 8. ph. c. 48. & c. 1. cor. 1. c. 35. Qui pōt saluare modica actione, ille agit actione

Physicorum

G sint principia, nedū vt sint infinita. artificiali. si ac labo-
rauerit a-
ctione ma-
iori, ociose
faciet, & su-
perflue, &
ita ē d nā,
sicut de ar-
te. ex quo
patet qd ni-
hil ē su-
perfluum in na-
tura, nec i-
arte.

contrariorum enim quædam sunt
priora quibusdā, & quædā generantur
ex quibusdā, vt sapor ex amaro &
dulci, & colores ex albo & nigro:
principia aut sunt illa cōtraria, quæ
non generantur ex alijs, neq; trans-
mutantur vlt: principia enim debēt
esse permanentia non transmutabi-
lia, neq; generabilia ex alijs.

Quod igitur neq; vnum, neq;
infinita sint manifestū ē ex his.

H Quoniam aut finita, nō facere
duo tm̄ habet quādam rationē.
Dubitabit enim aliquis, quā-
densitas raritatē facere apta na-
ta sit, aut hæc densitatē, sūt autē
& alia quæcunq; contrarietas.
non enim amicitia litem congre-
gat, & facit aliquid ex ipsa, neq;
lis ex illa, sed vtracq; alterū quid-
dam tertium: Quidam autē &
plura recipiunt, ex quibus cōfi-
ciunt eorum, quæ sunt, naturā.

*Declaratum est igitur ex istis
sermonibus, quod principia nō sunt
vnum, neq; infinita. Et quia sunt
finita, tunc in hoc sermone, dicente
quod sola duo non agunt, est locus
dicendi. Homo enim ambigit, &
nescit quō densitas agit raritatē,
aut raritas densitatē, & similiter
in alijs contrarijs. impossibile enim
est vt amicitia ducat secū litē, &
faciat ex ea aliquid, neq; lis facit
ex amicitia, sed oēs faciunt aliud
tertium. Videmus enim quosdā, qui
acceperūt aliqua plura vno, & po-
suerunt ex eis naturam entium.*

Cū declarauit, qd principia sunt
finita, inceptit perscrutari, vtrū sint
plura duobus, & dixit: Et quia sunt
finita, &c. i. & quia apparet, qd prin-
cipia sunt finita, & qd non sunt pau-
ciora duobus, ideo in sermone dicen-
te, qd duo non sufficiunt in hoc, qd al-
terum patiatur à reliquo, est locus
rationis: contrarium enim non reci-
pit suum contrarium, s. non alterat
in eius forma: qm̄ t̄ [calidum nō re-
cipit ex frigido calidum sibi simile:]
frigus enim fm̄ qd est frigus, non re-
cipit caliditatē, neq; alteratur in eā,
& cum sit impossibile vt calidum fa-
ciat ex frigore calidum sibi simile,
impossibile est vt ex eo faciat illud
vniuersaliter. & similiter densitas
nihil facit ex raritate, neq; amicitia
ex lite secundum Empedoclem, sed
vnumquodq; cōtrarium agit in ter-
tium, & ex tertio. Et cum declara-
uit, qd contraria nō sufficiunt in hoc
qd sint principia, quia alterum nihil
facit ex reliquo, dixit. Videmus enim
quosdam, &c. id est, & ideo videmus
quosdā ponere aliqua principia plu-
ra vno, ex quibus componitur natu-
ra vniuscuiusq; entis entium trans-
mutabilem, & qd corpus demon-
stratum est compositum, non sim-
plex. Et dicit hoc, quoniam, si prin-
cipia essent contraria tantum, tunc
generatum esset simplex non com-
positum. & dixit hoc, quia est ex ma-
teria, & forma. Alteratio igitur con-
trariorum inuicē coegit omnes cre-
dere, qd omnia corpora sunt cōposi-
ta, non simplicia, & qd in eis sunt ali-
qua plura vno, & maximē prima
corpora, scilicet quatuor elementa:
ista enim principia, de quibus per-
scrutatur, sunt cōmunia simplicib;
& compositis corporibus.

Contrariū
nō recipit
suum cōtra-
riū. Idē in
fra c. 14. &
57. Idē su-
pra. cō. 42.
Idē 8. Phy.

L
c. 4. 12. Me-
ta. cō. 13. &
5. Phy. 141.
& 1. Cori-
com. 106.
† a. l. frigi-
dū nō reci-
pit ex cali-
do calm.

Alteratio
cōtrariorū
inuicē co-
egit oēs
credere qd
oīa corp̄a
sunt cōpo-
sita. Idē in
fra cō. 83.

M
ex hoc su-
mit qd trā-
mutatio
fecit co-
gnoscere
materiā.
Idē 1. Cor.
20. 7. Met.
c. 4. Physi.
14. 8. Met.
c. 12. &c.
Subiectū
principiū
ē, & prius
vt esse p̄di-
cato &c.

At

Ad hæc autem adhuc & hoc aliquis dubitauerit, nisi quis aliā supposuerit contrariis naturā. Nullius enim videmus eorum, quæ sunt, substantiā, contraria. Principiū autem nō de subiecto oportet dici aliquo: erit enim principiū principij. subiectum enim principiū, & prius videtur esse prædicato. Amplius nō esse dicimus substantiam contrariā substantiæ. Quomodo igitur ex non substantijs substantia vtiq; erit, aut quomodo prius nō substantia q̄ substantia erit?

Et, cum hoc etiā ambigit homo in hoc, narrabo, si non posuerit contrariorū aliam naturā. Non enim videmus contrariam esse substantiam alicuius rei. & principiū non oportet vt dicatur in subiecto aliquo: debet enim esse principiū principij. subiectum enim est aliquod principium, & existimatur quod est prius prædicato de illo. Et et nō dicimus, quod substantia est contraria substantiæ. Quomodo igitur potest esse substantia ex nō substantiis? & quomodo potest esse nō substantia prior substantiis?

31 Quia ratio coegit principia esse contraria, induxit fm sermonem cōtradictorij illi, vt cōtradictio istorū duorum sermonū cogat nos ad ponendum aliquod tertiū aliud à contrariis, vt est propriū sermonibus disputatiuis dicentibus, sc. qn̄ illud, quod accipitur simplr, in vtroq; terminatur fm partē veram. & iste ser-

mo disputatiuus est, q̄ cōtraria nō sunt substantia alicuius. contraria. n. dicunt in subiecto: substantia aut nō dī in subiecto: ergo contraria non sunt substantiæ: sed principia debent esse substantiæ, quia principiū substantiæ est substantia: ergo cōtraria non sunt principia. sed ista cōsecutio nō est recta, cū apparuerit q̄ prima cōtraria sunt priuatio, & forma. Dein de induxit secūdā rationē istius generis, & est, q̄ cōtraria nō sunt substantiæ, cū substantia non sit contraria substantiæ: & principia sunt substantiæ, qm̄ principia subē sunt subē.

Principiū subē est suba. Idē 12. Met. com. 12.

Et modus conuenientia, inter has duas rōnes est, qm̄, cū posuerimus subiectū istorū principiorū, quod ē substantia, & q̄ alterū contrariorū est priuatio, & q̄ hoc est subiectum illi, & formæ, dissoluentur oēs quæstiones, & verificabitur, q̄ principia omnia sunt contraria. & * similiter ēt nihil prohibet vt substantiæ sint contrariæ fm formas. non contrariæ fm subiectū. & sic dicere, q̄ substantia nō est contraria substantiæ, est verum fm subiectum, & q̄ substantia est cōtraria substantiæ fm formā est verum. Et hoc adiuuat Alexandrum, cum dicit, q̄ in substantijs simplicibus pōt esse contrarietas, nō in compositis. Et Alexander intelligit hoc, quod Arist. dicit in p̄dicamentis, q̄ proprium est substantiæ non habere contrarium, de substantijs cōpositis, non de simplicibus. Aristot. enim dicit in lib. de Generatione, q̄ corpora simplicia sunt contraria.

* 2. l. vlt. Nihil prohibet vt substantiæ sint contrariæ scdm formas. oppositū. 5. Ph. cō. 10. & 8. Met. cō. 5. Vide cōtr. 2. m. F

2. de Generatione. c. 49.

Quocirca, si quis & priorem veram putabit esse rationem, & hanc, necessariū est, si debet saluare vtrasq; rationes, subncere quoddā

2. de Generatione. c. 49.

Physicorum

G quoddā tertium, quēadmodum dicunt vnā quandam naturam dicētes esse vniuersum, vt aquā, aut ignē, aut medium horum.

Et ideo qui credit, quod primus sermo est verus: et iste sermo cōtinget ei necessario, si voluerit quod isti duo sermones concedantur, ponere tertium, sicut dixerunt ponentes totum vnius nature aquę, aut ignis, aut medij horum.

53 Dicit & pp hoc necesse est, vt qui opinatur q̄ primus sermo, dicēs, q̄ **H** principia sunt contraria, est verus fm partem, & q̄ iste sermo, dicens q̄ principia non sunt contraria, est et verus fm partē, & q̄ isti duo sermones nō sunt falsi simplr, si ponat hic tertiam materiā: & est alteratio contrariorū inuicem. qm̄ ponendo istā naturā poterit soluere dubitationē accidentē ex istis duobus sermonibus oppositis. D.d. sicut dixerūt, &c. idest sicut dixerunt quidam, q̄ oīa entia facta sunt ex eadem natura, & q̄ substantiæ rerū diuersarū sunt in rei veritate ista natura vna, ex quib⁹ sunt factę. Quidam enim opinant, **I** q̄ ista natura cōis omnibus entibus est vnum elementum quatuor, quidam autem ipsam esse medium inter contraria eorum.

Videtur autē medium magis. ignis enī & terra, & aer, & aqua, cōtrarietatibus complexa sunt. Ideo non irrationabiliter faciūt, subiectū alterū ab his facientes. aliorum autē quidam aerem: aer enim minimē aliorum habet differentias sensibiles. consequens autem est aqua.

Vide cōtr. Zim.

Et existimatur, quod mediū est dignius. ignis enim & terra, & aqua, & aer sunt mixta per cōtrarietate. Et ideo qui ponit subiectū aliud a contrariis, non facit non rectum. & post illum in rectitudine est qui ponit ipsum aerē. aer enim est minimus aliorū in diuersitate sensibili, & sequitur aqua.

Dicit Et apparet q̄ qui ponunt **54** istud subiectum aliquod medium inter aerem, & ignem, & vniuersaliter inter duo vicinantium dicunt rectius. quoniam istud subiectum **L** oportet vt non habeat aliquam contrarietatem in sua substantia, cum contrarium non recipit suum contrarium, & aqua, & ignis, & aer, & terra, vtrūq; habet contrariū in sua substantia, medium autē nullam habet contrarietate in substantia sua, quare mediū est propinquius naturę istius subiecti, q̄ quatuor elementa. Et hoc intendebat, cum dixit: Et ideo qui ponit, &c. D.d. & post illum, &c. l. & qui ponit ipsum aerē rectius facit, q̄ qui ponit ipsum vnum aliorū, & post illum in rectitudine est, qui ponit ipsum aquā. Et dixit **M** hoc, nā qui ponit ipsum vnū medium, s. aquę & aeris, rectius facit, q̄ qui ponit vnū extremorū: contrarietas enim min⁹ est in medijs q̄ in extremis. Et qui ponit aerē rectius facit, q̄ qui ponit aquā, qm̄ dīx sen-
Contrarietas min⁹ est in medijs q̄ in extremis. Idem s. Phy. c. 1. Vide cōtr. Zim.

Et inten-

Et intendit per diuersitates sensibiles dñas contrarias sensibiles. & dixit, q̄ qui ponit subiectū hñs dñas latentes, ponit rectius, quia subiectū in rei veritate est materia, cui⁹ esse est in potentia.

Sed oēs vnum hoc contrarijs figurant, vt densitate, & raritate, & eo, quod magis, & minus. hec autem omnino sunt supabundantia, videlicet, & defectus, sicut dictum est prius. Et vñ antiqua esse ē hęc opinio, q̄ Vñ, & Superabundantia, & defect⁹ principia entium sint. verū nō eodem modo. sed Antiqui duo quidem agere, vnum autem pati, posteriorum autē quidam ē contrario, vnum quidē agere, duo autem pati dicunt magis.

Sed omnes figurant istud vñ per contraria, vt densitatē & raritatem, & magis & minus. & manifestū est quod ista vniuersaliter sunt in Additione, & Diminutione, vt diximus prius. Et fortasse est opinio antiqua, s. vt principia entium sunt Vnum, & Additio, & Diminutio. sed non eodē modo. Antiqui. n. dicunt, quod illa duo agunt, & vnum patitur, alij autem, qui post venerunt, dixerūt ē contrario, s. quod vnum agit, & duo patiuntur tantum.

Cū narrauit, q̄ benē fecerunt Antiqui in hoc, q̄ cū contrarijs posuerunt subm, incepit ē narrare q̄ liter ponebant dispōnē cōtrariorū ex hoc subiecto, & d. Sed oēs figurāt

&c. i. sed oēs cōueniunt in hoc, q̄ fa. D. ciūt subm figurari p hęc duo contraria. i. q̄ ponūt subm materiam, & duo contraria formā, fm q̄ vnus quisq; opinabat⁹ in contrarijs. q. n. opinabant⁹, q̄ dēfitas, & raritas sunt prima contraria, ponebāt illa dñas subiecti: & sūt q̄ opinabant⁹, q̄ hęc contraria sunt magis, & minus, ponebant hęc duo dñas isti⁹ subiecti. D. d. & manifestū est, & c. i. q̄ raritas & dēfitas, & magis, & minus omnia sunt sub Additione, & Diminutiōe. E. D. d. & fortē est opinio antiqua. & intendebat, q̄ nō est inuenta à Platone. Oēs. n. & Plato opinabant⁹, q̄ pñcipia sunt vñ subiectū, & Additio, & Diminutio. sed opinio corū in ordinatione istius vñus, & contrariorū non est eadē. Antiqui. n. dicebant, q̄ cōtraria sunt forma agēs, & subiectum est materia patiēs, Posteriores verò, & Plato dicebant q̄ contraria sunt materia passiva, s. Magnum & Paruum, & quod vñ est forma agens.

Tria igit dicere elemēta esse, & ex his, & ex huiusmodi alijs F. consyderantibus videbitur vti que habere quandam rationē, sicut prædiximus. plura autem tribus non amplius. ad patiendum. n. sufficiens est vnum. Si aut quatuor existentibus duæ erunt contrarietates, oportebit seorsum ab vtraq; esse alteram quandā naturā mediam. Si aut ex seinuicem possint generare, ociosa vtiq; altera cōtrarietatu erit. simul autem & impossibile est plures esse contrarietates primas. substantia. n. vnum quoddā gen⁹ est entis. quare eō qd pri⁹, Phy. cū cō. Auer. E &

Physicorum

Sép i vno
gñe ē vna
contrario-
tas. Idē su.
l. c. 50. & c.
met. l. c. 15

G & posterius different solum ab-
inuicem principia, sed non gñe.
semp. n. in vno gñe cōtrarietas
vna est. oēs autem cōtrarietates
reduci videntur ad vnam.

*Dicere igitur elementa ēē tria
est secundum rationē quoquomodo
cum consyderatū fuerit hoc de istis
rebus proprie, & similibus, vt di-
ximus. plura aut tribus non. in pas-
sione. n. sufficit vnu. Si igitur fue-
rint quatuor, ita quod contrarieta-
tes sint due, & indiget vtraq; con-
trarietas per se alia natura existe-
re sub illa. Si igitur possibile est vt
vnu contrariorū sufficiat, tunc re-
liquum erit superfluum. & cū hoc
impossibile est vt prima contraria
sint plura. substantia. n. est vnu ge-
nus. & principia differunt abinuicem
secundum prius, & posterius
tantum, non secundū genus. in vno
enim genere vna est contrarietas,
& omnes contrarietates videntur
reduci ad vnam.*

36 *Dicit: quoquomodo, quia propō-
nes, quibus vtit i hoc, sunt famose.
Et, cum declarauit, q; principia non
sunt vnu, & apparuit ex disputatio-
ne ea esse tria, incepit declarare, q;
non sunt plura tribus. deinde pscru-
tabit demōstrare, vtrum sint duo, aut
plura. D. d. plura aut tribus nō, i. q;
in passione, q; est fm gnationem, suf-
ficit vna contrarietas: patiens aut de-
bet esse contrariū ei, a quo patit: er-
go duo contraria cū subiecto suffi-
ciunt in trāsmutatione, q; patiens
quodāmodo est contrariū, & quodam*

modo sise, & est modus, quo recipit
actionē agentis, & hoc non est nisi
ex subiecto. D. d. Si igit fuerint qua-
tuor, & c. i. si igit cōtraria fuerint du-
plicia, tūc vtrūq; par indiget suo sub-
iecto, & tertia natura cōi, & hoc in-
tendebat, cū dixit exñte inter illa.
qm subm est mediū inter cōtraria.
Et ipse dixit, q; subm est in * sifitu-
dine medij. est. n. simile ei quoquo-
modo, quia est in potentia vtrunq;
extremum, sed tñ subm est vtrūq;
extremū potentia pura. mediū ve-
rō est vtrunq; extremū nō pura po-
tētia, sed alia potētia. a in medio. n.
est vtrunq; extremū in actu, sed tñ
nō in vltima pfectione. est igit i po-
tentia verunq; extremū quodāmodo,
& in actu alio mō. subm verō pura
potentia est vtrunq; extremū. D. d.
si igit alterū contrariorū sufficit, re-
liquum est supflūū, i. si posuerimus,
q; principia essent sex, & quatuor cō-
traria, & * duo subiecta, tūc, si alterū
par contrariorū cū suo subiecto suf-
ficiūt in hoc, q; ex eis gñent oīa, tūc
reliquū par erit supflūū: & natura
nihil agit supflūū, alterū aut par cō-
trariorū sufficit i gnatione oīum en-
tiū: quia dictū est, q; prima princi-
pia debent esse cōia oībus entib*. &
signū eius est hoc, q; oīa entia alte-
rant in inuicē. D. induxit scdm rō-
nem, & dixit: Et cū hoc imposse est,
i. & imposse est vt prima contraria
sint plura, quia prima contraria ne-
cesse est vt sint primi gñis, s. suba, &
contraria in quolibet gñe sunt vnu
par, vñ necesse ē vt prima cōtraria
sint vnu Par. b D. d. & prima princi-
pia dñt, & c. pōt intelligi, q; prima
principia contraria, q; sunt in vno-
quoq; gñe. x. pdicamentorū, nō dif-
ferunt abinuicē fm genus, sed fm q;
quē

Dfīa inter
subm, &
mediū. s;
vide oppo-
sitiū d sub-
iecto. l. ph.
com. 82.
vide con-
Zim.

L
* a. l. inter
sifitudinē
a in mo-
dio ē vtrū-
que extre-
mū i actu
sed non in
vltima p-
fectione.
Idē. 5. phy.
6. 19. & 32.
cō. sed tñ
oppono d
elatis me-
dijs, i qui-
bus extre-
ma nullo
mō sunt i
actu sicut
patet ex 2.
de gñat. &
ex quarto
celi & c.
Vide con-
Zim.

* a. l. dñs
substātie.
b Prima
expōsiua

A quedam sunt priora quibusdam, & cau-
sa quorundam, & omnia sunt in vno ge-
nere, & reducuntur ad prima contra-
ria, quae sunt causa aliorum contrariorum,
v.g. quoniam, si prima contraria in vno-
quoque genere sunt opposita secundum esse, &
non esse, tunc opposita in substantia
secundum esse, & non esse sunt causa aliorum
oppositorum existentium in alijs predi-
camentis: & illa debent dici prima con-
traria, quoniam hoc nomen prima contra-
ria exiit in vnoquoque genere non dif-
ferens, neque; vniuocum, sed secundum prius
& posterius, & est vnus modus no-
minis ambiguitatis. Et potest intelli-
gi alio modo, & est quod prima contra-
ria, quae sunt in substantia, licet sint plura, tamen
non differunt a se invicem, nisi secundum prius
& posterius, non quia sunt in generibus
diuersis. & talia contraria reducuntur
ad vnā contrarietatem, quae est prior om-
nibus. D.d. in vno. n. genere, &c. forte
intendit dare causam, propter quam quidam
contraria plura, quae sunt in eodem genere,
sunt priora quibusdam secundum secundam
expōnem. Et forte ista est maior
propositio, propter quam intendabat de-
clarare quod necesse est ut contrarietas,
quae est in primis principiis, est vna. &
syllogismus sic componitur, Prima principia
contraria sunt illa, quae sunt in genere
substantiae: & prima contrarietas, quae
est in vno genere est vna: ergo pri-
ma principia contraria sunt vnum.

B Et forte ista est maior
propositio, propter quam intendabat de-
clarare quod necesse est ut contrarietas,
quae est in primis principiis, est vna. &
syllogismus sic componitur, Prima principia
contraria sunt illa, quae sunt in genere
substantiae: & prima contrarietas, quae
est in vno genere est vna: ergo pri-
ma principia contraria sunt vnum.
& secundum hoc erit iste sermo prepos-
terus, & tunc sic debet legi: substantia n. est
vnum genus, & in vno genere est vna
contrarietas. principia n. non diffe-
runt ab invicem nisi secundum prius, & po-
sterius. secundum verum aliam expōnem debet
legi ut in textu: sed debet intelligi i-
tem maior propositio, dicēs, quod in vno
genere est vna contrarietas, quoniam per il-
lam complebitur conclusio. D.d. &

omnia contraria vnde reduci, &c. potest
intelligi quod omnia contraria, quae sunt in eo-
dem genere, cum reducuntur in vnā
contrarietatem, sunt in potentia in
principio vno. Vel sic, quod omnia contra-
ria, quae sunt in eodem genere secundum vnū
quodque genus predicamentorum,
cum reducuntur ad contraria, quae
sunt in substantia, omnia erunt vnum
in potentia, & secundum respectum.

Duo duntaxat esse principia probatur, Ma-
teriam, scilicet Formam, Privationem
autem principium esse per ac-
cidents. Cap. 3.

Quod igitur neque vnū sit
elementum, neque plura
duobus, vel tribus,
manifestum est. Horum autem vtrum
quemadmodum diximus dubi-
tationem habet multam. Sic igitur
nos dicamus primum de omni
generatione aggredientes. est. n.
secundum naturam communia
primum dicentes, sic circa vnū
quodque propria speculari.

Manifestum est igitur, quod
elementum non est vnum, & quod
elementa non sunt plura duobus,
aut tribus. Vtrum autem sit ve-
rum habet maximam quastio-
nem. Ponamus igitur sermonem
nostrum hoc modo. primo incipia-
mus, & consideremus de omni ge-
neratione, quoniam tunc procede-
mus cursu naturali: & prius dica-
mus vniuersalia communia, dein-
de consideremus post de proprijs
existentibus in particularibus.

E ij Intendit

Secunda.

E
Secundum naturam
cōia pri-
mū. post-
ea propria
circa vnū-
quodque; ē spe-
culari, cō-
simile. 3.
huius c. 2.

E

Prima expō.

Physicorum

E Intendit hic p̄lemētū principia,
 57 q̄ sunt in re. & dixit, q̄ hēt maximā
 q̄onem, licet iā apparuerit ex dispu-
 tatione principia esse tria, quia ne-
 cesse ē ponere illud, qđ recipit eē ḡna-
 tum, ipsum esse subiectū, aut cōtra-
 riū. Si igit̄ fuerit contrariū, cōtinget
 contrarium alterari in suū contra-
 riū, ita q̄ non esse alteret̄ in esse, &
 mutet̄ in illud; quod est valde impro-
 babile. Et, si posuerimus q̄ subiectū
 est recipiens, & q̄ contrariū recedit,
 continget vt in substantia. nō sit ge-
 neratio oīno. subiectum. n. est aliqd
 dem̄ratum in substantia. & vlt̄ con-
 tingit, vt aliquid sit, anteq̄ sit. qm̄, si
 non sit nisi ex substantia, q̄ est subie-
 ctum, & ista substantia sit cōis oīb̄
 entibus, & ens non generat nisi ex
 ente, ergo ens est anteq̄ generet̄. &
 ista qđ coegit plures Antiquos ad
 negandū generationē. D. d. tunc. n.
 procedimus, &c. & in via doctrinæ.
 & q. d. & intendimus consyderare
 prius de reb̄ vlt̄ cōib̄, quia ista
 doctrina est naturalis. est. n. doctri-
 na, cuius propositiones acceptæ in
 ea sunt maxime, & sine medijs, & cū
 hoc manifestiores, & non accidit in
 ea iteratio. Et intendit p̄ cōem ge-
 nerationem, generationē, q̄ fit ī sub-
 stantia, & in oībus p̄dicamentis, &
 de substantia ḡnationē cōem qua-
 tuor corporibus, scilicet igni, & aquæ, &
 aeri, & terræ, & corporib̄ composi-
 tis, & vlt̄ generationem, q̄ est vnus
 ex vno. ista. n. generatio ē quatuor
 elementorum, & compositorū. ge-
 neratio autem, q̄ est vnus ex pluri-
 bus, perscrutanda est in libro de Ge-
 neratione. & hoc intēdebat, cū di-
 xit deinde consyderabimus post de
 proprijs, i. de proprijs existentibus
 in generatione vniuscuiusq̄ gene-

Doctrina,
 q̄ incipit a
 reb̄ vlt̄
 cōib̄ ē nā-
 lis, tū qā
 p̄p̄es ac-
 ceptæ sūt ī
 medijs,
 tū qā ma-
 nifestiores
 tū ē quia
 nō accidit
 reiteratio.
 Idē Com. ī
 proemio
 suo super
 1. phy.

rum generabilium, & hoc est in om-
 nibus partibus istius scientiæ. de ge-
 neratiōe autem, & corruptione cor-
 porum simplicium, & compositorū
 loquit̄ in libro peri Genesios,
 & in. 4. Meteororum: & de proprijs
 vniuscuiusq̄ compositorū loquit̄
 in libro de Mineris, & in lib. de Plā-
 tis, & in lib. de Animalibus. sed librū
 de Mineris non habemus, neq̄ de
 Plantis, nisi duos tractatus.

Dicimus. n. fieri ex alio aliud,
 & ex altero alterum, aut simpli-
 cia dicētes, aut composita. dico
 autem hoc sic. est. n. fieri homi-
 nem musicum, est autem & non
 musicum quippiam fieri musi-
 cum, aut nō musicum hominē,
 hoīem musicū. Simplex igitur
 dico quod factum est, hoīem, &
 non musicum, & quod sit sim-
 plex, musicum; compositū autē
 & quod sit, & quod factum est,
 cum non musicū hoīem dicim̄
 fieri musicum hoīem. Horum
 aut̄ hoc quidem non solū diciē
 hoc aliquid fieri, sed etiā ex hoc,
 vt ex non musico musicus. hoc
 autem non dicitur in oībus. nō
 enim ex hoīe factus est music⁹,
 sed homo factus est musicus.

Dicamus igitur quod, cum di-
 cimus aliquid generari ex aliquo
 alio, & quod vniuersaliter gene-
 rabile generatur ex aliquo, forte
 intendimus simplicia, & forte cō-
 posita. & intelligo hoc, quod narra-
 bo. homo fit musicus, & non musi-
 cus fit musicus, & homo non musi-
 cus fit homo musicus. intelligo hic,
 cum

A cum dico generatum simplex, hominem, & non musicum: & intelligo, cum dico generatum simplex, hominem musicum: & intelligo etiam per generatum compositum, hominem non musicum fieri hominem musicum. Sed alterum duorum illorum dicitur fieri ex hoc, & fieri hoc. dicimus. n. quod ex non musico fit musicus, aut non musicus fit musicus, reliquum vero non in omni dicitur utrunque. non enim dicimus quod ex homine fit musicus, sed homo fit musicus.

38 Et est manifestum, quod aliquid generatur ex aliquo, aut ab aliquo. & intendimus alteram duarum intentionum, quam aut intendimus per hanc propositionem rem simplicem, aut compositam, v. g. cum dicimus quod homo fit musicus, intendimus quod musicus fit ex simplici, quod est homo, qui est subiectum musici. & si sit, cum dicimus quod non musicus fit musicus, intendimus quod musicus fit ex re simplici, quod est non musicus, quae est privatio musici. & si sit cum dicimus, quod homo non musicus fit musicus, intendimus quod musicus fit ex re simplici, quod est non musicus, quae est privatio musici. & cum dicimus quod homo non musicus fit musicus, intendimus quod musicus fit ex duobus, scilicet ex homine, & non musico. & hoc intendebat, cum dixit forte intendimus simplicia, &c. Et cum dixit: homo immusicus fit musicus, intendit generationem, quae attribuitur subiecto, in quo est generatum. Et, cum dixit: & immusicus fit musicus, intendit generationem, quae attribuitur opposito, si

ue sit contrarium, siue sit privatio. Et, cum dixit: & homo non musicus fit musicus, intendit generationem, quae attribuitur utrique, scilicet subiecto, & opposito. Deinde exposuit haec tria, & dixit: & intelligo, cum dico generatum simplex, &c. i. & intelligo, cum dico quod generatio generati attribuitur rei simplici, subiectum, quod est homo in hoc exemplo, & oppositum, quod est non musicus: & intelligo per illud, cuius generatio attribuitur rei compositae, illud, quod attribuitur utrique, scilicet opposito, & subiecto, quod est homo non musicus: & vlt. dicit: quod generatio attribuitur opposito, & subiecto, & ambobus. & per oppositum intellige contrarium, & privationem: & hoc est commune, siue generatio sit in substantia, aut in alijs praedicamentis. Et, cum notificavit quod generatio attribuitur his duobus simplicibus, dedit dictionem inter illam secundum vocem, & secundum rem, & dixit: Sed alterum duorum, &c. i. sed oppositum potest perferri duobus modis, dicitur enim ipsum fieri hoc, & ex ipso fieri hoc. & hoc est secundum idioma Graecorum. & ideo dixit: dicimus. n. quod ex non musico, &c. reliquum vero, scilicet subiectum non proferat nisi uno modo, scilicet ipsum fieri hoc, non ex ipso fieri hoc. non. n. dicimus quod ex homine fit musicus, sed dicimus hominem fieri musicum. Et notandum est quod hoc est secundum idioma Graecorum, & quodammodo accidit in hoc tempore. haec. n. praepositio Ex, in Arabico est cois, quaeque; igitur notat oppositum, & quaeque; subiectum. haec autem praepositio Ab, notat causam efficientem, potiusquam subiectum, & oppositum. oppositum vero in nostro idiomate non dicitur fieri hoc, sed tamen dicitur in subiecto. haec vero praepositio.

E iij Post

Documentum.

Physicorum

¶ Post, in nostro idiomate dicitur proprie de opposito, & non de subiecto. dicimus. n. post non musicum fit musicum, & non dicimus quod post hominem fit musicus. & cum dedit differentiam secundum rem, &c.

Eorum autem, quæ ut simplicia dicimus fieri, aliud quidem permanens fit, aliud vero non permanens. homo. n. permanet factus musicus homo, non musicum autem, & immusicum, neque simplex, neque compositum permanet.

H Et illa, quæ dicimus, secundum quod sunt simplicia, generari, quædam generantur permanendo, & quedam non permanendo. homo. n. permanens homo fit musicus, non musicus vero non permanet, neque simplex, neque quando componitur.

59 Et illa, quæ dicuntur generari, & fieri aliquid aliud, secundum quod sunt simplicia, & sunt illa duo, quæ prædiximus, dicuntur in hoc, quoniam alterum permanet, quoniam generatur illud ex eo, alterum vero non permanet, sed destruitur, & non est pars generati, alterum vero permanet, & est pars generati. v. g. musicus, qui generatur ex homine, & ex non musico. homo enim permanet, quoniam fit musicus, non musicus autem non permanet, cum sit oppositus musico, & si oppositum accipiat singulariter, aut oppositum cum subiecto, &c.

Determinatis autem his, ex omnibus, quæ fiunt, hoc est accipere, si aliquis inspexerit, sicut dicimus, quod oportet semper aliquid subiacere, quod fit. & hoc, etsi numero est unum, at forma quidem non unum. forma. n. dico, & ratio

ne idem. non. n. idem est homini, & immusico esse: & illud quidem permanet, hoc vero non permanet, etenim non oppositum permanet. homo. n. permanet, musicum autem, & immusicum non permanet: neque ex ambobus compositum, ut immusicus homo.

Et, cum determinauimus ista, ex omni, quod generatur, potest homo accipere hoc, si passerit suam considerationem ex hoc, quod dico, scilicet quoniam semper indiget aliquo, quod sit subiectum illorum omnium, & est illud, quod est generabile. & istud, licet sit unum numero, tamen secundum formam non est unum. & intendo per formam rationem. ratio. n. hominis non est ratio non musici: sed illud permanet, & hoc non, illud autem, quod non habet oppositum, permanet. homo enim permanet, non musicus vero non: neque compositum ex eis, ut homo non musicus.

M Et, cum declarata sunt hæc duo **60** simplicia, quibus attribuitur generatio, potest homo accipere hæc duo esse necessaria in omni generatione, si considerauerit in hoc, ex hoc, quod dico. apparet enim bene, quod omne generatum semper indiget aliquo subiecto, & est illud, quod in rei veritate dicitur generari, scilicet in tempore, in quo generatur in actu, generatum. n. completum fuit generatum, & non est in actu. generatio igitur, secundum quod est motus, necessario habet subiectum, & est illud, quod dicitur generari in actu. & hoc

A hoc, quod dixit, manifestum est in substantia, & alijs. generatum. n. est gñatum p motum, quem hēt apud gñationem. D. d. & istud, licet sit ynum, &c. i. & istud, quod est gñatum

a Ex hoc p aliquid est se idē fecit dū subm, & p la secū dū defini- cione. Idē 1. ph. c. 47 & 1. d. 2. a. 1. eo. 147. & q ibi. Idē 1. ph. 19; & 1. d. 2. a. 1. de aia. c. 1.

b Opposi- tū apud arabes q uocat. qd p cōto di- xit, qd op- positū dī- cū de ter- mino a quo qd de ter- mino ad quē ex quo hnt oppō- nē a diui- cem, &c. c. Documē- tum.

c Illud, qd in rei veritate dī- gñari ē il- lud, i quo inuenitur iste motus, ex quo p mānere gñari. sed oppo. vide 7. me. c. 23. ubi dicit cōpositū ex mā. & sōia et re-

rum in actu, licet sit vnum a nume- ro, i. subiecto, tñ non est vnū fm rō- nem, i. fm definitionem apparēt. n. in eo duo, quorū vnum est opposi- tum rei, quod est principii gñatio- nis, & aliud recipiens illā rē. b & Op- positum æqui uocat in Arabico cū eo, quod est finis generationis. rō. n. hominis, qui fit musicus, non est rō non musici, qui fit musicus: homo enim permanet, musica generata in

ipso, non musica vero non perma- net, sed destruit, qñ musica genera- tur i subiecto. Et vlt illud, quod ca- ret opposito ex istis duobus perma- net, vt homo, si fit musicus: musica enim non est opposita hoī, non mu- sica vero existens in hoīe est oppo- sita musicæ, vt non esse ad esse, & iō deficit qñ fit musica. c Et hoc, quod dixit, intelligendum est cōiter in oī- bus prædicamentis, & in prædicamē- to substantiæ. in spermate. n. quod fit homo, necesse est vt sit aliquid, & est illud, p quod dī sperma: rō. n. hoī, qui fit, est opposita rōni sper- matis: & etiam vt i eo sit aliquid re- cipiens formam hoīs, d & est in rei veritate illud, quod dī generari, i. il- lud, in quo inuenit iste motus. mo- tus. n. debet esse in subiecto, sicut di- ximus, & impossibile est vt sit in il- lo, cuius partes successiuē destruunt per gñationem partium illius, & est illud, quod est oppositū generato, sed iste motus est in subiecto. &, si non esset subiectū, non esset hic ali- quid deferens istū motū, nec aliqd, qd diceret moueri, neq; aliqd, qd ef-

set in potentia aliqd, & auferret na- turā possibilitatis. Sed hoc ignorāt Moderni pp consuetudinem. e Cō- suetudo. n. sicut dixit f Arist. in. 2. metaphysicę, est maxima causa im- pediens a pluribus rebus manifestis per se. quemadmodum enim, cum hō fuerit assuetus ad aliquas actio- nes, licet noceant illi, erunt faciles il- li, & credit q sint v tiles, similiter, cū fuerit assuetus credere sermones fal- sos a pueritia, erit illa consuetudo cā ad negandum verū manifestū: si- cut quidam cum v sitati sunt come- dere venenū in tñ, q erat eis cibis, sic accidit Modernis dicētibz q ge- neratio fuit ex nō ente, & causa isti⁹ existimationis fuit consuetudo. Et tu potes scire hoc ex hoc, quod dixit g Arist. q omnes Antiqui cōueniūt in hoc, q nihil generatur ex nihilo. & iā vidi quosdam socios dubitātes in hac qōne, tamē obuiaui huic ali- quantulum in tractatu de substan- tia orbis. Et ista mala consuetudo auferri potest per habere consuetu- dinem audiendi contraria sua. quē admodum enim malitiæ acquirat per malam consuetudinem obuia- mus per consuetudinem habituum bonorum oppositorum illis, sūt cre- dere res falsas per malam consuetu- dinem destruit per habere consue- tudinem rerum verarū, & ista con- suetudo est impediens multos intel- lectus perfectos recipere veritatem. Et ideo videmus Modernos loquē- tes dicere q qui in principio adiscit philosophiam, non pōt postea adi- scere leges, & q primo adiscit leges, ei abscondent post aliæ sciæ. & bene dixerunt in quo. n. cōgregat cōsue- tudo, & cōprehensibilitas veritatis, ille non hēt impedimētū a veritate.

E iij sed

D re gñabile nō mā; n q; forma; nisi p acci- dēs. vidē 1. me. c. 1. Vide con- Zim. e Pars hęc Proemij loco in 3. ph. legi so- lebat: cū; tñ iuxta Pauli Isra- elitæ viri doctissimi finiam h⁹ cōmēti fit ps: idē x; nos ei⁹ se- E cuti opio- nes, ex eo ad hunc trāstulim⁹ locū qd ē i Cod. An- tiquo apd Eremita- nos frēs Bononiæ, ita scriptū reperies. f Ari. 2. m. c. 14. Idē. 1. ph. c. 71. F g 1. ph. re. com. 34. Vide con- Zim.

Physicorum

G sed impedimentū semp à falsitate, vel saltem ab eo, in quo non est veritas, neq; falsitas, vt in legibus. sed qui hēt consuetudinē recipiendi falsum, aptus est vt impediatur à veritate, quemadmodū in quo congregatur cū nutrimento panis, qui est cib⁹ ē peratus, consuetudo nutrimenti, re-ctū est vt nō impediatur in aliqua hora ab hoc, quin nutriatur ab eo, & qui non accadat ei nutrimentū: sed qui assuet⁹ est ad aliquid aliud, q̄ panē, bene potest impediri à nutrimento illius. Et ex hoc modo, s. p consuetudinem aestimatur q̄ Apologi propositi ciuitatum corrumpunt multa principia naturæ, & hoc est p assuetudinē. Et ideo fides vulgi ē fortior q̄ fides Philosophorū. qm̄ vulgus non assuevit audire aliud, Philosophi autē audiunt multa. & ideo, qm̄ disputatio, & consideratio cōis est oībus, corrumpit fides vulgi: & ideo qdam leges prohibent disputare. Et pōt bene videri quantū operatur audire res extraneas in opione, q̄ est p consuetudinem in hoc tpe. hoīes. n. multi, cum intrauerunt res speculatiuas, & audierunt res extraneas eis, cum fuerint assueti, statim

I corrumpit opinio, quam habuerūt ex assuetudine: & non fuerūt tm̄ assueti ad istas res extraneas, vt possint recipere, & fuit destructa apud eos maior pars legum, & multiplicati sunt hoīes apud eos, qui dicebatur Zenodic. & Algazel fuit maior causa hui⁹ cū suis cōpōnib⁹ mixtis.

Sed ex aliquo fieri aliquid, & non hoc fieri, magis quidem dī in non permanentibus. vt ex immusico musicum fieri, ex homine autē non. At verō & in perma-

nentibus aliquñ dī sūt. ex ære. n. statuam dicim⁹ fieri, non æs statuam. Hoc tm̄ ex opposito, & inō permanent vtroq; modo dī, & ex hoc, hoc, & hoc, hoc. nanq; ex immusico, & immusicus fit musicus. quocirca & in composito sūt etenim ex immusico homine, & immusicus homo fieri dicitur musicus.

Dicere vero aliquid generari ex aliquo, non ipsum generari, hoc dicitur proprie i rebus, quæ nō permanent. Vt cum dicimus quod musicus fit ex non musico, ex hoīe autē non. Et rarissime dicitur eodē modo in rebus, quæ permanent. dicimus. n. quod ex cupro fit idolū, & non dicimus quod cuprum fit idolum. In opposito vero, quod non permanet, vtimur sermone vtroque modo. dicimus. n. ex hoc fieri hoc, & hoc fieri hoc. v. g. ex non musico fieri musicum, & non musicum fieri musicum. & similiter dicimus in composito, v. g. ex homine non musico fieri musicum, & hominem non musicum fieri musicū.

Cū dedit dīam inter illa duo, ex quibus est gñatio fm vocē, & fm rem, vult hic distinguere quō vsitate sunt istæ propositiones apud eos & dixit: Dicere vero, &c. & intendit p illud, quod nō pmanet, oppositū. Et apparet ex sermone eius, q̄ oppositū non dī fieri hoc, sed ex ipso fieri hoc. Et iā dixit, q̄ dī vtroq; mō, s. ex ipso fieri hoc, & ipm fieri hoc. Vt igitur, q̄ ex ipso eius exemplo, quod

A qđ dixit, non ipsum fieri hoc, nō sit in rei veritate, sed large: qm̄ illud, quod in rei veritate dī apud eos fieri hoc, est subiectum. D.d. ex hoīe verō non, i. ex subiecto verō nō dī fieri hoc. v.g. ex hoīe fieri musicū. D.d. sed rarissime, &c. i. sed rarissime, & transumptiue dicimus has ppositiones, Ex, & Ab, in rebus pmanentibus, s. subiectis. dicimus. n. ex cupro fieri idolum, sed non dicim⁹ q cuprum fit idolum. & hoc est proprium idiomati Græcorū. D.d. in opposito verō, &c. i. in opposito verō utimur vtraq; ppositione. dicimus. n. q ex non musico fit musicus, & non musicus fit musius, & sīr faciunt in composito, sicut dixit. & sermo eius est manifestus per se.

B Multiplex autem cū dicat fieri, & horum quidē non simpliciter fieri, sed hoc aliquid fieri, simplex aut fieri, substantiarū solū, manifestū est q fm̄ alia quidē necesse est subijci aliquid, qđ fit, etenim quantū, & quale, & ad alterū, & qñ, & vbi sunt subiecto aliquo, ppter ea q sola substantia de nullo alio dī subiecto sed alia oīa de substantia. Quod autem substantia, & q̄cunq; alia simplex entia ex subiecto quodā fiant, consyderanti fiet vtiq; manifestum. semp. n. est aliqd, quod subijcī, ex quo fit quod fit, vt plāta, & aīalia ex semine.

Et, quia generatio dicitur multis modis, & sunt quedam, q non dicuntur fieri, aut generari simpliciter, sed dicitur hoc fieri hoc, aut generari, dicitur aut simpliciter

fieri, aut generari in substantijs tantum, in alijs quidem manifestum est quod necessario indigent aliquo subiecto, quod est generatum. dicere. n. generari, aut fieri in quanto, aut in quali, & in relatione, & in quando, & in vbi non dicitur, nisi quando imaginati fuerimus aliquod subiectum; quia sola substantia non dicitur de alio subiecto omnino, alia vero omnia dicuntur de substantia. Et apparet per considerationem quod substantia, & omnia entia simpliciter indigent in generatione subiecto. est enim hic semper subiectum, ex quo fit generatio generati. v.g. quoniam animalia, & vegetabilia generantur ex spermate, & semine.

Quia generatio dī multiplex: sunt enim qdam, q nō dīr generari simpliciter, sed generari hoc, aut fieri hoc, & sunt accidentia, generari aut simpliciter proprie est substantia: manifestum est, q necessario indiget aliquo subiecto, quod dicatur generari. D. dedit causam I hoc, & dixit: dicere. n. generari, &c. i. & causa in hoc, q subiectum apparet in istis rebus, s. accidentibus est, qm̄, cū dicimus quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut qñ, nō dicimus, nisi qñ imaginati fuerimus aliqd subiectum vniuscuiusq; eorū, qm̄ ista dīr de substantijs, substantia. n. sola non dī de subiecto. Et, cū posuit, q subiectum transmutationis i alijs pdicamentis, pter substantiā, est manifestum per se; incepit declarare

62. Gharl sim pte pte est subiect. Idē s. phy. t. c. 7. & c. i. d gharlo. t. c. xj.

q

Physicorum

G q̄ siſt apparet in ſubſtantia, & dixit: Et apparet p̄ cōſyderationē, &c. i. & ex natura generationis apparet illi, qui cōſyderauerit, q̄ ſubſtantia, & oīa generabilia indigent in gñatione in eo, q̄ ē generatio, aliquo ſubiecto: oīa. n. habent aliqd̄ ſubiectū, ex quo generant̄. v. g. in ſubſtantia, & eſt ſperma aīaliū, & ſemen vegetabilium. Et dixit hoc, quia p̄fecte apparet, q̄ in ſpermate eſt aliquid, cuius proportio ad aīal generatum ex ipſo eſt ſicut proportio ſubſtantia demōſtrata ad album, & nigrū, & v̄ſt ad p̄dicamenta accidētis. quē-

H admodum. n. generatio albi, ſm q̄ eſt motus, indiget principio oppoſito ei, quod generat̄, ex quo fit motus, & tertio, ſubiecto motui, ſimiliter eſt in alijs generationibus. & ſicut partes oppoſiti ſucceſſiue recedunt à ſubiecto, & ſunt in ipſo partes generati, ſiſt eſt & in ſubſtantia.

* In ſperma
re apud
gñatione;
hoīs non
ceſſant p̄
tes fieri ho
minis, & p̄
tes ſperma
tis recede

I
re donec
fora hūa
na p̄ficiat̄
& hoc ſi
fora reci
pit p̄titionē
Ide; 6.
ph. cō. 19.
Ex quo p̄
gñatione;
iutale eē
ſucceſſiua
cui⁹ rñ op
poſitu; d.
Cō. 6. ph.
com. 32.
Vide con
aim.

a in ſpermate. n. apud generationē hoīs non ceſſant partes ſpermatis recedere, & partes fieri hoīs, donec forma humana p̄ficiat̄: & hoc, ſi forma recipit partitionem: ſi autē non iſtud neceſſario accidit in accidenti bus proprijs formæ generate, vnde neceſſario generatio ſequit̄ alterationem. Et, quia ſubiectum eſſe neceſſariū in ſubſtantia apparet ēt inductione, iocēpit notificare hoc, & d.

Fiunt aut̄ quæ ſiunt ſimplr, alia quidē tranſfiguratione, vt ſtatua, ex ære: alia verò appoſitione, vt q̄ augmentant̄: alia verò ſubtractione, vt ex lapide mercurius: cōpoſitione aut̄ alia, vt domus: alia verò alteratione, vt q̄ vertunt̄ ſm materiā. oīa aut̄, q̄ ſic ſiunt, manifeſtum eſt q̄ ex ſubiectis ſiunt,

Et illa, quæ generantur vniuerſaliter, generantur quædā per tranſmutationem figuræ, vt idolum ex cupro: & quædam per additionē, vt illa, q̄ augmentantur: & quædam per diminutionem, vt ex lapide humus: & quædam per cōpoſitionē, vt domus: & quædam per alterationem, vt illa, quæ mutantur ſecundum materiam. manifeſtum eſt igitur quod generatio ſecundu iſtos modos eſt ex ſubiectis.

Dicit: Et apparet p̄ inductionem **L** q̄ generatio indiget neceſſario ſub **63** iecto, non ſolummodo in naturali bus, ſed & in artificialib⁹. generatio enim aut eſt in qualitate, vt idolum ex cupro: aut in quantitate, vt augmentū, & diminutio: aut ſm cōpoſitionem, vt domus ex lateribus, & lapidibus: aut ſm tranſmutationem, q̄ eſt in ipſa ſubſtantia. & hoc intēdebat, cū dixit: & q̄dam per alterationem, vt illa, q̄ mutant̄ ſm materiam, i. quorum materia tranſmutat̄ & oīa iſta vident̄ eſſe ī ſubiecto: & neceſſarium eſt vt oē generatum ſit ex ſubiecto, & in ſubiecto, & verificat hoc inductione. Et hæc dux **M** tranſmutationes, ſ. q̄ eſt in acciden **Digreſſio.** tibus rei, & q̄ eſt in ſubſtantia, cōueniunt in hoc, qm̄ ſunt alteratio eiſdem rei de vna qualitate in aliam, & de vna diſpoſitione in aliam. ſed quia viderunt q̄, qm̄ res tranſmutatur in quibuſdam iſtis diſpoſitionibus, ſtanim nomen, & definitio eiſ tranſmutabunt̄, & in quibuſdā nō, vocauerunt primum modum tranſmutationem in ſubſtantiam, & alterationem ſubſtantialem, & vocauerunt

Trāſmuta
tio ſu baln
facit amit
tere nomē

A runt istas dispõnes substantiales: secundam verò trãsmutationem, in qua neq; nomen rei, nec eius definitio transmutat, vocauerunt; alterationem accidentalem. Et, cum considerauerunt illud, quod defert utrãque transmutationem, inueniunt ipsum idẽ numero, & est corp⁹ demonstratum. videmus. n. idem corpus in eodem loco transferri de carnitate in terrestreitate, & de terrestreitate in vegetabilitatẽ, & mutabit nomen eius, & definitio: & videmus et ipsum transferri de albedine in nigredinem, sed non amittit nomen, & definitionem. & ex hoc scitur, qd corpus, quod est subiectũ isti transmutationi, pmanet in noĩe, & definitione, & qd est eius dispositio substantialis, qua sit vnũ numero. corpus autẽ, cuius nomen, & definitio mutant p transmutationẽ dispositionum, non est vnũ per dispõnem existentem in ipso, dãtem ei nomẽ, & definitionem propriam. vnde necesse est vt istud subiectum sit vnũ quia non hẽt formam dantem nomen, & definitionem vnã. Et est necesse etiam vt tres dimensiones, quæ vñt inseparabiles ab ipso, & eadem numero, qd dñr corpus, sint accidentia, & vnũ, quia subiectum corũ non hẽt nomẽ, neq; definitionem vnã numero. non. n. est subiectum hñs formam substantialem: qm, si essent de dispõnibus substantia, non mutaret nomen istius subiecti, neq; eius definitio p mutationem alicuius dispõnis eius, & esset tota transmutatio in accidentibus. Et, cum ita sit, est igit vnũ subiectũ numero, non hñs dispõnem substantialem, sed habens naturã recipiendi istas dispõnes substantiales. est igit

in potentia ens oēs dispõnes substantiales, & accidentales, & hæc dñ prima materia, & prima hyle. Et manifestum est qd ista materia* non denudatur à corporeitate, qm tunc haberet dispositionem substantialem, & haberet nomen, & definitionem.

Et ex hoc patet qd qui ponit hanc naturam esse corpus peccat: & similiter qui ponit illud, quod defert dimensiones, subiectum habes formam in actu, vt existimat Auicenna.

Et hoc quidem verificato, dicam⁹ qd generatio, & corruptio aut est alteratio in substantia, aut congregatio, & segregatio: & quocunq; fuerit non erit nisi ex aliquo. & id Antiqui conueniunt in hac propositione. & quia non intelligebant naturam istius subiecti, negauerunt quidam gñationem, & corruptionem, & quidam posuerunt oẽm transmutationem de genere alterationis, & quidam appropriauit generationẽ, & corruptionem, & congregationẽ, & segregationem. Quod aut indiuiduum substantia, s. compositum ex materia, & forma fiat, & transmutetur fm totum de non esse in esse sine aliquo deferente transmutationem, impossibile est oĩno, nisi non esse indiuidui compositi mutaretur esse indiuidui substantia compositi. & morari in hoc est supflũ. Et, quia corpus cœleste caret potentia ad aliquã dispõnem, nisi potẽtia ad vbi, ideo istud subiectũ caret potentijs: & quia caret hoc subiecto, ideo caret forma, qd sustentat per hoc subiectum, & fuit necesse vt forma ei⁹ esset liberata ab hoc subiecto, & vt nõ hñet constitutionem p corpus cœleste, sed corpus cœleste constituitur per illam, vt scies alibi.

Quare

D Idẽ. ca. 8. substantia orbis, & 7. me. c. 8. * Cod. An. delet illud non.

Contra Auic.

E

Contra tres leges.

F

Corp⁹ cœleste caret potẽtia ad aliquã dispõnẽ, nisi potẽtia ad vbi. Idẽ. 9. me. c. 12. et 12. me. c. 1. & 2. ca. de substantia orbis.

Istud subiectum, s. m. prima & vnũ, quia nõ hẽt formam dantẽ nomẽ, & definitionẽ vnã. Idẽ. 12. me. c. 14.

Physicorum

G Quare manifestum est ex dictis quod omne, quod fit, semper compositum est. et est quidem aliquid, quod fit, est autem aliquid, quod hoc fit: & hoc duplex: aut. n. subiectum, aut oppositum. Dicitur autem oppositum immusicum, hominem autem subijci: & infigurationem quidem, & informitatem, vel inordinationem oppositum, æs autem, vel lapidem, vel aurum subiectum.

Declaratum est igitur ex dictis quod omne generatum semper est compositum ex aliquo, quod generatur, et ex aliquo, quod est generatum: et hoc duobus modis, aut subiectum, aut oppositum. Et per oppositum intelligo non musicum, et per subiectum hominem: et similiter est non figura, et non idolum, & non ordo est oppositum, cuprum verò, & lapis, & aurum est subiectum.

64 Intendit per illud, quod generatur, formam. Et, cum dixit & hoc duobus modis, innuit illud, quod generatur. dicimus. n. subiectum fieri hoc, & similiter oppositum, secundum quod prædixit. Sed generatum in rei veritate est compositum ex forma, & subiecto: oppositum verò, quod est non esse, est de necessitate generationis, quoniam necesse est ut non esse præcedat generatum: & si non, non esset generatum: sed non esse recedit a forma, & remanet subiectum, & sic generatum in rei veritate est compositum ex materia, & forma. Quomodo igitur dixit quod omne generatum est semper, &c. deinde diuisit illud, quod dicitur generari in duo, in non esse,

& in subiectum, & non esse recedit a generato, quod est forma? Fortè igitur intendit per generatum, non illud, quod est completum iam, sed illud, quod est in via generationis. in hoc. n. tria exiguntur, subiectum, scilicet & pars de non esse, & pars de forma: & sic generatum secundum hoc erit compositum ex tribus. Generatum vero completum est compositum ex duobus tantum, scilicet subiecto, & forma: & si istud subiectum nunquam est extra non esse: sed non esse, quod semper est coniunctum cum forma, est priuatio formæ oppositæ illi formæ. Aut sermo eius ex aliquo, quod generatur ex eo, erit de dispositione generati, non quia est compositum ex aliquo, quod generatur, & ex aliquo, quod est generatum. & est euidentius. D. & intelligo per subiectum, id est subiectum musicæ. D. d. cuprum verò, & lapis, & aurum sunt subiectum, id est habentium figuram, & idolum, & ordinem, quibus sunt opposita, non figura, & non idolum, & non ordo, quæ sunt in eis ante figuram, & idolum, & ordinem.

Manifestum igitur quod, si quidem sunt causæ, & principia eorum, quæ natura sunt, ex quibus primis sunt, et facta sunt, non secundum accidens, sed vnumquodque, quod dicitur secundum substantiam, quod omne & ex subiecto, et forma fit. componitur. n. musicus homo ex homine, & musico quodam modo. dissolues. n. rationes in rationes eorum.

Manifestum est igitur quod, si causæ, et principia existentia naturaliter sunt illa, ex quibus primo sunt, aut generantur non accidentaliter, sed secundum intentionem, quam intendimus per vnumquodque;

Generatum in rei veritate est compositum ex subiecto, & forma. Idem. 7. Met. c. 15. 26. 27. 31. Idem. 8. L. Met. c. 8. & 12. Met. c. 18. Dubium. Soluio.

Ex hoc. et hinc quod omne compositum res soluit in materia sua componitur. Idem. 3. Met. 15. & 3. cor. 15.

A quodq, eorum in sua substantia, tunc generatio cuiuslibet est ex subiecto, & creatione. dicere. n. hominem musicum est compositum ex homine, & musico quodam modo compositionis. potes enim resolvere Vtrunque sermonem in suas definitiones.

65 Cum declaravit, qd principia sunt tria, Forma, & Priuatio, & subiectum, & qd haec tria exiguntur in generatione, incepit notificare quae eorum sint per se, & quae per accidens: & dixit: Manifestum est igitur qd, si causae, & principia existentia naturaliter sunt illa, ex quibus primo fiunt illa, quorum sunt principia, aut generantur, si sint innata generari, & hoc non per accidens, sed per se, & est ut vnusquodq; eorum habeat esse substantia compositi. & hoc intendebat, cum dixit: sed per intentionem, &c. i. sed sunt principia secundum intentionem, quam intelligimus ex principiis, quae sunt pars substantiae rei. Et, cum induxit sermonem, qui est quasi praecedens, induxit illum, qui est quasi consequens, & est, qd omne est ex subiecto, & forma tantum, non ex priuatione, & tacuit de praecedente illud, per qd apparet consecutio consequentis, & est, qd ex subiecto, & forma sit generatio rei per se. Et syllabis componit sic. Si principia naturalia sunt illa, ex quibus generatur generabile per se, & principaliter: & talis est dispositio formae, & subiecti: necesse est ut omne generabile generetur ex forma, & subiecto. Deinde dedit exemplum, & dixit: dicere. n. hominem musicum, &c. i. ex subiecto, & forma. & hoc, qd di-

xit de qualitate, intelligendum est in substantia, sed induxit exemplum in qualitate, quia est notius. D. d. potest. n. & c. i. potest. n. dissolvere rationem materiae, & formae, & distinguere eas secundum definitionem, licet non in esse: non. n. separantur a se invicem in esse, licet separentur ratione.

Manifestum igitur est qd quae fiunt, fiunt ex his. est autem subiectum numero quidem vnum, forma vero duo: homo. n. & aurum, & omnino materia numerabilis. nam hoc aliquid magis, & qd fit non secundum accidens ex ipso fit. E priuatio autem, & contrarietas accidens, vnum autem forma, ut ordo, aut musica, aut aliorum aliquid sic praedicantium.

Declaratum est igitur quod generatio cuiuslibet, quod generatur est ex istis duobus. sed subiectum in numero vero est vnum, in forma autem duo: homo. n. et aurum, & vniuersaliter materia est numerabilis: & potest numerari, quia est dignior ut sit demonstrata, & quod generatur ex ea, non generatur per accidens. priuatio autem, & contrarietas est per accidens, forma vero est aliud, ut ordo, & musica, aut alia eorum, quae praedicantur hoc modo.

Cum declaravit qd oē generabile generatur per se ex subiecto, & forma, incepit declarare quomodo accidit subiecto priuatio, & dat dñā inter illa, quam ignorauit Plato, quare non distinxit inter materiā, &

* Plato nō distinxit inter mām, & priuationem

Physicorum

E & priuationem, & dixit Est ex istis duobus fm rationem duo, licet sit vnum secundum subiectum: est. n. ens, & priuatio. D. d. homo enim & aurum, & c. i. & prima materia est aliud à priuatione, quia ita se habet ad res sicut homo ad musicam. & aurum ad anulum, & homo, & aurum. & vtr materia, fm qd est materia, numeratur in entibus, quod nō est in priuatione. & licet materia non sit aliquid in actu fm quod est materia, tamen dignior est vt sit aliquid demonstratum, q̄ priuatio. i. tamē propinquior est dici esse in actu, quā priuatio. & dixit hoc, quia prima materia multum admiscetur cum priuatione. D. induxit secundum differentiam, & dixit & quod generatur ex ea, & c. i. & priuatio etiam differt à materia, quoniā generatum est ex materia per se, cū sit pars eius, ex priuatione autem est aliquid per accidens, cū nō remanet priuatio, ita qd sit pars generati. Et intelligendum est hic per accidēs, & necessarium. Illud enim quod est per Accidens, aliud est necessarium, aliud rarissimum, quia est priuatio necessaria generationi, quia necessario præcedit generatū: sed, cū attribuitur substantiæ generatæ inuenietur principium per accidens. sed vniuersaliter non separatur à materia, sed quodcunque materia admiscetur cū aliqua forma tantum, admiscebitur cum priuatione formæ oppositæ illi. & ipsa etiam non habet in se formam propriam, neque priuationem propriam. nam, si haberet formam propriam, non reciperet omnem formam, & similiter, si haberet priuationem propriam.

Mā nūme
raci entib⁹,
l. 3. si sit
aliquid in
actu sed
qd mā qd
quō intelli-
gēdū sit vi
de. 4. Phy.
19. c.

Per acci-
Necessa-
riū Rarissi-
mū. Vide
consequē.
Ph. c. 10.

Mā si hēt
formā p-
priā, neq.
priuationē
p-
priā. Idē
supra. c. 63.
Idē in
fra. c. 69.
Idē. 3. cōcl.

Quocirca est quidem vt duo dicenda sint principia, est autē vt tria, & est quidem vt contraria, vt si aliquis dicat musicum & immusicum, aut calidum & frigidum, aut congruens & incongruens, est aut vt nō. à se invicem. n. contraria pati impossibile. Soluitur autē & hoc, propterea qd aliud est subiectum, hoc. n. non est contrarium. Quare neq; plura contrariis principia quodammodo, sed duo (vt sic dicam) numero. neq; iterum penitus duo, propterea qd alterum est esse ipsis, sed tria: alterum enim est homini, et nō musico esse, & infigurato, & æri.

Et ideo pōt quis dicere principia esse duo, et pōt dicere esse tria, & potest dicere ea esse contraria. v. g. musicum & non musicum, aut calidum & frigidum, aut cōpositum & non compositum, & potest dicere quod non est ita. nā impossibile est contrariorum vnū pati à reliquo. Sed ista quæstio dissoluitur, quia subiectum est aliud, hoc. n. non est cōtrarium. Ergo principia nō sunt plura numero contrariorū quodammodo, sed quasi in numero sunt duo. sed tamen non sunt duo oībus modis: accidet. n. eorū aliud, sed tria: dicere. n. in homine ipsum eē nō musicū est aliud ab ipso esse hoīem, et dicere in cupro ipsum esse sine figura tali est aliud ab ipso esse cuprum.

Cūm

c. 67. Idē
7. Me. c. 8.
Idē. 1. ca. 8.
su ba orb.
Idē infra in
hoc. 1. Ph.
c. 79. Idē.
4. Phy. 59.

T

M

Cum declarauit q̄ principia p se
A sunt duo, materia, s. & forma, & q̄, si
 priuatio dicat̄ principii, est p acci-
 dens, dicit q̄ ex hoc mō dissoluētur
 q̄ōnes prædictæ, & dixit: Et ideo pōt
 quis dicere principia eē duo, s. cum
 intēderit illa, q̄ sunt principia p se, &
 pōt dicere illa esse tria, cum nō fece-
 rit distinctionē inter illa, q̄ sunt per
 se, & p accidēs, & pōt dicere illa esse
 cōtraria, i. cum solūmodo cōsidera-
 uit inductionē. per quā supra proba-
 uit principia esse cōtraria, aut fm q̄
 principia, & contraria cōueniunt in
 illis tribus proprijs p̄dictis, s. qm̄ nō
B sunt ex inuicē, neq; ex alijs, & q̄ oīa
 sunt ex eis. D.d. & potest dicere q̄
 non est ita, i. pōt dicere q̄ principia
 non solūmodo sunt contraria: cō-
 traria. n. non patiunt̄ ab inuicem: pa-
 tiens enim debet esse sibi, & non cō-
 trarium. D.d. sed ista quæstio, &c. i.
 sed hoc nō p̄hibet vt principia sint
 cōtraria. & nō notificat q̄ priuatio
 nō est principium nisi per accēs, sed
 addit tertiū, quod non est cōtrariū,
 & est subiectū. D.d. Ergo princi-
 pia, &c. i. ergo fm q̄ diximus prius,
 principia nō sunt plura numero cō-
 trariorū, quæ sunt duo, cum princi-
C pia accipiant̄ p se & hoc intendebat
 cum dixit quodammodo. D.d. sed
 quasi i numero sunt duo, &c. i. sunt
 duo p se, & nō duo, cum accipiētur
 fm q̄ sunt principia simpliciter, nō
 distinguendo illa, quæ sunt per se,
 ab illis, quæ sunt per accidēs. acci-
 dens enim principijs, quæ sunt per se,
 aliud, & est priuatio, & sic erūt tria,
 cum priuatio sit de necessitate gene-
 rationis. D.d. sed sunt tria, i. sed fm
 hūc modū sunt tria, dicere enim in
 hōc ipsum esse non musicū, quod
 est priuatio musicæ, ē aliud à subie-

cto, quod est hō, & hō, & non musi- **D**
 cus sunt alia à musico. sunt igit̄ tria,
 Forma, & Subiectum, & Priuatio.

Quot igitur principia sint re-
 rum naturalium, quæ circa gene-
 rationem, & quō tot dictū est.
 Et manifestū est q̄ oportet subij-
 ci aliquid cōtrarijs, & contraria
 duo esse, quodā autē modo alio
 nō necessariū est. sufficiens enim
 erit alterū contrariorū absentia,
 & præsētia facere mutationē.

*Iam igitur diximus quot sunt
 principia rerū generabiliū, & vn-
 de sunt tot. Et ē declaratū quod cō-
 traria debent habere subiectū, &
 quod contraria sunt duo: alio verō
 modo non est necesse. sufficit enim
 alterum cōtrariorum in hoc, quod
 agat transmutationem ipso præsē-
 sente, & absente.*

Cum demonstrauit numerū prin- **68**
 cipiorū, incepit facere summā de
 illis, q̄ declarauit, & dixit: Iam igit̄
 diximus, i. declaratum est igit̄ quot
 sunt principia rerū naturalium, cum
 numerant̄ per se, aut cum numeran-
 tur p se, & per accidēs, & causa, p̄
 quā sunt tali numero, & cū hoc de-
 claratū est q̄ necesse est vt in genera-
 tione in substantia sit aliquod subie-
 ctū, & est prima mā, sicut est dispō-
 in generationibus aliorum prædica-
 mentorum. D.d. & q̄ cōtraria sunt
 duo, i. cum non distinguat̄ illud, qd̄
 est per se, ab illo, quod est p accidēs.
 cum aut accipiuntur fm q̄ sunt per
 se, sufficiunt in hoc subiectū, & for-
 ma. & hoc intēdebat cum dixit, alio
 verō modo non est necesse. Et di-
 cit hoc, quia sufficit in generatione
 esse

Phyficorum

esse formæ, & in corruptione non esse eius & hoc intēdebat, cum dixit, sufficit alterum, id est forma.

Hoc a Pythagoreo
Timæo rū-
plit Arist.

Vide cōtr.
Zim.

Subiecta autē natura scibilis est fm analogiā. vt enim ad statuā æs, aut ad lectum lignū, aut ad aliud aliquid habentium formam materia, & informe se habet, priusq̃ accipiat formam, sic hæc ad substantiā, & hoc aliqd, & quod est se habet. Vnū igit principiiū hæc, non sic vnū existens, neq; sic ens, vt hoc aliqd:

H vnum autem Ratio: amplius autem contrarium huic Priuatio.

Natura aut subiecta cognoscitur per comparationē. sicut est comparatio cupri ad idolum, aut ligni ad scamnū, & sicut comparatur ad aliud habentiū creationē materia eius, & priuatio illius creationis antequam creatur, ita est comparatio istius nature ad istam substantiā, aut congregatā ex vtroq; aut formā, & demonstratum: sed dispositio eius apud ens vniuersaliter. ista igitur natura est vnum principium, & non est vna, neq; vnū, vt demonstratū: & est aliud principium, quod est Ratio: & contrarium isti, & est Priuatio.

69
Mā nō p̃t
intelligi p
se, sed secū
dū cōpara
tionē. Idē
i. c. 2. d. sub
stantia or
bis, & 7.
Met. l. c. 35
4. Phy. 16.
5. Phy. 16.

Et ista natura, q̃ est subiecta substantiæ, non pōt intelligi p se, cum non sit aliquid in actu habens quidditatē, sed intelligitur fm comparationem pp latentiam suæ substantiæ. & ideo, cum voluerimus dare substantiam eius, dicimus ipsam esse illud, cuius proportio ad substantiā est si-

cut proportio cupri ad idolum, aut ligni ad scamnū. D. d. & sicut cōparatur i. & vlt sicut comparatur ad aliud habens creationē, & formam mā eius, & priuatio creationis eius, ita ista natura cōparatur ad substantiam, i. fm q̃ est subiecta substantiæ, & recipiens illā. D. d. aut congregatam ex vtroq; hic exposuit substantiam, cui comparat ista natura. substantia enim dī de cōgregato ex hac mā, & forma, & dicitur de forma ē. & dicit q̃ ista nā dicitur in respectu substantiæ, aut substantiæ aggregatæ ex vtroq; s. indiuidui demonstrati, aut formæ, & est illud, p quod substantia est demonstrata in actu. D. d. ista igitur nā est vnū principiiū, & c. id est & ista natura, quæ ē prima materia, est vnū principium cōe oībus entibus transmutabilibus, quæ alterantur in innicē, sed non est vna in se, ita q̃ sit substantia simplex existēs in actu, neq; ita q̃ sit aliquod compositum ex mā, & forma. nam, si haberet formā propriam, nullam aliā reciperet ipsa permanente, sed statim corrumpere q̃ cito alia forma generaret. & etiam quicquid recipit aliquid non recipit ipsum fm q̃ est in actu, sed fm q̃ est in potētia. si igitur prima mā innata ē recipere oēs formas, necesse est vt sit in potentia oēs formæ, & vt non habeat in sua substantia formā propriam, qua est materia. & ē, si esset aliquod existēs in actu, i. habens formam, tūc generatio in substantia esset alteratio, & formæ essent accidentia. D. d. & est aliud principiiū, i. & entia hnt aliud principium a subiecto, & est forma. sed primū principiiū in hoc gñe nō potuit sciri in hac scia, sicut primū suūm. D. d. ē contrariū isti, i. formæ.

Hæc

E Quicquid recipit aliquid nō recipit illud, sed m q̃ ē in actu, sed m q̃ ē in potētia, cōsistē. 3. de Aia. cō 4. Idem. 2. de Aia. 67. & 104. c. Idē. 1. cap. d. suba orbis. & 3. Coeli. 67.

M a. l. res naturales. Primū principium in hoc gñe nō potuit sciri in hac scia, sicut primum subiectū. Sed vid op positū infra cō 8. & 8. Phy. com. 3. Vide cōtr. Zim.

A Hæc autem quō duo, & quō plura dictum est in præcedentibus. Primum igitur dictum est quod contraria solū principia sunt, posterius autem quod necesse est et aliud quippiam subijci, & esse tria. Ex his autem, quæ nunc manifestum est quæ sit definitio contrariorum, & quō se habent principia adinuicem, & quid subiectum. Vtrum autem substantia forma, aut subiectum sit, nondum manifestum est: sed quod principia tria sint, & quō tria, & quis modus eorum manifestum est.

Et iam diximus prius quomodo ista sunt duo, & quō plura. Diximus enim primo quod principia sunt contraria tantum. & diximus post quod necesse est ut sit hic aliquod aliud subiectum. Et iam apparuit ex dictis nunc differentia inter contraria, & quō se habent principia adinuicem, & quid est subiectum Vtrum verò forma sit substantia, & subiectum nondum est declaratum: sed declaratum est quod principia sunt tria, & quomodo sunt tria: & declaratum est modus, super quem fundatur quis modus sit.

70 Et iam diximus prius, i. cum considerant per se, i. materia, & forma. D. d. & quō plura. i. cum considerant secundum necessitatem generationis tantum, & non distinguat illud, quod est per se, ab illo, quod est per accidens: apparet enim quod secundum hoc sunt tria, forma, & subiectum, & priuatio. D. d. diximus. n.

& c. & innuit sermonem, in quo probauit quod principia sunt contraria. & id dixit. Diximus. n. quod principia tantum sunt contraria. D. d. & iam diximus post. & innuit sermonem, in quo declarauit post quod est necesse ut cum contrariis sit aliquod subiectum, non in predicamento substantiæ. D. d. & apparuit ex dictis nunc definitio inter contraria, i. a quā forma est principium per se, & priuatio est principium per accidens idem supra. 64. & 67.

Et nota quomodo materia est causa formæ & formamateriae. vide consilium. 2. philosophia. c. 30. 3. philosophia. 65. & c. 2. d. aia. c. 4. c. Modus est sententiæ materiarum est quod non est in actu, sed est quasi medium inter non esse simpliciter, & esse in actu. Et accidit substantiæ eius ut sit in potentia omnes formæ: non quod potentia eius est in substantia, ita quod sit pars definitionis: quoniam, si potentia esset in substantia eius, tunc esse eius destrueretur ablatione potentiae, & potentia formæ in actu, scilicet formæ, ad quam habebat potentiam ut reciperet: & vtr, si potentia esset in substantia eius, tunc substantia eius corrumpere: apud generationem, & esset in predicamento ad aliquid, non in predicamento substantiæ. Ex his igitur patet quod istud subiectum est substantia non potentia, neque priuatio: pars. n. substantiæ est substantia. & forte hoc intendebat, cum dixit & quod est subiectum. & ideo dixit post, vtrum verò, & c. & forte innuit omnia, quæ diximus, & est melius. Et intendebat, cum dixit: vtrum verò forma, i. vtrum verò forma est magis substantia quam subiectum, aut sub

Phy. cum cō. Auer. F. i. c. tū

a Fofa est principium per se, & priuatio est principium per accidens idem supra. 64. & 67.

b Nota quomodo materia est causa formæ & formamateriae. vide consilium. 2. philosophia. c. 30. 3. philosophia. 65. & c. 2. d. aia. c. 4. c. Modus est sententiæ materiarum est quod non est in actu, sed est quasi medium inter non esse simpliciter, & esse in actu. idem

12. met. xi. & c. 4. c. idem 1. phy. c. 7. & ibi.

d Potentia non est de substantia materiae opposita. i. causa de substantia orbis. Vide consilium.

e Pars substantiæ est substantia. idem. 2. d. aia. c. 2.

Physicorum

Giectum magis q̄ forma, nondū declaratum est, sed in secundo declaratur. Et forte intendit q̄ hoc non est declarandum in hac scia, & ē melius. D. d. sed est declaratum q̄ principia sunt tria, & c. i. & est declaratū quot sunt principia, & quomō sunt. q̄m duo eorum sunt substantia, & tertium priuatio: & declaratus est modus, fm̄ quem vnumquodq; eorum est necessarium in esse generati, q̄m super hoc sunt fundata.

Antiquorum dubitationes solvuntur per ea, quæ de primæ materie essentia probantur. Cap. 4.

H Vot igitur, & quæ sint principia ex his cōsyderet. Quod autem vni-
Quo modo sic soluit & Antiquorū dubitatio, dicamus post hæc. quærentes, n. Philosophi primi veritatem, & naturam entium conuersi sunt veluti in viā quādam aliam, depulsi ob experientiam. dicuntq; neq; fieri eorum, quæ sunt vllum, neq; corrumpi, propterea q̄ necessariū est fieri quod fit, aut ex eo, quod est, aut ex eo, quod non est: ex his autē
I vtriscq; impossibile esse. neq; n. quod est fieri, esse. n. iam: & ex eo, quod non est, nihil vtiq; fieri, subñci. n. quippiā oportet.

Ex his igitur consideratur, & scitur quot sunt principia, & quæ sunt. Et declarandum est post quod hoc solummodo dissoluetur etiam q̄, quā Antiqui quærebant. Antiquissimi. n. in philosophia, cum fuerant perscrutati de veritate, et nam entium, reflexi sunt ab ea, et

quasi expulsi ad aliam viam propter paucitatem exercitij. & dixerunt quod nullam entium recipit generationem, & corruptionē, nā quicquid generatur necesse est ut generetur, aut ex ente, aut ex nō ente: sed impossibile est aliquid generari ex aliquo istorum, ens. n. non generatur, quoniam iam est: & ex non ente nihil generatur, indiget enim in generatione alio, quod sit subiectum.

Cū declarauit quot sunt principia, & quæ eorum sunt per se, & q̄ 7
per accidens, & q̄ actu, & q̄ potētia, incepit declarare q̄ ex istis reb⁹ dissoluet q̄, quam quærebant Antiqui naturalium, ita q̄ incepit eos negare principia, & gnationem, & trāsmutationem, & multitudinē, & dixit: Ex istis igit, & c. i. ex istis igit. q̄ diximus, pōt quis scire numerū, & naturam eorum. D. d. Et declarandū est post, i. quia sermo demonstratiuus innatus est soluere oēs q̄nes accedentes in re. & hoc significat etiam q̄ ipse inuenit hanc cām, s. primam materiam, & istum numerum principiorum. & intendebat p̄ Antiquos, Parmenidem, & Melissum. D. incepit dicere quō accidit Antiquis ista q̄, & q̄ opiniones acciderunt eis pp̄ hoc, & dixit: Antiquissimi. n. & c. i. Antiquissimi. n. cū intendebāt perscrutari de entib⁹, accidit eis ista q̄ & non potuerunt soluere eā pp̄ paucitatem exercitij in Dialectica. & id reuersi sunt à via perscrutatiōis naturalis, declinantes ad res extrinsecas, dicentes nihil generari, & corrūpi. q̄m gnatio aut est ex ente, aut ex non

A non ente, sed non est ex ente, neque ex non ente, ergo gñatio non est.

D. in destructione utriusq; condiuidentium vtunt duobus syllogisimis in secunda figura. per Primū. n. declarat qđ impossibile est vt gñatio sit ex ente sic. gñatum est illud, quod non est, dum gñatur: ens autem est illud quod est: ergo ens non gñat. In hoc autem, p quod declarant qđ non ens non gñatur, vtunt Et duabus propositionibus, quarum vna est, qđ quicquid gñatur est aliquid, dum gñat: & non ens non est aliquid: ergo quicquid est non ens non gñat. & hoc intendebat, cum dixit & ex non ente,

Nota res
qđ.

B & c. i. illud, quod dī gñari, dum gñatur. gñatum. n. completū dī generatū, quā ante generabatur. Et ideo qui ponit aliquid generari ex non ente, dicit, aliquid hīc dispōnē, quā nunq̄ habebat, neq; simplr, neq; in subiecto. qm̄, qm̄ non ens est generatum, & est in actu, habet hanc dispositionem, & anteq̄ generaret nō habuit illam. qui igit dicit qđ generatū est ex non ente, continget ei concedere alterum duorum, aut qđ est hic transmutatum sine trāsmutatione, aut qđ transmutatio. est in privatione, & totum hoc est impossibile. sed Moderni recipiunt tale impossibile pp hoc, qđ assueri sunt à pueritia audiri ipm: cōsuetudo. n. ē altera nā.

C Et sic itaq; qđ cōsequenter accidit augentes, neq; eē multa dicunt, sed tm̄ ipsum qđ est. Illi ergo talem acceperunt opinionē propter ea, quæ dicta sunt.

Et cum viderunt quid sequitur hāc positionē, & copulatur cū illa, dixerunt quod res non sunt plures

sed solū ens. Illi. n. opinati sunt hāc opinionem ex hoc, quod diximus.

Et cum cōsiderauerūt qđ sequitur ex hoc, qđ dīr qđ gñatio, & corruptio nō sunt, cōstigit apud eos vt oīa sint vnū. qm̄, cū non fuerit illic gñatio, nec corruptio, non erit m̄ā, neque forma: & cum non fuerit forā, neq; m̄ā, quibus res transmutent, oīa erunt vnū simplex. iste igit sermo coegit eos opinari contra illud, quod apparet. Et ideo dixit Parmenides, si ens gñat hēt principii: sed nō gñat: ergo nō hēt principii. sed iste sermo est vanus, vt declarū est.

E Nos autē dicimus qđ ex eo, qđ est, aut ex eo, qđ nō est, fieri, aut quod non est, aut qđ est, facere aliquid, aut pati, aut qđcunque hoc fieri, vno quidē modo nihil dīr, aut Medicū facere aliqd, aut pati, aut ex medico eē, aut fieri.

Nos autem vtetur in sermone alio modo à primo. dicere. n. quod generatio est ex ente, aut ex nō ente, aut quod non ens, aut ens agit aliquid, aut patitur, aut quod hoc sit aliquid ex quolibet non habet differentiam. non. n. est differentia inter hoc, quod dicamus, quod Me dicus agit aliquid aut patitur, aut dicamus quod medicus ē aliquid, aut sit aliquid, quodcunque sit simpliciter.

F Cum induxit qđnem Antiquorū, incepit dissoluere eā, & d. Nos autē, & c. i. & locus deceptionis istorū hoīum est, quia vtunt eo, qđ dicit multiplex vno modo, & sic mixtū est eis verum cum falso. nos autē debemus

Physicorum

E debem^{us} distinguere propositiones eorum, & demerare modum, fm quē verificant, & fm quem non verificantur. D. incepit declarare hoc, & dixit: dicere. n. & incepit ab hoc, qd nō est dīa inter hoc, qd aliquis dicat, qd gñatio est ex ente, & non ente, & inter hoc, quod dicat, qd non ens, aut ens agant aliquid, aut patiant. Et dixit hoc. qm, cum dicimus qd generatio est ex ente, aut non ente, intēdimus qd gñatum sit ex passione non entis, aut entis, aut actione eorum. & hoc manifestum est. D. induxit exemplum, quod declarat hoc ī generatione, & dixit: non. n. est dīa, i. & quemadmodum non est dīa inter hoc, qd aliquis dicat qd Medicus agit aliquid, aut patit, & qui dicit qd a medico inuenit, aut gñat aliquid, sūt non est dīa inter hoc, qd aliquis dicat qd ex ente generatur aliquid, aut ens sit aliquid, aut dicat qd ex nō ente generatur aliquid, aut non ens sit aliquid. Et, cū declarauit^{us} differentiam inter ista, incepit declarare secundū quot modos dicitur aliquid agere hoc, aut pati, aut generari ex hoc.

* a. l. e. d. u. mentuam.

Quare, cum hoc dupliciter dicitur manifestū est qd ex eo, qd est, & id, quod est, aut facere aliquid, aut pati. ædificat igit Medicus, nō fm qd medicus, sed fm qd ædificator: & albus sit, non quatenus medicus, sed quatenus niger: medicatur autem, & non medicus sit, quatenus est medicus. cū aut maximē ppriē dicam^{us} medicū facere aliqd, aut pati aut fieri ex medico, si s; qd medicus hæc patiat, aut faciat, manifestum qd ex non ente fieri, &

hoc significat, quatenus nō est: **E** quod illi quidem, non patietes, aberrauerunt, & propter hanc ignorantiam tantū in sup ignoraauerunt, qd nihil aliorum opinati sunt fieri, aut eē, sed auferebant omnem generationem.

*Et, cum hoc dicitur dupliciter, aut multipliciter, manifestum est quod ita est in hoc, quod diximus ex ente, aut ens agit, aut patitur. Medicus igitur ædificat, non secundum quod est medicus, sed secundum quod est ædicator: et medicus sit **L** albus, non secundum quod medicus, sed secundum quod niger: medicinare autem, & nō medicinare est secundum quod est medicus. &, quia non dicimus proprie, & principaliter medicum agere, aut pati, aut aliquid generari a medico, nisi quando illud, quod agit, aut recipit, fuerit secundum quod est medicus, manifestum est quod, cū dicimus quod generatio est ex non ente, intendimus hoc etiam, s. secundum quod est non ens. &, quia illi non distinxerunt hoc, errauerunt, &, quia ignorauerunt hoc, peccauerunt, adeo quod existimauerunt quod nihil generatur, & quod nihil sit omnino, sed negauerunt generationem omnino.*

Dixit: Et, cum hoc dī, &c. i. dicere **74** qd a medico sit aliquid, aut qd medicus agit, aut patit aliquid. qm, cū dicere qd ex medico sit aliquid, aut me-

A medicus agit aliquid, aut patitur, fuerit sicut dicere quod ex non ente sit aliquid, aut quod non ens patitur, & sicut dicere est quod ex non ente generatur aliquid, aut quod non ens patitur, manifestum est quod secundum numerum modorum, secundum quos dicitur quod medicus agit, aut patitur, aut fit ex eo aliquid, dicitur quod non ens agit hoc, aut patitur, aut fit ex eo hoc. D. Incipit numerare modos, secundum quos dicitur quod medicus agit hoc, aut patitur, & notificat quod sunt duo modi, unus per se, & alius per accidens, & dixit: Medicus igitur edificat, &c. i. & eidem attribuuntur plures actiones, aut passionem, quidam per se, quidam per accidens. v.g. quoniam medico attribuitur actio edificandi, & dicitur quod medicus edificat, aut quod ex medico fit edificatio. & hoc est per accidens non. n. edificat secundum quod est medicus, sed secundum quod accidit ei quod fuerit edificator: & si attribuitur ei pati ab albedine, sed non secundum quod est medicus, sed secundum quod accidit medico quod fuerit niger. D. d. medicinare a se, &c. i. medicinare autem, & non medicinare est ei per se, & secundum quod est medicus. dicere igitur medicum curare, aut a medico fieri curationem est aliud a dicere medicum edificare, aut albescere, aut a medico fieri edificationem, aut albedinem. D. d. manifestum est, &c. i. & cum passio, & actio non attribuitur rei per se, nisi secundum quod est illud, cui attribuitur, non secundum quod accidit ei aliud, & intentio est predicatio, quod est per se, manifestum est quod dicere quod non ens sit ens, & quod ex non ente sit ens, intelligendum est quod non ens, secundum quod est non ens, sit ens, quod est impossibile. quod autem non ens sit ens, non secundum quod est non ens, sed secundum quod est aliquid ens, non est impossibile. illi igitur, Antiqui non distinxerunt

inter illud, quod est per se, & illud, quod est per accidens. illud. n. quod est per accidens, est possibile, immo necessarium, & illud, quod est per se, est impossibile. ideo existimauerunt quod illud, quod est per accidens, est impossibile: & sic destruxerunt generationes omnino: unde dixerunt, quod totum ens sensibile est unum.

Et declaratum est quod privatio est principium generationis per accidens, & quod est necessarium in generatione, secundum quod accidit subiecto, ex quo est generatio, ergo necesse est ut generatio sit ex non ente per accidens, & est impossibile per se.

Privatio est principium generationis per accidens, & est necessarium in generatione. Idem su. co. 64. 65. 66. & 67.

Nos autem & ipsi dicimus fieri quidem nihil simpliciter ex eo, quod non est, sed tamen fieri ex eo, quod non est, ut secundum accidens, ex privatione enim, quod est per se non ens, non ex eo, quod inest, fit. Mirabile autem est hoc, & impossibile sic videtur fieri aliquid ex eo, quod non est.

Et nos etiam dicimus quod nihil sit omnino ex non ente simpliciter, sed dicimus quod aliquid generatur ex non ente. v.g. per accidens. generatur enim aliquid ex privatione, & est aliquid non ens per se absque eo, quod sit in eo. Et hoc tenetur pro improbabili, & existimatur esse impossibile aliquid generari ex non ente.

Et nos convenimus cum his in hoc, quod nihil omnino sit ex simplici privatione. quoniam, si ita esset, tunc ens inueniretur per se ex privatione, & sic privatio posset alterari. sed dicimus aliquid generari ex non

Phyficorūm

Gentē per accidens, i. ex subiecto, cui accidit, q. i. eo fuerit priuatio rei, ex qua gñat: & si hoc non esset, s. si priuatio formæ non pcederet in subiecto, non generaret ex eo. D. d. generatur. n. aliquid ex priuatione, & c. i. necesse est. n. aliquid eē ex priuatione, cum impossibile est vt generatū inueniat per se absq; eo, q. priuatio eius sit in subiecto, ex quo generat per se. D. d. & est non aliquid ens per se, i. & priuatio est non ens per se, &

Priuatio ē materia est nō ens per accidens. D. non ens per se, mā autē H. Et, cum declarauit q. priuatio necessaria est i. generatione, dixit: Et hoc tenet pro improbabili. i. generationem fieri ex priuatione. & hoc non est possibile tm fieri, sed necessariū, tm p accidens. D. incepit et declarare q. similiter accidit i. hoc, q. generatio attribuitur enti. q. m. est necessariū p accidens, & impossibile p se.

Similiter autē neque ex eo qd est, neq. id, quod est, fieri, nisi secundū accidēs. sic autē & hoc fieri eodem modo, vt si ex animali animal vtiq. fiat, & si ex quodā animali quoddam animal, vt si canis ex equo fiat. fiet. n. non solū ex quodā animali canis, sed etiā ex animali, at nō quatenus est animal, est enim iā hoc. si aut aliquid debet fieri animal, nō secundum accidens, non ex animali erit.

Et secundum hunc modum non generatur etiam ens ex ente, nisi per accidens. hoc enim etiam erit secundum illum eundem modum. v. g. quoniam generatur animal ex

animali, et ex aliquo animali animal. si igitur canis generatur ex equo, tunc generatio canis est ab aliquo animali, et ab animali simpliciter, sed generatio eius ex eo, non est secundum quod est animal cum habet rationē animalis. quod igitur innatum est fieri animal, non per accidens, necesse est vt generatio eius sit ex non animali.

Hoc enim etiam fit illo eodem modo, i. quo generatum fit ex non ente, s. p accidens, impossibile. n. est vt gñatum sit ens, aut non ens, ante q. gñatur, nisi p accidēs. D. d. v. g. & c. i. v. g. si aliquis dicat q. nos videm⁹ animal generari ex aīali sibi simili, & aliqd aīal ex aīali diuerso in specie, v. g. canem ex equo, & q. ppter hoc possibile est vt aīal gñet ex animali: ad hoc aīal dicemus q. si canis gñetur ex equo per se, continget vt aīal gñeret ex aīali simpliciter, sed generatio aīalis ex aīali, & entis ex ente non potest esse simpliciter, generabile. n. transmutatur ad illud, quod non habet, & aīalitas est in generato. si igitur animal generaret, fm q. est aīal, & animal ex animali, fm q. est animal, contingeret aliqd transmutari in spēm eius, quod habet in actu, quod est impossibile. & ideo necesse est vt omne, quod innatum est fieri animal per se, transferatur ex non animali. ergo, si generatio esset possibilis animalis simpliciter, tunc esset necesse vt ex non animali simpliciter generaret: sed, quia generatio est animalis demonstrati, continget vt sit ex nō animali demonstrato per accidēs, & ex animali

Impossibile ē aliqd transmutari ad spēm ei⁹, qd hēt i actu cōsimile. i. d. aīa. c. 67 & 1. de aīa com. 4

A malit demonstrato per accidens. Et causa eius, quod est per accidens, hæc est. qm̄ prima materia non pot̄ denudari à forma, quemadmodū causa eius, quod est per accidens in gñatione à priuatione est, q̄ illud, quod generandum est, debet esse priuatum.

Et si aliquid sit, non ex eo, qd̄ est. neq̄ ex eo, quod nō est. quod enim ex eo, quod non est, dictū est nobis quid significet, q̄ quatenus non est. Amplius autē & esse omne, aut non esse non remouemus.

B Si igitur aliquid fuerit ens non est ex non ente, neque ex ente. iam enim diximus quid intendimus, cum dicimus ex nō ente. Et non auferemus per hoc totum ens, neque totum non ens.

77 Si igitur aliquid generatur, non generatur ex ente simpliciter, neq̄ ex non ente simpliciter, ut existimauerunt Antiqui: iam enim declarauimus quid intendimus, cum dicimus aliquid generari ex non ente, & ex ente, & q̄ quodam modo generatur ex non ente, & alio modo ex ente. Et, cum dicimus aliquid generari ex non ente, non intendim⁹ negationem totius entis. & cum dicimus aliquid generari ex ente, non intendimus affirmationem totius entis. & hoc intendebat, cum dixit: Et non negamus per hoc, i. quia, cū dicimus aliquid generari ex non ente, non intēdim⁹ negationem omnium modorum essendi, quoniam hoc impossibile est: neque, cum dicimus aliquid generari ex ente, affirmamus omnes modos essendi.

Vnus igitur modus hic est: **D** Alius autē q̄ contingit eadē dicere secundū potentiā, et actū. hoc autem in alijs determinatū est cum diligētia magis. Quare, qd̄ ^{In 9. mel.} quidē dicebamus, dubitationes soluuntur, propter quas coacti remouent dictorum quædam: propter hoc. n. tātū auersi sunt Priores à via in generationem, & corruptionem, & oīno mutationem. hæc enim visa natura omnem soluit hanc ipsorū ignorantiam.

E Iste igitur est vnus modorum, quibus vtimur. Et est alius, quoniam possibile est dicere ista esse in potentia, & possibile est dicere in actu. & iam determinauimus hoc perfectius in alio loco. iam igitur habemus illud, quod promissimus de dissolutione questionū, quibus Antiqui coacti sunt ad negandum quadam dicta. quoniam hac causa declinauerunt. Antiqui hac declinatione à via ducente ad generationem, & corruptionem, & **F** vniuersaliter transmutationem. si enim inspexissent hanc naturam, tunc recessisset omne, quod ignorauerunt in hac intentione.

D. iste igit, &c. i. iste igit est vnus 78 modorum, quib⁹ dissoluit ista qō. **D.** induxit fm modum, & dixit: Et est alius, & i. & ista questio prædicta dissoluitur. quoniam dicere, ens esse aliquid aliud, aut ex eo fieri, aliquid, dī duobus modis, quorū vnus est de ente in actu, & alius de ente

F iij in

Physicorum

E in potentia. ens igitur generari ex ente in actu est falsum, & impossibile, sequitur. n. ex eo ut generatum sit anteq generet: ens aut generari ex ente in potentia est necessarium, ens. n. in potentia non est privatio pura: ex quo sequitur ut ens sit ex nō ente: neq; actio pura: ex quo sequitur ut generatum sit anteq generet: & hæc sunt extrema contradictoriæ,

Inter non esse purum, & esse purum est aliquam media. Idē. 12. m. com. xj.

H ex quibus sequitur questio. Antiqui enim ignorauerunt qd inter non esse purum, & esse purum est medium, aut aliqua natura. D. d. Iam igitur habemus illud, quod promisimus, & c. i. qd igitur, quæ coegit plures Naturales non concedere quædam illorum, quæ sequuntur generationem, iam dissoluta est. omnes. n. concedunt subiectum, & non concedunt non esse, quia apud eos ens non generatur ex nō ente, & et expulsi sunt à natura generationis pp hoc, adeo qd posuerunt generationem esse cōgregationem, aut segregationem, aut exitum à mixto. D. d. & hac causa, & c. i. Antiqui verò pp hanc questionem negauerunt generationem oīno, posteriores verò Naturales pp hanc causam et negauerunt non solum quædam sequentia generationem, sed et negauerunt veram generationem, & sic quodammodo concedunt illam. D. d. & si inspexissent hanc naturam, & c. dicit, & si Naturales cōprehendissent essentiam istius naturæ, i. materiæ, tūc auferretur omne, quod ignorauerunt in generatione. Et hoc significat ipm inuenire hanc cām, & scire eam principaliter.

Tangentes igitur & alij quidam fuerunt ipsam, sed nō sufficienter. Primum enim confiten-

tur simpliciter fieri aliquid ex eo, quod non est, quod Parmenide recte dicere. postea videtur ip- Vide con. Zim. sis, si quidē est numero vna, & potentia tm esse: hoc aut differt plurimū. Nos enim materiā, & priuationē alterū esse dicimus: & horum, materiam quidē non ens esse fm accidens, priuationē aut per se: & materiā quidē prope, & quodāmodo substantiam, priuationem autem nequaquam.

Et inuenimus alios, qui aliquantulum inspexerunt eam, sed non quātum sufficit. Primo vero, quia dicunt simpliciter aliquid generari ex non ente, quia sermo Parmenidis apud eos est verus: deinde quia dicunt quod, cum sit vna numero, est etiam in potentia, & ratione vna: & in hoc est differentia magna. Nos autem dicimus quod materia, & priuatio differunt: et quod altera, s. materia non est per accidens, priuatio autem non est per se: & quod materia ē aliquod propinquum, & substantia quodā modo, priuatio aut non oīno.

Id est: Et videmus quosdam alios accedere cōprehensionī naturæ istius 79 materiæ, sed nō qd pertingant sufficienter: & innuit Platonē. D. incēpit notificare in quo deficiunt, & dixit: Primo vero, & c. i. deficiūt. n. in cognitione naturæ eius in hoc, qd non distinguunt inter illam, & priuationem. primo. n. concedunt ipsam non esse, quia concedunt argumentationē Parmenidis, s. qd quicquid

A quid est prout ens est non ens, & quod ens est unum. D. d. deinde quia dicitur, &c. i. secundo vero, quia dicitur ipsam esse unum numero, & quod propter hoc est una definitione, & ratione: & ex hoc sequitur ut sit aliquod entium, scilicet quod, si est una numero secundum subiectum, est una secundum rationem, secundum igitur primum sermonem concesserunt priuationem esse in substantia eius, & secundum hunc sermonem secundum negauerunt priuationem esse in substantia eius: & hoc demonstrat quod isti non distinxerunt naturam eius a natura priuationis. Et cum notificauit quod Plato solus fuit propinquus videre verum in hac natura, sed tamen non distinxit eam bene, incepit dicere duas veras inter materiam primam, & priuationem & dixit: Nos autem dicimus, &c. & intedit per propinquum. id est, propinquum ei, quod est in actu. & dixit: & quodammodo substantia, quia non est substantia in actu, & opposita istis differentijs sunt duae priuationis. D. d. priuatio autem non omnino, id est, priuatio autem non est, neque propinqua, neque remota, neque est accidens, necdum ut sit substantia. & dixit: quod materia non est per accidens, & quod priuatio non est per se, diuidendo priuationem ab eo, quod est in potentia ens. n. In potentia est aliquid, cui accidit priuatio non in sua substantia, priuatio autem secundum quod est priuatio, est non ens per se. Et ex hoc apparet quod omne habens materiam est generabile, & corruptibile, nam in natura materiae est priuatio formae: & si in sua natura esset formata, non reciperet formas, nisi ens generaret ex ente: quemadmodum, si in sua natura esset priuatio simpliciter, tunc omnino nihil generaretur ex ea: est igitur quasi composita ex esse, & non esse.

* [Et hoc declarabitur] in de substantia D. tia orbis quod corpora coelestia non habent materiam omnino, quoniam tunc essent generabilia, & corruptibilia propter mixtionem priuationis cum natura eorum. a nihil aliud. n. est causa generationis, & corruptionis quam prima materia propter non esse, quod mixtum est in substantia eius.

Quidam autem quod non est magnum, & paruum similiter, aut simul utrumque, aut seorsum utrumque, quare penitus alter est modus hic trinitatis, et ille. hucusque. n. processerunt, quod oportet quodam supponi naturam: hanc tamen unam faciunt. etenim, si aliquis dualitatem facit, dicens magnum, & paruum ipsam, non minus idem facit. alteram. n. despexit. permanens. n. cum forma causa est eorum, quae fiunt, sicut mater: altera vero pars contrarietatis, sepe per imaginationem videbitur ad maleficiam ipsius intendenti intellectum, neque esse penitus.

illi autem ponunt non ens magnum, & paruum eodem modo, siue per ambo demonstrant illud, siue per utrumque per se, & sic erit ista sententia trinitatis alia ab illa. usque, autem ad hunc locum bene dixerunt, quoniam necesse est ut sit hic aliqua natura subiecta: sed posuerunt istam naturam unam. quia igitur, si aliquis dixerit in ea dualitatem, dicendo ipsam esse magnum, & paruum, nihil dicet diuersum a dicto. negat. n. aliam naturam, quoniam illa natura permanet, et est

* a. l. hoc declarabitur quod.

* a. l. materia.

a Nihil aliud est causa generationis, & corruptio-

nis quam prima materia propter non esse, quod mixtum est in substantia eius. Idem. i. &c. ca. de

E. substantia orbis. &c. l. coeli, c. 20.

Ens in potentia est aliquid, cui accidit priuatio non in substantia, priuatio autem secundum quod est priuatio est non ens per se. Idem super. com. 75.

Physicorum

G est amplexa cum creatione, qua creantur generabilia, ut mater: ista autem alia natura, quae est altera partium contrarietatis, multoties facit existimare considerantem per suam mentem malitiam actionis eius, ipsam non esse omnino.

So Inducit et alium modum indistinctionis priuationis a materia, & dicit: Illi autem ponunt non ens magnum, & paruum, &c. i. Plato autem non distinguit inter priuationem, & materiam, cum per non ens demonstret quod demonstrat per magnum, & paruum, & indifferenter, siue demonstrat illud per ambo insimul, aut per utrumque per se. D. d. & sic erit ista sententia, &c. i. & sic iste modus trinitatis in principiis, si concedatur ipsum esse trinum, cum magnum, & paruum reducantur in materiam, erit aliud a modo trinitatis, quae diximus, scilicet quod trinitas eorum de principiis, quae est unum, & magnum, & paruum erit alia a nostra trinitate, quae est priuatio, & materia & forma.

H & accedit ei iste modus erroris, quia dimisit considerare, de priuatione. D. d. usque; autem ad hunc locum, &c. i. in hoc autem, ad quod peruenit consideratio eorum in istis rebus, scilicet in hoc, quod dicunt, quod necesse ut sit hic aliqua natura subiecta generabili, bene dixerunt, in illis autem, quae sunt propter hoc, nihil recte dixerunt. D. d. quia igitur, si aliquis, &c. i. isti. n. peccant post istum locum, quia non numerauerunt priuationem secundum principium cum materia, neque per se, neque per accens, neque posuerunt dualitatem in principiis, ex quibus est generatio, scilicet materialibus. si igitur aliquis dixerit eos dicere dualitatem, cum dicit quod materia est magnum, & paruum, nihil dicit diuersum ab eo, quod dixerant primo: magnum

enim, & paruum reducuntur in unum, ut dictum est in praedicta questione, non in duas naturas diuersas. & et per hoc, quod ponunt dualitatem in magno, & paruo, & si concesserimus illa significare dualitatem, negat aliam naturam, scilicet priuationem esse de numero principiorum, & habere introitum in generationem, neque per se, neque per accedens. D. incepit dare causam, quare latuit Platonem priuationem habere principium in generatione, & non latuit ipsum hoc in materia, & d. illa enim natura permanet, &c. i. & fuit manifesta eis dispositio istius naturae, scilicet materiae, & latuit eos secunda natura, scilicet priuatio mixta cum materia, propter quam materia est parata ad recipiendum formas: quoniam ista natura, scilicet materia permanet in generato, & forma non potest esse sine ea: & ista se habet ad generata sicut mater ad filios: & propter ista non latuit eos hanc naturam esse necessariam in generatione: alia autem natura, scilicet priuatio propter malitiam suae actionis in generabilibus latuit eos, nam, cum accedit generabilibus, priuat illa. & multoties qui inspexerit illam hoc modo, credet ipsam magis destruere generationem, quam esse necessariam in generatione. Et hoc intendebat, cum dixit multoties, &c. i. quoniam non facit generari, sed destruit generationem.

K Existere. n. quodam diuino, & bono, & appetibili, aliud quidem contrarium ipsi dicimus esse, aliud autem, quod natura aptum est appetere, & desiderare ipsum secundum suam ipsius naturam. quibusdam autem accidit contrarium appetere suam ipsius corruptionem. attamen neque ipsum suam ipsi possi-

Vide con-
Zim.

possi-

Liber Primus

46

A possibile est appetere formam, propterea quod non est indigens, neque contrarium, corruptiva enim sunt sibi invicem contraria: sed hoc est materia, sicut si femina masculinum, & turpe pulchrum: verum non per se turpe, sed secundum accedens: neque femina, sed secundum accedens.

Quoniam, quia est hic aliquid divinum, quod est bonum & appetibile, dicimus quod hoc est contrarium eius, & est illud, quod est immatium, id est naturaliter appetere, & assimilari ipsum illi. aut contingit eis, ut contrarium appetat corruptionem suam ipsam. & impossibile est ut forma appetat se, quoniam non est diminuta, neque appetit suum contrarium, quia contraria corrumpunt se invicem: sed materia appetit formam, sicut femina mare, & turpe pulchrum: non quia in se est turpis, sed per accidens: neque quia est femina, sed per accidens.

¶ Cum declaravit quomodo apparet consideratum primo aspectu, quod privatio non habet dignitatem in generatione cum materia, incepit declarare ipsam habere introitum in generationem, & quomodo, & quod mixtio eius cum materia est causa in hoc, quod desiderium naturale est in materia ad formam, & haec est causa in hoc, quod res materiales sunt generabiles, & corruptibiles, & dixit: Quoniam, quia est hic aliquid divinum, &c. i. & quia privatio accidit materiae de necessitate, & est haec perfectio divina maxima, cui omnia entia appetunt assimilari, & ex qua

appetunt acquirere, secundum quod natura eorum potest recipere, dicimus nos quod materia, secundum quod accidit ei privatio, est innata appetere se assimilari primo principio secundum quod potest, & hoc est appetere receptionem formae. Et intelligit hic per appetitum illud, quod materia habet de motu ad recipiendum formam. appetitus enim alius est naturalis sine sensu, ut in plantis ad nutrimentum: & alius est cum sensu, ut appetit animalium ad nutrimentum. in materia igitur est appetitus naturalis ad recipiendum omnes formas. recipit igitur eas alternatim, quando forma agens est praesens. D. d. ille autem, &c. i. qui autem non concedit privationem coniungi cum materia, non potest dicere quare iste appetitus naturalis est in entibus ad recipiendum formam post formam. quoniam, cum non concedunt privationem esse mixtam cum materia, quapropter non est in actu, continget eis dicere quod istud desiderium naturale est in entibus naturalibus, secundum quod sunt completa existentia in actu: ex quo continget eis aliquid appetere suum contrarium corrumpens ipsum: & sic aliquid appetet se corrumpi. Et hoc, quod dixit, manifestum est. quoniam, si non esset hic aliquid non habens formam, non esset hic aliquod appetens formam post formam: & si esset, tunc non ageret otiose, quia poneretur in entibus potentiam ad corruptionem eorum, secundum quod sunt in actu: & totum hoc est impossibile. omnis enim ens, ut dictum est, diligit se permanere. sed materia diligit induere formam post aliam per diminutionem contingentem sibi. D. d. sed materia appetit formam sicut femina marem. & licet non visitetur comparatio in doctrina demonstrativa, tamen visitatur in rebus non sensibilibus, quae non intelliguntur nisi per comparisonem.

D. d.

D simili se cundum quod patet. Idem. 2. de Anima l. c. 4. & 1. cor. l. c. 64.

Appetitus Naturalis, & Animalis.

E

F Omnis diligit se permanere.

Exempla non visitantur in doctrina

demonstrativa

tamen in rebus non sensibilibus, quae non intelliguntur,

nisi per compositionem

ad alterum, visitari possunt. vide

confimile. 4. Phys. co.

84. & 1. de Anima l. c. 6. et

14. & 2. de Anima 149.

M appetit formam, sicut turpe bonum, et femina masculinam.

Perfectio divina omnia appetunt as-

Phyficorum

G D.d. non quia est in se, sed per accidens. quia turpitudine accidit ei ex priuatione mixta cum ipsa materia, & in se non est priuatio, est igitur turpis per accidens. & similiter est femina per accidens: quia femina est homo imperfectus: femineitas enim accidit ei ex priuatione.

De incorruptibilitate materie, & quod est ingenta. Cap. 5.

Corrumpitur autem, & fit, est quidem ut sic, est autem, ut non. quatenus enim est, id

Vide contr.
Zim.

H enim corrumpitur in hoc est priuatio: quatenus autem secundum potentiam, non per se, sed incorruptibilem, & ingentem, necesse est ipsam esse, si enim fiat, subiecti aliquid oportet primum, ex quo inexistente fiat: hoc autem est ipsius natura: quare erit, antequam fiat. dico enim Materiam, primum subiectum vniuscuiusque, ex quo fit aliquid, cum insit, non secundum accidens, & si corrumpitur aliquid, in hoc abibit ultimum: quare corrupta erit, antequam corrumpatur.

Idem quid.
Idem. 1. Phy.
1. c. 18. & 5.
Meta. 1. 2.

Et corrumpitur, & generatur quodammodo, & alio modo non. secundum enim illud, quod est in ea, per se corrumpitur, illud enim, quod corrumpitur per se, in ea est priuatio: secundum autem potentiam non corrumpitur per se, immo necesse est ut sit non corruptibilis, neque generabilis. quoniam, si fuerit generata, indiget subiecto, ex quo generetur: & istud est ipsa natura: ergo erat, antequam

generaretur, dico enim Materiam, & primum subiectum, illud, ex quo generatur res, & est in ea non per accidens, & si fuerit corrupta, ad hoc veniet in postremo: ergo erat corrupta, antequam corrumpetur.

Cum notificauit naturam primam materie, & in quo differt a priuatione, & dissoluit quaestiones contingentes Antiquis in generatione, incepit declarare ipsam esse neque generabilem, neque corruptibilem. & quia generabile, & corruptibile de duobus modis, per se, & per accidens, dixit: **L** Et corrumpitur, &c. 1. quoniam est generabilis, & corruptibilis per accidens, & non generabilis, neque corruptibilis per se. D. exposuit hoc, & dixit secundum enim, &c. 1. & de esse corruptibilis, quia priuatio, quae est in ea, est corruptibilis per se, & ideo esse eius est causa corruptionis, & non esse eius est causa essendi, & quod non attribuit corruptioni, nisi secundum rem corruptibilem, quae est in ipso, attribuitur per accidens, & transumptiuè, ut dicimus: dolum acescit, quoniam vinum, quod est in ipso, acescit. D.d. secundum autem potentiam, &c. 1. & secundum praesentiam priuationis formae in ea recipit corruptionem, non secundum praesentiam potentiae in ea, quia potentia non est corruptibilis per se, & materia est et generabilis per accidens propter praesentiam eius, quod est per se in ea, & est actus. Et, cum notificauit ipsam esse non generabilem, neque corruptibilem, induxit super hoc demonstrationem, & dixit: quoniam, si fuerit generata, &c. 1. & iste sermo est inducens ad inconueniens sic. materia est generata, & hoc est, in quo dubitatur: & omne generatum habet

A habet subiectum, in quo est existens in potentia, & hoc declaratum fuit superius: igitur prima materia habet subiectum existens in potentia: & subiectum, quod est in potentia, est unum omnium generabilium: ergo prima materia, & suum subiectum sunt unum numero, scilicet unum subiectum: & per se, quod cum suo subiecto, ex quo generatur, est unum numero, est, antequam sit: ergo prima materia est antequam sit, quod est impossibile. & hoc impossibile sequitur ex hoc, quod posuimus quod prima materia est generabilis. & hoc modo argumentationis declarauit ipsam esse non corruptibilem per se: sequitur enim ut sit corrupta, antequam corrumpatur. D. d. dico enim Materiam, &c. intelligo enim materiam, primum subiectum, quod est in potentia, non subiectum, ex quo generatur res, & est in actu, & generatum ex eo est existens per se, non per accidens. hoc enim secundum subiectum, & primum conueniunt in hoc, quod generatum inuenitur ex eis per se, & differunt in hoc, quod primum est in potentia, & secundum in actu, aut modo medio inter potentiam, & actum, sicut est dispositio in illo, quod generatur, ex pluribus uno subiecto. Et dixit hoc, quia, si ponatur in generatione materiam primum subiectum, scilicet in potentia, non contingit ut sit cum materia unum numero: & sic non accidit impossibile praedictum. & ideo excitauit audientem ad intelligendum ex hoc, quod dixit, quod si prima materia generatur indiget subiecto, id est primo subiecto.

De principio autem secundum Formam, utrum unum, an plura, & quot, aut quae sunt cum diligentia primae Philosophiae opus est de

terminare. quapropter in illud tempus reponatur. de Physicis autem, & corruptibilibus formis in posterius demonstrandis dicemus. Quod igitur sint principia, & quae, & quot numero determinatum sic a nobis sit. Rursus autem, aliud principium capiētes, dicam.

Considerare autem de principio secundum Formam, utrum sit unum, aut plura, & quid sit, & quae sint perfecte, est de opere primae Philosophiae. Unde oportet nos expectare ad ipsam. de forma autem Naturali, & corruptibili nos incipiemus declarare, & dicere, quod iam determinauimus per hunc sermonem, quae compleuimus nunc, principia esse, & quae, & quot sint. Et nos intendimus in hoc sermone aliud principium.

Cum notificauit principia esse tria, duo per se, scilicet materia, & forma, & unum per accidens, scilicet priuatio, & iam declarauit primam materiam esse de principiis, dicit: Considerare autem de principio secundum formam, &c. id est considerare autem de primo principio formali, utrum sit unum, aut plura, & quae est substantia eius, est proprium primae Philosophiae. * formarum enim aliae sunt in materijs, aliae non in materijs, ut declaratum est in hac scientia. & ideo consideratio de formis est duarum scientiarum. quarum una, scilicet Naturalis considerat de formis materialibus, secunda autem de formis simplicibus abstractis a materia, & est illa Scientia, quae considerat de ente simpliciter. Sed notandum est, quod istud genus entium, esse, scilicet separatum a materia, non declaratur nisi in

Nota dicitur inter subiectum primum et secundum pro quo et vide 3. Coeli li. 2. de Anima com. 4.

**Formarum aliae sunt in materijs, aliae non. Consideratio. 12. Metaphysicae. 15. & 2. Physicae. 26.*

Physicorum

In hac scia naturali. & q dicit q prima Philosophia nititur declarare entia separabilia esse, peccat. hec. n. entia sunt subiecta prius Philosophiae, & declaratum est in posterioribus Ana-

Scia conce-
dit suum
subm. te,
aut qd est
manifestum
per se, aut
qd uerita-
tu est i alia
scia. idē. 1.
Phy. 22. &
26. c. & 12.
Met. c. 5.

Idē. 2. de
alia. 27. &
29. c. Idē. 6.
Met. c. 1. idē.
5. c. 4. &
Vide co-
fite contra
Auc. in. 8.
ph. c. 3. &
12. Met. c. 5.
vid. 2. phy.
c. 73. & q
ibi.

Nulla est
via ad p-
bādū cor-
pora et co-
posita ex
mā, & for-

ma, q via
transmuta-
tionis. Idē
supra. c. 51
& 63. Idē.
11. Met. 5. c.
8. c. Idē. 8.

Met. 4. ca-
12. c. Idē. 4.
phy. c. 38.
Idē. 1. ca. d
suba orb.
Oē de quo
loquitur hoc
lib. principi-
paliter est

lyticis q ipse est aliqua sciam de-
clarare sui subiectū esse, sed conce-
dit ipsum esse, aut quia manifestū
per se, aut quia est demonstratū in
alia scia. Vnde Auc. peccauit maxi-
mē, cum dixit q primus Philoso-
phus demonstrat primū principii
esse, & processit in hoc in suo lib. de
scia Diuina, p viā, quam existima-
uit esse necessariā, & essentialē in il-

la scia, & peccauit peccato manife-
sto. certior. n. illorum sermonum,
quibus usus est in hoc, nō pertran-
sit ordinē sermonū probabiliū : &
iam cām inuimus huius alibi. Et
perus est hoc, qd dicit, q ista scia ac-
cepit a primo Philosopho corpora

cōponi ex materia, & forma. Ne-
gligens, est ne alia via ad sciendum
hoc nisi ex transmutatione existe-
re in substantia? Sed sicut dicit Arist.

Philosophus declarat substantiam
materiē, q sit pfectē, p cōparationē
eius ad oēs differentias entis, fm q
sunt entia, ergo impossibile est declarare
ipsam eē, nisi in hac scia. D. d. qm. iā

determinauimus p hunc sermonē,
& c. i. & intēdit, cū dixit & q sint, for-
mā, & materiā. &, cū dixit & quot
sint, intēdit duo p se, & tertiū p acci-
dēs. D. d. & nos intēdimus aliud, & c.
& innuit hoc, qd vult incipere in se-
cūdo tractatu de uā qd sit, deinde de
numeratiōe specierum causarum.
Et forte innuit primū principii
mouēs, qd declaratū est in fine isti
libri. oē. n. de quo loquitur in hoc lib.
pripaliter est pp illud picipiū : &
iste est primus locus, in quo Nālis in-

spicit aliū modū essendi ab illo, de
quo cōsyderat, & apud illū cessat : &
dimisit cōsyderationē de eo vsq; ad
sciam nobiliore, q cōsyderat de en-
te, fm q est ens. Et totū hoc ē quasi
cōtrariū eius, qd existimauit Auc.
qm, si hic non demonstraret iste mō-
dus entis, s. separabiliū, nō esset nisi
scia Naturalis, & Doctrinalis : & iō
Antiqui Naturales existimabāt q
scia naturalis est prior oibus scien-
tijs, dicētes q subiecta ei sunt prio-
ra oibus entibus. Et forte intendit
p aliud principii, aliud initii do-
ctrinē, qm principium doctrinē in
hoc libro debet esse a scio tracta-
tu. & hoc ē euidentius est apud me.

pp primū
principiū
mouens.
Idē. 8. Ph.
c. 1.

E

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITV

LIBER SECVNDVS,

Cum Auer. Commen.

S Y M M A E L I B R I.

A textu primū vsq; ad 16. de natura est ser-
mo, ac quot modis ipsa natura dicatur.

A textu 16. vsque ad 27. discrimen ponitur
quod inter considerationem mathema-
tica, & naturalis reperitur.

A textu 27. vsque ad 75. de causis, ac earū
modis & diuisione agitur.

A textu 75. vsq; ad finē ostendit, quod om-
ne agens propter finem agit.

M

De Natura. Cap. 1.

Orū, quæ sunt, alia
quidē sunt natura,
alia verō pp alias
causas. Natura qdē
sunt & animalia, et

Vide doct-
cōtr. 2. m.

partes ipsorum, & plāte, & sim-
plicia corpora, vt terra, et ignis,
et aer, et aqua. hec. n. et hmōi na-
tura

Atura esse dicimus. Osa autem, quae dicta sunt, videntur differre ab his, quae non natura existunt. Quia natura sunt omnia videntur habere in seipsis principium motus, & status, hoc quidem secundum locum, illave ro secundum augmentum, & decrementum, quaedam autem secundum alterationem.

Dicamus quod entium quaedam sunt natura, & quaedam ex alijs causis. illa autem, quae sunt secundum naturam sunt species animalium, & partes eorum, & species

Vegabilium, & corpora simplicia, ut terra, ignis, aqua, et aer, & ista. n. & similia dicimus natura esse. Et videmus quod omnia ista differunt ab eis, quae non constituuntur per naturam. quoniam in unoquoque istorum est principium motus, & quietis cuiusdam in loco, & cuiusdam in augmento, & cuiusdam in alteratione.

Via, cum incedit in hoc tractatu loqui de his, quae sunt quasi fundamenta, & principia istius scientiae, incipit notificare naturam quid sit, & posuit principium considerationis in hoc a rebus naturalibus, cum sint manifestiora quam naturalia, & dixit: Dicamus igitur, &c. i. & incipit per alias causas voluntatem, & casum, & quod quod entium quaedam sunt ex natura, & quaedam sunt ex alijs causis. deinde numeravit illa, quae sunt ex natura, & dedit modum, quo ista corpora naturalia differunt a corporibus innaturalibus, & secundum quaedam modum dicuntur naturalia, & dixit: Et videmus, &c. i.

& vnuquodque entium naturalium differt ab artificialibus in hoc, quoniam vnuquodque entium naturalium habet in se principium, quod quodque transmutatur, & quodque quiescit, quod non videmus in rebus artificialibus. unde naturalia dicuntur naturalia secundum hoc principium. Deinde numeravit modos transmutationis, & dixit, quod in loco. & in hoc collocantur quatuor elementa, & habetia animas, & corpora transmutabilia: & si principium in istis dicat ferre equivoce: sed tamen in talibus descriptionibus non potest quis facere plus isto. D. d. & quod in augmento. & innuit principium transmutationis proprie vegetabilium, & augmentum. Et, cum dixit, & quod in alteratione, intendit transmutationem in substantia, quae dicitur generatio, & corruptio, & transmutationem in qualitate, quae dicitur alteratio: ac si videretur hoc nomine alteratio hic largere, & istud principium, quod est in alterato simplici, & transmutato simplici, est aliud a principio, quod est in mobili locali, & in augmento secundum generem, & si generabilium, & alterabilium compositis, quoniam illud principium, quod est in compositis, est secundum formam, & in simplicibus est secundum materiam, sed hoc nomen principii videtur hic requirere per materiam, & forma.

Et hoc est ita, quoniam non invenitur corpus simplex, quod alteretur ex se, aut quod generetur ex se, sicut invenitur corpus simplex, quod transferatur in loco ex se. Principium autem alterationis, quae est in compositis, potest inveniri in ipso alterato, id est principium movens, ut in alteratione, quae est in animali aliud est ab eis, quae adveniunt corpori suo, & similiter plantis. & iam expresse hoc Aristoteles in libro de Generatione, & Corruptione.

D Nō sicut corpus simplex, quod alteretur ex se, aut quod generetur ex se, sicut corpus simplex, quod transferatur in loco ex se. Id est 8. phy. cap. 6. & 6. loc. 4. cor. 2. id est 2. d. aia. c. 50. E

Tā videtur op. posticū i. 7. Me. c. 29. ubi hī q. si cur ē i. mobilis i. loco, ita ē de gñabilibz, nā sicut q. dā mouet ex se in loco, & quā ab alio, ita ē i. gñabilibz, &c. Vide cōt. Zam.

F a. l. aia. & tūc itel lige corp' celeste. Principium alterationis, quae est in compositis, potest inveniri in ipso alterato. Principium movens, per hoc videtur 4. cor. 2. 4. & 2. d. aia. 59. & 1. de gener. & corruptione. c.

Vnuquodque entium naturalium differt ab artificialibus in hoc, quoniam vnuquodque entium naturalium habet in se principium, quod quodque transmutatur, & quodque quiescit, quod non videmus in rebus artificialibus. unde naturalia dicuntur naturalia secundum hoc principium.

Id est 8. phy. cap. 6. & 6. loc. 4. cor. 2. id est 2. d. aia. c. 50. E

Phyſicorum

G Lectus autem, & indumentum, et si quid homini aliud genus est, secundum quod quidem sortitum est predicationem unamquamque, & quatenus est ab arte, ne unum quidem habet impetum mutationis innatum, quatenus autem accidit ipsis lapidea, aut terrea esse, aut mixta ex his, eatenus habent.

¶ 1. principium.

Scamnum autem, & vestes, & alia huiusmodi generis, secundum quod unumquodque eorum habet nomen, in quantum est ex artificio, non habet in se principium transformationis omnino, sed secundum quod accidit eis ut sint ex lapide, aut terra, aut aliquo mixto existis, & in hoc tantum habent dignitatem in natura.

I Et non debet aliquis dicere quod scamnum, & idolum, & unumquodque artificialium habet in se principium, quo movetur, & quiescit. quoniam unumquodque artificialium, secundum quod habet nomen, quo significatur, secundum quod est artificiale, nullum habet omnino principium, quo movetur, secundum verumque accidit corpori artificiali, quod suum subiectum fuit naturale habet principium in se. ut lapis, ex quo fit idolum, habet potentiam, qua movetur ad inferius. sed hoc est secundum quod est naturale, non secundum quod est artificiale. idolum autem secundum quod est idolum non habet potentiam, qua moveatur, sicut habet homo, secundum quod est homo, & ut oia

¶ 2. inter naturalia, & artificialia.

naturalia, secundum quod sunt naturalia. Naturalia ergo differunt ab artificialibus in hoc, quoniam in naturalibus est principium per se, in artificialibus vero non est principium per se. Et,

cum declaravit quod naturalia sunt illa, in quibus est principium per se, quo transmutantur, & cessant a transmutatione, demonstravit ex hoc naturam, quid sit.

Tanquam Natura sit principium aliquod & causa movendi, & quiescendi, in quo est primum, per se, & non secundum accidens. Dico autem non secundum accidens, quoniam fiet utique sibi ipsi aliquis causa sanitatis, cum sit medicus: attamen non, quatenus sanatur, medicinam habet, sed accidit eundem medicum esse, et sanari. quapropter & separantur aliquando ab invicem. Similiter autem & aliorum, quae fiunt, unumquodque. nullum enim ipsorum habet in seipso actionis principium, sed alia quidem in alijs, & ab exteriori, ut domus, & aliorum manufactorum unumquodque: alia autem in seipsis quidem, sed non secundum seipsa, quaecunque secundum accidens causae fieri possunt ipsis. est igitur Natura quod dictum est.

Et sic Natura erit principium aliquod, & causa ut moveatur, et quiescat illud, in quo est primum, & per se, non per accidens. Et dico non per accidens, quoniam homo potest esse causa superioris in sanari ab infirmitate, cum fuerit medicus: sed non, secundum quod recipit sanitatem, habet artem sanandi, sed accidit ei eidem quod fuit medicus, et recipiens sanitatem. & ideo forte haec duo differunt

runt

A runt vnum ab altero. Et similiter est in oibus alijs rebus, quae factae sunt. quoniam nulla earum est, cuius principium factura est in se, sed in quibusdam est in alijs ab extrinseco, vt in domo, & in vnoquoque eorum, quae fiunt manu: in quibusdam autem est in eis, sed non per se, & sunt causae, quas habet per accidens.

3. Quia manifestum est p se q naturalis sunt illa, q hnt pncipium, quo transmutant, & cessant a transmutatione p se, & fm q sunt naturalia, & q p nam mouent, & cessant, & generant, & corrumpunt, fuit manifestum ex hoc q Natura est principium, & ca, quo transmutat illud, in quo est, & quiescit primo, & p se, no per accidens. Est ista definitio naturae est manifesta hic. & naturam ee est manifestum p se, vt post dicit Aris. & est vnum principiorum isti sciētia. & non est declarandum a primo Philosopho, neq; est ex eis, q non sunt nota p se, vt apparet ex verbis Auicennae: nisi intendat q primus Philosophus debet contradicere eis, qui negat illud principium esse, vt contradicit falsis opinionibus inductis de primis principijs. Et iste homo inducit signum, q ista definitio non est, nota hic, quia iam declarauit in septimo, & octauo q oe motum habet motorem, & dixit illic q no est dubium in hoc, nisi de corporib' simplicibus. Et pot et rocinari sup hoc ex hoc, q dixit Aristot. in. 3. coeli, & mundi, qm ehta hnt grauitate, & leuitatem. Et hoc non est sicut existimauit. qm no dubitam' q ista mouent ex se, & non ex motore extrin-

seco, & quatuor ehta, & oia corpora mota ex se. vtru aut motor in eis sit alius a moto, pscrutatus est in illo libro. & ca i hoc est haec, q Plato opinabatur, q hic e aliquid, quod mouet se. & manifestum est q, si hic esset aliquid, quod moueret se, q illud esset dignius hre hoc nomen natura fm hanc descriptione, s. fm q dicitur hic, q naturalia sunt illa, q non mouent ex extrinseco. & manifestum est q quicquid non mouet ex extrinseco, mouet ex se. sed vtrum iste motor in eis sit motu, aut no motum, qn mouet, aut est ipsum motu, indiget declaratione. Et, cum notificauit q sunt naturalia, dixit. Et sic Natura erit principium, &c. & q. d. si naturalia sunt illa, quae hnt principium, quo mouentur, & quiescunt ex se, & per se, non p accidens, & natura est illa, qua mouentur, & quiescunt, necesse est vt Natura sit principium, quo mouet, & quiescit illud in quo est, per se, & primo, non p accidens. & antecedens in hoc syllo est manifestum per se, & sif consequens. Et non debet aliquis dicere q ista definitio propter hoc est conclusio demonstrationis. qm est dictu i prioribus Analyticis q per hmoi syllogismos hypotheticos nullum ignotum declarat oino, sed vtunt ad confirmandum illud, quod est manifestum p se, tn indiget modicula innuitione, sicut vtitur diuisio. & inductio. Et d. primo & per se. qm illud, qd e p se, est magis vfe q illud, quod est primum. oe. n. primum est per se, & non omne, quod est p se, est primum, vt dictum est in Posterioribus. v.g. qm naus mouet ex principio in ipsa, sed non primo, sed mediante homine. Et addit non p accidens, pp Phy. cu co. Auer. **G** il-

D Non dubitamus an elementa moueant ex se, no. x motor ex trinseco, s; vtru motor i eis sit ali' a moto. ex quo p; elementa ab intrinseco mouet. Idem iu. c. 1. Idem **E** 4. phy. 71. idem. 8. phy. 32. idem. 3. coe. 28. idem. 4. coeli. 22. & 24. 25. & 1. coe. c. 81. & 89. & 5. ph. 18.

Occurrit tacite objectioni. **F** Pro hoc vide. 1. prioru i digressionem propriam de syllogismis hypotheticis, vide. 6. ph. c. 4. et 1. coe. co. 2.

Digressio, in qua reprehendit Auicennae opinionem, et demonstrari posse pro hoc vide e. 5. quinti metaphy.

Fundamentum Auicennae

Alia ratio p Auicennae

Impugnatio eiusdem

Physicorum

E illud, quod dixit & accidit in quibusdam artificialibus ut principium sit in ipso facto fm hoc, qd accidit quibusdam ut subiectum artificij, in quo agit, est subiectum artificij, in quo inuenit scientia artificij, ut ars Medicinæ. qm subiectum eius, in quod agit, est corp⁹ hois fm qd est homo, & ipse est subiectum, in quo inuenitur. [& hoc non est p accidens necessarium:] qm non ois homo est apt⁹ ut sit medicus, ita qd medicus agat i se. ergo ars Medicinæ, & alix artes sunt paratæ primo, & p se, ut agant in alia a subiecto, in quo sunt. * Artes igit, sicut diximus, sunt duobus modis, aut ars, cuius principium est extrinsecum necessario, ut ars Aedificatoria, & alix artes, quorum subiectu, in quod agit, est aliud a subiecto, in quo inueniunt: ars autem Medicinæ agit in se p accidens. Et dixit quæ sunt manu. quia pars Medicinæ, cui accidit agere in suum subiectum, est pars Theorica, non Practica: qm nullus phlebotomat in suo corpore. Sed est dubium de arte Saltitandi. Sed iste sermo nō est nisi de artibus, ex quibus proueniunt acta, I non solummodo actiones, & sicut est de arte Musicæ, quæ est sine instrumento. Vtrū aut in istis principiis existentibus in rebus naturalib⁹ est aliquid, quod non sustentat^r p naturam perscrutandum est de eo. sed in hac scientia non consyderat nisi in vnoquoq; generum istorū principiorum, & in eis, qd accidunt illis. Et iam diximus qd ista definitio nō dē vninoce, neq; ēt æquiuoce, sed secū dū prius & posterius. & in talibus incipiendū est à cōiori, & veniendū ad propria, sicut fecit i definitione motus. & loci. Et sciendum est qd subm

istius libri est natura, & pricipia naturalia, cum sint cōia oibus reb⁹ naturalibus. & ideo in hoc libro nō de finit corpus, neq; alia, de quibus consyderat Naturalis, sicut fecit in principio Cœli, & Mundi.

De ijs, quæ Naturam habent. Cap. 1.

Naturam autē habent quicunq; hmōi habēt principium, & sunt hæc omnia substantia. Subiectum. n. qd dā, & in subiecto ē natura semp.

Quod autem habet Naturam est illud, quod habet tale pricipiū, & hoc oē est substantia. natura. n. semper est subiectum aliquod, & in sub iecto semper.

Cū descripsit naturā, incepit describere habens naturam, & dicit. Qd aut hēt naturam est illud, quod habet principium i se, quo trāsmutatur ex se, & cessat à transmutatione. D. d. & oē hoc est substantia, & c. i. & natura, & habens naturā. s. materia, & forma, vtrunq; est substantia. natura. n. qd dē de materia, est substantia, quia est subiecta, natura autem, quæ est forma, est substantia, qd est i subiecto, quod sustentatur per illā. & hoc intēdebat, cum dixit semper. non quia est in a subiecto, per qd sustentatur, sicut accidentia. & ex hoc declarabitur qd vtraq; natura ē substantia. Sed vē qd hoc concedendū est à Naturali, & accipit à Philosopho, s. qd natura, quæ dē de forma, est substantia, & vlr b consyderare de substantia non est propriū huic sciæ. substantia. n. & accidēs sunt differentia entis fm qd est ens. & apparet illic qd materia est substantia in potentia, & qd forma est illa, ppter quam

Ars Medicinæ, & alix

Artes sicut paratæ primo, & p se ut agant i alia a subiecto, in quo sunt. Idē su. c. 1. & 2. Idem phys. c. 2. * Artes sicut duobus modis.

Definitio nāq; nō dē vninoce, neq; æquiuoce, sed

scdm p^{ri}ncipia & posterius. idē. 1. c. c. 1. Sub iecto libi est illud & principia nāia.

Vide cōm. 2im.

L

4

a Formā in subiecto, non sicut accidētia. Idē. 1. c. 1. a. 2. c. 1. b Considerare dē substantia nō ē propriū huic sciæ. Idē. 1. c. 1. 15. & 18. ad 7. me. 4. M 9. & 39. ad 12. me. 1. 6. c. 1. dē. 6. me. c. 1. d. 4. me. c. 1. dē. 8. me. c. 4. Idē. fra in hoc secundo com. 2.

Aquam ens est substantia in actu. **C**ōpositum igitur est dignius hęc hoc nomen substantia quā materia, quia est in actu, & materia est in potentia: & forma est dignior hęc hoc nomen substantia quā compositum, quoniam per illam est compositum in actu: & causa rei est dignior causato. & omnes istę propositiones sunt cōes, & essentialiter: & ideo ponendum hoc est in hac scientia positione.

De rebus secundum Naturam & Naturalibus. Cap. 3. & 4.

Secundū autē Naturam sunt & hęc, & quęcūq; his insunt secundum se. ut igni ferri sursum. hoc. n. natura quidem non est, neq; habet naturam, sed a natura, & secundum naturam est.

Quod autem est secundum cursum Naturalem est illud, & illa, quę inveniuntur in istis per se. v. g. quoniam ignis habet ascendere superius. hoc. n. non est natura, neque habens naturam, sed est per naturam, et secundum cursum naturalem.

Dicit: Illa autē, quę sunt secundum cursum naturalem, sunt actiones, & passiones, quę sunt in rebus naturalibus per se, ut motus ignis superius, & terrę inferius actiones. n. rerum naturalium non sunt natura, neq; naturalia, sed secundum cursum naturalem.

Quod Natura est quid per se notum.

Cap. 5.

Quid igitur est natura dictum est, & quid quod a natura, & secundum naturam. Quod autē sit Natura tentare demonstrare ridiculum est. manifestū. n. est quod hominē entia sunt

Confite. 8. ph. 2. 22. & 26. & 4. me. 10. 9.

multa: demonstrare autem manifesta per immanifesta non poterit iudicare est quod per se ipsum, & non per se ipsum notū est. Quod autē contingat hoc pati non immanifestū est. syllogizare. n. quod possit de coloribus, cum a natiuitate sit cecus: quare necesse est talibus de nominibus esse sermonem, nihil autem intelligere.

Vide con. Zim.

Iam igitur diximus naturam, quid sit, & quid est naturaliter, & secundum cursum naturalem. Qui autem declarauit Naturam esse debet derideri. est. n. manifestum quod plura entia sunt talia: & declarare manifestum per occultum est mos eius, qui non potest distinguere inter illud, quod est notum per se, & notū per aliud. Et non latet quoniam possibile est hoc accidere. possibile enim est ut aliquis declaret ratione dispositionem colorum ei, qui est cecus natura: & sic sermo eius, qui talem habet dispositionem, est de nominibus, et nihil intelligit omnino.

Congregat illa, quę declarauit, & d. quod descriptio, quę descripsit naturam, ē descriptio rei manifestę per se, non cōcessa in hac scientia, sicut quidā existimauerunt. & d. est. n. manifestum. & c. i. ē naturam esse manifestū per se, quoniam plura entia vñt hęc principia in se, quomouent, & quiescunt ex se. Et d. plura, ut mihi videtur, quia dubium est de aliquibus utrum moueant ex se, aut ex causa extrinseca. & forte inuit per hoc quod existimat quod motor in quibusdā rebus ē ipsum

G ij

Phyficorum

G summotū. si ista, sicut dixim⁹, nō ē dubium, q̄ mouent ex se, & vtr nō est dubium, q̄ plura naturalia sunt hmōi, & si non oīa. D.d. & declarare manifestum, &c. i. & quære declarare illud, quod est manifestum per se, quod accidit eis, qui innitunt declarare illud, quod est manifestū p se p illud, quod est latens, cum nihil sit manifestius illo, qđ est manifestum p se, est moseius, qui nō pōt p suam naturā distinguere inter illud, qđ est manifestū per se, & illud, quod est manifestum p aliud. & iste modus hoīum nunq̄ potuit philosophari, nec pōt. D.d. & non latet, &c. i. & non latet, qm̄ pōt est inuenire in hoībus aliquos, quorū natura sit talis: & sic rō v̄sitata cum istis in declaratione rerū manifestarum similis est rationi, qua v̄sitatur cum cæco in declaratione colorum esse. D.d. & sic sermo eius, qui talem hēt intentionem, &c. i. & audiēs tales rationes, qui cæcus est oculo, vel corde, nihil comprehendit nisi verba: cum vterq; careat virtute, qua pōt comprehendere illud, quod intēdit declarare ratione. cæcus. n. caret visu, quare impossibile est ipsum cōprehendere colores. & ille, qui dimittitur in natura, caret virtute intellectus naturalis, quare impossibile est ipsum apprehendere ipsas primas propositiones.

Vide. 4. meta. c. 8.

Pro hoc vi de. 2. meta. c. 15.

Quot modis dicatur natura. & quid natura nomine potius dignum sit, materia ne, an forma. c. 6. & 7.

Videā autem nōnullis Natura, & substantia eorū, quæ natura sunt esse qđ primum inest unicuiq; nō formatum per seipsum, vt lecti na-

tura lignum, statuae autem es. si **R** gnum aut, dixit Antiphon, qm̄ **Antiphon** si aliquis defoderit lectum, & accipiat potentiam putredo vt sit germen, non vtiq; fieri lectum, sed lignum: tanq̄ quod fm accidēs est, esse dispositionem fm legem, & artem, substantiā autē esse illam, quæ etiam permanet, hæc patiens continue.

Et quidā existimauerunt quod natura, & substantia eorū, q̄ sunt per naturam, est illud primum, s. quod est in quolibet, quod est non formatum per se. v.g. quoniā natura scanni est lignū, & natura idoli ē cuprū, verumq; n. est subiectum in materia. Dixit Antiphon & signum eius est, quoniā, si in terra plantaretur scannū, & fieret i eo ex putrefactione virtus, & cresceret ex eo ramus, tūc illud, quod generatur, non erit scannum sed lignū: quare illud, s. dispositio, qua ē scannū, & ars est ei per accidens, substantia autem eius est illud, quod p̄rmanet.

Cum declarauit qđ sit natura, & 7 naturale, & naturaliter, incepit q̄re re fm quot modos dī natura, q̄ pri⁹ definiuit, & dixit: Et qđā existimauerunt, &c. i. & qđā opinati sunt q̄ natura, q̄ est sub̄a eorū, q̄ sunt p naturā, est illud primū ex̄is i vnaquaque rerū naturalīū, qđ ē nō formatū p se, s. materia. v.g. qm̄ natura scanni est lignū, nō figura, & natura idoli ē cuprū, nō forā, qm̄ hæc duo sunt materia. D.d. Antiphon, &c. i. & natura

Atura debet permanere, sed scamnum non permanet. & potentia istius sermonis est potentia duorum syllogismorum, quorum vnus est in secunda figura, & concludit qd scamnū, qd est simile formæ in entibus naturalibus, non est natura rei, ex duabus propositionibus, quarum vna est qd natura permanet: & scamnū non permanet: ergo illud, quod est sive scamno in rebus naturalibus, nō permanet, s. forma: ergo forma non est natura rei. D. d. ergo illud, s. dispositio, & c. i. dicunt ergo qd ista dispositio, qd est in ligno, qua est scamnū, est ei p accēs quia non permanet: suba aut scamni est lignum permanens apud gnationem. Et intendebat p hoc, qm, cum substantia scamni apud gnationem est lignum, non figura, & figura in scāno est similis formæ in rebus naturalibus, & lignum est sive materie, ergo substantia rerum naturalium est materia. &, quia figura non generat sibi sive, ergo forma naturalis non generat sibi simile. & intendebat concludere ex hoc, qd formæ rerum naturalium sunt accidentia, qd mutantur, & qd materia est natura, quia non mutatur, & permanet.

C Si aut & horū vnumquodq; ad aliud aliqd idē hoc passum est (vt æs qdē, & aurū ad aquā, ossa aut, & ligna ad terrā, silt aut & aliorum quodlibet) illa naturā esse, & substantiam ipsorum.

Et, si dispo vtriusq; istorū apud aliud sit ista eadē dispo: & ē sicut dispo cupri, & auri apud aquā, et dispositio ossis, et ligni apud terrā, & similiter de alijs: necesse ē vt illud sit natura, & substantia eorū.

Idest, &, si dispositio ligni, & cupri apud aliud fuerit sicut dispositio eorum apud formā idoli, & formā scāni. v. g. sicut est dispositio cupri, & auri apud aquā, & ossis, & ligni respectu terræ, necesse est vt vltima materia istorū, & similis sit natura, & substantia eorum. D. d. & similiter de alijs, & c. & similiter primum subiectum in oībus alijs rebus sicut in cupro, & in ligno, est illud, qd permanet, & non transmutat. D. d. necesse est vt illud, & c. i. a subiectū vltimum, cōe omnibus rebus naturalibus: & est illud, de quo dicimus ipsum esse nō formatum per se, vel non formatū in respectu vniuscuiusq; speciei, & sunt materie p priæ vnicuique speciei.

Quocirca sanē hi quidē terram, alij vero ignē, alij aerē dñt: quidam autē aquā, quidā vero qdam horum, qdam aut oīa hęc naturā esse eorum, qd sunt. quod. n. aliquis ipsorum existimauit huiusmodi, siue vnū, siue plura, hoc, & tot dicit esse omnē substantiam, alia autem omnia passionē istorum, & habitus, & dispositiones.

Et ideo dixerunt quidam quod natura entium est ignis, & quidā terra, & quidam aer, & quidam aqua, & quidam plures eorum, et quidam omnia. illud. n. quod existimauit vnusquisq; eorum esse huiusmodi, siue vnū, siue plura, illud, vel illa posuerunt totā substantiā, & quod alia sunt passiōes accidentēs istis, et dispoēs, et formæ.

G iij Et

a Subm vltimū, cōe oīb' rebus nātib' ē il

E lud, quod dicim' ē nō formatū p se. s. sūbm propriū vni-cuiq; spēi ē illud, qd non ē formatū i respectu vni-cuiusq; spēi, vñ cō simile. j. cōl. c. 67. & .8. mē. xj. 12. & 14 c. Idem. 12 F

meta. c. 11. idē infra i hoc. 2. cō. sequenti. & .1. ph. c. 1

Physicorum

G Et, quia Antiqui opinabantur quod substantia, & natura entium est ultimum subiectum, ideo sententia eorum in natura entium sequitur sententiam eorum in natura causae istius. qui. n. eorum dicit quod materia entium est ignis, dicit quod natura omnium entium est ignis: & si sit qui dicit aquam aut aerem, aut aliud elementorum, aut plura, aut omnia ipsa. unusquisque. n. eorum posuit naturam entium illud, quod existimauit esse homini. & opinati sunt quod formae, & alia existentia in ista natura sunt passionibus, & accidentia, & quod nulla est hic substantia, nisi ista natura. D. d. illud. n. quod existimauit, & c. i. illud. n. quod unusquisque

H que Antiquorum existimauit esse primum subiectum, & primam materiam omnium entium, siue unum fuerit illud subiectum, siue plura, illud, vel illa subiecta dicunt esse substantias omnium rerum, & quod omnia alia praeter illa sunt accidentia. Et d. hoc, quia tunc nondum sciebant causam formalem: neque erat distincta ab alijs accidentibus, sicut dixit Alex. Et, cum dixit: & quidam terram intendebat cum alijs elementis, ut dixit Parmenides, terram, & ignem. nullus enim dixit solam terram esse principium.

Antiq. nō dū sciebāt cām formā-
les: neque
erat disti-
cta apud
eos ab alijs
accidentibus
Idē infra l.
com. 12.

I Et horum quidem quodlibet esse perpetuum, non. n. esse mutationem ipsis ex seipsis, alia autem fieri, & corrumpi infinites. Vno igitur modo natura sic dicitur, prima vni cuique subiecta materia huiusmodi in seipsis motus principium, & mutationis: Alio autem modo forma, & species, quae secundum rationem.

Et quodcumque istorum sit esse eternum, non. n. habet transmutationem ex se, & alia generantur, & cor-

rumpuntur infinites. Iste igitur est vnus modus, secundum quem dicitur natura, s. prima materia subiecta vnicuique eorum, in quibus est principium motus, & transmutationis: Et dicitur alio modo de creatione, & forma, quae est secundum rationem.

Dicit: Quicumque istorum dixerint ipsum esse subiectum, omnes conveniunt in hoc, quod necesse est ut sit aeternum. non habet. n. transmutationem ex se: quia non habet subiectum, ut positum est, si ipsum esse primum, in tractatu praecedenti: & alia, quae sunt in isto, generantur & corrumpuntur infinites successiue. & quia isti crediderunt quod ens debet esse permanens, non transmutabile, & inuenerunt materiam esse talem, crediderunt eam esse solam naturam entis. D. d. iste igitur est vnus modus eorum, secundum quos dicitur natura, s. prima materia subiecta omnibus formis: quoniam a non prima est composita ex forma & materia: quoniam, quia vnum quodque entium quod habet principium motus proprium, necesse est ipsum habere subiectum proprium praeter primum subiectum commune: sed ista non est materia pura, sed composita: est igitur huiusmodi naturam, non natura. D. d. Et dicit alio modo, & c. & intendit per rationem definitionem, & dixit hoc, b quia forma comprehenditur per intellectum.

Vt enim ars dicitur quod secundum artem, & artificiale, & sic & natura quod secundum naturam dicitur, & quod naturale, Neque autem illud adhuc dicimus habere secundum artem aliquid, si potentia tantum est lectus, nondum autem habet formam lecti,

a Mā non
pria est cō-
posita ex
forma, &
mā. cōm-
mune. i. p.
c. 1. idē s.
cō. pcedē-
ti, & vidē
quā ibi.

M
b Forma cō-
prehendit
per intell.
idē
1. cō. c. 9.
& 12. mē.
c. 14. S; vi-
de opposi-
t. de aia c.
2. vbi hī q.
aia ē for-
mā ē sub-
iecta cōm-
prehendit
sensu, &c.
Vide cōm-
p. 12.
Zim.

A Si, neque esse secundum artem, neque in his, quæ natura subsistunt. potentia enim caro, aut os, neque habet ad huc supersius naturam, priusquam accipiat formam, quæ secundum rationem, quæ definiens dicimus quod est caro, aut os, neque natura est.

Quemadmodum artificiale, et artificium dicitur arte, similiter naturale, et naturatum dicitur natura. Et non dicimus in hoc, quod habet aliquod artificiale omnino, dum fuerit scamnum in potentia tantum, et non habeat formam scamni, neque quod est hic ars. Et non dicimus et naturam in aliqua rerum, quarum constitutio est per naturam cum est in potentia, ut caro, aut os, non habet aliquam naturam, donec recipiat illam formam, quæ est secundum rationem, per quam definitur, et dicitur caro quid sit, et os quid sit, neque est naturaliter.

I Cum posuit quod natura non solo modo dicitur de materia, ut Antiqui opinabantur, sed et de forma, incepit declarare hoc, et dixit: Quemadmodum igitur, &c. i. quoniam secundum quod ars attribuitur artificiali, & artificiato, similiter natura attribuitur naturali, & naturato, scilicet quoniam quemadmodum quidditas artificij est in arte, similiter quidditas naturati est in natura. D. incepit declarare hoc in eis, et dixit: Et non dicimus, &c. i. & signum eius, quod esse artificij in actu est per artem, & naturati per naturam est, quoniam nihil dicimus esse artificiale, donec habeat artem in actu, ut scamnum: non. n.

dicimus ipsum iam esse artificiale; D. aut ipsum habere artem, dum fuerit scamnum in potentia, & non habuerit formam scamni. cum igitur acquisiverit formam scamni, tunc dicet habere artem & esse artificium. & si sit nihil dicimus habere naturam, aut esse naturale, dum fuerit in potentia, & non habuerit in actu illam naturam. v. g. quoniam quicquid est in potentia caro, aut os, non dicitur habere naturam ossis, aut carnis, donec recipiat formam carnis, aut ossis, per quam respondetur ad quod, & ex quo fit definitio.

Quare alio modo natura uti que erit habentium in seipsis motus principium, forma, & species, non separabilis existens: nisi secundum rationem. Quod autem est ex his natura quidem non est, sed à natura, ut homo. d. & magis natura hæc est, quam materia. e. unumquodque. n. tunc dicitur, cum actu sit magis, quam cum potentia.

Iste igitur modus, secundum quem dicimus naturam esse creationem, et formam eius, in quo est per se principium motus, est alius ab illo modo: et ista forma est inseparabilis nisi ratione. Compositum autem ex istis non est natura, sed per naturam. v. g. homo. illa autem est dignior materia ut sit natura. o. e. n. dicitur esse illud, quod est, cum fuerit in sua perfectione. et illud tunc est dignius ei, quam cum fuerit potentia.

Secundum igitur hoc nomen naturam, quod dicitur de forma, dicitur alio modo ab eo, secundum quod dicitur de materia. D. d. & ista forma, &c. i. non separatur à materia in eis.

G iij se,

e Vide c6. Zim.

d Forma est magis natura, quam materia.

e Unumquodque que dicitur, cum actu sit, est magis quam cum potentia.

12

Physicorum

Gse, ita q̄ possit esse sine materia, sed est separata à materia fm̄ definitio-
nē tñ: materia aut̄ differt à for-
ma, sed, nunq̄ denudat̄, à forma: im-
mò cum separat̄ à forma induit aliā:
qm̄, si denudaret̄ ab oībus formis, s.
prima materia, tunc qd̄ non est in
actu, esset in actu. Et, cum notifica-
uit, q̄ natura dī de forma, incepit
ēt declarare h̄ formā esse digniorē
hoc q̄ materiā, & dixit: illa aut̄, &c.
i. forma. D. induxit rōnē sup̄ hoc, &
dixit: oē. n. & c. i. oē. n. nō dī ēē s̄ sim-
pliciter, nisi cum fuerit ī sua vltima
p̄fectione, quod est habere formā:
& tunc esse est dignius ei, q̄ cum fue-
rit in potentia.

a Mā dīr à
foīa. Idē. 1
cō. 92. & 8
me. cō. 8.
Si mā de-
nudaret̄
ab oībus
formis tñ
qd̄ nō est
ī actu, ēē
in actu vi-
de c. 65.
tertiū phy.
h̄ foīa est
dignior nā

H
q̄ mā. Idē
1. cō. cō. 5.
Idē. 5. me.
c. 5. idē. 7.
meta. c. 7.
Idē. 8. me.
c. 7. Idē. sū,
in hoc. 2.
c. 4. Idē. 2.
de aīa. c. 7
& 8.

c Nihil dī
ēē simplr
nisi cū fue-
ri ī sua vlti-
ma p̄fe-
ctiōe, qd̄

I
est hīe for-
mā. Idē. 9.
me. l. c. 7.

Ampli⁹ fit ex homine hō, sed
non lectus ex lecto. quapropter
etiā dicunt figurā non esse natu-
ram, sed lignum, quoniam fiet
vtique si germinabit, non lect⁹,
sed lignum. si ergo hoc est ars,
& forma est natura. fit enim,
ex homine homo.

*Et etiam ex hōie generatur ho-
mo, sed non ex scamno scamnum. &
ideo dicunt quod figura non est na-
tura sed lignum, nā illud, quod ge-
neratur ex eo apud ramificationē,
non est scamnum, sed lignum. si igitur
hoc est, forma etiā est natura.
ex homine enim generatur homo.*

Cum induxit rationē Antiphō-
tis sup̄ hoc, q̄ materia est natura, in-
cepit declarare q̄ illud, ex quo exi-
stimauit q̄ materia est natura, iue-
nit ēē in forma naturali, non artifi-
ciali. & causa erroris eorū fuit, quia
assimilabāt formam artificialem in
hoc formæ naturali. & illud, ex quo
existimau- ant materiam esse na-

turā est: quia natura ē illud, qd̄ gñat
sibi sile, & permanet. Et dixit, & c. i.
& ēt videmus formam gñari ex for-
ma, vt hōiem ex hōie. sed hoc licet
inueniatur in forma naturali, tñ nō
inuenitur in formis artificialibus:
nō. n. gñatur scamnū ex scāno. D. d.
& iō dicūt, & c. i. & cū viderūt q̄ for-
mæ artificiales non gñantur ex se in
uicem: & crediderūt pp̄ hoc eas nō
ēē naturas, & existimauerūt q̄ for-
mæ naturales nō gñantur ex se inui-
cē, opinati sunt v̄t nullā formā esse
naturā, & q̄ natura ita se habet ad
res, sicut lignū ad scānū, qm̄ ipsum
solū pmanet: quod. n. gñatur ex ip-
so scamno apud ramificationē, non
ēst scānū: sed lignum. D. d. si igitur
hoc est, & c. i. si igit̄ hoc est verū, s. q̄
natura est illa, q̄ gñatur sibi sile, for-
ma ēt erit natura. hō. n. gñat̄ ex hōie
sed nō scānū ex scāno. Et cā in hoc,
quod dixit, est, qm̄ formæ artifi-
ciales sunt accidentia in substantijs na-
turalibus, & formæ naturales sunt
substantia: d̄ sed formæ artificiales,
licet sint accidētia in corporibus na-
turalibus, tñ cōstitunt res artifizia-
les, fm̄ q̄ sunt artificiales, quemad-
modum formæ naturales cōstituūt
res naturales. si igitur naturalia sūt
substantia, necesse est vt formæ na-
turales sint substantia: quemadmo-
dum, quia artificialia, fm̄ q̄ sunt ar-
tificialia, sunt accidētia, ideo formæ
artificiales sunt accidentia.

Amplius aut̄ natura, dicta vt
*generatio, via est ad naturam.
non. n. vt medicatio dī non ad
medicinā via, sed ad sanitatē (ne-
cesse. n. est, à medicina, nō ad me-
dicinā esse medicationē) * sic na-
tura se habet ad naturā, sed qd̄
nascitur ex quoddā in quiddā
tura

* a. l. n.

L

d Form
artificia-
licet
accidē-
corpi-
M
nālib⁹
cōstitu-
res art-
ficiales
dū q̄
artificia-
les.

foīa r-
ficiales
accidē-
cō. 2. d̄
com. 8.
* Gñatur
via in
turam.

* a. l. n.

A venit, quatenus nascitur, ad quod igitur nascitur non ad id ex quo, sed ad quod.

Et etiā natura, quæ dicitur de generatione, est via ad naturam. quoniam non est in hoc, sicut est, cū dicimus quod via, per quā imus in medicinādo, nō inducit ad medicinā, sed ad sanitatē: necesse. n. est ut inutiū medicinādi sit ex medicina, & nō inducit ad medicinā. & nō est talis dispo natura apud naturā.

B sed naturatū ab aliquo ad aliquid venit, & naturatur aliquid. ipm igitur naturati aliquid nō ē illud, ex quo icipit, sed illud ad quod venit.

14. Ista etiā est alia rōcinatio, ex qua declarat ē q natura dī de forā. qm hoc nomen natura dī de gnatione, q est via ad hoc, q forma fiat, ideo forma ē dignior hoc. hoc. n. nomē transmutari derivatur in rebus naturalib⁹ ab eo, ad quod est transmutatio. illud. n. quod transmutat de nigredine ī albedinem, dī albescere, non nigrescere: & si dicimus q illud, quod alteratur de frigore in calorem, dī caleheri, & non infrigidari. D. notificavit q naturalia in hoc differunt ab artificialibus, & dixit: non enim est in hoc, &c. i. nō enim est in generabilib⁹ per naturā, sicut est in generabilibus per artem: qm in quibusdam generabilibus p artē derivatur hoc verbū ab eo, ex quo fit transmutatio: & si transmutatio non inducat ad illud. Et causa ī hoc est, quia transmutatio in eis est de genere eius, ex quo fit trāsmutatio, magis q de genere eius, ad quod est

transmutatio; aut ipsam esse de genere eius, ex quo fit transmutatio, est famosius, q ipsam esse de genere eius, ad quod est transmutatio. ut via, q inducit per curationem ad sanitatem, q dī curari, & medicinari, qd derivatur ab hoc vocabulo medic⁹, & curator, non dicitur sanari: licet ista via non iducat ad medicinam, sed ad sanitatē. & q. d. dispositio. n. in hoc non est sicut dispositio ī hoc quod dicimus, q via pertranscūda in curatione medicinæ, non inducit ad medicinam, sed ad sanitatē: sed nomen eius derivatur ab eo, ex quo fit, s. medicina, nō ab eo, ad quod est. & hoc debet intelligi ex suis verbis D. d. & nō est talis dispositio naturæ, &c. i. & dispositio viæ actionis medicinæ ad sanitatem non est dispositio naturæ, quæ est via inducēs ad formam apud illud, ad quod inducit, s. qm via in rebus generabilibus per naturam est de specie eius, ad quod venit: sed differunt fm magis, & minus, hoc igitur nomen natura derivatur à noīe eius, quod advenit, cū dicimus ipsum esse naturatum. & hoc intendebat, cū dixit. sed naturatum, &c. i. sed naturatum ab illo, à quo generatur, ad aliquid venit, & dicit ipsum naturari aliquid: & illud nō est illud, ex quo est principium generationis, sed illud, ad quod venit generatio.

Forma itaque natura est, sed forma, & natura dupliciter dicitur. & enim priuatio forma quodammodo est, si autem est priuatio, & contrarium aliquod circa simplicem generationem, aut non est, posterius considerandum.

Natura

Hoc nomen transmutari derivatur in rebus naturalibus ab eo ad quod est transmutatio. Ideo 3. ph. c. 48.

Via in rebus generabilibus p nām est de spē eius ad quod venit, sed differunt secundū magis, & minus. Idē 3. ph. c. 9.

Phyficorum

G Natura igitur est creatio. & creatio dicitur duobus modis. priuatio. n. quodammodo est forma. Vtrum vero in generatione simplici est priuatio, & aliquod contrarium, aut non est, perscrutandum est post.

I Cum declarauit q natura dē de forma, incepit diuidere fm quot modos dē forma, & dixit eā dici duobus modis. dē. n. de formis pfectis in eē, cum quibus non cōiungit priuatio & dē de diminutis, cum quibus coniungitur aliqua priuatio, vt qn fit motus de nigredine & in albedine. albedo. n. est forma, cum qua nō cōiungit priuatio oīno. nigredo vero est forma, cum qua coniungit priuatio albedinis. & sūt vī in oībus cō-

a Sēp vñd
contrario
rō est pri-
uatio alte-
rius. Idem
2. met. c. 15.
& 16. &
7. Idem. 4.
met. c. 27
idem. 1. de
gēa. c. 18.
idē. 2. cor.
1.
c. 18. idē. 2.
de gēa. c.
32. idē. 12.
met. c. 22.
idē. 5. met.
c. 17. vbibī
q priua-
tio est ali-
quis habi-
tus. idem. 3.
d a la. c. 25.
confimile
4. phy. 49
& 118.
b Priuatio
exis i pri-
ma mate-

trarijs. a contrariū igit, cum quo coniungit aliqua priuatio, est vñd eorum, de quibus dē forma. forma igit dē de contrario, cui non coniungit priuatio: & dē de alio contrario, cui coniungitur priuatio. Et forte intendit q forma dē duobus modis de habitu, & priuatione existente in prima materia. ista enim b priuatio quodammodo non est priuatio simplex: immo est sicut forma materie Et quia hoc manifestum est i contrarijs, q sunt in qualitate, & nō est manifestum qūo est de gñatione in substantia, s. vtrum cum priuatione formæ substantialis coniungat contrarium aut non, dixit vtrū autem in gñatione, & c. i. vtrum autē in gñatione simplici inueniat coniunctū cū priuatione aliqd contrariū, ita q dicat hoc nomen forma Et de isto contrario, cui cōiungitur ista priuatio, & de priuatione cōiū-

cta cū hoc cōtrario, fm q est cōiun-
cta, aut non, pscrutādū est post, i. in libro de Gñatione & Corruptione, illic. n. declarabit q priuatio, q est i prima materia, non denudat a primis contrarijs, q sunt quatuor qualitates, & q ista cōtraria sunt prima oīum, q gñant, & corrumpuntur.

SUMMA SECUNDA.

De differentia Naturalis, & Mathematici.

De differentia inter Physici, & Mathematici contemplationem de eadem re, & quod magis peccant qui ponūt formas naturales, a materia expoliatas: quam Mathematici, qui tantummodo intellectione separant. Cap. 1. & 2.

Voniam autē determinatū est quot modis natura dē, post hoc speculandum est quod dē Mathematicus a Physico. et enim plana, & solida hñt physica corpora, & longitudines, & puncta, de quibus consyderat Mathematicus.

Et cū determinauimus modos, secundum quos dicitur natura, oportet nos consyderare in differentia inter Mathematicū, & Naturale, q sit. corpora. n. naturalia habēt superficies, soliditates, & longitudines, & pñcta, et sunt illa, de quibus consyderat Mathematicus.

Dicit: Et cū declarauimus natura qd sit, & fm quot modos dicit, oportet nos loqui de alio principio et nāli, & est dare dñam iter consyderationē Nālis, & Mathematici. cōueniūt. n. i consyderatione de eodē. qm

ria quodā
mō non ē
priuatio
simplex: i-
mo ē sicut
forma mate-
rie. Idem
l. ca. de sub-
stantia or-
bis. confi-
mile hēs
de intelle-
ctu possi-
bili. c. cō. 5.

L

16

A quoniam corpora naturalia, quia habent soliditates, & superficies, & lineas, & puncta, oportet ut consideratio de eis sit pars scientie naturalis: & quia ista sunt subiecta Geometrie, necesse est ut, si Geometria sit alia a scientia Naturali, ut ambae considerentur in eis duobus modis diuersis, aut Geometria sit pars scientie Naturalis. Et ista perscrutatio licet pertineat ad logicam, tamen mos est ut illud, quod est commune omnibus artibus, dicatur in Logica, & illud, quod est proprium unicuique artis dicatur in illa arte. Et, cum quaesitum dicitur inter considerationem Naturalem, & Geometricam in corporibus, & superficiebus, lineis & punctis, incipit quaerere dicitur et inter considerationem Naturalem & Astrologicam. conueniunt. n. in hoc, quod considerant de figura Lunae & Solis, & Terrae, & corporum coelestium.

Amplius autem si Astrologia alia est, an pars Physice. si enim Physici est quod sit Sol, aut Luna scire, accidentium autem per se nullum, inconueniens est, et praesertim, cum videantur dicere qui circa naturam versantur, et de figura Solis, & Lunae: et utrum sphaerica sit terra, & mundus, an non.

Et est utrum Astrologia sit alia a scientia Naturali, aut est pars eius. quoniam, si oportet Naturalem scire Solem, et Lunam, quae sunt, et non oportet ipsum scire consequentia eorum, hoc est inopinabile omni modo. et maxime, quia videmus illos, qui loquuntur de natura loqui et de figura Lunae, et Solis: et perscrutari de mundo et terra, utrum sint sphaerica, aut non.

Et dicitur. Et querendum est et, utrum Astrologia sit alia a scientia Naturali, 17 aut sit pars eius. considerant. n. de eis de, s. de figuris corporum coelestium, & stellarum. consideratio. n. Mathematici in hoc manifesta est: consideratio vero Naturalis est, quia, cum considerauerit de natura & Solis, & Lunae, & vult de corporibus coelestibus continget considerare de accidentibus eorum: figurae autem sunt accidentia in eis. & ideo dixit: quoniam, si oportet Naturalem scire, &c. & hoc est inopinabile. quia probabile est quod qui perscrutatur de natura alicuius debet perscrutari de accidentibus eius: & cum hoc, quod est probabile, est verum. & dixit & maxime, quia probabile est oppositum improbabili. Et, cum narravit ipsum esse improbabile, induxit opinionem famosam oppositam illi: & est haec, quod omnes Naturales conueniunt in consideratione de istis rebus: & dictum est quod vnus modus probabilium est ille, in quo conueniunt Artifices: & sic famositas congregat hic duobus modis, quorum vnus est in ipsa re, & secundus est in propositione continente ipsam rem: & est, quod omnis Artifex debet considerare de accidentibus sui subiecti. Et, cum induxit testimonium commune, et dixit & maxime. & quia sequitur ex hoc, aut ut Astrologia sit pars scientie Naturalis, aut ut consideratio diuersetur in eis: sed ipsam esse partem eius est impossibile: ergo necesse est ut diuersentur in consideratione. & ideo incipit notificare modum considerationis eorum.

De his igitur negotiatur et Mathematicus, sed non quatenus physici corporis terminus est vnumquodque, neque;

F

81

F

Ois Artifex debet considerare accidentibus sui subiecti. Idem. postea. l. c. 4. & 2. de aia. c. 3.

Physicorum

Abstrahē-
uū nō est
mendaciū
vide. 3. de
aīa. l. 35.

G neq; accidentia speculatur, qua-
tenus talibus existentibus acci-
dunt. quapropter & abstrahit.
abstracta enim sunt intellectu à
motu: & nihil refert: neq; fit mē-
daciū abstrahentium.

*Et Mathematicus etiam consy-
derat de istis, sed consyderatio eius
de eis non est, secundum quod vñū
quodque eorum est vltimum cor-
porum naturalium, neque consyde-*

H eorum est, secundum quod accidunt
istis corporibus, quae sunt huiusmo-
di. & ideo abstrahit & separat ea
ab eis. separantur enim in mente à
motu: & in hoc non est differentia:
neq; accidit, cum separatur, falsū.

18 Intendit hic per Mathematicum
Geometram, & Astrologum, & in-
tendit per ista, in quibus conueniūt
Geometra, & Naturalis corpora, &
superficies: & lineas, & puncta. & di-
xit: q; Geometer nō consyderat de
eis, fm q; sunt vltima corporis natu-

I ralis, quia vltimum exigit subiectū,
cuius est vltimum, & ista consydera-
tio est fm q; sunt in materia, & est
propria Naturali, cum sit declaratū
ipsum consyderare de rebus, fm q;
sunt in materijs, & mobiles. Geome-
ter igitur cōsyderat de corpore, fm
q; habet tres dimensiones tantū, Na-
turalis vero consyderat de eo, fm q;
istae dimēsiōes sunt vltima existiē-
tia in corpore transmutabili: & sūt
cōsyderat Geometer de superficie,
fm q; est supficies tm̄, Naturalis ve-
ro fm q; est finis corporis naturalis:
& sūt etiam consyderat de lineis, &

Mathema-
tic⁹ abstra-
hit a mā
sensibili.
Idē. 6. me.
l. c. 2. & 3.
met. l. c. 3.
& 7. me. l.
c. 35. & c. 1. d.
aīa. l. c. 17.
& 1. cor. 92
& 7. m. 34

punctis. D. d. neq; consyderat etiā
de accidentibus eorum. i. Astrolo-
gus, qui consyderat de pluribus acci-
dentibus corporum cōlestium, de
quibus Naturalis consyderat. & di-
xit: q; Astrologus non consyderat
de istis accidentibus, fm q; accidunt
naturae istius corporis, sicut Natu-
ralis consyderat de eis, s. qm̄ non cō-
syderat de figura lunae, & solis, fm
q; natura illorum exigit illam figu-
ram, sed fm q; mens abstrahit eas à
motu, & transmutatione, s. qm̄ con-
syderat de figuris eorum, fm q; sunt
figurae tm̄, non fm q; sunt corpora
cōlestia mobilia: & quia esse istarū
rerū ē alio modo ab eo, quo Astro-
logus consyderat de eis: consyderat
enim de eis, fm q; sunt abstractae à
materijs: sed extra animam sunt in
materijs. D. d. non accidit falsum. i.
qm̄ natura istorum exigit illa sepa-
rari ratione, nullo modo falso acci-
dente. & non est ita de formis natu-
ralibus. Sunt igitur aliqua, de quib⁹
possibile est cōsyderare, fm q; sunt
in materijs, & fm quod extrahūtur
à materijs: & sunt illa in quibus cō-
ueniunt Mathematicus, & Natura-
lis: & sunt aliqua, de quibus impossi-
bile est consyderare, nisi cum mate-
ria: & ista proprie sunt naturalis. D.
d. & non est in hoc differentia. & nō
debes intelligere q; consyderatio in
eis vtroq; modo inducit ad idem in
omni loco, immo inducit ad dispo-
sitiones diuersas: sed intelligēdum
est q; non est differentia in hoc, q;
vtraq; cōsyderatio de eis inducit ad
veritatem. D. d. &, cum abstrahunt
non accidit falsum. i. licet consyde-
ratio de eis sit alio modo, ab eo, quo
sunt extra mentē, s. quia sunt in ma-
teria: & consyderatio de eis est fm

Astrolog⁹
cōsyderat
res, vt ab-
strahunt a
motu op-
positū vt
dicere. 1.
me. cō. 19.
vide cont.
Zim.

M

Quō con-
syderatio
Mathema-
tici, & Na-
lis de eisdē
rebus du-
cat ad di-
spōnes di-
uersas. vid
1. cor. c. 32
ad finē. &
4. phy. 72
& 3. ph. 60
vide. 1. cor.
c. 4.

q; c. 4.

A q nō sunt in materia: & hoc cōe est Geometre & Astrologo: sed cōsyde-
ratio Geometre ē magis abstracta,
& magis remota à materia: cōsyde-
rat. n. de figura simplici: Astrolog⁹
yō d figu. terminata. s. corpe cōelesti.
Latēt autem qui hoc faciūt,
et qui ideas dicunt. * physica. n.
abstrahūt, cū minus sint abstra-
cta mathematicis. Fiet autē hoc
manifestū, si aliqsvtrorūq tēta
uerit dicere terminos, & ipsorū
et accidētū. īpar. n. erit et par,
et rectū et curuū, adhuc autē et
numerus, et linea, et figura sine

B motu. caro autē, et os, et hō non
amplius, sed hęc, sicut narissī-
ma, sed non sicut curuū, dicuntē.

*Et dicentes formas faciunt hoc
absq, eo quod percipiunt. separant
n. formas naturales et in respectu
mathematicorum minū separan-
tur. Et hoc potes scire, si incēpe-
ris definire vtrūq, modum, scili-
cet naturam, & accidentia. in-
uenies. n. definitionem paris, &
imparis, & recti, & curui, &
etiam numeri, & lineæ, & fi-*

C gura extra motum, quod non in-
uenies in definitione carnis, aut
ossis, aut hominis. sed ista dicun-
tur sicut dicitur simus, non sicut
dicitur curuus.

19 Intendit per dicētes formas Pla-
tonē. & contingit istis separare for-
mas naturales ratione, quia sunt se-
paratæ in esse apud eos: & manife-
stum est q quicquid separatur ab
esse, sepearatur rōne, & non conuer-

titur, vt existimant dicētes res ma-
thematicas separari. & dixit dicen-
tes formas, &c. i. & contingit dicen-
tibus formas esse definire formas
naturales abstractas à materia: vt
facit Geometer in superficie, & li-
nea: & non percipiunt hoc, quod
contingit eis. D. d. separant. n. for-
mas naturales, i. cōtingit eis hoc, qā
separāt formas nāles i cē à mā quā
re continget eis facere similiter hoc
in definitionibus, & nō percipiunt.
D. d. & in respectu mathematico-
rum, &c. i. & cū comparātur ista
& mathematica, inuenietur, aut nō
separari omnino, aut separari mi-
nus q illa. & dixit hoc, quia qua-
dam formæ sunt magis separabiles
à materia q quædam. Deinde cer-
tificauit hoc ex definitionibus, &
dixit: Et hoc potes scire, &c. & intē-
dit per accidentia, illa, de q bus Geo-
meter cōsyderat. & hoc, quod dixit,
manifestum est per se. quoniā, cū
definiuerim⁹ par, & impar, sicut di-
xit, & vlt numerum, & accidentia
numeri, & similiter magnitudines,
& accidentia earum, non appare-
bit materia in definitione earum,
quæ est causa transmutationis. cū
autem definiuerimus carnem, & os, &
alia naturalia, statim apparebit
materia in definitione eorum. &
ideo dixit in istis q definiuntur, si-
cut definitur simitas, & vniuersali-
ter accidentia naturalia, non ma-
thematica, sicut curuitas, & alia.
Et induxit exemplum de simitate,
quia manifestum est q in definitio-
ne eius accipitur nasus, cū dici-
tur. quod simitas est nasus cauus,
in cavitare autem non apparet ma-
teria: cavitare enim est depressio su-
perficiē.

Demon-

Documē-
tū. In defi-
nitione si-
mi appa-
ret mā, nō
autē i defi-
nitione cō-
caui. Idē 6
Met. l. c. 2.
& 7. Met.
34. & 3. de
ajā. 35. Idē
īfra hic te.
cō. 21.

Physicorum

Demonstrant autē & q̄ ex Mathematicis magis Physica sunt, ut Perspectiua, & Harmonica, & Astrologia. ē contrario enim quodāmodo se habent ad Geometriā. Geometria enī de physica linea cōsyderat, sed nō quaten⁹ est physica. Perspectiua autem mathematicam quidem lineā, sed nō quatenus mathematica, sed quatenus physica est.

Et demonstrat hoc etiā quod de Mathematicis ē propinquius scientia Naturali, ut scia de Aspectibus, & Musica, & Astronomia. habent enim dispositionē quodāmodo cōuersam dispositioni Geometriæ. Geometer enim cōsyderat de linea naturali, sed nō secundū quod est naturalis: Aspectiuus autem cōsyderat de linea mathematica, non secundum quod est mathematica, sed secundū quod est naturalis.

20 Et declarabitur q̄ in definitionibus naturalibus apparet materia ex hoc, qm̄ quod de mathematicis est propinquius scientiæ naturali magis pertinet ad materiā, & magis apparet m̄a in definitionibus eius: licet minus appareat q̄ in scientia Naturali: ut in scientia de Aspectib⁹, & Musica, & Astrologia. Et dixit quodāmodo. qm̄ illa, quæ sunt in hoc in conuersā dispositione Geometriæ simplr sunt definitiones scientiæ naturalis. Geometria enim cōsyderat de magnitudinibus abstractis à materia, Naturalis vero cōsyderat de eis fm̄ q̄ sunt in m̄a, Aspectiuus autē cōsyderat de lineis in dispositione

Geometria cōsyderat de magnitudinib⁹ abstractis à materia,

media inter illas duas cōsyderationes: non enim cōsyderat de linea Nālis fm̄ q̄ est linea simpliciter ut Geometer: neq; fm̄ q̄ ē linea ignea, aut aerea ut Naturalis: sed fm̄ q̄ visua- lis: istud enim esse est quasi mediū inter naturale, & mathematicum. & sicut Musicus cōsyderat de proportionibus numerabilibus, non fm̄ q̄ sunt proportionibus numerabiles, sed fm̄ q̄ sunt sonorum sensibilium. Et ideo, cum dixit Aspectiuus autē cōsyderat de linea mathematica non fm̄ q̄ est mathematica, sed fm̄ q̄ est naturalis, nō debes intelligere q̄ cōsyderatio ei⁹ est cōsyderatio nālis, sed intēdebat q̄ cōsyderatio eius est propinquior cōsyderationi naturali.

Naturalem non cōsyderare formam sine materia. Cap. 3.

Cum autē natura duplex sit, & forma & materia, ut si de similitudine quid sit cōsyderem⁹, sic cōtemplandū est. quare neq; sine materia, neque fm̄ materiam quæ hmoi sunt. Etenim iā & de hoc dupl'r dubitabit q̄s, cū duæ naturæ sint, de vtra est Physici, an de eo, qd̄ est ex vtrisque. sed, si de eo, qd̄ est ex vtrisque, & de vtraq;.

Et, cum natura dicitur duobus modis, scilicet de forma, & de materia, oportet nos ponere cōsyderationē de illa, sicut de simo quid sit, si perscrutaremur de eo, & non ponamus cōsyderationē de rebus naturalibus sine materia, neq; de materia secundum materiā tantum. Homo enim dubitat in hoc ē, & dicit, cum naturæ sint duæ, de quibus

Nālis 70
vt sunt in m̄a. Idē. 6.
Met. 2. c. 2.
Idē. 3. Phy.
c. 60. & 4.
Phy. 72.
Idē primo de Ala. 16
& 17. Idē
supra in hoc. 2. c. 18
Idē. 3. Phy.
71. & 3. c. 6.
li. c. 5. & 6.

L

M

Abus oportet Naturale perscrutari,
Et cum necesse est ipsum perscru-
tari de composito ex eis. sed, si ne-
cesse est ei ipsum perscrutari de co-
posito, ergo necesse est ipsum per-
scrutari de utroq. Vtrum igitur scie-
tia vtriusq. est eadem, aut scientia
vtriusq. est separata ab alia.

21
Ex funda-
mentis, que
ponit natus
est q. plures
foras nates
sunt i ma-
terijs. Idem
2. Physico.
2. cap.

Et, cum natura dicat de forma, &
ma: & forma non inuenit nisi in ma-
teria: oportet Naturale considerare
de forma, sicut de fimo, s. fm q. est
in ma, & hoc est ita. quia ex funda-
mentis, q. ponit Naturalis est, q. plu-
res forme naturales sunt i materia:
& hoc manifestum est per se. de for-

Bma autem Naturali, in qua hoc non est
manifestum per se, ista scia perscrutat
vtrum sit in ma, vel non. & in hoc non
est dubium nisi de aia tm. Et, cum de-
clarauit q. oportet Naturale consy-
dere de forma, fm q. est in ma, in-
cepit declarare q. hoc necesse est in
oibus rebus naturalibus: siue forma
fuerit substantia, siue accidens. & dixit
& non ponamus consideratione de

Grebus naturalibus sine materia. D. d.
neq. de materia. i. tm: sicut fecerunt
Naturales, cum considerauerunt de
illa, fm q. est vnum entium: sed debe-
mus considerare de illa, fm q. est ma
formae. consideratio enim de mate-
ria in respectu formae est considera-
tio naturalis, & consideratio de illa,
fm q. est vnum entium, est consyde-
ratio primi Philosophi. Et, cum nar-
rauit q. oportet Naturale consyde-
rare de forma, fm q. est in materia,
non fm q. est tantum, sicut existima-
uerunt quidam Antiqui, & consyde-
rare de materia, fm q. est subiectum for-
mae, non ens per se, incepit inducere

Consydera-
tio de ma
i respectu
forae e con-
syderatio
natus: & co-
syderatio
de illa vt e
vnu entiu
e consydera-
tio primi
Philoso-
phi. Idem 7.
Met. co. 9.

questiones accidentales in hoc, & di-
xit: Homo enim dubitat, &c. i. & hoc,
quod diximus de consideratione na-
turali de forma, & materia, quia na-
tura dicitur de utroq., querendum
est de eo ab aliquo. qm, si natura di-
catur duobus modis, de qua igitur
oportet Naturale perscrutari? vtrum
de forma, aut de materia: si oportet
ipsum perscrutari de altera earum tm
aut non oportet ipsum perscrutari de
altera illarum, sed de composito ex
eis. sed, si fuerit concessum q. necesse
est ei perscrutari de composito, neces-
se erit ei perscrutari de utroq., sed, si
positum fuerit q. necesse est ei perscu-
tari de utroq., non de altero, accidet
questio, s. vtrum scientia vtriusq. sit
eadem, aut diuersa. Et dixit hoc, q.
existimatur q. de rebus diuersis con-
siderant scientiae diuersae. Deinde
incepit demonstrare illa, que faciunt
dubitare in eis, & perscrutari quo e
vnius scientiae considerare de mate-
ria, & forma, & quanta est consyde-
ratio istius scientiae de utroq.

D
& 19. & 2.
Met. co. vt
timo. vide
confinile
1. Met. c. 15
& 18. 4.
Met. c. 1. &
6. Met. c. 1.
8. Met. c. 4
Idem 12. Me
ta. c. 4. Idem
12. Meta. 1.
5. & 6. co.
Idem su-
pra in hoc
2. com. 4.

E

Vtrum igitur eiusdem, aut alteri
vtranque cognoscere? Ad Anti-
quos enim aspicienti videbitur
vtriusque esse materiae. ad exigua enim
parte quandam Empedocles, &
Democritus formam, & quod qd
erat esse tetigerunt. si autem ars imi-
tatur naturam: eiusdem autem est sciae
cognoscere formam, & materiam
vsq. ad aliquid vt Medici sanita-
tem, & cholera, & phlegma, in
quibus est sanitas: sicut autem &
Aedificatoris formam domus, &
materiam, lateres, s. & ligna: sicut au-
tem & in alijs: & Physicae vtriusque
erit cognoscere vtrasque naturas.
Quoniam,

Physicorum

G Quoniam, si tu posueris tuā con-
siderationem secundum quod An-
tiqui fecerūt, videbis quod perscru-
tatio est de materia. Empedocles
enim, & Democritus incēperunt
de forma, & quiditate modicum.
& si ars sequitur naturam: & sci-
re formam, & materiam vsq; ad
aliquem locum est vnius scientiæ.
v.g. quoniam Medicus habet scire
sanitatem, & coleram, & phleg-
ma: & similiter Aedificator ha-
bet scire quiditatē domus, & ma-
teriam eius, quæ est lateres, & li-
gna: & similiter de alijs artificijs:
necesse est vt scientia naturalis no-
tificet has duas naturas.

22 Et, cū homo consyderauit in hoc
ex testimonio Antiquorū, & fuerit
sustentatus in modo consyderatio-
nis eorum de entibus, necesse est vt
maxima consyderatio istius sciētix
sit de materia. maxime enim eorū,
de quibus Antiqui reddiderunt cau-
sas de rebus naturalibus, fm materiā
sunt. Empedocles vero, & Democri-
tus inter eos reddiderunt causas qua-
rundam rerum fm formam in pau-
cis rebus: non enim perceperunt for-
mam vltimam. & ideo dixit incē-
perunt de forma. i. dederunt causas
rerum fm formam. cum aut homo
cōlyderauerit in hoc fm q; vna ars
consyderat de forma, & consyderat
de istis vsq; ad aliquem terminum:
& ars assimilatur naturæ in hoc: &
consyderatio naturalis debet conue-
nire actioni naturæ, adeo, q; illud,
quod est notū apud ipsum, sit illud,
quod est notum apud naturam, quæ

est artifex rerum naturalium: mani-
festum est q; vnius scientiæ est scire
has duas naturas. D.d. & scire for-
mam, & materiā, &c. idest, & scien-
tia de forma, & de materia est in ea-
dem arte: sed eadem ars non perue-
nit ad vltimā materiam, sed ad ali-
quem locum terminatum, & est pro-
pria formæ, scilicet propinqua ei.
v.g. qm̄ scientia medicinæ scit sani-
tatem, & peruenit de scientia mate-
riæ sanitatis ad materiā propinquā
sanitati, & est cholera, & phlegma:
& similiter aedificator scit domum,
& scit materiam propinquam illi.
D.d. oportet igitur Naturalem, &c. **L**
idest non debes intelligere q; debet
scire formā simpliciter, & materiā
ad aliquem terminum: sicut accidit
hoc in aliquibus artificijs alijs: qm̄
hoc accidit artificijs, quia sunt rerū
particularium. si autem est hic ali-
qua ars cōis omnibus artificijs, ne-
cesse est vt ista ars perueniat ad vlti-
ma subiecta earum: quemadmodū,
si est hic scientia naturalis cōis om-
nibus naturalibus, necesse est ipsam
peruenire ad subiectum vltimū en-
tium naturalium, & formam earum
vltimam. Avicenna aut dicit q; Na-
turalis non loquitur nisi de materia
propinqua vnicuiq; enti: de prima
aut non consyderat nisi primus Phi-
losophus. Et peccauit. cum enim au-
diuit in Posterioribus q; nullus arti-
fex demonstrat causas sui subiecti,
de quo consyderat: qm̄, si demon-
straret eas per res priores illis causis,
tunc erit de genere superiori: quare
illa declaratio erit de alia arte supe-
riori, quæ consyderat de genere con-
tinente subiectum illius artis: & cū
hoc audiuit, existimauit hoc esse im-
possibile in tribus modis demonstra-
tionū,

M
Digressio
cōtra Aui-
cenna.

Actionum, sunt a demonstratione simpliciter, & demonstratione quia, & demonstratione per quid. Et non est ita. hoc enim non est impossibile, nisi in demonstratione simpliciter, & demonstratione per quid. in demonstratione autem quia, non est impossibile: sicut fecit Aristoteles in demonstratione primæ materiæ, & primi motoris in hoc libro: quod si fuerit de accidentibus propriis entis, erit demonstratio Naturalis: & si fuerit de accidentibus propriis entis simpliciter, erit demonstratio Metaphysica. & versus prima b Materia non potest declarari esse propriæ nisi per signum

B naturale: primus autem Motor impossibile est ut declararetur nisi per signum naturale. Via autem, quæ processit Autem, in probando primum principium, est via loquentium: & sermo eius semper inuenitur quasi medius inter Peripateticos, & Loquentes. Cum autem causæ subiecti artis habuerint causas priores, tunc demonstratio illarum causarum erit per demonstrationem simpliciter in arte continente illam artem: & erit etiam per signa in illa arte: & hoc totum erit, quando causæ subiecti artis latuerint.

C Insuper eiusdem est id cuius gratia, & finem, & quæcunque sunt horum gratia, natura autem finis est, & id, cuius causa. quorum, n. continuo motu existente, erit aliquis finis ipsius motus, hic ultimum est, & id, cuius causa. quo circa & Poeta demonstrative adductus est ut diceret. Habet finem, cuius quidem causa factus est. vult. n. non omne ultimum esse finem, sed optimum.

Et etiam illud, propter quod est illud, quod est, & finis intentæ, et

Defende
Homerus;
et. 21. f.
metaph.
Finis hæc
rōne opti-
mi vide in
fra. c. c. j.
& 2. me. c.
c. 8. & 5.
met. c. 3.

*quod est causa istius, est vniuersale scilicet D
sic natura autem est finis, & propter quid est quod est. quod enim de rebus habentibus motum continuum habet aliquem finem, ille finis est ultimum eius, & propter quod est. & ideo sermo verificatoris, cum dixit ipsum ire ad mortem, & est illud, propter quod fuit est derivabilis. non. n. omne ultimum est finis, sed ultimum nobilius.*

Hæc est alia rōcinatio, quæ declarat qd Naturalis considerat de natura, quæ est forma, & de materia in simul, & compositio istius sermonis est ex duabus propositionibus, quarum una est, qd omne, per quod est aliquid cum illo, est vniuersale scilicet: secunda autem qd natura, qd est forma, est illud, per quod sunt alie res, quæ sunt subiecta illi: & concludit ex hoc qd scire naturam, & res subiectas naturæ est vniuersale scientiæ: sed tacuit conclusionem, quia est manifesta. D. d. qd enim de rebus, &c. hæc est propositio maior alterius syllogismi, quo declarat maiorem propositionem, dicentem qd natura est finis, & componitur sic. Natura est illud, apud quod cessant motus rerum generatarum, & ultimum suorum motuum continuorum: & omne ex rebus habentibus motum continuum, & habentibus finem, finis est ultimum illius motus: ergo natura est finis in generatione. Sed est ex duabus affirmatiuis in secunda figura, & Aristoteles. vult hoc, qd maior propositio cōuertitur vlt, & qd hoc est manifestum per se: qm tunc compositio erit quasi in prima figura. Et ideo notificauit qd

Phy. cū cō. Auer. H cō-

Arist. qd qd arguit ex duabus affirmatiuis in secunda figura, qm maior, p. pō cōuertitur vlt. idē 4. ph. c. 33. & 4. 1. d. c. 2. c. 2. 1.

Conuertitur iſta propoſitio, & q̄n non, ſ. q̄ oē, quod eſt vltimum motuum continuorū, eſt finis, & dixit: & ideo ſermo Verſificatoris, &c. i. & nō cōuertitur ita, q̄ oē, quod eſt vltimū motum, ſit finis: niſi dicamus vltimum nobile, nō vltimū. proueniēs ex neceſſitate materiæ, vt mors. & cum Verſificator exiſtimauit hoc conuerti. ſ. q̄ oē, quod eſt vltimum, eſt finis, ideo ſermo eius fuit deriſibilis. quod igitur conuertit eſt q̄ oē vltimum nobilius priori eſt finis: et vltimum, quod eſt in motu generationis rerū eſt nobilius prioribus: **E**rgo eſt finis. Et ſyllogiſmus componit ſic in prima figura. Natura eſt vltimum motuū generationis, ſ. eſt nobilius præcedentibus: & omne, quod eſt tale eſt finis: ergo natura eſt finis. & mors, quæ eſt vltimū, diſtinguitur ab vltimo, quod eſt finis in hoc: q̄m vltimum, quod eſt finis, eſt prima quies, ad quam veniūt generata: mors autem eſt poſt illud vltimum, quod eſt finis: ergo primum vltimum, ad quod peruenit motus generationis, eſt finis.

Item & faciunt artes materiā, aliæ quidem ſimpliciter, alię vero operi accommodā. & vtimur tanquam propter nos, oſibus, q̄ ſunt. ſum⁹ enim quodammodo & nos finis, dupliciter. n. eſt id, cuius cauſa. dictum eſt autē iñs, qui de Philoſophia.

Et etiam artes faciunt materiam, quædam ſimpliciter, & quædam ſecundum præparationem, ut ſit apta in operatione. nos autem vtimur illis, ſecundum quod om-

nes ſunt propter nos. nos enim ipſi etiam ſumus finis quodammodo. illud enim, quod eſt propter quid, dicitur duobus modis. & hoc dictum eſt in noſtris ſermonibus de Philoſophia.

Hæc eſt ratiocinatio, qua declaratur q̄ oportet naturalem conſiderare de materia, & intēdit q̄ artes operatiuæ hñt ſollicitudinē circa materiā, quædam, quia faciunt illam, ſicut faciunt formam, vt ars Edificatoria: q̄m, ſicut facit domum, q̄ eſt forma, ita facit lateres, quæ ſunt materia domus. quædam autē, quia præparant materiā ad recipiendum formā, vt ars Nauificatiua: q̄m cum hoc q̄ facit formam nauis, præparat ligna ad recipiendam formā nauis. & quia ſcīa in ente naturali eſt ſiſis operationi iñ rebus artificialib⁹, neceſſe eſt, ſi operatio artium pendet de materia, aut ſm q̄ faciunt illam, aut ſm q̄ præparant illam, vt conſideratio ſcīæ naturalis pēdeat de materia cum hoc, q̄ cōſiderat de forma. ſed tacuit cōſequens, quia intelligit ex hoc, quod dixit: Et ſunt artes, &c. i. & quia oēs artes faciūt materiā, aut ſimplr, aut ſm præparationem, neceſſe eſt vt Naturalis conſideret de materia. ſcientia. n. hæc eſt ſiſis operationi illi. **D.** d. nos autē vtimur, &c. i. & ideo, quia nos ſumus finis oīum rerū factarū ab artibus quodammodo, ideo vtimur oībus. Et intendebat q̄ finis dī duobus modis, aut ſicut dicimus, q̄ forma eſt finis materiæ, & illud, ad qd puenit res, eſt finis rei, aut ſicut dicimus, q̄ illud, cuius eſt res, eſt finis rei: & ſm hoc dicimus, q̄ homo eſt finis rerū creatarū pp ipſum.

Et,

Pro hoc vide c. 37. 2. de alia.

A Et cum notificavit qd illud, qd est ante finē fm primū modū, est notū cū fine, declaravit q ita est in secundo mō, & q eadem est causa in hoc.

^{a. l. duz autem. vide cont. Zim.}

Duz igit^r sunt artes, q domi-
nant ipsi materiæ, & q sunt co-
gnoscentes, ea, q vtitur, & Facti-
ua, quæ Architectonica ē. qua-
pp & quæ vtit^r Architectonica
quodammodo est. differt aut, q-
tenus hæc quidem, q formā co-
gnoscit, Architectonica est, alia
autem vt effectrix materiæ. gu-
bernator. n. qualis sit forma ali-
qua remonis cognoscit, & præci-
pit, alius autem ex quo ligno, et
quibus ex motibus est. In hīs igi-
tur, quæ sunt fm artem, nos faci-
mus materiam propter op⁹, sed
in Phisicis est.

*Et artes continent materiam,
& cognoscentes illam sunt duæ: et
de arte operationis est Geometria
operatiua: & ideo ars operatiua
attribuitur etiam quodammodo
Geometria operatiua. sed tamē dif-
ferunt: illa enim attribuitur Geo-
metria operatiua, secundum quod
cognoscit formam, ista autem secū-
dum quod scit materiam, guberna-
tor enim scit formam remi, quo-
modo debet esse, & præcipit fieri
huiusmodi, & ista alia scit de qui-
bus lignis, & quibus motibus per-
ficitur. Quod aut sit per artē, nos
facimus materiam in illa propter il-
lud, quod intendimus, in rebus aut
Naturalibus est existens.*

Artes operatiuæ sunt duobus mo-
dis, aut facientes artificium, aut vti-
tes illo. & sunt principales, q quia p-
cipiunt eis, quæ sunt sub eis operari.
& cum ars, quæ est sub eis, perficit
operationem, tunc principalis vtit^r
eo, quod fecit. Et, quia pōt aliq^s di-
cere q istæ artes nō sciunt materiam,
incepit declarare quod istæ etiam
sciunt materiam: & istā vocat Geo-
metriam operatiuam: & dixit: Erat
res continētes, &c. i. cognoscētes ma-
teriā, non facientes eam, sunt duæ.
vna aut est, quæ vtit^r, q non facit for-
mā, neq; mām, sed pcepit illi, q ē sub
opari: & ista dī Geometria opatio-
nū simp^r, & principalis simp^r. Se-
cunda vero est quodā mō vti^r. i. p-
cipit, & quodā modo facit. & hoc in-
tendebat, cum dixit, & de arte opera-
tiua est Geometria opatiua. & q. d.
& de arte operatiua est ars, q vtitur,
id est præcipit. Deinde dicit, & ideo
ars, quæ vtitur, &c. & si sit ope-
rans, tamen attribuitur Geometriæ
operationum fm q vtit^r, non fm q
facit. Et, quia vtraq; ars est Geome-
tria opationū, incepit facere dīas
inter illas, & d. sed differūt, &c. i. sed
hæ duæ artes differunt. qm prima
principalis nouit formam, & pcepit
iuxta illam, & sūt materiam: alia aut
nouit materiam, & præcipit circa illā
tū, formam aut facit. D. Iduxit exē-
plum de duabus artibus, & d. guber-
nator enim, &c. i. & ars, quæ vti^r sim-
pliciter, quæ scit utrūq;, est sicut ars
gubernandi nauem: scit. n. formam
remi, quæ debet esse, & præcipit ip-
sum fieri fm illam formam. ista aut
alia ars, quæ vtitur quodammodo,
& facit alio modo, est sicut ars faciē-
di naues: ista. n. facit formam, & scit
mām. scit. n. ex quib⁹ lignis erit me-

25
Artes opa-
tiuæ sunt
duob⁹ mo-
dis. ide³. i.
Ethi. cap. i.

E

F

H ij lior

Phyficorum

S lior forma n. artis, & quō debent ab-
scindi, & p̄cipit arti, q̄ est sub ea, fa-
cere hoc, q̄ non vti omnino. Et in-
tendebat p̄ totum hoc declarare, q̄
materia est nota in oib⁹ artib⁹ p̄-
cipalibus, & non principalibus, cum
artes sint tribus modis, aut operans
simplr, aut vtens simplr, aut vtens
quodammodo, & operans alio mo-
do, & omnes sciunt materiam. D. d.
in hoc aut, quod sit per artem, & c. i.
& non est d̄ria in hoc inter artē, &
naturam, sed ars, sicut facit formā,
facit materiam: natura aut facit for-
mam, non materiam, cum sit exis,
H quia est æterna. & sicut inuenit i qui
busdam artib⁹, quarum mā est na-
turalis, qm̄ ars non facit illam.

Amplius, eorum, quæ ad ali-
quid, materia est. ad aliam. n. for-
mam alia materia. Quousq̄ er-
go Phyficum oportet cognosce-
re formam, & ipsum quid est?
An quemadmodum Medicum
neruum, aut Fabrum æs, vsque
ad aliquid: alicuius enim gratia
vnumquodq̄. & circa ea, quæ
sunt, separabilia quidem forma,

I n materia autem: hō. n. homi-
nem generat, & sol. quomō aut
se habeat hæc separabilis, & qd
sit, Philosophiæ primæ est offi-
cium determinare.

*Et etiam materia est de capi-
tulo relationis. diuersa. n. in forma
diuersantur in materia. Vsquequo
igitur oportet Naturalem perueni-
re in scientia formæ & quiditatis?
dicamus, quoniam quemadmodū
Medicus peruenit in scientia ner-*

*uarum, & Operas cuprum in sciē-
tia cupri peruenit ad illud, propter
quod est vtrūq̄, similiter est de
istis etiam. oportet. n. ipsum scire
eam esse formam abstractam: sed
esse eius est in materia: homo. n. ge-
neratur ab homine, & sole. disposi-
tio autē in abstracto q̄ sit, & quid
sit, est Prima Philosophia.*

Intendit etiam declarare q̄ opor-
tet Naturalem considerare de for-
ma, quia cōsiderat de materia. qm̄
materia est de genere relationis: d̄
enim in respectu formæ. & sicut vide-
tur esse de forma. oportet igit̄ con-
siderantem de materia considera-
re de forma, & considerantē de for-
ma considerare de materia. & etiā
materia est p̄p formam: & oportet
considerantem de aliquo conside-
rare de illo, p̄p qd̄ est. Et dixit: di-
uersa. n. in forma diuersant̄ in ma-
teria. Hæc est ratio, qua de-
clarat q̄ materia d̄ in respectu for-
mæ. & q. d. & ideo diuersat̄ materia
p̄ diuersitatem formarum, adeo q̄
materia aīaliū est alia à materia ve-
getabilium, & materia hoīs est alia
à materia aliarum specierū. Et, cū
declarauit q̄ naturalis cōsiderat de
forma p̄ se, & de materia p̄p formā,
incepit querere quousq̄; debet con-
siderare de forma. & dixit: Quous-
que igitur, & c. i. ad quem igitur or-
dinem oportet Naturalem pueni-
re in sciā formarum, & non p̄transi-
re illum. s. in scientia quiditatis, nō
in sciā eius, quod ē esse? sed sunt hic
multi ordines formarum, s. abstra-
ctæ à materia, & non abstractæ. D.
d. dicamus igit̄, qm̄ quemadmodū
Medicus, & c. i. & est manifestū, qm̄
quem-

Materiadi
uersat̄ p̄di
uersitate;
formarū,
idē. i. d. 22
c. 13. & 28
22. c. 60

M

* a. l. homo
quidem.
Sol, & hō
gnant ho-
minem.

A quemadmodum Medicus oportet ipsum puenire de cognitione formarum existentium in suo subiecto, de quo considerat, ut neruis, & carne, ad cognitionem quiditatis ultimarum formarum existentium in sua materia non separabilium ab ea, similiter oportet Naturalem peruenire in consideratione de formis ad ultimam formam, per quam fuit materia. v.g. ad formam hominis. D.d. oportet. n. ipsum scire, & c. i. oportet Naturalem puenire per suam considerationem ad formam abstractam, & ultimam, si esse eius est in materia, ante

B quod pueniat apud considerationem de forma hominis: sed homo generatur ab homine, & a sole, & utrunque est forma in materia. Et dixit hic quasi contradicendo dicentibus formas separari, & innuendo quod formae naturales sunt in materia. D.d. dispositio autem in abstracto, & c. i. consideratio autem de dispositionibus formarum abstractarum, finis quod sunt abstractae, & de quiditatibus earum, est proprie Prima Philosophiae, non scientiae Naturalis.

Documētum.

C Consideratio in eis istarum formarum abstractarum, est in scientia naturali, non in prima Philosophia. Idem. 1. ph. c. vii. & 8. ph. c. 3. & 12. met. com. 5.

Et notandum quod consideratio in esse istarum formarum est in scientia Naturali, non in prima Philosophia: sicut existimat Aui. quoniam in hac scientia apparet istud genus formarum esse, deinde prima Philosophia considerat de quiditatibus, & dispositionibus earum. & hoc est rectum. impossibile. n. est aliquam scientiam vlem, & particularem declarare subiectum esse, siue per signum, siue per demonstrationem: quod non est ita in causis sui subiecti: quoniam declarat eas per signum, non per demonstrationem simpliciter. scientia igitur naturalis considerat de esse formarum, quousque perueniat ad ultimam formarum materialium, & pri-

ma abstractarum, aut ad formas formarum, quae sunt mediae inter illas: sicut existimatur de forma hominis ultima.

SUMMA TERTIA.

De Causis, & earum in plura membra diuisione.

Quot, quae ne sint cause. Cap. I.

Determinatis autem his, considerandum est de causis, & quae, & quot numero sunt. Cum. n.

sciendi gratia hoc negotium sit: scire autem non prius opinamur unumquodque, quam utique coeperimus per quid circa unumquodque, hoc autem est accipere primam causam: manifestum quod & nobis hoc faciendum est & de generatione, & corruptione, & de omni physica mutatione: ut scientes ipsorum principia, reducere ad ipsa tentemus quositorum unumquodque.

His igitur determinatis considerandum est de causis, quae, & quot sunt. Intentio. n. istius considerationis, quia est scientia: & nos non credimus aliquid scire absque eo, quod prius determinemus illa, ex quibus est, & hoc est scire suas causas primas: manifestum est quod oportet nos etiam facere hoc in generatione, et corruptione, & in omni transmutatione naturali: ita quod, cum scierimus principia eorum, quaremus reddere ad illa unumquodque eorum, de quibus erimus perscrutati.

H iij Et

D Forta hōis vltima est media inter abstracta, & materialia. Oppo. vid. 1. me. c. 39. vbi hī nō dari mediū inter abstractū & mālē. Vide con. Zim.

E

F

Phyficorum

Et, cum determinauimus ista, q̄
27 debent p̄cedere hāc scientiā, oportet et p̄scrutari de causis rerū natu-

Nos non credimus scire aliquid p̄fecte, nisi cū sciam⁹ ipsum eius causas primas, donec perueniamus ad suas causas propinquas: & hoc erit, cum pri⁹ determinauimus numerum causarum q̄rendarum in illo genere, quę sunt, & quot sunt: ergo manifestum est q̄ similt et debemus facere i hac

H consideratione naturali: ita q̄, cum prius sciuerimus causas cōes omnibus rebus naturalibus, & numerum earum, quæremus in vnoquoq; eorum, de quibus loquimur illas causas esse. Et cum dixit: & hoc est determinare suas primas causas: intendit q̄ ista scientia perfecta acquiritur ab aliquo, q̄n prius sciuerit causas rei primas, donec perueniat ad causas eius propinquas.

Vno igitur modo causa dī, ex quo fit aliquid cum insit: vt æs statux, & argentum phialæ, & horum genera. Alio aut modo **I** forma, & exemplū. hæc aut est rō ipsius qd̄ quid erat esse, & huius ḡnā, vt ipsius diapason duo ad vnum, & omnino numerus, & partes, quę in ratione.

Dicamus igitur quod causa dicitur vno mō de illo, ex quo fit res, & est in ea. v. g. cuprum idoli hominis, & argentum idoli anuli, et genera istorum. Et dicitur alio modo de forma, & imagine. & est rō significans quiditatem rei, & genera

istius. v. g. quod genus eius, quod est diapason, est proportio binarij ad unū & vniuersaliter numerus, & partes conclusa in toto.

Et cā dī multis modis. dī. n. causa materialis, vt cuprum idoli, & argentum anuli. & dixit: & est in ea, vt faciat differentiam inter materiam, & priuationem. Et dicitur alio modo fm formam, vt figura, & imago in cupro. & hæc est causa, quam dat ratio significans quiditatem rei, s. definitio. & dixit hoc, quia definitiones componuntur ex forma vñ, q̄ est genus, & propria, quę est dīa. D. d. & genera isti. i. & ista forma cōis, quę ponitur i definitione, ita se habet ad propriam differentiam, sicut cōe ad propriū. v. g. q̄n forma cōis, quę est quasi genus propinquū ad diapason, est proportio duorum ad vnum. & genus concludens, & proprium ei æquiucatur in Arabico: & vnum est numerus proprius, & vltimum est forma.

Amplius vnde principiū mutationis primum, aut quietis: vt consultor causa, & pater fili, & oīno faciens facti, & mutās mutati. Præterea, vt finis. hic autem est id, cuius gratia, vt ambulādi fanitas. propter quid enim ambulat: dicimus, vt sanus sit: & ita locuti, opinamur assignasse causam. & quæcunq; iam mouente alio, intermedia fiūt ipsi⁹ finis: vt sanitatis macies, aut purgatio, aut medicamenta, aut organa. oīa nāq; hæc finis grā sūt: dīnt tñ abinuicē, quia alia qd̄ sunt opera, alia vero organa.

Et

L Definitio-
nes cōpo-
nuntur ex
forā vñ, q̄
ē genus, &
propria, q̄
ē dīa. idē
7. met. 4.

M

A Et dicitur etiam illud, ex quo est principium primum transmutationis, et quietis. V.g. quoniam consilens dicitur est causa, similiter pater filij, et vniuersaliter agens acti, et transmutans transmutati. Et dicitur et secundum finem intentum.

Et hoc est illud, propter quid: V.g. sanitas apud ambulationem. cum n. dicitur quare ambulat Sortes? dicemus propter hoc, quod suum corpus sanetur: et hoc dicto reddimus causam. Et similiter illa, que sunt apud motum alterius iter illud, et finem intentum. V.g. sanitas ex diminutione, et purgatione, et potatione medicina, et instrumentis. quoniam omnia ista intenduntur propter finem: sed differunt, quoniam quedam sunt actiones, et quedam instrumenta.

C Cum induxit causam materiale, et formalem, induxit et causam agentem, et finalem, et dixit. Et dicit etiam de fine intento. i. et dicit causa est de causa finali: ut sanitas, que est causa exercitij. et signum eius est, quoniam, cum aliquis interrogat nos, quare ambulat Sortes? dicimus respondendo, propter hoc quod sit sanus. D.d. et si illa, &c. i. et si omnia, quorum vnumquodque est vltimum motus eius, quod est ante ipsum, ex illis multis, que sunt inter primum agens, et vltimum finem, i. quoniam vnumquodque eorum est finis eius, quod est ante, et omnia sunt propter vltimum finem. V.g. ambulatione, que est propter extenuationem, et extenuatio propter sanitatem. et si potio medicina, et phlebotomia est propter extenuationem

humoris vinctis in corpore, et hoc dicitur propter sanitatem. D.d. quoniam omnia ista intenduntur propter finem. i. quoniam omne, quod est ante finem, est propter finem. V.g. quoniam ista, que diximus, intendunt propter sanitatem: sed differunt, quoniam quedam sunt actiones, ut ambulatione, et quedam instrumenta, ut phlebotomia.

Causa igitur fere tot modis dicitur. Accidit autem, cum multiplex dicatur causa, et multas eiusdem causas esse, non secundum accidens: ut statua, et ars statuaria, et aes non secundum alterum quid, sed quatenus est statua: sed non eodem modo: sed hoc quidem ut materia, illud autem ut vnde est motus. Sunt autem quedam et adinuicem causas: ut laborare causa est bonae habitudinis, et haec laborandi: sed non eodem modo: sed hoc quidem ut finis, illud autem ut principium motus. Amplius autem eadem causa contrariorū est. quod n. praesens causa huius est, hoc et absens facimus aliquam causam contrariam. ut absentiam gubernatoris navis subuersionis, cuius erat praesentia causa salutis.

F Isti igitur sunt modi, secundum quos fere dicuntur causas. Et accidit, si causas sint multis modis, ut plures causas sint vnius rei, et non per accidens. V.g. quoniam causa idoli hominis est ars statuandi, et causa eius est cuprum, et hoc non est alio modo, sed secundum quod est statua: sed non eodem modo sunt causas: sed hoc secundum materiam, hoc autem secundum quod est principium motus.

H iij Et

Physicorum

G Et sunt aliqua, quae sunt causae sui adinuicem. v. g. quoniam labor est causa bonae consistentiae corporis, & bona consistentia est causa laboris: sed non eodem modo: bona. n. existentia corporis est causa secundum finem, labor autem secundum quod est principium motus. Et etiam idem est causa duorum contrariorum. absentia enim eius, cuius praesentia est causa alicuius rei, est causa sui contrarii. v. g. quoniam absentia gubernatoris est causa submerisionis navis, eius praesentia erat causa salutis.

30 Cum numeravit modos quatuor causarum, incepit dicere dispositiones earum, & quomodo se habent ad causata, & ad seinuicem, & dixit: quod accidit quod plures istarum causarum quae una sunt causae unius rei. v. g. quoniam causa statucae est cuprum, & agens: sed duobus modis diuersis: cuprum. n. secundum materiam, artifex vero, vel ars secundum agens. & sicut figura statucae est causa secundum formam, & illud, propter quod fuit facta est causa secundum finem. Et contingit etiam quod eadem causa est causa duorum contrariorum, sed duabus dispositionibus diuersis. v. g. quoniam gubernator est causa saluationis navis, & submerisionis: saluationis quidem ipso praesente: submerisionis autem ipso absente. Causae etiam habent se adinuicem, ita quod utraque duarum causarum in specie diuersarum est causa reliquae, sed duobus modis diuersis. v. g. quoniam labor est causa sanitatis secundum agens, sanitas autem est causa laboris secundum finem. & sicut mat-

ria est causa formae, secundum quod forma non potest inueniri nisi per illam, forma autem est causa materiae, secundum quod materia non potest esse in actu & demonstrata, nisi per illam, & praecipue prima materia. * D. d. isti igitur sunt modi, &c. & dixit ferè. quia possibile est inuenire aliqua, quae collocantur in numero istorum quatuor modorum, ut illa, quae assimilantur istis, & inveniuntur in eis & ideo dixit ferè. quia non erat dubitationem, quousque declararet hoc per inductionem, cum fuerit declaratum secundum quot modos dicitur unum quodque eorum. & dixit Alex. quod dixit hoc ad excipiendum causas, quae sunt per accidens.

Omnes autem nunc dictae causae in quatuor cadunt modos manifestissimos. Elementa. n. syllabarum, & materia factibiliu, & ignis, & homini corporum. & partes totius, & suppositiones conclusionis, ut id, ex quo, causae sunt. Harum autem aliae quidam sunt ut subiectum, ut partes, aliae autem, ut quod quid erat esse, & totum, & compositio, & spes. Semen autem, & medicus, & consultor, & omnino ipsum faciens omnia sunt unde principium mutationis, aut statum, aut motum. Aliae autem ut finis, & bonum aliorum. id. n. cuius gratia, optimum, & finis aliorum vult esse. differat autem nihil idem dicere bonum, vel apparens bonum.

Et istae causae, quas diximus, omnes collocantur in quatuor modis, qui sunt valde manifesti. Literae enim dictionum, & materia artificio-

K Quo materia sit causa formae, & forma materiae. vide commentum in philosophia. 70. & 3. 6. & 2. d. anima. 4. * Explicatio primorum verborum in textu.

Vide commentum in Zim.

M

Idem super. 25. & 2. 1. text. 8. & 1. me. 1. j.

I Eadem est contrarietas secundum dispositiones diuersas. idem 5. me. c. 2. & 1. q. 92.

Asciorum, & ignis, & similia corporum, & partes totius, & propositiones conclusionis sunt cause secundum illud, ex quo est generatio. Sed quedam sunt quasi subiecta, ut partes, & quedam quasi quidditas, scilicet vniuersum, creatio, & compositio, & forma. Sperma autem, & semen, & medicus, & sol, & vniuersaliter agens, omnia sunt illud, ex quo est principium transformationis, & quietis. Et quedam sunt quasi finis intenti per alias res, et bonum: illud enim propter quid debet esse nobilius ceterorum, & cause eorum, & non est differentia in hoc, quod dicamus ipsum esse bonum, aut dicamus ipsum existimari bonum.

31 Cum numeravit genera causarum secundum exemplum, incipit notificare quomodo vnaqueque causarum collocatur sub istis quatuor generibus, & dixit: Et istae causae, &c. i. & omnis causa, aut est secundum materiam, aut secundum formam, aut secundum agens, aut secundum finem. D. d. Littere enim &c. i. omnia enim ista sunt causae secundum illud, ex quo fit generatum. Syllabae enim generantur ex litteris, & sunt corpora partium consimilium composita generantur ex igne, & ex alijs elementis. & hoc intendebat, cum dixit & ignis, & similia corpora. i. & ignis, & alia elementa sunt materia corporum consimilium, quae generantur ex eis. D. d. & partes totius, i. & partes sunt totius quasi materia. D. d. & propones conclusionis, i. & quoniam conclusio generatur ex proponibus, assimilantur igitur

tur materiis. Et omnia ista conueniunt in hoc quod sunt materia, & differunt in hoc, quoniam quaedam sunt materia secundum compositionem, ut litterae syllabarum, & lapides domus, & quaedam sunt secundum alterationem, ut panis sanguinis, & quaedam secundum alterationem, & compositionem, ut acetum, & mel oximellis, & quatuor elementa omnium compositorum. & haec duo sunt fundamenta materiae, i. compositio, & alteratio, & tertium compositum ex eis partes autem, & totum posuit alii modum a compositione, ut reputo, secundum quod intendebat partes, quae sunt in potentia, non quae sunt in actu, aut secundum quod intendebat vniuersum congregatum tantum. compositio enim est congregatio propria partium: sit enim ex qualitate, & ordine, & positione, propones autem assimilantur materiae, quia sunt in potentia conclusio, & conclusio est eis quasi forma. D. d. sed quaedam sunt quasi quidditas, i. sed istarum causarum quaedam sunt quasi demonstrantes quidditatem rei, & istae inueniuntur secundum numerum differentiarum, quibus differt illud, quod accipitur in quidditate, & sunt tria, ut forma vniuersi partium, & forma compositionis partium, & forma oximellis, mellis & aceti: & ideo dixit vniuersum, & compositio & forma. Et intendit per formam, quod est secundum alterationem, & aut sine compositione, aut cum compositione. & intendit per vniuersum congregationem partium tantum. & intendit per compositionem congregationem illarum trium dispositionum in partibus, scilicet figurae, ordinis, & positionis. Et, cum numeravit causas, quae collocantur sub ea materiali, & formali, dixit: Sperma autem, & semen, &c. i. sperma autem aiale, & semen vegetabilium, & medicus

E
Propositiones assimulantur materiae, quia sunt in potentia conclusio, & conclusio est eis quasi forma. D. d. sed quaedam sunt quasi quidditas, i. sed istarum causarum quaedam sunt quasi demonstrantes quidditatem rei, & istae inueniuntur secundum numerum differentiarum, quibus differt illud, quod accipitur in quidditate, & sunt tria, ut forma vniuersi partium, & forma compositionis partium, & forma oximellis, mellis & aceti: & ideo dixit vniuersum, & compositio & forma.

F

Physicorum

G sanitatis, & vlt agens acti, omnia col-
locant sub causa, quæ est principii
transmutationis, & suæ cessationis.
D. induxit genus, quod est fm finē,
& dixit: Et quædā fm finē, i. & sunt
quædam causæ, quæ sunt quasi finis
intētus per operationes, & quasi bo-
num intentum. D. iduxit ratiocina-
tiones super hoc, & dixit: illud. n. p-
pter quid, &c. i. qm̄ illud ppter qd,
quia est nobilius illis, quæ quærunt
propter illud, est bonum intentum
per illas res. & ideo est causa oīum il-
larum. agens enim & materia non
sunt nisi propter finem: & similiter

H formæ nō sunt nisi propter vltimū
finem. D. d. & non est differentia,
& c. i. non est differentia inter hoc,
q̄ describemus istam causam, quod
est bonum intētum per illa, q̄ sunt
ante illam in rei veritate, aut illud,
quod existimatur esse bonum, licet
non sit bonum in rei veritate. & di-
xit hoc, vt descriptio sit communis
rebus volūtarijs, & naturalibus. qm̄

Vltimū in-
tentū i re-
bus volun-
tarijs mul-
titiens vt
bonum, &
nō ē in rei

veritate, i-
tētū vero
in reb⁹ nā
libus ē bo-
nū verum
vide pro
hoc. 18. 12.
met.

Causæ igitur tales, & tot sunt
specie. Modi autē causarū nume-
ro quidem sunt multi, in capita
vero contracti & hi pauciores.
dñr. n. causę multipliciter. & ip-
sarum, quæ similium specierum
sunt, prior ac posterior alia, alia,
vt sanitate medicus, & artifex,
& ipso diapason duplum, & nu-
merus, & semper quæ continēt
ad singulares.

*istæ igitur sunt causę, & tot
sunt species earum. Modi autē cau-*

*sarum sunt multi, sed cum adunā-
tur fiunt pauciores. causę. n. et di-
tuntur multipliciter. dicitur. n. in
causis, quæ sūt eiusdē speciei, quod
vna causa est prior, aut posterior
alia. v. g. quoniam cā sanitatis est
medicus, & causa eius est ars, &
causa eius, quod est diapason, est
duplum, & causa eius est nume-
rus, & similiter semper in respe-
ctu comparatio continentis ad par-
ticularia.*

Intendit p̄ modos cās, q̄ diuidun-
tur p̄ accidētia. Et, cum notificauit
q̄ modi causarū concludunt fm ge-
nera eorū, iccepit numerare eos, &
dixit: dñr. n. in causis, & c. i. causę. n. q̄
sunt eiusdē speciei quatuor specie-
rum, dñr causę fm prius, & posteri⁹.
v. g. in causis agentibus, medicus, &
ars: medicus. n. est posterior: ars autē
est prior. Et sūt in causis formalib⁹.
v. g. qm̄ forma diapason est duplū,
& forma dupli est numerus, & for-
ma numeri est quantitas. & sūt in-
uenit̄ semp̄ proportio inter vltē, &
particulare. & hoc intendebat, cum
dixit: & sūt semp̄, & c. i. & sūt semp̄
inuenitur comparatio cōis ad pro-
priū, s. qm̄ cōe est pri⁹ fm formam,
aut fm genus proprio. & hoc accidit
priori, & posteriori i vnaquaq; spe-
cierum causarum, s. q̄ prius est qua-
si cōe ad posterius. Et prius, & poste-
rius in materijs manifesta sunt. & si-
militer in finibus. extenuatio. n. est
finis exercitij, & finis extenuationis
est, sanitas.

Amplius autem, vt accidens,
& horum genera: vt statuae ali-
ter Polycletus, & aliter statua-
tius

Vide con-
Zim.

Arius: quoniam accidit statuario Polycletus esse. & continentes et accidens: ut si homo causa sit statue, aut omnino animal. sunt autem accidentium alia aliis remotior, & propinquior: ut si albus, & musicus causa dicantur statue.

Et etiam secundum accidens, & genera istorum. v. g. quoniam causa statue est Polycletus quodammodo, & alio modo facies statue: accidit. n. artifici statuarum quod fuit Polycletus. & continetur a sunt per illud, quod est accidens. v. gr. quoniam homo est causa statue, et vniuersaliter animal. & accidentia quedam sunt remotiora, quedam propinquiora. v. g. quoniam albus, & musicus sunt causa statue.

33 Cum declarauit quod in omnibus speciebus causarum inueniuntur duo modi, scilicet prius & posterius, incepit et declarare alios duos modos causarum, scilicet per se, & per accidens, & dixit: Et etiam secundum accidens, id est & ista causa diuiduntur secundum accidens, & genera istarum collocantur hoc modo. v. g. cum dicitur quod Polycletus fecit statuem, & quod artifex statuarum fecit statuem. hoc. n. est per se, illud autem per accidens. accidit enim artifici statuarum quod fuit Polycletus, quoniam non fecit statuem secundum quod est Polycletus, sed secundum hoc quod habet de arte statuarum. D. d. & continentia, &c. i. & illa, que continent causas, & sunt genera causarum, sunt cause per accidens. v. g. quoniam homo est causa statue per accidens, & vltimum animal: homo autem est causa statue per accidens, quia accidit artifici, qui est

causa per se, quod fuit homo, aut animal. **D** Et cum narrauit quod in illo, quod est per accidens, inuenit propinquum, & remotum, dedit exemplum, & dixit. v. g. dicere quod albus, & musicus sunt causa statue. albus enim est remotior, quam musicus: licet uterque; sic causa per accidens: quia album est color hominis: ergo est remotius quam musicum.

Præter omnes autem, & proprie dictas, & secundum accidens, alie quidem ut potentes dñr, alie vero ut operantes: veluti edificandę domus edificator, aut edificans edificator. **E**

Et omnes causa, que dicuntur conuenienter, & que dicuntur per accidens, quedam dicuntur cause, quia possunt, & quedam dicuntur causa, quia agunt. Verbi gratia, quoniam causa domus est edificator, dum edificat.

Et omnes cause, que dñr per se, & que dicuntur per accidens, & propinque, aut remote dicuntur esse, aut actu, aut potentia. v. g. quoniam edificator est causa domus: sed, cum edificat, est causa in actu, & cum non edificat, est causa in potentia. & hoc intēdebat cum dixit. v. g. quoniam causa domus est edificator, &c. i. quoniam causa domus est edificator: sed dum edificat est edificator in actu, & dum non edificat est edificator in potentia. sed tacuit hoc, quia intelligitur per oppositum. **34**

Perinde autem dicet & in his, quorum cause sunt ipse cause, atque in his, que dicta sunt. ut huius statue, aut statue, aut etiam omnino ima-

Physicorum I

E imaginis, & gris huius, aut gris, aut omnino materie, & in accidentibus similiter.

*Et, secundum quod narraui-
mus, dicitur et in rebus, quarum
causa sunt causa. v.g. causa statue
istius hominis, aut causa statue
hominis, aut causa statue vniuer-
saliter, & etiam causa istius cu-
pri, aut causa cupri, aut causa ma-
teria vniuersaliter, & similiter
est de accidentibus.*

35 Et sicut hoc dicitur in causis, si-
H militer dicitur in causatis, scilicet quod quedam
propinqua sunt, & quedam remota, &
quedam per se, & quedam per accides. &
hoc intendebat, cum dixit: Et, scilicet quod
narrauimus, dicitur etiam, &c. i. &, sicut
ista inveniuntur in causis, inveniuntur
in eis, quorum sunt illę cause, scilicet in cau-
satis. D. induxit exemplum in propin-
quo, & remoto in causatis, & dixit:
v.g. causa statue, &c. i. quoniam faciens
statuam istius hominis, & faciens statuam
dicitur faciens statuam hominis, & dicitur fa-
ciens statuam vultus. Statua igitur ho-
minis huius est causatum propin-
I quum, statua vero simpliciter est
causatum remotum. Et similiter,
cum dicitur quod hoc est causa cupri,
aut causa materie. cuprum .n. est
causatum propinquum, materia au-
tem est causatum remotum. D. d. &
similiter de accidentibus, id est quoniam
in causatis accidentibus inuenitur
propinquum, & remotum: sed sicut
inuenitur in eis per se. & hoc capi-
tulum inuenitur in libro Alex. ma-
nifestius quam hic sit. & eodem modo
dicitur in rebus, quarum cause sunt cau-
se, etiam sicut ista narrata. v.g. hu-

ius statue dicitur in rebus pluribus **K**
quod dicitur statue. vultus & huius cupri
magis quam cupri, & vultus materie, & in
accidentibus etiam eodem modo.

Amplius autem connexę & hę,
& illę dicuntur: vt non Polycle-
tus, neque statuarium, sed Polycle-
tus statuarium. Attamen omnes hę sunt
multitudine quidam Sex: dictę
autem dupliciter. aut .n. vt singula-
re, aut vt genus, aut vt quod secundum ac-
cidens, aut vt accidentis genus,
aut vt connexę hę, aut vt sim-
plices dictę: omnes autem, aut actu
existentes, aut secundum potentiam. **L**

*Et dicuntur etiam compositę isti
cum illis, v.g. non dicere Polycle-
tum, neque dicere artificem statua-
rum, sed Polycletum artificem sta-
tuarum. Sed omnium istorum nu-
merus est Sex: modi vero, secun-
dum quos dicuntur, sunt Duo. sunt
.n. aut quasi pars, aut quasi genus,
aut quasi accidens, aut quasi ge-
nus accidentis, aut dicitur compo-
site, aut sigillatim, et omnia dicen-
tur, aut actu, aut potentia.* **M**

Inducit hic tertium modum cau-
sarum, & est quoniam quidam istorum
modorum dicuntur sigillatim, & qui-
dam compositę. & hoc intendebat,
cum dixit. Et dicuntur etiam, &c. D. indu-
xit exemplum compositi ex eo, quod est
per se, & ex eo, quod est per accidens, &
dixit: v.g. non dicitur, &c. i. v.g. com-
positum ex eo, quod est per se, & ex eo,
quod est per accidens: non ita quod dica-
tur quod homo est factor statuarum, sed quod
Polycletus artifex statuarum fecit
statuam. Et, cum numerauit secun-
dum

36

Ad exemplum modos causarum, fecit summam de numero eorum, & dixit: Sed oīum istorū, &c. i. sed ista, quæ numerauimus fm dīas, qbus diuiduntur, sunt sex, i. fm propinquitatem, & remotionem: & p se, & per accidens: & compositiōne, & diuisione. fm dīas, in quibus conueniunt, & sunt duæ, s. potētia, & actū: qm vnusquisq; eorū sex est potentia, & actū. erunt igitur omnes modi causarū duodecim. D. d. aut sunt quasi pars, aut quasi gen⁹. & intendit per partem quasi cām propinquam, & per genus quasi remotam: propinquum. n. est quasi pars, id est propria, remotum autem est quasi genus: & maxime causæ, quæ sunt fm formam, & fm materiam. D. d. aut quasi accidens, aut quasi genus accidentis. i. aut quasi causa, quæ est per accidens propinquum, aut quasi causa, quæ est per accidens remotum: & hoc vocauit genus accidentis.

Differunt autē tm, q actu qdem existentes, & singulares, et ea, quorū sunt causæ, simul, sūt, & non sunt. vt hic medens cū hoc, quia sanatur, & hic ædificator cum hoc, quod ædificat. quæ autē sunt fm potētiā nō, semper: corrumpitur. n. non simul domus, & ædificator.

Et differētia inter hæc duo est, quoniam causæ, quæ agunt particularia, sunt, & non sunt cum eis illa, quorum sunt causæ. v. g. quoniam iste medicus, cum hoc curato, et iste ædificator cum hoc ædificato. in potentia vero nō semper

sunt ita: corruptio. n. domus nō est cum corruptione ædificatoris.

Vult dare dīam iter causas, quæ sunt in potētia, & q sunt in actu, & dixit: Et dīa inter hæc duo, &c. & dīa inter causas, quæ sunt actū, & q sunt potētia, est, qm quæ sunt actū, inueniunt cū illis, quorū sunt causæ, & deficiunt cū illis. v. g. qm iste medicus non est curator in actu, nisi cū hoc curato in actu. causæ autē in potentia sunt, licet causata non sint: nō. n. corrumpitur domus in simul cū ædificatore. Et hoc capitulum inuenitur in lib. Alex. manifestius sic. & differunt in hoc, qm causæ, quæ agunt particularia, sunt, aut non sunt in simul cum illis, quorū sunt causæ. v. g. qm iste curator cum hoc curato, & ille ædificator cum hoc ædificato. in potentia autem non semper: non. n. corrumpitur domus, & ædificator simul.

Oportet autem semper causam vniuscuiusq; summā quærere, vt & i alijs. vt hō ædificat, qm ædificator est: ædificator autem est fm ædificandi artē. hæc igitur prior causā est: & sic in omnibus. Amplius aliæ quidē genera sunt generum, aliæ autē singularia singulariū: vt statuarus quidem statuas, hic autem huiusce. Et potentia quidē possibile, actu autem existentes ad actu existentia.

Et oportet quærere in vnaquaque rerū causā eius, quæ est extremum vltimum, sicut quæritur in alijs rebus. v. g. quoniam hō ædificat, quia est ædificator: et est ædificator,

Cū in actu simul ē cū effectu. idē. s. Me. q. c. j.

E

I

F

Edicator, quia habet artem edificandi: hac igitur causa est prior: & similiter de eis omnibus. Et et genera sunt cause generum, et particularia cause particularium. v.g. quoniam artifex est causa statuae, & iste artifex est causa huius artificiatum. Et potentiae sunt cause potentiatarum, & quae agunt sunt in respectu actorum.

38 Cum notificavit numerum modorum causarum, incepit narrare quod istorum modorum sunt querendi principaliter, & dixit: Et oportet querere, &c. i. oportet intendere, principaliter de causis cum ultimam in questione, non ultimam in esse: & illa est causa propinqua: ultima. n. in esse est causa remota. v.g. quoniam aliquis interrogat, quare edificat aliquis homo? & dicitur, quia est edificator: & cum dicitur, & quare est edificator? dicitur quia habet artem edificandi: & hic cessat questio. D. d. & similiter de alijs, i. de speciebus causarum, scilicet quoniam oportet querere semper causam priorem. Cum dedit istud preceptum, notificavit etiam aliam dispositionem de causis: & est, quoniam aliae sunt viles, aliae particulares: quemadmodum causarum alia vilia, alia particularia: & quod opinandum est quod particulare est causa particularis, & viles causa viles. Et dixit hoc, preservando se a Platonica opinione scilicet quod vilia sunt causa particularium v.g. quoniam artifex simplex est causa statuae simplicis, & iste artifex demonstratus est causa istius statuę demonstratus. D. induxit aliam dispositionem de causis, & dixit: Et potentiae sunt cause potentiatarum, i. & cause,

Idē. 5. Me.
12. cōj.

quae sunt in potentia, sunt cause eorum, quae sunt in potentia, & quae sunt in actu sunt cause eorum, quae sunt in actu. & hoc intendebat, cum dixit & quae agunt in respectu actorum, i. & cause, quae sunt in actu, dicuntur in respectu actorum, quae sunt in actu.

De Casu, & Fortuna. Cap. 2.

Quot igitur cause, & quomodo cause sunt, sint nobis determinata sufficienter. Dicitur autem & Fortuna, & Casus de numero causarum esse: & multa & esse, & fieri propter fortunam, & casum. Quo igitur modo in his causis est fortuna, & casus, & utrum idem sint fortuna, & casus, aut diversum, & omnino quid sit fortuna, & casus, considerandum est. *Iam igitur determinavimus causas quot sunt, et secundum quos modos sunt sufficienter. Et in numero causarum est Casus, & ex se. dicitur enim in pluribus fieri, & esse casus, & ex se. Oportet igitur considerare secundum quos modos collocantur casus, & ex se in istis causis, & utrum casus, et ex se sint idem, aut diversa, et universaliter quid sit ex se, et quid casus.*

Intendit per quot sunt numerum specierum. D. d. Et in numero causarum, &c. i. & quia apparet de Casu, & de illo, quod dicitur fieri Ex se, quod collocantur in numero causarum, oportet nos perscrutari de eis considerando secundum quos modos possunt collocari in causis, & utrum sint idem secundum definitionem, aut

Aut diuersa. & hoc sclemus, si sciuerimus substantiā vtriusq; perscrutatio enim de substantia vtriusq; perscrutatio ē cōtinēt in se de eis, vtrū sint diuersa, aut idē. & ideo dixit & vtrū quid sit ex se, & quid sit casus.

Et, quia ista pscrutatio non potest fieri nisi cōcedendo casum, & ex se esse, q̄ plures Antiqui negabāt, incēpit prius dicere opiniones eorū, & cōtradice eis: quēadmodū mul ti ē Antiqui attribuebāt oīa casui. & ei, qd̄ est ex se. Et hoc capitulum sic debet legi. q̄a & in numero causarū est casus vsq; ad finem capituli.

B Quidā enim & si sint, an nō, dubitāt. nihil enim fieri ā fortuna dicunt, sed omniū esse aliquā causam determinatā, quācūq; dicim⁹ a casu fieri, aut ā fortuna. vt veniendi ā fortuna in forum, & reperiendi quem volebat quidem, non aut putabat. causa est velle, cum venerit, emere. sūt autem & in alijs, quā ā fortuna dicuntur, semper aliquā esse accipere causam, sed non fortunam.

C Quidam enim dubitauerunt in eis vtrū sint, aut non. & dixerunt quod nihil sit casus, sed oē, quod dicitur fieri ex se, aut casu, habet aliquā causam terminatam. v.g. quoniam iuit causa emendi aliquid ad forū, ita quod inueniat aliquem hominē, quem diligebat inuenire, sed non cogitabat ipsum inuenire illic, est ipsum velle ire ad forum dicūt. & similiter omnia, quā dicuntur fieri casu, habent causam existentem, quā non est casus.

Et perscrutatio de casu, & de eo, quod est ex se, est necessaria. quidā enim negabāt ea esse, & dicebant, q̄ non sunt nisi nomina tñ. habent enī vnūquodq; eorū, quā dicunt fieri casu, aut ex se, cām notā, cui possit attribui. v.g. qui vadit ad forū, & inuenit illic hominē, quē diligebat inuenire, sed non iuit, vt inueniret ipsum, causa inueniendi eū nō est nisi exit⁹ ā foro, aut volūtas eundi aliās. & sūt est de oībus alijs, quā dicunt fieri casu, s. quia habent cām terminatam. Et sermo ei⁹ sic debet legi, v.g. qm̄ causa eundi aliquem ad forum, ita q̄ inueniat aliquē hominē, quem diligebat, sed non cogitabat ipsum inuenire illic, quia nō cogitabat inuenire ipsum illic est ppter ipsum velle ire ad forū. Et iste syllogismus cōponitur sic. Si casus est, causa est: sed non est causa, quia nō est terminatus, & causę sunt terminatę: ergo casus non est.

Quoniam, si aliquid esset fortuna, inconueniens vtiq; per q̄ vere videbit, & dubitabit vtiq; aliquis propter quid nullus Antiquorum sapientum causas de generatione, & corruptione dicens, de fortuna quicquā determinauit, sed (vt videt) nihil opinabantur illi esse ā fortuna.

Et dicunt & ēt, si casus haberet rationē, esset inopinabile, & locus ambiguus, quō Philosophi Antiqui, loquentes de causis generationis, & corruptionis, nihil dixerunt de casu. Videtur igitur quod illi non tacerunt, nisi quia non opinabantur aliquid fieri casu.

Inducit

Physicorum

41 Inducit testimoniū sup hoc q̄ ca-
sus nihil est. qm̄, si esset, aliquis Anti-
quorū locutus fuisset de nā illius:
sed nullus eorum fuit locutus de eo:
ergo non est. Et cum, induxit has
duas rationes destruentes casum eē,
& ex se, incepit contradicere, & pri-
mo primæ rationi.

Sed & hoc mirabile. multa. n.
& fiunt, & sunt à fortuna, & ca-
su, q̄ non ignorātes q̄ licet refer-
re ad aliquā causam vñ quodq̄
eorū, quæ fiūt, vt Antiquus ser-
mo dixit, destruens fortunam,
horū tñ alia quidē esse dicūt oēs
H à fortuna, alia vero n̄ à fortuna.

Sed hoc est mirabile, s. quod plu-
ra fiunt casu, & ex se. & licet nō
ignoremus quō reducitur vñm-
quodq̄ istorum ad aliquā causam
generationis, vt Antiqui dixerūt
negantes casum, tamen omnes di-
cimus quod rerum quedam fiunt
casu, & quedam non fiunt casu.

42 Dicit mirabile ē q̄ oēs homines
conueniunt q̄ hic sunt aliqua, quæ
fiunt casu, cū hoc, q̄ nullus ignorat
I ea reduci ad causas generatiōis. nos
enim, & illi cōuenimus in hac diui-
sione entium, scilicet qm̄ quedam
fiunt casu, quedam non fiunt casu.

Quocirca & quodammodo
erat faciēda ipsis mētio. At vero
neq̄ illorū quidem aliquid opi-
nabantur esse fortunā, vt amici-
tiam, aut litē, aut ignē, aut intel-
lectū, aut aliquid aliud talium.
Inconueniens est igit̄, siue non
putauerūt esse, siue putantes re-
liquerunt, præsertim aliquñ vten-
tes, vt Empedocles non semper

Empedo-
cles.

aerē segregari superius dicit, sed
vt accidit. dicit enim in mūdi fa-
brica. Sæpe alias aliter, sed tunc
sic forte cucurrit. & partes aīa-
liū à fortuna fieri plurimas ait.

Oportet igitur oīno quod illi di-
xissent aliquid de eo. Et non vide-
runt etiā quod casus sit aliquid il-
larum rerum, s. amicitie, aut litis,
aut intelligētie, aut ignis, aut alio-
rum similium. Et malū est, si non opi-
nabatur ipsum eē aliquid existēs,
& malum est etiā, si opinabantur
ipsum esse, & nihil dixerūt de eo, L
licet fortasse vtatur illis in verbis
suis, vt fecit Empedocles, cū dixit
quod aer non semper excutitur ad
superius, sed quomocūq̄ sit. dicit
enim cū loquitur de factura mun-
di, hæc verba sic. Accidit casu, vt
creuit in illo tempore, & forte est
alio modo. & dicit in membris ani-
malium plura accidunt casu.

Cum declarauit q̄ illud, qd̄ Anti-
qui induxerunt in negando casum
ipsum eē vñū super hoc, q̄ sit casus,
incepit dicere Et q̄ ratio, quam in-
dixerunt de hoc q̄ Antiqui nihil lo-
cuti fuerunt de casu, non est rōcina-
tio, neq̄ demonstratiua, neq̄ proba-
bilis, sed solūmodo accusatio Anti-
quorū, quia debebant loqui de illo,
& dicere aut q̄ nihil aliud est à cau-
sis notis, aut q̄ est aliqd̄ aliud ab eis.
Et hoc intendebat, cū dixit: Opor-
tet igit̄ omnino, &c. i & hoc, q̄ An-
qui dimiserunt loqui de illo, nō est
rōcinatio super hoc, q̄ nō sit, sed est
accusatio eorū, qui debebant dicere
aliquid

22 Xap. 10
22 1011a

22
22
22

43

M

Aliquid de eo. D. d. & non viderunt
 et, &c. i. cum hoc, quod apparet, q
 apud eos non est vna illarum causa
 rum, quas dicunt, vt amicitie & li-
 tis apud Empedoclem, & intelligen-
 tiz apud Anaxagorā, aut ignis, aut
 aliorum corporū apud eos, qui non
 concedunt nisi causas materiales tā-
 tpm. & hoc intendebat cum dixit, f.
 amicitie, &c. D. d. & malum est, &c.
 i. & malum est eos nō opinatos fuisse
 ipsum esse aliquid existēs, sed est
 vna illarum causarū, & non notifi-
 care hoc: sicut et est malum opinari
 ipsum esse aliquid aliud ab eis, & ni-
 hil dicere de eo omnino. D. d. q. ap-
 paret ex Empedocle, & alijs q. apud
 eos est aliquod additū illis causis. &
 rōinat sup hoc ex eo, q. Empedo-
 cles attribuit aliqua casui. dixit. n. q.
 congregatio mundi, & eius segrega-
 tio fuit ex amicitia, & lite: sed hoc,
 q. congregatio fit in aliquo tpe pro-
 prie, & segregatio in alio dicit eē ca-
 su, & sifit attribuit motū aeris supius
 in quibusdā tpe, & non in quibusdā
 casui. & d. et q. cā cōgregationis, ex
 qua fit caput pprie, & cōgregationis,
 ex qua fit manus, est casus. & coact⁹
 est ad hoc, qm, cum posuit causam
 congregationis amicitiam simplr,
 non potuit dare causam, pp quam
 accidit aliqua congregatio, & non
 alia: & ideo attribuit hoc casui. ap-
 paret igit ex Emped. ipsum ponere
 casum esse aliud a suis principijs: et
 go oportet ipm dicere qd sit casus.

Congrega-
 tio mudi
 fit sedm
 Emp. ex a-
 micitia, &
 segregatio
 ex lite. idē
 8. ph. cō. 8.

Sunt aut quidam, qui & cœ-
 li huius, & mundanorum oīum
 causam esse ponūt Casum. à ca-
 su. n. fieri dicunt reuolutionem,
 & motū, qui discreuit, & consti-
 tuit i hūc ordinem vniuersum.

Et quidam alij posuerunt cau-
 sam istius cœli, & omnium mun-
 danorum ex se, dixerunt. n. quod
 ex se fuit ex circulo motus, qui di-
 stinxit, & constituit totum secun-
 dum hunc ordinem.

Vult destruere sermonem dicen-
 tū q. Casus est cā. vltima oīum, &
 incepit inducere inopinabile con-
 tingens istis, & est hoc, q. ponūt cau-
 sas cœli, & oīum entīū casum, & ex
 se, & dixit: Et quidam alij, &c. D. in-
 duxit illud, ex quo conringit hoc, &
 dixit: dicunt. n. &c. i. qm, cum posue-
 runt q. ex se, & casu fuit reuolutio
 corporis cœlestis, & motus, qui largi-
 tur alijs entibus ordinem contingit
 eis, vt oēs causæ inueniant in eis ex
 casu. qd. n. inuenit ex illo, quod iue-
 nitur ex casu, inuenitur ex casu.

Et valde hoc ipsum admira-
 tione dignum est, q. dicant ip-
 sa quidem aīalia, ac plātas à for-
 tuna nec esse, nec fieri, sed aut na-
 turam, aut intellm, aut quippiā
 tale aliud esse causam. non enim
 quoduis ex semine vnoquoque
 fit, sed ex tali quidē olea, ex tali
 aut homo: cœlū aut, & diuinio-
 ra sensibilibus à casu fieri: talem
 autem causam nullam esse. qua-
 lem animalium, & plantarum.

Et hoc ipsum est mirabile, f. di-
 cere in animalibus, & vegetabili-
 bus ea non fieri, nec moueri casu,
 sed habent causam, aut naturam,
 aut intelligentiam, aut aliud simi-
 liter. non enim generatur quodli-
 bet ex quolibet semine, aut ex sper-
 mate, sed ex hoc semine genera-
 tur

Cōfite pri-
 mo de par-
 tibus aīa-
 lium. ca. 1.

Non qd-
 uis ex se
 vnoquoq;
 fit. 8.
 ph. c. 46. e.
 1. met. ac

F

Phyficorum

Etur olma, & ex hoc spermate generatur homo. & dicunt de celo, & de corporibus, q̄ sunt de genere aliorum corporum diuinorū, ea fieri ex se, & non habere causam omnino vt animalia: & vegetabilia.

45
Vide conside. 2. c. 50. Aia lia, & vegetabilia sūt viliora corporib⁹ cœlestib⁹.

H
hoc vide 2. c. 61. & 12. c. 50.

Cum induxit primum inopinabile cōtingens eis, induxit aliud, & dixit: Et hoc, quod dicunt, valde est mirabile, s. opinari q̄ a alia, & vegetabilia, & alia, q̄ sunt viliora corporibus cœlestibus, non gñantur, nec corrumpunt casu, sed ex causis terrenis, aut natura, aut intelligentia, aut alijs causis, cum appareat q̄ non quodlibet generetur ex quolibet, & opinari cum hoc de corporibus cœlestibus, q̄ sunt principia istorum, & quæ eis largiunt ordinē, ea fieri ex se, & non hñe causam oīno, quam animalia, & vegetabilia habent.

Atqui, si sic se habeat hoc ipsum, dignum est cōsyderatione & bene sese hēt dici aliquid de hoc ipso. Nā præterq̄ q̄ & alioqui absurdum est qd̄ dī, adhuc absurdus est dicere hæc, cū videant in cœlo nihil ā casu factū, in n̄s aut. q̄ non ā fortuna, multa contingere a fortuna. attamē par erat contrarium fieri.

Et si hoc est ita, exigit per se cōsyderationem, & rectum est loqui de illo aliquantulum. Iste. n. sermo, licet sit irrationabilis omnimodo, tamen maximum inopinabile contingit etiam eis ex hoc loco, scilicet ex hoc, quod non inveniunt in cœlo aliquid, quod sit ex

se, & inveniunt in eis, quorum generatio non est casu, plura, quæ accidunt casu. & necesse esset contrarium.

Quia iste sermo destruit primum principium eē, ideo induxit sermonem in forma significante q̄ necesse est p̄scrutari de hoc, & dixit * Et, si hoc est ita, &c. & notificat q̄ p̄scrutari de hoc magis est necessarium, q̄ p̄scrutari de natura casus. & dixit & rectum est loqui aliquantulum. quia ista cōsyderatio non est propria huic scientiæ, sicut dixit finis q̄ ens est vnum. Et, quia iste sermo est inopinabilis, dixit. Iste enim sermo, licet sit, &c. i. & rectum est loqui cum istis. quoniam, & si sermo eorum est irrationabilis, tamē maxima inopinabilia accidunt eis, scilicet quoniam attribuunt omnia, q̄ apparent in cœlo, casui, & cum hoc q̄ nūq̄ senserunt, neq̄ sentient aliquid in eis fieri casu: & attribuunt quæ apparent in omnibus, quæ sunt sub cœlo, ordini, & non casui, cum hoc q̄ plura eorum sunt, quæ fiunt casu. & oportet ponentem casum esse principium ponere contrarium.

Sunt autem quidam, quibus Fortuna videtur quidē eē causa, immanifesta autem humano intellectui, tanq̄ diuinū quiddā existens, & foelicius. Quare cōsyderandum est & quid sit vtrūque, & si idem, an aliud & casus & fortuna, & quomodo i deternatas causas incidunt.

Et alij existimauerūt quod Casus est aliqua causa, sed est subtilior quā vt apprehendatur a mē

* Cōsyderatio alio-
rentiū oīa
fieri a ca-
su, non est
ppria sciē-
tialia

M

Ate hominis, quia est res diuina nobilis. Oportet igitur perscrutari de utroque, quid sit, & utrum casus, et ex se sint idem, aut diuersa, & quo modo reducuntur ad causas, quas distinguimus.

Cum notificauit quod quidam negant ipsum esse, & quidam nimium extollunt ipsum, ita quod attribuunt cellos ei, incepit inducere tertiam sententiam, & sunt illi, qui concedunt ipsum esse, & dicunt quod nullus scit quiditatem eius, sed est res diuina. & tacuit istos, quia iste sermo est irrationalis, scilicet ut sit hic causa ignorata naturaliter. & est contradictio coram est demonstrando eis quod sit casus. & sermo eius residuus manifestus est per se.

Primum igitur, cum videamus alia quidem semper sibi fieri, alia autem frequenter, manifestum est quod neutri horum causa fortuna dicitur. id est. n. quod a fortuna, neque eius est, quod ex necessitate, & semper neque eius, quod est frequenter. sed quoniam quaedam fiunt & propter hec & omnes hec dicunt esse a fortuna, manifestum quod aliquid est Fortuna, & Casus. talia. n. a fortuna, & quod a fortuna talia esse scimus.

Dicamus igitur primo, quod nos videmus res quasdam esse semper eodem modo, & quasdam in maiori parte. manifestum est igitur quod casus non dicitur esse causa alicuius istorum duorum modorum, & quod casus non est illud, quod est necessarium, & semper, nec illud, quod est in maiori parte: sed,

quia sunt hic aliqua, quae fiunt ex Dtra istos duos modos, & homines dicunt ista fieri casu, manifestum est quod Casus est aliquid, quod est ex se. scimus. n. quod quicquid est tale fit casu, & quicquid fit casu est tale.

Primo perscrutat de natura, quae inuenitur ex casu. quoniam, cum fuerit declaratum hic esse naturam propriam ei, declarabit ipsum esse, & declarabit post quod causa est: causata. n. sunt notiora apud nos causis. Et incepit diuidere res in aliqua, quae sunt semper, & alia, quae sunt in maiori parte, & posuit quod neuter istorum duorum modorum fit casu. Et hoc, quod posuit, manifestum est per se. quoniam, cum posuerimus quod non omnia sunt necessaria, sequitur ut quaedam sint possibilis: & possibile diuiditur in illud, quod est possibile in maiori parte, & in illud, quod non est possibile in maiori parte. & sibi etiam manifestum est quod illa, quae fiunt in maiori parte, non dicuntur fieri casu. si igitur casus, & ex se fit aliquid, necesse est ut sit in rebus, quae non sunt possibilis in maiori parte. Et positio istius sermonis est positio syllogismi hypo. & componit sic. Casus autem est in rebus necessarijs, aut possibilibus in maiori parte, aut in illis, quae fiunt in minori parte: sed non inuenit in necessarijs, neque in possibilibus in maiori parte: ergo necessario inuenit in eis, quae sunt in minori parte. D. induxit testimonium hominum, & dixit, & homines dicunt, &c. & rocinatur super hoc etiam ex conuersione existente etiam inter ista. manifestum est. n. per se, quod illud, quod non est necessarium, neque possibile in maiori parte, fit casu, & quod fit casu

48
Idem. i. phy.
com. j.

E

F

Casus non est i necessarijs, neque in his, quae sunt in phib. idem. 2. d. ge ne. te. c. 39. Digressio.

I ij casu

Physicorum

Casu nō est necessarium, neq; posse in maiori parte, sed ista, q̄ non sunt necessaria, neq; possibilia in maiori parte, q̄dam sunt possibilia æqualiter, & quædam in minori parte: Quæredum igit, utrum casus inueniatur in utroq; sed, si existimauerim⁹ q̄ potentia istius sermonis est potentia syllogismi hypothetici diuisiui, necesse est fm Arist. ut casus sit in utroq;. Sed Posteriores Peripatetici, ut narravit Aui. dñt q̄ casus inuenit^r eis, quæ sunt possibilia in minori parte, non in eis, q̄ sunt equaliter. & hæc est sententia Themistij. Auicenna

H aut dicit, q̄ casus est in utroq;, & narravit q̄ illi ratiocinant^r super hoc, dicentes q̄ illa, quæ sunt & non sunt æqualiter, cum attribuunt^r potentiaæ actiuaæ, sunt ut ambulatio, & quies. cum. n. aliquis ambulat, nō dicim⁹ q̄ ambulatio eius fuerit casus, neq;, si quieuerit, q̄ quies ei⁹ fuerit casus.

Auic. contra Themistium.

Auicenna autem cōtradixit huic sic. Nō est impossibile inuenire vnū, quod dicatur esse necessariū in respectu alicuius, & casuale in respectu alterius; & si sit erit possibile in maiori parte in respectu alicuius, & in minori parte in respectu alterius. Et

Auerrois contra Auicennam.

I quasi intendit q̄ ambulatio, si attribuit^r potentiaæ motiuaæ in loco, erit casualis, quia non est in natura isti⁹ potentiaæ mouere plusq̄ quiescere: & si attribuitur ad appetitū, qui facit motum, non erit casualis. Sed, si hoc fuerit, non erit hoc contingens ut in paucioribus naturaliter, neq; ut in pluribus, neq; necessarium, qd̄ est inopinabile. Et manifestum est q̄, qñ dicimus q̄ contingit mihi q̄ comedi cum satietate, & hoc est casus, & dñ sine casu, ut me comedere p̄ appetitum. ergo contingens æquale

impossibile est ut inueniatur ex eo **K**. altera duarum actionum, nisi ex altera causa coniuncta cū eo: qm̄ neutra actio est dignior ut sit reliqua. & cum ita sit, actio non inuenit^r ex eo, quod est contingens æqualiter, nisi ex aliqua causa extrinseca coniuncta cū eo. Ista igit causa, si fuerit ut in pluribus, tunc illa actio non dicitur fieri casu, s. si p̄uenit^r illius actionis ab eo fuerit in maiori parte, erit in pluribus, & si fuerit in minori parte, erit in paucioribus. cū igit actio prouenit ab aliquo contingente per se, & primo, necessario aut est in minori parte, aut in maiori. à cōtingēte autem æqualiter nulla actio prouenit, fm q̄ est conringens æqualiter, qm̄ natura eius est natura materiae, non natura forme. Actiones igitur, q̄ non sunt necessariae, neq; contingentes ut in pluribus, necessario proueniunt in minore parte. & fm hoc casus non erit in contingenti æqualiter, neq; etiam Arist. dimisit vnū modum actionum, in quib⁹ inuenitur casus. Et debes scire q̄ dñia inter contingens ut in plurib⁹, & necessarium non est q̄ contingēs ut in pluribus habet impedimentū **M** ut in paucioribus, & necessariū non habet impedimentum, ut dicit Aui. fm. n. hoc sequit^r, ut omnia sint naturaliter necessario: immo contingens ut in pluribus est illud, in cui⁹ natura est possibilitas ut actio eius deficiat in minori pte: & iō inuenit^r illic impedimentum extrinsecum. necessarium vero, quia non hēt hoc in sua natura, ideo non inuenit^r impedimentum illi extrinsecum. si ergo non inuenit^r impedimentum extrinsecum ei, qd̄ est contingēs ut in pluribus, contingeret tunc ut possibilitas

A bilitas in illo esset ociosa: & si inuenitur ei, quod est necessarium, impedimentum, tunc esset impedimentum ociosum: & nā nihil agit ociose. Et, cum contingentia de de causa agente, & recipiente, perscrutandum est de istis perfecte. Dicamus igitur quod prima materia est parata ad recipiendum duo contraria equaliter, & ideo receptio utriusque; contrariorum est ei naturalis. & si apparet de anima concupiscibili, si ipsam esse preparatam ad actiones contrarias equaliter. Istud igitur contingens non habet causas

B agentes contraria equaliter in omni tempore, si illud, quod est naturale, & si non, tunc natura ageret ociose. unde necesse est ut illae actiones attribuantur agenti, si quod facit alterum contrariorum ita, si quod in pluribus, non casu. & si esset hic aliquid, quod agit, & non agit equaliter, tunc natura ageret ociose: potentia. n. ad esse, & non esse esset equalis in eo per se. Et, cum dicimus quod potentia ad esse in prima materia est equalis potentiae ad non esse, intendimus quod duo contraria inveniuntur in ea in temporibus equalibus oppositis, ut pluviam esse, & non esse equaliter, sed hic in hyeme, & hic in aestate. & causarum alternatio agentium hac duo contingentia equaliter est necesse in temporibus equalibus, & actionum earum in causatis est in maiori parte, & sunt corpora caelestia, & ideo sunt causarum, si sunt, & non sunt equaliter. Apparet igitur ex hoc, quod

C contingens equaliter non inuenitur in potentijs agentibus per se, sed in potentijs passivis, & in eis, quarum preparatio ad receptionem duorum contrariorum est equalis, siue sit anima, aut non anima. in potentijs autem passivis,

quae dignius recipiunt alterum contrariorum quam reliquum, non est contingentia equaliter: & tunc contingens equaliter inuenitur in passione, non in actione. non. n. inveniuntur actiones, quae sunt equaliter. passivum. n. non exit ad actum nisi a potentia activa: & haec est causa, quare Aristoteles dimisit in hoc capitulo contingens equaliter. sermo autem dicens quod omnia sunt necessaria nullus est, & in Metaphysica contradicitur. a

Eorum autem, quae sunt, alia quidem propter aliquid sunt, alia vero non. horum autem, alia quidem sunt electione, alia vero non sunt electionem ambo autem sunt in istis, quae propter aliquid. Quare manifestum est quod in istis, quae sunt praeter necessarium, & quod frequenter, sunt quaedam, circa quae contingit esse id, quod est propter aliquid. Sunt autem propter aliquid, & quaecumque ab intellectu utriusque aguntur, & quaecumque a natura.

Et postea illa, quae sunt, quaedam propter aliquid, & quaedam non quaedam enim sunt per cognitionem, vel voluntatem, & electionem, & quaedam non. sed haec duo collocantur in eis, quae sunt propter aliquid. Declaratum est igitur quod in eis, quae sunt extra necessarium, & extra illud, quod est in maiori parte, sunt aliqua, in quibus possibile est inuenire aliquid quod est propter aliud. Et illa, quae sunt propter aliquid, sunt omnia, quae facta sunt per cognitionem, & omnia quae sunt a natura.

a In Cod. An. addita est haec verba, & hoc est contra pontes predestinatio ne i oibus. sed forte est glossa.

Prima materia est parata ad recipiendum duo contraria equaliter. Idem. 9. me. 17. & 4. c. c. 15. & 2. de genera. 51.

Recapitulatio.

Physicorum

G Cum declarauit q casus, & ex se
 49 sunt in rebus, q sunt in minori par-
 te, & illa, quæ sunt in minori parte,
 quædā sunt à rebus, quæ non sunt
 propter aliquid, vt actiones, q sunt
 sine cognitione, vt casus capillorum
 à consfricatione barbæ, hoc. n. fit in
 minori parte: & quædā sunt in mi-
 nori parte, sed à rebus, q sunt pp ali-
 quem finē, sed sequitur ex eis aliud
 ab illo hinc, vt inuentio debitoris in
 foro, hoc. n. est in minori parte, sed
 fit ex itinere ad forum, quod fuit p-
 pter aliquem finem. Et, cum hoc se-
 cit, incepit in hoc sermone declara-
 re quod casus, & ex se sunt in rebus,
 q sunt in minori parte, q sunt à re-
 bus, q sunt pp aliquam causam, sed
 errauerunt in illa causa, & fuit inue-
 ta ab eis alia causa, & dixit: Et post-
 ea, & c. i. postea illa, ex qbus sunt res,
 q sunt in minori parte, quædā sunt
 propter aliud, & sunt actiones, quæ
 sunt à cognitione, & voluntate, &
 qdam sunt nō pp aliud, & sūt actio-
 nes ociosæ. D. d. sed hæc duo, & c. i.
 sed casu, & ex se fiunt ex rebus, quæ
 sunt propter aliquid, ex quibus in-
 uenitur aliud in minori parte. D. d.
 Declaratum est igit, & c. i. & cum sit
 declaratum de rebus, quæ fiunt in
 minori parte, q quædam sūt ex re-
 bus, quæ sunt pp aliud, & quædam
 fiunt à rebus, q nō sunt propter ali-
 quem finem, manifestum est q in
 illis, quæ non sunt necessaria, neque
 contingentia in maiori parte, inue-
 niuntur aliqua, quæ sunt in minori
 parte, quæ fiunt à rebus, quæ sunt p-
 pter aliquam causam, i. propter ali-
 quem finem. Et, cum declarauit q
 illa, quæ sunt in minori parte, sunt
 duobus modis, modo, scilicet qui fit ex ali-
 quo, quod est propter aliquē finē,

& modo, qui fit non per aliquem fi-
 nem, & q illa, quæ fiunt pp aliud,
 sunt res perfecte à natura, & à co-
 gnitione, incepit declarare q in pri-
 mo modo est casus.

Huiusmodi igitur, cum fm
 accidens fiunt. à fortuna dicim⁹
 esse. vt enim & quod est, aliud
 quidē per seipsum est, aliud au-
 tem scdm accidens, sic & cau-
 sam contingit esse. vt ipsius do-
 mus per se quidem causa est edi-
 ficatium, fm accidēs aut albū,
 aut musicum. itaq; p se causa de-
 finita est, quæ vero fm accēs in-
 definita. infinita. n. vni accidēt.
 sicut igit dictum est, cū in n̄s, q
 pp aliquid fiunt, hoc fiat, tūc di-
 citur à casu, & à fortuna.

Quod igitur est tale, cum fue-
 rit per accidens, dicemus ipsum fie-
 ri casu. & quemadmodū ens quod-
 dam est per se, & quoddam per
 accidens, similiter potest esse cau-
 sa. v. g. quoniam causa essentialis
 domus est edificator, accidentalis
 vero musicus. & causa essentialis
 est terminata, accidentalis vero
 nō terminata. eidem enim possunt
 accidere infinita. & est, sicut dixi-
 mus, quoniam, quādo in rebus, quæ
 sunt propter aliquid, fuerit hoc,
 quod narramus, iam dicitur esse
 tunc ex se, & casu.

Et illa, q sunt talia ex rebus, quæ
 sunt pp aliquid, qñ ex eis fit aliud p-
 accidens, dī q illud fit casu. D. d. &
 quemadmodum ens quoddam est
 per se, & c. i. & quemadmodum ens
 quod-

A quoddam est per se, & est substantia, & quoddam est accidens ei, & est accidens, sicut est de causa, scilicet quoniam causa, quaedam dicitur causa per se, ut edificator domus, & quaedam per accidens, ut edificator, cui accidit quod fuit musicus, in eo quod musicus. dicitur enim quod musicus est causa domus per accidens, id est quia inuenitur in causa, quae est per se. Et dicitur inter illud, quod agit casu, & inter causam, quae est per accidens, ut dixerunt expositores, est, quoniam causa, quae est per accidens, ut Musica, aut Medicina, non operatur in domum omnino, neque agit in illam, sed dicitur causa per accidens,

¶ quia accidit causae agenti, & dicitur illud agens per accidens, quia ex eo fit aliquid per accidens, non illud propter quod est, & est illud, quod fit ex eo per se. Dicitur d. causa autem per accidens, &c. causa, quae est per accidens, non est terminata, cum possibile est ut accidant causae, quae est per se, infinita per accidens. Et praedixit hoc, ut notificet post quod causa agens per accidens, illud, quod fit ex ipsa, est etiam causa non terminata: quoniam illa acta, facta per accidens possunt fieri a pluribus causis diuersis inuenire. n. debitor potest esse abire ad forum, & ire ad scholas, & a pluribus. Dicitur d. & est sicut diximus, &c. &c., cum declarata sunt ista, & exposita, manifestum est quod, cum a rebus agentibus, quae sunt propter aliquam actionem, fuerit iste modus actionis, sit ex eis per accidens & sunt causae eius agentes per accidens, & dicuntur secundum hunc modum fieri casu, & ex se.

Ipsa autem adinuicem horum differentia posterius determinanda est. nunc vero hoc sit manifestum, quod utraque sunt in his, quae propter aliquid sunt, ut causa reci-

piendi argentum venisset, reprobatur⁹ pecuniam, si sciisset: venit autem non huius gratia, sed accidit venisse, & fecisse hoc reportandi gratia: hoc autem neque ut frequenter venientem ad locum, neque ex necessitate. Est autem finis reportatio, non causarum, quoniam in ipso, sed eligibilium, & ab intellectu, & dicitur tunc a fortuna quidem venisse. si autem proponens, & huius gratia, aut semper veniens aut frequenter reportans, non a fortuna.

Differentia autem, quae est inter haec duo in se, determinanda est post. sed in hoc loco manifestum est quod ambo collocantur in eo, quod est propter aliquid. v. g. quoniam iste homo iret ad talem locum, ut acciperet a debitore suam pecuniam, si sciret hoc: sed non propter hoc iuit ad illum locum, itio eius ad illum locum propter hoc, quod accipiet suam pecuniam, fuit accidens ei: & hoc erit, quando itio eius ad illum locum non fuerit consuetudine ei neque necessaria. Et finis, id est accipere pecuniam non est ex causis, quae sunt in ipsa natura rei, sed ex causis, quae sunt sine voluntate, & sine cognitione, & tunc dicitur quod contingunt casu. si igitur fuerit per voluntatem, & itio illic fuerit propter hoc semper, aut in maiori parte, tunc accipere pecuniam non erit casu.

Physicorum

C Differtentia autem inter hec duo, &c. **S** 1
 i. inter casum, & ex se. D. d. in hoc at
 loco. i. quod declarari est ex eis est,
 qm collocantur in causis, q sunt pp ali-
 quid, & agentibus. hoc. n. ita se het ad
 illa, sicut genus, & illud, quod habet
 se ad illa, sicut dñia est, vt sint causæ
 agentes p accidens. D. induxit exem-
 plū, & dixit. v. g. & c. i. & causæ agen-
 tes, q sunt pp aliquid esse causas ali-
 cuius p accñs, & sunt illa, q dñr casu,
 & sunt, sicut, si aliquis homo het de-
 bitorem, & est i aliquo loco, quem
 nescit esse ibi: & si sciret, tñc iret ad
 illum. accidit igit illi homini tñde-
H re ad illum locum ad faciendū aliud,
 cuius consuetudo fuit vt fieret in il-
 lo loco. iste igit homo, qñ tetēderit
 ad illum locum, & inuenerit suum
 debitorem in illo, & acceperit pecu-
 niam ab eo, dicet q inuentio eius
 fuit casu: & manifestum est q, cum
 exiuit ad illum locum, non intende-
 bat accipere pecuniam. exitus igit
 eius ad illum locum fuit causa acce-
 ptionis pecuniæ per accidens, cum
 voluntas eius non intendebat acci-
 pere illam pecuniam. Et hoc intēde-
 bat, cum dixit non est ex causis, quæ
 sunt in ipsa natura rei, i. i natura exi-
I tus ad illum locum, cum non sit cō-
 suetudo ad inueniendum debitore
 illic: sed est causa p accidens, cū nō
 cogitabat, neq; intendebat illud: &
 tunc dicitur q acceptio pecuniæ est
 per accidens. si autem initio eius ad il-
 lum locum fuit ad hoc, vt inueniret
 suum debitorem i illo loco, quia de-
 bitor est assuetus inueniri illic, aut
 semper, aut in maiori parte, & inue-
 nit illum, tunc initio erit causa acce-
 ptionis pecuniæ p se, & null⁹ dicit q
 acceptio pecuniæ fuit per accidens.
 Et hoc intendebat, cum dixit si igit

fuerit p voluntatem, & c. i. si igitur
 eius ad illum locum fuit p volunta-
 tem ad accipendum illic pecuniam
 a debitore, quia cōsuetudo est vt il-
 lic accipiat pecunia ab eo semper, aut
 in maiori parte, & iuerit, & accepe-
 rit pecuniam ab eo, tunc non dicet
 q acceptio pecuniæ fuit per accñs.
 & causa vtriusq; est vna, & est initio.
 causæ igit agentes collocantur in casu,
 & ex anima, cum fuerint causæ ali-
 cuius per accidens.

Manifestum itaq; q fortuna
 causa est fm accidens in hīs, quæ
 fm electionem, eorum quæ pp
 aliquid sunt. quapropter circa
 idem & intellectus, & fortuna
 est. electio enim non sine intel-
 lectu est.

*Declaratum est igitur quod ca-
 sus est causa per accidens in rebus,
 quæ sunt voluntariae, & ex eis, q
 sunt propter aliquid. & ideo cogni-
 tio, & casus sunt in eodem. Volun-
 tas enim non est sine cognitione.*

Hec est definitio casus, fm q ap-
 paruit ex sermone predicto. & dixit
 q est causa p accñs, vt distinguat
 inter illud, & causam essentialem. **S** 2
 Et cum dixit in rebus, quæ sunt vo-
 luntariae, intendit in rebus pauciori-
 bus, quæ sunt voluntariae, & est dif-
 ferentia, qua distinguit subiectū ca-
 sus ab eo, in quo non contingit ca-
 sus. Et, cum dixit ex eis, quæ sunt p-
 pter aliquid, distinguit inter ipsum
 & actiones ociosas. per has igit tres
 dñas perficitur definitio casus, & cō-
 tentus est ad dicendum illa, q sunt
 voluntariæ, vt distinguat casum ab
 eo, quod fit ex se. & forte tacuit hoc,
 quia

A quia notum est qd illud, quod fit ex natura, in hoc est, sicut illud, qd fit ex voluntate. Deinde d. & ideo cognitio, & casus sunt in eodem. i. & quia casus est cau'a per accidens in rebus, quæ sunt à voluntate, & propter aliquid, ideo subiectum casus, & cognitionis est idem: qm subiectum casus, & voluntatis est idē: & voluntas non est extra cognitionē. & similiter intelligendum de natura, scilicet qd subiectum casus, & rerum intentarum in eis est idem.

Voluntas
nō ē extra
cognitionē.
Idē. 12.
me. cō. 39.

B Indefinitas igitur causas necesse ē esse, à quibus fiat quod est à fortuna. vnde vī fortuna indefinita esse, & immanifesta hoī. Et ē, vt nihil à fortuna videat' vtiq' fieri. oīa. n. hæc recte dñr, qm rōnabiliter. est. n. vt fiat à fortuna, secundum accidens enim fit.

Et causæ, ex quibus est illud, quod est casu, necesse est vt sint nō terminatæ, & ideo existimatur quod casus etiam est non terminatus, neq' manifestus hoī. Et quodāmodo rectum est existimari quod

C nihil sit casu. quoniā oēs isti sermones, quia sunt recti, sunt necessarij in illo. est enim hic modus latens eius, quod fit casu, & quoniam nō fit, nisi per accidens.

33 Et causæ, quæ sunt casu, non sunt terminatæ, quia sunt causæ per accidens, & vt in paucioribus. Et intendebat per hoc notificare qd cognitio non continet casum, & qd nulla scientia speculatiua perscrutatur de illo, cum nullum ens intentum naturaliter proueniat ex eo, & entia,

Nulla scia
speculati-
ua perscruta-
tur de eo
se p' archis
Idē. 6. me.
se. c. 4.

quæ sunt ab eo, non possunt habere causas terminatas. D. d. necesse est vt sint non terminatæ, scilicet in se. i. extra mentem, cum non sint causæ vt in pluribus, sed in paucioribus eorum, quæ sunt ex eis. Deinde d. & ideo existimatur, & c. i. qd scientia eius est nō terminata apud nos: quoniam ex eo, qd in se est causa, scilicet non terminata, ideo scientia eius est non terminata. D. d. & rectum est quodāmodo existimare, & c. i. ppter latentiam suæ naturæ existimatur ipsum non esse, & causa latentia ei' est, quia est per accidens, & quod est per accidens est in minori parte, & quod est in minori parte existimatur non esse. & hoc intēdebat, cum dixit: est enim hic modus, & c.

Et est causa, vt accidēs, fortuna, vt aut' simp'r nullius. vt domus ædificator quidē cā est, s'm accidēs aut' tibi cē. & vt veniens referat argentū, nō huius cā veniēs, infinitæ sunt multitudines: etenim videre aliquem volens, & p'sequens. & visur', & fugiēs.

E Casus igitur est cā secundū quod est accidens, simpliciter aut' nō est causa alicuius omnino. v. g. quoniā causa domus est ædificator per se, per accidens vero musicus & hominem ire ad aliquem locum, donec apprehendat pecuniam, absq' eo, quod propter illam pecuniā iuit ad illum locum, habet causas infinitas. v. g. velle inuenire illic aliquem amicum, aut querere fugiētem, aut fugere quarentem.

Dicit

Physicorum

G . . . Dicitur quod casus est causa agens per
 34 accidens, & non simpliciter. causa. n.
 essentialis est una eius, cuius est cau-
 sa, causae autem per accidens sunt in-
 finitae. v. g. quoniam causa domus
 per se est aedificator, per accidens ve-
 ro sunt infinitae, v. g. musicus, & me-
 dicus, & similiter causae casus sunt in-
 finitae. ire enim ad aliquem locum,
 ubi contingit inuenire debitorem,
 a quo apprehenditur pecunia, habet
 causas infinitas. vadit enim illuc p-
 pter causas diuersas, v. g. ad queren-
 dum aliquem amicum, aut fugien-
 dum aliquem inimicum. Et iste
H sermo est quasi in prima figura. &
 una propositio eius est, quod illud, quod
 est casus habet causas infinitas: secun-
 da autem, quod causae infinitae colloca-
 tur in causis, quae sunt per accidens:
 & concluditur quod casus est causa per
 accidens. exemplum igitur, quod in-
 duxit de domo, & aedificatore, indu-
 xit ad verificandum maiorem pro-
 positionem, & exemplum, quod in-
 duxit de debitore, induxit ad verifi-
 candum minorem.

Et dicere esse aliquid praeter
 rationem fortunam recte est. ra-
I tio enim est aut eorum, quae sem-
 per sunt, aut eorum, quae frequenter:
 fortuna autem est in his, quae sunt
 praeter haec, quare, cum indefi-
 nitae sint quae sic sunt causae, &
 fortuna indefinita est. Attamen
 etiam in quibusdam dubitabit
 utique aliquis, nunquid quaeuis
 sint fortunae causae, ut sanitatis,
 aut spiritus, aut estus, sed non de-
 ronderi. sunt enim aliae alius pro-
 ximiores earum, quae secundum
 accidens, causarum.

*Cum igitur causae, quae sunt se- K
 cundum hunc modum, sunt non ter-
 minatae, casus etiam est non termi-
 natus. Sed homo dubitat in una-
 quaque earum, utrum causae casus
 sunt quaecumque causae sint ex eis, ex
 quibus fit aliquid casu. v. g. quod
 causa sanitatis fuit aduentus ven-
 ti, & solis, non euacuatio. causa. n.
 quae sunt per accidens, quaedam sunt
 propinquiores quibusdam rebus.*

Hoc, quod dicit, manifestum est p 55
 se. quoniam, cum causae fuerint non ter- L
 minatae, causatum etiam erit non ter-
 minatum, sed, licet homo concedat
 quod causae casus sunt non terminatae,
 dubitat in causis vniuscuiusque eorum,
 quae fiunt, quae earum attribuit ca-
 sui, & quae non. quoniam quia cau-
 sae casus sunt causae per accidens, &
 causae, quae sunt per accidens, quaedam
 sunt propinquae, & quaedam remo-
 tae, remotae autem magis sunt de ca-
 pi. accidentis, quam propinquae, & pro-
 pinquae magis sunt de eo, quod est
 per se, ideo considerans reuoluit se
 in istis causis. cum autem differen-
 tia fuerit manifesta in eis, non reuol M
 uetur. Inter causam essentialē, &
 accidentalē. ut cum dicimus quod cau-
 sa sanitatis casualis est aduentus ven-
 ti, & solis, non euacuatio: manifestum
 est enim quod aduentus venti est causa sa-
 nitatis per accidens, euacuatio autem
 per se. exemplum igitur, quod indu-
 xit, non est de causis, quae faciunt du-
 bitare de casu, sed de eis, quae non fa-
 ciunt dubitare, & induxit exemplum
 loco secundi modi. & quasi dicat &
 causarum in quibusdam dubitatur,
 & non possunt distinguere illae, quae
 sunt

A sunt casu ab illis, quæ sunt per se, & quædam non, ut cum dicitur quod causa sanitatis fuit aduentus venti, & solis, non euacuatio. Deinde induxit causam dubitationis accedentis in istis causis, & dixit: causæ enim, quæ sunt per accidens, &c. & hoc est ita. quoniam, cum in quolibet genere sunt aliqua nota naturaliter, & aliqua ignota, & casus est unum generum entium, accidit in eo etiam tale accidens. scilicet quoniam in eo est, quod est manifestum per se ipsum esse causam, & quod non est manifestum per se. Themistius vero exponit hoc capitulum ita, quod intendebat notificare quod causæ casus quædam sunt propinquæ, & quædam remotæ, & quod hoc intendebat per exemplum, cum dicit, quod causa sanitatis fuit aduentus venti, &c. quasi intendit quod alterum istorum est propinquius reliquo. Et in quibusdam libris inuenimus, non abraderet caput. & secundum hoc intendit, quod causæ remotæ, quæ sunt per accidens, non numerantur in causis casus. abraderet enim caput est causa casualis remota: sol autem, & ventus est causa propinqua.

C Fortuna autem Bona quidē dicitur, cum bonum aliquid euenit. Mala autem, cum malum aliquid. Prosperitas vero fortunæ, & Infertuniū, cum magnitudinē habent hæc. Quocirca, & cum parū abest, ut quis malū, aut bonū capiat magnū, est vel infortunatū esse, vel bene fortunatum: quoniam, tanquā existeret, dicit intellectus. quod enim parū, tanquā nihil distare videtur. Amplius autem incerta est prospera fortuna rationabiliter. fortuna. n. incerta est. neque. n. semper,

neque frequenter potest esse eorum, quæ sunt a fortuna quicquid.

Et dicitur quod Casus est bonus, cum finis eius fuerit laudabilis, & dicitur quod est Malus, quando finis eius fuit illaudabilis, et dicitur Bonitas casus, & Malitia casus, quando isti fines fuerint maximi. Et ideo qui ferè venit ad maximum malū, aut maximum bonū, dicitur fortunati casus, aut infortunati: intellectus enim profert res secundū quod sunt, aut ferè. illud enim quod E. diminuitur quasi nihil est. Sed fortuitas casus est res non certa. quod enim fit casu non est semper, neque in maiori parte.

Et dicitur quod casus est Bonus, cum finis ei⁹ fuerit laudabilis, & e contra. Bonitas autem casus est, quoniam illud laudabile fuerit maximum. & scilicet Malitia casus dicitur, quoniam illud illaudabile fuerit maximum. Et quasi intendit quod bonitas, & malitia casus visitantur, quoniam casus sui⁹ maximus, magis quā visitantur bonus casus, & malus casus. & forte hoc est in usu hominum. D. d. & ideo qui ferè venit, &c. i. & per hoc, quod diximus quod malitia, & bonitas casus dicitur in maximis casibus, ideo dicunt in eo, qui ferè venit ad maximum malū, & euadit ab ipso, quod est Fortunati casus, & qui ferè venit ad maximum bonum, & non attingit ipsum, dicitur quod est Mali casus. illud. n. quod est propinquū ad habendū, & existimat omnino haberi, est apud intellectum quasi habitū. & hoc intendebat, cum dixit intellectus. n. &c. id est & homines tenent illa, quæ sunt propinqua ad habendum, quasi habita, quia

Physicorum

G quia intellectus pferet res, fm q sunt in se. sed forte diminuit i aliquo modo, & existimatur q nō diminuit in aliquo, sicut accidit in istis rebus, quæ sunt propinquæ ad esse, deinde impediuntur à casu. intellectus enim ponit eas quasi existentes. Et induxit totum hoc ad demonstrandum q non dicunt malitiam, & bonitatem casus, nisi de finibus existentib⁹ in actu, aut de illis, q sunt quasi existentes i actu. D. d. Sed fortunitas casus est non certa res. & dixit hoc, ne hō decipiat in sua vita humana ex hoc, qd accidit ei de bonitate casus.

H Sunt igitur ambo causæ, quæ admodum dictum est, fm accidens, & fortuna, & casus, in ijs, quæ possunt fieri non simplt, neq; frequēter. & horū, quæcūq; utiq; fient in ijs, quæ pp aliquid.

Differunt autem, qm casus in plus est. quod enim est à fortuna, est & à casu: hoc aut non oē à fortuna est. Fortuna. n. & quod à fortuna est, ijs inest, qb⁹ & fortunatos esse inerit, & oīno actio.

Casus igitur, & ex anima ambo sunt causæ per accidens in rebus contingentibus, nō simpliciter, neq; ut in pluribus, & istorū in eis, quæ sunt propter aliquid. Sed differūt, quoniam ex anima dicitur de pluribus eis, de quibus dicitur casus. oē enim quod est casu, ex se est, & non oē, quod est ex se, est casu, casus enim, & illud, quod est casu, inveniuntur in rebus, in quibus pōt contingere bonitas casus, & vniuersaliter in rebus, quæ possunt operari.

Cum declarauit naturā cōem casus & eius, quod est ex se, incōpit da **K** re dīam inter illa, & primo dedit definitionem continentē illa, & dixit: Casus igit: & ex anima, & c. i. & intēdit per contingentia entia, & p hoc, q dixit non simplt, i. non illa, quæ sunt necessaria, neq; illa, quæ sunt in maiori parte, sed in eis, quæ sunt neq; necessaria, neq; ut in pluribus, & ex istis ē in eis, quæ sunt pp aliqd.

D. d. Sed differunt, & c. i. & ex se dī magis generale q casus. omne enim quod est casu, dī esse ex se, & omne, quod est ex se, nō dī esse casu, sed nō fm q illud, quod significat illud, qd **L** est ex se, est quasi gen⁹ eius, quod est casu, sed ex se. & casus in rei veritate sunt duæ spēs, quarum altera est in rebus voluntarijs, & secunda in reb⁹ naturalibus. sed utitur vno nomine istarum duarum specierum cōiter, & proprie, & est ex se. qnq; igitur significat casum in rebus naturalibus tantum, & qnq; significat casum in rebus naturalibus, & voluntarijs: casus autem non significat nisi illud, quod fit in rebus voluntarijs tantū. D. d. casus enim, & c. casus enī significat illa, in quibus casus potest dici bonus, & sunt vtr res operatiuæ. **M**

Quocirca & necesse est circa agēda esse fortunā. Signum aut est, qm vtr vel idē esse cū felicità Prospera fortuna, aut, ppe. felicità aut actio quædā est. est enim bona actio. Quare quibus cunq; nō cōtingit agere, ijs neq; à fortuna aliqd facere cōtinget.

Et ideo necesse ē, ut casus sit ex rebus, quæ fiunt. Et signū eius est, quoniam existimatur quod Bonitas casus,

A casus, & fortuitas maximorū est aliqua operatio: crescit, n. in operatione. Ex quo sequitur, ut quicquid nō intendit operationē, impossibile est ut faciat aliquid casu.

S Et quia bonitas casus inuenitur in rebus volūtarijs, necesse est ut casus sit in rebus voluntarijs, non naturalibus. D. d. Et signum eius est, quia existimat, &c. i. & signum ei⁹, quod Bonitas casus est in reb⁹ operatiuis, est, qm̄ bonitas casus est fortunitas corū, qui maximam habēt fortunatatem: fortunitas aut non est nisi in actionibus. nihil enim aliud est nisi actiones finium laudabilium. & hoc intendebat, cum dixit: inuenitur. n. in opatione. Et, cū declarauit qd bonitas casus ē fortunitas: & fortunitas nō inuenit nisi i hoīe: ergo casus nō inuenit nisi in actionibus hoīs volūtarijs tm̄. & ideo dixit post? Ex quo sequit, &c. i. cū posuerim⁹ qd casus inuenit in reb⁹ volūtarijs, sequitur ut oīa, quę non habent voluntatē, neq; intentionem, ut nō habeant casum.

B in actionibus. nihil enim aliud est nisi actiones finium laudabilium. & hoc intendebat, cum dixit: inuenitur. n. in opatione. Et, cū declarauit qd bonitas casus ē fortunitas: & fortunitas nō inuenit nisi i hoīe: ergo casus nō inuenit nisi in actionibus hoīs volūtarijs tm̄. & ideo dixit post? Ex quo sequit, &c. i. cū posuerim⁹ qd casus inuenit in reb⁹ volūtarijs, sequitur ut oīa, quę non habent voluntatē, neq; intentionem, ut nō habeant casum.

C Ob idq; neq; inanimatū. quip piā, neq; bestia: neq; puerulus, quicq; facit ā fortuna, qm̄ nō habent electionē: neq; prospera fortuna, neq; infortuniū, his inest, nisi fm̄ similitudinem. ut dixit Protarchus fortunatos esse lapides, ex quibus sunt aræ, qd honorentur, copulati aut cum his cōculcentur. Pati autem ā fortuna inest quodammodo & his, cum agens aliquid circa hæc agat ā fortuna: aliter autem non est.

Et propter hoc nihil agit casu aliquid illud, quod non habet ani-

mam, neq; brutum, neq; infans, quoniam non habent electionē, neq; habent fortunatē casus, neq; infortunitatem nisi secundū similitudinē, secundum quod dixit, Protarchus, quoniam lapides, ex quibus fiunt idola, sunt fortunati, quia sunt gloriosi, & alij lapides incedunt super ipsos. Passio enim casus est istius etiam quodammodo, quando aliquid agēs egerit aliquid casu: alio vero modo non.

Cum declarauit qd casus est in rebus, quę sunt fm̄ cognitionē, incepit declarare qd sequit ex hoc, ut casus nō inueniat in aliqua opatione rerum non animatarū, & nō habentium cognitionē: & dixit: Et ppter hoc, &c. i. & propter hoc, quod declaratum est, qd casus est in actionibus intentis, manifestū est, qd casus non inuenit in rebus carentibus anima, neq; in animalib⁹ brutis, neq; in infantibus, quia nō habēt cognitionē.

D. induxit exemplū, & dixit: & in istis non inuenit casus, quia fortunitas, aut infortunitas nō attribuitur alicui istorū, nisi transumptiue fm̄ passionē contingentes eis ex habentibus voluntatem, ut accidit quibusdam lapidibus ut fiant idola glorificata, aut altaria. Et hoc intendebat, cum dixit Passio aut est casus istorum, i. qm̄ nō habēt casum in actione, sed in passione fm̄ actiones eorū, quorū actionibus accidit casus, & sunt habentes voluntatem.

Sed casus & alijs animalibus, & inanimatorū multis. ut equ⁹ casu, dicimus venit, qm̄ saluat⁹ quidem est veniens, non salutis autē

Fortunitas nō ē nisi i actionib⁹ humanis. Idē. 12. Metaph. 12. c. 39.

* Fortuna nō ē i reb⁹ aīa carētib⁹, neq; i infantib⁹, neq; i brutis. Idē. 1. Ethic. ca. 13. & 10. Ethic. cap. 10.

L. Alex. & in alius.

Physicorum

E autem gratia venit. & tripes casu cecidit: stetit. n. sedēdi causa, sed non sedendi causa cecidit.

Ex se autem est in alijs animalibus, etiā in pluribus carentibus anima. v.g. quoniā dicimus quod equus venit ex se, et saluatur ex suo aduentu, sed aduentus eius ad nos, non fuit propter suam salutē.

E dicimus quod scamnum habēs pedes cecidit ex se super suos pedes, ita vt sit aptum, vt sedeat quis super ipsum, sed cadere non fuit, vt quis sederet super ipsum.

60 Vult narrare qd ex se inuenitur in operationibus carentium voluntate, vt accidit equo, quem cepit inimicus, qui euasit ad nos, & fugit ad nos pp cōsuetudinē, & accidit ei saluari ex se. dicimus. n. qd iste equus saluatur ex se, quia non intendebat per suū aduentū salutem. & similiter, qn accidit vt cadat scamnū sup suos pedes, ita qd sit aptum vt sedeat super ipsum: dicimus enim qd ipsum cadere super pedes fuit ex se.

I Quare manifestum est qd in his, quæ simpliciter pp aliquid fiunt, cū non eius, quod euenit, gratia fiunt, cuius extra est causa, tunc à casu dicimus. à fortuna autem horum, quæcunq; à casu fiunt, eligibilium, in habentibus electionem.

Manifestum est igitur ex hoc, quod illa, quæ sunt simpliciter, & propter aliquid, cum non fuerit propter aliquid illud, quod accidit ex eis ex cā extrinseca, dici-

tur ēē ex se, et quod ex istis, quæ fiunt ex se, ex habentibus voluntatē, et per voluntatē, dicitur esse casu.

Et, cum ex se est cā per accidens, **61** & est ex causis, quæ sunt propter aliquid, manifestū est qd illa, quæ sunt propter aliquid simpliciter, qn ex eis nō fuerit illud, propter qd fuerint, sed ex eis fuerit aliquid, qd innatū est puenire ab alijs extrinsecus essentialiter, manifestū est qd illa dicuntur fieri ex se. &, si ista fuerint actiones habentium cognitionem, & proueniunt ex cognitione dicuntur proprie casus. &, si fuerint actiones non habentium cognitionem, & proueniunt ex habentibus cognitionem, sed non ex cognitione, dicuntur communiter ex se. Et, cum dixit quæ sunt simpliciter propter aliquid, intendebat quæ in sua natura, & sua substantia sunt pp aliquid, nō fm quid. & quasi intendit hic p simpliciter cōitatem, & vniuersitatem. D.d. cum non fuerint propter aliquid, i. cum non sequitur illud, pp qd fuerint. D.d. qd a sit accidit, & c. i. qd autem fit ex talibus, ex eis, quorū causæ essentialiter sunt extrinsecæ, illud dicitur fieri ex se, cū nō inuenitur à causis, à quibus innatū est inueniri, sed à rebus, à quibus non est inueniri innatum. & fm hoc dicimus in istis causis, qd sunt ex se.

Signum autē est ipsum Frustra. qm dicitur, cū non fiat qd pp aliud est, illius gratia. vt ambulare, si purgatiōis gratia est. si vero non facta fuit ambulanti, frustra dicimus ambulasse, et qd ambulatio, frustra fuit. tanq; hoc sit Frustra, qd natum est

Quid sit Frustra.

alterius gratia, cum non perficiat illud, cuius gratia erat, natumque erat. quoniam, si aliquis se lotum dicat frustra, quia non defecit sol, ridiculus utique erit: non enim erat hoc illius gratia.

B Et signum eius, quod diximus, est quod dicitur aliquid esse Ociosum, quando aliquid, quod est propter aliud, non est propter illud aliud. v.g. quoniam, si homo ambulat ad laxandum ventrem, et non laxatur, dicitur quod ambulauerit ociose, et quod eius ambulatio fuit ociosa. hoc. n. e. Ociosum, s. ut illud, quod innatum est pervenire ad aliud, non perveniat ad illud, propter quod fuit. quoniam, si aliquis dixerit quod introitus in balneum fuerit ociosus, quia sol non eclipsatur, sermo eius erit derisibilis: quoniam hoc non fuit propter illud.

62 Et signum quod illud, quod est ex se, inuenit a rebus quae non sunt innatae, ut ab eis inveniatur illud, quod attribuitur casui, quoniam ab eis inuenitur aliud casu in loco finis intentae, est, quoniam ista dicuntur fieri ociose. Ociosum. n. dicitur in rebus, quae sunt propter aliud, sed ab eis non inuenitur illud. v.g. quoniam homo ambulat ad laxandum ventrem, et non laxat. tunc. n. dicitur quod eius ambulatio fuit ociosa. illa autem, quae non sunt propter aliqua, cum non sequuntur se ad invicem, non dicuntur fieri ociose. si. n. aliquis dixerit quod introitus balnei fuerit ociosus, quia sol non eclipsatur, est derisibilis: eclipsis enim non

sequitur introitus balnei. Et, cum declaravit, quod ociosa est illa causa, a qua non inuenitur finis, & vult concludere ex hoc, quod ex se inuenitur a talibus causis, induxit minorem propositionem, & est, quod ex se est frustra.

Si igitur casus iuxta nomen est, cum ipsum frustra fit. decidit enim non percutiendi gratia lapis. a casu igitur decidit lapis, quoniam cecidisse potuit utique a quodam, & percutiendi gratia.

Et similiter est de automato. i. ex se, quoniam secundum suum nomen non est, nisi quando fuerit automatum, i. quando res fuerint frustra. v.g. quoniam, si lapis ceciderit, et interfecerit, tunc ipsum cadere non fuit ad interficiendum. ex se igitur cecidit adeo, quod interfecit, quoniam possibile esset ut aliquis projiceret ipsum, et intendisset propter ipsum interficere.

D. Et si sit est de automato, i. ex se. **63** & iterum quoniam est frustra. hoc. n. nomen derivatur apud eos ab hoc adverbio frustra, & dicitur: quoniam ex se est frustra. **F** & illud, quod est frustra, est illud, cuius finis non est ab eo: ergo ex se fit ex rebus, ex quibus non inuenitur earum finis. **D.** induxit exemplum, quo declaravit quod illud, quod fit ex se, innatum est inveniri per se ab alijs, & dixit. v.g. quoniam, si lapis ceciderit, & interfecerit hominem, hoc erit ex se, cum lapis per suum descensum ad inferi non est innatum interficere hominem: ergo hoc fuit ab alio, a quo non est innatum fieri. **E.** n. innatum fieri a lapide, si aliquis homo proiecerit lapidem ad interficiendum alium hominem. Et debes scire quod res sunt frustra, quoniam ex eis non inuenitur ali-

Documentum.

Physicorum

C qd, & tunc dicunt frustra in rei veritate. & qñq; inuenit ex eis aliquid, sed nō fuit pp illud, & hoc est illud, qd derivatur ab hoc aduerbio frustra in idiomate Græcorum.

Vide qd
m.

Maxime aut est separatū qd à fortuna est in nīs, quæ natura fiunt. nā, cum fit aliquid præter naturā, tum non à fortuna, sed magis à casu factū eē dicimus. est autē & hoc alterū: huius. n. extra est causa, illius vero intra.

H Et hoc magis differt ab eo, quod est casu, in rebus, quæ sunt per naturam. cū. n. fuerit in cursu extra naturā, tunc non diceretur esse casu, sed dignius diceretur ex se. sed hæc est alia intentio naturæ ab illa: illud. n. causa eius est extrinseca, hoc aut cā eius est intrinseca.

64 Et diuersitas eius, qd est ex se, ab eo, qd est casu, magis apparet in rebus naturalib⁹, Lq hoc magis apparet in naturalibus, q̄ in habentibus animas irrationabiles. naturalia enim qñ currunt extra naturam, vt generat homo habens sex digitos, non dicimus q hoc accidit casu, sed ex se. D. d. Sed hic est alius modus naturæ: causa. n. illius est extrinsecus, & hominem generari cum sex digitis est ex materia.

Quid igit sit casus, & qd fortuna dictū est, et quo à se inuicē differant. At de modis causarū, in quibus est vnde principium motus, utrūq; ipsorū est. aut. n. eorum, quæ sunt natura, aut ab intellectu, causa semp est. sed horū multitudo indeterminata ē.

Iam igitur narrauimus ex se, & quid sit, et casus, & in quo differunt. Et Vtrūq; collocatur ex mō, secundum quē dicitur causa in mō cōtinente illud, ex quo ē principium motus. illud. n. quod est per naturā, aut per cognitionē, semper est causa. sed numerus istorum non est numerabilis, neq; determinatus.

Includit hic illa, quæ iā declarauit de casu, & ex se, & dixit: Iam igitur narrauimus, i. cōmuniter, & in quo differunt, i. fm vocē, & fm rē, & est declaratum q vtrūq; collocatur de speciebus causarū sub specie, quæ est illud, ex quo est principium motus, & est causa mouens, & agens. D. d. qd n. fit p naturā, & c. i. & hoc ē ita, qm oē, qd fit casu, fit aut à causa naturali, aut à cā voluntaria, cum non sic hic tertia cā agēs alia ab istis duabus causis. D. d. sed ista sunt innumerabilia, & non terminata, i. sed cā rei, quæ fit casu, licet sint ex causis agentibus, tñ sunt non terminate, & innumerabiles, quia casus fit ex eis per accidens, & non sunt innatæ vt sequatur ab eis nisi illud, quod impeditur à casu, & est actio proueniēs à natura per se, aut à cognitione.

Ex hoc hñ
q nā, & i-
tellect⁹ cā
sūt effecti
ua oīum
eorū q ob
stāt.

M

Qm autem casus, atq; fortuna causæ sunt eorū, quorū aut intellectus causa fit, aut natura, cū fm accidens cā aliqua fit horum ipsorum, nihil aut fm accidens est prius nīs, quæ p se sunt, manifestum est q neq; cā p accidens prior est ea, quæ est per se.

Nihil fecit
dū accūs
ē pri⁹ ijs, q
sunt p se.
Idē. 4. Me
12. 10. 14.
& 1. 6. 14.
& 4. phy.

Et 43.

Et, quia ex se, & casus sunt due cause rerum, quarum cause sunt intellectus, & natura, & est causa illarum earundem rerum per accidens, & nihil, quod est per accidens, est prius illo, quod est per se, ita quod sit hoc et necessarium in causa, manifestum est quod causa per accidens non precedit eam per se.

Quia casus, & ex se sunt due cause, scilicet natura, & intellectus, & natura, & intellectus sunt cause due hoc modo, scilicet secundum quod dicitur causa casus per accidens, & nihil, quod est per accidens, est prius illo, quod est per se, manifestum est quod causa, quae est per accidens, non est prior causa, quae est per se.

Posterior itaque casus est, atque fortuna & intellectu, & natura. quare si quod maxime coeli causa est casus, necesse est prius intellectum, & naturam esse & aliorum multorum, & huius universi causam.

Ex se igitur, & casus sunt posteriores ab intellectu, & natura. ex quo sequitur si causa coeli proprie est ex se, ut necessario intellectus, & natura sint due cause prius coeli, & aliarum rerum.

Cum declaravit quod ex se, & casus sunt posteriores in hoc, quod sunt cause ab intellectu, & natura, dixit: ex quo sequitur, si intellectus, & natura sunt due cause, secundum quas casus, & ex se, ut prius inter causas coeli per se, & aliarum priusquam coeli. & totum hoc est impossibile.

Quod autem sint cause, & quot numero, quot dicimus, manifestum est, tot enim numero

ipsum per quod comprehendit. D
Aut enim ad ipsum, quid est reducit ipsum per quod ultimum in immobilibus, ut in Mathematicis. ad definitionem. n. recti, aut commensurabilis, aut alius cuiuspiam reducitur ultimum.

Et manifestum est quod haec sunt cause existentes, & quod sunt tot, quot diximus. quod. n. per quare continet istum numerum. Quare enim aut reducitur ad quid est res, & est ultimum eorum, ad quod reducitur in rebus immobilibus. v. g. in Mathematicis. non. n. reducuntur, nisi ad definitionem recti, aut simetri, aut ad aliud ab istis. E

Cum posuit prius quod genera causarum sunt quatuor, & notificavit quod casus, & fortuna non sunt aliae cause ab illis, & quod collocantur in genere, quod est movens, scilicet in eo, quod est per accidens, non per se, reuersus est ad certificandum causas esse quatuor, & dixit: Et manifestum est, &c. i. & declaravit quod haec sunt cause existentes, & sunt tot, quot diximus. quare. n. per hanc conjunctionem, Quare, non visitatur nisi istis quatuor modis, non in pluribus: & quod versus interrogatio continet istum numerum. Et, cum narrauit hoc dixit: Quare. n. aut reducit, &c. i. interrogare. n. per quare, aut respondere ei est, aut per quid est, scilicet per causam formalem. ista. n. causa est ultimum eorum, ad quod peruenit interrogatio per quare, in rebus immobilibus, & apud illam cessat quod, & responsio.

Et intendit per res immobiles ea, quae sunt in materia secundum esse, non autem secundum Phy. cum co. Auer. K de-

Phyficorum

E definitionem, sicut est definitio in Mathematicis: ista enim cōsiderāt de formis, & ideo causæ in eis sunt fm formā. Et deinde induxit exemplum de Mathematicis. & dixit. v. g. & c. i. v. g. quæstiones accidentales in Mathematicis: qm̄ omnes reducuntur ad definitionem, vt ad definitionē simetri, & asimetri, aut recti, aut circularis, aut aliud ab istis.

H Aut ad mouens primum. vt pp̄ quid certauerunt? qm̄ furati sunt. Aut cuius gratia? vt dominantur. Aut in ijs, q̄ fiunt, materia. Quod igitur causæ hæ, & tot sint manifestum est.

Aut reducitur ad primū motorem. v. g. quare pugnat? dicetur, quia depraedabantur. Aut reducitur ad illud propter quid. v. gr. vt regnarent. Aut reducitur in rebus generabilibus ad materiā. Apparet igitur quod causæ sunt quatuor, & quot sunt.

69 Hoc, quod dixit, manifestum est per se, & est declaratio ad confirmandum per syllogismum dialecticū. Dialecticus. n. ponit q̄ interrogatio per quare reducit ad istas quatuor cās, ita q̄ hoc est manifestū p̄ se. Et sermo componit sic. Causæ sunt illæ, quæ inducunt ad quare: & illa, q̄ inducunt in responsione ad quare, sunt quatuor: ergo causæ sunt quatuor. Et exemplum responsionis ad quare fm materiā, cum dicit, quare corrumpit animal, est cum dicit quia compositum est ex contrarijs.

Cum aut causæ quatuor sint, de omnibus est Physici cognoscere, & ad oēs, reducens ipsum

pp̄ quid, assignabit physice materiam, formam, ipsum mouēs, & id, cuius gratia. Veniunt aut tres in vnam plerūq̄. ipsum. n. quid est, & id, cui⁹ grā, vna est: ipsum vero vnde motus primū specie eadē est his: homo enim hominem generat.

Et, quia causæ sunt quatuor, oportet Naturalem scire omnes, & reducere quæstionem per quare ad illas omnes, & complere responsionem de eis secundū cursum naturalem, s. secundum materiā, & formam, & motorem, & propter quid. Et multotiens reducuntur tria ad unū. quod enim est aliquid, est etiam illud, propter quid est: et illud, ex quo primo est motus, ē forma, & hoc est vnum: homo enim generat hominem.

70 D. q̄ oportet Naturalem dare in respōsione ad quare oēs causas quatuor: qm̄ i scia naturali apparet materia, & in quo est materia, sunt oēs causæ. D. d. multotiens reducuntur tria ad vnum, i. & accidit in scientia naturali vt tres causæ, Cogens, & forma, & finis sint vnum fm subiectū, & plures fm definitionem. & hoc accidit. qm̄, cū Naturalis voluerit reddere causas gñationis, non cās gñabilem, & generatio est ab æquali in sp̄e. v. g. qm̄ homo gñat ex homine ideo gñans, & gñatum sunt vnū fm formā, & forma gñata est finis motus materiæ ab agente. & sic ista forma erit agēs, & finis, & forma. & quia hoc non est verū in rebus, q̄ nō generant ab æquali sibi in specie, neq̄ in

in finibusterū gnabiliū, ideo finis
gnationis est alia à hae generati. v.
g. qm finis hoīs in gnatione est iue-
nire suā primam pfectionē, & finis
eius, fm q est ens, est ipsum esse in
sua vltima pfectione. & ideo dixit:
Et multoties & intendit p illa tria
Agēs, & Formā, & Finē, sicut dixim⁹
Atq; oīno quēcūq; mota mo-
uent, quaecūq; aut non, a non
amplius Physice sunt: non, n. in
ipsis habentia motum, aut pī-
cipium motus, mouent, sed im-
mobilia sunt. Quāobrem Tria
sunt negocia, hoc quidem circa
mobile, illud vero circa mobile
quidē, sed incorruptibile, aliud
autem circa corruptibilia.

Et vniuersaliter oē, quod, cum
mouet, mouetur, quod aut non est
ita, non est de scientia Naturali.
oē enim quod est huiusmodi, nō mo-
uet, quia in eo est motus, aut prin-
cipium motus, sed mouet, quia est
immobile. Et ideo modi sciētiæ sūt
Tres. Vnus n. cōsyderat de eo, quod
C mouetur, sed est corruptibile, se-
cundus autem cōsyderat de eo,
quod mouetur, sed non est corrupti-
bile, Tertius autem cōsyderat de
eo, quod non corrumpitur, neque
mouetur.

71 Id est oē, quod, cū mouet, mouet,
grūe in eo quatuor cāg, cum sit de
sciā Naturali: qd aut mouet, sed nō
mouet, neq; ex se, neq; ex alio, ē mo-
uens, & non motum: & ista est forā
abstracta à mā. D. d. non mouet, qā
in eo est mot⁹, & c. i. non mouet, qā
est motū ab alio, & non est motum

ex se, b Hocaūt, qd dixit, q modi
sciā sunt tres, hēt qōnem. Vnus. n.
modorū trium sciā est sciā, q cōsy-
derat de rebus mobilibus. & est sciā
Naturalis. Secundus est, qui cōsy-
derat de rebus immobilibus, sed sunt
in mobilibus: & est sciā Mathema-
tica: mobilia autē corruptibilia, &
mobilia incorruptibilia sunt vnus
sciā. c Et ideo forte hic non inten-
dit dicere modos artiū speculatiua-
tuarū, sed dicere modos entiū diuer-
sorū, de quorū vnoquoq; oportet
dicere p se. ista. n. gñā, q dixit, sunt
gñā diuersa. & d sciā Diuina non
cōsyderat de rebus abstractis, n.
sed & de rebus existētibz, fm q exi-
stunt. & ideo, cū ens diuidit fm cō-
syderationē demāuiam, intrabit
vna natura in duas artes, vt cōsyde-
ratio Mathematici, & Diuini de nū-
mero, & sūt cōsyderatio Mathema-
tici, & Naturalis in corpore, & linea
& superficie. Hic igit non intende-
bat diuidere artes, sed dicere gene-
ra entium, quæ sunt diuersarum na-
turarum, & cum cōsyderantur, in-
ueniuntur, sicut dixit, tria.

Quare ipsum pp quid, & ad ma-
teriam reducenti reddit, & ad ip-
sum quod quid est, & primum
mouēs. de gnatione. n. maxime
hoc modo causas cōsyderāt, qd
post quid fiat, & quid primum
fecit, aut quid passum est, & sic
semper quod deinceps est.

Necesse est igitur vt responsio
ad quare reducatur ad materiam
& ad quid est, & ad primū mo-
torem. perscrutari enim de gene-
ratione est hoc modo, ita quod
cōsyderetur quid est post quid,

K ij &

b Questio
Consilem
diuisione
sciā vid
6. m. c. 2.

c Solutio.

d Sciā di-
uina h cō
E

syderat de
rebus ab-
stractis tā-
rū, sed et
de reb⁹ exi-
stenti⁹ se-
cundū q
exūt opp.
vid 7. me.
ss. vbi dī
q. de exi-
stenti⁹ h est
demāno
neq. defi-
nitio.

Vide con-
Zim.

f Cū ens di-
uidit sed;
cōsydera-
uonem de
māuiā, in-
trabit
vna nā in
duas artes
consile hī
su. t. c. 18.

Physiolorum

Et quid est primum, quod egit, et quid recepit actionē, & similiter consideratur in sequentibus vnum post aliud semper.

72 Cum dixit: q Naturalis pscrutat de quatuor causis, incepit pscrutari hoc, & prius de materia, & d. Necessesse est igit, &c. i. & oportet igit Naturalem apud interrogationem per quare respondere p materiam, & p primum motorem: cognitio. n. generationis nō pfcit, nisi dando has duas causas. v. g. qm, cum qua rim⁹ scire gnationem hoīs, primo qua rim⁹ mus ex quo gnat, & a quo gnat. D. d. ita q consideremus, &c. i. cum pscrutati fuerimus in aliquo genere de istis duab⁹ causis, oportet primo perscrutari de primis causis istius entis actiuis, & passiuis. d. postea d alijs causis fm ordinem, donec pueniat ad cas rei propinquas, sc. incipiendo a primo motore, & pueniendo ad vltimum motore: & sicut incipiendo a prima materia, & pueniendo ad vltimam materiā, propriā illi enti, de quo pscrutat. & ideo oportet in hoc libro pscrutari de prima materia, & primo motore. D. d. & quid est primum, quod egit, &c. i. & incipiemus apud considerationem de istis causis, & ordinem earū, a primo agente, & a primo patiente, deinde descēdemus fm cōsecutionem, & continuationem, donec perueniamus ad causas propinquas.

Duplicia autem sunt principia mouentia physice, quorum alterum non Physicum est: nō enim hēt motus principium in seipso. tale aut est, si aliquid mouet, quod non mouet, vt id, qd

penitus est immobile, & qd om⁹ nium primum est.

Prima principia sunt duo, vnu nō Naturale, quoniam in eo nō est principium motus. & quod est tale mouet, & non mouetur, vt illud, quod non mouetur aliquo modo omnino, & est primum oīum rerum.

Cum declarauit q oportet Naturalem considerare de causis motiuis, incepit inducere modos earū, & dixit: q sunt naturalis, & non naturalis. & hoc intendebat cum dixit non Naturalis. & intendebat p hoc q consideratio de quiditate istius motoris non est naturalis, sed solūmodo considerat de hoc motore, in probādo ipsum esse tm. Et, cum narrauit q iste motor non est naturalis, dedit causam, & dixit: non. n. est in eo principium motus. & iste sermo componitur sic in secunda figura. Primus motor non habet principium motus, a quo mouet: sed motor naturalis habet in se principium motus, p quod mouetur: ergo primus motor nō est naturalis. D. d. & quod est tale, &c. i. h mōi motor necesse est, si fuerit, ipsum mouere absque eo, q moueatur. & non est ita de motore naturali. Deinde exponit q intendebat per hoc, q dixit, & nō mouet, & dixit: vt illud, quod non mouet aliquo modo oīno. & intelligo per hoc, quod dico, quod nō mouetur. i. quod non recipit motū oīno naturalr. D. induxit secundū proprium istius motoris, & dixit, q primum est oīum rerum. & hoc necesse est, si oēs motores, q sunt sub eo, non mouent nisi moucant ab eo, & ipse mouet absq; eo, q moueatur.

Et

Vide conside. i. d. generationis. c. 1. & 2.

Idē. i. phy. cō. 1. & 2. met. c. 12.

vide cont. Zim.

Consideratio de quiditate primi motoris nō est Naturalis sed solum mō considerat de hoc motore in probādo ipm esse tm. Idē. i. c. 26. & 2. h⁹ cō. vlt. & 2. h⁹ c. 3. & 1. de gñ. c. 14. M & 2. met. 4. & 12. m. com. 5.

A Et ipsum quid est, & forma: finis, n. est, & cuius gratia. Quare, cum natura pp aliquid sit, & hanc cognoscere oportet, & penitus reddendum est ipsum propter quid. vt qd ex hoc necesse est hoc fieri. hoc autem ex hoc, aut simpliciter, aut frequenter. & si debet hoc fieri, vt ex propositionibus conclusio. & quia hoc erat quod quid erat esse. & quia melius est sic, non simplr, sed ad vniuscuiusq; substantiā.

B Et considerat de quiditate rei, & creatione eius, quia est finis, et propter quid. Et, quia igitur natura agit, & propter aliud, oportet scire hoc etiam, & oportet complere responsionem ad quare secundū omnes modos. v. g. quoniam ex hoc necesse est vt sit hoc. & hoc esse ab hoc, aut est simpliciter, aut in maiori parte: si. n. hoc fuerit, necesse est, si fuerit futurum. v. g. quoniam ex propositionibus est conclusio. & hoc est quiditas rei. & hic est modus nobilior, non simpliciter, sed secundum essentiam vniuscuiusq;.

74 Dicit: & oportet Naturale considerare etiam de quiditate, & forma rei: forma. n. est in generatione quasi finis, & quasi pp quod est aliquid. & quia concedere hoc fundat super hoc, qd natura agit oē, qd agit, propter aliquid, sicut dispositio in arte, & hoc est maximum fundamentum istius scē, dixit: Et, quia igitur natura agit pp aliquid, oportet scire hoc, i. Naturalem. D. d. & oportet

completere responsionem, & c. i. oportet Naturalem completere responsionem ad interrogationem p quare, p causam agentem; & materiale ex omnibus modis, ex quibus accidit, vt causa sint causae agentes. qm de gñib⁹ entium est qd ex agente sequitur actum necessario, & hoc est in rebus aeternis, & qd ex agente sequitur actum in maiori parte, & hoc est in rebus gñabilibus, & corruptibilibus. D. d. & hoc esse aut est simplr, i. consecutio necessaria. & q. d. & oportet Naturalem attribuere cās causatis modo attributionis illarū causarū causatis suis. v. g. qm, si aliquis dixerit qd ex tali causa puenit tale causatum, oportet dicere qd hoc aut est necessario, aut in maiori parte. & ista dispositio inuenit de quatuor causis in agente, & materia, sc. qd causata earum sequuntur causas i maiori parte, & hoc est in agente naturali. Et, cum notificauit hoc, incipit declarare modū necessitatis existentis inter ista entia, & suas causas, & dixit: hoc. n. necesse ē vt sit, si fuerit futurum, i. sed ista, q sequuntur suas causas in maiori parte, cū fuerit posita cē, sequitur necessario vt causae eorum sint, sc. qm, principia in eis sequitur vltima, & non conuertit. v. g. qm, si fuerit conclusio, necesse est vt sint propositiones, & non conuertit. & dixit: si igit hoc fuerit necessario, intendebat causas. & cum dixit si hoc fuerit futurum, intendebat causata. & quasi dicat, causa. n. necesse est, vt sit, si causatū fuerit, necesse vt sit. v. g. qm propositiones necesse est vt sint, si conclusio erit. D. d. hoc n. est quiditas rei. i. ista. n. cā, q, cū ponat esse, sequitur necessario vt priora in gñatione sint, est quiditas,

D finē. Idem cō. sequenti. & c. 84.

In eternis ex agente sequit actū necessatio si i gñabilib⁹, & corruptibilib⁹ bus ex agē

E te sequit actū i maiori parte ex quo p in eternis esse agens vt d cōfite 2. ca. d sub stantia or bis, s; vide opposi. 12. me. c. 44.

F

Maximu; fundamē-
tū istius scē
ē nām
agere p p

Physicorum

E& forma rei. cum enim fuerit forma, necesse est ut prius sit materia, & agens. D.d.& hic est modus nobilior. i. & forma est in rebus naturalibus, ut ens sit in dispositione nobiliori, scilicet quod est illud ens, non nobilius simpliciter: nobilius. n. in esse non est nobilius simpliciter. Et dixit hoc, ut notificet quod forma non sequitur naturam materiam necessario, ut opinati sunt Antiqui naturalium, sed natura inuenit eam propter hoc, quod ens sit in sua natura nobilius. & ideo forma, quod sequitur naturam entis, non est dicta nobilior, ut forma Mathematica: non enim dicimus quod lineae exeuntes a centro circuli ad peripheriam sunt equales, ut circulus sit nobilior, sed hoc contingit naturae circuli. & ideo nobilius non inuenitur in formis Mathematicis: hoc enim, scilicet nobilitas non accidit formis, nisi secundum quod est finis.

Forma non sequitur naturam, necesse est ut opinati sunt Antiqui. id est in 1. co. 8. 7. & quae ibi

In formis Mathematicis si reperitur nobilitas, quod nobilitas facit eadem formam, nisi secundum quod est finis. Idem. 3. me. 1. c. 3. Et videtur ibi. Cuius quo hoc intelligendum sit.

S Y M M A Q V A R T A.
Ostenditur quod omne agens agit propter finem.

De Causa finali. Cap. I.

Dicendum igitur primum quidem quod natura earum causarum est, quae sunt propter aliquid, postea de necessario quomodo se habet in Physicis. ad hanc enim causam reducunt omnes, quia cum calidum tale natura sit, & frigidum, & unumquodque talium: haec autem ex necessitate sunt, & fiunt, & apta natura sunt. etenim etiam, si aliam causam dicant, solum tangentes valere sinunt, hic quidem licet, & amicitiam, ille vero intellectum.

Oportet et nunc igitur loqui primo de hoc, quod natura est de causis, quae agunt propter aliquid, deinde post loquemur de necessario, & quo se habet in rebus naturalibus, quae agunt propter aliquid. omnes enim ad hanc causam reducunt, & dicunt quod calidum est tale, & frigidum est tale, & similiter unumquodque, similium, necesse est ut ei generentur ista. quoniam, et si imponunt aliud, & quidam dicunt amicitiam, & licet, & quidam intelligentiam, tamen inspicunt, sicut fulgur tantum, deinde dimittunt ipsum, & vadunt.

Quia ista propositio est maxima & fundamentum in hac scientia, & in scientia Diuina: quoniam, si Naturalis non concesserit eam, negat principium finalem, & negat materiam esse propter formam, ex quo sequitur ipsum negare agens: generans enim non generat, nisi propter aliquid, & similiter mouens mouet propter aliquid: & cum sequitur formam, sequitur necessario materiam naturam: & si non, nascitur casu, & sic non erit agens: aut, si erit, erit frustra: & si sit, si Diuinus non concesserit eam, non poterit probare quod Deus habet sollicitudinem circa ista, quae sunt hic, ideo incepit Aristoteles dicere quod natura agit propter aliquid, & quod ab hoc debet incipere hic, & postea loquetur de necessitate, ad quam Antiqui reducebant generationem, utrum sit in rebus naturalibus, & quo se habet ad causas, quae agunt propter aliquid. Et hoc intendebat, cum dixit & quo se habet

Quo Deus habet sollicitudinem circa ista, quae sunt hic, videtur in 1. co. 37.

bet in rebus naturalibus, &c. D. d. omnes enim &c. i. omnes enim Antiqui reducebant, &c. i. attribuebant omnia generabilia ad istam causam, ex qua inuenitur necessitas in rebus, & est materia. dicebant enim quoniam ex necessitate calidi, & naturae frigidi, & humidi, & sicci necesse est luenire omnia ista generabilia, scilicet quod propter hoc, quod calidum innatum est admisceri cum frigido, & humidum cum sicco, necesse est ut ab istis qualitatibus inueniantur omnia generabilia sine aliqua causa extrinseca admiscente, & dante unicuique enti compositionem propriam, & sicut dicebant, quoniam, quia calidum innatum est ascendere superius, frigidum descendere inferius, ideo calidum, cum ascendit ad superiora plantarum, fiunt flores, & folia: sicut est, cum frigidum descenderit ad inferius, fiunt radices. & sicut faciebant de omnibus, de quibus nitebant reddere causas actionum, quae admodum nitebantur in hoc in generatione eorum. eadem enim est dispositio de causis generationis, & de causis actionum. qui enim attribuit generationem necessitati, attribuit actiones necessitati, & qui attribuit eam fini intento, attribuit generationem fini intento. Et, quia quidam istorum dicunt genus esse in prima generatione multum, non in omnibus generationibus, ut Empedocles amicitiam, & litem, & Anaxagoras intelligentiam, dixit: quoniam, & si imponunt. i. & dicimus quod isti homines reducunt omnia ad causam materiale, quia isti, & si ponunt causam aliam, scilicet agentem, ut Empedocles, & Anaxagoras, tamen modicum preperunt eam, & concesserunt eam in principio generationis, deinde limiserunt eam in alijs rebus.

Habet autem dubitationem, D quid prohibeat naturam non propter aliquid facere, neque quod melius est, sed sicut pluit Iuppiter, non ut frumentumaugeat, sed ex necessitate. quod. n. sursum latum est, frigesceri oportet: & quod frigidum est, aqua factum, deorsum venire: augeri autem, cum hoc fiat, accidit frumentum. sicut autem & si cuius perit frumentum in area, non huius gratia pluit, ut pereat, sed hoc accidit. Quare quod prohibet sic & partes se habere in natura, ut dentes ex necessitate ori, anteriores quod acutos, aptos ad diuidendum, maxillares autem latos, & utiles ad terendum cibum, cum non propter hoc facti sint, sed acciderit. sicut autem est & de alijs partibus, in quibus ut inesse ipsum, propter aliquid. Vbi igitur omnia acciderint, perinde atque si, propter aliquid facta forent, ea quidem seruata sunt, a casu consistencia apte, quicunque vero non sic, perire, pereuntque, quemadmodum Emp. dicit ea, quae prima hominem referunt, & taurum parte secunda. F

a. l. gemitos.

Et est hic quod dicit. n. aliquis, quid prohibet ut natura non propter aliquid agat, neque ut aliquid sit nobilius, sed sicut pluuia venit a caelo, non ut crescant messes, sed ex necessitate. quod. n. ascendit, necesse est ut infrigidetur: & cum infrigidatur sit aqua, & descendit: et, cum hoc fuerit, accidit ut messes crescant. & eodem modo, si seminem

a. l. bouigena prius la VIII.

Physicorum

Gcorrumpatur in aceruo, aduentus pluuiæ non fuit ad hoc, vt semen corrumpetur, sed hoc fuit per accidens. Ita nihil prohibet vt membra corporis talem habeant dispositionem in natura. v. gr. vt dentes anteriores necessario sint acuti ad incidendum cibū, & molares sint lati ad molendum cibum, & non propter hoc fuerunt, sed hoc accidit casu. & eodē modo est de alijs membris, in quibus existimatur esse illud, propter quod fiunt. v. gr. cum conueniunt omnes res, illa cōuenientia, si esset propter aliquid, illic erit salus, & permanentia. accidit enim eis quod fuerint conuenientes actioni ex se. & illud, cui non accidit hoc, corrumpitur, & destruitur, ut accidit i vaccis, quas dixit Empedocles, quod quasi pepererunt vaccas, quarum superiora erant homines.

76 Et hæc est quæstio. Dicit. n. aliquis qd nihil prohibet qd natura nō agat propter aliquid, neq; vt aliqd sit nobilius. qm̄ quemadmodū pluuiā vñ qd non venit à Deo vt crescāt messes, sed contingit necessario ex natura materiæ, necesse est. n. vt vapores calidi, & humidi ascendāt ad locum frigidū, & vt infrigident illic, & fiant aqua, & contingit necessario vt descendat ad inferius, & si inuenerit triticum in terra seminarum, accidet ei, vt crescant messes, & si inuenerit ipsum in aceruo, corrūpet ipsum. quemadmodum igit aduentus pluuiæ non fuit, vt corrū-

peret triticum in aceruo, sicut nō fuit vt crescerēt messes, sed vtrunq; fuit per accidens. & cum ita est de pluuiā cum semine, nihil prohibet, vt hoc, qd membra corporis sint cōuenientia ad salutem corporis, sit huius dispositionis in natura, s. qd hoc accidat eis casu, sicut accidit messib; crescere p pluuiā. v. g. qm̄ dentes necesse est in hoc, vt aīal saluetur, vt anteriores sint acuti, vt sint apti ad incidendum cibum, & posteriores lati ad molendum cibum, sed nō pp hoc fuerūt, sed accidit eis casu ex natura materiæ. & eodem modo posset quis dicere qd ita est de alijs vtilitatibus membrorum, de quibus existimatur qd membra fiunt pp illas vtilitates. & dicunt. v. g. accidit vt actiones membrorum conueniant hoc modo conuenientia, q non secus esset, ac si ista membra essent in principio propter istas actiones, & vtilitates illic. & eodem modo aīalia habebunt salutem, non qd illa conuenientia fuerit intenta, sed accidit casu iste modus conuenientia, destruet, & corrumpet, vt accidit in vaccis Empedoclis. accidit. n. eis hoc, quod nō oīa membra eorū fuerint apta ad actiones hoīs, neque ad actiones vaccarum, & ideo cito moriebant. Et dixit: sed quemadmodum pluuiā, &c. i. sed quemadmodū pōt aliquis dicere qd pluuiā venit à cœlo, non vt messes crescāt, sed de necessitate materiæ. D. d. qd. n. ascendit, &c. i. & ex hoc potest quis opinari qd pluuiā est de necessitate. D. d. & cum hoc fuerit, &c. i. & cum aduentus pluuiæ est de necessitate materiæ, ergo cremētum messū est p accidēs. D. d. & eodem modo, &c. i. ap-

Ai. apparet, qm̄ quemadmodum plu-
uia corrumpit triticū in aceruo, sifr
facit ipsum crescere, & quia ipm cor-
rumpere est per accidēs, necesse est
vt ipsum facere crescere sit p̄ accēs.
Aduersarius. n. concedit q̄ ipm cor-
rumpere est p̄ accidens. D. d. v. g. i.
v. g. & c. vt anteriores dentes sint acu-
ti, non ad incidendū cibū, sed ex ne-
cessitate materiæ, ex qua gñant, &
molæ etiā sunt latæ ad molendū ci-
bum. & hoc ē accidit eis de necessi-
tate materiæ, & non fuit intentum
B apud naturam. D. d. v. g. cōueniūt,
& c. i. v. g. conueniunt vtilitates om-
nium membrorū in aīali generato-
tali conuenientia: at si esset intenta
ā natura, illic erit salus, & pmanētia
illius spēi aīalium: & illud, cui non
accidit hoc, corrumpet, & destruet,
vt accidit vaccis Empedoclis. D. d.
accidit. n. eis, & c. i. accidit membris
aīaliū, q̄ fuerint conuenientia actio-
nibus ex se, & casu, non quia mēbra
fuerunt generata pp̄ illas vtilitates.

Ratio igit, qua dubitauerit ali-
quis, hęc est & si qua talis alia ē.
C Sed imposse ē ista hoc se hīe mo-
do. Hęc enī & oīa, q̄ natura sūt,
aut semp sic fiūt, aut ifrequēter,
sed eorum, q̄ fiunt ā fortuna, &
casu, nihil, neq; n. ā fortuna, ne-
que ā casu vī plure sepe hye-
me, sed si sub cane, neq; cauma-
ta sub cane, sed si hyeme. Si igit
aut ā casu vīr, aut pp̄ aliquid ef-
se, si non pole est esse hęc aut a
fortuna, aut ā casu, pp̄ aliqd vti-
que erunt. at vero natura sunt
hmōi oīa, quemadmodū & ipsi
dixerint, qui hęc dñt. est itaq; ip-
sum pp̄ aliqd i n̄s, q̄ natura fiūt,
& sunt.

Hoc igitur, & simile facit du D
bitationem. Et impossibile est vt
sit hoc modo. Ista enim membra, et
omnia, que sunt per naturam, sunt
in eo, quod sunt, aut semper, aut in
maiori parte, & nihil oīno est ta-
le eorum, que generantur casu, &
ex se. impossibile. n. est existimare
quod casu multiplicetur pluuia in
hyeme, immo in ascensu canis, aut
quod casu vigoretur calor apud a-
scensum canis, immo in hyeme, si
fuerit calor. Si igitur ista venerit
ex se, aut casu, aut propter aliquid
& impossibile est vt sint casu, &
ex se: ergo necesse vt sint propter
aliquid. sed omnia ista concedunt
dicentes hoc, nedum alij ea fieri ex
natura. necesse igitur est vt illud,
quod est propter aliquid, sit in re-
bus existentibus per naturam.

Cum induxit qōnem destruetē 77
cām finalē, incepit declarare q̄ im-
posse ē dicere q̄ istæ vtilitates, & cau-
sæ finales, q̄ apparent in gñabilibus
sint ex necessitate materiæ, & casu,
& dixit: Et impossibile est, & c. i. &
impossibile est vt congregatio ista-
rum vtilitatum in oībus membris
iudiuidui generati sit casu. membra
enim & oīa, q̄ generant ā natura, ge-
nerant ī aliqua dispositione, aut se-
per, aut in maiori parte: monstruo-
sa. n. accidunt raro. & cum posuit q̄
ista membra gñantur ā natura, &
q̄ illud, quod gñatur ā natura gñat-
ur in eadem dispositione, aut sem-
per, aut in maiori pte, sequit q̄ ista
membra generantur in illa disposi-
tione

Monstruo-
sa, & que
sunt casu,
& ex se, ta-
to co tribu-
gunt. Idē
sup. e. 48.
Idē. i. celi
138.

Physicorum

Quoniam conuenienti, in qua sunt, aut
semp, aut in maiori parte: & oē, qd
fit casu, & ex se, non fit semp, neque
in maiori parte, sed raro. Syllsigit
sic componit. Conuenientia, q est
ster membra, aut est semp, aut i ma
iori parte: & quod est semp, aut in
maiore parte non est casu: ergo ista
conuenientia non est casu. D.d. Si
igit ista, &c. i. si igit ista conuenien
tia aut est casu, aut a natura pp salu
tem aīalis, & iam apparuit ex sermo
ne pzdicto q nō est casu, remanet
vt sit pp aliquid, & est salus aīalis.

D.d. sed oīa ista, &c. i. qm, cum con
iunctū fuerit huic ppōni, q conced
dūt, s. q. res exntes sē a nā, s. hoc, q,
res exntes sē pp aliquid, concludet
in tertia figura, q quādam eorum,
q sunt a natura, sunt propter aliqd:
& est verū. non. n. oē, quod est a na
tura, est pp aliquid. Et tacuit solutio
nem qstionis dictae de pluuiā, quia
iam notificauit q descensus pluuiā
in hyeme ē in maiori parte, & apud
ascensum canis est in minori parte,
& calor ē contrariū, ex quo sequit
necessario vt pluuiā sit propter ali
quid. & etiam apparet ex hoc sermo
ne q messes non crescūt a pluuiā ca

Isu, cum hoc fit in maiori parte, cor
ruptio autem tritici in acervo est in
minori parte. & hoc, q pluuiā est de
necessitate materię, non facit vt nō
sit propter aliquid. &, si concesseri
mus q non est pp messes, declarabi
tur q est propter aliud, & est æqua
litas generationis in elementis: &, si
non, corrumpet mundus. & Ale
xander dicit q pluuiā non est pro
pter messes, qm messes sunt ab arte.
& non a natura: sed * natura com
plet multa, quę sunt p artem, & ars
multa, quę sunt per naturam.

Pluuiā est
p p aqua
litatē gha
tiōis i eln
tia. vide p
hoc. 83. 4.
phy.
Nā com
plet mul
ta, q sunt
p artē. &
ars multa
q sunt per
nām. Ide
ist. c. 79.

Amplius in quibuscūq finis **K**
aliqs est, huius grā agit qd pri⁹,
quodq consequens est. ergo, vt
agitur, sic aptum natura est, &
vt aptū natura est, sic agit vnū
quodq, nisi quid impediāt. agi
tur aut, ppter aliquid, & aptum
itaq natura est huius grā. vt, si
domus eorū, q natura fiunt, eēt,
sic vtiq facta esset, vt nūc ab ar
te. si aut q natura, non solū na
tura, sed & arte fierent, sūt vtiq
fierent, vt apta natura sunt. pro
pter ergo alterum, alterum.

Et et illa, in quibus est finis in- **L**
tēta propter illum finē, agitur pri
mum, quod agitur, & in illa, quę
sunt post. & necesse est vt vnum
quodq eorū, q agunt, sic agat, &
similiter est natū vt agat, & sicut
est natū vt agat, ita agit, nisi im
pediatur. quod aut agit propter ali
quid est natū, vt agat propter ali
quid. v. g. quoniam, si domus genere
tur per naturā, tunc generatio eius
esset, sicut generatio eius ab arte.
& oē, quod est per naturā, & est **M**
per artē, ē eodē mō secūdū quod est
natū. necesse ē igitur in hoc illud,
quod fuit necesse in suo compari.

Nititur in hoc sermone declara- **78**
re q illa, q habent finē, qn aguntur,
sunt pp finem, & dixit: Et et, &c. i. &
etiam oīa, in quibus est finis intēta
per aliquas actiōes, prima, q agitur
ex illis actionibus, agitur propter il
lum finē, & actiones, quę sunt post
secundum ordinem, sunt propter il
lum finem. deinde addidit aliā pro
posi-

A pōnē, & vult declarare suā conuer-
sam, & dixit necesse ē vt aliqd agat,
&c. i. qñ aliqd agit aliquā actionē,
sicut agit illā actionē, ita est natum
vt agat illā actionē. i. q natura eius
exigit illā actionē. Et, cū posuit hoc
qd intendebat, incepit declarare et
ex hoc, q actio nati debet ēē in ma-
iori parte, & dixit: & sicut est natū,
&c. i. qñ qui agit aliquā actionē, ē
natū vt agat illā, ita q est natum ad
agendū illā actionē aut sem p, aut ī
maiori parte: & hoc erit, qñ nō im-
pediet ab aliquo. & sequitur ex hoc vt
illud, qd est natum, agat, nisi impe-
diatur ab aliquo. Et, cū posuit has
propositiones, s. q omne, qd agit aliquā
actionē, est natū, & creatū pp illā,
& q oē, qd est natū, actio ei⁹ est in
maiori parte, aut semper, & cōiun-
git huius, q oīa naturalia videntur age-
re pp aliquid, sequitur vt sint nata,
vt agant pp aliquid, & q hoc sit in
maiori parte. Et syllus sic compo-
nitur, Naturalia agunt pp aliqd: &
omne, qd agit pp aliquid, est crea-
tū, & natū ad illā actionē: ergo na-
turalia sunt nata ad hoc, vt agāt pp
aliqd: & oē, qd est natū, agit in ma-
iori parte: ergo qd est naturale nō
C agit pp aliquid casu. sed dimisit ma-
iore ppōnem, s. q naturalia agunt
pp aliqd. Deinde incepit demon-
strare, q hoc apparet in arte, & na-
tura eodē mō, s. ex istis ppōnibus.
qñ, quia manifestū est in arte, q il-
la, q sunt ante finē, sunt pp finē, &
iā posuimus cū hoc aliā propōnē,
& est, sicut est dispō in natura, & ē,
q illud, qd agit pp finē, sic est dispō
in arte, vt agat pp finē, apparet q nō
est dīa in hoc inter artē, & naturā.
& q, si domus generaret ā natura,
tunc omnia, quæ sunt ante domū,

pp domū generarent ā natura: si-
cut est dispō in arte, cum oē, quod
agit pp aliquid est natū, vt agat pp
aliqd, & qd est natū, vt agat, pp ali-
quid, illud habet finē. & hoc intēde-
bat, cū dixit. v. g. &c. D. d. & oē, qd
est p naturā, &c. i. causa in hoc, q
eadē dispositio in arte, & natura in
hoc est, q omne, qd est generatum
p naturā, aut per artē est, fin q est
natum vt sit illud ab eo, non casu.
Et, cum declarauit q eadē est dispō
in arte, & natura, induxit conclusio-
nē sequentem ex hoc, & dixit: ne-
cesse est igitur in hoc. &c. i. oportet
igitur inuenire in natura illud, qd **E**
inuenitur in arte de causa finali.

Et oīno ars alia quidē perfici-
cit, quæ natura non pōt efficere,
alia vero imitat. si ergo quæ fm
artē sunt, pp aliquid fiant, ma-
nifestum q & quæ fm naturā,
similiter. n. se habent inter sese,
in hīs, quæ fm artē, atq; in hīs, q
fm naturā, posteriora ad pōra.

*Et vniuersaliter videmus quod
ars in quibusdam rebus perficit
diminutionem natura in eis, in
quibus natura debilitatur ad per-
ficiendum actionem, et in quibus-
dam rebus sequitur illam. si igitur
quod agitur per artē, agitur
propter aliquid, manifestum est
quod similiter est de eo, quod est
secundum cursum naturalem. re-
latio enim primorum ad vltima
est eadem in eo, quod est secun-
dum artē, & in eo, quod est se-
cundum cursum naturalem.*

Ars alia p
ficiat, q nā
si pōt effi-
cere, alia
vero imi-
tatur.

Vide Ca-
uillū lo.
Grāmā-
ci contra
Arist.

F

Cūm

Physicorum

G Cum declarauit quod eadem est dispositio in arte, & in natura, scilicet in hoc, quod utrunque agit propter aliquid, incepit confirmare similitudinem inter artem, & naturam in hoc. quoniam, si natura ageret aliquid propter aliquid casu, tunc ars non perficeret diminutionem naturæ, neque ars assimilaretur in pluribus suis actionibus naturæ. * quod enim innatum est existere casu, non est innatum existere per intentionem. Verbi gratia: quoniam, si sanitas proueniret à natura casu, tunc

H ars non compleret diminutionem naturæ in hoc ita, quod sanitas fieret ab ea in maiori parte. similiter, si sanitas proueniens ab exitu sanguinis à naribus in criticis, esset per accidens, tunc sanitas proueniens à phlebotomia, quam præcepit ars medicinæ, quia vult se assimilari naturæ, proueniret per accidens. quia igitur ars quandoque est loco naturæ, & ars agit propter aliquid, necesse est ut natura agat propter aliquid. & quia ars etiam sequitur naturam, & agit propter aliquid, necesse est ut natura agat propter aliquid. Et intendit per prima, illa, quæ sunt ante finem, & per postrema, ipsum finem. & intendit quod, si prima sunt in arte per se propter vltima, necesse est ut ita sit in natura: immo dignius: ars enim in hoc assimilatur naturæ.

Maxime autem manifestum est in cæteris animalibus, quæ neque arte, neque inquirendo, neque deliberando faciunt. Quapropter dubitant quidam, utrum intellectu, aut quodam alio operentur & Aranei, & Formicæ, & huiusmodi. paulatim autem

sic procedenti, & in plantis apparent conferentia quædam fieri ad finem, ut folia propter fructus cooperimentum. Quare, si & natura, & propter aliquid Hirundo nidum facit, & Araneus telam, & plantæ folia gratia fructuum, & radices non sursum, sed deorsum, gratia nutrimenti, manifestum quod est causa talis in his, quæ natura fiunt, & sunt.

Et hoc apparet multum in alijs animalibus, quæ agunt non per artem, neque per rationem, & cognitionem. Et ideo quidam dubitant, utrum hoc, quod agunt, agant per intellectum, aut per aliud, ut Aranei, & Apes, & similia. Et, si tu consideraueris, videbis in vegetabilibus, nedum in animalibus aliqua, quæ sunt propter aliquam utilitatem in fine intentam: Verbi gratia, quoniam folia sunt ad cooperiendum fructum. Si igitur natura, & propter aliquid facit Hirundo suum nidum, & texit Araneus suam domum, & folia sunt propter fructum in vegetabilibus, & ramuli radicibus, & Venæ oriuntur ad inferius, non ad superius, quærentes cibum, manifestum est quod ista causa inuenitur in eis, quæ sunt per naturam & quæ generantur per illam.

Cum induxit rationes super hoc, quod natura agit propter aliquid, & non sunt rationes probantes naturam agere

A sunt naturales, cū sit manifestum p se q natura agit pp aliquid, & tales rōnes vltant cum aduersario, s. cū negantibus principia naturalia, incēpit inducere modū certificatiōis istarum propōnum, ex quibus cōponunt illa rōnes. & incēpit à rebus, in quibus hoc est manifestum valde, & sunt habētia animas: actio enim istorū, quia prouenit ab imaginatione, & cōprehensione eius, qd agit, scit necessario q ista agit pp finē, sicut est dispositio in Hirū dinib⁹ & Apibus. Et iō dixit & hoc apparet multum, &c. i. quz faciunt actiones artificiales non per artē, ne

Apes, & Hirundines agunt

B que per cognitionem. qm, si agerēt hoc pp cognitionē, tunc transferrentur de aliquo in aliquid. & quia hoc latuit quosdā, existimauerunt ea agere per cognitionē, & intellectum. Et, cū demonstrauit hoc in rebus, in quibus apparet hoc multū, incēpit demonstrare hoc et in eis, quz sunt magis latentia: qm sic acquiritur cognitio melius. i. qm, si hoc considerauerit primo de actionibus habētium animas, & post de vtilitatibus membrorū, videbit q natura generat hęc membra pp vtilitates existētes ī suis naturis. & hoc inuenit in plantis, nedū in aīalibus. folia. n. vident ēē in vegetabilibus ad cooperiendū, & ad custodiendū fructus. qn. n. arbor denudat à folijs, corrumpitur in maiori parte fructus, aut non erit in dispositiōe meliori. Et, cū verificauit ista per inductionē, posuit ea antecedens, & posuit vltatē consequens, & dixit: Si igitur natura, & pp aliquid, &c. & dixit hoc referuādo se, ne aliquis existimet, q istz actiones sunt per intellectum. qui. n. ponit q istz

actiones sunt p intellectū non se. **D** quic apud ipsum istud consequens. Et iste syls est in forma hypothetici. et potentia eius est potentia inductionis. & iste modus inductiōis est demonstratiuus, quia per considerationem acquirimus certificationem, & vltatem, anteq cōpleatur oīa particularia. & fm hoc inductio habebit introitū in demōne. iudicium. n. vlt non acquiritur in pluribus rebus, nisi post maximā considerationē de pluribus indiuiduis: & hoc diuersatur fm magis, & minus, fm naturam principij, & naturam considerantis.

In inductione demōne tuaz acquiratur certitudo, & vltas, anteq cōpleant oīa particularia. p hoc vide pulchre Auer. 2. priorū. ca. 21. & 1. 8. Ph. com. 3. 3.

E Et qm natura duplex est, alia quidē vt materia, alia vero vt forma, finis autē est hęc, propter finem autem cetera, hęc vtique erit causa, cuius gratia.

Et cum natura est duobus modis, sc. secundū materiā, et secundū creationem, & finis est creatio; & alia residua sunt propter finē, ergo creatio est cā propter quid.

Et, quia natura dī de materia, & forma, declaratum est q forma est finis in generatione, & omnia, quz sunt ante finē, sunt pp finē, necesse est vt oīa, quz sunt ante formam, sint propter formam. Et iste sermo componitur sic. Forma est finis: & finis est illud, ppter quod sunt omnia, quz sunt ante finem: ergo forma est illud, propter quod sunt omnia, quz sunt ante illam. & necesse est vt forma sit finis in generatione, quia sequitur ab agente, aut semper, aut in maiori parte: & sequitur ex hoc, vt materia sit propter formam.

Peccatum

C hoc inuenit in plantis, nedū in aīalibus. folia. n. vident ēē in vegetabilibus ad cooperiendū, & ad custodiendū fructus. qn. n. arbor denudat à folijs, corrumpitur in maiori parte fructus, aut non erit in dispositiōe meliori. Et, cū verificauit ista per inductionē, posuit ea antecedens, & posuit vltatē consequens, & dixit: Si igitur natura, & pp aliquid, &c. & dixit hoc referuādo se, ne aliquis existimet, q istz actiones sunt per intellectum. qui. n. ponit q istz

Phyficorum

G Peccatum aut fit & in his, quæ fiunt fm artem. scripsit enim, nō recte Grammaticus, & propinauit non recte Medicus medicamentum. quare manifestū est qd cōtingit & in his, quæ fm naturam fiunt. Si igit sunt quædam fm artē, in quib⁹ quod recte fit pp aliquid fit, in his aut, quæ peccant, alicuius quidem grā aggredit, sed frustratur, sicut utiq se habet & in Phyfis, & monstra peccata sunt illi⁹, quod propter aliquid agit. & in his igit, quæ à principio, utiq cōpositionibus bouigena, si nō ad quendam terminum, ac finē poterant venire, corrupto utiq principio aliquo fiebant, ut nunc semine.

H Sed accidit peccatū in eo, quod fit per artem. Grammaticus enim barbarizat quandoq, & Medicus nocet in dando medicinam: manifestum est igitur, quia possibile est similiter accidere in eo, quod ē secundum cursum naturalem. Et in his, quæ fiunt per artē illud, quod cadit recte, est propter aliquid, & illud, in quo accidit peccatum, queritur propter aliquid, sed querens nō inuenit suā intentionē, & similiter est de natura, & monstrosa sunt res extraneæ ab illo, propter quod sunt. illa enim vacca, cuius superiora fuerūt homo, à principio fuit ex corruptione alicuius principij suorum principiorū, ita quod non fuit possibile peruenire ad terminum,

Et ad finē intentū, sicut inuenimus nunc in sperma, quod corrumpitur.

Quia illi dicebāt qd causa ordinis 82 in generatione est casus, quēadmodum causa monstruositatis ē casus, incepit dare dīam inter attributionem illius casus ad naturā, & istius ad illam. causa enim illius casus, quē illi dicūt, est natura, causa aut istius est impedimentum naturæ, & peccatum eius à non veniendo ad illam intentionem. Deinde incepit assimilare artem naturę in hoc, qd casus accidit i utroq, & dixit: Sed accidit peccatum, &c. i. quemadmodū possibile est ut accidat peccatū in arte, ut Grammaticū barbarizare, & Medicum errare in potione, sicut possibile est ut hoc accidat à natura. & dixit hoc, quia aliquis pōt dicere, si natura agit pp aliquid, impossibile est ut accidat hic casus omnino: & lic,

aut non erunt monstruositates omnino, aut monstruositates erunt intentę à natura. & ideo notificauit qd istæ monstruositates accidunt ex errore naturæ, sicut accidunt in arte.

Et, cum posuit qd in actione naturæ est rectitudo, & peccatū, sicut est in actione artis, incepit declarare qd rectitudo i actione naturæ est pp aliquid, & peccatum est, qn natura errat ab illo, pp quod agit, & posuit hoc in arte, quasi añs, & in nā, quasi consequēs, & dixit illud, quod fit recte, &c. i. cum actio recta in arte est actio inducēs ad finem intentū sine aliquo impedimento, peccatū autē in eo est, qn nō inducit ad illum finem querendum, sed ad aliud, non intentū, sicut est de peccato naturę, & ei⁹ rectitudine. Et, cum declarauit qd in natura pōt accidere peccatum, sicut

Monstruositates accidunt ex errore naturæ, sicut accidunt i arte. Idem. 12. Met. c. 13. & 6. Ethic. text. cō. 5.

M

A sicut in arte, inceptit declarare qd monstruositates sunt de peccato naturæ. & si cōcesserimus vacas Empedoclis esse, tūc poneremus hoc ex peccato naturæ: nō qd illa agat casu, vt illi dicebāt. Et dixit monstruositates, &c. i. monstruositates, puenientes à nā sunt ex peccato naturæ, & exitu illius actionis ab illo, pp quod fuerunt p aliquod impedimentum, qd fecit eā errare à fine. causa igitur illius vacæ, quā Emped dicit, si fuerit verum, est quia in prima generatione corruptū fuit aliquod principiorū in eo adeo, qd nā non potuit inducere illud principiu ad finē intentū: sicut inuenimus monstruositates in animalib⁹ accidere ex corruptione spermatis: nō qd fuit hec actio nāe sine aliquo accidente, vt dicunt illi, qui attribuūt actionē nāe casui.

Amplius necesse est semen fieri primum, sed, non statim animalia. & ipsa massa quidē mollis prius semen erat. Amplius & in plantis inest ipsum pp aliqd, minus autē distinctum est. Vtrū igitur & in plantis fiebāt, vt bo uigena viriprora, sic vitigena oleoprora? An non. inconueniēs enim sed tamē oportebat, si qui dem & in animalibus.

Et etiā oportet in generatione animalis, vt primo precedat sperma, deinde generetur, & non generatur subito. & totū generatū primo est sperma. Et ē in vegetabilibus videmus propter quā, et si minus appareat. Vtrū igitur, sicut in vacca generatur vacca, cuius superiora sunt hominis, similiter in vi-

te generatur vitis, cuius superiora sunt oliua, aut non. hoc enim est inopinabile. sed oportet vt hoc esset, si ita est in animalibus.

Dicit: Et ē. & hoc est, vt mihi vī, 83 ratiocinatio super hoc, qd generatio aīalis non est casu: qm, cum posuerimus qd oē aīal generatū ex spermate, nō generatur nisi ex spermate, sequit^r necessario vt generatio eius ex spermate sit p se, & necessario. ergo generatio eius ex spermate nō est casu. ergo sperma est p animal, aut ita qd sit agēs, aut mā, aut vtrunq.

D. d. deinde generatur, &c. i. & necesse est vt sperma precedat generationē animalis tpe, & qd generetur ex eo in tpe terminato: & prim⁹ ordo eius in generatione est sperma, & vltimus aīal. & innuebat per hoc, qd aīal per se fit à natura. cum enim posuerimus qd aīal est habens sperma, necesse est vt sperma pcedat ipsum; sperma igit^r est prius nāst animalis: est igitur causa eius p se. & similiter, cum concesserimus qd ex spermate non fit subito, sed in tpe terminato, apparebit ēt qd generatio ei⁹ est mediantibus alterationibus necessarijs in generatione aīalis, & qd initium istius motus est à re terminata, s. à spermate, & ad rem terminatam, s. aīal, & penetrāsit sup media terminata. & totum hoc demōstrauit qd generatio eius ex spermate est p se. D. d. & ēt in vegetabilibus videmus, &c. i. & nō hoc inuenit^r solūmodo in aīalibus. illud, quod est pp cām finale, vt sperma in aīalib⁹, sed hoc ēt inuenit^r in vegetabilib⁹, licet min⁹, s. qm in eis inuenit^r pp quid, & est mā ei⁹, & causa eius agens. Et, cum declarauit hoc fundamentum, & est qd non

Physicorum

G non generat aliquid ab aliquo casu, & q̄ ita est de vegetabilibus, sicut de animalibus, reuersus est ad contradicendum Empedocli, & dicit: Vtrū igitur, &c. i. si igitur hoc, quod dicit Empedocles, est verū, q̄ quædam vacca fuit, cuius superiora fuerunt hoīs, & inferiora vaccæ, p̄ locum à maiori, necesse est vt vitis generet, cuius superiora sint oliuæ: ordo enim in animalib⁹ magis est, q̄ in vegetabilib⁹. D. d. hoc enim est inopinabile, i. vt sit vitis, cuius superiora sunt oliuæ. sed hoc inopinabile sequit̄, si posuerim⁹ hoc, quod Empedocles dicit de

H generatione animalium. Et iste sermo ē quasi hypotheticus cōtinuus, in quo destruit consequens, & concludit oppositum aūtis, & accipitur p̄ locum à maiori: quū, si hoc inuenit̄ in animalibus, circa q̄ maior est solitudo, quāto magis ī vegetabilib⁹?

Amplius oportebat & ī seminibus fieri, vt accidit. Omnino aut̄ destruit sic dicens ea, quæ natura sunt, & naturam. Natura enim sunt quæcunq; ab aliquo in seipsis principio cōtinue mota perueniunt ad aliquem finē. **I** ab vnoquoq; aut̄ non idē quibusq; neq; quibus, semper tamē ad eundē, nisi aliqd̄ impediērit.

Et etiā oportet vt dispositio in modis spermatis, & seminū in generatione eorū, quæ generantur ex eis, sit casu, & quocunq; accidit. Et vniuersaliter qui hoc dicit, destruit illud, quod est per naturam, & ipsam naturam. quod enim est per Naturā est illud, quod mouetur cōtinue ab aliquo principio in ipso,

donec perueniat ad finē. & non oē principium vniuscuiusq; rei earum, quæ sunt per naturam, habet vnu finē, neq; est ad quemlibet finē, sed vnu principium semper inducit ad vnum finem, nisi impediatur.

Vult et̄ demonstrare ex dispōnibus entium, q̄ natura agit p̄ aliquid, & dixit Et et̄ oportet, &c. i. & si generatio vniuscuiusq; speciei esset casu, & casus est causa nō terminata, posset esse vt vna spēs generaretur à quolibet semine à qualibet mixtiōe elementorum: & hoc est cōtra sensum. & quia istud principium est ex primis principiis sc̄iæ Naturalis, & non oportet Naturalem loqui de eo cū negante ipsum, s̄m q̄ est Naturalis, sed s̄m q̄ est Primus Philosophus, aut s̄m q̄ est Disputator, dixit: & vniuersalit̄, &c. i. & iste sermo destruit subiectum istius sc̄iæ, quod est natura, & illud, quod generatur per naturam. quod enim sit p̄ naturam, & à natura mouet̄ continue in generatione vniuscuiusq; entis. incepit. n. à principio terminato, & puenit ad finē terminatum. D. d. & non ex oī principio, &c. i. & non oē principium habet vnu finem, neq; quilibet finis est ab vno principio. quod aut̄ generatur casu, non generat̄ à natura, cū non generet̄ à principio terminato, neq; ad finē terminatum. si igit̄ generata generent̄ hoc modo, ergo nō est nā, neq; generant̄ à natura. & cū posuit q̄ nā agit ex principio terminato, & ad finē terminatum, & hoc nō est semp̄, dixit nisi impediatur.

Id aut̄, cuius gratia, & quod huius gr̄a, fient vtiq; à fortuna. sicuti dicim⁹ q̄ à fortuna venit hospes,

84

L

Nim ap
re pp fin
ē princip
istius sc̄i
Idē supra
74. & 75

M

A hospes, lotusq; abiuit, cum tan-
quam gratia huius veniens ege-
rit, non aut gratia huius vene-
rit. & hoc fm accidens. fortuna
enim est earum, q̄ sunt fm acci-
dens causarū, quemadmodum
& prius diximus. sed, cum hoc
semper, aut frequenter fiat, non
fm accidens, neq; à fortuna est:
in physicis autem semper, sic nū
si quid impederit.

*Et illud, propter quid quandoq;
est casu. v.g. hospes venit casu, &
intrauit balneum, & recessit. &
dicimus hoc, cum actio eius quasi
aduentus eius fuerit propter illā;
sed aduentus eius non fuit propter
illā: hoc. n. est per accidens, cum ea
sua sit de causis, quæ sunt per acci-
dens, vt diximus superius. si igitur
hoc est ex eo semper, aut in maio-
ri parte, non est per accidens, ne-
que casu: & res naturales semper
sunt i eodē cursu, nisi abscondantur.*

B Cum declarauit q̄ finis inuenit̃
in rebus naturalibus p se, non casu,
C Incipit facere rememorationem de
hoc, quod pdixit. qm̄ qnq; a casu in-
ueniuntur fines, sed p accidens, cum
sint in minori parte: fines aut̃ existi-
tes à natura, imposse est vt dicantur
fieri à casu, cū sint semp, aut in ma-
iori parte. Et dixit. v.g. & c. i. v.g. qm̄
intendit quiescere nobiscum, & acci-
dit, q̄ intrauit balneum, & recessit.
introitus enim balnei causa ei⁹ fuit
hec q̄ intēdebat quiescere apud nos
& est finis suæ quietis apud nos, sed
non quieuit apud nos pp istum fi-
nem. D. d. & hoc erit, & c. i.; & dicim⁹

q̄ aliquid est pp casum, cum fueri-
mus existimantes q̄ actio eius, quā
egit. v.g. introitus balnei fuit pp ad-
uentum eius ad nos: sed in rei veri-
tate non fuit propter suum aduen-
tum ad nos, cū non intēdebat hoc.
D. d. hoc enim est p accidens, & c. i.
istæ enim actiones, quas fecit ex suo
aduentu, sunt p accidens, cum casu
accidunt ex suo aduentu, & declara-
tum est ex sermone pdictō q̄ casus
est de causis, q̄ sunt p accidens. D. d.
si aut̃ hoc, & c. i. si autem introit⁹ bal-
nei ex suo aduentu fuit semper, aut
in maiori parte, qm̄ intēderit per
suum aduentum introitū balnei, nō
dicimus q̄ introitus balnei à suo ad-
uentu fuit p accidens, aut casu. dein
de posuit quod, puenit à natura. est
autē semper, aut in maiori parte. &
dixit: & naturalia, & c. Et syllogism⁹
sic componit. Propter quid proue-
niens à natura, aut est semp, aut in
maiore parte: & pp quid proueniēs
ab aliquo ex se non prouenit ab eo,
aut semp, aut in pluribus: ergo seq-
tur in secunda figura q̄ illud, ppter
quid, proueniens à natura, non prou-
enit à casu. Et vlt, quia isti hoīes
cōcedunt q̄ illud, qd prouenit à na-
tura ex istis finibus, prouenit à casu,
& non concedunt q̄ illud, quod prou-
enit à casu, pueniat in minori par-
te, & concedunt q̄ isti fines non prou-
eniunt à natura in maiore parte, &
hoc cōtingit eis ex hoc, quod decla-
ratū est de natura casus, ideo reuer-
sus est cum eis ad verificandum istā
propositionem: quia est propositio,
in qua est disputatio: in prima autē
posuit hoc, quasi notum per se. ipse
igitur in illis, q̄ sunt manifesta p se,
qnq; ponit ea pro manifestis apud
eos, qui innati sunt recipere illud,
Phy. cū cō. Auer. L quod

*Idē sup. te.
c. 40.*

F

Physicorum

Quod est notum per se, & quicquid; utitur in declaratione eorum propositionibus famosioribus eis ad confirmandum: & ideo iteravit sermonem in hoc, ut mihi videtur.

Inconueniens autem est non opinari propter aliquid fieri, nisi si videant ipsum mouens deliberasse. Attamen et ars non deliberat. namque, si esset in ligno nauis faciendae ars, haud secus, atque natura, faceret. quare, si in arte inest ipsum propter aliquid, & in natura inest. maxime autem manifestum est, cum quis medetur ipse sibi ipsi. huic enim similis est natura. Quod igitur causa sit Natura, atque ita ut propter aliquid, manifestum est.

Et malum est etiam, quod non opinantur ea fieri propter aliquid, si non inuenerint agens cogitare in sua actione, & ipsi inuenerunt sine cogitatione artem. et, si ars adificandi naues esset in ipsis lignis, tunc operatio eorum esset ad modum operationis naturae. ex quo sequitur, si in arte est propter aliquid, ut etiam sit hoc in natura. & magis, quo declaratur hoc, est in illo, qui curat se in medicina. & natura assimilatur huic. Manifestum est igitur quod Natura est causa, & quod est causa propter aliquid.

86. Demonstrat hoc inopinabile contingens ei, qui non concedit causam finalem esse in natura, propter hoc, quod in natura non est cogitatio, & finis non inuenitur apud eos, nisi in cogitatione, & est, quoniam contingit eis, ut ista causa non

inueniatur in rebus artificialibus carentibus cogitatione, & dixit: Et malum est et eos non opinari quod actiones non sunt propter aliquid, nisi agens agat a cogitatione, & ipsi inueniunt artem agere propter aliquid, cum hoc, quod agens non cogitat. Et dixit hoc in artibus quae non utuntur cogitatione, ut texere, & suere, non sicut ars medicinae, & nauigandi. D. reuersus est et ad declarandum quod natura in hoc conuenit cum arte, declarando quod illud, propter quod potest quis existimare eas diuersari, quod non diuersentur in eo, & propter hoc perficitur sermo in cognitione modi similitudinis inter illas, & dixit: & si ars adificandi, &c. i. manifestum est quod non est definitio prima haec inter naturam, & artem, sed ars agit extra, & natura intra. si igitur essemus imaginati quod ars est in re, tunc necessario contingeret agere, ac si esset extra. & si hoc esset non esset illic definitio inter naturam, & artem. & intendebat propter hoc quod, si actio artis propter aliquid esset, quia est extra, necesse esset, si imaginati essemus artem intra, ut non ageret propter aliquid: sed, quia notum est per seipsam agere propter aliquid, siue sit extra, siue intra, manifestum est quod hoc est, scilicet quod semper agit, aut in maiori parte. ars igitur conuenit in hoc cum natura. D. induxit illud, quod sequitur ex hoc, & dixit ex quo sequitur, &c. & ista consecutio est manifesta ex hoc, quod declarauit, quod illud, in quo differt ars a natura, nihil operatur in hoc, quod agit propter aliquid & cum induxit testimonium super hoc, ex hoc, quod, si ars esset in ipsa re, tunc ageret, ac si esset extra, dixit, & hoc magis declarat, &c. & est, quoniam ars inuenitur in Medico, qui curat se agere in illud, in quo est ars, ac si esset extra. & si hoc non esset, tunc ars non

Ars agit extra. Idem 12 me. c. 13. de anima 18. Idem su. c. 1. & quae ibi

M

age-

Ageret propter aliquid, quia est extrinseca. & cum destructum est quod actio extrinseca operatur in hoc, non est definitio in hoc inter artem, & naturam.

Ad quam causam necessitas in rebus naturalibus referatur. Cap. 2.

Quod autem ex necessitate est utrum ex suppositione sit, an & simpliciter. Nunc enim opinatur quod ex necessitate est esse in generatione. quemadmodum, si aliquis murum ex necessitate existimaret esse factum, quoniam graua quidem deorsum ferri apta natura sunt, leuia autem superne, quapropter lapides quidem deorsum, ac fundamenta, terra autem sursum propter leuitatem, supra autem maxime ligna, leuissima. n. sunt.

Et considerandum est de necessitate utrum sit a positione, aut simpliciter. Opinatur enim quod necessitas in generatione est secundum modum, si aliquis existimasset quod paries est necessario, quia graua innata sunt descendere inferius, et leuia ascendere superius, & ideo lapides, & fundamentum est inferius, & lateres superius, quia sunt leuiores, & supra omnia ligna, quia sunt leuissima.

87 Et cum declarauit quod natura agit propter aliquid, & quod existetia finis in rebus naturalibus, & conuenientia membrorum in salute entis naturalis non est casu, & omnes Antiqui, dicentes causam materiale tantum esse, nituntur ex illa reddere causas for-

marum & actionum. opinabantur enim quod formae sequuntur de necessitate naturam materiae, & quod diuersitas earum est ex diuersitate materiae. ipsae igitur vult destruere hoc: quoniam ipse opinabatur e contra, scilicet quod materia sequitur formam, & dixit: Et considerandum est, &c. i. & considerandum est de necessitate existente in rebus naturalibus, utrum sit ex positione formae, scilicet quod, cum posuerimus quod forma sit, sequitur ut materia sit, aut necessitas inuenitur simpliciter, id est ex materia: quoniam ista necessitas non est propter aliquid, sed simpliciter, id est ex se non ex alio. D. d. opinantur enim isti, &c. i. isti enim, qui opinabantur quod necessitas est in generatione generati ex materia, similes sunt in hoc, quod opinantur de rebus naturalibus eis, qui opinantur in rebus artificialibus quod domus generatur ita, quod fuerit custodiens a calore, & frigore ex necessitate, quia partes graues, quae sunt in ea, descendunt ex necessitate naturae grauis inferius, & partes leues, quae sunt in ea, ascendunt de necessitate etiam ex natura leui, & partes mediae existunt mediocriter, ut ligna superius, & lapides inferius, & terra, & lutum in medio. Et ex hoc exemplo apparet quod natura est similis arti. qui enim dicit quod homo generatur ex hac generatione, quia necesse fuit ut partes graues, quae sunt in eo, descenderent, & leues ascenderent, e sicut qui dicit hoc in domo. & isti non euadunt per hunc sermonem ab esse casu in generatione entium. quoniam, si partes graues descenderent in plantis, & animalibus ex necessitate suae naturae, & leues ascenderent, tunc conuenientia actionum partium grauium, & actionum par-

Dmas, & diuersificari per mas. s. Arist. tenet oppo. Idem sup. 74. & 75. Idem. i. d. aia. 53 & 2 de aia 36. & 60. Idem inf. in hoc. 2. co. 88. & 90. & 91.

E

F

Etiam leuium in salute illius speciei erit casu. licet hoc in plurib' rerum naturalium videatur e cōuerso. animalia enim testea. si natura non intendisset custodiam, deberet descendisse in eis pars testea.

Attamen non sine his quidē factus est, non tñ propter hæc, nisi vt propter materiam, sed cā abscondendi quædam, & saluādi. Similiter vero & in alijs omnibus, in quibuscunq; ipsum ppter aliquid est, non sunt quidē sine ijs, q; necessariā hñt naturā, non tñ sunt propter hæc, nisi vt materia sunt, sed propter aliqd vt propter quid. serra est talis? vt hoc, & huius gratia sit. hoc tamen cuius gratia, non potest fieri, si non ferrea sit. necesse est igitur ferream esse, si serra erit, & opus ipsius. ex suppositione igitur necessarium est, sed non vt finis. nā in materia necessarium est, id aut, cuius grā fit, in rōne.

Et verum est certe quod paries non esset sine istis, sed esse eius non fuit propter ista, nisi intelligas per hanc præpositionem propter, materiam, sed propter custodiam, & salutem, & propter istas fuerunt illa. Et eodem modo est de omnibus quæ sunt propter aliquid. nō enim sunt sine illis, quæ habent aliquam naturam necessariam, sed esse eorum non propter hoc existimatur materia, sed propter aliquid. Ver. gr. serra quare est talis? & dicitur, vt agat aliquid, aut propter

aliquid. & quod agit hoc, & est propter illud, nō est aptū nisi sit ex ferro. ex quo sequitur necessario ut sit ex ferro, si fuerit serra, & sua actio fuerit eius actio, expositione igitur est necessitas, non ex fine intentā. necessitas enim est in materia, & illud propter quid est in definitione.

Et verum est q; paries nō pōt esse sine illis grauib; & leuib; quæ ita hñt se ad illum quasi materia, sed esse parietis non fuit pp hanc cām, q; est graue, & leue. nisi quis intelligat p hanc præpositionem pp, cām finalem intentam per artem, & est custodia, & salus. tunc enim erit verum dicere, respondendo ad quare fuit paries, q; paries fuit pp suā causam. D. d. Et eodem modo, & c. i. & eodem modo est de oībus, quæ generant pp aliquem finem intētum. qm impossibile est vt sit aliquid sine illis, quæ habent naturam necessariam in esse eius, sed esse eius a tali materia, s. necessaria generatione sua non facit existimare q; pp materiam fuit tale, sed opinandum est q; ipsum esse tale est ppter aliquid. & intendebat hoc, cum dixit: sed esse eius, & c. i. sed ipsum esse hmōi, s. quæ illa sunt necessaria i suo esse, ppter hoc non debet q; existimare q; materia est causa esse eius, sed opinandum est q; esse eius est propter aliquid. Et in libro Alex. dicitur sed non propter ista, sed propter materiam. i. & illa, quæ sunt ante finem in re, non dicuntur esse causæ finis, nisi fm modum, fm quem materia est causa finis, immo finis est causa eius.

A eius principaliter. Et, cum posuit q^{uod} signum, q^{uod} paries, & alia corpora generata non generant ex necessitate materiae, licet materia sit necessaria in esse eius, hoc f. signat q^{uod}. cū aliq^{uod} interrogauerit quare est aliquid, nō respondet p^{ropter} materialem cām, sed finalem, notificauit hoc p^{er} exemplū & dixit. v. g. qm̄, cum aliquis quæsiuerit, quare terra habet multos dentes & dicit, vt fecer ligna, aut p^{ropter} ferrationem, & non dicit q^{uod} habet multos dentes, quia est ex ferro, licet terra non possit esse nisi ex ferro. & hoc intendebat cum dixit, & hoc, p^{ropter}

B p^{ropter} quod est non est aptum, & c. i. licet hoc, p^{ropter} quod fuit terra, nō aptet, nisi terra sit ex ferro. D. induxit illud, quod est quasi conclusio istius sermonis, & dixit: sequit^{ur} igit^{ur} necessario vt sit ex ferro, & c. i. sequit^{ur} igit^{ur} ex hoc, quod dicimus, q^{uod} terra est, p^{ropter} suam actionem, & q^{uod} actio eius nō potest esse, nisi sit ex ferro, vt necessitas in terra sit fm positionem, f. fm positionē finis, non fm materiā. & hoc intendebat, cum dixit: ex positione igit^{ur} erit necessitas fm finem intentum. i. ex positione igit^{ur} finis

C querenda erit necessitas materiae cōuenientis illi actioni, & necessitas essentium sequentium materiā, non q^{uod} essentium est propter finem, neque q^{uod} finis est ex necessitate materiae. illa enim, quæ inueniuntur in rebus naturalibus de necessitate non p^{ropter} aliquid, vt mors atalis p^{ropter} materiam, & illa, quæ inueniuntur iⁿ eis p^{ropter} aliquid, sunt propter formā, & definitionem: & ideo nō sunt necessaria simpliciter. & hoc intendebat, cum dixit: necessitas enim est in materia, & propter quid est in definitione. Et innuebat per hoc diuer-

sitatem essentiae rerum sequentium **D** essentiam ex necessitate materiae, q^{uod} non intenduntur p^{ropter} aliquid: ex quibus Antiqui errauerunt, & existimauerunt q^{uod} oīa, quæ accidunt rebus, sunt de necessitate materiae. Et hoc componit^{ur} in secunda figura sic Res necessariē non intente, sunt ex materia: & res intente non necessariē, non sunt ex materia: ergo res intente, non sunt necessariē non intente.

Quod aut^{em} res intente non sunt ex materia manifestū est. qm̄ res intente sunt ex forma, & ideo nō sunt necessariae generationis: & forma non est p^{ropter} materiam: ergo res intente nō sunt p^{ropter} materiam. Et potentia totius sermonis p^{re}dicti est iⁿ tertia figura sic. Qm̄ in reb^{us} generabilibus iter rogatur, quare generat, non respondetur p^{ropter} causam materialem: & quādo in rebus generabilibus interrogat^{ur} quare, respondet^{ur} per causam finalem: ergo causa finalis est alia a causa materiali. Et oēs istae rationes sunt contra eos, qui non concedunt illud, quod est notum p^{er} se. i. n. causa finalis sequeretur necessario causā materialem, tunc ad quæstionem p^{ropter} quare responderetur causa materialis. hæc enim est dispositio entis ne-

F cessarii simpliciter, f. vt non sit propter suam actionem, sed actio eius p^{ropter} ipsum. & iste modus necessitatis inuenitur in reb^{us} æternis. & ista est necessitas simplr, quā Antiqui existimabant esse in rebus naturalib^{us} generabilibus, & corruptibilib^{us}. si igit^{ur} formæ sequerent^{ur} materiā de necessitate, tunc oīa essent necessaria.

Est autem necessarium & in Disciplinis, & in hīs, q^{uod} fm Naturam fiunt, quodammodo sifr.

L iiij cum

re i reb^{us} libus in munit^{ur} cessita - & non aliqd, vt p^{ropter} in, & q^{uod} ueniunt s p^{ropter} ali in sunt formā de idē. leaia. 22.60.

Hæc ē dispositio entis necessarii simplr. f. vt non sit p^{ropter} suam actionē, s; actio eius p^{ropter} ipsum qd quō intelligēdu sit. vide. 2. c. c. 17. et 21. & 12. me. 36.

Physicorum

Cum enim rectum hoc sit, neces-
se est triangulum duobus rectis
æquales hñe. sed non, si hoc est,
illud est. sed si hoc nō est, neq; il-
lud rectū est. In ñs aut, q̄ ppter
aliquid fiunt, e contrario, si finis
erit, aut est, & id, qđ ē ante, erit,
aut est. si vero nō, sicut ibi, si nō
fit conclusio, principiū non erit
sic & hic finis, & id, gratia cui?
*principium enim & hoc est, nō
actionis, sed cogitationis, ibi au-
tem cogitationis, actiones enim
non sunt.

* a. l. addit
(non erit,
aut nō ē.)

H Et necessarium est in Doctrina,
& in eis, q̄ secundū cursum Natu-
ralem sunt quodammodo similia.
quoniā, quia rectum est tale, neces-
se est ut anguli, & trianguli sint
æquales duobus rectis & nō, quia
fuerit tale, fuit illud. sed hoc, si non
esset tale, illud non esset rectum. Et
illa, quæ sunt propter aliquid, si fi-
nis intentā per illa fuerit præsens,
aut futura fuerit, illa etiam, quæ
sunt ante, erunt præsens, aut fu-
tura. & si non sunt, quemadmodū
igitur illic, si conclusio non fuerit,
non erit principium, similiter hæc
est dispositio finis, & illud propter
quid hoc enim etiam est principium
sed non est principium operationis,
sed cogitationis, & principium il-
lic est cogitationis, quia illic non
est operatio.

Idest & necessitate esse in Doctri-
na, & in Nālibus est consilē quodā-
modo, qm̄ in utroq; inueniē neces-

sitas ex positione. Et dixit quodam **R**
modo. quia ex prioribus in doctri-
na consequunt posteriora, cū con-
clusio, q̄ est posterior in scia fm̄ tps,
sequit ex ppositionibus, q̄ sunt prio-
res in esse, aut illa, q̄ sunt priora ī tē-
pore, sequunt posteriora. Et simili-
tudo inter illa est. qm̄, si propōnes
fuerint, erit conclusio necessario, &
non sequit ē cōtrario: & si finis fue-
rit, erunt illa, q̄ sunt ante finem. & in
hoc diuersant hæc duo. propōsiti-
ones igitur fm̄ hunc modum assimi-
lantur fini, conclusio aut assimilatur
eis, q̄ sunt ante finem. Et, cum dixit:
q̄ necessitas est in eis consimilis, in-
cepit declarare similitudinem, & di-
xit: qm̄ quia rectum est tale, &c. & ī
doctrina inuenit aliquid simile ne-
cessario, quod est ī gnatione, qm̄ ex
esse propositionum sequit esse con-
clusionis v.g. quia angulus extrinse-
cus in triangulo valet duos intrinse-
cos sibi oppositos, & cum angulo se-
quenti valet duos rectos, hæc est cā.
in hoc, q̄ anguli triāguli sunt equa-
les duobus rectis. propositiones igitur
sunt illa, pp̄ quæ est res, conclusio ve-
ro est illud, quod est ante illud, pp̄
quod est. & intendebat p̄ rectū triā-
gulum rectorū laterum. & intende-
bat per tale, hoc, qđ extrinsecus va-
let duos intrinsecos, & cum sequēte
valet duos rectos. D. d. & non, quia
hoc est tale, fuit illud tale. i. & non,
quia anguli triāguli valent duos re-
ctos, est necesse ut angulus extrinse-
cus sit talis. i. qm̄ hæc non est causa
illius. D. d. sed, si hoc non fuerit, &c.
i. si non fuerint anguli æquales duo-
bus rectis, triangulus non erit recto-
rū laterū. D. d. & illa, q̄ sunt pp̄ ali-
quid, &c. i. & dispositio conclusiois
cū propōnibus est dispositio eorū,
quæ

A q sunt pp aliquid, & cum illo pp qd sunt, cum. n. fuerit finis, pp que sunt in actu, erunt illa in actu, & si fuerit finis in potentia, illa erunt in potentia, licet nondum sint in actu. & hoc intendebat, cum dixit: & si nō sunt. & sūt, cū conclusio fuerit in actu, p pōnes erunt in actu, & si conclusio fuerit in potentia, p pōnes erunt in potentia. Et cum declarauit q ira se sunt p pōnes cum conclusione, sicut finis cum his q sunt ante finem, dixit: & quemadmodum illic, & c. i.

B quemadmodum, si non fuerit conclusio, nō erūt p pōnes, sūt, si nō fuerint illa, q sunt ante finē, nō erit finis. illa. n. q sunt in doctrina quasi finis, sunt p pōnes, & illud, qd est quasi illa, q sunt ante finē, est cōclō. D. d. hoc. n. est p pōnū, & c. i. inuit p pōnes, q sunt p pōnū doctrinæ. D. d. sed non est principium operationis, sed cogitationis. & pseruat se, ne quis dicat q nos videm⁹ q ad qdā principia sequunt vltima, & sunt principia doctrinæ. & hoc est contra possum in natura. & responso ad hoc est, qm hoc non est principium operationis, sed principium cogitationis, sermo autē est de principijs operationum. & accidit vt ex principio cogitationis sequat illud ppter quid. * principium. n. in cogitatione est finis in operatione, & finis in cogitatione est principium in operatione. D. d. & principium illic, & c. i. in doctrina speculatiua. & d. hoc, qd sunt doctrinæ operatiuæ, & accidit eis, vt illic sint duo principia, principium cogitationis, & principium operationis, & similiter finis cogitationis & finis operationis.

Quare, si erit domus, hæc necesse est fieri, aut existere, aut el-

se, aut omnino materiam, quæ ppter aliquid est. vt lateres, & lapides, si domus. non tñ ppter hæc est finis, nisi vt materiā, neque erit ppter hæc. omnino tamen, si non sint, neq domus, neque serra erit illa quidem, si nō sint lapides, hæc vero, si non sit ferrum. neq enim ibi principia, si non triangulū duobus rectis. Manifestum est igitur q necessaria est in Physicis, qd vt materia dicitur, & motiones eius.

Necesse est igitur vt, si domus erit, vt ista sint necessario, aut vt sint, aut quod erunt p sntia, & vniuersaliter materia, quæ est propter aliquid v. g. quoniam lapides erunt, si erit domus, sed nō propter ista est finis intentā, sed secundum quod est materia, sed illa, si nō fuerint, non erunt ista. domus igitur non erit, si lapides non fuerint: neq serra erit, si ferrum non erit. illic enim principia non erunt, si anguli trianguli nō fuerint æquales duobus rectis. Manifestū ē igitur quod necessarium in rebus naturalibus est illud, quod dicitur de materia, & eius motibus.

Idest, necesse ē igit, si domus fuerit in actu, vt illa, ex q bus domus sit, sint añ domū, & hoc intēdebat, cum d. vt ista sint necessario. i. vt ista, ex qb domus sit, sint necessario in esse, aut gnata añ gnōnt domus: & hoc duob⁹ modis, aut vt sint p sntia cū ea, aut q erūt p sntia. D. d. & vlt mā i. & vlt ista est dispositio materiæ

L iiii cum

* Principiū in cogitatione est finis in operatione, & finis in cogitatione est principium in operatione. idē 7. me. c. 23. & c. de aia. re. c. 49.

Phyficorum

Est illo, pp qđ fuit materia. D.d. v. g. i. v. g. qm lateres, & lapides necesse ē vt sint, si domus fuerit: sed non ex lateribus, & lapidibus sequit' necessario vt sit finis intentus. v. g. domus. neq; hnt introitum in fine, nisi fm materiam, s. fm q materia est vna causarum rei, cuius est materia. D. d. & non erit pp ista. i. & forma non erit p materiam, sed p agēs. D. d. sed illa. i. materia. D. d. si ista nō fuerint. i. forma, & finis. D. d. illic. n. & c. & q accidit ex hoc in generatione est simile ei, q accidit in Doctrina. i. Doctrina enim ēt non erunt propōnes,

Si conclusio non fuerit. v. g. qm propositiones ex quibus declarat q anguli trianguli valēt duos rectos, nō erunt, si non fuerint æquales duob' rectis. & iam pdixit hoc, sed iterauit illud ad rememorationem. In libro vero Alex. neq; illic etiam erūt principia, si triangul' habuerit angulos æquales duobus rectis. i. qm non sequit' q, si conclusio sit, q propositiones sint. D. d. Manifestum est igit', & c. i. manifestum est igit' q necessitas in rebus naturalibus notat materiam, & illum, quod sequitur materiam de motibus, & non notat formam, s. qm materia inuenit' ppter formam, non forma propter ipsam cum non sequitur materiam.

Et utraq; quidē Phyfico dicē dæ sunt causæ, magis aut ea, cuius grā. causa enim hæc materiæ est, sed non hæc ipsius finis. Et finis is, cuius grā. & qui pīcipiū est. ā definitione, & rōne petīt, sicut iñs, q fm artem. qm, si domus est tale, hæc oportet fieri, et esse ex necessitate. & qm sanitas hoc est, hæc oportet fieri ex ne-

cessitate, & eē. sic & si homo est hoc, hæc. si vero hæc, hæc.

Et oportet Naturalem intendere has duas causas, sed magis debet intendere causam, quæ est propter quid. quoniam ista est causa materia. ipsa autem non est finis, propter quem & principium est de definitione, & rōne, sicut est in rebus, quæ sunt per artē. v. g. quoniam, quia domus est tale, necesse est vt sit hoc. & quia sanitas est talis, necesse est vt sit hoc. & similiter, quia homo est talis, necesse est vt sit hoc.

Et oportet Naturalem reddere vtranq; cām, quia constitutio rerū naturalū est ex ambabus, s. ex materia, & ex illo, pp qđ est materia. D. d. sed magis debet, & c. i. oportet Naturale sollicitari magis circa causam finale, cum pp cām finalem sit causa materialis, & non pp cām materiale est cā finalis. D. d. & principū est ex definitione, & rōne. i. principium, ex quo sequit', si fuerit necessitas materiæ, est illud, qđ continet de finitio, & forma in rebus compositis. Et intendebat per hoc q, cū definitio rei fuerit posita, sequitur materia necessario in eē eius. definitio enim continet formam cōem, & p priam. D. d. sicut est in rebus artificialibus. i. v. g. quia definitio domus est continens, cooperiens, defendēs ā calore, & frigore, necesse est vt sit composita ex recto, & pariete. & q a definitio hominis est animal rationale, necesse est vt sit compositū ex carne, & osse: & quia definitio sanitatis est dispositio in membro, qua agit

Idē sup a
t. c. 89.

Idē su. 87
& q ibi.

Defini-
conu-
form-
cōem
prop-
Idē
ta. 4.

Agit suam actionem in membro, necesse est ut ista dispositio sit completa. & hoc intendebat, cum dixit quod domus est tale, &c.

Fortassis autem & in ratione est necessarium, determinanti. n. oportet fecandi quod diuisio hominis est, hæc autem non erit, nisi habeat dentes tales, hi vero non, nisi ferrea sit. si enim & in ratione quidam partes, ut materia rationis.

Et rectum est ut necessarium intret in definitione etiam. & hoc erit quando definierimus actionem ferrationis, quoniam est scindere tali modo, quod non optatur, nisi ferrata habeat dentes tali modo: et hoc impossibile est ut sit hoc modo, nisi sit ex ferro, in definitione. n. est quædam partes sunt, quasi materia.

92. Quia definitiones continent genera, & differentias, & genera sunt formæ vniuersales, & differentie formæ propriæ, & est declaratum quod materia sequitur necessario ex forma, rectum est ut definitiones in hac scientia sint principium apparentiæ necessitatis materiæ, & quia ex quibusdam definitionibus non solummodo apparet consecutio materiæ, sed etiam in eis intrat materia, dixit: Et rectum est, &c. i. & rectum est ut in quibusdam definitionibus non sequatur necessarium ex positione definitionis, sed intrat in definitione quasi pars. in talibus igitur definitionibus apparet materia, quasi pars, non finem consecutionem. D. d. si enim definierimus, &c. hoc est exemplum definitionis, in qua apparet materia. ferratio enim, quia non complectitur nisi per formam

& materiam ferræ, ideo intrat materia in definitione. ferræ. n. si dixerimus ipsam esse instum habens dentes, non erit definitio, donec dicamus ipsam esse ex ferro.

In huius Secundi Libri fine, pro meo loco ipsius Tertii legebantur quedam, quæ, cum ex Pauli Istrate, & Ant. Codici sententia. lx. cō. Primi ph. pars essent, ideo ea ex hoc ad illud deportauimus locum.

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITU

LIBER TERTIUS,

Cum Auer. Comment.

SUMMAE LIBRI.

A textu primo vsque ad. 3. ostendit ad naturalem pertinere tractare de accidentibus communibus rerum naturalium.

A textu. 3. vsque ad. 24. nouit quid sit motus, & quæ eius species.

A textu. 24. vsque in finem agit de infinito & quomodo in entibus reperitur.

De accidentibus communibus rerum naturalium. Cap. I.

Voniam autem natura quidem est principium motus, & mutationis: methodus autem nobis de

natura est: non latere nos oportet quid sit motus. necessarium enim est, ignorato ipso, ignorari & naturam. Cum autem determinauerimus de motu, tentandum erit eodem aggredi modo de his, quæ consequenter sunt. Videtur autem

motus

Vide de 22 con. 22m.

In definitionibus namque libus apparet materia, vel manifeste vel consecutue. vide idem su. cō. pcedenti. & r. de aia. cō. 16. & quæ ibi.

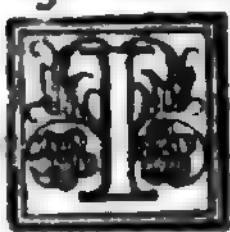
Physicorum

Motus continuorum esse infinitum aut apparet primum in continuo: quapropter & definientibus continuum accidit uti saepenumero ratione infiniti: cum in infinitum diuisibile continuum sit.

Quia natura est principium motus, & quietis, & transmutationis: & in hac scientia intendimus naturam: oportet nos narrare primo motum quid sit. Deinde, cum determinauerimus hoc, determinabimus unumquodque consequentium hoc

Hic modo. Et existimatur quod motus est de rebus continuis: & primum eorum, quae sequuntur scientiam de continuo, est de infinito: & ideo accidit multoties, cum definierimus continuum, uti in eius definitione infinito: illud enim, quod diuiditur in infinitum, est continuum.

I Continuum

Necesse est notificare causam, propter quam contigit ei loqui in hoc libro de motu, & de rebus, quae sequuntur motum.

Item, cum consideratio eius sit de natura, cuius definitio est principium motus, & quietis, fuit necesse ei declarare secundum quot modos dicitur principium, & quod dicitur de materia, & forma, & primum principium materiale, & formale: sed primum principium materiale potuit declarare, ante quam perscrutaretur de motu, & accidentibus motus, principium autem, quod est primus motor non potuit perscrutari de eo, nisi post perscrutationem de motu. & incepit hic declarare quod ex definitione naturae apparet quod perscrutatio de motu est necessaria, &

Item, quod est primus motor, non potuit perscrutari, nisi post perscrutationem de motu. Idem 8. ph. 4. s. & c.

quod oportet Naturalem perscrutari

Kri de unaquaque illarum partium acceptarum in definitione, & dixit: Quia natura, &c. i. &, quia iam apparuit ex predictis quod definitio naturae est principium motus, & quietis. i. transmutationis, & non transmutationis: & intendimus in hoc libro perscrutari de natura, cum intentio huiuslibet sit loqui de rebus corporibus omnibus rebus naturalibus: & iam locuti sumus de primo principio, quod est quasi materia omnium rerum naturalium: oportet nos igitur loqui de motu quid sit, & cum determinauerimus. i. definierimus motum, determinabimus post

Expō līz.

Idē. i. ph. i. p. 1. o. & ibi dem. c. 4.

L unumquodque eorum, quae accipiuntur in definitione motus, & quae sequuntur motum. Et, cum dixit hoc, incepit dicere illa, quae ita se habent ad motum, & dixit: Et existimatur, &c. i. utrum diuiditur in indiuisibilia semper, aut in aliqua diuisibilia. D. incepit narrare et quod consideratio de continuo exigit et considerationem de infinito, & dixit: & primum eorum, &c. i. & primum eorum, quae apparent ex consideratione de continuo, est considerare de infinito. D. dedit causam in hoc, & dixit: & ideo accidit multoties, &c. i. quia infinitum contingit

M continuo, aut est definitio eius, accidit multoties, cum definierimus continuum, accipere in sua definitione infinitum. continuum enim est illud, quod diuiditur in infinitum. D. induxit testimonium super hoc, & dixit: quod * enim diuiditur in infinitum est continuum. i. & diximus quod definitio continui est illud, quod diuiditur in infinitum: quia illud, quod diuiditur in infinitum est continuum: quod enim predicatur secundum quod, quando conueritur, est definitio. Et dixit, ut mihi

* Continuum diuiditur in infinitum. idem inf. 31. cō. & q. ibi. id. 3. phy. text. cō. 69.

hi

A hi vñ, accidit multotiens q̄ ista defi-
nitiō continui apud dicētes ipsum
non componi ex partibus indiuisi-
bilibus est concessa: dicentes autem
q̄ continuum componit ex partib⁹
indiuisibilibus non concedunt hāc
definitionē. Et q̄. d. ideo accidit plu-
ribus eorum, qui vtunt definitione
continui, accipere in definitione ei⁹
infinitum. Et forte dixit hoc, quia
continuum pōt habere aliā defini-
tionem, vt in qua dī. cōtinuum est
illud, in cui⁹ medio pōt poni termi-
nus communis duabus partibus.

Idē in p̄di-
camentis
ca de quā-
ritate.

B Adhāc aut sine loco, & vacuo
& tpe, impossē est motū esse. Ma-
nifestum igit est q̄ & p̄ hāc,
& propterea q̄ cūctis sunt cōia,
& vñ hāc oībus, consyderan-
dum erit, cum proposuerimus
de vnoquoq̄ istorum. posterior
enim est de proprijs speculatio
ea, quæ de communibus est.

Specula-
tio de pro-
prijs poste-
rior est ea,
q̄ d̄ cōib⁹
Idē. p̄hy.
L. 57.

*Et, cum hoc impossibile est vt
motus sit, si locus, & tēpus non fue-
rit. Manifestū est igitur quod pro-
pter hoc, & propter hoc, quod ista
sunt communia omnibus, oportet
perscrutari de vnoquoq̄ eorum. cō-
sideratio enim de proprijs est post
consyderationem de rebus cōib⁹.*

2 Cum declarauit q̄ ex definitio-
ne naturæ apparebit q̄ oportet Na-
turalem perscrutari de motu, & con-
sequentibus motum, & dixit: q̄ illo-
rum, quæ sequuntur motum, quæ
sunt propinqua substantiæ eius, est
continuum, & q̄ infinitum sequi-
tur continuum, incēpit dicere, Et,
quia locus, & tempus sequunt mo-

tum in rei veritate, & vacuum, vt di-
cunt quidam Naturales, oportet et
consyderare de istis tribus cum con-
syderatione de illis tribus prædictis.
Et dixit: Manifestum est igitur,
& c. i. manifestū est igitur q̄ ex hoc,
quod diximus, q̄ ista apparēt in de-
finitione naturæ, & quia etiam ista
sunt communia omnibus rebus na-
turalibus, a oportet nos in hoc li-
bro loqui de istis rebus: cum iste li-
ber sit primus liber, in quo loquitur
de rebus naturalibus: & de commu-
ni oportet loqui pri⁹ q̄ de proprio:
& ideo fuit necesse loqui de istis re-
bus in hoc libro. Et hinc expressit
suam intentionem in b hoc libro,
& illa, quæ sunt subiecta istius con-
syderationis: & sunt causæ commu-
nes, & accidentia communia, q̄ ap-
parent ex definitione naturæ.

a Oportet
prius loq̄
de cōi q̄ d̄
proprio.
Idē. p̄m-
io ino
su l. ph. &
E
ibidē c. 27
& c. Idē. 2.
de aīa. cō.
30. & ibi
dē. c. 1. idē
1. de p̄tib⁹
Aīaliū ca.
1. & 2. de
gñano. &
Corrup. 1.
com. 51.
b Idē su. c.
1. & q̄ ibi.

SUMMA SECUNDA.

Quid sit motus, quot eius species, & eius
definitio.

De suppositis ante Motus definitionem
præintelligendis. Cap. 1.

Primū aut, sicuti dixi-
mus, de Motu. Est igitur
eorū, q̄ sunt, aliud
quidē actu solū, aliud
vero potentia. Et eorum, q̄ sunt
actu, hoc quidē hoc aliquid, il-
lud vero tm̄, aliud aut tale. & in
alijs entis p̄dicamentis sūt. Eo-
rum aut, quæ sunt ad aliquid,
aliud quidem fm̄ superabundā-
tiam, & defectum dī, aliud autē
fm̄ actiuum, & passiū, atq̄ oī-
no motiuum, & mobile. moti-
uum. n. motiuum mobilis est: et
mobile a motiuo est mobile.

vide cont.
Zim

Et

Physicorum

Et incipiemus sicut diximus de Motu. Et dicamus quod rerū qdā sunt in perfectione, et quedam in potentia. Et istorum quoddā demonstratur esse hoc, quoddam demonstratur esse huius quantitatis, et quoddam demonstratur esse huius dispositionis, aut attribuitur hoc modo alicui aliorum predicamentorum entis. Relatiuorum autem quedam dicuntur secundum magis, & minus, & quedam secundum agens, et patiens, et vniuersaliter secundum mouens, et motum. mouens. n. est mouens motum: & motum est motum a mouente.

Cum voluit definire motum, incepit de illis, quę ita se habent ad id, qđ vult definire, quasi* propōnes. & incepit primo diuidere ens fm actum, & potentia: & sunt duo genera, extra quę non pōt motus esse, aut nō esse mediū inter illa. deinde posuit secundā propōnem, & est, qđ entia diuiduntur in decē predicamenta, ad hoc, qđ vult ē declarare qđ motus inuenitur in quatuor eorū tm̄. Deinde posuit tertiam propōnem, & est, qđ pdicamētū relationis qñq; relatio ī eo est fm magis, & minus, vt duplum, & dimidiū, & multū, & paucum, & qñq; est relatio in eo fm agens, & patiens. quēadmodum. n. duplū dī in respectu dimidij, & dimidiū in respectu dupli, similiter agēs dī in respectu patientis, & patiens in respectu agentis. Et induxit hoc ad declarandū qđ motus est actio motoris in moto,

& qđ nō habet ēē nisi in moto, & iō accipit rem motam, quasi differentiam motus. D. d. & quoddam demonstratur esse hoc, i. indiuiduum substantiæ, quoddam huius quantitatis, i. indiuiduum quantitatis, & quoddam huius dispositionis, i. indiuiduum qualitatis. D. d. fm magis, & minus, idest relatiuum, qđ est in quantitate. D. dixit fm agens, & patiens. & intendit relatiuum, quod inuenitur in predicamento agere, & pati. Et dixit & vniuersaliter secundum mouens, & motum quia mouens, & motum sunt* communiora quā agens, & patiens, cum omne agens sit mouens, & non conuertitur.

Non est autē motus pter res. Mutatur. n. semp id, qđ mutat, aut fm substantiā, aut fm quantitū, aut fm quale, aut fm locum. cōe vero in his nihil est accipere, sicuti diximus, qđ neq; hoc, neq; quantum, neq; quale, neq; aliorū pdicamētōrū vllum sit. quare neq; motus, neq; mutatio vllius erit prāter ea, quę dicta sunt, cum nihil sit prāter, ea quę dicta sunt.

Et non est motus extra ipsas res transmutatū. n. semper transmutatur, aut in substantia, aut in quantitate, aut in qualitate, aut in loco. et nihil inuenitur oīno cōmune istis. q. d. quod non est ita, neque vnum aliorum predicamentorū. Vnde necesse est quod non est motus, neq; transmutatio oīno alicuius, nisi istorum, quę diximus.

Hoc

toris ī mō
to, & non
hēt ēē nī
si ī mōto.
Idē. 5. ph.
cō. 3. & 8.
ph. cō. 4.
Idē ītra ī
hoc. 3. 4.
& 6. 18.
19. 22. 23.

Mouēs, &
motū autē
pfectiorē
q̄ agēs, &

L
patēs, cū
oē agēs sit
mouēs, &
si ecōtra.

Idē. 1. de
Ge. 1. c. 4 f
& 12. Ma.
com. 23.
* 2. l. prio-
ra, vltio-
ra.
Motus ī
quot pdi-
camētō.

* a. l. pēu-
uones.

Motus est
actio mo

Hoc etiam est quartum fundamentum ad hoc, quod vult de definitione motus, & est, quod motus inuenitur in pluribus vno predicamento. Et dixit: Et non est motus, &c. i. & non inuenitur motus extra decem predicamenta. quoniam transmutatur semper transmutatur, aut in predicamento substantiae, aut quantitatis, aut qualitatis, aut vbi, aut in alio predicamento: & transmutatio non inuenitur nisi in transmutato: ex quo sequitur ut motus sit in pluribus vno predicamento. Et iste sermo componitur sic. Motus est in moto: & motum est in pluribus vno predicamento. ergo motus est in pluribus vno predicamento. & nihil inuenitur, &c. i. impossibile est inueniri aliquid vnum cōe istis predicamentis, in quibus inuenitur motus, v.g. aliquod cōe istis quatuor, quod non sit vnum eorum, neque aliorum predicamentorum: ex quo sequitur ut motus non sit in alia natura à predicamentis, & ut non dicatur vniuoce. Et intendebat declarare. quoniam, quia motus non dicitur vniuoce, ideo non habet definitionem dictam vniuoce, sed secundum prius, & posterius, sed tamen tales definitiones intrant in artibus demonstratiuis. Et querit de hoc, quod d. hic, quod motus non inuenitur in vno predicamento, & dictum est in libro de predicamentis ipsum esse in predicamento passionis. & secundum hoc aut non debemus computare predicamentum passionis, aut non debemus dicere ipsum inueniri pluribus vno predicamento. Ad hoc autem dicamus, quoniam motus secundum quod non differt à perfectione, ad quam vadit, nisi secundum magis, & minus, necesse est ut sit de genere illius perfectionis. mo-

tus. n. nihil aliud est generatio par-
tis post aliam illius perfectionis, ad
quam intendit motus, donec perficiatur, & sit in actu. unde necesse est
ut motus, qui est in substantia, inueniatur in genere substantiae: & motus, qui est in quantitate, in genere quantitatis: & similiter, qui est in vbi, & qualitate. secundum autem quod est via ad perfectionem, quae est alia ab ipsa perfectione, necesse est ut sit genus per se. via enim ad rem est aliud ab ipsa re. & secundum hoc fuit possumus predicamentum per se. & iste modus est famosior, ille autem est verior. & ideo Aristoteles induxit illum modum famosum in predicamentis, & istum modum versus in hoc libro.

Vnumquodque autem dupliciter inest omnibus. ut hoc, aliud. n. est forma ipsius, aliud vero priuatione: et secundum Quale, hoc. n. est album, illud autem nigrum: & secundum Quantum, aliud. n. perfectum est, aliud vero imperfectum. similiter autem & secundum Locationem, hoc enim sursum, illud vero deorsum, aut aliud quidem leue, aliud vero graue. quare motus, & mutationis species totae sunt, quot entis.

Et vnumquodque istorum omnium est duobus modis. v.g. quoniam illud, quod demonstratur esse hoc, demonstratur per formam, et demonstratur per priuationem: & similiter in Qualitate: aliquod. n. est album, et aliquod nigrum: & similiter in quantitate, aliquod est perfectum, et aliquod diminutum, in Translatione, aliquod est superius, & aliquod est

Digressio, Qua querit utrum motus sit in pluribus predicamentis.

Solutio. Motus non dicitur à perfectione, ad quam vadit, nisi quia secundum magis, & minus, & ideo necesse est ut sit de genere illius perfectionis. Idem.

E. ph. c. 9. & c. 17.

Motus nihil aliud est quam generatio partis post aliam illius perfectionis ad quam tendit motus, donec perficiatur, & sit in actu. Si oppositum videtur dicere. 4. phy. c. 84. Vide consilium si-

Fut hic. 5. ph. c. 47. Vide consilium.

Motus non habet definitionem vniuocam dicitur, sed secundum prius

C & postea. r. d. aia. c. 7. 30. & 3. d. aia. c. 5. de definitione aia. & 4. Me. cō. 2. Videtur consilium super 2. ph. c. 3. de definitione nigrum.

Physicorum

Est inferius, aliquod leue, & ali-
quod graue. Vnde necesse est vt
tot sint species motus & transmu-
tationis, quot sunt species entis.

S Cum posuit qđ definitio motus
est ambigua, quia inuenitur in plu-
ribus prädicamentis vno, incepit
declarare et qđ non propter hoc so-
lum est motus talis, sed & quia mo-
tus inuenitur in vnoquoq; generũ
motus in duo, vnum nobilius, &
aliud vilius. motus. n. qui est in eõ-
dem genere de viliiori oppositorũ
ad nobilius est nobilior, & qui est

H à contrario est vilior, vt motus de
nõ esse in esse, & de esse in nõ esse.
Et dixit: Et vnumqđq; istorũ, &c.
i. & vnusquisq; quatuor motũ in-
uenitur in eodẽ prädicamẽto duo-
bus modis, qm̃ transmutatũ in sub-
stantia, cuius transmutatio est cõ-
pleta, qñq; demonstratur in esse, i.
in forma, & qñq; demonstratur in
priuatione formæ. motus. n. in cu-
ius fine demonstratur qđ motũ ha-
bet formã, dñ generatio, & in quo
priuatur forma, dñ corruptio. & si-
militer in fine transmutationis in
qualitate, qñq; demonstrat, fm̃ qđ

I est albũ, & qñq; fm̃ qđ est nigrũ: &
similiter in quantitate, qñq; fm̃ qđ
est diminutum, & qñq; fm̃ est per-
fectũ: & similiter in transmutatiõe,
qñq; finis transmutationis est esse

Præter d. superius, & qñq; est inferius. D. d. &
aliquod leue, & aliqd graue. forte
est exemplũ de motu i vbi. i. qđ mo-
tum in loco qñq; mouet ad hoc, vt
sit leue et in actu, i. ascendens super
alia corpora, & qñq; vt sit graue in
Secunda. actu, i. vt sit sub alijs corporibus. Et
forte est exemplum de Generatio-
ne, & corruptione. elementa enim

transmutantur de grauitate in leui-
tatem, & de leuitate in grauitatem.
D. d. necesse est igitur ex hoc, &c. i.
necesse est igitur ex hoc, quod dixi-
mus, vt species vltimæ motus sint
tot, quot sunt species rerum mota-
rum: & sunt octo, vt hic apparebit,
duæ, i. in vnoquoque prädicamen-
to. Vtrum autem inueniatur mo-
tus in alio prädicamento ab istis
quatuor, perscrutabitur in Quinto.

*Motus definitio ex rebus proprijs tra-
ditur. Cap. 2.*

Diuiso at fm̃ vnũqđq; ge-
nũ, hoc qđ eẽ actu, aliđ
aut potẽtia, eiũ, qđ potẽ-
tia existit actus, quatenũ hm̃õi,
Motũ eẽ vt alterabilis qđ eẽ, qua-
tenus alterabile Alteratio: aug-
mẽtabilis aut, et oppositi decre-
scibilis (nullũ. n. est cõe nomẽ in
vtrĩsq;) Augmẽtũ, et Decremẽ-
tũ generabilis autẽ, & corrupti-
bilis Generatio, & Corruptio:
eius vero, qđ fertur, Latio.

Et, cum vnumquodq; istorũ ge-
nerum diuidatur in illud, quod est
actu, et illud, quod est potẽtia, tũc
Motus erit perfectio eius, quod est
in potentia, secundum quod est ta-
le. V. g. quoniam perfectio altera-
ti, quando alteratur, est Altera-
tio, et perfectio augmentati, &
sui oppositi, & est diminuti: &
non habent vnum nomen commu-
ne ambobus, quod est Augmen-
tum, & Diminutio: & perfe-
ctio generati, & corrupti est Ge-
neratio, & Corruptio: & perfe-
ctio translati est Translatio.

Cum

s. phy. l. c.

*Motus defini-
tio. vide*

infra. l. 2.

10. 16. &

M

A Cum numeravit illa, quae debent
 pcedere hoc, quod dicit de definitio-
 ne motus, incepit definire eū, & di-
 xit: Et, cum vnūquodq;, &c. i. cum
 vnūquodq; generū motus diuidat
 in potentiā, & actū. qm vnūquodq;
 eorum qnq; est in potētia, qnq; est
 in actu: & manifestū est q mot⁹ est
 perfectio rei motae: ergo manifestū
 est, si non fuerit perfectio eius, fm q
 est in actu, necessario erit perfectio
 eius, fm q est in potentia. Et addi-
 dit in defōne, fm q est in potētia.
 quia omne motū, fm q est in actu,
 & habet potentiam, habet duas per-
 fectiones, perfectionē, si in actu, non
 fm q est motum, & perfectionē, sed
 fm q est in potentia, quae dī motus.
 Deinde incepit demonstrare con-
 uenientiam istius definitionis vni-
 cuiq; generū motuum, & dixit. v. g.
 qm perfectio alterati, &c. i. v. g. qm
 perfectio alterati, fm q est in poten-
 tia, est illud, quod dī alteratio: & per-
 fectione augmētati & diminuti, fm q
 sunt in potentia, est illud, quod dicit
 augmentum, & diminutio: & perfe-
 ctio generati, & corrupti, fm q sunt
 in potētia, ē generatio & corruptio:
 & pfectio translati, fm q est in potē-
 tia, est illud, quod dicitur trāslatio.
 Et manifestū est q ista definitio
 motus est cōis motui nouo, & ater-
 no. & sūt etiam apparet ex hac defi-
 nitione continuatio motus. motus
 enim, qn quiescit, erit perfectio ei⁹,
 quod est in actu. vnde videm⁹ q mo-
 rus augmēti, & alterationis sunt plu-
 res motus. non enim possumus di-
 cere q augmentatū est motum vno
 motu de initio augmenti vsq; ad fi-
 nem: apparet enim mot⁹ eius in tpe
 sensibili. & similiter ē dispositio in
 pluribus alterationibus. & impossi-

bile est vt in toto tpe augmenti sit D
 motum, & non comprehendatur a
 sensu. motus igitur Augmēti de ini-
 tio motus ad finē componitur plu-
 ribus motibus, & pluribus quietib⁹,
 in vno autem motu translato, qui est
 de principio ad finem, non interpo-
 nitur quies. & ideo continuatio est
 manifestior in eo. & credimus hoc
 in augmento, & alteratione, quia vi-
 demus aliqua augeri per annū vno
 digito. & remotū est vt ille digitus
 diuidat per oēs partes tps illi⁹ anni,
 qm minimū tempus sensibile non
 habet ex eo partem sensibilem, cū
 non crescat planta continue.

Mot⁹ aug-
 mēti dī int-
 ti⁹ motus
 ad finē cō-
 ponitur ex
 plurib⁹ moti-
 bus, & ex
 plurib⁹ qe-
 tib⁹. Vide
 p hoc. 8.
 Phy. 6. 13.

*Motus definitio ex rebus communibus
 ostenditur. Cap. 3.*

QUod autē hoc sit motus,
 hinc manifestum. Cum
 enī ædificabile, qua-
 ten⁹ tale ipsum dicim⁹ esse, actu
 fuerit, ædificatur, & hoc est ædi-
 ficatio, similiter autem & medi-
 catio, & volutatio, & saltatio, et
 adolescentia, & senescencia.

*Et declarabitur quod motus est
 hoc, ex hoc, quod narrabo. Aedifi-
 catum enim non dicitur ædificari
 in actu, nisi dum nos ædificamus,
 & hoc est ædificari, & similiter
 addiscere, & medicari, & labi,
 & titubare.*

Dicit: Et declarabit, q mot⁹ est pfe-
 ctio rei potētis, fm q potest ex indu-
 ctione trāsmutabiliū. ædificatū enī
 nō dī esse ædificatū, qn cessat ab ædi-
 ficatione, neq; qn nondū ædificat,
 sed dū ædificat, & illud est perfectio
 ædificati, & ædificatum non est non
 ædificatum, nisi q habet potentia.
 & sūt

Idē. 4. Me-
 ta. cō. 28.
 Documen-
 tum.

B
 Quae potē-
 tia ponat
 in defōne
 mot⁹. Vi-
 de. 9. Met.
 com. 11.

Digressio.

Physicorum

G & similiter est de addiscente & medicinato, & de lapso. dicimus enim in vnoquoque istorum esse tale, dum habet illam speciem transmutationis, secundum quod est in potentia. Cum igitur edificatio est perfectio edificati, secundum quod est edificatum, & sicut in alijs transmutationibus manifestum est quod motus est perfectio moti, secundum quod est motum. & quia non est motum, nisi secundum quod est in potentia, manifestum est quod motus est perfectio moti, secundum quod est in potentia.

Motus est perfectio moti. secundum quod est in potentia. vide. c. 28. 4. Meta.

Quo pacto una, & eadem res dicatur esse in potentia, & in actu. Cap. 4.

H Voniā autem quaedam eadem & potentia, & actu sunt, at non simul, aut non secundum idem, sed ut calidum quidem potentia, frigidum autem actu, multa iam agent, & patientur a se inuicem. omne enim erit simul actiuum, & passiuum: quare & mouens physice mobile est. omne enim homini mouet, cum & ipsum mouet. Videtur igitur quibusdam omnem, quod mouet, moueri. sed de his quidem ex alijs erit manifestum quo se habent. est enim quoddam mouens & immobile.

Et, quia videmus aliqua eadem esse in potentia, & in actu, sed non insimul secundum idem, v. g. calidum actu, & frigidum potentia: sunt enim plura, quae agunt in inuicem, & patiuntur ab inuicem. omnia enim ista sunt ex eis, quae agunt insimul, & patiuntur. Unde necesse est ut quicquid mouet naturaliter, moueatur. Et quidam existimauerunt quod omne, quod mouet, mouetur.

sed hoc declarabitur alio modo ab hoc. est enim aliquid, quod mouet, & non mouetur.

Quia videmus res sensibiles esse duobus modis, aut in potentia, aut in actu, sed non secundum idem, & eodem modo, quoniam impossibile est aliquid esse calidum in actu, & calidum in potentia secundum eundem modum: sed idem in respectu eiusdem quoniamque; est in potentia, quoniamque; in actu. v. g. quoniam aqua quoniamque; est calida in actu, & quoniamque; calida in potentia, in respectu autem duorum est in potentia, & in actu, scilicet in potentia respectu alterius, & in actu respectu reliqui. & sicut in respectu eiusdem est duobus modis. v. g. quoniam cibus est agens in corpus, secundum quod est panis in actu, & patiens ab ipso, secundum quod est corpus in potentia. necesse est igitur ut sint hic aliqua, quae mouent se ab inuicem, & mouentur ab inuicem, & quod haec duo sint vera, agere & pati insimul, sed in respectu duorum, non in respectu eiusdem. D. d. necesse est igitur, & c. i. cum sint aliqua, in quibus inuenitur potentia, & actus insimul, necesse est ut illud, quod mouet secundum hunc modum, moueatur. Et intendebat, cum dixit, naturaliter, illud, quod mouet, secundum quod est in potentia mouens. D. d. & quidam existimauerunt, & c. i. sine hac determinatione, scilicet ut sit compositum ex potentia, & actu: sed non est verum. sed in fine istius libri declarabitur quod hic est motor, qui non mouetur omnino, cum in eo non sit aliqua potentia: & innuit Platonem.

Eius autem, quod potentia existit actus, cum actu existens agit, aut idem, aut aliud, quatenus mobile, motus est. dico autem quatenus sic, est enim res potentia statua, attamen

imposse est ut idem secundum idem, & eodem modo sit in actu, & in potentia. Idem. 8. Ph. c. 40. Idem. 3. de Anima. c. 4. & 19. & c. cō. de Substantia cō. bis.

M Aristoteli tenet nullum omnino simpliciter moueri posse. cuius oppositum sentit Plato. Vide cō. 8. Phy. cō. 40. & 7. Phy. cō. 2. & 3. Cō. com. 28. In. 8. Phy. sic. 2. cō. 37. vsq; ad tex. cō. 33.

Attamen aëris actus, quatenus est, motus, non est. non enim idem est aëri esse, & potentia quadam mobili. qm̄, si idem esset simpliciter, & fm̄ rationem, eēt utiq; aëris, quatenus aëris, actus motus.

Motus autem eius, quod est in potentia, est in eo, quod est, quando illud, quod ē in perfectione, agit aut per se, aut per aliud, secundum quod est motū, & itelligo per hoc, quod dico, secundum quod est motum, hoc, quod narrabo. cuprum, s.

Est in potentia idolū, sed perfectio cupri, secundum quod est cuprū, nō est motus. quiditas. n. cupri, & ipsum esse motum per aliquam potētiā non habet eandem intentionem simpliciter. & si haberet eandem intentionem simpliciter, tunc ē in definitione cupri esset motus.

Cum declaravit q̄ entia naturalia sunt in potentia, & actu insimul, aut in duobus temporibus in respectu eiusdem, aut in eodem tempore respectu duorum, aut eiusdem, sed

E duobus modis, & q̄ motus est i hoc genere, incēpit declarare q̄ motus est pfectio entis, fm̄ q̄ est in potentia, non fm̄ q̄ est in actu, & dixit: Motus autem eius, &c. i. motus autē eius, quod est in potentia, s. eius, qd̄ exit de potētia, in actum, inuenitur in illo, quod est in actu, † [& quando illud, qd̄ est in actu, agit:] & hoc est fm̄ q̄ est motū, & non fm̄ q̄ est in actu. v. g. quoniam cuprum est in actu cuprum, & in potētia idolum, & perfectio cupri in actu, fm̄ quod est cuprum, non est motus, quoniā

tunc quiditas eius esset in motu, sed **D** actio cupri, quæ est motus, est actio eius, fm̄ q̄ est in potentia idolum, intendit quoniam, cū potentia in aliquo fuerit aliud ab actu, & mot⁹ non est perfectio rei, fm̄ quod est in actu, necesse est ut sit perfectio eius, fm̄ q̄ est in potentia. & si motus esset perfectio actionis, tunc quiditates rerum essent motus, sed mot⁹ nō est perfectio actionis. quia quiditas cupri, quæ est perfectio eius in actu, non est q̄ habeat potētiā ad motum. quoniam, si hoc esset, tunc potentia, & actus essent idem.

Non est autem idem, quēadmodum dictum est. Manifestū est autem & in contrarijs. posse enim valere, ac posse egrotare alterum est. nāq; egrotare quidē, & valere idem esset. subiectum autem, & id, quod valet, atque egrotat, siue humiditas, siue sanguis, vnum, & idem est. qm̄ aut non est idem, quemadmodum neq; color idem, & visibile, possibile, quatenus possibile, act⁹, manifestum q̄ motus est.

Et intentio eorum non est eadē, ut diximus. Et hoc manifestū est in contrarijs. sanū enim in potētia aliud est ab infirmo in potentia. et secundum illum sermonem debent habere eandem intentionem. subiectum enim eorū, & est illud, quod sanatur, & infirmatur, siue sit humor, aut sanguis, est idem. & cū hoc non sit idem, sicut color, & visibile non sunt idem. manifestū est quod perfectio eius, quod pōt ali-
Phy. cū cō. Auer. M quid

† 2. l. & qd̄ non est illud, quod actu agit.

Phyficorūm

Quid, secundum quod potest, illud est motus.

10 Et intentio actus cū potentia in re demfata non est eadem, & si subiectum sit idē. & hoc est manifestū in cōtrarijs. subiectū n. est idem, & sunt in maxima diuersitate. v.g. qm hoc demfatum esse in potētia sanū, est aliud à dicere ipsum esse in potētia infirmum. & si duo diuersa eēnt idem, pp hoc q subiectum eorū est idem, contingeret, vt potentia ad infirmitatem esset eadē cum potentia ad sanitatem. & si hoc esset, tunc sanitas & infirmitas essent eadem. qđ est falsum. qm potentia rerum contrariarū sunt contrariae. D.d. & fm illum sermonem, &c. i. & esset necesse vt aliqua duo essent idē, quia subiectum est idem, s. q aliquid esse sanum in potentia, & infirmum i potentia essent idem, quia subiectū sanitatis, & infirmitatis est idem, v.g. humor, aut sanguis, &c. & cum aliquid esse in actu, & in potentia non est idem, quia subiectum illius est idem, sicut color, & visibile nō sunt idem, & si subiectum sit idē, manifestum est q pfectio ei⁹, quod potest aliquid, fm q potest illud, est mot⁹, non perfectio eius, fm q est in actu. qm, si pfectio actionis esset motus, tunc quiescens esset motū, & tūc qditates ipsarum rerum essent motus, vt dixit.

Quod igit est hic, & q accidit tunc moueri, cum actus iste est, & neq prius, neq postorius, clarum est. contingit enim vnum qđq qm q quidē operari, qm q aut non. vt ædificabile, quaten⁹ ædificabile, & ædificabilis act⁹, quatenus est ædificabile, ædifica-

tio est. aut. n. hui⁹s ædificatio, aut domus act⁹ est ædificabilis. sed, cum domus sit, non ampli⁹ ædificabile est. ædificatur autē ædificabile. necesse est ergo ædificationem actum esse: ædificatio aut motus quidam est. At vero eadem conueniet ratio in alijs motibus.

Et declaratum est quod intentio motus ē hæc, & quod esse eius debet esse in perfectione illius, nec ante, nec post. Vtrunq. n. est possibile. s. vt actus cadat aliqua hora, et non cadat. v.g. ædificatum. perfectio. n. ædificati, secundū quod est ædificatum, est ædificatio. ædificatio. n. est actio ædificati, aut domus. sed, cum domus est, tunc non ē ædificatio. ergo necesse est vt ædificatio sit actio: ædificatio enim est aliquis motus. Et iste sermo est cōueniens in ceteris motibus.

Et declaratum est q definitio motus est ista, s. q debet esse in actione, quæ est in potentia, dum est actio, neq; ante, neq; post. D.d. vtrunque enim est possibile, &c. i. & hoc necesse est, q vtrunq; istorum est possibile in moto, s. vt actio sit in eo, in alia hora cadens, & vt non cadat in alia, & impossibile est vt in eo sit motus, antequam actio cadat ex eo. v.g. qm dicimus q perfectio ædificati, fm q est ædificatum, est ædificatio, quæ est motus ædificati, non ante, neque post: ante autem impossibile est, q non habet actionem, quæ est ædificatio: remanet igitur vt ædificatio sit, aut actio ædificati, aut actio ei⁹, quod

H Potentia rerū cōtrariarū sunt contrariæ. Consil. 7. c. c. 119. & 121.

Scdm Ali xā. hæc verba i qbus dā exēpla rib⁹ nōt peritunt.

11 **M**

A quod iam edificatum est. v.g. domus: sed domus non est edificatum, neque transmutatum: ergo necesse est ut edificatio sit actio edificanti, scilicet quod est edificatum, id est scilicet quod est etiam in potentia edificatum.

Destruitur Antiquorum opinio de Motus definitione, et traditur eius definitionis difficultas. Cap. 5.

Quod autem bene dictum sit manifestum est ex his, quod alij de ipso dicunt, et ex eo, quod non facile est definire aliter ipsum. neque enim motum, atque mutationem ponere in alio genere poterit utique aliquis, neque qui aliter dixerunt de ipso, recte faciunt. Manifestum autem est considerantibus quod ponunt nonnulli ipsum alteritatem, inaequalitatemque, et quod non est dicentes esse motum: quorum nullum necessarium est moveri, siue altera sint, siue inaequalia, siue non existentia.

Et declarabitur et hoc esse rectum ex hoc, quod alij dixerunt, et quia difficile est ipsum definire alio modo. impossibile enim est ponere motum, et transmutationem in alio genere. et iste sermo est rectus. Et hoc manifestum est ei, qui consideraverit ipsum, secundum quod alij posuerunt ipsum. dixerunt enim quod motus est alietas, et exitus ab aequalitate, et quod non est. et nullum illorum necesse est moveri, neque illud, quod est aliud, neque illud, quod est inaequale, neque illud, quod non est.

Dicit: Et declarabitur etiam, &c. **D**icitur etiam quod hoc, quod diximus de definitione motus, est rectum quando aliquis sciuerit quid alij dixerunt de illo. et quia sermo aduersarij non est contradictorius verus, dixit: et quia difficile est, &c. id est. et quia impossibile est definire motum alio modo ab eo, quo nos definiuimus ipsum, quia nullus potest ponere motum sub alio genere ab eo, sub quo nos posuimus ipsum. Et, cum narrauit hoc, incepit declarare errorem aliorum, et dixit: et iste sermo est rectus, &c. id est. qui considerauerit definitionem, qua alij definirunt ipsum. quidam enim dixerunt ipsum esse alietatem, et quidam exitum ab aequalitate, et quidam ipsum esse non ens. sed nullum istorum est motus. quoniam, si esset, tunc quod diceretur aliquid istorum esse, esset motum. si igitur motus esset alietas, tunc omne aliud esset motum, et, si esset exitus ab aequalitate, tunc omne exiens ab aequalitate esset motum. et est magis remotum ut sit non ens, quoniam non ens non transmutatur. Deinde dicitur et nullum istorum mouetur, id est et, si aliquod istorum esset definitio motus, necesse esset quod quicquid diceretur esse aliquod illorum, et ipsum primum haberet motum. Et debes scire, quod ista definitio non est manifesta per se, sed tantum debet inueniri per aliquam viam earum, in quibus inueniuntur huius generis definitiones, aut per viam diuisionis, aut per viam compositionis. definitionis autem ignotae naturaliter necesse est ut in eis utatur quod syllogismo, aut in declarando definitionem, et definitum esse, quando utrumque fuerit ignotum, aut in declarando quod definitio est definiti,

M ij quando

Non ens si transmutatur. Idem. ph. co. 71. et c. 71. et 77.

F Documentum.

Definitio: nec nāc ignota necesse est, ut in eis utatur quod syllo, &c. Idem. 2. d. alia c. 12

Phyſicorum

E qñ definitum fuerit manifestum p
se, & definitio ignorata. Arist. igitur
in declarando definitionem motus
vitur tribus, scilicet diuisione & inductio-
ne, & via accepta à contrario, in qua
declarauit q, si est impossibile ut p-
fectio, quæ est motus rei motæ sit,
sm q est in actu, est perfectio eius,
sm q est in potētia: & est dissolutio
quæstionis in illo loco.

Sed neq; mutatio, aut ad hæc;
aut ex his magis est, q̃ ex oppo-
ſitis. Causa aut, cur in his ponāt
illi, est, qm̃ indeterminatum qd
dam vñ esse motus. alterius aut
E coordinationis pñcipia, ex eo
quia sunt priuatiua, indetermi-
nata sunt. neq; enim hoc, neque
tale, vllum ipsorum est, qm̃ neq;
aliorū quicquā pñdicamētōrū.

*Et etiam transmutationem ire
ad ista, & fieri ab istis non est di-
gnius quā fieri ab oppositis. Et
causa, propter quam posuerunt mo-
tum in istis intentionibus, est, quo-
niam motus non videtur habere
terminum, apud quem cesset, &
quod pñcipia alterius partis, cum
sint in capitulo priuationis, non ha-
bent definitionem. nullus enim eo-
rum est demonstratum esse hoc, ne-
que esse in hac dispositione, neq; in
alys pñdicamentis.*

13 Dicit. Et etiam, &c. i. etiam dice-
re q transmutatio est de non ente ad
non ens non est dignius, q̃ dicere ip-
sum venire de ente ad ens. videmus
enim q transmutatio venit de for-
ma in formam, sicut venit de alietate
in alietate. ista igit oīa sunt acci-

dentia motui, non q̃ p ista substan- **K**
tia motus cōstituatur. Et, cum destru-
xit definitiones, quibus vñbant in
motu, incēpit narrare eā; pp quā
definiebant motum istis definitio-
nibus, & dixit: Et causa, &c. i. & cau-
sa, pp quam isti definiebant motū
istis definitionibus, est, qm̃ motus,
cum sit de rebus, q̃ non pmanēt, vñ
nō hñt definitionē: definitiones. n.
sunt rerum pmanentiū: & q, si ha-
beret definitionem, cessaret, & de-
strueret: & q. d. q motus vñ non hñt
terminū, apud quē cesset, vt innatæ
sunt res pmanēt apud suas definitio-
nes. cum igit existimauerūt q̃ mō- **L**
tus non hñt definitionē, & q̃ ista, q̃
sunt pñcipia partis contrariæ par-
ti effendi, non hñt definitionem. s.
pars priuationis, existimauerunt q̃
sequit ex hoc vt motus sit sub hac
parte, q̃ est pars priuationis. Et potē-
tia istius sermonis est ex duabus ne-
gatiuis in secunda figura, & vñq;
propositio est falsa. motus. n. hñt de-
finitionem, vt declaratū est, & priua-
tiones ēt quodammodo habent de-
finitiones. Et intendit p partē hoc,
quod Pythagorici opinabantur, q̃
pñcipia rerum diuidūtur in duas
partes contrarias, & q̃ vna pars con- **M**
tinet illa opposita, quæ sunt magis
in capitulo priuationis, & alia pars
continet illa, quæ sunt magis in ca-
pitulo habitus. & ponebant in vna
parte decem, scilicet bonum, & æquale, &
impar, & vnam, dextrum, & lūmē,
& masculum, & quietum, & rectū,
& q̃dratū, & opposita istorū ī cap.
priuationis. & q̃a omnia apud istos
sunt in altera istarū duarum partiū
& motus non est in cap. entis, ergo
est in capitulo priuationis, quæ est
non æquale, & aliud.

Cur

A Cur autem videatur indeter-
minatus esse motus, causa est, q
neq in potentiam eorum, quæ
sunt, neq in actum, licet ponere
ipsum simpliciter. neq enim id,
quod potest esse quantum, mo-
uetur ex necessitate, neq id, qd
actu quantum est.

*Et causa in hoc, quod existima-
uerunt quod motus non habet defi-
nitionem est, quia impossibile est
ipsum poni in potentia entium, aut
in acti one eorum simpliciter. quod
enim est in potentia aliquod quan-
tum, non est necesse ipsum moveri,
neq illud, quod est aliquod quan-
tum in actu.*

14 Cum declarauit q causa in hoc,
q posuerunt motu in principio ca-
pituli priuationis est, quia existima-
bant ipsum ee priuationem, iccepit
dare causam existimatiõis. & dixit:
Et causa in hoc, q existimauerunt,
&c. i. quia impossibile est ponere q
genus eius est potentia simpliciter,
aut actus simplr. nullus. n. potest di-
cere in eo, quod adhuc mouetur in
potetia, ipsum moveri in actu. v. g.
qm illud, quod est in potetia aliqd
quantum, nondum mouet in quan-
to, neq; illud, quod est in actu etiã
quantum, mouet, quia iã quiescit.
& cum motus non est sub potentia
simplr, nec sub actu simpliciter: &
hæc duo sunt duæ partes entis: ergo
non est in capitulo entis, sed in pri-
uatione. & latuiteos actus medius
inter potentiam, & actum, qui est p-
fectio potentia, fm q est potentia.

Et motus actus quidem ali-
quis ee videtur, imperfectus th.

causa autem est, qm imperfectu **D**
est ipsum possibile, cui⁹ est act⁹,
motus. Et ob hoc iã difficile est
accipere, quid ipsum sit. aut. n.
in priuationem necesse est pone-
re, aut in potentiam, aut in actu
simplicem: horu autem nullum
videt esse posse: relinquitur igit
dictus modus, actum quidem
quendam esse, talem aut actum,
qualem diximus, difficilem qui-
de cognitu, sed qui esse possit.

*Et existimatur quod motus sit
actio aliqua, sed actio imperfecta. **E**
& causa in hoc est, quoniam illud,
quod est in potentia motum, & est
illud cuius actio est motus, est non
perfectum. Et ideo scire quid sit est
difficile. necesse est enim ipsum po-
ni aut in priuatione, aut i potetia,
aut in actu simpliciter: & manife-
stum est, quoniam impossibile est
ipsum poni in aliquo istoru: rema-
net igitur modus, quem posuimus
& est ipsum esse actum, sed intel-
ligete ipsum esse actum secundum
modum, quem narrauimus, est dif-
ficile, sed tamen possibile.*

Cum declarauit cam, pp quam **15**
Antiqui posuerunt motu sub gene-
re priuationis, narrauit q mot⁹ est
positus in actu, non in priuatione,
sed est actus non pfectus, vn Antiq
existimauerunt ipsum esse sub pri-
uatione, qn actus non pfectus sit p-
pinqu⁹ priuationi. D. d. quod. n. est
in potentia, &c. i. & cã in hoc, q mo-
tus est actio nõ pfecta est, qm illud,
cuius actio est motus, est non perfe-

M iij Etum

Latuit An-
tiquos a-
ct⁹ medi⁹
inter poten-
tia, & actu
conli. e. i.
ph. c. 78 &
i. de ala c.
41.

Phyſicorum

Sicutum, quia est in potentia, & quia est actus non perfectus, ideo difficile scire quid sit. D. induxit rationem super hoc, quod est actus non perfectus, & dixit: necesse est. u. & c. i. sed apparet necessario ipsum esse actum non perfectum. necesse est. n. ipsum poni sub priuatione, aut sub potentia, aut sub actu perfecto sed non potest poni sub aliquo istorum: ergo remanet ipsum poni in actu non perfecto, & est actus potentiae. D. d. sed intelligere, & c. i. sed ipsum intelligere actum est difficile, quia est imperfectus in se. difficile enim in

* Difficultas in cogitatione

H

uide quod

contingit

propter rem latente

re: & hoc

erit propter imperfectionem

suae naturae.

consiste de

tempore h. 4.

phy. & de

natura c. 131.

& in hoc

3. ph. c. 56.

& de relatione. 12.

I

me. c. 11.

Vide ample de hac

ma. 2. me.

com. 1.

Vide con-

zum.

cognitione quicquid est propter rem latentem, & hoc erit propter imperfectionem suae naturae. accidit igitur motui imperfectio per obliuionem eius cum potentia: & ideo eius definitio latuit Antiquos. sed, licet sit difficilis, tamen est possibilis.

Mouetur autem & mouens, sicut dictum est, omne, cum sit potentia mobile, & cuius immobilitas quies est. cui. n. motus inest, huic immobilitas quies est. nam ad hoc agere, quatenus huiusmodi, id ipsum mouere est: hoc autem facit

contactu: quare simul & patitur. igitur Motus est actus mobilis, quatenus mobile existit.

Et omne, quod mouet naturaliter, mouetur ut diximus, cum in potentia fuerit mouens, & cessatio eius a motu fuerit quies. cessatio. n. eius, cuius est motus, est quies ei. actio. n. eius est versus hanc intentionem, & secundum quod est tale est mouere: & facit hoc per contactum: ergo necesse est ut patiatur cum sua actione, & ideo etiam Mo-

tus est perfectio moti, secundum quod est motum.

Dicit quod omne, quod mouet, mouetur, & c. i. & c. quia motus rei est, secundum quod est in potentia, ideo omne, quod mouet, mouetur, cum in potentia fuerit mouens, s. mouens quandoque, & quandoque non. translatio enim huius motoris de potentia in actum est transmutatio. & c. quia est proprium huic motori, quod eius cessatio a motu est quies, quia quies inuenitur in eo, quod recipit motum, & ideo exigit istam secundam dispositionem in eo. potentia enim, & habitus sunt mouentes in potentia, cum aliquando moueant, & aliquando non, sed non dicuntur quiescere cum non sint corpora. & dixit: & cessatio eius, & c. & q. d. & omne, quod mouet ex eis, quae mouent in potentia, quando cessant a motu, & cessatio eius fuerit vera quies, non mouet, nisi moueat. sed actio motoris non est moueri. illud enim, quod agit motum, secundum quod cessatio eius a hac actione, est quies: actio enim propria sibi, secundum quod est mouens in actu, est mouere, non moueri: sed, quia non agit hoc, nisi per contactum, cum sit corpus, ideo contingit ei necessario moueri ab eo, quod mouet: sed hoc non est, secundum quod est mouens, id est secundum quod est in actu, sed secundum quod est in potentia mouens: & tale mouens, & motum sunt illa, quorum materia est eadem, ut declaratum est in libro peri Geneſeos: & ideo corpora coelestia non mouentur ab illis, quae mouent. Et, cum notificauit hoc dixit: & ideo etiam Motus, & c. i. & propter hoc, quod diximus, quod motor mouet per accides, ideo mo-

* a. l. conditionem. L

M

r. de Gen. & Corruptione. 12. com. 43.

948

Arus est perfectio moti p se, i. fm q est motum, non perfectio motoris. Et induxit hanc differentiam ad hoc, q definiat motum p istam aliam definitionem† [quæ est notior prima.] sed prima demonstrat magis substantiam motus. ista. n. definitio est materialis, prima autem est fm formam.

Accidit autem hoc tactu motui. quare simul & patitur. Formam autem semper afferet aliquam id, quod mouet, aut hanc, aut talem, aut tantam, quæ principium, atq; causa motus erit, cum moueat. ut actu homo facit ex eo, quod potentia existit homo, hominem.

Et hoc semper accidit per contactum motoris. & forma semper inducit illud, quod mouet, aut ad hoc aut ad hanc dispositionem, aut ad hanc quantitatem, & est illud, quod est principium, & causa motus quando mouet. v. g. quoniam homo, qui est in perfectione, facit hominem ex homine, qui est in potentia.

17 Dicit: & motus fit in moto p contactum motoris, & motor mouet p suam formam, & forma semper inducit illud, quod mouet, scilicet motum ad illud, ad quod naturaliter inducit. si igitur forma fuerit demonstrata simpliciter, i. in substantia, mouebit ad substantiam demum, & si fuerit qualis, mouebit ad qualitatem demonstratam, & si fuerit quanta, mouebit ad quantitatem demum, & si habuerit naturam mouendi ad aliquem locum, mouebit ad illum. D. d. & est illud, quod est principium, i. & illud, quod est in actu in motore, per quod mouet, est illud, p quod motor induxit

illud, quod est in potentia in actum. **D**v. g. quoniam homo, qui est in actu facit. v. g. de sanguine menstruoso, qui est homo in potentia, hominem in actu. Et inducit hoc ad declarandum q motor non mouet, nisi fm q est i actu, & q motum mouetur, fm q est in potentia: & ideo, si motor mouetur, est per accidens, non secundum q est motor: ergo motus est perfectio moti fm q est motum.

Motus an sit magis in mouente, an in mobili. Cap. 6.

ET quod dubitatur est manifestum est, q motus est in ipso mobili. actus. n. est huius, & ab ipso motiuo. motui autem actus non alius est. oportet enim esse actum utriusq; Motiuum enim est eo, q potest, Mouens autem eo, q agit: se est actiuum ipsius mobilis. quare si unus est amborum actus. sicuti. n. idem spatium est unum ad duo, & duo ad unum, & acclive, & declive: hæc enim unum quidem sunt, ratio tamen non una est: similiter quoque & i mouente, & in moto.

Apparet igitur ex hoc illud, in quo accidit quod. & est, quoniam motus est in moto, & est perfectio eius, quod est a motore. & actio moti nihil aliud est quam hoc debet. n. esse perfectio utriusq; Motor. n. est motor eius, quod potest ad motum, & mouet, secundum quod agit, & ita se habet ad motum, sicut agens. actio igitur utriusq; est eadem, & eodem modo. quæ admodum idem spatium in respectu

Motor non mouet, nisi secundum q est in actu, & motum mouet ut est in potentia. Idem. 2. de anima. c. 4. & in 2. de generatione. c. 10. 8. phy. text. com. 40.

Oppositum de quantitate, & quanta. vide 7. me. c. 12. Vide contra. 2um.

M iiii duo-

Phyſicorū

Et duorum vtrumque est vnum, & in respectu vnius est duo, & similiter ascendere, & descendere: hac enim duo sunt idem, sed definitio eorum non est eadem. Et eodem modo est de motore, & moto.

18 Et cum sit manifestum quod motor agit per suam formam, & secundum quod est in actu, & motum mouet, secundum quod est in potentia, dissoluitur questio, in qua dicitur, vtrum motus sit in motore, aut in moto. & apparuit ex hoc ipsum esse in moto, & ipsum esse actum, & perfectionem in moto. & impossibile est ut hoc sit aliter. necesse est enim, ut motus sit eadem perfectio vtriusque, scilicet motoris, & moti: & non quod mouere sit aliud a moueri omnibus modis, scilicet aliquod existens in essentia motoris, quemadmodum motus est in essentia motus. actio enim motoris, quod est mouere, est eius, non in eo. & hoc intendebat, cum dixit, Motor enim, &c. id est actio enim motoris est facere motum in aliud. D. d. & ita habet se ad motum, sicut agens ad patientem, scilicet quoniam sicut actio agentis, & patientis est vna in subiecto & duo in definitione, similiter est de motore, & moto, & vtrumque in omnibus relatiue oppositis. quemadmodum enim idem spatium a sursum ad deorsum, quando accipitur, secundum quod est proportio inter duo, erunt idem, & quando accipitur, secundum quod illa duo sunt opposita, tunc erunt duo. vnum enim de superius, & alterum inferius: & hec duo sunt opposita. & similiter idem motus per illud spatium de in respectu superioris ascensus, & in respectu inferioris descensus: proportio enim est eadem, & illa duo, quod sunt substantia proportionis, sunt diuersa secundum definitionem. Et dicit, quoniam quemadmodum idem spa-

tium, &c. id est quemadmodum spatium inter duo loca diuersa, v. g. superius, quando accipitur, secundum quod est proportio inter duo, erit vnum, & quando accipitur, secundum quod illa duo sunt diuersa, erit duo. D. d. & in respectu vnius est duo, id est & quando accipitur secundum respectum vnius ad duo, erit duo: proportio enim primi ad secundum est alia a proportionem secundum ad primum. proportio enim inter vnum, & duo est eadem, secundum quod est inter duo, & est duplex, secundum quod est proportio vnius ad duo, quod est dimidium, & est alia a proportionem duorum ad vnum, quod est dupla. & similiter ascensus, & descensus sunt idem, secundum quod sunt motus inter duo, & sunt duo, quoniam in respectu superioris de ascensus, & in respectu inferioris de descensus. definitio tamen non est eadem ascensus, & descensus, licet ambo sint idem secundum subiectum. & secundum hoc est de motore, & moto: quoniam actio facta inter illa est eadem, sed in respectu alterius de mouere, & in respectu reliqui dicitur moueri: & sunt valde opposita.

Habet autem dubitationem rationalem. Necesse enim est fortassis esse quendam actum alium actiui, atque passiui. illud enim actio est, hoc vero passio. opus autem, & finis illius quidem factum huius aut affectus. Cum igitur vtraque sint motus, si diuersi quidem, in quo sunt: aut enim vtraque, in patiente, ac moto sunt, aut actio quidem in agente, passio vero in patiente. si autem oportet & hanc actionem vocare, æquiueca vtrique erit. At vero, si hoc est, motus in mouente erit. eadem enim est ratio in mouente, & in moto, quare aut omne

Vide Aug.
9. ph. co. 3.
in fine.

Idem. 1. de
alia 2. 13.

A ne mouens mouebitur, aut hñs motum non mouebit. Si autem vtraq; in moto sunt; & patiēte, actio inquā, & passio, & doctio, & disciplina, quę duo sunt, in ipso sunt discente. Primum quidē actus vniuscuiusq; non in vno quoq; erit: Deinde inconueniēs est duobus motib⁹ simul moueri. quā dā namq; erunt alterationes duę vnius, & ad vnam formam. At impossibile est. Sed vn⁹ erit act⁹? At irrationabile ē duorum specie diuersorū vnū, ac eūdem esse actum. Atq; erit, si quidē disciplina & doctio idē sūt, passioq; & actio, & docere idē qđ discere, & agere quod pati. quare oēm docentem discere necesse erit, & agentem pati.

Et in hoc est locus questionis logicae. Quoniam forte de necessitate agens, & actus habent aliā actionē, q̄ dicitur agere, & hoc dicitur agi, & erit actio ipsa operatio, & perfectio, illius autē est actio, istius vero est passio. Si igitur ambo sūt motus, & sunt diuersi, in quo igitur sunt? Quoniam aut ambo sunt in eo, quod patitur, aut in eo, quod agit, & transmutat, aut agere est in eo, quod agit, & agi in eo, quod patitur. & si est necesse vt passio et dicatur actio sunt equiuoca. Si igitur sit secundum hoc, motus erit in eo, quod mouet. eadem. n. rō dicitur in eo, quod mouet. & mouetur. & sic aut oē, quod mouet, mouetur

aut habet motū, & non mouetur. Si igitur ambo sunt in eo, quod mouetur, & patitur, s. agere, & agi, & in addiscente erunt ambo, s. docere, & addiscere. Prima autē actio alterius erit in vtroq;. Deinde inopinabile est vt moueatur duobus motibus insimul. impossibile. n. est vt due alterationes vnius rei ducant ad vnam formā. Si igitur aliquis dixerit, immo est possibile, dicemus necesse est vt actio sit vna, & impossibile est vt actio duorū diuersorum secundum formam sit eadem. Et necesse est, si doctrina, et disciplina sint idem, sicut actio, et passio sunt idem, vt docere & addiscere sint idem, & agere & pati similiter, & sic docens necessario erit addiscens, & omne agens necesse est vt patiatur.

Et, cum non distinguatur dispositio de motu, dicendo qđ est vnum secundum subiectum, & duo secundum rationem, & fuerit hoc acceptum simpliciter, s. vtrum agere, qđ est in motore, sit agi, quod est in moto, aut aliud, accidet questio disputatiua. potest enim aliquis dicere. Quoniam necesse est, aut vt actio motoris, qđ est agere, sit alia ab actione moti, quā est agi, aut sint idem, adeo, qđ hæc verba agere, & agi dicantur de eodem. si igitur actio illius sit alia ab actione istius, & vnicuiq; est motus, necesse est vt isti duo motus sint, aut in patiente, aut in agente, aut agere in motore, & agi in moto. qm̄ e conuerso non pōt esse, nisi quis

Physicorum

E quis vocet actionem passionē equi-
uocē. si igitur agere est in motore, &
agi in moto, motus est in motore,
sicut est in moto. definitio enim ei⁹,
quod mouetur, & mouet, est eadē
sū q̄ mouet. ex quo sequitur alterū
duorū, s. aut q̄ oīs motor moueat,
aut q̄ in aliquo sit motus, & nō mo-
ueatur. & si ambo fuerint in moto
adeo, q̄ doctrina, & disciplina in si-
mul sint in addiscente; Primo cōtin-
get q̄ actio alterius sit in reliquo, &
in se: actio enim alicuius necesse est
vt sit in se: & sic eadem erit actio in
duobus: D contingit aliud inopina-
H bile, & est vt idem numero moueat
duobus motib⁹ diuersis, & ducat ad
eundem finem. Si igitur aliquis dixe-
rit forte hoc est possibile, dicemus
necesse est vt duo motus sint idem,
& sic duo diuersa sū formam habe-
bunt eandem actionē. & si hoc fue-
rit adeo, q̄ doctrina, & disciplina
fuerint eadem, sequitur vt docens ad-
discat oē, quod docet, dum docet, &
addiscens doceat oē, quod addiscit,
dum addiscit. & hoc est inopinabi-
le. D d. forte. n. necesse est. & cum di-
cit & q̄ logica est ista. pōt enim ali-
quis dicere, qm̄ necesse ē vt actum
I habeat aliquam actionem propriā,
& agens habeat aliam actionem p-
priam, & actio agentis dī agere, &
actio patiētis dī agi, & hæ duæ actio-
nes sunt diuersæ, & similiter finis p-
ueniens ab operatione vtriusq; erit
diuersa. & hoc intendebat, cū dixit
erit actio, & c. & q̄ inuit hoc. qm̄ quē
admodum fines sunt diuersi, neces-
se est vt actio diuerse. Et inuit hoc,
quia diuersitas in finibus est mani-
festior, q̄ in actionibus. D d. si igitur
ambo, & c. i. si igitur agere, & agi sūt
duo motus diuersi omnib⁹ modis,

s. diuersæ essentia, quæret aliquis in **K**
quo sunt. sunt enim omnino in sub-
iecto: cōtingit enim necessario, aut
ambo sint in patiente, aut in agen-
te: aut agere sit in eo, quod agit, &
pati in eo, quod patitur: & si alterū
dicitur nomine reliqui, erunt æqui-
uoca. D d. si igitur hoc fuerit scdm̄
hoc, & c. i. si igitur agere est motus
existens per se in agente, & agi est
alius motus existens per se in pacien-
te, tunc mot⁹ inuenitur in eo, quod
mouet, sicut in eo, quod mouetur.
definitio enim motus cōtinet vtrā-
que actionem. Deinde d. & sic aut
omne, quod mouet, mouetur, & c. i. **L**
ex hoc, quod ponimus, quod agere
est motus existens in agente per se,
non ex agente in patiente, sequitur al-
terum duorū, s. aut vt omne, quod
mouet, moueatur, aut ponere possi-
bile esse aliquid habere motum, &
non moueri, s. motorem. quod est
valde inopinabile. Et, cum destru-
xit hanc partem, s. hoc q̄ agere sit in
agente per se, & agi in simul, incēpit
destruere secundam partem, & est
q̄ vterque motus sit in eo, quod pa-
titur, & dixit. Si igitur ambo, & c. i. pri-
mum enim inopinabile est, qm̄
vna actio erit in duob⁹, s. quoniam **M**
actio motoris erit in motore, & in
moto, quod est inopinabile, s. hoc,
q̄ doctrina sit in a. discēte, & do-
cente in simul. D d. est inopinabile,
& c. i. contingit aliud inopinabile.
quoniam sequitur vt duo motus di-
uersi inducant ad eundem finem.
res enim diuersæ ducunt ad fines di-
uersos. Deinde d. si igitur aliquis di-
xerit, & c. i. si igitur aliquis dixerit
post q̄ hoc est possibile, s. q̄ moue-
re, & moueri sint in ipso moto, dice-
mus q̄ actio eorum debet esse eadē.
D d.

A D. d. & impossibile est ut actio duorum, & c. i. sicut dispositio motoris, & moti. Et syllogismus sic componatur. Motor, & motus sunt diversa secundum formam: & quae sunt diversa secundum formam, non habent eandem actionem: ergo motor, & motus non habent eandem actionem. D. induxit inopinabilem a contingentia huic positioni, & dixit. Et necesse est, si doctrina, & disciplina, & c. i. & necesse est, si doctrina, & disciplina sint eadem, quia actio, & passio ponuntur eadem, necesse est ut homo addiscat, & doceat idem, quod est valde inopinabile. ex quo sequitur ut docens addiscat necessario omne, quod docet, quando docet, & ultimus agens erit ipsum patiens, & si hoc fuerit possibile, opposita erunt idem.

At neque alterius actus in altero esse inconueniens est. est enim doctio actus docentis, in quodammodo, & non decisus, sed huius in hoc. Neque enim unum duobus quicquam prohibet eundem esse, non ut est idem, ut vestis & indumentum, sed ut est id, quod potentia est, ad id, quod est actu.

C Dicamus igitur quomodo non est inopinabile ut actio istius sit in alia. doctrina enim est actio docentis, sed est in uno aliquo, & non absconditur, sed est ex hoc in hoc. Et nihil prohibet ut una actio sit duorum, sed non ita, quod quiditates eorum sint eadem, sed sicut respectus eius, quod potest, ad illud, quod agit.

20 Hic incipit dissolvere questionem utrum motus sit in motore, aut in moto. & quia posuit quod si ponatur quod actio motoris est in moto, accidit inopina-

bile, & est quod actio alicuius sit in alio, D incipit declarare quod hoc non est inopinabile, nec falsum, & dixit: Dicamus igitur, & c. i. & non est inopinabile ut actio agentis sit in alio. est enim manifestum per se quod doctrina est actio docentis, & est in addiscente. & hoc intendebat, cum dixit, sed in aliquo uno est. i. addiscente & non dicimus quod actio agentis est in patiente, secundum quod absconditur ab agente. quoniam, si hoc esset, non esset agens, sed secundum quod est continua ex hoc in hoc. i. ab agente in patientem. Deinde incipit etiam declarare quod ex hac positione non accidit inopinabile, & dixit: Et nihil prohibet, & c. i. & nihil prohibet etiam ut eadem actio sit duorum, quoniam illa actio non facit ea habere eandem quiditatem: & hoc erit, sicut, quoniam eadem actio est duarum specierum. hoc quidem est inopinabile. D. d. sed sicut respectus, & c. i. & actio, ex qua, si fuerit duorum, non sequitur ut quiditas illorum duorum sit una, est de genere relationis: sicut relatio eius, quod potest, ad illud, ad quod potest. ista enim est dispositio omnis, quae refertur a. l. c. 61. ad aliud, & quoniam relatio inter illa est una dispositio existens inter duo: & hoc erit actionis, quoniam fuerit una secundum unum modum, & duo secundum alium modum.

Neque necesse est docentem discere, neque, si pati, & agere idem est, non tamen ut ratio sit una, quod quid erat esse dicens, sicut tunicae, & indumento, sed ut via a Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas, quemadmodum dictum est & prius. non enim eadem omnia inter se insunt, quae quolibet modo eadem sunt, sed solum quibus esse idem est.

Phyficorum

G At vero neq, si doctio, & disciplina sint idē, & discere, & docere idē erūt. sicuti neq, si spatium vnū distantū sit, & distare hinc illuc, & illinc huc vnū, et idē est.

Et nō est etiam necesse vt docēs sit addiscens omne, & nō est improbabile vt actio, & passio sint idē, non ita, quod quiditas earū sit eadem, vt tunica, & vestis, sed sicut via de Asia ad Athenas, & de Athenis ad Asiam. nō enim oīa, quae sunt eorum, quae dicuntur esse vnū, sunt vnū, sed sunt in eis, quorum quiditas est eadem. Neq, est necesse etiam vt doctrina, & disciplina sint eadem, neq, vt disciplina sit doctrina. quemadmodum spatium inter duo, sine accipiat de hoc ad hoc, aut de hoc ad hoc, ē idē.

21 Et non sequitur ex hoc, quod posuimus, q, actio motoris, & moti est eadem, vt docens addiscat oē, quod docet, qñ docet. nō enim est improbabile, vt doctrina, & disciplina, & vt actio, & passio significant idem, non sicut tunica, & vestis significant idem fm quiditate, sed intelligim⁹, & dicim⁹ hoc q, passio, & actio sunt idem fm subiectum, & duo fm definitionem, sicut est via de Asia ad Athenas, & ab Athenis ad Asiam. via enim est eadem, sed in respectu vnius regionis dicitur ascensus, & in respectu alterius descensus, vt diximus superius. D. d. non enim omnia, &c. id est, & illud inopinabile cōtingit, quia non omne, de quo dicit hoc nomen vnū, dicitur de eo fm hoc, q, quiditas sit eadem, vt vnū

dicitur de tunica, & veste. & q. d. & esse omnium rerum, fm q, dicunt eas esse vnū, non est q, habeant vnā quiditate. D. d. sed hoc est, &c. id est sed ista intentio de vno nō inuenitur, nisi in rebus, quatum quiditas est eadē. neq, sequitur ex hoc, quod posuimus, q, actio motoris, & moti est eadem fm subiectum, hoc, q, doctrina, & disciplina sint idem fm definitionem, neq, q, doctrina sit disciplina: sicut non sequitur, si spatium inter duo sit idem, vt illa duo sint idem fm definitionem, scilicet sursum, & deorsum. hoc enim inopinabile contingit ei, qui ponit q, actio eorum est eadem fm quiditate. questio igitur contingit ex hoc q, accipimus illud, quod dicitur de pluribus, dici de vno: & cum distinguitur, dissoluitur questio. sunt igitur vnū fm vnū modum, & diuersa fm aliū. & hoc conuenit ei, quod est manifestum per se. apparet enim q, sunt idem fm subiectū, & diuersa fm definitionem.

Omnino vero dicere ē quod neq, doctio cū disciplina, neque actio cū passione idē proprie ē, sed, cui insunt haec, motus. nam huius i hoc, et huius ab hoc actū esse ratione diuersum est.

Et dicamus vniuersaliter quod intentio doctrinae apud disciplinā, & intentio actionis apud passionē non est eadem in rei veritate, sed secundum illud, per quod ista inueniuntur, est motus. dicere enim quod hoc est actio huius in hoc est aliud à dicere quod hoc est actio huius ab hoc.

Dicit:

Tex. cō. 18

Dicit: sed secundum, &c. idest & mouere, & moueri sunt idē fm subiectum, per quod inuenitur mouere, & moueri, & illud est motus. D. h. dicere enim, &c. idest & mouere, & moueri non sunt idem fm quiditatem, quia definitio eorū est diuersa. mouere enim est actio motoris in rem motam, moueri autē est passio moti à motore. & hoc intendebat, cum dixit: dicere enim &c. idest dicere enim qd mouere est actio motoris in rem motam est aliud à dicere, qd moueri est actio moti à motore.

Quid igitur Motus sit, & vniuersaliter, & fm partē dictū est non enim immanifestū est quomodo definiatur specierum vnaquēq; ipsius. Alteratio enim alterabilis, quatenus est alterabile, actus est. Amplius autē notius est eius, quod potētia actiui, ac passui, quatenus huiusmodi, & simpliciter, & rursum fm vnumquodq; vt edificatio, aut medicatio. eodem autē dicetur modo & de aliorū motu vnoquoq;.

Iam igitur diximus motus quid sit generaliter, & distincte. non. n. latet quomodo oportet definiri vnamquāq; suarum specierum. dicitur enim quod Alteratio est perfectio alterati, secundum quod est alteratum, Et notum est quā hoc dicere quod est perfectio agentis, & acti, secundum quod sunt talia simpliciter, & etia in particularibus, vt in edificatione, & in medicatione. & debes ponere tuum sermo

nem secundū hunc modum in vnoquoq; aliorum motuum.

Dicit & declaratum est igitur ex 2 hoc sermone, quæ est definitio Motus vlt, & similiter definitio suarū primarum specierū. non enim later quō oportet definire vnāquāq; specierum primarū ex sua definitione simpliciter, & maxime, cum sustentatur super alia definitione, in qua dicitur qd est perfectio moti, fm qd est motum. est enim notior. & sic & Alteratio erit perfectio alterati, & Translatio perfectio translati, & Augmentatio perfectio augmentati. Et dixit Et notius est qd hoc dicere qd perfectio agentis, &c. propter questionem dictam de motu, vtum sit in motore, aut ī moto, aut ī vtroq; & intendebat declarare, qd dicere ipsum esse perfectionem motoris est notius qd dicere ipsum esse perfectionem moti, quemadmodum dicere ipsum esse perfectionē moti est notius qd dicere ipsum esse perfectionē eius, quod est in potentia, fm qd est in potentia, non fm qd est in actu, & si ista definitio magis demonstrat substantiam eius. & fm hoc dicitur qd alteratio est perfectio alterati, qd est in potentia, secundum quod est in potentia, & dicitur quod translatio est perfectio translati, secundum qd est in potentia. Deinde incipit declarare etiam quod ex hac definitione potest quis scire omnes definitiones vltimarum specierum, vt edificationis, & medicationis. Edificatio enim est perfectio ædificati secundum quod ædificatum. & similiter Medicatio est perfectio medicati secundum quod est medicatum, & similiter de alijs.

Summa

Phyſicorum

SUMMA TERTIA.

De infinito, & quō reperiat in enibus

De Antiquorum opinionibus circa ipsum
Infinitum. Cap. 1.

Quoniam autem de natura scia est circa magnitudines, & motū, & tempus, quorum vnumquodq; necesse est aut infinitū, aut finitū esse, & si non omne est aut infinitum, aut finitum, ut passio, aut punctus (taliū. n. forrasse nullum necesse est in altero horum esse) conueniens utiq; erit de natura praetantem speculari de infinito, si est, aut non, & si est, quid est.

Et, quia scia naturalis considerat de quantitativibus, et de motu, & de tempore, et est necesse ut vnumquodq; istorum sit aut finitum, aut infinitum, cum non sit necesse in omni, ut sit finitum, aut infinitū, sicut est dispositio de puncto, quod. n. est tale, rectum est ut non sit in altero istorum, necesse est ei, qui considerat de natura, considerare de infinito, utrum sit, aut non, & si sit, quid est.

24 Cum complevit sermonem de motu, incepit loqui de infinito, & d. Et: quia, scia naturalis considerat de quantitativibus, i. fm q; sunt fines corporis naturalis. Idē. 2. ph. c. 18. & q; ibi.

Cum complevit sermonem de motu, incepit loqui de infinito, & d. Et: quia, scia naturalis considerat de quantitativibus, i. fm q; sunt fines corporis naturalis, & est necesse ut vnumquodq; istorū sit finitum, aut infinitum per se, non accidentaliter, s. quia ista sunt innata habere alterum istorum duorum oppo-

sitorum. D. induxit causam, propter quam contingit Naturali considerare de finito, aut infinito, ex consideratione de mensuris, & motu, & tempore, & dixit, cum nō sit necesse, &c. 1. & oportet Naturalem considerare definito, & infinito, pp hoc, q; considerat de istis tribus: q; non omne, qd continetur in hac arte, dicitur finitum, aut infinitum p se, ut dixit de puncto, qui nō est innatus dici finitus, aut infinitus. opposita. n. quorū potētia ē potētia contrariorū, non diuiduntur fm verū, & falsum, nisi de eo, qd est innatū recipere illa. & ideo dicit: rectum est. n. &c. i. punctus. n. & similia de rebus, quæ non habent mensuras, non debent esse sub altera istarum duarum partium adeo, q; altera sit vera, & reliqua falsa. Et potentia istius sermonis est hypothetica. & q. d. si scientia naturalis considerat de mensuris, & motu, & tempore, & vnumquodque proprie eorum contingit ei, ut sit finitum, aut infinitū, necesse est ut Naturalis consideret de hoc: sed, quia Naturalis considerat de istis, quæ sunt talia, oportet ponere considerationem suam de infinito.

Opposita, quorū potētia ē potētia contrariorū, si diuiduntur scdm verū, & falsū, nisi de eo, qd ē innatū recipere illa cōsimile. i. e. Me. c. 1. s.

M

Signum autem est, q; huius sciē propria sit consideratio de ipso. nam oēs, qui videntur prodignitate tetigisse talem philosophiā, fecerunt sermonē de infinito, atq; oēs tanq; principium quoddā ponunt eorum, q; sunt. Alij quidem, quemadmodum Pythagorei, atq; Plato, p se, nō sicuti accidens alicui alteri, sed ut substantia ipsum esse infinitum.

A tum: verum Pythagorei quidem in sensibilibus: neq. n. abstractum faciunt numerum: esseq. qd extra coelum est infinitum. Plato autem extra quidem nullum esse corpus, neq. ideas eo, q. nusq. sunt ipse, tamen infinitum, & in sensibilibus, & in illis esse.

Et signum eius quod consideratio de illo est istius scia est, quia omnes, qui existimantur incipere in hoc modo Philosophia, aliquantulum locuti sunt de infinito, &

B oes posuerunt ipsum quasi principium entium, ut Pythagorici, & Plato, & ipsum esse existens per se, & substantiam per se, non secundum quod accidit alijs, sed secundum quod est substantia per se. Sed Pythagorici posuerunt ipsum in sensibilibus. dicunt. n. quod numerus non est aliud abstractum, & dicunt quod infinitum est extra coelum. Plato autem dicit quod extra coelum non est corpus omnino, neque forma, quae apud ipsum, non sunt in loco omnino, sed tamen dicit quod infinitum est in sensibilibus, & in illis.

25 Cum declaravit q. oportet Naturalem loqui de infinito, induxit testimonium super hoc ex Antiqs, & dixit q. omnes posuerunt ipsum, quasi principium entium, ut Pythagorici, & Plato. D. declaravit et q. isti posuerunt infinitum substantiam existentem per se, & non posuerunt ipsum esse quantum, sed

posuerunt infinitum esse dñā substantialem quanti. & hoc, ut mihi videtur, est, quia posuerunt ipsum esse principium. & dixit q. est existens per se. i. & non posuerunt ipsum esse in alio, sicut debebant facere, sed posuerunt ipsum esse subiectum existens per se, i. non existens in alio, et non posuerunt ipsum de genere eorum, quae accidunt substantiae, s. de alijs predicamentis. Et, cum notificavit hoc, in quo Antiqui conveniunt, notificavit etiam illud, in quo differunt, & dixit: Sed Pythagorici, & c. i. sed Pythagorici opinabantur q. principia rerum, quibus sunt, quae, sunt, s. sensibiles, sunt numeri. & quia numeri sunt infiniti, opinabantur eos substantias, & infinitos, sunt quidem infiniti, quia infinitum contingit naturae numeri, sunt autem substantiae, quia sunt principia substantiarum. D. d. & dicunt q. est infinitum extra coelum, i. & dicunt hoc q. extra coelum est aliqd infinitum, sed non dicunt quid est. D. d. Plato autem, & c. i. sed Plato differt a Pythagoricis, quia Plato ponit infinitum principium sensibilibus, sed non dicit propter hoc, q. extra coelum est aliqd infinitum, neq. corpus, neq. formae, quas dixit dicit. n. q. non sunt extra mundum, neque intra, quia apud ipsum non sunt in loco. & Plato ponit infinitum in causa materiali, quae est apud ipsum magnum, & paruum. magnum. n. apud ipsum crescit in infinitum, et paruum diminuitur in infinitum.

Et hi quidem infinitum esse par. hoc enim comprehensum, & ab impari terminatum tribuit n̄s, quae sunt, infinitatem. Signum

Phyſicorum

G Signum aut huius id eſſe, quod contingit in numeris. circumpoſitis enim gnomonibus circa vnum, & ſeorſum, aliquando quidem aliam ſemper fieri ſpeciem, aliquando aut vnam.

Et in illis dicunt, quod infinitum eſt par. dicunt enim et eſt vnum, quod quando patitur, & finitur ab impare, largitur entibus infinitatem. Dicunt & ſignum eius eſt hoc, quod accidit in numeris. numeri. n. quando continent vnum;

H & quando ſeparantur ab eo, forte forma fiet alia à forma, quæ erat, & forte erit vna.

26 Dicit: Et in illis dicunt, &c. & innuit Pythagoricos, qui dicunt qd infinitum non accidit entibus, niſi ex natura paris. ſolum. n. par, qñ diuidit in duo, & infinitum à pari largitur corporibus p naturam diuiſionis in duo media, vt ſint infinita. oē. n. corpus diuiditur in duo media, & vtrunq; in duo media, & ſic in infinitum. diuiſio igitur in duo media; cuiuscū eſt natura paris, eſt cauſa

in eſſendo in infinitum: & impar, quæ non diuidit, eſt cā illius indiuiſibilitatis entium: ergo eſt cā finitatis, quia finitum eſt vnū indiuiſibile. & hoc innuebat, cū dixit: & finitur ab impare. & quidā dicūt q innuebat p par materiā, & per impar formā. D. dedit aliā rōnē, & dixit: Dicunt & ſignū eius eſt, &c. i. & et dicūt q ſignum eius, q par eſt cā multitudinis ſpecierum in entibus, non impar, eſt hoc, quod accidit numeris apud compoſitionem eorum, cum vno. primam. n. impar, ſ. tria cum

vno facit quadratum: & cum ſm impar componitur cum hoc quadrato facit aliud quadratum. & ſimiliter eſt diſpoſitio in omnibus imparibus, ſ. quoniam ſemper conſeruant eandem formam, ſ. formā quadrati. primum enim par cū vno facit triangulum, & quando componitur cū hoc ſm par, ſ. quatuor facit pentagonum, & quando cū hoc pentagono componitur tertium par facit tetragonum, & ſic facit formas diuerſas infinitas, quare eſt cā multitudinis. & hoc intendebar, cum dixit: numeri. n. &c. i. numeri enim quando adduntur vni, aut quando diminuitur ex eis, forte forma numeri poſt additionem, erit alia à forma, quæ erat. & hoc erit, quando numerus additus, aut diminutus fuerit par. & forte forma numeri remanebit eadem, quando numerus additus, aut diminutus fuerit impar. & ideo vocabant imparia gnomones, quia obſeruant naturam numeri quadrati, quando adduntur numeris quadratis, ſicut gnomon conſeruat naturam quadrati, qñ additur quadrato.

Plato autē duo infinita, magnum, & paruum. Qui autem de natura, omnes ſemper ſubſciunt alteram quādam naturam dictorum elementorum infinito, vt aquam, aut aerem, aut medium horum. Eorum vero, qui finita faciunt elementa, nullus infinita facit. Quicunq; autem infinita faciunt elementa, quemadmodum Anaxagoras, & Democritus, ille quidem ex iſs, quæ ſunt ſimilium partium hic

A hic autem ex omnise-minario figurarum tactu continuum infinitum esse dicunt.

Plato autem dicebat quod infinita sunt duo, magnum, & paruum. Naturales autem omnes ponunt infinitum aliam naturam ab ea, quae dicitur elementum. V. g. aqua, aut aer, aut aliquod medium. Eorum autem, qui ponunt elementa finita, nullus ponit res infinitas. Illi autem, qui ponunt elementa infinita, ut Anaxagoras, & Democritus, dicunt quod infinitum est continuum per contactum, Anaxag. quidem ex partibus consimilibus, Democritus vero ex illo, quod vocat radicem omnis figurae, & semen omnis figurae.

17 Hic incœpit narrare sententiam Platonis de natura infiniti, & dixit, qd Plato non posuit causam infiniti rem vnâ, s. par, sicut fecerunt Pythagorici, sed duo, s. magnum, & paruum: magnum aut est causa additionis in infinitum, & paruum causa diminutionis. Et, cum narrauit sententias eorum, qui posuerunt infinitum differentiam substantialē, incœpit narrare sententias eorum, qui posuerunt ipsum accidens naturae elementi, & dixit: Naturales autem, &c. i. Naturales autem philosophi omnes ponunt infinitum accēs principijs, & elementis rerū mobilium. qui. n. dicunt elementum esse aquam, aut aerem, aut aliquod medium inter hæc, ponunt infinitum existere in magnitudine illius rei, cuius est elementū. & dixit ab eis, q

dicunt elementū, i. quia posuerunt D infinitum esse in hoc medio, nō in alijs elementis. D. d. eorū aut, q ponunt, &c. i. eorū, qui ponunt elementa finita in numero, & in magnitudine, nullus concedit infinitū esse. Illi aut, qui ponunt elementa infinita numero, contingit eis corpus infinitum esse continuū p cōtactum elementorum infinitorū sui adinui-cem: qm, cum fuerit positum hic esse partes infinitas existentes insimul necesse erit vt ex eis fiat vnū corpus continuum fm contactū. D. d. Ana. aut, &c. i. contingit Anaxagoræ corpus esse continuum infinitū ex cor E poribus infinitis consimilium partium, Demo. vero ex partibus infinitis in numero & figura, quas vocat radices, & semina figurarum.

Atq; ille quidē quālibet partem esse sifr miscellā toti ex eo, quia videt quodlibet ex quolibet fieri. hinc enim dicere vñ et simul aliquñ omnes res fuisse, vt hæc caro, & hoc os, & sic quodlibet. & omnia itaq; & simul igitur. principium. n. disgregationis non solum in vnoquoq; sed & omnium est. cum. n. oē, quod fit, ex tali fiat corpore: omnium autem sit gñatio, verum non simul: etiam quoddam principiū esse oportet generationis. hoc autem est vnum, quē ille vocat intellectum. intellectus aut a principio quodam operatur, cū intellexit. quare necesse est simul omnia aliquando fuisse, & coe-pisse aliquando moueri.

Quoniam quācumq; partem acceperis, inuenies eam mixtam ad Phy. cū cō. Auer. N mo-

Physicorum

Quod modum totius, quodlibet enim generatur ex quolibet. Videtur igitur quod necesse est ex hoc dicere in aliqua hora omnia esse insimul. V.g. quoniam ista caro est, & istud os est, & similiter quodlibet membrum. omnia igitur membra sunt, ergo sunt insimul. principium. n. i. Vna quaque rerum non est principium distinctionis tantum, sed cuiuslibet. quoniam, quia illud, quod generatur, generatur a corpore, quod est tale, & oē habet generationē, sed non sunt insimul, ergo necesse est, ut generatio habeat aliquod principium. & hoc est vñ, & est illud, quod vocat intelligentiam. & intelligentia ab aliquo principio intelligit, & est quando intelligit, ergo necesse est ut omnia in aliqua hora sint insimul, & ut incipiant in aliqua hora moueri.

28
Cōtra opi-
monē istā
Anax. vide
I partē acceperis ex mundo, inuenies
philoso-
phū. i. ph.
at c. 3. v.
que ad te.
c. 41. & 3.
cor. p. lon-
gū proces-
sum, & 1.
de Gñā. p.
pne. & 1.
me. a. l. c.
16. vñq; ad
te. c. 9.

Et contingit Anaxagoræ corp⁹ infinitum esse in actu ex partib⁹ cōtiguīs, quia dixit: Qm̄ quamcunq; in partē acceperis ex mundo, inuenies eam mixtā cum quolibet, sicut est dispositio in toto mundo, & dixit hoc, quia opinabatur qd quodlibet generatur ex quolibet, & qd totum generatur ex toto, & qd generatur ex simili, non ex priuatione, neq; ex dissimili. D. d. vñ igitur, & c. i. videtur igitur qd contingit dicenti hunc sermonē ut omnia sint insimul in aliqua hora, scilicet anteq̄ à toto distinguatur aliquid eorum, q̄ sunt consimiliū partium, ut est in hora, i. qua à toto nihil distinguebat, ut dicimus in istis partibus

ea esse, anteq̄ ab eis distinguatur aliquid. Et hoc intēdebat, cū dixit. v. g. & c. i. v. g. qm̄ ista caro est, anteq̄ ab ea distinguatur aliquid, & sicut istud os, & sic omnia in illa hora erunt in toto, & tunc totum erit compositum ex partibus consimilibus infinitis. Et, cum narrauit qd ex hoc sequitur ut omnia in aliqua hora sint insimul, dixit: principium. n. & c. i. & hoc contingit qd necessarium est ut sit hoc principium, quod distinguit res ex inuicem, non ab istis partibus tantum, sed à toto. Et in alia translatione dicitur. principium enim segregationis non est in vnoquoq; tantum, sed totius. Et est necesse ut sit hic principium distinguens secundum hanc opinionē. qm̄ illud, quod generatur apud ipsum, generatur à causa existēte in re, à qua gñatur: & oē hēt gñationem, sed omnia non generantur insimul: ergo necesse est ut oē generatum totale, qd est principium distinctionis ad inuicem, habeat principium agens, qd Anaxagoras vocat intelligentiam, i. & istud principium, qd est intelligentia, ab initio temporali intelligit, & est illa hora, in qua intellexit. mūd⁹ enim apud ipsum est nouus ex quo sequitur ut, cum intellexit, & incepit distinguere, ut omnia in aliqua hora sint insimul, antequā intelligentia incepit distinguere. & sic in toto in illa hora erunt res infinitæ insimul.

Democritus autem nullum aliud ex alio fieri primorum dicit. sed tamen ipsum commune corpus omnium esse principium, magnitudine secundum partes, figuraq; differens.

Democritus vero non dicit quod in principijs non erit aliquid ex aliquo

A. quo alio, sed ipsum corpus cōe oīb. videtur ipsum esse diuersum secundū suas partes in quantitate, & figura.

29 Dicit: Democritus vero, quia apud ipsum nullū eltorū gnat ex eis adin uicē, sed ex partibus indiuisibilibus, sed opinatur quod in corpore cōi oīb, quod est compositū ex partibus indiuisibilibus, diuersantur diuersitatem partium in quantitate, & figura. ex quo sequitur ut totū apud ipsum sit infinitū, scilicet corpus cōe. opinatur. n. quod generatio est per cōgregationem partium, & corruptio per segregationem earū, & quod entia diuersantur diuersitatem partium in positione, & figura, & ordine.

B Opinionem Democriti. vide et 1. ph. 35. & idē & 1. de Cōa. t. c. 7 & inde, & 1. de aīa. t. cō. 20. Infinitum an principium.

Quod igitur cōueniens, sit Physicis hęc speculatio manifestum est ex his. Rōnabiliter autē & principium, ipsum ponūt oēs. Neque enim frustra possibile ipsum esse, neque aliam ipsi inesse potētā, nisi ut principium. oīa enim aut principium sunt, aut ex principio. infiniti autem non est principium: esset. n. ipsius utique finis. Amplius autem & ingenitum, & incorruptibile, principium quoddam cū sit. quod enim sit necesse est accipere finē. & finis, oīs est corruptionis. Quare, sicuti dicimus, nō huius principium, sed hoc aliorū vī esse, & continere oīa, & oīa gubernare, ut affirmant quicunque non faciūt prater infinitū alias causas, ut intellectū, aut amicitia, & hoc esse diuinū immortale. n. est, perire quod non pōt, ut affirmant Anaximander, & plurimi Physiologorum.

Declaratum est igitur ex hoc, **D** quod ista consideratio est necessaria Naturalibus, & necessario posuerunt oēs ipsum principium. Non igitur frustra dixerunt ipsum esse, & ipsum non habere aliū gradū, nisi gradum principij. oē. n. aut est principium, aut a principio. sed infinitum non habet principium: quoniam, si haberet, esset finitum. Et, si est principium, infinitum est, neque generabile, neque corruptibile. generatum. n. habet ultimum, & ultimum cuiuslibet generationis est corruptio. Et ideo existimatur secundum hūc sermonē quod istud non hēt principium, sed est principium aliarū rerū, & cōtinet quodlibet, & regit quodlibet, ut dicit qui non concedit alias causas prater infinitū, ut intelligentiam, & amicitia, & litē, & quod hoc est Deus. est. n. immortalis, & incorruptibilis, sicut dixit Anaximander, & plures loquentes de Natura. **F**

Dicit: Declaratū est igitur ex hoc, **I** quod Naturales dixerunt de Infinito, quod cōsiderauo de illo est Naturali necessaria. gñatio. n. quia vī esse infinita, oportet Naturale reddere causam illius, & causam infinitatis in generabilibus. in primo enim aspectu vī quod hoc non sit, nisi infinitū ponat principium in principiis generationis. D. declarauit quod hoc, i quo cōueniūt si ponendo principium, est necessarium eius naturæ, si cōcedat ipsum esse, & dixit: Non. u. frustra, & c. i. &

N ij recte

Physicorum

G recte posuerunt ipsum principium
oēs. qui concesserunt ipsum esse. ne
cesse est. n. vt non sit frustra, sed pp
aliquam actionē, & imposse est po-
nere ei actionem, aut ipsum habere
ordinem aliquem, nisi ordinē prin-
cipij. D. incepit declarare hoc, & di-
xit: oēs. n. aut est principium, aut ex
principio, &c. i. oportet ponentē in
finitū esse ponere ipsum principū.
quia infinitum, cum sit vnū entū:
& oēs ens aut est causa, aut causatū:
necesse est vt infinitum sit, aut cau-
sa, aut causatum. D. destruxit alte-
ram partem, & dixit: Sed, si habue-
rit principium, erit infinitū. & ita in-
uenit in libro. &, si sit verum, inten-
dit q, si infinitū habuerit principū,
necesse est vt illud principium ē sit
infinitum, quia imposse est vt aliqd
infinitum inueniat ab aliquo fini-
to, & fierunt duo infinita. & hoc
non est concessum. alietas. n. exigit
finitatē, quia exigit discretionē, &
discreta, fm q sunt discreta, sunt fi-
nita. & vlt vī de infinito q dignius
est pīcipiū, q illud, quod sit ex pī-
cipio. & etiam oēs habens principū,
cum illud principium ponatur ex-
trinsecum, continget vt illud, cuius
est principium, ponat, & sit finitum
In parte, extra quam est aliud, & sic
infinitum erit finitū. & ideo qui po-
nit q infinitum est aliquid à princi-
pio extrinseco, continget ei necessa-
rio vt illud, quod ponit infinitum,
sit finitum. &, si posuerit etiam ipm
esse principium in re, continget for-
mam esse infinitam, & materiam in-
finitā. quod est imposse. & ideo me-
lius est ponere ipsum principium,
vt sit neq; generabile, neq; corrupti-
bile. Et in alia translatione est, s. &
infinitū nō hēt principū, quia tūc

Prima ex-
pō sup il-
lo verbo
& si hēt.

Secūda ex
pō super
idem.

esset finitū. & hoc est manifestum. **K**

D. declarauit q, si fuerit principū,
sequit vt sit neq; generabile, neque
corruptibile, & dixit: Et, si fuerit pī-
cipium, &c. i. & necessariū est vt ge-
neratum ēt habeat finē, & magnitu-
dinē, quā, cum habuerit, complebit
generatio, quēadmodū necesse est
ipsum hīc principū in magnitudi-
ne, ex qua incepit generari. &, cum
habuerit principium, & finē in ma-
gnitudine, est finitū. & sūt hēt cor-
ruptionem. vltimum. n. gñationis
est principū corruptionis. & hoc in-
tendebat, cum dixit, & vltimū, &c.
Et in alia translatione dī. gñatio. n. **L**
hēt complementū necessario, & oīs
corruptio hēt complementū. & in-
tendit q isti motus sunt finiti. Et,
cum declarauit q qui concedit ipm
esse, oportet ipsum ponere ipsum es-
se principium, & non generabile, ne-
que corruptibile, declarauit q recte
opinati sunt illi, qui non cōcedunt
causam agētem in hoc, q posuerūt
primum principium, & isti sunt oēs
Antiqui, prater Anax & Emp. Ana-
xa. n. ponit causam agentē, s. intelli-
gētiā, Emp. vero licem, & amicitia.
& hoc intendebat, cum dixit, vt di-
cit, qui non cōcedit, &c. vt intelligē- **M**
tia, quā concedit Anax. cum infini-
to, aut amicitia, & lis, quas concedit
Emp. sed, vt mihi vī, non ponit infi-
nitum. & sermo eius in hoc manife-
stus est per se.

*De rationibus, quae infinitum esse appare-
ter concludunt. Cap. 2.*

Esse autem aliquid infinitū
fides ex quīq; maxime cō-
tinget consyderantib⁹. Ex
tempore. hoc enim infinitū. Et
ex ea, q est in magnitudinibus,
diui-

A diuisione. vtunt enim & Mathematici infinito. Amplius ex eo, quia sic solum non deficit generatio, & corruptio, si infinitum sit vnde auferatur id, quod sit. Amplius ex eo, quia finitum semper ad aliquid finitur. quare necesse est nullum esse terminum, si semper terminari sit necesse alterum ad alterum.

Et contingit considerantibus de infinito credere aliquid esse infinitum ex quique rebus proprie. s. Ex tempore. tempus enim est infinitum.

B *Et ex diuisione mensurarum. Mathematici enim & alij vtuntur in eis infinito. Et etiam ex hoc, quia hoc modo est possibile quod nunquam deficiant generatio, & corruptio. Et etiam quia finitum semper finitur ad aliquod. ex quo sequitur vt non sit finis omnino, si est necesse aliquid finiri ad aliud.*

I Et istę quinque rationes sunt probabiles, & quidam sunt verę, & quidam falsę, & earum, quę sunt verę, quędā sunt notę p se, & quidam non. illa igitur, quę est nota p se, & accidit ei, quod fuit probabilis, est de tpe. nullus enim potest intelligere tempus esse finitum, neque in initio, neque in fine. qui enim ponit tempus generari, aut corrumpi, continget ei ponere ante illud tempus, tempus generatum. n. nihil aliud est quam illud, quod est in instanti presentis, & si corruptum, & instans presentis necessario exigit tempus preteritum, & futurum, & vbi generatum, & corruptum est illud, cuius extrema exceduntur a tempore. si igitur

Vide con-
sile. 8. ph.
10. & 11.

tempus ponatur generatum, & corruptum, continget vt sit illud conclusum in tpe excedente ipsum in duabus extremitatibus & ideo, vt dicit Aristoteles omnes Antiqui conueniunt quod tempus sit æternum, præter Platonem. Diuisio autem mensurarum in infinitum semper in duo media est principium maximū si inter Mathematicos, & videtur esse notum per se. sed qui ponit quod magnitudines componuntur ex magnitudinibus indiuisibilibus, non concedet hanc diuisionem, sed tamen vnum eorum, quibus destruitur ista opinio, est hoc principium, & destruit per principia naturalia, & illic existimatur quod hoc demonstrat in scientia Naturali. Et non est remotum, vt istud principium sit notum p se, & magnitudines componi ex indiuisibilibus, aut diuisibilibus sit ignotum naturaliter, sed, cum fuerit declaratum eas non componi ex indiuisibilibus, tunc scientia de hoc principio erit certificata. sequitur. n. ex hac positione quod magnitudo diuiditur semper in diuisibilia, vt declarauit Aristoteles in 6. forte igitur Geometria ponit hoc principium, & Naturalis dissoluet hanc quonem, vt dicamus quod istud principium indiget demonstratione. & hoc erit in hac scientia, & de hoc perscrutabitur in sexto. D. d. Et etiam, quia hoc solummodo, & c. & ista est Tertia ratiocinatio, & est necessaria, sed non est nota per se, sed tamen est concessa ei, quod concedit generationem esse ex ente, & corruptionem esse in non ens. & intendit etiam hoc secundum hunc solum modum, s. ponere infinitum, quia possumus dicere quod generatio, & corruptio nunquam deficiunt. qui enim negat infinitum non potest dicere

Diuisio
mensurarum
in infinitum
semper in duo
media est
principium
maximū inter
Mathematicos,
& vt esse p
se notum.
Idem Aristoteles
concordat.

39. & 60.
& 56.
Sed videtur op-
po. 6. phy.
ad principium,
vbi de
miserat hoc,
Sed hic sol-
uit, si bene
aduerteris.
Vide pro
hoc calculo
c. 70. huius
tertij, & 1.
concordat. 48.
vide concordat.
Zim.

F

N iij ¶

Physicorum

G q̄ nunq̄ deficiet generatio, & corruptio. Quarta autem ratiocinatio, & est hæc, q̄ existimatur q̄ infinitum finitur ad aliud extra ipsum, est ratiocinatio famosa falsa, quoniā hoc accidit finito.

Maxime autem, & propriissimum, quod cōem facit dubitationem oībus. ob id. n. q̄ illud, quod in cogitatione est, non deficit, & numerus v̄r infinitus esse, & mathematicæ magnitudines, & q̄ est extra cœlū. Infinitū aut cum sit quod extra est, & corpus infinitum esse v̄r, & mūdi. cur. n. magis vacui hic, quā ibi (q̄re si vno in loco, & vbiq̄) necesse est esse molem. simul autem, si & vacuum est, & loc⁹ infinitus, & corpus infinitū necesse est esse. posse enim ab ipso eē nihil differt in perpetuis.

Et maximum eorū, quæ faciūt omnes dubitare, & dignius est estimatione. opinari enim aliquid, quia non cessat. ideo numerus existimatur infinitus, et similiter mensura mathematicæ, et quod est extra cœlum. & si vacuum est infinitum, existimatur corpus esse infinitum, & mundos esse infinitos. nihil enim coget ut locus mūdi sit in hoc loco vacui dignius, quā in alio loco eius. si igitur corpus est in vno loco, possibile est ut sit in omni loco. & cum hoc, si fuerit vacuum, & locus infinitus, necesse est ut sit corpus infinitum, in æternis enim

non est differentia inter possibile, & illud, quod est.

Hæc est causa Quinta, q̄ facit existimare infinitum eē, & est, qm̄, qm̄ homo opinat aliquid, possibile est ipsum opinari aliud extra illud, v̄r existimat q̄ hoc, qd̄ accidit in opinione, sequitur naturā entis. Et dicit & facit oēs dubitare in hoc, q̄ existimatur infinitum esse hoc maxime, & opinio. hæc enim est causa in hoc, q̄ existimatur q̄ numeri sunt infiniti in additione, & sūt etiā mensuræ, & in hoc, q̄ existimatur q̄ extra cœlum est vacuū infinitum. & si sit possibile ut vacuum sit infinitum, & vacuum est illud, in quo corpus potest esse, possibile est ut in eo sit corpus infinitum, & mundi infiniti. D. d. nihil enī coget, & c. & hæc est ratiocinatio in hoc, q̄ ex vacuo sequitur ut sint plures vno mūdo, immo mundi infiniti. qm̄ nullus locus vacui est dignior, ut i eo sit mūdus, q̄ alius, ergo possibile est ut in eo sint mundi infiniti. Et possibile in rebus æternis, quas non continet tempus, est necessariū. qd̄. n. est possibile ut sit, & ut nō sit, est in indivisibilibus specierum, quæ continet tempus. & hoc intendebat, cum dixit, in æternis. n. & c. i. qm̄, cum posuerim hoc esse vacuum infinitum, aut locum infinitum, non sequitur ex hoc infinitum corpus eē possibile, aut impossibile, sed sequitur ex hoc corpus infinitum esse. & similiter, cum fuerit possibile mūdus esse infinitos, erit necessarium: æterna enī non continentur a tempore. & cum fuerit possibile aliquid esse de natura rerum æternarum, illud erit necessarium non contingens.

Habet

H
a. l. quid
enim,

Potest reb⁹
æternis, q̄s
si continet
t̄ps, ē neces
sariū. Idē.

M
2. cor. 33.
& 34. cū
Idē. 12. m.
c. 30. Idē
hic ille 75

Æterna si
continet a
t̄ps. Idē 4
ph. 1. c. 118
& quæ ibi

Habet autem dubitationē ip-
sa de infinito consyderatio. Ete-
nim non esse ponentibus multa
impossibilia accidunt, & esse. Am-
plius autē vtro sit modo, vtrū
vt substantia, an vt accidēs per
se alicui naturæ, an neutro mō,
sed nihilominus sit infinitū, aut
infinita multitudine.

*Et certe in consyderatione de in-
finito est questio. Quoniā, si aliquis
posuerit ipsum non esse, continge-
rent ei plura impossibilia. Et, si po-
suerit ipsum esse, quomodo igitur
ponit ipsum, vtrum substantiam,
aut quod in se accidit alicui natu-
ra, aut quod non est secundum al-
terum istorum, & siue infinitum
ponat vñū, aut plura in numero.*

33 Dicit, q̄ consyderare de infinito
inducit maximam p̄scrutationē. de
claratum est. n. q̄, si aliquis ponat ip-
sum non esse, contingent ei plura
impossibilia, & eorum vñū est tem-
pus non esse, neq; motum, neq; di-
uisionem mensuratū, neq; additio-
nem numerorum. p̄scrutandū est
C igitur quomodo est, vtrū fm q̄ est
substantia, aut fm q̄ accidit alij na-
turæ, aut fm q̄ non est alterum isto-
rum indifferenter, siue ponamus fi-
nitum vñum in magnitudine infi-
nitum, aut plura infinita in nume-
ro, l. quando posuerimus q̄ infinitū
accidit alij naturæ.

Quot modis dicatur Infinitum. Cap. 3.

Maxime autē Physici est
cōsyderare si est magni-
tudo sensibilis infinita.
Primum igit determinandū est

quot modis dī Infinitum. Vno **D**
igit modo, quod impossibile est
transire, ex eo, quia nō est aptū <sup>Quot mo-
dis dī inh-
nitum.</sup>
natura transiri, vt vox inuisibi-
lis. Aliter aut, transitum habens
incōsumabilem. Aut quod vix.
Aut quod natura aptum est ha-
bere, non tñ habet transitū, aut
finem. Amplius, infinitum oē
aut est fm appositionē, aut fm
diuisionem, aut vtroq; modo.

*Et oportet Naturalem consyde-
rare vtrum quantitas sensibilis sit
infinita. Oportet igitur primo de-
terminare secundum quot modos
dicitur infinitū. Vnus igitur eorū
est illud, in quo non est possibile in-
cipi, quia nō est innatum acquiri,
sicut dicitur sonum esse inuisibile.
Et dicitur de illo, cuius processus
non hēt finē. Aut de eo, cuius pro-
cessus est cum labore, & fatiga-
tiōe. Et dicitur de illo, quod ē aptū
vt procedatur in ipso, sed nos non
possumus procedere, & peruenire
ad finem. Et etiam dicuntur modi
esse īfiniti, aut in additione, aut di-
uisione, aut in vtroq;.*

*Et oportet Naturalem consyde-
rare vtrum sit possibile vt magnitu-
do sensibilis sit infinita, aut non. &
pri^o oportet p̄scrutari de hoc scēū
dū quot modos dicitur infinitum,
quorum Vnus est illud, in quo non
potest procedi, quia non habet lon-
gitudinem, neq; finitam, neque in-
finitam, vt dicitur quod color, aut
punctus est infinitus. & iste modus*

N iij pri-

Physicorum

Gratiationis est ut aliquid careat illo, quod non est innatū, neq; suum genus hñe, si habeat genus, ut, cū dñ Deum esse non corpus. D. d. Et dñ, &c. i. de illo, quod habet quantitātē, & longitudinem in actu, sed nō habet finem. & de isto modo perscrutabitur hic. D. induxit tertium modum, & dixit: Et de illo, cui⁹ processus est cum labore. i. & dñ infinitum transumptiue de illo, quod non pertransitur, nisi cum labore pp longitudinem spatij, sed habet finem, ut cum dñ q̄ via longa est infinita. D. induxit quartum modū, & dixit. Et de illo, qđ possibile est ut in illo pcedat, fm q̄ est quantum finitū, sed non possumus pertransire illud propter rem extrinsecam, ut cum dñ q̄ profunditas maris est infinita. & tertius modus, & isti dñr infiniti transumptiue. D. induxit quintum modum, & est illud, quod dñ esse infinitum, fm q̄ actus ī eo semper seruat potentiam, & est illud, quod potest esse tñ, non secundus modus, s. numerus, & dixit. Et etiam, &c. i. & iste modus infiniti est ille, qui dñ in additione actionis prouenientis à re, aut passionis: In additione at̄ actionis, ut gnatio, in passione ut diuisio mensurarum in partes. & iste modus infiniti manifestū est q̄ est ali⁹ à secūdo, s. qui hñt quantitatem in actu, sed non habet finem.

Probatnr non dari Infinitum. Cap. 4.

Pars Prima, in qua argumentatur contra ponētes Infinitū esse quid per se existens.

Separabile igit̄ esse à sensibilibus infinitū, ipsum quid existens infinitū, non ē possibile. Si. n. neq; magnitudo est,

neq; multitudo, sed substantia ipsum est infinitum, & non accñs, Indiuisibile erit. diuisibile. n. aut magnitudo erit, aut multitudo. si autem indiuisibile, non infinitum, nisi sicut vox indiuisibilis est. At neq; sic dñt esse affirmantes esse infinitū, neq; nos quaerimus, sed ut intransibile.

Nunc aut̄ dicamus quod impossibile est ut infinitum sit separatū à sensibilibus, & sit existēs per se infinitum. Si. n. infinitum non est mēsurā, neque numerus, sed est substantia, non accidens, necesse est ut sit indiuisibile. mēsurā. n. est illud, quod est diuisibile, & numerus. et, si est indiuisibile, nō est infinitum, nisi eo mō, quo dicitur, quod somus est indiuisibilis. Sed non hoc modo vtuntur infinito dicentes ipsum esse, nec ēt nos perscrutamur de hoc modo, sed de illo, cuius intentio est ipsum esse non pertransibile.

Cum narrauit q̄ oportet Naturalem perscrutari de infinito, utrū sit corpus sensibile infinitū, aut corpora sensibilia infinita ī actu, incōpit primo perscrutari fm exercitiū disputatiuum de infinito, quod ponitur substantia separata à sensibilibus, ut plures Antiqui opinabātur, & dixit: Nunc autem dicamus, &c. i. qm impossibile est ut īfinitum sit aliquod separatū à sensibilib⁹ demonstratis, fm q̄ est substantia, cuius quiditas est in infinito. Deinde induxit rationem destruentem infinitum positū hoc modo, & dixit: Qm,

A Quoniam, si infinitum, &c. i. qm, si illa natura, quæ dicitur infinita nō sit de genere mensuræ, neq; de genere numeri, sed fuerit substantia p se, necesse est vt sit indiuisibilis. diuisibilitas enim rei est fm q est mensura, aut numerus. Idē. 5. me. l. c. 18

B Et iste sermo est in secunda figura sic. Infinitum separatum non est numerus, neq; quantum: & omne diuisibile est numerus, aut quantum: ergo infinitum separatum est indiuisibile. D. d. & infinitum non est numerus. & hoc sic concluditur. Infinitum est substantia: & quantum, & numerus non est substantia: ergo infinitum nō est quantum, neq; numerus. Et, cum declarauit q fm hoc infinitum est indiuisibile, incepit declarare q ex hoc sequitur vt non dicat infinitum nisi per accidens, sicut dicitur de puncto & dixit: ergo infinitum, &c. i. & cū fuerit indiuisibile, tunc nō dicetur infinitum, nisi sicut dicitur de illo, quod non est innatum recipere finitatem, aut infinitatem, vt punctus, & color. Et iste syllogismus est in secunda figura sic. Infinitum hoc modo est indiuisibile: & infinitum verum est diuisibile: ergo infinitum hoc modo non est verum infinitum. Quod autem infinitum verum est diuisibile sic declarabitur. verum infinitum, s. illud, quod est innatum dici infinitum, est quantum, aut numerus: & oē quantum, aut numerus est diuisibile: ergo verum infinitum est diuisibile. Et, cum declarauit q contingit ei fm hoc q infinitum est punctus, aut color, aut alia natura, incepit declarare q iste modus infiniti non significat naturam terminatā, neq; Antiqui dicentes infinitum esse substantiā existentē per se intendebant hoc, iste. n. modus

non significat in re, quod est substantia magis, q̄ quod est punctus, neq; quod est punctus magis, q̄ qd est color. si igitur fuerit hæc substantia existens per se, tunc illa non dicet infinita, nisi sicut dicitur punctus. & manifestum est q Antiqui non intendebant hoc. & ideo dixit: Sed non hoc modo, &c. i. sed dicentes infinitum non intendebant istum modum. neq; etiam perscrutatio nostra est de tali infinito, quod est per accidens, sed de illo quod est infinitum per se, quod est quantum non pertransibile.

E Si vero fm accidens est infinitum, non erit utiq; elementum eorum, quæ sunt, vt infinitum. sicut neq; inuisibile locutionis, quauis vox sit inuisibilis. Amplius quō contingit aliquid esse ipsum infinitum. si non est & secundum numerum, & magnitudinem, quorum est per se passio quædam infinitum: adhuc enim minus esse necesse est, quam numerum, aut magnitudinem.

F Et etiam, si infinitum est per accidens, non est elementum entium in eo, quod est infinitum, quemadmodum inuisibile non est elementum idiomatis visi, & sonus est inuisibilis. Et etiam quomodo est possibile, vt infinitum sit existens per se, & numerus, & mensura, quæ sunt illa, quibus accidit infinitum, non sunt existentia per se.

36 Hic incepit declarare q, si ponatur ipsum esse substantiam, erit per accidens, & sic si ponatur principium, & elementum erit elementum per accidens, & dixit: Et si infinitum, &c. i. & si

Physicorum

G si infinitum, ut declaratum est ex hoc sermone, est scilicet quod est infinitum per accidens, non est elementum entium, in eo quod est infinitum, ut Antiqui ponunt: sed, si fuerit elementum, erit scilicet quod est substantia, ut sonus non est elementum dictionum, scilicet quod est inuisibilis, sed scilicet quod est audibilis. quod igitur existimauerunt quod ex hoc, quod est principium, & elementum, sequitur ut sit infinitum, est falsum, si concesserimus aliquid esse tale, scilicet substantiam infinitam existentem per se. quod autem infinitum est substantia per accidentem manifestum est. quoniam substantia existens per se infinita est elementum per accidentem, scilicet quod est infinita, & nullum elementorum est elementum, scilicet quod accidit ei aliquid: ergo in secunda figura, substantia infinita non est elementum, scilicet quod est infinita. Prima propositio manifesta est ex praedictis, secunda vero manifesta est per se. Et, cum declarauit, quod scilicet quod est infinitum non est principium, incepit destruere aliquid esse existens per se infinitum & d. Et etiam, &c. i. &, si infinitum est existens per se quanto magis ut illud, cui accidit infinitum, sit existens per se, scilicet subiectum. v. g. numerus, & mensura, sed subiectum non est existens per se, quanto magis infinitum non erit existens per se. & ista declaratio est Logica, & demonstratiua quodammodo. Quod autem subiectum infiniti est dignius ut sit separatum magis quam infinitum declaratur per duas propositiones sic. Infinitum dicitur in subiecto: & omne, quod dicitur in subiecto, subiectum eius est magis existens per se quam illud. ergo subiectum infiniti magis est existens per se quam infinitum: sed quantum, & numerus sunt subiecta infiniti. ergo quantum,

& numerus sunt magis separabilia quam infinitum. deinde componitur in syllogismo hypothetico. Si infinitum est separatum, quantum & numerus erunt magis separata. deinde destruetur consequens, & concludetur antecedens. & in hoc sermone sunt duo syllogismi categorici, & unus hypotheticus.

Manifestum autem & quod non contingit esse infinitum, ut actu existens, & ut substantiam, ac principium. erit enim quicquid ipsius accipiat, infinitum, si partibile est. infinito enim esse, & infinitum idem est, si substantia infinitum sit, & non de subiecto. quare aut indiuisibile est, aut in infinita diuisibile. multa autem infinita esse idem impossibile est. At vero, ut aeris aer pars est, sic & infinitum infiniti, si quidem substantia est, & principium. Impartibile, ergo, & indiuisibile est. At esse tale nequit quod actu est infinitum. quantum enim quid esse necesse est.

Et manifestum est quod impossibile est infinitum sit, sicut illa, quae sunt in actu, & quasi substantia, & principium. quonia necesse est ut quodcumque acceperis ex eo sit infinitum, si est diuisibile. quoniam, si infinitum est substantia, & non dicitur in subiecto, tunc quiditas infiniti, & infinitum erit idem. ergo necesse est, aut ut sit indiuisibile diuisionibus, quarum nulla est non infinita, & sic erunt plura infinita, & infinitum idem.

A idem. quod est impossibile. Quemadmodum. n. pars aeris est aer, similiter pars infiniti est infinita, secū dū quod est substantia, et principiu, et sic erit indiuisibile. Sed impossibile est vt illud, quod est i actu infinitum, sit indiuisibile. necesse. n. est, vt sit aliquod quantum.

37 Id est, & manifestum est ex hoc, qd ego dico, q impossibile est vt infinitum, fm q est infinitū, sit de natura substantiarū, & principiorum existentiu in actu, quę non sunt in subiecto. D. d. qm necesse est vt qd- cunq; acceperis, &c. i. quacūq; parte. D. induxit cam super hoc, & dixit: qm, si infinitū, &c. i. qm, si infinitum fuerit substantia, & non dī in subiecto, tunc definitio eius, qd dī infinitum, & definitio infinitatizerunt exdem. ex quo sequit necesseario, si fuerit diuisibile, vt ponūt, vt definitio totius, & partis sit eadem. pars. n. infiniti, si definitio dispōnis, & dispositi est eadem, necesse est et vt sit infinita. definitio. n. partiu substantiarum cōsimilium partium, & definitio substantię sunt

C exdem. v. g. qm pars aeris est aer, & pars aque est aqua. D. d. & sic erunt plura, &c. i. & cū pars infiniti est infinita, erunt plura infinita, sed impossibile est vt infinitum sit magis q vnū. D. confirmauit hoc, & dixit: Quēadmodū. n. pars aeris est, &c. i. & similiter necesse est vt pars infiniti sit et infinita, fm q accidit substantię, & principio. D. d. erit igitur indiuisibile. i. & cū hoc impossibile contingit, si fuerit diuisibile, ergo est indiuisibile. sed impossibile est vt aliquid, quod est in actu infini-

tum, sit indiuisibile: quod. n. est in D finitum, necesse est vt sit aliquam habens quantitatem, & sic ponunt ipsum Antiqui. Et, cum posuit q illud, quod dicitur infinitum, necesse est vt sit quantū, incēpit declarare quid sequitur ex hoc.

Secundū ergo accidēs est infinitum. Sed si sic, dictum est q non contingit ipsum principiu dicere, sed illud, cui accidit, vt aerem, aut par. Quare absurde enuntiant dicētes sicuti Pythagorei dicūt. simul. n. substantiā faciunt infinitum, et partiūtur. **E**

Per accidens igitur est infinitum. Si igitur est secundū hūc modum, iam diximus quod impossibile est ipsum dici principiu, sed principium est illud, cui accidit, et est aer, aut par. Apparet igitur quod iste sermo est inopinabilis, cum conueniat ei, quod dicunt Pythagorici. dicentes enim ipsum ponunt infinitum substantiam, et cum hoc diuidunt ipsum.

Dicit &, cū infinitum est quantum, vt ponūt, & fm q est in se, tūc **F** eē infinitū, fm q est infinitū, est p accidens: qm suū esse essentiale est, fm q est quantū, & accidit in quanto, q fuit infinitū. D. d. Si est igitur hoc mō, &c. i. quia nihil dī principiu, fm q accidit ei aliquid p accidens. Et dixit, vt mihi vī, iam diximus, innuēdo illud, qd pdixit. qm, si infinitum dī de illo, qd non innatum est recipere finitatem, neq; infinitatē, & fuerit elementū fm hūc modum, necesse est vt elementum sit

Physicorum

Quod sit elementum per accidens. potentia enim illius sermonis, & potentia istius, quā probauit hic, & si posuerint ipsum esse quantum, est eadem potentia. quā, si posuerit ipsum esse quantum, & non fuerit omne quantum infinitum, tunc infinitum erit accidens quanto, & non erit in eo, secundum quod est quantum. & sic, si quantum ponatur elementum, secundum quod est infinitum, tunc elementum erit elementum secundum accidens, siue illud accidens fuerit propinquum, aut remotum. si autem infinitum esset accidens essentialiale quibusdam speciebus quantum, non contingeret eis ista redargutio. est enim aliquod elementum secundum accidens, quā illud accidens fuerit essentialiale, ut dicimus quod ignis, & aqua sunt elementa secundum primas qualitates. D.

Huiusmodi, non contingeret eis ista redargutio. est enim aliquod elementum secundum accidens, quā illud accidens fuerit essentialiale, ut dicimus quod ignis, & aqua sunt elementa secundum primas qualitates. D. d. apparet igitur, &c. i. apparet igitur quod ille sermo est improbabilis, cum sit conueniens ei, quod dicunt Pythagorici. ponunt enim infinitum esse substantiam liberatam a quantitate. deinde diuidunt illam.

Sed fortassis hæc quidem est vniuersalis quaestio magis, si contingit infinitum & in Mathematicis esse, & in intelligibilibus, & in rebus, quæ nullam habent magnitudinem. Nos autem consideramus de sensibilibus, ac de rebus, quorum facimus scientiam, utrum in illis est, an non est corpus infinitum in augmentum.

Sed perscrutatio, utrum sit possibile ut infinitum sit in Mathematicis, & intellectis, quæ non habent mensuram omnino, est perscrutatio vniuersalis. Et perscrutatio nostra est de illo, quod est in sensibi-

libus, & de illo, quod continetur in hac arte, & est considerare utrum in istis sit corpus infinitum in augmento, aut non.

Cum destruxit ut infinitum sit substantia existens per se denudata a quantitate, & ista perscrutatio non est propria huic scientiæ, sed est Metaphysicæ, dixit. Sed perscrutatio, &c. i. sed perscrutatio de utrum inueniatur infinitum in intellectis, aut in quantitate, secundum quod est non in materia est scientiæ Diuinæ, quæ perscrutatur de infinito in intellectis, secundum quod considerat de intellectis, secundum quod sunt intellecta, scilicet secundum quod sunt abstracta a mensura, & perscrutatur de infinito in mensuris, secundum quod sunt abstractæ a materia, & est principium, quod ponit Mathematicus; si infinitum esse in tribus mensuris. possibile est. n. apud ipsum lineam exire in infinitum, & sicut superficiem, & corpus. Naturalis vero perscrutat de infinito, quod accidit mensuris, secundum quod sunt in materia. Et hoc intendebat, cum dixit: Et perscrutatio nostra est de infinito, &c. i. utrum sit mensura sensibilis infinita, & primo, utrum corpus sensibile infinitum sit, quā, si hoc fuerit, erit linea sensibilis infinita, & superficies sensibilis infinita. & quia ista scientia considerat de infinito, quod est in actu, & quod est in potentia, dixit: & ista scientia continet, &c. & incipit per augmentum additionem.

Pars Secunda, in qua probatur non dari Magnitudinem infinitam actu, rationibus communibus, & propriis.

Logice igitur speculantibus ex huiusmodi videbitur utique non esse. Si enim est corporis

Infinitum
an in sensibilibus.

Aporis ratio planitie terminatū,
non utiq; corpus vllum, aut in-
telligibile, aut sensibile īfinitū.

Nō ē cor-
p⁹, aut ītel-
ligibile,
aut sensi-
bile īfini-
tū. Idē. i.
eccl. 35.

*Qui autē considerat de hoc con-
sideratione Logica, ex istis videt
quod non est in eis. cum ratio cor-
poris sit ipsum esse terminatū per
superficiem, impossibile est igitur
ut aliquod corpus sit infinitū, neq;
intelligibile, neq; sensibile.*

40 Cum declaravit q; propria per-
scrutatio huius sciē est, utrū sit hoc
corpus sensibile infinitū in actu, in

Bcepit destruere hoc, & dixit. Qui
autē. hoc. n. corpe qñq; uti ipse fm
modū sermonū dialecticę, & qñq;
fm sermones Demonstrativos. Et
iste sermo cōponit sic. Oē corpus
cōtinet ab vna superficie, aut à plu-
ribus: & oē, qđ cōtinet ab vna sup-
ficie aut pluribus, est finitū: ergo oē
corpus ē finitū. & hoc in priā figu-
ra. Et propō dicens, q; oē corpus cō-
tinet ab vna superficie, aut à pluribus
declarat sic. Oē corpus ē figuratū:
& oē figuratū, aut est rotundū, aut
nō: ergo oē corpus aut est rotundū,
aut non. sed oē rotundū cōtinet ab

Oē corp⁹
ē figuratū
q; opposi-
tū vidē de
elementis
3. eccl. cō.
67. & te.

C
Vide con-
Zim.

vna superficie: & nō rotundū cōti-
net à superficiebus finitis pluribus
vna ergo oē corpus cōtinet ab vna
superficie, aut à pluribus, sed oē, qđ
est tale, est finitū: ergo oē corpus ē
finitū. Sed qui concessit corpus in-
finitū esse, nō cōcessit ipsum habe-
re figurā. Et hoc vñ manifestū per
se. omne. n. corpus aut habet figurā
sphericā, aut non. & ideo, si posueri-
mus hoc esse corpus infinitum, nō
erit verū dicere ipsum esse sphæri-
cum, aut nō sphæricum, sicut nō est
verū dicere punctum esse sphæri-

cum, aut non sphæricum. D. d. ter-
minatum per superficiem. i. termi-
natum per vnāquāq; superficiem,
aut rotundam, aut rectam.

At vero neq; numer⁹ sic, vt se-
patus, et īfinit⁹. numerabile. n.
ē numer⁹, aut hñs numerū. si er-
go nūerabile pōt numerari, et p-
transire utiq; post erit infinitū.

*Neq; numerus etiam pōt esse
separatus, & īfinitus. numerus. n.
& illud, cuius est numerus, est nu-
meratum. si igitur numeratum po-
test numerari, possibile est per-
uenire ad infinitum.*

Cum declaravit vñ q; infinitum **41**
nō est quātū continuū, incepit de-
clarare ēt vñ q; infinitum non est
quātū discretū. v. g. numerus, & di-
xit: Neq; numerus, & c. i. neq; ēt est
possibile inuenire numerū in actu
separatum à materia, aut nō separa-
tum esse infinitum. numerus. n. &
numeratū in actu est numeratū in
actu, aut est possibile vt numeretur
in actu, s. vt perficiatur numerari.
& cū posuerimus q; oīs numerus ē
numerabilis, & oē numerabile pos-
sibile est vt numeret tunc, cū posue-
rimus q; inuenit aliqs numerus in-
finitus, necesse erit vt infinitū nu-
meret. quod est impossibile. ergo
nō est hic numerus infinitus. Et for-
te etiā ista propositio est de genere
propōnum notarum per se, s. q; oīs
numerus est numeratus, & q; om-
ne numeratum in potentia, cū fue-
rit in actu, possibile est vt sit nume-
ratū in actu. sed ista propositio est
cōmunis, non essentialis. q; autem
infinitum impossibile est vt sit nu-
meratū in actu manifestū est p se.

Physice

Physicorum

Q Physice aut magis specularibus ex hisce manifestum erit. neque enim compositum potest esse, neque simplex. Compositum igitur non erit infinitum corpus, si finita multitudine elementa sint. necesse enim plura esse, & equali semper contraria. & non esse unum eorum infinitum. et si enim quocumque superatur, quod in uno corpore, est potentia, ab altero (ut si ignis finitus sit, aer autem infinitus, sit autem equalis ignis ad aerem æqualem, potentia quantumlibet multiplicatus, solum autem numerum aliquem habens) tamen manifestum est quod infinitum excedet, & corrumpet finitum.

Qui aut posuit suam considerationem magis naturalem ex istis declarabit quoniam impossibile est corpus infinitum esse, neque compositum, neque simplex. Compositum vero, si elementa fuerint finita in numero, necesse est enim ut contraria valeant sibi semper. impossibile igitur est ut unum eorum sit infinitum, si potentia, quæ est in aliquo illorum eorum, fuerit diminuta à potentia, quæ est in alio corpore, secundum aliquam quantitatem, & ignis, v.g. fuerit finitus, & aer fuerit infinitus, & mensura ignis fuerit multiplex mensuræ aeris in potentia quacumque multiplicitate, manifestum est quod infinitum excedet finitum, & corrumpet ipsum.

Cum destruxit hoc per sermones 42 Dialecticos, incepit destruere hoc destructione propria sciæ naturali, dicens: Qui aut ponit suam considerationem magis propriam sciæ naturali ex istis propositionibus declarabit.

D. incepit dicere, quod impossibile est corpus infinitum esse compositum, aut simplex. & q. d. & signum eius, quod impossibile est corpus naturale esse infinitum, est, quoniam, si fuerit, aut est compositum, aut simplex: sed non est compositum, neque simplex: ergo corpus infinitum non est.

D. incepit declarare ipsum esse non compositum, & dixit: si igitur fuerint finita numero, & c. i. & compositum infinitum necesse est ut sit infinitum, aut quia unum elementorum, ex quibus componitur, aut plura uno sunt infinita in magnitudine, aut quia elementa, ex quibus componitur, sunt finita in magnitudine, sed infinita in numero. D. incepit destruere ipsum esse infinitum, quia unum eorum est infinitum in magnitudine, & dixit: Si igitur elementa, & c. i. si compositum fuerit compositum ex elementis finitis v.g. quatuor, aut sex, impossibile est ut unum eorum sit infinitum, i. in magnitudine. D. induxit rationem super hoc, & dixit: necesse est enim & c. & iste sermo est in prima figura sic. Elementa sunt contraria: & contraria debent esse æquipotentia: ergo elementa, ex quibus componitur corpus compositum infinitum, sunt æquipotentia: sed æquipotentium impossibile est ut quædam sint finita, & quædam infinita: ergo elementorum, quæ sunt in composito, impossibile est ut unum eorum sit infinitum. D. induxit rationem super hoc, quod elementa sunt æquipotentia, & dixit: quoniam, si potentia, & c. i. quoniam, si potentia contraria, quæ est in altero illorum elementorum, existente

A existente in magnitudine equali ali cui magnitudini alterius elementi, fuerit minor potētia existēte in magnitudine equali alterius elemēti, & debilior illa in quāritate terminata. v.g. q potētia ī vna palma ignis fuerit dupla potētijs, q̄ est in vna palma aeris. qm̄ tūc, si totus ignis fuerit finitus, & totus aer fuerit infinitus, cōtinget necessario vt aer corrumpat ignē: & sic elemētū finitū non seruabit cum elemēto infinito: quare mūdus corrumpet. Et posuit, q potētia partis terminatæ elemēti finiti est maior potētia partis equalis illi

B ex infinito. q̄a pōt aliquis dicere, q totū elemētū infinitū nō corrūpet finitū, nisi posuerim⁹ q potētijs duarū partiū equaliū in quāritate sint æquales in qualitate. & ideo dixit, q idē sequit̄ & si potētijs partiū equaliū in quantitate fuerint diuersæ in cōtrarietate. nō enim accidit vt qdā

est manifestū p se p q̄to magis augmentat̄ q̄ritas corporis, tāto magis augmentabitur potētia eius.

De Generatione & Corruptione. 49 & hic. text. 44.

excedat quandā, nisi quāritate finita, cū sit manifestum p se q̄ quanto magis augmentat̄ quantitas corporis, tanto magis augmentabitur potētia eius: & cum corpus diuisibile habuerit quantitatē infinitam, necessario habebit potētiā maiorem potētia corporis finiti maioris. Et

C oēs istæ ppōnes sunt manifestæ p se, nisi propositio dicens elementa esse contraria: & accepit illam, aut fm famositatem, aut concessam, q̄a declarabitur in hac scientia. & hoc ē rectius quia sic contradictio erit demonstratiua, nō disputatiua. & cū destruxit partem dicentē, compositum esse infinitum, quia vnum elementorū, ex quibus componit̄, aut plura vno, sunt infinita in quantitate, reuersus est ad secundam partē, s. vt vnum eorum sit infinitum.

Vnumquodq; aut infinitum D. esse est impossibile. Corp⁹ enim est, quod omni quaq; dimensionem habet. Infinitum aut, quod infinite extensum est. Quare infinitū corpus vnde quaq; extensum erit in infinitum.

Et impossibile est etiā vt vnumquodq; eorum sit infinitum. Corpus enim est illud, quod habet dimensionem ad oēs partes. & infinitū est illud, quod habet dimensionem infinitā. Ex quo sequitur vt corpus infinitū habeat dimensionē infinitam ad oēs partes, & sic elementorum vnum infinitorū implebit totū. Vbi igitur erunt reliquæ?

Dicit: Et imposse est etiā vt cōpositum sit infinitū, quia vnumquodq; elementorū, ex quibus componitur, est infinitum. qm̄ corpus est illud, quod habet dimensionem in oībus partib⁹: & infinitum est illud, quod habet dimensiones infinitas: ex quo sequitur vt corpus infinitum sit infinitū in omnibus partibus. Et hoc est necesse. qm̄, cum aliquid fuerit cōpositum ex duobus, necesse est vt definitio illius compositi sit composita ex definitionibus illorū duorū. v.g. quia definitio corporis ē illud, quod expanditur ad oēs partes: & definitio infiniti est illud, quod nō habet finem: ideo definitio corporis infiniti est illud, quod extenditur ad oēs partes in infinitum. & ille locus est verus. & quia, si vnum elementorū fuerit infinitū, imposse erit vt cum ipso sit aliud elementum finitum, nedum infinitum, dixit: & sic vnum elementorum infinitorū, & cetera.

E t

Cū aliqd fuerit cōpositū ex duob⁹, necesse est vt definitio illius compositi sit cōposita ex definitionibus illorū duorū. vid̄ cōlisc. 2. d. Aia. c. 158.

Physicorum

G Et hoc, quod dixit, manifestum est
 Ex hoc pa-
 tet contrā a
 Modernos
 vñū infini-
 tū nō esse
 mai⁹ alio
 aliquo mo-
 do. qā, cū
 aliqd cor-
 pus fuerit
 infinitū se-
 cundū qd
 statim erit
 infinitum m
 simplr: si-
 cut ex hoc
 loco colli-
 git. Idē in-
 fra. c. 33.
 vide th. p
 hoc. 1. Cē.
 cō. 39. quō
 corp⁹ infi-
 nitū ima-
 ginari qat
 & quō nō.

ex hoc, quod posuit q infinitum de-
 bet esse infinitum in oībus tribus di-
 mensionibus, & sunt sex ptes. & hoc
 intendebat per oēs partes. & si nos
 posuissemus q infinitū est infinitū
 in quadam parte, cōtinget infinitū
 esse maius infinito. possibile enim
 esset ponere in parte, in qua est infi-
 nitum, aliud corpus contiguum: &
 tunc congregatū ex duobus corpo-
 rib⁹ erit maius vno corpe, & utrūq;
 est infinitum, sc. congregatum, & ip-
 sum infinitum. quod est imposse.

H At vero neq; vñū, ac Simplex
 esse cōtingit infinitum corpus,
 neq; sicut dicunt quidam, id,
 quod prāter elemēta est, ex quo
 hāc generant, neq; simpliciter.
 Sunt enim quidā, qui hoc faciūt
 infinitū, sed nō aerem, aut aquā,
 ne cētera corrumpantur ab infi-
 nito. habent enim ad se inuicem
 contrarietate, vt aer quidē frigi-
 dus ē, aqua vero humida, ignis
 aut calidus, quorum, si vñū esset
 infinitū, corrupta iam fuissent
 alia. nunc autē dicunt aliud esse
 id, ex quo hāc sunt.

*Quod aut impossibile est quod
 infinitum sit vñū corpus simplex
 sic declarabitur. hoc enim non est
 possibile, neq; secundū dicentem ip-
 sum esse aliquid extra elemēta, ex
 quo res generātur, neq; simpliciter.
 Quidam enim ponūt infinitum, vt
 diximus, & nō ponūt ipsum aquā,
 aut aerem, ne illud, quod ponunt in
 finitū, corrumpat alia. sunt enim
 cōtraria adinuicem. v.g. quoniam*

*aer est frigidus & aqua humida, &
 & ignis calidus. & si aliquod isto-
 rum esset infinitū, tunc alia corrū-
 perentur. nunc igitur dicūt hoc esse
 aliquid, ex quo generantur ista.*

Cum destruxit q corpus infinitū 44
 sit compositū, quia illa, ex quibus cō-
 ponitur, sunt infinita in magnitudi-
 ne, anteq̃ destrueret secundam par-
 tem de cōposito infinito, & ē illud,
 quod est infinitum, quia partes eius
 sunt infinitae in specie, incepit de-
 struere corp⁹ simplex esse infinitū,
 & dixit: Quod aut impossibile est, &c.
 idest ex hoc, quod dicam. & qā hoc
 intelligit duobus modis, aut, quia il-
 lud corpus est extra quatuor elemē-
 ta, & ex eo generant elemēta, vt qui-
 dam dicunt, aut quia illud corp⁹ est
 vñū elementorum quatuor. deinde
 dixit: non enim est posse, &c. i. & im-
 possibile est vt corpus infinitū esset,
 siue fm ponētes ipsum eē extra mū-
 dum, siue simpliciter, sc. si quocunq;
 modo ponat siue extra, siue intra,
 siue vnum elementorum, siue aliud.

D. narrauit causam, pp quam qui-
 dam posuerunt ipsum extra elemen-
 ta, & dixit: Quidam enim ponunt in-
 finitum, &c. i. in modo, in quo pōt
 plus conseruari, sc. vt sit extra elemen-
 ta. & sermo eius in hoc manifestus
 est, qm manifestum est ista esse con-
 traria. quare, si vñū eorum erit infi-
 nitum, necessario corrumpentur re-
 liqua. & ideo isti fugierūt in hoc q
 sit vnum elementorum.

Impossibile autē est esse tale,
 non quia infinitū, (de hoc enim
 cōe aliquid dicendum est, de oī
 sistr & aere, & aqua, & quolibet)
 sed qā nō est tale sensibile corp⁹,
 prāter

A præter vocata elementa. oē nanque, ex quo est, etiam resoluitur in hoc. quare esset utiq; hic præter aerem, & ignem, & terram, aut aquam aliud quippiam. videtur autem nullum.

Et resoluitur id, ex quo est.

Et impossibile est aliquid eē tale, nedum ut sit infinitum. sed de hoc dicemus sermonem communē omnibus eodem modo aeri, & aq, & alijs elementis. & impossibile est corpus simplex esse, ex quo elementa generatur.

B in hoc loco in destructione eius sermonem communem contra eos, qui ponunt ipsum aliud ab elementis, aut vnum eorum, quod nullum corpus est tale. omne enim ad illud, ex quo fit, dissolvitur. quapropter necesse est hic, esse aliquid præter aerem, & ignem, & aquā, & terram. sed nos non videmus aliud.

45 Cum præmisit sermonē cōem in destruendo corpus simplr esse tale, incepit primo destruere ipsum esse extra elementa, & dixit, q; nullū corpus est tale, &c. i. & impossibile est corpus infinitum esse aliud a quatuor elementis. & hoc intendebat, cū dixit, tale, qm, si hoc corp' esset aliud ab elementis quatuor, ex quibus cōponerentur, tunc necesse esset, cum corrūperent, ut viderent sensu dissolui in illud. & hoc non vī. Et hoc intendebat, cum dixit, quapropter, &c. i. quapropter necesse esset hic eē aliam naturam, in quam dissolveretur aer, & ignis, & aqua, & terra. Et, cum destruxerit elementū simplex

Imposse ē esse aliud corpus extra eēta. Id ē. 2. de gēa. c. 3.

esse extra quatuor elementa simplr nedum infinitum, incepit destruere vnū elementorū esse infinitum.

Neq; igitur ignis, neq; aliud elementorū quicquā infinitum quid esse potest. Oīno enim & præter id, q; infinitum sit aliqd ipforum, imposse est ipsum vniuersum, & si finitum sit, aut esse, aut fieri vnū quid ipforū, sicuti Heraclitus dicit, omnia fieri aliquando ignem.

Et impossibile est ut ignis, aut aliquid elementorum sit infinitum. Quoniam vniuersaliter, si nos diximus quod aliquod eorum est infinitum, impossibile erit ut omne totum fiat, & si sit finitum vnum eorum, ut dicit Heraclitus quod oīa fient i aliqua hora ignis.

Dicit. Et impossibile est vt vnum elementorū sit infinitū, qm illud elementum vinceret totum, & tot' mundus tunc conuerteret in illud eēntū. vtr enim est impossibile hoc, si nos dixerimus aliquod elementorū eē infinitum, nō vt ponit Heracli. omnia esse finita, & opinat q; oīa reuertuntur in ignem. Et dixit hoc, narrando q; ista propositio, q; sequitur, si vnum elementorū fuerit infinitū est impossibilis, si aliquis posuerit illam, nisi ponat q; aliquod elementorum est infinitum, vt fecit Heraclitus. Sed debes scire q; ponens vnum eorum esse infinitum, contingit ei mundum fuisse corruptum necessario. ponenti autē oīa esse finita, sed q; in aliquo eorum sit potentia excedens alias, quæ exigit corruptionē aliorum, vt Heracli' dicit de igne, Phy. cū cō. Auer. O non

Phyſicorum

E non contradicitur hic. ſed declarabitur hoc, cū declarabitur quod impoſſe eſt mundum corrumpi naturaliter.

Eadē autē eſt rō & in ipſo vno, quod faciunt, præter elementa, Phyſici. omnia namq; mutantur ex contrario in contrarium, vt ex calido in frigidum. oportet autem de oī, & ex hiſce conſyderare, ſi poteſt, aut nō poteſt eſſe corpus infinitum ſenſibile.

Et hoc idem dicimus de vno, ut Naturales ponunt ipſum extra elementa. ſi igitur quodlibet tranſmutatur de contrario in contrarium, v.g. de caliditate in frigiditatem, & ex iſtis oportet conſyderare in vnoquoq; quatuor elementorū, vtrū poſſit vt ſit, aut non.

47 Cum deſtruxit vnū eſtorū eſſe infinitum, quia tunc corrumpet reliqua: oēs. n. cōcedunt quod eſſentia ſunt contraria: incēpit narrare et quod iſtud impoſſe contingit dicētib; ipſum eſſe extra elementa. Hoc, quod cōtingit dicentibus eſſentiam eſſe infinitum. neceſſe eſt. n. vt iſtud corp⁹ ex iſtrinſecum ſit contrariū elementis, ſm quod ponunt quod ex eo gñant eſſentia: & ſi fuerit contrarium infinitū, neceſſario corrūpet reliqua. Et dixit: Et hoc idem, &c. i. & hoc impoſſe cōtingens ponētib; eſſentiam aliquod eſſe infinitum, continget ſi ponētib; vnum corpus eſſe extra eſſentia infinitum. & cum narrauit quod idem contingit in hoc, incēpit declarare hoc, & dixit: ſi igitur quodlibet tranſmutat, &c. i. qm, ſi illud vnum tranſmutat in elementa: & oēs, quod tranſmutat, tranſmutatur de contrario

in contrarium: neceſſe eſt vt illud corpus vnum ſit contrarium elementis. quapropter, ſi ponat infinitum, contingit illud idem, quod contingit ſi vnum elementorum fuerit infinitū. & ipſe expreſſit in hoc ſermone maiorem propoſitionē, & tacuit minorem, & conſuſionem. D. d. & ex iſtis rebus, &c. i. & ex conſyderatione de hoc, quod elementa ſunt contraria, oportet conſyderare de vnoquoq; eorum, vtrū ſit poſſibile vt ſit finitum, aut infinitum.

Quod autem omnino impoſſibile ſit eſſe corpus infinitū ſenſibile ex hiſce manifeſtū eſt. Apertū eſt enim natura oē ſenſibile alicubi eſſe, atque locus eſt aliquis vniuſcuiuſq; & idē eſt partis, et totius, vt totius terræ, & vniuglebe, & ignis, atq; ſcītillæ. Quare, ſi ſit eiſdē ſpēi, aut immobili erit, aut ſemper mouebit. Atqui iſpoſſibile eſt. cur enim magis deorſum qm ſurſum, aut quouis dico aut, vt ſi gleba ſit, quonam hæc mouebit, aut vbi manebit? locus. n. infinitus erit congenei ipſi corporis. Vtrum igitur occupabit totum locū? & quō? Quæ igitur, & vbi quies, & mot⁹ iplius? an vbiq; manebit? nō ergo mouebitur. an vbiq; mouebitur? non ergo ſtabit.

Quod autem impoſſibile eſt vniuerſaliter corpus ſenſibile infinitū ex hiſ declarabitur. Oē enim corpus ſenſibile hēt vbi, & vniūquodque habet aliquem locū, & vnus locus eſt locus partis, & totius. & quoniam locus totius terræ eſt locus

I Idē eſt locus totius & partis. Id. infr. te. com. 52.

M 2. l. totius.

A eius unius glebæ, & locus totius ignis est locus unius scintillæ. Si igitur infinitum totum est una species, erit immobile, aut compelletur semper. Sed hoc est impossibile. descendere enim non est dignius, quam ascendere, aut ire ad aliam partem. Et intelligo, ut si posuerint ipsam glebæ, quò igitur movebitur ista, & ubi quiescit? locus. n. corporis, qui est huius generis, est infinitus. Vtrum igitur occupat totum locum, **B** & quò erit hoc? Et quò quiescet, et movebitur, & ubi erit? hæc autem est in omni loco quiescens, & mota.

48 Cum contradixit proprie dicentibus infinitum esse corp⁹ simplex extra elementa, & fuit dicentibus ipsum esse unum essentia, incepit contradicere eis communiter, ut promissit, & proposuit ad hoc propositiones, quarum Prima est, quod omne corp⁹ sensibile habet ubi, Secunda autem est, quod uniuscuiusque corporis sensibilis locus partis naturalis, in quo quiescit, & locus totius sunt idem numero.

C Tertia vero est, quod omne corpus habet locum naturalem, & locum non naturalem, & quod in naturali quiescit, & extra ipsum movetur ad ipsum. & tacuit istam tertiam, quia sequitur ex secunda. Diungit istis propositionem, scilicet corpus simplex esse infinitum, & induxit ad impossibile. infinitum. n. habet unum locum infinitum. quapropter, si innatum est quiescere in illo ubi, necesse est ut non moveatur, quia non habebit locum extra suum locum naturalem, sicut habent corpora simplicia, quæ moventur motu recto,

aut movebitur semper per suas partes. **D** quod est impossibile. iam. n. posuimus, quod pars naturaliter movetur secundum totum: sed totum non habet locum distinctum naturaliter ab illo, quod est extra naturam: ergo non habet motum: ergo neque pars habebit motum, quia tunc non movebitur magis ad aliquam partem, quam ad oppositam. Et hoc intendebat, cum dixit: aut compelletur semper, id est movebitur semper per suas partes naturaliter ad superius, aut ad inferius, sed descendere non est dignius, quam ascendere. sed causa in hoc est, quia non habet duo loca, scilicet locum naturalem, & in naturalem. v.g. **E** quoniam, si terra esset infinita, tunc gleba non haberet duo loca, in quorum uno moveretur, & in reliquo quiesceret. locus. n. terre esset unus, quia est infinitus. & ideo dixit: Vtrum igitur occupat totum locum? id est. vtrum igitur pars implet totum locum: & si non implet, quomodo movetur? & quomodo quiescet? id est. quomodo potest quis dare causam in motu partis illius corporis quoniamque, & in quiete illius quoniamque, & ubi quiescit, & ubi movetur. quod enim est tale habet duo loca, sed infinitum habet unum locum.

D.d. autem est in omni loco, &c. id est. & ponens hoc, necessario debet concedere hanc divisionem, quoniam aut ponet quod locus quietis est alius a loco motus, aut quod locus quietis, & motus est idem. ex quo sequitur quod in eodem loco quiescat, & moveatur insimul, aut ut neque quiescat, neque moveatur. Et istæ propositiones sunt necessariae in corporibus mobilibus motu recto, & in motibus, qui sunt corporis moti ex se, non ab extrinseco. * corpus autem celeste, quod non movetur recte,

* Corpus celeste si est locus naturalis, & violentus.

O ij non

Physicorum

Non continetur in hac declaratione. & ideo iste sermo non est cōis simpliciter, sed fm qd est notum in primo aspectu de natura corporū. nōdum. n. declaratum est, vtrū sit hoc corpus habens naturam extra istā

a Propter qd philo-
sophus ite-
rauit istā
qōnē in 1.
coe. & mū-
di. 33. te. &
Isra. vide
cō. 33. pri-
mi de cō.
h Per cor-
p^o sensibi-

H
le qñq; ca-
pit tangi-
bile. Idem
inf. c. 54.
c Corpus
coeleste ē
sensibile
sensu visus
& non est
tāgibile oī-
no.

naturam, aut non. a & ideo Aris. ite-
rat hanc qōnem in cōelo, & Mūdo.
illic. n. erit sermo cōis simplr, cum
illic deelarabit numerū spērū cor-
porum simpliciū. b Et ideo pōt in-
telligi per corpus sensibile non quo
libet sensu, sed tactu. c corpus enim
coeleste est sensibile visu, l. partes ei⁹
luminosae, & est non tangibile om-
nino. Declaratum est igitur ex hoc
sermone vtrū, qd impossibile est cor-
pus simplex tangibile infinitū esse,
siue sit elementum, siue non.

Si vero dissimile sit ipsum to-
tum, dissimilia & loca erunt. &
primum quidem non vnū cor-
pus vniuersi est, nisi tangendo.
deinde, aut finita hēc erunt, aut
īfinita specie. Atq; finita quidē
non esse possunt. erūt enim alia
quidem finita, alia vero non, si
totum infinitū est, vt ignis, aut
aqua. corruptio aut, tale contra-
rīus esset, sicut dictum est prius.
Et pp hoc nullus eorum, qui de
natura dixerunt, vnū, & infini-
tum ignem fecit, aut terram, sed
aut aquā, aut aerē, aut eorū me-
diū. qm locus vtriusq; manife-
st⁹ erat, determinatusq;. hēc au-
tē vtroq; participant. eo, qd sur-
sum, & eo, qui deorsum. Si autē
īfinita, & simplicia sunt, & loca
īfinita, & īfinita efīta erūt. Si
vero hoc impōst, & loca finita
sunt, & totum finitū esse necesse

est. impōst. n. est non æquari lo-
cum, & corpus. neq;. n. locus oīs
maior est, qm quantū contingit
corp⁹ simul esse. simul aut neq;
īfinitum erit corpus, neq; cor-
pus maius qm loc⁹. aut. n. vacuū
erit aliquid, aut corpus, qd nus-
qm aptum natura est esse.

Et, si totum infinitū fuerit non
con simile, loca eius ēt erunt non cō-
similia, & sic corpus totius nō erit
vnum, nisi secundum contactū. &
postea ista corpora aut erūt finita, **L**
aut īfinita in formis. Sed impos-
sibile est vt sint finita. quoddam. n.
erit finitum, & quoddam nō, cum
totum fuerit infinitum. & impos-
sibile est vt vnū elementorū sit in-
finitū, vt ignis, aut aqua. & quod
est tale corrūpitur per cōtraria. Et
ideo nullus posuit vnum infinitum
ignem, neq; terrā, sed aquā, aut ae-
rē, aut mediū. quoniā locus vtrius-
que est terminatus. & hēc duo de-
clinant ad vtrāq; partē. in superio-
ri, & in inferiori. Si igitur simpli-
cia ēt fuerint īfinita, loca eorum
etiā erunt īfinita, & sic & ele-
menta erunt īfinita. Si igitur hoc
sit impōstibile, quia loca sunt īfi-
nita, totum erit finitum, impos-
sibile est enim vt locus non sit nisi
corporis. impōstibile est enim vt lo-
cus totalis sit maior quātitate cor-
poris. ex quo sequitur vt corpus ēt
sit infinitum. & impōstibile est
etiā

A etiam ut corpus sit maius loco. con-
tingeret enim ex hoc aut vacuum
esse, aut aliquod corpus sine loco.

- 49 Cum destruxit corpus composi-
tum infinitum esse, ita quod unum corpo-
rum, ex quibus componitur, aut plura
uno sunt infinita, & remanet secundum di-
uisionem ut sit infinitum, ita quod sit com-
positum ex corporibus infinitis in
specie, licet sint finita in magnitudi-
ne, reuersus est ad destruendum hanc
partem, & dixit: Si igitur totum, &c. i. si
igitur totum congregatum secundum conta-
ctum ex corporibus simplicibus fuerit
infinitum, quia illa corpora, ex qui-
bus congregatur, sunt dissimilia. scilicet
sunt diuersarum definitionum, ut ignis,
& aqua, tunc loca totius erunt dissi-
milia, & ista propositio apparet ex
hoc, quia omne corpus simplex habet lo-
cum naturale. D. d. &, sic corpus to-
tius, &c. i. si contingat dicentibus hoc,
ut totus mundus non sit unus, quia
continetur ab uno corpore, sed est unus
secundum contactum terminum. Et, cum induxit
hoc improbabile, induxit impossi-
bile, quod sequitur ex hac propositione,
& incepit diuisionem a principio,
& dixit: deinde haec corpora. &c. &
dixit haec ad rememorationem de il-
lo, quod praedixit. declaratum est. n. quod
impossible est corpus infinitum esse com-
positum ex corporibus finitis in for-
ma, nisi unum eorum, aut plura fuerint
infinita in magnitudine, & si non to-
tum erit finitum. & hoc intendebat,
cum dixit: quoddam enim erit fini-
tum, & quoddam non. i. continget. n. di-
centibus corpus infinitum congre-
gatum ex corporibus infinitis in for-
ma esse, ut quaedam sint finita in ma-
gnitudine, & quaedam non, cum totum
sit congregatum. D. d. ut ignis, & aqua,

i. & illud infinitum in sua magnitu-
dine necesse est ut sit contrarium, ut
ignis, & aqua, ex quo sequitur ut ipsum
corrumpatur. Et ipse ponit in hoc ser-
mone quod simplicia debent esse contra-
ria. & hoc non est verum nisi de cor-
poribus, quod mouentur motu recto. &
hoc signat quod perscrutatio eius hic
est de hac natura, quam non apparuit
hic aliam naturam esse. Et, cum dixit
quod, si corpus infinitum magnitudi-
ne fuerit, necesse est ut corrumpatur
reliqua, quia est contrarium, narra-
uit quod propter hoc fugerunt Antiqui hu-
iusmodi corpus poni alterum extre-
morum et interiorum, inter quod apparet con-
trarietas magis secundum unum mediorum.
media enim vultur quasi materia ex-
tremorum. & dixit: Et ideo nullus, &c.
& intendit per hoc, quod dixit, quia
locus vtriusque, &c. i. quia ignis non
habet nisi leuitatem terminum, quod est causa
motus ad superius, & locus eius est
terminatus: & sicut terra non habet
nisi grauitatem terminum, quod est causa mo-
tus ad inferius, & locus eius est ter-
minatus. sunt igitur valde contraria.
aqua autem, & aer habet vtrumque, scilicet gra-
uitatem, & leuitatem. aer enim est gra-
uis in loco ignis, & levis in loco ter-
rae, & in grauitate assimilatur aquae,
in leuitate autem assimilatur igni. & sicut
est dispositio de aqua. est enim gra-
uis in loco ignis, & levis in loco ter-
rae. & hoc intendebat, cum dixit de
clinant ad vtramque partem. i. aqua &
aer. & intendebat per vtramque partem
superius simpliciter, & inferius simpliciter.
Et induxit hoc ad declarandum quod ista
propositio dicens, quod contrarium cor-
rumpit contrarium, cum fuerit for-
tius illo, est propositio concessa ab
Antiquis. immo declaratum est in
principio istius libri, quod generatio est ex

Phyſicorūm

G contrarijs, & q̄ inter aquam, & aerē
1. ph. 2. co. 41. & in- tra. non est corpus in actu medium, de-
 nudatum a dr̄ijs, ſacris, & aquæ con-
 trarijs, ſcalore, & frigore. Et forte
 dixit, q̄ Antiqui dicebant aquā, &
 aerem eſſe infinita, quia loca eorū
 non ſunt terminata. illud enim cui⁹
 locus eſt terminatus, manifeſtū eſt
 q̄ eſt finitum. & quia loca illorum
 duorū corporū nō ſunt terminata,
 dixerunt ea eſſe infinita. & adiuuat
 hanc expoſitionem hoc, quod dixit
 poſt, quia locus vtriuſq; eſt termi-
 natus. cum igit̄ extrema ſint termi-
 nata, quanto magis media. Deinde
H reuerſus eſt ad id, quod intendebat
 declarare hic. ſ. qm̄ impoſſibile eſt
 corpus infinitum eſſe compoſitum
 ex corporibus infinitis in ſpecie. &
 quia incēpit hanc declarationem a
 duabus propoſitionibus, dicentib⁹
 q̄, ſi ſimplicia fuerint diuerſa in ſpe-
 cie, loca erunt diuerſa in ſpecie, & q̄
 ſpecies locorū debēt eſſe ſm̄ nume-
 rum ſp̄rum corporum ſimpliciū,
 dixit: Si igit̄ ſimplicia, &c. Et hic eſt
 quali rōcinatio p̄ ſe. eſt. n. ſi fue-
 rit infinita, neceſſe eſt vt compoſita
 ex eis ſint infinita. aut intendit q̄ ex
 hoc ſequit̄ vt motus compoſiti ſint
 infiniti in ſpecie. **D.** reuerſus eſt ad
 id, quod intendebat declarare, & eſt,
 q̄, ſi ſimplicia fuerint infinita in ſpe-
 cie, loca erunt infinita in ſpecie. **D.**
 deſtruxit conſequens, & cōcluſit op-
 poſitum antecedentis, & dixit: Si igit̄
 hoc eſt impoſſe, &c. i. ſi loca ſunt
 infinita in ſp̄e, ergo ſimplicia ſunt fi-
 nita. & hoc, quod deſtruxit, manife-
 ſtum eſt, vt poſt dicet. omnis n. loc⁹
 aut eſt ſuperius, aut inferius, aut dex-
 tra, aut ſiniſtra, aut anterius, aut po-
 ſterius. & apparebit in Cœlo. & Mū-
 do q̄ loca naturalia ſunt ſuperi⁹, &

inferius, & illa, q̄ ſunt inter iſta. & ap-
 parebit etiam illic q̄ loca ſunt fini-
 ta in magnitudine. & ideo ſermo de
 infinito p̄fectior eſt illic. **D.** indu-
 xit modum, ex quo certificat q̄ cor-
 pora ſunt ſm̄ numerum locorū, &
 æqualia eis, & q̄ ex hoc ſequit̄, q̄ oē
 corpus ſimplex ſit finitum, & dixit:
 impoſſibile. n. eſt, &c. i. impoſſibile
 enim eſt vt aliquis locus careat cor-
 pore ſibi proprio, & impoſſe eſt etiā
 vt aliquis locus excedat ſuum corp⁹
 naturale, aut quod corpus excedat
 ſuum locum, vnde neceſſario locus
 eſt æqualis corpori: ergo oē corpus
 eſt finitum neceſſario. Et hæc eſt
 declaratio, q̄ oīs locus eſt finitus in
 ſua magnitudine. & declarat ex eo
 ē q̄ oē corpus ſimplex eſt finitum.
 & ideo dixit: ex quo ſequit̄, vt non
 ſit corpus infinitum. & quali inter-
 poſuit hanc aliam declarationē in
 ſuo ſermone, quia ſua intentio fuit
 hic ad declarandum, q̄ impoſſibile
 eſt corpora eſſe finita in magnitu-
 dine, infinita in ſpecie. & cum decla-
 rauit hoc ex locis. & iam declarauit
 ex eis etiam q̄ impoſſibile eſt etiā
 corpus ſimplex eſſe infinitum i ma-
 gnitudine, induxit hoc. Et ſyllogiſ-
 mus ſic componitur: Omne corpus
 ſimplex eſt in loco ſibi æquali; om-
 ne, quod ē æquale alicui, eſt finitū:
 ergo omne corp⁹ ſimplex eſt finitū.
 Infinitum. n. non dicit̄ æquale, neq;
 maius, neq; minus. & hoc, quod di-
 xit, q̄ impoſſe eſt vt locus ſit extra
 corpus, declaratum erit, cū declara-
 bitur vacuum non eſſe, & ſimiliter
 declarabitur ex hoc, q̄ impoſſibile
 eſt vt vbi excedat locum. & cum ſit
 declaratum q̄ loca ſunt finita in ſpe-
 cie, & magnitudine, ergo corpora
 ſunt finita neceſſario.

Anaxa-

Sermo de
infinito p̄
fectior eſt
i lib. 2. co.
Id ē. 1. co.
cō. 33.

L

M

Anaxagoras autē incōuenienter dicit de infiniti māfione. firmare. n. ipsum seipsum dicit infinitum. hoc autem, quia in seipso est (aliud. n. nihil continet) tanquam vbi vtiq; aliquid sit, ibi aptum natura sit eē. Hoc autem non verum. erit. n. vtiq; quicquam alicubi vi, & nō vbi aptum natura est esse.

Anaxagoras autē dicit sermonem inopinabilem in quiete infiniti. dicit. n. quod sustentatur, & retinet se. quoniā hoc in eo dixit, non enim cōtinetur ab alio, et quasi sit innatū vt sit aliquid vbi, & est hic. Sed sermo eius non est verus. est. n. alicuius vbi violente, non secundū quod est innatū vt sit, cum fuerit in remotiori loco, quam vt moneatur ad illū secundum totū.

50 Cum destruxit, vt in aliquo vbi sit corpus infinitū, & q; impossibile est vt in eo sit qescens, aut motū, reuertus est ad illud, quod dixit Anax. q; causa qetis totius, quod est mixtū, est ipsum eē infinitū. & Anax. dicit, q; si causa quietis alicuius corporis est, q; continet ab alio quiescente, & illud aliud continet ēt ab alio qescente necessario, tūc causa qetis totius nihil aliud est, nisi ipsum eē infinitū. & ideo dixit, q; sustentat sup se, & retinet se. Et, cū voluit destruire sermonem eius in hoc, dixit: Anaxa. vero, &c. i. Ana. vero dat in quiete i finiti, qd est mixtū apud ipsum, cām inopinabile, dicit. n. q; cā quietis eius est, q; sustentat sup se, & retinet non ab alio. qm, quia quiescēs, qd continet ab alio, sustentat super

illud aliud, & retinet ab illo, necesse est q; infinitum, fm q; non continetur ab alio, retineat se, & sustentet sup se. & dixit: & quasi innatū est, &c. i. & infinitum, quia est quiescens p se, & continens totū, ideo est quasi aliquid vbi eorum, q; sunt hic p se. aut intēdit per hoc qd dicit: & est hic. i. & est in entibus tale, s. locus p se, & alia loca sunt quiescentia per illud. D. d. Sed non ē verū, i. & sermo eius non est verus. quia qnq; qescit aliquid in aliquo loco violēte, s. qā quieuerit in loco, qui est semotissimus locorū ab illo, ad quē mouentur res naturaliter fm totum, & fm partes, & est locus naturalis. & quasi intendebat q; non sequit, si ponat qescens, vt sit quiescēs naturaliter, immo rectius est vt sit quiescens violēte, * quasi popit q; causa quietis eius est infinitum, quia non hēt locū, ad quem mouetur, quasi igit caret motu violente, non naturaliter.

Si igit q; maxime non mouetur totum (quod enim in seipso firmat, & in seipso est immobile esse necesse est) cur tñ non aptū natura sit moueri dicendū erat. non enim satis est sic dicentem euadere. erit. n. vtiq; & quodlibet aliud non motum. sed aptū natura esse nihil prohibet. qm & terra non fert, neq; si infinita esset, coercita tñ a medio. * sed non quia non est aliud, quo feratur, manebit i medio, sed q; nō est apta natura sic. sed tñ licebit vtiq; dicere q; firmat seipsam. Si igit neq; in terra hac cā est, exñte infinita, sed q; grauitatē hēt (graue autem manet in medio) (terra autem in medio est)

* a. l. si ponitur.

a. l. sed q;

* a. l. h. hēt (terra autē medio e.

Physicorum

G similiter & infinitum manet vti que in seipso propter aliam quam causam.

Si igitur est retentum hoc modo retentionis, & hac est intentio retentionis in ipso, necessario est immobile. sed oportet dicere quare non est innatum moueri. Videmus enim quod terra non transfertur, neque si esset infinita, quia est impedita a motu ex medio. & non, quia non habet locum alium, ad quem vadat, est quiescens, sed quia innata est hic. Et potest quis dicere, si igitur in quiete terra, si esset infinita, non esset ista causa, sed quia est grauis, & graue figitur in medio, & terra est in medio secundum hunc modum, oportet quod infinitum esset fixum per se propter aliam causam.

31 Idest, Si igitur infinitum est retentum naturaliter, & hac est intentio eius, quod dixit, quod retinet se, necesse est vt sit immobile naturaliter, siue sit finitum, siue infinitum. D. d. sed oportet dicere, & c. i. sed, cum ponatur quod infinitum est quiescens naturaliter, v. g. terra, oportet dari aliam causam propter hoc, quod est infinita in hac quiete, quam habet naturaliter. non enim est distantia in terra inter hoc, quod sit finitum, aut infinitum, in dando quod medium est causa quietis eius. finitas enim & infinitas accidunt quiescenti naturaliter. quapropter impossibile est vt ex altero eorum reddatur causa quietis eius, quod quiescit, naturaliter. infinitum. n. dignius est vt sit

et quietis violentie non naturalis. **K**

D. d. & non, quia non habet, & c. i. si terra esset infinita, adeo, quod non haberet locum, ad quem transferretur, hoc non esset causa quietis terre in medio naturaliter, sed causa quietis est hoc, quod natura eius exigit hoc, & possibile est dicere in ea per hanc naturam ipsam retinere se. D. d. si igitur causa, & c. i. si igitur nullus potest dicere quod causa quietis terre naturaliter, si esset infinita, est ipsam esse infinitam, sed oportet dicere aliam causam v. g. ipsam esse grauem, & quod graue innatum est figi in medio, manifestum est quod nullus potest dicere quod causa in quiete infinita naturaliter est ipsum esse infinitum, sed oportet dare aliam causam. quoniam, si hoc esset, tunc omne, quod poneretur quiescens naturaliter, necesse esset dicere quod causa quietis eius naturalis est ipsum esse infinitum.

Et non, quia infinitum est, & firmat ipsum seipsum. Simul autem manifestum est quod & quamlibet oportebit partem manere. vt. n. infinitum in seipso manet se firmans, sic & quaecumque accipiat pars in seipsa manebit. totius. n. & partis eiusdem sunt speciei loca. vt totius terre, & glebe deorsum, & totius ignis, & scintille sursum. quare, si infiniti locus in seipso est, & partis idem erit, manebit igitur in seipsa.

Et non, quia est infinitum, & quod sustentat se, est necesse vt figatur per suam sustentationem. et similiter vt aliqua pars eius figatur, quaecumque pars sit. Et quemadmodum

Terra quiescit in medio, quia natura eius exigit hoc. Idem. 8 ph. 32

L

M Totius, & partis eiusdem sunt speciei loca. idem sit. l. c. 48.

A modum igitur infinitum figitur, quia sustentat se, similiter qualibet pars eius figitur per se. locus enim totus, & partis est consimilis in specie. v.g. quoniam locus totius terrae, & glebae est inferius, & locus totius ignis, & scintillae est superius. si igitur infinitum habet locum, ergo pars habet illum eundem, ergo figitur per se.

Idem, & hoc, quod dicunt, quod sustinet se, & quod ipsum est suus locus, quia est infinitum, non propter hoc necesse est dicere ipsum figi naturaliter, & secundum totum. & si forte, cum posuerit quod aliqua pars eius figitur naturaliter, non poterit dare causam, quam dedit in toto.

& dixit hoc, quia notum est per se quod locus rei est aliud a re, & quod res non potest sustentari super se. Et, cum narravit quod hoc, quod dicunt de infinito, quod ipsum est suus locus, non est verum, neque de toto, neque de parte naturaliter, incepit declarare quod illud, quod dixerunt de toto, illud idem contingit eis in parte, & dixit: Et quem admodum infinitum, &c. i. & si fuerit dictum de infinito ipsum figi, quia

C ipsum est suus locus, necesse est dicere in parte ipsam figi, quia est suus locus. locus enim totius, & partis est idem. Et intendebat quod, si dictum fuerit de toto ipsum figi, quia est suus locus, quia est infinitum, oportet et dicere hoc de parte. & sic locus partium erunt partes. quod est impossibile. locus enim totius, & partis est consimilis in specie. Et intendebat quod locus partis terrae, quoniam est separata per se, est idem in specie cum loco totius. & si forte est dispositio in alijs ethis, locus enim quem quaerit gleba,

Locus totius, & partis est similis in specie. videtur in 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

est idem in specie cum loco, quem dicitur tota terra, si esset extra centrum. medium enim mundi non diuersatur, secundum quod est medium in respectu totius, & partis, sed diuersatur in magnitudine, & paruitate. scilicet quod locus, in quo est totum, est maior loco, in quo est pars, & si forte locus, quem quaerit totus ignis, & est ut maxime distet a medio, est idem cum eo, quem quaerit scintilla. & si forte oportet intelligere de aere, & eius partibus, & aqua & suis partibus. sic igitur intelligenda est ista propositio, dicens quod locus totius, & partis est idem, & saepe videtur illa, & maxime in Caelo, & Mundo. D. d. si igitur infinitum, &c. i. & si ponatur quod locus infiniti est ipsum, & iam positum est quod ita est de toto, sicut de parte, sequitur quod pars sit locus sui ipsius: sed hoc non est verum: ergo locus totius non est ipsum. Et iste sermo est hypotheticus, & destruit consequens, & concluditur oppositum auctoris.

Omnino autem manifestum est quod impossibile est simul infinitum dicere corpus, & locum quendam corporibus esse, si omne corpus sensibile, aut gravitatem habet, aut leuitatem. & si graue quidem est, ad medium habet lationem natura, si vero leue, sursum. necesse est. n. & infinitum corpus. impossibile autem est, aut totum vtrumlibet, aut dimidiatum, vtrumque pati. quoniam enim diuides, aut quomodo infiniti erit, hoc quidem sursum, illud vero deorsum, aut vltimum, aut medium.

2. 1. & medium.

Et manifestum est quidem vniuersaliter quod impossibile est dicere

Phyficorū

G cere corpus infinitum esse, & dice
re cum hoc, quod corpora habent
aliquem locum, cum omne corpus
sensibile hēt gravitatem, aut leui-
tatem. si igitur fuerit graue, gra-
uitas eius naturaliter erit ad me-
dium, & si leue superius. ex quo se-
quitur necessario vt infinitum sit
secundum hoc. & impossibile est
vt totum sit secundum alterū isto-
rum, neq; vt vtraq; medietas sit se-
cundum vtrunq; istorum. impossi-
Iubile est. n. ipsum diuidi i duo aqua-
lia, neq; potest dicere quomō quod-
dam erit superius, & quoddam in-
ferius, aut quoddam in altissimo,
& quoddam in medio.

§ 3 Ista est alia rōcinatio, ex qua de-
clārat qd impossibile est corpus tangibi-
le simplex esse infinitū, & d. Et mā-
nifestū est vtr, &c. i. & opinari hoc
inducit ad contradictoria, s. cōcede-
re qd oē corpus est in loco, & corpus
tangibile infinitum esse. D. d. cum
oē corpus, &c. i. cum oē corpus tan-
Igibile est aut graue, aut leue. si igit
graue, locus eius erit medium, si le-
ue, superius. D. d. ex quo sequit vt
infinitum sit fm hoc, l. ex quo sequi-
tur, si corpus tangibile fuerit infini-
tum, vt habeat alteram istarū dua-
rum dispositionum. D. d. & imposse
est, &c. i. & impossibile est vt infinitum
sit in altera istarum duarū disposi-
tionū. nam, si esset graue, non esset
tunc corpus leue, cum infinitum ni-
hil sit extra ipsum: & fikt, si esset le-
ue, non esset hic corpus graue. & im-
posse est ēē dicere qd medietas ei⁹ est

grauis, & in loco inferiori, & alia me-
dietas leuis, & in loco superiori. hoc
enim est imposse, qm ipse ē diuide-
re infinitū i duo aequalia. nā vtraq;
pars esset infinita, & sic ps esset equa-
lis toti. & ēē corpus infinitū esset ex-
tra corpus infinitū, & corpus infini-
tum debet esse infinitū in oībus di-
mensionibus. D. d. neq; pōt dicere,
&c. i. & superius, & inferius, qd sunt
finita, imposse est vt p illa diuidatur
corpus infinitū, adeo qd dicat qd qd-
dam est superius, & quiddam infe-
rius. Et quasi ponit hoc notū esse
p se, qd superius, & inferius sunt loca
nālia, & finita, qd sunt fines motuū
nālium. & hoc declarabit in Caelo,
& Mundo ad confirmādū si sit ma-
nifestum p se, aut ad probandum si
sit ignotum. & quocunq; sit, hoc se-
re manifestum est p se, quia hoc no-
men medium magis notat finitātē,
q̄ hoc nomen inferius. d. & quoddā
in altissimo, & quoddā in medio.

Amplius oē corpus sensibile in loco est. loci vero spēs, & dif-
ferētię sunt sursum & deorsum,
antē & retro, dextrū & sinistrū.
atq; hæc non solum ad nos, &
positionem, sed & in ipso toto de-
terminata sunt. imposse autē est
in infinito hæc esse.

Et ēē oē corpus sensibile est i lo-
co, & differētię eius sunt superius
& inferius, & dextrum & sini-
strū, & ante & retro. & istę dif-
ferētię nō sunt in respectu ad nos
tantum, & secundum positionem,
sed sunt distinctę etiam in ipso to-
to. & impossibile est vt istę diffe-
rentię sint in corpore infinito.

Dicit

Corpus in-
finitū dī-
esse infini-
tū
cū i oībus
dimensio-
nibus. Idē
su. c. c. 41.

Logi dispē
& dīx.

M

A Dicit: & est oē corpus sensibile, i. tangibile est in loco, &c. & intendit Obiectio. dīas loci, non dīas corporis. Sed, si intellexerimus dīas específicas loci, tunc loca naturalia erūt ista sex, sed, ut dictum est in Caelo, & Mundo, loca naturalia sunt duo tm, s. superius & inferius: & ipse expressit hic qd istę dīas sunt nāliter, non positione. hęc igitur qō contingit, si intellexerimus p. superius locū ignis, & aeris, & p. inferi locum terrę & aq., ut dicit Themistius, & alij expositores, ut mihi vī, s. qd dextrum, & sinistrum sunt loca naturalia in mūdo, & sūt ante, & retro. & si intellexerimus p. superius, & inferius partes loci sequentes istas sex partes corporū naturalū, tunc istud non erit verū de corporibus, nisi in aīatis, ut dictū est in Caelo, & Mundo. Ad hoc autē dicamus, qm qd istę partes inveniūtur per se in omni corpore, non in respectu istorum, manifestum est p. se, quod autem superius & inferius, & dextrum & sinistrū, & ante & retro sunt distincta naturaliter, hoc nō inveniūt, nisi in aīatis. & fm hoc omne corpus habet sex partes, & sex loca, & sunt sex partes loci, q. superponuntur partibus corporis, & si oppositę ex istis partibus fm loca nō sunt distinctę naturaliter. & cum ita sit, & infinitū non habet istas dīas partium, neq; locorum, ergo nullū infinitum est corpus. & secundū hęc expositionem, cum dixit & istę differentię, &c. intendit qd sex partes, & sex vbi superposita partibus corporis inveniuntur in toto mundo, fm qd est corpus per se, non in respectu ad aliud, sed non ita, quod opposita earū sint distincta naturaliter, cum hoc non inveniatur nisi in ani-

Solo.
Qd sex differentię loci sūt nāliter distinctę hoc nō ē, nisi i aīatis. Idē. 2. cor. re. c. 9. Idē. 4. ph. cor. 5.

malis. Sed quæret aliquis, si, cum dixit distincta in ipso toto, intende- bat in toto mundo, tunc mundus apud ipsum erit in loco, sed in. 4. istius libri declarabit mundū non esse in loco, nisi per accidēs. Ad hoc autem dicamus qd, cum dixit distincta in toto, intendebat in partibus totius: & est modus, secundum quē est verum dicere mundum esse in loco, scilicet secundum hoc, quod partes eius sunt in loco. & cum ita sit, manifestum est quod infinitum non est in loco, neque fm partem, neq; secundum totum, ergo nō est.

Obiectio.

4. ph. 41.

Solo.

In hac solutione dicit mundū esse i loco scdm ptes & thoppo sicut tenet 4. ph. c. 45 cōtra Themistium.

E. Vide con. Zim.

Simplr aut, si impossibile est locū esse infinitum, in loco aut est oē corpus, impossibile est infinitū esse corpus aliquod. at vero qd alicubi est, in loco est, & quod i loco, alicubi. Si igit neq; quantum possibile est ipsum infinitū ēē (quantū. n. aliquod erit, ut bicubitū, aut tricubitum: hęc. n. significat ipsum quantum) sic & in loco, quod alicubi. hoc autem est aut sursum, aut deorsum, aut in aliqua distantia earū, q. sex sunt. horum autem vnumquodque p. terminus aliquis est.

Dicamus simpliciter quod impossibile est ut locus sit infinitus, et oē corpus est in loco. & est oē, quod est vbi, est in loco, & oē, quod est in loco, est vbi. Si igitur impossibile est ut infinitum sit quantum, quia non erit quantum, nisi fuerit, verbi gratia bicubitum, aut tricubitum, quoniam hęc, & similia notant

Phyficorum

G notant quantum . et similiter erit dispositio eius in loco , quia ubi est superius , et inferius , aut alia pars sex partium ; et unaquaque istarum est aliquis finis .

35 Iste sermo componitur sic in prima figura . Oē corpus est in loco : & nullus locus est infinitus : ergo nullū corpus est in loco infinito : & oē infinitū est in loco infinito : ergo ī scda figura , nullū corpus est infinitum . Et propō , dicens q̄ impossibile est ut aliquis locus sit infinitus ,
H declarabit ex hoc , qd̄ dixit , q̄ partes loci sunt superius & inferius , ante & retro , dextrū & sinistrū : & oīa ista sunt finita . D. induxit aliam declarationē , & dixit : & ē , & c. & intendit p̄ ubi speciem , & p̄ locū genus . & q. d. & oē habens aliq̄ sp̄rū ubi . v. g. superius est in loco simplr , & econverso ē . D. d. Si igitur impossibile est , & c. i. si igit̄ imposable est ut infinitū dicat̄ quantū simplr , nisi fm̄ q̄ habet aliq̄ sp̄rū quanti , v. g. fm̄ q̄ est bicubitū , aut tricubitū : quantū . n. nō iuenit̄ nisi in suis speciebus . necesse est igit̄ ut qd̄ dī ēē in
I loco simplr non dicat̄ , nisi fm̄ q̄ est in aliquo loco , aut superius aut inferius , aut in alia sp̄rū loci : & oīs sp̄s loci est finita : ergo oīs locus est finitus : & oē , qd̄ est in finito , est finitum . Et debes intelligere hic de vbitatib⁹ vbitates partiū eiusdē corpis , de quo dicit̄ q̄ quoddā eius supius , & quoddam inferius , & quoddā ante , & quoddā retro , & non vbitates , quæ sunt totius corporis : in illis . n. non iuenit̄ ubi naturale , qd̄ dicat̄ dextrum , & sinistrum . Et sic syl⁹s componitur . Oē corpus non est in

Documē-
tum .

loco , nisi quia partes eius sex sunt ī sex partibus loci finitis : & oē , qd̄ ē tale , est in loco finito : ergo oē corpus est in loco finito . Et significat hoc , qd̄ intendebat per superius , & inferius , partem hoc , quod dixit aut̄ alia pars sex partium . D. d. & unaquēq̄ , & c. & intendebat q̄ sunt terminatę , quia sunt superficies extraneæ , & sunt partes corporis continētis locatum , & hoc dicetur in loco .

Probatur dari Infinitum in potentia . Cap. 3 .

Quod igitur actu non sit corpus infinitum manifestū est ex his . Qd̄ vero , si non sit infinitū simpliciter , multa īpossibilia accidūt manifestū est . Temporis . n. erit quoddā principium , atq̄ finis , & Magnitudines non erunt diuisibiles ī magnitudines , & Numerus non erit infinitus . cū aut̄ determinatis sic neutra ex parte videat̄ fieri posse , arbitrario iudice est opus . Atq̄ manifestū est , q̄ quodāmodo quidem est , quodāmodo vero non est . Dicitur aut̄ ipsum esse aliud quidē
M potentia , aliud vero actu . Et infinitum est quidē appositione , est ēē & ablatione . magnitudo aut̄ q̄ fm̄ actum quidem nō sit infinita dictū est , diuisione autem est . nō enim difficile est tollere indiuiduas lineas .

Manifestū est igitur , quod corpus infinitum non est in actu . Et manifestum ēē quod , si infinitum non fuerit omnino , contingent plura

Ara impossibilia. contingit. n. Tem-
pus habere vñu principiu, et Men-
suram aliquam non diuidi in men-
suras, & Numeros non esse infi-
nitos. & cum determinatum sit
hac determinatiõe, adeo, quod nõ
est possibile secundum alterũ isto-
rum duorum modorum, & vide-
tur indigere cõsideratione. Decla-
rabitur igitur quod quodammodo
est, & quodammodo non. Ens. n.
dicitur potetia, et dicitur in actu.

In infinitum est in additione, et in di-
uisione. & mensura in actu eius
nõ est infinita, in diuisione vero est
infinita. non enim est difficile de-
struere lineas indiuisibiles.

36 Cum declarauit corpus infinitũ
sensibile nõ esse simpliciter, s. actu,
fecit rememorationẽ de hoc, & di-
cit: Manifestum est igitur, &c. i. ex
pdictis. D. d. & Manifestũ est etiã,
&c. i. & manifestum est q, si infinitum
nõ fuerit omnino simpliciter,
multa accident impossibilia. accidet

C n. tẽpus esse finitum. & primũ no-
tum est tempus eẽ infinitũ. nullus
n. generat tempus, cum sit genera-
tum illud, postq non fuit. & hæc p-
positio Post, notat tẽpus pdictũ.
Et accidet etiam Magnitudinẽ
esse indiuisibilem, sicut est opinio
dicentium partes esse indiuisibiles:
& fm hoc nõ oĩs linea diuiditur in
duo æqualia. & hoc est vñũ funda-
mentorũ, quẽ ponit Geometra. &
similiter cõtinet vt Numerus nõ
crescat in infinitum. & hoc est vñũ
fundamentorũ, quẽ ponit Arith-

meticus. Et, cum induxit impossi-
bilia contingentia, si infinitũ non
fuerit simplr, & iam etiam dixerat
impossibilia contingentia, si fuerit
simpliciter, dixit: & cum iam deter-
minauimus, &c. i. & cũ iam deter-
minauerimus sermonẽ de infinito
fm disputationẽ sub istis duobus, s.
qm impossibile est vt sit simplr, &
impossibile est vt non sit simplici-
ter, oportet nos consyderare, & de-
monstrare partem verã in vtroq;
istorum duorum sermonũ opposi-
torum. tales. n. sermones sunt falsi
fm partem, nõ fm totum. D. d. De-
clarabitur igitur, &c. i. & declaran-
dum est ex pdictis, & ex eis, q di-
cam, ipsum esse potentia, & nõ esse
actu. quod autem non est actu, de-
monstratum est superius quod au-
tem est potetia, declarabitur, si con-
cesserimus additionem numerorũ
in infinitum, & diuisionem mensu-
ræ in infinitum. & ideo dixit. Et in-
finitum est in additione, &c. i. & in-
finitum potentia inuenitur in ad-
ditione numerorum, & in diuisiõe
mensurarũ. D. d. & mẽsura in actu
eius non est infinita. i. vt declaraui-
mus, in diuisione vero est infinita
in potentia. & hoc manifestum est
etiam, cum declarabitur quod nul-
la mensura est indiuisibilis. & hoc
notum est etiam per se in additio-
ne numerorum, sed in diuisione
mensurarum indiget declaratione.
tempus autem esse infinitum latet,
propter hoc, quod substantia tem-
poris latet, nõ quia infinitum non
est manifestum per se in tempore.
& forte tacuit hoc, quia est mani-
festum, & post declarabitur in mo-
tu, si declarabitur motum esse
æternum.

Relinquitur

F Tps eẽ infi-
nitũ latet,
pp hoc q
suba tps
latet. vide
cõfilẽ sup.
cõ. 1. s. & q
ibi.

Nullus ge-
nerat tps
p hoc vid
sup. cõ. 31.
& 8. ph. 1.
ẽ m. Quo
sit itelligẽ
dũ vidẽ la-
pta. c. 31.

Phyſicorum

G Relinquitur igitur potētia eē ipſum Inſinitum. Nō oportet autē qđ potētia eſt accipere, quēadmodū, ſi p̄ hoc ſtatua eē, qđ & erit hoc ſtatua, ſic & inſinitū ali qđ, qđ erit actū. ſz qm̄ multip̄t d̄r eſſe, quēadmodū dies eſt, & certamē ex eo, q̄a ſemp aliud, et aliud fit, ſic, et inſinitū. etenim i hoc eſt & potētia, & actū eſſe. Olympia .n. ſunt ex eo, q̄a pōt certamen fieri, & ex eo, quia fit. Aliter autē & in tēpore manifeſtum eſt ipſum inſinitū, et in hominibus, * et in diuiſiōe magnitudinū. omnino .n. ſic eſt inſinitū, vt ſemp aliud, atq; aliud accipiat, & acceptū qđē ſp̄ finitū ſit, ſed ſp̄ alterū, atq; alterū.

H *Habemus igitur quod inſinitum eſt in potētia. Et non debet aliquis intelligere hic per potētiā illud, quod intelligit, cum dicimus aliquid eſſe in potētia idolū. tunc .n. intendimus quod fiet idolum, adeo, quod intelligere quod inſinitum exhibit, ſed quia ens dicitur multis modis. quemadmodum igitur dicitur quod dies eſt, ſecūdum quod ſemper generatur ſucceſſive, ſimiliter ēt inſinitū. Et alio mō declarabitur hoc i tēpore, et i hominibus, et in diuiſiōe mēſurarū. Vniuerſaliter .n. hac ē diſpō inſiniti. potes .n. accipere ex eo ſēper aliquid poſt aliud, et oē, quod accipis ex eo eſt finitum, ſed ſemper eſt aliud ab eo, quod iam accepisti.*

* a. l. & in numeris.

Quia iam declarauit qđ inſinitū inuenitur in potētia, non in actū, 57 & potētia d̄r hic alio mō ab eo, quod d̄r in reſpectu ad actū, dixit: Habemus igit, &c. i. declaratū ē igit qđ inſinitū eſt in potētia, nō in actū. ſed iſta potētia nō dicit in reſpectu ad actū, vt dicimus qđ cuprum in potētia eſt idolū, quia iſta potētia innata eſt exire i actū, ſed oportet intelligere hic, cū dicimus qđ inſinitum eſt in actū, hoc, qđ inſinitū eſſe in re nō eſt, niſi ſm potētiā exiſtentē in ea: quēadmodū d̄r iſta ſubſtantiales pluriū rerum, qđ cōſeruant ſuū eſſe in cōiunctione potētiæ cū eis, vt in rebus, quarū eſſe in motu eſt. Rerū qđ ſūt i actū, & qđ hābēt potētiā admittē cū actū

Rum .n. quēdā ſunt in puro actū, vt hō demonſtratus, & qđ ſunt, ſm qđ potētia admiscetur cū actū: & ſi potētia nō fuerit, nō erit act⁹, vt dies: hoc .n. nomen d̄r de parte ipſis, & tēpus ē cū motu, & v̄r oē, qđ ē cū motu. D. d. ſed q̄a ens, &c. i. ſed q̄a ens d̄r de illo, qđ eſt i actū puro, & de illo, qđ in actū mixto cū potētia, vt de illis, quorū eſſe eſt in motu, ſiſt inſinitū eſt de hoc ḡne, aut ſm qđ ē ſp̄s eius, aut accidēs. inſinitū .n. eſt in cōtinuatiōe huius cōiunctionis, non incorruptione eius. inſinitum .n. eſt quaſi accidēs huius entis. & perfectio eius eſt in potētia cōiuncta cum actū, & non eſt accidēs entis, cuius eſſe eſt in actū puro. D. d. Et alio modo, &c. pōt intelligi qđ inſinitum eē in tēpore, & in hominibus eſt alio modo ab eo, quod eſt in mēſuris. ex tēpore .n. & hominibus recedit pars, & fit pars, in diuiſiōe autē mēſurarum illud, qđ fit ex diuiſiōe, nunq̄ recedit, ſed remanet mēſura diuiſa, & fit ex diuiſiōe alia mēſura, & ſic in inſinitū.

Priacip⁹

&

A & non est ita de motu. Et forte intendit qd infinitum esse hoc modo declarabit ex tpe, & hominibus, & mensuris, alio modo ab eo, quo declarat hic ex modo, in quo admisceat potentia: qm ex hoc modo apparet infinitum esse posse. D. d. vlt enim & c. i. apparet enim vlt qd id, quod est cō oibus speciebus infiniti, est, qm pōt qd accipere ex eo aliquid post aliud in intellectu, & indifferenter: siue illud, quod imaginatur ex hoc fuerit actio mentis, vt est dispō in diuisione mensurarū, aut fuerit extra animā, sicut est dispositio in motu. & illud, quod mens accipit semper ex finito, est finitū, sed est aliud ab eo, quod accepit in præterito: qm igitur ista actio mentis fuerit in aliquo entū, dicitur ipsum esse infinitum.

B *ta. L. nō habet (Ampli⁹ ipsum est multi- pliciter dicit)* **†** Amplius ipsum esse multipliciter dicitur. Quare infinitum non oportet accipere sicut hoc aliquid, vt hominē, aut domum, sed vt dies dicit, & certamen, quibus esse, nō vt substantia quēdā factum est, sed in generatione semper, aut corruptione finitū, sed semper alterū, atq; alterū. at in magnitudinibus quidem, permanente accepto, hoc accidit: in hominib⁹ aut, & tpe, corruptis sic, vt non deficient.

Et ens dicitur multis modis. Oportet igitur vt intelligamus infinitum, non sicut intelligimus hoc demonstratum, v. g. homo, & domus, sed sicut dicitur dies, & lux, cuius esse nō est, secundū quod est aliqua substantia iā generata, sed ita, quod semper generatur, & semper cor-

rumpitur, & si sit finitum, sed tamen semper generatur vnum post aliud. sed in mensuris erit hoc remanente illo, quod accipitur: in tempore autem, & hominibus corrumpitur vnum post aliud, & non habet remanentiam.

Cum declarauit modum, fm quē infinitū est, & voluit declarare quō inuenitur additio, & diminutio in infinitū, reuersus est a principio, & rememorat essentiam infiniti, & distinguit actum, qui est in eo, ab alijs actibus entū, sicut distinxit potentiam eius ab alijs potentijs, & dixit: Et ens dicit, & c. i. & quia ens dicitur tribus modis, s. actu, & potentia, & fm cōpositionē ex potentia & actu, non oportet intelligere de essentia infiniti actū demonstratū, vt hominem, & domū, sed actum compositum cū potentia: quēadmodum nō oportet intelligere ex ea purā potentia. & dedit exemplū de die, & luce. ista enim sicut dixit, nō habent esse, fm qd sunt substantia aliqua pfecta, sed fm qd semper generantur, & corrumpuntur. D. d. & si sit finitū, & c. id est: & infinitū semp inuenitur in re, quæ semper generat: & ista actio est in se infinita, licet sit i finito, sed nō est finiti, nisi fm qd sit successiue. Et, cū determinauit modum essendi, fm qd dicitur infinitū, incepit dare dñam inter hoc, quod est in mensuris, & inter hoc, quod est in generatione. & iam innuit hoc superius fm alteram expositionē, & dixit sed in mensuris, & c. i. sed dñia inter infinitum, quod est in diuisione mensurarum est, qm secūda mensura in diuisione quarumlibet duarum fit prima

E *Eus dñ tri- b⁹ modis, s. actu, & potētia, & sc fm cō- positionē ex actu, & potentia. Quo sit in- telligēdū hoc terū mēbrū vi- de supra com. 9.*

Physicorum

G prima remanente, in tpe vero prima corrumpitur p generationē secundā.

Quod aut est fm appositionē idem quodāmodo est, & quod est fm diuisionē. nā in eo, quod finitum est, fm appositionem fit ediuerso. quaten⁹ enim diuisum videt in infinitū, eatenus appositum videbitur ad determinatū. in magnitudine enim finita, si, accipiens quis determinatā, assumat eadem ratione, nō eandem aliquam totius magnitudinem ratione accipiens, non pertransibit finitum. si vero sic augeat rationē, vt semper aliquā eandē accipiat magnitudinē, pertransibit, propterea qd omne finitum absimitur quouis finito. Aliter igit non est, sed sic est infinitum. potētia enim, & in diuisione. Et actu ē est, sicuti diē esse dicim⁹, & certamen. Et potētia sic ē, vt materia, & nō p se, sicut finitū.

*a. l. nō habet (rōnē)

H

Quod aut est secundum additionem ē quodāmodo, sicut illud, quod est secundum diuisionē. infinitum enim est secundum additionē e conuerso. ex modo enim ex quo, quādo terminatū diuiditur, videtur procedere in infinitū, apparet additio, & est infinitū. cum enim intenderis aliqua mensuram finitā, & ex ea acceperis aliquod terminatum, deinde acceperis ex ea etiam secundum illā proportionē ad totum, & non secundum illam mensurā, non peruenies ad finitū. si autē addideris in diuisione, ita, vt quod accepe-

ris ex eo semper sit in eadem mensura, peruenies. omne enim finitū consumitur per mensuram terminatam. Esse ergo infiniti in potētia in diuisione, & in perfectione, est sicut dicitur inesse diei, & ē belli. Et est in potētia quasi materia, non sicut ipsum finitum.

Cum declarauit illud, in quo differunt infinitum in mensura, & generatione, & tpe, incepit declarare in quo conueniunt infinitū in additione mensurarū, & infinitū in diminutione, & in quo differunt, & declarare modū, quo infinitū in diuisione est impossibile, & quo possibile, & sist in additione, & dixit: Quod aut est fm additionē, &c. i. & infinitum, quod est in additione mēsurarum, est quodāmodo sicut infinitum, qd est in diuisione. & quia dixit, quodāmodo, dedit modū, quo additio est sicut diminutio, & dixit: infinitum enim, &c. i. & causa in hoc est, quia infinitū in additione mensuræ non inuenit, nisi qn additio v sitat, & cōtrario de infinito, quod est in diminutione, i. qn additio in mensura ponit ex parte diminuta. quēadmodū enim diuisio tunc nō finitur, sist additio p diuisionem. & ideo pōt quis intelligere ex hoc, qd dixit, infinito enim est fm additionem, vtrunq; scilicet modū, quo assimilāt, & modū, quo differt. Et, cū declarauit hoc, incepit declarare modū possibile in esse infiniti in diuisione, & impossibile, & qd, qn intellexerit aliquis hūc modum, poterit intelligere modū possibilem in additione, & nō in additione in infinitū. & dixit: & modo enim, &c. i. & cum sit determinatus modus,

A modus, fm quem possibile est vt diminutio mensuræ sit in infinitum, apparebit ex hoc modus, fm quem additio est possibilis in infinitum, qm additio fuerit ex parte diminuta.

Quo cõti
mũ sit di
uibile in
infinitum
e quo nõ
ide idẽ s
h. cõ. 68.

D. d. si enim intenderis, &c. i. & modus, quo posse est infinitum esse i diuisione mensuræ, est, qm, cum aliquis intenderit aliquam mensuram terminatam, & diuiderit illam i aliquā proportionem, deinde diuiderit alteram partem in illa proportionem, videbit diuisionem procedere in infinitum, & nunq venire ad finem: & nõ accidit ita, si diuiderit fm vnam mensuram. & ideo dixit, non per illā mensurā, i. qm, si diuideris mensuram secundū eādem proportionē, non fm eandem mensuram, nunq peruenies ad finem mensuræ.

B in cõp̃it narrare modum, quo diuisio consumit mensuram, & dixit: si aut addideris, &c. i. si aut diuideris mensuram ita, q accipias ex ea aliquam partem equalem primæ, & sist ex remanente tertiam æqualem primæ, tunc consumes mensuram. & cum dixit, si addideris in diuisione, intēdebat si posueris diuisionē crescere p eandem partē, tunc consumes mēsuram, & nõ procedet diuisio in infinitum.

C induxit rationem super hoc, & dixit: oẽ. n. finitũ, &c. i. Omnis enim mensura est finita: & oẽ finitum consumitur per eandē mensuram: ergo oīs mensura consumit per eandem mensurā. & maior est manifesta per se, & minor ex prædictis: qm impossibile est mensuram infinitā esse in actu. Et, cum declarauit, q diminutio mensuræ in infinitum est similis additioni, declarauit q modus essendi in eis est vnus, & dixit: Esse ergo infiniti in poten-

tia, &c. i. infinitum igit in additione, & diminutione est consimile in hoc, quod est in eis in potētia, sicut dñ in die, & prælio. qm non sunt bellum, aut prælium, nisi fm q admiscerentur cum potentia. Et, cum declarauit conuenientiam eorũ in esse, dedit causam in infinito, & dixit: Et est in potentia, &c. i. & esse eius, fm q est in potentia, est simile ad esse materiæ, non simile formæ. essentia enim materiæ, & infiniti est in potentia, forma aut, & finis sunt in actu. finitas igitur est sibi forma, & infinitas materiæ: vnde post declarabit q infinitas est in re fm materiam, & finitas fm formam.

Essentia
mā, & in
finitũ ē in
potentia,
fora at, &
finis sñ in
actu. d mā
vide cõhle
i. c. d su ba
orbis.
E

Et secundum appositionem igit sic infinitũ potentia est, qd idem dicimus quodāmodo eẽ, cum eo, quod est fm diuisionē. semper. n. aliquid ipsi⁹ extra est accipere, non tñ excedit oẽm determinatam magnitudinem: vt in diuisione excedit omnem determinatam, & erit minor. Vt aut omnem excedat fm appositionem, neq potentia possibile est esse, siquidem non sit fm accidens actu infinitum, vt dicunt qui de natura dislerunt id corpus, quod extra mūdum est, cuius substantia aer est, aut aliud quid tale, infinitũ. Sed, si nõ possibile est esse infinitũ actu corp⁹ sensibile sic, manifestũ est q nec potētia vtiq erit fm appositionem, nisi (vt dictum est) contrario diuisioni modo.

Et secundum additionem etiā est aliquid in potentia infinitum,
Phy. cū cõ. Auer. P fm

Physicorum

G secundum illud quodammodo eorum, quibus dicimus infinitum esse ex diuisione. possumus enim semper inuenire aliquod excedens, sed non pertransit per diuisionem omnem diuisionem terminatam: quemadmodum in diuisione pertransit in diminutione omnem mensuram terminatam, & semper sit minor. Et impossibile est ut aliquid in potentia pertranseat per additionem omnem mensuram, nisi corpus sit infinitum

H in actu, ut dicunt dicentes quod extra mundum est corpus infinitum in actu. Sed, quia hoc est impossibile, manifestum est quod impossibile est etiam ut sit in potentia secundum additionem, nisi secundum modum, quem diximus, scilicet econuerso diuisioni.

Cum declarauit modum possibilem in diuisione in infinitum, & posuit opinionem, quam hoc non declarabitur, donec declaret quod omnis mensura semper diuidetur in mensuram diuisibilem, incepit declarare modum, in quo additio est possibilis in mensura, & dixit: Et secundum additionem, &c. i. & infinitum inuenitur et in potentia in additione mensurę quodammodo, scilicet secundum quod dicimus quod diuisio est in infinitum, non omnibus modis. potest. n. quis imaginari quod possibile est accipere unicuique mensurę mensuram maiorem illa, sicut est possibile accipere omni mensurę mensuram minorem ipsa: & hoc est possibile apud ipsum: sed additio non est possibilis apud ipsum in mensura, nisi quan-

do additum fuerit diminutum ex mensura. & hoc intendebat, cum dixit, scilicet ut sit econuerso diminutionis. ista enim additio, quia est ex diminutione infinita absque eo, quod mensura consumetur, continget ut additio sit semper absque eo, quod magnitudo mensurę crescat. v. g. ut diuidamus mensuram. a. b. c. d. in duo æqualia, deinde addamus. a. d. ad. c. b. deinde diuidamus. a. d. in duo æqualia, & addamus ipsum illi: quoniam sic semper diuidemus. a. d. & addemus ipsum. c. b. & sicut a. d. non consumitur per diminutionem, sicut. c. b. non peruenit per additionem ad totum. a. b. nedum ut excedat illud. Et hoc intendebat, cum dixit: possumus enim, &c. i. possumus. n. in additione, quod est per mensuram diminutam semper inuenire mensuram excedentem, non quod pertranseat per additionem omnem mensuram terminatam, ita, quod ad omnem mensuram inueniamus mensuram maiorem illa, sicut in diuisione possumus pertransire omnem mensuram terminatam, & accipere minorem illa. Et, cum induxit modum possibilem in additione, & impossibilem, incepit declarare quare est impossibile, & dixit: Et impossibile est, &c. & iste sermo est hypotheticus sic, si magnitudo in potentia potest esse maior omni mensura, possibile erit magnitudinem in actu esse infinitam: deinde destruxit consequens, & conclusit oppositum antis. Destructum autem in hoc syllogismo manifestum est ex predictis. consecutio vero est manifesta. quoniam, si aliqua magnitudo haberet potentiam ut esset maior omni mensura, tunc inueniretur in actu maior omni mensura. & si hoc esset, tunc esset hic magnitudo infinita in actu. quoniam, si magnitudo habet

haberet naturam crescendi in infinitum, tunc esset posse ut inueniretur in actu infinita, quod non est ita in diminutione: quoniam posse est diminui in infinitum, & non accidet impossibile: sed impossibile accidit, si diminutio cessat: quoniam tunc aut perveniet ad magnitudinem indivisibilem, aut ad nihil: & utrunque est impossibile. D. d. manifestum est igitur, &c. i. & causa in hoc esse impossibile est, quoniam, si posuerimus quod magnitudo potest crescere in infinitum, tunc infinitum exhibit in actu, & tunc potentia intelligitur, sicut intelligitur, cum dicimus quod hoc est homo in potentia. & cum posuerimus quod diminutio est in infinitum, non accidet impossibile. & causa in hoc est, quoniam diminutio est ire ad nihil, cuius causa est materia: & additio est ire ad esse, cuius causa est forma: & infinitas invenitur per materiam, sicut finitas per formam. D. d. & est illud, quod est secundum conversionem divisionis. & hoc potest intelligi duobus modis sibi propinquis, quorum unus est, ut illud, quod diminuimus ab altera duarum mensurarum, addamus reliquam, aut ut illud, quod diminuimus extremo duarum mensurarum, addamus secundo extremo. sic igitur oportet intelligere verba Aristotelis in hoc loco. Sed est hic quaestio non modica. quemadmodum enim unum principiorum, quae ponit Geometer, est, quoniam possibile est accipere ad omnem lineam, lineam minorem illa, si forte etiam ponit, quoniam possibile est accipere ad omnem lineam lineam maiorem illa. additio igitur mensurae procedet in infinitum, sicut eius diminutio. & hoc esse possibile apparet ex verbis Alfarabij super hunc librum, & ex verbis Avempace.

ce. Sed, si quis consideraverit verba Aristotelis, videbit ipsum dicere verum: consideratio enim Naturalis de mensura est, secundum quod est finis, & existens in materia, consideratio vero Geometrica, secundum quod est abstracta a materia. & cum mensura consideratur his duobus modis, inuenitur secundum dispositiones oppositas, & convenientes. convenientia enim est in hoc, quoniam semper diminuitur, siue consideretur secundum quod est in materia, siue secundum quod est in imaginatione, propositio igitur Geometrica est, quoniam posse est imaginari ad omnem lineam, lineam minorem illa, & propositio Naturalis convenientia isti est, quod linea potest diminui in infinitum: & propositio Geometrica, dicens quod possibile est imaginari ad omnem lineam lineam maiorem illa est vera, Naturalis vero, dicens quod omnis linea potest crescere in infinitum, est falsa. quia contingit ex ea magnitudinem esse infinitam in actu: quia tunc esset possibile inveniri magnitudinem maiorem omni magnitudine: ergo est infinita necessario: infinitum enim est maius omni magnitudine. & cum dicimus quod possibile est inveniri magnitudinem maiorem omni magnitudine, intendimus invenire magnitudinem maiorem magnitudinibus infinitis. Et ut additio mensurae, qua utitur Geometer, est de cap. propositionum opinabilium, quae sunt quasi fundamenta Geometriae, absque eo quod sunt extra animam. sicut ut, cum imaginatur quod figurae habent positiones, & quod, cum punctus movetur, facit lineam, & quod, cum linea movetur, facit superficiem, & superficies corpora, & si forte videtur ponere diminutionem esse semper, non secundum quod extra

Magnitudo siue consideretur ut in materia siue secundum quod est in imaginatione, semper dividitur in infinitum. Sed oppositum videatur in 4. physice. Vide contra Zim.

Propositiones Mathematicae fere omnes sunt ad imaginationem. Idem in 3. cor. c. 7.

Materia est causa nihil, & in finitatis, forma vero est causa esse, & finitatis. Idem super contr. c. 6. precedenti.

Solutio.

Phyſicorum

Gra aſam eſt ſic: & ſicut Geometet pōt accipere magnitudinem cuiuſlibet quantitatis, quod non pōt Naturalis, ita Geometer, cum poſuerit magnitudinem cuiuſcunq; quantitatis, pōt accipere maiorem illa.

Plato facit
numeru;
vſq; ad de
cem.

Quoniā & Plato ob hoc duo infinita fecit. q̄ & in auctione v̄r excedere. atq; i infinitum abi re etiam in diuiſione. cum tñ fecerit duo, non vtitur. neq; n. in numeris ſm diuiſionem infinitum exiſtit) vnitas enim minimum eſt) neq; in auctione. vſq; **H** enim ad denariū, facit numerū.

Et videmus Platonem propter hoc ponere infinitum duo, quia exiſtimabat quod res poteſt pertranſire ſecundum augmentum, & procedere in infinitum, & ſecundum diminutionē. ſed poſuit illa duo, et non vtitur eis. in numeris enim nō eſt infinitum, neq; ſecundum diminutionem, cum vnitas ſit minima, neq; ſecundum augmentum. numerus enim peruenit ad decem.

61 Cum declarauit q̄ infinitum inuenitur i diminutione ſimpſt, & in additione non ſimpſt, ſed in illa, q̄ eſt ecōuerſo diminutioni, incepit accuſare Platonē, quia æquauit infinitum in vtraq; ſ. in additione, & diminutione, & dixit: Et videm⁹ Platonem, &c. i. & Plato pp hoc, q̄ exiſtimauit q̄ infinitū procedit i augmento in infinitum, & diminutione in infinitum, poſuit infiniti duas ſpecies, in additione, & diminutione. & induxit hoc nomen augmentum loco hui⁹ nominis additio, ad

distinguendum inter propōnē Naturalem, & Geometricam. D. incepit declarare q̄ cum hoc, q̄ errauit in hoc, non ſeruauit ſua fundamenta, & dixit, ſed poſuit, &c. i. ſed non conſeruauit ſua fundamenta i hoc, ſ. quia ponit illa duo, & non dixit illa eſſe in numeris, cum diminutio pueniat ad vnitatem, q̄ eſt indiuiſibilis, & non procedit in infinitum. in additione vero non concedit infinitum. dicit. n. q̄ ſpecies numerorum perueniunt ad decem, deinde poſt decem iteratur. i. & oportet ipſum, cum opinetur q̄ additio i meſura poteſt eſſe in infinitum, & additio numerorum eſt in ſpecie, opinari, q̄ numeri creſcunt in ſpecie in infinitum.

Accidit autem contra eſſe infinitū, q̄ vt dicunt. Non enim cuius eſt nihil extra, ſed cui⁹ ſē per aliquid extra eſt, hoc infinitum eſt. Signum autem eſt. nam annulos infinitos dicunt, nō habentes palam, qm̄ ſemper aliqd extra eſt accipere, ſm ſimilitudinem quidē quandā dicentes, non tñ proprie. oportet enim, & hoc eſſe, & nunq; idem accipi. in circulo aut non fit ſic, ſed ſemper quod eſt conſequenter ſolum alterum.

Et infinitum debet eſſe contrario ei, quod dicunt infinitum. infinitū enim non eſt illud, extra quod nihil eſt, ſed illud, extra quod ſemper eſt aliquid. Et ſignum eius eſt. quoniam homines aſſueti ſunt dicere in annulo, qui non habet locū gemmæ ipſum eſſe infinitum, quia ſem-

A semper est extra illud, quod accipis ex eo. & in hoc, quod dicunt, est quedam similitudo, sed non vera. in infinito enim necesse est ut hoc sit in eo, & quod est illud, quod accipitur ex eo, non erat omnino. & hoc non est in circulo, sed aliud in eo semper est in successione.

62 Cum declarauit naturam infiniti secundum exemplum, incipit declarare definitionem eius, & primo narrare errorem Antiquorum in hoc, & d. Et in finitum, &c. i. & secundum quod diximus de natura infiniti, & quod est secundum potentiam, sequitur quod definitio eius sit e contrario ei, quod dicunt. definitio. n. infiniti non est, ut Antiqui descripserunt, scilicet illud, extra quod nihil est, sed illud, extra quod semper est aliquid. Et si gnium eius est hoc, quod omnes homines sunt assueti vocare annulos, quorum gemmae sunt rotundae infinitos. quia si acceperis ex eis aliquam gemmam, poteris accipere aliam extra illam. & tale exemplum recessit in isto tempore. quia non est notum, nedum ut sit famosum: sed in tempore eius erat famosum. D. induxit diuinitatem inter infinitum, secundum hoc exemplum, & verum infinitum, & dixit: & in hoc, quod dicit, &c. i. & hoc, quod dicunt de hominibus annulis, scilicet eos esse infinitos, habet aliquam similitudinem ad infinitum, sed non est verum infinitum. in infinito enim vero duo exiguntur, scilicet ut hoc, quod semper inuenitur ex eo aliquid extra illud, sit ei naturaliter, non positione, & quod illud, quod inuenitur extra illud, sit aliquid, quod nunquam fuit prius. & hoc non est in circulo, sicut est dispositio in gemma annuli. sed infinitum in circulo est secundum ite-

rationem, & reuolutionem, non secundum diuinitatem. & hoc intendebat, cum dixit: & hoc non erit in circulo, &c. i. & in circulo non inuenitur aliquid extra illud, quod acceptum est ex eo, quod sit aliud ab eo, quod accipitur semper. sed inuenitur in eo aliquid extra illud, quod accipitur secundum iterationem & consecutionem, scilicet secundum iterationem eiusdem rei infinites.

Datur definitio Infiniti, & refellitur ea, qua Antiquorum. Cap. 6.

Infinitum igitur id est, cuius, ^{Infinitum quid.} secundum quantitatem accipientibus, semper aliquid accipere extra est. Cuius autem nihil est extra, i. perfectum, & totum. sic. n. definimus Totum, cuius nihil ^{Totum quid.} abest: ut hominem totum, aut arculam. ut autem definimus singulare, sic & quod proprie est, ut totum, cuius nihil est extra. cuius autem absentia est extra, non omne est, quicquid abest.

Infinitum igitur est illud, ex quo, cum aliquid accipitur, possibile est semper accipere aliquid extra illud in quantitate. Et illud, extra quod nihil est, illud est perfectum totale. sic. n. definimus Totum, scilicet quia est illud, ex quo nihil est separatum ab eo: ut dicimus totus homo, & tota arca. & sicut est de particularibus, ita est in rei veritate, scilicet quod totum est illud, extra quod nihil est. & illud, extra quod aliquid est separatum, non est totum, quodcumque sit illud separatum, siue extraneum, siue non extraneum.

P iij Id est

In vero in finito duo exiguntur

Phyficorū

E Id est definitio igitur Infiniti est il-
63 lud, extra quod, cum aliquid accipi-
 tur in actu, posse est inuenire extra
 illud aliquid in quantitate, & hoc se-
 per. & dixit in quantitate, quia im-
 posse est inuenire aliquid extra illud
 in qualitate semper. & ista definitio
 infiniti est manifesta ex eo, qd de-
 claratū est, qd infinitum est fm po-
 tentiam, non fm actum. Et, cum de-
 clarauit qd ista est definitio infiniti,
 incepit declarare qd definitio, qua
 Antiqui definebant ipsum, magis
 est definitio finiti perfecti, q̄ infini-
 ti, & dixit: Et illud, extra quod est
H aliquid, &c. & intendit per hoc, qd
 dixit illud, ex quo nihil est separa-
 tum ab eo, hoc, scilicet illud, a quo nihil
 ē separatū ex eis, ex quib⁹ est illud,
 quod est, scilicet qn̄ ex eo nihil diminiuit
 ex eis, ex quibus est illud, quod est:
 vt cum dicimus totus homo, qn̄ ex
 eo non diminiuit membrū, & tota
 arca, qn̄ ex ea non diminiuit aliqua
 pars. Et, cū declarauit qd ista est de-
 finitio totius, & perfecti in reb⁹ par-
 ticularib⁹, declarauit et qd ita debet
 esse in definitione totius, scilicet mundi,
 & dixit: & sicut est de particularib⁹,
 &c. i. & sicut est in definitione toti⁹
I in particularibus, quæ non sunt to-
 tum in rei veritate, cum extra illa in-
 ueniatur aliquid, licet non sit pars
 eorum, ita est in definitione totius
 in rei veritate, & est illud, extra qd
 nihil est oīno. qm̄, si extra oī totū
 inueniatur aliquid, sequitur necessario
 corpus inueniri in actu infinitū: sed
 hoc est impossibile ex prædictis: ergo to-
 tum ī rei veritate est illud, extra qd
 nihil est, neq; de sua substantia, ne-
 que de alia substantia. & hoc inten-
 debat, cum dixit, siue extraneū, &c.
 & dixit hoc, qm̄, si separatum fuerit

extraneum, tunc notum erit parti-
 culare, & non erit totum in rei veri-
 tate: & si fuerit non extraneum, nō
 erit totū, neq; particularē, neq; totale.

Totum autem, & perfectum. Vide pio
hoc. i. ca.
t. 3. & t. 12
 aut idem penitus, aut proxima
 natura sunt. Perfectum autē ni-
 hil, non habens finem. finis autē
 terminus. Quapropter melius
 existimandū est Parmenidem
 Melisso dixisse. hic. n. infinitum
 totum dicit, ille autē totum ter-
 minatū esse, ex equo a medio di-
 stans. non. n. vt linū lino est cō-
 tinuare vniuerso, ac toti īfinitū. E

*Et totum, & perfectū, aut sunt
 insimul idem æquale, aut natura-
 liter sunt propinqua. & Perfectū
 non est, nisi illud, quod habet com-
 plementum. & complementū est
 finis. Vnde opinandum est quod ser-
 mo Parmenidis est rector, quam
 Melissi. iste. n. dixit quod infinitū
 est totum, ille autem quod totū est
 finitum, æquivalens ex medio. nō
 enim oportet coniungere infinitū
 toti, & vniuerso, quasi applicare
 filum cum filo.*

M
64
 Et totū, & complementū, qd est
 oppositū īfiniti, aut nota sunt syno-
 nyma, aut consequentia. Et, cū de-
 clarauit qd ad totum sequitur comple-
 tū, declarauit qd ad completū sequitur
 finis, & dixit, & Completum, &c. &
 completū non est, nisi in eo, qd hēt
 complementū, & qd complementū
 est finis: ergo completū est illud, qd
 habet finem. & quia totum est com-
 pletum: & completū est illud, quod
 habet complementū: & complemē-
 tum

A tum est finis: sequitur necessario ut totum habet finē. D.d.& ideo opinandum est, &c.1. & quia finis sequitur totum, opinandum est qd sermo Parmenidis rectior est sermone Melissi. Melissus enim dicit totum ē infinitum, Parmenides autem dixit totum esse finitum. D.d. non. n. oportet, &c. id est & non enim oportet ponere infinitum de consequentibus vniuersum, & totum, sicut dī in p- uerbio applicare filum cum filo, i. inducere rem, & suum consimile. & ideo dixit non enim oportet, i. quasi applicare aliquid ad illud, cū quo
B continuatur. & dixit æquiualeus ex medio, i. habens medium æquale inter extrema, i. quia æqualiter distat ab extremis. & quasi intendit hoc ipsum esse sphericum.

Qm hinc quidem hanc de infinito dignitatem accipiunt, oīa s. continere, & totum ipsum i se ipso habere, propterea qd habet quandam similitudinem cū toto. est. n. Infinitum perfectionis magnitudinis materia, & potētia totum, actu vero non. Diuisibile autem est, & ad diuisionem
C & ad oppositam appositionem. Totum autem, & finitum, non fm se, sed fm aliud, & non continet, sed continet, quatenus infinitū ē. quocirca & ignotū est, quatenus est infinitum. formā enim non habet materia.

Et videmus eos distinguere, i. nobilificare infinitum ex hoc loco, s. quia continet oē, quia inter illud, & totum est similitudo aliqua. In finitum enim est materia comple-

menti mensura, in potentia vero **D** est totum, in actu autem non. Et est diuisibile secundum diminutionem, & additionem, quæ est e contrario illi. Et non est totum, & infinitum per se, sed per aliud. & nō continet, sed continetur, secundum quod ē infinitū. & ideo ē delatū, secundū quod est infinitum. in materia enim, non in forma.

Dicit: Et videmus eos magnifica- **65** re infinitum, quia opinant ipsum esse totum, & continens oē. & causa **E** in hoc est, quia inter illud, & totum est similitudo, vnde existimauerūt ipsum esse totū. & similitudo inter illa est, quia illud, quod dī infinitū, est prima materia, qd est subiecta cōplementi mensuræ, quæ est totum. vnde existimauerūt illud, quod est in potentia totum, & completum esse in actu totum, & completum. **D.** inceptū declarare modū, quo oportet, qd esse eius est in potentia, & dicit. Et est diuisibile, &c.1. & est in potentia, quia infinitas non inuenitur in mensura, nisi fm diminutionem existentem in ea, & additionē, quæ est econuerso diminutioni, ut declaratum est in sermone p̄dicto. **D.d.** & nō est totū, &c.1. & subiectū recipiens infinitatē, qd est * mā, nō est totum, neq; finitū per se, sed p aliud s. per formam, & est contentum in composito ex materia, & forma, & forma continet illud. Et, quia infinitum accedit materiæ, secundū qd est materia, dixit: sed continetur, secundum qd est infinitum, i. subiectū infiniti est contentum, secundū qd est infinitum, i. fm qd est materia.

* Mā nō ē totū, nec finitū p se, sed p aliud s. p formā ex quo patet formā ēē cām finitatis, & **F** mā in infinitatis. idē su. 59. & 60. Idē. 1. c. de suba orbis. Idē 3. c. c. 72 idē hic ifr. cō. 67. & 68. 72 cō sūp. 4. ph. t. c. 38. & 49. idē. 1. c. c. 61. & 3. c. c. 6. & 4. c. c. 49.

P iij

D.d. 49

Physicorum

G D.d. & ideo est delatum, &c. i. &c., quia subiectum recipiens infinitum est conclusum in toto, ideo existit in alio, i. in composito, & non est existens per se, sed sicut quod recipit infinitum: & hoc est sicut quod est materia. ^a & causa in hoc est, quia materia non habet formam. nam, si haberet formam, esset per se ^b non delata in alio. & quia non habet formam, ideo est delata in alio. Et debes intelligere hic per delatum non illud, quod dicitur in subiecto, aut de subiecto. materia. n. non dicitur in subiecto, neque de subiecto. sed delatum accipitur hic loco eius, quod non inuenitur, nisi in alio. & haec est dispositio ^c materiae, & dispositio accidentium, & formarum. sed accidentia, & formae differunt a materia in hoc, quod sunt in subiecto, aut de subiecto: materia autem est ipsum subiectum. Intendebat igitur per delatum illud, in quo materia conuenit cum accidentibus, & formis: & quod non inuenitur per se, sed in aliquo, scilicet in composito, & cum aliquo, scilicet cum forma. sed de materia inuenitur per formam, sicut quod forma est perfectio eius, forma autem inuenitur per materiam sicut hoc, quod materia est subiectum eius, & sicut accidentia.

I Quare manifestum est quod magis in partis ratione infinitum sit, quam in totius. pars enim materia totius est, sicut aes aeneae statuae. quoniam, si continet in sensibilibus, & in intelligibilibus ipsum magnum, & paruum, oportebat continere intelligibilia. inconueniens autem, & impossibile est ignotum, & indeterminatum continere, & determinare.

Apparet ergo ex hoc quod infinitum magis est quasi pars, quam

quasi totum. materia enim est pars totius, quemadmodum cuprum est pars statue cupreae. Et, si illud, quod continet sensibilia, & intelligibilia, esset magnum, & paruum, tunc illud contineret intelligibilia. sed improbabile est, & impossibile ut ignotum non terminatum contineat terminatum.

Et, si illud infinitum, quod continet sensibilia, & intelligibilia, esset magnum, & paruum sicut sententiam Platonis, quorum natura non est terminata, neque nota, tunc illud, quod terminat terminatum, & notum. scilicet intelligibilia, esset non terminatum, neque notum. & inopinabile est ut non terminatum, neque notum terminet terminatum, & notum. Et hoc contingit Platoni, quia ipse ponit magnum, & paruum esse infinitum, & ponit ea terminantia res sensibiles, & intelligibiles. & facit bene in hoc, quod ponit infinitum in magno, & paruo, quia magnum, & paruum sunt sicut materiam, sed infinitum non inuenitur in magno, nisi sicut additionem mensurae, quae est conuersum diminutionis. & peccat in hoc, quod ponit ipsum determinare totum.

Reddatur causa, propter quam non potest reperiri infinitum in actu, sed in potentia. Cap. 7.

Secundum rationem autem accedit, ut & quod est sicut appositionem non esse videatur infinitum sic, ut omnem excedat magnitudinem, in diuisione autem esse, continetur enim sicut materia intus, & infinitum, continetur autem forma.

Et

^a Infinitum accidit materiae, secundum quod est materia. ^b Quare materia non est ex his per se. ^c Esse in alio compositum materiae, et formarum, & accidentibus. ^H dicitur tamen. vi. de consensu. 2. de anima. com. 4. Quo materia est causa formae, & essentiae. vi. de consensu. 1. ph. c. 70 & 2. phy. 30. & 2. de anima. com. 4. &c.

Forma est compositum

A Et recte etiam contingit quod infinitum secundum additionem videtur esse impossibile pertransire omnem mensuram, secundum autem diuisionem possibile. materia enim continetur intra, & est res infinita, continens autem est forma.

67 Cum declarauit quod mensura non crescit in infinitum, & diminuitur in infinitum, & quod causa in hoc, quod infinitum non est in actu est forma, & in hoc, quod infinitum est in potentia est materia, incipit declarare convenientiam eius, quod declarauit cum ista causa, & dixit: Et recte etiam, &c.

B i. & cum finitas acciderit rei ex forma, & infinitas ex materia, recte contingit quod magnitudo non possit pertransire omnem mensuram in additione. quoniam, si hoc esset, tunc esset possibile formam inuenire infinitam. & intelligo per hoc, quod dico. quoniam forma est causa terminationis, & continentia, impossibile est ut ex ea accadat non terminatio, & non continentia rei habenti formam. & si recte continetur recte ut diminutio sit in infinitum. causa enim diminutionis est materia, quae est terminata, non terminans. & hoc intendebar, cum dixit: materia enim, &c. i. & quia materia est terminata ab alio, non terminata in se, ideo non est impossibile ut infinitas, quae est in potentia, accadat ex illa, non ex forma, qui est terminans. ex illa enim, si esset infinitum, tunc possibile esset corpus in actu esse infinitum. & vult apparere quod infinitum est contrarium terminato.

Rationabiliter autem & hoc in Numero quidem esse versus minimum, terminum, versus au-

tem plura semper omnem excedere multitudinem. in Magnitudinibus vero e contrario. versus enim minimum, omnem excedere magnitudinem, sed versus maius, non esse magnitudinem infinitam. causa autem est, quoniam unum est indiuisibile, quodcumque unum sit. ut homo, unus homo, & non multi. numerus autem est una plura, & quanta quaedam. quare necesse est stare ad indiuisibile. duo namque, & tria denominatiua sunt nomina: similiter autem & aliorum numerorum unusquisque. versus autem plus semper est intelligere: infinitae enim sunt bipartitiones magnitudinis. quare potentia quidem est, actu autem non est: sed semper excedit acceptum omnem determinatam multitudinem. at non separabilis est numerus hic bipartitionis, neque manet infinitas, sed fit, sicut & tempus, & numerus temporis.

Et recte etiam Numerus in processu ad paucitatem habet finem, & in processu ad multitudinem semper addit omni numero. & in Mensura est e contrario, scilicet quoniam in paucitatem pertransit omnem mensuram, in magnitudine autem impossibile est mensuram esse infinitam. & causa in hoc est, quia unum est indiuisibile, quodcumque unum sit. v. g. homo, qui est unus homo & non plures. & numerus est plures unitates, & quantitates. oportet igitur

Forma est causa terminationis, & continentiae vide supra. c. 65. Idem. i. de anima. continens. 90.

Phyficorum

G igitur ipsum cessare apud indiuisibile. duo enim, & tria sunt res, et similiter unusquisq, aliorum numerorum. processus aut ad multitudinem possibile est semper imaginari, quoniam diuisio mensuræ in duas medietates, & medietatis in duas medietates procedit in infinitum, & sic erit in potentia, in actu autem non: sed inuenitur in eo aliquid, quod semper addit omni numero terminato. sed iste numerus non se paratur ab hac diuisione, neq, infinitum est aliquod permanens, sed semper generatur, & similiter tempus, & numerus temporis.

68 Cum declarauit q recte mensura diuiditur in infinitum, & non crescit, & dedit cam in hoc, incepit declarare et q ex illa causa accidit in Numero contrarium, scilicet crescere in infinitum, & non diminui. causa enim additionis in numero est materia: & diminutio in ea inducit ad formam unitatis, quæ est indiuisibilis. & dixit: Et recte est, i. & pp illud, quod diuimus est diuisio numeri ad paucitatem vadit ad finem, sed versus partem multitudinis non hæt finem, sed semper potes addere oī numero posito in infinitum. in Mensura autem est econuerso. D. d. in paruitate autem &c. i. diuisio autem magnitudinis, & diminutio eius ad paruitatem pertransit omnem mensuram, i. potest quis accipere ad omnem mensuram minorem illa quoniā, si hoc non esset, tunc mensura non diuideretur semper. D. d. in magnitudine autem, &c. i. additio autem eius semper, se-

cundum q est vna mensura, impos-
sibilis est. qm impossibile est mensuram infinitam esse in actu, vt declaratum est. Et, cum declarauit q dispositio in numero est econtrario ei, quod est in mensura, exponit causam in hoc, & dicit: & causa in hoc est, &c. i. & causa in hoc, q numerus diuiditur in indiuisibile, est, q a omne vnum est indiuisibile, vt vnus homo, & vnus equus: est enim indiuisibilis in illa specie: ideo vnum simpliciter, scilicet vlt est indiuisibile etiam. & quia numerus est coaceruus unitatum, numerus erit compositus ex indiuisibilibus: & diuiditur in indiuisibile: ergo numerus diuiditur in indiuisibile: & oē, quod diuiditur in indiuisibile, diuisio finitur in eo: ergo diuisio finitur, & cessat in numero. Deinde d. duo enim, & tria sunt res indiuisibiles, & non sunt quantitas continua, & sūt alij numeri. & causa in hoc, q vnum est indiuisibile, est, quia oīs res est vna per suam formam, & forma est indiuisibilis per se. Deinde d. processus autem eius, &c. id est, processus autem numeri ad multitudinem numerorum semper est possibilis, dispositio enim in additione numerorum est sicut dispositio in diminutione mensuræ. Quemadmodum enim causa in diuisione mensuræ in infinitum est materia, similiter est causa in additione unitatum in infinitum, & additio numeri in infinitum est in potentia: non quod additio infinita exeat in actum, ita, q inueniatur numerus in actu infinitus: sed q additio nunq cesset. Deinde d. sed iste numerus, &c. i. sed numerus non est separatus ad hanc additionem, quæ est in infinitum, neque infinitum.

Oīs res est vna p suā formā, & forma est indiuisibilis p se. Idē. 1. de aia cō. 90. & 33. Idē. 2. de aia. 2. 7. 8. 9. 60. Idē 8. me. 2. c. 3. & cō. 7. Idē. 5. me. c. 15. 1. cō. 72. Idē. 8. me. c. vii. & 7. m. 5. & 60. 37. 1. phy. 64.

cxi-

A existens in eo est res fixa, sed infinitas in eo est *in actu, & in transmutatione, sicut ē dispositio in tpe, & numero tps. Et intendit per numerū tps, numerum, qui est genus tps, ut post declarabit. & dīa inter has duas additiones, ut diximus, est, qñ additio in continuo est ex forma, & in quātitate discreta est ex materia: & diuisio in eis est econuerso, s. qm diuisio in numero est ex forma, & in magnitudine ex materia.

B In Magnitudinibus aut contrarium est. etenim diuiditur in infinita continuum. versus aut maius non est infinitū. quātum enim contingit potentia esse, & actu cōtingit tm esse. Quare, cū infinita nulla sit magnitudo sensibilis, nō cōtingit excessum eē oīs determinatæ magnitudinis. esse enim aliquid cœlo maius.

In Magnitudine aut est ecōtrario. continuum enim diuiditur in infinitū. sed in magnitudine non est infinitū. quoniā in quacūq; mensura potest esse in potentia, in illa mensura potest esse in actu. Et, cū nulla mensura sensibilis est infinita, impossibile est ut excedat omnē mensuram terminatam, quoniam, si hoc esset possibile, tunc aliquid esset maius cœlo.

69 Dicit: In magnitudine, &c. i. sed mēsurā impossibile est ut crescat in magnitudine in infinitū. qm mensura demonstrata in quacūq; quantitate fuerit in potētia, in illa quātitate potest poni in actu. Et intendit q, si mensura demōstrata posset augeri, & crescere in infinitum, etiā possibile

erit inueniri mensurā infinitam in actu. Deinde destruxit antecedens, & conclusit oppositū consequentis, & dixit: & cum nulla mensura, &c. id est, & cum posuerimus q, in quacūq; quantitate fuerit possibile ut mensura sit in potentia in illa quātitate, erit possibile ut sit in actu. & cū posuerimus q aliqua mēsurā sit in potētia infinita, sequitur q illa erit mensura infinita in actu: sed nulla mensura est infinita in actu, ut declaratum est: ergo nulla mensura pōt crescere in infinitū. Deinde confirmauit istud destructū per aliud, preter illud, quod superius declarauit, & dixit: qm si hoc esset posse, &c. i. qm, si esset posse mensurā crescere in infinitum, tunc mensura non esset terminata naturaliter. & sic esset posse, ut aliqua esset maior mensura continente totum, & est cœli. Sed quæret aliquis in hac propositione, dicente q in quacūq; quantitate ponatur magnitudo in potentia, in illa quantitate pōt poni in actu, in quo differt ab hac propositione, s. q in quacūq; quātitate ponatur aliquis numerus demonstratus in potētia, in illa quantitate pōt poni in actu. vnde existimatur q non est differentia in hoc, q sit possibile infinitum esse in potentia in numero, & in magnitudine, ut dictum est. Sed, cum aliquis consyderauerit hoc, videbit q additio, in qua non cessat infinitū esse, & non sequitur, si ponatur ipsam exire in actū, quod ē impossibile, est additio cuiuslibet partis generatæ, cuius possibilitas est alia à possibilitate alterius partis, & non sunt oēs partes vnius possibilitatis demonstratæ: & hoc est sicut est dispositio in motu, & tpe. in additione autē cuiuslibet partis, cuius

Digressio. qua qñc, utrl sic ē iter numerū, & magnitudinē s. quo ad posse infinitū augeri.

Solutio. Positæ res augmentabiles in infinitū sunt diuersarū dispositionū & nō sunt ptes vnius positæ, secus ē in augmentabilibus.

Physicorum

G cuius possibilitas est pars vnius possibilitatis demonstrata, ista possibilitas, quocumque ponatur in potentia, sequitur ex ea ut inueniatur in actu in illa dispo[n]e: & si non, cōtingeret ut potentia esset frustra. & additio, que est in magnitudine dem[on]strata, est de genere istius additionis. & additio, que est in numero, ē de genere primæ additionis & cā in hoc, quod potentia, quæ sunt in additione vniuscuiusque partis partiū mensuræ, oēs sunt partes vnius potentia. & non est ita in numero, quā[m] sicut mensura est vna, & cōtinua, & numerus non. fm hoc

H igitur intelligendus est iste locus.

Ex isto textu elicitur Analogū nō signare naturā vnā.

Infini[tu]m autē non est idē in motu, & magnitudine, & tpe, tanq[ua]m & vna quædā natura. sed posterius dicit[ur] fm prius. ut motus quidē, quia prius est magnitudo, in qua mouet[ur], aut alterat[ur], aut augmentatur, tempus autē propter motū. Nunc igitur vti[mur] his, posterius autē tentabim[us] dicere & q[uo]d ē vnūquodq[ue], & propter quid oīs magnitudo sit in magnitudines diuisibilis.

I Et intentio infiniti non est eadē in mē[su]ra, & in motu, & in tēpore quasi vna natura, sed dicitur in postremo, quia est in priori. v.g. quoniam dicitur in motu, & in tēpore; quia ē in mē[su]ra, in qua fit motus, aut alteratio, aut augmentū, & dicitur in tēpore propter motū. Quoniam in istis locis accepim[us] istā acceptionē, et post dicemus de vnoquoque eorū, & de causa in hoc, quod oīs mensura diuiditur in mensuras.

Dicit: Et intentio infiniti in mē[su]ra & in motu, & in tpe non est dicta vniuoce, ita, quod significet vnā naturam, sed illud, quod d[icitu]r de posterio ri dicitur p[ro]p[ter] prius, s. quā[m] est dictum in eis fm prius, & posterius fm hoc, quod mensura est prior motu, & mot[us] tpe. v.g. quā[m] infinitum non dicit[ur] de motu, nisi quia d[icitu]r de mensura. mensura enim, quia est subiectū motus, & mensura est causa infiniti existētis in ipsa, fm quod mē[su]ra est subiectū ipsius, & motus ē causa est infiniti existētis in ipso, fm quod motus est subiectū, necesse est ut infinitū, existēs in mensura, ita se habeat ad infinitū existens in motu, sicut mensura ad motū. si igitur quantitas dicitur de mensura, & motu fm prius, & posterius, necesse est ut infinitū dicat[ur] de eis fm prius, & posterius. & sicut de motu cum tpe. quemadmodū enim motus est prior tpe, similiter infinitum existens in motu est prius infinito existente in tēpore. D.d. quā[m] in mensura, in qua fit motus, i. translatione, & intēdit p[er] mensuram subiectū motus trāslationis, aut alterationis, aut augmenti, & est corpus. D.d. & dicitur in tpe, &c. i. & dicitur in tpe quia d[icitu]r in translatione. D.d. & post dicemus, &c. i. & hoc, quod dixim[us], quod quædam istorū præcedunt quædam, est positum hic, & post declarabitur, cum dicemus vtrūq[ue] eorū quid sit, s. motum, & tempus, & quō se habent adinuicem: quā[m] motus iā declaratus est. D.d. & causa in hoc quod omnis mensura, &c. i. & declarabim[us] causam, p[ro]p[ter] quam semper mensura diuiditur in diuisibile. Et hoc significat quod diuisio mensuræ semp[er] est nota per se, & quod causa ei[us] indiget demonstratione, non sicut quidam existimauit

Documentū vide supra. c. 31.

A existimant quod Geometer accipit hoc esse à Naturali.

Non remouet autē ratio Mathematicos à cōtemplatione, auferens sic esse infinitum, vt actu sit versus augmentū, vt intransibile. neq; enim nunc indigēt infinito, neq; vtūtur, sed solū esse, quantācunq; velint, finitā. maxima autē magnitudini fm eandem est secari rationē, quantam cunq; magnitudinē alterā. quare ad demonstrandū quidē illo modo nihil differet, esse autē in existētibus erit magnitudinib⁹.

Et iste sermo non destruit scientiā Mathematicorū, scilicet hoc, quod dicimus quod infinitum non est, secundū quod nūquā finitur in augmento in actu. quoniam non indigent in sua sciētia hoc infinito. semper enim indigent in ea, vt finitū sit quomodo voluerint. & possibile est diuidere secundum diuisionem maximae mensurae quamcunq; aliam mensuram. ex quo declaratum est quod neq; illis accidit nocuum in demonstratione, neque est hic aliquid cogens, vt hic sit in mensuris existentibus.

71 Et hoc, quod dicimus, qd magnitudo nō potest crescere in infinitū, nullum fundamentū destruit Mathematicorū, sicut qui dicit qd impossibile est magnitudinē diuidi in infinitum, destruit fundamentū Mathematicorū. non enim indigēt in sua scientia ponere qd mensura crescit in infinitū, sed indigent in sua scientia

ponere mensurā in quacunq; quantitate voluerint. possunt enim ponere mensuram maiorem cōlo. & cū dicunt, extrahamus lineam in infinitum, intendunt vt accipiant ex ea quantum voluerint. Et hoc accidit eis, quia non considerant de mensura, fm qd est finis corporis naturalis, sed secundum qd est non in corpore omnino. D. d. & possibile est diuidere, & c. id est vt mihi videtur, & signū eius, quod Geometer nō indiget ponere lineam infinitam in additione est, quoniam illud, quod potest declarari in linea maiori, & si esset maxima, potest declarari in minori linea, quaecunq; sit, vt diuidere lineam in aliqua proportionē, & alia multa, quae accidunt lineis. & cum non est differentia inter magnum, & paruum in hoc, quo indigent, qd igitur coget eos ad ponendum lineā infinitam in actu?

Quoniam autē causae diuisae sunt quadrifariae, manifestū est, qd vt materia, infinitū causa est: & qd esse quidē ipsius priuatio est, per se autē subiectū, continuū ipsum, & sensibile est. Videntur autē & omnes alij tanquā materia, vtentes infinito. quocirca & inconueniens est, continens facere ipsum, & non contentum.

Et, cum causae sunt quatuor, manifestum quod infinitum est causa, quasi materia, & quod quiditas eius est priuatio, & quod subiectū per se est continuum sensibile. Et videmus oēs, loquētes de infinito, vt in ipso quasi materia. & ideo non est rectū vt sit cōtinens, nō contentum, Et.

D Vide pro illo, 2. Physic. c. 20. et quae ibi.

E

F

Phyſicorum

G Et, cum genera cauſarū ſunt qua-
 72 tuor, manifeſtum eſt q̄ cauſa infini-
 Maſſeſtū ti eſt materia, & q̄, ſi infinitū pona-
 ē q̄ cā iſi- tur cauſa, erit cā ſm materiam. aq̄m
 nu ē mā. quiditas infiniti eſt priuatio finis,
 Idē ſupra. & cauſa priuationis eſt materia, ſed
 59. 60. 65 ſubiectū iſtius priuationis non eſt
 67. 69. materia abſtracta à forma. ſed ſub-
 a Quiditas iectum per ſe iſtius priuationis eſt
 iſtius ē pri- corpus continuum ſenſibile, cōpo-
 uatio finis ſitum ex materia, & forma, ſm q̄ ē
 & cā pri- materiātum, non ſm q̄ eſt forma-
 uationis ē tum. D. d. Et videmus omnes lo-
 mā. quentes de infinito, &c. i. vt Plato-
 nem, qui ponit ipſum magnum, &
 H paruum, & illos, qui ponunt ipſum
 numeros, & ponūt ipſum quaſi ma-
 teriam, ideo neceſſe eſt vt ſit con-
 tentum, non continens.

*Deſtruntur rationes, quæ probare vi-
 dentur dari infinitū in actu. Cap. 8.*

R Eliquum eſt autē aggre-
 di ſm quas rationes infi-
 nitū eſſe vī, nō ſolū po-
 tentia, ſed vt determinatum.
 Alia. n. ipſorum non neceſſaria
 ſunt, alia autē habent alias quas-
 dam veras obiectiones. Neque
 I .n. vt generatio non deficiat, ne-
 ceſſarium eſt actu infinitum eē
 corpus ſenſibile. cōtingit. n. alte-
 rius corruptionē generationeꝝ
 alterius eſſe, cū oē finitum ſit.

*Et oportet nunc narrare ſermo-
 nes, ex quibus exiſtimatur non
 ſolum materiam eſſe in potentia,
 ſed eſt exiſtens per ſe. Quidam. n.
 eorum ſermonum non eſt neceſſa-
 rius, & in quibusdam ſunt obie-
 ctiones veræ. Quoniam. vt non ge-*

*neratio deficiat, eſt in actu corpus
 infinitum ſenſibile. quoniam poſ-
 ſibile eſt vt corruptio alterius ſit
 generatio reliqui, & totum, &
 vtrunq; finitum.*

Cum numerauit quinq; rōnes **73**
 probando infinitum eſſe, incēpit
 demonſtrare deceptiones in eis, &
 dixit: Et oportet nunc, i. & poſtq̄
 diximus de modo infiniti poſſibili,
 & impoſſibili, oportet nos narrare
 ſermones, ex quibus exiſtimatur q̄
 infinitum non eſt ſolummodo in
 potentia, ſed in actu. quidam. n. il- **L**
 lorum ſermonum ſunt veri, ſed nō
 ſequitur ex eis illud, quod reputāt
 ſequi, & quidam ſunt falſi, & habēt
 cōtradictiones veras. Deinde incē-
 pit à ratiocinatione, quæ eſt ex re-
 bus veris, ſed non concludit illud,
 qd exiſtimant, & dixit: Qm̄ vt ge-
 neratio non deficiat, &c. i. qm̄, non
 quia generatio non deficit, eſt ne-
 ceſſe corpus in actu eſſe infinitum
 ſenſibile. generatum. n. quia occu-
 pat locum corrupti, non eſt neceſſe
 ex hoc, q̄ generatio eſt in infinitū,
 locum eē infinitū. qm̄, ſi locus p-
 ceſſit generatū, & generatum eſt fa- **M**
 ctū ſucceſſiue in infinitū, & gene-
 ratio generati non ſit corruptio al-
 terius, tunc neceſſe eſt locū eſſe in-
 finitum, & vt totum addatur in po-
 tentia in infinitū, & ſic poterit exire
 in actum: ſed quia hoc non eſt, im-
 mo generatio alicui⁹ eſt corruptio
 eius, ex quo generat: iō non ſequi-
 tur ex hoc illd, qd exiſtimabāt ſeq.

Amplius tangere, & finitum
 eſſe alterum eſt. illud. n. ad ali-
 quid eſt, & alicuius (tangit. n.
 omne

A omne aliquid) & finitorum alicui accidit. finitum autem non ad aliquid est. neq; tangere cuiusvis quoduis est.

Et etiam intentio cōtactus est alia ab intentione infiniti. cōtactus. n. est in respectu alicuius. si. n. aliquid tangit aliquid, et hoc accidit quibusdam finitis. finita autem non in respectu dicuntur. neque quodlibet tangit quodlibet.

74 Hæc est rōcinatio, in qua dictū est q; corpus finitū finit p suā cōtinationē cū alio corpore, & istud aliud cū alio. si igit corpa necesse ē ut finiant in aliquid, necesse est ut totū sit infinitum. Et incepit declarare deceptionē in hac rōcinatiōe, accipitur. n. in ea loco cōtactus finitas, & dixit: Et ēt, &c. i. & istud, quod sequit in cōtactu, nō sequitur in finitate: cōtactus. n. aliud est à finitate: cōtactus. n. dī in respectu alterius: finitas aut rei dī in respectu sui ipsius. vnde dī q; corpus finitū est illud, qd continet ab vno termino, aut terminis, quę sunt suę superficies, non superficies corporum extraneorum. Et, cum declaravit q; finitas nō est cōtactus, declaravit ēt q; non est necesse ut omne finitum tangat. & si, siue per se, siue per accidens alterum istorum esset verū, ratiocinatio esset vera & dixit & hoc accidit quibusdam finitis. i. & hoc, s. cōtactus accidit quibusdā rebus finitis. oē. n. tangēs est finitum, sed non oē finitū est tangens. Deinde dixit finita aut, &c. i. sed nō omne corpus dicit in respectu alicuius. quod. n. dī in respectu

est pars totius. & si, omne corpus diceret in respectu eius, à quo cōtinetur, & qd tangit, tūc nō esset illic totū omnino. & cum totum non fuerit, non erit pars. Et ista ratiocinatio, ut mihi videt, est cōis, cū nō sit manifestum per se hoc, sed hoc declarabitur proprie, cum fuerit declaratum q; extra mundum nō est vacuum, neq; plenum, i. & non omne tangens habet naturam tangendi quodlibet. res. n. non tangit, nisi illud, qd est suum totū naturaliter, nō. n. qdlibet tangens tangit quodlibet, nedum ut quodlibet sit tangens. Et apparet q; corpus circulare non est innatum tangere, cum sit completum per se: & q; corpus rectum est natum tangere, cum sit finitum, & completum per aliud: & hoc inuenit in corpore circulari, & in elemētis, ut post declarabit.

Docum-
um.

E Corp^o circulare si ē innatū tangere, cū sit cōpletū p se, s; corp^o rectū ē innatū tangere, cū sit cōpletū, & finitū p alterum. Idē. 4. ph. cō. 4.

Intellectione aut credere inconueniēs est. non. n. in re superabundantia, et defectus est, sed in intellectione. vnumquēq; n. nostrum intelliget utiq; aliquis multo maiorem seipso, augmentans in infinitum. sed non propter id extra urbem quispiam est, extra ve tantillam magnitudinem, quam habemus, qm intelligit aliquis, sed qm est. hoc autē accidit. Tempus autem, et Motus infinita sunt, & Intellectio, non permanente accepto. Magnitudo autē, neq; diuisione, neq; intelligibili augmentatione est infinita. Sed de Infinito quidem quomodo est, & quō non est, & quid est, dictum est.

Et

Physicorum

Et non est rectum etiam credere illud, quod imaginatur imaginatione. additio enim, & diminutio non erit tunc in re, sed in imaginatione. potest. n. quis imaginari quod unusquisq; nostrum creuit multotiens in infinitum super quantitatem, in qua sumus. sed non sequitur, si aliquis imaginatur hoc in nobis, ut nos simus extra civitatem, sed, cum erimus sic, accidet hoc nobis, Tempus autem, & Motus sunt infinita, & similiter imaginatio absque eo, quod id, quod inuenitur ex eis, sit fixum. Mensura autem neq; secundum diminutionem, neq; secundum additionem per imaginationem erit infinita. Tam igitur diximus de infinito quomodo est, et quomodo non est, & quid est.

75 Imaginatio facit credere infinitum, in actu esse, & in potentia, in vero, s. & in falso. in vero quidem, quia possibile est imaginari infinitum in additione numerorum, & in diminutione mensuræ, in falso vero quia possibile est imaginari mensuram crescere, sicut diminui. in eo aut, qd est in actu facit credere, ut dictum est superius. non. n. possumus imaginari extra mundum, nisi corpus, aut vacuum: & illud vacuum, aut corpus, si ponatur finitum, tunc non possumus imaginari extra ipsum, nisi aut vacuum, aut corpus ex quo existimatur sequi qd extra mundum est corpus infinitum, aut vacuum, aut corpora infinita: & ubi

imaginatur vacuum, posse est ut in eo sit corpus: ergo, si vacuum fuerit infinitum, corpus erit infinitum. immo necessarium hoc est, possibile. n. ut dicit Arist. in æternis est necessarium. Et cum imaginatio facit hoc, incepit declarare qd multa sunt, qd non possunt imaginari, & multa imaginantur, quæ non sunt. & dixit: Et non est rectum est, &c. i. & non est rectum credere qd esse sequitur imaginationem augmentum. n. & diminutio, quæ possunt imaginari in rebus existentibus, in quibus impossibile est additionem esse, aut diminutionem, non sequitur imaginationem, immo illud, quod est in imaginatione, non est nisi in anima tñ. v. g. quoniam possibile est ut aliquis imagineatur qd unusquisq; nostrum crescat plus sua quantitate naturali, sed non sequitur ex illa imaginatione ut simus in hac dispositione magnitudinis. Et dixit: sed non sequitur, &c. forte in sendit, sed, si aliquis imagineatur hoc in nobis, s. ut ita simus magni, adeo, qd simus extra civitatem non sequitur ex hoc ut simus extra civitatem. Et forte est defectus in lib. & sic debet legi. & similiter potest quis imaginari nos esse extra civitatem, sed non sequitur ex sua imaginatione nos esse extra civitatem, sed, cum fuerimus extra civitatem, tunc imaginatio illius erit vera, & erit accidensenti. & hoc intendebat, cum dixit sed, cum fuerimus sic, accidet hoc nobis, i. sed, cum fuerimus extra civitatem, accidet ut imaginatio sit talis imaginatio. n. sequitur ens, sed non ens imaginationem. D. d. Tempus aut, &c. i. temporis aut, & motui accidet qd sunt in se infinita, & similiter imaginatio eorum.

Posse, ut dicit Arist. i. æternis est necessarium. Idg. 3. Phy. 32. & quæ ibi.

L

Præ expa.

Secunda.

M

Arum. sed illud, qđ inuenit de infinito in eis, nō est fixū, i. exns in actu. hoc enī ē imposable, sed ē successiuū. D. d. Mensura vero, &c. i. mensura vero nō est infinita i additione, & diminutione pp hoc, qđ imaginat diminui, & crescere in infinitum, sed in hoc, qđ est infinita in diminutione, cōueniunt esse, & imaginatio p accns. & in hoc, qđ est infinita in additione, non cōueniunt, vt declaratū ē superius. ex imaginatione igit non pōt qđ iudicare vero iudicio essentiali ipsam diminui i infinitū, aut crescere, sed, si iudicauerit ipsam diminui
Berit verū iudiciū p accns, & si iudicauerit ipsā crescere, erit falsū simpliciter. Et, cū cōpleuerit sermonē de infinito, dixit: iam igit diximus, &c. i. iā igit diximus quō est infinitū, i. in potentia, & quō nō est, i. in actu, & quid est, i. & iā definiuimus ipm sic, Lqñ est illud, extra qđ sp est aliqd.

Epilogus

ARISTOTELIS
DE PHYSICO AUDITU
LIBER QVARTVS,

Cum Auer. Commen.

S V M M A E L I B R I.

A tex. i. vsq; ad 50. de loco est sermo.

A 50. vsq; ad 57. disputat de vacuo.

Ab 57. vero vsq; in finem agit de Tēpore.

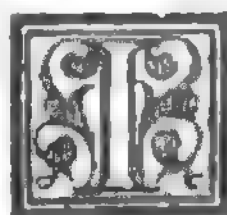
Famosae afferuntur rationes, tum affirmantes, tum negantes Locum esse. C. I.

Similiter autem necesse est Naturale & de Loco, vt & de infinito, cognoscere si est, an non, & quomodo est, & quid est. Etenī

quæ sunt, omnes existimant ali D cubi esse, quod vero nō est, nusq; esse. vbi enim est Hircoceru⁹, aut Sphinx? Atq; motuum cōmunis maxime, maximeq; proprius fm locum est, quem vocamus Lationem.

Et oportet Naturalem consyderare de Loco, sicut de infinito, donec sciat Vtrū sit, aut non, & quomodo, & quid sit. Homines enim opinantur entia esse in vbi. quod enim non est, non est apud eos in loco. Hircoceruus enim, & Chimæra non habent vbi. Et quia cōior motuum, & manifestior est ille, qui ē in loco, qui dicitur Traslatio,

Intendit in hoc tractatu perscrutari de Loco, & Tēpore quid sit substantia vtriusq; illa. n. esse manifestū est per se. sed apud pscrutationem de natura eorū accidunt in hoc quæstiones. Et post pscrutationem de loco perscrutabit de Vacuo etiam, vtrum sit, aut nō: quia assimilatur loco: & quia existimatur esse locus, in quo non existit corpus. Et primo incēpit perscrutari de loco, & incēpit in hoc notificando quæ sunt consyderanda de loco, & dixit: Et oportet Naturalem consyderare, &c. & intendit qđ Naturalis debet cōsyderare de vtroq; vtrunq; enim est cōsequens corporis naturalis. Deinde dixit vtrū sit aut non. * Et non intendit perscrutari de suo esse fm demonstrationē, sed fm dialecticam: † locum enim esse notum est per se. & cū perscrutatur fm dialecticā de quiditate ei⁹

* Documē tū primū.
† Ari. si intendit perscrutari dē loci secundū de mēse, s; scdm dialecticā qđ locū esse ē notum p se, &c.

Phy. cū cō. Auer. Q oc-

Phyficoruin

Goccurrunt hic quæstiones, quæ faciunt dubitare in suo esse. Deinde dixit, & quò, i. vtrum sit de genere entium p se, aut de genere entium p aliud, & quid sit, intendit definitionem, & substantiam. Et, cū narravit q̄ oportet Naturalem pscrutari de loco, incēpit dā causam famosam cogentem ad pscrutationē de hoc, & dixit: Homines enim, &c. i. & oportet perscrutari de loco, quoniam Antiqui opinabantur ipsum esse necessariū in esse cuiuslibet entis. & causa illius opinionis est, q̄a, cum viderunt q̄ illud, quod nō est

Hens, vt Chimera, & Hircocerus nō est in loco, existimauerunt q̄ sequitur secundum cōuersionem quòd omne, quod est ens, est in loco. sed declaratum est in Logica, q̄ non tenet ista conuersio. sunt enim entia, quæ non sunt in loco. Et, cum dedit causam famosam cogentem ad perscrutandum de loco, dedit in hoc causam naturalem, & dixit, Et quia cōmunior motuum proprie, &c. i. & causarum cogentium ad perscrutandum de loco est, quòd inest motus localis, qui est communior motuum, scilicet extra quem nullum ens est naturale, & prior eorum, s. secundum tempus, & causam. & post declarabitur q̄ necessarius est loc⁹. & cum Naturalis habet perscrutari de motu, oportet ipsum etiam perscrutari de loco.

Habet autem multas dubitationes quidnam sit Locus non enim idem videtur speculanti- bus ex oībus, quæ insunt. Amplius aut neq̄ habemus quicq̄ ab alijs, aut ante dubitatum, aut prius traditum de ipso.

Et in intentione Locī, quid sit, sunt multe quæstiones. non enim in quacunq; parte inspexerimus ipsum, inueniemus ipsum vnum. Et etiam non habemus ab alijs prædecessoribus aliquid dubitatum, neq; aliquid inuentum de ipso.

Cum narravit q̄ oportet Naturalem perscrutari de loco, & dedit causam in hoc, incēpit narrare difficultatem cognitionis loci, & declarare cām in hoc, & dixit: Et ī itētiōne, quid sit locus, sunt multe quæstiones, i. in scire definitionē, & quiditatem loci sunt multe quæstiones, & maxima difficultas. D. dedit causam in hoc, & dixit. non enim in quacunq; parte, &c. i. & causa difficultatis quiditatis eius est, quia, cū considerabimus de illo, non inueniemus ipsum vnū dictum vniuoce in omnibus corporibus naturali- bus, sed quasi dictum modo dubitatio. * & scire quiditatem hmoi entium est difficile, quia appropinquat ei, quod non hēt cōem naturam: & ideo latet. & definitio cōmunis declarat hanc naturam cōem, & huiusmodi definitiones difficile inueniūtur p regulas dantes definitionem, quæ sunt diuisio, & compositio, & demonstratio. h. Aut intendit q̄ cōsiderare de loco inducit considerātem ad res diuersas de dispōne ei⁹. sunt. n. aliqua, quæ faciunt existimare in ipso res diuersas, vt post declarabitur. Et, cū dedit causam ex ipsa re, dedit aliam causam extrinsecā facientem etiam scire quiditatē loci esse difficilem, c. & d. Et etiā non habemus ab alijs prædecessoribus, &c. i. & etiam considerare de loco erit diffi-

Prime ex-
positio.

* Scire quiditatem hmoi entium, q̄ multiplex dicitur, est difficile: & definitiones talis difficultatis

M
le inueniūt p regulas dantes definitionē, q̄ sūt cōpō, diuisio, & deminutio, vide. 6. m. c. 1. & c. 1. 8. aīa. c. 5. de regulis definitionum. b. Secūda expositio. c. Vide. 2. me. c. 4.

Quo motus localis est cōior q̄ motu, & prior scd; ips, & secū dū cām; vide 8. ph. a. t. cō. 55. vīq. ad te. com. 61.

A difficile, quia nihil inuenimus in ipso dictum à precedentibus, neque aliquid, quod faciat dubitare in eis esse, neque aliquid inuentum de cognitione substantiæ eius.

Quod igitur locus sit, videtur manifestum esse ex translatione. Vbi namque nunc est aqua. hinc egressa tanquam ex vase, iterum aer inest: aliquando autem eundem locum hunc aliud aliquod corporum obtinet. hoc autem ab his, quæ insunt, & transferuntur, omnibus alterum esse videtur. in quo enim aer nunc est, aqua in hoc prius erat. quare manifestum est quod locus, & regio aliquid erat diuersum ab utrisque, ad quam, & ex qua transferiebantur.

Et existimatur quod manifestum est locum esse aliquid ex mutatione, & translatione. Vbi enim nunc est aqua, illic, quando exit aqua, est aer. V. gr. quando aqua exit a vase, erit etiam ibi aer: & forte secundum hunc modum erit ibi aliquod corpus aliud. & existimatur hoc esse aliud ab omnibus rebus, quæ sunt, & transferuntur in ipsum. illud enim, in quo modo est aer, prius erat in ipso aqua. declaratum est igitur ex hoc locum esse aliquid aliud à duobus, scilicet illud ad quod, & a quo succedunt.

Cum declarauit causam, propter quam oportet Naturalem considerare de loco, & declarauit causam difficultatis, quæ est in cognitione

substantiæ eius, incepit numerare res famosas facientes locum esse, deinde post hoc numerauit res famosas, quæ faciunt dubitare in eis esse, ut est eius mos, scilicet in ordinando sermones logicos sermonibus demonstratiuis, quæ habent cum cognitione rei dissolutionem illorum sermonum contrarium. Et dixit: Et existimatur quod manifestum est, &c. i. & apparet locum esse ex mutatione scilicet translationem, scilicet permutationem corporum succedentium in ipso. apparet enim quod illud ubi est aqua, quando recedit ab eo, succedit illi in illo ubi aer, aut aliud corpus. ut accidit in vase, quod, cum ab eo exit aqua, succedit ei aer, aut aliud corpus. & hoc intendebat, cum dixit. ubi enim est modo aqua, &c. i. apparet enim quod ubi inuenitur aqua, illic quando exit aqua ab eo, sicut si exit à vase, inuenitur aer. D. d. & forte hoc modo erit illic aliquid corpus aliud, id est. & forte scilicet permutationem veniet in hunc locum, in quo fuit aqua, aliquid corpus aliud ab aere. D. d. existimatur igitur, &c. i. scitur igitur ex successione, cuius causa est translatio, quod locus est aliud à rebus succedentibus in ipsum. manifestum est enim quod illud, in quo modo est aer, iam in eo erat prius aqua: & ipsum est fixum, & recipiens successionem istorum duorum corporum: & hæc duo corpora non sunt fixa, sed successiua: ergo est aliud necessario à corporibus accidentibus. & hoc quod dixit, cum hoc, quod est famosum, est notum per se etiam. D. d. declaratum est igitur ex hoc, &c. i. declaratum est igitur ex hac consideratione locum esse aliquid aliud ab illis duobus, quæ succedunt sibi in illo, & est illud, ad quod transferuntur, & in quo succedunt sibi.

Q ij Am.

Phyſicorum

G Amplius aut translationes phyſi-
corū corporū, & ſimplicium, vt
Idē. 3. ph. ignis, & terræ, & talium nō ſo-
lū. 4. & 2. lum oſtendunt q̄ eſt aliquid lo-
cū. 9. cus, ſed q̄ & habet quandā potē-
tiam. fertur enim vnū quodque
in ſuum locum, non prohibēt,
illud quidem ſurſum, hoc vero
deorſum. hæc autem ſunt loci
partes, & ſpecies, ſurſum & de-
orſum, & reliquę diſtantiarū ſex.

Loci pres.
& ſpēs. id.
3. ph. c. cō.
14. & 2. cē.
l. c. 9. & i
hoc l. ſeq.

*Et modi translationis corporū
naturalium ſimplicium, v. g. trāſ-
lationis ignis, & terræ, & ſimi-
lium ſignificant cum hoc, quod ſi-
gnificant locum eſſe aliquid, et ip-
ſum habere etiam aliquam poten-
tiam. quodlibet enim eorum trāſ-
fertur ad ſuum locum, quem hēt,
niſi impediatur ab aliquo. hoc igitur
trāſfertur ſuperius, & hoc
inferius. & iſtæ ſunt partes loci,
& ſpecies illius, ſ. ſuperius, & in-
ferius, & alia partes.*

4 Ex hoc et apparet q̄ locus eſt ali-
quod ens aliud à corporibus locali-
bus. & apparet ex eo etiam ipſum ha-
bere potentiam naturalem conue-
nientem ei, quod mouetur ad ipſum:
& ſi non, tunc corpora non mouen-
tur ad ipſum. & apparet ex eo etiam
tertium, qm̄ diuiditur in ſpecies cō-
trarias. & hoc apparet, ſicut dixit, ex
conſideratione modorum transla-
tionis corporum ſimplicium trans-
latione naturali, vt ignis ſuperius,
& terra inferius, & aer ſup aquam,
& ſub igne. apparet enim intuenti-
bus hoc, q̄ illud, quod terra quærit
per ſuum motum ad inferius, eſt lo-

cus illi cōueniens, & ſiſt illud, quod
ignis quærit per ſuum motū ad ſu-
perius. Et apparet ex hoc, q̄ locus
eſt perfectio moti ad ipſum. & hoc
intendebat, cum dixit ipſum habere
potentiam. i. qm̄ apparet ex mo-
tu terræ ad inferius, & ignis ad ſupe-
rius, quod quærit per iſtū motū, vbi
conueniens ſibi, q̄ conuenientia nō
eſt, niſi per potentiam naturalem exi-
ſtentem in illo vbi. D. d. & hoc trāſ-
fert ad ſuperius, & c. i. & apparet etiā
ex hoc, q̄ vnum corp⁹ ſimplex trāſ-
fertur ad ſuperius, & aliud ad infe-
rius, quod ſuperius, & inferius ſunt
partes loci, in quas diuiditur, ſm̄ q̄
genus diuiditur in ſuas differentias
ſpecificas. & q. d. ſunt partes loci, q̄
ſunt ſpecies illius. & addit hoc, ne ali-
quis intelligat per partes, partes ſm̄
quantitatem, non ſm̄ formā. & intē-
dit per ſex partes, ſurſum, & alia.

Sunt aut talia nō ſolū ad nos
dextrum & ſiniſtrum, atq̄ ſur-
ſum & deorſum. nobis enim nō
ſemp̄ idem, ſed ſm̄ positionem,
vt conuertimur, fiunt. idcirco
idem crebro dextrū & ſiniſtrū
eſt, & ſurſum & deorſum, & an-
te & retro. In natura autē deter-
minatū eſt ſeorſum vnū quod-
que. non enim quodcunq̄ con-
tingit ſurſum eſt, ſed quo fertur
ignis, & leue. ſiſt vero & deor-
ſum, non quodcunq̄ contingit,
ſed quo habentia grauitatē, &
terrea, tanq̄ non positione diſfe-
rentia ſolū, ſed & potentia. Oſtē-
dunt autem & Mathematica. cū
enim non ſint in loco, tñ ſm̄ po-
ſitionem ad nos habent dextra,
& ſiniſtra (vt ſolum intelligat
ipſo-

G ipsorum positio non habentia natura horum vnumquodq.

Et ista, & eis similia non sunt in respectu ad nos, s. superius & inferius, & dextrum & sinistrum. non enim vnum eorum est vnum semper in respectu ad nos. pars enim non est apud nos semper vna, sed est secundum situm secundum motum nostrum. & ideo forte idem in nobis erit dextrum & sinistrum, & superius & inferius,

H & ante & retro. Sed vnumquodq. istorum distinguitur per naturam. superius enim non est quilibet locus, sed locus, ad quem transfertur ignis, & leue, & similiter etiam inferius, non quilibet locus, sed ille, ad quem transfertur graue, & corpora terrestria. Manifestum est igitur ex hoc, quod diuersitas eorum non est solummodo in situ sed in loco, & in potentia. Et hoc significat dispositio Mathematicorum, v.g. triangulus. quoniam, & si non sunt in loco, tamen secundum suum situm, quando comparatur ad nos inuenitur in eis dextrum, & sinistrum. sed situs eorum est opinabilis tantum, non quia habent in sua natura quodlibet istorum.

S Cum declarauit quod ex hoc, quod superius, & inferius apparent, apparebit natura spirituum loci, & superius & inferius sunt duobus modis: alia enim sunt, quod sunt in respectu ad nos, absque eo, quod habent esse extra ani-

mam in se, & alia sunt, quod sunt habentia esse naturaliter: incepit declarare quod superius & inferius, quod sunt species loci naturalis, non sunt illa, quod sunt in respectu ad nos, & dixit, Et ista, & eis similia, &c. i. & istae partes non sunt partes, quod dicitur in respectu ad nos. D. d. pars enim, &c. i. pars enim, quod est in respectu, non est vnum existens naturaliter, sed est secundum nostrum situm, i. secundum illud, quod est in nobis, in respectu ad nos, est secundum locum rei ad nos. quoniam, si fuerit versus caput, erit superius, & si versus pedes, dicetur esse inferius. D. d. & ideo forte, &c. i. quia istae partes non sunt in se res existentes, sed sunt dispositiones collatae ad nos, forte accidit eidem ut sit dextrum, deinde erit sinistrum per mutationem nostri situs in respectu ad ipsum, aut per mutationem sui in respectu ad nos. sicut accidit ei quod quandoque sit superius in respectu ad nos, & quandoque inferius, & quandoque ante, & quandoque retro. istae. n. partes non sunt existentes in se, sed sunt collationes dictae in respectu ad nos: & collatio distinguitur per transmutationem vtriusque collatorum. D. d. Sed quodlibet istorum est distinctum per naturam, i. & istae partes naturales non sunt collatae ad nos, sed quaelibet earum est distincta naturaliter. superius enim naturale non est quaelibet pars, sed pars, ad quam transfertur ignis, & versus corpus leue. & sicut inferius non est quaelibet pars, sed pars, ad quam transfertur terra, & versus corpora graua. D. d. Declaratum est igitur ex hoc, &c. i. & declaratum est igitur ex hoc, quod corpora contraria sunt naturam mouent ad ista loca contraria in loco. quoniam ista loca situs non sunt contraria in loco tantum, s. quod sunt in duobus

Physicorum

Gbus extremis vnius lineæ rectæ longissimæ, sed & cum hoc sunt contraria fm potentiam. res enim, quarū substantiæ sunt similes contrarijs, habent substantias cōtrarias aliquo modo. D. d. Et significat hoc dispositio Mathematicorum, i. & differentia, quæ vñ inter partes, quæ sunt in rebus naturalib⁹, & in rebus mathematicis. qm̄ mathematica non hñt potentiam ad partem, & naturalia habent hoc, s. significat qđ partes rerum naturalium non sunt fm positionem, nec loca eorum sunt p existimationem, sicut est dispositio in rebus mathematicis. †

H† a. l. & sic nō esset. differētia inter corpora naturalia, & mathematica. D. d. sed situs eorum, & c. i. sed & partes existentes in corporibus mathematicis nō sūt partes existentes in eis extra intellectu, fm qđ sunt mathematica, sicut est dispositio in corporibus naturalibus, s. qm̄ in eis inveniuntur partes sex distinctæ fm naturam: & hoc in animato, in inanimato vero nō inveniuntur hæc, sed sunt res, qđ existimant in eis æstimatione tm̄, ita, qđ extra animam nō sunt sicut sunt in anima. Et est itelligēdū de hoc, quod dixit in eis, quæ sunt pter superius, & inferi⁹, qm̄ sunt distincta naturaliter. quod intendebat p hoc, fm qđ sunt partes, nō fm qđ sunt vbi, quoniam non ita de superiori. & in inferiori. inuenitur enim in eis aliquod distinctum, secundum quod est vbi, & secundum quod est pars.

Dñe loci nā sūt distincti i aiatis, sed in inaiatis non inveniunt ex tra aiām, sed i imaginatione
I
tm̄. Idē, 3. phy. c. 54. & 2. c. 9.

Com 54. & iam exposuimus hoc in capitulo de infinito, vbi numeravit differentias loci naturales, & quod intendit quod istę partes sex non sunt distinctæ in mundo, sed in cōlo, secundū qđ est animatum.

Amplius, vacuum affirmantes esse, locum esse dicunt. **V**a-
cum. n. locus erit vtiq, priuatus corpore. Quod igit aliquid sit locus præter corpora, & omne corp⁹ sensibile in loco, p hæc aliquis existimabit. Videbitur aut vtiq, & Hesiodus recte dicere, cū fecit primū ipsum Chaos. „ dicit enim Osium quidem primum Chaos factum est, sed postea terra lata. quasi oporteret primum, fuisse receptaculū n̄s, quę sunt, propterea qđ putabat, quemadmodum multi, esse omnia alicubi, atq; in loco.

Et etiam dicentes Vacuum esse, dicunt locum. Vacuum enim est locus sine corpore. Ex his igitur existimatur locus esse aliud a corporibus, & quod omne corpus sensibile ē in loco. Et existimatur quod Home. bene dixit in suis versibus; quod inane fuit primo. & sermo, eius est talis. In principio fuit inane, & postea terra ampla, & spatiosa. & dixit hoc, quia intēdebat quod primo necesse est locum esse entibus, quia existimabat illud, quod vulgus existimat, s. quod oīa entia sunt in aliquo vbi, & loco.

Ista est Tertia, famosa ratio etiā. 6
& accidit ei qđ fuit vera, sicut accidit duabus pcedentib⁹ qđ fuerunt, cum hoc, qđ fuerunt famosæ, veræ ēt. dicere enim vacuum esse, & qđ est locus sine corpore, ē famosum pp existimationem, & est necessariū i existimatione eis, qui generant mūdū fm
Vacuū ē famosū pp existimationē, & necessarium eis, qđ gnāt mūdū secundū cōmū.

Sim totum. Existimare vacuū pcedere. necesse est. n. ut loc' pcedat corpus: & cum totum est generatū, sequitur ut vacuum pcedat generationem totius. Et ideo Loquentes nostrae legis dicunt vacuum esse, quia generant mūdum, & quia existimatio hmoi est cōis oībus generatib' mundum fm totum, ideo dixit Homerus q' Inane, i. vacuū fuit primo, &c. D. d. & dixit hoc, quia tēdebat, &c. i. & iste versificator dixit hoc, quia existimabat illud, quod vulg' existimat, sc. q' entia oīa indigent loco, quia existimat, qm, cum id, qd non est ens, non est in loco, sequitur q' illud, quod est ens, est in loco. Et ista est quasi Quarta ratio famosa. & accidit ei q' fuit falsa. & hoc ē vnū eorum, quae mouerunt Homerum, ad dicendum hoc. tñ maxime induxit ipsum ad hoc existimatio cōis omnibus, sc. q' vacuum debet pcedere generationem mundi. & hoc est vnū eorū, quibus Aris. destruxit corpus generari simplr. qm sequeretur vacuum pcedere ipm, & vacuū esse apud ipsum ē famosum.

Si autem tale est, mirabilis qdam erit loci potentia, & prior omnibus. Sine quo nanq' nullum aliorum est, illud autem sine alijs, necesse est primum esse, non enim perit locus, n̄s, quē in eo sunt, corruptis.

Si igitur ista est dispositio loci, mirabilem habet potentia, quoniam praecedit omnia entia. illud. n. extra quod impossibile est ut alia sint, & potest esse sine illis, necesse est ut sit primum. locus enim

non corrumpitur cum corruptione D' eius, quod est in eo.

Si igitur dispositio loci est talis, sc. quia est necessarius in esse omnium entium, ut Antiqui dicebant, mirabilem habet potentiam. est enim prior naturaliter omnibus entib'. ⁷ Illud est prius nātr qd pōt ee sine alijs. & alia nō sine ipso. Idē. s. me. cap. de priori.

alia enim entia fm hoc nō possunt esse sine ipso, ille vero potest esse sine illis: & quod est tale est prius naturaliter. Et sic debet legi. & potest esse sine illis. qm locus non corrumpitur per corruptionem eius, quod est in eo: ergo necesse est ut sit primum, i. prior naturaliter, nō fm naturam, sed fm tempus.

At vero dubitationem hēt, si est, quid est, utrū moles aliqua corporis, aut quēdam altera natura. Querendum enim est genus ipsius primum. Distantias igitur hēt tres, lōgitudinem, & latitudinem, atq' profunditatē, quibus determinatur corp' oē. impossibile autem est corp' locum esse. in eodem enim essent utiq' duo corpora.

Sed in ipsum esse sunt loca dubitabilia, queritur. n. utrū sit corpus, aut alia natura. Perscrutādū est enim de suo genere, primo quid sit. Dicamus igitur quod locus habet tres dimensiones, longitudinis, sc. & latitudinis, & profunditatis, & ista terminant quodlibet corpus. & est impossibile locum esse corpus. sequitur enim duo corpora esse in eodem loco.

Cū iduxit rōnes famosas in eē loci, incēpit numerare ēt res famosas

Q iij negan-

Physicorum

Gnegantes ipsum esse, & dixit: Sed in ipsum esse sunt loca dubitationis. D. incepit numerare illa, & d. q̄rit .n. & c. i. q̄rit .n. utrū corp⁹ sit, adeo, q̄ corpus sit locus corporis, s. adeo, q̄ sit aliquod corpus, quod d̄r in respectu alterius corporis. locus .n. est locus locati, aut est alia natura à corpore. Qm̄ primo oportet perscrutari de genere, sub quo collocat⁹ loc⁹, quid sit. res .n. quæ sunt ignoratę definitionis, perscrutandū est primo de genere earum, & post de differentia, qñ utraq; pars definitionis fuerit ignoti esse, s. genus, & differentia:

Hicut est dispositio in loco. D. incepit perscrutari de hoc, & d. Dicam⁹, & c. i. dicamus igitur, qm̄ existimatur locus esse corpus non aliud, qm̄ existimatur q̄ loc⁹ habet tres dimensiones, longitudinem, s. & latitudinem, & profundum: & omne, quod habet tres dimensiones, est corpus: ergo locus est corpus. D. induxit impossibile, quod sequitur ex hac positione, & dixit: sed est impossibile ut sit corpus, & c. i. sed est impossibile locum esse corpus. cōtingit enim duo corpora esse in eodem loco fm̄ penetrationem: qm̄ continget ut dimensiones corporis locati penetrēt dimensiones loci. quod est impossibile.

Amplius, si est corporis loc⁹, ac receptaculum, manifestū est q̄ & superficiēi, & reliquorum terminorum. eadem enim conveniet ratio ubi nāq; erant pri⁹ aquæ plana, erunt rursus quæ sunt aeris. At vero differentiam nullam habemus puncti, & loci puncti. quare, si neque ab hoc est locus diuersus, neq; ab aliorum villo, neq; est quicquam,

præter vnumquodque horum, locus.

Et etiam, si corpus habet locū, manifestum est quod planum etiā habet locum, & alia vltima, & quod illa eadem ratio sequitur in istis. Vbi enim primo fuerunt superficies aquæ, illic etiam sunt superficies aeris. Sed nulla differentia est apud nos inter punctum, et locum puncti. si igitur locus puncti non est aliud quam punctus, ergo neque locus alicuius aliorum est aliud ab eis, & locus nihil aliud est, quam quodlibet istorum.

Ista est quasi ratio cinatio per se destruens locum esse: & incepit sermonem à syllogismo hypothetico continuo, dicente si corpus sit loc⁹, & c. & intendit per planum superficiem, & per alia vltima lineam, & punctum. superficies enim est vltimum corporis. Deinde incepit declarare cōtinationem istius syllogismi, & dixit: ubi enī primo fuerunt. & c. i. illud enim, quod sequitur ex trāslatione in hoc, quod corpus habet locum, idem sequitur in hoc, q̄ superficies habeat locum, & linea, & punctus. Syllogismus sic componitur. Superficies, & vniuersaliter vltima corporum ita succedunt super idem, sicut corpus: & omne, quod est tale, est in loco: ergo superficies, & vltima sunt in loco. Deinde induxit conclusionem, & dixit: Sed non est differentia, & c. i.

Et ista conclusio sequitur ex duabus propositionibus hypotheticis, & duabus categoricis. Prima enim hypothetica est, quoniam, si vltima sunt

Oē, qd̄ hēt tres dimē siones, est corp⁹. idē 1. c. i. c. 2

A sunt in loco, punctus est in loco: Secunda vero si punctus est in loco, locus puncti idem est cum puncto. Et ista continuatio declaratur per duos syllogismos categoricos, scilicet locus puncti est punctus: & punctus superponitur puncto: ergo punctus superponitur suo loco. Deinde coniungitur huic conclusioni, quod superposita sunt unum, & sequitur ut punctus, & locus eius sint idem.

Deinde induxit alium syllogismum hypotheticum, & est. si locus puncti non fuerit aliud a puncto, non est locus alicuius aliorum, superfici-

B ciei, scilicet & lineae aliud ab eo. deinde tacuit inconueniens, quod est, quod cum locus rei sit res, erit res in se. quod est impossibile. Et deceptio est in hoc sermone famoso, quia accipit illud quod est per se, in loco eius, quod est per accidens. translatio enim superficialium, & vniuersaliter vltimorum, & vniuersaliter successio eorum super ubi, est per accidens: quod non est ita in corporibus. & ideo non sequitur, si corpus debet habere locum per suam translationem, ut etiam superficies habeat, nisi in primo aspectu, & secundum famam.

C Quid enim tandem & nos ponemus esse locum? neque enim elementum, neque ex elementis, aut corporeis, aut incorporeis esse poterit ralem habens naturam. magnitudinem enim habet, corpus autem nullum. sunt autem sensibilia corporum elementa corpora. ex intelligibilibus autem elementis nulla fit magnitudo.

Quid igitur ponetur locus esse? impossibile enim est ut locus sit ele-

mentum, aut aliquod ex elementis. Et ista natura non est de corporeis, neque de incorporeis. de corporeis quidem praedictum est, de incorporeis vero non, quia habet mensuram, corpus vero non. Et elementa corporum sensibilia sunt corpora. Et ex intelligibilibus non est mensura omnino.

Haece est Tertia ratiocinatio appa-
rens, quae facit dubitare inesse locum. Habet enim aliquis dicere quod, si locus sit, aut est elementum, aut compositum ex elemento, & utrumque est corpus. & locus vniuersaliter non est de natura corporea, neque de incorporea. de corporea quidem non est, quoniam aut erit corpus, aut elementum corporis: sed non est corpus, quia tunc essent duo corpora in eodem loco: neque elementum corporis, nam elementum corporis est corpus. neque est etiam de natura incorporea, v. gr. intelligibile. locus enim videtur habere quantitatem, & mensuram: & nihil, quod est de natura incorporea, habet quantitatem: ergo, si locus est aliquid, non est de natura corporea, aut incorporea. quod est impossibile, & per hoc quod dixit, quod habet mensuram, declarat quod non est de incorporeis. Et in hoc sermone est ordo praeposterus, & diminutio, & sic debet legi, neque de incorporeis. locus enim habet mensuram, & incorporea, quae sunt intelligibilia, non habent mensuram. corporeus vero non est etiam, quoniam aut est corpus, aut elementum corporis: & non est corpus, neque elementum corporis, quia elementum corporis est corpus.

Am-

Documē-
tum.
Translatio
superficialium
& vltimorum,
& vltimorum
successio eorum
super ubi, est
per accidens.
idē. 7. ph.
com. 22.

Physicorum

G Amplius autem & cuiusnam ponet aliquis res, quae sunt, causam esse locum: nulla enim quatuor causarum ipsi inest. Neque enim est ut Materia, eorum, quae sunt. nam nihil ex ipso constitutum est. neque ut Forma, & ratio rerum, neque ut Finis, neque Moveret ea, quae sunt.

Et etiam propter quid oportet ponere locum entibus. non enim est causa aliquo modo quatuor. Quoniam non est quasi Materia entibus. nihil enim videmus constitui per illum. neque est etiam quasi Forma, & ratio rerum, neque est Complementum, neque etiam Motor, qui movet entia.

II : Haec etiam est Quarta ratio, quae facit dubitare in loco. Et dicitur etiam, si locus sit, existimatur esse aliqua causatum entium. quae igitur causa potest poni de quatuor causis? Materia quidem non. quoniam ex materia est constitutio entium, ex loco vero nihil constituitur. & hoc intendebat, cum dixit nihil enim videmus constitui per ipsum, scilicet per locum. neque est in eubus quasi Forma. quoniam, si ita esset, tunc, quando corpus mutatur de loco in locum, corrumpereetur. & ipse post perfecte perscrutabitur de hoc, scilicet ipsum esse materiam, aut formam. hoc enim existimatum est, & maxime materia. deinde autem quod locus non est Agens manifestum est per se. & post declarabitur quod est tanquam Finis extrinseca in corporibus simplicibus, non in compositis. Et interdit per hoc, quod dixit, neque est Complementum, finem, quae est forma. *In re. forme. n. in re.*

Formae in rebus generabilibus quodammodo sunt

bus generabilibus quodammodo sunt **K**. formae, & quodammodo fines, ut praedictum est. & locus apparetur in hac ratione est, quoniam locus non est de genere causarum, sed de genere sequentium. *formae, & quodammodo non sunt fines. Idem 2. phys. 2. com. 7 a*

Amplius autem & ipse, si quid est eorum, quae sunt, alicubi erit. Zenonis enim dubitatio quandam rationem quaerit. Si enim omne, quod est, in loco est, manifestum est quod & loci locus erit: atque hoc in infinitum procedet.

Et etiam si est de entibus, ubi est? questio enim Zenonis dat aliquam rationem. scilicet quod, si omne ens est in loco, manifestum est, quoniam locus habebit locum: & sic in infinitum.

Ista est Quinta. & est quod Zenonis. & deceptio est in ea in duobus locis, in maiori, scilicet propositione, dicente quod omne existens in aliquo, est in loco, aut quod omne ens est in loco. secunda autem est dicens quod locus est in aliquo. ista enim est propositio aequiuoca, & dicitur multipliciter: ut post declarabit Aristoteles. locus enim est in aliquo, secundum quod accidens est in subiecto: & res est in loco, sicut aqua in vase, & ideo antequam perscrutetur de loco, perscrutandum est secundum quot modos dicitur aliquid esse in aliquo, sicut facit Aristoteles post.

Amplius, si, ut omne corpus est in loco, sic & omne in loco corpus est, quomodo ergo dicemus de rebus, quae augmentantur: necesse enim est ex his augmentari locum simul cum ipsis, si neque minor, neque maior cuiusque locus est. Propter haec ergo non solum quid est, sed etiam si est dubitare necesse est.

Et

A Et etiam quemadmodum omne corpus est in loco, ita in oī loco est corpus, quid igitur dicemus in rebus, quæ crescant? sequitur. n. Ut locus augmentaretur per suum augmentum, si locus cuiuslibet nō est minus, nec maius ipso. Ex istis igitur oportet dubitare in suo esse, nedum in sua quiditate.

I 3 Ista est etiam alia dubitatio. qm̄ sicut existimat, qd oē corpus est in loco, & qd nullum corpus est extra locū, ita existimatur ēt qd locus nō est extra corpus, & maxime vacuo negato. & cū in omni loco est corpus, omnia loca sunt plena corporibus sibi æqualibus: cum sit notū de loco qd non est minus, aut maius locato. & quia multa corpora, quæ sunt in loco, crescunt, necesse est vt locus crescat cum cremento eorū. ex quo sequitur locum esse corpus: & sequitur ēt vt totum augmentetur per augmentū vnius corporis: & sic contingit vt corpora penetrēt. & cum numerauit illa, ex quibus accidit quæstio de loco, dixit **C** Ex istis igitur, &c.

Afferuntur ea, quæ faciunt dubitare de essentia, ac quiditate loci. Cap. 1.

Q Vonia aut aliud quidē fm̄ se, aliud vero fm̄ aliud dicitur, & locus, alius quidē est cōmunis, in quo omnia corpora sunt, alius vero pprius, in quo primo. (dico autem, vt tu nunc in cœlo es, quia in aere, hic autē in cœlo, et in aere, quia est ī terra: similiter aut et in hac, quia in hoc loco, q

nihil plus q̄ te cōtinet.) si igit lo **D** cus est qd primū cōtinet vnū, qd qd corpus, termin⁹ vtiq̄ erit: quare videbit species, ac forma cuiusq̄ Locus ēē, quo terminat magnitudo, & materia magnitudinis. hæc enim est vniuscuiusque terminus.

Et, quia quedam dicuntur per se, et quedam alio modo, et locus etia alius est cōis, et est ille, in quo sunt omnia corpora, et alius proprius, et est ille, in quo primitus est res. v.g. quoniā te esse in cœlo est, **E** quia es in aere, & es in aere, quia es in terra, et secundum hunc modum es in terra, quia es in tali loco eius, qui continet te, & circumdat te solum, non maius. si igitur locus est primum continens omne corpus, secundum quod est vltimū, existimatur propter hoc quod Locus est forma, & creatio existens in qualibet re, per quam determinatur sua mensura, & materia sua mensura. ista enim est **F** nis vtriusque eorum.

Intendit adiuuare opinionē dicentē locū esse formā, & creationē, & firmare ipsam, & sūp opinionem dicentē ipsum esse materiā. & fecit hoc, qd intēdit cōtradice re ijs duabus opiniōib⁹ pfecte, & maxie dicēti qd mā est locus existimat. n. Platonē intēdere hoc. Et, d. Et, quia qdā dicunt per se, & c. i. quia qdā dicunt primo, & qdā secdo, i. quia quedam attribuunt rei primitus, & qdā secundo, s. propter primum. **I** 4 &

Physicorum

G & hoc intendebat, cum dixit, per se, & alio modo. & ista est dispositio loci. quoniam alius est communis, & alius proprius. non enim corpus attribuitur loco communi, nisi propter hoc, quod attribuit proprio. v. g. quoniam dicere Socratem esse in mundo, est, quia est in aere, qui est pars mundi. & dicit ipsum esse in aere, quia est in suo concavo continente ipsum, absque eo, quod sit maius, aut minus ipso. & cum hoc fundamentum fuerit positum, scilicet quod locus est ultimum rei sibi equa-

H le, existimat quod locus est forma. quoniam forma est ultimum rei, quam continet, & terminat materiam eius. Et deceptio in hoc sermone est duplex. quoniam finis dicitur de loco, & forma æquivoce. & etiam argumentatio est ex duabus affirmatiuis in secunda figura.

Nota est ultimum rei, quod continet, & terminat materiam eius. Ideo 3. 2. de genera. 1. co. 50. id. hic co. seq. & c. 35. Idem 3 ph. 59. & quæ ibi.

Sic ergo considerantibus, locus uniuscuiusque forma est. quatenus autem videtur locus esse distantia, magnitudinis materia. hæc namque diuersa est à magnitudine. hæc autem est id, quod continetur sub forma, ac definitur, ut sub plano, ac termino. est autem tale materia, & indefinitum. cum enim remoueantur terminus, & passionem à sphaera, relinquitur nihil præter materiam. Quamobrem & Plato materiam, & receptaculum idem esse ait in Timæo. susceptium enim & receptaculum vnum, & idem. alio vero modo & ibi dicens susceptium, & in his, quæ vocantur non scripta dogmata, locum tamen, & receptaculum idem esse declarauit.

Cum igitur inspexerimus hoc modo, erit locus forma cuiuslibet rei. secundum vero quod existimatur quod locus est dimensio, quæ est mensura, est materia. dimensio enim est aliud à magnitudine. & dimensio est illud, quod continet formam, & determinat illud, v. gr. illud, quod continet planum, & ultimum. & ista est dispositio materie, & eius, quod non est terminatum. cum enim auferes à materia ultimum, & dispositiones, nihil remanebit, nisi materia. Et ideo dixit Plato in Timæo quod materia, & locus sunt idem. illud enim quod recipit mutationem, & locus sunt idem. sed illic disposuit illud, quod recipit mutationem alio modo ab eo, quo disposuit ipsum in suis opinionibus, quæ dicuntur sine titulo, sed indicauit quod locus, & subiectum sunt idem.

Vult declarare quod locus est valde similis materie, & quod hoc induxit Platonem ad existimandum locum esse materiam, & dixit: secundum vero quod existimatur, & cetera. id est qui autem existimat quod locus est tres primæ dimensiones, quæ primo existunt in materia, nihil habet pro loco, nisi materiam, quæ defert dimensiones. Deinde d. dimensio enim, & c. i. & causa in hoc est. quoniam qui existimat dimensiones esse locum, debet existimare quod materia est locus. & causa est, quoniam dimensiones in se non sunt corpus deter-

I S M

A determinatum: & forma est determinans dimensiones, & materiā, scilicet quæ dat eis terminum, & ultimum, v.g. superficies continentes corpus. & sic existimatur quod dimensiones sunt materia, quia cōueniunt in hoc, quod determinantur à forma, & in se nō sunt determinatæ. D.d. qm̄, cum tu auferes à materia, &c. id est, & est necesse vt materia sit dimensio in potentia. qm̄, cum abstuleris à materia ultimum, & figurā, nihil remanebit in ea, nisi dimensio nō determinata, scilicet quæ est corpus in potentia. &, cum saltē determinat per ultimā, scilicet per superficies, fit corpus in actu. Et debes scire quod vidit Arist.

Documētum.

Nota hic quod sint termini dimensionū terminatarum.

B quod dimensio non separatur à materia imaginatione, nedum in esse. qm̄ quando à materia auferuntur superficies, nihil remanet in ea, nisi dimensio: sed ista dimensio in ea est in potentia: &, cum determinatur per superficies, fit dimensio in actu, scilicet corpus, & cū auferuntur superficies, fit dimensio in potentia: ergo proprium est materiæ vt habeat dimensionem in potentia. & locus antequam in eo existat locatum, tm̄ Arist. & in rei veritate est dimensio in potentia. & pp̄ hanc similitudinē existimauit Plato locum esse materiam. Et, cum numerauit similitudines, quæ faciunt opinari locū esse materiam, dixit: Et ideo dixit Plato, &c. i. & pp̄ hanc similitudinem inter locū, & materiam existimauit Plato locū esse materiam, vt inuenitur in Timæo. dicit. n. illud, quod recipit mutationem, & successionē formarum, quod est materia. idem est cum loco, &c. & in hoc non differt in suis libris à se, sed sermo eius diuersatur in definitione recipien-

tis. Et narrauit hoc, ne aliquis existimet quod diuersitas sermonis eius in definitione recipientis est opinio diuersa in hoc, scilicet quod recipiens est locus apud ipsum. Et dixit: sed disposuit, &c. i. sermo eius non diuersus est in hoc, quod illud, quod recipit mutationem, & successionem formarum ē locus, sed diuersatur in hoc, quia in Timæo definit recipiens alio modo ab eo, quo definit ipsum in suo libro, qui dicitur sine titulo. Et similitudo inter locum, & materiam est, qm̄ materia est subiectū successionis formarum, & locus subiectum successionis corporum. & ideo existimatur quod locus est m̄a.

E

Dicunt enim omnes aliquid esse locum, quid autem est, hic solus aggressus est dicere. Merito autem ex his considerantibus, videbitur utique esse difficile cognoscere quid est locus, siquidem horum vtrumuis est, siue materia, siue forma. hæc enim & altissimam habent speculationem, & seorsum à se inuicem non facile est ipsa cognoscere*.

*a.l. determinare.

C in potentia. & pp̄ hanc similitudinē existimauit Plato locum esse materiam. Et, cum numerauit similitudines, quæ faciunt opinari locū esse materiam, dixit: Et ideo dixit Plato, &c. i. & pp̄ hanc similitudinem inter locū, & materiam existimauit Plato locū esse materiam, vt inuenitur in Timæo. dicit. n. illud, quod recipit mutationem, & successionē formarum, quod est materia. idem est cum loco, &c. & in hoc non differt in suis libris à se, sed sermo eius diuersatur in definitione recipien-

Omnes enim dicunt locum esse aliquid. quid autem sit iste solus vir voluit narrare. Et rectum est vt recte qui cōsyderat ex istis, existimet difficile, vt sciat locus quid sit, si fuerit alterum istorum, aut forma, aut materia. quoniam cōsydere de ipso inducit ad considerationem vltimorum, et quia cognitio istorum duorum, alterū absolutum à reliquo, non est facilis.

Cum

Physicorum

16 Cum declarauit similitudinē in-
ter locum, & formam & materiam,

Plato po-
suit mate-
riam, & lo-
cū idē eē.
Idē infra.
com. 19.

& q̄ hęc fuit causa in hoc, q̄ Plato
posuit materiam, & locum esse idē,
incoepit declarare quantū habebant
Antiqui de hoc, & difficultatē, acci-
dentem apud consyderationem de
substantia loci existimantibus locū
esse materiam, aut formam, & dixit:
Omnes enim dicunt locum esse ali-
quid, &c. idest & oēs Antiqui nihil
dixerunt de loco, nisi ipsum esse Pla-
to autē post illos, solus quæsiuit nar-
rare quid sit loc⁹, & definire ipsum.

H Et, cum notificauit illa, quæ indu-
cunt ad opinandum q̄ quiditas loci
est materia, aut forma, narrauit dif-
ficultatem consyderationis de loco
accidentem in hoc quærentibus sci-
re quiditatē eius hoc modo. & quasi
in hoc excusat Platonem, & dixit:
Et rectum est, &c. i. qui opinatur lo-
cum esse alterū istorum, s. materiā,
aut formam, rectum est vt sit diffi-
cile ei scire quid sit locus. Deinde de-
dit causam in hoc, & dixit: qm̄ con-
sydere, &c. i. quoniam consydera-
re de quiditate loci hoc modo indu-
xit ad sciēdum quæ sunt vltimæ cau-
sæ entium. materia enim, & forma

I sunt prima principia simplicia en-
tium. & scire quiditates principiorū
vltimorum est difficile: & etiam sci-
re formam absq; materia, & mate-
riā absq; forma impossibile est. Et in-
tendit q̄ scire alterū non potest esse
sine scientia alterius, & innuit non
sciri ea. Et, cum narrauit difficulta-
tem accidentem cōsyderantibus de
quiditate loci hoc modo, incoepit
narrare q̄ leuiter posset sciri q̄ lo-
cus non est alterū istorum: vt decla-
raret q̄ ista difficultas, quæ accidit
istis in loco, est accideus.

Scire q̄di-
tates pr̄ci-
porū vlti-
morū est
difficile: et
scire for-
mā, absq;
mā, & ma-
teriā absq;
forā ipse
est. cōsiste.
1. Phy. 69.
& ibi.

At vero q̄ impossibile sit vtrūuis
horū esse locum non est difficile
videre. forma enī, atq; materia
nō separāt à re, locum autē cōtin-
git. in quo nanq; aer erat, in hoc
rursus aqua, vt dicim⁹, fit, vicis-
sim trāslatis, & aere, & aqua, &
alijs corporibus sūt. quare neq;
pars, neq; habit⁹, sed separabilis
locus est ab vnoquoq; . etenim
videt tale quid esse locus, quale
vas. est enim vas locus trāferri
valēs, vas autē nihil est ipsius rei.

Scire vero quod locus impossibi-
le est vt sit alterū istorum non est
difficile. forma enim, & materia
nō separantur à re ab intentione,
locus vero pōt separari. locus enim,
ī quo fuit aqua, sicut diximus, erit
in eo aer secundū successionem, &
similiter de alijs corporibus. neces-
se est igitur vt locus non sit pars,
neq; forma, sed est separatū à quo-
libet eorū, quæ sunt in eo. existima-
tur enim quod locus est quasi vas.
vas enim est locus translatus, &
vas non est aliquid ex re.

Dicit forma enim & materia, &c.
idest mā enim & forma nō separan-
tur in actu, sed rōne. vnum enim eo-
rum, quæ ponit Naturalis est q̄ for-
ma nō separāt per se, s. non mutatur
de mā in materiam, s. q̄ corpora
mutant de loco in locum, sed separa-
tio eius à mā est corruptio & cū for-
ma non separāt à materia in actu,
neq; materia separāt à formis: & lo-
cus separāt à materia: ergo in secun-
da signa, locus non est forma: & ē
qñ forma non separatur à materia:

ergo

M
17
Vnū eorū,
q̄ ponit na-
turalis, est
q̄ forā nō
sepat p se,
s. nō muta-
tur de mā
ī materiā,
scdm qd
corpa mu-
tant de lo-
co ī locū.
cōsimile.
5. Phy. c 7
& 4. Cō.
com. 21.

A ergo utraq; est pars corporis: & loc⁹ nō est pars corporis, cū sit sepabilis: ergo locus non est alterum istorū. Et dixit existimat enim q locus est quasi vas, &c. ad notificandū q manifesta est dīa per se inter collocationem rei ad locū, & collocationē formæ ad materiam: licet utraq; collocatio demonstraretur per hanc præpositionē, In, dicere enim aliquid eē in loco, est sicut dicere esse aquā in vase. & in nullo differunt, nisi sicut dixit vas est locus trāslatus, & locus est fixus. dicere vero q figura est in scāno, & rationalitas in homine, est sicut forma in subiecto. Et, cum induxit propositiones, ex quibus sequitur q locus nō est materia, neq; forma generaliter, incēpit terminare modum, ex quo sequit^r q locus non est forma, neq; materia.

Quatenus igit^r separabilis est à re, eatenus forma nō est: quatenus vero cōtinet, eatenus diuersus ē à materia. Videt^r aut^m semp id, qd alicubi est, & ipsum eē aliqd, & aliud aliqd extra ipsum. Platoni tñ dicendū erat, si liceat digrediētes dicere, quare nō sūt in loco & formæ & numeri: siq dem id, qd particeps est, loc⁹ sit, siue magnū, atq; paruum sit id, qd particeps est. siue materia, quēadmodū in Timæo scripsit.

Secundum igitur quod est separatus à re, secundum hoc nō est forma: & secundū quod cōtinet, secundum hoc nō est materia. Et semper existimatur in illo, quod existit in loco, quod ē aliquid, & quod aliud est extra ipsum. sed oportet dicere

Platonē, si est rectū pertrāsire modū dicū in sermone, quare formæ, & numeri non sunt in loco, si locus est cōmune, siue commune fuerit magnum & paruum, siue materia, ut vocauit ipsum in Timæo.

Secundum igit^r q locus separat^r à re, quæ est in eo, & forma nō est separata, locus non est forma. & fm q locus continet illud, quod est in eo, materia aut^m non, non est materia. Et pōt aliquis querere, cū locus nō pōt dici separari, nisi fm opinionem dicentium vacuum esse, fm aut^m opinionē Arist. nō separat^r à locato, sed corrumpit^r per corruptionem eius. vltimū enim aeris, in quo est aqua, qñ aqua transfert^r ab eo, & intrat ipsum aliud corpus, corrūpit^r illud vltimū, & fit aliud. & cum ita sit, ista ppō est famosa, nō vera. Et forte est dīa inter separationē loci, & separationē formæ, & si utraq; corrūpit^r, qñ corruptio formæ est corruptio locati, & non sequit^r, si locatum separatur à loco absq; eo, q corrumpat^r, vt locus separet^r à locato absq; eo, q corrumpat^r. Et, cū declarauit modum, ex quo apparet q locus nō est forma, & modum, ex quo apparet q locus non est materia, dixit: Et existimat^r semper, &c. i. & notum est q illud, quod existit in loco, aliud ē à loco, & q locus est aliud extra illud: sed forma, & materia nō sunt aliud extra rem, q est in loco, sed sunt partes ipsius. Et, cū contradixit huic opinioni ex ipsa re, incēpit cōtradīcere ei fm vocē, dicentē &, quia talis cōtradictio, s. quæ est fm sermonem nō est necessaria, dixit, sed op⁹ dicere, &c. i. sed oportet Platonē dicere, si est

E Loc⁹ secū-
dū opinio-
nē Arist.
nō separa-
tur à loca-
to, sed cor-
rumpit^r p
corruptio-
nem eius.
Separatio
loci, & se-
paratio for-
mæ dīnt.

Phyficorum

Si est rectū pertransire in contradi-
ctione rem necessariā, quare formę,
& numeri non sunt in loco. contin-
git enim Platonē ponere q̄ formę,
& numeri sunt ī loco. formę enim,
& numeri, & oīa apud ipsum habēt
rem cōem: & ipse vocat locum, rem
cōem, siue cōe fuerit apud ipsum
magnum, & paruum, vt existimat
quod ipse dixit in quibusdā libris, s.
q̄ hęc duo sunt quasi materia, & q̄
subiectū eorū est quasi forma, siue
cōe apud ipsum fuerit materia, sub-
iectum, vt existimatur in Timæo in-
telligere per cōe. & hoc intendebat,

H cum dixit, siue cōe, &c. i. siue res cōis
apud ipsum oībus entib⁹ fuerit ma-
gnum, & paruum, siue subiectū fue-
rit magnū & paruum, contingit ei
concedere q̄ formę sunt in loco: cū
iam definiuit locum, q̄ est cōe, & cō-
cessit q̄ cōe est omnibus entibus. &
hoc contingit Platoni, nisi vocaue-
rit locum, commune, fm transum-
ptionem, quia assimilatur materię:
& sic erit definitio Rhetorica non
Demōstratiua. quocūq; mō igitur
fuerit, non pōt Plato vitare vitium.

Amplius quō ferretur in suū
locum, si locus esset materia, aut
forma: impolē enim est. cuius
neq̄ est motus, neq̄ sursum, aut
deorsum, locū esse. quare querē-
dus* in huiuscemodi est locus.

*a. l. in his.

*Et etiam quō trāsferitur res ad
suū locū, si locus sit materia, aut
forma. impossibile enim ē vt illud,
cui non attribuitur motus, neq̄ su-
perius, aut inferius, sit locus. locus
igitur non debet queri, nisi in eis,
quibus attribuitur hoc.*

Per istam rationem declaratur q̄ **19**
locus non est materia, neq; forma. **K**
notū est enim de loco q̄ est illud, ad
quod est motus naturalis, cū fuerit
motus extra ipsum, vt mot⁹ lapidis
ad medium, & ignis ad superius. &
si sit est notū de loco q̄ dīc̄ eius sunt
superius, & inferius. & quia manife-
stum est etiā q̄ materię, & formę
non attribuitur motus, cum res nō
mouetur ad illud, quod est pars ip-
sius: neq; etiam attribuitur eis supe-
rius, aut inferius: ergo neq; forma,
neq; materia est locus fm secūdam
figurā. D. d. locus igitur non debet
queri, &c. i. locus igitur non debet **L**
queri, nisi in genere entīū, cui attri-
buit mot⁹, & pars, s. sup̄ius, & īferius.

Si vero in ipso locus est (opor-
tet enim siquidē aut forma, aut
materia est) erit locus ī loco. mu-
tatur enim simul cū re, & moue-
tur & forma, & indefinitū non
semp in eodē, sed vbi vtiq; est &
ipsa res. quare loci erit locus.

*Et, si locus est in re: & hoc ne-
cesse est, si locus est forma aut ma-
teria: necesse est vt locus sit in loco.
transmutatur enim cum transmu-
tatione rei, & mouetur per suū
motum forma, & interminatum,
& non sunt semper in eodem loco,
sed vbi est res. ergo necesse est vt
locus habeat locum.*

Ista est Tertia ratio, & dixit: Et si **20**
locus est in re, i. & si est pars locati,
aut corporis. D. d. & hoc ē necesse, &c.
id est & hoc est necesse fm ponentes
locū esse formā, aut materiā, vtraq;
enim istarū est pars rei locatę: & hoc
fm qualitatē, non fm quantitatem.
D. d.

A D. d. necesse est ex hoc vt loc⁹ sit in loco, i. sequit^r ex hac positione impossibile, s. q⁹ loc⁹ indigeat loco. qm̄ cōtingit in isto loco illud, quod cōtingit in primo, & ita procederet in infinitū. quod est imposse. aut dicam^r etiā q⁹ manifestū est per se q⁹ locus non habet locum. Et, cū narrauit impossibile sequēs ex hac positioe, incepit declarare modū, ex quo cōtingit impossibile, & dixit trāsmutatur. n. & c. i. sequit^r. n. ex hac positioe, vt locus trāsferatur per translationē locati. qm̄, s. m q⁹ loc⁹ est pars rei, siue materie, siue formæ, necesse est vt

B moueatur per motum rei, qm̄ materia, & forma mouent^r per motum rei. D. d. & interminatū, s. materia. D. d. & nō sunt in eodē loco, s. materia & forma, sed vbi est res, s. corpus compositum ex materia, & forma.

Digressio. Sed potest aliquis quærere, & dicere q⁹ iste sermo componit^r ex propositionib⁹, quax Prima est, q⁹ forma, & materia mouentur per motū corporis compositi ex ambob⁹. Secūda autem est, qm̄, s. m q⁹ mouent^r, indigent loco, Tertia vero est, q⁹ si altera earum est locus, necesse est vt locus habeat locum. Secunda autē, & Tertia sunt verę, prima vero nō. sequit^r.

C n. ex ea q⁹ forma, & materia sint in loco. quod nō dicit Arist. declarabit enim in sexto q⁹ oē trāsmutabile est corp⁹. et, cum ita sit, materia igitur, & forma non mouentur nisi per accidens: ergo, si indigent loco, est per accidens: & nō est impossibile vt locus habeat locum per accidens. ex hoc igitur apparet q⁹ ista contradictio non est vera, neque essentialis.

Solutio.

Illud, qd̄ est per accidens, est

Sed quia illud, quod est per accidens, est duobus modis, s. semper, & raro, videtur, q⁹ illud, quod est semper, in-

trēt quoquo modo in numero demonstrationum verarum, non essentialium, quæ dicuntur demonstrationes Dialecticæ. & ista contradictio est huius generis sermonum. materia enim & forma, licet moueatur per accidens, s. s. m q⁹ sunt pars moti, tamen motus accidentalis inuenitur in eis semper cum motu corporis: ex quo sequitur vt inueniatur in eis semper locus, licet per accidens. sequitur igitur, si fuerit locus, q⁹ loc⁹ habeat locum semper, et necessario, s. formam, & materiam, licet per accidens: sed est manifestum q⁹ locus non habet semper locum, neq⁹ per se, neq⁹ per accidens, nisi sit de genere accidentis, quod accidit raro. & quando acciderit vltimo continerem, moueri per motum corporis, cuius est vltimum, tūc igitur potest attribui loco mot⁹ per accidens, sed illud accidens est raro. ex hoc igitur modo iste sermo potest esse de numero sermonum contradicentium demonstratiuorum. Et Alexan. respondet. qm̄, cum fuerit positum q⁹ forma, aut materia est locus: & loc⁹ est de quantitate, quia est æquale ei, qd̄ est in eo: sequit^r q⁹ cū transferitur, vt sit æquale loco, in quem transferatur: et sic forma erit in loco per se. locus enī, qui est forma, aut materia, est æqualis corpori translato, s. habet formā, & materiam: & corpus est æquale loco, in quē trāsferet^r: & sic forma, aut materia, vtra earū sit locus, erit æqualis loco, i. quē corp⁹ trāsferet^r, quia est æquale æquali ei, & oē, qd̄ est æquale loco, ē in loco essentialiter. Et hoc, qd̄ dixit Alex. nō ē sine dubitatione. qm̄ loc⁹, s. m q⁹ est q⁹ titas, nō mouet^r, sed locus, s. m q⁹ est loc⁹, per se est nō mobilis natural^r, & essentialiter.

Phy. cū cō. Auer. R Am-

D duob⁹ modis, semper & raro. Sed vide oppositū. s. phy. c. 16. vbi habet quod illud, qd̄ ē per accidens, nō est necessariū, nūq⁹ semper, & c. vi de cōtradi, Zim.

E

F

Contra. Alex.

Physicorum

G Amplius, qñ ex aere aqua facta est, perit locus. non. n. in eodem loco est quod factum est corpus. quare igitur corruptio?

Et etiā, cum ab aere fiat aqua, destruetur locus. non. n. est possibile ut corpus fiens sit in illo eodem loco. quid igitur corrumpit ipsum?

31 Iste sermo vñ esse cōtradictio propria dicentibus locum esse formā. et intentio huius sermonis est talis. & ē, cum dixerimus locum esse formam, & posuerimus aquā fieri ab

H aere, cōtingit ut locus corrumperetur, qui est forma aeris. non. n. est possibile ut aqua facta sit in loco aeris, qm̄ forma eius est alia à forma aeris: & iam diximus qd forma est locus. cōtingit igitur dicentibus hoc cum alijs impossibilibus dare causam, pp quam debet locus corrumpi in motu locali, sicut forma corrumpitur in generatione, s. cū aqua succedit aeri, & non generatur ex eo, & maxime, si locus fuerit æqualis. & accidit hoc, ut translatio sit corruptio, & propria. Et pōt esse cōtradictio dicentibus locum eē materiam. & sic intentio erit talis. & ē, ut notum est, qm̄, qñ ex aere demonstrato fiet aqua, qd locus aeris primus corrumpitur per suam transmutationem ad locum aque, factum primū, s. per suam diuersitatem in quantitate. impossibile. n. est ut corpus factum sit in illo eodē loco, in quo fuit corpus, ex quo fit: nisi aliquis dicat qd locus est ei sūm spēm, non sūm numerū. & cū ita sit, & locus est materia cōtinget dicentibus, ut materia corrumperetur apud corruptionē formę aeris, & generationē for-

mę aquę, quid igitur corrumpit ipsum? **K** & materia, declaratum est qd neq, est generabilis, neq, corruptibilis. 1. ph. 12. 82

Ex quibus igitur necessariū est esse aliquid locū, & rursus ex quibus dubitabit utiq, aliquis de substantia ipsius dictū est. Post hęc autem accipiendū est, quot modis aliud in alio est.

Iam igitur numeramus illa, ex quibus apparet quod locus debet esse aliquid, et illa, ex quibus dubitatur in substantia, & esse eius. Et oportet post narrare aliquid esse in alio secundum quot modos dicitur.

Cū cōpleuit sermones famosos, ex quibus apparet locū eē aliquid, & sermones, qui faciūt dubitare in suo esse, fecit rememorationem de hoc, & narrauit illud, à quo debet incipere de loco, & est sūm quot modos dī aliquid esse in alio: qm̄ istis modis determinatis apparebit modus, sūm quē dī aliquid esse in loco, & dissoluentur plures qōnes accidentales in hoc. Et dixit in substantia, & esse eius. qm̄ dubitare in eē eius accidit apud cōsiderationē, & de substantia, & quiditate eius. p̄ illa. n. q̄ existimant primo aspectu eē substantia loci, quia qñ p̄scrutatur de eis, videntur non esse substantia eius, existimatur locus non esse aliquid.

Quot modis dicatur aliquid esse in aliquo. Cap. 3.

V No igitur modo, ut digitus in manu, & omnino pars in toto. Alio vero, totum in partibus. non. n. est pręter partes totum. Alio aut

Aliis modo, ut homo in animali, & omnino ut species in genere. Alio autem, ut genus in specie, & omnino pars speciei, in speciei ratione. Amplius ut sanitas in calidis, et frigidis, et omnino forma in materia. Amplius, ut in Rege Graecorum rex, et omnino in primo mouente. Amplius, ut in ipso bono, & omnino in ipso fine. hoc autem est id, cuius causa. Omnium autem maxime proprium est, quod ut in vase, & omnino quod in loco.

Vnus igitur illorum modorum est,

Bsicut digitus in manu, & vniuersaliter pars in toto. & Alio modo, sicut dicitur totum in partibus, non enim est totum, nisi partes eius. & Alio modo, sicut homo in animali, & vniuersaliter sicut species in genere. et Alio modo, sicut genus in specie, et vniuersaliter pars speciei in sua definitione. Et est sicut sanitas in rebus calidis, & frigidis, et vniuersaliter forma in materia. Et est sicut dicitur quod constitutio disporum Graecorum est in Rege, et vniuersaliter in primo motore. Et est secundum quod est in bono, & vniuersaliter in fine intento, & hoc est illud, propter quid. Et dignior omnium istorum, & magis principalis est aliquid esse in vase, & vniuersaliter in loco.

23 Isti modi, quos hic numerauit, sunt vbi octo, quatuor secundum totum et partem & vbi & particulare, & quatuor secundum quatuor causas. sed dimisit ma-

teriam, quia est propinqua parti in toto, & speciei in genere. Quatuor igitur primi sunt, pars in toto, & e converso, & particulare in vbi, & e converso. Quatuor autem secundi sunt forma in materia, & materia in composito ex materia, & forma, & res in agente, & in fine. & omnia ista dicitur transumptiue. Sed illud, quod dicitur vere, & principaliter est res in vase, & in loco, & alia dicitur secundum similitudinem istius. & propinquior illorum huic est forma in materia, deinde pars in toto, deinde particulare in vbi. ista. n. assimilantur ad aliquid esse in vase. totum vero in suis partibus assimilatur formae in materia. est igitur simile simili, & sicut vbi in particularibus. & remotius est res in suo agente, & suo fine, ut diximus bonum in rege, & bonum in fortuna. Et numerauit istas intentiones ad distinguendum naturam, de qua perscrutatur, & est aliquid esse in loco, & aliquid esse in vase. vbi. n. quod dicere aliquid esse in loco, & aliquid esse in vase sit in eodem ordine, sicut primae positiones idiomatis. & ideo numerauit haec duo, quasi vnum, & accepit alterum, scilicet aliqua esse in vase in expositione alterius, scilicet aliquid esse in loco, ut notius accipiatur in expositione latentioris secundum familiaritatem.

Quod non potest dici aliquid existere in seipso. Cap. 4.

Dabitur autem aliquis, utrum quippiam in seipso contingat esse, an nihil, sed omnia aut nusquam, aut in alio. Dupliciter autem hoc est, aut secundum se, aut secundum alterum. Cum. n. sint partes totius, et id, in quo, et id, quod in hoc dicitur totum in seipso, dicitur. n. et secundum partes, ut

R ij albus,

Physicorum

Galb⁹, quia superficies alba sit, & sciens, quia ratiocinativū. Amphora igitur non erit in seipsa, neq^{ue} vinū, vini vero amphora erit. qđ nanq^{ue} inest, & id, in quo est, utraq^{ue} eiusdem partes sunt.

Et dubitatur etiam Vtrum est possibile etiā aliquid esse in se, aut nihil est in se, sed res aliqua, aut omne nō est in vbi omnino, aut est in alio. Et hoc duobus modis, aut per se, aut per aliud. Cum igitur illud, in quo est aliquid, & illud,

H quod est in eo, fuerint partes totius, dicetur quod totū est in se. dicitur enim in eo illud, quod dicitur in suis partibus. v.g. quoniam dicitur album, quia superficies eius est alba, & dicitur sciens propter rationalitatem. Et vas non est in se, neq^{ue} vinum: cyphus autem vini est in se, quando homo vititur nominibus transumptive. ipse. n. et illud, quod est in eo insimul, sunt partes eiusdē.

24 Cum nūcrauit modos famosos, I fm quos dicitur esse aliquid in aliquo, fm qđ artifex demonstrativus distinguit nomina æquiuoca, inceptit perscrutari etiam de quodā modo significationis, qui vsitabatur apud eos dicebāt. n. aliquid esse in se, v.g. hominem esse in se, & dolium in se. & qđ iste modus erat famosus apud eos, & est aliud a numeratis, & facit existimare aliquid esse in se, & sit locus rei non esset aliud ab ipsa re, dixit. Et dubitatur, &c. i. qđm, si aliquid non fuerit in se, contingit alterum duorū necessario, aut vt nihil sit in

loco omnino, aut vt sit in alio. D. d. V

Et hoc duobus modis, aut per se, aut per aliud. & hoc est principium perscrutationis de aliquid esse in se. i. aliquid esse in se intelligitur duob^{us} modis, quorum vnus est, vt aliquid sit in se primo, alius autem est, vt dicatur ipsum esse propter suā partē.

Et, cum narrauit qđ illud, quod intelligitur ex hoc, est duplex, inceptit declarare modū possibilem ex istis duobus, & est aliquid esse in se, non principaliter, sed secundario, s. propter suam partem, et dixit: Cum igit^{ur} illud, in quo est, &c. i. cum igitur fuerint duo, quorum vnū existit in altero, quę duo sunt partes alicui^{us} vni^{us}, quod est totum eorum, & hoc totū fuerit nominatum a nomine partis, dicitur tunc illud esse in se. Et, cum narrauit hoc, declarauit modum famosum fm vsum, qui est possibilis in talibus rebus, in dicendo aliquid esse in se, & dixit: dicit. n. in eo illud, quod dicitur in suis partibus, &c. i. & est possibile in talibus dicere aliquid esse in se transumptive. quādo n. totum disponitur per illud, per qđ disponitur pars. v.g. qđm dicitur corpus album, quia superficies est alba. & si ipsum totū non est albū. & sūt dicitur homo sciens, si non fm totū est sciens, sed fm partem rationalem. & dicit infirmus gratia alicuius membri. & cū ita sit, & dux partes, quarū altera est in reliqua, fuerint partes alicuius vnius, quod est totū, possibile est vt illud totū disponat^{ur} p illud, per quod disponuntur illę partes. & quia disponunt illę partes per hoc, qđ altera est in altera, possibile est vt totum disponatur per illā dispositionem, quando totum nominatur nomine partis. v.g. qđm, cum

Quando sunt duę partes, quarū altera est in altera, & fuerint partes alicuius vnius, qđ est totū possibile est vt

ratio-

Artifex demonstrativus distinguit nomina æquiuoca. qđ quō sit intelligēdū vide cō. primū tertij, & enā qđm met.

A rationalitas inuenitur in corpore hominis, & rationalitas, & corpus sunt partes hominis, & homo disponitur per rationalitatem, possibile est dicere rationale esse in se. Et intendit, quoniam, cum pars dicitur esse in toto, & totum dicitur esse illud, quod dicitur esse pars, possibile est totum dici esse in se, id est in suo toto, ut dicitur homo esse infirmus ratione partis, v. g. oculi. D. d. cyphus igitur, & c. i. dicere autem aliquid esse in se principaliter non, sed dicitur propter partem, v. g. quoniam vas, in quo est vinum, non dicitur esse in se, neque vinum, quod est in vase, dicitur esse in se, quia non accidit ei, ut in eo sint duae partes, quarum altera est in reliqua, congregatum autem ex eis econuerso. v. g. dolium, aut cyphus dicitur esse in se, quoniam pars ex eis est in toto, & est in toto, quia est in secunda parte. & hoc non accidit, nisi ubi totum nominatur a nomine partis. Et iste modus transumptiuus vsuitur in omnibus idiomatibus, scilicet ut aliquid dicatur gratia suae partis. sed ista transumptio non est vsitata apud Arabes, scilicet dicere rationale esse in se, & si secundum suum idioma deberet esse, quoniam totum apud eos disponitur per dispositionem partis.

C Sic igitur contingit quippiam in seipso esse. primo autem non contingit ut album in corpore. superficies, n. in corpore, scientia autem in anima. secundum haec autem, quae partes sunt, ut in homine, appellationes existunt. amphora autem, & vinum, cum seorsum quidem sunt, partes non sunt, sed cum simul. quapropter, cum sint partes, erit ipsum in seipso. ut album in homine, quoniam in corpore: & in hoc, quoniam in superfi-

cie: in hac autem non amplius secundum aliud est. & diuersa quidem species haec sunt, & aliam naturam habet utrumque, & potentiam, & superficies, & album.

Secundum igitur hunc modum potest esse aliquid in se, principaliter vero non. superficies, n. est in corpore, & scientia in anima. & secundum ista, quae sunt partes, v. g. in homine erunt nomina. cyphus autem, & vinum, cum fuerint separata, non erunt partes, sed cum fuerint insimul. & ideo, cum fuerint partes, erit ipsum in se. ut album in homine, quia est in corpore eius: & est in corpore eius, quia est in superficie: ipsum autem esse in hoc non est propter aliud. & haec duo diuersantur in forma, & utrumque habet naturam et potentiam aliam a natura reliqui, et a potentia eius scilicet superficies, & album.

Secundum igitur hunc modum, & c. 25
i. propter hoc, quod aliquid disponitur per illud, per quod disponitur aliud, propter hoc disponitur aliquid per illud, quod inuenitur in illo primo. D. d. principaliter vero, & c. i. quoniam albedo in corpore non est principaliter, neque scientia in homine, sed albedo principaliter est in superficie, & superficies in corpore, & scientia in anima. D. d. & secundum ista, & c. i. & in omnibus inueniuntur duae significationes prima, scilicet & secunda, sicut in rebus. D. d. cyphus vero, & vinum, id est vas autem, in quo est vinum, & vinum, cum fuerint separata, scilicet quando vinum non fuerit

R iij fuerit

Physicorum

E fuerit in vase, non erūt partes alicuius vnus, sed erunt partes alicuius vnus, cum fuerint insimul. & ideo, cum fuerint partes alicuius vnus, erit possibile vt illud vnū, qđ est cōpositum, dicatur esse in se non principaliter, s. quia aliqua pars eius ē ī alia pte, vt dīqđ hō ē albus, & hō nō ē alb⁹, nisi pp suā partē. albedo. n. ē in homine, quia est ī corpore, & in corpore, quia est in superficie. D. d. ipsum autem esse in hoc, & c. i. superficiem autē ēē in corpore nō est pp aliud, sed est ei principaliter. sed impossibile est, vt superficies, & corpus, in quo est, sint idem ita, qđ res inueniatur per se in se. sed res inuenit p se ī alio. superficies. n. v. g. & corpus, in quo est superficies, sunt duo in forma, & vtrunq; habet naturam aliā ā natura reliqui, & potentiam aliā ā potentia eius. & sūt est dispositio albedinis cum superficie. albedo. n. existit in superficie per se. Et, cum narrauit qđ impossibile est aliquid esse in se, & aliquid esse in alio dicitur multis modis prāter hunc modum, vt prius numerāuit, incepit narrare qđ impossibile est aliquid esse in se, aliquo modo eorum, quibus dicitur esse aliquid in aliquo.

Neq; igitur, inductiue considerantibus, aliquid in seipso videmus s̄m aliquē determinatorum: & rōne manifestum qđ impossibile est. oportebit. n. ambo vtrunq; esse (vt amphoram & vas, & vinum esse, atq; vinū vinum, & amphoram) siquidem cōtingit quippiā in seipso esse. quare, si quā maxīe in sese sint, amphora qđē accipiet vinū, nō quatenus ipsa vinū est, sed qua-

tenus illa. Vinum autē inerit in amphora, nō quatenus amphora ipsum est, sed quatenus illa amphora est. Secundum igitur ipsum esse, qđ alterum sit, manifestum est. alia nanque ratio est eius, in quo, et illi⁹, qđ ī hoc est.

Et non inuenimus aliquid esse in se aliquo mō eorū, quos determinauimus, cum processerimus via inductionis: & declarabitur etiā ex definitiōe, quod hoc est impossibile. secundum. n. istum sermonē erūt ambo vtrunq;, v. g. quoniam dolium erit vas, & vinum, et vinum erit dolium, & vinum, si sit possibile aliquid per se esse in se. si igitur est possibile aliquo modo vt alterum eorum sit in reliquo, dolium erit recipiens vinum, nō secundum quod dolium est vinum, sed secundum quod vinum est vinum, et vinum erit in dolio, non secundū quod doliū est vinū, sed secundū quod doliū est dolium. Declaratum est igitur quod hae duae intentiones sunt diuersae in esse. definitio. n. eius, ī quo est res, est alia ā definitione illius, in quo est.

Cū declarauit qđ impossibile est dicere aliquid ēē in se, s̄m hoc, qđ significat aquā esse in vase, incepit declarare qđ ipse est aliquid esse in se aliquo mō eorū, s̄m quos dī aliqd esse in aliquo, & d. Et nō inuenim⁹ aliquid ēē in se, & c. i. & cū nos induximus oēs modos, s̄m quos dī aliquid ēē ī alio, erimus certi, qđ nihil est,

N est, qđ dē ēē in se. D. narravit qđ hoc
 ē apparet alio mō ab inductione
 magis certe, s. fm definitionem, &
 dixit: & declarabit ēē fm definitio-
 nē, &c. i. & declarabitur ēē fm defi-
 nitionem rei, qđ inuenit ī aliquo, &
 definitionē rei, ī qua inuenit, qđ est
 īpote vt aliquid sit in se. fm. n. hoc
 aliquid, esse in se illud, qđ est ī ali-
 quo, & illud, ī quo est aliquid, vtrū-
 que est reliquū, adeo, qđ defō vtriū-
 que est definitio reliqui, & est ma-
 nifestū necessario qđ definitiōes eo-
 rū diuersantur. D. d. v. g. vt dolium
 sit vas, & vinū, &c. i. v. g. qm contin-
B git dicere qđ aliquid sit in se, vt vas,
 in quo est vinū, sit vas, & vinū insi-
 mul, & vinū sit vas, & vinum insi-
 mul. qđ est impossibile. D. d. si igit
 ē pote alio mō, &c. i. qm, si aliquid
 recipit aliquid p se, oportet vtrū re-
 cipiat illud, nisi fm qđ definitiones
 eorū sunt diuersę. v. g. qm dolium
 non recipit vinū, nisi fm qđ vinū ē
 vinum, non fm qđ est dolium, & vi-
 num est in dolo, non fm qđ doliū
 ē vinum, sed fm qđ doliū est doliū.

At vero neq; fm accidens cō-
 tingit. simul. n. duo corpora in
 eodē inerunt. nā & ipsa ampho-
C ra in seipsa erit, si id, cuius natu-
 ra susceptiua est, cōtingat in se-
 ipso esse. et insup illud, cuius est
 susceptium, vt si vini vinum.
 Qđ igit īpote sit in seipso ali-
 quid esse priō manifestum est.

Neq; etiam est possibile vt sit
 per accidens. cōtingit. n. ex hoc vt
 duo insimul sint in eodē loco. doliū
 .n. erit in se, si illud, cuius natura
 est recipiens fuerit in se. possibile
 est igitur vt aliquid sit in se, et ēē

illud, quod recipit. v. g. quoniam il
 lud, quod recipit vinum, est vinū.
 Manifestū ē igitur quod īpōssibi-
 le ē vt aliquid sit ī se pīcipaliter.

Dicit: Et īpote est vt aliquid **27**
 recipiat se per aliqd accidēs sibi, ni-
 si ponat ipsum recipere se essentia-
 liter, vt declaratū est prius. contin-
 git. n. ex hoc vt recipiat in se duo in
 simul. qm, si fuerit aliqd, qđ habeat
 naturam, vt recipiat se per accēs in
 se, possibile est vt recipiat p accidēs
 illud, qđ est in eo. quēadmodum, si
 recipit se cēntialiter, recipiet aliud **E**
 in se: & sic doliū recipiet vinū, & se
 insimul aliqua hora. ergo dolium
 erit dolium, & vinū insimul, & adu-
 nabuntur. quoniam, qn aliquid re-
 ceperit in se essentiā alicuius, adu-
 nabuntur duæ essentiæ necessario:
 & sic res recipiet se. qđ est impossi-
 bile, siue hoc fuerit positum essen-
 tialiter, aut accidentaliter, i. in ali-
 qua dispositione. a Hæc est inten-
 tio istius capituli. & debet legi sic.
 quoniam dolium, & illud, quod re-
 cipit, est vinum. quoniam, si inue-
 niatur aliquid, cuius natura reci-
 pit accidēs per se, possibile est vt ali-
 quid sit in se, & etiā illud, quod re-
 cipit. & sic contingit primum im-
 possibile, quod est aliquid recipere
 se. verbi gratia quoniam recipiens
 erit vinum. quod est impossibile.

a Hic vt
 Cō. dicere
 qđ īpote ē
 re recipe
 se, siue p
 se, siue p
 accēs.
 F.
 S; vidē op-
 positū de
 intellectu. c.
 d. 3. d. ala.
 Vide cōs.
 Zeno.

Soluitur dubium Zenonis de ipso
 Loco. Cap. 3.

Quod autē Zeno dubita- **zeno**
 bat, qđ, si locus est aliqd,
 in aliquo erit, solue-
 re nō est difficile. Nihil. n. prohi-
 R. iij bet.

Physicorum

Gbet, in alio quidem esse primū locū, nō tñ in illo, vt in loco, sed vt sanitas quidē in calidis, sicut habit⁹, calor autem in corpore, vt passio. quare non necesse est in infinitum abire.

Zeno autem ponebat questionē hoc modo, & dixit si locus est aliquid, necesse est, ut sit in aliquo, ergo locus non est. Et dissolutio illius non est difficilis. quoniā nihil prohibet, vt locus, qui dicitur primo, sit in alio, sed non secundum locū, sed secundum quod sanitas est in rebus calidis secundum formam, et calidum in corpore secundum passionem, et corpus in loco secundum vas. et nō sequitur ex hoc processus in infinitum.

28 Cum declarauit fm quot modos dicitur aliquid esse in aliquo essentialiter, potuit dissoluere ex hoc, & opinione eius in loco, questionem Zenonis, & similiter sermonem dicentium locum esse materiam, aut formam. Et dixit Zeno vero, &c. i. Zeno vero negabat locum esse hoc modo. dicebat. n. qm, si locus est, necesse est, vt sit in aliquo: & omne, qd est in aliquo, est in loco: ergo locus est in loco. deinde reuertetur interrogatio de hoc loco secundo, & sequitur vt sit in loco tertio, & sic in infinitum, & sic inuenientur loca in actu infinita. et, cum hoc est impossibile, sequitur q locus non sit. D. incipit dissoluere hanc questionem, & dixit: Et dissolutio illius non est difficilis, &c. i. qm propositio, dicēs q locus est aliquid in aliquo, est ve-

ra de primo loco, s. de primo corpore contento. & hoc intendebat, cum dixit, principaliter. sed dicere locum esse in aliquo non est idem q dicere corp⁹ esse in loco, & aquam in vase, vt post declarabitur d loco. D. d. sed sicut sanitas est in rebus calidis, &c. i. sed locum esse in aliquo est, sicut forma in subiecto. v. g. sicut sanitas in temperatāia calidi cum frigido, & sicut calidum, & frigidum in corpore: corpus vero in loco est sicut aqua in vase. termin⁹ igitur medius, quo Zeno utebatur in syllogismo, nō est vnus: ergo non sequitur ex eo illud, quod existimauit sequi, s. loca esse infinita. & hoc intēdebat, cū dixit: & non sequitur ex hoc procedi in infinitum. Et ista solutio est possibilis fm Ari. dicentem q locus est superficies corporis continentis. superficies. n. est forma in corpore. qui vero ponit locum esse dimensiones existentes, in quibus disponitur locatū, non potest euadere a questione Zenonis. & ideo hoc est vñ corū, quibus vtitur in destructione istius opinionis, s. dicentis locum esse inane, & vacuū, quod est inter superficies vasis, non ipsa superficies vasis. sed qui ponit locum esse in corpore, & omne corpus esse in loco, contingit ei necessario corpora esse infinita in actu, aut ponere q corpus continēs totum non est in loco essentialiter. & hæc est opinio Aristo.

Illud autem manifestū, q, cū vas nihil sit ei⁹, quod in ipso est (aliud. n. est primo, & qd inest, & id, in quo inest) non erit vtiq aut materia, aut forma locus, sed aliud. illi⁹ enim aliquid hæc sūt, quod inest, et materia, & forma.

Et

Docum-
tum.

M

Et manifestum est quod, cum vas non est illud, quod est in eo, cū illud, quod dicitur principaliter, est aliud ab eo, quod est in eo, locus non est materia, neq, forma, sed aliud. hæc enim duo sunt ex re existente in eis, scilicet materia, & forma.

29 Cum etiam declarauit q̄ impossibile est vt aliquid sit in se principaliter, i. primo & essentialiter, & aliquid esse in loco dicitur, sicut aqua dicitur esse in vase, incepit declarare, qm̄ contingit ex hoc, vt nō sit forma, aut materia, & dixit: Et est manifestum, &c. i. & est manifestū per se, qm̄, cum dicitur aliquid esse in loco est sicut dicere aquam esse in vase: & vas non est aliquid ex eo, quod est in eo, sed aliud: manifestum est q̄ locus nō est aliquid ex illo, quod est in eo, sed aliud: cum sit declaratum q̄ illud, quod dicitur esse in loco essentialiter, et primo, est aliud ab illo, quod dī esse in eo: ergo loc⁹ nō est materia, neq, forma. materia. n. & forma vtraq, est pars rei, quæ dicitur esse in eis, l. corpus compositum ex forma, & materia. Et compositio isti⁹ sermonis est in secūda figura sic, Locus nō est pars locati: & forma, & materia sunt pars locati: ergo locus non est forma, neq, materia. Narrantur propositiones proportionales, ex quibus deuenimus in cognitionem ipsius Loci. Cap. 6.

Hæc igitur sint dubitata, Quid autē rādem sit Locus hic vtiq, fiet manifestum. Accipiamus autē de ipso quæcūq, vident⁹ vere fm̄ se in eis

se ipsi. Cēsemus igitur locū esse **D** primum quidē, quod continet illud, cuius locus est, & nihil ipsius rei esse. Amplius, primū locum neq, minorē esse, neq, maiorem. † { Præterea, neq, deseri } ab vnoquoq, & separabilē esse. Ad hæc autē, omnem locū habere sursum, & deorsum, & ferri natura, & manere in proprijs locis vnūquodq, corporū. hoc āt facere, aut sursum, aut deorsum.

† a. l. Præterea deseri.

Tantum igitur accidit in hoc de questione. Locus vero quid sit hoc modo apparebit. Et accipiamus de illo ab eis, quæ existimantur re vera esse ei essentialiter. Dicamus igitur quod omnes conueniunt in hoc quod locus primo continet illud, cuius est locus, & non est aliquid illius. Et post, quod primus locus non est maior, aut minus illo. † { Et etiam est extra } aliquod singulare, et separatur ab eo. Et cum hoc, est omne, de quo dicitur superius, & inferius, & vnūquodq, corporum trās fertur naturaliter ad illud, & figitur in suo loco proprio. & facit hoc, aut superius, aut inferius.

† a. l. non est extra.

Cum compleuit sermones famosos, ex quibus apparet locum esse, & sermones, qui faciunt dubitare in suo esse, & dissoluit quasdā alias dubitationes, incepit considerare de natura eius, ex rebus essentialib⁹ ei, quæ sunt manifestæ per se. ex talib⁹. n. reb⁹ potest aliquis scire substantiā eius.

Physicorum

illa, q̄ cō-
perunt lo-
co cōtia-
liter, sunt
quinq;.

Geius, & soluerē dēs qōnes accidētes in eo, illa vero, quę inueniunt in loco essentialiter, & primo, sunt, sicut dixit, quinq;. Primū est, q̄ locus cōtinet locatū ita, q̄ nō est aliquid de locato. & ī hoc differt ā forma: forma. n. & si cōtinet, tñ non est aliud ā locato. & in hoc differt ā vacuo: vacuū. n. non cōtinet. Secundū aut̄ est, qm̄ locus est equalis locato. Tertium vero est, qm̄ locus separat ā locato. & in hoc ē differt ā materia, & forma. & hoc intendebat cū dixit: Est ē extra quodcunq; singularium, & separat ab eis. Et in libro

HAlex. habet loco istius, [& ē nō est extra aliqd singularium, & est separatum.] & hoc est magis verū, sed non est notum per se de loco. illi. n. qui dicunt locum esse vacuū, separāt loco ā locato, & remanet loc⁹ ī actu. & Alex. exponit hunc locum. quia Arist. intendebat q̄ locus non excedit locatum. & exponit ipsum ē fm̄ suum modū, & dicit q̄ nō accidit ei hoc, qd̄ diximus, s. q̄ nō est notum per se de loco. Quartū vero est, qm̄ dñe loci sunt superius, & inferius. & in hoc differt ā vacuo. in vacuo. n. nō est superius, neq; inferius naturaliter. Quintum vero est, qm̄ locus est illud, ad qd̄ transfert locatū naturaliter, & q̄ ista translatio est quorundā corporum superius, & quorundam inferius. & hoc etiam demonstrat q̄ nō est vacuū. & hoc intendebat, cum dixit & facit hoc, i. facit translationem ita, quod est causa finalis ei.

Suppositis aut̄ his reliqua speculari decet. Oportet aut̄ tentare considerationē sic facere, vt ipsum qd̄ ē reddat, vt et q̄ dubi

tant, soluant, et q̄ vñr fesse loco, insint. & amplius, ipsa difficultatis, & earū, quę circa ipsum, dubitationū causa erit manifesta. sic enim pulcherrime demonstrabitur vnumquodque.

Oportet igitur nos ponere considerationem de ceteris, ita, quod ista sint posita nobis. Et oportet nos querere, vt perscrutatio nostra sit talis, vt per illam compleatur locus quid sit, ita, quod omnes qōnes dissoluantur, & illa, q̄ existimantur esse ei, sint, & appareat cum hoc causa difficultatis eius, & in questionibus accidentibus in eo. hoc igitur modo declarabitur sua definitio melius.

Cum declarauit q̄ oportet ponere principium perscrutatiōis de loco ā p̄cipijs notis naturaliter, deinde cū numerauit illa, īcepit declarare cuiusmodi op̄eē defīōnē, quā nitit̄ dare loco ex istis rebus. cum hoc. n. q̄ definitio dat quiditatē loco, debet habere tria propria, quorū vnum est, vt per illā dissoluātur qōnes accidentes in eo, Secundū vero, vt per illā appareat causa esse rerū existentū in loco per sensum, s. cā oīum accidētū sensibiliū in eo. definitiones. n. cōpletę innatae sunt reddere cām oīum accidentiū existentū in re, sed non conuertitur, s. qm̄ nō oē, ex quo reddunt cāc̄ accidētū, est vera definitio. & iō existimat̄ q̄ hęc est regula destruēs definitiōes, nō verificās. Et hoc intēdebat, cum dixit: & illa, q̄ existimant̄ esse in eo sunt, s. de causis apparentū. Tertū vero proprium est vt ex defini.

Defīōes, d̄ dāt quiditatē, debent hīc tria p̄p̄ia vide. i. de aīa. ii. 2. d̄ aīa. 12. 16 4. cor. 2. et. i. d̄ aīa c. 21.

A definitione data appareat difficultas accis in hoc. & hoc est proprium de finitionibus rerum difficilem definire. Et ista tria necessaria sunt in definitione querenda in hoc loco. quoniam, si unum eorum diminuitur, aut omnino non erit definitio, aut, si erit, non erit perfecta. & ideo dixit: hoc ergo modo, &c. i. quoniam perscrutando de tali definitione, & sciendo illa, declarabit quid sit locus bene, & perfecte.

transmutatur secundum augmentum, & diminutionem. illud igitur, quod hic erat translatum, attribuitur ad ubi minus, aut maius. Motum autem aliud mouetur per se, et aliud mouetur per accidens. Et illud, quod mouetur per accidens, aliud est, quod potest moueri per se, v.g. membra hominis, & clauus in nauis, & aliud non potest, sed semper mouetur per accidens, v.g. albedo, & cognitio. ista enim non mutant sua loca, nisi quia illa, in quibus sunt, transferuntur.

Nō querere
ur locus,
nisi motus
aliquis est
eius locum.

vide cōt.
lim.

Primum igitur considerasse oportet, quod non quæreret utriusque locus, si non motus aliquis secundum locum esset. propter hoc. n. & cœlum maxime in loco putamus esse, quia semper est in motu. Huius autem aliud quid est latitudo, aliud vero augmentum, & decrementum. etenim in augmento, & decremento mutantur, et quod prius erat hic, iterum translatum est in maius, aut minus. Est autem quod mouetur, aliud quidem per se actu, aliud vero per accidens. Eius autem, quod secundum accidens, aliud quidem potest moueri per se, ut partes corporis, & in nauigio clauus, alia vero non possunt, sed semper secundum accidens, ut albedo, & scientia. hæc. n. sic mutantur secundum locum, quia id, in quo sunt, mutatur.

Dicamus igitur, quoniam sciendum est primo, quod locus non est perscrutandus de illo, si motus non esset in loco. propter hoc. n. existimamus cœlum proprie esse in loco, quia est semper in motu. Et iste motus alius est translatio, & alius augmentum, & diminutio. res. n.

Cum incepit perscrutari de definitione loci, incepit dicere primo illud, quod mouit homines ad credendum locum esse, & est motus localis, & dixit proprie motum, & non quietem, licet utrumque significet locum esse. quia motus est notior quiete. quies. n. est priuatio, & motus habitus. & dixit: Dicamus igitur, &c. i. sciendum est ergo, quod causa in hoc, quod homines credunt quod locus est unum entium, de quibus perscrutandum est, est motus rei in loco. si. n. hoc non esset, non perciperet ipsum esse. D. d. propter hoc. n. &c. i. quoniam propter hoc, quod cœlum mouetur, existimat ex hoc, ut sit in loco. & dixit hoc, quia cœlum habere locum latet. existimat. n. quod illud, quod mouetur in loco, debet mutare locum secundum totum, & cœlum non mutat locum secundum totum. & ideo opinatus est Auic. quod non habet motum in loco. & ponere quod mouet secundum partes, & non mouetur secundum totum est inopinabile. & ideo Zeno negauit ipsum moueri, [ut post dicemus.]

Motus est
notior quiete. nā motus est habitus. & quietes est priuatio ex quo videtur habitus non uolere esse priuatiue. S; videtur instantia. 8. Ph. c. 27. Vide cōt. Zim.

† cōt. 4.

Et,

Phyficorum

E si est rectū pertransire in contradi-
ctione rem necessariā, quare forme,
& numeri non sunt in loco. contin-
git enim Platonē ponere q̄ formæ,
& numeri sunt ī loco. formæ enim,
& numeri, & oīa apud ipsum habēt
rem cōem: & ipse vocat locum, rem
cōem, siue cōe fuerit apud ipsum
magnum, & paruum, vt existimat
quod ipse dixit in quibusdā libris, s.
q̄ hæc duo sunt quasi materia, & q̄
subiectū eorū est quasi forma, siue
cōe apud ipsum fuerit materia, sub-
iectum, vt existimatur in Timæo in-
telligere per cōe. & hoc intendebat,

H cum dixit, siue cōe, &c. i. siue res cōis
apud ipsum oībus entib⁹ fuerit ma-
gnum, & paruum, siue subiectū fue-
rit magnū & paruum, contingit ei
concedere q̄ formæ sunt in loco: cū
iam definiuit locum, q̄ est cōe, & cō-
cessit q̄ cōe est omnibus entibus. &
hoc contingit Platoni, nisi vocaue-
rit locum, commune, fm transum-
ptionem, quia assimilatur materiæ:
& sic erit definitio Rhetorica non
Demonstratiua. quocūq; mō igitur
fuerit, non pōt Plato vitare vitium.

Amplius quō ferretur in suū
locum, si locus esset materia, aut
forma: impossibile enim est. cuius
neq; est motus, neq; sursum, aut
deorsum, locū esse. quare querē-
dus* in huiuscemodi est locus.

*a. l. in his

*Et etiam quō trāsferitur res ad
suum locū, si locus sit materia, aut
forma. impossibile enim ē vt illud,
cui non attribuitur motus, neq; su-
perius, aut inferius, sit locus. locus
igitur non debet queri, nisi in eis,
quibus attribuitur hoc.*

Per istam rationem declaratur q̄ **19**
locus non est materia, neq; forma. **K**
notū est enim de loco q̄ est illud, ad
quod est motus naturalis, cū fuerit
motus extra ipsum, vt mot⁹ lapidis
ad medium, & ignis ad superius. &
si sit est notū de loco q̄ dīcitur eius sunt
superius, & inferius. & quia manife-
stum est etiā q̄ materiæ, & formæ
non attribuitur motus, cum res nō
mouetur ad illud, quod est pars ip-
sius: neq; etiam attribuitur eis supe-
rius, aut inferius: ergo neq; forma,
neq; materia est locus fm secundam
figurā. D. d. locus igitur non debet
queri, &c. i. loci igitur non debet **L**
queri, nisi in genere entium, cui attri-
buit mot⁹, & pars, s. superius, & inferius.

Si vero in ipso locus est (opor-
tet enim siquidē aut forma, aut
materia est) erit locus ī loco. mu-
tatur enim simul cū re, & moue-
tur & forma, & indefinitū non
semp in eodē, sed vbi vtiq; est &
ipsa res. quare loci erit locus.

*Et, si locus est in re: & hoc ne-
cesse est, si locus est forma aut ma-
teria: necesse est vt locus sit in loco.
transmutatur enim cum transmu- **M**
tatione rei, & mouetur per suum
motum forma, & interminatum,
& non sunt semper in eodem loco,
sed vbi est res. ergo necesse est vt
locus habeat locum.*

Ista est Tertia ratio, & dixit: Et si **20**
locus est in re, i. & si est pars locati,
aut corporis. D. d. & hoc ē necesse, &c.
id est & hoc est necesse fm ponentes
locū esse formā, aut materiā, vtiq;
enim istarū est pars rei locatę: & hoc
fm qualitātē, non fm quantitatem.
D. d.

A D. d. neceſſe eſt ex hoc vt loc⁹ ſit in loco, i. ſequit⁹ ex hac poſitione impoſibile, ſ. qd loc⁹ indigeat loco. qm̄ cōtingit in iſto loco illud, quod cōtingit in primo, & ita procederet in infinitū. quod eſt impoſſe. aut dicam⁹ etiā qd manifeſtū eſt per ſe qd locus non habet locum. Et, cū narrauit impoſſibile ſequēs ex hac poſitiōe, incepit declarare modū, ex quo cōtingit impoſſibile, & dixit trāſmutatur. n. & c. i. ſequit⁹. n. ex hac poſitiōe, vt locus trāſferatur per translationē locati. qm̄, ſm qd loc⁹ eſt pars rei, ſiue materię, ſiue formę, neceſſe eſt vt

B moueatur per motum rei, qm̄ materia, & forma mouent⁹ per motum rei. D. d. & interminatū, ſ. materia. D. d. & nō ſunt in eodē loco, ſ. materia & forma, ſed vbi eſt res, ſ. corpus compoſitum ex materia, & forma.

Digreſſio. Sed poteſt aliquis querere, & dicere qd iſte ſermo componit⁹ ex poſitionib⁹, quax Prima eſt, qd forma, & materia mouentur per motū corporis compoſiti ex ambob⁹. Secūda autem eſt, qm̄, ſm qd mouent⁹, indigent loco, Tertia vero eſt, qd ſi altera earum eſt locus, neceſſe eſt vt locus habeat locum. Secūda autē, & Tertia ſunt verę, prima vero nō. ſequit⁹.

C n. ex ea qd forma, & materia ſint in loco. quod nō dicit Ariſt. declarabit enim in ſexto qd oē trāſmutabile eſt corp⁹. et, cum ita ſit, materia igitur, & forma non mouentur niſi per accidens: ergo, ſi indigent loco, eſt per accidens: & nō eſt impoſſibile vt locus habeat locum per accidens. ex hoc igitur apparet qd iſta contradic-tio non eſt vera, neque eſſentialis.

Solutio.

Sed quia illud, quod eſt per accidēs, eſt duobus modis, ſ. ſemper, & raro, videtur, qd illud, quod eſt ſemper, in-

ter quoquo modo in numero de-monſtrationum verarum, non eſſentialium, quę dicuntur demonſtrationes Dialecticę. & iſta contradic-tio eſt huius generis ſermonum. materia enim & forma, licet moueā-tur per accidēs, ſ. ſm qd ſunt pars mo-ti, tamen motus accidentalis inueni-tur in eis ſemper cum motu corpo-ris: ex quo ſequitur vt inueniatur in eis ſemper locus, licet per accidens. ſequitur igitur, ſi fuerit locus, qd loc⁹ habeat locum ſemper, et neceſſario, ſ. formam, & materiam, licet per ac-cidens: ſed eſt manifeſtum qd locus non habet ſemper locum, neq; per ſe, neq; per accidens, niſi ſit de gene-re accidentis, quod accidit raro. &, quando acciderit vltimo continen-tem, moueri per motum corporis, cuius eſt vltimum, tūc igitur poteſt attribui loco mot⁹ per accidens, ſed illud accidens eſt raro. ex hoc igitur modo iſte ſermo poteſt eſſe de nu-mero ſermonum contradicentium demonſtratiuorum. Et Alexan. re-ſpondet. qm̄, cum fuerit poſitum qd forma, aut materia eſt locus: & loc⁹ eſt de quantitate, quia eſt æquale ei, qd eſt in eo: ſequit⁹ qd, cū tranſfertur, vt ſit æquale loco, in quem transfer-tur: et ſic forma eſt in loco per ſe. lo-cus enī, qui eſt forma, aut materia, eſt æqualis corpori translato, ſ. habē-ti formā, & materiam: & corpus eſt æquale loco, in quē trāſfert⁹: & ſic for-ma, aut materia, vtra earū ſit locus, erit æqualis loco, i. quē corp⁹ trāſfert⁹, qd eſt æquale æquali ei, & oē, qd eſt æquale loco, eſt in loco eſſentialiter. Et Contra.

E hoc, qd dixit Alex. nō ē ſine dubita-tiōe. qm̄ loc⁹, ſm qd eſt qritas, nō mo-uet⁹, ſed locus, ſm qd eſt loc⁹, per ſe eſt nō mobilis naturalit⁹, & eſſentialiter.

Phy. cū cō. Auer. R Am-

duob⁹ mo-dis, ſemp & raro. Sed vide oppoſitū. d. phy. c. 36. vbi ha-bet quod illud, qd ē p accidēs, nō eſt ne-ceſſariū, niq; ſem-per, & c. vi de cōtra-di. Zim.

F

Contra. Alex

Physicorum

G Amplius, qñ ex aere aqua facta est, perñt locus. non. n. in eodem loco est quod factũ est corpus, quæ igitur corruptio?

Et etiã, cum ab aere fiat aqua, destruetur locus. non. n. est possibile vt corpus fiens sit in illo eodem loco. quid igitur corrumpit ipsum?

Iste sermo vñ esse cõtradiçtio p-
pria dicentibus locum esse formã.
et intetio huius sermonis est talis.
& et, cum dixerimus locum esse formam, & posuerimus aquã fieri ab
H aere, cõtigit vt locus corrumpat, qui est forma aeris. non. n. est possibile vt aqua facta sit in loco aeris, qm̃ forma eius est alia à forma aeris: & iam diximus qd forma est locus: cõtigit igitur dicentibus hoc cum alijs impossibilibus dare causam, pp quam debet locus corrumpi in motu locali, sicut forma corrumpitur in generatione, s. cũ aqua succedit aeri, & non generat ex eo, & maxime, si locus fuerit æqualis. & accidit hoc, vt translatio sit corruptio, & propria. Et põt esse cõtradiçtio dicentibus locum eẽ materiam. & sic intentio erit talis. & et notum est, qm̃, qñ ex aere demõstrato fiet aqua, qd locus aeris primus corrumpitur per suam transmutationem ad locum aque, factũ primũ, s. per suam diuersitatem in quantitate. impossibile. n. est vt corpus factum sit in illo eodẽ loco, in quo fuit corpus, ex quo fit: nisi aliquis dicat qd locus est ei fm̃ spẽm, non fm̃ numerũ. & cũ ita sit, & locus est materia cõtinet dicẽtibus, vt materia corrumpat apud corruptionẽ formę aeris, & gnationẽ for-

mae aquæ, quid igitur corrumpit ipsũ? **K**
& materia, declaratũ est qd neq; est ^{1. ph. 2. a.} generabilis, neq; corruptibilis. ^{82.}

Ex quibus igitur necessariũ est esse aliquid locũ, & rursus ex quibus dubitabit vtiq; aliquis de substantia ipsius dictũ est. Post hæc autem accipiendũ est, quot modis aliud in alio est.

Iam igitur numerauimus illa, ex quibus apparet quod locus debet esse aliquid, et illa, ex quibus dubitatur in substantia, & esse eius. Et oportet post narrare aliquid esse in alio secundum quot modos dicitur.

Cũ cõpleuit sermones famosos, ^{2. a.}
ex quibus apparet locũ eẽ aliquid, & sermones, qui faciũt dubitare in suo esse, fecit rememorationem de hoc, & narrauit illud, à quo debet incipere de loco, & est fm̃ quot modos dicitur aliquid esse in alio: qm̃ istis modis determinatis apparebit modus, fm̃ quẽ dicitur aliquid esse in loco, & dissoluentur plures qõnes accidentis in hoc. Et dixit in substantia, & esse eius. qm̃ dubitare in eẽ eius accidit apud cõsyderationẽ, & de substantia, & quiditate eius. p illa. n. q existimant primo aspectu eẽ substantia loci, quia qñ pscrutatur de eis, videntur non esse substantia eius, existimatur locus non esse aliquid.
Quot modis dicatur aliquid esse in aliquo. Cap. 3.

V No igitur modo, vt dicitur in manu, & omnino pars in toto. Alio vero, totum in partibus. non. n. est præter partes totum. Alio aut

A alit modo, vt hō in aīali, & omnino vt species in genere. Alio autem, vt genus in specie, & omnino pars speciei, in speciei-rōne. Amplius vt sanitas ī calidis, et frigidis, et omnino forma in materia. Amplius, vt in Rege Græcorum rex, et omnino in primo mouēte. Amplius, vt in ipso bono, & oīno in ipso fine. hoc autē est id, cuius cā. Omniū autē maxime proprium est, quod vt in vase, & omnino quod in loco.

Vnus igitur illorū modorū est,

Sicut digitus in manu, & vniuersaliter pars in toto. & Alio modo, sicut dicitur totum in partibus, non. n. est totū, nisi partes eius. & Alio mō, sicut hō in animali, & vniuersaliter sicut species ī genere. et Alio modo, sicut genus in specie, et vniuersaliter pars spēi in sua definitione. Et ē sicut sanitas in rebus calidis, & frigidis, et vniuersaliter forma in materia. Et ē sicut dicitur quod constitutio dispo-
Cnum Græcorū est in Rege, et vniuersaliter in primo motore. Et ē secundum quod est in bono, & vniuersaliter in fine intento, & hoc est illud, propter quid. Et dignior omnium istorum, & magis principalis est aliquid esse in vase, & vniuersaliter in loco.

Isti modi, quos hic numerauit, sunt vlt octo, quatuor fm totum et partē & vlt & pticulare, & quatuor fm quatuor causas, sed dimisit ma-

teriam, quia est propinqua parti in toto, & speciei in genere. Quatuor igit primi sunt, pars in toto, & econuerso, & particulare in vlt, & econuerso. Quatuor autē secūdi sunt forma in materia, & materia in cōposito ex materia, & forma, & res in agente, & in fine. & oīa ista dñr trāsumptiue. Sed illud, quod dī vere, & principaliter est res in vase, & in loco, & alia dñr fm similitudinem istius. & propinquior illorum huic est forma in materia, deinde pars ī toto, deinde particulare in vlt. ista. n. assimilantur ad aliquid esse in vase. totū vero in suis partibus assimilat formę in materia. est igitur sile simili, & sile vlt in particularibus. & remotius est res in suo agente, & suo fine, vt diximus bonū in rege, & bonum in fortuna. Et numerauit istas intēctiones ad distinguendum naturā, de qua perscrutatur, & est aliquid esse in loco, & aliquid ēē in vase. vlt. n. q. dicere aliquid ēē in loco, & aliquid esse in vase sit in eodem ordine, sicut primæ pōnes idiomatis. & ideo numerauit hæc duo, quasi vnum, & accepit alterū, s. aliqua esse in vase in expositione alterius, s. aliquid esse in loco, vt notius accipiatur in expositione latē-
Ptioris secundum famositatem.

Quod non potest dici aliquid existere in seipso. Cap. 4.

Vbitabit autē aliqs, vtrū quippiā in seipso cōtingat esse, an nihil, sed oīa aut nusq̄, aut ī alio. Dupliciter aut hoc ē, aut fm se, aut fm alterū. Cū. n. sint ptes toti⁹, et id, in quo, et id, qd ī hoc dicit totū in seipso, dicitur, n. et fm partes, vt

R ij albus,

Physicorum

E alb⁹, quia superficies alba sit, & sciens, quia ratiocinativū. Amphora igitur non erit in seipsa, neq^{ue} vinū, vini vero amphora erit. qđ nāq^{ue} inest, & id, in quo est, utraq^{ue} eiusdem partes sunt.

Et dubitatur etiam Vtrum est possibile etiā aliquid esse in se, aut nihil est in se, sed res aliqua, aut omne nō est in vbi omnino, aut est in alio. Et hoc duobus modis, aut per se, aut per aliud. Cum igitur illud, in quo est aliquid, & illud, quod est in eo, fuerint partes totius, dicetur quod totū est in se. dicitur enim in eo illud, quod dicitur in suis partibus. v.g. quoniam dicitur album, quia superficies eius est alba, & dicitur sciens propter rationalitatem. Et vas non est in se, neq^{ue} vinum: cyphus autem vini est in se, quando homo vitur nominibus transumptive. ipse. n. et illud, quod est in eo insimul, sunt partes eiusdē.

24 Cum nūcrauit modos famosos, I fm quos dicitur esse aliquid in alio, fm qđ artifex demonstrativus distinguit nomina æquiuoca, incepit perſcrutari etiam de quodā modo significationis, qui vsitabatur apud eos. dicebāt. n. aliquid esse in se, v.g. hominem esse in se, & dolium in se. & qđ iste modus erat famosus apud eos, & est aliud a numeratis, & facit existimare aliquid esse in se, & sit locus rei non esset aliud ab ipsa re, dixit. Et dubitatur, &c. i. qm, si aliquid non fuerit in se, contingit alterum duorū necessario, aut vt nihil sit in

loco omnino, aut vt sit in alio. D. d. **K** Et hoc duobus modis, aut per se, aut per aliud. & hoc est principium perſcrutationis de aliquid esse in se. i. aliquid esse in se intelligitur duob^{us} modis, quorum vnus est, vt aliquid sit in se primo, alius autem est, vt dicatur ipsum esse propter suā partē.

Et, cum narrauit qđ illud, quod intelligitur ex hoc, est duplex, incepit declarare modū possibilem ex istis duobus, & est aliquid esse in se, non principaliter, sed secundario, s. propter suam partem, et dixit: Cum igit^{ur} illud, in quo est, &c. i. cum igitur fuerint duo, quorum vnū existit in altero, quę duo sunt partes alicui^{us} vni^{us}, quod est totum eorum, & hoc totū fuerit nominatum a nomine partis, dicitur tunc illud esse in se. Et, cum narrauit hoc, declarauit modum famosum fm vsum, qui est possibilis in talibus rebus, in dicendo aliquid esse in se, & dixit: dicit. n. in eo illud, quod dicitur in suis partibus, &c. i. & est possibile in talibus dicere aliquid esse in se transumptive. quādo n. totum disponitur per illud, per qđ disponitur pars. v.g. qm dicitur corpus album, quia superficies est alba. & si ipsum totū non est albū. & si dicitur homo sciens, si non fm totū est sciens, sed fm partem rationalem. & dicit infirmus gratia alicuius membri. & cū ita sit, & duę partes, quarū altera est in reliqua, fuerint partes alicuius vnius, quod est totū, possibile est vt illud totū disponat^{ur} p illud, per quod disponuntur illę partes. & quia disponunt^{ur} illę partes per hoc, qđ altera est in altera, possibile est vt totum disponatur per illā dispositionem, quando totum nominatur nomine partis. v.g. qm, cum

Quando sunt duę partes, quarū altera est in altera, & fuerit pars alicui^{us} vnius, qđ est totū, possibile est vt

ratio-

At rationalitas inuenitur in corpore ho-
 minis, & rationalitas, & corpus sunt
 partes hominis, & homo disponitur
 per rationalitatem, possibile est dicere
 rationale esse in se. Et intēdit, quoniam,
 cum pars dicitur esse in toto, & totū
 dicitur esse illud, quod dicitur esse pars,
 possibile est totum dici esse in se, i. in
 suo toto, ut dicitur homo esse in finibus
 ratione partis. v.g. oculi. D.d. cyphus
 igitur, &c. i. dicere autē aliquid esse
 in se principaliter non, s. dicitur pro
 pter partem. v.g. quoniam vas, in quo est
 vinū, nō dicitur esse in se, neque vinū,
 quod est in vase, dicitur esse in se, quia
 non accidit ei, ut in eo sint duæ par-
 tes, quarum altera est in reliqua, cō-
 gregatum autem ex eis econuerso.
 v.g. dolium, aut cyphus dicitur esse
 in se, quoniam pars ex eis est in toto, & est
 in toto, quia est in secunda parte. &
 hoc non accidit, nisi ubi totū nomi-
 natur a nomine partis. Et iste mo-
 dus transumptiuus vsitatur in om-
 nibus idiomatibus, scilicet ut aliquid
 dicatur gratia suæ partis. sed ista trā-
 sumptio nō est vsitata apud Arabes,
 scilicet dicere rationale esse in se, &
 si secundum suum idioma deberet
 esse, quoniam totū apud eos dispo-
 nitur per dispositionem partis.

Sic igitur cōtingit quippiam
 in seipso esse. primo autē nō con-
 tingit ut albū in corpore. super-
 ficies. n. in corpore, scientia autē
 in anima. s. m. hęc autē, quę partes
 sunt, ut in homine, appellatiōes
 existūt. amphora autē, & vinū,
 cum seorsum quidē sunt, partes
 nō sunt, sed cum simul. quapro-
 pter, cū sint partes, erit ipsum in
 seipso. ut albū in homine, quoniam in
 corpore: & in hoc, quoniam in superfi-

cie: in hac autē non amplius s. m. d.
 aliud est, & diuersa quidem spe-
 cie hęc sunt, & aliam naturam
 habet vtrunque, & potentiam,
 & superficies, & album.

*Secundum igitur hunc modum
 potest esse aliquid in se, principaliter
 vero non. superficies. n. est in cor-
 pore, & scientia in anima. & se-
 cundum ista, quę sunt partes, v.g.
 in homine erūt nomina. cyphus au-
 tem, & vinum, cum fuerint sepa-
 rata, non erunt partes, sed cū fue-
 rint insimul. & ideo, cum fuerint
 partes, erit ipsum in se. ut album
 in homine, quia est in corpore eius:
 & est in corpore eius, quia est in
 superficie: ipsum autem esse in hoc
 non est propter aliud. & hac duo
 diuersantur in forma, & vtrunq;
 habet naturam et potentiam alia
 a natura reliqui, et a potentia eius
 scilicet superficies, & album.*

*Secundum igitur hūc modū, &c. 25
 i. propter hoc, quod aliquid disponitur
 per illud, per quod disponitur aliud, &
 propter hoc disponitur aliquid per
 illud, quod inuenitur in illo primo.
 D.d. principaliter vero, &c. i. quoniam al-
 bedo in corpore nō est principaliter,
 neque scientia in homine, sed albedo
 principaliter est in superficie, & su-
 perficies in corpore, & scientia in anima.
 D.d. & s. m. ista, &c. i. & in omnibus
 inueniūtur duę significationes pri-
 ma, s. & secunda, sicut in rebus. D.d.
 cyphus vero, & vinum, i. vas autem,
 in quo est vinum, & vinum, cū fue-
 rint separata, quando vinum non
 fuerit*

Physicorum

E fuerit in vase, non erūt partes alicuius vnus, sed erunt partes alicuius vnus, cum fuerint insimul. & ideo, cum fuerint partes alicuius vnus, erit possibile vt illud vnū, qđ est cōpositum, dicatur esse in se non principaliter, s. quia aliqua pars eius ē ī alia pte, vt dīqđ hō ē albus, & hō nō ē alb⁹, nisi pp suā partē. albedo. n. ē in homine, quia est ī corpore, & in corpore, quia est in superficie. D. d. ipsum autem esse in hoc, &c. i. superficiem autē ēē in corpore nō est pp aliud, sed est ei principaliter. sed impossibile est, vt superficies, & corpus, in quo est, sint idem ita, qđ res inueniatur per se in se. sed res inuenit p se ī alio. superficies. n. v. g. & corpus, in quo est superficies, sunt duo in forma, & vtrunq; habet naturam aliā à natura reliqui, & potentiam aliā à potentia eius. & sūt est dispositio albedinis cum superficie. albedo. n. existit in superficie per se. Et, cum narrauit qđ impossibile est aliquid esse in se, & aliquid esse in alio dicitur multis modis prater hunc modum, vt prius numerauit, incepit narrare qđ impossibile est aliquid esse in se, aliquo modo eorum, quibus dicitur esse aliquid in aliquo.

Neq; igitur, inductiue considerantibus, aliquid in seipso videmus fm aliquē determinatorum: & rōne manifestum qđ impossibile est. oportebit. n. ambo vtrunq; esse (vt amphoram & vas, & vinum esse, atq; vinū vinum, & amphoram) siquidem cōtingit quippiā in seipso esse. quare, si quā maxie in sese sint, amphora qđ accipiet vinū, nō quatenus ipsa vinū est, sed qua-

tenus illa. Vinum autē inērit in amphora, nō quatenus amphora ipsum est, sed quatenus illa amphora est. Secundum igitur ipsum esse, qđ alterum sit, manifestum est. alia nanque ratio est eius, in quo, et illi⁹, qđ ī hoc est.

Et non inuenimus aliquid esse in se aliquo mō eorū, quos determinauimus, cum processerimus via inductionis: & declarabitur etiā ex definitiōe, quod hoc est impossibile. secundum. n. istum sermonē erūt ambo vtrunq;, v. g. quoniam L. dolum erit vas, & vinum, et vinum erit dolum, & vinum, si sit possibile aliquid per se esse in se. si igitur est possibile aliquo modo vt alterum eorum sit in reliquo, dolum erit recipiens vinum, nō secundum quod dolum est vinum, sed secundum quod vinum est vinum, et vinum erit in dolo, non secundū quod doliū est vinū, sed secundū quod doliū est dolum. Declaratum est igitur quod he due intentiones sunt diuersae in esse. definitio. n. eius, ī quo est res, est alia à definitione illius, in quo est.

Cū declarauit qđ impossibile est dicere aliquid ēē in se, fm hoc, qđ significat aquā esse in vase, incepit declarare qđ ipse est aliquid esse in se aliquo mō eorū, fm quos dī aliqd esse in aliquo, & d. Et nō inuenim⁹ aliquid ēē in se, &c. i. & cū nos induximus oēs modos, fm quos dī aliquid ēē ī alio, erimus certi, qđ nihil est,

A est, qđ dē ē in se. D. narravit qđ hoc ē apparet alio mō ab inductione magis certe, s. fm definitionem, & dixit: & declarabit ē fm definitionē, &c. i. & declarabitur ē fm definitionem rei, qđ inuenit ī aliquo, & definitionē rei, ī qua inuenit, qđ est īpōse vt aliquid sit in se. fm. n. hoc aliquid, s. esse in se illud, qđ est ī aliquo, & illud, ī quo est aliquid, vtrūque est reliquū, adeo, qđ defō vtriūque est definitio reliqui, & est manifestū necessario qđ definitiones eorū diuersantur. D. d. v. g. vt dolium sit vas, & vinū, &c. i. v. g. qm contin

B git dicere qđ aliquid sit in se, vt vas, in quo est vinū, sit vas, & vinū insimul, & vinū sit vas, & vinum insimul. qđ est impossibile. D. d. si igit ē pōse alio mō, &c. i. qm, si aliquid recipit aliquid p se, oportet vtrū recipiat illud, nisi fm qđ definitiones eorū sunt diuersę. v. g. qm dolium non recipit vinū, nisi fm qđ vinū ē vinum, non fm qđ est dolium, & vinum est in dolio, non fm qđ doliū ē vinum, sed fm qđ doliū est doliū.

At vero neq; fm accidens cōtingit. simul. n. duo corpora in eodē inerunt. nā & ipsa amphora in seipsa erit, si id, cuius natura susceptiua est, cōtingat in se ipso esse. et insup illud, cuius est susceptiuum, vt si vini vinum. Qđ igit īpōse sit in seipso aliquid esse p̄so manifestum est.

Neq; etiam est pōsibile vt sit per accidens. cōtingit. n. ex hoc vt duo insimul sint in eodē loco. doliū n. erit in se, si illud, cuius natura est recipiens fuerit in se. pōsibile est igit vt aliquid sit in se, et ē

illud, quod recipit. v. g. quoniam illud, quod recipit vinum, est vinū. Manifestū ē igitur quod īpōsibile ē vt aliquid sit ī se p̄cipaliter.

Dicit: Et īpōse est vt aliquid recipiat se per aliqd accides sibi, nisi ponat ipsum recipere se essentialiter, vt declaratū est prius. contingit. n. ex hoc vt recipiat in se duo insimul. qm, si fuerit aliqd, qđ habeat naturam, vt recipiat se per accis in se, pōsibile est vt recipiat p accides illud, qđ est in eo: quēadmodum, si recipit se essentialiter, recipiet aliud in se: & sic doliū recipiet vinū, & se insimul aliqua hora. ergo dolium erit dolium, & vinū insimul, & adunabuntur. quoniam, qm aliquid receperit in se essentialit̄ alicuius, adunabuntur duę essentialit̄ necessario: & sic res recipiet se. qđ est īpōsibile, siue hoc fuerit positum essentialiter, aut accidentaliter, i. in aliqua dispositione. a Hęc est intentio istius capituli. & debet legi sic. quoniam dolium, & illud, quod recipit, est vinum. quoniam, si inueniatur aliquid, cuius natura recipit accides per se, pōsibile est vt aliquid sit in se, & etiā illud, quod recipit. & sic contingit p̄imum īpōsibile, quod est aliquid recipere se. verbi gratia quoniam recipiens erit vinum. quod est īpōsibile.

A Hic vt Cō. dicere qđ īpōse ē vt recipiat se, siue p se, siue p accis. F. S. vid op̄positū de seipso. i. c. 8. j. d. ala. Vide cō. 2um.

Soluitur dubium Zenonis de ipso
Loco. Cap. 5.

Quod autē Zeno dubitabat, qđ, si locus est aliqd, in aliquo erit, soluere nō est difficile. Nihil. n. prohibet

R. iij. bet.

Physicorum

Gebet, in alio quidem esse primū locū, nō tñ in illo, vt in loco, sed vt sanitas quidē in calidis, sicut habit⁹, calor autem in corpore, vt passio. quare non necesse est in infinitum abire.

Zeno autem ponebat questionē hoc modo, & dixit si locus est aliquid, necesse est, ut sit in aliquo, ergo locus non est. Et dissolutio illius non est difficilis. quoniā nihil prohibet, vt locus, qui dicitur primo, sit in alio, sed non secundum locū, sed secundum quod sanitas est in rebus calidis secundum formam, et calidum in corpore secundum passionem, et corpus in loco secundum vas. et nō sequitur ex hoc processus in infinitum.

28 Cum declarauit fm quot modos dicitur aliquid esse in aliquo essentialiter, potuit dissoluere ex hoc, & opinione eius in loco, questionem Zenonis, & similiter sermonem dicentium locum esse materiam, aut formam. Et dixit Zeno vero, &c. i. Zeno vero negabat locum esse hoc modo. dicebat. n. qm, si locus est, necesse est, vt sit in aliquo: & omne, qd est in aliquo, est in loco: ergo locus est in loco. deinde reuertetur interrogatio de hoc loco secundo, & sequitur vt sit in loco tertio, & sic in infinitum, & sic inuenientur loca in actu infinita. et, cum hoc est impossibile, sequitur q locus non sit. D. in coepit dissoluere hanc questionem, & dixit: Et dissolutio illius non est difficilis, &c. i. qm propositio, dicens q locus est aliquid in aliquo, est ve-

ra de primo loco, s. de primo corpore contento. & hoc intendebat, cum dixit, principaliter. sed dicere locum esse in aliquo non est idem q dicere corp⁹ esse in loco, & aquam in vase, vt post declarabitur d loco. D. d. sed sicut sanitas est in rebus calidis, &c. i. sed locum esse in aliquo est, sicut forma in subiecto. v. g. sicut sanitas in temperatā calidi cum frigido, & sicut calidum, & frigidum in corpore: corpus vero in loco est sicut aqua in vase. termin⁹ igitur medius, quo Zeno utebatur in syllogismo, nō est vnus: ergo non sequitur ex eo illud, quod existimauit sequi, s. loca esse infinita. & hoc intēdebat, cū dixit: & non sequitur ex hoc procedi in infinitum. Et ista solutio est possibilis fm Ari. dicentem q locus est superficies corporis continentis. superficies. n. est forma in corpore. qui vero ponit locum esse dimēiones existentes, in quibus disponitur locatū, non potest euadere a questione Zenonis. & ideo hoc est vnū corū, quibus utitur in destructione istius opinionis, s. dicentis locum esse inane, & vacuū, quod est inter superficies vasis, non ipsa superficies vasis. sed qui ponit locum esse in corpore, & omne corpus esse in loco, contingit ei necessario corpora esse infinita in actu, aut ponere q corpus continēs totum non est in loco essentialiter. & hæc est opinio Aristo.

Illud autem manifestū, q, cū vas nihil sit ei⁹, quod in ipso est (aliud. n. est primo, & qd inest, & id, in quo inest) non erit vtiq; aut materia, aut forma locus, sed aliud. illi⁹ enim aliquid hæc sūt, quod inest, et materia, & forma.

Et

Docum-
tum.

M

Et manifestum est quod, cum vas non est illud, quod est in eo, cū illud, quod dicitur principaliter, est aliud ab eo, quod est in eo, locus non est materia, neq; forma, sed aliud. hæc enim duo sunt ex re existente in eis, scilicet materia, & forma.

29 Cum etiam declarauit qd impossibile est vt aliquid sit in se principaliter, i. primo & essentialiter, & aliquid esse in loco dicitur, sicut aqua dicitur esse in vase, incepit declarare, qm̄ contingit ex hoc, vt nō sit forma, aut materia, & dixit: Et est manifestum, &c. i. & est manifestū per se, qm̄, cum dicitur aliquid esse in loco est sicut dicere aquam esse in vase: & vas non est aliquid ex eo, quod est in eo, sed aliud: manifestum est qd locus nō est aliquid ex illo, quod est in eo, sed aliud: cum sit declaratum qd illud, quod dicitur esse in loco essentialiter, et primo, est aliud ab illo, quod dicitur esse in eo: ergo loc⁹ nō est materia, neq; forma. materia. n. & forma vtrq; est pars rei, quæ dicitur esse in eis, i. corpus compositum ex forma, & materia. Et compositio istius sermonis est in secūda figura sic, Locus nō est pars locati: & forma, & materia sunt pars locati: ergo locus non est forma, neq; materia. Narrantur propositiones proportionate, ex quibus deuenimus in cognitionem ipsius Loci. Cap. 6.

Hæc igitur sint dubitata. Quid autē tādē sit Locus hic vtiq; fiet manifestum. Accipiamus autē de ipso quæcūq; videntur vere fm̄ se in eis

se ipsi. Cēsemus igitur locū esse D primum quidē, quod continet illud, cuius locus est, & nihil ipsius rei esse. Amplius, primū locum neq; minorē esse, neq; maiorem. † { Præterea, neq; deferri } ab vnoquoq; & separabilē esse. Ad hæc autē, omnem locū habere sursum, & deorsum, & ferri natura, & manere in proprijs locis vnūquodq; corporū. hoc aut facere, aut sursum, aut deorsum.

† a. l. Præterea deferri.

Tantum igitur accidit in hoc de questione. Locus vero quid sit hoc modo apparebit. Et accipiamus de illo ab eis, quæ existimantur re vera esse ei essentialiter. Dicamus igitur quod omnes conueniunt in hoc quod locus primo continet illud, cuius est locus, & non est aliquid illius. Et post, quod primus locus non est maior, aut minus illo. † { Et etiam est extra } aliquod singularium, et separatur ab eo. Et cum hoc, est omne, de quo dicitur superius, & inferius, & vnumquodq; corporum trāsferitur naturaliter ad illud, & figitur in suo loco proprio. & facit hoc, aut superius, aut inferius.

† a. l. non est extra.

Cum compleuit sermones famosos, ex quibus apparet locum esse, & sermones, qui faciunt dubitare in suo esse, & dissoluit quasdam alias dubitationes, incepit considerare de natura eius, ex rebus essentialib⁹ ei, quæ sunt manifestæ per se. ex talib⁹. n. reb⁹ potest aliquis scire substantiā eius.

Phyficorum

illa, q̄ cō-
perunt lo-
co cōtia-
liter, sunt
quinq;.

Eius, & soluerē dēs qōnes accidētes in eo, illa vero, quę inueniunt in loco essentialiter, & primo, sunt, sicut dixit, quinq;. Primū est, q̄ locus cōtinet locatū ita, q̄ nō est aliquid de locato. & ī hoc differt à forma: forma. n. & si cōtinet, tñ non est aliud à locato. & in hoc differt à vacuo: vacuū. n. non cōtinet. Secundū aut̄ est, qm̄ locus est equalis locato. Tertium vero est, qm̄ locus separat̄ à locato. & in hoc ē differt à materia, & forma. & hoc intendebat cū dixit: Est ē extra quodcunq; singularium, & separat̄ ab eis. Et in libro

H Alex. habet loco istius, [& ē nō est extra aliqd singularium, & est separat̄.] & hoc est magis verū, sed non est notum per se de loco. illi. n. qui dicunt locum esse vacuū, separat̄ loco à locato, & remanet loc⁹ ī actu. & Alex. exponit hunc locum. quia Arist. intendebat q̄ locus non excedit locatum. & exponit ipsum ē fm̄ suum modū, & dicit q̄ nō accidit ei hoc, qđ diximus, s. q̄ nō est notum per se de loco. Quartū vero est, qm̄ dñe loci sunt superius, & inferius. & in hoc differt à vacuo. in vacuo. n. nō est superius, neq; inferius naturaliter. Quintum vero est, qm̄ locus est illud, ad qđ transfert̄ locatū naturaliter, & q̄ ista translatio est quorundā corporum superius, & quorundam inferius. & hoc etiam demonstrat q̄ nō est vacuū. & hoc intendebat, cum dixit & facit hoc, i. facit translationem ita, quod est causa finalis ei.

Suppositis aut̄ his reliqua speculari decet. Oportet aut̄ tentare consyderationē sic facere, vt ipsum qđ ē reddat, vt et q̄ dubi-

tant, soluant, et q̄ vñr fesse loco, insint. & amplius, ipsa difficultatis, & earū, quę circa ipsum, dubitationū causa erit manifesta. sic enim pulcherrime demonstrabitur vnumquodque.

Oportet igitur nos ponere considerationem de ceteris, ita, quod ista sint posita nobis. Et oportet nos querere, vt perscrutatio nostra sit talis, vt per illam compleatur locus quid sit, ita, quod omnes qōnes dissoluantur, & illa, q̄ existimantur esse ei, sint, & appareat cum hoc causa difficultatis eius, & in questionibus accidentibus in eo. hoc igitur modo declarabitur sua definitio melius.

Cum declarauit q̄ oportet ponere principium perscrutatiōis de loco à p̄icipijs notis naturaliter, deinde cū numerauit illa, īcepit declarare cuiusmodi op̄e dñōne, quā nitit̄ dare loco ex istis rebus. cum hoc. n. q̄ definitio dat quiditatē loco, debet habere tria propria, quorū vnum est, vt per illā dissoluatur qōnes accidentes in eo, Secundū vero, vt per illā appareat causa esse rerū existentū in loco per sensum, s. cā oīum accidētū sensibiliū in eo. definitiones. n. cōpletę innatae sunt reddere cām oīum accidentū existentū in re, sed non conuertitur, s. qm̄ nō oē, ex quo reddunt cāe accidētū, est vera definitio. & iō existimat̄ q̄ hęc est regula destruēs definitiones, nō verificās. Et hoc intēdebat, cum dixit: & illa, q̄ existimant̄ esse in eo sunt, s. de causis apparentū. Tertū vero proprium est vt ex defini.

Definōes.
d̄ dat qui-
MO
ditatē, de-
bent h̄c
tria pp̄ia
vide .i. de
aia. 11. 2. d̄
pia. 12. 2. 6
4. cor. 2.
et. 1. d̄ aia
c. 21.

A definitione data appareat difficultas accens in hoc. & hoc est proprium de finitionibus rerum difficultum defini. Et ista tria necessaria sunt in definitione querenda in hoc loco. quoniam, si unum eorum diminuitur, aut omnino non erit definitio, aut, si erit, non erit perfecta. & ideo dixit: hoc ergo modo, &c. i. quoniam perscrutando de tali definitione, & sciendo illa, declarabit quid sit locus bene, & perfecte.

Nō queretur locus, nisi motus aliquis esset secundum locum.

B Vide eodem Zim.

Primum igitur considerasse oportet, quod non quæreretur utique locus, si non motus aliquis secundum locum esset. propter hoc. n. & coelum maxime in loco putamus esse, quia semper est in motu. Huius autem aliud quidem est latitudo, aliud vero augmentum, & decrementum. etenim in augmento, & decremento mutantur, et quod prius erat hic, iterum translatum est in maius, aut minus. Est autem quod movetur, aliud quidem per se actu, aliud vero per accidens. Eius autem, quod secundum accidens, aliud quidem potest moveri per se, ut partes corporis, & in nauigio clauus, alia vero non possunt, sed semper secundum accidens, ut albedo, & scientia. haec. n. sic mutantur secundum locum, quia id, in quo sunt, mutatur.

Dicamus igitur, quoniam sciendum est primo, quod locus non est perscrutandus de illo, si motus non esset in loco. propter hoc. n. existimamus caelum proprie esse in loco, quia est semper in motu. Et iste motus alius est translatio, & alius augmentum, & diminutio. res. n.

transmutatur secundum augmentum, diminutionem. illud igitur, quod hic erat translatum, attribuitur ad ubi minus, aut maius. Motum autem aliud movetur per se, et aliud movetur per accidens. Et illud, quod movetur per accidens, aliud est, quod potest moveri per se, v.g. membra hominis, & clauus in nauigio, & aliud non potest, sed semper movetur per accidens, v.g. albedo, & cognitio. ista enim non mutant sua loca, nisi quia illa, in quibus sunt, transferuntur.

Cum incepit perscrutari de definitione loci, incepit dicere primo illud, quod mouit homines ad credendum locum esse, & est motus localis, & dixit proprie motum, & non quietem, licet utrumque significet locum esse. quia motus est notior quiete. quies. n. est priuatio, & motus habitus. & dixit: Dicamus igitur, &c. i. sciendum est ergo, quod causa in hoc, quod homines credunt quod locus est unum entium, de quibus perscrutandum est, est motus rei in loco. si. n. hoc non esset, non perciperetur ipsum esse. D. d. propter hoc. n. &c. i. quoniam propter hoc, quod coelum movetur, existimat ex hoc, ut sit in loco. & dixit hoc, quia coelum habere locum latet. existimat. n. quod illud, quod movetur in loco, debet mutare locum secundum totum, & coelum non mutat locum secundum totum. & ideo opinatus est Auicenna. quod non habet motum in loco. & ponere quod mouetur secundum partes, & non movetur secundum totum est inopinabile. & ideo Zeno negauit ipsum moveri, [ut post dicemus.]

Motus est notior quiete. nam motus est habitus. & quies est priuatio ex quo videtur habitum non uideri esse priuationem. S. vid. instantia. 8. Ph. c. 17. Vide eodem Zim.

† Cō. 41.

Et,

Physicorum

G Et cum declarauit qd. traslatio fecit homines percipere locum esse, declarauit modos translationis facientis hoc, & dixit: Et iste modus alius est traslatio, &c. deinde dixit: & cum illud, quod erat translatum, &c. i. attribuitur ad vbi magnum, & paruū. & in quibusdam libris loco ¶ [attribuitur/legitur] transfertur.] Et induxit hoc, quia hoc etiam debet preponi cognitioni de loco, s. qm loc⁹ ali⁹ est maior, & alius æqualis, & qd ipsum existere in maiori est propter suā existentia in minori, s. in æquali, vt dictū est. & fm hoc vocauit equalem minorem. locus. n. impossibile est vt sit minor locato. Aut intendebat augmentum, & diminutionē in exemplari animalis. augmētabile. n. mouetur ad maiorem locum, & diminutum ad minorem locum.

H Et cum declarauit qd motū, & motus fecerunt homines percipere locū esse, declarauit modos mobiliū, vt distinguat ex eis illum modū, qui fecit homines percipere locum esse essentialiter, & dixit: Motum autem aliud mouetur per se, &c. & intendebat per hoc innuere, qd motū, quod de necessitate habet locum, est motum essentialiter, & qd hoc fecit homines percipere locū esse. D dixit: Et illud, quod mouetur per accidēs, &c. i. qm membrum, qn diuiditur a corpore, potest moueri per se quiescente corpore. qn autem mouetur per motū totius corporis, mouetur per accidēs. & similiter, qn clauus in nauī mouetur per motū nauis, mouetur per accidēs, & qn mouetur diuisim a nauī, mouet per se. & istemodus moti per accidēs est pars, cui attribuitur motus propter hoc, quod attribuitur toti. qm id, quod mouet

per accidēs, est duobus modis, sicut R.

Vnus est, vt motus attribuitur parti propter hoc, qd attribuitur toti. & istud motum quidē per accidēs potest moueri essentialiter, qn pars diuiditur a toto, & fit totum per se.

Secundus vero est, vt motus attribuitur accidenti rei motæ, vt cū attribuitur albedini, & nigredini. & tale motū per accidens impossibile est vt moueatur in aliqua hora per se, cū accidentia, & vniuersaliter oīa, quæ sunt in substantia; non possint separari. & ista dispositio est oīum formarum; quæ existunt in subiecto. & fuit dictum de hoc modo moueri per accidens, sicut dixit. qm ista non dicuntur mutare locū, & moueri, nisi quia illud, in quo sunt, mutat locū per se, & transfertur, sicut pars transfertur per translationem totius, & albedo per translationem corporis.

Quoniam autem dicim⁹ esse in celo, vt in loco, quia in aere, hic autem in celo est, & in aere autem non toto, sed propter vltimum ipsius, & continens, in aere esse dicimus. si. n. totus aer sit locus, non æqualis erit vniuscuiusq locus, & vnumquodq. videtur autē æqualis esse. talis autem est primus, in quo est.

Et dicimus aliquid esse in celo, intendendo ipsum esse in loco, quia est in aere, & aer est in celo, & dicimus ipsum esse in aere, nō quia est in toto aere, sed quia vltimum eius, et illud, quod continet ipsum, est in aere. & si totus aer esset locus eius, tunc locus cuiuslibet, & quodlibet non essent equalia.

hoc

Pars, qn diuidit a toto. & fit totū, pōt per se moueri. Idē. s. physi. cō. 1. Acciden- tia, & vtr oīa, quæ sunt i substantia, sicut forma in subiecto, impos- sibile est vt p se mo- ueri pos- sint Idē. s. ph. c. 1. & 6. ph. c. 86.

Hoc existimatur. & hæc est dispositio primi loci, in quo est res.

33 Vult declarare quid sit locus ex illis principiis manifestis per se, & incepit in hoc etiam a principio manifesto per se, & est, quoniam locus alius est primus, & alius secundus, & res est in secundo, quia est in primo, & dixit: Et dicimus, &c. i. & est manifestum per se de loco, quoniam quoniam dicimus aliquid esse in celo, i. in mundo, quia est in aere mundi, & est in aere, quia est in ultimo fine continente ipsum. Et cum posuit quod finis aeris, alia est propria rei, quæ dicitur esse in aere, & alia est cõis, quæ continet ipsum, & aliud. v. g. finis totius aeris, incepit declarare quod ex quibusdã alijs propositionibus sequitur, ut locus non sit finis cõis, Lex propositione, dicente quod locus debet esse æqualis, & dixit: & si totus aer, &c. i. & si totus aer esset primus locus rei, quæ dicitur esse in aere, tunc locus rei, & res, quæ est in eo, non essent æquales: sed existimatur hoc esse necesse, scilicet locum, & locatum esse equalia. & hoc intendebat, cum dixit & existimatur, i. & scitur necessario. Et forte vocavit existimationem hoc, quia est de genere propositionum, quæ declarantur per modicam persuasionem. Et forte fecit hoc, quia istis propositionibus accidit quod sunt famosæ, cum hoc, quod fuerunt necessariae. & multoties fecit hoc Ari. Et compositio istius sermonis est sic in secunda figura. Primus locus est æqualis: & aer finem totum non est æqualis: ergo aer non est primus locus. D. d. & ista est dispositio primi loci, in quo est res, i. & equalitas, est dispositio primi loci, qui est ultimi finis aeris continentis locatum: ex quo sequitur

ut ut ista ultima finis locus, non ultima cõis. Et compositio istius sermonis est ex duabus affirmatiuis in figura secunda. et forte fecit hoc, quia locum esse æquale locato est proprium loco. & quoniam conuersio in talibus propositionibus est manifesta per se, possibile est ut in demonstrationibus: quoniam tunc potest reuerti ad primam figuram. quoniam, cum tales propositiones componuntur in prima figura, tunc maior propositio erit predicabilis non secundum naturam: & ideo componitur in secunda figura. Sed forte conuersio in hoc non est manifesta per se. existimatur. n. quod inane, quod est inter ultimos fines aeris, est et æquale. & ideo inducit post alia principia, ex quibus declarat quod non est inane. & secundum hoc, cum dixit & ista est dispositio primi loci, non intendit declarare quod primus locus, sed ultimus finis aeris est locus in rei veritate, sed intendebat declarare quod qui ponit locum esse ultimum finem, conceditur ei hæc propositio, scilicet dicens locum esse æquale, & non negatur ei, sicut accidit dicentibus locum esse totum aerem. & intendebat per hoc notificare quod illa omnia principia non concedunt, nisi ponentibus locum esse ultimum finis aeris, & continentem locatum.

Cum igitur non diuisum est quod continet, sed continuum; non ut in loco dicitur esse in illo, sed ut pars in toto. cum vero diuisum est, & tangens, in primo quodam est, ultimo continentis, quod neque pars est eius, quod in ipso est, neque maius spacio, sed æquale. in eodem. n. sunt ultima se tangentium. Et, cum continuū sit, non in illo mouetur, sed cum illo

Quando termini sunt conuerribiles. & conuersio est manifesta per se, licet arguere ex ambabus affirmatiuis in 2. figura. Idem. 2. phy. cõ. 23. Idem hic supra cõ. 33. & infra c. 42.

Existimatur quod modis sunt apud Philosophum, vide hic & 1. d. aia. cõ. 19. & 2. de aia. 32.

Physicorum

G diuisum autē in illo. Et, siue moueatur continens, siue non, nihil minus. Amplius autem, cū non diuisum est, vt pars in toto dicitur, vt in oculo acies, & in corpore man⁹. cum autem diuisum est, vt in cado aqua, aut in fictili vinum. manus enim cum corpore mouetur, aqua autē in cado.

Cum igitur continens non fuerit diuisum, sed continuum, non dicemus quod illud est in eo, sicut aliquid est in loco, sed sicut pars in toto. **H** *Et, cum fuerit diuisum, sed continens, tunc est in ultimo continens, sicut aliquid est in primo loco, et hoc non est pars illius, in quo est, quod est in eo, neq; maius, sed æquale. quoniam vltima continentium sunt in eadem dispositione. Et, cum fuerit continuum, tunc motus eius non erit in eo, sed cum eo. Et, cū fuerit diuisum, mouetur in eo, & non mouetur cum eo, nisi continens moueatur, quod non dicunt. Et, si non mouetur, & etiam cum non fuerit diuisum, dicetur ipsum esse quasi pars in toto. v.g. quoniam visus est in oculo, & manus in corpore. Et, cum fuerit diuisum, erit sicut aqua in cypho, & vinum in dolio. manus enim mouetur cum corpore, & aqua in cypho.*

34 Cum declarauit q locus impossibile est vt sit finis cōmunis locato, & alij: quoniam locus est æqualis, & finis cōis nō est æqualis: incepit de

clarare etiam q iste finis, qui existimatur esse locus, s. cōtinens, & equalis, nō est forma, neq; aliquod continuum cum illo, quod est in eo, sicut est dispositio in parte cum toto. & intēdebat distinguere per hoc inter locatū esse in corpore, quod est vbi ei⁹, & inter partē esse in toto, ex hoc, q prius posuit. qm aliquid esse in loco est sicut aquam esse in vase. Et dixit: Cum igitur continens, &c. i. &, cum posuerimus q locus est continens, & continens est duob⁹ modis, aut continuum cum locato, aut diuisum ab eo, sed continens, cum posuerimus q locus est continens continuum. v.g. superficies corporis, tūc illud corpus non erit in loco continenti, sicut aqua in vase, & si sit verum tunc ipsum esse æquale, sed est quasi pars in toto. et iam diximus q locus non est talis. &, cum continens fuerit diuisum, & contangens, tunc dicetur q locatum est sicut aqua in vase, & q est æquale. cōtinens igitur dicitur de tribus, de fine cōtangenti, & de non contangenti, & de forma. & æqualitas fallit, cui in fine nō contangenti, & est vera de contangenti. & dicere aliquid esse i loco, sicut aqua in vase, est verum de fine contangenti, & non contangenti, & fallit in forma. & facit differentiā inter locatū esse in corpore, quod est suū vbi, & inter partē esse in toto: ergo id, de quo vere dicunt ista tria principia, est finis cōtangens. & continens fallit de inani, qd est inter superficies vasis continentis aquam, quod imaginat esse locus apud dicētes vacuum esse: ergo hæc tria principia non vere dicuntur nisi de fine continēti. Et forte illud, quod cōgregat ex eis est proprium fini contangenti, & conuertitur

Continens dicitur de tribus.

M

Auertit de illo, ita, qd declaratio sit talis. Locus est continens, & equalis, & res est in eo, sicut aqua in cypho: & quod habet istas tres dispositiones est finis contangens: ergo locus est finis contangens. & ideo dixit post.

Traditur definitio Loci, & ex dictis propositionibus notificatur quid sit. Ca. 7.

Iam igitur manifestum ex his quid est locus. Quatuor. n. ferè sunt, quorum necesse est locum vnum aliquid esse, aut. n. forma est, aut materia, aut spaciū aliquid mediū extremorū, aut extrema, si nō est vllum spaciū præter inexistētis corporis magnitudinem. Horum autem, qd tria non possint esse manifestū est. Sed, propterea qd continet, videtur Forma esse. in eodem. n. sunt extrema continētis, & contenti. Sunt igitur vtraque termini, sed non eiusdem: sed forma quidem rei, locus autem continētis corporis.

Apparet igitur ex hoc quid sit locus. sunt enim Quatuor, quorum locus dignus est, vt sit aliquis eorum. est. n. aut forma, aut materia, aut aliqua dimensio inter fines, aut finis, si nulla est dimensio præter dimensiones corporis, quod est in re. Et manifestum est quod impossibile est vt locus sit aliquod istorum trium. Sed propter continētiam videtur esse Forma. fines. n. continentes, et cōtenti sunt insimul. Dicamus igitur, quoniam sunt ambæ fines, sed nō fines eiusdē, sed for-

ma est finis eius, quod cōtinetur, locus vero est finis corporis cōtinentis.

Dicit: Apparet igitur ex prædictis, & ex hoc, qd dicā quid sit locus. locus n. si est necesse vt sit vnū Quatuor, s. aut materia, aut forma, aut inane, aut dimensio, quæ est inter superficies vasis. & hoc intendebat, cū dixit aut dimensio inter fines, i. inter superficies cōtinentes locatū, aut vt loc⁹ sit ipsæ superficies cōtinentes. D. d. si nulla fuerit dimensio, &c. i. si nō fuerint hic dimensiones tres separatæ, i. existētes per se, præter dimensiones corporis locati. dicētes. n. locū esse vacuū dicūt tres dimensiones esse nō in subiecto, in quib⁹ subiiciunt dimensiones corporis. D. d. Et manifestū est, &c. & intēdit per tria, formā, & materiā, & dimensiones, quæ dñr vacuum. & ipse intendit declarare etiā cum destructione vniuscuiusq; istorū triū similitudinē inter vnūquodq; eorū, & locum, vnde existimat vnūquodq; locum esse. & incepit dare causam, ex qua existimat qd locus est Forma, & dixit. Sed propter continētiam, &c. i. sed propter hoc, qd loc⁹ existimatur cōtinere, & forma existimat cōtinere etiā, s. superficies corporis locati, quia dicitur in definitione corporis, qd est illud, quod continetur ab vna superficie, aut superficieb⁹. D. incepit dare differentiā inter hunc finem, & finē, qui est locus, & dixit: Dicamus igitur, &c. i. qm superficies corporis cōtinentis, & superficies corporis cōtenti, licet conueniant qd sunt finis, & superficies & continens, tamen non sunt finis eiusdem. quoniam forma est finis corporis, & eius terminus, locus autē est finis corporis continētis corpus habens formam.

Cōtinere loci, & formæ dicit.

Ex

In eodem sunt extrema continētis, & contenti.

Phyficorum

G Ex eo autem, quod mutatur sepe, manente continēte, contentum & diuisum, ut ex vase aqua, ipsum medium esse aliquod videtur Spacium, tanquam aliquid existens præter ipsum corpus translatum. Hoc autem non est, sed quoduis incidit corpus eorum, quæ transferuntur, ac tangere apta natura sunt.

Et propter hoc, quod contentum diuisum multotiens mutatur, continente permanente, v.g. aqua in vase, existimatur quod est aliqua dimensio inter fines, & quod est aliquid præter corpus, quod transfertur. Et nihil est hic tale, sed cadit in ipsum quodlibet corpus, quod eunque corpus sit corporum, quæ transferuntur, & nihil est hic tale, & innata sunt tangi.

36 Cum declarauit quod locus non est forma, neque materia, & dedit similitudinem, ex qua apparet quod locus est forma, & dissoluit illam, incepit dare similitudinem, ex qua apparet etiam quod locus est Dimensio, quæ est inter superficies corporis continentis extranei. v.g. dimensio, quæ est inter superficies vasis. ista. n. est opinio magis apparens. quam primum notum est quod aliquid esse in loco est sicut aqua in cypho. Sed vtrum locus sit superficies cyphi, aut inane, quod intelligitur inter superficies cyphi, habet persecutionem. videtur. n. quod significatio vulgaris huius præpositionis In, quod dicunt aliquid esse in loco, est circa vacuum, quod vulgus intelligit in vase. & si fuerit demonstra-

tum quod nihil est vacuum, tunc locus necessario erit continens extraneum: sed, quia vulgus non percepit hoc, non posuit hanc significationem huius præpositionis In. & ideo ista opinio est valde apparens. Incepit igitur declarare similitudinem, sicut diximus, quæ fecit homines credere locum esse vacuum, scilicet tres dimensiones, quæ intelliguntur in vase extra subiectum, et dixit: Et, quia contentum, &c. i. & quia corpus, quod continet finis continens, qui est locus in rei veritate, transfertur quodcumque, sine manente non transmutabili, in quibusdam rebus per translationem corporis, ut accidit aquæ, quando transfertur a cypho, scilicet quod superficies cyphi permanet, sicut erat, quod aqua erat in eo: & existimatur quod locus est tale, scilicet quod non transfertur per translationem locati: ideo existimat quod locus est vacuum, & dimensio, quæ est inter superficies corporis continentis locatum. & adiuuat etiam hanc estimationem hoc, quod, quod aer exit a vase, nullum corpus remanet inter superficies vasis, sicut dicit Aristoteles post.

D. incepit contradicere huic opinioni, & dixit: Et nihil est hic tale, &c. i. & non sunt hic dimensiones separate in vase, quæ remanent vacuæ, postquam corpus separatur ab eis. sed, cum aliquod corpus separatur a vase, statim cadit in ipsum aliquod corpus, quodcumque sit, aut aer, aut aqua: & non est hic corpus, quod separatur a corpore, ita, quod inter illa sit non corpus, sed omnia corpora contangunt se, & non diuiduntur abinuicem. & hoc apparet de Cataplora, & de alijs, quæ dixit. Et dicit quod, si essent hic dimensiones, in quas caderet corpus locatum, contingeret ut quilibet locus esset locus cuiuslibet corporis. & sic ignis

A ignis non esset propriū superiori, & a la dīne
fionib⁹ ab
tractis, &
vacuo nō
sunt dīae,
qb⁹ diuer
satur, sed
natura ea
rū est cōsi
milis. Idē
infra. cō.
42.

b Fines
corporū
diuersant
secūdu di
uersitatē
naturarū

corporū.
Idē i. c. de
suba or
bis. i. cōli
72. 3. cō.
6. & 72.

Oia cor
pora mo
uentur ad
ua vltia
ppria, vt
ficiātur
ier illa, &
r tangāt
lla. Idē. i.
ce. cō. &
. 24. Idē

c infra
ō. 42. 43
c. 43. &
ō. 67.

te.ia inferiori. Et causa i hoc est.
qm a in dimensionibus abstractis,
& vacuo non sunt differentiae, quib⁹
diuersantur, sed natura earū est cō
similis: b fines autem corporum di
uersantur fm diuersitatem natura
rum corporū: vnde in eis inuenitur
superius, & inferius: c& ideo corpo
ra mouētur ad sua vltima propria,
vt pficiātur per illa, & vt tīgāt illa.

Si autem esset aliquod spatiū
aptum natura, ac manens in eo
dē loco, infinita vtiq⁹ essent lo
ca. translato. n. aere, & aqua, idē
facient partes omnes in toto,
quod nunc tota aqua in vase. si
mul autem & locus erit muta
tus: quare erit loci & alius loc⁹,
& multa loca simul erunt. non
est autem alius locus partis, in
quo mouetur, cū totū vas transf
ertur, sed idē. in quo enim sūt,
vltimū transferuntur aer, &
aqua, aut partes aquae, sed non,
in quo sunt, loco, q pars est eius
loci, qui est locus totius coeli.

*Et, si esset aliqua dimensio no
ta permanens in eadem dispositio
ne, tunc loca essent infinita. aqua.
n. et aer, quando transferuntur par
tes, faciunt in toto, quod aqua tota
facit in vase. & cū hoc locus erit
translatum: & sic locus etiam ha
bebit alium locum, & erunt mul
ta loca insimul. & locus partū, in
quo mouetur, quando transfertur
totum vas, non est alius locus, sed
idē. locus enim, in quo est aer, &*

*aqua, & partes aquae, est ille, qui D
transfertur, quia non veniunt in
illum locum, qui est pars in loco,
quia est locus ex toto caelo.*

Istae sunt aliae rationes, ex quib⁹ 37
declarat q impossibile est dimēso
nes esse separatas per se extra mate
riam, & formā, & oia accidentia, si
cut existimant dicētes vacuū esse.

Et dixit: Et, si esset hic dimēso 30
ta, i. existēs per se extra subiectū, i. si
tres dimēsoes, quibus corpus defi
nit, existūt per se sine subiecto. D. d.
permanēs in eadē dispōne, i. nō trās
mutabilis, neq; translatabilis, fm q E
existimāt opinantes hoc. D. d. tunc
loca essent infinita, & c. i. qm, si loc⁹
essent dimēsoes abstractē a mate
ria, in quibus dimēsoes corporis
subijciē, contingeret loca esse infi
nita. contingeret. n. vt totū corpus lo
catū, & partes eius sint in loco essen
tialiter. qm, si locus sit tres dimēso
nes, in quibus subijciuntur dimen
siones corporis, & corp⁹, & qualibet
pars eius habet tres dimensiones,
necesse est vt subiectio toti⁹ in loco
sit ad modum subiectionis partis
adeo, q qn aer, aut aqua intrat in
vas, subijciētur fm tres dimensio
nes in tribus dimēsoibus vasis, f
quae sunt inane. & sūt contigit vt
medietas aque fm tres suas dimen
siones subijciat in tribus dimēsoi
bus, quae sunt medietas dimēsoiū
primi loci, & sic de medietate me
dietatis, & sic procedit in infinitū,
ex quo contigit loca esse infinita
cum hoc, q contigit q dimensio
nes partis subijciunt etiā in dimen
sionibus, in quibus totum subijci,
& sic erunt dimensiones in dimen
sionibus in infinitū. pars. n. indiget
Phy. cū cō. Auct. S di-

Phyficorum

G dimensionibus per se, in quib⁹ existat, sicut totū existit. & differunt à toto dimēiones partis, quæ sūt suū vbi, & indigent existere in dimensionibus totius, quæ sunt suum vbi, ita, q̃ sint diuersæ à dimensionibus totius. Et hoc intendebat, cum dixit: partes. n. & c. i. qm̃ quemadmodū fm̃ totū aqua, quæ est in vase, indiget dimensionibus, in quibus subijciatur, ita partes aquæ indigent dimensionibus, in quibus subijciantur, quæ differunt à dimensionibus totius. qm̃, si dimēiones partis, in quibus subijciūt, essent partes dimēionum, in quibus totū subijcitur, tunc pars non esset in loco per se, neq; totū etiā. totū. n. etiam est pars totius corporis continentis, & illud corpus alterius corporis continētis ita, q̃ sit pars totius mundi. & continget in dimēionib⁹, in quibus subijcitur totū, vt indigeāt dimēionibus, in quibus subijciant, & illæ dimēiones alijs dimēionibus, & sic in infinitū. D. induxit etiam aliud imposse, & dixit: & cū hoc erit translatum, & c. i. & cū posuerimus dimēiones esse separatas, in quib⁹ subijciuntur dimensiones corporis, continget vt loc⁹ moueat⁹ essentialiter, & indigeat loco. qm̃, cum vas transfertur de loco in locū, & in eo fuerit aqua, aut aer, cōtinget necessario, sicut vas fm̃ totum mutat locū, vt dimēiones, in quibus est aqua, in vase mutēt locū. & sic locus indiget loco. & cū transfertur ad alium locū, fient in eo aliæ dimēiones permanentes in vase, quæ mouentur per motum eius. & sic cōtingit vt in vase sint loca infinita, quia crescūt in vase per motum, & totum remanet, quia aqua remanet. & sicut cōtingit

etiam in partibus aquæ. Et hoc in **K** tendebat, cū dixit: & locus partis, in quo mouetur, qm̃ transfertur totū vas, non est alius locus, & sicut partes loci. & continget vt cum eo transferantur dimēiones, in quibus subijciatur aqua, & partes aquæ in vase. & cū transfertur, continget, vt dimēiones, quæ sunt in vase, subijciant⁹ dimensionibus, ad quas transfertur vas: & sic, locus mouebitur per se, & erunt multa loca insimul. D. d. locus. n. in quo est aer, & c. i. dicimus. n. fm̃ nostrā sententiā, q̃ vas, in quo est aer, aut aqua, aut partes aquæ, est illud, quod transfert⁹ per se, **L** & aqua existit in vno loco, qui est vas: nō quia aqua, aut partes ei⁹ trāsferruntur per se, per translationē vasis ita, q̃ sint ī loco, qui est pars loci, ad quem transfertur totum vas, qui est pars loci totius mundi. Et hic sunt multa impossibilia manifestiora istis, quæ sequuntur ex positione dimensionum separatarū, quæ post dicit Ari. qm̃ loquet⁹ de vacuo. sed ista impossibilia, quæ hic dixit, sequunt⁹ ex positione dimensionis separatae, non fm̃ q̃ est dimēio separata, sed fm̃ q̃ ponit⁹ locus. Et Alexan. dicit **Prima** in hoc capitulo quod est valde diffi **M** cile, & exponit ipsum duabus expositionibus. dixit. n. q̃, cū dixit Arist. **pō Alex. dī.** aqua. n. & aer, quando transferunt⁹, & c. forte intendit. qm̃, si locus esset dimēio, cōtingeret vt partes aquæ, quando aqua transfertur, agerēt illud, quod agit aqua, quæ est in vase, quando vas transfertur, i. qm̃ dimēiones, in quibus partes subijciunt⁹, debent transferri cum ipsis partibus: sicut contingit, si aqua esset in vase in dimēione, vt dimēio, in qua est, transferatur cum vase. & dicit

A dicitur quod similitudo inter hæc duo, quæ fecit hanc consecutionem est, quoniam utrumque est pars totius, et pars non mouetur per se, scilicet quoniam aqua, quæ est in vase, est pars congregati, sicut pars aquæ translata est pars totius aquæ. & cum illud, quod contingit in utraque parte, est idem, & vas, quoniam transfertur, & aqua existit in eo, transfertur cum eo dimensio, in qua est aqua, & contingit ut subijciatur in alia dimensione, ita est de omnibus partibus cuiuslibet moti. & cum ita sit, quodcumque corpus transfertur, necesse est ut per translationem eius transferantur dimensiones partium eius, & subijciantur in dimensionibus loci, ad quæ transferuntur: & sic in illo loco congregantur duæ dimensiones vni parti: & sunt de alijs partibus: et deinde, quoniam secunda transfertur, transferuntur cum vnaquaque parte duæ dimensiones, & subijciuntur in tertia dimensione: & sic vna pars in secunda translatione, scilicet in secundo loco habebit dimensiones tres: & sic quanto magis corpus mouebitur in loco, tanto magis habebit dimensiones: & sic vna pars habebit dimensiones infinitas insimul.

B Secunda expositio est, & est manifestior, ut dixit & est, ut contradictio sit de partibus corporis, quod est in vase tantum. hoc. n. manifestum, scilicet quod, si locus sit dimensio, quod necesse est ut cum aqua, quæ est in vase, per translationem vasis, transferatur dimensio, quæ est in ipso. ex quo sequitur, ut aqua, quæ est in vase, habeat loca infinita. & hoc, sicut dixit, est manifestius, scilicet aqua quiescere essentialiter in vase, & moueri per accidens, quoniam partes esse in toto hoc modo. & etiam prima ratiocinatio non sequitur, nisi postquam po-

nitur partes moueri per accidens. & forte hoc non concedetur, nisi post concessionem eius, quod est locum esse continens. qui vero ponit dimensionem, quæ est inter superficies continetis esse locum, opinatur partes esse in loco essentialiter. Et ideo ut quod nostra expositio est rectior, quia est fundata super hoc, quod partes sunt in loco essentialiter: & hoc sequitur ex sermone eorum. & impossibile, ad quod inducitur, est etiam manifestum, scilicet quod vnum translatum transfertur in locis infinitis. & secundum hæc expositionem induxit aquam in vase, ut appareat quod contingit eis quod pars debet esse in loco essentialiter, sicut aqua in vase est in loco essentialiter.

Et materia etiam videbitur utique esse locus, si inquiescente aliquis consideret, & non separato, sed continuo. Ut. n. si alteratur, est quippiam, quod nunc quidam album est, olim autem nigrum, & nunc quidam durum, olim autem molle: (quapropter dicimus esse aliquid materiam:) sic & locus per talem quandam esse vnde imaginationem. Verum illud quidam, quoniam quod erat aer, hoc nunc aqua est: locus vero, quoniam ubi nunc erat aer, hic nunc est aqua. Sed materia quidam, sicut dictum est in prioribus, neque separabilis a re, neque continens est: locus autem ambo.

Et existimatur quod Materia etiam est locus, quando consideratio fuerit posita secundum hoc, quod in quiescente est aliquod transmutabile, absque eo, quod separatur, sed remanet continuum. Ut in vase sit aqua, & non mouetur vas, &

S ij transf-

Physicorum

E transmutatur aqua, & non est se-
parata à vase, sed continua cum
eo, & fiet aer absq; eo, quod sepa-
ratur, sed remanente continuo. Et
quemadmodum in alteratione est
aliquid, quod nunc est album, &
prius fuit nigrum, & etiam quod
nunc est durum, & prius fuit mol-
le (ex quo dicimus materiam esse
aliquid) similiter existimamus lo-
cum esse hoc modo imaginationis.

Sed illa existimamus propter hoc,
H quod illud, quod fuit aer, est nunc
aqua: locum vero existimamus es-
se, quia ubi fuit aer, illic nunc est
aqua. Et materia, sicut diximus
superius, non est separata à re, ne-
que continens ipsam: in loco vero
est utrumque.

38 Cum posuit qd locus vñ esse aliqd
quatuor, & qd non est aliquod triū,
s. forma, aut materia, aut dimensio
inter vltima corporis continentis,
& dedit similitudines, quæ faciunt
existimare vnumquodq; eorum, &
I primo dedit similitudinem, quæ fa-
cit existimare locū esse formam, &
quæ facit existimare locū esse va-
cuum, incæpit etiā dare similitudi-
nē, quæ facit existimare ipsum esse
materiā, et dixit: Et existimatur ma-
teriam esse locū, i. et similitudo, quæ
est inter motum trāslationis, & mo-
tum transmutationis, quæ est gene-
ratio, & corruptio est, qm̄ utrūq; in-
diget aliquo, in quo fit transmuta-
tio. & ideo existimat qd illud, in quo
est transmutatio fm̄ generationē,
& corruptionem, quod est materia,

fit subiectum translationis, **L**ocus.
& hoc existimatur maxime, qm̄ ali-
quod corpus trāsmutatur in aliud,
etiam ubi quiescente, absq; eo, qd se-
paratur ab eo, sed remanet cōtinuū
cum illo ubi. vt aqua quæ in cypho,
quæ transmutatur in aerem absq;
eo, qd vas moueatur, & absque eo qd
aqua diuidat à vase: qm̄ subiectum
istius transmutationis esse insimul
cū vase, facit existimare ipsum esse
locum. D.d. Et quēadmodū in al-
teratione, &c. i. & illud, quod mouit
nos ad credendum materiā esse, &
locū esse, est cōsimile. illud. n. quod
mouit nos ad credendum materiam
esse, est subiectum esse in alteratio-
ne: qm̄ quemadmodū in alteratio-
ne aliquid est, super quod succedūo
sibi duo contraria, v.g. albedo, & ni-
gredo, & durities, & mollities, ita, qd
in aliqua hora est album, & in alia
nigrum, & similiter in transmuta-
tione, quæ est in substātia, etiam est
aliquod subiectū, vt in transmuta-
tione aquæ in aerē, & aeris in ignē.
& similiter existimauimus per mo-
tū trāslationis locū esse. locus. n. ita
se habet in motu trāslationis, sicut
materia in motu fm̄ substātiā,
& subiectum in alteratione. & hoc
intēdebat, cum dixit: ita existimaui-
mus locū esse, &c. Et, cū dedit simili-
tudinem inter causam facientē opi-
nari locum esse, & materiam esse,
dedit differentiā, & dixit: Sed illam,
&c. i. & est differentiā inter has duas
trāsmutationes. qm̄ transmutatio,
quæ induxit nos ad credendum ma-
teriā esse, est trāsmutatio, a quæ est
in substātia: trāsmutatio autē, quæ
induxit nos ad credendū locū esse,
est b trāsmutatio in loco. & hoc in-
tēdebat, cum dixit: qm̄ illud, qd fuit
aer,

a Trāsmu-
tatio i sub-
stātia fecit
nos cognos-
cere ma-
teriā. Idē
1. ph 6. l.
c. de sub-
orbis. 8.

M
met. 4. &
12. cō. 12.
me. 10. l.
cō. 12.
b Trāsmu-
tatio in lo-
co fecit co-
gnoscere
locū. Idē
supra. l. c.
3. et. 8. m.
ta. cō. 12.
Idem hū
infra. l. c.
61. & su-
pra. l. c. 3.

Aer, est materia aquæ. i. quia transmutatur, & transfertur de forma aeris in formam aquæ. D. dixit signū declarationis q̄ materia est aliud a loco, & est, qm̄ materia non separatur a re, neq; continet ipsam: loc⁹ vero separatur, & continet: ergo in secunda figura, locus nō est materia.

B Si igitur nihil horum trium locus est, neq; forma, neq; materia, neq; spatiū semper aliquid existens alterum, præter spatiū rei translatae, necesse est locū esse reliquū ex quatuor continen-

tis, scilicet Terminum corporis. dico autem contentum corpus, quod mobile est fm̄ lationem.

Et, cum locus nō sit forma, neq; materia, neq; dimensio: quoniam, si fuerit dimensio, contingeret vt sit hac alia dimensio à dimensione rei translatae: sequitur vt locus sit residuum quatuor, quod est vltimū corporis continentis, s. quod cōtinet corpus contentum, quod innatum est moueri motu translationis.

39 Cum posuit hic quatuor, quasi cōtradictoria naturaliter, & destruxit tria eorum dixit; Et, cum locus, &c. idest quoniam, si locus fuerit dimensio, quæ est inter superficies vasis, necesse est vt sint hic dimensiones separatæ, aliæ a dimensionibus corporis translati, quod subijcitur in loco. quod est impossibile. contingeret enim ex hoc vt sint dimensiones separatæ, & alia impossibilia, quæ dicuntur apud sermonem in destructione vacui. Et iste sermo est hypotheticus diuisiuus. sed illa, quæ ponuntur in eo, non sunt

contradictoria sibi naturaliter. & D. ideo existimatur esse probabile: & q̄ non vitur ipso nisi ad confirmandum demonstrationem, super quā sustentatus est, quæ est congregatio illorum existentium in loco cōtinentē: & quia conuertunt adinuicem.

Declaratur per aliam viam, quod definitio tradita, est definitio Loci. Ca. 8.

Videtur autē aliquid magnum esse, & difficile captu locus, tū qm̄ esse materia videatur, atque forma, tū qm̄ in ipso continente quiescente fit trāslatio eius, quod fertur. E posse. n. videtur esse spatiū medium aliud quippiam a motis magnitudinibus. Confert autē aliquid & aer, apparens incorporeus esse. videntur enim non solum termini ipsius vasis esse locus, sed et quod intermedium est, vt vacuum.

Et existimatur quod comprehendere locum est maximum & difficile, et hoc, quod apparet in eo de materia, et forma, et quia trāslatio translati est in continente, et ipsum est quiescens. vnde & apparet hic esse aliquam dimensionem aliam à dimensione quantitatum mobilium. Et adiuvat hoc aliquantulum aer, qui apparet esse nō corpus. & ideo facit apparere quod locus non tātum est vltimum vasis, sed cum hoc illud, quod est in medio, ita, quod sit vacuum.

Cum promisit dare definitionē de loco, ex quo appareat natura lo-

Quomodo syllogismo hypothetico vti possumus ad confirmandū, vt de 2. phy. cō. 3. & 1. priorū in digressione propria de syllo hypothetice.

Supra. 1. cō. 31.

Phyficorum

Ecce, & per quam dissoluatur quæstiones acciðetes in eo, & appareat causa difficultatis in cognitione substantiæ eius, & secundum quam conveniat omnibus existentibus in loco, & iam apparuit qd primū continēs est illud, per quod convenit oñibus existentibus in loco per se, & declaravit similitudinē, quæ est inter cōtinens, & materiam, & formam, & similitudinē, ex qua existimat locū esse materiam, incēpit declarare qd ista similitudo, quæ est inter continēs, & ista, est causa difficultatis cognitionis loci, & dixit: Et existimat,

Hec. i. propter similitudinē, quā diximus esse inter ipsum, & materiā, & formam, & propter hoc ē, qd quædā corpora translata transferuntur in cōtinente quiescente, ut aquæ in cypho quiescēte, & ideo existimat hic esse dimensiones separatas inter superficies cyphi, & qd illæ dimensiones sunt locus, lōgitudō, & latitudo, & profundū, qd imaginant illic. qm, si superficies vasis corrūperetur apud exitum aquæ, non facerent apparere qd inter superficies eius esset inane. & ideo non existimatur hoc in columna, quæ trāsferretur in aqua de loco in locum. Deinde dedit aliam causam, quam nōdum dixit, & est, quia aer, qui est in vase, est insensibilis. & est causa sortis. qm propter hoc, qm aqua extrahit à vase, existimat qd vas est vacuū. & dixit: Et adiuvat hoc, &c. & ē sermo manifest⁹.

Ut autem vas locus est, qui trāsferri potest, sic locus vas immobile. Quapropter, cū in eo, quod movet, quippiā moveat, muteturq; id, quod intus est, ut in flumine navis, ut vase magis

q̃ loco, ut cōtinente. Vult autē **R** immobilis esse loc⁹. quocirca totus magis fluvius loc⁹ est, qā immobilis tot⁹ ē. Quare cōtinētis dē ^{Definitio loci.} min⁹, immobilis, prim⁹, Loc⁹ est.

Et quemadmodū vas est locus translatus, & similiter locus etiā est vas immobile. Et ideo, cū fuerit aliquod continens, intra quod movetur, et transfertur in aliquo moto, v.g. navis, quæ movetur in flumine, tūc cōtinens apud ipsam est quasi vas, non quasi locus. Vnde necesse est ut locus sit immobilis. **E**t ideo, si oīno fuerit flumē secundum totū, est dignius ut sit locus, quia totū est immobile. Vltimū igitur cōtinētis immobile primū est Locus.

In definitione loci aliam dñiam **41** ponit inter ipsum, & vas. & est, qm vas est cōtinens, et mobile essentialiter, locus vero est cōtinens immobile, nisi p acciðes. D, dixit: Et ideo, cum fuerit aliquod cōtinens intrinsicū, quod movetur in aliquo mobili, ut navis, tunc continens ita habebit se apud ipsum, sicut vas, non sicut locus, i. &, quia loc⁹ est immobilis essentialiter, ideo quando locatum fuerit intra aliquod, & illud, intra quod est, s. in quo est, movet ē, ut navis, quæ movetur intra flumē per motum fluminis, tunc non dicemus qd istud continens habet se de contento, sicut locus, sed sicut vas. Deinde dixit: Vnde necesse est ut locus sit immobilis, i. &, si hoc sit manifestum de loco, necesse est ut loc⁹ sit immobilis essentialiter. Et ideo melius est, si dixerimus qd flumē est locus

A locus navis, dicere qd totum flumen est dignius hoc, qd continens navē. qm flumen fm totū est immobilis non. n. est mobile, nisi fm partes.

Documē-
tum.

Et significat qd locus nō movetur essentialiter, sed qd locus est illud, ad quod movetur res, & quiescit in eo: & si aliquid movetur ad motam iē, tūc motus eius esset ociosus. & hoc apparebit in alijs locis. Et, cum dedit hanc differentiā, dedit definitionē, in qua perficiuntur omnes differentiē determinantes naturā loci, & dixit: Vltimū igit cōtinens, &c. & in tēdit per vltimū superficiē continētem, & per primū superpositam corpori. primū igitur est dīa, per quā differt cōtinens aequale ab inēquali, & per hoc, qd dixit i mobilis essentialiter, distinguitur finis extrane⁹ a fine naturali, lq est similis locato.

Atq; propter hoc, medium cœli, & vltimum ad nos circularis lationis videtur esse, hoc quidē sursum, illud vero deorsum, maxime oīb⁹ proprie. qm illud quidē semp manet, circuli autē vltimum, sicut se habens manet.

C Quare, cū leue quidē sit, quod sursum fert natura, graue vero, qd deorsum, qui versus mediū continet terminus deorsum est, & ipsum medium. qui vero versus vltimum sursum, & ipsum vltimum. & propter hoc videtur planum quoddā esse, & veluti vas locus. et continens. Amplius, simul cum ipsa re quodāmodo etiam locus existit. simul enim cum finito fines sunt.

Et propter hoc opinatur omnes homines quod medium cœli, &

vltimum motus circularis est locus. **D** hoc quidem superius, hoc vero inferius principaliter, & vere, & hoc est quoniam hoc est semper permanens, & vltimum circuli est permanens in eadem dispositione. Cum igitur leue est translatabile naturaliter ad superius, & graue ad inferius, tunc inferius est vltimum cōtinens, quod est versus medium, & ipsum medium, & superius est vltimum continens, quod est versus extremum, & ipsum extremū. et ideo existimatur quod locus est aliquod planum, & quasi est vas cōtinens. Et etiam locus, & res sunt insimul. fines enim, & finitum apud ipsos sunt insimul.

Cum posuit qd loc⁹ nō movetur essentialiter, dedit sup hoc rōnem famosam, & dixit: Et propter, &c. & in tēdit p mediū cœli, mediū mūdi, & p vltimū mot⁹ circularis, concavū orbis lunę. **D. d.** hoc quidē superius, i. vltimus motus circularis motus orbis, qd est orbis lunę. **D. d.** hoc vero inferius. & in tēdit mediū mundi, qd est loc⁹ terrę. Et dixit principalit, & vere. qm hęc duo loca sunt superius, & inferius simpliciter: qd nō est ita de loco aquę & aeris. loc⁹. n. aquę est inferius, sed non simpliciter, & sicut aeris locus est superius, sed nō simpliciter, **D. d.** quia illud est permanens. & in tēdit mediū verum mūdi. **D. d.** & vltimū circuli est permanens in eadem dispositione, i. quod non potest transferri ad inferius, neq; ad superius, & si movetur circulariter. Et iste syllogismus est ex duabus affirmatiuis in secundum

Loc⁹ aquę est inferius, sed nō simpliciter, & loc⁹ aeris est superius, sed nō simpliciter. Idē. 4. cœli. 26. Dubium.

S iij da

Physicorum

Qda figura, & componit sic. Superius debet esse fixū: & vltimū circulatio nis est fixum: ergo superius est vlti mū circulationis. Et potest dici ad hoc. qm̄, q̄a ratio est famosa, nō cu rat vti in hoc duab⁹ affirmatiuis in secūda figura. Et pōt dici ad hoc ēt, q̄ propositio maior conuertit, q̄n addit ei hoc, s. vt fixū sit ī maximo supiori. qm̄ tunc s̄l̄s componit sic, Superius simp̄r est fixū, qd̄ est in vl timo superiori: & fixū, quod est in vltimo superiori, est vltimū in cir culatione: ergo qd̄ superi⁹ est simp̄r, est vltimū in circulatione. & s̄l̄s dē de inferiori, s. q̄ cū additur ei, quod est vltimo inferiori, tunc conuersio erit vera. Et, quia verē definitiones debent conuenire oībus sp̄ibus rei definitæ, incēpit declarare qūo ista definitio loci conuenit duabus spe ciebus loci, s. superiori, & inferiori, & dixit: Cum igitur leue, &c. i. cum igit leue transfert naturā superi⁹, & transfert naturā ad finem con tinentē: ergo superius est finis cōti nens. Et existimat q̄ ista cōclusio est v̄lis, & in tertia figura, quod nō oportet. Sed ista conclusio est v̄lis, q̄a minor conuertit v̄lis affirmati ua. vñ s̄l̄s componit sic in prima figura. Superi⁹ est id, ad qd̄ transfert leue naturā: & illud, ad qd̄ trāsfer tur leue naturaliter est finis vltimē circulationis: ergo superius est finis continens, qui vicinat corpori vlti mo. Et s̄l̄r concluditur q̄ inferius est finis aquæ, s. concavum aquæ. Et dixit: & medium. quoniā graue non quatit hūc finem, s. finē aque, nisi s̄m q̄ est medium totius, non s̄m q̄ est finis aquæ. & si non, tunc terra moueretur ad aquā, vbi esset finis eius: sicut ferrum mouetur ad

magnetem, vbiq̄q; fuerit: & hoc non sentitur de aqua, & sermo de hoc erit perfecte in libro de Cœlo, & Mundo. hic. n. loquitur de loco cōi vniuersali oībus corporibus na turalibus. D. d. & ideo existimatur q̄ locus est, &c. & quia corpora trās feruntur naturā ad vltima, s. ad su perficies continētes ipsa, & quiescūt in eis secundum conuenientiam, & similitudinem, necesse est vt loc⁹ sit vltimus: & quasi est vas continens, nō inane, quod est inter vltima. nō enim est conuenientia inter inane, & corpus, a neque in eo sunt diffe rentiæ, quibus diuidatur in superi⁹, & inferius. D. d. & etiam locus, &c. & forte intendit, quoniam locus, & locatū sunt relatiua, et relatiua sunt insimul, & cum alterum aufertur, aufertur & reliquum. & hoc nō in uenitur, nisi in loco, qui ē finis suus tñ. b̄ finis. n. non inuenit, nisi q̄n in uenitur illud, cuius est finis, & defi cit per suū defectum. & si loc⁹ esset inane, non esset necessarium in suo esse locatum esse: & tunc inueniret locus sine locato. Et forte inducit per hoc rationem, qua declarat q̄ locus debet esse permanens cū per manentia corporis in eo.

Quod definitio assignata conuenit cunctis corporibus simplicibus mobilibus. Ca. 9.

CVi igit corpori est aliqd corpus extra, cōtinens ip sum, hoc ī loco ē: cui vero nō, minime. quocirca ēt, si aqua fuerit hm̄di, partes qd̄ē moue bunt ipsi⁹. cōtinēt. n. a se inuicē. totū aut est qd̄ē vt mouebit, est vero vt non. vt. n. totū simul lo cū nō mutat, circulariter at mo uebit (partiū. n. hic loc⁹ ē) & sur sum

Solo pri ma. Solosecda. Quando p pō maior conuertit, possumus arguere ex ambabus affirmati uis in. 2. fi gura. Idē supra cō. 33. Idē. 2. phyl. 23.

Dubium.

Solutio.

I

a In vacuo non sunt dīc, qui b diuidat in supius, & inferi⁹. Idē supra 36. & infra 64. & 65. Priā expō.

b Finis nō inuenit, nisi q̄n inue nit illud, cui⁹ est fi nis contine infra. 1. c. 107. Secū da ex pō. M

Asum quidē, & deorsum nō. circulariter autē nonnulla, alia vero sursum, & deorsum, quæcunque habent densitatem, & raritatem.

Dicamus nūc igitur, quòd quodlibet corpus, extra quod est aliud corpus, quod continet ipsum, illud corpus est in loco, et quodlibet corpus, extra quod non est aliud corpus, non est in loco. et ideo, si posuerimus aquam esse hmōi, tunc partes eius essent mobiles. quædam. n. essent continentes quasdam. ipsa vero secundum totum quodammodo est mobilis, & quodammodo immobilis. quoniam secundum quod est totum, non transmutat insimul locum, & alio modo mouetur circulariter: iste. n. locus, est locus partium: et quædam mouentur superius, & quædam inferius, non circulariter, & quædam superius, & inferius, & est omne, quod abet densitatem, & raritatem.

43 Cum declarauit, qd locus est primum continens, & declarauit prius qd nō oē corpus est cōtentum: qm̄, si ita esset, tūc infinitū esset in actu: sequit̄ ex istis duobus vt nō sit omne corpus fm̄ totū in loco essentialiter, sed illud, extra qd est corpus: illud autē, extra quod non est corpus, non est fm̄ totum in loco essentialiter. & ista est dispositio totius, scilicet qd non est in loco essentialiter,

cū nihil sit extra ipsum. & ideo dixit: Dicamus nunc igitur, &c. D. incēpit declarare quid sequit̄ ex hac positione, s. qd oē, extra qd nihil est, non est in loco fm̄ totū, & dixit: & iō, si posuerimus totum, &c. i. & pp hoc, si posuerimus totū esse aquā, tunc aqua non esset in loco fm̄ totum, & esset immobilis fm̄ totū, & tunc partes eius necessario mouerent̄ in loco, cū essent cōtentę. & iō partes mundi possunt moueri modis tribus motuū, s. qm̄ quædā partes mouent̄ circulariter, & quædam superius: & est oē, in quo est raritas, vt aer, & ignis: & quædam inferius: & est omne, in quo densitas est, vt aqua, & terra. Ergo dispō i toto manifesta est, & non accidit in ea qd. & sūt non accidit qd in sphæris cōtentis de numero sphærarum cœlestium. Sphæra autē octaua nō cōtēta, si nō accidit ei motus pprius, & totus orbis, qui mouet̄ motu diurno, accidit in eo magna q̄stio. qm̄ manifestū est ipsum moueri: & cū oē motū sit in loco, necesse est vt totus orbis sit in loco. ergo sumus inter duo, aut ponere qd aliquod motum non est in loco, aut ponere qd locus est inane, & dimensio. Ioānes vero pp hoc obedit huic, s. locū eē, & dimensionē, & vacuū, nō finem continentē, vt dicit Arist. licet apud ipsum non possit inane separari a corpore. qm̄ dicētes vacuū esse, sunt bipartiti. alij. n. dicunt ipsum separari a corporibus, & alij non, quoru est Ioānes grāmaticus. Et Arist. dicit, cū hoc post, qd cœlū, & aīa sunt in loco p accidēs. & in hoc dubitauerūt oēs expositores. Themist. vero dicit rñdēdo qd corp⁹ cœleste nō est i loco fm̄ totū, sed fm̄ ptes, s. fm̄ orbes,

Digressio
vtrū octa-
ua sphæra
sit i loco.

F
Op. Ioānis
grāmatici
Improbatio
prima.

Secda rō.
infra. te. e.
45.
Op. The-
mistij, q̄
et requas.
6. ph. v. cō.
85. & 8.
ph. c. 67.

Phyficorum

Gorbes, quos continet maximus or-
bis, sicut est dispositio in toto mun-
do. fingit. n. q. causa in hoc est, qm
corpus celeste non ē mobile fm to-
tum, sed fm partes, & apud ipsum
partes cœli sunt in loco, quia conti-
nent suas partes, sed quia corpus al-
tissimum. v. g. orbis stellarum fixa-
rū non continet ab aliquo, conces-
sit q hoc corpus est in loco pp suas
partes intrinsecas tm, s. quæ sunt in
concauo eius. iste. n. partes mouen-
tur circa conuexū, s. cōuexū corpo-
ris, circa qd reuoluunt, quasi circū-
det ipsas, licet sit intra. Et hoc idem
contingit toti orbi, qm mouet mo-
tu diurno, s. q est in loco fm partes,
quæ sunt in concauo eius: si dixerim-
us q motus stellati est ali⁹ a mo-
tu orbis. ergo melius est dicere q to-
tū corpus celeste est ī loco, sicut di-
cimus in corpore ultimo, s. fm par-
tes, q sunt in concauo. aut dicamus
ipsum esse in loco vtroq; modo, s.
quia partes eius sunt in loco preter
ultimū, & quia partes cōcaui sunt ī
loco, si posuerimus q motus diur-
nus est totius orbis essentialiter, &
nō stellati. & hoc ē necesse fm sciē-
tiā naturalē. Et ī hoc, qd dixit The-
mistius, sunt qōnes nō modicę. qm
quō dē sphærā moueri fm oēs par-
tes, & non mouet secundū totū: &
totū nihil aliud ē q partes. Et ēt vi-
demus Arist. in vltio sexti, qm loqui-
tur de qōne Zenonis de motu sphe-
rico, ponere sphærā moueri secun-
dū totū, & secundū partes, & q se-
cūdū totū mutat loca diuersa secū-
dū formā tm: secūdū aut partes, se-
cūdū formā, & subiectū, vt ī illo de
clarabit. nihil est igit hoc, qd dicit
Themist. q cā in hoc, q sphæra nō
est in loco simplr, est, quia mouetur

secundū partes, nō secundū totū. **K**

Si igitur aliquis dixerit q hæc est
intentio Arist. cū dixit secundū. n.
qd est totum, &c. Dicemus ad hoc
q, cū dixit secundū. n. q est totum,
non transmutat locū, non intendit
corp⁹, qd mouet circulariter, sed in-
tendit totū mundū. & cum dixit &
alio mō mouet circulariter, intēdit
q toti attribuit mot⁹ circularis pp
quasdam partes, s. corpora cœlestia, si-
cut attribuit ei rectus motus pppter
motū elementorū, quæ sunt ēt quæ-
dam partes eius. D. d. iste. n. loc⁹ est
locus partiū, i. locus eius, qd mouet
circulariter, cum illud, qd mouetur
circulariter est pars totius. locus. n.
simplr corporis, qd mouetur circu-
lariter, est locus eius partium: sicut
videmus Themistium intelligere ex
verbis Arist. Et ēt secundū expōnē
Themistij, cū Arist. dicit q cœlum
est in loco p accidens, intendit q al-
terū cœlorum est in loco, s. orbiū: &
illud, qd apud Arist. attribuitur ali-
cui pp suam partē, est aliud ab eo,
qd attribuitur alicui per accidēs: &
iō oībus expositōribus. vt dicit The-
mistius, displicet vt cœlum sit in lo-
co per accidens, & dicunt ipsum ēē
in loco secundū partes. Themist. ve-
ro dicit q Arist. vtitur hic illo, qd ē
p accidens, large, de eo, qd est com-
mune ad accūs, & ad prē. & hoc de-
beremus dicere, si nō inueniremus
aliquē modū verū, secundū quē di-
ceremus cœlū ēē in loco p accidēs.
oēs igit hoīes, vt apparet de eis, nō
potuerunt intelligere verba Arist.
recte. Auēpace vero rñdit in hoc
loco sic. qm sphæra, secundū q est
sphæra, nō est in loco, quia aliquid
extrinsecum continet illā, & q hoc
propriū est corpori recto, nō cor-
pori

Obiectio
p Them.
Solutio.

L

Quarta
i Themist.

Illud, qd
apud Ari-
attribuit
alicui pp
suā prē, ē
aliud ab eo
M
quoddam
buit alicui
per accūs.
Idē. s. ph-
cō. i.

Auēpace
Hispani
opinio.

Tria rō cō-
tra Them.

H

Scda rō.
Totū ni-

hil aliud ē
q partes.
Idē. i. ph.
cō. 17. 6.
ph. i. c. 8;

poti rotundo, & locus sphaerae qui fingitur ab isto, secundum quod est sphaera, est conuexum centri, circa quod reuoluitur. quasi igitur locus eius est superficies conuexi, quod continet sphaeram, & est quodam modo continens sphaeram. Et nititur dicere quod definitio, quam induxit Aristoteles in loco, quoniam est continens diuisum a re, debet intelligi in corporibus rectis ab extrinseco, & in rotundis ex intrinseco. Et dicit quod causa in hoc est. quoniam corpus rotundum finitur per se, & corpus rectarum dimensionum finitur per aliud. & ideo corpora recta, scilicet elementa indigent in hoc, quod finiantur corpore rotundo: rotundum vero non indiget corpore extrinseco. & causa in hoc est? quoniam linea rotunda est perfecta, & non potest recipere additionem, aut diminutionem: linea vero recta est diminuta. Et secundum hoc sphaera erit in loco simpliciter, & essentialiter, sicut erunt corpora recta, & omnis sphaera sphaerarum coelestium, quam continet alia sphaera, habebit hoc per accidens: & secundum hoc omne corpus simpliciter erit in loco essentialiter. Et vix mihi quod hoc, quod narrauit Auēpace, est opinio Alfarabij. Alfarabius. n. ē, qui posuit se contradicentē quonibus Ioannis. & vna illarum questionum est ista, quae inuenitur in libris nostris, sicut inuenitur ex verbis Auēpace, & non incidit in manus nostras. Et, cum ita sit hoc, quod dicit Aristoteles. quod omne corpus, extra quod nihil est, non est in loco, & quod omne corpus extra quod est aliquid, est in loco, est falsum. Apparet. n. ex sermone eius in hoc loco, quod corpora naturalia apud ipsum sunt tribus modis. est n. modus, qui est in loco essentialiter, scilicet corpora recta, & modus, qui est in loco per accidens, & hoc est corpora rotunda,

da, & modus, qui est in loco per se. **D** partes, & hoc est totus mundus, scilicet corpus compositum ex corporibus simplicibus quinque. & totum hoc manifestum est ex suis verbis. Nos autem reuertamur, & dicam⁹, quoniam, cum sit notum per se quod locus, secundum quod est locus, est equalis locato, manifestum est quod superficies conuexi centri sphaerae non est locus simpliciter. non. n. est equalis, nisi superficiei concavae, non omnibus superficiebus sphaerae: & locus est equalis locato, quia omnes superficies eius sunt aequales omnibus superficiebus locati. aequalitas. n. dicitur duobus modis. dicitur. n. secundum continentiam, & secundum hoc dicitur quod circulus est equalis figurae rectorum laterum: & dicitur etiam, quoniam duo aequalia habent mensuram communem, qua mensurentur: & secundum hoc dicitur corpus esse aequale corpori, & superficies superficiei: & ista aequalitas non est vera de loco, nisi inane esset. aequalitas igitur propria loco est, aequalitas secundum continentiam. ex hoc igitur apparet manifesta quod sphaera, secundum quod est sphaera, non est in loco simpliciter, nisi accadat ei hoc, sicut accidit sphaeris coelestibus, quas continet alia sphaera extrinseca. Et hoc apparet etiam ex hoc. quoniam primum notum est de loco, quod collatio rei ad ipsum est sicut collatio [contenti ad continentem:] sicut dicimus quod aqua in cypho non est sicut collatio totius ad partem, sed dicere sphaeram esse in centro est sicut dicere totum esse in parte, non sicut dicere aquam esse in vase. & ideo, si conuexum centri dicatur esse continens sphaeram, & illud extrinsecum dicatur esse continens, erit secundum equiuocationem, quia in altero sunt vere proprietates loci. est enim continens,

Auer. solutio, & tertia probatio.

E. Aequalitas dicitur duobus modis.

Quarta.

ta. l. continens ad continentem.

Corp⁹ rotundū finit⁹ p se: & corpora recta finit⁹ p aliud. Idē 3. phy. cō. 74. Improbatio prima.

Secunda.

Physicorum

¶ & equale, & res est in eo sicut aqua in cypho. hoc igitur totum demonstrat veritatem opinionis Arist. & falsitatem eius, quod intendit Auempace, & quod impossibile est exponere verba Arist. ita quod definitio, quam induxit de loco, sit communis corpori simplici, & rotundo. Nos autem dicamus, quoniam, cum sit fixum secundum totum, necesse est ut hoc modo sit quiescens. & quia quies est ei propter quietem centri, quod est in terra, & quies est, quia est in loco essentialiter, ideo dicitur coelum esse in eodem loco, & non transmutatur ab eo per accidens, id est quia centrum eius est in loco essentialiter. & haec est intentio sermonis Arist. dicentis, quod coelum est in loco per accidens. Vtrum vero dicatur moveri in eodem loco, in quo est per accidens, cum nihil sit extra ipsum secundum partes, aut secundum totum declarabitur, cum Arist. declaraverit ipsum moveri secundum totum, & mutare locum, in quo est per accidens, in forma eius, non in materia. est igitur motum, & quiescens in suo loco per accidens, scilicet propter centrum, quod est in loco essentialiter. **¶** o. n. quod inuenitur in aliquo per accidens, inuenitur in eo, propter aliquod, habens illud per se. & haec est intentio eius, cum dixit de aqua, & de quolibet corpore continente. ipsum vero secundum totum quodammodo est mobile, &c. & secundum hoc erit opinio Arist. quod omne corpus est in loco, & quod omne motum est in loco. sed istorum quoddam est in loco per accidens, & quoddam est in loco per se. & secundum hoc diuiditur motum. quoniam aliud mouebitur in loco essentialiter, & aliud mouebitur in loco per accidens. apparet igitur ex hoc, quod omne corpus attribuitur loco in motu, & quiete, aut per se, aut per accidens, & quod nullum corpus est, quod

non est in loco, sicut Alex. intendebat in expositione loci huius, ut post videbitur. Et apparet ex hoc quod corpora attribuunt loco tribus modis, per se, & per accidens, & secundum partem, ut intendebat Arist. & quod omnes expositores non potuerunt attingere hanc expositionem, & quod Auempace dimisit sermonem Arist. & errauit multum. Sed quare super hoc, si corpus coeleste est in loco per accidens, ergo mouetur per accidens. declarabitur. n. in hoc lib. quod est primum mobilium simpliciter. & sic illud, quod est per accidens, erit prius illo, quod est per se. Ad hoc autem dicendum est quod illa, quod mouetur per se, indiget aliquo quiescente, circa quod mouetur, ut declarat Arist. in lib. de Motibus animalium localibus: & hoc quiescens forte erit locus per se, quoniam non fuerit continens rem motam, & forte erit locus per accidens, quoniam non fuerit continens rem motam in omnibus partibus, sicut est dispositio in corporibus coelestibus. ergo locum esse per se non est de necessitate essendi rem motam per se, sed dignius est ut sit de necessitate essendi rem quiescentem naturaliter. quiescens. n. quiescit propter similitudinem continentis, & mouetur propter priuationem similitudinis inter ipsum, & continentem: & hoc erit, quoniam mouetur in continente. & ideo causa motus eius, quod mouetur in continente, est extra naturam, & est rem motam esse extra suum ubi naturale. & haec est dispositio corporum simplicium, quod mouentur motu locali, scilicet quatuor elementorum. quod autem mouetur non in continente, sed circa quiescens aliquod tamen, est illud, cuius motus non est per accidens extrinsecus a natura: & haec est dispositio corporis rotundi.

Quiescentem
quiescit propter
M
similitudinem
continentis,
& mouetur
propter priuationem
similitudinis
inter ipsum, et
continentem:
& hoc erit
quoniam mouetur
in continente.
Et idem videtur
Ifr. c. 69.
propter hoc et
videtur. 4. co-
li. c. 35.

¶ qd. fuit
nec in ali-
quo per ac-
cidens, inuenitur
in eo propter ali-
quod. hinc il-
lud per se co-
mune Ifr. c.
67. & 1.
et. c. 14
& 62.

A di. & hoc, qđ accidit quibusdā corporibus celestibus, s. quia sunt ī loco, quia continentur ab alijs, est p accidens. fm hoc igitur est intelligendus iste locus, vt mihi vr. Alex. vero opinatur qđ sphaera stellarum fixarum non est in loco, & dicit hāc ēē opinionē Ari. dicit. n. qđ nō ē ī loco, nisi eo mō, quo mouet & nō mouet p se, neq; per accidēs, neq; fm partes, aut totum, ergo non est in loco. & verificat ipsam non moueri per se, quia impossibile est vt moueat fm totum, aut fm partes. fm totū quidem. qm non mutat locum: fm autem partes, quia non sunt diuisae a toto, & quia totum ēē est quiescēs. & similiter dicit qđ non mouetur p accidens. illud. n. qđ mouetur p accidens, non mouetur fm partes per accidens, nisi quia motus totius est per se. & similiter non est in actu, quia nō sunt distincte, neq; in potentia, quia nunquā distinguētur. & pp hoc dicit p̄cise qđ motus circularis non est in loco, & qđ non est translatio, & dicit qđ non est impossibile corpus esse non in loco. locus .n. nō est corporis essentialiter, qm non accipitur in definitione corporis, neq; corpus in definitione loci. Et, cū locus, qui est finis, est in continente, non contento, & nos dicimus, ponatur qđ non est de necessitate corporis, vt sit in loco, nō ē de necessitate moti, vt sit ī loco aut per se, aut per accidēs? qm, cū sphaera non fuerit in loco per se, neq; p accidens, non erit in loco. &, cū nō fuerit in loco, quomodo igitur mouebitur? nisi dicatur qđ locus nō est de necessitate motus. & totum hoc est impossibile.

Vt autem dictum est, alia quidem sunt in loco fm potētiam, alia vero fm actū. Quapropter, cum continuum quidem sit id, qđ est similium partiū, fm potētiam in loco partes sunt: cū vero separata quidem sunt, tangūt aut se, vt aceruus, fm actū.

Et res, sicut diximus, aliae sunt in loco potentia, & aliae sunt in loco actu. Cum igitur illud, quod est consimilium partium, fuerit continuū, partes eius in potentia sunt in loco, donec cum separentur: sed erunt contingentes, vt aceruus in loco in actu.

Cum declarauit qđ quēdam corpora sunt ī loco p se, & sunt illa, extra quē est aliqd corpus continens, & quēdā sunt ī loco, quia partes eorum sunt in loco, & hęc est dispositio corporis totius mundi, & quēdā sunt in loco per accidēs, vt illud, qđ mouetur circulariter, incēpit declarare ēē qđ quēdam attribuuntur loco potentia, & quēdam actu, & dixit: Et res, sicut diximus, &c. i. qm corporum aliud est in potentia in loco, quia pōt esse in ipso in actu, & aliud est in loco in actu. D. d. Cū igitur corpora, &c. i. & corpora, quē sunt in loco in potētia, sunt partes corporis continui consimiliū partium, dum fuerit continuum, v. g. aqua: & cum partes illius separentur, & diuidūtur abinuicem, erit in loco in actu. Et in isto sermone est ordo p̄posterus. & debet sic legi. donec, cum separentur, erunt in loco in actu, sed erunt contingentes sicut aceruus. & intendit, sed accidit

Physicorum

G dit eis ut contingatur, & erit locus eorum vnum, ut aceruus tritici. corpus. n. consimilium partium, dum non diuiditur, partes eius sunt in loco in potentia, & cum diuiditur, tunc partes eius sunt in loco in actu. si igitur separantur partes eorum, erunt in locis diuersis actu, & si non separantur, sed erunt contingentes, erunt in vno loco in actu, & tunc erunt quasi medium inter illud, quod est in potentia pura, & actum purum. & intendebat declarare per hoc, quod totum non est in loco actu, aut potentia, & similiter coelum.

H Atque alia quidem per se. ut omne corpus, aut secundum translationem, aut secundum augmentum mobile, per se alicubi existit. Coelum autem, sicut dictum est, non est alicubi totum, neque villo in loco est, siquidem nullo corpus ipsum continet: in quo autem mouetur, hoc est locus est partibus. altera. n. partium alteri adherens est. Alia vero secundum accidens, ut anima, & coelum. partes. n. in loco quodammodo omnes sunt. in circulum. n. continet alia aliam. idcirco mouetur quidem circulariter solum quod sursum est.

I Totum autem non alicubi est. quod. n. alicubi est, & ipsum aliquid est, & adhuc aliud aliquid esse oportet praeter hoc, in quo sit, quod continet. praeter autem vniuersum, ac totum nihil extra est.

Et etiam quaedam per se. v.g. quoniam omne corpus, quod mouetur secundum translationem, aut secundum augmentum, est per se in aliquo vbi. Et coelum, sicut dixi

*mus, non est in aliquo vbi secundu-
dum totum, neque in aliquo loco, cum
non contineatur a corpore omnino:
sed secundum quod mouetur, se-
cundum hoc partes eius habent lo-
cum. partes. n. eius sunt insepara-
biles abinuicem. Et quaedam per
accidens, v.g. anima, & coelum. par-
tes. n. aliquo modo omnes sunt in lo-
co. quaedam. n. continent quasdam
circulariter. et ideo pars mouetur
circulariter. Totum vero non est
in aliquo vbi. hoc. n. est in vbi, quod
est in se aliquid, & indiget aliquo
alio, quod extra illud est, & quod
continet illud. & non est aliquid
praeter totum, & vniuersum ex-
tra totum.*

Cum diuisit illud, quod est in loco, in actu, & potentiam, incipit et diuidere illud in per se, & per accidens, & dixit: Et et quaedam per se, & c. i. et quaedam corpora mobilia sunt in loco per se, & sunt illa, quae mouentur secundum rectam translationem, aut secundum augmentum. illa. n. quae mouentur his motibus, continentur ab aliquo alio extrinseco, cum sint naturaliter terminata, non terminantia. Et, cum declarauit et hanc propositionem, dicentem quod omnia corpora, extra quae est aliquid, sunt in loco per se, posuit aliam, & est quod coelum non continetur ab aliquo corpore omnino, & ista propositio declarabitur proprie in Coelo, & Mundo: & conclusit in secunda figura quod coelum non est in loco per se: & est, scilicet secundum totum, i. orbis, qui mouetur motu diurno secundum totum. & hoc intendebat, cum dixit:

i. c. c. 12. a.
96. vsq. ad
100.

Alia, & coe-
lum sunt in lo-
co per ac-
cidens.

A dixit: Et cœlum sicut diximus, &c. iste. n. sermo continet conclusionē, & vnā propōnem. Et forte intendit p hoc, q̄ dixit, nō est in vbi, neq; est in loco idē: & erūt noīa synonyma: & talis doctrina vsitatur ad expositiones. Et quia quedā partes eius continent ab aliquo extrinseco, excepit hoc, & dixit sed fm q̄ mouent, &c. i. sed fm q̄ partes eius mouentur, & partes eius continent se adinuicē, dē q̄ partes eius sunt in loco simplr. & est intelligendū q̄, licet sint simplr in loco, tñ hoc est eis per accidens. sphaera. n. nō est innata moueri in

B sphaera, & vlt in continente. & non est ita de illo, qd̄ mouetur motu recto. mobilium igitur quedam sunt in loco vero, quedā sunt in loco p accidens, vt colores, & accidentia, q̄ sunt in loco, quia subiectum eorū est in loco. & * prope istum modum dicimus q̄ cœlum est in loco per accidens, s. quia aliqua pars eius est in loco, s. centrum. & illorū, quæ sunt in loco vero, quedam sunt per se, & sunt illa, quæ mouentur motu recto, & sunt p accidens quedā, & sunt sphaeræ cœlestes contentæ: si oīs sphaera cœlestis præter primā, q̄

C habet motum proprium, est contenta. &, cum induxit modum corporum, quæ sunt in loco per se, dixit Et quedā per accidēs. v. g. aīa & cœlum, i. qm̄ aīa est in loco, quia subiectum eius, qd̄ est corpus, est in loco. & cœlum ēt fm totum est in loco, quia cētrū eius est i loco. Et isti sunt duo modi eius, qd̄ est p accēs, s. attribueret accidenti rei illud, qd̄ attribuitur rei, aut attribueret toti illud, qd̄ attribuitur parti. D. d. partes .n. &c. & innuit p hoc q̄ cœlum est in loco p accēs fm totū, partes vero

* a l. pter.

eius sunt in loco vero. qdā. n. continent quasdam circulariter. Et dixit hoc, quia vltimus orbis, qui hēt p̄prie motū diurnū, siue fuerit stellarus, siue alius, nō debet habere motū propriū, præter diurnum. Et dixit quodammodo qm̄ hoc est accidens ei, cū corpus cœleste nō est innatum vt sit, contentū, sed cōtinēs. D. d. & ideo pars mouetur circulariter. & intendit per partem, partē mundi, q̄ est totū cœlū. & innuit q̄ ista pars est in loco p accidens. qd̄ .n. nō est in loco p se, neq; p accēs, nō habet motū p se. Et iō dixit, Totū vero non est in aliquo vbi. & intendit per totū, totū mundū. & dixit in aliquo, vt concludat essentialiter, & accidentaliter. & q̄ d. totum vero non est oīno in vbi, i. neq; p se neq; p accēs. D. d. qm̄ hoc vbi, &c. i. id. n. qd̄ ē in loco, ē i se aliquid, & indiget aliquo alio cōtinente ipsum. sed extra totum nihil est continēs ipsum: qm̄ hoc nomē totum significat q̄ extra ipsum non est corpus aliquod omnino. & hoc manifestū est. Et debes scire q̄ Auic. opinatur q̄ corpus cœleste nō est in loco, neque per se. neq; per accidēs. dicit. n. quod motus rotundi nō est translatio, sed motus in situ, & nō est necessarium in motu secundū situm, vt sit in loco. Et hoc est cōtra Arist. & contra verum. Primo quidem, quoniam in situ non est motus vt declaratum est in quinto. Et etiam, qm̄ locus est prior situ, & acceptus in definitione eius. quomodo igitur habebit aliquem situm, & non habebit locum? Et etiam manifestū est per se quod motus sphaeræ est translatio, & trāslatio est in loco. & hoc manifestū est in suis partibus: qm̄

Auic. opinio tenens cœlū si
F
ēē i loco
neq; per
se, neq; p
accēs. quā
ēē regras.
6. ph. cō.
8. Impro
batio opi
nōis Auic.

Physicorum

G qñ mutant locum : tota vero sphaera non mutat locum, vt existimatur : Et Arist. declarat in ultimo sex
6. phy. 85. ti, q sphaera mutat locum secundum formam, non sñ subiectum, vt declarabit in illo loco. Et existimauit Auice. q motus, qui mutat locum in forma, nō in subiecto, est motus in situ. & hic est error manifestus. & intelligo per formā hoc, qd trāsfertur circa conuexū centri ex conuexo perfectae rotunditatis ad conuexū perfectae rotunditatis: cū conuexū, diuidatur in multa conuexa, quorū vnūqdq; est perfectae conuexitatis, & rotunditatis, Est igit vnū secundum subiectum, non sñ formam. & ideo translatio corporis rotundi sñ totum circa totalitatem cētri, est mutatio loci sñ formam eius, non sñ subiectum. &, quia isti translationi accidit diuersitas situs, s. situs totius sphaerae ad totum centrum, vocauit ipsum Auic. situale. & dicere motum eē situalem, quia mutatur de situ in situm, est aliud q dicere motum eē situalem, quia ē in ipso situ. Et hoc ignorauit Auic. aut vitiose protulit. Et mouit ipsum ad dicendum hoc, quod dixit Alexan. q orbis stellaris non est in loco per se, neque per accidens, & quod iste motus non est in loco, & quod non est translatio, & hoc totum nihil est.

Et propter hoc omnia in coelo sunt, coelum. n. ipsum totum fortasse est. Est autem locus nō coelum, sed coeli quiddam, ultimus, s. & tāgens mobile corpus terminus quiescens. & ob hoc terra quidem in aqua est, haec vero in aere, hic autem in aethere,

& aether, in coelo, coelum autem non amplius in alio est.

Et propter hoc omnia erunt in coelo. videtur enim quod coelum est totum. Et coelum non est in loco, sed aliquid ex coelo, & est ultimus eius contangēs corpus, quod habet moueri. & ideo terra est in aqua, & aqua in aere, & aer in aethere, & aether in coelo, coelum vero non est in aliquo alio.

Quoniam omnia sunt in toto : 46
& totum est coelum : ergo oīa erūt in coelo. & ipse induxit cōclusionē tantū, cū dixit : Et propter hoc oīa erunt in coelo, & conuersionem maioris propositionis, cum dixit videt enim q coelum est totū. & fecit hoc, quia conuersio eius est manifesta, & minor propositio est manifesta. & dixit videtur, quia declarabitur, qñ declarabitur q extra coelum nō est aliquid corp^o omnino. D. d. Et coelum non est locus, &c. & intēdit per vltimum contangens concavū orbis lunę, quod cōiunct ignem. et intēdit per corpus, quod habet moueri, ignem, & intendit, vt mihi vī, qd habet moueri ad illud, s. ad concavum orbis lunę. & dixit hoc, ne existimeretur q locus sit corpus, & q coelum non est locus, nisi sñ q cōtinet. Et intendebat etiam per hoc declarare q illud, quod est dictum in definitione loci inuenit esse conueniens in quatuor elementis. † terra. n. sicut dixit, inuenitur in vltio aqua, & aqua in vltimo aeris, & aer etiam, vt demonstratur in Coelo, & Mundo, est in vltimo ignis, & ignis in vltimo orbis. sed p sunt ista hic, positione,

CS deceptis Auic. cen.

Documentum.
† Loc^o terrae est vltimū aq^o loc^o aq^o vltimū aeris. loc^o aeris vltimū ignis, loc^o ignis vltimū orbis. Idē. 4. coe. c. 23.

Appositione, scilicet quod est ex istis non manifestum per se, donec declaret post. & similiter hoc, quod dixit, celum vero non est in aliquo, declarabitur in Caelo, & Mundo.

Soluntur dubia circa esse Loci. & notificatur quod per eius definitionem ipsorum secundum naturam mobilitatis, et quietis. Ca. 10.

Idem infra. e. 51. & 55.

Manifestum autem ex his quod & dubitationes omnes soluentur, si hoc modo dicatur locus. Neque enim simul augmentari necesse est locum, neque puncti esse locum, neque duo corpora in eodem loco, neque spatium aliquid esse corporeum. corpus enim est medium loci quoduis, sed non spatium corporis. Et est locus alicubi, non autem ut in loco, sed ut terminus in terminato. non enim omne quod est in loco est, sed mobile corpus.

Et declaratum est ex hoc, cum locus dicatur hoc modo, quod omnes quoniam dissoluntur. Non enim est necesse quod aliquid neque augeatur per augmentum eius, in quo est, neque

C*ut punctus sit locus, neque ut duo corpora sint in eodem loco, neque ut locus sit dimensio aliqua corporalis, sicut est finis in finito. quoniam illud, quod est inter locum est, corpus, quodcumque corpus sit, non dimensio corporis. Locus vero est in ubi, non ita, quod sit in loco, sed secundum quod est finis in finito. quoniam non omne ens est in loco, sed corpus, quod habet moveri.*

Cum promissit dare definitionem **D** loci convenientem omnibus principiis in 47 uentis in loco, & per quam dissoluantur omnes quoniam accidentes in eo, incepit declarare quomodo dissoluantur quoniam questiones predictae ex hac definitione, & dixit: Et declaratum est ex hoc, &c. i. & declaratum est ex predictis quod omnes quoniam contingentes in loco dissoluntur ex hac definitione. **D.** incepit dissolvere Vnam illarum quoniam, & dixit: Non enim est necesse, &c. i. quoniam quoniam quoniam dicens, quod si omne corpus est in loco, & in omni loco est corpus, necesse est quoniam corpus augeatur, ut locus augeatur, ex quo **E** sequitur locum esse corpus. ista enim quoniam quoniam dissolvitur hoc modo per hanc definitionem. quoniam locus, secundum quod est finis, accidit ei augmentum per accidentes, secundum quod locus est finis corporum, quod sunt facilis passionis, scilicet aque & aeris. & quod contingit, quoniam ponatur augeri essentialiter, scilicet ut ex suo augmento sequitur ut sit corpus. quoniam hoc non sequitur, nisi augmentum eius esset per se. **D.** dedit Aliam quoniam, & dixit: neque ut punctus habeat locum. & est quod dicens. quoniam, si corpus habet locum, necesse est ut superficies habeat locum, & si superficies habet locum, necesse est ut linea habeat locum, & si linea, similiter & punctus. ista enim sunt proportionalia. hoc enim non contingit, nisi ponentibus locum corporis esse corpus. ponentibus vero locum corporis esse ultimum continens non contingit haec quoniam. **D.** induxit Tertiam quoniam quoniam, & dixit neque duo corpora erunt in eodem loco. & ista quoniam quoniam non contingit esse, nisi ponentibus locum esse tres dimensiones, & ser-
Phylici. cum co. Auer. T moni.

Physicorum

Cmoni dicenti, quoniam quemadmodum locus puncti est punctus, & locus superficiei est superficies, ita contingeret ut locus corporis sit corpus. ponentibus vero ipsum esse ultimum continens non contingit hæc questio. D. induxit Quartam questionem, & dixit neque ut sit nobis aliqua dimensio in finito. illud. n. quod est inter locum, &c. i. & non contingit nobis ut locus sit dimensio, quæ est inter ultima. illud. n. quod est iter ultima apud nos, semper in eo est aliquid corpus non dimensio abstracta à corpore. & sic non contingit nobis secundum hanc positionem ut locus in-

Locus est in aliquo. non scilicet quod aliquid est in loco, sed quod superficies est in corpore. & ideo non conceditur quod omne ens est in loco. & hoc intendebat, cum dixit Locus est in ubi, non secundum quod est in loco, sed secundum quod est finis in finito. i. & cum dicitur locum esse in ubi, non est secundum quod est in loco, sed secundum quod dicitur in fine, qui est una superficies, aut superficies plures esse in finito, cuius sunt superficies. D. d. non. n. omne ens est in loco, i. sed quedam entia sunt in subiecto, scilicet accidentia, & quedam in loco, scilicet individua substantiæ: & dixit sed corpus quod habet moveri.

Theophrastus mathematicus est in loco, nisi secundum imaginationem. vid. per hoc 44. c. i. d. gen. & hic tra. i. c. 6. 76.

His secundum hanc positionem ut locus indigeat loco. quoniam locus apud nos, secundum quod est finis, est in aliquo, non secundum quod aliquid est in loco, sed secundum quod superficies est in corpore. & ideo non conceditur quod omne ens est in loco. & hoc intendebat, cum dixit Locus est in ubi, non secundum quod est in loco, sed secundum quod est finis in finito. i. & cum dicitur locum esse in ubi, non est secundum quod est in loco, sed secundum quod dicitur in fine, qui est una superficies, aut superficies plures esse in finito, cuius sunt superficies. D. d. non. n. omne ens est in loco, i. sed quedam entia sunt in subiecto, scilicet accidentia, & quedam in loco, scilicet individua substantiæ: & dixit sed corpus quod habet moveri. ad excipiendum quod corpus mathematicum quod non est in loco, nisi secundum imaginationem.

Et fertur igitur ad suum ipsius locum unumquodque rationabiliter. quod. n. consequenter est, & tangit non vi, congenitum est. atque simul adnata impassibilia sunt: quæ vero se tangunt, passiva, & activa sunt adinuicem. Et manet igitur

natura omne in proprio loco, vniuersum. **E**t quod non irrationabiliter. etenim pars hæc in toto loco, ut diuisibilis pars ad totum est: ut, cum aqua moueat aliquis partem, aut aeris.

Et recte unumquodque corporum transfertur ad eundem locum. omne. n. quod est consequens aliquod, et contingens ipsum, non est violente vni generum cum eo. cum igitur ista fuerint, ex eo, quod esse continuum, non agent in se adinuicem, & cum fuerint contingencia, agent in se adinuicem, aut patientur à seinuicem. Et qualibet rerum naturalium quiescit in loco sibi proprio. & hoc rectum est, cum pars etiam quiescit in toto. & illud, quod est in loco, dispositio eius est, sicut dispositio partis diuise ad vniuersum. v. g. cum aliquis motor mouerit partem aquæ, & aeris.

Cum dixit quod ex hac definitione **48** dissoluuntur questionēs accidentēs in loco, incepit declarare et quod ex illis potest homo dare causam, ex qua unumquodque corporum habet proprium locum proprium ex locis naturalibus, & quod qui dicit locum esse inane non potest dare causam eius, quod apparet ex diuersitate specierum loci propter diuersitatem specierum corporum, & dixit: Et recte, &c. i. & cum locus sit ultimum corporis continens locatum, rectum est ut unumquodque corporum transferatur ad locum proprium, cum transferatur ad ultimum corporis sibi proprii.

Aprij. a omne. n. corpus mouetur naturaliter ad vltimū alterius corporis, donec tangat ipsum, & illud corpus, ad qđ mouetur, est vnigeneum cū eo. Et causa igitur in hoc, qđ corpora mouētur ad loca propria, est, quia vltimum corporis cōtinentis cōuenit cū vltimo rei motę. & hoc nō inuenit̃ i vacuo. Et i vacuo. n. nō est natura, neq; vnigenea, neq; diuersa. Et hoc intendebat, cum dixit omne. n. quod est consequens, &c. i. oē. n. quod mouet̃ ad aliquid naturaliter, non violente, donec occurrat illi, est vnigeneū cū eo. & quia, mobilia vident̃ moueri ad vltimū cōtinentis: & omne, qđ mouetur ad aliquid naturaliter, ē vnigeneū cum eo: vltimum igitur necessario est vnigeneum. & sic in quolibet vltimo concavo elementorum, s. qđ aqua mouetur etiam ad vltimum aeris, quando aqua fuerit in suo loco proprio mundi, aut in aliquo loco violēte. D. d. cum igitur ista, &c. d. i. cū igitur res vnigeneę fuerint continuę non agunt in se adinuicem: & cum fuerint cōtiguę, agūt in se adinuicem. D. d. Et quęlibet rerum, &c. & iste sermo nititur dare cām quietis corporū in suis vbi naturalibus ex definitiōe loci, sicut de dit ex illo cām motionis corporum ad sua vbi naturalia. & sermo sic cōponitur. Corpus in corpore cōtinente ipsum est sicut pars diuisa à toto continuo: & omnis pars diuisa à toto continuo figitur. quando cōtinuatur cū toto, & quiescit apud ipsum, v. g. pars aquę diuisa, qñ mouetur ad vniuersum aquę, & cōtinuatur cum eo: sequitur ex hoc vt corpus locatum figatur in loco, secundum qđ est pars illius.

Et nitit̃ ē p hūc sermōē dare cām quietis naturalis, & vhs, cum cā in quiete est eadē cā, quę in motu, & est similitudo, quę est in cōtinente, & dixit qđ dispō eius est sicut dispositio partis diuise, &c. quia locatum quando tangit corpus continens ipsum, non copulatur cum eo, & similitudo inter illa est vnigeneitas.

Sic aut̃ & aer se hēt ad aquā. vt materia. n. illud autē forma, aqua quidem, materia aeris est, aer vero veluti actus qđā illius. nā aqua potentia aer est, aer aut̃ potētia aqua alio mō. Determinandū aut̃ est de his posterius. sed pp tēporis opportunitatem necesse fuit dixisse. in manifeste aut̃ nunc dictū tūc erit manifestius. Si igitur idē est materia, et actus (est. n. aqua ambo, sed hoc qđē potentia, illud vero actu) se habebit vt vtiq; ps quodā mō ad totū. quapp & his tact̃ ē. copulatio aut̃, cū ambo actu vnū facta fuerunt. Et de loco qđē & qđ est, & quid est dictum est.

Et videtur etiam, quod collatio aeris apud aquam est quasi materia, & aliud forma. aqua autē est tanquā materia aeris, aer vero est tanquā aliquis actus illius. aqua. n. est in potentia aer, aer vero est in potentia aqua alio mō. Et hoc determinandum est in postremo. sed necessitas cogit ad dicendum hoc, in hoc loco. si igitur sermo non sit manifestus in hoc loco, ille eris manifestus.

T ij Cnm

Physicorum

G Cū igitur idē fuerit materia, & cōplementū, (sunt. n. ambo aqua, sed illud est in potētia, et hoc secundum perfectionem) & ita habet se sicut pars in aliquo mō apud totū. et iō hac duo sunt contangētia, et sūt cōtinua, quādo fuerint ambo vñū in actū. Hoc igitur sit dictum de loco si est, & quid est.

49 Nititur ī hoc sermone dare causam in hoc, q̄ cōtentū est simile cō-

H **Cōtētū** ita se hēt ad cōtinēs sicut mā ad formā: & quēadmodū mā perficitur per formā, ita cōtentum perficitur per continēs. & quia hoc est quasi non manifestū in hoc loco, dixit Et vñ, &c. i. & videt̄ q̄ aqua est similis materiē, & aer est similis formæ. & pp̄ hanc similitudinē alterum perficietur per alterum, sicut materia per formā. **b** Et differunt. quia continens, & contentum sunt in actū, & forma, & materia non sunt in actū, s. vñ aq; per se. continēs igitur, & contentum assimilantur par-

I ti, & toti quodammodo, & materiē, & formæ quodammodo. Et, quia vñtrunque vñ quasi materia reliqui: vñtrunq; .n. elementorū vicinorū est in potentia reliquum: & fuerit positum q̄ alterum est quasi materia, s. cōtentū, & alterum quasi forma, s. continens, incēpit declarare q̄ potentia non dī in eis eodem modo, & dixit aqua. n. est in potentia aer, &c. i. & dixim⁹ q̄ aqua ē quasi materia aeris, & q̄ aqua ē cāta ī potētia primit⁹, & priā intēione vt sit aer, aer vero quasi ē ī potētia pp̄ formā materiē. & quasi cā in hoc est, quia

aer est quasi pfectio aquæ, & ignis aeris d, s. quia continēs est nobilius cōtento secūdū hoc. & ē alterū est quasi priuatio, & alterū quasi forā, & alterū quasi generatio, & alterū quasi corruptio. & quia oīa ista nō sunt manifesta ī hoc loco, dixit: Et determinādū est hoc in postremo, &c. i. & hoc, qd̄ diximus, q̄ cōtinens est quasi forma, & cōtentū quasi materia, nō est manifestū in hoc loco, sed accipiendū est hic pro cōstāti quousq; declaretur in alijs, s. i. 4. Coeli, & Mundi. D. d. Cū igitur idē fuerit materia, &c. vult declarare p̄ istum sermonem q̄ alterū ēē quasi materiam, & alterum quasi formā, facit etiā credere vt alterū sit sicut pars, & alterum quasi totū, alio mō vt dictum est superius. & dixit: Cū igitur idē, &c. i. cum igitur idē. v. g. aqua fuerit compositū ex materia, & forma: vñtrunq; .n. dicitur aqua, qm̄ materia dī aqua in potentia, & forma dī aqua in actū: manifestū est q̄ materia est tanq̄ pars, & forma tanq̄ totū. qm̄ hoc nomen res dicitur de parte in potētia, & de toto in actū. & cum ista sit dispō cōtinentis de contento, manifestū est q̄ continens ita se habet de cōtento, sicut pars de toto. & est etiam quasi alia causa in similitudine, q̄ est inter illa. D. d. & ideo hac duo sunt contangētia, &c. idēst & quia ista habēt se adinuicem sicut pars, & totum. ideo sunt contangētia, & sicut continua, scilicet continēs, & contentum, quando alterum transmutabitur in alterum. Hoc igitur sit dictum de esse loci, & eius quiditate.

In

na pp̄ for. mā māc. q̄ & sit forā māc vidē. 60. 7 Me. vidē cōsile. 1. de Gen. te. c. 18. d Cōtinēs nobilius ē cōtēto, & alterū est quasi priuatio, & alterū quasi iōra, & alterū quasi gñatio, & alterū qm̄ corruptio. p̄ hoc vidē. c. 15. 2. ph. & q̄ ibi. vi de 4. cor. c. c. 34. & infra.

e Mā ē tā q̄ ps, & forma tāq̄ totū. cōsile. 7. me. cō. 35.

M

A In antecedentium librorum diuisionibus, usque ad hunc locum, Auerroem, cui hoc dictum est opus, in Media eius expositione, tanquam ducem secuti sumus: in posterum vero, cum ea nobis desit commentatio, ut rectius videbitur, partitiones accommodabimus.

SUMMA SECUNDA
De Vacuo.

B Quod ad Naturalem spectet considerare de Vacuo, et quo ordine, negatiuumque, atque affirmatiuum Vacuum rationes. Cap. I.

Eodem autem modo existimandum est esse Physici considerare & de Vacuo, si est, aut non, & quomodo est, aut quid est, sicut & de loco. namque similem habet et incredulitatem, & fidem pro ea, quae putantur. Ut locum. n. quando dicitur, & vas ipsum vacuum ponunt esse dicentes. Vnde autem plenum quidem esse, cum habet illam molem, cuius susceptiuum est. cum vero priuatum est vacuum: tanquam idem quidem sit vacuum, & plenum, & locus: esse autem ipsis non idem est.

Et sciendum est quod oportet Naturalem etiam considerare de Vacuo hoc modo, quo de loco, & perscrutari de ipso quid sit, et utrum sit, aut non, & quomodo inter illa est propinquitas in negando, & concedendo illa ex hoc, quod pertran-

sit mentem ex eis. Dicentes. n. vacuum esse ponunt ipsum quasi aliquem locum. & Vas, quod existimatur esse plenum, quando in eo est corpus receptum, & quando caret illo, est vacuum, ita, quod plenum, & vacuum, & locus sunt idem: sed esse eorum non est idem.

Cum compleuit sermonem de loco, incepit loqui de Vacuo, & dixit, Et sciendum est, &c. i. ponere perscrutationem in ipso de tribus interrogationibus, de quibus perscrutatus est in loco, scilicet utrum sit, & quid, & quale. & Naturalis debet considerare de vacuo, quia conuenit secundum imaginationem loco, & motui, & alijs naturalibus. & hoc mouit dicentes ipsum ad hoc credendum. Et, quia locus est similis vacuo: vacuum. n. apud dicentes ipsum esse, est locus sine corpore: dixit, & iter illa est propinquitas. & ita inuenimus in lib. Alex. in lib. autem nostro inuenimus quod inter illa est distantia. in Arabico autem in scriptura conueniunt propinquitas, & distantia. & forte est error scriptoris: & forte distantia est, quia alterum est verum, & alterum est falsum. D. d. & perscrutari quid sit, & utrum sit. i. & perscrutari primo quid significat hoc nomen vacuum, quoniam quid est Interrogatur ad sciendum significationem nominis. & ista interrogatio praecedat interrogationem de utrum sit in interrogationibus simplicibus. interrogatio autem per quid sit, quae interrogat de eius definitione, est post interrogationem per utrum. & ideo incepit ab interrogatione per quid sit, & post induxit in interrogationem per utrum, & dixit & perscrutari, &c. i. utrum sit, aut non sit,

F ...
Pris expō.
Qd qd no
minis pce
dit qone si
e in interro
gationibus
simplicib
Id. . ii. fra
c. 57.

T iij &

Physicorum

E & si sit, quod sit. Et forte in hoc sermone est ordo posterior, ita, quod legatur sic. & oportet primo perscrutari de vacuo, utrum sit, aut non, & si sit, quid sit, & quale sit. D. d. Dicentes .n. vacuum, &c. hic dat causam, propter quam oportet Naturalem considerare de vacuo. & est, quoniam dicentes vacuum esse, credunt ipsum esse, sicut locus, & vas: & cum aliquid corpus est in eo, est plenum: & cum caret illo corpore, est vacuum, ita, quod contingit istis, ut locus, & plenum, & vacuum sint idem secundum subiectum, & diversa secundum definitionem, scilicet quod cum nihil fuerit in eo,

H dicat vacuum, & e contrario. hęc .n. duę dispositiones sunt oppositę, & si fuerit consideratum in respectu eius, quod subiicitur in eo, dicetur locus. cum igitur dixit idem, intendit secundum subiectum. D. d. sed esse eorum non est idem, id est secundum definitionem. vacuum enim, & locus sunt idem secundum subiectum, & duo secundum definitionem.

Hic similiter aliqua esse idem subiecto, & definitione distincta, idem est in 106. & 1. de anima. 147. & quod ibi videtur hic in 104. & 105. & 106. & 107.

Incipere autem oportet considerationem capientes, & ea, quę dicunt, affirmantes esse, & rursum quę dicunt non affirmantes esse, et tertio cōes opinionis de ipsis. Alii igitur monstrare tentantes quod non est, non quod homines volunt dicere vacuum, hoc redarguunt, sed peccantes dicunt, ut Anaxagoras, et qui hoc modo redarguunt. demonstrant .n. quod aliquid est aer, stricte ligantes vases, demonstrantesque quod fortis est aer, ac accipientes in Clepsydriis. Alii autem homines volunt vacuum esse spatium, in quo nullum est corpus sensibile.

Et oportet nos ponere principium considerationis, et narremus quid dicunt in hoc opinantes ipsum esse, et quid dicunt et opinantes ipsum non esse, & et res cognitās in eo. Dicamus igitur quod illi, qui nituntur probare ipsum non esse, non contradicunt ei, quod homines intendunt per hoc nomen vacuum, sed ei, quod ipsi intendunt per hoc nomen peccando, ut Anaxa. qui inuit sua via in contradictione: probans .n. aerē esse aliquid per compressionem veris inflati, & vident per hoc, quod aer habet virtutem, & per inclusionem eius in instrumentis, quę dicuntur Cantaplorę. Homines vero intendunt, cum dicunt vacuum, dimensionem, in qua non est corpus sensibile omnino.

Quia principium perscrutationis Naturalis est preponere sermones dialecticos sermonibus demonstratiuis, & sermones eorum, qui ponunt vacuum, & qui destruunt ipsum sunt tales, & maxime sermones eorum, qui ponunt ipsum, dixit: Et oportet nos ponere, &c. i. & ponam primo perscrutationem de suo esse per primam cognitā, quę naturaliter habemus in ipso. Deinde incipit dicere rationes eorum, qui negant ipsum esse, & accusat eos, quia non contradixerunt ei, scilicet quod significat hoc nomen vacuum, ita quod contradictio eorum esset contradictio vasis, sed contradixerunt contradictione particulari, scilicet quod quidam eorum existimauerunt vacuum esse, & est aer inuisibilis.

Si Principium perscrutationis naturalis est preponere sermones dialecticos sermonibus demonstratiuis. Idem super c. 3. & quod ibi.

A sibilis. & hoc intendebat, cum dixit & non contradixerunt, &c. i. quoniam non contradixerunt ei, quod significat hoc nomen vacuum, ut oportet in contradictionibus demonstratiuis, sed contradixerunt intentioni particulari, quam ipsi intellexerunt per hoc nomen vacuum, aut opinabantur ipsum esse vacuum, scilicet aerem. & hoc, sicut d. quia exprimebant utres inflatos, donec sentiat per tactum exitus aeris ab eis. & declarabant per hoc quod aer non est vacuum, sed corpus. & similiter faciebant de introitu aeris in Cataploris. hoc n. instrumentum, quoniam superius clauditur, non fluit aqua ab inferiori, & cum superius aperitur, fluit: & hoc accidit necessario ex introitu aeris in ipsum instrumentum. ergo, quoniam aqua exit ab eo, non remanet vacuum, sed succedit aer. & hoc, quod dicunt, non destruit naturam vacui, sed destruit solummodo ut aer sit vacuum. & dicens vacuum esse potest dicere quod est dispersum in corporibus, non separatum ab eis, & quod est et separatum extra mundum. & ideo ista contradictio fuit particularis. Deinde induxit descriptionem vacui apud dicentes ipsum esse, cui debet resisti, & dixit Homines vero intendunt, &c. & intendit homines dicentes vacuum esse, & dixit corpus

Nō ē dīa
ter vacuū
& corpus
mathema-
ticū, cum
utruq; sit
tres dimē-
siones ab-
stracte à
mā. cōsile
Ita. c. 76.

sensibile ad excipiendum corpus mathematicum. non n. est differentia inter vacuum, & corpus mathematicum, cum utrunque sint tres dimensiones abstracte à materia.

A Estimantes autem omne, quod est, corpus esse, dicunt, in quo omnino nihil est, illud esse vacuum. quapropter plenum aere vacuum esse. Non igitur hoc oportet de-

monstrare, quod est aliquid aer, sed **D** quod non est spatium aliud à corporibus, aut separabile, aut actu existens, quod diuidit omne corpus, ut sit non continuum: quemadmodum dicunt Democritus, et Leucippus, et alij multi Physiologorum. aut et si quod est extra vniuersum corpus, existens continuum.

Et, quia opinabantur quod omne ens est corpus, dixerunt quod id, in quo nihil est omnino, illud est vacuum. Et ideo videbant quod illud, quod est plenum aere, est vacuum. Non igitur oportet declarare aerem esse aliquid, sed oportet declarare, quod nulla est hic dimensio præter dimensionem corporum, neque separata, neque existens in actu ita, quod miscetur cum toto corpore, et erit non continuum: sicut dicit Democritus, et Leucippus, et multi alij, qui loquuntur de Natura. neque est aliquid extra corpus vniuersale, et istud corpus est continuum.

Cum dixit, quod significatum **52** huius nominis vacuum, secundum **F** quod ipsi intendunt, est dimensio, in qua non est corpus sensibile, & ista expositio nominis, licet non sit data ab eis, tamen sequitur ex verbis eorum, incipit notificare hoc, & dixit: Et, quia opinabantur quod omne ens est corpus, etc. id est &, quia isti opinabantur quod omne ens est corpus sensibile, intendebant per vacuum illud, in quo nihil est omnino, illud, in quo non est corpus sensibile. & quia ponebant ipsum esse

Antiq; po-
nentes va-
cuū exui-
mabāt q;
omne ens est
corp⁹. Idē
infra. l. 6
17.

T iij aliquid,

Physicorum

G aliquid, & nō priuationē simplr, sed inane, & vacuū, cōtingit vt sit dimē-
sio. ergo significatum huius nomi-
nis vacuū, fm q ipsi intelligunt, est
dimensio, in qua nō est corpus sen-
sibile. & intendit p dimensionē tres
dimensiones. D. d. & ideo videbant,
& c. i. & quia opinabant q vacuum
est illud, in quo non est aliqd sensi-
bile, & aer est insensibilis, credide-
rūt q illa, quę sunt plena aere, sunt
vacua. D. d. Non igitur oportet, & c.
i. & cum sit declaratū fm opinionē
eorū, q significatum huius nomi-
nis vacuū apud eos est dimensio, in
H qua non est corpus sensibile, non
oportet volentes contradicere huic
opinionī vera cōtradictiōe declara-
re q aer est aliqd corpus, sed decla-
rare q non sunt hic dimensiones p-
ter dimensiones corporū existen-
tiū in eis, neq; separatæ, fm opinio-
nē dicentium q vacuū inuenit ex-
tra oīa corpora, & per se: neq; exi-
stentes oēs in actu in corporibus, &
si non separent à corporibus: sed in-
nuīt à corporibus ita, q nullū cor-
pus sit continuū in rei veritate, nisi
fm sensum: sed in oībus corporib⁹
sunt foramina plena vacuo, vt De-
I mocritus, & Leucippus intendunt,
& multi alij loquentiū de Natura.
D. d. neq; est aliquid extra corpus
totale, & c. i. & fm hoc destruetur ēt
opinio dicentium q extra mundū
est vacuum infinitum, & q in cor-
pore totius non est vacuum. & intē-
debat declarare q, cum destruxerit
significatum huius nominis vacuū
destruentur omnes opiniones dictę
de vacuo. qui autem vult destruere
vacuum per hoc, q aer est corpus,
non destruit nisi vnā opinionem
particularem de vacuo.

Hi igitur non fm portas ad **K**
problema occurrūt, sed affirmā-
tes esse magis. dicūt autē vnum
quidem, q motus fm locū non
vtiq; erit. hic autem est latio, et
augmentatio. non. n. videbitur
vtiq; motus esse, si non sit va-
cuum. plenum. n. non posse sus-
cipere. si vero suscipiat, sintq;
duo in eodem, contingeret vtq;
et quotlibet simul esse corpora.
differentiam. n. propter quam Cōsiste in-
fra. l. 66. 7
non vtq; erit qd dictum est, nō
est dicere. Si autem contingat
hoc, & minimū suscipiet maxi- **L**
mum. multa nāq; parua ipsum
magnum est. quare, si multa
equalia cōtingit in eodem esse,
& multa inæqualia.

*Isti vero non cōtradixerunt si-
gnificato secundum quod oportet.
dicentes vero vacuum esse, sermo
eorum est conuenientior. dicunt. n.
primo quod motus localis impossi-
bile est vt sit sine vacuo, & iste
motus est translatio, & augmen-
tum, & diminutio. existimatur **M**
enim quod impossibile est vt sit mo-
tus, nisi sit vacuum. plenum. n. im-
possibile est recipere aliquid. quo-
niam, si recipit, erit possibile duo
corpora esse in eodem loco, & plu-
ra quodlibet insimul. nō. n. pōt ali-
quis dicere quod inter hoc, et illud
est differentia, propter quā nō pōt
esse, sicut ē dictū. Et, cū ita sit, possi-
bile est vt minia rerū recipiat ma-
ximam. magnum. n. diuiditur in
multa*

A multa parua. ergo, si est possibile
ut multa aequalia sint in eodem lo-
co, necesse est ut multa inaequalia
etiam sint in eodem loco.

33 Cum dixit qd contradictio eorū,
qui dixerunt vacuum non esse, est
debilis, incepit inducere rōnes eo-
rum, qui ponunt vacuum esse, & de-
clarare qd rationes eorū sunt valde
apparētes, et dixit. Isti vero, etc. i. qui
destruunt vacuum. D. d. dicentes au-
tem vacuum, sermo eorum est con-
uenientior, i. & rōnes eorum magis
pertinent ad sufficientiam, & appa-
rentiam. D. d. primo vero, quia mo-
tus localis non potest esse sine va-
cuo, i. & prima rōcinatio eorum est,

B *Prima rō* quia dicunt qd, si vacuum non fue-
Antiquo- rit, non erit motus localis: sed mo-
ri probā- tus localis est: ergo vacuum est. vel,
riū vacuū si motus est, vacuū est: sed mor^o est:
elle. ergo vacuū est. Et, quia continua-
tio non est manifesta, incepit indu-
cere rationes eorū in continuatiōe,
& dixit existimatur enim qd impos-
sibile est, &c. i. existimatur enim qd
vacuū sequitur ex motu, & cum va-
cuum nō est, motus nō est. D. d. ple-

C num enim non potest recipere ali-
quid, i. & existimatur qd, si mor^o est,
vacuum est: qm motum mouetur
in aliquo recipiente ipsum. & illud
aut est vacuū, aut corpus. si corpus,
tunc corpus recipit corpus, & erunt
duo corpora in eodē loco. quod est
impossibile. & cum impossibile est
ut recipiens sit corpus: ergo est va-
cuum. Deinde addidit huic impos-
sibili improbabilitatem statim, &
dixit & multa corpora, &c. i. & si sit
possibile duo corpora esse in eodē
loco, possibile est plura corpora esse
in eodem loco, non enim potest

aliquis dicere quod est differentia **D**
inter hoc, qd vnum corpus recipiet
duo corpora, aut plura corpora, & qd
propter illam differentiam non est
sicut fuit dictum, s. qd illud, quod cō-
tingit in duobus corporibus, cōtin-
gat in pluribus. D. d. Et, cum ita sit,
possibile est, &c. i. & cum sit possibi-
le ut multa corpora subijciantur in
eodē loco, possibile est ut maximū
corpus subijciatur in loco minimi
corporis, ut qd mūdus subijciatur in
loco sinapis. possibile est enim cor-
pus maximum diuidi in minima
corpora aequalia corpori minimo,
quae omnia penetrant in loco mini-
mi corporis. Deinde induxit aliud
impossibile etiā, quod sequitur ex
hoc, & dixit ergo, si possibile est, &c.
i. quādo inaequalia fieri aequalia, sci-
licet maximum subijci in minimo,
& sic deficiet excessus.

Melissus igitur etiam ostēdit
qd vniuersum immobile sit ex
his. si enim mouebit, necesse est,
inquit, esse vacuum. vacuū au-
tem non est eorum, quae sunt.

Melissus igitur declarauit ex
hoc, quod totū non mouetur. dixit,
quoniam, si mouetur, necesse est ut
sit vacuum. sed vacuum non est.

Et Melissus cū obedit ad vacuū
esse, si motus est: & vacuum apud
ipsum non est: igitur dixit totum
non moueri. & cecidit in peius va-
cuo, quia negat motum esse.

Vno igit modo demonstrant
qd aliquid est vacuum. Alio ve-
ro, quia videtur aliqua cogi, ac
constringi. ut et vinū dicunt cū
vtribus recipere dolia, tāquam
in ea, quae insunt vacua, subeun-
te,

Si duo cor-
pora eēnt
in eodē lo-
co, possibi-
le esset ut
maximū
corpus su-
bijciat lo-
co mini-
mi corporis,
E
ut qd mūd-
us subij-
ciat in lo-
co sinapis.

34
Melissus
cēdit in pe-
ius vacuo,
qā negat
motū esse

Physicorum

Ete, quod densatur, corpore. Amplius autem & augmentatio videtur fieri omnibus per vacuū. alimentum enim corpus esse, duo autem corpora impossibile simul esse.

Duo corpora impossibile simul esse.

Iste igitur est vnus modus, ex quo declarat vacuum esse aliquid.

Et alius modus est, quia nos videmus res, quae congregantur adinuicem, & condensantur. dicunt, v.g. vinum. dolia enim occupant ipsum cum vtribus, & sine. et hoc

H significat hic esse loca vacua, ad quae corpus congregatur, quando densatur. Et etiam augmentum omnes homines existimant ipsum esse mediante vacuo. dicunt enim quod nutrimentū est corpus, & impossibile est ut duo corpora sint insimul.

§§ Cum declarauit qd vnum eorū, ex quibus probant vacuum esse, est motus translationis, dicit etiam qd ex densitate probant etiam vacuū. dicunt enim qd vnum corpus videtur constringi, & fieri minus qd erat: &

I si vacuum non esset, contingeret vt partes eius inuicem penetrarentur. quod est impossibile. Deinde induxit tertiam rationē, & dixit Et etiā augmentum, &c. i. qm nutrimentū, quia est corpus adueniens corpori nutritibili, & penetrās ipsum, necesse est vt in corpore nutritibili sint foramina vacua, in quibus intrat cibus. quoniam, si non essent illic foramina, contingeret corpus penetrari.

Hae igitur sunt tres rationes, quarum vna est ex motu translationis, & secunda ex densitate, & raritate,

& tertia ex nutrimento. & impossibile, quod sequitur ex eis fm existimationem, est vnum, scilicet corpus penetrari. & ratiocinatio ex vtribus est particularis, & reducitur ad rationē ex densitate, & raritate.

Testimonium autem et illud de cinere faciunt, † { qui tātum aquae } recipit, quātum vas vacuum. Esse autem affirmauerūt & Pythagorei vacuū, ipsumq; coelum ex infinito spiritu, veluti respirans ingredi. Et hoc esse vacuum, quod determinat naturas: tanquam vacuum separatio quēdam sit eorum, quae sunt consequenter, & determinatio. et hoc esse primum in numeris. vacuum enim determinare naturam ipsorum.

† 2. l. qui aequalem aquam,

Et testatur apud eos hoc, quod accidit cineri. recipit enī ex aqua tantum. quantum vas, in quo erat cinis. Et Pythagorici dicebāt vacuum esse, & quod per anhelitum intrat coelum. coelum enim attrahit ipsum cum hoc, quod attrahit, quando anhelat ex spiritu infinito. Et vacuū etiam est illud, quod distinguit inter naturas: quoniam vacuum est distinctio, & determinatio inter consequentia. dicunt, & hoc primo inuenitur in numeris. vacuum enim apud eos distinguit naturam eorum.

Et haec est alia ratio particularis: & induxit ipsam pro testimonio dicentium vacuum esse. dñt. n. qd idē vas tantū capit de aqua, qm est plenum.

§ 6
Quarta particularis

num

A num cinere, quantū capit de aqua, qñ est vacuum. & hoc non sum expertus. & si est, sicut dicunt, non habet aliam causam, nisi quia aqua corrumpitur à cinere, aut fm totū, si dixerimus q inter partes cineris non est aer diuisus ita, q ex eo non remaneat ī eo, nisi qualitas tm, aut corrumpantur ex eo partes aliquæ, & aeri, qui est mixtus cū cinere, succedunt ex eo partes aliquæ, & dissoluntur à cinere aliæ partes. & hoc ē verius. Et signū ei⁹ est, qm, qñ cinis exprimitur, exir quēdam pars aque ab eo, & non tota, & qñ cinis delicatur, leuerritur minor q erat. Et

Propter qd est q vas plenu cinere tm recipit de aqua, qtu reciperet si vacuu esset.

B Pythagorici inducebant quartam rōnem vniuersalē. dicebāt enim q causa diuisionis entium consequentium, i. non contingentium est vacuum, & dicebant. qm, si diuisio est, vacuum est: sed diuisio est: ergo vacuum est. D. d. Et Pythagorici dixerunt vacuum esse. i. & Pythagorici opinabantur vacuum esse penetrās totum mundum per anhelitum, & non separatum, cum mundus anhelat à spiritu infinito, l. vacuo. Deinde induxit aliam rationē ex distinctione, quæ inuenitur in rebus consequentibus, & dixit Et est illud, qd distinguit inter naturas, &c. i. & vacuum est illud, quod distinguit inter naturas distinctas apud eos, est enim apud eos causa distinctionis. & determinationis cōsequentium. & hoc primo inuenitur in numeris, i. &, quia consequens primo inuenitur in numeris, & mediante numero inuenitur in alijs entibus, dixerunt q vacuum est illud, quod distinxit naturā numerorum, & post distinxit naturas rerum per distinctionem naturæ numerorum.

Quarta rōnis Pythagorici.

Quarta ratio.

C sequentibus, & dixit Et est illud, qd distinguit inter naturas, &c. i. & vacuum est illud, quod distinguit inter naturas distinctas apud eos, est enim apud eos causa distinctionis. & determinationis cōsequentium. & hoc primo inuenitur in numeris, i. &, quia consequens primo inuenitur in numeris, & mediante numero inuenitur in alijs entibus, dixerunt q vacuum est illud, quod distinxit naturā numerorum, & post distinxit naturas rerum per distinctionem naturæ numerorum.

Nonnullarum opinionum Vacuum esse adferentium consutatio. Cap. 2.

EX quibus igitur alij quidē dicūt esse, alij vero non dicūt, tot ferē, ac talia sunt. Ut aut sciam⁹ vtro se modo habeat, oportet accipere quid ipsum nomē significat. Videt igit Vacuum locus esse, in quo nihil ē. huius aut causa est, quia qd est corpus esse putāt: omne autem corpus in loco esse: vacuum autē, in quo loco nullū est corp⁹. quare sicubi non est corp⁹, tibi uacuū esse. Corp⁹ autem rursus

† a. Libi nihil esse.

oē putant esse tangibile: hmoi autē est quodcūq; habet grauitatem, aut leuitatē: accidit ergo ex syllogismo hoc esse uacuū, in quo non est graue quicq; aut leue. Hæc igit, sicut diximus etiā prius, ex syllogismo accidūt. In cōueniens aut est, si punctū vacuū sit. oportet. n. locum esse, in quo corporis sit spatiū tāgibile

Ista igitur, et similia fere sunt, per quæ ratiocinantur dicentes Vacuum esse, & negantes ipsum. Et est necesse declarare quod istorum est necessarium scire significatum huius nois. Et existimatur quod Vacuum est locus in quo nihil est. et causa in hoc est, quia existimant quod omne ens est corpus, et quod omne corpus est in loco, & quod Vacuum est locus, in quo non est corpus, sequitur igitur quod, si aliquid ubi fuerit, in quo non est corpus, quod nihil sit illic omnino.

Et

Physicorum

G Et existimant etiam quod omne corpus est tangibile: & illud, quod est tale, est illud, quod habet grauitatem, & leuitatem: ergo sequitur ex hoc quod vacuum sit illud, in quo non est grauitas, aut leuitas. Ista igitur, sicut diximus superius, sequuntur secundum rationem. Sed est inopinabile ut punctus sit vacuum. quoniam sequitur ut sit locus, & illud est, in quo est dimensio corporis tangibilis.

H Dicit hoc igitur, quod narraui-
 57 mus, est ferè tot⁹ sermo probantiū vacuum esse, & improbatium. & necesse est illi, qui intēdit declarare qd istorū est necessariū, scire qd significat hoc nomen vacuum. Et dixit hoc, quia principiū perscrutationis per vtrum simpliciter scilicet vtrum aliquid sit, aut non, est exponere nomen per sermonem compositum ex aliquo, quod est tanq⁹ gen⁹, & alio, qd est tanq⁹ differētia. deinde queretur, si illud genus est [illi differētia,] si fuerit, verificabit illud questum: & si non, non, ut declaratū est in Posterioribus. D.d. Et existimatum est qd vacuum est locus, in quo nihil est, i. existimatur fm opinionē eorum, qd hoc nomen vacuum significat apud eos locum, in quo nihil est. D.d. & causa in hoc est, &c. i. qm opinabantur, qd omne ens est corpus: & qd omne corpus est in loco: & qd vacuū est locus, in quo non est corp⁹: ex quo sequitur qd vacuū est illud, in quo nihil est. D.d. Et existimant qd omne corpus est tangibile, &c. i. & quia ponunt qd vacuū est illud, in quo non est corpus: & ponūt

etiam qd omne corpus est tāgibile: **K**
 & qd tangibile habet grauitatē, aut leuitatem: sequitur qd vacuum sit illud, in quo non est grauitas, aut leuitas. D.d. Ista igitur, &c. i. ista igit⁹ inopinabilia sequuntur eis, qui exponunt hoc nomē vacuum tali expositione, s. quia contingit eis qd vacuum sit aliquid, in quo non est grauitas, aut leuitas. D. induxit vnum inopinabilium cōtingentium huic positioni, & dixit Sed est inopinabile ut punctus sit vacuum, &c. i. qm, cum cōtingit eis qd vacuū sit illud, in quo non est graue, aut leue, & hęc est descriptio vacui, & descriptio cō- **L**
 uertitur super descriptum, erit verū qd illud, in quo non est graue, aut leue, est vacuum. sed in puncto non est graue aut leue: ergo punctus est vacuū. si igitur pūctus est vacuum: & vacuum est locus: ergo punctus est locus. sed locus est diuisibilis, cū in eo est dimensio corporis tangibilis: & pūctus est indiuisibilis. quod est inconueniens. & hoc intendebat, cū dixit qm necesse est ut sit loc⁹, &c. i. qm sequitur ex hoc, qd punctus est vacuū, & vacuū est locus apud eos, ut pūctus sit locus. & loc⁹ apud eos est illud, in quo est dimensio corpo- **M**
 ris tangibilis: ex quo sequitur ut dimensiones subijciantur in puncto, s. diuisibile indiuisibili. & hoc contingit eis, quia negatio, per quā disposuerūt vacuum, est negatio vniuersalis, per quā non intelligit natura terminata, scilicet cum dicunt, qd est locus, in quo non est corpus. hoc enim est verum de colore, & de pūcto. & ideo illi, qui dicunt ipsum esse dimensionem, in quo non est corpus, non contingit eis hoc inopinabile; qm dicere ipsum esse locum, in quo

Principiū
 perscruta-
 tionis per
 vtrum sim-
 plex scili-
 cet vtrum
 aliquid sit,
 aut nō, est
 exponere
 nomē per
 sermonē
 cōpositū

I
 ex aliquo,
 qd est tan-
 q⁹ gen⁹, &
 alio, qd ē
 tanq⁹ dīa-
 conūmīle
 supra cō-
 50.

A in quo non est corpus, non significat naturam terminatam, sicut significat apud dicentes ipsum esse dimensionem, in qua non est corpus.

¶ a. l. ple-
ū sensibili
¶ a. l. ple-
ū insensibili. ex
lex.

Attamen videtur dici vacuū, Vno quidem modo † { non plenum sensibili } corpore fm tactum. sensibile autem est secundum tactum quod gravitatem habet, vel levitatem. Quocirca dubitauerit aliquis, quidnam dicent, si habeat spatium colorem, aut sonum, vtrum vacuū, an nō? An manifestum est, si corpus quidem suscipiat tangibile. vacuū esse, si vero nō, minime.

Et etiam videmus quod vacuū dicitur Vno modo illud, quod non est plenum corpore sensibili secundum tactum. Et sensibile secundum tactum est illud, quod habet gravitatem, aut levitatem. Quid igitur dicunt, si aliquis interrogaverit eos, Et dixerit, si dimensio recipit colorem, aut sonum, quando percutitur, vtrum sit vacuū, aut non.

C Sed est manifestū quod, si recipit corpus tangibile, est vacuum, Et, si non recipit, non.

§ 8 Cum destruxit descriptionem dicentem vacuū esse locū, in quo non est corpus, reuersus est ad alias descriptiones, & dixit Et etiam videmus qd vacuum dicitur Vno modo, &c. i. & videmus qd vacuum describitur multis modis. quorum Vnus est, qd est dimensio nō plena corpore sensibili fm tactū. D. d. & sensibile fm tactū, &c. i. & contingit istis ex hoc, qd vacuum sit dimensio, in qua non

est gravitas, aut levitas tm. & ideo **D** dixit Quid igitur dicunt, &c. i. & dicendum est dicentibus hoc, qm ista dimensio recipit colorem, & sonū, vtrum sit vacuum, aut nō. si vacuū, tñc vacuum erit vnum entium sensibilibus non intelligibilibus, quod non dicunt: si autem non vacuum, tunc vacuum non est illud, in quo non est corpus tangibile tm, sed in quo non est qualitas tangibilis, neq; color, neq; sonus. D. d. Sed est manifestum, &c. i. sed deberent addere in definitione qd est illud, in quo nō est corpus tangibile, & recipit illud. non enim sequitur vt illud, in quo nō est corpus tangibile, sit vacuum, cum cælum sit huiusmodi, quia est illud, in quo non est qualitas tangibilis. Dixit Alexan. & in alio libro loco eius, in quo dicit quod nō est plenum corpore tangibili, est quod est plenum corpore tangibili. & fm hoc intendunt per illud, aerem. aer enim apud eos est sensibilis per tactum tm, & apud eos est vacuum: & ideo crediderunt ipsum esse sensibile per tactū tm. & fm hoc contradixit eis post, cum dixit qm, cum recipit alias qualitates à tangibilibus, vtrum remanet vacuum, aut non. si igit remanet, destruet descriptio, si non remanet, tunc vacuū recipiet qualitates in loco corporum.

E In cælo nō ē qualitas tangibilis. Idē pñmo &c. 2. capite de suba orbis. Idē 1. c. 20.

Alio autem modo, in quo nō est hoc aliquid, neq; substantia aliqua corporea. Idcirco quidā dicunt vacuum esse corporum materiam: qui quidem & locū hoc idem dicentes, nō recte. materia enim separabilis non est * à corporibus: vacuum autem, quærun, vt separabile.

* a. l. a rebus.

Et

Physicorum

G Et alio modo dicitur illud, in quo non est aliquid demonstratū, neq; substantia corporalis. Et ideo dixerūt quidam, quod vacuum est materia corporum: et isti sunt, qui dixerunt etiam quod locus est ista. et non bene dixerūt. materia enim non est separata à rebus: vacuum enim non perscrutatur de illo, nisi secundum quod est separatum.

S⁹ Et alij describunt ipsum, q̄ est illud, in quo nihil est demonstratū, neq; accidens, neq; substantia corporalis. & quia ista descriptio cōuenit materiæ, putauerūt quidā q̄ materia, & vacuum sunt idē, sicut existimauerunt q̄ locus, & materia sunt idē. & innuit, ut mihi videtur, Plato nem. D. d. & nō bene dixerūt, & c. i. & nō bene existimauerūt. qm̄, cum dicimus q̄ in materia nihil est demonstratū in actu, non intelligim⁹ q̄ possit denudari à rebus demonstratis in actu, sed intendimus q̄ in sua essentia nō est aliquid demonstratū, neq; est in se aliquod demonstratum. qm̄, si ita esset, nō reciperet res demonstratas. vacuū vero ē illud, in quo nō est aliquid demonstratū ita, q̄ vacuum inuenitur separatū à rebus demonstratis, qm̄ dicit vacuū.

Plato existimauit q̄ loc⁹, & mā sit idē consistē su pra. cō. 16

Quomodo intelligi dictū cōe. vj, quod ī mā nihil ē demonstratū ī actu.

Quoniam autē de loco determinatum est, et uacuum locum necesse est esse, si sit, priuatū corpore, locus autem & quō est, & quomodo non est, dictum est, manifestum est q̄ sic quidē vacuum non est, aut separatū, aut inseparabile. vacuum enim nō corpus, sed corporis spatium esse volunt,

Et iam determinauimus de loco, et est necesse in vacuo etiam, si est possibile, ut sit locus, qui caret corpore, & iam narrauimus locū quomodo est, & quomodo nō, manifestum est quod vacuum, quod dicitur hoc modo, non est separatū, neq; non separatū. vacuum enim non est apud eos corpus, sed dimensio sine corpore.

Cum destruxit descriptiones di- 60
ctas de vacuo, incepit declarare ē
q̄ illud, qđ dicit in p̄scrutatione de L
loco, destruit descriptionē verā vacui, quē est ipsum esse dimensionē, in qua nō est corpus, & dixit Quia iam determinauimus, & c. i. & quia iam declarauimus locum quid sit, & quō est: quia declarauimus q̄ est primū cōtinens extraneū: & q̄ non est hoc, dimensio existēs p̄ se separata à corporibus, neq; non separata, sed mixta cū eis. & vacuum, si sit, nihil aliud est q̄ dimensio separata: manifestum est q̄ vacuū non est. Et, cū dixit separata, neq; nō separata, intendit fm̄ opinionem dicentium q̄ vacuū est separatū à corporibus, M
& fm̄ opinionē dicentiū q̄ est mixtum cū corporibus, & non separatū ab eis. & cum dixit vacuum enim apud eos, etc. innuit etiam modum, ex quo contingit ut nō inueniatur dimensio per se. illud enim, quod inuenitur per se est corpus, dimensiones vero inueniuntur in corporib⁹. & quia vacuum est dimensio existēs per se, sequitur ut nō sit: quoniam, si esset, tunc prædicamentum quantitatis esset separatū, & tunc quantitas esset separata à substantia.

Qua-

A Quapropter & vacuum videtur aliquid esse, quia & loc⁹, et per eadem venit enim mot⁹, qui fm locum est, et h⁹s, qui locū dicunt esse aliquid prater incētia corpora, & h⁹s, qui vacuū causam autem motus putāt esse vacuum, sic, vt in quo mouent. hoc autem tale erit, qualem locum dicunt quidam esse.

Ei ideo dicūt quod vacuum est aliquid, quia locus etiā est aliquid, & eisdem causis dicunt hoc quod vacuum est. motus enim in loco coegit dicentes locū esse aliquid aliud a corporibus, quae subyiciuntur in eo, ad dicendum hoc, & coegit dicentes vacuū esse ad dicendū hoc. qui. n. existimauit vacuū esse causam motus, existimauit ipsum esse illud, in quo mouetur res mota. & ideo dixerūt quidam quod hoc est tanquam locus.

61 Idest, &, quia existimāt q⁹ locus, & vacuum sunt idem, & locus apud eos est aliquid, existimant etiā hoc modo vacuū esse aliquid, i. ens D. d. per easdem causas, i. & per easdem causas crediderunt locum esse, & vacuum esse, & existimauerunt ea esse vnū fm subiectum. & duo fm modū. D. dedit causam. ex qua existimauerūt hoc, & dixit mot⁹ enim in loco coegit, & c. i. qm motus est illud, quod induxit hoīes ad credendum locum esse, & vacuum esse. sed opinari locū esse propter motū est vera opinio, opinari vero vacuum esse ppter motū est falsum, & similiter hoc, quod opinantur ex hoc. q⁹

Crediderunt Anti qui locū, & vacuū de esse secundū suū nectum. de 3. c. 50 & infra. 65. Mot⁹ est illud, qd in iuxta hominē ad credendū locū est, & vacuū est.

vacuū est locus, est falsum. D. d. qui enim existimauit, & c. i. qui enī existimauit vacuū esse causam motus, existimauit hoc, quia reputauit ipsum esse illud, in quo res mota mouetur, sicut reputat de loco. & ideo dixerūt q⁹ vacuū, & loc⁹ sunt idē. Et, cū dixit q⁹ mot⁹ induxit eos ad dicēdū vacuū esse, Icepit cōtradicere eis, sed opinari locū esse ppter motū ē vera opinio: opinari vero vacuū esse ppter motū, est falsum. Idē supra. cō. 3. & 38 & ibi.

Nulla autem necessitas est, si motus est, esse vacuū. omnino igit omnis motionis, nequaquā, quocirca & Melissus latuit. alterari nāq⁹ potest plenum. Sed neq⁹ fm locū motū. simul. n. cedere sibi inuicē contingit, nullo existēte spatio separato, prater corpora mota. atq⁹ hoc manifestū ē & in cōtinuorū reuolutionib⁹, vt & in h⁹s, q⁹ sūt hūidorū.

Et non est hic necessitas cogēs, si fuerit motus, vt vacuum sit. quoniam vniversaliter nō est hoc necessarium de omni motu. & hoc ignorauit Melissus. possibile enim est vt plenū alteretur. Et postea, quoniam neq⁹ est necessariū in motu locali. possibile enī est ut ambo cōgregentur. et sic corpora mobilia cedāt sibi in locis adinuicē, absq⁹ eo, quod hic sit dimētio separata, prater dimensionē eorū. et hoc est manifestū in cursu corporū cōtinuorū, et similiter ē in cursu corporū hūidorū.

Dixit Et nō est hic necessitas cogēs, si motus fuerit, vt sit vacuum. **62** Primo vero, qm, si utamur motu vlt⁹, & cōmuni, hoc manifestum est. s. q⁹ vacuum nō est necessarium in omni motu. motus enī alteratiuus, aut

Physicorum

G aut indiget pleno de necessitate, aut nullus existimat ipsum indigere vacuo. & hoc est manifestum per se. & hoc ignoravit Melissus, cum dixit quod totum est immobile quolibet genere motus, quia non est vacuum. Et cum declaravit quod manifestum est per se, quod non omnis motus facit existimari vacuum esse, incepit declarare etiam quod neque ex motu in loco sequitur vacuum esse, & dixit Et postea, &c. i. & postea, si concesserim quod ipsi non probant vacuum ex omni motu, sed ex motu locali, apparebit etiam quod hoc non sequitur etiam in

H motu locali. quoniam possibile est motu locale esse sine vacuo. & hoc intendit, cum dixit possibile enim est ut duo congregentur, scilicet motum esse, & vacuum non esse. D. d. quomodo, & dixit & sic corpora mobilia cedant sibi, &c. i. & hoc erit ita, quod omnia corpora mobilia, quando aliquod corpus eorum movetur, cedat ei in loco aliud corpus, ad quem transferretur, & illi aliud, absque eo, quod ibi sit dimensio separata, in qua motum moveatur praeter di-

Prima expositio. mentionem corporum mobilium. De inde narrauit quod iste modus qualitatis translationis mobilium manifestus

I est de causis sensibilibus, & dixit & hoc manifestum est in cursu, &c. & intendit per corpora continua contingencia. ista. n. quoniam moventur, cedunt sibi adinuicem: & si non, impediret motus. & intendit per corpora humida motum partium aquae, & aeris. partes enim istorum moventur, quoniam cedunt sibi in loco adinuicem: & similiter ista corpora cedunt in loco naturaliter rebus, quae moventur in eis, scilicet mobilibus in aqua, & aere. Et forte intendit per hoc, quod dixit in cursu corporum continuorum, corpora

mobilia sunt partes, sicut aqua, & aer, & per hoc, quod dixit & similiter in cursu corporum humidorum, intendit quod hoc manifestum est etiam in cursu corporum humidorum, scilicet quoniam motus eorum est per motus rerum, in quibus moventur.

Contingit autem & densari non in vacuum, sed propterea quod ea, quae insunt, elabuntur: ut aqua collisa, aerem, qui inest. Et augmentari, non solum ingrediēte aliquo, sed & alteratione, ut si ex aqua fiat aer. Omnino autem de augmentatione ratio, & de aqua in cinerem infusa, ipsa seipsam impedit. aut enim non augeat quodlibet, aut non corpore, aut contingit duo corpora in eodem esse. Dubitationem igitur communem volunt soluere, sed non vacuum demonstrant quod est, aut totum corpus vacuum esse necessariū est, si penitus augeatur, & augeatur per vacuum. eadem autem ratio & in cinere est.

Et possibile est etiam corpus condensari non ad vacuum, sed quia illud, quod est in eo, dissolvitur, & exit ab eo. v. g. quoniam, quando aqua, dissolvitur, et exit ab ea aer, qui est in ea. Et possibile est corpus augeri, quia aliquid intrat ipsum tantum. sed augeatur per alterationem etiam. v. g. quando aer generatur ex aqua. Et universaliter sermo de augmento, et sermo de aqua, quae funditur in cinerem, destruit se adinuicem. quoniam aut nihil augeatur,

Augmentari contingit non solum ingrediēte aliquo, sed & alteratione.

Secunda expositio.

Augetur, aut augmentum eius nō fiet per corpus, aut duo corpora cōgregantur in loco. ipsi igitur per hoc, quod dicunt, non declarant vacuum esse, sed querunt dissolvere questionem communem nobis, & illis. & oportet etiam ut corpus sit vacuum, cum totum augetur, & augmentum sit mediante vacuo. & hoc idem dicimus de cinere.

63 Cum declarauit qd non sequitur, si motus sit, ut vacuum sit, ut probātes vacuum esse existimauerunt, incepit etiam declarare qd neq; etiā sequitur ex dēsitatē, & raritate, neq; ex augmēto, & dixit. Et possibile est etiam corpus condensari nō ad vacuum, i. & possibile est existimari qd corpora condensentur sine eo, qd vacuum sit impositum in ipso. & hoc intelligitur ut à corpore cōtradensatio dissoluantur quædam partes, & exeunt ab eo: & sic constringuntur partes residuæ ad loca illarum partium: & sic corpus fiet minoris quātitatis absq; eo, qd imaginetur qd inter partes ei⁹ sunt foramina vacua, ad quæ constringuntur partes eius apud dēsitatem. v. g. qd, quādo aqua exprimitur, reuertitur in minorem quātitatem: quia partes aeræ mixtæ cum ea dissoluntur ab ea. & sūt in lana, & filtro. & possibile est qd densitas accidat non propter exitū partium, sed ex alteratione tantum, quando corpus maioris quantitatis transfertur in minorem quantitatem. & similiter possibile etiam est, ut magnitudo eius crescat absq; eo, qd admisceatur ei aliquid extrinsecum: ut aqua, quæ transmutatur

in aerem. & hoc intendebat cum dixit Et possibile est corpus augeri. & quia hoc dicitur augmentū transumptiue: augmentum enim in rei veritate non est nisi in animato, & per aliquod extrinsecum: & declarare quomodo sit augmentum verum manifestum impertinens est hic, incepit declarare qd questio de augmento non dissoluitur ex positione vacui: sed remanet super illos, sicut remanet in hoc loco sup nos, & dixit Et vniuersaliter, &c. i. & vniuersaliter questio de augmento, & de aqua, quæ funditur in cinere, remanet, licet ponatur vacuum. continget enim, si corpus augetur per introitū alterius corporis in ipsum, & augmentum est in omnibus partibus augmentabilis per introitum alicuius extrinseci, quod non possumus dicere qd omnes partes corporis sunt vacuum. qm, si ita esset, non esset illic corporeitas omnino. ergo questio remanet supra illos, sicut super nos. sumus igitur inter tria. qm augmentū aut negabimus esse: aut negabimus ipsum fieri per additamentum corporis extrinseci: aut, si concesserimus, habebimus pro possibili corpus penetrare corpus. D. d. **F** Ipsi igitur per hoc, quod dicunt, &c. i. & maximum, quod faciūt, est querere à nobis dare causam augmenti non aliud. qm, cū declarauim⁹ qd vacuū nō sufficit in dādo cām augmēti, oportet nos dare cām illi⁹. De inde notificauit quō remanet super eos, & dixit & oportet ēt ut totum corp⁹, &c. i. & necesse est ut totū corpus sit vacuū, si posuerim⁹ ipsum augeri p oēs partes: & augmentū sit p introitū partū corporis, qd est ex extrinseci in locis vacuis augmētari: Phy. cū cō. Auer. V qm

D Augmētū in reb⁹ in aiatis dicitur trasumptiue: augmētū enī in rei veritate nō ē, nisi in aiato corpe. Vide pro hoc. i. cō. li. cō. 23.

E

F

Physicorum

G qm corpus ipsum non augmentat in oibus partibus, sed in quibusdā: qm adduntur in eo partes, quę ante non erāt: & hoc est additio, nō augmentū. D.d. & hoc idē dicimus de cinere, i. per positionem vacui etiā non dissoluit questio de cinere, nisi totum vas esset vacuū. qm, cum fuerit positum qd tū capit de aqua cū cinere, sicut sine aqua. & vacuum, qd est in cinere, est min⁹ necessario qd inane totius vasis, remanebit qd.

Destruitur sermo probantium Vacuum per motum, ex ipso motu. Cap. 3.

H **Q**uod igitur ea, ex quib⁹ demonstrāt vacuū esse, soluere facile sit, manifestum est. Quod autem non est vacuum sic separatū, vt quidam dicunt, dicamus rursus. Si enim est vniuscuiusq; simplicium corporum latio aliqua natura, vt ignis quidem sursum, terrę autem deorsum, & ad medium, manifestum est qd vacuū non erit causa lationis. Cui⁹ igitur causa erit vacuum? videtur enim esse causa motus secundum locum. huius autem non est.

I Manifestū est igitur quod sermo eorum de vacuo destrui facilis est ex illis rebus, quibus probant ipsum esse. Et nos narrauimus prius quod non est hoc vacuum separatū, vt quidam dicunt. Dicamus igitur quoniam, cum vnumquodq; corporum simplicium habeat aliquam translationem. v.g. ignis superius, & terra inferius, et ad medium, manifestum est quod non est

rectum vt vacuum sit causa translationis. Quis igitur motus potest aliquis dicere quod vacuū est eius causa? cum non existimetur quod sit causa alienius, nisi motus in loco, et nō est causa nisi istius motus.

Idest manifestū est igitur qd sermo eorum in probando vacuū per motū destruetur ex ipso motu. apparet. n. qd ex motu non sequitur vacuum esse, immo ex illo destruitur vacuū. Et dixit. Dicamus igit, &c. i. apparet ex isto sermone qd nō intendit in eo destruere vacuū, vt promissum sit in principio sermonis, scilicet destruere rationē eorum de vacuo. destructio. n. adueniēs super rōnem eorū fuit destructio consecutionis, quam existimabant esse inter motum, & vacuum. iste vero sermo est destructio eius, qd vacuū sit causa mot⁹ sūm finem. quasi igitur in primis sermonibus declarauit qd vacuū nō est causa formalis motus: & in hoc sermone declarauit qd non est causa finalis.

Et sermo syllogisticus cōponitur sic. Si vacuū fuerit causa motus, sūm qd locus est nobis causa ei⁹, qd trāslatio alia est ad superi⁹, & alia ad inferius: & si fuerit causa diuisionis trāslationis, erit diuersę naturę nō cōsimilis: sed est cōsimilis naturę: ergo non est causa translationis: & cum non fuerit causa translationis, nō erit causa motus sūm finem. Sed causa, quam ipsi dicunt de vacuo, non est ista. qm causa, quā ipsi fingebāt de vacuo, quasi ē causa naturalis, scilicet causa, per quā aptatur mot⁹. & ideo incepit declarare qd impossibile est motum fieri in vacuo: & etiam fingūt ipsum esse causam leuitatis, & ple-

Vacuū ē cōsimilis naturę. idē supra cō. 36. & 42. Sed vide oppositū sup. cō. 48 vbi habet quod in vacuo nō est nā vniuersa, neq; diuersa.

MUND

A num causam gravitatis. Et apparet ex hoc sermone bene quod vacuum non est locus. quoniam, si vacuum esset locus, in quo non est corpus, & transferretur ad ipsum corpus, essent in eo superius, & inferius: sed in eo non sunt superius, & inferius: ergo in eo non est locus. & cum non fuerit locus, non erit ens. quoniam in definitione eius dicitur quod est locus. & hoc intendebat per hunc sermonem. & sermo eius erit talis. manifestum est quod vacuum, cum non fuerit locus, ad quod transferuntur corpora naturaliter, non erit ens. & forte, quia sermo continet duas conclusiones insimul, promissit in principio sermonis primam conclusionem, & propalavit in ipso sermone secundam conclusionem, & demonstravit per hoc, quod sermo continet duas conclusiones insimul. & hoc secundum suum morem in abbreviatione. D. d. Quis igitur motus, &c. i. & cum sit declaratum quod non est causa motus, qui existimat quod est dignius ut vacuum sit causa eius, scilicet motus translationis, sequitur ut non sit causa alicuius motus omnino: & cum non fuerit causa illius, non sequitur ex positione motus vacuum esse, sed e contra, scilicet vacuum non esse. Et Alex. exponit hunc locum ita. quod, si natura sit causa translationis corporum naturalium, vacuum non est causa translationis: & cum non fuerit causa translationis, non erit causa alicuius. & cum non fuerit causa alicuius non erit ens omnino. & ista contradictio est propria ponenti bus vacuum, quia est causa agens translationis ad superius non ponentibus ipsum causam materiale translationis.

Amplius, si est aliquid, ut locus privatus corpore, cum est vacuum, quo movebitur im-

positum in ipso corpore: non enim dicitur in omnem partem. Eadem autem ratio & ad eos, qui locum esse quod separatum putant, in quod id fertur, [†] { quod fertur. } quomodo nanque fertur positum, aut manebit? Et de ipso sursum, & deorsum, & de vacuo conveniet eadem ratio merito. vacuum enim locum faciunt, qui esse dicunt. Et quoniam modo inerat, aut in loco, aut in vacuo: non enim contingit, cum totum positum fuerit, ut in separato loco, ac permanente, corpus aliquod. pars enim, nisi seorsum ponatur, non erit in loco, sed in toto. Amplius, si neque locus est, neque vacuum erit.

Et etiam, si vacuum sit, sicut locus commune corpori, cum fuerit positum in vacuo aliquod corpus, quomodo igitur attrahitur? impossibile enim est ut attrahatur ad ipsum totum. Et per hunc eundem sermonem contradicetur illis, qui existimant locum esse aliquid separatum, ad quod fiet & translatio. quaeretur igitur ab eis quomodo sit attractio corporis positi in eo, aut quies eius. Et quaeritur de superiori, et inferiori, sicut fuit quaesitum in vacuo. necesse est enim ut sermo de illo sit sicut sermo de vacuo. dicentes enim vacuum esse ponunt ipsum locum. Et quaeritur etiam quomodo erit aliquid in loco, aut in vacuo. hoc enim non adaptatur, quando totum illius rei fuerit positum in loco separato,

† a. l. non
habet (quod
fertur)

Physicorum

G *et illud corpus totale fuerit per-
manens . pars enim si non ponatur
per se, non erit in loco, sed in suo to-
to . Et etiam , si locus non fuerit,
non erit vacuum.*

65
Expositio
Auer-

H *Hæc est Secunda declaratio, q̄ va-
cuum separatum non est. & differt
à prima, qm̄ in prima posuit vacuū
esse non cōsimilium partium, & q̄
in eo non est potentia similis mo-
to. ita, q̄ motū attrahatur ad ipsum
ex illa potētia, sicut attrahit ad cōti-
nens sibi propriū, in hac vero quasi
cōcedit q̄ in vacuo est potētia simi-
lis moto, & q̄ motū attrahitur ad il-
lam. sed, cum hoc fuerit positum: &
fuerit manifestū q̄, si ī vacuo sit po-
tentia cōsimilis, necesse est, cū idem
corpus fuerit positū in vacuo, aut vt
nō moueatur oīno pp̄ equalitatē at-
tractionis ex qualibet parte equali-
ter. aut vt moueat fm̄ totū ad loca
cōtraria, aut diuidat: sed ip̄ um fm̄
totū moueri ad loca cōtraria est im-
possibile: & ipsum ēt quiescere in oī
loco est impossibile; & diuisio ei⁹ ēt
nō sentit. Et ipse expressit in hoc
sermone primā istarū diuisionū, &
tacuit duas, quia intelligunt ex di-
ctis. Et forte cōtentus est in hac di-
uisione . & erit argumentū per se, s.
qm̄ motus naturalis fuerit cōsidera-
tus in eo tm̄. quasi. d. & etiam argu-
mentū fm̄ est. qm̄, cū posuerim⁹ q̄
hoc nomē vacuū significat locum
corporis, & posuerim⁹ ipsum, fm̄ q̄
est loc⁹, habere potētiā, per quā at-
trahūtur ad ipsum corpa, quę quie-
scūt in eo naturaliter, cū fuerint in
eo, & mouent ad illud, cum fuerint
extra, ad modū eius, quod sentit de
loco, & posuerim⁹ in hoc vacuo ali-*

*quod corpus, non poterimus dicere
ipsum moueri naturalit̄ p̄ attractio-
nem eius à continente, sicut dicim⁹
hoc de loco . sequit̄ enim ex hoc vt
idem corpus fm̄ totum moueat ad
loca cōtraria. Et Alex. exponit hūc
locum ita, q̄ illud, quod sequitur in
eo, non sequitur, nisi quia vacuū po-
nitur infinitū, sicut sequitur in Ter-
tio, vt motus non sit in corpore infi-
nito. & coegit ipsum ad hoc, q̄ ex-
positio nostra, existimatur q̄ Arist.
diceret eam post pro ratiōe alia ab
ista. D. d. Et per hunc eundē sermo-
nem, &c. i. & illud, quod cōtingit di-
centibus vacuum esse ex hoc, i. qm̄
in eo non erit superius, & inferius
naturaliter, neq̄, aliquid, propter qd̄
eadem res quiescit in alio loco, &
moueatur in alio, contigit idem po-
nentibus locum esse dimēiones se-
paratas à materia. D. d. Quam̄ igit̄
ab eis, i. qm̄, cum interrogantur
de causa, quare quædā corpora mo-
uentur in aliquo loco, & quiescunt
in alio loco, non possunt dare cau-
sam. dimēiones. n. qm̄ abstrahun-
tur à materia, non habebunt poten-
tiam, ne dum vt habeant potētiā
non cōsimilem, ita, q̄ faciāt quie-
tem in vno loco, & motum in alio.
& similiter etiam, quando interro-
gantur de differentijs, quibus locus
diuiditur in superius, & inferius, nō
possunt dare aliquid ex dimēioni-
bus. & totum hoc est cōtrarium ei,
quod accidit dicentibus locum esse
vltimum continens. Et, cum decla-
rauit q̄ idem impossibile contingit
dicentibus locum esse dimensio-
nes, & dicentibus vacuum esse, de-
dit causam in hoc, & dixit necesse
est enim. &c. i. & hoc impossibile
contingit vtriusq̄, qm̄ ambo ponūt
vacuum,*

Exp⁹ Ale

L

Dimēio-
nes, qm̄ ab-
strahunt̄.
nō hnt̄ po-
tētiā, nō
dū vt ha-
beant potē-
tiā nō cōsi-
milit̄. Vt
de cōtū
s. cō. 48.

M

Vacuum, & locum esse dimensiones, qm non differunt apud eos, nisi fm modum, s. quia, cū accipitur, fm q in eo existit corpus, dī locus, & cum accipitur, fm q in eo non est corp⁹, dī vacuum. D. induxit aliud inopinabile cōe eis, & dixit Et queris quo modo, &c. i. & dicentes q dimensiones sunt locus, & vacuū nō possunt dare causam, ex qua corpus fm totum est in loco p se, & fm partes in loco per accidens. manifestū est enim q, cum pars non fuerit separata à toto, q non erit in loco p se, sed in toto. & hoc intēdebat cum dixit.

B hoc enim nō aptatur, &c. i. & interrogantur etiā qūo aliquid fm totū est in loco per se, & fm partes in loco per accidens, cū posuerint dimensiones separatas esse locū, & vacuū. hoc enim non adaptatur, cū res fm totum fuerit posita in loco, qui est dimensiones separatae, & illud corpus totale fuerit permanens in sua dispositione, non corruptū, diuidendo se in suas partes. pars enim, cum non ponitur separata à toto, nō est in loco per se, sed in toto.

Pars est si ponit se parata a toto nō ē in loco p se, sed in toto.

C se. & hoc prādictum est in caplo de loco. D. d. Neq; etiam, si locus non fuerit, nō erit vacuum, i. neq; etiā si locus non fuerit, qui est dimētio separata, erit vacuum. vacuum enim, aut est priuatio omnium rerū demonstratarum, s. decem predicamentorum, aut est dimensio separata.

Dixit Alex. & in quibusdam libris nō inuenit ex hoc capitulo. Lex postremo, nisi hoc, quod dixit interrogatur qūo aliquid erit in vacuo. & secūdū hoc iste sermo nō erit ratio p se, sed cōiunctus sermoni p̄dicto.

D Accidit autē dicentibus vacuum esse vt necessarium, si erit motus, contrariū magis, si quis consideret, nō posse moueri qcquam, si sit vacuū. vt enim qui propter simile dicūt terrā quiescere, sic & in vacuo necesse quiescere. non enim est, quo magis, aut minus mouebitur. quatenus enim vacuum est, nō habet differentiam.

E Et contingit dicentibus vacuū esse necessario, si fuerit motus contrarium ei, quod dicunt, si aliquis perscrutatus fuerit perfecte de hoc, s. quoniam impossibile est aliquid moueri, si vacuum fuerit. quē admodum igitur dixerunt illi, qui fecerunt terram quiescere propter similitudinem, ita necesse est etiā quiescere in vacuo, quoniam non erit ubi, ad quod motus sit dignior, & remotior. quoniam secūdu quod est vacuum, nō est in eo differentia.

Cum narrauit q ex ipsa ratione eorum improbatur sua ratio, incipit narrare etiam q ex illo eodem improbatur conclusio eorū, illud, ex quo nixi sunt probare ipsum, s. motum, & dixit. Et contingit dicentibus, &c. i. & illis, qui existimant vacuum esse ex motu necessario, contingit contrarium ei, quod dicunt, s. q si fuerit vacuum, non erit mot⁹. D. incēpit numerare argumēta, ex quibus apparet q, si fuerit vacuum, non erit motus, & dixit, quemadmodum igitur, &c. i. primum igitur eorum, quæ cōtingunt istis est, q, quia vacuum est consimile, necesse est

V iij vt in

Physicorum

Et in eo sit quies, non motus. quoniam, si posuerimus ipsum habere potentiam attractivam, sequitur ut sit secundum equalitatem, ex quo sequitur ut motum quiescat ubicunque ponatur, sicut dixerunt fingentes quod causa in quiete terrae est, quia circumferentia orbis attrahit eam ex omnibus partibus aequaliter. & non intendebat verificare sermonem istorum de terra, sed intendebat quod, cum fuerit positum in continente potentia attractiva, continget ut res posita

Secunda. quiescat in medio. Et forte interdit quod contingit istis de inopinabili simile ei, quod contingit illis. quoniam quod

Hadmodum contingit illis quod omne corpus positum in medio debet quiescere in eo, adeo, quod ignis etiam, ita contingit istis, ut corpora, ubicunque ponantur in vacuo, quiescant. Dicitur quoniam non est ubi, &c. id est quoniam, quia est confinis, non erit ubi, ad quod est motus, dignius attractione, & remotius simpliciter, quam illud, ex quo est motus, cum in vacuo non sint duae, quibus dividatur in superius, & inferius, & duo extrema distantia simpliciter non inveniuntur, nisi in superiori & inferiori. ex quo sequitur ut omnemotum positum in eo quiescat, ubicunque ponatur.

I Primum igitur, quoniam omnis motus, aut violentia, aut secundum naturam sit, necesse autem est, si quidem sit violentus, esse & eum, qui secundum naturam. violentus enim praeter naturam est: qui vero praeter naturam est, posterior est eo, quod est secundum naturam. quare, si non est secundum naturam unicuique naturalium corporum motus, neque aliorum erit motum ullus. At vero natura quidem quomodo erit, cum nulla sit differentia

secundum vacuum, & infinitum? quatenus enim infinitum est, nihil erit sursum, aut deorsum, aut medium: quatenus vero vacuum, nihil differens erit deorsum, a sursum. ut enim nihili nulla est differentia, sic & illi, quod non est. vacuum autem non ens quippiam, & privatio videtur esse. natura autem latius differens est. quare erunt quae sunt natura differentia. Aut igitur non est natura usquam vel latius, aut, si hoc est, non est vacuum.

Et postea omnis motus, aut est violentus, aut naturalis, & sequitur necessario, si motus violentus sit, ut etiam naturalis sit. motus enim violentus est extra naturalem, et motus, qui est extra naturalem, est post naturalem motum. ergo sequitur, si unumquodque corporum naturalium non habuerit naturalem motum, ut non habeat aliquem aliorum motum. Quomodo igitur est possibile, ut motus sit naturalis, & in vacuo non est superius, neque inferius, differentia, et est infinitum. secundum enim quod est infinitum, non est in eo superius, neque inferius, neque medium omnino: & secundum quod est vacuum, non differt in eo superius ab inferiori. quod admodum igitur in nihilo non est omnino diversitas, similiter etiam in illo, quod non est ens. et vacuum est aliquid quod non ens, & privatio. hoc enim excluditur de illo. sed translatio naturalis

† In vacuo si sunt duae, quibus dividatur in superius, & inferius: Idem superius. c. 42. & ibi. Idem infra eum, & sex. seq.

Omne motus aut violentus, aut naturalis.

Si motus violentus est, naturalis est. Motus praeter naturam est posterior naturali.

Naturalis est diuersa. ergo hæc est diuersitas naturalis. Est igitur alterum duorum, aut nulla translatio naturaliter est omnino alicuius rei ad aliquam partem, aut, si est hic translatio naturalis, non est uacuum.

67 Hæc est alia declaratio. & prima suarum propositionum est, quod omnis motus, aut est naturalis, aut violentus. i. extra naturam, & est manifesta per se. Secunda autem est, quod omnis huiusmodi motus extra naturam habet motum naturalem. & ista est etiam manifesta per se. quod enim est extra naturam, intelligitur in respectu eius, quod non est extra naturam. & existimat quod Aristoteles declarauit hæc propositionem per hoc, quod dixit motus. n. violentus, &c. i. quoniam dispositio in hoc est sicut dispositio in habitu, & priuatione: quoniam habitus est prior priuatione in re, quæ caret habitu. & hæc propositio, ut mihi videtur, non conceditur ab Aristotele. & est fatuitas in illo. Et, cum posuit has duas propositiones, conclusit quod illud, quod mouetur in vacuo, necessario mouetur motu naturali. & si non, non mouetur. quoniam, cum coniungit propositioni, dicenti quod corpus mouetur, aut naturaliter, aut violenter, quod motus in vacuo est corpus, conclusit in prima figura quod motus in vacuo, aut mouetur naturaliter, aut violente. & cum coniungit huic, quod illud, quod mouetur violente, mouetur naturaliter, conclusit etiam quod corpus, quod mouetur in vacuo, mouetur naturaliter. & est, cum fuerit verum quod omne, quod mouetur violente, mouetur naturali, sequitur ut illud, quod non mouetur naturaliter, non moueatur omnino. Et hic est est quasi syllogismus inducens ad inconueniens. & in forma illius induxit suum sermonem, cum dixit: ergo, cum unum quodque corporum, &c. & cum veri-

ficauit quod corpus, quod mouetur in vacuo, debet moueri motu naturali, incepit destruere: et aliquod corpus in vacuo moueatur motu naturali: & in vacuo non est superius omnino. & iste sermo est in secunda figura sic: Omne, quod mouetur naturali motu, mouetur in aliquo, in quo est superius, & inferius sed in vacuo non est superius omnino: ergo illud, quod mouetur motu naturali, non mouetur in vacuo. D. incepit declarare quod in vacuo non est superius, neque, inferius, & dixit: & est infinitum, i. quoniam vacuum est infinitum, & infinitum non habet superius, & inferius: ergo vacuum non habet superius, & inferius, quod est medium totius. Et, cum declarauit quod in vacuo non est superius, & inferius, quia est infinitum, incepit declarare etiam hoc alio modo, & dixit: & secundum quod est vacuum, &c. i. quoniam in vacuo non est diuersitas naturaliter: sed superius, & inferius differunt naturaliter: ergo in secunda figura in vacuo non est superius, & inferius. D. verificauit propositionem dicentem quod in vacuo non est diuersitas, & dixit: quemadmodum igitur, &c. Et iste sermo componitur sic. Vacuum est non ens: & quod est non ens est priuatio, ergo vacuum est priuatio: & in priuatione non est diuersitas: ergo in vacuo non est diuersitas. & cum dixit ita illud, quod non est ens, intendit ita illud, quod non est ens, cuius potentia est potentia nihil, quod est priuatio, non negatio simpliciter. vacuum enim non est negatio simpliciter, i. priuatio perfecta, sed priuatio corporum naturalium, & illa, quorum potentia diuersantur, sunt corpora naturalia. D. d. & vacuum est aliquod non ens, i. non simpliciter, sed priuatio corporis naturalis. Et, cum verificauit, quod in

In prima-
nōc nō est
F
diuersitas
conste su-
pra. c. 4.

V iij vacuo

Physicorum

E vacuo non est diuersitas. & cū in eo nō fuerit diuersitas, nō est in eo motus naturalis, declarata est cōtinuatio inter p̄cedēs, & cōsequens, scilicet q̄, si vacuū est, motus non est naturalis. D. destruxit cōsequens, & cōclufit vacuū non esse. & quia oppositum cōsequentis est manifestum per se, induxit hoc in forma redargutionis, & dixit: Est igitur alterum duorum, i. aduersarius igitur nō potest fugere alterum istorū, aut concedere vacuū esse, ex quo sequitur motum naturalem non esse, aut cōcedere motū naturalē esse, ex quo

H sequitur necessario vacuū non esse. D. d. sed translatio naturalis, & c. per hoc verificat propositionē dicētem q̄ superius, & inferius sunt diuersa naturaliter. & quasi dicat, & signū eius, q̄ hęc sunt vbi diuersa naturaliter, est, quoniam hic sunt mot⁹ diuersi naturaliter. causa enim in diuersitate motuū ē diuersitas naturalium locorū, & naturalium rerū motuum.

Causa in diuersitate motuū est diuersitas naturalium locorū. & naturalium rerū motuum. consilium est supra. com. 36. dicitur.

Amplius, nunc quidē mouetur proiecta, eo, qui impulit, nō tangente, aut p̄ contrariū circū obfistētia, sicut quidam dicūt, aut ex eo, q̄ pellit pulsus aer motu velociori, q̄ sit pulsio latio, q̄ fertur in propriū locū. in vacuo aut nihil horū potest esse. neq̄ enim ferri erit, nisi vt qđ vehit.

Et etiam videmus quod illud, quod mouetur per expulsionē, mouetur expellente separato. & hoc est aut secundum successionem, & motionē, vt quidam dicunt, aut, quia motus aeris expulsi est velocior translatione rei expulse in mo-

tu eius ad suum locum, quē habet. R

& nihil est ex hoc in vacuo, et translatione non potest esse in eo alio modo, v. g. secundum modum equitantis, aut natantis.

Cum declarauit prius q̄, si mot⁹ naturalis est, vacuū non est, incepit ē declarare hoc ex motu violēto. & dixit Et videm⁹, & c. i. & videmus q̄ illud, qđ mouet per expulsionē, violēte moueri, postq̄ motor separat. vt videmus in lapide proiecto, qui mouet, postq̄ man⁹ separatur ab eo: & similt in sagitta directā, postq̄ separat a chorda. & hoc non pōt esse in vacuo, nisi esset possibile aliqd moueri sine motore. & ideo a oēs conueniunt in hoc, q̄ causa istius mot⁹ est aer, aut fm successionē, vt Plato b dicit, s. q̄, qñ res expulsa vacuat locū, in quo est, per expellēs succedit ei in loco alius aer, qui mouet illud expulsum post separationē expellētis, & ille aer, fm q̄ vacuat locū suū, & succedit ei in eo alius aer, mouet etiā ab aere succedente, & sic donec motus quiescat: aut fm hoc q̄ aer, qui defert rē expulsam mouetur ab expellente, postq̄ expellens separat ab eo, propter hoc, quia in natura aeris est recipere moueri ab alio, & retinere ipsum diu, postq̄ separat a motore, & hoc fm c suam formā, s. qm postq̄ separat ab expellēte mouetur a sua forma naturali, & ante separationē mouetur ab utroq̄, s. ab expellente, & a sua forma. quā ppter mot⁹ eius est velocior necessario q̄ mot⁹ expulsi. d expulsum enī nō hēt ī se principiū mot⁹, cū mot⁹ ei⁹ sit violēt⁹ pur⁹, aer vero hēt in se principiū mot⁹, vt alibi declaratū ē.

68

a Ex hoc vñ. Auer. velle acc. mouere g. lecta. de L.

quo ē. de. 7. ph. cō. 10.

b Pto dicit motū proiectū ē ab aere succedente. Idem ph. c. 8.

c Aer in motu p̄ctorum, postq̄ separat ab expellente, mouetur.

M

a sua forma naturali. & a nō rationem mouet ab utroque, ab expellente, & a sua forma.

d Quare mot⁹ aeris ī motu p̄ictorū est velocior motus expulsi.

Et

A : Et hoc intēdebat, cum dixit, aut quia motus aeris expulsi, &c. i. per potentiā leuitatis, q̄ est in aere, per quē innatus est cū aliquo motu ad

Cā i mo-
ru lapidis
post sepa-
rationē p̄ij-
ciētis nō ē
successio
ipsius aeris,
sed trāsla-
tio ipsius
aeris, &
hęc ē s̄ntia
Ari. Id ē. 3
phy. c. 82.

ueniēte moueri ad supius. s. q̄ e cau-
sa in motu lapidis post separationē
proijciētis, nō est successio aeris, sed
translatio ipsius aeris. & hęc est sen-
tentia Arist. vt declaratū est in lib.
Cœli, & Mūdi, & vltimo istius lib. ri.
D. d. & nihil est ex hoc i vacuo, i. &
non est in vacuo aliquid, de quo di-
catur succedere, aut illud, qd̄ defert
rē expulsam, est velocioris motus,
q̄ ipsa res, ita, q̄ motus violentus re-
maneat post separationē expellen-
tis. Et iste sermo cōponit sic. Mo-
tus violentus post separationē ex-
pellētis fit, aut ex successione aeris,
aut ex velocitate motus eius: sed
in vacuo non est aliquid, ex quo sit
possibile aliqd̄ istorum: ergo in se-
cunda figura motus nō pōt esse in
vacuo. D. d. & translatio nō potest
esse alio modo, & c. i. & impossibile
est ēt, vt translatio sit in vacuo, s̄m
q̄ equitans transfertur super aliqd̄,
i. delatum super deferens, aut s̄m q̄
animal natat. volatile. n. transfer-
tur in aere s̄m alterum istorū duo-
rum modorum, aut s̄m vtrunq̄.

B : Et iste sermo cōponit sic. Mo-
tus violentus post separationē ex-
pellētis fit, aut ex successione aeris,
aut ex velocitate motus eius: sed
in vacuo non est aliquid, ex quo sit
possibile aliqd̄ istorum: ergo in se-
cunda figura motus nō pōt esse in
vacuo. D. d. & translatio nō potest
esse alio modo, & c. i. & impossibile
est ēt, vt translatio sit in vacuo, s̄m
q̄ equitans transfertur super aliqd̄,
i. delatum super deferens, aut s̄m q̄
animal natat. volatile. n. transfer-
tur in aere s̄m alterum istorū duo-
rum modorum, aut s̄m vtrunq̄.

Amplius nullus vtiq̄ poterit
dicere propter quid. quod mo-
uetur stabit alicubi, cur. n. ma-
gis hic, q̄ ibi: quare aut q̄scet.
aut in īfinitū necesse est ferri, ni-
si aliquid potētius impedierit.

*Et etiam non posset aliquis da-
re causam, ex qua, cū aliquid mo-
uetur in eo, quiescit ex eo i aliquo
vbi. quare igitur dignius quiescit
hic, quā hic? ex quo sequitur aut*

*quiescere, aut moueri in infinitū, &
cum non impeditur ab alio impe-
diente fortiori.*

Cum destruxit vacuū esse ex mo-
tu, incepit etiā destruere ipsum ex
quiete naturali. cā. n. in motu natu-
rali est causa in quiete naturali: &
hęc est similitudo cōtinentis ad cō-
tentum. Et dixit: Et ēt non posset
aliquis dare cām, & c. i. nō posset ali-
quis eorum. qui dicunt vacuum ēē,
dare causam, propter quam, qn̄ ali-
quid mouetur in vacuo quiescit in
aliquo loco magis q̄ in alio: quem-
admodum non pōt dare causam,
pp̄ quam corpus mouet̄ motu natu-
rali de vbi in vbi. D. d. quare igitur,
& c. i. qm̄ non possunt dare in hoc
cām ex vacuo, quē conueniat huic,
quod sentitur, s. de corporibus ipsa
quiescere in aliquo loco, & non in
alio. & intendit hic per quietē, quie-
tem naturalē. D. d. ex quo sequitur,
& c. i. & si concesserimus q̄ naturali-
ter īter vacuum, & rem motam est
aliqua consimilitudo, necesse est vt
illa comparatio sit vna, & simplex,
propter hoc, q̄ vacuum est vnum,
& simplex. ex quo sequitur q̄ na-
turaliter in vacuo sit alterum duo-
rum tm̄, s. aut quies, aut motus. ex
quo sequitur vt corpora naturalia,
aut semper quiescant in eo, vbiq̄-
que ponatur, aut semper moueant̄.
qm̄, si inter illud, & corpus naturale
fuerit cōparatio similis, quæ est in-
ter corpus, & suū vbi proprium, tūc
corpora quiescunt, vbiq̄q̄ ponā-
tur. & si inter illud, & corpora na-
turalia fuerit comparatio, quæ est
inter corpus, & vbi non naturale,
erit necesse vt corpora semper mo-
ueantur in eo.

Amplius

69

Cā i mo-
tu nāli est
cā in q̄te
nāli. & hęc
ē similitudo
cōtinentis
ad cōtēntū
Idē. sup. c.
36. & 43
& 45.

B

F

Physicorum

¶ Amplius autem nunc quidē
in vacuo, quā cedit, ferri. vñ in va-
cuo autem prorsus sūū tale est:
quare in oēm feretur partem.

*Et et motus existimatur fieri
nunc in locis vacuis ex aptatione;
in ipso vero vacuo hoc est. eodem
modo in omnibus suis partibus:
ergo sequitur vt illud, quod moue-
tur in eo, expellatur ad oēs partes.*

70 Ista est alia ratiocinatio, qua ni-
titur destruere vacuum esse per mo-
tum violentū, plures. n. motus apud

H expulsionē expellentis erunt in ali-
qua parte, & non in alia, pp diuersi-
tatem partium in aptatione, s. quia
mouetur ad partem, quę est magis
apta, adeo, q̄ motum naturale mo-
uetur pp aptationem contra suum
motum naturalem, vt accidit in a
sub, vt moueatur ad inferius, qñ nō
inuenit exitū ad superius. Et dicit q̄
ponētes vacuū, ponunt ipsum, quia
existimant ipsum adaptari motui,
& si ita esset, non esset hic aliqua
pars magis adaptata, q̄ alia. Et totū
hoc contingit dicentibus vacuum
esse separatum, quibus intendit in
I hoc sermone contradicere. dicenti-
bus vero ipsum esse non separātū
non contingit hoc, sed impositum
in corporibus. isti. n. possunt pone-
re superius, & inferius, & vñ mediū
per quod fiant motus corporū sim-
plicium. D. d. ergo necesse est, & c. i.
ergo necesse est vt illud, quod mo-
uetur in eo, expellatur ad oēs par-
tes equaliter: & sic nullum motum
mouebitur pp aptationē ad aliquā
partē aliā ab ea, ad quam expellens
expellit. qđ nō sentitur in pluribus
mobilibus. Et in lib. Alexā. hoc ca-

pitulum inuenitur sic. & etiā existi-
matur q̄ translatio est nunc in va-
cuo propter aptationem: & hoc in
vacuo est eodē modo ex omnibus
partibus: ergo illud, qđ mouetur in
eo, expellitur ad omnes partes, i. q̄,
si vacuum est causa translationis, p
ptei aptationem, sicut fingunt dicē-
tes ipsum eē, necesse est vt illud, qđ
mouetur in eo, moueat ad oēs par-
tes. qñ aptatio est in oibus equali-
ter, & hoc in infinitum: quia vacuū
est infinitum apud eos. Et maxima
est differentia interponere q̄ apta-
tio est necessaria in eē motus, & po-
nere ipsam esse cām agentem mo-
tū. si igitur posuerimus q̄ aptatio
est de necessitate motus, expositio
erit illa, quam diximus: & si posue-
rimus q̄ aptatio est causa agēs mo-
tus, expositio erit Alexā. sed erit de-
structio non fm rem in se, sed secū-
dum sermonem eorum. aptatio, n.
est de necessitate mot⁹, nō cā agēs.

Aptatio
de neces-
sitate mot⁹
& si cā
agēs mot⁹

Amplius autem & ex his mā-
nifestum est quod dñ. videmus
.n. idem pondus, atq̄ corpus ve-
locius ferri pp duas causas, aut,
quia id differt, per quod, vt per
aquam, aut terram, aut aerem,
aut, quia id differt, quod fertur,
si alia sint eadem, pp excessum
grauitatis, aut leuitatis. hoc igi-
tur, per qđ fertur, cā est, qñ im-
pedit maxime quidem qđ con-
tra fertur, deinde aut & manēs:
magis aut id, qđ non facile diui-
dit: tale aut est qđ crassius est:
Id autem, in quo est. A. mouebi-
tur per. B. eo, in quo. C. tēpore:
per ipsum aut D. cum sit subti-
lius, eo, in quo, E, si æqualis est
lon-

Nota de
plicē cām
velocita-
tis, & tar-
ditatis in
motu.

M

A lōgitudo ipsius. **B.** cum ipso. **D.** fm proportionem impediētis corporis. Sit. n. **B.** quidē aqua. **D.** vero aer. quanto ergo subtilior est aer aqua, & minus corporeus, tanto citius **A.** per. **D.** mouebitur, q̄ per. **B.** habeat ergo eādē rōnem, fm quam distata aer ab aqua, velocitas ad velocitatē. quare, si in duplo subtilius est, in duplo tēpore lineam, quæ est ipsum. **B.** transibit, q̄ q̄ ē ipsum. **D.** & erit tēpus, in quo est, **C.** duplū eius, in quo est **E.**

B atq; semper quāto fuerit minus corporeum, minusq; impeditiuū, ac melius diuisibile id, p̄ quod fertur, citius mouebitur. Vacuum autem nullam habet rationem, qua exceditur ā corpore, sicut neq; ipsum nihil ad numerum. Si. n. quatuor excedunt tria vno, pluribus autem duo, & adhuc vnū pluribus q̄ duo, ipsum sanē nihil non amplius habent rōnem, qua excedant. necesse. n. est diuidi id, qd̄ excedit, & in excessum, et in id, quod exceditur. quare erunt ipsa quatuor, quot excedunt, et nihil. Quapropter neq; Linea pūctum excedit, nisi componatur ex pūctis. Similiter autem & Vacuum ad plenum nullā possibile est habere rationem: quare neque motum.

Et apparet etiam hoc, quod diximus hoc modo. Videmus. n. idem corpus velocitari in motu propter alterum durum, aut propter hoc,

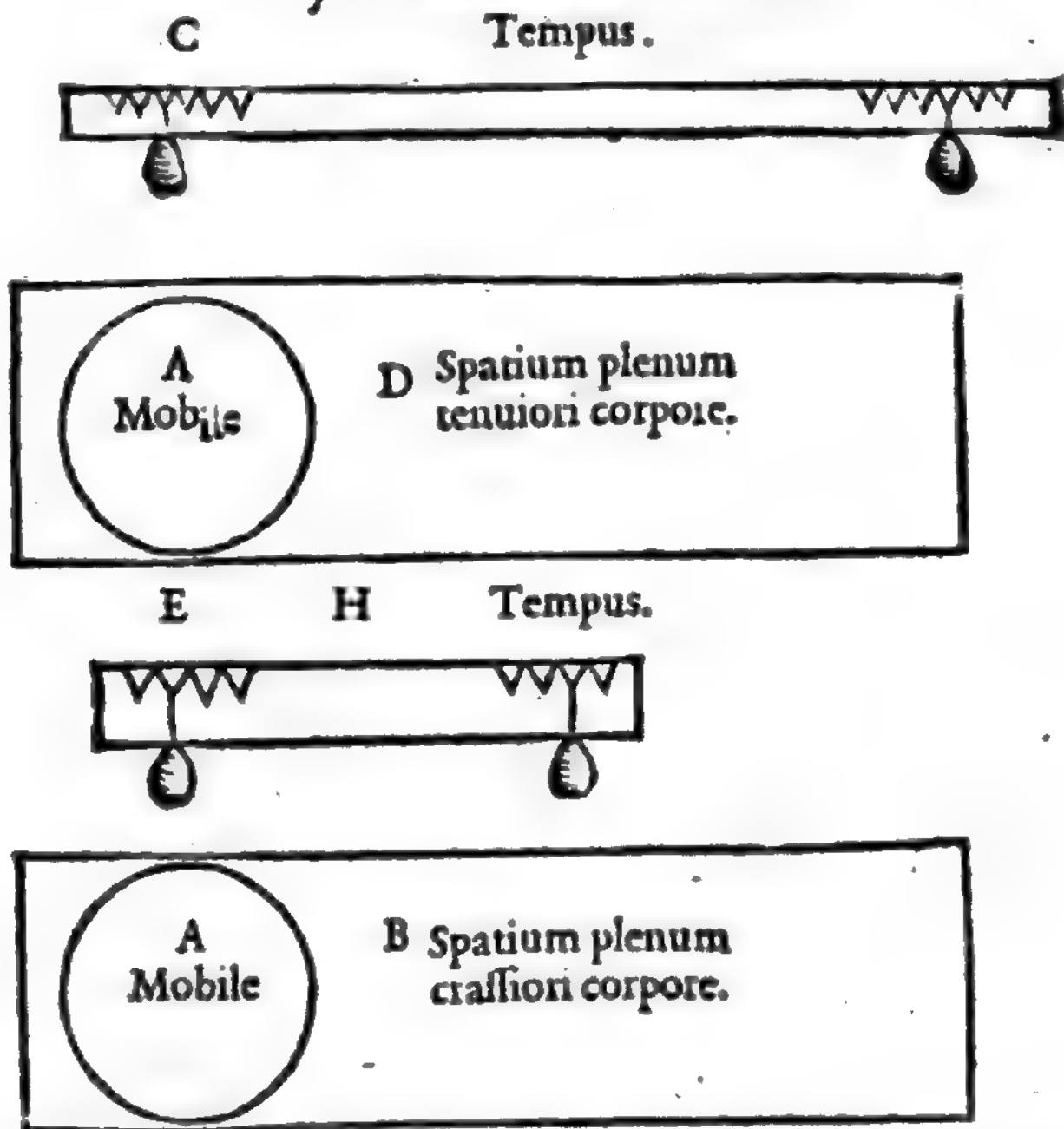
quod illud, mediāte quo mouetur, **D.** diuersatur. v. g. vt motus eius sit in aqua, aut in terra, aut in aere, aut in igne, aut, quia motum diuersatur. si igitur alia fuerit eādē ex differentia grauitatis, et lenitatis, illud, mediante quo erit motus, erit causa. ipedit. n. motus, aut multum, quando motus illius fuerit contrarius motui eius, quod mouetur in eo: aut minus, quando etiam fuerit quiescens: & magis, quando non fuerit facilis diuisionis: & quod est tale, est illud, in quo est spissitudo. Expellatur igitur corpus **A.** mediante **B.** in tempore **C.**: mediāte vero **D.**, quod est subtilius, in tempore **H.**, in longitudine ex **B.**, equali lōgitudini ex **D.** secundum corpus impediens. Et intentio illius est, quoniam **B.** sit aqua, & **D.** sit aer. & quanto aer est subtilior aqua, & lenioris corporeitatis, tanto **A.** expellitur mediante **D.** velocius, quā mediante **B.** & sit proportio velocitatis ad velocitatē, sicut proportio excessus aeris super aquā, ita, quod, si fuerit duplū in subtilitate, pertransibit sp̄atium **B.**, in duplo temporis, in quo pertransit sp̄atium **D.**: & erit tempus **C.**, duplum temporis **H.**: & quanto magis fuerit illud, mediante quo erit motus lenioris corporeitatis, & minoris resistentiæ, sed facilioris diuisionis, tanto

Excedens
necesse est
diuidi in
excessum,
& id, qd̄
exceditur.

Physicorum

E tanto magis expulsio erit semper velocior. Vacuum vero nulla habet comparisonem ad corpus, per quam corpus excedat ipsum, quēadmodum nullam habet comparisonem illud, quod non dicitur vñ omnino ad illud, quod dicitur numerus. Quatuor enim, si excedūt tria per vñ, excedunt duo per magis, et excedunt vñ per magis ad non vñ, non vñ vero nullam habet proportionem, quā excedat ipsum. excedens enim diuiditur necessario in id, quod exceditur, & augmentum. ergo quatuor diuiduntur in hac duo, in excessum, & ē in nō vñ. Et ideo Linea etiam non excedit punctū, cum nō componitur ex punctis. Et similiter Vacuum non habet ad plenum proportionem: ergo neque etiam motus erit in eo.

N Demonstratio exemplaris, ostendens quod talis est proportio motus ad motum in velocitate, qualis est proportio medi ad medium in tenuitate.

Hec est alia demonstratio, in qua declarat qd impossibile est m̄tum fieri mediante vacuo separato. Et dixit: Et apparet, &c. i. & hoc, qd diximus, s. qd impossibile est vt motus fiat in vacuo, apparet ex hoc, qm̄ vīdemus corpora graua diuersari in motu secundum velocitatem, & tarditatem

Aditatem per duo. quoniam, si corpus fuerit idem, aut fuerint duo equalia in declinatione, diuersitas erit secundum illud, in quo mouentur, v.g. quoniam idem corpus velocius mouetur in aere, quam in aqua, & sunt duo corpora equalia in grauitate, & figura, & magnitudine. si autem corpora fuerint diuersa, & moueantur in vno medio, tunc diuersitas in motu erit propter diuersitatem in grauitate, & leuitate, scilicet grauius illorum erit velocius. Et, cum declarauit hanc propositionem, scilicet causa velocitatis, & tarditatis in corporibus mobilibus est, aut diuersitas medijs in spissitudine, & tenuitate, aut diuersitas corporum in grauitate, & leuitate, dixit: si igitur alia fuerint eadem, id est, quoniam, si alia existentia in corporibus facientia velocitatem, & tarditatem, ut diuersitas corporum in grauitate, & figura, & magnitudine, fuerint eadem in duobus corporibus non diuersis, & videmus quod illud, quod mouetur in aere, mouetur velocius illo, quod est in aqua, manifestum est quod causa diuersitatis motus est illud, mediante quo est motus. & similiter est in eodem corpore, scilicet cum videmus quod motus eius in corpore subtiliori est velocior, quam motus eius in corpore spissiori. **D.** dedit causam, propter quam accidit hoc medio, & dixit: quia impedit multum, &c. id est, & causa tarditatis est, quoniam illud, mediante quo erit motus, resistet rei motui. & hoc resistens diuersatur secundum magis, & minus. resistet enim multum, quoniam medium mouetur motu contrario ei, quod mouetur in eo, & resistet minus, quoniam fuerit quiescens. **D.** d. & magis, &c. id est, & medium, quod resistit per suum motum ad contrariam partem, resistit magis, quoniam fuerit difficilis diuisionis, & passionis. di-

uersitas igitur medijs in istis duabus causis, scilicet in difficultate, & facilitate resistentie, aut motus, aut quietis eorum. est causa in diuersitate motus eiusdem moti, aut mobilium consimilium. **D.** narrauit quid est difficilis diuisionis, & dixit: & est illud, in quo est multa spissitudo. Et, cum posuit hanc propositionem, incepit uti in hac doctrina per literas, & dixit: Expellatur ergo, &c. id est, ponatur igitur **A**, corpus, quod mouetur in medio, & medium, in quo mouetur, ponatur **B**, & tempus, in quo mouetur, sit **C**. ponatur etiam moueri **A** in alio medio subtiliori primo, & sit **D**: & tempus, in quo mouetur **A**, in hoc medio, sit **H**: & ponatur **A** moueri ex duobus medijs per duo spatia equalia, scilicet ex **B** crassiori. & ex **D** subtiliori: sequitur igitur ut tempus, in quo pertransit haec duo spatia equalia diuersum. notum est enim, quod velocius pertransit idem spatium in minori tempore. & quia causa velocitatis, & tarditatis his duobus motibus est diuersitas medijs in tenuitate, & spissitudine, sequitur ut proportio temporis ad tempus, sit sicut proportio spissitudinis, quae est in altero medio, ad illam, quae est in alio: & similiter proportio motus ad motum. Et, cum dedit exemplum et de literis, dedit exemplum de materijs, ut demonstraret manifestior: & quod videtur diminutum in vno exemplo apparebit in alio. & dixit: Et intentio illius est, &c. v.g. ponatur in loco **B**, quod est medium crassius, aqua, & in loco **C**, quod est medium subtilius, aer: quanto igitur magis aer est subtilius aqua, & minoris resistentie contra rem motam, tanto magis erit velocitas motus **A**, in eo quam in aqua: proportio igitur velocitatis ad velocitatem erit sicut proportio

uersitate
motus, &c.

E

F

Si post exemplum de literis adducatur exemplum de materijs, demonstratio erit manifestior.

Diuersitas
medijs
est in di-

Phyficorum

● portio excessus subtilitatis aeris super
 subtilitatem aquae. & ideo dixit: erit igitur
 proportio velocitatis ad velocitatem,
 &c. i. sequitur igitur ex istis proponi-
 bus, ut proportio velocitatis motus
 A in B, ad motum eius in D. sit sicut
 proportio excessus subtilitatis aeris
 super subtilitatem aquae. D. d. ita quod, si
 fuerit duplum, &c. i. ita, quod sequitur,
 si posuerimus quod aer est duplum ad
 aquam in subtilitate, ut res mota in
 aqua pertranseat spatium æquale
 spatio, quod pertransit in aere in tem-
 pore duplo ad tempus, in quo pertran-
 sit ipsum in aere. tempus igitur, quod est
 H C, & est illud, in quo pertransit spa-
 tium res mota in corpore spissiori,
 est duplum ad tempus H, in quo mo-
 uet per spatium æquale illi in corpo-
 re subtiliori, quod est D. tardius. n. sem-
 per pertransit idem spatium in longiori
 tempore. & licet non expressit hanc pro-
 portionem, intellecta tamen est ex ipso ser-
 mone. D. d. & quanto magis fuerit
 illud, mediante quo, &c. & hoc etiam
 manifestum est per se. Et, cum posuit
 has propositiones, coniunxit et aliam
 propositionem, & dixit: Vacuum ve-
 ro &c. i. vacuum vero nullam habet
 comparisonem in subtilitate ad sub-
 tilitatem corporis, mediante quo fit
 motus. & cum dixit, nullam habet com-
 parationem ad corpus, intendit quod va-
 cuum nullam habet comparisonem, quæ
 corpus medium excedit vacuum. v. g.
 in subtilitate. in vacuo. n. non est sub-
 tilitas, qua dicatur esse subtilius igne,
 v. g. aut aere. D. d. quemadmodum non
 habet comparisonem, &c. i. & inter
 vacuum, & corpus medium non est pro-
 portio, cum in vacuo non est subtilitas,
 & est illud, secundum quod comparantur me-
 dia adinuicem in subtilitate, & spissi-
 tudine: quemadmodum non est compa-

ratio, neque; proportio in eo, quod non
 est unum, ad illud, quod est numerus. nu-
 meri. n. comparantur adinuicem, quia
 concitant in uno. & vult omnia duo, quæ
 non concitant in eadem natura, non habent
 comparisonem adinuicem. & hoc inten-
 debat, cum dixit: Si igitur quatuor
 excedunt tria, &c. i. & numeri exce-
 dunt se adinuicem per unitates, in qui-
 bus concitant, illud autem, in quo non est
 unum, nullam habet comparisonem ad
 numerum. & similiter illud, in quo
 non est subtilitas, nullam habet compa-
 rationem ad corpora habentia subti-
 litatem. diuersa. n. secundum magis, & mi-
 nus necessario concitant in eadem na-
 tura. D. d. non unum vero, &c. i. quod au-
 tem fuerit ex entibus, in quo non in-
 uenitur unum, non habet proportio-
 nem ad illud, in quo est unum, qua ca-
 dat inter illa excessus. D. d. excedens
 . n. &c. i. illud. n. quod dicitur excedere
 aliquid, necessario diuiditur illud, per
 quod excedit, & in id, per quod excedit. v.
 g. Quia quatuor excedunt duo, ne-
 cesse est ut diuidantur in duo, quibus
 excedunt, & in duo, quæ excedunt.
 cum igitur fuerit aliquid, quod non di-
 uiditur in aliquid, & fuerit aliud, quod
 diuiditur in ipsum, non dicetur quod
 illud, quod diuiditur in illud, excedit
 illud, quod non diuiditur. v. g. quoniam qua-
 tuor non debent excedere aliquid, in quo
 non est unum. quoniam, si excederet, tunc
 quatuor diuiderentur in excessum, &
 in illud, in quo non est unum. quod est
 impossibile. & hoc intendebat cum
 dixit, ergo necesse est ut quatuor di-
 uidantur, &c. i. quoniam necesse est ut qua-
 tuor diuidantur in illud, per quod exce-
 dunt illud, in quo est unum, & in illud,
 in quo non est unum. Et, quia propor-
 tio, quam intendit declarare, est com-
 munis numeris, & alijs, & dedit exem-
 plum

R
 Vult omnia
 duo, quæ non
 concitant in ea-
 dem natura, non
 habent compa-
 rationem adinuicem di-
 uersa. n. se-
 cundum ma-
 gis & mi-
 nus necessa-
 rio concitant
 in eadem natura.

L

M

A plura de numeris, vult et dare exemplum de magnitudinibus, & dixit: Linea. n. non excedit punctum. i. & propter hoc non inuenitur proportio inter lineam, & punctum, qua proueniat excessus. quoniam, si ita esset, tunc excedens, & res excessa essent partes lineae: & sic linea componeretur ex punctis. quod post declarabitur esse impossibile. Et, cum declarauit hanc proportionem, dicentem quod omne excedens aliquid debet diuidi in excessum, & in rem excessam, & vacuum non diuiditur in illud, per quod excedit corpus, cum in eo non est subtilitas, dedit conclusionem, quae sequitur ex hoc, & est quod vacuum non habet proportionem ad plenum, qua dicatur excedere plenum in subtilitate, & dixit: Et si sit vacuum. Et iste syllogismus est etiam in secunda figura. & quod subiecit, est minor propositio. Et, cum declarauit hanc conclusionem, dedit impossibile, quod sequitur ex ea, si aliquid moueatur in vacuo, & dixit: ergo neque motus erit in eo. id est, & cum vacuum non habet proportionem ad plenum in subtilitate, & ponitur aliquid moueri in eo, sequitur ex hoc, quod motus in vacuo non habet proportionem ad motum in pleno, & sic erit motus indiuisibilis in tempore indiuisibili, si instanti. quod est impossibile, ut post declarabitur. & quali hic accipit pro constanti, quod declaratur in sexto, scilicet quod omnis motus est in tempore, & quod motus est diuisibilis. **A**uempace autem bene mouit hic rationem. dicit. n. quod non sequitur ut proportio motus eiusdem lapidis in aqua ad motum eius in aere sit, sicut proportio spissitudinis aquae ad spissitudinem aeris, nisi motus lapidis esset in tempore, propter hoc, quod mouetur in medio, & si hoc esset,

conungeretur ut nullas motus esset in tempore, nisi propter impediens: medium. n. videtur impedire rem motam. & si ita esset, tunc corpora coelestia mouerentur in instanti, cum nullum medium impediens sit illic. & dicit quod proportio subtilitatis aquae ad subtilitatem aeris, est sicut proportio tarditatis accidentis motui in aqua ad tarditatem accidentem ei in aere. Et haec sunt verba eius in Septimo sui libri, & dicit: Ista resistentia, quae est inter plenum, & corpus, quod mouetur in eo est illa, inter quam, & potentiam vacui fecit Aristoteles. proportionem in Quarto. & non est sicut existimatur de eius opinione. proportio. n. aquae ad aerem in spissitudine non est sicut proportio motus lapidis in aqua ad motum eius in aere: sed proportio potentiae continuitatis aquae ad potentiam continuitatis aeris, est sicut proportio tarditatis accidentis rei motus ex illo, in quo mouetur, v. g. aqua, ad tarditatem accidentem ei, quod mouetur in aere. quoniam, si esset, sicut estimauerunt aliqui, tunc motus naturalis esset violentus. ergo, si illic non esset resistentia, quomodo esset motus? necesse est. n. ut esset in instanti. quid ergo dicetur de motu circulari? & illic non est resistentia: quoniam illic non est diuisio omnino: nam locus circuli idem est semper. non itaque euacuatur vnus locus, & alius impletur. necesse est igitur ut motus circularis sit in instanti. sed nos videmus in eo maximam tarditatem, ut in motu stellarum fixarum, & maximam velocitatem, ut in motu diurno: & hoc non est, nisi propter distantiam motoris in nobis itate a moto. cum igitur fuerit nobilior, tunc illud, quod mouetur ab eo, erit velocius: & cum

motor

ph. re. c.
5. & ifr.
digressio
iura ab
u epace,
iqd gra
: sim-
ex mo-
ret i no
re, dato
uo, &
u opic.

Phyſicorum

G motor fuerit maioris nobilitatis, erit propinquior moto: & tunc motus erit tardior & hec sunt verba eius. Et, si hoc, quod dixit, concedatur, tunc demonstratio Aristotelis erit falsa, quoniam, si proportio subtilitatis medij ad subtilitatem alterius medij est sicut proportio tarditatis accidentis moto in altero eorum ad tarditatem accidentem ei in alio, non sicut proportio ipsius motus, non sequitur ut illud, quod mouetur in vacuo, moueatur in instanti. quoniam tunc non auferretur ab eo nisi tarditas, quae accidit ei per medium, & remanet ei motus naturalis: & omnis motus est in tempore: ergo illud, quod mouetur in vacuo, mouetur in tempore necessario, & motu diuilibili: & nullum sequitur impossibile. hec igitur est quod oportet auerpace. Nos autem dicamus, quod manifestum est per se, quod si causa equalitatis rerum motarum convenientium in declinatione, & figura, & magnitudine, quando mouentur in vno medio, aut in duobus medijs equalibus in tenuitate, & crassitudine, est equalitas medij, manifestum est quod diuersitas eius in tenuitate secundum magis, & minus est causa diuersitatis motus in velocitate, & tarditate, &, quod ista diuersitas, cuius causa est diuersitas medij, sequitur essentialiter subtilitatem, scilicet quod augmentum illius diuersitatis sequitur augmentum subtilitatis, & diminutio illius, diminutionem illius. ergo manifestum est quod proportio motuum est secundum proportionem mediorum in spissitudine, & tenuitate. & istae propositiones sunt manifestae per se, scilicet quod cum fuerint duo mota equalia in grauitate, & leuitate, & figura, & magnitudine. & moueantur in vno medio, quod motus eorum erit equalis in velocitate, & quod vtrumque pertransit aequale spatium in

tempore equali, & cum duo media fuerint diuersa in tenuitate, quod motus eorum diuersabitur diuersitate proportionali: & vtrum manifestum est, quod causa diuersitatis, & equalitatis motuum est diuersitas, & equalitas proportionis motoris ad rem motam. cum igitur fuerint duo motores, & duo mota, & proportio alterius motoris ad alterum motum fuerit, sicut proportio reliqui motoris ad reliquum motum, tunc duo motus erunt aequales in velocitate: & cum proportio diuersabitur, diuersabitur motus secundum illam proportionem. Et hoc idem est in motibus violentis, & naturalibus. sed in violentis, cum duo motores fuerint aequales in potentia, diuersitas erit per impediens, in naturalibus vero diuersitas, aut equalitas est per diuersitatem, aut equalitatem proportionis motoris ad rem motam: & non sequitur ut in eis sit equalitas apud equalitatem mouentium in potentia, quoniam proportio diuersatur, sicut non sequitur hoc in violentis, quoniam impediens diuersatur: quoniam per diuersitatem impediens diuersabitur proportio. istae igitur sunt propositiones manifestae per se. Et, si hoc esset, sicut dicit Auempace, scilicet quod in talibus motibus non erit proportio motus ad motum, sicut proportio spissitudinis ad spissitudinem, sed sicut proportio tarditatis ad tarditatem, contingeret hoc in omnibus motibus violentis, ita, quod illud dictum in ultimo Septimi, scilicet quod cum aliquod corpus mouerit aliud corpus per aliquod spatium in aliquo tempore, quod mouebit medietatem illius corporis per illud spatium in medietate illius temporis, esset falsum contingeret. n. secundum Auempace, ut proportio

Vtrum manifestum est quod causa diuersitatis, & equalitatis motuum est diuersitas, & equalitas proportionis motoris ad rem motam. Nota distinet motus naturales, & violentos.

M

Tex. c. 18

A portio tēporis ad tēpus non esset, ni
si sicut proportio tarditatis ad tar-
ditatē. Et cā istius erroris fuit existi-
mare, q̄ tarditas, & velocitas sunt
mot⁹ additi motui, & diminuti ab
eo: sicut linea, q̄ additur lineæ, aut
diminuitur ab ea. cū igit̄ existima-
tur, q̄ velocitas est additio sup mo-
tū naturalē, & tarditas diminutio:
& causa istius additionis, & diminu-
tionis fuerit resistentia: sequitur ex
hoc vt proportio resistentis ad resi-
stēs sit sicut proportio tarditatis ad
tarditatē, non sicut proportio mo-
tus ad motū. qm̄. qn̄ quantitatibus
B proportionalibus additur eadē quā-
titas, aut diminuitur, non remanēt
proportionales. & Auempace existi-
mauit q̄ motus sensibilis est illud,
qd̄ remanet ex motu naturali. & ex
istimauit, q̄ mot⁹ naturalis est qua-
si vna mensura, ex qua diminuunt̄
duę mensurę fm̄ proportionē alia-
rū duarū quātitatum. & vidit q̄, cū
hoc accidit in quantitatibus, nō se-
quitur vt proportio diminuti ad di-
minutum sit sicut proportio reman-
entis ad remanens. & existimauit,
q̄ accidit motui naturali pp̄ impe-
diens aliqua diminutio fm̄ propor-
tionē impediens ad impediens. &
C existimauit, sicut diximus, q̄ mot⁹
sensibilis est illud, qd̄ remanet ex
motu naturali post diminutionē,
sicut remanet ex magnitudine post
diminutionē. & iō iudicauit q̄ non
sequit̄ vt proportio motus sensibi-
lis ad motū sensibilem sit sicut pro-
portio impediens ad impediens, sed
sicut proportio tarditatis ad tardita-
tē: sicut nō sequit̄ in quātitatibus,
quę diminuunt̄ fm̄ aliquam pro-
portionem, vt residuū sit in illa pro-
portionē: sed differunt, quia, qn̄ ex

quantitate mathematica diminui-
tur aliqua quantitas in actu, rema-
net residuum quantitatē in actu:
& qn̄ motui naturali accidit dimi-
nutio, tunc motus naturalis nō ha-
bebit esse nisi in potentia. ergo tūc
motus sensibilis nō erit nisi motus
non naturalis, qui est diminutio ex
motu naturali, non motus natura-
lis, cui accidit diminutio. & sifr, cū
aliqd̄ motum mouet̄ velocius mo-
tu naturali, tunc non erit illic mo-
tus naturalis & additio, sed additio
tm̄. verumtm̄ dicimus, q̄ proportio
tarditatis ad tarditatem est sicut p-
portio impediens ad impediens, **E**
vt dicat Auempace: sed non est il-
lic aliquid, nisi tarditas. & ista quę-
stio est sophistica: sed est difficilis,
quia est fm̄ * cōmunicationē. qm̄, *** a. l. conti-**
quia motus assimilatur lineę, existi-
matur q̄ illud, qd̄ cōtingit in linea,
contingit in motu. Declaratum est **mutatio-**
igitur ex hoc sermone, q̄ proportio
impediens ad impediens est sicut
proportio motus ad motum: & hoc
est in motibus violentis, qn̄ motor
fuerit idem, & suum impedi-
tū fuerit ex medio, aut ex ipso mo-
to: & q̄ hoc diuersatur in motibus **Epilogus.**
naturalibus fm̄ diuersitatem pro-
portionū, q̄ sunt inter motores, &
res motas, cū nullum sit hic impe-
diens, sed fm̄ diuersitatē proportio-
nis excessus potētīę motoris primi
sup rē motā ad excessum potētīę
secūdi motoris sup rē motā. Sed q̄ **Obiectio.**
ret aliquis, cū posuerim⁹, q̄ iste mo-
tus erit in medio, impeditus a me-
dio, nō sequit̄, & si cōcesserimus q̄
pportio motuū, q̄ fuerit in medio,
adinuicē est sicut ppportio impediē-
tis ad impediē, vt qn̄ idē motū mo-
uet̄ in vacuo, moueat̄ motu indui-
Phy. cū cō. Auer. X sibili,

Phyficorū

libili, & in instanti, sed sequit̃ ne-
cessario vt moueatur in tpe, cuius
pportio ad tēpus, in quo mouetur
in medio, sit sicut proportio exces-
sus potētīe motoris super rē motā,
fm q̃ est mota tm̃, s. absq; eo, q̃ il-
lic sit impediens extrinsecū ad ex-
cessum potētio motoris super rem
motam, fm q̃ est īpedita. vnde exi-
stimatur ēt, q̃ licet concedant̃ illae
propōnes, quibus vsus est, tm̃ nō in-
ducet ad impossibile, ad qd̃ nititur
inducere. Et ad hoc est dicēdum, q̃
isti motus, qui sunt corporū simpli-
cium mediantibus a qua, & aere, nō
sunt motus impediti a medio, vt ap-
paret ī primo aspectu. qm̃, si ita ef-
set, tūc essent hic motus naturales,
qui nondum inuenti sunt, neq; in-
uenient̃: nisi eēt possibile hęc corpo-
ra moueri sine medio. qd̃ ē impossi-
bile, nisi vacuum esset. Et cā in hoc
est, quia ista mota indigent medio:
qm̃ a res mota necessario dēt habe-
re cū motore aliquā resistētiā, qua
potentia motoris excedat potentiā
illius: & hoc est in motibus natu-
ralibus. & si non, tunc quilibet mo-
tor moueret quodlibet corp⁹. & pp
diuersitatem istius proportionis, q̃
est ex resistētia inter motorem, &
rē motam simplr̃ diuersantur mo-
tus corporum coelestium, vt quēdā
sunt velociora quibusdā: & per hāc
resistētiā motor non mouet rem
motā, nisi qm̃ potentia eius excedit
potentiam rei motae. b res. n. mota
vtr̃ est similis quodammodo moto-
ri, & cōtraria alio modo. Et hoc in-
telligendū est de nobilitate, quā di-
cit Auēpace in corporibus coele-
bus. motor. n. cuius potentia est ex-
cedēs, est nobilior motore, cuius po-
tentia est minor in excessu. & ma-

nifestum est q̃ c̃ ista resistētia in-
uenitur inter motore, & rem motā,
qm̃ res mota fuerit distincta per se:
sicut ē dispositio in corporibus coe-
lestibus. d in elementis vero res mo-
ta est in potentia, & motor in actu,
cum sint cōposita ex prima mate-
ria, & formis simplicibus, & motor
est forma, & res mota est materia.
& quia hęc corpora non distinguū-
tur in rē motam, & motore ī actu,
impossibile est ea moueri sine me-
dio. & Aristo. declarauit q̃ propter
hoc fuit necesse illa non moueri ex
se in c̃ Octauo istius libri. Si igitur
hęc corpora simplicia mouerentur
sine medio, non esset hic resistētia
inter motore, & rem motam: im-
mo non esset hęc res mota omni-
no essentialiter. & si hoc, continge-
ret f̃ vt mouerentur in non tēpore,
& in quolibet moto. ex hoc igit̃ di-
xit Aristo. q̃, si hęc corpora moue-
rentur in vacuo, sequeretur vt mo-
uerentur motu indiuisibili & in tē-
pore indiuisibili: ponendo q̃ hęc
corpora moueri in medio est natu-
rale eis. & est cā in hoc, q̃ mouean-
tur, non sicut existimatur, q̃ sunt
motā ex se nō motu naturali, sicut
existimauit Auēpace. Auēpace igit̃
fecit dubitare in hoc sermone
in duobus locis. Vnus eorum est, in
quo dicit, q̃ proportio mot⁹ ad mo-
tū nō est sicut proportio spissitudi-
nis medij ad spissitudinē medij. Se-
cundus aut̃ est, q̃ isti motus sunt ī-
pediti ex medio, & nō naturales. &
nullus peruenit ante ipsum ad istas
qōnes: & ideo pfundus erat iste su-
per alios. & in exemplari, a quo scri-
psimus, inuenimus quoddā foliū p̃
se, & inscriptum erat hoc. Nos au-
tem dicamus q̃ necesse est q̃ inter
motorem,

& res mo-
ta ē mā:
S; vid op̃
positū. 8.
phy. 3c. &
4. cō. ch.
22. vbi h;
q̃, fōra est
motā, &
motū.
Vide cōb.
Zim.
e Te. c. 18.
29. 30. 31.
& 32.
f Si elemē-
ta moue-
rent ī va-
cuo, mo-
uerent in
istā. 1d̃
ista c. 74.
& 8. phy.
82.

M

Lans ma-
gna de A-
uēpace
Hi spano.

Solutio.

a Res mo-
ta necessa-
rio dēt ha-

H

bere cum
motore
aliq̃ resi-
stētiā, q̃ po-
tētia mo-
toris exce-
dat poten-
tiā illius.

b Res mo-
ta vtr̃ ē si-
milis quo-
dāmodo mo-
tori. & cō-
traria alio
modo.

c Nota ā
quo elemē-
ta hēt re-

I
sistētiā in
motu lo-
cali.

d In elemē-
tis res mo-
ta ē ī potē-
tia, & mo-
tor ē ī ac-
tu, cū sint
cōposita

ex. 1. mā
& formis
simplici-
b⁹, & mo-
tor ē fōra,

resistētia
motu nā
i qñq; est
x ipso mo
o, & qñq;
st ex ipso
medio, &
hñq; ex i
e vtriusq;
respectu
inuersorū
hñc.

A motorem, & rem motam sit resistētia. motor. n. mouet rem motā, fm qd est contrarium, & res mota mouetur ab illo, fm qd ē similis. & oīs motus erit fm excessum potentiae motoris super rem motam, & diuersitas motuū in velocitate, & tarditate est fm hanc proportionē, quae est inter duas potentias. & ista resistētia, aut erit ex ipso moto, qñ illud, qd mouetur ex se voluntate, diuiditur in motore in actu, & re motam in actu, sicut est dispositio in animalibus, & in corporibus celestibus, aut erit ex ipso medio i quo mouet: & hoc erit, qñ res mota non diuidit i motore, & re motā i actu, sicut est dispō ē in corporibus simplicibus: aut resistētia erit ex vtroque, s. ex re mota, & ex medio, sicut est dispō in animalibus, q mouent in aqua, illa aut, in quibus res mota ex se diuiditur in motore i actu. & re motam in actu, nō necessario indigēt medio, sed, si fuerit, erit per accēs. illa aut, q mouent ex se, q nō diuidunt in motorem, & re motam in actu, necessario indigent medio: & hēc sunt corpora graua, & leua. & si non, mouerentur in nō tempore: cū nihil sit actu illic, qd resistat potētiē motuā, & est impossibile ē vt habeāt motus naturales, & sint semper impedita. & iō contingit, q, cū posuerimus ista moueri in vacuo, vt moueant in non tpe, & vt motus grauis, & grauioris sit equalis i velocitate. qd est impossibile. q igitur existimauit Auiem. ē, qd ista simplicita hñt mot⁹ naturales sine medio.

Sed, si per subtilissimū in tāto tēpore tāto motu fertur per vacuū, omnem exuperat rōnē,

Sit. n. F. vacuum, aequale autem magnitudine ipsis. B. & D. Ipsum ergo. A. si transibit, & mouebit quidē in quodam tēpore, eo. s. in quo est. G. in minori autē q in quo est. E. & hanc habebit rōnem vacuum ad plenu. sed in tanto tpe, quantū est, i quo est. G. ipsius. D. A. trāsibit lineā. K. transibit aut, si ē sit quippiam subtilitate differens ab aere id, in quo est. F. fm hanc proportionē, quā habet tps, in quo est. E. ad tempus, i quo est. G. Si. n. sit tanto subtilius corpus, i quo est. F. ipso. D. quanto exuperat E. ipsum. G. econuerso trāsibit velocitate in tanto, quantū. G. Ipsum. F. ipsum, in quo est A. si teratur. si ergo nullū sit corpus in ipso. E. adhuc velocius, sed erat in ipso. G. quare in aequali tēpore transibit & qd plenum est, & vacuū. sed impossibile ē.

Sed, si res mota mouetur mediante subtilissimo corporum in tanto tempore per tantum spatium, tunc mediante vacuo exit ab omni cōparatione. Sit igitur Z vacuū, et sit aequale B: Si igitur A pertrāsīt vacuum, & mouetur in aliquo tempore, s. in tempore K si est breuius tempore H, tunc ista proportio non erit proportio vacui ad plenum. pertranseat igitur A in tempore aequali K. per spatium B, & pertranseat et secundū proportionalitatem, quae est inter tē-
X ij pus

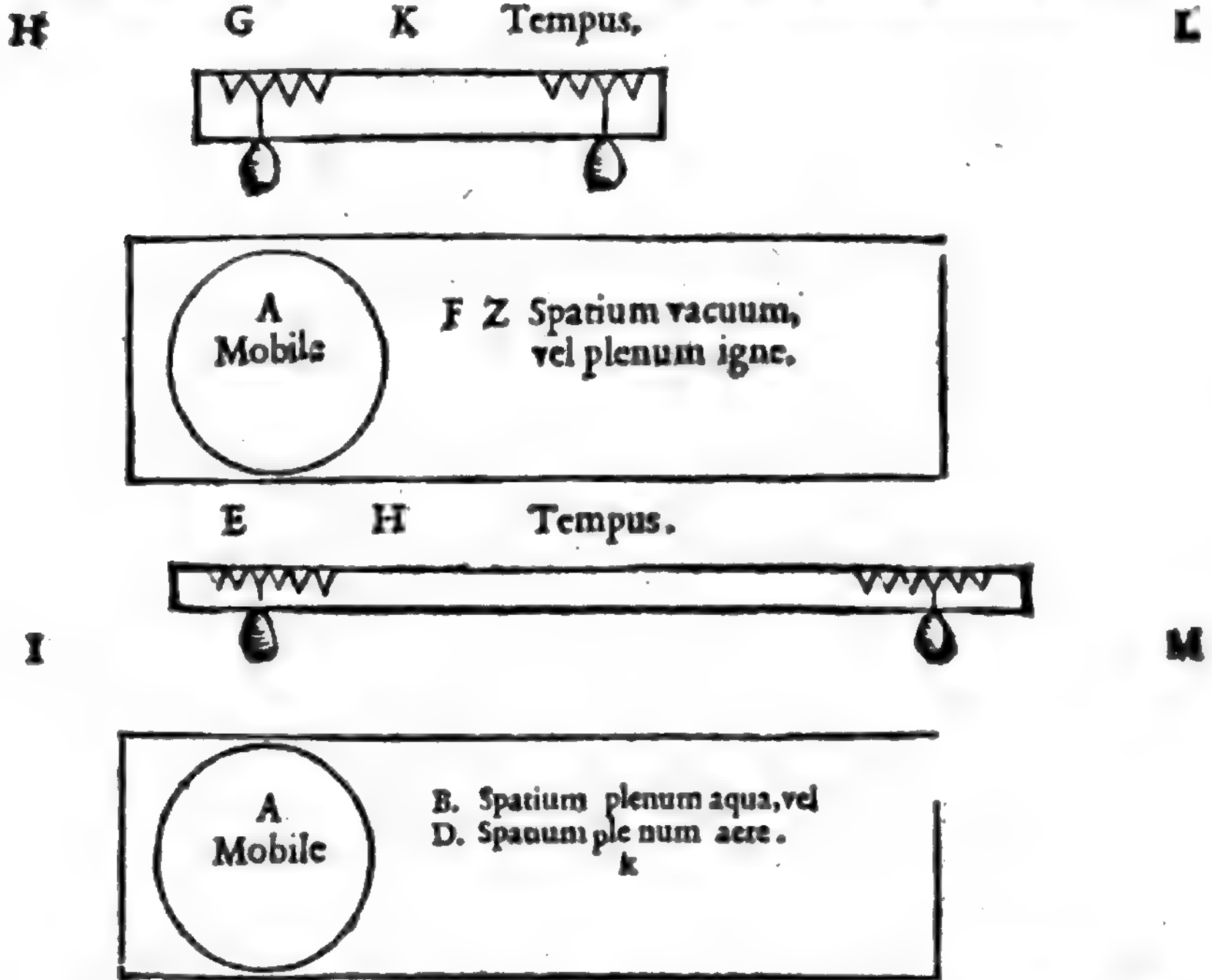
Phyficorum

Epius *H*, & tempus *K*, aliquid ad-
dens in subtilitate super aerē, qui
est *B*: Quoniam si *Z* fuerit corpus
subtilius quam *B*, secundum ex-
cessum *H* super *K*, tunc pertran-
situs *Z* in velocitate erit in tempo-
re equali *K*, si *A* mouetur. si igi-

tur in *Z* non fuerit corpus, tūc mo-
tus *A* in eo erit velocior. sed erat
in *K*. ergo sequitur, vt pertrāsitus
eius per ipsum sit in tēpore aqua-
li, siue fuerit plenum, siue va-
cuum: quod est impossibile.

*Demonstratio ducens ad impossibile, probans non esse possibile pro-
portionem esse inter motum, qui fit per vacuum,
& qui fit per plenum.*

Prima litera deferuiunt textui vero, secūda aut textui Auerrois.

72 **I**sta ē est alia declaratio ad con-
firmandū, qm̄, si aduersarius nō cō-
cesserit nobis impoſe, qd sequit ex
sermone p̄dicto, qd est motū eē in-
diuisibile, & in tpe indiuisibili, & di-

xerit imo motus, qui ē in vacuo, est
in tpe, dem̄abimus ei, qd ex hoc se-
quit ip̄oſe, qd nō pōt cōcedi. & hoc
erit ponēdo, qd idē motū mouet per
spatiū equale ī vacuo, et pleno: v.g.

in

Abbrenia
tio rōnis
phis tex-
tus.

in aere. cū igitur posuerim⁹ ipsi moueri p^r hęc duo spatia equalia, quorū alterū est in vacuo, & reliquū in aere in duobus tēporibus, manifestū est q^d tēp^s, in quo p^rtransit spatium, q^d est in vacuo, erit breuius: q^m in vacuo nō est resistētia. hoc igitur tēpus minus habebit aliā proportionē terminatā ad hoc tēpus maius. & manifestū est, q^d si nos imaginari fuerimus corpus subtili⁹ aere s^m additionē tēpis maioris sup^r tempus minus, manifestū est q^d istud motū p^rtransibit in corpore subtiliori spatium equalē tēpori, in quo p^rtransiuit ipsum in vacuo: cū posuerimus q^d proportio tēporis ad tēpus est sicut proportio subtilitatis alterius medij ad subtilitatē reliq^{ue} medij: & sic de motū p^rtransibit spatium equalē in tēpore equali, mediāte vacuo, & mediāte pleno. & hęc ē demōstratio eius in hoc loco. Et dixit: Sed, si res mota, &c. i. q^m, si posuerim⁹ q^d res mota mouet^r in aliquo corpore subtilissimo, & mouet^r et in vacuo, necessario mouebit^r in vacuo veloci⁹. Et, cū posuit hāc propōnē, incepit includere propositiones inducētes ad incōueniēs, & d. Sit igitur Z vacuum. &c. i. sit igitur spatium in vacuo Z: & sit equalē spatio B, q^d ē in aere. D. d. i. igitur A p^rtransit vacuum, &c. i. A igitur, q^d ē res mota, si p^rtransit hoc spatium, q^d ē in vacuo, s. Z. i. & cū cōcesserimus ipsum moueri in eo in aliquo tēp^e, sit igitur illud tēp^s K: & ē manifestū q^d hoc tēp^s est breuius tēp^e H, in quo A mouet^r in spatio B, q^d est in aere. motū. n. i. vacuo ē veloci⁹ motū in aere. & cū ita sit, tūc p^rportio tēporis K ad tēp^s H, ē sicut p^rportio mot⁹ A in vacuo ad motū ei⁹ in aere. hoc intēdebat, cū d. tūc ista pro-

portio erit sicut proportio vacui ad plenum. D. d. p^rtranscat igitur A. &c. i. & cū proportio tēporis H ad tēpus K, est sicut proportio motus, qui est in vacuo, ad motū, qui est in aere, ponatur igitur q^d A, q^d est motū, moueat^r in tēp^e equali K, & est illud, in quo mouet^r in vacuo p^r spatium equalē spatio vacui, & aeris in corpore subtiliori aere, & sit, illud spatium Z: est manifestū q^d p^rtransibit istud spatium s^m p^rportionē tēpis K ad tēpus H, cū posuerimus q^d corpus, in quo ē spatium Z, est subtili⁹ aere s^m p^rportionē tēporis H, ad tēp^s K. i. q^m p^rtransiuit spatium Z, ad tēp^s K, q^d p^rtransiuit in eo in vacuo. & hoc intēdebat, cū dixit: & p^rtransibit et s^m p^rportionalitatē, &c. i. & est posse ipsum p^rtransire hoc spatium, s. Z, s^m p^rportionē tēporis motus in vacuo ad tēp^s motus in aere, cū posuerimus hoc corpus, in quo est spatium Z, maius in subtilitate aere, s. tēp^s H, est maius tēp^e K, s. sicut p^rportio tēpis mot⁹ in vacuo ad tēp^s motus in aere. & hoc intēdebat, cū d. Q^m si Z, &c. i. si igitur corp⁹ imaginatū, s. Z, sit subtilius B, s. aere s^m excessum tēporis H: & est illud, in quo A mouet^r in vacuo p^r illud spatium terminatū sup^r tēp^s K: & ē illud in quo A mouet^r in vacuo p^r illud spatium, tunc a p^rtransibit spatium Z, in velocitate in tēp^e equali ei, in quo p^rtransibit illud spatium in vacuo, q^d est tēp^s K, si posuerimus A moueri in vacuo. D. incepit declarare imposse, q^d sequitur ex hoc, & dixit: si igitur in Z non fuerit corp⁹, i. si posuerimus, q^d in vacuo nō est corpus oīno, manifestū est, q^d motus A, erit in eo velocior, q^m motus eius in corpore, q^d posuimus subtilius aere s^m p^rportionē tēporis motus A, in aere ad tēpus motus

X iij eius

Physicorum

Geius i vacuo. sed iam declarauimus
q̄ motus eius mediante vacuo, &
corpore subtiliori est æqualis, quia
est in eodem tēpore. quod est incō-
ueniens. motus. n. in vacuo debet
Dubium. esse velocior. Et Arist. induxit hanc
demonstronem secundam pp hoc, qđ
scitit de qōne accidente primę de-
monstrationi. qm̄ in propositioni-
bus huius demonstrationis non est
dubitandum, nisi in propōne dicen-
te, q̄ possibile est imaginari corpus,
cuius proportio i subtilitate ad æ-
rem sit sicut proportio temporis, in
quo est motus. v.g. in aere, aut in

Higne, ad tps motus in vacuo. dñ. n. q̄
ista propositio est falsa impossibi-
lis, non falsa possibilis. impossibile
.n. est inueniri extra animā corpus
subtilius igne. ergo impossibile, qđ
existimabatur sequi, non sequitur.

Solutio.

**Quemad-
modū li-
nea p̄r di-
uidi i infi-**

Isua natura, s. fm̄ q̄ ē subtilitas sim-
pliciter, non fm̄ q̄ est subtilitas cor-
poris mobilis. & fm̄ hoc hęc propo-
sicio posita est falsa possibilis, fm̄ q̄
fuit posita. & ex falso possibili non
sequitur falsum impossibile. & hoc
modo declarationis multotiens uti-
tur Arist. & etiam Plato. & est vera
declaratio. quoniam non ponitur
falsum in eo, secundum q̄ est fal-
sum impossibile, sed secundum qđ
est falsum possibile.

de. 3. ph. 2.
60. & quę
ibi.

Manifestū est igitur q̄, si erit
aliquod tēpus, in quo p̄ vacuum
quoduis feretur, accidet hoc i-
possibile. in æquali. n. accipiet
aliquid & qđ plenum est transi-
re, & vacuū. erit. n. aliquod pro-
portionale corpus alterū ad al-
terum, vt tps ad tps. Vt autē in
summa dicā, manifesta est eius,
qđ euenit, cā. quia motus qđem
oīs ad motum est proportio: (in
tempore. n. est :) temporis autē
oīs est ad tempus, finitis vtriusq̄
vacui autē ad plenum non est.

Motus oīs
ad motum
ē proportio.

Apparet igitur quod, si fuerit
aliquod tēpus, i quo aliquid expel-
latur ex vacuo, erit impossibile:
quoniam inuenitur aliquid, quod
pertransit in tempore æquali, siue
plenum, siue vacuum fuerit illud
in comparatione corporis, sicut tē-
pus habebit proportionem ad tem-
pus. Et dico hoc, quod causa eius,
quod sequitur ex hoc, est manife-
sta. & est quod quilibet motus ha-
bet ad quemlibet motum aliquā
proportionem: motus. n. est in tem-
pore: & omne tempus habet pro-
portionem ad omne tempus, cum
fuerint finita: sed vacuum, aut
plenum nō habent proportionem.

Hic inducit summam eius, quod
prædixit in hac demonstratione, &
dixit: Manifestū est igitur ex hoc, q̄
si fuerit positum aliquod tēpus, in
quo aliquid mouetur in vacuo, con-
tingit impossibile. quod est aliquid
pertransire in æquali tempore spa-
tium

A tium æquale in vacuo, & pleno. & causa eius, quod sequitur ex hoc, est, quoniam possibile est imaginari corpus, cuius proportio ad corpus mediante pleno, & mediante vacuo, si posuerimus aliquid moueri per idem spatium in aliquo tempore, sit sicut proportio temporis, in quo aliquid mouetur per illud spatium, mediante corpore posito primo ad tempus, in quo mouetur per illud mediante vacuo. ex quo sequitur aliquid moueri per idem spatium in aliquo tempore mediante vacuo, & pleno: quod est impossibile. D. d. & vlt causa eius, quod sequitur, & c. i. & vlt propositiones, ex quibus sequitur hoc impossibile, sunt duæ. quarum altera est, qm quilibet motus habet proportionem ad quemlibet motum: quoniam quilibet est in tempore, & quodlibet tēpus habet proportionem ad quodlibet tempus, cum fuerint finita. altera autem est, quod vacuum non habet proportionem ad plenum. cum igitur coniungatur his duabus proportionibus motum esse in vacuo, sequitur alterum duorum, aut q motus in vacuo est, non in tempore, cum posuerimus quod causa eius, quod motus est in tempore, est plenum, mediante quo fit motus, aut quod idem motum moueatur per idem spatium in eodem tempore, mediante vacuo, & pleno.

Quatenus igitur differunt ea, p q ferunt, hæc contingunt, fm aut eorū, quæ ferunt, excessum, hæc. Videmus. n. ea, quæ maiorem impetum habent aut grauitatis, aut leuitatis, si quo ad alia simi-

liter se habeant figuris, citius ferri per æquale spatium, & fm rō nē, quā habent magnitudines ad inuicē. quare & per vacuū. Sed impossibile est. Propter quā. n. cām, ferentur velocius: in plen. n. ex necessitate. veloci⁹. n. diuidit fortitudine maius. aut .n. figura diuidit, aut impetu, quē habet id, quod fertur, aut quod proiectum est. æque velocia ergo omnia erunt. sed impossibile est.

Hoc igitur contingit corporibus ex diuersitate ex illo, mediante quo fit motus, ex successione autem corporū mobilium hoc, quod narrabo. Dicamus igitur quod videmus corpora, quæ sunt magis ponderosa, siue grauiā, siue leuiā, cum fuerint in alijs dispositiōibus in capitulo figurae, eodē modo moueri in æquali loco velocius secundum proportionem eorum adinuicem. ergo sequitur vt talis sit dispositio eorum in vacuo ēt. Sed hoc est impossibile. Quoniam non potest aliquis dicere, quā de cā expellitur in eo velocius: quoniam hoc in pleno est necessarium. quod. n. est fortius velocius diuidit illud. illud .n. quod mouetur, aut illud, quod cedit, aut per suam figuram diuidit, aut per suū pondus. ex quo sequitur vt motus omnium corporū sit æqualis in velocitate. quod est impossibile.

X iij Cum

Quilibet
rps hēt p-
portionē
ad qdlibet
rps, cū fue-
rit finita.

Physicorum

G Cum induxit duas demones ac-
 74 ceptas ex diuersitate mediij, in quo
 corpora simplicia mouentur, vult
 inducere demonem acceptam ex
 diuersitate potentiarum motiua-
 rum, quæ sunt in corporibus simpli-
 cibus, & dixit: Hoc igitur contin-
 git, &c. i. hoc igitur impossibile con-
 tingit huic positioni ex propositioni-
 bus acceptis ex diuersitate corpo-
 rum mobilium in velocitate, & tar-
 ditate, fm illud, mediante quo fit mo-
 tus. D. d. fm vero successione corpo-
 rum mobilium, &c. i. qd̄ autem cōtin-
 git huic positiōi ex propōnibus ac-
 ceptis ex successione corporum mo-
 bilium, in velocitate, & tardita-
 te, fm potētias eorum motiuas est
 hoc, qd̄ narrabo. D. d. Dicamus igitur,
 &c. i. manifestū. n. est p se, qd̄ cor-
 pora, quæ sunt maioris declinatio-
 nis, siue fuerint leuia, siue graua, cū
 fuerint equalia in figura, & magni-
 tudine, & modo sunt velocioris mo-
 tus, q̄ illa, quæ sunt minoris declina-
 tionis: & qd̄ illud, qd̄ est maioris de-
 clinationis pertrāsīt idē spatium in
 minori tēpore illo, in quo pertran-
 sit illud, qd̄ est minoris declinatio-
 nis: & qd̄ proportio temporis ad tps
 I erit sicut proportio potentiae moti-
 uæ ad potentiā motiuā, ita, qd̄ si po-
 suerimus duo corpora equalia in fi-
 gura, & magnitudine, & grauitas
 vnius fuerit dupla ad grauitatē al-
 terius, tunc illud, qd̄ est minoris gra-
 uitatis, mouebitur per spatiū in du-
 plo tēpore ad tēpus, in quo moue-
 tur in illo grauius. D. d. ergo sequi-
 tur, &c. i. &, cum manifestū sit p se
 qd̄ corpus grauius est velocioris mo-
 tus: & hoc accidit pp medium qd̄
 resistit motori: qm̄, si illic nō esset
 mediū, nō esset illic resistētia: ergo,

cum posuerimus grauius moueri i
 vacuo, nō est necesse vt sit velocius
 illo, qd̄ est minoris grauitatis: quo-
 niā nō erit illic cā, ex qua grauius
 expelletur velocius. ex quo sequit̄
 vt motus eorum non solummodo
 sit equalis, sed non in tēpore, vt de-
 clarauimus. Et, cū declarauit qd̄ im-
 possibile est dare cām diuersitatis
 duorum motorū diuersorū in decli-
 natione, & velocitate. & tarditate ex
 vacuo, incepit declarare, qd̄ cā illius
 manifesta est ex pleno, & d. hoc. n.
 in pleno, &c. i. & grauius eē veloci-
 ris motus necessariū est, cum mo-
 tus eius fuerit in pleno. & cā in hoc
 est, qm̄ illud, qd̄ est maioris declina-
 tionis, est fortius, & citius diuidit
 plenum: & similiter illud, qd̄ ē acu-
 tioris figuræ, leuius diuidit aerem.
 D. d. illud. n. quod mouet, &c. i. cor-
 pus enim, quod mouetur in medio,
 aut cedit ab eo, diuidit mediū, aut
 per grauitatem tm̄, aut per figurā
 i. qm̄ id, quod est acutioris figuræ,
 diuidit citius, & similiter grauius,
 aut per vtrunq;. D. d. ex quo sequit̄,
 &c. & intendit in vacuo. & ex hoc
 impossibili intelliguntur duo, i. qd̄
 omnia sint equalia in velocitate, i.
 motus grauioris, & minoris graui-
 tatis, & cum hoc erit i tempore, aut
 sit cum hoc in non tempore. Si igitur
 posuerimus quod illud, quod se-
 quitur, est ipsum esse in nō tempo-
 re, tunc impossibile, quod intendit
 concludere, accidit in eo quæstio
 Auempace, quam iam dissolui-
 mus. &, si dixerimus quod impos-
 sibile, quod intendit hic Aristote.
 est vt illud, quod est maioris gra-
 uitatis, non est velocius, euade-
 tur ab illa quæstione. Sed potest
 aliquis dicere. forte ex hoc non
 accidit

Com. 74

M

Obiectio

Accidit impossibile. quoniam hoc non accidit graui, & leui, nisi quia sunt impedita à motu naturali. Sed responsio ad hoc est responsio prædicta, scilicet quoniam graue, & leue non impeditur à medio, in quo mouetur: neque motus eius in medio est violentus, sed naturalis.

Quod igitur, si vacuum est, accidit contrarium illius, propter quod probant dicentes esse vacuum, ex dictis manifestum est. Hi igitur putant vacuum esse, si erit secundum locum motus, separatum secundum se. hoc autem idem est, ac si dicamus locum esse quid separatum. hoc autem quod impossibile sit dictum est prius.

Manifestum est igitur, quod, si vacuum fuerit, sequitur contrarium ei, propter quod ponunt vacuum dicentes ipsum esse. Existimant enim vacuum esse, si motus in loco sit distinctum per se. et hoc est dicere locum esse aliquod separatum. et iam posuimus hoc esse impossibile.

75 Dicit: Manifestum est igitur ex his demonstrationibus quod, si vacuum fuerit, contingit contrarium illi, quod coegit dicentes vacuum esse, dicere ipsum scilicet motum esse. Existimabant enim quod, si motus esset, vacuum foret. &, cum dixit distinctum per se, intendit quod isti non opinantur ipsum admisceri cum corporibus, sicut opinatur alia secta dicentium vacuum esse. D. d. & hoc est dicere, & c. i. & dicere vacuum esse separatum nihil aliud est, quam dicere locum esse dimensiones separatas: quod iam destruximus.

Ostenditur vacuum non esse separatum
quid à corporibus. Cap. 4.

AT vero per se considerantibus videbitur utique dictum vacuum, perquam vere vacuum. Ut. n. in aqua, si ponat aliquis cubum, cedit tanta aqua, quantum cubus, sic & in aere, sed sensu immanifestum est. atque semper itaque in omni corpore habenti translationem, in quo est aptum natura transferri, necesse est, nisi condensetur. cedere aut deorsum semper, si deorsum latio est, ut terræ, aut sursum, si ignis, aut ad utraque, ut aer, siue quodcumque aliud sit impositum. In vacuo autem hoc quidem impossibile est. non enim corpus est. per vacui autem equalis spatium transiisse videbitur, quod quidem erat & prius in vacuo: tanquam, si neque aqua cederet ligneo cubo, neque aer, sed omnia transirent per ipsum. At vero et cubus tantam habet magnitudinem, quantum occupat vacuum. quæ, etsi calida est, aut frigida, aut grauis aut leuis, nihilo minus ipso esse altera ab omnibus passionibus est, etiam si separabilis non sit ab illis. dico autem lignei cubi molem. quare &, si separetur ab omnibus alijs, & neque leuis, neque grauis sit, occupabit æquale spatium, & in eadem erit & loci, & vacui parte æquali sibi. quid ergo differt corpus cubi ab æquali vacuo, & locus & si duo talia, propter quod & non

Si ponat aliquis in aqua cubum, cedit tanta aqua quantum est cubus.

al. l. i. q. 3.

E.

Si corpus cubi ab omnibus qualitatibus sensibilibus separatum fuerit, aqua adhuc æquale spatium continebit, ex quo ut corpora Mathematica si abstrahere a loco. Idem supra cō. 47. Et 1. de Gē. cō. 44. 11. vide oppositū. 3. Celi. c. c. 11. Vide cōt. Zim

Physicorum

G & non quodlibet in eodē erūt
Vnum igitur hoc inconueniēs,
& impossibile est.

Et, cum aliquis fuerit perscrutatus de vacuo, inueniet ipsum in rei veritate esse vacuum, sicut dicitur. Quemadmodū, si quis posuerit corpus cubicum in aqua, euacuabitur de aqua quātum corpus cubicum: ita est de aere, et si latet sensum. Et in quocunq; corpore habente translationem ponatur, necesse est, etiam si non congregetur, & condensetur, vt transferatur, quo innatum est transferri, s. ad inferius, si trāslatio eius fuerit ad inferius, vt terra, aut ad superius, vt ignis, aut ad vtrāq; partem, & quomodo fuerit corpus, in quo ponitur. In vacuo autem hoc est impossibile, quia non est corpus. Sed penetrabit ex eo in cubicum dimensio equalis dimensioni eius, & illa dimensio erit prius in vacuo. Et similiter esset dispositio, si aqua non cederet cubico, quod est ligni, neq; aeris, sed intraret ipsum. Sed cubicum habet quantitatem, sicut est quantitas vacui, quam occupat. Et hoc siue fuerit calidum, siue frigidum, siue graue, siue leue, essentia eius est alia ab omnibus accidentibus suis. Et si non sit separata, scilicet corpus cubicum, quod est ex ligno, si imaginetur es-

se separatum ab omnibus alijs rebus, et non fuerit leue, neq; graue, tamen occupabit vacuum equalē sibi, & erit in parte loci, & vacui equalē sibi. quae igitur erit differentia inter corpus cubicum, & vacuum, aut locum equalē illi? Et si fuerit possibile vt duo sint in hac dispositione, quid igitur prohibet, vt in eodem loco sint quot posuerimus in numero? Hoc igitur est vnum capitulum de impossibili, & inopinabili.

Cum compleuit destructionē va- 76
cui ex motu, reuersus est ad destruē-
dum ipsum esse ex sua natura, fm
quā ponunt ipsum esse, fm quā re-
cipit corpora, & dixit: Et, cū aliquis
fuerit pscrutatus, i. & cū aliquis per-
scrutat⁹ fuerit de vacuo, vtrū sit, aut
nō, inueniet ipsum esse vacuū ab es-
se, & ipsum esse priuationē purā, &
q̄ nulla ē utilitas in ponēdo ipsum
in reb⁹ naturalibus. D. incepit in-
ducere propositiones, ex quibus se-
quit⁹ impossibile, si vacuū fuerit, &
dixit: Quemadmodū, si aliquis, &c. M
i. qm̄ apparet sensui q̄, si aliquis po-
suerit corpus cubicū in aqua, cederet
ex aqua, & fundet⁹ in aliū locū, quā-
tum est corp⁹ cubicū, ita necesse est
vt accidat in aere, qm̄ in eo fuerit po-
sitū corpus cubicū: licet hoc lateat
sensem. & hoc manifestū est p se.
D. d. & quodcūq; corp⁹ hñs, i. & vlt⁹
manifestū est per se, quodcūq; cor-
pus innatū est trāferri, qm̄ in eo fue-
rit positū aliqd corpus, necesse est, si
illud corpus nō condenset⁹, & cōgre-
getur ad se, vt transferatur, & cedat
in loco,

In loco, quantum est illud corpus, ubi innatum est transferri naturaliter. si igitur terra transferretur ad inferi⁹, si ignis, ad superius, si aer, aut aqua, ad utraq; partē. qm̄, cū aqua fuerit in loco terræ, tunc transferretur ad superius, & cum in loco aeris, ad inferius: & aer, qn̄ est in loco aquæ ad superius exit, & qn̄ in loco ignis ad inferius. & hoc intendebat, cum dixit, ad utranq; partem, i. & si corp⁹, in quo subiiciatur cubicum, fuerit aer, aut aqua, & vniuersaliter corp⁹, in quo cōgregantur hæc duo, s. grauitas, & leuitas. Et, cum declarauit qd omne corp⁹, in quo possibilis est motus, possibile est vt in eo subiiciatur aliquod corpus, v.g. cubicū, aut ita, qd illud corpus condensetur, quātum est corpus cubicum, aut vt trāsfertat, incēpit declarare qd, sicut contingit hoc in omni corpore habēte translationem, s. vt corpus, in quo subiicitur, moueatur, ita sequitur in corpore, quod subiicitur, cuiuscūq; modi sit. & dixit: & quō fuerit corpus, quod ponitur in eo. Et, cum declarauit hanc propositionē, dicentē qd omne corpus, quod subiicitur in aliquo loco, facit transferri de corpore existente in illo loco, quātum est eius corpus, aut fm̄ condensatio nem, aut fm̄ trāslationem, incēpit declarare hoc esse impossibile in vacuo, fm̄ qd est corpus simplex, s. qm̄ impossibile est vt transferatur, quia est tres dimensiones separatae, & dixit: In vacuo vero, &c. i. vacuū vero impossibile est vt condensetur, aut moueatur, quia non est corpus naturale. & ideo, si cubicum, v.g. subiiciatur in eo, necesse est vt transferantur dimensiones vacui, s. longitudo, & latitudo, & profunditas æquales

dimensionibus tribus cubiti, s. neces- **D** se est vt penetrent in dimensionibus ipsius cubiti. D. d. sed penetrabit ex eo cubitum, i. sed penetrabit ex vacuo in cubico posito in illo dimensio equalis dimensioni eius, s. qd dimensiones cubici penetrabūt, dimensiones vacui. D. dixit & illa dimensio fuit per vacuū. & ista dimensio, quæ penetrat etiam cubicum, nō est nisi per vacui naturā, cum vacuū nihil aliud sit q̄ dimensiones separatae. D. d. & sic esset dispositio, &c. i. & similiter cōtingit in aqua, & in aere, qn̄ in eis subiiceret corpus cubicū, s. qd, si non cederent in loco, contingeret duo corpora penetrari, s. corpus cubicum, & corpus aquæ, aut aeris. & hoc intendebat, cū dixit: & penetrarent in ipsum, scilicet & contingeret in aere, aut aqua, qd penetraret in cubicum. Et, quia possibile est existimari qd corpus subiei in eodē loco est impossibile in corporib⁹ naturalibus, hñtibus grauitatem, & leuitatem, non fm̄ qd habēt tres dimensiones tm̄, dixit: Sed cubicum etiam habet, &c. i. & hoc, qd cubicū debet habere in vacuo dimensionem equalē, quam occupet, i. inane equalē, quod occupet, ita, qd dimensiones penetrarent se adinuicem, scilicet dimensiones cubici in dimensiones vacui, non est, fm̄ qd est cubicum calidū, aut frigidum, aut graue, aut leue, sed hoc habet ex sua essētia, scilicet ex sua natura. essentia enim eius est alia a suis accidentibus. & hoc impossibile est vt separentur ab eo in esse, sed imaginationē tm̄. **a** Et dixit hoc ad declarandum, qd impossibilitas penetrationis corporum accidit eis ex suis terminis mathematicis, nō ex suis accidentibus sensibilibus.

a Impossibilitas penetrationis corporū accidit eis ex suis terminis mathematicis, nō ex suis accidentibus sensibilibus.

Et

Phyficorum

G Et, cum declarauit qd hoc est neces-
se in cubito ex natura dimensionū,
incoepit declarare qd non est differē-

b Sed cor-
pus cubi-
tū fuerit
abstractū
Imagina-
tione ab ac-
cidentibus,
nulla erit
differētia
inter ipm
in accu-
bus & va-
cuū, cum
utruq; sit
tres dime-

H siles sepa-
rate a ma-
teria. Idē
sup. cō. 51.
c Si duo
corpa pnt
ēē in eodē
loco, ēē in
finita pos-
sēt ēē i eo
dē loco.
confite su-
pra. l. i. 53
Idē infra.
l. c. 77.

tia inter vacuum, & cubitum, qm ab
eo abstrahuntur accidentia eius in
imaginatione. vacuū n. nihil aliud
est qd corpus abstractum ab acciden-
tibus in imaginatione. & dixit: & si
imaginemur separatum, i. & si cu-
bitum imaginetur separatū ab alijs
accidentibus, necesse est vt occupet
de vacuo dimensionem æqualē si-
bi: sicut est necesse cum non fue-
rit separatum ab accidentibus. D. d.
quæ igitur erit differētia. & c. i. b &

cum cubitum ligneū fuerit abstra-
ctum in imaginatione ab acciden-
tibus, nulla erit differentia in acci-
dentibus inter ipsum & vacuum:
cum utrunq; sit tunc dimensiones
separate ab accidentibus. D. d. & si
fuerit possibile vt sint duo, & c. i. &
si fuerit possibile vt duo corpa c pe-
netrentur fm dimensiones, ita qd su-
biiciantur in vno loco, quid prohibet
vt in eodem loco subiciantur
multa corpora infinita? quod est
inopinabile.

Ampli⁹ autem manifestum
est qd hoc cubus habebit etiam,
cū transfertur, quod & alia cor-
pora omnia habent. quare, si a
loco nihil differat, quid oportet
facere locum corporib⁹, præter
vnius cuiusq; molem, si impassi-
bilis moles est? nihil. n. confert,
si alterum circa ipsum æquale
spatium huiusmodi sit.

Manifestum est etiam, quod cu-
bitum habebit, quādo transfertur,
etiam illud, quod habēt omnia cor-
pora. si ergo nulla differentia est

inter hoc, & locum, ad quid igi-
tur ponetur corpora habere locū,
nisi dimensiones cuiuslibet eorum,
cum dimensiones non recipiāt pas-
sionem? non enim est vtilitas, nisi
inter cubitum eius sit alia dimen-
sio huiusmodi equalis ei.

D. Et manifestum est etiā qd cu- 77
bitum habet, qm subicitur in loco
illud, quod habent omnia corpora,
i. tres dimensiones: & est illud idē,
quod isti ponunt in vacuo. si igitur
nulla est differentia inter dimensio-
nes cubiti, & dimensiones vacui, qd
est locus apud illos, quid igitur co-
get ad dicendum qd corpora habēt
dimensiones, in quibus subiciūtur
præter suas dimensiones, & absolu-
tas a passione, i. ab accidentibus? &
hoc intendebat cum dicit, cum cor-
pus non recipiat passionem. Et in-
tendebat p hoc, qd corpora indigent
dimensionibus, sed non duob⁹ mo-
dis dimensionum. i. dimensionibus
quibus constituentur, & dimensio-
nibus, in quibus subiciantur. a nō
n. est necessitas vt habeat corpus di-
mensiones. præter dimensiones sui-
ipsius. & si ita esset, tunc inuenirent^r
dimensiones infinitæ: qm dimensio-
nes indigerent dimensionibus. in qui-
bus subicerent. D. d. non. n. est, & c.
i. quæ igitur est necessitas ad ponē-
dum hic esse dimensiones præter di-
mensiones corporis. cum. n. hæc sit
accusatio, & nulla est * accusatio in
ponendo hic esse dimensionem ex-
trinsecam continētē corpus æqua-
le illi, quæ est locus. Et intendebat
per hoc inuenire qd æqualitas loci
nō est æqualitas dimensionum, sed
æqualitas continētis, qm ex hoc, qd
locus

Docum-
tum.

a Non est
necessitas
vt corpus
habeat di-
mensiones
præter di-
mensiones sui-
ipsius. & si
ita est, tunc
inuenirentur
dimensiones in-
finitæ.
* a. l. excu-
satio.

Docum-
tum.

A locus est æqualis : & æquale est dimensiones : existimauerunt locum esse dimensiones. & modus deceptionis in hoc est æqui-uocatio in hoc nomine æqualitas.

¶ Aliq co-
dice: gra-
ei nō hñt
istum tex.

† { Amplius oportet manifestum esse quale vacuū sit in his, quæ mouentur. nūc autem nusquam infra mundum. aer. n. aliquid est, nō videtur autem neq; aqua, si esset pisces ferrei. tactu n. sit iudicium ei⁹, qđ tangit. }

Et etiam oportet vt manifestetur nobis residuum vacui in mobilibus. sed hoc non videmus in aliquo intra mundum. aer. n. est aliquid existēs, licet reputetur nihil esse. & similiter existimatur de aqua, et si spissitudo esset frustum ferri. iudicare enim de tāgibili est per sensum tactus.

78
Aer fm
tactū sen-
tiē ē cor-
pus : & si
fm visum
existimet

nihil esse,
cū nō ha-
beat colo-
rē, & visus
cōprehen-
dit colora-
ta. vide p
hoc. 2. de
aia c. 67.
vide con-
sile d odo-
re. 2. d aia
cō. 97. &
in lib. de
sensu, &
sciatō.

Et, si esset, sicut dicentes vacuum esse fingunt, s. vacuum esse separatum extra mundū, in quo mundus existit, oporteret vt appareret nobis aliquod residuū ex eo. sed nihil ex eo sentimus intra mundum. a aer enim sentitur fm tactum esse corpus : & si fm visum existimetur nihil esse, cū non habeat colorem, & visus comprehendit colorata. D. d. & si spissitudo esset, & c. i. & similiter reputaretur, si spissitudo ei⁹ esset in duritie ferri. iudicare enim de tāgibili non est per sensum visus, sed per sensum tactus.

Quod non sit vacuum corporibus imbibitum. Cap. 5.

Quod igitur non sit separatum vacuum ex his manifestū est. Sunt

autem quidam, qui per rarum, & densum putant manifestum esse qđ est vacuum. Si. n. non est rarum, & densum, neq; coire, & densari possibile est. si vero hoc non sit, aut omnino motus non erit, aut totum fluctuabit, vt dixit Xuthus, aut in æquale semp mutari aerem, & aquam oportebit. dico autē, vt si ex aq cyntho factus est aer, simul ex æquali aere tantam aquam fieri, aut vacuum esse ex necessitate. coartari enim, ac dilatari non aliter contingit.

Xuthi de
vacuo sen-
tentia.

Ex his igitur declarabitur vacuum separatum non esse. Et quidam existimant quod ex raro, & denso apparet vacuum esse. Quoniam, si rarum non esset, & densum, nihil congregaretur, & condensaretur. & si hoc non esset, aut non esset motus omnino, aut totum vniversum moueretur, sicut dixit Casimedoras, aut aqua et aer transmutarentur equaliter, s. si ex vna vncia aqua sit aer, possibile est ex illo aere fieri aut tantum de aqua, aut vacuum esse. impossibile enim est constringi, & expandi alio modo ab istis.

Cum destruxit vacuum esse ex 79 motu, & declarauit qđ, si motus est, vacuū non est, & fuit perscrutatus post hoc de natura vacui. & declarauit qđ impossibile est ipsum recipere corpus, ex quo oēs existimauerūt ipsum esse, s. ex receptione corporū : & isti sunt illi, qui dixerūt vacuum esse

Phyficorum

Effe separatum: reuerfus eft etiā ad dicētes vacuum effe imbibitum in corporibus, & penetrans illa, & incepit inducere rationes eorum, & dixit: Et quidam existimant, i. quemadmodum dicentes vacuum effe separatum mouebant ad hoc ex motu, si dicētes vacuum effe penetrans in corpore dixerunt hoc ex hoc, qd senserunt de raritate, & densitate in corporibus. dicunt. n. qd, si in corporib⁹ non esset raritas, & densitas, impossibile esset vt corpora congregarentur in se, & fierent minoris quātitatis, aut rarefierent, & essent maioris quantitatatis.

Hæc propositio est vera, si dicēs hoc effe densum, & rarū, quæ sunt causā in hoc, qd idē corpus qnq; moueat, & quādoq; sit mai⁹. D. d. aut non erit motus, &c. i. &, cum nō fuerit hæc congregatio, & constrictio ad minorem quantitatem, sequitur vnum trium, scilicet aut qd non erit motus, s. generatio, aut motus translationis rect⁹, aut totum moueatur, aut, si fuerit generatio, necesse est vt generatio sit æqualis, s. qd, si ex aqua trāsmutatur aliqua quātitas aerea, vt in illa hora trāsmutetur aqua in illa eadem quātitate: qm, si nō, mouebitur totū. Et hoc, quod dixerunt manifestum est per se. Nos. n. iam posuimus qd corpus non subijcitur in corpore, nisi qn corpus constingitur, s. corpus, in quo subijcit, aut transfertur à suo loco. cum igit⁹ corpus generatur à corpore, & generatum fuerit maioris quantitatis, q̃ illud, ex quo generat. v. g. ex vna vncia aqua, cui⁹ magnitudo est pedalis, gñatur aer, cuius quantitas est bi pedalis. sequit. n. ex hoc, aut vt corpus condensetur in se, aut continēs expellat corpora vicinaria, & con-

tinencia ipsum, & hæc etiā expellant alia cōtinentia, donec tot⁹ mūdus expellatur, aut in illa hora generetur aqua ex aere ī alio loco equalis illi aeri. qui generat hic ex aqua. D. d. aut vacuum effe. sed hoc nō sequitur ab ablatione istorum appositorum, sed ex interemptione istorum sequitur vt sit densitas, & ex densitate, vt fingunt, sequitur vacuum effe: ergo ista apposita, quæ noīauerunt hic, sunt superflua. sed intēdebant declarare vacuum effe ex densitate, & raritate. &, si intēdebant declarare densitatem, & raritatem effe, tunc syllogismus eorum erit manifestus. qm tunc componeretur sic. Si vacuum nō est, neq; densitas. & raritas est. &, si densitas, & raritas non est, non erit motus rectus, nisi corpora penetrarentur, aut totum expellatur, aut moueatur. neq; etiā generatio erit, nisi æqualis: sed densitas, & raritas sunt. Et deceptio ī hoc syllogismo est in hoc, qd existimant qd densitas, & raritas non possunt esse, nisi per vacuum. D. d. impossibile est. n. constringi, &c. i. qm, si fuerit impossibile vt sit cōstrictio, necesse ē vt aliquis istorū modorū sit possis, s. aut vt non sit gñatio, aut vt totum moueatur, aut generatum, & illud, in quo gñat, sint equalia in quātitate.

Si igitur rarum dicunt, multa vacua separata habens, manifestum est qd, si neq; vacuum esse potest separabile, sicut neq; locus habens spatium sui ipsius, neq; rarum sic.

Et, si intelligunt per rarum illud, in quo sint foramina multa vacua existentia per se, manifestū est

A est quod, si fuerit impossibile ut vacuum sit existens per se, sicut est impossibile etiam ut locus sit habens dimensionem per se, impossibile est ut sit rarum hoc modo.

20 Cum cōpleuit rationes eorū, incepit contradicere eis, & dixit: Et, si intelligunt, &c. i. & cū rarum apud eos est illud, in quo sunt multa foramina vacua per se inter corp⁹ rari, manifestū est q^d non est differentia inter hāc positionem, & ponere vacuum existere per se. Si igit^r impossibile est vacuum esse existens per se, cū sit impossibile dimensionē esse separatam per se, manifestum est q^d est impossibile foramina esse in corpore vacuo. D. d. manifestū est, &c. & apparet ex hoc, q^d vult destruere vacui esse alio modo à prædicto. in prædicto. n. destruxit vacuū esse ex penetratione dimensionum adinui cem, & hoc cōtingit etiam in raro, quod est tale. cum autē dixit, quem admodum est impossibile aliquam dimensionē existere per se, vult destruere ipsum alio modo. dimensiones. n. sunt vltima, & vlt^r accidentia, quę non possunt existere per se. & v^t q^d ista destructio ē destructio vacui, s^m quod est vacuū. destructio autē prædicta est. s^m q^d ponunt ipsum recipere corpora. & necesse est ut qui dicit foramina esse vacua, dicat vacuū eē separatū: quia foramina habent tres dimēiones, s. longitudinē, & latitudinem, & profundū.

Si vero non separabile, sed tamen inesse quid vacuum, min⁹ quidē impossibile est. Accidit autem, primū quidem non omnis mot⁹ causam esse vacuum,

sed eius, qui sursum est. rarum. **D** enim leue: quapropter ignē rarum esse dicūt. Deinde causam motus non sic esse vacuum; ut in quo, sed ut vtres, ex eo, quia feruntur sursum, ferūt quod ipsis continuum est, sic vacuū sursum fert. Atqui qualiter possibile est esse lationem vacui, aut locum vacui? vacui enim est vacuum, ad quod fertur.

Si igitur non fuerit existēs per se, sed in eo fuerit aliquod subiectum, tunc dicere hoc erit minus impossibile. Sed contingit ei primo ut vacuum non sit causa cuiuslibet motus, sed causa motus ad superius. rarum. n. est leue: & ideo dicunt quod ignis est corpus rarū. Deinde continget ei etiam ut vacuum sit causa motus, nō ita, quod sit in eo, sed sicut vtres per suum motum ad superius mouent illud, quod pendet ex eis ad superius, ita vacuū mouet ad superius. Sed quomodo est possibile ut vacuum, aut locus habeat translationem? tunc enim vacuū, aut locus habebit locum, ad quem transferatur.

21 Dicit, sed dicere vacuum nō existere per se, sed esse positū in corporibus, min⁹ est distās à possibilitate, q̄ dicere vacuū esse separatum. apparet. n. q^d non cōtingit istis dicere dimensiones esse separatas, cum ponant eas non absolutas à corporibus: sed, si posuerunt ipsum esse in corporibus raris, ita, q^d sit mixtū cū eis, s. non existens in actu, continget dimen-

Physicorum

E dimensiones penetrari, s. vacui, & corporis. & si posuerint ipsum sicut foramina vacua, continget eis dimensiones esse existentes per se. **Praexpō.** Vt igitur q, cum dixit, Si igitur nō fuerit existens per se, &c. intendebar, si igitur non posuerint ipsum existēs per se, sed mixtum omnino, tūc sermo erit eorū magis sufficiens: quia tunc non continget eis dimensionē esse separatam. **Secūda r. pōitō.** Et forte intendit etiam q, dicere vacuum esse foramina vacua in corpore vacuo, & quod est nō separatū, est min⁹ impossibile, q̄ dicere vacuū esse separatū. q̄ illi sermoni cōtingūt multa impossibilia ex motu in loco, isti autē sermoni non contingunt illa impossibilia: unde videtur minus impossibile. & ideo post induxit inopinabile proprium huic, & dixit: Sed contingit ei, &c. i. & dicentes vacuum esse nō separatū a corporibus, nō dāt ex eo causam cuiuslibet mot⁹, sed motus levis tantum. isti. n. dicunt q, leue est illud, in quo est multum vacuum, & q, causa leuiatis ei⁹ est vacuum. Et, cū dixit quod isti dicūt q, vacuum est causa mot⁹ levis tm̄, & q, primo contingit eis q, hoc, qd̄ dicunt de vacuo, non est cōe omni motui, Deinde (dixit) continget, &c. i. & contingit istis, vt vacuum non sit causa motus, ita, q, sit loc⁹, vt opinabantur habētes primam opinionem: sed vacuum est causa motus, ita, q, est motor, sicut vtres mouent rem ligatam cum eis ad superius, & similiter vacuum mixtū cum corpore leui mouet ipsum ad superi⁹. D. induxit inopinabile, & impossibile, quod sequitur hunc sermonē, & dixit: Sed quomodo est possibile, &c. i. & contingit huic sermoni vt

vacuum moueatur per se ad superius, quando mouet aliquod corp⁹. **R.** Oē, quod mouet aliud per attractionem, necesse est vt moueat ad locum, ad quem attrahit ipsum: necesse est vt mouetur ad locū, ad quē attrahit ipsum, quocūq, itelligendū sit, vide com. decimū, 7. ph.

omne. n. quod mouet aliud per attractionem, necesse est vt moueat ad locum, ad quem attrahit ipsum: quod est inopinabile. & maxime, si dixerimus q, vacuū est loc⁹, in quo non est corpus. qm̄ tunc contingit vt locus transferatur, & indigeat loco. & hoc intēdebat, cum dixit: Sed quomodo locus, aut vacuum habebit translationem? i. sed quō est possibile vt vacuum habeat translationem, aut locus, si posuerimus quod vacuum est locus, vt ponunt dicentes vacuum esse.

L. Amplius autē quomodo in graui assignabūt ferri deorsū? Et insuper manifestum est q, si quanto rarius, & magis vacuū fuerit, sursum feret, si omnino sit vacuum, velocissime vtique feretur. Fortasse autē & hoc impossibile est moueri. ratio autē eadem. quoniā, vt & in vacuo imobilia sunt omnia, sic & vacuum q, immobile. incomparabiles enim sunt velocitates.

M. Et etiam per quid ratiocinantur in descensu grauis ad inferius. Et manifestum est etiam, si quāto magis res fuerit rara, & vacua, tanto magis attrahitur ad superius, quod quando fuerit vacuum perfectum, tūc motus eius erit valde velocius. Dignius est igitur vt sit impossibile ut moueatur. & eadem est ratiocinatio in hoc, quod omnia non habent motum in vacuo, & in hoc quod vacuum non mouetur

A mouetur. quoniam inter quantitates velocitatis non est comparatio.

32 Et contingit istis hoc. quoniam, cum dixerint quod causa leuitatis est vacuum, non possunt dicere quod sit causa grauitatis. quoniam, si dixerint ipsum esse plenum, contingit ut non inueniatur graue simpliciter, neque leue simpliciter, sed grauius, & leuius, ut dictum est in

Ter. c. 16. quarto Coeli, & Mundi. illic. n. contra-

37. & ide. dictum est istis perfecte. D. induxit etiam aliud inopinabile, & dixit: Et manifestum est etiam, &c. i. quoniam, si rarum est illud, quod penetrat vacuum,

B & vacuum est causa motus ad superius: manifestum est, quod quanto corpus fuerit magis rarum, tanto magis mouebitur velocius ad superius: quia erit maioris vacuitatis: contingit igitur necessario, cum aliqua duo mota ex istis fuerint diuersa in velocitate, & tarditate, ut proportio motus alterius ad motum reliqui sit, sicut proportio raritatis ad raritatem. cum igitur imaginati fuerim vacuum moueri, tunc illic non erit proportio. unde necesse est ut motus eius sit indiuisibilis, & in tempore indiuisibilis. Et ideo dixit: Dignius est igitur

C ut sit impossibile ut moueatur, scilicet vacuum: quia sequitur ut motus eius sit non in tempore. &, si non fuerit concessum nobis quod motus vacui est non in tempore, probabimus quod possibile est inueniri aliquod motum, compositum ex vacuo, & pleno, quod pertransit cum solo vacuo idem spatium in eodem tempore. quod est valde inopinabile. Et vniuersaliter impossibile, quod contingit istis, est simile impossibili coniuncti dicentibus vacuum esse causam motus simpliciter, & ideo dixit: & ratiocinatio

est eadem, &c. i. & impossibile contingens dicentibus vacuum esse causam translationis ad superius est simile impossibili, quod contingit dicentibus vacuum esse causam motus in loco. non est. n. comparatio inter id, quod mouetur in vacuo solo, & illud, quod mouetur in pleno, apud dicentes vacuum esse causam translationis ad superius, ita, quod est vbi, nec inter illud, quod mouetur, cui admiscetur vacuum, & ipsum vacuum, apud dicentes vacuum esse causam translationis ad superius, ita, quod est motor pleni. &, cum contingit istis duobus sermonibus ut inter velocitates non sit proportio, & quod vacuum mouetur non in tempore, contingunt hae duae demonstrationes similes, quae contingunt illis, scilicet demonstrationi inducendi ad hoc, quod motus sit non in tempore, & demonstrationi inducendi ad hoc, quod idem motum moueat in vacuo, & pleno, eodem spatio, & in eodem tempore. contingit. n. istis quod plenum, & vacuum moueantur eodem spatio, in eodem tempore. Hae igitur duae rationes, sicut dixit, sunt eadem secundum similitudinem, & terminus medius in eis est idem secundum genus.

Quod non absque ratione dubitent ponentes Vacuum esse, earumque dubitationum solutio. Cap. 6.

Quoniam autem vacuum quidem non dicimus esse, alia vero dubitata sunt vere, aut motus non erit, si non erit densitas, & raritas, aut fluctuabit coelum, aut semper aequalis aqua ex aere erit, & aer ex aqua. manifestum. n. est quod pius aeris ex aqua fit. Necesse est igitur, si non est constrictio, Phy. cum co. Auer. Y aut

Physicorum

G aut expulsum attiguum, vt vltimum fluctuet facere, aut alicubi alibi æquale mutari ex aere in aquam, vt tota moles totius æqualis sit, aut nihil moueri. semper enim re mutata hoc accidet, nisi circulariter moueatur. non autem semper fit in circulum loci mutatio, sed & in rectum. hi igitur propter hæc vacuum aliquid esse dicerent.

H *Et nos etiam, si non dicimus vacuum esse, tamen dicimus quod illa, in quibus dubitatur de illo, sunt dubitanda. rectum enim fuit dictum quod, si non fuerit densitas, & raritas non erit motus, aut cælum expelletur, aut semper erit æqualis generatio aquæ ex aere, & aeris ex aqua. sed manifestum est quod sit aer maioris quantitatis. Vnde necesse est, si non fuerit hic aliqua constrictio, ut continua expellatur: & sic accidit postremo eorum, ad quem peruenit hoc, quasi in motu suffocari, aut in aliquo alio loco transmutatur aqua æqualiter ex aere, ita vt corpus vniuersi sit æquale, aut vt nihil moueatur. hoc enim sequitur, si semper transfertur, nisi transferatur circulariter. sed motus non semper circularis est, sed quandoque rectus. per ista igitur dixerunt isti vacuum esse.*

83 Cum destruxit vacuum esse, incepit dissoluere quæstiones accedentes in hoc, & dixit: Et nos etiam, si

non dicimus, &c. i. & nos, si non dicimus vacuum esse, tamen concedimus quod illæ quæstiones, quæ induxerunt istos ad dicendum vacuum esse, sunt quæstiones, in quibus debet homo dubitare, & quas homo debet dissoluere. D. d. rectum. n. &c. i. verum. n. est hoc, quod dicitur, quod si densitas, & raritas non fuerint, sequitur aut vt motus translationis rectus non sit, aut si fuerit, expellet vniuersum. & similiter etiam sequitur, aut vt generatio non sit, aut totum expelletur, aut vt generatio sit in elementis æqualiter in eodem tempore, scilicet quod si in aliqua hora generatur ex vncia aquæ aer in aliquo loco, oportet vt illa hora generetur ex aere vncia aquæ in loco alio. D. incepit declarare quod sequitur, si non fuerit densitas, & generatio non fuerit æqualiter, aut vt vniuersum expelletur, aut vt non sit hic motus generationis, neque translationis rectus omnino, & dixit: sed manifestum est, &c. i. & hoc est necesse, scilicet si non fuerit densitas, vt non sit hic generatio, nisi æqualiter, aut vt vniuersum expellatur. quoniam manifestum est, cum aer generatur ex aliqua quantitate aquæ, quod erit maioris quantitatis aqua: & sic indiget necessario maiori loco, quam sit locus aquæ, ex qua generatur. & cum ita sit, & corpus continens aquam corrupta non potest constringi, ita, quod locus impleatur aeris generati, necesse est vt illud corpus, quod continet aquam, & continuatur cum ea, expellatur, donec euacuet locum æqualem aeri. & cum hoc corpus expellatur, continget ei vt expellat aliud, & illud aliud, & sic procedetur, si non fuerit densitas, donec motus perueniat ad totum corpus continens: & sic accidit ei inundari, & flu-

Quod generatio in elementis sit æqualiter in eodem tempore in locis diuersis. vide. n. phy. com. 77.

M

A & fluctuari. & si hoc non acciderit, continget, qñ ex aere generat aqua in aliquo loco, vt in illa hora generet aer ex aqua equali illi aeri i alio loco, ita, q quantu corpus continet aqua expellitur apud generatione aeris ex aqua, vt euacuet locu, tantum constringetur corpus continet aere ab aqua, ex qua generatur: & sic quantu corpus continens illic euacuat ex illo, tm occupat hoc ex hoc loco: & sic non continget inundatio vniuersi, sed mot⁹ perueniet ad huc locum vacuum, s. quem aer euacuauit, qñ ex eo generabatur aqua. D.

Dixit ita, q totum corpus vniuersi sit æquale, i. qñ non accidit inundatio, neq; additio i corpore vniuersi. qñ quantum additur in aliquo loco, tm diminuit in alio: & sic vniuersum remanebit in eadē di spōne.

D. dixit: aut vt nihil moueatur, i. & cū fuerit impossibile vniuersum inundari, & non concesserimus etiā q gnatio est insimul æqualis in eadem hora, sequitur ex hoc vt nō sit translatio, neq; generatio omnino.

Deinde incepit declarare quō sequitur hoc in trāsato, & dixit: hoc enim sequitur, &c. i. qñ motu trās-

Clationis auferri ex ablatione densitatis sequitur, si posuerimus q trās-latum expellit quod vicinatur ei, & illud expulsus etiā expellit aliud, & sic semper. qñ ex hoc sequit⁹ vt totum inūdetur, nisi aliquis ponat q omnis trāslatio est circularis. sed est manifestum per se, q non omnis translatio est circularis, cum sit hic translatio recta.

Nos autem dicimus ex sup-positis, q est materia vna cōtra-riorum, calidi, & frigidi, & alia-rum naturalium contrarietatu, et

ex eo, quod potētia est id, qd est **D** actu, fit. & nō separabilis quidē est materia, ipso aut esse diuersa est. & vna ē numero, si forte fuerit coloris, & caliditatis, & frigiditatis. Est autē & corporis materia, & magni, & parui eadem. manifestu aut est. cū. n. ex aqua factus est aer, eadē materia non insup accipiēs aliquid aliud facta est, sed qd erat potentia actu facta est: atq; rursus aqua ex aere fit, aliquñ quidē in magnitudine ex paruitate, aliquñ vero in paruitatē ex magnitudine. fit **E** igit si & aer, multus existens, in minori fiat mole, & ex minori maior, potētia existens fit materia vtraq;. Vt. n. ex frigido sit calidū, & ex calido frigidū, eadē, quia erat potentia, sic & ex calido magis calidū, nullo facto in materia calido, quod nō erat calidum, qñ minus erat calidum. Sicut neq; maioris circuli circūferentia. & curuitas, si fiat minoris circuli, eadē cū sit, aut alia, in nullo facta est curuitas, qd erat nō curuū, sed rectū. nō. n. ex eo, q intermittit, ipsum min⁹, aut magis ē. neq; est accipere flāmæ magnitudinē aliquā, in qua & albedo, et caliditas nō iſt. sic igitur & prior calor posteriori. qre & magnitudo, & paruitas sē-sibilis molis, nō iſup accipiēte aliqd materia, extēdit, sed qa potētia ē materia vtriusq;. qre ē idē densum, & rarū, & vna materia ipſorū est. est autē ipsum quidē dēsum graue, rarū autem leue.

Y ij No

Physicorum

Nos autem dicimus secundum fundamenta posita nobis, quod contraria habent eandem materiam, scilicet calidum, & frigidum, & alia contraria naturalia, et quod generatio est ex illo, quod est in potentia, ad illud, quod est in actu, et quod materia non est separata, sed quiditas eius est aliud, & est eadem in numero, coloris, v.g. & caliditatis, & frigiditatis, et corpus etiam magnum, & paruum habet eandem materiam. Et signum eius est hoc, quod narrabo. quonia, cum ex aqua fit aer, tunc eadem materia non recipit additionem alterius, sed illud, quod est in potentia, fit in actu: & similiter generatur aqua ex aere, & sic transfertur quandoq, de paruitate in magnitudinem, et quandoq, de magnitudine in paruitatem. & eodem modo etiam ipse aer quandoq, fit in minori corpore, quandoq, in maiori. materia. n. quae est in potentia, fit vtrunq. Quemadmodum ipsa eadem transferetur de calido in frigidum, & de frigido in calidum, quia erat in potentia, sic etiam venit de caliditate in magis calidum, absq, eo, quod in ea fiat aliquid calidum, quod ante non erat: aqua enim erat minoris caliditatis. Quemadmodum, si incuruaueris arcum circuli maximi, quousq,

ipse fiat idem, non alius circuli parvus, non erit illic aliquid, in quo fiet incuruatio, quod ante non fuit curuum, sed rectum. quoniam minus ex maiori non est carentia: nec potest inueniri ex flamma aliqua quantitas, in qua non est caliditas, aut albedo. & similiter est de caliditate, quae est ante calidum, & caliditate, quae est in postremo. magnitudo igitur, & paruitas corporis sensibilis non est, quia materia recipit additionem, & expanditur, sed quia materia est vtrunq, in potentia. ergo necesse est ut densum, & rarum sint idem, & materia eorum eadem. et densum est graue, & rarum est leue.

Cum induxit quaestiones, quae faciunt dicentes vacuum esse concedere hoc, & iam destruxit naturam vacui, incepit hic dissoluere quaestionem dicentem, impossibile esse rarum, aut densum esse sine vacuo, declarando qd haec est alia causa rari, & densi a vacuo. & incepit preponere ad hoc, quod vult dicere, propositiones declaratas in Primo istius libri, & dixit: Nos autem dicamus, &c. i. nos autem preponamus ad hoc, qd volumus dicere de natura rari, & densi, fundamenta, quae iam declarauimus, quorum Primum est, qd omnia contraria. v.g. calidum, & frigidum, & alia contraria habent eandem materiam recipientem illa alternatim. Secundum autem est, qd generatum est aliquid inuentum in actu ex illo, ex eo, qd est in potentia, non in actu, & in-

A & intentio illius est, qm̄ calidū generatum est calidum in actu ex calido in potentia, non actu. & hoc intendebat, cū dixit: & q̄ generatio, &c. i. qm̄ gñatio est trāsmutatio ex eo, quod est aliquid in potētia, in hoc, quod fit illud in actu. Tertium vero est, quod materia non separat ab altero contrariorum, cū hoc, q̄ quidditas eius est aliud à quidditate contrariorum. Quartum autē est, quod est idem in numero subiectū albi, & nigri, & calidi, & frigidi, s. qm̄ quādoq; recipit calidū, & qñq; frigidū.

Et, cum posuit has propositiones, **B** & est manifestum, q̄ rarū, & densum sunt cōtraria in quantitate, cū translatio corporis de raritate in densitate est translatio de maiori quantitate in minorem, & econverso, sequitur ex hoc ut materia densi, & rari sit eadem, & q̄ idem corpus trāsferratur de minori corpore in maius, nō ab aliqua quantitate in actu adueniente ei, ex qua fit maius: sed fit maius ex eo, quod est in potentia aliquid, nō ex illo, quod est in actu; & sicut, qñ fit minus, non exeunt ab eo partes in actu, sed materia tūc denudat à termino maioris quātitatis, & recipit terminū minoris, eodē modo, quo recipit calidum, & frigidū, & alia cōtraria. Et hoc manifestū est, cum illis propositionibus coniungatur q̄ densum, & rarum sunt contraria, & maxime propositioni dicenti, q̄ materia recipit contraria ex eo, q̄ est in potentia cōtraria, nō actu, & q̄ est eadem amborum contrariorum. & hoc intendebat, cum dixit post: & corpus etiam magnū, & paruum habet eandem materiā.

D.d. Et signum eius est, &c. & hoc non est principium demonstratio-

nis, sed cōfirmatio propositionis dicentis, q̄ materia contrariorū est eadem. est. n. sermo exēplaris. & quasi d. & manifestū est ex hoc, q̄ corpus magnum, & paruum habent eandē materiā, s. hoc, q̄ magnum, & paruum sunt contraria: & dictū est q̄ cōtraria habent eandem materiā: & signum eius est etiam hoc, quod narrabo. D. incepit inducere signū super hoc, quod conclusit ex propositionibus positis, s. q̄ materia eiusdem corporis, quod transfertur de magnitudine in paruitatem qñq; & quandoq; econverso, est eadē: & translatio eius ad magnitudinē nō fit partibus extrinsecis aduenientib⁹ ad foramina: neq; translatio ei⁹ de magnitudine ad paruitatē ex partibus exeuntibus ab illis foraminib⁹, ex quo constringuntur illa foramina, & fit corpus minoris quātitatis: & dixit, qm̄, quando ex aliqua aqua fit aer, &c. i. qm̄, cum sit manifestū in generatione, q̄, cum aliquod corpus maioris quantitatis generat⁹ ex corpore quātitatis minoris, v.g. aer ex aqua, tunc materia recipiens formam aeris, recipit maiorem quantitatem post minorem, nullo extrinseco adueniente, quo aer fit maioris quantitatis: sed illud, quod est in potentia maioris quātitatis, s. materia, fit in actu maioris quātitatis nullo extrinseco in actu adueniente. D.d. & sicut fit aqua ex aere, i. & sicut, quando aqua fit ex aere. igit qñq; transfert⁹ de magnitudine in paruitatē, nullo exeunte, & qñq; econverso, nullo addito. Et, cū declarauit hoc de gñatione, in qua est manifestū, incepit notificare, q̄ hoc est possibile dici in causa rati, & deñ absq; eo, q̄ sit necesse ponere vacuum esse, & dixit:

Y iij xit:

a Manifestū ē q̄ rarū, & densum sunt cōtraria in quātitate. Sed vide oppositū. c. sequēti, ubi habet quod non sūt de eētia quantitatis. & i. 7. phy. dicit eē quātitates. &c.

C i. me. cō. 15. dicit quod sūt de p̄dicamento fit⁹. Vide cō. 2im.

Consiste. i. c. de su hā orbis.

p

Physicorum

Exit: & eodem modo ipse aer, &c. i. & fm hunc modū, quē diximus, qui accidit in generatiōe, accidit etiam in ipsa alteratione in eodē corpore. aer enim, v.g. qñq; minorat sine aliquo exeunte, & qñq; fit maior, ex hoc, qd accidit ei de calore, nullo adueniente extrinseco: sed quia materia eius naturaliter recipit vtrāq; quantitatem, maiorem, & minorem, hāc qñq;, & hāc qñq;, sine aliqua quantitate in actu addita, aut diminuta, quemadmodū naturaliter recipit qñq; caliditatem, & qñq; frigiditatem.

Et hoc, quod dixit, manifestū est in dolis fuis ex musto, qñ mustū fit maioris quantitatis nullo extrinseco adueniente: & vtrū manifestum est in aere, qñ rarefit ex calore, & condensatur ex frigore. Et, cū assimilauit quantitatem minorem fieri ex maiori, & econuerso, hoc, qd calor fit ex frigido, aut econuerso: & existimat qd inter hāc duo est differentia: pōt. n. aliquis dicere qd caliditatem fieri ex frigiditate, & econuerso, non est sicut quantitatem maiorem fieri ex minori, aut econuerso: qm impossibile est imaginari qd caliditas augmēteretur ex frigiditate, cum sint contraria: &

I est possibile imaginari magnū augmentari ex partibus paruis additis: magnum. n. & paruum, licet sint opposita, possibile ē imaginari alterū augmentari ex alio: & nō est ita de contrarijs, quę sunt in qualitate: & cum perceperit hanc obiectionē, dixit & veniet de caliditate in caliditatem, &c. i. sed sicut dicimus, qd materia veniet de hac caliditate demonstrata ad maiorem caliditatem, nullis paribus calidis in actu aduenientibus, s. corporibus calidis: sed trāsferruntur in maiorem caliditatem ex

intensione ipsius caliditatis: & sicut materia trāsfertur de minori quantitate in maiorem, nulla quantitate in actu adueniente. Et potest aliquis * querere qd caliditas crescit ex caliditate adueniente extrinseca: oportet igitur vt ita sit de quantitate. **a** Dicamus igitur qd additio caloris agentis in calorem corporis, non est fm additionem partis in toto, & vtrū partis materiae in materiam, sed fm additionem agentis in passionem patientis, s. qd, qñ calor agentis vigorabitur, crescat calor patientis, non fm additionem partium calidarū extrinsecarum, cū ad patientem nō transferatur aliqua pars ab agente. Et differentia est inter illa. qm caliditas fit ab alia caliditate in actu: b quod nō inuenitur in quantitate, s. quia nō fit per aliam quantitatem fm viā gñationis: cū non sit c quantitas de potentijs actiuis, sed sequitur potentias actiuas, & operationes earū, s. calidū, & frigidū. Intendebat igitur qd caliditas nō crescit ex alia caliditate fm translationē: & hoc in alteratione de debilitate in vigore: & sicut est dispositio in translatione corporis de parua quantitate in magnam, aut econuerso.

Et, quia hoc est graue imaginari, Caliquid crescere sine quantitate extrinseca adueniente, aut diminui ē sine quantitate recedente, vsus ē in hoc exemplo d Rhetorico: & tali vtitur i istis lotis propter difficultatem imaginandi: & dixit: aqua. n. erat minoris caliditatis, &c. i. & hoc, qd aqua est modo minoris caliditatis, & postea fit maioris in qualibet parte suarū partium, non in partibus aliquibus proprijs, sicut est arcui circuli, qui cū incuruatur fit maioris incuruationis in qualibet parte, nō ita, qd aliquae

partes

K
* a. l. credere.

a Additio caloris agentis i calorem corporis nō ē fm additionē partis in toto, & vtrū partis materiae in materiam, sed fm additionem agentis in passionem patientis, s. qd qñ calor agentis

vigorabitur, crescat calor patientis. facit hoc p tenetibus intentionē fieri p additionē partis gradua lis ad partē gradua lem.

b Vide oppositū. i. d Gñatione.

M
ne cō. 30. Vide cōt. Zini.

c Quantitas nō ē d potētias actiuis, s. sequi potentias actiuas, & operationes earū. d Exēplis Rhetoricis vtrūq; i locis, i q b ē dūti.

A partes recte erant in eo, quae sunt maioris incuruationis, sed in qualibet partium eius recipit incuruationem. & hoc intendebat, cum dixit: non fuit hoc aliquid, in quo sit incuruatio, &c. i. quoniam incuruatio non est facta in eo in aliquibus partibus, & non in alijs. v. g. ut aliquis dicat quod partes recte, quae erant in arcu, incuruabantur. D. d. minus. n. ex maiori non est carentia, &c. i. quoniam transmutatio corporis de magnitudine in paruitatem non fit per carentiam partium exeuntium a foraminibus, ut fingunt dicentes vacuum esse, quoniam, si ita esset, contingeret ut corpus calidum non esset calidum secundum omnes partes, & sicut album, sed solummodo esset calidum secundum ipsa foramina: illud autem, quod interiacet foramina, non disponit per aliquid ex hoc, quod est impossibile. & hoc intendebat, cum dixit, nec potest inueniri ex flamma, &c. i. sed quilibet pars flammæ ignis, quae existimat esse in fine raritatis, habet caliditatem equaliter. & sicut est de omnibus calidis. sed dedit exemplum de flamma propter suam raritatem. & hoc intendebat, cum dixit: & sicut est de calore, &c. i. qui crescit ex primo, & quoniam est in omnibus partibus. Et intendebat per hoc, quod densitas, & raritas sunt in omnibus partibus rei: & hoc significat quod non sunt ex foraminibus. D. d. magnitudo igitur, & paruitas. &c. declaratum est igitur ex hoc, quod magnitudo, & paruitas, quae inveniuntur in eodem corpore sensibili, non sunt ita, quod materia, quando transferretur in magnitudinem, recipit additionem corporum, quoniam foramina expanduntur, neque constringuntur foramina, quoniam transfertur ad paruitatem: sed causa in hoc est, quoniam materia est

in potentia magnum, & paruum. & cum declarauit quod translatio corporis de paruitate in magnitudinem, & e converso, non fit ex foraminibus vacuis in corpore, quae quoniamque constringuntur, & sit corpus minus, & quoniamque ampliat, & sit maius, siue fuerint stricta apud exitum corporum, & ampla apud introitum corporum, ut opinantur dicentes vacuum non esse separatum, aut strictura, & ampliatio in eis fuerit sine introitu, & exitu corporum, ut opinantur in densitate dicentes vacuum esse separatum: & cum declarauit hoc de paruitate, & magnitudine: & densum, & rarum nihil aliud est quam idem corpus transferri de paruo in magnum, & e converso, dicit: necesse est ergo ut rarum, & densum, &c. id est & cum hoc declaratum sit, necesse est ut corpus, quod quandoque condensatur, & quandoque rarefit, sit idem, absque eo, quod accidat additio ex introitu corporum extrinsecorum, & diminutio ex exitu partium: sed quae eadem materia recipit quandoque maiorem quantitatem, & quandoque minorem. D. d. & densum est graue, & rarum est leue. potest intendere contradictionem istorum. sequitur n. secundum sermonem eorum ut leue sit grauius, quia in eo sunt partes plures, & densum sit leuius, quia in eo sunt partes pauciores. Et potest intelligi, quoniam quemadmodum materia recipit graue, & leue, & est in potentia utrumque, nullo graui, aut leui adueniente in actu, ita est de raro, & denso, cum utrumque sequatur suum compar.

† Amplius, sicut circuli circumferentia, conducti in minimum,

Y iij non

† In aliquibus codicibus graue

Secunda expositio.

Præexp.

F

D

E

libet
flam
is, qu
illima
le i fine
ritatis,
abet cali
tatē aq
er. vide
on si se in
o. sequenti.

Physicorum

G non accepit aliud cōcauum, sed
 eis iste re. quod erat conductum est, sic &
 nō inuenit, quē & By ignis, quēcūq; aliquis accipiat,
 zātius nō trāstulit. oīs calidus est, sic & omne con-
 gregatione, & distinctione eius-
 dem materiei. } duo. n. sunt in
 vtroq; & dēso & raro. graue. n.
 & durū densa vñr esse, & cōtra-
 ria, leue inq; & molle, rara. dis-
 sonant autem graue, & durum
 in plumbo, & ferro.

*Et etiam, quemadmodū arcus
 circuli, quādo con gregatur, & fit
 minor, nihil fit in eo, quod non ac-
 cidit ei, s. incuruatio, sed hoc, quod
 habebat, congregatur, et quodcūq;
 accipitur ab igne est calidum, ita
 est de toto: congregatio. n. et segre-
 gatio sunt eiusdem materie. sunt
 n. hac duo, quæ fiunt ex vtroq; ex
 denso, & raro. graue. n. & durum
 existimantur esse densa, & leue,
 et molle rara. grauitas enī, et duri-
 ties segregātur in plūbo, & ferro.*

Idest, & quemadmodū idem ar-
 cus circuli aliquando recipit mino-
 rem incuruationē, & qñq; maiore
 absq; eo, q; in eo fiat aliquid, quod
 ante non fuit. sed illud, quod erat in
 eo, s. incuruatio, aliqñ inuenitur ma-
 ior, aliquādo minor: & additio in-
 curuationis in eo non est in aliqua
 parte, & nō in alia: sed quācūq; par-
 tem acceperis, inuenies incuruatio-
 nem additā in ea: quēadmodū quē-
 libet pars ignis ē calida. D. d. & sif-
 est de toto, i. in hoc q; aliqñ est den-
 sum, & est congregatū, aliqñ rarū,
 & est segregatum, s. q; densitas, &
 raritas ē in qualibet parte illius. Et

innuit per hoc, peccatum, quod ac-
 cidit dicentibus q; densitas, & rari-
 tas sunt ex constrictione, & amplia-
 tione foraminum. qm̄ fm̄ hoc non
 quālibet pars corporis recipit den-
 sitatem, & raritatem: & est manifestū
 per se q; dēsum est densum fm̄ om-
 nes partes, & sif- rarū. D. d. cōgrega-
 tio. n. & segregatio. & c. i. gñatio. n. et
 corruptio apud nos, quas Antiqui
 vocabant segregationem, & cōgre-
 gationem, sunt eiusdem materie, &
 non fm̄ congregationem partiū, &
 segregationem partium aliarum, &
 additio, & diminutio. D. d. sunt. n.
 duo, & c. i. qm̄ hæc duo sequuntur
 densum, & rarū. densum. n. sequitur
 graue, & durū, rarū autē leue, & mol-
 le. Et intendebat p hoc innuere, q; Dēfitas, &
 dēfitas, & raritas nō sunt de efsētia raritas nō
 qñtatis. qm̄, si essent, tūc sequerent sūt de efsē-
 ex eis istę qñtates cōtrarię. D. d. sed tia quanti-
 grauitas, & durties, & c. i. sed i qbus-
 dā corpibus separant grauitas, & du a Plūbū ē
 rities, & non sequunt dēsum, sed ali grauius fer-
 quod grauius inuenit magis rarū, ro, & ē
 ut i plūbo, & ferro. a plumbū enim magis ra-
 est grauius ferro, & est magis rarū. rum.

Ex dictis igitur manifestū est
 q; neq; disgregatū est vacuum,
 neq; simpliciter, neq; ī raro, neq; M
 potētia. nisi quis velit omnino
 vocare vacuū causam lationis.
 sic autē ipsi⁹ grauis, ac leuis ma-
 teria, quatenus huiusmodi, erit
 vacuum. densum. n. & rarū fm̄
 hanc contrarietatem lationis fa-
 ctua sunt, fm̄ aut ipsum durū,
 & molle passionis, & impassibi-
 litatis, & non lationis, sed altera-
 tionis magis. Et de vacuo qui-
 dem quomodo est, & quō non
 est determinatū sit hoc modo.

Appa-

A Apparet igitur ex hoc, quod diximus, quod non est vacuum distinctum per se simpliciter, neq; in raro, neq; in potentia. nisi aliquis voluerit omnino vocare causam translationis vacuum. tunc igitur erit materia gravis, & levis vacuum, quonia densitas, & raritas hoc modo contrarietatis recipiunt translationem. durities autem, & molities sunt cause facilitatis, & difficultatis receptionis, non translationis, sed alienationis proprie. Iam igitur determinauimus quomodo est vacuum, et quomodo non est, hoc modo determinationis.

16 Cum compleuit loqui de vacuo adducit declarata ex illo, & dixit: Apparet igitur, &c. & intendit per distinctum per se, ex his, per se. & cum d. simpliciter, neq; in raro: intendit quod vacuum non inuenitur existens per se, neq; existens in alio, scilicet in raro. & cum dixit, neq; in potentia: innuit opinionem dicentium, quod vacuum non est extra corpus. quoniam secundum opinionem istorum vacuum erit semper in potentia, cum nunquam inueniatur in actu, scilicet extra corpus. Et, quia materia est causa passionis, quare est causa translationis, & materia est in potentia, ut dictum est de materia, & hoc nomen potentia dicitur equiuoce de vacuo esse in potentia apud ponentes ipsum esse non se paratum, & de materia, primum inuit se a deceptione in hoc, & dixit: nisi aliquis voluerit, &c. id est nisi aliquis vocet causam translationis, quare est passio

corporis. in quo fit translatio. & tunc illud, quod intendit per vacuum, erit ipsa materia. D. d. quoniam densitas, & raritas hoc modo contrarietatis, &c. id est materia est causa translationis. quoniam materia est causa densitatis, & raritatis, ut declaratum est: & corpora non recipiunt translationem in eis, nisi hoc modo contrarietatis, scilicet secundum densitatem, & raritatem: densitas. n. & raritas recipiunt motum translationis, scilicet motus corporum translatorem in alijs. & cum ita sit, materia est causa eius, quod corpora recipiunt translationem per hoc, quod recipiunt ex densitate, & raritate. D. d. durities vero, & molities, &c. id est durities vero, & molities non sunt causa translationis, sicut densum, & rarum, sed sunt cause facilitatis, & difficultatis translationis. quoniam, cum corpus, in quo est translatio, fuerit molle, translatio erit facilis in eo sicut in aere, & cum fuerit durum, erit difficilis, aut impossibilis, sicut in terra. D. d. non translationis sed alienationis, id est non sunt cause translationis in loco, sicut sunt leue, & graue, sed sunt cause translationis proprie. & intendit, ut mihi videtur, quod molle est causa passionis, & durum actionis. molle. n. est passiuum. & durum actiuum. Et debes scire, quod ex hoc, quod materia est causa contrariorum, & est in potentia, apparet per demonstrationem secundum causam quod est causa densitatis, & raritatis. & hoc apparet et ex signis, quod induxit Aristoteles. scilicet ex hoc quod raritas, & densitas inueniuntur in qualibet parte corporis rari: & densi: & sicut apparet hoc et quod densitate, & raritate sequuntur qualitates contrarie. D. d. Iam igitur determinauimus quomodo est vacuum, id est si quis vocauerit materiam vacuum, & quomodo non est, si aliquis vocauerit vacuum dimensiones separatas hoc modo.

Summa

Si corpus, in quo est translatio fuerit molle, translatio erit facilis in eo, sicut in aere. ut de consensu 8. ph. c. 82. Idem supra c. 62.

F

Physicorum

G

SUMMA TERTIA

De Tempore.

Dubitat an Tempus sit, vel nē. Ca. I.

Consequens autē est ad ea, quæ dicta sunt, agredi de Tēpore. Primum autē bene se habet dubitasse de ipso, & per extraneas rationes, vtrum sit eorū, quæ sunt, an eorum, quæ non sunt, deinde q̄ sit natura ipsius.

Et copulatur cum hoc, quod diximus, narrare de Tempore. Et re-
Etum est inducere prius dubitationes accidentes in eo, ex hoc, quod dixerunt extranei, & consideremus vtrū sit de rebus entibus, aut nō entibus, et quæ sit natura eius.

87 Cum cōpleuit loqui de loco, & vacuo, incēpit perscrutari de Tempore, & dixit: Et sequitur, quia sermo de tempore* conuenit sermoni de loco: qm̄ perscrutatio de vacuo est pars perscrutatiois de loco. D.d. Et rectum est, &c.i. & rectum est ponere perscrutationem de illo ex sermonibus Logicis, qui faciunt dubitare de illo. Et intendit per extraneos, Logicos. sermones. n. Logicos vocat sermones extraneos: &

aPhilis fa- Philosophiam, quæ componitur ex
sta ex rō- istis, vocat Philosophiam extraneā:
nib⁹ Logi- vt dicitur q̄ ipse composuit Philo-
cus ē extra- sophiam extraneam. D.d. consyde-
nea. pro remus igitur vtrum sit, &c.i. fm Lo-
hoc vid. c. gicam. qm̄ a tempus esse manife-
70. i. c. c. stum est per se: quoniam fm hanc
a Tps esse perscrutationem inueniuntur plu-
manife- res sermones, qui destruunt suum
st ē p se esse. D.d. & quæ sit natura eius, i. &

cum persoluerimus illas dubitationes, tunc perscrutabimur de natura eius perscrutatione demonstratiua. D incēpit inducere sermones Dialecticos, & dixit.

Quod igitur omnino nō sit, aut vix, & obscure, ex hisce alijs suspicabitur. Aliud. n. ipsius factum est, & non est, aliud vero futurum est, & nondū est. ex his autem, & infinitū, & quod semp accipitur, tēpus cōponit, qd̄ autem ex n̄s, q̄ non sunt, cōponit, fieri nō posse v̄r, vt possideat aliquando substantiam. L

Dicamus igitur quod cadit in mente in eo, quoniam aut non est omnino, aut si est, est valde difficile, et latens ex hoc, quod dicam. Quoniā quoddam eius iam fuit, & non est, et quoddā eius est futurum, & non est. & ex his duobus componitur tempus infinitū, quod inuenitur semper. et quod componitur ex non ente impossibile est imaginari ipsum habere communicationem in esse. M

Iste sermo sic componitur. Tem-
pus componitur ex præterito, & futuro, quoniam instans distinguens non est tempus: sed præteritum iā defecit, & futurum nondum est: & hæc duo non sunt: ergo tēpus cōponitur ex non ente. Et dixit: aut si fuerit, est difficile, & occultum, qm̄ ex sermonibus Logicis non præcise iudicabitur aliquid esse, aut nō esse, sed fm existimationem intrinsecam. D.d. & ex his componitur tēpus
pus

pus infinitum, quod semper est. & disposuit ipsum hoc modo ad affirmandum ipsum esse semper. b plures. n. Antiquorum concedebant tempus esse infinitum, & ipsum esse semper, præter Platonem, qui generabat ipsum. Et deceptio in hoc sermone est. qm̄ ita ē de motu. motus. n. comprehenditur sensu: & nulla pars eius est in actu, sed quælibet pars demonstrata recessit: ergo est compositus ex hoc, quod iam deficit, & ex hoc, quod nōdum est. sed talia non habent esse completum, sed esse eorum cōponitur ex actione animæ in eo, quod est in eis extra animam: & entia d completa sunt illa, in quorum esse nihil facit anima, ut post declarabitur de tempore, s. qm̄ est de numero entium, quorum actus completur per animam. & forte hoc innuebat, cum dixit, aut erit difficile, & occultum, id est erit de entibus latēibus, quia, si in anima non essent, non essent nisi in potentia.

Ad hæc autē omnis rei partibilis, si quidem sit, necesse ē, qm̄ est, aut quædam, aut oēs partes eē: tēporis autē aliæ fuerunt, aliæ vero futuræ sunt: nulla autē est, cum sit diuisibile. ipsum autem nunc non est pars: † { nā & mēsurat pars } . & componi oportet totum ex partibus: tps aut non vī componi ex ipsis nunc.

Et cum hoc, oē habēs partes necesse est, cū fuerit, ut oēs sue partes sint, aut quædam, sed temporis quædam partes iam fuerunt, & non sunt, & quædam sunt futu-

re, & non sunt: ergo nulla earū D est, si tempus habet partes. instās vero non est pars: quoniam pars mensurat. et est necesse ut totum componatur ex suis partibus: sed tempus existimatur non componi ex instantibus.

Iste sermo ē est Logicus, & fa- 89 cit dubitare de tempore, & componitur sic. Omne habens partes, necesse est ut partes eius sint pēs insimul, aut qdā, si fuerit ens: & tps habet partes, quarū nulla inuenitur ī actu: ergo tēpus non est. Et ipse verificauit propōnē, dicentē q nulla pars tēporis inuenit in actu p duas propōnes: quarum Vna est, q ex tēpore nihil inuenitur in actu, nisi instans: & ista est manifesta p se: Secunda autē est, q instans nō est pars temporis: ergo ex tpe nulla pars inuenit in actu. Et ipse verificat propositionē, dicentem q instans non est pars temporis sic. Oīs pars mensurat: & instans non mensurat: ergo instans non est pars. Vel sic. Partes tunc cōponunt totū: & instans non componit tempus: ergo instās non est pars temporis. & ista pro- F po declarabitur perfecte in Sexto.

Tex. c. 10.
11. & idē.

Amplius autē & ipsum nūc, quod vī distinguere præteritū, & futurum, vtrum vnū, & idē semper permaneat, an aliud sit, & aliud, non facile est videre. Si .n. semp alterū, & alterum est: nulla autem est earū, quæ sunt in tempore, alia, & alia pars simul, quæ non cōtinet, alia vero continet, ut minus tempus sub maiore:

Physicorum

E maiore: ipsum autem nunc, quod non est, prius autem fuit, necesse corruptum esse aliquando: & ipsa nunc simul quidem inter se non erunt. corruptum autem esse necesse est semper prius. In seipso igitur corruptum esse impossibile est, ex eo, quia tunc est. in alio autem nunc corrumpi ipsum prius nunc non contingit. sit. n. impossibile contigua esse adinuicem ipsa nunc, ut punctum cum puncto. Si igitur in eo, quod est consequenter, non corruptum est, sed in alio, **I**n medijs nunc, quae sunt infinita, simulerit. hoc autem impossibile est.

Et etiam est difficile ad sciendum hoc, scilicet. utrum instans, quod videtur distinguere inter praeteritum, et futurum, sit idem permanens semper, aut est unum post aliud. Quoniam, si semper unum fuerit post aliud, & ex tempore, non est aliqua pars, quae sit, & alia pars insimul nisi altera sit contenta, et altera continens, ut minus tempus in maiori, tunc instans, quod non est nunc, & fuit prius, necesse est & ipsum corrumpi. Et impossibile est ut corruptio eius sit, quando fuit, quoniam tunc erat ens. et impossibile est ut prius instans corrumpatur in posteriori instanti. impossibile. n. est ut duo instantia copularentur, quemadmodum non continuantur duo puncta. Et, si non corrumpitur in illud est post, sed

in alio, tunc inuenitur in instantibus, quae sunt inter illa, quae sunt infinita, et insimul. quod est impossibile.

Cum induxit sermones dubitabiles de tempore, induxit et sermones dubitabiles de instanti, & dixit: Et etiam est difficile, & ceterum. id est & est difficile de instanti, quod est distinguens inter praeteritum tempus, & futurum scire utrum semper sit idem, scilicet. praesens, & praeteritum, aut sunt plura succedentia, scilicet. unum post aliud. Et, cum posuit quod instantia necesse est ut sint unum numero, aut plura, incipit prius inducere inopinabilia contingentia, si fuerint plura numero, & dixit: Quoniam, si semper fuerit unum post aliud, & ceterum. i. &, si instantia fuerint plura succedentia: & est impossibile ut ex tempore inueniantur duo insimul, scilicet. duae partes, aut duo instantia, quoniam instantia non numerantur, nisi per numerationem temporis, cum sint ultima temporis: sequitur necessario ut instans, quod non est nunc, & iam fuit in praeterito, corrumpatur. D. d. & ex tempore non est aliqua pars, & ceterum. & intendit per partem, illud, quod continet instans, & tempus. quoniam pars temporis in rei veritate non est instans, sed tempus. Et. cum posuit hanc propositionem, scilicet. quoniam ex tempore non inueniuntur duo instantia insimul: quoniam ex eo non inueniuntur duae partes insimul, nisi in una earum accipiat continens secundam, v. g. sicut diximus quod talis mensis est in tali anno, & talis dies est in tali mense: & hoc non nocet in veritate illius propositionis: excepit hoc, ne aliquis existimet ipsum ignorare illud: quoniam in instanti non imaginatur continens, & contentum. &, cum posuit

M Partem temporis in rei veritate si est instantia, sed tempus. Idem super praec. 89.

¶

¶ **Q**uod in tempore non inveniuntur duo instantia inſimul, ſequitur neceſſario ut prius inſtans corrumpatur, & dixit: inſtans. n. qđ non eſt nunc, &c. i. inſtās. n. quod non eſt nūc, & fuit in pręterito. neceſſe eſt nūc corruptū eſſe. D. incepit inducere qđnes contingētes ex hoc, & dixit: Et impoſſibile ē ut corruptio eius, &c. i. &, ſi eſt corruptum, neceſſe eſt ut corruptio eius ſit in tēpore, cum oē corruptum ſit huiusmodi: & impoſſibile eſt ut corruptio eius ſit in inſtāti pręſenti, qm̄ tunc non inuenit, niſi ipſum: & ſic erit in ſe corruptum: qđ eſt impoſſibile. & hoc intende-
bat, cum dixit, in hora, quę eſt nūc. Et, cū declarauit qđ inſtans impoſſibile eſt ut corrumpatur in inſtāti pręſenti, aut in ſeipſo: qm̄ pręſens idē eſt cum corrupto: incepit declarare ē, qđ impoſſe eſt ut pręſens inſtās corrumpat in inſtāti futuro: & dixit: & impoſſe eſt ēt ut prius inſtans corrumpat in poſteriori, &c. i. qm̄, cū poſuerimus qđ inſtans corrumpitur in inſtāti futuro, cōtinget ut illud inſtās cōtinuet cū eo, ita, qđ ſuū eſſe cōtinuet cum ſua corruptione, & erit inſtās, in quo eſt, aliud ab in-
Cſtāti, in quo corrumpit, & poſt declarabimus qđ inſtans nō continua-
tur cū inſtāti, ſicut neq; pūctus cū puncto. D. d. Et, ſi nō corrumpitur in illo, qđ eſt poſt, &c. i. &, ſi nō corrumpitur in illo, ita, qđ ſit continuū cū eo, corrumpetur in inſtāti, qđ eſt poſt, qđ non eſt continuum cū eo. qm̄ inter quęlibet duo instantia eſt tempus. ex quo ſequitur, ut illud inſtans inueniatur in illo tēpore: & omne tēpus diuiditur in instantia infinita: ex quo ſequitur, ut inſtās corruptum inueniatur in inſtāti-

bus infinitis, ſ. cum eis inſimul. qđ D eſt impoſſe. & ſi eſt impoſſibile ipſum poni corruptum in inſtāti, qđ eſt ante: qm̄ tunc erit corruptū anteq̄ ſit, & iſta q̄ſtio diſſoluetur poſt.

At vero neq; ſemp idē pma-
nere poſſibile eſt. nullius. n. diui-
ſibilis finiti vnus terminus eſt,
neq; n. ſi ad vnū ſit continuum.
neque ſi ad plura. ipſum autem
nunc terminus eſt, & tempus
eſt accipere finitum.

*Et impoſſibile eſt ut idem ſit
ſemper permanens. quoniam nul-
lum finitum diuiſibile habet vnū
finem: neq; ſi fuerit continuum in
vna parte, neq; ſi fuerit continuū
in pluribus vna parte. ſed inſtans
eſt finis, & poſſibile eſt inueni-
re tempus finitum.*

Cum destruxit, qđ instantia ſunt
plura, incepit destruere qđ inſtans
ſit idem, quoniam, ſi inſtans fuerit,
aut erit vnū, aut plura: &, cum
hęc duo deſtruentur, deſtruet in-
ſtans eſſe. Et d. Et impoſſibile eſt
etiam ut ſit idē, &c. id eſt, & impoſ-
ſibile eſt etiam ut ſit ens, ita, quod
ſit idem ſemper permanens. Et ſi-
gnum eius eſt, quia non inuenitur
finitum aliquod continuū habens
vnū finem, ſed ſaltem duos, qui-
bus ſit finitum: neq; ſi fuerit con-
tinuum in vna parte, ut linea: quo-
niam linea habet duos fines tantū:
neque ſi fuerit continuum in pluri-
bus vna parte, ut ſuperficies, & cor-
pus: corpus enim habet ſex fines,
& ſuperficies quatuor. D. d. ſed in-
ſtans eſt finis, & poſſibile eſt inue-
niri

Linea hęc
duo fines
tū, ſupfi-
cies quatuor
corp^u ve-
tolex.

Phyſicorum

G niri tempus finitum. iſta eſt propoſitio minor iſtius figuræ. Et iſte ſermo componitur ſic. Inſtans eſt finis alicuius finiti: & nihil quod eſt finis alicuius finiti, eſt vnum: ergo inſtans non eſt vnum.

Amplius, ſi ſimul eſſe ſm tēpus, & neq; pri⁹, neq; poſteri⁹, in eodē eſſe, & in ipſo nunc ſit, & ſi quę prius, aut poſterius in hoccine nunc ſunt, ſimul vtiq; erunt quę ante decies millenos facta fuerunt annos cum hīs, q̄ fiunt hodie, & neq; prius, neq; poſterius vllum aliud alio.

Et etiam, ſi intentio eſſendi in tempore non ante, neque poſt, eſt, vt ſint in eodem inſtanti, deinde illud, quod eſt ante, & illud, quod eſt poſt, ſint in eodem inſtanti demonſtrato, tunc illud, quod fuit tranſacto milieſimo, & quod eſt hodie ſunt inſimul, & neutrum præcedit reliquū, aut eſt poſt illud.

92. Iſta eſt ſecunda ratiocinatio, & componitur ſecundū inductionem ad inconueniens. & iſta, & prædicta ſunt vera. & ſm ſignum eſt. qm̄, cū intentio eius, q̄ dicimus de aliquibus duobus q̄ ſunt inſimul in aliquo tempore, quod non eſt ante, aut poſt, eſt, vt illa duo ſint in eodem inſtanti. Et, cum induxit iſtā propoſitionem veram conuertibilem, coniungit cum ſua conuerſa propoſitionem dubitatiuam, & induxit inconueniens, & dixit: deinde illud, quod eſt ante, & illud, quod eſt poſt, &c. i. &, cum cōiūxerimus

conuerſę propoſitioni dicenti q̄ illa, quę ſunt inſimul, ſunt in eodē inſtanti, & eſt, quia illa, quę ſunt in eodē inſtanti, ſunt inſimul, hanc propoſitionem, ſ. q̄ idem inſtās eſt omnium entium, de quibus dicimus quædam eſſe ante, & quædam eſſe poſt, ſequitur vt illud, quod fuit tranſacto milieſimo, & illud, quod eſt hodie, ſunt inſimul: quod eſt opinabile. Et ſyllogiſmus categoricus concludens inconueniens in hoc ſermone componitur ſic in prima figura, Omnes res inueniuntur in eodem inſtanti: & oīa, quę ſunt in eodem inſtanti, ſunt inſimul: ergo omnia, quę ſunt, ſunt ſimul. quod eſt impoſſibile.

Queritur quid ſit Tempus: probaturq; ipſum non eſſe motum. Cap. 2.

DE hīs igit, quę ſunt ipſi, tot ſint dubitata. Quid autem eſt tempus, & q̄ ipſius natura, ſiſt & ex traditione in manifeſtum eſt, & ex hīs, quę fuimus percurrentes prius. Nā quidam vniuerſi eſſe motū dicunt. Alī ſphęram ipſam. Atq; circunlationis ēt pars tempus quoddā eſt, circūlatio vero nō. pars. n. circunlationis eſt qđ acceptum eſt. ſed non circūlatio. Amplius aut, ſi plures eēnt cœli, ſimiliter vtiq; eſſet tempus cuiuslibet ipſorum motus, quare multa tempora ſimul.

Iſta igitur ſunt dubitabilia de rebus, quę inueniuntur in tempore. Et etiam quid ipſum ſit, et quā habet naturam latet hoc modo ex hoc,

hoc, quod recepimus à prædecessoribus. Quidam enim dicunt ipsum esse motum totius. Et quidam dicunt ipsum esse sphaeram ipsam. Et, si pars temporis sit tempus, & pars revolutionis non sit revolutio. quoniam est, sicut appellatur, pars revolutionis, non revolutio. Et etiam, si cæli essent plures uno, tunc tempus esset eodem modo motus, cuiuscunque modi eorum & essent plura tempora insimul.

B 93 *Ista igitur, quæ diximus, sunt quæstiones, quæ faciunt dubitare in esse temporis, acceptæ ex rebus existentibus in tempore, ut diximus de esse temporum, & de esse præteriti, & futuri: quoniam ex consideratione existente in istis rebus, provenit dubitatio in suo esse. D. d. Et ipsum est quid sit, &c. i. & scire etiam ipsum quid sit, & quæ sit natura eius, si concesserimus ipsum esse, & similiter latet. & hoc manifestum est, quoniam nullus prædecessorum dixit de eo aliquid rectum. D. d. Quidam. n. dicunt, &c. i. & intendit per motum totius, revo-*

C *lutionem totius completam. D. induxit inopinabile contingens dicentibus revolutionem totius, scilicet motum diurnum, & dixit: licet pars temporis sit tempus, &c. i. & iste sermo destruitur leuiter, scilicet dicentium tempus esse revolutionem completam. quoniam pars temporis revolutionis diurnæ est tempus, ut dies, & nox, & pars revolutionis non est revolutio. & si tempus esset tota revolutio, tunc pars revolutionis esset revolutio. Deinde incepit inducere etiam secundam contradictionem, & est com-*

D *munis isti opinioni, & opinioni dicentium quod tempus est motus totius cæli, & partes eius sunt partes temporis: & est opinio Plato. & est sufficientior omnibus alijs: & dixit: Et etiam, si cæli essent, &c. i. & si tempus esset motus cæli, cuiuslibet eorum esset tempus. ex quo sequeretur plura tempora esse insimul, si enim tempora essent cæli, tunc ipsa essent multa secundum numerum cælorum. si igitur essent plures cæli, ut dicunt Antiqui, dicentes plures mundos esse, tunc necesse esset ut motus cuiuslibet eorum esset tempus. ex quo sequeretur plura tempora esse insimul. quod est impossibile. Et ista ratio cinatio componitur ex propositione dubitabili, & alia, quæ videtur impossibilis, nisi secundum imaginationem: & est illa, in qua ponunt plures cælos esse. & cum ita sit, potest aliquis dicere quod illud falsum, quod sequitur ex hoc sermone, & est plura tempora esse insimul, non sequitur ex positione eius, quod tempus est motus cæli, sed ex positione eius, quod est, plures cælos esse uno: quod est falsum, & impossibile. Sed ista declaratio est alterius modi. quoniam, cum fuerint duo consequentia se complete, & posuerimus aliquid esse ipsum præcedens, aut disponi per præcedens, necessario sequetur consequens, licet sit impossibile illud disponi per præcedens, v. g. quoniam, quia dies sequitur ortum solis, manifestum est quod in quacunque hora ponemus solem oriri, sequetur tunc diem esse, licet solé oriri in illa hora sit impossibile. & similiter omne, quod ponitur volare, sequitur ut habeat alas, licet sit impossibile*

E

Digressio

Solutio
F

Ex hoc sermone aliquid consequentia necessaria esse, cuius tamen antecedens, & consequens sunt impossibilia. Cōsiste. 7. ph. c. 2. & 8. phy. c. 6. 78.

Phyficorum

Gibile ipsum volare. & quia tempus, & cœlum sunt consequentia se, vt ponit aduersarius, dicens tēpus esse motum cœli, necesse est, si posuerimus plures cœlos esse, vt sint plura tempora: sed plura tēpora esse est impossibile: ergo id, ex quo sequitur hoc impossibile, est impossibile: & est tempus esse motum cœli.

Vniuersi autem sphaera visa est quidem dicentibus esse tempus. quia & in tempore omnia sunt, et in ipsa vniuersi sphaera. Est autem stultius quod dictum est, quam vt de eo impossibilia consyderemus.

Et quidam dixerunt tempus esse sphaeram totius. & existimauerunt hoc, quia omnia sunt in tēpore, & sunt in mundi sphaera. Et iste sermo est magis vanus, quam indigeat probatione.

94 Cum destruxit sermonem dicentium tempus esse reuolutionem totius cœli, incepit inducere aliam opinionem debiliorem: & est opinio dicentium qd tempus est sphaera totius. & induxit rōnem eorum. dicebant. n. qd omnia sunt in sphaera totius: & omnia sunt in tēpore: ergo tempus est sphaera totius. Et decipiebatur in hoc qd duę affirmatiue nō concludunt in secunda figura. & et dicere omnia esse in tempore, & in sphaera mundi non significat idē. & sic sermo eorum est in falsis propositionibus, & figuræ incōstantis. & quia conclusio eorum est improbabilis per se, & et syllogismus eorum est falsus fm formam, & materiam, dixit: Et iste sermo, &c. Et, quia ma-

gis sufficiens istarum opinionum **K**trium de tempore est sermo dicentium ipsum esse motū, reuersus est ad contradicendum huic opinioni.

Quoniam autē vñ maxime motus esse, ac mutatio quędam tempus, hoc consyderandum erit. Vniuscuiusq; igitur mutatio, & motus in ipso, qđ mutat, est solum, aut vbi fuerit ipsum, quod mouetur, & mutatur: tēpus autem similiter & vbique, & apud omnia est.

Et, quia existimatur quod dignius est vt sit motus, & transmutatio, oportet nos intēdere hac in perscrutatione, & consyderatione. Dicamus igitur, quod transmutatio est in omni, quod transmutatur, & motus eius est in ipso transmutato tantum: & vbi fuerit illud motum, tempus est eodem modo in oī loco, et apud quolibet, & in respectu cuiuslibet.

D. quod tempus est dignior vt existimetur qd sit motus, quoniam tempus impossibile est vt imagine tur, nisi cum motu, & multotiens existimatur qd illud, quod sequitur rem, sit ipsa res. Et in hoc sermone sunt propositiones, quarū vna est, quod Omnis transmutatio & omnis motus est in moto: & omne motū est in aliquo vbi: ergo omnis motus est ī aliquo vbi, &, quia plura mota sunt in pluribus vbi, sequitur vt plures motus fiat in pluribus vbi. Deinde coniungit huic hanc propositionem, dicentem qd tempus

Duę affirmatiue si concludūt 1. 2. fig. Vnde limitationē 1. 2. ph. c. 2. et 1 hoc. 4. c. 33. & 42.

M
95
Tps ipse ē vt imagine tur, nisi cū motu. Idē infra. cō. 79.

A tempus est unum in omni loco, & apud quodlibet, & in respectu cuiuslibet, & conclusit in secunda figura, qd motus non est tempus, sic: Motus non est unus in omni loco, & apud quodlibet, & tempus est unum in omni loco, & apud quodlibet: ergo motus non est tempus.

Amplius autē mutatio quidē omnis velocior, aut tardior est, tempus autem non est. tardum, n. & veloc tpe definiunt. **B** Velox, n. est, qd ī paucō multū mouetur. Tardū aut, qd ī multo parum, tempus aut non definitur tpe, neque quo quantum quid est, neq; quo quale.

ox.
dum.

Et omnis transmutatio est velocior, aut tardior, & tempus nō est tale. Velox, n. & tardum definiuntur per tempus. Velox enim est illud, quod est multum in tempore breui: & Tardum est illud, quod est modicum in tempore longo. & tempus non definitur per tempus, neque secundum quod est quantum, neque secundum quod est quale.

6 Ista est secunda contradictio, & continet quatuor propōnes, quarū tres sunt manifeste per se, & quarta declarabitur per duas illarū. cū igitur propositio conclusa ex duabus coniungeretur ad tertiam manifestam per se, sequeretur conclusio, & compositio earum est sic. Velox, & tardum in motibus definiuntur per tempus, sed tempus non definitur per tempus: ergo in secunda figura in tempore nō est velocitas,

& tarditas: sed in omni motu est **D** velocitas, & tarditas: ergo in secunda figura, tempus non est motus. Et dixit: Velox, n. est illud, quod est multum, &c. i. Velox, n. est illud, qd pertransit longum spatium in tempore breui: & Tardum est illud, qd pertransit breue spatium in longo tempore. Et, cum dixit: & tempus non definitur per tempus, &c. non intendit qd in tempore sit quodam modo quantum, & quodam modo quale: qm tempus est quantum; nō quale: sed intendit, qd impossibile est vt aliquis definiat tempus per tempus, neq; fm quale, si haberet quale, neq; fm quantum si haberet, vt inuenimus ī motu definitum, si qm velocitas, & tarditas, quæ sunt ī eo, sunt quale, & definiuntur per tempus: & similiter quantum, qd est in eo, definitur per tempus, cum dicitur qd magnus motus est in tempore magno, & paruus in paruo.

Ostendit tempus, quamuis non sit motus, non tamen esse sine motu, & declaratur, quid sit ipsius motus: vbi datur etiam ipsius Temporis definitio. Cap. 3.

Quod igitur non est motus manifestum est. nihil autē referat nobis dicere in presentia motum, aut mutationem. At vero neq; sine mutatione, cū. n. ipsi nihil mutamur fm intelligentiam, aut laet nos mutari, non vī nobis fuisse tps. sicuti neq; nrs, q in Sar do fabulose dñr dormire apud Heroas, cū fuerit experrecti, copulant. n. primū nunc posteriori nūc, & faciunt vnū, remouētes Physicū cō. Auer. **Z** tes

Gres pp insensibilitatē mediū. Ut
igit, si non esset alterū nunc, sed
vnū, & idē, nō eēt tps, sic et, qñ
latet alterū eē, nō vī qđ mediū
est, eē tps. Si igit, vt nō putem⁹
esse tēpus, tunc accidit nobis,
cū nō definim⁹ vllā mutationē.
sed in vno, & indiuisibili vī aīa
manere: cū aut senserim⁹, ac de-
finiuerimus, tūc dicimus factū
fuisse tps: manifestū est qđ nō est
sine motu, ac mutatione tēpus.

H Manifestum est igitur quod
non est motus. et nō est differētia
in hoc inter motum, et trāsmuta-
tionē. Sed non est ēt extra motū.
quoniā, si nos non fuerimus trans-
mutati in nostra mente, aut fueri-
mus transmutati, sed non percepe-
rimus, non reputabimus tēpus eē,
vt dicitur in Apologis de somno,
qui accidit diuinis in insula Rho-
dos, s. quia non ceperunt, cum
surrexerunt a somno, se dormi-
uisse, et coniunxerunt instans p-
cedens somnum ad secundum in-
stans & fecerunt ipsa vnum, &
absulerunt illud, quod fuit inter,
quia non ceperunt ipsum. Quē-
admodum igitur, si instans non
esset diuersum, sed idem, non esset
tempus, similiter et, si esset diuer-
sum, & non cepeissemus nos, nō
reputaremus tempus iter illa duo
instantia. Si igitur nos non com-
prehenderimus determinate trāsmu-
tationem omnino sed existima-

uerimus nos existere in eadē di-
spōsitione indiuisibili, tunc accidet
nobis existimare tempus non esse,
et cum, senserimus transmutatio-
nem terminatā, tunc dicemus tē-
pus fuisse. Manifestum est igitur
quod tempus non est extra mo-
tum, & transmutationem.

Cum declarauit qđ tempus non
est motus, incepit innuere ipsum
sequi motū, & accidere ei, & dixit:
Manifestum est igitur, &c. i. & hoc
nomine motus vtimur in hac per-
scrutatione large, s. tanquā synony-
mo cū hoc nomine transmutatio,
ita, qđ ex hac declaratione hic decla-
ratur qđ tēpus non est aliqd generū
quatuor motuum. D. d. sed non est
extra motum, &c. i. sed apparet per
se qđ impossibile est vt tēpus sit sine
motu. & hoc manifestum est. qm̄,
cum nos nō intellexerimus motū,
aut intellexerimus, & post tradide-
rimus obliuioni, non sciemus tem-
pus, neq; comprehendemus ipsum
omnino. & hoc intendebat, cum di-
xit: nō transmutabimur nos in no-
stra mente, i. non cōprehendimus
transmutationē. Non sicut existi-
mauit Gal. Gal. n. credidit qđ Arist.
intendebat qđ nos non cōprehendi-
mus tēpus, nisi cū mouemur, i. qñ p
imaginationem comprehendimus
motum: & qđ hoc est signum qđ tē-
pus non est extra motum. & cum
Gal. existimauerit hoc, contradixit
Arist. & dixit qđ multotiens cōpre-
hendimus res quiescentes, & moue-
mur, cum oīs imaginatio sit mo-
tus: vt quando comprehendimus
polos mundi, & centrum. Sed Arist.
non intendebat, nisi quod nos nō
sentimus

Inuenit
contra Gal.

M

Sentimus tempus, qñ non sentimus motum: & quia a tempus nō imaginatur sine motu, & motus potest imaginari extra tempus, significat hoc, q̃ motus p̃cedit tempus naturaliter, & q̃ t̃ps accidit motui: licet sint consequentia se cōplete. Et, cum dixit q̃ qui non sentit motū, nō sentit tempus, dedit testimoniū de hoc, quod dicit de illis, qui dormierunt multis annis, & non ceperunt. isti. n. cum existimauerūt q̃ instans p̃cedens suum somnū est instans secundum, aut prope ipsum: quia non ceperūt motum inter illa, existimauerūt q̃ nō dormierūt, aut q̃ dormierunt modicū. **D. d.** Quemadmodū igit, &c. & hoc, qđ d. significat q̃ t̃ps nō habet esse extra animam. & sermo eius intellectus est per se. s. qm̃ quemadmodū, si instans fuerit idem, nō fiet tēpus omnino, similiter, si reputauerimus ipsum esse idem, non reputabimus tēpus fieri. sicut accidit illis hominibus, quos d. & forte erant illi, quos Macomet numerauit in Alcorano: **D. d.** Si igitur nos nō cōprehenderimus, &c. i. qm̃, cum nos non ceperim⁹, neq; imaginauerimus motū determinatū, s. finitum in duo extrema, sed existimauerimus q̃ nullus motus est factus in nobis, neq; in alijs, & q̃ nos sumus in esse indivisibili, tunc, accidet nobis tunc nō sentire tempus. Et hoc, quod dixit, multotiens accidit dormientibus multum: & etiam qui faciunt opus delectabile sit tempus eis breue: quia delectatio prohibet eos comprehendere motum. & e contrario eis, qui laborant. & ideo dixit verificator.

Quod igitur neq; motus, neque sine motu tēpus est, manifestum est. Accipiendum est aut, qm̃ querimus quid est tempus, hinc incipientibus, quidnā ip̃sus motus sit. simul. n. motum sentimus, & tempus. Etenim, si sint tenebrę, et nihil per corpus patiamur, motus autē quidam in anima insit, confestim simul ṽr quoddam factum fuisse et tēpus. at vero &, cū tēpus ṽr fuisse aliquod, simul & motus quidā fuisse ṽr. quare aut motus, aut motus aliquid est t̃ps. cum igitur non sit motus, necesse est motus aliquid esse ipsum.

Manifestum est igitur quod tēpus non est motus, neq; extra motum. Et, cum nostra intentio est definire tempus, ponemus principium considerationis ex hoc loco. cōsideremus igitur quid sit de motu. quoniam insimul sentimus motū, et t̃ps. Quoniam, si fuerimus in obscuro, & nihil acciderit nostris corporibus, sed in anima nostra acciderit aliquis motus, statim reputabimus t̃ps fieri. & similiter est, cum sciuerimus aliquod t̃ps fieri, statim reputabimus aliquem motum fieri. ex quo sequitur quod tēpus, aut est motus, aut aliquid motus. &, cū non sit motus, sequitur necessario vt sit aliquid motus.

Cum declarauit q̃ tēpus non est motus, neq; extra motum, notificauit hoc, & dixit, quod necesse est ex

Physicorum

E hoc, ut sit accidens motui. & cū intentio est hic scire quid sit tempus, oportet prius perscrutari quod accidens motus sit tempus. accidens n. motus sunt multa, & quia tempus nō sentitur, nisi cum sentimus aliquem motum demonstratum, sicut quod sentitur cū motu multa accidentia eius sensibilia. quoniam, si ita esset, contingeret ut tempus multiplicaretur sicut multiplicatio motus. & si posuerimus ipsum sequi aliquem motum proprium, v.g. motum corporis celestis, tunc qui non sentit in aliqua hora ipsum, nō sentiet

N tempus, aut non sentiet ipsum omnino: ut dicit Pla. de incarceratis a pueritia sub terra, s. q. si non comprehenderet nisi per comprehensionem alicuius motus sensibilis, v.g. motus celi, tunc isti incarcerati non sentirent tempus, quia nunquam senserunt motum corporis celestis. & ideo d. quoniam insimul sentimus motum, & tempus, & c. i. quoniam sentire tempus nō est per sentire aliquem motum comprehendere per aliquem sensum. nos. n. sentimus tempus existendo in obliquo, absque eo, quod accadat sensibus nostris aliquis motus. & hoc non est, nisi quia sentimus motum in nostra anima qualemcumque. quoniam, cum fuerimus imaginati in anima nostra aliquem motum, statim comprehendemus tempus. Et in hoc, quod dicit, est quod non parua. quoniam, si tempus nō sequitur aliquem motum, existentem extra animam, sed sequitur motum imaginationis, & imaginatio non habet esse extra animam: motus quem consequitur tempus, non habebit esse extra animam. quoniam igitur dicit Arist.

Digressio, quod querit, utrum tempus consequatur omnem motum: & primo arguitur quod si consequatur motum imaginationis. Quod si sequitur motum corporis celestis.

post ipsum sequi motum corporis celestis & dat super continuationem

K motus ex continuatione temporis. Et etiam, si sequitur motum corporis celestis, solum contingeret ut cecus non percipiat tempus, qui nunquam percipit motum celi. Et est, si sequitur omnem motum, contingeret ut tempus multiplicetur per multiplicationem motuum. quod est impossibile. apparet igitur quod tempus aut nō habet esse extra animam: aut, si habet, sequitur omnem motum, & sic multiplicabitur per multiplicationem motuum: aut sequetur unum motum, & sic qui non sentit illum motum, nō sentit tempus. quod est impossibile. Nos autem dicamus, quoniam nos sentire tempus est apud sentire quemlibet motum, & apud imaginari qualemvis transmutationem. manifestum est. n. quod nos sentire tempus apud sentire quemlibet motum primo, & essentialiter impossibile est. quoniam, si ita esset, contingeret ut tempus multiplicaretur per multiplicationem motuum sensibilium, immo motuum imaginabilium. si autem sentire tempus per sentire quemlibet motum non fuerit primo, & essentialiter, sed per hoc, quia, cum sentimus quemcumque motum, sentimus illum unum motum, cui accedit tempus, non accidet questio predicta, s. quod qui non sentiet illum motum unum, non sentiet tempus: quoniam ille motus ut sentiri, quoniam sentitur quicumque motus, siue fuerit imaginatus, siue existens. Et apparet quoniam quis intuebitur hoc, quod tempus sentitur essentialiter, & primo, quando nos sentimus nos esse in esse moto: & hoc sentire, s. nos esse in esse moto erit, quoniam imaginati fuerimus quemcumque motum. quoniam, cum fuerimus in esse indivisibili in transmutatione, quod est

Quod si sequitur omnem motum.

Solutio. L

M

est instans, non fiet tempus, neq; reputabimus ipsum fieri. cum autem fuimus in esse diuisibili secundum transmutationem, & non perceperimus nos esse in esse transmutabili, non percipiemus omnino tempus. si autem perceperimus nos esse in esse transmutabili, statim percipiemus tempus. & hoc manifestum est. & nos esse in esse transmutabili sentitur per se. nos. n. sentimus quod instans, in quo incipimus sentire hunc sermonem, est aliud ab illo, in quo fuit completus. motus igitur, qui cum sentitur, sentitur primo, & essentialiter tempus, **B** est motus, ex quo sentimus nos esse in esse transmutabili, & nos transmutari, quia sumus in hoc esse. nos igitur esse in esse transmutabili sentitur, sicut diximus, cum senserimus quemcumque motum. sentire igitur nos esse in esse transmutabili est illud, ex quo sequitur nos sentire tempus primo: & manifestum est quod nos non sentimus nos esse in esse transmutabili, nisi ex transmutatione corporis. & si esset possibile ipsum quiescere, esset possibile nos esse in esse non transmutabili: sed hoc est impossibile: ergo necesse est ut sentiat hunc motum qui non sentit motum corporis corporeis, scilicet per visum, sed dormientes sentiunt ipsum, postquam surgunt a somno ex hoc, quod rememorantur motus imaginationis in somno. cum autem somnus fuerit profundus, & non fuerint rememorantes aliquam imaginationem somni, neque aliquam transmutationem, tunc non possunt tempus, in quo dormierunt. Quod igitur debet intelligi ex sermone Aristotelis in quo dicitur, quod cum nos non fuimus transmutati, &c. non est quod, cum motus non fuerit factus,

aut fuerit factus, sed, cum nos non percipimus hoc, non reputabimus tempus fieri: sed, cum nos non fuimus transmutati in nobismetipsis, quia sumus in esse indiuisibili secundum transmutationem, quod est instans, aut fuimus in esse diuisibili secundum transmutationem, sed non perceperimus, hoc reputabimus tempus non fieri. sed una reputatio est vera, & altera non est vera. percipere. n. hanc transmutationem est illa res, quam sequitur percipere tempus essentialiter: cum tempus accedat huic transmutationi. & ideo coactus fuit Aristoteles ad hec verba, scilicet d. cum nos non fuimus transmutati in nobismetipsis. & non dixit loco eius, cum non fuerit transmutatio, aut fuerit: sed non comprehendimus ipsam, ut apparet ex expositioibus. Et in hoc et peccauit Galenus qui intellexit quod Aristoteles intendebat per hoc, quod dixit, cum nos non fuimus transmutati in nobismetipsis, quod nos non comprehendimus tempus, cum non fuimus moti per imaginationem. Sunt. n. tres intentiones. quarum una est, quod nos non percipimus tempus, nisi quando fuimus moti in anima nostra. & hoc existimauit Galenus. & est corrupta per se. Secunda autem est, quod nos non percipimus tempus, nisi cum perceperimus aliquem motum, quicumque sit. & hoc est percipere per accedens. Tertia vero est, quod nos non percipimus motum, neque tempus, nisi cum perceperimus nos transmutari, quia sumus in esse transmutabili. scilicet preceptio est preceptio, quod sequitur tempus essentialiter: & non accidet ei aliqua questio. Et verba Aristotelis manifesta sunt secundum hanc intentionem, cum dixit: Si igitur nos non comprehenderimus determinate, &c. et secundum hunc modum possumus ponere tempus

Error Galeni.

Physicorum

Gpus sequi motū corporis celestis : & q̄ sentiet tempus qui nunquam sensit corpus celeste . & ideo omnes conueniunt in hoc , q̄ tempus sequitur motum cœli . & ista quæstio nūq̄ potuit dilucidari mihi , nisi post magnū tēpus : & quicquid scripsi de tempore , secutus sum expositores , sed hic non . Et , cū nūmerauit q̄ tempus sentitur , q̄n motus sentitur , dixit : & similiter ē , &c . & intendebat per hoc declarare q̄ tēpus , & iste motus sequuntur se adinuicem perfecte , s . motus , qui cum sentitur , sentitur tēpus primo , & essentialiter . & , cum declarauit q̄ tēpus non comprehenditur , nisi per comprehensionem istius motus , s .

Quicquid
Comētra-
tor scrip-
sit de tpe
secutus ex
positores ,
sed hic si .

a Necessē
est ut ip̄s
aut sit mo-
t⁹ , aut cō-
sequens
motū : sed
q̄a tps nō
appet i de-
fōne mo-
t⁹ declara-
tur q̄ hē
cā eius : et
go reman-
et ut sit
accidens . Cō-

si se . 8 . ph .
cō . 10 . &
12 . met . c .
29 . Idē . 5 .
ph . c . 3 . &
35 .

Quia ma-
gnitudo ē
cōtinua ,
& mot⁹ ē
cōtinuus .
Pri⁹ , & po-
steri⁹ i lo-
co primū
sunt .
Vide eōdē
Zim .

Esentialiter . & , cum declarauit q̄ tēpus non comprehenditur , nisi per comprehensionem istius motus , s . comprehensū per intellectum , & q̄ tempus non est motus , incepit nar- rare q̄ ex hoc sequit̄ ut sit accidens isti motui , & dixit : necesse est igitur ut tempus , &c . i . & , cum verum est qd tempus , & motus cōsequuntur se in esse , a necesse est ut sit alterum duorum , s . aut ut tempus sit ipse motus , aut aliquid consequens motum : deinde excepit ipsum non esse motum : ergo sequit̄ ut sit aliquid motus , aut cōsequens , aut cā . quoniam , cum sequitur ipsum , aut erit prius , aut posterius : sed , quia tempus non apparet in definitione motus , declaratur q̄ non est causa eius : ergo remanet ut sit accidens .

Qm̄ autem qd mouetur , mouetur ex quodam in quoddā , & omnis magnitudo continua est , sequitur magnitudinē motus . q̄a . n . magnitudo continua est , & motus est continuus : q̄a vero motus , & tēpus . quantus n . motus est , t̄m & tempus sem-

per videtur fuisse . Prius autem , & et Posterius in loco primū sunt , hic quidem positiōe . Qm̄ autē in magnitudine est prius , & posterius , necesse est & in motu ēē prius , & posterius proportionāliter hīs , quæ sunt ibi . At vero et in tēpore est prius , & posterius , p̄p̄ea q̄ alterum sequitur semp̄ alterum ipsorū . Est aut̄ prius , et posterius ipsorū in motu . id q̄dem , quod est , motus est , esse t̄m ipsi alterum , & non motus .

Et , quia motum mouetur de aliquo in aliquid , & omnis mensura est cōtinua , ideo motus sequitur mensurā . & , quoniam mensura est continua , ideo motus est continuus . & , quia motus ēē est continuus , tempus ēē erit continuum : quoniam secundum motum existimatur semper tēpus ēē . & Prius , & Posterius sunt primo in quantitate . sed hic sunt in situ . Et , quia prius , & posterius sunt in quantitate , necesse est ut prius , & posterius sint in motu ēē , secundū quod illic . Et in tempore ēē sunt prius , & posterius , quoniam sequuntur se adinuicem semper . Et ēē prius , & posterius sunt in motu : secundum quidem quod sunt in aliqua hora sunt motus , in essentia autē sunt aliud a motu .

Id est & vnū b accidētū motus est cōtinuatio . & cā in hoc ē , quia illd , p̄ qd est motus , & est mēsurā , est cōtinuū : & motū ēē est tale . Et intēdit

b Vnd x
cōtinū mo-
t⁹ ē cōtinuatio .
quodquō
99
sic , vid . c .
6 . c . etij .
ph . & . 13 .
8 . phy .

per

A per hoc, qđ dixit, de aliquo in aliqđ, de vbi in vbi, inter qđ est mēſura. & quia oīs mēſura eſt continua, ſequit̃ vt motū moueat per cōtinuū: & cum motum moueat per cōtinuum, motus eius erit continuus. Et intēdit hic per motū translātū. Et, quia apparet qđ diſpoſitio temporis de motu eſt ſicut diſpoſitio motus de continuo, per qđ eſt motus: & tempus eſt continuū: ſequit̃ etiā vt cauſa continuationis eius ſit cōtinuatio motus. quemadmodū cauſa continuationis motus eſt mēſura, ſupra quam eſt motus. D. d. qm̃ fm̃ motū, &c. i. & ſignum eius, qđ cōtinuatio accidit ei ex diſpoſitione motus, eſt, qm̃ quātitas a temporis ſequit̃ et quātitatē motus, ſ. quia eſt æqualis ei. Et, cum declarauit, qđ cōtinuatio eſt in motu ex cōtinuatione quātitatis, per quā eſt motus, & qđ cōtinuatio motus eſt cauſa continuationis temporis, & intendebat declarare qđ, qm̃ motus accipitur cōtinuus, tempus erit continuū, & ſi diuiſus, tps erit diuiſum, incepit et inducere aliud accidens, & dixit: & Prius, b & Poſterius, &c. i. & quia prius, & poſterius inueniunt̃ in mēſura, in qua ſit motus primo: & eſt illa, qđ eſt in ſitu: neceſſe eſt et vt in motu inueniant̃ prius, & poſterius, & ſi non habeat ſitū. qm̃ pars motus, qđ eſt in parte mēſuræ priori fm̃ initū, ex quo eſt motus, neceſſe eſt vt ſit prior motu, qui eſt in parte cōſequentē mēſurā. D. d. Et in tēpore et, &c. i. & ex hoc qđ prius, & poſterius inueniunt̃ in partibus motus, ſequit̃ vt inueniantur et in ipſo tēpore. Et, cū declarauit hoc, & vult declarare qđ tps eſt prius, c & poſterius in motu, & iam poſuerit qđ tps

differt a motu, ſcepit primo declarare qđ prius, & poſteri⁹, quę ſunt in motu, habent quidditatē aliā a quidditate motus: licet ſint cum motu idem in ſubiecto, & dixit: Et etiam prius, & poſterius in motu, &c. & intendit per hoc, qđ dixit, i aliqua hora, i. ſecundum ſubiectum, & quali dicat, & etiam de fundamentis ponendis ad hoc, quod quærimus ſcire ſupra illa, quę poſuimus, d eſt, quoniam prius, & poſterius, cum fuerint accepta, ſecundum qđ ſunt in ſubiecto, tunc erunt partes motus: cum autem fuerint conſiderata ſecundum definitionem, & quidditatem, tunc prius, & poſterius erit aliud a motu: quoniam motus eſt in quantitate, & prius, & poſterius ſunt in numero.

At vero & tempus quidē cognoscimus, cum definiuerimus motū, prius ac poſterius definiētes: atq; tunc dicimus fuiſſe tempus, qm̃ prioris, & poſterioris in motu ſenſum ceperimus. determinamus autē aliud, & aliud exiſtimādo ipſa, et mediū quippiam inter ipſa alterū. cum. n. extrema altera a medio intellexerimus, duoq; dixerit aīa, ipſa nunc, hoc quidē prius; illud vero poſterius, tūc & hoc dicimus eē tempus. quod enim determinatur ab ipſis nunc tēpus eſſe vī, & ſupponatur.

Et tempus et non ſcimus, niſi motu determinato per prius, & poſterius. Et tunc dicemus tempus eſſe, cum ſenſerimus prius, & poſte-

D i numero ex quo p; motū definitiue, et qđitatie eē qđitatie. Oppolitū ſ. me. cō. i. 8. vbi hēt qđ tps, & mot⁹ ſunt de paſſionibus qđi, & ſi ſub ſtātia quā d. Vide cōt. 2im.

Quātitas tps ſeq̃ quātitatem mot⁹. Idē ſ. me. l. c. i. 8. Idē hic infra. l. c. i. 04. & i. 13. b Prius & poſterius, qđ repit̃ in magnitudine, ſūt i motu: & quia ſūt i motu, repit̃ & in tpe. c Prius, & poſteri⁹, qđ ſūt i motu, hāt quidditatē aliā a qđitate motus: licet ſint cū motu idē in ſubio. Cōſide iſt. c. i. 10. &c. d Prius, & poſterius, cū fuerint accepta, fm̃ qđ ſūt in ſubio, tūc erunt partes mot⁹: cū autē fuerit cōſiderata ſi definitionē et quidditatē nūc pri⁹ & poſterius erit aliud a motu: qm̃ mot⁹ ē in quātie, & pri⁹ & poſteri⁹ ſunt

Physicorum I

G posterius in motu. Et tunc deter-
minamus illa, videndo illa diuer-
sa. ita, quod iter illa sit aliud. quo-
niam, cum viderimus per intelle-
ctū duo extrema, et indicauerit
anima quod alterum instans est
prius, et alterum est posterius, tūc
dicimus esse tempus. quoniam hoc,
quod modo definimus, existima-
tur esse tempus.

100 Cū posuit q tempus sentitur pri-
mo, & essentialiter, cū senserimus
motū, i quo sentimus nos transmutari, i. esse in esse transmutabili, &
posuerimus q motus, sū q est mo-
tus, inuenitur in eo prius, & poste-
rius, sicut inuenit in eo cōtinuatio,
& q eētia prioris, & posterioris est
alia ab essentia motus, vult coniun-
gere huc aliud notū de tēpore etiā,
& est q nos percipere tēpus ex per-
ceptione motus non est ex perce-
ptione motus, sū q est motus, Lmo-
tus, i quo sumus trāsmutati, sed qñ
determinauimus in imaginatione
aliquā partē illius determinatā: &
hoc erit, cū senserimus duo instan-
tia, prius, & posterius. qñ iste mo-
tus nō diuiditur p instantia, nisi in
nostra mente, & nō determinat in
hoc aliqua pars eius determinata,
nisi qñ diuiserimus motū per duo
instantia: quēadmodū linea non
determinatur, nisi qñ iter duo pun-
cta fuerit, q sunt vltima eius. quēad-
modū igitur puncta sunt vltima li-
nearū terminantia illas, ex quibus
accidit eis numeratio, ita instantia
sunt vltia pte istius motus, & sunt
cā in hoc, q numerant. Et hoc intē-
debat, cū d. & scim⁹ tps, &c. i. & nos

cognoscimus tēpus, qñ determina-
mus hūc motū per instans prius, &
posterius. determinatio. n. mot⁹ erit
p determinationē instantis prioris,
& posterioris: quēadmodū deter-
minatio lineæ erit per duo puncta.
Et signum eius est, qñ a qui perci-
pit vnum instans non percipit tem-
pus. sicut accidit diuinis. Et, cum
declarauit q determinatio motus
erit per determinationē duorū in-
stantium saltem, incipit declarare
quō determinatur per duo instan-
tia, & dixit, & nos determinabimus
illa, &c. i. determinant per duo in-
stantia, qñ videmus illa duo instan-
tia esse diuersa. & hoc erit, qñ vide-
rimus inter illa duo esse aliud diui-
sum ab eis: sicut ē dispositio in de-
terminatione duorū punctorū. hoc
n. non erit, nisi qñ imaginati fueri-
mus aliqd tertium, s. lineam. cū autē
abstulerimus lineam, quæ est inter
duo puncta, tunc duo puncta fierēt
vnum: & similiter est duobus instā-
tibus. D. fecit summā de hoc, & di-
xit: & hoc erit, qñ viderimus, &c. &
dixit alterum est prius, & alterū po-
sterius. qñ. si imaginati fuerimus
duo instantia insimul, nō fiet mo-
tus, s. si diuiserimus motem p duo
instantia, quorum alterum nō est
prius reliquo, & si sit falsa imagina-
tio. D. d. hoc. n. quod modo defini-
uimus, &c. i. & sequitur ex hoc ser-
mone q motus diuisus p duo instā-
tia, quorū alterū est pri⁹, & alterū ē
posterius, ē ipsū tps, s. sū q ē diui-
sus. Et cōpō isti⁹ sermonis ē sic. Mo-
tus terminat ad duo instātia: & qd
terminat ad duo instātia est tps: igit
motus, sū q terminat ab his duo-
bus instātib⁹, est tps. & dixit pona-
tur ita, quia post declarabit magis.

Qñ

A Quando igitur, tāquam vñū ipsum nunc sentimus, & non, aut vt prius, & posterius in motu, aut vt idem quidem, non autem prius, & posterioris cuiusdam, non videtur tempus factū fuisse vllum, qm̄ neq; motus, cū autē prius, & posterius est, tunc dicim⁹ tempus hoc. n. est Tempus, numerus motus fm̄ prius, & posterius. Nō ergo motus tempus est, sed quatenus numerum habet motus.

Definitio
temporis,

B Cū igitur senserimus aliquid, quasi in eodem instanti, & nō per ceperimus in motu prius, & posterius, aut senserimus ipsum vñū vñus, non ita, quod sit prius, & posterius, non reputabimus ipsum fieri in tempore, cum non habeat motum. et, cum senserimus prius, & posterius, tunc dicemus tempus esse, secundum hoc igitur Tempus est numeratio motus secundū prius, & posterius. Tempus igitur non est motus, sed quodammodo est numerus motus.

C Cum intendit declarare tempus esse numerum motus fm̄ prius, & posterius ex hoc, q; nos sentim⁹ motum, cum diuiserimus ipsum saltem per duo instantia prius, s. & posteri⁹: & ista via est aliquid inuenire per aliud inuentum: & ista via est dimi nuta, nisi cōiungatur ei via ablatio nis, s. a tueniēdo causas, & definitiones rerum: reuersus est ad vtendū via ablationis, & dixit: Cum igitur senserimus aliquid, & c. i. & quēad-

a In inue-
niēdo cau-
sas, & de-
fines rerū
et alij in

modum non sentimus aliquid esse in tempore, nisi, cum senserimus ipsum saltem esse in duobus instantibus priori, & posteriori, ita, cum senserimus aliquid esse in eodē instanti, aut fuerimus imaginati duo instantia esse insimul, tūc nō reputabimus tempus fieri. D. d. cū non habeat motū, i. quoniā, cū fuerit imaginatum vñum instans tantū, aut duo instantia insimul, non imaginabimur motum, & sic non imaginabimur tempus omnino. Et ex hoc potes videre q; ipse intendit per hūc motum, nō quemlibet motum, sed motum, per quem videm⁹ res quiescentes esse in transmutatione eterna, & quasi translatae, quia sunt in translatabili. Et, cum verificauerit per hanc viam q; ista est substantia temporis, & ista via multoties vñ Arist. licet Alfarabi⁹ reprehendat illam, induxit definitionem temporis, & dixit: fm̄ hoc igitur Tempus est numerare numerum mot⁹, & c. i. manifestum est igitur ex hoc sermone q; definitio temporis est numerare numerum motus fm̄ prius, & posterius, i. comprehensio numeri motus, & hoc est numerus eius. qm̄, qm̄ numeram⁹ numerum motus, qui fit ex diuisione eius per instantia priora, & posteriora, tūc fit tempus: ergo tempus nihil aliud est q; numeratio numeri motus, qui fit in eo ex diuisione eius secundū prius, & posterius instantiū. & quia tempus fit apud diuisionem motus per instantia: & hoc sequitur necessario numeratione: ideo numerus motus est tanq; genus in hac definitione, & fm̄ prius, & posterius tanq; disferentia. D. d. Tempus igitur nō est motus, sed quodammodo est numerus

D uctis & vñ
diminu-
ta nñ cō
iungat et.
via abla-
tionis. 2

Documē-
tum.

F

F

Physicorum

Gmerus motus, scilicet secundum prius, & posterius est numerus motus, id est numerat motum per suas partes priores, & posteriores, secundum quod sunt priores, & posteriores, non secundum quod sunt in simul. Dixit Alexan. & non est intelligendum ex hoc, quod dixit in definitione temporis, quod est numerus motus secundum prius, & posterius, ex hoc, quod tempus numerat motum: sed debet intelligi ex hoc, quod tempus est numerus prioris, & posterioris, existentium in motu. & in libro Ale. non est numerare numerum motus, sed numerus motus. definitio igitur qua non est dubitatio, **H** est dicere, quod tempus est numeratus prioris, & posterioris, existentium in motu.

Signum autem est. pl⁹ enim, & minus discernimus numero: motum autem plurem, & minorem tempore: Numerus itaque quidam tempus est. Quoniam autem numerus est duplex (etenim quod numeratur, ac numerabile numerum dicimus, & quod numeramus:) tempus autem est quod numeratur, & non quod numeramus. } est autem alterum quod numeramus, & quod numeratur.

Numerus duplex, qui numeratur, & quo numeramus.

¶ a. l. non habet (& non quo numeramus.)

Et signum eius est hoc, quod narrabo. quoniam nos determinamus per numerum magis, & minus: & per tempus determinamus motum magis, & minus: tempus igitur est aliquis Numerus. Et, cum numerus est duobus modis: dicimus. n. numerum illud, quod numeratur, & numeratum, & illud, per quod numeratur: tempus est illud, quod numeratur, non illud, per quod

numeratur. et illud, quod numeratur, est aliud ab illo, per quod numeratur.

Cum posuit quod genus temporis est numerus motus, dedit signum de hoc, hoc modo. Per tempus determinatur magis, & minus ex motu: & omne, per quod determinatur magis, & minus ex aliquo, est numerus illius: ergo tempus est numerus eius, per quod determinatur. deinde coniungit huic, quod tempus determinatur per prius, & posterius motus: ergo in tertia figura tempus est numerus motus secundum prius, & posterius, propter conversionem affirmativam in eo uniuersalis. & est necesse ut illud, per quod determinatur magis, & minus ex aliquo, sit aliquis numerus. quoniam illud, per quod determinatur magis, & minus simpliciter est numerus simpliciter. quoniam, si illud, quod est calidum simpliciter, est ignis simpliciter, illud, quod est aliquod calidum, est aliquis ignis. Et, quia omne, per quod numerantur omnia, aut est numerus simpliciter: & hoc est numerans, non numeratum essentialiter, aut aliquis numerus alicuius generis: & hoc accidit: ut sit numerans quodammodo, & numeratum alio modo: & ista sunt, quae numerantur per unitates existentes in illo genere, & non per unitatem simplicem: & tempus est in hoc genere, scilicet est numerans & numeratum: incepit declarare hoc, & dixit: Et, cum numerus, &c. i. & cum numerus est duobus modis, scilicet numerans unum, non numeratum, & numerans numeratum, & dixit: nos. n. dicimus numerum, &c. i. & numerus est duobus modis. Quia nos dicimus numerum illud, per quod numeratur

Si illud, quod est calidum simpliciter, est ignis simpliciter, illud, quod est aliquod calidum, est aliquis ignis.

Ataliquid genus, & in se est nume-
^{us} ratū, non numerās. Et illud, qđ nūe-
^{7.} rat ipsum in actu, & est numeratū
 in potētia, anteq̃ numeret illud, vt
 exponit Alex. Et vocamus numerū
 etiā illud, per quod numerant oīa:
 & hoc est numerās, non numeratū
 oīno essentialiter. D. incēpit decla-
 rare qđ nūerus accept⁹ in definitiōe
 tēpis, nō est numerus simpliciter, sed
 de genere nūeri, cui accidit qđ fuit
 nūerat⁹, & dixit: tēpus &c. i. &c. cū di-
 cimus qđ tēpus est nūerus, intēdim⁹
 numerū, qui numeratur, nō illud, p
 quod numerat simpliciter, qđ ē nu-
 merus, nō numeratū. Et potēst ali-
 quis dicere qđ, si intēdebat p nume-
 rū acceptū in definitiōe tēporis, nu-
 meratū, s. prius, & posten⁹ in motu,
 quare nō dixit qđ tēpus est nūeratū
 mor⁹, loco eius, qđ dixit, qđ est nūe-
 rus motus. Dicamus igit qđ hoc, qđ
 tēpus numerat motū, & mēsurat il-
 lud, est ei essentialē, & qđ ex hoc mo-
 do assimilāt numero simp̃t. ipsum
 autē esse numeratū p aliquid est per
 accēss, s. qđ accidit tēponi etiā mēsu-
 rari, & nūerari, aut p accidēs simp̃t,
 aut p motū. motū. n. accidit mēsu-
 rare tēpus, vt dicim⁹ post. Et The-
 misti⁹ exponit hic numerū pro nu-
 merato, & nō cōsiderat hoc, qđ di-
 ximus. Qm̃ vero numer⁹ mor⁹ est
 tanq̃ genus tēporis, manifestū est.
 nūerus. n. motus ali⁹ est partiū mo-
 tus, s. qđ sunt īsimul, & ali⁹ est, s. qđ
 qđ in eis inuenit prius, & posten⁹, i.
 numerus prius, & posterioris exā-
 tū in motu. & manifestū est qđ tem-
 pus sit, qñ mor⁹ numerat p prius, &
 posten⁹: ergo tēpus necessario ē nu-
 mer⁹ prius, & posterioris exāitium
 in motu. Ex intelligendū ē ex hoc,
 qđ dicim⁹ ipsum ēē numerū mor⁹, i.

numerū cuiuslibet mor⁹: cū sit im-
 posse imaginari ipsum, nisi s. qđ nu-
 merat motū: & ideo dī qđ est nūer⁹
 motus. Et intelligēdū est p prius & Secus
 posten⁹, prius & posten⁹ exātia in
 motu, p cuius esse inuenit tēpus pri-
 mo: & est ille, p quē intelligim⁹ nos
 trāsmutari, i. nos esse in esse trāsmu-
 tabili. & quasi d. tps ē nūer⁹ cuiusli-
 bet mor⁹ p pri⁹, & posten⁹, qđ sunt in
 motu, in quo sentim⁹ nos esse ī esse
 trāsmutabili. qm̃, si esse tps esset p
 esse prioris, & posterioris ī quolibet
 motu, tūc tps multiplicaret p multi-
 plicationē motū, aut nō hēet esse,
 nisi solūmodo ī mēte. sed ex hoc, qđ
 ē nūerus oīum motū, hoc mō nō
 sequit⁹ ipsum multiplicari p multi-
 plicationē motū, vt post dclarat
 Ari. Et Ale. dicit qđ hoc, qđ dicit, nu-
 mer⁹ mor⁹ p prius, & posten⁹, nō ē
 intelligēdū ipsum esse nūeratum p
 numerū partiū mor⁹ prius, & poste-
 rioris, neq; nūer⁹ carū, sed nūer⁹ prio-
 ris, & posterioris in motu, i. nūeratū
 corū. & p hoc distinguit natura tē-
 poris ā natura mor⁹ s. m̃ definitionē

Et, vt mor⁹ sp̃ ali⁹ ē, & alius, ^{Vide cā. zim.}
 sic & tps. Tps autē simul oē idē
 est. nā ipsū nunc idē ē, s. m̃ id, qđ
 est: esse autem ipsi alterum est.

*Et, quēadmodū motus est sem-
 per vnus post aliū, ita est tempus.
 Tempus vero esse īsimul est idē.
 quoniam īstans est idem, cū fue-
 rit: sed esse eius diuersatur.*

Id est, & quēadmodū mor⁹ nō in-
 ueniūtur partes ei⁹ īsimul, sed q̃li-
 bet pars aut iā defecit, aut nōdū ve-
 nit, ita est tēpus. Et intēdebat p hoc
 dissoluere q̃stionē prādictā in esse
 temporis dicētem qđ, si tēpus est, ne-
 cesse est vt oēs partes eius, aut qđā.

finē

Physicorum

E sint insimul. sed non est ita. posuit igitur hoc qd rectū est dicere qd partes eius inveniuntur quadam post alias; non insimul, sicut est dispositio in partibus motus, s. qm̄ quādā inveniuntur post alias. Deinde dicit dñam inter tempus, & motum, ne existimet qd tēpus est motus: & dixit: Tempus vero esse insimul est idem, i. sed motus differt à tēpore. qm̄ motus nō est idē apud illa, quē mouentur insimul, & tēpus est idē illis, quæ sunt in tpe insimul. Et causa in hoc, qd tēpus est idem, est, qm̄ instās, quod est agens tēpus, est idē in oī motu, cum fuerit demonstratū, sed esse eius diuersatur, s. per prioritatem, & posterioritatem.

Quam rationem habeat ipsum Nunc ad ipsum tempus. Cap. 4.

Vide con.
Zimar.

Ipsum autem Nunc tempus metitur, quatenus prius est, atq; posteri⁹. Ipsum autem nūc est quidem vt idem, est vero vt non idem. quatenus. n. in alio, & alio est, diuersum ē. hoc autem erat ipsi nunc. quatenus vero est id, quod est, ipsum nūc, idem est, sequitur. n. (vt dictum est) magnitudinem motus: hūc autem tempus, vt dixim⁹. & similiter igitur pūctum id, quod fertur, quo motū cognoscimus, & prius in ipso, & posteri⁹, hoc autem fm̄ id quidem, quod est, idem est. pūctum. n. aut lapis, aut aliquid eiusmodi est, ratione autem aliud est. sicut Sophistæ accipiunt diuersum Coriscum in Lycio esse, & Coriscum in foro. & hoc igitur, ex eo, quia alibi, & alibi est, diuersum est. Ip-

sum autem nūc sequitur id, qd fertur, vt tempus motum. eo. n. quod fertur, cognoscimus pri⁹, & posteri⁹ in motu. quatenus autem numerabile est prius, & posteri⁹, ipsum nunc est. Quare et in his id quidem, quod est, nunc, est idem. prius. n. aut posteri⁹ est, quod in motu est: ipsum autem esse alterum. quatenus. n. numerabile est prius, & posteri⁹ ipsum nunc est. & notum maxime hoc ē. etenim motus est per id, quod mouetur, & latio per id, quod fertur. hoc aliquid. n. est id, quod fertur, mot⁹ autem non. Est igitur vt idem ipsum nunc dictum semper: est, autem vt non idem. etenim si militer & quod fertur.

Et, qd fertur, cognoscimus prius, & posteri⁹.

L

a. l. non hēc (sile).

Et instans mensurat tempus, secundum quod terminat illud per prius, & posteri⁹. Et potes dicere quod instans quodammodo est idē, & quodammodo non. quoniam, secundum quod est vnum post aliud est diuersum. & hac est ratio instantis. secundum vero quod instās est in aliqua hora est idem. quantitate. n. secundum quod diximus, sequitur motus: & motū sequitur tempus, sicut diximus. & secundū hunc modum translatio sequitur translationem, & est illud, per quod cognoscitur motus, & prius & posteri⁹ in eo. & translatum, secundum quod est in aliqua hora, est idem. est. n. aut pūctus, aut lapis, aut

M

Aut aliud simile, secundum autem
comparationem diuersatur. sicut
Sophista dicunt, quod Socrates di-
uersatur, cum fuerit in domo, &
cum fuerit in foro: quoniam ipsum
esse in locis diuersis facit diuersita-
tem. Et instans sequitur translatum,
sicut tempus sequitur motum. quo-
niam per translatum cognoscimus
prius, & posterius in motu, & se-
cundum quod prius, & posterius
sunt numeratum, est instans. Et si-

Bmiliter etiam, secundum quod in-
stans est in aliqua hora, est idem.
quoniam prius, & posterius sunt
in motu. in esse vero diuersantur.
quoniam, secundum quod prius, et
posterius est numeratum, est in-
stans. & hoc proprie est magis co-
gnitum. motus. n. cognoscitur per
rem motam, et translatio per tras-
latum. quoniam translatum est
aliquod demonstratum, & motus
non est ita. instans igitur quodam-
modo est quasi idem semper, &
quodammodo non est quasi idem.
quoniam translatum est tale.

104 Vult hic dissoluere questionem
dictam de instanti, dicentem quo-
modo dicitur instans esse vnū, aut
plura, & d. Et instans mensurat te-
pus, &c. i. & instans est causa in me-
suratione temporis: qm̄ diuidit mo-
tum in prius, & posterius. & hæc est
diuisio ipsius temporis, s. qm̄, cum
diuiserimus tempus per instantia,
accidet in eo prius, & posterius. Cau-

Dsa igitur in mensuratione temporis
est instans: quemadmodum causa
in mensuratione linearum sunt puncta.

D. d. Et potes dicere, &c. i. & instans
quodammodo est idem, & quodam-
modo diuersum. & ideo dissoluitur
questio predicta. qm̄ illa questio ac-
cidit ex hoc, q. instans accipitur vnū,
aut plura simpliciter. cum igitur ac-
cipitur vnum quodammodo, & plu-
ra alio modo, dissoluetur questio. D.
exposuit istos duos modos, & dixit
fm̄. n. q. est in alio, & alio est diuer-
sum, &c. i. qm̄ instans, fm̄ q. accidit
ei vt sit idem, inuenitur in rebus di-
uerfis, vt vnum indiuiduum, quod
inuenitur in plurib⁹ locis est diuer-
sum, vt Socratem esse in foro, aliud
est ab ipso esse in domo. D. d. & hæc
est ratio instantis, i. & natura instan-
tis est in diuersitate. qm̄ fm̄ nume-
ratum, in quo est, ratione est nume-
ratum, & fm̄ subiectum est idem.
D. d. fm̄ vero q. instans est in eodē
subiecto est idem, i. fm̄ subiectum,
& dixit in aliqua hora, in loco eius,
quod est in subiecto, sicut fecit in
priori, & posteriori, quia subiectū
est in aliqua hora. & quasi dicat,
fm̄ autem q. est in aliquo vno, est
vnū, quia est in aliquo, & est in vna
hora, & translatū est idem. & expo-
sui debet esse talis, quia instans nō
est in aliqua hora. Et sermo cōpo-
nitur sic. Instans est in aliquo exi-
stente in dispositionibus diuersis: &
quod est tale, est vnū fm̄ subiectū,
& duo fm̄ rationem: ergo instans est
vnum in subiecto, & duo ratione.

D. d. quantitatem. n. &c. i. & causa
in hoc, q. instans est tale, est hoc, qd
dicam. iam. n. prediximus q. motus
sequitur quantitatem in hoc, q. sit
continuus, & ens, s. qm̄ cōtinuatio,
& alia,

Natura I-
stans ē ea
dē subie-
cto, & rō-
ne distin-
cta. Idē in
frate. cō.
121.

Phyficorum

Et alia, quæ habet, fm qd est quantitas continua, sunt in eo ex mēſura, ſimiliter tempus etiā ſequitur motum. & fm hunc modum trāſlatio ſequitur translatum, & tempus inſtans: qm inſtans agit tempus, ſicut translatum translationem, & punctus mēſuram, vt Geometræ dicūt: qm, cum mouetur facit mēſuram. & cum iſta ſequātur ſeſe adinuicē, neceſſe eſt etiam vt agentia iſta cōſequant ſe inuicē, & ſic inſtās ſequit translatum, ſicut inſtans ſequitur translationem agentem dimensionem, quemadmodū ſequitur mot⁹

H dimensiones. D. dixit & eſt illud, p quod cognoscitur motus, &c. i. trāſlatum, cum hoc, quod agit motū, eſt notius quantitate motus: cū per ipſum cognoscit motus, & prius poſterius, quæ ſunt in eo, ſunt p illud. ipſum. n. eſſe motū facit ipſum eſſe in locis diuerſis, & ipſum eſſe in locis diuerſis dat partibus motus prioritatem, & poſteritatem. & ſimiliter inſtans eſt notius tempore. Deinde incepit declarare qd translatum eſt vnum ſecundum ſubiectum, & plura ſecundum definitionem, & dixit, & translatum, ſecundum qd eſt, &c.

Id eſt, & translatum, ſecundū quod eſt in vno ſubiecto continuo, eſt idem. & dixit, loco eius, in aliqua hora: quoniam, cum idem indiuiduum corrumpitur, & poſtea reuertitur, erūt duo, nō idem, vt poſt declarabitur. D. d. aut punctus &c. i. v. g. quod translatum ſit aut vnus punctus, vt imaginātur Geometræ, aut vnus lapis, aut aliud. Et, cum declarauit qd translatum eſt idem, fm qd eſt non corruptibile, neq; generabile, ſ. quod, cū trāſlatū corrumpit, & poſtea reuertitur, erit fm trāſlatū

incepit declarare modū, fm quæ eſt diuerſum, & dixit: fm vero cōparationem, i. & cum translatum accipitur per ſe erit vnum: & cum accipitur in reſpectu ad loca diuerſa, in quibus eſt apud ſuam translationē, erit diuerſum fm prioritatem, & poſteritatem: & accidit ei numer⁹. vt Sophiſtæ dicūt, qd Socra. eſt aliud in foro ab ipſo in domo: ergo Socra. eſt idē, & aliud. Et intendit qd, ſi non eſſet hic aliqua pluralitas, non poſſent Sophiſtæ accipere eē ipſum plura ſimpli. & dicendū eſt eis qd Socra. eſt idē quodā modo, & eſt fm ſubiectum, & diuerſum alio modo, i. fm definitionem. Et, cū poſuit qd translatum eſt tale, incepit narrare qd inſtans ſequitur translātū, & dixit: Et inſtās ſequit translātū, &c. i. & translātum, quod agit motū, eſt cauſa in eſſe inſtantis, quod agit tēpus: quēadmodū tempus ſequitur motū, ſ. quia motus eſt cauſa eius, quia eſt ſubiectū illius: quēadmodū magnitudo eſt cauſa motus, quoniam eſt ſubiectū motus. D. dedit ſignū ſup hoc, & dixit: qm p trāſlatū, &c. i. & ſignū eius eſt, qm ex cognitiōe trāſlati prioris, & poſterioris cognoscit M prius, & poſterius in motu, & p hoc qd translātum prius, & poſterius eſt numeratū, erit inſtans numeratū, & innuit qd eſſe trāſlati eſt cauſa in eſſe inſtantis, & numeratio eius eſt cauſa in numeratione iſtius. Et cū declarauit qd translātum eſt vnum fm ſubiectū, & plura fm poſitionē, ſ. fm prioritatem, & poſteritatem, & qd inſtans eſt, fm qd translātū eſt, & numeratū, fm qd trāſlatum eſt numeratum, incepit cōcludere ex hoc qd inſtans eſt idem fm ſubiectum, & plura fm definitionem, i. fm prioritatem

Aritatem, & posteritatem, & dixit:

Et similiter etiam, &c. i. & cum instans est per esse translati, & numeratur per numerationem illius, et iam posuimus qd translatum est vnū fm subiectum, et plura fm definitionem, et ita debet esse etiam in instanti. quoniam, fm qd est in vno subiecto, semper est idem: quoniam ipsum est prius, et posterius in motu, s. qm instans prius, & posterius in motu est idem, quia translatum est idem, & est numeratum, quia translatum numeratur. Deinde iterauit causam in hoc, & dixit, qm, fm qd

B prius, & posterius est numeratum, est instans, i. & causa in hoc est illud, quod diximus, s. qm esse instans & numeratio eius est ex hoc, qd translatum numeratur, i. multiplicat p prius, & posterius. D. d. & hoc proprie est notius, i. translatu cū hoc, qd est prius instanti in esse, est etiā notius apud nos. D. d. motus enim cognoscit, &c. i. vt mihi videtur, qm, cum motum est notius motu, quia est demonstratum, & motus nō est demonstratus, s. cōgregatus insimul, sed mens facit ipsum, & motus est notior tempore, sequitur qd translatum, quod agit motum, sit notius instanti, cuius proportio ad tempus est sicut proportio translati ad motum, Deinde fecit rememorationē de hoc, quod declarauit, & dixit. Instans igitur. &c. i. declaratum est igitur ex hoc sermone, quod instans quodammodo est quasi idem, et nunquam transmutabile, et quodā modo est transmutabile, et multiplicabile. et causa in hoc est, quia translatum est tale. et per hoc dissoluetur questio de instanti praedicta,

Manifestum est autem qd, et **D**

tempus non sit, ipsum nunc nō erit, & si ipsum nunc nō sit, tempus nō erit. Vt enim simul sunt, id, quod fertur, & latio, sic & numerus eius, quod fertur, & latio nis. tempus enim est lationis numerus, ipsum autē nūc est vt qd fertur, vt vnitas numeri. & cōtinuū tempus est ipso nūc: & diuidit fm ipsum nūc. sequit autem hoc lationē, & id, quod fert. etenim motus, et latio vna est ipso, qd fert, quia vnū, & non fm id, quod est (etenim deficeret) sed ratione. & determinat priorem, & posteriorem motū hoc. Sequit autē & hoc quodāmodo punctū, etenim punctū & cōtinuat longitudinē, et determinat. ē enī huius quidē principiū, illius vero finis.

Vide con-
tradictio-
nes Zimar

* a. l. addit
quodam-
modo.

Et manifestum est etiā quod, cum non fuerit tempus, non erit instanti, & cum non fuerit instans, nō erit tempus. Quemadmodum igitur translatio, & translatum sunt insimul, similiter numerus translationis, & numerus translati sunt insimul. numerus enim translatio nis est tempus, & instans est numerus translati, vt vnitas est de numero. tempus enim est continuum per instans, & diuisum per instans. & hoc sequitur translationem & translatum. motus enim, & translatio sunt idem translati, si fuerit idem, non ita, quod sit in aliqua hora. hoc. n. deficit in tentione.

Motus est notus motu, ga. & de mīratū, & motus nō ē demīar, i. cōgrega-
e. insimul, sed mēs fa

C est ipsum. Cōsile supra. cō. 88

Entione. & hoc etiam diſtinguit prius, & poſterius in motu, et declarat. Et hoc etiam ſequitur punctum quodammodo. punctus enim continuat longitudinem, & diuidit illam. eſt enim principium, & finis huius.

105 Cū declarauit, q̄ inſtans eſt vnū quodammodo, & plura alio modo, vult declarare ſubſtantiā eius quid ſit, & incepit hic, declarando q̄ inſtans, & tempus conſequentur ſe in eſſe, & dixit: Et manifeſtum, &c. De

Inde dedit cauſam in hoc, & dixit: Quemadmodum igitur translatio, &c. i. & cauſa in hoc, q̄ inſtans, & tempus ſunt inſimul, eſt, qm̄ inſtans eſt numerus translati, & tempus eſt numerus translationis, & numerus translati, & numerus translationis ſunt inſimul, quia translatio, & translatum ſunt inſimul. D. d. & inſtans eſt numerus translati, &c. i. & inſtans, quod eſt numerus translati, ita ſe habet de tempore, ſicut vnitas de numero. Deinde dedit modū, ſm̄ quem inſtans aſſimilat vnitati, & modū, in quo diſſert, & dixit: tempus enim eſt continuum, &c. i. ſed tempus cōtinuatur per inſtans, & diuidit per ipſum, per vnitatem vero diuiditur numerus, ſed non cōtinuatur. & inſtans continuat tempus, cum accipitur pro termino cōi duobus temporibus, ſicut punctus accipitur vltimū cōe duabus lineis, & diuidit illud, qm̄ accipitur pro principio futuri, & fine prateriti, vt poſt declarabitur bene. Et, cum narrauit q̄ tempus eſt vnū, ſm̄ q̄ eſt continuum, dedit cauſam in hoc, & dixit: & hoc ſequitur, &c. i. & cōtinuatio in tem-

porē, & ipſum eſſe vnū ſequitur translationem, & translātū, ſ. q̄ cauſa in hoc eſt, qm̄ translatio, cui accidit tempus eſt vnā, & continua. & cauſa in hoc, q̄ iſta translatio eſt cōtinua, eſt quia eſt vnus translati, nō translati exiſtentis in aliqua hora, & non in alia. qm̄ translātum, quādo deficit in eſſe in aliqua hora, deficit motum eſſe, ſ. q̄ qm̄ priuatur in aliqua hora. priuatur mot⁹: & ſimiliter quando quieſcit. & hoc intendebat, cum dixit, nō ita, q̄ ſit in aliqua hora. hoc enim diminuit intentionem, i. qm̄ motus eſt vnus, & cōtinuus, cum fuerit vnus translati nō deficientis in translatione in aliqua hora. qm̄, ſi tempus eſſet in translatō deficiente in aliqua hora, tunc tempus deficeret ī aliqua hora: & ſic tempus eſſet in tempore. & ex hoc apparet cōtinuatio motus, cui accidit tempus, & q̄ nunq̄ deficiet. D. d. & hoc etiam diuidit prius, & poſteri⁹, &c. i. & inſtans diuidit prius, & poſteri⁹ in motu, qm̄ per illud diuiditur motus prior a poſteriori: & ita actio inſtantis ſequitur actionem puncti, ſ. q̄ iſta actio, quæ eſt diuidere, & diſtinguere eſt puncti principaliter, & inſtantis ſecundario. Et dixit, quodammodo. quia punctus in actu inuenitur ſuper lineam, & inſtans inuenitur in potentia in motu, enim ſi impoſſibile demonſtrari vnū inſtans bis. Deinde dixit: punct⁹ enim continuat longitudinem, &c. id eſt, qm̄ punctus cōtinuat lineam, cum intelligitur differentia communis, & diuidit illam, cū intelligitur principium vnus lineæ, & finis alterius lineæ. Et hoc intendebat, cum dixit: & erit principium iſtius, & finis illius, i. iſta actio puncti erit, quādo accipitur

Quomodo
mot⁹ cōpū
q̄

motus ſit vnus
mobili, & ī eo
de tpe. Vi
de etiā. ſ.
phy. c. 41.
& c. 34

M
Punctus in
actu inueni
tur ſr li
neā, & in
ſtans inueni
t⁹ potētia ī
motu, q̄
impoteſt ē
idē inſtans
demonſtrari
bis īdē cō.
ſequenti. &c.
121.

A accipitur principium istius lineæ, & finis alterius lineæ ex duabus lineis continuis per illum punctum: & similiter est de instanti, scilicet quoniam diuidit tempus, & continuat ipsum et.

Sed, cum sic quidem accipiat aliquis, tanquam duobus utres vno, necesse est stare, si erit principium, & finis idem punctus. ipsum autem nunc, ex eo, quia mouet id, quod fertur, semper alterum est.

Tempus quare numerus.

Quare tempus numerus est, non ut ipsius puncti, quia & principium, & finis est, sed ut ultima

B ipsius lineæ magis, & non ut partes propter id, quod dictum est. medio enim puncto, tanquam duobus, utetur. quare, ut quiescat, accidet.

Sed, cum fuerit acceptum hoc, hoc modo, ita, quod unus punctus accipiat pro duobus, necesse est cessare, cum idem punctus sit principium, & finis, instans uero, quia translatus semper mouetur, diuersatur. Tempus igitur est numerus, non sicut attribuitur eidem puncto,

C quia est principium, & finis, sed sicut duo fines unius lineæ, non sicut partes ex dictis. punctus enim medius accipitur pro duobus, ita, quod quies est necessaria ei.

106 Cum assimilauit instans in tempore unitati in numero, & dedit differentiam inter illam, deinde assimilauit illud puncto, cui magis assimilatur quam unitati, incipit dare differentiam inter illam, & punctum, Et dixit: Sed, cum fuerit hoc acceptum, &c. i. sed instans differt a puncto. quoniam, cum instans fue-

rit acceptum, sicut punctus accipitur, & quod possibile sit ipsum bis demonstrari, sicut est possibile punctum bis demonstrari, & ideo necesse est tempus quiescere, non moueri, quod est impossibile. Et cum dixit ita, quod unus punctus accipiat pro duobus, intendit ita, quod illud, quod est in eo, quasi unus punctus in linea, accipiat bis, sicut unus punctus in linea accipitur bis, scilicet principium, & finis. & hoc intendebat, cum dixit, duobus punctis, i. bis. ex quo sequitur ut habeat situm, sicut linea, & ut sit quiescens. Et, cum narrauit quod, si instans fuerit imaginatum in tempore, scilicet quod imaginatur punctus in linea, scilicet quiescere ad modum puncti, sequitur impossibile, quod est tempus, seque ad quiescens. D. d. causam, ex qua fuit hoc necesse in puncto, & dixit: cum idem punctus sit principium, & finis, i. & est necesse vultu puncti sit in actu, cum sit principium alicuius in actu, & demonstrari, & finis alterius et existens in actu, scilicet principium. instans uero est finis deficientis, & principium deficientis, scilicet preteriti, & futuri. Et, cum narrauit quod instans in hoc differt a puncto, dedit causam in hoc, & dixit: instans uero, &c. id est, instans uero non potest demonstrari bis, quia sequitur translatus, quod semper mouetur: unde necesse est ipsum diuersari, adeo, quod instans, quod demonstratur in secundo, sit aliud a demonstrato in primo. Et, cum dedit differentiam inter punctum, & instans, ex qua accidet ut numeratio lineæ sit a puncto, & numeratio motus a tempore, incipit narrare hoc. punctus enim est causa numeri lineæ, quæ ad modum instans est causa numeri temporis. sed punctus, scilicet finis, quod est quiescens, est causa numeri lineæ, in quantum accipitur principium vni li-

Phy. cum eo. Auer. AA nec,

Physicorum

Ene, & finis secundæ. instans vero, quia est impossibile ipsum quiescere, est impossibile ut sit causa numeri temporis hoc modo, si idē instans demonstrati, ita, qd sit finis præteriti, & principii futuri. qm, si ita esset, tūc esset possibile idē instans demonstrari bis. & hoc accidit in instanti, cū fuerit imaginatū sicut punctus, & fuerimus imaginati tēpus sicut lineam. & ideo necesse est ut instans mēsurat tēpus, saltem per duo instantia, prius, & posterius, & ambo sint fines eiusdem temporis imaginati inter duo instantia, quemadmodū

H duo puncta sunt fines eiusdē lineæ. Et ideo dixit Arist. superius, qd, si nō perceperimus multiplicationem instantis, non percipiemus tempus.

Te.c.100. Themistius vero videtur concedere tempus percipi ad perceptionem vnius instantis: qm assimilatur instans puncto. & sicut vnus punctus sufficit in numeratiōe lineæ, si in diuisione eius, saltem in duo, ita est instans. & hoc erit quando imaginat pars prior motus in illo instanti, & posterior eo: & hoc erit in tribus instantibus præsentibus. Et non est sicut existimauit: nisi esset possibile

Improbatio.

I vnū instans demonstrari bis. & hoc nō esset possibile, nisi tēpus haberet sitū. Et dixit: Tēpus igitur numerus est, &c.i. tempus igitur est numerus attributus motui propter instans, non sicut numerus, qui attribuitur lineæ, ex hoc, qd idem punctus accipitur principium. & finis, sed fm qd instans accipitur duo eiusdē tēporis s. vnum principium eius, & alterum finis. & hoc intendebat, cum dixit: sed sicut duo fines eiusdem lineæ. Deinde dixit: non sicut partes, &c.i. ex dictis post, s. qd punctus, & instans

sunt indiuisibilia, & non sunt partes eorum, in quibus sunt. Deinde dixit: pūctus enim, &c.i. hic dat causam, propter quam est possibile idē punctum accipi principium vnius lineæ, & finem alterius. & est, quoniam pūctus demonstratur bis, ita, qd propter hoc accidit ei necessario quies: & est impossibile in instanti, quoniam sequeretur ex hoc ut instans quiesceret: quod est impossibile, quia sequitur translatum.

Et insuper manifestum est qd neq pars est ipsum nunc tēporis, neq diuisio mot⁹, sicut neq puncta ipsius lineæ. lineæ enim duæ partes vnius sunt. Quatenus igitur terminus est ipsum nunc, non est tempus, sed accidit, quatenus vero numerat, numerus. termini enim illi⁹ solum sunt, cuius sunt termini. numerus autem horum equorum, denarius scilicet & alibi est.

Et, quia manifestum est, quod instans non est pars temporis, neq diuisio pars motus, quemadmodū punctus nō est pars lineæ, sed duæ lineæ sunt partes vnius lineæ, tūc instans, secundum quod est finis, nō est tempus, sed accidens, quod accidit ei, secundum autem quod numerat est numerus. quoniam fines sunt fines illius solius, cuius sunt fines. numerus vero, ut denarius, sicut dicitur de vno vnitas, sic dicitur de decem denarius, ut idem de narius est istorum equorum decē demonstratorum, & aliorum.

Cum

Lra Alex & Aspid hēt, quod tps nō est pars mot⁹ Termin illius soli sūt, cum sūt termini illi. sup. te. 42

A Cum declarauit differentiam in
 107 ter numerum temporis ab instati,
 & numerū lineæ à puncto, incepit
 declarare ēt, q̄ instas nō est pars tē-
 poris, & dixit: Et quia manifestū ē;
 &c. i. &, quia manifestū est q̄ instas
 nō est pars tps, quia est differentia
 inter motū priorē, & posteriorē: &
 differentia, quē est inter duos motus,
 s. priorē, & posteriorē non est pars
 motus: ergo instans non est pars tē-
 poris. D. d. sicut punctus, &c. i. cū sit
 differentia inter duas lineas. D. d. sed
 duę lineę, &c. i. sed duę partes lineę,
 quas punctus diuidit, sunt illę duę li-
 neę, non punctus, vt declarabitur in
B Sexto per se, vbi declarabitur q̄
 omne tps est semp diuisibile, & q̄ in-
 stans est indiuisibile. D. d. instans
 igitur, s. m q̄ est finis, &c. i. vult decla-
 rare, q̄ cum hoc, q̄ instans non est
 pars tps, est accidens ei, i. instas, s. m
 q̄ est finis in motu, non est tps, sed
 ipsum esse finē est accidens ei. D. d.
 fin aut q̄ numerat, &c. i. s. m autē q̄
 diuidit tps est numerus. D. d. fines
 en im, &c. hic declarat causam, pro-
 pter quā instans nō est instans, s. m
 q̄ est finis alicui⁹ demonstrati: & est
 fin q̄ est numerus: & est: quoniam
 fines sunt in eo, cuius sunt fines, &
 instans nō inuenitur in aliquo pro-
 prio, & nō in alio, sicut est dispositio
 in numero. vnde dictū est in defini-
 tione eius, q̄ est numerus translati.

Quis Numerus sit, qui in definitione tem-
 poris accipitur: ex quo nonnullorum in ip-
 so tempore redditur causa. Cap. 5.

QUod igitur tempus nu-
 merus motus est, s. m
 prius, & posterius,
 et continuum (nam cōtinui est)
 manifestum est, Minim⁹ autē

numerus, quidam simpliciter q̄
 dem est, vt dualitas, quidam au-
 tem numer⁹ est quidem vt est,
 est autem vt non est. Vt lineę mi-
 nimus multitudine quidem est
 duę, aut vna, magnitudine autē
 nō est minim⁹. semp enim diui-
 dit oīs lineā. Quare similiter &
 tēpus. minimū enim s. m nume-
 rum est vnū, aut duo, secundū
 autem magnitudinem non est.

Vide con-
 tradictio-
 nē Zim.

Manifestum est igitur, quod
 tempus est numerus motus secun-
 dum prius, & posterius, & quod
 est continuum, cum sit numerus cō-
 tinuus, & habemus accipere nume-
 rum minimum de numero simpli-
 citer. Quod autem est aliquis nu-
 merus, possibile est quodammodo
 inueniri numerum, & alio modo
 impossibile. v. g. quoniam minimū
 lineā est vna lineā, aut duā, in mē-
 sura vero nō habet minimum: quo-
 niā omnis lineā diuiditur semper.
 Et similiter est de tempore etiam.
 quoniam minimum tempus nume-
 rus est, v. g. aut vnū tēpus, aut duo
 tempora, in mensura vero non est.

Cum dedit differentia inter nume-
 rū acceptū in definitione tps, & nū-
 rū simpli, & nūerū, q̄ est instas, qui
 est causa in nūeratiōe prioris, & po-
 sterioris, quēadmodū nūer⁹, qui est
 pūcta, est causa in nūeratiōe lineę
 p lineas, vult inducere accidētia, qui-
 bus nūer⁹ accept⁹ in definitione tē-
 poris differt à numero simpli, & di-
 xit: Manifestū est igitur, qm̄ est nūe-
 rus mot⁹, nō s. m q̄ mēs accipit illud

AA ij habens

Fines sunt
 in eo, cui⁹

120.
 sunt fines.
 Idē supra.
 cō. 4. &
 infra cō.
 120.

108

Physicorum

Gbens partes tantum, sed secundum
 qd accipit illud habens partes prio-
 res, & posteriores. Et fecit rememo-
 rationē d hoc i hoc loco ppter hoc,
 qd vult considerare de accidentibus
 temporis, & ideo dixit: & quod est
 continuum, i. & apparet ex hac defi-
 nitione, qd est cōtinuum, cum sit nu-
 merus cōtinui, s. motus. Et, quia est
 numerus cōtinui, & non est numerus
 simplr, dedit differentiam inter nu-
 merū simplr in hoc. qd paucitas in-
 uenitur in eo, & inter numerū alicu-
 ius, vt descēdat ad modū, quo inue-
 nitur in eo paucitas, & multitudo,
H & d. & habemus accipere, & c. i. & in
 numero simplr inuenit minimum, v.
 g. duo, aut vnum, si intellexerimus
 p minimum illud, quod est indiuisibi-
 le, s. vnitatem. Et. cum declarauit
 qd in numero simplr possibile est in-
 uenire minimum, & indiuisibile, s. vni-
 tatem, declarauit qd numerus alicu-
 ius est e contrario, & qd quodam mō
 inuenitur in eo minimum, & quodā-
 modo nō, & dixit: Quod aut est alicui
 quis numerus, & c. i. illud autē, qd est
 numerus alicuius, posse est, s. qd est
 numerus vnitatū indiuisibilium, in il-
 lo genere inueniri minimum eius. &
I s. qd est numerus alicuius, cui acci-
 dit diuisio in infinitū, nō inuenit in
 eo minimum. D. d. v. g. linea, & c. i. qm
 cū linea accipitur, s. qd est mēsu-
 rans, & numerans, tūc minimum eius
 erit, aut vna linea: si intelligitur p
 minimum illud, quod non est diuisi-
 bile in illa mensura, s. per quod mē-
 saratur numerus illius lineæ, & est
 illud, quod est ex eo quasi vnitatis:
 aut duæ lineæ, si intelligitur per mi-
 nimum prima multitudo numeri.
 duo enī sunt huiusmodi, s. qm sunt
 minima multitudo numeralis. Et,
 cum declarauit qd accidit ei, s. qd
 est numerus, vt ex eo inueniat mi-
 nimum illis duobus modis, quibus
 inuenitur in numero, incepit decla-
 rare qd s. qd est mensura, & nō nu-
 merus simpliciter, accidit ei etiā vt
 in eo non inueniatur minimum, &
 est diuisibile in duo naturaliter, &
 dixit: mensura, & c. id est, qm non di-
 uiditur in indiuisibile, sicut diuidit
 numerus. & hoc declarabitur in Sex-
 to huius libri. Et, cum declarauit qd
 in continuo quodammodo inueniun-
 tur propria numero, & quodam mo-
 do propria continuo, & hoc erit, cū
 numerat, & tempus fuerit cōtinuū,
 conclusit ex hoc, qd tēpus est h mōi,
 & dixit: Et similiter est de tēpore, i.
 & quia tps est cōtinuum, necesse est
 vt in eo inueniatur minimum quodā
 mō, & alio mō nō inueniat, s. mō igit
 qd numerat, inuenit i eo minimum,
 & est vnum tempus, per quod nu-
 meratur, aut duo tempora: iecun-
 dum autem quod est mensura, non
 inuenitur in eo minimum.

Manifestum autē est & pro-
 pter quid velox quidē & tardū
 non dicitur, multum autem &
 paucum, & longū & breue. qua-
 tenus enim continuum est, lon-
 gum & breue dicitur, quatenus
 autē numerus, multū & paucū.
 velox autem & tardum nō est.
 non enim numerus, quo nume-
 ramus, velox, & tardus vllus.

Manifestum est igitur, quod in
 eo non dicitur velox & tardum,
 & dicitur in eo multum & pau-
 cum, & longum & breue. secun-
 dum enim quod est continuum est
 tem

Tex. ch. 4
 & indē

L

M

A longum, & breue; secundum autem quod est numerus est multum & paucum. Velox vero, & tardum non est. quoniam neque numerus, per quem numeratur, est velox, aut tardus omnino.

109

Hic dat tria propria tēpori: quorum Vnum est q̄ non sit velox, aut tardum. Secundum autē est, qm̄ pō test dici multum, & paucum, quod est propriū numero: Tertiū autē est, qm̄ est longum & breue, qd̄ est propriū quantitatis cōtinuē. & hoc potest dici, fm̄ q̄ est cōtinuū, i. quia sequitur continuum. multum vero & paucum potest dici, fm̄ q̄ est numerus. velox autē, & tardum nō pōt dici, quia est n̄fiterus: & numerus nō pōrdisponi per alterū istorū oppositorum. et contraria sunt falsa in eo, quod non est subiectū propriū eis. quod nō accidit in cōtrariis. Et quēret aliquis, si tēpus quodāmodo est continuū, & quodāmodo discretū, quare definitum est per discretum, cum dicitur ipsum esse numerum?

Tria propria tpi.

Dubium.

Solutio.
Tps si sit.

C Dicamus igitur ad hoc, q̄ extra mētem non est nisi motū, & tēpus non sit, nisi qm̄ mens diuidit motum in prius, & posterius: & hac est intētio numeri motus, i. motum esse numeratū: ergo substantia tēporis, quæ est in t̄ eo quasi forma, est numerus, & quod ē in eo, quasi materia, est motus cōtinuus: qm̄ nou est numerus simpliciter, sed numerus motus. cōtinuatio igitur accidit ei gratia matērie, & discretio, s. numerus gratia formæ. & est cōpositum ex duabus quantitatibus. s. discreta, & cōtinua. & ista compositio accidit mēsuris, quando diuiduntur. & cōsideratio,

quæ est in decimo Euclidis est de magnitudinibus. in illo enim tractatu considerat de magnitudinibus, fm̄ q̄ sunt numerus.

Et idem etiā vbiq̄ simul est. prius autē, et posterius non idē. quia & mutatio præsens quidē vna est: facta vero, & futura, altera. Tempus autē numerus est, nō quo numeramus, sed qui numerat. hoc autē accidit fm̄ prius, & posterius semper alterum. ipsa enim nunc altera sunt. Est autem numerus, vnus quidem, & idem centum equorum, & centum hominum: quorum autem numerus est, altera sunt, equi scilicet ab hominibus.

Et in omni loco, quod vere est insimul, est idem. prius autem, & posterius non est idem. quoniam trans mutatio etiam præsens nō est idē: quod autem fuit, & erit, est diuersum. Et tempus non numerus est, per quē numeratur, sed numerus numeratus, & contingit huic, vt prius, & posterius ex eo sint semper diuersa, quoniam instātia sunt diuersa. Et numerus centum equorum, & numerus centum hominum est idem: illa autem, quorum est hic, sunt diuersa, quia sūt equi, & homines.

Nititur in hoc sermone narrare accidentia, quæ accidunt tpi, fm̄ q̄ est numerus, & accidētia, quib⁹ differt à numero, fm̄ q̄ nō est numerus simplt, sed numerus numerat⁹. Et dixit Et in oī loco, &c. i. & in oī

Tps ē nūc rus h̄ quo nūeram⁹, sed qui nūmerat⁹. Idē supra rex. 102.

E

F

110

Physicorum

G loco illud, quod accipitur de tēpore presenti, i. in actu est idem & in omni motu, & in omni loco. & causa i hoc est, qm̄ instans non multiplicatur p̄ multiplicationem motorum, aut motuum, cum sit numerus eorum, & numerus non multiplicat p̄ multiplicationē numerati. Et, cum declarauit hoc, quod accipit tpi, fm̄ q̄ est numerus, incepit ēt declarare q̄ accidit ei, fm̄ q̄ est numeratum. i. numerus motus, & non numerus simpliciter, & dixit, prius autē, & posterius, &c. i. prius, autē, & posterius tpi est idē fm̄ subiectū, sed ē diuersum fm̄ definitionē. & hoc nō accidit in numero simplr, sed hoc accidit tpi, quia tps est n̄er̄us trāsmutati, & trāsmutatus est idē fm̄ definitionē, & subiectū. pri⁹ vero, & posterius diuersant fm̄ definitionē, s. in prioritate, & posteritate. vt dictū est

Com. 99. superi⁹. D. d. Et tps nō est numerus, &c. & intēdebat declarare p̄ hoc, q̄ ex hoc modo accidit ei diuersitas in preterito, & futuro, & vtr̄in priori, & posteriori: & hoc est equale instanti, & tēpori. & ideo dixit post: & cōtingit hoc, &c. i. & sequit̄ ex hoc q̄ tēpus est numer⁹, & numeratum, i. numerus motus, vt pri⁹ ex eo, & posterius d. uersent fm̄ definitionē, licet sint vnū fm̄ subiectum. D. d. instantia enim sunt diuersa, i. fm̄ prioritatē, & posteritatē. D. d. Et numerus cētum equorum, &c. declarauit ex hoc, qm̄ est propriū numero simplr hoc, q̄ non multiplicat per multiplicationem suorum subiectōrū, & q̄ subiecta multiplicant, & q̄ illud, quod est numerus quodā modo, et numeratū alio modo, sicut ē dispositio in tpe, accidit ei vtrūq; s. multiplicari per multiplicationē su

biecti, et adunari p̄ formā, s. fm̄ q̄ ē numer⁹. et ex hoc modo prius, et posterius in tpe sunt idē in omnibus motibus, non multiplicata per multiplicationē eorum: sicut est dispositio in instanti. Et causa in hoc est, qm̄ est prius, et posterius in motu cōtinenti totū. et ideo omnia sunt in tēpore, quia sunt in sphaera mundi. vnde quidam existimauerunt tēpus esse sphaeram, aut mundum.

Amplius autē, vt cōtingit motum esse eundē, & vnum iterū, & iterū, sic & tēpus cōtingit, vt annum, aut ver, aut autumnū.

Et etiam sicut est possibile, vt idem motus iteretur post alium, similiter est hoc possibile etiam in tempore, verbi gratia hyems, & Ver, & autumnus.

Declarat hoc, q̄ accidit tpi illud, qd̄ accidit motui circulari. & hoc demonstrat ipsum sequi motū circularē, non motū rectū. mot⁹ enim, qui potest iterari iterum post aliū, est idē cum circulari. & adduxit sermonem fm̄ modū sermonis, dicentis causam ei⁹, q̄ est tēpus circulare. Et quasi aliquis diceret, quō est possibile tps reuolui? Et tunc dicit illi, quia declaratū est ipsum sequi motum. & quēadmodū possibile est eūdem motum reuolui in se, s. circularē, similiter temp⁹, v. g. hyemē, & autumnū, & æstatem, & ver, quoniam vnūquodq; reuoluitur.

Non solum autē motum tempore metimur, sed & motu tempus: propterea q̄ ā seinuicem definiuntur. tempus enim definit motum, cum sit numerus ipsi⁹: motus autem tēpus, & dicimus multum,

Non solum motū tpe metimur sed & motu tēpus. Vide contra dictiones Zm.

III
Tps sequitur motū circularē, nō motū rectum.

M

A multum, aut paucum tempus, motu metientes: sicuti numerabili numerū. vt equo vno equorum numerum, numero enim equorum multitudinem cognoscimus: rursus autē in vno equo ipsum equorum numerū. sicut autē & in tpe, & motu. tpe enim motū, motu autē tēpus mēsuramus.

Et non solummodo motus mēsuratur per tempus, sed tempus per motū etiā: quoniam vtrūq; determinat reliquū. per tēpus enim determinatur motus. quia est numerus illius: et quandoq; etiā tempus per motum. dicimus enim tempus magnum, & paruum nos, mēsurando ipsum per motum. quemadmodum etiam per numeratum terminamus numerū. v.g. quoniam quādoq; notificamus numerū istorū equorū per vnum equum illorū. quemadmodum igitur per numerum notificamus numerum equorum, & per vnum equum etiam notificamus illum numerum, ita est etiā de tempore, et motu. mēsuramus enim tempus per motum, & motum per tempus etiam.

III.

Tpi p accis cōtingit ipsum mēsurari. Idē supra cō. 102. & infra. 113.

Quia substantia tpi ē aliquid numeri, & actio numeri est mēsurare, ideo actio substantiē tēporis est mēsurare motū. Et, quia numero accidit ei per accidēs ipsum numerari per numeratū, & ideo cōtingit ipi etiā per accidēs ipsum mēsurari per motum, dixit: Et non solummodo, &c. & intelligendū est ex hoc, qd ips mēsu-

rat motū, qd hoc est essentialiter ei, & D ex hoc, qd motus mēsurat tps, quod hoc est accidēs ei. Et, cū narratūq; vtrūq; mēsurat reliquū hoc modo, quo diximus, dedit causam in hoc, & dixit: qm vtrūq;, &c. i. & necesse ē vt vtrūq; mēsuret reliquum, quia vtriusq; paucitas, & multitudo determinat in eo p reliquū: & omne, quod determinat p aliud, est mēsuratū per illud. D. distinxit hoc, & d. per tps enim, &c. i. per tēpus vero determinat motū essentialiter, qm substantia tpi est numerus motus. & quia determinatio tpi per motū ē per accidēs, dixit: & qnq;, &c. i. & de monstrat per hoc, qd dixit, qnq;, qd hoc raro accidit, & qd est p accidens. D. declarauit hoc, & dixit: dicimus enim, &c. i. & nos cōprehendimus tps esse magnū, cum nos cōprehēdimus qd motus, quē sequitur tps, est magnus. D. declarauit modum, ex quo accidit tēpori mēsurari p motum, & est modus, ex quo accidit numerato mēsurare numerū, & dixit: qm mēsuratur p motum, &c. i. & accidit nobis mēsurare tps per motum, sicut accidit nobis numerare p numeratum in aliqua hora ipsum numerū: licet rectū sit nūerare numeratū per numerum. sed, cū dubitamus de nūero, tunc numeram⁹ ipsum per numeratū: vt accidit numerantibus, qn significat numeros digitis: & accidit nobis, sicut dixit, numerare numerū istorū equorum per vnum equū illorum, qn dubitauerimus de numero illorū: qm pri⁹ cognoscimus per vnū numerum, numerum equorū: & cū dubitam⁹ de numero illorū, cognoscim⁹ hoc per ipsos equos. Et, quia proportio naltas in hoc inter numerū, & nu-

Licet rectū sit numerare numeratū

F
tū p nūerū: tñ cū dubitam⁹ de nūero. tunc nūeramus ipsum nūeratū.

AA inij nume-

Physicorum

Gneratū, & motum, & tēpus, est vera;
 s. in hoc, q̄ utrūq; numerat reliquū
 eo modo, quo diximus, s. qm̄ vnum
 numerat alterū essentialiter, & alte
 rū numerat illud p̄ accidēs, d. quēad
 modum igit̄ cognoscimus per nūe
 rum, &c. i. quēadmodū igit̄ per nu
 merū scimus numeratū, sic scimus
 numerum istorū equorū per nume
 rum, cū numerus eorū fuerit co
 gnitus. s. p̄ numeratū, quod est
 equus vnus, scimus numerū illorū,
 cum acciderit nobis dubitare, aut er
 rare in numero illorū. & ita est de
 tempore cū motu, & accidit nobis

Hut numerū numerari p̄ numeratū
 sit per accidēs. qm̄ non facimus hoc
 semp̄ in principio, sicut facim⁹ hoc
 in mēsuracione numerati p̄ nume
 ru: sed facimus hoc per accēs, s. q̄ il
 lud, q̄ est notius apud nos naturā,
 est numer⁹, & ignoratū naturaliter
 est numeratū: & sic semp̄ per not⁹,
 quod est numerus, scimus latētius,
 quod est numeratū. & si post hanc
 cognitionē accidit nobis errare, aut
 dubitare i numero, tūc reuertimur,
 & scim⁹ numerū per ipsum nume
 ratum. & s̄m hoc est intelligēdum
 de numero, & numerato, & motu,
 & tēpore, scilicet in hoc, q̄ utrūq;
 numerat reliquum.

Et hoc rationabiliter accidit.
 Sequitur enim magnitudinem
 motus, motum autē tempus, ex
 eo, quia quāta, & cōtinua, † { &
 discreta sunt. } propterea enim
 q̄ magnitudo ē huiusmodi, mo
 tus hāc patitur: propter autem
 motum tempus. Atq̄ mensura
 m⁹ & magnitudinem, motu, &
 motū magnitudine. multā enī
 dicimus esse viam, si ambulatio

multa est, & hāc, multam, si via
 multa sit: & tempus, si motus,
 & motum, si tempus.

*Et recte sequitur hoc. Quoniam
 motus sequitur quantitatem, &
 tempus sequitur motum, quia est
 de quantitate, & est de diuisibili.
 quoniam, secundum quod mēsurā
 est talis, motus est talis: et quia mo
 tus est talis, tēpus est tale. Et etiā
 mensura mensuratur per motum,
 & motus per mensuram. dicimus
 enim viam esse longam, quando
 cursus fuerit longus, & dicimus
 cursum esse longum, quando via
 fuerit longa: & dicimus de tēpore
 secundum motum, & de motu se
 cundum tempus.*

Id est recte cōtingit v̄ tps mēsu- 113
 ret motum. qm̄ quēadmodum mo
 tus sequit̄ mensurā in hoc, qd̄ est de
 quāto, & de cōtinuo, & diuisibili, s.
 qm̄ ista esse in motu est p̄pter illa
 esse in mēsurā, similiter tps sequit̄
 motum in habendo ista, s. quia est
 quantum discretum quodā modo,
 & cōtinuū alio modo, i. q̄ ista sunt
 in eo, p̄pter hoc, q̄ sunt in motu. Et
 hoc intendebat, cū dixit: qm̄ s̄m q̄
 mēsurā est talis, &c. i. qm̄, s̄m q̄ mē
 surā est hmōi continuationis, & di
 feretionis, & quātitatis, ideo mot⁹ ē
 hmōi de quātitate, & discretione, &
 cōtinuatione: & quia mot⁹ ē hmōi
 de cōtinuatione, aut discretiōe, ideo
 tps est hmōi. Et intēdebat p̄ hoc de
 clarare q̄ causa i hoc, q̄ accidit tpi,
 s. q̄ mensurat̄ per motū ē, quia mo
 t⁹ est causa in esse ei⁹, s̄m q̄ ē subie
 ctū illi⁹. & ideo accidit ei, cū fuerit
 ima-

† a. l. diui
 sibilita sit

Motu mē-
surat tps
est acciden-
s motui: s;
tps mēsu-
rare mo-
tū ē illi es-
sentialia:
cū cēntia
ei sit mē-
surat mo-
tū. Idem
sup. c. 101
111. & infra
133.

Documē-
tum.

A imaginatum ipsum esse mēsuram
extensionem per extensionem motus,
mensurari per motum sū modū,
quo mensurat motū. sed differunt,
qm̄ motum mensurare ipsum est
accidens motui: tps vero mensura-
re motum est illi essentialia: cū cēn-
tia eius sit mensurare motum. Et,
quia dispositio temporis in hoc cū
motu est sicut dispositio motus cū
mensura, s. qm̄ mensurā esse est cā
in esse motus, narravit q̄ similiter
accidit quantitati et cum motu de
mensuratione vtriusq; a reliquo, si-
cut accidit tempori cū motu, & di-
xit: Et ē mensura mensuratur per
motū, &c. d. d. & dicamus de tēpo-
re sū motū, i. & mensuramus tē-
pus per motum. Sed sciendum est q̄
substantia motus nō est in mensu-
ratione spatij, sicut substantia tem-
poris est in mensuratione motus.

*Quid sit in Tempore esse. Quae sint ea, q̄
sunt in Tempore, et quae non sunt in tē-
pore. Tempus q̄, ut motum, ita ē
quietem mensurare. Cap. 6.*

Quoniam autē tempus est
mēsurā motus, ipsiusq;
moueri, metiri autē hoc
motum determinando quendā
motum, qui mēsurabit totum,
sicut & longitudinem cubitus,
determinando aliquam magni-
tudinem, quae remanet totā,
& est motui, in tēpore esse, men-
surari tempore, & ipsum, & cē
ipsius: simul. n. motum, & esse
motum mensurat: et hoc est ipsi
in tpe esse, mensurari ipsius cē.

*Et, quia tempus mensurat mo-
tum, & moueri, & motus mensu-*

*ratur, quando per illud termina-
tur aliquis motus, per quem nume-
ratur totus motus, sicut per cubi-
tum numeramus longum, quando
per ipsum terminamus aliquam
mensuram, per quam mensuratur
totum. motum. n. esse in tempore
est, quia tempus mēsurat essentiā
eius, quoniam mensurat insimul
motum, & essentiā eius. & in-
tētio eius, quod est in tempore, est,
quia numerat essentiā eius.*

Intendit narrare quō dī q̄ trāf-
mutabilia sunt in tempore, & incoe-
pit a motu, cum manifestius se ha-
beat ad tēpus, & dixit: Et, quia tem-
pus, &c. i. &, quia tēpus est illud, per
quod mensuratur motus. qm̄ nos
mensuramus motū, ita, q̄ per tēpus
determinamus aliquam partē mo-
tus, s. qm̄ per aliquā partem termi-
natam tēpōis terminamus aliquā
partem terminatam motus, s. e. qua-
lem ei, & post per illam partē men-
suramus totum motum. v. g. cum
dixerimus q̄ iste motus fuerit I qn-
que horis, ista. n. mēsuratio motus
est, qm̄ acceperimus vnā horam, &
determinauerimus per illā aliquā
partem motus equalem ei, & post
per illam partem mēsuramus alias
partes motus, sicut accipimus vnū
cubitum, & terminamus per ipsum
aliquam partem illius, qd̄ volumus
numerare, & post mensuramus ip-
sum per illam partem cognitam,
quemadmodum igitur cubitus hīc
est notior apud nos q̄ illud, qd̄ mē-
suratur per cubitum, ita ista pars tē-
poris debet cē notior, q̄ motus mē-
suratur p̄ tempus: & ista pars tem-
poris

* a. l. i. i. n.
Vide cōt.
l. i. n.

Physicorum

Gporis debet sciri per notio-
rem motum, & priorem illorū, qui est mo-
tus diurnus, ut post dicet. D. d. illud,
quod sequitur ex hoc, & est, qd dice-
re motum esse in tēpore est idē cū
dicere tēpus mensurare illum mo-
tum, hęc est intētio eius, qd dicim⁹,
qđ numeratum est in numero. & d.
motum. n. esse in tempore, &c. i. &
cū ita sit de mō mensurationis mo-
tus à tempore, ergo intētio eius, qđ
dicimus qđ motus est in tēpore, est
qđ motus mensuratur per tempus,
s. qm motus mensurat ipsum, non
esse ipsius: tempus vero mensurat
de motu utrunq; .s. quantitatem, &
esse. & hoc accidit motui: quia nō
est ens fm oēs suas partes ī actu: si-
cut est dispositio in mensura. & for-
te hoc intendebat, cū d. mēsurat in
simul, &c. D. d. & intentio eius, qđ
est in tempore, &c. i. & intētio eius,
qd dicimus, qđ omnis motus est in
tempore, nihil aliud est qđ hoc, qđ tē-
pus mensurat esse eius.

Manifestum est qđ et alijs hoc
est ipsum in tempore esse, men-
surari ipsorum esse à tpe. In tpe
.n. eē duorum est alterum. vñ
I quidem esse tunc, qñ tēpus est,
alterum aut, ut quædam dici-
mus, qđ in numero sunt. hoc au-
tē significat, aut ut partē nume-
ri, & passionē, & oīno qđ nu-
meri aliquid est, aut qđ est ip-
sius numerus. Qm autē nume-
rus tēpus est, ipsum quidē nūc,
& prius, & quęcūq; sunt hmōi
sic in tēpore sunt, ut in numero
vñtas, & impar & par. hęc. n.
numeri aliquid, illa vero tēpo-
ris aliquid sunt. Res autē, ut in

numero, ita in tēpore sunt si au-
tem hoc est, cōtinent à numero,
sicut & ea, qđ sunt in loco, à loco.

*Et manifestū est quod de alijs
intentio eius, quod sunt in tempo-
re, est, quod tempus numerat qui-
ditatem eorum. Quoniam aliquid eē
in tempore habet duas intēctiones.
quarum vna est, ut aliquid sit, cū
tempus fuerit, & alia, sicut dici-
mus, de quibusdā rebus, quod sunt
ī numero. & iste sermo significat,
aut illud, quod ē quasi pars nume-
ri, aut accidens ei, & vniuersali-
ter aliquod attributum numero,
aut quod habet numerū. Et, quia
tempus est numerus, instās prius,
& posterius, & alia similia sunt
in tempore, sicut vñtas in nume-
ro, & par, & impar. ista. n. attri-
buuntur numero, & illa tempori.
Et res sunt in tempore, sicut sunt
in numero. & cum ita sit, nume-
rus continet illas, sicut locus conti-
net illud, quod est in loco.*

*Et manifestum est et, qđ intentio
eius, qđ alia sunt ī tpe, est qđ tempus
mensurat essentiam illorum, i. esse
eorum, & qđ attributio illorū tēpori
est, fm qđ tēpus continet illa ad mō-
dum eius, qđ numerus continet nu-
meratum. Et, cum posuit hoc po-
sitiōe, incepit declarare illud, & d.
Qm aliquid esse in tempore habet
duas intentiones, &c. i. & hoc appa-
ret, qm dicere aliquid esse in tem-
pore habet alteram istarum duarū
intentionum. Quarum vna est, ut
tempus*

Vide eodē.
2im.

M

113

Documē-
tum.

A tēpus sit cōiunctum cum esse eius, ita, q̄ sit aliud ab eo, non continuū cum eo, sed separatū. cōiunctum tū in esse. i. vt inter illa non sit ligatio, nisi in esse eorum insimul. Scda autē intentio est vt inuētio eius, qd dicimus aliqd esse i tpe est aliqd cē in numero. Et facit hanc diuisionē bimembrem. qm̄ notum est q̄ ens attribuitur tempori, fm̄ q̄ est cōiunctum ei, non fm̄ q̄ accipitur in definitiōe rei, tanq̄ pars illius, neq̄ q̄ res accipitur in definitiōe illius. & cum tempus sit cōiunctū, non remanet vt attribuitur ei illud, quod est in tempore, nisi aut sicut numeratū attribuitur numero, aut sicut aliquid attribuitur illi, quod existit cum eo: licet aliquis possit dicere q̄ adhuc est ista tertia pars possibilis, quæ ē attributio partis rei ad rē, & accidētum illius ad ipsam rē. & ideo iam cito post iduxit illam, qm̄ diuisit aliquid attribui numero, cū d. & iste sermo, &c. sed apparet vtr̄ q̄ sustentatus est in hac declaratione super hoc, quod prius declarauit q̄ tempus est aliquis numerus: & illa, quæ induxit, sunt ad confirmā dū. Et, cum posuit q̄ res attribuitur tempori altero duorū modorum, aut sicut res, quæ inuenitur in numero, attribuitur numero, aut sicut illud est cōiunctum alicui in esse ad ipsum, cui cōiungitur, reuersus est ad diuidendū ipsum, quod est aliquid esse in numero, &c. d. & iste sermo significat, &c. i. Et intendit per partē illud, qd est in numero, quasi spēs, & differētiæ, & per accidens consequentia essentialia, & per attributum illud, qd est cōe accidentibus. Et intendit per hoc, q̄ dixit, aut q̄ habet numerum hoc, s. aut qd attri-

buitur ei, ita, q̄ sit numeratum ab eo, ita, quod ipsum sit numerus illius. & quasi dicat, & res attribuitur numero, aut sicut aliquid, qd accipitur in definitiōe numeri, aut sicut aliquid, in cuius definitiōe accipitur numerus, s. accidentia essentialia, aut sicut ea, quorum vtrunq̄ accipitur in definitione alterius, & sunt correlatiua, quæ sunt in numero, vt duplum, & dimidiū, aut sicut numeratū attribuitur ei: & hoc est simile attributioni continentis ad contentum. Et, cum posuit hoc, incepit narrare quid inuenit ex istis in tempore: licet hoc non fuerit in E. tentio eius, qm̄ intentio eius fuit de clarare, quō attribuuntur tempori res existentes in tpe, sed vidit q̄, cū fuerit declaratum quæ sunt illa, quæ sunt de tpe, sicut partes numeri de numero, & accidentia eius, declarabitur ex hoc q̄ attributio rerū tempori est alia. Et d. Et, quia tēpus, &c. a. & quia tempus est numerus, necesse est vt in eo sint et aliqua, q̄ ita sint in eo, sicut unitas, & pars de numero: & sunt instantia, quæ multiplicantur per prius, & postorius, vt declaratum est prius. proportio. n. istarū ad tēpus est similis, p̄portioni differētiarum numeri ad numerum. & hoc intendebar, cū d. ista. n. attribuuntur numero, &c. Et, cū posuit q̄ tps est numer⁹, & q̄ illa, quæ attribuuntur numero, sunt duobus modis, aut de natura numeri, aut numerata, quæ continet numerus. & est declaratū q̄ illa, q̄ sunt in tpe, q̄ sunt illa, q̄ sunt de natura numeri sunt alia ab eis, q̄ sunt in tpe, conclusit ex hoc, q̄ illa, q̄ sunt in tempore, attribuunt tpi, fm̄ q̄ numeratū attribuitur numero, & dixit: Et res sunt

Physicorum

E sunt in tpe, &c. & forte induxit cito hanc cōclonē, anteq̃ destrueret tertiā diuisionem, q̃ est vna diuisionū sylli: quia iam declaratū est q̃ tēpus est numerus. & cum ita sit, illa, quæ attribuuntur ei, sunt duobus modis, aut partes, aut accidentia ei, aut numerata ab eo. & quia illa, q̃ sunt ex eo quasi partes, & accidentia, sunt alia ab eis, quæ dicunt esse in tpe, sequitur vt illa, q̃ dicunt esse in tpe, attribuunt ei, s̃m q̃ numeratū attribuit numero. & quasi induxit tertiā diuisionem ad cōfirmā dū, nō quia ē necessaria ī hoc syllo.

H D. d. numerus. n. cōtinet illas, &c. i. & quia res sunt in tpe, sicut numerata in numero: & numerus cōtinet numerata s̃m modū similē ei, s̃m quem locus cōtinet locatum: necesse est vt tēpus cōtineat numerata.

Manifestum aut̃ est et q̃ non est in tempore esse, esse q̃n tempus est, sicut neq̃ in motu esse, neq̃ in loco, q̃n motus, et locus est. Si. n. erit id, qđ est in aliquo, sic, omnes res in qđlibet erūt, et coelum in milio. q̃n. n. milium est, & coelum est. sed hoc quidē accidit, illud aut̃ necesse est con-
I sequi, & id, quod est in tpe, esse qđdā tps, q̃n & illud est, & id, quod est in motu, eē tūc motū.

Et est manifestum, quod intentio eius, quod aliquid est in tempore, non est quod aliquid sit, cum tēpus fuerit, quemadmodum intentio eius, quod est aliquid eē in motu, non est vt ipsum sit, cum fuerit motus, neq̃ intentio eius, quod est aliquid eē in loco, est vt ipsum sit,

cum fuerit locus. Quoniam, si aliquid esse in loco, habet hanc intentionē, necesse est vt omnia sint in qualibet, & coelum in milio. quoniam, cum vnum granū muly fuerit, coelum erit ēt, sed per accides. necessarium vero est, vt semper sequatur aliquid esse in tempore aliquod tempus esse, cum illud fuerit, aut sequatur aliquid eē in motu, motum esse in illa hora.

Cum diuisit attributionē rerum tēpori in attributionem cōiunctionis, & in attributionē rei ad numerū, & diuisit attributionē rei ad numerū in duo, quorū vnum est attributio rerū essentialium, q̃ sunt ī numero ad numerū, & aliud attributio est numeratū ad numerū, & declarauit quæ sunt illa, quæ ita attribuuntur tpi, sicut res essentielles attribuuntur numero, cum tps sit numerus, festinauit, & posuit q̃ pportio entiu, q̃ sunt in tpe, ad tps est sicut proportio numerati ad numerum, anteq̃ destrueret tertiā diuisionē. Et fecit hoc, sicut diximus, quia
M conclusio erat verificata ei pp hoc, qđ declarauit pri^o de tpe, q̃m est aliquis numerus & cū fecit hoc, intendebat cōplere primā rōnem, a qua incepit. & iō reuersus est ad destruedū primā diuisionē, a qua incepit sermonē, & dixit: Et manifestum
Expōlū est, &c. i. q̃m, cum manifestū est per se, q̃ dicere aliquid est in tpe ē sicut dicere aliquid esse ī motu: & ē manifestū per se q̃ aliquid esse ī motu nō est intētio eius, qđ est, q̃n motus fuerit: ergo necesse est vt intētio ei^o, q̃ aliquid sit in tpe, nō sit, vt cū fuerit,

116
L
Cōtinuatio.

Arit, erit tps. & quia proportio eē ali-
cuius ad tps est similis proportioni
esse eius ad locū, & est manifestum
qres nō attribuitur loco, ita q erit,
cū fuerit locus, ideo necesse ē, vt ita
attribuat tēpori. & iō dixit post, ne-
que intērio, &c. Et, cū dedit rōnē ad
destruendū vt aliquid attribuat lo-
co attributiōe cōiunctiōis, incepit
cōfirmare rōnem suam inducēdo
inopinabile sequens hāc positionē
in loco, scilicet dicere q intentio eius, qd
est aliquid esse in loco, est q, cū fue-
rit locus, erit res & dixit: Qm, si in-
tentio eius, qd est aliquid eē i loco,
B &c. i. qm si intentio eius, qd est ali-
quid esse i loco est vt sit, qn loc⁹ fue-
rit tūc intērio eius nō erit, nisi hoc,
q locus rei sit oē, qd, cū fuerit, erit
res fm cōiunctionem, nō fm essen-
tiam. & cū ita sit, & cōiunctiones
sunt plures, tūc idē erit in pluribus
i finitis. & magis inopinabile est q,
si locus est illud, qd, cum fuerit, erit
res, & qn milium fuerit, erit cōlū,
tunc sequit vt cōlum sit in milio.
D. d. sed hoc est p accidēs, i. sed ista
cōsecutio est p accidens, scilicet dicere,
q, cū fuerit miliū, erit cōlum. & si-
militer dicere, q, cum fuerit tps, erit
C homo, & cum fuerit homo, erit tē-
pus. D. d. necessarium vero est, &c. i.
cōsecutio aut necessaria est, vt sem-
per sequat ex esse alicuius in tpe eē
tpis proprii illi rei, non esse tpis sim-
pliciter: & sicut cōsecutio necessaria
motus ex esse alicuius, qd est in mo-
tu, nō ē cōsecutio simplici, scilicet q, cū ali-
quid fuerit, erit motus simplici: sed
cōsecutio necessaria i hoc est, q, cū
aliquid fuerit, erit motus proprius
ei. Et intendebat per hoc declarare
driam inter cōsecutionē essentia-
lem, & accidentalem, dicere. n. ali-

quid esse in tēpore proprio sibi est. **D**
dicere, q, cū fuerit, erit pp hoc illud
tempus propriū ei. ista igitur est cō-
cōsecutio necessaria. & non est dria
inter dicere q aliquid est in tēpore,
aut dicere q, cum fuerit tēpus, erit
illud, quod est in illo tempore.

Qm autē est, vt in numero,
esse in tempore, accipietur ali- **89**
qd maius tempus omni eo, qd
est in tempore. Quapropter ne-
cesse est omnia ea, quæ in tem-
pore sunt, contineri a tēpore, si-
cut, & alia, quęcunq in aliquo
sunt: vt ea, quæ in loco sunt, a **E**
loco. Et pati itaq aliquid a tem-
pore, sicut & dicere cōsueuim⁹
q tabefacit tēpus, & senescunt
omnia tēpore, & obliuiscuntur
propter tempus, sed nō didicit,
nec nouū factū ē, nec pulchrū.
corruptionis. n. causa per se ma-
gis est tēpus. numerus. n. ipsius
motus est: motus autē expellit
id, qd inest. Quare manifestum
est q ea, quæ semper sunt, qua-
renus semper sunt, nō sunt in tē-
pore. n. n. cōtinent a tēpore,
neq mensuratur esse ipsorū a tē-
pore. Signū aut huius est, q ne-
que patiunt quicquā a tempore,
tanq non existentia in tpe.

Tps corru-
ptiois cā.
Vide cōt.
Zim.
Ea, quę sp-
sūt, nō sūt
i tpe, qua-
ten⁹ semper
sunt.

E

*Et, si res non inuenitur in tem-
pore, nisi secundum quod est in nu-
mero, possibile est inuenire tēpus
maius tempore cuiuslibet existen-
tis in tempore. Vnde necesse est vt
omnia existentia in tempore con-
tineatur a tempore, sicut alia ex-
istentia*

Physicorum

Gistētia in aliquo: ut locus continens rem, quæ est in loco. Tempus igitur operatur aliquid in istis omnibus rebus, ut sumus assueti dicere quod tempus inducit senectutem, & corrumpit omnia, & facit obliuisci omnia, et non dicimus ipsum docere, & renouare, & meliorare. tēpus. n. per se dignius est ut sit causa corruptionis, quia est numerus motus: & motus aufert ens. Manifestū est igitur ex hoc,

H quod res æternæ, secundum quod sunt æternæ in esse, non sunt in tēpore, quia tempus non continet illas, neq; mensurat essentiam illarum. Et signum eius est, quia non operatur in eis omnino, sicut illud, quod non est in tempore.

117 Intēdit in hoc capitulo dare differentiam inter illa, quæ non sunt in tpe, & quæ sunt, & dicit: Et, si aliquid non est. &c. & iste sermo componitur sic. Oē, quod est in tpe, est in eo, ut numeratum in aliquo numero: & oē, qd est in aliquo numero, numerus excedit ipsum in duobus extremis: ergo oē, qd est in tēpore, tempus excedit ipsum in duobus extremis. Et maior propō in hoc sermone, s. dicēs q res est in tēpore, sicut numeratum in numero, est manifesta p se ex declaratis, & sūt minor. D. d. Vnde necesse est, &c. i. vnde necesse ē ut oīa cōtineātur à tpe, & tps excedat illa. Et intēdit p hoc, qd d. sicut alia existētia in aliquo, id est, sicut oīa, q attribuuntur alicui cōtinenti. v. g. sicut attribuunt

aliquid loco, ut aqua vasi. locus. n. K continet locatū, & vas aquā: & sūt tps existētia in illo, & numerus vlt. numeratū. D. d. Tps igitur operat, &c. i. tps igit, s. m q cōtinet illa existētia in ipso, & sequitur in hoc cōtinēs operans, qd est motus totius, necesse est dicere ipsum operari in res existētes in ipso passione corruptionis. & iō oēs cōueniūt in hoc, q tps inducit senectutē, & corruptionē ad oīa, & nō dicunt ipsum renouare, & docere. D. d. cām, pp quam attribuit ei corruptio, & nō gnatio: & si vtrunq; inueniat in ipso, quia sequit motū circularem. & dixit, tēpus. n. per se, &c. i. & hoīes attribuūt ei corruptionē, & nō generationē. qm, cum tps attribuitur per se operationi, dignius est ut attribuat operationi, quæ inuenit essentialiter in re, quā sequit tps, s. in motu. & a motus naturaliter in se habet, ut p ipsum auferatur res à sua substantia: & ista ablatio inducit per se corruptionē rei: licet inducat generationē in rebus generatis per accēs. b ex motu igitur inuenit generatio p accidens, & corruptio p se: & ex tēpore inuenitur vtrunq; per accidens: sed generatio per accēs accidentis. tps. n. accidit ei, cui accidit generatio ex motu, & sequit ex illo, in quo inuenitur corruptio p se. corruptio igit attribuit ei, quasi secundario, & generatio quasi per accidens purū. Et, cum declarauit q illa, quæ sunt in tpe, sunt illa, q tps excedit ex vtraq; parte, declarauit ex hoc q res æternæ non sunt in tpe, sic. Tps nō continet res æternas: & continet res existētes in tpe: ergo res æternæ non sunt in tpe. D. d. Et signū eius, &c. induxit hoc ad confirmandum ex

¶ Mot⁹ nō
liter in se
hēt ut p ip
sū auferatur
res à
sua sub.
Vid tñ op
positū in
fra i. t. cō.
128. & 1. 8
ph. t. c. 19.
Vide cōt.
Zam.

¶ M
b Ex motu
inuenit
gnatio p
accēs, &
corruptio
p se: & ex
tpe inuenit
vtrūq; per
accēs: sed
gnatio p
accēs ac
cētis. cor
ruptio ve
10 iest ei q
si sedario.
Et idē in
fra. 128.

A hoc, q̄ apparet sensui. & intēdit per res æternas corpora cœlestia. apparet. n. sensui q̄ tps non operatur in eis: sed oīa, quę sunt in tpe, tempus operat in eis: ergo res æternę non sunt in tpe. D. d. sicut illud, qđ non est in tpe. & innuit separata a materia. corpora. n. cœlestia, licet non sint in tpe, & fm̄ q̄ tps nō cōiunct il la, tñ sunt coexistentia cum tēpore, s. q̄ esse eorum, quod est ī motu, est coexistēs cū esse temporis, coexistētia quantitatis cum quantitate. res autem separatę non habent continēntiam, neq; coexistētiām. & ideo **D**ixit: sicut illud, quod nō est in tēpore, idēst in aliquo modo.

Qm̄ autem tps mensura motus est, erit & quietis mensura fm̄ accidens, omnis. n. quies in tempore est. non. n. vt quod est in motu necesse est moueri, sic & quod in tempore. non. n. tempus motus est, sed numerus motus. in numero autē motus pōt esse & quiescens. non a. n. omne immobile quiescit, sed priuatū motu, aptum aut natura moueri, sicut dictum est in prioribus. **C**Esse aut in numero est esse quēdam numerū rei, & mensurari esse ipsius numero, in quo est, quare, si est in tpe, ā tpe. Mensurabit autem tempus id, qđ mouetur, & qđ quiescit, quatenus hoc quidem mouetur, illud vero quiescit. motum. n. ipsorum mensurabit, & quietem, quantā quēdam.

Et, cum tempus mensuret motum, mensurat et quietem. omnis

n. quies est in tempore. quoniam non D
omne, quod est in motu, necesse est
vt moueatur, similiter et quod est
in tempore. tempus. n. non est mo-
tus, sed numerus motus. & rectius
est vt quiescens sit in numero mo-
tus. & non omne, quod non moue-
tur, necesse est vt quiescat, sed om-
ne, quod innatum est moueri, &
caret motu, sicut diximus supe-
rius. Esse autem alicuius in nume-
ro est, vt illud habeat aliquem nu-
merū, & quod essentia illius men-
suratur a numero, in quo est. et esse
alicuius etiam in tempore est, vt
mensuretur a tempore. Et tempus
mensurat rem motam, secundum
quod est res mota, & mensurat
quiescens, secundū quod est quie-
scens. mensurat enim motum, &
quietem, quotus est, & quota est.

Cum declarauit quod illa, quę **118**
existunt in tempore, sunt in tempo
re, secundum q̄ illa sunt in nume
ro: & omne, qđ est in numero, mē
suratur ab illo numero: ergo neces
se est vt omnia existentia in tēpore,
mensurentur ā tēpore: & quia tē
pus est numerus motus: necesse est
vt mēsuret res existētes in ipso, fm̄
q̄ sunt motę, aut in actu, & sunt res
motę, aut in potentia, & sunt quie
scētes. & quia manifestius mē
surat res motas quā quiescentes,
& ratio est in eis eadem; dixit: Et,
cum tempus mensuret motum,
mensurat etiam quietem.

D. n. n. n.

AN oī t
mobile q̄
escit, sed
priuatū
motu, ap

CEsse autē
moueri.
3. ph. c. 16.

Physicorum

G D. narrauit quomodo assimilatur, & d. omnis. n. quies in tempore est .i. & necesse est vt dispositio motus in hoc sit sicut dispositio quietis, qm quies dicitur ee in tempore fm modum, quem dicimus motum ee in tempore, s. fm q mensuratur a tempore. Et, quia aliquis potest dicere q res sunt in tempore, fm q sunt motae: & quiescens est contrarium moto: ergo quiescens no est in tempore, secundum q est quiescens, ideo dixit quoniam no omne, quod est in motu, & c. i. & no debet aliquis dicere, q res non est in

H tempore, nisi sit mota. qm quemadmodum illud, quod est in motu, i. in re mota, est sicut dispositio nostra cum motu totius, non contingit in eo q sit motum, ita est dispositio in rebus, quae sunt in tempore, idest quoniam sequitur in eis vt sint motae. D. incepit declarare q tempus est dignius hoc, q motus, secundum q non est motus, sed numerus motus, & d. tepus. n. non est motus, & c. i. & tepus est dignius in hoc q motus, s. vt in eo inueniatur quiescens. qm tempus non est motus, sed numerus motus. & possibile est

I vt quiescens inueniatur in numero motus, cum sit possibile vt inueniatur in motu: sed esse eius in numero motus est dignius. Et, quia quiescens dicitur transumptiue, vt dicitur q poli sunt quiescentes, & dicitur vere in eis, quae innata sunt moueri essentialiter, & quies, quae est in tempore, est vera quies, incepit declarare hoc, ne i eo cadat deceptio, & dixit: & no omne motum necesse est, vt quiescat. & c. i. & non omne ens necesse est vt disponatur p quietem, sed solummodo illa, quae inna-

ta sunt moueri essentialiter. & ideo **K** dicimus q corpora quiescunt, & no dicimus q punctus est quiescens, cum non sit innatus moueri. & similis dispositio est in omnibus accidentibus. & cum talis fuerit expositio, tunc, cum dixit: & non omne motum, intendit & non omne ens nisi sit error in libro. Et forte vult notificare modum motarum reru, quae recipiunt motum qnque, & quietem quandoq;: & sunt mota, quae innata sunt carere motu. & q. d. & non omne motum necesse est vt quiescat, sed quiesc. ex motis illud, quod naturaliter habet moueri, & caret motu apud quiete. & sic innuit quae mota, & quae quiescentia sunt in tempore, & quae no sunt. mota. n. semper non sunt in tempore, vt orbis, & similiter quiescentia se imper, vt terra, cum tempus no excedat ipsa. Et, cu narrauit q quies mensuratur per tempus, sicut motus mensuratur: qm modus, quo dicimus q quiescens est in tempore, est idem cu modo, quo dicimus q motum est in tempore: & q no sequitur vt omne, quod est in tempore, sit motum, quemadmodum non sequitur vt illud, qd est in motu, sit motum: immo illud, qd est in tempore, est remotius ab hoc, qm tempus non est motus, sed numerus motus: & cum sit possibile vt quiescens sit in motu, dignius est vt inueniatur in numero moti: & cu narrauit et q quiescentia, quae sunt in tempore, sunt mota quae carent motu, incepit demonstrare ex predictis, q necesse est ex predictis vt tempus mensuret quiescens, & dixit: & sicut diximus superius, & c. i. & cum posuerimus illud, quod declaratum

Prila expa

Secunda

L

Mota sp a
sunt i tpe,
vt orb. ne-
q; quiescen-
tia sp, si-
cut tra. co-
sile sup. t.
c. 117. & i
fra. 119. &
120. Idem i
coe. c. 100
& c. 3. phy.
32. & c. 2.
coe. co. 1.

M

Quies alia
transumpti-
ua, sicut e-
ges. polo-
ru, alia ve-
ra. p hoc
vid. 2. coe-
li. c. 14.

ratum est prius, s. q. esse alicuius in numero est vt illud, qd est in numero, habeat aliquem numerum, qui mensuret essentiam eius: & cū posuerimus q. esse alicuius in tempore est esse eius in numero: manifestum est, q. ex hoc concluditur q. esse alicuius in tempore est vt tempus mensuret essentiam eius. Et ipse expressit maiorem propositione, & conclusionem, & tacuit minorem, quia est manifesta. Et, cum conclusit, q. omne, quod est in tempore, mensuratur à tempore: & quiescens est in tempore: concludit ex hoc, q. quiescens mensuratur à tempore: & similiter motum. Et, quia ista conclusio est manifesta, & similiter minor propositio, in sermone hoc dimisit minorem propositionem, & contentus est inducere modum mensurationis motus, & quietis à tempore. qm̄ dicere modum conclusionis habet in se conclusionem, licet nō expresse. & ideo induxit modum conclusionis, s. modum mensurationis quietis, & motus à tempore. & hoc fecit s. m. abbreviatione. Et dixit post, s. postquā induxit conclusionem, dicentem q. omne, qd est in tempore, mensuratur per tempus: Et tempus mensurat rem motam, & c. i. & cū sit declaratum ex hoc sermone q. tempus mensurat motum, & quietem: ergo mensurat rem motam, s. m. q. res est mota, & quiescentem, s. m. q. est quiescens, non s. m. q. est mota. & c. quia quies est priuatio motus: & priuationes terminantur in respectu habitus, & mensurantur: necesse est vt mensuratio quietis à tempore nihil aliud sit q. mensurare priuationem motus: ergo mensurat motum, & eius

priuationem. & hoc intendebat, cū dixit, mensurat. n. motum, & quietem, quanta sunt: id est mensurat motum, quous est, & priuationem eius. mensurat igitur moti primo, & essentialiter, & quietem secundo, & per accidens, scilicet s. m. q. est priuatio motus. sicut accidit in comprehensione habituum, & priuationum. visus. n. comprehendit album per se, & nigrum per accidens, s. m. q. est priuatio albi. & s. s. est de oibus habitibus, & priuationibus.

Quare qd mouetur non simpliciter erit mensurabile à tempore, quatenus quantum quoddā, sed quatenus motus ipsius quantus est. Quare quaecumq. neq. mouentur, neq. quiescunt, non sunt in tempore. esse. n. in tempore est mensurari tempore: tempus autem motus, & quietis mensura est.

Motum igitur non simpliciter mensuratur à tempore, sed secundum quod motus eius est quantus.

Ergo necesse est vt illud, quod minime mouetur, neque quiescit, non sit in tempore. intentio. n. eius, quod est aliquid esse in tempore, est ipsum mensurari per tempus: et tempus est mensura motus, & quietis.

Cum posuerat, q. res aeternae nō mensurantur à tempore, quia non excedit illas, & declarauit etiam q. tempus mensurat motum, & quietem, nititur etiā declarare ex hoc, q. illa, quae non mouetur, neq. quiescunt, non sunt in tempore. & quia hoc non apparet, donec declaretur Phyl. cū cō. Auer. BB q

D
fra. c. 120.
Tps mēsu
rat motū
prio, & c.
sētiā, &
qetē scō
& pacchis
Idē ista. c.
130.

Esse i tpe
ē mēsurā
ri à tpe.
Idē. sup.
c. 114.

F

119

G q̄ tempus non mēsurat entia, quæ excedit, nisi secundum q̄ sunt mota, aut quiescentia tantum, dixit: Motum igitur non simpliciter mēsuratur à tempore, idest &, cum consideratum fuerit mensurationem moti à tempore, apparebit q̄ non mēsurat rem motam, secundum q̄ est mota simpliciter, verbi gratia substantia, aut quantum, aut quale, aut aliud modorum essendi, sed secundum q̄ motum est in prædicamento passionis: sed motum, s̄m q̄ est motum, est in prædicamento, scilicet secundum quantitatem accidentem motui. **H** & hoc intendebat, cum dixit: sed secundum q̄ motus eius est quantus. & est manifestum quòd, cum non mēsuravit rem motam, secundum quòd est mota simpliciter, sed secundum quantitatem accidentem motui, dignius est ipsum non mēsurare aliquid, s̄m q̄ est ens. & similiter est intelligendum de quiescente. q̄m non mēsurat ipsum, nisi secundum quòd existimatur in eo quantitas, non secundum q̄ est quiescens simpliciter, quātitas in quiescente existimatur existimatione quietis in **I** respectu motus. Et, cum declaravit quòd tempus mēsurat ens, secundum q̄ est motū, aut quiescēs, non simpliciter, sed s̄m quantitatem accidentem motui, & quieti, sequitur ex hoc, vt quod non mouetur, neq; quiescit, non sit in tempore. & hoc s̄m conuersionem per contrapositionem. quoniam hæc propositio, Omne, quod mēsuratur à tempore, est aut quiescens, aut motum, cōuertitur sic, omne, quod non mouet, neq; quiescit, nō mēsuratur à tempore. &, quia propositio,

cuius conuersam per contrapositionem accepit, est dicens q̄ omne, quod est in tempore, est aut motum, aut quiescens, incepit declarare hanc propositionem ex prædictis de substantia temporis, notificando causam, propter quam tempus mēsurat motum, & quietem tantū, & dixit: intentio enim eius, quod est aliquid esse in tēpore, &c. 1. & signum eius, q̄ omne, quod est in tempore, est motū, aut quiescēs, est, q̄m manifestum est per se, q̄ dicere aliquid esse in tempore, est q̄ tempus mēsuret illud. &, quia ipsum tempus est mensura motus, & quietis & mēsurans debet esse de genere mēsurati: sequitur vt omne, quod mēsuratur à tempore, mēsuretur secundum quòd est motum, aut quiescens. linea enim mēsuratur per lineam, & corpus per corpus, & superficies per superficiem. & hoc manifestum est. Sed induxit hanc rationem: quoniam cum scitur causā cum sciētia, tunc sciētia erit perfectior.

L Mēsurans dicitur dicitur gēne mēsurati. idem. 10. me. c. c. 4. Idē huc in fr. c. 11. Cū sciētia cum sciētia tunc sciētia erit perfectior, &c.

Manifestum igitur est q̄ neq; omne, quod non est, erit in tempore, vt quæcunq; non possunt **M** aliter esse, vt diametrum esse lateri commēsurabilem. omnino .n. si mēsurā quidem est motus tempus per se, aliorum autē s̄m accidens, manifestū est q̄, quorum esse mēsurat, his omnibus erit eē i quiete, aut motu. Quæcūq; igitur corruptibilia, & generabilia sunt, & omnino quæ aliquando quidem sunt, aliquā vero nō, necesse est in tempore esse, est, n. tempus quoddā maius,

A ius, quod excedet esse ipsorum, & id, quod mensurat substantiam. Eorum autem, quæ non sunt, quæcunq; quidē continet tempus, alia quidem erant, ut Homerus aliquando erat, alia vero erūt, ut futurorum aliqd, quæ ad vtrius continet. & si ad ambo, vtraq; & erāt, et erūt. Quæ autem haudquaquam cōtinet, neq; erant, neq; sunt, neq; erunt. sunt autē huiusmodi eorum, quæ non sunt, quorum opposita sunt semper, ut incommensurabilem esse diametrum semper est: & non erit hoc in tempore: neq; ergo commensurabilem esse. quapropter semper non est, quoniam cōtrariū est ei, quod semper est. Quorū autem contrarium non semper est, hæc possunt & esse, & non esse, & est generatio, & corruptio ipsorum.

Et manifestum est quod, quod non est, non omne etiam est in tempore, v.g. illud, quod impossibile est ut sit aliter, ut diametrum esse asimetrum cōtra. quoniam, si universaliter tempus est mensura motus per se, & mensurat alia per accidens, manifestum est quod omne, cuius mensurat essentiam, es-

sencia omnis illius erit in hoc, quod movetur, aut quod motus sit in eo possibilis. Omne igitur corruptibile, aut generabile, & universaliter omne, quod est in aliqua hora, et non est in alia, necesse est ut sit in tempore. est enim aliquod tempus, quod excedit essentiam istorum rerum & quantitatem substantiarum, quæ sunt in ea. Non ens vero illud, quod ex eo à tempore terminatur, aliud iam fuit, ut Homerus, qui iam fuit in aliqua hora, & aliud erit, ut quadam futura. & tempus continet utrumque modū, si ex vtralibet parte inspexeris. Et quod ex non ente non determinatur à tempore nunquam fuit, neque est, neque erit, & illa, quæ sunt talia, sunt illa, quorum opposita sunt semper necessario, verbi gratia, ut diametrum esse asimetrum cōtra semper est. hoc igitur non erit in tempore, neque simetrum. et ideo est non ens semper, quia est contrarium ei, quod est semper ens. Illa vero, quorū contraria non sunt semper, possunt esse, et non esse, & generatio, & corruptio semper est istorum.

LATVS

H 120 : Quia ens est duobus modis, ens
semper, & ens non semper, & non ens
est est duobus modis, non ens semper,
& non ens non semper, & est iam de-
claratum quod tempus non mensurat
ens semper, sed mensurat ex eo illud,
cuius esse non semper est, incipit
et declarare hic quod tempus non me-
surat non ens semper, sed illud, cu-
ius non esse non est semper, & d. Et
manifestum est, &c. i. & manifestum
est igitur quod illud, quod est non ens,
non sunt eius duo modi in tempo-
re. quoniam modus eius, qui est non ens
semper, non est in tempore, quem-
admodum modus entis, quod sem-
per est, non est in tempore. & illud,
quod est semper non ens, est illud, quod
impossibile est, ut sit aliter ab eo mo-
do, quo est, v. g. ut diameter sit sine
ter costis. Et, cum narrauit quod tem-
pus non mensurat illud, quod est non
ens semper, incipit dare causam, pro-
pter quam tempus mensurat illud, quod
mensurat per se, & per accidens: cum
ex hoc appareat impossibilitas me-
surationis eius ad illud, quod sequi-
tur mensurationem illius simplici-

L ter: quoniam illud, quod non men-
surat per se, neque per accidens, non
mensurat illud omnino. Et dixit:
quoniam si vult, &c. i. & hoc, quod dici-
mus de mensuratione, aut non men-
suratione priuationis a tempore, ap-
paret ex predictis de mensuratione
entis ab eo. quoniam, si vniuersaliter tem-
pus mensurat de entibus per se mo-
tum, & mensurat alia entia per acci-
dens, i. quia coniunguntur cum mo-
tu, manifestum est quod omne, cuius
esse mensurat tempus, mensurat ip-
sum, secundum quod est motum, aut
scilicet quod est mobile: illud autem, quod **M**
non potest moueri, esse eius non me-
suratur a tempore. Et, cum decla-
rauit quod tempus mensurat de entibus
illud, in quo est motus, aut potest
esse in eo, dixit: Omne igitur cor-
ruptibile, &c. i. omne igitur, quod
fuerit corruptibile, aut generabile,
& vniuersaliter illud, cuius tempo-
ra in suo esse, & non esse sunt termi-
nata, necesse est ut esse eius, & non
esse eius sint in tempore: quia esse
motus est possibile in non esse eius,
& non est ita in eo, quod est non ens
semper.

A semper. quoniam priuationes istorum, cum sunt considerate in subiecto propinquo eis, sunt terminatae per ipsas. Et quasi intendebar notificare quod iste modus entium est ille, cuius esse, & non esse mensurat tempus, non ille cuius esse, & non esse est semper. Et, quia generabilia, & corruptibilia mensurantur a tempore duabus de causis, quarum una est, quia sunt mota, aut mobilia, secunda autem est, quia tempus excedit illa in utraque parte, & ideo dedit causam primam in hoc, & modo induxit secundam, & dixit est, n. tempus, &c.

B i. & esse generabilium, & non esse determinantur a tempore, quia excedit esse eorum & esse subiectorum, quae innata sunt, ut in eis inueniuntur ista. quoniam per hoc, quod excedit esse subiectorum, excedit tempora priuationis eorum. quoniam tempora priuationum rerum terminantur per tempora subiectorum suorum propinquorum, in quibus est possibilitas essendi illarum rerum. v.g. quoniam priuatio Soc. finit quod praecedat suum esse, terminatur per tempus, quoniam accipitur in respectu subiecti propinqui ei. v.g. ex quo sperma adiungebatur cum sanguine menstruo. cum autem priuatio eius accipitur in respectu possibilitatis eius in prima materia, inueniuntur infinita in praeterito. & similiter priuatio eius, quoniam priuatur in praeterito, est infinita in futuro. finit hoc igitur, si dicatur in istis quod tempus terminat priuationem eorum, erit finit vnum modum. ista. n. sicut iam diximus, non est possibile ut tempus mensuret suum non esse, nisi in respectu subiecti terminati. & haec est priuatio, quae praecedat esse, sicut cum coniungitur pos-

sibilitas essentiae. priuatio vero, quae est post esse, cum non coniungitur cum ea possibilitas essendi secundum & hoc non est nisi in rebus reciprocat: non mensuratur per tempus omnino. illud autem, per quod mensuratur esse alicuius secundum, & sunt illa, quae reciprocant tempora suorum priuationum, sunt terminatae per tempus: ut quoniam aqua generatur ex aere, & aer ex aqua. & substantia rerum generabilium, & corruptibilium, sicut propinquam, innuit, cum dixit: & quantitatem substantiarum, in quibus sunt. quoniam priuationes rerum terminatarum sunt in substantiis, in quibus inueniuntur res. Et, cum declarauit quod tempus non mensurat illa, quorum priuatio est semper, quia non mensurat priuationem alicuius, nisi in respectu sui esse, & ista nunquam habebunt esse, ideo tempus non mensurat non esse eorum, cum hoc, quod tempus est non excedit non esse eorum. & declarauit cum hoc quod tempus mensurat entia, finit quod sunt mobilia motu nouo, & corruptibilia, incipit et inducere finit modum priuationum, & sunt illa, quae possunt mensurari a tempore, & dixit: Non ens vero, &c. i. modus vero non ens, in quo dicimus quod tempus mensurat suam priuationem, necesse est ipsum esse, aut in praeterito, ut Homerus, aut in futuro, ut eclipsis, et alia futura. & est necesse in priuatis, quae terminantur a tempore, ut sunt in praeterito, aut futuro, quia priuatio non imaginatur, nisi in respectu eius, cuius est priuatio. & ideo, cum est terminatur a tempore, erit per respectum eius ad tempus essentiae illius terminatae. & ideo sequitur, ut omne, cuius non esse est terminatum, ut sit aut

a generabilia, & corruptibilia mensurantur a tempore duabus de causis.

Nota quod priuatio Socra. potest sumi vel in subiecto propinquo, vel

in subiecto remoto. Vnde de consuetudine. c. 1. c. 1. c. 1.

Priuatio non imaginatur nisi in respectu eius, cuius est priuatio. Idem super c. 11. S. & ibi.

Physicorum

E in p̄terito, aut in futuro. D.d. & tps continet, &c. i. & tempus continet istos duos modos essendi, s. qđ iam fuit, & qđ erit: si ex vtralibet parte inspexeris, s. ex futuro, aut p̄terito. Et intendebat innuere per hoc, qđ causa in hoc, qđ tempus terminat priuationes istarū rerū, ita, qđ possumus dicere qđ tot anni sunt elapsi à tpe eclipsis, est hoc, qđ hoc tempus terminat illa. & iō dixit post, Et qđ est ex non ente, nō determinat à tēpore, id est, & illud, qđ ē nō ens, qđ determinatur à tpe, est cōtrario nō enti, qđ nō determinatur à tpe. non

Ens. n. qđ determinatur à tpe, est illud, qđ fuit, aut erit: non ens aut, qđ nō determinatur à tēpore, est illud, qđ nūquā fuit, aut erit, neq, est modo. Et, quia iste modus non entis differt ab illo modo alio in hoc, qđ oppositum illius inuenitur qñq, & oppositū istius inuenitur semp, dixit: & quę sunt talia, &c. i. & est p̄p̄riū huic generi priuationis hoc, qđ oppositum eius est semper, vt diametrum esse simetrū costat. diametrum. n. esse assimetrum est semp: & ideo ipsum esse simetrū nunquā est. D.d. & hoc nō est in tpe, neq, si-

Metrū, i. & ipsum esse assimetrum non est in tpe, quia est necessariū: neq, ēt ipsum esse simetrum est in tpe, quia est oppositum ad assimetrum. D.d. & ideo est nō ens semp, i. & iō diametrum esse simetrū est nō ens semper, quia est cōtrarium ei, qđ est ens semp, s. ad assimetrum. Et, cum narrauit qđ illa, qđ sunt semper priuata, sunt illa, quorū contraria sunt semper: & sunt illa, quorū cē, & nō esse non terminat tps: narrauit qđ secundus modus priuationis est oppositus istis, & dixit. illa autē,

quorū contraria, &c. i. priuata aut, quorū contraria, &c. i. priuata autē quorum contraria non sunt semper, possunt esse qñq, & nō esse qñque, econtrario alio modo priuationis, & generatio, & corruptio sunt semper hoc modo entium.

Quo pacto ipsum Nunc cōtinuat tempus.

Deq; alio significato ipsius Nunc. Et quid hæc significant, s. Aliquando, Iam, Nuper, Quondam, & Repente. Et quod Tempus corruptionis per se magis, generationis autem magis per accidens est causa. Cap. 7.

Ipsum autem nunc est continuatio temporis, sicut dictū est. continuat. n. tempus p̄teritum, & futurum, & oīno terminus temporis est. est. n. hui⁹ quidem principium, illius autē finis. Sed hoc non, vt in pūcto manente, manifestum est. diuidit autem * potentia. &, quate-
* 2. l. & p̄
 nus quidem hmōi, semper alterum est ipsum nunc: quatenus
una
 autem copulat, semper idē est. **M**
 Vt in mathematicis lineis. non
 .n. idem semper, vnumq; pūctū est intellectu: diuidentium
 .n. * aliud est: quatenus autem
* 2. l. addit
& aliud
 est vna, idem penitus est. Sic et
 ipsum nunc aliud quidem temporis diuisio fm potentiam est, aliud autem terminus vtrorūque, & vnio. est autem idem, & secundum idem diuisio, & vnio: esse autem non est idem.

Instans vero est copulatio temporis, sicut dictum est. copulat. n. tempus

in ipso præteritum cum futuro, & extremum temporis: quia est principium cuiusdam partis, & finis cuiusdā. Sed hoc non est manifestum, sicut est in puncto, quando figuratur. & ipsum instans est unctus ex potentia. & secundū quod instans est tale, semper est aliud ab alio: & secundū quod ligat, semper est idem. Et quæadmodum igitur in lineis mathematicis, punctus acceptus in eis in imitatione non semper est idem: noniā, cum diuiserimus lineā per lineam erit diuersa: secundū vero quod est unum est necessario idē. Et similiter etiam instans est quodammodo diuisio temporis in potentia, & quodammodo extremū, & dynatio duorū temporū. & aduatio, et diuisio sunt idem in eodem: sentia vero eorū non est eadem.

Cum narrauit prius q̄ instans in se est tanq̄ punctus, & quō ē vnus unctus, & quō est vnus, & multus, uertitur ēt hic, & complet intētio in eo, quia intēdit inducere motum, quo assimilatur puncto, & quod offert. Et dixit: Instans uero est cōlatio temporis. &c. id est, & istās tēcā in hoc, q̄ tempus præteritum t copulatum cum futuro, non diuisum ab eo. & est eadem causā in eo, q̄ præteritum diuiditur à futuro, qm̄ per hoc, quod est differentia, vel terminus communis, est causa continuationis præteriti cum futuro. D. d. & extremum temporis, i.

& est extremū duorū temporū. futuri namq̄, fm̄ q̄ est principiu, præteriti autem fm̄ q̄ est finis. Et, q̄ punctus in hoc est, sicut instans, fm̄ hoc, q̄ copulat lineam, fm̄ q̄ est terminus cōis duabus lineis insimul, & diuidit illā, fm̄ q̄ est finis vnus, & principium alterius, dedit dīam in hoc inter instans, & punctum, & dixit: Sed hoc non est manifestū, &c. i. sed hæc diuisio, quæ est in instanti, s. qm̄ est principium futuri, & finis præteriti, & similiter copulatio, non est manifesta, sicut est in puncto. Et causa in hoc est. quoniam punctus acceptus in linea est fixus demonstratus bis, & initās nō est fixum, neq; demonstratum bis. D. d. & instans est punctus ex potentia, i. & instans, quia est non fixū, ideo est in potētia, & punctus, quia est fixus, est in actu: & sic instans secundum veram similitudinem est punctus in potentia. D. d. & secundum q̄ instans est tale, &c. i. & secundum q̄ instans ligat tempus, & diuidit illud, quando accipitur, fm̄ q̄ est diuidens, est duo fm̄ terminos:

est. n. principium futuri, & finis præteriti: & principium est aliud à fine secundum definitionē, & secundum q̄ est differentia, vel terminus communis est idem. & hoc intendebat, cum dixit: & secundū quod ligat est idem. Et, quia hoc manifestius est in puncto cum lineis, quā in instanti cum tempore, d. Et quemadmodum igitur in lineis mathematicis, et cē id est quoniam non erunt idem omnibus modis, scilicet quia, est idem vno modo, & & duo alio modo. D. dedit modū, quo non sunt idem, & dixit: quoniam, cum diuiserimus lineam, &c.

BB iij id est,

Pūct⁹ ac-
cept⁹ i li-
E
nea ē de-
mar⁹ bus,
s; illās nō
ē fixū, ne-
q; dema-
trū bis. idē
sup. c. 105
106.

Physicorum

Quid est, quoniam, cum diuiserimus lineam, per ipsum, erit finis unius lineae, & principium alterius: & sic secundum quod est principium, est alterius rationis ab ipso, secundum quod est finis. D. d. secundum vero quod est unum, & c. i. secundum vero quod est unus punctus, non est in eadem diuersitas. & intendit quod unus punctus per se est duo secundum rationem: & secundum quod est duo diuidit lineam: & secundum quod est unum copulat illam. Et, cum declarauit hoc de puncto cum linea, incepit declarare hoc de instanti cum tempore, & dixit: & similiter instans est quodammodo, & c. i. sicut instans quodammodo.

H modo est diuidens ipse in potentia, non in actu in praeteritum, & futurum: & est modus, secundum quem est duo, scilicet secundum quod est principium unius, & finis alterius: & alio modo est extremum commune ambobus, quod facit illa adunari: & est modus, secundum quem est unum: & ita est unum in potentia. D. d. & diuisio, & adunatio sunt idem in eodem, & c. i. & diuisio, & adunatio sunt unius essentiae, secundum vero essentiam, & definitionem differunt: quoniam definitiones eorum sunt contrariae. & ista diuisio, quae accidit puncto, est diuisio relatiua, non in eius substantia: quoniam punctus non diuiditur, sed solummodo diuiditur, secundum quod est principium in respectu, & finis in respectu.

Diuisio, quae
accidit puncto,
est diuisio relatiua.

na. si in eius
substantia. Idem.
6. phy. co.
27.

Ipsorum igitur nunc hoc quidem sic dicitur. aliud autem, cum tempus, quod est huius, propriè sit. ut veniet nunc, quia hodie veniet: venit nunc, quia hodie venit. quod vero in illo gestum sunt, fuerunt non nunc, neque diluuium fuit nunc: & tamen continuu tempus est ad ipsa: sed quia non propriè.

Quaedam igitur dicitur in eis instans sic, & quedam dicitur alio

modo in tempore propinquo isti. **S**icut dicimus Socrates veniet nunc, id est veniet hodie: et venit nunc, id est venit hodie. bellum vero, quod fuit in Ilion, non est nunc, quamuis tempus sit ipsi continuum: quoniam tempus eius non est propinquum.

Cum declarauit quod instans est illud, quod ita se habet ad tempus, sicut punctus ad lineam, & hoc nomen instans vsitatur transumptiue de tempore propinquo huic instanti vero, & de illo, quod continet ipsum ex utraque parte, notificauit hoc, ne aliquis existimaret quod verum instans est diuisibile, & dixit: Quedam igitur, & c. i. quedam igitur attribuuntur huic instanti vero, & quedam attribuuntur tempori propinquo isti, quod tempus nominatur nomine veri instantis. ut dicimus, Soc. veniet nunc, id est in hoc instanti, intendendo quod veniet hodie, aut in tempore propinquo huic vero instanti & c. D. d. bellum vero, quod fuit in Ilion, & c. i. bellum vero, quod fuit in Ilion, non dicitur esse nunc: licet hoc tempus idem sit continuum cum vero instanti, in quo fuit bellum: quoniam hoc tempus non est propinquum illi instanti vero.

Ipsum autem Aliquid, tempus est determinatum ad prius, et posterius nunc. ut aliquid capta est Troia, & aliquid erit diluuium. oportet. n. terminari ad ipsum nunc. erit ergo quantum aliquid ad hoc tempus, et ad illud, & erat ad praeteritum.

Quando vero est tempus terminatum apud instans praecedens. v. g. quando fuit capta Ilion, et quando

o fuit diluvium. quoniam necesse
est ut finiatur apud instans præ-
sens. quando igitur futurum, est
liqua mensura temporis inter fu-
turum, & illud: quando præteritū
est mensura temporis inter instans
nunc, & præteritum.

Vult in hoc sermone exponere
ictiones vsitatas, quæ significat in-
tentiones existentes in tempore, ut
quando, & ecce, & pauloante. & in-
cepit à quando, cum sit famosius,
& dixit: Quando vero est tēpus ter-
minatū apud instās præcedēs, i. hæc
utē dictio Quando, significat tem-
pus terminatū quātūtaus per instās
præcedens, quod est principium il-
lus facti, de quo interrogatur, & in-
stans posterius, quod est finis illius
acti, quādo illud tempus notæ fue-
rit distantie ab instanti præsentī.
D.d. necesse ē enim ut finiat apud
instans, id est tempus est enim ut fi-
niatur tempus, de quo interrogatur
et quando, i. determinetur per in-
stans præsens, s. distantia eius ab eo.
g. cum dicitur, quando fuit capta
non, & dicetur, in tali die, talis mē-
s, talis anni. dies enim terminātur
er mensem, & mensis per annum,
annus per suam distāciam ab in-
stanti præsentī. & sic dies, in qua ca-
tebatur, terminatur per instās, qd
est principium, & instans quod est
nis, & per suam distantiam ab in-
stanti præsentī. & similiter, si captio
terit in quinq; horis, aut sex, tunc
læ horæ terminantur per tria in-
stātia. D.d. qñ igitur futurum, &c.
quando futurū est quantitas in-
t duo instātia, futurū, s. quod est
re factū, & futurū, quod est post.

D.d. & quando præteritum est quā-
titas temporis inter futurū nunc,
& præteritum. Et intendit inter fu-
turū, quod est post factū, & præteri-
tum, quod est ante ipsum. & hoc tē-
pus terminatū per duo instātia est
terminatum per præsens instans.

Si vero nullum tempus est,
quod non sit aliqñ, omne erit tē-
pus finitum. Desiciet ne igitur?
An non. si quidē semper est mo-
tus. Aliud igitur, aut idem sepe?
Manifestum est, qd ut motus, sic
& tēpus est. si enim vnus, & idē
sit aliquando, erit tempus vnū
& idem: sin vero non, non erit.

Si igitur nō est tempus, nisi sit
quando, ergo omne tempus est fini-
tum. Vtrum igitur tempus defi-
ciat, aut non? Amplius Vtrum est
vnum post aliud, aut Vtrum est
idem iteratum? Dicamus igitur,
quoniam dispositio temporis in hoc
est sicut dispositio motus. si igitur
motus est in aliqua hora idem, &
tempus erit idem: & si non, tem-
pus non erit huiusmodi.

Cum declaravit qd, quando est tē-
pus determinatum per instans præ-
cedens, & instans posterius, termi-
nantia rem factam, est terminatū
etiam per suam distantiam ab in-
stanti præsentī, incepit querere de
tempore, vtrum sit finitum, aut nō,
& dixit: Si igitur, &c. i. si igitur om-
ne tempus potest induci in respon-
sione ad quando: & omne, quod po-
test induci in responsione ad quan-
do, est terminatum: ergo omne tē-
pus est determinatum: & omne de-
termi-

F
124

Phyficorum

E terminatum est finitū : ergo omne tempus est finitum. & cū vnaquęq; partiū temporis est finita, querēdū est utrū illud, quod est congregatū ex partibus finitis est finitū, aut infinitū. existimat igit, q̄ compositū ex partibus finitis est finitū. & ideo dicit post: Utrū igitur, &c. i. vtrum igitur tps, &c. & si oē tēpus, quod accipit pars tps totalis, est finitū, querendum est, vtrum dispositio in vniuerso tempore est sicut dispositio ī partibus, i. utrū vniuersum tēp⁹ est finitum, quemadmodū quęlibet ps eius est finita: & si omne tēpus est finitum, deficit suū esse, & non continuatur. & hoc intēdebat, cum dixit: utrū tps deficiet, aut non, i. an deficiat esse fm gen⁹. D. d. Ampli⁹ utrū est idem, &c. i. & si non deficiat esse, vtrum est hoc, propter quod temp⁹ sit vnum post illud, ita, q̄ infinitas tēporis sit propter generationem. & corruptionem perpetuam in partibus, sicut est dispositio in motibus cōsequentibus, & indiuiduis generalibus, aut est idem, sed iteratur infinities, fm q̄ corp⁹ sphericū mouetur circulariter. Sed voluit exprimere, q̄ impossibile est tēpus deficere,

H nitem, deficit suū esse, & non continuatur. & hoc intēdebat, cum dixit: utrū tps deficiet, aut non, i. an deficiat esse fm gen⁹. D. d. Ampli⁹ utrū est idem, &c. i. & si non deficiat esse, vtrum est hoc, propter quod temp⁹ sit vnum post illud, ita, q̄ infinitas tēporis sit propter generationem. & corruptionem perpetuam in partibus, sicut est dispositio in motibus cōsequentibus, & indiuiduis generalibus, aut est idem, sed iteratur infinities, fm q̄ corp⁹ sphericū mouetur circulariter. Sed voluit exprimere, q̄ impossibile est tēpus deficere, licet post dicat hoc, qm hoc manifestum est per se. quod enim deficit, deficit in aliquo tempore: & si tēp⁹ deficiet tunc, erit tempus aliud à tēpore deficiente. & ideo nullus potest auferre temp⁹, absq; eo, quin ponat aliquod tempus: immo qui auferit tempus, ponet ipsum necessario. & cum impossibile est auferre temp⁹. remanet perscrutari vtrum tempus acquirat æternitatem ex successione, aut ex reciprocatione. & quia tēpus sequitur motum, dixit: si igitur motus, &c. i. si igitur fuerit possibile

inuenire aliquem motum vnū circularē, qui sit causa in omnibus motibus, tunc erit idē in oībus motibus tps circularē etiam. & si fuerit impossibile inuenire aliquē motū perpetuū, sed cōsequens successiuū, tpa erunt successiua: & erit impossibile inueniri idē tēpus reciprocātū, sed succedens, & successiuum.

Quoniam autē ipsum nūc, finis, & principiū tēporis est, sed non eiusdē, sed pręteriti qdē finis, principiū autē futuri, vt habebit circulus in eodē quodam modo curuū, & concauū, sic & tēpus semper in principio erit, & fine. & ob hoc videtur semper alterum. nō. n. eiusdē principiū, & finis ipsum nūc. simul enim. & fm idem opposita essent. & non deficiet itaq; tempus, semper enim in principio est.

Et, quia instās est principium, & finis temporis, sed non eiusdem temporis, sed est finis pręteriti tēporis, & principium temporis futuri, ideo dispositio eius est sicut dispositio circuli. quemadmodum igitur in circulo gibbositas, & concauitas sunt in eodem quodammodo, similiter tempus etiam est semper in principio, & fine. & ideo existimatur semper esse vnum post aliud. quoniam instās non est principium, et finis eiusdem temporis. quoniam, si ita esset, tunc duo contraria essent in eodem insimul. ergo non deficit, quoniam semper est in principio.

Cum

Documē-
tum.

Null⁹ pōt
auferre tē
p⁹ absque
eo, qn po-
nat aliqd
tēp. Vide
conlūse. 8.
physi. t. c.
10. & 11.

Cam quæsiuit vtrum tempus sit
perpetuū pp hoc, qd est idē, aut pro-
pter hoc, qd est successiuū, & narra-
uit qd dispositio in hoc in tpe sequit
dispositionē in motu, tēpōt innue-
re modū. ex quo certificat qd tps est
perpetuū, & circulare, & qd perpetui-
tas est ei ex hoc modo, & dixit: Et
quia instās, &c. i. & quia instans sm
suā substantiā, & suam naturā est fi-
nis tps præteriti, & principii futuri,
& hoc non est in respectu eiusdē
tēporis, sequit vt dispositio eius sit
icut dispositio pūcti, qui ē in circu-
o, non pūcti, qui est in linea recta.
nūctus enim, qui est in linea recta,
nōt imaginari principii lineæ absq;
o, qd sit finis lineæ alteri? & sūt pōt
maginari finis lineæ absq; eo, qd sit
principii alterius instans vero, sm
p est p̄sens. nō pōt imaginari, nisi
distingues inter duo tēpora. s. p̄te-
ritū, & futurū, vbicūq; ponas in tpe,
siue ponatur in millesimo præteri-
o, siue i millesimo futuro, sicut est
ip̄positio in puncto, qui ponitur in
circulo, vbicūq; ponatur. Et, cum
ait cōiunctū huic, qd tempus se-
quitur in sua specie speciem mot⁹,
est declaratū qd in omni instan-
te, in quo inuenitur principium, est
finis, & omne instans, in quo in-
uenitur finis, est principium, & ista
dispositio lineæ circularis cū pū-
o imaginato in ea, necessario se-
quitur motum circuli. est igit mo-
s circularis, continuus, ætern⁹, vt
ost declarabitur. Et, cum narra-
t qd instans est principium, & si-
duorum diuersorum, ex quo exi-
mat qd instās est diuisibile, aut
contraria inueniuntur in eodem,
quemadmodum in circulo gib-
bositas, & concavitas. &c. i., & quem

admodum in circulo gibbositas, & D
cōcavitas sunt idē indiuisibile, & cir-
culus subiectum gibbositatis, & cō-
cavitatis est idem indiuisibile, & est
linea circulata, ita instans, quod est
positum principii, & finis, est in se
indiuisibile, sed est diuisibile in re-
spectu duorum. Et intēdebat, quo-
niam quemadmodum nō sequitur
ex hoc, quod posuimus, qd linea cir-
culata habet gibbositatem, & con-
cavitatem, vt inter gibbositatem, &
concavitatem sit aliquod diuisibi-
le, scilicet vt linea sit diuisibilis lati-
tudine, ita est dispositio in instāte, C
quoniam non sequitur ex hoc, qd E
principium & finis, vt sit diuisibile.
Deinde dixit: vnde existimatur sem-
per, &c. i. & quia instans diuidit tē-
pus p̄teritum à futuro, qui est fi-
nis illius, & principium istius, existi-
matur qd tēpora sunt multa, & sūt
vnum post aliud, & non est ita. qm̄,
& si instans diuidit tempus quodā
modo, tamen copulat ipsum alio
modo, vt post declarabitur. Deinde
dixit: similiter tempus, &c. i., & quia
de tempore non demonstratur, nisi
instans tantū, s. qd illud, quod est ex
eo, non est, nisi instās tantum, & nō
est ita, qd demonstratur bis, & cū hoc F
est principii futuri, & finis p̄teriti,
ergo esse tps est semp in principio,
& fine. & quia instans diuidit illud,
existimatur esse vnum post aliud.
Deinde dicit: instans enim non est
principium, &c. i. & est necesse vt tē-
pus sit semper, & nūquam deficiat,
quia instās est principium, & finis.
& impossibile est vt sit principium,
& finis eiusdem temporis. i. ex eadē
parte. qm̄, si ita esset, tūc idem esset
principium, & finis eiusdem, & eo-
dem modo, quod est imposse. & cū

Physicorum

● instans non fuit principium, & finis eiusdem temporis, v. g. præteriti aut futuri, sed duorum temporum, quorum, vnum est præteritum, & alterum futurum, ergo tempus nunquam deficiet. qm̄ illud, quod est ex eo, est instans: & instans semper est principium temporis, & finis temporis. & hoc intendebat, cū dixit: tēpus igitur semper est in principio.

Ipsū autē iam, propinquū præsentī nunc indiuisibili, pars est futuri temporis. quando ambulabis: iam. quia prope est tēpus, in quo futurum est. & præteriti temporis id, quod nō procul est ab ipso nunc. quādo ambulabis: iā ambulauī. Ilion autē iam captum est, nō dicimus, q̄a procul valde est ab ipso nunc.

Ecce vero est pars temporis futuri propinqua instanti præsentī indiuisibili. v. g. quando ambulabit? ecce. i. tempus, in quo est ambulandum, iam venit. Et temporis præteriti illud, quod non est remotum ab instanti. v. g. quādo ambulauit? ecce, iam ambulauit. Et non dicimus quod Ilion ecce capta est, quoniam captio eius fuit valde remota ab instanti.

126 Cum descripsit quando, & soluit quæstionem accidentem ex eo in tēpore, incepit etiam declarare quid significat hæc dictio Ecce, & d. q̄ ista dictio significat partem tēporis propinquam vero instanti, s. indiuisibili, & inducitur in respōsione ad quando. pars enim aut erit in tpe futuro, aut in præterito. verbi gratia,

sicut dixit ī futuro dicere, qm̄ ambulabit Soc. et r̄ndetur, ecce ambulat, & quando ambulatio fuerit propinqua instanti, in quo fuit interrogatus per hanc dictionem quando. & in præterito dicere, quando ambulauit Soc. & ecce, iā ambulauit, quādo ambulatio fuit propinqua instanti, ī quo fuit interrogatum. Et signū eius, q̄ hæc dictio non significat tēpus remotum ab instanti præsentī, est hoc, quia non respōdetur per illam ad interrogationem per quando in rebus remotis ab instanti præsentī. v. g. cū dicitur quando fuit capta Ilion, quoniam tūc non dicitur ecce, iam fuit capta Ilion.

Ipsū autem Nuper, propinquum præsentī nūc, & pars præteriti est. quādo venistis nuper, si sit tempus propinquum præsentī nunc. Quondam autem, quod procul est. Repente autē, quod in insensibili tempore propter paruitatem remotum est.

Et Paulo ante est etiam propinquum instanti præsentī, sed est pars temporis præteriti. v. g. quando venisti? Et respondetur paulo ante, quando illa hora fuerit propinqua instanti præsentī. Pridem autē, et, Antiquitus significat tempus remotū. Subito significat illud, quod sit in tempore non sensibili.

Significata istarum omnium dictionum sunt quasi species earum, quæ significat hæc dictio Quando. omnia enim sunt quando, i. inducuntur in respōsione ad quando. Paulo ante igitur, sicut dixit, est quando propinquum est instanti præsentī, sed

Vide contradictionem Ziti.

127 Significata istarum omnium dictionum sunt quasi species earum, & significat hæc dictio qm̄

sed non est nisi pars temporis præteriti, quod non est in ecce, quoniam est pars præteriti & futuri, s. propinqua instanti. v.g. dicere, sicut dixit quando venit Soc. & respondet paulo ante, quando aduentus suus fuerit propinquus instanti præsentī. Præteritū vero, & Antiquitas significat, ut dixit, quādo remotum est ab instanti præsentī, & sunt partes temporis præteriti. Deinde dicit: Subito autem significat aliquid esse in tempore insensibili, i. in tempore valde veloci, ita, q̄ ante nescit illud fieri, qm subito habet in se hæc duo.

B Mutatio autem omnis natura remotiva est. in tempore autem omnia fiunt, & corrumpuntur. Quapropter & alij quidem sapientissimum dicebant. Pythagoreus autem Paro indoctissimum, quia obliuiscuntur & in hoc, dicens rectius. Manifestū itaq̄ est q̄ corruptionis magis erit per se causa, q̄ generationis, sicut dictum est & prius. remotiuum enim mutatio per se est, generationis autem, & ipsa esse fm accidens. Signum autem sufficiens est, quia fit quidem nihil, nisi moueatur quodāmodo ipsum, & agat, corrumpitur autē, etiam cum nihil mouet. & hæc dicere maxime consueuimus a tempore corruptionem. sed neque hanc tempus facit, sed accidit in tempore fieri & hanc mutationem. Quod igitur tempus est, & quid sit, et quot modis dicimus ipsum nunc, & quid ipsum aliquādo, & nuper, & iā, & quondam, & repente, dictū est.

D Et omnis transmutatio naturaliter est auferens, & in tempore generatur, & corrumpitur omne, quod generatur, & corrumpitur Et ideo quidam attribuunt ipsum maxime scientiæ. Pythagorici vero attribuunt ipsum maxime ignorantia, quia facit tradi obliuioni, & bene dixerunt. Manifestum est igitur, quod per se dignius est ut sit causa corruptionis, quā causa generationis, ut diximus superius. transmutatio enim per se est auferens, generationis vero, & esse est per accidens. Et quod significat hoc perfecte est, quoniam nihil generatur, quin moueatur aliquo modo motus, sed potest aliquid corrumpi, & si non moueatur. & hoc proprie sumus assueti dicere corruptionem factam ex tempore. sed tamen author non est tempus, sed sequitur ut transmutatio ipsius sit in tempore, iam igitur narrauimus tempus esse, & quid sit, & secundum quos modos dicitur, & instans quid sit, et quādo quid sit, & paulo ante, & ecce, & subito.

D. Et omnis transmutatio, &c. i. auferit substantiam transmutati: transmutatum enim ita transmutatur in sua substantia. omnis igitur transmutatio naturaliter auferit substantiam transmutati, in quacūq; specie fuerit transmutatio, nisi in loco. **D.** d. & in tempore generatur, & corrumpitur, &c. i. & quia omne generatū, & cor-

128

Ois transmutatio naturaliter auferit substantiam transmutati, in quacūq; specie fuerit transmutatio, nisi in loco Idē 8. ph. t. cō. 39.

Physicorum

S & corruptum in tempore generat, & corrumpitur, ideo qui consideravit generationem, & attribuit ipsam tempori propter hoc, quod fit in tempore, attribuit tempus maxime scientie, credidit enim ipsum esse causam scientie, & causam bonorum generalitatem. & qui consideravit ipsum secundum hoc, quod corruptio fit in eo, attribuit ipsum maxime ignorantie, sicut narravit de Pythagoricis. isti enim attribuunt ei obliuionem, & corruptionem. Et, cum induxit has duas sententias, rectificavit sententiam de Pythagoricis, & dixit: & bene dixerunt, i. quoniam, si transmutatio attribuitur tempori aliquo modo essentiali, dignius est, & propinquius ut attribuat ei corruptio, quam generatio, ut praedixit. D. induxit causam in hoc, & dixit: transmutatio enim per se, &c. i. & corruptionem attribui ipsi est dignius quam generationem attribui ei: quia sequitur transmutationem, & transmutatio per se aufert naturam entis. quoniam transmutatio alicuius extrahit illud ab illo, cum quo est, & transmutatio non est causa esse, & generationis nisi per accidentem. Esse enim non est essentialiter in aliquo ente, nisi ex causa generante, & agente, quae est aut natura, aut anima, aut intellectus. esse autem formae rei generatae ex transmutatione rei praecedente, quae dicitur generatio, est per accidentem. quoniam illa transmutatio in rei veritate aufert formam transmutati, quae est contraria formae generabili essentialiter. Est igitur causa formae generabili per accidentem. & corruptae per se. D. d. Et quod significat hoc, &c. i. ut mihi videtur, & signum eius, quod generatio non attribuitur tempori, & attribuitur ei

corruptio, est quod generatio, quia est in re ex causa extrinseca sensibili. ideo semper attribuitur illi causae corruptio vero, quia est de essentia rei absque eo, quod habet causam extrinsecam sensibilem, ideo homines attribunt ipsam tempori. Et, quia corruptum est duobus modis, modo, qui corrumpitur ex alio, scilicet extrinseco, & modo, qui corrumpitur ex se, scilicet quoniam causa corruptoris in eo est in se, notificavit quod illud, cuius corruptio attribuitur tempori, est corruptum, quod corrumpitur ex se propter latentiam suae causae, & dixit: & hoc proprie, &c. & dixit hoc, quia ratio eius est propria quibusdam corruptibilibus: & in initio sermonis dixit expresse quod corruptio attribuitur tempori simpliciter. & ideo declaravit hic quod illud, quod fuit acceptum simpliciter, est particulare. & ideo qui mortuus est gladio, non dicitur corrumpi ex tempore: & qui mortuus est ex se, vita humana completa, dicitur quod eius corruptio est ex tempore. Et, quia tempus non est transmutatio, & transmutatio est illud, cui attribuitur per se corruptio, tempori vero attribuitur, quia sequitur transmutationem, ideo declaravit hoc, & dixit: sed author: illius, &c. i. sed illud, quod agit corruptionem rei, non est tempus: sed tempus sequitur agentem corruptionem rei essentialiter, & est transmutatio: quoniam necesse est ut transmutatio fit in tempore. Et, cum declaravit ista de tempore, fecit rememorationem, & summam de hoc, quod declaratur, & dixit: Iam igitur narrauimus, &c. i. iam igitur narrauimus esse tempus, id est dissoluimus questionem accidentem in eius esse, & declaravit.

Corruptio duplex, ab intrinseco, & ab extrinseco.

Si transmutatio attribuitur tempori aliquo modo essentiali, dignius est, & propinquius ut attribuat ei corruptio quam generatio. per hoc videtur supra. co 117.

L

M

clarauimus post substantiam eius, quid est. & quot habet modos. D.d. & instās quid sit, &c. id est determinauimus has dictiones.

Omne Mutationem esse in tempore. ostendit. Cap. 8.

H Is autem nobis sic determinatis, manifestum est qd omnem mutationē, & omne, quod mouetur, necesse est moueri in tēpore. velocius enim, & tardius fm omnem est mutationem. in omnibus enim sic videtur. Dico autem veloci⁹ moueri, quod prius, dum transmutatur ab subiectum fm idē spatium, & regularem motum mouetur. vt in latione, si vtrāq; fm circumferentiam mouetur, aut vtrāq; fm rectam. similiter autē est & in alijs. At vero pri⁹ in tpe est. prius enī, & posterius dicimus fm eam, quē ad ipsum nunc est distantiam. ipsum aut nunc terminus präteriti, & futuri est. quare, qm ipsum nūc in tempore, & prius, & posteri⁹ in tēpore erūt. in quo. n. est ipsum **C** nunc, & ipsius nunc distantia. Econtrario autem dicitur pri⁹ & fm präteritum tempus, et futurum. in präterito enim prius dicim⁹, quod lōgius est ab ipso nunc, posterius autē, quod propius est. in futuro autē prius qui dē, qd propinquius est, posteri⁹ autē, quod longius est. Quare, qm prius in tempore est: omnē autem motum sequitur ipsum prius: manifestū est qd oīs mutatio, et omnis mot⁹ in tēpore est,

E Et, cum iam determinauimus hac hoc modo, manifestū est quod omnis trāsmutatio, et omnis motus est in tēpore. velocius enim, et tardius inueniuntur in omni trāsmutatione, quoniā hoc manifestū est in omni trāsmutatione. Et intelligo, cū dico aliquid esse velocioris motus, illud, quod praeacquirat in trāsmutatione rem intentā in eadē dimensione, et in equali motu. Verbi gratia in trāslatione, ut, duo mota moueātur in circumferentia circulari, aut moueātur in linea recta, et similiter in alijs motibus. Et praeacquirens est praececedens in tēpore: quoniā non dicitur posterius, nisi secundum suā distantia ab instāti: et instās est terminus inter tēpus präteritū, et tēpus futurum. et ideo instās est in tēpore: prius enim, et posterius etiā sunt in tempore. illud enim, in quo instans est, in eo est distantia ab instāti. Et intentio eius, quod ē prius in tēpore präterito, est **F** cōtraria intēctioni eius, quod est in tēpore futuro. in tēpore enim präterito prius est illud, quod est remotius ab instāti, et posterius illud, quod est propinquius ei. i. tēpore vero futuro prius ē illud, quod ē propinquius ei, et posterius remotius. Et, si prius ē i. tēpore: et prius sequitur oēm motū: manifestū ē qd oīs trāsmutatio, et oīs motus est in tēpore.

Cum

Physicorum

6 Cum declaravit q temp⁹ est nu-
129 merus motus, & q instas est termi-
 nus inter tempus prateritum, & fu-
 turum, vult declarare q omnis tras-
 mutatio est in tempore, & q impos-
 sibile est vt aliqua transmutatio sit
 non in tempore, v.g. in instanti, &
 dixit: Et cum iam determinauim⁹,
 &c. i. &, cum iam determinauimus
 substantiam temporis hoc modo,
 manifestu est ex hoc, q omnis tras-
 mutatio, & omnis motus est in tem-
 pore, & q impossibile est vt motus
 fiat in instanti indiuisibili. Et vide-
 tur ipsum intendere per motu, mo-
H tu translationis proprie, & per tras-
 mutatione omnes modos motu:
 & hoc erit ad confirmandum. Et
 si intedebat per motum illud, quod
 intedebat per transmutatione, tunc
 vteretur nominibus synonymis. qd
 † displicet expositoribus. Et, cu po-
 suit, qd illud, quod vult declarare in
 hoc loco, est quod omnis trasmuta-
 tio, & omnis motus est in tempore,
 incepit declarare hoc, & dixit: velo-
 cius enim, & tardi⁹, &c. i. manifestu
 est enim per se q omnis transmuta-
 tio, & omnis mot⁹ disponitur in re-
 spectu alterius motus, aut per velo-
 citatem, aut per tarditatem. Et, cu
 posuit hanc propositionem, incepit
 exponere nome, quod significat ve-
 locitatem, & dixit: Et intelligo, &c.
 i. & quod dicit esse velocius altero
 duorum motoru est illud, quod pre-
 acquirit rem, ad quam mouetur in
 dimensione equali, & vno modo mo-
 tus. & hoc intedebat, cum dixit: in
 motu equali, i. in specie. quoniam
 non dicitur q illud, quod mouetur
 in circulo, est veloci⁹ illo, quod mo-
 uetur in recto. D. iduxit exempli,
 & dixit, v.g. in translatione, &c. i. &

illud, quod ante pertrāsit circulum, **K**
 aut lineam rectam, illud dicitur ve-
 locius. Et, cum posuit q velocius est
 praeacquirēs dixit: Et praeacquirens
 est praececedens. & hoc manifestu est
 per se. Et, cu conclusit ex his dua-
 bus propositionibus q omne trans-
 mutatu, aut est prius, aut posterius,
 posuit etiā q omne prius, & poste-
 rius est in tpe. & ad declarandu hoc
 exposuit hęc noia prius, & posteri⁹,
 & dixit: dicitur enim posteri⁹, &c. i.,
 & prius, & posterius in motu defi-
 niunt per tps. posterius enim duoru
 motoru est remotus ab instati, ex
 quo incepit motus, & pri⁹ eoru est **L**
 propinquu. Et, cum posuit q in d e-
 finitione prioris, & posterioris acci-
 pitur instas, incepit definire instas,
 ad declarandum ex hoc q prius, &
 posterius sunt in tēpore, & dixit: &
 instas est terminus, &c. i. differentia
 cois, sicut pñctus, qui est terminus
 cois inter duas lineas. ergo manife-
 stu est q instas est i tpe, fm q finis
 est in finito, & terminus in termina-
 to. & hoc intedebat, cu dixit: & ideo
 instas est etiā in tēpore. Et syllogis-
 mus cōponitur sic. Instas est termi-
 nus duoru tēporum, & oīs termin⁹
 est in re, cuius est terminus: ergo in-
 stas est in re, cuius est terminus: Et
 res, cuius est termin⁹, est tēpus: ergo
 instas est in tēpore, i. fm q termin⁹
 est in terminato. Et, cu declarauit q
 in stas est in tēpore, & iam declara-
 uit q posteri⁹ est remotus ab instati,
 & prius est propinquus, dixit: pri⁹
 enim, & posterius, &c. i. &c. cu sit de-
 claratum q posteri⁹ est illud, quod
 est remotus ab instanti, & prius est
 propinquius, & instas est in tempo-
 re, sequitur ex hoc, q prius, & poste-
 rius sunt in tempore. quoniam illud,
 in quo

circulo nō
 dī veloci⁹
 moueri
 eo, qd mo-
 uet in re-
 cto. p hos
 vide cū
 10. meta.
 c. 14. & 7.
 phyli. 14.
 21. & 24.

† Displi-
 cet expositi-
 torib⁹ Ar.
 vii nob⁹
 synoni-
 mis, Idē. i.
 phy. cō. 1.

Oīs termi-
 n⁹ ē in re
 cui⁹ ē ter-
 min⁹. Idē
 supra d.
M
 42. &
 107. Idē
 6. phyli.
 57. & 2.
 212 cō. 1.

Illud, qd
 mouet in

Liber Quartus

201

A in quo est instans, est illud, in quo est illud, quod significat hoc, quod dicimus, scilicet remotius ab instanti, & propinquius ei: & quia iam declarauit quod instans est in tempore: ergo remotius etiam, & propinquius sunt in tempore. sed ista sunt partes temporum, & instans est terminus istorum temporum. Et cum descripsit quod prius est illud, quod est propinquius instanti, & posterius illud, quod est remotius, & hoc non est verum, nisi in priori, & posteriori in futuro, incipit de clarare duos modos prioris, & posterioris in tempore futuro, & praeterito, & dixit: Et intentio eius, quod est prius in tempore, &c. & sermo eius est manifestus. dicimus enim quod Plato prior est Alexan. quia est remotior ab hoc instanti, & dicimus quod Alexan. est posterior, quia est propinquior huic instanti, & e contrario est de tempore futuro, dicimus enim quod ascensio solis in crastino est prior suo esse in meridie: quoniam ascensus eius est propinquior huic instanti quam esse eius in meridie: & esse eius est remotius: quia est remotius ab hoc instanti, ergo prius hic est contrarium priori illi, & posteriori posteriori. Et cum declarauit hoc, induxit conclusionem ex istis propositionibus, & dixit: Et si prius est in tempore, &c. i. & cum manifestum est ex hoc, quod dicimus quod in omni transmutatione inuenitur prius, & posterius: & prius, & posteriori sunt in tempore: ergo manifestum est quod omnis transmutatio, & omnis motus sunt in tempore. Et quatenus quoniam potest esse hoc, nos enim videmus transmutationes quasdam, quae fiunt non in tempore, ut illuminatio totius orizontis a sole, & totius domus a candela, & sicut factio for-

ma rei generatur in actu. existimatur enim quod hoc est aliquid indiuisibile, sumus enim inter duo, aut concedere hanc demonstrationem esse vniuersalem, & dicere sensum peccare in istis rebus, & quod non comprehendit tempus propter velocitatem earum: aut iste sermo erit particularis, quoniam non est verus, nisi de quibusdam transmutationibus, in quibus inuenitur velocius, & tardius. Et ad hoc dicemus quod transmutatio dicitur equiuoce de transmutatione, quae est per se, & de transmutatione, quae non est per se, sed est finis transmutationis. finis enim rei non est de natura rei. & quia transmutationes, quae sunt non in tempore, sunt fines transmutationis: & non sunt transmutationes nisi equiuoce: ergo in omni transmutatione vera inuenitur velocius, & tardius. Et omne, in quo inuenitur velocius, & tardius, inuenitur in eo prius & posteriori: & omne, in quo inuenitur prius, & posteriori, est in tempore: ergo omnis transmutatio est in tempore: siue finis transmutationis fuerit de genere illius, siue de alio genere, & hoc declarabitur bene in Sexto.

Quaedam adducuntur dubitationes circa ipsum Tempus, et earum solutiones. Ca. 9.

Dignum autem consideratione est & quoniam tandem se habet tempus ad animam. Et propter quid in omnibus videtur esse tempus, & in terra, & in mari, & in coelo. An, quia ipsi motus passio quaedam est, vel habitus, cum numerus quidem tempus sit: haec autem mobilia omnia: in loco enim omnia sunt: & tempus autem, & motus simul sunt & secundum potentiam, & secundum actum. Phy. cum co. Auer. CC Et

D

Solutio.

Finis rei non est de natura rei. id est. 6.

E

physi. 3. 2. Transmutationes sunt huiusmodi sunt transmutationes, nisi equiuoce. idem. 6. Physi. 3. 2.

6. phi. 3. 2.

F

ta. l. loc. ar. & motus. vi. d. Alex. Tps. & motus: si mul sunt secundum potentiam, & actum.

Digressio. Dubium. Illuminatio fit in instanti. id est. 1. de anima. 479.

Phyficorum

Et querendum est quomodo dispositio temporis est apud animā. Et quare homines dicunt quod tempus est in quolibet, in terra, & in mari, & in cælo. Dicamus igitur quod tempus est accidens motui, & forma eius, cum sit numerus illius: & ista omnia innata sunt moueri: omnia enim sunt in loco: et tempus, et motus in potentia cum eo, quod est in potentia, et quod est in actu cum eo, quod est in actu.

H Perscrutatur hic in tempore de duobus. Quorum vnum est, quomodo est dispositio temporis in esse, scilicet si habet esse extra animā, sicut est in anima, ita, quod, si anima non esset, esset tempus: aut, si anima non esset, non esset tempus, nisi in potentia: quemadmodum numerus non est, nisi anima sit, nisi in potentia. & hoc intendebat, cum dixit: quomodo est dispositio, &c. Questio autem secunda est, quare tempus inuenitur in quolibet, siue quiescente, siue moto. Nos enim comprehendimus tempus in terra, & in mari, & in cælo, sicut dixit & tempus est accidens motui: unde necesse est ut non inueniatur nisi in mobilibus. & hoc intendebat, cum dixit: Et quare homines dicunt. Et intendebat per terram quiescens, & per cælum motum. & quasi dicat, & quare homines dicunt quod tempus ita est in quiescente, sicut in moto. D. incepit soluere secundam questionem, & dixit: Dicamus igitur quod tempus est, i. & tempus existit in terra, & mari, & cælo, quia est accidens motui, & forma eius, cum sit numerus il-

lius, scilicet quoniam numerus est accidens numerati: & cum tempus est numerus rerum mobilium, & numerus inuenitur in numerato: & ista omnia, scilicet terra, cælum, & mare naturaliter habent moueri: necesse est ut tempus inueniatur in eis. Sed sciendum est quod non eodem ordine inuenitur in istis. quoniam primo inuenitur in cælo, & inuenitur in alijs motis secundo, propter hoc, quod inuenitur in cælo: & inuenitur etiam in quiescente, propter hoc, quod inuenitur in moto. D. d. sunt. n. oia in loco, i. & causa in hoc, quod ista, in quibus inuenitur tempus, innata sunt moueri, est esse eorum in loco. omne. n. quod est in loco, innatum est moueri, quia est corpus. D. d. & tempus, & motus, &c. i. & quod est ex istis rebus motum in potentia, & est illud, quod est quiescens, tempus inuenitur in eo in potentia: & quod est motum in actu, tempus inuenitur in eo in actu.

Vtrum autem, cum non sit anima, erit tempus, an non, dubitauerit aliquis. Cū. n. impossibile sit numeraturū esse, impossibile est numerabile aliquod esse. quare est manifestum quod neque numerus est. numerus. n. est aut numeratum, aut ipsum numerabile. Si autem nihil aliud aptū natura est quod anima numerare, & animæ intellectus, impossibile est tempus esse, cum non sit anima. nisi hoc, quod aliquādo existens tempus est, ut, si contingit motum esse sine anima. prius autem, & posterius in motu est: tempus autem hæc sunt, quatenus numerabilia sunt.

Et

Conueni-
tum.
Tps nō eo
de ordine
reperit in
rebus. qm
primo inue-
nit in cæ-
lo, & alijs
motis se-
cundario.
L
pp hoc,
qd inuenit
in cælo, &
inuenit in
quiescente.
pp hoc,
qd inuenit
in moto. ob
sile i. cō.
118. Vide
etiam infra
cō. 132.

Vide cō.
Zim.

M
An tempus
sine aia.

Vide cō.
Zim.

A Et queritur etiam, Verum est possibile quod tempus sit, licet anima non sit, aut est impossibile. Dicamus igitur quod, cum numerus non fuerit, numerare non erit, ergo manifestum est quod numerus etiam non erit. numerus. n. est aut numeratum, aut illud, per quod numeratur. Et, cum nihil innatum sit numerare præter animam, & de anima intellectus, impossibile est ut tempus sit, cum anima non fuerit, nisi fuerit ex illo, quod, cum fuerit, erit tempus, v.g. quoniam possibile est ut motus sit absque eo, quod sit anima: & quod prius, & posterius sunt in motu: & quod tempus est hæc duo, secundum quod sunt numerata.

131 Cum dissoluit secundam questionem, reuersus est ad primam, & dixit: Et queritur etiam utrum sit possibile, &c. i. & querit de tempore utrum inueniatur extra animam, sicut est in anima. & sic erit, licet non comprehendatur ab anima, si posuerimus animam deficere, sicut erit, si apprehendatur ab anima. & ista est dispositio entium naturalium. aut est impossibile ut sit in actu, nisi anima sit. D. incipit declarare hoc, & dixit: Dicamus igitur q, cum numerans non fuerit, ergo numerare non erit, i. & cum res numerans, quæ est anima, non fuerit, tunc numerare, quod est actio rei numerantis, non erit. D. d. manifestum est igitur q numerus, &c. i. & cum numerare, qd est actio numerantis, non fuerit, ma-

nifestum est q numerus non erit. n. erit. n. aut est numeratum, aut actio numerantis in numerato, i. illud, per qd numerat numerans. & hoc intendebat, ut mihi videtur, cum dixit, aut illud, per quod numeratur, i. aut illud, per qd numerat numerans. & cum manifestum est q numerans non est numeratum, ergo est actio numerantis in numerato. & est manifestum q, cum numerans non fuerit, actio eius non erit. D. d. Et, cum nihil innatum sit, &c. i. & cum sit declaratum q, cum numerans non fuerit, non erit numerus: & est impossibile aliquid aliud numerare præter animam. & de anima intellectus: manifestum est q, si anima non fuerit, non erit numerus: & cum numerus non fuerit, non erit tempus. † Et, quia esse numeri in anima non est omnibus modis esse in anima: qm, si ita esset, esset fictum, & falsum, ut Chimera, & Hircoceru: sed esse eius extra mentem est in potentia propter subiectum proprium, & esse eius in anima est in actu, si qm anima egerit illam actionem in subiecto preparato ad recipiendum illam actionem, quæ dicitur numerus, dixit, nisi ex illo sit, &c. i. & cum non fuerit anima, non erit tempus, nisi aliquis dicat q erit, & si anima non fuerit, ex illo q, cum fuerit in actu, tempus erit in potentia. & hoc est propter suum subiectum proprium, i. motum. Et hoc intendebat, cum dicit, v.g. qm possibile est ut motus sit absque eo, q anima sit, i. motus erit, & si anima non erit, & secundum quod prius & posterius sunt in eo numerata in potentia, est tempus in potentia: & scilicet q sunt numerata in actu est tempus in actu. tempus igitur in actu non erit, nisi anima sit: in potentia vero erit, licet anima non sit.

CC ij D. d.

Dispositio entium naturalium est hæc: ab anima non comprehendantur. Idem. 8. c. 33.

† Esse numerat in anima non est omnibus modis, sed in anima est in actu, & ex anima in potentia. Ex hoc sumitur qd ens in anima, cui nihil contrarium. F. de re, & signum.

Physicorum

G D. d. & q. prius, & posterius sunt in motu, i. & nō potest aliquis dicere q. tempus est, & si anima non erit, nisi quia motus est, & si aīa nō fuerit. & similiter sunt in eo prius, & posterius: & tempus nihil aliud est q. prius, & posterius in motu, sed fm q. sunt numerata. & ideo indiget in hoc, q. sit in actu, anima, s. fm q. est prius, & posteri⁹ numerata. Et quasi per hoc, quod dixit, & tempus est hæc duo, fm q. sunt numerata: innuit q. temp⁹ diminuitur ab eo. ex esse perfecto extra animam hoc, q. numeratur ab aīa tantū. fm igitur

H hunc modum dicitur tempus habere esse extra aīam simile perfecto, & si non sit perfectum. Et ista per-
 † Latetia
 epis ē, qā
 est ens di-
 minutū i
 se. confite-
 de motu.
 3. ph. c. 15.
 scrutatio de tempore magis est Phi-
 losophica, q. Naturalis. sed induxit
 ipsam in hoc loco, qā ē causa in ip-
 sum † latere, s. qā est diminutū i se.

Dubitauerit autē aliquis & qualis motus numerus tempus sit. An qualiscūq. etenim gene-
 ratur in tempore, & corrumpi-
 tur, & augmētatur, & alteratur
 in tempore, & fertur. Quaten⁹
 igit⁹ mot⁹ est, eatenus est vnius-
I cuiusq. motus numer⁹. quapro-
 pter ipsi⁹ motus simpliciter est
 numerus continui, sed nō cuius-
 dam, sed est nūc motum esse, &
 aliud, quorum vtriusq. motus
 erit numerus. Alterum igitur
 tempus erit, & simul duo æqua-
 lia tempora erunt? An non. om-
 ne nanq. tempus vnum simili-
 ter, & simul est, specie autem &
 quæ non simul. si. n. sint hi qui-
 dem canes, illi vero equi, vtriq.
 autem septem, idem numerus

est. sic & motuum simul termi-
 natorum idem tempus est. sed
 hic quidem velox fortassis, ali⁹
 vero non: & hic quidem latio,
 ali⁹ autem alteratio. tempus ta-
 men idem est, si quidem & nu-
 merus æqualis sit & alteratio-
 nis, & latiois, & simul sint. Atq.
 propter hoc motus quidem al-
 teri, & seorsum sunt, tempus au-
 tem vbiq. est idem, quia & nu-
 merus vnus, & idem vbiq. est,
 qui est æqualium, & simul.

Et querendum est etiam de tē-
 pore hoc, s. cuius motus est nume-
 rus. Dicamus igitur quod, si fuerit
 numerus cuiuslibet motus, et om-
 ne, quod generatur, semper est in
 tempore, & similiter quod aug-
 mentatur, & quod alteratur, &
 quod transfertur. Secundum igitur
 quod tempus est numerus motus,
 secundum hoc est numerus vnius-
 cuiusq. motuum. & ideo est nume-
 rus motus continui simpliciter, id
 est numerus cuiuslibet motus con-
 tinui, nō numerus alicuius motus.
 sed est possibile vt nunc moueatur
 aliquid, & cū eo moueatur aliud.
 tempus ergo est numerus vtriusq.
 motus. Ergo est hic aliud tempus?
 erunt igitur duo tempora insimul
 equalia? Dicamus igitur quod nō
 est ita. quoniam est idem tempus
 equaliter, et insimul, in forma ve-
 ro non est insimul. quoniam, si ha-
 beremus numerum canum, & nu-
 merum

A merū equorū, et numerus vtriusq;
esset septenarius, tunc numerus es-
set ide. et similiter tempus duorū
motuum coexistentium est idē. sed
forte alter erit velox, & alter tar-
dus: & forte alter erit motus trās-
lationis, et alter erit motus altera-
tionis. tempus vero eorum est idē,
cum numerus motus alterationis,
& numerus motus translationis
sunt aequales, et insimul. Et tamen
cause motus sunt diuersa, tempus
B uero est in omni loco idem, quia nu-
merus rerum equalium, quæ sunt
insimul, est idem in omni loco.

132 Et, cum declarauit de substantia
temporis, q̄ est numerus motus fm
pri^o, & posteri^o, querit hic quis mo-
tus est iste, s. cuius numerus est tē-
pus, s. vtrum est numerus cuiuslibet
motus, aut alicuius. & si est nume-
rus cuiuslibet motus, vtrū attribuat
eis eodē modo, aut principaliter, &
secundario. Et dixit: Et quæ rē dū
est, & c. i. & ista quæstio accidit, sicut
diximus. qm̄, si posuerim^o q̄ est nu-
merus alicui^o motus, sequitur vt nō
numeret alios motus. & si posueri-
mus q̄ est numerus cuiuslibet mo-
tus, sequitur vt tempus multiplicet
C per multiplicationem motū. Et,
cum narrauit q̄ in ista quæstione
est difficultas: dixit: Dicam^o igitur
in hoc, q̄ est numer^o, & c. i. q̄ est nu-
merus cuiuslibet motus, quia om-
nis motus est in tempore: & est in
tempore, quia tempus numerat ip-
sum: & siue mot^o fuerit gñatio, aut
corruptio, aut augmentatio, aut al-
teratio, aut translatio, tēpus nume-

rat ipsum, quia est in tempore. **D**
Sed debes scire q̄ tēpus, licet sit nu-
merus cuiuslibet motus, tamen nō
eodem modo, sed fm prius, & poste-
rius. qm̄ est numer^o aliorū motū
præter translationē, quia est nume-
rus trāslationis. qm̄, si translatio nō
esset, non esset tempus. si alteratio
non esset, neq; augmentatio, neque
generatio, neq; corruptio. & si esset
trāslatio tm̄, esset temp^o. & si de mo-
dis trāslationis non esset translatio
circularis, nō esset tēpus: & de circu-
lari velocioris circulatiōis, s. diut ni
motus. tempus igitur, & si nō est nu-
merus cuiuslibet motus, tamē attri-
buit eis principaliter, & secundario.

Et, cum narrauit q̄ tempus est nu-
merus cuiuslibet motus hoc modo.
d. Secundum igitur q̄ tempus, & c. i.
fm igitur q̄ tempus sequitur mo-
tum, & accidit ei q̄ est numerus cu-
iuslibet motus. & quia sequitur mo-
tum simpliciter, quicūq; sit, necesse
est vt sit numerus motus continui
simpliciter, non numerus alicuius
mot^o, sed cuiuslibet motus cōtinui,
quia est continuum. fm hoc igitur
exponendus est iste locus. Et in qui-
busdam scripturis inuenit^o, fm hoc
igitur q̄ tempus est motus, secun-
dum hoc erit numerus vnus mo-
tum. est igitur propter hoc nume-
rus motus continui simpliciter, nō
numerus alicuius motus. Et inten-
debat fm hæc verba. qm̄, fm q̄ tem-
pus accidit motui, & mot^o est prior
naturaliter, necesse est vt sit nume-
rus vnus motus primo, & essentiali-
ter: & est motus, qui accipitur in de-
finitione temporis. **D. d.** Est igitur
propter hoc numerus motus, i. cor-
poris cœlestis. **D. d.** non numerus
alicuius motus, i. cuiuslibet mot^o. &

Documē-
tum.
Tps, licet
sit nūcerus
mot^o cu-
iuslibet, b
tm̄ eodem
modo, sed
fm prius,
& poste-
rius. cōlūse
su. cō. 130

E
Priæ expō.

Secunda
expō.
F

Physicorum

¶ fm hanc expositionem intendebat qd fm hoc, qd in definitione temporis accipitur motus, sequitur vnum motum, & est numerus illius, primo, & essentialiter: & fm qd mēsurat omnes motus, est numerus cuiuslibet motus. D.d. sed est possibile, &c. i. sed, si posuerimus ipsum esse numerum cuiuslibet motus, cū fuerit numerus alicuius motus demonstrati, & in illa hora mouetur aliud motu æquali ei, tunc tēpus erit numerus vtriusque illorum motuum: & sic multiplicabitur per multiplicationem eorum: & sic essent duo tēpora insimul. quod est impossibile.

D. incipit dissoluere hanc questionem, & d. Dicamus igitur qd nō est ita, &c. i. & hoc non sequitur. qm possibile est vt idem tempus sit equaliter duorum motuum insimul diuersorum absq; eo, qd tempus multiplicetur per multiplicationē motuum, & non sequitur necessario vt duo motus habeant duo tempora necessario. tempus. n. fm qd est numerus motuum, non multiplicabitur per multiplicationē motuum, & numerus nō multiplicabitur per multiplicationem numeratorum.

¶ v.g. quinquarius, per quem numerantur quinq; canes, & quinq; equi, & alia genera, quoniam est idem. non ergo sequitur vt tempus multiplicetur per multiplicationē motuum.

Questio. Sed, si posuerimus qd dispositio tēporis cum omni motu sit talis, sicut dispositio numeri cum numerato, sequitur vt tempus non sit ens naturale, neq; mobile, sed imaginabile. res. n. quæ sunt in mente, non accipitur motus in definitione earū. Et, si posuerimus etiam † [qd tēpus accipitur in definitione cuiuslibet

motus.] sequitur vt multiplicetur per multiplicationem motuum: sicut est dispositio in albedine, & alijs accidentibus, quæ multiplicantur per multiplicationem subiecti. Si autem posuerimus qd dispositio eius cum motu vno est dispositio sequētis, in cuius definitione accipitur illud, ad quod sequitur, & cum alijs motibus, sicut dispositio numeri cū numerato, dissoluetur questio. & iā declarauimus prius qd non percipimus tempus, qm percipimus motum, per quē sentimus nos esse in transformatione cōtinua, & est motus circularis. Tēpus igitur sequitur hunc motum: & iste motus accipitur in definitione ei: & ipsum mēsurat illū, nō fm qd numerus mēsurat numeratū, sed fm qd mēsurat aliquid, qd ē forma in re: alios vero motus mēsurat, fm qd numerus mēsurat numeratū, s. qd numeratū nō accipitur in definitione numeri. Per hoc igitur dissoluitur questio Themistij, & aliorū. & hoc manifestū ē ex sermōe ei. & p hoc potest demonstrare ex hoc, qd tēpus ē cōtinuum cōtinuitate motus; ex hoc, qd tēpus est reciprocu reciprocatione motus. D.d. sed forte alter erit velox, &c. i. sed forte erit alter velox, & alter tardus, & nō habebūt tēpus equale, licet sit idē D.d. & forte alter erit, &c. & inuit qd nō solū mēsurat motus, q sunt insimul eiusdē speciei, sed et q sunt specierū diuersarū. D.d. tēpus vero eorū, &c. i. & dispositio in tēpore duorum motuum diuersorum in specie in hoc, qd tempus eorū est idem, & equale, si motus fuerint equales, aut diuersum fm magis, & minus, si motus fuerint diuersi secundum magis, & minus, est dispositio in motibus, qui sunt vnius generis.

Solutio.

Com. 9.

L Tēpus seq. motū circularē diurnum: & iste motus sumitur in definitione eius: & ipse mēsurat, si fm qd numerus mēsurat numeratū, sed fm qd aliquid mēsurat, qd ē forma in re. Sed oportet mēsurare vt scire infra com. 133. Vide contra. Zim.

Quo.

A Quoniam autem est latio & huius circularis, numeratur autem vnumquodque vno quodam cognato, vnitates vnitatem, equi vero equo, sic & tempus tempore quodam finito. (mensuratur autem, sicut diximus, & tempore motu, & motus tempore. hoc autem est, quia a determinato motu tempore mensuratur & ipsius motus quantitas, & temporis.) si igitur primum mensura omnium cognatorum est circumlatio, regularis mensura maxime erit, quia numerus huius notissimus est. Neque igitur alteratio, neque augmentatio, neque generatio regulares sunt, latio autem est. Quapropter & videtur tempus esse sphaerae motus, quia hoc mensurantur alii motus, & tempus hoc motu. Propter hoc autem & quod consuetum est dici accidit. dicunt enim circulum esse humanas res, & aliorum morum habentium naturalem, & generationem, & corruptionem. hoc autem est, quia

B hanc omnia tempore diiudicantur, & accipiunt finem, & principium, ac si secundum quandam periodum sit. etenim tempus ipsum esse videtur circulus quidam. hoc autem rursus videtur, quia huiusmodi lationis mensura est, & mensuratur ipsum ab huiusmodi. Quare dicere rerum eas, quae sunt, esse circulum, est dicere temporis esse quendam circulum. hoc autem est, quia mensuratur circulatione. praeter tamen enim me-

Sup. te. 11.
Vide con.
Zimarræ.
Alteratio,
augmenta-
tio, generatio
non sunt re-
gulares, la-
tio autem
est.

ta. l. quod
mensurat.

suram } nihil aliud videtur esse id quod mensuratur, quam multae mensurae, totum.

Et haec, quia est translatio, ex qua est motus circularis, & unaquaeque rerum numeratur per aliquid sui generis, quoniam vnitates numerantur per vnitatem, & equi per equum, similiter tempus necesse est ut mensuretur per aliquod tempus terminatum. sed tempus, sicut diximus, mensuratur per motum, et motus per tempus. quoniam tempus motus terminati mensurat quantitatem motus, et quantitatem temporis. et, cum per primam mensuram mensurentur omnia, quae sunt vnius generis, dignum motum, ut sit mensurans, est motus circularis aequalis. quoniam numerus istius motus est notior numero.

Et motus alteratiuus non est aequalis, neque motus augmentans, neque motus generationis, translatio vero aliqua est aequalis. Et ideo existimatur quod tempus est motus sphaerae, quoniam per istum motum mensuratur isti ceteri motus tempus. Et ideo mos est dicere quod dispositiones hominum currunt secundum circulum. ut cum homines dicunt rotam infortunatam, & similiter alia, quae habent motum naturalem, & generationem, & corruptionem. & hoc dicitur, quia omnia experimenterantur per tempus, & in eo desinunt, & incipiunt, quasi essent

C C uiij cur-

Physicorum

G currentia per aliquam rotam. ipsum. n. tempus existimatur esse circulus. & hoc existimatur etiam, quia mensurat motum, quod est tale, et quia ipsum mensuratur etiam per motum, qui est talis. Dicere igitur quod res, quae sunt in generatione, currunt super circulum, est dicere quod tempus est circulus. & intentio eius est, quoniam tempus mensurat motum circulare, & quoniam mensura nihil aliud est, quam mensurans mensuratum, praeter hoc, quod totum est plures mensura una.

133 : Cum declarauit qd tempus numerat quemlibet motum, incepit declarare tempus primum esse ex hoc, qd motus est primus, & dixit: Et haec quia est translatio, &c. i. & quia haec est translatio, in qua inuenitur translatio circularis, quae est prior ceteris motibus, & tempus sequitur istam etiam, & unaquaeque rerum numeratur per aliquod suae speciei, v.g. quoniam unitates in numero numerantur per unitatem, & equi numerantur per unum equum, necesse est ut tempus etiam numeretur per aliquod tempus notum, & terminatum naturaliter. Et d. in praecedenti qd hic est motus translationis, & circularis. quoniam, cum fuerit positum qd tempus est numerus cuiuslibet motus, & fuerit positum qd hic est prior motus ceteris motibus, sequitur ut tempus istius motus sit prius ceteris temporibus, & numerans illa. Et, cum declarauit qd necesse est ut sit hoc primum tempus, incepit declarare per

qd potest hoc tempus determinari, & d. sed tempus, sicut diximus, mensurat per motum, &c. i. sed tempus, quod est primum mensurans, debet esse terminatum per motum, cum iam diximus qd tempus mensuratur per motum, licet sit mensuratio accidentalis, & qd motus mensuratur per tempus primo, & essentialiter, quoniam per tempus motus terminari potest mensurari quantitas motus, & quantitas temporis, s. per tempus istius motus primi mensuratur quantitas totius temporis, & quantitas motuum. Et, cum declarauit qd istud tempus terminatur per motum, incepit declarare per quem motum, & d. & cum prima mensura, &c. i. & cum manifestum est qd prima mensura, & indiuisibilis in aliquo genere, est illud, per quod mensuratur omnia, quae sunt in illo genere, dignius motum, ut suum tempus sit primum tempus, est motus circularis equalis. & hoc est ita, quia iste motus est prior motum, ut post declarabimus: & est primum naturaliter, & velocior: ergo primum tempus est istius motus: quoniam prima mensura talis est, s. qd non diuiditur in illo genere. Danduxit rationem super hoc, & d. quoniam numerus istius motus, &c. i. & prima mensura debet esse notior. & syllogismus componitur sic. Numerus motus circularis est notior: & notior in omni numerato est prima mensura: ergo numerus motus circularis est primus numerus numerorum omnium motuum. Deinde declarauit qd motus alterationis, & motus generationis, & corruptionis sunt valde remoti ab hoc, qd tempus sit numerus eorum, quoniam tempus est equalis, unde sequitur ut sequatur motum equalis, non variabile in velocitate, & tarditate, & dixit: Et

Mensuratio tempus per motum est accidentaliter, & contra vero essentialiter. 10. 112. 113.

Prima mensura eorum, quae sunt in aliquo genere, est indiuisibilis in illo genere. Idem 10. Met. 3. & 1. c. 4. & 6. Ph. 64 & c. 10. 112.

M

Vnaqueque rerum numeratur per aliquod suae speciei.

Idem 3. c. 119. & 10. Met. 1. c. 4.

A Et motus alterationis, &c. Et syllogismus componitur sic. Numerus ceterorum motuum est numerus motuum non æqualium: & tempus est numerus æqualis motus: ergo tempus non est numerus aliorum motuum. & cum non est numerus aliorum eorum, dignius est ut prius numerus eius inueniatur exemplum istorum motuum. Deinde d. translatio vero aliqua est æqualis. idest motus autem translationis possibile est ut sit æqualis. & ideo existimatur quod primum tempus est numerus motus totius, scilicet diurni, scilicet

B licet quia iste motus est motus translationis, & quia per illum mensurantur ceteri motus, & cetera tempora. & hoc manifestum est de istis motibus. ideo omnes conveniunt quod tempus mensuretur per illum. Et aliquis potest querere, quoniam nos videmus quod prima mensura in rebus mensuratis est duobus modis, aut mensura, quæ dicitur uniuoce cum mensuratis in illo genere, aut principaliter, & secundario. totum igitur tempus cum primo tempore mensurante, cuiusmodi est istorum duorum modorum? Dicamus igitur quod, si tempus sequeretur omnem motum, tunc primum tempus cum alijs temporibus diceretur principaliter, scilicet quoniam mensurat: quemadmodum motus, quem sequitur, dicitur cum alijs motibus principaliter. si autem tempus totum sequitur motum corporis rotundi, tunc primum tempus erit dictum cum alio tempore, quod mensurat, uniuoce: sicut est dispositio in unitate cum numeris: quod non est ita de primo numerante cum alijs numerantibus. secundum hoc igitur

tur est intelligendus iste locus. Et, **D** cum dedit demonstrationem super hoc induxit res famosas secundum suum morem, & d. Et ideo mos est dicere, &c. idest, & hoc, quod homines dicunt quod rota infortunij transiit super aliquem, quia percipiunt quod causa infortunij est motus circularis, aut sequens motum circula-rem, quod est tempus. D. d. & similiter alia, &c. i. quoniam omnia attribuntur circulo, & tempori. D. d. & hoc dicitur, &c. i. & illa, quæ generantur, & corrumpuntur dicuntur reuolui, & reciprocari, quia omnia transmutata numerantur per **E** tempus, & in eodem desinunt, & incipiunt. & quia tempus existimatur esse circulus, ideo illa, quæ numerantur per tempus, existimantur currere super circulum, scilicet quasi esset circulus. D. d. & existimatur hoc, &c. i. & existimatur quod tempus est circulus, quoniam mensurat motum, qui est circularis, & quia mensuratur etiam per motum circula-rem. Et cum declarauit hoc fecit summam de illo, & dicit: Dicere igitur, &c. i. cum igitur vulgus dicit quod res, quæ sunt in generatione, currunt super rotam, dicunt hoc, quia **F** transmutantur per tempus, & tempus apud eos est circulus. D. d. & intentio eius est, &c. idest, & tempus apud eos est circulus, quia tempus mensurat motum circula-rem, & mensuratur per motum circula-rem, & mensura in quolibet non est extra genus mensurati, sed totum mensuratum est plures mensuræ. v. g. quoniam unum non est aliud à numero, sed numerus plures unitates. & cum mensurans, & mensuratum sunt unius generis: & mensurans tempus est circularis

Dubium.

Solutio.

F
a. l. rem
man.

Physicorum

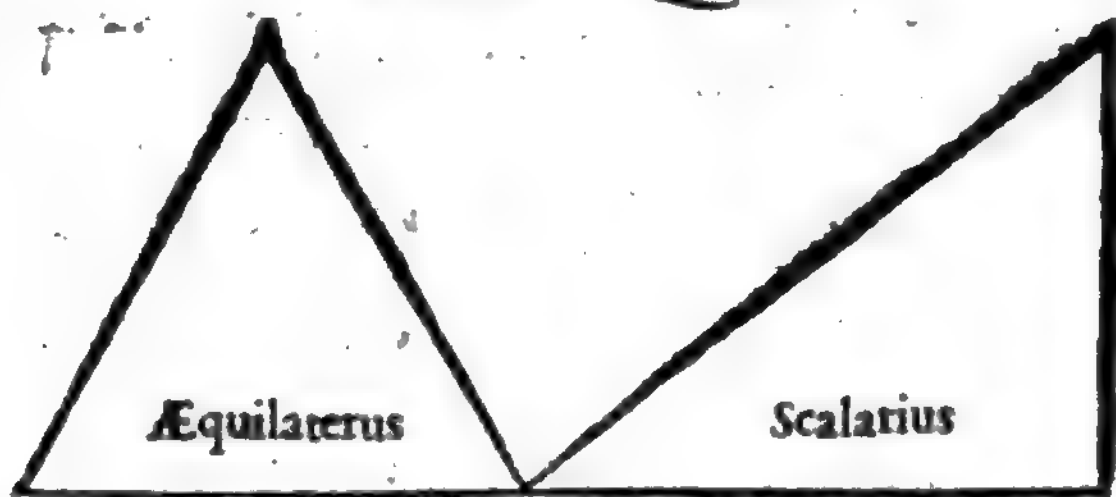
Circulare : ergo tempus est circularē. & hoc existimatur, &c. & quasi aliquis quæreretur, quare existimatur quod, cum tempus mensurauerit motum circularē, & fuerit mensuratum etiam per motum circularē, quod erit circularis. & dixit: quia existimatur quod mensurans, & mensuratum debent esse vnus generis.

Dicitur autem recte & qd numerus quidem est idem ouium, & canum, si equalis vterq; sit. **H** Denarius autem non idem, neq; decem eadem. sicut neq; trianguli iidem, æquilaterus, & qui trium inequalium laterum, & tamen figura eadē est, quia ambo trianguli sunt. Idem. n. dicitur, cuius non differt. dñia, sed non cuius differt. vt triangulus trianguli differentia differt (diuersi. n. trianguli sunt) figuræ autem non, sed in vna, & eadem diuisione. figura. n. talis quidem circulus est, talis vero triangulus. huius autem talis quidem est æquilaterus, talis vero qui trium inequalium laterum. figura igitur, & hæc: triagulus. n. est: triagulus autem non idem est. Et numerus igitur idē. non. n. differt numeri differentia numerus horum. denarius autem nō idē est. in quibus enim dicitur, differunt: hæc enim canes, illa vero equi sunt. Et de tēpore quidem, & ipso, & de nōs, quæ circa ipsum considerationi sunt propria dictum est,

Et bene dicitur etiam, quod nū **E**merus hominum, & numerus canum est idem, cum vterq; numerus fuerit alij equalis. & dicitur quod denarius numerus nō est idē, neq; decem res sunt eadem, quæ ad modum triangulus equalium, & diuersorū laterum non sunt idē, licet sit eadem figura, quia ambo sunt trianguli. Dicitur enim aliquid esse idem, quando non differt in differentia, & dicitur esse diuersum, quando differentia eius fuerit diuersa. ver. g. triangulus, quoniam trianguli diuersi differunt in differentia eius, in figura vero non differunt, sed collocantur in eadem diuisione. quoniam figura illa, quæ est talis, est circulus, & illa, quæ est talis, est triangulus, & triangulus ille, qui est talis, est equalium laterum, & ille, qui est talis, est diuersorum laterum. & triangulus est eadem figura, et non est eadem intentio in **M**numero. Et numerus etiam est idē. & non diuersatur in rebus naturalibus in differentia numeri. decē vero non sunt idem. diuersantur. n. in rebus, de quibus dicuntur, quoniam possunt esse numerus canum, & numerus equorum. Iam igitur compleuimus sermonem de tempore, & de rebus perscrutandis in hac consideratione.

Complet

Idē dī, cuius nō differt dñia.

34 Complet capitulum, in quo dicitur, qd tempus non multiplicatur per multiplicationem motuum, & dat causam in hoc, & dixit: Et bene dicitur, &c. idest, & bene fuit dictum in sermone prædicto, qd numerus non multiplicatur per multiplicationem in numeratorum & qd numerus istarum ouium decem, & numerus istorum canum decem est idem, cum non differant fm numerum, cum sint æqualia secundum numerum. D.d. & dicitur qd denarius numerus, &c. i. denarius autem collocatus sub denario numerali non est idem. iste. n. denarius est denarius talis, s. decem alicuius generis, non decem simpliciter. & ideo post dixit: neq; decem res sunt eadem. idest, & si accepissemus vniuersalius genus entis, verbi gratia decem res. Et, cum narrauit differentiam inter numerum simpliciter, & numerum non simpliciter in hoc, qd numerus simpliciter non multiplicatur, & est idem, & non simpliciter multiplicabitur, dedit exemplum de illo, qui est non simpliciter, & dicit: quemadmodum trianguli æqualium laterum, &c. i. & decem, quæ sunt non simpliciter, v.g. decem animalia non sunt eadem in specie: quoniam hæc decem animalia, quædam sunt decem equi, & quæ-

dam decem canes. quemadmodum triangulus non est idem: qm alius est æqualium laterum, & alius diuersorum laterum: licet cõueniant in hoc, quod sunt eadem in figura, quia ambo sunt triangulus. Et, cū narrauit hoc de vno i specie, & de vno in genere, dedit causam in hoc, & dixit: Dicitur. n. aliquid esse Idem, &c. i. & trianguli, & similia non sunt eadem in specie, quia diuersantur secundum differentias: & res, quæ sunt eadem in specie, non diuersantur fm differentias: & diuersa secundum speciem sunt diuersa secundum differentias. D.d. v.g. triangulus, &c. i. quoniam triangulus diuiditur in differentias, in quibus trianguli diuersantur, secundum qd sunt trianguli. D.d. in figura autem, &c. i. quoniam non diuersantur in hoc, quod sunt figura triangularis, sed secundum hunc modum collocantur sub eodẽ genere, quod est triangulus. D.d. figura enim illa, quæ est talis, &c. i. idest figura enim, quæ est ex tribus lineis æqualibus, dicitur Isopleuros, & cum non fuerit æqualis, dicitur diuersorum laterum. & triangulus est eadem figura secundum genus, & non est eadem secundum speciem. Et, cum posuerit quod illa, quæ diuersantur secundum speciem, sunt illa, quæ

Physicorum

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITU

LIBER QUINTVS,

Cum Alter. Commen.

SVMMAE LIBRI.

A tex. 1. vsq; ad 21. loquitur de partibus subiectiuis motus.

A tex. 21. vsq; ad 46. agitur de vnitae & pluralitate motus, secundum genus, & speciem, & numerum.

A tex. 46. vsq; in finem, agitur de contrarietate motuū, & quiete, & quō motus ad motū, & quies ad quietē opponat. **L**

*Distinguitur motus per Se à motu per Ad-
cidens, & à motu secundum Par-
tem. Cap. 1.*

Utatur autem, qđ
nutať, omne, hoc
quidē fm accidēs,
vt cū dicimus mu-
sicū ambulare, qm,
cui accidit musicum esse, hoc
ambulat. Hoc aut ex eo, qđ hu-
ius aliquid mutatur, simplr dť
mutari, vt quęcunq; dicunt se. **M**
cundum partes. sanatur. n. cor-
pus, qđ oculus, aut thorax: hęc
autem partes sunt totius corpo-
ris. Est autem aliquid, qđ neq;
fm accidens mouet, neq; ex eo,
quia aliud quid eorum, quę ip-
sis, sed ex eo, quia ipsum moue-
tur primum: & hoc est fm seip-
sum mobile. fm alium autem
motum alterum est, vt alterabi-
le, & alterationis sanabile, * & **2. l. aut.**
calefactabile alterum.

Omne

E quę differunt secundum differen-
tias, incipit declarare quōd nume-
rus nō diuersatur ex numeratis ef-
fentialiter, cum non sint tanquam
differentię ipsius, & dixit: Et nume-
rus est etiam idem, &c. idest & nu-
merus est idem secundum speciem,
& non diuersatur per res numerata-
tas, sicut numerus diuersat ex suis
differentijs, scilicet par, impar, &
alijs differentijs. Et syllogismus cō-
ponitur sic. Numerus non diuersa-
tur in specie per differentias substan-
tiales ex numeratis: & omne, quod
diuersatur in specie, diuersatur per

H differentias substantiales: ergo nu-
merus non diuersatur ex numerati-
onibus: sed tempus est numerus: ergo
tempus nō multiplicatur in specie
per multiplicationem numerati. &
hoc intendebat per hunc sermonē.
Deinde dicit: denarius vero non
est idem, &c. idest decem vero sim-
pliciter, verbi gratia decem anima-
lia non sunt idem in specie, quoniā
diuersantur per differentias substan-
tiales ex rebus, quę sunt sub eis.
verbi gratia quoniam animalitas
est eadem, sed diuersatur per latra-
bile, & rationale: quoniam istę
I sunt differentię substantiales, aut
tanquam differentię. Deinde di-
cit: Iam igitur compleuimus, &c.
idest iam igitur declarauimus per-
fecte quid sit tempus in sua natu-
ra, & declarauimus illa, quę
consyderāda sunt apud
consyderationem
de tempo-
re.

A Omne ergo, quod transmutatur, transmutatur aliud per accidens. v.g. musicus currere, quia accidit ei, qui est musicus, ut currat. Et aliud, quia pars eius transmutatur dicitur simpliciter ipsū transmutari. v.g. illud, quod dicitur secundum dispositionem suarū partium. dicimus. n. Socratem sanari, quia oculus eius sanatur, aut pectus eius: & hac duo sunt duae partes totius corporis. Et quaedam

B mouentur non per accidens, neque quia aliud existens in eo mouetur, sed quia ipsum in se primo mouetur: & hoc est motū per se. & etiā est motum per alium motum ceterorum modorum motus, ut alteratum, & de alteratione etiam alteratum ad sanitatē est aliud ab alterato ad calefactionē.

Intēdit in hoc tractatu loqui de speciebus motuum, & de accidentibus essentialibus eis; quod

C n. declaratum est ex hoc in Tertio est quasi genus. & quia intēdit numerare species motuum essentialiū, incipit primo determinare mota essentialia à non essentialibus, & dixit: Quod transmutatū vlt est tribus modis. Aut per accidens, ut cū dicitur qd musicus currit. nō. n. currit fm qd musicus, sed fm qd est animal ambulās, cui accidit, ut sit musicus, & sic cursus attribuitur ei per accidens. Secundus vero modus est illud, qd dī transmutatum simpfr, quia transmutatur fm partem, ut

cum dī Sortes est sanus, licet non sit D sanus, nisi fm oculum, & infirmus, quia est infirmus oculo. & hoc intēdebat cū d. Et aliud, quia ps eius, &c. i. & quoddā dī transmutari simpliciter, tñ non trāsmutatur ex eo, nisi vna pars tm. Et ille modus reducitur ad illum, qui est per accēs, & est quasi medium inter illud, qd est per accidēs, & illud qd est per se. pars. n. pōt moueri per se, qñ distinguit à toto, qd est impossibile ī musica, aut in albedine. primo. n. modo attribuitur motus gratia eius, qd non est innatū moueri, s. qualitātū, ut cū dicimus qd musicus currit, & medicus scribit: secundo vero attribuit motus gratia eius, qd innatū est moueri. Et isti tres modi inueniuntur in eis, q mouentur in loco, & in alteratione manifeste, illud, qd mouetur p accidēs, aut gratia partis, aut quia mouetur per se. sed Arist. nō indiget in hoc loco diuidere motum per se in hoc Quinto, sed in Septimo, & in Octauo faciet hoc. & contentus est ex his tribus modis, s. motu per accidens, & motu fm partē, & motu per se, ad declarandū qd sermo eius nō est, nisi de moto per se, qm nulla ars cōsiderat de moto p accēs. D. d. & est motum per alium motum, i. & etiā mouetur per se motu alio à motu translationis, ut illud, quod mouetur fm alterationem. & quia alteratio dicitur quasi æquiuoce, & d. & de alteratione etiā, &c. i. & illud, quod significat hoc nomen alteratio, quod est transmutatio ad sanitatem, est aliud ab illo, quod significat hoc nomen alteratio, quod est transmutatio ad caliditatem.

Est

Documē-
tū primū.

Pars pōt
moueri p
se. qñ di-
stinguit à
toto, qd ē
ipōse ī ac-
cēs.
E
chib. Idē
4. ph. 32.
& 8. phy.
27. & 1. d.
ala. 37.
Idē hic. c.
17.

F
Nulla ars
cōsiderat
de moto
p accēs.
Idē istr. c.
6. vid cā;
6. Me. l. e.
6.

Phyficorum

Q Est autem & in mouente si-
militer. Aliud enim fm accidēs
mouet, Aliud vero fm partem,
ex eo, quia partium huius ali-
qua, Aliud vero per seipsum
primum, vt medicus quidem
sanat, manus vero percutit.

*Et ita est de motore. Quoniam
alius mouet per accidēs, et Alius
mouet, quia pars eius mouet, &
Alius mouet per se primo, Verbi
gratia medicum sanare, & ma-
num percutere.*

H Cum declarauit qd motum diui-
ditur in illos tres modos, declarat et
q in motore inueniuntur illi tres
modi, s. Motor per se. v.g. medicum
sanare alium ab infirmitate, & Mo-
tor per accidens. v.g. musico sanat
se, quoniam accidit musico vt sit me-
dicus, aut medicus sanans se. medi-
cus. n. non sanat per se, nisi aliud,
cum res artificiales nō agant in se,
nisi per accidens, ecōtrario ei, quod
dictum est in definitione naturæ. Il-
lud autem, quod dī mouere, quia
pars eius mouet, est, vt cū diximus
Soc. mouet hoc pondus, licet non
I moueat nisi manu tantum, D. d. &
manum percutere. hoc est exem-
plum de illo, quod mouet fm par-
tem, s. Soc. percutere, licet nō percu-
tiant, nisi manu: aut dicere manū p-
cutere, licet nō pcutiat, nisi ps eius.

Qm autem est quidem aliqd
mouens primum, est autem ali-
quid, quod mouetur, ad hæc in
quo tps, & præter hæc ex quo,
& in qd. (ois. n. motus ex quo-
dam, & i quiddam, alterū, n. est
qd primum mouetur, & in qd

mouetur, & ex quo, vt lignū, et
calidum, & frigidum. horū au-
tem, aliud quidem qd, aliud ve-
ro in qd, aliud autem ex quo.)
motus manifestum est q in li-
gno est, nō in forma. neq enim
mouet, neque mouetur forma,
aut locus, aut ipsum tantum.

*Et, quia est hic aliquis motor
primo, & aliquid motum primo,
& cū hoc aliquid, in quo est mo-
tus, s. tempus, & præter ista ali-
quid, ex quo ē, et aliquid, ad quod
est. omnis. n. motus est ex aliquo, et
ad aliquid, & illud, quod primo
mouetur, est aliud ab illo, ad quod
mouetur, & ab illo, ex quo mo-
uetur. v.g. quoniam lignū est aliud
a calido, & frigido. & primum
istorum est motum, & secundum
est illud, ad quod est motus. et ter-
tium est illud, ex quo est motus.
manifestū est igitur ex hoc quod
motus in ligno non est forma. for-
ma. n. non mouetur, neque mouet,
neq locus, neq talis quantitas.*

Cum distinxit illud, qd est per se, M
ab illo, quod est per accidēs, in mo-
tore, & moto, incepit numerare cō-
sequencia motus ad declarandum,
quæ eorum sunt, quibus attribuitur
motus p se. vt ex hoc veniat ad nu-
merandum species motus, & dixit:
Et quia est hic, & c. i. &, quia in om-
ni motu inueniuntur quinque, s. Mo-
tor per se, & Motum per se. Et hoc
intendebat, cum dixit primo. pri-
mum. n. est qnq; synonymū ei, qd
est per se, & qnq; dicitur magis pro-
prie,

Res artifi-
ciales nō
agunt in se,
nisi p ac-
cidens. Idem.
2. ph. c. 1. 2
3. & 4. de
ala. c. 18.

A prius, & est id, quod mouet non per alium motorem. Et sunt primus motus de his duobus modis, scilicet de illo, quod est per se, & de illo, quod mouet per se, non quia in eo est alia pars, quae est primum motum in ipso. sed hoc intendebat per motum primum illud, quod est per se simpliciter. Tertium vero est illud, sicut dixit, in quo est motus, scilicet tempus. Et quartum illud, ex quo est motus. Et quintum illud, ad quod est motus. Et hoc est ita. quoniam omnis motus est a motore, & in moto, & in tempore, & ab aliquo, & in aliquid. omnem vero motum esse a motore est positum hic, & declarabit in principio Septimi. & sunt omnes motus esse in tempore declarabit etiam perfecte in Sexto, licet modicum inde declaratum sit in capitulo de tempore. Quoniam autem omnis motus naturalis rectus est ex aliquo, & in aliquid manifestum est per se in motu alterationis, & augmenti, & translationis recte. licet existimetur quod ipse perscrutabitur de hoc in alio loco. & ubi quod ipse ponit hic ista, scilicet quod sunt famosa, & post perscrutabitur perfecte de eis. D. d. motum. n. primo est aliquid, & c. i. & illud, quod mouetur per se, manifestum est ipsi esse aliud ab illo, ad quod mouet. & ista alietas est ei primo, & essentialiter. per accensum vero non est remotum, ut illud, quod mouetur, & illud, ad quod est motus, sint idem. & similiter est de illo, ex quo est motus, scilicet quia etiam est aliud a moto. D. d. v. g. quoniam lignum, & c. i. quoniam lignum est illud, quod mouetur in alteratione, & illud, ad quod est alteratio, est calidum, & frigidum, & lignum est aliud a calido, aut frigido. D. d. & primum istorum est motum, & c. i. illud ex istis, quod magis disponitur per

motum, est res mota. & sequitur ipsum illud, ad quod est motus, cum illud sit finis motus. & sequitur ista illud, ex quo est motus, cum ab hoc separatur res mota, & transferatur ab eo. Primum igitur istorum, & dignius in motu est res mota, scilicet subiectum motus. Deinde illud, ad quod est motus. Deinde illud, ex quo est motus. Iste igitur ordo est istarum causarum, ex quibus constituitur motus.

a motus. n. constituitur in substantia eius ex istis tribus causis, scilicet de causis existentibus in eo non extrinsecis. & ideo non numerauit motorem, aut tempus, quia huiusmodi tempus est de accidentibus eius, & motor de causis extrinsecis. Et, cum posuit ista, dixit: manifestum est igitur quod motus est in ligno, & c. i. & cum motum est aliud ab eo, ad quod est motus, & est forma, manifestum est quod motus est in moto, non in illo, ad quod est motus, & est forma. Et hoc manifestum est per se. v. g. quoniam calefactio est in corpore calefacto, non in calore, quod est finis calefactionis. & sunt translatio est in translato, non in superiori, aut inferiori, quae sunt fines translationis, & quantitas, quod est finis augmenti, non est in ea augmentum. & ideo illud, ad quod est motus, est aliud a moto per se. D. d. forma. n. non mouet, neque, mouetur. et intendit formam substantialem, quod est finis motus generationis, & qualitates, quae sunt fines motus alterationis. D. d. neque; talis quantitas. & intendit quantitatem, ad quam peruenit motus augmenti, & diminutionis. D. d. c. forma. n. non mouet, neque; mouetur, i. quoniam motor, & motum est compositum ex materia, & forma, & declaratum est in d. Tertio quod motus est in moto, non in motore.

Sed

a Motus constituitur in substantia eius ex istis tribus causis,

E subto, termino ad quem, termino a quo: loquendo de causis intrinsecis.

b Tps est de accidentibus motus. Idem.

4. ph. c. 9. & q. ibi.

Manifestum est quod motus est in moto, non in illo, ad quod est motus, & est forma. idem i.

F fra. c. 5. idem 3. phy. c. 3. & ibi.

c forma non mouet, neque; mouet, quoniam motor, & motum est compositum ex materia & forma. d. 3. ph. 18. 19. 22. &

23.

T. c. 1. & i. fra. 6. ph. t. c. 50. & i. fra. 4. ph. t. c. 129.

Phyficorum

Mutatio
denomia-
tur magis
ab eo, in
qd, quā ex
quo mo-
uetur.
Vid cam.
2. de aia,
12. 49.

G Sed est mouens, & quod mo-
uetur, atq; in qd mouetur. Ma-
gis autem ab eo, i qd, q̄ ex quo
mouetur, denominat mutatio.
quapropter et Corruptio in id,
quod non est, mutatio est quā-
uis & ex eo, quod est, mutetur
quod corrumpitur: & Genera-
tio in id, quod est, quamuis ex
eo, quod non est.

*Sed hic est motor, & motum,
& ad quod est motus. Transmu-
tatio. n. magis nominatur ab illo,
ad quod est motus, non ab illo, ex
quo est motus. & ideo Corruptio
est transmutatio ad non ens, &
si corruptum transmutatur ex ali-
quo ente: & Generatio est trans-
mutatio ad ens, & si transmu-
taretur à non ente.*

4 Id est. sed si hic sunt motor, & mo-
tum, & ex quo, & ad quod: & mo-
tus est in aliquo istorum præterq̄ in
re mota: hoc nomen motus est ac-
ceptum ab illo, ad qd est motus nō
ab illo, ex quo est motus, & ideo mo-
tus ex ente in non ens dicitur Cor-
ruptio, quoniam non ens est corru-
ptum, & non denominatur à nomi-
ne eius, ex quo est, scilicet ab ente.
& hoc in tēdebat, cum dixit: & ideo
Corruptio. D. d. & Generatio, & c. i.
& ens. i. & motus, qui dicitur gene-
ratio, dicitur, quia est transmutatio
ad illud, quod est ens, & generatū.
licet transmutaretur de non ente,
id est incipiat ex eo.

Quid igitur motus sit dictū
est prius. Formę autem, & pas-
siones, & locus, ad q̄ mouentur

ea, quę mouentur, immobilia **K**
sunt, vt scientia, & calor. Atta-
men dubitabit aliquis, si passio-
nes motus sunt: albedo autem
passio est: erit. n. ad motum mu-
tatio, Sed fortassis non est albe-
do motus, sed dealbatio. Est au-
tem & in illis & quod est fm ac-
cidents, & qd est fm partē, atq;
fm aliud, & quod primo est, &
non fm aliud. vt qd fit album
in id, qd intelligitur, mutat fm
accidents: colori. n. accidit intel-
ligi: in colorem autē, quia albū
pars est coloris: & in Europā, **L**
ga pars Europę Athenę sunt:
in album autem colorem per se.
Quomodo igitur per se moue-
tur, & quomodo fm accidents.
& quomodo fm aliud aliquid,
& quō idem primum & in mo-
uente est, & in eo, quod moue-
tur, manifestum est: et q̄ motus
non est in forma, sed in eo, qd
mouetur, & mobili fm actum.

*Et iam narrauimus motum,
quid sit, superius. Et forme, &
passiones, & qualitates, et locus, **M**
ad quem mouentur res motę, non
mouentur, v. g. scientia, & calor.
Sed hic est questio. in passionibus
forte sunt motus, & albedo est
passio: & sic transmutatio ad illā
est transmutatio ad motum. Et ad
hoc dicendum est quod dignius est
vt albificatio sit motus, non albe-
do. Et in illis etiam est illud, quod
est per accidents, & illud quod est
secundum*

A secundum partē, et illud quod est primo, non per aliud. v.g. quoniā trāsmutatio albificati ad intellectū, est trāsmutatio per accidēs. intelligi. n. est accidēs coloris: et trāsmutatio eius ad colorem, quia album est pars coloris: & similiter transfertur ad Europam, quando transfertur ad Athenas, quia Athena sunt pars Europae. trāsmutatio vero eius ad colorem album est per se. Declaratum est

B igitur, quomodo est motus per se, & quomodo per accidens, et quomodo per aliud, & quomodo erit esse primo in motore, & in moto: et est declaratum quod motus nō est in forma, sed in moto, & est motum in actu.

S Et, quia iam narrauimus prius motum quid sit, & definimus eum, quia est perfectio moti, scilicet quod est motus, manifestū est quod forma, & est illud, ad quod est motus in generatiōe, est immobilis, & similiter passiōes, & sunt id, ad quod est motus in alteratione, & sicut locus, & est illud, ad quod est motus in translatiōe. motus. n. non est perfectio alicuius istorū. D. dedit exemplū de qualitate, & dixit v.g. scia, & calor, i. quā istae passiōes non mouent per motū alterationis, cum sint fines eius. D. d. Sed hic est questio, &c. i. &, quia passiōes diuiduntur scilicet magis, & minus, & propter trāsmutationē sequentē illas, existimatur quod albedo est motus, & sic motus ad illā erit motus ad motum &, quia manifestum est quod albe-

do est forma quiescens immobilis: D. & qui fingit ipsam moueri, non est loquendū cum eo in hac scia. D. d. sed dignius est ut albificatio sit motus, non albedo, i. sed apparet per se quod albificatio est motus, nō albedo, ad quā est motus albificationis. Et, quia accidit ei, ad quod est motus, ut in eo inueniatur illud, quod est per se, & illud, quod est per accidēs, & illud, quod est scilicet per partē, narrauit hoc ne aliquis deciperetur, & d. Et in illis, &c. i. & in illo, ad quod est motus, inueniuntur illi tres modi, quos numerauimus in motore, & moto. v.g. in illo, ad quod est trāsmutatio per accidens, est trāsmutatio albi ad hoc, quod sit intellectū, scilicet ad hoc, quod intelligatur ab homine. quā hoc est albi per accidens, cum illud, quod albificatur, nō habet naturam ut trāsmutetur ad hoc, ut sit intellectum, nisi per accidens. & hoc intendebat cum dixit: intelligi. n. &c. i. quā intelligi est accidens, quod accidit ei, quod trāsmutat ad colorem, & est album. Et exemplum eius, quod dicitur trāsmutari gratia partis, est, ut cū dicimus hoc album demonstratum trāsmutari ad colorari: quā non dicitur colorari, nisi quia trāsmutat ad partē coloris, scilicet ad aliquam speciem eius. & hoc intendebat, cū dixit: trāsmutatio eius ad colorem, &c. i. &, cum dicimus album colorari, dicimus hoc, quia trāsmutatur ad partē coloris, & est albedo. D. dedit exemplum de motu translatiōis, & dixit: & transferat ad Europā, quia transferat ad Athenas. i. & dicimus aliquid transferri ad aliquē locum, quia transferat ad partem illius rei, cui attribuitur trāslatio. v.g. ut, cum dicimus quod Socras transferatur ad Hispaniam, licet nō Physi. cū cō. Auer. D. D. trāsi-

Qui fingit formas moueri, si ē amplius loquendū cū eo in hac scia. idē. 4. ph. c. 17. vide cām isthū sup. cō. 1. ad finē. c.

E

F

Phyficorum!

G trāſferatur, niſi ad Cordubam. D. d. tranſmutatio vero eius ad colorem album eſt per ſe, i. &, cū dicimus de aliquo alterato in colore, tranſmutari de nigro ad album, eſt per ſe & ēt, cum dicimus ipſum trāſferri ab Hiſpania ad Cordubā, eſt per ſe. Et, cū declarauit iſta. perfecit ſermonē in dando ſummam de hiſ, quę declarauit, vt eſt moſ in ſermonibus demonſtratiuis, & dixit: Declaratum eſt igitur, & c. i. declaratum eſt igitur ex hoc ſermone, quō attribuitur motus ei, ad qđ eſt ſm ipſum motum, & ſm accidens, & ſm partem.

H & ſilr eſt declaratum quō moueri attribuitur moto p ſe, & p accidens, & ſm partē: & quō mouere attribuitur ēt motori per ſe, & p accidēs, & ſm partē. Et declaratū eſt cum hoc, qđ motus nō eſt per ſe in eo, ad qđ eſt motus, ſ. forma. Et intelligit hic p formā, formā ſubſtantialē, & qualitātē, & quantitātē, & vbi. & vti ea in hoc loco large, ſicut fecit primo. & qñq; vtitur ea proprie, vt cū dixit: forma. n. non mouet, nec locus, & c. & qm in hoc loco vtitur forma pro paſſiōibus, & ſubiectis, & qñq; vtitur ea magis proprie, vt cū d. forma, & paſſiones, & locus, & c. qñq; igitur vtitur forma large, & qñque pro ſubiectis tantum. Deinde d. & qđ eſt primum, & c. & intendit hic per primum proximum, & eſſentialē, ſecundum quōd declaratum eſt in Poſterioribus analyticis.

Quę igitur ſm accidens eſt mutatio dimittatur. eſt. n. & in omnibus, & ſemper, & oīum. quę vero non ſm accidens non eſt in omnibus, ſed in cōtrariis, & mediis, & in contradicōe.

Huius autē fides ex inducōe ē. **K** Ex medio autē mutatur vt ex contrario. vtitur. n. ipſo, vt contrario, ad vtrunq; eſt. n. quodā modo mediū ipſum extrema: quapropter & hoc ad illa, & illa ad hoc quodammodo dñr contraria. Vt media grauis ad vltimā, et acuta ad p̄mā. atq; fuscū albū ad nigrū, et nigrū ad albū.

Trāſmutatio vero per accidēs omittēda eſt, quia eſt in quolibet, et eſt ſemper neceſſario. Quod aut non eſt per accidens, nō eſt in quolibet, ſed in contrariis, & inter illa, et in contradicōis. Et hoc creditur ex inducōe. Tranſmutatio. n. eſt ex medio. quoniam ita ſe habet ad vtrunq; extremitatē ſicut contrarium. medium. n. quodāmodo eſt duo extrema. & ideo dicuntur, cum cōparantur ad illa, & cum illa comparatur ad illud, ſicut dicuntur contraria. v. g. quoniam neuma, quod dicitur mediū in reſpectu otota, dicitur acutum, & in reſpectu ita, dicitur graue. & color pallidus in reſpectu nigri dicitur albus, & in reſpectu albi dicitur niger.

Cum declarauit qđ omnis motus **6** conſtituitur per quinque, ſ. motorē, & motum, & illud ex quo eſt, & illud, ad qđ eſt, & illud in quo eſt, & etiam declarauit qđ vnicuiq; iſtorū quatuor attribuitur motus, aut per ſe, aut per accidens, ſ. motor, & motum, & illud, ad qđ, & illud, ex quo, incepit

Mot⁹ eſt ſumit p qñq; qđ quō ſit vī de ſup. c. 3

▲ incepit declarare qd non est consy-
derandum de illo, qd est p accidens,
cum hoc non sit de arte demonstrati-
ua, & dixit: Transmutatio vero
per accidens, &c. i. illud aut, qd at-
tribuitur istis rebus per accidens di-
mittendū est: quia non habet sub-
iectum determinatum. D.d. & est
semper necessario, i. transmutatio,
quæ est per accidens, inuenitur infi-
nita in eadem re. qm idem corpus
potest dici ipsum non euadere à
transmutatione per accidens. v.g. qd
albefiat, deinde humefiat, deinde
transferatur, deinde calcfiat. & qd
est infinitum, & non habet naturā
terminatam, non cōtinetur à scia,
neq; est pars artis demonstratiuæ.
Et intēdit hic per accidens illud, qd
est cōe ei, qd est per accidens, & ei,
quod est fm partem. Et, cum decla-
rauit qd in illo, qd est per accidens,
non cōsyderat aliqua ars, dedit cau-
sam in hoc, & dixit: Quod autem
non est per accidens, &c. i. & trans-
mutatio, cuius natura subiecti est
essentialiter terminata, non est nisi
in contrarijs, aut in illis, quæ sunt
inter contraria, aut in contradicto-
rijs. Et intendit hic per cōtradictō-
ria, illa, quæ opponuntur fm affir-
mationem, & negationem, & p con-
traria, contraria, quæ dicuntur pro-
prie, vt dictum est i lib. Categoria-
rum. D.d. Et hoc creditur ex indu-
ctione, i. & hoc certificatur, s. qd om-
nis motus est de contrario in con-
trarium, aut de cōtrario in mediū,
aut de medio in cōtrarium, aut de
non esse in esse, aut de esse in non
esse ex inductione. D.d. Transmu-
tatio. n. erit ex medio, &c. i. & causa
in hoc, qd transmutatio est ex me-
dio, & ad mediū est, qm mediū est

contrarium vtriq; extremo, fm qd **D**
extrema sunt cōtraria. Et, cum nar-
rauit qd causa in transmutatione ex
medio, & ad medium est, qd mediū
est contrarium vtriq; extremo, de-
dit et causam i hoc, & dixit: mediū
.n. est quodammodo, &c. i. & causa
in hoc est, qm in medio sunt duo
extrema in media dispositione. fm
vero qd in eo inueniuntur duo ex-
trema in media dispōne, fm hoc
vtrunq; extremum est contrarium
simplicibus duobus. v.g. color palli-
dus est medius inter album & ni-
grum, quæ sunt duo extrema, & in
eo est albedo, & nigredo, s. quodam
modo potentia. fm igitur qd habet
in se de albedine in potentia est cō-
trarium nigredini, quæ est in actu,
& fm illud, quod habet in se de ni-
gredine, & mō medio inter actum,
& potentiam, est contrarium albe-
dini in actu, qd est secundum ex-
tremum. Cum igitur propositio, di-
cens qd transmutatio est de contra-
rijs in cōtraria, fuerit intellecta ita,
qd hoc nomen contrarium dicitur
de illo, de quo intelligitur maius, &
minus, s. illud, qd est in potentia,
tunc non indiget ista exceptiōe,
& verificabitur qd omnis transmu-
tatio est de contrario in contrariū. **F**
D. dicit: medium enim est quodā-
modo duo extrema. & intendit ef-
se medium inter actum, & poten-
tiam, sicut diximus.

In me-
dio sunt
duo extre-
ma i me-
dia dispō-
ne. qd quo
sit intellē-
dū vid. c.
26. 4. de
coe. idē in-
fra hic. 19
§ 2. idē. 10
E.
Me. 23. &
12. Met. 6.

Quot modis aliquid dicatur in aliud
mutari. Cap. 2.

Quoniam autem oīs trās-
mutatio est ex quodā in-
quiddā: manifestat au-
tem & nomen. post aliud enim
DD ij aliquid

2d ē ifini-
um, & h
B
et nām
termina-
ā, si cōti-
net à scia,
neq; ē p
ciq; d mīa
iux. Idē.
f. Met. 12.
d. 6.

De motu
de cōtra-
rio i cōtra-
rio. Idē. 1.
p. 43.

Phyficōrum

G aliquid, & aliud quidem prius significat, aliud aut posterius.) mutabitur qđ mutatur quadri-
fariam. Aut enim ex subiecto in subiectum, Aut ex non subie-
cto in non subiectum, Aut ex non subiecto in subiectum, Aut
ex subiecto in non subiectum. dico autem Subiectum, quod
affirmatione monstratur. Qua-
re necesse est ex his, quæ dicta
sunt, tres esse mutationes, eam
quæ est ex subiecto in subiectū,
& eam, quæ ex subiecto in non
H subiectum, & eam, quæ ex non
subiecto in subiectū. quæ enim
est ex non subiecto in non sub-
iectum non est mutatio, propte-
rea qđ non est s̄m oppositionē.
neque enim contraria, neque
contradictio est. Quæ igitur ex
non subiecto est in subiectum
mutatio secundū contradictio-
nem generatio est. alia quidem
simpliciter simplex, alia vero
quædam cuiusdam. v̄t ea, quæ
ex non albo in album, genera-
tio huius est: ea vero, quæ ex
I eo, quod non est. simpliciter in
substantiam, generatio simpli-
citer est, secundum quam sim-
pliciter fieri, & non aliquid fie-
ri dicimus. Quæ vero ex sub-
iecto in non subiectum corru-
ptio est, simpliciter quidē, quæ
ex substantia ad ipsum non ef-
se est: quædam autem ea, quæ
est in oppositam negationem,
sicut dictum est & in genera-
tione.

Vide cōt.
Zim.

Et, quia omnis transmutatio **K**
est de aliquo in aliquid, & hoc
significat suum nomen. significat
n. in idiomate Græco, quod est ali-
quid, quod sit per aliud, & sic si-
gnificat aliquid fuisse, & aliquid
fore. et oē, quod transmutatur, trās-
mutatur quatuor modis. Aut de
subiecto in subiectū, Aut de subie-
cto in non subiectum, Aut de nō
subiecto, in subiectum, Aut a nō
subiecto in non subiectum. & in-
telligo per subiectum illud, quod **L**
significatur per affirmationem.
Ergo necesse est ex hoc, quod di-
ximus, quod modi transmutatio-
nis sunt tres. quoniam transmu-
ratio de non subiecto in non subie-
ctum non est transmutatio. quia
non sunt opposita, quoniam non
sunt contraria, neq; cōtradictoria.
Transmutatio igitur de non subie-
cto in subiectum secundū contra-
dictionem est generatio. et trans-
mutatio simpliciter erit simpliciter **M**
ter, & quod est transmutatio ali-
qua est in aliquo. Ver. g. quoniam
transmutatio de non albo in albū
est generatio albi: transmutatio
vero de nihilo simpliciter ad ali-
quā essentiam, est generatio sim-
pliciter: & de hoc dicimus sim-
pliciter aliquid generari. Transmu-
tatio vero de subiecto in nō subie-
ctū, aut est corruptio simpliciter,
cum

A cū fuerit transmutatio de aliqua essentia in nihilum, aut erit corruptio aliqua, cum fuerit transmutatio in negationem cōtradicentē, sicut dictum est de generatione.

7 Cum declarauit consequentia motorū, quorum vnum est, q̄ omne motum mouetur de aliquo in aliquid, & intendit numerare species motuum, incipit perscrutari de hoc, diuidendo illud, ex quo possibile est transmutatum trāsmutari, & ad qd, & ex quo est impossibile. qm̄

B istis numeratis determinabunt species motuum. &, quia iam numerauit ista ex inductione, cum dixit: quoniam erit de contrario, aut de contradictorio, vult nunc numerare illa s̄m diuisionem, quia est via certior, & dixit: Et quia oē transmutatum, &c. i. de aliquo terminato in aliquid terminatū, nō de quolibet. Et, licet hoc sit manifestum per se, dedit testimonium ex hoc, q̄ hoc nomē trāsmutatio significat apud eos. & est bene manifestum per se, q̄ omnis trāsmutatio est de aliquo in aliquid: qm̄, dum res fuerit in eadem dispositione, tunc illic nō erit transmutatio. cū igitur transmutatur erit hoc, qm̄ trāsfertur in aliquā dispositionē ab aliqua dispositiōe. Et, quia istę dispositiones, s̄m q̄ res diuiduntur in affirmationem, & negationem, s. in esse, & non esse, sunt quatuor modis, & dixit: & oē, quod transmutatur, &c. i. &, cum posuerimus q̄ omnis transmutatio est de aliquo in aliquid: & hoc nomē aliquid dicitur simpliciter de esse, & non esse, aut de negatione, & affirmatione: necesse est vt oīs transmu-

tatio sit de subiecto in subiectum, idest de affirmatione in affirmationem, & de esse in esse oppositum, Aut de subiecto in non subiectum, idest de affirmatione in negationē, & de aliquo esse ad priuationem illius esse, Aut de nō subiecto in subiectum, i. de aliqua negatione in aliquam affirmationem, & de aliqua priuatione in aliqd esse, Aut de nō subiecto in non subiectum. Vnde necesse est, vt modi trāsmutationū sint tres, & non sit quartus. tres vero sunt, transmutatio de esse in esse oppositum, & de esse in non esse, & de non esse in esse. Et intelligo per non esse, non esse in actu, quod est esse in potentia, & vniuersaliter nō esse, qd est proprium primæ materiæ, nō negationem simpliciter. negatio. n. simpliciter significat non esse simpliciter, & a non esse simpliciter nō recipit transmutationem. & hoc est intelligendum ex hoc, q̄ dixit: & intelligo per Subiectū, &c. dixit ne aliquis intelligat aliquem modum priuationum famosarū numeratarum in lib. Predicamentorum. Tertius vero est de eē in nō esse. quod autem euauit est illud, qd est de non esse in non esse. non esse enim impossibile est transmutari: & non esse aliquid non opponitur ad non esse aliquid: & dictū est quod illud, ex quo est transmutatio, & ad quod est transmutatio, sunt opposita. ^b Et debes scire quod transmutatio, quæ est de subiecto in subiectum, scilicet de contrario in contrarium, potest collocari in transmutatione, quæ est de non subiecto in subiectum, & de subiecto in non subiectū. transmutatio enim alia est in substantia,

DD iij alia

E Nō esse in actu, qd ē eē i potētia ē propriū priæ mæ. idē. 1. ph. c. 70. & 12. Me. xi. & 14. cō. idē. 1. Cō. c. 29. & 1. ca. de sub. orb. idē hic. c. 8. ^a Nō esse simplr nō recipit trāsmutationem. idē. 1. ph. c. 71. 74. 75. 77. idē hic consec. quēu. ^b Documentum.

Physicorum

Galia in accidente. in substantia vero, quia substantia non contraria est substantiæ, & transmutatio est de opposito in oppositum, non dicimus quod ista transmutatio est de subiecto in subiectum. & si sit ita, aut ergo dicitur esse de non subiecto in subiectum, & de negatione in affirmationem, aut e contrario: cum oppositio in hac transmutatione est in priuatione, & habitu, quæ est in substantia, non in contrarietate, sicut est dispositio in transmutatione, quæ est in accidente. transmutatio vero, quæ est in accidente, quia est in contrarietate, &

H duo contraria sunt existentia, dicitur esse de subiecto in subiectum.

Illæ q̄ opponuntur per contrarietatem, p̄nt opponi s̄m priuationem, & habitum. pro hoc vide. 1° Me. te. c. 14.

& quia illa, quæ opponuntur secundum contrarietatem, possunt opponi s̄m priuationem, & habitum, & s̄m affirmationem, & negationem, possibile est etiam dicere in eis, quæ opponuntur s̄m contrarietatem, illa transmutari de subiecto in non subiectum, v. g. de albo in non album: sicut dicimus hoc de substantia in non substantiam, s. sicut dicimus aliquid transmutari de homine in non hominem, & similiter dicimus etiam quod transmutatur de non subiecto in subiectum in accidente, verbi

I gratia de non albo in album: sicut dicimus substantiam transmutari de non homine in hominem. Et, quia transmutatio vniuersaliter, cū accipitur de non subiecto in subiectum, dicitur generatio, & cum accipitur de subiecto in non subiectum, dicitur corruptio, & subiectum, & non subiectum quædam dicuntur simpliciter, & sunt illa, quæ sunt in substantia, cum substantia sit per se, & quædam non dicuntur simpliciter, & sunt illa, quæ sunt in accidentibus,

quoniam hoc nomen esse, aut non esse dicitur de substantia simpliciter, & de accidente non simpliciter, id est transmutatio, quæ est in substantia, de non subiecto simpliciter, & de non ente simpliciter ad ens simpliciter dicitur generatio simpliciter, & transmutatio de ente simpliciter in non ens simpliciter dicitur corruptio simpliciter: & transmutatio, quæ est de non aliquo ente, id est existente in alio non simpliciter, quod est accidens, in aliquo ente, dicitur generatio aliqua, non simpliciter: & similiter transmutatio, quæ est de aliquo ente in non aliquo ente, dicitur aliqua corruptio. Et, cū hoc sit declaratum, cum d. Transmutatio igitur de non subiecto in subiectum est generatio: intēdit quod transmutatio vlt, siue suum esse fuerit in accidente, siue in substantia, cum accipitur s̄m quod est ex non subiecto in subiectum, dicitur generatio. D. d. & transmutatio simpliciter, & c. id est & transmutatio simpliciter: & est illa, quæ est de non subiecto in subiectum: & est illa, quæ est in substantia, dicitur generatio simpliciter, quia est in ente simpliciter, non in aliquo ente: & quæ est de non ente aliquo in aliquo ente, & est accidens, dicitur generatio aliqua, non generatio simpliciter, quia est in aliquo ente, non in ente simpliciter. D. d. transmutatio vero de nihilo, & c. i. transmutatio de non ente simpliciter, i. de non substantia aliqua in ens simpliciter, i. in aliquam substantiam est generatio simpliciter, & transmutatio simpliciter. D. d. Transmutatio vero de subiecto in non subiectum, & c. i. transmutatio vero de ente in non ens est duobus modis etiam. quoniam, si transmutatio fuerit

R Transmutatio in substantia est simpliciter, in accidentibus vero est non simpliciter. idē. 1. ph. 62. & 1. d. Gēa. 1. cō. 11. & 10. idē. 8. ph. te. c. 46.

L

M

A fuerit in essentia individui demon-
strati, s. individui substantię, donec
fiat illud non individuū, dicitur cor-
ruptio simpliciter: cum autem fue-
rit in aliquo accidente, donec fiat
non illud accidens, dicitur aliqua
corruptio, non corruptio simplici-
ter. Intelligendum est igitur in hoc
loco per negationem priuationē,
quæ nō est propria alicui subiecto,
& per affirmationem esse.

Si igitur, id, quod non est, di-
citur multipliciter, & neque id,
B id est s. m. compositionem, aut
diuisionem, contingit moueri,
neque quod est s. m. potentiam,
quod ei, quod est simpliciter, se-
cundum actum, oppositum est.
quod. n. est non album, aut non
bonū fieri potest vt moueatur
secundū accidens: fuerit. n. ho-
mo non album. quod autē sim-
pliciter non hoc est nullo mo-
do: impossibile enim est quod
non est, moueri. si autem hoc,
& generationem motum esse
impossibile erit. generatur. n.
quod non est. nam & si quā
C maxime secundum accidens ge-
neratur, attamen est verum di-
cere q. est id, quod non est, de
eo, quod generatur simpliciter.
similiter autē & quiescere. hæc
igitur omnia accidūt difficilia,
ad moueri id, quod nō est. & si
omne, quod mouet, in loco, est
quod aut nō est, non est in loco.
(esset. n. alicubi. Neq. ergo cor-
ruptio motus est. contrarium
enim motui motus est, aut qui-

es: corruptio autem generatio. **D**
ni contrarium.

Et dicamus nūc, quod non ens,
cum dicatur pluribus modis, &
illud, quod dicitur ex eo secundum
compositionem, & diuisionē, im-
possibile est vt sit motum: neque
illud, quod dicitur secundum po-
tentiam, & est illud, quod est op-
positum ei, quod est simpliciter in
actu. quoniam non album, aut nō
bonum potest esse aliquo modo mo-
tum per accidens: quoniam pos- **E**
sibile est vt non album sit homo.
illud autem, quod simpliciter non
est, & non est demonstratum, im-
possibile est vt moueatur: quoniam
non ens impossibile est vt mouea-
tur. & cū ita sit, impossibile est
vt generatio sit motus. quoniam
non ens est illud, quod generatur.
quoniam, si illud, quod est per ac-
cidens proprie non ens, est illud,
quod generatur, tamen verum
dicitur quod non ens est in gene- **F**
ratione simpliciter: & simili-
ter est de quiete. & tale inopi-
nabile sequitur ex hoc, quod om-
ne motum est in loco. quoniam
quod non est, non est in loco. quo-
niam, si fuerit in loco, est in ali-
quo vbi. Neque corruptio etiam
est motus. corruptio enim est con-
trarium, aut motus, aut quies:
DD iij sed

Phyficorum

Sed corruptio est contraria generationi, & quieti.

8 Cū declarauit, q̄ genera transmutationū sunt tria, s. de subiecto in subiectum, & de non subiecto in subiectum, & de subiecto in nō subiectum, & est illud, quod dicitur generatio, & corruptio: qm̄ generatio, & corruptio numerat in vna specie specierum transmutationis: sicut motus numeratur de superiori in inferius, & de inferiori in superius in vna specie, & est trāslatio recta: & sicut transmutatio de albedi-

Hne in nigredinē, & ecōuerso numeratur in vna specie alterationis: incepit declarare, q̄ transmutatio, q̄ est de subiecto in non subiectū, aut ecōuerso, non est motus: s. q̄ hoc nomen transmutatio non dicit de illa, & de illa, quæ est de subiecto in subiectum vniuoce, neq; quasi vniuoce, sicut est in eis, quæ continentur sub eadem definitione principaliter, & secundo. Et incepit, & dixit: Et dicamus nunc q̄ non ens, &c. i. & quia non ens dicitur tribus modis, quorū Vnus est fm̄ compositionem, & diuisionem, i. affirmationem, & negationem, v.g. Chimera non est natura. Secundus vero est, vt cum dicimus in individuo substantiæ demonstrato esse non ens, & est ens in potentia, quod est oppositum ei, quod est in actu ens, & per se. Tertius est, vt cum dicimus in individuo accidentis ipsum esse non ens, v.g. non album, & nō coloratum: & hoc est non ens non simpliciter, sed non ens aliquid. qđ igit ex istis dicitur fm̄ compositionem, & diuisionem, s. q̄ falsitas ī eo est fm̄ compositionem, aut diuisionem, s.

affirmationem, & negationem, manifestū est q̄ impossibile est in eo vt sit transmutatum: qđ autem est non ens aliquid, v.g. non ens album, possibile est moueri per accidens, v.g. quoniam homo non albus fit albus, quoniam non fit albus per se, nisi ex nigro, non ex non albo, nisi per accidens: non album enim nō trāsmutatur fm̄ q̄ est non album. quod autem transmutatur de non ente simpliciter in aliquid ens simpliciter, & est generatio, quæ est ī substantia, non inuenit in eo transmutatio omnino, fm̄ q̄ res inuenitur in subiecto: qm̄ subiectum transmutationis est in eo, qđ est in potentia. & ideo impossibile est transmutari per se, aut per accidens. non ens vero non simpliciter possibile est vt moueatur: qm̄ subiectum transmutationis in eo est in actu, & est illud, ad quod est transmutatio. & cum motus attribuitur ei, fm̄ q̄ est ens, erit essentialiter, & cum attribuitur ei fm̄ alietatem, erit per accidens. priuatio. n. non transmutat, sed transmutatur subiectum priuationis, cū fuerit existens in actu, & idem demonstratum in duabus extremitatibus motus. D. d. neq; illud quod dicitur secundum potentiam, &c. i. id est neq; mouetur etiam de non ente illud, quod dicit de ente in potentia, quod est oppositum enti in actu: quoniam transmutatum est ens ī actu necessario. Deinde. d. nō album enim, & non bonum, &c. i. illud. n. de non ente, quod dicit de non aliquo ente, nō de nō ente, simpliciter, est ens ī actu. v.g. nō album, & nō bonum est ens in actu, & est possibile moueri per accidens, essentialiter vero non, s. secundū q̄ est non ens.

Dein-

Viā. i. cō.
T. c. 5.

Nō ens dicitur
tribus modis
I
dic. idē. 11.
Me. cō. 11.

Album p̄
fit ex nigro, h. ad
ex h. albi
nisi p̄
ch. v. d. p̄
hoc clari
sime. 11.
in. t. c. 5.

L

Priuat
n. trāsmu
tat, sed
biectū
uationis.

M

idē sup
7. & 17.
51. & q̄
ibi. idē
Ph. c. 4.
62. & 1.
cō. 106.
3. Cō. c.
25.
a Ens ī
rētia nō
mouetur
idē. 9. M.
t. c. 7. &
Phy. c. 3.

Liber Quartus

213

A Deinde dicit: quoniam possibile est ut non albus sit homo, &c. idest & est possibile ut hoc transmutetur, quia non albus est ens in actu, verbi gratia homo: non homo vero non est ens in actu, sed in potentia. Deinde dicit: illud autem, quod simpliciter non est, &c. idest illud autem, quod non potest demonstrari, idest quod non est ens simpliciter impossibile est moveri omnino per se, aut per accidens. quoniam non esse non movetur per se, & nihil est hic ens in actu, subiectum motus demonstrato de principio eius usque ad finem.

B Accidit igitur ex hoc dicere, quod non ens movetur per accidens. illud enim, quod est per accidens, accidit enti per illud, quod est per se. &, quia per non ens non simpliciter disponitur subiectum in actu, ut cum dicimus, quod iste homo non albus sit albus, possibile est ut transmutatio tribuat hic ad non esse per accidens, scilicet per suum subiectum, quod est ens in actu. ad non esse vero existens in substantia, scilicet ex qua fit transmutatio simpliciter, impossibile est ut attributur transmutatio per accidens, nedum per se, quia subiectum eius est ens in potentia, & ens illic in actu non est idem demonstratum in duabus extremitatibus eiusdem motus.

C quoniam non aer, quando fit aer, accidit quandoque aqua, verbi gratia cum aqua corrumpitur, deinde succedit ei aer. ergo hic non est idem subiectum formae aquee, & aeris, super quod succedebant formae sibi, sicut album, & nigrum succedunt sibi in individuo demonstrato. & prima materia non est in actu. & quod non est in actu, impossibile est moveri.

Ex istis verbis videtur tenere rationem, quod nulla forma substantialis, quod est in corrupto, remanet in generato. Idem. 1. de Generatione. 23. in esse pri

admiscetur actus omnino, impossibile est ut moveatur. Quia ergo in duabus extremitatibus istius motus, scilicet generationis, & corruptionis, existentis in substantia non est aliud quod idem demonstratum dispositum per motum a principio usque ad finem eius, & dixit: ergo impossibile est ut generatio sit motus: deinde dedit causam in hoc, & dixit quoniam non ens est illud, quod generatur. idest & causa in hoc, quod generatio in substantia non est motus, est, quoniam generatum in ea est non ens simpliciter, & est ens in potentia, quoniam transmutatur, & exit de potentia in actum. quod non est ita in generatione accidentium. transmutatum enim in ea est in actu, licet transmutetur secundum quod est in potentia. Et, quia dixit, quod transmutatio in substantia est de non ente simpliciter, & quod est causa in hoc, quod transmutatio in ea non est motus, & generatio eius est a non ente per accidens, & generatio eius ab ente in potentia est per se, recipit, quasi excusando se in hoc, quod dedit causam illius, quod generatio simpliciter non est motus, quia est causa, scilicet quia est quasi transmutatio ex non esse, & est causa per accidens, & dixit: quoniam, si illud, quod est per accidens, &c. idest diximus, quod generatio simpliciter est de non ente simpliciter, etsi generatum per se est de ente in potentia, & de non ente per accidens, quia dicitur quod in non ente simpliciter est generatio simpliciter est verum, licet sit per accidens. & quasi dicit: & diximus quod causa in hoc, quod in generatione non est motus, quia est de non ente, & ipsum esse de non ente est per accidens, & non essentialiter. & causa essentialiter

D max materiz homo ad miscetur, actus ordinis. Idem. 5. c. 7. & ibi.

E

F

In si ente simpliciter est generatio per accidens. Idem. 1. Phys. 1. c. 74. 75. 76.

etiam

Physicorum

G ualis in hoc est dicere q^d generatio non est motus, quia transmutatum in ea est de ente in potentia. Deinde dicitur: & similiter est de quiete. id est & cum in generatione non erit motus, non erit in ea priuatio motus, cui⁹ proportio ad motum in loco est sicut proportio priuationis, q^d dicitur quies in rei veritate. Et determinatio istius sermonis est, q^m, quia omnis generatio est factio aliquid, quod ante non fuit, necesse est ut priuatio omnis generationis precedat illam in subiecto, ex quo generetur. † Si igitur subiectum fuerit ens in actu, tunc generatio erit motus. & ista est dispositio transmutationis in alteratione, & augmento, & translatione. Et, si subiectum fuerit in potentia, non erit illic motus, cum non sit illic motum in actu, si- cut est dispositio in substantia: & dicitur generatio, & corruptio simpliciter. & si alia transmutationes dicuntur generatio, & corruptio, tamen non simpliciter, sed cum determinatione. Deinde dicitur & sequitur tale inopinabile. &c. id est & contingit dicentibus q^d generatio, & corruptio sunt mot⁹, aliud impossibile: & est, q^d illud, quod non est ens, est in loco. q^m omne motum est in loco: * & q^d non est ens, mouetur: ergo quod non est ens, est in loco. & cum contradictione huius conclusionis coniungatur una duarum istarum propositionum vera, & est q^d omne motum est in loco, concludetur in secunda figura q^d illud, quod non est ens, non mouetur. Deinde dicitur Neq^{ue} corruptio est motus. quoniam contrarium corruptionis est aut mot⁹, aut quies, &c. id est & corruptio etiam non est motus, quia est contraria ge-

nerationi, & impossibile est ut illud, quod est motus, sit contrarium ei, quod non est motus. & interdit hic per quietem, priuationem motus.

Et syllogismus componitur sic, Contraria corruptioni est generatio, & quies: & quies est priuatio motus: ergo contraria corruptioni est priuatio motus: & cum contrarium corruptionis est priuatio motus: & contraria sunt sub eodem genere: impossibile est ut alterum istorum sit sub priuatione, & alterum sub habitu. q^m priuatio. & habitus non sunt sub eodem genere. † & propositio dicens q^d contraria sunt in eodem genere est famosa, & verificabitur in prima Philosophia.

In quot, & quibus predicamentis reperitur proprie motus, Et quot modis dicatur Immobile. Cap. 3.

Q uoniam autem omnis motus mutatio quedam est, mutationes autem tres, quae dictae sunt, harum autem earum, quae sunt secundum generationem, & corruptionem, non sunt motus, haec autem sunt, quae secundum contradictionem fiunt, necesse est earum, quae ex subiecto est in subiectum mutationem, motum esse solum. Subiecta autem, aut contraria sunt, aut media. etenim priuatio ponatur contrarium. & monstrantur affirmatione nudum, & album, & nigrum. Si igitur praedicamenta diuisa sunt substantia, & qualitate, & ubi, & quando, & ad aliquid, & quantitate, & ipso agere, & pati, necesse est tres esse motus, cum, qui

Impoſſe eſt ut illud, qd eſt motus, ſit contrarium ei, qd n eſt motus. idem infra. 63.

† Propoſi- tio dicens qd contraria ſunt in eodem genere eſt famosa, & verificabitur in prima Philoſophia. 1o. Meta. 2. co. 13.

M

Documē-
tum.

† Subie-
ctū gē-
rationis ſub
ſtāntialis eſt

H
† potētia:
ſed ſubie-
ctū tranſ-
mutatiōis
accīdētis
eſt i actu.
Idē. 2. de
Aia. c. 4.
&c. 8. Me.
4. & 1.
Ph. 63. &
1. cap. de
ſubſtā or-
bis. p hoc
tū vide. li-
mitatio-
nē. vnde
Ghauōe i

13. & 14.
vide et al
cō. p. l. d
Gene.

* Hic hēc
p in cōue-
nienti q^d
materia
ſit i loco.
Sed vide
oppoſitū.
1. de Ge-
te, cō. 27.
Vide cōt.
Zim.

A qui quantitatis, & eū, qui qualitatis, & eū, qui sū locum est.

Et, quia omnis motus est transmutatio aliqua, & modi transmutationum sunt tres prædicti, & istorum trium modorum illud, quod est secundum generationem, et corruptionem, non est motus, in quo est contradictio, est necesse ut transmutatio sola, quæ est de subiecto in subiectum, sit motus. Et duo subiecta sunt aut contraria, aut media. quoniam nos ponemus priuationem etiam contrarium. quoniam per illam significatur sicut significatur nudum per affirmationem, ut album, & nigrum. Et, cum prædicamenta diuidantur in substantiam & qualitatem, & ubi, & ad aliquid, & quantum, & agere, & pati, necesse est ut motus sint motus qualitatis, & motus quantitatis, & motus in loco.

9 Cum posuerit quod transmutatio, aut est de subiecto in subiectum, aut de subiecto in non subiectum, aut de non subiecto in subiectum, aut de non subiecto in non subiectum, & destruxit tres modos, remansit unus, qui est de subiecto in subiectum. Et dixit: Et quia transmutationes sunt tres, & dixit tres, quia quartus modus manifestus est per se, scilicet quoniam transmutatio non fit de non subiecto in non subiectum. Deinde dicit & istorum trium, &c. id est declaratum est quod duo istorum trium, quæ dicuntur generatio, & corruptio, non sunt motus, ergo ne-

cessè est ut vera transmutatio sit de subiecto in subiectum. Deinde d. in quo est contradictio, i. de affirmatione in negationem, & econuerso, ut prædiximus de generatione, & corruptione. Et, cum declarauit quod vera transmutatio est illa, quæ fit de subiecto in subiectum, incepit querere species, aut genera istius transmutationis primas, & dixit. transmutatio subiecti in subiectum est motus, id est transmutatio, quæ est de subiecto in subiectum, est alteratio subiecti in subiectum, i. transmutatio alicuius affirmationis in aliquam affirmationem, remanente essentia rei dispositæ illis duabus dispositionibus. v.g. ut aliquod corpus demonstratum mutetur de albedine in nigredinem, aut de ubi in ubi, aut de minori quantitate in maiorem. D. dicit: Et duo subiecta sunt, aut contraria, &c. i. & quia manifestum est per se quod transmutatio est de contrario in contrarium, ergo transmutatio, quæ est de affirmatione in affirmationem est de affirmatione contraria in affirmationem contrariam. Et, quia duæ affirmationes, aut erunt habitus, aut altera erit habitus, & altera priuatio, d. Ponamus nos igitur hic priuationem, & contrarium, i. & intelligendum est hic per contrarium illud, quod est commune duobus. Deinde dedit causam, propter quam videtur hoc contrarium latere, & est, quia affirmationes contrarie diuiduntur in hæc duo, scilicet in veram contrarietatem, & in priuationem, & habitum. & iam posuit, quod transmutatio debet esse de affirmatione opposita in affirmationem oppositam, & dixit: quandoque. n. significatur per illam, sicut per affirmationem. id est

Physicorum

G idest & posuimus contraria fm habitum, & priuationem in affirmati-

Priuat
io
qñq; signi
ficat p af-
firmatio-
nē. Idē. 5.
Me. re. 17.

tionib' oppositis. quia priuatio quādoque significatur per affirmationem, vt cum dicimus Socra. est nudus, quæ est affirmatio significans priuationem: quemadmodum, cū dicimus Soc. est niger, aut albus, est affirmatio, quæ significat habitū. & quasi dicit: &, quia necesse est vt trāsmutatio sit de affirmato opposito in affirmatum oppositum: & affirmatio opposita est duobus modis: necesse est vt omnis trāsmutatio sit aut de contrario in contrariū, aut de non esse in esse, aut econuerso. & manifestum est qd istud nō esse est aliud à nō esse, ex quo est generatio. Et, quia manifestum est p se qd trāsmutatio, quæ est motus in rei veritate, est iter opposita mediata, & non est medium in trāsmutatione, quæ est de priuatione in habitum, quia inter priuationem, & habitum non est medium, dimisit destruere hanc diuisionē, quia est manifesta. &, quia vera cōtraria mediata inueniūtur in tribus prædicamentis, necesse est vt motus sit in tribus prædicamentis. sed ipse nō comple-

H uit hāc declarationem hoc modo: & quasi dimisit perscrutationem diligenti. Deinde incepit inducere aliam viam manifestiorem, & famosiorem, in determinando genera motuum per determinationem generum prædicamentorum, in quibus inuenitur motus, & dixit. Et, cū prædicamenta, &c. idest &, cum sit declaratum qd motus est de subiecto contrario in subiectum contrarium, & est declaratum etiā in alia scientia qd prædicamenta sunt decem, necesse est vt motus sit in trib'

Documē-
tum.

In añ pñ-
tiā. c. 5. & 1
5. Met. l. c.
14. & 6.
Met. l. c. 4

Item hāc declarationem hoc modo: & quasi dimisit perscrutationem diligenti. Deinde incepit inducere aliam viam manifestiorem, & famosiorem, in determinando genera motuum per determinationem generum prædicamentorum, in quibus inuenitur motus, & dixit. Et, cū prædicamenta, &c. idest &, cum sit declaratum qd motus est de subiecto contrario in subiectum contrarium, & est declaratum etiā in alia scientia qd prædicamenta sunt decem, necesse est vt motus sit in trib'

tatum, in qualitate, & est Alteratio,

in quantitate, & est Augmentum,

& Diminutio, & in loco, & est Trā-

latio. qñ in istis prædicamentis in-

ueniunt ut contraria, & media: licet

lateat in loco aliquātulum. & ideo

declarabitur post. a. Et expositores

querūt hic, quomodo hic ponit mo-

tum sub tribus diuersis generibus,

& ipsum posuit illud genus per se,

scilicet prædicamentum passionis.

h Quidā igitur concesserunt ipsum

esse sub istis generibus. & dixerunt

qd prædicamentum passionis est ge-

nus fm consyderationem receptio-

nis motus, non fm consyderationē

motus. & isti dicunt qd quale aliud

est quiescens, & aliud motum, & si-

militer quantum, & locus alius est

forma quiescens, & alius est forma

mutata. Et quibusdā displicet hoc.

& dicunt qd quale non est genus per

se, nisi fm qd est quiescens, & simili-

ter locus, & quantum. cum autē ista

sunt consyderata, fm qd sunt mota.

sunt opposita in seipsis, cum sunt

quiescētia: & impossibile est vt mo-

tum sit species quiescentis. & isti di-

xerunt præcise qd motus est in præ-

dicamento passionis, & qd Aristote-

les attribuit illum istis prædicamē-

tis, quia ista prædicamenta sunt ma-

teria motus, nō quia collocatur sub

eis. Et videtur qd, si potētia ad vnū-

quodq; prædicamentum est in illo

genere prædicamenti, quod est in

actu, & similiter via de potentia ad

actum, s. si potentia ad substantiam

est quoquo modo in prædicamēto

substantiæ, & similiter via ad gene-

rationem substantiæ, & similiter po-

tentia ad quantum, & ad alia prædi-

camēta, visum est qd illud esse, quod

est inter potentiam, & actum in illo

genere,

K

Contraria

tas, & me

dia sunt i

nibus pñ

camēti

licet in lo

co lateat

aliquātulū.

Idē. 8. Ph.

c. 16. sed vi

de opposi

tū. 5. met.

co. 4. &

10. met. c.

13.

a Digres-

sio.

b Primi

M

sofo, & est

Alfara.

Secūda so

lutio, & ē

Auc.

L

Improbatio

secūde

solutionis

A genere, sit sub illo genere. quoniam esse medium inter potentia, & actum, quæ sunt in illo genere, necessario est de genere actus, qui est complementum: sed differunt secundum magis, & minus. ire enim ad calorem est calor quoquo modo, & similiter ire ad frigus. Et secundum hunc modum est verum dicere quod motus est in genere, in quo est illud, ad quod est motus, scilicet secundum suam materiam, secundum vero quod motus est forma in hac materia existimandum est, quod motus est per se prædicamentum: & secundum hoc fuit consideratum in libro de prædicamentis. Motus igitur habet duplicem considerationem. quoniam secundum suam materiam est in genere eius, ad quod est motus, secundum autem formam, id est secundum quod est transmutatio coniuncta cum tempore, est in prædicamento passionis. Et propter passionem istius diuisionis, scilicet quoniam omnes intentiones diuiduntur in habitus quiescentes, & mobiles, conueniunt omnes gentes in hoc, quod posuerunt principia nominationum nomē, & verbum, & posuerunt nomē cuiuslibet formæ quiescenti, & verbum cuiuslibet formæ mobili, & posuerunt indeclinabile ad colationem inter illa duo. Ponentes vero receptionem esse prædicamentum passionis non bene fecerunt. quoniam receptio est potentia ad rem: & iam diximus quod potentia ad aliquam rem est de genere illius rei.

Secundum substantiam autem non est motus, propterea quod nullum est entium substantiæ contrarium. Neque ei, quod ad aliquid contingit enim, altero mutationem patiente, vere dici alterum

nihil mutationis subire. quare secundum accidens motus horum est. Neque etiam agentis, & patientis, neque omnis mouentis, & eius, quod mouetur: quia non est ipsius, motus nec generationis generatio, neque omnino mutatio mutationis.

In substantia vero non est motus, quia nullum ens est contrarium substantiæ. Neque in relatione etiam est motus. quoniam possibile est ut alterum relativorum transmutetur absque eo, quod alterum transmutatur. motus igitur eorum est per accidens. Neque in agere, & pati etiam est motus, neque motoris, aut moti: quoniam motus non habet motum, neque generatio habet generationem, & vniuersaliter neque transmutatio transmutationem.

Cum posuit quod motus inuenitur in tribus prædicamentis tantum, in cepit destruere ipsum esse in aliquo cæterorum, & incepit a substantia, & dixit: In substantia vero, &c. id est in substantia vero non est motus: quoniam omnis motus est de contrario ad contrarium: sed substantia non est contraria substantiæ, ut dictum est in prædicamentis. Et intendit hic per contraria, contraria mediata, quorum utrumque est forma, & habitus, & habent media. Sed queritur hic quo modo dixit in libro per Genesios quod ignis est contrarius aquæ, & terra aeri. b Et Ale. dicit ad hoc, quod hoc, quod dixit in libro Prædicamentorum est de substantiis, quæ sunt compositæ ex forma, & materia, & in libro de

Digressio.

a In secundo de Generatione. 24. & 49. & 22.
b Alex. solutione. vide contra primo prin. 51

motus, ut est via, est in genere termini ad quem. Aue. solo. Sed ut contradicatio hic. & 3. ph. c. 4. q. ibi dixit.

B motus, ut est via, est in genere passionis, hic vero d. q. est in genere termini ad quem.

Improbatio primæ solutionis.

Physicorum

G bro de Generatione loquitur de simplicibus, scilicet de formis tantum, quæ sunt in prima materia. ^a Et ista solutio non sufficit in hoc, quod est dictum hic, quoniam hoc, quod est dictum hic, quod in substantia non est transmutatio, quia non habet contrarium, est sermo ponentis quod in substantia non est contrarietas secundum formam, aut subiectum. & si in substantia esset contrarietas secundum formam, non secundum subiectum, tunc sermo Aristotelis non esset verus in hoc loco. ^b Et opinandum est quod substantiæ simplices sunt contrariæ secundum suas qualitates, & propriæ qualitates in eis non sunt substantiæ, & si assimilantur substantiis. quoniam impossibile est ut aliquid in aliquo sit de aliquo predicatum entis, & in alio de alio, ita, quod calor sit in homine de qualitate, & in igne de substantia. ^d sed est in igne propinquius substantiæ. & ideo accipitur in definitione loco differentiarum, & in alijs compositis remotius a substantia. utrum igitur sequatur necessario dicere quod substantiæ, quarum propria sunt contraria, debeant esse contrariæ, aut dicere quod non sequitur, nisi ut solummodo sint diuersæ, est considerandum, sed non hic. Cum igitur concesserimus quod in substantia est contrarietas, tunc sermo Aristotelis non erit verus. & verum sequitur ex hoc quod in substantia sit motus, sicut existimauit Alexan. adeo, quod diuisit substantiam in formam, & subiectum, scilicet quia concessit quod prima simplicia sunt contraria secundum formas, & non contraria secundum materias. quoniam quomodocumque fuerint positæ substantiæ contrariæ, non sequitur ex hoc ut in eis sit motus. Quoniam, si po-

nantur contraria secundum formas tantum, non erit in eis motus, quia subiectum eorum est in potentia: & si essent contraria secundum utrumque, scilicet secundum formam, & subiectum, non esset in eis transmutatio, nedum motus. non enim sequitur, si posuerimus quod in substantia sit contrarietas, ut in ea sit motus. Et, cum Themistius credidit hanc consecutionem valere, respondit quod ignis non transmutatur ad aquam, nisi per medium. Et est sermo valde debilis, cum hoc, quod est contra Aristotelem. in libro 8 de Generatione, & Corruptione. quoniam, cum posuerimus quod in substantia est contrarietas, quia ignis est contrarius aquæ, & ipse transmutatur ad aquam, & non destruit hoc dicere sermonem, dicentem quod ignis transmutatur in aquam per medium, quia ista est dispositio contrariorum mediatorum, scilicet quod motus non est, nisi in istis, ergo quaestio non dissoluetur secundum quod existimauit Themistius dissolui, neque secundum quod existimauit Alexan. Et quaestio non sequitur omnino. quoniam non sequitur, si dixerimus quod in illo, in quo non est contrarietas, non est motus, ut in illo, in quo est contrarietas, sit motus. in ponendo igitur quod in substantia est contrarietas, nihil malum est plus, quam destruere iudicium Aristotelis. & quomodocumque concedatur quod in substantia est contrarietas, destruetur signum Aristotelis. quare solutiones Alexan. & Themistii non valent. Et ista demonstratio, qua declarauit Aristoteles, quod in substantia non est motus, fundatur super hoc, quod in substantia non est contrarietas, & quod motus est in contrariis. Et forte ista declaratio est famosa. & illa, qua

K f31 substi
tiæ esset cō
trariæ fm
formas, &
subiectū,
nō eēt in
eis trāsmu
tatio, nē
dū mot⁹.
vide eām.
4. me. c. 1.
14. & 1. d
Gene. 4.
g In scdo
de Gene.
c. 24. &
26.
L

M

^a Impro-
bauo
^b Respon-
sio Auer.
^c Imposse
ē, ut aliqd
ī aliquo sit
de aliquo
pnto, & ī
alio d alio
conlise. 1.
Ph. 1. c. 10
& 17. &
8. me. c. 5.
^d Calor in
igne ē p-
pinquius
H
sube, & in
accipit in
definitione
loco dīa,
vide consi-
mile. 8.
me. cō. 5.
& 4. Cō.
6. & 24.
7. Me. 41.
8. Ph. 32.
1 de aia. xi
^e Calitas
in igne est
ppinquo-
sube, & in
alijs cōpo-
sitis. ē re-
I
motior a
substantia,
videlicet
ter p illo.
c. 40. q. 1
de Cē. & c.

A qua sustentatus est, est illa, quā prae-
dixit, scilicet quod transmutatio, quae est in
substantia, est generatio, & corruptio:
& generatio, & corruptio non
sunt motus, quia sunt in illo, quod
est in potentia, non in actu: & mo-
tus est in actu. Et hoc, quod nar-
rauimus de Alexan. est dictum in
expositione eius in libro de Genera-
tione. & idem in expositione sua ha-
betur, quod nos dicimus de nobis, scilicet
quod elementa non sunt contraria, nisi
secundum qualitates, non secundum formas: &
eramur laeti in hoc. Et, cum decla-
rauit quod in substantia non est motus,

B declarauit etiam quod in relatione non
est motus. quoniam illud, quod transmutatur
ad relationem, transmutatur se quie-
scente per transmutationem sui cor-
relatiui. v. g. quoniam columna, quae est
in dextro Soc. vertitur ad sinistram
Soc. quando Soc. transferretur in loco,
transmutatio igitur in columna est
per accidens: transmutatio vero re-
latiui, quae est in Soc. licet sit per se,
sequitur verum motum, scilicet transla-
tionem in loco. & hoc intendebat,
cum dixit: quoniam quandoque transmu-
tatur alterum correlatiuorum, &c.

C D. d. motus igitur eorum est per
accidens. in illo quidem, quod non
transmutatur, manifestum est, in il-
lo autem, quod transmutatur, trans-
mutatio. per quam est relatiuum, est
per accidens: quia relatio, quae acci-
dit ei, est propter suam transmutatio-
nem in loco per accidens. Est igitur
vtriusque, per accidens. alterius qui-
dem, quia est quiescens, reliqui ve-
ro, quia mouet motu diuerso a trans-
mutatione accidente ei: quoniam sequitur
suam translationem in loco ipsum
esse in dextro, aut in sinistro colu-
nae. D. d. Neque in actione, & passio

ne, &c. Et intendit per actionem il-
lud, quod est commune actioni agen-
tis: siue fuerit agens verum motum,
aut aliquam transmutationem, quae
non sit motus. & similiter intendit
per passionem, & ideo induxit post
destructionem, & dixit: neque mo-
toris aut moti, & quasi dicit quod actio
& passio non habent motus, neque
motoris, & moti, neque generati, &
generantis, & vlt transmutantis, &
transmutati. quoniam motus non
habet motum, neque transmutatio
habet transmutationem vlt. Deinde
incepit declarare hoc, & dixit.

E Primum enim dupliciter con-
tingit motus esse motum. Aut
ut subiecti, ut homo mouetur,
quia ex albo in nigrum mutat.
An ne sic & ipse motus, aut cale-
fit, aut frigidat, aut locum mutat
aut augetur, aut diminuitur? Hoc
autem impossibile est. non enim
subiectorum aliquid est ipsa
mutatio.

*Primo vero non est possibile ut
motus habeat motum, nisi altero
duorum modorum. Aut ita, quod
sit subiectum, verbi gratia quod
homo mouetur, quia transmutatur
de albedine in nigredinem: Aut,
quia calefit, aut infrigidatur, aut
mutat locum, aut augmentatur,
aut diminuitur, sicut dicitur in
motu. sed hoc est impossibile. quo-
niam transmutatio non est de re-
bus subiectis.*

I Quia motum habere motum in-
telligitur duobus modis, aut ita, quod
motus sit subiectus motui, secundum quod
res mota est subiecta motui. aut ita

quod mo-

* a. l. diffi-
cilem.

Physicorum

G q̄ mot⁹ habeat motum, i. indigeat ad hoc q̄ sit, motu præcedē, vt ens generatum indigeat motu generationis, & impossibile est imaginari vt mot⁹ habeat motum, nisi altero istorum duorum modorum, inceperit perferutari de prima diuisione, & dixit: Aut ita, q̄ sit subiectum, &c. i. aut ita, q̄ motus sit subiectum morui, ita, q̄ dicatur q̄ motus mouetur per motum existentem in ipso, sicut dicitur q̄ homo mouetur, quia trās mutatur de albedine in nigredinē, aut de frigore in calorem, aut de loco in locum, aut de diminutione in

H augmentum, aut econuerso. Deinde dixit: sicut dicitur in motu, i. fm hunc igitur modum dicitur, q̄ motus mouetur, scilicet quia transmutatur, & mouetur per alium motū, sicut dixim⁹ hoc in re subiecta morui, scilicet ipsam moueri. D. d. Sed hoc ē impossibile, &c. id est, sed hoc, q̄ motus sit subiectum morui, manifestum est quod est impossibile. qm̄, si mot⁹ esset subiectum motui, tunc motus reciperet motū, & quierem. qm̄ illud, quod innatū est moueri, innatum ē quiescere: & impossibile est vt motus recipiat quietē, **I** qm̄ motus est contrarius quieti: ex hoc igitur apparet q̄ impossibile est vt in motu sit motus, scilicet vt motus sit subiectum motui.

Aut ex eo, q̄ aliquod aliud subiectum ex mutatione mutatur in alteram formā, vt homo ex egritudine in sanitatem? Sed neq; hoc possibile est, nisi fm accidens. hic enim motus ex alia forma in aliam mutatio est. & generatio etiam, atq; corruptio similiter, verum hæc quidem in

opposita sic, motus autem non **K** similiter. Simul igitur mutatur ex sanitate in ægritudinem, & ex hac ipsa mutatione in aliam. Manifestum autē q̄, cum æger fuerit, mutatus erit in quālibet. contingit. n. quiescere. Et amplius non ad quāuis semper. & illa ex quodam in quoddam alterum. Quare et opposita erit sanatio, sed ex eo, quia accidit, vt si ex recordatione in obliuionē mutaretur. quoniam, cui inest, illud mutatur, aliquando quidem in scientiam, aliquando vero in sanitatem. **L**

*Alius vero modus est, vt sit aliud subiectum, cui accidit transmutatio, & transferatur ad aliā formam, v. g. homo de egritudine in sanitatem. Et hoc etiam non est possibile in motu, nisi per accides. ipse. n. motus est translatio de aliquo in aliquid aliud. generatio. n. et corruptio sunt tales, præter hoc, quod motus ad opposita est in hoc quodā modo, & in hoc alio modo. **M*** Transmutatum igitur transmutatur de egritudine in sanitatem, et cum hoc de hac transmutatione in aliam. Manifestū est igitur, quod transmutatio eius, cum fuerit ad egritudinem, erit ad aliquā transmutationem, quæcunq; sit. quoniam possibile est quiescere. Et etiā possibile est vt semper transmutetur nō ad quālibet transmutationē: sed

A sed illa transmutatio est de aliquo in aliud. Et quandoq. erit in oppositum, & est sanitas per accidens. Verbi gratia, quoniam transmutatio de rememoratione ad obliuionem est transmutatio accides illi, qui habet illam transmutationem. quandoq. igitur transmutatur ad scientiam, & quandoque transmutatur ad sanitatem.

11 Cum destruxit primum modum, incepit destruere secundum, qui est

B ut motus fiat a motu aliquo ad motum, & dixit: Alius vero modus, &c. i. modus vero secundus, scilicet quem possibile est imaginari quod motus habet motum, est, non quod motus sit subiectum motui, sed quod illic sit aliud subiectum, ex quo fit motus ad motum, sicut homo mouetur de aegritudine ad sanitatem. & quasi dicat, ita, quod aliud subiectum sit ab ipso motu, cui subiecto accidat transmutatio, & transferatur de motu in motum, sicut subiectum transfertur de una forma in aliam formam, ut homo de aegritudine in sanitatem. D. d. Et hoc est impossibile, &c. id est, & non est possibile ut motus sequatur essentialiter alium motum, sicut formae quiescentes sequuntur motum. sed, si hoc fuerit, erit per accidens, scilicet ut esse motus sit perfectio eius, quod est in potentia, ita, quod motus sit perfectio motus, quemadmodum formae quiescentes sunt perfectio motus. Et, cum narravit quod hoc est impossibile, nisi per accidens, dedit causam super hoc, & dixit ipse enim motus, &c. i. & hoc est impossibile in motu essentialiter, quia motus est translatio rerum

existentium de forma quiescente in D formam quiescentem. unde sequitur ut translatio non indigeat translatio, nisi per accidens. D. d. Generatio enim, & corruptio sunt tales, i. & hoc, quod sequitur de hoc in vero motu, similiter est de generatione, & corruptione: quoniam impossibile est ut generatio habeat generationem, aut corruptio corruptionem. Deinde d. praeter hoc, quod motus, &c. i. & inter motum, & generationem, & corruptionem non est differentia, praeter hoc quod generatio, & corruptio sunt in oppositione alia ab oppositione, in qua est E motus, scilicet quoniam generatio, & corruptio sunt de non esse in esse, & de esse in non esse, & alij motus sunt de esse contrario in esse contrarium. & hic non facit differentiam in hoc, quod sit impossibile transmutationem habere transmutationem, & motum habere motum essentialiter. Et, cum narravit quod generatio, & corruptio in hoc sunt tanquam motus, incepit inducere impossibilia sequentia hanc positionem, & dixit: Erit igitur transmutatio de sanitate in aegritudinem, & cum hoc de hac transmutatione in aliam. id est, & cum transmutatio F transmutatur in aliam transmutationem: & transmutatio, quando transmutatur est in re, ad quam transmutatur: manifestum est quod, si illud, quod transmutatur de sanitate in aegritudinem, transmutatur in aliam transmutationem, erit in duabus transmutationibus insimul, scilicet in aegritudine, & in transmutatione, ad quam transmutatur. omne. n. quod transmutatur de aliquo in aliquid, dum mouetur, semper separatur a parte illius, ex quo mouetur. Phy. cum co. Auer. E E uetur,

Quod, quod transmutatur de aliquo in aliquid, dum mouetur,

nº motus
sequitur
essentialiter

C
i. sed, si
fuerit, erit
per accidens
vide per
rationem de
motu. 8.
lib. 7.

Phyficorum

Eritur, & acquirit partem illius, ad
quod mouetur. D. d. Manifestum
est igitur, &c. i. & cum posuerimus
quod illud, quod mouetur de sanitate
in egritudinem, est in duabus trans-
mutationibus insimul, scilicet transmu-
tatione ad egritudinem, & in trans-
mutatione ad transmutationem, ad
quam transmutatur, manifestum
est, quod quando transmutatur ad egritudi-
nem, transmutatur cum hoc ad qua-
libet transmutationem: cum sic fue-
rit positio dicentis quod omnis transmuta-
tio est a transmutatione sine deter-
minatione. D. induxit id, quod sequi-
tur ex hoc, & dixit: qui possibile est

H quiescere, i. & cum transmutatur de
sanitate in egritudinem, & transmu-
tatur cum hoc a qualibet transmu-
tatione, possibile est ipsum transmu-
tari ad priuationem transmutatio-
nis: & sic erit simul transmutatum
ad egritudinem, & non transmuta-
tum insimul: quod est impossibile.
D. induxit aliud impossibile, & di-
xit: Et etiam possibile est, &c. i. &
et possibile est secundum hoc ut transmu-
tatum transmutetur, sed non ad qua-
libet, sed ad oppositum. quoniam trans-
mutatio essentialiter est de opposi-
to in oppositum. & sic sequitur ut res
transmutetur duabus transmutatio-
nibus oppositis insimul, adeo, quod il-
lud, quod transmutatur de sanitate in
egritudinem, dum transmutatur,
transmutatur de egritudine in sani-
tatem. & hoc, quia accidit transmu-
tationi transmutari ad contrarium.
v.g. quoniam transmutatio de re-
memoratione ad obliuionem exi-
stimatur continuari cum transmu-
tatione, quae est de obliuione ad re-
memorationem, sed per accidens.
v.g. quoniam transmutatio de me-

moria alicuius intentionis, & obli-
uione eius est transmutatio acciden-
s illi rei, cuius est illa intentio. Dein-
de dixit: quandoque igitur trans-
mutatur ad scientiam, & cetera. id est,
sed hoc, quod est mos dicere, quod
translatio est de transmutatione con-
traria ad transmutationem contra-
riam, ut dicitur, quod de memoria
est transmutatio ad obliuionem,
non est essentialiter, sed hoc acci-
dit propter transmutatum, quoniam,
sicut transmutatur aliquando ad
scientiam, & aliquando ad sanita-
tem, ita accidit transmutari quan-
doque de obliuione ad scientiam, &
& de egritudine ad sanitatem, &
quandoque de scientia, & quando-
que ad scientiam, & quandoque de
sanitate, & quandoque ad sanitatem:
non ita, quod transmutatio, quae est
de sanitate in egritudinem, est es-
sentialiter copulata, sed inter illa est
quies. quoniam, si hoc non esset,
sequeretur ut moueret duobus mo-
tibus oppositis insimul.

Amplius autem in infinitum fiet
abitio, si erit mutationis muta-
tio, & generationis generatio.
Necesse igitur est esse primam, si
ultima erit. ut, si simplex gene-
ratio fiebat aliquando, et quod fit fie-
bat. quare nondum erat quod fit sim-
plex, sed aliquid quod fit, & quod
fit iam, & rursus fiebat hoc
aliquando. quare nondum erat tunc
id, quod fit. Quoniam autem infinitorum
non est quicquam primum, non erit
primum. quare neque contiguum,
neque fieri igitur, neque moue-
ri possibile est, neque mutari
quicquam.

Et

A Et etiam hoc procedit in infinitum, si transmutatio habet transmutationem, & generatio, generatione. Quoniam necesse est ut sit prius, si posterius est futurum, v. g. quoniam, si generatio simpliciter fuerit, erit generatio in aliqua hora generatio. n. generabatur. ex quo sequitur, ut generatio nōdum sit simpliciter generata, sed, cum fuerit generata, tunc existet generata, & iam fuit etiam generata.

B in aliqua hora. ex quo sequitur ut generatio non fuerit generata. Et, cum infinita nō habent primum, impossibile est primum esse. ergo impossibile est consequens esse. ergo impossibile est secundū hoc, aliquid generari, et aliquid moveri.

I Cum declaravit, qd transmutatio nō potest transmutari ad transmutationem, nisi per accidens: quoniam transmutatio essentialiter ē de quiescente ad quiescentem: & intelligo hic per quiescentem illud, qd caret transmutatione siue in loco, siue in alio: incēpit inducere impossibilia contingentia huic positioni, si aliquis posuerit ipsam essentialiter, & dixit: Et ē hoc procedit in infinitum, i. &, si transmutatio sequitur transmutationē precedentē essentialiter, contingit ut autē hanc transmutationē demonstratā sint transmutationes infinitæ. D. d. Necesse est enim ut prius sit, &c. idest & contingit huic opinioni ut ante transmutationē demonstratā sint transmutationes infinitæ, quia necesse

est, cum ante transmutationem fuerit transmutatio, & posuerimus transmutationē posteriorū esse in actu, ut prior transmutatio sit actu ante, & hoc intendebat, cum dixit: & ut prius sit, & cum posterius fuerit futurum, idest cum posterius fuerit, erit prius. D. d. ver. g. &c. intendit per hunc sermonem destruere generationem habere generationē, & vniuersaliter motum habere motum. & fundatur super duas propositiones, quarum altera est, qd res generata, cum fuerit in generatione, nōdum est illa res generata. v. g. quoniam homo, cum fuerit in generatione, nondum est homo: & hoc manifestum est per se: secunda autem est, qd, cum generatio simpliciter fuerit generata, tunc generatur: Si igitur aliquis posuerit qd generatio generatur, sicut generatur indiduum substantiæ, sequitur ex prima propositione ut generatio non sit, dum generatur: sicut homo nō est homo, dum generatur. & sequitur ex secunda qd, cū generatio simpliciter existat, completa non erit. quia positum est ipsam generari, cum fuerit, & ipsam non esse, cū generatur: ex quo sequitur ut sit, & ut non sit in eodem instanti. quod est impossibile. impossibile igitur sequitur ex hoc, quod posuimus, qd generatio habet generationem. Et cū dixit, ver. g. quoniam, si generatio, & cēt. intendit ver. gra. quoniam, si generatio simpliciter existit generata in actu, in aliqua hora tantum generatur. Deinde d. necesse est igitur ex hoc, &c. idest necesse est igitur ut generatio simpliciter, dum generatur, non sit generata perfecte. D. d. sed, cum fuerit generata, & cēt.

EE ij idest,

E Res generata cū fuerit in generatione, si dū est illa res generata. idē infra. c. 6. vidē cōsistē. 6. ph. 99. & 8. ph. 69.

Physicorum

G idest, sed, cum fuerit generatio, tunc inuenitur generatum: sed ante hoc hæc generatio, quæ est generata, in alio tempore, generabat. & hoc intendebat, cum dixit, & hoc est generabatur i aliqua hora. D. d. ergo necesse est, & c. i. ergo necesse est ut generatio simpliciter nondum sit, scilicet in illa hora, in qua est. qd est impossibile. & licet, ut apparet, nō induxit hoc exemplum, nisi ad destruendum hanc opinionē ex hoc, qd cōtingit ei, scilicet infinitum esse, tñ cōtinet aliam destructionē, cum hoc, quod dat exemplificationem, quam intendit. Et ideo reuersus est ad declarādum illam primā destructionem, & dixit: Et, cū infinita, & c. i. &, cum ante transmutationem demonstratam in actu est alia transmutatio, & ante illā alia, & hoc est essentialiter, tūc inueniētur transmutationes infinite. &, cū infinita non habent primum, ergo istæ transmutationes non habent primam. &, cū prima trāsmutatio non est, non erit cōsequens. qm primum est necessarium in esse sequē

Hic pñcit primā demonstrationem.

I tis. &, cum sequens non erit, non erit ista transmutatio præsens. qd est impossibile. a ergo ante trāsmutationem non est transmutatio essentialiter. per accidens vero est necessarium, s. qd ante omnem transmutationem sit transmutatio. qm necesse ē ut sit hic vnus motus eternus, qui sit causa qd ante oēm motum factum sit motus, ut declaratum est in Octauo. b Et, quia Motus non distinguunt illud, qd est per se, & illud, qd est per accidens, existimauerunt quod sequitur ex hoc qd, si homo semper generatur ab homine, & primum non fuerit,

a An trāsmutatio ē essentialiter nō est trāsmutatio essentialiter, p acc. dñs vō ē necessariū. Idē. l. c. 1. c. 22. con. sile. 8. Ph. com. 47. b Inuenit contra leges. vide consile. 8. Ph. cō. 15. & 47.

postremum non erit. c Et non est ita. quoniam primum est, & est sol, & intelligentia operans. hominem autem generari ab hoīe in infinitū est verum per accidens, non per se. c In gñtione hō primū ē & ē sol, & intelligentia operans

Amplius eiusdem est motus contrarius, & insuper quies, & generatio, & corruptio. quare id, quod fit, cū fit id, qd fit, tunc corrūpitur. neq. n. quod mox fit, neq. posterius. esse. n. oportet quod corrumpitur.

Et etiam motus per contrariū erit eiusdem rei, & quies etiam, & generatio, & corruptio. Si igitur tunc generatio est generata, quando generatur, quando igitur corrumpitur? quoniam impossibile est ut generetur, & corrumpatur, dum generatur. neq. in postremo. quoniam corruptum indiget ut generetur necessario.

Idest hoc, quod dixit: Et etiam, & c. fundatur super tres propōnes: quarum Vna est, qd res mota in rebus, quæ mouentur motibus oppositis est eadem. v. g. quoniam id, qd mouetur i loco, idem est cum illo, quod quiescit: & similiter illud, qd generatur, idem est cum eo, quod corrumpitur. Secunda autem propositio est, qd omne generabile est corruptibile. & hoc apparet per inductionem, & declarabitur perfecte in primo Cæli, & Mundi. Tertia vero est, qd corruptum non corrumpitur, dum generatur, neq. res mota quiescit, dum mouetur. Cum igitur posuerimus qd generatio habet generationem, sequitur ut habeat corruptionē: &, cū habuerit corruptionem,

c In gñtione hō primū ē & ē sol, & intelligentia operans

14

M

Aptionem, sequitur ut ipsa generatio recipiat corruptionem: & sic contrarium recipit suum contrarium.

Imposse ē
contra ratiō
ne p se
cōtrariū.
Idē. phy.
cō. 1. & q
10. & 1 de
Gēratione.
1. c. 6. & q
10.

quod est impossibile. D. d. Si generatio hūc, &c. i. si igitur generatum dum generatur, est generatū, non corruptum, scilicet quia nō potest corrumpi apud generationem, qm̄ igitur corrumpitur, si generatio habet generationem? & quoniam impossibile est corrumpi apud generationē, neq; qm̄ cōpletur generatio, qm̄ corruptum est ipsum generatum, s. q. generatum est subiectum corruptionis. si igitur generatio cor-

Brumptur, tunc contrarium erit subiectum sui contrarij. & hoc intendebar cū dixit: neq; in postremo, &c. i. quia res corrupta indiget ut illa sit generata, & ut sit in eadem hora cum corruptione.

Amplius oportet materiam subesse & ei, quod sit, & ei, qd̄ mutatur. quæ igitur erit? ut alterabile, aut corpus, aut anima est, sic id, quod sit, motus, aut generatio.

C Et etiam generatum transmutatum indiget, ut habeat materiam subiectam. quæ igitur est ista materia? quoniam quemadmodum alteratum est corpus, aut anima, ita generatum est aliquid motus, aut generatio.

15 Ista est alia ratiocinatio. & est, qm̄, si transmutatio est generatio, & omne generatū habet materiā, necesse est ut transmutatio habeat materiam subiectam: & illa materia est, quæ disponitur per illā transmutationem, sicut corpus, aut ani-

ma disponitur per transmutationē. **D** cum transmutatio fuerit in eis. Ex dixit: quæ igitur est ista materia? i. materia transmutationis, quæ est genus, in quo est transmutatio, nō materia, in qua est transmutatio, s. q̄ est de alio genere à genere transmutationis, si transmutatio fuerit transmutata. D. d. qm̄ quemadmodum igitur alteratum, &c. i. quemadmodum igitur transmutationis in substantia subiectū est aut corpus, aut anima, similiter subiectū generationis, si generatur, s. genus, in quo est generatio, debet esse aliquid aliud, aut motus vtr̄ quicunque, aut generatio. Vtitur igitur hoc nomine alteratio pro transmutatione in substantia. quoniam, si non videretur hic pro transmutatione in substantia, sed pro transmutatione in qualitate, tunc generatio non erit de substantia. Et quasi intendit declarare per hūc sermonem q̄ impossibilia contingant ponentibus q̄ motus habet motum, ita, q. motus sit subiectum motui, eadem contingunt ponentibus q̄ motus hēt motū, ita, q. subiectū sit aliud: qm̄ sequitur ex hac pōne ut motus moveat, sicut sequit ex prima. qm̄, sicut in transmutatione de albedine in nigredinem sequitur ut nigredo sit transmutata, sicut, si genus motus, in quo est, fuerit motus, sequit ut motus moveat, & si nō ponat q̄ motus est subiectū motui, ut posuimus in primo mō. Et hoc est ita: qm̄ subiectū motus intelligitur duobus modis, quorū Vnus est illud, in quo est motus, s. corpus motum. & fin hoc intelligitur primus modus in hoc, q̄ corpus moveatur, fin hoc, q̄ motus sit subiectum motui, sicut cor-

Documē-
tum.

E E iij pus

Phyficorum

Upus est subiectum ei. Secundus vero modus est genus, in quo est motus, scilicet qualitas transmutabilis, aut substantia, aut quantitas, aut ubi. hoc. n. est subiectum motui et alio modo. & ex hoc modo et sequitur ut motus moueatur, si motus habeat motum, ita, quod subiectum eius sit aliud a subiecto motus. & iste est secundus modus.

Et rursus aliquid, in quod mouentur. oportet. n. quod aliquid sit huius ex hoc in hoc motus, et non motus, aut generatio. Simul autem & quo erit? non. n. erit disciplinatio disciplinationis generationis. quare neque generationis generationis, neque quidam cuiusdam.

Et etiam illud igitur, ad quod est motus, quid est? necesse est. n. ut motus huius demonstrati sit de hoc in hoc aliquid, non motus. Et, cum hoc impossibile est hoc intelligi quomodo sit impossibile. n. est ut scia fiat scia. ergo generatio non habet generationem omnino.

16 Et etiam, si posuerimus quod motus habet generationem, quid igitur est illud, ad quod generatur motus? quoniam necesse est ut motus rei sit de hoc in hoc: & ut illud, ex quo est motus, & ad quod est motus, sit aliud a motu. & cum posuerimus quod motus habet generationem, tunc illud, ad quod est motus, & ex quo est motus, erit motus. quod non est intelligibile, scilicet quomodo scientia sit scientia, & motus sit motus. Quoniam generatum est illud, quod nondum est in actu perfecto, scilicet quod est in via generationis. nam, si esset in actu,

non esset illic generatio: quoniam generatio est exitus eius, quod est in potentia in actum, & est esse non completum. si igitur motus haberet generationem, tunc esse in rei via generationis esset esse eius perfecte in actu: & sic res, quae est iam completa generata, generaretur. & hoc intendebat, cum dixit: impossibile. n. est ut scia fiat scia, id est quoniam sicut est impossibile ut scientia fiat scientia, ita est impossibile ut generatio generetur.

Amplius, si tres species motus sunt, harum aliquam necesse est esse subiectam naturam, et ea, in qua mouentur. ut necesse est loci mutationem alterari, aut ferri. Omnino autem, quoniam mouetur omne, quod mouetur, tripliciter, aut quia secundum accidens, aut quia pars aliqua, aut quia per se, secundum acciden-tes solum continget mutari mutationem. ut, si is, qui sanatur, currat, aut discat. eam autem, quae secundum accidens, dimisimus pridem.

Et etiam, si species motus sunt tres, necesse est ut natura subiecta illi sit una earum, et similiter illud, ad quod mouetur. et sic transmutatio alterabitur, aut transfere-
Mtur. Et vniuersaliter, cum omne motum mouetur tribus modis, aut per accidens, aut secundum partem, aut per se, possibile est ut transmutatio transmutetur. v. g. ut infirmus ecce adhuc iam medicinatur, aut addiscit. et iam dimisimus superius loqui de transmutatione per accidens.

Cum

A Cum d. q. si motus hēt motū, se-
quit vt motus moueat, inceptit in-
ducere inopinabile cōtingēs in hoc,
& d. Et, ēt si spēs mot⁹ sunt tres, &c.
i. & ēt, si in p̄dicamēto mot⁹ fuerit
motus, q. materia mot⁹ sit motus,
sicut materia alteratiōis ē in quali-
tate, & materia trāslatiōis est ī vbi:
& iā declaratū ē prius q. spēs mot⁹
sunt tres, trāslatio, & alteratio, & di-
minutio: necesse ē, si mot⁹ est ī mo-
tu, sicut alteratio ī qualitate, & trāsl-
latio in vbi, vt idē motus sit aut in
sua spē, aut ī alia: si in sua, sequit vt
trāslatio trāsfērat, & alteratio alte-
ret, qd ē inopinabile. si ī alia, sequi-
tur vt trāslatio alteret, & alteratio
trāsfērat, qd est magis inopinabile.

D d. necesse est vt natura subiecta,
&c. & intēdit p. naturā subiectā, ge-
nus, in quo est motus, i. necesse ē vt
materia subiecta isti motui sit vn⁹
motuū: & sūt necesse ē vt iste mo-
tus, qui ē quasi forma ī hac mate-
ria, sit vnus triū motuū: & hoc intē-
debat, cū d. & sūt illud, ad qd moue-
tur, i. & sūt est necesse, vt forā istius
mot⁹ sit vnus triū motuū. & accipit
illud, ad qd mouet, loco mot⁹, quia
illud, ad qd ē mot⁹, ē de natura mo-
tus. D. d. Et vtr, &c. & intēdit decla-
rare, quō sequit vt mot⁹ sit ā motu
p. accēs. manifestū ē. n. q. hoc ē p̄ns
motū generatū: & apparet in p̄fici-
pio Octauī. & q. d. & quia oē motū
mouet aut p. se, aut p. accēs. & decla-
ratū est q. motus nō ē ex motu p. se:
necesse ē vt motus fiat ā motu p. ac-
cidēs. Et tacuit de illo, qui ē fm p̄te:
quia oē, qd hēt motū ī p̄te, posse
ē vt motus sit ī toto: quia, cū ps diui-
dit, sit totū. si igit ēēt posse vt motus
moueret fm p̄te, esset posse vt mo-
ueret fm totū: & cū est ī posse vt mo-

tus moueat p. se, aut fm p̄te: ergo
est posse p. accidēs: immo apparebit
q. est necessariū, s. vt ante oēm trāsf-
mutationē sit trāsmutatio. D. d. v.
g. &c. i. v. g. vt trāsmutatio de agri-
tudine in scientiā. hęc. n. est trāsf-
mutatio ex trāsmutatione per ac-
cidēs, & similiter qm trāsmutatur
de agnitudine in disciplinam.

Qm aut neq. substantiē, neq.
ipsius ad aliqd, neq. ipsius face-
re, & pati relinquitur fm qua-
litatē, & quantitātē, & vbi mo-
tū esse solū. in vnoquoq. n. ho-
rum est contrarietas. Motus igitur
fm qualitātē Alteratio sit.
hoc. n. inditum est cōe nomen,
Dico autē qualitātē, nō quē in
substantia: (etenim d̄fīa quali-
tas est:) sed quē passiua est, fm
quā dicitur pati, aut impassibile
esse. Qui vero fm quantitātē
est fm cōe quidē innominatus
est, fm aut vtrūq. Augmenta-
tio, & Diminutio. is quidem,
qui est in perfectā magnitudi-
nē, augmentatio, q. vero ex hac
diminutio. Qui autē fm locū,
& fm propriū, & fm cōe inno-
minatus est. vocetur aut Latio
nomine cōi. quāuis dicant fer-
ri hęc sola proprie, cū non in se-
ipsis sit, mutantibus locum, sta-
re, & quæcūq. non ipsa seipsa
mouent fm locum.

*Et, cum motus non est substan-
tia, neque relationis, neque actio-
nis, neque passionis, remanet ve-
lit in quantitate, & in qualita-
te, & vbi tantum, quonia in vno-
quoque istorum est contrarietas.*

EE iij Motus

Illud, ad qd
ē motus, ē
de natura
mot⁹. Idē
sup. c. 9 &
i. p̄te. 4.

Documē-
tum.
Oē, quod
hēt mo-
tū, p̄te,
pot. est vt
mou. sit ī

toto: q. a.
cū ps diui-
dit, sit to-
tū. I dē to-
c. i. & ibi.

E

F

Physicorum

G. Motus igitur in qualitate sit *Alteratio*. quoniam hoc nomen coniunctum est cum qualitate vniuersaliter. Et intelligo per quale, non esse illud, quod est in substantia: quoniam differentia est est qualitas: sed qualitas, quae attribuitur passioni, et est illa, per quam dicitur aliquid pati, aut non pati. Motus autem in quantitate vniuersaliter non nominatur. Vnum autem eorum dicitur *Augmentum*, aut *Diminutio*: motus vero ad magnitudinem completam dicitur *augmentum*, et motus ex hac dicitur *diminutio*. Motus vero in loco vniuersaliter, et proprie non nominatur. dicatur igitur *Translatio*. licet translatio non dicatur vere, nisi de illis rebus tantum, quae mutant loca, et non habent quiescere, et quae non mouent se in loco.

18 Ista est conclusio, quam intendit. quoniam, cum posuit quod motus inuenitur in tribus predicamentis, et declarauit quod non inuenitur in substantia, neque in relatione, neque in actione, aut passione, sequitur ut solummodo sit in istis tribus. Et dixit: quoniam in vnoquoque istorum est contrarietas. et innuit vbi hoc, quod causa vbi, propter quam est, possibile ut motus solummodo sit in his tribus predicamentis est, quia contraria existunt in eis. haec enim necessaria causa est in esse eorum. Et dixit: Motus igitur in qualitate, &c. i. & vocetur in seipso vbi, quae est motum in quale, Alteratio. quoniam hoc

nomen positum est vbi omnibus motibus, qui sunt in qualitate. & intendit per hoc, quod dixit, coniunctum, i. positum ad placitum. D. d. Et intelligo, per quale, non illud, quod est substantia, &c. i. & intelligo, per qualitatem, in qua inuenitur iste motus, non qualitatem, quae est in predicamento substantiae. v. g. differentias, quae sunt qualitates substantiales, sed speciem qualitatis, cui attribuitur passio, aut passibilis qualitas. & hoc intendebat, cum dixit: & est illa, per quam dicitur aliquid pati, aut non pati. & intendebat genus per hoc de predicamento qualitatis passibilis, & potentiam naturalem, & impotentiam. quoniam per hoc, quod dixit pati, continet duo genera simul, continet genus passiuum, & genus, quod dicitur secundum impotentiam naturalem, & per hoc, quod dixit, & non pati innuit potentiam naturalem. Et dixit hoc secundum considerationem large, sicut posuit generationem primo in definitione. quoniam in Septimo istius libri declarabit quod motus alterationis non inuenitur in predicamento qualitatis, nisi in genere qualitatis passivae secundum tactum, gustum, & visum. nam istae qualitates recipiunt magis, & minus. & non est ita de qualitatibus, quae sunt in anima, & in animato, & in qualitate, quae est secundum quantitatem. illa autem, quae dicitur secundum potentiam, & impotentiam naturalem, est propinqua passivae. & vbi quod in ea non est motus. & in Septimo perscrutabitur de hoc. sed secundum verba eius in hoc loco apparet quod secundum eam inuenitur motus. D. d. Motus autem in quantitate, &c. i. & motus cois, qui est in predicamento quantitatis, scilicet continet duas species, non habet nomen: sed altera duarum specierum dicitur *Augmentum* & reliqua *Diminutio*.

D. d.

Documentum.

7. ph. l. c. 14. vsq. ad l. c. 20.

Vid. c. 14.

7. ph. cur de odor fecit mentionem.

Quae sit qualitas.

M

quantitate.

Vide. 7.

ph. c. 15. 22.

7. ph. c. 15. 22.

bi vbi i

sed a spe

qualitatis

sit motus.

Vide cal.

et. c. 10. 7

ph. hoc.

A D. d. Motus vero in loco, & c. l. & intertio cōis oībus motibus, qui sunt in loco, & est illa, q̄ est tanq̄ genus istius motus, non habet nomen. Et intendit per propriū motū, qui ita se habet ad hunc motū generalem sicut species. & hoc est fm̄ idioma Gr̄corū. D. d. dicitur igitur Translatio. id est, nos autē vocemus illud, qd̄ inuenitur ī spēbus istius motus, translationem. Et, quia hoc nomē translatio dī in idiomate eorum de eis, quæ mouentur in loco, quæ nō hnt̄ cessare in eo ex se, si quæ mouētur violente, & de corporibus ipsis

B simplicibus, narrauit hoc, & dixit: licet translatio, & c. i. licet translatio in nostro idiomate dicatur vere de rebus, quæ mutant sua loca, & non hnt̄ cessare ex se, cum sint inanimata. D. d. & quæ non mouent se in loco. & forte addidit hoc, quia hoc nomen translatio apud eos dicebatur

Præexpō.

a Corpora quatuor simplicia existimant̄ moueri se ī loco, sed si hnt̄ quiescere ex se. Vide cōsiliū m̄. c. 2. ph. c. 1. & quæ

C ibi. vidētia s̄ p̄ hoc. c. 29. d. ph. & c. b. Secūda. c. Corpora simplicia si mouent se ī loco, nisi p̄ accidens.

de motibus violentis tm̄. qm̄ a corpora quatuor simplicia existimantur moueri se in loco, sed non hnt̄ quiescere ex se. b. Et forte hoc nomen translatio apud eos dicebatur de omni, quod mouet in loco, præterq̄ de habentibus animas. c. corpora. n. simplicia non mouēt se in loco, nisi per accidens. & illa, quæ mouent se in loco, sunt animata. fm̄ hoc igitur animata sunt illa, quæ quiescunt ex se. & cū dixit q̄ istę duę dīspōsēs nō inueniunt in eis, de quibus dicitur hoc nomen translatio apud eos, demonstrauit q̄ hoc nomen translatio apud eos dicebatur de non animatis, siue moueantur naturaliter, aut violenter.

alteratio est. Quæ. n. ex contra. **D** rio est in cōtrarium motus est, aut simpliciter, aut aliquo mō. In minus. n. cum ierit, in contrarium dicitur mutari: in magis autem, vt ex contrario in seipsum. differt. n. nihil fm̄ qd̄ mutari, aut simpliciter. verum aliquo mō oportebit cōtraria eē. magis autē, & minus est ex eo, quia plus, aut minus contrarij inest, & nō. Qd̄ igit̄ hi tres soli motus sint ex his manifestū ē.

Et trāsmutatio etiam, quæ est in eadem specie, in magis, & minus est alteratio. Quoniam est motus, aut ex contrario, aut ad contrarium, aut simpliciter, aut quodam modo. Transmutatio igitur, cū est ad minus, dicitur quod res transmutatur ad contrarium: et, si ad maius, dicitur quod transmutatur ad illam ex contrario. quoniam non est differentia inter hoc quod res transmittetur quodā modo, & simpliciter, nisi in hoc, quod duo contraria necesse est vt sint existētia quodam mō. et magis & minus sunt, vt contrariū existens, aut non existens sit quodam modo magis, & minus. Declaratum est igitur ex hoc, quod isti tres sunt motus tantum.

Cū posuit q̄ motus sunt de contrario in contrarium, & quia latet hoc, qm̄ nos videmus eandē spēm transmutari de simili in simile, vt cum album transmutatur ad magis

Quæ autem est in eadem forma mutatio in magis, & minus

Physicorum

Egis album, aut nigrum ad magis nigrum, incipit dissolvere hoc, & dixit: Et transmutatio etiam, &c. i. & transmutatio non solum modo, quæ est de specie in speciem contrariam est alteratio, ut album in nigrum, sed transmutatio, quæ est in eadem specie fin magis, & minus, ut album in magis album, & econverso. D. in cepit declarare quod ista transmutatio, quæ est in eadem specie, est de contrario in contrarium, & dixit: Quoniam est motus, &c. i. & diximus quod ista transmutatio est motus de contrario in contrarium, aut simpliciter, aut quodammodo. & iste motus, scilicet qui est in eadem specie, est de contrario in contrarium quodammodo.

H Et intendit, quoniam questio sequeretur, si omnis motus esset de contrario in contrarium simpliciter: cum autem inuenitur duobus modis, scilicet in respectu extremitatum, & medijs, non contingit questio. Et, cum narrauit quod motus, qui est in eadem specie, est de aliquo contrario in aliquod contrarium, incipit declarare hoc, & dixit: Transmutatio igitur, cum est ad minus, &c. id est, & in transmutatione, quæ est in eadem specie, inuenitur magis, & minus ex contrarietate. cum igitur transmutatio fuerit de magis in minus dicetur transmutari ad contrarium: quoniam non fit minus, nisi ex mixtione contrarij. v.g. quoniam id, quod est magis album, quod transmutatur ad minus album, dicitur transmutari ad aliquod nigrum: & cum econverso, dicitur transmutari ad aliquod album. D. d. quoniam non est differentia, &c. i. & hoc est necessesse, quia non est differentia inter hoc, quod res transmutetur quodammodo non simpliciter, & quod transmutetur simpliciter in hoc, quod utraq; transmutatio indiget ut sit de contrario in contrarium, nisi in hoc, quod in transmutatione simpliciter duo contraria sunt contraria existentia simpliciter, & in transmutatione quodammodo sunt contraria quodammodo. Et hoc intendebat cum dixit: sed in contrarijs, &c. i. sed contraria in transmutatione, quæ est simpliciter, sunt contraria in ea existentia simpliciter, & in transmutatione quodammodo sunt contraria quodammodo. & hoc intendebat, cum dixit: sed in contrarijs, &c. id est, sed contraria in transmutatione, quæ est quodammodo, sunt contraria in ea quodammodo. & quasi per hoc dat causam, propter quam quædam transmutatio est de contrarijs simpliciter, & quædam de aliquibus contrarijs. D. d. & magis, & minus, &c. & quasi dicat & magis & minus est ut contrarium, aut mediū diuersentur; minus, & magis.

Non fit minus, nisi ex mixtione contrarij. id est in 1. c. 4. §. 5. videtur oppositum. 2. cor. c. 1. §. Vide contra. 2. in.

Ratio indiget ut sit de contrario in contrarium, nisi in hoc, quod in transmutatione simpliciter duo contraria sunt contraria existentia simpliciter, & in transmutatione quodammodo sunt contraria quodammodo. Et hoc intendebat cum dixit: sed in contrarijs, &c. i. sed contraria in transmutatione, quæ est simpliciter, sunt contraria in ea existentia simpliciter, & in transmutatione quodammodo sunt contraria quodammodo. & hoc intendebat, cum dixit: sed in contrarijs, &c. id est, sed contraria in transmutatione, quæ est quodammodo, sunt contraria in ea quodammodo. & quasi per hoc dat causam, propter quam quædam transmutatio est de contrarijs simpliciter, & quædam de aliquibus contrarijs. D. d. & magis, & minus, &c. & quasi dicat & magis & minus est ut contrarium, aut mediū diuersentur; minus, & magis.

In transmutatione simpliciter contraria sunt simpliciter, & in transmutatione quodammodo contraria sunt quodammodo. id est super c. 6. & infra c. 52.

Immobile autem est et quod omnino non potest moueri, sicut sonus est inuisibilis. Et quod in multo tempore vix mouetur. Aut quod tarde incipit, quod dicitur ægre mobile. Et quod aptum natura est, potestque moueri, non mouetur aut tunc, cum aptum natura est, & ubi, & quomodo: quod quidem immobiliū solū quiescere voco. contraria. n. quies motui est. quare priuatio erit susceptiui.

Immobile quod non potest moueri, sicut sonus est inuisibilis. Et quod in multo tempore vix mouetur.

Et immobile est illud, quod non potest moueri omnino, verbi gratia sonus est inuisibilis. Et illud, quod mouetur tarde, & difficile est

A est illud, quod dicitur difficilis motus. Et illud, quod innatum est moueri, & potest moueri omnino, sed non mouetur in illa hora, in qua innatum est, & ubi innatum est, & sicut est innatum. & hoc solum inter alia imota dicitur quiescens: et quies est contraria motui.

20 Hic vult etiam declarare quid sit quies, quæ opponitur motui in rei veritate, & incipit sermonem in declarando hoc, sicut quot modos dicitur immobile, & dixit: Et immobile est illud, quod non potest moueri, &c. i. & immobile dicitur multis modis. dicitur enim immobile illud, cuius species non est innata recipere motum, ut dicitur quod sonus est invisibilis, quia non est innatus ut videatur. D. d. Et illud, quod mouetur tarde, &c. i. & ut dicitur immobile est illud, quod difficile mouetur, & tarde. & isti duo modi dicuntur immobile transumptive. Et Alexan. dixit & quod illud, quod est tardus motus, est aliud ab illo, quod est difficilis motus. quoniam illud, quod est difficilis motus, est illud, quod incipit tarde, non illud, quod mouetur tarde. D. d. Et illud, quod est innatum, &c. i. & dicitur immobile tertio modo illud. quod habet naturam ut moveatur, sed non mouetur in illa hora, in qua innatum est moueri, & in loco, in quo innatum est moueri, & quando cessat a motu, quo innatum est moueri. & hoc intendebat cum d. & ubi est innatum, &c. i. est in loco, in quo innatum est moueri, & potest moueri illo motu, quo innatum est moueri. quiescens enim in rei veritate est hoc, scilicet illud, quod caret

motu in tempore, in quo innatum est moueri, & in loco, in quo innatum est moueri, & in dispositione motus, secundum quam innatum est moueri. Sed ista quies videtur esse rei motus ex se, & quies violenta, non quies naturalis. Quiescens enim naturaliter est illud, quod caret motu in loco, in quo non est innatum moueri. Sed forte contentus est a descriptione quietis per hoc, quia est manifestius, & notius. & intendit declarare quod quiescens in rei veritate est illud, quod opponitur vero motui, & est illud, quod caret motu vero, & tacet descriptionem aliorum modorum quietis. quiescens enim naturaliter innatum est moueri in alia hora. Et potest intelligi hic de innato, & possibili illud, quod est commune violento, & naturaliter. terra enim, cum quiescit in suo loco naturali, caret etiam cum hoc illo, quod innatum est habere violententer ex motu, & in loco, in quo innata est habere hunc, scilicet motum violentum, & in tempore. & secundum hoc ista descriptio erit communis omni quiescenti. & ideo intelligendum est hoc ex quiete priuationis motus dicti de tribus modis, qui sunt motus in rei veritate. D. dixit: & hoc solum, &c. id est & hoc postremum eius, quod dicitur immobile, est illud, quod dicitur quiescens in rei veritate, & est id, quod dicitur esse contrarium vero motui.

Quid igitur est motus, & quod quies, & quot mutationes, & quales motus manifestum est ex dictis,

Summa

Cōstet definitio

B
ad vide de
visibili
de alia. c. c.
103. & q
104

Dubium.

Solopria.

Solopria.

Physicorum

SUMMA SECUNDA,

In qua agitur de Unitate, & Pluralitate
motus.

Quid sit simul, quid Separatim, quid
Tangere, quid Inter, quid Conse-
quenter, quid Cōtiguū, et quid
Continuum. Cap. I.

Post hæc autem dica-
mus quid est Simul,
& Separatim, et quid
est Tangere, & quid
est Inter, & quid Consequenter,
H & quid Cōtiguū, et quid Cō-
tinuum, & quibus vnūquodq;
horum inesse aptum natura sit.

*Manifestum est igitur ex his
dictis, quid est motus, et quid est
quies, & quot sunt transmutatio-
nes. Dicamus nūc igitur quid est
Simul, & quid est Separatim, et
quid est tangere, & quid est In-
ter, & quid est Sequi, & quid ē
Succedere, & Cōtinuari, et vnū-
quodque istorum, in quibus inna-
tum est inueniri.*

21 Declaratum est igitur ex dictis
quid est motus i rei veritate, & quo-
rum est definitio motus p̄dicta in
Terno: qm̄ illic non distinxit inter
generationē, & corruptionē, & alios
motus. hic aut̄ declarauit q̄ illa de-
finitio nō d̄r simpl̄, nisi de istis tri-
bus tm̄. perfectio. n. quę accepta est
in definitione motus, quę est tanq̄
genus, non inuenit̄ in trāsmutatio-
ne, quę est in generatiōe, s. qm̄ a in
ea nō est perfectio diminuta de ge-
nere eius, ad qd̄ est motus, s. a gene-

*act. q̄ ge-
neratio h̄
ē motus, & s̄
q̄ a ea nō*

re perfectiōis completę. & causa in **K**
hoc est, qm̄ forma est indiuisibilis, **ē p̄fectio**
& quia generatio est de nō esse. D. **diminuta**
d. & quid est quies, s. quies opposita **de ghe ei⁹**
vero motui. D. d. & quot sunt trāf- **ad qd̄ est**
mutationes, i. transmutatiōes, quę **motus. &**
non sunt motus, quę inueniuntur **cā i hoc ē,**
in substantia, & in alijs p̄dicamē- **qm̄ for̄a ē**
tis p̄ter tria. Et intendit q̄ in hoc **indiuisibi-**
sermone distinxit veram transmu- **lis, S; vid̄**
tationē a vero motu. Et, quia i hoc **oppositū.**
sermone declarata sunt hæc dicta, **i. cor. 67.**
incepit hic quęreere fm̄ descriptio- **de formis**
nē, & sermones faciētes scire illa, q̄ **elemēto-**
accidunt motui, vt fiat p̄paratio **rū, q̄ fm̄**
ad illud, qd̄ vult p̄scrutari de na- **ipsum itē**
tura continui, & d. Dicamus nūc, & c. **dunt, & re**
id est dicamus igitur nunc intentio- **mittunt.**
nem eius, qd̄ dicimus corpora esse **Vide cōc.**
Insimul, & Separatim, & Continua, **Zim.**
& Consequentia, & quid est intētio **L**
istius propositiōis, Inter, quę est ne-
cessaria in motibus. D. d. & vnum-
qd̄q; istorum, & c. i. & cum exposue-
rimus istas intētiōes declarabimus
subiecta propria vnicuiq; eorū. v. g.
qm̄, cum fuerit declaratum qd̄ est
continuatio, declarabitur, quę sunt
res continue, & quę sunt res nō con-
tinuę, & similiter de alijs.

M Simul igit̄ dicuntur hæc esse
fm̄ locum, q̄cunq; in vno loco
sunt p̄rio. Separatim aut̄, quę-
cunq; sunt in altero. Tangere au-
tē, quorū extrema sunt simul.
Inter vero, in qd̄ prius aptum
natura est peruenire id, qd̄ mu-
tatur, q̄ in qd̄ vltimum muta-
tur, fm̄ naturam continue mu-
tationē patiens. in paucissimis
autem est inter, tribus. vltimū
n. est mutationis contrarium.
Dicimus

A Dicimus igitur simul in loco in rebus, quæ sunt in eodem loco, s. in primo loco. Et dicimus Separatim in rebus, quæ sunt in locis diuersis Et dico Contigua, dum extrema sunt i simul. Et dico Inter, intelligendo illud, ad quod primo transmutatum innatum est ire, antequam ext ad illud, ad quod postremo transmutatur, cum transmutatio eius fuerit secundum cursum naturalem, & continua. & **B** inter saltem inuenitur in tribus. finis enim transmutationis est contrarium.

22 Simul dī multis modis, vt dictū est in lib. de Prædicamentis: sed hic intendit describere de illis illū modum, qui est s. locum tñ. Et intendit per primum locū, cōtinens propriū, qui non est locus mediante alio. Et dixit, in eodem loco: quia, si continentia fuerint duo, erunt in duobus locis, nō in eodem loco. Et, quia separata sunt opposita eis, quæ sunt in simul, incēpit describere illa, & dixit: Et dico Separatim in rebus, quæ sunt in locis diuersis, i. diuersis s. demonstrationem, s. multis non vno. D. d. Et dico Contigua, & c. i. & Cōigua sunt corpora, quorū vltima, s. superficies sunt in simul, ita, q. inter illas nō est corpus extraneū. & hæc ē cōguatio naturalis. cōguatio vero mathematica est in magnitudinibus, quorum vltima superponūtū. Si igitur fuerint corpora, superponuntur superficies eorū cōguæ: & si superficies, supponēt lineæ, & si lineæ, supponēt

puncta: sicut dicitur q. punctus superponitur puncto. Sed hic non intendit Mathematicam, qm in mathematicis duo vltima reuertuntur in vnum, & sic assimilantur continuo. Sed in naturalibus vero duo vltima remanent duo demonstrata. & ideo dixit dū extremitates sunt in simul, i. & res contigæ sunt, quarum vltima, quæ sunt in actu, sunt in simul, & dicuntur contigæ, sicut dixit, dum vltima sunt in simul. & hoc significat q. cōguatio significat hanc intentionem. Et per simul, intendit hic illa, quæ sunt in loco. & s. hoc erit in loco per accidēs: qm vltima non sunt in loco essentialiter. D. d. & dico Inter, & c. i. & Inter est illud, ad qd transmutatum transmutatur primo, i. anteq transmutetur in illud, in quod transmutatur in postremo. Illud. n. est primum eius, ad quod transmutatur transmutatum, cum non transmutatur ad ipsum per suam transmutationem ad aliud, nisi si motus haberet motum. sed, cum motus nō habet motum, sicut prædiximus: & motū, quando est in illo, ex quo est motus, dicitur nondum transmutari; & cum fuerit in illo, ad qd dicitur iam transmutari, & desinere in transmutatione: ergo non dī transmutari, nisi qñ fuerit inter. Et inter necessario est de natura eius, ad quod est motus. qm, si motus fuerit in loco, iter erit locus, s. primus locus, ad quem motum mouetur. & similiter, si motus fuerit i qualitate, tñ iter erit prima qualitas, ad quam transmutatur transmutatū. quod autem necesse est vt sit hic primus locus, & quomodo primus apparet ex hoc, quod diximus, q. motus nō habet

In mathematicis & ethicis. Idē. 4. ph. t. c. 76. & 2. de gene. 44.

In mathematicis duo vltima

D reuertuntur in vnum, & sic assimilantur continuo. Sed in naturalibus duo vltima remanent duo imōstrata. Idē. 4. ph. t. c. 76. & 2. de gene. c. 39. Vltima non sunt in loco essentialiter, s. p. E. accēs. op. positū. de gene. c. 29. vbi hī q. neq. p. se, neq. p. accēs, & c. Vide cōt. Zam.

Physicorum !

G habet motū. Et dixit, q̄ necesse est ut motus sit fm̄ cursum naturalē, quoniam, si non fuerit fm̄ cursum naturalem, possibile est ut quiescat interim : & tunc inter erit illud ipsum, ad quod est motus. & ideo dixit dum fuerit continua. D. d. & inter est saltem in tribus, idest in duobus contrariis, & medio. qm̄, si medium non fuerit non erit inter. Deinde d. finis enim transmutationis est cōtrarium, i. & inter inueniē in tribus, qm̄ finis, & principium transmutationis sunt duo contraria, & inter illa est aliquid, sicut cōtraria.

H Continue autē mouet, qd̄ nihil, aut paucissimum intermitte rei, non tēporis. nihil. n. prohibet intermisisse, & statim etiā post primā sonuisse vltimā, sed rei, in qua mouetur. hoc autē & in n̄s, quæ sunt fm̄ locum, & in alijs mutationibus manifestū ē.

Et illud, quod mouetur secundum Continuationē, est illud, quod non deficit omnino, & saltem in illa intentione, in qua est motus, non in tempore. quoniam nihil prohibet deficere, & statim euenire
I neumma quod dicitur Bam, cū neumate, quod dicitur Zir. nos. n. intelligimus per hoc intentionem, in qua est motus. & hoc manifestum est in transmutationibus, q̄ sunt i loco, et in alijs transmutationibus.

13 Cum accepit in definitione eius, quod est inter, continuationē motus; incepit exponere continuationem in motu, & d. Et illud, quod mouetur, &c. i. & illud, quod moue-

tur secundum continuationem, sic **R** describitur, qm̄ est illud, quod non deficit omnino fm̄ intentionem, & fm̄ tempus : & , si defecerit secundum intentionem, erit paucum. fm̄ vero tempus deficit fm̄ intētionem, quæ quidem non deficit fm̄ illud : quoniam plura mota non deficiūt fm̄ tempus, & motus eorum nō est continuus. ut qui inducit neuma, q̄ dicitur Bam, post neuma qd̄ dicitur Zir. iste enim non desistit secundum tempus : desistit vero fm̄ motum. quoniam neuma, quod dicitur Bam, est aliud in intentione a neumate, quod dicitur Zir. & in cōtinuis non posuit necessario ut nō deficiant omnino in intētiōe: quia plura mota continua deficiunt aliquantulum in intētiōe, ut animalia, quæ ambulant : illa autem, quæ natant, aut volant, non deficiūt in intentione omnino. D. d. nos enim intelligimus per hoc illam intētiōnem, in qua est motus, idest & nos descripsimus continuationem hac descriptione. quia, cum diximus, motum continuū, intelligimus continuationem intētiōis, in qua est motus, rei motus, scilicet quoniā. si motus eius fuerit in loco, continuatio eius erit in loco : & , si in alteratione, continuatio eius erit in alteratione. D. d. & hoc manifestū est in transmutationibus, quæ sunt in loco, & in alijs transmutationibus, i. quoniam continuatio in eis est in intentione, in qua est transmutatio.

Contrariū autē fm̄ locum est quod fm̄ rectā distat plurimū. minima enim finita est: mensura autem finitum,

Et

A Et contrarium in loco est distantissimum in rectitudine. quoniam minima linea recta est finita: et finitum est paruum.

24 Cum posuit qd omnis motus est de contrario in contrarium, incipit notificare quæ sunt contraria in loco, & dixit: Et contrariū in loco, &c. i. & loca contraria sunt illa, inter quæ est maxia distantia recta: & ista sunt superius & inferius simpliciter. & dixit in rectitudine: quia distantia maxima, & minima non definiunt, nisi per lineam rectam. & si nō, possibile est ponere inter quælibet puncta distantias infinitas arcuales diuersas. **B** Et hoc intēdebat, cum dixit: qm̄ minima linea recta est finita, i. qm̄ minima linea recta posita iter duas distantias est vna. & hoc intēdebat cū dixit, finita. & quia minima linea i ducta inter duo puncta est recta, necesse est vt maxima linea in mūdo, cuius vnus finis est superius simpliciter, & secundus est inferius simpliciter, definiatur per rectam. qm̄ hęc est finita, i. vna, a lineæ aut arcuales sūt infinitæ. & ideo in eis nō inuenitur maxima linea, neq; minima. **D. d.** & finitum est paruum. & intendit per finitū, rectum, quia inter duo puncta nō cadit, ex eo nisi vnū tm̄. & intendit per paruū, breue. i. & b linea recta est breuissima linea inducta inter duo puncta opposita. & ista linea est mensura, cum mensura sit minima.

B Et hoc intēdebat, cum dixit: qm̄ minima linea recta posita iter duas distantias est vna. & hoc intēdebat cū dixit, finita. & quia minima linea i ducta inter duo puncta est recta, necesse est vt maxima linea in mūdo, cuius vnus finis est superius simpliciter, & secundus est inferius simpliciter, definiatur per rectam. qm̄ hęc est finita, i. vna, a lineæ aut arcuales sūt infinitæ. & ideo in eis nō inuenitur maxima linea, neq; minima. **D. d.** & finitum est paruum. & intendit per finitū, rectum, quia inter duo puncta nō cadit, ex eo nisi vnū tm̄. & intendit per paruū, breue. i. & b linea recta est breuissima linea inducta inter duo puncta opposita. & ista linea est mensura, cum mensura sit minima.

C & finitum est paruum. & intendit per finitū, rectum, quia inter duo puncta nō cadit, ex eo nisi vnū tm̄. & intendit per paruū, breue. i. & b linea recta est breuissima linea inducta inter duo puncta opposita. & ista linea est mensura, cum mensura sit minima.

Quid con

Consequenter autē est inter qd, post principium solū, existens aut positione, aut natura, aut alio aliquo sic determinatū,

nihil est eorum, quæ sunt in eo. **D** dem genere, & id, ad qd consequenter est: dico autē, vt ad lineam, linea, vel lineæ, aut ad vnitatem vnitas, vel vnitates, aut ad domū domus: aliud autē nihil prohibet esse inter. Consequenter. n. ad aliquid est consequenter, & posterius aliqd est. non enim vnū cōsequenter est ad duo, neq; noua Luna ad secundā cōsequenter ē, sed hęc ad illa.

Et dico Sequi in illo, quod est post principium, aut in situ, aut forma, aut in alia intentione, & cum hoc fuerit positum non erit inter illa aliquod illius generis. v. g. aut linea sequatur lineam, aut vnitas, aut vnitates sequantur vnitatem, aut sequatur domus domum: & nihil prohibet vt inter hac duo sit aliquid non illiusmodi. Sequēs enim est sequens in aliquo priori, & in aliquo posteriori. non enim vnū sequitur duo, neq; nox nouilunij sequitur noctem futurā, sed ista sequitur illam.

Et dico Sequi, &c. i. & dicitur Sequi in re, quæ est post aliam, quæ est quasi principium, aut in situ, vt cum dicimus domum sequi aliquā domum, aut in forma specifica. v. gratia qd animal ambulans sequitur hominem. Et intendit per aliam intentionem sequēs secundum naturam. verbi gratia quod dualitas sequitur vnitatem, & trinitas dualitatem, & vt cū dicimus qd in sermonibus narratio seqt p̄missū.

Phyficorum

G & existimatur q̄ sub hoc colloca-
tur sequens s̄m placitum: & est op-
positum ei, q̄ est s̄m naturam. D.
d. & cum hoc fuerit positum, & c. i.
& est necesse vt inter hæc duo, quæ
dicuntur sequi, non sit aliquid sui
generis, s. vt inter lineas consequen-
tes non sit linea, & inter domus cō-
sequentes non sit domus. & nihil
prohibet vt inter illa sit aliquid al-
terius generis. v. g. q̄ iter domos cō-
sequentes sit aliquid, quod non est
domus. D. d. Sequens enim est se-
quens, & c. i. Sequens enim est se-
quens aliquod præcedens ipsum sui
generis, & ipsum ē posterius ab eo.
H Cōsequencia igitur sunt illa, in qui-
bus sunt prius, & posterius, aut in
situ, aut in specie, aut in natura. &
sequens est posterius, non prius. vn-
de nullus dicit quod vnū sequitur
duo, & nox nouilunij sequitur fu-
guram noctem, sed econtrario.

Contiguum autē est qd̄, cum
consequēter est, tangit. Qm̄ au-
tē omnis mutatio in oppositis
est, opposita aut sunt, & contra-
ria, & quæ s̄m contradictionē
sunt, contradictionis autē nihil
I est medium, manifestum est q̄
in cōtrarijs erit id, quod est In-
ter. Continuum autē est quidē
quod contiguum quiddā est. di-
co autem esse Continuum, cum
idē fiat, et vnus vtriusq̄ termi-
nus, quibus tangūt, et, vt signat
nomen, contineant. hoc aut esse
non pōt, si duo sint vltima.

*Et Sese succedere est illud, quod
est consequens, & tangens. Et,
quia omnis transmutatio est in op-
positis, & opposita sunt cōtraria,*

*& contradictoria, et inter cōtra-
dictoria non est medium, manife-
stum est quod inter est in contra-
rijs. Continuum vero est quodam-
modo sese. sed dico Continuum, quan-
do vltimum vtriusque, in quo tan-
gunt se, fuerit idem, & fuerint
continua, secundū quod significat
hoc nomen. quod est impossibile si
vltima fuerint duo.*

Et Sese est illud, i quo inuenitur
prius, & posterius, in quo vltia sunt
insimul, qm̄ hoc nomen sese signi-
ficat consecutionem, & tactum in-
simul, significat igitur duo. & ideo
dixit: Et Sese est illud, quod est cō-
sequens, & tangens. quoniam tan-
gentia sunt de speciebus diuersis, se-
se vero sunt eiusdem speciei, sicut
consequencia. D. incipit declara-
re vbi inuenitur inter, & dixit. q̄ In-
ter inuenitur in contrarijs media-
tis: & propter hoc impossibile est vt
motus sit in contradictorijs, aut in
cōtrarijs immediatis. & sermo eius
in hoc manifestus est. D. d. Conti-
nuum vero, & c. i. Continua autem
sunt sese, i. quorum vltima adunan-
tur apud contactum, & fiunt vnū.
& in hoc differt continuum a sese.
D. d. s̄m q̄ significat hoc nomen, i.
in rebus naturalibus, & artificiali-
bus, in naturalibus vero dicimus q̄
continua sunt illa, quorum vltima
sunt vnū naturaliter, vt in mem-
bris continuis: & in artificialibus,
q̄ vltima eorum sunt vnū per
artificium i mathematicis vero di-
cimus continua, q̄ vltimum vnū
imaginatur esse commune cū eis,
vt pūctus, qui est cōmunis duabus
lineis

Continua
sunt quo-
M
rū vltima
sunt vnū
nāter. Idē
ist. c. c. 39.
40

A lineis, & linea duabus superficiebus. & ista cōtinuatio nō ē naturalis: & hic intēdimus describere continuationē naturalē, D.d. qđ est impoſſe, &c.i. & impoſſe est vt continuatio ſit duorū continuorum, qñ vltima eorum non fuerint adunata. & hec est differentia inter ſeſe, & cōtinua.

Hoc autem determinato, manifestū est qđ in hīs est continuū, ex quibus vnū quid aptū natura est fieri ſm contactū. & vt de mū ſit continuū vnum, ſic et totū vnū erit, vt aut clauo, aut glutine, aut tactu, aut insertu.

Manifestū est igitur, quod continuatio est in rebus, quae innatae sunt, vt ex eis ſit vnum per cōiunctionē. et quēadmodū copulatū ſit vnum quandoq, ſimiliter totū ſit vnum, v.g. per applicationem, & conclauationem, & per contactū, & per consolidationem.

27 Cum definiuit continua, qđ sunt illa, qđ innatae sunt vltima eorū ſint vnū, dixit: Manifestū est igit ex hac descriptionē, qđ cōtinuatio est ī reb⁹, qđ innatae sunt vt ex eis ſit vnū p cōiunctionē, & aut p ligamētū, aut p applicationē, aut p cōsolidationē. illa aut, ī quib⁹ nō aptantur hec nō hnt cōtinuationē. D.d. & quēadmodū copulatū ſit ī aliq hora vnū, ſp adiūctionē vltimorū, aut p ligamētū, aut p aliud ſiſt vt rūq; pūuatorū ſit vnū, qñ illic nō fuerit vltimū cōc iter illa, ſi qñ vltimū destruit. Et qñ intēdit dicere quēadmodū ſeſe trāſfert de ſecatione ad cōtinuationē, ſiſt trāſfert de cōtinuationē ad adunationē.

Manifestū aut est, & qđ pri-
mum est id, qđ conſequēter est. qđ. n. tangit necesse est cōſequēter eſſe, qđ aut cōſequēter ē nō oē tangere, quapp & in prioribus rōne conſequēter eſt, vt in numeris, tactus aut non eſt. Et, ſi quidē cōtinuū eſt, necesse est tangere, ſi vero tangit, nō dū cōtinuum eſt. nō. n. necesse ē vnū eē ipſorū extrema, ſi ſimul ſint: ſed, ſi vnum ſunt. necesse eſt ſimul eſſe. quare vltima conſitio ſm generationē eſt. necesse eſt. n. tangere, ſi cōſita erūt extre-
ma: ea vero, qđ tangunt, nō oīa conſita ſunt. in quibus aut non eſt tactus, manifestum eſt quod neque eſt conſitio in his.

Manifestū eſt et, quod primū iſtorū eſt ſequi. tangens. n. neceſſario ſequitur. ſed nō oē, quod ſequitur, eſt tangens. & ideo ſequi inuenitur et in principys in rōne, v.g. ī numeris, tangere aut nō eſt in eis. Et quod eſt continuum neceſſario tangit, & quod eſt tangēs nondū eſt continuū. quoniā non eſt neceſſe vt extremitates eorū ſint vnū, ſi fuerint inſimul: ſed ſi fuerint vnū, erunt inſimul. vnde ſequitur vt adunatio ſit poſtrema omnium eorū in eſſe. illa. n. quorum extrema ſunt adunata, necesse ē vt ſint ſe tangentia: et tangentia nō neceſſario ſunt adunata. et illa, ī quibus nō eſt cōtactus, manifestū ē quod i eis nō ē cōtinuatio, neq, adunatio.

Phyſi. cū cō. Auct. FF In-

Physicorum

G Intēdit per primū, prius naturali
 28 ter. qm̄ oē tāgēs ē sequēs, & nō oē se-
 quēs est tāgēs. & cū sequēs nō fue-
 rit, nō erit tāgēs. & hec ē dispō prio-
 ris naturaliter. Et, cū narravit qd nō
 oē, qd sequit, tāgit, d. & iō sequi in-
 uenit in principijs in rōne. & intē-
 dit p̄ principia in rōne, principia in
 definitiōe, s. qm̄ inuenit ī pluribus
 rebus, & in eis nō inuenit cōtactus,
 vt est dispositio in numeris. Et intē-
 debat qm̄ hoc ē quasi genus, & ge-
 nus est primū in rōne. Et, cū decla-
 ravit qd cōsequēs p̄cedit naturaliter
 tāgēs, declaravit ēt qd tāgēs p̄cedit
H naturaliter cōtinuū. oē. n. cōtinuū
 est tāgēs, & nō cōuertit. qm̄ nō se-
 quit vt oīa tangentia adunent fm̄
 vltima. & hoc intendebat, cū dixit:
 qm̄ nō est necesse vt extremitates
 eorū sint vnū, si fuerit īsimul, i. qm̄
 nō sequit, si vltima eorū fuerint in-
 simul, vt sint vnū, ita, qd oē tangens
 sit cōtinuum. D. d. sed, si extremita-
 tes, & c. i. sed sequit cōuerso, i. qm̄, si
 fuerint cōtinua, s. si extrema eorū
 fuerint vnū, necesse est qd ante fue-
 rint contacta, s. qd extrema eorū fue-
 rint īsimul, i. qm̄ necesse est vt cō-
 tinuū sit prius cōtactū, & post cōse-
I cutionē, & tūc continuat. Et, quia
 adunatio est, qm̄ vltimū cōe, qd est
 inter duo cōtinua, destruit, & hoc
 accidit necessario post cōtinuatio-
 nē, quēadmodū cōtinuatio accidit
 post cōtactū, & cōtactus post con-
 secutionē, dixit: necesse est igit, & c.
 i. & quia oē adunatū prius fuit con-
 tinuū, & oē cōtinuū prius fuit cō-
 tiguū: & non sequit vt omne con-
 tiguū sit cōtinuū, nedū sit adu-
 natum: & non sequitur sūt vt om-
 ne cōtinuū sit adunatū: & cū cō-
 secutio non fuerit, cōtinuatio non

erit: & cum cōtinuatio non fue-
 rit, adunatio nō erit: ergo hec qua-
 tuor p̄cedunt se adinuicē secun-
 dum ordinem naturaliter.

Quare, si est punctū, & vni-
 tas, qualia dicunt separata, non
 posse est vnitatem, & punctū eē
 idē. his. n. inest tāgere, vnitati-
 bus aut cōsequēter. & inter hec
 quidē cōtingit esse aliquid: oīs
 .n. linea inter puncta est: inter il-
 las aut non est necesse: nihil. n.
 est inter dualitatem, & vnitatē.

Sequitur igitur ex hoc quod, si
 sint hac puncta, & vnitates, abso-
 2 soluta, vt dicunt, impossibile erit
 vt vnitates, & punctum sint idem.
 quoniam punctus hēt tangere, vnitates
 vero sequi habent se adinuicē.
 & inter puncta pōt esse aliquid:
 quoniam oīs linea est inter duo pun-
 cta. d. trāslator ita cecidit in Græ-
 co. et videtur mihi quod deberet
 dicere, quod iter duo pūcta est li-
 nea. vnitates vero nō habent hac
 necessario: quoniam inter vnitatē,
 & dualitatem non est aliquid. **M**

Et, cū sequi sit aliud ā tāgere ne-
 29 cesse est, si fuerint puncta, & vnitates
 existētia p̄ se, vt dicunt dicentes pū-
 cta esse elemēta corporū, vt pūctus
 sit aliud ab vnitare. Puncta. n. pnt
 tangere, s. imaginari punctū tāgere
 punctū: & sic ē posse imaginari cor-
 pus cōponi ex eis: Vnitates v̄o pnt
 sequi, & nō tangere. & hoc, qd dixit
 est fm̄ opinionē eorū. qm̄ in Sexto
 declarabit, qd impossibile est punctū tā-
 gere punctum. Et forte intendit p̄
 hoc, qd dixit, qd punctus habet tan-
 gere,

Pria exp

Secund

Agere, i. q. lineę tangunt sese sup punctū, & nō est ita in vnitatibus. Et similiter exponit Themist. hunc locū. & Alex. exponit hic tactū p superpositionē. D. d. & inter puncta, &c. & hec est dñia vera inter puncta, & vnitates, qm̄ inter vnitatē, & vnitatē nō est aliquid, & inter punctū & punctū ē linea. & ideo dñ, q. dñia est inter vnitatē, & punctū: licet verū que sit aliqd̄ indiuisibile. & ē q. vnitas nō habet sitū, & punctus habet: quia est in aliquo loco demāto lineę, aut extremo, aut medio. D. d. oīs. n. linea est inter duo puncta, i. inter quibet duo puncta est linea, fm̄ q. puncta sunt vltima lineę. Et dixit, vt mihi vñ, q. inter puncta pōt eē aliquid. quia dicētes puncta eē, hñt pro possibili iter illa nō eē aliquid: sed nō negant hoc eē posse, sicut ne gaunt ipsam de vnitatibus. Et videt mihi q. induxit conuersam propōnis intēte, i. dicētis q. inter quēlibet duo puncta est linea, quia nōdū apparuit. & conuersa eius est manifesta, & est q. oīs linea est iter duo puncta. qm̄, cū concedat q. oīs linea est inter duo puncta, cōuerter particularis sic, q. inter aliqua duo puncta est linea. & ēt, cū concedat q. oīs linea est inter duo puncta, declarabit q. inter quibet duo puncta possibile est vt sit linea, qm̄, si fuerit impolē, non erit verū dicere q. oīs linea est inter duo puncta. qm̄, cū fuerit verū hoc, i. q. nulla duo puncta sunt, inter quēlibet duo puncta, erit vera cōuersa ei⁹, q. est, nulla linea est inter duo puncta. qd̄ est falsum manifeste. & hoc est apud me illud, qd̄ intēdit Arist. quapropter dimisit hanc propōnē, & accepit conuersam: licet translator exilimet, q. hic fuit error in li-

bro Græco. & intelligendum est D hic per lineam, lineam finitam.

Quid igitur est simul, & separatim, et qd̄ tāgere, et qd̄ inter, et qd̄ cōsequēter, & qd̄ cōtiguū & quid cōtinuū, et quib⁹ vnūquodq. horum inest, dictū est.

Et iam igitur posuimus quid est esse insimul, et separatim, & tangere, & inter, & sequi, et se, & continuum, et in quibus inuenitur vnumquodque istorum.

Quoniam ex hoc, q. declaratum 30 est in descriptionibus istarū, declarabitur in quibus inueniuntur. Et quæret aliquis, quoniam esse insimul est tangere, quoniam omnia congrua sunt insimul: & omnia, q. sunt insimul in loco, sunt contigua: & similiter est dispositio in sese. Dicendum est igitur adhuc, vt videtur, q. licet esse insimul, & tāgere sint idē fm̄ subiectum, tñ sunt duo fm̄ definitionem. quoniam esse insimul opponitur ad esse solum: & tangere nō opponitur ad esse solum, sed ad esse separatū. Et in definitione eius non apparet locus, sed in definitione eius, quod est esse insimul apparet locus. Sese autem separatur a cōtiguū. quoniam sese est contiguū, & sequens. & sese ēt potest esse corpus, & potest esse non corpus, v. gra. motus, aut tempus. motus enim est sese ad motum, & tempus ad tēpus: sed tempus nō tangit tempus: quoniam contigua necessario sunt magnitudines. a in naturalib⁹ vero est corpus, in mathematicis autem potest esse linea, aut superficies. b sed omne contiguū in mathematicis est cōtinuū. Idē.

FF ij Quo-

Solutio.
Præ dñia.

Scdā dñia

F
a Cōtactū
nālis est p
corp⁹, sed
cōtactus
mathemati
c⁹ pōt eē
p lineam,
aut p sup
ficiē. Idē. i
cor. c. 12.
& 11. dñia
t. c. 13. & 3
Met. c. 8.
b Oē cōti
guū i ma
thematicis
est cōti
nuū. Idē.
sup. c. 12.

Phyficorum

G Quotupliciter dicatur motus vnus: Et
qui proprie vnus, qui vè
plures. Cap. 2.

VNus aut motus dī multi-
pliciter. Vnum. n. multi-
pliciter dicimus. Genere
igitur vnus est fm figuras p̄di-
camēti. latio. n. omni lationi ge-
nere vnus est. alteratio aut à la-
tiōe diuersus genere est. Specie
autem vnus est, cum genere sit
vnus, & in indiuidua sp̄e sit. vt
coloris quidē sunt dīræ. Igitur
H alius sp̄e denigratio, & dealba-
tio. oīs igitur dealbatio oī deal-
bationi idē fm speciem erit, &
oīs denigratio denigrationi: al-
bedini aut non amplius. qua-
propter specie vnus est dealba-
tio dealbationi oī. Si aut sunt q̄-
dam, q̄ & genera simul, & sp̄es
sunt, manifestum est q̄ sp̄e quo
dāmodo vnus erit, simpliciter
aut vnus specie nō. vt discipli-
natio, si scia sp̄es quidē ē existi-
matiōis, genus aut scientiarū,

I Et vnus motus dicitur multis
modis. quoniā Vnū dicitur multis
modis. vnus igitur in Genere est se-
cundū figuras p̄dicamēti. quoniā,
quādo translatio comparatur ad
aliquā trāslatiōē, q̄cūq; sit, erit
vnū in genere. alteratio vero est
alia à translatione in genere. &
vnus in specie est, quando fuerit
vnū in genere, deinde fuerit sub
specie, quæ nō diuiditur. v. g. quo-
niā color est multis modis. Et ideo

nigrificatio est alia ab albificatio-
ne in sp̄e. et sic oīs albificatio cōue-
nit in sp̄e oī albificationi, & oīs ni-
grificatio oī nigrificationi: albifi-
cationi vero nō conuenit. et iō albi-
ficatio cū omni albificatione com-
paratur per illam, vnū in sp̄e. Con-
uenientes igitur in genere, & sp̄e
insimul manifestum est quod sunt
vnus motus i sp̄e, quod aut sit sim-
pliciter vnus motus in sp̄e, non. v.
g. quando disciplina sit scientia,
quoniam est species consideratio-
nis, et genus, s. scientiarū, v. g. Grā-
matica, & Geometria, & ce-
terarum scientiarum.

In hoc capitulo incipit dicere fm 31
quot modos dī motus vn⁹. qm̄ hoc
est vtile. & necessarium de p̄scruta-
tione de motu, vtrū sit æternus, aut
nō. & dixit: Et vnus motus dī mul-
tis modis. i. & vnus motus dī mul-
tipliciter, quia vnum dī ēt multipli-
citer. motus. n. dī vnus fm Genus,
& est ille, qui est vnus fm formam
p̄dicamentorū, in quibus sunt, sci-
licet quia cōmunicant in vno p̄di-
camēto p̄dicamētorū, in quibus in-
ueniuntur motus. v. g. translatio ad supe-
rius, cū cōparat ad translationē ad
inferi⁹, qm̄ est fm genus, vn⁹ i quo
est motus in loco, s. in p̄dicamento
vbi. & hoc intendebat, cum dixit. i.
qm̄ omnis translatio, qm̄ compara-
tur ad aliam translationē diuersam
in forma, tunc duę translatiōes in-
ueniuntur vnum in genere. D. d. al-
teratio vero, & c. i. & hoc manifestū
est. qm̄ p̄dicamentum alteratio-
nis, s. qualitatis, aliud est à p̄dica-
mento

Amento translatiōis, qđ est vbi. D.d. & vnus in Specie, &c. i. & dicit vnus motus scđo mō, s. fm spēm. & vnus motus in specie est, qđ duo motus fuerint vnus in genere, & vnus ī vltima spē, quē nō diuidit in alias species. D.d. v. g. &c. i. & causa, pp quā quidā mot⁹ sunt diuersi fm spēm, & quidā conuenientes fm spēm, est diuersitas eius, ad qđ est motus in specie, aut cōuenientia eius in spē. v. g. quia colores, qui sunt fines motu, qui sunt in coloribus, sunt multi modi, iō motus, qui sunt in coloribus diuersis in specie, sunt diuersi in spē, & qui sunt in cōuenientibus in spē, sunt cōuenientes in spē. v. g. qm nigricatio, quia est ire ad nigredinē, & albificatio ē ire ad albedinem, & nigredo differt ab albedine in spē, ideo nigricatio, quā est motus ad nigredinē, differt ab albificatione in specie; qđ est motus ad albedinem. & quia hac albedo cōuenit in specie cū hac alia albedine demfata, ideo hęc albificatio cōuenit cū hac albificatione in spē. D.d. albificationi vero nō cōuenit, idest motus vero, qui est in albedine, nō cōuenit in specie ei, qui est in nigredine: cū nigredo differat ab albedine in specie. D.d. Conuenientes igitur, &c. i. manifestum est igit qđ, cū diximus qđ omnis motus cōueniēs in specie est cōueniēs in genere, nō sequitur vt omnis motus cōueniēs in genere, & specie, i. vnus ī genere, & specie sit vnus motus in spē simpliciter. qm quādam species sunt, quā sunt genera. D.d. v. g. & cum disciplina fuerit scīa, &c. i. & vnus motus in genere, & spē nō est vnus in specie simpliciter, s. qđ scīa ad disciplinam est species comprehēso-

nis, cum comprehēso quādam **D** ē disciplina, i. ex disciplina, & quādam nō ex disciplina. & cum hoc, qđ dixit spēs est genus pluriū scientiarum disciplinarum.

Dubitabit autem aliquis, si vnus specie motus sit, cū ex eodē idem in idē mutetur. vt vnū punctū ex hoc loco in hūc locū iterum, atq; iterum. Si autē hoc est, erit circunlatio rectē latiōi eadē, & volutio ambulationi.

Et est hic locus questionis, scilicet quando idē transfertur de vno loco ad aliū, v. g. quādo idē punctus transfertur de hoc loco in hūc locū vna vice post aliam, verum ille motus est vnus in spē. Quoniam, si ita fuerit, tunc motus circularis conueniet motui recto, & tunc volutio conueniet ambulationi.

Cum posuit qđ motus, qui sunt 32 vnus in spē, sunt illi, ī quibus illud, ad qđ motum mouetur, est idē in specie, & nō existimatur qđ isti motus sunt conuenientes fm spēm sed motū, qđ mouetur de eodē in idē, sed in temporibus diuersis, induxit qđnē super hoc, & dixit: Et est hic locus questionis, idest & queritur qđ aliqd idem trāsfertur de eodem loco in eundem locum multoties, v. g. de pūcto 2 ad punctum c, vtrū isti motus numerentur in illis, qui sunt idem specie, aut nō. qm, si ponatur qđ motus, qui fuerint de vno puncto ad vnum pūctum, sunt cōueniētes in specie, & est possibile vt motum moueatur de eodem puncto ad idem punctum motu recto,

Phyficorum

G & motu circulari, contingit ex hoc, ut motus circularis, & rectus sint idē specie. quod est impossibile. & si ponatur qd sint idem numero, continget ut tēpus eorū sit idem numero. qd est impossibile. Et cū induxit questionem, incipit dissolvere illam.

An determinatum est, si id, in quo est, alterū est specie, qd diversus motus est: circulare autē à recto alterū specie. genere igitur, & specie motus unus sic est.

Ad hoc igitur dicamus, quoniam iam determinauimus quod illud, in quo est motus, cum fuerit aliud in specie, motus erit alius in specie: et circulare est etiam aliud specie à recto. secundum hoc igitur dicitur quod motus est unus in genere, & specie.

33 Quia motus recti diuersantur fm illud ex quo, & ad qd, & i motu circulari non est ex quo, & ad qd & est dictum in definitione motus, qui est idem in specie, qd est ille i quo, illud ex quo, & illud, ad qd, sunt idē specie, in numero plura fm idem tps, v.g. motus, qui est ex eodem pūcto ad idem punctum, aut plures motus cadentes inter duo puncta in tēporibus diuersis, accidet questio p̄dicta. qm possibile est ut inter duo puncta demonstrata sit motus circularis, & rectus. & similiter possibile est ut inter duo loca conuenientia alijs duobus locis cadāt duo motus, vnus rectus, & alius circularis. & sic accidet questio. Cum igitur i definitione dicatur loco eius, qd est, ad quod, & ex quo, illud, qd est, in quo est motus, s. qd idem motus in

specie est ille, in quo illud, i quo est motus, est idem in specie, dissoluetur questio. qm duo motus, q sunt ex eodem loco ad eundem locum, quorum vnus est rectus, & alius circularis, non erunt in eodē, s. per idē. qm rectus erit per lineam rectam, & circularis per rotundam: & circulare est aliud à recto in specie. Et iō dixit: Dicamus igitur, qm iam determinauimus qd illud, in quo est motus, cum fuerit aliud in specie, motus erit alius in specie. D. d. & circulare est aliud à recto specie. idest, & isti definitioni eiusdem motus in specie non contingit questio. qm illud, in quo ē motus rectus, est aliud ab illo, in quo est circularis, contrario primæ definitioni.

Simpliciter autem vnus motus est, qui substantia vnus, & numero est. Quis autem hmoi sit manifestū erit diuidentibus. Tria enim sunt numero, circa q dicimus motum vnum, qd, & in quo, & qn. Dico autem, qd qm necesse est esse aliquid, qd mouetur, ut hominem, aut aurum. & in aliquo hoc moueri, ut in loco, aut in passione. & qn: in tpe enim omne mouet. **M** la tpe of mouetur.

Et dicitur quod motus est vnus simpliciter, cum fuerit vnus in se, & in numero. Et declaratur quis motus est iste motus secundū diuisionē illam. in quibus dicitur motus, sunt tria, res, & quo est, & quando. Et intentio eius est quoniam necesse est ut sit hic aliquod motum. v.g. homo, aut aurū. et ut motus

Questio
solutio.

A motus istius rei sit in aliquo, v.g. in loco, aut in passione. & ut sit quando: quoniam omne, quod mouetur, mouetur in tempore.

34 Cum declarauit quid est idem motus genere, & specie, incepit declarare quid est idem motus simpliciter, & dixit: cum fuerit idem in se, idest in sua substantia. & d. & in numero. quoniam motus, qui est idem in substantia, alius est genere, & alius specie, & alius numero. & innuit quod diuisio, qua vltus est in motu, est diuisio in substantia eius. quoniam illud, quod significat hoc nomen vnum, & essentia, & quiditas in istis rebus, est Idem. D. d. Et declaratur, & c. i. & f. diuisione motus in motus, qui conueniunt, & differunt in rebus tribus, ex quibus constituitur motus, declarabitur quid est motus vnus in numero. Et, cum narrauit quod ex ista via potest declarari quid est vnus motus in numero, incepit declarare hoc, & d. Illa. n. in quibus est motus, & c. i. illa. n. ex quibus constituitur motus, sunt tria, res mota, & res, in qua est motus. v.g. vbi in translatione, quod est genus, in quo est motus, & hoc intendebat, cum dixit: & res, in qua est. & intendit per quoniam, tempus. quoniam ex tribus sit motus. Et, cum numerauit ista tria, ex quibus constituitur motus, dixit: Et interior eius, est & c. i. & hoc est ita. quoniam manifestum est per se quod necesse est ut in omni motu sit aliquid motum, v.g. homo, vel frustum aui, & ut motus sit in aliquo, v.g. in loco, aut qualitate. & intendit per illud, in quo est motus, materiam motus, in qua est motus, sicut formam. & hoc manifestum est

quod non mouetur. & hoc distinctum D est apud perscrutationem eius, quod est vtrum motus habet motum. D. d. & ut sit quoniam. i. in tempore. & hoc declarabitur in Sexto. & existimatur quod aliquantulum ex eo declaratum est in sermone de tempore.

Horum autem genere quidem, aut specie esse vnum est in re, in qua mouetur. contiguum autem erat in tpe. Simpliciter autem vnum esse in omnibus his est. Etenim in quo est, vnum oportet esse, & indiuisibile, ut formam. Et rursus ipsum quando, ut tempus vnum, & non intermittere. Et quod mouetur vnum esse, non secundum accidens, ut album nigrescere, & Coriscum ambulare. vnum autem est, & Coriscus, & album, sed secundum accidens. Neque commune. erit enim simul duos homines sanari secundum eandem sanationem, ut lippitudinis. sed non vnus hic est, sed specie vnus est.

Et motum esse vnum in genere, aut specie est ex istis rebus, in quibus est motus. & sequitur hoc ut sit in tempore. ipsum autem esse eundem simpliciter est in omnibus istis. illud enim, in quo est motus, debet esse vnum, scilicet indiuiduum demonstratum, verbi gratia in specie. Et quando, verbi gratia: quoniam tempus debet esse vnum sine defectu. Et motum debet esse vnum,

B Illud, quod significat hoc nomen vnum, & essentia, & quiditas in istis rebus, est idem. vide consile. 4. Met. c. c. i. Motus consilii tuus ex tribus. i. re mota, illo in quo est motus, & tpe. i. oppositum. d. i. c. 3. vbi d. q. motus constituitur ex tpe quia ipse est d. accitibus motus. th vide consilium de solia huic m. 8. ph. l. c. 64

Phyficorum

G non per accidens ; Verbi gratia
ut albus niger fiat, & Socrat.
ambulat. & albus, & Socr. sunt
idem, sed per accidens. Neq. com-
mune. quoniam possibile est ut ho-
mo sanetur vna sanitate ab oph-
thalmia oculi. sed iste motus non
est vnus, nisi in specie.

35 Cum declarauit quid est motus
vnus in genere, & in specie, & decla-
rauit q. vnus motus simpliciter sci-
tur p. diuisionem eius in illa, ex qui-
bus fit motus, & notificauit illa esse

H tria, incepit declarare qm. motus erit
vnus in genere, & in specie, & in nu-
mero fm. ista, & dixit: Et motum
esse vnum in genere, & specie, &c. i.
& motus erit vnum in genere, aut
in specie, fm. illud, i. quo est motus,
& motum. a Et dimisit diuisionem
qua innuit in motu, quia ia est de-
clarata. qm., antequam sciperet ad
declarandum istos motus fm. coue-
nientiam, & diuersitatem eorum in
istis rebus, deberet incipere a diui-
sione, dicendo q. omnis motus aut
no. couenit in aliquo istorum, aut
conuenit in quibusdam, aut in om-

I nibus. deinde couenientes, aut sunt
conuenientes in genere, aut fm. spe-
cie, aut fm. numeru. sed, quia hoc
intelligit ex hoc, qd. dixit, & est ma-
nifestum per se, incepit determina-
re species eius, & numerate diuio-
nes utiles ad sciendum, fm. quot mo-
dos dicitur vnus motus, & dixit: Et
motu esse vnum in genere, &c. i. &
motus est vnus in genere, aut i. spe-
cie, fm. illud, in quo est motus, i. in
natura, in qua est motus. qm., si il-
la natura fuerit vna fm. genus, v.g.
qualitas, aut vbi, motus non erit

vnus fm. genus. & si illa natura fue-
rit vna fm. specie, motus erit vnus
fm. speciem. v.g. ut duo motus sint
albificatio, & nigrificatio, aut tras-
latio. Et, quia hmoi motus, i. vnus
in genere, aut vnus in specie, no. est
necesse ut sit vnus fm. tepus, dixit:
& sequitur tempus hoc, idest, & ac-
cidit huiusmodi motibus ut sint in
tempore, aut vno, aut plurib. vno.
i. q. non est necesse in esse eiusmodi
motus in genere, aut i. specie, fm.
q. est vnus in eis, ut sint in vno tem-
pore: sed hoc sequitur, & accidit na-
turæ motus, fm. q. est motus, i. ut sit
in tempore, non q. sit motus, qui
diceretur per tempus. Et, cum decla-
rauit dispositionem essentialem,
qua motus est vnus in genere, aut
in specie ab accidentali, idest a di-
spositione accidentali, incepit de-
clarare illa, quæ sunt necessaria in
esse eiusdem motus simpliciter, qui
est vnus fm. numerum, & dixit: Ip-
sum autem esse vnum simpliciter,
&c. idest motum autem esse vnum
simpliciter est, ut sit vnus simplici-
ter in omnibus istis tribus, scilicet
ut sit vnus motus numero i. moto,
& in eo in quo est motus, & in tpe.
b Deinde incepit declarare hoc, &
incepit ab illo, in quo est motus, &
dixit: Illud. n. in quo est motus, &c.
& hoc est ita. quia, si motus est vnus
numero, necesse est ut illa natura, i.
qua est motus, sit vna numero, i. in
diuiduum demonstratum speciei il-
lius nature. & hoc intendebat, cu. di-
xit. v.g. in specie. i. v.g. aliqd. indiui-
duum indiuiduorum speciei illius,
in qua est motus. Et, cum narrauit
q. est necesse in vno motu fm. nu-
merum, ut illud, in quo est motus,
i. materia motus, sit vnu numero,
incepit

Nō ē ne-
cesse in eē
eiusmodi
motu i ge-
nere, aut i
spē, fm q
ē vno i eis
ut sit i vno
L
tpe, s. hoc
accidit
nāq. motu
fm q. est
motu, i. ut
sit i tpe.
q. motu, q.
dicitur p. tē-
pus. vide
cōf. c. 3. c.
3. & 4. hu-
ius. c. 98.
& q. ibi.

M
b Sed vide
oppositu.
8. ph. c. 8.
quia vī q.
ista tria i
sufficiant
ad unitatē
numeralē
motu, etc.
Vide cōf.
Zim.

aOccurrit
tacite, ob
sectioni q.
aliquis pos-
set dicere
Arist. fuit
se diminu-
tum.

A incipit declarare et q̄ necesse est, q̄ tempus sit vnū numero, & dixit: Et q̄n, &c. idest et necesse est vt tempus motus sit vnū numero sine defectu, i. q̄ inter ipsum nō cadat q̄es, sed erit continuus. q̄m tunc non esset vnus motus, quia tēpus eius nō esset vnū. a q̄m illud, in quo est motus, licet sit vnum numero, similiter res mota, si mouebitur in tēporibus diuersis, tunc mot⁹ eius nō erit vn⁹ in numero. Deinde induxit tertium necessarii, & est q̄ res mota debet esse vna numero, & hoc essentialiter, non accidentaliter, & dixit: Et motū debet esse vnum, nō p accidens,

a. Licet illud, i. quo ē mot⁹ sit vnū nūero & similiter res mota sit vna numero: si tēporibus diuersis, tūc

mot⁹ ei⁹ nō erit vn⁹ numero, sed oppositū vbi dicitur eō. sequēti s̄m primā expōnem. Vide contra. Zim.

B &c. i. & in hoc, q̄ motus sit vnus in numero, necesse est q̄ res mota sit vna in numero, nō per accidens. q̄m, si fuerit vna per accidens, tunc erit possibile vt moueatur duobus motibus insimul in eodē tempore. verbi grā q̄m albus, & Socrates sunt idem per accidens, q̄m accidit quod Socra. sit albus. & ideo possibile est hoc vnum per accidens moueri duobus motibus insimul, vt niger fiat, s̄m q̄ est albus, & ambulet, s̄m q̄ est Socra. Deinde dixit: Neq̄ cōe. & intendit illud, in quo est motus.

C q̄m, cum declarauit, quod necesse est, vt illud, in quo est motus, & etiā tempus, sunt vnum in numero, vult declarare, q̄ tempus esse vnum numero nō sufficit in hoc, quod mot⁹ sit vnus numero, cum illud in quo est mot⁹, fuerit cōe, nō vnum numero. & quasi dicit, & impossibile est, si illud, in quo est. motus, fuerit cōmune, vt motus sit vnus numero, licet tempus sit vnū numero. q̄m possibile est, vt duo homines insimul sanētur ex vna infirmitate in specie in vno tempore, tñ sanatio eorū nō

erit vna in numero, sed in specie. s̄. **D** motus, quo mouentur, licet tempus sit idem.

Socratem autē s̄m eādē quidem alterationem alterari specie, in alio autē tempore, & iterum in alio, si quidem cōtingit corruptum iterum vnum fieri numero, erit & hic vnus. si vero non, idem quidem erit, vnus autem non.

Si autem Socra. alteratur eadē alteratione in specie, sed hoc in alio tempore, deinde iterum in alio tempore. sed, si possibile est vt illud, quod iam corruptum est, reuertatur, & fiat vnum in numero, tunc motus possibile est, vt sit etiā vnus. & si illud fuerit impossibile, motus erit ille idem, sed non vnus

Hæc est quæstio, circa hoc, quod dictum est. q̄ in hoc, q̄ motus sit vnus numero, necesse est vt tēpus sit vnum numero. q̄m pōt aliquis dicere q̄, cū idē motum mouetur eodē motu in spē vna vice post alterā. i. **F** pluries, verbi grā. vt mō moueatur, deinde quiescat, & inde reuertat ad illum motum, quo mouebatur pri⁹ quod ille motus secundus, & prim⁹ sunt vnus in numero, eodem modo in generatione q̄, cum idem indiuiduum corrūpitur, deinde reuertat, sunt vnum in numero. Et iō dixit: Si autem Socra. &c. i. sed, cum posuerim⁹ q̄ Socra. mouet in aliquo vno iterum post primam vicem. v. g. alteratur iterum post, aliud autē transferatur, tūc, si corruptum, q̄ reuertitur, est vnum in numero mot⁹, **So**
cia.

Physicorum

Gera. qui reuertitur, postquam quies interuenit, est vnus. & si illud non fuerit, hoc nō erit. & hoc intēdebat, cū dixit: si igitur possibile est, &c. i. motus Socr. qui fuit modo, & post reuertit, possibile est, vt sit vnus. & iō dixit post: si igitur illud fuerit impossibile, &c. hoc igitur est vnū eorum, quę possunt intelligi ex hac qōne.

Qd. solo. Et forte intendit per hanc quæstionē venire ad quæstionem de motu cōtinuo, quō motus est continuus cū hoc, qd in omni motu quædam pars corrumpitur. & quædam generat, & cum corruptum nō reuertitur,

H nō est hic vnus motus in numero.

Si corruptū, qd reuertit, est vnū in numero, motus Socr. postq̄ quies interuenit ē vnus. S; vide oppositū. c. p̄ce dēq̄ vt ibi notauī. Exp. The.

& fm hanc expositionem, cum dixit, tūc motus possibile est, vt sit vnus, intēdit, si igitur est possibile vt illud, quod est corruptum reuertat, & fiat vnum in numero, possibile erit vt sit hic vnus motus in numero: & si illud fuerit impossibile, non erit hic vnus motus in numero, sed impossibile est vt generatū, & corruptū sint idem numero: ergo impossibile est vt vnus motus sit in numero: licet sit vnus subiecti numero, & in eodē, & cōtinuus. & hoc erit finis huius qōnis. Si autem cōcesserimus qd

Illud, quod generat, post corruptionē est vnum numero, non sequitur vt motus cōtinuus sit vnus motus tūc: sed etiā motus, inter quos est quies, cū subiectum eorum fuerit vnū numero, & illud, in quo est motus, fuerit vnus numero. Et videtur, si ista quæstio intelligatur de motu cōtinuo, qd dīa inter partes motus continui: & motus, qui reuertuntur iterū post aliū, sit hęc. Lp generatū & corruptū in istis motibus, vtrūq; distinguitur a reliquo p quietē interueniētem in motu vtro continuo

generatum non distinguitur a corrupto, neq; demonstrat: sed est vnū nūcio. possibile ē igitur dīcē: fm hoc qd motus cōtinuus est vnus numero, sed modo magis diminuto, q̄ mō, quo dicim⁹ in re quiescente, ipsam esse vnā fm numerū. & si intēdit per hūc sermonē dubitare de motu, qd est iterū post primū, dissolutio est manifesta, cū fuerit cōcessum qd generatū, & corruptū nō sunt idē in numero. & hoc manifestū est p se. & illud, qd dixit post, signat qd nō intēdit, nisi q̄rere de motu continuo, quasi dicat, si igitur posuerim⁹ qd Socra. trāsferat iterū post primū, si fuerit possibile, vt illud, qd ē corruptū, reuertat, & fiat vnū in numero, tūc motus iterat⁹ pōt esse vnus in numero, nedū cōtinuus. & sic est intelligēd⁹ iste locus. & sic nō accidet q̄stio valoris in hoc, qd cū aliquid fuerit corruptū, & post reuertat nō est idē in numero. Et quia ita est, dixit: Si aut Soc. &c. i. sed, cum posuerim⁹ qd Soc. mouet in aliquo vno iterū post aliud. v. g. qd alteret, aut trāsferat iterū post aliud, tūc si illud, quod iam est corruptū, reuertat, & fiat idem in numero, motus Socra. qui heri fuit, reuertet idem: quod est impossibile. Et forte ista expō est difficilior. & manifestius est ex verbis ei⁹ hoc, qd ipse intēdit declarare, qd necesse est in hoc, qd vnus motus sit qd tps sit vnum, sed fecit qōnē de cōtinuo. aut forte intēdit vtrūq; qm ex illis, quę dicit post, apparet qd ipse fecit qōnē de cōtinuo: quoniam duæ quæstiones sunt similes.

Habet autem dubitationem huic similē, & vtrū vna sanitas, & oīno habitus, & passiōes substantia

A stantia sint in corporibus. moueri nāq; videntur habētia, & fluere. Si igitur eadē, & vna sit mane, & nunc sanitas, cur non etiā, cū intermissā acceperit iterū sanitatē, & hęc, & illa vna nūero erit?

Et est etiā questio similis istī:

Vtrum sanitas est eadē, & vniuersaliter vtrū forme, et passiōes sūt in corporibus in suis substantiis. quoniam nos inuenimus illud, quod habet ex hoc in eis: dū mouetur et flu-

B unt. Si igitur sanitas, quæ fuit in mane, & quæ est nunc, est eadem, quare sanitas quæ fuit, & destruitur, & post reuertitur, illa & ista non sunt eadem in numero?

37 Quia questio prædicta fundat super hoc. scilicet vtrum generatū, postq̄ corrumpitur, sit idē in numero cū corrupto. & fuit positum q̄, si fuerit idē in numero, cōtinget vt mot⁹, q̄ fuit Soc. hodie, & qui fuit heri, sint idē in numero, & si posuerim⁹ q̄ est aliud, cōtinget vt nō sit vt vnus motus in numero, incepit dicere q̄ talis qđ accidit in formis quiescētib⁹, quia sunt in trāsmutato, & dixit: Et est qđ, &c. i. & est questio similis qđni dictæ de motu vno in numero, & de formis, & vtrū de passiōib⁹ q̄ sunt in corporib⁹, quæ sunt ī suis substantiis, vtrū sint eēdem. dum corpus fuerit idē, aut nō sunt eēdem, si corpus deferēs nō fuerit idē. scilicet multiplicatæ sūm multiplicationem corporum, aut quomodo est. nos. n. videmus hanc formam existētem in corporibus, & corpus moueri, idest trāsmutari, & fluere semper. vnde necesse est, vt ita sit in formis, quæ

sunt in istis corporibus, cum sint in **D** substantia corporum trāsmutabiliū, si igitur sanitas, quæ fuit hodie Socra. & quæ fuit heri sit eadem in numero, necesse est vt sanitas ei⁹ quæ est, deinde destruitur, deinde reuertitur, sit eadem in numero. & si hoc est inopinabile, necesse est vt nō sit hic eadem forma in numero. Deinde dicit, vtrum sanitas est eadem. i. in numero. scilicet quæ fuit heri in Socra. & quæ est hodie. D. d. & vtrū, &c. i. & hæc perscrutatio vtrū fundatur sup hoc. scilicet vtrum forme, & passiōes existant in substantia corporum. qm̄, si ita fuerit. necesse est vt illud, quod **E** inuenitur in corporibus motis, & fluentibus, moueatur, & fluat. vnde sequitur vt forme moueātur, & fluant. & si forme fluūt, & sunt eēdem ī numero, necesse est vt forma, quæ fuit heri, deinde reuertitur hodie, postquam corrumpitur, sit eadem in numero. & hoc contingit in eodem motu, quoniam dictum est q̄ necesse est vt subiectum eius sit idē numero. si igitur non est hęc eadē forma in numero, ergo neque idē motus numero.

Eadem enim ratio erit. verū **F** tantum interest, quòd, si duo idē hoc sunt, sicut numero vn⁹ & habit⁹ esse necesse est. vnus enim numero act⁹ vni⁹ nūero est. Si vero habit⁹ vn⁹ est, fortassis alicui nō videbit⁹ vn⁹ & act⁹ esse. cū. n. cessauerit ambulās nō amplius est ambulatio: rursus aut ambulante erit. Si igitur vnus, & idem est, continget vnū, & idem & corrumpi, & esse sæpe. Hæ igitur dubitatiōes extra præsentē sunt consyderationē. **Qm̄**

Physicorum

G Quoniam eadē ratio est in hoc, prater hoc. s. in quo differunt, quoniam duae actiones, & si sint duae ex illo eodem: necesse est ut formae etiam sint, sicut illae duae in numero. quoniam eadem actio in numero est eiusdem in numero. Et, si forma fuerit eadem, dignius est, ut nullus existimet quod actio etiam est eadem. quoniam homo, cum cessauerit ab ambulare, non erit tunc illud apud ipsum ambulatio: & cum reuertitur, & ambulat, tunc erit ambulatio. Si igitur ambulatio est eadē: possibile est ut idem corrumpatur, & generetur multotiens. Sed istae quaestiones sunt extrinsecae ab hac perscrutatione.

38 Cum narraui quod in hoc, quod formae etiam sunt eadem in numero, accidit quod similis ei, quae accidit ex hoc in eisdem motibus in numero, & dedit similitudinē inter ista, incipit dare differentiam, & dixit: Quoniam eadem ratio est, &c. i. in hoc, quod contingit in formis, & in ipsis motibus. Quoniam, si forma iterata est eadem, motus, qui est huiusmodi, est idē. & si forma quae est huiusmodi, est plus una, motus, qui est huiusmodi, erunt plures uno. & si recōtrario. & si forma, quae hēt cōtinuum eē, fuerit una, cū hoc, quod suū subiectum est semper in transmutatione: ita motus cōtinuus in eē erit unus in numero, cū hoc, quod suū subiectū demonstratum est transmutatum. & si ille, qui est huiusmodi, fuerit plusquam unus, formae, quae sunt huiusmodi, erūt plures. Quia igitur inter motus, & formas est ista similitudo manife-

sta, non est differentia inter motus, & formas in quonibus accidentibus in eis, praterquam in hoc, quod adunatio in motibus, & formis non est in rebus, cōsequētibz. Quoniam, cum actio. s. motus fuerit eadem, sequitur ut formae subiectae illius actionis sint eadem, & similiter forma agens illā. Et, cū forma fuerit eadē, non sequitur ut motus sit idē. quoniam, cum Socras ambulat hodie, & ambulauit heri, subiectū est idem, & motus sunt plures. & similiter ab eadē forma inueniuntur plures actiones in temporibus diuersis. Si igitur diceret praterquam in hoc, quod differunt. quoniam actio, cum fuerit una forma, erit una, cū vero forma fuerit una, nō sequitur ut actio sit una, tunc sermo esset manifestus per se, sed dixit, praterquam, &c. Et iste sermo, ut apparet, non est verus. quoniam non sequitur, cum actiones fuerint plures in numero, ut formae subiectae illius actionis sint plures in numero, neque formae agentes. neque sequitur ad hoc, quod si eadem actio in numero, puenit ab eadem forma, aut est in eadem forma, quod necesse est, ut plures actiones inueniantur, aut à pluribus formis, aut in pluribus formis. nisi esset verum quod posset cōuer- ti cōsecutio à destructione antecedē- tis. Sed ista differentia videt differentia inter hoc, quod accidit in primo aspectu. existimatur enim quod, cum vnus motus in numero fuerit vnus subiecti numero, quod sequitur, quod plures motus sunt pluriū subiectorum. existimatur tamen quod nō ex eadē forma aut in eadem forma est eadē actio. Et sic iste sermo habet duas differentias. differentiam. s. secundum hoc, quod accidit in primo aspectu, & differentiam secundum ipsam rem. & idō dixit, dignius est igit

Dicit illi
pbauc.

L
Cōtra. i.
expōne.

Dubium cō
tra textū.

M

.ij. expō.

Prima expō
ditque inter
quoniam.

A igitur ut nullus, &c. i. & differentia inter illa est. qm̄, cum actiones fuerint plures, existimatur q̄ necesse est, ut formæ sint plures. quia existimat, cū eadem actio fuerit ab eadem forma, q̄ sequitur plures actiones esse a pluribus formis. & nullus existimat q̄, cum forma fuerit eadem, q̄ necesse ut actio, quæ provenit ex ea aut quæ est in ea, sit eadem. iste. n. homo demonstrat, qn̄ cesset ab ambulatione, non puenit ex eo ambulatione: & qn̄ reuertitur ad ambulationem, tūc provenit secūda ambulatione. Et forte intendit. sed est dīa inter hoc, q̄ sequitur ex hoc fm̄ similitudinem, & fm̄ ipsam rem. qm̄ ex similitudine, quæ est inter mot⁹, & formas, sequitur q̄, cum posuerimus plures motus esse, sequitur plures formas esse, sed non est necesse. qm̄ idem motus est eiusdē formæ: & ex eadem forma nō est idē mot⁹. Et forte intendit per duas actiōes, duas passiones. qm̄, cum passiones fuerint duæ, sequitur ut formæ sint duæ. quod non sequitur in actione. & quasi intendit dare differentiam in hoc inter actionem, & passionē. & super hāc expositionem est sustinendum. Et, cum scripserā hoc, nōdum inspexeram librum Alexā. in hoc caplo, & post inveni ipsum dicere p̄pinquum huic. dicit. n. q̄ actio dicta in hoc loco, dicta est æquiuoce. & q̄ Arist. intendebat p actionē. cū dixit, qm̄ actiones, si fuerint duæ &c. i. subiectum actionis. & quasi. d. q̄, si subiectū actionis fuerit duo, sequitur q̄ formæ sint duæ. D. declaravit hoc, & dixit: qm̄ eadem actio in numero est eiusdē in numero, & hoc est ita: qm̄ vnum subiectū in numero est vnius formæ. Et dedit

rōnem super hāc expōnē, & dicit d^r hoc, q̄ inuenit in quibusdā libris loco istius sic, sed differūt, qm̄, si fuerint duæ in numero, necesse est, ut formæ sint sic, & non dixit actionē. Deinde reuersus est ad primā questionem, & dixit: Si igitur ambulatione, &c. i. si igitur ambulatione Socra. heri, & ambulatione hodie est eadem, possibile est ut aliquid idē generet, & corrumpatur multoties, & dicat ipsum esse idē: quod est valde inopinabile. Et, quia quæstio dicens quō formæ sunt eadem, & corpora sunt semper in trāsmutatione, nō est huius sciētiæ, aut huius loci, dixit. Sed istæ quæstiones, &c. i. & propter hāc quæstionē dixerunt quidā Antiqui q̄ non est hāc sciētia necessaria, & q̄ oīa sunt in trāsmutatione, & est sermo sophisticus, vnde Loquentes in lege Mahumeti dicunt q̄, accidētia nō remanent per duo tēpora: & intēdūt q̄ omnia sunt mota p̄ter substantiam.

Quoniam autem continuus omnis motus est, & simpliciter quidem vnum, & cōtinuū esse necesse est, si omnis { quidē diuisibilis est. } & si cōtinu⁹ vn⁹. non. n. fiet omnis continu⁹ omni, sicut neq̄ aliud vllum cuius quoduis, sed quorū vnum sunt vltima. vltima autem aliquorū quidem non sunt, aliquorum autem sunt, sed specie differentia, & æquiuoca. quomodo nanq̄ tanget, aut vnum fiet vltimum lineæ, & ambulationis?

Et, quia omnis motus est continuus: ideo motus, qui est simpliciter vnus, debet esse continuus: cū oīs

Motus oīs cōtinu⁹ ē.

F

† a. l. qdē & diuisibilis est.

.iij. expō.

B

.iij. expō.

C

Physicorum

G omnis motus est divisibilis. Et, si motus fuerit continuus, erit unus. quoniam non omnis motus est continuus cum omni motu, quemadmodum in alijs non quilibet continuatur cum quolibet, sed illa, quorum ultima sunt unum. Et quedam non habent ultima, et quedam habent, sed in forma sunt equiuoca. quoniam impossibile est ut ultimum lineæ tangat ultimum ambulationis, et fiat unum.

39 Cum declarauit, quod unus motus in numero est motus, qui est in eodem in numero, & in eodem in tempore, & induxit quæstiones super hoc, incepit dare rationem, propter quam necesse est in hoc, quod motus sit unus in numero, ut tempus sit unum, & subiectum sit unum. & est, quia est continuus. Et dixit: Et, quia omnis motus, &c. i. & quia omnis motus est continuus, quia omnis motus est divisibilis, necesse est ut unus motus in numero sit continuus. Et, cum declarauit quod omnes motus sunt de natura continui, dicit: & si fuerit motus continuus, &c. i. si igitur motus, qui est unius subiecti numero, & in eadem re numero habuit partes continuas, tunc erit unus. & si partes eius non fuerint continuæ, non erit unus. & cum in hoc, quod quidam motus sunt, qui non sunt continui, est, quoniam non omnis motus potest continuari cum quolibet motu, quemadmodum impossibile est in alijs, qui sunt de speciebus continui, continuari ita, quod quodlibet continueatur cum quolibet. quoniam, si ita esset. tunc omnia essent continua: sed continua sunt illa, quorum ultima possunt esse unum. & hoc intendebat, cum dixit quemadmodum in alijs, &c. i. impossibile est ut quili-

bet motus continueatur cum quolibet motu, sicut est impossibile quodlibet continuari cum quolibet. Deinde induxit determinationem, per quam res sunt continuæ, & dixit: sed illa, quorum ultima sunt unum. i. entia continua sunt illa, quorum ultima possunt esse unum. sed in corporibus naturalibus continuatio fit, quoniam duo ultima fuerint unum, absque eo, quod ultimum corrumperetur, quod est unum, corruptum. & si est continuatio in magnitudinibus mathematicis. definiunt. n. quod sunt illa, quod possunt recipere ultimum corrumperetur. & similiter videtur esse in motibus. & sic, cum dixit: sed illa, quorum ultima sunt unum, intendit aut in imaginatione. & hoc est in motibus, & in tempore, & in magnitudinibus. quoniam ista scientia considerat et de istis quodammodo, aut in esse. & est hoc in corporibus naturalibus continuis, sicut est dispositio in membris animalium consolidatis. D. dedit causam, propter quam quædam entia recipiunt continuationem, & quædam non, & dixit: & quædam non habent ultima. &c. i. & cum continua sunt illa, quorum ultima sunt unum, videtur quod cum in hoc, quod non omnia sunt continua, est, quod non omnia entia habent ultima: sicut est dispositio in numeris. neque omnia entia habent ultima possunt continuari, neque, et in imaginatione. quoniam quædam entia habent ultima diuersa in forma, de quibus hoc nomen ultimum dicitur equiuoce. & hoc intendebat, cum dixit: sed sunt in forma equiuoca. D. d. quoniam impossibile est ut ultimum lineæ tangat. &c. i. & impossibile est dicere quod ultimum lineæ tangit ultimum ambulationis, cum magnitudo non tangat motum. quoniam ultimum in eis dicitur equiuoce.

Cotigui igitur erunt, & quæ neque huiusmodi specie, neque genere. postquam

Cōtinuatio nō est in corpore, quia duo vltima fuerint vnū absq; eo, qd vltimū nō corrumpat. talia aut vltima pnt effici vniū in imaginatione sicut L. ē i successiuis. vltima est, sicut ē l. pmanēbus.

M

C1, quare ad unitatem motus requiritur unitas temporis & subiecti. ē. qd ē continuus. &c. Ois motus ē continuus, quia omnis motus ē divisibilis. vide in statuta de motu argumenti. 3. ph. c. 6. & 8. ph. 23. vide cōt. Zim.

fa. l. q̄a tē
pus vnū ē.

A q̄. n. cucurrit aliquis, statim febricitare potest, & veluti lāpas ex successione, latio est cōtigua, continua autem nō. ponitur. n. continuum, quorum vltima vnum sunt. Quare cōtigni, & cōsequēter sunt, & t̄ { quia tempus continuum est, } cōtinuum autē est, quia motus cōtinui sunt, hoc autem est, cum vnum vltimum fuerit amborum.

B Dicamus ergo, quod motus sesei erūt, & si non cōuenient in specie, aut in genere. v. g. quod homo currit, & febricitat statim. & si erūt motus cādela successimus ē trāslatio sesea, cōtinua vero nō. positū est. n. continuū in rebus, quarum vltima sunt vnū. isti igitur motus sunt sesei, & cōsequentes, quia tēpus eorum est cōtinuū. & cōtinuatio temporis est per continuationē motus. & hoc erit, quando vltimū amborum fuerit vnum.

40 Cum descripsit motus cōtinuos, **C** incepit post dicere motus seseos, & dixit: Dicamus, & c. i. & mot⁹ dñr sesei, licet non cōueniāt ī spē, aut in gñe, sed est necesse solummodo, vt vltima eorum sint insimul. s. vt inter eos non sit quies, vt dictum est in descriptiōe rerum seseiarum simpliciter, siue fuerint motus, aut alia.

Et, cum induxit hoc, dedit duo exempla, vnū de motibus seseis diuersis in gñe, & aliud in motibus seseis conuenientibus in specie. Et dixit. v. g. q̄ homo currit, & c. i. exemplum motuum seseorum non conuenientium est, q̄ homo currat, & statim

accidit ei febricitatio. Et exēplū se- **D** seorū cōuenientū in specie est cādela, q̄ intrat manus hoīum vna post aliā. D. d. continua vero non, & c. i. & isti motus, & similia non dñr cōtinua: qm̄ positū est q̄ continua sunt illa, quæ pñt habere vltimum cōe. sed isti nō pñt habere vltimum cōe. In illis autē, quæ diuersant s̄m speciem, manifestum est, q̄ vltima eorū sunt diuersa. In eis autē, quæ conueniūt in specie, vt motus cādela de vna manu in alterā, est sese⁹, quia quies non interponitur, & priuatur continuatione in rei veritate, quia motū non est vnū. D. d. Isti **E** igitur motus sunt sesei, & consequētes, quia tempus eorum est continuum. i. & motus sesei dicuntur sesei, & consequi, quia tempus eorum est continuum in rei veritate, aut existimatur esse continuū, quia non interponitur illis quies sensibilis. & in rei veritate non est cōtinuū, nisi qñ instans, in quo fuit vltimum primi motus, in eo erit initium secūdi motus, vt motus mortis, qui sequit motū vitæ. & isti sunt sesei in rei veritate. s. quorum tempus est cōtinuū in rei veritate. D. d. & tps eorū est con- **F** tinuū. & c. i. & tps motus continui p se est cōtinuū p continuationē motuum cādētium in ipm. & hoc erit qñ vltima illorū motuum fuerint vnū, vt mihi vi. & continuatio tps motuum seseorum est s̄m q̄ imaginatur q̄ vltima eorum sunt vnum.

Quapropter necesse est eundē specie esse, & vnus, & ī vno tpe simpliciter continuū motū, & vnū. Tpe quidē, vt non immobilitas intersit: in intermittēte, n. quiescere necesse est, Multi
igi-

Physicorum

G igitur, & nō vnus motus, inter quos quies est. quare, si aliquis motus statu intercipitur, neq vnus est, neq continuus. intercipitur autem, si in medio temp⁹ est. Eius vero, qui in specie non vnus est, non: & si non intermit titur tempus. tempus .n. vnum est: specie autem motus ali⁹ est. motum .n. vnum necesse est, & specie vnum esse: hunc aut sim pliciter vnum esse, non est neces se. Quis igit motus simpliciter vnus est, dictum est.

Et ideo necesse est in motu: qui est simpliciter continuus, & vnus: vt sit conueniens in specie: & eius dem rei, in eodem tempore. In eo dem vero tempore est: ne cadat in terim defectus motus: quoniam in defectu necesse est vt sit quies. Et motus: in quo est quies, nō est vnus sed plures. ergo quilibet motus in quo est quies, non est vnus, neq cōtinuus. & est in eo quies, quando in eo fuerit tempus. Motus autē qui non est vnus in specie: licet non de ficiat secundum tempus, est diuer sus in specie. quoniam vnus motus necesse est etiam vt sit vnus in spe cie: & non est necesse vt iste sit simplex, & vnus. iam igitur nar rauimus quis motus simpliciter est vnus.

41 Cum declarauit q vnus mot⁹ sim pliciter. i. in numero debet esse cōti nuus, & iam declarauit q vn⁹ mot⁹ in numero simpliciter est cōueniēs

in specie, & eiusdē rei, & in eodē tē pore, incepit declarare q sequit ex hoc, vt motus, qui est cōtinuus sim pliciter, sit vnus. s. qui hēt has duas dispositiones. s. vt conueniat in illis tribus. s. in specie motus, & in hoc, q motū sit vnum motum, & tps sit vnum. Et dixit: Et iō necesse est in motu, &c. i. & quia vnus motus in numero est cōtinuus, necesse est, vt motus cōtinuus, & vnus simp⁹ sit cōueniēs in specie, & eiusdem moti & in eodem tpe. Qm, cum fuerit ne cesse vt vnus motus cōueniat in il lis tribus: & motus continuus est v nus: sequitur vt cōtinuus, & vn⁹ cō ueniant in illis tribus. Et, cum nar rauit q necesse est vt sit vnus fm tē pus. s. vnus cōtinuus, dedit causam in hoc, & dixit: In eodem vero tpe, &c. i. & vnus motus cōtinuus neces se est vt sit in eodem tpe. quia, si nō fuerit eodem tpe, tunc in eodē sub iecto interponitur defectus motus: & in eodē subiecto necesse est, vt qn motus deficit, sit quies. & hoc inten debat, cum dixit, qm in defectu. Et, cum declarauit q motus, cuius tps nō est vnū, habet in se quietem, de clarauit q motus, in quo est quies, est plures motus. nō vnus. & inten dit, sed positum est ipsum esse vnū, & hoc est impossibile. s. q in vno motu sit quies. Et, cum declarauit hāc conclusionē, dixit: quilibet igitur motus. &c. & hoc sequitur fm destructionem cōsequentis, qm. cū fuerit verum q vnus motus conti nuus non hēt in se quietem, sequit ex hoc, q ille motus, qui hēt in se quietem, nō est vnus, neq cōtinu⁹. D. d. & habet in se quietem. i. & qes interponitur motui, qn ipsi motui interponitur tps, in quo res nō mo uet.

Mot⁹ cōtinu⁹, & vnus i trib⁹ dnt cōuenire. i. d. c. 34. & 4. ph. 105 & 7. ph. c. 5.

M

A uetur. Et, cū dixit q̄ in hoc, q̄ vnus motus sit, necesse est vt tempus sit vnū, incēpit narrare q̄ hoc inuenire in motu conuenienti fm̄ genus, & diuerso fm̄ spēm non exuahet ipm̄ a suo gñe. s. vt sit diuersus fm̄ gen⁹, sed conueniēs in spē, aut ī numero. Et dixit: Motus vero, qui nō est vn⁹ in specie, &c. i. & similiter est de motu conuenienti in specie, diuerso in numero. s. q̄ licet tps nō deficit, non facit ipm̄ esse vnū in numero. D. d. qm̄ vnus mot⁹ necesse est vt sit vn⁹ in specie, &c. Et innuit q̄ mot⁹, qui est vnus in specie, est prior naturaliter vno motu in numero. & similiter est dispō vnus mot⁹ in gñe cū motu vno in specie. & sicut est dispositio vnus motus in numero cū illo, cuius tps est vnum. s. q̄, cum vn⁹ motus fuerit in numero, tps eius erit vnum. & cū tēpus erit vnum, nō sequitur vt sit vnus in numero. Et pp̄ hāc similitudinē, q̄ est inter illa, posuit hoc, q̄, si motus fuerit vnus in nūero, erit vnus in specie, & nō econuerso, tanquā cām huius, q̄, si fuerit vnus in numero, erit in vno tpe, & non econuerso. & ēt induxit sermonē in forma rōnis, & dixit: Motus autē, qui non est vnus in specie, &c. i. qm̄ dispositio in hoc, q̄, si motus fuerit vnus in numero, sequitur vt tempus eius sit vnū, & non econuerso, est sicut dispositio ī hoc, q̄ si motus fuerit vnus in numero, sequitur q̄ sit vnus in specie, & non est econuerso. & similiter vnus in specie est vnus in genere, & non econuerso. D. d. Iam igitur narrauimus quis motus est. &c. i. & declaratum est igitur ex hoc sermone quis motus est vnus simpliciter, & est vnus in numero.

Documē-
tū
Motus, q̄
ē vnus in
spē ē prior
naturaliter

B motu, q̄ ē
vnus in nu-
mero. &
sicut est di-
spō mot⁹
vnus in ge-
nere cū in
motu vno
in spē, &
motus v-
nus ī nūe-
ro cū nō
tu, cuius
tps ē vnū,

D Amplius autē dicitur vnus, & perfectus, siue fm̄ genus, siue fm̄ speciem, siue fm̄ substantiā sit, sicut & in alijs perfectum, & totū ipsius vnus est. Est autem quādo, & si imperfectus sit, vnus dicitur, si solum sit continuus.

Et dicitur etiam vnus motus, motus completus, si in specie fuerit completus, aut in substantia: quem admodum in alijs rebus non attribuitur vni, nisi illud, quod est perfectum, & completum. Et forte dicitur motus vnus, & si non sit perfectus, dummodo sit continuus.

Cum declarauit, quid sit motus vnus in numero, incēpit declarare q̄ vnus motus in numero est duob⁹ modis, cōpletus, & nō complet⁹. & quia complet⁹ est dignior hoc nōie vn⁹ nūero, incēpit declarare hoc, & dixit: Et dī ēt, &c. i. & vn⁹ mot⁹ dī de motu cōpleto: siue fuerit cōpletus, quia ē de spē cōpleta, vt mot⁹ circularis: aut quia est de gñe cōpleto, vt motus trāslatiōis, qui est pfectior ceteris motib⁹, cū sit perfectus in nūero. & hoc intēdebat, cū dixit, vt mihi vī, aut in suba. a & cōpletū in spē mot⁹, est mot⁹, in quo nō pōt ēē additio, aut diminutio, & est circularis finit⁹ p se. in substantia autē est mot⁹, si quia est prior motuū naturaliter, & pfectior: & est mot⁹ trāslatiōis, vt post declarabitur. D. d. quemadmodū in alijs rebus, &c. i. & mot⁹ completus dign⁹ est vt attribatur vni numero: quemadmodum in alijs rebus non attribuit vni in maiori parte, nisi illud, quod est perfectum, & cōpletū. & quia mot⁹ non cōplet⁹.

motus vnus
si sit perfectus
et completus

E

42

a Motus cōpletus ī spē ē, cui nō pōt fieri additio, aut diminutio, & ē motus circularis. Idē. 8. ph. t. c. 7. & 76. **b** Motus trāslatiōis ē prior motuū naturaliter, & pfectior, vide p hoc. 8. ph. 2. t. c. 5. vsq; ad t. c. 6.

Phy, cū cō. Auct. GG dī

Phyſicorum

Eſt vnus numero modo ſecundo, in-
duxit hoc vocabulum: & dixit: Et
forte dicitur vnus motus &c. i. cum
ſolūmodo fuerit continuus. ſ. quia,
cum continuatione non erit perfe-
ctio. & hæc eſt diſpō motus recti.

In oī mo-
tu ē qđ ē
regulr aut
non.

Amplius aut aliter præter di-
ctos, dī motus vnus, regularis.
irregularis. n. eſt quidē vt nō vi-
deatur vn⁹, ſed magis regularis,
vt rect⁹. irregularis. n. diuiſibilis
eſt. vī autē differre, ſicut magis,
& minus. Eſt aut in oī motu qđ
regulariter eſt, aut non. etenim
alterabitur regulariter, & fereť
ſuper regulare, vt circulum, aut
rectam: & circa augmentatio-
nem ſimiliter, & diminutionē,

*Et dicitur vnus motus alio mo-
do ab iſtis dictis motus æqualis.
quoniā motus diuerſus quaſi non
exiſtimatur eē vnus, ſed motus æ-
qualis ē dignior hic vt linea recta:
quoniā motus diuerſus eſt diuiſibi-
lis, videtur igitur quod diuerſitas
inter duos motus ē quaſi additio, et
diminutio. Et ī quolibet motu eſt
æqualitas & inæqualitas. quoniā
quādoq; alteratur res æqualiter, et
trāsfertur ex aliquo æqualiter, v.
gr. per circulum, aut per lineam
rectam: & ſimiliter & ī augmē-
to, et diminutione.*

43 Cum declarauit, qđ vnus motus
in numero eſt duobus modis, com-
pletus, & non completus, & qđ com-
pletus eſt dignior vt ſit vnus nume-
ro, vult declarare etiam qđ de iſto
eſt dignior vt ſit vnus numero ille,

qui eſt æqualis. & ſic motus conti-
nuus pfectus æqualis erit ille, qui dē
dignior vnus numero. Et dixit: Et
dī vnus motus alio modo, &c. i. &
vnus motus in numero dī alio mō
a duobus modis prædictis. ſ. motus
cōtinuus cōpletus æqualis, qui eſt
dignior vt ſit vnus. v g. mot⁹ p lineā
rectam, qui eſt dignior vt ſit vn⁹, q̄
mot⁹ per lineā tortuoſam. qm̄, quē
admodū linea tortuoſa exiſtimat
eſſe composita ex recta, & circulari,
ſiſt motus p illā eſt diuerſus, & mo-
tus diuerſus exiſtimatur eſſe plus q̄
vn⁹ mot⁹. ſed mot⁹ æqualis eſt digni-
or vt ſit vnus: & eſt ille, qui eſt p li-
neam rectā. D. dedit cām, pp quā
motus diuerſus nō eſt vnus in rei
veritate, & dixit qm̄ mot⁹ diuerſus
eſt diuiſibilis. i. & cauſa ī hoc, qđ mo-
tus diuerſus non eſt vnus ſimplr, ē,
quā diuiditur in velocitatē, & tar-
dit: tē, & iſte mod⁹ diuerſitatis eſt ſi-
milis diuerſitati, quæ eſt ſm addi-
tionē, & diminutionē ī reb⁹ diuerſis
ſm magis, & minus. Et intrēdit. qm̄
eſt diuerſitas, qđ nō extrahit motū dī
vna ſpē ī aliā, ſed facit aliquā mul-
titudinē, & hoc intēdebat, cū dixit:
vī igitur qđ diuerſitas, &c. i. qđ iſta di-
uerſitas eſt de gñe diuerſitatis, qđ ac-
cidit in reb⁹ ſm additionē, & dimi-
nutionē. Et intēdebat qđ velocitas,
& tarditas nō diuidūt motū, ſm qđ
gen⁹ diuiditur in ſpēs. & dixit: quaſi
additio & diminutio, quia velocitas
& tarditas ſunt de qualitate, & addi-
tio, & diminutio ſunt de quātitate.
D. d. a Et ī quolibet motu eſt æqua-
litas, & inæqualitas. i. & in quolibet
gñe motu ſi uenit æqualitas, & inas-
qualitas, qm̄ ī alteratione inuenit in-
æqualitas. qm̄ alteratio eſt ī quibus
dā ptribus eiūsdē mot⁹ intēſior, & ve-
locior

a In quo
libet mo-
tu ē æqua-
litas, & in-
æqualitas.
qđ quō ſi
intelligit
vid. 4. ph.
c. 129. 8
6 ph. cō
15. & hū
cō. 45.

A locior, & in quibusdam partibus remissior, & tardior. & inuenitur et in ea æqualitas, quando partes eius motus sunt æquales in velocitate, & tarditate. & similiter est de augmento, & in translatione, & eius sermo in hoc est manifestus.

Imposse est
regularē
et motū
hī i regula
ri magni-
tudine.

Irregularitatis autem dīa est ali-
quā quidē in quo mouet. impossibile
est. n. regularē eē motū nō in re-
gulari magnitudine. ut motus fra-
ctæ. aut gyratiuæ, aut alius ma-
gnitudinis, quorū quæuis ad quā-
uis partē minime coaptat. Ali-

B quā autē neque in vbi, neque in quā,
neque in eo, ad quod, sed in ipso
modo. velocitate. n. & tarditate
aliquā determinat. cuius. n. eadē
ē velocitas, regularis ē, cuius autē
nō, irregularis. Quapropter ne-
que species motus, neque differē-
tiae, velocitas, & tarditas, quæ
omnes sequuntur differētes secundum
spēm. quare neque grauitas, neque
leuitas, quæ ad idē est, ut terræ,
ad seipsam, aut ignis, ad seipm.

Et i diuersis est differētia, quæ
forte est ex illo, per quod ē motus,
C impossibile. n. est ut motus sit æ-
qualis, & magnitudo, per quā est
motus, non est æqualis. v. g. motus
gyratiuus, aut motus tortuosus,
aut motus alterius quantitatis,
quantitatum, quarum qualibet
pars nō superponitur cuilibet par-
ti. Et forte erit non in re, neque in
tempore. neque in illo, ad quod, sed
vniuersaliter in illo, in quo est, qua-
si in via velocitatis, & tarditatis

in eo, qui est solus motus. motus igitur
est, cuius velocitas est eadem, est
motus æqualis, & qui non est talis
est diuersus. Et ideo velocitas, &
tarditas non sunt species, neque dif-
ferentia motus, quia sequitur om-
nes modos eius, ergo neque graui-
tas, neque leuitas inducentes ad
eundem locum, verbi gratia indu-
centes terram ad terram, & ignē
ad ignem, sunt species, aut differē-
tia motus.

Cum declarauit quod motus æqua-
lis est dignior ut sit vnus, & dedit
dīam inter motū æqualē, & diuer-
sum cuius generis ē, & quare motus inæ-
qualis nō est vnus, vult declarare hic
cās inæqualitatis, & quod motus nō diui-
ditur in æqualē, & in inæqualē, secundum quod
generis diuiditur i dīas, sed secundum quod generis, &
spēs diuiduntur i modos, & accētia, &
prius incepit declarare cās, ex quibus
motus est inæqualis, & dixit: Et i di-
uersis, &c. i. & in motibus diuersis
sunt dīæ. quā quidā sunt, quorum
cās diuersitatis sunt ex illo, per quod
est motus, quando fuerit inæqualis.
quoniam possibile est ut sit transla-
tio inæqualis, sicut dixit: si magni-
tudo, per quam fit translatio non
fuerit æqualis, scilicet recta. D. d. v.
g. motus per lineam tortuosam, aut per
lineā gyratiuā, &c. i. & vniuersaliter
motus, qui est inæqualis per illud, per
quod est motus, est ille, qui est per ali-
quā quantitatem, cuius omnes partes nō
superponuntur sibi adinuicē. quā ista
quantitas ē cōtraria quantitati rectæ:
cū recta sit illa, cuius partes superpo-
nuntur sibi adinuicē. Et, cum de-
dit hanc causam inæqualitatis mo-
tus,

GG ij tus,

Phyficorum

Mus, incepit dare eam secundam, & dixit: Et forte erit non in re, &c. i. & forte motus erit inequalis, non per illud, per quod est motus. v. gr. p locū, neque per tēpus, neq; per finem. & hoc intēdebat, vt mihi videtur, cū dixit: neque in illo ad quod, sed vniuersaliter, &c. i. sed ex ipsius motus natura, aut moti. s. qñ fuerit innata velocitati in quibusdā pñib⁹, & tardari in quibusdā. Et hoc intēdebat,

Docum.

vt mihi vñ, cū dixit in eo, quod est i via velocitatis i. in eo, quod innatū est velocius fieri, aut tardari, est natura ipsius mot⁹, aut moti. Et posui mus hūc sermonē sic. quia cāc oīs velocitatis, & tarditatis oīs accñtis i motu sunt hęc quatuor. s. aut diuersitas eius, per quod est motus, aut diuersitas dispositionis moti i se, aut dispositionis motoris, aut dispositio nis eius, ad quod est motus. & intēdit p hūc sermonē quasi determinare cās diuersitatis motus. D. d. in eo, quod est solū. i. illud, quod est i via velocitatis, & tarditatis, s. qđ aliqñ velocescit, & aliqñ tardat, fm q solū hēt hāc dispōnē proprie. s. quia hēt velocitatē, & tarditatē proprie, & solum fm q est motum. D. d. mot⁹ igit, &c. i. cui⁹ velocitas partiū est eadē: quia hoc est in accñtib⁹ eiusdem mot⁹, & dixit: & ideo velocitas, & tarditas, &c. i. & cā i hoc, q velocitas, & tarditas non sunt dñæ mot⁹: ita, q motus velox, & tardus sint spēs eius, est, quia velocitas, & tarditas sequunt vñquēq; modū motus. & ista est dispō accñtium se parabilium. s. q inueniūtur in quilibet spē qñq;, & nō iueniūtur qñq; in quibusdā spēb⁹. D. d. ergo neq; grauitas, &c. i. & signū eius, q velocitas, & tarditas non sunt differētiæ

Ista est di
spō accñ-
tiū sepa-
biliū. s. q
inueniunt
qualibet
spē qñq;,
& si inue-
niunt qñ-
q; i qbus-
da spēbus
&c.

motus: ita, q per illas diuidat⁹ spēs, & est, qñ graue, & leue, qñ duo illorū mouētur ad eūdē locum, & alterū est graui⁹, aut leuius reliquo, tūc alterum necessario erit velocius reliquo. & motus eorū est idē in specie, qñ, si mouētur ad locum terræ, tūc motus grauioris erit velocior, & vterque est motus idem spē ad medium. & si mouentur ad locū ignis, tūc motus leuioris erit velocior, & vterq; est idē mot⁹ in specie, & ē motus a medio. & hoc intēdebat, cū dixit. v. gr. inducēs terram ad terram. &c. i. & v. g. motus, qui i ducit terrā ad terram, aut motus, qui inducit ignem ad ignem. v. g. motus ad medium, aut a medio.

Vnus igitur irregularis est, quā est cōtinu⁹ minus aut, qđ fracta accidit lationi. id aut, qđ est min⁹, cōmistiō semp cōtra rñ est. Si aut oēm, vñ cōtingit, & regularē esse, & nō, nō erunt & ipsi, qui nō fm spēm cōtiguī sunt, vnus, & cōtinuus. quō nō erit regularis motus ex altera- tione cōpositus, & latiorē oportet enim coaptari.

Et dicamus quod motus diuer sus est vnus, cū fuerit cōtinuus. sed est in hoc minus. et hoc accidit trā sationi secundū tortuositatē. et me nus semper est per mixturē cōtra riorū. Si igitur omnis motus vnus possibile est vt sit secundū equalitātē, aut inequalitatē, ipossibile est vt motus seseus nō secundū spēm, sit idē motus cōtinuus. quoniā impossi bile est vt motus cōpositus ex altera-

M

ratio-

A. ratione, & translatione sit equalis. quoniam necesse est, si esset equalis, ut superponeretur sibi.

45 Et dicamus. Sec. i. apparet qd motus diuersus fm velocitatē, & tarditatem est vnus numero, cum fuerit cōtinuus: sed in vnitatē est in dispōne minori, & equalis in hoc in dispōne perfectioni. D. d. & hoc accidit trāslatiōi fm tortuositatē. i. & hoc, qd vnus motus numero, qui necessario est inæqualis, accidit trāslatiōi, quæ est p lineā rectā necessitatio. i. qd nō est vnus in numero. Dein

B. de dedit causam, pp quam motus inæqualis nō est vnus, sed cōpositus, & dixit: & minus est per mixtionē cōtrariotū. i. & cum motus inæqualis fuerit motus magis diminutus: in capitulo eiusdē motus in numero: & diminutū in oī genere est diminutū per mixtionem cōtrarij: sequitur vt motus inæqualis sit cōpositus ex cōtrarijs. & sic nō est vnus i rei veritate. Et, cū narrauit qd motus inæqualis est inæqualis p mixtionē cōtrarij, & mixtio est possibilis i oī motu, fm qd est motus, dixit: qm oīs motus vnus &c. i. & cum ita sit, possibile est vt oīs motus sit equalis, & inæqualis. Sed querit, quō ista prapō est vniuersalis? & declaratum est in

Diminutū
i. loī ghe
ē diminu
tū p mixti
ōne cōtra
rii. Idē. i.
cō. 19.

In. 2. cō.
t. c. 28. &
c. 38.

Digressio,
qua dicitur
vtrū oīs

motus pos
sit ēē irre
gularis

& sermo i
hoc loco ē

de motu,

nō fm qd
est motus
abscissus

corporis

Et ad hoc dicēdū est, qd hoc prapō est corporis cōlestis, fm qd cōleste, nō inquātū motum. & sermo in hoc loco est de motu, nō fm qd est motus alicuius corporis. Et, cū narrauit qd vnus motus nūq̄ recipit æqualitatē, & inæqualitatē, incōpit declarare ex hoc, qd motus sesei non possunt continuari. & dixit: impossi

bile est, &c. i. impossibile est vt ex duobus motib⁹ seclis nō conuenientibus in specie fiat vnus motus cōtinuus, qm motus cōtinuus recipit equalitatē: & quod recipit æqualitatē recipit superpositionē: & motus cōpositus ex trāslatiōe, & alteratiōe, nō recipit æqualitatē. Et iste sermo est i secunda figura. & quia iste cōponitur ex duabus ppositionibus, quarum affirmatiua declarata est, iam incōpit declarare secūdā, & dixit: qm, si esset equalis, necesse esset vt superponeretur. i. & signum eius, qd motus cōpositus ex speciebus diuersis nō pōt recipere æqualitatē, est, quia E motus, qui possunt recipere æqualitatem sunt illi, quorum partes possunt superponi sibi adinuicē: & motus diuersi fm speciem nō superponuntur sibi: quia impossibile est vt trāslatio superponatur alteratiōi, aut augmentum trāslatiōi. & iste sermo est in secunda figura.

SUMMA TERTIA.

De contrarietate motuum, & quietum.
Quis Motus, cui motui opponatur. Ca. I.

Amplius autem determinandum est qualis motus est contrarius motui, & d quieti te quoq̄ eodem modo. Diuidēdum est aut primo, vtrū cōtrarius motus sit qui est ex eodem, ei. qui est in idē, vt qui est ex sanitate ei, qui est in sanitatem, vt & generatio, & corruptio videtur: Aut qui ē ex cōtrarijs, vt qd est ex sanitate ei, qd est ex ægritudine: Aut qui est i cōtraria, vt qd est in sanitatē ei, qui est in ægritudinē: Aut qd ē ex cōtrario ei, qd ē i cōtrariū, vt qui ē ex sanitate

GG iij ei

Phyficorum

Gei, qui est in ægritudine: Aut qui est ex cōtrario i cōtrariū ei, qui est ex cōtrario in cōtrariū, vt q est ex sanitate i ægritudine ei, qui est ex ægritudine in sanitate. necesse ē. n. aut vnū aliquē horum esse modorū, aut plures. non enim est aliter opponere.

Et determinādū est et quis motus est contrarius cui, et de quiete etiā hoc modo. Sed prius dicendū est vtrū motus de aliquo est contrarius motui ad ipsum. v. gr. vtrum motus de sanitate est contrarius motui ad sanitatem, et secū dum quod existimatur de generatione, et corruptione. Aut qui sunt ex cōtrarijs. v. g. quod motus ex sanitate est cōtrarius motui ex ægritudine. Aut ad cōtraria, v. g. quod motus ad sanitatem est cōtrarius motui ad ægritudinē. Aut motus de cōtrario est cōtrarius motui ad cōtrarium, vt motus de sanitate motus in ægritudinē. Aut motus de cōtrario in suum contrarium est contrarius motui de hoc cōtrario in illud. v. g. quod motus de sanitate in ægritudinem est contrarius motui de ægritudine in sanitatem. quoniam necesse est vt sit vnus istorum modorum, aut plures vno. oppositū. n. impossibile est vt sit alio modo.

46 Cum declarauit quis motus est vnus mot⁹ in numero in rei veritate, incepit declarare de motu, &

quiete duo. s. qui motus sunt cōtrarij, & qui non, & et quæ duarū quietū coniūctarum cū motu. s. quies, i eo, ex quo est motus, & quies in eo, ad quod est, est contraria motui. & hoc intendeat, cū dixit: & de quiete et hoc mō. i. quæ quies est contraria cui quieti, & quæ quies est cōtraria cui motui, & quis mot⁹ est cōtrarius cui motui. D. incepit perscrutari de hoc, & dixit: Sed prius dicendū est, & c. i. sed priusq̃ pscrutemur de hoc, diuidendū est, & dicendū de oībus modis, quib⁹ potest aliquis dicere q motus est cōtrarius motui, deinde de considerādū quis eorū est. possibilis, & quis nō. Et primo vtrū motus ex aliquo est contrari⁹ motui ad ipsum. v. g. mot⁹ de sanitate ad ægritudinem est cōtrari⁹ motui de ægritudine in sanitatem. & fm hūc modū cōtrarietatis existimat q̃ gñatio ē cōtraria corruptioni. motus. n. de sanitate in ægritudinem est corruptio sanitatis, & de ægritudine i sanitatem est gñatio. Et hoc intendeat, cum dixit: & fm q̃ existimat de gñatione, & corruptione. i. & fm hūc modū contrarietatis existimat q̃ gñatio, & corruptio sunt contraria. D. induxit Secūdū modū, & dixit: Aut ille, qui est ex contrarijs. i. aut mot⁹ contrarij sunt illi, qui incipiūt a contrarijs, fm q̃ incipiūt ex eis, v. g. vt motus ex sanitate sit contrari⁹ motui ex ægritudine. qm̃ ille incepit ex ægritudine, & iste ex sanitate, & sanitas est contraria ægritudini. Et, cū induxit hūc modū, dicit Tertiū, qui est opposit⁹ isti, & dixit: Aut illi, qui sunt ad contraria. i. aut mot⁹ contrarij non sunt contrarij, fm q̃ sunt ex reb⁹ contrarijs, sed fm q̃ ad res contrarias. v. g. vt mot⁹ de

Ad sanitatem ad ægritudinem non sit
contrarius motus de ægritudine in
sanitate, secundum quod est ex rebus contra-
riis, sed ex hoc, quod sunt ad contraria.
Deinde induxit Quartum modum, &
dixit: Aut motus de contrario est con-
trarius motui ad contrarium. id est aut mo-
tus contrarius motui est ille, qui in-
cepit ex aliquo contrario illi, ad quod
peruenit secundus motus. v. g. quod iste
motus demonstrat de hac ægritudi-
ne sit contrarius motui demonstra-
to ad hanc sanitatem, quia iste est de
ægritudine, & ille ad sanitatem. D. in
B duxit Quintum modum, & est verus, &
dixit: Aut motus contrarius sunt illi,
qui sunt contrarii secundum illud, ex quo,
Documē. & secundum illud, ad quod. Et sciendum est quod
contrarietas motus est in motibus, qui
sunt ex contrariis ad contraria: sed
quiritur hic modus verus, quo sunt
contrarii. Deinde cum complevit hanc
divisionem, dicit: quoniam necesse est ut sit
vnus istorum, &c. id est & dixit quod motus
contrarii necesse est ut sint contra-
rii aliquo istorum modorum, aut pluri-
bus vno, quia apparet quod necesse est,
cum diximus in talibus istis motibus, quod sunt
contrarii, ut contrarietas sint in eis
C aliquo istorum quinque modorum, aut
pluribus vno. motus. n. de sanitate in
ægritudinem, si est contrarius motui de
ægritudine in sanitate, necesse est ut sit
secundum quod illud, ex quo incipit iste motus,
ad ipsum peruenit iste alius. Et sic oppo-
sitione inter eos erit de genere oppositio-
nis, quod est inter principium, & finem. scilicet quod
illud, quod est principium in altero,
erit finis in reliquo. Aut oppositio
inter eos erit, secundum quod sunt ex rebus con-
trariis, aut ad res contrarias, aut quia
alter est ex aliquo contrario illi, ad
quod est alius motus. Aut contrarietas erit
inter eos secundum utrumque, scilicet secundum illud, ex quo,

& secundum illud, ad quod manifestum est. n. p. D.
se secundum divisionem quod impossibile est
ut alius modus sit, quo dicatur quod mo-
tus de sanitate in ægritudinem est con-
trarius motui de ægritudine in sani-
tatem. Et, cum ita sit, necesse est ut con-
trarietas inter eos sit vno modo isto-
rum modorum, aut pluribus vno, aut omnibus.

Est autem qui ex contrario
ei, qui est in contrarium, non con-
trarius, ut qui est ex sanitate ei,
qui est in ægritudinem. idem. n. E
& unus est, esse tamen non idem est ip-
sis. sicut non idem est ex sanitate
mutari, & in ægritudinem.

*Sed motus ex contrario non est
contrarius motui ad contrarium. v. g.
quod motus de sanitate non est con-
trarius motui ad ægritudinem. quo-
niam idem motus est, & si essen-
tia non est eadem. quemadmodum
motus de sanitate non est idem cum
motu ad ægritudinem.*

Cum numeravit omnes modos, qui
bus potest imaginari quod motus est contra-
rius motui, incepit destruere illos, p.
qui non sunt veri, & dixit: Sed motus,
&c. id est sed motus non sunt contrarii secundum
contrarietatem eius, ex quo est motus,
& eius, ad quod est motus. quoniam idem mo-
tus est contrarius sibi, secundum illud, ex
quo, & secundum illud, ad quod est. si igitur
motus essent contrarii hoc modo,
tunc eadem res esset contraria sibi. quod
impossibile est. & hoc intendebat, cum di-
xit: est. n. idem motus. id est in numero. D. d.
& si eadem non est eadem. id est licet non
sit idem secundum definitionem. motum. n. de sa-
nitate, secundum quod est motum de sanitate, non
est idem secundum definitionem cum motu ad æ-
gritudinem, sed sit idem secundum substantiam. scilicet quoniam

Phyficorum

G Quoniam eadē ratio est in hoc, prater hoc. s. in quo differunt, quoniam duae actiones, & si sint duae ex illo eodem: necesse est ut formae etiam sint, sicut illae duae in numero. quoniam eadem actio in numero est eiusdem in numero. Et, si forma fuerit eadem, dignius est, ut nullus existimet quod actio etiam est eadem. quoniam homo, cum cessauerit ab ambulare, non erit tunc illud apud ipsum ambulatio: & cum reuertitur, & ambulat, tunc erit ambulatio. Si igitur ambulatio est eadē: possibile est ut idem corrumpatur, & generetur multotiens. Sed istae quaestiones sunt extrinsecae ab hac perscrutatione.

38 Cum narrauit quod in hoc, quod formae etiam sunt eadem in numero, accidit quod similis ei, quae accidit ex hoc in eisdem motibus in numero, & dedit similitudinē inter ista, incepit dare differentiam, & dixit: Quoniam eadem ratio est, &c. i. in hoc, quod contingit in formis, & in ipsis motibus. Quoniam, si forma iterata est eadem, motus, qui est homini, est idē. & si forma quae est homini, est plus una, motus, qui est homini, erunt plures uno. & si contrarium. & si forma, quae habet continuum esse, fuerit una, cum hoc, quod suū subiectum est semper in transmutatione: ita motus continuus in esse erit unus in numero, cum hoc, quod suū subiectū demonstratum est transmutatum. & si ille, qui est homini, fuerit plusquam unus, formae, quae sunt homini, erunt plures. Quia igitur inter motus, & formas est ista similitudo manife-

sta, non est differentia inter motus, & formas in quonibus accidentibus in eis, praterquam in hoc, quod adunatio in motibus, & formis non est in rebus, consequentibus. Quoniam, cum actio. s. motus fuerit eadem, sequitur ut formae subiectae illius actionis sint eadem. & similiter forma agens illā. Et, cum forma fuerit eadē, non sequitur ut motus sit idē. quoniam, cum Socras ambulat hodie, & ambulauit heri, subiectū est idem, & motus sunt plures. & similiter ab eadē forma inueniuntur plures actiones in temporibus diuersis. Si igitur diceret praterquam in hoc, quod differunt. quoniam actio, cum fuerit una forma, erit una, cum vero forma fuerit una, non sequitur ut actio sit una, tunc sermo esset manifestus per se, sed dixit, praterquam, &c. Et iste sermo, ut apparet, non est verus. quoniam non sequitur, cum actiones fuerint plures in numero, ut formae subiectae illius actionis sint plures in numero, neque formae agentes. neque sequitur ad hoc, quod si eadem actio in numero, puenit ab eadem forma, aut est in eadem forma, quod necesse est, ut plures actiones inueniantur, aut à pluribus formis, aut in pluribus formis. nisi esset verum quod posset conuertere consequentia à destructione antecedentis. Sed ista differentia videtur differentia inter hoc, quod accidit in primo aspectu. existimatur enim quod, cum unus motus in numero fuerit unius subiecti numero, quod sequitur, quod plures motus sunt plurium subiectorum. existimatur tamen quod non ex eadē forma aut in eadem forma est eadē actio. Et sic iste sermo habet duas differentias. differentiam. s. secundum hoc, quod accidit in primo aspectu, & differentiam secundum ipsam rem. & ideo dixit, dignius est igitur

Dicit illi
probatio.

L
Socras. &
expone.

Dubiū cō
tra textū.

M
ij. expō.

Prima expō
ditur inter
quoniam.

A igitur ut nullus, &c. i. & differentia inter illa est. qm, cum actiones fuerint plures, existimatur qd necesse est, ut formae sint plures. quia existimat, cu eadem actio fuerit ab eadem forma, qd sequitur plures actiones esse a pluribus formis. & nullus existimat qd, cum forma fuerit eadem, qd necesse ut actio, quae provenit ex ea aut quae est in ea, sit eadem. iste. n. homo demonstrat, qn cesset ab ambulatione, non puenit ex eo ambulatione: & qn reuertitur ad ambulationem, tuc provenit secunda ambulatione. Et forte intendit. sed est dria

.iij. expd.

B inter hoc, qd sequitur ex hoc fm similitudinem, & fm ipsam rem. qm ex similitudine, quae est inter motus, & formas, sequitur qd, cum posuerimus plures motus esse, sequitur plures formas esse, sed non est necesse. qm idem motus est eiusdem formae: & ex eadem forma non est idem motus.

.iij. expd.

Et forte intendit per duas actiones, duas passiones. qm, cum passiones fuerint duae, sequitur ut formae sint duae. quod non sequitur in actione. & quasi intendit dare differentiam in hoc inter actionem, & passionem. & super hac expositionem est sustinendum.

C Et, cum scripseram librum Alex. in hoc capto, & post inveni ipsum dicere, ppinquum huic. dicit. n. qd actio dicta in hoc loco, dicta est aequivoce. & qd Arist. intendebat p actionem. cu dixit, qm actiones, si fuerint duae &c. i. subiectum actionis. & quasi. d. qd, si subiectu actionis fuerit duo, sequitur qd formae sint duae. D. declaravit hoc, & dixit: qm eadem actio in numero est eiusdem in numero, & hoc est ita: qm vnum subiectu in numero est vnius formae. Et dedit

rationem super hac expone, & dicit d. hoc, qd inuenit in quibusda libris loco istius sic, sed differunt, qm, si fuerint duae in numero, necesse est, ut formae sint sic, & non dixit actionem. Deinde reuersus est ad prima questionem, & dixit: Si igitur ambulatione, &c. i. si igitur ambulatione Socrati, & ambulatione hodie est eadem, possibile est ut aliquid idem generet, & corrumpatur multoties, & dicat ipsum esse idem: quod est valde inopinabile. Et, quia questio dicens quo formae sunt eadem, & corpora sunt semper in transmutatione, non est huius scientiae, aut huius loci, dixit. Sed istae questiones, &c. i. & propter hac questionem dixerunt quidam Antiqui qd non est hac scientia necessaria, & qd oia sunt in transmutatione, & est sermo sophisticus, unde Loquentes in lege Mahumeti dicunt qd, accidentia non remanent per duo tempora: & intendunt qd omnia sunt mota praeter substantiam.

Quoniam autem continuus omnis motus est, & simpliciter quidem vnum, & continuu esse necesse est, si omnis { quidem diuisibilis est. } & si continuu vnum non. n. fiet omnis continuu omni, sicut neq aliud vllum cuius quoduis, sed quoru vnum sunt vltima. vltima autem aliquoru quidem non sunt, aliquorum autem sunt, sed specie differentia, & aequiuoca. quomodo namq tanget, aut vnum fiet vltimum lineae, & ambulationis?

Et, quia omnis motus est continuus: ideo motus, qui est simpliciter vnus, debet esse continuus: cu

ois

Motus ois
continuus &
F

† a. l. qd
& diuisibi
lis est

Physicorum

G omnis motus est diuisibilis. Et, si motus fuerit continuus, erit vnus. quoniam non omnis motus est continuus cum omni motu, quēadmodum in alijs non quilibet continuatur cū quolibet, sed illa, quorū vltima sunt vnum. Et quedam nō habent vltima, Et quedam habent, sed in forma sunt æquiuoca. quoniā impossibile est vt vltimū lineæ tangat vltimū ambulationis, et fiat vnum.

39 Cum declarauit, q vnus motus in numero est motus, qui est i eodē in numero, & in eodē in tpe, & induxit qōnes super hoc, incepit dare rōnem, pp quam necesse est in hoc, q motus sit vnus in numero, vt tēpus sit vnum, & subiectum sit vnum. & est, quia est cōtinuus. Et dixit: Et, quia oīs mot⁹, &c. i. & quia omnis motus est cōtinu⁹, quia omnis motus est diuisibilis, necesse est vt vn⁹ mot⁹ in numero sit cōtinuus. Et, cū declarauit q omnes motus sunt de natura cōtinui, dicit: &, si fuerit motus continuus, &c. i. si igitur motus, qui est vnus subiecti numero, & in eadē re numero habuit partes cōtinuas, tunc erit vn⁹. &, si partes ei⁹ nō fuerint cōtinuæ, non erit vnus. & cā in hoc, q quidam motus sunt, qui nō sunt cōtinui, est, qm nō oīs motus pōt cōtinuari cū quolibet motu, quēadmodum impossibile est in alijs, q sunt de speciebus continui, continuari ita, q quodlibet cōtinuetur cū quolibet. qm, si ita esset. tūc oīa essent cōtinua: sed cōtinua sunt illa, quorū vltima pnt esse vnum. & hoc intēdebat, cū dixit quēadmodū in alijs, &c. i. impossibile est vt quili

bet mot⁹ cōtinuet cū quolibet motu, sicut est imposse quodlibet continuari cū quolibet. Deinde induxit determinationē, p quā res sūt continuæ, & dixit: sed illa, quorū vltima sunt vnū. i. entia cōtinua sunt illa, quorū vltima pnt esse vnū. sed in corporib⁹ naturalib⁹ cōtinuatio fit, qn duo vltima fuerint vnū, absq; eo, q vltimū cōe, quod est vnū, corrūpat. & sifr est cōtinuatio in magnitudinib⁹ mathematicis. definiunt. n. q sunt illa, q pnt recipe vltimū cōe. & similiter vt esse in motib⁹. & sic, cū dixit: sed illa, quorū vltima sunt vnū, intēdit aut in imaginatione. & hoc est in motib⁹, & in tpe, & in magnitudinib⁹. qm ista sciētia considerat et de istis quodāmodo, aut in esse. & est hoc in corporibus naturalibus cōtinuis, sicut est dispositio in mēbris aīalium cōsolidatis. D. dedit cām, pp quā q dā entia recipiunt cōtinuationē, & quēdā nō, & dixit: & quēdā non hnt vltima. &c. i. &, cū cōtinua sunt illa, quorū vltima sunt vnū, vt q cā in hoc, q non oīa sunt continua, est, q non oīa entia hnt vltima: sicut est dispō in numeris. neq; oīa entia hntia vltima pnt continuari, neq, et in imaginatione. qm qdā entia hnt vltima diuersa i forma, d quib⁹ hoc nomē vltimū dē equiuoce. & hoc intēdebat, cū dixit: sed sunt in forma æquiuoca. D. d. qm impossibile est vt vltimū lineæ tangat. &c. i. & impossibile est dicere q vltimum lineæ tangit vltimū ambulationis, cum magnitudo nō tangat motum. quoniam vltimum in eis dicitur æquiuoce.

Cōtigui igitur erūt, & q neq; nō dē specie, neq; genere. postquam

Cōtinuatio nō fit, qn duo vltima fuerint vnū absq; eo, q vltimū nō corrūpat. talia aut vltima pnt effici vnū i imaginatione sicut

L
ē i successiuis. vltima est, sicut ē i permanentibus.

M

Cā, quare ad unitatē mot⁹ requiritur vnitas tpe & subiecti. & qdā ē cōtinu⁹. &c.

Oīs motus ē cōtinuus, qdā oīs motus ē diuisibilis. vide in stātiā de motu argumenti.

ph. c. 6. & 8. ph. 23. vide cōu. Zim.

ta. l. q̄a tē
p̄vnu ē.

A q̄. n. cucurrit aliquis, statim febricitare potest. & veluti lāpas ex successione, latio est cōtigua, continua autem nō. ponitur. n. continuum, quorum vltima vnum sunt. Quare cōtigni, & cōsequēter sunt, & { quia tempus continuum est, } cōtinuum autē est, quia motus cōtinui sunt, hoc autem est, cum vnum vltimum fuerit amborum.

Dicamus ergo, quod motus sesei erūt, & si non cōuenient in specie, aut in genere. v. g. quod homo currit, & febricitat statim. & si ent motus cādela successiuus ē trāslatio sesea, cōtinua vero nō. positū est. n. continuū in rebus, quarum vltima sunt vnū. Isti igitur motus sunt sesei, & cōsequentes, quia tēpus eorum est cōtinuū. & cōtinuatio temporis est per continuationē motus. & hoc erit, quando vltimū amborum fuerit vnum.

40 Cum descripsit motus cōtinuos, **C** incepit post dicere motus seseos, & dixit: Dicamus, & c. i. & mot⁹ dñr sesei, licet non cōueniāt ī spē, aut in gñe, sed est necesse solummodo, vt vltima eorum sint insimul. s. vt inter eos non sit quies, vt dictum est in descriptiōe rerum seseorum si. n. pliciter, siue fuerint motus, aut alia.

Et, cum induxit hoc, dedit duo exempla, vnū de motibus seseis diuersis in gñe, & aliud in motibus seseis cōueniētibz in specie. Et dixit. v. g. q̄ homo currit, & c. i. exemplum motuum seseorum non cōuenientium est, q̄ homo currat, & statim

accidit ei febricitatio. Et exēplū se- **D** seorū cōueniētiū in specie est cādela, q̄ intrat manus hoīum vna post aliā. D. d. continua vero non, & c. i. & isti motus, & similia non dñr cōtinua: qm̄ positū est q̄ continua sunt illa, quæ pñt habere vltimum cōe. sed isti nō pñt habere vltimum cōe. In illis aut, quæ diuersant s̄m speciem, manifestum est, q̄ vltima eorū sunt diuersa. In eis aut, quæ cōueniūt in specie, vt motus cādela de vna manu in alterā, est sese⁹, quia quies non interponitur, & priuatur continuatione in rei veritate, quia motū non est vnū. D. d. Isti **E** igitur motus sunt sesei, & consequētes, quia tempus eorum est continuum. i. & motus sesei dicuntur sesei, & consequi, quia tempus eorum est continuum in rei veritate, aut existimatur esse continuū, quia non interponitur illis quies sensibilis. & in rei veritate non est cōtinuū, nisi qñ instans, in quo fuit vltimum primi motus, in eo erit initium secūdi motus, vt motus mortis, qui sequit motū vitæ. & isti sunt sesei in rei veritate. s. quorum tempus est cōtinuū in rei veritate. D. d. & tps eorū est cōtinuū. & c. i. & tps motus continui p se est cōtinuū p continuationē motuum cadētium in ipm. & hoc erit qñ vltima illorū motuum fuerint vnū, vt mihi vr. & continuatio tps motuum seseorum est s̄m q̄ imaginatur q̄ vltima eorum sunt vnum.

Quapropter necesse est eundē specie esse, & vnus, & ī vno tpe simpliciter continuū motū, & vnū. Tpe quidē, vt non immobilitas intersit: in intermittēte, n. quiescere necesse est, Multi
igi-

Physicorum

G igitur, & nō vnus motus, inter quos quies est. quare, si aliquis motus statu intercipitur, neq; vnus est, neq; continuus. intercipitur autem, si in medio temp⁹ est. Eius vero, qui in specie non vnus est, non: & si non intermit titur tempus. tempus .n. vnum est: specie autem motus ali⁹ est, motum .n. vnum necesse est, & specie vnum esse: hunc aut sim pliciter vnum esse, non est neces se. Quis igit motus simpliciter vnus est, dictum est.

Et ideo necesse est in motu: qui est simpliciter continuus, & vnus: vt sit conueniens in specie: & eius dem rei, in eodem tempore. In eo dem vero tempore est: ne cadat in terim defectus motus: quoniam in defectu necesse est vt sit quies. Et motus: in quo est quies, nō est vnus sed plures. ergo quilibet motus in quo est quies, non est vnus, neq; cōtinuus. & est in eo quies, quando in eo fuerit tempus. Motus autē qui non est vnus in specie: licet non de ficiat secundum tempus, est diuer sus in specie. quoniam vnus motus necesse est etiam vt sit vnus in spe cie: & non est necesse vt iste sit simplex, & vnus. tam igitur nar rauimus quis motus simpliciter est vnus.

41 Cum declarauit q; vnus mot⁹ sim pliciter. i. in numero debet esse cōti nuus, & iam declarauit q; vn⁹ mot⁹ in numero simpliciter est cōueniēs

in specie, & eiusdē rei, & in eodē tē pore, incepit declarare q; sequit ex hoc, vt motus, qui est cōtinuus sim pliciter, sit vnus. s. qui hēt has duas dispositiones. s. vt conueniat in illis tribus. s. in specie motus, & in hoc, q; motū sit vnum motum, & tps sit vnum. Et dixit: Et iō necesse est in motu, & c. i. & quia vnus motus in numero est cōtinuus, necesse est, vt motus cōtinuus, & vnus simp⁹ sit cōueniēs in specie, & eiusdem moti & in eodem tpe. Qm, cum fuerit ne cesse vt vnus motus cōueniat in il lis tribus: & motus continuus est v nus: sequitur vt cōtinuus, & vn⁹ cō ueniant in illis tribus. Et, cum nar rauit q; necesse est vt sit vnus fm tē pus. s. vnus cōtinuus, dedit causam in hoc, & dixit: In eodem vero tpe, & c. i. & vnus motus cōtinuus neces se est vt sit in eodem tpe. quia, si nō fuerit eodem tpe, tunc in eodē sub iecto interponitur defectus motus: & in eodē subiecto necesse est, vt qñ motus deficit, sit quies. & hoc inten debat, cum dixit, qm in defectu. Et, cum declarauit q; motus, cuius tps nō est vnū, habet in se quietem, de clarauit q; motus, in quo est quies, est plures motus nō vnus. & inten dit, sed positum est ipsum esse vnū, & hoc est impossibile. s. q; in vno motu sit quies. Et, cum declarauit hāc conclusionē, dixit: quilibet igitur motus. & c. & hoc sequitur fm destructionem cōsequentis, qm. cū fuerit verum q; vnus motus conti nuus non hēt in se quietem, sequit ex hoc, q; ille motus, qui hēt in se quietem, nō est vnus, neq; cōtinu⁹. D. d. & habet in se quietem. i. & qes interponitur motui, qñ ipsi motui interponitur tps, in quo res nō mo uet.

Mot⁹ cōti nu⁹, & v nus i tribo dnt cōue niē. d. c. 34. & 4. ph. 105 & 7. ph. c. 5.

M

A uetur. Et, cū dixit q̄ in hoc, q̄ vnus motus sit, necesse est vt tempus sit vnū, incēpit narrare q̄ hoc inuenire in motu conueniēti fm̄ genus, & diuerso fm̄ spēm non extrahet ipm̄ a suo gñe. s. vt sit diuersus fm̄ gen⁹, sed conueniēs in spē, aut ī numero. Et dixit: Motus vero, qui nō est vn⁹ in specie, &c. i. & similiter est de motu conuenienti in specie, diuerso in numero. s. q̄ licet tps nō deficit, non facit ipm̄ esse vnū in numero. D. d. qm̄ vnus mot⁹ necesse est vt sit vn⁹ in specie, &c. Et innuit q̄ mot⁹, qui est vnus in specie, est prior naturaliter vno motu in numero. & similiter est dispō vnus mot⁹ in gñe cū motu vno in specie, & sūt est dispositio vnus motus in numero cū illo, cuius tps est vnum. s. q̄, cum vn⁹ motus fuerit in numero, tps eius erit vnum: & cū tēpus erit vnum, nō sequitur vt sit vnus in numero. Et pp̄ hāc similitudinē, q̄ est inter illa, posuit hoc, q̄, si motus fuerit vnus in nūero, erit vnus in specie, & nō econuerso, tanquā cām huius, q̄, si fuerit vnus in numero, erit in vno tpe, & non econuerso. & ēt induxit sermonē in forma rōnis, & dixit: Motus autē, qui non est vnus in specie, &c. i. qm̄ dispositio in hoc, q̄, si motus fuerit vnus in numero, sequitur vt tempus eius sit vnū, & non econuerso, est sicut dispositio ī hoc, q̄ si motus fuerit vnus in numero, sequitur q̄ sit vnus in specie, & non est econuerso. & similiter vnus in specie est vnus in genere, & non econuerso. D. d. iam igitur narrauimus quis motus est. &c. i. & declaratum est igitur ex hoc sermone quis motus est vnus simpliciter, & est vnus in numero.

Documē-
tū
Motus, q̄
ē vnus in
spē ē prior
naturaliter

B motus, q̄ ē
vnus in nu-
mero. &
sūt est di-
spō mot⁹
vnus ī ge-
nere cū nō
motu vno
in spē, &
motus v-
nus ī nū-
ero cū nō
motu, cuius
tps ē vnū,

Amplius autē dicitur vnus, **D** & perfectus, siue fm̄ genus, siue fm̄ speciem, siue fm̄ substantiā sit, sicut & in alijs perfectum, & totū ipsius vnus est. Est autem quādo, & si imperfectus sit, vnus dicitur, si solum sit continuus.

Et dicitur etiam vnus motus, motus completus, si in specie fuerit completus, aut in substantia: quem admodum in alijs rebus non attribuitur vni, nisi illud, quod est perfectum, & completum. Et forte dicitur motus vnus, & si non sit perfectus, dummodo sit continuus. **E**

Cum declarauit, quid sit motus vnus in numero, incēpit declarare q̄ vnus motus in numero est duob⁹ modis, cōpletus, & nō complet⁹. & quia complet⁹ est dignior hoc nōie vn⁹ nūero, incēpit declarare hoc, & dixit: Et dī ēt, &c. i. & vn⁹ mot⁹ dī de motu cōpleto: siue fuerit cōpletus, quia ē de spē cōpleta, vt mot⁹ circularis: aut quia est de gñe cōpleto, vt motus trāslatiōis, qui est pfectior ceteris motib⁹, cū sit perfectus in nūero. & hoc intēdebar, cū dixit, vt mīhi vī, aut in suba. a & cōpletū in spē mot⁹, est mot⁹, in quo nō pōt ēē additio, aut diminutio, & est circularis finit⁹ p se. in substantia autē est mot⁹, b quia est prior motuū naturaliter, & pfectior: & est mot⁹ trāslatiōis, vbi post declarabitur, D. d. quemadmodū in alijs rebus, &c. i. & mot⁹ completus digni⁹ est vt attribuaturs vni numero: quemadmodum in alijs rebus non attribuit vni in maiori parte, nisi illud, quod est perfectum, & cōpletū. &, quia mot⁹ non cōplet⁹

a Motus cōpletus ī spē ē, cui fī pōt fieri additio, aut diminutio, & ē motus circularis. Idē s. ph. t. c. 7 s. & 76 li Motus trāslatiōis ē prior motuū nātr, & pfectior, vide p hoc. s. phy. a. t. c. 5 s. vsq; ad t. c. 6.

Phy, cū cō. Auct. GG dī

Et vnus numero modo ſecundo, in-
fluxit hoc vocabulum: & dixit: Et
forte dicitur vnus motus &c. i. cum
ſolūmodo fuerit continuus. ſ. quia,
cum continuatione non erit perfe-
ctio. & hæc eſt diſpō motus recti.

In oī mo-
tu ē qđ ē
regulr aut
non.

Amplius aut aliter præter di-
ctos, dī motus vnus, regularis.
irregularis. n. eſt quidē vt nō vi-
deatur vn⁹, ſed magis regularis,
vt rect⁹. irregularis. n. diuiſibilis
eſt. vī autē differre, ſicut magis,
& minus. Eſt aut in oī motu qđ
regulariter eſt, aut non. etenim
alterabitur regulariter, & fereť
ſuper regulare, vt circulum, aut
rectam: & circa augmentatio-
nem ſimiliter, & diminutionē,

*Et dicitur vnus motus alio mo-
do ab iſtis dictis motus æqualis.*

*quoniā motus diuerſus quaſi non
exiſtimatur eē vnus, ſed motus æ-
qualis ē dignior hic vt linea recta:*

*quoniā motus diuerſus eſt diuiſibi-
lis, videtur igitur quod diuerſitas*

*inter duos motus ē quaſi additio, et
diminutio. Et i quolibet motu eſt*

*æqualitas & inæqualitas. quoniā
quādoq; alteratur res æqualiter, et*

*trāſfertur ex aliquo æqualiter, v.
gr. per circulum, aut per lineam*

*rectam: & ſimiliter & i augme-
to, et diminutione.*

Cum declarauit, q vnus motus
in numero eſt duobus modis, com-
pletus, & non completus, & q com-
pletus eſt dignior vt ſit vnus nume-
ro, vult declarare etiam q de iſto
eſt dignior vt ſit vnus numero ille,

qui eſt æqualis. & ſic motus conti-
nuus pfectus æqualis erit ille, qui dē
dignius vnus numero. Et dixit: Et
dē vnus motus alio modo, &c. i. &
vnus motus in numero dē alio mō
a duobus modis prædictis. ſ. motus
cōtinuus cōpletus æqualis, qui eſt
dignior vt ſit vnus. v g. mot⁹ p lineā
rectam, qui eſt dignior vt ſit vn⁹, q̄
mot⁹ per lineā tortuoſam. qm̄, quē
admodū linea tortuoſa exiſtimat⁹
eſſe composita ex recta, & circulari,
ſiſt motus p illā eſt diuerſus, & mo-
tus diuerſus exiſtimatur eſſe plus q̄
vn⁹ mot⁹. ſed mot⁹ æqualis eſt digni-
or vt ſit vnus: & eſt ille, qui eſt p li-
neam rectā. D. dedit cām, pp quā
motus diuerſus nō eſt vnus in rei
veritate, & dixit qm̄ mot⁹ diuerſus
eſt diuiſibilis. i. & cauſa i hoc, q mo-
tus diuerſus non eſt vnus ſimplr, ē,
qu a diuiditur in velocitatē, & tar-
dit. tē, & iſte mod⁹ diuerſitatis eſt ſi-
mil s diuerſitati, quæ eſt ſm addi-
tionē, & diminutionē i reb⁹ diuerſis
ſm magis, & minus. Et intēdit. qm̄
eſt diuerſitas, q nō extrahit motū d
vna ſpē i aliā, ſed facit aliquā mul-
titudinē, & hoc intēdebat, cū dixit:
vī igitur q diuerſitas, &c. i. q iſta di-
uerſitas eſt de gñe diuerſitatis, q ac-
cidit in reb⁹ ſm additionē, & dimi-
nutionē. Et intēdebat q velocitas,
& tarditas nō diuidūt motū, ſm q
gen⁹ diuiditur in ſpēs. & dixit: quaſi
additio & diminutio, quia velocitas
& tarditas ſunt de qualitate, & addi-
tio, & diminutio ſunt de quātitate.

D. d. a Et i quolibet motu eſt æqua-
litas, & inæqualitas. i. & in quolibet
gñe motu iuenit æqualitas, & in
qualitas, qm̄ i alteratione inuenit in-
æqualitas. qm̄ alteratione eſt i quibus
dā pibus eiūdē mot⁹ intēſior, & ve-
locior

a In quo
libet mo-
tu ē æqua-
litas, & in
æqualitas.
qd qđo ſit
intelligēdū
vid. 4. ph.
c. 129. &
6 ph. cō.
15. & hic
cō. 45.

A locior, & in quibusdam partibus remissior, & tardior. & inuenitur et in ea æqualitas, quando partes eius motus sunt æquales in velocitate, & tarditate. & similiter est de augmento, & in translatione, & eius sermo in hoc est manifestus.

Impossibile est
regularē
et motū
hī regula
ri magni-
tudine.

Irregularitatis autem dicitur est aliquid quod in quo mouetur. impossibile est. n. regularē esse motū nō in regulari magnitudine. ut motus fractæ. aut gyratiuæ, aut alius magnitudinis, quorum quæuis ad quæuis partem minime coaptatur. Aliquod autem neque in ubi, neque in quā, neque in eo, ad quod, sed in ipso modo. velocitate. n. & tarditate aliquod determinatur. cuius. n. eadem est velocitas, regularis est, cuius autem nō, irregularis. Quapropter neque species motus, neque differentia, velocitas, & tarditas, quæ omnes sequuntur differentes secundum spem. quare neque grauitas, neque leuitas, quæ ad idem est, ut terræ, ad seipsam, aut ignis, ad seipsum.

Et in diuersis est differentia, quæ forte est ex illo, per quod est motus. impossibile. n. est ut motus sit æqualis, & magnitudo, per quam est motus, non est æqualis. v. g. motus gyratiuus, aut motus tortuosus, aut motus alterius quantitatis, quantitatum, quarum quælibet pars nō superponitur cuiuslibet parti. Et forte erit non in re, neque in tempore. neque in illo, ad quod, sed vniuersaliter in illo, in quo est, quasi in via velocitatis, & tarditatis.

in eo, qui est solus motus. motus igitur, cuius velocitas est eadem, est motus æqualis, & qui non est talis est diuersus. Et ideo. velocitas, & tarditas non sunt species, neque differentia motus, quia sequitur omnes modos eius, ergo neque grauitas, neque leuitas inducentes ad eundem locum, verbi gratia inducentes terram ad terram, & ignem ad ignem, sunt species, aut differentia motus.

E Cum declarauit quod motus æqualis est dignior ut sit vnus, & dedit dicitur inter motū æqualē, & diuersum cuius generis est, & quare motus inæqualis nō est vnus, vult declarare hic causas inæqualitatis, & quod motus nō diuiditur in æqualē, & in inæqualē, sed quod per genus diuiditur in dicitur, sed per genus generis, & species diuiduntur in modos, & accidentia, & prius incepit declarare causas, ex quibus motus est inæqualis, & dixit: Et in diuersis, &c. i. & in motibus diuersis sunt dicitur. quoniam quidam sunt, quorum causæ diuersitatis sunt ex illo, per quod est motus, quando fuerit inæqualis. quoniam possibile est ut sit translatio inæqualis, sicut dixit: si magnitudo, per quam fit translatio non fuerit æqualis, scilicet recta. D. d. v. g. motus per lineam tortuosam, aut per lineam gyratiuam, &c. i. & vniuersaliter motus, qui est inæqualis per illud, per quod est motus, est ille, qui est per aliquam quantitatem, cuius omnes partes nō superponunt sibi adinuicem. quoniam ista quantitas est contraria quantitati rectæ: cum recta sit illa, cuius partes superponuntur sibi adinuicem. Et, cum dedit hanc causam inæqualitatis motus,

Phyficorum

Grus, incepit dare eam secundam, & dixit: Et forte erit non in re, &c. i. & forte motus erit inequalis, non per illud, per quod est motus. v. gr. p locū, neque per tēpus, neq; per finem. & hoc intēdebat, vt mihi videtur, cū dixit: neque in illo ad quod, sed vniuersaliter, &c. i. sed ex ipsius motus natura, aut moti. s. qñ fuerit innata velocitari in quibusdā pñib⁹, & tardari in quibusdā. Et hoc intēdebat, vt mihi vñ, cū dixit in eo, quod est i via velocitatis i. in eo, quod innatū est velocius fieri, aut tardari, est natura ipsius mor⁹, aut moti. Et posui

Docum.

Hmus hūc sermonē sic. quia cāc oīs velocitatis, & tarditatis oīs accētis i motu sunt hēc quatuor. s. aut diuersitas eius, per quod est motus, aut diuersitas dispositionis moti i se, aut dispositionis motoris, aut dispositio nis eius, ad quod est motus. & intēdit p hūc sermonē quasi determinare cās diuersitatis motus. D. d. in eo, quod est solū. i. illud, quod est i via velocitatis, & tarditatis, s. qd aliqñ velocescit, & aliqñ tardat, fm q solū hēt hāc dispōnē proprie. s. quia hēt velocitatē, & tarditatē proprie, & solum fm q est motum. D. d. motus igit, &c. i. cur⁹ velocitas partiu est eadē: quia hoc est in accētibus eiusdem mor⁹, & dixit: & ideo velocitas, & tarditas, &c. i. & cā i hoc, q velocitas, & tarditas non sunt dñæ mor⁹: ita, q motus velox, & tardus sint spēs eius, est, quia velocitas, & tarditas sequunt vñquēq; modū motus. & ista est dispō accētium se parabilium. s. q inueniūt in quilibet spē qñq;, & nō inueniūt in quibusdā spēb⁹. D. d. ergo neq; grauitas, &c. i. & signū eius, q velocitas, & tarditas non sunt differētiae

Ista est di spō accētū sepa biliū. s. q inueniunt i qualibet spē qñq;, & n inueniunt qñq; i quibusdā spēb⁹ &c.

motus: ita, q per illas diuidat i spēs, **R** est, qñ graue, & leue, qñ duo illorū mouētur ad eūdē locum, & alterū est graui⁹, aut leuius reliquo, tūc alterum necessario erit velocius reliquo, & motus eorū est idē in specie, qñ, si mouētur ad locum terræ, tūc motus grauioris erit velocior, & vterque est motus idem spē ad medium. & si mouentur ad locū ignis, tūc motus leuioris erit velocior, & vterq; est idē mor⁹ in specie, & ē motus a medio. & hoc intēdebat, cū dixit. v. gr. inducēs terram ad terram. &c. i. & v. g. motus, qui iducit terrā ad terram, aut motus, qui inducit ignem ad ignem. v. g. motus ad medium, aut a medio.

Vnus igitur irregularis est, quā est cōtinu⁹ minus aut, qd fractæ accidit lationi. id aut, qd est min⁹, cōmistio semp cōtrariū est. Si aut oēm, vñ cōtingit, & regularē esse, & nō, nō erunt & ipsi, qui nō fm spēm cōtiguū sunt, vnus, & cōtinuus. quō n erit regularis motus ex alteratione cōpositus, & lationē: oportet enim coaptari.

Et dicamus quod motus diuersus est vnus, cū fuerit cōtinuus. sed est in hoc minus. et hoc accidit translationi secundū cōmpositatē. et vnus semper est per mixtionē cōtrariorū. Si igitur omnis motus vnus possibile est vt sit secundū equalitatē, aut inequalitatē, impossibile est vt motus seseas nō secundū spēm, sit idē motus cōtinuus. quoniam impossibile est vt motus cōpositus ex alteratione

ratio-

A ratione, & translatione sit equalis. quoniam necesse est, si esset aqualis, vt superponeretur sibi.

45 Et dicamus. Sec. i. apparet q̄ motus diuersus fm̄ velocitatē, & tarditatem est vnus numero, cum fuerit cōtinuus: sed in vnitatē est in dispōne minori, & aqualis in hoc in dispōne perfectioni. D. d. & hoc accidit trāslatiōi fm̄ tortuositatē. i. & hoc, q̄ vnus motus numero, qui necessario est in aqualis, accidit trāslatiōi, quæ est p̄ lineā rectā necessaria. i. q̄ nō est vn⁹ in numero. Dein

B de dedit causā, pp̄ quam motus in aqualis nō est vnus, sed cōposit⁹, & dixit: & minus est per mixtionē cōtrariōrū. i. & cum motus in aqualis fuerit motus magis diminutus: in capitulo eiusdē motus in numero: & diminutū in oī genere est diminutum per mixtionem cōtrarij: sequitur vt mot⁹ in aqualis sit cōpositus ex cōtrarijs. & sic nō est vnus ī rei veritate. Et, cū narrauit q̄ mot⁹ in aqualis est in aqualis p̄ mixtionē cōtrarij, & mixtio est possibilis ī oī motu, fm̄ q̄ est motus, dixit: qm̄ oīs mot⁹ vn⁹ & c. i. & cum ita sit, possibilis est vt oīs mot⁹ sit aqualis, & in aqualis. Sed quærit⁹, quō ista præpō est vniuersalis: & declaratum est in Cælo & Mūdo, q̄ motus corporis cælestis nullā hēt in se diuersitatē.

Et ad hoc dicēdū est, q̄ hoc p̄p̄riū est corporis cælestis, fm̄ q̄ cæleste, nō in quārtū motum. 1. & sermo in hoc loco est de motu, nō fm̄ q̄ est motus alicuius corporis. Et, cū narrauit q̄ vnus mot⁹ nūq̄ recipit aequalitatē, & in aqualitatē, incēpit declarare ex hoc, q̄ motus selesi non possunt continuari. & dixit: impossi-

bile est, & c. i. impossibile est vt ex D motib⁹ selesi nō conuenientibus in specie fiat vnus mot⁹ cōtinuus, qm̄ motus cōtinu⁹ recipit equalitatē: & quod recipit aequalitatē recipit superpositionē: & mot⁹ cōpositus ex trāslatione, & alterationē, nō recipit aequalitatē. Et iste sermo est ī secunda figura. & quia iste cōponitur ex duabus p̄positionibus, quarum affirmatiua declarata est, iam incēpit declarare secundā, & dixit qm̄, si esset aqualis, necesse esset vt superponeretur. i. & signum eius, q̄ mot⁹ cōpositus ex speciebus diuersis nō pōt recipere aequalitatē, est, quia E motus, qui possunt recipere aequalitatē sunt illi, quorum partes possunt superponi sibi adinuicē: & motus diuersi fm̄ speciem nō superponuntur sibi: quia impossibile est vt trāslatio superponatur alterationi, aut augmentum trāslatiōi. & iste sermo est in secunda figura.

SUMMA TERTIA.

De contrarietate motuum, & quietum., Quis Motus, cui motui opponatur. Ca. I.

Mplius autem determinandum est qualis motus est contrarius motui, & d̄ quic

te quoq̄ eodem modo. Diuidēdum est aut̄ primo, vtrū cōtrarius motus sit qui est ex eodem, ei. qui est in idē, vt qui est ex sanitate ei, qui est in sanitatem, vt & generatio, & corruptio videtur: Aut qui ē ex cōtrarijs, vt q̄ est ex sanitate ei, q̄ est ex ægritudine: Aut qui est ī cōtraria, vt q̄ est in sanitate ei, qui est in ægritudine: Aut q̄ ē ex cōtrario ei, q̄ ē ī cōtrariū, vt qui ē ex sanitate

GG iij ei

Diminutū iōi gne ē diminutū p̄mixtiōē cōtrarij. Idē. 3. 11. 19.

In. 1. cor. 1. c. 26. & c. 38. Digressio, quæ q̄rit, vtrū oīs motus possit ēē irregularis. Sermo ī hoc loco ē de motu, nō fm̄ q̄ est motus alicuius corporis.

Phyficorum

Gei, qui est in ægritudine: Aut qui est ex cōtrario i cōtrariū ei, qui est ex cōtrario in cōtrariū, ut q est ex sanitate i ægritudine ei, qui est ex ægritudine in sanitate. necesse ē. n. aut vnū aliquē horum esse modorū, aut plures. non enim est aliter opponere.

Et determinādū est cū quis motus est contrarius cui, & de quiete etiā hoc modo. Sed prius dicendum est vtrū motus de aliquo est contrarius motui ad ipsum. v. gr. vtrum motus de sanitate est cōtrarius motui ad sanitatem, & secū dum quod existimatur de generatione, et corruptione: Aut qui sunt ex cōtrarijs. v. g. quod motus ex sanitate est cōtrarius motui ex ægritudine: Aut ad cōtraria, v. g. quod motus ad sanitatem est cōtrarius motui ad ægritudinē: Aut motus de cōtrario est cōtrarius motui ad cōtrariū, ut motus de sanitate motui in ægritudine: Aut motus de contrario in suū contrarium est contrarius motui de hoc contrario in illud. v. g. quod motus de sanitate in ægritudinem est contrarius motui de ægritudine in sanitatem. quoniam necesse est ut sit vnus istorum modorum, aut plures vno. oppositio. n. impossibile est ut sit alio modo.

Cum declarauit quis motus est vnus mot⁹ in numero in rei veritate, incepit declarare de motu, &

quiete duo. s. qui motus sunt cōtrarij, & qui non, & ēt quæ duarū quietū coniūctarum cū motu. s. quies, i eo, ex quo est motus, & quies in eo, ad quod est, est contraria motui. & hoc intendebat, cū dixit: & de quiete ēt hoc mō. i. quæ quies est contraria cui quieti, & quæ quies est cōtraria cui motui, & quis mot⁹ est cōtrarius cui motui. D. incepit perscrutari de hoc, & dixit: Sed prius dicendū est, & c. i. sed priusq̃ pscrutemur de hoc, diuidendū est, & dicendū de oībus modis, quib⁹ potest aliquis dicere q motus est cōtrarius motui, deī de consyderādū quis eorū est. possibilis, & quis nō. Et primo vtrū motus ex aliquo est contrari⁹ motui ad ipsum. v. g. mot⁹ de sanitate ad ægritudinem est cōtrari⁹ motui de ægritudine in sanitatem. & fm hūc modū cōtrarietatis existimat q gñatio ē cōtraria corruptioni. motus. n. de sanitate in ægritudinem est corruptio sanitatis, & de ægritudine i sanitatem est gñatio. Et hoc intendebat, cum dixit: & fm q existimat de gñatione, & corruptione. i. & fm hūc modū contrarietatis existimat q gñatio, & corruptio sunt contraria. D. induxit Secūdū modū, & dixit: Aut ille, qui est ex contrarijs. i. aut mot⁹ contrarij sunt illi, qui incipiūt a contrarijs, fm q incipiūt ex eis, v. g. ut motus ex sanitate sit contrari⁹ motui ex ægritudine. qm̃ ille incepit ex ægritudine, & iste ex sanitate, & sanitas est contraria ægritudini. Et, cū induxit hūc modū, dedit Tertiū, qui est opposit⁹ isti, & dixit: Aut illi, qui sunt ad contraria. i. aut mot⁹ contrarij non sunt contrarij, fm q sunt ex reb⁹ contrarijs, sed fm q ad res contrarias. v. g. ut mot⁹ de

Ad sanitatem ad aegritudinem non sit
contrarius motui de aegritudine in
sanitate, sed ex hoc, quod sunt ad contraria.
Deinde induxit Quartum modum, &
dixit: Aut motus de contrario est con-
trarius motui ad contrarium. id est aut mo-
tus contrarius motui est ille, qui in-
cepit ex aliquo contrario illi, ad quem
peruenit secundus motus. v.g. quod iste
motus demonstrat de hac aegritudi-
ne sit contrarius motui demonstra-
to ad hanc sanitatem, quia iste est de
aegritudine, & ille ad sanitatem. D. in
B duxit Quintum modum, & est verus, &
dixit: Aut motus contrarii sunt illi,
qui sunt contrarii secundum illud, ex quo,
Documē. & secundum illud, ad quod. Et sciendum est quod
contrarietas motus est in motibus, qui
sunt ex contrariis ad contraria: sed
quintus hic modus verus, quo sunt
contrarii. Deinde cum compleuit hanc
divisionem, dicit: quoniam necesse est ut sit
unus istorum, &c. id est & dixit quod motus
contrarii necesse est ut sint contra-
rii aliquo istorum modorum, aut pluri-
bus uno, quia apparet quod necesse est,
cum diximus in talibus istis motibus, qui sunt
contrarii, ut contrarietas sint in eis
C aliquo istorum quinque modorum, aut
pluribus uno. motus. n. de sanitate in
aegritudinem, si est contrarius motui de
aegritudine in sanitate, necesse est ut sit
secundum quod illud, ex quo incipit iste motus,
ad ipsum peruenit iste alius. Et sic oppo-
sitionis inter eos erit de genere oppositio-
nis, quod est inter principium, & finem. id est quod
illud, quod est principium in altero,
erit finis in reliquo. Aut oppositio
inter eos erit, secundum quod sunt ex rebus con-
trariis, aut ad res contrarias, aut qua-
libet alter est ex aliquo contrario illi, ad
quem est alius motus. Aut contrarietas erit
inter eos secundum utrumque, id est secundum illud, ex quo,

& secundum illud, ad quod manifestum est. n. p. D.
se secundum divisionem quod impossibile est
ut alius modus sit, quo dicatur quod mo-
tus de sanitate in aegritudinem est con-
trarius motui de aegritudine in sani-
tatem. Et, cum ita sit, necesse est ut con-
trarietas inter eos sit uno modo isto-
rum modorum, aut pluribus uno, aut omnibus.

Est autem qui ex contrario
ei, qui est in contrarium, non con-
trarius, ut qui est ex sanitate ei,
qui est in aegritudinem. idem. n. E
& unus est, esse tamen non idem est ip-
sis. sicut non idem est ex sanitate
mutari, & in aegritudinem.

*Sed motus ex contrario non est
contrarius motui ad contrarium. v.g.
quod motus de sanitate non est con-
trarius motui ad aegritudinem. quo-
niam idem motus est, & si essen-
tia non est eadem. quemadmodum
motus de sanitate non est idem cum
motu ad aegritudinem.*

Cum numeravit omnes modos, qui
bus potest imaginari quod motus est contra-
rius motui, incepit destruere illos, &
qui non sunt veri, & dixit: Sed motus,
&c. id est sed motus non sunt contrarii secundum
contrarietatem eius, ex quo est motus,
& eius, ad quod est motus. quoniam idem mo-
tus est contrarius sibi, secundum illud, ex
quo, & secundum illud, ad quod est. si igitur
motus essent contrarii hoc modo,
tunc eadem res esset contraria sibi. quod
impossibile est. & hoc intendebat, cum di-
xit: est. n. idem motus. id est in numero. D. d.
& si essentia non est eadem. id est licet non
sit idem secundum definitionem. motus. n. de sa-
nitate, secundum quod est motus de sanitate, non
est idem secundum definitionem cum motu ad a-
egritudinem, sed sit idem secundum substantiam, id est quoniam
GG iij mo-

Physicorum

Et motum de sanitate est motu ad ægritudinē, sed illa, quæ sunt idē fm subiectū, & diuersa fm definitionē. nō sunt cōtraria. & nō posuit istū modū in prima diuisione, qm manifestū est qd est idem motus.

Neq; qui est ex cōtrario ei, q est ex contrario. simul. n. accidit ex contrario & in cōtrariū, aut in mediū. verū de hoc quidē posterius dicemus. Sed magis in cōtrarium mutari videbitur cā esse contrarietatis, quā ex cōtrario. hic. n. discellio a cōtrarietate, ille vero acceptio. atque dicitur vnusquisq; eo, i quod mutatur magis, quā eo, ex quo. vt sanatio, qui in sanitatē, ægritatio aut, qui in ægritudinem. Relinquitur igitur qui est in cōtraria, & qui ad contraria ex cōtrarijs. Forsitan igitur accidit eos, qui in contraria, & ex contrarijs esse, sed ipsum esse forte nō idē. dico autem qui est in sanitatē ei, q est ex ægritudine, & q ex sanitate ei, q ē i ægritudinē.

Neq; enim motus ex contrario est idē ei, qui est ex contrario. quoniam necesse est vt cum motu ex cōtrario sit motus etiā ad contrariū, aut ad medium. sed sermo de hoc post determinabitur. Immo translatio ad contrarium magis existimatur esse causa contrarietatis, quā translatio de contrario. ista. n. translatio est separatio a cōtrarietate, & ista est acquisitio eius, & quilibet nominatur ab illo, ad

quod transfertur, non ex quo transferitur. v. g. quoniā dicimus Soc. sanari, quando transfertur ad sanitatē, & ægrotari, quādo trāsferitur ad ægritudinem. Remanet igitur motus ad cōtraria, & motus de cōtrarijs ad cōtraria. Et rectū est, vt illud, quod mouetur ad cōtraria, necesse est vt moueatur ex cōtrarijs, sed forte essentia non est eadē. s. quoniā motus ad sanitatem non est idē cum motu ad ægritudinē.

Hic vult loqui d reliquis modis, **L** & dicit: Neq; motus ē est cōtrarius **48** motui iū fm cōtrarietate eius, ex quo est alter motus, ei, ex quo est reliqu⁹. qm quilibet duo motus tales inueniūt cōtrarij fm illd, ad quod, sicut inueniūt cōtrarij fm illd, ex quo, Et quia ista rōcinatio nō sufficit. s. vt motus nō sint cōtrarij fm illud, ex quo, tales motus inueniūt cōtrarij fm illud, ad quod, cū aliquis pōt dicere qd hoc accidit motib⁹ cōtrarijs. s. hoc, q sūt ad cōtraria, & q cōtrarietas nō inuenitur in eis, nisi fm q sunt ex reb⁹ cōtrarijs, dixit: sed sermo de hoc, &c. i. & in fine isti⁹ sermonis. D. incepit declarare q nō **M** pōt aliquis dicere q cōtrarietas motuū fm illud. ad quod, est accūs, & fm illud ex quo, est p se, & dixit: Immo trāslatio, &c. i. immo magis est existimādum q trāslatio motuum ad contraria est causa in cōtrarietate motuū, quā trāslatio d cōtrarijs.

D. dedit rationem super hoc, & dixit: ista trāslatio, &c. i. & causa i hoc est, quia trāslatio rei motæ de contrario, a quo mouetur, est sepatatio ab illo, & translatio eius ad contrariū,

Arium, ad quod movetur, est receptio, & acquisitio. & hoc est ita, quia motus nihil aliud est quam acquirere partem post aliam ex illo, ad quod res mota movetur, donec acquirat illud, ad quod movetur perfecte, & tunc cessat. & cum motus dicitur esse contrarius motui aliquo istorum, dignius est ut sit contrarius secundum illud, quod acquirit, & per quod perficitur, non secundum illud, a quo separatur. a quo illud, a quo separatur, non est pars substantie eius, sed est accidens eius: & illud, quod acquirit est pars substantie. & cum ita sit, ergo motus aut sunt contrarii, secundum illud ad quod, & non secundum illud ex quo, aut erunt contrarii magis secundum hunc modum.

BD. dedit aliam ratiocinationem, & dixit: & quilibet nominatur, &c. i. & quia substantia motus est de natura eius, ad quod est, non eius, ex quo est, id est motus denominatur ab illo, ad quod est, cum dicitur quod motus de albedine ad nigredinem est nigrificatio, non albificatio & sicut dicitur quod illud, quod movetur de egritudine ad sanitatem, est ipsum sanari, non infirmari. Et, cum posuit istos quumque modos, & posuit quod impossibile est ut motus sint contrarii, secundum contrarietatem eius, ex quo, ad illud, ad quod, & posuit quod dignius est ut sint contrarii secundum illud, ad quod, quam secundum illud, ex quo, & non precise dixit sermonem in hoc, dixit: Remanet igitur, &c. i.

C& cum destructi sunt duo illorum modorum, remanet tres, scilicet ut motus sint contrarii, aut secundum translationem eorum ad contraria, aut ex contrariis, aut secundum utrumque. D. d. & recte est ut illud, quod movetur, &c. i. & bene apparet ex dictis quod necesse est ut omnia duo mota, quae moventur ad contraria moveatur ex contrariis. & d. hoc, quia transmutationes, quae sunt ad co-

traria, sunt motus in rei veritate, scilicet de subiecto contrario in subiectum contrarium. quod non est ita de aliis transmutationibus, scilicet quae sunt de affirmatione in negationem, & de negatione in affirmationem. & istae sunt contrariae secundum hoc, quod altera est ex illo, ad quod est alia, ut generatio, & corruptio. Et, cum posuit quod motus, qui sunt ad contraria, necesse est ut sint ex contrariis, secundum quod sunt motus, & intendebat declarare ex hoc, quod motus contrarii sunt contrarii secundum utrumque, scilicet secundum contrarietatem eius ex quo, ad illud ex quo, & secundum contrarietatem eius ad quod ad illud ad quod, & iam declaravit quod motus, qui dicuntur esse contrarii secundum contrarietatem eius ex quo, ad illud, ad quod, sunt idem motus, & quod non est necesse propter hoc, & recte ut dicantur contrarii. incepit primo declarare de motibus, qui ponuntur contrarii secundum utrumque, quod non contingit eis illud impossibile, quod contingit primo modo, scilicet ut sit idem in numero. & fecit hoc, ne aliquis existimet quod in hac positione sequitur illud impossibile, quod contingit in primo, scilicet in hoc, quod motus est contrarius motui, secundum illud, ex quo, & secundum illud, ad quod. Et dixit: Sed forte essentia, &c. id est sed essentia duorum motuum, qui ponuntur contrarii secundum contrarietatem eorum, ex quo sunt, & secundum contrarietatem eorum, ad quod sunt, non sequitur ex hoc ut duo motus sint unus, sicut sequitur, si ponantur contrarii per contrarietatem eius, ex quo, ad illud, ad quod. quoniam motus ad sanitatem ex egritudine non idem est cum motu de sanitate ad egritudinem, sed sunt duo. D. incepit dare causam, propter quam necesse est ut motus contrarii sint contrarii per utrumque, scilicet secundum illud ex quo, & secundum illud, ad quod.

Quoniam

Physicorum!

G omnis motus est diuisibilis. Et, si motus fuerit continuus, erit vnus. quoniam non omnis motus est continuus cum omni motu, quēadmodum in alijs non quilibet continuatur cū quolibet, sed illa, quorū vltima sunt vnum. Et quadam nō habent vltima, et quadam habent, sed in forma sunt æquiuoca. quoniā impossibile est vt vltimū lineæ tangat vltimū ambulatiōis, et fiat vnu.

39 Cum declarauit, q vnus motus in numero est motus, qui est i eodē in numero, & in eodē in tpe, & induxit qōnes super hoc, incepit dare rōnem, pp quam necesse est in hoc, q motus sit vnus in numero, vt tēpus sit vnum, & subiectum sit vnum. & est, quia est cōtinuus. Et dixit: Et, quia oīs mot⁹, &c. i. & quia omnis motus est cōtinu⁹, quia omnis motus est diuisibilis, necesse est vt vn⁹ mot⁹ in numero sit cōtinuus. Et, cū declarauit q omnes motus sunt de natura cōtinui, dicit: &, si fuerit motus continuus, &c. i. si igitur motus, qui est vnus subiecti numero, & in eadē re numero habuit partes cōtinuas, tunc erit vn⁹. &, si partes ei⁹ nō fuerint cōtinuæ, non erit vnus. & cā in hoc, q quidam motus sunt, qui nō sunt cōtinui, est, qm nō oīs motus pōt cōtinuari cū quolibet motu, quēadmodum impossibile est in alijs, q sunt de speciebus continui, continuari ita, q quodlibet cōtinuetur cū quolibet. qm, si ita esset. tūc oīa essent cōtinua: sed cōtinua sunt illa, quorū vltima pnt esse vnum. & hoc intēdebat, cū dixit quēadmodū in alijs, &c. i. impossibile est vt quili

bet mot⁹ cōtinuet cū quolibet motu, sicut est imposse quodlibet continuari cū quolibet. Deinde induxit determinationē, p quā res fiūt continuæ, & dixit: sed illa, quorū vltima sunt vnu. i. entia cōtinua sunt illa, quorū vltima pnt esse vnu. sed in corporib⁹ naturalib⁹ cōtinuatio fit, qn duo vltima fuerint vnu, absq; eo, q vltimū cōt, quod est vnu, corrūpat. & sifr est cōtinuatio in magnitudinib⁹ mathematicis. definiunt. n. q sunt illa, q pnt recipe vltimū cōt. & similiter vī esse in motib⁹. & sic, cū dixit: sed illa, quorū vltima sunt vnu, intēdit aut in imaginatione. & hoc est in motib⁹, & in tpe, & in magnitudinib⁹. qm ista sciētia considerat ēt de istis quodāmodo, aut in esse. & est hoc in corporibus naturalibus cōtinuis, sicut est dispositio in mēbris aīalium cōsolidatis. D. dedit cām, pp quā q dā entia recipiunt cōtinuationē, & quædā nō, & dixit: & quædā non hnt vltima. &c. i. &, cū cōtinua sunt illa, quorū vltima sunt vnu, vī q cā in hoc, q non oīa sunt continua, est, q non oīa entia hnt vltima: sicut est dispō in numeris. neq; oīa entia hntia vltima pnt continuari, neq; ēt in imaginatiōe. qm qdā entia hnt vltima diuersa i forma, d quib⁹ hoc nomē vltimū dī ēquiuoce. & hoc intēdebat, cū dixit: sed sunt in forma æquiuoca. D. d. qm impossibile est vt vltimū lineæ tangat. &c. i. & impossibile est dicere q vltimum lineæ tangit vltimū ambulationis, cum magnitudo nō tangat motum. quoniam vltimum in eis dicitur æquiuoce.

Cōtigui igitur erūt, & q neq; hndē specie, neq; genere. postquam

Cōtinuatio nō fit, qn duo vltima fuerint vnu absq; eo, q vltimū nō corrūpat. talia aut vltima pnt effici vnu vīna imaginatione sicut
L
ē i successiuis. vī ē, sicut ē i pmanētib⁹.

Cā, quare ad vnitatē mot⁹ reqrit vnitatis & subiecti ē, qā ē cōtinu⁹. &c.
Oīs motus ē cōtinuus, qā oīs motus ē diuisibilis. vide in stātiā de motu argumenti.
I
ph. c. 6. & 8. ph. 23. vide cōt. Zim.

ta. l. q. a. tē
p. v. n. u. ē.

A q. n. cucurrit aliquis, statim febricitare potest. &, veluti lāpas ex successione, latio est cōtigua, continua autem nō. ponitur. n. continuum, quorum vltima vnum sunt. Quare cōtigni, & cōsequēter sunt, & { quia tempus continuum est, } cōtinuum autē est, quia motus cōtinui sunt, hoc autem est, cum vnum vltimum fuerit amborum.

B Dicamus ergo, quod motus sesei erūt, & si non cōuenient in specie, aut in genere. v. g. quod homo currit, & febricitat statim. & si erūt motus cādela successiui ē trāslatio sesea, cōtinua vero nō. positū est. n. continuū in rebus, quarum vltima sunt vnu. Isti igitur motus sunt sesei, & cōsequētes, quia tēpus eorum est cōtinuū. & cōtinuatio temporis est per continuationē motus. & hoc erit, quando vltimū amborum fuerit vnum.

40 Cum descripsit motus cōtinuos, **C** incepit post dicere motus seseos, & dixit: Dicamus, & c. i. & mot' dñr sesei, licet non cōueniāt ī spē, aut in gñe, sed est necesse solummodo, vt vltima eorum sint insimul. s. vt inter eos non sit quies, vt dictum est in descriptiōe rerum seseiarum simpliciter, siue fuerint motus, aut alia.

Et, cum induxit hoc, dedit duo exempla, vnu de motibus seseis diuersis in gñe, & aliud in motibus seseis conueniētibus in specie. Et dixit. v. g. q. homo currit, & c. i. exemplum motuum seseorum non conuenientium est, q. homo currat, & statim

accidit ei febricitatio. Et exēplū se- **D** seorū cōueniētū in specie est cādela, q. intrat manus hōum vna post aliā. D. d. continua vero non, & c. i. & isti motus, & similia non dñr cōtinua: qm̄ positū est q. continua sunt illa, quæ pñt habere vltimum cōe. sed isti nō pñt habere vltimum cōe. In illis autē, quæ diuersant' fm̄ speciem, manifestum est, q. vltima eorū sunt diuersa. In eis autē, quæ conueniūt in specie, vt motus cādela de vna manu in alterā, est sese', quia quies non interponitur, & priuatur continuatione in rei veritate, quia motū non est vnu. D. d. Isti **E** igitur motus sunt sesei, & cōsequētes, quia tempus eorum est continuum. i. & motus sesei dicuntur sesei, & cōsequi, quia tempus eorum est continuum in rei veritate, aut existimatur esse continuū, quia non interponitur illis quies sensibilis. & in rei veritate non est cōtinuū, nisi qñ instans, in quo fuit vltimum primi motus, in eo erit initium secūdi motus, vt motus mortis, qui sequit' motū vitæ. & isti sunt sesei in rei veritate. L. quorum tempus est cōtinuū in rei veritate. D. d. & tps eorū est con- **P** tinuū. & c. i. & tps motus continui p se est cōtinuū p continuationē motuum cādētium in ipm̄. & hoc erit qñ vltima illorū motuum fuerint vnu, vt mihi vt. & continuatio tps motuum seseorum est fm̄ q. imagiatur q. vltima eorum sunt vnum.

Quapropter necesse est eundē specie esse, & vnius, & ī vno tpe simpliciter continuū motū, & vnu. Tpe quidē, vt non immobilitas intersit: in intermittēte, n. quiescere necesse est, Multi
igi-

Physicorum

G igitur, & nō vnus motus, inter quos quies est. quare, si aliquis motus statu intercipitur, neq; vnus est, neq; continuus. intercipitur autem, si in medio temp⁹ est. Eius vero, qui in specie non vnus est, non: & si non intermit titur tempus. tempus .n. vnum est: specie autem motus ali⁹ est. motum .n. vnum necesse est, & specie vnum esse: hunc aut sim pliciter vnum esse, non est neces se. Quis igit motus simpliciter vnus est, dictum est.

Et ideo necesse est in motu: qui est simpliciter continuus, & vnus: vt sit conueniens in specie: & eius dem rei, in eodem tempore. In eo dem vero tempore est: ne cadat in terim defectus motus: quoniam in defectu necesse est vt sit quies. Et motus: in quo est quies, nō est vnus sed plures. ergo quilibet motus in quo est quies, non est vnus, neq; cōtinuus. & est in eo quies, quando in eo fuerit tempus. Motus autē qui non est vnus in specie: licet non de ficiat secundum tempus, est diuer sus in specie. quoniam vnus motus necesse est etiam vt sit vnus in spe cie: & non est necesse vt iste sit simplex, & vnus. Iam igitur nar rauimus quis motus simpliciter est vnus.

41 Cum declarauit q vnus mot⁹ sim pliciter .i. in numero debet esse cōti nuus, & iam declarauit q vn⁹ mot⁹ in numero simpliciter est cōueniēs

in specie, & eiusdē rei, & in eodē tē pore, incepit declarare q sequit ex hoc, vt motus, qui est cōtinuus sim pliciter, sit vnus. s. qui hēt has duas dispositiones. s. vt conueniat in illis tribus. s. in specie motus, & in hoc, q motū sit vnum motum, & tps sit vnum. Et dixit: Et iō necesse est in motu, &c. i. &, quia vnus motus in numero est cōtinuus, necesse est, vt motus cōtinuus, & vnus simp⁹ sit cōueniēs in specie, & eiusdem moti & in eodem tpe. Qm, cum fuerit ne cesse vt vnus motus cōueniat in il lis tribus: & motus continuus est v nus: sequitur vt cōtinuus, & vn⁹ cō ueniant in illis tribus. Et, cum nar raut q necesse est vt sit vnus fm tē pus. s. vnus cōtinuus, dedit causam in hoc, & dixit: In eodem vero tpe, &c. i. & vnus motus cōtinuus neces se est vt sit in eodem tpe. quia, si nō fuerit eodem tpe, tunc in eodē sub iecto interponitur defectus motus: & in eodē subiecto necesse est, vt qn motus deficit, sit quies. & hoc inten debat, cum dixit, qm in defectu. Et, cum declarauit q motus, cuius tps nō est vnū, habet in se quietem, de clarauit q motus, in quo est quies, est plures motus nō vnus. & inten dit, sed positum est ipsum esse vnū, & hoc est impossibile. s. q in vno motu sit quies. Et, cum declarauit hāc conclusionē, dixit: quilibet igitur motus. &c. & hoc sequitur fm destructionem cōsequentis, qm. cū fuerit verum q vnus motus conti nuus non hēt in se quietem, sequit ex hoc, q ille motus, qui hēt in se quietem, nō est vnus, neq; cōtinu⁹. D. d. & habet in se quietem. i. & qes interponitur motui, qn ipsi motui interponitur tps, in quo res nō mo uet.

Mot⁹ cōti nu⁹, & v nus i trib⁹ dnt cōue nire. Idē s. c. 34. & 4. ph. 105 & 7. ph. c. 5.

M

A uetur. Et, cū dixit q̄ in hoc, q̄ vnus motus sit, necesse est vt tempus sit vnū, incēpit narrare q̄ hoc inuenire in motu conuenienti fm̄ genus, & diuerso fm̄ sp̄em non exuahet ip̄m a suo ḡne. S. vt sit diuersus fm̄ gen^o, sed conueniēs in sp̄e, aut ī numero. Et dixit: Motus vero, qui nō est vn^o in specie, &c. i. & similiter est de motu conuenienti in specie, diuerso in numero. S. q̄ licet t̄ps nō deficit, non facit ip̄m esse vnū in numero. D. q̄, qm̄ vnus mot^o necesse est vt sit vn^o in specie, &c. Et innuit q̄ mot^o, qui est vnus in specie, est prior naturaliter vno motu in numero. & similiter est dispō vnus mot^o in ḡne cū motu vno in specie, & s̄it est dispositio vnus motus in numero cū illo, cuius t̄ps est vnum. S. q̄, cum vn^o motus fuerit in numero, t̄ps eius erit vnum. & cū t̄pus erit vnum, nō sequitur vt sit vnus in numero. Et pp̄ hāc similitudinē, q̄ est inter illa, potuit hoc, q̄, si motus fuerit vnus in nūero, erit vnus in specie, & nō econuerso, tanquā cām huius, q̄, si fuerit vnus in numero, erit in vno t̄pe, & non econuerso. & ē induxit sermonē in forma rōnis, & dixit: Motus autē, qui non est vnus in specie, &c. i. qm̄ dispositio in hoc, q̄, si motus fuerit vnus in numero, sequitur vt tempus eius sit vnū, & non econuerso, est sicut dispositio ī hoc, q̄ si motus fuerit vnus in numero, sequitur q̄ sit vnus in specie, & non est econuerso. & similiter vnus in specie est vnus in genere, & non econuerso. D. d. Iam igitur narrauius quis motus est. &c. i. & declaratum est igitur ex hoc sermone quis motus est vnus simpliciter, & est vnus in numero.

Amplius autē dicitur vnus, **D** & perfectus, siue fm̄ genus, siue fm̄ speciem, siue fm̄ substantiā sit, sicut & in alijs perfectum, & totū ipsius vnus est. Est autem quādo, & si imperfectus sit, vnus dicitur, si solum sit continuus.

Et dicitur etiam vnus motus, motus completus, si in specie fuerit completus, aut in substantia: quem admodum in alijs rebus non attribuitur vni, nisi illud, quod est perfectum, & completum. Et forte dicitur motus vnus, & si non sit perfectus, dummodo sit continuus.

Cum declarauit, quid sit motus vnus in numero, incēpit declarare q̄ vnus motus in numero est duob^o modis, cōpletus, & nō complet^o. & quia complet^o est dignior hoc nōie vn^o nūero, incēpit declarare hoc, & dixit: Et dī ē, &c. i. & vn^o mot^o dī de motu cōpleto: siue fuerit cōpletus, quia ē de sp̄e cōpleta, vt mot^o circularis: aut quia est de ḡne cōpleto, vt motus trāslatiōis, qui est p̄fectior ceteris motib^o, cū sit perfectus in nūero, & hoc intēdebat, cū dixit, vt mihi vī, aut in suba. a & cōpletū in sp̄e mot^o, est mot^o, in quo nō pōt ēē additio, aut diminutio, & est circularis finit^o p̄ se. in substantia autē est mot^o, h quia est prior motū naturaliter, & p̄fectior: & est mot^o trāslatiōis, vt post declarabitur, D. d. quemadmodū in alijs rebus, &c. i. & mot^o completus digni^o est vt attribuat^o vni numero: quemadmodum in alijs rebus non attribuit^o vni in maiori parte, nisi illud, quod est perfectum, & cōpletū. & quia mot^o non cōplet^o

Phy, cū cō. Auer. GG dī

Documē-
tū
Motus, q
ē vnus in
sp̄e ē prior
alijs

B motu, q̄ ē
vnus in nū-
mero. &
s̄it est di-
spō mot^o
vnus: &
necesse cū
motu vno
in sp̄e, &
motus v-
nus: & lūc
ro cū nō
tu, cuius
t̄ps ē vnū,

a Motus
cōpletus ī
sp̄e ē, cui
f
si p̄t fieri
additio,
aut dimi-
nutio, & ē
motus cir-
cularis. Idē
S. ph. t. c.
7 s. & 76
b Motus
trāslatio-
nis ē prior
motū nā-
tū, & p̄-
fectior, vide
p hoc. 8.
phy. 2. t. c.
5 s. vsq; ad
t. c. 6.

Cum vnus numero modo ſecundo, in-
duxit hoc vocabulum: & dixit: Et
forte dicitur vnus motus &c. i. cum
ſolūmodo fuerit continuus. ſ. quia,
cum continuatione non erit perfe-
ctio. & hæc eſt diſpo motus recti.

Amplius aut aliter præter di-
ctos, dñ motus vnus, regularis,
irregularis. n. eſt quidē vt nō vi-
deatur vn⁹, ſed magis regularis,
vt rect⁹. irregularis. n. diuiſibilis
eſt. vñ autē differre, ſicut magis,
& minus. Eſt aut in oī motu qđ
regulariter eſt, aut non. etenim
alterabitur regulariter, & feret
ſuper regulare, vt circulum, aut
rectam: & circa augmentatio-
nem ſimiliter, & diminutionē,

*Et dicitur vnus motus alio mo-
do ab iſtis dictis motus æqualis.*

*quonia motus diuerſus quaſi non
exiſtimatur eē vnus, ſed motus æ-*

qualis ē dignior hic vt linea recta:

quonia motus diuerſus eſt diuiſibi-

lis, videtur igitur quod diuerſitas

inter duos motus ē quaſi additio, et

diminutio. Et i quolibet motu eſt

æqualitas & inæqualitas. quonia

quādoq; alteratur res æqualiter, et

trāſfertur ex aliquo æqualiter, v.

gr. per circulum, aut per lineam

rectam: & ſimiliter & i augme-

to, et diminutione.

qui eſt æqualis. & ſic motus conti-
nuus pfectus æqualis erit ille, qui dñ

dignius vnus numero. Et dixit: Et
dñ vnus motus alio modo, &c. i. &

vnus motus in numero dñ alio mō
a duobus modis prædictis. ſ. motus

cōtinuus cōpletus æqualis, qui eſt
dignior vt ſit vnus. v g. mot⁹ p lineā

rectam, qui eſt dignior vt ſit vn⁹, q̃
mot⁹ per lineā tortuoſam. qm̃, quē

admodū linea tortuoſa exiſtimat
eſſe composita ex recta, & circulari,

ſiſt motus p illā eſt diuerſus, & mo-
tus diuerſus exiſtimatur eſſe plus q̃

vn⁹ mot⁹. ſed mot⁹ æqualis eſt digni-
or vt ſit vnus: & eſt ille, qui eſt p li-

neam rectā. D. dedit eā, pp quā
motus diuerſus nō eſt vnus in rei

veritate, & dixit qm̃ mot⁹ diuerſus
eſt diuiſibilis. i. & cauſa i hoc, q̃ mo-

tus diuerſus non eſt vnus ſimplr, ē,
qu a diuiditur in velocitatē, & tar-

dit: tē, & iſte mod⁹ diuerſitatis eſt ſi-
milis diuerſitati, quæ eſt ſm addi-

tionē, & diminutionē i reb⁹ diuerſis
ſm magis, & minus. Et intēdit. qm̃

eſt diuerſitas, q̃ nō extrahit motū d
vna ſpē i aliā, ſed facit aliquā mul-

titudinē, & hoc intēdebat, cū dixit:
vñ igitur q̃ diuerſitas, &c. i. q̃ iſta di-

uerſitas eſt de gñe diuerſitatis, q̃ ac-
cidit in reb⁹ ſm additionē, & dimi-

nutionē. Et intēdebat q̃ velocitas,
& tarditas nō diuidūt motū, ſm q̃

gen⁹ diuiditur in ſpēs. & dixit: quali
additio & diminutio, quia velocitas

& tarditas ſunt de qualitate, & addi-
tio, & diminutio ſunt de quātitate.

D. d. a Et i quolibet motu eſt æqua-
litas, & inæqualitas. i. & in quolibet

gñe motu iuenit æqualitas, & in
qualitas, qm̃ i alteratione inuenit in-
æqualitas. qm̃ alteratio eſt i quibus
dā pibus eiūdē mot⁹ intēſior, & ve-

locior

a In quo
libet mo-
tu ē æqua-
litas, & in
æqualitas.
qd̃ quō ſit
intelligēdū
vid. 4. ph.
c. 129. &
6 ph. cō.
15. & hic
cō. 45.

A loci ot, & in quibusdam partib' remissior, & tardior. & inuenitur et in ea aequalitas, quia do partes ei' motus sunt aequales in velocitate, & tarditate. & similiter est de augmento, & in translatione, & eius sermo in hoc est manifestus.

Imposse ē regularē et motū si regulari magnitudine. Irregularitatis autē dīa est aliqñ quidē in quo mouet. impossibile est. n. regularē ēē motū nō in regulari magnitudine. vt mot' fracta. aut gyratiua, aut alius magnitudinis, quorū quāuis ad quāuis partē minime coaptat. Ali-

B qñ autē neq; in vbi, neq; in qñ, neq; in eo, ad quod, sed in ipso modo. velocitate. n. & tarditate aliqñ determinat. cuius. n. eadē ē velocitas, regularis ē, cui' autē nō, irregularis. Quapropter neque species motus, neque differentia, velocitas, & tarditas, quā omnes sequuntur differētes sūm spēm. quare neq; grauitas, neq; leuitas, quā ad idē est, vt terrā, ad seipsam, aut ignis, ad seipm.

Et i diuersis est differētia, quae forte est ex illo, per quod ē motus.

C impossibile. n. est vt motus sit aequalis, & magnitudo, per quā est motus, non est aequalis. v. g. motus gyratiuus, aut motus tortuosus, aut motus alterius quantitatis, quantitatum, quarum quelibet pars nō superponitur cuilibet parti. Et forte erit non in re, neque in tempore. neq; in illo, ad quod, sed vniuersaliter in illo, in quo est, quā si in via velocitatis, & tarditatis

in eo, qui est solus motus. motus igitur, cuius velocitas est eadem, est motus aequalis, & qui non est talis est diuersus. Et ideo. Velocitas, & tarditas non sunt species, neq; differentia motus, quia sequitur omnes modos eius, ergo neque grauitas, neque leuitas inducentes ad eundem locum, verbi gratia inducentes terram ad terram, & ignē ad ignem, sunt species, aut differentia motus.

E Cum declarauit q' motus aequalis est dignior vt sit vnus, & dedit dīam inter motū aequalē, & diuersum cui' gñis ē, & quare mot' inaequalis nō est. vn', vult declarare hic cās inaequalitatis, & q' mot' nō diuidit' in aequalē, & in inaequalē, sūm q' gen' diuidit' dīas, sed sūm q' gñā, & spēs diuidunt' modos, & accētia, & pri' incēpit declarare cās, ex quib' mot' est inaequalis, & dixit: Et idiuersis, &c. i. & in motibus diuersis sunt dīas. qñ quidā sunt, quorum cās diuersitatis sunt ex illo, per qd est motus, quando fuerit inaequalis. quoniam possibile est vt sit translatio inaequalis, sicut dixit: si magnitudo, per quam sit translatio non fuerit aequalis, scilicet recta. D. d. v. g. mot' p lineam tortuosam, aut per lineā gyratiuā, &c. i. & vniuersaliter motus, qui est inaequalis p illud, p quod est mot', est ille, qui est p aliquā quantitātē, cui' oēs partes nō superponunt' sibi adinuicē. qñ ista quātas ē cōtraria quātitati rectae: cū recta sit illa, cui' partes superponuntur sibi adinuicē. Et, cum dedit hanc causam inaequalitatis motus,

GG ij tus,

Phyficorum

Etus, incepit dare eam secundam, & dixit: Et forte erit non in re, &c. i. & forte motus erit inequalis, non per illud, per quod est motus. v. gr. p locū, neque per tēpus, neq; per finem. & hoc intēdebat, ut mihi videtur, cū dixit: neque in illo ad quod, sed vni uersaliter, &c. i. sed ex ipsius motus natura, aut moti. s. qñ fuerit innata uelocitati in quibusdā pib⁹, & tardari in quibusdā. Et hoc intēdebat,

Docum.

Hut mihi vñ, cū dixit in eo, quod est i via uelocitatis. i. in eo, quod innatū est uelocius fieri, aut tardari, est natura ipsius mot⁹, aut moti. Et posui mus hūc sermonē sic. quia cāc oīs uelocitatis, & tarditatis oīs accētis i motu sunt hēc quatuor. s. aut diuer sitas eius, per quod est motus, aut di uersitas dispositionis moti i se, aut dispositionis motoris, aut dispositio nis eius, ad quod est motus. & intē dit p hūc sermonē quasi determina re cās diuer sitatis motus. D. d. in eo, quod est solū. i. illud, quod est i via uelocitatis, & tarditatis, s. qđ aliqñ uelocescit, & aliqñ tardat, fm q solū hēt hāc dispōnē proprie. s. quia hēt uelocitatē, & tarditatē proprie, & solum fm q est motum. D. d. mo tus igit, &c. i. cur⁹ uelocitas partū est eadē: quia hoc est in accētibus eiusdē mot⁹. & dixit: & ideo uelo citas, & tarditas, &c. i. & cā i hoc, q uelocitas, & tarditas non sunt dñe mot⁹: ita, q motus uelox, & tardus

Ista est di spō accē tiū sepa biliū. s. q iueniunt i qualibet spē qñq; & si inue niunt qñ q i qbus da spēbus &c.

sint spēs eius, est, quia uelocitas, & tarditas sequunt vnūquēq; modū motus. & ista est dispō accētium se parabilium. s. q inueniūtur in qua libet spē qñq;, & nō iueniūtur qñq; in quibusdā spēb⁹. D. d. ergo neq; grauitas, &c. i. & signū eius, q ueloci tas, & tarditas non sunt differētiæ

motus: ita, q per illas diuidat^r spēs, **K** est, qñ graue, & leue, qñ duo illorū mouētur ad eūdē locum, & alterū est graui⁹, aut leuius rehquo, tūc al terum necessario erit uelocius reh quo. & motus eorū est idē in specie, qñ, si mouētur ad locum terræ, tūc motus grauioris erit uelocior, & v terque est motus idem spē ad me dium. &, si mouentur ad locū ignis, tūc motus leuioris erit uelocior, & vterq; est idē mot⁹ in specie, & ē mo tus a medio. & hoc intēdebat, cū di xit. v. gr. inducēs terram ad terram. &c. i. & v. g. motus, qui iducit terrā ad terram, aut motus, qui inducit **L** ignem ad ignem. v. g. motus ad me dium, aut a medio.

Vnus igitur irregularis est, quā est cōtinu⁹ minus aut, qđ fractæ accidit lationi. id aut, qđ est min⁹, cōmistio semp cōtra rñ est. Si aut oēm, vnū cōtingit, & regularē esse, & nō, nō erunt & ipsi, qui nō fm spēm cōtiguū sunt, vnus, & cōtinuus. quō m erit regularis motus ex altera tione cōpositus, & lationē: opor teret enim coaptari.

Et dicamus quod motus diuer sus est vnus, cū fuerit cōtinuus. sed est in hoc minus. et hoc accidit trā slationi secundū tortuositatē. et mi nus semper est per mixtionē cōtra riorū. Si igitur omnis motus vnus possibile est ut sit secundū equalit atē, aut inequalitatē, impossibile est ut motus seseus nō secundū spēm, sit idē motus cōtinuus. quoni. i. impossi bile est ut motus cōpositus ex altera **M** ratio-

A ratione, & translatione sit equalis. quoniam necesse est, si esset equalis, ut superponeretur sibi.

45 Et dicamus. &c. i. apparet qd motus diuersus fm velocitate, & tarditate est vnus numero, cum fuerit cōtinuus: sed in vnitae est in dispōne minori, & equalis in hoc in dispōne perfectiori. D. d. & hoc accidit trāslatiōi fm tortuositate. i. & hoc, qd vnus motus numero, qui necessario est inaequalis, accidit trāslatiōi, quae est p lineā rectā necessario. i. q nō est vn⁹ in numerum. Dein

B de dedit causam, pp quam motus inaequalis nō est vnus, sed cōposit⁹, & dixit: & minus est per mixtionē cōtrariōrū. i. & cum motus inaequalis fuerit motus magis diminutus: in capitulo eiusdē motus in numero: & diminutū in oī genere est diminutum per mixtionem cōtrarij: sequitur vt mot⁹ inaequalis sit cōpositus ex cōtrarijs. & sic nō est vnus i rei veritate. Et, cū narrauit qd mot⁹ inaequalis est inaequalis p mixtionē cōtrarij, & mixtio est possibilis i oī motu, fm qd est motus, dixit: qm oīs mot⁹ vn⁹ &c. i. & cum ita sit, possibile est vt oīs mot⁹ sit equalis, & inaequalis. Sed quærit, quō ista præpō est vniuersalis? & declaratum est in Caelo & Mūdo, qd motus corporis celestis nullā hēt in se diuersitatē. Et ad hoc dicēdū est, qd hoc pprū est corporis celestis, fm qd celeste, nō inquitū motum. 2 & sermo in hoc loco est de motu, nō fm qd est motus alicuius corporis. Et, cū narrauit qd vnus mot⁹ nūero recipit equalitatem, & inaequalitatem, incepit declarare ex hoc, qd motus sesei non possunt continuari. & dixit: impossi-

bile est, &c. i. impossibile est vt ex D motib⁹ seles nō conuenientibus in specie fiat vnus mot⁹ cōtinuus, qm motus cōtinu⁹ recipit equalitatem: & quod recipit equalitatem recipit superpositionem: & mot⁹ cōpositus ex trāslatione, & alteratione, nō recipit equalitatem. Et iste sermo est i secunda figura. & quia iste cōponitur ex duabus ppositionibus, quarum affirmatiua declarata est, iam incepit declarare secundam, & dixit: qm, si esset equalis, necesse esset vt superponeretur. i. & signum eius, qd mot⁹ cōpositus ex speciebus diuersis nō pōt recipere equalitatem, est, quia E motus, qui possunt recipere equalitatem sunt illi, quorum partes possunt superponi sibi adinuicē: & motus diuersi fm speciem nō superponuntur sibi: quia impossibile est vt trāslatio superponatur alterationi, aut augmentum trāslatiōi. & iste sermo est in secunda figura.

SUMMA TERTIA.

De contrarietate motuum, & quietum. Quis Motus, cui motui opponatur. Ca. I.

Mplius autem determinandum est qualis motus est contrarius motui, & d quiete

te quoq; eodem modo. Diuidēdum est aut primo, utrū cōtrarius motus sit qui est ex eodem, ei. qui est in idē, vt qui est ex sanitate ei, qui est in sanitatem, vt & generatio, & corruptio videtur: Aut qui ē ex cōtrarijs, vt qd est ex sanitate ei, qd est ex aegritudine: Aut qui est i cōtraria, vt qd est in sanitate ei, qui est in aegritudine: Aut qd ē ex cōtrario ei, qd ē i cōtrariū, vt qui ē ex sanitate

GG iij ei

Diminu-
tū iōi ghe
ē diminu
tū p mixti
onē cōtra
rij. Idē. i.
ed. 19,

In 2. cor.
L. c. 2. h. &
c. 3. 8
Digressio,
qua qrit,
vtrū nīs
motus pos
sit ēē irre
gularis
& sermo i
hoc loco ē
de motu,
nō fm qd
est motus
alicuius
corporis

Phyficorum

Gei, qui est in ægritudine: Aut qui est ex cōtrario i cōtrariū ei, qui est ex cōtrario in cōtrariū, vt q est ex sanitate i ægritudine ei, qui est ex ægritudine in sanitate. necesse ē. n. aut vnū aliquē horum esse modorū, aut plures. non enim est aliter opponere.

Et determinādū est cū quis motus est contrarius cui, & de quiete etiā hoc modo. Sed prius dicendū est vtrū motus de aliquo est

H contrarius motus ad ipsum. v. gr.

vtrum motus de sanitate est cōtrarius motui ad sanitatem, & secū dum quod existimatur de generatione, et corruptioe: Aut qui sunt ex cōtrarijs. v. g. quod motus ex sanitate est cōtrarius motui ex ægritudine: Aut ad cōtraria, v. g. quod motus ad sanitatem est cōtrarius motui ad ægritudinē: Aut motus de cōtrario est cōtrarius motui ad cōtrarium, vt motus de sanitate motui in ægritudinē: Aut motus de contrario in suum contrarium est contrarius motui de hoc contrario in illud. v. g. quod motus de sanitate in ægritudinem est contrarius motui de ægritudine in sanitatem. quoniam necesse est vt sit vnus istorum modorum, aut plures vno. oppositio. n. impossibile est vt sit alio modo.

46 Cum declarauit quis motus est vnus mot⁹ in numero in rei veritate, incepit declarare de motu, &

quiete duo. scilicet qui motus sunt cōtrarij, & qui non, & ēt quæ duarū quietū coniūctarum cū motu. scilicet quies, i eo, ex quo est motus, & quies in eo, ad quod est, est contraria motui. & hoc intendebat, cū dixit: & de quiete ēt hoc mō. i. quæ quies est contraria cui quieti, & quæ quies est cōtraria cui motui, & quis mot⁹ est cōtrarius cui motui. D. incepit perscrutari de hoc, & dixit: Sed prius dicendū est, & c. i. sed priusq̃ pscrutemur de hoc, diuidendū est, & dicendū de oībus modis, quib⁹ potest aliquis dicere q̃ motus est cōtrarius motui, deinde de considerādū quis eorū est. possibilis, & quis nō. Et primo vtrū motus ex aliquo est contrari⁹ motui ad ipsum. v. g. mot⁹ de sanitate ad ægritudinem est cōtrari⁹ motui de ægritudine in sanitatem. & fm hūc modū cōtrarietatis existimat q̃ gñatio ē cōtraria corruptioni. motus. n. de sanitate in ægritudinem est corruptio sanitatis, & de ægritudine i sanitatem est gñatio. Et hoc intendebat, cum dixit: & fm q̃ existimat de gñatione, & corruptione. i. & fm hūc modū contrarietatis existimat q̃ gñatio, & corruptio sunt contraria. D. induxit Secūdū modū, & dixit: Aut ille, qui est ex contrarijs. i. aut mot⁹ contrarij sunt illi, qui incipiūt a contrarijs, fm q̃ incipiūt ex eis, v. g. vt motus ex sanitate sit contrari⁹ motui ex ægritudine. qm̃ iste incepit ex ægritudine, & iste ex sanitate, & sanitas est contraria ægritudini. Et, cū induxit hūc modū, dicit Tertiū, qui est opposit⁹ isti, & dixit: Aut illi, qui sunt ad contraria. i. aut mot⁹ contrarij non sunt contrarij, fm q̃ sunt ex reb⁹ contrarijs, sed fm q̃ ad res contrarias. v. g. vt mot⁹ de

Ad sanitatem ad ægritudinem non sit
contrarius motui de ægritudine in
sanitate, sicut quod est ex rebus contra-
rijs, sed ex hoc, quod sunt ad contraria.
Deinde induxit Quartum modum, &
dixit: Aut motus de contrario est con-
trarius motui ad contrarium. id est aut mo-
tus contrarius motui est ille, qui in-
cepit ex aliquo contrario illi, ad quod
peruenit secundus motus. v. g. quod iste
motus demonstrat de hac ægritudi-
ne sit contrarius motui demonstra-
to ad hanc sanitatem, quia iste est de
ægritudine, & ille ad sanitatem. D. in
B duxit Quintum modum, & est verus, &
dixit: Aut motus contrarij sunt illi,
qui sunt contrarij sicut illud, ex quo,
Documē. & sicut illud, ad quod. Et sciendum est quod
contrarietas motus est in motibus, qui
sunt ex contrarijs ad contraria: sed
quiritur hic modus verus, quo sunt
contrarij. Deinde cum compleuit hanc
divisionem, dicit: quoniam necesse est ut sit
unus istorum, &c. id est & dixit quod motus
contrarij necesse est ut sint contra-
rij aliquo istorum modorum, aut pluri-
bus uno, quia apparet quod necesse est,
cum diximus in talibus istis motibus, qui sunt
contrarij, ut contrarietas sint in eis
C aliquo istorum quinque modorum, aut
pluribus uno. motus. n. de sanitate in
ægritudinem, si est contrarius motui de
ægritudine in sanitate, necesse est ut sit
sicut quod illud, ex quo incipit ille motus,
ad ipsum peruenit ille alius. Et sic oppo-
sitionis inter eos erit de genere oppositio-
nis, quod est inter principium, & finem. scilicet quod
illud, quod est principium in altero,
erit finis in reliquo. Aut oppositio
inter eos erit, sicut quod sunt ex rebus con-
trarijs, aut ad res contrarias, aut quia
alter est ex aliquo contrario illi, ad
quod est alius motus. Aut contrarietas erit
inter eos sicut utrumque, scilicet sicut illud, ex quo,

& sicut illud, ad quod manifestum est. n. p. D.
scilicet sicut divisionem quod impossibile est
ut alius modus sit, quo dicatur quod mo-
tus de sanitate in ægritudinem est con-
trarius motui de ægritudine in sani-
tate. Et, cum ita sit, necesse est ut con-
trarietas inter eos sit uno modo isto-
rum modorum, aut pluribus uno, aut omnibus.

Est autem qui ex contrario
ei, qui est in contrarium, non con-
trarius, ut qui est ex sanitate ei,
qui est in ægritudinem. idem. n. E
& unus est, esse tamen non idem est ip-
sis. sicut non idem est ex sanitate
mutari, & in ægritudinem.

*Sed motus ex contrario non est
contrarius motui ad contrarium. v. g.
quod motus de sanitate non est con-
trarius motui ad ægritudinem. quo-
niam idem motus est, & si essen-
tia non est eadem. quemadmodum
motus de sanitate non est idem cum
motu ad ægritudinem.*

Cum numeravit omnes modos, qui
bus potest imaginari quod motus est contra-
rius motui, incepit destruere illos, per
qui non sunt veri, & dixit: Sed motus,
&c. id est sed motus non sunt contrarij sicut
contrarietas eius, ex quo est motus,
& eius, ad quod est motus. quoniam idem mo-
tus est contrarius sibi, sicut illud, ex
quo, & sicut illud, ad quod est. si igitur
motus essent contrarij hoc modo,
tunc eadem res esset contraria sibi. quod
impossibile est. & hoc intendebat, cum di-
xit: est. n. idem motus. id est in numero. D. d.
& si eadem non est eadem. id est licet non
sit idem sicut definitionem. motum. n. de sa-
nitate, sicut quod est motum de sanitate, non
est idem sicut definitionem cum motu ad æ-
gritudinem, sed sit idem sicut substantiam, scilicet quoniam

Physicorum

G motum de sanitate est motu ad ægritudinē, sed illa, quæ sunt idē fm subiectū, & diuersa fm definitionē. nō sunt cōtraria. & nō posuit istū modū in prima diuisione, qm manifestū est qd est idem motus.

Neq; qui est ex cōtrario ei, qd est ex contrario. simul. n. accidit ex contrario & in cōtrariū, aut in mediū. verū de hoc quidē posterius dicemus. Sed magis in cōtrarium mutari videbitur cā esse contrarietatis, quā ex cōtrario. hic. n. discessio a cōtrarietate, ille vero acceptio. atque dicitur vnusquisq; eo, i quod mutatur magis, quā eo, ex quo. vt sanatio, qui in sanitatē, ægroratio aut, qui in ægritudinem. Relinquitur igitur qui est in cōtraria, & qui ad contraria ex cōtrarijs. Forsitan igitur accidit eos, qui in contraria, & ex contrarijs esse, sed ipsum esse forte nō idē. dico autem qui est in sanitatē ei, qd est ex ægritudine, & qd ex sanitate ei, qd ē i ægritudine.

I Neq; enim motus ex contrario est idē ei, qui est ex contrario. quoniam necesse est vt cum motu ex cōtrario sit motus etiā ad contrariū, aut ad medium. sed sermo de hoc post determinabitur. Immo translatio ad contrarium magis existimatur esse causa contrarietatis, quā translatio de contrario. ista. n. translatio est separatio a cōtrarietate, & ista est acquisitio eius, & quilibet nominatur ab illo, ad

quod transfertur, non ex quo tran-
R fertur. v. g. quoniam dicimus Soc. sanari, quando transfertur ad sanitatē, & ægrotari, quādo trāsferitur ad ægritudinem. Remanet igitur motus ad cōtraria, & motus de cōtrarijs ad cōtraria. Et rectū est, vt illud, quod mouetur ad cōtraria, necesse est vt moueatur ex cōtrarijs, sed forte essentia non est eadē. s. quoniam motus ad sanitatem non est idē cum motu ad ægritudinē.

Hic vult loqui d reliquis modis, **L** & dicit: Neq; motus ē est cōtrarius **48** motui tū fm cōtrarietate eius, ex quo est alter motus, ei, ex quo est reliqu⁹. qm quilibet duo motus tales inueniuntur cōtrarij fm illd, ad quod, sicut inueniuntur contrarij fm illd, ex quo, Et quia ista rōcinatio nō sufficit. s. vt motus nō sint cōtrarij fm illud, ex quo, tales motus inueniuntur contrarij fm illud, ad quod, cū aliquis pōt dicere qd hoc accidit motib⁹ cōtrarijs. s. hoc, qd sūt ad cōtraria, & qd cōtrarietas nō inuenitur in eis, nisi fm qd sunt ex reb⁹ cōtrarijs, dixit: sed sermo de hoc, & c. i. & in fine isti⁹ sermonis. D. incepit declarare qd nō **M** pōt aliquis dicere qd cōtrarietas motuū fm illud, ad quod, est accūs, & fm illud ex quo, est p se, & dixit: Immo trāslatio, & c. i. immo magis est existimādum qd trāslatio motuum ad contraria est causa in cōtrarietate motuū, quā trāslatio d cōtrarijs. D. dedit rationem super hoc, & dixit: ista trāslatio, & c. i. & causa i hoc est, quia trāslatio rei motæ de contrario, a quo mouetur, est separatio ab illo, & translatio eius ad contrariū,

Arium, ad quod movetur, est receptio, & acquisitio. & hoc est ita, quia motus nihil aliud est quam acquirere partem post aliam ex illo, ad quod res movetur, donec acquirat illud, ad quod movetur perfecte, & tunc cessat. & cum motus dicitur esse contrarius motui alteri quo istorum, dignius est ut sit contrarius secundum illud, quod acquirit, & per quod perficitur, non secundum illud, a quo separatur. & quoniam illud, a quo separatur, non est pars substantie eius, sed est accidens eius: & illud, quod acquirit est pars substantie. & cum ita sit, ergo motus aut sunt contrarii, secundum illud ad quod, & non secundum illud ex quo, aut erunt contrarii magis secundum hunc modum.

BD. dedit aliam ratiocinationem, & dixit: & quilibet nominatur, &c. i. & quia substantia motus est de natura eius, ad quod est, non eius, ex quo est, id motus denominatur ab illo, ad quod est, cum dicitur quod motus de albedine ad nigredinem est nigrescentia, non albiscentia & sicut dicitur quod illud, quod movetur de egritudine ad sanitatem, est ipsum sanari, non infirmari. Et, cum posuit istos quinque modos, & posuit quod impossibile est ut motus sint contrarii, secundum contrarietatem eius, ex quo, ad illud, ad quod, & posuit quod dignius est ut sint contrarii secundum illud, ad quod, quam secundum illud, ex quo, & non precise dixit sermonem in hoc, dixit: Remanet igitur, &c. i.

C& cum destructi sunt duo illorum modorum, remanet tres, scilicet ut motus sint contrarii, aut secundum translationem eorum ad contraria, aut ex contrariis, aut secundum utrumque. D. d. & rectius est ut illud, quod movetur, &c. i. & bene apparet ex dictis quod necesse est ut omnia duo mota, que moventur ad contraria moveatur ex contrariis. & d. hoc, quia transmutationes, que sunt ad co-

traria, sunt motus in rei veritate, scilicet de subiecto contrario in subiectum contrarium. quod non est ita de aliis transmutationibus, scilicet que sunt de affirmatione in negationem, & de negatione in affirmationem. & istae sunt contrariae secundum hoc, quod altera est ex illo, ad quod est alia, ut generatio, & corruptio. Et, cum posuit quod motus, qui sunt ad contraria, necesse est ut sint ex contrariis, secundum quod sunt motus, & intendebat declarare ex hoc, quod motus contrarii sunt contrarii secundum utrumque, scilicet secundum contrarietatem eius ex quo, ad illud ex quo, & secundum contrarietatem eius ad quod ad illud ad quod, & iam declaravit quod motus, qui dicuntur esse contrarii secundum contrarietatem eius ex quo, ad illud, ad quod, sunt idem motus, & quod non est necesse propter hoc, & rectius ut dicantur contrarii. incepit primo declarare de motibus, qui ponuntur contrarii secundum utrumque, quod non contingit eis illud impossibile, quod contingit primo modo, scilicet ut sit idem in numero. & fecit hoc, ne aliquis existimet quod in hac positione sequitur illud impossibile, quod contingit in primo, scilicet in hoc, quod motus est contrarius motui, secundum illud, ex quo, & secundum illud, ad quod. Et dixit: Sed forte essentia, &c. id est sed essentia duorum motuum, qui ponuntur contrarii secundum contrarietatem eorum, ex quo sunt, & secundum contrarietatem eorum, ad quod sunt, non sequitur ex hoc ut duo motus sint unus, sicut sequitur si ponantur contrarii per contrarietatem eius, ex quo, ad illud, ad quod. quoniam motus ad sanitatem ex egritudine non idem est cum motu de sanitate ad egritudinem, sed sunt duo. D. incepit dare causam, propter quam necesse est ut motus contrarii sint contrarii per utrumque, scilicet secundum illud ex quo, & secundum illud, ad quod.

Quoniam

Phyficorum

Motus qui
pprie cō-
trarij.

G Qm̄ autem differt mutatio à motu: (quæ.n.est ex quodā subiecto in quoddā subiectū mutatio est motus:) qui est ex cōtrario in cōtrariū ei, q̄ ex cōtrario ē in cōtrariū, mot⁹ cōtrarius ē. Vt qui ex sanitate in egritudine ei, q̄ ē ex egritudine in sanitatē.

Et, quia transmutatio differt à motu in hoc, quoniam motus est transmutatio de subiecto in subiectū, motus igitur cōtrarius est de cōtrario in cōtrariū, v.g. de sanitate in egritudinem est cōtrarius motui de egritudine in sanitatē.

49 Dicit: Et, quia trāsmutatio differt à motu ī hoc, q̄ motus est trāsmutatio de subiecto cōtrario ī subiectum cōtrariū, vt declaratū est in principio istius tractatus: transmutatio autē est de non subiecto in subiectū, & de subiecto in nō subiectum: necesse est vt motus cōtrarij sint cōtrarij fm̄ illud, ex quo, & illud, ad qd̄, ambo. qm̄ eos esse de cōtrario est essentialiter eis, quēadmodū ipsos esse ad cōtrariū est eis essentialiter. & cū utrūq; est eis essentialiter, & res cōtrarię sunt cōtrarię per dīas, & dispōnes contrarias, necesse est vt motus contrarij sint cōtrarij per istas duas dispositiones, sc̄. per contrarietatem eius ex quo, & eius ad quod: licet magis sint cōtrarij secundum illud, ad quod.

Manifestum est autē & ex inductione qualia videntur contraria esse. Aegrotare.n. ipsi sanari, et discere ipsi decipi non p̄ seipsum: in cōtraria.n. vt.n. sciētiā, sic et deceptionē est et per

seipsum consequi, & per aliud. **K**

Et ea, q̄ sursum latio, ei, quæ est deorsum. contraria.n. hæc sunt in longitudine. Et quæ a dextra, ei, q̄ ē ad sinistrā: cōtraria.n. hæc sunt in latitudine. Et quæ in ante, ei, quæ in retro: contraria.n. hæc sunt in profunditate.

Et declaratum est secundū inductionē quæ intentiones existimantur esse contrariae. Nos.n. videmus quod cōtrariū eius, quod est hominem sanari, est ipsum infirmari, & ipsum addiscere est cōtrariū ad ipsum male scire, non ex se: quoniam hic est motus ad contraria. quemadmodum possibile est acquirere scientiam ex se, & ex alio, et similiter potest decipi ex se, & ex alio. Et translatio ad superius est contraria translationi ad inferius. quoniam hæc duo sunt contraria in longitudine. Et trāslatio ad dextrū est contraria translationi ad sinistrum: quæ sunt contraria in latitudine. Et trāslatio ad anterius ē cōtraria trāslatiōi ad posterius: q̄ sunt et contraria in altitudine.

Cū declaravit p̄ rōnē qui motus sunt contrarij, & fm̄ q̄ sunt cōtrarij, incepit declarare q̄ fm̄ īductiōnē ēt apparet hoc, & dixit: Et ex inductione ēt, &c. & intendit p̄ intentiones motus, aut fines motuū. D.d. Nos.n. videmus, &c. qm̄ ex īductiōne apparet q̄ motus contrarij sunt illi, qui sunt ex cōtrarijs, & ad cōtraria. v.g. motus ex egritudine in sanitatē.

Atque qm manifestu est per se q est
contrarius illi, qui est de sanitate in
egritudine. & sicut descendere est co
trariu ad ascendere, & contrarium est
augeri ad diminui. D. d. & addisce
re, & c. i. & sicut est dispo in motibus
contrarijs atq, s. qm per inductione
et a paret hoc, & dixit q contrarij
sunt ex contrarijs & ad contraria, ut
addiscere, & decipi, que sunt contra
ria, s. motus de scia falsa ad vera est
contrarius motui de vera ad falsam.
sed, quia translatio essentialiter de
scia ad errore est ex deceptione, sicut
ex errore ad sciam, tunc addiscere est
contrarium ad errare ex alio non se.

Expō Ale

Expō sua.

Reciprocarium ad errare ex alio non se
cū hō non erret ex se, sed ex alio, si
cut addiscit ex alio, nō ex se. & ideo
dixit non ex se. ita dixit Alex. Et po
test intelligi sic, q scia, q est ex alio,
opponit errori, qui ē ex alio, & quæ
ē ex ipsa aia, opponit illi, qui est ex
ipsa aia. & testatur huic hoc, qd di
xit post, quēadmodū possibile ē, & c.
D. d. Et translatio ad superius, & c. i.
& hoc est per inductionē, p quā vult
declarare q motus contrarij sunt co
trarij, s. m illud ex quo, & s. m illud,
ad qd. & ideo debet legi cōtinuum
cū hoc, qd dixit, Nos. n. videmus.
C& c. Et, cum declaravit q duo mo
tus, qui sunt in longitudine, sunt
contrarij s. m illud, ex quo, & illud,
ad qd, notificavit et q ita est de mo
tibus, qui sunt in latitudine, & pro
fundo, & dixit: Et translatio ad dex
trū, & c. & sermo eius est manifestus.

Quæ aut est in contrariū so
lum nō est motus, sed mutatio:
ut fieri albū nō ex aliquo. Qui
bus autem non est aliqd cōtra
riū, mutatio, quæ est ex ipso, ei,
quæ est in ipsum, contraria est.

qpropter generatio corruptio. D
ni contraria est, & abiectio acce
ptioni. hę aut mutationes qui
dem sunt, motus autem non.

*Ire aut ad contrariū nō est mo
tus, sed transmutatio. v. g. genera
tio albi non ex aliquo. Oē igitur,
quod non habet contrariū, sua ite
ratio ex seipso ad seipsum sunt
transmutationes contraria. et ideo
generatio est contraria corruptio
ni, et demutatio formæ ē contraria
formæ investitiōi. et ista itētio sunt
modi transmutationis, non motus.*

E

Idest, Ire aut ad contrariū, qn ac
cipitur, s. m q est ex nō cōtrario, nō
est motus, sed transmutatio. est. n.
ire de non esse ad esse, & est declara
ti q hic non est motus. v. g. q albū
generatur nō ex nigro, sed ex nō al
bo. qm generatio albi, qn accipit,
s. m q accidit ei, q fuit ex nō albo,
est transmutatio, nō motus. Et in
tēdebat declarare ex hoc, q oē, qd
generatur ex non contrario, nō est
motus, nō q albū generatur ex nō
cōtrario: qm oē album generat ex
nigro, aut ex medijs: sed, cū consy
deratur s. m hoc, q accidit nigro, qd
fuit non albū, est transmutatio, nō
motus. sed hoc est ei p accidens, nō
per se. Trāsmutatio aut, q est de cō
trario, non omnino est transmuta
tio per se, & non inuenitur in ea cō
trarietas s. m esse, nisi s. m vnū, s. qn
accipitur q trāsmutatio est ex illo
& ad illud. Et hoc intendebat, cum
dixit: Omne igitur, qd non habet
contrarium, & c. i. & oē ens, qd non
habet contrariū, trāsmutatio eius,
cuius picipium est ex seipso, & est
corruptio

Cū albū
fit ex nō al
bo, s. q ac
cidit ni
gro q fit
f
nō albū, ē
trāsmuta
tio, nō mo
tus. & hoc
ē ei p ac
cidens, s. p se
Idē. s. c. 6.
& 12. Ma
c. 6. Idem
hic infr. c.
55.

Physicorum

Q corruptio eius, & transmutatio eius ad seipsum, & ē generatio eius, sunt transmutationes cōtrariæ in his duobus generibus, e contrario de transmutatione, q̄ est motus ī rei veritate, & est transmutatio, q̄ est in rebus, quę hñt cōtraria. D. d. & iō generatio, &c. i. & pp hoc, s. qm̄ illud, qđ non habet cōtrariū, cōtingit vt trāsmutationes contrarię in eo sint de re in ipsam rē, ideo generatio est cōtraria corruptioni. & cōtrarietas accipitur hic ex vno extremo fm̄ diuersum respectum ad aliud, q̄a cōtrariū est aliqd̄ ens. & in hac trans-

H mutatione nō ē cē, nisi in vno extremo, in generatiōe autē ī fine, in corruptione vero in principio. Et intendit ī hoc sermone declarare qđ hoc, qđ apparet in generatiōe, & corruptione, nō nocet ei, qđ apparet ex inductione, s. qđ motus contrarij sunt de cōtrarijs, & ad cōtraria, cū generatio, & corruptio non sunt motus.

Qui autē ad medium motus sunt, quibuscunq; cōtrariorum aliquid est medium, tanq; in cōtraria quodammodo ponēdi sūt. nā vt contrario vtiū medio ipse **I** motus, ad vtrauis fiat mutatio. vt ex fusco quidē in albū, tanq; ex nigro, & ex albo in fuscum, tanq; in nigrū. ex nigro autē in fuscū, & tanq; in albū. fuscum .n. mediū ad vtrūq; dicit̄ } quodammodo extremorū, sicut dictum est prius. Motus igit̄ motui contrarius est sic, qui ex cōtrario in contrarium est ei, qui ex contrario in contrarium.

Motus vero ad illud, quod est inter contraria, in contrarijs ha-

bentibus inter ponendi sunt tan- **K**
quam illi sunt ad cōtrarium quodammodo. quoniam apud motus inter, est quasi contrarium apud transmutationem, q̄ vtrumlibet sit transmutatio. V.g. quoniam in transmutatione de viridi in albū viride nominatur quasi nigrum, & similiter transmutatio de albo in viride. & transmutatio de nigro in viride nominatur quasi album. medium .n. dicitur quodammodo vtrunq; extremum, quando comparatur ad vtrunq; extremum, vt diximus superius. Et secundum hoc motus erit cōtrarius motui, quando fuerit de contrario in contrarium.

Cum posuit qđ motus contrarij **S** 1 sunt illi, qui sunt de rebus contrarijs, & ad res cōtrarias, & accidit in hoc qđ in motibus, qui sunt de extremis in media, incēpit declarare qđ isti moti sunt ad media, fm̄ illud, qđ habent de cōtrarietate ad extremū, ex quo incipit motus, & dixit: **M** Motus vero, &c. i. moti vero, qui pueniunt ad vnū mediū, quę sunt inter illud, ex quo est motus, & illud, ad qđ est motus, debent reputari de spē motus, qui est de contrario in contrariū quodammodo, nō simplr. Et dixit in contrarijs habentibus inter, quia nō sunt hic motus de contrarijs in contraria, quę non habent inter, quoniam hoc declaratum est in principio istius tractatus: sed. q. d. motus vero, qui sunt ad illud, qđ est inter cōtraria, qđ accidit

*¶ a. l. tanq;
s. albū fuscū
ad mediū
.n. ad vtrū
quod.*

Atidit in contrarijs habētibz inter,
ponēdi sunt de numero motuum,
qui sunt ad contraria quodammo-
do. Et dixit tanq̃ ad contraria quo-

Mediū ē
contrariū
vtriq; ex-
tremorū
hūmptē,
sicut alte-
rū extre-
mū ē con-
trariū re-
liquorū. idē.
1. p. h. c. 4
b Mediū ē
contrariū;
vtriq; ex-
tremo, qd
vtriq; ex-
tremū in-
ueniē i co
hū pfecte.
1. p. h. c. 6. &
12. v. d. 10
Me. 6. &
1. p. h. c. 11. M.
6. 1. p. h. c. 5. 6
1. de Alia.
9. 1. c. 10. 5

Mediū ē
contrariū
vtriq; ex-
tremorū
hūmptē,
sicut alte-
rū extre-
mū ē con-
trariū re-
liquorū. idē.
1. p. h. c. 4
b Mediū ē
contrariū;
vtriq; ex-
tremo, qd
vtriq; ex-
tremū in-
ueniē i co
hū pfecte.
1. p. h. c. 6. &
12. v. d. 10
Me. 6. &
1. p. h. c. 11. M.
6. 1. p. h. c. 5. 6
1. de Alia.
9. 1. c. 10. 5

dammodo. a quia medium est con-
trariū vtriq; extremorum, nō sim-
pliciter, sicut alterum exuēū est
contrariū reliquo: sed medium est
contrariū vtriq; per illud, qd est in
eo de reliquo extremo. & contrarie-
tas eius differt a contrarietate extre-
mi in hoc, qm̃ cōtrariū in eo, s. vñū
extremum non est in sua vltima p-
fectione, sicut est in ipso extremo.
D. d. qm̃ apud motus, & c. i. & cau-
sa in hoc, qd motus, qui sunt ad in-
ter, sunt ad contrariū quodammodo,
est, qm̃, inter est de motibus perue-
nientibus ad ipsum, quasi contra-
rium, apud transmutationē eius ad
vtrumlibet extremum. b qm̃ inter,
est cōtrarium vtriq; extremo, quia
vtrunq; extremū inueniē in eo nō
perfecte. v. g. qm̃ in transmutationē,
quæ fit de viridi i album, viride est
quasi nigrum. viride. n. non trāsmu-
tatur in album, nisi fm̃ qd est in eo
de nigro, non fm̃ qd est in eo de al-
bo, & ē, qm̃ viride transmutatur in
nigrum, transmutatur fm̃ qd est in
eo de albo, & sūt, qm̃ album trāsmu-
tatur in viride, transmutatur in ni-
grum, qd est in viridi, & qm̃ nigrū
transmutatur in viride, transmuta-
tur in albū, qd est in eo. & hoc intē-
debat cum d. v. g. qm̃ in trāsmuta-
tione, & c. i. viride in eo reputat, qua-
si nigrum: qm̃ transmutatio ex eo
non est, nisi ex parte nigra, qd est in
eo. D. d. & similiter trāsmutatio de
albo in viride, i. qm̃ tunc viride te-
netur quasi nigrū. D. d. & transmu-
tatio de nigro ad viride reputatur
quasi albū, i. qd viride tenetur i hac

transmutationē, quasi album. D. d. **D**
medium. n. opponit quodammodo
vtriq; extremo, qm̃ comparatur, i. &
cā in hoc, qm̃ medium est vtrunq;
extremū. D. d. Et fm̃ hoc, & c. i. fm̃
hoc igitur oīs motus, qui est cōtra-
rius alij motui est contrarius fm̃ il-
lud, ex quo, & fm̃ illud, ad qd, siue
fiant motus ad media, aut ad extre-
ma duo. & sic est itelligēdū de mo-
tibus, qui sunt de medio in mediū.

*Que Quies cni motui, & cni quieti
opponatur. Cap. 2.*

Quoniam autē motui non
solum vñ motus esse cō-
trari⁹, sed et quies, hoc **E**
determinandū est. simplr. n. cō-
trarium est motus motui. Op-
ponitur autē & qes priuatio. n.
est. Est autē, vt & priuatio con-
traria dicatur. qualis autē quali,
vt ei, qui est fm̃ locum, ea, quæ
est fm̃ locū. sed hoc quidē nūc
dicitur simpliciter, vtrū. n. ei, qd
est hic, quieti is, qui est ex hoc,
aut qui ē in hoc, mot⁹ opponit.

*Et quia existimatur quod illud,
quod ē cōtrariū motui, nō ē motus
tantū, sed quies, oportet ēt nos de-
terminare hoc. Dicamus igitur
quod motus opponitur motui, &
ē quieti, quia est priuatio. Et quo-
dammodo dicitur quod priuatio
est cōtrariū, i. quod priuatio alicu-
ius motus, v. g. quoniam cōtrarium
motus in loco est quies in loco. sed
hoc dictum est indefinite. quoniam
perscrutandum est vtrum illud,
quod opponitur quieti, est motus
ex hoc, aut motus ad hoc.*

Cum

Physicorum

G Cum declarauit qui motus sunt
 33 contrarii, & apparet vlt, q quies op-
 ponitur motui fm priuationem, &
 habitum, vult hic perferuari quæ
 duarum quietum opponit motui, s.
 quies in eo, ex quo est motus, aut
 quies i eo, ad qd est motus, & dixit:
 Et quia existimat, &c. i. & quia vñ q
 motus non solummodo opponitur
 motui, sed et quieti: qm motus op-
 ponit motui fm cōtrarietate, & qe-
 ti fm priuationē, & habitū. D. d. Di-
 camus igitur q motus opponit mo-
 tui, i. fm cōtrarietate. D. d. & quieti
 fm priuationē. D. d. Et quodā mo-
H do dñ, &c. i. & iste modus oppositio-
 nis quodāmodo dñ contrariū: qm
 aliquis motus est contrarius alicui
 priuationi, s. priuationi illius motus.
 Et dixit, alicuius motus, ne aliquis
 existimet q intendebat priuationē
 motus simplicitet: hoc. n. nō vñ cē,
 nisi fm opinionē generatū corpus
 simplr. D. d. v. g. qm contrariū mo-
 tui in loco ē quies in loco, i. v. g. qm
 quies est cōtraria motui, tali mō, q
 quies in loco est cōtraria motui in
 loco. & quia hoc manifestū est per
 se, s. q quies in loco ē cōtraria mo-
 tui in loco fm priuationē, & habi-
I tū, & hoc pōt intelligi de quiete, q
 est in eo, ex quo est motus, aut de
 quiete in eo. ad qd est motus, d. sed
 hoc dictū ē simplr, i. sed hoc, qd di-
 ctū est hic, nō est distinctum: qm
 nondū est determinatum hic quā
 quietem intendimus. & ideo pscr-
 randū est vtrum q opponitur mo-
 tui est quies, quæ est ex hoc, i. quæ
 est ex illo, ex quo ē motus, aut quies
 in illo, ad quod est motus.

Manifestū est igitur q, quia
 in duobus motus subiectis est,

huic quidē, qui ex hoc est in cō
 trariū, ea, q ē in hoc. quies, huic
 aut, qui est ex contrario in hoc,
 ea, q in cōtrario. simul aut et in
 uicem cōtrariæ hæ sunt. etenim
 inconueniēs est, si motus quidē
 contrariū sunt, quietes aut oppo-
 sitæ non sunt. sunt aut hæ, q in
 cōtrariis, vt q est in sanitate ei,
 q est in ægritudine, quieti: mo-
 tui aut, qui ex sanitate in ægritu-
 dinem. ei. n. qui est ex ægritudi-
 ne in sanitatē, irrationabile ē. is
 n. motus, qui ad ipsum est, in
 quo stat, quieratio magis ē, * q
 accidit simul fieri cū motu. ne-
 cesse aut est aut hanc, aut illam
 esse. non. n. ea quidem, quæ est
 in albedine, quies contraria est
 ei, quæ est in sanitate.

*Dicamus igitur quod motus,
 quia est in duobus subiectis, tunc
 contrariū motui ex hoc ad suū cō-
 trariū est quies in hoc, & contra-
 rium motui ex suo contrario ad ip-
 sum est quies in suo contrario. &
 cū hoc hæ duæ etiam sunt contra-
 riæ. quoniā impossibile ē vt in mo-
 tibus sit contrarietas, & quies nō
 sit contraria quieti. et non sunt ni-
 si in cōtrariis. v. g. quoniā quies in
 sanitate est contraria quieti in in-
 firmitate, et cōtraria motui de sa-
 nitate in ægritudinem. quoniā im-
 possibile est vt sit contraria motus
 de ægritudine in sanitatē. quoniā
 motus rei ad illud, apud quod erit
 quiescens,*

A quiescens, dignius est. ut sit facies quietem. illud enim quod generatur cum illo motu, necessario est contrarium huic. Et ideo impossibile est ut quies in albedine sit contraria quieti in sanitate.

54 Dicamus igitur quod motus, quia est, &c. i. de subiecto in subiectum contrario transmutationi, quae est de affirmatione in negationem, aut de negatione in affirmationem. D. d. contrarium motui, &c. i. & quia motus est de contrario in contrarium, ideo contrarium motui, quod est de hoc contrario, ad hoc contrarium demonstratum, est quies, quod est in hoc, scilicet ex contrario, ex quo est motus.

B Et dixit hoc, quia manifestum est per se, quod quies in eo, ex quo est contraria motui, & contrarium motui, quod est de contrario, quod est illud, ad quod pervenit iste motus positus, est quies in illo contrario. v. g. quoniam sanari est motus de egritudine in sanitate. quies igitur contraria isti motui est quies in egritudine, non in sanitate: quoniam ista quies est perfectio motus: & perfectio non est contraria ei, cuius est perfectio. & si contrarium motui de sanitate in egritudine est quies in sanitate. D. d. & cum hoc et haec duae sunt contrariae. i. & cum hoc, quod motus est contrarius quieti, istae duae et quietes sunt contrariae. quoniam, si in motibus est contrarietas, & in quiete et debet esse contrarietas. D. d. & non sunt nisi in contrariis. i. & quies non est contraria quieti, nisi quia duae quietes sunt in contrariis: quemadmodum motus non est contrarius motui, nisi quia sunt de contrariis. & in contraria. D. d. v. g. quoniam quies, &c. i. quoniam quies in sanitate est contraria quieti in egritudine. quoniam sanitas est contraria egritudi-

tudini, & est contraria ipsi motui: quia impossibile est ut sit contraria motui de egritudine in sanitate, est quies, ad quam pervenit motus, dignior est ut sit perfectio motus, quam ut sit contraria. & hoc intendebat, cum dixit: quoniam impossibile est motui. i. quoniam impossibile est ut quies, quod est in sanitate, sit contraria motui, quod est ad sanitatem: quoniam dignius est ut motus de egritudine ad sanitatem sit via ad sanitatem. Et hoc est ita: quoniam motus est de genere perfectionis, ad quam pervenit, sed est perfectio diminuta, quia est coniuncta cum potentia, & est ultimum perfectionis est in quiete. si igitur motus de egritudine in sanitate est ad quietem in sanitate, necesse est ut motus de egritudine in sanitate sit facies quietem in sanitate, si quoniam in eo invenitur una pars post aliam quietis, ad quam pervenit, si cui invenitur in eo una pars post aliam habitus, ad quam pervenit. & quia substantia motus est de genere quietis, ad quam pervenit: & illa, quod dicitur sanitas, magis, & minus non sunt contraria: ergo quies, ad quam pervenit motus, non est contraria motui, sed finis eius: ergo quies, quod est in eo, ex quo est motus, est contraria motui: & est illa, quod corrumpitur per generationem motus, non quies, quod generatur paulatim per generationem motus. Et ex hoc declarabitur quod quies, quod est in eo, ex quo est motus, est contraria quieti, quod est in eo, ex quo est motus. Quoniam, cum motus est contrarius quieti in eo, ex quo est motus: & quies, ad quam est motus, generatur ex motu: ergo ista quies est contraria quieti in eo, ex quo est motus. Et hoc intendebat, cum dicit illud, n. quod generatur cum illo motu, &c. i. quoniam quies, quod generatur cum generatione motus necessario est contraria quieti, ex qua est motus: est ista quies destruat per generationem motus. D. d. impossibile, n. est, ut quies in albedine,

Documē-
tum.
Motus est de
genere p-
fectionis, ad
quam pue-
nit. Et si est p-
fectio di-
minuta,
quia est coni-
uncta cum po-
tentia, & est
ultimum p-
fectionis est
quiete. Idē.
3. cō. 9. &
47. Idē. 1
ph. c. 4.

Physicorum

Ebedine, &c. i. quia quies in altero non corrumpit per generationem quietis in reliquo, s. q. quies in albedine non generatur per corruptionem quietis in sanitate, & similiter quies in sanitate non generatur per corruptionem quietis in albedine.

Quibus autem non sunt contraria, horum mutatio quidem est opposita, ea quæ est ex ipso, ei, quæ est in ipsum: motus autem non est. Vt ea, quæ est ex ente, ei, q. est in ens. Et quies quidem horum non est, immutabilitas autem est. & si quidem aliquid erit subiectum, ea, q. in ente est immutabilitas, ei, quæ est in non ente, contraria erit. Si vero non est aliquid, id, q. non est, dubitabit aliquis cui contraria sit ea, quæ est in ente, immutabilitas, & an quies sit. si autem hoc est, aut non omnis quies motui est contraria, aut generatio, & corruptio motus sunt. Manifestum est igitur, q. quies quidem non dicenda est, si non & hæc motus. simile autem aliquid est et immutabilitas. contraria autem est, aut nulli, aut ei, q. est in non ente, aut corruptioni. hæc. n. ex ipsa est, generatio autem in ipsam.

Intentiones vero, in quibus non est contrarietas, & sunt, illæ quæ transmutationem oppositam habent, s. transmutationem, quæ est de aliquo opposito transmutationi, quæ peruenit ad illud: motum autem non habent. v. g. quoniam transmutationis ex esse est opposita transmutationi ad non esse. Quoniam in in-

tentionibus istis non est quies, sed illud, quod est in eis, est privatio transmutationis, si non ens fuerit aliquid quod subiectum, v. g. quoniam, si transmutatio deficit in ente, transmutatio deficiet in non ente. Si igitur nihil fuerit, ambiget homo, & non videt quod privatio transmutationis in ente, & quies in eo sit contraria alicui. & si hoc fuerit, tunc aut non omnis quies est contraria motui, aut generatio, & corruptio sunt motus. Sed est manifestum quod non debet dici quies, sed simile ei. & privatio transmutationis aut non est contraria alicui, aut est contraria corruptioni, quoniam corruptio ex illa sit, generatio autem ad illam.

Cum declarauit q. quies est contraria motui, vult perscrutari de eodem in transmutatione, s. vtrum in transmutatione est quies opposita transmutationi, sicut est in motu, aut non est quies, & d. Intentiones vero, &c. i. transmutationes vero, q. sunt in intentionibus, in quibus non est contrarietas. D. d. & sunt illæ, q. &c. i. transmutationes vero, quæ sunt in intentionibus, in quibus non est contrarietas, sunt illæ, quæ habent transmutationes oppositas. D. exp. suit hoc, & dixit, s. &c. i. s. q. transmutatio, quæ est de aliquo, est opposita in illo genere transmutationi, quæ peruenit ad illud. D. d. motum vero non habent. i. & in istis intentionibus, in quibus non est contrarietas, non est motus, nedum vt sint contrariae

Aritarij illo mō, quo motus sunt con-
trarij. D.d. exēplū & dixit. v.g. qm̄
transmutatio de esse, &c. i. & exem-
plū eius, qđ est vt trāsmutatio sit op-
posita trāsmutationi, s. qđ ex illo, ex
quo est altera transmutatio ad idē
sit reliqua, est transmutatio de esse
in non esse, qđ est corruptio, & trāsmu-
tatio de non esse in eē, qđ est ge-
neratio. & ista trāsmutatio non est
opposita p̄ illud ad qđ: & si esse op-
ponitur ad non eē. quia non est hic
motus exiēs p̄ se oppositus alij mo-
tui: quia trāsmutatio de non eē est
per accēs, & transmutatio de subie-
cto. s. de contrario est p̄ se, aut ē p̄-
pinquius vt sit p̄ se. trāsmutatio ve-
ro subiecti, qđ defert contrarium ex
illo contrario ad suū contrariū, est
per se. & hoc non inuenit̄ in gene-
ratione, & corruptione. Et, cū narra-
uit qđ contrarietas in talibus trans-
mutationibus est s̄m qđ trāsmuta-
tio vna in eis est ad illud, ex quo est
secunda transmutatio, cū eē in istis
duabus trāsmutationibus non est,
nisi in altero extremo, incepit nar-
rare qđ ē non inuenitur in talibus
trāsmutationibus quies contraria
quieti, sicut inuenit̄ in motibus: ne-
que ē quietis est contraria trāsmuta-
tioni. D.d. Qm̄ in istis intētionibus,
&c. i. in istis. n. intētionibus, in qui-
bus est generatio, & corruptio, non
est quies oīno, sed est in eis priua-
tio trāsmutationis. & hoc erit, si po-
suerimus qđ non ens, ex quo est ge-
neratio, & aliud, ad qđ ē corruptio,
est aliquid actu. qm̄, si hoc posueri-
mus, tūc erunt illic duo non esse, &
priuatio in non ente, s̄m qđ posueri-
mus ipsum eē aliquid, & priuatio ī
ente. Priuatio igit̄, qđ est in ente, si po-
suerimus ipsam esse quietē; sequit̄

Trāsmuta-
tio de h̄ eē
B
ē p̄ accēs,
& trāsmu-
tatio de
contrario ē
p̄ se. id ē. &
& s̄l.

vt sit contraria priuationi trāsmuta-
tionis, qđ est in non ente: & priuatio
transmutationis, quę est in non en-
te, est eadē cū priuatione trāsmuta-
tionis, quę est in ente. & sic inter il-
las non erit contrarietas oīno. qm̄
quies ī eo, ad qđ est motus, non est
contraria quieti in eo, ex quo, nisi
quia sunt ī duobus contrarijs. D.d.
Si igit̄ non ens nihil fuerit, &c. i. si
igitur non ens non fuerit subiectū,
impossibile est imaginari qđ priua-
tio transmutationis, qđ est in ente,
est quies. qm̄ ipse est imaginari ip-
sam esse contrariā motui. neq; pri-
uatio existimat̄ esse qđ. qm̄, si non
ens non ē aliquid, non erit illic pri-
uatio, qđ possit imaginari qđ ē quies
opposita quieti, qđ est in ente. neq;
imaginat̄ qđ ista priuatio, quę est ī
ente, ē quietis opposita trāsmuta-
tioni ex eo. qm̄ transmutatio ex eo
non est motus: & oīs quies est con-
traria motui, aut quieti. Si igit̄ po-
suerimus ipsum esse quietē, tūc eri-
mus īter duo, aut ponemus qđ non
oī quieti opponit̄ motus, aut dice-
mus qđ generatio, & corruptio sunt
motus. & vtrunq; est imposse. D.d.
Sed est manifestum, &c. i. qm̄ non
est quies in rei veritate. & cum non
fuerit quies ī rei veritate, sed priua-
tio transmutationis, dissoluetur qđ-
stio dicens qđ non oīs quies est con-
traria motui, aut contraria quieti.
qm̄ hęc in rei veritate non ē quies,
sed similis quieti. D.d. aut non erit
contraria alicui oīno. i. & ista priua-
tio, quę est quies s̄m similitudinē,
opinandum est, aut qđ non est con-
traria alicui omnino, aut qđ est con-
traria transmutationi, quę est cor-
ruptio: quoniam ex eo est princi-
pium motus corruptionis.

Et

E

Physi. cō cū. Auer. H H Pro-

Physicorum

G Proponuntur nonnullæ circa prædicta dubitationes, solvanturq; Cap. 3.

D Vbitabit aut aliq; quare in mutatiōe quidem fm locū sunt & fm naturā, & pter naturā & quietes, & motus, in alijs autē nō. Vt alteratio, hæc quidem fm naturā, illa vero pter naturā. nihil. n. magis sanatio, q̃ egrotatio fm naturā, aut pter naturā, aut dealbatio, q̃ denigratio. Siñr aut est & in augmentatiōe, & diminutione. neq; n. hæ sunt inuicē contrarij, vt fm naturā, & pter naturā, neq; augmentatio augmentationi. Et in gñatiōe, & corruptione eadē rō est. neq; n. gñatio quidē fm naturā, corruptio aut pter naturā. senescere. n. fm naturā est. neq; gñationē videmus, aliam quidem fm naturā, aliam vero præter naturam.

I Et querit hō, quare in trāsmutatione in loco sunt modi motuū, & modi quietis naturales, et non naturales, quod non est in alijs modis transmutationis. V. g. in alteratione, sita, quod alia esset naturalis, & alia innaturalis. quoniā hominē sanari, aut infirmari, neutrum est dignius, vt sit naturalis, aut non naturalis, neq; albificatio, neq; nigrificatio. Et secundum hoc est de augmento, et diminutione, quoniā contrarietas istorum duorum non est secundum naturam, & extra naturam. ergo augmen-

tum non est contrarium augmento. Et iste idem sermo dicetur de generatione, & corruptione. quoniam generatio non est naturalis, & corruptio innaturalis. quia hominem senescere est naturale. et et nō inuenimus aliquā generationē naturalem, et aliā innaturalem.

Cum narrauit qui motus sunt contrarij in spē, & quæ quies est contraria cui motui, & cui quieti, & in motibus in vbi inuenit contrarietas fm naturā, & non naturā, & siñr de quiete, incepit perscrutari utrū in ceteris motibus contrarijs inueniat hic modus contrarietatis, & d. Et querit hō, & c. i. quare i trāslatiōe i loco inueniunt duo modi, s. naturalis, & innaturalis. qm mot⁹ lapidis ad superius ē violēt⁹, & i ferius ecōtrario, s. naturalis. & siñr inuenit de eadē quiete i spē. qm quies i ferius ē contraria quieti supius. qm quies inferius ē naturalis terre, & superius innaturalis: & siñr quies supius ē corpis leuis naturalis, & i ferius innaturalis. Querit igit quare i hoc loco inueniunt duo modi contrarij hoc mō, & nō i alijs gñib⁹ motuū cōtrariorū. v. g. i alteratiōe. qm n possum⁹ dicere q alia ē naturalis, & alia innaturalis. v. g. hoīem sanari, & hominē infirmari. nō. n. existimat q hoc ē naturale, & hoc ē innaturale, s. in eadē spē, v. g. hoīem egrotare. Et hoc intēdebat, cū d. qm hominē sanari, aut egrotare, & c. i. qm neutra istarū dispōnū ē dignior vt sit naturalis alicui. & siñr ē de albificatione aut nigrificatione, s. qm nulla albificatio, aut nigrificatio est dignior vt sit magis naturalis, q alia.

Et,

A Et, cum narravit q̄ in primo aspe-
ctu non inuenit in modis alteratio-
nis iste modus cōtrarietatis quieti,
fecit q̄ neq, ēt in motu augmēti, &
d. Et fm̄ hunc modū est ēt de aug-
mento, & diminutiōe, s. quia de au-
gmēto non inuenit aliud natura-
le, & aliud violētū. & s̄ in gñatio-
ne, & corruptiōe. qm̄ hoīe; senesce-
re est via ad corruptionē. sed senec-
tus nō diuidit, ī naturalē. & in in-
naturalē. & s̄ iuuenescere est via
ad gñationē. sed non existimat q̄
illud ē naturale, & aliud Inaturale.

At, si est qđ violentia sit, p̄ter
B naturā, & corruptio corruptio-
ni cōtraria erit, ea, q̄ est violēta,
vt q̄ p̄ter naturā est, ei, q̄ fm̄ na-
turā. Sunt igit̄ & generatiōes q̄
dā violētę, & non fato determi-
natę, quibus cōtrarię sunt eę, q̄
fm̄ naturam. Et augmentatio-
nes sunt violentę, & diminutio-
nes. vt augmentatiōes eorum,
qui velociter pp̄ alimētum pu-
bescunt, & frumenta, quę cito
adolefcunt, et nō sunt cōstricta.

C Dicamus igitur quod, si id, quod
fit violenter, est extra naturā, tūc
aliqua corruptio est contraria ali-
cui corruptioni, s. corruptio violen-
ta, quę fit extra naturam, corru-
ptioni naturali. Sunt igitur modi
generationis violenti: & genera-
tio non est mensurata aliqua men-
suratiōe. erunt igitur contraria
eiusmodi generationis naturalis.
Et sunt modi augmenti violenti,
et modi diminutionis. v.g. augmē-
tum puberum propter luxum in

comestione, & semen luxurio-
sum, cuius corpus impinguatur,
& non condensatur.

Cū narravit q̄ in primo aspectu **57**
existimat q̄ in vna sp̄e motuū, qui
sunt in alteratiōe, & qui sunt in au-
gmēto, & diminutiōe, & vlt̄ in alijs
trāsmutatiōibus nō inuenit cōtra-
rietas, sicut in motibus, qui sunt in
loco, incepit narrare q̄ hoc accidit
ī primo aspectu. & cū hoc bñ cōsy-
derat, appet q̄ ī vnaquaq; sp̄e isto-
rū iuenit cōtrarietas fm̄ naturā, &
nō naturā. & si hoc fuerit, posse erit
vt in sp̄eb⁹ oppositis inueniat cōtra-
rietas hoc mō. & d. Dicam⁹ igit̄, &c.
i. qm̄, si hic fuerit corruptio violen-
ta: qđ est violētū ē extra naturā: se-
quit̄ vt sit cōtraria corruptio corru-
ptiōi. & cū in hoc syllo hypotheti-
co ponit añs, erit cōclō, q̄ corruptio
erit cōtraria corruptiōi. & hoc ē il-
lud, qđ intēdebat declarare. D. de-
clarauit quō cōsequēs sequit̄ añs, &
dixit: corruptio, s. violēta &c. i. Quia
corruptio violēta est extra naturā:
& qđ est extra naturā est contrariū
naturalis: ergo corruptio naturalis,
& violēta sunt cōtrarię. Et, cū narra-
uit q̄ corruptio alia est violēta, alia
nō violenta, incepit narrare q̄ ī ge-
neratione inuenit hoc s̄ in, & dixit:
Sunt igitur modi generationis, &c.
i. & generatio violenta est multo-
rum modorū: qm̄ generatio violē-
ta non est terminata, i. vna species
tū. erunt igitur contraria istorum
modorum modi generationis om-
nis naturalis. Et hoc, qđ dixit, existi-
matur non sequi. quoniā, & si infir-
mitas est multarum specierum, exi-
stimatur vt non sequatur q̄ con-
traria earum sint species sanitatis;

HH ij qm̄

Dubium.

Physicorum

Solutio. qm̄ sanitas est vna, & egritudines sunt multe. Sed forte vñ q̄ vna sanitas continet multas particulares oppositas illis multis egritudinib⁹. sed non hñt noīa: & ideo latent. Et, cum narrauit q̄ in generatione, & corruptione inuenit⁹ contrarietas, si in vna sp̄e, incepit narrare q̄ similiter inuenit⁹ augmēto, & diminutione, & d. Et sunt modi augmenti, &c. i. & sūt sunt modi violenti augmentationis, & modi non violenti. & sic ēt augmentatū, ēt est contrariū augmentatū fm̄ naturā, & non naturā. qm̄ violentum est extra naturā, & augmentū violentū est augmentū puberū: qđ festinat ante tēpus affuetum pp̄ multitudinem in luxu, & sicut semen abundās in aliquo, cuius corpus crescit, & nō condensatur pp̄ multitudinē humoris.

In alteratiōe aut̄ quo pacto? An similiter, erūt. n. aliæ quidē violētæ, aliæ vero naturales. vt qui liberant alñ nō in iudicatorijs diebus, alñ aut̄ in iudicatorijs: illi quidē pr̄ter naturā alterant, hi vero fm̄ naturā. Erūt ergo corruptiōes cōtrariæ adinuicem, nō generationi solū. Et quid phibet ē. n. vt sic. etenim, si hęc quidē suavis, illa vero tristis esset. Quare nō simplr̄ corruptioni corruptio cōtraria est, sed quatenus ipsarum hęc quidem hm̄di, alia vero talis est.

Sed quomodo erit hoc in alteratione? Dicamus igitur quod similiter est de illa. quoniā possibile est vt sint aliqua ex eā violenta, & alia naturalia. v. g. quoniā quidē

hoīes euadūt ab egritudine nō ī die critica, et quidā in die critica. illi igitur sunt alterati non naturaliter, isti aut̄ naturaliter. Et sic erit corruptio contraria corruptiōi, nō generationi. Et nihil prohibet hoc. quoniā possibile ē vt altera corruptio sit contristabilis, & alia delectabilis. Et erit corruptio contraria corruptioni, nō simpliciter, sed cum altera corruptio fuerit talis dispositionis, & alia talis dispositionis.

Cum declarauit q̄ in generatione, & corruptione, & augmento inuenitur contrarietas, incepit declarare q̄ sūt est in alteratione. & quia latet in alteratione magis q̄ in gnatione, & corruptione, d. Sed quō erit hoc in alteratione? D. d. Dicam⁹ igitur. i. q̄ in vno motu in sp̄e inuenit⁹ contrarietas in alteratione, sicut in gnatione & corruptione, & augmento & diminutione. D. d. qm̄ posse ē, &c. i. qm̄ posse est vt qđā alterata alterent violēte, & qđā non violēte. v. g. in alteratione infirmorū de egritudine in sanitatē. qm̄ qđā ē in die critica, & ē alteratio naturalis, & qđā non ī die critica, & hęc ē alteratio innaturalis. D. d. illi igit⁹ sunt alterati, &c. i. ille, cui accidit crisis non in die critica, vt ī sexta. D. d. isti aut̄. &c. i. qbus accidit ī die critica. v. g. ī septia. Et, quia hoc n̄ est manifestū in oībus alterationib⁹, d. posse ē igit⁹ vt sint aliqua, &c. & n̄ d. posse ē igit⁹ vt in qualibet sp̄e alterationis inueniat⁹ aliqua violētia, & naturalitas. dimisit hoc, quia difficile est verificare hoc p̄ inductionē. D. fecit rememorationē de istis, q̄ declarauit, &

A & d. Et sic erit corruptio contraria corruptioni & n̄ gñatiōi, i. n̄ gñatiōi, tū, sed ipsi corruptioni. D. dedit aliū modū, ex quo imaginat̄ eē posse vt corruptio sit cōtraria corruptioni, & dixit: Et nihil prohibet hoc, &c. & intendit per contristabilē, corruptionē violentā, & per delectabilē, corruptionē naturalē. Et forte intēdit hoc p̄ delectabilē id, qđ ē minoris cōtristatiōis: qm̄ oīs corruptio est cōtristabilis necessario, sed violenta magis contristabilis. D. d. Et erit corruptio cōtraria corruptioni nō simplr, sed cū altera corruptio fuerit in aliqua dispōne vno mō, & alia alio mō: cū sit spēs nō sibi contraria. s; cū accidit alteri corruptioni vt sit vno modo, & alia alio mō contrario, vt natura, & violentia, & contristatio, & delectatio.

Om̄ino igit̄ cōtrarij mot⁹, & getes dicto mō sunt, vt quæ est sursum, ei, qui est deorsum. loci. n. cōtrarietates hę sunt. fert̄ aut̄ ea quidē, q̄ sursum est, latiorne, natura ignis, ea vero, q̄ deorsum, terra: et contrarię ipsorum lationes sunt. ignis autē sursum quidē natura, deorsum aut̄ p̄ter naturā. Et cōtrarius quidē motus est, qui est fm̄ naturam ipsius, ei, qui est p̄ter naturā.

Secundu hoc igitur, quod narrauimus, vniuersaliter erunt modi motuū, & modi quietis cōtrarij. v. g. quoniā superius ex hoc est cōtrarium inferiori. quoniam hac duo sunt contraria in loco. & istę due intentiones vniuersaliter sunt digniores principaliter. quoniā il-

lud, quod transfertur naturaliter D superius est ignis, & inferius est terra: & translationes eorū sunt contraria. & locus ignis est superius naturaliter, & locus eius est inferius extra naturam. Et naturale est contrarium innaturali.

Hic facit rememorationē de modis prædictis, fm̄ quos motus sunt cōtrarij, & quies est contraria, & dat exēplū de hoc, qđ iā declarauit, qđ motuū cōtrariorū qđā sunt diuersi i spē: & isti sūt cōtrarij fm̄ formas, qđā sunt ad cōtraria, & ex cōtrarijs, & cōtrariorū: & ēt sunt cōtrarij fm̄ naturā, & nō naturā i respectu eiusdē: & isti sunt idē in spē, & sunt cōtrarij fm̄ naturā, & n̄ naturā. quies vero, declaratū est de illa, qđ contrariū in eo motui est quies, q̄ est i eo, ex quo est motus, nō quies, quæ est in eo, ad qđ ē motus, & qđ duę quietes cōtrarię sunt quies i eo, ex quo, & quies in eo, ad qđ. Et dixit: Secūdu igit̄ hoc, qđ narrauimus, &c. & intendit p̄ modos motuū, duos modos motuū contrariorū. s. contrariorū diuersorū in spē, & cōuenientū in spē, & contrariorū fm̄ naturā, & non naturā. & Itēdit p̄ modos getis, quietē, q̄ ē cōtraria motui. & quasi dicit, fm̄ hūc igit̄ modū, quē narrauimus, erunt modi motuum cōtrarij, & modi getis cōtrarij motibus, & quietib⁹ ipsis. D. induxit exēpla fm̄ spēm in trāslatione, & dixit: v. g. qm̄ superius, &c. i. v. g. quia superius est cōtrarium inferiori in loco, ideo illud, qđ transfertur naturaliter superius, est contrarium ad inferius translato naturali: & ideo

HH iij transf-

2 Physicorum

Translatio est contraria translationi.
 Contrarie-
 tas prior, et
 principaliter
 in lucis,
 nisi in eis,
 q̄ sunt in lo-
 co. Idē. 10
 Met. 4. 13.

D.d. & istę duę intētiōes, &c. & in-
 tendit, vt mihi vī, q̄ istę duę con-
 trarietates sunt illa, q̄ dñr cōtraria
 principaliter, cū definitio cōtrario-
 rū, quę est, q̄ contraria sunt illa, q̄
 maxime distant, nō inueniunt primo.
 & principaliter, nisi in eis, q̄ sunt in
 loco, deinde dñr in qualitate s̄m simi-
 litudinē. Et forte intendit q̄ cōtra-
 rietatem eē superius simplr, & infe-
 rius simplr, est dignius q̄ vt sit in i-
 feriori, & supori nō simplr, sed in re-
 spectu, vt in loco aeris, & loco aq̄. &
 forte p̄ hoc d. illud igit, qđ trāster-
 tur naturaliter superius. i. simplici-
 ter. Et hoc capitulū diminutū est i
 quibusdā libris & in lib. Alex. inue-
 nitur sic: ista igit sunt sicut princi-
 paliter, & prior. & Alex. exponit hęc
 verba duobus modis. dicit. n. q̄, cū
 dixit ista, inuit illa, q̄ disposuit pri-
 mo per motus, & quietes cōtrarias. i. ista,
 q̄ habent istas intētiōes principaliter,
 & essentialiter. & ista expō non
 conuenit verbis Arist. s̄m q̄ accidit
 nobis. Et scda expositio est propin-
 qua nostrę. D.d. & translationes co-
 trarię sunt contrarię. i. & quia sunt cō-
 trarię, ideo translationes eorū sunt
 contrarię. D.d. & locus ignis est su-
 perius, &c. & intendit, vt mihi vī, q̄
 isti duo motus. scilicet ad superius, & ad
 inferius, qñ imaginatur, s̄m q̄ sunt
 duorū corporum naturaliter, v.g.
 ignis, & terrę, tunc vterq; erit con-
 trarius reliquo, s̄m illud, ad qđ mo-
 netur naturaliter: & cum accipiun-
 tur, s̄m q̄ sunt vnius corporis, v.g.
 ignis, aut terrę, tunc alter erit con-
 trarius reliquo s̄m naturam, & nō
 naturam, verbi gratia motus lapi-
 dis ad inferius, & superius.

Et quietes eē s̄m. q̄ nanq̄ est K
 sursum quies ei, q̄ est de sursum
 in deorsum, motui cōtraria est,
 est autē terrę illa quidē quies p̄-
 ter naturā, motus autē hic s̄m na-
 turā. Quare motui quies cōtra-
 ria est, q̄ est p̄ter naturam, ei,
 q̄ est s̄m naturā eiusdē. etenim
 motus eiusdē contrarius sic est.
 alter. n. s̄m naturā ipsorum erit
 qui sursum, aut qui deorsum, al-
 ter autem p̄ter naturam.

*Et similiter eē de modis quie-
 tis. quoniam quies superius est con-
 traria motui de superiori ad infe-
 rius. & si quies illic erit terrę ex-
 tra naturā, & iste motus erit na-
 turalis. Quies igitur contraria mo-
 tui est quies, q̄ est extra naturam
 motui naturali in eadem re. mo-
 tus. n. qui est in eadem re, nō est in
 eo cōtrarietas, nisi hoc mō. quoniam
 alius est ei naturalis, aut ille, qui
 est ad superius, aut ille, qui est ad
 inferius, & alius non naturalis.*

Cum narrauit q̄ motus contra- 60
 rii sunt illi, qui sunt contrarii s̄m il- M
 lud, ad qđ, & illud, ex quo, vt supe-
 rius, & inferius in motibus corporū
 simplicium, & q̄ accidit q̄ in eadē
 re opponuntur sibi isti duo motus
 s̄m naturam, & non naturā, incipit
 narrare q̄ quies est cōtraria motui
 in eadem re hoc modo, & dixit: Et
 similiter, &c. i. & quemadmodum
 duo motus in eadē re, qui sunt ad
 loca contraria, sunt contrarii, quia
 sunt ad loca contraria, & quia alter
 est naturalis, & reliquus non natu-
 ralis, ita est de contrarietate quietis
 ad

Ad motū in eadem re, s. q. quies, q. est in cōtrario loco, loco, in quo est quies, ad quā est motus, & q. si motus fuerit naturalis illi rei, erit quies non naturalis. v.g. qm quies superius est contraria motui de superiori ad inferius. si igitur quiescēs fuit illic, terra s. superius erit s. m. violentiam, & tūc motus ex illo loco erit naturalis. & si quiescēs fuerit illic ignis, tunc quies erit naturalis ei, & motus ex eo erit violentus. D. dixit: Quies igitur, &c. i. & quies contraria motui naturali est quies violenta, quæ est extra naturā. & d. in eadem re: quia quies superius est contraria motui de superiori simpliciter, & quies ē simpliciter superius est cōtraria quieti in inferiori s. m. naturam, & nō naturā, s. m. q. ambæ sunt naturales duobus contrariis. Et quasi intēdit declarare q. dispositio cōtrarietatis, existentis in eadem re, est s. m. naturam, & non naturam, & siue fuerit contrarietas i. motu, aut in motu, & quiete. & ideo dixit: motus. n. qui est, &c. i. qm motus nō est cōtrarius motui in respectu eiusdē, nisi s. m. modum, quo quies in eadē re est contraria motui, & quies contraria quieti, non s. m. modum, quo motus, qui sunt i. pluribus vna spē, sunt contrarij, & quietes, quæ sunt in pluribus vna spē. qm isti sunt cōtrarij, quia sunt ex contrariis, & ad contraria, & contrariorū. Et debes scire, q. intendebat declarare, quoniam quemadmodum vni motui in numero accidit contrarietas s. m. naturam, & nō naturam, ita est de motibus contrariis in specie in respectu eiusdē, s. q. accidit eis contrarietas s. m. naturam, & non naturam, ut motus ad superius, & ad in-

feri: qm in respectu terre, aut ignis alter ē naturalis, & alter nō naturalis. & s. m. ē de cōtrarietate generis ad motū, s. generis, ex qua ē motus. sed, quia ista cōtrarietas nō imaginat, nisi i. eadē re, n. accidit ut ambæ sint naturales, sicut accidit in duobus motibus i. spē cōtrariis, qm accipiunt i. respectu duorum diuersorum. ut motus ignis ad superius, et terre ad inferius qm sūt cōtrarij, et nāles, iste igni, & ille terre.

Habet aut dubitationē, si est oīs quietis, q. non semper est, gñatio, & hæc est ipsum stare, eius igit, qd præter naturā quiescit, ut terre sursum, erit gñatio. cū ergo ferebat sursum violentia, stabat. sed qd stat semper vñ ferri velocius: qd aut violentia contra, nō factū, ergo quiescēs erit quiescens. † { Amplius vñ ipsū stare, proprie dici, aut oīno esse in eo, qd est s. m. naturam in suū locū ferri, aut accidere simul. }

Et est hic locus. q. nōis. quoniam, si oīs quies nō ē semper generata, cū nō est, deinde est, et generatio eius est cessatio, tunc quies rei quiescit non naturaliter, v.g. quies terra superius habebit generationē. quoniam illud, quod trāsferitur superius violente, cessabit. sed illud, quod cessat semper, existimabitur quod translatio est velocior: & quod trāsferitur violente est contrario. erit igitur quiescens absq. eo, quod quiescat. Et existimatur etiam quod dicere aliquid cessare.

† a. l. Amplius vñ ipsū stare, proprie dici eo, qd s. m. nā, i. propriū vadit locū, s. m. eū, q. præter naturā, aut omnino qd ē i. suū locū ferri aut accidere.

Locum s. m.

HH iij re.

Physicorum

Gre, aut est dicere quòd transfertur
vniuersaliter ad locum, quem ha-
bet, aut vt sequatur insimul.

61 Et est qò vtrū quies violēta ha-
beat generationē. qm̄, si quies violē-
ta nō est semp: et oīs quies, q̄ non
est semper, est generata: necesse est
vt quies violēta sit generata. & itel-
ligo p generationē quietē factā cū
motu, & hoc intendebat, cū d. qm̄,
si oīs quies, &c. i. qm̄, si oīs quies nō
est semp, qm̄ mō nō ē, deinde erit,
necesse est vt quies violēta habeat
gñationē. & itelligo p cessationem
Hic ad cessandū. Et, cū declarauit q̄
ex hoc sermone sequit̄ q̄ quies vio-
lenta est generata, s. facta ex motu
violento, induxit impoſe, qđ sequit̄
ex hoc, & d. qm̄ illud, qđ trāsferretur
superius violēte, cessabit. i. sed, si po-
suerimus q̄ quies violēta habet ge-
nerationē, sicut habet quies natura-
lis, sequitur ex hoc, vt illud, qđ trās-
ferret violente, transferatur vt cesset,
sicut illd, qđ mouet̄ naturaliter. D.
d. sed illud, qđ cessat, &c. i. sed illud,
qđ cessat, fm̄ q̄ cessatio eius genera-
tur, i. sit ex motu naturali, apparet
q̄ trāslatio eius erit velocior, qñ ap-
Ipropinquat loco, in quo innatū est
cessare, sicut est dispō in moto natu-
raliter. & motū violentū est ecōtra-
rio. s. qm̄ oīs motus ē remissior, qñ
appropinquat loco, cū quo cessat. &
iō motus eius non est pp quietē. &
cum ita sit, cessatio eius non erit ge-
nerata, & sic quiescet, ita, q̄ nūq̄ ve-
nit ad quietem. Et hoc intendebat,
cum d. ergo erit quiescens, &c. i. &
cum illud, qđ mouetur violente, nō
mouetur, vt cesset, tunc illud, quod
mouetur, erit quiescens absq; eo, q̄
quies eius generet. qđ est impossibi-

le. D. d. Et existimat̄, &c. i. & appet̄
q̄, cū dicimus aliquid cessare, intēdi-
mus alterū duorū, aut ire ad cessan-
dū, & trāsferri ad ipsum, aut q̄ mo-
tus, & quies sunt insimul. i. aut q̄
quies est inseparabilis à motu, aut
gñata cū motu: & hæc duo nō in-
ueniunt̄ in illo, qđ quiescit violēte:
ergo necesse est vt illud, quod quie-
scit violente, non veniat ad quie-
scendum: & sic quies eius non ha-
bebit generationem.

Habet aut̄ dubitationē, si cō-
traria est quies, q̄ est hic, ei, qui
hinc est, motui. cū. n. mouet̄ ex **L**
hoc, aut ēt abñcit, adhuc vtr̄ ha-
bere id, qđ abñcit. quare, si hæc
quies cōtraria est ei, qui hinc ē
in contrariū, motui, simul erūt
contraria. An aliquo mō quie-
scit, si adhuc manet. oīno autem
eius, qđ mouetur, aliud quidē
ibi, aliud autem est, in qđ mura-
tur. quapropter & magis mot⁹
motui contrarius, quā quies.

Et est qò vtrum quies hic est
cōtraria motui ex hoc. quoniā, quā-
do mouetur aliquid ab aliquo, &
separatur ab eo, existimatur quòd **M**
i eo est illud, à quo separatur. si igi-
tur ista quies est contraria motui,
ex hoc erūt duo cōtraria insimul.
Ad hoc autem dicamus, quoniā,
et si adhuc est quiescēs, quies eius
ē quoddam mō. et vniuersaliter mo-
ti quoddam est illic, & quoddā in
eo, ad quod transmutatur. quoniā
motus dignior est vt sit contra-
rius motui, quā quies.

Et

62 Et est questio de hoc, quod posui
amus prius. scilicet quod quies, quod est in re, ex
qua est motus, est contraria motui
ex hac quiete, ut posuimus prius.

D. induxit questionem, & dixit: quoniam
quoniam aliquid mouetur, &c. i. apparet. n.
quod quoniam aliquid mouetur de aliqua
re, & separatur ab eo aliquid, quod
est in eo, de illa re, a qua separatur,
scilicet dum mouetur: quoniam, quoniam separatur
ab eo totaliter, tunc perficitur mo-
tus, & nihil remanet in eo de illo, a
quo mouetur. Et, cum posuit quod, quoniam
aliquid incepit moueri, quod adhuc est
quiescens in eo, ex quo mouetur, di-

Bixit, si igitur ista quies, &c. i. si igitur
res mota est quiescens in illo, ex quo
mouetur, dum mouetur: & quies est
contraria motui: tunc in re mota iue-
niuntur duo contraria insimul. scilicet
quies, & motus. Et cum induxit hac
questionem, incepit dissolvere eam,
& dixit: Ad hoc autem dicam, &c.
.i. & questio non contingit, nisi ex
hoc, quod accipimus ipsum quiescens

a Oe mo-
ti e diui-
sibile. Idem
6. ph. 2. c.
32. & 39.
48. & j. d
12. l. c.

67. & 5.
Met. 2. c.
8. Idem 8.
2. l. c. 40
& 46. &c.
6. ph. c6.
& 1. 32.

b Quies
ad e, nisi
privatio
motus, &
contrariu
rei veri-
tate mo-
ti e mo-
ti oppo-
sit. Idem
12. 3.

simpliciter in eo, ex quo mouetur,
& non est in eo quiescens, nisi quodam
modo. D. declarauit hunc modum,
quis est, & dixit: motus. n. quoddam est
illic, &c. i. &, cum a oem motu est di-

Cuisibile, ut post declarabit, tunc mo-
tus non est quiescens in eo, ex quo
mouetur, nisi secundum partem, non secundum to-
tum, i. simpliciter. quoniam, dum mouetur, quod-
dam pars eius est in eo, ex quo mo-
uetur, & quaedam pars in eo, ad quam
mouetur. & sic non sequitur, ut duo
contraria inueniantur in eodem sub-
iecto. Et, cum concessit in hac que-
stione quod quies est contraria motui,
incepit etiam declarare, quod b quies
non est, nisi privatio motus, & quod con-
trarium rei veritate motui est mo-
tus oppositus ei. & ideo possibile est

ut quies, & motus inueniantur in dua
bus partibus moti: & non est posse ut
duo motus contrarii inueniantur in
duabus partibus eius, sed necessario
impediunt se adinuicem. Et ideo di-
xit: quoniam motus dignior est, &c. i. &
quia motus potest congregari cum
quiete in eadem re mota, & non cum
motu contrario, neque in duabus par-
tibus diuersis. Et sciendum est, quod quies
coniuncta cum motu, non est distin-
cta a motu. i. in parte distincta. quoniam
sequeretur ex hoc ut aliquid moueretur
in aliqua parte, & quiesceret in alia.
& cum non est distincta, ergo est in
potentia, non in actu.

Documt.

E

Et de motu quidem & quiete,
quomodo utrumque unum est, &
quod quibus contraria sunt, di-
ctum est.

*Iam igitur narrauimus de mo-
tu, & quiete, quomodo uterque est
unus, & quo contrariantur sibi.*

De motu quot modis est unus iam
dixit, & de quiete autem, innuendo per
ipsum motum. & sic etiam quies erit
vna tribus modis. scilicet vna genere, & vna
specie, & vna numero. & illa, quod sunt
necessaria in vnoquoque istorum, sunt
illa, quod sunt necessaria in motu.

F
Isti duo e-
sequentes i
aliquo co-
di. grz. h
repiunt.

Dubitabit autem quis & de ip-
so stare, si & quicumque sunt propter
naturam motus, his est quies op-
posita. si quidem igitur non, erit
inconueniens. manet. n. sed vio-
lencia. quare quiescens aliquid
erit non semper sine fieri. Sed
palam quod erit. sicut. n. mouetur
prater naturam, & quiescit utique
aliquid prater naturam.

*Et queret homo etiam de cessa-
tione, utrum omnes motus, qui sunt
ex-*

Phyſicorum

Extra naturam, habent quietem oppositam. si igitur, non habet hoc erit inopinabile. quoniam tunc remanebit res in violentia, & erit aliquid, quod nunquam quiescet sine generatione. Manifestum est ergo quod habet. quoniam quemadmodum res, quae mouetur extra naturam, quiescet extra naturam.

64 Ista est prima q̄o, quam induxit prius, & non inuenit in quibusdā libris, & forte iterauit eā ad complendum sermonē. qm̄ in illo sermone

H negauit ut quies, quae est extra naturā, habet generationem: ergo est semper. qđ est inopinabile. & quies, quae est extra naturam, ut fieri per sensum semp: Dissoluit igitur hanc q̄onem ita, qđ gñatio dī de illo, & dī quiete naturali multipliciter, & dixit: Et quæret homo, &c. i. & quæret homo, sicut diximus, de cessatione, qđ est ire ad cessandū in motib⁹, qui sunt extra naturā, utrū hñt quietē intēta, sicut hñt motus naturales.

Text. 54.

Et nō intendit p quietē oppositam, quietē, de qua dixit prius qđ est contraria motui. s. quietē in eo, ex quo: sed intendebat quietē ad quam est motus. & dixit oppositam, large.

Et, cū narrauit qđ q̄stio est dī quietis eē nō naturalis, qđ est motuum non naturalium, dixit: si igitur non hñt, hoc erit inopinabile. i. si igitur non hñt quietē ut dētm̄ est prius, quia nō hñt gñationē, erit inopinabile. apparet. n. sensui qđ hic sunt aliqua, qđ quiescunt violēte, & non naturaliter. & hoc intēdebat, cū dixit: qm̄ aliquid remanet in violentia. i. qm̄ apparet sensui qđ aliquid quiescit ī loco per violentiam. D. d. & sic erit

aliquid, quod nunq̄ quiescit sine generatione. i. & nullum inopinabile est maius qđ ponere qđ quies violenta est facta, & non hēt gñationem.

D. d. Manifestum est ergo qđ hēt, &c. i. & cum quies violenta est motuum, postq̄ nō fuit p sensum, manifestum est qđ hēt gñationē, sed generatio in hac quiete non hēt eandem intentionem cum generatiōe in quiete naturali. & hoc fuit negatum in sermone prædicto a motib⁹ nō naturalibus. sed ista quies sit ā motu, qui est extra naturam, & modo, quo iste motus, qui est extra naturā, inuenit in corpore. s. qm̄ quēadmodū iste mot⁹ est ā cā extrinseca violēta, sicut quies violenta inuenit post istum motū, sicut quies naturalis, quae est ā cā qđ est in re, inuenitur post motū naturalem, qui est in re ā natura. i. ā causa existēte in re. Et hoc intēdebat, cū dixit: quēadmodū res, quae mouetur extra naturā, &c. i. & quies est ei, fm̄ qđ est motus, quēadmodū quies est in re, fm̄ qđ est mot⁹ naturalis. s. qm̄, sicut motus dī multipliciter de naturali, & violēto, ita est de quiete naturali, & violenta. & quæstio accidit ex hoc, qđ ponebantur vniuoca.

M Quoniam autē est quibusdā motus fm̄ naturam, & præter naturā: puta ignis, qui sursum secundum naturam, qui autem deorsum præter naturam: utrū hic cōtrarius, aut qui terrę: hæc enim fertur secundum naturā deorsum. Aut palam quia ambo, sed nō eodem modo. sed qui quidem secundum naturam est secundum naturam existentis: eius aut, qui ipsius, qui sursum, ignis

E ignis ei, qui deorsum, ut scilicet natura existens preter naturam existenti. similiter autem & in mansionibus. Forte autem quieti motus aliquatenus opponitur. cum non moueatur ex hoc, & abiciatur, adhuc videtur habere quod abicitur. quare, si ipsa quies contraria ei, qui hinc in contrarium, motui, simul existent contraria, aut aliquatenus quiescit, si adhuc manet. omnino autem eius, quod mouetur, hoc quidem ibi, hoc autem in quod mutat, propter quod magis motus motui contrarium, quam quies. Quis quidem igitur motus simpliciter vnus dictum est. & de motu quidem, & quiete quo modo uterque vnus, & qui contra in quibus dictum est.

Et, quia quadam habet motum naturalem, & quadam extra naturam: Verbi gratia quomodo ignis habet motum ad superius naturalem, & ad inferius innaturalem: querendum est verum iste est contrarius illi, aut motui terrae. quoniam terra mouetur naturaliter ad inferius. Dicamus igitur, quoniam vtrumque istorum est verum, sed non eodem modo. sed motus naturales sunt contrarii contrarietate naturali. & in ipso igne est contrarius motus ad superius motui ad inferius secundum naturam, & non naturam. & secundum hunc modum sunt contrarii modi quietis. et dignum est ut quies sit opposita motui

Et, quia quidam habent motum naturalem. & non naturalem, & motus non naturalis est naturalis alteri corpori. verum quoniam terra habet motum naturalem. scilicet ad inferius, & non naturalem. scilicet ad superius, & ignis habet motum naturalem. scilicet ad superius, & non naturalem. scilicet ad inferius, & iste, qui est ad inferius, est naturalis terrae, quod est igitur quis istorum motuum est contrarius vni motui naturali. scilicet vtrum contrarium oppositum ei est, scilicet quod est naturalis alteri, aut scilicet quod est non naturalis illi, qui habet motum naturalem. v. g. vtrum motus contrarius motui terrae ad inferius est in motu terrae ad superius, qui est violentus terrae, aut motus ad superius, qui est naturalis igni.

Et ipse dicit, quod vtrumque est verum, scilicet quod uterque motus est contrarius motui naturali, sed duobus modis diuersis. scilicet scilicet quod est naturalis alteri, & scilicet quod est non naturalis ipsi. v. g. quoniam iam motus ignis naturalis ad superius est contrarius motui terrae ad inferius, scilicet quod est naturalis terrae, & motui ignis ad inferius, scilicet quod est non naturalis igni. D. d. & scilicet hunc modum est de modis quietis. id est quoniam vna quies naturalis habet duas quietes contrarias. scilicet quietem illi rei extra naturam, & quietem naturalem alteri. v. g. quoniam quies terrae inferius est naturalis terrae, & quies superius terrae est contraria huic quieti scilicet naturam: ignis vero est contrarius huic quieti, scilicet quod res naturalis est contraria ali cui rei naturali. & similiter quies ignis superius habet duas quietes contrarias. scilicet quietem inferius violentam, & quietem terrae inferius naturaliter. Et, quia notificauit quod quies non opponitur motui in rei veritate, sed scilicet per priuationem, & habitum, notificauit hic quod quodammodo opponuntur, licet non sicut motus opponitur motui.

Arist.

Quies non opponitur motui in rei veritate sed per priuationem, & habitum. Id est. s. & 64.

Physicorum

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITV

LIBER SEXTVS,

Cum Auer. Commen.

SVMMAE LIBRI.

A tex. 1. vsq; ad 24. declarat Motum non componi ex indiuisibilibus.

A 24 vsq; ad. 32. Motum docet non momento, sed tempore mensurari: similiter & Quietem.

H A 32. vsq; ad. 40. pertractat de Diuisione motus.

A 40. vsq; ad. 75. de Ordine agit partium motus.

A 75. vsq; in finem confutat errores quosdam circa ipsum motum.

Nullum continuum ex indiuisibilibus componi. Cap. 1.

† a. l. qm
aut e cōti
nuū, & qd
tangitur.

† { I aut est conti
nuū, & tangens }
& consequenter,
vt definitum est
prius, (continua

quidem, quorum vltima sunt
vnum: tangencia vero, quorum
I simul: consequēter autem, inter
quæ nihil est eiusdem generis,)
impossibile est ex indiuisibili-
bus esse aliquid cōtinuum. vt
lineam esse ex punctis: si linea
quidem continuum est, punctū
autem indiuisibile. neq; n. vnū
sunt vltima punctorum: non. n.
est hoc quidem vltimū. illud ve-
ro alia quēdā pars ipsius indiui-
sibilis. neq; simul sunt vltima.
non. n. est vltimum vllum eius,
quod impartibile est: alterum
. n. ē vltimū, et id, cui⁹ ē vltimū,

si continuum, & contiguum, &
& consequens sunt, secundū quod
determinauimus prius. s. quod con-
tinua sunt, quorum vltima sunt
vnum: & contigua sunt, quorum
vltima sunt insimul: & conseque-
tia se adinuicē sunt illa, inter quæ
non est aliquid sui generis, impos-
sibile est vt aliquod continuum sit
compositum ex indiuisibilibus. v.
g. vt linea sit continua, & punctus
sit indiuisibilis, & linea sit compo-
L sita ex punctis: cum linea sit conti-
nua, & punctus indiuisibilis. quo-
niam punctus non habet vltimum
vnum. quoniam indiuisibile nō ha-
bet partem vltimam, & aliā par-
tem vltimam, neque habent vlti-
ma insimul. quod enim non habet
partem, non habet vltimum omni-
no: nam vltimum est aliud, ab eo,
cuius est vltimum.

M Ste tractatus, sicut dixit
Alexan. sequitur Quin-
tum, cum in principio
eius vtatur illis descri-
ptionibus, quas posuit i Quinto re-
rum continuarum, & contiguarū,
& consequētium. Et dicit, si illa, quæ
dicta sunt de definitione continui,
& contigui, & consequentis sunt ve-
ra. s. q. continua sunt illa, quorū vl-
tima sunt vnum: & contigua sunt
illa, quorū vltima sunt insimul: &
consequētia sunt illa, inter quæ non
est aliquid sui generis, impossibile
est vt aliquod continuum compo-
natur ex indiuisibilibus. Et, cum po-
suit

A fuit hoc, & positio antecedentis est manifesta ex hoc, qd dixit in Quinto, & consecutio non est manifesta per se, inceptit declarare eam, & d. punctus. n. non habet vltimū, & vltimum, &c. Et iste sermo cōponit sic in secunda figura. Oīa, ex quib⁹ componitur cōtinuum, diuidūtur in vltima, & in habēs vltimum: vltimum. n. est vltimum alicuius rei: & pūctus nō diuiditur in hęc duo: ergo continuum non componitur ex pūctis, & vlt ex indiuisibilibus. Et etiam, anteq̃ cōtinuum cōtinuetur, necesse est vt cōtiguetur: & cōtigua
B etiā diuiditur in vltimum, & in habēs vltimum, pūcta autem nō ergo ex punctis non componitur linea, neq; ex lineis superficies, neq; ex superficiebus corpus. D. d. qm̃ quod non diuiditur, non habet partem, & c. i. qm̃ omne indiuisibile non habet duas partes diuersas, quarū vna est vltimum, & alia illud, quod hēt vltimum. Et in hoc syllogismo nō expressit, nisi minorem propōnem, & pertransit maiorem, quia est manifesta. D. d. neq; habent vltima in simul. i. q̃ cōtigua debēt habere. continua. n. sicut diximus, cōtigua
C buntur, antequam continuentur,

Amplius necesse est aut cōtinua esse puncta, aut tangentia se inuicem, ex quibus est continuum. eadem autem ratio est et in omnibus indiuisibilibus. Cōtinua quidem non erunt: ppter dictam rationem. Tanget autē omne, aut totum totū, aut pars partem, aut totum pars. Quoniam autem impartibile est ipsum indiuisibile, necesse est totū tangere totum. totum autem, to

tum tangens, non erit cōtinuum. **D** continuum. n. habet hanc quiddē aliam, illam vero aliam partem, & diuiditur in sic⁹ diuersas, & loco separatas. At vero, neque consequenter erit punctus ad punctum, aut ipsum nūc ad nunc ipsum, vt ex his sit longitudo, aut tempus. consequenter. n. sunt, inter quæ nihil est eiusdem generis. inter puncta autē semper est linea, & inter ipsa nunc tempus.

*Et sequitur necessario vt ista puncta sint aut cōtigua, aut continua. s. puncta, ex quibus fit cōtinuum. & iste sermo sequitur in omni indiuisibili. Sed impossibile est vt puncta sint continua ex pūctis. Et cōtiguatio fit, aut ita, quod aliquid cōtiguetur secundum totum, aut aliqua pars eius cōtiguetur cum aliqua parte alterius, aut aliqua pars cum toto. Et, quia indiuisibile nō habet partem, sequitur vt cōtiguetur secundum totum. **E** & cum aliquod totum cōtiguabitur cum aliquo toto, non fiet ex hoc continuum. quoniam continuum habet partes diuersas adiunctas, & diuiditur in huiusmodi partes, & segregatas in loco. Et impossibile est etiam vt punctus sequatur punctum, aut instans instans ita, quod ex eis fiat longitudo, & tempus. consequentia. n. sunt illa, inter quæ nihil est diuigenum. & inter quæ*

a. l. diuisibiles. pri. ma. legi. Simp.

Physicorum

¶ *Qualibet duo puncta semper est linea, & inter qualibet duo instantia semper est tempus.*

¶ Iste est secundus syllogismus, & componitur sic. Si continuum componitur ex indivisibilibus. v. gr. punctis, necesse est, cum continuum componitur ex illis, ut sint, aut continua, aut contigua, aut consequentia. Deinde excepit ea esse continua ex illo, quod declaravit in demonstratione praedicta. & hoc intendebat, cum dixit: Sed impossibile est ut puncta sint continua ex punctis. Deinde declaravit

H quod impossibile est etiam quod puncta sint contigua, & dixit: Et contiguatio. & quasi dicat, & cum non sunt continua, remanet ut sint aut contigua, aut consequentia, sed, si fuerint contigua, necesse est ut unum contigetur cum alio secundum totum, aut secundum partem, aut unum secundum totum, & aliud secundum partem. Deinde incepit destruere unumquodque istorum trium modorum, & dixit: Et, cum illud, quod non dividitur non habet partem, &c. i. sed, quia illud, quod est indivisibile, non habet partem, impossibile est **I** imaginari aliquem istorum modorum trium, nisi illud, qui est secundum totum. quoniam duo modi residui contiguationis non inveniuntur, nisi in habentibus partem: & indivisibile non habet partem. & iste sermo est in secunda figura. Et, cum posuit quod, si fuerint contigua, necesse est ut contiguerentur secundum totum, induxit impossibile, quod sequitur ex hoc, & dixit: & cum aliquod totum contiguabitur, &c. i. sed contiguatio rei secundum totum cum alia re secundum totum est suppositio: & ex superpositione non fit magnitudo, quae ante non erat, neque aliquid habens par-

tes. unde ex superpositione lineae super lineam non fit magnitudo in latitudine: cum non superponatur, nisi ex parte latitudinis, secundum quod est linea indivisibilis. & si sit superpositio superficiesum non facit profundum. & quia punctus est indivisibilis in omni parte, non facit aliquid habens partes: & continuum habet partes. Et compositio istius sermonis est sic in secunda figura. Continuum fit ex rebus, ex quarum continuatione fit magnitudo, & est id, quod habet partes: & omne indivisibile non fit ex sua continuatione magnitudo, neque aliquid habens partes, cum continuatur, quoniam continuatio, & contiguatio eius nihil aliud est quam superpositio: ergo continuum non componitur ex indivisibili. & hoc intendebat, cum dixit: quoniam continuum habet partes diversas adinvicem. i. & superpositum non habet partes. D. d. & dividitur in huiusmodi partes, &c. i. & continuum dividitur in huiusmodi partes, non solum modo in mente, sed in loco: aut intendit non in qualitate, sed in quantitate. Et, cum destruxit continuum componi ex indivisibilibus secundum continuationem, aut contiguationem, & aliquis proterum posset dicere illud componi ex illis secundum consecutionem, incepit destruere istum modum compositionis, & dixit: Et impossibile est ut punctus consequatur punctum. &c. & iste sermo et componitur in secunda figura sic. Et consequentia sunt illa, inter quae nihil est unigenum: sed inter puncta, & instantia semper est aliquid unigenum, scilicet puncta, & instantia: ergo continuum non componitur ex sequentibus. & & declarabitur quod iter quolibet duo puncta est linea ex hoc, quia punctus non

A non cōtiguatur cum puncto. & hoc declaratū est ex partibus istius syllogismi, & ex hoc q̄ puncta impoſe est vt ſeparentur a linea. & hoc ma-
nifeſtum eſt ex hoc, q̄ pūcta ſunt vl-
tima linea. & deſtruxit illum mo-
dum ad cōfirmādum. qm̄ notum
eſt per ſe q̄ cōtinuum non cōponit
ex conſequentibus tm̄: quia conſe-
quentia ſunt non cōtigua: & inter
illa eſt aliquod heterogeneū. & im-
poſe eſt vt vnū ſm cōtiguationem
componat ex diuerſis in ſpecie. & ē
impoſe eſt imaginari q̄ inter conſe-
B quentia ſit vacuum: qm̄ vacuum iā
deſtructum eſt. & etiā iſtud vacuū
aut eſt indiuiſibile, aut diuiſibile: ſi
diuiſibile, tūc illæ partes indiuiſibi-
les erūt vluma eius, & tunc cōtigu-
um componetur ex vacuo: ſi autem
indiuiſibile, & partes ſunt indiuiſi-
biles, & tūc ex eis non fit diuiſibile.

Amplius autem diuideretur
in indiuiſibilia, ſi, ex quibus eſt
* **U**trunq; in ipſa diuiditur. ſed
nullum eſt continuorum in im-
partibilia diuiſibile. nullum aut
aliud genus poteſt eſſe inter pū-
cta, & inter ipſa nunc. ſi. n. erit,
C maniſteſtum eſt q̄ aut diuiſibile
aut indiuiſibile erit. & ſi diuiſi-
bile, aut in indiuiſibilia, aut in
ſemper diuiſibilia. hoc autē eſt
cōtinuum. Maniſteſtum autem
eſt q̄ & omne continuum eſt di-
uiſibile in ſemper diuiſibilia. ſi
enim in indiuiſibilia diuidetur,
erit indiuiſibile indiuiſibile tā-
gēs. vnū enim eſt vltimum con-
tinuorum, & tangunt.

Et etiam, ſi ita eſſet, tunc diui-
deretur in indiuiſibile, cū in illa,

ex quibus componitur, vtrumque **D**
diuiditur. ſed iam declarauimus
quod nullum continuum diuiditur
in aliquod non habens partes. &
impoſibile eſt vt inter hæc duo ſit
medium genere. res. n. eſt aut indi-
uiſibilis, aut diuiſibilis. ſi diuiſibi-
lis, aut diuiditur in indiuiſibile,
aut in diuiſibile ſemper. & hoc eſt
continuum. Et maniſteſtum eſt etiā
quod omne continuum diuiditur
ſemper in diuiſibile. continuum. n.
ſi diuiditur in indiuiſibile, tunc in **E**
diuiſibile continuatur cum indiui-
ſibili. quoniam partes continuorū
ſunt continuæ, & ſunt vnum.

Hæc eſt quaſi alia declaratio ſup
hoc, q̄ continuum nō componitur
ex indiuiſibilibus. & iſtæ declaratio-
nes ſunt quaſi abundantes. & ipſe p-
cedit ex hoc ad declarandum q̄ cō-
tinuum diuiditur ſemper in diuiſi-
bilia. Et dixit: Et etiā, ſi ita eſſet, &c.
i. & cum etiam maniſteſtum eſt q̄,
ſi continuū eſſet compoſitum ex in-
diuiſibilibus, tūc continuum diui-
deretur in indiuiſibile. i. tūc diuiſio
eius perueniret ad partes indiuiſibi-
les: cum oē cōpoſitum diuidatur in
minima eorum, ex quibus compo-
nitur. & hoc intendeſſet, cum dixit:
cū in illa, ex quibus cōponitur, &c.
i. qm̄, cum poſuerim⁹ duas partes,
quarum vtraq; componitur ex dua-
bus partibus indiuiſibilibus, tunc
vtraq; diuiditur ī indiuiſibile: cum
illa, ex quibus componitur vtraque
pars, in illa diuiditur. Et, cum indu-
xit ſyllogiſmum hypotheticum, in
quo dicit q̄, ſi ita eſſet, &c. deinde in-
duxit

Oē cōpoſi-
tū diu di-
tur, & in
minia eo-
rū, ex qb⁹
ipm cō-
ponit. Idē
q̄ cō. ii.

* al. vñ
quodq;
Vñq̄q;
i ea diuidi-
tur, ex q-
bus eſt.

Physicorum

G duxit categoricum ad probandum consecutionem in hoc syllogismo, in quo dixit: cum in illa, ex quibus componitur, &c. destruxit cōsequēs ad cōcludēdum oppositum praece-
dētis: & est q̄ cōtinuum nō diuidit̄ in indiuisibile. & hoc fecit innuēdo q̄ ista sunt manifesta ex praedictis. Et dixit: sed iam declarauimus q̄ nullum continuum, &c. i. qm̄, si di-
uideretur in indiuisibile, tūc īdiuisi-
bile haberet partes: & tunc illud, qd̄
poneretur indiuisibile, esset diuisibi-
le. Et, cum dixit, q̄ continuum non
diuiditur in indiuisibile, incepit de-
clarare q̄ ex hoc sequitur, vt cōtinu-
um diuidatur semper in diuisibile,
& dixit: & impossibile est, vt inter
hāc duo sit medium genus, &c. i. in-
ter diuisibile, & indiuisibile. D. d.
qm̄ res aut est īdiuisibilis, &c. i. qm̄
omnis res necessario aut recipit di-
uisionem, aut non recipit. &, si reci-
pit diuisionem sicut est dispō in cō-
tinuo, aut diuiditur in indiuisibile,
aut in semper diuisibile. D. d. & hoc
est continuum, &c. i. & ista est de-
scriptio continui. s. q̄ est illud, quod
semper diuiditur in diuisibile, vt ap-
paret ēt ex hoc sermone. D. decla-
rauit q̄o sequitur hoc, ex hoc ser-
mone, & iterauit ipsum, vt sit ma-
gis manifestum, & dixit: Et manife-
stum est etiam, &c. i. & manifestum
est ex sermone praedicto, cū posue-
rimus q̄ inter illud, quod diuiditur
in indiuisibile, & in diuisibile, nō est
medium, q̄ omne continuum sem-
per diuiditur in diuisibile. qm̄, si di-
uidatur in indiuisibile, tunc aliquid
indiuisibile contiguatur cū aliquo
indiuisibili. qm̄ continua sunt con-
tigua: & declaratum est q̄ indiuisi-
bile non contiguatur cum indiuisi-

bili, quia contigua sunt illa, quae ha-
bent vltima alia a se: vnde apparet
q̄ sunt diuisibilia.

Eiusdem autem rationis est
& magnitudinem, & tempus,
& motum, ex īdiuisibilibus cō-
poni, & diuidi in indiuisibilia,
aut nullum.

*Et ratio eadem est in magnitu-
dine, & tempore & motu. s. quo-
niam sunt composita ex indiuisibi-
libus, & quod diuiduntur indiui-
sibilia, aut quod nullū eorū ē tale.*

Dicit: Et ratio eadem est in hoc,
in tribus speciebus continui. s. ī ma-
gnitudine, & mo tu, & tempore. qm̄
illud, quod contingit in aliquo co-
rum, contingit in reliquis. s. q̄, si v-
num fuerit indiuisibile, sequitur vt
reliqua sint indiuisibilia. s. composita
ex indiuisibilibus, &, si fuerit vnū
compositum ex diuisibilibus, sequi-
tur vt reliqua sint talia. Et, cum di-
xit quod eadem ratio est in eis, ince-
pit declarare hoc esse impossibile
in motu ad declarādum hoc ēē im-
possibile in magnitudine. & ince-
pit prius declarare q̄, si magnitudo
componitur ex indiuisibilibus, con-
tingit vt reliqua sint talia.

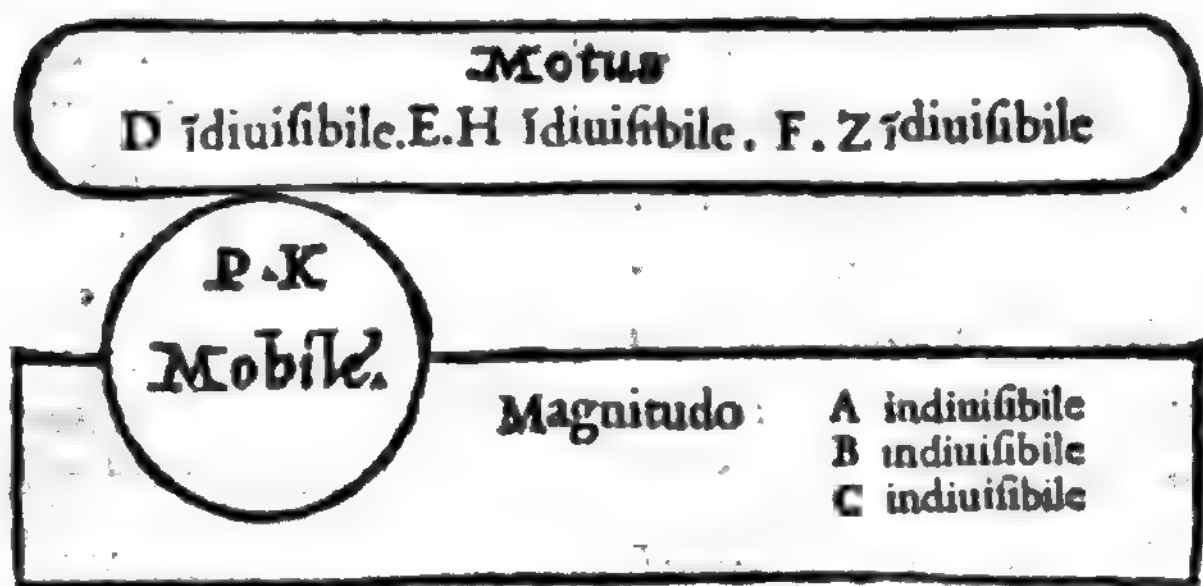
Manifestum est autē ex his. s.
enim magnitudo ex indiuisibi-
libus componitur, & mot⁹, qui
huius est, ex æqualibus motib⁹
erit indiuisibilibus. Vt, si ipsa A
BC ex ipsis A B C sit indiuisibili-
bus, & mot⁹ in quo D E F, quo
motum est ipsum P, super dimē-
sionem A B C, vnamquamque
partem habet indiuisibilem.

Et

A Et hoc declarabitur ex hoc, quod narrabo. quoniam, si magnitudo componatur ex indiuisibilibus, tunc motus istius etiam erit compositus ex motibus aequalibus indiuisibilibus. V.g. quoniam, si magnitudo, scilicet *A B C*, fuerit composita ex partibus indiuisibilibus *A B C*, tunc motus per illam *D H Z*, quo mouebitur *K*, per longitudinem *A B C*, quelibet pars eius erit indiuisibilis.

In horum, librorum figuris hæc obseruabis. Quoties literas duplicatas, & proximas inueneris, prima quidem textui fidei, secunda vero Auerrois textui deseruiet. ut in hac subscripta figura *P* litera, quæ prima est, & *K*, quæ secunda. Eodem pacto & si vnā alteri superpositam videbis, superior primo, inferior secundo aptabitur textui. ut figura. 23. textus *E* litera, quæ superior, & *H*, quæ inferior. similiter, & *F F*, & *Z*. Quæ autem literæ vnæ tantum erunt, ex utroque, vni ique textui accomodabuntur. Quod si quid peculiare pro aliqua figura fuerit, id ibi prope annotatum reperies.

Demonstratio, probans quod partes motus correspondent partibus magnitudinis.

C Vult declarare quod, si magnitudo componatur ex indiuisibili, necesse est etiam ut motus componatur ex indiuisibili, deinde, cum hoc declarauerit, inducet imposse sequens ex hoc, quod motus sit compositus ex indiuisibili: ex quo declarabitur quod neque magnitudo etiam est composita ex indiuisibili. & hæc est eius intentio. Et manifestum est, quod si magnitudo fuerit composita ex indiuisibili, quod motus etiam erit compositus ex indiuisibili. quoniam cā continuationis motus est continuatio magnitudinis: & quod motus est æqualis magnitudini: & partes eius partibus istius. Et, quia hoc est ma-

nifestum per se, contentus est in hac declaratione solo exemplo, & posuit magnitudinem hanc *A B C*, compositam ex tribus magnitudinibus indiuisibilibus, scilicet *A B C*. & cum ita fuerit, manifestum est quod motus per magnitudinem *A B C* erit æqualis ei: sicut partes partibus. ponatur igitur, sicut dixit, motum *D H Z* per magnitudinem *A B C*: & manifestum quod totus motus *D H Z* erit æqualis magnitudini *A B C*; partes partibus: erunt igitur tres partes motus *D H Z* æquales tribus partibus magnitudinibus *A B C*: & partes *A B C* sunt indiuisibiles: ergo partes tres *D H Z* sunt indiuisibiles. & Phy, cū cō. Auer. II sic

Et cōtinuatio motus est cōtinuatio magnitudinis. hęc cō. 7. & 19. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

Physicorum

G sic erit pars D æqualis parti A, & H parti B, & Z parti C. & quia magnitudines sunt indiuisibiles, motus erunt indiuisibiles. Et, cum declarauit quod, cum magnitudo fuerit composita ex indiuisibili, quod motus erit compositus ex indiuisibili, declarauit etiam quod, cum motus fuerit indiuisibilis, res mota etiam erit indiuisibilis. s. K.

Si igitur, presente motu, necesse est moueri quippiam, & si mouetur quippiam, necesse est adesse motum, & moueri ipsum erit **H** ex indiuisibilibus. Per A igitur motum est ipsum P, quo D motum est motu, B vero, quo ipsum E, & ipsum C similiter, quo F.

Si igitur necesse est; cum motus fuerit, ut aliquid moueatur. Et cum aliquid mouetur, ut motus sit, necesse est ut motus sit compositus ex indiuisibili. K igitur mouetur perfecte per A motu D, & per B motu H, & per C similiter motum.

6 Cum posuit quod, cum fuerit motus, necesse est ut res mota sit, & iam posuerat quod mota, quæ sunt super magnitudinem indiuisibilem, sunt indiuisibilia, sequitur ut isti motus indiuisibiles habeant rem motam. nam omnis motus inuenitur in moto. & quia isti motus sunt indiuisibiles, necesse est ut res mota sit indiuisibilis. impossibile enim est ut motus sit maior motu. Et induxit hunc sermonem in forma syllogismi hypothetici, & dixit: Si igitur, &c. i. si igitur necesse est, cum fuerit motus, ut res mota sit: & posuerimus motus indiuisibiles per magnitudinem indi-

Impossibile est ut motus sit maior motu.

uisibilem: & res mota non est maior K motu, neque magnitudine, per quam mouetur: necesse est ut res mota primo sit indiuisibilis. ex quo sequitur ut mota composita, sint composita ex indiuisibilibus. s. mota non primo. D. dedit exemplum, & dixit: K igitur mouetur, &c. K igitur, quod est res mota, mouetur per A indiuisibile, quod est pars A C, motu indiuisibili, qui est pars D Z. s. motu D, & mouetur per B, quod est pars magnitudinis motu H, & mouetur per partem indiuisibilem, quæ est C, motu indiuisibili, quod est Z K. igitur quod est res mota, necessario est indiuisibilis. **L**

Si igitur necesse est id, quod mouetur alicunde aliquo, non simul moueri, & motum esse, quo mouebatur, quando mouebatur: (ut, si Thebas quis it, impossibile est simul ire Thebas, & iuisse Thebas:) per A igitur impartibile motum est ipsum P, quatenus D motus aderat. Quare, si posterius quidem transiit, quam transibat, diuisibile utique **21** **1** **erit.** cum. n. transibat, neque quiescebat, neque transierat, sed in medio erat. Si autem simul transit, & transiit, id, quod proficiscitur, **M:** cum proficiscitur, profectum eo erit, & motum, quo mouetur.

Si igitur necesse est in moto de vbi in vbi, ut non insimul moueatur, & iam sit motum ad illud, ad quod mouebatur: Verbi gratia quoniam si aliquis ambulat ad aliquam ciuitatem, impossibile est ut insimul ambulet ad illam ciuitatem, & iam ambulauit ad illam ciuitatem: & in moto K, per

ipa

A spatium *A*, quod non habet partem, fuit motus existens, scilicet *D*. Ergo necesse est, si motum non pertransit spatium, nisi postquam mouetur per illud, ut sit diuisibile. quoniam, dum mouetur per illud spatium, impossibile est ut sit quiescens, aut pertranseat illud, sed est in dispositione media. Et, si insimul sunt pertransire, & pertransisse, tunc ambulās, dum ambulat, iam ambulauit, & peruenit ad illud, quod intendeas, & mouebatur ad illud, quo mouetur.

7 Cum declarauit q; cum magnitudo fuerit indiuisibilis, necesse est ut motus sit indiuisibilis, & motio. scilicet passio sit indiuisibilis, & sicut motus, cum ea continuatio ionis motus est continuatio magnitudinis, incipit declarare impossibile, quod accidit ex hoc, q; motum sit indiuisibile, & per magnitudinem indiuisibile, & dixit: Si igitur, &c. i. si igitur necesse est ut in omni motu de loco in locum, ut non insimul moueat, & perficiat motum, & perueniat ad locum, quo mouebatur, dum mouetur: quoniam motus inuenitur, antequam motus perficiatur.

Et, cum posuit q; impossibile est ut res mota moueat insimul, & q; iam perficit motum. scilicet q; in eodem instanti sunt vera hec duo: nam instans, in quo mouetur per magnitudinem, est aliud ab instanti, in quo perficitur motus: de dicit exemplum de hoc: & dixit. v. g. &c. i. quoniam instans, in quo dicitur ambulare, est aliud ab instanti, in quo dicitur ambulasse. Et, cum posuit hanc propositionem, quare est manifesta per se, coniungit ei propositionem, quam intende

bat destruere, & dixit: & in motu *z*, & c. i. &c. cum declaratum est q; impossibile est ut res mota insimul pertranseat spatium, & q; iam pertransiuit ipsum, & fuit positum q; motum *x*, quod est indiuisibile, per spatium *A*, quod est indiuisibile, habet motum existens. scilicet *z*, qui est pars motus *D* *h* *z*, ergo necesse est ut istud spatium sit diuisibile, quod est contra positum: ergo impossibile est ut motus indiuisibilis sit per spatium indiuisibile. Et, cum posuit in hoc sermone q; quoniam *x* mouetur per spatium *AB* *c*, quod est compositum ex magnitudinibus indiuisibilibus, quod habet motum per partem *A* indiuisibilem, & potest aliquis dicere, q; *x* non habet motum existentem, nisi per totam magnitudinem, non per partes, incipit declarare q; cum fuerit motum per totam magnitudinem, sequitur ut habeat motum per vnamquamque partem, & dixit: quoniam dum mouet, &c. i. & necesse est ut motum *x* habeat motum existentem per vnamquamque illarum partium indiuisibilium. quia motum *x*, dum mouet per illud spatium, quod est *A* *B* *c*, impossibile est ut quiescat in vnaquaque illarum partium, sed necesse est ut moueat per vnamquamque earum. motum. n. dum mouetur, non est in eo ex quo, neque in eo ad quod, sed sicut dixit, inter vtrumque. Et, cum declarauit q; motum indiuisibile per vnamquamque partem indiuisibilem facit motum, dixit: Et, si insimul, &c. i. si igitur istud motum mouebatur per vnamquamque istarum partium indiuisibilium, necesse est in hoc, q; vnaquamque earum sit indiuisibilis, ut insimul pertranseat, & q; iam pertransiuit. scilicet q; instans, in quo dicitur ipsum pertransire eam, sit idem cum instanti, in quo dicitur ipsum pertransire.

Motus, dicitur moueri, si est in eo, ex quo, neque in eo, ad quod sed inter vtrumque. scilicet i. t. c. 32. id est 1. ph. 14. & 62.

Physicorum

G fuisse. & hoc sequitur necessario pp hoc, q magnitudo, & mot⁹ sunt indiuisibiles. D. induxit inopinabile, qd est in hoc, & dixit: Et, si insimul, &c. i. ex quo sequitur vt ambulās dicatur vere iam ambulasse in loco, in quo ambulat, & in loco, in quo vere dī iam ambulasse, dicatur vere ambulare. & sic mot⁹ eius erit ociosus. qm, si homo, quando ambulat ad balneum, est in balneo, mot⁹ ei⁹ est ociosus: & similiter, si ambulat ad balneū, quando est in balneo.

H Si vero per totum ABC moueatur aliquid, & motus, quo mouetur, est DEF , per ipm aut A impartibile nihil mouet, sed motum est, erit vtriq⁹ motus nō ex motibus, sed ex momētis, & motum esse aliquid non motū.

mutatis.

A . n. transiuit nō transiēs. quare erit aliqd trāsisse nūq̄ transiēs. hoc. n. trāsuiuit, nō trāsiciens hoc.

Et, si aliquid mouetur per spatium ABC , motus, quo mouetur, est $DH Z$: sed nihil mouetur oīno per

I *aliquid, quod non habet partē, & est pars A , sed iā mouebatur: motus igitur erit cōpositus non ex motibus, & aliquid mouetur: & iā mouebatur absq⁹ eo, quod semper mouebatur: iā. n. pertransiuit per spatium A , absq⁹ eo, quod sit ens. erit igitur aliquid, quod iā ambulauit, absq⁹ eo, quod in oī hora ambulabat. iam. n. ambulauit per hoc spatium, absq⁹ eo, quod fuit ambulans in hoc spatio. i. omni, quod innatum est moueri.*

Cum induxit impossibile, quod **K** sequitur ex hoc, q motum indiuisibile habeat motū per vnāquamq⁹ partium indiuisibilium, & aduersarius forte nō concedit hoc, licet iam declarauit ipsum, incipit inducere impossibile, quod sequitur, si nō fuerit motū per vnāquamq⁹ earum, & est illud, quod sequitur ex ipsa re. cōtingit. n. ei, vt motus, per magnitudinē indiuisibilem sit cōpositus ex finibus motuum, nō ex motibus: & est aliud impossibile: aut cōcedit q mouet^r per vnāquamq⁹ partium: & tūc cōtingit impossibile prādictum, & dixit: Et, si aliquid mouetur per spatium. &c. i. & si posuerimus q aliqd indiuisibile mouetur per totū spatium ABC , absq⁹ eo, q mouebat^r per vnāquamq⁹ partium indiuisibilium ABC , sequitur vt motus per hanc totam magnitudinem sit cōpositus ex motibus $D H Z$. D. d. sed nihil oīno mouetur, &c. i. & cū motus per totam magnitudinem ABC fuerit cōpositus ex motu, qui est per magnitudinem A , & per magnitudinem B , & per magnitudinē C : & nihil omnino mouet^r per aliquid, quod non hēt partem, sed non vere **M** dī de illo, quod mouet^r in vnaquaq⁹ istarum partium indiuisibilium, nisi ipsum iam fuisse. i. perficere motū, & quiescere nō moueri, ex quo sequitur vt mot⁹, qui est per magnitudinem cōpositā ex indiuisibilib⁹, sit cōpositus ex vltimis motuum, nō ex motib⁹, sed ex quietib⁹. & fm hoc erit aliquid, quod iam mouebatur, absq⁹ eo, quod prius mouetur. Et intēdebat hoc, cū dixit & erit aliquid motum, & iam mouebatur, &c. i. contingit. n. in moto per magnitudinem A indiuisibilem vt moueat^r

Aueatur per illam absq; eo, q; in alia hora iuisset ad ipsam. D. induxit exemplum impossibilitatis in hoc, & dixit: erit igitur aliquid, &c. sequitur. n. ex hac positione vt sit aliqd, quod iam ambulauit per aliquod spatium absq; eo, q; in aliqua hora esset ambulans ad ipsum. quod est valde impossibile. D. d. sed in oī, qd innatum est moueri, &c. & hoc necesse est in oī, quod innatū est moueri. s. vt non vere dicatur q; iam est motum, nisi postquam mouetur. s. q; hoc est inopinabile in omni, qd innatum est moueri. s. dicere q; iam est motū, absq; eo, q; prius mouebat.

Si igitur necesse est oē, aut q; scere, aut moueri, quiescit sane in vnoquoq; eorum, quæ sunt *A B C*. quare erit aliquid, qd cōtinue quiescit simul, & mouetur. per totū. n. *A B C* mouebatur, & quiescebat fm quamlibet partem, quare & per totum. Et, si indiuisibilia quidem *D E F* motus sunt, motu præsente, continget vtiq; non moueri, sed quiescere. **C** sin vero non sunt motus, motū non ex motibus esse.

Si igitur necesse est i quolibet, aut vt sit quiescēs, aut vt moueatur, sequitur vt sit quiescēs in vnaqua, partium *A B C*. ex quo sequitur vt aliquid sit insimul continue quietum, & moueatur. quoniam est motum in toto spatio *A B C*, & quiescens in vnaqua, partium, ergo est quiescens in toto. Et, si partes motus *D H Z* indiuisibiles sunt motus, possibile est vt mo-

tus sit, & nihil mouetur, sed est **D** quiescens. & si non fuerit motus, possibile est vt motus non sit compositus ex motibus.

Hic congregat prædicta, & vult inducere impole, quod sequitur ex oībus diuisionibus, qbus vsus est in destructione eius, quod motus sit indiuisibilis, aut compositus ex indiuisibili. Et abbreviatio istius syllogismi est talis. Si oīs res necesse est vt sit, aut quiescēs, aut mota, tunc motum x indiuisibile per spatium *A B C*, quorum vnumquodq; est indiuisibile, aut est motum p vnāquamq; partium *A B C*, aut quiescens. & si x **E** iam est motum, tunc impole est vt moueat. qm, qn aliquid fuerit in indiuisibili, dē iā esse motum, ex quo sequitur vt aut insimul moueatur, & iam est motum, aut vt sit motū, absq; eo, quod prius mouebatur. & totum hoc est impossibile. Et, si nō fuerit motum in aliqua hora p vnāquāq; partium *A B C*, necesse est vt sit quiescens in vnamquāq; earū. qm, si innatum est moueri, & non mouetur, erit quiescens, & sic motus per magnitudinem *A B C* est compositus ex quiete: & erit quiescens i tota magnitudine, cum est quiescēs in vnaqua,que partium. sed positū est ipsum moueri per totam magnitudinem. quod est inconueniens. Et, cum declarauit impole, quod sequitur ex hoc, q; motum sit quiescens i vnaqua,que partium magnitudinis indiuisibilis, declarat impole, qd sequit ex hoc, q; sit motum, & dixit: Et, si partes motus *D H Z*, &c. i. impole erit, vt motus sit sine moto. impole. n. est, vt motū moueat p indiuisibile, & vlt per æquale sibi, ed

Qd ē inamoue-ri, & non F mouet, & necessitate quiescit

Physicorum

S fuerit diuisibile, nedum cum fuerit indiuisibile. & cum non fuerit motum, erit quiescens. D. d. posse est ut sit motus compositus non ex motibus, sed aut ex quietibus, aut ex vltimis motu. & totum hoc est ipse. Et, cum destruxit consequens in hoc syllogismo, quem primo posuit, dicente qd, si magnitudo fuerit indiuisibilis, qd motus erit indiuisibilis. i. compositus ex indiuisibili, concludit oppositum precedentis, & est qd magnitudo non est composita ex indiuisibili.

Abbrenia
tio toti
monis.

H Et iste sermo componitur ex syllogismis hypotheucis, quorum Primus est, Quod, si magnitudo fuerit indiuisibilis, motus erit indiuisibilis. Secundus autem est, Quod, si motus fuerit indiuisibilis, motum erit indiuisibile. Tertius vero est, Quod, si motum fuerit indiuisibile, tunc motum insimul iam est motu, & mouet, aut motus erit compositus ex quietibus.

Perinde autem necesse est, atq; longitudo, motusq; indiuisibile esse tempus, componiq; ex ipsis nunc, & his quidem indiuisibilibus. si. n. omnis diuisibilis est, in minore autem tempore eque velox transibit minus, diuisibile erit & tempus. si autem tempus diuisibile est, in quo fertur aliquid per A, & A erit diuisibile.

Et ad modum longitudinis, & motus necessario sequitur ut tempus sit indiuisibile, & compositum ex instantibus, quae sunt indiuisibilia. si igitur hoc fuerit diuisibile, & illud, quod est aequalis velocitatis. pertransit in minori tempore per minus spatium, tunc tempus erit

diuisibile. & si tempus, in quo illud mouetur per spatium A, fuerit diuisibile, tunc spatium, quod est pars A, erit diuisibile.

Cum declarauit qd magnitudo non est indiuisibilis: quoniam, si fuerit indiuisibilis, motus erit indiuisibilis: & si motus erit indiuisibilis, motus non erit: incepit declarare qd si declarabitur & ex tpe etiam. scilicet qd cum fuerit positum qd magnitudo est indiuisibilis continget in tempore illud, quod contingit in motu. scilicet ut sit indiuisibile. ex quo accidit ut non sit velocius, & tardius, ut post dicet. Et hoc intendebat, cum dixit: Et ad modum, &c. i. & sicut contingit in longitudine, & motu qd, si longitudo fuerit indiuisibilis, sequitur ut motus sit indiuisibilis, si contingit in longitudine, & tpe. scilicet qd, cum longitudo, per quam est motus, fuerit indiuisibilis, sequitur ut tempus et sit indiuisibile. i. compositum ex instantibus, quae sunt indiuisibilia. Et, cum narrauit qd, cum magnitudo fuerit composita ex indiuisibilibus, sequitur ut tempus sit compositum ex indiuisibilibus, incepit declarare quod sequitur, qd, si alterum fuerit diuisibile, reliquum erit diuisibile, quoniam hoc declarato declarabit contrarium, & d. si igitur fuerit diuisibile, &c. i. si igitur magnitudo, per quam est motus, fuerit diuisibilis, & est notum per se, qd illud, quod est aequalis velocitatis, si pertransit per aliquam magnitudinem in aliquo tpe, necesse est ut pertranscat per quamdam partem illius magnitudinis in quodam illius temporis. quoniam, cum magnitudo fuerit diuisibilis, necesse est ut tempus sit diuisibile. nam, cum posuerim magnitudinem diuisibilem, per quam mouetur idem motus in aliquo tpe, posse

Impolte est ut moueat per medietatem illius in medietate illius temporis: & sic tempus diuidetur necessario. Et, cum dixit: & illud, quod est æqualis velocitatis, pertransit, &c. intendit conuersum. scilicet quod illud, quod est æqualis velocitatis, pertransit spatium minus in tempore minori. & propter hoc verificabitur quod, cum magnitudo diuiditur, tempus diuiditur. Et forte erat error in scriptura. quoniam in libro Alexan. inuenimus loco istius, & in minori æqualis motus pertransit minus. id est in minori magnitudine illud, quod est æqualis motus, pertransit per tempus minus. Et forte, cum declarauit quod, cum magnitudo fuerit diuisibilis, tempus erit diuisibile, declarauit etiam conuersam, quod intendebat. scilicet quod, cum tempus fuerit diuisibile, magnitudo erit diuisibilis. & hoc manifestum est ex hoc. quoniam, cum motus, quod est æqualis velocitatis, mouetur per aliquam magnitudinem, cum diuidit tempus, diuidit magnitudinem. & cum declarauit quod, si tempus fuerit diuisibile, magnitudo erit diuisibilis, fuit declaratum quod, si magnitudo fuerit indiuisibilis, tempus erit indiuisibile. quoniam destructo consequenti sequitur oppositum precedentis. & in hoc capitulo intendebat declarare habitudinem, quæ est inter spatium, & tempus, sicut est dispositio inter spatium, & motum.

Ad diuisionem magnitudinis sequi diuisionem temporis, & e contra.

Cap. 2.

Quoniam autem omnis magnitudo in magnitudines diuisibilis est: (ostensum

est quod impossibile est ex indiuiduis aliquod continuum esse: magnitudo autem omnis continua est: necesse est velocius in æquali tempore maius, & in minori æquale, & in minori plus moueri: sicut definiunt quidam ipsum velocius. Sit. n. ipsum, in quo A, eo, in quo B, velocius. quoniam igitur velocius est id, quod prius mutatur, in quo tempore ipsum A mutatum est ab ipso C in ipsum D, veluti in tempore F G, in hoc, ipsum B nondum erit iuxta ipsum D, sed citra erit. quare in æquali tempore plus transit ipsum velocius.

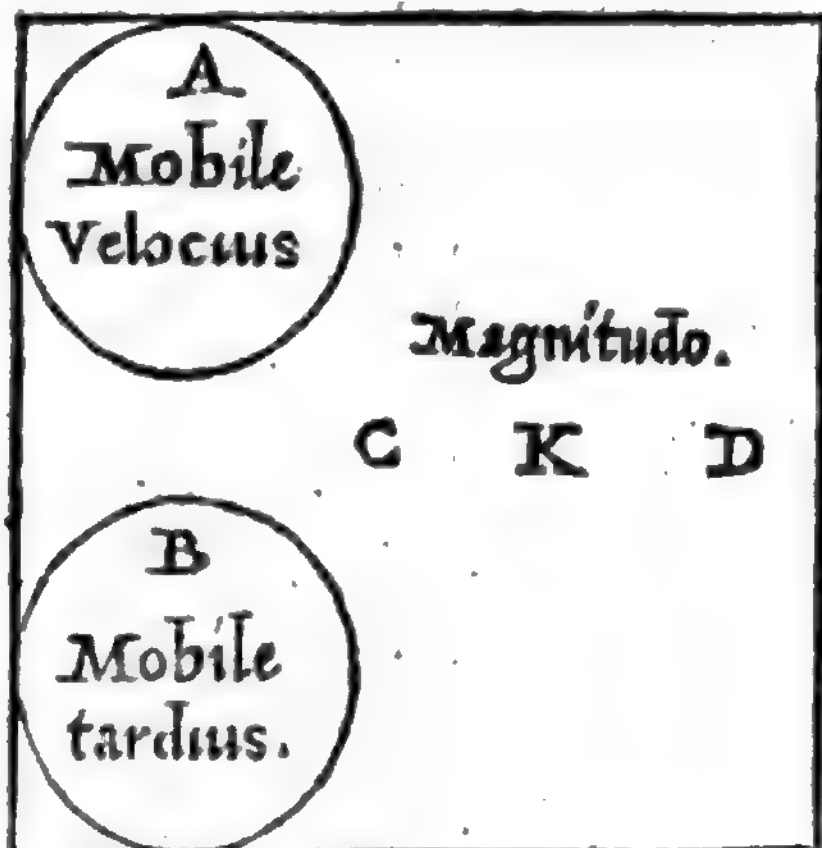
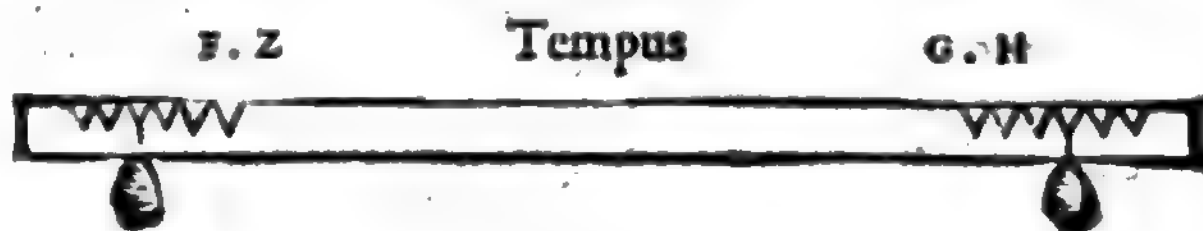
Et, cum omnis magnitudo est diuisibilis in magnitudines: nam declaratum est quod impossibile est ut magnitudo componatur ex indiuisibilibus: & omnis magnitudo est continua: necesse est ut velocius in æquali tempore cum motu tardiori per maius, & in minori tempore moueatur per maius, & etiam in minori tempore per æquale: ut quidam determinant velocius. Sit igitur A velocius, quam B. quoniam velocius est illud, quod citius mutatur, & tempus, in quo mutatur A de C in D, & sit Z H, non potest in eo B peruenire ad D: ergo in æquali tempore velocius pertransit per maius spatium.

II in De.

Physicorum

A Demonstratio, quod mobile velocius, moueatur in equali tempore per maiorem magnitudinem, quam mobile tardius,

Litteram K in Auerrois tantum commento inuenies.

II Cum declarauit q magnitudo, & tēpus consequuntur se in diuisibilitate. & i diuisibilitate, intēdit declarare q per velocius, & tardius, **C** quæ sunt infinitum in motu, apparet q tempus est diuisibile, & q magnitudo est diuisibilis semp, & qui aufert diuisibilitatem, a tempore, & a magnitudine, aufert velocitatem & tarditatem. s. ponit velocissimū, quo nihil est velocius, & tardissimū, quo nihil est tardius, & dixit: Et, cum omnis magnitudo diuiditur in magnitudinem .i. diuisibilē. D. d. nam declaratum est, & c. idest qm̄ omne compositum diuiditur i ea, ex quibus componit: & est declaratum q impossibile est vt aliqua ma-

gnitudo cōponatur ex indiuisibilibus: manifestum est q oīs magnitudo diuiditur in magnitudinem .i. diuisibilē: qm̄ non est illic, nisi diuisibile, aut i diuisibile. Et, cū posuit q oīs magnitudo diuiditur in magnitudinē diuisibilē, dixit & oīs magnitudo est cōtinua. i. sequitur ex hoc q oīs magnitudo diuidatur in cōtinuū. Et, cū posuit q oīs magnitudo diuiditur in cōtinuū, loco pcedentis in hoc syllogismo induxit cōsequens, & dixit: necesse est vt velocius, & c. i. & cum magnitudo diuiditur semper in diuisibile, & tempus, sequitur vt velocius, & tardius sit, vt quidam determinant. velocius. n. dicitur in respectu tardioris: & est illud, quod per-

A pertransit in tempore æquali tēporis pertransitus tardioris maius spatium: immo pertransit maius et in minori tpe, & et pertransit æquale. Et intēdebat per hoc q, cū velocius habeat has tres dispositiones, manifestū est q pertransit spatium, per quod mouetur tardius, in minori tempore, & pertransit tardius in tēpore æquali motu velocioris per minus spatium. Si igitur magnitudo non diuideretur in rem diuisibilem, non esset possibile, cum velocius moueretur per magnitudinē indiuisibilem in aliquo tempore, **B** vt moueretur tardius in illo tempore. qm tunc diuideretur illud, quod nō est diuisibile: & sic destrueretur definitio tardioris: & est quod mouetur in tempore, in quo mouetur velocius per spatiū minus. & cum destruit definitio tardioris, destruet definitio velocioris: & est q mouetur in tempore æquali per maiorem magnitudinem. & tacuit definitionem tardioris, quia intelligit ex definitione velocioris, & dixit, mouetur in minori tēpore spatium maius: vt appareat ex eo magis q, cū minori tempore mouetur p spatiū **C** maius, quāto magis mouebitur in eo per spatium æquale. Et, cum declarauit q, ponendo magnitudinē esse compositam ex diuisibilibus, verificabuntur definitiones, quibus definitur velocius, & tardius, incepit declarare hoc, & primo declarare q velocius pertransit in æquali tempore maius spatiū, & dixit: Sit igitur A. &c. i. ponantur igitur duo mota, s. A, & B, & sit A velocius B, & moueatur per spatium c d. & quia velocius, s. A, peruenit ad d in minori tempore, quā tempus, in quo per

uenit B, quod est tardius, qd est velocioris translationis, sit hoc tēpus z h. & manifestum est q in hoc tēpore nō peruenit tardius de c ad d, ergo necessario mouebit p minus spatium, q spatium c d. sit igitur c k. ergo velocius est illud, quod semper mouetur in æquali tempore per spatiū maius, & tardius per spatiū minus. Et, cum declarauit hoc per exemplū, incepit declarare et q in minori tpe mouetur per maius spatium: & est secunda demonstratio.

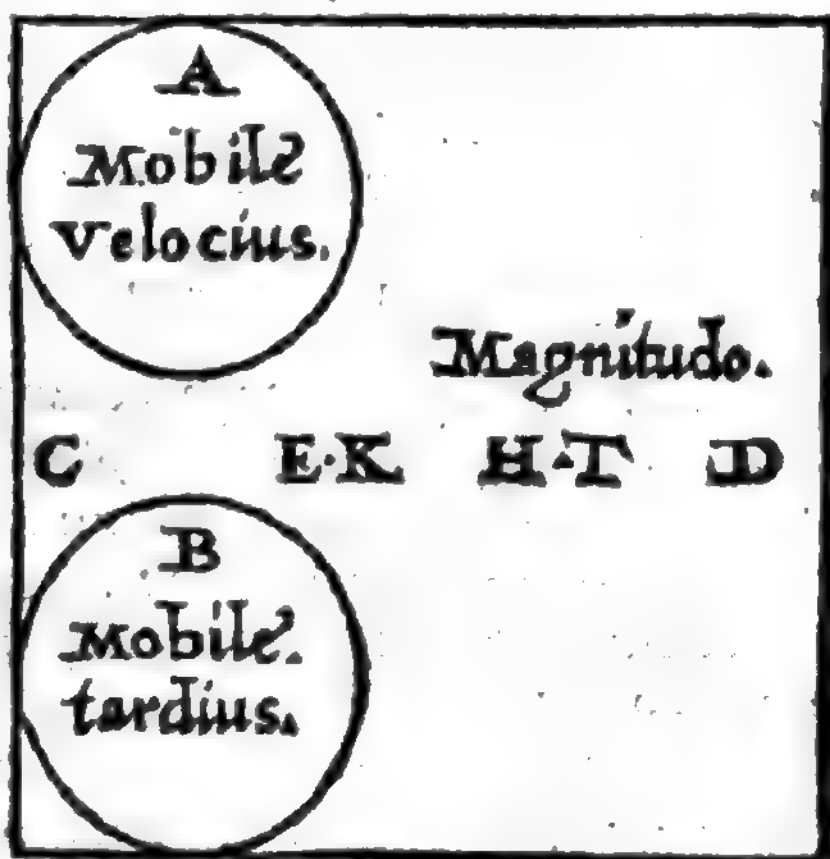
At vero & in minori plus. In quo enim ipsum A fuit iuxta ipsum **E** sum D, ipsum B tardius existēs erit iuxta E. ergo, quoniam ipsum A iuxta ipsum D fuit toto i tempore FG, iuxta ipsum H erit in minori isto. & sit in F k. ipsum igitur CH, quod transiit ipsum A, maius est ipso CE. tempus autem, quod est F k, minus est toto F G. quare in minori transibit maius.

Et etiā in minori tempore pertransit maius. Ponatur igitur quod in tempore, in quo A peruenit ad **F** D, peruenit B, quod est tardius, ad K: & quia A peruenit ad D in toto tempore Z H, peruentus ergo eius ad T erit in minori tempore. sit igitur i tempore Z L: B igitur pertransit CK in tempore Z H, & A pertransit CT in Z L, ergo illud, quod pertransit A, est maius quam CK. et tempus Z L est minus, quam totū Z L H, ergo in minori tēpore pertransit maius. Demon-

Physicorum

Demonstratio, quod mobile velocius pertranseat maiorem magnitudinem in minori tempore, quam tardius mobile.

F. Z K. L Tempus G. H

Vult declarare et per exemplum
I quo sequitur qd omne velocius per-
transeat in minori tempore spatium
maius, ponendo qd velocius est A, &
tardius B. & velocius mouetur p lō-
gitudinem C D in tempore Z H. tar-
dius igitur, scilicet B, pertransit in hoc tē-
pore dimensionē minorem, q̄ C D.
sit igitur C K. & ponamus igitur qd
velocius, quod mouetur per lōgitu-
dinē maiore C K minore C D. & sit
lōgitud C K T. manifestum est igi-
tur qd pertransibit illam in minori
tempore, q̄ tempus, in quo pertran-
sivit totum C D, scilicet tempus Z H. sit igi-
tur hoc tēpus Z L. ergo A velocius
pertransit in tempore Z L, qd est mi-
nus tempore Z H, spatium C K T, qd
est maius in spatio C D, qd pertran-
sivit tardius in tempore Z L H, ma-
ius. & hoc intendebat declarare, cū
ergo puentus eius ad T. & cū intē

dit puentū A de C ad T, qd est positū
iter K, & D, ita, qd magnitudo C K sit
maior K T, & minor C D, & p̄tāsit
eius ī illa erit in minori tpe, q̄ sit tē-
pus, in quo velocius puenit de C ad
D, & tardius de C ad K. & sermo resi-
duus est manifestus. Et ex hoc ma-
nifestū est, qd necesse est vt magni-
tudo diuidat sp in diuisibilia: quē-
admodū, cū fuerit positū qd magni-
tudo est talis, sequit vt velocius, &
tardi⁹ sint talia. Sed p̄ia cōsecutio
est cōsecutio p̄cedētis ex posteriori,
Secunda vero est posterioris a prio-
ri. & iō in hac declaratione non est
contrarietas, vt existimant quidā.

Manifestum autem est ex his
& qd ipsum velocius in minore
tempore transibit æquale. Quo-
niam. n. maiore in minori tran-
sit, q̄ id, qd tardius est, ipsum
aut

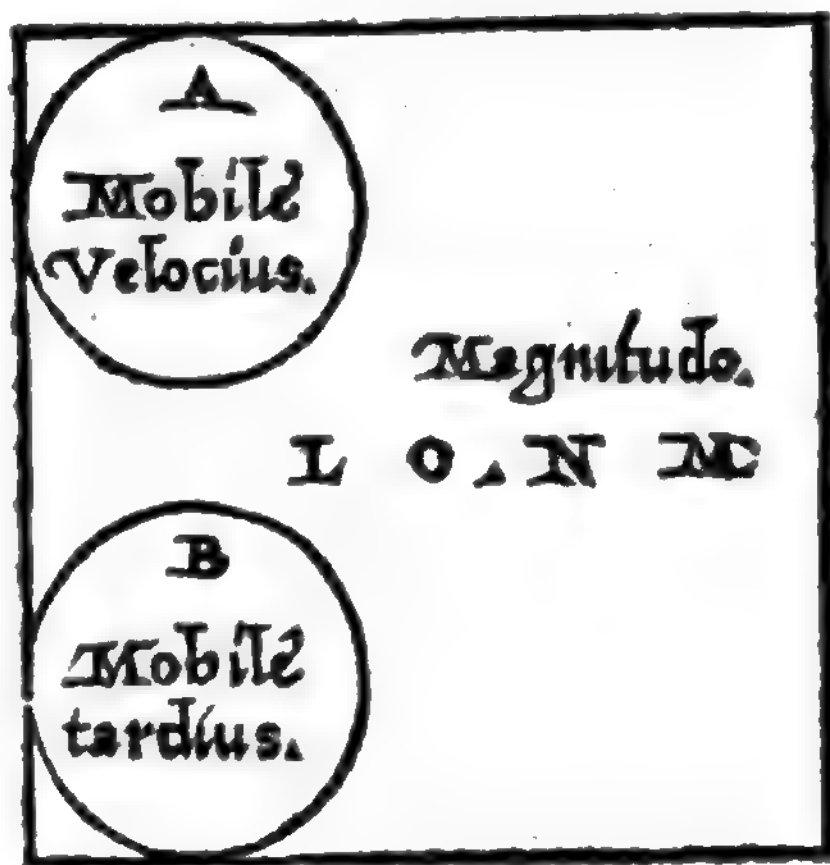
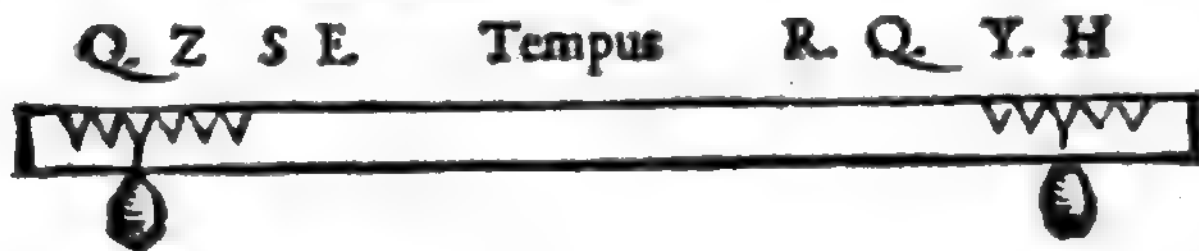
Hic cōmō-
tator in-
nuit apte
dari re-
gressum.
vid cōlise.
S. ph. c. 53
Idē hī hic
ifr. c. 15. et
1. de Aia.
c. 11.

A autem fm seipsum acceptū in pluri tempore maiorem minori, vt eam, quæ est LM , ea q̄ est LO , maius vtiq̄ erit tēpus QR , in quo LM transit, q̄i tempus QS , in quo lineam LO . quare, si tēpus QR minus est tempore QY , in quo id, qđ tardius est, transit lineam LO , & tēpus QS minus erit eo, in quo QY . nam tempore QR minus est. quod aut̄ minore minus est, & ipsum minus est. quare in minori mouebitur per æquale.

Et apparet etiam ex hoc, quod velocius in minori tēpore pertransit spatium æquale. Quoniā, cum pertransit spatium longius in minori tempore, quā sit tempus, in

quo pertransit illud tardius, cum **D** accipitur per se, tunc pertransibit spatium longius in maiori tempore, quā tempus, in quo pertransiuit breuius spatium. v.g. quod spatium LM est longius spatio LN , et tēpus ZH , in quo pertransit spatium LN , est maius tēpore ZQ , in quo pertransit spatium LM : ex quo sequitur, si tempus ZQ , fuerit minus tempore ZH , in quo tardius pertransit spatium LN , vt ZF sit minus tempore ZH . quoniam est E minus tempore ZQ . & quod est minus minore, est etiam minus. ergo necesse est vt moueatur in tēpore minori equaliter.

Demonstratio. quod mobile velocius moueatur per æqualem magnitudinem in minori tempore, quā mobile tardius.

Quia si
le duc lig
O, & N
finc laris
remoreq
pila th pui
mo, scda
veto scdo
viti de
scat.

Vuk

Physicorum

G Vult et declarare qd velocius per
transit in tempore minori spatium
equale. Qm, cu pertransit in tēpore
minore spatium maius, q̄ illud, qd
pertransit tardius, necesse est vt p-
transeat spatiū, qd pertransiuit tar-
dus in minori tempore, q̄ tēpus, in
quo ptransiuit maius spatium: & qd
est minus minore, est minus neces-
sario. Et dixit: Qm, cu pertransit, &c.
i. qm, cu velocius ptransit longius
spatiū in minori tpe, q̄ tps, in quo
ptransiuit illud tardius, vt declara-
tū est, tunc, cu velocius accipitur p
se, & fuerit consideratū quō ptransit
H utrunq, spatiū, s. spatiū, qd pertran-
sit tardius, & spatiū, qd est maius il-
lo, fm qd velocius pertransit in mino-
ri tpe, tunc ptransibit spatiū, qd est
maius, in tpe maiori tpe, in quo p-
transiuit spatium breuius, s. per qd
mouebatur tardius. &, quia maius
istorū duorū tēporū est minus tpe,
in quo tardius ptransit illud spatiū
terminatū, manifestū est qd minus
tēpus tpe maiori, & est illud, i quo
pertransit velocius breuius spatiū, s.
spatium, p qd mouet tardius, ē mi-
nus multū, q̄ tēpus, in quo pertran-
sit illud tardius. D. d. v. g. &c. i. pona-
I tur igitur spatium L M, longius spa-
tio L N, & ponatur tēpus Z H, in quo
tardius pertransit spatium L N, & tē-
pus Z Q, in quo velocius ptransit
spatium L M, maius, & minus, q̄ tē-
pus Z H, vt prius declaratum est. Et,
cum posuit duo spatia inæqualia, et
posuit qd velocius mouetur p maio-
rē longitudinē in minori tēpore, q̄
sit tēpus, i quo mouet tardius p mi-
norē longitudinē, & accepit loco
spatij maioris L M, & minoris L N,
& loco tēporis maioris Z H, & mi-
noris Z Q, dixit ex quo sequitur, si

tempus Z Q, &c. i. sequitur ergo, si tē-
pus Z Q, in quo velocius mouetur
p maiorē magnitudinē, quē est ma-
gnitudo L M, fuerit minus tpe Z H, i
quo tardius mouetur per minorē
magnitudinem, s. per spatium L N,
vt tēpus, in quo velocius mouet per
minus spatium, s. L N, & sit tēpus Z
F, sit minus multū, q̄ tēpus, in quo
tardius pertransiuit hoc spatium. s.
minus: & est tempus Z H. quia ne-
cessario erit minus tēpore Z Q. cu
idem motū mouetur p minus spa-
tium in minori tpe. ergo tēpus Z F,
in quo velocius mouetur p spatiū,
p qd mouetur tardius, est minus ne-
cessario tpe, in quo mouetur p ma-
gnitudinem maiorē hac magnitu-
dine: & iam posuimus qd istud tem-
pus est minus tempore, in quo tar-
dus mouetur per minorē magnitu-
dinem: ergo tps, i quo velocius mo-
uetur p minorē magnitudinem est
minus multū, q̄ tēpus, i quo tardius
mouet p hanc magnitudinē. D. d.
sequitur igit vt moueat in minori
tēpore equaliter. i. declaratū est igit-
ur ex hoc, qd possibile est in velo-
ciori, vt pertranseat spatium equa-
le ei, per qd tardius mouetur in tē-
pore minori. & hoc intendebatur. **M**

Amplius autem, si omne ne-
cesse quidem est aut in æquali
tempore, aut minori, aut in plu-
ri moueri, & id quidem, quod i
pluri, tardius ē, qd autē in equa-
li æque velox, velocius aut, neq̄
æque velox ē, neq̄ tardius, neq̄
vtiq̄ i equali, neq̄ in pluri mo-
uebit ipsum velocius, relinqui-
tur igitur in minori. quare ne-
cesse est æqualem magnitudi-
nem

A nem in minori tempore transire id, quod velocius est.

Et etiam, si omne motum necesse est ut moveatur, aut in tempore equali, aut in minori, aut in maiori, & illud, quod mouetur in tempore equali est equalis in velocitate, & velocius non est equalis velocitatis, neque tardius, impossibile est ut velocius moveatur in equali, aut in maiori tempore. ergo remanet ut velocius transeat in minori tempore.

14 Hec est alia declaratio, quod velocius pertransit spatium equalis in minori tempore. & compositio eius est talis. Quolibet duo mota, quæ pertranseunt idem spatium, quorum alterum est velocius reliquo, necesse est ut velocius pertranseat illud spatium, aut in equali tempore tempori pertransitus tardioris, aut in minori, aut in maiori: sed impossibile est ut velocius pertranseat illud in maiori tempore, quoniam illud, quod mouetur in maiori tempore, est tardius: & similiter etiam est impossibile ut pertranseat illud in equali tempore: & cum velocius non mouetur per illud spatium in maiori tempore, neque in equali, necessario mouetur in minore.

Quoniam autem omnis quidem motus in tempore est, & in omni tempore possibile est moueri: omne autem, quod mouetur, potest et velocius moueri, et tardius: in omni tempore erit ipsum velocius moueri, & tardius. His autem existentibus, necesse est &

tempus continuū esse. Dico autem continuum id, quod est diuisibile in semper diuisibilia. tali enim supposito continuo necesse est continuum esse tempus.

Et, quia omnis motus est in tempore, & in omni tempore potest esse motus: & omne motum possibile est ut moveatur velocius, et tardius: ergo in omni tempore est motus tardior, et velocior. Et, cum ita sit, necesse est ut tempus sit continuum. Et intelligo per continuum diuisibile semper in diuisibile, continuum enim cum tali modo est positum, necesse est ut tempus sit continuum.

Cum prius declarauit quod, si magnitudo fuerit diuisibilis in infinitum, quod velocius & tardius inueniunt in infinitum, vult declarare e conuerso. & est illud, quod intendit in hoc sermone: & est quod, ex hoc, quod velocius, & tardius pertranseunt in infinitum, sequitur quod magnitudo semper diuidetur in diuisibile: & prius declarauit quod, si magnitudo fuerit diuisibilis, quod velocius, & tardius erunt diuisibilia in infinitum, quia diuisibilitas magnitudinis est causa in diuisibilitate velocitatis, & tarditatis in infinitum, & velocitas, & tarditas sunt signa diuisibilitatis: & signa demonstratiua sunt illa, quæ conuertuntur cum suis causis, scilicet cum ponatur causa, sequetur signum, & e conuerso: & ideo incepit primo declarare consecutionem signi ex causa, deinde consecutionem causæ ex signo, & dixit, Et, quia declaratum est quod omnis motus

Phyficorum

Trus est in tempore: & est manifestum per se qd in omni tempore potest esse motus: & qd omne motum aliquo motu potest moueri velocius illo motu posito, & necessario cadet in aliqua parte illius temporis: & cum hoc fuerit posuitum, si qd in omni tempore potest esse motus velocior motu posito, ita, qd sit in parte illius temporis: necesse est vt tempus sit continuum. Qm̄ autem omnis motus est in tempore, declaratum est in sermone de tempore, quoniam in omni motu est prius, & posterius: & prius, & posterius sunt in tempore:

H ergo omnis motus est in tempore. & hoc declarabitur post. & induxit hanc propositionem, scilicet qd omnis motus est in tempore. & non est contrarius hac conclusionem, quam intendebat per duas propositiones, quæ, vt videtur, sufficiunt ad illam conclusionem, scilicet dicentes qd in omni tempore potest esse motus: & qd omnis motus potest esse velocior, & tardior. qm̄ ex hoc sequitur qd in omni tempore potest esse motus velocior, & tardior. sed quia potest aliquis dicere, etiam si concedamus qd in omni tempore potest esse motus velocior:

I sed ille motus velocior cadet non in omni tempore, sed in instanti: ideo indiget conuersione, scilicet qd omnis motus est in tempore. ^a Et queritur de hac propositione, dicente qd omne motum potest moueri motu velociori suo motu. Nam declaratum est qd motus motorum naturalium est terminatus in velocitate, & tarditate: & celum impossibile est vt sit velocius, ^b vt post declarabitur: ergo propter hoc, quæ ponit hic possibilis, est impossibilis. Ad hoc autem dicamus, qd omne motum, scilicet qd est motum,

possibile est vt moueatur motu velociori suo motu, scilicet qd est motus. Et causa in hoc est, qm̄ motus est de continuo, & velocitas, quæ est in motu, est similis diuisibilitati in continuo. Quemadmodum igitur diuisibilitas procedit in continuo in infinitum, similiter velocitas in motu. qm̄, si velocitas finiretur in motu, scilicet qd est motus, esset possibile motum fieri in instanti. & forte propter hoc dixit prius qd omnis motus est in tempore. & sic ista propositio est possibilis per se, impossibilis per accidens, quia accidit motui, qd fuit in rebus naturalibus, id est materialibus. **L**

Cum igitur coniuncta fuerit huic propositioni propositio, in qua dubitatur, & concludetur impossibile, scietur qd illud impossibile non sequitur ex possibili, scilicet qd est possibile. Et Alex. respondet huic questioni duobus modis. Primo qd corpora celestia, scilicet qd motus eorum est voluntarius, possunt moueri velocius, & si non mouentur. quemadmodum boni possunt moueri ad non boni, licet non moueantur. Secunda responsio est qd ista possibilitas non pendet a moto, sed a motu. omnis .n. motus positus in aliquo moto possibile est, vt imaginetur in alio moto velocior, & tardior, & hoc impossibile est in eodem moto, cum motus omnis moti est terminatus. Nos autem dicamus qd hæc est responsio Eudemii. & est considerandum in hoc, qd dixit corpora celestia possunt moueri velocius. Et, cum posuit hanc propositionem, incepit declarare quomodo accidit, si tempus & magnitudo fuerint composita ex indiuisibilibus, vt velocitas & tarditas non procedant in infinitum, & dixit: continuum .n.

^a Digressio qua queritur, utrum omne motum potest moueri motu velociori suo motu
^b 1. cæ. c. 38.
Solutio.
^c Omne motum, scilicet qd est motum,

posse & vt motus eius sit velocior quolibet motu, scilicet qd est motus. cō. sile. 5. ph. c. 48.

A. n. cum fuerit tale, necesse est ut tēpus sit continuū. id est quoniam, cum continuū ponatur huiusmodi, & tempus etiam fuerit huiusmodi, sequitur ut tempus sit continuū.

Quoniam. n. ostensum est qd velocius minori tempore transibit equale, sit id quidē, in quo **A**, velocius, id autē, in quo **B**, tardius, & sit motū id, qd tardius est, per magnitudinem, in qua **C D**, in tempore **F G**, manifestū est igitur, qd velocius in minori, **h** qd hoc, mouebitur per eandem magnitudinem, & sit motum in tempore **F H**. Rursus autem, quoniam id, quod velocius est, in tempore **F H** transiit totam lineam **C D**, ipsum tardius in eodem tempore minorem transibit. sit igitur, in qua **C K**. Quoniam autem ipsum tardius, qd est **n**, in tempore **F H** ipsam **C K** transiit, id, qd velocius est, in minori transibit. quare iterum diuidetur tempus **F H**. hoc autē diuiso, & magnitudo **C K** diuidetur secundum eandem rationem. si vero magnitudo, & tempus. & semper hoc erit, accipientibus post velocius tardius, et post tardius velocius, et eo, quod demonstratū est, utentibus diuidet. n. id, quod est velocius, tempus, tardius autem longitudinem. Si igitur semper quidem verum est conuerti, cōuerso autem, semper fit diuisio, manifestum est quod omne tēpus continuū est.

Quoniam, cum declarauimus **D** quod velocius pertransit in minori tempore equaliter, sit **A** velocius, & **B** tardius, & moueatur tardius per mensuram **C D** in tempore **Z H**: manifestum est igitur quod velocius in minori, hoc tempore mouebitur per hanc mensuram. moueatur igitur in tempore **Z T**. Et etiam, quia velocius pertransit in tempore **Z T** totum spatium **C D** ideo tardius pertransit in tempore **Z T** minus spatium, **E** quam spatium **C D**. sit igitur spatium **C K**. Et, quia tardius, scilicet **B**, pertransit in tempore **Z T** spatium **C K**, ideo velocius pertransit illud in minori. ex quo sequitur ut tempus **Z T** sit diuisibile. &, cum fuerit diuisibile, tunc magnitudo **C K**, erit etiam diuisibilis secundum illam proportionem. &, si magnitudo fuerit diuisibilis, tempus etiam erit diuisibile. & hoc sequitur semper, si translati fuerimus de velocius in tardius, & reuerso. nam velocius diuidit tempus, & tardius magnitudinem. Et, cum ista reflexio semper est vera, &, cum hoc vsitatur, semper sequitur diuisibilitas, manifestum est quod omne tempus necesse est, ut sit continuū.

Demonstratio

Physicorum

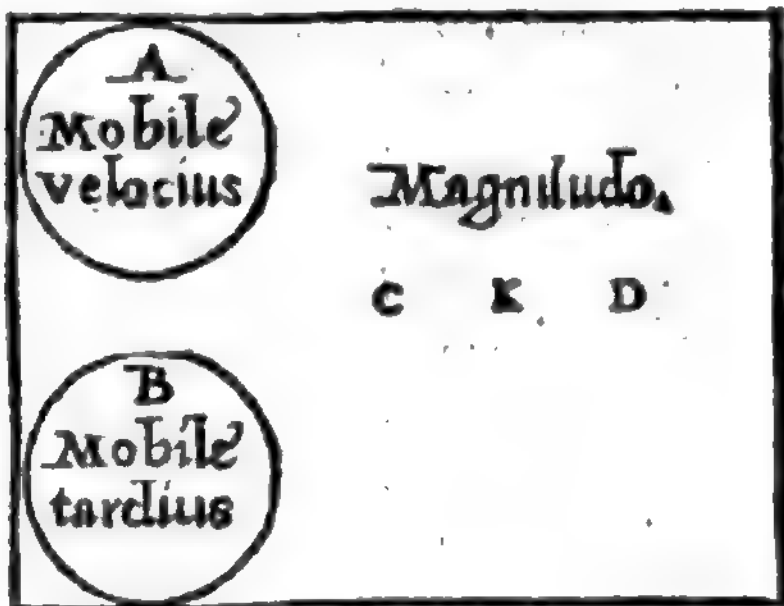
Demonstratio, quod similiter dividitur tempus, & magnitudo.

F. Z

Tempus

H. T

G. H

16 Cum posuit qd velocius pertran-
sit magnitudinē, quā ptransit tar-
dius ī minori tpe, & qd tardius ptra-
sit in illo tpe, in quo ptransit velo-
cius magnitudinē minore magni-
tudine, quā pertrāsit velocius, & qd
velocitas, & tarditas pcedunt in in-
finitū, conclusit ex hoc qd diuisibili-
tas in magnitudine, & tpe pcedit p
diuisione tēporis ā velociori, & ma-
gnitudinis ā tardiori in infinitū. &
I cū diuisio est in eis semp: & hoc ē,
Definō con- definitio cōtinui. necesse est vt ma-
tinui ē vt gnitudo, & tps sint continua. Et de-
sit sp diui clarauit hoc, ponēdo qd tardius mo-
sibile, cō- uetur p aliquā magnitudinē termi-
sile. 8. c. 3. natā in tpe terminato, & qd velocius
mouet per illā in tpe minori tpe, in
quo mouet tardius, velocius igit di-
uidit tps, in quo mouet tardius. &
cū posuerimus qd tardius mouet in
hoc tpe, in quo mouet velocius p il-
lā magnitudinē terminatā, nō est
dubiū qd mouebit p magnitudinē

minorē illa. & si nō, tunc tardius, &
velocius mouerent in eodē tēpore
per eandē magnitudinē. & cū tar-
dius mouet in tpe, in quo velocius
pertrāsit minorē magnitudinē, ne-
cessario diuidet magnitudinē. Cū
igit posuerimus qd velocius mouet
p illā magnitudinē, per quā tardius
mouet, pertrāsit ipsam et in mino-
ri tpe q̄ minus tps, s. q̄ tēpus, in quo
mouet per illā magnitudinē. Et, cū
posuerimus et qd tardius mouet in
hoc tpe p illā magnitudinē, p quā
mouet velocius, necessario mouet
per magnitudinē minorem illa mi-
nore. & sic in infinitū semper velo-
cius diuidit tps, & tardius diuidit
magnitudinem. Arist. utitur in hoc
literis, vt sit hoc magis manifestū.
& sermo eius in hoc est manifest⁹.
& intendit per reflexionem hic, qd
velocius semper diuidit tempus, &
tardius magnitudinem. & qd hoc
est quasi circulare, & reciprocum.

Simul

Arist. utit
ī hoc lris,
vt hoc ma-
gis mani-
festū. Sed
vt opposi-
tū. 4. ph.
c. 71.
Vide cōc.
Zim.

A Simul autem manifestum est
q̄ & magnitudo oīs continua
est. eisdem. n. & equalibus diui-
sionibus & tēpus, & magnitu-
do diuiditur. Amplius autē &
ex consuetis rationibus dici ma-
nifestum est q̄. si tempus conti-
nuum est, q̄ & magnitudo, siq̄-
dem in dimidio tempore dimi-
dium transit, & simpliciter in
minori minus. eadem nanque
diuisiones erunt temporis, &
magnitudinis.

B Et cum hoc omnis magnitudo
est continua. quoniam eiusdem par-
tibus, & equalibus diuiditur tē-
pus, & magnitudo. Et hoc appa-
ret ex hoc, quod homines sunt as-
sueti ad dicendum, s. quod, si tem-
pus fuerit continuum, magnitudo
etiam erit continua, cum dicunt
quod in medietate temporis per-
transit medietatem spatij, et vni-
uersaliter pertransit in minori tē-
pore minus spatium. partes enim
eadem ponuntur temporis, &
C magnitudinis.

17 Cum declarauit q̄ magnitudo,
& tempus sunt continua, dicit: & ap-
paret q̄ magnitudo est cōtinua ex
tēpore. magnitudo. n. & tēpus in di-
uisibilitate sunt in eadē dispōne. ap-
paret. n. q̄ tps, & magnitudo diui-
duntur eisdē, & equalibus partibus,
q̄ cū aliquod nōtum pertrāsīt per
aliquam magnitudinem in aliquo
tempore, pertransibit in medietate
illius temporis medietatem illius
magnitudinis, & i medietate illius
medietatis medietatem illius me-

dietais: Si igitur medietates proce-
dūt in tempore in infinitum, quia
est continuum, vt quidam dicunt,
in hoc necessario procedunt in ma-
gnitudine in infinitum: quoniam
partes in eis sunt eadem in nume-
ro, & proportionē.

*Finium, & Infinitum eodem pacto in-
ueniri in magnitudine, et tpe. Ca. 3.*

ET si alterutrum infinitum
est, & alterum, & vt alte-
rum, & alterū. vt, si extre-
mis quidem infinitum est tps,
& longitudo extremis. si vero
diuisione, & diuisione longitu-
do. si autem vtrisque tempus,
vtrisque & * magnitudo.

E

*a.l. logi-
tudo.

Et, cum alterum fuerit infini-
tum, reliquum erit infinitum, &
sicut dispositio alterius in hoc erit
dispō reliqui. v.g. quod, si tempus
secundum vltima est infinitum, et
etiam longitudo secundum vlti-
ma erit infinita. &, si tempus se-
cundum diuisionem erit infinitū,
etiam longitudo secundum diui-
sionem erit infinita. &, si tempus
vtrouque modo fuerit infinitum, et
et magnitudo vtroq̄ erit infinita.

F

D. & tempus, & magnitudo se-
quantur se adinuicē omnibus mo-
dis, quibus dīr infinita. v.g. q̄, si tē-
pus fuerit infinitum ex duobus ex-
tremis, longitudo ēt erit infinita ex
duobus extremis. &, si tēpus ēt fue-
rit infinitum fm diuisionē, longitu-
do ēt erit infinita fm diuisionē. &
si tempus fuerit infinitum vtroque
modo. s. actu, i. in duobus extremis;
Phy. cū cō. Auer. KK aut

I

Phyficorum

G aut altero, & fm diuisionē, tunc lō-
gitudō ēt erit infinita vtroq; modo.

Zenonis
rō.

Quapropter & Zenonis rō
falsum accipit, non eē possibile
infinita pertransire, aut tangere
infinita fm vnumquodq; fini-
to in tēpore. Dupliciter. n. dī et
longitudo, & tēpus infinitū, &
omnino oē continuū, aut fm di-
uisionē, aut extremis. Infinita
igitur fm quantitātē non cōtin-
git tāgere in tpe finito: quē ve-
ro sunt infinita fm diuisionem
contingit. etenim ipsum tps sic
infinitū est. quare in infinito, et
H non finito accidit transire infi-
nitū, & tāgere infinita. infinitis
nō finitis. Neq; ergo infinitū pōt
in tēpore finito trāsire, neq; in i-
finito finitū. sed, si tēpus quidē
infinitum sit, et magnitudo erit
infinita: et si magnitudo, et tps.

*Et ideo sermo Zenonis est ser-
mo, in quo accipitur falsum: et est
quod impossibile est vt infinitum
pertranseat, aut vt infinita con-
tāgantur secundum indiuidua in
tempore finito. Quoniam longitu-
do, & tempus, & vniuersaliter
omne continuum dicitur infinitū
duobus modis, aut secundum diui-
sionem, aut secundum vltima.
Quod autem est infinitum, impos-
sibile est vt tangat in tempore fi-
nito: quod autem est infinitum se-
cundum diuisionem, possibile est
vt tangat. quoniam tempus eodē
modo est infinitum. vnde necesse*

*est, vt infinitū pertranseat in infi-
nito tempore, non infinito, & vt
infinita tangant infinita, non fini-
ta. impossibile est igitur vt infi-
nita pertrāseantur i tēpore finito,
aut vt infinitū pertrāseatur i tēpo-
re finito. sed, si tempus fuerit i fini-
tum, & magnitudo erit infinita:
& si magnitudo fuerit finita, et
tempus etiam erit finitum.*

Et, quia tēpus, & magnitudo cō-
sequunt se adinuicem fm modos,
quibus dicuntur infinita, aut finita, **L**
& hęc dicuntur multis modis, non
bene dixit Zeno in suis propositiōi-
bus, quas posuit in destructiōe mo-
tus. dicit. n. q; magnitudo, per quā
est motus, diuidit in duo, & vtra-
que in duo, & sic in infinitum, cō-
tingit q; cum aliquod motum mo-
uetur de extremo spatij finiti, i pos-
sibile est vt perueniat ad extremū
spatij positi: quia pertransit ma-
gnitudines infinitas. Et hoc inten-
debat, cum dixit: & est, q; impossi-
bile ē, &c. i. & ex hoc apparet q; ser-
mo Zenonis in destructione mo-
tus, collocatur in eo falsum. & est
q; si motus fuerit, posse est vt motū **M**
pertranseat spatium infinitum, ita,
q; vnum indiuiduum tangat indi-
uidua magnitudinis infinita in tē-
pore finito. D. d. Quoniam longi-
tudo, & tempus, &c. i. & sermo Ze-
nonis est corruptus. quia lōgitudō,
& tempus, & vtrū omne continuum
videntur dici infinita duobus mo-
dis, aut fm diuisionem, aut fm ex-
trema. i. in actu. & hoc intendebat,
cum dixit, aut fm vltima. Quod au-
tem est infinitum ex extremis, im-
possi-

A possibile est. ut motum in eo tãgat magnitudines infinitas in tpe finito. & hoc intendebat, cū dixit: Qd autem est infinitum impossibile est ut tangat in tẽpore finito. qd autẽ dicitur infinitum fm diuisionem, & finitũ fm extrema, posse ẽ ut motũ in eo tãgat ptes spatij infinitas fm diuisionẽ, i tpe infinito fm diuisionẽ. Et hoc itẽdebat, cū d. qd autẽ est infinitũ fm diuisionẽ, &c. i. magnitudo autẽ infinita fm diuisionẽ posse ẽ ut in ea motũ tãgat magnitudines infinitas fm diuisionem in tpe infinito fm diuisionẽ, & finito fm extrema.

B Si igit accipisset finitum in magnitudine, & tpe, eodem modo, tũc sermo eius esset verus. Zeno igitur decipitur in argumẽtatione, qã utĩt nomine equiuoco. Et dñ q ista cõtradiçtio est cõtradiçtio fm sermonẽ, non fm rem. quia Arist. cõcedit in hoc falsum: & est q motũ pertrãsit de magnitudine, per quã mouetur, partes infinitas. D. ex hoc sequitur verũ: & est q, si pertransit magnitudines infinitas, pertransit eas in tpe infinito: & sic destruitur cõclusio eius dicens q pertransit magnitudines infinitas in tpe finito. in Octauo vero cõtradicit ei fm rẽ: & est q nõ pertrãsit medietates infinitas. D. d. vnde necesse est, ut infinitũ pertransit, &c. i. sequit igit ex hoc, q diximus, q infinitũ, quocũq; mō accipiat, siue fm extrema, siue secundum diuisionem, pertranseat de tempore infinito, i. q, si magnitudo fuerit infinita fm extrema, & tẽpus similiter, & si fm diuisionem, & similiter tempus: non ut infinitum pertrãseat in finito, ut Zeno fingit. D. d. & ut infinita tangant, &c. i. & illud, quod sequitur, est ut motum

tangat spacia infinita fm diuisionẽ in temporibus infinitis secundum diuisionem, non infinitis secundũ extrema, ut existimauit Zeno. Deinde. d. Impossibile igitur est ut p- 57 trãseat, &c. i. manifestũ est igitur q q impossibile est ut p transeat spatiũ infinitum in tẽpore finito: quoniã intelligitur de infinito spatio, & in tpe eodem modo: & ẽt pertranseat spatium infinitum in tpe infinito.

Sit. n. magnitudo finita, i quo **A B**, tps autẽ infinitũ, in quo **C**. accipiat igit temporis aliquid finitũ, in quo **C D**, in hoc ergo trãsibit aliquid magnitudinis: & sit qd trãsitũ est, in quo **B E**. hoc aut aut mẽsurabit id, i quo **A B**, aut deficiet, aut excedet. differt. n. nihil. Si. n. semper æqualẽ ei, q est **B E**, magnitudinẽ in equali tpe transibit: hoc aut mensurat totũ: finitum erit omne tẽpus, in quo transiuit. in equalia. n. diuidet, sicut & magnitudo.

Sit igitur magnitudo finita **A B**, & tempus infinitum **C D**, & ex tempore accipiat aliquid finitum, & sit **H D**. in hoc igitur tempore pertransit quandam partem illius spatij. sit igitur **B K**: et ista pars aut mensurat **A B**, aut est minor, aut maior. Si igitur magnitudo fuerit æqualis, s. **B K**, pertransit in tempore æquali: & ista magnitudo est æqualis toti: necesse est ut totũ tempus, in quo pertransit. sit finitum. diuiditur. n. per partes æquales magnitudini.

KK ij Demoa-

Documẽ-
tum.

2. ph. 2. c.
67. & 68

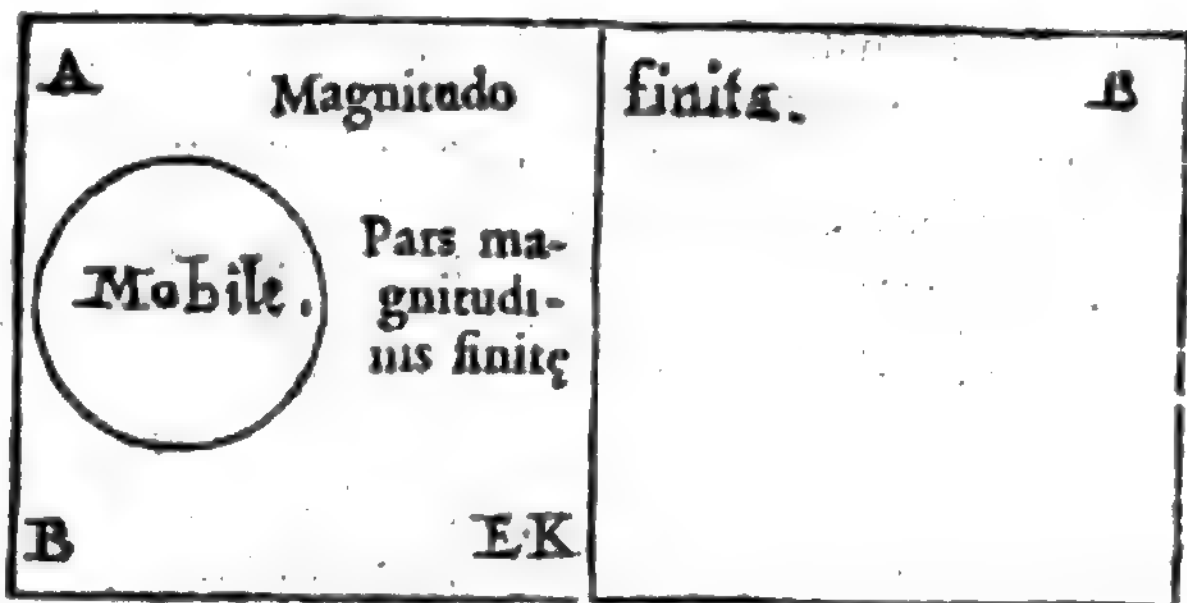
C

Phyficorum

Demonstratio Prima, per quam probatur quod, si magnitudo est finita, quod tempus est finitum: & sumitur hac demonstratio ex proportionis partis ad totum.

Hec littera D superior solo Auerrois textui deservit.

C. H Tempus infinitum. D

20 Vult demonstrare illud, qđ po-
suit prius, s. qđ impossibile est vt ma-
gnitudo finita pertranseat in tē-
pore infinito, ponendo magnitudi-
nem terminatam, & qđ possibile est
vt per illam moueatur aliquid in tē-
pore infinito. deinde abscidit de illa
magnitudine partē terminatam, &
posuit qđ manifestum est vt motum
moueatur per illā partem magni-
tudinis in tempore minori, qđ i quo
mouetur per totum, & illud tēpus
necessario est finitum. &, quia mo-
tum equalis velocitatis mouetur p
magnitudines equalis in tempori-
bus equalibus, necesse est vt motū
moueatur per partes equalis ma-
gnitudinis positæ, parti positæ, & in
tēporibus equalibus tēpori, in quo
pertransit partē positā, & pars posi-
ta magnitudinis, aut mēsurat ma-

gnitudinē, aut excedit illā, aut dimi-
nuitur ab illa: & quocunq; fuerit,
consumit illa. Et cū diuisio magni-
tudinis per hanc partē consumit, &
istæ partes equalis magnitudinis
pertranseuntur in partibus equali-
bus tēporis, in quo pertransit totam
magnitudinē, & habet eundem nu-
merum, manifestum est qđ tempus
est finitum. nam illud, qđ componi-
tur ex partibus finitis in numero,
necessario est finitum. D. Sit igitur
magnitudo finita, & c. i. ponamus
igitur magnitudinem finitam A B,
& pertranseat ista magnitudo, vt
dicit aduersarius in tpe infinito, s. i
tēpore C D, qđ est finitum ex parte
D. Et, cum posuit hoc dubitatum,
dixit: & accipiat ex tēpore. & c. i.
possibile est vt ex hoc tēpore infini-
to accipiat ex extremo finito, s. D
pars

M
Illud, qđ co-
ponit ex p-
tibus finitis
i numero
necessa-
rio ē fini-
tū. Idē. cō-
sequēti. &
c. 6 a.

A pars finita. & sit de H D. hoc igitur tēpore pertransit, &c. i. & cū acceperimus partē finitam ex tēpore infinito, in quo motū pertransit totum spatiū, tunc in hoc tēpore, quod est pars, pertransiuit quandā partem illius spatiij necessario. nā positū est qd pertransit totū in tpe infinito: & impossibile est vt pertranseat totū, & partē in eodem tpe idem motū æqualis velocitatis, nedum vt pertranseat illa in tpe infinito. Et cum declarauit qd necesse est vt motum pertranseat in hac parte tēporis finita partē magnitudinis ēt finitā, **B** dicit: ista igitur pars aut mēsurat, &c. i. & ista pars mēsurat, quā pertransit in parte tēporis finita, necesse est, fm qd mēsurat est finita, qn mēsuratur p illam, aut excedat illam, qn ex magnitudine remanet minus, qd minus mēsuratur per illā, aut vt excedatur, qn non mēsuratur per illā illud minus. Et, cum posuit qd ista pars magnitudinis necesse est vt consumat per mēsuratōnem totā magnitudinem, incipit declarare qd illa pars tēporis, in quo pertransit illam partē magnitudinis, necesse est vt consumat tps per mēsuratōnem ēt, s. aut qd mēsuret illud, aut qd excedat illud, s. tempus, in quo pertransit illā totā magnitudinem: & oē, qd consumitur a mēsuratōne finiti, est finitū sed positum est esse infinitū. quod est inconueniens. D. d. Si igitur magnitudo, &c. i. si omnes partes æquales parti B x, quæ consumunt totā magnitudinē pertransit illas motu æqualis velocitatis in tpe æquali, necesse est vt tempora, in quibus pertransit istas partes sint æqualia ēt, & vt numerus earum sit sicut nu-

merus partium magnitudinis. & D cum partes magnitudinis consumant magnitudinem, necesse est vt partes temporis consumant tempus, in quo motum mouetur per totam magnitudinem. vnde necesse est vt tempus, in quo pertransit totam magnitudinem, sit finitum.

Amplius autem, si non omnem magnitudinem in infinito tempore transibit, sed contingit aliquam & in finito tempore transire, vt eam, quæ est B E: hæc autem mēsurabit totam, et æqualē in æquali transibit: **E** quare finitum erit & tempus. Quod autē non in infinito transibit eam, quæ est B E, manifestum est, si accipiat altera ex quarte finitum tempus. si. n. in minori partem transibit, hanc necesse est finitam esse, altero quodam termino existente.

Et etiam, si non omnis magnitudo pertransitur in tempore infinito, sicut magnitudo B k: & hoc mēsurat totum, & æqualis magnitudo pertransitur in tempore æquali: necesse est vt tempus etiam sit finitum. Et apparet quod pars, quæ est B k, non pertransitur in infinito, si posuerimus ipsam finitam ex altera parte. quoniam, si pars pertransitur in minori tempore, necesse est vt hoc sit finitum: quoniam altera pars est finis eius.

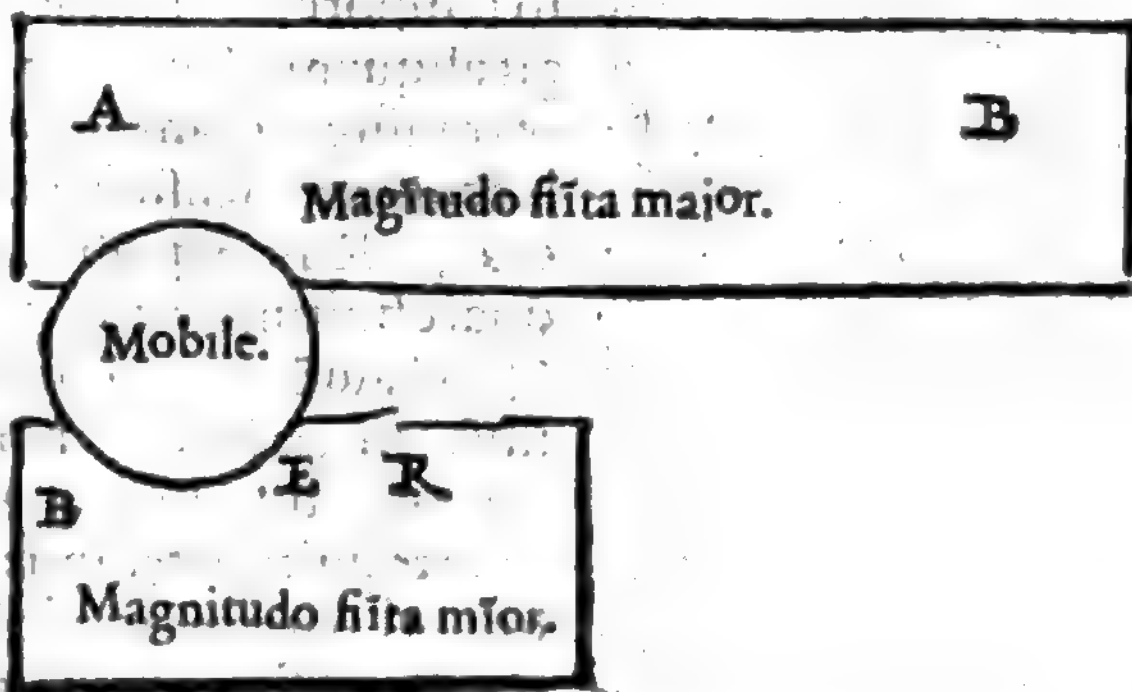
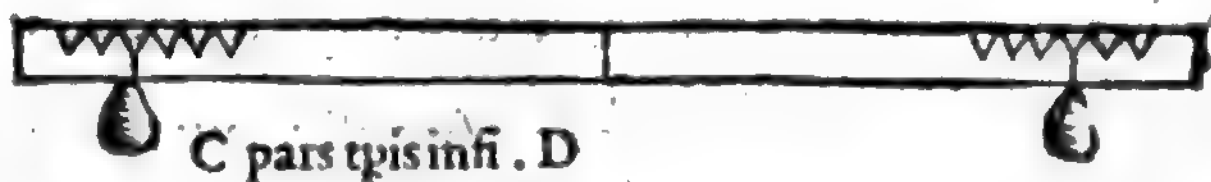
KK iij Demon-

Oē, qd consumitur a mēsuratōne finiti, est finitū. idē. i. phy. 637.

Physicorum

Demonstratio Secunda, per quam probatur idem, quod supra: & sumitur ex proportionem cuiuslibet finiti ad quodlibet finitum, assumendo tempus infinitum, & magnitudinem finitam.

C Tempus infinitum.

LI
Cōtinua-
tio.

Cū declarauit q̄ impossibile est
ut motum pertranseat spatium fini-
tum in tempore infinito, & posuit
quòd pertransit partem illius ma-
gnitudinis in parte illius temporis,
& q̄ illa magnitudo consumit totā
magnitudinē, & q̄ totū tps diuidit
in tēpora æqualia numero magni-
tudinibus, in quas diuiditur ma-
gnitudo, cum quælibet magnitu-
do earum pertranseantur in tem-
pore finito, & omne, quod compo-
nitur ex finito in numero, & ma-
gnitudine, est finitum, & ista de-
monstratio fundatur super hoc, qd
conceditur, quòd non omnis ma-
gnitudo pertrāsitur in tempore in-
finito, incepit notificare quomo-
do istud positum est necessarium

in hac demonstratione, & verifica-
re propositionem, dicentem quòd
non omnis magnitudo pertransi-
tur in tempore infinito. aduersa-
rius enim, cum posuerit quòd ali-
qua magnitudo pertrāsitur in tem-
pore infinito, non potest ponere
hoc, nisi in toto, non in parte. &
si non, tunc totum, & pars pertran-
sirentur in eodem tempore. quod
est impossibile. & hæc est eius inten-
tio in hoc capitulo. Et incepit de-
clarare quomodo verificabitur de-
monstratio eius, cum aduersarius
concesserit quòd non omnis ma-
gnitudo pertransitur in tempore in-
finito, & dixit: Et etiam, si non om-
nis magnitudo, &c. idest & mani-
festum est quòd, cum posuerimus
quòd

M

Te. epd.

A quòd non omnis magnitudo pertransitur in tempore infinito, verbi gratia magnitudo, quæ est pars totius magnitudinis, scilicet a x, & posuerimus quòd ista magnitudo, quam pertransit in tempore finito mensuratur totum, & posuerimus quod magnitudines æquales pertransit illud, quod est æqualis velocitatis in temporibus æqualibus, necesse est ut tempus, in quo pertransit partem magnitudinis, mensurer totum tempus, sicut illa pars magnitudinis mensurat totam magnitudinem. & cum ita sit, necesse est quod tempus, in quo pertransit totam magnitudinem, sit finitum. Et cum posuerit propositiones, ex quibus sequitur ut omnis magnitudo pertrahatur in tempore finito, & una earum fuit, quòd quædam magnitudines pertranscantur in tempore finito, quia aduersarius forte non cedit hanc, incipit declarare illam, & dixit. Et apparet, &c. id est & apparet quòd pars magnitudinis necesse est ut pertranscantur in tempore finito. quoniam, cum posuerimus tempus finitum ex altero extremo: & est extremum, in quo incipit motum moueri: & posuerimus quòd motum incipit moueri in extremo istius temporis, & extremo illius magnitudinis, & pertransiuit ex illo aliquam partem: manifestum est, quòd pertransiuit ista pars in tpe finito. nam notum est per se quòd in minori tempore pertransitur pars, quam tempus, in quo pertransitur totum: & minus, quam infinitum, est finitum necessario. Deinde dixit ergo necesse est ut sit finitum, &c. id est quoniam, cum posuerimus tempus finitum ex

altero extremo, scilicet ex ultimo, D ex quo motum incipit pertransire spatium, & posuerimus ipsum pertransire partes magnitudinis, & totum tempus partis distinguetur per duo ultima, scilicet ultimum, ex quo motum incipit moueri ex extremo magnitudinis, & ultimum, scilicet ad quod peruenit motum ad ultimam partem magnitudinis. & posuit tempus finitum ex altero extremo: quoniam difficile est, aut impossibile 59 imaginari quòd aliquod motum pertranscat magnitudinem finitam ex utroque extremo, tempore infinito ex utroque extremo. nam illud tempus manifestum est quòd est finitum ex extremo, in quo incipit motum moueri, & ex extremo magnitudinis.

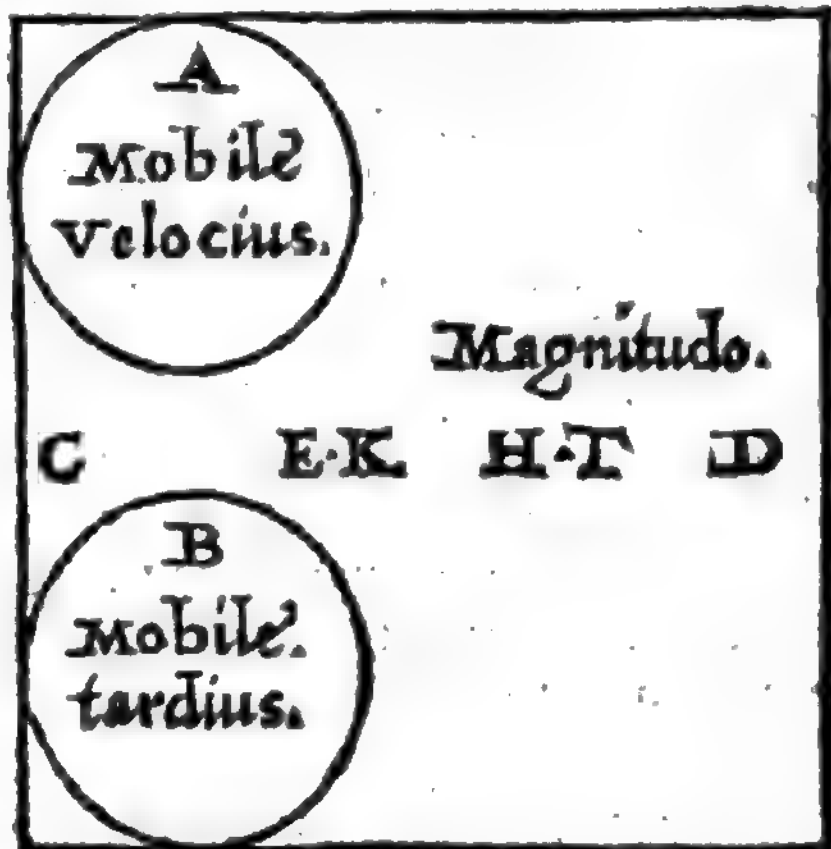
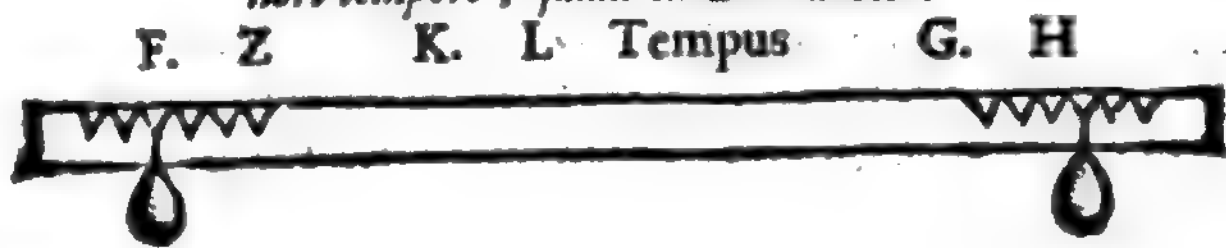
Eadem autem demonstratio est, etiam si longitudo quidem infinita sit, tempus autem finitum. Manifestum est igitur ex dictis quod neque linea, neque planum, neque omnino continuorum ullum est indiuiduum, non solum propter id, quod nunc dictum est, sed & quia acciderit diuidi indiuiduum. F

Et ista eadem demonstratio sequitur, si magnitudo fuerit infinita, & tempus fuerit finitum manifestum. Manifestum est igitur ex dictis quòd neque linea, neque superficies, neque aliquod continuum est indiuisibile. & declaratio illius est ex hoc, quod nunc diximus, & ex hoc, quia sequitur quòd indiuisibile sit diuisibile.

KK iiiij Demonstratio

Physicorum

Demonstratio, quod mobile velocius pertranscat maiorem magnitudinem in minori tempore, quam tardius mobile.

Vult declarare et per exemplum
I quo sequitur quod omne velocius pertranscat in minori tempore spatium maius, ponendo quod velocius est A, & tardius B. & velocius mouetur per longitudinem C D in tempore Z H. tardius igitur, scilicet B, pertransit in hoc tempore dimensionem minorem, quam C D. sit igitur C K. & ponamus igitur quod velocius, quod mouetur per longitudinem maiorem C K minore C D. & sit longitudo C K T. manifestum est igitur quod pertransibit illam in minori tempore, quam tempus, in quo pertransiit totum C D, scilicet tempus Z H. sit igitur hoc tempus Z L. ergo A velocius pertransit in tempore Z L, quod est minus tempore Z H, spatium C K T, quod est maius in spatio K C, quod pertransiit tardius in tempore Z L H, maius. & hoc intendebat declarare, cum ergo puenit eius ad T. & cum intē

dit puenit A de C ad T, quod est positum iter K, & D, ita, quod magnitudo C K sit maior K T, & minor C D, & pertransit eius illa erit in minori tempore, quam sit tempus, in quo velocius puenit de C ad D, & tardius de C ad K. & sermo residuus est manifestus. Et ex hoc manifestum est, quod necesse est ut magnitudo diuidatur in diuisibilia: quemadmodum, cum fuerit positum quod magnitudo est talis, sequitur ut velocius, & tardius sint talia. Sed prius conclusio est conclusio procedens ex posteriori, Secunda vero est posterioris a priori. & ideo in hac declaratione non est contrarietas, ut existimant quidam.

Manifestum autem est ex his & quod ipsum velocius in minore tempore transibit æquale. Quoniam n. maiorem in minori transibit, quam id, quod tardius est, ipsum aut

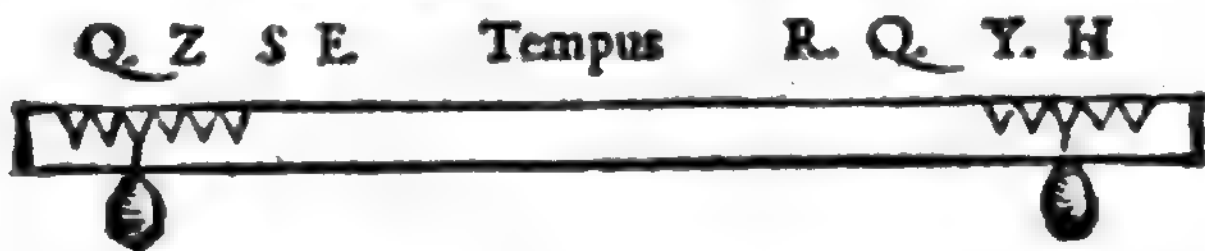
Hic combinator in-
nuit apte
dari re-
gressum.
videt cōfise.
8. ph. c. 3
Idē hī hic
ist. c. 15. et
1. de Aia.
c. 11.

A autem fm seipsum acceptū in pluri tempore maiorem mino-
ri, vt eam, quæ est LM , ea q̄ est
 LO , maius vtiq̄ erit tēpus QR ,
in quo LM transit, q̄ tempus Q
 S , in quo lineam LO . quare, si tē-
pus QR minus est tempore QY ,
in quo id, qđ tardius est, transit
lineam LO , & tēpus QS minus
erit eo, in quo QY . nam tempo-
re QR minus est. quod aut mi-
nore minus est, & ipsum minus
est. quare in minori mouebi-
B tur per æquale.

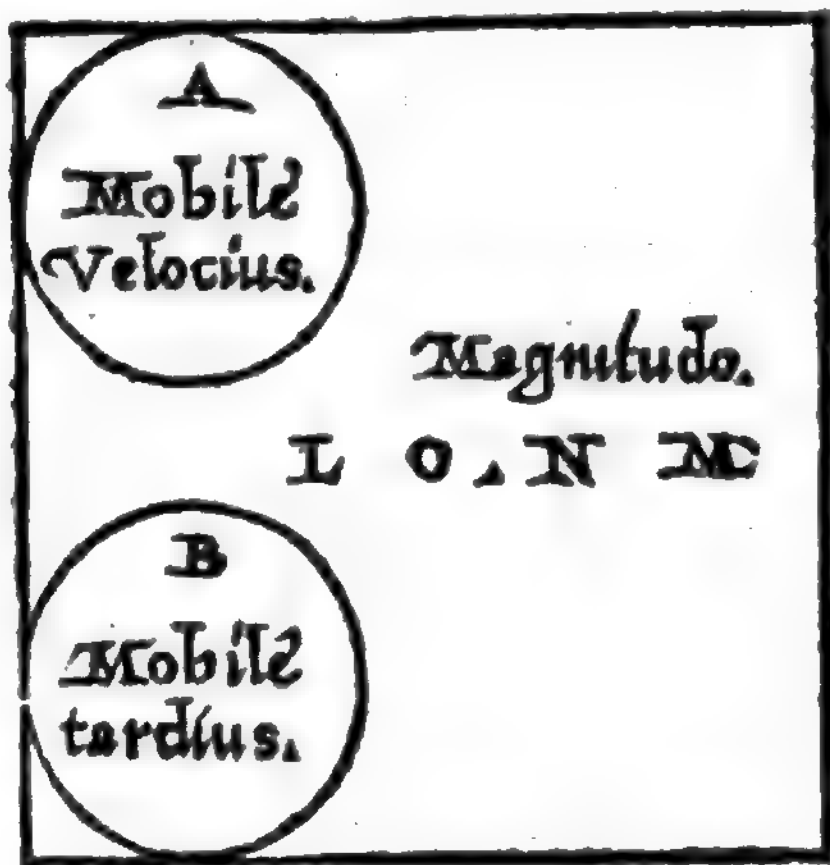
Et apparet etiam ex hoc, quod
velocius in minori tēpore pertran-
sit spatium æquale. Quoniā, cum
pertransit spatium longius in mi-
nori tempore, quā sit tempus, in

quo pertransit illud tardius, cum **D**
accipitur per se, tunc pertransibit
spatium longius in maiori tempo-
re, quā tempus, in quo pertrāsuit
breuius spatium. v.g. quod spatium
 LM est longius spatio LN , et tē-
pus ZH , in quo pertrāsit spatium
 LN , est maius tēpore ZQ , in quo
pertransit spatium LM : ex quo
sequitur, si tempus ZQ , fuerit mi-
nus tempore ZH , in quo tardius
pertrāsit spatium LN , vt ZF sit
minus tempore ZH . quoniam est **E**
minus tempore ZQ . & quod est
minus minore, est etiam minus.
ergo necesse est vt moueatur in tē-
pore minori æqualiter.

*Demonstratio. quod mobile velocius moueatur per æqualem magnitudinem in
minori tempore, quā mobile tardius.*

C
Quāvis il-
le dūc līg
O, & N
sint satis
remotē
p̄ia th̄p̄i
mo, scđa
veto scđo
rectū de-
scribit.

Vult

Physicorum

G Vult et declarare quod velocius per
13 transit in tempore minori spatium
 equale. Quoniam, cum pertransit in tempore
 minore spatium maius, quam illud, quod
 pertransit tardius, necesse est ut per-
 transeat spatium, quod pertransiit tar-
 dius in minori tempore, quam tempus, in
 quo pertransiit maius spatium: & quod
 est minus minore, est minus neces-
 sario. Et dixit: Quoniam, cum pertransit, &c.
 i. quoniam, cum velocius pertransit longius
 spatium in minori tempore, quam tempus, in quo
 pertransiit illud tardius, ut declara-
 tum est, tunc, cum velocius accipitur per
 se, & fuerit consideratum quomodo pertransit
H utrunque, spatium, scilicet spatium, quod pertran-
 sit tardius, & spatium, quod est maius il-
 lo, scilicet quod velocius pertransit in mino-
 ri tempore, tunc pertransibit spatium, quod est
 maius, in tempore maiori tempore, in quo per-
 transiit spatium brevius, scilicet per quod
 mouebatur tardius. & quia maius
 istorum duorum temporum est minus tempore,
 in quo tardius pertransit illud spatium
 terminatum, manifestum est quod minus
 tempus tempore maiori, & est illud, in quo
 pertransit velocius brevius spatium, scilicet
 spatium, per quod mouetur tardius, est mi-
 nus multum, quam tempus, in quo pertran-
 sit illud tardius. D. d. v. g. &c. i. pona-
I tur igitur spatium L M, longius spa-
 tium L N, & ponatur tempus Z H, in quo
 tardius pertransit spatium L N, & tem-
 pus Z Q, in quo velocius pertransit
 spatium L M, maius, & minus, quam tem-
 pus Z H, ut prius declaratum est. Et
 cum posuit duo spatia inaequalia, et
 posuit quod velocius mouetur per maio-
 rem longitudinem in minori tempore, quam
 sit tempus, in quo mouetur tardius per mi-
 norem longitudinem, & accepit loco
 spatij maioris L M, & minoris L N,
 & loco temporis maioris Z H, & mi-
 noris Z Q, dixit ex quo sequitur, si

tempus Z Q, &c. i. sequitur ergo, si tem-
 pus Z Q, in quo velocius mouetur
 per maiorem magnitudinem, quae est ma-
 gnitudo L M, fuerit minus tempore Z H, in
 quo tardius mouetur per minorem
 magnitudinem, scilicet per spatium L N,
 ut tempus, in quo velocius mouetur per
 minus spatium, scilicet L N, & sit tempus Z
 F, sit minus multum, quam tempus, in quo
 tardius pertransiit hoc spatium. scilicet
 minus: & est tempus Z H. quia ne-
 cessario erit minus tempore Z Q. cum
 idem motum mouetur per minus spa-
 tium in minori tempore. ergo tempus Z F,
 in quo velocius mouetur per spatium,
 per quod mouetur tardius, est minus ne-
 cessario tempore, in quo mouetur per ma-
 gnitudinem maiorem hac magnitu-
 dine: & iam posuimus quod istud tem-
 pus est minus tempore, in quo tar-
 dius mouetur per minorem magnitu-
 dinem: ergo tempus, in quo velocius mo-
 uetur per minorem magnitudinem est
 minus multum, quam tempus, in quo tardius
 mouetur per hanc magnitudinem. D. d.
 sequitur igitur ut moueatur in minori
 tempore equaliter. i. declaratum est igitur
 ex hoc, quod possibile est in velo-
 ciori, ut pertranseat spatium equa-
 le ei, per quod tardius mouetur in tem-
 pore minori. & hoc intendebatur. **M**

Amplius autem, si omne ne-
 cesse quidem est aut in aequali
 tempore, aut minori, aut in plu-
 ri moueri, & id quidem, quod in
 pluri, tardius est, quod autem in equa-
 li & quae velox, velocius autem, neque
 & quae velox est, neque tardius, neque
 utriusque in equali, neque in pluri mo-
 uebit ipsum velocius, relinqui-
 tur igitur in minori. quare ne-
 cesse est aequalem magnitudi-
 nem

A nem in minori tempore transire id, quod velocius est.

Et etiam, si omne motum necesse est ut moveatur, aut in tempore equali, aut in minori, aut in maiori, & illud, quod mouetur in tempore equali est equalis in velocitate, & velocius non est equalis velocitatis, neque tardius, impossibile est ut velocius moveatur in equali, aut in maiori tempore. ergo remanet ut velocius transeat in minori tempore.

14 Hec est alia declaratio, quod velocius pertransit spatium equalis in minori tempore. & compositio eius est talis. Quolibet duo mota, quae pertranseunt idem spatium, quorum alterum est velocius reliquo, necesse est ut velocius pertranseat illud spatium, aut in equali tempore tempori pertransitus tardioris, aut in minori, aut in maiori: sed impossibile est ut velocius pertranseat illud in maiori tempore, quam illud, quod mouetur in maiori tempore, est tardius: & similiter etiam est impossibile ut pertranseat illud in equali tempore: & cum velocius non mouetur per illud spatium in maiori tempore, neque in equali, necessario mouetur in minore.

Quoniam autem omnis quidem motus in tempore est, & in omni tempore possibile est moueri: omne autem, quod mouetur, potest et velocius moueri, et tardius: in omni tempore erit ipsum velocius moueri, & tardius. His autem existentibus, necesse est &

tempus continuū esse. Dico autem tempus continuum id, quod est diuisibile in semper diuisibilia, tali enim supposito continuo necesse est continuum esse tempus.

Et, quia omnis motus est in tempore, & in omni tempore potest esse motus: & omne motum possibile est ut moveatur velocius, et tardius: ergo in omni tempore est motus tardior, et velocior. Et, cum ita sit, necesse est ut tempus sit continuum. Et intelligo per continuum diuisibile semper in diuisibile, continuum enim cum tali modo est positum, necesse est ut tempus sit continuum.

Cum prius declarauit quod, si magnitudo fuerit diuisibilis in infinitū, quod velocius & tardius inueniunt in infinitum, vult declarare econuerso. & est illud, quod intendit in hoc sermone: & est quod, ex hoc, quod velocius, & tardius pertranseunt in infinitū, sequitur quod magnitudo semper diuidetur in diuisibile: & prius declarauit quod, si magnitudo fuerit diuisibilis, quod velocius, & tardius erunt diuisibilia in infinitū, quia diuisibilitas magnitudinis est cum in diuisibilitate velocitatis, & tarditatis in infinitū, & velocitas, & tarditas sunt signa diuisibilitatis: & signa demonstratiua sunt illa, quae conuertuntur cum suis causis, scilicet, cum ponatur causa, sequetur signum, & econuerso: & ideo incepit primo declarare consecutionem signi ex causa, deinde consecutionem causae ex signo, & dixit, Et, quia declaratum est quod omnis motus

Physicorum

Erus est in tempore: & est manifestum per se q̄ in omni tempore potest esse motus: & q̄ omne motum aliquo motu potest moueri veloci⁹ illo motu posito, & necessario cadet in aliqua parte illius temporis: & cum hoc fuerit positum, s̄ q̄ in omni tempore potest esse motus velocior motu posito, ita, q̄ sit in parte illius temporis: necesse est vt tēpus sit continuum. Qm̄ autem omnis motus est in tempore, declaratum est in sermone de tempore, quoniam in omni motu est prius, & posterius: & prius, & posterius sunt in tēpore:

H ergo omnis motus est in tempore. & hoc declarabitur post. & induxit hanc propositionē, s̄. q̄ omnis motus est in tempore. & non est contrarius hac conclusione, quam intendebat per duas propositiones, quæ, vt videtur, sufficiunt ad illam conclusionem, s̄. dicentes q̄ in omni tēpore potest eē motus: & q̄ omnis motus potest esse velocior, & tardior. qm̄ ex hoc sequitur q̄ in omni tēpore potest esse motus velocior, & tardior. sed quia potest aliquis dicere, etiam si concedamus q̄ in omni tempore potest eē motus velocior:

I sed ille motus velocior cadet nō in omni tempore, sed in instanti: ideo indiget conuersione, s̄. q̄ omnis motus est in tempore. ^a Et queritur de hac propōne, dicente q̄ omne motum potest moueri motu velociori suo motu. Nam declaratum est q̄ motus motorū naturalium est terminatus in velocitate, & tarditate: & cœlum impossibile est vt sit velocius, ^b vt post declarabitur: ergo p̄pō, quæ ponit hic possibilis, est impossibilis. Ad hoc autē dicamus, q̄ omne motum, s̄m q̄ est motum,

possibile est vt moueatur motu velociori suo motu, s̄m q̄ est motus. Et causa i hoc est, qm̄ motus est de continuo, & velocitas, quæ est in motu, est similis diuisibilitati in continuo. Quemadmodum igitur diuisibilitas procedit in continuo in infinitum, similiter velocitas in motu.

qm̄, si velocitas finiretur in motu, s̄m q̄ est motus, esset possibile motum fieri in instanti. & forte propter hoc dixit prius q̄ omnis motus est i tempore. & sic ista propō est possibilis per se, impossibilis per accidēs, s̄. quia accidit motui, qd̄ fuit in rebus naturalibus, i. materialibus.

Cum igitur coniuncta fuerit huic propositioni propositio, in qua dubitatur, & concludetur impossibile, scietur q̄ illud impossibile non sequitur ex possibili, s̄m q̄ est possibile. Et Alex. respondet huic questioni duobus modis. Primo q̄ corpora cœlestia, s̄m q̄ motus eorum est voluntarius, possunt moueri velocius, & si non mouentur. quemadmodum boni possunt moueri ad non bonū, licet non moueant. Secunda responsio est q̄ ista possibilitas non pendet à moto, sed à motu.

M omnis .n. motus positus in aliquo moto possibile est, vt imaginetur i alio moto velocior, & tardior, & hoc impossibile est in eodem moto, cū motus omnis moti est terminatus. Nos autē dicamus q̄ hæc est responsio Eudemī. & est considerandum in hoc, q̄ dixit corpora cœlestia possunt moueri velocius. Et, cū posuit hanc propositionem, incepit declarare quō accidit, si tēpus & magnitudo fuerint cōposita ex indiuisibilibus, vt velocitas & tarditas nō pcedant in infinitū, & dixit: continuū .n.

posse ē vt
mot⁹ eius
sit veloci-
or quolibet
motu, s̄m q̄ est
mot⁹. cō-
sile. 5. ph.
c. 45.

I

^a Digressio qua queritur, utrum omne motum possit moueri motu velociori suo motu
^b 2. cœ. c. 38.
Solutio.
^c Omne motum, s̄m q̄ est motum,

A .n. cum fuerit tale, necesse est ut tempus sit continuum. id est quoniam, cum continuū ponatur huiusmodi, & tempus etiam fuerit huiusmodi, sequitur ut tempus sit continuū.

Quoniam .n. ostensum est quod velocius minori tempore transibit equale, sit id quidē, in quo **A**, velocius, id autē, in quo **B**, tardius, & sit motū id, quod tardius est, per magnitudinem, in qua **C D**, in tempore **F G**, manifestū est igitur, quod velocius in minori, quam hoc, mouebitur per eandem magnitudinem, & sit motum in tempore **F H**. Rursus autem, quoniam id, quod velocius est, in tempore **F H** transiit totam lineam **C D**, ipsum tardius in eodem tempore minorem transibit. sit igitur, in qua **C K**. Quoniam autem ipsum tardius, quod est **B**, in tempore **F H** ipsam **C K** transiit, id, quod velocius est, in minori transibit. quare iterum diuidetur tempus **F H**. hoc autē diuiso, & magnitudo **C K** diuidetur secundum eandem rationem. si vero magnitudo, & tempus. & semper hoc erit, accipientibus post velocius tardius, et post tardius velocius, et eo, quod demonstratū est, utentibus. diuidet .n. id. quod est velocius, tempus, tardius autem longitudinem. Si igitur semper quidem verum est conuerti, cōuerso autem, semper fit diuisio, manifestum est quod omne tempus continuum est.

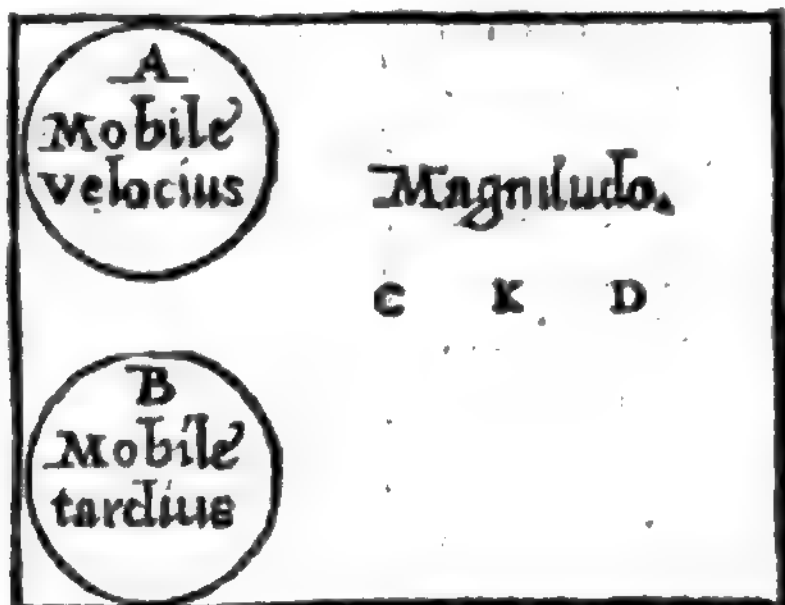
Quoniam, cum declarauimus **D** quod velocius pertransit in minori tempore equaliter, sit **A** velocius, & **B** tardius, & moueatur tardius per mensuram **C D** in tempore **Z H**: manifestum est igitur quod velocius in minori, hoc tempore mouebitur per hanc mensuram. moueatur igitur in tempore **Z T**. Et etiam, quia velocius pertransit in tempore **Z T** totum spatium **C D** ideo tardius pertransit in tempore **Z T** minus spatium, quam spatium **C D**. sit igitur spatium **C K**. Et, quia tardius, scilicet **B**, pertransit in tempore **Z T** spatium **C K**, ideo velocius pertransit illud in minori. ex quo sequitur ut tempus **Z T** sit diuisibile. &, cum fuerit diuisibile, tunc magnitudo **C K**, erit etiam diuisibilis secundum illam proportionem. &, si magnitudo fuerit diuisibilis, tempus etiam erit diuisibile. & hoc sequitur semper, si translati fuerimus de velocius in tardius, & e conuerso. nam velocius diuidit tempus, & tardius magnitudinem. Et, cum ista reflexio semper est vera, &, cum hoc visitatur, semper sequitur diuisibilitas, manifestum est quod omne tempus necesse est, ut sit continuum.

Demonstratio

Physicorum

Demonstratio, quod similiter diuiditur tempus, & magnitudo.

F. Z Tempus H. T G. H

16 Cum posuit qd velocius pertran-
sit magnitudinē, quā ptransit tar-
dius ī minori tpe, & qd tardius ptra-
sit in illo tpe, in quo ptransit velo-
cius magnitudinē minore magni-
tudine, quā pertrāsit velocius, & qd
velocitas, & tarditas pcedunt in in-
finitū, conclusit ex hoc qd diuisibili-
tas in magnitudine, & tpe pcedit p
diuisione tēporis ā velociori, & ma-
gnitudinis ā tardiori in infinitū. &
cū diuisio est in eis semp: & hoc ē,
definitio cōtinui. necesse est vt ma-
gnitudo, & tps sint continua. Et de-
clarauit hoc, ponēdo qd tardius mo-
uetur p aliquā magnitudinē termi-
natā in tpe terminato, & qd velocius
mouet per illā in tpe minori tpe, in
quo mouet tardius. velocius igit di-
uidit tps, in quo mouet tardius. &
cū posuerimus qd tardius mouet in
hoc tpe, in quo mouet velocius p il-
lā magnitudinē terminatā, nō est
dubiū qd mouebit p magnitudinē

minorē illa. & si nō, tunc tardius, &
velocius mouerent in eodē tēpore
per eandē magnitudinē. & cū tar-
dius mouet in tpe, in quo velocius
pertrāsit minorē magnitudinē, ne-
cessario diuidet magnitudinē. Cū
igit posuerimus qd velocius mouet
p illā magnitudinē, per quā tardius
mouet, pertrāsit ipsam et in mino-
ri tpe q̄ minus tps, s̄q̄ tēpus, in quo
mouet per illā magnitudinē. Et, cū
posuerimus et qd tardius mouet in
hoc tpe p illā magnitudinē, p quā
mouet velocius, necessario mouet
per magnitudinē minorem illa mi-
nore. & sic in infinitū semper velo-
cius diuidit tps, & tardius diuidit
magnitudinem. Arist. videtur in hoc
literis, vt sit hoc magis manifestū.
& sermo eius in hoc est manifest⁹.
& intendit per reflexionem hic, qd
velocius semper diuidit tempus, &
tardius magnitudinem. & qd hoc
est quasi circulare, & reciprocum.

Simul

Arist. videtur
in hoc literis,
vt hoc ma-
gis mani-
festū. Sed
vt opposi-
tū. 4. ph.
c. 71.
Vide cōt.
Zim.

Definō con-
tinui ē vt
sit sp diui-
sibile. cō-
siste. i. c. 3.

A Simul autem manifestum est
q̄ & magnitudo oīs continua
est. eisdem. n. & equalibus diui
sionibus & tēpus, & magnitu
do diuiditur. Amplius autē &
ex consuetis rationibus dici ma
nifestum est q̄. si tempus conti
nuum est, q̄ & magnitudo, siq̄
dem in dimidio tempore dimi
dium transit, & simpliciter in
minori minus. eadem nanque
diuisiones erunt temporis, &
magnitudinis.

B Et cum hoc omnis magnitudo
est continua. quoniā eiusdem par
tibus, & equalibus diuiditur tē
pus, & magnitudo. Et hoc appa
ret ex hoc, quod homines sunt as
sueti ad dicendum, s. quod, si tem
pus fuerit continuum, magnitudo
etiam erit continua, cum dicunt
quod in medietate temporis per
transit medietatem spatij, et vni
uersaliter pertransit in minori tē
pore minus spatium. partes enim
eadem ponuntur temporis, &
C magnitudinis.

17 Cum declarauit q̄ magnitudo,
& tempus sunt continua, dicit: & ap
paret q̄ magnitudo est cōtinua ex
tēpore. magnitudo. n. & tēpus in di
uisibilitate sunt in eadē dispōne. ap
paret. n. q̄ tps, & magnitudo diui
duntur eisdē, & equalibus partibus,
q̄ cū aliquod motum pertrāsit per
aliquam magnitudinem in aliquo
tempore, pertransibit in medietate
illius temporis medietatem illius
magnitudinis, & i medietate illius
medietatis medietatem illius me

dietais. Si igitur medietates proce
dūt in tempore in infinitum, quia
est continuum, vt quidam dicunt,
in hoc necessario procedunt in ma
gnitudine in infinitum: quoniam
partes in eis sunt eadem in nume
ro, & proportionē.

*Finitum, & Infinitum eodem pacto in
ueniri in magnitudine, et tpe. Ca. 3.*

E T si alterutrum infinitum
est, & alterum, & vt alte
rum, & alterū. vt, si extre
mis quidem infinitum est tps,
& longitudo extremis. si vero
diuisione, & diuisione longitu
do. si autem vtrisque tempus,
vtrisque & magnitudo.

**al. logi
tudo.*

Et, cum alterum fuerit infini
tum, reliquum erit infinitum, &
sicut dispositio alterius in hoc erit
dispō reliqui. v.g. quod, si tempus
secundum vltima est infinitum, et
etiam longitudo secundum vlti
ma erit infinita. & si tempus se
cundum diuisionem erit infinitū,
etiam longitudo secundum diui
sionem erit infinita. & si tempus
vtrouque modo fuerit infinitum, et
et magnitudo vtroq̄ erit infinita.

D. & tempus, & magnitudo se
quuntur se adinuicē omnibus mo
dis, quibus dñt infinita. v.g. q̄, si tē
pus fuerit infinitum ex duobus ex
tremis, longitudo ēt erit infinita ex
duobus extremis. & si tēpus ēt fue
rit infinitum fm diuisionē, longitu
do ēt erit infinita fm diuisionē. &
si tempus fuerit infinitum vtrouque
modo. s. actu, i. in duobus extremis;
Phy. cū cō. Auer. KK aut

Phyficorum

G aut altero, & fm diuisionē, tunc lō-
gitudō ēt erit infinita vtroq; modo.

Zenonis
16.

Quapropter & Zenonis rō
falsum accipit, non eē possibile
infinita pertransire, aut tangere
infinita fm vnumquodq; fini-
to in tēpore. Dupliciter. n. dī et
longitudo, & tēpus infinitū, &
omnino oē continuū, aut fm di-
uisionē, aut extremis. Infinita
igitur fm quantitātē non cōtin-
git tāgere in tpe finito: quē ve-
ro sunt infinita fm diuisionem
contingit. etenim ipsum tps sic
infinitū est. quare in infinito, et
H non finito accidit transire infi-
nitū, & tāgere infinita. infinitis
nō finitis. Neq; ergo infinitū pōt
in tēpore finito trāsire, neq; in i-
finito finitū. sed, si tēpus quidē
infinitum sit, et magnitudo erit
infinita: et si magnitudo, et tps.

*Et ideo sermo Zenonis est ser-
mo, in quo accipitur falsum: et est
quod impossibile est vt infinitum
pertranseat, aut vt infinita con-
tāgantur secundum indiuidua in
tempore finito. Quoniam longitu-
do, & tempus, & vniuersaliter
omne continuum dicitur infinitū
duobus modis, aut secundum diui-
sionem, aut secundum vltima.*

*Quod autem est infinitum, impos-
sibile est vt tangat in tempore fi-
nito: quod autem est infinitum se-
cundum diuisionem, possibile est
vt tangat. quoniam tempus eodē
modo est infinitum. vnde necesse*

*est, vt infinitū pertranseat in infi-
nito tempore, non infinito, & vt
infinita tangant infinita, non fini-
ta. impossibile est igitur vt infi-
nita pertrāseantur i tēpore finito,
aut vt infinitū pertrāseatur i tēpo-
re finito. sed, si tempus fuerit infi-
nitum, & magnitudo erit infinita:
& si magnitudo fuerit finita, et
tempus etiam erit finitum.*

19

Et, quia tēpus, & magnitudo cō-
sequunt se adinuicem fm modos,
quibus dicuntur infinita, aut finita, **L**
& hæc dicuntur multis modis, non
bene dixit Zeno in suis propositiōi-
bus, quas posuit in destructione mo-
tus. dicit. n. q; magnitudo, per quā
est motus, diuidit in duo, & vtra-
que in duo, & sic in infinitum, cō-
tingit q;, cum aliquod motum mo-
uetur de extremo spatij finiti, ipos-
sibile est vt perueniat ad extremū
spatij positi: quia pertransit ma-
gnitudines infinitas. Et hoc inten-
debat, cum dixit: & est, q; impossi-
bile ē, &c. i. & ex hoc apparet q; ser-
mo Zenonis in destructione mo-
tus, collocatur in eo falsum. & est
q;, si motus fuerit, posse est vt motū **M**
pertranseat spatium infinitum, ita,
q; vnum indiuiduum tangat indi-
uidua magnitudinis infinita in tē-
pore finito. D. d. Quoniam longi-
tudo, & tempus, &c. i. & sermo Ze-
nonis est corruptus. quia lōgitudō,
& tempus, & vtrū omne continuum
videntur dici infinita duobus mo-
dis, aut fm diuisionem, aut fm ex-
trema. i. in actū. & hoc intendebat,
cum dixit, aut fm vltima. Quod au-
tem est infinitum ex extremis, im-
possi-

A possibile est. ut motum in eo t̄gat magnitudines infinitas in tpe finito. & hoc intendebat, cū dixit: Qd̄ autem est infinitum im̄pote est ut tangat in tēpore finito. qd̄ autē dicitur infinitum fm̄ diuisionem, & finitū fm̄ extrema, pote ē ut motū in eo t̄gat ptes spatij infinitas fm̄ diuisionē, i tpe infinito fm̄ diuisionē. Et hoc itēdebat, cū d. qd̄ aut est infinitū fm̄ diuisionē, &c. i. magnitudo aut infinita fm̄ diuisionē pote ē ut in ea motū t̄gat magnitudines infinitas fm̄ diuisionem in tpe infinito fm̄ diuisionē, & finito fm̄ extrema. Si igit accipisset finitum in magnitudine, & tpe, eodem modo, tūc sermo eius esset verus. Zeno igitur decipitur in argumētatione, q̄a vult nomine equiuoco. Et d̄ q̄ ista cōtradictio est cōtradictio fm̄ sermonē, non fm̄ rem. quia Arist. cōcedit in hoc falsum: & est q̄ motū pertrāsit de magnitudine, per quā mouetur, partes infinitas. D. ex hoc sequitur verū: & est q̄, si pertransit magnitudines infinitas, pertransit eas in tpe infinito: & sic destruitur cōclusio eius dicens q̄ pertransit magnitudines infinitas in tpe finito. in Octauo vero cōtradicit ei fm̄ rē: & est q̄ nō pertrāsit medietates infinitas. D. d. vnde necesse est, ut infinitū pertransit, &c. i. sequit̄ igit ex hoc, q̄ diximus, q̄ infinitū, quocūq; mō accipiat, siue fm̄ extrema, siue secundum diuisionem, pertranseat de tempore infinito, i. q̄, si magnitudo fuerit infinita fm̄ extrema, & tēpus similiter, & si fm̄ diuisionem, & similiter tempus: non ut infinitum pertrāseat in finito, ut Zeno fingit. D. d. & ut infinita tangant, &c. i. & illud, quod sequitur, est ut motum

tangat spatia infinita fm̄ diuisionē **D** in temporibus infinitis secundum diuisionem, non infinitis secundū extrema, ut existimauit Zeno. Deinde. d. Impossibile igitur est ut p- 37 trāseat, &c. i. manifestū est igitur q̄ q̄ impossibile est ut p transeat spatū infinitum in tēpore finito: quoniā intelligitur de infinito spatio, & in tpe eodem modo: & ē pertranseat spatium infinitum in tpe infinito.

Sit. n. magnitudo finita, i quo **A B**, tps aut infinitū, in quo **C**. accipiat̄ igit̄ temporis aliquid finitū, in quo **C D**, in hoc ergo trā- **E** sibat aliquid magnitudinis: & sit qd̄ trāsitū est, in quo **B E**. hoc aut aut mēsurabit id, i quo **A B**, aut deficiet, aut excedet. differt. n. nihil. Si. n. semper æqualē ei, q̄ est **B E**, magnitudinē in equali tpe transibit: hoc aut mēsurat totū: finitum erit omne tēpus, in quo transiuit. in equalia. n. diuidet̄, sicut & magnitudo.

Sit igitur magnitudo finita **A B**, & tempus infinitum **C D**, & ex tempore accipiat̄ aliquid finitum, & sit **H D**. in hoc igitur tempore pertransit quandam partem illius spatij. sit igitur **B K**: et ista pars aut mēsurat **A B**, aut est minor, aut maior. Si igitur magnitudo fuerit equalis, s. **B K**, pertransit in tempore equali: & ista magnitudo est equalis toti: necesse est ut totū tempus, in quo pertransit. sit finitum. diuiditur. n. per partes equales magnitudini.

KK ij Demon-

Documē-
tū.

2. ph. 12. c.
67. & c. 68

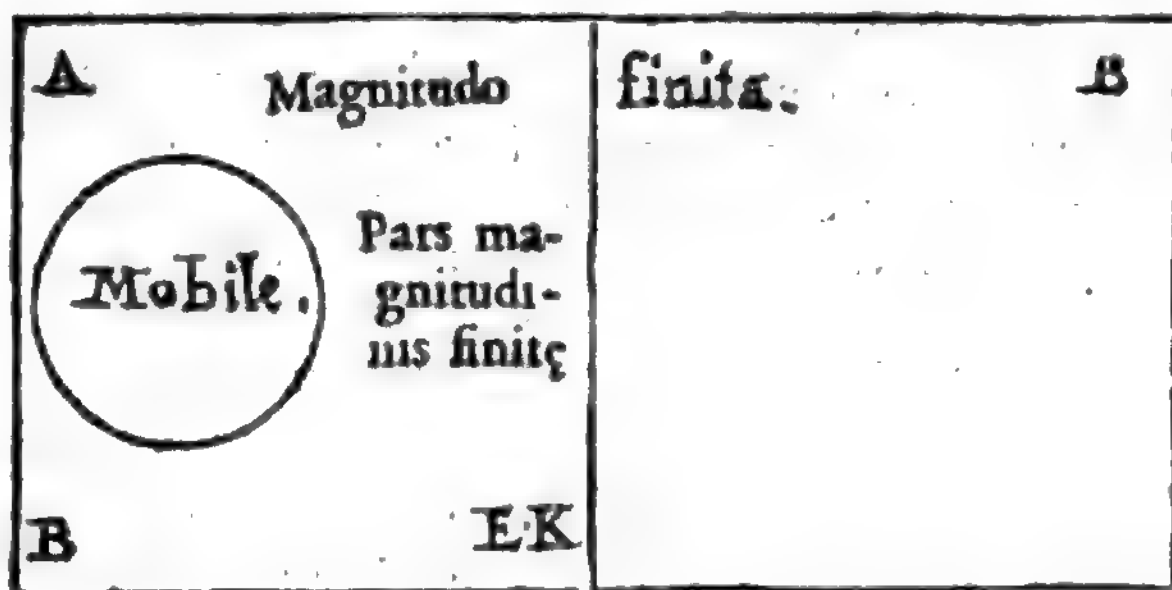
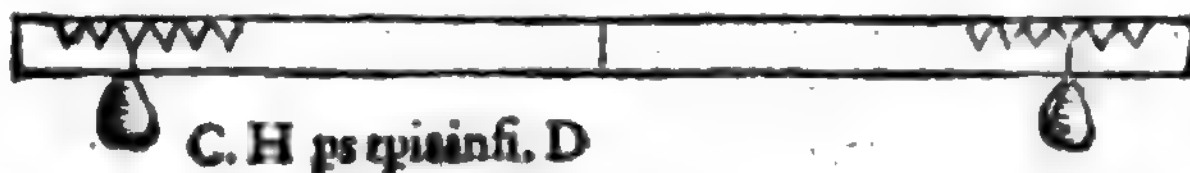
C

Physicorum

Demonstratio Prima, per quam probatur quod, si magnitudo est finita, quod tempus est finitum: & sumitur hac demonstratio ex proportionem partis ad totum.

Hac littera D superior solo Anterioris textui deservit.

C. H Tempus infinitum. D

20 Vult demonstrare illud, qd posuit prius, s. q impossibile est vt magnitudo finita pertranseat in tēpore infinito, ponendo magnitudinem terminatam, & q possibile est vt per illam moueatur aliquid in tēpore infinito. deinde abscidit de illa magnitudine partē terminatam, & posuit q manifestum est vt motum moueatur per illā partem magnitudinis in tempore minori, q̄ i quo mouetur per totum, & illud tēpus necessario est finitum. &, quia motum equalis velocitatis mouetur p magnitudines equalibus in temporibus equalibus, necesse est vt motū moueatur per partes æquales magnitudinis positæ, parti positæ, & in tēporibus equalibus tēpori, in quo pertransit partē positā, & pars posita magnitudinis, aut mēsurat ma-

gnitudinē, aut excedit illā, aut diminitur ab illa: & quocunq; fuerit, consumit illa. Et cū diuisio magnitudinis per hanc partē consumit, & istæ partes æquales magnitudinis pertranseuntur in partibus equalibus tēporis, in quo pertransit totam magnitudinē, & habet eundem numerum, manifestum est q tempus est finitum. nam illud, qd componitur ex partibus finitis in numero, necessario est finitum. D. Sit igitur magnitudo finita, & c. i. ponamus igitur magnitudinem finitam A B, & pertranseat ista magnitudo, vt dicit aduersarius in tpe infinito, s. i tēpore C D, qd est finitum ex parte D. Et, cum posuit hoc dubitatum, dixit: & accipiat ex tēpore. & c. i. possibile est vt ex hoc tēpore infinito accipiat ex extremo finito, s. D pars

M Illud, qd componitur ex partibus finitis in numero, necessario est finitum. Idē. c. 6. sequē. & c. 60.

A pars finita. & sit de H D. hoc igitur tēpore pertrāsit, &c. i. &, cū acceperimus partē finitam ex tēpore infinito, in quo motū pertransit totum spatiū, tunc in hoc tēpore, quod est pars, pertransiuit quandā partem illius spatiij necessario. nā positiū est q̄ pertransit totū in tpe infinito: & impossibile est vt pertranseat totū, & partē in eodem tpe idem motū æqualis velocitatis, nedum vt pertranseat illa in tpe infinito. Et cum declarauit q̄ necesse est vt motum pertranseat in hac parte tēporis finita partē magnitudinis ēt finitā, **B** dicit: ista igitur pars aut mēsurat, &c. i. & ista pars mensurē, quā pertransit in parte tēporis finita, necesse est, fm q̄ mensurat est finita, q̄ mensuratur p̄ illam, aut excedat illam, q̄ ex magnitudine remanet minus, qd minus mēsuratur per illā, aut vt excedatur, q̄ non mensuratur per illā illud minus. Et, cum posuit qd ista pars magnitudinis necesse est vt consumat per mensurationem totā magnitudinem, incipit declarare q̄ illa pars tēporis, in quo pertransit illam partē magnitudinis, necesse est vt consumat tps per mensurationem ēt, s. aut q̄ mēsuret illud, aut q̄ excedat illud, s. tempus, in quo pertransit illā totā magnitudinem: & oē, qd consumitur a mensuratione finiti, est finitū sed positiū est esse infinitū. quod est inconueniens. D. d. Si igitur magnitudo, &c. i. si omnes partes æquales parti B x, quæ consumunt totā magnitudinē pertransit illas motu æqualis velocitatis in tpe æquali, necesse est vt tempora, in quibus pertransit istas partes sint æqualia ēt, & vt numerus earum sit sicut nu-

merus partium magnitudinis. & **D** cum partes magnitudinis consumant magnitudinem, necesse est vt partes temporis consumant tempus, in quo motum mouetur per totam magnitudinem. vnde necesse est vt tempus, in quo pertransit totam magnitudinem, sit finitum.

Amplius autem, si non omnem magnitudinem in infinito tempore transibit, sed contingit aliquam & in finito tempore transire, vt eam, quæ est B E: hæc autem mensurabit totam, et æqualē in æquali transibit: **E** quare finitum erit & tempus. Quod autē non in infinito transibit eam, quæ est B E, manifestum est, si accipiatur altera ex quarte finitum tempus. si. n. in minori partem transibit, hanc necesse est finitam esse, altero quodam termino existente.

Et etiam, si non omnis magnitudo pertransitur in tempore infinito, sicut magnitudo B k: & hoc mensurat totum, & æqualis magnitudo pertransitur in tempore æquali: necesse est vt tempus etiam sit finitum. Et apparet quod pars, quæ est B k, non pertransitur in infinito, si posuerimus ipsam finitam ex altera parte. quoniam, si pars pertransitur in minori tempore, necesse est vt hoc sit finitum: quoniam altera pars est finis eius.

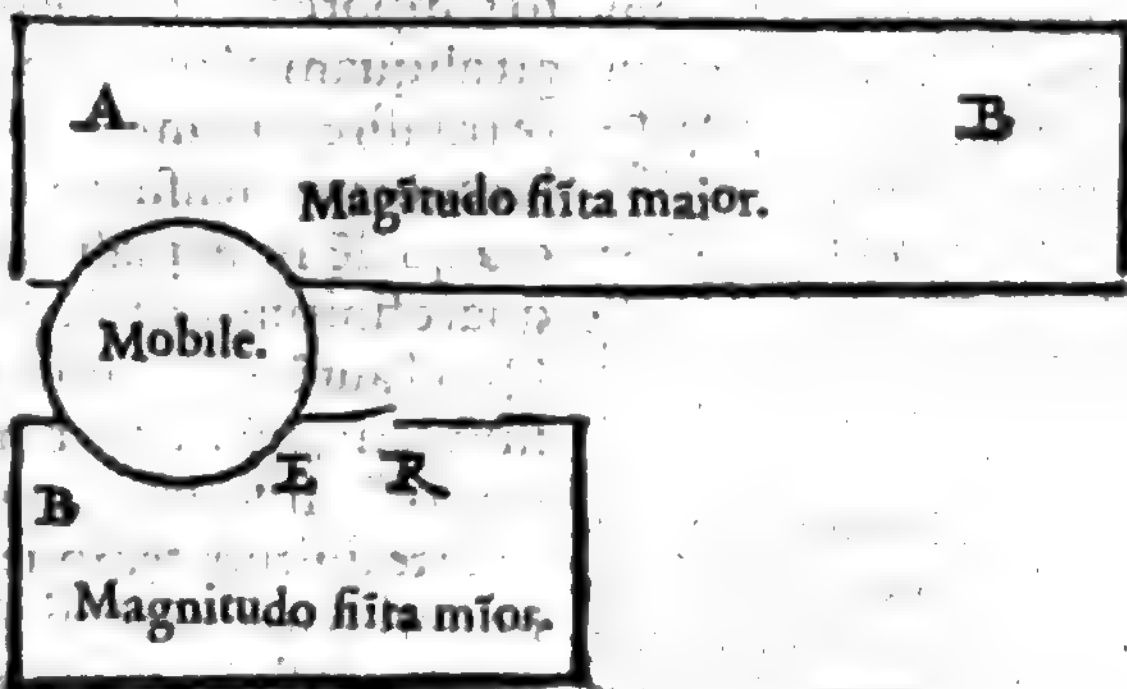
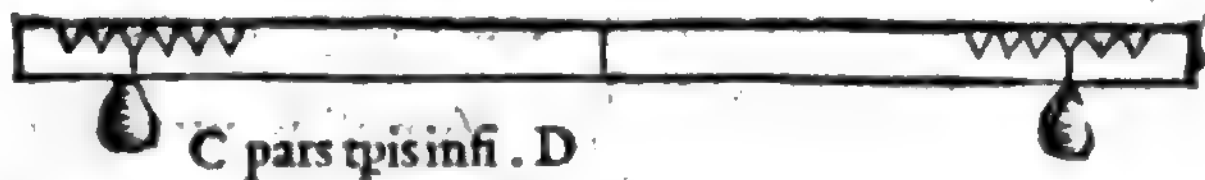
KK iij Demon-

Oē, qd consumitur a mensuratione finiti, est finitū. Idē. i. phy. c. 17.

Phyficorum

*Demonstratio Secunda, per quam probatur idem, quod supra: & sumitur ex pro-
portione cuiuslibet finiti ad quodlibet finitum, assumendo tempus
infinittum, & magnitudinem finitam.*

C Tempus infinitum.

27
Cōtinua-
tio.

Cū declarauit qđ impossibile est
ut motum pertranseat spatium fini-
tum in tempore infinito, & posuit
quod pertransit partem illius ma-
gnitudinis in parte illius temporis,
& qđ illa magnitudo consumit totā
magnitudinē, & qđ totū tps diuidit
in tēpora æqualia numero magni-
tudinibus, in quas diuiditur ma-
gnitudo, cum quælibet magnitu-
do earum pertranseantur in tem-
pore finito, & omne, quod compo-
nitur ex finito in numero, & ma-
gnitudine, est finitum, & ista de-
monstratio fundatur super hoc, qđ
conceditur, quod non omnis ma-
gnitudo pertrāsitur in tempore in-
finito, incepit notificare quomo-
do istud positum est necessarium

in hac demonstratione, & verifica-
re propositionem, dicentem quod
non omnis magnitudo pertransi-
tur in tempore infinito. aduersa-
rius enim, cum posuerit quod ali-
qua magnitudo pertrāsitur in tem-
pore infinito, non potest ponere
hoc, nisi in toto, non in parte. &
si non, tunc totum, & pars pertran-
sirentur in eodem tempore. quod
est impossibile. & hæc est eius inten-
tio in hoc capitulo. Et incepit de-
clarare quomodo verificabitur de-
monstratio eius, cum aduersarius
concesserit quod non omnis ma-
gnitudo pertransitur in tempore in-
finito, & dixit: Et etiam, si non om-
nis magnitudo, &c. idest & mani-
festum est quod, cum posuerimus
quod

M

Te. expd.

A quòd non omnis magnitudo pertransitur in tempore infinito, verbi gratia magnitudo, quæ est pars totius magnitudinis, scilicet $\alpha \kappa$, & posuerimus quòd ista magnitudo, quam pertransit in tempore finito mensurat totum, & posuerimus quod magnitudines æquales pertransit illud, quod est æqualis velocitatis in temporibus æqualibus, necesse est ut tempus, in quo pertransit partem magnitudinis, mensuret totum tempus, sicut illa pars magnitudinis mensurat totam magnitudinem. & cum ita sit, necesse est quod tempus, in quo pertransit totam magnitudinem, sit finitum. Et cum posuerit propositiones, ex quibus sequitur ut omnis magnitudo pertrāseatur in tēpore finito, & vna earum fuit, quòd quædam magnitudines pertranscantur in tempore finito, quia aduersarius forte concedet hanc, incēpit declarare illam, & dixit. Et apparet, & c. id est & apparet quòd pars magnitudinis necesse est ut pertranscantur in tempore finito. quoniam, cum posuerimus tempus finitū ex altero extremo: & est extremum, in quo incēpit motum moueri: & posuerimus quòd motum incēpit moueri in extremo istius temporis, & extremo illius magnitudinis, & pertransiuit ex illo aliquam partem: manifestum est, quòd pertransiuit istā partē in tpe finito. nam notum est per se quòd in minori tempore pertransitur pars, quā tempus, in quo pertransitur totum: & minus, quā infinitum, est finitum necessario. Deinde dixit ergo necesse est ut sit finitum, & c. id est quoniam, cum posuerimus tempus finitū ex

altero extremo, scilicet ex vltimo, **D** ex quo motū incēpit pertrāsire spatium, & posuerimus ipsū pertrāsire partes magnitudinis, & totum tempus partis distinguetur p duo vltima, scilicet vltimū, ex quo motū incēpit moueri ex extremo magnitudinis, & vltimum, scilicet ad quod peruenit motū ad vltimam partem magnitudinis. & posuit tempus finitū ex altero extremo: quoniam difficile est, aut impossibile **9** imaginari quòd aliquod motum pertrāseat magnitudinem finitam ex vtroque extremo, tempore infinito ex vtroque extremo. nam illud **E** tempus manifestum est quòd est finitum ex extremo, in quo incēpit motum moueri, & ex extremo magnitudinis.

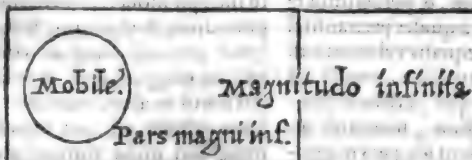
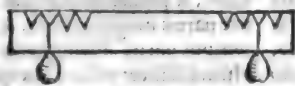
Eadem autem demonstratio est, etiam si longitudo quidem infinita sit, tempus autem finitum. Manifestum est igitur ex dictis quod neque linea, neque planū, neque omnino continuorum vllum est indiuiduum, non solum propter id, quod nunc dictum est, sed & quia accidet **F** diuidi indiuiduum.

Et ista eadem demonstratio sequitur, si magnitudo fuerit infinita, & tempus fuerit finitum manifestum. Manifestum est igitur ex dictis quòd neque linea, neque superficies, neque aliquod continuum est indiuisibile. & declaratio illius est. ex hoc, quod nunc diximus, & ex hoc, quia sequitur quòd indiuisibile sit diuisibile.

Physicorum

Demonstratio, probans idē, quod supra, assumendo tps finitū, et magnitudinē infinitā.

Tempus finitum.

22 Id est, demstro, per quā declarat q

H impossibile est vt spatiū finitū pertranseat in tpe infinito, p illā eandem declarabit q impossibile est ēt, vt aliqd motū pertranseat magnitudinē infinitā in tpe finito. qm, qn idē motū pertranseat illā magnitudinem infinitā in tpe finito, necessario ptransibit partē illius magnitudinis i parte illius tēporis. & illa pars cōsumet totū tempus, & mēsurat illud, cū fuerit finitū, & i tēporibus equa libus finitis pertransit motū magnitudines equales fm numerū tēporū: ex quo sequit vt tota magnitudo sit finita. D. d. Manifestū est igit

Iur ex dictis, & c. i. declaratū est igit ex dictis q impossibile est, vt aliqd continuū componatur ex indiuisibilibus, v.g. linea, aut superficies, aut corpus, aut tēpus, aut motus. D. d. & declaratio illius, & c. i. ex demfoni bus p dictis. illa. n. ex qb⁹ declarauit q magnitudines non sunt indiuisibiles, sunt tria genera, quōrum Vnū est ex natura continuorū, & continuorum: Secūdū autē est ex natura motū, & motus: Tertiū autē ex natura velocioris, & tardioris. Et ipse vult ēt inducere aliā demfationem ex natura velocioris, & tardioris, in

qua declarat q qui ponit magnitudinē indiuisibilem continget ei ex velociori vt diuidatur. & hoc intēdebat, cum dixit & quia sequit vt indiuisibile sit diuisibile. i. & hoc apparet ēt, fm q declarabitur. qm sequitur vt indiuisibile sit diuisibile.

Qm. n. in omni tpe veloci⁹, & tardius est, velocius autē plus transiit in æquali tempore, contingit autem & duplā, & sesqui alteram transire longitudinem. (erit enim hęc ratio velocis.) **Fe** ratur igit id, qd velocius est per sesquialterā i eodē tēpore, & diuidant magnitudines, eę quidē quę velocioris sunt, in quo **A B, B C, C D** i tres impartibiles, quę vero sunt tardioris in duas, in quibus **E F, F G**, itaque & tempus diuidetur in tria impartibilia. æqualem enim in æquali tēpore transibit. Diuidatur igitur tempus in **K L, L M, M N**. Rursus autē qm tardius delatū est per **E F, F G**, & tempus diuidetur in duas partes. diuidet ergo id, quod indiuiduum, & quod

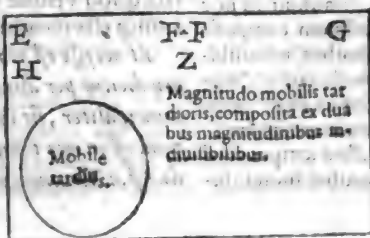
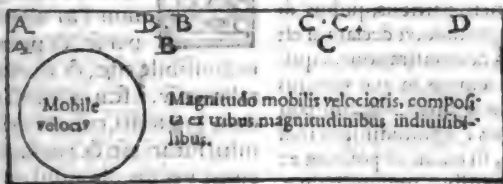
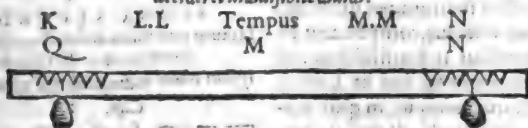
Ma. ex q
b⁹ Arist. de
clarauit q
magnitu
dines non
sūt indi
uisibiles, sē
tria gene
ra.

A quod impartibile non in impartibili transibit. sed in pluri. Manifestum est ergo quod nullum est continuorum impartibile.

Quonia, quia in omni tempore inuenitur velocius, & tardius, et velocius pertransit maius in equali tempore, & potest transire longitudinem duplam longitudinis, aut equalem, & dimidiam, contingit ex hoc ut velocitas sit in hac proportionem. Ponatur igitur quod Velocius pertranseat equalem, & dimidium illius, quod pertransit alterum in equali tempore, & dimidamus mensuras velocioris. s. **A**

B C, in tria indiuisibilia, & men suras tr adioris in duo. s. **H Z**, ergo necesse est etiam ut tempus diuidatur in tria tempora indiuisibilia. mensura. n. equalis pertransitur in tempore equali. Diuidemus igitur tempus in **Q M N**. Et etiam, quia tardius pertransit spatium **H Z**, necesse est etiam ut tempus diuidatur in duo equalia, ergo diuiditur illud, quod est indiuisibile, quoniam pertransitus eius non erit in tempore indiuisibili, sed in maiori quam tempus velocioris. Et manifestum est igitur, quod nullum continuum est indiuisibile.

Demonstratio, quod nullum continuum est compositum ex indiuisibilibus, quia accideret indiuisibile diuidi.

Phyficorum

Esta declaratio fundatur super p
 23 positiones, quarum vna est, qd velo
 cius pertransit in aequali tpe maius
 spatium, quam illud, quod pertransit
 tardius. & cum ita sit, & velocius, &
 tardius sunt multis modis, posse est,
 cum posuerimus qd aliquod tardius
 mouetur per aliquod spatium in
 aliquo tempore, inuenire aliquod
 velocius, quod mouetur illo tēpore
 per aequale, & dimidium illius spa
 tij, & qd motum pertransit medietate
 spatij, per quod mouetur i me
 dietate illius temporis. Et, cum de
 clarauit hoc, posuit aliquod tardi⁹,
H quod mouetur per aliquod spatij
 compositum ex duabus partibus in
 diuisibilibus in aliquo tempore, &
 posuit aliquod velocius moueri i il
 lo tempore per aequale, & dimidij
 illius spatij. & hoc possibile est. vnde
 necesse est vt spatium, per quod mo
 uetur hoc velocius, componatur ex
 tribus partibus indiuisibilibus: cū
 proportio trium ad duo sit sexqui
 altera. & quia tempus, in quo per
 trāsitur magnitudo, est aequale ma
 gnitudini, & diuisibile in partes æ
 quales numero partibus, quibus di
 uiditur magnitudo, vt declaratū est
 ex prædicta demonstratione, sequi
 tur vt illud tempus, in quo velocius
 pertransit magnitudinem compo
 sitam ex tribus magnitudinibus indi
 uisibilibus, sit etiam cōpositum ex
 tribus temporibus indiuisibilibus.
 Et, quia tardius pertransiuit in hoc
 tempore magnitudinem compo
 sitam ex magnitudinibus indiuisibi
 libus, pertransibit medietatē istius ma
 gnitudinis cōpositæ ex duab⁹ par
 tibus indiuisibilibus, in medietate il
 lius tēpis. Et, quia, istud tempus com
 ponit⁹ ex tribus partibus indiuisibi

libus, sequitur vt pertranscat illam in
 parte, & dimidia tēpis: & sic diuidit⁹
 indiuisibile. Et hoc intendebat, cū
 dixit: Et ē, quia tardius, &c. i. qn tar
 dius pertransit medietatem spatij
 H Z. qm notum est qd, cum aliquod
 motum pertransit aliquod spatij
 in aliquo tempore, qd pertransibit
 medietatem illius spatij in medietate
 illius temporis. Et etiam, si posue
 rimus hoc motum tardius moueri
 per totum spatium, per quod velo
 cius mouetur, pertransibit illud in
 maiori tempore, & mouebitur i me
 dietate illius tēpis per medietatē illi⁹. **L**
 spatij compositi ex tribus partibus
 indiuisibilibus. & sic diuiditur indi
 uisibile. & hoc intendebat, cū dixit:
 quoniam pertransitus eius nō erit
 in tēpore aequali in tēpore maiori,
 nedum vt sit in tempore indiuisibili.

SUMMA SECUNDA.

Motum non momento, sed tempore men
 surari: similiter & Quietem.

Ipsius Nunc indiuisibile esse ostenditur.

Cap. I.

Necesse autem est &
 ipsum Nunc, quod
 non sū alterū, sed
 per se, & primū dī, **M**
 indiuisibile esse, & in oī tēpore
 tale inesse. Est. n. vltimū quod
 dam præteriti, cuius versus hæc
 nihil futuri est: & rursus futuri,
 cuius versus illa nihil est præte
 riti: quod vtrique dixim⁹ vtro
 rumq⁹ esse terminum.

*Et necesse est vt instans ē, quod
 non dicitur per aliud, sed per se, et
 principaliter, sit indiuisibile, &
 quod est in toto tēpore vnu vno mo
 do. Est. n. vltimum eius, quod fuit,
 &*

A & nihil ex eo est futuri: & est vltimum futuri, & nihil ex eo est eius, quod fuit: & hoc est, quod diximus quod est extremū vtriusq.

24 Vult declarare qd instās, qd dī finis prāteriti, & principiū futuri, est vnū indiuisibile fm subiectū, sed ē diuisibile fm rationē. s. q. vltimum prāteriti non est aliud in subiecto à principio futuri. Et, quia instās in rei veritate dī de illo, qd nō diuidit oīno & dī trāsumptiue de tpe breui, i cui° medio est hoc instās, qd vulg° appellat tps pns, a & hoc tps in rei veritate componitur ex duob° temporibus. s. prāterito & futuro, dixit: Et necesse est vt instans ēr, &c. i. pręseruādo se ab isto tempore, de quo dī instans nou. principaliter. n. narrauit qd verum instans necesse est vt sit indiuisibile, & vt sit vnum ī toto tempore. Et, cum narrauit qd necesse est vt sit vnū indiuisibile, incēpit declarare hoc, & dixit: Est. n. vltimū, &c. i. & necesse est vt sit indiuisibile: quia est vltimum finis tps prāteriti, & non est pars temporis futuri: & est etiam principium temporis futuri, & non est pars tēporis pręteriti. Dd. & hoc est, qd dixim°, &c. i. & istud instās est illud, de quo diximus, cū locuti fuimus de tēpore, qd est extremū tps pręteriti, & futuri. s. finis prāteriti, & principiū futuri.

Hoc autem, si demonstraretur qd huiusmodi est per se, & idem simul manifestū erit & quod in diuisibile est.

Et, cum declaratum est in hoc quod est tale, & quod est vnū, apparebit cū hoc quod est indiuisibile.

25 Et, cum declaratum est qd verū

instans est tale. s. q. non est pars tps prāteriti, aut futuri, manifestum est qd est vnum, & quod cum hoc est indiuisibile. Et non intendit q. cum fuerit declaratum qd est vnum, apparebit per medium, quod est indiuisibile, qm scire ipsum esse vnum, & scire ipsum esse indiuisibile, est ī eodem ordine, & iō dixit: apparebit cum hoc. nam aliquis pōt dicere, etiam si concedamus qd instans est indiuisibile, tñ nō cōcedemus qd est vnum, sed duo: vnū finis prāteriti, & fm principium erit futuri: & ambo sunt indiuisibilia. Cū igitur apparet quod est vnum, declarabit cum hoc qd est indiuisibile fm dualitātē. Hoc igitur, quod declarauit hic de indiuisibilitate, est aliud ab illo, qd declarauit in tempore, & fundat super duo fundamenta: quorū Vnū ē qd instans non est pars prāteriti, aut futuri: Secūdum vero est qd indiuisibile non continuatur cum indiuisibili. Et, cum narrauit qd, cum istās fuerit tale, necesse est vt sit vnū, non diuisibile in duo. nam declaratū est qd in se non est diuisibile. sed queritur hic quare non diuiditur in duo. & iō incēpit declarare hoc, & dixit.

Necesse est igitur idē esse ipsum nunc, qd vltimū vtrorūq; temporū est. Si. n. alterum est, cōsequenter non erit alterū alteri, propterea quod cōtinuū nō est ex impartibilibus. si autē seorsum est vtrūq; inter ea erit tempus. oē. n. continuam hmoi est, vt aliquid sit vniucum inter finēs. At vero, si tempus medium est, diuisibile erit. oē. n. tempus ostēsum est quod diuisibile sit. quare diuisibile erit ipsum nūc.

Physicorum

G Si autem diuisibile est ipsum nunc, erit aliquid præteriti in futuro. & futuri in præterito. secundum quod enim diuidetur, hoc terminabit præteritum, & futurum tempus.

Et necesse est ut instans, quod est ultimum duorum temporum, sit vnum. Quoniam, si fuerit vnum post aliud, impossibile est ut vnum sequatur aliud, quoniam tunc continuum erit compositum ex indiuisibilibus. Et, si vtrumque fuerit separatum a reliquo, tunc inter illa erit tempus. quoniam hæc est dispositio cuiuslibet continui. ergo necesse est ut inter duo extrema sit aliquod vniogeneum. Sed, si inter duo extrema fuerit tempus, diuidetur. nam declaratum est quod omne tempus est diuisibile. Et sic instans erit diuisibile. Et, si instans fuerit diuisibile, sequitur ut aliquod præteritum sit in futuro, & aliquid ex futuro sit in præterito. quoniam ubi hoc distinguitur, illic est differentia inter præteritum tempus, & futurum.

26

Et, cum hoc sit declaratum, necessario sequitur ut instans, quod est finis præteriti, & principium futuri, sit idem indiuisibile, nisi secundum definitionem unum. Et, cum narrauit quod est vnum, dedit rationem super hoc, & dixit: Quoniam, si fuerit vnum post aliud &c. id est, quoniam, si finis præteriti fuerit vnum instans, & principium futuri fuerit aliud instans, necesse est, aut ut instans

sequatur instans, & tangat ipsum, **K** aut ut alterum non tangat reliquum, sed impossibile est ut alterum tangat reliquum: quoniam tunc continuum esset compositum ex indiuisibilibus. quod est impossibile. & etiam impossibile est ut alterum sit separatim à reliquo non tangens: quoniam tunc sequitur ut inter illa sit tempus. nam impossibile est ut continuum sit compositum ex segregatis, inter quæ impossibile est ut sit aliquid heterogeneum. & hoc intendebat, cum dixit: quoniam hæc est dispositio cuiuslibet continui, &c. id est, quoniam in omni continuo necesse est ut inter duo ultima posita sit aliquid de genere illorum duorum ultimo-
L rum. Si igitur fuerint puncta, necesse est ut inter illa sit linea: & si superficies, necesse est ut inter illas sit corpus: & si linea, necesse est ut inter illas sit superficies: & si instantia, necesse est ut inter illa sit tempus. ultima. nam non inueniuntur nisi in habentibus ultima. scilicet quod puncta non sunt nisi in linea, & instantia in tempore. Et impossibile est ut continuum componatur non ex suo genere, aut ex rebus separatis: & etiam impossibile est ut ultima segregentur. D. d. Sed, si inter duo extrema fuerit tempus, &c. **M**
. id est, nam positum est quod instans est indiuisibile: quoniam non est pars temporis præteriti, aut futuri. D. induxit impossibile, quod sequitur, si fuerit diuisibile, & dixit: Et, si instans fuerit diuisibile, &c. id est, quoniam instans, si ponatur tempus, diuidetur per verum instans in præteritum, & futurum. & quia est terminus inter præteritum & futurum, ut descenditur, necesse est ut pars præterita, quæ est in eo, sit futura: quia distinguetur ab ultimo, quod est inter tempus præteritum, & instans

A stans diuisibile. Et si sit sequitur ut pars futura sit præterita. quoniam erunt illic tria ultima. scilicet ultimum, per quod diuiditur instans, & ultimum, per quod continuatur cum præterito, & ultimum, per quod continuatur cum futuro. Et vniuersaliter, cum illud tempus accipitur, secundum quod est post præteritum, erit futurum, & cum accipitur, secundum quod est ante futurum, erit præteritum. & similiter partes eius, quoniam, cum diuiditur in duo, diuiditur in præteritum, & futurum: & utrumque est præteritum, & futurum insimul. quod est impossibile.

Simul autem, nec per se erit ipsum nunc, sed per alterum. diuisio. n. non est ipsius, quod per se est. Ad hæc autem ipsius nunc hoc quidem præteritum erit, illud autem futurum, & non semper idem præteritum, aut futurum. Neque igitur ipsum nunc idem: multipliciter. n. diuisibile tempus.

C Et erit cum hoc instans non illud, quod est per se, sed illud, quod est alio modo. diuisio. n. non est ei in se. Et cum hoc instans non habet quandam partem præteritam, & quandam futuram, & quod est vnum non fuit, & erit. Et instans non erit idem: tempus. n. diuiditur in multis diuisionibus.

27 Cum declarauit quod vnum impossibile contingendum ponentibus quod instans est tempus, est, ut sit pars futuri præterita, & pars præteriti sit futura, incepit inducere a-

liud impossibile, & dixit: Et erit cum hoc instans. non illud, quod est per se. i. & cum hoc instans non est instans, quod est per se primo, & principaliter, sed illud quod dicitur secundum similitudinem. D. d. diuisio enim, &c. i. & ista impossibilia contingunt ponentibus quod instans est tempus: quia diuisio non est in essentia. i. in natura instantis, nisi per accidens. cum sit terminus inter præteritum, & futurum. D. induxit etiam aliud impossibile, & dixit: Et cum hoc, &c. & est sequitur tertium impossibile, si instans fuerit tempus. scilicet ut quædam pars instantis sit præterita, & quædam sit futura, & vnius quædam pars non est futura, & quædam præterita. nam utraque pars non est: & impossibile est ut vnum ens componatur ex duobus non entibus. Deinde induxit quartam rationem, & dixit: Et instans non erit idem, id est & impossibile est, si instans fuerit tempus, ut sit indiuisibile. nam omne tempus est diuisibile.

Quare, si impossibile est hæc inesse ipsi nunc. necesse est idem esse quod in utroque est nunc. At vero: si idem est, manifestum est quod & indiuisibile est. si enim diuisibile est, rursus accident eadem, quæ & prius.

Cum igitur ista sunt impossibilia, necesse est ut instans sit idem, scilicet instans, quod est in utroque. Sed, si fuerit idem, manifestum est quod est etiam indiuisibile. quoniam si fuerit diuisibile, sequuntur ex hoc etiam illa, quæ prius sequebantur.

Cum

Diuisio si
est in essentia,
i. si non ista
us, nisi per
accidens. quod
quo sit in
telligendum
vid. 4. p. n.
ob. 122.

E

F

Cum

Phyficoum

28 Cum declarauit primo qd instans
G impossibile est vt diuidatur in indi-
 uisibile, deinde declarauit secundo qd
 impossibile est etiam vt diuidatur
 in diuisibile, dixit: Cum igitur ista
 sunt impossibilia. &c. idest &, cum
 ista impossibilia predicta sequan-
 tur ponentes qd instans est diuisibi-
 le, siue indiuisibile, necesse est vt in-
 stans sit idem, scilicet instans com-
 mune utrique temporis praeterito, &
 futuro. & hoc intēdebat cum dixit,
 scilicet instans, quod est in utroq;
 idest instans, quod est differentia
H communis utrique temporis. Et, cū
 declarauit qd necesse est vt sit idem,
 quia est indiuisibile, declarauit e-
 tiam conuersam, scilicet qd, cum fue-
 rit idem, sequitur vt sit indiuisibile.
 & quasi intendebat qd conuersio est
 manifesta per se: & ipsum esse indi-
 uisibile non est manifestum per se.
 & ideo dixit: Sed si fuerit idem, &c.

*Quod in ipso Nunc nihil nec mouetur,
 nec quiescat. Cap. 2.*

I **Q**uod igitur sit aliquid i
 tempore indiuisibile,
 quod dicimus esse
 ipsum nunc, manifestum est ex
 his, quae dicta sunt. Quod autem
 nihil in ipso nunc mouetur ex
 his manifestum est. Si enim est,
 contingit & velocius moueri
 in ipso, & tardius. Sit igitur ip-

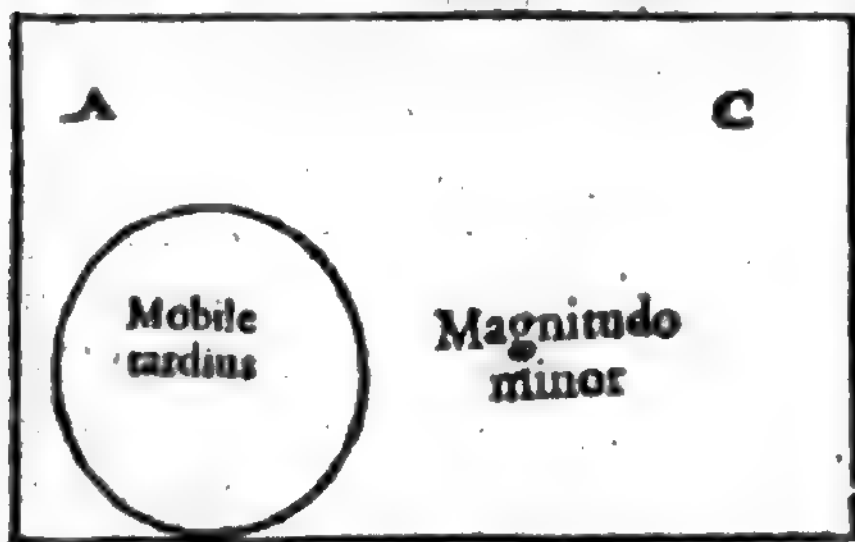
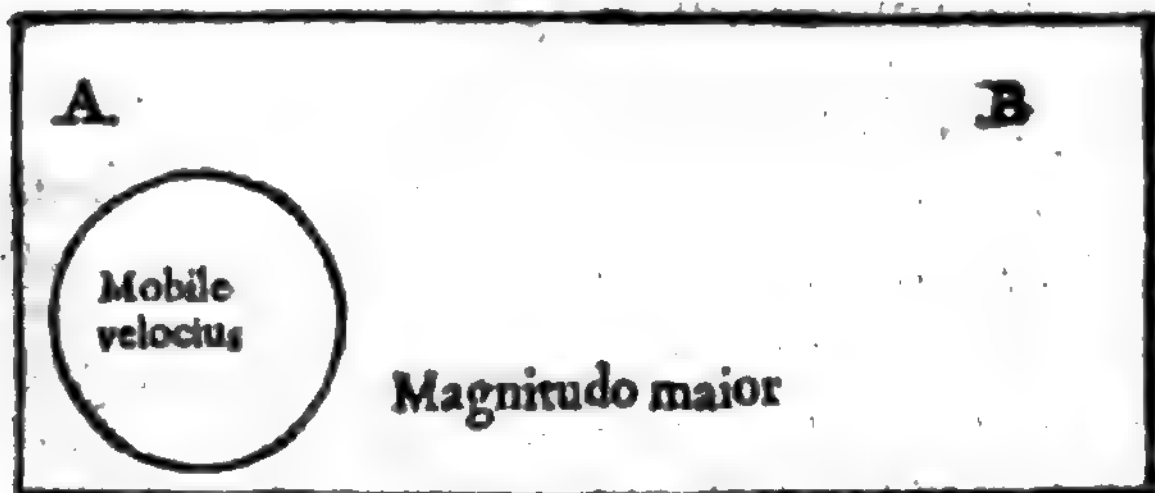
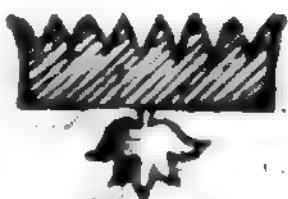
sum nunc, in quo N. moueatur. **E**
 autem in ipso id, quod velocius
 est, per lineam A B. ergo quod
 tardius est in eodem per mino-
 rem ea, quae est A B, mouebitur,
 vt per A C. quoniam autem tar-
 dius in toto ipso nunc motum
 est per A C, velocius in minori,
 quam hoc, mouebitur. quare di-
 uidetur ipsum nunc. sed erat in-
 diuisibile. non ergo est moueri
 in ipso nunc.

*Declaratum est igitur ex di-
 ctis, quod in tempore est aliquid **L**
 indiuisibile, quod dicitur instans.
 Et nos declarauimus prius, quod
 nihil mouetur in hoc instanti. Si
 igitur possibile est vt moueatur ve-
 locius, & tardius: sit igitur instans
 N, & moueatur in illo aliquid ve-
 locius per spatium A B: ergo tar-
 dius mouebitur in illo per minus
 spatium, quam per spatium A B,
 Verbi gratia spatium A C: si igitur
 tardius in toto instanti moue- **M**
 tur per spatium A C, tunc velo-
 cius mouebitur per minus. vnde se-
 quitur vt instans sit diuisibile. sed
 est indiuisibile: ergo impossibile
 est vt aliquid moueatur in instanti.
 De-*

Demonstratio, ostendens quod in ipso nunc motus esse non potest.

N

Nunc temporis

29 Cum declarauit qd instans est indiuisibile, vult declarare, qd impossibile est vt motus fiat i instati declaratione perfecta. & preponit ad hoc qd i qualibet parte temporis, in qua motus pot fieri, posse est vt duo mota moueantur, vnu velocius, & aliud tardius. Cu igit hoc fuerit positum, & posuerimus duo mota, vnum velocius, & aliud tardi⁹ moveri in instati p aliquod spatiu, no est dubiu qn tardius moueatur in illo p spatium min⁹. Et, cu posuerim⁹ q veloci⁹ mouebit p illd spatiu min⁹: & motu veloci⁹ mouet p spatiu minus i minori tpe: manifestum est q velocius p transibit hoc spatium in tpe mino-

ri instanti. qd est cōtra positū. & sermo eius in hoc capitulo est manifestus, Et iam declaratu est q impossibile est vt motus fiat in instanti ex predictis, scilicet quia omne veloci⁹ possibile est ponere velocius ipso. qm non pot aliquis dicere q illud, quo nihil est velocius, est illud, qd mouetur in instati: & illud, quo nihil est tardius, est illud, quod mouet p magnitudinē indiuisibile. & si hoc eēt, no esset, proportio inter illū motū, & alios motus. s. q est i maxima velocitate, & maxima tarditate: quia non est proportio inter lineam, & punctū. Sed notū est per se q mot⁹ sūt pportuōales fm veloci⁹, & tardi⁹

At

Physicorum

Quid sit
quiescere.
G At vero neque quiescere. Quie-
scere. n. dicebamus id, quod ap-
tum est natura moueri, & non
mouetur, quando aptum natu-
ra est, & ubi, & quo pacto. qua-
re, quoniam in ipso nunc nihil
aptum est natura moueri, mani-
festum est, quod neque quiescere.

H *Neque autem est possibile quie-
scere. Quoniam iam diximus, quod
quies non dicitur nisi in eo, quod in-
natum est moueri. cum non moue-
tur, quando innatum est moueri,
& quo innatum est moueri, et quo
est. quia igitur impossibile est ali-
quid innatum esse moueri in instā-
ti, manifestum est quod nihil om-
nino est innatum quiescere in eo.*

30
Quietē
si dī quie-
scē, nisi
qñ fm su-
am nām,
& locū, &
tps fuerit
innatū mo-
ueri & mo-
uel. id. 4

Ph. l. c. 118
& idē hic
1. c. 67
& 72. &
75.

Cum declarauit quod impossibile est mo-
tum fieri in instanti, vult declarare
quod si sit est in quiete. & posuit a quod
quiescens non dicitur quiescere, ni-
si quando secundum suam naturam, & lo-
cum, & tempus fuerit innatum mo-
ueri, & non mouetur. Et hoc inten-
debat, cum dixit: Quoniam iam di-
ximus quod quies. &c. & intendebat, cum
dixit in eo, quod innatum est mo-
ueri, in eo, quod habet naturam re-
cipiendi motum. Et, cum dixit quoniam,
intendit in tempore, in quo innatum
est moueri. Et, cum dixit & in quo
innatum est, intendit & ad locum,
quo innatum est moueri. Et, cum
d. secundum quem innatum est, intendit, &
cum fuerit in ea dispositione, qua inna-
tum est moueri. Et, cum posuit quod
quiescens est illud, quod innatum
est moueri in tempore, in quo est
innatum, & ad locum, in quo est in-
natum, & si sit in alijs dispositionibus, di-

xit: quia igitur impossibile est, &c. **K**
Et consecutio istius sermonis est
manifesta. quoniam, quia quiescens non
quiescit, nisi in tempore, in quo in-
natum est moueri: & instans non est
tempus, in quo potest aliquid mo-
ueri: concluditur in secunda figura,
quod tempus, in quo aliquid quie-
scit, non est instans.

Amplius, si idem nunc in vtrif-
que temporibus est, contingit
autem in hoc quidem moueri:
in illo autem quiescere toto, id
autem, quod in toto mouetur
tempore, in quouis mouebitur
eorum, quæ huius sunt, secundum quod
aptum est natura moueri, & quie-
scens similiter quiescet, accidet
idem simul quiescere, & moue-
ri: idem enim vltimum tempo-
rum vtrorumque ipsum nunc est.
Amplius autem quiescere qui-
dem dicimus id, quod similiter
se habet & ipsum, & partes nunc
& prius: in ipso autem nunc non
est prius: quare neque quiescere.
Necesse est ergo & moueri id,
quod mouetur, in tempore, & **M**
quiescere id, quod quiescit.

*Et etiam, si instans est idem in
vtrique tempore, & est possibile
ut secundum aliquid totum mouea-
tur in altero, & quiescat, et illud,
quod mouetur secundum totum in
aliquo tempore, mouetur in quoli-
bet loco demonstrato locorum, in
quibus innatum est ut motus fiat,
& quod quiescit, similiter quiescit
in illo modo, sequitur necessario ut
idē*

A *idem sit motum, & quiescēs: nam instans idem est vltimum duorum temporum.*

31 *Ista alia est declaratio, & intētio eius est: qm̄, quia motum mouetur in tpe, & quiescit ī alio, & instās, qđ diuidit hęc duo tpa. est idē, vt prādictum est, & oīs pars, in qua demōstratur res mota in tpe, in quo mouetur, est mota in ea, & omnis pars, in qua demonstratur res quiescens in tempore, in quo quiescit, est in ea quiescens, si dispositio motus in instanti, quod diuidit hęc duo tempora. s. tempus quietis, & tempus motus sit ista dispositio, sequitur vt in hoc instanti sit quiescēs, & motum insimul: quia est cōmune vtriq; tēpori: & illud, quod mouetur in vno tpe, est quiescēs in toto, & in toto aliterius est motum. Si igitur quiescit ī hac parte communi, necessārio mouebitur in ea: ex quo sequitur vt illud sit in instanti quiescens, & motū insimul. D. d. Et etiam, si instans, &c. i. &, cum posuerimus qđ instans est idem, vt declaratum est, & commune vtriq; tempori, & est posse vt idem moueatur sūm totum in altero duorum temporum, quā diuidit instās, & quiescit in altero. Et, cum posuerit hanc propositionem, coniunxit ei aliam, & dixit: & illud, qđ mouet sūm totū, &c. i. & omne, quod mouetur sūm totum in toto aliquo tpe, necessārio mouetur in qualibet parte illius temporis, cum sit positū ipsum moueri in oīs partibus eius. s. qđ motus eius est possibilis in qualibet parte tps, in quo mouetur sūm totū. & sūt quod quiescit est quiescens in oīs partibus temporis, in quo quiescit. Et, cum posuit has p-*

positiones, quasi prācedentes, quarum Vna est, qđ instans est cōc duobus tps, insimul, & est vnū indiuisibile, & Secūda ē, qđ posse ē vt idē sūm totū moueat in vno tpe sūm totū, & quiescat in alio. s. in duobus tēporibus, quā diuidit instans cōc: & Tertia est, qđ in qualibet parte tps, in quo res mota mouetur, est mota, & in qualibet parte tps, ī quo quiescit, est quiescēs, induxit consequēs, & dixit: sequitur necessārio, &c. & ista consecutio manifesta est. qm̄, cum instans fuerit cōmune vtriq; tēpori, motum mouetur in omnib⁹ partib⁹ vnius temporis, & quiescit ī omnibus partibus alterius temporis. & si fuerit possibile ipsum quiescere in instanti, necessārio mouebitur in eo: & sic erit in eo quiescēs, & motū. quod est impossibile. ergo in hac parte neq; quiescit, neq; mouet. Et, cū verificauit qđ impossibile ē vt aliqd moueat, aut quiescat ī instāti, necessē igit ē vt motū nō moueat, & quiescēs nō quiescat, nisi in tempore.

SUMMA TERTIA.

De diuisione ipsius motus.

Indiuisibile moueri non posse.

Cap.

I.

Vod autē mutatur oē diuisibile esse necessē est. Qm̄. n. ex quodam in quoddā oīs mutatio est: & cum quidem est in hoc, in quod mutatum est, non amplius mutatur: cum autē est in eo, ex quo mutatur, & ipsum, & partes oēs non mutant: quod. n. similiter se habet, & ipsum, & partes id non mutatur: Phy, cū cō. Auer. LL ne-

*a. l. addit
totum.

E necesse est igitur, hoc quidem, aliquid eius, quod mutat, in hoc esse, aliud vero in altero. neque enim in utrisque, neque in neutro esse potest. Dico autem in quod mutatur primum secundum mutationem, ut ex albo fuscum, non nigrum. non enim necesse est id, quod mutat, in utrovis esse extremorum. manifestum igitur est quod omne id, quod mutat, erit diuisibile.

Et omne transmutabile necessarium est diuisibile. Quoniam, quia omnis transmutatio est de aliquo, et ad aliquid: et res quando manet in illo, ad quod transmutatur, tunc non transmutatur: et cum etiam manet in illo, a quo transmutatur omnibus suis partibus, tunc non transmutatur: et quoniam illud, quod est, et sua partes eodem modo non est transmutatum: sequitur necessarium ut transmutatum secundum quandam partem sit in hoc, et secundum aliam sit in hoc. quoniam impossibile est ut in utroque sit, aut sit in neutro. Et intelligo per hoc, quod dico, in quo transmutatur primum in transmutatione, Verbi gratia ex albo in palidum, non in nigrum. quoniam non est necessarium ut transmutatum sit aut in hoc extremo, aut in hoc: ergo manifestum est quod illud, quod transmutatur, est diuisibile.

32 In hac questione accidit expositoribus quod, quasi insolubilis contra Arist. di-

cunt. n. q. si intelligit per transmutabile mobile. s. illud, quod proprie cadit in tria predicamenta tunc, s. in quanto, & ubi, & quali, tunc sermo eius non continet transmutationem substantia. & manifestum est quod illud, quod transmutatur in substantia est diuisibile, sicut illud, quod transmutatur in alijs motibus. & etiam iam dixit super hoc quod transmutatio in substantia non collocatur sub hac declaratione. unde opinandum est quod utitur hic transmutatione pro tribus transmutationibus. Sed si, hoc modo fuerit intellectus iste locus, excipiuntur tunc transmutationes, quae fiunt non in tempore. & ista transmutabilia sunt diuisibilia, & corpora. & sic demonstratio erit particularis, & deberet esse vltima. Et, si intellexerimus per transmutabile illud, quod transmutatur in tempore, & in non tempore, tunc demonstratio non erit vera. nam transmutatum non in tempore non erit secundum quandam partem in eo, ex quo, & secundum aliam in eo, ad quod. Et ideo expositores ambigunt in ratione in isto loco, & dicunt quod Alex. exponit quod omnis transmutatio est in tempore, sed quidam latet sensum. Themist. vero dixit quod Arist. non loquitur hic de illo, quod transmutatur non in tempore. (fingit enim istam transmutationem esse diuisibilem: & quod manifestum est per se transmutationem esse in tempore. & intentio eius est transmutatio in omnibus partibus) & Alex. autem contradicit in hoc famoso, & magno magistro. quoniam Aristot. & omnes Peripatetici dicunt hic esse transmutationes. quae fiunt non in tempore. & hoc est manifestum in illuminationibus, & similibus. ergo nihil est ponere quod omnis transmutatio est in tempore. b. Disolutio

Qd verum
philoso-
phus hoc
loco stelli
gatp tras
mutabile
id, qd so-
lu i tribus
pdicame-
tis est tras
mutabile

L

Rd Alex

M
Rd The-
ta. l. fingit
et ista tra-
smutatio
ne ee diui-
sibile. ma-
nifestu e
n. p se tra-
smutatio-
ne si i tpe
ee illa, cu-
lus intentio
e transmu-
tatio i oi-
b9 ptrib9.
a Contra
Alexan.
b Contra
Themist.

A solutio aſt Themistij corruptis ex hoc. qm̄ ignorare trāsmutatū eſſe diuiſibile, aut indiuiſibile per trāsmutationē diuiſibile, aut indiuiſibilem eſt in eodē ordine. ſed dignius eſt vt ſit latēnus naturā trāsmutatū eē diuiſibile per trāsmutationē indiuiſibile. exiſtimat. n. q trāsmutato indiuiſibilis debet eſſe in indiuiſibili. Et ēt demonstratio, qua Ariſt. vtitur in hoc, non erit prima, & eſſentialis. qm̄ diuiſibilitas eius, quod trāsmutatur in tpe, nō ineſt ei, ſm̄ q eſt in tpe, cū inueniatur in eo, qd non trāsmutatur in tpe. & ſic illd, quod accipitur cauſa in hac demōſtratione, non eſt cā. & erit, ac ſi ali quis diceret, q homo eſt ambulās, quia eſt rationalis. rationalitas. n. non eſt cauſa ambulationis, niſi p accidens. Auēpace aut̄ rōdit ad hoc, q diuiſibilitas, quam Ariſtoteles intendit in hoc loco, non eſt diuiſibilitas ſm̄ vltima, ſed diuiſibilitas, quæ eſt in corpore per accētia oppoſita. qm̄, cū trāsmutatū trāsmutatur de contratio in contrarium, neceſſario diuiditur per duo cōtraria, dum trāsmutatur. Et certe iſta diuiſibilitas eſt prima trāsmutatio in tpe, & non accidit ei idē, quod accidit Themistio. ſed iſta diuiſibilitas eſt per accēs in continuo. & Ariſt. non conſiderat in hoc loco niſi diuiſibilitatem, quæ eſt cōtinui eſſentialiter. ſ. ſm̄ vltima. Ego aut̄ diu ſuſtinui opinionem Auēpace, ſed modo non. qm̄ trāsmutationes ſunt duobus modis: modus exiſtēs per ſe, & eſt trāsmutatio, quæ eſt de quiete in quietem: & mod⁹ exiſ non per ſe, & eſt trāsmutatio, quæ eſt ſinis alterius trāsmutationis. v. gr. illuminatio domus, quæ ſit a motu

cādela, & mutatio colūne de dextro i ſiniſtrū a motu colūne. Et manifeſtū eſt q iſte trāsmutationes ſunt nō in tpe: quia ſunt ſines trāsmutationis: & a ſinis eſt indiuiſibilis, & diſfert ab illo, cuius eſt ſinis. Et eſt manifeſtū q ipſe eſt vt ſit p ſe. ergo trāsmutationes, q ſunt principales ſunt duob⁹ modis. Aut trāsmutatio, cui ſinis eſt de gñe illi⁹ trāsmutationis. Aut trāsmutatio, cui⁹ ſinis ē de alio gñe, & vtraq, ē trāsmutatio i tpe. & quædam eſt in eo, ex quo, & quædam in eo, ad quod: & indiſſerenter, ſue ſinis trāsmutationis fuerit de genere ipſius, aut nō d gñe. ergo trāsmutabilia, quæ ſunt non in tpe eadē ipſa ſunt trāsmutabilia, quæ ſunt in tpe ergo, cum fuerit declaratum de iſtis, quæ ſunt in tempore, quod ſunt diuiſibilia, declarabuntur omnia trāsmutabilia eſſe diuiſibilia: cum omne trāsmutabile non in tempore eſt trāsmutabile in tpe: & etiam trāsmutari aliquid nō in tpe eſt per accidens, cum conſequatur trāsmutationē aliā. Quō igitur ac cuſatur Ariſt. ſi demōſtratio ipſius nō cōtinet ipſam? cum illud, quod eſt per accēs, non habeat demōſtrationem cum hoc, q cognitio ei⁹ collocatur in cognitione trāsmutabilis p ſe. qm̄ illud, quod eſt per accēs, ſequitur illud, quod eſt p ſe. & etiam ſinis trāsmutationis nō eſt trāsmutatio: qm̄ ſinis rei nō ē iſta res. Si igitur dicat trāsmutatio, erit p æquocationē. & iō Ariſt. non apponit mētē illi, cū hoc, qd apparet i ſua declaratione. & ſic Ariſt. intētio later oēs expoſitores. D. d. Qm̄, quia omnis trāsmutatio eſt de aliquo, intēſ de aliquo, quod eſt quieſcens. & iſta, ſicut diximus, eſt trāsmutatio, q eſt

Trāsmutatio diu-plex. p ſe, & ſi p ſe. Vide cōſi- milē diſtinctionē. 4. ph. c. 12. 9. a ſinis ē i diuiſibilibus, & ab eo, cuius ē ſinis E. idē. c. 6. 46.

Finis trāsmutationis nō ē trāsmutatio: & ſi dicat trāsmutatio erit ſi æquiuocationē. Cōſiſt. 5. ph. c. 8. & 4. ph. c. 12. 9. idē 8 ph. c. 7

LL ij cf

Physicorum.

Essentialiter. scilicet de quiete in quiete, transmutatio vero, quae sequitur transmutationem, non est de quiete in quietem: & ideo non est transmutatio ex se per se. Ea cum posuit quod omnis transmutatio est de quiete in quiete, dixit: & res, quam manet in illo, &c. i. & res transmutabilis, quam quiescit in illo, ad quod transmutatur, tunc non transmutatur: quoniam iam transmutata est. & si mulier, quam quiescit in illo, a quo transmutatur secundum omnes suas partes, non dicitur transmutari ipsam. Et, cum posuit quod, est aliquid secundum suas omnes partes fuerit in illo, ad quod transmutatur, non transmutatur, quoniam iam transmutatio est, & sicut, quam fuerit secundum omnes partes in eo, a quo transmutatur, quam nondum transmutatur, dixit: sequitur necessario, ut transmutatur in prima transmutatione sit secundum quamdam partem in eo, a quo est transmutatio, & secundum aliam in eo, ad quod est transmutatio primo, nam impossibile est ut in ipse transmutationis sit in utroque, in simul secundum omnes partes: quam tunc esset quiescens, & morum, in simul. Et impossibile est et ut in prima transmutatione sit in neutro. scilicet neque in illo, ex quo est transmutatio, neque in eo, ad quod est transmutatio primo. quam inter illud, ad quod est transmutatio, & illud, ex quo est transmutatio primo, non est medium. Et, cum posuit hoc, dixit: sequitur necessario ut transmutatum, &c. D. declarauit quod sunt haec duo, & dixit: Et intelligo, &c. id est & intelligo per hoc, quod dixit, quod transmutatum in prima transmutatione debet esse secundum quamdam partem in eo, a quo est transmutatio, & secundum aliam in eo, ad quod est transmutatio primo, non postremo. quam non est necesse ut transmutatum in pri-

ma transmutatione sit secundum quamdam partem in eo, ex quo, & secundum aliam in eo, ad quod est transmutatio in postremo, cum inter haec duo sit medium. Et induxit exemplum de transmutatione in qualitate. & de qualitate in coloribus, cum primum appareat in hac transmutatione. bene apparet. n. quod in coloribus est color, inter quem, & illum, a quo est transmutatio, non est medius. Et considerandum est quid sit primum in vnaquaque, quatuor transmutationum, nam ista demonstrationis fundatur super hoc, quod hoc primum inueniatur in omnibus transmutationibus. Dicam igitur quod hoc primum est naturaliter in transmutationibus, quae sunt in qualitate. & manifestum est in coloribus, cum bene apparet quod inter colores sunt media finita in numero naturaliter. Et intelligo hic per medium non illud, quod diuersatur secundum magis, & minus, sed illud, quod diuersatur secundum formam, & qualitatem, quam palidum non differt ab albo secundum magis, & minus. sed secundum qualitatem. & si non, essent eiusdem speciei. In gustabilibus autem videtur quod ita est, sicut in coloribus. In primis autem qualitativis. scilicet caliditate, & frigiditate videtur, quod medium est temperatum. transmutatum enim in primo, cum transmutatur de calido in frigidum, dicitur quod quoddam est in calido, & quoddam in temperato: cum inter calidum, & temperatum non est qualitas media diuersa secundum formam, sed secundum magis, & minus. Quoniam manifestum est per se, cum transmutatum amittit partem calidi, & acquirit partem frigidi, quod quaedam pars eius est in calido, & quaedam in temperato: quam non est calidum secundum totum, neque temperatum secundum totum. Et sicut, quam amittit aliquam partem

Quid primum in quatuor.

Digressus qua quid sit primum in vnaquaque transmutationis. magis, minus, medium forma qualitativis. Id est. 3. A teo. co. 1.

M

tem

Atem albi, & acquirit aliquam partem palidi, non est in albo secundum totum, neque in palido secundum totum, sed quiddam in albo, & quiddam in palido. licet hoc quiddam non distinguatur in actu, sed in potentia: quoniam, cum fuerit in actu, destruetur motus. Primum vero in translatione est locus, qui sequitur locum, ex quo mouetur res mota. Si igitur motum fuerit naturaliter, & finitum de primo extremo ad ultimum extremum, tunc erit illic primum naturaliter. v.g. quod, si terra moueatur de superiori in inferiori. v.g. de ultimo ignis ad locum inferiorem, tunc primum erit locus aeris: quoniam non est locus medius inter locum ignis, & aeris. & si non fuerit motum naturaliter, non erit illic primum naturaliter. Sed, quia locus, ex quo mouetur res mota, est alius a loco, in quo quiescit necessario, & inter quolibet duo loca est corpus, cum inter quolibet duas superficies est corpus, quoniam superficies non sequitur superficiem, necesse est ut motum quiddam sit in loco, a quo mouetur, & quidam in loco, qui est inter locum, a quo mouetur, & locum, ad quem mouetur. sicut in corpore, quod est in potentia locus inter haec duo loca. s. primum, & postremum. & ideo inter quolibet duo loca est locus. Et, si locus sequeretur locum, & posuerimus quod motum, quando fuerit totum in loco, a quo mouetur, est quiescens, & quando etiam fuerit totum in loco, ad quem mouetur, est quiescens, necesse est, cum fuerit motum, ut quiddam sit in loco, ad quem mouetur. & si posuerimus motum esse indiuisibilem, & loca esse indiuisibilia, & consequentia, sequitur ut motum sit diuisibile. Et ideo Aristoteles non

uitur in hac declaratione quod inter quolibet duo loca est locus, & quod locus non sequitur locum: sicut opinatus est Auerpace. s. quod ista demonstratio non perficitur, nisi utendo hac propositione. Primum autem in generatione, & corruptione est minima pars, quae potest inueniri de generato. minimum. n. de o generato est terminata quantitas. v.g. quod minima pars ignis est terminata. s. minima pars, quae potest esse ignis. D. d. manifestum est igitur quod omne, quod transmutatur, est diuisibile. & hoc demonstrat quod intendebat diuisibilitatem simpliciter. s. secundum ultimam, non sicut existimauit Auerpace.

Quotupliciter diuidatur ipse motus.

Cap. 2.

Motus autem est diuisibilis dupliciter. vno quidem modo tempore, alio vero secundum motum partium eius, quod mouetur. Vt, si ipsum A mouetur totum, & A B mouebitur, & B C. Sit igitur ipsius quidem A B, motus D E, ipsius autem B C, E F motus partium. necesse est igitur totum, in quo D F, ipsius A C esse motum. mouebitur. n. secundum hunc, quoniam. n. vtraque partium mouetur secundum vtrumque: nihil. n. mouetur secundum alterum motum: quare totus motus totus est magnitudinis motus.

Et motus est diuisibilis duobus modis. vnus est in tempore, & alius secundum partes moti. v.g. quoniam, cum mouetur, A B C, mouetur secundum totum pars A B, & mouebitur etiam similiter pars B C. Sit igitur motus partis A B, D H, & motus B C, H Z, erit igitur

Quid dicitur
minima pars
ignis est ter-
minata.

Idem. c. 6.
91. idem. 8.
ph. 44. idem
1. phy. 36.

37. & 38.
idem. 2. de
E

ala. 41. &
97. idem. 7.
phy. c. 2.

& 1.8. ph.
62. & 1.1.
c. 116. idem

hic. c. 49
& 59. & 3
c. c. 9.

Dupliciter
est motus di-
uisione.

quo ad res
partes, & quo
ad id, quod
mouetur.

a. Land.

LL iij tur

Quid sit
locus

nostro-
pax con-
a. Auerpace

Physicorum

Erit $D H Z$ motus partium $A B C$.
 Unde necesse est ut totus motus D
 $H Z$ sit motus magnitudinis A
 $B C$, cum utraq; pars eius mouea-
 tur vno motu illorum, & neutra
 moueatur hoc motu toto: Unde ne-
 cesse est ut iste motus totus sit istius
 totius magnitudinis.

Prima demonstratio ostendens, quod motus
 dividitur secundum diuisionem mobilis.

H

I Motus

D pars $E H$ pars $F Z$

33 Cum declarauit quod omnis motus est
 diuisibilis, & fuit necesse, ut diuisibi-
 litas accideret motui secundum tempus, & secundum
 motum, incepit notificare hoc, &
 dixit: Et motus est diuisibilis duobus
 modis, &c. & intendit per partes moti,
 partes, quae mouentur de principio
 spatij usque ad finem. & similiter est
 intelligendum de partitione motus
 secundum partitionem partium: quo-
 niam ista partitio differt a partitio-

ne eius secundum partitionem temporis. **K**
D. induxit exemplum, & dixit. v.g.
 &c. i. quoniam utraq; istarum partium
 mouebitur de initio spatij usque ad fi-
 nem, sicut totum mouetur. **D. d.** Sit
 igitur motus, &c. i. &, cum fuerit, ne-
 cesse est ut utraq; pars. scilicet $A B$, & $B C$ mo-
 ueatur apud motum totius $A B C$,
 necesse est ut utraq; pars $A B$, & $B C$
 habeat motum. Sit igitur $D H$ motus
 partis $A B$, & $H Z$ motus $B C$: erit igitur
 motus compositus ex duobus motibus
 $D H$, & $H Z$. **D. d.** Unde necesse est,
 &c. i. vnde necesse est ut iste totus motus,
 qui est compositus ex duobus moti-
 bus partium $D H$, & $H Z$ sit motus ma-
 gnitudinis $A B C$, cuius partes sunt
 $A B$, & $B C$. **D. dedit** etiam huius con-
 secutionis, & dixit: cum utraq; pars,
 &c. i. & causa in hoc est, quoniam
 tota magnitudo $A B C$ non debet mo-
 ueri secundum totum, nisi cum utraq; pars
 eius mouebitur vno motu. & hoc
 intendebar. cum dixi. cum utraq;
 pars, &c. Et cum declarauit quod aliquid
 non debet moueri secundum totum, nisi cum
 quolibet suarum partium moueat
 motu vno. dixit: & neutra moueat,
 &c. i. &, quia motus, quem habet to-
 ta magnitudo, non est ei, nisi cum
 partes eius fuerint motae, & est im-
 possibile ut motus totius attribuat
 parti, sequitur ut motus totius sit om-
 nium partium. nam impossibile est
 ut motus alicuius attribuat
 ab eo, quod mouetur illo motu. Et
 intendit in declaratione eius, quod
 est, quod motus partium sit motus totus, decla-
 rare ex hoc, quod motus totus est sit di-
 uisibilis secundum diuisibilitatem moti: &
 quod iste modus diuisibilitatis est alius
 ab eo, quem habet secundum suam
 extensionem cum tempore.

Am-

A Amplius autem, si omnis qui-
dem motus alicuius est, tot⁹ au-
tem motus, in quo D F, neq⁹ par-
tiū est alterius: (partis. n. vterq⁹
est, neq⁹ vllius alius: cuius. n. to-
tus totius, & partes partiū sunt:
partes autē motus D F sunt par-
tium A B C, & non aliarum: plu-
rium. n. non est vnus motus:) &
tot⁹ vtiq⁹ erit magnitudinis A B C.

B Et etiam, si omnis motus est ali-
cuius, et motus D H Z est neutrius
partis: quoniam vtraque pars est
pars partis, non alterius omnino:
quonia illud, cuius est totus est to-
tus motus, partes motus sunt par-
tium eius: & partes eius sunt par-
tium A B C, nō alterius omnino:
quoniam, si vnus motus nō est plu-
rium vno: necesse est, vt iste motus
totus ē sit magnitudinis A B C.

34 **C** Ista est alia demonstratio quo-
dammodo, & cōfirmat p̄dictā alio
modo. Et dixit, Et etiam. &c. i. si om-
nis motus est moti, & motus com-
positus ex motibus partium, v. gra.
motus D H Z, qui est compositus ex
motib⁹ D H, & H Z, qui sunt partiū
A B, & B C, & nō est alterius ptis isti⁹
moti, necesse est tot⁹ sit totius. Sed,
antequam induceret exēplum, īce-
pit verificare hoc, quod posuit in p̄-
cedenti. s. q⁹ mot⁹ cōgregat⁹ ex pub⁹
moti, cum nō fuerit alterius partiū
moti, necesse est vt sit tot⁹ moti. &
hoc acceptū fuit in prima demon-
stratione pro manifesto. Et dixit: qm̄
vtraq⁹ pars est pars, &c. i. motus con-
gregatus ex motu, partis non est v-
nius partiū ita, q⁹ totum, & pars sit

eiusdem. qm̄ quilibet pars habet p̄
partē illius motus. & imposse est vt
motus congregatus ex motibus ista-
rum partium sit vnus istarum par-
tium, ita q⁹ totum, & pars sint eiuf-
dē: ergo necesse est vt sit totius. D.
induxit alium sermonē, ex quo se-
quitur ista cōclusio prima cōsecu-
tione, & dixit: qm̄ illud, cuius tot⁹,
&c. i. qm̄ non est dubiū in hoc. s. q⁹
partes motus, cuius totum est tot⁹
moti, sunt partium moti, sed est du-
bium de cōuerso. s. q⁹ motus, qui est
partiū moti, est motus totius. s. om-
nium partiū. Sed dicimus, q⁹ ista cō-
uersio est vera. qm̄, cū fuerit ipose
vt partes sint alterius rei a partibus
moti, necesse est vt motus totius sit
congregatus ex motibus partium.
qm̄, si hoc nō fuerit, tunc motus to-
tius erit magis v̄fis, quam id, quod
congregatur ex motibus partium,
& sic erunt partes motus totius in
partibus totius in aliquo alio a par-
tib⁹ totius, si motus eius, quod con-
gregatur ex partibus, fuerit magis
particularis, q⁹ motus totius. Et hoc
intendebat, cum dixit. qm̄, si vnus
motus nō fuerit, &c. i. qm̄, si partes
motus totius nō fuerint, nisi partiū
totius, cum sit imposse vt vnus mo-
tus sit pluriū vno moto, necesse est
vt motus congregat⁹ ex motib⁹ par-
tium sit motus totius: quemadmo-
dum partes motus totius sunt par-
tium moti. s. q⁹ ista propositio con-
uertitur. Et ista declaratio est utilis
in eis, quibus v̄titur in fine Octauī,
.s. q⁹ motus infinitus non est corpo-
ris finiti.

Ampli⁹ aut, si est quidem to-
tius motus alius, vt in quo H I,
remouebuntur ab eo vtrarūq⁹
LL iij par-

T. cō. 79.
& inde.

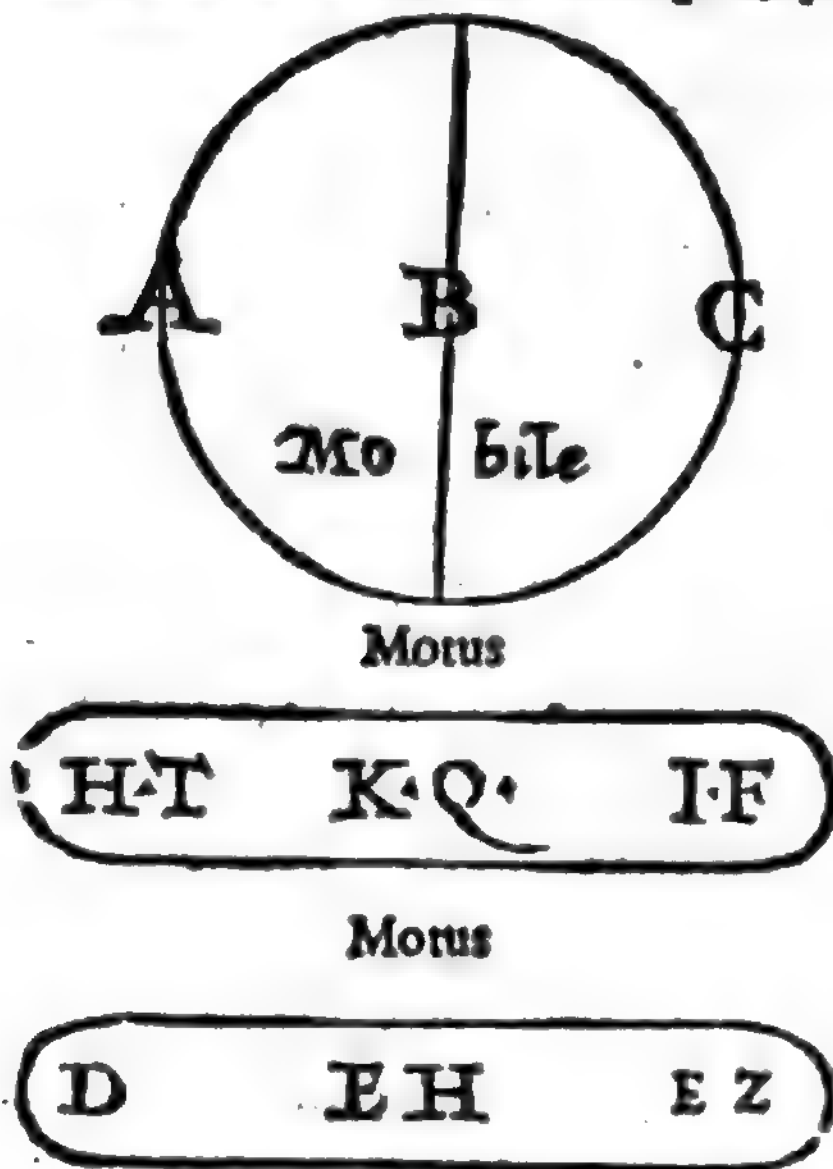
Physicorum

S partiū mot⁹. hi autē equales erūt
motibus DE, EF. vnus. n. vnus
est motus. Quare, si tot⁹ quidē
diuidei, qui est HI, in partium
motus, æqualiserit HI motui
DE. Si vero superest aliquid, vt
KL, hic nullius erit motus, neq³
.n. totius, neq³ partium; ppter ea
q³ vnus vnus est, neq³ alterius
vllius. cōtinuus. n. motus est cō
tinuorū quorundā. Similit^r autē
est & si excedit fm diuisionem.
Quare, si hoc impossibile est, ne
H esse est eundem esse & æqualē.
Hæc igitur diuisio fm partium
motus est, & necesse est cuiusuis
partibilis ipsam esse.

Et est, si motus totius magnitu
dinis sit alius ab isto, v.g. TF di
uidetur ex eo, quod motus vtriusq³

partis, & erunt isti duo equales K
duobus motibus DHZ. quoniam
vnum habet vnum motum. Ergo
necesse est, si motus TF totus diu
datur in duos motus partiū, vt mo
tus TF, sit equalis duobus moti
bus DZ. Si igitur diminuit ali
quid, v.g. pars QF, tunc ista pars
non est alicuius omnino. nam iste
motus non est totius, neq³ partiū:
quoniā vnū nō habet nisi vnū mo
tū. neq³ est alterius oīno: quoniam
motus continuus est rerum conti
nuarū. Et similiter ē si addet apud
diuisionē. Vnde necesse ē, si hoc est
impossibile, vt sit idē equalis illi.
Ergo ista diuisio est secūdu partes,
et necessario inuenitur i oī partibus

Demonstratio tertia, Ostendens idem, quod supra.

Ista

Ista est tertia declaratio, & dicitur: **E**t est si motus totius magnitudinis fuerit alius, i. alius a motu composito ex duobus motibus partium magnitudinis D H Z. v.g. motus T F. D. d. diuidetur ex eo, &c. i. quoniam magnitudo, quam diuidimus in duas partes equales, s. A B, & B C, & posuimus D H motum A B, & H Z motum B C, si posuerimus quod motus istius totius magnitudinis, s. A B C, sit alius a moto congregato ex D H H Z, qui sunt motus partium illius, s. A B B C, v.g. motus T F, necesse est ut iste motus T F diuidatur in duos motus, s. in motum vtriusque partium magnitudinis, s. A B B C. quoniam, cum totum mouetur, partes mouebuntur. D. d. & erunt isti duo, &c. i. erunt isti duo motus, in quos diuiditur motus T F, quem posuimus esse alium motum a motu D Z, & quales duobus motibus, in quos diuiditur motus D Z, s. motus D H Z. & cum isti duo motus fuerint & quales eis, s. motibus duarum magnitudinum, ergo sunt unus motus idem, s. quod motus T Q erit motus D H, & motus Q F, erit motus H Z. quoniam impossibile est ut una magnitudo habeat, nisi unum motum, s. magnitudo A B, & magnitudo B C, quae sunt partes totius magnitudinis. Et hoc intendebat, cum dixit: quoniam unum habet unum motum, i. cum fuerit unus motus T Q Q F, quae sunt partes motus T F & quales duobus motibus D H H Z, quae sunt partes duorum motuum D Z, & partes T Q & D H sunt unius magnitudinis, s. magnitudinis A B, & sunt & quales, & motus Q F, & H Z sunt unius magnitudinis est, s. B C, & sunt et & quales: & una magnitudo non habet nisi unum motum: ergo motus T Q est idem cum motu D H, & motus Q F est idem cum motu H Z. Et, cum declarauit hoc,

d. ergo necesse est, si motus T F, &c. i. & cum motus T F, quem posuimus alium a motu D Z, & posuerimus quod motus magnitudinis diuiditur in duas partes motus D Z, quae sunt partes A B B C: necesse est ut motus T F sit & qualis motui D Z: & cum sint & quales, & sunt in una magnitudine, ergo sunt idem: cum unum motum non habeat, nisi unum motum. Et cum voluit confirmare eos esse & quales, d. Si igitur diminuit, &c. i. & totus motus T F, si diminuitur a toto moto D Z, tunc nihil inuenitur, cui attribuat iste motus diminutus, neque toti, neque parti. toti vero, quia illud, quod diminuitur ab hoc motu, est motus partium, aut quia motus diminutus est ille, qui diuiditur in omnes partes, s. partes moti. & idem. Si igitur diminuit, &c. i. & ista pars diminuta a motu non inuenitur aliquid de magnitudine, cui attribuat, nisi esset possibile ut una magnitudo haberet plus quam unum motum. unde impossibile est ut haec diminutio attribuat alicui omnino toti, aut parti: quoniam totum, & partes habet motus alios ab istis. D. d. neque; alterius omnino, &c. i. & ista diminutio, quae est in motu, impossibile est ut attribuat alij moto a toto, & a parte. quoniam impossibile est ut diminutio existens in moto istius magnitudinis attribuat alij moto. quoniam, cum duo mota fuerint diuersa abinuicem, tunc motus eorum non erit continuus: & cum non fuerit continuus: & non erit unus. D. d. Et si sit, &c. i. & similiter motus addens non erit alicuius moti omnino, quia addidit super partes moti, quia unum motum non habet, nisi unum motum, & vult sequitur ut motus sit partis, & non sit. Motum autem non esse partis est, quia motus totius diuisus est in omnes partes, & diminuitur ex eo iste motus. Ipsum vero esse partis

F Cum duo mota fuerint diuersa abinuicem, motus eorum non erit continuus. Idem 5. ph. 1. co. 34. 41. & 4. ph. 105.

Physicorum

G partis est, quia iam posuimus primo quod est unus motus partium. quoniam per illud excedit illud, quod congregat ex motibus partium motum totius positum.

Alia autem est secundum tempus. Nam, cum omnis motus in tempore: sit tempus autem omne diuisibile sit, in minori autem minor motus sit, necesse est omnem motum diuidi secundum tempus.

Et alia diuisio est secundum tempus. Quoniam omnis motus est in tempore: et omne tempus est diuisibile,

H et motus in minori tempore est minor: et sequitur necessario ut omnis motus sit diuisibilis secundum tempus.

36 Cum declarauit quod motus est diuisibilis secundum diuisibilitatem moti, vult declarare et ipsum esse diuisibilem secundum diuisibilitatem temporis, et syllogismum componit sic. Omnis motus est in tempore, et hoc declaratum est: et tempus omne est diuisibile, et hoc et declaratum est: et existimatur quod sequitur ex hoc, quod omnis motus est diuisibilis. sed non est ita, donec probetur quod omnis motus est in tempore sibi aequali. Et ideo d. et motus est in tempore minori minor. quoniam, si hoc non esset, esset possibile motum esse indiuisibile, et tempus diuisibile. vnde necesse est dicere quod omnis motus est in tempore equali ei: et omne tempus est diuisibile: ergo omnis motus est diuisibilis: ergo diuisibilitas motus est secundum motum, et secundum tempus. Et, quia diuisibilitas in eo est diuersa, quia motus sunt in generibus diuersis, incipit rememorare hoc, et dixit: et necesse est ut sit in omni parabili. Et potest intelligi subiectum motus, non diuisio eius per

re motam, secundum quod est res mota: quoniam hoc declaratum est. Et intelligo per subiectum motus, illud in quo est, v. g. locum in motu locali. et Alex. dicit et omne motum habet motum.

Easdem esse Diuisiones ipsius temporis, ipsius motus, ipsius moueri, eius, quod mouetur, et eius, in quo sit motus. Cap. 3.

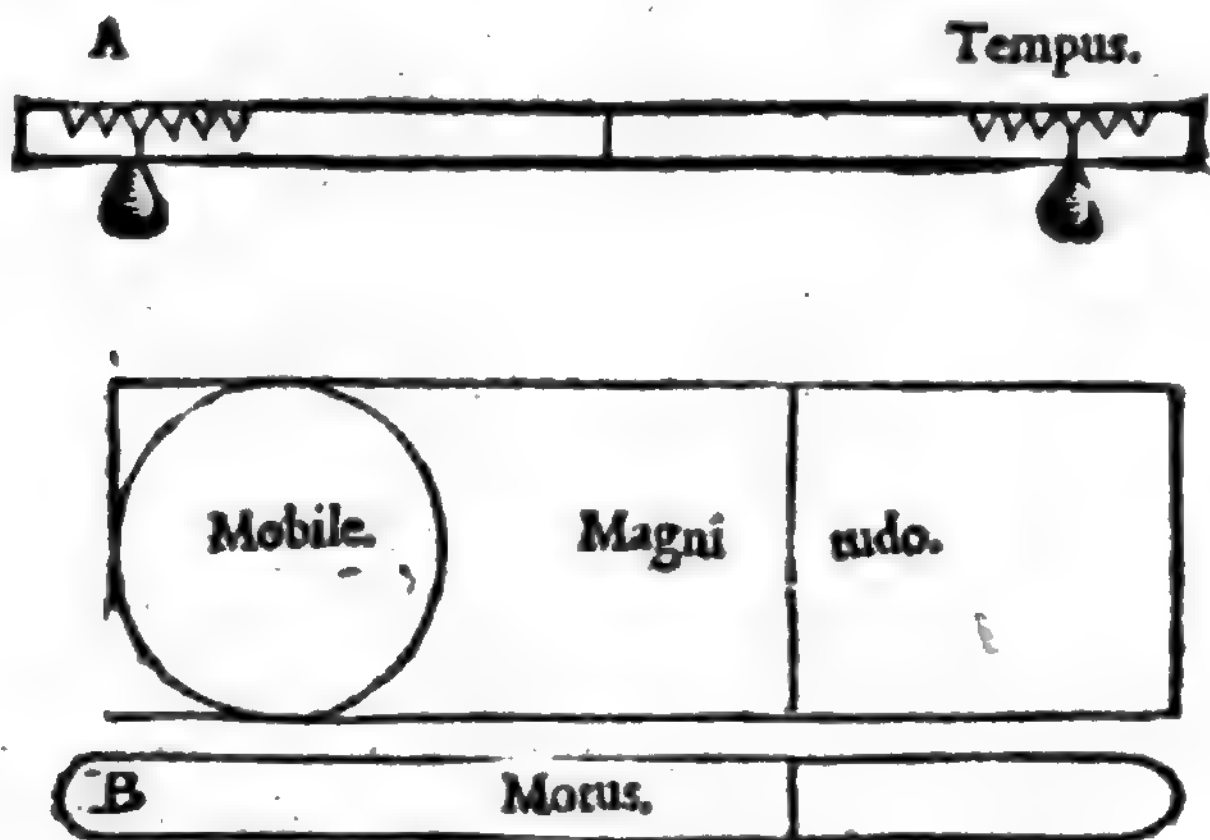
Quoniam autem omne, quod mouetur, in aliquo mouetur, et tpe quodam, et totius eius, quod mouetur, est motus, necesse est easdem esse diuisiones et temporis, et motus, et ipsius moueri, et eius, quod mouetur, et eius, in quo motus est. Verum non omnium similiter, in quibus motus est, sed quantitatis quidem secundum se, qualitatis autem secundum accidens. Accipiat. n. tempus, in quo mouetur, in quo A, et motus, in quo B. Si igitur secundum totum motum in toto tempore est motum, in dimidio secundum minorem. et rursus hoc diuiso secundum minorem hoc, et semper sic. Similiter autem et si motus diuisibilis, et tempus diuisibile, si. n. toto in toto, dimidio in dimidio, et rursus minore in minore.

Et, quia omne motum mouetur in aliquo, et in aliquo tempore, et omnis motus habet motum, necesse est ut tempus, et motus, et motum, et motio, et illud, in quo est motus, habeant eandem diuisionem: prater hoc, quod non sunt eodem modo in omnibus rebus, in quibus est

A est motus, sed sunt quantitatis essentialiter, & qualitatis per accidens. Sit igitur tempus in quo est motus, A, & motus sit B. Si igitur iste totus motus est in hoc toto tempore, ille, qui est in medietate erit minor, & cum hoc de-

videtur, iste erit minor. Eodem modo, si motus etiam erit divisibilis, & tempus etiam erit divisibile. quoniam, si in toto est totus, medietas erit in medietate, deinde minori in minori.

Demonstratio, ostendens quod motus dividitur secundum divisionem temporis.

C Et, quia oēs motū mouetur in aliquo. i. aut in ubi, aut in quale, aut in quāto, & oīs motus inueniunt in istis tribus, scilicet in moto, & in eo, in quo est motus, & in tēpore. Et vī mihi quod illud, quod iacet in textu, ē melius quā correctio Alex. quā, si posuerim⁹ quod tēps, & motū, & genus, in quo est mot⁹, haberēt motū, sequeretur necessario ut tēps sit divisibile, & motū, & motio. quā, si ista habēt motū aliquē: & oēs, quod habet motū, est divisibile: cōcludet ex hoc, quod oīa ista sint divisibilia: quod nō cōcludit, si posuerimus quod oēs motū habet motū. Et, cū

d. quod motus attribuitur unicuique istorū triū corporū, d. necesse est ut tēpus, & mot⁹, & motio, & motū, &c. i. & cū motus dicitur esse in illo, in quo mouet, & in tēpore, & in moto, necesse ē ut ista diuidantur per diuisiones equales, scilicet quod medietates motus sint in medietate ipis, & in medietate ei⁹, in quo ē motus, & in medietate moti, & sic de medietate medietatis, & sic in infinitū. D. d. propter hoc, &c. i. & licet mot⁹, & illud, in quo ē motus, & tēps diuidantur diuisionibus equalibus, tū diuisio in illo, in quo ē motus, nō attribuitur ei, in quo est motus eodē mō,

Diuisio essentialis quantitatis. idē. s. M. 18. &c. 1. sed cōli. 7.

Physicorum

Loc⁹ nu-
merat⁹ i q⁹
ro. Idé. s.
Me. 18.

G sed attribuitur motui in quantita-
te per se, cum diuisio sit essentialis
quantitati, & attribuitur motui in
qualitate per accidēs. Et intelligen-
dum est hoc de quātitate cum mo-
tu augmenti, & diminutionis, &
motu locali. locus enim numera-
tur in quanto, & accidet ei diuisio
essentialiter. Deinde induxit exem-
plū de literis. & sermo eius in hoc
est manifestus. & intentio eius est,
si posuerimus quòd aliquis totus
motus est in aliquo toto tempore,
medietas erit in medietate, & vni-
uersaliter minor in minori. &, si-
H cut motus diuiditur per diuisionē
temporis, similiter tempus diuidi-
tur per diuisionem motus.

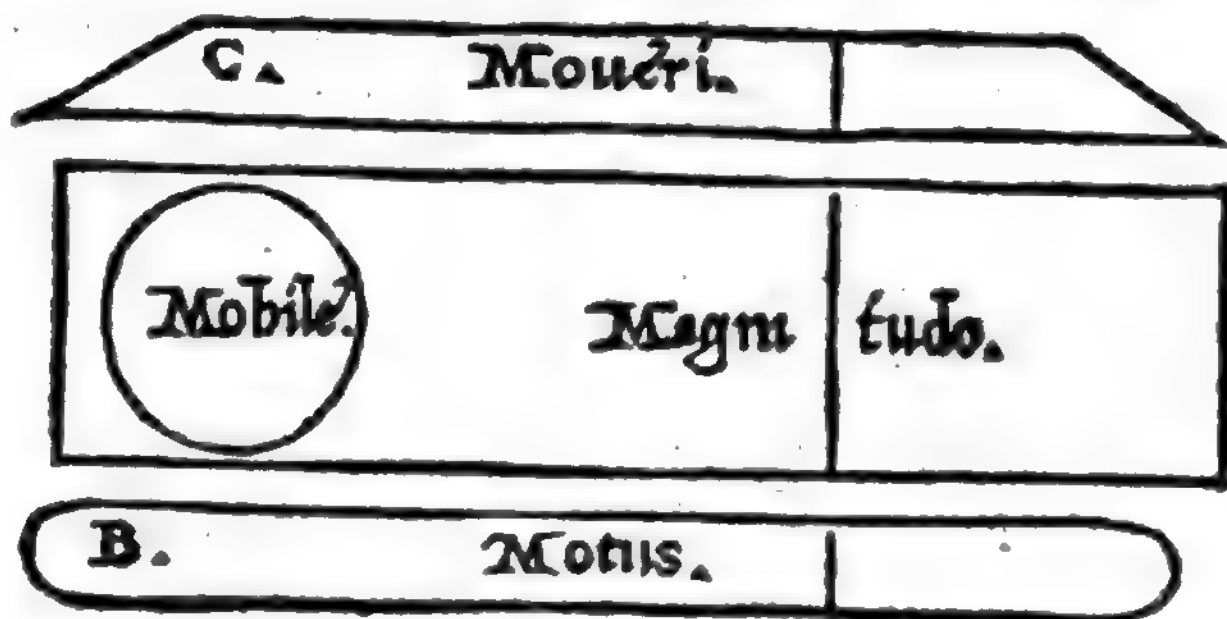
¶ 1. l. & si
sic semp.

Eodem autem modo, & ip-
sum moueri diuidetur. Sit. n. in
quo C, ipsum moueri. fm igitur
dimidiū motum minus erit to-
to, & rursus fm dimidiū dimi-
dium, † { & sic semper. } Est
autem &, cum quis designaue-
rit ipsum fm vtrunq; motuum
moueri, vt fm D C, & C E, dices

re q⁹ totum erit secundum to-
tum. si. n. aliud, plura erunt mo-
ueri secundum eundem motū,
sicut determinauimus & motū
diuisibilem in partium motus
esse. accepto. n. ipso moueri fm
vtrunq;, continuū erit totum.

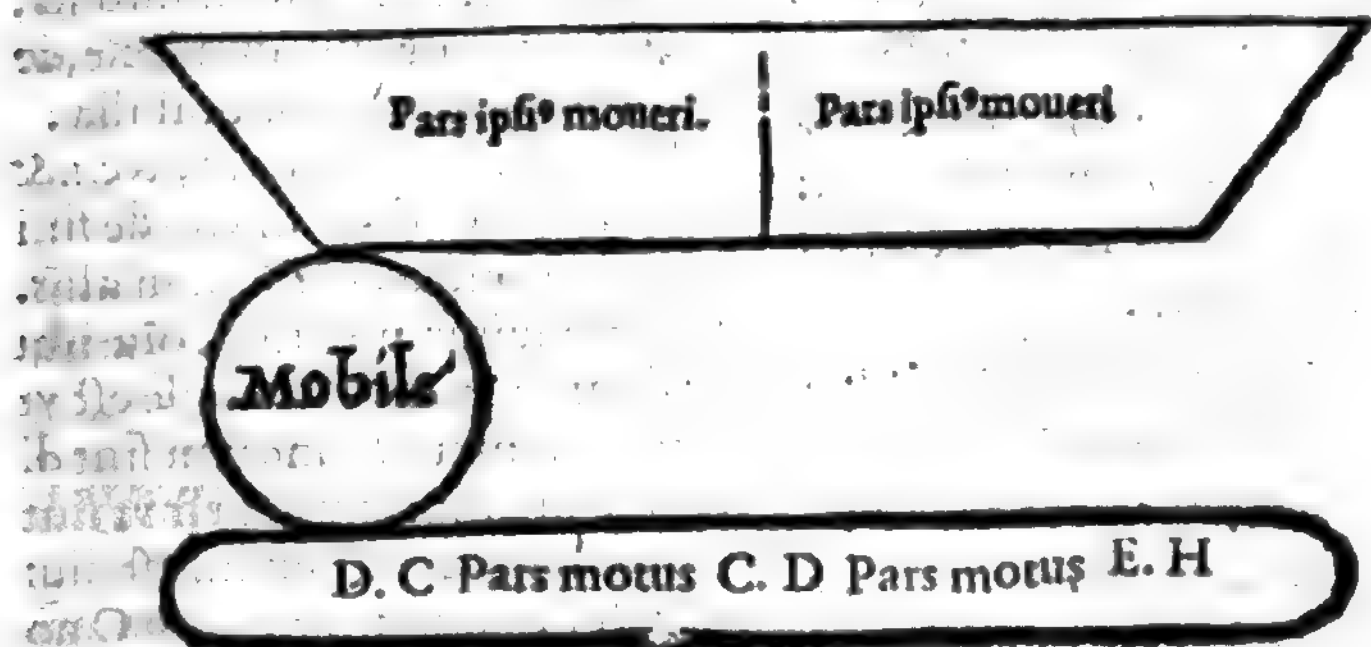
Et secundum hunc modum ē
diuiditur motum. Sit igitur mo-
tum C: in medietate igitur istius
motus erit motum minus, quam
totum motum, similiter in medie-
tate medietatis, & sic semper.
Et debemus etiam ponere, & di-
cere quòd motum vtroque motū,
verbi gratia C D, & motum D
Et totum etiam est illud, quod est
totius illius. quoniā, si fuerit aliud,
tunc plusquam vnum monebitur
vno motu, vt declarauimus, cum
motus etiam diuidatur in motus
partium. quoniam, si partitio
accipiatur vtroque eorum, totum
erit continuum.

I Demonstratio, ostēdens quòd motus diuiditur secundum diuisionem ipsius moueri. **M**

Demonstratio.

Demonstratio, ostendens quod ipsum moueri diuiditur secundum diuisionem motus.

18 Cū declarauit quō motus, & tps diuiditur diuisionibus equalibus, vult declarare et quō ipsa motio et diuidit per diuisionē motus, s. motio moti, & d. Et fm hunc modum et diuiditur motio. i. & cū posuerimus q tota motio est totius mot⁹, manifestum est q motū et diuidit per diuisionē motus, s. † [q medietas motus erit medietatis moti, qd pertransit spatium de initio vsq; ad finē.] qm istę partes, sunt illę, p quas diuidit totus motus, vt dictū est, nō partes, quę sunt fm diuisionē tēporis. D. d. si igitur tota motio. & c. i. q pars moti, q mouet p medietatem istius motus de initio spatij ad finē erit necessario mot⁹ minor, q illud, qd mouetur toto motu, & illud, qd mouet in medietate illius, necessario erit minus. D. d. Et debemus et ponere, & c. i. & debemus et dicere q, cum posuerimus duas motiōes vtriusq; motuū, qui sunt ptes vni⁹ motus, v. g. motiōē, q est motus c d, & motiōē, q est motus d h, dico q tota motio, q ē cōgregatū motiōis duorū motuū, ē tota motio, q ē tot⁹ mot⁹, q cōgregat ex duob⁹ motib⁹ c d, d h. D. Iduxit demōstratiōē, &

dixit: qm, si fuerit aliq d, & c. i. qm, si tota motio, q cōgregat ex duabus motiōibus, q sunt duarū partium motus, fuerit alia à motiōe, q est totius motus, & fuerint partes motiōis, q est totius motus, vt narrauimus, motiōis partiū mot⁹, tūc plus q vna motio erit vnius motus. qm vnaquęq; pars habebit duos mot⁹, motū suū ipsius, & motū, qui est pars motus totius. nā positū est q partes motus totius spatij sunt partiū motuū. D. d. vt declarauimus, & c. i. vt declarauimus q motus diuidit in partes, & motus partiū i partes motuū totius. D. d. qm, cū accipiat motio, & c. i. qm, cū motio accipiat vtriusq; partiū motuū, i. auferat finis, q imaginat inter illas, tūc motus erit cōtinu⁹, & tota motio erit cōtinua, & vna: & cū finis imaginat, erūt ptes.

Similiter autē demōstrabit & lōgitudo diuisibilis, & oīno omne illud, in quo est mutatio. Verū quā dā fm accidens, qm id, qd mutat, est diuisibile. vno. n. diuiso oīa diuident. & i hoc, qd ipsa finita esse, aut i finita, sūt se habebit in oībus. Secutum est autē

12. l. q me
dictas mo
tū erit me
dictas mo
ti, p quā p
transit spa
tium de me
dio vsq; i
finē.

Physicorum

G autem maxime hoc, diuidi oia, & infinita esse, ab eo, quod mutatur. statim. n. inest ei, qd mutatur, diuisibile, & infinitum. diuisibile igit ostensum est prius: infinitum autem in sequentibus erit manifestum.

Et eodem modo declarabitur, quod longitudo diuiditur, & vniuersaliter omne, in quo est transmutatio. Sed quoddam diuiditur per accidens, quia transmutatum
H est diuisibile. quoniam, cum vnu diuiditur, omnia diuiduntur. & in hoc, quod diuisiones eorum sunt finitae, aut infinitae, eodem modo est de omnibus eis. Et sequitur proprie vt oia ista sint diuisibilia, et vt diuisio sit infinita eorum propter transmutatum. quoniam, cu intellexeris transmutatum, statim intelliges diuisionem, & quod est infinita. diuisio autem in eo declarata est superius: ipsam autem esse infinitam declarabitur post.

Of pdicatu, i quo inuenitras mutatio, i uenit i eo diuisibilitas, vel se p accns. Vide. i. re. c. 37. Transmutatio, q e in vbi, n uera tur i q tita re. ex quo p; & locs, & vbi snt idem.

Dicit: Et eodem modo declarabitur q spatium, per quod est motus in vbi, diuiditur p diuisione motus. & vtr oē pradicatum, in quo inuenit transmutatio, inuenitur in eo diuisibilitas. sed in qbusda p se. s. in q titate, & in quibusdam p accns. s. i qualitate: & a transmutatio, quae est in vbi, numeratur in quantitate. D. d. quia transmutatum est diuisibile. i. & diuisibilitas accidit transmutationi per transmutatum. qm oē transmutatum est diuisibile essentialiter, vt declaratum est: & sunt aequalia i

accidentibus diuisionis. s. q, si vnu erit diuisibile, oia erunt diuisibilia, .s. q, si vnum ponatur diuisibile, declarabitur q alia sunt diuisibilia. D. d. & in hoc q diuisiones, & c. i. & illud, quod contingit in vno de finitate, aut infinitate, cōtingit in alijs. D. d. Et sequitur proprie vt oia ista sint diuisibilia, & c. i. & necesse est vt motus, & tempus, & motum sint diuisibilia in infinitum, & vtr vt sint continua: quia transmutatum est diuisibile, & de natura cōtinui. Quo niam causa in hoc, q tempus sit cōtinuum, est motum esse cōtinuum: & causa in hoc, q motus sit cōtinuus, est, quia motum est cōtinuum. D. d. qm, cum intellexeris transmutatum, & c. i. qm, si tu intellexeris transmutationem, statim intelliges diuisibilitatem in infinitum. diuisibilitatem autem, quia transmutatum nō intelligitur esse in transmutatione, nisi quando imaginatur esse in eo, ex quo, & in eo ad quod. ipsam vero esse infinitam declarabitur post, cu declarabit q omne, quod transmutatur, prius transmutabatur, & oē, quod transmutabatur, prius transmutabatur, & sic in infinitum.

b Cā mōs
 q tps sit
 cōtinuū, &
 motū esse
 cōtinuū:
 cōtinua-
 tōis vero
 ipi mo-
 l
 e est cām
 ipiū mo-
 tū. Idē. i.
 s. & 7.
 Transmuta-
 tō h e iel-
 ligē eē in
 transmuta-
 tōe, nisi
 qm imagi-
 nat eē i eo
 ex quo, &
 i eo ad qd.
 Cōf. i. r.
 32. & 5.
 ph. 13. 16.
 M

SYMMA QVARTA.

De Ordine partium motus.

Nō dari primū, sed vltimū motus. Ca. I.

Quoniam aut oē, quod mutatur, ex quodā in quodā mutat, necesse est id, qd mutatum est, qn primū mutatū est, eē in quo mutatum est. qd. n. mutatur ab eo, ex quo mutat, discedit, aut relinquit ipsum. & aut idē est mutari, et reliquere, aut relinquere sequi mutari, reliquisse

47. 54.
 Idē. 5. ph.
 c. 4.

A quisse autē mutātū esse. sūt. n. vtrunq; se habet ad vtrunque.

Et, quia oīs transmutatio est de aliquo, et in aliquid, necesse est ut illud, quod transmutatur, quando est in principio transmutationis, sit in illo, in quo trāsmutatur. trāsmutatum. n. remouetur ab eo, à quo transmutatur, et separatur ab eo. licet transmutatio, & separatio sunt idem, aut separatio sequitur transmutationem, necesse est ut illud, quod transmutatur,

B *separetur. quoniam eodem modo se habent adinuicem.*

40 Vult hic declarare qd transmutatum in initio transmutationis dicatur iam transmutatum esse, nō trāsmutari: qm̄ hęc duo sunt opposita. Et intēdit hic per trāsmutationē, trāsmutationē, quę dī de quatuor trāsmutationibus, s. substantia, & vbi, & quale, & quātū. & d. de aliquo & in aliquid. i. de aliquo, in quo ē gescens, & in aliqd, i. quo est quiescēs. D. d. necesse est, & c. i. & cum omnis transmutatio est de aliquo & in aliquid, inter q̄ est transmutatio: & inter primā trāsmutationē, & quietē, q̄ est in eo, ex quo, nō est medium: necesse est ut transmutatū primo, cū transmutat, recedat ab eo, à quo trāsmutat, & veniat ad illud, ad qd transmutat primo, nō secūdo. qm̄, cū separatur à quiete, q̄ est in eo, ex quo, statim veniet ad primū, ad qd est transmutatio necessario. D. d. licet transmutatio, & separatio, & c. i. transmutatū primo, cū transmutatur, separatur ab eo, à quo trāsmutat in instāti, aut quia separatio, & transmutatio sunt idē, aut quia se-

quunt se. Et non curat in hoc, quō D. est, cū sit manifestū eas ēē in simul. Et, cum posuerit hoc, dixit: necesse est ut illud, qd transmutat, & c. i. & cū trāsmutatio, & separatio sint cōsequētia, sequet ut illud, qd trāsmutat ab aliquo, separetur ab illo. & quia iter quietē in eo, ex quo, & initū eius, ad qd est trāsmutatio, nō, est medium, sequit ut, cū transmutatum separatur à quiete, sit in eodem initio eius, ad quod transmutatio est necessario, cū eodem modo habeat se, s. q. cum trāsmutatio fuerit, separatio erit, & econuerso.

Quoniam ergo vna mutatio **B** num, quæ fm contradictionem est, qm̄ mutatum ē ex eo, qd nō est, i. id, qd est, de reliquit id, qd non est. erit igitur in eo, quod est. omne. n. necesse est aut esse, aut nō esse. Manifestum igitur est qd in mutatione fm contradictionē qd mutatū ē erit i. quo mutatum est. si autē in hac, et in alijs. similiter. n. i. vna, & in alijs.

Et, quia vna transmutationū est illa, q̄ est secundum contradictoria, quando aliquid transmutatur de non ente in ens, tunc separatur à non ente. erit igitur in ente. quoniam necesse est, ut omne, aut sit ens, aut non sit ens. Declaratum est igitur, quod in transmutatione secundū contradictoria illud, quod transmutatur, erit in illo, in quo transmutatur. & si hoc est necessarium in hac transmutatione, necessarium est etiam in alijs transmutationibus. dispo. n. i. vno mō trāsmutationum ē sicut in alijs modis.
Vult

Physicorum

G Vult declarare, qd hoc, qd dictū est

41 de transmutationibus vtr, manife-

Transmuta-
tio i suba
dē principa-
liter trans-
mutatio.
Oppositū
d. i. cō. 32.
& . s. phy.
e. & i. c.
45. i. fr. vbi
h3 q n est
transmuta-
tio, s3 ē se
quē trans-
mutatio-
nē. Vide
cōt. Zim.

H

a A tex. c.
7. & 8.
b Nō ē me-
dium iter
ens, & nō
ens. Oppo-
sitū. l. ph.
78. & . 12.
Met. c. 11.
Vide cōt.
Zim.

c Nota qd
liter i de-
scriptioni
b9, & defi-
nitiōibus
vtrūq via
diuisiōis,

I
& exēplifi-
cationis.
Vide cōsile
1. Priorū i
digressio-
ne d syllo-
hypotheti-
co, & l. 2.
ph. c. 3. &
l. cōt. c. 2.

stum est p se in transmutatione, quae
dī transmutatio principaliter, & est
illa, quae est de affirmatiua in nega-
tiua, & de negatiua in affirmatiua,
quae dī generatio, & corruptio. Et
dixit: Et, quia vna transmutatio-
num, & c. i. &, quia hoc nomē trans-
mutatio dī principaliter de ea, qd est
de non ente in ens, & de ente in nō
ens, vt dictū est in Quinto. & est
manifestū in hac transmutatione, qd
non habet mediū, qd, cū aliqd trans-
mutat a nō ente, statim separatur
a nō ente, vnde necesse est vt sit in
ente: b quia nō est mediū iter ens,
& nō ens. Et, cū dixit qd ista eius in-
tentio manifesta est in transmutatio-
ne, qd est in substantia, d. &, si hoc est
necessariū i hac transmutatione, & c.
Et hoc, qd declarauit, nō est declara-
tio exēplaris, sed ē declaratio ad di-
rigendū considerationē. non quia
hoc declaratur in alijs transmutatio-
nibus, s3 qd declarat illud, quod ē
ignotū naturaliter a noto, sed s3
qd declarat illud, qd est minoris la-
tentie eo, qd est ignotū naturaliter,
p illud, qd est manifestius. c Et s3
hūc modū vtrūq via diuisiōis, & exē-
plificationis. qm terminus medius
in istis est idē: & est qd illud, qd trans-
mutat, statim separat ab eo, a quo
transmutat, & venit ad illud, ad qd
transmutat: cū nō sit medium inter
illud, a quo transmutat primo, & il-
lud, ad qd transmutat prio. sed hoc
apparet magis in transmutatione, qd
est in substantia, cū illic nō est me-
dium inter illud, a quo, & illud po-
stremum, ad qd est transmutatio:
sed primū medium est in alijs trans-

mutationibus, quasi illud, ad qd in
hac transmutatione. Ista igit trans-
mutatio in duobus extremis habet
dispositionem, sicut est dispositio
aliarum transmutationum inter il-
lud, a quo, & illud, ad qd primo ve-
nit transmutatum.

Amplius & per se vnāquāq
accipientibus manifestū est, si
quidē necesse est id, t { quod est
mutatū, } esse alicubi, aut in ali
quo. qm. n. ex quo mutatū est
reliquit, & necesse ē eē alicubi,
aut in hoc, aut in alio erit. Si igit
tur in alio, vt in ipso c, qd in ip-
sum b mutatū est, rursus ex ip-
so c mutatur in ipsum b. nō. n.
erat contiguum ipsi b. mutatio
.n. continua est. quare qd muta-
tū est, qn mutatum ē, mutatur
in qd mutatū est. hoc aut ē im-
posse. necesse ē ergo qd mutatū
est eē in hoc, i qd mutatum est.

Et etiam hoc apparet illi, qui
considerauerit vnumquemq mo-
dū transmutationū, cū sit necessa-
riū quod oē, quod transmutatū ē.
sit in aliquo vbi, aut in aliqua re.
quoniā, cū separatur ab illo, a quo
transmutatur, necesse est vt sit in
aliquo vbi, aut in alio, aut in hoc.
Si igitur illud, quod transmutatur
ad B est i alio, v. g. in C semper ē
transmutabuntur de C ad B. quo-
niā C non est continuum ad B, &
transmutatio est continua. ergo ne-
cesse est vt illud, quod iā transmu-
tatum est, cū transmutatum est,
semper transmutetur ad illud, ad
quod

a. l. addic
ex quo
mutatū ē.

M

A quod transmutatur: quid est impossibile. ergo necesse est ut illud, quod iam transmutatur, sit in illo, ad quod transmutatur.

Demonstratio, probans quòd illud, quod mutatum est, est in eo, in quod mutatum est.

42 : Cum declaravit hic ostensivè, & post fm exemplificationem, vult et declarare hoc ducendo ad inconueniens, & dixit: Et etiam, &c. i. & non solūmodo apparet hoc in alijs transmutationibus ex hoc, quod apparet in transmutatione, q̄ est in substantia, sed hoc apparet vtr̄ in oībus transmutationibus. qm̄ oē transmutatum, cum transmutatur, venit in aliud ab eo, à quo transmutatur, aut vbi, aut quale, aut quantum. D. d. qm̄, cum separatur ab illo, &c. i. & hoc, quod diximus necesse est, qm̄, cum transmutatū separatur ab eo, à quo transmutatur, necesse est ut sit in aliquo: & illud aut erit, ad qd̄ est transmutatio primo, aut erit aliud ab eo, ad quod est transmutatio non primo. Et, cū dixit: aut in hoc, intendit illud, ad quod transmutatum transmutatur primo. Et, cū dixit, aut in alio: intendit ab eo, ad qd̄ est transmutatio non primo, quod est medium in transmutationibus habentibus medium, aut illud, ad quod est transmutatio postremo in transmutationibus, quæ sunt fm̄ continuū, vel habitū. Et cū dixit, q̄, cū transmutatū separatur ab eo, à quo transmutatur, & est in aliquo, aut in

illo, ad quod est transmutatio primo, aut in alio, dixit: Si igit̄ illud, qd̄ transmutatur ad B, &c. i. ponat̄ igitur aliquod transmutatū separari ab eo, à quo transmutat̄, & venire ad illud, ad quod transmutatio est primo, & sit B, & ponat̄ q̄ cum hoc transmutatum transmutetur ad B, quod est in alio. v. g. in C, sequitur necessario ut semp̄ in C transmutet̄ ad B, & ut in B sit iam transmutatū. Deinde dedit eā in hoc, & dixit: qm̄ C nō est continuū ad B, &c. i. & necesse est ut sit in C continuū transmutationis, quia C non est continuū ad B, ut transmutatum sit in eo quiescens: & cū in C non fuerit quiescens, necessario est in eo transmutatum. Et, cū declaravit hoc, dedit imposse, quod sequit̄, si transmutatū fuerit in aliquo alio ab eo, ad quod est transmutatio primo, & dixit: ergo necesse ē ut illud, quod iā transmutatū est, &c. i. ergo necesse est ut transmutatū transmutet̄ sp̄ ad illud, ad quod iā transmutabat̄. & cū posuit q̄ est in primo, à quo transmutat̄, sequit̄ ut transmutet̄ ad illud, ad quod transmutabatur: & sic ambulans ad aliquē locū est in illo loco, dū ambulat ad ipm̄. & cū cōtingit ei hoc imposse, sequit̄

Phy. cū cō. Auer. M M ut

Physicorum

G ut transmutatū in primo, cū transmutat, sit iam trāsmutatū. qm sequitur, si hoc nō fuerit, ut trāsmutatū transmutet ad illud in quo ē, s. trāsfert ad illud, in quo est, aut trāsfert, cū translātū ē. & sic pteritū erit futurū. Et, cum declarauit imposse, qd sequitur hoc, dedit cōclonē, q ē cōtradietoria impossi, & d. ergo necesse est ut illud, qd transmutat sit in illo, ad quod transmutatur primo.

Manifestū igit est qd et id, qd factū est, cū factū est, erit, & id, qd corruptū est, nō erit. nam et **H** vlt dictum est de oī mutatiōe: & maxime est manifestū in ea, q est fm cōtradietionē. Qd igit id, qd mutatū est, cū mutatū ē primū, in illo est, manifestū est.

Manifestum est igitur quod illud, quod fuit, est, cum fuit ens, & illud, quod corrumpitur, nō est ens. quoniam iam diximus vniuersaliter in omni transmutatione: & hoc manifestius est in ea, quae est secundum contradictionem. Manifestū est igitur quod illud, quod **I** *transmutatum est in initio transmutationis, est in illo, ad quod transmutatur.*

43 Vult notificare qd hoc, qd intēdebat declarare, est manifestū in trāsmutatiōe, q est inter cōtradietoria ex declaratiōe, q cōtinet alias trāsmutatiōes. & si manifestius ē i hac trāsmutatiōe, s. q sit fm cōtradietoria: qm hic est manifestū p se, & in alijs p mediū. Et quasi dicit, Manifestū ē igit i alijs trāsmutatiōib' q illud, qd iam trāsmutatū ē in initio

trāsmutatiōis ē i illo, ad qd trāsmutat: quēadmodū apparet i hac trāsmutatiōe, q est fm cōtradietionē: licet hoc sit manifestū i hac trāsmutatiōe. D. d. Manifestū est igit, & c. i. manifestū ē igit q illd, qd generat, ē ens i initio, cū fuerit i ente, & separat a nō ente, & sit illud, qd corrūpit i initio eius, cū corrūpit, est in nō ente. & hoc intēdebat, cū d. & illud, qd corrūpit, nō est ens. D. d. iā igit diximus vlt i oī trāsmutatiōe. i. iā declarauim' hoc, licet sit manifestius i trāsmutatiōe i substantia. & cā in hoc ē, quia nō habet mediū.

L In quo autē primo mutatū ē id, qd mutatū est, necesse est impartibile esse. Dico aut primū, qd nō ppea qalterū aliqd ipsi sit, hmōi ē. Sit igit diuisibile ipsum $A C$, et diuidat fm B . si igit i $A B$ mutatū est, aut rursus i $B C$, nō vtiq in prio, qd ē $A C$, mutatū erit. si aut i vtroq mutabat: (necesse ē. n. aut mutatū eē, aut mutari i vtroq:) et in toto vtiq mutabat. at erat mutatū. Eadē rō aut est, & si i hoc qdē mutat, i hoc aut mutatū ē. erit. n. aliqd **M** prio prius. quare non erit vtiq diuisibile illud, in q mutatū est.

Et illud, in quo fuit transmutatum in initio transmutationis, necesse est ut sit indiuisibile. Et intelligo per initium, illud, quod est tale, non propter hoc, quod aliud est tale. Sit ergo $A C$ diuisibile, & diuidatur in B : si igitur transmutatur in $A B$, & in $B C$, tūc initium trāsmutatiōis nō erit in $A C$, quo-

A quoniam in utroque eorum aut transmutatum est, aut adhuc transmutatur. Unde necesse est ut in toto etiam transmutetur. sed iam transmutatum est. Et ista eadem ratiocinatio sequitur, si aliquid pro parte transmutetur, D & pro parte transmutatum est. quoniam sequitur ut sit prius primo. Unde necesse est ut idem, in quo est res, non sit divisibile.

Demonstratio, ostendens quod id, in quo aliquid primo mutatum est, non est tempus, neque aliquid divisibile, sed instans, & indivisibile.

44 Cū declaravit quod in initio eius, quod transmutatur, res transmutabilis venit in illud, in quo transmutatur, vult declarare quod initium illi, in quod est transmutatio, est indivisibile, & d. Et illud, in quo, &c. i. & illud, in quo transmutatum erit in initio transmutationis, necesse est ut sit indivisibile, & sit id, ad quod pervenit. & hæc est causa in hoc, quod finis, & principium transmutationis sint indivisibilia. Et, cū d. quod initium eius, in quod transmutatum transmutatur, & finis eius dicitur esse indivisibile, exposuit illud, quod intendit, & d. Et intelligo per primum, &c. i. & intelligo per primum, illud quod dicitur transmutari, non quia aliquid per se est talis. primum. n. est illud, quod non potest dici de aliquo per aliquid. D. Incipit declarare quod primum, quod tale est, dicitur esse indivisibile, et d. Sit ergo A C, &c. i. dico quod initium eius, in quod transmutatur, dicitur esse indivisibile, si aut sit divisibile, & sit A C, & dividatur in 2, dico igitur quod, si magnitudo A B C fuerit divisibilis, necesse est ut transmutatum sit transmutatum in utraque, parte A B C, aut adhuc transmutetur. Si aut transmutatum est in utraque, parte, tunc transmutatio eius in A B C toto non erit perfecta. sed positum est ita. quod est inconueniens. Et, si in utraque, adhuc transmutetur, & non est transmutatum, continget ut in toto transmutetur. sed positum est ipsum iam transmutatum esse. Et hoc respondebat, cū d. si igitur transmutatur. i. si igitur transmutatum in utraque, parte A B C, non est deus iam esse transmutatum. quoniam sequitur ex eo, ut non sit initium transmutationis, sed per se transmutatur. ergo necesse est ut sit in toto, scilicet A C per se transmutari: quia necesse est ut sit in utroque, aut vere dicatur per se transmutari, aut iam transmutatum esse. Si igitur non vere dicitur iam transmutatum esse, necesse est ut in utraque, transmutetur: ergo in toto est tale, scilicet transmutari. & positum est quod in toto transmutatur: ergo in eodem per se transmutatur, & est transmutatum in simul. quod est impossibile. Et abbreviatio huius demonstracionis

tū sit transmutatum in utraque, parte A B C, aut adhuc transmutetur. Si aut transmutatum est in utraque, parte, tunc transmutatio eius in A B C toto non erit perfecta. sed positum est ita. quod est inconueniens. Et, si in utraque, adhuc transmutetur, & non est transmutatum, continget ut in toto transmutetur. sed positum est ipsum iam transmutatum esse. Et hoc respondebat, cū d. si igitur transmutatur. i. si igitur transmutatum in utraque, parte A B C, non est deus iam esse transmutatum. quoniam sequitur ex eo, ut non sit initium transmutationis, sed per se transmutatur. ergo necesse est ut sit in toto, scilicet A C per se transmutari: quia necesse est ut sit in utroque, aut vere dicatur per se transmutari, aut iam transmutatum esse. Si igitur non vere dicitur iam transmutatum esse, necesse est ut in utraque, transmutetur: ergo in toto est tale, scilicet transmutari. & positum est quod in toto transmutatur: ergo in eodem per se transmutatur, & est transmutatum in simul. quod est impossibile. Et abbreviatio huius demonstracionis

MM ij mrouis

Physicorum

Generationis est talis: Necessesse est ut illud, quod transmutatur in tota magnitudine, sit in utraque parte, scilicet cum est in altera parte, aut nondum transmutatur, aut iam transmutatum est, aut sepe transmutatur. Si autem nondum transmutatur, ergo est quiescens in omnibus partibus magnitudinis, & in toto iam transmutatum est: & hoc est inconueniens. Et, si iam transmutatum est in utraque, tunc in magnitudine iam transmutatum est, non in primo. Et si tunc semper transmutetur, ergo in ABC toto transmutatur. sed positum est iam transmutatum esse: ergo in eodem transmutatur, & est iam transmutatum. & hoc est impossibile. Sed Aristoteles tacuit diuisionem, dicentem quod in utraque; erit quiescens, quia est manifesta, & quia iam usus est hac propositione in initio huius tractatus. D. d. Et ista eadem rationatio sequitur, &c. i. & istud impossibile sequitur etiam, si posuerimus ipsum in una parte iam transmutatum esse, & in alia adhuc transmutari. v. g. in parte A B iam transmutatum esse, & in parte B C adhuc transmutari. quoniam ratio in hoc eadem est, scilicet quia sequitur ut illud, quod positum est primum, non sit primum. D. d. ergo necessesse est ut illud, &c. i. sequitur igitur ex hoc sermone ut illud, quod est initium, in quo est transmutatio, non sit diuisibile, neque ultimum eius, in quo est transmutatio. Et intelligendum est hoc esse in tempore transmutationis, scilicet quod initium eius est indiuisibile, & quod non est tempus, sed instans.

Manifestum est igitur quod & id, quod corruptum est, & quod genitum est, in impartibili illud quod est corruptum, hoc autem genitum. Dicitur autem id, in quo primo mutatum est, dupliciter. Aliud quod est, in quo primo p[er]se

cta est mutatio: tunc. n. verum est dicere quod mutatum est. Aliud vero, in quo primo coepit mutari. Manifestum est igitur quod illud, quod corrumpitur, & quod fit, fit in indiuisibili. Et hoc, quod dicimus initium eius, in quo est transmutatio, est duobus modis. Quorum unus est illud, in quo p[er]ficitur transmutatio: quoniam tunc dicitur vere aliquid iam transmutatum esse. Alius vero est illud, in quo incepit transmutatio.

Hic patet generatione & corruptione esse mutationem momentaneam, siue temporaneam.

Ista demonstratio predicta est in transmutationibus diuisibilibus, quae habent principium & finem. transmutationes vero indiuisibiles, scilicet quae sunt in indiuisibili. v. g. generatio, & corruptio sunt in forma: forma. n. est indiuisibilis. manifestum est igitur de eis, quod istae transmutationes sunt in rebus indiuisibilibus. D. d. Manifestum est igitur, &c. i. manifestum est igitur quod illud, quod corrumpitur, corrumpitur in indiuisibili, & illud, quod fit, fit in indiuisibili. Et non intendit quod hoc appetat predicta demonstratione. nam generatio, & corruptio non sunt diuisibiles, ita quod habeant principium & finem. sed forte transmittit nos ad hoc, quod dictum est prius, quod generatio, & corruptio sunt fines transmutationis. Et declaratum est hic quod finis transmutationis est indiuisibilis. Et intelligo per transmutationem illud, cuius finis est generatio, & corruptio, scilicet transmutationem alterationis, & generatio est finis alterationis, & non est transmutatio, sed est sequens transmutatione: quia non diuiditur in magis, & minus: quia non intelligitur homo esse magis quam homo, neque equus est

Forma est diuisibilis Idem. 3. Ph. co. 68.

Documentum.

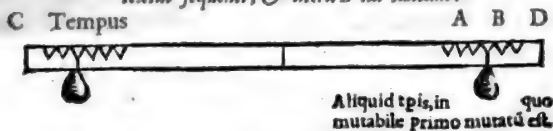
A est magis q̄ equus: sicut itelligit al-
bū magis, q̄ album. & iō gñano, &
corruptio nō sunt motus, neq; exi-
stūt p se, s; sequunt motū. & iō for-
te intēdit p indiuisibile in gñatiōe,
& corruptiōe formā. **D.** d. Et hoc,
qđ dicim⁹, &c. i. & dixit hoc, qā nō
est locutus, nisi in principio tū. qm̄
demo super ea eadem est. & forte
hoc nomen primum in idiomate
corū significat principium, & finē.

Dari finē,
nō princi-
pium.

Qđ igit circā finē mutatiōis
primū dī, existit, & est. cōtigit
n. perfici mutatiōē. et est mu-
tatiōis finis, q̄iā & ostēsus est i-
diuisibilis esse, p̄p̄ea q̄ finis est.
B qđ autē fm̄ principiū ē oīno nō
est. nō. n. est principiū mutatio-
nis, neq; id tēporis, in quo p̄rio
mutabat. Sit. n. primū, in quo **A**
D. hoc igit i diuisibile qđ nō ē.
accidet. n. cōtigua ē ipsa nunc.
Ampli⁹, si in **C** a tpe toto q̄scit
(ponat. n. q̄scēs) et in **A** q̄scet.
Quare, si impartibile est **A D** si-
mul q̄scet, et mutatū erit. nā in
A quiescit, i **D** aut mutatum est.

Primū Vero, quod dicitur pro-
pter complementū transmutatio-
nis, est existens per se, quoniā possi-
bile est ut perficiatur transmuta-
tio. & Vltimū transmutationis est
illud, quod iam declarauimus esse
indiuisibile, quia est finis. primum
Vero, quod dicitur pro principio,
non est ens omnino. quoniā transmu-
tatio non habebit principium, neq;
erit ex primo tempore aliquid, in
quo transmutetur res. Sit igitur pri-
mū **A D**: istud igitur primum nō
est indiuisibile. quoniā sequitur in
oī indiuisibili ut instantia sint se-
se. Et etiā, si in tēpore toto **C A**
fuerit quiescēs, ponemus ipsum ēē
quiescens in **A** etiā. sequitur igitur,
si **A D** fuerit quiescēs, et in-
diuisibile, ut sit quiescens, & iam
transmutatum insimul. quoniā
in **A** erit quiescens, & in **D** erit
iam transmutatum.

Demonstratio Prima sumpta ex parte tēporis, ostendens quōd non est accipere primū,
in quo mutatum est, ex parte principij. Figura hac deseruit etiam
textui sequenti, & litera **B** illi tantum.

MM iñ Cum

Physicorum

Cū declarauit q*uod* i*n* principio ei*us*, q*uod* transmutat*ur*, cū separat*ur* ab eo, in quo transmutat*ur*, veniet in illud, i*n* quo pri*us* transmutat*ur*, & q*uod* initium, & finis transmutationis sunt indiuisibilia, vult declarare q*uod* initium transmutationis n*on* est in actu, sed in pot*estate*, & s*ic* i*n* initium eius, i*n* quo ē transmutatio, n*on* est in actu, sed in pot*estate*: finis aut*em* transmutationis in actu est, & demonstrato: & s*ic* finis eius, i*n* quo ē transmutatio. Q*uia*, si est necesse vt transmutat*ur* in initio transmutationis sit i*n* illo, in q*uod* transmutat*ur* primo, & n*on* transmutat*ur*, nisi in indiuisibili, & initium eius, in quo transmutat*ur*, est indiuisibile, seq*uitur* vt n*on* transmutat*ur* in initio transmutationis. & cū i*n* transmutato n*on* i*u*eniat transmutatio, nisi sit i*a* transmutat*ur*, manifest*um* est q*uod* transmutatio n*on* habet principium, nisi transmutatio e*ss*et c*om*posita ex indiuisibili, & t*em*p*us* s*ic* p*er* se. ergo istud principium necessario est i*n* pot*estate*: & ē illud, de quo declarat*ur* ē in sermone p*re*dicto ipsum e*ss*e indiuisibile. Et expositores dubitab*ant* in hoc: quia existimab*ant* q*uod* isti duo sermones sunt contradictorii, s*cilicet* dic*en*tes q*uod* est indiuisibile, & dic*en*tes q*uod* n*on* est ens. Et n*on* sunt c*on*tradictorii, nisi esset declarat*um* q*uod* n*on* ē ens o*mn*i*n*o: sed n*on* fuit declarat*um*, nisi q*uod* est n*on* ens in actu. & hoc ignorat o*mn*es expositores in hoc loco. i*tem* inuenimus Alex. tr*an*s*u*lisse declarationē ad t*em*p*us*, hoc, q*uod* declarauit q*uod* initium transmutationis est indiuisibile. D*icitur* d*icitur* ipsum e*ss*e n*on* ens. & forte int*er*dit p*er* hoc, q*uod* declarauit, ipsum e*ss*e indiuisibile, ipsum e*ss*e n*on* ens i*n* actu. & quasi dicit: si istud principium fuerit ens in actu, necesse est vt sit indiuisibile. D*icitur* declarauit q*uod*, si fuerit indiuisibile, necesse est vt n*on* sit ens:

& si ponatur e*ss*e, accidet impos*se*. & i*ste* modus declarationis est modus verus. Expositores aut*em* non fecerunt d*ist*in*ct*am inter sermonē de principio, & fine in hac dem*on*str*ation*e, & dixerunt, q*u*o*m*o*d*o motus habebit finem, & n*on* habebit principium. & hoc, quod existimauerunt de hoc, est in primo aspectu ad deceptionē. D*icitur* d*icitur*. Primum vero, & c*etera*. i*nd*i*u*isibile vero, q*uod* dicitur de fine transmutationis, & fine eius, in quo est transmutatio, est existens in actu, & p*o*t*est* demonstrari. Et, cū narrauit hoc, dedit c*au*sa*m*, & dicit: q*u*o*m*o*d*o possibile est vt perficiatur, & c*etera*. i. & hoc est ita: quia transmutat*ur* p*er* se perfici in sua transmutatione: & perfectio transmutationis est res existens in actu, sicut alię p*er*fectiones, & demonstrata magis q*u*am i*n* vno inst*an*ti. Et hoc manifest*um* ē in o*mn*i transmutatione. q*u*o*m*o*d*o p*er*fectio in vbi ē sup*er*ius, & i*n* qualitate est albu*m*, vel nigru*m*, & in quantitate ē quantitas terminata. Ista igitur, quia sunt i*n* actu, i*tem* finis in eis, qui est indiuisibilis, & est vltimum transmutationis, est ens in actu. principium vero transmutationis. quia n*on* est principium alicuius permanentis, sicut est c*on*s*u*etudo in principio lineę, & illud, q*uod* est ens i*n* actu, est ipsa transmutatio, & in transmutatione n*on* est initium naturaliter, necesse ē vt istud principium n*on* sit ens, neq*ue* existens. Cū igitur posuit q*uod* p*o*se est vt perficiatur transmutatio transmutationis, & q*uod* ista perfectio est in actu, & q*uod* habet finē, fuit necesse vt finis eius sit in actu, sicut est finis lineę, & finis sup*er*ficie*rum*. Et c*au*sa in hoc est, quia motus, & t*em*p*us* n*on* h*ab*ent situm, & linea habet situm: & declaratum est q*uod* est indiuisibilis: ergo finis motus indiuisibilis est in actu. D*icitur* reuert*er*se ē ad pri*ma*

Vide pro
hoc Auer.
i. 8. phy. c.
61.
M

A principium motus, de quo declaratum est quod si fuerit ens, non erit indivisibile, & declaravit ipsum esse non ens, nisi in potentia, scilicet secundum quod istud est in tempore, & d. primum vero, &c. i. principium vero transmutationis, de quo diximus quod si fuerit ens, quod non erit divisibile, non est necesse ut sit ens omnino, quia est indivisibile in sua natura, scilicet principium, secundum quod est principium, D. d. quoniam transmutatio non habebit principium, &c. i. quoniam transmutatio non habebit principium, quod est transmutatio. nam principium est indivisibile, & transmutatio est divisibilis. neque, et in hoc tempore, quod est indivisibile cadit transmutatio:

B quoniam transmutatio est divisibilis, & non cadit nisi in tempore divisibili, ut declaratum est in initio ultius tractatus. & hoc intendebat, cum d. Sit igitur primum, &c. i. sit igitur primum eius, in quo est transmutatio. v. g. primum spatij A D. D. d. istud primum igitur, &c. i. sequitur igitur ut primum spatij, in quo est motus in actu, non sit indivisibile, sed divisibile necessario. Et, cum narravit quod istud primum debet esse divisibile e contrario primo, quod est principium eius, in quo est motio moti in initio eius, quod movetur, & est principium motus eius, dedit ipsa consequentia, si ponatur indivisibile, & d. quoniam sequitur, si fuerit indivisibile, &c. i. quoniam, si principium eius, in quo demonstratur motus, fuerit indivisibile, ita, quod sit pars motus, contingit motum inveniri in spatio indivisibili, & tempore indivisibili, scilicet instanti. & sic tempus, & motus erunt composita ex indivisibilibus. quod est impossibile. D. d. Et est, si in tempore C A, &c. i. & si pars temporis, in qua est initium quies, fuerit pars, in qua est ultimum motus, secundum quod est aliquid indivisibile, cum instanti non sequitur instanti, neque iter finem quies, & initium motus est tempus, manifestum est quod, si in hac parte temporis indivisibilis fuerit pars motus, pars

erit quies: & sic res erit mota, & quiescens D. in eodem: quia finis est quies, & initium motus. Ponatur igitur, scilicet motum moveri in toto tempore A D, & ponatur et ipsum quiescere in fine istius temporis, scilicet D, movetur igitur et in initio eius, quod est A. ergo necesse est, si ille finis, & initium, quod est indivisibile, posset in eo fieri motus, & quies, ut illud, quod movetur in eo, sit quiescens, & motum insimul. quoniam in A D, quod est indivisibile, erit quiescens, secundum quod est finis quies, & erit in A motum, secundum quod est initium motus: & sic in eadem re erit quiescens, & motum insimul.

E

Quoniam autem non est impartibile, necesse est divisibile esse, et in quavis partium huius mutatum esse. Diviso. n. ipso A D, si in neutra quidem mutatum est, neque in ipso toto. si vero in ambabus mutatur, & in toto. si autem in altera mutatum est, non in toto primo. quare necesse in quavis mutatum esse. manifestum igitur est quod non est in quo primo mutatum. est in finitæ enim divisiones sunt.

Si igitur A D non est indivisibile, necesse est ut sit divisibile, & in quolibet istius accipiat, transmutabitur in eo, quando A D dividetur. Et, si non transmutatur, neque in altera duarum partium, ergo neque in toto transmutabitur. et, si in eis semper transmutatur, ista erit dispositio eius in toto. et, si transmutatur in altero, non erit primum eius, in quo transmutatur totum.

MM iij tu.

Phyficorum

G tū. ergo necesse ē vt trāsmutetur ī quocunq; eius accipiat. ergo manifestum est quod non est primum eius, in quo trāsmutatur. quoniā diuisio eius est infinita.

47 Dicit: Si igitur A D, in quo posuimus principium trāsmutationis ex nō in actu, nō fuerit indiuisibile, necesse est vt semp diuidat in diuisibile, & vt ī qualibet parte ponat trāsmutari in actu, necesse est vt prius trāsmutetur, s. q. ante hanc trāsmutationē positā sit trāsmutatio: qm̄

H magnitudo, ī qua posita est trāsmutatio, ē diuisibilis necessario. & hoc intendebat, cū dixit: qm̄ diuidet A D. Et cū narrauit q, cū trāsmutatur in hac magnitudine, necesse est vt sit trāsmutatum in partibus, incepit declarare hoc, & dixit: Et, si nō trāsmutatur, &c. i. & cū posuerimus q. primum eius, in quo demat trāsmutatum, & eius, in quo est trāsmutatio, ē diuisibile. v. g. A D diuidet in B. si igitur non trāsmutatur in altera parte, s. in A B B D, ergo neq; in tota magnitudine A D, quod est contra positū. & si trāsmutatur in eis semp. tunc dispositio eius in toto erit talis. sed positū est q. ista trāsmutatio est principium trāsmutationis. & hoc est impossibile. Et, si trāsmutatur in altera, & nō in reliqua, tunc totū nō erit principium eius, in quo trāsmutatur: sed positū est primum. & hoc est incōueniēs. Et hoc intendebat, cū dixit & si trāsmutatur in altera, &c. & cū sit impossibile vt in vtraq; sit quiescēs, aut in eis sp trāsmutetur, & in alia nō trāsmutatur, sequitur ex hoc vt in vtraq; sit iā trāsmutatum. Et dixit: ergo necesse ē, &c. i. quacūq; pars accipiat ex illo

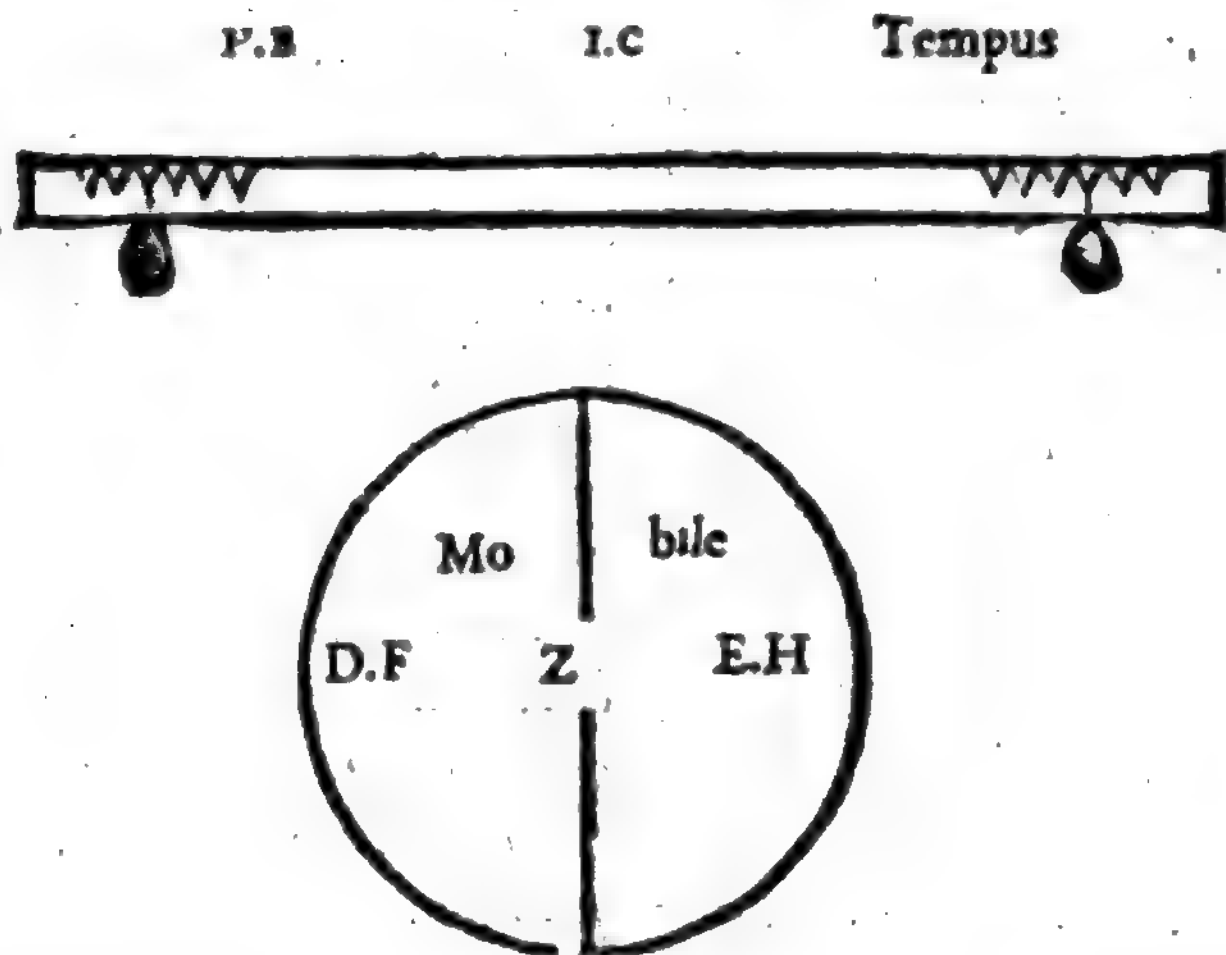
primo, necesse est vt trāsmutatum in eo sit iā trāsmutatum. ergo trāsmutatio erit an trāsmutationē, & ante hanc alia, sicut est dispō in diuisione magnitudinis in infinitū. & hoc intēdebat, cū dixit: ergo manifestū est, &c. i. ergo manifestū est q. in eo nō est principium eius, qd trāsmutatur quia diuisio eius est in infinitum.

Neq; igitur eius, quod mutatum est, aliquid primum est, quod mutatum sit. Sit. n. D F primum mutatum ipsius D E. omne. n. quod mutatur, diuisibile esse demaratum est. tempus autē, in quo ipsum D F mutatum est, sit in quo **L** H I. si ergo in toto ipsum D F mutatum est in dimidio minus erit id, quod mutatum est, & prius ipso D F, & rursus hoc aliud, & illo aliud, & semp sic. quare eius, qd mutatur, nihil erit primum, quod mutatum est.

Neq; ex illo, quod trāsmutatum est, est aliquid, quod est primum eius, quod trāsmutatum est. Sit ergo D Z, primum eius, quod trāsmutatur ex D H. quoniā iam declarauimus, quod oē trāsmutatum **M** est diuisibile. & tēpus sit B C: si igitur D Z trāsmutatur in hoc tempore, ergo in sua medietate erit illud, quod trāsmutabatur prius, & ante istud aliud minus prius, & ante illud aliud minus prius, & sic semper. Vnde necesse est vt in trāsmutato non sit aliquid omnino, quod sit primum eius, quod trāsmutatur.

Demon-

*Demonstratio Secunda, ostendens idem, quod supra,
sumpta ex parte mobilis.*

48 Vult declarare etiam q̄ transmutatum non est aliqua pars, quæ sit primum eius, quod trāsmutatur, i. q̄ ante ipsum non est alia pars, quæ dicatur transmutari. qm̄ aūt transmutatum debet habere partem, manifestum est ex prædictis: nam oē transmutabile est diuisibile. qm̄ vero in ista diuisione non inuenitur pars prima, manifestum est ex hoc, quod est declaratum. q̄ transmutatum, & tempus, & trāsmutatio oīa sunt de natura continui, & q̄ continuum semper diuiditur in diuisibile. Et, quia diuisibilitas moti est manifestior ex diuisibilitate eius, in quo mouetur incēpit declarare q̄, si esset hoc primum trāsmutatum, tunc esset prima longitudo, & primum tempus. sed quia hoc est manifestius in tpe, dixit: Neq; ex illo, quod transmutatum est, &c. i. neq; in transmutato inuenitur pars, quæ

sit primum eius, quod transmutat. D. posuit trāsmutatum D H, & posuit partem illius primo D Z, vt declararet, ducendo ad inconueniens, q̄ ista pars non est primum, & dixit: D Z, &c. & quia aliquis potest dicere, q̄ ista positio nō est vera, nisi esset verum, q̄ oē transmutatum est diuisibile, dixit. qm̄ iam declarauimus q̄ oē transmutabile est diuisibile. Et, cum posuit hoc, & iam declarauit q̄ oē transmutatum transmutatur in tpe, necesse est vt ista pars transmutetur in tpe, & dixit, & tempus, in quo transmutatur, sit B C. Et, cum declarauit q̄ ista trāsmutatio debet esse in tpe, dicit: sit igit illud tempus, in quo pars D Z trāsmutatur, B C. Deinde d. si igit D Z, &c., s. pars transmutari, quā posuimus primum eius, quod trāsmutatur, tunc in medietate istius tēporis erit illud, quod trāsmutatur de illa parte

Supra. 12.

Physicorum

E parte minus. quoniam illud, quod transmutatur in minori tempore, est minus, scilicet in aequali velocitate. & erit transmutation, quae est in medietate istius ante transmutationem, quae est in toto illo tempore, quae posita est prima, & sic erit non prima. Et, quia tempus diuiditur in medietates in infinitum, necesse est ut diuidatur in minus, & minus in minori secundum diuisionem temporis in infinitum. & similiter in prius, & in prius priori, & sic in infinitum. & cum declarauit quod transmutatum non habet primum, dixit: unde necesse est, &c. i. sicut est necesse in ipsa transmutatione, & in eo, in quo est transmutatio.

Tra I mu
tatione.

Quod igitur neque eius, quod mutatur, neque in quo mutatur tempore, primum quicquam sit, manifestum est ex his, quae dicta sunt. Illud autem, quod mutatur, aut id, secundum quod mutatur, non amplius similiter se habebit. Tria namque sunt, quae esse dicuntur in mutatione. & quod mutatur & in quo, & secundum quod mutatur. ut homo, & tempus, & album. homo igitur, & tempus, diuisibilia sunt: de albo autem alia ratio est. verum secundum accides quidem omnia diuisibilia sunt: cui. n. accidit quale, aut album, illud diuisibile est. quoniam neque in his erit primum, quae quidem secundum se dicuntur diuisibilia, & non secundum accidens, ut in magnitudinibus. Sit. n. in quo A B, magnitudo, motum autem sit ex B in C primum. igitur, si in diuisibile quidem erit B C, impartibile impartibili erit conti-

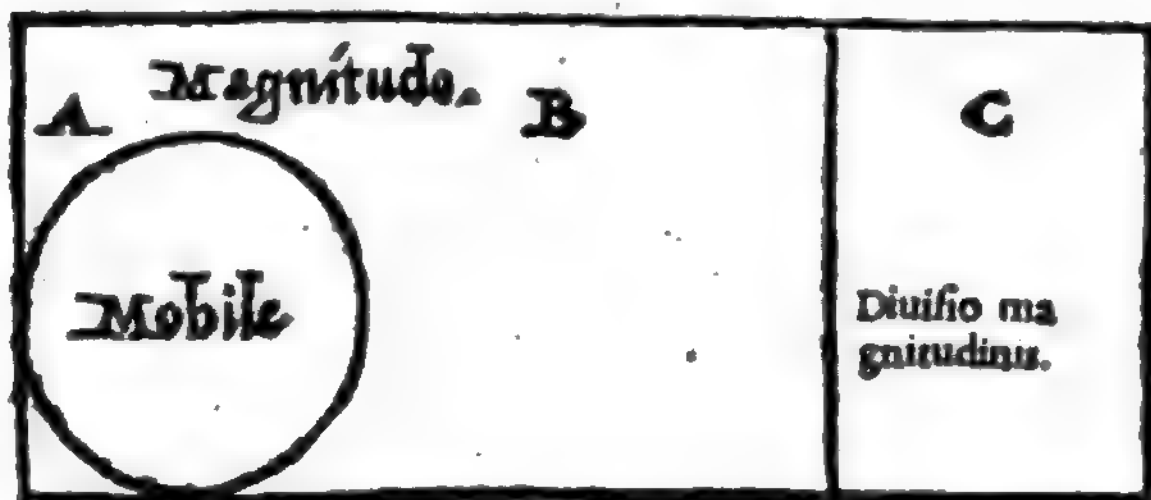
guum. si vero diuisibile, erit aliquid ipso C prius, in quod mutatum est, & illo rursus aliud, & semper sic: propter ea quod nunquam deficit diuisio. quare non erit primum, in quod mutatum est. Similiter autem est & in quantitatione. etenim haec in continuo est. Manifestum igitur est, quod in solo motu, qui secundum quale est, contingit indiuisibile per se esse.

Manifestum est igitur ex dictis, quod neque ex transmutato, neque ex tempore, in quo est transmutatio, est aliquid omnino, quod sit primum. Et illud ipsum, in quo est transmutatio, non habet talem dispositionem, sunt. n. tria, quae sufficiunt in transmutatione. scilicet transmutatum, & illud, in quo est transmutatio, & ad quod. v. g. homo, & tempus, & album. homo vero, & tempus sunt diuisibilia: sermo autem de albo est alius a sermone de istis. sed omnia sunt diuisibilia per accides: Manifestum illud. n. cui accidit album, & quale, est diuisibile. in illis autem omnibus, quae dicuntur diuidi per se, non per accidens, non est etiam primum. ver. gr. in magnitudinibus. Sit igitur A B C magnitudo, & moueatur de A ad B primo motu. si igitur A B fuerit indiuisibile, tunc impartibile sequitur impartibile. & si fuerit diuisibile, tunc erit aliquid ante B, in quod cecidit

A cecidit transmutatio, & ante illud aliud, & sic semper. quoniam non euadet a diuisione aliquo modo. ergo non est hoc primum eius, in quod cadit transmutatio. Et similiter de transmutatione quan-

titatis. quoniam ista transmutatio **D** etiam est in continuo. Ergo manifestum est quod in motu in qualitate sola inter alios motus, potest esse indiuisibile per se.

Demonstratio tertia, Ostendens idem, quod supra sumpta ex parte magnitudinis,

49 Dicit: Manifestum est igitur ex predictis, quod non est aliquod primum. scilicet indiuisibile ex transmutatione, neque ex tempore, in quo fit transmutatio, scilicet quod est transmutatio, & scilicet quod est tempus, neque per se, neque per accidens. D. d. Et illud ipsum, &c. & intendit illud, in quo est genus transmutationis. & dixit hoc. quoniam transmutabilia sunt quedam, in quibus non inuenitur primum per accidens. scilicet quae sunt in qualitate, in eis autem, quae sunt in ubi, & quanto non inuenitur primum omnino, neque per se, neque per accidens. Et, cum narrauit quod dispositio in eo, in quo est transmutatio, in hoc non est sicut dispositio in transmutato, & tempore, incepit exponere hoc, & dixit: Sunt. n. tria, &c. i. sunt. n. tria in transmutatione: & sunt illa, de quibus diximus ipsa non habere primum. D. d. scilicet transmutatum. & intendit per illud, in

quo est transmutatio, tempus, & per illud, ad quod est transmutatio, genus motus. v. g. homo, qui albecit: quoniam sunt in eo tria, homo, & tempus, & color albus, & dixit motum. qui est in qualitate, notificando quod in isto non inuenitur primum per accidens, scilicet in eo, ad quod est motus, non in moto, neque in tempore. & hoc intendebat, cum dixit: homo vero. &c. i. homo vero, quod est transmutatum in hoc motu, & tempus, in quo est motus non habent primum omnino, neque per se, neque per accidens, quia sunt diuisibilia per se. album vero, & similiter de rebus, ad quas fit transmutatio in qualitate, non habent talem dispositionem: quoniam ista non diuiduntur per se. scilicet qualitates, sed per accidens. D. d. sed omnia sunt diuisibilia per accidens. i. omnes qualitates. D. narrauit quod diuiduntur per accidens, & dixit: illud. n. cui accidit album, &c.

Qualitates huiusmodi diuisibiles sunt per se, sed per accidens. id est. i. c. 17. 19. &c. 19

Physicorum

E &c. i. album vero, & vniuersaliter qualitates sunt diuisibilia, quia sunt in corpore, quod est diuisibile per se. Et, cum narrauit quod diuisibilium ex istis tribus quaedam sunt, quae semper diuiduntur per se. scilicet tempus, & transmutatum, & quaedam sunt, quorum quaedam diuiduntur per se, & quaedam per accidens, & est illud, ad quod est transmutatio, narrauit quod in illo, quod diuiditur per se in istis, non inuenitur primum per se, & in illo, quod diuiditur per accidens, inuenitur primum per se, & non per accidens. & dixit: in illis autem omnibus, &c. i. in transmutato, & tempore, & transmutatione, quae est in vbi, & quanto: quoniam ista sunt diuisibilia per se. Et, cum narrauit quod in istis non inuenitur primum diuisibile, iterauit suam demonstrationem super ista diuisibilia, cum in declarationibus predictis non distinguitur illud, quod diuiditur per se, ab illo, quod diuiditur per accidens, & dixit: Si igitur ABC, &c. i. sit igitur spatium, per quod motum mouetur primum spatium I ABC, & motus eius ex A ad B sit primus motus. D.d. si igitur AB, &c. i. si igitur AB, quod est ex spatio primum eius, per quod sit primus motus, fuerit magnitudo indiuisibilis, tunc motus per illud erit indiuisibilis: & sic indiuisibile sequitur indiuisibile: & sic magnitudo, & motus erunt compositi ex indiuisibilibus: quod est impossibile. D.d. & si fuerit diuisibile, &c. i. si igitur spatium AB fuerit diuisibile, tunc erit hoc spatium ante spatium AB, in quod cecidit transmutatio, antequam caderet in spatium AB. v.g. medietas spatij AB. & similiter sequitur ut ante transmutationem, quae est in medietate istius spa-

tij, sit minor transmutatio, & est illa, quae sit in medietate istius medietatis: & sic proceditur in infinitum. D.d. ergo hic non est primum, &c. i. in motu locali. D.d. & similiter est de transmutatione quantitatis, i. in augmento, & diminutione. Et causa in hoc est, quod transmutatio in quanto est transmutatio in continuo per se, & declaratum est quod continuū semper diuiditur in diuisibile, e converso transmutationi in qualitate, scilicet quia non est in continuo. D.d. manifestum est igitur quod in motu, &c. i. quod possibile est ut in eo sit primum indiuisibile per se, & si sit diuisibile per accidens. & hoc est ita, quia a minimus color est terminatus per se, quemadmodum minima forma est terminata. scilicet quod minimum eius, quod potest esse coloratum in actu est terminatum: quemadmodum minimum eius, quod potest esse aliquod demonstratum est terminatum. v.g. quoniam minima aqua est terminata. & similiter de alijs corporibus simplicibus, & compositis.

Ea quae sunt in motu, sese precedere.

Cap. 2.

Quoniam autem omne, quod mutatur, in tempore mutatur: dicitur autem in tempore mutari & ut in primo, & ut secundum alterum, ut in anno, quia in die mutatur: in quo primo tempore mutat id, quod mutatur, in quavis huius parte mutari necesse est. manifestum est igitur & ex definitione. primum. n. sic dicebamus.

Et, quia omne, quod transmutatur, transmutatur in tempore: &c. d.

L a Minimo color est terminatus per se, quemadmodum minima forma est terminata. scilicet quod minimum eius, quod potest esse coloratum in actu est terminatum: quemadmodum minimum eius, quod potest esse aliquod demonstratum est terminatum. v.g. quoniam minima aqua est terminata. & similiter de alijs corporibus simplicibus, & compositis. Idem. 32. & q. ibi.

M Oe, quod mutat, in tempore mutat

A dicitur aliquid transmutari in tē-
pore, quia est primum tempus, in
quo transmutatur, & quia trans-
mutatur in alio. v. g. quoniam di-
citur aliud transmutari in tali an-
no, quia transmutatur in aliqua
die illius anni: quoniam primum
tempus, in quo transmutatū trans-
mutatur, necesse est vt in qualibet
parte illius transmutetur. & hoc
manifestum est ex eius definitio-
ne: quoniam hoc intelligimus per
primum.

B primum.
50 Cum declarauit, qd motus nō ha-
bet primum, neq; illud, in quo est
motus, neq; tempus, vult declarare
qd illud, quod transmutatū est, prius
transmutabatur, & dixit: Et, quia oē
transmutatum, &c. i. vt declaratum
est superius. D. d. & dicitur aliquid
transmutari, &c. i. & manifestū est
per se qd dicitur aliquid transmuta-
ri in aliquo tempore, quia illud tem-
pus est minimum tempus, in quo
potest transmutari, & hoc intende-
bat, cum dixit: quia est primum tē-
pus, &c. qm̄ omne, quod attribuitur
rei non propter suam partem, est
primum illius rei, vt declaratū est
alibi: & quia transmutatio non at-
tribuitur tempori equali ei, quia in-
uenitur in tempore minori ipso: id
necesse est vt illud tempus sit pri-
mū illius transmutati: e contrario
de tempore, quod excedit transmu-
tationem. s. quia non est primum:
qm̄ transmutatio non attribuitur
ex, nisi gratia suae partis. & hoc intē-
debat, cū dixit: & quia transmutat
in alio. i. & attribuitur etiam trans-
mutatio tempori: quia transmutat

Dat' mini
mū tps, i
quo aliquid
pōt trās-
mutari.

in alio, cum tempus, cui attribuitur, D
excesserit idem tempus æquale ei.
D. d. v. g. &c. i. v. g. qm̄ bellum fuit
in tali anno, quia fuit in tali die il-
lius anni: vnde attributio ei' ad an-
num non est prima. D. d. qm̄ pri-
mum tempus, &c. i. & cū res habuit
tempus primum, in quo transmu-
tat, necesse est vt in qualibet parte
illius temporis inueniatur illa res
transmutari. qm̄ hoc est manifestū
ex definitione primi. quoniam pri-
mum est tempus æquale transmu-
tationi, cui transmutatio non attri-
buitur gratia partis: ergo necesse ē
in toto. qm̄ omnis transmutatio, q
attribuitur tempori, necesse est vt
attribuatur ei aut propter partem,
aut propter totum: sed primo non
attribuitur propter partem: ergo
propter totum.

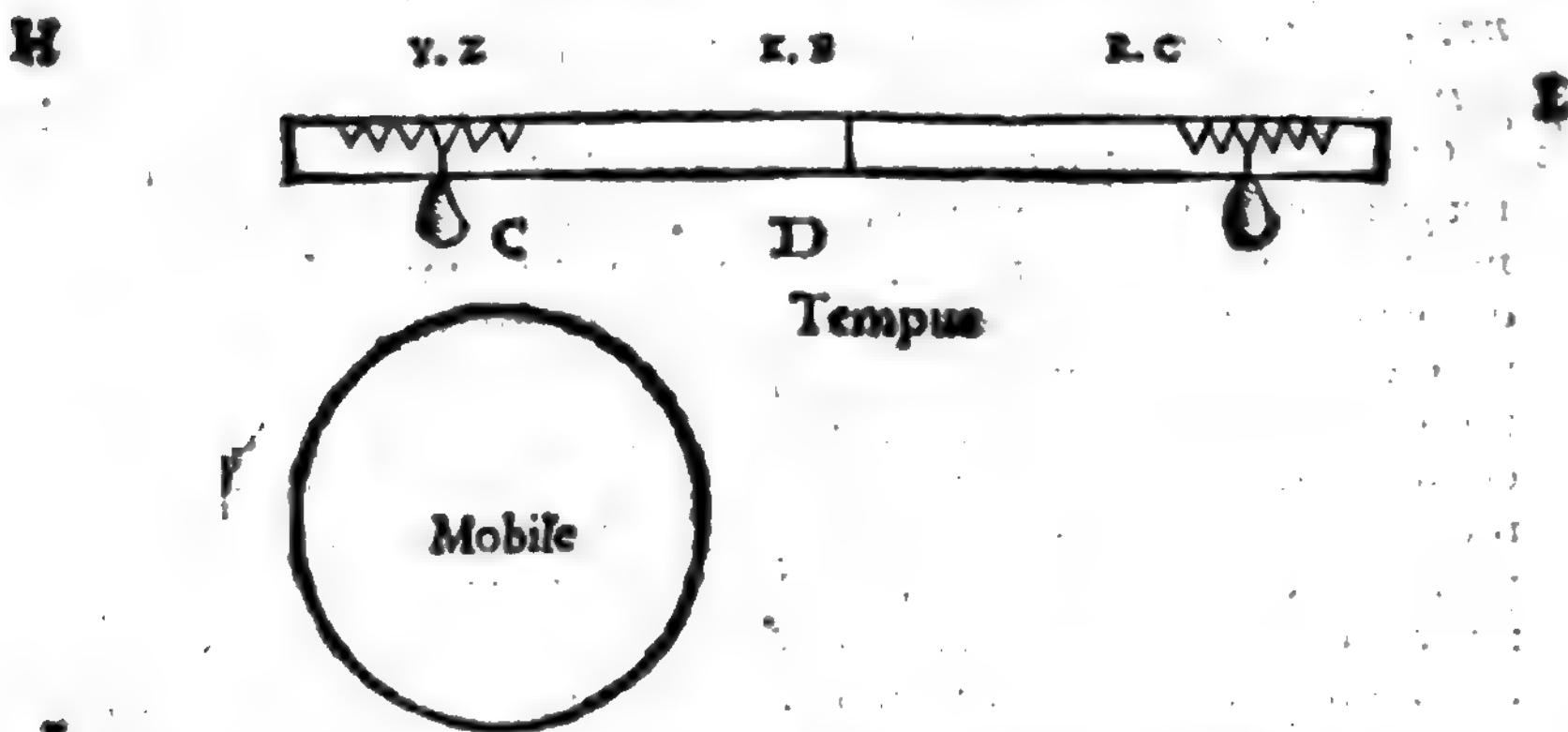
Sed & ex his manifestum est.
Sit enim in quo primo mouet
id, quod mouetur, in quo Y R,
& diuidatur secundum K. omne
n. tempus diuisibile est. in tem-
pore igitur Y K aut mouet, aut
non mouetur: & rursus in tem-
pore K R similiter. Si igitur in
neutro mouetur, quiescit vtiq;
in toto. moueri enim id, quod i
nulla partium huius mouetur,
impossibile est: si vero in altera
sola mouetur, non vtiq; in pri-
mo mouetur, quod est Y R. se-
cundum n. alterum motus est.
necesse est igitur in quouis ipsi
Y R motum esse.

Et hoc apparet etiam ex hoc,
quod narrabimus. Sit igitur tem-
pus, in quo motum mouetur primo
z c,

Physicorum

G ZC , & diuidatur in B : si igitur omne tempus est diuisibile: & motum aut in tempore ZBC mouetur, aut non mouetur: & similiter etiam in duobus temporibus ZB & C : si igitur non mouetur in altero eorum, ergo quiescit in hoc toto tempore. nam impossibile est ut sit motum, & non moueatur in altera partium ZBC : & si mouetur in altero eorum tantum, tunc tempus ZC non est primum tempus, in quo mouetur. quoniam motus eius est in utroque eorum. ergo necesse est ut moueatur in qualibet parte ZC .

Demonstratio, probans quod id, quod mouetur primo in aliquo tempore, mouetur in qualibet parte illius temporis.

I **51** Dicit: Et hoc apparet ex hoc, quod dico. quoniam, cum primum tempus fuerit demonstratum. v.g. tempus ZC , & fuerit diuisum in duo in B , cum omne tempus sit diuisibile, & illud, quod mouetur, necesse est in sum moueri in tempore ZC , quod est positum primum, aut non moueri, & manifestum est quod non est quiescens in eo, ergo mouetur. Et, cum posuerit quod in hoc tempore necesse est ut sit motum in toto, & quod aduersarius non potest ponere ipsum in eo quiescens, dixit: & similiter etiam, &c. i. & similiter etiam interrogabimus aduersarium, & dicemus ei quod istud motum,

quod tu concedis moueri in tempore ZC , aut concedis etiam ipsum moueri in utraque parte eius, aut quiescere in utraque, aut moueri in altera, & quiescere in reliqua. D.d. Si igitur non mouetur, &c. i. quae sunt partes magnitudinis, cum sit impossibile ut in ea sit quiescens. & quasi dicat: quod, si fuerit quiescens in utraque parte magnitudinis, sequitur maximum impossibile. si ut aliquid moueatur per aliquid, & quiescat in omnibus partibus eius. Et, cum destruxit ipsum quiescere in utraque parte, destruxit etiam ipsum quiescere in altera, & moueri in reliqua, & dixit: & si mouetur

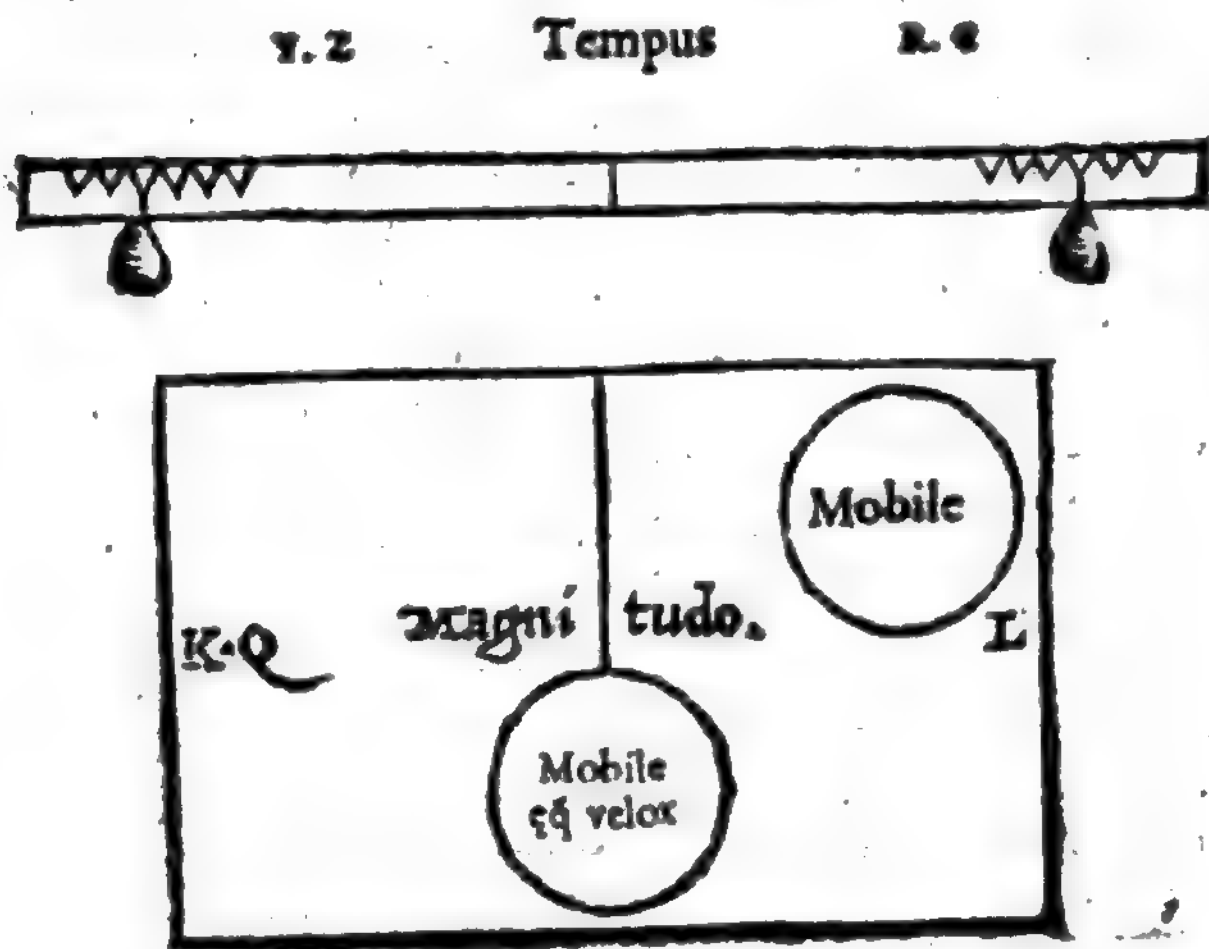
A uetur in altera tantum. i. tunc tempus congregatum ex istis duobus temporibus nō erit tempus primū. sed positum est primum. Et hoc est ita, quia primum est illud, in cuius oībus partibus est motus. & hoc intendebat, cum dixit: qm̄ motus eius est in vtroq; .i. qm̄ necesse est, cū sit primum, vt motus sit in vtraq; parte eius. Et, cum destruxit ista duo condiuidentia, conclusit tertium, & dixit: ergo necesse est, &c. & hoc manifestum est.

Hoc autem ostenso, manifestum est qd̄ omne, quod mouet, necesse est motum esse prius. Si enim in Y R tēpore primo magnitudo K L mota est, i dimidio quod æque velociter mouetur, & simul incepit, per dimidiū erit motum. Si autem æque velox in eodem tempore motum

fit aliquid, & alterū necesse est per eandem motum esse magnitudinem. quare motum erit id, quod mouetur.

Hoc quidem declarato manifestū est quod omne, quod mouetur, necessario mouebatur prius. Quoniam, si moueatur per spatium Q L in tempore Z C, quod est primū tempus, tunc æquale ei in velocitate motus, & incipiens cum ipso moueri, mouebitur per medietatē in medietate. Si igitur illud, quod est æquale ei in velocitate, moueatur per aliquid in hoc tempore, necessario aliud etiā mouebitur per illud spatium. Vnde necesse est vt illud, quod mouetur, iā mouebatur

Demonstratio prima, probans, quod omne moueri præcedit motum esse, sumpta à magnitudine.

Physicorum

Et cum hoc sit declaratum. scilicet quod
 52 illud, quod mouetur in primo tem-
 pore, necessario mouetur in omni-
 bus partibus illius temporis, mani-
 festum est ex hoc quod in quolibet in-
 stanti, ante quodlibet instans, in quo
 demonstratur moueri, sit motum,
 D. incepit declarare hanc consecu-
 tionem, & dixit: Quoniam, si mouea-
 tur. &c. i. v. g. quoniam, si aliquod motum
 moueatur per aliquod spatium in
 aliquo tempore, v. g. per spatium Q
 L. in tempore Z C, & illud tempus fue-
 rit primum illius moti, tunc, si po-
 suerimus aliquod motum æquale in
 H velocitate incipere cum illo moue-
 ri, in medietate illius temporis tñ,
 necesse est ut pertranseat medietatem
 illius spatij. D. dixit: Si igitur moue-
 tur per aliquid, &c. i. si igitur motus,
 quod est æquale in velocitate moto
 posito pertransire illud spatium ter-
 minatum in illo tempore termina-
 to, pertransiuerit aliquam partem ma-
 gnitudinis in aliqua parte illius tem-
 poris positi. necesse est ut primum mo-
 tum, quod pertransiuit, pertranseat
 spatium, per quod secundum motum mo-
 uebatur, antequam pertranseat to-
 tum spatium. D. d. ergo necesse est
 Y ut primum motum demonstratum,
 quod mouetur in ultimo spatij, quod
 prius mouebatur. i. compleuit mo-
 tum, quo mouebatur illud, quod est
 æquale ei in velocitate in quadam
 parte illius temporis. & similiter, si
 posuerimus primum motum demon-
 stratum in ultimo spatij, per quod
 secundum motum mouebatur, sequitur quod
 prius mouebatur. nam illud spatium
 diuiditur in duas medietates, & pos-
 sumus ponere aliud motum æqua-
 le ei in velocitate pertransire illud in
 medietate illius temporis, & sic in

finitum. Et causa in hoc est, quia **K**
 magnitudo, & tempus diuiduntur
 in infinitum. unde necesse est ut an-
 te quodlibet ultimum, in quo res mo-
 ta demonstratur, moueatur. Sed ip-
 se usus est in hac declaratione secun-
 do moto, quia est manifestius. Nam
 aduersarius potest concedere ipsum
 pertransire totum spatium, sed non
 pertransire medietatem, antequam per-
 transeat totum, cum pertransire me-
 dietatem sit pertransire in potentia,
 non in actu. & ideo videtur secundo
 moto, & posuit ipsum pertransire in
 actu, quoniam hoc non potest aduersari
 negare. Et cum concessit hic esse spa-
 tium, quod pertransit motum æqua-
 le ei in velocitate in quadam parte
 illius temporis, necessario concedet
 quod primum motum, quoniam mouetur per
 totum spatium, pertransibit illud
 spatium, quod pertransiuit illud, quod
 est æquale ei in velocitate. scilicet illud,
 quod mouetur in minori illo tempore.

Amplius autem, si in toto tem-
 pore Y R motum esse dicimus,
 aut omnino, aut in quouis tem-
 pore, ex eo, quia accepimus vlti-
 mum ipsius nunc: (hoc enim est
 id, quod terminat, & medium ip-
 sorum nunc tempus est:) & in
 alijs vtiq; similiter dicetur mo-
 tum esse. dimidium autem vltimum
 diuisio est. quare & in dimidio
 motum erit, & omnino in qua-
 uis partium. semper. n. simul cum
 ipsa diuisione tempus est termi-
 natum ab ipsis nunc. Si igitur om-
 ne quidem tempus diuisibile est:
 quod autem est inter ipsa nunc
 tempus est: omne, quod mutat,
 infinites mutatum erit.

Et

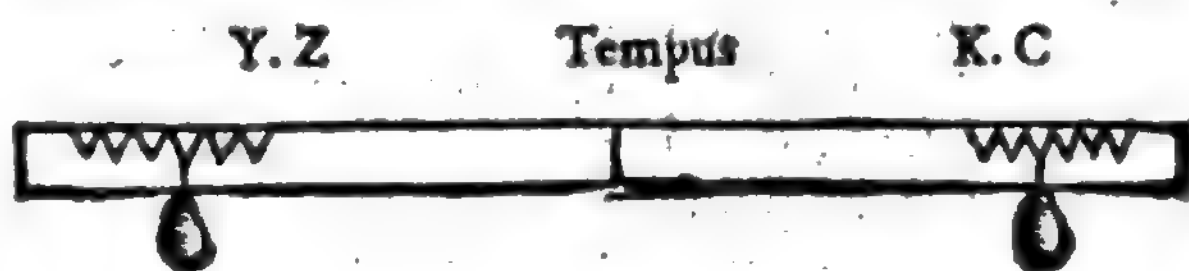
Pertransire
 medietatem
 est pertransire
 in potentia
 non in actu.
 cōsistit. cō-
 men. 57.
 L

M

A Et etiam, si dicitur aliquid mo-
ueri in tempore Z C toto, & uni-
uersaliter in aliquo tēpore, quod-
āq, sit, cū acceperimus istas, quod
est ultimum eius: quoniam hoc deter-
minat illud, & inter duo instātia
est tēpus: & in alijs instātibus di-
citur in eo, quod mouetur, ipsum iā
moueri. & ultimum medietatis est

differentia, necesse est ut in medie D
tate ēt moueatur, & uniuersali-
ter in qualibet parte. quoniam, cū ea
su diuisionis determinatur tempus
per instantia. Cū igitur oē tempus
est diuisibile: & inter duo instātia
est tempus: necesse est ut oē, quod
trāsmutatur, trāsmutetur i infinitū

B Demonstratio secunda, Probat idem, quod antea, sumpta a Tempore.

33 Ista declaratio est alia, quia pri-
ma est ex spatio, & ista ex tempore.
Et dicit: Et est etiam aliud signum,
quoniam non dicimus aliquid moueri i
aliquo tempore, nisi, cum acceperi-
mus instans, quod est finis trāsmu-
tationis, & instās. quod est principiū
eius. quoniam p hęc duo instantia deter-
minatur tempus, in quo est trāsmu-
tatio. sed tacuit instās, quod est prī-
cipium, quia hoc intellectum est.
nam omne tempus finitum non fit
finitum, nisi accipiendo illud inter
duo instātia. Et iō dixit: & inter duo
instantia est tempus. i. cum posueri-
mus q oē tēpus terminatur p duo
instātia, & inter quolibet duo instā-
tia est tps, ut declaratum est, & po-
suerimus q finis medietatis illi tē-
poris, in quo motum totum moue-
tur. i. tps Z C, terminatur ab instan-
ti, qd est dīa iter istas duas medietates,
manifestum est q, cum motum

fuerit in hoc instāti s. q. diuidit hoc
tempus in duas medietates, dicetur
vere iam motum esse, & in alia me-
dietate moueri. ergo illud, quod mo-
uetur, iam motum est. & similiter,
cum diuiserimus illam medietatē i
duas medietates, tunc in alia medie-
tate vere dicetur moueri. ergo & in
dīa, q est inter duas medietates ma-
nifestum est, q cum moueri fuerit
ipsum iam esse motū, & fuit in me-
dietate medietatis, & sic in infinitū,
ergo oē, quod mouet, iā mouebat.
Et hoc intēdebat, cum dixit: & vlti-
mū medietatis est dīa. i. & instans,
quod est finis alterius medietatis, &
principiū secūde, est dīa inter has
duas medietates. ergo necesse est ut
motum in prima medietate dicat
iā motū ēē, & in alia dicat moueri.
ergo anteq moueat, iā mouebat. D.
d. & vlt, & c. i. quoniam qlibet pars tps, cū
accipiat, pōt diuidi i duas medietates
Phy, cū cō. Auct. NN tes

Physicorum

Gtes, & motum in ultima medietate
dē moueri, & in alia dē iam motum
esse. si igitur diuisio temporis in me-
dietates procedit in infinitum, ergo
dē, quod mouet, necessario moueba-
tur. Et hoc intendebat, cum dixit:
Cū igitur oē tps est diuisibile. &c. i.
& vlt, cū posuerimus qd oē tempus
est diuisibile per instātia, inter quae
libet duo instantia est tēpus, & qd
ista diuisio procedit in tempore de-
mōstrato in infinitū, & qd in quoli-
bet instanti transmutatum dē iā cē
transmutatum, & in quolibet tēpo-
Hre dicitur trāsmutari necessario, aut
illud transmutabatur infinites.

Amplius autem, si id, quod
continue mutatur, & neq; cor-
ruptū est, neq; cessauit a muta-
tione, aut mutari, aut mutatum
esse necesse est in quouis: in ipso
aut nūc non est mutari: necesse
ē mutatū esse fm vnūquodq; ip-
sorum nunc. quare, si ipsa nunc
infinita sunt, omne, quod muta-
tur, infinite erit mutatum.

*Et etiam, si omne, quod trans-
mutatur continue absq; eo, quod
corrūpatur, aut cessat trāsmutari,
aut trāsmutatur, aut iā transmu-
tatum est, necessario in quacūque
parte accepta fuerit ex eo: & est
impossibile aliquid trāsmutari in
instanti: necesse est vt in vnoquoq;
instantium sit iam transmutatū:
& si instantia sint infinita.*

34 Hæc est declaratio quasi vnus
propositionum, quibus vsus est in
prædicto sermone. scilicet dicētis qd i quo-
libet instanti dē transmutatum iā
esse trāsmutatum. Et declaratio ei

est talis. scilicet. Omne trāsmutatum cō-
tinua transmutatione, dum trans-
mutatur, dē in tempore, in quo trāf-
mutatur ipsum iam esse trāsmuta-
tum in quacūq; parte temporis de-
monstretur: & omne tempus diui-
dit in tempora, & instantia determi-
nantia illa tempora infinita: & est
imposse ipsum transmutari in instā-
tibus, qm in instanti nō sit trāsmu-
tatio: ergo necesse est vt in instanti
sit iam trāsmutatū. &, si instantia
sint infinita, sequit vt illud, qd trāf-
mutatur, sit transmutatū iam infi-
nities. D. d. aut transmutat, aut iam
transmutatum est, &c. i. qm oē trāf-
mutatum transmutatione cōtinua
dē in quolibet temporis cē trāsmu-
tatum, & transmutari. Et, cū posuit
hanc propositionem. & iam prædi-
xerat qd oē tempus est diuisibile in
tpa infinita, & in instantia infinita,
dixit: & est imposse aliquid trāsmu-
tari in instanti, &c. i. &, si in instanti
nō dē transmutari, ergo necesse est
dici, iam esse transmutatum. & hoc
est ita, quia omnis pars temporis, in
quo est motus, necessario attribuit
ei motū. &, quia imposse est ipsum
attribui instantib; . scilicet. trāsmutari in
eis, remanet vt attribuat eis ita, qd
sit iam trāsmutatū. qm. si hoc nō
fuerit, non habebit attributionē ad
istas partes. sed positum est ipsum
attribui omnibus partibus tempo-
ris diuisibilibus, & indiuisibilibus.
& hoc est imposse. Et vocare hoc in-
stās partem, est trāsumptiue. & intē-
debat qd, quia instans est dēia inter
tps primum, & fm, manifestum est
qd oē, quod mouetur in secūdo tem-
pore, iam motum est in tēpore, qd
est inter illud, & primum.

Vocare
stan^s i
tpis, ē
sumpti-
vide. 34.

Non 24.

A Non solū aut id, quod mutatur, necesse est mutatū eē, sed et mutatum necesse est mutari prius. omne. n. quod ex quodam, i quiddā mutatū est, i tempore mutatū est. Sit. n. in ipso nūc, ex **A** in **B** mutatum. ergo in eodem quidem nunc, in quo est in ipso **A**, nō mutatum est. simul. n. erit in ipso **A**, & i ipso **B**. quod. n. mutatum est, quando mutatū est, q nō est i hoc ostēsum est pri⁹. si vero in alio est, i medio ē tps: non. n. contigua sunt ipsa nūc.

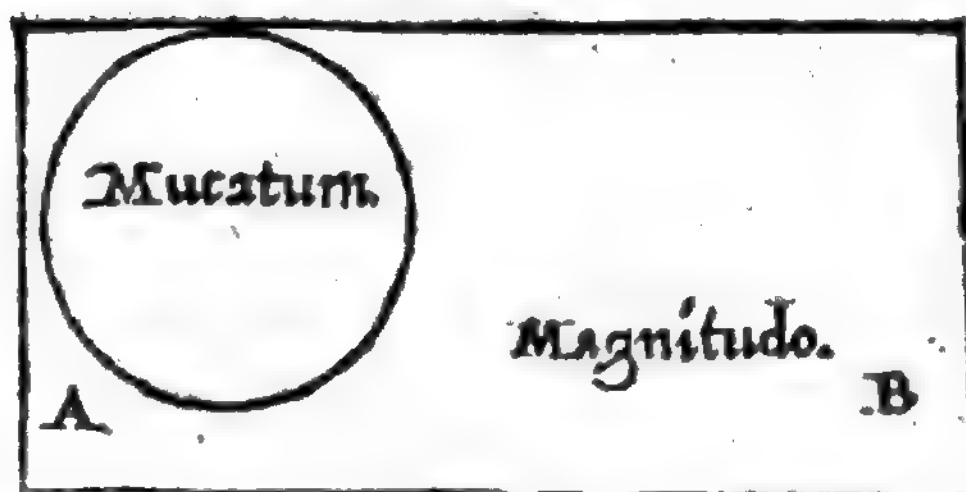
B Et nō solūmodo illud, quod trās mutatur, est necesse ut iam sit trās

mutatum, sed etiā illud, quod est **D** transmutatum ad aliquid, necesse est quod prius transmutabatur. oē .n. quod transmutatum est de alio quo in aliquid. transmutatum est in tempore. Sit igitur aliquid, & transmutetur de **A** in **B**: ergo necesse est ut in instanti, in quo est in **A**, non sit iam transmutatū. quoniam erit in **A**, & in **B**. nā iā declaravimus superius, quod illud, quod trās mutatū est, nō est in hoc, si igitur fuerit in alio, inter illa est temporis: quoniam i istātia nō sunt sesea. **E**

Demonstratio probat quod oportet quod omne, quod mutatur, mutatur in tempore.

N

Nunc temporis.

C Cum declaravit q omne, quod transmutatur, iam prius trās mutatum est, vult declarare conuersum, .s. q omne, quod transmutatū est, prius ē transmutabatur. Et ideo dixit: Et non solummodo, &c. i. quoniam hoc similiter est in eis. Deinde incepit declarare hoc, & dixit: omne enim, quod transmutatū est, &c. & ista propositio declarata est,

.s. q omne transmutatum est in tempore. Et, cum posuit hoc, posuit trās mutatum aliquod de aliquo terminato i aliquod terminatū, quod est primum eius, ad quod transmutatur. verbi gratia de **A** in **B**, & dixit: Sit igitur aliquid, &c. i. de aliquo contrario. .s. **A** ad contrarium, ad quod primo fit transmutatio. .s. inter quæ non est medium, ut declaratū est superius

NN ij

perius

Physicorum

Gperius, q̄ illud, quod trāsmutat̄ pri-
mo, cum transmutatur, est in illo
ad quod, non in illo ex quo. & hoc
intendebat, cum dixit: est. n. in A,
&c. i. est. n. in instanti alio ab instan-
ti, in quo est in B. quoniam declara-
tum est q̄ illud, quod transmutat̄,
non est in hoc. i. in eo, ex quo est
trāsmutatio. Dein. d. si igitur fuerit
in alio, &c. i. si igitur fuerit in eo, ex
quo, in alio instanti ab eo, quo est
in eo, ad quod, tunc inter illa erit
tempus: & in hoc tempore mouebi-
Htur necessario: & omne, quod dicit̄
iā motum esse, dicitur prius moue-
ri: quemadmodum illud, quod trāsmu-
tatur, dī pri⁹ fuisse trāsmutatū.

Quoniam igitur in tempore
mutatum est, tempus autē om-
ne diuisibile, in dimidio aliud
erit mutatum, & rursus in illius
dimidio aliud, & semp sic. qua-
re mutabatur vtiq̄ prius.

Et etiam: quia trāsmutatū est
in tēpore, & omne tēpus est diuisi-
Ibile, in medietate eius erit trans-
mutatio, & etiam in medietate
illius medietatis transmutatur al-
lud, & sic semper. quare necesse
est quod prius transmutabitur.

Hæc est alia declaratio, & est q̄,
si oē transmutatū trāsmutet̄ in tpe,
& oē tps est diuisibile, tūc in medie-
tate illius tps dicit̄ trāsmutatū trāsmu-
tari, & tūc dicit̄ ip̄s iā eē trāsmu-
tatū ī medietate illi⁹ medietatis. &
sūt, qñ fuerit ī medietate illi⁹ medie-

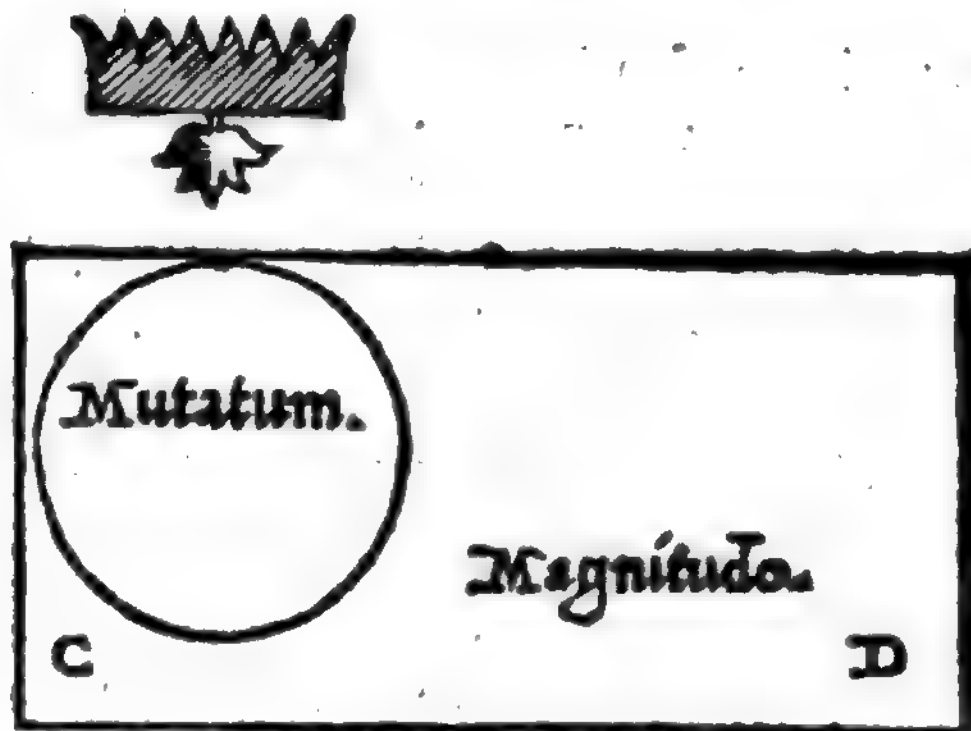
tatis, dicit̄ trāsmutari, & in medietate
te medietatis illius medietatis ip̄m
esse transmutatum, & sic in infini-
tum, ergo illud, quod trāsmutatur,
iam est transmutatum.

Ampli⁹ aut̄ in magnitudine
manifestius est, quod dictū est,
propterea quod continua ē ma-
gnitudo, in qua mutat̄ id, quod
mutatur. Sit. n. quippiā muta-
tū ex C in D. ergo, si indiuisibile
quidem est ipsum C D, id, quod
impartibile est, impartibili, erit
contiguum. qm̄ autem hoc im-
possibile est, necesse est magni-
tudinē eē id, quod est inter, & ī
infinita esse diuisibile, quare in
illa mutatur pri⁹. necesse est er-
go omne, quod mutatum est,
mutari prius.

Et etiam declaratum est hoc
manifeste in magnitudine. magni-
tudo. n. est continua, & est illud, in
quo transmutatū transmutatur.
Trāsmutetur igitur aliquid de C
in D: vnde necesse est, si C D est in
diuisibile, ut illud, quod est indiu-
sibile, sequatur īdiuisibile: sed hoc
est ip̄osibile: ergo inter illa est ma-
gnitudo, & est diuisibile in infini-
tū. ergo trāsmutabatur, antequā
trāsmutaretur de C ad D. vnde ne-
cesse est ut omne, quod transmuta-
tum est, prius transmutabatur.

Demon-

*Demonstratio, probans quod aut omne mutatum in esse,
procedit mutari.*

37 Cū declarauit qd de transmutatū
transmutabat, anteq transmutaret,
qm oē transmutatum est in tēpore,
& omne tempus est diuisibile in in
finitum, declarauit hoc idem p ma
gnitudinem, & dixit: Et etiam decla
ratum est hoc, &c. i. & declaratum
est illud, quod declarauimus per tē
pus, per magnitudinem: & hoc est
in transmutato in loco, & in quanti
tate. & ista declaratio est manifesti
or. qm magnitudo est manifestior
in hoc, q transmutatio sit talis: sed
non est ita in tempore. Et Alex. d. q
non intendit, q declaratio, quæ est
ex magnitudine, est manifestior q
illa, quæ est ex tempore, cū utrūq;
sit continuum, sed intendebat q de
claratio, quæ est in motibus quan
tatis, est manifestior, q q est in mo
tibus qualitatibus. & verba Alex. sunt
ista. & ē hoc, quod diximus declara
bitur magis in spatio. nam spatiū,
in quo transmutatū transmutatur,
est continuum. D. d. Trāsmutetur igit
tur aliquid, &c. i. ponatur igit aliquid
transmutari p aliq magnitudinē de

c ad d, sequitur igit, vt, si inter pūctū
c, & d non fuerit linea diuisibilis, vt
indiuisibile tangat indiuisibile: qd
est imposse. D. d. necesse est ergo vt
inter illa sit magnitudo. i. &, cū sit
imposse indiuisibile sequi indiuisibi
le, necesse est vt inter vltimum indi
uisibile, ex quo motum mouetur, &
indiuisibile, ad quod mouetur, sit
magnitudo diuisibilis in infinitū.
&, cū posuit hoc, dixit: ergo trāsmu
tabatur, &c. i. &, cum inter c, & d sit
magnitudo semp diuisibilis, & i qli F
bet magnitudine earum trāsmutat
trāsmutatū, necesse est q trāsmuta
bat, anteq trāsmutetur de c in d. Et si
militer sequitur in oī vltimo vltimo
rū, quib⁹ diuiditur. s. q necesse est q ip
sum trāsmutabat, anteq trāsmuta
tū sit in ipso. s. anteq pertranseat il
lā magnitudinē. vnde necesse est, vt
dixit, q illud, quod iā trāsmutatū ē,
prius transmutabat. Qm, si hoc nō
esset. a tunc inueniretur finis trans
mutationis sine transmutatione; &
sic inueniretur finis sine eo, cui⁹ est
finis quod est impossibile. b nihil

a Imposse
est vt finis
sit sine eo
cui⁹ ē finis
Idē. 4. ph.
41. 129.
107. & .1.
de Gēatio
ne. 29.
b Nihil dī
tā trāsmu
tatū ēē, nī
si fuerit i
vltio trāsmu
tationis.
cōsile
3. cō. 52.

Phyſicorum

Enim dicitur iam transmutatum esse, nisi cum fuerit in ultimo transmutationis.

Eadem . n. demonstratio est & in non continuis, ut & in contrariis, ut & in contradictione. Accipiemus . n. tps, in quo mutatum est & rursus eadem dicemus . quare necesse est id, quod mutatum est, mutari, & quod mutatur, mutatum esse. & est ipso quidem mutari mutatum esse prius, ipso autem mutatum esse mutari, & nunc accipietur primum. Causa autem huius est, non esse impartibile impartibili contiguum, in infinitum . n. diuisio fit, ut in his, quae augentur, & diminuantur lineis.

Sequitur igitur necessario ut illud, quod iam transmutatum est, prius transmutabatur. Quoniam demonstratio eadem est in eo, quod non est continuum omnino. V.g. in contrariis, & in contradictione. Accipiemus tempus, in quo transmutatur, & dicemus etiam hoc idem. ergo necesse est ut illud, quod transmutatum est, iam transmutabatur. illud igitur, quod transmutatur, prius erat transmutatum, & quod transmutatum fuit, prius transmutabatur, & impossibile est aliquo modo inuenire primum. Et causa huius est, quia impossibile est impartibile sequi impartibile. nam diuisio est in infinitum, sicut in lineis, quae adduntur. & diminuantur.

Idest, manifestum est igitur ex hac demonstratione, qua vsi sumus in transmutato secundum quantitatem, quod omne transmutatum simpliciter transmutabatur, antequam sit transmutatum, siue in quantitate, siue in qualitate, aut in substantia. Demonstratio . n. qua vsi sumus in transmutato, est propinqua potentia in alio, & eadem est demonstratio in transmutatione in qualitate, & in substantia. quoniam non est diuisio aliqua inter duas demonstrationes, sicut dixit, sed declaratio, qua vsi sumus in magnitudine, & in quantitate, transfertur ad tempus, cum omne transmutatum sit in tempore. D.d. v.g. L in contrariis, & contradictoriis. & intendit per contraria transmutationem in qualitate, & per contradictionem transmutationem in substantia: quia est de affirmatiua in negatiua, & econuerso. D.d. Accipiemus . n. tps, & c. i. & transferamus illam demonstrationem ad tps, ponendo quod unumquodque istorum transmutetur in tempore, & quod omne tempus est semper diuisibile. Et diuisio inter hanc demonstrationem, quam innuit, qua vsus est in his duabus transmutationibus ex tempore, & duas demonstrationes, a quibus incepit loqui in hac declaratione, quae sunt et ex tempore, est, quia illae duae declarationes fuerunt communes omni transmutationi, & ista est quasi propria his duabus transmutationibus. D.d. ergo necesse est, & c. i. duo quaesita, quae intendebat declarare, scilicet quod transmutatum est, prius transmutabatur, & quod illud, quod transmutatur prius, transmutatum est. D.d. illud igitur, quod transmutatur, & c. i. sequitur igitur ex istis duabus conclusionibus, quod omne instans, in quo demonstratur transmutatum transmutari, necessario ante illam transmutationem erat

Documē.

M

A erat transmutatum, adeo, q̄ im-
posse est reperire initium transmu-
tationis: sed ante transmutationē
est transmutatio in infinitum .i. in
potētia. D. d. & impossibile est in aliquo
modo inuenire primū. i. inuenire pri-
mā transmutationē demāstrā m a-
ctu. D. d. Et causa in hoc est, & .i. &
cā hoc est, quia magnitudo, & mo-
tus, & tēpus nō componunt ex indi-
uisibilibus. qm̄, a si motus diuideret
in indiuisibile, tūc esset illic prim⁹
motus, & prima magnitudo, & pri-
mum tempus. D. d. diuisio. n. est in-
finita, quemadmodum in lineis, q̄
addunt, & diminuunt. i. q̄ procedūt
in additione, & diminutione i in-
finitum, b vt declaratum est i Tertio

a si mot⁹
diuideret
i diuisibi-
le. tūc illic
est prim⁹
motus, &
prima ma-
gnitudo,
& primū
tēps.

B b 3. Ph. l.
c. 9. & in
de

oē qd fa-
ctū ē fieri
& qd fit fa-
ctū ēē pri-
us necesse
ē. i diuisi-
bilibus, &
continuis.

Manifestū igitur q̄ & id, qd
factū est, necesse est fieri pri⁹, &
fit factū esse, quæcūq̄ diuisibili-
lia, & continua sunt: nō tñ semp
id, quod fit, sed & aliud aliqn̄,
vt illius aliquid, sicuti fundamē-
tum dom⁹. Sift aut̄ & in eo, qd
corrumpitur, & eo, quod corru-
ptū est. statim. n. inest ei, quod
fit, & quod corrumpitur, cū sit
C continuū, infinitū quoddā. &
non est, aut fieri non factum ali-
quid, aut factū esse quod nō fit
aliquid. sift aut̄ & in ipso corru-
pi, & in corruptū esse. semper. n.
est ipso corrumpi corruptū esse
prius: ipso autem corruptum ef-
se corrumpi. Manifestum est igi-
tur, q̄ & id, quod factum est, ne-
cesse est fieri prius, & quod fit fa-
ctum esse. omnis. n. magnitudo,
& oē temp⁹ semper diuisibilia
sunt. quare, in quocunq̄ sit, non
erit vtrq̄, vt primo.

*Et manifestum est, quod illud, D
quod generatū est, necesse est quod
prius generabatur, & quod gene-
ratur prius generatum fuit, &
quod est ex hoc diuisibile, & con-
tinuum. sed non semper erit illud,
quod generatur, sed aliud, ver. gr.
quida illius, vt fundamētū ex do-
mo. Et eodem modo est de eo, quod
corrumpitur, & quod corruptum
est. est enim necessario in eo, quod
generatur, & corrumpitur ali-
quod infinitum, cum sit continu-
um. ergo impossibile est aliquid ge-
nerari, quod prius non generaba-
tur, & aliquid quod iam genera-
tum sit, non prius generari, & si-
militer est de eo, quod corrumpi-
tur, & quod corruptum est. sem-
per. n. inuenimus antequā res cor-
rumpatur, iam corrupta esse, &
antequā sit corrupta, corrumpēba-
tur. Ergo manifestum est quod il-
lud, quod generatū est, necesse est
quod generabatur, & illud, quod **T**
generatur, necesse est quod fuit ge-
neratum. omnis enim magnitudo,
& omne tempus semper sunt diuisi-
bilia. ex quo sequitur quod illud,
in quo generatur, impossibile est
vt sit ita, quod sit primum.*

Cum declarauit, q̄ omne, quod
transmutabat in magnitudine, pri⁹
fuit transmutatum, & omne, quod
fuit transmutatum, prius transmu-
tabatur propria declaratione, &

Physicorum

Partes ma-
gnitudinis,
ex quibus ge-
neratur ge-
neratur, sunt
diuersae in
specie per hoc
videtur 4. ca.
et 41.

Declarauit hoc in transmutatione
qualitatis, & substantiae declaratione
cōi, vult declarare hoc declaratione
ppria de gñatione, q̄ gñatio quo-
dammodo est in magnitudine. sed
differunt, vt dicit, q̄a partes magni-
tudinis, ex quibus gñatur gñatur, sunt
diuersae in spē, & sunt in motu loca-
li, & augmento eadem in spē, & di-
uersae in numero. Et dixit: & quod
est ex hoc diuisibile, & continuum,
i. & oē, qd̄ est ex gñabilibus diuisibi-
le, & continuum, dī in eo, quod gñā-
tū est, qd̄ pri⁹ gñabat, & ī eo, qd̄ gñā-
tur, quod prius gñatum fuit. Et di-
xit hoc, p̄seruādo se ex hoc, q̄a sunt
hāc gñabilia indiuisibilia, vt senti-
re, & intelligere. Et, quia gñatio est
transmutatio de nō subiecto in su-
biectum, & corruptio est trāsmuta-
tio de subiecto in non subiectū. iō
transmutatū nō est idē in ea de ini-
tio transmutationis vsq; ad finē: qua-
re ē nec trāsmutatio est eiusdē spe-
ciei. nam motus gñationis, & corru-
ptionis est cōpositus ex transmuta-
tione in qualitate, & transmutatione
in substantia: & trāsmutatio, q̄ est
in substantia, est non in tempore. s.
prouentus formae substantialis. Et est
ē motus gñati alicuius totius com-
positus ex moribus partium in gñā-
bilibus cōpositis ex transmutationi-
bus diuersis. & propter hunc modū
extremum excepit hoc in gñatiōe,
& dixit: sed semp̄ ē illud, &c. i. sed
non sequitur vt trāsmutatū p̄cedēs
in ea sit de spē trāsmutati postero-
ri, sed de alia spē: licet transmutatio
sit eiusdē spēi. D. induxit exemplū,
& dixit. v. g. quidā illius rei. qm̄ do-
mus, quia cōponit ex gñatiōe alio-
rum corporū, nō sequitur vt partes
transmutationis, aut trāsmutati in

ea sint de spē postreme trāsmutatio-
nis. Et hoc s̄it accidit in gñatiōe
aīaliū, & aliorū corporū organico-
rū. In corporib⁹ vero simplicib⁹ nō
accidit hoc, vt in gñatiōe ignis, &
aquae. sed sequit̄ necessario, vt ante
trāsmutationē positā sit alia tranf-
mutatio, siue illa trāsmutatio acci-
piatur diuisibilis, aut indiuisibilis, s.
finis transmutationis solū modo, ita,
q̄ nō sit finis trāsmutatiois in gñā-
tione. nā finis trāsmutatiois in gñā-
tione necessario est de alia spē mo-
tus: cum finis sit in substantia, & trāf-
mutatio. cuius est finis, est in quali-
tate. sed ista transmutatio, q̄ est in
qualitate nō est ī aliqua vna specie
eius. v. g. qm̄, cum sanguis gñat, ca-
to necessario alterabitur in plus q̄ ī
vnā qualitatem, donec expellat for-
mā sanguinis, & habeat formā car-
nis. & sic est intelligēda gñatio cor-
porū consimiliū. nā gñatio est trib⁹
modis, aut gñatio simplicium, aut
organicorum, aut complexionis, &
mixture. D. d. Et eodē modo ē de
illo, quod corrumpitur, & quod cor-
ruptum est. i. qm̄ ī motu corruptio-
nis non reperitur primum naturali-
ter, sed ante quemlibet motum in-
uentum ī actu inuenitur motus, &
finis. Sed forte illud, quod est ante,
nō est de genere eius, quod est post,
in generatione compositorū ex cor-
poribus diuersis. & quia hoc inueni-
tur in generato per accidens, & s̄it
in qualitate, quia est in continuo,
quod non est ita in loco, & quāto, s.
q̄ ista diuisio est in istis duob⁹ moti-
bus essentialiter, suscitauit intētiō-
nes hominum ad hoc, & declarauit
q̄ propter illud, q̄ hoc inuenitur in
motu, qui est in magnitudine, decla-
rabitur ipsum esse in motu gñatiō-
nis,

Gñatio ē
trib⁹ mo-
dis.

Diuisio
motus, q̄
sunt in lo-
co, & q̄ nec
ē cēntia.
Idē 3. ca. 27.
& 39. &
cō. 49.

Anis, & corruptionis: cum generatio, & corruptio non sunt, nisi in habenti magnitudinem. qm, cu hoc fuerit declaratum in alijs transmutationibus, quæ sunt in magnitudinibus, & generatio, & corruptio non sunt extra magnitudinē, licet non sint in ipsa magnitudine, sequitur ut accadat ei illud, qd est in magnitudinē, s. ut in eis nō inueniatur primū naturaliter. Et dixit: ē. n. necessario in eo, qd generat, & corrupit, aliqd infinitū, cū sit continuū. i. & necesse est ut in eo, qd generatur, & corrumpit, sit aliqd non habēs primū :

Bmū : quia generabile, & corruptibile sunt in aliquo carēti primo, quia est diuisibile in infinitum, s. magnitudine. Et hoc, qd dixit de generatione, & corruptione, intelligendū est de motu in qualitate. igitur hoc est transmutationis, quæ est in qualitate, & substantia per accidēs, transmutationis vero in vbi, & quāto p se. a Sed querit de generatione. qm

visum est in ea primū naturaliter. in generabilibus aūt, quæ componunt ex corporib⁹ diuersis, s. nō similibus, manifestū est de hoc, sicut cor in animalibus, qd est p̄sa pars. & similiter ē in siliis corporibus.

C b qm prima quātitas carnis est terminata: qm caro, s. m qd est caro, nō diuiditur in infinitū. Nos aūt dicamus qd generatio primæ partis componit ex alteratione, & generatione. qm, cum aliquid generat ex aliquo v. g. caro ex sanguine, primo amittent qualitates, & accidētia propria sanguini, & fient accidētia propria carni, donec amittatur forma sanguinis, & fiat forma carnis. & hoc i fine motus. s. nō in tempore. Si igit in transmutatione, qd est in qualita-

te, nō inuenit primū naturaliter, D quia est in aliquo carenti p̄rio naturaliter. & generatio est in tēpore, quia sequit alterationē : manifestū est qd in eo non est primū naturaliter. Et dixit: ergo impole ē, & c. i. & cum generatio nō habeat primam partē naturaliter, ipole est aliquid demonstrari in gnatione, qd prius nō generabat. qm, cū sit diuisibile, cū fuerit transmutatum in illo vltimo, quo diuiditur, dicetur iā generatum esse: & sist illud, qd iam generatum est, dī pri⁹ generari. D. d. & similiter est de eo, qd corrumpitur. Et debes scire qd iste processus in infinitū est i potētia nō in actu. & si nō nullus motus fieret i eo oīno. Et cum compleuit hāc declarationē, repetijt illud, qd declarauit, & d. Ergo manifestū est, & c. i. causa in hoc est, quia gnatio est in magnitudine, & in tpe, & vtrunq; est diuisibile. D. d. ex quo sequit qd illud, in quo generatur, impole est ut sit ita, qd sit prima pars magnitudinis, in qua incēpit motus generationis. Et nō est intelligendū ex hoc, qd nō inuenitur prima magnitudo ex generato, qd est ex partibus diuersis. sed intētio eius est, qd nō inuenitur p̄sa magnitudo ex generato ex magnitudine, i qua incēpit generatio, & magnitudo, quæ sit prima, s. quia nō inuenit p̄sa magnitudo ex magnitudine rei, a qua incēpit gnatio.

De Finito, & Infinito in motu. Cap. 3.

Quoniam autē oē id, qd mouetur, in tpe mouet, et in pluri maior magnitudo, in infinito tēpore impossibile est per finitam moueri non eādē semp, & illius aliquid,

rates, & accidētia p̄pria sanguini, donec amittatur forma sanguinis, & fiat forma carnis consistē. i. ph. 62.

E Documentum.

Sed. i. ca. de substantia orb. v. d. dicere oppositū, v. qd accidētia terminata inducunt post formam. Vide ob. Zim.

F

a Qd verū rō Philo-
sophi veri-
tate cōri-
neat i gha-
tōe.
b P̄sa quā-
titas carnis

c i termina-
ta. id ē. i.
ph. i. c. 3.
& i. c. 32.
secū hui⁹.
& qd ibi.
Qōnis so-
lūo.
Qd aliqd
p̄nat ex a-
liquo, ut
caro ex sa-
guine, pri-
mo amittit
quali-

Phyficorum

G aliquid, qđ mouet, sed in toto totā. Quod igit, si quid moueat &que velocior, necesse est finitū in finito moueri, manifestū est. accepta. n. parte, q̄ mensurabit totā, i tot æqualibus tēporib⁹, quot partes sunt, per totā motū est. Quare, qm̄ hæ finite sunt, et quanto vnaquæq, & numero oēs, & tps vtiq, erit finitum. toties. n. erit tantum, quantū partis tempus multiplicatum secū dum multitudinem partium.

H Et, quia omne motum mouetur in tempore, & in maiori tempore mouetur per maius spatium, impossibile est vt in tempore infinito moueatur motu finito, sine eo, quod motus sit idem semper, & erit motum, quod mouetur, quoddam illius motus, sed mouetur ipso in toto in eo toto. Quoniam manifestum est quod, si aliquid fuerit equalis velocitatis in motu, necesse est quod per finitum moueatur in infinito. quoniam, **I** cum fuerit accepta aliqua pars, que mensuret ipsum totum, mouebitur per illud totum in tempore equali. Ergo, si illæ partes omnes fuerint finite, & quantitas cuiuslibet earum, & numerus omnium, necesse est vt tempus etiam sit finitum. quoniam numerus eius erit secundum tempus partis, cum fuerit duplicatum per numerum partium.

Iā declarauit hoc, cū declarauit **K** qđ oīs magnitudo, & oē tēpus est diuisibile semp. sed illa declaratio illic fuit per accidēs. & ideo vult perscrutari de hoc. nā declaratio, qua vsus est illic, nō distinguit inter motū æqualem, & diuersum, & inter diuisiones finiti, & infiniti. Et dixit: Et, quia oē motū mouetur in tpe. & incipit ab hoc, quia, si homo nō concesserit qđ oīs motus est in tēpore, nō poterit dicere qđ oīs motus finitus est in tēpore finito. Et cum sit impossibile apud ipsum motū esse non in tempore, & hoc manifestū est per se, & induxit hanc propōnē **L** quali partē præcedētis, induxit aliā partem, q̄ est cā in cōsecutiōe eius, qđ voluit declarare, & d. & in maiori tēpore, &c. & cum posuit hoc, d. impossibile est, &c. D. posuit hic conditionē, & d. sine eo, qđ mot⁹, &c. i. impossibile est vt motus moueatur in tempore infinito vno motu, nisi ille motus fuerit semp, & infinitus in tempore infinito: sed illud, qđ est impossibile, est vt sit motus infinitus. D. d. & erit motū, non quia mouetur, &c. i. si illud motū non attribuat tēpori infinito, quia est vnū, & mouetur in quodā illius motus **M** infiniti, & hoc fm perpetuitatem. Et addit hanc conditionē præseruādo se à corpore celesti: quia mouetur qđdā motus i finiti in quodā tēporis infiniti. & iō addit hoc, & d. sed mouetur, &c. i. & fm istud motum, de quo dicimus qđ impossibile est vt moueat motu finito in tēpore infinito, non dicit hoc i eo, nisi intelligendo qđ mouetur toto motu in toto illius tēporis. Et, cum induxit in hoc sermone illud, quod est quasi præcedens, deinde induxit cō-

A cōsequens, & incepit declarare cō-
 tinuationē, & d. Qm̄ manifestū est,
 &c. i. qm̄ manifestū est, q̄ istud mo-
 tū aut erit equalis velocitatis, aut di-
 uersē: si equalis, declarabit ex hoc,
 qđ dicam. q̄ non mouetur motu fi-
 nito, nisi i tēpore finito. D. narrauit
 qūo sequit hoc, & d. qm̄, cum fuerit
 accepta, &c. i. qm̄, cum posuerimus
 aliquid moueri motu terminato p
 spatiū terminatū. v. g. per spatiū *A B*,
 & deinde acceperimus ex hoc spa-
 tio partē, manifestū est q̄ pertransi-
 uit illā partem in parte temporis, in
 quo p̄trāsiuit totum spatiū, & q̄,
B cū pertransiuit illud idē spatiū, p̄-
 transeūdo oēs illas partes æquales,
 in quas spatiū est diuisum, quod
 ē pertransiuit eas in t̄pibus equali-
 bus, quorū numerus est, sicut illarū
 partium: cū necesse sit vt numerus
 temporū sit sicut numerus partiū
 spatiij, & vt tempora sint æqualia,
 quia partes sunt æquales, & motus
 est æqualis. D. d. Ergo necesse est, si
 illæ partes, &c. i. &, cum necesse sit
 vt numerus partium tēporis, i quo
 totum motū mouet, sit finitus, &
 vtrq; pars est finita, cū sint æqua-
 les partibus spatiij, & partes spatiij
 sunt finitæ, necesse est vt tēpus cō-
 positum ex illis partibus finitis sit
 finitum. nā cōpositū ex partibus fi-
 nitis in magnitudine, & numero
 æqualibus est finitū necessario. D.
 d. qm̄ numerus corū, &c. i. qm̄ nu-
 merus partiū, q̄ sunt duplē p̄tis spa-
 tij mensurātis illud, sit numerus du-
 plorū partis tēporis, in quo p̄trāsue-
 runt illud spatiū, s. qđ, si i spatio fue-
 rit decuplū illius partis, & in tēpore
 etiam erit decuplum partis, in qua
 motum pertransiuit partes spatiij.

Cōpositū
 ex partib⁹ fi-
 nitis i ma-
 gnitudine
 & nūero
 equalib⁹ ē
 finitū ne-
 cessario.
 Idē 2. 20.
 & 21. Idē
 22. c. seq.

Sed, & si non æque velociter, **D**
 refert nihil. Sit. n. in qua *A*, & *B*,
 spatiū finitū, per qđ motum sic
 in infinito tpe, et tēpus īfinitū,
 in quo *C D*. Si igitur necesse est
 prius p̄ alterū altero motū esse:
 hoc aut manifestū est q̄ tēporis
 in priori, & posteriori p̄ alterū
 est motū: semp. n. in pluri p̄ al-
 terū erit motū, siue æque velo-
 citer, siue nō æque velociter mu-
 tetur, siue intendať motus, siue
 remittať, siue maneat, nihil mi-
 nus. Accipiat igit spatiū *A B*
 aliquid, qđ sit *A E*, qđ mensura-
 bit *A B*. Hoc itaq; in aliquo infi-
 niti absolutū est tēpore. in infi-
 nito. n. non est possibile. totū. n.
 in īfinito. Et rursus alterū, si cō-
 pero quantū est *A E*, necesse est
 in infinito tpe. totum. n. in infi-
 nito: & sic accipiendo. Qm̄ igit
 īfiniti quidē nulla pars est,
 quæ mensuret: (impossibile. n.
 est infinitum esse ex finitis, &
 equalibus, et inæqualibus, p̄p̄ea
 q̄ mensurabuntur q̄ finita sunt
 multitudine, & magnitudine a
 quodā vno, siue equalia sint, si-
 ue inæqualia, definita aut ma-
 gnitudine nihil minus: spatiū
 aut finitū quantis *A E* mēsurā-
 tur:) in finito tēpore *A B* moue-
 bitur. Sit aut et in q̄te. Quare
 neq; fieri, neq; corrūpi posse est
 semper aliquid vnum, et idem.

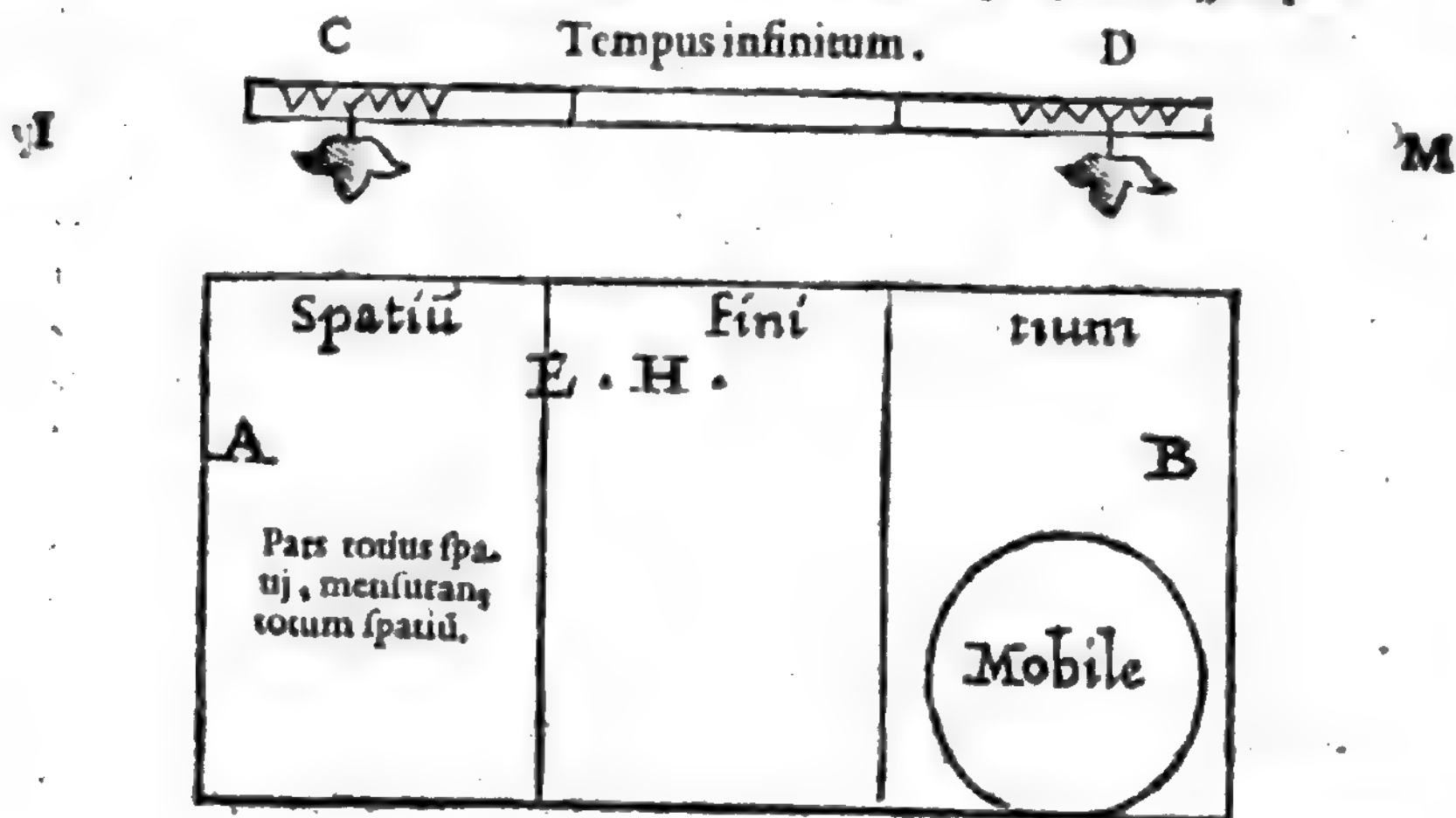
Et, si ē fuerit inæqualis velo-
 citatis, nō est in hoc differētia. Sit
 igitur *A B* lōgitudō, per quā est
 motus, finita, et sit per quā res mo-
 uetur

Physicorum

Guetur in infinito, & sit tps infinitum C D: Cū igitur necesse est ut quiddā moti moueatur ante quiddam: & hoc manifestum est, quia priori, & posteriori ex tempore mouetur vnum post aliud: quia in maiori semper motū est aliud a precedenti, siue transmutatio eius fuerit equalis in velocitate, aut non equalis, & siue motus eius augmentetur, aut diminuat, et non minus si remanet in eadē dispositione. Accipiat igitur ex longitudine A B aliqua pars, & sit A H, quae mēsurat A B: ista igitur pars in quo tempore fuit de tempore infinito? quoniam impossibile est ut sit infinitum: quoniam tota mensuratur in infinito. Et, si ē acciperimus aliā partem secundū mēsuram A H, necesse est ut sit

in tempore finito, quia totum fuit in infinito: & sic fecerimus in eis, quae accepimus ex eo. Quia autem ex infinito non est aliqua pars omnino, ad quam mēsuratur: quoniam infinitū impossibile est ut sit compositum ex finitis equalibus, aut inaequalibus: & cū finita fuerint, numerus aut magnitudo, mensurabit illa vnum, siue fuerint equalia, & nō minus si fuerint inaequalia, postquam fuerint terminata in magnitudine saltem: & longitudo finita est longitudo, q̄ mensuratur ab aliqua mensura, ut A H: ergo in tempore finito necesse est aliquid ad illud moueri per longitudinem A B. Et similiter est de generatione. Vnde sequitur quod impossibile est idem generari, & corrumpi semper.

Demonstratio, probās quod si magnitudo est finita, quod tps infinitum esse nō pot.

Cum

A Cum declarauit, qd possibile est
61 ut spatiū finitū pertranseat in tē-
 pore infinito in moto equalis velo-
 citatis, dicit qd similiter est in moto
 inēqualis velocitatis, &c. i. & indif-
 ferenter, siue motū fuerit equalis ve-
 locitatis, siue non. D. incēpit decla-
 rare hoc, & dixit: Sit igitur $A B$, &c.
 i. sit igitur longitudo finita, p quā
 est vnus motus finitus, qui est in tē-
 pore infinito, longitudo $A B$: & sit
 tēpus infinitum tps $C D$. Deinde p-
 posuit ad hoc declarandū propo-
 sitionem necessariā in hac prādicta
B declaratione, sed non prādictam eam
 prius, considendo quēlibet con-
 siderantem habere eā in mente, & d.
 Cum igitur necesse est, &c. i. & cū
 hoc posuerimus, & coniunxerimus
 et aliam propōnem notā, & est qd
 necesse est vt in eadem motu quod-
 dā moueatur ante quoddā, v.g. in
 motu qualitatis quēdā partes ante
 quasdā, & in quantitate qdā par-
 tes quantitatis ante quasdam, & in
 vbi sit, s. qd motū mouebit quibul-
 dā partibus motus ante quasdam.
 Et non intendit partes rei, quā est
 subiectū motus, s. indiuiduum sub-
C stantiz motū. qm hoc non est ve-
 rum de eo in omnibus motibus, qd
 quēdā partes eius prācedunt qual-
 dā. hoc. n. non est verū, nisi in qua-
 litate, & similiter in generato dissi-
 milium paruum: in motu vero lo-
 cali, aut motu augmenti nō. partes
 .n. istorum motū sunt in toto mo-
 to, quēadmodum totus motus est in
 toto. Sed & quia motus habet du-
 plex subiectū, s. genus prādicamen-
 torū, in quo est motus, & substan-
 tiā subiectā illi generi, & vt unq;
 dē esse motus, intelligendū est hic p
 motū naturam subiectā motui, nō

indiuiduum substantiē deferens il-
 lud. ^a D. induxit illud, ex quo appa-
 ret hoc perfectē, & d. & hoc manife-
 stum est, &c. i. & hoc, qd moti quid-
 dam est post quiddam manifestū
 est. nam in tēpore priori erit prius
 eo, & in posteriori posterior. qm,
 quia tēpus habet prius, & posteri⁹,
 ideo motū in eo habet prius, poste-
 rius. D. d. qm in maiori, &c. i. qm in
 maiori tēpore erit motus aliud ā
 priori, qd est in minori tēpore, siue
 fuerit equalē in velocitate, aut inē-
 quale. & d. hoc, quia hęc propo-
 sitio est vera in vtrāq; declaratione, s. in
 declarare hoc de moto, qd est equa-
 lis velocitatis, & diuersę velocitatis.
^b Et, quia illud, qd est diuersę velo-
 citatis, inuenit in tribus modis: aut
 .n. crescit, aut diminuit, aut in vtro-
 que modo: & hoc est inēquale in
 eis, s. cū hoc, qd partes moti sint qd-
 dam ante quasdam, d. &, si motus
 eius, &c. i. & hoc, qd qdā partes pce-
 dunt quasdam, inuenitur ē in di-
 uersis hoc mō diuersitatis, non mi-
 nus q inēqualibus. Et sicut est intelli-
 gendū hoc, si quandoq; crescit, &
 qnq; diminuitur. Et, cum dixit: &
 cum necesse est vt quiddā moti sit
 ante, deīde accidit ei declarare hoc,
 induxit consequēs, & d. Accipiat
 igitur ex longitudo $A B$ aliqua ps,
 i. longitudo, quā primo posuit. & q.
 d. &, cum posuerimus longitudinē
 finitam, s. $A B$, in tempore infinito,
 s. $C D$, & fuerit positū nobis qdā
 partes motus, & moti pcedūt quas-
 dā, accipiamus ex hac longitudo,
 quam posuimus, s. $A B$, aliquā par-
 tem mensurantē illā, & sit $A H$. D. d.
 Ista igitur pars, &c. i. ista igitur pars
 mensurans in quo tpe temporis in-
 finiti fuit accepta? nā impo-
 est vt

D
 a Motus
 duplex
 subiectū.

E

illud, qd
 ē diuersę
 velocita-
 tis, inuenit
 tribus mo-
 dis.

F

Docum-
 tum.

tps

Physicorum!

Tēps sit infinitū, s. tempus in quo motum pertransit hanc partē: qm̄ totū istud spatium pertransit in tpe infinito. sed est imposse ut pars, & totū pertrāseant in eodē tpe. D. d. Et, etiam si acceperimus, &c. i. si igitur acceperimus ex illo spatio aliā partem equalē parti A H, quam posuimus mensurare spatiū, necesse est ut motū pertranseat hanc partē, ēt in tpe finito. nam iā posuimus motum pertrāsire ipsam in tpe infinito, & indifferenter, siue posuerimus q̄ motus eius per hanc scđam partē fuerit velocior, aut tardior quā

H motus eius per aliā partē, aut equalis. D. d. si igitur acceperimus, &c. i. si s̄r, si diuiderimus tertiam mensurā equalē primę, sequitur ut motū pertranseat illā in tpe finito. & cum sic fecerimus, in diuisione consumet spatium, & congregabitur ex ptibus, in quas diuidit illud spatium, numerus terminatus finitus, & ex tēporibus, in quorū vnoquoq; pertransit vnāquāq; illarū partū spatij: a & qđ cōponit ex finitis est finitum: & necessario est ergo q̄ tēpus, in quo hoc pertrāsit totum spatium, est finitū necessario. & hoc intendebat, cū

a Qđ cōponit ex finitis ē finitū. Idē l. e. 6 a. & q̄ ibi.

I d. & cum fecerimus, &c. i. & si s̄r, cū fecerimus diuidendo spatium, necesse est tēpus diuidi in partes æquales ī numero partibus spatij: & si partes tēporum nō fuerint æquales in se: & erit tps congregatum finitū. qm̄ posse mēsurari per partē eius: & infinitū nullam habet partem, a qua mēsuretur. nā infinitū imposse est cōponi ex finitis æqualib⁹, aut inæqualibus. & iā posuimus q̄ istud tēpus cōponitur ex finitis. D. d. cū finita fuerint numerus, &c. i. & cū numerus, & magnitudo, qui cōponun

tur ex finitis, mēsurantur ab vno, siue fuerint equalia, siue inæqualia. Et ordinatio istarū propōnum est talis. Qm̄ primū posuit q̄ infinitū imposse est mēsurari a sua parte. D. dedit cām in hoc, & est quia infinitum non cōponitur ex finitis equalibus, aut inæqualibus. D. induxit aliā propositionē, & est q̄ magnitudo finita, aut numerus finitus pnt mēsurari a sua parte, siue magnitudo, aut numerus componatur ex equalibus, aut inæqualibus. Et sic syls componitur in scđa figura tali mō. Tempus, in quo motum pertransit hoc spatium, pōt mēsurari a sua parte, cum sit cōpositū ex partibus finitis, licet non equalibus: & tps infinitum non pōt mēsurari ex sua parte: ergo tēpus, in quo motū inæqualis velocitatis pertrāsit spatium finitū, non est infinitū. & hoc est inconueniens. Ipse aut vī quasi non ordinare istum sylm hoc modo, sed posuit post has duas propositiones, q̄ longitudo, in qua transmutat transmutatū, mēsurat a sua parte. & hoc intendebat, cū d. & longitudo finita mēsurat ab aliqua mēsurā, ut A H. D. d. ergo in tpe finito &c. i. qm̄, cū ista trāsmutatio mēsuret a sua parte: & si s̄r tps, in quo est motus, per mēsurā magnitudinis ex rebus finitis. Tempus igitur, in quo transmutatio fit, mēsurat a sua parte: & quicquid mēsurat a sua parte est finitū: ergo hoc tempus est finitū. D. d. Et si s̄r de gñatione. i. qm̄ imposse est aliquid generari generatione finita in tēpore infinito: generatio. n. est transmutatio in magnitudine. & iō potētia istius declarationis est vis declarationis, quæ communis est modis omniū trans-

A transmutationum, Equatuor, sunt
n. corpora. Et in libro Ioannis loco
huius dictionis generatio poneba-
tur hæc dictio quies. Et, si hoc fue-
rit, tunc intentio erit q̄ ita est de quie-
te in hoc, sicut de motu. Qm̄, cum
quies sit priuatio motus, qui innat-
us est existere in quiescente: & mo-
tus finitus impossibile est vt sit ī tē-
pore infinito: ergo & quies finita ī-
possibile est vt sit in tēpore īfinito.
Dixit Ioannes. & qdā intelligūt hic
p̄ quietē ire ad q̄etē. & dixerūt hoc,
nā quies nō determinat, nisi p̄ tps.
D. d. Vnde sequit̄ q̄ impossibile est, &c.

B i. qm̄ generatio, & corruptio, quia
finitæ vident̄: & transmutatio fini-
ta est in tēpore finito: ergo nihil ge-
neratur semp, aut corrumpit̄ sem-
per. aut intendit q̄, cū fuerit positū
aliquid transmutari trāsmutatione
finita in tempore infinito, tūc illud
generabitur, & corrumpet̄ insimul
semp, cum neutra trāsmutatio ha-
beat tēpus proprium. Et, cū fuerit
declaratū impossibile esse transmu-
tationē finitam esse in tempore in-
finito, sequit̄ vt nullū idem genere-
tur, & corrumpat̄ insimul semp. Et

Documē-
tum.

C nō intendit q̄ hoc eē impossibile:
quia declaratur per hoc q̄ primum
est impossibile. nā hoc esse impossi-
bile manifestius est q̄ illud esse im-
possibile, qd̄ acceptum est in decla-
ratione istius. sed induxit ipsum
hoc modo innuendo aliud imposse
contingens huic, & est generabile,
& corruptibile semper generari, &
corrumpi insimul. & q. d. & cū hæc
positio fuerit verificata, auferet̄ im-
possibile contingens cōtradiCTORIæ
eius. ex quo apparet confirmatio
istius sermonis, sicut apparet de-
structio suæ cōtradiCTORIæ.

Eadē aut̄ ratio est & q̄ neq̄ **D**
infinito tpe per infinitū posse ē
moueri, aut quiescere, siue regu-
lariter moueat̄, siue irregulari-
ter. Accepta .n. quadam parte,
q̄ metietur totū tps, in hac quā-
tum aliqd̄ pertrāsibit ipsius ma-
gnitudinis, & non totā. in toto
.n. totā, & rursus in æquali aliā,
& in vnoquoq̄, sicut, siue æqua-
lis sit, siue inæqualis ei, q̄ ē à prī-
cipio. refert aut̄ nihil, dūmodo
sit finitum quoddā vnaquæq̄.
manifestū. n. est q̄ cōsumpto tē-
pore infinitū non consumetur, **E**
finita ablatione facta, & per ip-
sum quantū, & ipsum quoties.
quare non transibit in tpe fini-
to infinitum. nihilq̄ refert ma-
gnitudinē, versus alteram, aut
versus vtranq̄ partem esse infi-
nitam, eadem enim erit ratio.

*Et eadem ratione ratiocinatur
ad hoc quod impossibile est etiam
infinitum moueri tempore finito,
aut quiescere, siue motus fuerit
æqualis, aut diuersus. Nam, cum
accipietur aliqua pars, que men-
suret totum tempus, tunc in illa
parte mouebitur per aliquam par-
tem illius spatij non per totum.
per totum enim mouetur in to-
to tempore. Et in æquali moue-
bitur etiam per aliam partem,
Et in vnaquaque partium simi-
liter, siue fuerit æqualis preceden-
ti, aut inæqualis. nulla enim est
differētia in hoc solummodo, quod
vnaquæq̄*

Phyficorum

Quoniam unaqueque illarum partium sit finita. non mouetur infinitum tempore finito. unde manifestum est quod, cum tempus consumitur, non consumitur infinitum. partitio enim est finita in mensura, et in numero. ergo etiam eadem est ratio.

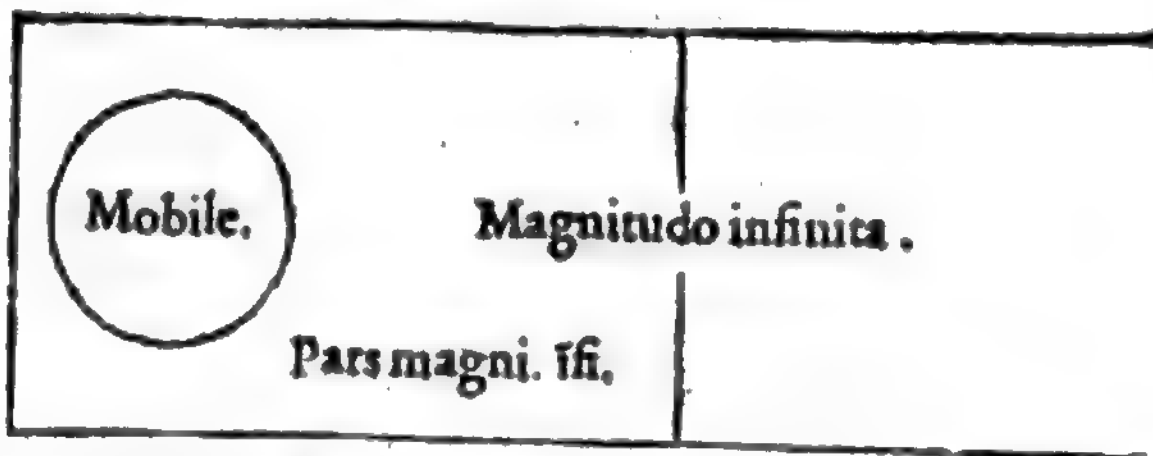
Demonstratio, probatur, si tempus est finitum, quod magnitudo non potest esse infinita.

Potes autem & per literas, ut & in priori demonstrare. Aduerte tamen Auerroem in hac demonstratione assumere ipsum mobile infinitum, cum tamen finitum assumi debeat.

Tempus finitum.

H

L

62 Cum declarauit quod impossibile est aliquid finitum moueri per spatium finitum in tempore infinito, declarat et quod impossibile est ut aliquid infinitum moueat in tempore finito. nam necessarium est ut infinitum moueat per spatium infinitum. ergo sequitur aliquid pertransire spatium infinitum in tempore finito. & hoc est conuersum eius, quod prius declarauit esse impossibile, scilicet aliquid pertransire spatium finitum tempore infinito. Et, quia haec duo sunt similia, & eadem est declaratio in eis, scilicet aliquid moueri per spatium finitum in tempore infinito, aut aliquid moueri per spatium infinitum in tempore finito. nam illud, quod illic fecimus, diuidendo spatium finitum, ex quo sequitur tempus esse finitum, faciemus hic diuidendo tempus, & sequitur spatium esse

finitum. Et ideo d. Et eadem ratione, &c. i. quoniam impossibile est infinitum moueri in tempore finito, sequitur. n. ipsum moueri per spatium infinitum in tempore finito. D. d. Nam, cum accipietur aliqua pars, &c. i. & deinde illius. quoniam, cum posuerimus motum infinitum in tempore finito, & acceperimus aliquam partem illius temporis, tunc motum mouetur in illa parte per aliquam partem spatij. nam impossibile est ut per idem spatium moueatur in parte, & in toto tempore. D. d. & in aequali et mouebitur per aliam partem, &c. i. deinde, si posuerimus ipsum moueri in aliam partem temporis aequali primae parti mensuranti, deinde in tertia, deinde in quarta, & similiter in unaquaque partium temporis donec tempus consumatur, tunc congregabuntur

Agabuntur ex hoc spatia finita mensura, & numero, & indifferenter siue motus eius in illis partibus fuerit equalis, aut diuersus. Et hoc intendebat, cum d. siue fuerit equalis precedenti, aut inequalis. i. siue motus eius in secunda parte fuerit equalis motui eius in prima, aut inequalis. Quoniam non est differentia inter hoc, quod sit equalis, aut inequalis in illis temporibus equalibus: cum vnaqueque partium spatii, quas motus pertransit in illis temporibus, fuerit finita: quoniam congregatio erit finitum, licet motus non sit equalis in se. D. d. vnde manifestum est, &c.

Di. manifestum est igitur ex his quod, cum tempus consumetur per motum illius motu per vnamquamque partium equalium parti mensuratum, quod illud, per quod mouetur, non consumetur. nam infinitum mouetur per spatium infinitum. D. d. partitio. n. est finita. i. & declaratum est superius, quoniam necesse est spatium, per quod est motus, consumi. nam partes omnes, per quas motus mouetur in illo tempore, sunt finite mensura, & numero, s. quoniam vnaqueque, est finita in se, & numerus omnium est finitus. sed positum est eas esse infinitas. & hoc est impossibile. D. d. ergo infinitum non mouetur in tempore finito. i. declaratum est igitur ex hoc, quod aliquod infinitum non mouetur in tempore finito. quoniam sequitur ex hoc ut aliquod infinitum moueatur per spatium finitum: & sic aliquid mouetur per spatium minus: ipso quod est impossibile. Et debet scire, quod ex hoc apparet quod impossibile est infinitum moueri omnino. nam quod non mouetur tempore infinito necesse est ipsum moueri semper temporibus finitum secundum continuationem, & perpetuitatem. D. d. & nulla est differentia, &c. i. quoniam sequitur motum pertransire spatium infinitum in tempore finito, dico, ex-

go quod sequitur ex hoc, ut motus eius sit in toto tempore vnus, s. motus infinitus.

His autem demonstratis, manifestum est quod neque finitum magnitudinem infinitum contingit transire in finito tempore propter eandem causam, in parte. n. temporis finitam transibit, & in vnaquaque similiter: quare in toto finitam.

Hoc quidem declarato, manifestum est esse impossibile et magnitudinem finitam pertransire infinitum in tempore finito, propter illam eandem causam, s. quoniam in parte temporis pertransit finitum, & in vnaquaque partium similiter: ergo in toto pertransibit finitum.

Cum declarauit quod impossibile est aliter quod finitum pertransire spatium finitum tempore infinito, neque; aliquid infinitum in tempore finito, dixit quod ex hoc patet contrarium primi esse impossibile, quod est, aliquid finitum pertransire magnitudinem infinitam in tempore finito. Nam, cum tempus diuideretur in partes equales, statim spatium erit similiter secundum illud numerum, siue motus fuerit equalis, aut inequalis. ex quo sequitur spatium esse finitum. D. d. per illam eandem causam. i. & hoc manifestum est ex illa eadem propositione, qua vsi sumus in predictis declarationibus, s. dicente quod in parte temporis mouebitur per partem spatii finitam. impossibile. n. est totum, & partem pertransire in eodem tempore. D. d. & similiter in vnaquaque paruum, i. partium temporis equalium primarum. D. d. ergo & in toto, &c. id est, ergo necesse est ut motum pertransiret in toto tempore finito, spatium finitum.

Phisicorum cum Auer. O O Quoniam

Documē-
tum.
imposse ē
infinitum
moueri
tempore
finito.

Phyſicorum

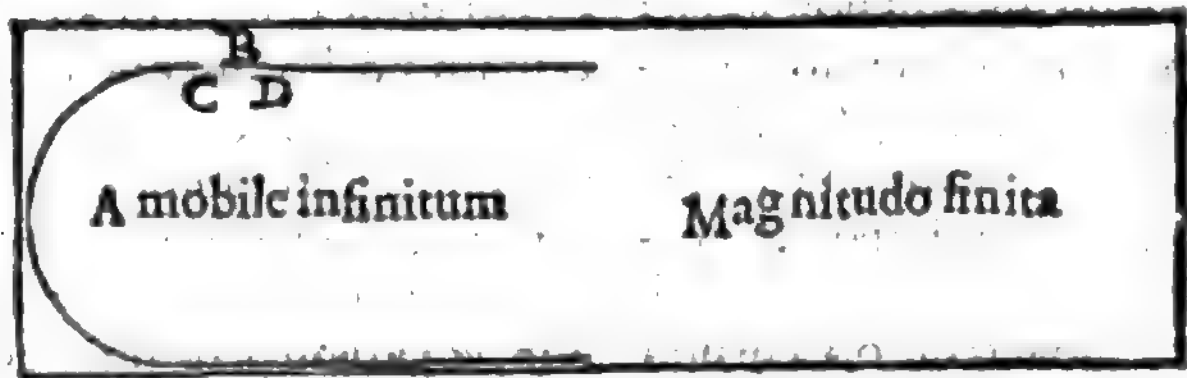
G Quā aut finitum nō trāſibit infinitam infinito tpe, manifestum est q̄ neq; infinitum finitā. si. n. infinitum finitā, necesse est & finitam transire infinitū. nihil. n. refert vtrumuis esse id, qđ mouetur. vtroq; n. mō finitum transibit infinitū. Cum. n. moueat infinitum, in quo est A, erit aliqd ipsius fm B finitū, vt C D. & rursus aliud, et aliud, & semp sic. quare sūt accidet infinitū motum esse p finitum, & finitum trāſiſſe infinitum. Neque. n. fortassis possibile est aliter infinitum moueri per finitū, q̄ q̄ finitū transeat infinitū, aut latitōe vtendo, aut mouēdo. quare, qm hoc impossibile est, non transibit infinitum finitū.

Et, cum finitū non pertranseat

infinitum in tempore finito, manifestum est per se quod neq; etiam infinitum pertransit finitum: si enim infinitum pertransit finitū, necesse est finitum pertransire infinitum. Quoniam, cum moueatur infinitum, s. A, tūc quiddam eius erit in B finito, v.g. C D. & erit etiam aliud ex eo post aliquid, & sic semper. ex quo sequitur vt infinitum moueatur per finitum, & finitum pertranseat infinitū. Quoniam videtur mihi quod impossibile est infinitum moueri per finitum alio modo, nisi vt finitū pertranseat infinitū, aut cursu, aut mensuratione. & cum sit hoc impossibile, est impossibile, infinitum pertransire finitum.

Demonstratio, probans quod mobile infinitum non potest pertransire magnitudinem finitam in tempore finito.

Tempus finitum.

64 Hoc est Quartum quēſitum. & est, q̄ motum infinitū non pōt pertrāſire ſpatiū finitum, ſicut declarātū eſt qm impoſe eſt moueri tēpore finito. Et d. Et, cum finitū, &c. &

modus cōtinuationis in eo eſt, qm, quia declaratum eſt finitum nō p̄trāſire ſpatium infinitum in tempore finito, declarātū eſt ipſum nō pertranſire finitum omnino. Nā, ſi per-

A perttransuerit, perttransibit in tēpo-
re, qd̄ iā desit : & qd̄ est tale, est fini-
tum . & cū declaratū sit q̄ finitum
non perttransit oīno spatium infinitū
tū : manifestū est q̄ motū infinitū
non perttransibit spatium finitū . D.
dedit rationē super hāc cōtinuatio-
nē, & dixit : si . n . infinitū perttransibit
finitum, & c . i . & declaratum est ip-
sum nō perttransire illud . qm̄ , si infi-
nitū perttransibit finitū , perttransibit
illud in tpe finito : sed declaratum
est ipsum non perttransire illud in
tpe finito : ergo oīno nō perttransi-
bit illud . D . induxit exemplificatio-
nē, qua certificatur hoc, & d . Qm̄ ,
cum infinitū, s . a . moueat, & c . i . &
ista cōsecutio est vera . quia, cū po-
fuerimus q̄ infinitum perttransit spa-
tium finitum, s . a ., tunc quiddā infi-
niti erit ī hoc spatio, qd̄ est a, & erit
hoc quiddā ēquale huic spatio . sic
igit̄ hoc quiddam c . n . Et, cū posuit
q̄ necesse est vt pars finita moti in-
finiti sit in spatio finito, per qd̄ mo-
uetur, & vt illa pars sit equalis spa-
tio finito, & dixit, & erit et aliqd̄, & c .
i . & necesse est, cū istud motū infinitū
trāsferat, vt illa pars erit sit
ēqualis spatio, per qd̄ mouet̄ alia ā
prima parte, & per secundam ēt ter-
tia pars, & sic semp . D . d . ex quo se-
quit̄, & c . i . qm̄, quia spatū superpo-
nitur rei motē, & minus mensurat̄
maius, necesse est, cū motum fuerit
maius spatio, vt mensuret̄ motū ā
spatio . & cū motum fuerit minus
spatio, necesse est vt motū mēsurēt
spatium . & non erit dīa inter hoc,
q̄ infinitū perttransit spatū finitū,
& inter hoc, q̄ finitū perttransit
spatū infinitū : qd̄ est impossi-
bile, s . qm̄ in moto infinito necesse
est mensurari p̄ spatium finitum, &

motu finito mēsurate spatū infi-
nitum . qm̄ nulla differentia est in
hoc, q̄ mēsuret spatū : sed mē-
surans in moto finito per spatium
infinitum est motū : & mēsurans
motū infinitū per spatū finitū est
quiescens . Deinde cōfirmat̄ hoc,
& d . Qm̄ mihi vī, & c . i . qm̄ impo-
est imaginari q̄ motū infinitū per-
transeat fm̄ totū finitum, alio mo-
do ab eo, quo imaginatur q̄ motū
finitum perttransit spatium finitū .
Si igit̄ hoc fuerit impossibile, illud
erit impossibile . s . fm̄ q̄ imaginatur
ipsum perttransire illud cursū, aut
mēsuratiōe . Et induxit hoc idē
iunctiūm, aut qm̄ motum finitū,
cum perttransiuerit spatium infinitū,
perttransibit illud cursū . & cū
motū infinitū perttransiuerit spatū
finitum, perttransibit illud mēsurati-
ōe, non cursū . & non est differen-
tia inter istos duos perttransitus in
hoc, q̄ impossibile sequatur .

At vero neq̄ infinitū in fini-
to tpe transibit infinitū . si . n . in
finitū, & finitū, inest . n . infinito
finitū . Amplius autem & tēpo-
re accepto eadem erit demō .

*Neq̄ infinitum perttransit in
tempore finito infinitum . quoniam,
si perttransit infinitum, perttran-
sibit et finitum . quoniam in infinitū
est finitum . Et, cum et cōfide-
ratū fuerit de hoc secūdu tps, simi-
liter pronemet ex demōstratione .*

Hec est Quinta declaratio, & est 6 s
de illo, qd̄ remanet ex diuisione, s . vt
motum infinitum moueatur tem-
pore finito . qm̄ illud, quod est tale,
aut mouetur per spatium infinitū,

○○ ij aut

Mh^o mē-
surat ma-
i^o . Idē . 10 .
Me . c . 4 .

E aut finitum, s. ut moueatur infinitum per infinitum in tempore finito. Et dixit: quoniam, si transierit infinitum, pertransibit et finitum, i. quoniam, cum positum sit infinitum pertransire spatium finitum in tempore infinito, necesse est ut finitum pertransiat spatium infinitum in tempore finito: quod est impossibile, ut declaratum est. D. d. quoniam in infinito est finitum, i. & necesse est, cum infinitum pertransierit infinitum in tempore finito, ut finitum pertransiat infinitum. quoniam in infinito pertransito est pars finita necessario, quod pertransit spatium infinitum in tempore finito. D. d. Et, cum et consideratum fuerit secundum tempus, &c. i. provenit etiam demonstratio, ex qua declaratum est quod impossibile est infinitum moveri tempore finito. & illa demonstratio est per divisionem temporis quoniam per divisionem temporis dividitur spatium. Si igitur tempus fuerit finitum, & spatium erit finitum: sed quia positum est ipsum esse infinitum, hoc est impossibile.

Quoniam autem neque finitum infinitum transibit, neque infinitum finitum, **I** neque infinitum in finito tempore movetur, manifestum est quod neque motus erit infinitus in finito tempore. quid. n. refert motum, aut magnitudinem, infinitum facere: necesse. n. est, si utrumvis, & alterum esse infinitum. omnis enim latitudo in loco est.

Et, cum sit impossibile finitum moveri per infinitum, aut infinitum per finitum, aut infinitum in tempore finito, manifestum est quod motus infinitus non erit in tempore

finito. non. n. est differentia inter hoc quod motus sit finitus, aut magnitudo. quoniam necesse est, si alterum fuerit infinitum, ut reliquum sit infinitum. omnis enim translatio est in loco.

Cum declaravit, quod impossibile est aliquod finitum moveri per spatium infinitum in tempore finito, aut aliquod infinitum in tempore finito, siue spatium fuerit finitum aut non fuerit, declaratur impossibile esse ut motus infinitus sit in tempore finito. Quoniam hoc aut erit per spatium, aut per rem motam. si autem per spatium, tunc aliquid infinitum movebitur per spatium infinitum in tempore finito. si vero infinitas in motu fuerit per rem motam, tunc aliquid infinitum movebitur in tempore finito, aut per magnitudinem finitam, aut infinitam: sed hec destructa sunt: ergo destructum est aliquem motum infinitum esse in tempore finito. & hoc intendebat declarare superius. & ipse utetur hoc tam fundamento in Septimo. Et dicit: Et, cum sit impossibile, &c. l. & cum sit declaratum, quoniam impossibile est motum infinitum pertransire spatium infinitum in tempore finito, aut motum infinitum spatium finitum, vel infinitum in tempore finito, manifestum est ex hoc, quoniam impossibile est ut motus infinitus sit in tempore finito. D. d. declaravit conclusionem, & dixit: non. n. est differentia, &c. i. quoniam, cum sit impossibile ut motum finitum moveat per spatium infinitum in tempore finito, aut motum infinitum in tempore finito, manifestum est, quod impossibile est ut motus infinitus sit in tempore finito. quoniam, si fuerit infinitus, aut erit per magnitudinem infinitam,

¶ a. l. neque infinitum finitum.

A tam, aut motū infinitū: sed hæc duo sunt impossibilia: ergo imposse erit, ut motus infinitus sit in tpe finito. D. d. nō. n. est dria, &c. i. cum nō sit dria, siue ponat q. motus infinitus est in tēpore finito, aut q. magnitudo infinita mouetur in tpe finito. D. d. qm̄ necesse est, &c. i. qm̄ necesse est, si motus fuerit infinitus, ut magnitudo sit infinita, aut illa, p. quā est motus, aut illa, quē mouetur. & similiter, si alterū istorū fuerit infinitum, motus erit infinitus. D. d. oīs .n. translatio est in loco, i. & ista etiā consecutio est in motu locali, Cqm̄, cū fuerit positū q. motus in loco ē infinitus, necessario erit magnitudo infinita, aut illa, per quā est motus, aut locus, & motū insimul. Similiter, si alterū istorū fuerit infinitū, motus erit infinitus. sed, cū motum fuerit infinitū, spatium erit infinitum: & nō conuertit. Vtrum autē, si augmentū fuerit infinitū, magnitudo erit infinita, sūt & si altera tio fuerit infinita, alteratū erit infinitum, considerandū est. & nō apparet sicut in translatione. & ideo d. post, omnis .n. translatio est in loco. vnde opinandum est q. hoc nomine motum vitur in hac declaratione proprie, s. in loco. & in ultimo istius tractat⁹ declarabitur simplr. qm̄ imposse est q. aliq. motus quatuor motuum sit infinitus præter translationem circularem.

Eodem pacto esse in eo, quod in Quietem tendit, et in Quietē, ut etiam in motu, quod. s. non detur in eis primum. Cap. 4.

Quoniam autē oē aut mouet, aut quiescit, qd̄ aptum natura est, qn̄ aptū

est, & vbi, & quō pacto, necesse est oē, qd̄ stat, cū stat moueri. si enim nō mouetur quiescet, sed non contingit ut ad quietē tendat quiescens.

Et, quia omne aut mouetur, aut quiescit, s. quod innatum est, & quo, & secundū quod, necesse est ut cessans, cum cessat, mouetur, nam, si omnino non mouetur, quiescit. et impossibile est ut quiescens sic tendat ad quietem.

Cum declarauit prius q. neq. in 67 motu, neq. in primo tpe, qd̄ super- **B** ponitur motui, inuenit primū naturaliter, s. prim⁹ motus, aut primū tps, cum motus, & tps semper sint diuisibilia, vult nūc declarare q. ita est in re ad quietē, & in ipsā quiete, sicut in motu, s. qm̄ non inuenit prima quies naturaliter in re quiescente, neq. primū tps, quod est pars tēporis, in quo quiescēs quiescit, s. temporis equalis quieti: sūt neq. inuenit primū tps, in quo motum vadit ad quietē, quod dī cessatio. Et in cōp̄it declarare prius hoc in cessante, & dixit: Et, quia oē, &c. i. & quia oē, de quo vere dī ipsum ēē aut quiescens, aut motū, est illud, qd̄ innatū est recipere motū, & quietē, & est in loco, in quo innatū est recipere motū, & quietem, & i. dispōne, s. m. quā innatum est recipere motū, & quietem. Et dixit: quod innatum est moueri. nā illud, quod non est innatū moueri, v. g. punctus, nō dī quiescere, aut moueri. Et d. & quo nā illud, quo mouet, mouet in re diuisibili: & cū fuerit in instanti, nō dī quiescere, neq. moueri. Et d. & s. m. q. ut distingueret inter illud, qd̄ mouet

Dispōne quiescens, & moti.

Viā &c. 4. ph. l. c. 118 & hic. l. c. 3. q.

Pria expō

Docum. 6. m.

In hoc. & it. l. c. 92. & 93.

Physicorūm

E in potentia, & illud, qđ mouetur in actu, s. rē motā esse in potētia, aut in actu, si n. fuerit in potētia, erit mota in potētia, & erit innata moueri in potētia, & si in actu, actu. Vel dixit hoc distinguendo inter motū, quos mota innata est moueri, & inter illud, quo nō est innata moueri. & est euidentius. Cū posuit hoc quasi pcedēs, d. ergo necesse ē vt cessans, &c. i. ergo necesse est i cessante, qđ iuenit in eo, qđ mouet, aut quiescat non in eo, qđ semp mouet, vt, cū dē cessare, tunc dicat moueri: cum sit impossibile dicere tunc ipsum quiescere. nā, cum cessat, tendit ad quietem: & impossibile est vt illud, qđ tendit ad quietem, sit quiescens.

Hoc aut demonstrato manifestum est qđ et in tempore stare necesse est. quod enim mouet, in tempore mouetur: quod autem stat ostensum est moueri: quare necesse est i tēpore stare.

Hoc quidem declarato manifestum est, quod cessans cessat in tempore, cum motum moueatur in tempore: & sit declaratū quod cessans est motum: ergo necesse est ipsum cessare in tempore.

68 Quia omne cessans est motū: & oē motum est in tempore: ergo omne cessans est i tempore. minor autem declarata est. qm cessans est illud, quod innatum est moueri, aut quiescens non est sine altero: ergo omne cessans aut est motū, aut quiescens: sed non est quiescens: nam cessans tendit ad quietem: & quicquid tendit ad aliquid non est in illo: ergo cessans non est quiescens: ergo omne cessans est motum.

Amplius autem, si velocius quidem, & tardius in tempore dicimus, stare autem est velocius, & tardius.

Et etiam non dicitur velocius, & tardius, nisi in tēpore, & cessatio est velocior, & tardior.

Omne cessans est aut velocius, 69 aut tardius: & omne velocius, aut tardius est in tempore: ergo oē cessans est in tempore.

In quo aut tēpore primo id, quod stat, stat in quouis huius necesse est stare. diuiso. n. tempore, si in neutra quidem partium stat, neq i toto: quare nō vtiq stat id, quod stat. si vero i altera nō vtiq in prio toto stat. fm. n. * vtrūq in hoc stat, sicut a. l. altera dictum est, & in eo, qđ mouet, prius. Vt autem id, qđ mouet, non est in quo primo mouetur, sic neq i quo stat id, quod stat.

Et primum tempus, in quo cessans cessat, necesse est vt in quolibet eius cesset. nam, si illud tempus diuidatur in duo, tūc si in neutra parte cesset, ergo neq in toto cessabit, ergo cessans non cessat. M
& si in altera parte cessat, ergo non totum est primum eius, in quo cessat. quoniam cessauit in alio. i. & est illa pars, vt dictum est de moto. Quemadmodum ergo in moto non est aliquod primum, in quo mouetur, similiter neq in cessante est aliquod primum, in quo cessat.

Cum declarauit qđ cessans cessat in tēpore, vult declarare etiā qđ non est pri-

A primum tps, in quo cessat. & vt q cessans sit idē cum moto omnimodo: sed nō est verum: sed motū, & cessans sunt idē fm subiectū, & duo fm modū. corpus. n. cum accipiat fm qualitatem quiescentem, dī quiescēs, & cū accipiat fm q hēt qualitatem transmutatam, dī motū. & quia trāsmutatū in qualitate vadit ad qualitatem mobilem, fm hoc dī motum. Motū igitur est motū, fm q transmutatur in alia qualitate, & transfertur in ea ad finē, fm q finis est completū tū illius motus. v g. fm q transmutat de albedine imperfecta in nigredinē. est autē cessans, fm q transfert ad quietē. & quia quies accidit cōplemēto, ad qd est motus, ideo cessatio accidit moto. & iō sunt vnū fm subiectū, & duo fm modū. Aut dicamus q est cessans fm partē habitā, & motum fm partē habendam. Dicit: Et primum tps. & c. i. & necesse est vt cessans dicat cessare in qualibet parte tēporis, qd ē æquale cessanti. omne n. tempus est diuisibile. Deinde incipit declarare hoc, & d. nam, si illud tēpus diuidatur in duo, & c. i. & necesse est vt cessans cesset in qualibet parte primi tēporis. si. n. illud tēpus diuidatur in duo equalia, cum oē tempus sit diuisibile, tūc cessans aut non cessabit in aliqua parte: & sic non cessabit in toto illo tpe, qd est contra positū, aut cessabit in altera tū: & sic illud tēpus non erit primū: cum nō dī cessare in eo, nisi quia cessat in aliqua parte eius. & hoc intendebat, cū d. nō est totum primū, in quo cessat. i. & sequit hāc positionē, vt non sit illud tps totū, qd est compositū ex duabus partibus primū, in quo cessans cessat. D.

d. cessauit. n. i. alio: & est illa pars. i. qm, si positū fuerit q cessans cesset in aliqua parte primi tēporis, tūc illud tēpus non erit primū: qm cessauit in alio, antequā cessaret in illo tēpore: & illud aliud est aliud ab alia parte posita: & sic illud tēpus non erit primū. & intendit per hoc, quod d. & illa pars, partē primi tēporis, in quo positū fuerit cessans. D. d. vt dictū est de moto, i. qm declaratio eadem est in eis. nam, cū posuerimus primum tēpus, in quo motum mouet, & diuiserimus illud tempus i duo, & processerimus hac via demonstrationis, sequitur vt in hoc non inueniatur primum æquale. & ideo d. Quemadmodum igitur in moto, & c. i. quemadmodum igitur in moto non inuenitur ex tempore aliquod primū, in quo incipit moueri, similiter neque in cessante inuenitur aliquod primū, in quo incipit cessare.

Neq. n. ipsi moueri, neq. ipsius stare aliquid est primū. Sic. n. in quo primo stat, i quo a. n. hoc igitur impartibile qd nō cōtingit esse. motus. n. nō est i impartibili, ppea q motum est aliqd ipsius: qd autē stat demonstratū est moueri. At vero, si diuisibile est, in quauis partiū ipsius stat. hoc. n. ostēsum ē prius q in quo stat primo, in quauis parte illius stat. Qm ergo tempus est, in quo prius stat, & non impartibile: omne autem tempus in infinita diuisibile: nō est in quo primo stat.

Quoniam neq. ex moto, neq. ex cessante est aliquod primū. Et de-

Physicorum

Demonstratio illius sit illud, in quo primo erit cessans *A B*. impossibile est igitur hoc esse indivisibile. motus. n. non fit in indivisibili: nam erit aliquid, & iam ex ipso mouetur. Et declaratum est, quod cessans est motum, & si fuerit diuisibile, erit cessans in quacumq; parte eius. nā hoc declaratum, quoniam, cum fuerit aliquid, in quo erit primo cessans, tunc cessans erit in quacumq; parte illius. Et, quia illud, in quo est primo cessans, est tempus, non indivisibile: omne. n. tempus est diuisibile in infinitum: ergo nihil est, in quo primo erit cessatio.

Demonstratio, ostendens quod non est accipere primum temporis in statione mobilis.

A Primum temporis *B* Tempus.

Mobile tendens
in quietem.

71 Cum declarauit hoc sermone, repetit declarationem per exemplum, & dicit. Quoniam neque ex moto, neque ex cessante, &c. i. quoniam neque motum, neque cessans habet primam partem motus, aut cessationis. nam si hoc esset, tunc motus, & tempus, & esset continuum componeretur ex indivisibilibus. D. d. sit igitur illud, in quo, &c. i. sit igitur primum tempus, in quo erit prima cessatio *A B*. D. d. & impossibile est ut hoc sit indivisibile, i. primum tempus, in quo ponitur prima cessatio *A B*. D. d. motus. n. non est in aliquo. i. & diximus quod istud primum tempus necesse est ut sit diuisibile: quia iam declaratum est quod

Motus non cessans est motum, & quod motus non fit in aliquo indivisibili:

quoniam pars recedens, & accedens motus esset eadem: & sic pars antecedens fuit ex se, & fuit antequam esset. Et hoc intendebat, cum d. nam erit aliquid, & iam mouetur ex seipso, i. nam sequitur ex hoc quod aliquid mouetur ex seipso. & hoc est simile ei, quod dixit in initio istius tractatus. quoniam, si motus esset indivisibilis, tunc res, cum mouetur, iam esset mota, & cum motus sit diuisibilis, necesse est ut illud, in quo est motus, sit diuisibile, scilicet tempus, & locus. Deinde d. & si fuerit diuisibile, &c. id est & si istud primum tempus fuerit diuisibile, ut sumus coacti per rationem, tunc cessans erit cessans in qualibet parte eius, sicut in toto: & sic erit cessans

quoniam pars recedens, & accedens esset eadem

M

Ans in medietate, sicut in toto, & in medietate medietatis, sicut in medietate, & sic in infinitum. & hoc est in potentia. & sic non contingeret ut ante cessationem esset cessatio, & ante motum esset motus in infinitum, quod est impossibile. quoniam si hoc non fieret motus. si hoc igitur intelligendum est hoc. D. d. quoniam hoc declaratum est. &c. & interdit hic per primum, tempus aequale: & est illud, quo vitur hic pro principio, in declarando quod initium cessationis non habet primum tempus. & quasi dicat, &c. quia declaratum est quod in qualibet parte temporis aequalis cessationi cessabit cessans, necesse est ut non sit tempus primum, in quo incipit cessare. & hoc intendebat, cum dixit: & quia illud, in quo est, &c. i. non inuenitur aliquod primum, in quo erit prima cessatio. Neque, ex ipso tempore, neque ex loco, in quo est cessatio, neque ex ipsa cessatione. & continuatio consequentis cum precedente in hoc sermone manifesta est ex predictis.

claratum est enim quoniam tunc dicitur aliquid quiescere, cum illud, quod innatum est moueri, non mouetur in eo, in quo innatum est moueri.

Cum declarauit, quod neque motum neque cessans habet primum. vult ostendere hoc etiam in quiescente, & dixit: Neque, etiam quiescens habet tempus primum, in quo quiescit. D. de causa, & dixit: quoniam non quiescit in diuisibili. i. cum si impossibile ipsum quiescere in tempore in diuisibili, cum motus non sit in diuisibili, &c. i. & necesse est ut quies non sit in diuisibili propter duo, **E** quorum alterum est, quoniam motus impossibile est ut sit in diuisibili, & hoc demonstratum est: alterum vero est, quod illud ex tempore, in quo motus potest esse, in illo potest esse quies, & illud, in quo motus non potest esse, neque, potest etiam quies esse in eo. D. incipit declarare hoc, & dixit: declaratum est enim. &c. i. & necesse est ut aliquid non possit quiescere, nisi in eo, in quo potest moueri: quia describimus quiescens, quod est quiescens principaliter, & vere, & non transumptiue, quod est innatum moueri, cum non mouetur in illo, in quo est innatum moueri. s. tempore, & loco. & ideo necesse est ut omne quiescens quiescat in tempore, & loco. & si esset possibile aliquid quiescere in instanti, in quo est impossibile moueri, tunc diceretur quiescens, si cut dicitur quod punctus est quiescens, s. in figura. Et syllogismus componitur sic. Oportet quiescens quiescere in eo, in quo innatum est moueri: & illud, in quo innatum est moueri, est diuisibile: ergo omne quiescens quies-

De quiete transumptiua, vide. 4. ph. co. 11. 8

Neque igitur quiescens, quando primum quieuit, est, in impartibili enim non quieuit, propterea quod non est motus in impartibili. in quo autem est ipsum quiescere, & ipsum moueri. tunc dicimus quiescere, quando, & in quo aptum natura est moueri non mouetur id, quod aptum natura est,

Neque quiescens etiam quiescit in primo tempore. quoniam non quiescit in diuisibili. motus enim non fit in diuisibili: et in illo, in quo est quies, in ipso est motus. de-

Neque des
imp. motus
in impar-
tibili.

Physicorum

Quiescit in diuisibili. &, cum sit declaratum ipsum quiescere in diuisibili, declarabitur q̄ quies quiescentis non habet primum tempus per illam demonstrationem, per quam fuit hoc declaratum in cessante, & moto.

Amplius autem & tunc dicimus quiescere, cum similiter se habet nunc, & prius, tanquam non vno quodam dñudicantes, sed duobus minimis. quare nō erit in quo quiescit, impartibile.

H Si vero partibile est, tempus utiq; erit, & in quauis ipsi⁹ partium quiescet. eodem enim modo demonstrabitur, quo & in prioribus. quare nihil primum erit. * hęc autem causa est, quia quiescit quidem, & mouet omne in tempore. tempus autē nō est primum, neq; magnitudo, neque omnino vllum cōtinuum: omne. n. i infinita partibile est.

* a. l. huius autem.

Et etiam dicimus aliquid quiescere, cum eodem modo fuerit nūc, & prius, quasi non consideramus ipsum secundum vnum, sed saltē secundum duo. vnde necesse est vt illud, in quo est quies, non sit indiuisibile. si igitur fuerit diuisibile, necesse est vt sit tempus, & vt sit quiescens in quacūque parte eius. hoc enim declarabitur per illud idem, per quod declaratum fuit prius. ergo nō est hic primum, & causa in hoc est: quoniam omne, quod quiescit, aut mouetur: quiescit, aut mouetur in tempore: & non est pri-

um tempus, neque prima magnitudo: & vniuersaliter non est primum continuum: quoniam quodcūque talium est diuisibile in infinitum.

Hęc est secunda declaratio, qm̄ 73 quies non habet primum tempus, in quo quiescens quiescit primo. Et dicit: Et etiam dicimus, &c. i. & etiam manifestum est q̄ tunc dicimus aliquid quiescere, cum fuerit in eodem statu, & in hoc instanti, & in alio instāti precedenti, & saltem in duobus instātib. & causa i hoc est, q̄ motum, aut quiescens non inueniuntur in actu, nisi in eo, q̄ est i actu t̄pis. i. in ipso tempore, non in instanti. qm̄ instans est in potētia. Et, quia hęc est actio animæ in quiescente, qm̄ anima tunc intelligit quētem, qm̄ intellexerit idem corpus in eodem statu, saltem in duobus instātib. dixit: quasi non consideramus, &c. i. & videmus quasi qui nō cōsiderat, neq; intelligit rem per vnum, sed per duo. i. per duo instantia. & quia quiescere non intelligitur, & comprehenditur nisi comprehendendo duo instantia: & cum declaratum est q̄ inter quolibet duo instātia est tempus: necesse est vt omne quiescens quiescat in tempore: & omne tempus est diuisibile. & ideo dixit post, vnde necesse est vt illud, in quo est quies. &c. i. vnde necesse est vt pars temporis, in qua est quies, non sit indiuisibilis. v. g. instans, sed diuisibilis. D. d. Si igitur fuerit diuisibile, necesse est vt sit tempus. i. si igitur fuerit diuisibile in duo instātia: & inter quolibet duo instantia est tempus: necesse est vt quies sit in tempore. D. d. & vt sit quiescens

Alia tūc intelligit quētem, qm̄ intellexerit idē corp̄ eo dē statu saltē i duobus instātib. cōstare videt̄. de t̄pe. 4. phy. 100. & 106.

M.....

id

A in qualibet parte eius. i. & si illud, in quo est quies, sit tempus: & omne tempus est diuisibile in tempora: necesse est ut sit quiescens in quacunque parte accipiat de illo tempore: ex quo declarabitur quod quiescens non habet primum tempus per illam eadem demonstrationem, per quam declaratum fuit hoc in motu, & cessante: & hoc intendebat, cum dixit: hoc. n. declarabitur, &c. Et, cum declarauit hoc, repetit conclusionem, & dixit: quapropter necesse est primum non esse. i. primum tempus. deinde dedit causam in hoc moto, & quiescente, & dixit: & causa in hoc est, quoniam, &c. i. sciendum, quod ista causa in quiescente non est vera in hoc moto, & quiescente et. nam diuisibilitas temporis est causa ut quiescens non habeat primam quietem, i. in toto autem tempus non est causa huius, sed concomitatur causam, & causa in hoc, quod motum est tale. scilicet non habens primum motum est. quoniam motum est continua magnitudo, & in magnitudine continua, sicut diximus. ista. n. prioritas est impossibilis in istis rebus propter continuationem: & continuatio in istis primo inuenitur in magnitudine, & propter magnitudinem inuenitur in motu, & propter motum in tempore: retinens ergo primo caret, eo quod motus caret illo, motus vero caret illo, eo quod magnitudo caret illo etiam.

Quoniam autem omne, quod mouetur, in tempore mouetur: & ex quodam in quoddam mutatur, in quo tempore mouetur secundum se, & non quia in illius aliquo, impossibile est tunc finem aliquid esse primum quod

mouetur, quiescere. n. est in eodem esse, tempore aliquo & ipsum, & partium vnamquamque, sic. n. dicimus quiescere, quoniam in alio, & alio nunc verum sic dicere quod in eodem & ipsum, & partes sunt. Si autem hoc est quiescere, non contingit id, quod mutat, finem aliquid esse totum finem primum tempus. tempus. n. omne diuisibile est. quare in alia, & alia ipsius parte verum erit dicere quod in eodem sit & ipsum, & partes. Si vero non sic est, sed vno solo nunc est, non erit tempore vllum finem aliquid, sed finem terminum temporis. in ipso autem nunc est quidem semper finem aliquid manens: non tamen quiescit. neque. n. moueri, neque quiescere est in ipso nunc. sed non moueri quidem verum est in ipso nunc, & esse finem aliquid, in tempore autem non contingit esse, finem quod quiescit. accideret enim id, quod fertur quiescere.

Et, quia omne motum mouetur in tempore, & transmutatur de aliquo in aliquid, ideo tempus, in quo mouetur per se, non quia est in quadam parte illius temporis: impossibile est ut motum sit in aliquo eius. quoniam permanentia aliquid, & vniuersumque suarum partium in eadem re in aliquo tempore. quoniam sic dicimus aliquid quiescere. scilicet cum in instanti post aliud instans erit verum dicere illud manere: & suas partes in aliquo Et, cum

Physicorum

Cum hoc sit quies, impossibile est
ut illud, quod transmutatur ali-
quo modo transmutationis, sit secū-
dum totum in primo tempore i ali-
quo. nam omne tempus est diuisibi-
le. necesse est igitur ut sit verum i
vna parte per aliam diuidi in ea-
dem dispositione. Et, cum hoc non
sit ita, sed hoc est in vno instanti
tantum instantium: ergo nullus mo-
dus transmutationis erit in tempo-
re omnino, sed in extremo tempo-
ris. quoniam in instanti possibile est
ut res sit permanens aliquo modo,
quiescens autem non. impossibile
est enim in instanti motum, aut
quietem fieri. sed dicere motū non
esse in instanti est verum, & quod
aliquid est in eo quodammodo in
tempore, aut impossibile ut sit, se-
cundum quod est in quiete.

74 Vult declarare, qd transmutatum
nō est in eo, in quo transmutatur, i
tempore omnino, neq; in primo tē-
pore, in quo transmutatur. s. aequali
transmutationi, neq; in aliqua par-
te eius, sed est in trāsmutatione i in-
stanti, v. g. qm translatus per ma-
gnitudinem non est in magnitudi-
ne in primo tempore, neq; in parte
eius, sed in instanti, & dicit: Et, quia
omne motum, &c. i. & quia declara-
tum est qd omne motum mouet in
tempore, & qd transmutatur de ali-
quo in aliquid continue, ideo tem-
pus, in quo motum mouetur per se,
s. primum tempus, quod est equale
motui eius, in quo motum nō dicit
moueri gratia partis, impossibile est ut

motum sit in illo, in quo mouet. **K**
in hoc tempore, aut in aliqua parte
illius. D. induxit impossibile, quod sequi-
tur ex opposito huius positionis, &
dixit: qm permanētia alicuius, &c.
i. & impossibile est ut trāsmutatum sit
in re, in qua transmutatur, in tēpo-
re primæ transmutationis, neq; in
parte illius. qm, si trāsmutatum fue-
rit in prima transmutatione i tem-
pore, sequetur ut ipsum, & suæ par-
tes sint in eadem dispōne in illo tē-
pore, in quo dē esse in transmutatio-
ne: & aliquid esse in transmutatiōe
fm omnes suas partes in eodem sta-
tu est quiescere: & sic trāsmutatum
erit quiescens in transmutatiōe nō
trāsmutatum. D. exposuit hoc ma-
gis, & dixit: qm sic dicim⁹, &c. i. qm,
cum dicimus aliquid quiescere, ni-
hil aliud intendimus, qd ut in plus qd
in vno instanti sit in eodem statu si-
ne aliqua mutatione. D. d. Et, cum
hoc sit quies, &c. i. cum hoc sit im-
possible. s. motum esse quiescens apud
transmutationem eius, impossibile est
ut in trāsmutato aliquo modo trā-
smutationis ut trāsmutatum sit in
eo fm oēs suas partes in aliquo tpe,
s. in tempore primæ transmutatio-
nis, aut in aliqua parte eius. Et, cum
notificauit, qm necesse est, cum trā-
smutatum fuerit in transmutatione
in tempore, ut fm omnes partes sit
insimul in tempore, qm hoc est p-
prium eius, quod est in aliquo tem-
pore, & quod est tale, est quiescēs in
illo, in quo est, iccēpit declarare cau-
sam, propter quam necesse est ut il-
lud, quod inuenitur in tempore, iue-
niatur in eo, & suæ partes eodē mo-
do, & dixit: omne. n. tempus est diui-
sibile, &c. i. & necesse est ut illud, qd
inuenitur in tempore, inueniatur &
suæ

partes eodem modo plusq̃ in vno instanti. qm̃ omne, quod inuenitur in tempore ex istis, inuenitur in diuisibili, cum omne tempus sit diuisibile: & omne, quod inuenitur in tempore diuisibili fm̃ prius, & posterius, necesse est vt verum sit dicere de eo in vnaquaq; parte primi temporis, in quo est, q̃ fm̃ omnes partes est i eadem dispōne: & quod est tale est geſcens. D. d. Et, cum hoc non sit ita, &c. i. & cum sit impoſſe vt tranſmutatum sit in eadem tranſmutatione in instanti poſt aliud. nam hoc est quieſcens: necesse est vt tranſmutatum sit in tranſmutatione in instanti, non in tempore. D. d. ergo nullus modus tranſmutationis est in tempore, ſed in extremo tēporis. D. d. & cum ita ſit, non erit tranſmutatum aliquo modo tranſmutationis, qd̃ ſit in tempore, ſed ſint in tranſmutatione de initio ad finem in instanti. D. d. qm̃ in instanti poſſe est, &c. i. & ex iſta poſitione non ſequitur primum impoſſe. nam tranſmutatum, cum ponat in tranſmutatione i instanti, tūc poſitum est aliquod ens in eo, ita, q̃ non ſit quieſcens. ens, n. in instanti non est ens i eo, ita, q̃ ſit quieſcens, neq; motum, ſed tali mō eſſendi, in quo hæc duo contraria falſa ſunt. & ſi dicat quieſcit æqui uoce. & hoc intendeat, cum dixit: qm̃ in instanti poſſe est, &c. D. d. ſed dicere, &c. i. ſed dicere aliquid eſſe i instanti aliquo, quodammodo nō eſt neq; motus, neq; quieſ, eſt verū. D. d. in tempore, vero, &c. i. & vlt aparet q̃ motum in motu impoſſe ē vt ſit in tpe fm̃ modum, quo dī vt quieſcens ſit in tempore. Et hæc de claratio eſt communis in omnibus tranſmutationibus. & nulla dubita

tio accidit ex eo in motu, eo q̃ continuatio in motu locali eſt manifeſta per ſe, & quia impoſſe eſt imaginari aliquam partem eius exiſtere ſubito. in ceteris autem motib⁹ eſt quaſtio non parua. videt n. q̃ aliquæ partes eorum exiſtunt ſubito, & q̃ continuatio nō eſt manifeſta i eis. & nos perſcrutabimur de hoc ſollicitè alias.

SUMMA QUINTA.

Confutat errores quorſdam circa ipſum motum.

Soluit rationes Zenonis motum auferētes.

Cap. 1.

Eno autem male ratiocinatur. Si. n. ſemper (inquit) quieſcit omne, aut mouetur, cum eſt ſecūdum æquale: eſt autem ſemper id, quod fertur, i ipſo nunc fm̃ æquale: immobilē eā eſſe ſagittam, quæ fertur.

Zeno vero fallitur in argumento. Dicit enim quoniam omne eſt in aliquo ſibi æquali, aut quieſcit, aut mouetur in eo: & tranſlatum ſemper eſt in instanti: ergo ſagittata tranſlata non mouetur.

Et Zeno cum æquiuocatione utitur in illo, quo vult deſtruere motū. ſ. quia motum per magnitudinem eſt in instanti in longitudine æquali ſibi, ideo argumentum ei⁹ eſt ſophiſticum. D. d. Dicit n. &c. i. dicit n. q̃ notum eſt & primum q̃ quod libet corpus, cum fuerit in vbi ſibi æquali, aut ponetur in eo quieſcēs, aut motum: ſed impoſſe eſt poni in longitudine ſibi æquali motum: ergo

D
Cōtinua-
tioſ motu
locali eſt
manifeſta
p ſe, ſed in
ceteris
motib⁹ ē
qd̃ nō p-
ua p hoc
vide 8. ph.
cō. 13.

E

75

Phyſicorum

Ergo est quiescens in eo. D. induxit minore propositionem, & dixit: & translatus semper est in instanti. i. & est notum per se q. translatus est in instanti in longitudine aequali sibi. Et, cum induxit has duas propositiones induxit conclusionem, & dixit: ergo sagitta, &c. i. cum translatus est in longitudine sibi aequali: & omne, quod est tale, est quiescens: ergo & translatus. & si esset velocissimum omnium. v. g. sagitta est immobilis ergo nihil est motus.

Hoc autem falsum est. non. n. componitur tempus ex ipsis nunc indivisibilibus, sicut nec alia magnitudo vlla.

Sed hoc est falsum. tempus. n. non componitur ex instantibus indivisibilibus: similiter neq. aliqua aliarum magnitudinum.

76 Quia tempus non componitur ex instantibus, ideo in instantibus non fit motus, neq. quies. & quia translatus in instanti non est quiescens: ergo non est in longitudine sibi aequali, nisi in potentia, non in actu. Et causa in hoc est, qm. instans non est in actu in tempore: & ideo motus non est in longitudine sibi aequali, nisi in potentia. & sic non sequitur ut sit quiescens. & ideo dixit: Sed hoc est falsum, &c. i. & ista q. contingeret, si instans in actu esset in tempore, ita, q. tempus esset compositum ex instantibus: qm. tunc non esset motus omnino. Deceptio igitur est in propositione dicente q. omne, quod est in longitudine sibi aequali, est quiescens. hoc. n. est verum in illo, quod est in longitudine sibi aequali in actu, non in potentia: & res

mota est in longitudine sibi aequali in potentia. & ideo, cum movetur per magnitudinem, non describit punctum, & motum. & quia pertransit spatium, necesse est mensurare illud. & quia mensurat illud, necesse est ut sit ex eo in longitudine sibi aequali: nam mensurans est huiusmodi. ergo, cum potentia non distinguatur ab actu, accidit questio Zenonis.

Quatuor autem sunt rationes de motu Zenonis, præbentes difficultatem solventibus. Prima quidem est ea, quæ de ipso non moveri est, propterea q. prius ad medium oportet pervenire id, quod fertur, q. ad finem: de qua divisimus in prioribus rationibus.

Et rationes Zenonis in motu, quæ difficile solvantur, sunt quatuor. Prima autem est. quoniam motus non est, quia translatus debet pervenire ad medietatem spatii antequam ad finem: & iam determinavimus hoc.

Cum fuit coactus ad dissolvendum 77 questionem Zenonis in motu, induxit questiones illius in motu, & dixit eas esse quatuor. Prima autem est q. si motus sit, necesse est ut translatus pertranscat medietatem magnitudinis ante totum, & medietatem illius medietatis ante illam, & sic in infinitum. unde necesse est ipsum pertransire medietates. s. magnitudines infinitas, in tempore finito. qd. est impossibile. Et iam determinavimus hoc superius. sed illic contradiximus, ei fm sermonem, & post contradicetur secundum ipsam rem.

Scda

Zenonis
Prima ratio

T. c. 12.

A Secunda autem ea, quæ vocatur Achilles. Est autem hæc, quod tardius nunquam apprehendetur currens à velocissimo. ante enim necesse est eat persequens. unde impetum coepit fugiens. quare semper aliquo id, quod tardius est, antecedere necesse est.

Secunda autem est, quæ dicitur Achilles. Et est quoniam tardissimum in cursu non potest attingi a velocissimo in cursu. quoniam necesse est ut quærens perueniat ante ad locum, a quo fugiens separatur. Unde necesse est ut semper tardius habeat aliquem excessum.

78 Ista dubitatio est talis. Si motus sit, tunc velocissimum non poterit attingere tardissimum. sit igitur velocissimum equus, & tardissimum tortuca: & non est dubium quin habeant aliquam proportionem in motu. sit igitur vna pars centum, & ponatur quod inter equum, & tortucam est vna leuca: equus igitur in tempore, in quo transit illam leucam, pertransibit tortuca centesimam partem illius leucæ: & equus etiam in tempore, in quo pertransibit illam partem centesimam, pertransibit tortuca partem centesimam illius partis: & equus etiam in tempore, in quo pertransit hanc partem, pertransibit etiam tortuca, partem centesimam illius partis, & sic in infinitum: & sic equus nunquam attingeret tortucam. Et hoc intendebat, cum dixit: quoniam necesse est ut quærens, &c. id est quoniam necesse est ut fugiens semper excedat quærens aliquo excessu nominato a primo excessu. scilicet, si primus excessus erit

quartum spatij, tunc secundus excessus erit quantum illius quarti, & tertius quartus istius quarti, & sic in infinitum. & cum iste excessus semper est diuisibilis in infinitum, nunquam quærens perueniet ad fugiens. sed hoc est falsum. ergo motus non est.

Est autem & hæc ratio eadem illi, quæ in duo equalia fit sectio: differt autem in diuidendo non in duo acceptam magnitudinem. Non attingi igitur tardius accidit ex ratione. fit autem propter idem cum bipartitione. in vtriusque enim accidit non peruenire ad terminum, diuisa quodammodo magnitudine. Sed additur in hac, quod neque velocissimum tragice dictum, in persequendo tardius. quare necesse est solutionem esse eandem. Putare autem quod præcedens non attingitur, falsum est. cum enim præcedit, non attingitur: sed tamen attingitur, si oporteat transire finitum. hæc igitur sunt rationes duæ.

Et ista est eadem ratio, cum illa, quæ usus est in mediatione: sed differunt, quoniam diuisio hic magnitudinis excedentis non erit in duo media. Et ista ratio sequitur ex illo eodem, ex quo sequitur ratio, quæ fit secundum mediationem. sequitur enim in vtraque ratione non peruenire usque ad extremum per diuisionem magnitudinis aliquo modo diuisionis. Sed additum est in ista, quod non peruenit ad illud neque id, quod est valde velocissimum.

Phyficorum

E aut finitum, s. ut moueatur infinitum per infinitum in tempore finito. Et dixit: qm, si transuerit infinitum, ptransibit et finitum, i. qm, cu positum sit infinitum pertransire spatium finitum in tpe infinito, necesse est ut finitum pertranscat spatium infinitum in tempore finito: qd est impossibile, ut declaratum est. D.d. qm in infinito est finitum, i. & necesse est, cum infinitum pertransuerit infinitum in tpe finito, ut finitum ptranscat infinitum. qm in infinito pertransito est pars finita necessario, q pertransit spatium infinitum in tempore finito. D.d. Et, cum et consideratum fuerit fin tempus, &c. i. provenit etiam demo, ex qua declaratum est q impossibile est infinitum moveri tempore finito. & illa demonstratio est per divisionem temporis quoniam per divisionem temporis dividitur spatium. Si igitur tempus fuerit finitum, & spatium erit finitum: sed quia positum est ipsum esse infinitum, hoc est impossibile.

Qm aut neq finitum infinitum transibit, neq infinitum finitum, t neq infinitum in finito tempore mouetur, manifestum est q neque motus erit infinitus in finito tempore: quid. n. refert motum, aut magnitudinem, infinitum facere: necesse. n. est, si utrius, & alterum esse infinitum. omnis enim latio in loco est.

Et, cum sit impossibile finitum moveri per infinitum, aut infinitum per finitum, aut infinitum in tempore finito, manifestum est quod motus infinitus non erit in tempore

finito. non. n. est differentia inter hoc quod motus sit finitus, aut magnitudo. quoniam necesse est, si alterum fuerit infinitum, ut reliquum sit infinitum. omnis enim translatio est in loco.

Cu declaravit, q impossibile est aliquod finitum moveri per spatium infinitum i tpe finito, aut aliquod infinitum in tempore finito, siue spatium fuerit finitum aut non fuerit, declaratur impossibile esse ut motus infinitus sit in tempore finito. Qm hoc aut erit per spatium, aut per rem motam. si autem per spatium, tuc aliqd infinitum movebitur per spatium infinitum in tpe finito. si vero infinitas in motu fuerit per rem motam, tuc aliqd infinitum movebitur in tempore finito, aut per magnitudinem finitam, aut infinitam: sed hec destructa sunt: ergo destructum est aliquem motum infinitum esse in tempore finito. & hoc intendebat declarare superius. & ipse utetur hoc tanq fundamento in Septimo. Et dicit: Et, cu sit impossibile, &c. i. & cum sit declaratum, qm imposable est motum infinitum pertransire spatium infinitum in tempore finito, aut motum infinitum spatium finitum, vel infinitum in tempore finito, manifestum est ex hoc, qm imposable est ut motus infinitus sit in tempore finito. D. declaravit consecutionem, & dixit: non. n. est d. i. a, &c. i. qm, cu sit impossibile ut motum finitum moueat per spatium infinitum in tempore finito, aut motum infinitum in tpe finito, manifestum est, q impossibile est ut motus infinitus sit in tpe finito. qm, si fuerit infinitus, aut erit per magnitudinem infinitam,

¶ a. l. neq infinitum finitum.

I

M

A tam, aut motū infiniti: sed hæc duo sunt impossibilia: ergo impossibile erit, ut motus infinitus sit in tpe finito. D. d. nō. n. est dīa, & c. i. cum nō sit dīa, siue ponat q. motus infinitus est in tēpore finito, aut q. magnitudo infinita mouetur in tpe finito. D. d. qm̄ necesse est, & c. i. qm̄ necesse est, si motus fuerit infinitus, ut magnitudo sit infinita, aut illa, p. quā est motus, aut illa, quē mouetur. & similiter, si alterū istorū fuerit infinitum, motus erit infinitus. D. d. oīs .n. translatio est in loco, i. ista etiā consecutio est in motu locali, sc̄ qm̄,

B cū fuerit positū q. motus in loco ē infinitus, necessario erit magnitudo infinita, aut illa, per quā est motus, aut locus, & motū insimul. Similiter, si alterū istorū fuerit infinitū, motus erit infinitus. sed, cū motum fuerit infinitū, spatū erit infinitum: & nō conueniē. Vtrum autē, si augmentū fuerit infinitū, magnitudo erit infinita, sūt & c. si altera nō fuerit infinita, alteratū erit infinitum, considerandū est. & nō apparet sicut in translatione. & ideo d. post, omnis .n. translatio est in loco. vnde opinandum est q. hoc nō

C mine motum vūtur in hac declaratione proprie, s. in loco. & in ultimo istius tractat^u declarabitur simplr. qm̄ impossibile est q. aliq. motus quatuor motuum sit infinitus præter translationem circularem.

Eodem pacto esse in eo, quod in Quietem tendit, et in Quietē, ut etiam in motu, quod .s. non detur in eis primū. Cap. 4.

Quoniam autē oē aut mouet, aut quiescit, qd̄ apud naturā est, qm̄ aptū

est, & vbi, & quo pacto, necesse est oē, qd̄ stat, cū stat moueri. si enim nō mouetur quiescet, sed non contingit ut ad quietē tendat quiescens.

Et, quia omne aut mouetur, aut quiescit, s. quod innatum est, & quo, & secundū quod, necesse est ut cessans, cum cessat, moueatur, nam, si omnino non mouetur, quiescit. et impossibile est ut quiescens sic tendat ad quietem.

Cum declarauit prius q. neq. in motu, neq. in primo tpe, qd̄ superponitur motui, inuenit primū naturaliter, s. primū motus, aut primū tps, cum motus, & tps semper sint diuisibilia, vult nūc declarare q. ita est in re ad quietē, & in ipsa quiete, sicut in motu, qm̄ non inuenit prima quies naturaliter in re quiescente, neq. primū tps, quod est pars tēporis, in quo quiescēs quiescit, s. temporis equalis quieti: sūt neq. inuenit primū tps, in quo motum vadit ad quietē, quod dī cessatio. Et incēpit declarare prius hoc in cessante, & dixit: Et, quia oē, & c. i. & quia oē, de quo verē dī ipsum eē aut quiescens, aut motū, est illud, qd̄ innatū est recipere motū, & quietē, & est in loco, in quo innatū est recipere motū, & quietem, & i. dispōne, s. m. quā innatum est recipere motū, & quietem. Et dixit: quod innatum est moueri. nā illud, quod non est innatū moueri, v. g. punctus, nō dī quiescere, aut moueri. Et d. & quo nā illud, quo mouet, mouet in re diuisibili: & cū fuerit in instanti, nō dī quiescere, neq. moueri. Et d. & s. m. q. ut distingueret inter illud, qd̄ mouet

Dispōne
quiescens,
& mou.
F
Vid̄ et. 4.
ph. t. c. 11. 8
& hic. 5. t.
c. 30

Pria expō

Physicorū

E in potentia, & illud, qđ mouetur in actu, s. rē motā esse in potētia, aut in actu, si. n. fuerit in potētia, erit mota in potētia, & erit innata moueri in potētia, & si in actu, actu. Vel dixit hoc distinguendo inter motū, quōtes mota innata est moueri, & inter illud, quō nō est innata moueri. & est euentius. Cū posuit hoc quasi pcedēs, d. ergo necesse ē vt cessans, &c. i. ergo necesse est i cessante, qđ uenit in eo, qđ mouet, aut quiescat non in eo, qđ semp mouet, vt, cū dē cessare, tunc dicat moueri: cum sit impossibile dicere tunc ipsum quiescere. nā, cum cessat, tendit ad quietem: & impossibile est vt illud, qđ tendit ad quietem, sit quiescens.

Hoc autē demonstrato manifestum est qđ et in tempore stare necesse est. quod enim mouet, in tempore mouetur: quod autem stat ostensum est moueri: quare necesse est i tēpore stare.

Hoc quidem declarato manifestum est, quod cessans cessat in tempore, cum motum moueatur in tempore: & sit declaratū quod cessans est motum: ergo necesse est ipsum cessare in tempore.

68 Quia omne cessans est motū: & oē motum est in tempore: ergo omne cessans est i tempore. minor autem declarata est. qm cessans est illud, quod innatum est moueri, aut quiescens non est sine altero: ergo omne cessans aut est motū, aut quiescens: sed non est quiescens: nam cessans tendit ad quietem: & quicquid tendit ad aliquid non est in illo: ergo cessans non est quiescens: ergo omne cessans est motum.

Amplius autem, si velocius quidem, & tardius in tempore dicimus, stare autem est velocius, & tardius.

Et etiam non dicitur velocius, & tardius, nisi in tēpore, & cessatio est velocior, & tardior.

Omne cessans est aut velocius, 69 aut tardius: & omne velocius, aut tardius est in tempore: ergo oē cessans est in tempore.

In quo autē tēpore primo id, quod stat, stat in quouis huius necesse est stare. diuiso. n. tempore, si in neutra quidem partium stat, neq; i toto: quare nō utiq; stat id, quod stat. si vero i altera nō utiq; in prio toto stat. fm. n. * vtrūq; in hoc stat, sicut dictum est, & in eo, qđ mouet, prius. Vt autem id, qđ mouet, non est in quo primo mouetur, sic neq; i quo stat id, quod stat.

Et primum tempus, in quo cessans cessat, necesse est vt in quolibet eius cesset. nam, si illud tempus diuidatur in duo, tūc si in neutra parte cesset, ergo neq; in toto cessabit, ergo cessans non cessat.

& si in altera parte cessat, ergo non totum est primum eius, in quo cessat. quoniam cessauit in alio: & est illa pars, vt dictum est de moto. Quemadmodum ergo in moto non est aliquod primum, in quo mouetur, similiter neq; in cessante est aliquod primum, in quo cessat.

Cum declarauit qđ cessans cessat in tēpore, vult declarare etia qđ non est pri-

A primum tps. in quo cessat. & vñ q cessans sit idē cum moto omnimodo: sed nō est verum: sed mori, & cessans sunt idē fm subiectū, & duo fm modū. corpus. n. cum accipiat fm qualitātē quiescentem, dī quiescēs, & cū accipiat fm q hēt qualitatem transmutatam, dī motū. & quia transmutatum in qualitate vadit ad qualitātē mobilem, fm hoc dī motum. Motū igitur est motū, fm q transmutatur in alia qualitate, & transfertur in ea ad finē, fm q finis est cōplemētū tñ illius motus. v. g. fm q transmutat de albedine imperfecta in nigredinē. est autē cessans, fm q transfert ad quietē. & quia quies accidit cōplemētō, ad qd est motus, ideo cessatio accidit moto. & iō sunt vnū fm subiectū, & duo fm modū. Aut dicamus q est cessans fm partē habitā, & motum fm partē habendam. Dicir: Et primum tps. & c. i. & necesse est vt cessans dicat cessare in qualibet parte tēporis, qd ē æquale cessanti. omne n. tempus est diuisibile. Deinde incipit declarare hoc, & d. nam, si illud tēpus diuidatur in duo, & c. i. & necesse est vt cessans cesset in qualibet parte primi tēporis. si. n. illud tēpus diuidatur in duo equalia, cum oē tempus sit diuisibile, tūc cessans aut non cessabit in aliqua parte: & sic non cessabit in toto illo tpe, qd est contra positū, aut cessabit in altera tñ: & sic illud tēpus non erit primum: cum nō dī cessare in eo, nisi quia cessat in aliqua parte eius. & hoc intendebat, cū d. nō est totum primum, in quo cessat, i. & sequit hāc positionē, vt non sit illud tps totū, qd est compositū ex duabus partibus primum, in quo cessans cessat. D.

d. cessauit. n. i. alio: & est illa pars. i. D. qm, si positū fuerit q cessans cesset in aliqua parte primi tēporis, tūc illud tēpus non erit primum: qm cessauit in alio, antequā cessaret in illo tēpore: & illud aliud est aliud ab alia parte posita: & sic illud tēpus non erit primum. & intendit per hoc, quod d. & illa pars, partē primi tēporis, in quo positū fuerit cessans. D. d. vt dictū est de moto, i. qm declaratio eadem est in eis. nam, cū posuerimus primum tēpus, in quo motum mouet, & diuiserimus illud tempus i. duo, & processerimus hac via demōstrationis, sequitur vt in hoc non inueniatur primum æquale. & ideo d. Quomodo igitur in moto, & c. i. quemadmodum igitur in moto non inuenitur ex tempore aliquod primum, in quo incipit moueri, similiter neque in cessante inuenitur aliquod primum, in quo incipit cessare.

Neq. n. ipsi moueri, neq. ip sius stare aliquid est primum. Sit n. in quo primo stat, i. quo a. n. hoc igitur impartibile qd nō cōtingit esse, motus. n. nō est i. impartibili, ppea q motum est ali qd ipsius: qd autē stat demonstratū est moueri. At vero, si diuisibile est, in quauis partiū ipsius stat. hoc. n. ostēsum ē prius q in quo stat primo, in quauis parte illius stat. Qm ergo tempus est, in quo prius stat, & non impartibile: omne autem tempus in infinita diuisibile: nō est in quo primo stat.

Quoniam neq. ex moto, neq. ex cessante est aliquod primum. Et de-

Alia dīa.

Physicorum

Demonstratio illius sit illud, in quo primo erit cessans *A B*. impossibile est igitur hoc esse indivisibile. motus enim non fit in indivisibili: nam erit aliquid, & iam ex ipso mouetur. Et declaratum est, quod cessans est motum, & si fuerit diuisibile, erit cessans in quacumque parte eius. nam hoc declaratum, quonia, cum fuerit aliquid, in quo erit primo cessans, tunc cessans erit in quacumque parte illius. Et, quia illud, in quo est primo cessans, est tempus, non indivisibile: omne enim tempus est diuisibile in infinitum: ergo nihil est, in quo primo erit cessatio.

Demonstratio, ostendens quod non est accipere primum temporis in statione mobilis.

A Primum temporis *B* Tempus.

71 Cum declarauit hoc sermone, repetit declarationem per exemplum, & dicit. Quoniam neque, ex moto, neque, ex cessante, &c. i. quoniam neque, motum, neque, cessans habet primam partem motus, aut cessationis. nam si hoc esset, tunc motus, & tempus, & esset continuum componeretur ex indivisibilibus. D. d. sit igitur illud, in quo, &c. i. sit igitur primum tempus, in quo erit prima cessatio *A B*. D. d. & impossibile est ut hoc sit indivisibile, i. primum tempus, in quo ponitur prima cessatio *A B*. D. d. motus enim non est in aliquo. i. & diximus quod istud primum tempus necesse est ut sit diuisibile: quia iam declaratum est quod

a Motus non cessans est motum, & quod motus non fit in aliquo indivisibili.

quoniam pars recedens, & accedens motus esset eadem: & sic pars antecedens fuit ex se, & fuit antequam esset. Et hoc intendebat, cum d. nam erit aliquid, & iam mouetur ex seipso, i. nam sequitur ex hoc quod aliquid mouetur ex seipso. & hoc est simile ei, quod dixit in initio istius tractatus. quoniam, si motus esset indivisibilis, tunc res, cum mouetur, iam esset mota, & cum motus sit diuisibilis, necesse est ut illud, in quo est motus, sit diuisibile, scilicet tempus, & locus. Deinde d. & si fuerit diuisibile, &c. id est & si istud primum tempus fuerit diuisibile, ut sumus coacti per rationem, tunc cessans erit cessans in qualibet parte eius, sicut in toto: & sic erit cessans

A sans in medietate, sicut in toto, & in medietate medietatis, sicut in medietate, & sic in infinitum. & hoc est in potentia. & sic non con-
tingeret ut ante cessationem esset cessatio, & ante motum esset motus in infinitum, quod est impossibile. quoniam si hoc non fieret motus. si hoc igitur intelligendum est hoc. D. d. quoniam hoc declaratum est. & c. & inter-
dit hic per primum, tempus aequale: & est illud, quo videtur hic pro principio, in declarando quod initium cessationis non habet primum tempus. & quasi dicat, & quia declaratum est quod in qualibet parte temporis aequalis cessationi cessabit cessans, necesse est ut non sit tempus primum, in quo incipit cessare. & hoc intendebat, cum dixit: & quia illud, in quo est, & c. i. non invenitur aliquod primum, in quo erit prima cessatio. Neque, ex ipso tempore, neque ex loco, in quo est cessatio, neque ex ipsa cessatione. & continuatio consequentis cum precedente in hoc sermone manifesta est ex predictis.

C Neque igitur quiescens, quando primum quieuit, est, in im-
partibili enim non quieuit, pro-
pterea quod non est motus in im-
partibili. in quo autem est ipsum
quiescere, & ipsum moveri. tunc
dicimus quiescere, quando, &
in quo aptum natura est moueri
non movetur id, quod aptum
natura est,

Neque quiescens etiam quiescit in primo tempore. quoniam non quiescit in indivisibili. motus enim non fit in indivisibili: & in illo, in quo est quies, in ipso est motus. de-

B claratum est enim quoniam tunc dicitur aliquid quiescere, cum illud, quod innatum est moveri, non movetur in eo, in quo innatum est moveri.

Cum declaravit, quod neque motus neque cessans habet primum. vult ostendere hoc etiam in quiescente, & dixit: Neque etiam quiescens habet tempus primum, in quo quiescit. D. d. dicit causam, & dixit: quoniam non quiescit in indivisibili. i. cum sit impossibile ipsum quiescere in tempore in-
divisibili, cum motus non sit in indivisibili, & c. i. & necesse est ut quies non sit in indivisibili propter duo, quorum alterum est, quoniam motus impossibile est ut sit in indivisibili, & hoc demonstratum est: alterum vero est, quod illud ex tempore, in quo motus potest esse, in illo potest esse quies, & illud, in quo motus non potest esse, neque potest etiam quies esse in eo. D. incipit declarare hoc, & dixit: declaratum est enim. & c. i. & necesse est ut aliquid non possit quiescere, nisi in eo, in quo potest moveri: quia demonstrabimus quiescens, quod est quiescens principaliter, & vere, & non transumptive, quod est innatum moveri, cum non movetur in illo, in quo est innatum moveri. s. tempore, & loco & ideo necesse est ut omne quiescens quiescat in tempore, & loco. & si esset possibile aliquid quiescere in instanti, in quo est impossibile moveri, tunc diceretur quiescens, si cut dicitur quod punctus est quiescens, s. in figura. Et syllogismus componitur sic. Oportet quiescens quiescere in eo, in quo innatum est moveri: & illud, in quo innatum est moveri, est divisibile: ergo omne quiescens quies-

F De quiete transumptiva. vide. 4 ph. co. 118

Neque quiescens in impartibili.

Physicorum

Quiescit in diuisibili. &, cum sit declaratum ipsum quiescere in diuisibili, declarabitur q̄ quies quiescentis non habet primum tempus per illam demonstrationem, per quam fuit hoc declaratum in cessante, & moto.

Amplius autem & tunc dicimus quiescere, cum similiter se habet nunc, & prius, tanquam non vno quodam dñudicantes, sed duobus minimis. quare nō erit in quo quiescit, impartibile. Si vero partibile est, tempus utiq̄ erit, & in quauis ipsi⁹ partium quiescet. eodem enim modo demonstrabitur, quo & in prioribus. quare nihil primum erit. * hęc autem causa est, quia quiescit quidem, & mouet omne in tempore. tempus autē nō est primum, neq̄ magnitudo, neque omnino vllum cōtinuum: omne. n. i infinita partibile est.

* a. l. hui⁹ autem.

Et etiam dicimus aliquid quiescere, cum eodem modo fuerit nūc, & prius, quasi non consideramus ipsum secundum vnum, sed saltē secundum duo. vnde necesse est vt illud, in quo est quies, non sit indiuisibile. Si igitur fuerit diuisibile, necesse est vt sit tempus, & vt sit quiescens in quacūque parte eius. hoc enim declarabitur per illud idem, per quod declaratum fuit prius. ergo nō est hic primum, & causa in hoc est: quoniam omne, quod quiescit, aut mouetur: quiescit, aut mouetur in tempore: & non est pri-

um tempus, neque prima magnitudo: & vniuersaliter non est primum continuum: quoniam quodcūque talium est diuisibile in infinitum.

Hęc est secunda declaratio, qm̄ 73 quies non habet primum tempus, in quo quiescens quiescit primo. Et dicit: Et etiam dicimus, &c. i. & etiam manifestum est q̄ tunc dicimus aliquid quiescere, cum fuerit in eodem statu, & in hoc instanti, & in alio instāti precedenti, & saltem in duobus instātib⁹. & causa i hoc est, q̄ motum, aut quiescens non inueniuntur in actu, nisi in eo, q̄ est i actu tps. s. in ipso tempore, non in instanti. qm̄ instans est in potētia. Et, quia hęc est actio animæ in quiescente, qm̄ anima tunc intelligit quētem, qm̄ intellexerit idem corpus in eodem statu, saltem in duobus instātib⁹, dixit: quasi non consideramus, &c. i. & videmus quasi qui nō cōsiderat, neq̄, intelligit rem per vnum, sed per duo. i. per duo instantia. & quia quiescere non intelligit, & comprehenditur nisi comprehendendo duo instantia: & cum declaratum est q̄ inter quolibet duo instātia est tempus: necesse est vt omne quiescens quiescat in tempore: & omne tempus est diuisibile. & ideo dixit post, vnde necesse est vt illud, in quo est quies. &c. i. vnde necesse est vt pars temporis, in qua est quies, non sit indiuisibilis. v. g. instans, sed diuisibilis. D. d. Si igitur fuerit diuisibile, necesse est vt sit tempus. i. si igitur fuerit diuisibile in duo instātia: & inter quolibet duo instantia est tempus: necesse est vt quies sit in tempore. D. d. & vt sit quiescens in

Alia tūc intelligit quētem, qm̄ intellexerit idē corp⁹ eo dē statu saltē i duob⁹ instātib⁹ cōsile vidē de tpe. 4. phy. 100. & 106.

M.

A in qualibet parte eius .i. & si illud, in quo est quies, sit tempus: & omne tempus est diuisibile in tempora: necesse est ut sit quiescens in quacunque parte accipiat de illo tempore: ex quo declarabitur quod quiescens non habet primum tempus per illam eadem demonstrationem, per quam declaratum fuit hoc in motu, & cessante, & hoc intendebat, cum dixit: hoc .n. declarabitur, &c. Et, cum declarauit hoc, repetit conclusionem, & dixit: quapropter necesse est primum non esse .i. primum tempus. deinde dedit causam in hoc moto, & quiescente, & dixit: & causa in hoc est, quoniam, &c. & sciendum, quod ista causa in quiescente non est vera in hoc moto, & quiescente est. nam diuisibilitas temporis est causa ut quiescens non habeat primam quietem, si moto autem tempus non est causa huius, sed concomitatur causam, & causa in hoc, quod motum est tale, scilicet non habens primum motum est. quoniam motum est continua magnitudo, & in magnitudine continua, sicut diximus. ista .n. prioritas est impossibilis in istis rebus propter continuationem: & continuatio in istis primo inuenitur in magnitudine, & propter magnitudinem inuenitur in motu, & propter motum in tempore: rempus ergo primo caret, eo quod motus caret illo, motus vero caret illo, eo quod magnitudo caret illo etiam.

Quoniam autem omne, quod mouetur, in tempore mouetur: & ex quodam in quoddam mutatur, in quo tempore mouetur secundum se, & non quia in illius aliquo, impossibile est tunc finem aliquid esse primum quod

mouetur. quiescere .n. est in eodem esse, tempore aliquo & ipsum, & partium vnamquamque, sic .n. dicimus quiescere, quoniam in alio, & alio nunc verum sit dicere quod in eodem & ipsum, & partes sunt. Si autem hoc est quiescere, non contingit id, quod mutatur, finem aliquid esse totum finem primum tempus. tempus .n. omne diuisibile est, quare in alia, & alia ipsius parte verum erit dicere quod in eodem sit & ipsum, & partes. Si vero non sic est, sed vno solo nunc est, non erit tempore vlllo finem aliquid, sed finem terminum temporis. in ipso autem nunc est quidem semper finem aliquid manens: non tamen quiescit, neque .n. moueri, neque quiescere est in ipso nunc. sed non moueri quidem verum est in ipso nunc, & esse finem aliquid, in tempore autem non contingit esse, finem quod quiescit. accideret enim id, quod fertur quiescere.

Et, quia omne motum mouetur in tempore, & transmutatur de aliquo in aliquid, ideo tempus, in quo mouetur per se, non quia est in quadam parte illius temporis: impossibile est ut motum sit in aliquo eius. quoniam permanentia alicuius, & vniuersumque suarum partium in eadem re in aliquo tempore. quoniam sic dicimus aliquid quiescere. scilicet cum in instanti post aliud instans erit verum dicere illud manere: & suas partes in aliquo tempore cum

Continua
no prius
necesse in
magnitu-
dine, & p
ipsum in
motu, &
p motu i
spe. i. d. 5.
c. 1. & 7.
l. 19.

Physicorum

Cum hoc sit quies, impossibile est
ut illud, quod transmutatur ali-
quo modo transmutationis, sit secū-
dum totum in primo tempore i ali-
quo. nam omne tempus est diuisibi-
le. necesse est igitur ut sit verum i
vna parte per aliam diuidi in ea-
dem dispositione. Et, cum hoc non
sit ita, sed hoc est in vno instanti
tantum instantium: ergo nullus mo-
dus transmutationis erit in tempo-
re omnino, sed in extremo tempo-
ris. quoniam in instanti possibile est
ut res sit permanens aliquo modo,
quiescens autem non. impossibile
est enim in instanti motum, aut
quietem fieri. sed dicere motū non
esse in instanti est verum, & quod
aliquid est in eo quodammodo in
tempore, aut impossibile ut sit, se-
cundum quod est in quiete.

74 Vult declarare, qd transmutatum
nō est in eo, in quo transmutatur, i
tempore omnino, neq; in primo tē-
pore, in quo transmutatur. s. aequali
transmutationi, neq; in aliqua par-
te eius, sed est in trāsmutatione i in-
stanti, v. g. qm translatus per ma-
gnitudinem non est in magnitudi-
ne in primo tempore, neq; in parte
eius, sed in instanti, & dicit: Et, quia
omne motum, &c. i. & quia declara-
tum est qd omne motum mouet in
tempore, & qd transmutatur de ali-
quo in aliquid continue, ideo tem-
pus, in quo motum mouetur per se,
s. primum tempus, quod est equale
motui eius, in quo motum nō dicit
moueri gratia partis, impossibile est ut

motum sit in illo, in quo mouet. s. **K**
in hoc tempore, aut in aliqua parte
illius. D. induxit impossibile, quod sequi-
tur ex opposito huius positionis, &
dixit: qm permanētia alicuius, &c.
.i. & impossibile est ut trāsmutatum sit
in re, in qua transmutatur, in tēpo-
re primæ transmutationis, neq; in
parte illius. qm, si transmutatū fue-
rit in prima transmutatione i tem-
pore, sequetur ut ipsum, & suæ par-
tes sint in eadem dispōne in illo tē-
pore, in quo dē esse in transmutatio-
ne: & aliquid esse in transmutatiōe
fm omnes suas partes in eodem sta-
tu est quiescere: & sic transmutatū
erit quiescens in transmutatiōe nō
transmutatū. D. exposuit hoc ma-
gis, & dixit: qm sic dicim⁹, &c. i. qm,
cum dicimus aliquid quiescere, ni-
hil aliud intendimus, qd ut in plus qd
in vno instanti sit in eodem statu si-
ne aliqua mutatione. D. d. Et, cum
hoc sit quies, &c. i. cum hoc sit im-
possible. s. motum esse quiescens apud
transmutationem eius, impossibile est
ut in transmutato aliquo modo trā-
smutationis ut transmutatum sit in
eo fm oēs suas partes in aliquo tpe,
s. in tempore primæ transmutatio-
nis, aut in aliqua parte eius. Et, cum
notificauit, qm necesse est, cum trā-
smutatum fuerit in transmutatione
in tempore, ut fm omnes partes sit
insimul in tempore, qm hoc est, p-
prium eius, quod est in aliquo tem-
pore, & quod est tale, est quiescēs in
illo, in quo est, & cepit declarare cau-
sam, propter quam necesse est ut il-
lud, quod inuenitur in tempore, iue-
niatur in eo, & suæ partes eodē mo-
do, & dixit: omne. n. tempus est diui-
sibile, &c. i. & necesse est ut illud, qd
inuenitur in tempore, inueniat⁹ &
suæ

A partes eodem modo plusq̃ in vno instanti. qm̃ omne, quod inuenitur in tempore ex istis, inuenitur in diuisibili, cum omne tempus sit diuisibile: & omne, quod inuenit̃ in tēpore diuisibili fm̃ prius, & posterius, necesse est vt verum sit dicere de eo in vnaquaq; parte primi temporis, in quo est, q̃ fm̃ omnes partes est ī eadem dispōne: & quod est tale est q̃ scens. D. d. Et, cum hoc non sit ita, &c. i. & cum sit impossibile vt transmutatum sit in eadem transmutatione in instanti post aliud. nam hoc est quiescens: necesse est vt transmutatum sit in transmutatione in instanti, non in tempore. D. d. ergo nullus modus transmutationis est in tempore, sed in extremo tēporis. D. d. & cum ita sit, non erit transmutatum aliquo modo transmutationis, qd̃ sit in tempore, sed erit in transmutatione de initio ad finem in instanti. D. d. qm̃ in instanti pole est, &c. i. & ex ista positione non sequitur primum impossibile. nam transmutatum, cum ponat̃ in transmutatione ī instanti, tūc positum est aliquod ens in eo, ita, q̃ non sit quiescens. ens, n. in instanti non est ens ī eo, ita, q̃ sit quiescens, neq; motum, sed tali mō essendi, in quo hæc duo contraria falsa sunt. & si dicat̃ quies, erit æquiuoce. & hoc intendebat, cum dixit: qm̃ in instanti pole est, &c. D. d. sed dicere, &c. i. sed dicere aliquid esse ī instanti ī aliquo, quodammodo nō est neq; motus, neq; quies, est verū. D. d. in tempore, vero, &c. i. & vlt̃ aparet q̃ motum in motu impossibile est vt sit in tpe fm̃ modum, quo d̃r vt quiescens sit in tempore. Et hæc declaratio est communis in omnibus transmutationibus. & nulla dubita

tio accidit ex eo in motu, eo q̃ continuatio in motu locali est manifesta per se, & quia impossibile est imaginari aliquam partem eius existere subito. in ceteris autem motib⁹ est quæstio non parua. vide ē. n. q̃ aliquæ partes eorum existunt subito, & q̃ continuatio nō est manifesta ī eis. & nos perscrutabimur de hoc solite alias.

SUMMA QUINTA.

Confutat errores quosdam circa ipsum motum.

Soluit rationes Zenonis motum auferentes.

Cap. 1.

Eno autem male ratiocinatur. Si. n. semper (inquit) quiescit omne, aut mouetur, cum est secundum æquale: est autem semper id, quod fertur, ī ipso nunc fm̃ æquale: immobilē eā esse sagittam, quæ fertur.

Zeno vero fallitur in argumento. Dicit enim quoniam omne est in aliquo sibi æquali, aut quiescit, aut mouetur in eo: & translatum ē semper est in instanti: ergo sagitta translata non mouetur.

Et Zeno cum æquiocatione vta-
tur in illo, quo vult destruere motū.
.i. quia motum per magnitudinem est in instanti in longitudine æquali sibi, ideo argumentum ei⁹ est sophisticum. D. d. Dicit. n. &c. i. dicit. n. q̃ notum est & primum q̃ quod libet corpus, cum fuerit in vbi sibi æquali, aut ponetur in eo quiescēs, aut motum: sed impossibile est poni in longitudine sibi æquali motum: & go

D Cōtinua-
tio ī motu
locali est
manifesta
p se, sed in
ceteris
motib⁹ ē
qd̃ nō p-
ua p hoc
vide 8. ph.
cō. 23.

huius
est ens
C
co. ita q̃
ingres-
et motu
locali mō
indū, in
quo hæc
duo cōtra-
ria falsa
sūt. id ē.
p. 71. 72
p. 76.

Ergo est quiescens in eo. D. induxit mi-
norē propositionem, & dixit: & trā-
slatū semper est in instanti. i. & est
notum per se q̄ translātum est ī in-
stanti in lōgitudine æquali sibi. Et,
cum induxit has duas propositiōes
induxit conclusionem, & dixit: ergo
ſagitta, &c. i. cum translātum est in
longitudine sibi æquali: & omne,
quod est tale, est quiescens: ergo &
trāslātum. & si esset velocissimum
omnium. v. g. ſagitta est immobilis
ergo nihil est motus.

Hoc autem falsum est. non. n.
componitur tēpus ex ipsis nūc
indivisibilib⁹, sicut nec alia ma-
gnitudo vlla.

*Sed hoc est falsum. tempus. n.
non componitur ex instantibus in-
divisibilib⁹: similiter neq, aliqua
aliarum magnitudinum.*

76 Quia tempus non componitur ex
instantibus, ideo in instantib⁹ nō
non fit motus, neq, quies. & quia
translatum in instanti non est quie-
scens: ergo non est in longitudine

In sibi æquali, nisi in potentia, non in
actu. Et causa in hoc est, qm̄ instans
non est in actu in tempore: & ideo
motus non est in longitudine sibi
æquali, nisi in potentia. & sic nō se-
quitur ut sit quiescens. & ideo dixit:
Sed hoc est falsum, &c. i. & ista q̄
contingeret, si instans in actu esset
in tempore, ita, q̄ tempus esset com-
positum ex instantibus: qm̄ tūc nō
esset motus omnino. Deceptio igit
est in propositione. dicēte q̄ omne,
quod est in longitudine sibi æqua-
li, est quiescens. hoc n. est verum in
illo, quod est in longitudine sibi æ-
quali in actu, non in potentia: & res

motus est in longitudine sibi æquali
in potentia. & ideo, cum movetur per
magnitudinem, non describit pun-
ctum, & motum. & quia pertransit
spatium, necesse est mensurare illud.
& quia mēsurat illud, necesse est ut
sit ex eo in longitudine sibi æquali.
nam mensurans est huiusmodi. er-
go, cum potentia non distinguatur
ab actu, accidit questio Zenonis.

Quatuor autem sunt ratiōes Zenonis
de motu Zenonis, præbētes dif-
ficultatem soluentibus. Prima
quidem est ea, quæ de ipso non
moveri est, propterea q̄ pri⁹ ad
medium oportet pervenire. id,
quod fertur, q̄ ad finem: de qua
divisimus in priorib⁹ rationib⁹.

*Et rationes Zenonis in motu,
quæ difficile solvuntur, sunt qua-
tuor. Prima autem est. quoniam mo-
tus non est, quia translātum debet
pervenire ad medietatē spatij an-
tequam ad finem: & tam deter-
minavimus hoc.*

Cum fuit coactus ad dissolvēdū
questionem Zenonis in motu, in-
duxit questiones illius in motu, &
dixit eas esse quatuor. Prima autē
est q̄, si motus sit, necesse est ut trā-
slātum pertranscat medietatē ma-
gnitudinis ante totum, & medietatē
illius medietatis ante illam, & sic
in infinitum. unde necesse est ipsum
pertransire medietates. s. magnitudi-
nes infinitas, in tempore finito. qd
est impossibile. Et iam determinavim⁹
hoc superius. sed illic contradixim⁹,
ei fm sermonem, & post contradice-
tur secundum ipsam rem.

Scda

Zenonis
Prima rō

T. cō. 12.

A *Secunda autem ea, quæ vocatur Achilles. Est autem hæc, quod tardius nunquam apprehendetur currens à velocissimo. ante enim necesse est eat persequens. unde impetum coepit fugiens. quare semper aliquo id, quod tardius est, antecedere necesse est.*

Secunda autem est, quæ dicitur Achilles. Et est quoniam tardissimum in cursu non potest attingi a velocissimo in cursu. quoniam necesse est ut quærens perueniat ante ad locum, a quo fugiens separatur. unde necesse est ut semper tardius habeat aliquem excessum.

78 *Ista dubitatio est talis. Si motus sit, tunc velocissimum non poterit attingere tardissimum. sit igitur velocissimum equus, & tardissimum tortuca: & non est dubium quin habeant aliquam proportionem in motu. sit igitur vna pas centum, & ponatur quod inter equum, & tortucam est vna leuca: equus igitur in tempore, in quo transit illam leucam, pertransibit tortuca centesimam partem illius leucæ: & equus etiam in tpe, in quo pertransibit illam partem centesimam, pertransibit tortuca partem centesimam illius partis: & equus etiam in tempore, in quo pertransit hanc partem, pertransibit etiam tortuca, partem centesimam illius partis, & sic in infinitum. & sic equus nunquam attingeret tortucam. Et hoc intendebat, cum dixit: quoniam necesse est ut quærens, &c. id est quoniam necesse est ut fugiens semper excedat quærens aliquo excessu nominato a primo excessu. id est quod, si primus excessus erit*

quartum spatij, tunc secundus excessus erit quantum illius quarti, & tertius quartus istius quarti, & sic in infinitum. & cum iste excessus semper est diuisibilis in infinitum, nunquam quærens perueniet ad fugiens. sed hoc est falsum. ergo motus non est.

Est autem & hæc ratio eadem illi, quæ in duo equalia fit sectio: differt autem in diuidendo non in duo acceptam magnitudinem. Non attingi igitur tardius accidit ex ratione. fit autem propter idem cum bipartitione. in vtrisque enim accidit non peruenire ad terminum, diuisa quodammodo magnitudine. Sed additur in hac, quod neque velocissimum tragice dictum, in persequendo tardius. quare necesse est solutionem esse eandem. Putare autem quod præcedens non attingitur, falsum est. cum enim præcedit, non attingitur: sed tamen attinget, si oporteat transire finitum. hæc igitur sunt rationes duæ.

Et ista est eadem ratio, cum illa, quæ usus est in mediatione: sed differunt, quoniam diuisio hic magnitudinis excedentis non erit in duo media. Et ista ratio sequitur ex illo eodem, ex quo sequitur ratio, quæ fit secundum mediationem. sequitur enim in vtraque ratione non peruenire usque ad extremum per diuisionem magnitudinis aliquo modo diuisionis. Sed additum est in ista, quod non peruenit ad illud neque id, quod est valde velocissimum.

Physicorum

Ecissimum, querendo illud, quod est valde tardissimum. Vnde necesse est eadem esse solutionem in vtraque questione. Hoc autem, quod affirmavit, quod precedens non attingitur, est falsum. quoniam, cum sit precedens, tunc non attingitur: sed attingitur, si dederit finitum pertransire. hæ igitur sunt duæ rationes.

79 Idest. & ista rōcinatio, & illa, in qua concludit q̄ motum non peruenit ad extremum spatij, quia pertransit medietates infinitas, sunt eadem genere, aut specie. D. d. sed differunt, &c. i. qm̄ diuisio in prima rōne est fm̄ medietatem. S. in medietate ipsius magnitudinis, hæc autē diuisio infinita est fm̄ excessum, qui est inter duo mota, & nō est fm̄ medietatem, sed est diuisio nominata a proportione, quæ est inter motū velocis, & tardi, vt declarauimus. Et ista rō sequit̄, &c. i. fm̄ diuisionē, q̄ accipitur in vtraq; īfinita in magnitudine. sequit̄. n. in vtraq; rōne non perueniri ad extremum, &c. i. qm̄ quemadmodum in qōne mediij sequit̄ vt motum non perueniat ad extremum spatij, ita hic sequit̄ vt velocius non perueniat ad vltimū, ī quo est tardius. Et dixit aliquo mō diuisionis. qm̄ omnis diuisio, quæ magnitudo diuidit, est īfinita, vt dictum est in sermone de infinito. D. d. Sed additum est in ista, &c. i. sed consequens acceptum in hoc syllogismo est aliud a consequente ī primo. illic. n. fuit dictum q̄, si motus sit, sequitur vt nullum motum pertransleat aliquod spatium: hic autē

dī q̄, si motus sit, sequit̄ velocissimū **K** nunquam attingere tardissimum. D. d. ex quo necesse est vt dissolutio &c. i. &, cum consequens est in eis idem, ex quo accidit deceptio, necesse est vt dissolutio qōnis sit eadem in eis. i. in hoc, quod post dicit. qm̄ motum non pertransit medietates in actu in spatio. & hoc manifestū est ex dictis q̄ motum est in spatio in instanti. D. d. Hoc autem, quod affirmavit, &c. i. hoc autem, quod probauit ex hoc, quod dixit, q̄ precedens non attingit, est falsum, ita, q̄ fere æquiuecant in Arabis. qm̄, & si nō attingitur, dum præcedit, necessario, **E** cum fuerit præcedens, & elongabit spatium, attingetur, cum concesserit q̄ motum pertransibit spatium. qm̄, cum hoc fuerit positum, & velocius mouetur per maius spatium in tempore æquali, necesse est vt velocius moueatur in tempore mot⁹ tardioris per spatium excedens spatium tardioris, fm̄ quantum distant. qm̄ fm̄ velocitatem eius minorat spatium excedēs, donec perficiat̄, sicut perficit spatium, per quod motum mouetur. cum igitur concesserim⁹ q̄ motum pertransit spatium, sequitur vt velocius attingat tardum. **M**

Tertia autem, quæ nunc dicta est, q̄ sagitta, quæ fertur, stat. **Tert. 23.** Accidit autem propterea q̄ sumit tempus componi ex ipsis nunc. non dato enim hoc non erit syllogismus.

Tertia autem ratiocinatio est, quam iam diximus ī hoc loco, quoniam sagitta transfertur, & est quiescens. Et ista sequitur ex hoc, quod composuit tempus ex instantibus,

Et tibi si n. hoc non concedatur, nihil concludet ex syllogismo.

20 Tertia vero ratiocinatio est illa, quam induximus in initio istius sermonis, ex qua apparet sagittam quiescere dum transfertur. D. d. & ista sequitur, &c. i. vñ q̄ ista ratiocinatione hoc sequitur, quia opinatus est q̄ tempus componitur ex instantibus. qđ, si esset, instantia essent in actu, & si hoc esset, & esset positum q̄ illud, qđ mouet per aliquam magnitudinem, est in eo in instanti, contingeret motum quiescere in magnitudine. D. d. si n. hoc non concedatur, &c. & hoc, qđ dixit, manifestum est.

Quarta Quarta autem ea, quæ de his est, quæ in stadio mouentur e contrario equalibus magnitudinibus iuxta æquales, his quidem a fine stadii, illis vero a medio equali velocitate. in quo accidere putat æquale esse tempus dimidium duplo.

C Quarta vero ratiocinatio est, quæ posuit in magnitudinibus equalibus, quæ mouentur contra magnitudines æquales sibi motu contrario ita, quod illæ moueantur a fine stadii, hæ vero a medio, motu equali in velocitate. ex quo videtur sequi quod tempus dimidium sit æquale duplo.

21 Ista deceptio fundatur super hoc q̄, si motus sit, tunc mota æqualia in velocitate non pertransibunt in equali tempore spatium æquale, sed in eodem tempore videtur pertransire unum spatium, & suum duplum. & post declarabit hanc deceptionem.

Et dicit, quam posuit in magnitudinibus, &c. i. quæ accepit ex magnitudinibus æqualibus, quorum utrumque mouetur motu æquali contrario motui reliqui in spatio æquali. D. d. ita q̄ illæ moueantur, &c. i. & tunc contingit in istis magnitudinibus equalibus, quæ mouentur, sicut homines mouentur in stadio, ut altera videatur sensu moueri in eodem tempore per idem spatium, & suum duplum, aut altera moueatur per spatium duplum ei, per quod reliqua mouetur: cum posuerimus magnitudines, quarum duæ sunt æquales stadio, & omnes sunt æquales, & posuerimus q̄ aliæ duæ incipiant moueri in ordine a medio stadii, & aliæ duæ incipiant moueri ab initio stadii in ordine ad partem contrariam ei, ad quam aliæ mouentur. hoc. n. posito apparebit duas magnitudines æquales esse in velocitate, quarum altera in eodem tempore pertransit duplum ei, qđ pertransit reliqua, ut declarabitur post. D. d. ex quo videtur sequi, &c. i. & ex hoc videtur sequi, q̄ tempus dimidium sit æquale suo duplo. qm̄, cum posuerimus q̄ idem motum æqualis velocitatis pertransit magnitudines æquales in tempore æquali, & q̄ pertransit duplum spatium in tempore duplo. & illud, quod mouetur ex his magnitudinibus, videtur pertransire unum spatium, & suum duplum in eodem tpe, sequitur, si reuinentes fuerimus hoc, q̄ motum pertransit duplum spatii in duplo tpe, ut duplum tpe sit æquale suo dimidio. & hoc intendebat, cum dixit, ut tempus dimidium sit æquale duplo, si sequitur ex hoc ut tempus dimidium sit æquale suo duplo.

Phy, cū cō. Auer. PP Est

Physicorum

Est autem deceptio in eo, quod hoc quidem iuxta quod mouetur, illud autem iuxta id, quod quiescit. per æqualem magnitudinem censet æquali velocitate æquali tpe ferri. hoc autem falsum est. Vt sint stantes æquales magnitudines, in quibus ipsa AAA , aliæ autem, in quibus ipsa $BBBB$, incipientes a medio ipsorum A , æquales sibi numerum his, & magnitudinem, aliæ autem, in quibus ipsa $CCCC$, ab ultimo, æquales his numero, & magnitudine, & æque veloces ipsis B . Accidit igitur primum B simul in ultimo esse, & primum C , eorum, quæ iuxta se inuicem mouentur. Accidit igitur ipsum C iuxta omnia ipsa A transisse, ipsa autem B iuxta dimidium ipsorum. quare & medium esse tempus. æquali. n. v. trunq; est iuxta vnumquodq;. Simul autem accidit ipsa B iuxta omnia C transisse. simul. n. erit primum C , & primum B in contrariis ultimis, æquali tempore motum iuxta vnumquodq; ipsorum B , quanto circa vnumquodq; ipsorum A , ut inquit, propterea quod vtraque æquali tpe iuxta ipsa A fiunt. Quod igitur hæc est. accidit autem ob id, quod dictum est, falsum.

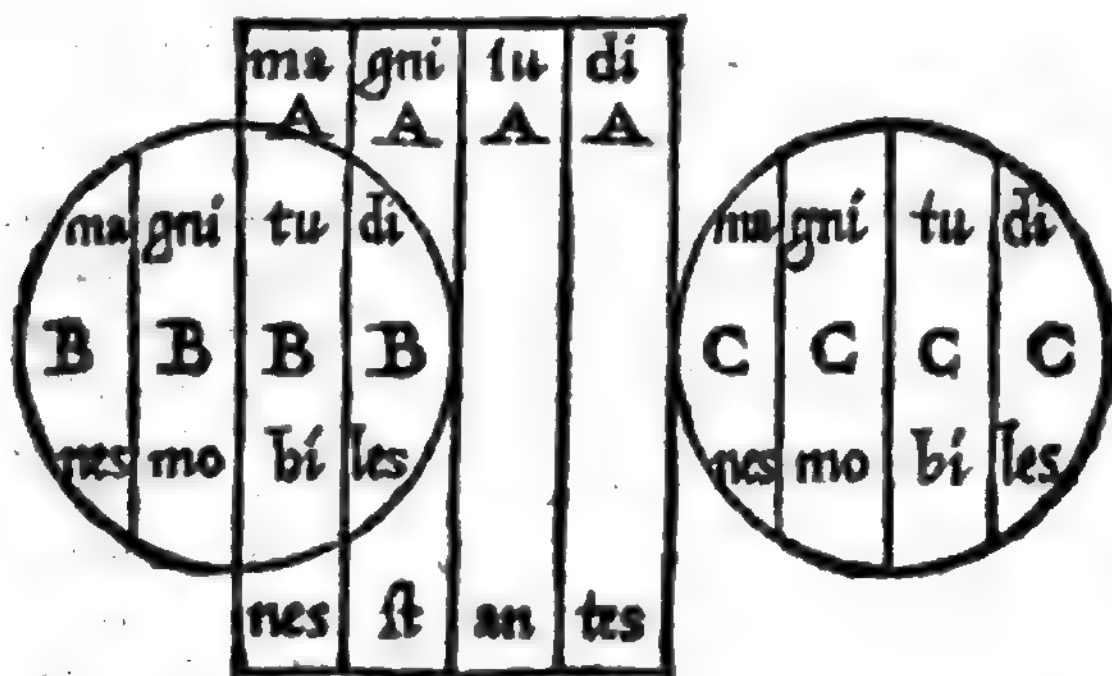
Et deceptio ratione accidit. quia posuit quod alterum eorum, quæ sunt æqualis velocitatis mouetur ad partem moti, reliquum autem ad partem quiescentis per æqualem mensuram, & hoc est falsum. V. g. sint ma-

gnitudines AA , equalia quiescentia, & magnitudines BB , equalis istis numero, & quantitate, & sit initium motus eorum a medio illarum magnitudinum. s. AA , & magnitudines CC sint equalis istis numero, & quantitate, & velocitate, & sit initium motus eorum ad finem magnitudinum BB . Cum igitur istæ magnitudines moueantur contra inuicem, necesse erit ut prima magnitudo magnitudinum B perueniat ad finem illius, cum L peruentu prima magnitudinum C ad finem eius. & necesse erit C pertransire per omnes magnitudines B , & B transire per dimidia eorum. ex quo sequitur ut tempus sit dimidium. nam vtriusque dimidiorum magnitudinum æquale est vtrique eorum, contra quæ mouetur. Cum quo sequitur ut B pertransseat per omnes magnitudines CC . insimul. n. peruenit prima magnitudo magnitudinum C , & prima M magnitudo magnitudinum B , ad finem contrariorum. & sic tempus, dixit in eius pertransitu per magnitudines C erit æquale tempori in pertransitu eius per magnitudines A , quia transeunt per magnitudines A , in tempore æquali. Ratio vero hæc est: & contingit ex falso prædicto.

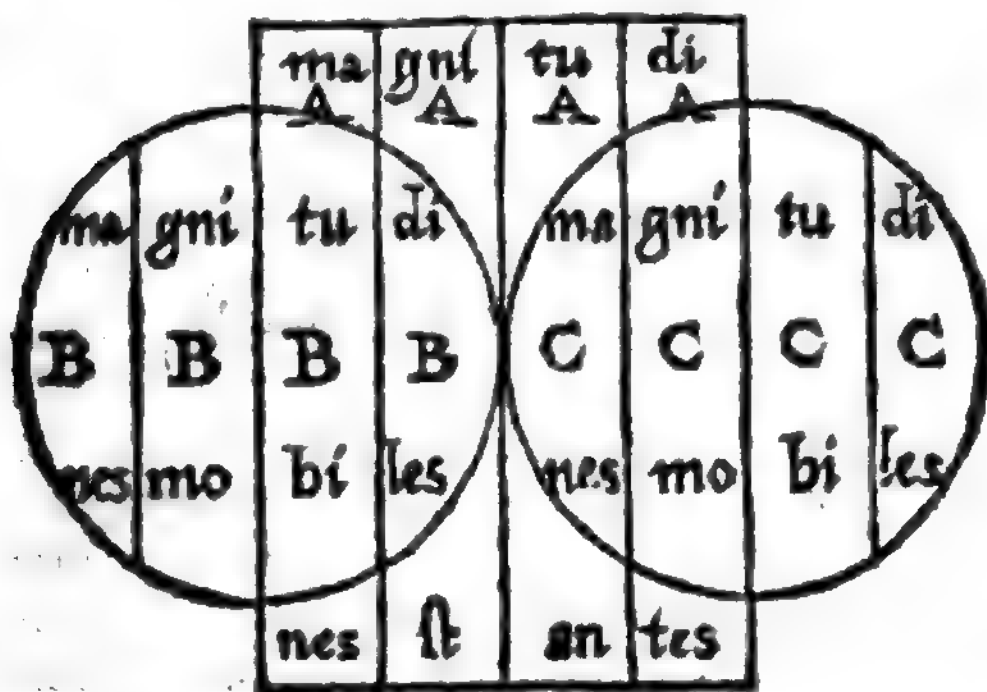
De-

A Demonstratio probans q. magnitudinibus æqualibus, & æque velociter motis, iuxta **D** æquales, his quidem a fine, illis vero a medio stadij, æquale erit tempus dimidiũ duplo. Quoniam hic textus diuersimode exponitur, ppter quod & diuersas exigit figuras, ideo eas binas, vt varijs deferuirent expositionibus, designauimus.

Aduerte etiam in textu primo demonstrationem fieri per quatuor magnitudines, scilicet AAAA BBBB CCCC, in textu autem Auerrois per binas tñ, scilicet AA BB CC. q. tamen in idem redit.

Tempus.

B. Id est, & deceptio accidit in hoc. quoniam, quia necesse est. s. vt alterum duorum motorum æqualiam in velocitate moueatur per quiescēs

reliquum autem per motum ad cōtrariam partē, ideo necesse est hoc in duobus motis æqualibus in velocitate, quorum vtrūq; mouetur per
PP ij quie-

Physicorum

Quietentem magnitudinē. qm̄ in his necesse est vt pertranſeāt ſpaciū æquale in tpe æquali. & ipſe decipit videndo q̄ illud, quod contingit in duobus motis, quæ mouentur per rem quietentem, contingit ſiſt in eis, quorum vnum mouet per rem quietentem, reliquum aut per rem motam. & hæc deceptio eſt ſm̄ qd, & ſimpliciter. D. induxit exemplū, & dixit: V. g. & c. i. ponant igitur duæ magnitudines æquales, cōtinue quietes. v. g. AA, & ſint aliæ duæ magnitudines æquales iſtis duab⁹ magnitudinibus, & ſint ordinatæ i motu ita, q̄ ſint contiguæ, & motæ per has duas magnitudines, imaginando q̄ prima illarum erat quietens p primam magnitudinem AA. dein de incepit moueri. & ſic erit motus iſtarum duarum magnitudinum, incipiens a medio duarum magnitudinum quietentium, & ſint iſtæ duæ magnitudines BB, & ſit prima magnitudinum B ante motū ſuper primam magnitudinē A, & ſic initium motus iſtarum duarū magnitudinum erit a medio duarum magnitudinum quietentium. D. d. & magnitudines CC, & c. i. ſint aliæ duæ magnitudines cōtinuæ etiam, & moueant ordinariæ, & conſequenter, & ſint CC æquales duab⁹ magnitudinibus BB, & quantitate, & velocitate, & ſit initium motus eorū ex magnitudinibus BB motis ad cōtrariam partem, ad quam mouentur magnitudines CC. D. d. Cum igitur mouentur iſtæ magnitudines, & c. i. cū igitur magnitudines BB moueātur a duobus medijs magnitudinū AA, & magnitudines CC moueantur a fine magnitudinum BB motu cōtrario motui magnitudinum BB, &

æquale ei in velocitate, necesse est vt prima magnitudo magnitudinū BB, & eſt illa, quæ mouet ex duob⁹ medijs magnitudinū AA quietentium, perueniat ad finem magnitudinum AA cum peruenit primæ magnitudinis, & etiam magnitudinū CC ad finem magnitudinum BB, vt ſiguraliter assignauimus. Nam in tempore, in quo prima magnitudinum BB pertranſit aliam magnitudinem magnitudinum AA quietentium, in eo pertranſit prima magnitudinum CC duas magnitudines BB, cum moueantur ad cōtrariū motui magnitudinum CC motu æquali motui magnitudinum BB, & magnitudines ſunt æquales. D. d. Et necesse erit vt c tranſeat. & c. i. quia c primum, cum tranſiuerit per magnitudines BB i tempore, in quo tranſiuit per medietatem magnitudinū duarum AA, & duæ magnitudines BB ſunt æquales duabus magnitudinibus AA necesse eſt vt c tranſeat per duas magnitudines BB: de magnitudinibus aut AA non tranſit niſi per medietatem tantum, & hoc i tempore æquali. D. d. ex quo ſequitur vt tempus ſit dimidium. i. ergo necesse eſt vt tempus, in quo c primum tranſit per magnitudinem A ſecundam, ſit medietas temporis, in quo c primum tranſit per duas magnitudines BB, cum duæ magnitudines BB, ſint duplum magnitudinis A ſecundæ. Et hoc intendebat, cum dixit: quoniam utrūq; dimidiorū magnitudinum, & c. i. quoniam inſimul perueniat magnitudo prima magnitudinum CC ad finem magnitudinis A ſecundæ, & perueniat prima magnitudo magnitudinum CC ad finem duarum magnitudinum con-

A contrarium. s. magnitudinum ut quia sunt æquales, & æqualis motus. D. d. & sic erit tps, & c. i. ex quo sequetur, ut fingit, si motus sit, ut e primum transeat per magnitudines ut in tempore æquali transitui eius per alteram duarum magnitudinum AA, & quia altera duarum magnitudinum AA est dimidium duarum magnitudinum CC necesse est, ut pertranseat illam in medietate istius temporis: & sic medietas temporis, erit æqualis tōn. Et, cum complevit hanc rōnem dixit: Ratio vero hæc est: & contingit ex falso prædicto. i. nam

B propositio, dicēs q̄ duo mota æqualia in velocitate pertranseunt spatium æquale, non est vera, nisi cum hac determinatione. s. ut illud, per quod est motus, sit æquale quiescēs. si autem motum, falsa erit propositio. ergo illud, quod verum est secundum quid, existimavit esse verum simpliciter.

At vero fm eam, quæ in contradictione est, mutationem, nihil nobis implet. ut, si ex nō albo in album mutatur, & in neutro est, sic utiq̄, neq̄ album est, neq̄ non album. non. n. si nō totū in utrovis sit, non dicetur album, aut non album. album. n. dicimus, aut nō album, nō quia totū sit hmōi, sed quia plurime, aut maxime præcipuæ partes. non idem autem est & non esse in hoc, & nō esse in hoc totum. Similiter autem & in eo, quod est, & in eo, quod non est, & in alijs, quæ fm contradictionem sunt, [†]erit. non. n. ex necessitate} in altero oppositorū, in neutro autem totum semper.

† a. l. erit
a. ex ne-
cessitate.

*Neq̄, et contingit nobis impossi-
bile omnino ex transmutatione, quæ
est in contradictoria. v. g. quoniā,
si aliquid transmutatur de albo in
album, non est in altero eorū, &
sic neque erit album aut non albū.
quoniam, non, si secundum totū nō
fuerit aliquid in altero eorū, quod
cumq̄ sit, non dicetur esse albū, aut
non album. dicimus. n. aliquid esse
albū, aut nō albū, nō quia totū est
tale, sed quia maxime partes eius
& plures sunt tales. & nō est intē-
tio in hoc, quod aliquid sit tale, ea-
dē intētio in hoc, quod aliquid totū
sit tale. Et secūdu hoc est et de en-
te, & de non ente, & de alijs, quæ
dicuntur secundum contradictionē.
quoniam necesse est ut res sit in al-
tero eorum. i. quod secundum totū
non est altero eorum.*

Ista quæstio est quæstio per se in esse motus præter quæstionem Zenonis. Et compositio eius est talis. Si transmutatio sit de non esse in esse, aut de esse in non esse, necessario, dum transmutatio est, transmutatū aut erit in esse, aut non esse, aut in utroq̄: sed impossibile est ipsum esse in non esse, cum nondum est, nedum ut sit transmutatum: & impossibile est ipsum transmutari in esse, nam esse est quies quoquomodo: si militer & impossibile est etiam ut sit ens, & non ens insimul: & cum hæc tria sint impossibilia: ergo impossibile est transmutationem fieri de non esse in esse, aut e contrario. Et dixit: Neq̄, contingit nobis, & c.

83
Rōnis ab-
breuiatio

F

Expositio
textus.

PP iij .i.

Physicorum

A. i. quæ sit de esse in non esse, aut eō-
trario, aut quæ sit etiam de cōtrario
in contrarium. accidit. n. huic, ut sit
de non esse in esse quodammodo.
D. induxit questionem, & dissoluit
eam, & dixit: v. g. & c. i. nam non se-
quitur, si illud, quod transmutat in
albedinem, dum trāsmutatur, neq;
est album, neq; est non album, ut
neutrum sit simpliciter. hoc .n. est
impose. sed illud, quod sequitur, est,
ut dum transmutatio est, sit secūdu
quādam partem album, & fm aliā
nō album. & fm hoc non sequitur
impose. Et hoc intendebat, cum di-
B xit: qm̄, non, si fm totum non fue-
rit aliquid, & c. i. qm̄, si aliquid non
fuerit fm totum in altero duorum
oppositorum, non sequitur ipsum
non disponi ab utroq; opposito in
duabus partibus diuersis, sed sequit̄
ipsum non disponi utroq; opposito
insimul, & simplr. s. q. cum non fue-
rit verum aliquid esse album, & nō
album totaliter, non erit verum ip-
sum esse album, & non album insi-
mul. nam erit verum ipsum esse al-
bum in parte, & non album in alia
parte. & hoc intendebat cum dixit:
dicimuseim, & c. **D.** confirmauit
C hoc, & dixit: & non est intentio in
hoc, qd aliquid sit tale, & c. i. & dicite
aliquid esse tale fm partem, & ipm
esse tale secundum totum, non est
idem. a impossibile. n. non accidit,
nisi cum aliquid dicitur contraria
habere insimul secundum totum,
fm particulas vero non est impossi-
bile. **D.** d. Et fm hoc est de ente &
non ente, & c. i. qm̄ dissolutio est ea-
dem in eis. **D.** d. qm̄ necesse est, & c.
potest intelligi. qm̄ necesse est ut ali-
quid sit in altero duorum opposito-
rum: & est, qm̄ illud fm totum nō

est in vno eorum. Vel potest intel- **D**
ligi. qm̄ necesse est ut duo opposita *Secunda.*
sint in aliquo insimul, cum neutru
sit in ipso toto: & qd non est necesse
qd in aliquo sit alterum oppositorū,
cum in eo toto sit alterum eorum.
fm igitur primam expositionē erit
hec dictio, altero, superflua, fm autē
secundam diminuitur a suis verbis
negatio, ita, qd sic legatur. qm̄ neces-
se est ut nō sit aliquid in altero duo-
rum oppositorum, cum illud totū
non fuerit in altero eorum. Aut in *iii. expō.*
istis verbis forte est inuolutio: ita,
qd sic debet legi. qm̄ aliquid necesse
est ut sit in altero duorum opposito-
rum, cum totum fuerit in altero eo-
rum, & ipsum non fm totum in ho-
ra transmutationis est in altero eo-
rum. & ista expositio est euidentior.

Rursus in circulo, & in sphæ-
ra, & omnino n̄s, quæ in seipsis
mouentur, qm̄ accidet ipsa quie-
scere. in eodem. n. loco fm tem-
pus quoddam erunt & ipsa, &
partes. quare quiescent simul,
& mouebuntur.

*Et etiam necesse est in circulo;
& sphæra, & vniuersaliter in re-
bus, quæ mouentur in eis, ut sint
quiescentes. nam hæc, & sue par-
tes sunt aliquo tempore in eodē lo-
co. ex quo sequitur ut sint quiescen-
tes, & motæ insimul.*

Hec est Quinta qd Zenonis in 84
destruendo motum. qm̄, si motus
sit, necesse est ut circulus, & sphæra
sint quiescentes, & moti insimul. nā
cum sphæra mouetur, non separat̄
a loco, in quo mouetur, neq; fm to-
tum, neq; fm partes: sed omne, qd
mo-

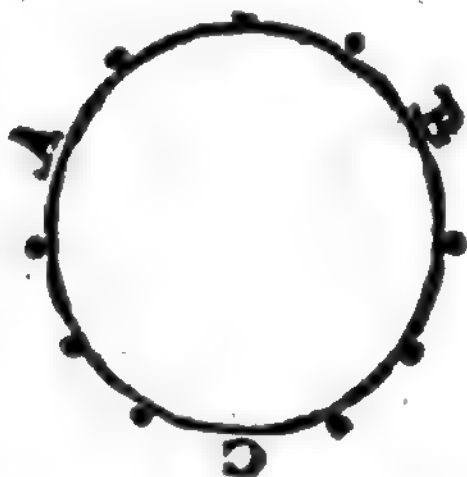
a Imposse
si accidit,
nisi cū ali-
qd dī hīc
cōtraria i
simul fm
toto, f; p
tes vō hīc
impose.
ij. expō.

A mouetur, separatur: ergo sphaera ē quiescens, & mota. quod est impossibile. ergo motus non est. ex hoc. n. sequitur impossibile. D. d. hæc. n. & suæ partes, &c. i. & cum circulariter moueat. s. circa suū cētrū, & i eodē loco.

Primo nanq̃ partes non sunt in eodem vllō tpe. Deinde & totum semper mutatur in alterū. non. n. eadem est ea, quæ in ipso **A** sumitur, circumferentia, & ea, quæ ab ipso **B**, & quæ ab ipso **C**, & aliorum vnoquoq̃ signorū, nisi vt musicus homo & homo **B** ga accidit. quare mutat̃ semp̃ altera in alteram, & nunquā quiescet. Eodem autem modo & in sphaera, & alijs, quæ in seipsis mouentur.

Ad hoc autē dicamus primo, D quoniam partes nō retinent eundē locum aliquo tempore oīno. Deinde totū ē trāsferatur semper ad aliud ab eo, in quo erat. arcus. n. qui accipitur, cuius principium est a puncto **A**, non est idem cum arcu, cuius principium est a puncto **B**, aut a puncto **C**, aut ab aliquo aliorum punctorum: nisi sicut musicus & homo sunt homo, quia accidit ei. vnde necesse est vt vnus eorū arcuum transferatur alter ad alterum semper, & nunquam quiescat. Et similiter de sphaera etiam, & de alijs, quæ in eis mouentur.

Demonstratio, quod totum ex circulo trāsferatur, sicut transferuntur par. et.

35 Cum induxit quæstionem Zenonis in sphaera, & circulo, incepit dissolvere illā, & dixit: Ad hoc autē dicamus, &c. i. dicat̃ igit̃ in dissolutione istius q̃ōnis. primo quidem, quia hoc, quod posuit, q̃ partes eius sunt īseparabiles ab eodē loco. est falsū. D. d. Deinde totū ē trāsferat̃, &c. i. secūdo vero dicamus, qm̃ totum ex sphaera, & circulo transferat̃, sicut trāsferuntur partes. transferat̃. n. de ali-

quo in aliud ab eo, in quo erat. Et, cum narrauit hoc de sphaera, & de circulo, incepit declarare hoc in circulo, vt transferat̃ determinatio de circulo ad sphaeram, & dixit: arcus. n. &c. i. necesse est vt totus circulus transferatur apud motum circa cētrum de alio in aliquid. qm̃, si imaginati fuerim⁹ multa puncta esse in conuexo eiusdē circuli, tunc ille circulus diuidet̃ p̃ illa pūcta in multos

PP iij cir-

Physicorum

G circulos. ois. n. pūct^o posit^o i circulū
describit circulū aliū ab eo, quē de
scribit ali^o pūct^o. s. q. nūer^o circulorū
erit fm nūerū pūctorū. & cū ita sit,
tunc circulus, cū transfert^r i cōcauo,
aut super cōuexū circuli, trāsfer^r de
circulo in circulū, diuersum ab eo
rōne: & si sint idem subiecto, & cū
isti circuli, qui sunt in rotūdo, i quo
est translatio fm numerū circulorū
qui sunt in rotūdo, qđ transfer^r, ne-
cessē est vt circulus transferatur de
circulo in circulū, ergo circul^o trās-
fertur fm totum de loco in locū di-
uersum fm formam: licet non sit di-
uersus fm materiam. Et sīst^r est de
sphæra. sphæra. n. diuiditur in sphæ-
ras infinitas per lineas, quæ imagi-
nantur in circumferentia, exeuntes
à polo ad polum. s. medietates circu-
lorum. nam istę medietates diuidūt
sphæram in multas sphæras, sicut
pūcta diuidūt circulos. D. d. arcus
.n. & c. & intendit per arcum arcum
completę circulationis. i. qm circu-
lus, sicut diximus, diuidit^r p pūcta
in multos circulos secūdm nūe-
rū pūctorū. D. d. nisi sicut music^o,
& c. i. & circulus, quem diuidit alius
pūctus, non dī idem numero, nisi
sicut dī q. homo & music^o sunt idē
in numero. i. quia accidit eis, q. fue-
rint idem, nō per se. homo. n. & mu-
sic^o sunt idem fm subiectum: a &
quod est idem fm subiectū est idē
per accidens. idem. n. in rei veritate
est idem fm formam & sīst^r circuli,
quos pūcta diuidunt. s. quæ imagi-
nantur in eodem circulo, sunt idem
per accidens, quia subiectum eorū
est idem: & sunt plures, quia formę
eorum sunt plures. si igitur illud, qđ
mouet^r in loco, necessē est ipm mu-
tare locum: locus autem differt a lo-

co. aut per se tm, aut etiā per se, &
per accē: hūc necessē est vt oē motum
mutet locū, aut fm formam. s. sicut
est in sphæra, aut forma, & subiecto
sicut est in eis, quæ mouent^r motu
recto. Zeno aut, cum viderit sphæram
non mutare locum per accidens,
existimauit ipsam nou mutare illd
per se: ex quo dixit sphæram quie-
scere. c. Auicē. vero, quia nō distin-
xit alietatem, quæ est in loco per se,
ab ea, quæ est per accidens. s. alietate-
tem, quæ est secundum subiectum,
non fm formam, & concessit sphæ-
ram moueri, coactus est appellare
motū sphære, motū in situ. Vnde ni-
titur, vt dictum est, sanare egritudi-
nem per maius egrum. Declaratū
est. n. q. in pēdicamento situs non
est motus, quia est ad aliquid: & il-
lud, quod est ad aliquid, est indiuisi-
bile. Si igitur intendebat q. iste mo-
tus est in pēdicamento positionis,
quod est in ipsa positione: q. sphæ-
ra transfert^r de positione in aliam
positionē erit verum: sed tamē mo-
tus eius non erit in positione, sed de
positione in aliam. & hoc inueni^r
de translatis in loco recte: qm trās-
feruntur de positione in aliā, aut di-
uersam secūdm nūerū, aut secūdm
speciē: sphæra aut transferatur de po-
sitione in aliā diuersam fm nūe-
rū. Quid igit^r vtile dedit nobis, cum
dixit q. iste motus est in situ? nisi in-
tēdebat q. illud, quod mouetur hoc
motu, nō diuersat^r fm situm. hoc
.n. pprū est huic motui. sed tm non
sequitur ex hoc, q. motus eius est in
situ. nā iste sermo valde est sophisti-
cus. D. d. ergo necessē est vt vnus ar-
cuus & c. i. ergo necessē est vt vnus
arcuum pēfectorum circuli, quem
describit aliquis pūctus transfe-
rat

Necessē
vt oē mo-
tū mutet
locū, aut
fm formā,
sicut est i
sphæra,
aut fm for-
mā, & su-
bm, sicut
est i eis, q.
mouent^r
motu re-
cto. vidē cō-
sile 4. ph.
c. 43 & c. 8.
ph. cō. 76
L
c. Op. Aut.
p q vidē 4
phy. 45.
Im pugna-
tio.

a Qđ ē idē
f; sub; ē
idē p acci-
dē idē. n. i
rei verita-
te ē idē f;
formam.

M

;

A rat' semp ab arcu cōpleto circuli, cui superponitur, ad aliū arcū cōpletum ē, deinde de illo ad aliū, & sūt, donec reuertatur ad arcum cōpletum, a quo est separatus. & tunc vnus arcū transfertur fm totum, quia transfert de vno arcu ad aliū. Et forte intendit, ergo necesse est vt vnus arcus transferatur semper per translationē alterius arcus sequentis ad alium sequentē. & hoc est ap parētius. Dein. d. Et similiter est de sphaera, &c. i. & transfertur fm totum, vt diximus in circulo.

B Excludit errorem, quod Impartibile moueatur. Cap. 2.

Demonstratis autē his, dicimus qd id, qd impartibile est, nō contingit moueri, nisi fm accidēs, vt corpore moto, aut magnitudine, in q ē. sicuti si id, qd id naui est, moueatur naui motu, aut pars totius motu. Impartibile autē dico id, qd est fm quantū indiuisibile. etenim partium motus alteri sunt, & fm ipsas partes, et fm toti⁹ motū. Viderit autē aliquis, & in sphaera maxime, dñā. non .n. eadē velocitas erit & partiū, quę sunt iuxta centrū, & q̄ extra, & totius, tanquā non vno existēte motu. Vt igit diximus, sic quidē contingit moueri id, qd impartibile est, vt is, qui in naui, sedet naui currente, per se autem non contingit.

Hoc quidē declarato dicendū est, quod indiuisibile moueri iposibile est, nisi per accidēs. v.g. cum corpus, aut magnitudo mouetur

per illud, in quo est. Vt illud, quod D est in naui, per cursum naui, aut sicut pars mouetur per motum totius. Et dico indiuisibile illud, quod non diuiditur in quantitate. motus. n. partium ē sicut diuersi secundum ipsas partes, & secundū motum totius. Et ista diuersitas scitur in sphaera proprie: Velocitas enim eius, quod vicinatur centro, & eius, quod est extra, & velocitas eiusdem ipsius non est eadem velocitas, ac si motus non esset vnus. Est igitur, vt diximus. secundum quidem hunc modū possibile vt impartibile moueatur, s. secundum quem mouentur sedentes in naui, cum naui currit, per se autem impossibile est.

Cum induxit qōnes Zenonis in 86
motu, vult declarare qd indiuisibile non mouetur, nisi p accidens, deinde ostendit motū, qui est per accidens. & d. v. g. &c. i. & vnum eorū, q dicuntur moueri est, cum sint in remota, vt illi, qui sunt in naui dicuntur moueri, licet per se quiescant, & vlt, vt dicitur. q pars mouet p motū totius. Et, quia indiuisibile dē illud, cuius genitus nō est receptiuū diuisionis, & illud, cuius genus recipit diuisionē, hoc autē principaliter dē impartibile, & indiuisibile, dixit: Et dico Indiuisibile, &c. qm hoc dē indiuisibile principaliter, de quo vult hic declarare ipsum ēē immobile. Et, quia dixit q illud, qd mouetur p accidens, est sicut motus partium p motum totius, sed inter motum p

acc-

Phyficorum

G accidens, & motū partium per motū totius est dīa, deinde dedit illas, & d. motus. n. partiū, & c. i. & signū eius, q̄ motus partium per motū totius nō est motus per accidēs, est, quia motus partū differt à motu totius, & ipsi à seinuicē. Et intendebat, vt mihi vr̄, qm̄, si motus earum esset p̄ accēs à motu totius, nō differret à toto in suo motu, neq; à seipsis abinuicē. nā corpora, q̄ mouent per se, sunt hmōi. Et, cū induxit hoc, incepit declarare ī quo moto apparet hoc, & d. Et ista diuersitas, & c. i. quia illē, quē magis vicinā

H tur centro, pertransēūt minores circulos circulis, quos pertransēunt partes, quē magis vicinantur circumferentię, & in tempore equali, necesse est vt partes propinquiores centro sint tardiores, & remotiores velociores. D. d. & velocitas ipsius, & c. i. neque velocitas totius spherę, et velocitas partium est eadē velocitas. Potest autē aliquis dicere, q̄ hoc nō inuenitur, nisi in motu circulari, in recto vero motus partium sunt equalēs: & sīr motus totius ī eo est equalis motui partū. Sed forte dicet in hoc q̄ partes spherę videntur moueri per se magis, q̄ illud, qd̄ mouetur recte: cū sphaera vt permanere s̄m totū, & moueri s̄m partes. sed non est verū, vt declaratū est, sed s̄m totum mouet. & cū declaratum est q̄ partes spherę nō mouent per se, quāto magis partes eius, qd̄ est recti motus, nō mouebunt per se. Et quasi intendit cōgregare hic duo: quorū vnū est nouificare q̄ mot⁹ partiū p̄ motū totius, non est p̄ accēs pure, neq; p̄ se principaliter. a partes. n. non mouent per se: quia mouent in moto, in quo cōueniunt cū accēti-

bus, & formis, q̄ nō sunt innata moueri p̄ se. & cum declaratū est q̄ accidentia, & formę mouent per accidens p̄ motū subiecti, & partes sunt tales, visum est q̄ partes mouent p̄ accēs. & hoc apparet ex verbis Arif. & iō excepit istū modū motus, & induxit exemplū extraneū ab vno illorū, & d. potē est vt īpartibile, & c. & manifestū est, q̄ motus puncti p̄ motū corporis est huiusmodi. D. d. per se autem impossibile est, & c. id est, est autem motus indiuisibilis p̄ se, & primo impossibilis est.

Mutetur. n. ex A B, in B C, siue ex magnitudine in magnitudinē, siue ex forma in formā, siue s̄m contradictionē. tempus autē sit, in quo primo mutat, in quo d. Ergo necesse ē ipsum eo, quo mutat, tpe, aut ī A B, aut eē ī B C, aut aliud quidē qd̄ huius ī hoc, aliud autē quid ī altero. oē. n. qd̄ mutat, sic se habebat. In vtroq; igitur nō erit aliqd̄ ipsius: parti-
bile. n. erit. At vero neq; in B C. mutatū. n. erit: supponitur autē mutari. Relinquit igitur ipsum in A B eē eo, quo mutatur, tēpore. quiescet ergo, in eodem. n. eē tēpore quodam quiescere est.

Ponatur igitur ipsum trāsferri de A B, in B C, siue de magnitudine in magnitudinem, siue de forma in formam, siue secundum contradictionem. et sit tempus, in quo primo transfertur, D: necesse est igitur, vt in tēpore, in quo trāsferitur, sit aut in A B, aut in B C, aut quiddam est in hoc, et quiddam in

to, in quo cōueniūt cū accēti b⁹, & formis, q̄ nō sūt innata moueri p̄ se. vñ cōfise. s. ph. cō. l. & 4. phy. 32. & 1. de aīa. c. 37. & 8. ph. 27. Mot⁹ pū. ē p̄ cor- p⁹ ē p̄ accēs, & im- l. potē est q̄ sit p̄ se. vide oppositū. 2. cōel. cō. 14. vbi hēt q̄ pū. ē indiuisibilis neq; essentialr, neq; accētiāl. dē q̄ scens, vel motus. Vide cōel. Zim.

M

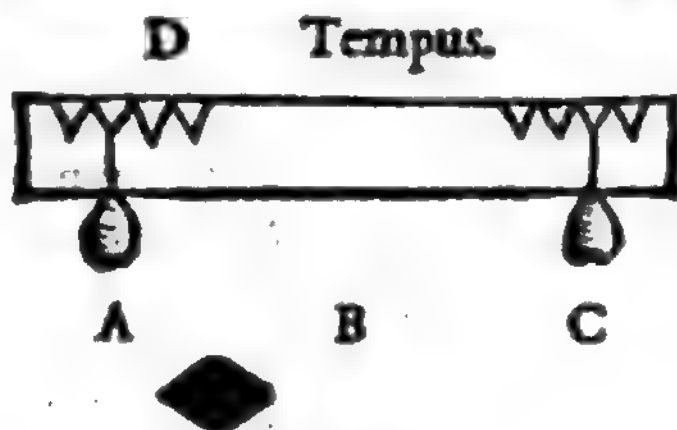
**Caſilla-
tio.**

Solutio.

a Partes si
mouent p̄
se, q̄a mo-
uent ī mo-

A in hoc. declaratum est. n. quod hac est dispositio cuiuslibet, quod transmutatur. impossibile est igitur ut quiddam eius sit in utroq; quonia tunc erit diuisibile quod non est. Neq; etiam in B C. quoniam tunc erit iam translatus: sed positum D est transferri. Remanet igitur ut sit in A B, in tēpore, in quo transferetur. erit igitur quiescēs. quonia iam declarauimus quod manere in eodē aliquo tempore quies est.

Demonstratio, quod impossibile est Impartibile per se moueri.

Mobile indiuisibile.

87 Ponatur igitur ut transmutetur aut in loco, v.g. de B in C, aut in augmento, & diminutione, v.g. de minore magnitudine in maiore, aut in qualitate. & hoc intendebat, cum d. de forma in formā. aut in substantia. & hoc intendebat per contradictionem. D. d. & sit tps, &c. & intendit per A B, illud, ex quo mouet, siue fuerit ubi, aut quale, aut quantū, aut substantia. & itēdit per B C, illud, ad qd transmutat. & q. d. necesse est igit ut transmutatum in tpe, in quo transmutatur, sit aut in eo, ex quo transmutat, aut in eo, ad qd, aut qd dā in eo, ex quo, & quiddā in eo, ad qd D. d. declaratum est. n. & c. i. declaratū est. n. cum declarauimus qd omne motū est diuisibile, qd de moto, qd mouetur, quedā pars eius est in eo, ex quo, & qdā in eo, ad qd. Et, cum posuit hoc fundamentū, dixit: Impossibile est igit ut quiddā eius sit in utroq;: qm tūc erit diuisibile, i. qd est cōpositū. D. declarauit hoc fm rememorationē, & d. Neq; ē i B C, qm tūc erit iā translatus: sed positū est transferri. i. & ipse est, dū mouet ut sit i eo, ad qd, s. i. B C, qm tūc cōplebitur motus: sed ipsum positū ē adhuc moueri. D. d. Remanet igit ut sit i A B in tpe, in quo transferet. i. si igit nō fuerit i eo, ad qd ē motus, s. i. B C, remanet ut sit i eo, ex quo ē motus, s. in A B, in tpe, in quo mouetur. D. induxit ipse, qd sequitur ex hoc, & d. erit igit quiescēs. qm iā declarauimus qd manere in eodē aliquo tpe est quies. i. & si motū, dū mouetur, fuerit in eo, ex quo, tūc erit quiescēs, & motū insimul. ipsum. n. esse i eo, ex quo, est i tpe. & iā declarauimus qd oē, qd est in aliquo tpe, i. demonstratū in actu, est i eo quiescēs. & sic, dū mouet, erit quiescēs: qd est impossibile. & cū destruxit hęc duo, remanet tertiū, & est ut quedā pars eius sit in eo, ex quo, & qdā in eo, ad quod, non in actu, sed in instanti. qm tūc esset quiescēs, non motū.

Physicorum

Grum. & cū quēdā pars eius fuerit in eo, ex quo, & quēdā in eo, ad qd, necessario diuiditur: qd est cōtra positiū. positiū. n. ē ipsum eē indiuisibile.

Quare non contingit id, qd impartibile est, moueri, aut omnino mutari. Vnice. n. hoc pacto esset ipsius motus, si tps eēt ex ipsis nunc. semper. n. in ipso nunc motum esset, & mutatiū, vt moueatur quidē nunquam, motum aut sit semper. Hoc autem qd impossibile sit demonstratum est & prius, neq. n. ex ipsis nūc est tempus, neq. linea ex punctis, neq. motus ex * momentis ē. nihil. n. aliud facit hoc dicens, qd motum ex impartibilibus. sicut si tps ex ipsis nunc, aut magnitudinem ex punctis.

H
* Mutari.

Impossibile est igitur impartibile moueri, aut transmutari omnino. Posset. n. hoc modo moueri, si tempus componeretur ex instantibus. quoniam semper moueretur, & transmutaretur in instanti, et sic nunquā moueretur, & esset iā motum. Et iam declarauimus hoc esse impossibile. tempus. n. non cōponitur ex instantibus, neq. linea ex punctis, neq. motus ex finibus. dices. n. hoc nihil magis dicit, quā quod motus componitur ex partibus indiuisibilibus. ac si diceret quod tempus cōponitur ex instantibus, & longitudo ex punctis.

88 Cum declarauit, qd indiuisibile nō mouet, vult dare cām in hoc, &

est, quia tēpus, & motus, & magnitudo sunt continua, & qd hoc nō esset possibile, nisi tps componeretur ex instantibus, & motus ex finibus motuū, & magnitudo ex punctis. & hoc intendebat, cū dixit: Posset. n. moueri, & c. D. d. quā semper moueret, & c. i. ex hoc. n. sequeretur vt motū semper transferretur de instanti ad instanti, & de magnitudine indiuisibili ad magnitudinē indiuisibile. motū. n. indiuisibile tunc eēt, si esset in magnitudine indiuisibili, & in tpe indiuisibili, & eēt mot' cōpositus ex finibus motuum. D. induxit imposse, qd sequitur ex hoc, & d. quā semper moueretur in instanti, & c. i. si ita esset, tunc motū iam eēt motū, & trāsmutatiū absq. eo, qd ante moueret, i. tunc finis motus esset sine motu. nā motus, qui est in tempore indiuisibili, necesse est vt sit indiuisibilis: & sic eēt finis motus. & in fine motus dī motum iā eē motum. & hoc intēdebat, cum d. & sic nunquā moueret, & c. D. d. dices. n. hoc, & c. i. dicens. n. motū esse indiuisibile, cōtingit ei dicere, qd motus componit' ex motibus indiuisibilibus, & qd magnitudo cōponitur ex punctis. Et hoc, qd dixit, manifestū est. qm a causa in cōtinuatione motus est hæc, qd motum est de natura continui. & hæc est causa ēt in hoc, qd tempus sit de natura continui.

Amplius aut et ex his manifestū est qd neq. pūctū, neq. aliud indiuisibile vllū contingit moueri. Omne. n. qd mouet, impossibile est per maius moueri seipso prius, qd aut per æquale, aut minus. sicut hoc, manifestū est qd & pūctū per minus, aut æquale

M
a Cā i h
q mot'
cōtinu'
ga mo
ē de nā
tinui, h
s. cō. s.
ibi.

A æquale mouebitur primū . qm̄ autem indiuisibile est, impossibile est minus moueri prius . p æquale ergo sibi ipsi . quare erit linea ex punctis . semper . n . cum per æquale mouetur, omnem lineam punctum mensurabit . si autē hoc impossibile est, & moueri idiuisibile impossibile est.

Et apparet etiam ex dictis quoniam impossibile est punctum moueri, neq. aliud indiuisibile. Omne n. motum impossibile est moueri

B per spatium maius ipso, antequā moueatur aut per æquale, aut per minus . ergo manifestum est etiā quod, cum punctus mouetur, prius mouebitur, aut per minus seipso, aut per æquale: sed punctus est indiuisibilis: ergo non mouebitur per minus: ergo mouebitur per æquale . quapropter linea cōponetur ex punctis . nam, cum punctus semper moueatur per æquale, mensurabit totam lineam: sed hoc est impossibile: ergo & impossibile est indiuisibile moueri.

29 Hæc est alia declaratio à prædicta . in prima . n . vitur eisdē propositionibus, quibus vsus est, cū declarauit qd oē motum est diuisibile, & declarauit per eas inducendo ad impossibile . declarauit, s . qd oē, qd nō diuiditur, nō mouet . & , si apparet sū conuersionē per cōtrapositionem q, si omne motū est diuisibile: ergo oē, qd nō diuidit, non mouetur . sed Arist. intendit in oībus, q declarauit, naturā rei, de qua loquit, nō res acci-

dentales. Auēpa. vero nō bene d. fin
git. n. q. diuisibilitas, quā negauit à
moto, est alia à diuisibilitate, quam
dedit hic moto: & q illa diuisibili-
tas, quā illic declarauit, est diuisibili-
tas cōtinui, sū illud, ex quo, & sū
illud, ad qd. & iā determinauimus
hoc superius. Hæc autē declaratio
fundata est sup propositiones alias.
Quarū vna est, q impossibile est ali
quid pertrāsire spatium maius ipso,
quin prius pertranseat aut æquale,
aut minus: deinde posuit, q punct-
us imposse est vt pertranseat mi-
nus se, anteq mouet per maius: ex
quo sequit ipsum moueri p æqua-
le. & hoc sequitur lineā cōponi ex
punctis: qd est falsum. impossi-
bile ergo illud, ex quo sequitur, est im-
possibile. Quod autē, si indiuisibile
mouetur p æquale, linea erit cōpo-
sita ex punctis, manifestum est. qm̄
motū tunc pertranlit spatium, qn̄
mensurat illud per se. si igitur indi-
uisibile mensurat lineā, quam per-
transit ergo mensurat illā per pun-
cta contigua, q sunt partes illius, &
qd est tale, videtur componi ex pun-
ctis. Et hoc, qd dixit necesse est. & si
non, contingeret questio Zenonis.
Nam, si motum esset indiuisibile, **F**
& moueretur per idiuisibilia, s . per
puncta, & puncta in linea sunt infi-
nita, necessario sequitur nunquam
motum peruenire ad finem spatij.
& ista consecutio hic est alio modo
ab eo, quo vitur ea Zeno.

Amplius aut, si omne in tem-
pore mouetur, in ipso aut nunc
nihil, oē autem diuisibile tēpus
est, erit aliqd tēpus minus quo-
uis eorum, quæ mouentur, in
quo mouetur per tm̄, quantum
ipsum

In hoc sex
to. c. 31.

Physicorum

G ipsum est. Hoc igitur erit tps, i quo mouetur ppea qd oē i tpe mouet. tps aut oē diuisibile esse demratū est pri⁹. Si ergo pūctū mouetur, aliqd erit tempus minus, in quo ipsum motū est. sed impossibile est: in minori. n. per minus necesse ē moueri. quare erit diuisibile id, qd indiuisibile est in minus, sicuti & tēpus in tempus. vnico. n. modo moueret id, qd impartibile est, & indiuisibile, si esset in ipso nūc impartibili moueri possibile. eiusdem. n. rōnis est in ipso nūc moueri, & indiuisibile qd moueri.

Et declaratum est etiam, quod omne tempus est diuisibile. Si aut punctus mouetur, erit tempus minus tempore, in quo mouetur secundum illud. sed hoc est impossibile: nam illud, quod mouetur in tempore minori, necesse est ut sit minus: ergo indiuisibile erit diuisibile in minus secundum proportionem illius temporis ad istud. quoniam hoc solummodo posset impartibile, & indiuisibile moueri, scilicet si esset possibile impartibile moueri i instanti. ratio. n. eadem est in hoc, quod motus sit in instanti, & in hoc, quod indiuisibile moueatur.

90 Hæc est tertia declaratio, qd omne indiuisibile non mouet. & supradatur sup hoc, qd narrabo. Primo autē ponit qd omne, qd mouet, mouetur in tpe: deinde qd oē tps est diuisibile in tēpora: ergo omne mo-

tum mouetur in tpe diuisibili in tēpora. Deinde posuit, qd oē tps, quod est pars tēporis moti, motū mouet in eo per spatium minus spatio, p qd mouet in toto tempore: ex quo cōcluditur qd oē motum mouet in tēpore in partibus illius tēporis, per minore magnitudinem. D. posuit qd omne motū in aliquo tpe p spatium æquale suæ magnitudini, mouet in partibus illius tps p minus sua magnitudine: ex quo sequitur ut omne motum sit diuisibile. Et dicit: Et declaratū est qd oē tps est diuisibile. si igit punctus moueat erit hoc tps minus tpe, in quo punctus mouetur p spatū æquale suæ magnitudini. qd est impofe. D. d. qd. n. mouetur minus, &c. i. & hoc sequit, quia iā posuimus qd oē, qd mouet in tpe minori tpe, i quo mouet aliqd æquale magnitudini eius, necesse est ut moueat in eo per aliqd minus magnitudine eius. Si igitur punctus mouetur in tēpore minori tpe, in quo mouet æquale, contingit ipsum esse diuisibile fm proportionē temporis, i quo mouetur æquale ei, & ad tps, qd est minus. In hoc igitur syllo nō expressit, nisi duas propōnes. quarum vna est, qd omne tps est diuisibile. secunda autem, qd, cū motum mouetur, minori tpe mouet p minus, q̄ per qd mouet in maiori tpe. & dimisit propōnē dicentē, qd in oī tpe pōt fieri motus. & similiter dimisit conclusibes, quas nos exposuimus superius. D. d. qm hoc solummodo. &c. i. &, qd sequitur ex hoc, ut non sit tps minus tpe, in quo punctus mouet per aliquod sibi æquale: ex quo nō sequitur impossibile. D. d. eadem. n. ratio est, &c. i. qm vtrunq; sequitur ad

Ad reliquum, scilicet quoniam posito aliquo indiuisibili moueri, sequitur motum esse in instanti: & similiter posito quod motus sit in instanti, sequitur indiuisibile moueri.

Nulla magnitudinē esse infinitā. Cap. 3.

Mutatio autem nulla est infinita. omnis. n. ē ex quo dam in quiddā, & ea, q̄ est in contradictione, & q̄ est in cōtrarijs. Quare earū, q̄ s̄m cōtradictionē sunt, affirmatio, & negatio terminus est. ut generationis quidē id, qd̄ est, corruptio nis vero id, qd̄ non est. Earū autem, quę sunt in contrarijs, ipsa contraria. hæc. n. sunt extrema mutationis. quare & alterationis omnis est, contrarijs. n. quibusdā est alteratio. Similiter autē & augmentatiōis, & diminutionis. augmentationis. n. terminus est qui s̄m naturā propriā est perfectę magnitudinis, diminutionis vero huius remotio.

C Et nulla transmutatio est infinita. iam. n. declarauimus, quod transmutatio est de aliquo in aliquid, aut in contradictorijs, aut in contrarijs. In contradictorijs vero fines erunt affirmatio, & negatio. v. g. quoniam finis generationis est esse, corruptionis vero finis non esse. In contrarijs vero fines sunt duo cōtraria. hic. n. duo sunt extrema transmutationis. sunt igitur fines omnis alterationis: alteratio

enim sit ex contrarijs. Et secundū hoc & augmenti, & diminutiōis erunt. finis. n. augmenti est peruenire ad perfectam quantitatem propriam rei, finis vero diminutionis est maxime distare ab hac dispositione.

Intendit declarare q̄ nullus quatuor motuum est infinitus, neq; ex utroq; extremo, neque extremo, ad qd̄ est motus, p̄ter translationē circulare positā. n. infinita ex utroque extremo sequitur imposse. Et d. Et nulla transmutatio est infinita. & intendit hic per transmutationem, modos quatuor motuū. D. d. iā. n. declarauimus, i. in initio Quinti. D. d. aut in contrarijs. Et intendit per contraria opposita, quę inueniunt in alteratione, quę dicunt cōtraria principaliter, & proprie, & quę inueniunt in augmento, & diminutione, scilicet magnū & parū. D. d. In cōtrarijs vero fines eorū erunt contraria, i. q̄ dicunt p̄prie. D. d. Et s̄m hoc & augmenti, & diminutiōis erūt fines. i. qm̄ maximū augmentū, & maxima diminutio erūt fines eorū. oē. n. generabile naturale hēt aliq̄ quantitātē naturaliter in initio ḡnationis, & fine, & ista quātitas habet extrema & mediū. v. g. qm̄ quantitates embryonū sūt terminatę, scilicet minimi embryōis, & maximi embryōis: & si s̄r quantitates hoīum sunt terminatę, scilicet maximi & minimi. vñ imposse est augeri in īfinitū, aut diminui. nā si trāsiuerit quātitatē naturālē ī diminutiōe, & in additiōe, statim corrumpt ens. actio. n. cuiuslibet entis p̄ficiat p̄ quātitatē, & qualitātē terminatā: sicut ē dispō ī entib' artificialibus.

Latius

91
Null' mo
t' ē īfinit'
p̄ter motū
circula
rē. Idē īfr.
c. 94.

E

Cōtraria ī
alteratiōe
sūt cōtra
ria princi
palit', & p̄
prie. vide
p̄ hoc. 4.
c. c. 38.

F

Oē ḡnabl
le nālē h
aliquā q̄ti
tatē nālē ī
initio ḡna
tiōis, & fi
ne, & ista
q̄titas hēt
extrema,
& mediū
vid cōsi se
i. c. 32. & q̄
ibi.

Physicorum

G Latio autem sic quidē nō erit finita. non. n. oīs i cōtrarijs est. Sed, qm impossibile ē diuisum esse sic ex eo, quia non cōtingit esse diuisum: (multipliciter. n. dī impossibile:) diuidi non cōtingit id, qd sic impossibile est diuidi, nec omnino qd impossibile est fieri, fieri: neq quod mutari spōse est, continget vtiq mutari in id, in qd pōse est mutari.

Sed translatio hoc mō non erit finita. quoniam non omnis translatio est in contrarijs.

H quia illud, quod impossibile est diuidi hoc modo, s. non recipit diuisibilitatem: cum illud, quod impossibile est diuidi dicitur multis modis: impossibile est illud, quod hoc modo non potest diuidi, vt sit diuisum, & quod impossibile est vniuersaliter esse non erit: & quod impossibile est etiam transmutari, non transmutatur ad illud, ad quod non potest transmutari.

I Quia cōtrarietas in loco non inuenitur in oīs trāslationibus, sicut in trāslatione animati, & in quibus inuenit, nō manifeste inuenit cōtrarietas in eis, vt in trāslatione naturali in loco, s. quatuor elementorum: a translatio. n. alia est ex anima, & alia a natura, & alia recta, & alia circularis: incēpit hic demonstrare q non pōt declarari translationē rectam esse finitā eo mō, quo declaratur hoc in ceteris motibus, & d. Sed trāslatio hoc mō, & c. i. sed ex hoc mō declarationis nō apparet translationē esse finitam. & cau

sa in hoc est. qm non oīs translatio ē de cōtrario in cōtrariū, vt est trāslatio animalū. D. dedit modū, quo pōt hoc declarari in translatione, & d. Hoc autē, quia illud, qd impossibile est diuidi hoc mō, & c. i. s. m autem q manifestū est per se, q illud, qd impossibile est diuidi, i. quia nō recipit diuisibilitatem, impossibile est vt incipiat diuidi: & similiter illud, qd impossibile est generari, impossibile est ipsum incipere generari: & vlt illud, qd impossibile est vt trāsmutetur, nunquā incipiet transmutari. ex hoc autē pōt hoc apparere. **L**

Et d. cum illud, qd impossibile est diuidi, dicitur multis modis, præserruando se ab equiuocatione. Nā indiuisibile dr illud, cuius genus innatum est diuidi: vt cum dicimus q corpus coeleste est indiuisibile. & dicitur et illud, cuius genus nō est innatum diuidi: vt cū dicimus q vox est indiuisibilis. & ipse intendit hic p indiuisibile illud, qd est de genere diuisibili. D. d. impossibile est illud, qd hoc mō, & c. i. & dico q nunq diuidetur illud, qd impossibile est diuidi, cū intellectū fuerit ex hoc illud, qd intendimus per indiuisibile: cū indiuisibile dicatur multipliciter, & quia diuisibilitas est similis in hac intentione transmutationi, dixit: & quod impossibile est vniuersaliter, & c. i. & hoc, qd diximus de diuisibilitate, commune est generationi, & transmutationi, s. q omne, q impossibile est generari, impossibile est ipsum incipere in generatione: & vniuersaliter omne, quod impossibile est transmutari, impossibile est ipsum incipere in transmutatione.

Indiuisibile duplex.

a Vlt oē qd ipōse trāsmutari, ipōse ipm i cip in trāsmutatione. id i. c. c. c. c. 3. c. c. c. c. 1 & 4. c. c. c. c. 3.

Cōtrarietas i loco si inuenit i oīs trāslationibus et i q bō inuenit si ē manifesta. Idē. s. ph. c. 9. et. o. ph. c. 16. d. 62. & c. 4. c. c. c. 33. a Translatio ex aia a nā recta circularis.

A Si ergo id, quod fertur, mutetur in aliquid, & possibile erit mutari. quare non est infinitus motus, neq; feretur infinito motu. impossibile. n. est transire illud. Quod igitur sic non est in finita mutatio, vt non finiatur terminis, manifestum est.

Et, si translatum transmutatur ad aliquid. possibile est transmutari. ex quo sequitur vt nullus motus sit infinitus, & vt motus non recipiat aternitatem. quoniam

B impossibile est pertransiri. Manifestum est igitur, quod impossibile est vt transmutatio sit aterna secundum hunc modum, scilicet vt non habeat finem terminatum.

93 Cum posuit principium, s. q. illud, qd impossibile est transmutari, nunq; incipiet in transmutatione, posuit aliud principium, & est q. illud, qd transmutatur recte, tunc potest transmutari, cum transmutatur ad aliquem finem. nam impossibile est ipsum transmutari ad nihilum. quoniam, si hoc esset, tunc motus esset ociosus. D. posuit et q. qd transmutatur ad aliquid et in transmutatione, q. est via ad esse, & conclusit, q. illud, qd transmutatur ad infinitum, impossibile est transmutari. deinde coniungit huic, q. illud, qd impossibile est transmutari, nunq; incipiet transmutari, & conclusit q. translatum in infinitum impossibile est vt incipiat in translatione, ergo translatum recte in infinitum impossibile est esse. Et d. Et, si translatum transmutatur ad aliquid, possibile est transmutari: & si transmutetur ad nihil, id est ad non finem, impossibile est transmutari. & totum

hoc intelligendum est de transmutatione, q. est via ad esse. D. d. ex quo sequitur vt nullus motus sit infinitus, i. rectus. nam illud, qd mouetur in infinitum, non mouetur ad aliquid ens. D. d. cam in hoc, & d. quoniam impossibile est pertransiri. quoniam illud, qd mouetur in infinitum, nunq; pertransibit spatium: sed illud, qd impossibile est fieri, nunq; incipiet fieri: ergo translatum in infinitum non est, & hoc intendebat cum d. Manifestum est igitur q. impossibile est transmutationem esse eternam hoc modo, i. recte, & hoc essentialiter. Et ipse non expressit in hoc sermone, nisi solummodo propones, **E** quae sunt necessariae in concludendo illud, qd intendit concludere secundum suum morem in abbreviatione.

Sed, si esse possit sic, vt tempore sit infinita, vna, & eadem existens, considerandum est. Nam vna quidem, si non fiat, nihil fortassis prohibet. vt si postlatione alteratio sit, & post alterationem augmentatio, & rursus generatio. sic. n. semper quidem erit tempore motus, sed non vnus, propterea q. non est vnus ex omnibus. Vt autem fiat vnus, non contingit infinitum, esse tempore, praeter vnum. hic autem est vnus, ipsa circulo latio.

Sed considerandum est vtrum sit possibile vt sit hoc modo, s. vt in aliquo tempore sit transmutatio infinita, & eadem. Si autem non vnus, nihil prohibet, vt si post translationem sit alteratio, & post alterationem sit augmentum, deinde generatio. hoc. n. modo potest esse in tempore principium motus, sed non Phy. cum co. Auer. Q. vnus.

Physicorum

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITU

LIBER SEPTIMVS,

Cum Auer. Commen.

SVMMAE LIBRI.

A tex. 1. vsq; ad. 9. declarat, omne, qđ mouetur, habere motorem.

A tex. 9. vsq; ad 14. probat, omnia mota in loco reduci ad primum, nec eē processum in infinitū i mouētib; et motis.

A tex. 14. vsq; ad. 21. ostendit primū Mouēs simul eē cū eo, quod ab eo mouet.

A tex. 21. vsq; in finē querit, utrū ois motus habeat cum oi motu comparationem.

Mne, qđ mouetur, necesse ē ab aliquo moueri. si * igit in * a. Lenia seipso nō habet principiū motus. mani-

festum est qđ ab altero mouet. si autem in seipso, accipiat in quo A B, qđ moueat, non ex eo, quia partiū huius aliqua mouetur. Primū igitur opinari A B à seipso moueri, ppea qđ totū mouet, & à nullo externorum, simile ē, M ac si qs ipso D E mouēte ipsum E F, et illo moto opinet D E F à se ipso moueri. ppea qđ nō intuet utrū ab utro moueat, utrū D E ab E F, an E F ab ipso D E.

Omne motum necessario mouetur ab aliquo. si autem principis motus non fuerit ex ipso, manifestum est, ipsum moueri ab alio: nā motor eius erit aliud. si aut principium motus huius fuerit ex ipso, acci-

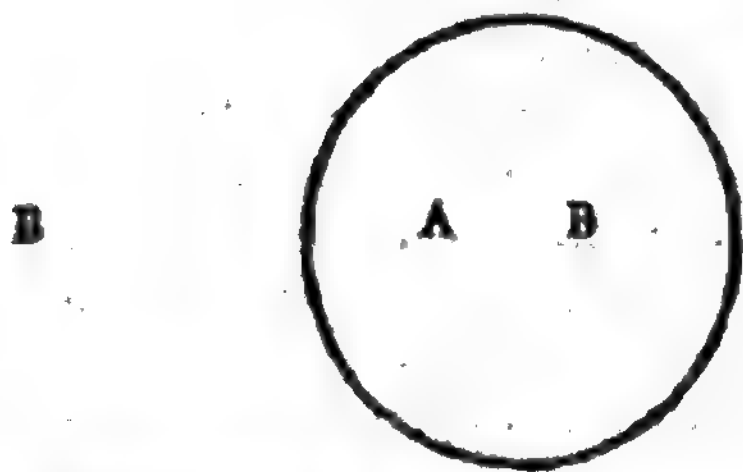
G vnus. nam ille, qui fit ex istis omnibus, nō est vnus. Sed, cum fuerit vnus, impossibile est vt sit infinitus in tempore, prater vnū. Et est translatio vna. qđ fit circulariter.

94 Cum declarauit, qđ impossibile est vt vnus motus rectus sit infinitus, vult perscrutari de hoc simplr, s. vtum sit possibile. vt vnus motus sit infinitus, & si non rectus. Et d. Sed considerandū est, &c. i. sed considerandum est vtum nullus motus vnus sit infinitus, aut aliquis vnus motus sit infinitus. qđ declaratum est esse impossibile in motibus rectis. Et, cum induxit illud, de quo perscrutandum est hic, dixit: Si autem non vnus, nihil prohibet vt hoc sit, i. si autem iste motus non fuerit vnus, sed sese, nullum impossibile videtur sequi ex hoc: imo in Octauo istius libri declarabitur hoc eē possibile. D. d. qm hoc modo erit in tempore principium motus, vt mhi videtur, qm hoc modo potest esse in tempore, quod semper fuit, & erit motus factus. & si non, tunc omnis motus esset eternus. & hoc est accidēs motui. D. d. sed nō vnus. idest, quia motus congregati ex pluribus vno motu istorum non est vnus, scilicet qui est finitus. & cum iste non est vnus, infinitus non erit vnus. & hoc declaratum est ex illo, quod dictū est in vno motu, in Quinto istius libri. D. d. Sed, cum fuerit vnus, &c. i. sed, cum posuerimus vnum motū, impossibile est vt sit infinitus prater translationem circularem: ex qua non sequitur impossibile: imo declarabit in Octauo hoc esse necessarium.

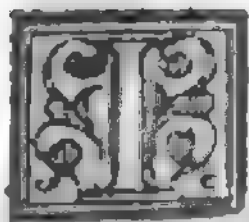
A accipiat per se, et sit *A B*, ita, quod moueatur, non quia aliquid ex eo mouetur. Dicamus igitur prius, si fuerimus imaginati quod *A B* non mouetur ab aliquo, quia secundum totum mouetur, et motus eius non est ab aliquo extrin-

seco, ex quo aliquis est opinatus, cum *D H* mouet *H Z*, et mouetur, quod *D Z* non mouetur ab aliquo: quod non scit quod mouet, et quid mouetur, utrum *Z H* mouetur à *D H*, aut *D H* à *Z H*.

Demonstratio, probans, omne, quod mouetur, ab alio moueri, quamuis non apparet ipsum mouens.

I
apparet
aliquid
moueri
ex se
absque
motu
disti
nui mo
tu à mo
tu. Idē. 2.
c. 3.

C
si sunt
exposi
ti. vid
et. 7. et
c. 3. 2.
c. 7. &
c. 8. 4
c. 25.

N hoc tractatu incipit perscrutari, utrum omne motum habeat motorem, cum appareat sensui aliquid moueri ex se, absque eo, quod distinguat motum à moto sensu, ut in quatuor elementis. & quidam dicunt quod ista demonstratio, quam induxit in hoc tractatu non est vera, adeo quod Gal. fecit in hoc tractatu, in quo nititur declarare corruptionem istius demonstrationis. & quidam expositores dicunt, quod illud, quod declarauit in initio istius tractatus, est superfluum, cum hoc sit declaratum perfectius in Octauo. & nos considerabimus bene in hoc. Et dicit: Omne motum, &c. i. ex hoc, quod dicam. Et, quia rerum motum alia mouetur ex se, & alia mouetur ab extrinseco, in quibus manifestum est ea moueri à motore, d. si autem principium motus, &c. i. mota autem, quae mouentur ab aliquo extrinseco, non ex se, manifestum est ipsa moueri ab alio motore. n. co-

rum apparet esse aliud, ut motus lapidis à baculo, & baculi à manu. D. d. si autem principium motus, &c. i. mota vero, quae videntur moueri ex se, non ex extrinseco, sunt illa. de quibus intendimus declarare ipsa moueri à motore alio. ponatur igitur tale motum moueri per se, non per partem eius, i. moueri secundum totum, non quia pars eius moueret totum. illud. n. quod mouetur secundum totum. quia pars eius mouet totum, est innotum per accidens, ut motus corporis totius animalis per motum caloris naturalis, aut musculorum. a motum enim primum per se in animalibus est cor, quod non mouetur secundum totum, quia pars eius mouet se, & mouet totum. & hoc est intelligendum ex hoc, quod dixit & moueat *A B*, non quia aliquid ex eo mouetur. Et dixit hoc, quia istud motum, de quo vult perscrutari, scilicet quod mouetur per se, debet esse motum secundum totum,

a Motu pri
mu p se i
animalib⁹ est
cor. Idē in
fra. c. 4. &
6. ph. 59.
& 3. d. aia.
55. & 2.
cor. 12. op
positū. 1.
d. aia. 37.
ubi d. q
sunt pedes.
Vide cōe
Zini.

Q ij tum,

Physicorum

Etum, non s^ol^um p^{ar}te, vt dictum est in principio Quinti, q^{uod} rei mot^us quid^am attribuitur motui, quia pars eius mouetur t^otm, reliqu^um aut^{em} mouetur ab ista p^{ar}te. q^{uoniam} hoc intellectu fecit Gal. & multos ho^{mo}es errare in iⁿte^ll^{ec}tione huius dem^onstr^onis: & existimauerunt q^{uod} ex istis prop^ositionibus prop^ositis hic non sequit^{ur} illud, q^{uod} int^{el}lebat c^oncludere. Et, c^um induxit genus mot^ui, iⁿ quo est dubitatio, & determinatione, quae debet e^{ss}e in moto, de quo vult declarare ipsum habere motor^em, & est ipsum non moueri s^ol^um tot^um, quia pars eius mouet se, & mouet tot^um cum tale c^oposit^um est ex pluribus vno moto, p^{er}scrutatio aut^{em} est haec de vno moto simplici, dixit: Dicam^{us} igitur primo, &c. i. dicamus ergo q^{uod} existimare hic e^{ss}e aliqua, quae mouet se, p^{ro}p^{ter} hoc, q^{uod} apparet sensui, non est sufficiens. na^m illa, quae vident^{ur} moueri s^ol^um totum, & sunt c^otinua, p^{oss}unt diuidi in duas p^{ar}tes, motor^em, s^{ic} & mot^um. & existimat^{ur} q^{uod} motor in eis n^{on} est distinctus a moto. v.g. vt sit motor iⁿ illa re D H, & mot^um H Z, & D Z tot^um mot^um mouetur ex se, p^{er} q^{uod} existimat^{ur} q^{uod} tot^um mouet se, & est D Z, cum non sentitur, vtr^um vn^um eor^um moueat reliqu^um.

It^{em}, cum induxit causam, qua accidit homini dubitare in quibusdam motis, & existimare ipsam moueri ex se sine motore, incepit declarare qu^od omne motum habet p^{ri}mu^m motore^m.

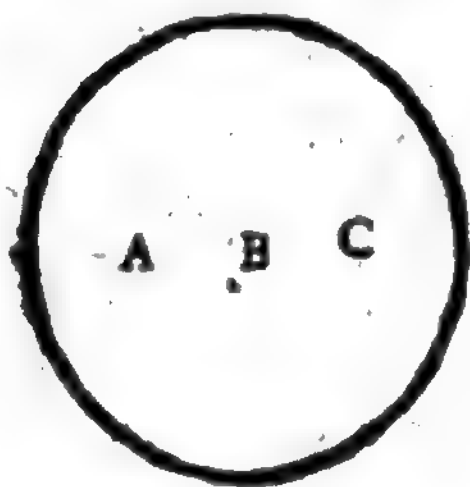
Amplius id, q^{uod} a seipso mouetur, nunqua^m cessabit moueri p^{ro}p^{ter}ea q^{uod} aliquid aliud stetit, q^{uod} mouebatur. Necesse est ergo, si quid desinat moueri e^od^em, q^{uod} aliud aliquid stetit, hoc ab altero mo

ueri. hoc aut^{em}, c^um manifestum fa^{ct}u^m sit, necesse est o^mnⁱe, quod mouet^{ur}, moueri ab aliquo. Q^{uoniam} n^{on} acceptum est A B moueri, diuisibile erit. omne n^{on}. q^{uod} mouet^{ur}, diuisibile est. diuidatur igitur iⁿ C. necesse est igitur, B C quiescente, quiescere & A B. sⁱ n^{on}. n^{on} accipiat^{ur} moueri. B C igitur quiescente, mouebitur vtiq^{ue} A C. n^{on} ergo mouet^{ur} p^{er} se A B. sed supponebatur, p^{er} se ipsum moueri p^{ri}mu^m. manifestu^m est igit^{ur} q^{uod} C B quiescente, quiescet & B A, et tunc desinet moueri. sed, si q^{uod} ex eo, q^{uod} aliud q^uescit, stat & cessat moueri, hoc ab altero mouetur. manifestu^m est igit^{ur} q^{uod} omne, quod mouet^{ur}, ab aliquo mouetur. diuisibile enim est omne, quod mouetur: & p^{ar}te quiescente, quiescet totum.

Et dico etiam, qu^od omne, quod non mouetur ab aliquo, non cessat a motu, si aliquid aliud cesset. Ergo necesse est qu^od omne, quod cessat a motu p^{er} cessationem alterius, moueatur ab alio. quoniam, hoc si fuerit manifestum, necesse erit qu^od omne motu^m, cum sit diuisibile, moueatur ab aliquo. Quonia^m cum videmus A B moueri, necesse est vt sit diuisibile. quoniam iam declarauimus qu^od omne motum est diuisibile. diuidatur igit^{ur} iⁿ C: ergo necesse est si C B quiescit, vt A C quiescat. si igit^{ur} non quiescit, moueatur. ergo C B quiescit,

A quiescit, & C A mouetur. ergo A B non mouetur per se. sed positum est ipsum moueri per se. ergo declaratum est quod, cum C B quiescit, quiescet B A et à motu. sed, cum fuerit aliquid, quod quiescet à motu per quietem alterius, illud mouetur ab illo necessario. ergo manifestum est quod omne motum mouetur ab aliquo. nā omne motum est diuisibile: & cū pars quiescit, totum quiescet.

B Demonstratio, probans quod omne, quod cessat à motu, per cessationem alterius, ab alio mouetur.

2 Quia manifestū est qd oē, quod non mouetur ab aliquo, non cessat per cessationem alicuius, qm̄ non quiescit nisi à se: & cum posuit hāc propositionē, s. dicentē qd omne, qd non mouet ab aliquo, omnino nō cessat à suo motu per cessationē alterius: & hoc per se, nō per accidēs. & siue cessatio alterius fuerit per quietē, aut per corruptionē, sequit per conuersionē per contrapositionem qd oē, qd cessat per cessationē alterius à motu, mouetur ab alio. Et hoc intendebat, cum d. Ergo ne

cesse est, si aliquid cessat à suo motu, & c. i. & siue illud, per cuius cessationē, aut p cuius corruptionem cessat motus, fuerit ipse motor, aut aliquid, ex quo sequit quies, aut corruptio motoris. Et, cū posuit qd omne qd quiescit per quietē alterius essentialiter, mouet ab illo: & si illud, per cuius quietē quiescit, nō sit motor, sed aliquid, ex cuius quiete sequit quies motoris, aut eius corruptio: qm̄ omne, qd cessat eēntialiter per cessationē alterius, necesse est vt illud alterū sit, aut ipse motor, aut aliquid ex cuius quiete sequitur quies motoris, aut corruptio motoris: si autē hoc non fuerit, erit quiescens ab alio p accidēs. D. d. qm̄, si hoc fuerit manifestū, & c. i. & cū positū sit qd quicquid quiescit p quietē alterius, mouet ab alio: & est declaratum qd oē motum est diuisibile: apparet ex hoc qd oē motū mouet ab alio. D. incepit narrare modū consecutionis, & d. Qm̄, cum videmus A B moueri, & c. i. qm̄, cum posuerimus primum, & per se, i. nō per aliquā partē i ipso, necesse est vt istud primū sit diuisibile. nam declaratū est qd oē motum est diuisibile. D. d. diuidatur in c. i. & cum oē motum est diuisibile, diuidat igitur primū motum, qd ponimus in puncto c. necesse est igit, cū imaginari fuerimus ex hoc moto qd est aliqua pars quiescens. v. g. c B, necesse est vt totū quiescat, s. A B. i. qm̄, cum pars c B quiescit, quiescet pars A c. & cū pars quiescit, necesse est vt totū quiescat. Et, cum posuit qd necesse est vt istud motū quiescat, cum quiescit aliqua pars eius, incepit declarare hoc, ducendo ad incōueniens, & d. si igit nō quiescit, & c. i. si igit totū

QQ ii) ta

Physicorum

Gta magnitudo A B nō quieuerit, cū quieuerit pars C B, tūc pars A C mouebitur post quietē C B. & sic illud motum non erit motū, primo, & p se, sed erit motum per illam partē, quę remansit mota post quietē partis quiescentis: sed positum est primum motum, & inconueniens est. Et hoc, quod dixit, q̄ motū, ex quo quiescit aliqua pars, & corrumpit, & reliqua remanet mota, nō est primum motum, est manifestum per se, cum concedatur hic esse primū motum: & est manifestum per se

Digressio, in qua ostenditur error Gal. & aliorū nō itelli-

gētū demonstrationem Arist.

Corpora naturalia nō diuiduntur in infinitū pro eo, q̄ sunt corpora naturalia. Idē. 6. ph. 32. & ibi diffuse.

hic esse primum motum hmoi. Et istam propositionē ignorauit Gal. & alij, qui non intellexerunt hanc demōstrātionem. existimauerunt. n. q̄ illud, quod mouetur per se, nō sequitur cū aliqua pars eius quieuerit, ut totum quiescat, sed sequitur ut remaneat motum per partem, non p totum: quia intellexerunt hic per motum per se, illud, quod opponitur moto per accidens, non moto p partem eius. Et, quia hoc intellexerunt per motum per se, ideo nō fuit necesse apud eos, cum in hoc moto quieuerit aliqua pars eius. ut residuum quiescat. & ideo nō apparuit eis modus declarationis, quē Arist. intendebat in hoc loco. Et necesse est hic esse prima mota, quia corpora naturalia nō diuiduntur in infinitū in eo, q̄ sunt corpora naturalia. v.g. qm̄ primum motū in igne est minima pars, quę pōt esse ignis in actu: & similiter primū motum caloris naturalis animalū est et minima pars, quę potest mouere illud animal. & manifestum est in hoc modo motus, q̄, cum fuerit imaginatum q̄, cum pars eius quiescit, totum quiescit. cum igitur fuerit de-

claratum q̄, cum pars primi moti quieuerit, statim totum quiescet: & omne, qd̄ quiescit a motu p quietem alterius necessario mouetur ab alio: concludit in prima figura, q̄ primum motum est motum per aliud. & quia omne motū ex se necesse est, si ipsum non fuerit primū motum, ut in eo sit primum motū, sequit̄ ut omne motū ex se habeat motorem, & in hoc erat dubiū de elementis, in animalibus vero manifestum est q̄ motor differt a moto. Declaratum est igitur ex hoc sermone q̄ ista demonstratio est vera, & quod est de genere signorum certorum: licet non sit de genere demonstrationum simplicium. Et pōt quis dicere q̄ propositiones, q̄ vltatē sunt in ea, non sunt vles omni moto ex se. cum in corpore celesti impossibile est dicere q̄, cum quieuerit ps, quiescit totum, cum imaginari hoc sit impossibile. ista autē demōstratio fundata est super hoc, q̄ partē quiescere in omni moto est possibile. quod est impossibile in corpore celesti: & sūt in aīa, quam Pla: ponit mouere se. Ad hoc autē dicendū est, q̄ partem quiescere corporū, & de quibus demratur est, qm̄ impossibile est ut corrumpant, aut quiescant, quodammodo est possibile, quodammodo impossibile. est. n. possibile, fm̄ q̄ est corpus, impossibile est autē, fm̄ q̄ est aliqd̄ corpus, v.g. neq; leue, neq; graue. & quia cōsideratio hęc est de corpore, fm̄ q̄ ē corpus, cum motum, fm̄ quod est motum, est corpus, ideo illud, qd̄ positum est hic, est possibile, ergo possibilitas hęc non datur corpori celesti, nisi modo possibili. Et sciendum est, quod multa necessaria

*Dubium
† al. simpliciter.*

Solo.

M

Corpus celeste pōt quiescere, igitur corpus, nō acūgūaliq̄ corpus. videtur illi d̄ velocitate motus. 6. ph. c. 15. & d̄ regularitate, & diuersitate motus. 5. ph. 45. &

Aria sequitur p se multa possibilia.
 & q propter hoc est possibile in si-
 gnis, ut propositiones eorum sint cō-
 positę ex possibilibus, & necessarijs:
 sed tamē necesse est, ut maiores sint
 necessarię: quoniam hoc mō con-
 tingit q conclusio sit necessaria, si-
 cut in hac demonstratione, & plures de
 monstratiōes Sexti istius libri sunt
 huiusmodi. Sed dissolutio, sup quā
 sustentandū est in hoc loco est, qm
 propositionum sylli inducentis ad
 inconueniens, alix sunt categoricę.
 alix hypotheticę. Hypotheticę au-
 tem sunt duobus modis. est. n. mo-
 dus, in quo pcedens est possibile,
 aut necessarium, si consecutio ne-
 cessaria. v.g. si sol ascendit, dies est.
 & in hoc ponitur pcedens, & con-
 cluditur consequens, aut destruitur
 oppositum cōsequentis. a Est alius
 modus, in quo pcedens est impos-
 sibile. & in hoc semp destruitur cō-
 sequens, & nunquam ponitur ante-
 cedens. sed talibus propositionibus
 vtuntur in syllogismo ducente ad
 inconueniens. Cum igitur dixerim-
 us quod, si corpus celeste, quod
 si pars eius quiescit, totum quie-
 scet, necessario mouetur ab alio, est
 consecutio vera: ac si diceremus q,
 si lapis volat, habet alas: licet la-
 pidem volare sit impossibile: quem
 admodum corpus celeste impossi-
 bile est ut pars eius quiescat: sed, cū
 posuerimus cælum moueri ex se,
 sequitur necessario oppositum pce-
 dentis illius cōtinuationis, quod
 est partem quiescere, ita, quod to-
 tum non quiescat: ac si poneremus
 aliud, ex quo sequeretur quod id,
 quod volat, non habet alas, verbi
 gratia si poneremus quod volatile
 esset retentibile in aere per se.

Propositio
 syllogismi
 ad incon-
 ueniens
 categoricę
 aut hypotheticę
 B
 hypotheticę.
 Vid. 1. Pri-
 mū diffuse
 digestio
 de ppria
 de syllogis-
 mo hypotheti-
 cis.
 a Vid. cō-
 ditione 4. ph.
 c. 9. & 8.
 ph. c. 78.

S Y M M A S E C V N D A.
 Omnia mota in loco reduci ad primum,
 quod mouetur, quod a motore, qui
 est in eo, mouetur, nec esse pro-
 cessum in infinitū, in mo-
 uentibus, & motis.

QVoniā aut oē, qd mo-
 uet, ab aliquo mouet,
 necesse ē et oē, qd mo-
 uet i loco, moueri ab
 alio. & id igit, qd mouet, ab alte-
 ro, qm & ipsum mouet, & rur-
 sus hoc ab altero. nō aut in infi-
 nitum abibit, sed stabit alicubi,
 & erit aliquid, quod primo cau-
 sa erit motus.

*Et quia motū mouetur ab ali-
 quo, necesse est ut omne motum in
 loco moueatur ab alio, & motor
 mouetur ab aliquo alio. sed hoc nō
 est in infinitū, sed necesse est quie-
 scere apud aliquid. erit igitur ali-
 quid primū, quod est causa motus.*

Cū declarauit, q oē motū mouet
 ex aliquo, qm d motis, q mouet ex
 extrinseco, manifestū ē, & sūt oīa, q
 mouent fm gnationē, & corruptio-
 nē, et augmētū, & alterationē, & q-
 dā, q mouent i trāslatiōe. & declara-
 tū ē p hūc smonē, q illa, q mouet i
 trāslatiōe n ab aliquo extrinseco, ne-
 cessario mouentur ab alio, iō vltas
 isti ppōnis vera ē, & ē q oē trāsmu-
 tabile trāsmutat ab alio, deinde acce-
 pit hāc ppōnē, i declarādo q oē mo-
 tū in loco mouet ab alio: i hoc sit
 declaratū, cū declarauit vltatē mi-
 noris ppōnis, quā icēpit i hoc smo-
 ne: & d. Et qā motū, &c. & qā trāsla-
 tū i loco trāsmutat: & oē trāsmuta-
 tū trāsmutat ab alio: necesse est ut
 oē trāslatum transferatur ab alio.

D
E

De motis,
 q mouent
 ab extrinse-
 co. mōse-
 stū est q
 mouent

ab altero,
 & talia sūt
 q mouent
 fm gha-
 tionē, &
 corruptio
 p

nē, & aug-
 mētū, & al-
 terationē.
 s qd d au-
 gmeto, &
 alteratiōe
 cōposito-
 rū, q ab i-
 trinseco
 mouet. 1.
 ph. c. 1. &
 1. de ala. c.
 50. cōsya-
 ra.
 Priā expō.
 Quē sit rō

QQ iiiij Sed

Phyficorum

Grum. & cū quēdā pars eius fuerit in eo, ex quo, & quēdā in eo, ad qđ, necessario diuiditur: qđ est cōtra positū. positū. n. ē ipsum ēē indiuisibile.

Quare non contingit id, qđ impartibile est, moueri, aut omnino mutari. Vnice. n. hoc pacto esset ipsius motus, si tps cēt ex ipsis nūc. semper. n. in ipso nunc motum esset, & mutatū, vt moueatur quidē nunquam, motum aut sit semper. Hoc autem qđ impossibile sit demonstratum est & prius. neq. n. ex

H
• Mutatis.

ipsis nūc est tempus, neq. linea ex punctis, neq. motus ex * momentis ē. nihil. n. aliud facit hoc dicens, qđ motum ex impartibilibus. sicut si tps ex ipsis nunc, aut magnitudinem ex punctis. *impossibile est igitur impartibile moueri, aut transmutari omnino. Posset. n. hoc modo moueri, si tempus componeretur ex instantibus. quoniam semper moueretur, & transmutaretur in instanti, et sic nunquā moueretur, & esset iā motum. Et iam declarauimus hoc esse impossibile. tempus. n. non cōponitur ex instantibus, neq. linea ex punctis, neq. motus ex finibus. dicēs. n. hoc nihil magis dicit, quā quod motus componitur ex partibus indiuisibilibus. ac si diceret quod tempus cōponitur ex instantibus, & longitudo ex punctis.*

II Cum declarauit, qđ indiuisibile nō mouet, vult dare cām in hoc, &

est, quia tēpus, & motus, & magnitudo sunt continua, & qđ hoc nō esset possibile, nisi tps componeretur ex instantibus, & motus ex finibus motū, & magnitudo ex punctis. & hoc intendebat, cū dixit: Posset. n. moueri, & c. D. d. quā semper moueret, & c. i. ex hoc. n. sequeretur vt motū semper transferretur de instanti ad instans, & de magnitudine indiuisibili ad magnitudinē indiuisibile. motū. n. indiuisibile tunc cēt, si esset in magnitudine indiuisibili, & in tpe indiuisibili, & cēt mot' cōpositus ex finibus motuum. D. induxit impositū, qđ sequitur ex hoc, & d. quā semper moueretur in instanti, & c. i. si ita esset, tunc motū iam cēt motū, & trāsmutauit absq; eo, qđ ante moueret, i. tunc finis motus esset sine motu. nā motus, qui est in tempore indiuisibili, necesse est vt sit indiuisibilis: & sic cēt finis motus. & in fine motus dī motum iā ēē motum. & hoc intēdebat, cum d. & sic nunquā moueret, & c. D. d. dicēs. n. hoc, & c. i. dicens. n. motū esse indiuisibile, cōtingit ei dicere, qđ motus componit' ex motibus indiuisibilibus, & qđ magnitudo cōponitur ex punctis. Et hoc, qđ dixit, manifestū est. qm a causa in cōtinuatione motus est hæc, qđ motum est de natura continui. & hæc est causa ēē in hoc, qđ tempus sit de natura continui.

Amplius aut et ex his manifestū est qđ neq. pūctū, neq. aliud indiuisibile vllū contingit moueri. Omne. n. qđ mouet, impossibile est per maius moueri seipso prius, qđ aut per æquale, aut minus. si aut hoc, manifestū est qđ & pūctū per minus, aut æquale

M
a Cā i hoc
qđ mot' si
cōtinuū,
ga motū
ē de nā cō
tinui. Idē
s. cō. s. &
ibi.

A æquale mouebitur primū . qm̄ autem indiuisibile est, impossibile est minus moueri prius. p æquale ergo sibi ipsi . quare erit linea ex punctis . semper . n . cum per æquale mouetur, omnem lineam punctum mensurabit . si autē hoc impossibile est, & moueri indiuisibile impossibile est.

Et apparet etiam ex dictis quoniam impossibile est punctum moueri, neq. aliud indiuisibile. Omne . n . motum impossibile est moueri

B per spatium maius ipso , antequā moueatur aut per æquale, aut per minus . ergo manifestum est etiā quod, cum punctus mouetur, prius mouebitur, aut per minus seipso, aut per æquale: sed punctus est indiuisibilis: ergo non mouebitur per minus: ergo mouebitur per æquale . quapropter linea cōponetur ex punctis . nam, cum punctus semper moueatur per æquale, mensurabit totam lineam: sed hoc est impossibile: ergo & impossibile est indiuisibile moueri .

39 Hæc est alia declaratio à prædicta . in prima . n . videtur eisdē propositionibus, quibus vsus est, cū declarauit qd oē motum est diuisibile, & declarauit per eas inducendo ad impossibile . declarauit, qd oē, qd nō diuiditur, nō mouet . & , si apparet sibi conuersionē per cōtensionem qd, si omne motū est diuisibile : ergo oē, qd nō diuiditur, non mouetur . sed Arist. intendit in oībus, qd declarauit, naturā rei, de qua loquitur, nō res acci-

dentales. Auēpa. vero nō bene d. fin
git. n. qd diuisibilitas, quā negauit à
moto, est alia à diuisibilitate, quam
dedit hic moto: & qd illa diuisibili-
tas, quā illic declarauit, est diuisibi-
litas cōtinui, sibi illud, ex quo, & sibi
illud, ad qd. & iā determinauimus
hoc superius . Hæc autē declaratio

In hoc sex
to. c. 32.

fundata est sup propositiones alias. Quarū vna est, qd impossibile est ali-
quid pertransire spatium maius ipso,
quin prius pertranseat aut æquale,
aut minus: deinde posuit, qd punctus
imposse est vt pertranseat minus
se, anteq. mouet per maius: ex
quo sequit ipsum moueri p æqua-
le. & hoc sequitur lineā cōponi ex
punctis: qd est falsum . impossibile
ergo illud, ex quo sequitur, est im-
possibile. Quod autē, si indiuisibile
mouetur p æquale, linea erit cōpo-
sita ex punctis, manifestum est. qm̄
motū tunc pertransit spatium, qm̄
mensurat illud per se. si igitur indi-
uisibile mensurat lineā, quam per-
transit ergo mensurat illā per pun-
cta contigua, qd sunt partes illius, &
qd est tale, videtur componi ex pun-
ctis. Et hoc, qd dixit necesse est. & si
non, cōtingeret questio Zenonis.
Nam, si motum esset indiuisibile, &
& moueretur per indiuisibilia, s. per
puncta, & puncta in linea sunt infi-
nita, necessatio sequitur nunquam
motum peruenire ad finem spatij.
& ista consecutio hic est alio modo
ab eo, quo videtur ea Zeno.

Amplius aut, si omne in tem-
pore mouetur, in ipso aut nunc
nihil, oē autem diuisibile tēpus
est, erit aliqd tēpus minus quo-
uis eorum, quæ mouentur, in
quo mouetur per tm̄, quantum
ipsum

Physicorum

G ipsum est. Hoc igitur erit tps, i quo mouetur ppea qd oē i tpe mouet. tps aut oē diuisibile esse demōstratū est pri⁹. Si ergo pūctū mouetur, aliqd erit tempus minus, in quo ipsum motū est. sed impossibile est: in minori. n. per minus necesse ē moueri. quare erit diuisibile id, qd indiuisibile est in minus, sicuti & tēpus in tempus. vnico. n. modo moueret id, qd impartibile est, & indiuisibile, si esset in ipso nūc impartibili moueri possibile. eiusdem. n. rōnis est in ipso nūc moueri, & indiuisibile qd moueri.

Et declaratum est etiam, quod omne tempus est diuisibile. Si aut punctus mouetur, erit tempus minus tempore, in quo mouetur secundum illud. sed hoc est impossibile: nam illud, quod mouetur in tempore minori, necesse est ut sit minus: ergo indiuisibile erit diuisibile in minus secundum proportionem illius temporis ad istud. quoniam hoc solummodo posset impartibile, & indiuisibile moueri, scilicet si esset possibile impartibile moueri i instanti. ratio. n. eadem est in hoc, quod motus sit in instanti, & in hoc, quod indiuisibile moueatur.

90 Hæc est tertia declaratio, qd omne indiuisibile non mouet. & supradatur sup hoc, qd narrabo. Primo autē ponit qd omne, qd mouet, mouetur in tpe: deinde qd oē tps est diuisibile in tēpora: ergo omne mo-

tum mouetur in tpe diuisibili in tēpora. Deinde posuit, qd oē tps, quod est pars tēporis moti, motū mouet in eo per spatium minus spatio, p qd mouet in toto tempore: ex quo cōcluditur qd oē motum mouet in tēpore in partibus illius tēporis, per minore magnitudinem. D. posuit qd omne motū in aliquo tpe p spatium æquale sue magnitudini, mouet in partibus illius tps p minus sua magnitudine: ex quo sequitur ut omne motum sit diuisibile. Et dicit: Et declaratū est qd oē tps est diuisibile. si igit punctus moueat erit hoc tps minus tpe, in quo punctus mouetur p spatū æquale sue magnitudini. qd est impossibile. D. d. qd. n. mouetur minus, &c. i. & hoc sequit, quia iā posuimus qd oē, qd mouet in tpe minori tpe, i quo mouet aliqd æquale magnitudini eius, necesse est ut moueat in eo per aliqd minus magnitudine eius. Si igitur punctus mouetur in tēpore minori tpe, in quo mouet æquale, contingit ipsum esse diuisibile fm proportionē tēporis, i quo mouetur æquale ei, & ad tps, qd est minus. In hoc igitur syllo nō expressit, nisi duas propōnes. quarum vna est, qd omne tps est diuisibile. secunda autem, qd cū motum mouetur, minori tpe mouet p minus, q̄ per qd mouet in maiori tpe. & dimisit propōnē dicentē, qd in oī tpe pōt fieri motus. & similiter dimisit conclusibet, quas nos exposuimus superius. D. d. qm hoc solummodo. &c. i. & qd sequitur ex hoc, ut non sit tps minus tpe, in quo punctus mouet per aliquod sibi æquale: ex quo nō sequitur impossibile. D. d. eadem. n. ratio est, &c. i. qm vtrunq; sequitur ad

Ad reliquum, scilicet quoniam posito aliquo indivisibili moveri, sequitur motum esse in instanti: & similiter posito quod motus sit in instanti, sequitur indivisibile moveri.

Nulla magnitudine esse infinita. Cap. 3.

Mutatio autem nulla est infinita. omnis. n. est ex quodam in quiddam, & ea, quae est in contradictione, & quae est in contrariis. Quare earum, quae sunt in contradictione sunt, affirmatio, & negatio terminus est. ut generationis quidem id, quod est, corruptio vero id, quod non est. Earum autem, quae sunt in contrariis, ipsa contraria. haec. n. sunt extrema mutationis. quare & alterationis omnis est, contrariis. n. quibusdam est alteratio. Similiter autem & augmentatio, & diminutionis. augmentatio. n. terminus est qui secundum naturam propriam est perfectae magnitudinis, diminutionis vero huius remotio.

C Et nulla transmutatio est infinita. iam. n. declaravimus, quod transmutatio est de aliquo in aliquid, aut in contradictoriis, aut in contrariis. In contradictoriis vero fines erunt affirmatio, & negatio. v. g. quoniam finis generationis est esse, corruptionis vero finis non esse. In contrariis vero fines sunt duo contraria. hic. n. duo sunt extrema transmutationis. sunt igitur fines omnis alterationis: alteratio

enim fit ex contrariis. Et secundum hoc & augmenti, & diminutionis erunt. finis. n. augmenti est pervenire ad perfectam quantitatem propriam rei, finis vero diminutionis est maxime distare ab hac dispositione.

Intendit declarare quod nullus quatuor motuum est infinitus, neque ex utroque extremo, neque extremo, ad quod est motus, propter translationem circulares posita. n. infinita ex utroque extremo sequitur impossibile. Et d. Et nulla transmutatio est infinita. & intendit hic per transmutationem, modos quatuor motuum. D. d. id. n. declaravimus, i. in initio Quinti. D. d. aut in contrariis. Et intendit per contraria opposita, quae inveniuntur in alteratione, quae dicuntur contraria principaliter, & proprie, & quae inveniuntur in augmento, & diminutione, scilicet magni & parvi. D. d. In contrariis vero fines eorum erunt contraria, i. quae dicuntur proprie. D. d. Et secundum hoc & augmenti, & diminutionis erunt fines. i. quoniam maximum augmentum, & maxima diminutio erunt fines eorum. omne. n. generabile naturale habet aliquam quantitatem naturaliter in initio generationis, & fine, & ista quantitas habet extrema & medium. v. g. quoniam quantitates embryonum sunt terminatae, scilicet minimi embryonis, & maximi embryonis: & similiter quantitates hominum sunt terminatae, scilicet maximi & minimi. unde impossibile est augeri in infinitum, aut diminui. nam si transierit quantitatem naturalem in diminutione, & in additione, statim corrumperens. actio. n. cuiuslibet entis propria quantitate, & qualitate terminata: sicut est dispositio in entibus artificialibus.

Latius

91 Nullus motus est infinitus propter motum circularem. Idem ibi. c. 94.

E

Contraria sunt alterationis sunt contraria principaliter, & proprie. vide per hoc. 4. c. c. 38.

F. Omne generabile naturale habet aliquam quantitatem naturalem in initio generationis, & fine, & ista quantitas habet extrema, & medium. videtur esse ibi.

Physicorum

G Latio autem sic quidē nō erit finita. non. n. oīs i cōtrarijs est. Sed, qm impossibile ē diuisum esse sic ex eo, quia non cōtingit esse diuisum: (multipliciter. n. dī impossibile:) diuidi non cōtingit id, qđ sic impossibile est diuidi, nec omnino qđ impole est fieri, fieri: neq quod mutari ipole est, contingeret vtiq mutari in id, in qđ pole est mutari.

Sed translatio hoc mō non erit finita. quoniam non omnis translatio est in contrarijs. Hoc autem, quia illud, quod impossibile est diuidi hoc modo, s. non recipit diuisibilitatem: cum illud, quod impossibile est diuidi dicitur multis modis: impossibile est illud, quod hoc modo non potest diuidi, vt sit diuisum, & quod impossibile est vniuersaliter esse non erit: & quod impossibile est etiam transmutari, non transmutatur ad illud, ad quod non potest transmutari.

Cōtrarietas i loco si inuenit i vno mō transmutandi bus et i qbo inuenit si ē manifesta. Idē. 1. ph. c. 9. et. 2. ph. c. 16. d. 62. & 4. cōcl. c. 33. 2 Translatio ex aia a nā recta circularia.

I Quia cōtrarietas in loco non inuenitur in oīs trāslationibus, sicut in trāslatione animati, & in quibus inuenit, nō manifeste inuenit cōtrarietas in eis, vt in trāslatione naturali in loco, s. quatuor elementorum: a translatio. n. alia est ex anima, & alia a natura, & alia recta, & alia circularis: incēpit hic demonstrare q non pōt declarari translationē rectam esse finitā eo mō, quo declaratur hoc in ceteris motibus, & d. Sed trāslatio hoc mō, & c. i. sed ex hoc mō declarationis nō apparet translationē esse finitam. & cau

sa in hoc est. qm non oīs translatio ē de cōtrario in cōtrariū, vt est trāslatio animalīū. D. dedit modū, quo pōt hoc declarari in translatione, & d. Hoc autē, quia illud, qđ impossibile est diuidi hoc mō, & c. i. fm autem q manifestū est per se, q illud, qđ impossibile est diuidi, i. quia nō recipit diuisibilitatem, impossibile est vt incipiat diuidi: & similiter illud, qđ impossibile est generari, impossibile est ipsum incipere generari: & vlt illud, qđ impole est vt trāsmutetur, nunquā incipiet transmutari. ex hoc autē pōt hoc apparere. **L** Et d. cum illud, qđ i possibile est diuidi, dicitur multis modis, præserruando se ab equiuocatione. Nā in diuisibile dī illud, cuius genus innatum est diuidi: vt cum dicimus q corpus cōeleste est indiuisibile. & dicitur et illud, cuius genus nō est innatū diuidi: vt cū dicimus q vox est indiuisibilis. & ipse intendit hic p indiuisibile illud, qđ est de genere diuisibili. D. d. impossibile est illud, qđ hoc mō, & c. i. & dico q nunq diuidetur illud, qđ impossibile est diuidi, cū itellectū fuerit ex hoc illud, qđ intendimus per indiuisibile: cū **M** indiuisibile dicatur multipliciter, & quia diuisibilitas est similis in hac intentione transmutationi, dixit: & quod impossibile est vniuersaliter, & c. i. & hoc, qđ diximus de diuisibilitate, commune est generationi, & transmutationi, s. q omne, q i impossibile est generari, impossibile est ipsum incipere in generatione: & a vniuersaliter omne, quod impossibile est transmutari, impossibile est ipsum incipere in transmutatione.

Indiuisibile duplex.

a Vlt oē qđ ipole ē trāsmutari, ipole ē ipm incipere in trāsmutatione. idē 1. cōcl. c. 3. 8. & c. 3. cōcl. c. 19 & 4. cōcl. c. 33.

A Si ergo id, quod fertur, mutetur in aliquid, & possibile erit mutari. quare non est infinitus motus, neq. feretur in infinito motu. impossibile. n. est transire illud. Quod igitur sic non est in finita mutatio, vt non finiatur terminis, manifestum est.

Et, si translatum transmutatur ad aliquid. possibile est transmutari. ex quo sequitur vt nullus motus sit infinitus, & vt motus non recipiat eternitatem. quoniam

B impossibile est pertransiri. Manifestum est igitur, quod impossibile est vt transmutatio sit aeterna secundum hunc modum, scilicet vt non habeat finem terminatū.

93 Cum posuit principiū, sc. q. illud, qd. impossibile est transmutari, nunq. incipiet in transmutatione, posuit aliud principiū, & est q. illud, qd. transmutatur recte, tūc pōt transmutari, cū transmutatur ad aliquē finē. nā impossibile est ipsum transmutari ad nihilū. qm̄, si hoc esset, tunc motus eēt oціosus. D. posuit ēt q. q. qd. transmutatur transmutatur ad aliqd. ēt in transmutatione, q. est via ad esse, & conclusit, q. illud, qd. transmutatur ad infinitū, impossibile est transmutari. deinde coniungit huic, q. illud, qd. impossibile est transmutari, nunq. incipiet transmutari, & cōclufit q. translatum in infinitū impossibile est vt incipiat in translatione, ergo translātū recte in infinitū impossibile est esse. Et d. Et, si translātū transmutatur ad aliquid, posse est transmutari: & si transmutetur ad nihil, id est ad non finē, impossibile est transmutari. & totū

hoc intelligēdū est de transmutatione, q. est via ad esse. D. d. ex quo sequitur vt nullus motus sit infinitus, i. relictus. nā illud, qd. mouet in infinitū, non mouet ad aliqd. ens. D. d. cām in hoc, & d. qm̄ impossibile est pertransiri. qm̄ illud, qd. mouetur in infinitū, nunq. pertransibit spatū: sed illud, qd. impossibile est fieri, nunq. incipiet fieri: ergo translātū in infinitum non est, & hoc intendebat cum d. Manifestū est igit. q. impossibile est transmutationem esse eternam hoc modo, i. recte, & hoc essentialiter. Et ipse non expresse in hoc sermone, nisi solummodo propōnes, quae sunt necessariae in concludendo illud, qd. intēdit concludere finem suum morem in abbreviatione.

Sed, si esse possit sic, vt tempore sit infinita, vna, & eadem existens, cōsiderandū est. Nā vna quidē, si non fiat, nihil fortassis prohibet. vt si post lationē alteratio sit, & post alterationē augmentatio, & rursus generatio. sic. n. semper quidē erit tpe motus, sed nō vnus, p. p. q. nō est vnus ex omnibus. Vt autē fiat vnus, non contingit infinitum esse tempore, p. p. vnū. hic autem est vnus, ipsa circulo latio.

Sed considerandum est Vtrum sit possibile vt sit hoc modo. sc. vt in aliquo tempore sit transmutatio infinita, & eadē. Si autē nō vnus, nihil prohibet, vt si post translationem sit alteratio, & post alterationem sit augmentū, deinde generatio. hoc. n. modo potest esse in tempore principium motus, sed nō Phy. cū cō. Auer. Q. Q. vnus.

Physicorum

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITU

LIBER SEPTIMVS,

Cum Auer. Commen.

SUMMAE LIBRI.

A tex. 1. vsq; ad. 9. declarat, omne, qđ mouetur, habere motorem.

A tex. 9. vsq; ad 14. probat, omnia mota in loco reduci ad primum, nec eē processum in infinitū i mouētib; et motis.

A tex. 14. vsq; ad. 21. ostendit primū Mouēs simul eē cū eo, quod ab eo mouet.

A tex. 21. vsq; in finē querit, utrū ois motus habeat cum oī motu comparationem.

Mne, qđ mouetur, necesse ē ab aliquo moueri. si * igit in seipso nō habet pīcipiū motus. mani-

festum est qđ ab altero mouet. si autem in seipso, accipiat in quo A B, qđ moueat, non ex eo, quia partiū huius aliqua mouetur. Primū igitur opinari A B à seipso moueri, ppea qđ totū mouet, & à nullo externorum, simile ē, ac si qs ipso D E mouēte ipsum E F, et illo moto opinet D E F à se ipso moueri. ppea qđ nō intuet utrū ab vtro moueat, utrū D E ab E F, an E F ab ipso D E.

Omne motum necessario mouetur ab aliquo. si autem principū motus non fuerit ex ipso, manifestum est, ipsum moueri ab alio: nā motor eius erit aliud. si aut principū motus huius fuerit ex ipso, acci-

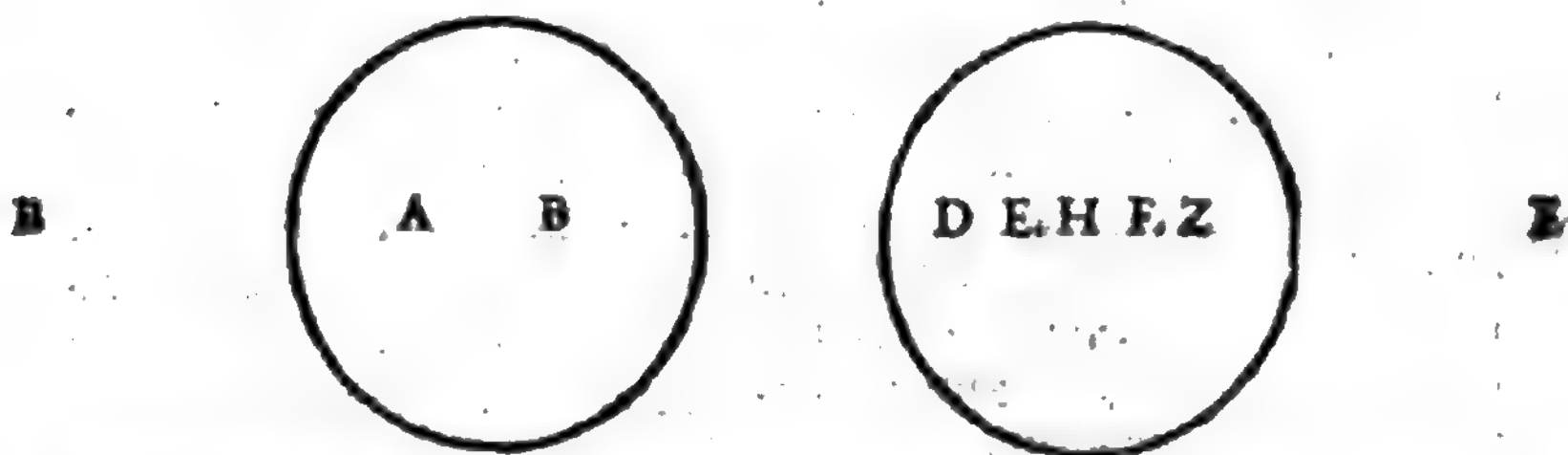
G vnus. nam ille, qui fit ex istis omnibus, nō est vnus. Sed, cum fuerit vnus, impossibile est vt sit infinitus in tempore, prater vnū. Et est translatio vna. qđ fit circulariter.

94 Cum declarauit, qđ impossibile est vt vnus motus rectus sit infinitus, vult perscrutari de hoc simplr, s. vtrum sit possibile. vt vnus motus sit infinitus, & si non rectus. Et d. Sed considerandū est, &c. i. sed considerandum est vtrum nullus motus vnus sit I finitus, aut aliquis vnus motus sit infinitus. qđ declaratum est esse impossibile in motibus rectis. Et, cum induxit illud, de quo perscrutandum est hic, dixit: Si autem non vnus, nihil prohibet vt hoc sit, i. si autem iste motus non fuerit vnus, sed sese, nullum impossibile videtur sequi ex hoc: imo in Octauo istius libri declarabitur hoc eē possibile. D. d. qm hoc modo erit in tempore principium motus, vt mihi videtur, qm hoc modo potest esse in tempore, quod semper fuit, & erit motus factus. & si non, tunc omnis motus esset eternus. & hoc est accidēs motui. D. d. sed nō vnus. idest, quia motus congregati ex pluribus vno motu istorum non est vnus, salte qui est finitus. &, cum iste non est vnus, infinitus non erit vnus. & hoc declaratum est ex illo, quod dictū est in vno motu, in Quinto istius libri. D. d. Sed, cum fuerit vnus, &c. i. sed, cum posuerimus vnum motū, impossibile est vt sit infinitus prater translationem circularem: ex qua non sequitur impossibile: immo declarabit in Octauo hoc esse necessarium.

A accipiat per se, et sit *A B*, ita, quod moueatur, non quia aliquid ex eo mouetur. Dicamus igitur prius, si fuerimus imaginati quod *A B* non mouetur ab aliquo, quia secundum totum mouetur, et motus eius non est ab aliquo extrin-

seco, ex quo aliquis est opinatus, **D** cum *D H* mouet *H Z*, et mouetur, quod *D Z* non mouetur ab aliquo: quod non scit quod mouet, et quid mouetur, verum *Z H* mouetur à *D H*, aut *D H* à *Z H*.

Demonstratio, probans, omne, quod mouetur, ab alio moveri, quamuis non apparet ipsum mouens.

I Appetitui aliquid moueri ex se, absque eo, quod distingat motum à motu. Idem. *ph. 4. 3.*

C Qui sunt isti expositores. videtur. *fr. c. 7. et i. 8. ph. 33. & 2. 7. & 4. c. 8. 4. & 2. 5.*

N hoc tractatu incipit perscrutari, verum omne motum habeat motorem, cum appareat, sensui aliquid moueri ex se, absque eo, quod distingat motum à motu sensu, ut in quatuor elementis. & quidam dicunt quod ista demonstratio, quam induxit in hoc tractatu non est vera, adeo quod Gal. fecit in hoc tractatu, in quo nititur declarare corruptionem istius demonstrationis. & quidam expositores dicunt, quod illud, quod declarauit in initio istius tractatus, est superfluum, cum hoc sit declaratum perfectius in Octauo. & nos considerabimus bene in hoc. Et dicit: Omne motum, &c. i. ex hoc, quod dicam. Et, quia rerum motarum alia mouentur ex se, & alia mouentur ab extrinseco, in quibus manifestum est ea moueri à motore, d. si autem principium motus, &c. i. mota autem, quae mouentur ab aliquo extrinseco, non ex se, manifestum est ipsa moueri ab alio motore. n. co-

rum apparet esse aliud, ut motus lapidis à baculo, & baculi à manu. D. d. si autem principium motus, &c. i. mota vero, quae videntur moueri ex se, non ex extrinseco, sunt illa. de quibus intendimus declarare ipsa moueri à motore alio. ponatur igitur tale motum moueri per se, non per partem eius, i. moueri secundum totum, non quia pars eius moueret totum. illud. n. quod mouetur secundum totum. quia pars eius mouet totum, est motum per accidens, ut motus corporis totius animalis per motum caloris naturalis, aut musculorum. a motum enim primum per se in animalibus est cor, quod non mouetur secundum totum, quia pars eius mouet se, & mouet totum. & hoc est intelligendum ex hoc, quod dixit & moueat *A B*, non quia aliquid ex eo mouetur. Et dixit hoc, quia istud motum, de quo vult perscrutari, scilicet quod mouetur per se, debet esse motum secundum totum,

Motus primus per se in animalibus est cor. Idem in *fr. c. 4. & 6. ph. 39. & 3. d. ala. 35. & 2. cor. 11. op. positum. 1. d. ala. 37. ubi d. quod sunt pedes. Vide cor. Zini.*

Q ij tum,

Physicorum

Etum, non s'm partē, ut dictum est in principio Quinti, q' rei motū quidā attribuitur motui, quia pars eius mouetur t'm, reliquū aut mouetur ab ista parte. q'm hoc intellectū fecit Gal. & multos hoīes errare in i'tētiōe huius demōstratiōis: & existimauerunt q' ex istis propōnibus propositis hic non sequitur illud, qd intēdebat cōcludere. Et, cū induxit genus motū, i quo est dubitatio, & determinationē, quæ debet eē in moto, de quo vult declarare ipsum habere motore, & est ipsum non moueri s'm totū, quia pars eius mouet se, & mouet totū cum tale cōpositū est ex pluribus vno moto, perscrutatio aut est hæc de vno moto simplici, dixit: Dicamns igitur primo, &c. i. dicamus ergo q' existimare hic eē aliqua, quæ mouet se, pp hoc, q' apparet sensui, non est sufficiens. nā illa, quæ vident' moueri s'm totum, & sunt cōtinua, pnt diuidi in duas partes, motore, s. & motū. & existimat q' motor in eis nō est distinctus à moto. v.g. ut sit motor i illa re D H, & motū H Z, & D Z totū motū mouetur ex se, per qd existimat q' totū mouet se, & est D Z, cum non sentitur, utrū vnū corū moueat reliquū.

It, cum induxit causam, qua accidit homini dubitare in quibusdam motis, & existimare ipsam moueri ex se sine motore, incepit declarare quod omne motum habet primum motorem.

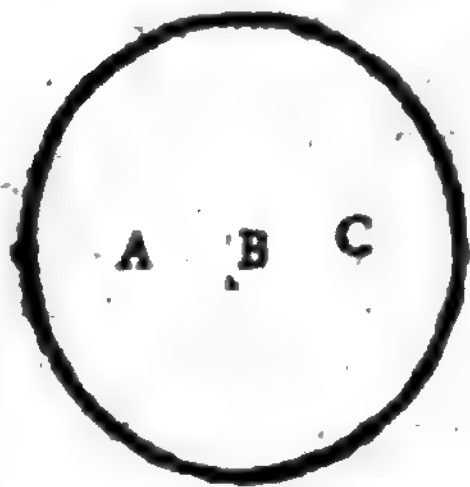
Amplius id, qd à seipso mouetur, nunquā cessabit moueri p'p'ea q' aliquid aliud stetit, qd mouebatur. Necesse est ergo, si quid desinat moueri eō, q' aliud aliquid stetit, hoc ab altero mo-

ueri. hoc aut, cū manifestum fa-
ctū sit, necesse est oē, quod mouet, moueri ab aliquo. Qm. n. acceptum est A B moueri, diuisibile erit. omne. n. qd mouet, diuisibile est. diuidatur igitur i C. necesse est igitur, B C quiescente, quiescere & A B. si. n. nō accipiat' moueri. B C igitur quiescente, mouebitur utiq' A C. nō ergo mouet per se A B. sed supponebatur, per seipsum moueri primum. manifestū est igit q' C B quiescente, quiescet & B A, et tunc desinet moueri. sed, si qd ex eo, q' aliud q'escit, stat & cessat moueri, hoc ab altero mouetur. manifestū est igitur q' omne, quod mouet, ab aliquo mouetur. diuisibile enim est omne, quod mouetur: & parte quiescente, quiescet totum.

Et dico etiam, quod omne, quod non mouetur ab aliquo, non cessat à motu, si aliquid aliud cesset. Ergo necesse est quod omne, quod cessat à motu per cessationem alterius, moueatur ab alio. quoniam, hoc si fuerit manifestum, necesse erit quod omne motū, cum sit diuisibile, moueatur ab aliquo. Quoniam cum videmus A B moueri, necesse est ut sit diuisibile. quoniam iam declarauimus quod omne motum est diuisibile. diuidatur igitur i C: ergo necesse est si C B quiescit, ut A C quiescat. si igitur non quiescit, mouetur. ergo C B quiescit,

A quiescit, & C A mouetur. ergo A B non mouetur per se. sed positum est ipsum moueri per se. ergo declaratum est quod, cum C B quieuerit, quiescet B A est à motu. sed, cum fuerit aliquid, quod quiescet à motu per quietem alterius, illud mouetur ab illo necessario. ergo manifestum est quod omne motum mouetur ab aliquo. nā omne motum est diuisibile: & cum pars quieuerit, totum quiescet.

B Demonstratio, probans quod omne, quod cessat à motu, per cessationem alterius, ab alio mouetur.

2 Quia manifestum est quod oē, quod non mouetur ab aliquo, non cessat per cessationem alicuius, qm̄ non quiescit nisi à se: & cum posuit hāc propositionē, s. dicentē quod omne, quod non mouetur ab aliquo, omnino non cessat à suo motu per cessationē alterius: & hoc per se, nō per accidēs. & siue cessatio alterius fuerit per quietē, aut per corruptionē, sequitur per conuersionē per contrapositionem quod oē, quod cessat per cessationē alterius à motu, mouetur ab alio. Et hoc intendebat, cum d. Ergo ne

cesse est, si aliquid cessat à suo motu, &c. i. & siue illud, per cuius cessationē, aut per cuius corruptionem cessat motus, fuerit ipse motor, aut aliquid, ex quo sequitur quies, aut corruptio motoris. Et, cum posuit quod omne quod quiescit per quietē alterius essentialiter, mouetur ab illo: & si illud, per cuius quietē quiescit, nō sit motor, sed aliquid, ex cuius quiete sequitur quies motoris, aut eius corruptio: qm̄ omne, quod cessat essentialiter per cessationē alterius, necesse est ut illud alterū sit, aut ipse motor, aut aliquid ex cuius quiete sequitur quies motoris, aut corruptio motoris: si autē hoc non fuerit, erit quiescens, ab alio per accidens. D. d. qm̄, si hoc fuerit manifestum, &c. i. & cum positum sit quod quicquid quiescit per quietē alterius, mouetur ab alio: & est declaratum quod oē motum est diuisibile: apparet ex hoc quod oē motum mouetur ab alio. D. incepit narrare modum consecutionis, & d. Qm̄, cum videmus A B moueri, &c. i. qm̄, cum posuerimus primum, & per se, i. nō per aliquā partē ipsius, necesse est ut istud primum sit diuisibile. nam declaratum est quod oē motum est diuisibile. D. d. diuidatur in c. i. & cum oē motum est diuisibile, diuidatur igitur primum motum, quod ponimus in puncto c. necesse est igitur, cum imaginati fuerimus ex hoc moto quod est aliqua pars quiescens. v. g. C B, necesse est ut totum quiescat, s. A B. i. qm̄, cum pars C B quieuerit, quiescet pars A C. & cum pars quiescit, necesse est ut totum quiescat. Et, cum posuit quod necesse est ut istud motum quiescat, cum quieuerit aliqua pars eius, incepit declarare hoc, ducendo ad incōueniens, & d. si igitur nō quieuerit, &c. i. si igitur to

QQ iiij ca

Physicorum

Gta magnitudo A B nō quieuerit, cū quieuerit pars C B, tūc pars A C mouebitur post quietē C B. & sic illud motum non erit motū, primo, & p se, sed erit motum per illam partē, quę remansit mota post quietē partis quiescentis: sed positum est primum motum, & inconueniens est. Et hoc, quod dixit, q̄ motū, ex quo quiescit aliqua pars, & corrumpit, & reliqua remanet mota, nō est primum motum, est manifestum per se, cum concedatur hic esse primū motum: & est manifestum per se

Digressio, in qua ostenditur error Gal. & aliorū si itelli-
gētū de-
monem
Arist.

Hic esse primum motum hmoi. Et istam propositionē ignorauit Gal. & alij, qui non intellexerunt hanc demōnem. existimauerunt. n. q̄ illud, quod mouetur per se, nō sequitur cū aliqua pars eius quieuerit, ut totum quiescat, sed sequitur ut remaneat motum per partem, non p totum: quia intellexerunt hic per motum per se, illud, quod opponitur moto per accidens, non moto p partem eius. Et, quia hoc intellexerunt per motum per se, ideo nō fuit necesse apud eos, cum in hoc moto quieuerit aliqua pars eius, ut residuum quiescat. & ideo nō apparuit eis modus declarationis, quē Arist. intendebat in hoc loco. Et necesse est hic esse prima mota, quia corpora naturalia nō diuidunt in infinitū in eo, q̄ sunt corpora naturalia. v.g. qm̄ primum motū in igne est minima pars, quę pōt esse ignis in actu: & similiter primū motum caloris naturalis animalū est et minima pars, quę potest mouere illud animal. & manifestum est in hoc modo motus, q̄, cum fuerit imaginatum q̄, cum pars eius quiescit, totum quiescit. cum igitur fuerit de-

claratum q̄, cum pars primi moti quieuerit, statim totum quiescet: & omne, qd̄ quiescit a motu p quietem alterius necessario mouetur ab alio: concludit in prima figura, q̄ primum motum est motum per aliud. & quia omne motū ex se necesse est, si ipsum non fuerit primū motum, ut in eo sit primum motū, sequit̄ ut omne motū ex se habeat motorem, & in hoc erat dubiū de elementis, in animalibus vero manifestum est q̄ motor differt a moto. Declaratum est igitur ex hoc sermone q̄ ista demonstratio est vera, & quod est de genere signorum certorum: licet non sit de genere demonstrationum simplicium. Et pōt quis dicere q̄ propositiones, q̄ vltatē sunt in ea, non sunt vles omni moto ex se. cum in corpore celesti impossibile est dicere q̄, cum quieuerit ps, quiescit totum, cum imaginari hoc sit impossibile. ista autē demō fundata est super hoc, q̄ partē quiescere in omni moto est possibile. quod est impossibile in corpore celesti: & sūt in aīa, quam Pla: ponit mouere se. Ad hoc autē dicendū est, q̄ partem quiescere corporū, & de quibus demratur est, quā impossibile est ut corrumpant̄, aut quiescant, quodammodo est possibile, quodammodo impossibile. est. n. possibile, fm̄ q̄ est corpus, impossibile est autē, fm̄ q̄ est aliqd̄ corpus, v.g. neq; leue, neq; graue. & quia cōsideratio hęc est de corpore, fm̄ q̄ ē corpus, cum motum, fm̄ quod est motum, est corpus, ideo illud, qd̄ positum est hic, est possibile, ergo possibilitas hęc non datur corpori celesti, nisi modo possibili. Et sciendum est, quod multa necessaria

L

Dubium.
† a. l. simpliciter.

Solo.

M

Corpus celeste pōt quiescere, igitur corpus, nō autē igitur aliqd̄ corpus. videtur illi d̄ velocitate motus. 6. ph. c. 15. & d̄ regularitate, & diuersitate motus. 5. ph. 45. &

Aria sequitur p se multa possibilia.
 & q propter hoc est possibile in si-
 gnis, ut propositiones eorum sint cō-
 positę ex possibilibus, & necessarijs:
 sed tamē necesse est, ut maiores sint
 necessarię: quoniam hoc mō con-
 tingit q conclusio sit necessaria, si-
 cut in hac demratione, & plures de
 monstratiōes Sexti istius libri sunt
 huiusmodi. Sed dissolutio, sup quā
 sustentandū est in hoc loco est, qm
 propositionum sylli inducentis ad
 inconueniens, alie sunt categoricę.
 alie hypotheticę. Hypotheticę au-
 tem sunt duobus modis. est. n. mo-
 dus, in quo pcedens est possibile,
 aut necessarium, si consecutio ne-
 cessaria. v.g. si sol ascendit, dies est.
 & in hoc ponitur pcedens, & con-
 cluditur consequens, aut destruitur
 oppositum cōsequentis. a Est alius
 modus, in quo pcedēs est impos-
 sibile. & in hoc semp destruitur cō-
 sequens, & nunquam ponitur ante-
 cedens. sed talibus propositionibus
 vtuntur in syllogismo ducente ad
 inconueniens. Cum igitur dixerim-
 us quod, si corpus cōleste, quod
 si pars eius quiescerit, totum quie-
 scet, necessario mouetur ab alio, est
 consecutio vera: ac si diceremus q,
 si lapis volat, habet alas: licet la-
 pidem volare sit impossibile: quem
 admodum corpus cōleste impossi-
 bile est ut pars eius quiescat. sed, cū
 posuerimus cōelum moueri ex se,
 sequitur necessario oppositum pce-
 dentis illius cōtinuationis, quod
 est partem quiescere, ita, quod to-
 tum non quiescat: ac si poneremus
 aliud, ex quo sequeretur quod id,
 quod volat, non habet alas, verbi
 gratia si poneremus quod volatile
 esset retentibile in aere per se.

2. gen. ter-
 & n ge-
 neratōe.
 2. cor. cō.
 104.

Propōitiū
 sylli ductē-
 tis ad icō-
 nueniēs alię
 sūt catego-
 ricę alię hy-
 potheticę.
 Vid. 1. Pri-
 mū diffuse
 i digressio-
 ne ppria
 de sylis
 hypotheti-
 cis.
 a Vid cō-
 tise. 4. ph.
 c. 9. & 8.
 phy. c. 78.

SYMM'A SECUNDA.

D

Omnia mota in loco reduci ad primum,
 quod mouetur, quod à motore, qui
 est in eo, mouetur, nec esse pro-
 cessum in infinitū, in mo-
 uentibus, & motis.

Voniā aut oē, qd mo-
 uet, ab aliquo mouet,
 necesse ē et oē, qd mo-
 uet i loco, moueri ab
 alio. & id igit, qd mouet, ab alte-
 ro, qm & ipsum mouet, & rur-
 sus hoc ab altero. nō aut in infi-
 nitum abibit, sed stabit alicubi,
 & erit aliquid, quod primo cau-
 sa erit motus.

*Et quia motū mouetur ab ali-
 quo, necesse est ut omne motum in
 loco moueatur ab alio, & motor
 mouetur ab aliquo alio. sed hoc nō
 est in infinitū, sed necesse est quie-
 scere apud aliquid. erit igitur ali-
 quid primū, quod est causa motus.*

Cū declarauit, q oē motū mouet
 ex aliquo, qm d motis, q mouet ex
 extrinseco, manifestū ē, & sūt oīa, q
 mouent fm gñationē, & corruptio-
 nē, et augmētū, & alterationē, & q-
 dā, q mouent i trāslatiōe. & declara-
 tū ē p hūc smonē, q illa, q mouet i
 trāslatiōe n ab aliquo extrinseco, ne-
 cessario mouentur ab alio, iō vltas
 isti, ppōnis vera ē, & ē q oē trāsmu-
 tabile trāsmutat ab alio, deīde acce-
 pit hāc, ppōnē, i declarādo q oē mo-
 tū in loco mouet ab alio: l; hoc sit
 declaratū, cū declarauit vltatē mi-
 noris, ppōnis, quā i cepit i hoc smo-
 ne: & d. Et qā motū, &c. & qā trāsla-
 tū i loco trāsmutat: & oē trāsmuta-
 tū trāsmutat ab alio: necesse est ut
 oē trāslatum transferatur ab alio.

De motis,
 q mouent
 ab extrinse-
 co. māife-
 stū est q
 mouent

ab altero,
 & talia sūt
 q mouent
 fm gñā-
 tione, &
 corruptio
 nē, & aug-
 mētū, & al-
 terationē.
 l; qd d au-
 gmētū, &
 alteratiōe
 cōposito-
 rū, q ab i-
 trinseco
 mouet. 2.
 ph. c. 1. &
 2. de aīa. c.
 50. cōsyae
 12.
 Priā expō.
 Quis sit rō

QQ iiii Sed

Physicorum

G Sed ista declaratio, sicut diximus, Logica, vi-
de i. cor. c.
70. & 4.
4. ph. 87,
& 8. ph. c.
70. est Logica: & vtitur ea ad confirman-
dū. nam propō, dicens qd oē trans-
mutatum transmutat ab aliquo, ve-
rificata est nobis, quia qdā est ma-
nifesta per se, & quēdā est demon-
strata, s. in translatis. ergo nihil est
cōcludere translata, mediante illa
propōne: sed, sicut diximus, vtitur
illa ad confirmandum. Et potest
intelligi sic. &, quia primum mo-
tum in loco ex se declaratum est
qd non mouetur, nisi ab alio, neces-
se est vt omne motū ī loco mouea-
tur ab alio: at hoc est euidētius. Et,

I cū declarauit hanc propōnē, s. qd oē
translatū in loco mouet ab alio, si-
ue fuerit in illo motor, siue extra, d.
& motor mouet ab alio, & c. i. & cū
oē motum in loco mouet ab alio, si
illud aliud fuerit extra, necessario
nō mouet, nisi moueat. hoc. n. notū
est de corporibus mouentibus alia
corpora fm translationē: & ipse veri-
ficabit hāc ppōnē post. cū igit mo-
tor extrīsecus ī loco nō mouet, nisi
moueat: & oē motū mouet à mo-
tore: necesse est, si motor extrīsec⁹
mouet ēt à motore extrīseco, vt hoc
nō procedat in īfinitū, sed pueniat
H motus ad motū, qd mouetur non
à motore extrīseco, sed à motore
intrīseco. Et hoc itēdebat, cū d. sed
necesse est vt cesset apud aliqd, & c.
i. necesse est vt pueniat ī corporib⁹,
q mouēt se ad inuicē ī loco, aut mo-
uet à motore, qui nō mouet p se: &
iste necesse ē vt sit in prīo moto, nō
extra illud. aut itēdit qd necesse ē vt
hoc pueniat ad aliqd motū ex se. i.
p pīcipiū ī eo, nō ex extrīseco, qm
vtrūq, istorū seqt ex dīcīne dicēda.

Si. n. non, sed in īfinitū pce-
dat, sit A quidē id, qd ab ipso B

mouetur, B vero ab ipso C, cau K
tem ab ipso D, atq; hoc igit mo-
do in īfinitū procedat. qm er-
go simul & ipsum mouens mo-
uet, manifestū est, qd simul mo-
uebitur & A, et B. cum. n. moue-
tur ipsum B, mouebitur & A, &
cum mouetur B, & ipsum C, &
cū C, ipsum D. erit igitur simul
& motus ipsius A, & ipsius B, et
ipsius C, & reliquorū cuiusq;. &
accipere igit vñquodq; ip-
sorū poterimus. etenim, si vñ-
qdq; ab vnoquoq; mouet, non
min⁹ vnus numero est cuiusq; L
motus, & non īfinitus extre-
mis. quoniam qd mouetur oē
ex quodā in quiddā mouetur.

Si igitur nō sit ita, sed hoc, quod
posuimus, procedit in īfinitum,
moueatur A ex B, & B ex C, et
C ex D, & sic in īfinitum: &,
quia īfinitū mouetur motum cū
motore, manifestū est quod in- M
simul mouebuntur A, & B: quā-
do. n. B mouetur, A mouetur, &
quādo B mouetur, C mouetur, et,
quādo mouetur C, D mouetur, et
sic motus A, & B, & ceterorū
erunt īfinitū. possumus. n. accipe-
re vñquemq; istorum motuum:
si vñquodq; eorum mouetur ab
vnoquoq;, hoc nō nocet in hoc, quod
motus vñus cuiusq; eorū sit vnus
in numero, & nō sit īfinitus apud
vltima. nam omne motum ab ali-
quo, & ad aliquid mouetur.

Id est,

A Id est, ponamus igitur mota mo-
 uentia se adinuicem ex extrinseco,
 & procedat hoc in infinitum. v. gr.
 A moueri ex B, & B moueri ex C, cū
 sit impossibile mouere A, nisi moueatur
 & C ex D, cum impossibile est C, mo-
 uere D, nisi moueat, s. q. est motor
 extrinsecus. s. corpus, & ponam hoc
 procedere in infinitum. Et, cum po-
 suit illud, quod nititur destruere, in-
 cepit ponere veras propositiones, q.
 cum coniungantur huic posito, se-
 quitur impossibile. & dixit. & quia insi-
 mul, & c. i. & quia notum est per se.
 q. omne corpus, quod mouet aliud
 corpus, non mouet ipsum, nisi mouea-
 tur cum eo in tempore, in quo mo-
 uet ipsum, manifestum est, q. insi-
 mouebuntur A, & B, & B, & C, & C, &
 D. & sic motus A, & B, & C, & D oīum
 erunt insimul. Et notandum est, q.
 hoc sequitur in motu, non in quie-
 te. s. q. necesse est vt omnia moue-
 antur insimul in eodem tempore, si
 vnum eorum mouetur. & non seq-
 uitur, si vnum eorum quiescat, q. oīa
 quiescant simul. primum. n. motū
 potest quiescere, & vltimū remane-
 bit in motu. Et quia Gale. opinatus
 est q. in talibus motoribus, & motis
 sequitur vt quiescant insimul, & cor,
 vt dixit, cum extrahitur ab anima-
 li, fortasse mouet per duos passus,
 dixit q. cor non est primum princi-
 piū mouens aīal ip. loco: & quia ani-
 mal non mouetur, postq. caput ab-
 scinditur, dixit q. principium motū
 est caput. Ego autem vidi arietem,
 postq. caput fuit abscissum, ambula-
 re huc, & illuc multotiens. D. d. pos-
 sumus. n. accipere, & c. i. & ista mo-
 ta, quæ posuimus infinita sunt mo-
 ta insimul, & mouentia se adinuicem.
 q. n. & si posita sint infinita, tū

possibile est accipere vnumquodq; eo-
 rum: quoniam in vnoquoq; eorum
 inueniuntur ea, quæ sunt necessaria
 in hoc, q. motus sit vnus numero, &
 hoc, per quod posuimus ea moueri
 a seinuicem in infinitum, nō prohi-
 bet vt motus vniuscuiusq; eorū sit
 vnus numero, & finitus i se: & si po-
 nantur infinita in numero. nā vnu
 quodq; eorum incipit moueri ab
 aliquo, & peruenit ad aliquid. Et di-
 xit hoc, quia, cum declaratū sit q. n.
 motus rectus infinitus non est, ideo
 aliquis potest, dicere ei, q. te ponere
 talia mota est ponere motum rectū
 infinitum. & quasi d. rēdēdo q. hoc
 non est verum. q. n. omnis motū isto-
 rum est vnus numero, & finitus. &
 non indiget in hac demonstratiōe
 accipere vnum istorum motuum. s.
 ponere ipsum esse, & tunc conclu-
 dere. Et, cum narrauit q. vnusquisq;
 istorum est vnus numero, fecit me-
 tionem de illo, quod declaratū est
 in Quinto de vno motu, & secun-
 dum quot modos dicitur q. motus
 est vnus.

Aut enim numero accidit eū-
 dem esse motū, aut genere, aut
 specie. Numero igitur dico eun-
 dem motum, qui ex eodem in-
 idem numero in eodem tempo-
 re numero sit. vt ex hoc albo,
 quod est vnus numero, in hoc
 nigrum secundum hoc tempus,
 quod est vnus numero. si enī
 secundum aliud, non amplius
 vnus erit numero, sed specie. Ge-
 nere autem idem est motus, qui
 in eodem prædicamento substā-
 tiæ, vel alterius generis est. Spe-
 cie autem, qui est ex eodē specie
 in

Physicorum

G in idem specie. ut ex albo in nigrum, aut ex bono in malum. hæc aut dicta sunt & i priorib⁹.

Motus. n. est idem aut in numero, aut in genere, aut in specie. in Numero autem dico eundem motum illum, qui est de eodem in idē vnum in numero, & in tempore eodem. Ver. g. de hoc albo, quod est vnum in numero ad hoc nigrum, quod est in vno tempore idem numero. nam, si fuerit in tēpore post tempus, tunc non erit vnus in numero, sed in specie. in Genere vero motus est idem, cum fuerit in vno predicamento, aut substantia, aut alicuius generis. in Specie vero est ille, qui est de aliquo in aliquod idem. v. gr. de vna albedine in eandem nigredinem, & de malo in bonum. & iam determinauimus hoc superius.

H Hoc totum declaratum est i Quinto: sed iterauit illud hic ad rememorandum. & abbreviatio eius est, q^d motus aut est vnus numero, aut specie, aut genere. In hoc autem, q^d motus sit vnus numero, tria exiguntur, scilicet ut sit vnus moti numero, & in vno tempore numero, & de vno numero in vnum numero. Et motus vnus in specie est ille, qui est de vno in specie in vnum specie. ut motus, qui sunt in coloribus, & translatione. Et qui est vnus genere est ille, qui est de vno genere in vnum genere. v. motus, qui sunt in predicamento substantia, aut quantitatis, & vbi.

Accipiat^r igitur motus ip^sius **A**, & sit in quo **E**, & ip^sius **B**, in quo **F**, & ip^si⁹ **C**, & **D**, i quo **G**, & **H**. & tempus, in quo moueatur **A**, sit **K**. determinato autem motu ip^sius **A**, determinatum erit & tempus, & non infinitum, quod est **K**: sed in eodem tēpore mouebatur **A**, & **B**, & reliquorum vnumquodq^e: accidit ergo motum **E F G H**, infinitum existentem, in tēpore finito moueri, quod est **K**. in quo enim **A** mouebatur, & quæ post **A** consequenter sunt, omnia mouebantur infinita existentia. quare in eodem mouentur. etenim, aut æqualis erit motus ip^sius **A** motui ip^sius **B**, aut maior. refert autem nihil. prorsus enim infinito motui in tempore finito accidit moueri. hoc autem impossibile est.

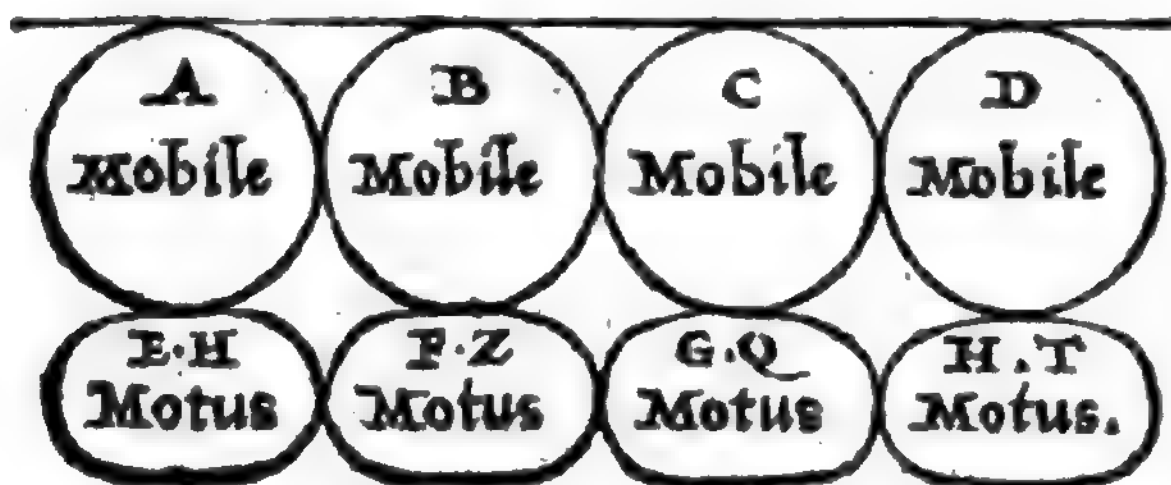
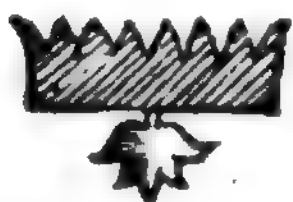
Accipiat^r igitur motus **A**, & sit **H**, & motus **B**, & sit **Z**, et motus **C**, & motus **D** sit **Q**, & **T**, & tempus, in quo mouetur **A**, sit **G**: si igitur motus **A** fuerit terminatus, & tempus etiam erit terminatum, non æternum. s. **G**: sed declaratum est quod in eodem tempore mouetur **A**, & **B**, & vnumquodq^e ceterorum: ex quo sequitur ut motus **H Z Q T**, & est infinitus, sit in tempore terminato. s. in **G**. nam in tempore, i quo mouetur **A**, in eo mouentur omnia, quæ sequuntur **A**, & sunt infinita: & sic

A sic omnia mouebuntur in hoc eodē tempore. nam motus eorum omnium, aut erit equalis motui *A*, aut maior, et nō est dīa i hoc. nā, quō- **D** cūq, fuerit, sequitur vt motus īfinitus sit ī tēpore finito. quod ē ipse

Demonstratio, ostendens per deductionem ad impossibile quod non proceditur in infinitum in mouentibus, & motis, scilicet quia infinitum moueretur in finito tēpore.

Figura hac deseruit etiam textui octauo.

K. G Tempus

C Cū posuit q primū notū ē q duo mota, & mouētia, q sūt hmōi īfī, mouent, & q mot' cuiuslibet eorū ē vn' ī nūero, & finit', l; cōgregatū sit īfīnitū, vult declarare q ex hoc sequitur vt mot' īfinit' sit ī tpe finito, & iccepit ponere exēplar mobiliū, q sunt hmōi, & motuū, & d. Accipiat igit, & c. i. & qā iā posuim' q primū motū istorū ē *A*, & secūdū ē *B*, & tertiu *C*, & qrtū *D*, & sic īfīnitū: ponat igit q mot' *A* sit *H*, & mot' *B* sit *Z*, & motus *C* sit *Q* & mot' *D* sit *T*, & sic īfīnitū: cū posse sit nobis accipe vnū quēque istorū motuū. D. d. & tps, ī quo mouet *A*, sit *G. i.* & ponat q tps, ī quo mouet *A*, qd est primū motū. sit tps terminatū, cū mot' *A*, sit mot' terni

nat'. v. g. *G. &*, cū posuit hoc. d. sed d claratū ē q in eodē tpe, & c. i. ex quo sequit' vt mot' īfinit' .s. mot' *H Z Q T* & ceterorū īfīnitū sint ī tpe finito .s. ī tpe *G*, ī quo motū est primū motū. *s. A. D.* expressit modū psecutiōis & d. sed declaratū est q ī eodē tpe, & c. i. & necesse ē, cū ista mota sint īfinita, cū vnū eorū moueat. v. g. postremū ī tpe terminato, vt mot' īfinit' sit ī tpe finito. qā iā posuim' q ī eodē tpe, ī quo posuimus vnū eorū moueri, in eo mouebuntur oīa cū eo. ex quo sequitur vt motus īfinit' sint in tempore finito. Et dixit: nā motus eorum oīum, aut erit equalis motui *A*. aut maior, & c. i. & hoc sequitur ponendo q motus vniuscuius

Phyficorum

Cuiuslibet eorum est maior motu a
primum, aut aequalis ei, aut minor.
sed, quia impossibile est ut motus mo-
ti sit minor motu motoris, quo mo-
uetur, & potest esse maior, dixit: nā
motus eorum motuum, &c. Nos au-
tem diximus, quod non est dīa in hoc
siue ponatur maior, aut minor: li-
cet non possit minor poni. & hoc
necesse est, si concesserimus quod oīs
motus est diuisibilis. Et, quia illud,
quod sequitur ex hoc sermone, est quod
motus infiniti sunt in tempore fini-
to, nō motus infinitus ī tempore fi-
nito, quod declaratum est esse īpos-
sibile in Sexto, dixit:

Sic igitur videbitur demon-
strari id, quod ab initio dixi-
mus: non tamen demonstratur,
propterea quod nullum inconueni-
ens accidit. contingit enim in tē-
pore finito infinitum motum ef-
se, non autem eundem, sed alte-
rum, & alterum, multis motis,
& infinitis. quod quidem acci-
dit & in ijs, quæ nunc diximus.

*Secundum igitur hunc modum
existimatur quod illud, quod intē-
debat ex principio, declaratum
est. sed non est declaratum, quoniā
ex dictis non sequitur improbabī-
le. possibile enim est ut in tempore
finito sint motus infiniti, ita, quod
non sit vnus motus, sed motus pra-
ter alium, cum fuerint multa, quæ
mouentur, & infinita. & hoc ac-
cidit in istis motis, in quibus lo-
quemur.*

7 Quia ex hoc sermone sequitur
ut motus infiniti sint insimul in tē-

pore finito. non ut motus infinitus
sit in tempore finito, & est illud, quod
declaratum est esse impossibile. in
Sexto, dixit: Secundū igitur hūc mo-
dum existimatur, &c. i. sū igitur
hunc sermonem prādictum existi-
matur quod illud, quod intendebatur
declarari, qm̄ impossibile est ut ista mo-
ta procedāt in infinitum, declaratū
est. sed, cum hoc fuerit bene consy-
deratum, apparebit quod non declara-
tum est. nā ex hoc syllogismo, quē
induxit, non sequitur impossibile ī
rei veritate, sed impossibile, ut videtur.
Et hoc intendebat, cum dixit: qm̄
ex hoc non sequitur improbabīle. i. ī
impossible. D. demonstrauit quod illud, quod
concluditur ex hoc syllogismo īdu-
cente ad inconueniens est posse, nō
impossible, & dixit: posse. n. est ut in tē-
pore finito, &c. i. posse. ii. est ut in tē-
pore finito sint motus infiniti insi-
mul, ita, quod congregatum ex eis non
sit vnus motus, sed vnusquisque eorū
differat a reliquo, ita, quod sint multa
infinita, quorum vnum, quod mo-
ueatur per se singulariter, & omnia
moueantur in tempore aequali. hoc
.n. posse est, & est illud, quod conclu-
sit iste sermo prādictus, non impos-
sibile, ut videbatur. D. d. & hoc acci-
dit, &c. i. ut vnumquodque eorum. s.
infinitorum positorū moueat mo-
tu proprio, & omnia insimul. quod
est possibile, non impossibile, ut videtur
in primo aspectu.

Sed, si id, quod mouetur pri-
mo secundum locum, & corpo-
rali motu, necesse est tāgere, aut
continuum esse mouenti, ut vi-
demus in omnibus hoc contin-
gere, erit ex omnibus vnum ip-
sum totum, aut continuū. Hoc
igit

A igitur possibile accipiatur, & sit magnitudo quidē, aut continuum, in quo A B C D. huius autem motus E F G H. refert autem nihil finita sit, an infinita. similiter enim in tempore finito K mouebitur, aut finita, aut infinita. horum autē utrūq; impossibile est.

Sed, si motor primo motu corporali necesse est ut cōtiguetur cū moto, aut continuetur cum eo, quē admodum hoc videtur contingere in omnibus, ergo necesse est ut cō-

B gregatum ex omnibus istis sit vnum, & continuum. Accipiatur igitur quodcumque sit possibile, & sit vna magnitudo continua A B C D, & motus eius H Z Q T. & non est differentia inter hoc, quod sit finitus, aut infinitus. est. n. in tēpore finito. s. G. eodem modo, siue fuerit finitus, aut infinitus. quod est impossibile utroque modo.

3 Nunc addere in sermone illud, ex quo sequitur imposse in illo syllogismo inducente ad inconueniens: & est quia istæ magnitudines sunt vna magnitudo, aut fm vnam continuationem, aut fm contiguationem. nam, cum fuerit vna magnitudo, habebunt vnum motum. qm, cum fuerit positum q ista magnitudo cōgregata ex eis est infinita, tūc motus erit infinitus. &, cum fuerit positum q vnum eorum mouetur in tempore terminato, & oīa mouētur in simul, posset est ut moueant in illo tempore terminato. s. finito per magnitudinem infinitam. &, quia magnitudo infinita debet moueri

motu infinito, necesse est ex hoc ut D motus infinitus sit in tempore finito. quod est contra illud, quod declaratum est in Sexto. De. d. Sed, si motor primo, & c. i. sed, si illd, quod primo mouet postremum motum, s. A, fuerit corpus, necesse est ut iste motor, cum mouet, aut contingat postremum motum. s. B, sicut videmus hoc in corporibus discretis, q mouent se adinuicem in loco. s. qm non mouent se adinuicem, nisi cū continguntur, aut iste motor sit cōtinuum cum moto, sicut videmus hoc in membris animalium. v. g. vt chordæ, quæ mouent manū, & mu E sculi, qui mouēt chordas. Dein. d. sicut videmus contingere in omnibus. i. & hoc, quod diximus de motore propinquo primo cum postremo moto est consequens. & contingens eis, sicut est contingens omnibus. s. fm q posuimus ea esse corpora infinita, quæ mouent se adinuicem. D. d. ergo necesse est ut congregatum ex istis, & c. i. &, cum sequit in istis omnibus corporib⁹, quæ mouent se adinuicem, ut sunt in tempore motus, aut cōtigua, aut cōtinua, necesse est ut illud, quod congregat ex istis in tēpore motus, sit vna ma F gnitudo, aut secundum contiguationem, aut secundum continuationem. D. d. Accipiatur igitur. i. ponat igitur utrumlibet istorum sit posse, cum illud, quod sequit ex utrolibet sit illud. s. q ista corpora mota, & mouentia sint vnum secundum cōtigationem, aut continuationem, & q motus eorum est vnus eodem modo. D. d. & sit vna magnitudo & c. i. ponatur igitur magnitudo cōgregata ex istis, aut vna secundum contiguationem, aut secundū continuationem.

Phyficorum

Continuationem ut sit magnitudo, quæ congregatur ex magnitudinibus A B C D, quorum motus est H Z Q T. D.d. & non est differentia, &c. i. & cum posuerimus qd istæ magnitudines sunt tales, & mouetur vnū eorum, verbi gratia postremum in tempore o, necesse est vt omnia moueantur insimul, quasi vna magnitudo in hoc posito tempore finito. Et siue posuerimus qd istæ magnitudines sint finitæ, aut infinitæ, consecutio eadem erit, idest sed, cum posuerimus ipsas esse infinitas, continget impossibile. & est vt vnus motus infinitus sit in tempore finito. Deinde dixit, quod est impossibile vtroq; modo, scilicet siue fuerit vnū secundum continuationem, aut secundum contiguationem.

Manifestum est igitur qd stabit aliquando, & non in infinitum abibit quod semper ab altero, sed erit aliquid, quod primum mouebitur. Nihil autem referat, supposito quodam, hoc demonstrari. eo enim quod esse potest, posito, nullum inconueniens oportebat accidere. Primum autem mouens, nō vt id. cuius causa, sed vnde principium motus est, simul cū eo est, quod mouetur. Simul autem dico, qd nihil inter ipsa est. hoc. n. cōe est i omni, quod mouetur, & quod mouet.

Manifestum est igitur, quod generatio cessabit in aliqua hora, et non durabit in infinitum, sed erit hic aliquod primum, quod mouetur. Et non accidit huic demonstra-

tioni diminutio, quia non sequitur nisi a positione eius, quod ponitur. positum enim si sit possibile, nō debet sequi ex eo aliquid improbabile. Et primum motum non est tale quia est illud, propter quod, sed illud, quod est primus motor, secundum quod ex eo est principium motus, est ei locus ex loco eius, quod mouetur ab eo. Et dico ex loco, idest quod est inter ea non est medium. hoc. n. commune est omni moto, & motori.

Cū declarauit, qd impossibile est vt mota, & mouentia sint hmoi, & qd necesse est ea peruenire ad primum motum, quod non mouetur ab aliquo extrinseco, sed ex se, declarauit hoc, & dixit: Manifestum est igitur qd motus ab alio quiescet in aliqua hora, &c. i. manifestū est igitur ex hoc qd motus, qui sentitur hic i istis corporibus, quæ mouentur a seinuatem, & non sentitur primum motū ex eis, necessario quiescet apud primum motum ex se, quod non indiget motore alio ex se. D.d. Et nō accidit huic demonstrationi diminutio, &c. i. & non accidit isti demonstrationi diminutio. quoniam impossibile non sequitur in ea, nisi ex opposito quæsit: licet positiones veræ coniunctæ opposito quæsit nō sint necessariae, sed possibles. nam, si oppositum quæsit esset possibile, & propositiones coniunctæ essent possibles, tūc nullum accideret impossibile. impossibile. n. non accidit ex possibile. & intendit hic per improbabile impossibile. D.d. Et qd primum motū, &c. j. expō. & ita inuenit in exemplari. & intendit

Adit sic. & si sit non accidet huic declarationi diminutio. quoniam motor ad quem induxit, est primus, secundum illud, ex quo est motus, non primum, ad quod est motus. & est fere manifestum per se. & non contingit ut sit in loco ex primo moto ex eo, sicut contingit in eo, scilicet quod movet motum ex eo, quasi agens. & signum ei⁹ est hoc, quod dixit post: sed illud, quod est primus motor, scilicet quod ex eo, &c.

expō. Et forte hic est error scriptoris, qui debebat ponere loco huius nominis motum, hoc nomen motor. & tunc intentio erit talis, & quod primus motor, ad quem induxit sermonem ipsum, esse non motum, non est motor scilicet finis. Et tunc intentio istius sermonis est notificare, quod ex hoc sermone non declaratur, utrum iste primus motor sit motor, quasi agens, & finis insimul; aut motor scilicet finis sit aliud a motore in eo scilicet agens. Et dixit hoc, quia ista nondum sunt declarata de hoc primo motore, & ipse declarabit ea in Octavo. hic autem intendit declarare hoc esse primum motum, & primum motorem, unde in principio Octavi ponit, quod hic est primus motus, & primum motum: & perscrutabitur de hoc motu, utrum sit æternus, aut generatus. Et ideo qui dicit, quod ista declaratio est superflua, nam illa, quod est in Octavo sufficit, ut fecit Theophrastus, peccat. intentiones. n. diuersæ sunt. Hoc. n. quod declaratum est hic, præponitur ei, quod declaratum est illic. scilicet motum æternum esse: & illud, quod dictum est in Octavo, est quod est dispositio in primo motore. Et ideo processit in æternitate motus

Inachic] eōra The mistum. Quo de- mario Se pumi dif tera a de matione Octavi. vi de et in 4 uel. 25.

per duas vias: quarum Prima est ex primo moto: & Secunda ex consideratione de natura eorum, quæ mouentur ex se, & est magis propria. D. d. sed illud, quod est primus motor. i. & non intelligo hic per primum motorem, nisi illud, quod dicitur primo: quia locus eius, ex quo est principium sui motus, est locus eius, quod mouetur ex eo. & hoc manifestum est in moto ex se. scilicet quoniam locus ei⁹, ex quo incipit motus, est locus moti. & accidet hoc, quia iste motor non est corpus, sed forma in corpore. Cum igitur attribuitur loco, non attribuitur, nisi loco eius, quod mouetur ex eo. & ideo dixit: Et dico locum, &c. i. & dico quod locus eorum est idem. i. quia inter illa non est medium. quoniam, cum inter motorem, & motum non fuerit aliud motum, tunc locus eorum erit unus necessario. D. d. hoc enim commune est, id est ut mihi videtur, quod omnis motor, & motum, inter quæ non est medium, sunt communia, scilicet in hoc, quod locus eorum est unus. & si primus motor non est corpus, non est in loco: sed, cum attribuitur loco, non attribuitur, nisi loco moti. non enim est in loco, nisi quia motum ex eo est in loco, cum sit forma in moto. & hoc erit, si intellexerimus hic per primum motum, potentiam, quæ est in postremo moto. sed, si intellexerimus ipsum primum motum, tunc primus motor, & motum ex eo sine medio erunt in loco: quia sunt insimul in eodem loco. illa enim, quæ sunt insimul in loco, attribuuntur eidem loco.

Sūma

Phyficorum

G SYMMA TERTIA.

Primum Mouens simul esse cum eo, quod ab eo mouetur. Incipit autem proprie in textu superiori, ibi. Primum autem.

Motus triplex.

Voniam autem tres sunt motus, & is, qui secundum locum, & qui secundum qua-

le, & qui secundum quantum, necesse est & ea, quae mouentur, tria esse. qui quidem est secundum locum. Latio, qui vero secundum quale,

Alteratio, qui vero secundum quantum, Augmentatio, & Diminutio.

Latio primum motuum.

Primum igitur de latitudine dicamus: haec enim primus motuum est. Omne itaque, quod fertur, aut ipsum a seipso mouetur, aut ab altero, Si igitur a seipso, manifestum est quod, cum in ipso mouens sit, simul erit mouens, & quod mouetur. atque nihil inter ipsa erit. Quod autem ab alio mouetur, quadrifariam mouetur. motus enim ab altero quatuor sunt Pulso, Tractio, Vectio. Vertigo.

Motus ab alio quadruplex.

Vertigo enim alios omnes ad hos reduci congruum est. Pulsiōis igitur alia quidem est impulsio, alia vero expulsio. Impulsio igitur est, cum mouens, id, quod mouetur, non relinquit. Expulsio vero, quando expellens relinquit. Vectio autem in tribus erit motibus. nam quod vehitur non secundum se mouetur, sed secundum accidens ex eo enim mouetur, quia in eo, quod mouetur, est, aut supra id, quod mouetur. id autem, quod vehit, mouetur aut pulsum,

aut tractum, aut vertigine actum. Manifestum est igitur quod Vectio in tribus erit motibus. Tractio autem, aut cum ad seipsum, aut ad alterum velocior est motus trahentis, non separatus a motu eius, quod trahitur. etenim ad seipsum est tractio, & ad alterum. Et reliquae etiam tractiōes eadem specie ad has reducuntur, ut Inspiratio, & Expiratio, & Sputatio, & quaecumque corporum excretiuae, aut receptiuae sunt, & Spathatio etiam, & Radiatio. } horum enim aliud quidem congregatio est, aliud vero disgregatio: & omnis itaque motus secundum locum congregatio, & disgregatio est. Vertigo autem componitur extractione, & pulsione. id enim quod mouet, pellit hoc, trahit autem illud. Manifestum igitur est quod, si simul pellens, & trahens est cum eo, quod pellitur, & eo, quod trahitur, nihil est medium inter id, quod mouet, & id, quod mouetur. Hoc autem manifestum est { ex dictis } nam pulso aut a seipso, aut ab alio ad aliud motus est: Tractio autem ab alio ad seipsum, aut ad aliud. Ad haec autem Compulsio, & Depulsio. Proiectio autem, quando velocior motus sit eo, qui est secundum naturam eius, quod fertur, vehementiore facta pulsione, & eousque facta accidit ferri, quousque vehementior sit motus eius, quod fertur. Manifestum est igitur quod id quod mouet, & mouens simul sunt, & nihil inter ipsa medium est.

L
† Lfa Biz
tij nō hēc
[spathatio
et & radi
atio.]

† a. l. & ex
definitioi
bus.

M

Quin

Quoniam ab hoc textu. 10. vsque ad 21.
lectio Simplicij diuersa ab ea est,
que communiter legitur, ideo,
ne quid huic operi deesse vi-
deretur, etiam Simplicij
lectionem hic annota-
re congruum esse
censuimus.

Tal. Spl.

Omne itaq; quod fertur,
aut a seipso mouetur, aut ab
alio. Quæcūq; igitur a seip-
sīs mouentur, manifestum ī his
quod simul sunt, id quod mo-
uetur, & mouens, inest. n. ip-
sis primum mouēs: quare nī
hīl est intermediū. Quæcūq;
vero ab alio mouentur, qua-
drifariā necesse est fieri. qua-
tuor. n. species latōis ab alio,
Tractio, Pulsio, Vectio, Ver-
tigo. omnes. n. fm locum mo-
tus in hos reducuntur. Impul-
sio. n. pulsio quedam est, cum
mouens ab ipso insequēs pel-
lat. Expulsio vero, cum id,
quod mouerit, non insequat.
Proiectio vero, quando ve-
hementiorem fecerit, qui ab
ipso, motum fm naturam la-
tione, & vsq; ad tantū serat,
quoad motus vicerit. rursus
Depulsio, & Compulsio ex-
pulsio, & tractio sunt. Depul-
sio. n. expulsio est. vel. n. ab ip-
so, vel ab alio ē expulsio. Cō-
pulsio vero tractio, etenim
ad ipsum, & ad aliū tractio.

quare & quæcūq; harū spe-
cies, vt Spathatio, & Radia-
tio: illa. n. compulsio, hæc ve-
ro depulsio: Similiter autem
& aliæ congregationes, & dis-
gregationes. omnes. n. erunt
depulsiones, aut compulsio-
nes: præterq; quæcūq; sunt
in generatione, ac corruptio-
ne. Simul autem manifestum
q; neq; est aliud qd gen⁹ mo-
tus q̄ congregatio, & disgre-
gatio. omnes. n. distribuūtur
in harum aliquas. Ampli⁹ au-
tem Inspiratio quidem tra-
ctio, Expiratio vero pul-
sio sunt. Sifr autem & Sputatio,
& quicūq; aliī per corpus vel
excretiū, vel receptiui mor⁹.
hī. n. tractiōes, illi vero expul-
siones. Oportet autē & alios,
qui secundum locum, reduce-
re. omnes. n. cadūt in hos qua-
tuor. Horū autem rursus ve-
ctio, atq; vertigo ī tractiōe,
pulsioneque Vectio. n. fm
aliquem trium est modorū.
quod. n. vehitur per accidens
mouetur. quoniam in eo est,
quod mouetur, aut in eius,
quod inouetur aliquo. pellēs
vero vehit aut quod trahi-
tur, aut quod pellitur, aut qd
vertigine ducitur. quare com-
munis est omnium vectio.
Vertigo vero ex tractiōe,
pulsioneq; componitur. ne-
Phy, cū cō. Auer. RR cef

Cesse enim quod in vertiginem mouet, illud quidem trahere, hoc autem pellere: hoc enim ab ipso, illud autem ad ipsum ducit. quare, si pellens, & trahens simul sunt cum eo, quod pellitur, & eo, quod trahitur, manifestum quod ei, quod secundum locum mouetur, & eius, quod mouet, nihil est medium. Sed hoc quidem & ex definitionibus manifestum. Pulso enim est aut ab ipso, aut ab alio ad aliud motus. Tractione vero aut ab alio ad ipsum, aut ad alium, cum velocior trahentis motus fuerit, continua abinuiç separans. sic enim simul attrahitur alterum. Fortassis autem videbitur utique aliqua esse & alio modo tractio. lignum. n. ignem trahit non hoc modo. hoc autem nihil differt eo, quod mouetur, trahente, vel manente trahere. aliquando enim trahit ubi est, aliquando vero ubi erat. impossibile autem vel ab ipso ad aliud, vel ab alio ad ipsum mouere, non tangens. quare manifestum est quod eius, quod mouetur, & mouentis nullum est medium.

Tex. suet. Et, cum motus sunt tres, scilicet in loco, in qualitate, in quantitate, necesse est etiam ut mota sint tria. motus igitur in loco est Translatio, & in qualitate est Alteratio, & in quantitate est Augmentum, & Diminutio. Et primo loquimur de translatione: est enim primus motuum. Dicamus ergo, quod omne translatum aut ipsum mouetur ex se, aut ex alio. Si igitur ex se mouetur, manifestum est, cum motor eius sit in eo, quod motor, & motum erunt in eo insimul, & inter illa non erit medium omnino. Motus autem eorum, quæ mouentur ex alio, est quatuor modis, Attractione, & Expulsione, & Latio, & Volutio. alij enim motus reducuntur ad istos. De expulsione vero est ductio, & ex eo est eieçtio. Ductio vero est, quando motor non separatur a moto. Eieçtio vero quando eiciens separatur. Latio vero est in tribus motibus. & latum non est per se, sed mouetur, quia est in moto, aut super motum. deferens vero mouetur aut expulsiue, aut attractiue, aut circulariter. manifestum est igitur quod latio est in tribus motibus. Attractione vero est, aut quando attrahens attrahit ad se, aut ad aliud, cum motus attrahentis, cum singulariter est, sit velocior, quam motus attracti. attractio enim de attrahente quandoque est ad se, & quandoque ad aliud. Et alij modi attractionis sunt eiusdem modi: & ad hæc duo

A *reducuntur Anhelatio, & Expiratione, & Expulso, & Percussio, Perscurile, & Perscurale. illud est segregare, hic autem est congregare. Circulatio autem est composita ex expulsionem, & attractionem. motor enim expellit quiddam, & attrahit quiddam. Manifestum est igitur quod, si expellens, & attrahens fuerint cum expulso, & attracto, quod inter motorem, & motum non erit medium. & hoc declarabitur ex hoc, ex quo declarauimus has intentiones. Eiectio enim sine motu, qui est aut dicas ab aliquo, aut dicas ab aliquo ad aliud. Et Attractio est vna intentio, & est Tiratio. Et Proiectio est quando motus translatus fuerit velocior motu naturæ. quoniam per expulsionem fit fortior. Et necesse est ut translatus non cesset moueri illo motu, donec motus eius fiat fortior. Manifestum est igitur quod inter motorem, & motum non est medium.*

10 Intendit in hoc capitulo declarare quod nullum medium est inter motorem propinquum, & illud, quod mouetur ab eo, neque plenum, neque vacuum, & quod eius motor est cum moto. & hoc necessarium est in demonstratione prædicta, & est maximum fundamentum in pluribus rebus naturalibus: est. n. necessarium in prædicta demonstratione. nam impossibile est imaginari ex illis magnitudinibus

fieri vnam magnitudinem infinitam secundum contactum, nisi concedatur quod inter motorem, & motum ab eo non est medium. Et, quia intendit declarare hoc vult in omni moto, incepit narrare genera mobilium, & dixit: quod mobilia sunt trium generum, nam genera motuum sunt tria, ut declaratum est in Quinto. & forte tacuit generationem, quoniam hoc manifestum est in ea magis quam in alijs. scilicet quod generans est cum generato. sed in pluribus transmutationibus est dubium, utrum motor tangat motum, aut non: & sicut in multis motoribus secundum alterationem, ut in magnete. Et, cum narrauit modos mobilium, incepit de translatione, & dixit: Et primo loquemur, &c. i. declarando quod inter motorem in loco, & illud, quod mouetur ab eo, non est medium, immo sunt insimul. & incepit in hoc diuidendo motum in loco in illud, quod mouetur ex se, & illud, quod mouetur ex aliquo extrinseco, & posuit quod illud, quod mouetur ex se, manifestum est in eo quod motor est insimul cum moto: cum declaratum sit ipsum habere motorem existentem in eo: & quod nihil mouet se, & dixit: Si igitur motum ex se mouetur, &c. & hoc necesse est, cum posuerimus quod in eo est motor alius a moto, ut declaratum est in initio istius tractatus. D. reuersus est ad illud, quod mouetur ex extrinseco, & nititur declarare hoc, diuidendo species motionis ex extrinseco, & dixit: Motus autem eorum, quæ mouentur ex alio, &c. D. induxit rationem, ex qua apparet quod omne, quod mouetur in loco, reducit ad hæc genera quatuor. nam omnes motiones reducuntur ad ista. i. & posset quis scire, quod species mutationis

RR ij om-

Physicorum

C omnes reducuntur ad hæc quatuor. qm̄. cum inducentur, videbuntur reduci ad aliquod istorum generum. v.g. qm̄. eductio, & eiectione reducitur ad expulsionem. sed differunt in hoc: qm̄. in eductione motor non separatur a moto ab initio motus vsq; ad finem: in eiectione autem separat. Et, quia accepit lationem vno modo illorum quatuor: & est per accidens, dixit: Latio vero, &c. i. & ideo latum dicitur motum per accidens, quia inuenitur in vnoquoq; trium, quæ sunt mota in loco per se: & oē, quod mouetur, quia est in moto, dicitur moueri per accidens. & ideo dixit: **H** non. n. mouetur, nisi quia est in moto, aut super motum. D. d. deferens vero, &c. i. & diximus qd̄. de latiss. mouetur in vnoquoq; istorum trium motuum, & est super deferens. nam deferens aut mouetur expulsionem, aut attractionem, aut circulationem: cū non sit vnus alius modus motiōis. Et in rei veritate circulatio est composita, vt ipse dicit, ex expulsionem, & attractionem. & sic motiones simplices sunt duæ, expulsio, & attractio. sed tamen non sequitur ex hoc qd̄. motus simplices sunt duo. Immo motus circularis est magis simplex q̄. ceteri. Et non intelligit per deferens attrahens, aut expellens, aut gyras, sed expulsum, & attractum, & circulatum. D. d. qd̄. Attractio est duobus modis, &c. & hoc manifestum est. sed attractio, quæ est in rebus naturalibus, est attrahere aliquid ad se, in voluntarijs autem inuenitur vtrunque. D. d. & ad hæc duo reducitur Anhelatio, & Expiratio, &c. i. qm̄. anhelatio est attractio, & exspiratio est expulsio. & si exspiratio est composita ex duobus motibus expulsionem, &

attractionem. D. d. & Pertussio, &c. i. **K** qm̄. percussio per alterum istorum: duorum instrumentorum est segregatio: & segregatio est expulsio: & congregatio est attractio. & vt mihi qd̄. intendit opus textoris cū sua manu, & suo pede. D. d. Circulatio vero est composita, &c. i. circulatio vero, quæ fit ex circulante. D. d. motor. n. expellit quiddam, &c. & cum posuit qd̄. omne mouere, aut est expellere, aut attrahere, aut compositū ex istis, ostendit qd̄. si fuerit declaratum cum hoc, qd̄. non est medium inter expellens, & attrahens, & inter expulsum, & attractum, sequitur ex **L** hoc qd̄. nō est medium inter aliquē motorem, & illud, quod mouetur ab eo. Et syllogismus talis est. Omnis motor in loco est aut expellens, aut attrahens: & nullum medium est inter expellens, & attrahens; expulsum, & attractum: ergo nullum medium est inter aliquem motorem, & illud, quod mouetur ab eo. Et hoc intendebat, cum dixit: Manifestum est igitur qd̄. si expellens, & attrahens fuerit, &c. Et, cum dixit qd̄. cum fuerit declaratum, statim declarabitur qd̄. inter motorem, & motum non est medium, incepit declarare hoc in **M** speciebus expellens, & attrahens, & dixit: & hoc declarabitur, &c. i. & declarabitur qd̄. in omnibus speciebus motionum, quæ sunt sub expulsionem, & attractionem, motor tangit motum ex hoc, qd̄. declarauimus de illis intentionibus. Et dixit hoc, vt mihi vt, qm̄. hoc apparentius est in expellente. & attrahente, q̄. in alijs speciebus, quæ collocantur sub istis & est in expellente manifestius q̄. in attrahente. & ideo incepit exponere intentiones eius, & dixit: Electio .n.

A. n. &c. i. & signum eius, qđ inter eij-
ciens, & eiecctum non est mediũ, est,
qm̃ eiecctio, siue dicas qđ est mot⁹ ab
aliquo. i. ab eijciente, aut dicas qđ est
motus ab aliquo in aliquid, i. ab eij-
ciente in aliquid, ⁊ quod est eiecctio,
aut quocũq; dixeris in descriptione
eiecctionis, manifestum est qđ eijciēs
in eo est a principio cum eieccto.

Hic vñ di-
cere com-
mētor
q̄ p̄iecta
mouent
ab aere. vi-
de p̄ hoc
3. ph. 82.
& 4. phy.
68.

2 .j.ερδ.
.j.ερδ.

Sed quare quō eiiciens separat ab
eiecto, & eiectum remanes morū, ex
quo vñ qđ eiiciens non est tunc mo-
tor, sed aer, qui naturaliter mouet
ex se, cum mouetur ex alio, vt diceſ
in Cælo, & Mun. D.d. Et Attractione
est vna intentio, & est Tiratio. a for-
te intendit declarare per hoc, qđ at-

motus attracti. & hoc inuenitur in
 virtutibus voluntarijs, & in non vo-
 luntarijs. & inuenitur in pluribus
 virtutib⁹ naturalib⁹, & vitalibus. &
 iō posita sunt fila in mēbris aīaliū.
 Attractio aīū, in qua attrahens est
 quiescens, & attractum motum, nō
 est attractio in rei veritate. sed attra-
 ctum mouetur ex se ad attrahēs, vt
 perficiat se, vt lapis mouet ad infe-
 rius, & ignis ad superi⁹. Et sīst oportet
 hoc intelligere de motu ferri ad
 magnetem, & nutrimenti ad mem-
 bra. v.g de motu sanguinis ad supe-
 riora corporis, & vlt⁹ nutrimenti ar-
 borum ad superiora eorum. Sed est
 dīa inter ista, & illa, quē mouentur
 ad locum proprium. qm̄ illa mouē-
 tur ad locum siue fuerit propinqu⁹,
 aut remotus: nutrimenta vero non
 mouentur ad nutriendum, nisi cum
 fuerint in aliqua dispositione de nu-
 trito. & similiter ferrum non moue-
 tur ad magnetem, nisi cum fuerit ī
 aliqua qualitate de magnete. & iō,
 quādo magnes fricatur cum alio,
 amittit virtutem. nam ferrum tūc
 non acquirit de lapide in illa dispo-
 sitione qualitate, per quam inna-
 tum est moueri per se ad lapidē.
 & hoc manifestum est ī ambra, quōd
 attrahit paleam, quando calefit. Er-
 go iste modus motionis, si dicatur
 attractio, non intendebarur ab Ari-
 stote. in hoc nomine attractio, cum
 collocetur in his, quē mouentur ex
 se. Dein. dicit: b Et proiectio est,
 &c. idest quando transferens mo-
 uet translatum ad partem, ad quā
 mouetur naturaliter, mouet motu
 velociori suo motu naturali, verbi
 gratia proiectio lapidis ad inferius.
 Dein. dicit: Et necesse est vt trans-
 latum non cesset, &c. idest donec

* a.l.f a la
ris.
Attractio
duplex.

b In pietate, in qua mor⁹ pietatis ē cōtra mortuāle; p⁹ iectio ē rit mort⁹ trāslati ve locior suo motu nā-
li. &c.

RR u_j mot'

Phyficorum

G motus eius naturalis fiat velocior. & fm hanc expōnem non erit ista p-
iectio cōis oībus modis p-
iectiois. n. in qua motus pro-
ijcientis est contra motum natura-
le p-iecti, non erit motus trāslati ve-
locior suo motu naturali, sed contra-
rius ei. Vnde pōt quis intelligere ex
hoc sermone aliquod cōe vtrique,
ita, qd ex hoc, qd dixit, & p-iectio
erit, qn motus trāslati fuerit veloci-
or motu naturali, intelligatur for-
tior. Si igitur fuerit contrarius, vin-
cet, & si cōueniens, addet ei. & ideo
dixit quoniam per expulsionem sit
fortior. motus. n. expellentis in vtro-
que modo est fortior motu expulsi:
H & siue motus expulsi cōueniat mo-
tui expellentis, aut sit ei contrarius.
& sic intelligetur residuum.

At vero neq; inter id, quod
alteratur, & alterans quippiam
medium est. hoc autem manife-
stum est ex inductione. In omni-
bus enim simul esse accidit alte-
rans vltimum, & primum, qd
alteratur. quale enim alteratur,
ex eo, quia sensibile est. Sensibi-
lia autem sunt, quibus differūt
corpora a seinuicem, vt graui-
tas, leuitas, durities, mollities,
sonus, silentium, albedo, nigre-
do, dulcedo, amaritudo, humi-
ditas, siccitas, densitas, raritas,
& horum media. similiter autē
& alia, quæ sub sensibus sunt,
quorum est & calor, & frigus,
& lænitas, & asperitas. hæc enī
sunt passiones subiectæ qualita-
tis. his enim differunt sensibilia
corpora, aut secundum horum
aliquid magis & min⁹, & quia

patiuntur aliquid horum. nam &
quia calefiunt, aut frigescunt, aut
dulcescunt, aut amaricantur, aut
secundum aliquid aliud prædi-
ctorum. * similiter & animata
corpora, & inanimata, & ani-
matorum partes, quæcūq; sunt
inanimatæ.

* a. l. addit
alterari di-
cimus.

At vero neque eius, quod
alteratur, & alterantis. hoc
autem manifestum est ex in-
ductione. In omnibus enim
cōtingit simul esse vltimum
alteras, & quod alteratur sub
dictis. hæc enim passiōes sunt
subiectæ qualitatis. aut enim
calefactum, aut dulcescēs, aut
condensatum, aut exiccātū,
aut albefactum alterari dici-
mus, similiterq; inanima-
tum, & animatum dicentes.
& rursus animatorū, & quæ
non sensitiuæ partes, & ipsos
sensus.

Tex. Sipli

Neque etiam inter alterans, et
alteratum est medium. & hoc de
clarabitur per inductionē. In om-
nibus. n. alterationibus necesse est
vt postremum alteratum, & pri-
mum alterans sint insimul. desum-
enim alteratū non alteratur, nisi
quia est sensibile. Et sensibilia sunt
quibus differunt corpora a seinu-
cem, verbi gratia gravitate, & le-
uitate, duritie, & mollitie, albedi-
ne, & nigredine, dulcedine, & a-
maritudine, humiditate, & sicc-
tate,

Tex. auer.

M

A tate, densitate, & raritate, et eis, quæ sunt inter ista quoniam per ista differunt corpora sensibilia, aut secundum magis & minus in aliquo istorum aut secundum quod patitur aliquid istorum. corpora enim animata, et similiter inanimata, et illud, quod est ex partibus animatorum, non animatum, quando calefacta sunt aut infrigidata, aut amarificata, aut dulcesceta, aut passa aliqua predicatorum, alterata sunt.

B Cui declaravit quod motor motu locali, ita, quod sit causa quod, non est medium inter illud, quod movetur, & illud, quod movetur ab eo, vult declarare et hoc in alteratione. **a** Et, quia qualitatibus attributarum alterationi alie sunt primæ, ut caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas, & alie secundæ, & sunt illæ, quæ sunt ex istis, v.g. densum, & rarum, & color, & sapor. Et, quia hoc non apparet inductione, nisi concedatur quod istæ secundæ fiunt ex primis, deinde ponatur per inductionem quod primæ non fiant, nisi motor tangat motum, **b** v.g. calefaciens calefactum, incepit dicere quod sequitur ex hoc, si aliquid corpus cõdēset, ut cõdēans tãgat ipsum, fm quod infrigidans tãgit infrigidatum: & sicut illud, quod rare fit, ut tangatur a rarefaciente, fm quod calefaciens. & id dixit: densum. n. &c. i. densum. n. affert quoniam in hoc, quoniam potest aliquis dicere quod non est necesse ut illud, quod densat, non denset, donec tangat ab alio dēso. **c** & adhuc densum non alterat, nisi fm quod est sensibile, & fm quod est in capso qualitatis, non in capso positionis. &c, cū sit in capso qualitatis, tunc principium mo-

tus eius erit aut a caliditate, aut a frigiditate: & caliditas, & frigiditas sunt principia alterationis: & alteras necessitatio est cum alterato. D.d. Et sensibilia sunt, &c. & intendit corpora consimilia partium. **d** dicitur. n. istorum sunt in sensibilibus per quinque sensus: & prima sensibilia sunt primæ qualitates activæ earum: & sunt caliditas, & frigiditas, & humiditas, & siccitas. Et, quia intendit syllogizare quod densum, & rarum sunt qualitates, non positiones, sic densum, & rarum sunt ultimæ dicitur corporum consimilium: & dicitur corporum consimilium sunt sensibiles: ergo densum, & rarum sunt de qualitate. **e** & gravitas, & leuitas sunt númeratæ in tactu, & sicut durities, & mollities, & sonus, & silecium in auditu, & albedo, & nigredo in visu, & dulcedo, & amaritudo in gustu, & voluit númerare eas, ut appareat inductione quod unaquæque earum non cõplet, nisi per alterationem: & in alteratione alterans semper est cum alterato. D.d. aut fm quod patiuntur aliquid istorum. i. & quod omnia corpora mota non diuerfant, nisi patendo fm aliquam istarum qualitarum: siue corpora fuerint animata, aut inanimata. & dixit hoc, quod corpus non agit aliquam istarum qualitarum, nisi quia disponit per illam. Et, cū posuit quod istæ sunt dicitur sensibilibus, & fuerit manifestum Iosb, quoniam idigetur in hoc quod patient fm vnâquæque istarum qualitarum, ut calefiat, aut infrigidentur. sed, quia calefaciens, & infrigidans tãgit calefactum, & infrigidatum, verificauit illud, quod intendebat declarare, & est, quod omne alterans tãgit alteratum. & hoc intendebat, cū dixit: corpora. n. animata, &c. i. & necesse est ut isti sint modi alterationis. quia omne corpus animatum, aut inanimatum non dicitur alterari, nisi cum calefit, aut infrigidatur, aut patitur

d Officiorum corporum consimilium prout sunt in sensibilibus per quinque sensus. ex quo videtur velle dicitur esse eorum esse qualitates & per consequens quod sunt substantie. Sed vide oppositum

e sit. f. ph. c. 10. & 8. Met. c. 5. Videtur contra Zima. e Gravitas & leuitas sunt númeratæ in tactu, ex quo patet quod sunt qualitates. Sed vide oppositum sit. 2. de Anima. c. 108 ubi dicitur quod sunt substantie, &c. f. F

Meta. 18. d. quod sunt qualitates. Vnde de contrariis Zima.

a Qualitatum activarum alterationi alie primæ alie secundæ.

b Hic videtur dicere quod tamen, & dicitur non fieri, nisi a calido, & a frigido.

c Dicitur si alteratur, nisi si fm quod est sensibile, & fm quod est in capso qualitatis, non in capso positionis.

Physicorum

G fm aliquam istarū qualitātū, quas numeramus, s. priorum sensibiliū.

Atque etiam ipsi sensus alterantur: patiuntur enim. actus enim ipsorum motus est per corpus, patiente aliquid sensu. Secundum quæ igitur inanimata alterantur, & animata, secundū hæc omnia alterantur, secundū autem, quæ animata alterantur, secundum ea non alterantur inanimata. secundum enim sensus, non alterantur: & latet inanimata, cum alterantur. nihil autem prohibet & latere animata, cū alterantur, quando non secundum sensus accidit ipsis alteratio. Si igitur sensibiles quidem passiones sunt: per has autem alteratio est, hoc iam manifestum est, quod patiens, & passio sunt simul, & inter hæc medium nihil est. huic enim aer est continuus, aeri autem coniungitur corpus. & superficies quidē ad lumen, lumen autem ad visum. similiter autem & auditus, & odoratus ad mouens ipsos primum. eodem autē modo simul & gustus, & sapor est.

Tex. si pi.

Alterantur enim quodam modo & sensus: sensus enim secundum actum motus est per corpus, patiente aliquid ipso sensu. secundum quæcūque igitur inanimatum alteratur, & animatum: secundū quæcunque vero animatum non secundum eadem omnia

inanimatum. non enim alterantur secundum sensus. & hoc quidem latet, illud vero non latet patiens. nihil autem prohibet & animatum latere, quando non secundum sensus alteratio fiat. Si igitur alteratur id, quod alteratur a sensibilibus, in omnibus his manifestum, quod simul est vltimum alterans, & primum, quod alteratur. huic enim continuus est aer, aeri vero corpus. rursus autem color quidem lumini, lumen vero visui. eodem autem modo & auditus, & odoratus. primum enim mouens ad id, quod mouetur, aer. & i gustu similiter. simul enim cum gustu sapor.

Et ipsi etiam sensus alterantur, quia patiuntur: actio enim eorum est motus. Et omne, secundum quod alterantur inanimata, per illud et alterantur animata. sed non per oē illud, per quod animata alterantur, alterantur inanimata non enim alterantur per sensus. & cū accidet etiam ut alteratio illorum sit sine sensibilibus, non percipiemus alterationem. Et, cum passiones præcedunt, tunc formæ erunt sensibiles, & mediātibus formis erit alteratio. ergo manifestū est quod facies passionē, & patiens insimul sunt, & inter illa non est mediū. aer. n. est

Tex. auct.

M

A est continuum, & corpus est con-
iunctum aeri. et superficies sequi-
tur lumen, et lumen visum. & se-
cundum hunc modum est auditus, et
olfactus sequitur primum motorem.
& similiter gustans, & gustus.

12 Cum declarauit quod in omnibus alte-
rationibus apparet, quod inter alteras,
& alteratum non est medium, & exi-
stimatur quod sensus patiuntur quo-
dammodo modorum sensibilium, qui
alterant eos, vult declarare in istis
etiam quod necesse est ut alterans, & alte-
rati primum sint simul, & dixit: Et ip-
si et sensus alterantur. i. & in sensibi-
libus et inuenitur aliqua alteratio
quodammodo. D. d. quia patiuntur.
i. quoniam actio eorum est motus. i. mo-
ueri, non mouere, & pati, non age-
re. sunt. n. de virtutibus passiuis, non
actiuis. Et cum narrauit quod in sensi-
bus inuenitur modus alterationis
alius a modo alterationis, qui est in ip-
sis sensibilibus, cum ista alteratio sit
corporalis, & illa spiritualis, ut de-
claratum est in libro de Anima, nar-
rauit quod res animate alterantur per duas
alterationes insimul, scilicet spirituales,
existentem in sensibus, & corpora-
lem existentem in sensibilibus. inani-
mata autem non alterantur, nisi altero
genere tantum. Et dixit: Et omne, scilicet
quod alteratur, & c. i. & causa in hoc est.
quoniam animata alterantur per sensus, & per
non sensus: inanimata autem alteran-
tur per non sensus tantum, cum non habeant
sensus. D. d. & cum accidet et. i. &
cum accidet animatis alterari sine
sensibus, tunc alteratio non compre-
hendetur, neque percipietur, quemadmo-
dum inanimata non comprehendunt
hoc, quod non est ita, quoniam alterantur sine sen-

sus: quoniam tunc comprehendemus al-
terationem. D. d. Et, cum passionem
precedunt, & c. i. & cum passionem pre-
cedunt sensus, & media, qui sunt inter sen-
sus, & qualitates sensibiles, tunc qua-
litates erunt sensibiles, i. comprehen-
sibiles a sensu. Et intendebat per hoc,
quod passio communis est necessaria in
hoc, quod sensus comprehendat sensi-
bilia: sed in omni passione decla-
ratum est quod alterans est cum altera-
to: ergo necesse est ut passio sensuum
sit homini, scilicet quod inter eos, & inter po-
stremum agens non sit medium, & quod
alterans in eis sit cum alterato. D. d.
& mediantibus formis, & c. i. & me-
diatibus qualitatibus sensibilibus,
& existentibus in corpore, quod sequi-
tur sensus, alterabunt sensus. Et, cum
declarauit hunc sermonem, d. ergo ma-
nifestum, & c. i. & intendit per facies
passionem, qualitatem, quae est in corpo-
re tangente instrumentum sensus: &
per passionem, passionem existentem in
instrumento. D. d. aer. n. est continuum,
& c. i. & non debet aliquis dubitare
de sensibus, qui mouentur a sensibili-
bus de remoto, ut in visu color. n.
mouet aerem, & aer mouet sensum:
aer. n. continuus est cum sensu, & cor-
pus sensibile coniunctum est cum aere. F
D. d. & superficies, & c. i. & superficies
in qua est color, tangit corpus illu-
minatum, scilicet aerem luminatum, &
aer illuminatus tangit visum. & ac-
cepit hic lumen loco illuminati. &
intendit per luminatum, diaphanum
in actu. non illuminatum ex se. D. d.
& secundum hunc modum est, & c. i. & inten-
dit per primum motorem in auditu, mo-
tum, qui est in aere, qui percutit cor-
pus auri. in olfactu vero est odor
perueniens ad nares. D. d. & sicut, & c. i.
& ita est de sensibus, quorum sensibi-
lia

Sensu rati-
onibus
passiuis, si
actiuis.
Idem. 2. de
aia. c. 51.
52. 59. &
60. Idem. 3.
daia. c. 18
Auic. Ale.
& c.

primo, hoc
vide. 2. de
aia. c. c. 57
& 58.

Physicorum

Glia sunt separata, sicut de sensibus, quorū sensibilia sunt tangētia. v. gra. in gustu, & tactu. in sensibus enim quorum instrumenta tangunt sensibilia, non est dubium in hoc, sicut est in eis, qui sunt separata à sensibilibus. Et, cum declarauit q̄ inter motore, & motum primum in alteratione non est mediū, neq; in ipsis sensibus, si vocatur alteratio, incepit declarare hoc in augmento, & dixit.

H Similiter autē & in inanimatis, & insensibilibus. et id, quod augetur ēt, & augens. appositio .n. quēdā est Augmentatio. quare simul sunt & quod augetur, & augēs. & Diminutio quoq; diminutionis autem cā est ablatio q̄dā. † { Manifestum est igitur q̄ inter mouens vltimum, & quod mouetur primū nihil est } in medio consistens eius, q̄ mouet, et eius, quod mouet.

†a. l. Manifestū ē igit q̄ iter, id q̄ mouetur, & mouens primū & vltimū ad id, q̄ mouet, nihil est.
Tex. 51p.

Similiter autē & in inanimatis, & in insensibilibus. Quare nihil erit inter id, quod alteratur, & alterans, neque id, quod augetur, & augens. auget. n. primū augens, cū adicitur, vt vnum fiat totum: et rursum decrescit decrescens, abeunte aliquo eius, q̄ decrescit. necesse igitur cōtinuū ēē & augens, & decrescens: cōtinuorum autē nihil est mediū. Manifestū igitur q̄ inter id, q̄ mouetur, & mouens primum, & vltimum ad id, q̄ mouetur, nullum est mediū.

Et similiter est de augente, & augibili. *Augmentum. n. est additio. & sic augmentans, & augmentatū erunt simul. & similiter Diminutio est subtractio. Manifestum est igitur, quod inter postremum motum, & primum motorem non est aliud medium.* Te. Auer.

Et similiter declarabitur q̄ inter augmentans, & augmentatum nō est medium. Augmentū. n. est additio augmentati, sed inter illud, cui additur, & illud, quod addit, nō est medium. & hoc manifestū est. unde necesse est q̄ augmētans, & augmētatū sint insimul, & sūt de diminutione. Diminutio. n. est subtractio diminuti: & subtractū necessario est cū in illo, à quo subtrahit. D. d. Manifestū est igit, q̄ inter, &c. & vocat ipsum primum motorem, i. quia mouet sine medio, non quia est primus naturaliter. & in quibusdam libris dicit, Manifestū est igitur q̄ inter postremum motorem, & primum motum, non aliquid est omnino. & intendit q̄ inter primū motum à motore, & illud non est aliquid: siue motor fuerit primus, aut postremus, scilicet q̄ primum motum ab aliquo motore mouetur sū tactum.

Quod ea, quae patiuntur, à sensibilibus patiuntur, cum prius sine probatione acceptum fuerit: quodq; in parte anima sensitua est alteratio, in alijs autem minime. Cap. 2.

Quod autē ea, q̄ alterant, & omnia à sensibilibus alterant, & solū horū alteratio ē, q̄ sū se dñr pati ab his, ex his cōsiderabim⁹.

Quā

A Quoniam autem omne, quod alteratur, alteratur à sensibilibus & quod alteratio est istorum solum, & illorum, quæ recipiunt passionem ab istis, sciatur ex hoc, quod narrabimus.

14 . Incepit hic perscrutari de hoc, quod motus alterationis est de predicamento qualitatis, in genere qualitatis passivæ, &c. Quoniam autem omne, quod alteratur, &c. i. quoniam autem omne, quod movetur motu alterativo, movetur in genere sensibiliu, scilicet in tangibilibus,

B aut in sapore, aut in colore. Et considerandum est utrum iste motus inveniatur in omnibus sensibilibus, aut in quibusdam. Et est manifestum quod ista alteratio invenitur in prima contrarietate, quæ est in tactu, scilicet calidi, & frigidi, & sicci, & humidi. & sicut videtur esse in contrariis sequentibus ista, v. g. duritiæ, molliæ. sed tamen primo est in primis qualitibus, in istis autem secundo, & mediantibus primis. Et similiter in gustu. In sonis autem videtur quod alteratio de gravi in leve est modo æquivoco cum istis: cum sonus sit passio facta in aere à percussione corporu. In olfactibus vero qualitates manifestæ sunt: sed contraria latet in eis, ut dictum est in libro de Anima. Et, cum ita sit, cum d. alterantur à sensibilibus, intelligendum est ab omnibus sensibilibus, si intellexerimus veritatem. Sin autem, excipiemus sonos. D. d. & quod alteratio est istoru solum. i. & manifestum est quod motus alterationis est istius generis tamen de predicamento qualitatis. D. d. & eorum, quæ recipiunt istas qualitates ab alijs per se, non per accidens. quod d. quod iste motus attribuitur qualitibus, quæ sunt

in hoc genere, & rebus, quæ recipiunt per se istas qualitates.

Alioru. n. maxime utique quis existimabit in figuris, & formis, & habitus, & in horum remotionibus, & acceptionibus alterationem esse. Verum. n. esse alteratio. Non est autem neque in his, sed fiunt, cum quedam alterantur, hæc. nam densata, aut rarefacta, aut calefacta, aut frigefacta materia: alteratio autem non est. id. n. ex quo forma statuitur est, non dicimus formam, neque id, ex quo figura pyramidis est, aut lecti, sed denominantes hoc quidem æneum, illud vero * cæreum, aliud autem ligneum, * a. l. iter-
hoc cæneum, quod alteratur dici-
mus. æs. n. humidum esse dicimus, aut calidum, aut durum. & non solum sic, sed & ipsum humidum, & calidum es, æquivoce dicentes cum passione materiæ. Quoniam igitur ex quo quidem forma, & figura, & quod factum est æquivoce non dicitur cum figuris, quæ ex illo sunt: quod autem alteratur cum passionibus æquivoce dicitur: manifestum est quod in solis per sensibilibus alteratio est.

Dicamus igitur de alteratione, quod proprie videtur esse iter alias qualitates in figuris, & formis, & vestiti eas, & denudat. Et non est sunt in istis, sed ista fiunt, quando aliqua alterantur, quando materia densatur, & rarefit, & calefit, aut infrigidatur: alteratio vero non. quoniam id, ex quo fit

Physicorum

G fit forma idoli, non dicimus ipsum esse formam, neq, illud, ex quo fit figura idoli, aut figura lecti, dicitur esse figura, sed denominantur nomina, ut dicimus in illo, quod est cupreum, in hoc aut cereum, & in alio ligneum. in alterato vero dicimus illud. dicimus. n. in cupro, quod est humidum, aut calidum, aut durum. & hoc non hoc tantum, sed dicimus quod humidum, & quod calidum est cuprū.

I et sunt communia in nomine propter hoc, quod materia recipit passionem. Cū igitur illud, ex quo fit forma, aut figura facta, nō habet communicationem i nomine cum figuris, ex quibus facta sunt: alteratum autē conuenit in nomine cum passionibus, ex quibus alteratur: manifestum est quod in solis sensibilibus est alteratio.

15 Cum voluit declarare q, transmutatio, quę dī alteratio, non inuenitur de generibus qualitatum quatuor, nisi in genere sensibilibus: & si quis videbit eam esse in alio genere, dignius est ut sit in genere qualitatis existentis in quantitate, & in formis, quę sunt in animato, fm q, est animatum: incepit declarare hoc hic, q, nō inuenit in istis generibus. ex quo apparebit q, cum in istis nō inueniatur, quāto magis in ceteris generibus qualitatis, nō inuenit, & d. Dicamus igitur de alteratione, &c. i. qm, si transmutatio, quę dī alteratio, fuerit in alio genere p-

ter genus qualitatum passiuarum, existimatum est ipsam esse in figuris, quę sunt in genere qualitatis, quę est in quantitate, fm q, est quantitas, & in formis, quę sunt in animato, & animato, qđ ē aliud genus. D. d. & vestit, & denudat. i. & dī aliquid alterari, qn recipit aliquā istarum figurarum, & qn denudatur ab ea. Et intēdebat declarare q, motus alterationis, si existimat esse in istis rebus, existimat apud generationē, & corruptionem earū, non qn sunt fixa. Et, cum declarauit q, nullus existimat alterationē esse in aliquo genere qualitatis, nisi sit i istis duobus, incepit declarare q, non inuenitur in istis duobus, & d. sed ista fiūt, qn alterantur aliqua. i. & in istis duobus generibus non inuenitur alteratio. sed generatio rerum existentium in istis duobus generibus sequitur veram alterationē: nō quia alteratio existit in eis, sicut i rebus, quę alterant in rei veritate. Et hoc intēdebat, cum d. sed ista fiunt, &c. i. sed istę qualitates fiunt, qn alterantur illę, quę sunt qualitates alterabiles in rei veritate. D. narrauit quō accidit hoc, & d. qn materia densatur, &c. i. & generatio formarum, & figurarum sequitur alterationē materie, aut qn condensatur, & rarefit fm dicētes q, raritas, & dēfitas sunt causę generationis: & corruptionis. aut qn calefit, aut infrigidatur, fm q, est verum in se. ita, ut mihi videtur, est intelligendus iste locus. densitas. n. & raritas sunt apud rerum qualitates sequentes calidum, & frigidum. Densitas. n. nil aliud est, ni dēfitas, & si transmutatio alicuius ad minorem magnitudinem, & Raritas ad maiorem. Antiqui vero dicebāt q, frigidū, & densitas

A densitas est constructio pororum cor-
calidū. 3; porum, & raritas expansio, & q̄ he-
vid oppo- duē sunt causę generationis, & cor-
sitū. Me. ruptionis: cū generatio apud eos sit
c. 11. & in cōgregatio, & segregatio. & hoc bñ
predica- concessum est in corporibus habē-
mētis ca- tibus poros: sed non sunt cā gene-
de Quali- rationis, & corruptionis, vt fingebar,
tate, vbi d. sed sequunt generationē, & corru-
q̄ sūt i p- ptionē. D. d. alteratio vero non. i. q̄
dicamēto autem generatio figurarum, & for-
Sic. & i. c. marū sit alteratio impossibile est.
84. quarti materię. n. quę recipiūt formas, nō
phys. d. q̄ dicunt formę. v. g. qm cuprum non
sūt q̄tra dī idolum, l. quia cupro non datur
tes & l. s. hoc nomen, neq; ligno hoc nomen
ph. 77. d. lectus. D. d. neq; illud, ex quo fit fi-
q̄ dīari, gura, & c. i. neq; illud, ex quo fit figu-
& rarifica- ra, & est cēra, dī figura. similiter li-
B gnū non dī lectus, neq; ē econ-
ni sūt mo- uerso, l. q̄ forma nominet a nomi-
e locales. ne materię. v. g. vt lect⁹ dicat lignū.
Vide cōc. D. d. sed denominat, & c. i. formę, li-
Zam. cet nō nominet a noīe materię, tñ
denominant. vt, cū dī q̄ idolum est
Mie, q̄ re- cupreum, nō cuprū. Et, cum posuit
cipiūt for- q̄ figurę, & formę, q̄ sunt in aīa, &
mas, non aīato, non nominant a noīe mate-
līr. sōt. rię, sed denominant, incēpit narra-
Cōsile. re q̄ nō est ita in alterationē, & d. al-
7. Me. 24. teratū vero, & c. i. illud aut, qd reci-
8. 34. pit alterationē, nominat a nomine
e Subiū h eius, in qd alterat. vt, cū dī q̄ cuprū,
ent a sua qd alterat ad caliditatē, aut ad frigi-
suba, exi- ditatē, est calidum, aut frigidū: sed
te accēte, cuprum, qd alterat ad aliquā figu-
sicut su h; ram, nō dī illa figura. v. g. vt cuprū
recipiens sit triangulus. D. d. alteratum vero
formāent aīa in hā dī illud. i. qm subiectū alterationis
cōte for- denominat a qualitate, q̄ est in alte-
ma. Idē. i. rationē. dicimus n. frigidū, & humi-
ph. 63. & dū intendēdo subiectum frigidita-
cap. de tis, & humiditatis. Et, cū d. hoc dein-
suba orb. de dedit cām, & d. & sunt commu-

nia i nomie, & c. i. & subiectū, & ac-
D tidens communicant in eodem no-
mine. quia subiectum nō exit a sua
substantia existente accidente, sicut
subiectū recipiens formā exit a sua
substantia existēte forma, & hęc est
differentia inter formam, & accēs.
D. induxit sylm super hoc, & dixit:
Cum igitur illud, ex quo fit forma,
& c. & cōpositio istius sermonis est
in secunda figura sic. Illa, quę reci-
piunt formas, non communicāt in
nomine in rebus alteratis: sed alte-
rabilia communicant in nomine
cum passionibus: ergo illa, quę re-
cipiunt formas, nō sunt alterabilia. E

Amplius, et aliter icōueniēs
est. dicere. n. hominem alteratū
esse, aut domum, quę accepit fi-
nem ridiculum est, si perfectio-
nem aut domus parietem, aut
regulam dixerimus alteratio-
nem esse, & cū parietibus clau-
ditur domus, aut regula regi-
tur, alterari domum.

Et contingit etiam inopinabi-
le hoc modo. dicere enim hominem
alterari, et domum alterari, cum
completur, & perficitur, est deri-
F sibile. quoniam, si dixerimus quod
perfectio domus, quę est cooperti-
recum tegulis, & facere tegu-
las, est alteratio, dicemus quod, cū
domus est cooperta, & fuerint te-
gula, quod alteratur.

Iste est alius sermo, in quo decla-
16 rat q̄ figurarum generatio non est
alteratio, & q̄, si aliquis posuerit q̄
generatio figurarum est alteratio,
continget ei ponere q̄ generatio in
substan-

Physicorum

G substantia est alteratio. quod est valde improbabile. & similitudo inter illa est quoniam subiectum in eis non est idem de principio generationis ad finem: & ideo generatum non nominatur a nomine subiecti. Quia igitur iam apparuit ex predicto sermone quod figuræ in hoc sunt similes formis substantialibus, & quod idem contingit in eis, incipit declarare quod accidit de inopinabile, si dixerimus quod figure, dum generantur, alterantur, & dixit: Et contingit et inopinabile, &c. i. & dicens quod generatio figurarum est alteratio, contingit ei magnum inopinabile.

H & est dicere in homine, cum generatur, quod alteratur, & similiter in domo. conveniunt enim in hoc, quod subiectum eorum non est idem de principio motus usque ad finem. Induxit autem illud inopinabile, & d. quoniam, si dixerimus quod perfectio domus, &c. i. quoniam impossibile est dicere domum alterari cum generatur nisi dicamus quod domus, quæ iam perfecta est, quod declaratum est ipsam esse substantiam, ut rectum, & regulare, est ex genere qualitatis, quod dicitur alteratio. i. quoniam, si dixerimus quod perfectio domus, quæ est ligna, & regulæ, tunc possumus dicere quod generatio domus est alteratio. Et existimatur

Dubium. quod in hoc sermone destruxit antecedens. quod apparet ex hoc, quoniam intendebat. sed hoc non dicitur in domo, quoniam sua generatio perficitur. ergo neque hoc dicitur in eo, dum generatur. Sed tamen hoc verum est in consecutione conuertibili, sicut in ista. Nam, cum posuerimus quod illud, quod generatur, alteratur, sequitur ut generatum sit in capitulo alterationis. Et, similiter cum posuerimus quod generatum est in capitulo alterationis, sequitur ut generatio sit alteratio.

Solutio.

Manifestum autem est quod alteratio non est in his, quæ fiunt. neque enim in habitibus. habitus enim virtutes, & vitia sunt. virtus autem omnis, & vitium eorum, quod ad aliquid, sicut sanitas quidam calidorum, & frigidorum commensuratio quædam est, aut eorum, quæ sunt intra, aut ad continentem. similiter autem & pulchritudo, & robur eorum sunt, quæ ad aliquid sunt. dispositiones enim quædam eius, quod præstantissimum est, ad optimum sunt. dico autem præstantissimum, quod conservat, & disponit circa naturam. Quoniam ergo virtutes quidam, & vitia sunt ad aliquid: hæc autem neque generationes sunt, neque ipsorum est generatio, neque omnino alteratio: manifestum est quod non est omnino ipsa alteratio circa habitus.

Declaratum est igitur quod alteratio non est in eo, quod generatur. quoniam neque in formis. formæ enim sunt virtutes, aut vitia. & virtus, & vitium sunt de capitulo relationis. quemadmodum sanitas est de aliqua temperantia ex rebus calidis, & frigidis, aut intrinseco, aut in respectu aeris continentis. & similiter pulchritudo etiam, & fortitudo sunt de capitulo relationis. sunt enim dispositiones animalium in respectu nobilissimi animalium. et dico laudabilissimam dispositionem, illam, quæ est naturalis pura. Et, cum virtutes, et vitia

A ria sunt de capitulo ad aliquid: et illa, q̄ sunt de capitulo ad aliquid, non habent generationē, neq; vniuersaliter alterationē: manifestū ē, quod alteratio nō est in formis.

17 Cum declarauit q̄ ī genere qualitatis, quæ est in quantitate, non est alteratio, incepit etiā declarare hoc in alio genere predicamēti qualitatis, s. in formis, quæ sunt in anima, & in animato. & incepit a formis, quæ sunt in corpore, & dixit: Declaratum est igitur q̄ alteratio,

B &c. idest & cum declaratum sit q̄ alteratio non est in eo, quod generatur, neq; in eo, qđ est de genere generati, i. de genere formarum, manifestum est q̄ nō est etiam in formis, quæ sunt in animato. & narrauit hoc, & d. formæ. n. sunt virtutes, aut vitia, s. qm̄ omne, quod attribuitur corpori animalium, est aut virtus, aut vitium, s. aut virtus corporalis, vt pulchritudo, & fortitudo, aut vitium, vt turpitudine. Deinde posuit aliam propōnem, & est q̄ virtutes, & vitia sunt relatiua. Et, quia hoc in quibusdam manifestius est, q̄ in

C in quibusdam, incepit exemplificare de apparentibus, vt declararet illa quæ latent, & d. quemadmodum sanitas, &c. idest & quemadmodū manifestū est q̄ sanitas est aliqua temperantia, idest mediocritas inter res calidas, & frigidas, aut in cōplexionibus corporis & membrorum, aut in rebus cōtinentibus corpus in respectu corporis: medium autem relatiuum dicitur ī respectu extremorum. similiter apparet hoc in fortitudine, & pulchritudine, qm̄ sunt relatiua. Et, cum declarauit q̄

fortitudo, & pulchritudo sunt sicut sanitas, incepit dicere illud, in quo conueniunt, ex quo certificatur ea esse relatiua, & dixit: sunt. n. dispositiones, &c. i. & pulchritudo, & fortitudo sunt in capitulo ad aliquid, sicut in sanitate: quia pulchritudo, & fortitudo, & alie formæ corporales similes his sunt dispositiones laudabiles in animalibus, quæ non intelliguntur, nisi in respectu laudabilissimæ dispositionis, s. in respectu animalis nobilissimæ compositionis: & omne, qđ intelligitur in respectu alterius, est ad aliquid necessarium. Dispositio. n. laudabilissima animalis est, vt in omnibus dispositionibus suis sit secundum cursum naturæ: & pulchritudo in aliquo animali est dispositio ī forma creaturæ, cōsiderata fm̄ dispositionē, quam habet in creatione respectu nobilissimi animalū in illa specie: & est illud, quod in omnibus suis dispositionibus est fm̄ cursum naturæ. & similiter fortitudo est dispositio fm̄ cursum naturæ eius in potētia. Et q̄ fortitudo est ad aliquid manifestum est. nō. n. dī, nisi in respectu debilitatis. & sicut est de pulchritudine, cum dicatur in respectu turpitudinis. est. n. vtr̄ proportio inter mēbra media, & extrema. Et, cū declarauit q̄ istæ formæ sunt ad aliquid, dixit: Et, cum virtutes, &c. i. & cum sit declaratum q̄ formæ, & virtutes corporales sunt ad aliquid: & sit declaratum in Quinto istius libri q̄ in predicamento ad aliquid nō est generatio, neq; transmutatio, neq; alteratio: manifestum est, quod sequitur in prima figura, q̄ in formis corporalibus, & inanimatis, nō est alteratio.

Neq;

Physicorum

G Neq; igit, circa alie virtutes & vitia. Virtus. n. perfectio qdā est. vnumquodq; n. tunc maxime perfectum est, cum adeptū est propriam virtutem, et maxime fm naturā. vt circulus tunc maxime fm naturā est, cum maxime circulus est. Vitiū aut corruptio horum, & remotio est.

Neq; ē in virtutibus, & vitis anima. Virtus enim est aliqua perfectio. Vnaquaq; n. rerum tunc est perfecta in illa hora proprie, in

H qua peruenit ad virtutē propriā, et erit in fine dispositionis naturalis. quemadmodū circulus tūc erit in dispositione naturali, cum erit circulus in fine. Vitium autem distat, & separatur ab illa.

28 Cum declarauit q; alteratio non est in genere qualitatis, quæ est in quantitate, in eo q; est quātitas, incepit declarare hoc in formis animatis, & incepit i hoc à virtutibus moralibus anteq; à comprehēsiuis, & d. Neq; ē in virtutibus, & vitijs animæ. D. induxit signum sup hoc, & d. Virtus. n. est aliqua pfectio. i. & in perfectione nō est motus alterationis: ergo in virtute nō est alteratio, cū generatio eius non sit alteratio. Et, cum posuit q; virtutes sunt pfectio, & itēdit declarare q; pfectio nō ē alteratio, incepit declarare ppō nē, p quā declaratur hoc, & est q; pfectio non est diuisibilis: alteratio aut est in re diuisibili fm magis, & minus, vt dictū est i Quinto de motu, s. q; non inuenit, nisi in rebus diuisibilibus. Et d. qm vnaquq; rerū

est perfecta in illo tempore, in quo **K** peruenit, &c. i. & perfectio est indiuisibilis. qm aliquid non fit perfectum, nisi in tempore, in quo peruenit ad perfectionem. & causa in hoc, q; istud tempus est indiuisibile, est, qm illud, ad qd peruenit in illa hora est indiuisibile: & est perfectio, quia est finis rei naturalis: & finis est indiuisibilis. D. d. & erit in fine rei naturalis. i. & ens erit in eo in fine rei naturalis. &, cum hora, in qua inuenitur perfectio, est indiuisibilis, & est declaratū q; omnis motus est in diuisibili, manifestum est q; alteratio non est in perfectione. **L** Et, cum posuit q; perfectio est in fine rei naturalis, & q; finis rei naturalis est indiuisibilis, incepit demonstrare hoc in circulo, cū hoc manifestū sit in eo. s. qm est pfectio indiuisibilis. non. n. est circulus magis q; circulus. & d. quemadmodū circulus, &c. i. & perfectio rerū naturalium est indiuisibilis, quia sunt i fine, non ante: sicut est dispō in circulo qm perfectio ei⁹ est, qn fuerit i fine. nō. n. ē circulus ante finē. & q. d. & perfectiones sunt indiuisibiles, quia pfectiōes sunt similes pfectioni circuli, quēadmodū circulus nō **M** est circulus ante finē. sicut est in alijs pfectionibus. Et, cū declarauit q; virtus est indiuisibilis, declarauit hoc ē in vicio, & d. Vitiū aut, &c. i. & vitiū est separatio, & remotio ab illo fine indiuisibili. &, cum iste finis est indiuisibilis: ergo & illud, qd distat ab eo maxime est indiuisibile: & hic non est medium inter virtutem, & vitium. motus autem est in eis, inter quæ est medium, vt declaratum est in Quinto. & totum hoc intellectū est ex suis verbis potētaliter.

Perfectio est diuisibilis quia est finis rei naturalis: & finis est diuisibilis. Idē 6. ph. l. c. 46.

Motus est in eis, q; hnt medium. P3 hic. & 5. ph. te. c. 12.

Fit

5. ph. l. c. 10.

A Fitigitur cū alteratur quip-
piā, & acceptio virtutis, & vitij
abiectio: alteratio tñ horū neu-
trum est. Qd aut alteret aliqd
Virtus. manifestū est. virtus. n. aut im-
Vitium. passibilitas quædā est, aut pas-
suum sic. vitium autē passiuū,
aut contraria passio virtuti. Et
in totum, moralem virtutem in
voluptatibus, & tristitijs esse ac-
cidit. aut. n. secūdum actum vo-
luptas est, aut per memoriam,
aut per spem. Si igitur fm actū,
sensus causa est: si autem p me-
B moriam, aut per spem, ab ipso
est. aut enim similia passi sumus
ijs, qui reminiscunt voluptatis,
aut similia patiemur sperantib⁹.

*Et diminutio à virtute, et de-
nudatio à vitio fiunt, quando ali-
quid alteratur. sed neutrum est alte-
ratio. Et signum eius quod aliqua
alteratur manifestū ē. Virtus. n. est
aut irreceptibilitas passionū, aut re-
ceptio earū tali modo. Vitium autē est
receptio passionum cōtrario modo
illi, quo virtus recepit eas. Et vni-
C versaliter accidit quod virtus mo-
ralis sit in modis voluptatis, et tri-
stitiæ. Voluptas enim aut est actus,
aut per rememorationem, aut spe.
Eius autem, quod est actus, cā est
sensus illud autem, quod est per re-
memorationē, aut per spem, erit se-
cundū hoc. Voluptas. n. accidit no-
bis, aut per rememorationē eius,
quod habuimus ex ea, aut per spē
ad illud, quod habendum est.*

Cum declarauit q in qualitate, **D**
quæ est in quātitate, non est altera- **19**
tio, & q generatio eius sequit altera-
tionē, & declarauit, q in virtutibus
animæ non est alteratio, vult decla-
rare q sequunt alterationē. qd non
fecit in formis corporalibus: quia
manifestum est eas sequi alteratio-
nem. Et d. Et diminutio, & c. i. & vi-
tium, & virtus fiūt à rebus alterationis:
sed factio earū ī se nō est alteratio,
cum sint indiuisibiles, vt declaratū
est. **D.** induxit signum sup hoc, &
d. Et signum, q aliqua alterant, ma-
nifestū est, quorū alterationē sequi-
tur factio virtutum, & vitiorū. **E**
Virtus. n. aut est prohibitio vitiosi à re-
ceptione passionū corporalium, aut
est receptio passionum mō termi-
nato: & quocunq; fuerit necesse est
vt sequant passionem. Si aut fuerit
medic in passione, sicut est verum,
manifestum est, qm sequuntur me-
dium in passione. ipsa. n. passio cor-
poralis erit p alterationē, immo est
ipsa alteratio. & similiter si seqt im-
passibilitatē. prohibitio. n. à passio-
ne praua erit p passionem cōtrariā
illi passioni prauæ. Et, cum d. q vir-
tus sequitur alterationē, cum sequi **F**
tur passionē, & passio est alteratio,
d. hoc ē in vitio, & d. vitium autē
est, & c. i. vitium autem sequit rece-
ptionē passionū, quæ sunt contrariæ
passionibus, quas sequunt virtutes.
Sed queritur quō dī q virtus sequi **Dubium.**
tur passionē laudabilem, & vitium
passionē illaudabilem, & passio lau-
dabilis, & illaudabilis sequunt vir-
tutem, & vitium. Virtus. n. est habi-
tus, per quē patitur passionem lau-
dabilem, & Vitium est habitus, per
quem patitur passionem illauda-
bilem. Ad hoc aut dicendum est q **Solutio.**

Phy. cū cō. Auer. SS ūti

Phyficōrum

E isti duo habitus acquirunt consue-
tudinē passionum laudabiliū, aut
illaudabiliū. ergo existentia eorū
perfecte necessario sequitur passio-
nē. Et, cum sit declaratum q̄ virtus,
& vitium sequuntur passionē, & est
declaratū q̄ passio est alteratio: se-
quitur ex hoc, q̄ virtus, & vitium se-
quunt alterationem. D. d. Et vtr̄ ac-
cidit, & c. i. & virtus moralis est ī vo-
luptabili, & contristabili, s. in q̄ren-
do voluptabile, & fugiēdo cōtrista-
bile, s. m̄ q̄ oportet, & q̄n oportet, &
intendebat p hoc dicere q̄ virtus se-
quit passionē. nā querere voluptabi-
H le, & fugere contristabile sequunt
passionē. Et syl̄s componitur sic.
Virtus inuenitur in contristabili, &
voluptabili: & contristabile, & vo-
luptabile sequuntur passionē: ergo
virtus sequitur passionē. Et simili-
ter declarabitur per hunc syl̄m in
vitio. Et, quia voluptabile aliud est
in præterito, & aliud in futuro, de-
clarauit hoc, & d. voluptas. n. aut ē
in actu. & c. & intendit per actū tem-
pus præsens, & per rememorationē
præteritum, & per sp̄ futurū. Et, q̄
vnusquisq; istorum triū modorum
voluptatis proprius est alicui virtu-
I ti virtutum aīq; d. Eius vero, quē est
ī actu, causa est sensus. i. voluptatis
.n. quē est in actu, cā est, quia com-
prehendit sensu, qui est in actu. &
eius, q̄ est per sp̄, causa est sensus.
sed de sensu, qui est in potētia, ille,
qui iā exiit in actum propriū, est
virtuti rememorative, & ille, qui fu-
turus est imaginatiue. delectamur
.n. p rememorationē, q̄n imaginati-
sumus illud rememoratū, quasi iā
exisset in actū. & s. s. est de sperato.
oīa igitur pēdent à sensu. & iō d. vo-
luptas, n. accidit nobis, & c. Et quasi

intendebat per hoc cōfirmare q̄ vo-
luptas sit à passiōe, q̄ sit à sensibili.
& quia voluptatio est p sp̄atū, & il-
lud qd̄ fiēdum est, pōt hic fieri * cō * a. l. qd̄
clusio, s. q̄ voluptas sequitur passio-
nē à sensibili. q̄n necesse est, si volu-
ptas sit passio, aut sequat passionē,
vt facta sit à passione sensibili: cū
sit positum q̄ passiones fiant à sen-
sibilibus, & insensibilibus. Et ideo
dissoluit q̄nē, narrādo q̄ voluptas
ī p̄terito, & futuro ē sensibile ī potē-
tia. & q̄ cōprehēso sensibilis ī potē-
tia, & in actu, seq̄t eā necērio passio.

At vero neq; in intellectiua
parte animę est alteratio. sciens **L**
.n. maxime eorū, quæ ad aliqd
dicitur. Hoc autem manifestū
est. Secundum. n. nullam poten-
tiam motis, fit in nobis scientia,
sed, cum extiterit aliquid. ex ea
.n. quę est s. m̄ partem experien-
tia, vlem accipimus sciam. Ne-
que itaq; actus generatio est: ni-
si quis & respectiōem, et tactū
gñatiōes dicat. tale. n. est actus.
quæ autē à principio acceptio
sciētiae nec est generatio, nec al-
teratio. nam, quia quieta est, re-
sidetq; anima, sciens fit, & pru- **M**
dēs. Vt igitur, neq; cū dormiēs
excitatus est aliquis, aut ebrius
esse desiit, aut agrotās reualuit,
factus est sciens, quamuis prius
non poterat vti, & s. m̄ sciētiam
agere, sed abeunte perturbatio-
ne, & ad tranquillitatē venien-
te mente, inerat potentia ad sciē-
vsum, sic vtiq; hmōi aliquid fit
id, qd̄ est à principio, in scientiā
existentia. perturbationis enim
quies quēdā est, & trāquillitas.
Neq;

A Neq; igitur pueri possunt quid discere, neq; iudicare sensibus, similiter atq; seniores. multa. n. perturbatio circa ipsos fit, & motus. Sedantur autem, & desinunt perturbari, aliquñ quidem à natura, aliquñ vero ab alijs. i. vtriusque autem his alterari aliquid accidit, sicuti cum excitatur, et fit vigilans ad actum. Manifestum est igitur qd alteratio in sensibilibus est, & in sensibili parte animæ, in alia autem nulla, nisi secundum accidens.

B Neq; in parte distinguente de anima est alteratio. cognoscens. n. dignius dicetur de capitulo ad aliquid. Et hoc manifestum est. Quoniam cognitio non est in cognoscente ita, quod aliqua potentia omnino moueatur, sed cum aliquid fuerit. quoniam ex experientia rerum particularium cōparamus cognitionem vniuersalem. Neq; intellectus est etiam generatio: nisi quis dicat quod videre etiam, & sentire est generatio: & quod tale est intelligere: & acquirere cognitionem in principio non est generatio, neq; alteratio. homo. n. fit sciēs, & intelligens, quādo anima eius quiescit, & firmatur. Quemadmodum igitur hō, quando expergescit à somno, aut quando deinebriatur, aut quando fuit infirmus, non dicitur ipse fieri sciēs, licet prius nō habebat potētiā vtendi sciē-

tia, neq; operandi ea, deinde postquam recessit illa conturbatio, & quiescit intellectus, inuenitur in eo ista potentia, quæ fit, ita est in eo, quod inuenitur in principio in dispositione cognitionis. cognitio. n. est quies, & rectitudo. Neq; pueri et possunt addiscere, aut communicare in sensibus, sicut plurimum aenorum. nam conturbatio, & motus in pueris est multa. Et ista conturbatio rectificatur, & cessat, quadam à natura, & quadam in alijs rebus, vt à disciplina, & à similibus. et in istis duobus necesse est vt aliquid alteretur, sicut est dispositio eius, qui expergescit à somno, et est somnus apud actum. Manifestum est igitur quod alteratio est in sensibilibus, & in parte sensibili anima, in alijs autem non, nisi per accidens.

Cum declarauit qd in parte rationabili operatiua nō est transmutatio, vult declarare qd neq; in parte comprehensiuā anime fit transmutatio, neq; alteratio, & d. Neq; i. pte distinguēte. & intendit per partem distinguēte, comprehendēte. & est virtus sensibilis, & imaginatiua, & rationabilis, D. d. cognoscens. n. dignius est, & c. i. & signum eius est, qd generatio istorū videt esse de genere relationis, & maxime partis rationabilis. a est. n. dignius vt existimetur esse de capitulo ad aliquid q̄ de qualitate. & intendit qd esse comprehensionem in nobis non est ali-

Oppositū
Me. 10. c.
22. & i. p.
dicamēto
Vide cōc.
Zim.
a Scia, &
cognitio
dignus est
vt sint in
ca. ad alt-
qd, q̄ i q̄li
tate p hoc
vid. 5. Me.
c. 20.

SS ij quid

Physicorum

Quid factū in se, sed in respectu ad nos, s. qñ anima fuerit pparata ad recipiendū illas comprehensiones. vt ferrum preparatur per terfitudinē ad recipiendum lucē, & alios colores, & formas: non q̄ cōprehēsiōnes generent in se, ita, q̄ ante non erant. Et hoc, qđ dixit, manifestius est ī intellectu, q̄ in alijs virtutibus comprehensiuīs, & iō d. cognoscens, n. &c. Sed intendebat p cognoscens intellectum. Et forte intendit p cognoscens, oēs virtutes comprehensiuas. & erit ista cōparatio inter illas ad alias partes animę non rationabiles, s. morales. D. d. Et hoc manifestum est; &c. i. qñ cognitio non fit in cognoscēte, ita, q̄ pars cognoscēs fit transmutata, sed fit qñ aliud aliquid trāsmutatur, sicut est dispō in omnibus relatiuis, v. g. in columna. columna. n. nō transmutatur in se, qñ de sinistra posita est in dextra, sed aliud. v. g. Soc. & similiter est dispositio in factione cognitiōis. qñ hoc non fit ita, q̄ pars cognoscens transmutetur, sed q̄ aliud transmutatur, & est illud, in respectu cuius dicitur illa cognitio. Et, cum narrauit q̄ cognitio fit in nobis, non ita,

H q̄ pars cognoscens trāsmutetur, sed aliud, dixit quid est illud aliud, & d. Qñ ex experientia, &c. i. qñ cognitio fit in nobis, qñ transmutatur p receptionem particularium, & considerationem eorū. qñ, cum consideramus particularia, fit ex hoc cognitio vñs in nobis fm relationem ad illa, s. q̄, cum apud nos fit ex aliqua specie plus q̄ vñum particulare, statim fit in nobis species vniuersalis, absq; eo, q̄ in ipsa fiat transmutatio. D. d. Neq; intellectus ē, &c. i. & dicens q̄ intelligere est ge-

neratio non habet viam ad dicendum hoc, nisi dicat q̄ videre, & vñ sentire est generatio. Et d. hoc, quia proportio intellectus ad intellectum est sicut proportio sensus ad sensatum. Si igitur aliquis dixerit q̄ factio istorum est passio, & transmutatio, s. q̄ sequitur alterationem, secundum q̄ est vera generatio, potest dicere hoc in intellectu, qui aut nō dicit hoc ī sensibus, minus dicit in intellectu. Deinde incepit probare q̄ cognitio fit in nobis sine generatione per rationes probabiles, & d. & acquisitio cognitiōis, &c. & intendit à principio, non fm rememorationem. D. d. homo. n. &c. i. & necesse est vt cognitio fiat in nobis sine generatione, quia visum est q̄ homo non fit cognoscens, nisi quando quieuerit, & rectificata fuerint accidentia animę apud separationem à pueritia. Et intendit q̄ scia non est in pueritia in actu, sed accidentia appetibilia, & vñ humores, vt dixit Plato, impediunt puerum. & ideo assimilauit ipsum dormienti, & ebrio, & infirmo. Et d. Quemadmodum igitur homo, &c. idest, & quemadmodum, quādo homo fuerit dormiens, & expergefit, & reuerfa est ad illum cognitio eius, aut quando est liberatus ab ebrietate, aut ab infirmitate, non dicitur acquirere sciam, quam non habebat prius, s. sciam generatam in se, postquam non fuit, ita ēt non dicimus in scia, quę acquiritur à principio, q̄ est scientia generata in se, sed generatio eius in sciente est fm relationem: sicut lux generatur in speculo ferri terfo. D. d. licet prius non habebat potentiam, &c. i. qñ quemadmodum dicimus in dormiente, qñ

proportio
intellectus ad intellectum
est sicut
proportio
sensus ad sensatum.
Idē. 3. d.
Alia. l. c. p.

L

M

Cū cōsyde-
ram⁹ parti-
cularia,
fit ex hoc
bis. idē. 12
Met. c. 4.
& i. fine. 2
Posterior.

A qñ expergefit, ipsum habere scientiam, quam prius habebat, non potentia vtendi, i. qm non erat existēs in actu in anima eius, ita dicimus in scientia acquisita à principio. Et non intendebat per hoc, quod dixit in dormiente, q scia reuertit ad illam, quā prius non habebat in potentia vtendi, & hoc, q assimilauit sciam acquisitam à principio scia acquisitæ post somnum, ita, q scia acquisita à principio acquiratur illo mō, quo acquirat post somnum. nam hoc est impossibile. sed intendebat per potentiam vtendi ipsam
B esse in anima eius in actu, non à generatione. D. induxit aliud signū, & dixit: cognitio. n. est quies, & rectitudo. i. & ideo cognitio existit in nobis in principio per quietem animæ, & rectitudinem accidentium. & si generetur, tunc existentia eius esset apud transmutationem. D. induxit signum de pueris, & d. Neque pueri er, &c. i. & hæc est cā in hoc, q pueri non addiscunt, anteq pertrāseant pueritiam, neq; communicāt cum eis, qui sunt plurimum annorū
C in quantitate eius, q comprehendunt de differentiis sensibilibus, scilicet quia humor, & motus abundat in eis. D. d. Et ista conturbatio, &c. & intendit per naturam ætatē, & p alias res consuetudinem, & exercitium. exercitium. n. largitur naturæ hominis preparationem, quæ in ea non erat ante. & non est remotum vt virtus, s. moralis operet in hoc, & maxime castitas. D. d. & in istis duobus, &c. i. & in ista translatione, quā habent pueri de ignorantia ad cognitionem propter ætatem, aut per disciplinam, necesse est vt alteret, v. g. subiectū animæ, qd est calor na-

turalis, sicut accidit ei, qui experge fit à somno, vt alteretur per alterationē alterius partis in eo, à parte, q intelligit, ver. g. caloris naturalis. Et intendebat per omnia ista ponere q anima non alteratur per se, sed per accidens. Si autem facta est, tūc esse eius sequitur essentialiter alterationem. Si autē non est facta, tunc esse eius in nobis sequitur alterationē, nō esse eius in se, sicut est dispositio ī somno. Et hoc manifestius est in intellectu, q in ceteris partibus animæ cognoscentibus. Et iam declarauit ipse in libro de Anima q esse comprehensibilem sensus sequitur in se alterationem essentialiter, postquam induxit ista signa sufficientia quibus vsus est hic. in intellectu aut multum latet. & iam considerauimus de hoc in lib. de Anima. Hic aut non intendebat declarare q anima intelligibilis, aut intellectus nō sequit in suo esse transmutationem essentialiter, sed intendebat declarare q in ea nō est transmutatio. Sunt. n. tria: quorum Vnū est, vtum in substantia intellectus, aut animæ sit transmutatio, & alteratio: Secundum vero est, vtū suū esse in se sequat transmutationē, & alterationem essentialiter ita, q sit facta in rei veritate: Tertium autē est, vtum suū esse sequatur alterationem per accidēs, s. fm q est in nobis, non fm q est in se. Et quia, si fuerit declaratum ipsam esse alteratam p accidēs, tūc dignior erit, vt nō sit alterata in sua substantia, q vt sequatur alterationē eēntialiter, & q, si ex vtraq; opinione sequit vt non sit alterata in sua substantia, & est illud, qd intendebat, vidit q melior doctrina ī hoc est inducere ser-

Physicorum

Emones, ex quibus videtur ipsam esse alteratam per accidens. quoniam, cum hoc fuerit existimatum, si ipsam esse alteratam per accidens, tunc meus non cogitabit in hoc, quod non sit alterata in sua substantia: sed illud, de quo cogitabit tunc, est, utrum sit possibile, ut in suo esse sequatur alterationem essentialiter, aut non. Et, cum non accidit ei in hoc, nisi altera duarum cogitationum, propter illa signa sufficientia, quae sunt in prima cognitione, scilicet quoniam non accidit ei, ut sit alterata in sua substantia, manifestum est quod qui audiuerit ista

H signa, non dubitabit in hoc, quod est non transmutata in sua substantia, sed remanebit ei secunda possibilitas. a Hoc igitur est quod Arist. intendebat in hoc loco, quod anima est transmutata per accidens, scilicet in nobis, non quod haec sit opinio eius: sed intendebat demonstrare vim istius opinionis: ut, cum homo sciuerit illa signa, habebit pro impossibili, ut sit alterata in sua substantia, & non remanebit ei cognitio, nisi inter duas alias intentiones. D. d. Manifestum est igitur de alteratione, &c. & intendit per sensibilia tangibilia, & colores, & sapes, & odores, & per partem sensibilem corporalem, animae passionem, factas in virtute concupiscibili, quas sequuntur passionem corporales, ut robur, verecundiam, & pallor, timorem. & vocauit hanc partem corporalem, quia indiget corpore. & ideo nullus existimat quod illa pars animae potest separari. Sed quoniam hic, quare tacuit hic specie qualitatis, quare dicitur potentia, & impotentia naturalis. Et Alexan. dicit quod iam declaratum est vniuersaliter, quod non est qualitas. & intendit, ut mihi vi-

detur, quod res agunt per suas formas, & patiuntur per suas materias: & formae, & materiae sunt substantiae necessario. Et forte intendit quod declaratum est vniuersaliter quod non est qualitas alterabilis, quoniam est forma: & declaratum est quod formae non sunt alteratio, sed sequuntur alterationem.

Viſ d hac
re Auer. 5
Me. c. 19.

Quoniam lectio Simplicis. a tex. 14. vsq; ad. 21. incongruam patitur diuisionem, iuxta Averrois commentaria, ideo eam totam simul in fine capitis apposimus.

Quod autem id, quod alteratur, 14
omne a sensibilibus alteratur, & in his solis alteratio dicitur, quaecumque per se patiuntur, ex his considerandum. 15
Aliorum enim optime quis utique existimabit in figuris, et in formis, & in habiubus, & horum assumptionibus, atque deponibus alterationem existere. In neutris autem est. nam quod figuratur, cum perfectum factum fuerit, non dicimus illud, ex quo est, ut statuam, aut pyramidem ceram, aut lectum lignum, sed denominantes illam quidem aeneam, hanc vero caeream, hunc autem ligneum. quod autem passum est, & alteratum appellamus. siccum, & humidum, & durum, et calidum aere dicimus, equiuoce cum passione materiam appellantes. Quare, si secundum figuram, & formam non dicitur quod factum

Ista non est
op. Arist.
sed intende-
bat demonstrare
vim istius
opinionis.

Dubium.

Solo Ale.

A factum est, in quo est figura, secundum passiones autem, & alterationes dicitur, manifestum quod non erunt generationes hae alterationes. Amplius autem & sic dicere inconueniens utique videbitur, alteratum esse hominem, aut domum, aut aliud quodcunque eorum, quae facta sunt: sed fieri quidem fortasse vnumquodque necessarium, si alteretur aliquid, ut, si materia condenseretur, aut rarefiat, aut calefiat, aut refrigeretur. Non tamen ea, quae fiunt, alterantur, neque horum generatio alteratio est. At vero neque habitus, neque corporis virtutes, hi enim virtutes, illi vero vitia, habituum. non est autem neque virtus, neque vitium alteratio. sed Virtus quidem perfectio quidam est. Cum enim assumpserit sumptus virtutem, tunc dicitur perfectum vnumquodque. tunc enim maxime est quod secundum naturam. quemadmodum perfectus circulus, cum maxime fiat circulus optimus. Vitium vero corruptio huius, atque remotio. Quemadmodum igitur neque domus perfectionem alterationem dicimus. absurdum enim si corona, & regula alteratio: vel si, cum corona circumsepitur, & regula regitur, alteratur, sed non perficitur domus eodem modo & in vir-

tutibus, & vitiis, & habitibus, vel assumptibus illarum, enim perfectiones, haec vero remotiones sunt: quare non alterationes. Amplius autem & omnes esse virtutes dicimus in ad aliquid quodammodo se habere. eas enim quae sunt corporis, ut sanitatem, & bonam habitudinem, in temperatura, commensurationeque calidorum, et frigidorum ponimus, vel ipsa ad ea, quae sunt intus, vel ad ipsum continens. similiter autem & pulchritudinem, et robur, & alias virtutes, et vitia: vnumquodque enim est in aliquid quodammodo se habere: & circa proprias passiones bene, vel male disponunt ipsum habentes. domus autem sub quo fieri, atque corrumpi nata est. Quoniam igitur ea, quae ad aliquid, neque ipsa sunt alterationes, neque ipsorum est alteratio, neque generatio, nec omnino mutatio nulla, manifestum quod neque habitus, neque habituum abiectiones, & assumptiones alterationes sunt: sed fieri quidem fortasse & hos, & corrumpi, cum alterantur quaedam, necesse est: quemadmodum & speciem, & formam, ut calidorum, & frigidorum, siccorumque, & humidorum vel, in quibus insunt, primis. circa haec enim vnumquodque dicitur

SS iij vitium,

Physicorum

G vitiū, & virtus, a quibus natum est alterari ipsum habēs. virt⁹.n. impassibile facit, vel ut oportet passiuū: vitium vero passiuum ecōtrario, & impassibile. Si s^r aut & in animæ habitibus. oēs.n. & hi in aliquid quodāmodo se habere. et virtutes quidē perfectiōes, vitia vero remotiones. Amplius virtus qdē, si disponit, ad proprias passionēs, vitiū vero male. quare neque hæc erūt alteratiōes, neq; vtiq; et horū abiectiōes, atq; assumptiōes. fieri aut has necessariū, cū alterat^r sensitiva pars. alterabit^r aut a sensibilibus. oīs.n. moralis virtus circa voluptates, doloresq; corporeos: hi vero aut in agēdo, aut i rememorando, aut in sperando. q̄ igit in actiōe, s^m sensū sunt, ut a sensibili aliquo moueantur: q̄ vero in memoria, & spe, ab hac sunt. vel.n. qualia passi sunt rememorātes delectant^r, v^l sperātes q̄ expectāt. quare necesse ē oēm huiusmodi voluptatē a sensibilib⁹ fieri. Qm̄ aut voluptate, doloreq; inato, & virtus, & vitiū innascit^r: in his.n. sunt: voluptates vero, & dolores alteratiōes sunt sensitivi: manifestū q̄, cū alteratur aliquid, necesse et has abijcere, atq; assu-

mere. Præterea generatiō q̄ dē ipsorū cū alteratione, ipsa aut nō est alteratiō. At vero neq; in intellectiva parte aiæ est alteratiō. sciens.n. maxie eorū, q̄ ad aliquid dñr. hoc aut manifestū est. s^m.n. nullā potentia motis scia innascit^r sed cū extiterit aliquid. ex ea.n. q̄ s^m partē, experiētia, vlem accipim⁹ sciam. Neq; itaq; act⁹ generatiō est: nisi quis & respectiōē, & tactū generatiōnes dicat. tale.n. est actus. rursus aut ipsius vsus, et ipsius actus nō ē gñatio: nisi quis respectiōis, & tactus putat generatiōē esse, & ipsum operari his s^r. q̄ vero a principio sciē acceptio, nec est generatiō, nec alteratiō. nā, quia quietus est, residetq; discursus, scire, sapereq; dicimus ad ipsum aut quiescere nō ē gñatio. oīno.n. nulli⁹ mutatiōis, quēadmodū dictū est prius. **M** Præterea veluti, cum ex ipso ebrium esse, dormire uē, vel ægrotare i cōtraria mutatus fuerit aliquis, nō dicimus sciēte factū esse rursus: q̄ quis impotēs erat vti scia prius: cum neq; qñ a principio habitū assumat. nā, quia residet aia, ex morali virtute prudēs fit qd, & sciens. quocirca & pueri neque addiscere possunt, neque

A que secundum sensus simili-
ter, atq; seniores iudicant. mul-
ta enim perturbatio, & mo-
tus. sedantur autem, & quie-
scunt, aliquādo quidem a na-
tura, aliquādo vero ab alijs:
in vtrisque autem, cum quædā
eorum, quæ in corpore alte-
rantur: quemadmodum i ex-
citatione, & actione, quando
fit vigilans, & excitatur. Ma-
nifestū igitur ex dictis quod
B alterari, & alteratio i sensibi-
libus fit, & in sensitiua animæ
parte, in alia vero nulla, nisi
secundum accidens.

SUMMA QVARTA.

Vtrum omnis motus habeat cum omni
motu comparationem.

Quis motus cui motui sit comparabilis.
Cap. 1.

C Vbitabit autem ali-
quis, vtrum omnis
motus omni compa-
rabilis est, an non. Si
igitur omnis comparabilis est,
& æque velox est, quod i æqua-
li tempore per æquale mouetur,
erit circularis quædam æqualis
rectæ, & maior etiam, & minor.
Amplius alteratio, & latitudo quæ-
dam æqualis erit, cum in æqua-
li tempore aliud alteratum sit,
aliud vero latum. erit ergo pas-
sio æqualis longitudini. sed im-
possibile est. At, cum in æquali
tempore per æquale mota fuerit,
tunc æque velox est: æqualis au-

tem non est passio omnis longi-
tudini: quare nō est alteratio la-
titudinis æqualis, aut minor: quare
non omnis comparabilis est.

Et queritur, vtrum motus con-
iungatur cum motu, aut non. Quo-
niam, si omnes motus coniungun-
tur sibi, & conuenientia in veloci-
tate sunt illa, quæ i tempore æqua-
li mouentur per æquale, tunc ali-
quis motus circularis erit æqualis
recto. ergo aliquis motus circularis
erit maior, aut minor illo. Et alte-
ratio, & translatio erūt æquales, **E**
cum in tempore æquali hoc altera-
tur, & hoc mutat locum. ergo pas-
sio erit æqualis, longitudini: sed
hoc est impossibile. Quoniam tunc
velocitas est æqualis, quando duo
pertranscunt in æquali tempore ali-
quod æquale: sed passio, & longi-
tudo non sunt æquales: ergo neque
alteratio, & translatio sunt æqua-
les, neque vna minor est alia: ergo
necesse est vt non omnis motus con-
iungatur cum omni motu. **F**

Hæc est Quarta quæstio istius **21**
tractatus. In prima. n. declarauit qd
omne motum habet motorem. In
secunda vero, quod omnia mota i
loco reducuntur ad primum motū,
quod mouetur a motore in ipso.
Tertia autem est, qd omnis motor
est insimul cum eo, quod ab eo mo-
uetur in loco. Quarta vero est ista,
vtrum omnis motus habet propor-
tionem cum omni motu. Et dixit:
Et queritur, &c. & intendit per con-
iungatur

Physicorum

Motus cir-
cularis si
est equalis
recto. Idem
4. phy. c.
119.

Conjunctionem superpositionem, & mensurationem, ita, quod omnes motus possunt diuersari secundum magis, & minus. D. d. Quoniam, si omnes motus, &c. .i. quoniam, si omnes motus mensurentur se adinuicem, aut superponuntur sibi adinuicem, sequitur ut motus circularis sit aequalis recto. Quoniam, si duo motus fuerint superpositi, aut mensurantes se adinuicem, tunc duo spatia, per quae est motus, erunt talia. Et hoc intendebat, cum dixit: & convenientia in velocitate. &c. Et, cum induxit hoc improbabile, induxit aliud maius, & dixit: Et alteratio, & translatio erunt aequales, &c. .i. & si quilibet motus mensuret quemlibet motum, sequitur aliud inopinabilius praedicto, & est. ut alteratio sit aequalis translationi, cum fuerint posita in tempore aequali. D. induxit impossibile, quod sequitur ex hoc, & dixit. ergo passio erit aequalis longitudini, .i. & si alteratio est aequalis longitudini, necesse est ut qualitas sit aequalis loco, aut minor, aut maior. D. induxit contra in hoc, quod est impossibile, et dixit: sed hoc est impossibile, &c. .i. sed hoc est impossibile, quia aequalia in velocitate dicuntur aequalia, quia in eodem tempore pertranseunt idem spatium in quantitate, & qualitate. & si in translatione, & alteratione inuenitur aequalitas, necesse est ut qualitas sit aequalis loco: quod est valde inopinabile. Et, cum hoc multum apparet in alteratione, & translatione. scilicet quoniam non dicuntur uniuoce, induxit conclusionem intentam, ita, quod iam compleuit suam declarationem, & dixit: ergo nec alteratio est aequalis translationi. Et cum declarauit quod alteratio non est aequalis translationi: .d. ergo necesse est ut non omnis motus,

&c. .i. ut non omnis motus mensuret omnem motum, cum alteratio, & translatio sint motus, tamen non aequales: & mensurantia se adinuicem sunt illa, in quibus inuenitur aequalitas, & quia aliquantulum est dubium de coniunctione motus translationis rectae cum circulari, reuersus est ad illum.

In circulo autem, & recta, quomodo accidet? Inconueniens. n. est, nisi sit circulariter similiter hoc moueri, & hoc super recta. sed confestim necesse est aut velocius, aut tardius: ut, si hoc decliue sit, hoc autem accliue. **L**

Sed considerandum quomodo est de circulo, & linea recta. Malum enim est dicere quod hoc impossibile est, ut moueatur circulariter, & mouetur idem recte, & eodem modo. sed necesse est, ut cum mouetur taliter ut motus eius sit velocior, & tardior: sicut est necesse in eo, quod mouetur quandoque superius, & quandoque inferius. & hoc non nocet.

Cum induxit inopinabile, quod **M** contingit, si motus rectus sit proportionalis motui circulari, incepit inducere modum, quo potest quis existimare quod isti positioni non sequitur improbabile, & dixit: Sed considerandum est, &c. .i. quoniam manifestum est quod motus alterationis non est proportionalis motui translationis, sed illud, de quo perscrutandum est, est utrum motus rectus sit proportionalis motui circulari, & ipse circulus lineae rectae. & cum inper motum circulem, & rectum sit pro-

A proportio, necesse est ut causa i hoc sit, quoniam inter lineam circula- rem, & rectam est proportio. & ideo perferutatus est hic de circulo, & li- nea recta, & dixit: Sed consideran- dum est, &c. Deinde induxit mo- dum, quomodo existimatur quod non sequatur hanc positionem im- probabile, & dixit: Malum enim est dicere, &c. idest inconueniens est e- nim dicere quod impossibile est ut aliquid moueatur circulariter mo- tu æquali in velocitate sui motui re- cto. sed necesse est in eo, quod moue- tur circulariter, & mouetur recte, ut **A** alter motus sit alio velocior, aut tar- dior, aut æqualis. Et hoc intende- bat, cum dixit: sed necesse est, cum mouetur, &c. idest, quoniam quem admodum motus rectus est veloci- or, & tardior alio motu recto, & si- militer circularis cum circulari, ita est de recto cum circulari. Deinde dicit: & hoc non nocet, idest, & exi- stimatur quod nullum inopinabile sequitur ex hac posuone.

Amplius nihil differt i ratio- ne, si quis dicat necessarium esse confestim velocius, aut tardius moueri, erit enim maior, & mi- nor circularis recta. quare & æ-

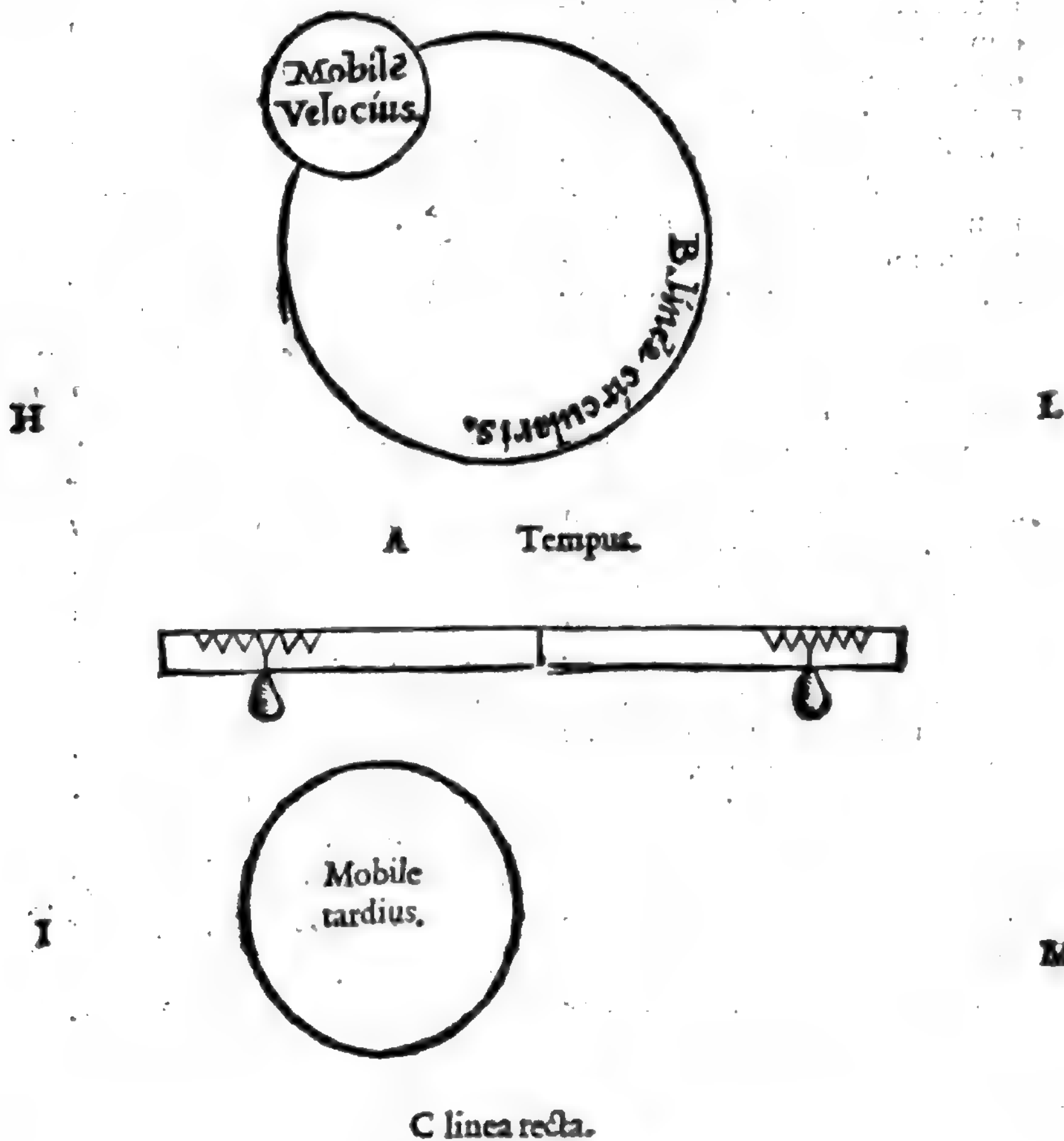
qualis. Si enim i **A** tempore, hoc **B** quidem lineam **B** transiit, illud vero lineam **C**, maior erit linea **B** linea **C**. sic enim quod veloci⁹ est dicebatur. ergo, si & in mino- ri æquale, velocius est. quare erit aliqua pars ipsius **A**, in qua **B** circuli partem * æqua- * a. l. aliqd lem transibit, & illud in toto **A** lineam **C**.

*Si igitur aliquis dixerit, quod hoc necesse est, ut motus in loco sit **E** velocior, & tardior, quoniam mo- tus circularis debet esse maior, aut minor motu recto, ex quo se- quitur ut sit æqualis ei. Quoniam, si aliquod motum mouetur in tem- pore **A** motu **B**, velocius quam motu **C**. quoniam hoc modo voca- bimus velocius. ergo necesse est, si mouetur in minori tempore æqua- liter, ut sit velocius. ex quo sequi- tur, ut tempus in quo **B** pertransit circulum, sit pars temporis **A**, & in quo pertransit **A** lineam **C**, sit totum tempus.*

Demō.

Physicorum

G Demonstratio quòd, si motus circularis sit maior, vel minoris velocitate **K**
quam rectus, quòd possit etiam equalis esse.

- 23 Cū dixit q̄ visum est q̄ inter motum circulare, & rectum est comparatio fm velocitatem, & tarditatem, sicut accidit hoc in motibus rectis, cum omnes sint in loco, incēpit declarare quò sequitur, si dicantur velociore, & tardiores, ut dicantur æquales. & iteravit sermonem a capite, & dixit: Si igitur aliquis dixerit &c. i. si igitur aliquis dixerit q̄ necesse est, ut in quibuscumque duobus motibus positus in loco, ut alter sit velocior,

A cior, & alter tardior. quoniam oēs duo motus diuersi in loco, alter est maior, alter minor: & cum magnitudo, & paruitas inueniantur i eis: ergo velocitas, & tarditas: ergo & equalitas. omne enim, in quo potest esse velocius, & tardi⁹, pōt esse æquale. Et, cum posuit q omnes duo motus in loco possibile est vt alter sit maior, & reliquus minor, & in omni, in quo inuenitur velocitas, & tarditas, inuenitur æquale, & posuit q motus rectus, & circularis, fm q ambo sunt in loco, inuenitur in eis velocitas, & tarditas, secundum magis

B & minus: conclusit q in motu recto & circulari inuenitur velocitas, & tardius, ergo & æquale. Et, quia ad certificandum propositionem dicentē q omne, in quo inuenitur velocius, & tardius inuenitur in eo æquale, melius est vti exemplificatione, dixit: Qm, si aliquod motum mouetur in tempore A, &c. i. ponat igitur q aliquod motum circularē, v.g. B, mouetur in tempore A motu velociori, q motus alterius moti, quod mouetur in eo. v.g. C. ergo necesse est vt, velocius pertranseat spatium æquale ei, quod pertransit tardius i tempore minori. talis. n. est definitio velocioris. D. dixit: ergo necesse est, &c. i. & cum sit positum q velocius est illud, quod in minori tēpore pertransit æquale spatium, erit et verum conuersum. s. q illud, quod mouetur in minori tpe per æquale spatium, est velocius. & intendebat per hoc verificare definitionem. & cum fuerit coniūctum huic, q motum circularē potest esse velocius, aut tardius recto: cōcluditur ex hoc q motum circularē, & rectum mouentur per spatium æquale in mi-

nori tpe. Et hoc intēdebat, cū dixit: **D** ex quo sequitur, vt tempus. i. & sequitur, cum posuerimus q motum circularē. s. B est velocius q motum C, & mota sunt in eodem tempore, s. in A, & B circularē perficiat circulum in parte temporis A, in quo toto compleuit C lineam rectā. & sic possibile est vt aliud motum per lineam rectam sit velocius, q motum C, ita, q velocitas sui motus ad motum C, erit sicut velocitas motus B, ad motum C. ex quo sequitur vt motus rectus sit æqualis circulari. Et hoc intendebat concludere, vt videretur. & dimisit conclusionem, quia **E** bene apparet ex propositionibus, quas induxit. deinde induxit inopinabile, quod opponitur huic conclusioni.

At vero, si sunt comparabilia, accidit id, quod nuper est dictum, esse æqualem rectam circulo. sed comparabilia nō sunt: neq igitur ipsi motus. Sed quæcunq non sunt æquiuoca, omnia comparabilia sunt. veluti, cur comparabile non est, vtrū acutius sit stilus, an vinum, aut vltima. quia. n. æquiuoca sunt, **F** non comparantur. sed vltima ipsi, quæ est iuxta vltimam comparabilis est: quoniam idem significat acutum in vtrisque. ergo non idem velox, hic, & ibi. multo autem adhuc minus in alteratione, & latione.

Comparabili
liū condi
tiones.

Sed, si coniungantur, continget illud, quod prius diximus, scilicet quod linea recta sit æqualis circu

cu

Phyſicorum

Eculo: ſed non coniunguntur, neque
coniunguntur etiam motus. Sed om-
nia, quæ non ſunt uniuoca, non con-
iunguntur. Verbi gratia dicere,
quare iſta non coniunguntur, ſcili-
cet eſt acutius perforans, aut vinũ,
aut neuma, quod dicitur vita. Di-
camus quia iſta ſunt æquiuoca, et
ideo non coniunguntur. ſed neuma,
quod dicitur vita, non coniungun-
tur cum neumate, quod dicitur a-
mara vita: quia acumen in eis ha-
Hbet eandem rationem. & forte ve-
locitas hic non eſt velocitas illic.
& hoc dignius eſt in alteratione,
& translatione.

24 Cum induxit ſermonem, ex quo
exiſtimatur q̄ motus rectus eſt pro-
portionalis motui circulari, reueſ-
ſus eſt ad improbabile, quod contin-
git huic poſitioni, & dixit: Sed, ſi cõ-
iungatur, &c. i. & ſequetur quia mo-
tus rectus non habet rectitudinem,
niſi propter magnitudinem rectã,
& ſimiliter motus circularis p̄pter
magnitudinem circulem. Si igitur
motus rectus ſit æqualis motui
circulari, cõtingit neceſſario vt ma-
gnitudo recta ſit æqualis circulari:
ergo ſuperponuntur. ſed notum eſt
q̄ linea recta non ſuperponitur cir-
culari: & neceſſe eſt, vt illa, quæ mē-
ſurant ſe adinuicem, vt ſuperponan-
tur ſibi adinuicem. Et dixit illud, qđ
diximus prius, & per ſe non dixit
prius, quod ſequitur ex hac poſitio-
ne, vt linea recta ſit æqualis circula-
ri. quoniam hoc ſequitur ex illo, qđ
ſequitur ex prima poſitione, ſcilicet
q̄ vt motus circularis coniungatur

cum motu recto, & eſt vt motus cir-
cularis ſit æqualis recto. Quoniam,
ſi ex hoc, quod ponitur quod duo
iſti motus coniunguntur, ſequitur
vt ſint æquales, & ex hoc, q̄ ſunt æ-
quales, ſequitur vt magnitudo re-
cta ſit æqualis circulari. D. dixit: ſed
non coniunguntur. i. non habebūt
proportionem inter ſe, quia non ſu-
perponuntur ſibi. D. d. neq; etiã mo-
tus cõiunguntur. i. & cum inter ma-
gnitudines non eſt proportio, ergo
neque inter motus. Deinde dedite
cauſam, quare non coniunguntur,
& dixit: Sed omnia, quæ non ſunt
uniuoca, non coniunguntur. Dein-
de induxit exemplum de æquiuocis
& dixit: verbi gratia, &c. id eſt, qm̄, ſi
aliquis quaſiuerit quare non eſt cõ-
paratio inter acumen ſtili perforan-
tis, & vini, & neumatis acuti, quod
dicitur acutius acuto, dicitur, quia
hoc nomen acumen dñ in eis æqui-
uoce. in instrumento enim ratio ei⁹
eſt abſcindere ligna, in vino autem
pungere linguam, in neumate vero
percutere auditum fortiter. Deinde
dicit: & forte velocitas hic, &c. id eſt,
& forte hoc verbum velocitas dictũ
de motu circulari, & de motu recto
eſt etiam æquiuocum. & dixit, for-
te, quia non ita apparet æquiuoca-
tio in eo, ſicut in hoc nomine acu-
men. Et, quia hoc apparentius eſt
velocitate, quæ dicitur de alteratio-
ne, dixit: & dignius eſt, &c. id eſt, &
cum dicimus q̄ hoc nomen a ve-
locitas æquiuoce dicitur de motu
circulari, & recto, quanto magis di-
citur æquiuoce de alteratione, & tra-
slatione.

An primum quidem hoc nõ
verum eſt, q̄, ſi non ſint æqui-
uoca,

a Velocitas æque
ce dñ motu circula-
ri, & recto
& multo
magis d
alteratio-
& transla-
tione.

Auoca, comparabilia sunt. Multū enim idem significat in aqua, & aere, & comparabilia non sunt. Si autem non, duplum quidem idem (duo. n. ad vnum) & non comparabilia sunt.

Et potest quis dicere, primo quidem, quod iste sermo non est verus scilicet quod illa, quæ nō sunt æquiuoca, coniunguntur. Hec enim nomen Magnum debet habere eandem rationem in aqua, & aere: et non coniunguntur. Deinde si nō fuerit hoc, necessario duplum erit in eadem ratione. est enim proportio binarij ad vnum: & non coniunguntur.

25 Cum posuit quod illa, quæ non sunt vniuoca, non coniunguntur, incipit dubitare super hoc, & dixit: Et potest aliquis obijcere nobis in declaratione eius, quod motus circularis nō coniungitur cum recto. Primo quidem vero in propositione, dicente q̄ illa, quæ non sunt æquiuoca, sunt proportionalia. nō enim omnia vniuoca sunt proportionalia. verbi gratia, quoniam hoc nomen magnum eandem habet rationem in aqua, & aere. sed aqua non coniungitur cum aere, cum sint diuersa duabus differentijs cōtrarijs. & etiam duplum eandem habet rationem. nihil enim aliud est, quam proportio binarij ad vnum. & non omnia, quæ sunt dupla, coniunguntur. cum enim istud mel sit duplū istius aceti, tamen inter mel, & acetum non est comparatio. Et hoc intendebat, cum dixit: est enim proportio, &c. i. definitio enī dupli est

proportio binarij ad vnum. vniuoca autem sunt illa, quorum definitio est eadem, & non coniungunt, sicut illa, quæ sunt dupla adinuicem.

An & in his eadem ratio. etenim & multum æquiuocū est, sed quorundam & rationes æquiuocæ sunt. vt, si dicat aliquis q̄ multum est tantum, & adhuc aliud tantum, & æquale æquiuocum. & vnum quoq̄, si contingit, confestim æquiuocum. si autem hoc, & duo.

Ad hoc autem dicamus, quod sermo de istis duobus idem est. magnum enim etiam est de æquiuocis. sed quorundam nominum definitiones etiā sunt æquiuocæ, verbi gratia, quoniam si aliquis dixerit quod magnum est illud: quod est talis quantitatis. & talis excessus, & quod duplum est æquale bis, tunc dicere est talis quantitatis, & æquale erit æquiuocum. & vnum etiam est æquiuocum necessario. & si vnum est tale, & binarius etiam erit tale.

16 Cū dubitauit in propositione, dicente q̄ vniuoca sunt coniungibilia, qm̄ multū, & paucū sunt vniuoca, cū habeant easdē definitiones, tñ nō cōiungunt in oībus, q̄ dñt multa, & pauca, & sicut de duplo, & dimidio, dicit dissoluendo q̄ ista, & similia nō sūt vniuoca vera. Vniuoca. n. sunt illa, quorū definitiones sunt eadē vocē, & rōne. definitiones aut̄ istorū sunt eadē s̄m vocē, & diuersę s̄m rōnē. Et dixit: Ad hoc at̄ dicam⁹ &c. i. ad hoc at̄ dicam⁹, q̄ dissolutio ī istis duob⁹ de

Idē p̄dicamentis cap. i.

Physicorum

Aequocū
duplex

G de quib⁹ induximus exemplum, est prima dissolutio, quam diximus in causa eorum, quæ non coniunguntur, & est, quia sunt æquiuoca, Aequocorum. n. alia sunt, quorum definitiones sunt diuersæ voce, & ratione. alia vero sunt, quorum definitiones sunt æquiuocæ, sicut nomina eorum. & hoc intendebat, cum dixit, sed quorundam etiam definitiones sunt æquiuocæ i. & ista, de quibus dubitamus, sunt hmoi. & hoc, qđ definitiones eorum sunt æquiuocæ, facit existimari ea esse eadem in ratione, sicut est dispositio in multo, & paucio, & duplo, & dimidio. Et, cum dixit qđ definitiones istorum sunt æquiuocæ, declarauit hoc, & dixit. v.g. &c. i. & hoc, qđ definitiones istorū sunt æquiuocæ, apparet, qm̄, si aliquis dixerit in definitione magni, quod est talis quantitatis. tunc hoc nomen quantitas erit æquiuocum. & sicut, cum dixerit in definitione dupli, qđ est æquale bis, tunc hoc nomen æquale erit æquiuocum. Et, cum narrauit qđ ista nomina sunt æquiuoca in hac definitione, narrauit etiam qđ in definitione etiam dicere, qđ est illud, cuius proportio ad illud, cuius est duplum, est sicut proportio binarij ad unitatem, est etiā æquiuocatio, & dixit: & vnū etiam est æquiuocum. i. qđ accipitur in definitione dupli. &, si hoc nomē vnū est æquiuocum, ergo & binarius erit etiam æquiuocum. Sed notandum est qđ non sunt æquiuoca pura, sed de modo æquiuocorum, quæ dicuntur ambigua.

Verum propter quid alia cōparabilia sunt, alia vero non, si vna quidē est natura? An, quia

sunt in alio primo susceptiuo. **K** quus igitur, & canis comparabilia sunt, vtrum albius. in quo enim primo idem est, superficies: & secundum magnitudinē similiter. aqua autem. & vox nō: in alio nanque.

Et si hoc non fuerit ita, quare quedam coniunguntur & quedā non, & natura eorum est eadem? Et potest aliquis dicere, quod hoc est, quoniam inuenire hoc in primo recipiente est diuersum. equus igitur, & canis coniunguntur in ratione, secundum quam dicitur vtrum sit albus. illud enim, in quo primo inuenitur, est idem, scilicet superficies: & similiter coniunguntur in magnitudine. aqua autem, & sonus non coniunguntur, quia sunt in diuerso.

Et si dissolutio in magno, & duplo non sit, sicut diximus, & fuerit vniuoca, accidet ambiguitas. S. quare quedam vniuoca coniunguntur secundum magis, & minus, & quedam non coniunguntur, & naturā rationis, quam significant vniuoca, **M** habent eandem. & dixit hoc, quia notum est per se qđ omnia vniuoca debent coniungi secundum oīa, ex quibus continuantur. D. incepit contradicere huic qđōni, & dixit. Et potest aliquis dicere, &c. i. & potest aliquis dissoluere hanc qđōnem. qm̄ magnum, & paruum, & duplum, & dimidium, etsi sint vniuoca, sunt non coniungibilia, & econtra alijs vniuocis per accidens. s. propter recipientis qm̄ illud, quod significat hoc nomē

A nomen magnum, & duplum, non diuersatur in se, sed secundum diuersitatem recipientis. Si igitur acciderit istis diuersitas, erit propter recipientem. Ista igitur non coniungunt, quoniam subiectum eorum est diuersum: & coniunguntur, quia eandem habent rationem. De. induxit exemplum super hoc. & dixit: equus igitur, & canis, &c. i. illa, in quibus accidit, ut sint coniungibilia, secundum quod sunt uniuoca, & coniungibilia, secundum quod sunt æquiuoca. scilicet secundum subiectum eorum, sunt sicut equus albus, & canis albus, qui coniunguntur secundum albedinem.

B ut enim quod alter est albior reliquo. albedo enim in eis eandem habet rationem. nam illud, in quo inuenitur albedo, est idem. scilicet superficies. Et intendebat, quod ista coniunguntur secundum illud, quod est uniuocum in eis, & est color albus, & non coniunguntur secundum subiectum remotionis coloris, & est equus, & canis. & sicut est dispositio de magno, & paruo in eis. & hoc intendebat, cum dixit: & similiter coniunguntur in magnitudine. i. quia magnitudo in eis est eadem. D. d. aqua autem, &c. id est, ut mihi videtur, aqua autem, & sonus non coniunguntur, cum ratio magnitudinis in eis est diuersa in se, scilicet cum dicimus aqua magna, & sonus magnus. Et hoc nomen coniunctio, quo utitur, in rei veritate est continuatio: ita, quod ex istis sit unum.

An manifestum est quod erit sic quidem omnia unum facere. in alio autem dicere unumquodque esse, & erit idem æquale, & dulce, & album, sed in alio,

Dicamus autem in hoc: quoniam manifestum est, si hoc fuerit tale, possibile erit ut omnia ponantur idem: & dicantur, si unumquodque eorum est in aliquo alio ab eo: in quo est aliud: & sequitur, æquale erit idem, & dulce, & album. sed illud, in quo est hoc, est aliud ab eo in quo est hoc.

Vult dubitare in secunda solutione, quam dixit de magno, & paruo, ubi dixit, quoniam sunt uniuoca, sed accidit eis ut non coniungantur propter diuersitatem recipientis, sed secundum se coniunguntur. Et dixit: Dicamus igitur in hoc, &c. i. sed dicam, quoniam manifestum est, si posuerimus talia ex rebus uniuocis, quod contingit ex hoc, ut omnia sint idem præter hoc quod dicamus quod unumquodque eorum est in aliquo alio ab eo, in quo est reliquum. Et intendebat quod quedam uniuoca diuersantur secundum subiectum, v. g. color. Si igitur posuerimus quod magnum, & paruum, & talia æquiuoca non diuersantur, nisi secundum subiectum, contingit ut omnia sint uniuoca. & sic æquale habebit eandem rationem in numeris, & magnitudine, & tempore. Et intendebat quod cum fuerit concessum quod eorum, quæ sunt alia, diuersantur secundum subiectum tantum, & conueniunt in se, & alia conueniunt secundum utrumque, & quod non est hic alia diuersitas, & in uniuocis inueniuntur isti duo modi, necesse est ut omnia sint uniuoca: nisi ponantur hic esse aliqua quæ diuersantur in utroque. scilicet in ratione, & in subiecto rationis: ita, quod non conueniant in aliquo. & tale non est.

Phy. cum co. Auer. TT Am.

G Amplius susceptivum non quod
uis est, sed unum unius primum.
Sed non solum oportet compara-
abilia non æquivoca esse, sed
& non habere differentiam, ne-
que quod, neque in quo. dico au-
tem, ut color habet divisionem.
Non ergo est comparabile secundum
hoc, ut utrum coloratum sit ma-
gis album, quam nigrum. hæc
enim comparantur, non secundum ali-
quem colorem, sed quatenus co-
lor est, sed secundum albedinem.

H quod in æquali tempore moue-
tur per æquale, + { tantum longi-
tudinis in hoc. }

Pa. l. tm. si
igitur longitu-
dis in hoc,
aliud.

*Et etiam primum recipiens non
est quodcunque unum, sed est un-
um, quod recipit unum. Et non suf-
ficit ut coniungibilia non sint æ-
quivoca tantum, sed cum hoc indi-
gent, ut inter illa non sit diversi-
tas, neque in ratione, neque in eo,
in quo sunt. Verbi gratia, quoniam
in colore accidit divisio. Ergo in
hoc non coniunguntur duo, ita, quod
dicatur, utrum sit magis colora-
tum, non intelligēdo utrum sit ma-
gis in eodem colore, sed in capitulo
coloris, & coniunguntur secundum
albedinem. Et sic dicimus etiam
in motu, quoniam est etiam conue-
niens in velocitate, cum in tempo-
re æquali pertransierit spatium
æquale talis quantitatis.*

29 Cum perscrutatus est de hoc. scilicet
inter quos motus invenitur compa-

ratio secundum magis, & minus, &
declaravit quod motus diversi in gene-
re non coniunguntur, ut velocitas,
& tarditas in translatione, & altera-
tione, & dubitavit in motibus con-
venientibus in genere, & diversis in
specie, ut motus rectus, & circularis,
& declaravit quod non coniunguntur
propter hoc, quod illa, quæ coniungun-
tur, oportet ut non habeant nomina
æquivoca, neque in recipiente, incor-
pit dicere hoc, & dixit: Et etiam pri-
mum recipiens, &c. i. & hoc, quod
dictum est, quod eadem res invenitur
in subiectis diversis, non est verum.

quoniam, si ita esset, tunc idem reciperet
a quocunque; & sic non essent hæc ma-
teriæ propriæ formis naturalibus,
neque præparatio propria. & ideo ne-
cesse est ut unius transmutati trans-
mutatum sit unum subiectum ne-
cessario. scilicet propinquum. ex quo videtur
quod genus non est subiectum propin-
quum formarum. Et deinde dicit:
Et non sufficit, &c. i. & non sufficit in
rebus, in quibus invenitur coniun-
ctio, ut non sint æquivoca, sed ut et
non diversentur in ratione, neque in
subiecto propinquo. & istæ sunt ul-
timæ species. Illa autem, quæ conue-
niunt in ratione generali, & diver-
santur in differentiis, & subiectis p-
priis, ut color, qui est unum quid ge-
nere, sed diversatur secundum diffe-
rentias, & secundum subiectum pro-
prium unicuique, diversæ non coniungun-
tur. & hoc intendebat, cum dixit. v.
g. quoniam in colore, &c. i. quoniam co-
lor non coniungitur cum colore, se-
cundum quod est color tantum: quo-
niam color dividitur per differen-
tias attributas colori divisiuas: & i-
stæ differentiæ sunt diversæ secun-
dum formas, & subiectum: nisi com-

Necesse est
ut unius trans-
mutati, transmuta-
tum sit unum
subiectum ne-
cessario. scilicet
propinquum.
consequenter. 8.
ph. cō. 46
& 8. Me-
ta. l. cō. 11
& 12. Idē
9. Meta. l.
c. 12. & 13
meta. 11.

M

pa-

Aparatio cadat inter illa duo in eadē specie coloris: qm̄ in istis potest esse comparatio, & coniunctio, ver. g. in duobus albis: qm̄ posse est dicere alterum esse albius reliquo, aut sifr. & hoc intendebat cum dixit: non intelligendo, &c. i. & illa, quę conueniunt in colore, qui est genus, & diuersantur secundum differentias, verbi g. albū, & nigrū, non comparantur adinuicem, ita, qđ dicatur qđ hoc est magis coloratum, qđ hoc, sine eo, qđ comparatio cadat inter illa in eodē colore. qm̄ tunc comparatio erit vera. nam idem color in specie est idē in forma, & subiecto. D. d. sed in capto coloris. i. & diximus, qđ comparatio inter illa non est vera in gne coloris, non in specie. & iō dixit: & coniunguntur secūdu albedinē. i. & coniunguntur, qm̄ accipiunt, fm̄ qđ sunt in eadē specie. v. g. in albedine. Et, cum verificauit quę sunt cōiungibilia, & qđ sunt ea, qđ conueniūt in rōne, & subiecto, declarauit qđ motus, qui coniungunt debēt eē hmoi & quod non dī eos esse ēquales, nisi conueniant in rōne motus, & i subiecto motus, quod est magnitudo, deinde d. Et sic dicimus i motu, &c. Et intendebat per hoc, qđ impossibile est de quantitibus esse æquales nisi rectas tantum, aut circulares tantum, scilicet quę sunt eiusdem speciei, cum istę sibi superponant. & iō dicimus qđ quantitates curuę non æquabuntur, nisi sint eiusdem circuli. Quod autem dicunt Geometre, qđ linea recta est breuissima linea, ducta inter duo puncta, dicitur large. & equalitas dicitur de eis fere equiuoce. & similiter hoc, quod dicunt, quod circumferentia alicuius circuli est æqualis figurę polygo-

nię, dixit: & Geometer decipit i hoc. **D** quia possibile est existimare lineā rectam, quę incuruetur, & fiat circularis. & ; quia hoc accidit in mente, attribuit hoc proprie Geometre.

Si autem aliud quidē alteratum est, aliud vero latum, æqualisnē erit hæc alteratio, & æque velocitatis: sed inconueniens est. causa autem, quia motus habet species, quare, si quę i æquali tempore lata sunt per æquālē longitudinem, æque velocia erūt æqualis recta, & circularis. **E** Vtrum ergo causa sit, quia latio genus sit, an quia linea genus: tempus enim semper idem, impartibile specie. An siml illa specie differunt. etenim latio spēs habet, si illud, super quod mouetur species habeat. Amplius autem, si per quod. vt si pedes, ambulatio, si alæ, volatio. An non, sed figuris latio est. Quare quę in equali tempore mouentur p eandem magnitudinem, æque velocia sunt. eandem autem in differentem specie, & motu in differentem specie.

Si igitur aliquis dixerit quod, quando in ista longitudine demonstrata, hoc alteratur, hoc vero transferretur, ergo ipsa alteratio conuenit in velocitate cum translatione, docemus quod hoc est improbabile, et causa in hoc est, quia motus hēt species. ergo necesse est, si illa, quę mutant in tēpore equali longitudines æquales, sint equalis velocitatis.

Physicorum

S ut motus rectus sit equalis motui circulari. Vtrum igitur sit causa quod translatio est genus, aut quod linea est genus? temporis enim semper duae species sunt indivisibiles. Dicamus igitur quod haec duo sunt insimul, scilicet diversitas in specie. translatio enim habet species: quia illud per quod fit iste motus habet species. Et forte erit hoc, cum fuerint eius: per quod fit motus. Verbi

H gratia quoniam quod habet pedes motus eius est ambulatio, & quod habet alas: motus eius est volatio. Sed non est ita, scilicet quoniam motus translationis non diversatur in specie propter diversitatem instrumenti: sed translatio erit in hoc diversa secundum figuras. Ergo necesse est ut illa, quae in tempore equali mouetur per idem spacium: sint equalis velocitatis. & dico idem: in quo non est diversitas in specie, neque in motu.

30 Quia definitio motuum equalium est pertransire in tpe equali spatium equali. Si idem in specie, reuersus est etiam ad dubitandum sup hanc definitionem, ex qua sequitur ut alteratio sit equalis translationi. qm posset inueniri aliqua translatio in aliqua longitudine determinata, & aliqua alteratio in illa eadem longitudine. ex quo sequitur ut alteratio sit equalis translationi, quae sunt diversae in specie. Et hoc intendebat, cum dixit: Si igitur aliquis dixerit. &c. Deinde induxit causam, ex qua acci-

dit inaequalitas in motu: & est, quia sunt diversae in specie, nedum in genere. & ideo dixit: & causa in hoc, &c. D. ergo necesse est, si illa, quae mutant, &c. i. ergo necesse est, si in duobus motibus convenientibus in velocitate non determinetur, ut eiusdem speciei sint, quod non erit, nisi motus sint eiusdem speciei, & illud, per quod est motus, eiusdem speciei, sed solummodo dicat quod equalia in velocitate sunt illa, quae in tpe equali pertransiunt longitudes equales sine aliqua determinatione, necesse est ut motus non sint aequales. & si non, tunc motus circularis, & rectus essent aequales. Et fuit, cum posuerimus convenientiam in eo, in quo sunt motus in specie, & non posuerimus convenientiam duorum ipsorum motuum. Et si accidit, cum duo motus fuerint eiusdem generis, ut conueniant in specie per convenientiam eius, per quod sunt in specie, & ut diuisentur per diversitatem eius, ut accidit motui circulari, & recto. D. d. Verum igitur sit causa, &c. i. vtrum igitur est causa in hoc, quod translatio circularis non sit equalis translationi rectae, vtrum hoc quod translatio est genus, & circularis, & recta sunt species eius? aut hoc, quod linea est genus, & circularis, & recta sunt species eius? D. d. tps. n. &c. i. tempus. n. est idem in specie. & impossibile est existimari ipsum esse causam in diversitate trans actionis rectae ad circulaem. & intendebat, ut mihi videtur, per duas species eius, praeteritum, & futurum. Deinde dicit. Dicamus igitur, quod haec duo sunt insimul, &c. i. dicamus igitur quod haec diversitas motus recti, & circularis sit ex ambobus insimul, scilicet ex diversitate eius, per quod est motus in specie, & diversitate ipsius

Alius motus. Et quia causa in diuersitate motus circularis a recto in specie est diuersitas magnitudinis recte à circulari specie, dixit: translatio enim habet species, &c. i. sed translatio est species: quia magnitudo, per quam est motus, est species. D. d. Et forte erit, &c. i. & forte existimatur qd diuersitas translationis in specie est propter diuersitatem instrumentorum, quibus fit translatio etiā specie. v. g. quoniam ambulatio differt a volatione, vt vñ, quia in istis, quibus fit ambulatio, differunt ab iustis, quibus fit volatio, scilicet pedes, ab alis. D. d. Sed non est ita. i. sed hoc, quod existimatur, non est verum. qm, cum hoc fuerit bene consideratum, apparebit qd translatio nō differt in specie propter diuersitatem instrū, quo fit translatio. Diuersitas enim instrumenti facit in translatione diuersitatem figure. diuersitas autē, quæ est in figura, non est secundum differentias substantiales rei. Figura enim est qualitas. differentia autem translationis debet esse de natura generis, in quo fit translatio, scilicet de natura vbi. Et, cum declarauit ex omnibus istis definitionem motuum equalium, dixit: Ergo necesse est, vt illa, quæ mouentur, &c. i. ergo necesse est, vt illa, quæ mouentur per idem spatium, aut numero, aut specie, quorum motus est idem in specie, vt sint equalia, & ideo dixit, & dico idem, &c.

Quare hoc considerandum, quæ sit differentia motus. Et significat sermo iste a qd genus non vnum quid est, sed ob hoc latent multa. Sunt autem b æquocationum alia quidem mul-

tum distantes, aliæ autem habent quandam similitudinē, aliæ vero propinquæ, aut genere, aut similitudine rationis. quapropter non videntur equiuocationes esse, cum sint. Quando igitur altera est species, si idem in alio, aut si aliud in alio? Et quænam definitio, aut quo discernemus qd idem est album, & dulce, aut aliud, ex eo ne, quia in alio videtur alterum, an qui omnino non idem?

Et ideo considerandum est diuersitas in motu quid sit. Et iste sermo significat quod genus nō est idem. & deceptio inuenitur ex hoc loco i pluribus absque eo: quod participatur. Aequiuocorum autem alia distant multum: alia autem in eis est quedam ambiguitas, & alia sunt propinqua aut in genere: aut in comparatione. & ideo non existimatur illud, quod est huiusmodi de æquiuocis: quæ sunt talia, & quæ talia. Quando igitur erit species diuersa: Vtrum quando eadem fuerint in alio, sed quando aliud fuerit in alio? Et quis est terminus illius? terminus eius est distinguere, & perscrutari, Vtrum album sit idem, & Vtrum dulce sit idem, aut diuersatur, quia inuenitur in alio, aut quia vniuersaliter non est idem?

Cū narrauit qd equalia sunt cōuenientia in specie motus, & i eo, i quo

TT. iij est

Diuerfi --
m, qd i si
pura, nō ē
fui diuis
substantia
les rei. h
pura. n. est
qualitas.
Vide .i. c.
16

a Gen^o nō
ē mō qd,
sed ob
hoc latent
multa.
æquoca
tionū plu
ti modi.

Phyficorum

Est motus & scire hoc est difficile, dixit: Et ideo considerandum est, &c. i. & ideo considerandum est quid sit diuersitas specifica in motu. D. d. Et iste sermo, &c. i. & iste sermo in definitione est sermo, qui significat per se quod genus, in quo est motus, est diuersum. Et hoc, quod dixit manifestum est. quoniam definitio, quae notificat quod illa, de quibus dicitur, sunt diuersa, est definitio, quae declarat quod genus illarum rerum est diuersum. & hoc commune est omnibus equiuocis. v. g. quia definitiones eorum, de quibus dicitur hoc nomen canis, sunt diuersae, videtur quod illa sunt diuersa in genere. Si igitur hoc fuerit manifestum per se, tunc erit manifestum per se, quod hoc nomen canis dicitur equiuoce de illis, de quibus dicitur. sed, quia hoc non apparet per se ex definitionibus in omni materia, accidit errare in hoc pluribus. Et ideo dixit: & deceptio accidit, &c. i. & definitiones quorundam faciunt opinari quod natura eorum est eadem: unde existimantur esse vniuoca, & non sunt. Et, cum narrauit quod in definitionibus non est sufficientia dare in omni loco quod genus est diuersum, aut non diuersum, incepit declarare in quibus locis apparet hoc ex definitionibus manifeste, & in quibus non, & dixit: Aequiuocorum autem, &c. i. aequiuocorum autem alia sunt diuersa in se, alia sunt maxime diuersa in se: & in istis non latet ex definitionibus quod nomen est equiuocum. In alijs vero est quaedam ambiguitas, & latent aliquantulum, sed tamen sunt propinqua illis. alia vero sunt valde propinqua, aut in genere, aut in comparatione. Et, quia iste tertius modus latet valde, dixit: & ideo non existi-

matur, &c. i. propter ambiguitatem istius modi aequiuocorum fuit iudicium, quod eorum est de modo vniuocorum secundum estimationem scer- tam. & hoc intendebat, cum dixit quod sunt talia, & quae talia. i. quae sunt equiuoca, & quae vniuoca. D. d. Quando igitur, &c. i. cum ista ambiguitas in diuersitate specierum sit propter propinquitatem naturarum ipsarum, quoniam igitur erit species diuersa a specie? id est, quoniam igitur erunt duae naturae ambiguae duae species, vtrum quoniam eadem fuerint in diuersis, aut quoniam diuersa fuerint secundum formam, & subiectum: & hoc intendebat cum dixit, sed cum fuerit aliud in alio. D. d. Et quae est definitio illius, &c. i. & cum ista ambiguitas est in eis, quae igitur est definitio eorum, quae conueniunt in specie, id est. & definitio eorum, cum dispositio in eis ambigua sit, vtrum sint idem, aut diuersum, & cum hoc non sit manifestum per se, perscrutandum est de illo, vtrum sit idem, aut non. v. g. de albo, vtrum sit idem in omnibus, de quibus dicitur albus. & similiter dulce, vtrum sit idem in omnibus, de quibus dicitur dulce. Et intendebat, quod est ars inducens ad cognitionem conuenientiae, & diuersitatis in speciebus, cum non fuerint manifeste per se, est secundum regulas datas in Septimo Topicorum vbi sunt dati loci de eodem, aut diuerso. Deinde dicit: aut diuersatur, quia inuenitur, &c. i. quoniam perscrutandum est vtrum sit idem, aut diuersum, quia est in subiectis diuersis, aut quia est diuersum in se. & quia existimatur quod causa diuersitatis sunt plures istis duabus causis, dixit, aut quia vniuersaliter non est idem?

De

A De alteratione autem quomodo est æque velox alteri alterari? Si itaq; est sanari alterari, est autem hunc quidem velociter, illud autē tarde sanari, & simul quosdam, quare est alteratio æque velox. in æquali enim tempore alteratum est. Sed quid alteratum est? æquale enim hic non dicitur, sed, ut in quantitate æqualitas, ita hic similitudo. Sed sit idem, quod mutatur in æquali tempore, æque velox. Vtrum ergo eo, in quo passio, an passione oportet comparare? hic igitur, quod sanitas eadem sit, est accipere, aut quod neq; magis, neq; minus, sed sicut existit. Si autem altera passio sit, ut alteratur id, quod dealbatur, & id, quod sanatur, his nihil inest idē, neq; æquale, neq; simile, ut iam hæc species faciūt alterationis. & nō est vna, ut neq; latio. quare considerandum est quot sunt species alterationis, & quot latitudinis. Si igitur quæ mouentur specie differunt, quorum sunt motus secundum se, & non secundum accūs, & motus ipsi specie differunt: si autem genere, genere: si vero numero, numero.

Et considerandum est de alteratione quomodo vna erit æqualis alteri. Dicamus igitur quod, si acquisitio sanitatis est alteratio, & sit possibile istud sanari velociter, & istud tarde, & duo sanantur in simul, ergo aliqua alteratio erit

æqualis in velocitate: sunt enim in æquali tempore. Quid igitur alteratur? æqualitas enim non dicitur hic, sed illud, in quo dicitur de quantitate æqualitas, dicitur in eo hic similitudo. Sit igitur æqualitas in velocitate in eis, quæ transmutantur, eadem transmutatione in æquali tempore. In utroque igitur querenda est coniunctio in re, in qua est passio, aut in ipsa passione. hic autem possumus accipere eandem sanitatem, quia nō est addens, neque diminuta, sed est eodem modo. Si autem fuerit diuersum, ut, cum dicimus alterari in eo quod acquirit albedinem, & in eo, quod acquirit sanitatem, & hoc non est idem, neque æquale, neque simile: sed ex istis nunc fiunt species alterationis. & non est eadem alteratio, quemadmodum non est eadem translatio. & ideo sciendum quot sunt species alterationis, & species translationis. Si igitur mota fuerint diuersa in specie, scilicet quæ habent motus essentialiter, non accidentaliter, tunc motus eorum etiam erunt separati in specie: & si fuerint diuersa in genere, in genere: & si in numero, in numero.

Cum declarauit quod translatio est æqualis alicui translationi, vult querere hoc etiam in motu alterationis, & dixit: Et considerandum est, &c. i.

Physicorum

Quod & considerandum est de alteratione, quomodo equalitas imaginatur in ea, cum coniunctio non imagine tur in motibus, nisi per equalitatem, & dixit hoc, quia equalitas est propria quantitati, non qualitati. D. d. Dicamus igitur quod, si acquisitio sanitatis, &c. i. quoniam, cum fuerit positum quod acquisitio sanitatis est alteratio, & quod possibile est aliquem hominem sanari velocius, quam alium hominem, & possibile est ut duo homines sanentur insimul ab una egritudine in tempore equali, tunc alteratio erit equalis alterationi. D. d. fiunt. n. in tempore equali. i. & istae duae sanitates dicuntur equales, quia fiunt in equali tempore. Et, quia tempus est extrinsecum a re, & non sequitur ex equalitate eius equalitas motuum, si equalitas non fuerit in substantia motuum, inceptit querere qualitatem, in qua inuenitur de alterabilibus, & dixit: Quid igitur alteratur. i. sed, si posuerimus quod alteratio est equalis alterationi, quid igitur alteratur, ita quod recipit equalitatem? si est necesse ut equalitas inueniatur in eis secundum substantiam. D. d. equalitas enim, &c. i. equalitas enim impossibile est ut dicatur in qualitate. sed illa de quibus dicitur equalitas in quantitate, dicitur similitudo suis respondentibus in qualitate. Et intendebat, quod equalitas, quae dicitur de quantitatibus, quae neque addunt, neque diminuuntur adinuicem, est respondens similitudini, quae dicitur de qualitatibus, quae non sunt fortiores, aut debiliores se adinuicem. D. d. Si igitur equalitas in velocitate, &c. i. &, cum ita sit, si equalitas dicitur de alteratione, intelligendum est in eis, quae transmutantur eadem transmutatione, nec

addente, nec diminvente in equali tempore: quoniam tunc non erit differentia inter illud, quod intelligitur de equalitate, & illud, quod intelligitur de similitudine. Et, quia aliquis potest dicere, forte equalitas attributa alterationi est vera per subiectum alterationis: subiectum. n. eius est quantum necessario, dixit: In utroque; igitur, &c. i. & dicenti hoc dicendum est, in utroque, igitur est querenda coniunctio, utrum in subiecto passionis, aut in ipsa passione. contingit. n. dici quod equalitas est in ea secundum subiectum tantum, ut coniunctio sit subiecti, non passionis. & hoc accidit passioni. C. est L. eius per accens. Sed necesse est considerare utrumque, ut post declarabimus. & iste sermo esset possibilis, si esset possibile inuenire duas passiones similes. & ideo dixit post: hic autem possumus accipere, &c. i. & coniunctio non inuenitur in ea, secundum subiectum: quoniam possumus inuenire duas sanitates similes omnibus modis, quarum altera non addit, neque diminuit a reliqua. D. d. si autem passio fuerit diuersa, &c. i. si autem duae passiones. i. qualitates fuerint diuersae in specie. v. gr. ut aliquid sanetur, & aliquid albificetur, tunc non debet esse eadem in specie, neque equales: & si equalitas earum sit in tempore equali: neque similes. & hoc, quod dixit manifestum est per se. Deinde dicit: sed ex istis, &c. id est, si a tali diuersitate existente inter sanitatem, & albedinem fuerit species alterationis. Deinde dixit: & non est eadem alteratio. i. & ista maxima diuersitas in alteratione inuenitur, quia alteratio non est eadem in specie, quae admodum neque translatio est eadem in specie. D. d. & ideo sciendum est, i. & idem, cum voluerimus scire motus

con-

A coniungibiles qui sunt, oportet nos scire species alterationis, & species translationis, quot sunt. Deinde dedit regulam in hoc, & dixit: Si igitur motus fuerit diuersi, &c. i. & via ad numerandum species motuum est considerare mota per se, non per accidens, scilicet translata per se, & alterata per se. Si igitur fuerint diuersa, & motus eorum erunt diuersi in specie, & si in genere, in genere, & si in numero, in numero. Et ista via est via numerandi motum: quia motum apud nos est notius motu.

B Sed utrum oportet ad passionem respicere, si eadem sit, aut similis, si quae veloces sint alterationes: an ad id, quod alteratur, ut si huius quidem * tale dealbatum sit, huius autem tantum? An ad utrumque. Et eadem quidem, aut alia passione, si passio eadem sit: aequalis autem, aut inaequalis, si illud sit inaequale.

Sed oportet nos considerare, ut cognoscamus duas alterationes, quae sunt aequales in velocitate in passione, utrum passio sit eadem in eis, aut similis, aut in alterato. V. g. ut consideremus quod istud est album talis quantitatis, & istud talis quantitatis. Dicamus igitur respondendo quoniam oportet considerare de utroque, ita, quod dicamus de alteratione quod est eadem, aut non eadem secundum passionem, cum sit eadem. Et dicamus in ea quod est aequalis, aut non aequalis, secundum diuersitatem illius.

Cum quaesuit prius in utroque, **D** an oportet querere coniunctionem in illo, in quo est passio, aut in ipsa passione, respondit primo illic, quoniam possibile est accipere coniunctionem in passione. & cum non narravit, utrum cum hoc oportet considerare subiectum, aut non considerare, iteravit hic quaestionem, & dixit. Sed oportet, &c. id est sed oportet nos pericrutarum, & scire illud, per quod alterationes sunt aequales, utrum, quia passio in eis est eadem in specie, aut sunt similes propter alterationem, scilicet quia quantitas, quae alteratur in eis, est una. Et, cum dixit, **E** aut in alterato, exposuit hoc, & dixit: verbi gratia ut consideremus, &c. id est ut consideremus de similitudine duarum passionum equalitatem subiectorum. Deinde d. Dicamus igitur respondendo, &c. id est dicamus igitur quod utrumque est considerandum, scilicet similitudinem passionis, & aequalitatem subiecti. Deinde exposuit modum considerandi, & dixit: ita, quod dicamus in alteratione, &c. id est quoniam necesse est considerare utrumque, ita, quod sciamus de duabus alterationibus, utrum sint eadem in specie, aut non, id est similes. & hoc erit, quando subiectum fuerit idem. Et dixit hoc. quoniam, cum quantitas subiecti fuerit diuersa, diuersabitur passio necessario. & hoc intendebat, cum dixit: Et dicamus in ea, quod est aequalis, aut inaequalis, &c. id est & quasi cum exigit cum aequalitate passionis ut subiectum sit idem, id est aequale, induxit rationem super hoc, & d. & necesse est considerare subiectum: quia dicimus quod passiones sunt aequales,

Physicorum

**Documē-
tum.** **G**les, aut inæquales secundum subie-
ctum. Et debes scire q̄ consydera-
tio coniunctionis in alteratione, si
fuerit secundum subiectum tantū,
erit per accidens. & si fuerit secun-
dum solam passionem, non erit il-
lic equalitas perfecta, sed solummo-
do similitudo. ergo in consydera-
tione equalitatis perfectæ hæc duo
exiguntur, scilicet similitudo pas-
sionis, & æqualitas subiecti.

Et in generatione quoque, et
corruptione idem consyderan-
dum est, quomodo æque ve-
Hlox generatio est, si in æquali tē-
pore generetur idem, & indiui-
sibile, vt homo, sed non ani-
mal. velocior autem, si in æqua-
li aliud, non enim habemus ali-
quod duorum, in quibus ipsa
diuersitas, vt dissimilitudo. Et,
si est numerus substantia, ma-
ior, & minor numerus eiusdem
spēi est. sed est innominatū qđ
commune est, & vtrunque, vt
maior passio, aut excedens ma-
gis, quantum autem maius.

I Et consyderandum est de gene-
ratione, & corruptione, & quo-
modo generatio est equalis velo-
citatē. & forte erit talis, cum
æquali tempore generatur idem
indiuisibile, vt homo, non animal.
& erit velocior, cum non fuerit
in æquali tempore. non enim ha-
bemus nomen, quod continet duo
hæc, neque aliud, vt hoc nomen
dissimile. Et, si substantia est nu-
merus, dicemus numerum maio-

rem, aut minorem de numeris con-
Ruenientibus, in specie: sed illud,
quod commune est eis, & illud,
quod est proprium vtrique, non
habet nomen, sicut passio maior
dicitur fortior, & quantum di-
citur maius.

Cum declarauit illa, quæ exigun-
tur in coniunctione alterationis, &
modum consyderandi, vult decla-
rare hoc similiter in motu genera-
tionis, scilicet qui coniunguntur de
eis, & qui non coniunguntur, & di-
xit: Et consyderandum est de gene-
ratione, & corruptione, &c. idest
quomodo dicitur generatio equa-
lis generationi. & dixit hoc, quia
scito modo equalitatis, scietur con-
iunctio, cum equalitas sit propriū
cōiunctionis. D. d. & forte erit hoc,
&c. i. & forte sufficit in hoc, q̄ gene-
ratio sit equalis generationi vt sint
in tempore equali, & vt sit idem in-
diuisibile in specie non in genere,
vt aīal, cum aīal sit diuisibile ī spēs.
D. d. & erit velocior, &c. idest in tal-
bus istis generationibus, quæ sunt
in eadem specie, dicitur in eis q̄ vna
est velocior altera, cum non fue-
rint in æquali tempore. Deinde di-
xit non enim habemus nomē, &c.
idest contenti sumus in definitionē
velocioris, & æqualis in generatio-
ne ad hoc. quia duæ generationes
cōuenientes in specie, & in tpe no-
mē nō habent, sicut habēt qualita-
tes conuenientes in tpe, & specie: &
est similitudo, & dissimilitudo in di-
uersis: & equalitas in conuenienti-
bus in quantitate, & inæqualitas in
diuersis. Deinde dixit. Et, si sub-
stātia est numerus, &c. idest et con-
uenientia

¶ uenientia duarum substantiarum generabilium non habent nomen, nisi si substantiae diuersentur secundum numeros, secundum quod sunt compositae ex numeris, ut quidam Antiqui dicebant. quoniam, si hoc fuerit, possemus dicere in substantijs quod quaedam sunt maioris numeri, aut minoris de numeris conuenientibus in specie. Et intendebar quod, si substantiae sunt numeri, tunc coniungibilia in substantia sunt conuenientia in specie numerali, & inconiungibilia sunt diuersa secundum magis, & minus. Deinde dixit: sed illud, quod est commune, &c. i. sed illud, quod est commune substantijs, non habet nomen, neque passio, quae est propria eius, scilicet quod non inuenitur nomen conuenientibus ex eis, neque diuersis, sicut hoc inuenitur in eis, in quibus diuersantur in qualitate, & in quibus conueniunt. Illa enim, quae diuersantur in qualitate, dicuntur fortiora, & debiliora, in quantitate uero maiora, & minora, a Conuenientia autem in qualitate dicuntur consimilia, in quantitate uero aequalia.

¶ Conuenientia in qualitate dicitur consimilia & in quantitate aequalia. Idem super. l. c. 32.

Quo pacto mouentia, & quae moventur proportionem inter se habeant in motu. Cap. 2.

Quoniam autem mouens, mouet semper aliquid, & in aliquo, & usque ad aliquid, dico autem in

aliquo, quia in tempore: usque ad aliquid autem, quia per quam tam aliquam longitudinem. semper enim simul mouet, & mouit: quare quantum aliquid erit, per quod motum est, & in quanto. si igitur A est mouens, B autem id, quod mouetur, per quam autem motum est, longitudo C in quanto autem tempus, in quo D. In aequali igitur tempore aequalis potentia ipsi A dimidium ipsius B per duplam ipsius C mouebit: per C autem in dimidio ipsius D. sic enim erit proportio. **E**

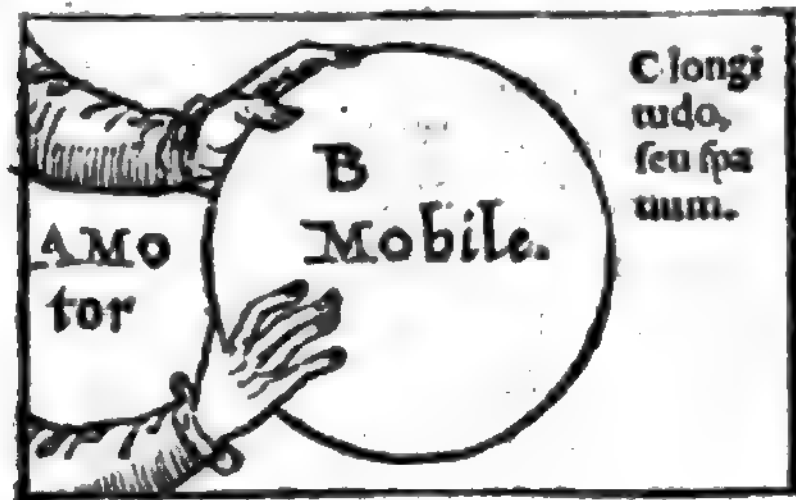
Et, quia motor semper mouet aliquid, quod est in aliquo, & mouet ad aliquid. & dico in aliquo, scilicet in tempore: & dico ad aliquid, id est ad aliquam mensuram longitudinis. semper enim mouet, & mouetur. ergo necesse est ut illud, a quo mouetur, sit aliquod quantum, & in quanto. Si ergo motor fuerit A, & motum B, & longitudo C, & tempus, in quo mouet D, tunc potentia aequalis, scilicet A, mouebit in tempore aequali dimidium B per duplum spatium C: & mouebit ipsum per longitudinem C. quoniam hoc modo erit finita.

Demon-

Physicorum

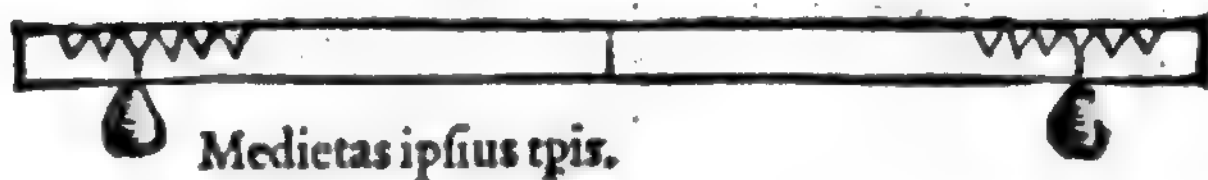
G Demonstratio, ostendens quòd, si aliqua potentia mouet aliquod mobile, per aliquod spatium, in aliquo tempore, medietatem illius mobilis mouebit eadem, vel aequalis potentia, per duplum spatium, in eodem tempore, vel per idem spatium, in medietate temporis.

Hæ duæ figuræ ambas designant proportionet.

H

D Tempus.

I

35 Cum compleuit sermonem in distinguendo motus coniungibiles à motibus nō cōiungibilibus, vult declarare alia propria motori ī moto. Primo vero, q̄ omnis motor, qui mouet aliquod motum per aliqd spatium in aliquo tēpore, mouet dimidium illius moti in illo tempore per duplū illius spatij, & mouet ipsum per illud spatium ī dimidio illius tēporis. Et, d. Et, quia motor, &c. i. motor extrinsecus, qui est cor

pus, non ille, qui est virtus in corpore. & hoc manifestum est ex hoc, quod dicit, semper. n. mouet, & mouetur. motor. n. qui, qñ mouet, mouetur, est corpus necessario. & ideo d. ergo necesse est vt illud, per quod mouet, sit aliqd quantum, i. spatium terminatū, & in quanto, i. in tēpore terminato. & hoc accidit motori, secundum q̄ est corpus, aut virtus in corpore. D. d. Si igitur motor fuerit A. i. ponatur igitur in loco motoris,

A, &

A a, & in loco moti b, & in loco spatij, c, & in loco temporis, in quo mouetur per istud spatium, d: dico qd ois motor, cuius potentia est æqualis isti motori, c. a, mouet in hoc tempore dimidium b, quod est motum per duplū istius spatij, quod est c, & mouet ipsum per totum istud spatium in medietate temporis d. Deinde d. qm hoc mō erit finita, i. potentia motoris. Et hoc est ita, qd velocitas propria vnicuiq, motui seqt̃ excessum potentię motoris sup̃ potentiā moti. & ideo, cū diuiserimus motū, contingit necessario vt proportio potentię motoris ad motum sit dupla illius proportionis: & sic velocitas erit dupla ad illam velocitatem: ergo mouebitur in illo tpe per duplum illius spatij, & in dimidio eius per totū spatium. & hoc commune est in omni motore, cuius potentia est finita. Vtrum vero hoc sit commune, & potentijs mouētibz non corporalibus, si aliquid sit tale, habet qōnem difficile. Necessario

B portio potentię motoris ad motum sit dupla illius proportionis: & sic velocitas erit dupla ad illam velocitatem: ergo mouebitur in illo tpe per duplum illius spatij, & in dimidio eius per totū spatium. & hoc commune est in omni motore, cuius potentia est finita. Vtrum vero hoc sit commune, & potentijs mouētibz non corporalibus, si aliquid sit tale, habet qōnem difficile. Necessario

Dubium. debet esse resistentia inter motorem, & rem motam. siue motio fuerit naturalis, aut innaturalis: & ista resistentia cōis est, fm qd alterum est agens, & reliquū patiens. Vnde dicimus in virtutibus celestibus mouētibz qd non mouet quęcunq; potentia qdcunq; corpus celeste, sed qlibet potentia mouet corpus propriū in velocitate propria. sed oēs cōueniunt in hoc, qd mouent in infinitū. Et fm hunc modū non est proportio inter eas. & motum. fm vero qd vnaqueq; earum mouet corpus propriū velocitate propria, fm hoc habet proportionē propriā ad motū, vel cū moto. Sed ista proportio vt indiuisibilis. Vnde igitur accidit

Solutio. videtur p illud. 2. cor. c. 63. In potentijs celestibus, fm qd vnaqueq; mouet in infinitū. nō oportet, sed prout vnaqueq; mouetur p̃ propriū velocitate propria. **Questio.** **Solutio.**

istis potentijs istud? Et forte hoc accidit ex diuersitate naturarum mouentium, quæ non sunt in materia in nobilitate fm magis, & minus, & diuersitate naturarum corporū, quæ mouentur ex eis. Hoc autem, qd motus eorum, & corporum celestium est in tempore, licet non sit proportio inter potentias motiuas, & mobiles, accidit ex natura motus. Motores aut, qui sunt in materia, si aliquis eorum haberet potentiā infinitam, contingeret vt motus esset in non tempore. & hæc declarabitur in ultimo Octauī libri. & Arist. nō loquitur hic, nisi de motoribus materialibus. qm ista persectatio est utilis in dispositionibus motorū non materialium, vt post declarabitur. & in alio libro dixit, hoc. n. motor erit proportionatus. & qd est in hac trāslatōe, s. nostra, est melius.

Viā. 1. cor. li. 38.

T. c. 78. & 79. Viā et

p hoc li. de substantia orb. ca. 3. ad finē.

Et, si eadem potentia idem in hoc tpe per tantā mouet, & per dimidiam i dimidio mouebit: & dimidia virtus per dimidiū mouebit in æquali tempore per æquale. vt ipsius a potentię sit dimidia, quę ipsum e, & ipsius b ipsum f dimidium. Similiter igitur se habet, & fm proportionem virtus ad grauitatem. quare per æquale, & in æquali tempore mouebunt.

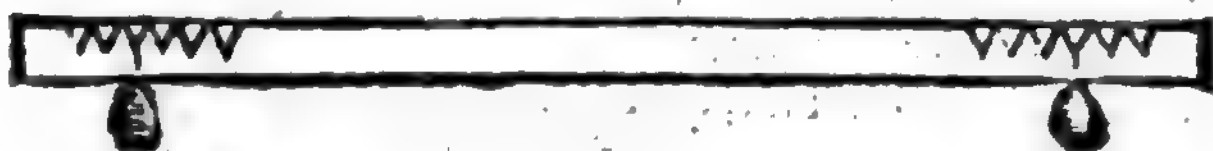
Et, si eadem potentia mouet idem in tali tempore per tale spatium, mouebit ipsum per dimidiū illius spatij in dimidio illius temporis: & dimidium illius potentię mouebit dimidium illius rei in æquali tempore per æquale long.

Physicorum

G longitudinem. v.g. sit medietas potentia AH . & medietas ipsius illa proportio. & ideo mouens per B quantitas Z . Ergo proportio istius $equale$, in tempore $equali$.

Demonstratio, ostendens quod, si aliqua potentia mouet aliquod mobile, per aliquod spatium, in aliquo tempore, dimidiata potentia, medietatem mobile mouebit, per idem spatium, in eodem tempore.

D Tempus.

36 Cum declarauit quod eadem potentia mouet medietatem moti in tempore, in quo mouet totum per duplum spatium, quod mouet in illo tempore, & mouet ipsum per totum spatium in medietate temporis, in quo mouet totum per illud spatium, vult declarare et quod, cum fuerit vnus motor aliquis, qui mouet aliquod motum per aliquod spatium in aliquo tempore, mouebit medietatem illius spatii in medietate illius temporis: & quod medietas eius mouebit medietatem illius moti per illud spatium in medietate temporis illius. Et est necesse, sicut dixit, ut moueatur medietas moti per illud spatium in illo tempore. quoniam velocitas motus, quam habebat totum motum ad totum motorem, est secundum proportionem excessus potentie motoris super potentiam moti. Et, cum diuiserimus motum in duas medietates, & similiter motorem,

tunc proportio motoris, que est medietas, & ad motum, quod est medietas, erit sicut proportio totius motoris ad totum motum, ut vult declarauerunt Geometre. & sic duae velocitates erunt aequales necessario, scilicet velocitas totius moti, & velocitas medietatis. ex quo sequitur necessario ut pertranscant idem spatium in eodem tempore. & sermo eius in hoc manifestus est per se.

Et si, ipsum E ipsum F mouet in ipso D per ipsam C , non necessarium est inaequali tempore id, in quo E , duplum ipsius F mouere per dimidiam ipsius C . Si igitur ipsum A ipsam B mouebit in ipso D per tantam, quanta est ipsa C , dimidium ipsius A , in quo E , ipsum B non mouebit in tempore,

A re, in quo D, neq; i aliquo ipsius
D p aliquid ipsius C, fm q; ana-
logum est ad totam C, vt A ē ad
E. omnino. n. si contigerit, non
mouebit aliquid. si. n. tota vir-
tus per totam mouit, dimidia
non mouebit, neq; p quāuis,
neq; in quantouis. vnus. n. mo-
uebit nauem, si nauē quidē tra-
hentium diuidat virtus in nu-
merum, & in longitudinem, p
quā oēs mouerūt. Propter hoc
Zenonis ratio non est vera, q; so-
net milij quāuis pars. nihil. n.
B prohibet nō mouere eū aerem
in vilo tempore, quem mouit,
dū caderet totus modius. neq;

itaq; p s t m, quātū mouebit eū
toto, si sit p se, hoc mouet. neq;
.n. vlla est, nisi potentia in toto.

Et, si H mouet Z, in tempore
D, per spatium C, necesse est vt H
illo tempore non moueat duplum
Z, in dimidio spaty C. Si igitur
A mouet pondus, quod est B, in
tempore D, per spatiū C, tunc, quā-
do a medietate A diminuitur
pars, cuius quantitas ex toto est
quantitas, quae mouet, tunc illa
pars singularis non per se mouebi-
tur. Nihil enim aliud est, nisi
quod est in potentia in tanto.

D
a. l. hoc si
mouet.

Te. iste. c.
37. ē dimi-
nut, defi-
cit. n. ab
ca pte oī.
no. n. vsq;
in finē.
Cōmētū
ē ē dimi-
nutū, qā
si exponit
primā par-
tē iux.

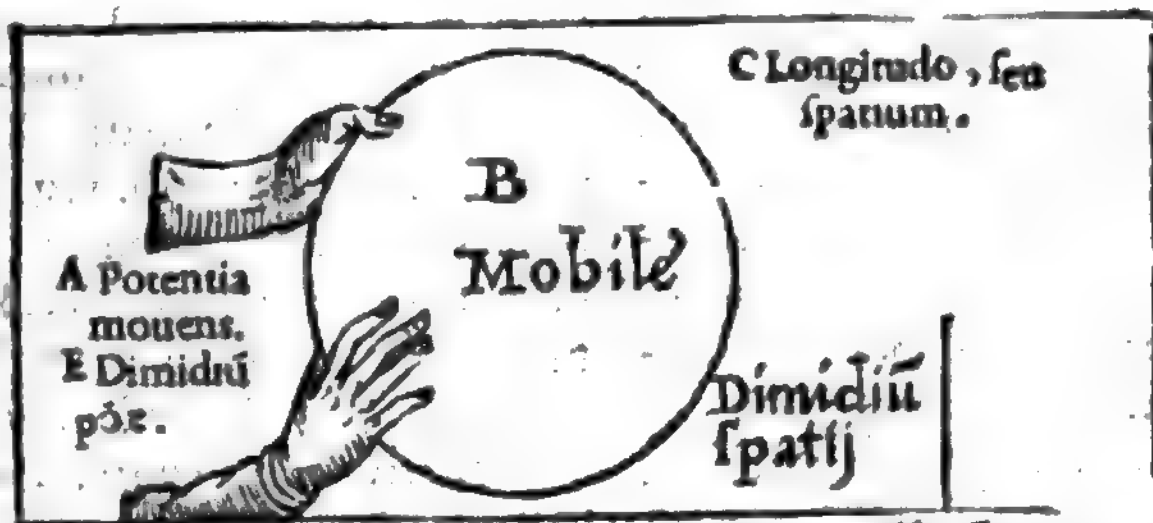
Ex I

*Demonstratio, probans quod, si aliqua potentia mouet aliquod mobile, per aliquod
spatium, in aliquo tempore, dimidium illius potentiae non mouebit duplum
illius mobilis, per medietatem illius spatij, in eodem tempore,
neque in aliqua parte illius temporis, per
aliquam partem illius spatij.*

Figura haec, ambas designat disproportiones.
D Tempus.

C

F

37
Abbreuiata
no.

Dicebat Zeno q; mina milij, qā,
cū cadit, facit sonum, necesse est q;
qālibet granū per se faciat sonū. &
similiter guttae aquae succedētes su-
per lapidem, ita, q; faciāt in ipso so-

ueam, necesse est vt vnaqueq; earū
operetur in lapide. qm, si nulla ope-
ratur, ergo nec oēs operant. Et iste
sermo est sophisticus. qm vna pars
nō operatur in actu, sed in potētia,
qm

Vide pro
hoc. 8. ph.
t. c. 23.

Physicorum

G qm̄ vnus vir de triginta nō mouet nauem solus. & cum motio eius cōiungitur cū preparatione, & potentia proueniente a viginti & nouem hominibus mouebit nauē necessario, ergo vnusquisq; de triginta largit̄ naui de preparatione ad moueri, qđ naui non habebat prius. Illud igitur, qđ viginti & nouem largiuntur de preparatione, ē illud, qđ vltimus motor extrahet ī actu. Et similiter est de mina milij. Et d. Et ideo sermo Zenonis non est verus. & est qđ vnum granum milij, quodcūq; sit, qñ cadit, facit sonum, i. sed nō qđli

I bet motum: qm̄ potentia motoris est terminata. Et, cum potentia motoris est terminata, s. prima potētia, quæ pōt mouere vnāquāq; partium, nō mouet in tpe omnino, qñ cadit, ergo sermo Zenonis nō est verus ī hoc, qđ fingit, qđ quodlibet granum milij debet facere sonum. D. d. nam impole est vt nō moueat in tpe oīno illum aerē, quē mouet tota mina, qñ cadit. i. qm̄ impole est dicere qđ vnaquēq; partium nō mouet in tpe oīno, qñ cadet, aerē, per quē transit, motione, ex qua audit sonus. sicut auditur a mina, s. qđ nō

H mouet ipsam ī actu motione faciente sonum. & si vnaquēq; partium largitur aeri ad recipiendum sonū preparationem, quā prius non habebat. D. d. neq; pars, & c. i. qm̄ vnaq; partium motoris nō debet per se singulariter mouere, neq; pars, quæ, cum additur alijs partibus, mouet totum, v. g. trigessimus vir. Et d. quia ista pars non vñ iter alias partes ē fortior in motu, nisi pp preparationē precedentē in moto, D. d. Nihil aliud est, & c. Aut intendit qđ cū pars est in cōtinuo, nihil est ī actu,

sed est in potentia in toto. Aut intēdit quod pars non mouet in actu, sed mouet in potentia in toto.

Si vero duo, & vtrunq; horū vtrunq; mouet per tm̄ in tāto, & compositę potētię cōpositū ex ponderibus per æquale mouebunt longitudinē, et in equali tempore: analogum enim est:

Et, si fuerint duo, quorū vtrunque mouet vnum, & vtrunq; mouet per tale spatium in tali tempore, duę potētię congregatę mouebunt congregatum ex duobus ponderibus per æqualem longitudinem in equali tempore. sunt. n. proportionalia. Et iste sermo distinguendus est ita, quod considerandum est in eo, & sint duę intentiones.

Hęc est alia intentio a predictis. 38 & est qđ, cum duo mouētia diuersa, vtrūq; mouet aliqd pondus p equalē spatium in equali tpe, tunc duę potētię motuę cōgregatę mouebunt congregatū ex duobus ponderibus per illud spatium in illo tpe. & hoc erit, qñ equaliter mouēt duo pondera diuersa in spatio, & tpe. cū aut diuersantur spatio. v. g. qđ alterū mouet vnā arronā in vna hora p medietatē vnus leucę, & aliud mouet duas arronas in vna hora p vnā leucā, nō sequit̄, cū duo motores fuerint congregati, & arronę fuerint congregatę, vt moueantur ab eis in illa hora, neq; per vnā leucam, neq; per dimidiā. qm̄ proportio eius, qđ congregatur ex duabus potētijs ad duo pondera nō est sicut proportio solius potētię ad vnū pondus.

A pōdus. Cum autem spatium fuerit vnum, & tempus vnum, tunc proportio eius, quod congregatur ex duabus potētijs motuīs ad duo pōdera mota, erit eadem proportio: & siue potentia ponderum, & potentia motorum cōueniant, aut diuersentur. verbi gratia quoniam, si aliquis motor habet aliquam proportionem ad aliquod motum, & alius motor, cuius potentia habet istam eandem proportionem ad potentiā ponderis, quo mouetur ab eo. Declaratum est enim in libro Elementorum quod, cum fuerint quælibet quantitates, & totidem earum comparēs, tunc proportio omnium ad omnes est, sicut proportio vnius ad vnam. Deinde dixit. Et iste sermo distinguendus est, & cætera, & sic inuenitur in quibusdam libris. & intendit quod, cum duo motores mouent aliquod pondus per aliquod spatium, quod possibile est, cum diuiserimus motores, & diuiserimus pondus, ita, quod, proportio vtriusque partis ad vtrumque motorem sit, sicut proportio totius ad totum, quod proportio motus remanebit eadem. & hoc secundum proportionem est verum: sed secundum quod existimatur quod ī quolibet illorum duorum. ideo dixit, ut mihi videtur, ita, quod considerandū est. videmus enim quod duo, & tres homines mouent congregatim, qđ non possunt mouere secundum segregationem.

Num igitur sic est & in alteratione, & in augmentatione? Aliquid enim est augens, aliqd autem & id, quod augetur. in quanto autem tempore, et quā-

tum, aliud quidem auget, aliud **D** autem augetur. Et alterans, & id, quod alteratur similiter. & aliquid, & quantum secundum ipsum magis, & minus alterata sunt, & in quanto tempore, in duplo duplum, aut duplum in duplo: dimidium autem in dimidio tempore, aut in dimidio dimidium, aut in æquali duplum. Si vero alterans, aut augens tantum, in tātō, aut auget, aut alterat, non necesse est & dimidium in dimidio, & in dimidio dimidium. sed, si cōtigerit, **E** nihil alterabit, aut augmētabit, sicuti & in pondere.

Et similiter est de alteratione, et in augmento. Est enim aliquid, quod auget. Et alterans etiam similiter est alteratum. & secundum aliquam quantitatem in additione, & diminutione erit alteratio. & in aliqua quantitate temporis in duplo erit duplum, & duplum erit in duplo. & quod est in tempore æquali est duplum. Si igitur alterans, & augmentans augmentat: & alterat tantum in tali tempore, non est necesse ut medietas etiam faciat hoc in medietate, aut in medietate agat medietas. & forte accidit ut non alteret omnino, aut ut non auget, sicut diximus in pondere.

Vult declarare, quod omnia, quę **39** dixit de moto, & motore in loco, sunt vera in augmento, & alteratione. **Phyſi. cū cō Auer. V V tio-**

Physicorum

G tione, & dicit: Et similiter est de alteratione, idest & omnia, quæ dicta sunt de moto, & motorem in loco, scilicet quod duplum motoris mouet illud motum per illud spatium in dimidio illius temporis, aut per duplum illius spatij in illo tempore, & quod motor mouet dimidium moti per illud spatium in dimidio illius temporis, & cum motor diuiditur in duo æqualia, & motum in duo æqualia, motus erit idē in velocitate, omnia accidunt similiter in augmento, & alterato. Et, cū narrauit hoc, dedit causam, & d. Est enim aliquid, quod auget, & aliqd quod augetur, & in aliquo tēpore hoc auget, & hoc auget, idest, & ita est de augmento, sicut de translatione. quoniam est aliquid qd auget, & est respondens motori in loco, & aliquid quod augetur, & est respondens moto, & tempus, in quo fit iste motus, & quantitas, in quo est. D.d. Et alterans similiter, & c. i. & quemadmodum augens, & augmentatū est aliquid terminatæ potentiæ, similiter alterans etiam, & alteratum sunt terminata: & secundum excessum potentiæ alterantis

I supra potentiam alterati erit velocitas alterationis, & quantitas temporis, in quo est alteratio, s. q. hæc duo sequuntur proportionem inter alterans, & alteratum. Si igitur proportio fuerit magna, velocitas erit magna, & tempus breue, & e converso. D.d. & in duplo duplum, idest & in tempore, in quo aliqua passio in aliquo alterato ab aliquo alte-

ante, in duplo eius erit in duplum illius passionis. Deinde dicit. & duplum in duplo, idest & alteratio, q est dupla ad alterationem positam ab aliquo alterante, duplum eius erit in duplo illius temporis: & est conuersum primæ. & intendebat declarare quæ sunt proportionabilia. Deinde dixit: Si igitur alteras, & c. i. idest & si omne alterans, & augmentans alterat, & augmentat aliquod terminatum, & in tempore terminato, & non augmentat quidlibet quodlibet, neque alterat quidlibet quodlibet, non sequitur, cum diuiserimus alterans in duas medietates, ut medietas moueat illud alteratum in duplo illius temporis: cum accidit forte ut non alteret illud omnino. & hoc contingit, quando potentia medietatis motoris nō excedit potentiam moti. D.d. sicut diximus in pondere, i. in grauitate ad leuitatem.

In huius Septimi Libri fine, in impressis hætenus codicibus omnibus legebatur ad verbum ea pars pœmij ipsius Auerrois, Primi, Physicorum, incipiens, Utilitas autem, vsque ad illud, Ordo vero, quam, veluti illegitime, superflue, ac vitiose hoc in loco positā, abscidimus. præcipue autem ad id Pauli Israelitæ, Hebræi, viri doctissimi sententia coadiuuante, nonnullisq; Antiquis codicibus, eam non legentibus.

Aristotelis

ARISTOTELIS

DE PHYSICO AUDITU

LIBER OCTAVVS,

CUM ANET. COMMEN.

SUMMAE LIBRI.

A 1. vsq; ad 11. demonstrat motu ante, retroque, sempiternum fore.

A 11. vsq; ad 45. ostendit q; primus motor sit penitus immobilis, ppetuus, & vnus.

A 45. vsq; ad 54. querit an detur motus continuus, & quis motuum sit primus.

A 54. vsq; in finem, ostendit primum motorem indiuisibilem esse, & impartibile, nullaq; prorsus habere magnitudinem.

SUMMA PRIMA.

De sempiternitate motus.

Propriam de sempiternitate motus sententiam comprobat, ubi multa de Antiquorum interserit opinionibus. Cap. I.

Verum autem factum est aliquando motus, cum non esset prius, & corrumpitur rursus, adeo, ut moueatur nihil, an neq; factus est, neque corrumpitur, sed semper erat, & semper erit, et hoc immortale, & sine quiete non inest, quae sunt, veluti vita quaedam, quae inest natura subsistentibus omnibus? Esse igitur motum omnes affirmant, de natura aliquid dicentes, propterea quod mundum faciunt, et de generatione, & corruptione est contemplatio omnibus ipsis, quam impossibile est esse, nisi sit motus. Sed quotquot quidem infinitos mundos & esse dicunt, & quosdam quidem fieri, quosdam autem corrumpi mundos, semper di-

cunt esse motum. necessarium enim est generationes, & corruptiones ipsorum esse cum motu. Quicunque autem vnum, aut non esse semper, et de motu supponunt sine rationem.

Verum autem motus aliquando fuit, & non fuit, & corrumpitur in corruptione, in qua nihil mouebitur omnino. aut motus nec fuit generatus, neque corrumpitur, sed semper fuit, & semper erit, & hoc non habet corruptionem, nec fugit ab entibus, sed est quasi vita omnibus, quae constituentur per naturam. Omnis enim qui aliquid dixit de natura, dixit motum esse. non enim possunt loqui de factura mundi, & considerare in eo, secundum quod currit generatio, & corruptio, si motus non sit. Sed dicentes plures mundos infinitos esse, quorum quidam generatur, & quidam corrumpitur, dicunt motum eternum esse. modos enim generationis, & corruptionis cum motibus esse necessesse est. Dicentes vero unum mundum esse, & non eternum, secundum hoc etiam litigant de motu.

Via prima intentio eius est perscrutari de primo motore, incipit perscrutari de motu, verum sit nouus, aut antiquus, scilicet sui generis. & tunc est ante istum tractatum, aut est necessarium huic tractui, aut est per melius.

Prima intentio eius est perscrutari de primo motore. tunc est per necessitatem, aut est per melius.

VV ij Et,

Physicorum

G Et cum dixit: Vtrū autem motus. non intendit motū aliquē propriū, sed intēdit vtrū isti motus existētes in partibus mūdi fuerint, postq̄ nūlla pars partiū mūdi mouebat oīno, & vtrū destruent oēs, ita, q̄ nulla ps mundi moueat. Aut isti motus existētes in partibus mūdi fuerūt semper, & erunt in futuro in hac dispōne, ī qua sunt mō. Ista autē perscrutatio est necessaria, quia apparet q̄ in mundo nō est nisi alterū horum duorū, aut plures motus succedentes, aut vnus motus cōtinuus. s. motus corporis cōlestis. Queritur igit

H vtrū est possibile in his duobus modis sensibilibus incipi tali mō, q̄ ante nihil fuit de eis: & siue incēpit vnus eorū ante alterū, aut incēperunt simul, s. motus, qui sentiuntur cōtinui, & succedentes: & vtrū corumpentur hęc duo genera tali corruptione, cū qua nihil mouebit omnino: aut hęc duo genera nō cessauerunt, neq; cessabunt esse. D. d. sed ē quasi vita. & inuuit per hoc, q̄ necesse est in motu non cessare in pte rito, & in futuro, si est necesse hoc ī entibus naturalib⁹. Apparet. n. q̄ cōstitutio entū naturalū, & illud, qđ est in eis quasi vita, est motū ēē. p̄cipiū. n. motus de oīb⁹ mobilibus ē

Apparet q̄ cōstitutio entū naturalū, & illud, qđ est in eis quasi vita, ē motū ēē. p̄cipiū. n. motus de oīb⁹ mobilibus ē, si

ut aīa de rebus viuis. Vide p̄ hoc. 2. c. 1. c. 68

sicut aīa de rebus viuis. & hęc perscrutatio nō est tm̄ necessaria in cognitione primi motoris, sed ē in cognitione ēē mūdi, s. vtrū sit ēternus, aut nouus. necesse est. n. perscrutationem de hmōi intētionē ī motu p̄cedere perscrutationē de illa in mūdo. Et, quia ista perscrutatio magis vī procedere in perscrutatione de dispositione mundi in generatione, & corruptione notificauit istā perscrutationem continere in se perscrutationē

de mundo, & induxit signum, dicēdo q̄ qui aliquid d. de mundo, debet dicere tale de motu, & d. Omnis. n. & c. i. & posuimus perscrutationē primo de motu vī in loco perscrutatione de dispōne mundi in generatione, & corruptione: quia hoc est naturale in perscrutatione. oīs. n. qui locut⁹ fuerit de entibus naturalib⁹, cōcedit motū esse. D. dedit. causam in hoc, & d. nō. n. possunt loqui, & c. i. & oēs cōcedūt motū ēē, quia ipse est aliquē loqui de factura mūdi, i. de natura illius, & considerare quō est in generatione, & corruptione fm totum, aut fm partem, si non concesserit motum esse, s. si possibile est ī eo generationem, & corruptionē, aut impossibile: & si est possibile, quō, D. d. Sed dicētes, & c. i. sed cōsiderantes de mundo, licet oēs concedant motū, tm̄ ita opinant⁹ de generatione, & corruptione in motu, sicut in mundo toto. q̄ igit dixit illorum plures mūdos esse, quorū corruptio vnius est generatio alteri⁹, & q̄ hoc procedet in infinitū, cōcessit motū esse, q̄ semp fuit, & erit. D. dedit causam in hoc, & d. modos. n. generationis, & corruptionis. & c. & hoc qđ d. manifestum est. qm̄, cum opinati sunt q̄ corruptio vniuscuiusq, mūdorū existentium est generatio alterius, sicut est dispō in partibus isti mūdi, s. q̄ corruptio alicuius indiuidui est generatio alteri⁹, & quilibet mundus eorū non est extra motū, manifestū est eos dicere motū ēternum succedentem. D. d. Dicentes vero vnum mūdum esse, & nō ēternum, & c. & hoc intellectū est per se, s. q̄ qui opinatur mūdū esse non ēternum, & generatum, postq̄ nihil mouebatur, & corruptibilem ī res, quę

L

M

Aque non mouebuntur, necesse est ipsum opinari hanc opinionem in motu. Et, quia hoc opinari in mundo potest intelligi duobus modis, incepit distinguere hoc, & d. Si igitur. Dico quod hec expō, quā mō dixi, est, quod intelligitur primo aspectu, & hoc intellexit Alfarabius, sicut quod d. in lib. suo de entibus transmutabilibus. & hoc idem intellexit Auic. & Auempace Hispanus, sicut quod intentio Arist. in primo istius tractatus est declarare quod ante omnem motum est motus, & ante omnem transmutationem est transmutatio, & quod motus non deficiet secundum genus: ut procedat ex hoc ad declarandum motum esse primum, & eternum, qui continet omnia, aut unum, aut plures. & in hac declaratione est difficultas. Et ideo intendit Alfarabius in suo lib. de entibus transmutabilibus complere sermonem de hoc, in quo perscrutatus est sicut quot modos potest imaginari ante omnem transmutationem esse transmutationem, & quid potest esse verum de hoc, & quid non. quapropter inuoluta est sua perscrutatio in hoc. Ego autem, cum hoc quod credebam expositionem istius loci esse istam, tamen, erā aliquantulum in errore, sicut in hoc quod declaratio Arist. est declaratio diminuta. & semper fui perscrutatus de hac declaratione, quousque apparuit mihi intentio, quam intendit Arist. perscrutari. Et inueni sermones suos conuenientes sibi adinvice, sicut illam intentionem, non sicut primam expositionem, quæ videtur in primo aspectu. Arist. n. intendit hic declarare utrum primus motus continens mundum, aut primi motus, si sint plures uno, sint facti de nouo, ita, quod ante eos non fuit motus omnino, ita, quod motus propter hoc sit nouus

sicut genus, & omnia inceperunt moueri. **D**ri, postquam nihil mouebatur. Aut primus motus, qui continet omnia, existens in primo moto, aut in primis motis, si fuerit plures uno motu, sit eternus, qui nunquam cessauit, nec cessabit, sed est, sicut dixit quasi vita eorum, quæ constituuntur per naturam. Et induxit ipse declarationem de definitione motus prædicta ad ostendendum talem motum esse: non quia induxit definitionem motus ad declarandum, quod ante omnem motum est motus: sicut credidit Alfarabi, & alij. Perscrutatio. n. quam hic intendit, est vltis toti mundo. & non est verum sicut opinionem Arist. ut ante motum continentem totum sit motus, aut ante transmutationem, quæ est prima transmutatio, sit transmutatio. Falsa igitur fuit hæc existimatio illorum. hæc. n. est particularis, & est vltis de motibus particularibus, quos continet motus vltis, sicut quod hoc sequitur motum vltimū. non quia hoc existit in eis primo, & essentialiter: quoniam hoc apud ipsum impossibile est, ut apparebit post. Non igitur poneret æternam continuationem existentem in istis motibus per accidens, sed signum ad æternam continuationem existentem in ipso primo motu, aut in primis, cum hoc, quod nondum declaratum est hic de eis. sensus esse tales per accidens. & hoc manifestum est, & post declarabitur magis.

Si igitur contingit aliquando nihil moueri, duplēt necesse est hoc accidere. Aut. n. ut Anaxagoras dicit. inquit. n. ille, simul omnibus existentibus, aut quiescentibus infinito tempore, mentem fecisse motum, et disgregasse. Aut

In te. seq.
Digressio.
quæ querit
utrum Arist.
quod procedat
de motu
sicut genus
vel de motu
ca. celi.

Sed et expō
n. f. 3. auc.
C
opinionem.
Ita. l. ubi erā

Anaxago.

Physicorum

G ut Empedocles, in parte moue-
Empedoc. ri, & rursus quiescere. moueri q-
 dem, cum amicitia ex multis fa-
 cit vnum, aut lis multa ex vno:
 quiescere vero in intermedijs tē-
 poribus, sic dicens. Quatenus
 vñū qdē ex pluribus consuevit
 nasci, Et rursus vno generato
 plura perficiunt, Eatenus qui-
 dem & fiunt, & non est ipsis fir-
 mum æuum. Quatenus vero p-
 mutantur oīno, neq; simul desi-
 nunt, Eatenus semp sunt immo-
 bilem fm circulum. Hoc. n. qua-
 tenus permutantur, hinc illuc
H dicere ipsum opinandum est.

*Si igitur possibile est in aliqua
 hora nihil moueri, necesse est hoc
 accidere duobus modis. Aut sicut
 dixit Anaxagoras, qui d. quod
 oīa fuerunt insimul, & quiescen-
 tia tempore infinito, et quod intel-
 ligentia fecit in eis motum, et di-
 stinxit ea. Aut sicut dixit Empe-
 docles, quod quandoq; mouētur, et
 quandoq; quiescunt. mouentur. n.
 quando amicitia facit de pluribus*

I unum, aut quando lis facit de uno
 plura, & quiescūt in temporibus,
 quæ sunt interim, cum dixit. Secū-
 dum autem quod unum innatum
 est oriri ex pluribus, Et quod com-
 pletum est unum, rarificantur ex
 eo plura, Secundū hunc modū ge-
 nerantur, & sic non erit secundum
 eos æternum. Secundum uero quod
 hæc duo mutantur, et non finiun-
 tur cum hoc, Secundum hunc mo-

K dum semper mouentur circulari-
 ter. intelligēdum enim est ex hoc,
 quod dixit, secundum uero quod
 hæc duo, idest secundum uero quod
 hæc duo transmutantur.

Quia natura diuisionis facit duos
 modos in hoc, quod posuit q; mo-
 tū fm totū deficit ab entibus, quos
 modos Antiqui dicebant, s. aut q;
 mundus fuit ex rebus quiescētibus
 tempore infinito, s. non transmuta-
 bilibus, & q; post corrumpetur tali
 modo, q; omnia erunt quiescentia
 tempore infinito, vt Anaxa. opina-
 batur, aut q; entia quiescant in ali-

qua hora, & in aliqua mouentur,
 vt videbat Empedocles, induxit ser-
 monē vtriusq; istorū, & tacuit opi-
 nionem Platonis de mundo, qui di-
 cit mūdum esse generatum, sed nō
 corruptibile: quia non dixit q; om-
 nia erant quiescentia ante genera-
 tionē mundi. sed q; mouebant mo-
 tu inordinato, & q; Deus induxit ip-
 sa ad ordinem, sicut ipse dixit. Et
 hoc, quod narrauit de Anaxag. qui
 dicebat q; omnia erant insimul, in-
 tendit per omnia corpora consimi-
 lia, quæ opinabatur esse elementa
 mundi. & intendit per hoc, qd di-
 xit erāt insū, q; erāt latētia in mixto

infinito. opinabat. n. contraria exi-
 stere insimul in illo mixto tempo-
 re infinito, & q; post incēpit intelle-
 ctus, qui est Deus apud ipsum, di-
 stinguere ea ex mixto, & extrahere
 ea de latitatione in actum. & iā cō-
 tradixit ei in Primo istius lib. † Em-
 pedo. vero generat mūdū ex qua-
 tuor elemētis, q; habet p; rebus ma-
 terialibus. res autem agentes sunt
 apud ipsum dux, ad congregādum
 hæc elementa & facere ea vñū ami-

cia,

L Vide op-
 positū de
 op. Anax. I
 I. ph. c. 32.
 Vide cōt.
 Zim.
 Plato dixit
 mūdū esse
 gharū, sed
 nō corrupti-
 bilē. Idem
 J. ut. c. 10.
 Idē. 4. ph.
 88.

† Quatuor
 elementa
 fm Empe-
 docle mē-
 tes, & lis,
 & amicitia
 sūt cāse
 agētes. idē
 I. ph. 50.
 51.

Amicitia, ad segregandum lis. Mundus igitur corrumpitur, quoniam elementa adunantur per amicitiam, & generatur quoniam multiplicatio fit per litem. partes vero mundi compositae generantur apud ipsum esse, ut mihi videtur, ex amicitia, & corrumpuntur ex lite. & similiter partes existentes in indiuiduo segregatae, & distincte segregantur per litem. & ideo, ut mihi videtur, quia in sphaera coelesti non sunt partes diuersae, non est in ea lis apud ipsum, sed componitur apud ipsum ex amicitia, & elementis, & habet ipsam pro Deo. Et hoc, quod narrauit de Empedocle. quod

Quoniamque mouebantur, intendit quatuor elementa. & intendit per quietem tempus, in quo mundus est corruptus: & per motum, tempus in quo mundus generatus, & est ens. D. d. mouentur enim quoniam amicitia, & c. i. apud corruptionem, aut generationem mundi. D. d. & quiescunt in temporibus, quae sunt interim. & intendit per unam quietem hoc, quod est post corruptionem mundi. per secundam autem non potest intendere, nisi post generationem mundi. sed, quia mundus apud suum esse mouetur, remanet ipsum non intendere per quietem in hac dispositione, nisi corruptionem motus visus, quo est generatio totius mundi. Et, cum induxit opinionem Empedocle, in generatione, & corruptione mundi, induxit verba illius, & dixit, narrando, Secundum autem, & c. i. scilicet autem quod mundus generatur quoniamque, & corrumpitur quoniamque, motus non erit eternus, cum interim fiat quies: scilicet vero quod haec duo sepe succedunt sibi, motus erit eternus. & vocauit ipsum circularē, quia partes mundi quoniamque, dissoluantur, & quoniamque, ligantur. ex quo sequitur ipsum habere duas partes, partem post congregationem, & partem post segregationem.

Corrupcionem motus visus, quo est generatio totius mundi. Et, cum induxit opinionem Empedocle, in generatione, & corruptione mundi, induxit verba illius, & dixit, narrando, Secundum autem, & c. i. scilicet autem quod mundus generatur quoniamque, & corrumpitur quoniamque, motus non erit eternus, cum interim fiat quies: scilicet vero quod haec duo sepe succedunt sibi, motus erit eternus. & vocauit ipsum circularē, quia partes mundi quoniamque, dissoluantur, & quoniamque, ligantur. ex quo sequitur ipsum habere duas partes, partem post congregationem, & partem post segregationem.

Considerandum igitur de hoc quomodo se habet. operae precium enim, est non solum ad eam, quae de natura est, considerationem aspicere veritatem, sed & ad methodum, quae de principio primo est.

Et oportet nos considerare de hoc, quousque sciamus quomodo est. hoc enim non tantum est utile in uere sciendo aliquid in scientia naturali tantum, sed etiam prodest in uia inducente ad considerationem de primo principio.

Dicit: Et oportet nos considerare de hac intentione in motu. haec enim, per scrutatio non tamen est utilis in scientia naturali tamen, sed in scientia diuina. & hoc intendebat, cum d. in uia, i. in arte. Diuinus enim. accipit prima principia mouentia a Naturali: & nullam habet uiam ad demonstrandum esse primum motorem, nisi accipiat ipsum pro constanti a Naturali. † Et quod existimauit Auicenna. quod Diuinus debet monstrare primum principium esse, est falsum. & uia eius, quam finxit ipsum inuenisse eam, qua usus est in suo libro. & sicut Algazel sequens ipsum, est uia tenuis, & non est demonstratiua aliquo modo. Nos autem de hoc fecimus tractatum singularem super hoc. & qui uoluerit accipere rationes accidentales in ea, videat hoc ex libro Algazelis. plures enim, quas induxit contra alios, verae sunt.

E
Diuinus accipit prima principia mouentia a Naturali: & nullam habet uiam demonstratiua ad hoc. vide. i. ph. c. vi. & q. ibi.
† Contra Auicē. & Algazelē.

Incipiemus autem primum ex definitis a nobis prius in physicis. Dicimus itaque motum esse actum mobilis, scilicet quod est mobile. Necessesse est ergo existerere res, quae possunt moueri scilicet unum.

V V iij quēq;

Physicorum

Guēq; motū. Et sine ēt mot⁹ de-
finitione omnis vtiq; confitebi-
tur necessarium esse moueri id,
quod pōt moueri fm vnūquē-
que motum. Vt alterari quidē
alterabile, ferri autē fm locum
mutabile. quare prius oportet
cōbustibile eē anteq; cōburat,
& cōbustiūū, prius q̄ cōburat.

*Incipiamus igitur ex predictis,
in quibus prædiximus distinctio-
nem, & determinationem in arti-
bus & nos incipiemus in rebus de-
terminatis prius in rebus naturali-
bus. Dicamus igitur quod motus
est actus, eius quod innatū est mo-
ueri, secundū quod innatū est moue-
ri. Necesse est igitur illa esse, in
quorum potentia est moueri vno-
quoq; motuum. Et sine hac defini-
tione oēs homines concedunt quod
non est necesse moueri nisi illud,
quod potest moueri: & hoc neces-
se est unoquoq; motuum uerbi gra.
quod non alteratur nisi illud, quod
innatum est alterari, nec transfer-
tur nisi illud, quod innatū est trās-
ferri in loco. necesse est igitur ut
res sit innata comburi prius, an-
tequam comburatur, & combure-
re, antequam comburat.*

4 Id est, incipiamus igitur primo à
rebus, q̄ mos est vt determinent in
initijs artium, quæ sunt quasi prin-
cipia earum: & incipiamus ex istis
in hac sc̄ia à rebus, quarum defini-
tiōes determinauimus ex rebus na-

turalibus. Et sc̄pit pōnere ad hoc **K**
propōnem notam & est. Omne, qđ
est, postq̄ nō fuit, necesse est ipsum
fuisse ante in potentia: & q̄ motus
generatus talis est, s. q̄ omne, quod
mouetur, postquam non moueba-
tur, necesse est vt ante esse possē vt
moueretur. Et induxit ad hoc certi-
ficandum duos modos, quorū vnus
est ex hoc, quod declaratum est de
definitione motus, & secundus ex
inductione, & d. Dicamus igitur q̄
motus, &c. i. dicam⁹ igitur, quia, cū
declaratum est in Tercio istius libri
quod altera definitionum motus ē
entelechia moti, secundum quod **L**
est motum, id est & entelechia eius,
quod innatum est moueri, necesse
est vt res mobiles sint ante motum
in vnoquoque generum motuum:
&, cū res mobiles fuerint ante mo-
tum, tunc potentia ad motum erit
ante motum. Et intelligendum est
ex hoc quod motum est prius tem-
pore motu duobus modis. Quorū
vnus est motum, in quo est poten-
tia, sit alterius speciei à specie mo-
ti, in quo est ipse motus. Secundus
est, vt illud mobile, in quo est po-
tentia ad motum, sit motum in ac-
tu, scilicet quod motum in poten- **M**
tia est idem in numero cum moto
in actu. Primus autem modus in-
uenitur in duobus, scilicet in mo-
tu generationis, & corruptionis, &
in motibus translationis, quæ est
corporum simplicis. motus enim,
cuius generatio est finis, & com-
plementum, suum subiectum est
illud, ex quo est generatio: & si-
militer est de corruptione. subie-
ctum vero motus translationis ele-
mentorum, in quo est potentia præ-
cedens hunc motum in tempore,
est

Oē, qđ est,
postq̄ non
fuit, neces-
se ē ipsum
fuisse pri⁹
i potētia.
idē. 9. Me.
r. 13. & 3
de Aia re.
c. 20. 27.
& 12. Me.
L. C. 32.

Exp⁸ Alta
subij.

A est corpus, ex quo est generatio elementum. v.g. quia, quando ignis generatur secundum totum, statim habet ubi, quod est superius secundum totum: & dum generatur pars singula illius, statim habet singulam partem illius ubi. Potentia igitur istius motus non est in subiecto, quod est ignis in actu, sed in subiecto, ex quo generatur ignis, v.g. ligno combusto, aut oleo inflammato. **a** Et hoc ignorauit Ioannes Grammaticus. & existimauit quod quedam potentiarum inuenitur cum illo, ad quod est potentia. **b** Et

error Io.
marici
quo vid
4. corl.
ca. 15.

B decepit alios in hanc potentiam esse coniunctam cum forma ignis, quod est in actu, per potentiam, quae est coniuncta cum ea, quando violentatur ab aliquo, quoniam generatur, ne moueatur superius. Et ista potentia est alia a naturali, cum sit violenta. naturalis autem impossibile est ut sit coniuncta cum forma ignis, scilicet potentia, quae est in igne ad motum superius. Et si hoc esset, tunc duo contraria essent in eodem subiecto, & in eodem tempore. scilicet potentia motus, & motus insimul. quod est impossibile. & hoc manifestum est. Et ex hac definitione motus apparet bene impossibile esse generationem esse ex non esse puro. generatio. n. est motus: & est necessarium rem motam esse in actu ad esse motus. **c** & ideo impossibile est aliquid ens generari a moto, quod est in potentia ens tunc v.g. a prima materia, secundum quod philosophi intelligunt. **d** Et ideo impossibile est aliquid ens generari a moto, quod est in potentia ens tunc v.g. a prima materia, secundum quod philosophi intelligunt. **e** Et ideo impossibile est aliquid ens generari a moto, quod est in potentia ens tunc v.g. a prima materia, secundum quod philosophi intelligunt.

C est corpus, ex quo est generatio elementum. v.g. quia, quando ignis generatur secundum totum, statim habet ubi, quod est superius secundum totum: & dum generatur pars singula illius, statim habet singulam partem illius ubi. Potentia igitur istius motus non est in subiecto, quod est ignis in actu, sed in subiecto, ex quo generatur ignis, v.g. ligno combusto, aut oleo inflammato. **a** Et hoc ignorauit Ioannes Grammaticus. & existimauit quod quedam potentiarum inuenitur cum illo, ad quod est potentia. **b** Et decepit alios in hanc potentiam esse coniunctam cum forma ignis, quod est in actu, per potentiam, quae est coniuncta cum ea, quando violentatur ab aliquo, quoniam generatur, ne moueatur superius. Et ista potentia est alia a naturali, cum sit violenta. naturalis autem impossibile est ut sit coniuncta cum forma ignis, scilicet potentia, quae est in igne ad motum superius. Et si hoc esset, tunc duo contraria essent in eodem subiecto, & in eodem tempore. scilicet potentia motus, & motus insimul. quod est impossibile. & hoc manifestum est. Et ex hac definitione motus apparet bene impossibile esse generationem esse ex non esse puro. generatio. n. est motus: & est necessarium rem motam esse in actu ad esse motus. **c** & ideo impossibile est aliquid ens generari a moto, quod est in potentia ens tunc v.g. a prima materia, secundum quod philosophi intelligunt. **d** Et ideo impossibile est aliquid ens generari a moto, quod est in potentia ens tunc v.g. a prima materia, secundum quod philosophi intelligunt. **e** Et ideo impossibile est aliquid ens generari a moto, quod est in potentia ens tunc v.g. a prima materia, secundum quod philosophi intelligunt.

suum contrarium. illa. n. albedine fieri nigredine impossibile est, aut ipsum calorem frigus. Illud igitur, quod possibile est transmutari in subiectum generati, est illud, ex quo est generatio: & illud est subiectum contrarij. Et, cum ita sit, & non esse est unum contrariorū, impossibile est eius naturam mutari in esse: ergo impossibile est aliquid generari ex eo, nisi per acciden. id est quod dies fit ex nocte. id est post recessum noctis, & frigidum ex calore. id est post calorem. Est igitur necessario aliquid cum quo adiungitur non esse, ex quo fit generatio essentialiter & hoc notum est per se. **f** & Antiqui omnes conveniunt in hoc loquentes autem Sacerdotes habent propositum aliquid generari ex nihilo, & negant hoc principium. Et causa erroris eorum fuit haec, quod sentitur quod multa comprehensibilia visu generantur ex rebus incomprehensibilibus visu. v.g. ignis ex aere: & sic imaginantur primo aspectu possibile esse aliquid generari ex nihilo. vulgus. n. non intelligit de non esse nisi illud, quod non comprehenditur visu. & sic accipiunt rem aliam rei loco verae rei, & existimant impossibile esse posse. **g** Et nituntur ad confirmandum hoc ex hoc, quod mos est dicere quod subiectum esse necessarium agenti. scilicet subiectum, ex quo fit generatio, est diminutio agentis. **h** Et omnia ista sunt existimationes vulgares, valde sufficientes secundum cursum, secundum quem nutriuntur homines in eis, non secundum sermones sufficientes. **i** Agens. n. non posse agere aliquid impossibile non dicitur diminutio: sed dicere ipsum facere aliquid impossibile, est posse facere est deceptio. Et, cum declaratum est hoc fundamentum, dicamus, & quia hoc nitebantur de-

d Ex signa
to fundis.
e Contrarij
sui mutati
sunt contra
rii. Idem
ph. 42. 51.
64. 57. Id
s. ph. 7. &
8. co. & c.
d gba. 47

E
fab audo
riate.

f
g Argum. su
racionorū.

h Solutio
i Agens nō
posse agere
aliquid
ipso nō de
minutione
sed d.
i. q. 1. co.
q. 1. co.
q. 1. co.
q. 1. co.

Physicorum

Glatiare. s. q. potētia motus est prior tempore motu, est manifestū sine definitione motus. Et dixit: Et sine hac definitione, &c. i. & sine definitione motus apparet etiam ex inductione q. non mouetur nisi illud, qd. anteq. moueretur, erat posse moueri. qm. si non esset posse moueri, nō moueretur. v. g. q. non alteratur, nisi illud, quod posse erat alterari, & si militer non mouetur, nisi illud, qd. ante erat posse moueri. Et intelligē dum est de hac intentione duos modos potentia. s. quae inuenitur in ipso moto, & quae inuenitur in materia moti.

Haria moti. D. d. Necessē ē igitur, &c. i. necessē est igitur, ut potentia ad illud, quod generatur, existat i eo ante ipsum gnatum. v. g. q. illud, quod comburitur, & fit ignis innatū erat comburi, anteq. combureretur. Et ista potentia nō tm. praecedit passionem existentem in passiuo fm. tempus, sed etiam praecedit fm. tempus virtutem agentem in agente. quod enim comburit innatum erit ante comburere. & ideo oē agens, quod potest agere qnq., & qnq. non, necessario inuenitur qnq. potentia, & qnq. non, & omnia ista sunt necessaria, & vera. Et hoc, quod dicūt Loquentes nostrae legis, immo inuoluentes, q. posse est puenire actionē nouam. i. postq. non fuerit tpe infinito ab agente antiquo, absq. eo, q. illic sit causa, quae fecit illud agens agere in aliqua hora magis q. i alia est sermo sophisticus, & deceptiu⁹.

Quid p lo-
quentes. Vi
de. 1. Met.
10. 15.

Alex. exp.

Ilararia, & vera. Et hoc, quod dicūt Loquentes nostrae legis, immo inuoluentes, q. posse est puenire actionē nouam. i. postq. non fuerit tpe infinito ab agente antiquo, absq. eo, q. illic sit causa, quae fecit illud agens agere in aliqua hora magis q. i alia est sermo sophisticus, & deceptiu⁹. Dico fm. hanc expositionem intellexit Alphara. & alij hoc capitulum. s. q. induxit definitionē motus ad declarandam potentiam esse ante actum. & hoc non est propriū motui, fm. q. est motus, sed est propriū

nouo facto, fm. q. est nouum factū, s. ut potentia, & posse noui praecedat ipsum fm. tps. Secundum autē nostram expositionem induxit definitionem motus, ad declarandum q. motus ē in moto. qm. cum dictū sit in definitione eius q. est entelechia moti, necesse est ut sit in moto. omnis. n. perfectio necesse est ut sit in re, quae perficitur. Et fm. hoc inuenimus Alex. in suo lib. de principiis inducere definitionē motus, ad declarandum motum esse eternū. Et hoc, quod dixit: Et sine hac definitione, &c. hoc decepit homines in hoc: & existimauerūt ipsum declarare potentiam esse ante actum in tpe. & ipse intendebat dicere q. nō dī moueri, nisi illud, in cuius natura est motus. s. corpus mobile: & qd. non inuenitur in immobili.

Ergo & hāc necessarium est aut facta aliquando esse, cū non essent, aut perpetua esse.

Ista etiam necesse est, aut ut non sint talia, nisi in aliqua hora absque eo, quod talia erant, aut ut sint talia eterne.

Dicit: Ista igitur sensibilia necesse est, aut ut nō sint, sicut vī. s. q. q. dam semper mouentur, & quēdam semper quiescunt, aut semper succedunt sibi hāc duo in aliqua hora. s. motus, & quies, absq. eo, q. ante illā essent huius dispositionis, sed omnia erāt quiescentia, deinde inceperūt ab aliquo moueri, fm. q. modo sentiuntur, aut semper fuerunt, fm. q. modo sentiūtur. & cum dixit q. hoc est querendum primo, incepit declarare ipsum. Dico q. hāc est expō vera, dixit & quia apparuit iam prima

M
s
Alfa. exp.

h. ph. a. l.
et. vique
sola.

Ama mota esse, aut primum motum
qd est causa in motibus eorum, q
mouentur qnq; ex istis rebus, quz
sunt hic, & quiescunt qnq;, & nun
quam apparet q ista mota quiescit,
neq; in aliqua hora. s. corpora cele
stia, cōsiderandū est vtrum fuerint
istius dispositiōis in aliqua hora. s.
ipsa esse primo mota, aut semp fue
rint illius dispositionis. s. mota eter
na. Et dixit hoc, quia declaratū est
in principio Septimi, impossibile ēē
corpus mouere corpus in infinitū,
& ideo necesse est mūdum habere
primum motum, aut prima mota,
B & si nō inueniretur magnitudo in
finita in actu: & inueniretur mo
tum infinitum pertuansire in tēpo
re finito spatium infinitum, vt de
claratum est in principio Septimi.

Si igitur factum est mobiliū,
ac motiuorum vnumquodq;
necessarium est prius, quā acce
pta, aliam esse factam mutatio
nem, et motum, fm quē factum
est id, quod potest esse motum,
aut mouisse.

C Si igitur unumquodque mobi
lium non mouetur, nisi postquam
in sua potentia erit ut moueretur,
necesse est ut ante transmutatio
nem dictam, fuisset alia transmu
tatio, & motus, in quo fuit possi
bile moueri, aut mouere.

6 Si igitur hoc, quod narrauimus,
q omne motum, & omne mouens
necesse est, vt antequā inueniatur
mouere, & moueri in actu, vt inue
niatur mouere, & moueri in poten
tia, & posuerimus q ista potētia, &
posse est nouum, necesse est q ante

primum motum, quem posuimus **D**
primum, sit alius motus, per quem
fuit posse pcedens primū motū,
qui positus fuit primus. posse. n. qd
pcedit motum fieri de nouo, nec
essario pcedit motum. sed iā po
suimus ipsum primum. & hoc est
inconueniēs. Et si ite accidit in trās
mutatione, p quam fuit posse, si po
suerimus ipsam esse primam. s. qm
sequitur, vt potentia ad ipsam pze
cedat ipsam fm tēpus, & q ista po
tentia sit facta ex transmutatione.
Et quod apparet ex hoc sermone ē,
q necesse vt ante illum motum,
qui ponitur primus, est alius mo
tus. sed non sequitur ex hoc, vt se
cundus motus succedat antecedenti
statim: sed sequitur vt sequat ip
sum interpolatum. s. q iter illos sit
tempus quietis, in quo inueniebatur
posse. Cum autē dixerimus q possi
bile non exit in actum, nisi per ali
quid in actu. s. per motorem, neces
se est illos motus ēē. s. succedētes. s.
q nullum tempus sit extra motum
& si esset in fine paruitatis. motor
. n. mouet ipsum in tēpore, in quo
mouet, & nō ante, nisi quia ante nō
habebat dispositionē, qua posse erat
ipsum mouere: & cū perfecta erat
i eo ipsa dispositio, tūc incepit mo
uere. Et ista dispo, aut est i ipso mo
tore, aut in moto, aut in vtroque. &
est aut quia motor non fuit, & post
fuit, aut quia fuit, sed diminuebatur
ab ipso dispositio, per quā mo
uet. & hoc est aut propter aliquam
dispositionem in eo, aut propter di
spositionem in moto, aut sicut di
stantia, & impedimentum. Et istz
tres dispoēs forte deficiūt aut plu
res earum, aut vna in moto. & hæc
erit causa, q motor nō moueat. er
go

Solutio.

Phyficorum

Go necesse est ut ipsum mouere succedat motui precedenti, scilicet quod principium sui mouere sit finis motionisantis ipsum. Et mouere istud precedens aut fuit in moto, aut in motore, aut in extrinseco, scilicet aut generatione, aut alteratio eorum, aut in utroque, aut dispositio in altero eorum, aut in utroque, aut appropinquatio in loco, aut recessus impediementi. ergo necesse est quod ante transmutationem esset transmutatio: aut transmutatio non est continua, per quam transmutatum fuit posse ut transmutaretur: aut transmutatio continua est cum ea,

H per quam transmutans fuit transmutans, postquam fuit in posse. Et forte tacuit hunc modum, quia apparet ex secundo concludente, quod post inducet: & est quod aliquis dicat quod posse, quod precedit primum motum, est antiquum, secundum quod ponunt ipsum dicentes mundum fieri, postquam non fuit in aliqua hora. Et forte tacuit ipsum, quia non indiget eo in hac declaratione.

Excusat
Arist. ab
sufficiētia

Si autem quæ sunt, ante erant semper, motu non existente, irrationabile quidem videtur etiam istis, qui à seipsis sciunt. At vero magis ultra progressis hoc necessarium est accidere. Si enim aliis quidem mobilibus existentibus, aliis autem motiuis, aliqui quidem est quid primum mouens, aliquid autem, quod mouetur, aliquando autem nihil, sed quiescit, oportet hoc mutari prius. erat enim aliquid causa quietis. quies enim priuatio motus est. quare ante primam mutationem erit mutatio prior.

Et, si in praterito semper fuerit talis dispositionis, sed non fuit motus, apparebit ex isto ipso sermone cum fueris consideratus ipsum non habere modum: & hoc apparet manifeste. Et sequitur in eo magna improbabilitas, quando inuestigauerit quis bene. Quoniam, si illa, quæ innata sunt mouere, & illa, quæ innata sunt moueri, sint, & quandoque erit hic primus motor, & erit hoc motum, & quandoque non erit utrumque, sed quies, necesse est ut in hac dispositione ante illud sit transmutatio. quies enim aliquando habuit causam. nam quies est priuatio motus. quapropter necesse est ut ante primam transmutationem sit transmutatio precedens.

Quia hoc, quod posuit in hoc quarto, quasi fundamentum, super quod fundauit demonstrationem est hoc, quod hic est primus motus, & primum motum, & primum mouens, v. g. motus celestis primus. & illud, quod mouetur hoc motu, & quod mouet hoc motu, ut declaratum est in Septimo & Quinto, scilicet quod ante motum non est motus essentialiter, incepit perscrutari utrum motus, qui est huius dispositionis, possit esse primus secundum tempus, & secundum naturam, aut non possit esse primus, nisi secundum naturam tantum, scilicet quod semper fuit, & erit. D. posuit perscrutationem suam de hoc in rebus motis, & dixit quod illud, quod mouetur primo motu temporali, si sit huiusmodi motus temporalis huius dispositionis, necesse est, aut ut sit generatum, aut æternum. scilicet quod semper fuit

A fuit, & erit. sed motus eius primus fuit temporalis. Si igitur fuit generatus tunc ante primum motum temporalem fuit alius motus: & sic ille motus, qui fuit positus primus, non est primus, nec tempore, nec natura. motus. n. ante quem est motus, non est primus, neque secundum tempus, neque secundum naturam; Et, si motum fuerit aeternum, & primus motus, quo mouetur, fuerit primus in tempore, scilicet quod moueatur post quietem infinitam, necesse est quod, cum motor sit aeternus, & motum sit aeternum, & nulla causa sit agens quod istud motum sit quiescens in aliqua hora, & motum in alia, necesse est ut non quiescat, & ut non moueat: cum eandem habeant proportionem ad motum, & ad priuationem motus. Quapropter necesse est illic esse causam agentem, & motorem, qui moueat, postquam non mouerit, & rem motam ut moueatur, postquam non mouebatur, aut causam facientem utrumque: & erit causa, aut per eius ablationem, aut per eius absentiam. Et quomodocumque fiat, necesse est ut ante illum motum, positum primum motum sit alius motus: & sic non erit primus, sicut fuit positus.

C neque secundum tempus, neque secundum naturam. Ergo necesse est ut sit hic primus motus naturaliter, qui sepe fuerit, & motum tale, & motor talis, si non fuit secundum tempus, & quod non sit hic motus primus alio modo. quod est impossibile. Et si declarabitur quod semper erit. Et inducere hanc expositionem secundum verba Aristotelis non est difficile: immo ista expositio est, qua non potest esse verior. Et non debet aliquis dicere quod primus motus temporalis est motus generationis. motus. n. generationis non est motus, sed finis motus, & im-

possibile est ut sit primus secundum tempus, aut secundum naturam. nec motus, cuius finis est generatio, est posse, ut sit primus. nam iste motus est motus alteratiuus: & primus motus debet esse eternus. & est declaratum in ultimo Sexti, quod impossibile est ut motus aeternus sit, nisi motus circularis.

Alia enim mouent singulariter: alia autem & secundum contrarios motus. ut ignis quidem calefacit, frigefacit autem non: scientia autem videtur contrariorum esse una. Videtur igitur & illic esse aliquid eiusmodi. frigidum enim calefacit, versum quodammodo, & abscedens, sicut & peccat voluntarius sciens, quando e contrario utitur scientia. At vero quaecumque possunt facere, aut pati, aut mouere, aut moueri, ea moueri non penitus possunt, sed si sic se habeant, & appropinquent sibi inuicem. quare, cum propinqua fuerint, & ita fuerit, ut sit hoc quidem motuum, illud autem mobile, aliud quidem mouet, aliud autem mouetur.

Et quedam mouent singulariter, & quedam mouent duos motus insimul. verbi gratia quoniam ignis calefacit, & non infrigidat: cognitio uero existimatur esse duorum contrariorum eadem. Sed apparet etiam illic aliquod simile hoc modo. frigus enim quandoque calefacit, quandoque reuertitur quoquo modo, sicut sciens peccat quandoque, quandoque

Motus generatio non est motus, sed finis motus. 6. ph. 1. & 2. 8.

Phyficorum

Quando utitur sua scientia peruerse. Sed non omnia, quæ possunt agere, aut pati, aut mouere, aut moueri, necessario possunt hoc, sed quando fuerint talis dispositionis, aut quando fuerint uicinantia sibi ad inuicem: ita, quod quando fuerint uicinantia sibi, hoc mouebit, & hoc mouebitur, & cum fuerint in illa dispositione, in qua hoc innatum est mouere. & hoc innatum est moueri.

H Cum posuit quod causa quietis est alia à causa motus, & quod, cum fuerit positum aliquod motum, postquam non mouebatur, quod necesse est ut auferat causa quietis, & quod ablato illius est transmutatio, aut sequens transmutationem, & est manifestum hic esse aliqua, quæ faciunt duo contraria in simul, & apparet in eis mouere absque eo, quod præcedat ea alius motus, & sunt entia rationalia, incepit declarare hoc, & nititur dissoluere questionem accidentem in eo, & dixit: Et quedam mouent. id est apparet quod quedam mouent motu singulari tantum. scilicet vno duorum motuum contrariorum, & quedam mouent duobus motibus in simul. scilicet in horis diuersis. Illa. n. quæ mouent motu vno tantum, & non habent potentiam ad contrarium sunt illa, quæ mouent per virtutes naturales in eis. v. g. ignis, qui calefacit tantum, & non infrigidat. scilicet essentialiter: & nix, quæ infrigidat, & non calefacit. Illa autem, quæ habent potentiam ad utrumque contrarium, sunt virtutes. scilicet comprehensivæ. Et hoc intendebat, cum dixit: cognitio vero, &c. id est virtutes autem rationales videntur

habere posse ad utrumque contrarium. Et intendit hic per hanc dictionem existimatur, concedi ab omnibus aut à pluribus. Et, quia virtutes naturales agunt alterum contrariorum, & quoniam; reliquum per accidens, dixit: Sed apparet, &c. id est. sed in virtutibus naturalibus est aliquod simile ei, quod inuenitur in virtutibus rationalibus de hoc. scilicet quod agunt utrumque contrarium: quia altera actio est virtutum naturalium per se, & reliqua per accidens: in virtutibus autem rationalibus duæ actiones contrariæ sunt essentialiter. Et, cum notificauit quod virtutes naturales habent etiam hoc, dedit exemplum, & dixit: * frigus. n. &c. & intendit per hoc, quod dixit reuertitur. hoc, quod calor existens in re reuertitur de extrinseco in intrinsecum per frigus: ex quo accidit quod illud ens calefacit modo accidentali. & hoc intendebat, cum dixit, quoquo modo. Et quia iste modus transmutationis, scilicet qui est per accidens, fit ex virtutibus rationalibus, sicut fit ex virtutibus naturalibus, notificauit hoc, quod dixit: sicut sciens, &c. id est. quod frigidum calefacere per accidens est sile peccato artificis, quoniam errauerit circa contraria vero. & iste est ille, qui utitur sua scientia peruerse. scilicet qui utitur sua scientia e contrario ei, quo deberet uti. Et forte induxit hoc post illud, quod intendebat declarare de improbabilitate, contingente ponentibus omnia fuisse quiescentia tempore infinito propter alterum duorum: aut ad declarandum quod, si fuerit positum quod omnia erant quiescentia, deinde inceperunt moueri, quod non sequitur in omnibus hoc, scilicet ut causa motus sit alia à causa quietis, & causa motus illius causæ sit aliud

Illæ, quæ mouentur motu vno tantum, & si habent potentiam ad contrarium, sunt illæ, quæ mouentur per virtutes naturales in eis: illa vero, quæ habent potentiam ad utrumque contrarium, sunt virtutes rationales. Idem

9. me. c. 2. In virtutibus naturalibus vna actio est per se, reliquæ vero per accidens: scilicet virtutes rationales essentialiter sunt virtutes contrariæ contrariis. c. 11.

Quo frigus per alicuius calefacit

M. j. exp. j. partus re.

A aliud à causa quietis eius, sicut sequebatur in initio sermonis. existimat .n. qd hoc non contingit, nisi in motoribus, qui agunt alterum contrariorum duorum tm. in virtutib⁹ autem, quæ agunt duo contraria insimul, non contingit vt causa quietis non sit causa motus: cum illud, qd agit quietem in istis virtutibus, est illud, quod agit motum. sed contingit hoc in quibusdam: cum ille, qui ponit hunc sermonem, nō possit ponere omnia de genere virtutum, q agunt contraria. Et fm hoc dedit responsionem ad hanc qōnem, dicendo: Sed non omnia, q possunt, &c. i. & ponens hunc sermonem, & dās hanc rationem, non potest dicere hoc in omnibus rebus: cum plures rerum non sint rationales, sed plures rerum, quæ mouent, & mouent^r, nō recipiunt mouere, & moueri, nisi cum fuerint in aliqua dispositione ex extrinseco: & reperiunt^r quiescere, cum fuerint ex extrinseco in contrario illius dispōnis, i qua erāt, in qua mouebantur, & mouentur. Et hoc intendebat, cum dixit: sed qñ fuerint talis dispōnis, &c. i. sed rerum naturalium res naturales ea, quæ sunt innata mouere, et moueri, postquam erant, non mouent, aut mouentur, nisi aut quia diminuebatur ex eis dispositio, per quam hoc mouet, & hoc mouetur, aut quia distāt abinuicem, aut quia illic est aliqd impedimentum. Cum igitur vtrūque eorū fuerit in dispositiōe, qua hoc mouet, & hoc mouetur, & fuerit propinquum vnum aliq, & non fuerit illic impediens, tunc necesse erit vt hoc moueat, & hoc moueat. Sed adhuc remanet eadem questio. potest .n. aliquis dicere qd prim⁹ mo-

tor totius est ex habētibus virtutes D rationales, cum habētia virtutes rōnales incipiunt mouere post quietem, & quiescere post motū, absque eo, qd deficiat dispō, per quam hoc mouet, & hoc mouetur, & absq; eo, qd deficiat appropinquatio i tpe quietis: & sic totū erit quiescens p quietem istius motoris. & cum inceperit totum moueri, erunt omnia mouentia, & mota extrinseca, reducta ad talem motorem. Secundum igitur hanc expositionem forte dimisit dissolutionem istius questionis vsq; post, cum aperte dicet hāc questionem. & secundum hanc expositionem est intelligendum, sed non oīa, hoc quod intelligitur de particulari negatiua, & per hoc, quod dixit, sed cum fuerint talis dispōnis, q intelligitur de particulari affirmatiua. Secunda autem expō est, vt in ^{2. eiusdem expō.} intelligatur ex hoc, qd dixit, sed non omnia, hoc, quod intelligitur de vli negatiua. & quasi diceret qd nō omnia possunt mouere, postq nō. mouerint, absq; eo, qd illic sit causa facta, quæ sit causa, si aliquid eorum, quæ innata sunt mouere, fuerit mouēs in actu: & eorum, quæ sunt innata moueri, fuerit motum i actu. **E** & fm hoc, sermo eius erit vniuersalis in omnib⁹ virtutibus motiuis, s. rōnalibus, & irratiōalibus. & hoc manifestum est. Quoniam autem rationales non quiescunt qñq;, & mouentur quandoque, nisi propter renouationem trāsmutationum factarum in eis ex extrinseco, aut in anima, aut in corpore, manifestum est qd prolixè loqmur de hoc t post. ^{† eod. 14.} Quando enim animal mouetur, postquam non mouebatur, necesse est vt in eo sit aut appetitus, qui ante non

Phyficorum

G non erat, aut illa concupiscētia, aut appetitus non fuerit, nisi per transmutationem præcedentē ab aliquo ente extra animam. & hoc erit, qñ illud ens fecerit aliquam passionē ī corpore eius, ex qua fiet concupiscētia, quæ nō erat ante, aut appetitus. & ex comprehensione illius entis, aut ex passione suæ comprehensionis ab eo accidet ei imaginatio, & scientia, & appetitus, qui ante non erat, & concupiscentia motus, quæ ante non erat. Si autem posuerimus ipsum in omnibus suis dispositionibus existentibus in ipso, & extrinse

H cis in dispositione quietis idem cū ipso in dispositione motus, tunc necesse est q nō sit dignius mouere ī aliqua hora, quam quiescere: & sic aut non quiescet, neq; mouebitur, aut quiescet, & mouebitur insimul. qd est impoſe. qm, cū proportio illius qd habet potentiam agēdi duo contraria, fuerit eadem, non faciet alterum illorum. & ideo, cum fuit impoſe ī talibus istis virtutibus eandem proportionem esse inter duas actiones contrarias, ideo impossibile fuit vt essent extra ambo. v. g. vt animal esset extra motum, & quietem. Et quod dicunt Loquētes nostræ legis voluntatem dependere de actione entis noui in aliqua hora: ita q illud ens fiat apud præsentia illius horę absq; eo, vt fiat illic trāsmutatio, est sermo non intelligibilis. Voluntas. n. cum † fuerit ad inueniendum aliquod ens in aliqua hora, necesse est vt in volente fiat ī illa hora concupiscentia in agente, quæ non erat ante: & illa est causa propinqua ad agendum in illa hora, & non ante. Et causa illius cōcupiscentiæ est præsentia temporis, &

præsentia temporis, quæ nō erat ante, est transmutatio necessario, aut sequens transmutationem. Concupiscentia igitur, facta per præsentia temporis, est transmutatio extra trāsmutationem. ante igitur transmutationem, quæ est posita prima, est alia transmutatio. & non potest homo sanus fugere hanc fidem existimatione præsentē.

Si igitur nō semper mouebatur, manifestum est q non sic se habebāt, vt posset hoc quidem mouere: illud autē moueri, sed oportebat mutari alterum ipso **L** rum. necesse. n. est ī nīs, quę sunt ad aliquid, hoc accidere. vt, si non erat duplum, nunc duplū est, mutari, si non vtrunq; alterum. erit ergo quædā mutatio prior prima.

Si igitur nō fuerint semper mota, manifestum est quod non erant illius dispositionis, in qua hoc poterat mouere, & hoc moueri, sed alterum eorū transmutatur. necesse est enim hoc sequi in eis, quę sunt in capitulo ad aliquid. uerbi gratia quod, si hoc non fuerit duplum istius, & est modo necesse est trāsmutationem esse, & si non in utroque, in altero. quapropter necesse est ut primam transmutationem præcedat transmutatio.

Si igitur non fuerint entia p̄terita, quæ semper mouebantur, sed in aliquo tpe fuerint quiescentia, aut finito, aut infinito, manifestū est q in tempore illius quietis non erant in

† a. l. fertur ad agēdū.

A in dispōne, in qua pōte erat vt mo-
tor moueret, & motum moueret. &
cum ita sit, & postea venerunt ad di-
spōnem, i qua motor mouet i actu,
& motum mouet in actu, manife-
stū est q̄ illud impedimentum iam
ablatum est. ex quo necesse est q̄ al-
terum eorū, aut utrūq, transmutet.
& hoc intendebat, cum dixit: sed trā-
smutatur alterum. Et cum posuit q̄
necesse est in motore, & in moto, cū
fuerunt mutata ex dispōne, in qua
non fuit motus, ad dispōnem, i qua
est motus, q̄ necesse est vtrūq, moto

B ri, aut moto accidat transmutatio,
aut vtrūq, aut per accūs, aut essentia
r, incēpit declarare hoc, & dixit: ne-
cesse est. n. & c. i. & hoc necesse est,
quia motor, & motum sunt in ca-
pō ad aliquid. & cum in aliquo tē-
pore hoc non moueret, & hoc non
moueretur. & post hoc moueret, &
illud moueret: manifestum est q̄ in-
ter illa fuit facta relatio, quē nō fuit
ante. & omnis relatio sequit trāsmu-
tationē: ergo necesse est vt ante trāsmu-
tationem positam sit aliqua trāsmu-
tatio in motore, aut in moto,
aut in vtroq, aut in extrinseco. v. g.

C q̄ sit illic aliquod impedimentum,
quod aufertur post. & hoc intende-
bat, cum dixit: necesse est igitur vt
sit transmutatio, & c. D. d. qua, ppter
necesse est vt primam trāsmutatio-
nem pcedat transmutatio. Et hęc
demonstratio, quam induxit, est vñs in
oī motore, siue in virtute rationali,
siue in non rōnali. & hoc induxit
nos ad exponenda verba eius, sicut
prius exposuimus. Et oportet nos p-
scrutari in hoc loco quid intendit p
hunc sermonem. verum intendit q̄
motus fm genus semper fuit, aut in-
tendit hoc, esse motum æternū vnū

in specie. Est. n. in hoc aliqua diffi-
cultas. qm̄, si intendit declarare, q̄
motus non deficit fm genus in ali-
qua hora, existimatur q̄ impossibile est
ipsum continuari fm genus, secū dū
quemcunq, modum fuerit positus.
Sed sunt positiones impossēs, & pos-
sibiles quēdam. & hoc, quod est pos-
sibile, est illud, quod necessario seq-
uitur ex istis propōnibus, quas posuit
hic. i. potentiam pcedere actum
fm tempus: & fm hoc est illud, qd̄
intendit de hac intentione, diminu-
tum. & ideo videmus Alfarabiū in
suo libro de entibus transmutabili-
bus niti enumerare modos, in qui-
bus pōte est motum pcedere mo-
tum alium: & hoc in motore, & in
moto, deinde declarasse quis possis,
& quis impossis, & q̄ possis est neces-
sarius fm definitionem motus. Et
fm hoc erit opus Alfarabij quasi
complementum ad illud, quod de-
clarauit Arist. hic: licet Arist. fecerit
illud, quod fecit Alfarabius, in. iij. li-
bro de Gñatione. in illo. n. libro de-
clarauit qualiter est pōte omne mo-
tum pcedere motum, & quō est im-
pōte. & sic sermō eius in hoc libro ē
diminut⁹, & complebitur post. Aut
dicamus q̄ Arist. non intendit per
hanc declarationem declarare q̄ im-
pōte est mundum esse in aliqua ho-
ra extra vnum motum, sed declara-
re q̄ mundus impossibile est vt sit extra
motū fm gen⁹. & quō inuenitur oē
motū pcedere motū, est alia qd̄. Et
fm hoc vñ quasi intendere contra-
dicere sermoni dicētiū motū defice-
re in aliqua hora, non probare mo-
tum esse æternum. Et forte etiam in-
tēdit p hūc sermonem pbare mun-
dum esse semp fm hāc dispōnem, i
quo est mō. qm̄, cum posuerim⁹ q̄
Phy. cū cō. Auer. XX ista

E

F
ij. expō.
& ē The.

lij. expō
aliorum.

expō Al-
farabij.

Phyſicorū

Ista ordinatio est naturalis, & q̄ im-
poſſe eſt mundū habere aliā ordina-
tionē p̄ter iſtā. ſ. q̄ oēs motus redu-
cuntur ad corp⁹ cœleſte, & q̄ propiū-
quitas corporis ad quaſdā res, & ſua
remotio a quibuſdā eſt cā, p̄p̄ quā
quædam mouent q̄nq; & quædam
quieſcūt q̄nq; & p̄p̄ quam omnem
motū ſequit motus, & eſt declaratū
q̄ impoſſe eſt motū deficere in ali-
qua hora, ergo manifeſtū eſt q̄ mū-
dus ſemper fuit, & erit in hac diſpō-
ne. q̄m, ſi deficeret, non deficeret ni-
ſi per quietem, nō p̄ mutationē ad
aliā formā. Et, cū impoſſe ſit ip-
ſum mutari ad aliā formā, aut q̄-
ſcere, neceſſe eſt vt motus corporū,
q̄ ſunt æterni mot⁹, q̄ ſunt ſemp in
motu, ſint in hac diſpōne ſemp, in
p̄t̄rito, & in futuro. q̄m, ſi quieſce-
ret totum, nihil aliud eſſet cā quie-
tis eius, niſi quies eorū. quēadmodū
cā mot⁹ eorū. q̄ mouent q̄nq; & q̄-
tis eorū, q̄ quieſcunt q̄nq;, nihil ali-
ud eſt, niſi motus eorum ſemper in
propinquitate, & diſtancia. Si igitur
poſſe eſſet corpora cœleſtia q̄ſcere,
neceſſe eſt vt eſſent pars alteri⁹ mū-
di, & vt eſſent hic alia corpora, quæ
mouerent circulariter, q̄ eēnt cā q̄-
tis iſtorū q̄nq;, & mot⁹ iſtorū q̄nq;.
Iſm hoc ergo poſſumus intelligere
hūc locū. Et qd̄ apparuit mihi poſt
longā p̄ſcrutationē eſt, q̄ ex hoc, qd̄
hic induxit, apparet motū vnū cōti-
nuū primum æternum eē, cū adiun-
ctū fuerit hoc, quod declaratum eſt
hic. ſ. q̄ nō eſt hic motus prim⁹ no-
uus, illi, quod declaratū eſt in Septi-
mo. ſ. q̄, ſi eſt neceſſe vt in motu in
loco ſit primū motū, & primus mo-
tor, q̄ neceſſe eſt vt iſte primus mo-
tor, & iſtud primū motū ſemp fue-
rint in hac diſpōne. ſ. hoc mouere,

& hoc moueri. q̄m, ſi fuerit poſitum
ipm incipere mouere in aliqua ho-
ra, contingeret vt ipm p̄cederet mo-
tus prior motu illius, & motū prius
moto illius, & motore priorē eo. &
ſic hoc, quod fuit poſitum, quod ip-
ſe fuit primus motor, nō fuit verū.
Et, cum hic fuerit motor, qui ſemp
mouet, tunc erit hic motū, qd̄ ſemp
mouetur. ſ. q̄ etiam eſt æternum. Et
ſi non, contingeret vt ante primum
motorem eē motor prior illo. ſ. ſi
poſuerim⁹ illd, qd̄ mouet ab eo, ḡna-
ri, aut tranſmutari aliquo mō trāſ-
mutationis, niſi ſm motum ſ loco.
& cum hic fuerit motū æternum, **L**
hic eſt motus æternus & maxime,
cum adiunctum fuerit hiſ duabus
propōnibus hoc, quod apparet ſen-
ſui. ſ. q̄ omnes mot⁹ reducuntur ad
motum localem, q̄ iſte motus eſt
prior eiſ naturalit̄. Et bene pōt hoc
apparere generaliter. ſ. hic eſſe tranſ-
mutationem cōtinuam neceſſario,
quoniam, cum neceſſe eſt hic eē trāſ-
mutationem primam naturaliter,
& eſt impoſſe tranſmutationem pri-
mam naturaliter eſſe ſ tempore no-
uam, neceſſe eſt hic eſſe vnā tranſ-
mutationem cōtinuam: quæ eſt
cauſa in hoc, quod ante oēm tranſ-
mutationem eſt tranſmutatio.

Ad hæc autem, prius, & poſte-
rius quonam modo erunt, t̄p̄e
non exiſtente, aut tempus, non
exiſtente motu. Si vero tempus
eſt ipſi⁹ mot⁹ numer⁹, aut mot⁹
quidam, ſi quidē t̄p̄us ſemper
eſt, neceſſe eſt & motum perpe-
tuum eſſe. At vero de ipſo qd̄
tempore, p̄t̄er vnū, cōcordes
eſſe videntur omnes. ingenuū
eſſe dicūt, & propter hoc De
mo-

liij. expō
Auct.

Democritus
Plato
Ipsi
Alipho
E
et
na. Zim.

A moeritus monstrat q̄ impossibile est omnia esse facta . temp⁹ . n. * ingeniū esse. Plato vero ipsum gñat solus . simul. n. ipsum cum cælo factum esse : cælū autem factum esse ait.

Deinde cū hoc, quomodo potest esse prius, & posterius, si tempus non sit? & quomodo erit tempus si motus non sit? Si igitur tempus est numerus motus, aut alicuius motus, tunc tempus, si fuerit æternū, necesse est vt motus sit æternus.

B Sed videmus omnes, præter vnū, conuenire in hoc de tempore. dicūt enim ipsum esse non generatum. i. non nouum . & per hoc declarat Democritus impossibile omnia esse generata. dixit, quia tempus est non generatum . Plato vero generat ipsum. dicit enim ipsum generari: cum cælo : & quod cælū est generatum, & nouum.

10 C Cum declarauit q̄ ex definitiōe motus apparet q̄ motus est ætern⁹, dicit, q̄ hoc idem etiam apparet in tempore. omne enim generatū, necesse est vt suum non esse præcedat ipsum . Et quomodo potest aliquis intelligere prius, & posterius, si tempus non sit? tempus enim facit pri⁹, & posterius in rebus, quæ non moventur: in rebus autem, quæ moventur, prius, & posterius existit per se. Et, cum posuit q̄ prius, & posterius non erit, si tempus non fuerit : & q̄ nouum non erit, si prius, & posterius non fuerit: sequitur ex hoc q̄ nouū non erit, si tempus non fuerit. Et, cū

apparuit ei q̄ nouum non erit, nisi tempus sit, & tempus non potest esse, nisi mor⁹ sit per hoc, quod declaratum est q̄ tempus est numer⁹ motus secundum prius, & posterius, incipit declarare q̄ necesse est, si tempus sit æternū, vt motus sit ætern⁹ motus, scilicet cuius tempus est numerus, & dixit: Si igitur tempus est numerus motus. Et ista consecutio est manifesta ex definitione temporis declarata in Quarto istius libri . & potest declarari ex ipsa natura temporis. est enim notum per se, q̄ tempus aut est motus, aut sequitur motum, & dixit, aut alicuius mor⁹, quia non curat in hoc loco, siue tempus sit motus, siue numerus alicui⁹ motus. Et, cum verificauit consecutionem in hoc syllogismo, incipit inducere opiniones Antiquorū, & dixit: Sed videmus omnes, præter vnū & c. i. & sermo eius in hoc est intellectus per se. & apparet, quia Antiqui percipiebant tempus esse æternū, sed non percipiebant ipsum sequi motum . & ideo dixit Democritus, dando rationem , q̄ impossibile est vt omnia essent generata, ex hoc, q̄ tē pus est vna rerum, & non est generatum. & , si Antiqui percipissent q̄ tempus non esset extra motum, credidissent motum esse æternū. Platoni autem accidit contrariū, quod accidit Antiquis. concessit enim tempus sequi motum cæli, sed non concessit ipsum esse æternū, sed gñatū.

Si igitur impossibile est & esse, & intelligere tempus sine ipso nunc: nunc autem est mediū quoddam, & principium, & finē habens simul, principium quidem futuri t̄pis, finē vero præteriti

Per se notū ē q̄ ipse aut ē motus, aut cōsequens motū. Id 12. Met. c. 20. & 4. ph. c. 98.

Id ē, 3. ph. cōm. 31.

Physicorum

Griti: necesse est semper esse tps. ultimum. n. finiti accepti tps i aliquo ipforum nunc erit. nihil .n. est accipere i tpe, præter nūc. Quare, qm̄ est & principiū, & finis ipsum nunc, necesse est ipsius vtraq; ex parte semper esse tempus. at vero, si tempus, manifestum est qd necesse est & motum esse. siquidem tempus passio quædam motus est.

H Et etiam, si impossibile est ut sit tempus, aut ut intelligatur extra instans: & instans est medium, et est principium, & finis, sed principium temporis futuri, & finis temporis præteriti: necesse est ut tempus sit æternum. quoniam, si fuerit acceptum ultimum tempus, post quod non est tempus, necesse est ut sit in aliqua hora. impossibile est enim ut in tempore sit aliquid omnino, nisi instans. Si igitur instans est principium, & finis, necesse est ut etiam ex vtraq; parte sit tempus. si igitur fuerit ex vtraq; parte tempus, manifestum est ut motus sit etiam tempus. n. est aliquod accidentium motus.

II Cū declarauit qd necesse est, si tempus sit, ut sit motus, scilicet motus cuius numerus est tempus, incepit declarare tempus esse æternum, & proposuit ad hoc duas propositiones. Quarum vna est qd instans nunquam inuenitur, nisi in tempore: Et qd impossibile est tempus esse extra instans. Et causa in hoc est, quia instans facit tempus. & ideo qui nō

percipit ad minus duo instantia, nō percipit tempus. Et ideo, cum posuit qd impossibile est tempus esse extra instans, & cum positum est instans, positum est tempus, coniūxit huic aliam propositionem, scilicet qd instans est principium futuri, & finis præteriti. & ista propositio est manifesta per se. instans enim est illud, quod accipit intellectus pro differentia inter præteritum, & futurū, scilicet prius, & posterius in motu. Et, cum natura instantis est ista, manifestum est qd impossibile est imaginari instans, quod non est finis præteriti, & principium futuri. Et causa in hoc est, quia nihil inuenitur de tempore in actu, nisi instans. & cum hoc impossibile est demonstrari, sicut demonstratur punctus: quia, cū demonstratur, transit statim. Et nullus potest imaginari instans eē principium futuri absq; eo, qd sit finis temporis præteriti, aut finem præteriti absq; eo, qd sit principium futuri: nisi extimetur tempus existere quasi lineam rectam. & immorari in hoc est superfluum. Et, cum posuit instans esse principium, & finem, incepit declarare quomodo sequitur ex hoc, ut tempus sit æternum, & dixit: finis enim temporis ultimi, post qd non est tempus, cum fuerit acceptus, necesse est ut sit in quibusdam instantibus, idest quoniam principium temporis, ante quod aduersari⁹ dicit non esse tempus, necesse est ut sit in instanti: & similiter finis, postquam aduersarius fingit non esse tempus, necesse est ut sit etiam in instanti: & sic necessario ante tempus erit tempus, & post tempus tempus. Deinde dicit impossibile est enim, &c. idest & necesse est ut extremitas temporis

instans est principium futuri, & finis præteriti. Idē 4. ph. 125.

L

M

Aris sit in instanti: quia impossibile est inuenire ex tempore aliquid in actu, nisi instans. Et verificatio questionis est. quoniam necesse est, si instans fuerit acceptum, aut demonstratur in actu, sicut demonstratur punctus, aut non demonstratur. Si demonstratur, destruitur natura temporis. motus enim destruetur necessario: & si fuerit impossibile ipsum demonstrari, nisi in motu, necesse est ut ante ipsum sit motus, & post ipsum sit motus. Et, si non, tunc erit acceptum quiescens, & tunc erit quasi punctus, non instans. Et vniuersa

B liter omne, quod diuidit motum, necesse est ut ante ipsum, & post ipsum sit motus. Et cum posuit, quod extremitas temporis, quod ponitur generari, aut corrumpi, necesse est ut sit in instanti, dixit: Si igitur instans, &c. id est, si igitur extremitas temporis, quod ponitur generatum, & novum, scilicet quod ante ipsum non est tempus: & instans est principium temporis futuri, & finis praeteriti: necesse est ut ex duobus terminatis ad ipsum componatur tempus, & sic ante ipsum erit tempus, & post ipsum tempus. D. d. si igitur fuerit. i. si igitur ex istis duobus

C terminatis ad ipsum fuerit tempus, manifestum est, &c. i. & cum declaratum sit quod in duobus terminatis cuiuslibet instantis sit tempus: & tempus est consequens, & inseparabile a motu: manifestum est quod in duobus partibus cuiuslibet instantis est motus: ergo motus est aeternus necessario. Et forte scitur de hac demonstratione hoc, quod motus aeternus est motus diurnus. declaratum est enim in Quarto quod tempus non sequitur primo, & essentialiter, nisi hunc motum.

Eadem autem est ratio & de eo, quod est incorruptibilem esse motum. V. n. in eo, quod est factum esse motum. accidit quaedam esse priorē mutationē primā, sic hic posteriorem ultimā. non. n. simul desinet moueri, & esse mobile, ut comburi, & esse combustibile. contingit. n. combustibile esse, quod non comburitur nec motuum, & mouens.

Et iste idem sermo dicitur in hoc quod motus non corrumpitur. Quoniam, sicut contingit dicentibus motum generari, ut transmutatio aliqua precedat primam transmutationem, ita contingit hic, ut aliqua transmutatio sit post ultimam transmutationem. quoniam aliquid cessare a motu, & cessare ab hoc, quod innatum est moueri. non sunt insimul. v. g. ut comburatur, & ut sit innatum comburi. quoniam possibile est ut sit innatum comburi absque eo, quod comburatur. neque etiam aliquid cessare ab hoc, ut sit innatum mouere, & cessare a mouere erunt insimul.

Id est, & per illud, per quod fuit declaratum quod primus motus est eternus, & non generatus, declarabitur ipsum non corrumpi. Quia sicut contingit ex positione eius, quod primus motus sit nouus, ut non sit primus, sed ante ipsum sit transmutatio prior, si contingit, si posuerimus quod primus motus corrumpitur, ut post corruptionem primi motus sit motus, manifestum est, si primus motus corrumpitur, quod post ipsum non erit motus,

XX iij quem-

Phyſicorum

G quēdamodū non erat ante. ergo, si posuerimus ipsum generari, erit ante motus, & si corrumpi, erit post. **D.** incepit declarare quō contingit ut post corruptionem primi motus sit alius motus, & dixit: quā cessare aliquid, &c. i. quā, si primus motus, quieverit quiete, in qua imposse erit ut illud, qd mouebat, moueat post, necesse est ut post quietē moti fiat i eo aliqua dispō, quæ faciat ipsum nō moueri post. & ista dispositio nē cessario est motus, aut aliqd sequēs motum. & sic post primum motum erit motus. quod est impossibile. **H** si sit, si cessauerit prim⁹ motor a mouere, cōtinget ut ante ipsum sit ali⁹ motor, qui dedit ei dispōnem, p quā fuit impossibile ut moueret, postq̄ erat possibile.

Et ipsum autem corruptibile oportebit corruptum esse, cum corrūpitur. & hui⁹ corruptiuū rursus posteri⁹. corruptio. n. mutatio quædam est. Si igitur hæc impossibilia sunt, manifestū est qd est perpetuus motus, & non aliquando quidem est, aliquando autem non. etenim sic dicere figmento magis assimilatur.

Et etiam necesse est ut corruptum corruptatur: quando corruptus, & quod illud, quod corrūpit istud, corrūpatur et, postquam corrūpit illud. corruptio. n. est aliqua transmutatio. Et, cum hoc fuerit impossibile, manifestū est quod motus ē æternus, & quod nō est quandoq, & quandoq, nō. & quod sermo dicētis hoc magis assimilatur stulto.

Cum declarauit qd primus, aut **K** primi motus necesse est ut semper i fuerint pp hoc, qd illud, quod mouetur illo motu, aut illa, quæ mouent illis motibus, si motus eorū fuerint noui absq; eo, qd pcederet eos motus, necesse est alterum duorū, aut illud, quod mouet illo motu sit gñatum, aut æternum. & manifestū est qd, si fuerit gñatum, necesse est ut ante primum motum sit alius motus, & ante illū alius: & cū primus non erit, non erit vltimus. & si illud, qd mouetur primo motu, fuerit æternū, & postea generaret suus motus, postq̄ non fuit, necesse est ut añ pri- **L** mum motum sit motus, & ante primum motorem sit motor: quod est imposse. Et, cum declarauit hoc, vult declarare per istā viam, qd imposse est ut motus vltimus sit, ita, qd post illum non moueatur aliquid, p illam eandem viam, per quā declarauit ut primus motus sit prior fm tps cæteris motibus. Illud. n. qd mouetur hoc motu vltimo, necesse est ut sit, aut æternum, aut corruptibile. Si corruptibile habebit corrupēs, & reuertetur qd de isto corrūpente, vtrum sit æternum, aut habet corruptens. si igitur est corruptibile, **M** erit necesse ut sic procedat in infinitum. quod est imposse. ergo necesse est ut illud, quod mouetur vltimo motu, sit æternum. Si igitur fuerit æternum, & motor illius sit ætern⁹, reuertet questio in eo, qua de causa motor æternus, & motum æternū semper fuerint in hac dispositione, .i. hoc mouere, & hoc moueri, & postea cessauerunt a motu, postq̄ fuerūt in motu tpe infinito. Ergo illic est necessarium ut ante primū motū, & primā rē motā, & primū moto- rē

Atem sit motus prior, & motor prior, & motus prius, quod est impossibile. Sed tacuit hoc concludens ultimum de duobus concludentibus, super quibus fundauit hanc demonstrationem, cum iam induxerat ipsum in generatione motus. Et, cum compleuit hic in positione eius, quod illud, quod mouet hoc motu ultimo, est corruptibile, est illud, quod abbreviabit in positione eius, quod illud, quod mouetur primo motu est generatum. scilicet quod ante generans est generans, & proceditur sic in infinitum. Et ideo compleuit hunc sermonem, dicendo: Et, cum hoc fuerit impossibile, manifestum est, &c. D. d. Et etiam necesse est ut corruptens, &c. i. & si aliquis posuerit quod illud, quod mouetur ultimo motu, est corruptibile, & illud, quod corrumpet ipsum, est corruptibile ab alio corruptente, & illud ab alio, proceditur sic in infinitum. quod est impossibile. ergo necesse est ut illud, quod mouetur ultimo motu, sit æternum: & cum fuerit motum æternum, & motor æternus, necesse est ut motus illius sit incorruptibilis, sicut sunt ingenerabilis. & si non, quare de causa cessabit a motu illud, quod semper fuit in motu: & ista expositio est vera.

Impedo. Similiter autem & dicere quod aptum natura sic est, & hoc oportere putare principium esse. quod quidem videtur Empedocles dixisse, quod vincere, & mouere in parte amicitiam, & litem inest rebus ipsis ex necessitate, quiescere vero in medio tempore.

Et sermo dicentium hoc, magis assimilatur figmento. Et similiter eius, qui dixit quod sic debet curre

*re natura rerum, & qui existima-
uit quod principium est illud, de
quo diximus ipsum esse, secundum
quod fecit similitudinem Empedo-
cles de dominio amicitia, & litem,
huius quandoque, & huius quandoque,
que mouet res necessario, et quies
existit interim in tempore.*

Id est, & sermo dicentium quod motus non fuit ante, & postea fuit, est similis sermonibus fictis. & sicut sermo dicentium quod quies, & transmutatio succedunt sibi in omnibus entibus: & quod natura totius entis moti facit hoc, non quia est aliquid, quod sit causa illius, est. scilicet sermo fingentium. Et sicut sermo dicentium sermonem similem sermoni Empedoclis, quod principium, scilicet quod est necessarium ad esse, aut principia contraria faciunt alterum contrarium in aliqua hora, & non facit alterum absque eo, quod illic non sit causa cogens ipsum ad hoc, quia principium non habet causam, est sermo fictus et figmento. Ex isto sermone et peruenit, ut motus sit sine motore. Et cum dixit & qui existima-
uit quod principium, &c. & intendit Naturales existimantes quod primum prin-
cipium generans entia posse est in eo, scilicet quod est principium simile. scilicet sermoni Empe. qui posuit principium entium amicitiam, & litem, secundum similitudinem amicitia, & litem existentium in hominibus, scilicet quemadmodum amicitia congregat homines, litem autem segregat, ita in entibus sunt etiam duo filia istis. scilicet amicitia naturalis, & odium naturale, ita, quod quicquid mouet alterum, & quicquid reliquum ad contrarium eius, ad quod primum mouebat. Et quies est in tempore, quod est inter has duas actiones contrarias,

Physicorum

Gabsq; eo, qd illic sit causa cogēs amicitia agere in vna hora, & licē agere in alia: cū sint principia necessaria actionis, & eēntia necessaria. Et iste sermo est ēt similis figmento. sequitur. n. ex eo vt mot⁹ sit sine motore.

Anaxago.
Nihil inordinatū ē eo
rū q nā, &
fm nām
fiūt
a Nā cū ē
ordinis oī
bus.

Fortassis autem & vnum principium faciētes, vt & Anaxagoras, sic vtriq; dixerint. At vero nihil inordinatum est eorū, quę natura, & fm naturā fiūt. a natura. n. causa ordinis est oībus: infinitum autem ad infinitum nullam rationē habet: ordo autē omnis ratio est. Infinito autē tpe quiescere, postea motū esse aliqñ, huius autem nullam esse differentiam quare nunc potius q̄ prius, neq; rursus aliquē ordinē hēre non amplius naturæ ē op⁹, aut. n. simpliciter se habēre oportet id, quod natura est, & nō aliqñ quidem sic, aliqñ vero aliter: (vt ignis sursum natura fertur, & non aliqñ quidem, aliqñ vero non :) aut rationē habere qd non simplr. Quare meli⁹ est, vt Empedocles, & si quis alius dixit, sic se habere, in parte vniuersum quiescere, ac rursus moueri. n. iam quendam hēt quod tale est. Sed & hoc dicentem oportet non affirmare solum, sed & causam ipsius dicere, & non ponere, neq; censere vllam sententiam irrationabilem, sed aut inductionem, aut demōstrationē afferre. hæc enim, quę supposita sunt, causæ non sunt. neq; hoc erat litis, vel amicitia esse, sed huius quidem congregare. illi⁹ ve-

ro disgregare. Si vero insup de terminetur ipsum in parte, dicendū est in quibus sic: vt qd est aliquid, quod congregat homines. s. amicitia, & fugiunt inimici abinuicē. hoc. n. supponitur & in toto esse. videtur. n. in quibusdam sic esse, hoc autem & p equalia tempora indiget aliqua ratione. Omnino autem existimare principium esse hoc sufficiens, qd semper aut est sic, aut fit, non recte est opinari: ad quod Democritus reducit de natura causas, qd sic & prius fiebat: ipsius autem semper non vult principium quærere, dicens in quibusdam recte, in omnibus autē non recte. etenim triangulus habet duobus rectis semper angulos æquales, sed tū est quædam perpetuitatis huius altera causa. principiorum tñ, quæ perpetua sunt, nō est altera causa. Qd igitur nullum tempus aut erat, aut erit, quando motus nō erat, aut non erit, tot dicta sint.

Democri

L

Principiorū q̄ pperu
st, nō ē al
ra causa.

Et forte etiam illi, qui ponunt principium vnum, sicut Anaxagoras, ratiocinantur tali ratione. Sed nihil omnino naturale aut currens cursu naturali est sine ordine. natura. n. est cā ordinis in oī, i quo est. & non est de actione naturæ aliquo mō vt omnia sint quiescentia tempore infinito, & post moueantur quandoq;. Et nulla differentia est in hoc omnino, faciens quod motus sit magis nunc, quam ante.

&

A & nullus ordo erit in hoc aliquo modo. quod. n. currit secundum naturam aut erit simplex ita, quod non sit quandoq, tale, & quandoque tale. Ver. g. quod ignis ascendit superius naturaliter, absq, eo, quod quandoq, est ascendens, & quandoq, non: aut, si non fuerit semper vnus modi, conseruabit aliquam proportionem. Et ideo sermo Empedoclis est melior, s. quod totum quiescit quādoq, deinde mouetur.

B iste. n. sermo facit aliquem ordinē. sed deberet dicens hunc sermonē non esse contentus in dicēdo illum narratione tantum, sed deberet dicere causam eius, & non deberet aliquid ponere sine aliqua ratioe, sed aut inductione, aut demonstratione illud affirmare. ista. n. posita non sunt causae. nec iste ē, sed aliae res sunt per amicitiam, aut per litem, & illa congregat, & ista segregat. Et, si haec duo sint determinata ī aliquibus duobus diuersis, oportet dicere illa duo, quae sunt: sicut est determinatum in hominibus, quod illud, quod cōgregat eos est amor, & quod inimici sunt illi, qui fugiunt se adinuicem. ponit. n. quod in toto etiam est talis cursus. & dicunt quoniam hoc existit in quibusdam rebus. sed hoc existere in temporibus equalibus etiam indiget ratione verificante illud. Et vniuersaliter existimare

quod principium sufficiens in hoc **D** est, quod semper talis est cursus, & quod semper talis erit, non est rectum. & hoc est illud, ad quod reddit Democritus causas, in natura, s. quod primus fuit, & non finxit: & non oportet querere qualiter semper fuit principium. & hoc iudicium in quibusdam rebus non est verum. triangulus. n. semper habet angulos aequales duobus rectis, sed principium est ad hanc rem eternam. principia vero non **E** habent alias causas, & sunt aeterna. Hoc igitur sit dictum in hoc, quod non erat, aut erit tempus, cum motus non erat, aut non erit.

Cum destruxit sermonem dicen- **15**
tū q, motus incēpit, postq, nō fuit oīno, & corrūpet corruptione, postquā nō erit motus oīno, & sermonē dicētū & ipsum qescere qñq, & qñq, moueri, & d. q, ratiocinatio illius in hoc nō est rōcinatio, s. hoc, qd dixit, q, nō est qrendū de principio, quare facit hoc in aliqua hora, **F** & non facit hoc in alia, quia querere quare est, est qrere cām, & principium non habet cām, qā est necessarium, dicit. Et forte ē illi, qui ponunt principū vnū, &c. i. & forte illi, qui dicunt vnū principū esse, & q, semp fuit quiescens, & deinde incēpit mouere, rōcinant ē ex hoc p rōnem Empe. & est, q, in principio nō est querendū quare, quia est necessarium in esse. Et, cum d. q, ratio Anaxa. est quoquo mō līpīs sermo ni Empea. sed debilior, incēpit declarare

Physicorum

Glarare debilitatem sermonis Anax-
xa. & dixit: Sed nihil oīno, &c. & in-
tēdit p ordinē, vt cursus eius sit vni⁹
modi, aut modorū diuersorū in tē-
poribus determinatis, & q illud, qd
est vnius modi. sit per vnam cām,
& illud, qd est modis diuersis in tē-
poribus diuersis, sit p diuersas cau-
sas, quę reuertunt etiā in se circula-
riter. D. d. & natura est cā ordinis. &
ista ē rōcinatio, q res naturales nō
sunt extra ordinē. illud. n. qd est cā
ordinis, est dignius ordine, nisi raro
sit extra ordinem casualiter. D. d. &
non est de actiōe naturę, &c. i. q in

His duob⁹ sermonibus sunt duo cō-
traria cōiuncta fundamentis natu-
ralibus, quorū vnū est vt aliquid sit
posse tpe infinito in pterito, & post
extrahatur in esse. Res. n. quiescen-
tes tpe infinito, aut hnt naturam vt
moueant, aut non. Si igitur hnt na-
turā vt moueant, qn quiescunt, vio-
lente quiescunt. si vero habent natu-
rā vt quiescant, qn mouent, motus
est violentus. & motus violentus, & tē-
pus motus violenti impossibile est vt sit
maius q tps naturale, nedū q sit tē-
pore infinito. potentia. n. illius, in
quo est potentia, exit in tēpore infi-
nito vicibus infinitis necessario.

Aliud aut, qd est ēt extra naturā, in
hac opinione, est ponere motū, &
motorē existētia tpe infinito, & mo-
torē non mouere, & motū non mo-
ueri, & post incipere in motu in ali-
qua hora absq; eo, q illic fuit cau-
sa, p quam moueret in illa hora, &
non prius. Et ista positio est similis
positioni, quā ponunt Loquētes no-
strę legis. Sed quia ponunt motorē
mouere voluntarie, ideo vnr magis
sustentari q qui ponit ipsum moue-
re naturaliter. Naturalia. n. vnr ha-

bere ordinē terminatū, s. currere eo
dē mō, aut semper, aut frequētius.
Illa aut, quorū principiū est volun-
tas, vnr diuersificari, & nō sequi eū-
dem modū actus. Sed, sicut dixim⁹
q volens mouet, postq nō moueba-
tur, aut mouet, postq nō mouebat:
necesse est tunc aliquā proportionē
fieri inter ipsum & motū, quę ante
non erat. & si non, nō magis moue-
ret in hoc tpe posito q in alio. & si
non, nō esset aliud, sicut dicimus, ni-
si p rēsentia tēporis. imaginari. n. tē-
pus est transmutatio sequens trās-
mutationē, s. imaginari p rēsentiam il-
lius. Et nos dicimus q voluntas, quę
quærit actionē voluntariā, quę ten-
dū est, quēadmodum impossibile est, vt
voluntas noua dependeat de actio-
ne antiqua, & voluntas antiqua de-
pendeat de actione noua. Et nos di-
cimus q apparet, & apparebit im-
posse esse, vt actio noua fiat per vo-
luntatē antiquā, nisi sit actio anti-
qua media. Voluntas. n. non post-
ponit facere qd intendit, nisi ppter
existentiā alicuius intentionis in re
intenta, quę nō erat in tēpore volū-
tatis. & si non esset, necesse est vt il-
lud, qd est volitū, esset cū volūtate.
Cū igitur posuerimus voluntatem
esse, in qua * possibile postponi vo-
litū, hoc erit pp existentiā alicuius,
qd nondū erat, s. pp defectum alicu-
ius causę, aut alicuius dispōnis, ne-
que erit tps, neq; aliud, cū iam po-
suimus, q ista voluntas est primus
motuum, manifestū est q tunc vo-
litum debet esse cū ea. Si igitur po-
suerimus ipsām esse antiquā, volū-
tatū erit antiquū. In quo igit istō-
rum duorū fundamentorū pnt ali-
quid negare Loquētes? Fundamē-
tum aut dicens q voluntatum non
post-

to, & nō
mouere.
Rōnes A-
uerrois, q
bus pbat
cōtra chri-
stia. iude-
os, & Sara-
cenos, q a
volūtate
antiq n p-
noua ac-
tio pueni-
re.

L

M

* a. l. i. p. o. l. e

Impoſſe ē
mot⁹ vio-
lenti tps
mai⁹ eē, q
tps mot⁹
nālīs. &c.
Pro hoc
vid. i. c. c.
cō. 15.

Digressio
Cōtra Sa-
racenos
ponentes
motorē,
& motū
tpe infini

A postponit tpe volutati, nisi pp hoc, qd aliquid deficit in volutato, & est saltem presentia temporis, impossibile est vt negetur ab hōe per suā intrinsicā rōne: sed, si neget, erit per extrinsecā. Secundū autē fundamentū, qd est qd ante istam voluntatem, fm qd est prima, non est trāsmutatio, concedit ab aduersarijs, s. à Loquentibus. Si igit fuerit dictū, qd istud est iudiciū voluntatis nouæ in antiqua, aut postponi pōt sine causā, dicemus interrogādo, nō conceditis qd presentia temporis est cā in essendo volitum? ergo hic est

D causa. Si igitur dixerint qd tempus ēt inuenitur ex illa antiqua voluntate, reuertetur qd super illos in futura illius temporis. Tps, quod sit, postq nō fuit, indiget tēpore, i quo fiat, & p qd approprietur sua factio, & determinet. & si non, esset semp. & hoc manifestū est per se. Et, si fuerit dictū qd posset inueniri noua actio fm hāc opinionē ab antiqua voluntate, dicemus mediante motu antiquo à voluntate antiq. istud .n. motū appropinquabit alicui, & distabit ab aliquo: & sic erit cā getis, & motus aliquorū, cū hoc, qd est

C æternum. Et ēt, si fuerit hic volutās antiqua, quæ antecedit volitum nouum sine mediatione mot⁹, necessē est vt suū volitum nō postponat ab ea donec desinat in infinitū. & hoc essentialiter, & nō accidentaliter. qm qui ponit voluntatē nouā inueniri à voluntate antiqua mediante motu, non cōtingit ei vt voluntas pcedat volitum tēpore infinito, nili per accidens. & hoc manifestum est exercitantibus in cognitione eius, qd est essentialiter, & eius, qd ē accidentaliter. Et, si in hac

proposne nō distinguat illud, qd est essentialiter ab eo, qd est accidentaliter, erit sophistica. Et ex hoc habuerunt Loquentes nostrę legis pro impossibile, qd in eodē subiecto succedat sibi facta infinita. fingunt .n. qd, si generatum fuerit in eo, cōtinget ipsum nō esse, nisi pcedant ipsum facta infinita: & dicunt qd est impossibile. Nos autē dicimus qd ē impossibile essentialiter, non accidentaliter, s. qd cū aliqd agens fuerit, cuius ēē nō habet intuitū, cōtingit qd actiones ei⁹ nō habeat intuitū. vnde accidet vt ante quālibet actionē ei⁹ sit actio, & ante quālibet actionē eius sint actiones infinite, sed p accidēs, nō quia qdā sunt necessarię in esse quorūdā. qm, si ita ēēt, cōtingeret vt nō inueniret ex eis aliqd, nisi post definitionē infinitorū. qd est impossibile. Cū igit Loquentes accipiunt loco ei⁹, qd est per accidēs, illud, qd est essentialiter, & dixerūt impossibile esse facta nō habere primū: & est posse p accidens: immo ē necessariū ex hoc, qd ponit agens, cuius esse nō habet primū: sed est impossibile essentialiter, vt actiones infinite sint necessarię in ēē nouā actionē. Et iā Aristō. d. hoc aperte in Quinto istius libri, cū fuit pscrutatus virtū motus habet motū, & generatio generationē. & similiter in scdo lib. de Gener. cum perscrutatus ē de finitate elementorū. Et verificatio sermonis in agēte volante est, qd agēs, & mouēs vtr est illud, ex quo, puenit mouere, & actio proueniēs ex eo dī mot⁹, & mouēs, qd est hmoi, est duobus modis, mouēs, qui mouet absq; eo, qd pcedat ipsum appetitū, aut voluntas, aut desideriu, aut quocūq; volueris appellare: & hoc mouere dī naturalē:

Dubium.

Solutio.

s. ph. te. c. 13. et. 1. cor. F. li. c. 12. idē ist. hic. c. 6. 47. Vide dīā iter agens & mouēs t. c. 45. l. de Gener.

Physicorum I

Gle : & mouens, in quo pcedit appetitus, & volūtas ad mouendū : & dicitur actio volūtaria. Et est manifestū qd istud mouens mouet primo à volūto, aut ex imaginatiōe illius, aut ex p̄sentia illius. & iste motus d̄r appetitus. Oīs igit̄ motor, à quo p̄cedit appetit⁹ ad mouere, est motor vno mō, & mouens alio mō. Et, cū hoc sit positū, dicamus qd oīs voluntaris nouæ mouere, qd sequitur ipsam à volēte, est nouū necessārio. & oīs volūtatis antiquæ mouere, qd sequitur ipsam à volēte, est antiquū necessārio. Qm̄, si fuerit nouū, necesse est vt istud mouere p̄cedat appetit⁹.

Mouens
dupl̄r.

De appeti
tu vide. i.
phy. c. 81.

Had ipsum infinit⁹. quare igit̄ iste appetitus fuit cā motiōis ī aliqua hora, & nō in alia, cū sit eiusdē dispōnis? Necesse est igit̄ vt ab hoc appetitu nō proueniat mouere oīno, aut vt pueniat ab eo semp, aut vt sit illic appetitus nouus, qui est cā nouitatis motionis volētis ad volitū nouum. Et hoc cōtingit necessārio ex hac positiōe, qd motus voluntatis à volente sequit̄ appetitū, & voluntatē volentis. Si igit̄ necesse fuerit hoc esse motore antiquū, vel voluntatē antiquā, necesse est vt appetitus ei⁹ sit antiquus, & suū mouere sit antiquū, & suū volitū sit antiquū, sine p̄cipio, & sine fine. qm̄, si volitū definerit, definet volūtas, & si definet volūtas, definet appetit⁹, qd nō pōt eē in volēte antiquo, & volūtate antiqua. Et vlt̄ dem̄so Aristo. est v̄s oī motor, qui ponit̄ primus, siue fuerit positus per appetitū, siue nō, i. qd impossibile est vt agat ī aliqua hora, & nō in alia. quia tūc erit illic motor prior ipso. Et qd dicunt Loquētes qd volitum nouū nō postponit̄ à volūtate antiqua, nisi quia volūtas anti-

Obiectio
loquētiū.

qua, pendet cū eo in hora terminata. Qm̄, si appetitus, qui facit mouere nō pendet cū eo, nisi in hora terminata, necesse est vt apud p̄sentia illius tēporis sequat̄ qd mouere volētis sequat̄ appetitū voliti. Appetitus igit̄, qui facit mouere, est nouus cū nouitate tēporis : & similiter mouere, & nō est appetitus antiquus. Aut dicamus qd p appetitū non fuit factū mouere oīno, sed ex volūtate, s. ex se : aut fuit factū ex mouere antiquo, sed nō operabat̄ in motu pp defectū eius, qd necessāriū est ī motu. & cū illud fuit p̄sens post, s. tēpus, tūc ager mouens, & mouebitur motū. Hoc igit̄ mouere nō sequit̄ voluntatē in illo tēpore. indiget igit̄ motore priorē ipso, qd facit illud, qd est necessāriū ī factura voliti. Et querendū est in nouitate illius rei necessārie eandē qōnē, vtrū sit. s. ab agēte volēte, aut nō volēte : & reuertē cōsecutio impolis à p̄cipio. Et totū hoc est manifestū exercitato ī hmōi dem̄rationibus, & sano capite, & nō impedito à sermonibus sap̄stice p̄cedētibus positis, vt sunt opinioēs mundanę. D. d. & non est de actione naturę, & c. i. & nō est natura innata facere quiescere res naturales, in quibus est, tpe infinito, & post mouebunt̄ sine aliqua causa noua, qd facit eas moueri tūc magis, qd in alio tpe. Et hoc intēdebat, cum d. Et nulla d̄ria est in hoc oīno, & c. i. dicēs hunc sermonē nullā d̄riam dat in entibus in dispōne quietis, & motus, sed in eadē dispositiōe sunt apud quietē, & apud motum : qd est valde inopinabile. Et hoc, qd dixit manifestū est de definitione naturę. Dictū est. n. naturam esse p̄cipiū motus, & quietis. necesse est igit̄

K
Sole

I

M
Expō alteri⁹
partis
textus.

Documē-
tum.

tur

Aur aut ipsam agere in alterū contrariorū cōtinue, s. in motu aut quiete, aut agat vtrunq; nō continue, s. quietē qñq; & motū qñq; cōtinuatio. n. in successione istarū duarum actionū est ordinatio, & cursus i ea dē dispōne. Et hoc intēdebat, cū d. aut erit simplex, &c. i. q. natura innata est in alterū duorum, s. aut vt actio eius erit simplex, & vna, s. q. facit alterū contrariorū tm: & hoc intēdebat p simplex: aut faciet duo contraria successiue. Et intēdebat declarare p hoc q. sermo dicentū q. oīa erant quiescentia tpe infinito, deinde mouebant, est sermo nō naturalis. hoc. n. nō vī esse de actione nature, necesse est. n. in actionibus nature cē cōtinuationē, & eternitatē, aut in ageudo alterū contrariorū tm; v. g. vt motus ignis ad superius semp, & terrē ad inferius, aut in agendo duo cōtraria successiue, sicut hoc, qd inuenit de generatione, & corruptione cōsequētib; motum solis, & alijs cōtrariis sequentibus istū motū. Et, quia Emped. dicebat mundū generari qñq; & corrūpi qñq; s. m cōtinuationē, d. q. sermo illius magis participat sermonibus naturalibus. D. d. iste. n. sermo, &c. i. qui. n. d. istū sermonē de mūdo, s. ipsum moueri qñq; & quiescere qñq; s. in ipibus determinatis, facit naturā habere aliquē ordinem, inquantū agit illud, qd agit continue, licet mutetur de cōtrario in cōtrariū. Et d. aliquē ordinē, quia ordo cōpletus est agere alterū cōtrariorū continue. Et, cū d. q. iste sermo magis cōicat cū sermonib; naturalibus d. post hoc in quo egredietur ab eis, & d. Sed deberet dicēs hūc sermonē, &c. i. sed dicens hunc ser-

monem deberet dicere aliquam rōnē, per quā affirmaret ipsum, & aliquā cām, per quā esset. dicēs. n. hoc deberet dare duo, s. dēmōnē, q. aut pp quid, aut vtrunq;. Et hoc intēdebat, cū d. sed deberet dicere cām, &c. & oportet, sicut dixit, dicentē aliquē sermonē affirmare ipsum, aut per dēmōnē, aut p inductionē, nō ponere ipsum sine aliqua rōne. Et p hoc, qd d. nō ponere aliquid. possumus intelligere, & nō ponere ipsam opinionē, & pōt intelligi & cā opinionis. Empedocles. n. cū posuit opinionē suā in hac intētionē, ponere ēt debuit cām opinionis. D. d. ista B. n. posita nō sunt causę. & intēdit illud, qd posuit Anaxa. cū d. & intelligētia cepit distinguere mixtum, postq nō distinxerat ipsum tēpore infinito. & q. posuit ēt Empedocles de amicitia, & lite non sunt primę cāę: istę. n. indigent causis. Et, quia cā, quā Emped. dedit in hoc, nō est vera, nec pōt euadere ab obiectionibus, d. nec iste, &c. i. nec Empe. ēt dedit cām verā in hoc, q. mūdus quiescit qñq; & mouet qñq; cū d. & cā istorū duorū motū cōtrariorū in mundo, s. in cōgregatione, & segregatione partiū est lis, & amicitia, s. q. amicitia congregat multa, & facit ea vnū, & lis segregat vnū, & facit ipsum multa. Et, cū d. q. Emped. nihil inducit in hāc cām, incepit dare corruptionē istius cāę: & d. Et, si hęc duo, &c. i. & si hęc duo contraria sunt determinata in se, necesse ē vt illa duo, in qbus existunt ex reb; naturalibus sint determinata in se: cū impossibile est vt contraria sint in eodē. Quapp oportet dicentem hunc sermonē determinare illa; in quibus existit lis, & distinguere ea, i quibus

G quibus existit amicitia, sicut distin-
guis hoc in hoibus, & vocare debe-
ret modū entū, in qbus ē amicitia,
amicos, & in qbus est lis, inimicos.
Sed hoc nō potuit facere Emped. I
entib⁹, s. distinguere i eis istos duos
modos. deinde, si distingueret, non
posset dare eā in hoc, q mundus
totus cōgregat qnq; , & segregatur
qnq; , nisi ita q inimici reuertentur
amici, & amici inimici. qd igit fin-
git falsum est, & extra naturā. Et in-
tēdebat p hoc, q sermo eius, cū hoc,
qd est ornatus, nō bñ sequit simili-
tudinē, quā deberet seq. lis. n. & ami-
H citia nō inuenit, nisi in aīalibus, &
p̄cipue rōnalibus, nō in eis, quē nō
sunt aīalia. Emped. igit assimilauit
irrōnalia rōnalibus, & iudicauit ea
eodē mō, & fecit plus, qd non sequi-
tur similitudinē in qbus accidenti-
bus suis. sermo igit eius, cū hoc q ē
ornatus, nō est perfecte ornatus. D.
d. ponit. n. & c. ista est narratio rōnis
Empe. d. n. quia lis, & amicitia i q-
busdā rebus segregat, & cōgregat,
necesse est, vt talis sit cursus in oīb⁹
rebus. natura. n. partis, & totius est
eadē. & manifestū est q iste sermo
ē rhetoricus. Et, cū dedit rōnē eius,
Incepit dicere q deberet dare ex cau-
sis cōcedēdo hāc opinionē, & hanc
rōnē, & d. sed hoc esse in tēporibus
equalibus, & c. i. sed hoc, q posuit, q
isti duo motus contrarij sunt in tē-
pore equali, aut q tps mot⁹ ē equa-
li tpi quietis, indiget et ratione alia
ab ista. Et dixit hoc, quia res, in q-
bus existit amicitia, & lis, s. res aīatē
nō inueniunt agere in temporibus
equalibus, ita, q oēs hoīes sint ali-
quo tpe amici, & in alio tpe inimi-
ci, ita, q tēpora inimicitie sint equa-
lia tēporibus amicitie. hoc. n. totū

nō inuenit in suo exēplo. & iō debe-
ret dare aliam rōnē, aut alias rōnes
ab illis, quas accepit ab hoibus. Et,
cū d. hoc, q diminuebat ei i ipsa po-
sitione, d. Et vlt existimare, & c. i. &
vlt existimare q p̄cipiū sufficiens
in hoc est dicere, q natura eius est,
q dat agere res cōtrarias, nō est ser-
mo rectus: nec hoc, qd dat in hoc,
sufficit in cā isti⁹ pōnis. D. d. & hoc
est illud, ad qd fecit redire causas in
natura, & c. i. & hoc, qd d. Emped. in
p̄cipio, cū quēsitū fuit ab eo, quō
agit res cōtrarias, illud idē d. Demo-
critus in cōtrarietate existēte in re-
bus naturalibus, s. q accidit quēre-
eā in actione p̄mi p̄cipij. Et
hoc intēdebat, cū d. s. q antecedens
ē tale. i. quia i cā p̄cedēti nō dē
plus in hoc, s. q agit contraria, nisi
hoc, q talē habet naturā. D. d. & nō
oportet q̄rere, & c. i. & nō oportet q̄-
rere eā actionis eius, cuius eē ē ne-
cessariū. Cā. n. nō debet q̄ri, nisi i eo
cuius eē nō est necessariū. i. q non
oportet q̄rere eā actionis entis ne-
cessarij. Et iduxit Antiquus ad hoc,
qa pōebat p̄cipiū mūdi eē eternū,
& mūdū esse nouū. Vnde, cū q̄re-
bat ab eis, quare iueniebat mundus
ab eo in tali tēpore, & nō in alio, co-
gebant dicere illud p̄dictū, s. q non
opz q̄rere i eterno, quare. Et nō est,
sicut existimauerūt. verūtn opz vt
nō de cā in actiōe p̄cipij, qn actiō
eius fuerit eterna. si autē actiō eius
fuerit noua, opz vt hēat p̄cipiū in
illa actiōe. Et, cū narrauit sermonē
Demo. in hoc, incepit notificare q
iste sermo nō est verus, & d. & istud
iudiciū in quibusdā rebus nō est ve-
rū, & c. i. & sermo Demo. & sequen-
tiū eius, q res necessariae nō debent
habere causas, est verus i quibusdā
rebus,

A rebz, falsus in quibusdā. triangulū .n. habere angulos equales duobus rectis est necessariū, tñ habet cām. res vero necessarię, q̄ sunt p̄cipia, nō habent cām. & si nō, tunc p̄cipiū haberet p̄cipiū, & procederet hoc in infinitū. Et intēdebat declarare q̄ multa necessaria habent causas: & q̄ principia eterna, quorū actiōes ponunt nouę, sicut actiōes p̄cipiorū nō eternorū, sunt digniora vt habeāt principia: & sic primū p̄cipiū reuertit nō primū. Et iō Antiqui dubitabant, vrū principia corruptibiliū sint corruptibilia, aut eterna. & cū ponebāt illa corruptibilia, sequebat ipsa nō esse principia: & cum ponebant ea ēē eterna, sequebat oīa esse eterna: & iō cogebant dicere illa vana. Cum aut per scrutatus est fm cursum naturalem de istis rebus, vidit hoc esse ens mediū iter eternū, & generabile, & corruptibile: & q̄ quodā mō est eternū, & alio mō generabile, & nouū: & est corpus, qđ mouet circulariter, quod est generabile, & corruptibile quantū ad vbi, & manēs quātū ad substantiā. & sic dissoluebat ab eo hęc qō, ponendo hūc motū. & fuit possibile vt generabile nouum mediāte eterno sit cā rerū gñabiliū. D. d. hoc igit sit dictū in hoc, &c. i. iste igit sermo sit sufficiens in hoc, qđ declaratū fuit hic, s. q̄ siue nō fuerit motor, qui moueat in actu, aut fuerit illic motor, sed nō est motus, q̄ necesse est vt nō sit illic tēpus oīno. & cū nō fuerit tempus, nō erit ens nouū oīno. motus. n. necessarius ē in eēndo tps, & sile hoc, qđ d. in tpe, apparet in loco. & iō nullum potest generare tempus, & locum. & si esset, esset valde inuerecundum.

Dubū An
uquorū.

B An gñabi
liū sint p̄
cipia gñā
bilia, vel
eterna.
Solutio.

Corp^o cor
leste ē me
diū inter
eternū, &
corrupti-
bile.

Quo seq̄
hoc vid. S
ph. c. & t.
10. vbi dī
q̄ nouū ē
q̄ prior i,
& poster.

*Solutio rationum apparentium, motū non D
esse conſtruentium. Cap. 2.*

Contraria autem his non difficile est soluere. Videbit aut ex hisce consyde-
rātibus cōtingere maxime mo-
tū esse aliquñ, cū nō eēt oīno. Pri-
mo quidē, q̄a nulla ppetua mu-
tatio est. mutatio. n. oīs apta na-
tura ē eē ex quodā in qđdā. qua-
re necesse est oīs mutatiōis ter-
minū esse cōtraria, i quibus fit:
i infinitū autem moueri nihil.

*Et non est difficile dissoluere il-
lud, per quod contradicitur huic.
illa autē, ex quibus existimatur,
cū consyderatū fuerit de motu, pos-
sibile esse quod motus sit quādoq̄,
i. a, quod ante nō fuit omnino, sunt
ista prima. Quia non erit transmu-
tatio eterna oīno. omnis. n. trāsmu-
tatio est ex aliquo in aliquid. et iō
necesse est vt duo contraria, in qui-
bus est transmutatio, sint fines cu-
iuslibet transmutationis: & ni-
hil mouetur sine fine.*

Cū cōpleuit declarare hic eē mo-
tū vnū eternū, vult ēē iducere dubi-
tatiōes, q̄ pnt iduci sup hūc sermo-
nē. Et qō sic cōponit. Oīs trāsmuta-
tio ē ex aliquo cōtrario i aliđ cōtrā-
riū. & si nō, tūc mot^o eēt ociosus, &
superfluous, s. si i idē, ex quo ē mot^o, est
idē, cū eo, ad qđ ē mot^o: & cōtraria
sūt finita: & qđ ē iter ea ē finitū: er-
go & oē, qđ ē i finito, ē finitū: ergo
oīs mot^o ē finit^o D. d. oīs. n. trāsmu-
tatio ē ex aliquo i aliqd. i. ex cōtra-
rio i p̄trariū. D. d. & iō ē necesse & q̄
i. qm,

Phyſicorum

Gi. qm̄, cū poſuerimus q̄ motus ē ex cōtrario in cōtrariū, neceſſe erit vt cōtraria ſint fines tranſmutatiōis.

Præexpō. D. d. & nihil mouet ſine fine. i. & cū poſuerimus q̄ oē motū mouetur in cōtraria, continget q̄ nihil mouet ſine fine. qm̄, ſi mouet ad infinitū, mouetur ad nō cōtraria: ſed poſitū eſt q̄ oē motū mouet ad cōtrariū: eſt ergo hoc inconueniens. Et

Secūda expō. forte intelligit p̄ hoc, qd̄ d. & nihil mouet ſine fine, hoc, q̄, ſi aliqd̄ eēt tale, tūc motus eius eēt ſuperfluous, & ocioſus. & erit hæc quaſi alia rō

Hab ea, in qua fuit dictum, q̄ oē motū mouet iter cōtraria. Et forte iſta rō eſt ſufficientior prima in motu locali. a contrarietas. n. naturalis in loco nō eſt nota p̄ ſe. & iō, cū voluit **A**riſt. b declarare in vltimo Sexti, q̄ oīs motus rectus eſt finitus, vſus eſt loco a contrariis, p̄terq̄ in declaratione motus localis. Et vſus eſt et̄ i declaratione motus localis alio mō, ſ. q̄ illud, qd̄ impoſſibile eſt vt ſit, impoſſibile eſt vt incipiat fieri.

Tertia expō. ſiue ſe cūda ma-
nifeſtatio
a cōtrarie-
tas nālis i
loco nō ē
nota p̄ ſe.
idē. 5. ph.
c. 9. idē hic
iſta. c. 62.
& i. c. c. c.
86.
b 6. ph. t.
cō. 91. 92.
& inde.

IAmplius videmus q̄ poſſibi-
le eſt id moueri, qd̄ neq̄ mouet,
neq̄ habet in ſeipſo vllum mo-
tū: vt in inanimatis, quorū ne-
q̄ pars vlla, neq̄ totum mouet,
ſed quieſcens mouetur aliquan-
do, oportebat aut vt ſemp mo-
ueri, aut nunq̄, ſi nō ſit, cū non
eſſet. Multo aut magis qd̄ tale ē
in animatis manifeſtū eſt. cū. n.
i nobis nullus inſit mot⁹ aliquñ,
ſed q̄ſcamus, mouemur tñ ali-
qñ, & ſit aliquñ i nobis ex nobi-
ſiſ principiu motus, & ſi nihil
extrinſecus moueat. hoc. n. i ina-
nimatis ſimiliter nō videmus,
ſed ſp̄ mouet ipſa aliquid aliud

eorū, quę ſunt extra: animal autē **K**
ipſum dicimus ſeipſum moue-
re. quare, ſi quieſcit aliquñ peni-
tus, in immobili motus vtiq̄ fiet
a ſeipſo, et non ab externo. Si au-
tē in animali hoc poſſibile ē fie-
ri, quid prohibet idē hoc accide-
re & in vniuerſo: ſi. n. in paruo
mundo ſit, & in magno, & ſi i
mundo, & in infinito: ſi contin-
git quidē moueri infinitum to-
tum, & quieſcere.

Et it̄ videmus quod poſſibile
eſt, vt moueatur illud, quod nō eſt
motum, neq̄ in eo eſt motus omni-
no. v. g. in non animatis. videmus
n. iſtas res, quod nec pars rei mo-
uetur, nec totum, ſed eſt quieſcēs,
deinde mouetur quandoq̄. & eſſet
neceſſe aut vt nō moueretur in ali-
qua hora, ſi motus non ſit, poſt quā
non fuit, aut moueretur ſemper.
Et hoc magis apparet in habenti-
bus animas. quandoque. n. ſumus
quieſcentes, & nullus motus exi-
ſtit in nobis omnino, deinde mone-
bimur, & fiet in nobis ex nobiſ-
metiſiſ principium motus, licet
nullum extrinſecum moueat nos.
hoc. n. non videtur hmōi in vita ca-
rentibus. ſed iſta ſemper mouen-
tur ab aliquo extrinſeco alio. Vi-
num aut dicitur mouere ſe. & iō,
cum quandoq̄ ſit quieſcēs comple-
te, neceſſe eſt vt fiat i eo, quod mo-
uetur, motus ex ſe, non extrinſe-
cus. Quoniam, ſi hoc poſſibile eſt

vt

A *ut fiat in animalibus, quid igitur prohibet ut hoc sit in toto et? quoniam, si hoc est in mundo paruo, est etiam in magno. Et si est in mundo, erit etiam in infinito: si sit possibile, ut infinitum moueatur, et quiescat secundum totum.*

17 *Idest, & et videmus quidam, quae mouentur, postquam non mouebantur neque, secundum totum, neque, secundum partem: sed secundum totum, & partes quiescunt, deinde mouentur. D. d. & esset necessarium, &c. i. & esset necessarium, si sit hic motor eternus, & motus eternus, ut non esset motus nouus. motus. n. nouus dicitur habere motorem nouum. immo, & est necessarium ut oem, quod sentit quiescere, quiesceret semper: & oem, quod sentit moueri, moueret semper. Et, cum induxit hanc rationem, induxit et aliam manifestioris prioris: & est hoc, quod apparet in habentibus animas: quod. n. in eis est difficilius dissolutionis. & d. Et hoc magis apparet in habentibus animas. i. & hoc. scilicet esse posse ut motus fiat, postquam erat sine motu praecedenti, est manifestius in habentibus animas, quam in carentibus. Videmus. n. semina, &*

B *alia quiescere sine aliquo motu, postquam mouebantur, non ex motore extrinseco, sed ex se per principium existeris in eis, ita, quod existimat quod per hoc principium, quod est in eis, possunt moueri quicquid; & quiescere sine aliquo extrinseco.*

C *Et, cum dixit quod dubitatio de hoc in rebus animatis est manifestior, quam in rebus inanimatis, dedit causam in hoc, & d. hoc. n. non videtur, &c. i. & habentia animas sunt manifestiora in hoc, quia videmus ea incipere moueri sine aliquo extrinseco mouente, illa autem non mouentur, nisi quando mouentur ea aliquod extrin-*

secum. videmus. n. quod motus, qui sunt in rebus carentibus anima, quod sunt post motus: in motibus autem, qui sunt in habentibus animas, non videmus quod ante ipsos est motus extrinsecus. Et apparet ex hoc, quod quod in carentibus anima non ordinatur ex hoc, quod motus eorum sit a motore eterno, sed quia in quibusdam sentiunt motum nouum, absque eo, quod in eis sentiant motum entrissecum. Et videtur quod, si hoc est vnum eorum, quod intendit per hunc sermonem, quod hoc non est, nisi de motibus per naturam, scilicet quod mouentur per se, per inclinationem, quod est in eis. Sed apparet ex primo sermone quod est questio praedicta ex hoc, quod motus eorum fuerit a motore eterno. necesse est. n. ponere motorem eternum esse. & in hoc conueniunt omnes. sed differunt considerantes in hoc, utrum primus motor possit mouere quicquid; & quicquid; non, aut est impossibile, sed est necesse ut semper moueat. Et forte Aristoteles intendit duos modos rationis. & propalauit primum modum, & innuit secundum per hoc, quod d. Et hoc apparet magis, &c. apparet. n. ex hoc sermone quod quod contingens in hoc est eiusdem generis in habentibus animas, & carentibus. sed est manifestior in habentibus, scilicet quod incipiunt moueri sine aliquo motu, qui fiat in eis, neque in toto, neque, in parte. D. d. hoc. n. non videtur, &c. i. & hoc magis apparet in habentibus animas: quia non videmus motum in eis ex extrinseco manifeste, sicut videtur in carentibus anima. Et hoc apparet magis in carentibus anima, quia ista aut mouentur violente, aut naturaliter: & manifestum est quod motor in eis, qui mouentur violente, est extrinsecus: & non accidit in istis, quod, scilicet ex modo hoc, scilicet ex quo accidit in habentibus animas. In eis autem, qui mouentur naturaliter, accidit quod, si indigentia istorum ad motorem extrinsecum est manifestior.

Solutio.

Phy. cum co. Auct. Y Y ior,

Phyficorum

Gior, q̄ indigentia habentiū aīas. de motis. n. naturaliter apparet q̄ non mouent, nisi generent i locis extraneis, aut patiant violēte quietem, & post recedet violētās. & vlr motor ē generās in eis, aut auferēs violētiā, vt declarabitur post. Et iō d. sed ista semp mouent ab aliquo extrīseco. viuū aut dī mouere se. & vtrūq; in rei veritate, vt post declarabit, indiget motore extrīseco: sed ē latēti⁹ in hñtibus aīas. Et ista dñr mota ex se, illa aut nō: quia ista existimātūr posse moueri, & gescere ex se. qđ n̄ inuenit in eis, q̄ mouent naturaliter.

Hter. Et, cū posuit hanc ppōnē, dicēte q̄ in habētibus aīas fit motus sine motu pcedente, dixit posse ē hoc in toto. D. induxit similitudinē Iterea, & d. qm̄ si hoc est in mūdo, &c. i. qm̄ aīal, qđ mouet ex se, assimilatū toti in hoc, q̄ totū mouet ex se, s. corpus cōeleste. Similitudo. n. iter animalia, & corpus cōeleste est, qm̄ vtrūq; mouetur ex se. & quēadmodū alij motus reducunt in aīali ad primū motore, qui nō mouet, ita ē in mūdo magnū. & iō dī, q̄ hō est mūndus paruus. Et iste sermo est rhetoricus, quāuis iudiciū in radice

In non sit verū, s. q̄ motus nouus sit in animali sine motu pcedenti: & nō dat q̄ necesse est vt motus nou⁹ sit, sed dat hoc esse posse. Est igitur qđ super sermonē p̄dictū. a D. d. & si est in mūdo, &c. & d. hoc contradicendo Antiquis, dicētibus mūdū generari ex re infinita, sicut plures dicunt i cā materiali sicut Anaxag. i mixto. D. igit, si est posse vt finitū moueat fm̄ totū, postq̄ nō mouebatur oīno, posse erit hoc in infinito, si est posse vt infinitum recipiat vnū motum in omnibus suis partibus.

• Cur hō est paruus mūndus. Vide etiā aliud, in quo asserunt. 2. ex. t. c. 6.

Horum igitur id, qđ primū dictum est non eundē semp, & vnū numero esse motū, qui ad opposita fit, recte dī. hoc. n. fortassis necessarium est, si nō semper vnū, & eundem esse possibile est vnus & eiusdem motū. dico aut vt vtrum vnus chorda vnus, et idē sonus sit, an semper alius, ipsa similiter se habēte, & mota. Attamen qualitercūq; tandē se habeat, nihil prohibet vnū, & eundem esse aliquem, quo continuus est, atque perpetuus. manifestum autem erit magis ex hīs, quæ posterius.

Dicamus igitur ad hoc. sermo aut, qui primo fuit dictus, s. quod motus ad contraria nō est semper idem in numero, rectus est. dignus est igitur, vt sit necessarium, si motus eiusdē rei non semper est possibile vt sit idē, s. v. g. vtrum sonus eiusdem chorda sit idem, aut est semper vnus post alium, licet chorda sit eiusdem dispositiōis. Et, licet moueatur, sed secundum vtrumlibet istorū fuerit, nihil prohibet vt sit hic vnus motus, ex hoc, quod ē continuus, & æternus. & hoc declarabitur post magis.

Cum induxit has tres qōnes, incepit dissoluere eas. & primo de q̄stione, dicente q̄ impossibile est vt inueniat motus infinitus: qm̄ oīs mot⁹ est ex cōtrario ad cōtrariū. Et, quia pōt aliquis rñdendo dicere q̄, licet mot⁹ sint finitū, quia sunt ex cōtrario, & in cōtrariū, tñ nō est remouē,

vt

A ut cōtinuatio; & eternitas sit i eis ex
iteratione inter cōtraria, s. iteratione
finita. Et, quia ista rñsio nō est ve-
ra, q̄a post declarabit in hoc tracta-
tu q̄ talis mot⁹ nō est vnus, nec cō-
tinuus, d. Dicamus igit̄ ad hoc, &c.
i. & intēdit q̄, cū fuerit iteratus. & q.
d. & iō non oportet nos rñdere hac
rñsione in dissolutiōe istius q̄ōnis.
D. facit quasi dubitationē in hoc, s.
utrū motus eiusdē rei iteratus inter
duos fines sit vnus motus cōtinuus,
aut nō cōtinuus, & d. dignius ē igit̄
tur, &c. i. & est dignius vt sit necessa-
riū vt motus iterat⁹ nō sit vnus mo-
B tus, & si nō est necessariū vt idē mo-
tū moueat eodē motu, sed pōt mo-
ueri pluribus motibus. **D.** dedit exē-
plū de hoc, & d. v. g. utrū sonus, &c.
idest. v. g. dicere, utrū sonus eiusdē
chordę, super quā iteratur manus p-
cutientis sine pausatione, sit idē so-
nus, aut plures. Et hoc intēdebat, cū
d. aut est semp vnus post alium. i. q̄
quolibet sonus eorū est alius ab al-
tero, dū percussio fuerit continua. qm̄
nō est dubiū q̄, si percussio nō fue-
rit cōtinua, q̄ soni erūt plures. **D.** d.
licet chorda, &c. i. & ista q̄ō nō itel-
ligit̄, nisi qn̄ chorda fuerit in tēpore
C percussionis in eadē dispōne fortitu-
dinis: & si sit percussio, & chorda i hoc
tpe appareat moueri nō quiescere. i.
tali igit̄ dispōne dubitatur in motu
chordę ad duas ptes oppositas, utrū
sit vn⁹ mot⁹, aut plures. **D.** d. sed fm̄
utrūlibet, &c. i. & fm̄ utrūlibet istorū
duorū modorū fuerit dispō de mo-
tu iterato, s. siue fuerit vn⁹, siue nō,
hoc nō p̄hibet, qn̄ hic iueniat̄ vn⁹
mot⁹ simp̄l̄r, pp̄ hoc, q̄ ē cōtinu⁹, &
etern⁹. **D.** d. & hoc declabit post ma-
gis. & itēdit cū locut⁹ fuerit d̄ motu
p̄tuo, & declabit ip̄s eē motū diurnū.

Moueri aut̄ id, qd̄ nō mouet, **D**
nullū est incōueniens, si aliquñ q̄
dē sit id, qd̄ mouet, extrinsecus,
aliquñ aut̄ nō. Hoc tñ, quō vtiq̄
erit, inquirendū est. dico aut̄, vt
idē ab eodē motiuo existēte ali-
qñ quidem moueat̄, aliquñ autē
non. nihil. n. aliud dubitat hoc
dicens, q̄ propter quid nō sem-
per eorum, quę sunt, alia quidē
quiescunt, alia vero mouentur.

*Aliquid aut̄ moueri, post quā
nō mouebatur, nō est inopinabile,
cū positū fuerit quod motus illius
est extrinsecus ab eo. Et non inten-
dimus hic q̄rere quō sit hoc, s. quō
erit illud, quod mouet, & illud,
quod mouetur, & est idem quan-
doq̄ mouens, quandoq̄ non. dicens
n. hoc non dubitat, nisi in hac in-
tentione sola, scilicet quare que-
dam entia non sunt semper quie-
scentia, et quedam semper mota.*

Cū dissoluit primā q̄ōnē, i. cōcepit **19**
dissoluere scđam, in qua dictū fuit
qualiter cōtingit, si hic sit mot⁹ cōti-
nuus, vt qdā rerū moueant̄ qn̄q̄, & **E**
quiescāt qn̄q̄, & d. Aliquid aut̄ mo-
ueri, &c. i. q̄ō aut̄, in qua q̄rit̄, quare
plures rerū mouent̄, postq̄ nō mo-
uebant̄, nō est difficilis ad dissoluē-
dū in rebus, quātū motor est extri-
secus. notū. n. est per se q̄ cā in hoc
est aut absentia motoris, aut distan-
tia eius, aut p̄sentia impedimēti. Et
quasi innuit i hoc, q̄ dissolutio q̄ō-
nis in hoc est, q̄ corpora simplicia
nō mouent̄ ex se. Et, quia ista quæ-
stio inducit q̄rentē ad dicendū quomō-
dō puenit motus nouus à motore

Phyſicorum

G eterno. qm̄, cū motor extrinsec⁹ mo-
uet ita, q̄ moueat, necesse est vt ha-
beat motore. Si igit̄ illic motor fue-
rit extrinsecus, sicut dictū fuit in Se-
p̄mo, cōtingit vt moueat à moto,
& illud motū ē à moto, & p̄cedet
in infinitū: aut inuenit̄ primū mo-
tū, qđ mouebit̄ ex se: & quæret̄ de
illo, si mouet semper, quō inueniū-
tur qđam habere motore qñq; , &
quædā nō. & q̄rere hoc est quasi ex-
trinsecum ab eo, qđ declaratū est, s.
q̄ hic est motus eternus. hoc. n. q̄re-
re est quætere, quare oīa, q̄ mouen-
tur, nō mouent̄ semper, & oīa, quæ
H quiescunt, nō quiescunt semp. Et iō
d. Et nō intendimus hic q̄rere, &c.
i. quætere quō inueniuntur motus.
nouū est quætere quō est posse vt in
quibusdā rebus sit motor p̄sens,
& motū p̄sens, & tñ qñq; mouet̄,
qñq; non. & nō intendimus p̄scruta-
ri de hoc in hoc loco, quasi debeat̄
mus r̄ndere ad illud. Ita. n. qđ est
cōis dicentibus q̄ motus est nouus,
& dicētib⁹ q̄ motus est antiquus.
sed dicentes q̄ motus est nouus fm̄
genus, postq̄ nō fuit, nō p̄nt r̄ndere
ad hāc qōnē. D. d. dicens. n. hoc, &c.
i. quare nō diuidunt̄ in hęc duo tā-
tum, sed inueniūt̄ in eis aliquid, ī quo
succedunt sibi hęc duo, & aliquid,
qđ p̄prie habet alterū eorū, s. quie-
tē semp, aut motū semp. & intende-
bat q̄ ista qō sit alia à p̄dicta, cū in
rei veritate n̄ ē, nisi p̄scrutatio de cā-
ci⁹, qđ cōprehendit̄ in istis trib⁹ mo-
dis. Videmus. n. q̄ qđā entia mouē-
tur semper sine cessatiōe, s. corpora
coelestia, & qđā quiescūt semp, s. ter-
ra, sup̄ quā mouent̄ hęc corpora, &
qđā mouentur qñq; , & quiescunt
qñq; , & sunt illa, quæ sunt sub cor-
poribus coelestibus, & supra terrā.

Maxime aut̄ videbitur Ter. **E**
tium habere dubitationē, p̄p̄ea
q̄ fit, cū non esset prius, motus:
id videlicet, qđ accidit ī anima-
tis. quiescēs. n. prius postea va-
dit, mouēte exteriorū nullo, vt
vī. Hoc aut̄ falsum est. cōspici-
mus. n. semper aliquid eorū, q̄
congenita sunt, moueri in aīali.
huius autē motus ipsum aīal cā
non est, sed cōtinens forsitan. Ip-
sum aut̄ dicim⁹ seipsum moue-
re nō fm̄ oēm motū, sed fm̄ mo-
tum fm̄ locū. Nihil igitur pro-
hibet, magis aut̄ fortassis neces-
sariū est in corpore multos fieri
motus à continente. horū autē
quibusdā intellectū, aut appe-
titum mouere: illo autē totū iā
aīal mouere, quale accidit circa
somnos. sensibili. n. nullo inexi-
stēte motu, inexiſtēte tñ aliquo
rursus excitant̄ aīalia. sed mani-
festū erit et de his ex sequētib⁹.

*Sermo autem Tertius proprie
existimatur esse locus dubitatio-
nis, s. vt fiat motus, qui non fuit an-
te: & est illud, quod accidit in ha-
bentibus animas. animal. n. primo
quiescit, & post ambulat sine ali-
quo extrinseco mouente ipsum, se-
cundum quod existimatur. Sed
hoc est falsum. semper. n. inueni-
mus aliquid moueri in animali,
quod est naturale ī eo, & cā istius
motus animalis nō est anima eius,
sed aer, qui continet animal in eo,
quod reputo. Et, cū dicimus ipsum
moueri*

A moueri à se, non intendimus omni motu, sed motu locali. Et nihil prohibet, immo dignum est vt sit necessarium, vt in corpore fiant plures motus à continente, quorū quidam mouent voluntatē, et appetitum, & tunc ista mouebunt animal secundū totum. v.g. hoc, quod accidit apud somnum. quoniam, licet dormiens nō habet motum sensus omnino, tamen animal non expergescit à somno, nisi quia aliquis motus est in eo. sed hoc etiam apparebit in sequentibus.

10 Ista est Tertia qđ, sicut d. Et ē locus dubitationis in hoc, scilicet in ponēdo possibile ēē vt motus fiat absq; eo, qđ in moto pcedat motus oīno. vide mus. n. aīal, sicut d. moueri post quietē, & sine motu pcedēti sentito in eo. Et, quia istud dictū est valde sufficiens, iō Loquētes nostrę legis posuerunt primū principū æternum mouere per voluntatē potētem. Et totū hoc est existimatio falsa. sicut d. Arist. semper. n. inuenimus aliquid moueri in animali, qđ est naturale in eo, & intendit p hoc alterationē, quę est in corporibus aīalis ex aīa nutritiua per calorē naturalē, qui ē in eo. nunq. n. cessat actio istius caloris naturalis. cū. n. cessat, tunc est

Cessatio mors. Iste igitur est vnus motuum, ex quibus nō fugiūt corpora aīalium. **actiois ca**
loris nālis Secundus autē motus est motus alterationis, qui fit ex continente extrinsecō. Et iō d. & cā istius motus animalis, &c. i. qđ, cū animal incipit moueri post quietē, nō incipit ita, qđ primus motor in hoc sit aīa, ita, qđ nō pcedat ī corpore eius, aut in aīa ei

alius motor. Et dixit hoc, vt repūto, **D** quia pōt aliquis fingere plures motus fieri semp in corporibus aīalū, qui nō vident ēē cāe in hoc, qđ animal mouet post quietē. Et, quia hoc nomē motus ē equiuocū, & ista dubitatio nō est de motu locali, d. Et, cū dicimus, &c. & ista dubitatio est propria motui locali, quia nō inuenit aliquid moueri ex se, nisi in motu locali: ī ceteris autē motibus motor est extrinsecus. Et, cū d. in dissolutione istius qđnis qđ hoc, qđ existimat qđ animal mouet sine motu factō in eo, nō est, sicut existimat, sed cā motus eius post quietē est hoc, qđ actus cōtinens ipsum extrinsecus mouet ipsum, Et incipit declarare quō sit hoc, & d. Et nihil prohibet, &c. i. & necesse est vt principū motuum aīalis sit ex cōtinente: quia nihil prohibet vt plures motus fiant in animali à cōtinēte: imo hoc est necessariū. Et, quia posuit qđ in corpore aīalis sūt plures motus ex cōtinēte, narrauit quō accidit ex istis motibus vt animal moueat ī loco, & d. quorū quadā mouent, &c. i. & hoc est ita, qđ in aīali fiet ab eo, qđ accidit sibi, opinio volūtas, & appetitus ad motū, aut ad expellendū nocūmentū contingens ex cōtinēte, aut ad inducendū iuuamētū. Et intēdit hic p opinionē aliquid cōe virtuti imaginatiuę, & rōnali aīali. n. n. accidit appetitus, nisi ex imaginatiōe. v.g. qđ, cū patitur sitim imaginatur aquā, & appetit eā, & mouetur ad illā: & sifit, cum patitur famē: &c, cū timet, fugit: &c, cū auferuntur appetitus, quiescit: aut, cum accidit ei fatigatio, & appetit quietē. Et Arist. dedit exemplū in somno. quies. n. animalis in somno est quies perfecta.

Nomē motus
 ē equiuocū, pro
 hoc vid. 3.
 ph. c. 4.
 Nō inuenit
 aliquid mo
 ueri ex se,
 nisi ī mo
 tu locali.
 Oppositū
 vide. 2. de
 aīa. c. 50.
 Vide cōt.
 Zim.

Phyficorum

Gratissima, quæ sit post motum: & exper-
gefactio ab eo est perfectissimus mo-
tus post quietem perfectam. existimat
.n. q, cum animal dormit q, non moue-
tur oino: & cū expergefit q, tūc in-
uenit in eo motus, quæ non præcedit
motus alius. Et d. v. g. & c. & intēdit
motū actionis virtutis nutritiæ in
cibo. qñ. n. ista virtus fuerit operata
in nutrimento p calorem naturalem, hu-
mefaciet ex eo membra, quæ sunt cā
somnia, s. cor, & cerebrū, & tunc dor-
miet animal necessario. Et, cū actio
virtutis nutritiæ cōpletur in cibo,
& cessauerint vapores, qui fiunt ex

H digestio cibi, tunc expergefit ani-
mal. & post declarabit hanc inten-
tionem bene, sicut dixit.
In libr. de somno, & vigi.

SUMMA SECUNDA.

Quod primus motor sit penitus immobi-
lis, perpetuus, & vnus.

Diuisionem examinat rerum omnium, quæ
ad motum, & quietem: probatq; nec
omnia quiescere, nec omnia moueri
continuo. *Cap. 1.*

Pincipium autem cōsy-
derationis id erit, qd
& dictæ dubitationis,
quare quædam eorū, q
sunt, aliqui quidem mouentur,
aliqui autem rursus quiescunt.
Necesse est aut, aut omnia quie-
scere semper, aut oia semp mo-
ueri, aut alia quidē moueri, alia
aut quiescere. Et rursus horum
aut ea, q mouent, moueri semp,
quæ vero quiescunt quiescere,
aut omnia apta nata esse simili-
ter moueri, & quiescere, aut reli-
quū adhuc & tertium, contin-

git. n. eorū, quæ sunt, alia quidē
semper immobilia esse, alia ve-
ro semp moueri, alia aut vtraq;
participare. qd quidem à nobis
dicendum est. hoc. n. habet solu-
tionem oīum dubitatorum, &
finis nobis est huius negotij.

Et principium istius perscruta-
tionis est, quod dictum fuit in que-
stione prædicta, s. quare quædam ex-
tra quandoq; mouentur, & quan-
doque quiescunt. Dicamus igitur
quod necesse est aut vt omnia quie-
scant semper, aut oia moueantur
semper, aut vt quædam moueantur,
& qdā quiescant. Et istorū etiam
aut, vt illa, quæ mouentur, moue-
antur semper, & illa, q quiescunt,
quiescant semper, aut vt oia sint
nata eodem mō moueri, aut quie-
scere, aut tertium remanens. possi-
bile. n. est vt entium quædam non
moueantur semper, & quædam mo-
ueantur semper, & qdā in quibus
succedit vtrunq;, quod oportet nos
dicere. per illud. n. dissoluetur quæ
stio contingens in hoc, & comple-
bitur ista scientia, in qua sumus.

Cū declarauit necesse eē vt sit mo-
tus æternus, & dissoluit qōnes con-
tingentes in hoc, incipit perscruta-
ri de hoc per viā rerum motorum,
quæ mouentur ex se apud nos qñq;
& quiescunt qñq;. qm ex illa via
poterit demonstrare motorem eter-
cum esse, & motū eternū. & hoc sci-
to perficitur scia de oibus, quæ mo-
uent, & quiescunt. scia. n. de motu
non

Non perficitur; nisi cū fuerit declaratum quō est cursus de hoc in omnibus partibus mundi, s. in dispositione motus. hoc. n. scito perficitur cognitio de motu. Et dixit: Et principium istius perscrutationis, &c. i. & principium perscrutatiois, quæ continet sciām de dispositione motus, & quietis in omnibus partibus mundi in nouitate, & antiquitate, est ponere cōsyderationem de hoc. s. de illo, qđ dictum fuit in quæstione prædicta. & est quare quædā entia qñq, mouent, & qñq, quiescūt. Et, cū dixit qđ principium perscrutationis debet esse de hac pscrutatione, & hoc erit perscrutando vñ de oībus entibus, quam habent dispōnē in hac intentiōe, incepit dicere, & d. Dicamus igit, &c. i. & diuisio, quæ pōt esse i entibus naturalibus in hac intentiōe est talis, quæ diuiditur in tres partes primo, quarum vna diuidit in tres: & sic erunt quæque condiudentia. Prima igitur pscrutium partium est, vt oīa sint quiescentia semper. Secunda aut, vt omnia sint mota semper. Tertia est media inter hæc duo, s. vt quædā quiescant, & quædam moueant. & hoc tribus modis. Quorum vnus est, vt quiescentia sint semper quiescētia, et mota sint semper mota. Secundus, vt illa quiescentia sint mota, & illa mota quiescentia, ita, qđ omnia entia moueantur, & quiescant quandoque. Tertius est, vt in entibus inueniantur isti tres modi, s. vt quædam moueantur semper, & qđam quiescant semper, & quædam moueantur qñq,, & quiescant qñq,, vt visum est de rebus. Diuisio autem de terminans hoc est dicere qđ res vna aut erit semper quiescens, aut semper

mota, aut qñq, quiescens, & qñque mota. Et istæ tres diuisiones imaginant fm septē modos, s. aut vt oīa quiescant semper: aut vt oīa moueantur semper: aut vt oīa recipiāt motū, & quietem: aut vt quædam quiescant semper: aut vt quædam moueantur semper, & qđam moueant qñq,, & quiescant qñq,: aut vt qđam quiescant semper, & quædam moueantur qñq,, & quiescant qñq,: aut vt inueniantur in eis tres modi, s. qđ quædam moueantur semper: & qđam quiescant semper: & quædam moueantur quæque, & quiescant qñq,. Entia enim aut erunt sicut vna res accepta: & tunc disponentur per vnū istorum trium, s. aut per motum semper, aut per quietē semper, aut p vtrūq,, s. p motum quandoque, & quietem quandoq,: aut diuidentur entia in duas partes, aut in tres. Si igitur diuiserimus entia in duas partes, tunc diuisio erit triplex, scilicet aut vt altera pars sit semper in motu, & altera semper in quiete: aut vt altera pars sit semper in motu, & reliqua quandoque in motu, & quandoq; in quiete: aut vt altera pars sit semper in quiete, & reliqua quandoque in motu, quandoque in quiete. Si igitur entia fuerint diuisa in tres partes, tunc quælibet pars eorum disponitur per vnumquodque istorum trium, scilicet vt quædam quiescant semper, & quædam moueantur, & quædam faciant vtrūque: & sic condiudentia erunt septem. Sed Aristo. contentus fuit in quinque, & tacuit partem, dicentem quòd entia diuiduntur in duo. Quorum vnum est vt altera pars quiescat semper, & reliqua moueatur quandoque, & quiescat quan-

doque.

Y Y iij doque.

Physicorum

Gdoque. Secundū est ut altera pars moueatur semp, & reliqua faciat utrūque. Et nō iduxit de modis diuisionis entium in duas partes, nisi vnū modum tm. & est ut altera pars gescat semp, & altera moueat semper. Et forte fecit hoc abbreviādo. Qm, cū declaratū fuerit entia eē fm tres partes, s. qđ quēdā pars semp quiescit, & quēdā semp mouetur, & qđā facit utrūq, destruēt alię diuisiones. Istarū. n. diuisionū semper tres sunt falsę manifestę per se, & quatuor ignotę. Tres aut falsę sunt, ut oīa sint semp quiescētia: aut ut oīa sint semp mota: aut ut qđā sint sp quiescentia, & qđā sint semper mota. istę. n. tres diuisiones cōtradiciuntur per sensum: quatuor autē sunt ignotę. Et hoc, qđ querit hic, declaratū est iā de potentia pdictorum: sed ipse vult cōplere perscrutationē de eo in hoc loco. Modus aut declarationis istius intētionis de pdictis talis est. Declaratū est quidē in Septimo ab Arist. hoc esse primū motū in loco ex se, ad quē perueniūt ceteri motus locales. & est manifestū per se qđ ceteri motus inueniunt p sensum reduci ad motū ī loco, s. ad corpus cōleste. Et, cū hoc fuerit cōiūctū ad illud, qđ declaratū fuit primo in hoc tractatu, s. qđ primū motū est eterni motus, erit necesse hic esse aliqđ quiescēs eternū, super qđ moueat hoc primū motum. & hoc motū eternū, qđ declaratū est, est illud, qđ vī sensū moueri semp: & est corpus cōleste, & quiescēs, qđ vī sensū semper quiescere, est terra. & est illud, qđ declaratum est rōne. nihil. n. est hic, qđ posset cōuenire ei, qđ declaratum est ratione, nisi istud. Et forte illud, qđ videtur semp quie-

scere, est primus motor istius motus, & est illud, qđ post declarabit sed istud non dicitur esse quiescēs, nisi æquoce. Et propinquitās istius moti ad quēdam quandoq,, & remotio eius ā quibusdam quandoque est causa tercię diuisionis, s. ut quēdam moueant qñq,, & quiescant quandoq,. Sed in hoc tractatu vult pscrutari ā principio de istis propositionibus, & complere sermonem de hoc communi. Et quasi illa, quę generaliter prädixit, vult modo distinguere, & determinare. & posuit principium perscrutationis de hoc in hac diuisione, in qua diuisit entia in septem.

Dicere igit oīa gescere, & huius rōnē q̄rere, dimittentes sensum, infirmitas qđā est intellectus. et de toto aliquo, sed nō de parte ambiguitas est. neq; solū contra Physicū, sed ad oēs scientias (ut ita dicā) & oēs opiniones, p̄p̄ea qđ motu vtuntur oēs. Amplius aut de principis instātię, ut in istis, quę circa Mathematica sunt, ratiōibus nihil sunt ad Mathematicū, sūt autem & in alijs, sic neq; de eo qđ nūc dictū est, ad Physicū. suppositio. n. est qđ natura principium motus est.

Dicere autem omnia esse quiescentia, & querere rationem super hoc, & dimittere testimoniū sensus in hoc, est debilitatio discretionis. & dubitatio in hoc est in toto, non in parte. & hoc ē non solummodo contradicit scientiæ Naturali, sed & omnibus scientijs,

A et omnibus opinionibus. omnia. n. ista videtur motu. Et etiam, quem admodum negare principia Mathematicis, non est contradicere Mathematico, et similiter in alijs scientijs, et similiter negare hoc, quod diximus modo, non est contradicere Naturali. fundamentum enim positum est ei, quod natura principium motus est.

22. Cū numerauit illos modos, vult modo declarare quis eorum est manifeste destructionis, & quis non, & incepit a modo, qui est valde improbabilis, & est dicens q̄ oēs res sunt quiescentes. iste. n. sermo valde contradicit sensui. & iste sermo est sermo Zenonis. Et dixit: Dicere autē oīa esse quiescentia, &c. i. & qui ponit hoc, facit opinionē vincere sensum. apparet. n. sensui plures res moueri, & motū esse. & qui facit hoc. s. qui querit rationes, quibus destruat illud, quod apparet sensui, est debilis discretionis. Verē. n. conclusiones non declarantur, nisi a proponibus, & propositiones a sensu: & experimentum sermonum verorum non est, nisi vt cōueniat sensatis, nō p̄nes a se. ecōuerso, sicut isti faciūt. Et, cū posuit: & expiuit quomodo ista opinio est cōtra naturā, & q̄ causa pōnis illius est debilitas capitis, quia facit vincere res appārentes res sensibiles, aut sermōes sophisticos accētales in res sensibiles veras, incepit notificare locum, in quo est dubitatio in hac intētiōe & dixit, & dubitatio in hoc, &c. i. & dubitatio de motu est in oībus entibus, qm̄ oīa entia mouentur. & qui dubitat de motu dubitat de princi-

pio motus. & si de principio dubitat, P dubitat de oībus entibus. Et, cum dixit q̄ ista propositio est extra naturam, incepit declarare q̄ ista opinio cū hoc est extranea a fundamentis naturalibus, & non naturalibus, & q̄ est in fine improbabilitatis, & cum hoc non debet Naturalis contradicere ei. Naturalis. n. non debet cōtradicere ei, qui negat sua principia. hoc. n. debet facere primus Philosophus, aut Dialecticus. Et iā dixit hoc in primo tractatu huius. Et dixit: & hæc nō est solūmodo cōtradictio scientiæ naturalis, &c. & intēdit p̄ oēs sciētiās, sciētiās volūtarias, & artes mechanicas. oēs. n. istæ videntur motu: & cū motus destruit, destruit oīa ista, Et, cū dixit improbabilitatem, quæ est in hoc sermone, incepit declarare q̄ nō est de numero opinionū falsarū, quas Naturalē oportet destruere, qm̄ nō est cōtradictio essentialis, & dixit: & etiā quemadmodū negare principia, &c. qm̄, cū vnū principiorū, quæ ponit artifex huius sciētiæ est motū esse: & nullus artifex alicui⁹ sciētiæ, s̄m q̄ est artifex illius, debet contradicere ei, qui negat principia illius sciētiæ, vt declaratū est in posterioribus, ver. g. q̄ Mathematic⁹ nō debet cōtradicere ei, qui negat aliqd̄ principiū Mathematicū, vt magnitudines diuidi in finitū, aut pūctū eē, & sic in alia sciētia manifestum q̄ Naturalis nō debet contradicere ei, qui negat motum esse. Deinde dicit: fundamentum enim positum, &c. idest, & motum esse est principium in hac arte. quia qui negat motum, negat naturam. dictum enim est in definitione nature ipsam esse principium motus, & quietis: & qui negat naturam

Primi Philosophi, aut Dialectici contradicere negantibus principia. Idē. i. ph. i. c. 8. & 3. c. c. 4. Idē. i. c. 25.

Verē conclusiones nō declarant, nisi a proponibus, & p̄-

Idē. i. c. 22. & 3. & aia. c. 7.

P

Phyficorum

Gram, negat naturalia. & qui negat subiectum alicuius artis, nullū hēt sermonē cum eo artifex illius artis, cum non habeat principia, per quæ loquatur cum eo: quia negat principia, ex quibus fundantur contradictiones negationis subiecti.

Fere autē & oīa dicere moueri falsum quidem est, min⁹ autē hoc præter methodum. posita .n. est natura in naturalib⁹ principium sicuti motus, & quietis: tamē physicum magis ē mot⁹.

H quæ sunt, nō aliqua quidē, alia vero nō, sed oīa, & semper, sed latere hoc nostrum sensum. Ad quos, quanuis non determinēt, quo motu dicant, an oībus, non est difficile occurrere. neq. .n. augeri, neq. minui possibile est cōtinue, sed est & medium. Est autē similis rō illi, quæ ē de eo, qd̄ est guttam contere, & enaīcentia lapides discindere. non .n. si tm̄ expulit, aut remouit gutta, & dimidium ī dimidio tempore prius. sed vt naui tractio, ita & guttæ tot tm̄ mouēt: pars autem illarum in nullo tempore tātum. diuiditur .n. quod remotū est in plura, sed nihil eorum motum est seorsum, sed simul. Manifestum est igitur qd̄ non est necessariū semp aliquid abire, qd̄ diuidit ipsa diminutio ī īfinita, sed totū aliqñ abire. Sūt autē & ī alteratione qualibet. nō .n. si parabile est in infinitū id, quod alteratur, ob id & alteratio, sed si vniuersa sit sæpe, sicut congela-

tio. Amplius, cū ægtotauerit aliquid, necesse ē tps fieri, ī quo sanabit, & nō ī termino tps mutari. necesse ē autē ī sanitatē mutari, & in aliud nihil. Quare dicere cōtinue alterari valde manifestis est aduersari. in contrarium enim alteratio est. Atq. lapidis neq. durior fit, neq. mollior.

Et fere sermo, dicens etiā quod omnia mouentur est falsus, sed minus extra naturam: natura enim est in rebus naturalibus principium quietis, sicut & motus. Et secundum hunc modum non est res naturalis. Sed quidam dixerūt quod entia mota non sunt quedam, & quedam non mota, sed omnia mouentur, & motus eorum est semper, sed hoc etiam absconditum est a nostro sensu. Et isti homines, et si non determinant quem motum intendunt, aut si intendunt omnes motus, tamen non est difficile contradicere eis. impossibile est enim aliquid augeri, aut diminui semper: sed inter ea est medium. scilicet, ad quod peruenit augmentum, & a quo incepit diminutio. Et iste sermo est similis ei, quod dicitur de distillatione super lapides, & diuisioni lapidis a planta posita. est .n. questio similis predictæ. Si igitur nos dissoluerimus istam questionē statim dissoluemus hanc questionē, in qua sumus. & bonus versifica-

tor

Nec augeri, nec minui posse cōtinue, si ē & medium. Vide eod. Zim.

Ater dixit quod distillatio continua perforat lapidem. Querendum est igitur, si acciderit ut lapis perforetur hoc modo à centum guttis distillatis. non enim est necesse, si gutta cadentes faciunt aliquam quantitatem, ut medium fiat in medio illius. sed ita est de guttis, sicut de motu naui. s. quod aliquantulum guttarum mouet aliquam quantitatem. pars .n. illarum non mouet tempore oīno illā quantitatem. illud .n. quod diuiditur per distillationem, diuiditur in multas partes. sed nulla illarū partium mouetur per se, sed insimul mouentur. Manifestum est igitur quod non est necesse ex hoc, quod diminutio diuiditur in infinitum, quod ex diminuto recedat semper aliquid, sed forte recedet ipsum totum. Et secundū hunc modum est cursus de alteratione etiam, quacūq; alteratio sit. quoniam nō est necesse, si alteratum diuiditur in infinitum, ut propter hoc diuidatur etiam alteratio in infinitum, sed multotiens erit subito, sicut est congelatio. Et etiā processus infirmi ad sanitatem debet esse in tempore. Et nō erit transmutatio eius in extremo temporis. Et transmutatio eius erit ad sanitatē, non ad aliud. Sermo igitur dicētis in habēte hāc dispositionem, quod semper alteratur, est dubitatio in

eo, quod est valde manifestū. alteratio .n. non est nisi ad contrarium. Et etiam lapis non fit magis durus, et magis mollis quam sit.

Cum declarauit improbabilitatem, quæ est in sermone dicentis quod omnia quiescūt, & quod dicens hoc negat principia Naturalium, incepit etiam declarare errorem dicentis quod omnia mouent, & dixit: Et fere sermo, &c. i. & dicere etiam quod omnia mouentur, & negare quietē in entibus naturalibus est falsum, sicut est falsum dicere quod omnia quiescunt, sed minus extraneum a via naturali: & ideo dixit: Et fere. i. fere ē æqualis ei in falsitate. D. incepit declarare quomodo cōueniūt ista opinio, & prædicta in hoc, quod non debet ei cōtradicere a Naturali, & dixit naturalis. n. &c. i. & cā in hoc, quod sermo dicētis quod omnia mouent, est sermo nō naturalis, sicut sermo dicētis quod oīa quiescunt, est quia a Naturalis ponit naturā ēē quasi p fundamentū: & dictum est in definitione naturæ quod est principium quietis, sicut motus. quia igitur quies, & motus accipiuntur in definitione naturæ, ideo ponere quietem, & motū esse est fundamentum naturale: & Naturalis nō hēt ppositiones, per quas possit contradicere negantibus alterū istorū. Dicere autem quod oīa mouentur est sufficienti⁹ q̄ dicere quod oīa quiescūt: b quia motus apud nos est manifestior quiete: quies .n. est priuatio, & motus est habitus. Et sicut illi, qui fingunt quod omnia mouent, possunt habere aliquam rationē: & est, quā quemadmodum sunt hic res motæ quæ nō apparent moueri, nisi in longo tempore, sed existimantur quiescere

a Nālis ponit nā, ēē quasi p fundamentū. Idē. 2. ph. c. 3. & 1. c. 6. Idē 1. cor. cō. 5. h. Morpā nos est manifestū or quere: ges .n. est F priuatio, & motus ē habitus. Vi de p hoc. 4. phy. c. 118. & 120 & 3. d. alia tex. cō. 25.

Physicorum

Re, ita nō est remotum in rebus, quę existimantur quiescere vt appareat motus earum in tēpibus, in quibus pertrāseūtur multę vitę humanę. Et hoc intendebat cum dixit: Sed quidam dicunt, &c. Et cū dixit hanc opinionem, & rationem istorū hominum, dixit: Et isti homines, &c. i. & isti homines, & si nō determināt qui motus absconduntur a sensu, ita qđ non comprehenduntur ab ipso, ppter tarditatem eorum, vtrum sint quędam genera motuum, aut omnia, tamen non est difficile contradicere eis. Et dixit hoc, vt reputo,

H quia ista dubitatio in motibus augmentationis, & alterationis est fortior. existimatur. n. qđ isti motus sunt continui: sed continuatio eorum latet sensus. Et ideo posuit contradictionem eorum in his duobus generibus, & dixit: impossibile est enim, &c. id est, & impossibile est vt aliquis fingat qđ motus contrarij continuātur adinuicem: immo inter quoslibet duos motus contrarios est medium quiescens: & est illud, ad quod peruenit alter duorum motuum contrariorum, & ex quo incepit reliquus motus. quoniam inter augmentū, & diminutionem est mediū: & est illud, ad quod peruenit augmentum, & ex quo incepit diminutio. Et, cū dixit istam cōtradictionē, incepit etiā dicere qđ ista opinio est similis opinioni ponētis qđ res, quę sunt agentes, aut existētes in potētia, sunt agētes in actu, aut existentes. quiescēs enim in actu est motus in potentia: & deceptio in hoc est de gñe deceptionis in hoc alio. Qui igitur posuerit qđ illud, quod est in potentia, est illud, quod est in actu, & non distinxerit inter ea, ponit qđ omnes res

semper mouentur. Et, quia intendit declarare hoc, & dixit. Et iste sermo est similis ei, &c. i. & qui dicit qđ oīa apđ quietē mouent, sed motus eorū latet sensum, est similis dicēti in distillationibus aquę super lapidem, qđ quęlibet gutta aquę habet operationē existēte in actu in illo lapide. & similis etiā qui dicit in plāta, quę oritur in lapide, donec diuidit illum, qđ in quęlibet parte tēporis, in qua oritur, diuidit partem lapidis, donec cōpleatur diuisio in illo tpe, in quo diuiditur in actu. Et secūdu hoc, quādo aliquid creuerit fm quantitātē digiti in vno anno, augmentabitur etiam in quęlibet parte, existente in actu partium illius tēporis pars existens partium illius digiti in actu, ita, qđ digitus diuiditur in partes in actu, quarum numerus erit, sicut numerus partium, ī quas diuiditur annus. quod est impossibile. Et, cum narravit qđ sermo dicens qđ res, quę apparet moueri post quietem, in tēpore quiescis mouetur etiā, sed latet sensum, est similis sermoni dicentis, qđ quęlibet guttarū aquę, quę operatur in lapidem, habent in illa operatione aliquā partem, incepit narrare corruptionē istius sermonis, & dixit: nō enim est necesse, &c. id est nō enim est necessariū, quādo vna collectio guttarum operatur in lapide primam operationem, quę apparet in actu in aliquo tēpore, vt illę guttę faciāt medietatē illius operationis in medietate illius tēpis. Et dixit hoc, quia, si operant in medietate illius tēporis, operabūtur in medietate istius tēporis medietatē illius passionis, & in medietate illius medietatis medietatem medietatis, & sic in infinitum. & cū ita sit, tūc nō in-

Auenitur illa, nisi post definētiā passionum infinitarum. & iā declaratū est hoc eē imposse in Quinto huius. I. vt factio motus sequatur essentia liter aliū motū. & ideo necesse est vt prima pars, quę sit in actu ex motu, partes eius sint īsimul, vt post dicit. Et, cū narrauit q̄ non sequit̄, si congregatio guttarū descendētiū in illo tpe, in quo apparuit passio illarum in lapide, facit aliquā passionē q̄ non sequit̄, vt quælibet gutta earū operet̄ in illum lapidē, dicit: sed ita est de guttis, &c. i. sed ita ē de guttis, quarum congregatio operat̄ in lapide, sicut de multis hominibus, qui mouent nauem. qm̄, si quemadmodū vnusquisq; eorum solus non mouet nauem, & omnes mouēt, ita si congregatio illarū guttarum operatur in lapide, non sequitur, vt quælibet gutta operetur per se ī lapide. Et hoc intendebat, cum dixit, q̄ aliquantulum, &c. idest, & quantitas terminata guttarum mouet quantitatem terminatam lapidis, quemadmodum numerus terminatus hominum mouet nauem terminatā.

Cpars autē illarum guttarum nō mouet in tempore omnino ex illa quātitate aliquid, cuius proportio ad totam passionē sit sicut proportio illius partis ad cōgregationem guttarum operantiū in lapide, quemadmodum non mouet vñus hominū nauem, quam mouebāt omnes in tempore omnino. Deinde dixit: illud. n. quod diuidit̄, &c. i. qm̄ illud, quod diuidit̄ per distillationē a lapide. I. illud, quod recessit ab eo, diuiditur in multas partes. sed non q̄libet illarum partiū recessit per se ab aliqua parte illarū guttarū: sed oēs partes recedūt īsimul a cōgregatione

guttarū determinatarū. sequeretur **D**
 .n. vt vnaquaq; partium guttarum
 perforantū lapidē moueret, si quæli-
 bet pars partis recedētis recederet a
 lapide per aliquam partem partiū
 guttarū. & si ita esset, tunc recederet
 aliqua pars lapidis per primā guttā
 descendentem super illum. Et quæ
 si intendit inuenire per hūc sermo-
 nē q, licet illa passio sit diuisibilis,
 tamē nō sequit̃ vt quælibet pars il-
 lius passionis fiat a quacūq; parte
 guttarum descēdētium, sicut posset
 existimari. immo illud, quod fit ex
 eo in actu, fit subito. & hoc inten-
 debat, cū dixit, sed īsimul mouent̃. **E**
 Et rō super hoc est illud, quod dixit
 .I. quoniam impossibile est, vt pas-
 sio manifesta, quæ apparet ī multis
 annis, diuidat̃ per tempus illorū an-
 norum, ita, q, quælibet pars sensibi-
 lis illi⁹ temporis habeat partem sen-
 sibilem illius passionis. & hoc inten-
 debat, cum dixit: Manifestū est igit̃,
 &c. idest, manifestum est igit̃ q, non
 est necesse, si posuerimus q, diminu-
 tio diuidetur ī infinitum, s̃m q, est
 trāsmutatio in tempore, vt apparuit
 in Sexto, vt recedat ex diminuto in
 tempore diminutiōis aliquid ī actu. **F**
 in infinitum. quoniam s̃m hoc con-
 tingeret vt nunq̃ diminutum cōsu-
 meret̃: sed nos videmus ipsum cōsu-
 mi s̃m totum. Et intēdebat p hoc,
 q, diuisio s̃m hūc modū est finita ī
 trāsmutatione, quæ est in quāto, &
 quali, & in vbi. qm̃ illa diuisio infi-
 nita motus, quæ declarata est ī Sex-
 to, est diuisio in potētia. ista autem
 est diuisio in actu. Et, si diuisio infi-
 nita esset in actu, non inueniretur
 motus generatus, neq; corruptus. de-
 claratum est. n. q, id, quod trāsmuta-
 tur, trāsmutabatur iam, & quod
 trans-

Phyficorum

Transmutatur, trāsmutatur ſemper. Et intendebat per totum hoc, q̄, ſi paſſio, quæ ſit a guttis aquæ, diuide-
retur in actū, ſm diuiſionem partiū guttarum, contingeret vt fieret in actū a quacūq; parte cadēte ſuper illum ex guttis aquæ. Sed dicimus q̄ in paſſione, quæ ſit in lapide, eſt quædam pars, quæ eſt prima pars fa-
cta in actū, & non ſit a quacūq; par-
te in actū cadēte ſuper illum ex gut-
tis, ſed partes in eis terminatæ. & ſi
nō, tunc quælibet pars moueret qd̄
libet: & ſimiliter in omni trāsmuta-
tione. Et ſecūdu hūc modū eſt de
alteratione, quæcūq; alteratio ſit.
non enim eſt neceſſe, ſi alteratū di-
uiditur in infinitum, vt propter hoc
diuidatur etiam alteratio in infinitum.
ſ. in quātum ſit ab alterate ita, q̄, ſi
imaginari fuerimus alteras alterare,
cōtinget vt illic ſit alteratio, & ſi non
apparet ſenſui: immo prima pars, q̄
ſit ex alteratione in actū eſt determinata,
& alterans agēs ipſum eſt determinatum.
Et ſi prima pars, quæ ſit ex trāsmutatione,
non eſſet determinata, & agens trāsmu-
tās ipſum non eſſet determinatę vir-
tutis, tunc omnia, ſicut illi fingunt,
eſſent in continua trāsmutatione, &
cōtingeret vt inter duas tranſmuta-
tiones ſenſibiles non eſſet quies om-
nino. D. d. ſed multoties erit ſu-
bito, ſicut eſt cōgelatio. i. ſed prima
pars in actū motuum, qui ſiūt, ſiue
fuerit trāsmutatio in loco, aut ī qua-
litate, aut in quantitate, ſit ſubito. i.
in inſtanti, non in tempore. & ſi nō
tunc ante tranſmutationē eſſet trāſ-
mutatio, & non inueniretur trāſmu-
tatio noua omnino. Et exiſtimat,
q̄ totum hoc cōtradicit ei, quod di-
ctum fuit in Sexto. ſ. q̄ trāsmutatio

Obiectio.

nō habet partē, quæ ſit prima, ſed
oē, quod trāsmutat, iam tranſmuta-
bat. Ioannes autem dubitauit in
hoc loco, & expoſitores dubitauerūt
in Sexto in alteratione, & dixerūt q̄
ſi prima pars ſit in eis ſubito, non
ſequit tunc vt alteratio non habeat
primum: & ipſe conceſſit hic q̄ pri-
ma pars alterationis ſit ſubito. Dica-
mus nos q̄ prima pars, q̄ ſit ex mo-
tu, quodāmodo eſt in actū, & quo-
dāmodo in potētia. Quoniam ſe-
cundum q̄ illud, quod erit in actū,
eſt determinatum, ſecūdu hūc mo-
dum eſt indiuiſibile. & ſecūdu q̄
motus eſt continuus, eſt diuiſibilis,
& non eſt in eo primum naturaſt
in actū, niſi quieſceret motū. Cum
igitur conſyderauerit illic de motu,
ſm q̄ eſt continuus, dixit q̄ non ha-
bet primam partem. & cum cōſyde-
rauerit hic ſecūdu q̄ eſt genera-
tus, poſtquam non fuit, & generatū
eſt determinatę quantitatis, dixit q̄
habet primum. Dein. d. Et etiā p-
ceſſus ægri ad ſanitatē, &c. i. & oportet
ſecundum ſermonem, dicentem
q̄ omnia mouent, vt ægritudo trāſ-
mutet in ſanitatē in tēpore ægri-
tudinis, ita, q̄ in eo exiſtāt cōtraria
in ſimul. omne. n. trāsmutatum trāſ-
mutatur in tempore, nō in extremo-
temporis. ſ. in inſtanti. ſi igitur tem-
pus, in quo æger trāsmutatur ad ſa-
nitatē, non fuerit aliud a tempore, ī
quo tranſmutatur de ſanitate in æ-
gritudinem, contingeret vt tranſmu-
teretur ad ſanitatē, & infirmitatem in
ſimul. Et ſic contingeret vt in tēpore
ſanitatis quieſcat in ſanitate, & in
tēpore ægritudinis quieſcat in ægri-
tudine. & ſi non, tūc in ſanitate mo-
uebitur ad ſanitatē, & ad ægri-
tudinem. quod eſt impoſſibile, & ſimi-
liter

Solo alio-
rum.

Solo Cō-
metatocho

Quoſ mo-
tu dat pri-
mum, &
quo non.

Mo

8

Alter contingit q̄ a dispositione egri-
tudinis moueatur ad sanitatem. &
ideo dixit: & transmutatio eius erit
ad sanitatē, & nō ad aliud. i. & neces-
se est vt res quiescat in eo, ad quod
est transmutatio. & si nō, nihil mo-
ueretur ad finem. & manifestum est
q̄ omnes sunt a contrarijs ad cōtra-
ria. D. dicit. Sermo igitur, &c. id est
& intendit per valde manifestum, il-
lud, cuius destructio est valde mani-
festa per se, & ex prædictis. per se au-
tem, quia manifestum est apud nos
hic esse res quiescentes, & motus fa-
ctos post quietem. ex sermōe vero,

Quia motus est ex cōtrario in cōtra-
rium, & q̄ res debent quiescere ī cō-
trarijs, ad quæ mouentur, & ex qui-
bus mouentur. & hoc intēdebat, cū
dixit: alteratio enim, &c. Deinde. d.
Et etiam lapis, &c. id est q̄ alteratio,
per quam generatur lapis, est trans-
mutatio proueniēs ad rem quiescē-
tē, & est durities, verbi gratia, lapis
enim impossibile est vt fiat magis
durus, aut magis mollis. Dicamus

Digressio. igitur q̄ est in motu continuo. Et
omne hoc negat intellecta prima,
& contradicit huic opinioni secun-
dum Dialecticam, vt declararet ex

Ceo intentionem, quæ nō erat nota:
& est q̄ nō est hic motus cōtinuus
in rei veritate, nisi mot⁹ localis, * q̄
est velocissimus motuum. Et hoc
est ita. quia illud, quod augmentat,
verbi gratia digitaliter ī vno anno,
non possumus dicere, q̄ in qualibet
parte temporis demonstrata inuenia-
mus partē magnitudinis fieri, sicut
accidit hoc in motu in vbi. Et causa
in hoc est, quia minima partū ma-
gnitudinis factarum est determina-
ta in intellectu in actu, & quælibet
earū sit in instanti, cum sit indiuisi-

* Vel qui.
Null⁹ mo-
tus ē cō-
tinuus, nisi
mot⁹ loca-
lis. Idē. 6.
ph. 91. &
92. & 93.

bilis in factione. vnde necesse est vt. **D**y-
istæ partes non cōtinuent in motu,
nisi cōtinuent instātia adinuicem.
Et etiā nō possumus diuidere istas
partes fm numerum partium tem-
poris sensibilium ita, q̄ gñatio ista-
rum partium continuet per conti-
nuationem generatiōis partū tem-
poris, in quo dicimus rē augeri digi-
taliter. s. vt sint nō distinctæ abinu-
icē. Nō. n. potest aliquis fingere hic
esse partes, quæ sunt in actu, nō di-
stinctæ abinuicem, quarū esse non
comprehēditur a sensu. Terminus
.n. entis in actu est vt sit tāgibile, cū
sit imposse inuenire corpus non tan-
gibile: & omne tangibile comprehē-
ditur per sensum tactus: ergo omne
ens in actu est. Et, cum ita sit, sicut
narrauimus, bene apparet q̄ illud,
quod dixit Alfarabius in principio
sui libri de entibus transmutabilib⁹
.s. q̄ de definitione motus in vniuer-
sali apparet continuatio, est sermo **De rōne**
non verus. Sed non apparet hoc, ni- **mot⁹ nō ē**
si in motibus localibus, de quib⁹ di- **vt sit cōti-**
citur hoc nomen motus principaliter. **nu⁹. vide**
in alijs autem motibus, in quib⁹
dam est possibile vt appareat conti-
nuatio. s. vt partes eorum inuenian-
tur indistinctæ abinuicem, & in qui-
busdam non apparet hoc, quia par-
tes eorum nō inueniunt fm illum
modum. Et similiter illud, quod di-
cit Alfarabius in prædicamentis de
definitione eius, quod est agere, &
pati, non est verum. ex illa. n. defini-
tione apparet q̄ omnis actio, & pas-
sio est continua, in quo attribuit il-
la res actioni, & passioni.

Et de ipso ferri mirabile est, s. **ter-**
latuit lapis qui deorsū fert, auc-
manens in terra. Amplius autē

Phyficorum

Terra, & aliorum vnumquodque ex necessitate manent quidem in proprijs locis, mouentur autem violente ex his. Si igitur quedam ipsorum sunt in proprijs locis, necesse est neque secundum locum omnia moueri. Quod igitur impossibile sit aut semper omnia moueri, aut semper omnia quiescere, ex his, & alijs similibus crediderit utique aliquis. At vero neque alia quidem contingit semper quiescere, alia vero semper moueri: aliquando autem quiescere, & aliquando moueri nihil. Dicendum est autem **H**oc impossibile sit, quemadmodum & in dictis prius, & in his. videmus. n. in eisdem fieri dictas mutationes. Et ad haec, quia aduersatur manifestis qui contedit. neque. n. augmentatio, neque violentus erit motus, si non mouebitur propter naturam quiescens prius. Generationem igitur aufert, & corruptionem hic sermo. fere autem & ipsum moueri, fieri quippe, & corrumpi videtur omnibus. In quod. n. mutatur, fit hoc, aut in hoc. ex quo autem mutatur corrumpitur hoc, aut hinc.

Item mirum est etiam ut lapis in suo motu tradatur ignorantiae in suo descensu ad inferius, aut in sua quiete super terram, ita quod non percipiatur. Et etiam terra, & unaquaeque aliarum rerum sunt quiescentes in suis locis proprijs, et mobiles ab eis violente. Si ergo quedam res sunt in suis locis proprijs, sequitur ut non omnia moueantur. Ex istis igitur, & alijs similibus cre-

ditur quod impossibile est ut omnia moueantur semper, aut ut omnia quiescant semper. Neque etiam est possibile ut quedam sint semper quiescentia, & quedam semper mota, ita quod nulla res moueatur quandoque, & quiescat quandoque. Et dicendum est, in destruendo hoc, illud, quod diximus in destruendo illud, quod fuit ante dictum. inuenimus enim modos transmutationis, quos praediximus, fieri in eisdem rebus. Et cum hoc, qui dubitat in hoc non contradicit, nisi rebus manifestis. quoniam si non mouetur extra suam naturam, & ante erat quiescens, non erit hic augmentum, nec motus violentus. Iste igitur sermo destruit generationem, & corruptionem. & fere destruit motum etiam. omnes enim homines opinabantur quod generatio, & corruptio cuiuslibet rei est motus. illud. n. ad quod transmutatur aliquid ipsum generatur, aut id in eo. & illud, ex quo transmutatur, ipsum corrumpitur, aut **M** ex illo.

Cum destruxit sermonem dicentem quod omnia mouentur, qui est similis sermoni dicentium quod quaelibet guttarum facientium aliquam passionem in lapide habet aliquam passionem existentem in actu, sed non comprehenditur a sensu, & contradixit huic sermoni secundum posse, & destruxit ipsum etiam ex hoc, quod motus perueniunt ad contraria, in quibus debent

Res quali-
tates trās-
mutabiles
vnt mō
recipema-
gis, & mi-
n. 5; vide
oppositū.
5. phy. cō.
19. & 22.
& decimo
me. c. 21.
Vide cōt.
Zim.

A bēt quiescere, & q, si hoc non esset, oporteret vt eadē res moueret duobus motib⁹ cōtrarijs insimul, & contradixit ēt ei tertia cōtradictiōe: qm̄

plures qualitates trāsmutabiles vident nō recipere magis, & minus: vnde necesse est q, illd̄ quiescat, qm̄ peruenerit ad eas: incoepit notificare impossibilitatem, & improbabilitatē, & dixit: Et mirum est, &c. i. & qui dicit q, quiescens existimat mo- ueri, & motum existimatur quiesce- re, contingit ei vt nullam certitudi- nem habeamus in motu eius, quod mouet, aut ī quiete eius, quod quie-

B scit. sed oē, quod sentimus moueri, pōt ēē eorū, quæ quiescūt, & oē, qd̄ sentimus quiescere, pōt ēē eorum, q̄ mouent: & sic, qm̄ sentim⁹ lapidem moueri de superiori ad inferius, nō hēmus certitudinē ī hoc, q, mouet, sed forte non pcipim⁹ quietē illius: & ēt, qm̄ senserimus ipm̄ quiescere inferius, nō hēmus certitudinem ī hoc, q, quiescit, qm̄ forte mouetur. D. induxit quintā rōnē, & dixit: Et ēt terra, &c. i. & etiam manifestum est per se q, nos videmus terram, & alia elemēta. s. aquam, & aerem mo- ueri ad sua loca propria, & moueri,

C & quiescere in eis naturalr. & si mo- uent ab eis, non mouent nisi violen- te, nō naturalr. Et, cum notum sit q, quædam rerum quiescunt naturali- ter in suis locis proprijs, & q, mouen- tur ab eis violēte, & q, iste mot⁹ est cōtrarius quieti, necesse est vt non omnia moueant. D. d. Ex istis igit, & alijs similibus, &c. & quia ista, p- quæ contradicit sermoni dicēti, om- nia moueri, & sermoni dicenti, om- nia quiescere, sunt eadem cum eis, per quæ contradicit sermoni dicen- ti, omnia diuidi in duas partes, qua-

rum altera semp quiescit, & reliqua. **D** semper mouet, dicit: ex istis igit, & alijs similibus, &c. apparet enim hic esse plura, quæ mouent qm̄q, & quie- scunt quādoq,. & iste sermo potest ei cōtradici etiā per illas contradi- ctiōes prēdictas. s. sermo dicentis, q, quædam pars entium semper moue- tur, & reliqua pars semper quiescit. quia dicens hoc negat quietē, quæ apparet in quibusdam entib⁹ quan- doq, & motū qm̄q, ista enim, quæ nos sentimus moueri qm̄q, & quie- scere quādoq, necesse est vt ponat dicens hunc sermonem alterā dua- rum partium, ī quas diuidit omnia

E entia. s. q, necesse est ei opinari ipsa esse in eis, quæ quiescūt semper, aut in eis, quæ mouent semper, aut quæ- dam in istis, & quædam in illis. & quocūq, modo sit, ponit hic ēē res, quæ vident moueri, & in rei verita- te quiescunt: & vident quiescere, & in rei veritate mouent. qm̄, si istam partem entium, quæ mouent quan- doq, & quiescunt quādoq, nume- rauit in eis, quæ mouent semper, po- nit q, quiescētium sunt quædam, q̄ apparēt quiescere, & mouent in tpe- quietis apparētis. & si positum fue- rit ipsum ēē ex quiescētibus, tūc po- nit q, quiescētū sunt quædam, quæ apparēt moueri, tamen quiescūt: & sūt, si fuerit positum, q, quædā sunt in quiescētibus, & quædam in mo- bilibus, tunc ponit vtrunq,. Et om- nia ista vniuersaliter sunt positiōes sophisticę. Nullam enim rationem potest dicere, dicens hunc sermo- nem, nisi assimilauerit sensibilia ve- ra sensibilibus falsis. & est primum principiorum Sophistarum, qui ne- gant scientiam, & q, nullum verum comprehenditur, sicut dixit Epicu-
Phy. cū cō. Auct. ZZ rus,

Physicorum

Grus, & alij. Quomodo autem mutabuntur contradictiones dicta in duobus modis vniuersalibus contrarijs ad sermonem, qui est inter illos duos modos, dicentem q̄ quædā entia quiescunt semper, & quædā mouentur semper, non est difficile ei, qui voluerit considerare in hoc aliquantulum. Quod enim est vniuersale ex illis contradictionibus prædictis pōt aliq̄s cōtradecere ex eo huic opinioni particulari. & quod est ex eis particulare, nō potest aliquis ex eo cōtradecere huic opinioni. ver.g. quoniam cōtradictio, dicēs q̄, si omnia mouent, sequitur vt terra moueat semper in suo loco p̄prio, non contradicit huic opinioni, quia est particularis. & ista opinio est particularis. Contradictio autem dicens q̄ motus sunt in contrarijs insimul, si sunt hic res, quæ mouent semper, est sermo communis ad destruēdū sermonem dicētis q̄ oīa mouent, & sermouem dicentis q̄ illa, quæ existimant quiescere q̄nq̄, & moueri q̄nq̄, sunt semper mota. & hoc intēdebat, cū dixit: Et dicēdum est ī destruendo hoc, &c. D.d. inuenimus enim modos transmutationis. i. & **I** sensus cōtradicit istis tribus opinionibus. s. dicentibus omnia quiescere, aut oīa moueri: aut quædam moueri semper, & quædam quiescere semper. nos. n. inuenimus sensu q̄ modi trium motuū fuerint in eadē re, postquam nō fuerint. inuenim⁹ .n. aliquid moueri in loco, postq̄ nō mouebat, & alterari, postq̄ nō alterabat, & augmentari, postq̄ nō augmentabatur. D.d. Et cum hoc, qui dubitat in hoc, &c. i. qm̄, si hic non fuerint res, quæ mouentur quādoque, & quiescūt quādoq̄, nihil erit

hic, quod moueatur extra suam naturam. s. violente. quod. n. mouetur violente, non mouetur, nisi quies sit ei naturalis: & similiter non erit hic etiam augmentum, postquam non erat. D.d. Iste igitur sermo destruit generationem, & corruptionem. i. sermo dicētis q̄ nihil mouetur quādoq̄, & quiescit quādoq̄. Et dixit, & fere destruit motum. quoniam, cum generatio fuerit, erunt alij motus: & quasi est finis eorum. & qui destruit finem, fere destruit ea, quæ sunt ante finem. aut, quia ī alijs motibus inuenitur generatio, & corruptio. & ideo dixit: omnes enī hoīes **L** opinantur, &c. Et cum. d. q̄ omnis generatio, & omnis corruptio ē motus, dedit causam in hoc, & dixit: illud enim, ad quod transmutatur aliquid, &c. i. & generatio est cū motu, & corruptio est cum motu. quia oīs transmutatio est de aliquo ī aliqd: & trāsmutatio rei ad illud, ad quod transmutatur, est generatio illi⁹ rei: & transmutatio eius ex illo, in quod erat, est corruptio illius rei. ver.g. q̄ trāsmutatio rei ex albedine ī nigredinem est corruptio albedinis, & generatio nigredinis. D.d. illud enī, ad quod trāsmutat, &c. & dixit hoc, **M** quia trāsmutationum quædam est ī vbi, & quædam in quale. Illud. n. ad qd̄ est trāsmutatio in qualitate, ip̄m erit trāsmutatū. v.g. q̄ illud, qd̄ trāsmutat ex albedine ī nigredinē, erit nigrum. illud aut, qd̄ trāsmutat de vbi ī vbi, non erit vbi, sed in vbi. Et hoc est ita. quia trāsmutabiliū qd̄ disponuntur simpliciter, & quædam secundum ad aliquid. & ideo dixit: & illud, ad quod est transmutatio, aut erit ipsum, aut in eo. D.d. & illud, ex quo est transmutatio, &c. i. &

Chatio 8
finis motus. 18. 6.
ph. 32

A & illud, ex quo est transmutatio, aut corrumpitur in se, id est in substantia illius, aut in aliqua dispoſitione ſua ſum diſpoſitionis. verbi gratia quādo transmutatio fuerit dī quali ī quale, aut corrumpitur in ſuo vbi, ex quo tranſmutatur, quando tranſmutatio fuerit in loco.

Quare manifeſtum eſt, q̄ alia quidem mouentur, alia vero q̄ ſeunt. cenſere autem oſa aliquādo quidem quieſcere, aliquādo veto moueri, hoc iam coniuſgendum eſt ad olim dictas rōnes.

B Principium autem rurfus idem faciendum eſt a nūc determinatis, a quo quidē incepim⁹ pri⁹.

Declaratum eſt igitur ex hoc, quod quadam res forte mouentur, & quadam forte quieſcunt. Dicere autem quod omnia quādoq; mouentur, & quādoq; quieſcūt, oportet modo habere ſollicitudinem de ipſo ſecūdum ſermones prædictos, & ponere principium illius etiam de illis intentionibus, quos modo determinauimus, ſcilicet illud idem principium, a quo incepimus prius.

15 Cum narrauit q̄ principium perſcrutationis naturalis de motus diſpoſitione in hac intentione eſt conſyderare de ipſo in oībus entib⁹, numerando primo oēs modos diuiſionis in entibus ſm conſyderationem motus, & quietis in eis, & nouitatis, & antiquitatis, incepit primo, & determinauit illas diuiſiones. D. contradixit ex eis opinionibus improbabilibus. D. reuertetur ad id, quod

primo intendit de perſcrutatione: D. poſtq̄ fecit rememorationē de illo, qd̄ declarātū eſt de cōtradictiōe Antiquorū in illis opinionib⁹. Et dixit: Declaratum eſt igitur ex hoc, &c. & hoc, quod dixit, manifeſtum eſt. & nō cōtradixit eis, ſicut diximus, niſi ad confirmandū ſermonē ſm Diſlecticam: qm̄ hoc nō eſt, p̄p̄iū huic arti. D. dixit: Dicere autē q̄ oſa quādoq; mouentur, &c. i. qm̄ hoc eſt ignotū naturaſt: & eſt illd̄, ex quo oportet perſcrutari, & hīc ſollicitudinem circa ipſum: & eſt vtrum oīa entia naturalia mouent qnq; & quieſcūt qnq;: aut iuenit in eis aliquid, quod ſemp mouet, aut ſemp q̄ſcit. Qm̄ hoc, q̄ quādā quieſcūt qnq;, & mouentur qnq;, eſt manifeſtum p̄ ſe, ſed eſt querendum vtrum hoc, qd̄ apparet in parte, eſt poſſibile ī toto, aut impoſſe. D. dixit: & habete ſollicitudinem, &c. i. & perſcrutari de eo per illa principia, quæ declarata ſūt ſup̄. & Inuit ea, q̄ declarata ſunt in Quſto, Sexto, & Septimo de motu. D. dixit & ponet p̄cipiū illi⁹, &c. i. ex illa diuiſiōe determinante diſpoſitiones entū ī motu, & q̄te. & cū dixit hoc, incepit iterare illā diuiſionem.

Aut enī omnia quieſcūt, aut omnia mouentur: aut eorū, quæ ſunt, hæc quidem quieſcūt, hæc autem mouentur. Et ſi eorum, quæ ſunt, alia quidem quieſcūt, alia vero mouent, neceſſe ē aut oſa aliqñ qd̄ q̄ſcere, aliqñ vero moueri: aut ipſorū qd̄ quieſcūt ſemp quieſcere, alia vero ſemp moueri: alia autem aliqñ qd̄ quieſcere, aliquando vero moueri. Quod igitur non poſſibile ſit oſa quieſcere dictū quieſcere

Physicorum

Edē est, & prius: dicamus autē & nūc. Et si. n. fm veritatē sic se habet, sicut quidam dicunt, eē id, quod est infinitum & immobile, attamen non videtur aliquid fm sensum, sed mouentur multa eorum, quæ sunt. Si igitur sit opinio falsa, aut oīno opinio, & motus est. & si imaginatio sit, & si aliqn quidem sic videat esse, aliqn autem aliter. imaginatio. n. & opinio motus quidā esse videntur. Sed de hoc quidē cō-

Hsyderare, & quærere rationē eorum, quæ melius habemus, q̄ si rōne indigeremus, male iudicare est id, quod melius est & peius, & credibile & non credibile, & principium & non principium. Sift autem impolē est & omnia moueri, aut alia quidem semper moueri, alia vero semper quiescere. ad omnia. n. hæc sufficiens est vna fides. videmus. n. quædam aliquando quidē moueri, aliquando autē quiescere. Quare manifestum est q̄ impossibile sit sifr omnia quiescere, & omnia moueri continue, * eo q̄ alia quidem semper mouentur, alia vero quiescunt semper.

Dicamus igitur, quod oīa entia, aut erunt quiescentia, aut oīa mota, aut quædam quiescentia, et quædam mota. Si igitur quædam sunt quiescentia, & quædam mota, necesse est, aut vt omnia quandoque quiescāt, & quādoq; moueātur: aut vt quædā quiescāt semper,

& quædam moueantur semper: **R**
& vt quædam quandoq; quiescāt, & quādoq; moueantur. Quoniā autem impossibile est, vt omnia entia sint quiescentia, iā dictum est superius: & nos dicemus etiam ipsum nūc. Quoniā, si in rei veritate, eēt sicut quidam dicunt, quod totum ens est infinitum, & non motum: sed tamē hoc non apparet sensui, sed videmus sensu quod plures rerum entium mouentur. Si igitur sit hic existimatio falsa, et **E** vniversaliter existimatio, erit hic motus. & similiter, si fuerit hic imaginatio, & si fuerit hic existimatio quandoque, quod res est talis dispositionis, & quandoque ecōtrario. existimatio enim, & imaginatio existimantur esse motus. Sed perscrutari de hoc, & quærere rationem in eo, cuius scientia apud nos est ita firma, quod non indiget ratione, est de opere eius, qui nō potest distinguere inter nobilius & **M** ignobilius, & inter certum & incertum, & inter principium, & illud, quod nō est principium. Et secū dū hunc modū ipossibile ē ē vt oīa entia moueātur, aut quædā moueātur semper, quædam quiescāt semper. Quod. n. sufficit in cōtradiccō totū hoc vniversaliter est vnū certum. & est, quoniā quædā entia videtur moueri quādoq; et quiescere qñq;

A quandoq; . Manifestum est igitur quod impossibile est ut quædā quiescant semper, & quædam moueantur semper, quemadmodum apparuit quod impossibile est ut omnia quiescant semper, aut ut oīa moueantur semper.

16 Tet. c. 11. facta fuit ista diuisio. Istā diuisio, quam hic incepit dicere, iā prædicta ē. & ipse tacuit duo cōdiuidētia: Quorum vnum est ut omnia entia sint duob; modis, modo, qui semper mouetur, & modo, qui qñq; mouet, & qñq; quiescit.

B Altera autē pars est, ut quædā quiescant semper, & quædam alia moueantur qñq;, & quiescant quandoque. Quo suffi- cēs vidē. sequēti, & 3. tom. 21 Verūtamē, sicut diximus, sufficit in perscrutatione de his duob; modis perscrutatio de modo, dicēte q; quædam mouentur semper, & quædam quiescūt semper, & quædam faciūt vtrūq;: qm̄, cum declarauerit hunc modum esse, destruentur isti duo modi esse. Et, cum iduxit prædictas diuisiones, quas prius induxerat s̄m modum, quem determinauimus, incepit dicere illud, qđ dē de eis prius & vult addere in contradictione eorum alia, quæ prius non dixerat, & dixit: Qm̄ autem impossibile est, &c. i. & dictum est quid existit in eis de errore, & modo erit dictum. D. di.

Qm̄, si in rei veritate esset, &c. i. qñ & si ratiocinatio dicentis motū nō esse est similis ratiocinatiōi, quæ dē in rei veritate propter difficultatem suæ dissolutionis. & est dicēs q; ens nō mouet, quia opinatur q; ens est infinitum: & q; infinitū impossibile est ut moueatur, quia non hēt locū, in quo moueat, ut narrauit in primo istī libri de Melisso: tñ rō ista est cō-

traria sensui. Et hoc intēdebat, cum dixit: sed tñ hoc nō apparet sensui, &c. i. q; ista opinio contradicit sensui. & omnis opinio, cui contradicit sensus, nō est bona opinio. Apparet .n. hic res, quæ mouent in rei veritate: & iudicat sensus præcise eas moueri in rei veritate propter congregationē qñq; sensuū in testimonio ecōtrario ei, quod apparet visui, q; aliqua apparent moueri, sed nō mouentur. Et ideo opinandum est q; quædā sensibilia sunt, quæ p̄cise iudicantur esse vera, & quædā sunt, q; p̄cise iudicantur esse falsa, licet sentiātur, ut apparet in deceptionibus visus: & quædam sunt ignota, donec surgat demōstratio, sicut apparet de paruitate corporis solis. qui .n. nescit demōstrationē de magnitudine illius, dubitat, & dicit, qm̄ hoc forte erit p̄pter remotionē, & forte est in rei veritate. Dein. iduxit demōstrationem, quam non induxit prius, & est de genere contradictionum falsarū opinionū, sicut sermo dicētis nihil comprehenditur, ex quo sequitur aliquid comprehendendi. Et dixit: Si igitur sit hic existimatio falsa, &c. i. & ponens hanc opinionē nō pōt euadere, qui ponat aliquid moueri. Existimare .n. hic nihil moueri, est existimare postquam non fuerit: & existimare motū esse, est falsum apud eos: & falsum pōt trāsmutari ad verū. & si fuerit existimatio aliqua falsa, aut vera, postq; nō fuit, erit motus. qm̄ ē hanc existimationē est generatio: & oīs gñatio est motus, aut sequēs motū. D. d. & si r, si fuerit hic imaginatio. i. & sequitur ē imaginatiōē, ē motū. imaginatio .n. ē gñatio: & oīs gñatio est motus, aut sequens motū. Dein. d. & si fuerit hic

Physicorum

Existimatio quāq; aliquid esse talis
disponis, &c. i. & hoc apparet magis
in existimationibus, quæ mutant
in re sibi tempora. quā, cum apud nos
fuerit aliqua existimatio de aliquo,
quod sit talis dispositionis in tali tē
pore, & alterius disponis in alio tpe.
mutatio. n. nostra de existimatione
in existimationem est transmuta-
tio necessario. & intēdebat q, quia
oīa sunt quiescentia, cōtingit ut nū
quā mutant existimationes in eadē
re. s. ut in eadē re non existimentur
existimatiōes diuersæ in tpiibus di-
uersis ita, q, eadē existimatio sit de
H Socrate esse in domo, aut exire a do-
mo. quod est valde improbabile. Et
quia existimationē, & imaginatio-
nem eē motū, aut sequi motū non
est manifestū p se, d. existimatio. n.
& imaginatio existimant eē motū,
i. aut sequi motū. Et, quia oēs istæ
rōnes sunt pbabiles, & nulla fides ē
in eis, nisi sibi q, ppositiōes sunt ma-
gis probabiles q̄ cōclusio, non quia
sunt manifestiores cōclusiōe apud in-
tellectum, dicit: Sed perscrutari de
hoc, &c. i. sed perscrutari de hoc, cu-
ius sciētia est manifesta per se, & q̄-
rere rōnem super illud, cuius scien-
tia apud nos est ita certa, q, nō indi-
get rōne, est de ope eius, qui non ha-
bet discretionem in distinguēdo. Et
cum compleuit cōtradictionē isti
opinionis, reuertitur ad contradicē-
dum opinioni secūda, & dixit: Et
sibi hūc modū, &c. i. &, cum sit ma-
nifestum apud nos q, quædā entia
mouentur quandoq;, & quiescunt
quāq;: & sumus certi q, ista compre-
hensio non est ex fallacia sensus: iō
istud p̄cipium sufficit nobis q, nō
mouentur omnia semper, aut quie-
scūt semper: aut omnia entia diuidi

in duas partes, quarum vna quiescit
semper, & reliqua mouetur semp.
Et, cum destruxit istas tres diuisiones
prædictas, fecit rememorationē de
hoc, & dixit: Manifestum est igitur,
&c. i. & iam igitur apparuit q, entia
non diuiduntur in duas partes, qua-
rum vna quiescit semper, & reliqua
mouetur semper: quemadmodū appa-
ruit, q, impossibile est ut omnia sint quie-
scētia, & omnia sint mota, & omne
hoc apparet ex hoc, q, quædā quie-
scūt quāq;, & quædā mouent quāq;.
iste enim modus opponitur tribus
modis prædictis.

Epilogus.

Omne, quod mouetur, ab aliquo moueri. **L**
Cap. 2.

RElíquū est igitur consy-
derandū, vtrum oīa sint
huiusmodi ut moueant,
& quiescant: an aliqua quidem
sic, aliqua vero semp quiescant,
aliqua autem semper moueant.
hoc. n. demonstrandum est a no-
bis. Mouentium igitur, & eorū,
quæ mouent, alia quidē per ac-
cidens mouent, & mouent, alia
aut per se. Per accidēs quidem,
ut quæcunq; ex eo, quia sunt in
mouentibus, aut hīs, quæ mouē-
tur, & quæ per partem. Per se au-
tem, quæcunq; non ex eo, quia
sunt in mouente, aut in eo, quod
mouetur, neq; ex eo, quia pars
aliqua ipsorum mouet, aut mo-
uetur. Eorū aut, q̄ p se, alia qui-
dē a seipsis, alia vero ab alio. Et
alia quidem a natura, alia vero
violentia, & p̄ter naturā. quod
. n. ipsum a seipso mouetur natu-
ra mouetur. ut vnumq; dē aīa.
liū.

Alium mouet. n. animal ipsum a seipso. quorūcūq; aut mot⁹ principium in seipsis est hęc natura dicim⁹ moueri. quāpropter aīal quidem totum natura ipsum se ipsum mouet: corpus tñ contingit & natura, & prāter naturā moueri. refert. n. & quali motu moueatur, & ex quali elemento cōstet. Et eorū, quę ab alio mouentur, alia quidem mouent⁹ natura, alia vero prāter naturam. Prāter naturā quidē, vt terrea sursum, & ignis deorsum. **A**mplius autem partes animalium sępe mouentur prāter naturā iuxta positiōes, & mot⁹ modos.

Vidē ob
dia. Zim.

Remanet nunc igitur consyderare, vtrum omnia entia sint talis dispositionis vt moueātur, & quiescāt: aut quādā sint talis dispois, & quędam quiescunt semper, & quędam mouētur semper. hoc. n. est, quod oportet nos nunc declarare. Dicamus igitur, quod mouētia, et mota mouent, & mouentur quędam per accidens, & quędam per se. Per accidens autem sicut omnia existentia in motis, aut mouentibus, & sicut illud, quod est quasi pars. Per se vero sunt omnia, quę mouent, aut mouentur, non quia existunt in motore, aut in moto, nec quia pars eorū mouet, aut mouetur. Eorum autem, quę mouentur per se, quędam mouentur ex se, & quędam ex alio. Et istorum

*quędam naturaliter, & quędam D
violente, & extra naturam. quod enim mouetur ex se, mouetur naturaliter, sicut vnumquodq; animalium. animal enim mouetur ex se. & omne, cuius principium motus est in eo, dicitur moueri naturaliter. & ideo animal secundū totum naturaliter mouet se: suum corpus autē possibile est vt moueatur naturaliter, & extra naturā. hoc. n. diuersatur secundum motum, cui **E**
contingit vt moueatur secundū ipsum, & secundum elementum, ex quo contingit vt constituatur. Et illa, quę mouentur ex alijs, quędam mouentur naturaliter, & quędam extra naturam. Extra naturā vero est sicut motus corporum terrestrium ad superius, & motus ignis ad inferius. Et membra animalis etiam multotiens mouentur extra suam naturam propter modos suis, aut propter partes sui motus. **F***

*Cum declarauit qd impossibile est vt ²⁷
motus primus sit, si motus æternus non fuerit. s. vt primus sit æternus: & si nō, nō erit prim⁹: & declaratū ē de dissolutiōe qōnum cōtingētū, qd necesse ē vt ista pscrutatio sit vñis, ita, qd cognoscat quō est dispō oīum entū in hoc. s. in motu, & quiete, in cępit pscrutari de hoc a principio, & iterare pscrutationem de reb⁹ declaratis prius. pscrutatio. n. de eis in hoc loco est magis ppria. & istę res, qñ fuerint adiūctę ei, quod declaratū est in primo istī tractat⁹, appare-*

ZZ iij bit

Phyficorum

G bit qd est hic motus, & qd est hic vnus motus eternus. Et sunt, sicut diximus, duae propositiones. Quarum vna est, qd omne motum habet motorem. Secunda, qd omnia, qd moventur in loco, reducuntur ad rem motam per principium exiens in ea, non motum omnino. Et primo incepit perscrutari de prima propositione, dicente qd omne motum habet motorem: & fecit rememorationem de hoc, qd declaratum est in principio Quinti de diuisione motoris, & motu ad illud, quod est per se, & ad illud, quod est per accidens. & narravit primo de modo modorum diuisionem entium in motu, & in quiete, quae vult querere in hoc loco. Et Arist. qui primo processit in doctrina istius intentionis de motu. scilicet in declarare motum eternum esse, ita, qd est res manifesta ex suis sermonibus in congregationibus tractatum suorum, vidit qd ista doctrina est diminuta, & ideo iteravit ipsum. & quidam expositores ignorauerunt hoc, & opinati sunt qd illud, qd declaratum est in principio Septimi, est superfluum, & ideo absciderunt illud a suis libris. Et, quia ista est intentio eius, incepit diuidere dispositiones entium in motu, & quiete de illo, qd est ignotum ex eis, & dixit: Remanet igitur, &c. .i. &, quia manifestum per se qd non omnia entia quiescunt, neq; omnia moventur, nec quidam moventur semper, & reliqua quiescunt semper, cum quidam videantur quiescere quicquid, et moueri quicquid, remanet igitur perscrutari de hoc. scilicet. vtrum est possibile vt omnia moueantur quicquid, & quiescant quicquid, vt sentitur in quibusdam: aut sunt aliqua, in quibus hoc est impossibile. scilicet. qd semper moventur, aut qd semper quiescunt. Et ideo non curauit de duobus modis, qui dantur intelligi a diuisione, scilicet. vt entia sint duobus modis, modo, qui semper mouetur, & modo, qui quicquid;

mouetur, & quicquid, quiescit. Aut vtriusque sint duobus modis, modo, qui semper quiescit, & modo, qui quicquid, mouetur, & quicquid, quiescit. Et, cum distinxit illud, de quo intendit perscrutari, incepit diuidere motorem, & motum, & dixit: Dicam igitur, &c. .i. qd quilibet istorum. scilicet. motoris, & moti est res, aut per se, aut per accidens. Erunt igitur quatuor, motor per se, & motor per accidens, & motum per se, & motum per accidens. Et incepit distinguere illud, qd est per se, ab illo, quod est per accidens: quia illud, quod est per accidens, decipit in perscrutatione, quoniam fuerit admixtum cum eo, quod est per se. Et vtitur in hoc, quod dixit per accidens in principio istius diuisionis accidentis, quod dicitur vlt. posuit enim ipsum oppositum ei, quod est per se, quod dicitur generaliter. Deinde diuisit illud, quod est per accidens, in illud, quod est per accidens, quod dicitur principaliter, & illud, quod mouetur per suam partem, quod dicitur secundario, & dixit: Per accidens vero. .i. illud, quod dicitur principaliter est sicut omne, quod existit in mouentibus & motis, id est, qd illud, quod mouetur per accidens, est omne, quod dicitur moueri, quia est in moto. Et hoc est duobus modis: modo, qui est impossibile vt moueatur omnino, vt anima in corpore & modo, qui est possibile vt moueatur, vt homines sedentes in nauis. Et similiter etiam motor per accidens est illud, quod est in motore, sicut rubedo, quae est in igne, qd est comburens per accidens. Et, cum diuisit illud, quod est per accidens generale, in illud, quod est per accidens principaliter, & in illud, quod mouetur per suam partem, qd dicitur secundario, dedit exemplum de hoc, & dixit: & sicut illud, qd est quasi pars. .i. qd illud, quod mouetur per accidens, quod dicitur generaliter, quoddam

illud, qd est per accidens dicitur in perscrutatione quoniam fuerit admixtum cum eo, qd est per se, L

Qui sint isti expositores vide .i. co. 33.

M

Idē s. ph.
lca.

Adā est per accidēs, qđ dē principaliter, & quoddā secūdario : & ē illud, qđ mouetur per partē, s. illud cui attribuitur mouere, aut moueri propter partē. v.g. sicut dicimus in illo, cuius manus mouet, ipsum moueri. & sifr accidit in motore, sicut dicimus, iste homo percussit istū, licet nō percussit eū, nisi cum manu. Et, cum descripsit duos modos eius, qđ est p accidens generaliter, incēpit describere illud, qđ est p se, qđ opponit ei, & ē illud, qđ principaliter dē p se, p negationē duorū modorum eius, qđ est p accis. Et fecit hoc, qm
B illud, qđ est p accidēs, ē notius illo, qđ est p se. & iō accidit in quibusdā locis describere habuit p negationē priuationū. & d. Per se aut, &c. i. mouentia aīr, & mota per se sunt illa, quē mouent, aut mouent, neq; per accidens, neq; per partem. Et accepit in descriptione eius, qđ est p se, negationē duorū modorū eius, qđ est p accidens generaliter. Et, cū distinxit illud, qđ est per se, ab illo, qđ est p accidens, & intēdit considerare in eo, qđ est p se, incēpit diuidere ipsum, & d. Eorū aut, quē mouentur per se, quēdā mouent ex se, & qđā ex alio, i. & eorū, quē mouentur per se, nō p accis, neq; per partem, qđā mouent per principiū exis in eis, vt habentia aīas : & quēdā mouent ab aliquo extrinseco, vt carentia animabus. D. diuisit ista in duo, & dixit : Et istorū quēdā naturaliter, &c. D. incēpit de arare q aīal, fm q mouet ex se, est motū naturaliter, & d. qđ. n. r ouetur ex se, &c. Et, cū narrauit q aīal mouetur naturaliter, qa mouet ex se, dedit causam in hoc, & d. animal. n. mouetur ex se, &c. Et potētia illius sermo

est similis tali mō. aīalia mouentur ex se : & qđ mouet ex se mouetur a principio in eo : & oē, qđ mouet p principiū in ipso, mouetur naturaliter : qm oē, qđ mouet p principiū in eo, mouet p naturā. dictū ē. n. in definitione naturē, q est principium in re, per qđ mouet, & quiescit : vnde necesse est vt illud, qđ mouetur per principiū in ipso, moueatur per naturā. definitiones. n. conuertuntur necessario cū definito. Et, cū declarauit q aīal mouet naturaliter, d. & ideo aīal fm totū naturaliter mouet se, i. & cū dicim⁹ q animal mouetur naturaliter, intēdimus q aīa mouet corpus per suā naturā, & corpus mouet p suā naturā ab ea : sed mouetur fm qđ est corpus suo motu naturali. & ideo. d. corpus autem suū est possibile vt moueat naturaliter, & extra naturā, i. q, cū mouet a sua aīa naturaliter, mouet qm; naturaliter, & qm; extra naturam : motus aut ei⁹ fm q ē aīal ē naturaliter : cū nō moueat, fm q ē aīal, nisi ab aīa : & aīa mouet corpus naturaliter. Et dedit has oēs rationes, qa potest aliquis dicere, q motus corporis ab aīa, v.g. ad superius, ē motus extra naturā, cū moueat ipsum e contrario suo motu naturali. corpus. n. aīalis innatū est moueri ad inferius, sed tñ, quia aīa aīalis ē forma sui corporis naturaliter, necesse est vt motus eius a sua aīa sit naturaliter. sed, si fuerit inuentum ali qđ motum p principiū in eo, ita q in suo corpore nō sit principiū contrariū motui animę, tunc illud motū erit motum naturaliter simpliciter, p aīam, & p corpus, vt declaratum erit de corpore celesti. Et, cū dixit, q posse est vt aīal moueatur naturaliter,

Mot⁹ aīalis, fm qđ ē corp⁹, pt ēē nātū, & extra nātū : s. motus ei⁹, fm q ē aīal, ē sp nātū. Vidē. cap. de supra orb.

Mot⁹ corporis celestis est

Physicorum

Gliter, & extra naturā, d. hoc. n. diuer-
satur, &c. i. & cā ī hoc, q corpus ani-
malis qñq, mouet ab aīa ipsius na-
turaliter, & qñque extra naturam,
est diuersitas partium, quas mouet
aīa ad illas partes locales, ad quas
mouent elementa. Si igitur contin-
git q aīa moueat corpus ad partē,
ad quā mouet corpus fm motū ele-
menti dñantis ī ipso, tūc motus cor-
poris ab aīa erit naturaliter, & tūc
cōiungit in eo naturalitas ex mo-
tore, & moto. v. g. q, qñ aīa mouet
ex se descēdēdo, tūc motus eius erit
naturalis: si aut motus eius erit ecō-
trario motui elementi, tunc motus
corporis ab aīa erit nō naturalis. v.
g. qñ hō saltat in sursum. Et, cū de-
clarauit q illd, qd mouet ex se, mo-
uet naturaliter, nō violente, nisi cō-
sideratus fuerit motus sui corporis
in respectu quorundā motuū aīa,
incēpit notificare ēt q ī eo, qd mo-
uetur ex alio, iueniunt isti duo mo-
di, s. motū naturaliter, & motū ex-
tra naturā, & d. Et illa, quē mouen-
tur ex alijs, &c. & intendit per illud,
qd mouetur naturaliter, motū lapi-
dis ad inferius, & motū ignis ad su-
perius. & posuit ista moueri ex alijs,
qā ista nō mouent ex se, donec mo-
ueant ex alijs, vt declarabitur post.
Et intendit per illud, quod moue-
tur extra naturā, motū istorum ad
contrariam partem debitam. v. g. si
cut dixit motum corporum terre-
strium ad superius, & motū ignis
ad inferius. D. d. Et membra anima-
lis multotiens, &c. ac si diceret, cor-
pus autem eius possibile est vt mo-
ueatur naturaliter, & extra naturā.
Et intendit per situm modum mo-
tus. Et intendit per partes motuum
superius, & inferius.

*simpliciter
nā, & ex p-
te aīa, &
ex pte cor-
poris. Vide
oppositū.
3. c. c. 3.
Vide cō-
tra.*

*Elementa
non dñr
moueri ex
alijs, nisi
qā h dñr*

*moueri ex
se, donec
mouent
ex alijs.
Idē ist. 29*

Et maxie moueri ab aliquo
id, qd mouetur, in ijs, q pter na-
turā mouent, est manifestū, pro-
pterea q manifestū est ab alio
moueri. Postea aut quæ sunt p-
ter naturā, eorum, q sunt fm na-
turā, ipsa, q a seipsis, vt anima-
lia. nō. n. hoc est immanifestum
an ab aliquo mouent, sed quō
oportet accipe id ipsius, qd mo-
uet, & id, qd mouetur. * Vñ. n.
vt in nauibus, & in ijs, q nō na-
tura cōstāt, sic & in animalibus
esse diuisum id, qd mouet, et id,
qd mouetur, & sic totū ipsum
seipsum mouere. Maxime autē
dubitatur reliquum dictæ vlti-
mæ diuisionis. eorū. n. q ab alio
mouent, hæc quidē præter na-
turā posuimus moueri, alia aut
reliquuntur opponi, quia natu-
ra. Hæc aut sunt, quæ dubitatio-
nē, afferunt, a quo moueant, vt
leuia, & graua. hæc. n. ad oppo-
sita quidē loca violentia mouē-
tur: ad propria aut, leue qdē sur-
sum, graue at deorsum natura.

*Et in rebus, quæ mouentur ex-
tra naturā, apparet proprie quod
illud, quod mouetur, mouetur ab
aliquo, quoniam in illis, q mouentur
ab alijs, manifestū est. Deinde post
illa, q mouentur extra naturam,
illa ex illis, quæ mouentur natura-
liter, quæ mouentur ex se, vt modi
animalium. non. n. latet de istis mo-
ueri ab aliquo, sed quō oportet de-
terminare in animalibus motore
a moto. Videtur. n. ferē quod quē-
admodū*

** a. l. addit
virū vt se-
parata &
nā & loco,
aut alio
mō quo-
dam.*

L

Admōdū in nauibus, et ī alyis, quorum constitutio non est naturalis, ita & in animalibus motor distinguitur à moto, & secundum hunc modum erit ipsum secundum totū mouens se. Sed illud, in quo est dubitatio proprie, est illud, quod remanet de diuisione prædicta. diximus. n. quod eorum, quæ mouentur ex alyis, q̄dam mouentur extra naturā. ponendum est igitur quod q̄dā mouentur naturaliter. Et ista faciunt dubitare, si mouentur ab aliquo. v. g. leuia, & graua. ista. n. mouentur ad duo loca opposita violente: & mouentur ad sua loca propria, leue quidem ad superius naturaliter, graue autem ad inferius naturaliter.

28 Cum diuisit motore, & motū in illud, qđ est p se, & in illud, qđ est p accides, incēpit cōsiderare in modis eorū, quæ mouentur per se, & perscrutari utrū omne motum eorum habeat motore, aut non. Et est qđ, de qua perscrutatus est in principio Septimi: cum sit prima qđ, de qua deberet perscrutari ille, qui vult scire utrū sit hic motus eternus. Et fecit hoc, quia voluit declarare dispōnē in hoc de corporibus simplicib⁹ sermone proprio. ista. n. fecerūt dubitationē in hoc, qđ oē motū habet motore. Et iterauit oīa p̄dicta, quibus est vsus in declarādo hāc qōnē, quia voluit incipere p̄scrutationē à principio de illis rebus p̄dictis: & cōpleuit sermonē in eo. oē. n. qđ fuit declaratū de eo, fuit decisum in lo-

cis diuersis: & mō vult congregare illud, & cōplere p̄scrutationē de illo. Et q̄a prius diuisit illa, q̄ mouentur p se in tres modos, in motū violente, & motū naturaliter, & diuisit ea, q̄ mouentur naturaliter in duo, s. ī habentia aīam, & in ea, q̄ mouentur per declinationē, s. per grauitatem, & leuitatem, incēpit dicere in quibus istorū apparet motū habere motorem, & in quibus latet, & dixit: Et in rebus, quæ mouentur extra naturā, & c. i. & cū res motę sint tribus modis, manifestum est qđ illa, quæ mouentur violente, & extra naturā, sicut terra ad superius, & ignis ad inferi⁹, mouentur ab alio, s. manifestum est ī istis qđ motor in eis aliud est à moto. D. d. Deinde post illa, q̄ mouentur, & c. i. & post ista apparet hoc in eis, quæ mouentur naturaliter ex se, sicut in modis animalium, s. qđ motor in eis apparet esse aliud à moto. Et d. Deinde post illa. q̄a ista intentio magis apparet in eis, quæ mouentur violente, & post ista apparet in animalibus. nullus. n. dubitat qđ aīa mouet ab aīa, & qđ anima est motor, & corpus est motū. & ideo d. non. n. latet, & c. & in hoc modo dicimus qđ motor differt à moto, quia non latet aliquem in animalibus qđ corpora sua mouentur à principio existente in eis alio ab eis. sed latet de eis hoc, quō ē existētia motoris in eis, s. utrū est distinctus ab eis econtrario eis, quæ mouentur à motore extrinseco, s. quia in istis apparet manifeste qđ motor est distinctus à moto. Et intēdit per hoc exp̄gescere hoīes ad appetendum quærere de partibus aīæ, & d. Videtur. n. ferē qđ quemadmodū in nauibus, & c. & intelligendum hic per distina-

Docum-
u. m.

Physicorum

G distinctionē distinctionē in esse, nō distinctionē in definitione. motore .n. in aīalibus esse distinctū à moto p definitionē est manifestū p se, sed est ignotū vtrum distinguatur, aut nō distinguat, nisi ī eē, & hoc intendebat, cū d. sed quō oportet determinare, &c. i. determinare qualis ē dispō motoris ad motū. Et, cū d. q. de hoc est pscrutādū in aīalibus, dedit dubitationē, quē facit credere q. motor ī aīalib⁹ pōt distīgui fm eē, & d. Vī. n. ferē, &c. i. & hoc est dubiū. q. pōt aliquis dicere q. forte ita est ī dispōne motoris ad motū in aīali

H bus, sicut in reb⁹ artificialib⁹, q. movent p principiū in eis, sicut ī naui-bus, & in alijs artificialibus. Qm, cū d. hoc, reuersus est ad distinguēdū illud, qd est manifestū de aīalibus, & d. & fm hunc modū, &c. i. & fm hāc opinionē de aīali, s. ipsum cōponi ex motore, & moto, quorū utrūq; distīguīt à reliquo naturaliter, intelligendū est qn dicimus q. aīal mouet se fm totū, i. fm q. cōponit ex motore, & moto, & nō ita, q. motor, & motū sint in eo idem ī actu. D. d. Sed illud, in quo est dubitatio, proprie est illud, qd emanet ex diuisione. i. & dubitatio nō est nisi in tertio mō. Iā. n. diuisimus ea, q. movent essentialiter, & diximus q. quēdā movent violente, & qdā naturaliter, & eorum, quē movent natura-

^a In corp⁹ simplicib⁹ nō est alietas motoris à moto, sicut appet⁹ ī hūit⁹ aīas. Vide 4. phy. cō. 71.

liter, qdā vidētur moueri ab aliquo alio, & sunt aīalia, & in quibusdā latet hoc, & sunt corpora simplicia. ^a In istis. n. nō apparet alietas motoris à moto, sicut apparet in habētibus aīas, immo in eis nō est alietas cōino, & sunt sicut d. graue, & leue. Ista. n. inueniuntur moueri ad sua loca naturalia ex se, & ad loca

opposita suis locis naturalibus ex alijs. v. g. quia lapis ad inferius mouetur per se naturaliter, & ad superius p violentiā, & e contrario ignis: & hoc intendebat, cum d. ista enim movent ad duo loca opposita duobus suis locis naturalibus, & mouetur naturaliter ad sua loca propria.

A quo aut, non adhuc manifestum, vt cū moventur prater naturā. etenim ipsa à seipsis dicere imposse est. vitale. n. hoc, & animatorum est propriū. Et si stare possent seipsa. dico aut, vt si ambulādi causa sit sibi, & nō ambulādi. quare, si in ipso igne est sursum ferri, manifestum q. in ipso & deorsum. irrationabile aut ē illud, vno motu moueri solū à seipsis, si ipa seipsa mouēt.

A quo moventur, non est manifestum in eis, sicut est manifestū, quando moventur extra naturam. dicere. n. ea moueri ex se impossibile est. hoc. n. est propriū animalibus, & est propriū habētibus animas. Et, si ita esset, tunc esset possibile eis quiescere ex se. & dico, v. g. quod, si aliquis est cā suisp⁹ in ambulatione, est et cā suisp⁹ in dimittendo sui ambulationem. & ideo, si ascensus ad superius est ex ipso igne, manifestum est quod descensus ignis etiā ad inferius est ex ipso igne. & dicere ē quod res, quæ moventur ex se, vno motu tantum moventur, non est de ratione, si movent se.

Idest

A Id est in corporibus aut simplicibus non apparet ipsa moueri a motore alio moto, sicut apparet hoc in eis, quod mouentur ab extrinseco. D. d. dicere. n. & c. i. & non possumus et dicere in eis, quod mouentur a principio in eis addito ei, quod mouetur ex eis absque eo quod indigeant causa extrinseca, sicut dicimus in eis, quod mouentur ex se, quod mouentur a principio in eis sine indigentia cause extrinsece: sicut est dispositio in habentibus animas. hoc. n. impossibile est. D. incipit declarare quod est impossibile, & d. quoniam hoc non est, nisi in animabus, quod mouentur a principio in eis sine indigentia cause extrinsece. D. dedit rationem super hoc, & d. Et, si ita esset, & c. i. v. g. si ignis esset causa in se, per quam posset moueri sine indigentia cause extrinsece, tunc per istam causam posset quiescere sine indigentia cause extrinsece. Res. n. in qua est causa, qua potest moueri sine indigentia cause extrinsece, sicut anima, in quo est anima, per illam potest quiescere. D. d. & dicere et, & c. i. & dicere in eo, quod mouetur per principium in eo sine indigentia alicuius extrinseci, quod mouetur vno motu, non est secundum rationem. principia enim, quae sunt huiusmodi, inata sunt mouere motibus diuersis.

B Amplius quomodo contingit continuum aliquid & compositum, ipsum se ipsum mouere? Quatenus enim vnum, & continuum, non tactu, eatenus impassibile est. sed quatenus separatum est, eatenus hoc quod aptum natura est facere, illud vero pati. Neque ergo horum vllum ipsum se ipsum mouet (consistit. n. sunt) neque aliud continuum vllum: sed necesse est diuidi mouens in vnoquoque ab eo, quod mouetur;

ut in inanimatis videmus, cum aliquod animatorum mouet illa.

Et etiam quomodo est possibile ut aliquid continuum naturaliter conuenientium moueat seipsum? Secundum. n. quod est vnum, continuum, non contiguum, est irreceptibile passionum. Et secundum quod est segregatum, erit tale, quod quiddam eius est innatum recipere, et quiddam agere. Nullum igitur istorum mouet seipsum, cum sit conueniens, neque aliquid omnino continuum: sed necesse est ut motor in quolibet eorum sit distinctus a moto: sicut videmus in carentibus anima, quando mouerit illa aliquid habentium animas.

Cum declarauit quod illa, quod mouetur naturaliter, non mouetur per principium in eis, quia non mouetur ex se, induxit et secundam declarationem, per quam declarat quod illa est non mouetur per principium in eis. Et abbreviatio eius quod dicitur, est. Et, quia illa, quod mouetur per principia in eis, necesse est ut diuidantur secundum definitionem in motorem, & motum, & ut non sint idem secundum definitionem, & essentiam: motor. n. debet esse distinctus a moto, aut secundum definitionem, & esse in simul, sicut illa, quod mouetur ab extrinseco: aut secundum definitionem tantum, sicut est dispositio in habentibus animas. Anima. n. quod est motor in eis, distinguitur a corpore, quod est motum secundum definitionem: licet non distinguatur secundum esse, scilicet quod impossibile est animam esse sine corpore, nisi equiuoce. Et, quia corpora simplicia sunt vna secundum definitionem, & nullum eorum potest diuidi in motorem,

Physicorum

E motorē, & motū: necesse est vt non sint mota ex se, nisi eēt pole vt motor esset ipsum motū. Si igitur aliquis dixerit q̄ sunt corpora simplicia cōposita ex materia, & forma, quorū utrūq; est distinctū fm definitionē a reliquo, dicemus ad hoc, q̄ prima materia nō est existens in actu: & illud, qd mouetur ex se, debet diuidi in motorem, & motū in actu. a qm̄ illud, qd est in potentia, neq; mouet, neq; mouet. Si igitur laps. v. g. moueretur ex se, cōtingeret vt esset mouens, & motū eodē mō b fm formā: qm̄ nō est existens in actu, nisi fm formā. qd est impole. D. d. & ēt qūo est pole, &c. intendit p cōtinuū illud, qd est vnū non per cōtignitātē: & intendit p cōueniēs illud, qd est cōsimiliū partiū, cuius definitio partis, & totius est vna, s. illud, qd nō est diuersē substantię. D. d. Secundū igit q̄ est continuū, &c. i. q̄ res continua, fm q̄ sunt continuę, nō cōtinge, impole est vt recipiant passionē, i. motū ex se: cū non diuidant i motorē & motū: nisi essent cōtinuę copulatę fm contiguitatē. c. Et d. hoc. q̄ illud, qd mouet ex se, aut erit diuisibile fm definitionē in motorē, & motū: aut erit diuisibile i partes fm cōtignitātē: sicut qd cōgregatur ex aliquibus, qd est cōtinuū fm cōtignitātē. Oē igitur, qd mouet ex se, aut erit distinctū, aut diuisibile fm definitionē, aut fm quantitatē, i. partes. & cum corpora simplicia nō diuidant altero modorū istorum, sequit q̄ nō moueant ex se oīno. D. d. & fm q̄ est segregatū, &c. i. illa autē, q̄ diuidant aut fm definitionē, aut fm quantitatem, pole est vt diuidant in motorem, & in recipientem motum. Et,

cum posuit q̄ res continuę cōsimiles impossibile est vt moueantur ex se: nihil enim qd mouetur per illud, per qd mouetur res, mouet se, nisi fm illud, qd est nō cōsimilis, s. fm q̄ diuidant in motorē, & motū, dicitur Nullū igitur istorū, &c. & ista est conclusio, quā intēdit per hunc sermonē. Et iste sermo sic cōponitur. Corpora naturalia sunt cōsimiliū partiū simplicium: & illa, q̄ sunt cōsimiliū partiū simplicium, impossibile est vt moueāt se: ergo corpora naturalia nō mouent se. Et, cū dedit conclusionē, induxit terminū mediū istius cōclusionis, & d. cum sit conueniens, &c. i. cū ista sint cōuenientia, & nullū cōueniēs mouet se. Et quasi incēpit primo, & verificauit maiore propositionē, s. q̄ impossibile est vt aliqd moueat se, fm q̄ est vnū continuū, sed fm q̄ est segregatū discretū. D. induxit conclusionē, & post induxit syllm, s. vtrūq; propōnē minore, & maiore, cū d. cū sit conueniens, & nullū aliqd, fm q̄ est cōtinuū, mouet se, i. cū corpora naturalia sint continua, & nullum vnū cōtinuū mouet se. Et, cū declarauit q̄ non mouent ex se, incēpit declarare q̄ necesse est vt moueant ex alijs, & d. sed necesse ē, &c. i. & cū sit declaratū q̄ nō mouent ex se, sequitur necessario vt moueantur ex alijs extrinsecis. Et hoc intendebat, cum dixit: & motor in quolibet eorum sit distinctus a moto in quolibet eorum. Deinde dedit exemplū in hoc, & dixit: sicut inuenimus in carentibus anima, &c. id est quod motor in eis est necessario extrinsecus, sicut motus lapidis ad superius ab homine.

Sed

Sofo,

Ex hoc velle q̄ n̄ sint ples fore substantia-

H les simplicibus. Con-
sile. 4. cor.
c. 12. Et. 4
ph. 71. Vi-
de cōt. Zi.
a Qd ē in
pōa neq;
mouet, ne
q; mouet.
Idē. s. ph.
cō. 8.
b Habetur
pinctu-
menti hic
simplicia
eē mouen-
tia, & mo-
i

ta fm for-
mā. s. vīd-
tu opposi-
tū. A. cor.
c. 12.
c Qd mou-
et ex se,
aut ē diui-
sibile in
motorē,
& motū
fm defini-
tionē, aut
i ptes fm
cōtignita-
tem.

Nullū cō-
tinuū, fm
q̄ ē cōtē-
nuū, mo-
uet se. Id ē
i. de Gen-
t. c. 64. &c.
4. ph. c. 2.

M

Sed accidit & hæc ab aliquo
semp moueri. fiet aut vtiq; ma-
nifestū diuidentibus causas. Est
aut & in mouētib; accipere q̄
dicta sunt. Alia. n. præter natu-
rā ipsoꝝ motiua sunt, vt vectis
nō natura ponderis motius ē:
Alia vero natura, vt actu cali-
dum motiuū est calidi potētia.
similiter aut & in alijs hmōi. Et
mobile quoq; similiter natura,
qđ est potentia quale, aut quan-
tū, aut vbi, cū habeat p̄cipiū
tale in seipso, & nō fm accidēs.
B erit. n. idē, & quantū, & quale,
sed alterū alteri accidit, & nō se-
cūdum se inest. Ignis itaq; &
terra mouentur ab alio, violen-
tia quidem, cum præter naturā,
natura autem, cum ad suos ipsoꝝ
actūs potentia existunt.

*Sed sequitur in istis, si mouen-
tur naturaliter, vt semper moueā-
tur ab alio. & hoc apparet diui-
dendo causas. Et debemus accipe-
re in motoribus ēt illas intentiōes,
quas diximus. Quemadmodum. n.
C quedā sunt mota extra naturam,
v. g. quoniā sagittam manganella
mouere lapide non est naturale: Et
quedam naturaliter, v. g. quod ca-
lidū in actu mouet calidū in poten-
tia. & secundum hunc modum est
dispositio de alijs similibus. Et si-
militer ēt illud, quod mouetur na-
turaliter, est illud, quod est in po-
tentia quale, aut quantum, aut
vbi, cum principiu, quod est tale,*

*fuerit in eo non accidentaliter. idē **D**
n. est quale, & quantū, sed alterū
eorum est in altero per accidēs, nō
per se. Ignis igitur, & terra mo-
uentur ex alio, aut violente, quan-
do mouentur extra naturam, aut
naturaliter, quando mouentur ad
suas actiōes, quas habēt i potētia.*

Cum declarauit q̄ illa, q̄ mouen-
tur naturaliter, q̄ sunt carentia ani-
mabus, s. corpora simplicia nō mo-
uentur ex se, fuit necesse vt moue-
rentur ex aliquo extrinseco. omne
. n. motū ab aliquo, necesse est aut
vt motor sit in eo: & tunc erit mo-
tū ex se: aut extra illud. Et forte hoc
nō sequit, nisi cū declarabitur q̄ oē
motū habet motorē: & q̄ nihil mo-
uet se ita, q̄ motor sit ipsum motū.
Cū igitur declarauit, sicut diximus,
q̄ illa, quę mouētur naturaliter, &
carent aīabus, non mouent ex se, di-
xit: Sed sequitur in istis, &c. i. & se-
quit ex sermone p̄dicto vt nō mo-
ueant nisi ab aliquo extrinseco, cū
nō moueant à p̄cipio in eis. **D.** in-
cepit declarare hoc alio mō, & d. &
hoc apparet diuidendo causas, &c.
i. & apparet ēt q̄ ista, quę mouen-
tur naturaliter, & nō aīata, sunt mo-
ta naturaliter ab aliquo extrinseco,
diuidēdo causas in suas primas spe-
cies. deinde accipiemus similia il-
lis in motoribus. mouentia. n. sunt
vnus modorū causarum. Et inten-
debat q̄, quia causę diuiduntur p̄-
mo in duas partes, quarū vna est vt
sint causę fm violentiā, secunda vt
sint causę fm naturā, necesse est vt
mouentia diuidant in has duas par-
tes. Et hoc intendebat, cū d. Et de-
bemus accipere, &c. i. & debemus di-
uidere

Physicorum

Guidere est mouētia in istos duos mo-
dos, i quos diuisimus causas fm na-
turā, & extra naturam. D.d. quēad-
modum. n. quēdā mouentur extra
naturā, &c. & hoc intellectū est per
se. D.d. & quēdam naturaliter, &c.
i. & quēdam mouētia mouent per
suā naturā : sicut calidum in actu,
qd̄ habet naturā mouendi illud, qd̄
est calidum in potentia, vt fiat cali-
dum in actu. D.d. & fm hunc mo-
dum, &c. i. & alię virtutes actiuę,
q̄ habent naturam facere ea, q̄ sunt
in potentia, sibi similia in actu. Et,
cum d. motorē fm naturā, incēpit
Hdicere de moto fm naturā, & d. Et si
militer, ēt &c. i. & quēadmodū illa,
q̄ mouent naturaliter sunt illa, i q̄-
bus natura ē mouere aliquid, & ad
aliqd, donec faciat illud in actu, ita
ē illud, qd̄ mouetur naturaliter, qd̄
est in potētia, aliqua intentio p̄dica-
mentorū decē, v.g. vt sit in potētia
quale, aut quantū, aut vbi. Et, cū oē,
qd̄ est in potentia motū, est illud, i
cuius natura est recipere aliqd p̄di-
camentorū decē, sequitur q̄ motor
naturaliter sit omne, qd̄ pōt moue-
re illud, qd̄ est in potentia aliqd p̄di-
camentorū decē, vt faciat illud p̄di-
camentum in actu. Et iō d. necesse
est esse in hoc, q̄ motū naturaliter
sit hoc, q̄ principiū mouēs sit. & di-
cit, cum habeat principiū, &c. & di-
cit hoc, qm̄ res mouetur ab aliquo
essentialiter. Cum igitur mouetur
ab aliquo essentialiter, tunc moue-
tur ab eo per suā naturā : & cū mo-
uetur accidentaliter, nō mouetur ab
eo p̄ suā naturā. D. declarauit hoc,
& d. idem. n. est quale, & quantū. i.
& exemplū eius, qd̄ mouetur p̄ acci-
dens est, vt aliquis motor moueat
aliquid, qd̄ est in potentia, v.g. qua-

le. & cū facit ipsum quale in actu,
sequitur illud habere quantum, qd̄
prius non habebat. v.g. q̄, qn̄ aqua
mouet aerem ad frigus, sequit̄ illud
minor quantitas. & similiter ēt for-
te mouet̄ aliquid in quantitate eēn-
tialiter, & sequit̄ illud qualitas p̄ ac-
cidēs, v.g. ex quo nutrit̄ aīal. a mul-
totiens. n. sequitur quantitatē in eo
aliqua qualitas. & d. idem. n. sit qua-
le, & quantū. i. ab eodē motore. Et,
cum ita sit, necesse ē vt alterū sit ab
eo essentialiter, & alterū accidenta-
liter, s. q̄, si quantitas fuerit ab eo
essentialiter, qualitas erit accidenta-
liter, & econuerso. & ideo d. sed alte-
rum eorū est in altero p̄ accidens. i.
sed alterū eorum sequitur necessa-
rio vt inueniat̄ ab illo agente vno p̄
accidēs. b vnū. n. agens non hēt na-
turā largiendi, nisi vnū tm̄. Et, cū
declarauit q̄ omne, qd̄ in quolibet
p̄dicamento, mouetur naturaliter
ab eius motore extrinseco natura-
liter, cū fuerit in sua potentia vt mo-
ueatur naturaliter ad illud, v.g. ad
quale, & quantum, & vbi, & posuit
q̄ illud, quod mouetur accidentali-
ter, & violenter, est illud, quod mo-
uetur ecōtrario illi, quod in sua po-
tentia est vt moueatur, & similiter
ē d. illo, qd̄ mouet, cōclufit ex hoc
q̄ terra, & ignis, & alia corpora sim-
plicia habent istos duos modos vt
moucant, & moucantur. habent. n.
virtutem naturalem, & violentam,
& accidentalem. Et dixit : Ignis igi-
tur, & terra, &c. i. q̄ ista mouentur
violente, quando mouentur per vir-
tutem violentam, quę est in eis : &
mouentur naturaliter, quando mo-
uentur ab eo, quod generat ipsa. Et
intēdebat declarare ex hoc sermo-
ne, q̄ motus corporum naturalium

a Aliqd qd̄
q̄ p̄ se mo-
uet̄ ad qua-
titatē, & p̄
accidēs ad
qualitatē,
& ecōtra.

L

b Vnū a-
gēs si hēt
nām lar-
gēdi nisi
vnū tm̄.
idē. i. d. Ge-
ne. t. c. § 6.
& i. c. c. c.
§. Vid̄ ist.
hic cō. § 1.
p̄ intelle-
ctiōe nūi.

M

Documē-
tum.
Mot⁹ cor-
porum na-
turalium

In loco est in rei veritate ab eo, qđ generat ipsa, sicut alia accidentia, qđ inueniuntur generari in re p generationē ipsius: & qđ ista sunt magis digniora esse de numero eorū, quā mouent ab extrinseco, qđ de numero eorū, quę mouent p principiū in eis: & qđ nulla est cōtradictio in eis in ponēdo illa moueri naturaliter, & ex extrinseco: cū plura generabiliū naturalium generent naturaliter ex extrinseco. Et, cum declarauit in istis qđ necesse est, vt numeretur in eis, quę mouent ex extrinseco, & iā posuit ea moueri naturaliter, declarauit fm quot modos dī in eis moueri naturaliter, cum eo, quod mouetur ex extrinseco: cum apparet ī primo aspectu qđ omne motum ex extrinseco mouetur violente.

Qm̄ aut, qđ potētia est, multipliciter dicitur, hæc causa est, vt non sit manifestū ā quo hæc moueant, vt ignis, sursum, et terra deorsum. Est aut potētia aliter sciēs qui discit, & qui habet iā, & non contēplā. semp autē, cū simul actiuū, & passiuū sint, fit aliqn̄ actu, qđ est potētia, vt ipsum discens. & ex eo, qđ potētia est, alterū fit potētia. qui. n. habet sciām, non aut contēplatur, potētia est sciens quodāmodo, sed n̄ vt et antea qđ disceret. cū aut sic se habet, si aliquid nō prohibeat, operat, & cōtēplā, aut erit in cōtradictiōe, & ignorantia. Similiter aut hæc se habent & in phisicis. frigidū. n. potētia calidū est. cū aut fuerit mutātū, iam ignis est: vrit aut, nisi qđ prohibeat, & īpediat, si

militer aut se habet & circa graue, & leue. leue. n. fit ex graui, vt ex aqua aer. hoc. n. potentia primū, & iā leue est, & operabitur confestim, nisi quid prohibeat. actus aut ipsi⁹ leuis est alicubi esse, & sursum. prohibetur aut, cū in contrario loco est. & hoc similiter sese habet & in quāto, & in quali. Attamen quæritur hoc, quare ad suū locū mouent leuia, & graua. Causa autē est, quia apta natura sunt aliquo. et hoc inest ipsi graui, & leui esse, hoc quidē ipso sursum, illud autē ipso deorsum determinatū. Potentia aut est & leue, & graue multipliciter, sicut dictum est. cū. n. est aqua potētia quodāmodo est leue: & cū aer ē, adhuc potētia est. contingit. n. impeditū, & nō sursum esse. sed, si auferatur impediēs, agit, et semper superius fit. Si aut & quale, vt actu sit, mutatur. illico. n. cōtēplā sciēs, nisi aliqd phibeat, et ipsum quantū extēditur, nisi qđ prohibeat. Qui aut id, qđ sustinet, et phibet, mouit, ē vt moueat, ē vero vt nō: vt qui columnā diuulsit, aut qui lapidē remouit ā vase in aqua. fm accidens. n. mouet: sicut reflexa sphaera nō ā pariete mota est, sed ā pñciēte. Qđ igit nihil horū ipsum mouet seipsum manifestū ē, sed motus habet principiū, nō mouēdi, neq; faciendi, sed patiēdi.

Et, quia illud, quod est in potentia, dicitur multis modis, hæc fuit
Phy. cū cō. Auer. A A A

Physicorum

G cā ut illud, ex quo mouentur ista, et similia, est non manifestū. v.g. quod ignis mouetur ad superius, et terra ad inferius. Et addiscens est in potentia sciens alio mō ab eo, secundum quem illud, quod habet sciam, sed non scit est sciens in potētia. et illud, quod est in potētia, forte erit ī actū, quādo fuerit semper cōgregatū agēs, et recipiēs. v.g. quod addiscens fit sciens ab eo, cuius scia in potentia erat aliud in potētia. quod. n. habet scia, sed non scit, est sciens ī potētia quoquo mō. sed iste modus potentia nō est ille modus, in quo erat prius, antequā addisceret. cū igitur fuerit in hac dispoñe, aget suā actionē, et sciet tunc, nisi aliquid impediāt. et, si non, contingeret ut esset in opposito scientia, scilicet ignorantia. Et secundum hunc modum currit dispositio de rebus naturalibus etiā. frigidum. n. est in potentia calidū. et, cum fuerit transmutatum, erit tunc ignis, et comburet, nisi aliquid impediāt. et similiter est de graui, et leui ē. quandoq. n. ex graui generatur leue, v.g. ex aqua aer, primo. n. erat tale in potentia, et tunc fiet leue, et faciet statim suam actionem, nisi aliquid impediāt. actio. n. leuis est ut sit in aliquo vbi, et superius. impedimentum autem accidit ei, quando fuerit in contrario loci eius. et secun-

dum hoc est cursus in quantitate etiam, et in qualitate. Quamuis hoc debet queri, s. quare leuia mouentur ad vnum locum, et similiter grauia. Et causa ī hoc est, quia sunt nata ut sint in aliquo vbi. et essentia grauis, et leuis est ista, illud vbitari inferius et istud superius. sed leue, et graue in potentia sunt multis modis, sicut diximus. aqua. n. dum est aqua, est in potentia leuis quoquo modo: et, cū fuerit aer, possibile est ut impediatur, quin sit superius. sed, si illud impedimentum auferatur, statim augeat suā actionem, et erit semper superius. et secundū hunc modum transmutatur quale etiā ad illud, quod est in actū. sciēs. n. statim sciet, nisi impediatur: et ipsum ē quātū extenditur, si nihil sit, quod impediāt. illud autē, quod auferit impedimētum, quoquo mō est motor, et quoquo modo nō est motor. v.g. quod, si aliquis homo auferat columbam sustententem pondus, aut auferat lapidem positum super verē in aqua, tunc mouebit ista, sed per accidens: quemadmodum pila, q̄ a pariete reflectitur, non mouetur a pariete, sed a proyiciente. Declaratum est igitur quod nullum istorum mouet se ita, quod in eo sit principium motus, ut moueat, aut ut agat, sed ut recipiat actionem.

Cum

A Cū declarauit q lapis, & vlt cor-
3 1 pota naturalia simplicia nō mouē-
 tur ex se, cū nō diuidant in motore,
 & motū, & q pp hoc necesse est vt
 motor eorū sit extrinsecus, & decla-
 rauit q motor eorū est extrinsecus,
 cū hoc q sunt mota naturaliter, &
 q hoc in eis est p potentiā natura-
 le, q est i eis vt moueant ad sua lo-
 ca propria, sicut potentia existēs in
 re generata in substantia ad recipiē-
 da alia p dicamēta, s. q motor in eis
 ē naturalis, & extrinsecus, & q hoc,
 q mouent in loco, prouenit eis à ge-
 nerāte, sicut prouenit qualitas pro-
B pria, & alia accidētia, vult declara-
 re q latentia motoris istorū est es-
 sentialiter, pp mixtionem potentię,
 quā habet accidentaliter cū poten-
 tia, quā habet essentialiter. & iō ha-
 bet duos motores, motore acciden-
 taliter, & motore essentialiter. & iō
 motor, qui est essentialiter, admisce-
 tur cū eo, qui est accidentaliter, ita,
 q existimat q ista mouet se. & hoc
 intendit declarare in hoc cap. Et d.
 Et, quia illud, qd est in potētia, &c.
 i. & nō est manifestū illud mouēs,
 ex quo mouent essentialiter corpo-
 ra simplicia. quia potentia ad mo-
C tum dr duobus modis. Quorū vnus
 est de potētia essentiali, quę est ma-
 teria, ex qua generata sunt, & ē na-
 turalis. Alius aut est de potētia vio-
 lēta, q est accidētalis. Deinde dedit
 exēplū, & d. & potentia violēta, &c.
 v. g. q ignis mouet, &c. i. & exēplū
 potentię essentialis, quę nō exit in
 actū, nisi à motore essentialiter, est
 potētia, q est in igne vt moueat ad
 inferius, cum reuertitur terra: & po-
 tētia, quę est in terra, vt sit ignis, &
 vt moueatur ad superius, q est simi-
 lis potentię, quę est in addiscēte, vt

fit sciēs. Exemplū vero potētię, quę **D**
 est accidētaliter, est potētia, quę est
 in ipso igne, qn impedit à motu ad
 superius: & potētia, q est in ipsa ter-
 ra, vt moueat ad inferius, qn impe-
 ditur. & ista potētia est similis potē-
 tię, q est in sciēte, qn nō scit. i. non
 vtit sua scia, & est violenta. Et, quia
 altera istarū est essentialis, & altera
 accidētalis, assimilauit essentialem
 potentię, q est in addiscēte, vt fiat
 sciens: & potētiā accidētalē ei, quę
 est in sciēte, qn nō vtit scia, pp ali-
 qd impedimētū. Et hoc intēdebat,
 cum d. Et addiscens est in potētia,
 &c. i. & addiscēs, anteq addiscat, dr **E**
 esse sciēs in potētia alio mō ab eo,
 quo dr i eo, qd habet sciam in tpe,
 quo nō vtit sua scia, qd ipsū ē sciēs
 in potentia. priā. n. est de genere po-
 tentię essentialis, scda vero de gene-
 re potētię accidētalis. & iō potentia
 essentialis indiget in hoc, q exeat i
 actū, agente essentialiter. scda autē
 nō indiget agente in hoc, q exeat i
 actū, nisi p accidēs. qm nō est in po-
 tētia, nisi pp impediens, aut pp defe-
 ctum subiecti, in quo agit. v. g. qm
 ignis est comburens in potētia, qn
 nō inuenit materiā, quā cōburat. cū **F**
 igit inuenit materiā, quā cōburat,
 tunc fit cōburens in actu sine indi-
 gentia motoris extrinseci. & simili-
 ter ignis habet duas potentias, potē-
 tiā essentialē, & est potētia, q est in
 corpore, ex quo generat, & potētiā
 accidentalem, & est potētia, q est in
 igne, qn impedit: & ista, fm q est
 accidētalis, indiget motore accidē-
 tali, e contrario primę potētię. Et, cū
 ita sit, quęstio igit dicens, vtrū ista
 corpora simplicia moueant in loco
 à motore extrinseci, aut ex se, distin-
 guendū est in rñsione ad illā. Qm

Phyficorum

G motus, qui ē ī potētia vera naturali: & ē potētia, q̄ est in re, ex qua generat corpus simplex, in quo īuenit motus, necessario īdiget motore essentialiter: & est illud, qđ est extrinsecū, s. generās. generās. n. ē illud, qđ dat corpi simplici generato formā suā, & oīa accidentia contingentia formę: quorū vnū est motus in loco. & iō, cum forma fuerit cōpleta ī eo, cōplebit vbi suū debitū, & alia accidentia, nisi aliquid impediat. Potētia vero ad motū, quę accidit īueniri in corpore simplici, qñ impedīt ī tpe suę generatiōis, quin moueat ad suū locū naturalem ab aliquo impedimēto, qñ generat ī loco extraneo, aut qñ exit ā suo loco naturali ab aliquo extrahēte, nō indiget in hoc, qđ exeat ī actū, motore extrinseco essentialiter, cū sit potētia accidentalis. Et, cū ita sit: & illud, qđ mouet essentialiter, ē illud, in quo est potentia vera ad motū, s. potētia receptionis motus: tunc illud, qđ mouet ī rei veritate hoc motu, est materia, ex qua generat corpus simplex. v. g. qđ aer, qui est ī potētia ignis, & superius, est illud, qđ mouet ī rei veritate eēntialiter ad superius, qñ sit ignis. Et, cū distinxit potētiā accidentālē ā potētia essentiali, incepit proprie dicere potētiā essentialē, & d. & illud, qđ est ī potētia, forte erit ī actū, & c. i. & p̄p̄mū est potētię essentialiter, vt non fiat ī actū, nisi p̄p̄ motore essentialē, & qđ nō venit ad actū, nisi qñ cōgregant duo, s. recipiens, & agēs, eōtrario potētię accidentalī, qđ nō indiget ad hoc, qđ exeat ad actū, motore extrinseco, nisi p̄ accidēs, & ē recessus īpedimēti. Et d. forte. qm̄ qñq; congregat agēs, & recipiēs, & nul-

lus sit motus. D. dedit exēplū potētię essentialis naturalis, & d. v. g. qđ addiscēs fit sciens. i. ab eo, qđ est ī potētia vera, facit ipsum scientē ī rei veritate. D. d. illud. n. qđ habet sciam, & c. i. ille. n. qui est sciens, qñ nō vñt sua scia, dī esse sciens ī potētia, alio mō ab eo, quo dī ī addiscēte eē sciens ī potētia anteq̄ addiscat, s. qm̄ illa est potētia accidentalī, & ista est potētia eēntialis. D. d. cū igitur fuerit talis dispōnis, & c. i. & qñ sciens fuerit sciens ī actū, tūc nō īndiget ī sua actiōe motore extrinseco ī actū, sed ager sua actiōne, nisi aliquid impediat. Et, si aliquis diceret qđ, si sciēs, qñ nō vñt sua scia, est sciens ī potētia eo mō, quo dicimus ī addiscēte esse sciens ī potētia, cōtingeret vt sciēs, qñ nō vñt sua scia, eē ignorās, sicut addiscēs, qui est sciens ī potētia. & hoc intēdebat, cū d. & si nō, cōtingeret, & c. Et, cū declarauit qđ potētia dī duobus modis, s. de potētia accidentalī, & essentialī, & qđ accidentalī nō indiget motore extrinseco, nisi p̄ accidēs, incepit notificare qđ potētia, qđ existit ī lapide ad inferius, ē de hoc genere, s. accidentalī. & cū ita sit, tūc ista nō mouet ex se, s. eēntialiter. Et d. Et fm̄ hūc modū, & c. i. & fm̄ modū duarū potētiarū, qđ existunt ī addiscēte, & sciente, inueniunt īstę duę potētię ī corporibus simplicibus naturalibus ē. Quemadmodum. n. discēs est sciens ī potētia, & cū fuerit sciens ī actū, operabitur sua scia, nisi aliquid impediat, si militer corp⁹, qđ est ī potētia ignis, aut calidū, aut motum ad superius, cum fiet ignis ī actū, fiet superius ī actū, nisi aliquid impediat. D. d. & sūp̄r est de graui, & leui, s. qđ potētia

Vide cōsi
le. 2. d. aia.
l. cō. 5. de
actu. & c.
c. 10. d. po
tētia dupli
ci.

E

M

ua

Atia in eis dī duobus modis dictis in addiscente, & sciente. & q̄ illud, ex quo generatur graue, & leue, est potētia grauis, & leuis in rei veritate. & cū exiuerit de potētia in actum erit leue in actu, aut graue in actu, nisi aliquid impediāt. Et hoc intēdebat, cū d. qñq; .n. generat ex graui, &c. & potentia vera, q̄ est actio leuis, s. motus ad superius, ē in graui in actu, qđ est leue in posse. Et intendit p̄ totū hoc q̄, cū potentia vera, q̄ est ad motū istorū corporū, fuerit in eo, ex quo generatur: & ista potentia nō exit in actū, nisi ā generante, & agente graue, aut leue: necesse ē vt motor istorū corporū simplicium, s. grauis, aut leuis sit generans, nō q̄ mouetur ex se. D. d. impedimentū autē accidit ei, &c. i. & graui, & leui accidit vt impediāt ab vbi, qđ deberēt habere ā generāte ea, eo mō, s̄m quem habēt alia accidentia, qñ generatum fuerit in loco extraneo, & impedit illic aliquo impedimento. Et hoc intēdebat, cum d. & s̄m hunc modū est de quanto, & quali. i. quemadmodū potētia, quæ est ad quantū, & quale quæ sunt propria generato, est in materia, ex qua generatur, ita ē de vbi proprio. & quemadmodum quantū & quale exeunt de potentia in actū ā generante, ita est de vbi, qñ generatum fuerit nō in suo loco naturali. D. d. Quāuis hoc, &c. i. & cū fuerit dictū q̄ mot⁹ ad superius corporis leuis, & corporis grauis ad inferius fuerit ā generante, querendū est ab aliquo, quare motus leuis est ad cōtrariā partē ei, ad quam mouet⁹ graue, & quare oēs partes grauis mouent⁹ ad eundē locū, & similiter oēs partes leuis. Dicendū est ad hoc q̄ hoc sit in eis na-

turaliter, & perscrutatur de hoc ī li- bro. ij. Cœli, & mundi. Et, cū opposi- ta fuit ei hęc quæstio, dedit rñsionē. ad illā, s̄m q̄ pertinet ad hūc locū, & d. Et cā in hoc est, &c. i. & causa in hoc, q̄ mouent⁹ ad loca opposita, s. graue, & leue, ē quia sunt nata vt sint in locis proprijs, s. q̄ esse eorū non cōpletur, nisi eēdo in illis lo- cis, sicut cōplent⁹ alia accidentia, & propria sequētia substantiā vniuscuiusq; eorū. Et ideo d. & essentia grauis, & leuis est ista, s. q̄ essentia grauis, & leuis facit vt leue vbitet⁹ superius & graue inferi⁹. & hęc vbitatio aut collocat⁹ in definitiōe grauis, & leuis, aut est actio intētionis, q̄ collo- cat⁹ in definitiōe eorū. leue. n. & graue describunt⁹ per hāc actionem. & hoc declarabitur ēt in Cœlo & mūdo. Et, cū compleuit oīa ista, reuer- sus est ad faciendū rememorationē de prēdictis, & d. Sed leue, & graue ī potētia sunt multis modis, sicut di- ximus. i. qñ dicunt⁹ per potentiam naturalē passiuā, & violentā, q̄ erit, qñ impeditur ab aliquo. D. d. aqua. n. &c. i. aqua. n. dum est aqua, est ī potētia naturali leuis, & cū fuerit aer erit leuis in actu, nisi aliqd īpe- diat, ita, q̄ non agat actionē leuis, & sic inuenietur in ea potētia violēta. & ista, sicut diximus, distinguunt⁹ ā vera potentia: qñ ista est violēta, & illa naturalis. D. d. & s̄m hunc mo- dū, &c. i. & illud, qđ est ī potētia ali- qđ quale, cū transmutatū fuerit de potentia in actum, tunc illud quale ager suā actionē, nisi aliquid impe- diat. sicut addiscēs, qñ fuerit sciens in actu. ager. n. actionē scientis, nisi aliquid impediāt. & similiter aqua, cum fuerit aer, ager actionem ae- ris, nisi aliquid impediāt, i. vbitabi-

D. T. cō. 16. vbi finē.

Hęc vbita- tio, aut col- locat⁹ ī de- finitiōe gra- uis, & le- uis, aut est actio intē- tiōis, q̄ col- locat⁹ ī de- finitiōe il- lōrū. Vidē 4. cœ. cō. 16.

F

Phyficorum

Gitur superius D.d. Illud autē, qđ auferit impedimentū, &c.i. & intendit qđ istud est mouēs per accidēs non essentialiter. D.dedit exemplū, & d. v.g. si aliquis hō, &c.i. v.g. si aliquis hō aufert columnā sustentantē pōdus, tunc ille hō mouebit illud pondus ad inferius, & cadet illud pōderosum ad inferius p accidēs. & sūt, qñ aufert lapidem positum sup vtrē inflatum, ille homo dī mouere illū vtrē per accidēs. & dī mouere per accidēs, quia ista potētia est violenta, s. potētia impedita. D.d. quemadmodum pila, &c.i. quēadmodū, qñ

H proiciens proiecit pilam ad parietē, & reflectitur ab eo, non dī qđ paries mouet illā illo motu reflexo p se, sed proiciens: & paries, si dicatur mouere, dī per accidēs. & ita dicit illud, qđ aufert impedimentū, mouere lapidē p accidēs: & qđ generat ipsum, mouere ipsum eēntialiter. Et, cū cōpleuit hāc declarationē, fecit rememorationē de hoc, & d. Declaratū est igitur, &c.i. declaratū ē igit qđ nullū corporū simplicium naturalū, s. qđ terrę, & ignis & ceterorū mouet se, pp hoc, qđ in eo est principium, quo moueat se, & hoc essentialiter, **I** nō accidentaliter, sed in eo est essentialiter principium receptionis, vt moueatur ab extrinseco, non principium actionis, nisi per accidēs.

Si igitur omnia, q̄ mouētur, aut natura mouent, aut pter naturā, & violentia: & q̄ vi & pter naturā omnia à quodam, & ab alio: eorū aut, q̄ natura rursus, & quæ à seipsis mouentur, ab aliquo mouent, & q̄ nō à seipsis, vt graua, & leua (aut. n. ab eo, qđ generauit, et fecit leue

aut graue, aut ab eo, qđ impediētia & prohibētia soluit:) oīa vtiq, quę mouentur, ab aliquo mouebuntur. Hoc autē dupliciter. Aut. n. non per seipsum mouens, sed p alterum, qđ mouet mouēs, aut per seipsum. Et hoc, aut primū post vltimū, aut per plura. vt baculus mouet lapidem, & mouetur à manu mota ab hoīe: hic aut non amplius ex eo, quia ab alio moueatur. Vtraq, igit mouere dicimus, & primū, & vltimū mouentium, sed magis primū. illd. n. mouet **L** vltimū, sed nō hoc primū. & si ne primo qđ vltimū nō mouebit, illud at sine hoc. vt baculus nō mouebit nō mouente hoīe.

*Et, cum omnia mota, aut mouētur naturaliter, aut extra naturā & Violente: & omnia mota Violente & extra naturam, mouentur ab aliquo alio: & ea, quę mouentur naturaliter, & ex se, mouentur ab aliquo etiam: & similiter ea, quę non mouentur ex se, vt **M** graua, et leua, mouentur aut ex transmutante, & agente leue, aut graue, aut ex auferente impedimentum: necesse est igitur vt omnia mota moueātur ab alio. Et hoc duobus modis. Motor enī aut non per se mouet motum, sed quia aliud mouet ipsum, aut ita, quod ipse moueat per se. Et iste motor aut erit primum post illud aliud, aut erit medium plusquā vnū. v.g.*

A V.g. quod baculus mouet lapidem, et mouetur a manu, et manus ab homine, homo autem non mouetur ab alio. Et nos dicimus in omnibus eis mouere, s. in primo, et postremo, sed primum est dignus, ipsum enim mouet postremum, & non postremum primum. postremum igitur non mouet sine primo, primum vero mouet sine postremo. Verbi gratia, quod baculus non mouet, si manus non mouerit.

33 Existimatur qd capitulum predictum ante proximum intendit qd Arist. intendit per ipsum, qd oē motū habet motorem. & iō dimisit Themist. declarationem eius, qd est in principio Septimi, & contentus est in hac declaratione hic. & opinatus est eā eē magis certam q̄ primā: cū illa, quæ illic est, signū, ista autē existimat eē inductio. Et videtur qd inductio nō sufficit in hoc: & maxime apud ponentes hic esse aliqd, qd mouet se, si cut ponit Plato. Et vī mihi qd ipse intendit p hanc declarationē hic dissoluere qdōnē accidētē in propōne, dicente qd omne motum habet motore ex motis simplicibus. ista. n. apparent moueri per se, cū fuerint extra sua loca naturalia, & sunt simplicia non diuisibilia, s. qd motor in eis est ipsum motum. ista igit, quia faciūt dubitare in hac qdōne, fm qd Arist. d. in principio Septimi, iō incepit illic demonstrare hac propōnē, s. qd omne motum habet motore, sed non dissoluit illic qdōnē accidentem in eis ex his simplicibus. in hoc aut loco dissoluit illam qdōnē,

& declarauit qd ista mouent ab extrinseco, & qd non mouent ex se, nisi p accidens: & sic cōpleuit sermonē suum in hoc, qd oē motū mouet ab aliquo. & ipse post pfecte pscrutabitur de hoc, s. declarando qd impossibile est vt aliquid moueat se. Et, d. Et, cū oīa, & c. i. & cum declaratum sit, qd cum oē motū aut mouet violēte, aut naturaliter: & illa, qd mouetur naturaliter, aut mouent ex se, s. habentia aīas, aut erūt corpora graua & leuia, & iā apparuit i istis tribus modis ipsa moueri ab aliquo alio: illa aut, qd mouentur violēte, & graua & leuia mouent a motore extrinseco, animalia aut mouentur a motore existēte in eis: ergo necesse est vt oē motū moueat ab aliquo alio. Et intendebat qd ista propō declarata est hic pfecte, cū qd, quæ accidit in ea ex corporibus grauib, & leuib, sit dissoluta: & demō facta sit de ipsa in principio Septimi: non, quia inductio, qua vti hic, sit sufficiens in hoc, inductio. n. in qua nō percipit qd p̄dicatio ē essentialis, non dat certitudinē naturālē, licet inducant in ea oīa particularia. Et, cū verificauit hanc propōnē, & est, qd oē motum mouet ab alio, incepit declarare qd illa, qd mouent in loco, reducunt ad aliqd motū ex se, & d. Et hoc duobus modis, & c. i. & cū declaratū sit qd oē motū habet motore, & est manifestum qd motores sunt duobus modis, aut qd motor mouet motū, quia aliud extrinsecū mouet ipsum, aut quia motor mouet, nō, quia aliud mouet ipsum, & ista propō est manifesta per se, deinde induxit aliā propōnem, & d. Et iste motor, & c. i. & omnis motor aut erit primus motor, quia

Inductio, i qd si percipit qd p̄dicatio ē essentialis, si dat certitudinē nā

AAA iij mouet

Physicorum

G mouet postremū motū, s. motū sequens, aut erit illic mediū inter primū motorē, & inter postremū motū: & istud mediū aut erit vnū, aut plus q̄ vnū. Et intendit p̄ primum motorē, illud, qđ non mouet, quia aliud mouet ipsum, sed per se: & p̄ mediū, illud, qđ mouet, qđ aliud mouet ipsum. & ideo p̄dixit qđ oīs motor aut mouet p̄ se, aut p̄ aliud. Sūt igitur tria, prim⁹ motor, & medius motor, qđ est motum, & postremū motum, qđ nō mouet oīno. v.g. qđ baculus mouet lapidē, & manus baculum, & hō manum. D.d. hoc vero,

H ro, & c. i. hō vero in hoc exemplo est primus motor. & intendit p̄ hominē virtutē mouentē manum hoīs. & medius motor est manus, & baculus, & postremū motū ē lapis. D.d. Et nos dicimus in eis, & c. & intendit in primo, & medio. & hoc intendebat cū d. postremum. D.d. sed dignius est primū. i. sed dignius ē mouere primum. D.d. ipsum. n. mouet postremū, non postremū primū. i. qm̄ primū non indiget scđo vt sit motor, sicut fm̄ mediū idiget vt sit motor primo: & ideo mediū nō est motor in actu, nisi per primū. Primū igitur est prius illo fm̄ naturā, & fm̄ cām. fm̄ naturam aut, quia, cū auferat, auferat mediū: & cū fuerit, nō sequit vt sit mediū: sed, cū fuerit mediū, seq̄t qđ primū sit necessario.

*Quod necesse sit deuenire ad primum ali-
quod, quod vel sit immobile, vel
moueat seipsum. Cap. 3.*

Si ergo necesse est omne, qđ mouetur, ab aliquo moueri, et aut ab eo, qđ mouet ab alio, aut non: & si ab alio quidem, quod mouetur, necesse est

aliquid esse primum mouens, qđ non ab alio. Si aut hmōi est primū, non necesse est esse alterum. impossibile. n. est in infinitum abire mouēs, & ipsum, qđ mouetur ab alio. ī finitorum. n. nihil est primū. Si ergo oē quidem, qđ mouet, ab aliquo mouetur, primum aut mouens mouetur quidē, non aut ab alio, necesse est ipsum à seipso moueri.

Si igitur est necessarium, vt oē motum moueatur ab alio, & vt motus eius sit ab alio, aut ita, quod non sit motum, aut ita, quod sit motum: et si motus eius fuerit ex alio moto, necesse est hic ēē primum motorem, qui non mouetur ab alio. Et, si non, sequitur, si primum fuerit huiusmodi, vt postremum sit necessario. impossibile. n. ē hoc procedere in infinitum, hoc, quod motum sit motum sēper ex alio. infinita. n. nō habēt principium oīno. Si igitur oē motum moueatur ab alio, & primus motor mouetur, sed nō mouetur ab aliquo, sequitur necio vt moueatur ex se.

Cū posuit qđ oē motū hēt motorem: & posuit secundo qđ oīs motor aut mouet, quia aliud mouet ipsū, aut mouet, qđ ipm̄ mouet, & nō mouet: & posuit tertio qđ motor ē duobus modis, prim⁹, & medi⁹. Inter primū, & ipsū motū: & posuit quarto qđ prim⁹ motor prior est nāliter medio, vult congregare istas propōnes in duob⁹ syllogismis hypotheticis, quorū

Prim⁹ motor ē pri-
or medio motore,
& fm̄ nā,
& fm̄ cā;
Vid cōli-
mile infr.
t. c. 3. &
39.

Necesse ē
ut oē mo-
rū habeat
motorem
abū a se i
eē. Vid op
positū. 4.
ex. cō. 22.
Vid cōtr.
Zam.

A quorum vnus est diuisiuis, & alius
continuis, & concludere ex hoc il-
lud, quod intendit cōcludere, & est
q̄ mouētia, quæ mouent in loco, re-
ducuntur necessario ad motum ex
se, quod est primū mouētium, quæ
mouent. Et d. Si igitur est necessa-
rium, &c. i. si igitur est necesse, q̄ oē
motū hēt motorem alium a se i ef-
se, vt declaratū est in Septimo, & cō-
pletū in hoc tractatu, necesse est ex
hoc vt oīs motor, qui mouetur, aut
mouetur ex se, aut ex motore extri-
seco. Et motor extrinsecus aut mo-
uet ita, q̄ mouetur, aut mouet et nō
mouet: sed impossibile est vt moueatur
a motore extrinsecus, qui non moue-
tur: ergo necesse est vt moueatur a
motore, moto. Et ipse diminuit a
syllo diuisiuis vnū extremum trisi,
.i. vt moueantur ex se, quia hoc in-
tēdit declarare. Et si l'r diminuit de-
structionē alteri⁹ partis, & est, q̄ il-
lud, quod mouetur ab extrinsecus,
impossible est vt moueat a motore, qui
non mouet, nisi per accēs, sicut fuit
dictum in auferente impedimētū,
& gnante in rebus naturalibus. Et,
cum concludit ex hoc syllo q̄ illud,
C quod mouetur ab alio, necesse est
vt moueat a motore, qui mouet, in-
duxit syllo hypotheticum continu-
um, cuius aūs est pars verificata ex
duabus partib⁹ syllo diuisiuis, & d. &
si motus eius est ab alio, qui moue-
tur, &c. D. d. Et, si non, sequitur, &c.
.i. & istud est necessarium. quia, cū
postremum fuerit, sequit⁹ vt primū
sit: & si nō, sequitur, cū primum fue-
rit, vt postremū sit. D. d. impossibile enī
est, &c. i. & cū manifestum ē per se
ex positis q̄, cum primū non fuerit,
nō erit postremum, nec mediū: qm̄
mediū non mouet sine primo: dica-

mus q̄ impossibile est vt media pcedat. **D**
in infinitum: immo necessariū est
ipsa puenire ad motum, quod mo-
uetur ex se, non ab aliquo extrinseco.
D. Incipit declarare modū isti⁹
consecutionis, & d. infinita. n. non
hnt primum. i. &, cum posuerimus
q̄ media sunt īfinita. l. q̄ motū mo-
uetur semper ab alio extrinsecus, &
illd aliud ēt mouet a motore, quod
mouetur etiam ab alio extrinsecus,
tunc impossibile erit illa media habere
primum. &, cum primū non fuerit,
nō erit postremum: qm̄, cum extre-
mū est, sequitur primum esse, sicut
diximus: manifestum est q̄, cū pri-
mū nō fuerit, sequitur q̄ postremū
nō sit. Et, cum declarauit q̄ neces-
se est in rebus, in quibus inueniunt⁹
plures motores vt in eis sit primum
motū, ad quod reducuntur, incipit
declarare q̄ illud motum primū de-
bet ēē motū ex se, & d. Si igitur om-
ne motum, &c. i. &, cum posuerim⁹
q̄ omne motū habet motorem, &
posuerimus q̄ primus motor neces-
se est vt moueat, qm̄ mouet in loco,
quia est corpus, necesse ē vt moueat
ex se. i. per principium existens i eo:
cum sit impossibile vt moueat a moto-
re extrinsecus. qd est cōtra positum.

Amplius autem & sic ipsam
hanc rationem est aggredi. Om-
ne. n. mouens & aliquid mouet,
et aliquo, aut. n. seipso mouet ip-
sum mouens, aut alio. vt homo
seipso, aut baculo. & ventus de-
iecit aut ipse, aut lapis, quem im-
pulsit. impossibile est autem mouere
sine eo, qd seipso mouet id, quo
mouet. Sed, si ipsum seipso mo-
uet, non necesse est aliud ēē, quo
mouet, si vero sit alterū id, quo
mo-

Phyficorum

G mouet, est aliquid, quod moue-
bit, non quodam, sed seipso, aut
in infinitum abibit. Si igitur ali-
quid, quod mouetur, mouet, ne-
cesse est stare, & non in infinitū
ire. si enim baculus mouet ex eo
quia mouetur a manu, manus
mouet baculum. si autē & hanc
aliud mouet, & hunc aliud ali-
quid mouens est. Cum itaq; ali-
quo moueat semper alterum, ne-
cesse est prius ipsum esse seipso
mouens. Si igitur mouetur qui-
dem hoc, non autē est aliud mo-
Huens ipsum, necesse est ipsum se
ipso mouere. quare & fm hanc
rationem, aut mox id, quod mo-
uetur ab eo, quod ipsum seipso
mouet, mouebitur, aut venit ali-
quando ad aliquid tale.

*Et possibile est etiam hoc idem
declarare secundum hunc modum.*
Omnis motor mouet aliquid, &
per aliquid. motor enim aut mouet
aliquid per se, aut per aliud. v.g.
quod homo aut mouet per se, aut
per baculum. & proicit aliquid
aut ipse vētus, aut lapis, quem ele-
Iuat vētus. & impossibile est quod
moueat illud, per quod mouet, sine
eo, quod mouet se. Si igitur fuerit
aliquid, quod mouet se, non est ne-
cesse vt cum eo sit aliquid aliud,
per quod mouet. et, si aliquid aliud
sit, per quod mouet, necessario erit
illic aliquid mouens etiam, nō per
aliquod, sed per se. & si non, proce-
deretur in infinitum. Si igitur mo-

tum mouetur ab alio, necesse est vt **K**
hoc cesset, & non procedat in infi-
nitum. baculus enim, si mouet, mo-
uetur a manu, & manus mouet
baculum. et, si manus mouetur ab
aliquo alio, tunc mouens baculum
erit aliquid aliud. Si igitur hic est
semper aliquid aliud, quod mouet
per aliquod, necesse est vt aliquid
sit prius, quod mouet se. Si igitur
hoc mouetur, & non ab alio, sequi-
tur necessario vt ipsum moueat se.
secūdm igitur hunc modum etiā **L**
sequitur necessario. vt illud, quod
mouetur, aut mouetur ex motore
sui sine medio, aut veniet post ad
talem motorem.

Iste est modus declarationis ali^o 35
a primo: sed non differt a prima de-
claratione, nisi in modo vtendi qui-
busdam propositionib^o, nō in seip-
sa. In prima. n. declaratione posuit
q; motor est duob^o modis, primus. s.
& medius, & q; medius non mouet
sine primo. deīde declarauit ex hoc
q; medij impoſe est vt pcedant in
infinitū. & cum primus non fuerit, **M**
non erit postremus. In hac autem
declaratōe posuit q; omne, qd mo-
uet aliquid aut ipse per se. i. sine in-
strumento, aut per instrumentū. Et
ista propositio est loco primæ ppo-
sitionis, in qua dictū fuit i prima de-
claratione, q; omnis motor aut est
primus, aut medius inter motore, &
motū. s. postremum. & manifestum
est q; illa propositio & ista sunt due
fm modum, sed eadem fm subie-
ctū. D. posuit secundo q; illud, per
quod mouet motor, nō mouet line
mo-

A motore. i. q. instrumentum non mouet sine eo, quod mouet instrumentum. Et ista ppositio est in hac demonstratione loco illius, in qua dictum fuit in prima declaratione, q. medium impossibile est vt moueat sine primo: & sunt, sicut diximus, eadem in subiecto, & dñe fm modum. deinde, cū coniunctum fuerit huic q. motor, q. mouet ita, q. mouet, aut ab extrinseco, aut ex principio in eo, est illud, p. quod mouet motor, cōcluduntur duę cōclusiones, quarum vna est, q. primus motor, qui mouetur, mouetur ex se: & secunda, q. primus motor nō mouet oīno. & iō necesse est vt non sit corpus. Et declaratio inducitur sic. si sunt hic mouētia, quę mouentur ex alijs ex extrinseco, necesse ē vt perueniāt ad motore, qui mouet ex se, aut ad motorem, qui nō mouetur oīno, neq; ex se, neque ex alio. qm, si non peruenierit ad hæc duo, tūc erunt instrumenta infinita: & cū fuerint instrumenta infinita, non erit illic motor, qui vtratur eis. quod est contra positum. Si igitur posuerimus in hac demonstratione q. omnis motor, qui mouet ab extrinseco, est instrū, concludetur ex hac demonstratione q. est necesse vt hoc sit motū ex se in loco. & tūc ista cōclusio erit eadem cum cōclusionē primę demonstrationis. Et, si posuerimus q. oīs motor, qui mouetur ex extrinseco, aut ex principio in eo, est instrū, cōcludetur hic esse primū motorem, qui nō mouet oīno. & ista ē alia cōclusio ab ea, quam conclusit in prima demonstratione. & nos perscrutabimur, quam istarum intēdit Aristoteles. concludere in hac demonstratione. Et dixit: Et poīe est declarare, &c. apparet ex hoc, q. illud, quod inten-

dit declarare per hunc sermonē, est D illud, quod declarauit in prima declaratione. s. q. mouētia, quę mouentur in loco, reducuntur ad motorem, qui mouetur ex se. Et poīe est vt in hoc sermone sit aliquis pertrāsitus: & erit conclusio istius demonstrationis primitus hic, q. mouētia, quę mouentur in loco, reducuntur ad motore, qui non mouetur essentialit ex se: & sequitur ex hoc aliquid, quod mouetur ex se esse, s. compositū ex corpore, per quod mouet, C instrumentum, & ex hoc motore, qui non est corpus. corpus enim impossibile est vt moueat in loco sine eo, quod mouetur essentialit. Et, cum narrauit q. E poīe est declarare illud, quod prius declarauit, per aliam declarationē, incepit pponere ppositionē istius declarationis secundę, & dixit: Oīs motor, &c. i. omnis motor mouet aliquid necessario, aut per se, aut p aliud. i. per instrumentū. Et hoc manifestum est ex hoc, per quod exposuit sermonem suum, cū dixit: motor. n. aut mouet aliquid per se, aut mouet per aliud. Si igitur intellexerimus per aliud, aliquid distinctum à motore, tunc motum ex se collocatur in eo, quod mouet per se, nō per aliud. & tunc ista demonstratio inducet F nos ad motum ex se. Et, si intellexerimus ex motu p aliud numerationem tm, tūc illud, quod mouet per se, non per aliud, est motor, qui nō mouetur oīno, motum. n. ex se componit ex motore, et moto. Motor igitur, qui est in eo, mouet motum primum per se. s. corpus, & mouet illud, quod est sub primo moto, mediāte alio, quod est primum motum. v. g. aīa in animali est mouēs per se, cū mouet corpus animalis sine medio .i.

Phyficorum

G. i. sine instrō, & mouet illud, quod ē extra corpus animalis per instrū, quod est corpus aīalis. sed exēplum eius sonat magis fm primam expōnem. & hoc est qđ dixit. v.g. qđ hō. i. aut mouet aliquid per se, aut p baculum. Hic igitur posuit illud, p qđ mouet distinctum a primo motore, & posuit motorem per se illud, qđ nō indiget instrō extrinseco. & fm hoc ista declaratio concludet illud idē, quod prima declaratio cōclūsit. D. d. & proijcit aliquid aut ipse ventus, &c. & istud est exemplum cōfirmās hūc intellectum. & itēdit qđ vē-

Hus aliqn mouet aliquid per se, & qñq; mouet aliquid, mediante lapide, quem eleuat. Et pōt aliquis quē-
Dubio d rere de vento, vtrum sit de numero
vento. corū, quæ mouētur ex se, aut de numero eorum, quæ mouētur ex alio. Et sifr quærere de motu ferri ad magnetē, vtrum ferrū in hoc motu mouet ex se, aut ex alio. Et est manifestum qđ vētus est de gñe eorum, quæ mouent naturalr, cum non mouet, nisi a generāte ipsum. & i hoc loco induxit exemplū large. & sifr ferrū est quoquo modo de numero eorū, quæ naturalr mouent, cum nō mouet a magnetē, nisi p alterationem, quam acquirit, mediāte aere a magnetē. & iō qñ cōplexio magnetis transmutat, non attrahit: sicut accidit ei, qñ cōfricat cum alijs, & vt dicit. Et hoc manifestum est i lapide, qui nō attrahit paleas, donec calefiat. Et, cū posuit qđ motor est duobus modis. i. qui mouet per se, et motor, qui mouet per aliud. i. per instrumētum, posuit secundam propōnē, & dixit: & ipōtē est vt moueat, &c. i. & ipōtē est vt illud, per qđ mouet motor, moueat sine illo, qđ mo-

uet ex se. & hoc demfat qđ ipse ponit motum p se de gñe motoris per se. i. sine instrō. D. narrauit qđ motor per se præcedit naturalr motore per aliud, & dixit: sed, si aliquid fuerit, quod moueat se, &c. i. & illud, qđ mouet per se, si ponatur esse, non sequitur vt motor per aliud sit, sicut sequitur, cum motor per aliud fuerit, vt motor per se sit. & ista est a di-
a spositio prioris naturalr. Et, cum
Dispo posuit has duas propositiones, incoe-
prioris nā pit cōcludere illud, quod intēdebat.
tr ē cū ali- concludere, & dixit: Si igitur fuerit
ud fuerit aliquid aliud, &c. i. si igitur fuerit po-
ip; eē, & sitū hic aliquis motor, qui mouet,
non econ quia aliud mouet ipsum, & illd aliud
tra. Idē s. mouet, quia aliud mouet ipsum, etiā
L necesse est vt ibi sit aliquid, qđ mo-
met. ca. d uet: non quia aliquid aliud mouet
priori, & i ipsum ex extrinseco, sed quia ipsum mo-
post pdi- uet se ipsum, & ipōtē est vt mouē-
camētū. tia, quæ mouent ex alijs, pcedāt in infinitū. D. induxit exemplum de hoc, & dixit: Si igitur motor mouet ab alio, necesse est vt hoc cesset, & non procedat in infinitum. i. si igitur motor mouetur ab alio motore, & tunc mouet ipse, & ille alius motor ē talis. i. qđ non mouet, nisi moueatur ab aliquo extrinseco, necesse est vt hoc cesset, & non procedat in infinitum. D. dedit exemplum, & dixit: baculus. n. &c. i. si igitur hic est semp aliquid aliud, quod mouet, necesse est vt hic sit pri⁹ aliquid, quod mouet se. ver. g. qđ, si baculus mouet lapidem, & nō mouet ipsum, donec moueatur a manu, & manus etiā nō mouet, nisi moueatur ab aliquo alio, tūc ille, qui est baculi motor, in rei veritate ē aliquid aliud a manu. manus enim, & bacul⁹ in hoc sunt i eodem ordine. & hoc intēdebat, cū dixit:

Dubio d
vento.

Solutio.

De motu
ferri ad
magnetē.

L
Vid &c. 7.
ph. cō. 10.
quia d. op
positum.
Vid cōt.

a Dispo
prioris nā
tr ē cū ali-
ud fuerit
ip; eē, &
non econ
tra. Idē s.
L
met. ca. d
priori, & i
post pdi-
camētū.

M

A dixit: si igitur mouet manum aliqd aliud, tunc mouēs baculū erit aliqd aliud. i. prāter manum. D. d. Si igit hic est aliquid aliud. i. alius motor prāter manum, necesse est vt hic sit aliquid prius, quod mouet se. i. necesse est vt hic sit motor prior naturaliter manu, qui mouet se. & iste ē homo. & quod est tale in rei verita

Primum mouens i hoīe ē calor nālis. S; opposi uū. d. cō. 37. vidēb tra. Zim.

te est calor naturalis. Et hoc est necesse. qm iam posuit q, cum illd, per quod est mouere, fuerit, necesse est vt primus motor sit. & cum primus motor fuerit, imposse est vt mouentia, quæ mouent, pcedāt in infinitum. Et dixit: Si igitur hoc mouet, & non mouet ab alio aliquo, sequitur necessario vt ipse moueat se. aduersarius. n. aut concedet q iste primus motor mouet, & nō mouetur, aut ponet q non mouet, nisi moueatur. Si igitur cōcesserit primum, hoc est quæsitū: si nō cōcesserit, tunc necesse est vt concedat primū motore entium esse, qui mouet se. & iō dixit post: fm igitur hunc modū, &c. sequitur ergo necessario ex hoc, vt omne motū aut moueat a moto p se, aut reducatur ad talem motum.

C Post ea autē, quæ dicta sunt, & sic consyderantibus accident hęc eadē. Si. n. ab eo, quod mouetur, mouetur omne, quod mouetur, aut hoc rebus ipsis inest secundum accidens, vt moueat quidem id, quod mouetur, non tamen propterea q mouet ipm semper, aut non, sed per se. Primum igitur, si secundum accidens, non est necesse moueri id, quod mouetur. Si autē hoc est, manifestum est q contingit ali-

quando nihil moueri eorum, q sunt. non enim necessarium ē accidens, sed contingit non esse. Si ergo ponamus possibile esse, nullum impossibile accidet, falsum autem fortassis. sed motum nō esse impossibile est. ostēsum enī est prius hoc, q necesse est motum semper esse.

Et hoc idem sequitur, si posuerimus consyderationem secundū hūc modum. Quoniam, si omne motum mouetur a moto, tunc necesse est aut vt hoc accadat rebus per accidens, ita, quod res, & si non mouet, nisi moueatur, sed tamen non quia mouetur: aut non sit ita, sed hoc est essentialiter. Primo Vero, si fuerit per accidens, nō sequitur necessario vt motor moueatur. Et, si ita fuerit, manifestum est quod est possibile in aliqua dispositione vt nullum ens moueatur. quod enim est per accidens, non est necessariū, sed potest quin sit. & si posuerimus illud, quod est possibile, quod non sit, nullum sequitur impossibile, sed forte falsum. sed defectus motus, ita, quod nullus motus sit, est impossibile. iam enim declarauimus quod necesse est vt semper sit motus.

Cum iā declarauit q prim⁹ motor in mundo dēt ēē motor, p quem mouet motum ex se primum, non motus omnino, neq; accñtalt, neq; cñtalt. qm, si fuerit mot⁹ altero isto-

36

Phyficorum

Grum duorum motorū, nō erit motor primus, incepit declarare declaratione propria q̄ impoſe eſt vt ſit motum p̄ acc̄ns, ſicut eſt diſpoſitio in motorib⁹, & motis ex ſe, quæ ſunt hæc. ſ. gñabilibus, & corruptibilib⁹, & dixit: Et hoc idem ſequitur, ſi poſuerimus, &c. i. q̄ primus motor totius nō mouetur p̄ acc̄ns: ſicut eſt diſpoſitio in aīalibus, q̄ ſunt hic. D. d. Qm̄, ſi oē motū, &c. i. qm̄, ſi omne motū mouetur a motore, qui mouetur, neceſſe eſt aut vt motus exiſtēs in motoribus accidat in motorib⁹ p̄ acc̄ns ita, q̄, cum aliquid mouerit, & mouebitur, non mouebit, ſm̄ q̄ mouebitur, ſed hoc fuit in eo per acc̄ns. Et tacuit illud, quod ſequitur ex hoc: qm̄ fuit manifeſtū: & eſt, q̄, ſi mouerit, qm̄ mouet, eſt in eo per acc̄ns, neceſſe eſt vt ſit hic motor, cui non accidat hoc, & maxime primus. D. d. aut vt non ſit ita, ſed hoc eſt eſſentialr. i. aut moueri motoris non eſt per acc̄ns, ſed eſſentialr ita, q̄ motor in eo, quod eſt motor, non mouet, niſi moueatur. D. d. Primo vero, &c. i. & ſi hoc fuerit neceſſarium in mouere motoris in hoc, q̄ motor moueat, & poſuerim⁹ motorem talem moueri per acc̄ns, ſicut eſt diſpoſitio in anima cum animato. Et, cū non eſt neceſſe vt mouere iſtius motoris ſit ſemper, & neceſſario, ſed poſe eſt vt in aliqua hora non moueat. D. d. Et, ſi ita fuerit, manifeſtum eſt, &c. i. & ſi moueri primi motoris totius ē neceſſariū in ſuo mouere, & ſi fuerit motum p̄ acc̄ns, manifeſtum eſt q̄ poſe eſt vt iſte motor primus non moueat. & ſi hoc fuerit poſe, & motus oīum entium ſit a primo motore, poſe eſt in aliqua hora, vt nihil moueatur.

D. incepit declarare quomodo ſeq̄ tur hoc, & dixit quod enim eſt per acc̄ns, non eſt neceſſarium. i. cū poſuerimus q̄ iſte motor non mouet, niſi moueatur, & poſuerimus ipſum moueri per acc̄ns, poſſibile eſt vt aliqua hora veniat, in qua nō mouebitur. quod enim eſt per acc̄ns, nō eſt ſemper, neq; neceſſariū. Et, cum fuerit poſſibile vt non moueatur, erit poſſibile vt nō moueat, cum ſit ita, q̄ ſuum moueri eſt neceſſarium in ſuo mouere. D. d. & ſi poſuerim⁹ q̄ eſt poſſibile, &c. i. & ſi poſuerimus illud, quod eſt poſſibile vt non ſit, non ſequitur falſum impoſe, ſed falſum poſſibile: & ex falſo poſſibili non ſequitur impoſſibile: vt dicitur in analyticis. D. d. ſed defect⁹ motus, &c. i. ſed defect⁹ motus in aliqua hora, qui ſequitur ex hac poſitione eſt impoſſibilis. declaratiō eſt enim in principio iſtius tractat⁹ q̄ eſt hic motus æternus ſemper. Illud igitur, quod eſt poſſibile. q̄ primus motor eſt poſe q̄ non moueat in aliqua hora, eſt impoſſibile: & illud, ex quo ſequitur impoſſibile, eſt impoſe: & eſt, q̄ primus motor non mouet, niſi moueatur per acc̄ns. Et, quia non recte eſt poſe vt ponat⁹ q̄ primus motor mouet eſſentialr, & hoc eſt manifeſtum ex prædictis, tacuit hanc diuiſionem, & per deſtructionem eius complebit⁹ dem̄ratio.

Et rationabiliter hoc accidit. Tria. n. neceſſe eſt eē, quod mouetur, & mouens, & id, quo mouet. Id igitur, qd̄ mouet, neceſſe eſt quidem moueri, mouere autem non neceſſe eſt. id autē, quo mouet, & mouet, & moueri. pariter, n. mutatur hoc, ſimul, & ſe cū dū

Qd̄ ē p̄ acc̄ns ſi ē neceſſariū, neq; ſemper. Id ē p̄ e. 46. & 2. phy. 48.

L

M

A eūdū idē cū eo, quod mouetur, existens. manifestū autē ē ī mouentibus fm locum. tangant. n. se inuicem necesse est sic vsq; ad aliquid. mouēs autem sic, vt sit non id, quo mouet, immobile. Qm̄ autem videmus vltimum, quod moueri quidem pōt, motionis autem principiū non habet, & quod mouetur quidē, ab alio autem, sed non a seipso, rōnabile est (vt ne necessarium dicamus) & tertiū esse, quod mouet quidem, cum sit immobile.

B Quapropter & Anaxagoras recte dicit mentē impassibilem in quiens, & immistā esse, quoniā motus principium ipsum facit esse. sic. n. vtiq; solū mouebit, cū sit immobilis, & vincet, cum sit immistus.

Et de necessitate sequitur hoc. Necesse est. n. tria esse, motum. & motorem, & per quod mouet. Motum autē necesse est vt moueatur: & non est necesse vt moueat. & illud per quod mouet motor, necesse est vt moueat: hoc enim etiā transformatur: & cum hoc est coniunctū cum moto. & hoc manifestum est in motoribus in loco: quia necessario sunt contracta in aliquo spatio: illud autem quod mouet, non, quia illud per quod fit mouere, non mouetur omnino. Cum igitur inuenimus postremum, & est illud quod mouetur, sed in eo non est principium motus: & inuenimus aliquid,

quod mouetur, sed non ex alio, sed ex se, & est primum non ratione: necesse est vt tertium etiā sit, & est illud quod mouet, & nō mouetur. Et ideo Anaxagoras etiam bene dixit, cum dixit, quod intelligentia non mouetur, neq; recipit passionē, nec admiscetur cum alio, cum posuerit ipsam principium motus. secundum. n. hunc modum solū erit motor, scilicet vt sit non motum: & secundum hunc modum erit dominans, scilicet vt sit non admixtum.

Idest, & recte sequitur hoc, scilicet vt primus motor non moueatur omnino neq; per se, neq; per accidens ex hoc, quod dicam. Deinde incipit inducere propositiones, quibus vtitur in hac declaratione, & dixit: Necesse est enim, &c. idest manifestum enim est per se, quod in rebus, quæ attribuuntur motui, sunt tria genera, scilicet motor, & illud, per quod mouet motor, & est illud, quod sequitur motorem, & motū, verbi gratia in animali. quoniā motor est anima, illud autem, per quod mouet iste motor, est musculus, aut calor naturalis, qui est ī lacertis, motum autem est corpus. Deinde incipit dicere propria vniuscuiusque istorum generum triū, & dixit: Motum autem necesse est vt moueatur &c. i. motum autem, quod est tertium, non est necesse vt moueat, quando mouetur: sed forte mouet, & forte non. & sequitur ex hoc, q; postremum motum in mundo nihil mouet omnino. &, si non, procederetur in

E

37

F

Musculus, aut calor naturalis ē motor intrinsecus. s; opposit. d. de calore naturalis. cō. 55.

Physicorum

E in infinitum. Et cum dixit illud, quod est proprium postremo motori, incepit dicere illud, quod est proprium ei, per quod mouet primum motor. scilicet instio. & dixit: & illud, per quod mouet, necesse est ut moueat, & ut moueat. id est. & proprium est ei, per quod mouet motor, ut moueat, & ut moueat in finem. D. incepit declarare quod necesse est in hoc ut moueatur, quando mouet, & dixit: hoc. n. est transmutatur. quoniam hoc non mouet, nisi quando primus motor mouet ipsum, necessario sequitur ut, quando mouet moueatur. D. d. & cum hoc est coniunctum cum moto, &c. id est.

H & cum hoc apparet quod illud, per quod mouet primum motor, mouet, quando mouet postremum motum, quia tangit illud postremum motum. Et hoc manifestum est in eis, quae mouentur in loco. apparet. n. quod motum non transfertur, nisi transferatur cum eo coniunctum per aliquod spatium. & dixit quod hoc

Illud per quod alterat primum alteras existimatur in pluribus non alterari, sicut manus mortificatur mediante rete piscis rachada, vel rabada narcha notu, & sicut sol calefacit aerem mediatis corporibus celestibus. Et d. aliquod spatium, & non dixit totum spatium. quia apparet quod instrumentum, per quod fit mouere, forte associatur motui usque ad finem motus, & forte associatur ei per aliquod spatium, sicut chorda, quae dirigit sagittam, & manus, quae proicit lapidem. Et cum induxit propria postremi, & medii, induxit proprium primi, & dixit: illud autem, quod mouet, &c. id est. & est proprium ei, quod mouet per se, non quia mouet per aliud, hoc, ut non moueatur omnino. & intendit hanc dispositionem esse in primo motore totius. & hoc nititur

apparet in motis in loco: quoniam illud, per quod alterat primum alteras, existimatur in pluribus non alterari, sicut manus mortificatur mediante rete piscis rachada, vel rabada narcha notu, & sicut sol calefacit aerem mediatis corporibus celestibus. Et d. aliquod spatium, & non dixit totum spatium. quia apparet quod instrumentum, per quod fit mouere, forte associatur motui usque ad finem motus, & forte associatur ei per aliquod spatium, sicut chorda, quae dirigit sagittam, & manus, quae proicit lapidem. Et cum induxit propria postremi, & medii, induxit proprium primi, & dixit: illud autem, quod mouet, &c. id est. & est proprium ei, quod mouet per se, non quia mouet per aliud, hoc, ut non moueatur omnino. & intendit hanc dispositionem esse in primo motore totius. & hoc nititur

declarare ex hoc sermone. Et cum **R** posuit hanc conclusionem positionem, incepit declarare quoniam sequitur ex propriis moti, & eius, per quod mouet, cum eo, quod est proprium etiam primo, scilicet in quo est primus motor totius, & dixit: Cum igitur inuenimus, &c. id est. & cum inuenimus postremum in mundo: & est motum separatum a motore, cum sit proprium huic ut non moueat: & inuenimus illud, per quod est motus istius postremi moti, puenire in mundo ad motum ex se. scilicet a motore in eo, quod est primum, & principium totius: & primum, scilicet in quo est primum, non debet esse prius eo, quod est post solummodo secundum definitionem, sed secundum esse, & definitionem, contrario disponi in motore, per quem mouentur mota ex se. scilicet generabilia, & corruptibilia, necesse est ut iste motor sit separatus a moto omnino, & non sit motum omnino.

Quonia, cum aliquid fuerit compositum ex duobus oppositis, quorum utrumque existit per se, & alterum eorum fuerit separatum a reliquo, necesse est ut reliquum sit separatum. v. g. quod si terra, & aqua sint separata in mixto, & utraque earum existit per se, scilicet quod neutrum est necessarium in esse alterius, & aqua fuerit abstracta a terra in aliquo loco, necesse est ut terra sit abstracta ab aqua in aliquo loco: sunt. n. duo extrema, & medium. cum igitur alterum extremum fuerit, necesse est ut aliud sit. & si sit est de primo motore cum medijs, & postremo moto. media. n. licet sint plura, eandem habent naturam. Illud, per quod fit motus. Sunt igitur in secundo ordine sequente primum motorem, & motum est in tertio ordine.

Si igitur non fuerit dictum quod primum motor necesse est ut sit existens per se,

Quia aliquid fuerit compositum ex duobus oppositis, quorum utrumque existit per se, & alterum eorum fuerit separatum a reliquo. & reliquum necessario separabitur a reliquo.

A se, non sequitur ex hoc, q postremū mouetur, & non mouet, hoc, q pri- mum moueat, & non moueat. & iō addidit illis duobus proprijs, q po- suit quod primū, & principiū, fm q est principiū, est separatū in esse, nō in definitione tñ. Cū igit posuerit ipm esse separatū i esse cū illis duo- bus pprijs modis moti, & eius, p qd sit mot⁹, declarabit tūc tertū ppriū qd est quæsitum in primo motore. Et non sufficit in hac declaratione, q primus motor sit separat⁹ in esse. qm pōt aliquis dicere, licet sit sepa- ratus i esse, tñ ē mixtū cū eo, quod mouet ab eo tali mixtione, q non pōt euadere quin moueat cū motu. mou. sicut si aliquis dixerit, q ele- mēta nunq inueniunt, nisi mixta. Cū igit fuerit positū ppriū postre- mi, & est ipm ēē separatū a motore, tūc verificabit pprium primi prin- cipij, fm q ē motor, & principiū. qd nō mouet. Et, si ēt fuerit positū ppriū postremi, & nō fuerit positū propriū pñcipij, nō cōplebit demō- stratio, sicut fecit Themistius in sua ex- positione. Et vocauit qsitū tertū, quia est tertū eorū, quæ posuit ex propositionibus, non quia est tertū trium generū, sed est primū eorū & postremū ē tertū motū, & secundū est mediū, aut media. Et quia Ana-
C xa. fuit primus eorū, qui inuenerūt hoc ppriū de pño principio dixit: Et iō Anaxa. &c. & intēdebat p hoc, quod dixit, nō recipiēs passionē, nō alterabile, nec transmutabile. & in- tendit per non mixtum, non corp⁹, neq; in corpore. D. d. Secundū igit hunc modū solum erit motor, i. secundum igitur hunc modū erit motor vltimus, scilicet vt nō sit mo- tum aliquo modo trāsmutationū,

& q vlt non admiscetur materia. **D** D. d. & secundum hunc modū erit dominans. i. dñans res passiuas, ge- nerabiles, & corruptibiles. nā, si ēēt in materia, pateretur a rebus, quas mouet, & sic contingeret transmu- tatio, & corruptio, & non esset mo- tor æternus.

At vero, si non fm accñs, sed ex necessitate mouetur mouēs, si autem non moueatur, non v- tiq; mouebit, necesse est mouēs, quaten⁹ mouetur, aut sic moue- ri, vt fm eandem spēm motus, aut fm alterā. dico aut, * quale * qm est aut calefaciens & ipsum cale- fieri, & sanans sanari, & ferens ferri, aut sanans ferri, ferens aut augeri. Sed manifestū est q im- possibile est. oportet igitur vsq; ad individua diuidentē dicere. vt si qd docet Geometrice ope- rari, hoc docet Geometrice opa- ri fm idē: aut, si pñcit, pñci fm eundem modū, pñctionis. Aut non sic quidem, sed fm aliud ex alio gñe. vt quod fert quidē au- geri: quod aut hoc auget, altera- ri ab alio: quod autem hoc alte- rat, fm aliū quēdā moueri mo- tū. sed necesse est stare. finiti. n. sunt mot⁹ ipsi. Rursus aut refle- ctere, & alterans dicere ferri, idē facere est, ac si mox dicat ferens ferri, & doceri docēs. manifestū .n. est q & a superiore mouente mouetur id, quod mouetur om- ne, & magis a primo mouētū. At vero hoc quidem impossibi- le est. docens .n. accidit discere, quorū hoc qdē nō habere, illud, Phy. cū cō. Auer. BBB aut

Vide idē
i Anaxa-
d. aia. 34
k. d. aia
lc. 4.

Physicorum.

E aut habere scientiam necessariū est. Amplius aut his magis irrationabile est, qd accidit, oē motiū esse mobile, si oē, quod mouetur, ab eo, quod mouet, moueat. erit. n. mobile. vt, si aliquis dicat qd oē sanatiū & sanans, & sanabile erit: & ædificatiū ædificabile, aut statim, aut per plura. dico aut, vt, si mobile quidem ab alio est omne motiū, sed nō secundū eundē motū mobile, quo mouet propinquū, sed fm alterū. vt sanatiū discibile. sed hoc ascendendo perueniet aliquādo ad eandem speciē, vt diximus prius: Alterum igitur horū impossibile est, alterum autem figmentū. inconueniēs. n. est alteratiū augmētabile ex necessitate esse.

Et postea si motor nō mouet per accidēs, sed necessario: & si nō mouetur, non mouet: sequitur necessario si motor mouetur, vt moueatur aut illo eodē modo quo mouet, aut alio. v. g. aut vt calefaciens ipsum calefiat ipsum: & sanās ipsum sanetur: & ipsum transferens transferatur, aut vt trāsferatur sanās: & sanetur transferēs, aut vt augmentetur. Sed manifestum est hoc esse impossibile. necesse est enim vt diuisio perueniat ad indiuidua v. g. quod qui scit Geometriam alienius rei: addiscit Geometriam illius eiusdem rei: & quod proicit aliquid, proicitur illo modo proiectionis. Aut vt non sit secundum

*hunc modum: sed vnumquodq, mo-
uetur secundum vnumquodq, gene-
rum. v. g. vt transferens augmen-
tetur: & augmentans alteretur
ab aliquo: & alterās istud mouea-
tur alio mō. sed si hoc fuerit, contin-
get vt motus cesset. modi. n. motus
sunt finiti. Si aut aliquis dixerit,
quod hoc reciprocatur ita, quod al-
terans transferatur: tunc erit ser-
mo illi similis si dixerit de princi-
pio quod transfertur: & sciens ad-
discit. manifestū est. n. quod oē mo-
tū ē mouetur a motore superiori:
& maxime a primo mouētū: Sed
hoc est impossibile. sequitur. n. vt
docens addiscat illud: de cuius quo-
dam non habet scientiam: & de
quodā hēt scientiā. Et magis impro-
babile ē est hoc, quod sequitur ex
hoc: vt oē quod innatū est mouere,
sit innatum moueri: si oē quod mo-
uetur, moueatur a motore moto.
Hoc. n. est simile sermoni: dicenti,
quod oē quod innatum est sanare,
est innatū sanari: & omne quod ē
innatū ædific. re, est innatū ædifi-
cari aut ex primo, aut per plura
media. v. g. quod omne quod innatū
est mouere, innatum est moue-
ri ab alio. sed motus quo innatū est
moueri secundum ipsum, nō est mo-
tus, secundum quem innatum est
moueri suum compar, sed alius mo-
tus. v. g. quod illud quod innatū est
ædi-*

A edificari, innatum est doceri. sed si ascenderis ex hoc ad principium in aliqua dispositiōe: venies ad illum eundem modum: sicut diximus superius. Quoddā igitur huius quod diximus hic, est impossibile: & quoddam fictum: & hoc est improbabile dicere. s. quod illud quod est innatum alterare: necessario innatum est augeri.

38 Cū posuit q, si fuerit necessariū in hoc, q motor moueat, ipsum moueri, & est necesse, si hoc fuerit, ita ut moueri sit i eo aut essentialiter, aut accidentaliter, & destruxit q moueri in eo sit accidentaliter, vult igitur hic destruere Secū dū cōdiuidens, qd est, q moueri sit in eo essentialiter, & dixit: Et postea, &c. i. & post hanc declarationem prædictā. i. q necesse est hic esse motorem, qui nō mouetur accidentaliter, si fuerit motū essentialiter: & omnis motor non mouet, nisi moueatur: necesse est ut motor moueatur illo modo mot⁹, quo mouet, aut alio modo motus. & hic est syllogismus hypotheticus

C continuus, cuius consequens diuiditur in duo opposita. Deinde dedit exemplum de hoc, & dixit: v.g. &c. idest & exemplū eius, q motor mouetur illo modo motus, quo agit, est ut calefaciens calefiat, qn calefacit, & sanans sanetur, qn sanat, & transferens trāsferatur, qn transfert. Et exemplum eius, quod mouetur alio modo motus a modo, quo agit, hoc est, ut sanans transferatur, & tunc sanet, scilicet q translatio sit necessaria in sanatione eius, trāsferens etiā moueatur alio modo motus, verbi

gra. augeatur. Et cum induxit istos duos modos, i. cōsequens in hoc syllogismo, incepit destruere eos, & dixit: Sed manifestum est hoc esse impossibile, i. duos modos esse insimul. D. incepit destruere alterum modum, & est, q motor mouetur necessario illo mō motus, quo agit. & dixit: necesse est. n. ut diuisio perueniat, &c. i. & est impossibile, ut transmutans trāsmutatū trāsmutet mō trāsmutationis, fm quā trāsmutat. qm, cum diuiserimus transmutationē, quousq; perueniamus ad idruidua, quæ sunt in mō illius transmutationis, cōtinget ut idē sit transmutatum, & trāsmutans eodē mō. v.g. q, cum nos diuiserimus transmutationem, & trāsmutatū in tres transmutationes, quæ sunt alteratio, augmentatio, diminutio, & translatio, & diuiserim⁹ vnā earum in suas proprias spēs, verbi gratia, ut diuidamus qualitatem i sua propria genera, & accipiamus ex eis vnā speciem, ver. gra. formā, quæ est in animato, secū dū q est aīatū, & acceperimus ex istis sanitatem, & acceperimus ex istis vnū indiuiduū, quod agat, vel patiat, continget ut sanans, quod est medicus, v.g. sanetur: quod est valde improbable, scilicet ut ille, qui sanat a febre, sanetur ab ea, quando sanat. & similiter, si acceperimus aliquod indiuiduum indiuiduorū formarum, quæ sunt in anima. verbi gratia sciens Geometriam. continget enim ut sciat aliquid de Geometria, & addiscat insimul. verbi gra. ut sciat mensuram trianguli, & addiscat ipsam i simul. Et, cum destruxit primā diuisionē, & est ut motor moueatur modo mot⁹, quo mouet, deinde d. Aut ut non sit ita, &c.

BBB ij idest

Phyficorum

Q. i. aut dispō mouentiū non erit talis, s. vt moueantur illo modo mot⁹, quo mouēt: sed vnūquodq, mouētum mouet gñe motus alio à gñe, quo mouet. v. g. vt trāsferens augeatur, & augmentans alteretur, & alterans moueatur alio motu. D. d. sed, si hoc fuerit, i. sed continget ex hoc peruenire ad motorem, qui nō mouetur. genera enim motuum, quib⁹ mouentur motores, sunt finita. verbi gratia q, si transferens transfert, quando alteratur, & alterans alterat, quando augetur, sequitur necessario vt augmentans augmentetur, non ita, q, transmutetur, cum nullū hoc sit genus quartum motus: & secundum hoc nō omnis motor mouetur, neque illo modo, quo mouet, neq; alio modo. Et, quia aliquis potest dicere q, possibile est vt hoc reciprocetur, s. vt transferens transferat, cum alteratur, & alterans, cum augmentat, & augmentans, quādo transfertur, & sequitur ex hoc primum impossibile, quod est vt idem transferat, & transferatur eodē modo, & sanetur, secūdū q sanat, dixit: Si autē dixerit aliquis, &c. i. ex ista positione sequitur vt res moueat eo modo, quo mouet: sicut sequitur ex prima positione, & in nihilo differunt. sed in prima res alterat, quando alteratur sine medio, hoc autem cū medio. & idē est imposse, siue aliquid moueat aliquid, s. m q mouet illo modo motus cū medio, aut sine medio. Et, quia consecutio ista nō apparet, nisi quando fuerit positum q mouētia, quæ mouentur secūdū hunc modū, necesse est vt reducantur ad primū motore, qui est causa in inueniendo motū in eis, & sine ipso non moueret, dixit: manifestum est

n. quod oē motū, &c. i. & necesse ē **R** q in istis sequatur ipse predictū: & est aliquid moueri illo mō mot⁹, quo mouet. quia manifestū ē q oē motū cuiuscūq; gñis sit generū motus, si mouet qn mouetur, non mouetur nisi a motore, qui est ante ipsum. & hoc intēdebat p motore superiorem. Et dixit: & maxime a primo mouentiū. qm, cū mouētia mouētur ex alijs, postremum eorū nō mouet, nisi per motore, qui est ante ipsum. s. qui mouet ipsum: & si istud s. m non mouet, nisi per tertium, qd est ante ipsum: & omnia nō mouēt, nisi per primum motorem. Si igitur **L** posuerimus, v. g. q generans generat, qn alteratur, & alterans alterat, quando transfertur, sequitur necessario vt trāsferens sit principū illorū motū, & motor istius motus est prim⁹ motor, & si istud, quod mouetur ab eo. Et, cum ita sit, & posuerimus vt trāsferēs, quod est primū, v. g. transferatur, quando generat, & generatum non potest esse, nisi quādo trāsferens fuerit, qm ita fuit positum, sequitur necessario vt transferens non sit transferens, nisi transferatur. Sed, quia impossibile nō **M** apparet in hoc loco bene in moto i loco: existimatur enim q motor in loco mouet se, induxit modū motus, in quo apparet imposse sequēs hanc propositionem vtr, & dixit: sequitur enim vt sciens addiscat, &c. i. sequitur enim ex hac positione vt prim⁹ motor, verbi gratia in alteratione, vt sciēs doceat idem numero, & addiscat ipse insimul, ita, q qui docet angulos trianguli esse æquales duobus rectis, addiscat demonstrationē eius, quando docet ipsam. sequitur enim hoc vt idem sciatur, & ignoret

Aretur in finem. addiscere. n. est secundum ignorantiam, & docere secundum scientiam. Et deinde d. Et magis improbabile est, &c. i. & vlt. qui dicit quod motor non mouet, nisi secundum quod mouet, sequitur ei inconueniens, quod contingit dicenti, quod sanans non sanat, nisi secundum quod sanat. D. incepit dicere quomodo contingit hoc inconueniens, & dixit: aut ex primo, aut per media plura vno, .i. aut ex primo, quando mouetur illo modo motus, quo mouet. si autem posuerimus quod mouetur alio modo motus ab eo, quo mouet, veniet idem impossibile. scilicet mouere per medium.

B Et iste sermo, & predictus sunt idem, & eadem demonstratio: sed induxit primum in forma demonstrationis ducens ad impossibile, & secundum in forma demonstrationis ducens ad impossibile. in hac. n. positione adunata sunt haec duo. scilicet impossibilitas, & improbabilitas.

Nō ergo necesse est semper moueri quod mouet ab alio, eo quod motor. stabitur ergo. quare aut a quiescente mouebitur id, quod mouetur primum, aut ipsum seipsum mouebit. At vero, si oportet et considerare utrum causa motionis sit & principium, ipsum seipsum mouens, an id, quod ab alio mouetur: illud omnis utique ponet. id. n. quod per se est causa, semper prius est eo, quod secundum alterum, & ipso existente.

Nō igitur est necessarium ut motum moueatur ab aliquo semper, ut istud aliud moueatur. cessabit hoc igitur. Et primum igitur motum aut mouebitur a quiescente, aut ip-

sum mouebit se. Si igitur est necessarium considerare quod istorum duorum est causa, & principium motus: utrum illud quod mouetur ex se, aut ab alio. quilibet. n. homo festinat ad ponendum hoc. illud. n. quod per se mouet in aliqua dispositione, semper est causa prima eius, cuius transmutatio est in illa dispositione etiam.

Idest, &c. cum declaratum est quod impossibile est ut aliquid moueatur ab aliquo extrinseco moto, & quod aliud et moueatur ab alio extrinseco moto, & sic in infinitum: sed necesse est ut hoc cesset, sicut declaratum fuit prius, apud primum motum, quod non mouetur a motore extrinseco moto.

D. d. primum igitur motum, aut mouebitur a quiescente, &c. i. necesse est igitur ut primum motum in loco moueatur a motore, qui non est innatus moueri, aut moueatur a motore, qui mouet se: ut intendit Plato secundum suam positionem, quod omnis motor de necessitate mouetur. D. d. Si igitur necesse est considerare, &c. i. & si necessarium est in hac perscrutatione considerare quae istarum rerum motus est dignior ut ponat primum, utrum illud, quod mouet ex se, aut illud, quod mouetur ex alio extrinseco. quilibet. n. homo conuenit nobiscum in hoc, quod illud, quod mouetur ex se, est dignius ut sit primum principium, quam illud, quod mouet ex alio. Et cum dixit: quilibet. n. homo festinat ad ponendum hoc, dedit causam in hoc, & dixit: illud. n. quod per se mouet, &c. i. & hoc manifestum est omnibus, & concessum eis. quoniam illud, quod per se est in dispositione,

Phyficorum

E-sitione, per quam est mouens, semp
est cā pcedens illud, per quod aliud
est in illa dispositione, s. per quā est
mouens. Et dixit hoc. qm, si hoc est
necessariū i hoc, qd aliquid moueat,
vt moueatur, tūc motor, qui habet
in se istam dispositionē, est dignior
vt sit motor, q illd, quod habet hāc
dispositionem ex alio.

*Quod, & si perueniamus ad primum se-
ipsum mouens, necesse tamen sit deue-
nire ad mouens penitus immobile.*

Cap. 4.

H**Q**uare hoc consyderādū
est, sumpto alio princi-
pio, si quid mouet seip-
sum, quo mō mouet, &
fm quē modū. Necesse igitur ē
oē, quod mouetur, esse diuisibi-
le in semp diuisibilia. hoc. n. ostē-
sum est prius in ijs, quæ vlt de
natura, qd omne, quod p se mo-
uetur, continuū est. Imposse igit
est ipsum mouens seipsum peni-
tus mouere ipsum seipsum. fere-
tur. n. totum, & feret fm eandē
lationem, vnum existens, & in-
diuiduum specie, & alterabit, &
alterabit: quare docebit vtiq, &
docebit simul, & sanabit, & sa-
nabitur fm eandem sanitatem.
Amplius aut determinatū est qd
mouet id, quod mobile est. hoc
aut est potētia, cū mouetur, non
actu. quod aut potētia ē ad actū
pergit. est autem motus act⁹ mo-
bilis imperfectus: mouens autē
iam actu est: vt calefacit calidū,
& omnino id, quod habet for-
mam, generat, quare simul idē,

& secundum idem calidum erit
& non calidum. similiter aut &
aliorum vnumquodq, eorum,
quæ necesse est mouens habere
vniuocum. eius ergo, quod seip-
sum mouet, hoc quidem mouet
illud autem mouetur.

*Oportet igitur nos consyderare
nunc de hoc, incipiendo alio modo,
s. si aliquid mouet se, qualiter mo-
uet, & quo modo. Dicamus igit-
tur, quoniam necesse est vt omne
motum diuidatur i diuisibilia. hoc
n. declaratum est prius in nostro
sermōe de summis de natura. oē. n.
motū per se est continuum. Et im-
possibile ē vt illud, quod mouet se,
moueatur se secūdum totum. quoniā
tunc secundum totum transferret,
& transferretur eodem mō trās-
lationis, & est vnum indiuisibile
in sua specie, & tunc idem altera-
bitur, & alterabit: & sic sciet, et
addiscet insimul, et sanabit, & sa-
nabitur eadem sanatione. Et iam
determinauimus et quid intendi-
mus, cū dicimus, quod aliquid mo-
uetur, secundum quod mouetur: et
est quod in potentia mouetur, &
nō in actu: & illud quod mouetur,
semper nititur ad perfectionē. &
motus est perfeccio non cōpleta ei,
quod innatum est moueri: & mo-
tor aut iā exiit in actū: v. g. quod
calefaciēs est calidum, & vniuer-
saliter est illud, quod iā habet for-
mam*

Oē, qd mo-
uet, est di-
uisibile.
Idē. j. t. 46
& 6. phy.
32. & 5.
ph. 62.

I

M

A mā. & sic idē in eodē modo erit ca-
lidum, & nō calidū infimul. & se-
cundum hunc modum est de quali-
bet aliarum rerum motorum, qua-
rum motor est vniuocum secundum
formam.

40 Cum declarauit q̄ omne motū ī
loco reducetur ad motum ex se, &
q̄ illud, quod sequitur de hoc in mo-
tis postremis particularibus, sequit̄
sist in motis primis v̄sibus. siue fue-
rit vnū, siue plura, & dclaraui q̄ ne-
cesse est vt motor, per quem mouet̄
B motū ex se primū, nō moueat oīno
neq, essentialr, neq, accñtrār, & de-
clarauit q̄ idem impossibile est vt
moueat, & moueat eodem modo,
vult perscrutari de moto ex se, fm
q̄ est motū ex se, q̄no mouetur, & a
quo mouetur. & intēdebat hoc. qm̄
videbatur Platoni, q̄ motū ex se cō-
ponitur ex moto, & motore, qui mo-
uet se. Et ideo dixit: Oportet igitur
nos nunc consyderare, &c. i. & intē-
dit per hoc, illud, quod mouet̄ ex se,
qd manifestum est esse motū ex se.
D. d. Dicamus igitur, q̄ necesse est,
&c. & intēdit p hoc, illud, quod de-
claratū fuit prius. s. q̄ oē motum est
C corpus, & q̄ omne corpus diuiditur
in corpora diuisibilia semp, & q̄ im-
pōse est corpus diuidi in indiuisibi-
lia, sicut dicūt Platonici. Et, cū dixit
q̄ est continuū, innuit causam, quæ
facit motum esse continuū. motus
n. quia est cōtinuus, fuit necesse vt
subiectum eius sit de natura conti-
nui, & non de natura discreti. Et,
cū posuit hanc propositionem, dicē-
tem q̄ oē motū est diuisibile, sequit̄
vt oē motū sit corpus, siue ponatur
mouet̄ se, aut moueri a motor̄ alio.

Et rum verificauit hanc cōsecutio- **D**
nem, & iam declarauerat q̄ impōse
est vt idē, fm q̄ est corpus, moueat
se ita. q̄ moueat se, & moueatur eo-
dem modo, posuit etiam hanc pro-
positionē, & dixit: & impōse est vt il-
lud, &c. i. & iste sermo est Intellectus
ex prædicto, s. q̄ impōse est q̄ aliqd
moueat, fm q̄ mouet̄. & hoc est in
motis, & mouentibus, q̄ dñr vniuoc-
noce. & dixit hoc, quia hoc nō ē im-
pōse, nisi ī motoribus, quæ sunt cor-
pora, aut virtutes in corporibus. Et
ideo existimauit Plato, q̄ mota ex
se mouētur a motoribus abstractis,
s. quia ponebat q̄ mouens se est ab- **E**
stractum, & q̄ abstractum est mo-
uēs se. Sed, si hoc fuerit ita, tūc mot⁹
& mouere illic dicētur æquiuoce cū
motu, qui est hic. Et error contingit
Platoni ex hoc, quod opinabatur q̄
primus motor ī corpore, qui mouet̄
ex se, non est corpus. & est vera opi-
nio. & opinans est cum hoc, q̄ oīs
motor, siue fuerit corp⁹, siue nō, nō
mouet, nisi moueatur vno mō mo-
tus, dicto vniuoce. & fuit ipōse apd
ipsum vt motor, qui est corpus, mo-
ueat se, & siq̄ qui est virtus in corpo-
re, & tūc cōclulit ex hoc, q̄ aīa non
est in corpore, & q̄ est æterna, cum **F**
moueat se. Et hoc esset verū, si aīa
moueret se essentialr, & moueret se
motu pprio abstractis, s. vt ītellect⁹,
& intellectū in ea eēnt idē, vt decla-
ratū est de primo motore, & de cæ-
teris motoribus abstractis. sed iste
motus dī æquiuoce cum motu, qui
est a motoribus, qui sunt corpora,
aut virtutes in corporibus. & omne
hoc manifestum est exercitantibus
se in istis scientijs.

Quod aut nō est ipm seipm
mouēs sic, vt vtrūq; ab vtroq;

BBB iij mo-

Mot⁹, q̄a
ē cōtinu⁹,
fuit neces-
se vt sub-
iect⁹ sit dī nā
cōtinu⁹, &c.
h d nā di-
creti. Idē
2. c. c.
47. & 2. d
cōtinu⁹, c.
62. Id. mo-
uēt se ē ī-
pōse ī cor-
p⁹, & ī
virtutibus
a corp⁹.

Phyficorum

G. i. sine instrō, & mouet illud, quod ē extra corpus animalis per instrū, quod est corpus aīalis. sed exēplum eius sonat magis sū primam expōnem. & hoc est qđ dixit. v. g. qđ hō. i. aut mouet aliquid per se, aut p baculum. Hic igitur posuit illud, p qđ mouet distinctum a primo motore, & posuit motorem per se illud, qđ nō indiget instrō extrinseco. & sū hoc ista declaratio concludet illud idē, quod prima declaratio cōclufit. D. d. & proijcit aliquid aut ipse ventus, & c. & istud est exemplum cōfirmās hūc intellectum. & itēdit qđ vē

Hus aliqñ mouet aliquid per se, & qñq, mouet aliquid, mediante lapide, quem eleuat. Et pōt aliquis quē

Dubitō d
vento.

re de vento, vtrum sit de numero eorū, quæ mouētur ex se, aut de numero eorum, quæ mouētur ex alio.

Solutio.

Et sū quætere de motu ferri ad magnetē, vtrum ferrū in hoc motu mouet ex se, aut ex alio. Et est manifestum qđ vētus est de gñe eorum, quæ mouent naturalr, cum non mouet, nisi a generāte ipsum. & i hoc loco

De motu
ferri ad
magnetē.

induxit exemplū large. & sū ferrū est quoquo modo de numero eorū, quæ naturalr mouent, cum nō mouet a magnete, nisi p alterationem,

Vid & 7.
ph. cō. 10.
quia d. op
positum.
Vid cōtr.

quam acquirit, mediāte aere a magnete. & iō qñ cōplexio magnetis transmutat, non attrahit: sicut accidit ei, qñ cōfricat cum alijs, & vt dicit. Et hoc manifestum est i lapide, qui nō attrahit paleas, donec calefiat. Et, cū posuit qđ motor est duobus modis. i. qui mouet per se, et motor, qui mouet per aliud. i. per instrumētum, posuit secūdam propōnē, & dixit: & ipōtē est vt moueat, & c. i. & ipōtē est vt illud, per qđ mouet motor, moueat sine illo, qđ mo-

uet ex se. & hoc de mfat qđ ipse ponit motum p se de gñe motoris per se. i. sine instrō. D. narrauit qđ motor per se precedit naturalr motore per aliud, & dixit: sed, si aliquid fuerit, quod moueat se, & c. i. & illud, qđ mouet per se, si ponatur esse, non sequitur vt motor per aliud sit, sicut sequitur, cum motor per aliud fuerit, vt motor per se sit. & ista est a di a Dispo
spōitio prioris naturalr. Et, cum prioris nā
posuit has duas propositiones, ince- lū ē cū ali-
pit cōcludere illud, quod intēdebat. ud fuerit
& cōcludere, & dixit: Si igitur fuerit ip, ēē, &
aliquid aliud, & c. i. si igitur fuerit po. non econ
sitū hic aliquis motor, qui mouet, tra. Idē s.
quia aliud mouet ipm, & illd aliud L
mouet, quia aliud mouet ipm, etiā met. ca. 8
necesse est vt ibi sit aliquid, qđ mo- priori, & i
uet: non quia aliquid aliud mouet post pōi-
ipm ex extrinseco, sed quia ipm mouet. camētū.
uet sūpsū, & ipōtē est vt mouē-
tia, quæ mouent ex alijs, pcedāt in
infinitū. D. induxit exemplum de
hoc, & dixit: Si igitur motor mouet
ab alio, necesse est vt hoc cesset, &
non procedat in infinitum. i. si igit
motor mouetur ab alio motore, &
tunc mouet ipse, & ille alius motor
ēt est talis. i. qđ non mouet, nisi mo- M
ueatur ab aliquo extrinseco, necesse
est vt hoc cesset, & non procedat in
infinitum. D. dedit exemplum, & di
xit: baculus. n. & c. i. si igitur hic est
semp aliquid aliud, quod mouet, ne
cesse est vt hic sit pri⁹ aliquid, quod
mouet se. ver. g. qđ, si baculus mouet
lapidem, & nō mouet ipsum, donec
moueatur a manu, & manus etiam
nō mouet, nisi moueatur ab aliquo
alio, tūc ille, qui est baculi motor, in
rei veritate ē aliquid aliud a manu.
manus enim, & bacul⁹ in hoc sunt i
eodem ordine. & hoc intēdebat, cū
dixit:

A dixit: si igitur mouet manum aliquid aliud, tunc mouēs baculū erit aliquid aliud. i. prāter manum. D. d. Si igitur hic est aliquid aliud. i. alius motor prāter manum, necesse est ut hic sit aliquid prius, quod mouet se. i. necesse est ut hic sit motor prior naturaliter manu, qui mouet se. & iste ē homo. & quod est tale in rei veritate est calor naturalis. Et hoc est necesse. qm̄ iam posuit q, cum illd, per quod est mouere, fuerit, necesse est ut primus motor sit. & cum primus motor fuerit, impossibile est ut mouentia, quæ mouent, pcedāt in infinitum. Et dixit: Si igitur hoc mouet, & non mouet ab alio aliquo, sequitur necessario ut ipse moueat se. aduersarius. n. aut concedet q iste primus motor mouet, & nō mouetur, aut ponet q non mouet, nisi moueatur. Si igitur cōcesserit primum, hoc est quæsitū: si nō cōcesserit, tunc necesse est ut concedat primū motorem esse, qui mouet se. & iō dixit post: fm̄ igitur hunc modū, &c. sequitur ergo necessario ex hoc, ut omne motū aut moueat a moto p se, aut reducat ad talem motum.

C Post ea autē, quæ dicta sunt, & sic consyderantibus accident hæc eadē. Si. n. ab eo, quod mouetur, mouetur omne, quod mouetur, aut hoc rebus ipsi inest secundum accidens, ut moueat quidem id, quod mouetur, non tamen propterea q mouet ipm̄ semper, aut non, sed per se. Primum igitur, si secundum accidens, non est necesse moueri id, quod mouetur. Si autē hoc est, manifestum est q contingit ali-

quando nihil moueri eorum, q sunt. non enim necessarium ē accidens, sed contingit non esse. Si ergo ponamus possibile esse, nullum impossibile accidet, falsum autem fortassis. sed motum nō esse impossibile est. ostēsum enī est prius hoc, q necesse est motum semper esse.

Et hoc idem sequitur, si posuerimus consyderationem secundū hūc modum. Quoniam, si omne motum mouetur a moto, tunc necesse est aut ut hoc accadat rebus per accidens, ita, quod res, & si non mouet, nisi moueatur, sed tamen non quia mouetur: aut non sit ita, sed hoc est essentialiter. Primo vero, si fuerit per accidens, nō sequitur necessario ut motor moueatur. Et, si ita fuerit, manifestum est quod est possibile in aliqua dispositione ut nullum ens moueatur. quod enim est per accidens, non est necessariū, sed potest quin sit. & si posuerimus illud, quod est possibile, quod non sit, nullum sequitur impossibile, sed forte falsum. sed defectus motus, ita, quod nullus motus sit, est impossibile. iam enim declarauimus quod necesse est ut semper sit motus.

Cum iā declarauit q prim⁹ motor in mundo dēt ēē motor, p quem mouet motum ex se primum, non motus omnino, neq; accñtāl, neq; cñtential. qm̄, si fuerit mot⁹ altero isto-

Primum mouens i hoie ē calor nālis. S; opposi uū. d. cō. 37. vidēb tra. 2im.

36

Phyficorum

Grum duorum modorū, nō erit motor primus, incepit declarare declaratione ppria q̄ impoſe eſt vt ſit motum p accēſ, ſicut eſt diſpoſitio in motorib⁹, & motis ex ſe, quæ ſunt hæc. ſ. gñabilibus, & corruptibilib⁹, & dixit: Et hoc idem ſequitur, ſi poſuerimus, &c. i. q̄ primus motor totius nō mouetur p accēſ: ſicut eſt diſpoſitio in aīalibus, q̄ ſunt hic. D. d. Qm̄, ſi oē motū, &c. i. qm̄, ſi omne motū mouetur a motore, qui mouetur, neceſſe eſt aut vt motus exiſtēs in motoribus accidat in motorib⁹ p accēſ ita, q̄, cum aliquid mouerit, & mouebitur, non mouebit, ſm q̄ mouebitur, ſed hoc fuit in eo per accēſ. Et tacuit illud, quod ſequitur ex hoc: qm̄ fuit manifeſtū: & eſt, q̄, ſi mouerit, qñ mouet, eſt in eo per accēſ, neceſſe eſt vt ſit hic motor, cui non accidat hoc, & maxime primus. D. d. aut vt non ſit ita, ſed hoc eſt eſſentialr. i. aut moueri motoris non eſt per accēſ, ſed eſſentialr ita, q̄ motor in eo, quod eſt motor, non mouet, niſi moueatur. D. d. Primo vero, &c. i. & ſi hoc fuerit neceſſarium in mouere motoris in hoc, q̄ motor moueat, & poſuerim⁹ motorem talem moueri per accēſ, ſicut eſt diſpoſitio in anima cum animato. Et, cū non eſt neceſſe vt mouere iſtius motoris ſit ſemper, & neceſſario, ſed poſe eſt vt in aliqua hora non moueat. D. d. Et, ſi ita fuerit, manifeſtum eſt, &c. i. & ſi moueri primi motoris totius ē neceſſariū in ſuo mouere, & ſi fuerit motum p accēſ, manifeſtum eſt q̄ poſe eſt vt iſte motor primus non moueat. & ſi hoc fuerit poſe, & motus oīum entium ſit a primo motore, poſe eſt in aliqua hora, vt nihil moueatur.

D. incepit declarare quomodo ſeq̄ tur hoc, & dixit quod enim eſt per accēſ, non eſt neceſſarium. i. cū poſuerimus q̄ iſte motor non mouet, niſi moueatur, & poſuerimus iſum moueri per accēſ, poſſibile eſt vt aliqua hora veniat, in qua nō mouebitur. quod enim eſt per accēſ, nō eſt ſemper, neq; neceſſariū. Et, cum fuerit poſſibile vt non moueatur, erit poſſibile vt nō moueat, cum ſit ita, q̄ ſuum moueri eſt neceſſarium in ſuo mouere. D. d. & ſi poſuerim⁹ q̄ eſt poſſibile, &c. i. & ſi poſuerimus illud, quod eſt poſſibile vt non ſit, non ſequitur falſum impoſe, ſed falſum poſſibile: & ex falſo poſſibili non ſequitur impoſſibile: vt dicitur in analyticis. D. d. ſed defectus motus, &c. i. ſed defect⁹ motus in aliqua hora, qui ſequitur ex hac poſitione eſt impoſſibilis. declaratiū eſt enim in principio iſtius tractat⁹ q̄ eſt hic motus æternus ſemper. Illud igitur, quod eſt poſſibile. Cq̄ primus motor eſt poſe q̄ non moueat in aliqua hora, eſt impoſſibile: & illud, ex quo ſequitur impoſſibile, eſt impoſe: & eſt, q̄ primus motor non mouet, niſi moueatur per accēſ. Et, quia non recte eſt poſe vt ponat⁹ q̄ primus motor mouet eſſentialr, & hoc eſt manifeſtum ex prædictis, tacuit hanc diuiſionem, & per deſtructionem eius complebit demſtratio.

Et rationabiliter hoc accidit. Tria. n. neceſſe eſt eē, quod mouetur, & mouens, & id, quo mouet. Id igitur, qđ mouet, neceſſe eſt quidem moueri, mouere autem non neceſſe eſt. id autē, quo mouet, & mouet, & moueri. pariter, n. mutatur hoc, ſimul, & ſe cū dū

E Qđ ē p accēſ ſi ē neceſſariū, neq; ſemper. Idē. c. 46. & 2. phy. 48.

L

M

A eūdū idē cū eo, quod mouetur, existens. manifestū autē ē ī mouentibus fm locum. tangant. n. seinuicem necesse est sic vsq; ad aliquid. mouēs autem sic, vt sit non id, quo mouet, immobile. Qm̄ autem videmus vltimum, quod moueri quidem pōt, motionis autem principiū non habet, & quod mouetur quidē, ab alio autem, sed non a seipso, rōnabile est (vt ne necessarium dicamus) & tertiū eīē, quod mouet quidem, cum sit immobile.

B Quapropter & Anaxagoras recte dicit mentē impassibilem in quiens, & immistā esse, quoniā motus principium ipsum facit esse. sic. n. vtiq; solū mouebit, cū sit immobilis, & vincet, cum sit immistus.

Et de necessitate sequitur hoc. Necesse est. n. tria esse, motum. & motorem, & per quod mouet. Motum autē necesse est vt moueatur; & non est necesse vt moueat. & illud per quod mouet motor, necesse est vt moueat: hoc enim etiā transformatur: & cum hoc est coniūctū cum moto. & hoc manifestum est in motoribus in loco: quia necessario sunt contracta in aliquo spatio. illud autem quod mouet, non, quia illud per quod fit mouere, non mouetur omnino. Cum igitur inuenimus postremum, & est illud quod mouetur, sed in eo non est principium motus: & inuenimus aliquid,

quod mouetur, sed non ex alio, sed ex se, & est primū non ratione: necesse est vt tertium etiā sit, & est illud quod mouet, & nō mouetur. Et ideo Anaxagoras etiam benedixit, cum dixit, quod intelligentia non mouetur, neq; recipit passionē, nec admiscetur cum alio, cum posuerit ipsam principium motus. secundum. n. hunc modum solū erit motor, scilicet vt sit non motum: & secundum hunc modum erit dominans, scilicet vt sit non ad-

mixtum. **E**
Idest, & recte sequitur hoc, scilicet vt primus motor non moueatur omnino neq; per se, neq; per accidens ex hoc, quod dicam. Deinde incepit inducere propositiones, quibus vtitur in hac declaratione, & dixit: Necesse est enim, &c. idest manifestum enim est per se, quod in rebus, quæ attribuuntur motui, sunt tria genera, scilicet motor, & illud, per quod mouet motor, & est illud, quod sequitur motorem, & motū, verbi gratia in animali. quoniā motor est anima, illud autem, per quod mouet iste motor, est musculus, aut calor naturalis, qui est ī lacertis, motum autem est corpus. Deinde incepit dicere propria vniuscuiusque istorum generum triū, & dixit: Motum autem necesse est vt moueatur &c. i. motum autem, quod est tertiū, non est necesse vt moueat, quando mouetur: sed forte mouet, & forte non. & sequitur ex hoc, q; postremum motum in mundo nihil mouet omnino. &, si non, procederetur in

37
F
Musculi, aut calor nalis ē motor intra lis. s; opposit. d. de calore nā li. cō. 55.

Phyficorum

E in infinitum. Et cum dixit illud, quod est proprium postremo motori, incepit dicere illud, quod est proprium ei, per quod mouet primum motor. scilicet in istio. & dixit: & illud, per quod mouet, necesse est ut moueat; & ut moueat. id est. & proprium est ei, per quod mouet motor, ut moueat, & ut moueat in similitudinem. D. incepit declarare quod necesse est in hoc ut moueatur, quando mouet, & dixit: hoc. n. est transmutatur. quando hoc non mouet, nisi quando primus motor mouet ipsum, necessario sequitur ut, quando mouet moueatur. D. d. & cum hoc est coniunctum cum moto, & c. i.

H & cum hoc apparet quod illud, per quod mouet primum motor, mouet, quando mouet postremum motum, quia tangit illud postremum motum. Et hoc manifestum est in eis, quae mouentur in loco. apparet. n. quod motum non transfertur, nisi transferatur cum eo coniunctum per aliquod spatium. & dixit quod hoc

Illud per quod alterat primum alteras existimatur in pluribus non alterari, sicut manus mortificat mediante rete piscis rachada, vel rabada narcha notu, & sicut sol calefacit aerem mediatis corporibus celestibus. Et d. aliquid quod spatium, & non dixit totum spatium. quia apparet quod instrumentum, per quod fit mouere, forte associatur moto usque ad finem motus, & forte associatur ei per aliquod spatium, sicut chorda, quae dirigit sagittam, & manus, quae projicit lapidem. Et cum induxit propria postremi, & medijs, induxit proprium primi, & dixit: illud autem, quod mouet, & c. i. & est proprium ei, quod mouet per se, non quia mouet per aliud, hoc, ut non moueatur omnino. & intendit hanc dispositionem esse in primo motore totius. & hoc nunc

apparet in motis in loco: quando illud, per quod alterat primum alteras, existimatur in pluribus non alterari, sicut manus mortificat mediante rete piscis rachada, vel rabada narcha notu, & sicut sol calefacit aerem mediatis corporibus celestibus. Et d. aliquid quod spatium, & non dixit totum spatium. quia apparet quod instrumentum, per quod fit mouere, forte associatur moto usque ad finem motus, & forte associatur ei per aliquod spatium, sicut chorda, quae dirigit sagittam, & manus, quae projicit lapidem. Et cum induxit propria postremi, & medijs, induxit proprium primi, & dixit: illud autem, quod mouet, & c. i. & est proprium ei, quod mouet per se, non quia mouet per aliud, hoc, ut non moueatur omnino. & intendit hanc dispositionem esse in primo motore totius. & hoc nunc

declarare ex hoc sermone. Et cum posuit hanc conclusionem positionem, incepit declarare quod sequitur ex proprijs moti, & eius, per quod mouet, cum eo, quod est proprium etiam primo, scilicet in quo est primus motor totius, & dixit: Cum igitur inuenimus, & c. i. & cum inuenimus postremum in mundo: & est motum separatum a motore, cum sit proprium huic ut non moueat: & inuenimus illud, per quod est motus istius postremi moti, puenire in mundo ad motum ex se. scilicet a motore in eo, quod est primum, & principium totius: & primum, scilicet in quo est primum, non debet esse prius eo, quod est post solummodo secundum definitionem, sed secundum esse, & definitionem, e contrario disponi in motore, per quem mouentur mota ex se. scilicet generabilia, & corruptibilia, necesse est ut iste motor sit separatus a motu omnino, & non sit motum omnino.

2 Quoniam, cum aliquid fuerit compositum ex duobus oppositis, quorum utrumque existit per se, & alterum eorum fuerit separatum a reliquo, necesse est ut reliquum sit separatum. v. g. quod si terra, & aqua sint separata in mixto, & utraque eorum existit per se, scilicet quod neutrum est necessarium in esse alterius, & aqua fuerit abstracta a terra in aliquo loco, necesse est ut terra sit abstracta ab aqua in aliquo loco: sunt. n. duo extrema, & medium. cum igitur alterum extremum fuerit, necesse est ut aliud sit. & si sit est a primo motore cum medijs, & postremo moto. media. n. licet sint plura, eandem habent naturam. scilicet illud, per quod fit motus. Sunt igitur in secundo ordine sequente primum motorem, & motum est in tertio ordine.

Si igitur non fuerit dictum quod primum motor necesse est ut sit existens per se,

3 Quod ali- quod fuerit compositum ex duobus oppositis, quorum utrumque existit per se, & alterum fuerit separatum a reliquo. & reliquum necessa- rio separabitur a reliquo.

A se, non sequitur ex hoc, q postremū mouetur, & non mouet, hoc, q pri- mum moueat, & non moueat. & iō addidit illis duobus proprijs, q po- suit quod primū, & principiū, fm q est principiū, est separatū in esse, nō in definitione tū. Cū igit posuerit ipm esse separatū i esse cū illis duo bus, ppijs modis moti, & eius, p qd sit mot⁹, declarabit tūc tertiū ppiū qd est quæsitum in primo motore. Et non sufficit in hac declaratione, q primus motor sit separat⁹ in esse. qm pōt aliquis dicere, licet sit sepa- ratus i esse, tū ē mixtū cū eo, quod mouet ab eo tali mixtione, q non pōt euadere quin moueat cū motu. sicut si aliquis dixerit, q ele- mēta nunq inueniunt, nisi mixta. Cū igit fuerit positū ppiū postre- mi, & est ipm ē separatū a motore, tūc verificabit ppiū primi prin- cipij, fm q ē motor, & principiū. s. qd nō mouet. Et, si ēt fuerit positū ppiū postremi, & nō fuerit positū ppiū pīcipij, nō cōplebit demō- stratio, sicut fecit Themistius in sua ex- positione. Et vocauit qsitū tertiū, quia est tertiū eorū, quæ posuit ex propositionibus, non quia est tertiū trium generū, sed est primū eorū & postremū ē tertiū motū, & secundū est mediū, aut media. Et quia Ana- xa. fuit primus eorū, qui inuenerūt hoc ppiū de pīo principio dixit: Et iō Anaxa. &c. & intēdebat p hoc, quod dixit, nō recipiēs passiōē, nō alterabile, nec transmutabile. & in- tendit per non mixtum, non corp⁹, neq; in corpore. D. d. Secundū igit hunc modū solum erit motor, i. secundum igitur hunc modū erit motor vltimus, scilicet vt nō sit mo- tum aliquo modo trāsmutationū,

& q vlt non admiscetur materia. **D** D. d. & secundum hunc modū erit dominans. i. dñans res passiuas, ge- nerabiles, & corruptibiles. nā, si ēt in materia, pateretur a rebus, quas mouet, & sic contingeret transmu- tatio, & corruptio, & non esset mo- tor æternus.

At vero, si non fm accūs, sed ex necessitate mouetur mouēs, si autem non moueatur, non v- tiq; mouebit, necesse est mouēs, quaten⁹ mouetur, aut sic moue- ri, vt fm eandem spēm motus, aut fm alterā. dico aut, * quale * qm est aut calefaciens & ipsum cale- fieri, & sanans sanari, & ferens ferri, aut sanans ferri, ferens aut augeri. Sed manifestū est q im- possibile est. oportet igitur vsq; ad indiuidua diuidentē dicere. vt si qd docet Geometrice ope- rari, hoc docet Geometrice opa- ri fm idē: aut, si pñcit, pñci fm eundem modū, pñctionis. Aut non sic quidem, sed fm aliud ex alio gñe. vt quod fert quidē au- geri: quod aut hoc auget, altera- ri ab alio: quod autem hoc alte- rat, fm aliū quēdā moueri mo- tū. sed necesse est stare. finiti. n. sunt mot⁹ ipsi. Rursus aut refle- ctere, & alterans dicere ferri, idē facere est, ac si mox dicat ferens ferri, & doceri docēs. manifestū .n. est q & a superiore mouente mouetur id, quod mouetur om- ne, & magis a primo mouētū. At vero hoc quidem impossibi- le est. docens .n. accidit discere, quorū hoc qdē nō habere, illud, Phy. cū cō. Auct. BBB aut

Vide idē
d Anaxa.
daia. 34
& 3. d aia
lc. 4.

Physicorum.

G aut habere scientiam necessariū est. Amplius aut his magis irrationabile est, qd accidit, oē motiū esse mobile, si oē, quod mouetur, ab eo, quod mouet, moueat. erit. n. mobile. vt, si aliquis dicat qd oē sanatiū & sanans, & sanabile erit: & ædificatiū ædificabile, aut statim, aut per plura. dico aut, vt, si mobile quidem ab alio est omne motiū, sed nō secundū eundē motū mobile, quo mouet propinquū, sed fm alterū. vt sanatiū discibile. sed hoc ascendendo perueniet aliquādo ad eandem speciē, vt diximus prius: Alterum igitur horū impossibile est, alterum autem figmentū. inconueniēs. n. est alteratiū augmētabile ex necessitate esse.

Et postea si motor nō mouet per accides, sed necessario: & si nō mouetur, non mouet: sequitur necessario si motor mouetur, vt moueatur aut illo eodē modo quo mouet, aut alio. v. g. aut vt calefaciens ipsum calefiat ipsum: & sanās ipsum sanetur: & ipsum transferens transferatur, aut vt trāsferatur sanās: & sanetur transferēs, aut vt augmentetur. Sed manifestum est hoc esse impossibile. necesse est enim vt diuisio perueniat ad indiuidua v. g. quod qui scit Geometriam alienius rei: addiscit Geometriam illius eiusdem rei: & quod proycit aliquid, proycitur illo modo proiectionis. Aut vt non sit secundum

hunc modum: sed vnumquodq, mouetur secundum vnumquodq, generum. v. g. vt transferens augmentetur: & augmentans alteretur ab aliquo: & alterās istud moueatur alio mō. sed si hoc fuerit, continget vt motus cesset. modi. n. motus sunt finiti. Si aut aliquis dixerit, quod hoc reciprocatur ita, quod alterans transferatur: tunc erit sermo illi similis si dixerit de principio quod transfertur: & sciens addiscit. manifestū est. n. quod oē motū et mouetur a motore superiori: & maxime a primo mouētū: Sed hoc est impossibile. sequitur. n. vt docens addiscat illud: de cuius quodam non habet scientiam: & de quodā hēt scientiā. Et magis improbabile est hoc, quod sequitur ex hoc: vt oē quod innatū est mouere, sit innatum moueri: si oē quod mouetur, moueatur a motore moto. Hoc. n. est simile sermoni: dicenti, quod oē quod innatum est sanare, est innatū sanari: & omne quod ē innatū edificare, est innatū edificari aut ex primo, aut per plura media. v. g. quod omne quod innatum est mouere, innatum est moueri ab alio. sed motus quo innatū est moueri secundum ipsum, nō est motus, secundum quem innatum est moueri suum compar, sed alius motus. v. g. quod illud quod innatū est ædi-

A edificari, innatum est doceri. sed si ascenderis ex hoc ad principium in aliqua dispositiōe: Venies ad illum eundem modum: sicut diximus superius. Quoddā igitur huius quod diximus hic, est impossibile: & quoddam fictum: & hoc est improbabile dicere. s. quod illud quod est innatum alterare: necessario innatum est augeri.

38 Cū posuit q, si fuerit necessariū in hoc, q motor moueat, ipsum moueri, & est necesse, si hoc fuerit, ita vt moueri sit i eo aut essentialiter, aut accidentaliter, & destruxit q moueri in eo sit accidentaliter, vult igitur hic destruere Secūdū cōdiuidens, qd est, q moueri sit in eo essentialiter, & dixit: Et postea, &c. i. & post hanc declarationem prædictā. i. q necesse est hic esse motorem, qui nō mouetur accidentaliter, si fuerit motū essentialiter: & omnis motor non mouet, nisi moueatur: necesse est vt motor moueatur illo modo mot⁹, quo mouet, aut alio modo motus. & hic est syllogismus hypotheticus

C continuus, cuius consequens diuiditur in duo opposita. Deinde dedit exemplum de hoc, & dixit: v.g. &c. idest & exemplū eius, q motor mouetur illo modo motus, quo agit, est vt calefaciens calefiat, qn calefacit, & sanans sanetur, qn sanat, & transferens trāsferatur, qn transfert. Et exemplum eius, quod mouetur alio modo motus a modo, quo agit, hoc est, vt sanans transferatur, & tunc sanet, scilicet q translatio sit necessaria in sanatione eius, trāsferens etiā moueatur alio modo motus, verbi

gra. augeatur. Et cū induxit istos duos modos, i. cōsequens in hoc syllogismo, incepit destruere eos, & dixit: Sed manifestum est hoc esse impossibile, i. duos modos esse insimul. D. incepit destruere alterum modum, & est, q motor mouetur necessario illo mō motus, quo agit. & dixit: necesse est. n. vt diuisio perueniat, &c. i. & est impossibile, vt transmutans trāsmutatū trāsmutet mō trāsmutationis, fm quā trāsmutat. qm, cum diuiserimus transmutationē, quousq; perueniamus ad idruidua, quæ sunt in mō illius transmutationis, cōtinget vt idē sit transmutatum, & trāsmutans eodē mō. v.g. q, cum nos diuiserimus transmutationem, & trāsmutatū in tres transmutationes, quæ sunt alteratio, augmentatio, diminutio, & translatio, & diuiserim⁹ vnā earum in suas proprias spēs, verbi gratia, vt diuidamus qualitatem i sua propria genera, & accipiamus ex eis vnā speciem, ver. gra. formā, quæ est in animato, secūdū q est aīatū, & acceperimus ex istis sanitatem, & acceperimus ex istis vnū indiuiduū, quod agat, vel patiatur, continget vt sanans, quod est medicus, v.g. sanetur: quod est val-

BBB ij idest

Physicorum

C.i. aut dispo mouentiū non erit talis, s. vt moueantur illo modo mot^o, quo mouet: sed vnūquodq, mouētium mouet gñe motus alio à gñe, quo mouet. v. g. vt trāsferens augeatur, & augmentans alteretur, & alterans moueatur alio motu. D. d. sed, si hoc fuerit, i. sed continget ex hoc peruenire ad motorem, qui nō mouetur. genera enim motuum, quib⁹ mouentur motores, sunt finita. verbi gratia q, si transferens transfert, quando alteratur, & alterans alterat, quando augetur, sequitur necessario vt augmentans augmentetur, non ita, q, transmutetur, cum nullū hoc sit genus quartum motus: & secundum hoc nō omnis motor mouetur, neque illo modo, quo mouet, neq; alio modo. Et, quia aliquis potest dicere q, possibile est vt hoc reciprocetur, s. vt transferens transferat, cum alteratur, & alterans, cum augmentat, & augmentans, quādo transfertur, & sequitur ex hoc primum impossibile, quod est vt idem transferat, & transferatur eodē modo, & sanetur, secūdu q sanat, dixit: Si autē dixerit aliquis, &c. i. ex ista positione sequitur vt res moueat eo modo, quo mouet: sicut sequitur ex prima positione, & in nihilo differunt. sed in prima res alterat, quando alteratur sine medio, hoc autem cū medio. & idē est imposse, siue aliquid moueat aliquid, s. m q mouet illo modo motus cū medio, aut sine medio. Et, quia consecutio ista nō apparet, nisi quando fuerit positum q mouētia, quæ mouentur secūdu hunc modū, necesse est vt reducant ad primū motore, qui est causa in inueniendo motū in eis, & sine ipso non moueret, dixit: manifestum est

.n. quod oē motū, &c. i. & necesse ē q in istis sequatur ipse predictū: & est aliquid moueri illo mō mot^o, quo mouet. quia manifestū ē q oē motū cuiuscūq, gñis sit generū motus, si mouet qn mouetur, non mouetur nisi a motore, qui est ante ipsum. & hoc intēdebat p motore superiore. Et dixit: & maxime a primo mouētū. qm, cū mouētia mouētur ex alijs, postremum eorū nō mouet, nisi per motore, qui est ante ipsum. s. qui mouet ipsum: & si istud s. m non mouet, nisi per tertium, qd est ante ipsum: & omnia nō mouēt, nisi per primum motorem. Si igitur **L** posuerimus, v. g. q generans generat, qn alteratur, & alterans alterat, quando transfertur, sequitur necessario vt trāsferens sit principū isto rū motū, & motor istius motus est prim⁹ motor, & si istud, quod mouetur ab eo. Et, cum ita sit, & posuerimus vt trāsferēs, quod est primū, v. g. transferatur, quando generat, & generatum non potest esse, nisi quādo trāsferens fuerit, qm ita fuit positum, sequitur necessario vt transferens non sit transferens, nisi transferatur. Sed, quia impossibile nō **M** apparet in hoc loco bene in moto i loco: existimatur enim q motor in loco mouet se, induxit modū motus, in quo apparet imposse sequēs hanc propositionem vtr, & dixit: sequitur enim vt sciens addiscat, &c. i. sequitur enim ex hac positione vt prim⁹ motor, verbi gratia in alteratione, vt sciēs doceat idem numero, & addiscat ipse insimul, ita, q qui docet angulos trianguli esse æquales duobus rectis, addiscat demonstrationē eius, quando docet ipsam. sequitur enim hoc vt idem sciatur, & ignoret

A retur in simul. addiscere. n. est secundum ignorantiam, & docere secundum scientiam. Et deinde d. Et magis improbabile est, &c. i. & ult. qui dicit quod motor non mouet, nisi secundum quod mouet, sequitur ei inconueniens, quod contingit dicenti, quod sanans non sanat, nisi secundum quod sanat. D. incepit dicere quomodo contingit hoc inconueniens, & dixit: aut ex primo, aut per media plura uno, .i. aut ex primo, quando mouetur illo modo motus, quo mouet. si autem posuerimus quod mouetur alio modo motus ab eo, quo mouet, veniet idem impossibile. scilicet mouere per medium.

B Et iste sermo, & predictus sunt idem, & eadem demonstratio: sed induxit primum in forma demonstrationis ducens ad impossibile, & secundum in forma demonstrationis ducens ad impossibile improbable. in hac. n. positione adunata sunt haec duo. scilicet impossibilitas, & improbabilitas.

Nō ergo necesse est semper moueri quod mouetur ab alio, eo quod moto. stabitur ergo. quare aut a quiescente mouebitur id, quod mouetur primum, aut ipsum seipsum mouebit. At vero, si oportet et considerare utrum causa motionis sit & principium, ipsum seipsum mouens, an id, quod ab alio mouetur: illud omnis utique ponet. id. n. quod per se est causa, semper prius est eo, quod secundum alterum, & ipso existente.

Nō igitur est necessarium ut motum moueatur ab aliquo semper, ut istud aliud moueatur. cessabit hoc igitur. Et primum igitur motum aut mouebitur a quiescente, aut ip-

sum mouebit se. Si igitur est necessarium considerare quod istorum duorum est causa, & principium motus: utrum illud quod mouetur ex se, aut ab alio. quilibet. n. homo festinat ad ponendum hoc. illud. n. quod per se mouet in aliqua dispositione, semper est causa prima eius, cuius transmutatio est in illa dispositione etiam.

Id est, & cum declaratum est quod impossibile est ut aliquid moueatur ab aliquo extrinseco moto, & quod aliud et moueatur ab alio extrinseco moto, & sic in infinitum: sed necesse est ut hoc cesset, sicut declaratum fuit prius, apud primum motum, quod non mouetur a motore extrinseco moto.

D. d. primum igitur motum, aut mouebitur a quiescente, &c. i. necesse est igitur ut primum motum in loco moueatur a motore, qui non est innatum moueri, aut moueatur a motore, qui mouet se: ut intendit Plato secundum suam positionem, quod omnis motor de necessitate mouetur. D. d. Si igitur necesse est considerare, &c. i. & si necessarium est in hac perscrutatione considerare quae istarum rerum motus est dignior ut ponatur primum, utrum illud, quod mouetur ex se, aut illud, quod mouetur ex alio extrinseco. quilibet. n. homo conuenit nobiscum in hoc, quod illud, quod mouetur ex se, est dignius ut sit primum principium, quam illud, quod mouetur ex alio. Et cum dixit: quilibet. n. homo festinat ad ponendum hoc, dedit causam in hoc, & dixit: illud. n. quod per se mouet, &c. i. & hoc manifestum est omnibus, & concessum eis. quoniam illud, quod per se est in dispositione,

Phyficorum

Dispositione, per quam est mouens, semper est causa precedens illud, per quod aliud est in illa dispositione, scilicet per quam est mouens. Et dixit hoc. quoniam, si hoc est necessarium in hoc, quod aliquid moueat, ut moueatur, tunc motor, qui habet in se istam dispositionem, est dignior ut sit motor, quam illud, quod habet hanc dispositionem ex alio.

Quod, et si perueniamus ad primum seipsum mouens, necesse tamen sit deuenire ad mouens penitus immobile.

Cap.

4.

Hic **Q**uare hoc considerandum est, sumpto alio principio, si quid mouet seipsum, quo modo mouet, & secundum quem modum. Necesse igitur est omnino, quod mouetur, esse diuisibile in semper diuisibilia. hoc enim ostensum est prius in his, quae videntur de natura, quod omne, quod per se mouetur, continuu est. Impossibile igitur est ipsum mouens seipsum penitus mouere ipsum seipsum. fertur enim totum, & feret secundum eandem translationem, vnum existens, & indiuiduum specie, & alterabitur, & alterabitur: quare docebitur utique, & docebitur simul, & sanabitur, & sanabitur secundum eandem sanitatem. Amplius autem determinatum est quod mouet id, quod mobile est. hoc autem est potentia, cum mouetur, non actu. quod autem potentia est ad actum pergit. est autem motus actus mobilis imperfectus: mouens autem iam actu est: ut calefacit calidum, & omnino id, quod habet formam, generat. quare simul idem,

Omnino, quod mouetur, est diuisibile. Idem, 1. 46 & 6. phy. 32. & 5. ph. 61.

& secundum idem calidum erit & non calidum. similiter autem & aliorum vnumquodque eorum, quae necesse est mouens habere vniuocum. eius ergo, quod seipsum mouet, hoc quidem mouet illud autem mouetur.

Oportet igitur nos considerare nunc de hoc, incipiendo alio modo, scilicet si aliquid mouet se, qualiter mouet, & quo modo. Dicamus igitur, quoniam necesse est ut omne motum diuidatur in diuisibilia. hoc enim declaratum est prius in nostro sermone de summis de natura. omnino enim motum per se est continuum. Et impossibile est ut illud, quod mouet se, moueat se secundum totum. quoniam tunc secundum totum transferret, & transferretur eodem modo translationis, & est vnum indiuisibile in sua specie, & tunc idem alterabitur, & alterabitur: & sic sciet, et addisces insimul, et sanabit, & sanabitur eadem sanatione. Et iam determinauimus et quid intendimus, cum dicimus, quod aliquid mouetur, secundum quod mouetur: et est quod in potentia mouetur, & non in actu: & illud quod mouetur, semper nititur ad perfectionem. & motus est perfectio non completa ei, quod innatum est moueri: & motor autem iam exiit in actum: v.g. quod calefaciens est calidum, & vniuersaliter est illud, quod iam habet formam

A mā. & sic idē in eodē modo erit ca-
lidum, & nō calidū infimul. & se-
cundum hunc modum est de quali-
bet aliarum rerum motarum, qua-
rum motor est vniuocum secundum
formam.

40 Cum declarauit q̄ omne motū ī
loco reducetur ad motum ex se, &
q̄ illud, quod sequitur de hoc in mo-
tis postremis particularibus, sequit̄
sibi in motis primis v̄sibus. siue fue-
rit vnū, siue plura, & dēclarauit q̄ ne-
cesse est vt motor, per quem mouet̄

B motū ex se primū, nō moueat oīno
neq, essentialit̄, neq, accītalit̄, & de-
clarauit q̄ idem impossibile est vt
moueat, & moueat eodem modo,
vult perscrutari de moto ex se, s̄m
q̄ est motū ex se, q̄no mouetur, & a
quo mouetur. & intēdebat hoc. q̄n
videbatur Platoni, q̄ motū ex se cō-
ponitur ex moto, & motore, qui mo-
uet se. Et ideo dixit: Oportet igitur
nos nunc consyderare, &c. i. & intē-
dit per hoc, illud, quod mouet̄ ex se,
qd manifestum est esse motū ex se.

D. d. Dicamus igitur, q̄ necesse est,
&c. & intēdit p hoc, illud, quod de-
claratū fuit prius. s. q̄ oē motum est
corpus, & q̄ omne corpus diuiditur
in corpora diuisibilia semp, & q̄ im-
pōse est corpus diuidi in indiuisibi-
lia, sicut dicūt Platonici. Et, cū dixit
q̄ est continuū, innuit causam, quæ
facit motum esse continuū. motus
n. quia est cōtinuus, fuit necesse vt
subiectum eius sit de natura conti-
nui, & non de natura discreti. Et,
cū posuit hanc propositionem, dicē-
tem q̄ oē motū est diuisibile, sequit̄
vt oē motū sit corpus, siue ponatur
mouet̄ se, aut moueri a motor̄ alio.

Et cum verificauit hanc cōsecutio-
nem, & iam declarauerat q̄ impōse
est vt idē, s̄m q̄ est corpus, moueat
se ita. q̄ moueat se, & moueatur eo-
dem modo, posuit etiam hanc pro-
positionē, & dixit: & impōse est vt il-
lud, &c. i. & iste sermo est Intellectus
ex prædicto, s. q̄ impōse est q̄ aliqd
moueat, s̄m q̄ mouet̄. & hoc est in
motis, & mouentibus, q̄ dñr vniuo-
uoce. & dixit hoc, quia hoc nō ē im-
pōse, nisi ī motoribus, quæ sunt cor-
pora, aut virtutes in corporibus. Et
ideo existimauit Plato, q̄ mota ex
se mouēt̄ a motoribus abstractis,
s. quia ponebat q̄ mouens se est ab-
stractum, & q̄ abstractum est mo-
uēs se. Sed, si hoc fuerit ita, tūc mot⁹
& mouere illic dicēt̄ur æquiuoce cū
motu, qui est hic. Et error contingit
Platoni ex hoc, quod opinabatur q̄
primus motor ī corpore, qui mouet̄
ex se, non est corpus. & est vera opi-
nio. & opinans est cum hoc, q̄ oīs
motor, siue fuerit corp⁹, siue nō, nō
mouet, nisi moueatur vno mō mo-
tus, dicto vniuoce. & fuit ipōse apd
ipsum vt motor, qui est corpus, mo-
ueat se, & sibi qui est virtus in corpo-
re, & tūc cōclufit ex hoc, q̄ aīa non
est in corpore, & q̄ est æterna, cum
moueat se. Et hoc esset verū, si aīa
moueret se essentialit̄, & moueret se
motu pprio abstractis, s. vt ītellect⁹,
& intellectū in ea eēnt idē, vt decla-
ratū est de primo motore, & de cæ-
teris motoribus abstractis. sed iste
motus dī æquiuoce cum motu, qui
est a motoribus, qui sunt corpora,
aut virtutes in corporibus. & omne
hoc manifestum est exercitantibus
se in istis scientijs.

Quod aut̄ nō est ip̄m seip̄m
mouēs sic, vt vtrūq; ab vtroq;

BBB iij mo-

C Mot⁹, q̄ a
t̄ cōtinu⁹,
fuit neces-
se vt sub-
iectū dī nā
cōtinuū, &
h d nā di-
creti. Idē
2. c. c.
47. & 2. d
cōat. t. c.
6. 1. d. mo-
uēt̄ se ē ī-
pōse ī cor-
p⁹, & ī
virtutibus
ī corp⁹.

Phyſicorum

Qd pri^o ē
magis eſt
ēi mouē-
di ſequē-
Idē. ſ. t. c.
38

G moueatur, ex his manifeſtū eſt.
neq. n. erit primum mouens vl-
lū, ſi utrūq. utrūq. mouebit. qd
n. prius magis cauſa eſt mouen-
di, q. ſequēs, & mouebit magis.
Dupliciter. n. mouere eſt, aliud
quidem id ipſum, quod ab alio
mouetur, aliud autē ſeipſo. pxi-
mius autē eſt quod lōgius eſt ab
eo, quod mouetur a principio,
quā quod in medio eſt. Am-
plius non neceſſe eſt mouēs mo-
ueri, niſi a ſeipſo. ſm accūs ergo
contra mouet alterū. at ſumpſi
contingere non mouere. erit er-
H go aliud quidem, quod mouet,
aliud autē mouēs imobile. Am-
pli⁹ nō neceſſe eſt mouēs cōtra
moueri, ſed aut imobile aliquid
mouere neceſſe eſt, aut ipſum a
ſeipſo moueri: ſi neceſſe quidē ē
ſemper motū eſſe. Amplius ſm
quē mouet motū ēt utrūq. moue-
bitur. quare calefaciens caleſcit.

Neceſſe ē igitur, vt illud, quod
mouet ſe, ſit quiddā motor, & quid-
dam motum. & apparet ex hoc,
I quod nos dicemus, quod illud, quod
mouet ſe, nō mouet ita, quod vtra-
que pars eius mouetur ab vtraque
parte. tunc. n. neutra pars erit mo-
tor primus, cū vtraq. pars moueat
ſe. quoniam vt ſit cā motionis illud,
quod eſt prius, ē dignius quā vt ſit
cā motionis cōſequentis: & ſuum
mouere ad illud eſt magis. Moue-
re autem ſit duobus modis. quorū
vnu eſt vt motum moueatur ab

alio: & alius eſt vt moueat per ſe. **K**
& illud quod eſt remotius a moto
eſt propinquius principio. Et etiā
non ſequitur neceſſario vt motum
ſic moueat, ſi motum ex ſe non fue-
rit. per accidens igitur mouet v-
trūq. eorum reliquum. ergo poſſi-
bile eſt vt vtrūque eorum nō mo-
ueat alterum. alterum igitur eorū
erit motum tantum, & alterum
motor non motum. Et etiam nō eſt
neceſſarium vt motor reuertatur
& moueatur: ſed eſt neceſſarium **L**
vt ſit aliquid quod moueat, & nō
moueatur, aut aliquid, quod moue-
tur ex ſe: ſi eſt neceſſarium vt ſem-
per ſit motus. & ſi non, tunc moue-
retur motu, quo moueret, & ſic ca-
lefaciens caleſceret.

Ideſt, & cum motū ex ſe impoſ- **48**
ſibile eſt vt moueat ſe, ita, q. motor
in eo ſit motum idem, neceſſe eſt vt
ſit compoſitum ex motore, qui nō
mouetur, & ex moto. Quoniam, ſi
motor in eo fuerit motum, tunc ip-
ſum erit primum motum ex ſe: & **M.**
reuertetur quæſtio, vtrum motum ī
eo ſit motor, aut quiddā eſt motor,
qui non mouetur, & quiddam mo-
tum. Et eſt manifeſtum q. motor, a
quo mouetur motū per ſe, non eſt
corpus. qm, ſi eſſet corpus, non mo-
ueret, niſi moueretur. Si Ariſt. igitur
eſſet cōtētus in hac declaratione de
diſpoſitione motus ex ſe, eēt ſufficiēs
in hoc, quod intrēdit. ſed, quia aliq.
poſſe defendere Platonem dicēdo,
quid prohibet q. vtraque pars moti
ex ſe moueat reliquā, ita, q. motus
eiu

A eius sit quasi reciprocatus in se, d. & apparet ex hoc, qđ nos dicemus, &c. & intendit essentialiter, & nō accidentaliter. D. d. tūc. n. &c. i. sed, cū hoc fuerit positū, sequit̃ vt neutra earū sit primū motū ex se. D. d. cū vtrāq; moueat se, &c. i. & sequit̃ vt neutra earū sit primū motū. qm̃ neutra earū est dignior, vt sit cā eius, qđ est se mouere seipsum, q̃ vt sit cā se mouere aliud. qm̃, si mouere aliud est cōsequēs mediante se, mouere seipsum est p̃cedēs. & rō est ecōtrario. & est, qm̃ vtriusq; earū mouere seipsum est se mouere aliud. Prior igitur duarū motionū ē mouere aliud, & consequēs, & posterius ē mouere se: qđ est ecōtrario ei, qđ mouet ex se. D. d. Mouere. n. fuit duobus modis, &c. & demonstrat destructionē istius positionis, s. vt duo mota, aut plura vtrūq; corū moueat reliquū essentialiter ex hoc, qđ declaratū ē qđ motū, qđ inuenit̃ in eis, q̃ mouetur īsimul, q̃ sunt duo, & plus, ē duobus modis. quorū vnus ē motū, qđ mouet ab alio, & alterū motū, qđ mouet p se: & est illud, ad qđ perueniunt mota ex alijs. & illud, qđ ē remotius à postremo moto: & ē illud, qđ est propinquius p̃cipio, qđ est motū ex se: est digni⁹ mouere q̃ p̃pinquius ei. Et fm̃ hoc erit impossibile vt vtrūq; duorū motorū moueat reliquū essentialiter. tūc. n. vtrūq; erit motū, & motor īsimul eodē mō, & nō erit illic prim⁹ motor, nec primū motū ex se, nec postremū motum, nec media. Et totū hoc est ecōtrario ei, qđ positum fuit de dispōne ī loco. Sed quia hoc non prohibet, hoc ēē p accidens, s. vt illud, qđ mouet p se, accidat ei, vt moueat aliud, d. Et ēē nō sequitur necessario, &c. i.

& cū ī motis, quę sunt h mōi, s. quo rum vtrunq; mouet reliquū essentialiter, nō fuerit motū ex se, nō sequitur vt motū corū moueat aliud. hoc. n. nō est necesse, nisi in medio, qđ est īter motū ex se, & postremū motū, qđ nō mouet, vt declaratum fuit prius. Et, cū omne hoc est, sicut narrauimus, tūc nō ē posse vt vtrūq; corū moueat vtrunq;, nisi p accēs, & qđ vtrunq; corū sit motū ex se. & hoc est ecōtrario ei, qđ posuit aduersarius. D. d. ergo posse est, &c. i. & cū vtrunq; corū nō mouet reliquū, nisi p accēs, posse ē vt neutrum moueat reliquū ita, qđ ex ambobus nō fiat motū ex se nisi p accēs: & aduersarius ponit qđ motū ex se mouet se essentialiter, & semp. D. induxit cōclusionē, quę demonstrata est prius, & d. alterū igitur erit motū, &c. i. & cū motū ex se nō p̃t cōponi ex duabus partibus, quarū vtrāq; moueat reliquā, sequit̃ necessario vt componatur ex duabus partibus, quarū altera est motor tm̃, nō mota, & alia mota tm̃. D. d. & ēē non est necessariū, &c. i. & ēē nō est necessarium vt motor nō moueat, nisi reuertatur, & moueat à se, & tūc moueat, siue moueat se per mediū, aut sine medio. contingit. n. vt calefaciēs calefaciat se. & cū hoc est impossibile, necesse est, si motus est semp, vt sit hic primus motor, qui nō mouet, & motū ex se. & si nō, contingeret, sicut d. qđ calefaciens calefaceret se, & tūc calefaceret aliquid. qđ est impossibile.

At vero neq; ipsi⁹ primo se ipsum mouētis aut vna ps, aut plures mouebunt ipsa seipsam vnaqueq; totū. n. si mouet ipsū à seipso, aut ab aliquo corū, quę sunt

* 2. l. moto

Physicorum

G sunt ipsius, mouebitur, aut totum à toto. Si igitur, quia mouet aliqua pars ipsa à seipsa, hæc utique erit illud primum ipsum seipsum mouens, separata. n. hæc quidē mouebit ipsa seipsam, totum autem non amplius. Si vero totum à toto mouetur, secundum accidens hæc mouebunt ipsæ seipsas. Quare, si non necessario, accipiatur non moueri à seipsis. Ipsius igitur totius aliud mouebit, cum immobile sit, aliud autem mouebitur. solum. n. sic potest est aliquid per se ipsum motiuum esse. Amplius, si tota ipsa seipsam mouet, hoc quidē mouebit ipsius, illud autem mouebit. Quæ igitur A B, & à seipsa mouebitur, & ab A.

Et impossibile est est, ut nulla pars eius, quod prius mouet se, nec plures una, moueat seipsam. quoniam

niam ipsum totum, si mouetur ex se, aut mouetur ab aliqua parte suarum partium, aut ipsum totum mouetur à seipso toto. Si ergo mouetur ita, quod aliqua pars eius mouetur ex se, tunc illa pars est primum, quod mouet seipsum. quoniam ista pars singulariter mouet seipsam, illud autem secundum totum non. Et, si illud totum mouetur à seipso toto, tunc ista, scilicet partes, et mouent se per accidens. Et, si hoc non est necessarium, neque ponatur. L. eas non moueri ex se, tunc igitur quiddam totius mouet, et non mouetur, et quiddam mouetur. Et etiam, si aliquid secundum totum mouet se, et quiddam est motor, et quiddam motum, A B ergo mouetur ex se, et ex A.

A mouens.

B motum.

Tota linea ex seipsa mouetur, et ab A primo.

42 Ista est declaratio, in qua sustentatus est Arist. in hoc, quod motum ex se componitur ex motore, qui non mouetur, & ex moto: non ex moto, & motore. qui inatus est mouere se, ut Plato dicebat. Expositores autem, scilicet Themist. & Alex. inducunt demonstrationem super hoc alio modo, existimando ipsam esse breuiorem, & certiorē demonstratione Arist. dicunt. n. quod motum ex se non potest euadere à quinque partibus contradicentibus, scilicet Aut diuiditur in duas partes, motorem non motum, & rem motam, Aut ut totum moueat se, Aut ut utraque pars moueat utramque, Aut ut pars moueat totum, Aut ut totum moueat

partem. Et ducunt ad inconueniētiās in omnibus eis eadē via. & est, quia motor est ipsum motum. Dicunt. n. quod, si totum mouet totum, erit mouens idē cum moto. quod est impossibile. Et, si pars mouerit totum, tunc eadem pars erit in eo motor, & motum. Et similiter, si utraque pars mouerit utramque partem, tunc utraque earum mouebit se. non. n. est distantia inter hoc, quod aliquid moueat se cum medio, aut sine medio. Et si sic dicunt, si totum mouerit partem, sequitur ut totum moueat se. Et totum hoc est error, & deceptio. Primo. n. decipiuntur, peccantes in hoc, quod existimant, quod diuisio, qua

Digressio
contra The-
mistium, &
Alex.

Primus er-
ror eorum.

A qua vult in hac declaratione, est diu-
sio in contradicentibus: & q̄ demō
cōplebit, q̄n quatuor cōtradicentia
destruent, & remanebit quintū, qđ
est, q̄ motū ex se cōponit ex moto
re nō moto, qđ nō est corpus, & ex
moto, qđ est corpus. Et nō est, sicut
existimauerūt. q̄m, cū posuerimus,
q̄ impossibile ē vt motū sit ipse motor,
tūc necesse erit vt motū ex se diui-
dat in duas partes, s. in motorē, qui
nō mouet, & rē, quē mouet t̄m mō.
sed quia Arist. vidit q̄ sunt hic alij
modi ab his duob⁹ modis, & p̄t ali-
quis existimare, q̄ motū ex se forte
Est s̄m aliquē eorū, incepit destrue-
re eos ad cōfirmādū suā demōne.
& iō induxit in vnoquoq; eorū cō-
clonē, quā induxit in priā demō-
ne. & si demō eius esset fundata su-
p̄ modū cōtradictiōis, nō induceret
cōclonē, nisi semel. Et, quia existi-
matio magis apparens est, q̄ vtraq;
pars moti ex se mouet reliquā s̄m
reciprocationē, incepit destruere,
hoc, dicendo, hoc aut erit essentiali-
ter, aut accidentaliter. Et, si fuerit es-
sentialiter, continget vt nō sit in eis
motū ex se, & ē vt aliquid moueat
se, s̄m q̄ mouet. & cum destruxerit
Cduas diuisiones, destructū erit illd,
qđ mouet ex se, sit tale. Expositores
autē, cū destruxerunt diuisionē, q̄ ē
essentialiter, existimauerūt q̄ posi-
tio ēē destructa. & hoc est s̄m pec-
catū. Et hoc ē, qđ dicunt, q̄, si totū
mouet à parte, continget vt pars, q̄
mouet, moueat essentialiter, immo
segt ē vt illa pars moueat ex se, ne-
cessariū est vt destruat ista positio,
dicendo, q̄ qđ reuertitur in hoc, qđ
mouet ex se, quō mouet, & cōtingit
ē, q̄ illud, qđ fuit positū motū pri-
mū, nō sit primū motū. & ē totum

moueri à parte est p̄ accidēs. R̄sio **D**
igitur remanebit ī mō, qui est p̄ ac-
cidēs ipsum esse. impossibile est. n. in rei
veritate de mō, s̄m quē pars mouet
partē, cū nullo mō imaginat q̄ pars
mouet totum, nisi p̄ accidens: & re-
motus est imaginari q̄ totum mo-
uet partē essentialiter. Nō est igitur
vtrūm istis duobus modis, donec
diuidant s̄m esse essentialiter, & ac-
cidentaliter, sicut fecit Arist. Sed hoc
nō fecit in his duobus modis, neq;
habuit curā de eis, cum nullus exi-
stimer in p̄mo moto ex se q̄ pars
illius mouet totū, aut q̄ totum mo-
uet partē: cum pars mouens debet **E**
distingui à parte mota s̄m esse, aut
s̄m definitionē. Et, cum ita fuerit,
tunc motū ex se diuidetur in duas
pres, in motum ex se, & motū à mo-
to ex se: & tunc nō imaginabitur q̄
ps mouet totum, aut q̄ totum mo-
uet partē, nisi p̄ accūs. Et, quia isti
duo modi, q̄ sunt p̄ accūs, sunt ma-
nifesti, non habuit curā de eis Arist.
sed habuit curā destruere eos, in q-
bus nō bene apparet eos esse p̄ acci-
dens, sicut fecit ī partibus, q̄ mouet
se adinuicē, & in ponendo q̄ q̄libet
pars mouet se, in quo dixit q̄, si mo-
tum ex se fuerit tale, cōtinget vt ille
partes moueant, sed p̄ accidēs. Arist.
igit nō vult de istis modis, nisi eis, in
q̄bus latet eos esse p̄ accidēs: & sunt
illi modi, de quibus pōt aliquis exi-
stimare q̄ aliquis eorū ē motum p̄
se. De eis autē, de quibus apparet ac-
cidentalitas, non habuit curā Arist.
& sunt q̄ totum mouet partē, aut
q̄ pars mouet totum. Si igit aliquis **Dubium.**
dixerit q̄ Arist. debet destruere istos
modos, s. totum mouere partē, & p-
tem mouere totum, s̄m q̄ sunt per
accidens, dicemus ad hoc, q̄ Arist. **Solutio.**
dimisit

Secundus
error.

Physicorum

G dimisit eos pp hoc, q accidentalitas est manifesta in eis: & nō voluit destruere, nisi eos, in quibus accidentalitas non est manifesta p se, cū hoc, sicut diximus, q nullus existimat vt motum ex se sit tale, s. de eis, in quibus accidentalitas ē manifesta p se.

Qm aut mouet aliud quidē, qd mouetur ab alio, aliud autē immobile existens: & mouetur hoc quidē mouens, illud autē nihil mouens, ipsum seipsum mouens necesse est ex immobili esse, mouente tñ, & adhuc ex eo, qd **H** mouetur, non mouet autē ex necessitate, sed qualitercunq̃ euenit. Sit. n. *A* mouens quidē, & immobile: *B* vero id, qd & mouet ab *A*, & mouet id, in quo *C*: hoc aut motū quidē ab ipso *B*, mouēs autē nihil. si. n. & p̃ plura veniat aliquñ in *C*, sit per vnū solū. totum ergo *A B C* ipsum seipsū mouet: sed, si aufero ipsum *C*, ipsum quidē *A B* mouebit ipsū seipsum: ipsum. n. *A* est mouēs, *B* vero, id qd mouet: ipsum autem *C* non mouebit ipsum seipsum, neq̃ penitus mouebit. At vero neq̃ *B C* mouebit ipsa seipsam sine ipso *A*. nā *B* mouet ex eo, quia mouetur ab alio, nō q̃ a seipso parte aliqua. ipsum igit̃ *A B* solum seipsum mouet. Necesse est igit̃ ipsum seipsum mouens habere mouens, immobile tñ, & id, qd mouetur, nihil autē mouet ex necessitate, tangencia aut aut vtraq̃ seinuicē, aut alterum alterum. Si igit̃ continuum est id, qd mouet: (qd, n.

mouetur continuū esse necessarium est:) manifestum est q̃ totū ipsum seipsum mouet, nō eō, q̃ ipsius aliquid hmōi sit, vt ipsum seipsum moueat, sed totum mouet ipsum seipsū, & mouēs, & motū, eō, q̃ ipsius aliquid est ipsum mouens, & id, qd mouetur. non. n. totū mouet, neq̃ totum mouetur, sed mouet qdē ipsum *A*, mouetur autem ipsum *B* solum. ipsum autē *C* ab ipso *B* non amplius. impossibile enim est.

Et, quia aliquid mouet, aut ita, **L** quod moueatur ab alio, aut ita, quod nō moueatur: & aliquid mouetur, aut ita, quod moueat, aut ita, quod non moueat omnino, necesse est, vt illud, quod mouet se, sit ex non moto, sed est motor et ex moto, sed non necessario est motor, sed currit secundum vtrūlibet. Sit igitur *A* motor, sed non motum: & *B* motum ab *A*, & mouens *C*: & *C* moueatur ex *B*, & nihil moueat omnino. quoniā, cū ad hoc **M** peruenimus cum medys pluribus vno, ponatur vnum medium tātū esse. *A B C* igitur totum mouet se. sed, si abstulerimus *C*, remanebit *A B* mouens se: *A*. n. est motor, & *B* motum: et *C* non mouet se, immo non erit omnino motor. Neque *B C* mouebit se sine *A*: *B*. n. mouet, quia mouetur ab alio, non a parte aliqua ipsius: *A B*. n. solum mouet se. Necesse est igitur **V**

Motor tantum. **Motum, & mouens.** **Motum tantum.**

A **B** **C**

Corpus musculi.

cesse sp. ut sit motor, sed forte erit
 motor & motū, & forte erit motū
 non motor alicuius rei: necesse est
 ut motū ex se componat ex motore
 nō moto, & ex moto, sed qđ non de
 necessitate est motor. & hoc est, qđ
 est motū ex se primū, s. qđ nō mo-
 uet à sua parte. Illud aut, qđ moue-
 tur ex se pp aliquā partē ipsi⁹, sicut
 ē dispō in aīali sm totū, & primum
 motū in eo est motor necessario. si-
 cut calor naturalis, qui ē motor &
 motū in animali necessario. qm, cū
 fuerit separatus à mēbris, q̄ mouen-
 tur, corrūpet. Hoc igit est illud, qđ
 intendebat declarare in hoc sermo-
 ne, s. qđ motū ex se cōponit ex dua-
 bus partibus tm, quarū vna est mo-
 tor tm, & alia motū, & qđ motū ex
 se continuū naturaliter, si primitus
 nō fuerit tale, necessario ē i eo mo-
 tor talis. Et, cū d. hoc, dedit exēplū
 de litteris, & d. Sit igit A, & c. i. sit igit
 motū ex se, compositū ex motu
 re, qui nō mouet, s. A, & ex motore,
 qui mouet ex A, plus vno, v.g. ut sit
 cōpositū ex A, & B, & C: A aut mo-
 uebit B, & nō mouet: & B mouet C,
 &

E.

Calor nā-
lis est mo-
tor, & mo-
tū i aīali.
F
Idē. f. c. 37
& 7. phy.
cō. l.

Phyſicorum I

G & mouet ab A, & c mouet ex B, & nihil mouet. D.d. qm̄, cū ad hoc pueniemus, & c. i. & indifferenter ſiue iſtud motū ex ſe cōpoſitū ponatur cōponi ex motis, & motoribus multis, ita, q̄ primus motor mouet poſtremū motū cū plurib⁹ medijs, aut cū vno medio, in hoc, qđ intēdim⁹ declarare, ſ. q̄ in oī motu ex ſe tali ē motū ex ſe primū, qđ cōponitur ex duabus partib⁹ tñ, & qđ illud ē motū ex ſe, nō aliqua alia pars priū, q̄ ſunt in illo. D.d. ponat igit̄ eſſe per vnū mediū tñ. i. &, cū nulla dīa ē in hoc, qđ ponat mouere cū plurib⁹

H medijs finitis, aut cū vno medio, ponat mouere cū vno medio, ſ. ponat cōponi ex tribus. mediū. n. vnū exiſtit in tali numero. D.d. A B C igit̄ totū mouet ſe. i. &, cū poſuerim⁹ qđ mouēs ſe mouet partē poſtremā ipſius, ſ. A, maniſeſtū eſt qđ iſtud ex ſe motū cōponit ex A, & B, & C. v.g. qđ musculus eſt motū ex ſe, & cōponit ex tribus, ſ. ex corpore muſculi, & ē poſtremū motū, & ex calore naturali, qđ eſt motor, & motū, qui tranſit in neruis, & aīa mouēte, qđ eſt forma in illo calore naturali. D.d. ſed, ſi abſtulerimus C, & c. i. ſed, ſi abſtulerimus C, ex hoc moto ex ſe, qđ cōponit ex A B C, tūc remanebit illd, qđ cōponit ex A B, motū ex ſe. Et, cū d. qđ illud remanēs, cōpoſitū ex A B, eſt illud, qđ in rei veritate mouet ſe, dedit cām in hoc, & d. A. n. ē motor, & c. j. & ſequit̄ neceſſario vt illd, qđ mouet ſe, ſit cōpoſitū ex A B: qđ A eſt motor, cū ſit neceſſariū vt mouēs ſe habeat motū, & B eſt primū motū ab A. C autē nō eſt motū. qđ ē neceſſariū inueniēdo motū ex ſe; ſ. quia C nō eſt pars, quæ mouet ab eo. & hoc intendebat, cū d. & C non

mouet ſe. j. & C nō eſt illud, qđ mouet ſe, nec eſt motū, qđ eſt i illo, qđ mouet ſe, cū ſit declaratū qđ illd, qđ mouet ſe, cōponit ex duobus, ſ. A, & B. & C forte non erit oīno motor, & remanebit reliquū motū ex ſe, ſ. illud, qđ cōponit ex A, & B. D.d. Neq; B C ē mouet ſe ſine A. i. neq; poſſumus ē dicere, qđ B & C eſt illud, qđ mouet ſe ſine A. Et intēdebat cōcludere diuiſionē, qm̄ nō poſſumus dicere, qđ illud, qđ ponit ex A, & B, & C, eſt illud, qđ mouet ſe. qm̄, ſi auferet C, remanebit A B mouēs ſe. neq; ē poſſumus dicere hoc in ſolo A: A. n. nō mouet ſine B: neq; i ſolo B, ſine A: qm̄ neceſſe eſt vt B habeat motū: remanet de neceſſitate vt illud, de quo dicimus mouere ſe, ſit cōpoſitū ex A, & B. Et, cū narrauit qđ B nō ē mouēs ſe, dedit cām in hoc, & d. B. n. mouet, qđ mouet, & c. i. & B nō eſt motū ex ſe, quia poſitū fuit moueri ex alio, ſ. ex A, nō ab aliqua pte i ipſo. qm̄, ſi moueret ab aliqua pte in ipſo, tunc illa pars eſſet mouens ſe. D.d. qm̄ A B ſolū eſt illud, qđ mouet ſe. i. qm̄ illd, qđ cōponit ex A B, ē illud, qđ eſt neceſſe vt moueatur ex ſe. & intēdebat qđ B nō fuit poſitū in pōne diuidi in parte, qđ eſt motor, nō motū, & in parte, qđ ē motū, ſed poſuimus A motū, & B motū. Et, cū poſuit oīa iſta, dedit cōclonē, & d. Neceſſe eſt igit̄, & c. declaratū ē igit̄ ex hoc, qđ illud, qđ eſt motū ex ſe, in rei veritate cōponit ex motore, qui nō mouet, & ex primo moto. Iā igit̄ cōcluſit illud, qđ intendebat declarare, & ē, qđ motū ex ſe cōponit ex duabus ptribus, ſ. ex motore nō moto, & ex moto, qđ nō mouet de neceſſitate. D.d. dū conuenit vtrunq; reliquo, aut tāgit ipſum. i.

Ata ē forma
I calor nā
I
li. Idē. 7.
Met. c. 31.

A q̄ nō seq̄r vt motū moueat de necessitate, dū mouet à suo motore. ista. n. cōcomitātia erit ex duobus. in priō autē moto erit, dū fuerit cōueniētia inter ipsum, & motore: in medio autē dum tangit tertū. medium autē necesse ē vt tāgat corpus. primus autē motor necesse est vt cōueniat. D. d. Si igit̄ motor fuerit cōtinuus, &c. i. si igit̄ primus motor est de natura continui, quia est in cōtinuo in rei veritate, qđ est motū, manifestū est qđ totū est in toto continuo moto, nō ī quodā eius. qm̄ nō posuimus ipsum pp̄ suā continuitatē cum aliqua parte eius, sed cū toto. & cum ita sit, motū ex se est fm̄ totum, sed non eodem mō, sed motor pp̄ A. & motū pp̄ B. Et d. Si igit̄ motor fuerit cōtinuus, quia primus motor nō est virtus in corpore, ita, qđ diceret̄ cōtinuum pp̄ naturā cōtinui cum ipso, s. corporis. D. d. sed est motum, & motor, &c. i. non cōtinuum, s. qđ in eo est motor, & motū insimul, sed est, sicut d. mouens. secundum A, & mouet fm̄ B tantum.

Dubitationē autē hēt, si auferat aliqs aut ab ip̄o A, si cōtinuū **C** est, id, qđ mouet quidē, sed imobile est, aut ab ip̄o B, qđ mouetur, an reliquū vtriq̄ ip̄i⁹ A mouebit, aut reliquū ipsius B mouebit. si. n. hoc, non vtriq̄ erit, qđ primo mouet̄ à seipsa, quæ A B. remota. n. ab A B adhuc mouebit seipsam reliqua A B. An potētia quidem vtrunq̄ nihil prohibet, aut alterū, id. s. qđ mouetur diuisibile eē, actu autē indiuisibile. si autē diuidat̄, nō vltērius eē eādē hñs potētiā. quare nihil p-

hibet ī hñs, qđ diuidi pñt, potētia priō inesse. Manifestū est igitur ex his qđ est primū mouens imobile. siue. n. confestim id, qđ mouet̄, ab aliquo at̄ mouet̄, stet ad immobile primū, siue ad id, qđ mouetur quidē, ipsum autē seipsum mouēs est, & sistēs, vtroq̄ mō accidit vtriq̄ id, qđ primū mouet, ī oib⁹ eē motis imobile.

Et queritur in hoc, si ex A, si fuerit cōtinuū, et est motor nō motū, aut ex B, quod est motū, liminatur aliquid, vtrū illud, quod remanet ex A, sit motor, et illud, quod remanet ex B, sit motū. Quoniam, si hoc fuerit, tūc A B nō erit primū motū ex se. quoniam ex A et B auferetur aliquid, et reliquū mouet se. Dicamus igitur ad hoc quod nō est inopinabile vt vtrūq̄, aut alterū, s. motum sit in potētia diuisibile, in actu autē nō. sed, si diuidatur, tunc natura eius non erit illa eadem natura. & ideo nō est inopinabile vt in diuisibilibus sit in potentia aliquid primum.

Apparet igitur ex hoc, quod primus motor nō est motū. quoniam, si motum cessabit cito, & mouetur ab aliquo, peruenietur ad primum motorem, qui non mouetur, & si perueniatur ad motum, sed est illud, quod mouet se, & facit ipsum quiescere, sequitur ex illo modo, & ex isto insimul vt primum in oib⁹ motis sit non motū.

Cum

Physicorum

G Cum declarauit qd motu ex se co-
44 ponitur ex motore non moto, & ex
 moto, qd non mouet de necessitate,
 & qd, si mouens inueniat composi-
 tum ex pluribus vno moto, necesse est
 vt dissoluatur i motu ex se primu, s. i.
 illud, cui e, propriu vt primu motu in
 ipso non moueat de necessitate: mo-
 tu. ii. ex se, quia est duobus modis,
 mo, in quo primu motu a prio mo-
 tore mouet de necessitate, & mo, in
 quo primu motum nihil mouet de
 necessitate, i. coepit dubitare de hoc,
 s. in motu primu ex se ee. Potest. n.
 aliquis dicere, qd no est possibile vt
H primum motum per se sit, neq; pri-
 mus motor. qm motu est continuu
 per se, & motor et e continuus, quia
 est in continuo, & continuu diuidit
 semp in diuisibilia. Et ideo d. Et q-
 ritur de hoc, &c. i. & qritur in hoc,
 qd diximus, s. qd moues se primum
 est, qd componit ex motore no mo-
 to, & ex moto indiuisibili, i. no mo-
 tore tali mo. Potest. n. aliquis dice-
 re qd, si ex motore, qui no mouetur
 (si motor sit de natura continui, qd
 est forma continui) diminuat ali-
 quid, aut ex moto, cu de necessitate
I sit de natura continui, aut ex moto-
 re (si accidit ei continuitas) rema-
 nebit residuum motum ex se: & sic
 no erit hoc moues seipsum primu,
 neq; motor primus. Et hoc intede-
 bat cu d. Qm, si hoc fuerit, &c. D. de
 du solutione, & d. Dicamus igit ad
 hoc, &c. i. dicamus igitur soluendo
 qd non est remotu vt vtrunq; sit di-
 uisibile in potentia in infinitum, si
 vtrunq; fuerit continuu, aut alteru,
 s. motum, si no fuerit positu qd mo-
 tor est de natura eius, cui accidit co-
 tinuitas, & est materialis, vt declara-
 tu est, in actu aut est impossibile. D. d.

Sed si diuidatur, &c. i. & est imposse
 vt motum diuidatur in actu in in-
 finitu, & sit motor. qm tuc diuisio
 pueniet ad hoc, qd eoru natura cor-
 rumperet. v. g. qd, si primum motu ex
 se fuerit ignis iste demratus, a quo
 auferem' parte, & postea alia, & po-
 stea alia, pueniem' ad tale quanta-
 te, qd si diuidatur, corrumpet ignis, cu
 minima quantitas ignis sit determi-
 nata. Et si sit est de aiali annulloso,
 ex quo, si diuisa fuerit aliqua ps, re-
 manebit residuu non motu ex se.
 & cum ista diuisio non procedat in
 infinitu, manifestu est hoc esse mo-
 tum ex se primum, & motore pri-
 mu. Et tale motum esse posuit pro
 principio, in principio Septimi, ad
 declarandu qd oe motu habet mo-
 torem. D. d. & ideo no est inopina-
 bile, &c. i. & io non est imposse vt in
 diuisibilibus in potentia sit aliquid
 primu: licet, fm qd est in potentia,
 no sit in eis primu: sed est necesse
 hic esse primum. & si non, no esset
 motus. Et d. in motore: qm primi-
 motores apud ipsum sunt duobus
 modis, s. motor materialis, i. qui co-
 stituitur per re motam, & hoc est i
 rebus generabilibus, & corruptibi-
 bus. & motor no materialis, & hoc
 no dr continuum, nisi per accidens.
 continuitas. n. essentialiter est ipos-
 sibilis in oi moto primo. qm est no
 corpus. non. n. loquit in hoc loco,
 nisi in moto ex se simpliciter: i mo-
 to aut ex se, qd est imposse esse in to-
 to primus motor, manifestu est qd
 non dr continuu oino, quia no mo-
 uet neq; essentialiter, neq; acciden-
 taliter. & hoc no accidit, nisi in mo-
 toribus, qui constituunt per re mo-
 ta ab eis, sicut in animabus aialiū.
 principia aut prima, qd sunt in mo-

Minima
quantitas
ignis e de-
terminata.
Id e lfr. 62
id e 6. ph.
32. 49. 59
91. id e. 1.
E
ph. 36. 37
38. id e. 2.
de aia. 41.
97. & 1.
Coe. 11 6.

Motor du-
plex.

M

A cis ex se eterna, motor in eis non est
divisibilis neque essentialiter, neque ac-
cidentaliter. D. d. Apparet ex hoc igitur,
&c. i. & cum manifestum sit quod mo-
tum ex se non potest dividi in infinitum,
manifestum est quod in motis ex se est talis motor, scilicet qui non movetur
omnino. D. dedit modum, ex quo
apparet hoc & d. quoniam, si motum ces-
sabit, &c. i. si movetur ex se non ex
alio. & hoc intendebat cum d. cessabit.
& omne motum movetur ab aliquo, per-
venietur in hoc moto ex se ad motorem,
qui non movetur. quoniam, si componitur
ex pluribus uno mo-
B to, necesse est pervenire ad motorem, qui
non movetur. & quia tale non est me-
dium inter motorem, qui non move-
tur in eo, & inter motum, id est d. cessa-
bit cito. D. d. & si perveniat ad mo-
tum, &c. i. & si motum positum non
movet se, sed perveniat ad movens se,
ut prius declaratum fuit: & omne movens
se est in eo motor, qui non movetur: se-
quitur necessario ex illo moto, & ex isto, ut hic sit primus
motor, qui non movetur. Et quasi
diceret, & quia omne motum non fu-
git alterum istorum, scilicet quod aut erit mo-
tum ex se, aut ex alio: & motum ex
C alio pervenit ad motum ex se: & mo-
tum ex se habet motorem, qui non mo-
vetur: sequitur ex utroque modo, ut omne
motum habeat motorem, qui non movetur,
id est quod omnes motus reducuntur
ad talem motorem, aut ad unum, aut ad
plures uno. ^a Et dixit: est illud, quod
movet se, & facit ipsum quiescere. quia
iam accepit in descriptione moti ex se, quod
est illud, quod habet quiescere ex se. & in
hoc differt motum ex se secundum suam
opinionem, a motibus corporum simpli-
cium, cum ista existimentur moveri per se.

^a Motus ex se in aliis dicitur a moto ex se in corporibus simplicibus.

Primum movens esse perpetuum, et unum, ipsumque nec per se, nec per accidens moveri. Cap. 5.

Quoniam autem oportet motum semper esse, & non inter-
mitti, necessarium est
esse aliquid perpetuum, quod pri-
mum movet, siue unum sit, si-
ue plura, & primum movens
immobile esse.

Et quia motus necesse est ut sit semper, et nunquam deficiat, sequitur necessario ut sit hic aliquis primus motor, siue unum, siue plura, et quod primus motor non sit motus.

Cum declaravit in Sexto quod est im-
possibile quod motus eternus sit, nisi circu-
laris, & declaravit in principio Septi-
mi quod omne motum habet motorem,
& postea declaravit in illo tractatu
quod mota moventia se adinvicem in lo-
co reducunt ad motum ex se, & de-
claravit in principio istius tractatus
quod nunquam motus deficiet, neque in pre-
terito, neque in futuro, sequitur ex hoc, quod
primum motum ex se, ad quod re-
ducuntur omnes motus ex se in loco, sit
eternum. & si non, esset possibile ut
motus deficeret in aliqua hora, cum
ipsum sit causa illius. & quod propter hoc neces-
se est ut sit hic unus motor eternus:
& est ille, secundum quem movetur istud mo-
tum primum. D. d. post hoc quastio-
nes contingentes in hoc, et vidit quod
necesse est iterare perscrutationem de
motu in hoc tractatu, & complere ser-
monem de hoc in propositionibus, quibus
usus est in Sexto, & Septimo. Et ult-
vidit quod melius est congregare illud
totum, & declarare quod remanet ad de-
clarandum de dispositive entium in motu,
& quiete, & declarare quod motus sit
Phy. cum co. Auer. CCC iste

Physicorum

Este motus, & utrum motor illius sit in materia, aut non in materia. Et incepit diuidere entia in oēs dispōnes, quę possibile est vt existimetur esse fm ipsas in motu, & quiete. Et postea dissoluit quæstionē contingentem i hoc, q omne motum habet motorem ex motibus corporū simplicium, & declarauit q ista nō mouētur ex se. D. declarauit q oīa mouentia, quę mouentur in loco, reducunt ad motū ex se. Et postea declarauit, q motū istud, & motor componitur ex vno moto, & ex primo motore, qui nō mouetur. Et cū compleuit hanc declarationem perfecte, & est illa, quā declarauit in Se primo non perfecte: qm illic nō declarauit q primum motum debet componi ex motore, qui nō mouetur, & ex primo moto: reuersus est etiam ad illud, quod declarauit in principio istius tractatus, sc. q nulla est hora, in qua deficit mot⁹, ad cōcludendū illam eandē conclusionē, quam conclusit in principio istius tractatus, ex hoc, qd declaratū fuit in eo, q motus nunq deficit, & ex illo, qd declaratum fuit in Septimo, sc. q mouentia, quę mouentur in loco, reducuntur ad motum ex se. qm illa conclusio perfectius apparebit hic, cum sermo de propōnibus, sup quas fundata conclusio est pfectior i hoc tractatu. & cōclusio est, q est hic motus vnus eternus. Et, qā omnia ista sunt, sicut narrauimus, reuersus est ad primā propōnē, quam verificauit in principio istius tractatus, & d. Et, quia motus, &c. i. &, cū declaratum sit q omnia mouētia, quę mouentur, reducuntur ad primum motum ex se, quod componitur ex primo moto, & ex motore, q

non mouetur, & iā declaratū est q in nulla hora deficit motus, necesse est vt primus motor, ad quem reducuntur alij motus, sit eternus, & sit absolutus ab oī transmutatione, & vt motum ab eo ē sit absolutū ab oī transmutatione, nisi à motu in loco: & siue ille motor, qui est talis fuerit vn⁹, aut plures. Et fuit necesse vt ipse non quiescat à mouere, nec illud, qd mouet ab eo à motu, quia est cā motū. Et demonstratū est q motus nunq deficit. &, si ille motor in aliqua hora nō moueret, tūc deficeret motus. Et fuit necesse etiā vt non sit transmutabile, neq; essentialiter, neq; accidentaliter. qm, si ita esset, tunc esset motor prior illo. Et, cū manifestum sit, eternū esse motorem, & motum ab eo eternum: qm, si non esset eternum, tunc moueretur ab eo per accidens, & sic eēt illic motor prior illo: ergo necesse ē vt sit hic motus etern⁹. Vtrū autē iste motor est vnus, aut plures perscrutandum est in alia scientia.

* Vnumquodq; igit immobilitatem quidē, mouentium aut, perpetuum esse nihil ad p̄sentē sermonē. Quod aut necessariū est esse aliquid, quod semper immobile quidem ipsum sit omni extranea mutatione, & simpliciter, & fm accidens, motuum aut alterius manifestum est considerantibus sic. Sit aut, si quis velit, in quibusdam contingēs, vt sit aliquñ, & non sit sine generatione, & corruptione. fortassis. n. necessarium est, si quid impartibile aliquñ quidē est, aliquñ aut nō est, sine mutatione aliquñ quidem

Nota qua
liter decla
tio Septi-
mi ē iper-
fecta. vide
p hoc &c.
4. cōcl. cō.
25.

Vide. 12
Mc. re cō
42 & ide

* a. l. At
vnū qd q.
M

Expō ter.

A quidē esse, aliquñ aut non esse oē tale. Et principiorū immobiliū quidē, motiuorū aut quēdā ali- qñ quidē esse, aliquñ aut nō esse, cōtingat & hoc. sed nequaquā oīa quidē possibile ē. manifestū. n. est, q̄ causa q̄dā n̄s, q̄ ipsa seipsa mouent, inest, vt aliquñ quidem sint, aliquñ aut nō sint. q̄d. n. ip- sum seipsum mouēs ē, oē neces- se est magnitudinē h̄re, si nihil mouetur impartibile. id aut. q̄d mouet, nulla necessitate ē ex di- ctis. Vt igit alia quidē generen- tur, alia vero corrumpantur, & hoc sit continue, nulla cā est im- mobiliū quidē, non semper au- tē existentiū, neq̄ rursus eorū, quæ semper quidē h̄c mouēt, horū aut alia. ipsius. n. q̄d semp est, & continui neq̄ vnūq̄que ipsorum cā est, neq̄ omnia. nā sic se habere perpetuum. & ex necessitate est. omnia autem in finita, & non simul omnia sunt.

C Vtrum aut vnūquodq̄ mouē- tium, q̄ non mouētur, sit æternum, non est intrans modo ad propositū. Quoniā aut necesse ē vt sit hic ali- quid, quod in se non sit motum, & sit absolutum ab omni transmuta- tione simpliciter, & per accidēs, quod mouet aliquod aliud, decla- rabitur hoc modo. Ponatur igitur hoc ēē possibile in quibusdā vt sit quandoq̄, et nō sit quādoq̄, sine ge- neratione, & corruptione. dignum est. n. illud, quod nō diuiditur, quā-

do fuerit quandoq̄, & non fuerit **D** quandoq̄, vt esse cuiuslibet talis, aut nō esse sit necessariū, vt sit si- ne transmutatiōe. Ponatur igitur quod possibile est vt quædam prin- cipia, et q̄ sunt non mota, sed sunt mouentia, sint quandoq̄, & quā- doq̄ nō sint. sed nō est possibile vt oīa sint talia. manifestū est. n. quod hic est alia cā eorū, q̄ mouent se in eē eorū quādoq̄, et nō eē eorū quā- doq̄. oē. n. mouēs se, necesse ē vt ha- beat magnitudinē, cū illud, quod **E** non diuiditur, non mouetur. motor autem non sequitur aliquo mō vt habeat magnitudinem. Causa ve- ro in hoc, quod quædā generātur, & quædam corrumpuntur, et hoc esse perpetuum, non est vnū eorū, quæ sunt nō mota. sed nō sunt sem- per in esse mota, ita, quod ista mo- ueant semper, & per hoc moueāt alia. quod enim est tale, nec non vnū huius, neq̄ omnia erunt cā res perpetua continua. ista. n. dispo- **F** sitio, secundum quam sunt ista, est æterna, & necessaria. ista autem omnia sunt infinita: sed non om- nia existunt in finitū.

Cum declarauit q̄ necesse est vt **46** sit hoc motum ex se æternum, com- positum ex motore, qui non mouē- tur, & ex moto æterno, d. Vtrū autē vnūq̄q̄, &c. & intēdit aīas aīaliū, q̄ sunt hic. istē. n. animē mouent, & non mouentur. & quēstio in eis est **CCC ij** existens.

Phyficorum

Existens. Plato. n. dicit qd oē mouēs se est eternū: & anima apud ipsum est eternū. Et, quia ista perſcrutatio magis pertinet ad perſcrutationem de aīa, d. qd nō intrat mō sermonē hūc. & intēdit qd ista pſcrutatio est alia ab illa. Et in lib. a quo extraxi verbū Aristo. inuenit talē litterā (si aut vnumquodq; mouentiū, q nō mouent, fuerit aliqd eternū, nō intrat hunc sermonē). i. quērete autē vtrū vna aīarum sit aeterna, aut oēs sint generabiles, & corruptibiles, nō p̄tinet ad hūc locū. & hoc est quasi meli⁹: qm qdā partes aīe vtrū eē generabiles, & corruptibiles: sed dubitatur de eis in motore, qui dī intellectus. Et in li. Themisti, inuenim⁹ loco istius, qm aut oē eternum mouet, ita, q nō mouet, nō intrat hunc sermonē. & est tertius sermo a p̄dictis. D. d. Qm aut necesse est, &c. i. qm aut necesse est vt sit hic motor, qui nō mouet, absolutus ab oī trāsmutatiōe simplr, & eēntialiter, & accidentaliter, qui mouet aliquid aliud semp: & est primū motū ab ipso, vt declaratū est a p̄dictis, & declarabit ē hoc mō. Et intendebat p hoc, qd dixit, aliquid aliud, qd in se nō mouet, motorē, qui nō mouet, qui ē altera duarū partiū moti ex se. Et intendit p hoc, qd dixit: absolutū ab oī trāsmutatiōe, qd non accidit ei aliq; mod⁹ trāsmutatiōis, nec generatio, nec corruptio, nec alteratio, nec augmētatio, nec diminutio, nec motus localis. Et, cū d. simplr, & per accidēs, forte intēdit p simplr illud, qd est cōe ei, qd est essentialiter, & ei, qd est accidentaliter. trāsmutatio .n. simplr diuidit in essentialiter, & accidentaliter. & fm hāc expōnē dixit rememorationē de altero duorū

modorū, in quos diuidit trāsmutatio simplr, & tacuit reliquū, s. pro palauit modū, qui est p accidēs, & tacuit modū, qui est essentialiter. Et forte intēdit p simplr essentialiter. Transmutatio. n. simplr est essentialis, cū sit transmutatio vera: transmutatiō aut non simplr est accidentaliter. simplr. n. dī de transmutatiōe in substantia: nō simplr vero de trāsmutatiōibus ceterorū p̄dicamentorū. Et intendit p hoc, qd d. q mouet aliquid aliud, partē, q est primū motū, qd ē scda pars primi moti ex se. Et, cū voluit hoc declarare alio mō a p̄dicto, d. Ponatur igit qd hoc sit posse in quibusdā, &c. i. & ponat qd qdā istorū mouentiū, q nō mouent, inueniant qnq; , & qnq; nō, nō fm modū q generant qnq; eēntialiter, aut corrūpūt, cū nō sint corpora, sed fm q esse, & non esse eorū lequit illud, qd generat, & corrūpit essentialiter. Et cū narrauit qd hoc posse est poni i quibusdā motorib⁹, qui nō mouent, incepit narrare qd hoc impossibile est vt sit in oībus, s. vt sint generabilia, & corruptibilia p accidēs, & d. sed nō est posse, &c. i. sed, si posuerimus oīa mouentia, q nō mouent, esse talia, nō erit possibile. D. incepit declarare qualiter ē hoc impossibile i oībus, & d. manifestū ē. n. &c. i. appare. n. iōne q necesse est vt sit hic aliquid mouens se, ita, q ipsum sit causa in hoc, q quādā mouentia se mouent qnq; , & qnq; non. & hoc erit fm diuersitatē suae dispositionis ad ea in propinquitate, & remotione tm, s. in loco. Et, qā ista positio nō pōt esse in eo, quod mouet se, nisi sit corpus. qd. n. non est corpus, nō mouet, dedit cām, pp quam fuit ita positio possis, s. ponere

Seda expl

Trāsmutatio in substantia est simplr, it reliq; p̄dicamentis (n simplr. Id ē. s. ph. i. c. 7. &c. i.

L de Gen. c. 1. &c. i. ph. i. c. 6

M

Prīaexpō.

Ate q. pri mū mouentū se est mouēs se eternū, & d. oē. n. mouens se, &c. & q. d. & diximus q. principū mouentū istorū, quē sunt qnq; , qnq; nō, debet esse mouens semp. s. cōpositū ex motore, qui non mouet, eterno, & ex moto ab ipso eterno. Qm, si posuerimus cām istius esse moto rem eternū sine moto eterno, non possemus dicere quō erit causa ei°, qd est qnq;, & deficit qnq;. Si igitur dixerim q. mouer se, erit hoc potē, qm tūc erit corpus, & fm suā ppinquitatē, & remotionē à re erit causa ut agat in ipsas dispōnes contrarias.

Hias. Et hec est cā, pp quā quāsiuit hoc in hoc loco. & iō d. motor autē nō est necesse aliquo mō ut habeat magnitudinē. & intendit q. est motor, & non motū. oē. n. corpus non mouet in loco, nisi moueatur, ut positi est in Septimo. Et, cū narrauit q. necesse est vt sit hoc aliquid mouens se semp, qd sit cā in esse eorū, quē mouens se qnq;, & qnq; nō, in corpore nonficare consecutionem in hoc, & d. Cā autē i hoc est q. qdam, &c. i. & quia est manifestum p se q. mota ex se, q sunt hic, qdā generantur, & qdā corruptuntur: & hoc in

Euenit semp in eis: nō possumus ponere cām esse in hoc eternā, vnum eorū, quē mouēt ex se, & nō sunt perpetuē causē. D. d. ita, q. ista moueant se semper. i. ita, q. ponamus q. vnum eorū, quē mouent se, aut plura vno moueant se semp: & propter hoc mouent alia fm cōtinuitatē, & perpetuitatē. D. d. qd. n. ē tale, &c. i. & necesse est, cū generatio, & corruptio eorū, q sunt apud nos, perpetuē sint, ponere motū ex se semp, qm nullū eorū, q mouentur ex se, q sunt generabilia, & corruptibilia,

nec oīa possunt esse cā rei perpetuē. **D**continū. D. dedit cām, pp quā fuit necesse vt ista generabilia, & corruptibilia nō sint quādā causa quorundam, sicut pōt aliquis dicere, v. g. q. hō generatur semper ab hoīe, & equū ab equo, & d. ista. n. dispositio, &c. i. & impotē est vt ista dispō perpetua sit i eis pp vnu eorū. vnu qdq; n. eorū est corruptibile, & non est ēt potē vt hoc sit in eis ex seipis, s. vt quēdam sint cāe quorundam essentialiter. causē. n. quē sunt essentialiter de necessitate, sunt finitē, & insimul. & ista nō sunt talia. Et hoc intēdebat, cū d. ista autē oīa sunt finita, & non sunt insimul. Qm autē ista sunt ppetuē generationis, & corruptionis, manifestū est pp hoc, qd declaratū est hic, & q. est hic motus primus eternus, qui continet totū. Et hoc apparet ēt per se. qm, si esset potē vt hō generaretur à non semine hoīs, tunc de necessitate ille homo diceretur hō aequiuoce cū isto homine. qm, qm materia fuerit diuersa, diuersabit & forma. & si nō, nō essent hic materiē propriē, neq; formē propriē: & tunc qdlibet generaretur à quolibet, & in qdlibet. & tūc vlt materiē essent ociose, & superflue. Qm, si esset possibile vt hō generaret à terra, sicut vermis, tunc aut esset necessarium, aut in maiori parte, aut in minori parte. Et, si ēt necessarium, tunc hō non generaretur ab hoīe oīno. Et, si esset in maiori parte, tunc hō generaret ab homine in minori parte. & sic hoc ēt casualiter. Sed si hoc esset in minori parte, s. casu, tunc eadē species inueniretur natura, & casu. & quod hī casu, semp est oppositū ei, qd sit natura. Et ēt, si ita esset, tūc cōpara-

Digestio

Qm nū fuerit diuersa, diuersabit, & forma. idē. 4. cō. F. c. 7. & 8. Me. c. c. ii.

Prima rō.

Secūda rō.

Guo, & respectus causarum ad causa-
ta non esset, & sic auferretur natura
necessarii. Et est declaratum est qd illd,
qd sit casu, sit a causis inuentis pp
aliquam cam naturalem, & in maio-
ri parte, qm impediunt ab inueni-
endo causatum ab eis. qd non est in-
naturum fieri ab eis. Et, cum ita sit, ne-
cessse est, si homo generatur casu, vt
generetur a causis, quae fuerunt pp
aliquam speciem, & impediébatur
a generatione illius speciei. & ideo
causae eius, qd est casu, non sunt ter-
minatæ. Et, cum ita sit, esset possibili-
le vt hō generaretur ex semine asi-

Hni, aut ex semine equi, & vlt ex infi-
nitis materijs. & ideo nulla species
inuenitur casu: sed illa, q inueniun-
tur casu, sunt monstruosa non na-
turalia. & totum hoc manifestū est
per se. Sed diximus ista contra ne-
gantes hoc esse manifestū per se: si-
cut Auic. qui dicit posse ēē hominē
generari a terra, sed cōueniētius in
matrice. & iste sermo ab hoīe, q dat
se scī, est valde fatuus. Si igitē dica-
tur q non apparet ex istis generabi-
libus q sunt eterna, nisi fm pręteri-
tum: & demō non cōplebitur, nisi
ponant eterna in pręterito, & in fu-
turo: dicemus ad hoc, qm, cū decla-

Sol. ratū sit q impossibile est vt deficiat
in pterito infinito, declarabitur q ē
impossibile in eis vt deficiant in fu-
turo. qm, si deficerent in futuro, de-
ficerēt in pterito infinito. qm illud,
in quo est potētia infinita, non est
determinatū magis ad vnū tēpus, q
ad aliud. & si deficerent in pterito,
non essent nūc: ergo impossibile est vt
deficiant oīno. a Si igitur aliquis
dixerit q, cū declaratū sit de natura
istorū, q nunq deficiunt genere, qd
indigent motore, & moto, qu; non

deficiunt fm indiuiduum? & si in-
digent hoc de necessitate, quō? Di-
camus ad hoc q ista indigent motore
extrinseco, vt largiatur eis esse,
nedum perpetuitatē. qm, si ista non
haberent cam primā in motu, tunc
nō essent. & si essent, esset posse vt de-
ficerent. qm qdam essent tunc cau-
sae quorundā per accidēs: & qd est
p accidens, non est semp, nec neces-
sariū. Quō aut indigent de neces-
sitate motore moto ex se extrinseco,
qui semp moueat, aut qui continet
totum? Dicamus q mota non ge-
nerabilia manifestū est q indigent
apud generationē moto ex se. gene-
ratio. n. in eis non est ex seipsis, s. q
est, quia quādam non generant q-
dam & ideo esse istorū nō fuit per-
petuum. In generabilibus aut gene-
rās propinquē est in ipsis, & iō fuit
eternū, s. q generans in istis nō dat,
nisi principijū geuerationis, deinde
dimittit generabile, quousq; persi-
ciatur sua generatio, necesse ē vt sit
hic cōplens illud generatum ex se
p principium, qd est in eo, & conser-
uans ipsū. & hoc erit largiēdo ca-
lorē similem calori, quē largitus est
primus generās, aut conseruādo il-
lum calorē, per quē generatum fuit
generatū ex se. qm, quādāmodum
motū in loco, hoc ex se indiget mo-
tore extrinseco, ita est in generabi-
libus ex se. Et, cū ita sit, necesse ē vt
non compleat generatio alicuius
eorū, q generat se, nisi sit illic gene-
rās extrinsecū pter generās ppriū,
qd est in ipso generato, per qd gene-
ratū fuit generatū ex se, s. q dedit
principium generandi. Et, quia ge-
nerans extrinsecum est alterans ne-
cessario, necesse est, fm q sequitur,
vt alteratio eius sit alteratio tempe-

Dubium

Solutio.

M

tata,

Tertia rō.
1. t. ph. cō.
48.

Nulla spēs
ē a casu.
Idē 7. Me.
4. 11.

Vidē cōsiste-
ntia Aut
ēē 1. Met.
c. 15.
Dubium.

Illud, i quo
ē pōa infi-
nita, nō ē
magis de-
termina-
tū ad vnū
tēpus, q ad
aliud. Idē 1.
cō. c. 128.
133. et 134.
a Obiectu
Solauo.

A rata, s. similis calori naturali, p quē cōpletur illud ens, necesse ē vt alterans cum alterato nō sit in eodem situ in toto tempore clementi, sed qñq; appropinquatur ei, & qñq; remouetur ab eo, ita, q̄ generatū acq̄rat ex hoc vnū caloriē in forma in toto tēpore sui cremēti. Et, cum ita sit, necesse est vt alterans appropinquetur qñq; alterato, & remoueat qñq; ab alterato. Et, cū ita sit, ē motū in loco: & oē motum in loco reducitur necessario ad motū ex se: et go necesse ē vt extra ista generabilia sit motū ex se, aut vnū, aut plura

B vno, qd̄ semper mouet. Et nō sequitur ex hoc, vt appropinquetur, & remoueat, sed, & fm q̄ agit duo cōtraria insimul, s. generationē, & corruptionē. Cum igitur declaratum sit q̄ ista indigent in sua generatione moto ex se extrinseco, & posuerimus q̄ generatio istorum est eterna, necesse est vt istud motū ex se, quod est necessarium in generatione eorū, & corruptione sit eterne, & vt sit semper. & si nō, indigent motore priori ipso. & sic in infinitū. Et, cum declarauit hoc, iterauit ipsum ad rememorationem, & dixit.

C Manifestum est igit q̄ quamuis decies milies aliqua principia immobilium quidē, mouētū autē, & multa eorū, q̄ ipsa se ipsa mouent, corrūpant, alia vero insuper generent, & hoc qd̄ immobile existens hoc mouet, alterū at̄ hoc, at nihilo min⁹ aliqd̄ eē, qd̄ cōtinet. & hoc prāter vnūq̄q; eē id, qd̄ est cā vt alia quidē sint, alia vero nō, & cōtinuē mutationis. et hoc qd̄ his, hāc aut̄ alijs causa motus sunt,

*Manifestum est igitur quod, si D
essent hic principia innumerabilia,
s. principiorum, q̄ mouent, & non
mouentur, & plura mouentium
corrumpuntur, deinde generantur,
& istud, quod non est motum, mo
uet aliud, & aliud mouet aliud,
hoc non faceret aliquo modo, nisi
esset hic aliquid, quod cōtineret eē
hoc in vnaquaq; rerum, quod est
causa in esse quorundam, & non
esse quorunda in hac transmuta
tione continua, ita, quod hoc sit E
causa motus istorum, & ista sunt
causa motus aliorum.*

Manifestum est igitur q̄, si fue 47
runt hic principia inhnita ex mouē
tibus, quē non mouent ex se, & ex
motis ex se, q̄ componunt ex istis
principijs, q̄ non sunt corpora, & ex
primis corporib⁹ motis ab eis, quo
rum qd̄libet corrumpit, deinde re
uertit ipsum, & mouet se adinuicē,
s. vt quēdā generent qd̄ā, ita, q̄ mo
tor in eis nō moueatur ab alio, sed
ex se, v. g. q̄ istud moueat illud ita,
q̄ nō moueat ab alio, & iste motor F
moueat ab alio, & sic in infinitū, v.
g. vt Soc. generet Platonem ex se, &
Soc. generetur à Cicerone, & Cicero
à Virgilio, & vnūquodq; istorū in
hoc motu mouet ex se, & sic in infi
nitū, manifestū est q̄ hoc non erit,
neq; est posse alio mō ab eis, fm q̄
possibile est ponere, q̄ hic est motū
ex se, qd̄ continet ista ex extrinseco,
quod est causa in esse quorundam
istorum, & in non esse quorundam
fm continuitatem, & perpetuitatē,
ita, q̄ motor æternus sit causa mo
CCC iij tus

Genus istorum, quæ mouentur ex se generabiliū, & corruptibiliū sūm perpetuitatem: & erūt ista causæ aliarum rerum, quæ mouent. Et, cū d. & istud, quod non est motum, &c. i. & istud demonstratum ex istis mouet hoc demonstratum, & est non motum ab alio, sed ex se: & aliud ē ab isto mouet aliud ab illo, & sic erit infinitū: impossibile est ut ista sint, nisi ponat hic aliqd motum ex se, continens omnia ista aliquo mō continentiæ. Et hoc intendebat, cum d. hoc nō faceret aliquo modo, &c. & intendit alio mō ab eis, sūm quorū

Huius imaginatur hic ēē motum ex se continens oīa: immo necesse est imaginari motum ex se continens ea aliquo mō continentiæ. & nos iā declarauimus modū continentiæ, quem innuit. Et non dimisit ipsum non distinctū, ut mihi vī, nisi quia manifestū est p se q, si ista mota ex se generabilia, & corruptibilia non essent determinata, & continuata à motibus corporum cœlestium, nō essent, nedum ut continuaretur esse in eis. & iō, si positū fuerit totū generari, contingeret ut esset pars alterius mundi. Et modus generationis istorū, quæ mouent se adinuicem, per accidēs est. quia sunt quasi instrumenta, per quæ mouent corpora cœlestia, s. q. hō non dat in generatione hominis, nisi illud, qd est quasi instrūm: & corpa cœlestia sunt quasi artifex, & virtutes informatiue, quas vocat Arist. virtutes aīe ī lib. de animalibus, fiunt ēē à corporibus cœlestibus. Et tu bene scis q non de necessitate debet instrūm esse finitum, sed necesse est, si fuerit hic artifex, q operatur per instrūm generabilia, & corruptibilia, & sēp operatur, aut

sint hic instrumenta infinita. & ēē **K** quando Socra. generat Platonem, & Plato Cicronem, tunc Plato nō generat Cicronem propter generationem eius ex Socrat. sed propter voluntatem eius, scilicet, quia proijcere voluit semē in illam feminam. a Socrat. enim generare Cicronem est per accidens. Ergo illud, quod Loquentes nostræ leges existimauerunt esse impossibile, iam apparuit esse necessarium: & errauerunt in hoc, quia acceperunt illud, quod est essentialiter, loco eius, quod est accidentaliter: & existimauerunt esse impossibile illud, quod non est impossibile, scilicet quod causas esse infinitas est impossibile essentialiter, & possibile accidentaliter.

a Soc. gha
re Cicero
nē ē p ac
cidens.
Quartū.

Vide idē
s. ph. c. 13.
& hic sup.
c. 15.

L

Si igitur ppetuus motus est, perpetuū erit & mouēs primū, si vnū est. sin vero plura, plura ppetua. Vnū aut magis q̄ multa, & finita q̄ infinita opz existimare. eisdē. n. accidētibus sēp finita magis accipere oportet. ī hīs enim quæ natura sunt, oportet finitum, & id, quod melius est, si contingat, esse magis. sufficiens autem est, etiam si vnū, quod, cum primum immobilium perpetuum sit, erit aliq̄s principium motus.

Eisdem ac
chub? q̄
finita ma
gis accipe
oportet.
M

Et, si motus fuerit æternus, tūc primus motor erit æternus, si fuerit vnus. et, si fuerint plures vno, tūc æterna erūt plura vno. Sed melius ē opinari ipsū ēē vnu, nō plures. hoc. n. cōplebitur per tria. et, si fuerint

Primū documentū.
Idē. i. Meteor. ca. 1.

Secundū.

Modus generationis istorū, quæ mouent se adinuicem, per accidēs est.

Modus generationis istorū, quæ mouent se adinuicem, per accidēs est.

Tertium.

A fuerint plures, melius est opinari ipsos esse finitos, quam infinitos. contingentia enim, cum sint eadem, oportet esse melius habere finitos. res. n. quæ sunt per naturam, oportet ut accipiantur i eis pars finita, & melior in eo quod est possibile, & vnum sufficit. et prima rerum quæ non mouentur, erit æterna, & principium motus in alijs rebus.

48 Cum declaratum sit q, si necessa-
B rio est hic motor æternus, q necessa-
rio erit hic motor æternus, & motum
æternum. & quia non apparet hoc,
vtrum sit vnum, aut plura, sed hoc
tantum apparuit, q necesse est ut sit
hic motor talis, incipit considera-
re quid est dignius ponere i hoc lo-
co. ista. n. perscrutatio propria ē Me-
taphysicæ. Et dixit: & si fuerint plu-
res vno, &c. i. & si iste motor, qui de-
claratus fuit esse æternus, fuerit vnus,
æternum erit vnus: & si plures, æter-
na erunt plura. D. d. Sed melius est
opinari, &c. i. ut mihi vtrū q est melius
opinari q iste motor est vnus, quia
est sensibile, s. mūdus complebitur
per tria, s. per motorem æternum, &
motum æternū ab eo, & per motum
non motorem: & ista cōplebuntur
p vnū. & cum complebitur p vnū.
melius est ut inueniatur per vnum,
non per plura. D. d. & si fuerint plu-
res, melius est, &c. D. dedit causam
in hoc, & dixit: contingentia. n. &c.
i. qm, si illud, quod contingit i mū-
do a positione istorum principiorū,
ut sint finita, & esse infinita sit idē,
tunc ponere ea esse infinita est sup-
fluum, & extra naturam. Et intēde-
bat per contingentia, apparetia hic,

illa, quæ cogunt nos ponere hic cō
principia æterna. Et quasi d. quo-
niam, quando illa, quæ apparet hic,
perficiuntur, ponēdo principia æter-
na, siue finita, siue infinita, tunc me-
lius erit ponere ea finita. illud. n. qd
perficitur per finitum, melius est ut
inueniatur per finitum. D. dixit: &
vnum sufficit, i. & vnum motum ex
se semper sufficit in reddēdo causas
eorum, quæ apparent hic. ponendo
. n. hoc, tunc res motoris habebunt
principium æternum, & tunc istud
principium mediante moto æterno
erit principium rerum, quæ mouen-
tur quandoque, & quiescunt quan-
doq; semper: & per hanc positionē
complebitur hic esse. & si non, esset
difficile, immo impossibile ponere
æternum esse principium generabi-
le, & corruptibile.

illa, qd p-
ficiat p finitū,
melius ē
ut inueniat
p finitū.
Idē. i. ph.
c. 50.

Manifestū autē est ex hoc, q
necesse est esse aliquid vnū, &
perpetuū primū mouens. Ostē-
sum est. n. q necesse est semper
motū esse. si vero semper, neces-
se est & continuū esse. etenim qd
semper est, continuū est: quod
autem consequenter est, non est
continuū. At vero, si continuus
est, vnus est. vnus autē, si & ab
vno mouēte, & vnus sit, quod
mouetur. si. n. quiddā aliud, &
aliud mouebit, non cōtinuus to-
tus motus, sed consequēter erit.
Ex his igitur crediderit aliquis
esse quid primum immobile.

Et apparet ex hoc quod nos di-
cemus etiā, quod est necessarium
ut motor primus sit vnum æter-
nū. Declaratum est. n. quod necesse
est

Vtrum mo-
tor æternus
sit vnus, vel
plures, ista p
scrutatio
est ppria
Met. con-
sile. 3. c.
45. 53. vid
oppositū

1. d. aia. c.
2. & 3. de
da. cō. 5. i
mone. 3.
qōnis. vid
Zim.

Physicorum

G est quod motus sit semper. et si motus fuerit semper, necesse est ut sit continuus semper. eternum .n. est continuum: successuum autem non est continuum. Sed si fuerit continuus, erit vnus. Et vnus motus erit ab vno motore, et ab vno moto. quonia si mouet successiue, tunc ille motus non erit cotinuuus. Ex istis igitur erit homo certus hic esse ali quod primum non motum.

H 49 Ista est alia declaratio, q primus motor est vnus. Et d. Declaratu est .n. q necesse est, &c. i. iam declarauimus q necesse est ut sit hic primus motor perpetuus moti eterni. Et manifestum est q, cum posuerimus hic esse motum eternum, quod mouetur motu perpetuo, necesse erit ut motus istius moti sit motus continuus, non successiuus. motus .n. successiuus, licet sint in eodem moto, tñ non sunt continui, nec dicuntur esse perpetui, cum qñq; sit i eis quies. D. d. Sed, si fuerit continuus, erit vnus motus. & hoc est notum per se. D. d. & vnus motus erit, qui prouenit ab vno motore. D. dedit causam i hoc,

Hic vñ dicitur ad vñ motu: nñe-
rale motu
requi vñ-
tate mo-
toris. l. d. 22

& d. quoniam, si mouet successiue, &c. i. quoniam, si vnum motu mouetur a pluribus vno motore successiue, tunc ille motus non erit continuus. D. d. Ex istis igitur, &c. & intendit per primum. primum oñum mouentium. i. &, si fuerint hic alia mouentia ab eo, quæ non mouent, tunc illa mouentia sequuntur ipm. qm motus eorū sequuntur motu illius moti primi, q ē velocissim⁹ motuū.

Et rursus, cum respexerit ad principia mouetiū. Esse igitur

quedam entium, quæ aliquñ qui de mouentur, aliquando vero quiescunt, manifestū est. Et per hoc factū fuit manifestū q neq oia mouent, neq oia quiescunt, neq alia quidem semper quiescunt, alia vero semper mouentur. quæ nanq ad ambo prona sunt, & potentiā hñt ut aliquādo quidem moueantur, aliquando vero quiescant, demonstrant de ipsis. Qm autē huiuscemodi oibus sunt manifesta: volumus autē demonstrare & duorū vtrāq naturā, q sunt alia quidē semp imobilia, alia autē, quæ semper mouentur: procedentes autē ad hoc, & ponentes oē, quod mouetur ab aliquo moueri, & hoc esse aut imobile, aut quod mouetur, & quod mouetur aut a se ipso, aut ab alio semper, processimus ut accipiamus q eorū, quæ mouentur, est principium. eorū quidem, quæ mouentur, id, qd ipsū seipsum mouet: oñum autē id, quod imobile est. videm⁹ autē & manifeste ē eiuscemodi, q mouet ipsa seipsa, ut aīatorū, & aīalium genus. Hæc igitur & opinionē pbebāt, ne forte cōtingat motum fieri, cū nō eēt oīno: ppter ea q nos in his videmus hoc cōtingere. imobilia enim cum sint aliquando, mouentur rursus, ut videtur.

Et erit magis certus in hoc ē, quando considerauerit principia motuum. Quoniam, cum manifestum sit, quod entium quada quan-
doq;

A de q. mouentur, & quandoq. quiescunt. & per hoc fuit declaratum quod non omnia mouentur, neque omnia quiescunt, sed quedam quiescunt semper, & quedam mouentur semper. illud enim quod habet vtrumq., & habet potentiam vt moueatur, & vt quiescat, declarat ista. Et quia illud, quod habet talem dispositionem, manifestum est cuilibet: & intendimus declarare etiam naturam vtriusq. duorum
B modorum, scilicet quod quedam entium semper non mouentur, & quedam semper mouentur: & incepimus in hoc, & posuimus quod omne motum mouetur ab aliquo, & quod istud aut est non motum, aut motor, & ex se motum, aut ex alio semper, & peruenimus ad hoc, quod mota habent principium motum, quod mouet se. & principium omnium est illud, quod non mouetur. & nos videmus aliqua talia,
C & sunt illa, quae mouent se, v. gr. genus habentium animas, & genus modorum animalium. ista igitur faciunt existimare quod forte possibile est vt fiat motus sine eo, quod ante fuit omnino: quia nos inuenimus quod hoc accidit in istis: sunt enim quandoq. non mota, deinde mouentur, secundum quod existimantur.

50 Quia viae, per quas iuit Aristoteles, in declarando quod hic est motor eternus,

& quod non mouetur sunt duae, Quartum **D** vna est probando quod motus est eternus. Secunda autem est ex consideratione de motis ex se, quae sunt hic, & processit per hanc viam, postquam declarauit quod hic est motus eternus, quando considerauit de natura eorum, quae mouentur apud nos quandoque, & quiescunt quandoque, & iam declarauit prius motorem non motum esse per hoc, quod motus eternus est, & vult nunc notificare quod homo erit magis certus in hoc, quando considerauerit in natura eorum, quae mouentur ex se, quae sunt hic. quoniam, quando homo considerauerit in motibus particularibus, qui sunt in hoc mundo, inueniet eos reduci ad motum ex se: & ideo necesse est vt ita sit in toto. Hic autem vult facere rememorationem illi viae, ex qua declaratur etiam quod motum habet primum motorem, qui non mouetur, & quod motus eternus est in moto eterno, & contratio primae viae. In prima. n. probauimus ex motu eterno motorem esse, qui non mouetur. hic autem probauimus quod motus eternus est ex hoc, quod motor, qui non mouetur est. & cum istae duae viae fuerint coniunctae, tunc firmior erit scientia. Et ideo d. Et erit magis certus, &c. i. sicut fecimus superius. D. d. Quoniam, cum manifestum sit, &c. D. d. illud. n. quod habet vtrumq., &c. i. ex illis. n. quae videmus moueri ex se quandoque, & quiescere quandoque, scimus quod in entibus sunt quedam, quae mouentur semper, & quedam, quae nunquam mouentur: quia non habent naturam vt moueantur. Et, cum hoc fecit, scilicet quia considerauit in hoc de motis ex se, fecit rememorationem, & d. Et quia illud, quod habet talem dispositionem, est manifestum cuilibet. i. aliqua enim, quae

Hic expref-
 se concedit
 dari re-
 gressum. vi-
 de idem
 1. c. 3. videtur
 consilium. 6.
 ph. 12.
 & 15. & 1.
 d. 12. c. 12.

F

Physicorum

G quæ mouentur ex se, & quiescunt ex se, deinde di. & intendimus etiam, &c. i. & hoc intellectum est per se. D. d. quō fecit hoc, & d. & posuimus qd omne motum, &c. i. qm, cum cōsiderauit de natura eorum, quæ mouentur hic, fuit declaratū qd nō motum habet motore. & cū cōsiderauit de natura ipsius motoris, vidit qd iste motor nō pōt fugere aliquā triū dispositionum. s. aut vt moueat & non moueatur, aut vt moueat, & moueat ex se, aut vt moueat, & moueatur ex alio, & fuit necesse qd istā, quod mouet ex alio, perueniat ad

H motum ex se per motorem, qui nō mouetur, sequitur vt principū omnium sit huius. s. motū ex se à motore, qui nō mouetur. Et, quia istas propōnes nō accepit, nisi ex motis ex se, quæ sunt hic, & apud cōsiderationem de istis cum hoc, qd inducunt nos ad quæsitum, faciunt nos etiam dubitare in primo principio, quod forte posse ē, vt quiescat, quia ista qñq; quiescunt, & mouent quādoq; dixit: & nos videmus aliqua, &c. i. & sicut sequitur vt omnia habeant principium ex se motum: & hoc, quod apparet de istis motis ex se, qui sunt hic: alij enim motus reducuntur ad istos: sicut etiam faciūt dubitare in primo moto. qm, cum apparet qd ista mouentur sine motu precedenti, sed post quietem perfectam, fuit possibile vt hoc esset ē possibile in primo moto.

Hoc autem oportet accipere qd secundum vnum motum ipsa mouent, & qd secundum hūc non proprie. non .n. ex ipsis est causa, sed insunt alij motus naturales animalibus, fm quos non

mouentur per seipsa, vt augmentatio, diminutio, respiratio, quibus mouetur animalium vnūquodq; cum quiescit, & nō mouetur secundum eum motū, qui est a seipso. Huius autem causa est continens, & multa ingrediētium, vt quorundam alimentū, nam, dum concoquitur, dormiunt, dum autem disgregatur, excitantur, & mouent seipsa, cum primum principiū ab externo sit. quapropter non semper mouentur continue a seipsis. aliud enim est mouens ipsum, quod mouetur, & mutatur ad vnum quodq; mouentium seipsa. In omnibus autem his mouet primum mouēs, & causa vt ipsum seipsum moueat a seipso, fm accidens tamen. mutat enim locū corpus: quare & quod in corpore existit: & quod in vecte mouens seipsum.

Sed debemus facere ita, quod motor essentialiter non moueat, nisi vno motu, & quod ipse mouet isto motu, non quia est primum, quoniam non est causa ex se. sed in animalibus sunt alij motus naturales, qui non sunt ex illo, v. g. augmentum, & diminutio, & anhelitus. & istis motibus mouetur quilibet modorum animalium sine eo, quod mouetur ex se, sed etiā quiescit. Et causa istorum motuum est illud, quod continet ipsum, & multa aduenientia suo corpori, v. g. nutrimentum

Viā pisto
dicto. i. c.
20.

A trimentum in animalibus quibusdam. quoniam, cum digeritur, diminuitur, & cum distiguitur, expergescit, & mouent se. & primum principium est extrinsecum. & ideo non mouentur semper ex se continue. motor enim illorum est aliud ab eo, quod est, quando mouentur, & laborant secundum vnuquodque mouentium. Et in omnibus istis mouetur primus motor, qui est causa eius, quod moueant se ex se: sed **B** motus eius erit per accidens. corpus enim mutat suum locum: & ideo mutat etiam locum illud, quod est in corpore: & quod est in vniuerso mouens se.

S I
Vn^o mo-
tor eētia
frō mo-
uet, nisi v-
no motu.
vid idē. 2.
c. 31. & q
dā.

Et non est opinandum, qd prim^o motor in istis mouet pluribus motibus ex se. vnus. n. motor nō mouet essentialiter, nisi vno motu. & hoc, qd inuenitur in istis motis. Chabentib⁹ animas, qd vnus motor in istis mouet pluribus motibus, est per accidens. Et hoc intendebar cū dixit: & hoc, quod mouet isto motu, non est ita, qd est primum. i. opinandum est qd vnus motor istorum, s. qui nō mouentur, non mouet essentialiter, nisi vno motu. & hoc, quod mouet istis pluribus motibus in eis, quæ sunt apud nos, non est ita, qd ipse prima causa sit in istis pluribus motibus. Qm̄, si esset causa prima istorum motuū, tunc non moueret, nisi vno motu necessario. Ab vno. n. nō pro-
Cuenit essentialiter, nisi vnū motū: sed multa intrans ipsum per accidens, quæ abscindunt motum eius, & alia, quæ sunt causa in hoc, quæ faciunt mo-

rum post quietem. Et hoc intende-
Dbat, cum dixit: qm̄ non est causa ex se, &c. i. & causa ī hoc, qd prima cau-
sa ī hoc, qd hntia aīas, quæ sunt hic,
mouentur qñq; & quiescunt qñq;,
nō est ex se. i. qd ista causa non ē cau-
sa, propter quam mouetur ex se, sed
alia causa ex rebus cōtinētib⁹, & ad-
uenientibus ex extrinseco facit in
aīalibus motus naturales. & illi mo-
tus erunt causæ vt motor, per quem
mouentur ex se, moueat quandoq;,
& qñq; nō moueat. D. dedit exem-
plum istorū motuum, & quomodo
accidit ex eis hoc, & d. v. g. augmen-
tum, &c. i. v. g. hoc, quod accidit ani-
mali in suo corpore de motu aug-
menti a nutrimento, & de motu di-
minutionis a reb⁹ extrinsecis, & a de-
fectu nutrimentū etiam. & hoc, quod
accidit ei, & de motu in qualitate
apud anhelitū. anhelitus. n. est ī aīa
libus ad infrigidādum calorem natu-
ralē, & temperandū ipsum. mot⁹ igitur
anhelitus dat animalibus quali-
tatem. D. d. ex istis igitur motibus,
&c. i. in istis motibus, s. augmēto, di-
minutione, & alteratione mouetur
animal, sine eo, qd moueatur ex se,
sed etiam quiescens. D. d. Et causa
istorum motuū, &c. i. & causa isto-
rum motuū, qui sunt in aīali, nō ex
se, est corpus cōtinens, & illa, quæ in-
trans suum corpus. Et intendebar qd
causa istorum motuum sunt res di-
stinctæ ab animali, aut extrinsece,
aut intrinsece. D. dedit exemplum
mouentium intrinsecus, cum sint
latentiora, & quō erunt causæ quie-
tis eius qñq; ex se, & mot⁹ eius quā-
doq; ex se, & d. v. g. nutrimentū in
quibusdam aīalibus, &c. i. v. g. nu-
trimentū adueniens corpori aīalis
in quibusdam animalibus, s. quæ
in-

Inuamen-
tū anhelit-
r. vid ē
p hoc 1. d
aīa. 38. &
39.

F

Phyficorum

Ginnata sunt dormire. Nutrimētū
Clz ſoni, .n. cum aduenerit corpori iſtius ani
& vigiliz. malis, & operatus fuerit calor in ip-
vid & c. ſum, aſcendet ab ipſo vapor humi-
30. & i li. dus ad caput, & cor, & ſic grauabit
& 16. & vi. animal, & laxabuntur inſtia mor⁹,
 ita, q̄ quieſcet in loco, & dormiet. &
 cum nutrimentum fuerit digeſtū,
 tunc membra animalis mouentia
 alleviabūtur, & expergeſcet animal,
 & mouebitur ex ſe in loco. & , cum
 ita ſit, tūc primus motor animalis ī
 loco, & faciens ipſum quieſcere, non
 eſt motor, qui eſt in eo, qui non mo-
 uetur, ſ. per quem mouetur ex ſe, ſed
 primus motor in eo eſt illud extrin-
 ſecum, aut illud adueniens corpori.

H Et hoc intendeſat, cum dixit: & pri-
 mum principium eſt extrinſecum.
 D. d. & ideo non mouetur ſemper,
 & c. i. quia corp⁹ aīalis mouetur ab
 extrinſeco, ideo non mouetur ſemp
 ex ſe cōtinue. & , ſi nō , tunc neceſſe
 eſſet, ſm q̄ eſt motū ex ſe , aut mo-
 uetur ſemper, & continue, cū vnus
 motor, ſicut dictum eſt, nō moueat,
 niſi vno motu tantū. D. dedit cām,
 propter quā fuit aīal hmōi in abſci-
 ſione ſui motus, & dixit: motor. n. il-
 lorum eſt aliud, & c. i. & cauſa ī hoc,
 q̄ motor, qui nō mouetur in iſtis,
 mouet qñq; , & qñq; non , eſt, quia
 non eſt prim⁹ motor in hoc motu.
 ſed primus motor in iſtis eſt aliud
 extrinſecum, quando mouetur, &
 tranſmutatur iſte motor ab illo ex-
 trinſeco ſm naturam cuiuſlibet eo-
 rum, quē mouent ipſum, ſ. q̄ , ſi na-
 tura eius facit ipſum quieſcere, quie-
 ſcit: & , ſi natura ei⁹ facit ipſum mo-
 uere, mouebitur. Et, cum declara-
 uit q̄ primus motor, qui non moue-
 tur in hoc motu, mouetur ab extrin-
 ſeco, incōpit declarare modū, quo

mouetur, & dī. Et in iſtis omnibus,
 & c. i. & in iſtis motis ex ſe omnibus
 generabilibus, & corruptibilib⁹ mo-
 uetur primus motor in eis , per quē
 mouetur ex ſe a reb⁹ extrinſecis. ſed
 motus ab eis nō eſt eſſentialiter, ſed
 accidentaliter. motus autē eius eſt ac-
 cidentaliter, licet ſit indiuiſibilis: qm̄
 conſtituitur per ſubiectum, ſ. per
 corpus. & ideo accidit ei moueri, qñ
 corpus mouetur: & omne, quod mo-
 uetur, quia eſt in moto, eſt motum
 per accidens. Et hoc intēdebat, cū
 d. corpus. n. mutat ſuum locum, & c.
 .i. & cā in hoc, q̄ iſte motor mouet
 per accñs, eſt, quia cōſtituitur p cor-
 pus, & ſic tranſfertur, per accñs, per
 trāſlationem corporis, oē, quod eſt
 in corpore, licet ſit motor. Et debes

Docum. 1.

ſcire q̄ hoc non eſt, ſicut tranſlatio
 partis cum trāſlatione totius, ſed ſi-
 cut albedinis cum trāſlatione ſub-
 iecti: cum ſit declaratum q̄ iſte mo-
 tor non eſt corpus, cum moueat, &
 non moueatur. & ideo dixit: & q̄ ē
 in vnuerſo mouens ſe. cōſeruando
 ſe a partibus, quē ſunt in corpore: li-
 cet hic, & illē moueantur per accñs.

Docum. 2.

Et debes ſcire, q̄ non intēdebat q̄
 motus eius, qui eſt p accñs, ſ. moto-
 ris, qui non mouetur in animali a
 cauſis extrinſecis, eſt motus eius in
 loco propter motum ſui ſubiecti. ſ.
 corporis: ſed intēdebat q̄ mot⁹ eius
 a cauſis extrinſecis eſt propter mo-
 tum ſui ſubiecti ab eis in loco, ſ. vt
 augmentetur, aut alteretur, eſt ſicut
 motus eius in loco a moto ſui ſub-
 iecti. ſ. corporis. vñ. n. q̄ manifeſtum
 eſt hic, q̄ omnis motor in ſubiecto
 mouetur per accñs, propter motum
 ſui ſubiecti, deferentis ipſum. ſ. in lo-
 co. Vtrum autem omne, quod mo-
 uetur in loco per ſuū ſubiectū, trāſ-

mu-

A smutetur etiam per trāsmutationē
sui subiecti. s. transmutatione altera
tua, nō trāsmutatione in loco, non
dum est declaratū. Cū. n. hoc fuerit
declaratum, declarabitur q, si illud
nō trāsmutabit ab extrinseco, non
mouebitur ex motu sui subiecti in
loco. licet appareat ex verbis Aristo
te. futuris q, ipse ponet q, omne, qd
non transmutatur ab extrinseco p
accēs, non mouet ex suo corpore p
accēs, vt patebit post. Et forte Ari
sto. tacuit complemētum demōstratio
nis, quam intēdit hic, qm̄ est mani
festū. qm̄, cū verificatum fuerit ex
hoc, q, omne motū ex se, quod quie
B scit qnq, & mouetur qnq,, mouet
ab extrinseco, & est declaratū q, pri
mū motum ex se nihil est extra ip
sum, sequitur manifeste in secunda
figura q, primum motū ex se non
quiescit omnino. Et erit ista demō
stratio alia a prēdictis. qm̄ illud, qd
hunc sequitur sermonem, quod ap
paret esse complemētū istius demō
strationis, idem apparet cum demō
stratione prēdicta: & patet ex suis
verbis in principio istius capituli ip
sam eē aliā demōstrationē a prēdicta.

C Ex quibus credere licet q, si
quid est immobiliū quidē, mo
uētium autem, & ipsorum, quæ
mouentur secundum accidens,
imposse est continuo motu mo
uere. Quare, si necesse est quidē
continue esse motum, esse quid
oportet primum mouēs immo
bile, & non sōm accidens, si futu
rum est (vt diximus) in n̄s, quæ
sunt, vt sit incessabilis quidam,
& immortalis motus, & mane
re ens ipsum i seipso, & in eodē
principio, n. manente necesse &

omne manere, continuum exi.
stens ad principium. Non est au
tem idem moueri secundum ac
cidens a seipso, & ab altero. mo
ueri enim ab alio, & eorum, quæ
sunt in coelo, quibusdam princi
pijs inest, quæ secundum plures
feruntur lationes: alterum autē
corruptibilibus solum.

*Ex hoc igitur erit homo certus
quod, si aliquid fuerit ex eis, quæ
non mouentur, sed mouetur etiam
per accides, impossibile est vt mo
tus sit æternus. Et ideo, si fuerit ne
cesse vt motus sit æternus, necesse
est vt primus motor sit, qui nō mo
uetur neque per accidens. sed neces
se est, sicut diximus superius, vt
in entibus sit aliquis motus, qui nō
cessat, & quod remaneat ipsum
etiam in eadem dispositione. quo
niam, cum principium remanse
rit, totum necessario remanebit,
cum sit continuum cum principio.
Et aliquid moueri per accidens ex
se, aut ex alio, non est idem. illud
enim quod mouetur ex alio, inueni
tur etiam in quibusdam princi
pijs rerum, quæ sunt in coelo, scili
cet ea, quæ transferuntur modis
translationis pluribus vno: aliud
autem inuenitur in corruptibili
bus tantum.*

*Idest, Ex hoc igitur, quod appa
ruit in motoribus non motis, quæ
sunt in aīalibus, s. quæ sunt mota p
accides, erit hō certus in hoc, q, ali
quid,*

Phyficorum

G quid, si ponatur mouere totū, & ponatur cum hoc moueri per accēns, si cut aīa aīalium, q̄ motus totius nō erit æternus. D. di. necesse est vt sit primus motor, &c. i. &, cum declaratum sit q̄ ista mouentia mota quādoq; mouentur, & q̄nq; non mouētur per accēns, est necesse, sicut diximus, si vnus motus est cōtinu⁹, qui non cessat, vt motor illius sit non

Documē.

H motus per accēns. Et intēdebat per hunc sermonē, vt vī, dissoluere quæstionem contingentē ex istis motis ex se, quæ quiescūt q̄nq;, & mouentur q̄nq;. Quoniam, cū declarauit q̄ motor in istis est motum per accidēs, & demfauit q̄ primus motor totius non est motū nec accēns, nec essentialr, dissoluet ex his duobus quæstio, contingens ex his i primo moto ex se. ista. n. existimantur quiescere, & moueri sine eo, q̄ motor in eis moueatur oīno. Et, cū apparuit q̄ motor in eis mouetur per accidens, & fuit demratur q̄ motor totius non mouetur per accēns, dissoluetur q̄o, contingens ex istis i motu toti⁹. Et potest itelligi ex hoc sermone q̄ est demratio per se, sicut diximus. D. d. & q̄ remaneat ens ipsum, &c. i. & necesse est vt sit hic primus motor, nō trāsmutabilis, vnus, qui sit causa, q̄ mūd⁹ remaneat idē, & fm eādē dispōnem. principiū .n. cum remāserit vnū, tunc illd, cuius est principium, s. totum remanebit necessario: cū totū sit cōtinuum cum eo, s. cum parte ipsius non gnabili, neq; corruptibili, s. cum primo moto ab isto principio. qm̄, si ista pars conūua cum eo, fuerit gnabilis, aut corruptibilis, tunc mūd⁹ nō remanebit idem, & erit illic principium prius ipso, cum necesse sit vt

motus sit ante motum inuentū ab eo. Et intendebat declarare q̄, cum fuerit verum q̄ totum ens est eiusdem dispositionis essentialr, necesse est vt hoc sit a principio, quod est principium per se, nō propter aliqd accēns. Et, si posuerimus q̄ istud principium mouetur per accēns, & fuerit iste motus necessarius i ipso mouere, continget vt aliquid sit essentialr in aliqua dispōne a principio, qd̄ est principium per accēns. quod est imposse. D. d. & aliquid moueri p accēns, &c. & dixit hoc, quia forte aliquis potest dubitare in hoc, q̄ dixit. apparet. n. q̄ ipse ponit istud principium mouens nō motum, nō quia alteratur, nec quia augmentatur ex extrinseco, neq; quia mouit se in loco per accēns: sicut accidit aīab⁹ aīalium, quia constituūtur per primū subiectum, qd̄ mouet. ^a Sed istud principium nō cōstituitur per subiectum, quod mouetur ab ipso: sed est econuerso, s. q̄ permanētia subiecti est fm illud. Et hoc patebit perfecte cū fuerit declaratū q̄ iste motor nō est in materia. Cum igitur posuit, sicut dixit, q̄ istud principium non mouet se in loco per accēns, & apparet in quibusdam principijs æternis hoc, q̄ mouentur ex alijs mō accēntali: & sunt corpora cœlestia, in quibus inueniuntur motus plures vno, sicut est dispō i planetis erraticis. motor. n. cuiuslibet stellæ, ex eis, s. qui est proprius unicuiq; eorum: & est ille, qui mouet illam motu ab occidente in oriētē, mouet p accēns a maiori motore in primo moto maxio, & est motor a motu orientali: qm̄ orbes istorū oīum sequuntur maxime orbē i hoc motu. v. g. qm̄ orbis solis mouet a suo motore proprio ab

Documē.

^a Principiū nō cōstituitur p subiectum sicut aīalium. Idē. 2. cor. c. 3. & 1. ph. 63. 8 hic. j. c. 7. & 79. Id. 2. & 3. ca. d. suā o bjs.

M

A ab occidere in oriente, s. suo motu proprio annuo, & mouetur suus motor a suo motore maximo motu diurno: & sic accidit suo motori proprio per accidens a maximo motore totius ex hoc, qd mouet suum motum proprio ab eo, qd est orbis solis. quia igitur inuenitur in motoribus, qui sunt in corporibus celestibus, aliquid, qd mouetur ab alio, hoc modo accidentaliter, non ex se, ideo fecit hanc exceptionem. Et debet intelligi ex hoc, qd mouentia, quae sunt hic, sunt illa, quae mouentur ex se, & ex alijs per accidens, s. ex motu sui subiecti. i. primi moti ab eis. Et hoc est, quia motor constituitur per primum motum ab ipso. s. quia motor est in eo forma, & motum materia: & est acceptum in definitione formae, s. qd materiae accipiuntur in definitionibus formarum. & hoc est id, de quo dicitur moueri per accidens in rei veritate. Motor autem in corporibus celestibus non constituitur per subiectum ipsius: & ideo non mouetur per motum subiecti moti ab ipso hoc modo accidentali. Quod autem eorum habet subiectum, quod mouetur ex alio motore proprio, dicitur qd ille motor proprius mouetur per accidens, s. ex hoc, qd suum subiectum mouetur ab alio. quia accidit ei, s. motori proprio quidam modus mouendi. & est, quia subiectum eius mouetur ab alio: non quia ipse mouetur per motum sui subiecti, sicut est dispositio in motoribus, qui sunt hic. Et ideo dicitur in eis motor per accidens, & dicitur aequiuoce. s. in illo, quod mouetur per subiectum acceptum in sua definitione, & per subiectum, quod non habet introitum in sua dispositione. Et ista dispositio est diminutio in motore corporis cele-

stis, cui accidit ut suum motum moueatur ab alio. & ideo perfectior mouentium est mouens in motu diurno, cum non accadat sibi hoc. Secundum hoc igitur est intelligendum iste locus hic. Et si scietur est in hoc sermone super hoc, qd moti ex se, quae sunt hic, sunt mota ex se per accidens: cum motor in eis non sit primus motor, & motum ex se essentialiter non inuenit nisi in corporibus celestibus & ista fuerunt eterna, & illa generabilia & corruptibilia. Si igitur fuerit inuentum in motis ex se motum per accidens, s. qd accidit moto ex se essentialiter, s. ut moueat, non est, quia in sua natura est motum ex se per accidens, sicut est dispositio in motis ex se per accidens, quae sunt hic. & ideo accidentalitas operatur esse istorum, & non operatur in esse illorum, s. qd moueri per accidens non operatur in eo, quod est motum ex se essentialiter. & hoc est illud, in quo motor est primus motor.

At vero, si aliquid est semper huiusmodi, mouens quidem, immobile autem, & ipsum perpetuum, necesse est & ipsum primum, quod ab hoc mouetur, perpetuum esse. Est autem hoc manifestum quidem & ex eo, qd non aliter esset generatio, & corruptio, & mutatio in alijs, nisi aliquid moueat id, qd mouetur. immobile. n. eodem, & vno motu semper mouebit eodem modo, tanquam nihil ipsum mutetur ad id, quod mouetur. quod autem mouetur ab eo quidem, qd mouetur, ab immobili autem mouetur iam, propterea qualiter, ac aliter se habet ad res ipsas, non eiusdem motus erit causa: sed propterea, qd in contrarijs est locis, aut

Phy. cum co. Auct. DDD for

Materiae
accidentis
in definitione
motus
id. 1. d.
2. c. 16.
& 1. ph. 1.
2. c. 7.
2. c. 7.
2. c. 9.

Phyficorum

E formis, contrarie p̄stabit vt moueatur vnumquodq; aliorū, & aliquñ quidē quiescat, aliquādo autē moueatur. Manifestum igitur factum est ex dictis & quod in principio dubitabamus, cur nam non oīa aut mouentur, aut quiescūt, aut alia quidem mouētur semper, alia vero quiescunt, sed quædam aliquñ quidem, alioquando autē non. Huius. n. causa manifesta nunc est, q̄ alia quidē ab immobili sempiterno mouentur, quapropter semper mutatur, alia vero ab eo, quod mouetur, & mutatur, quare & ipsa necessarium est mutari. Immobile aut vt dictū est, tāq; simpliciter, & eodē modo, & i eodem permanens, secundum vnū, & simplicem mouebit motum.

*Et hoc declarabitur post. primo autem, quia hoc impossibile est alio modo vt sit generatio, & corruptio, & trāsmutatio aliarū, nisi sit hic aliquid, quod mouet, & mouetur. illud. n. quod non mouetur, semper mouet eodem modo, quia nunquam trāsmutatur omnino in respectu moti. * motum autem ab alio, quod mouet, quia sit in dispositionibus diuersis in respectu rerum, ideo non erit causa eiusdem motus. & propter hoc, quia erit in locis, aut formis contrariis, ideo largitur per suum motum res contrarias, & quandoque erit quiescens sic, & quandoque motum. Et ap*

* Auct. le. motor.

paret etiam ex hoc illud, in quo dubitabamus prius, scilicet quare non omnes res mouentur, aut omnes quiescunt, aut sunt diuise in duas partes, quarum vna est motum semper, & alia quiescēs semper, sed sunt hic res, quæ mouentur quandoque, & quiescunt quandoque. Causa enim in hoc est manifesta. & est, quod quædam res mouentur a non moto aeterno, & ideo mouentur semper, & quædam nō mouentur, nisi a moto trāsmutabili, & ideo necesse est etiam vt sint trāsmutabilia. illud autem, quod est non motum, quia est, sicut diximus simplex, & permanens in eadem dispositione, mouet vno motu simplici.

Niuitur i hoc sermone inducere causam, propter quā fuit necesse vt primū motum a motore nō trāsmutabili sit æternū, & motū in loco. & est econuerso ei, quod declaratum est in principio istius tractat⁹, sc. q̄ ex probatione essentia: isti⁹ moti fuit probatū primū motore esse. Et ex hoc apparet ei illud, quod q̄siuit in principio, sc. hoc q̄ quædā res mouētur semper, & quædā inueniuntur in vtraq; dispōne, & quædā non mouentur semper. Et causa in hoc est cōclusio prædictorū. qm̄, cū declaratū est hic esse motorem æternū, & motū ab eo æternū, vult in hoc sermone inducere ex hac conclusione, sc. hoc esse motore æternū, cām, pp quā fuit motū æternū, & res, q̄ mouentur quādoq; & quiescunt qñq;.

fin

A fm q est cōsuetudo in hac scientia
Cōsuetu- .f. pcedere de posterioribus ad prio-
da i hac .f. pcedere de posterioribus ad prio-
scia ē pce .f. pcedere de posterioribus ad prio-
der d po- .f. pcedere de posterioribus ad prio-
riorib⁹ ad priora
i primo, & p st da
re i prio-
rib⁹ cā; po-
steriorū.
Id. i. c. 50
& q ibi.

A fm q est cōsuetudo in hac scientia
.f. pcedere de posterioribus ad prio-
ra in primo, & post dare de priorib⁹
cām posteriorū. Et iō incepit hoc a
priori, qd demfatu est ex posteriori-
bus in dādo cās posteriorū, & ē mo-
tor, qui nō mouet, & d. Si igit fuerit
hoc aliquid, &c. & hoc est cōuersum
pdicti. in pdicto. n. pcessit de poste-
riori ad prius. Declaratū. n. fuit hoc,
.f. q, si est motus ætern⁹, necesse est
vt sit hoc motū æternū. & quia hoc
est motū æternū, necesse ē vt sit hic
motor ætern⁹. hic antē intendit con-
uersum, .f. quia hic ē motor ætern⁹,
necesse ē vt motū ab eo sit æternū.

B & si nō, tunc fusi mouere non esset
æternum. D. d. Et hoc declarabitur
post. primo aut, &c. i. & hoc apparet
etiam ex positione eius, quod est na-
turam mouentem esse huiusmodi,
.f. non motam, & ex positione etiā
eius, quod est mota esse gñabilia, &
corruptibilia. Sequitur enim ex his
duobus vt illic sit motum æternum
medium inter hunc motorem, qui
non mouetur, & inter mota gñabi-
lia & corruptibilia, quod mouet ab
illo primo motore, & moueat ista.
Et, cum dixit hoc, incepit inducere
modum, ex quo patet hoc, & d. illd

C .n. quod non mouetur, &c. i. & cau-
sa in hoc est, q illud, quod non mo-
uetur, neq, essentialiter, neq; accide-
ntaliter, non mouet nisi vno motu
semper, & in eadem dispositione.
Deinde dedit causam in hoc, & di-
quia nunq transmutatur, &c. idest
ex hoc, quod declaratum est, .f. q nō
est motum per accēs, i. ex moto ab
ipso: sicut accideret, si primū motū
ab eo esset gñabile, & corruptibile.
Sed intendebat q, cum posuerimus
q iste motor est non motū per acci-

dens. & q motor generabilium, & D
corruptibilis est motū, aut essentia-
liter, aut accidentaliter: sequitur ex
hoc vt primum motū ab isto moto-
re non sit gñabile, & corruptibile: &
q, cū fuerit positum motum æternū
moueri ab hoc motore, qui nō mo-
uet in loco, erit posse in hoc moto,
vt sit causa generabilium, & corru-
ptibilium secundum propinquitatē
eius, & remotionem ab eis, & erit ne-
cesse vt ipsum sit primum motum
ab illo motore, qui non mouetur.

Et hoc intendebat, cum di. motor
autem, &c. i. & motor, qui mouetur
a motore non moto, cōtingit ei ne-
cessario vt sit in diuersis dispositio-
nibus de rebus, quas mouet, .f. in p-
pinquitate, & remotione. Deinde
d. ideo non erit causa eiusdem mo-
tus. i. & impossibile est vt iste motor
motus sit causa vnus motus tantū.
sed diuersorum motuum, propter
hoc, q motor, qui mouet, erit in lo-
cis diuersis, & dispositionibus diuer-
sis: & sic aget idem duo contraria,
verbi gratia q quando sol fuerit in
tropico hyemali, habebit respectū
ad illa, quæ sunt sub tropico æstiu-
ali in dispositione contraria ei, secū-
dum q erit in tropico æstiuali. D.

D d. & propter hoc, &c. i. & propter p-
pinquitate, & remotionem, verbi
gratia, quoniam sol, quando fuerit,
sicut diximus, in tropico æstiuali,
tunc largitur cuilibet entium trans-
mutationem contrariam transmu-
tationi, quam largitur ei, quando
fuerit in tropico hyemali. Deinde
dicit: & quandoq; erit quiescens sic.
idest & sic acquiritur ens quodlibet
ex motore æterno, qui mouetur, vt
quandoq; moueatur ab eo, scilicet
quando fuerit propinquum, & quā-

DDD ij doq;

Vid phos
2. d Gnat.
l. c. 56. &
12. Met. c.
cō. 33.

Physicorum

Gdoq; quiescat, scilicet quando fuerit remotum. Et declarauit quomodo sequitur necessario ut primum motum, quod, quando mouetur a motore, qui non mouetur, sit eternum, & quomodo sequitur ex hoc ut sit causa motuum contrariorum, apparuit ei ex hoc illud, de quo quæsiuerat primo, & est quare quædam entia mouentur quandoq;, & quiescunt quandoq;, & quædam mouentur semper, & quædam nunq;. Et d. Et apparet etiam ex hoc, &c. i. ex prædictis igitur apparet illud, in quo dubitabamus primo, & est, qd non omnes res mouentur, neq;, omnes quiescunt. & causa in hoc est, qd ista etiam non diuiduntur in duos modos tantum, quorum vnus est motum semper, & alius quiescens semp, sed sunt hic aliqua, quæ mouentur qnq;, & quiescunt qnq;, & aliqua, quæ mouentur semper, & quiescunt semper. Et qd causa in toto declarata est nunc ex hoc sermone. & est, qd quædam mouentur a motore eterno, qui nō mouetur, & iō ista mouentur semper: & quædam mouentur a motore moto, & ideo contingit etiam ut ista moueantur qnq;, & qnq; quiescant: & quædam nūquam mouentur, & est motor æternus, de quo diximus eē motorem vno motu tantum. Et hoc intendebat, cum dixit: Illud autem, quod est non motum, &c. i. ens autem, quod est nō motum, mouet eodem modo vno motu simplici: quia est simplex, non compositum, .i. non habens materiam. Iam igitur apparent hæ tres dispositiones cū suis causis. & est, qd quædam eorum nunq; mouentur: & causa ei⁹ est, quia est simplex, non compositum. & qd quædam semper mouentur: & cau-

sa illius est, quia mouentur ab hoc motore simplici. & quædam, q̄ mouentur quandoq;, & quiescunt quādoq;: & causa illius est, qd motor eorum mouetur. Et debes intelligere hic per motum, & quietem, omnes transmutationes compositas, & de motu æterno motum localem tantum. Et debes scire qd secundum hunc modum possibile est ut mot⁹ noui fiant a motore non moto, scilicet mediāte moto æterno. Et ideo, qui posuit principium æternum, & primum motum esse nouum, non potuit dissoluere quæstionem accidentem in hoc, sicut accidit Loquentibus nostræ legis.

Mot⁹ noui pht fieri a motore eterno, mediāte moto eter no. id. s. c. 15. Cōtra Loquentes legum. L

SUMMA TERTIA.

An detur motus continuus: & quis motuum sit primus.

Lationem esse ceteris motibus priorem.
Cap. I.

AT vero & alio facto principio, magis erit de his manifestum. considerandum. n. est, utrū aliquē motū contingat esse continuum, an non. &, si cōtingit, quis est hic, & quis primus est motuum. Manifestū. n. est qd, si necessarium quidem est semp motū eē, prim⁹ aut hic, & cōtinuus est, qd primū mouens mouet secundum hūc motum, quem necessarium est vnum, & eundem esse, & continuum, & primum.

Deinde hoc apparebit manifeste magis, considerando alio modo. considerandum est enim, utrum sit

A sit possibile quod aliquis motus sit
continuus, aut non. & si hoc fuerit
possibile, quis motus est iste, &
quis motus est primus motum. Ma-
nifestum est enim quod, si fuerit ne-
cesse est ut motus aternus sit, &
fuerit aliquis motus demonstratus
primus, & continuus, necesse est
ut primus motor moueat hoc mo-
tu, qui est necesse ut sit vnus, &
continuus & primus.

§4 Dixit: Deinde hoc apparebit, &c.

B idest ex perscrutatione de hoc, scili-
cet quis motus est iste motus. quo-
niam, si apparebit demonstratus in
mundo, tunc sensus conueniet de-
monstrationi. & est, sicut diximus
manifestius, scilicet quoniam tunc
verificabitur modus, qui est causa i
quiete quorundam entium quan-
doque, & in motu eorum quando-
que. & ipse, sicut dixit, perscrutatur
hic de duobus, scilicet quis motus
est iste motus, & quis motus est pri-
mus motus motuum sensibilium.
Manifestum enim est, sicut dixim⁹
quod, si fuerit hic motus primus co-
tinuus, quod primus motor debet
mouere hoc motu: cum prim⁹ mo-
tus necesse e^t ut sit a primo motore.

(Ph. 1. c.
3. & ind

& perscrutatus est in Sexto quis mo-
tus est, qui potest esse infinitus. sed
hic complebit perscrutationem be-
ne de hoc. Deinde dicit: Manifestu^m
est enim quod, si fuerit necesse, &c.
idest & necesse est perscrutari de pri-
mo motu quis motu sit. quoniam
manifestum est quod, si fuerit ne-
cesse ut sit hoc motus aternus conti-
nuus, oportet considerare quis mo-
tus sit ille, qui potest esse cotinuus.

quoniam necesse est ut iste mot⁹ sit **D**
primi motoris. i. quoniam, cum de-
claratum sit q^d est hic motus prim⁹,
continuus, demonstratus, necesse est
ut ille motus sit ille, quo mouet pri-
mus motor.

Tribus autem existentibus mo-
tibus, alio quidem secundum
magnitudinem, & alio secun-
dum passionem, & alio secun-
dum locum, quem vocamus
latione, hunc necessariu^m est esse
primu^m. Imposse. n. est augmenta-
tionem esse, alteratione non pre-
existente. quod. n. augmentatur,
est quidem ut simili augeatur, est
autem ut dissimili. contrariu^m. n.
alimentu^m dicitur esse cotrario.
adiungitur autem omne factum
simile simili. necesse igitur est al-
terationem esse eam, que in con-
trarium est, mutationem. At ve-
ro, si alteratur, oportebit esse al-
terans, & agens ex potentia cali-
do actu calidum. Manifestum
est igitur q^d mouens non simili-
ter se habet, sed aliquando qui-
dem propinquius est, aliquando
autem longius ab eo, quod alte-
ratur, est. hac autem sine latione
non contingit esse. Si ergo neces-
se est semp motu^m esse, necesse est
& latione^m ee semper prima^m mo-
tuu^m. & si lationis alia quidem pri-
or, alia vero posterior e^t, prima^m.
Amplius autem omniu^m passionu^m
principium est densitas, & rari-
tas. etenim graue & leue, & mol-
le & duru^m, & calidu^m & frigidu^m,
densitates vident^r esse, & rarita-
tes quaedam. densitas autem, &

Latio e^t pri-
m⁹ motu-
um. Vide
cot. Zim.
E

Vide cot. zi

DDD iij ra-

Phyficorum

G raritas congregatio. & disgregatio, secundum quas generatio, & corruptio substantiarum dicitur. quæ autem congregantur, & disgregantur, necesse est & secundum locum mutari. At vero & eius, quod augmentatur, & diminuitur, mutatur secundum locum magnitudo.

Dicamus igitur quod, cum motus sunt tres, scilicet in magnitudine, & in passione, & in loco, & necesse est, ut iste sit primus motuum. **I**mpossibile est enim augeri sine alterari. augmentabile enim potes dicere ipsum augeri simile, & potes dicere ipsum augeri per dissimile. nutrimentum enim dicitur contrarium ad contrarium. & non copulatur in omni generato, nisi simile cum simili. necesse est igitur ut transmutatio ad contrarium sit alteratio. Sed, cum fuerit alteratio, necesse est ut aliquod alterans sit, quod extrahit illud, quod est in potentia calidum, in calidum in actu. Et manifestum est, quod dispositio motoris tunc non currit eodem modo, sed forte quandoque erit propinquior alterato, & quandoque remotior. & hoc non potest esse sine translatione. Si igitur sit necessarium ut motus æternus sit, sequitur necessario ut translatio æterna sit primus motuum. & si aliqua translatio est prior, & alia posterior, neces-

se est, ut prior sit æterna. Et etiã **K** principium omnium passionum est densitudo, & raritas. gravitas enim, & leuitas, & mollietates, & duri- ties, & caliditas, & frigiditas existimantur esse modi densitudinis, & raritatis. & densitudo, & raritas sunt congregatio, & segregatio, per quas dicitur substantia generari, & corrumpi. & quod congregatum est, aut segregatum, necesse est ut mutet locum. Et etiam augmentabile, & diminubile mutant locum secundum magnitudinem. **L**

Cum promissum sit perscrutari quis motus sit iste motus continuus, & quis motus sit primus, quoniam motus necesse est ut sit unus, incepit perscrutari de hoc, scilicet quis motus sit primus motus, & d. Dicamus igitur, &c. & intendit per motum in magnitudine motum augmenti, & diminutionis. iste enim motus declaratus est esse in quantitate. & intendit per motum in passione, motum alterationis. Deinde dicitur. necesse est ut iste sit primus motuum. id est motus in loco. & posuit motus tres, secundum quod declaratum est in Quinto. Deinde incepit demonstrare quod motus localis precedit omnes alios. quoniam necesse est, ut omne quod alteratur, aut augmentatur, aut diminuitur, prius transferatur: & non apparet de natura translati quod necesse est ut alteretur, aut augmentetur, nisi per accidens. Et incepit in hoc demonstrare hoc in motu augmenti, & dixit: Impossibile est enim aliquod augeri sine alteratione. Et, cum dixit,

¶

Nutrimē-
tū, p q d fit
augmētū
quodam-
modo est
sile, & quo
dā mō est
cōtrariū.
vid p isto
ad aia. i.
c. 45. & i.
8 Gna. 39

A q augmentabile, & diminuibile ne-
cesse est vt alteratio pcedat illa, de-
clarauit hoc, & d. augmētū. n. potes
dicere, & c. i. & necesse est vt augmē-
tabile alteretur: & tunc augebitur
quodāmodo a simili, & quodā mō a
contrario. i. qm nutrimentum, per
quod fit augmētū, quodāmodo est
simile, & quodammodo contrariū.
Et, cum dixit hoc de nutrimento,
dedit cām in hoc, & dixit: nutrime-
tum. n. dī esse contrarium ad cōtra-
rium, & c. i. est. n. concessum q nihil
agit in aliquod, nisi contrarium. &
quia nutribile agit in nutrimentū,
necesse est vt in nutrimento sit ali-
qua pars contraria, & quia nutrime-
tum copulatur in postremo cum
nutribili, necesse est vt in eo sit ali-
qua pars similis. & hoc innuebat, cū
dixit: & non copulatur in omni ge-
nerato, & c. Et, cū declarauit q nu-
trimentum est cōtrarium, & q trās-
fertur de contrarietate in similitudi-
nem. s. de contrario in cōtrarium, &
transmutatio, quæ est in contrarijs,
est alteratio, conclusit ex hoc q nu-
trimētū alteratur, & tunc auget, &
dixit: necesse est vt transmutatio de
contrario in contrarium sit altera-
tio. D. d. Sed, cum fuerit alteratio,
C necesse est vt sit aliquod alterans. &
hoc manifestum est per se. D. mani-
festauit hoc, & di. q extrahit illud,
quod est potētia, & c. i. & necesse est
vt alterās sit extra alteratū, & aliud
ab eo. quoniam alterans est illud,
quod extrahit rē de potētia in actū
in qualitate, secundum q alterat. v.
gr. quoniam facit illud, quod est in
potentia calidum, vel frigidum, cali-
dum in actu, aut frigidum. & impos-
sit ile est vt illud, quod est in poten-
tia calidum, au. frigidū, fiat calidū.

in actu, aut frigidum in actu, nisi **D**
transmutās sit calidum in actu, vel
frigidū in actu. D. d. Et manifestū
ē q dispositio motoris, & c. i. & quia
primū alterās, quod nō alterat, non
alterat semper, sed qnq, necesse est
vt non habeat se cum alterato ī ea-
dē dispōne, sed qnq, appropinquet
ei, & alteret, & qnq; remoueatur, &
non alteret: & propinquitas, & distā-
tia non est, nisi per translationē: er-
go trāslatio pcedit naturaliter al-
terationem, scilicet q, cum vtraque
fuerit in actu: deinde alterans altera-
uit, postquam non alterabat: neces-
se est vt alterum moueatur in loco,
aut alterās, aut alteratū, aut vtrūq;. **E**
Si autem alterum fuerit generatū,
aut vtrūq;, & posuerimus hoc esse
causam eius, quod quādoq, alterat,
& quandoq; non, manifestabitur q
translatio debet pcedere eodē mo-
do, cum alteratio etiam pcedat
generationem. generatio enim aut
est alteratio, aut sequitur alteratio-
nem. Et, cum declarauit q transla-
tio pcedit istos duos motus, & di-
xit: Si igitur fuerit necessariū vt mo-
tus continuus sit, & c. idest, & hoc,
quod dixit, bene sequitur. quoniam
cum fuerit, necesse est vt sit hic mo-
tus æternus: & motus æternus ē pri-
mus, & motus primus est trāslatio: **F**
necesse est, si fuerit hic motus æter-
nus, vt sit hic translatio æterna. Et,
quia translatio quædam est prior,
s. circularis, & quædam posterior, s.
recta, d. & si aliqua trāslatio ē prior,
& c. i. & apparet etiam ex hoc sermo-
ne ī hoc loco, si trāslatio fuerit duo-
bus modis. s. prior, & posterior, q
prior est æterna. & ista prioritas, si-
cut dixim⁹, declarabitur hic eo mo-
do, secundum quem sequit vt trās-

DDD iij latio

Physicorum

G est quod motus sit semper. et si motus fuerit semper, necesse est ut sit continuus semper. aeternum .n. est continuus. Successivum autem non est continuus. Sed si fuerit continuus, erit unus. **¶** Unus motus erit ab uno motore, **¶** ab uno moto. quoniam si movet successive, tunc ille motus non erit continuus. Ex istis igitur erit homo certus hic esse aliquid primum non motum.

49 **H** ista est alia declaratio, quod primus motor est unus. Et d. Declaratum est .n. quod necesse est, &c. i. iam declaravi mus quod necesse est ut sit hic primus motor perpetuus moti aeterni. Et manifestum est quod cum posuerimus hic esse motum aeternum, quod movetur motu perpetuo, necesse erit ut motus istius moti sit motus continuus, non successivus. motus .n. successivus, licet sint in eodem moto, tamen non sunt continui, nec dicuntur esse perpetui, cum quandoque sit in eis quies. D. d. Sed, si fuerit continuus, erit unus motus. & hoc est notum per se. D. d. **¶** & unus motus erit, qui provenit ab uno motore. D. dedit causam in hoc, **¶** & d. quoniam, si movet successive, **¶** &c. i. quoniam, si unum motum movetur a pluribus uno motore successive, tunc ille motus non erit continuus. D. d. Ex istis igitur, &c. & intendit per primum. primum omnium mouentium. i. &, si fuerint hic alia mouentia ab eo, quae non movent, tunc illa mouentia sequuntur ipsum, quoniam motus eorum sequuntur motum illius moti primi, qui est velocissimus motuum.

Et rursus, cum respexerit ad principia moventiū. Esse igitur

quedam entium, quae aliquando quiescunt, aliquando vero moventur, aliquando vero quiescunt, manifestum est. Et per hoc factum fuit manifestum quod neque omnia moventur, neque omnia quiescunt, neque alia quidem semper quiescunt, alia vero semper moventur. quae namque ad ambo prona sunt, & potentiam habent ut aliquando quidem moveantur, aliquando vero quiescant, demonstrant de ipsis. Quoniam autem huiusmodi omnibus sunt manifesta: volumus autem tunc demonstrare & duorum utraque naturam, quod sunt alia quidem semper immobilia, alia autem, quae semper moventur: procedentes autem ad hoc, & ponentes omnem, quod movetur ab aliquo moveri, & hoc esse aut immobile, aut quod movetur, & quod movetur aut a se ipso, aut ab alio semper, processimus ut accipiamus quod eorum, quae moventur, est principium. eorum quidem, quae moventur, id, quod ipsum seipsum movet: omnium autem id, quod immobile est. videmus autem & manifeste esse eiusmodi, quod movetur ipsa seipsa, ut animatorum, & animalium genus. Haec igitur & opinionem praebent, ne forte contingat motum fieri, cum non esset omnino: propterea quod nos in his videmus hoc contingere. immobilia enim cum sint aliquando, moventur rursus, ut videtur.

Et erit magis certus in hoc esse, quando consideraverit principia motuum. Quoniam, cum manifestum sit, quod entium quaedam quandoque

Hic ut dicitur
et ad unum
tate nunc
rale motus
requiritur
tate motus
ioris. l. 1. c. 22.

Adoq, mouentur, & quandoq, quiescunt. & per hoc fuit declaratum quod non omnia mouentur, neque omnia quiescunt, sed quedam quiescunt semper, & quedam mouentur semper. illud enim quod habet vtrumq, & habet potentiam vt moueatur, & vt quiescat, declarat ista. Et quia illud, quod habet talem dispositionem, manifestum est cuilibet: & intendimus declarare etia naturam vtriusq, duorum modorum, s. quod quedam entium semper non mouentur, & quedam semper mouentur: & incepimus in hoc, & posuimus quod omne motum mouetur ab aliquo, & quod istud aut est non motum, aut motor, & ex se motum, aut ex alio semper, & peruenimus ad hoc, quod mota habent principium motum, quod mouet se. & principium omnium est illud, quod non mouetur. & nos videmus aliqua talia, & sunt illa, quae mouent se, v. gr. genus habentium animas, & genus modorum animalium. ista igitur faciunt existimare quod forte possibile est vt fiat motus sine eo, quod ante fuit omnino: quia nos inuenimus quod hoc accidit in istis: sunt enim quandoq, non mota, deinde mouentur, secundum quod existimantur.

50 Quia viae, per quas iuit Aristo. in declarando qd hic est motor eternus,

& qd non mouetur sunt duae, Quarum **D.** vna est probando qd motus est eternus, Secunda autem est ex consideratione de motis ex se, quae sunt hic, & processit per hanc viam, postq, declarauit qd hic est motus eternus, qm considerauit de natura eorum, quae mouentur apud nos qnq,, & quiescunt qnq,, & iam declarauit prius motorem non motum esse per hoc, qd motus eternus est, & vult nunc notificare qd homo erit magis certus in hoc, quando considerauerit in natura eorum, quae mouentur ex se, quae sunt hic. qm, qm homo considerauerit in motibus particularibus, qui sunt in hoc mundo, inueniet eos reduci ad motum ex se: & ideo necesse est vt ita sit in toto. Hic autem vult facere rememorationem illi viae, ex qua declaratur etiam qd motum habet primum motorem, qui non mouetur, & qd motus eternus est in moto eterno, & e contrario primae viae. In prima. n. probauimus ex motu eterno motorem esse, qui non mouetur. hic autem probauimus qd motus eternus est ex hoc, qd motor, qd non mouetur est. & cu istae duae viae fuerint coniunctae, tunc firmiter erit scientia. Et ideo d. Et erit magis certus, &c. i. sicut fecimus superius. **D. d.** Quonia, cu manifestum sit, &c. **D. d.** illud. n. quod habet vtrumq,, &c. i. ex illis. n. quae videmus moueri ex se qnq,, & quiescere qnq,, scimus qd in eantibus sunt quaedam, quae mouentur semper, & quaedam, quae nunq, mouentur: quia non habent naturam vt moueantur. Et, cu hoc fecit, s. quia considerauit in hoc de motis ex se, fecit rememorationem, & d. Et quia illud, quod habet talem dispositionem, est manifestum cuilibet. i. aliqua e, quae

Hic expref se concedit dari regressu. vide idem i. c. 33. videt cōfite. 6. ph. cō. 12. & 15. & 1. d. a. 12. c. 12.

F

Phyficorum

Guar mouetur ex se, & quiescunt ex se, deinde di. & intendimus etiam, &c. i. & hoc intellectum est per se. D. d. quō fecit hoc, & d. & posuimus qd omne motum, &c. i. qm, cum cōsiderauit de natura eorum, quē mouentur hic, fuit declaratū qd nō motum habet motore. & cū cōsiderauit de natura ipsius motoris, vidit qd iste motor nō pōt fugere aliquā triū dispositionum. s. aut vt moueat & non moueatur, aut vt moueat, & moueat ex se, aut vt moueat, & moueatur ex alio, & fuit necesse qd istā, quod mouet ex alio, perueniat ad

H motum ex se per motorem, qui nō mouetur, sequitur vt principū omnium sit huius. s. motū ex se a motore, qui nō mouetur. Et, quia istas propōnes nō accepit, nisi ex motis ex se, quae sunt hic, & apud cōsiderationem de istis cum hoc, qd inducunt nos ad quāsitum, faciunt nos etiam dubitare in primo principio, quod forte posse ē, vt quiescat, quia ista qnq; quiescunt, & mouent quādoq; dixit: & nos videmus aliqua, &c. i. & sicut sequitur vt omnia habeant principium ex se motum: & hoc, quod apparet de istis motis ex

L se, qui sunt hic: alij enim motus reducuntur ad istos: sicut etiam faciūt dubitare in primo moto. qm, cum apparet qd ista mouentur sine motu precedenti, sed post quietem perfectam, fuit possibile vt hoc esset et possibile in primo moto.

Hoc autem oportet accipere qd secundum vnum motum ipsa mouent, & qd secundum hūc non proprie. non .n. ex ipsis est causa, sed insunt alij motus naturales animalibus, fm quos non

mouentur per seipsa, vt augmēratio, diminutio, respiratio, quibus mouetur animalium vnūquodq; cum quiescit, & nō mouetur secundum eum motū, qui est a seipso. Huius autem causa est continens, & multa ingredietium, vt quorundam alimentū, nam, dum concoquitur, dormiunt, dum autem disgregatur, excitantur, & mouent seipsa, cum primum principū ab externo sit. quapropter non semper mouentur continue a seipsis. aliud enim est mouens ipsum, quod mouetur, & mutatur ad vnum quodq; mouentium seipsa. In omnibus autem his mouet primum mouēs, & causa vt ipsum seipsum moueat a seipso, fm accidens tamen. mutat enim locū corpus: quare & quod in corpore existit: & quod in vecte mouens seipsum.

Sed debemus facere ita, quod motor essentialiter non moueat, nisi vno motu, & quod ipse mouet isto motu, non quia est primum, quoniam non est causa ex se, sed in animalibus sunt alij motus naturales, qui non sunt ex illo, v. g. augmentum, & diminutio, & anhelitus. & istis motibus mouetur quilibet modorum animalū sine eo, quod mouetur ex se, sed etiā quiescit. Et causa istorum motuum est illud, quod continet ipsum, & multa aduenientia suo corpori, v. g. nutrimentum

Viā pīsto dicto. l. c. 10.

A trimentum in animalibus quibusdam. quoniam, cum digeritur, dormiunt, & cum distiguntur, expergefiunt, & mouent se. & primum principium est extrinsecū. & ideo non mouentur semper ex se continue. motor enim illorum est aliud ab eo, quod est, quando mouentur, & laborant secundum vniūquodq; mouentium. Et in omnibus istis mouetur primus motor, qui est causa eius, quod moueant se ex se: sed motus eius erit per accidēs. corpus enim mutat suum locum: & ideo mutat etiam locum illud, quod est in corpore: & quod est in vniuerso mouens se.

S I Et non est opinandum, qd primus motor in istis mouet pluribus motibus ex se. vnus. n. motor nō mouet essentialit, nisi vno motu. & hoc, qd inuenitur in istis motis. l. habentib⁹ animas, qd vnus motor in istis mouet pluribus motibus, est per accidēs. Et hoc intendebat cū dixit: & hoc, quod mouet isto motu, non est ita, qd est primum. i. opinandum est qd vnus motor istorum, l. qui nō mouentur, non mouet essentialit, nisi vno motu. & hoc, quod mouet istis pluribus motibus in eis, quæ sunt apud nos, non est ita, qd ipse prima causa sit in istis pluribus motibus. Qm̄, si esset causa prima istorum motuū, tunc non moueret, nisi vno motu necessario. Ab vno. n. nō propenit essentialit, nisi vnū motū: sed multa intrant ipsum per accidēs, quæ abscindunt motum eius, & alia, quæ sunt causa in hoc, quæ faciunt mo-

rum post quietem. Et hoc intende-
D bat, cum dixit: qm̄ non est causa ex se, & c. i. & causa i hoc, qd prima causa i hoc, qd hñtia aīas, quæ sunt hic, mouentur qñq; & quiescunt qñq; nō est ex se. i. qd ista causa non ē causa, propter quam mouetur ex se, sed alia causa ex rebus cōtinētib⁹, & aduenientibus ex extrinseco facit in aīalibus motus naturales. & illi motus erunt causæ vt motor, per quem mouentur ex se, moueat quandoq; & qñq; nō moueat. D. dedit exemplum istorū motuum, & quomodo accidit ex eis hoc, & d. v. g. augmentum, & c. i. v. g. hoc, quod accidit animali in suo corpore de motu augmenti a nutrimento, & de motu diminutionis a reb⁹ extrinsecis, & a defectu nutrimenti etiam. & hoc, quod accidit ei, & de motu in qualitate apud anhelitū. anhelitus. n. est i aīa libus ad infrigidādum calorem naturalē, & temperandū ipsum. mot⁹ igitur anhelitus dat animalibus qualitatem. D. d. ex istis igitur motibus, & c. i. in istis motibus, l. augmento, diminutione, & alteratione mouetur animal, sine eo, qd moueatur ex se, sed etiam quiescens. D. d. Et causa istorum motuū, & c. i. & causa istorum motuū, qui sunt in aīali, nō ex se, est corpus cōtinens, & illa, quæ intrant suum corpus. Et intendebat qd causa istorum motuum sunt res distinctæ ab animali, aut extrinsece, aut intrinsece. D. dedit exemplum mouentium intrinsecus, cum sint latentiora, & quō erunt causæ quietis eius qñq; ex se, & mot⁹ eius quādoq; ex se, & d. v. g. nutrimentū in quibusdam aīalibus, & c. i. v. g. nutrimentū adueniens corpori aīalis in quibusdam animalibus, l. quæ in-

Inuamen-
tū anhelit-
r⁹. vidē et
p hoc l. d
aīa. 88. &
89.

F

Phyficorum

Ginnata sunt dormire. Nutrimētū
Ciz soni, & vigilie. vid. et. c. 20. & 1. li. 3. 16. & vi.
 .n. cum aduenerit corpori istius ani-
 malis, & operatus fuerit calor in ip-
 sum, ascendet ab ipso vapor humi-
 dus ad caput, & cor, & sic grauabit
 animal, & laxabuntur iustia mor⁹,
 ita, q^{uod} quiescet in loco, & dormiet. &
 cum nutrimentum fuerit digestū,
 tunc membra animalis mouentia
 alleuiabūtur, & expergesiet animal,
 & mouebitur ex se in loco. & , cum
 ita sit, tūc primus motor animalis ī
 loco, & faciens ipsum quiescere, non
 est motor, qui est in eo, qui non mo-
 uetur, s. per quem mouetur ex se, sed
 primus motor in eo est illud extrin-
 secum, aut illud adueniens corpori.
H Et hoc intendeat, cum dixit: & pri-
 mum principium est extrinsecum.
 D. d. & ideo non mouetur semper,
 & c. i. quia corp⁹ aīalis mouetur ab
 extrinseco, ideo non mouetur semp
 ex se cōtinue. & , si nō , tunc necesse
 esset, s. q^{uod} est motū ex se , aut mo-
 uetur semper, & continue, cū vnus
 motor, sicut dictum est, nō moueat,
 nisi vno motu tantū. D. dedit cām,
 propter quā fuit aīal hmōi in absci-
 sione sui motus, & dixit: motor. n. il-
 lorum est aliud, & c. i. & causa ī hoc,
 q^{uod} motor, qui nō mouetur in istis,
I mouet qñq; , & qñq; non , est, quia
 non est prim⁹ motor in hoc motu.
 sed primus motor in istis est aliud
 extrinsecum, quando mouetur, &
 transmutatur iste motor ab illo ex-
 trinseco s. m naturam cuiuslibet eo-
 rum, quē mouent ipsum, s. q^{uod} , si na-
 tura eius facit ipsum quiescere, quie-
 scit: & , si natura ei⁹ facit ipsum mo-
 uere, mouebitur. Et, cum declara-
 uit q^{uod} primus motor, qui non moue-
 tur in hoc motu, mouetur ab extrin-
 seco, incepit declarare modū, quo

mouetur, & dī. Et in istis omnibus,
 & c. i. & in istis motis ex se omnibus
 generabilibus, & corruptibilib⁹ mo-
 uetur primus motor in eis, per quē
 mouetur ex se a reb⁹ extrinsecis. sed
 motus ab eis nō est essentialiter, sed
 accidentaliter. motus aut^{em} eius est ac-
 cidentalit^{er}, licet sit indiuisibilis: qm̄
 constituitur per subiectum, s. per
 corpus. & ideo accidit ei moueri, qñ
 corpus mouetur: & omne, quod mo-
 uetur, quia est in moto, est motum
 per accidens. Et hoc intendeat, cū
 d. corpus. n. mutat suum locum, & c.
 .i. & cā in hoc, q^{uod} iste motor mouet^{ur}
 per accēns, est, quia cōstituitur p cor-
 pus, & sic transfertur, per accēns, per
 trāslationem corporis, oē, quod est
 in corpore, licet sit motor. Et debes
 scire q^{uod} hoc non est, sicut translatio
 partis cum trāslatione totius, sed si-
 cut albedinis cum trāslatione sub-
 iecti: cum sit declaratum q^{uod} iste mo-
 tor non est corpus, cum moueat, &
 non moueatur. & ideo dixit: & q^{uod} ē
 in vnuerso mouens se. cōseruando
 se a partibus, quē sunt in corpore: li-
 cet hic, & illē moueantur per accēns.
 Et debes scire, q^{uod} non intendeat q^{uod}
 motus eius, qui est p accēns, s. moto-
 ris, qui non mouetur in animali a
 causis extrinsecis, est motus eius in
 loco propter motum sui subiecti. s.
 corporis: sed intendeat q^{uod} mot⁹ eius
 a causis extrinsecis est propter mo-
 tum sui subiecti ab eis in loco, s. vt
 augmentetur, aut alteretur, est sicut
 motus eius in loco a moto sui sub-
 iecti. s. corporis. vñ. n. q^{uod} manifestum
 est hic, q^{uod} omnis motor in subiecto
 mouetur per accēns, propter motum
 sui subiecti, deferentis ipsum. s. in lo-
 co. Vtrum autem omne, quod mo-
 uetur in loco per suū subiectū, trāf-
 mu-

Docum. 1

Corum. 2

M

Docum. 3

A smutetur etiam per trāsmutationē
sui subiecti. s. transmutatione altera
tua, nō trāsmutatione in loco, non
dum est declaratū. Cū. n. hoc fuerit
declaratum, declarabitur q, si illud
nō trāsmutabit ab extrinseco, non
mouebitur ex motu sui subiecti in
loco. licet appareat ex verbis Aristo
te. futuris q, ipse ponet q, omne, qd
non transmutatur ab extrinseco p
accēs, non mouet ex suo corpore p
Docu. 4. accēs, vt patebit post. Et forte Ari
sto. tacuit complemētum demōatio
nis, quam intēdit hic, qm̄ est mani
festū. qm̄, cu verificatum fuerit ex
hoc, q, omne motū ex se, quod quie
B scit qnq, & mouetur qnq,, mouet
ab extrinseco, & est declaratū q, pri
mū motum ex se nihil est extra ip
sum, sequitur manifeste in secunda
figura q, primum motū ex se non
quiescit omnino. Et erit ista demō
stratio alia a p̄dictis. qm̄ illud, qd
hunc sequitur sermonem, quod ap
paret esse complemētū istius demō
strationis, idem apparet cum demō
stratione p̄dicta: & patet ex suis
verbis in principio istius capituli ip
sam eē aliā demōstrationē a p̄dicta.

C Ex quibus credere licet q, si
quid est immobiliū quidē, mo
uētium autem, & ipsorum, quæ
mouentur secundum accidens,
imposse est continuo motu mo
uere. Quare, si necesse est quidē
continue esse motum, esse quid
oportet primum mouēs immo
bile, & non s̄m accidens, si futu
rum est (vt diximus) in n̄s, quæ
sunt, vt sit incessabilis quidam,
& immortalis motus, & mane
re ens ipsum i seipso, & in eodē.
principio, n. manente necesse &

omne manere, continuum exi. **D**
stans ad principium. Non est au
tem idem moueri secundum ac
cidens a seipso, & ab altero. mo
ueri enim ab alio, & eorum, quæ
sunt in cœlo, quibusdam princi
pijs inest, quæ secundum plures
feruntur lationes: alterum autē
corruptibilibus solum.

*Ex hoc igitur erit homo certus
quod, si aliquid fuerit ex eis, quæ
non mouentur, sed mouetur etiam
per accides, impossibile est vt mo
tus sit æternus. Et ideo, si fuerit ne
cesse vt motus sit æternus, necesse
est vt primus motor sit, qui nō mo
uetur neque per accidens. sed neces
se est, sicut diximus superius, vt
in entibus sit aliquis motus, qui nō
cessat, & quod remaneat ipsum
etiam in eadem dispositione. quo
niam, cum principium remanse
rit, totum necessario remanebit,
cum sit continuum cum principio.
Et aliquid moueri per accidens ex
se, aut ex alio, non est idem. illud
enim quod mouetur ex alio, inueni
tur etiam in quibusdam princi
pijs rerum, quæ sunt in cœlo, scili
cet ea, quæ transferuntur modis
translationis pluribus vno: aliud
autem inuenitur in corruptibili
bus tantum.*

Id est, Ex hoc igitur, quod appa
ruit in motoribus non motis, quæ
sunt in aīalibus, s. quæ sunt mota p
accides, erit hō certus in hoc, q, al
quid,

Phyficorum

G quid, si ponatur mouere totū, & ponatur cum hoc moueri per accēns, si cut aīa aīalium, q̄ motus totius nō erit æternus. D. di. necesse est vt sit primus motor, &c. i. &, cum declaratum sit q̄ ista mouentia mota quādoq; mouentur, & q̄nq; non mouētur per accēns, est necesse, sicut diximus, si vnus motus est cōtinu⁹, qui non cessat, vt motor illius sit non motus per accēns. Et intēdebat per hunc sermonē, vt vī, dissoluere quæstionem contingentē ex istis motis ex se, quæ quiescūt q̄nq;, & mouentur q̄nq;. Quoniam, cū declarauit q̄ motor in istis est motum per accidēs, & dem̄strauit q̄ primus motor totius non est motū nec accēns, nec essentiali, dissoluēt ex his duobus quæstio, contingens ex his ī primo moto ex se. ista. n. existimantur quiescere, & moueri sine eo, q̄ motor in eis moueatur oīno. Et, cū apparuit q̄ motor in eis mouetur per accidens, & fuit dem̄stratum q̄ motor totius non mouetur per accēns, dissoluēt q̄d, contingens ex istis ī motu toti⁹. Et potest ītelligi ex hoc sermone q̄ est dem̄stratio per se, sicut diximus. D. d. & q̄ remaneat ens ipsum, &c. i. & necesse est vt sit hic primus motor, nō trāsmutabilis, vnus, qui sit causa, q̄ mūd⁹ remaneat idē, & fm eādē dispōnem. principiū . n. cum remāserit vnū, tunc illd, cuius est principium, s. totum remanebit necessario: cū totū sit cōtinuum cum eo, s. cum parte ipsius non gñabili, neq; corruptibili, s. cum primo moto ab isto principio. qm̄, si ista pars continua cum eo, fuerit gñabilis, aut corruptibilis, tunc mūd⁹ nō remanebit idem, & erit illic principium prius ipso, cum necesse sit vt

motus sit ante motum inuentū ab eo. Et intendebat declarare q̄, cum fuerit verum q̄ totum ens est eiusdem dispositionis essentiali, necesse est vt hoc sit a principio, quod est principium per se, nō propter aliqd accēns. Et, si posuerimus q̄ istud principium mouetur per accēns, & fuerit iste motus necessarius ī ipso mouere, contingeret vt aliquid sit essentiali in aliqua dispōne a principio, qd est principium per accēns. quod est impossibile. D. d. & aliquid moueri p accēns, &c. & dixit hoc, quia forte aliquis potest dubitare in hoc, q̄ dixit. apparet. n. q̄ ipse ponit istud principium mouens nō motum, nō quia alteratur, nec quia augmentatur ex extrinseco, neq; quia mouit se in loco per accēns: sicut accidit aīab⁹ aīalium, quia constituūtur per primū subiectum, qd mouet. * Sed istud principium nō cōstituitur per subiectum, quod mouetur ab ipso: sed est econuerso, s. q̄ permanētia subiecti est fm illud. Et hoc patebit perfecte cū fuerit declarati q̄ iste motor nō est in materia. Cum igitur posuit, sicut dixit, q̄ istud principium non mouet se in loco per accēns, & apparet in quibusdam principiis æternis hoc, q̄ mouentur ex alijs mō accēntali: & sunt corpora cœlestia, in quibus inueniuntur motus plures vno, sicut est dispō ī planetis erraticis. motor. n. cuiuslibet stellæ, ex eis, s. qui est proprius vnicuiq; eorum: & est ille, qui mouet illam motu ab occidente in oriētē, mouet p accēns a maiori motore in primo moto maxio, & est motor a motu orientali: qm̄ orbes istorū oīum sequuntur maxime orbē ī hoc motu. v. g. qm̄ orbis solis mouet a suo motore proprio ab

Documē.

a Principiū nō cōstituitur p subm, sicut aīa aīalium. Idē. 2. cœ. c. 3. & 1. ph. 63. & hic. c. 78 & 79. Idē 2. & 3. ca. d supra or bjs.

M

A ab occidēte in oriētē, s. suo motu p-
prio annuo, & mouetur suus motor
a suo motore maximo motu diur-
no : & sic accidit suo motori p-
prio per accēs a maximo motore totius
ex hoc, q̄ mouet suū motū p-
prio ab eo, q̄ est orbis solis. quia igitur i-
uenitur ī motoribus, qui sunt ī cor-
poribus cœlestibus, aliquid, qđ mo-
uetur ab alio, hoc modo accēnali,
non ex se, ideo fecit hanc exceptio-
nē. Et dēt intelligi ex hoc, q̄ mouen-
tia, quæ sunt hic, sunt illa, quæ mo-
uentur ex se, & ex alijs per accidens,
s. ex motu sui subiecti. i. primi mo-
ti ab eis. Et hoc est, quia motor con-
stituitur per primū motum ab ipso
s. quia motor est ī eo forma, & mo-
tū materia: & est acceptum in defi-
nitione formæ, s. q̄ materia acci-
piuntur in definitionibus formarū.
& hoc est id, de quo dī moueri per
accēs in rei veritate. Motor autem ī
corporibus cœlestibus non constitui-
tur per subiectum ipsius: & ideo nō
mouetur per motum subiecti moti
ab ipso hoc mō accidentali. Quod
autem eorum habet subiectū, quod
mouetur ex alio motore proprio, dī
q̄ ille motor proprius mouetur per
accidens, s. ex hoc, q̄ suum subiectū
mouetur ab alio. quia accidit ei, s.
motori proprio quidam mod⁹ mo-
uendi. & est, quia subiectū eius mo-
uetur ab alio: non quia ipse moue-
tur per motū sui subiecti, sicut est di-
spolitio in motoribus, qui sunt hic.
Et ideo dicet in eis motor per acci-
dens, & dicetur æquiuoce. s. in illo,
quod mouetur per subiectum acce-
ptum in sua definitione, & per sub-
iectum, quod non habet introitum
in sua dispōne. Et ista dispositio est
diminutio in motore corporis cœle-

stis, cui accidit vt suum motum mo-
ueatur ab alio. & ideo pfectior mo-
uentū est mouēs. in motu diurno,
cū nō accadat sibi hoc. Secūdū hoc
igit ē intelligēd⁹ iste locus hic. Et su-
stētat⁹ est in hoc sermōe super hoc,
q̄ moti ex se, quæ sunt hic, sunt mo-
ta ex se p accēs: cū motor in eis nō
sit prim⁹ motor, & motū ex se essen-
tialr nō inuenit nisi in corporibus
cœlestib⁹ & iō ista fuerūt eterna, &
illa gñabilia & corruptibilia. Si igit
fuerit inuētū in motis ex se motū p
accēs, s. qđ accidit moto ex se eēntia
lr, s. vt moueat, nō est, quia ī sua na-
tura est motū ex se p accēs, sicut est
dispō in motis ex se per accēs, quæ
sunt hic. & ideo accēnalitas operat⁹ ī
esse istorum, & non operatur in esse
illorum, s. q̄ moueri per accēs non
operatur in eo, quod est motum ex
se essentialr. & hoc est illud, in quo
motor est primus motor.

At vero, si aliquid est semper
huiusmodi, mouens quidē, īmo-
bile autē, & ipsum perpetuum,
necesse ē & ipsum primū, quod
ab hoc mouetur, perpetuū esse.
Est autē hoc manifestū quidem
& ex eo, q̄ non aliter esset gene-
ratio, & corruptio, & mutatio ī
alijs, nisi aliquid moueat id, qđ
mouet. īmobile. n. eodē, & vno
motu semper mouebit eodem
modo, tanquā nihil ipm mutet
ad id, quod mouetur. quod au-
tem mouetur ab eo quidem, qđ
mouetur, ab immobili autē mo-
uetur iam, propterea q̄ aliter, ac
aliter se habet ad res ipsas, non
eiusdē motus erit causa: sed pro-
pterea, q̄ ī cōtrarijs est locis, aut
Phy. cū cō. Auci. DDD for

Materia
accidit
ī definitio-
ne forma-
rū. Id. i. d
a. c. 16.
& 2. ph. i.
c. vii. & 7
Met. 3. 7.
19. & 3. d
a. cō. 9.

C

Physicorum

E formis, contrarie p̄stabit vt mo-
ueatur vnumquodq; aliorū, &
aliqñ quidē quiescat, aliquādo
autē moueatur. Manifestum igi-
tur factum est ex dictis & quod
in principio dubitabamus, cur-
nam non oīa aut mouentur, aut
quiescūt, aut alia quidem mouē-
tur semper, alia vero quiescunt,
sed quædam aliqñ quidem, ali-
quando autē non. Huius. n. cau-
sa manifesta nunc est, q̄ alia qui-
dē ab immobili sempiterno mo-
uentur, quapropter semper mu-
H tatur, alia vero ab eo, quod mo-
uetur, & mutatur, quare & ipsa
necessarium est mutari. Immo-
bile aut vt dictū est, tāq; simpli-
citer, & eodē modo, & ī eodem
permanens, secundum vnū, &
simplicem mouebit motum.

*Et hoc declarabitur post. primo
autem, quia hoc impossibile est a-
lio modo vt sit generatio, & cor-
ruptio, & trāsmutatio aliarū, nisi
sit hic aliquid, quod mouet, & mo-
uetur. illud. n. quod non mouetur,
semper mouet eodem modo, quia
nunquam trāsmutatur omnino in
respectu moti. * motum autem ab
alio, quod mouet, quia sit in disposi-
tionibus diuersis in respectu re-
rum, ideo non erit causa eiusdem
motus. & propter hoc, quia erit in
locis, aut formis contrariis, ideo lar-
gitur per suum motum res contra-
rias, & quandoque erit quiescens
sic, & quandoque motum. Et ap*

* Auer. le.
motor.

paret etiam ex hoc illud, in quo du-
bitabamus prius, scilicet quare
non omnes res mouentur, aut om-
nes quiescunt, aut sunt diuise in
duas partes, quarum vna est mo-
tum semper, & alia quiescēs sem-
per, sed sunt hic res, quæ mouen-
tur quandoque, & quiescunt quan-
doque. Causa enim in hoc est mani-
festa. & est, quod quædam res mo-
uentur a non moto eterno, & ideo
mouentur semper, & quædam nō
mouentur, nisi a moto trāsmuta-
bili, & ideo necesse est etiam vt
sint trāsmutabilia. Illud autem,
quod est non motum, quia est, sicut
diximus simplex, & permanens
in eadem dispositione, mouet vno
motu simplici.

Nititur ī hoc sermone inducere **53**
causam, propter quā fuit necesse vt
primū motum a motore nō tran-
smutabili sit æternū, & motū in lo-
co. & est econuerso ei, quod declara-
tum est in principio istius tractat⁹,
sc. q̄ ex probatione essentia: isti⁹ mo-
ti fuit probatū primū motore esse. **M**
Et ex hoc apparet ei illud, quod q̄si-
uit in principio, sc. hoc q̄ quædā res
mouetur semper, & quædā inueniū-
tur in vtraq; dispōne, & quædā non
mouentur semper. Et causa in hoc est
cōclusio prædictorū. qm̄, cū declara-
tū est hic esse motorem æternū, &
motū ab eo æternū, vult in hoc ser-
mone inducere ex hac conclusione,
sc. hoc esse motore æternū, cām, pp̄
quā fuit motū æternū, & res, q̄ mo-
uentur quādoq; & quiescunt quāq;
fin

A fm q est cōsuetudo in hac scientia
Cōsuetudo i hac
scia ē pce
dei d po
steriorib
ad priora
i primo,
& p st da
re i prio
rib; cā; po
steriorū.
Id. 3. c. 50
& q ibi.

.s. pcedere de posterioribus ad prio
ra in primo, & post dare de priorib;
cām posteriorū. Et iō incēpit hoc a
priori, qd demōstratū est ex posteriori
bus in dādo cās posteriorū, & ē mo
tor, qui nō mouet, & d. Si igit fuerit
hoc aliquid, &c. & hoc est cōuersum
pdicti. in pdicto. n. pcessit de poste
riori ad prius. Declaratū. n. fuit hoc,
.s. q, si est motus ætern⁹, necesse est
vt sit hoc motū æternū. & quia hoc
est motū æternū, necesse ē vt sit hic
motor ætern⁹. hic antē intendit con
uersum, .s. quia hic ē motor ætern⁹,
necesse ē vt motū ab eo sit æternū.

B & si nō, tunc fusi mouere non esset
æternum. D. d. Et hoc declarabitur
post. primo aūt, &c. i. & hoc apparet
etiam ex positione eius, quod est na
turam mouentem esse huiusmodi,
.s. non motam, & ex positione etiā
eius, quod est mota esse gñabilia, &
corruptibilia. Sequitur enim ex his
duobus vt illic sit motum æternum
medium inter hunc motorem, qui
non mouetur, & inter mota gñabi
lia & corruptibilia, quod mouet ab
illo primo motore, & moueat ista.
Et, cum dixit hoc, incēpit inducere
modum, ex quo patet hoc, & d. illd

C .n. quod non mouetur, &c. i. & cau
sa in hoc est, q illud, quod non mo
uetur, neq, essentialiter, neq; accide
taliter, non mouet nisi vno motu
semper, & in eadem dispositione.
Deinde dedit causam in hoc, & di.
quia nunq transmutatur, &c. idest
ex hoc, quod declaratum est, .s. q nō
est motum per accēs, i. ex moto ab
ipso: sicut accideret, si primū motū
ab eo esset gñabile, & corruptibile.
Sed intendebat q, cum posuerimus
q iste motor est non motū per acci

dens. & q motor generabilium, & D
corruptibiliū est motū, aut essentia
liter, aut accidentaliter: sequitur ex
hoc vt primum motū ab isto moto
re non sit gñabile, & corruptibile: &
q, cū fuerit positum motum æternū
moueri ab hoc motore, qui nō mo
uet in loco, erit posse in hoc moto,
vt sit causa generabilium, & corru
ptibilium secundum propinquitatē
eius, & remotionem ab eis, & erit ne
cesse vt ipsum sit primum motum
ab illo motore, qui non mouetur.

Et hoc intendebat, cum di. motor
autem, &c. i. & motor, qui mouetur
a motore non moto, cōtingit ei ne
cessario vt sit in diuersis dispositio
nibus de rebus, quas mouet, .s. in p
pinquitate, & remotione. Deinde
d. ideo non erit causa eiusdem mo
tus. i. & impossibile est vt iste motor
motus sit causa vnus motus tantū.
sed diuersorum motuum, propter
hoc, q motor, qui mouet, erit in lo
cis diuersis, & dispositionibus diuer
sis: & sic aget idem duo contraria,
verbi gratia q quando sol fuerit in
tropico hyemali, habebit respectū
ad illa, quæ sunt sub tropico æstiu
li in dispositione contraria ei, secū
dum q erit in tropico æstiuali. D.
d. & propter hoc, &c. i. & propter p
pinquitatem, & remotionem, verbi
gratia, quoniam sol, quando fuerit,
sicut diximus, in tropico æstiuali,
tunc largitur cuilibet entium trans
mutationem contrariam transmu
tationi, quam largitur ei, quando
fuerit in tropico hyemali, Deinde
dicit: & quandoq; erit quiescens sic.
idest & sic acquiritur ens quodlibet
ex motore æterno, qui mouetur, vt
quandoq; moueatur ab eo, scilicet
quando fuerit propinquum, & quā

Viā phoe
2. d. Gnat.
l. c. 56. &
12. Met. l.
c. 33.

DDD ij doq;

Physicorum

Gdoq; quiescat, scilicet quando fuerit remotum. Et declarauit quomodo sequitur necessario ut primum motum, quod, quando mouetur a motore, qui non mouetur, sit eternum, & quomodo sequitur ex hoc ut sit causa motuum contrariorum, apparuit ei ex hoc illud, de quo quæsiuerat primo, & est quare quædam entia mouentur quandoq;, & quiescunt quandoq;, & quædam mouentur semper, & quædam nunq;. Et d. Et apparet etiam ex hoc, & c. i. ex predictis igitur apparet illud, in quo dubitabamus primo, & est, qd non omnes res mouentur, neq; omnes quiescunt. & causa in hoc est, qd ista etiam non diuiduntur in duos modos tantum, quorum vnus est motum semper, & alius quiescens semp, sed sunt hic aliqua, quæ mouentur qnq;, & quiescunt qnq;, & aliqua, quæ mouentur semper, & quiescunt semper. Et qd causa in toto declarata est nunc ex hoc sermone. & est, qd quædam mouentur a motore eterno, qui nō mouetur, & iō ista mouentur semper: & quædam mouentur a motore moto, & ideo contingit etiam ut ista moueantur qnq;, & qnq; quiescant: & I quædam nūquam mouentur, & est motor æternus, de quo diximus eē motorem vno motu tantum. Et hoc intendebat, cum dixit: Illud autem, quod est non motum, & c. i. ens autem, quod est nō motum, mouet eodem modo vno motu simplici: quia est simplex, non compositum, .i. non habens materiam. Iam igitur apparent hæ tres dispositiones cum suis causis. & est, qd quædam eorum nunq; mouentur: & causa ei⁹ est, quia est simplex, non compositum. & qd quædam semper mouentur: & cau-

sa illius est, quia mouentur ab hoc motore simplici. & quædam, q̄ mouentur quandoq;, & quiescunt quandoq;: & causa illius est, qd motor eorum mouetur. Et debes intelligere hic per motum, & quietem, omnes transmutationes compositas, & de motu æterno motum localem tantum. Et debes scire qd secundum hunc modum possibile est ut mot⁹ noui fiant a motore non moto, scilicet mediāte moto æterno. Et ideo, qui posuit principium æternum, & primum motum esse nouum, non potuit dissoluere quæstionem accidentem in hoc, sicut accidit Loquentibus nostræ legis.

Mot⁹ noui pht fieri a motore eterno, mediāte moto eter no. id. s. c. 15. Cōtra Loquentes legum. L

SUMMA TERTIA.

An detur motus continuus: & quis motuum sit primus.

Lationem esse ceteris motibus priorem.
Cap. I.

AT vero & alio facto principio, magis erit de his manifestum. considerandum. n. est, utrū aliquē motū contingat esse continuum, an non. & si cōtingit, quis est hic, & quis primus est motuum. Manifestū. n. est qd, si necessarium quidem est semp motū eē, prim⁹ aut hic, & cōtinuus est, qd primū mouens mouet secundum hūc motum, quem necessarium est vnum, & eundem esse, & continuum, & primum.

Deinde hoc apparebit manifeste magis, considerando alio modo. considerandum est enim, verum sit

A sit possibile quod aliquis motus sit continuus, aut non. & si hoc fuerit possibile, quis motus est iste, & quis motus est primus motum. Manifestum est enim quod, si fuerit necesse est ut motus aternus sit, & fuerit aliquis motus demonstratus primus, & continuus, necesse est ut primus motor moueat hoc motum, qui est necesse ut sit vnus, & continuus & primus.

54 Dixit: Deinde hoc apparebit, &c. **B** idest ex perscrutatione de hoc, scilicet quis motus est iste motus. quoniam, si apparebit demonstratus in mundo, tunc sensus conueniet demonstrationi. & est, sicut diximus manifestius, scilicet quoniam tunc verificabitur modus, qui est causa in quiete quorundam entium quandoque, & in motu eorum quandoque. & ipse, sicut dixit, perscrutatur hic de duobus, scilicet quis motus est iste motus, & quis motus est primus motus motuum sensibilium. Manifestum enim est, sicut diximus quod, si fuerit hic motus primus continuus, quod primus motor debet mouere hoc motum: cum primus motus necesse est ut sit a primo motore. & perscrutatus est in Sexto quis motus est, qui potest esse infinitus. sed hic complebit perscrutationem bene de hoc. Deinde dicit: Manifestum est enim quod, si fuerit necesse, &c. idest & necesse est perscrutari de primo motu quis motus sit. quoniam manifestum est quod, si fuerit necesse ut sit hoc motus aternus continuus, oportet considerare quis motus sit ille, qui potest esse continuus.

quoniam necesse est ut iste motus sit primi motoris. i. quoniam, cum declaratum sit quod est hic motus primus, continuus, demonstratus, necesse est ut ille motus sit ille, quo mouet primus motor.

Tribus autem existentibus motibus, alio quidem secundum magnitudinem, & alio secundum passionem, & alio secundum locum, quem vocamus lationem, hunc necessariū est esse primū. Impossibile enim est augmentationem esse, alteratione non preexistente. quod enim augmentatur, est quidem ut simili augeatur, est autem ut dissimili. contrarium enim alimentum dicitur esse contrario, adiungitur autem omne factum simile simili. necesse igitur est alterationem esse eam, quae in contrarium est, mutationem. At vero, si alteratur, oportebit esse alterans, & agens ex potentia calido actu calidum. Manifestum est igitur quod mouens non similiter se habet, sed aliquando quidem propinquius est, aliquando autem longius ab eo, quod alteratur, est. haec autem sine latione non contingit esse. Si ergo necesse est semper motum esse, necesse est & lationem esse semper primam motum. & si lationis alia quidem prior, alia vero posterior est, prima. Amplius autem omnium passionum principium est densitas, & raritas. etenim graue & leue, & molle & durum, & calidum & frigidum, densitates videntur esse, & raritates quaedam. densitas autem, &

Latio est prima motuum. Vide cor. Zim. E

Vide cor. Zi

DDD iij ra-

6. Ph. 1. c. 93. & ind

Phyficorum

Raritas congregatio. & disgregatio, secundum quas generatio, & corruptio substantiarum dicitur. quæ autem congregantur, & disgregantur, necesse est & secundum locum mutari. At vero & eius, quod augmentatur, & diminuitur, mutatur secundum locum magnitudo.

Dicamus igitur quod, cum motus sunt tres, scilicet in magnitudine, & in passione, & in loco, & necesse est, ut iste sit primus motuum. Impossibile est enim augeri sine alterari. augmentabile enim potes dicere ipsum augeri simile, & potes dicere ipsum augeri per dissimile. nutrimentum enim dicitur contrarium ad contrarium. & non copulatur in omni generato, nisi simile cum simili. necesse est igitur ut transmutatio ad contrarium sit alteratio. Sed, cum fuerit alteratio, necesse est ut aliquod alterans sit, quod extrahit illud, quod est in potentia calidum, in calidum in actu. Et manifestum est, quod dispositio motoris tunc non currit eodem modo, sed forte quandoque erit propinquior alterato, & quandoque remotior. & hoc non potest esse sine translatione. Si igitur sit necessarium ut motus æternus sit, sequitur necessario ut translatio æterna sit primus motuum. & si aliqua translatio est prior, & alia posterior, neces-

se est, ut prior sit æterna. Et etiam principium omnium passionum est densitudo, & raritas. gravitas enim, & leuitas, & mollities, & durities, & caliditas, & frigiditas existimantur esse modi densitudinis, & raritatis. & densitudo, & raritas sunt congregatio, & segregatio, per quas dicitur substantia generari, & corrumpi. & quod congregatum est, aut segregatum, necesse est ut mutet locum. Et etiam augmentabile, & diminubile mutant locum secundum magnitudinem.

Cum promisit perscrutari quis motus sit iste motus continuus, & quis motus sit primus, quoniam motus necesse est ut sit unus, incepit perscrutari de hoc, scilicet quis motus sit primus motus, & d. Dicamus igitur, &c. & intedit per motum in magnitudine motum augmenti, & diminutionis. iste enim motus declaratus est esse in quantitate. & intendit per motum in passione, motum alterationum. Deinde d. necesse est ut iste sit primus motuum. id est motus in loco. & posuit motus tres, secundum quod declaratum est in Quinto. Deinde incepit demonstrare quod motus localis precedit omnes alios. quoniam necesse est, ut omne quod alteratur, aut augmentatur, aut diminuitur, prius transferatur: & non apparet de natura translatis quod necesse est ut alteretur, aut augmentetur, nisi per accidens. Et incepit in hoc demonstrare hoc in motu augmenti, & dixit: Impossibile est enim aliquod augeri sine alteratione. Et, cum dixit,

¶

Nutrimē-
tū, p q d fit
augmētū
quodam-
modo est
fīe, & quo
dā mō e st
cōtrariū .
vid p isto
2. d. aia. t.
c. 45. & . 1.
d. Gāa. 39

A q augmentabile, & diminuibile ne-
cess: est vt alteratio pcedat illa, de-
clarauit hoc, & d. augmētū. n. potes
dicere, & c. i. & necesse est vt augmē-
tabile alteretur: & tunc augebitur
quodāmodo a simili, & quodāmo a
contrario. i. qm nutrimentum, per
quod fit augmētū, quodāmodo est
simile, & quodammodo contrariū.
Et, cum dixit hoc de nutrimento,
dedit cām in hoc, & dixit: nutrime-
tum. n. dī esse contrarium ad cōtra-
rium, & c. i. est. n. concessum q nihil
agit in aliquod, nisi contrarium. &
quia nutribile agit in nutrimentū,
necesse est vt in nutrimento sit ali-
qua pars contraria, & quia nutrime-
tum copulatur in postremo cum
nutribili, necesse est vt in eo sit ali-
qua pars similis. & hoc innuebat, cū
dixit: & non copulatur in omni ge-
nerato, & c. Et, cū declarauit q nu-
trimentum est cōtrarium, & q trās-
fertur de contrarietate in similitudi-
nem. s. de contrario in cōtrarium, &
transmutatio, quæ est in contrarijs,
est alteratio, conclusit ex hoc q nu-
trimētū alteratur, & tunc auget, &
dixit: necesse est vt transmutatio de
contrario in contrarium sit altera-
tio. D. d. Sed, cum fuerit alteratio,
C necesse est vt sit aliquod alterans. &
hoc manifestum est per se. D. mani-
festauit hoc, & d. q extrahit illud,
quod est potētia, & c. i. & necesse est
vt alterās sit extra alteratū, & aliud
ab eo. quoniam alterans est illud,
quod extrahit rē de potētia in actū
in qualitate, secundum q alterat. v.
gr. quoniam facit illud, quod est in
pōtentia calidum, vel frigidum, cali-
dum in actu, aut frigidum. & impos-
sit ile est vt illud, quod est in poten-
tia calidum, au. frigidū, fiat calidū

in actu, aut frigidum in actu, nisi **D**
transmutās sit calidum in actu, vel
frigidū in actu. D. d. Et manifestū
ē q dispositio motoris, & c. i. & quia
primū alterās, quod nō alterat, non
alterat semper, sed qnq, necesse est
vt non habeat se cum alterato. I. ea-
dē dispōne, sed qnq, appropinquet
ei, & alteret, & qnq; remoueatur, &
non alteret: & propinquitas, & distā-
tia non est, nisi per translationē: er-
go trāslatio pcedit naturaliter al-
terationem, scilicet q, cum vtraque
fuerit in actu: deinde alterans altera-
uit, postquam non alterabat: neces-
se est vt alterum moueatur in loco,
aut alterās, aut alteratū, aut vtrūq;. **E**
Si autem alterum fuerit generatū,
aut vtrūq;, & posuerimus hoc esse
causam eius, quod quādoq, alterat,
& quandoq; non, manifestabitur q
translatio debet pcedere eodē mo-
do, cum alteratio etiam pcedat
generationem. generatio enim aut
est alteratio, aut sequitur alteratio-
nem. Et, cum declarauit q transla-
tio pcedit istos duos motus, & di-
xit: Si igitur fuerit necessariū vt mo-
tus continuus sit, & c. idest, & hoc,
quod dixit, bene sequitur. quoniam
cum fuerit, necesse est vt sit hic mo-
tus æternus: & motus æternus ē pri- **F**
mus, & motus primus est trāslatio:
necesse est, si fuerit hic motus æter-
nus, vt sit hic translatio æterna. Et,
quia translatio quædam est prior,
s. circularis, & quædam posterior, s.
recta, d. & si aliqua trāslatio ē prior,
& c. i. & apparet etiam ex hoc sermo-
ne i hoc loco, si trāslatio fuerit duo-
bus modis. s. prior, & posterior, q
prior est æterna. & ista prioritas, si-
cut dixim⁹, declarabitur hic eo mo-
do, secundum quem sequit vt trās-
latio

DDD iij latio

Physicorum

Glatio sit æterna. Et, quia aliquis potest dicere q̄ forte trāsmutatio, quæ est in substantia, est prior alijs motibus, quia prædicamentū substantiæ est prius alijs prædicamentis, incipit declarare etiam q̄ motus localis præcedit trāsmutationē in substantia, quæ dicitur generatio, & corruptio, & d. Et etiam principium omnium passionum, &c. i. & etiam principium oſum qualitatū apud Antiquos est densitas, & raritas. Existimāt. n. q̄ oēs primæ qualitates, sicut grauitas & leuitas, mollities & durties reducunt ad istas duas qualitates.

Htes. existimatur. n. q̄ graue ē dēsum quodam modo, & leue rarum quodam modo. & similiter existimatur q̄ durū est densum, & molle ratū. & similiter calidum existimatur esse rarum, & frigidum densum. Et

Et hæc non est opinio Arist. sed intendebat declarare q̄ hoc commune est duabus opinionibus, scilicet opinioni Arist. qui dicit q̄ principia trāsmutationis sunt qualitates quatuor, scilicet caliditas, & frigiditas, & humiditas, & siccitas, & opinioi eorum, qui dicunt q̄ principium omnium qualitatum est densitas, & raritas: & sunt illi, qui dicūt* partes eē atomos. Et, cum posuit q̄ fundamenta qualitatum apud istos sunt densitas, & raritas, d. & dēfitas, & raritas sunt congregatio, &c. id est & densitas, & raritas secundum opinionem istorum est congregatio, & segregatio partium. & sunt modi, secundum quos dicunt substantias generari, & corrūpi, illi, qui concedūt substantias gñari, & corrūpi. dicebāt. n. q̄ gñatio indiuidui ē cōgregatio partium, & corruptio est segregatio illarum. Et, quia omnia ista reducū

tur ad segregationem & congrega-
Ktionem, & cōgregatio, & segregatio videntur esse in loco, d. & quod congregatur, aut segregatur necesse est &c. i. & cum ita sit, necesse est vt motus localis præcedat omnes trāsmutationes secundum hanc opinionē, & sūt fm opinionem veram. Deinde dedit aliam rationem in augmentabili a prædicta, & d. & etiam augmentabile, & diminuibile mutant locum secundum magnitudinem. i. vt mihi videtur, q̄ augmentabile necesse est q̄ nutrimentum transferatur ad ipsum, & tunc augebitur, & similiter diminuibile necesse est vt transferat ab eo aliqua pars eius, & tunc diminuatur, & secundū hoc motus localis præcedit motum augmenti, & diminutionis.

Amplius & hinc consydera-
tibus erit manifestū q̄ latio prima est. primū. n. vt & i alijs, sic & in motu dicetur vtiq̄ multifariā. Dicitur aut prius, & quonon exñte nō erūt alia, illud vero sine reliquis. Et quod tpe. Et quod fm substantiā. Quare, qm̄ motū quidē necessariū est esse continue, erit aut continue, aut
Mqui continuus est, aut qui consequēter, magis autē qui cōtinu⁹ est, & melius est continuū, quā consequenter esse: quod aut melius est, semper arbitramur i natura eē, si posse est: possibile autē est continuū esse, demonstrabitur autē posterius, nunc aut hoc supponatur, & hunc nullū posse esse nisi lationē: necesse est itaque lationē esse primā. nulla. n. necessitas est aut augmentari, aut

Pri⁹ quæ
modis di-
cat. vide i
post p̄dic.
& s. mer.
l. c. 16.

* a. l. prici
pia.

alte-

A alterari id, qđ fert: neq; igit generari, aut corrūpi. horū at nū-
lū eē cōtingit, si cōtinu⁹ nō sit,
fm quē mouet primū mouēns.

*Et apparet ē quod translatio
est primus motū, considerādo hoc
modo. Primum. n. quemadmodum
dicitur multiplex in alijs rebus,
ita ē dicitur in motu. Dicitur. n.
prius illud, quod, cum non fuerit,
non erunt alia, et potest esse extra
alia. Et dicitur prius illud, quod
est prius in tempore, aut in essen-
tia. Quia igitur ē necessarium vt
motus sit aternus, et non aternus,
nisi, aut quia ē cōtinuus, aut quia
est successiuus: & est dignius vt
sit cōtinuus, quā vt sit successi-
uus, & melius: et opinamur quod
illud, quod est secūdu naturam, est
melius, si est possibile: & possibi-
le est vt sit cōtinuus, et hoc decla-
rabitur post, sed nūc ponatur quod
ipossibile est vt aliquis motus sit
cōtinuus, nisi localis: necesse est
igitur vt trāslatio sit primus mo-
tuum. non. n. necesse est vt transla-
tum moueatur alio motu omnino,
neq; secundum augmentum, neq;
secundū alterationem, neq; vt ge-
neretur, neq; vt corrumpatur. sed
impossibile ē vt aliquis istorū sit,
nisi sit motus localis, secundū quē
mouet primus motor.*

36 Cum declarauit qđ motus trans-
lationis pcedit naturaliter alios mo-

tus, & nō solū pcedit nāliter, sed tpe **D**,
ēt, & substantia, incepit declarare
ēt quō sequit vt pcedat fm tps. & i-
cepit notificare pso fm quot mo-
dos dī pri⁹, & d. Et apparet ē, & c. i.
qđ trāslatio est primus motū, indu-
cēdo rōnes, fm quas dī primū ī mo-
tibus, & demonstrando qđ motus
translationis dī prior fm vnūqđq;
eorum. **D.** incepit iducere modos,
fm quos dī qđ motus pcedit motū,
& d. Primū. n. quēadmodū dī, & c. i.
prius. n. sicut dī ī alijs rebus de plu-
ribus vno, ita ē in motu dī de plu-
ribus vno modo. & intendit qđ, fm
oēs modos, fm quos dī prius, & po- **E**
sterius in oībus reb⁹, aut fm plures
dī prius, & posterius in motu. **D. d.**
D. n. prius, & c. i. & prius dī in alijs
rebus, & in motibus multis modis.
dī. n. prius fm naturā, & ē illud, qđ,
cū non fuerit, nō erit fm: & cū fue-
rit, nō de necessitate erit fm. v. gra.
vnum, & duo. quia, qñ vnū non fue-
rit, duo non erunt. & si vnū fuerit,
non tñ sequitur vt duo sint. Et intē-
dit qđ iam declaratū est qđ talis est
dispositio motus localis ad cēteros
motus. & post declarabitur, s. qđ, cū
alijs motus fuerint, erit motus loca- **F**
lis: & cum motus localis fuerit, nō
sequitur vt alijs motus sint. **D.** incep-
pit dicere fm modū prioris, & d. Et
dī prius tpe, & essentia. i. fm cām.
D. d. Quia igitur est necessarium vt
motus sit eternus, i. & motus est ē
eternus, aut quia est vnus cōtinu⁹,
vt declaratū est de motu cōtinuo,
aut quia cōponitur ex motibus suc-
cessiuis, s. quorsī vnus est ante aliū,
& vnus post aliū, ita, qđ finis pceden-
tis sit cū principio cōsequētis. **D. d.**
& est dignius vt sit cōtinuus, & c. i.
& ē manifestū qđ dignius est, & me-
lius

Prius fm
nām qđ.
vid idē. i.
c. 35. & ibi

Physicorum

Glius q̄ motus eternus sit vnus, & cōtinuus, q̄ vt sit successiuus. eternitas .n. est in cōtinuo essentialiter, & in successiuo accidētaliter. D. d. & opinamur, & c. i. &, cū melius sit vt motus eternus sit continuus, & nos opinamur q̄, oē, qđ prouenit à natura, semp est melius inter possibilia. D. d. & possibile est vt sit continuus. i. &, cū posuerimus q̄, illud, qđ prouenit à natura, est melius inter possibilia: & motus etern⁹ est melius vt sit cōtinuus: & posse est vt motus localis sit continuus: sequit̄ q̄ motus localis, in quo inuenit̄ eternitas, sit con-

Htinuus. Et cū nō fuit manifestū hic q̄ sola trāslatio est cōtinua, & d. & hoc declarabit̄ post. i. sed accipiamus hoc pro vero in hoc loco, s. q̄ nullus motus est cōtinuus in rei veritate, nisi mot⁹ localis. &, cū ita sit, necesse ē vt motus localis sit et̄ primus in tēpore. Et abbreviatio istī sermonis est talis. Si ē melius vt motus eternus sit continuus: & melius in oī possibili est illud, qđ est naturaliter: necesse est vt motus etern⁹ sit cōtinuus. Si igit̄ motus cōtinuus sit translatio tm̄, necesse est vt motus eternus sit translatio. &, si mot⁹ eternus est prior fm̄ tps, necesse est vt translatio sit prior fm̄ tps. & sūt debet esse prior fm̄ naturam, & fm̄ cām. Et, cū descripsit pri⁹ prius fm̄ naturā, incēpit declarare ex prēdictis, & ex hac descriptiōe q̄ iste motus, s. localis est prior fm̄ naturā cēteris motibus, & d. necesse est igitur vt translatio sit prima, & c. i. necesse est igitur, vt motus localis sit prior naturaliter cēteris motibus. nō. n. ē necesse vt translatū moueatur alio mō motuū, sed alij motus nō possunt esse sine motu locali. Motus

igitur localis, cū non fuerit, non erunt alij motus: &, cū alij motus fuerint, erit motus localis. & non sequitur q̄, cū mot⁹ localis cōtinuus fuerit, vt alij motus sint. & hoc intendebat, cum d. sed impossibile est vt aliquis istorum motuum, & c.

Adhuc, tpe primū. perpetuis .n. solum competit moueri fm̄ hunc. Sed in vnoquoq̄ eorum quidē, quæ habent generationē, lationē necesse est postremū eē motum. post. n. generationē primum alteratio est, & augmētatio. sed latio iam pfectorum motus est. Sed alterum necesse est moueri fm̄ lationem prius, qđ & generationis cā erit n̄s, q̄ fiunt, non generatū, vt id, qđ genuit, eo, qđ generatum est. Videbitur aut̄ generatio vtiq̄ eē prima motuū, propterea q̄ factam esse oportet rem primū. hoc autē in vno quidē quouis eorū, q̄ fiunt, sic se habet, sed alterū qđ necesse est prius moueri ex n̄s, quæ fiunt, qđ & ipsum nō sit, et hoc alterum prius. Qm̄ aut̄ generationē impossibile est eē pri-

L Mot⁹ localis est motuum pfectissim⁹.

Et est primus in tempore, secundum. n. eternitatē tantū potest moueri

Sūma rōnis. Meli⁹ i oī possi ē illd, qđ ē nātr. Idē. 1. cor. 1. 16. 14.

M

A moueri hoc motu. Sed indiuiduum quodcumq;, quod habet generationem, habet motum localem post omnes motus necessario. non. n. generatur, nisi postquam est alteratio, & augmentum. motus autem localis est motus perfectionis. Sed necesse est, ut aliud ab eo moueatur ante motum translationis, quod est causa et in generatione generabilium. absq; eo, quod ipsum generetur, v.g. quod generans est causa geniti. Et, si non esset ita, existimaretur quod generatio esset primus motuum, quonia necesse est ut primo generetur. sed, licet dispositio sit talis in indiuiduo vnoquoq; generabilium, tamen necesse est ut sit hic aliquid prius generabilibus, quod moueatur, & in se semper existat, & sit non generatum, et istud et habet aliquid aliud prius ipso. Et, quia est impossibile ut generatum sit primum: quonia tunc

C omnia mota essent generabilia et corruptibilia: manifestum est quod nullus motuum consequentium est prior, s. augmentum, et alteratio, diminutio, & corruptio. omnia. n. ista sunt post generationem. Et, si generatio non est prior translatione, ergo nullus modorum transformationis est prior translatione.

57 Cū declarauit, q; motus, pp quē inuenitur eternitas in motibus, est motus localis: & motus aternus est

prior tpe ceteris motibus generabilibus, & corruptibilibus: necesse est ut motus localis sit prior tēpore ceteris motibus. Et, q; accidit in hoc qd ex animalibus ambulantes, in quibus motus localis ē posterior fm tps alijs motibus, incepit declarare hoc, & dissoluere qdōne, & d. Et ē est primus in tēpore. i. & etiā motus localis eternus est prior in tēpore alijs motibus. D. d. fm eternitatē. n. & c. i. qm p eternitatē existēte in hoc motu pōt moueri hoc motu, s. motu priori tpe ceteris motib⁹. Et, cū. d. q; mot⁹ translationis ē prior oib⁹ motibus in mundo fm tēpus, & fm naturā, s. in mundo maiori d. q; est eōuerso in mundo minori, lī homine, & in aīalibus. Et d. Sed indiuiduū, & c. i. sed hoc in indiuiduo demonstrato, moto ex se, generabili, & corruptibili est econtrario ei, qd est in mundo. Motus. n. localis in indiuiduis motis ex se generabilibus est postremus motuū. i. hoīe. n. & animalibus motus localis est postremus, cū nō ambulet, nisi, postq; perficitur per motū augmenti, & alterationis: & ante ista est motus generationis. D. d. motus aut localis est motus perfectionis, i. motus localis nō inuenitur in aīali, nisi postq; perficitur in creatura. Et, cū d. hoc, pōt & aliq; dicere q; forte ita est de mūdo magno, sicut de paruo, s. q; motus generationis in eo est prior, & localis posterior in tpe. & in natura, d. Sed necesse est, ut aliqd aliud moueatur, & c. i. sed ipole est hoc cē in moto ex se generabili, ita, q; non sit hic motū ex se motu locali pcedēti hunc motū in generatione, qui est cā in isto esse semp generabilia cōtinue, fm q; declaratū fuit prius, & fm

Hō ē par-
uus mun-
dus. idē...
t. c. 17.

Sup. l. c. 51

Phyficorum

G fm q. apparet ēt hic, f. q. motus localis pcedit essentialiter generationem. D. d. v. g. q. generās, & c. i. sicut inuenit in aīalibus generātibus, f. q. gignens est causa geniti pp translationē. & d. hoc, quia manifestū ē q. translatio gignentis pcedit generationē suam: translatio autē, quæ pcedit generationē non gignētium, est translatio mundi magni generans totum, & conseruans ipsum. &, cum ita sit, manifestum est q. trāslatio est posterior in animali generato motu generationis per accidens. & ideo d. post. Et, si nō esset ita, & c. i. nisi trāslatio pcederet de necessitate generationē gignentis, tunc existimaretur q. generatio ēt primus motuū. qm̄ apparet in istis q. generatio est primus motuum in eis. D. iterauit hoc cōfirmādo, & d. sed licet dispō sit talis ī individuo, & c. i. sed licet hoc accadat in indiuiduo istorū generabiliū, tñ non accidit hoc in oībus generabilibus. i. q. a declaratū est q. motus localis pcedit naturaliter motū generationis, & q. necesse ē vt ante generationē sit aliqd trāslatū ex se. &, si nō, nō esset gñatio oīno. Si igit oē trāslatū ex se ēt generatū, tūc generatū haberet causas infinitas. cōtingeret. n. vt ante trāslatū per se, esset aliud trāslatū per se, & sic in infinitū. D. d. & ēt istud habet aliud prius ipso. i. & necesse est vt istud motū, f. trāslatū ex se nō generabile, neq. corruptibile habeat aliquid prius ipso: & est illud, qd̄ mouet ipsum, & nō mouetur. D. d. Et, quia impossibile est, & c. i. &, quia impossibile est vt motus generationis sit prior natura, & tempore alijs motibus. qm̄, si ita esset, tunc mota ex se, f. in loco oīa ef-

sent generabilia & corruptibilia. &, **E** si ita esset, non inueniretur generabile, & corruptibile, vt declaratum est. D. d. manifestum est, & c. i. &, cū generatio non sit prior, manifestū est q. nullus aliorū motuum, qui sequitur generationē, pōt esse prior natura, & tēpore, f. motus alterationis, & diminutionis, & corruptionis. qm̄ generatio pcedit istos motus. Et consyderandum est qūo generatio pcedit istos motus. Oē. n. qd̄ generatur fm opinionē Arist. necesse est vt alteretur: & ex hoc existimatur q. alteratio pcedit generationē. Sed, quia nos videmus q. oē, qd̄ alteratur, ante fuit generatū, & ex hoc existimat q. dispositio in istis ē circularis, & q. neuter istorū motuum pcedit alterū, qūo igitur dixit Arist. q. generatio pcedit alios motus pter localem? qm̄ in augmento, & diminutione, & corruptione manifestū est eos esse posteriores generatione. Et, si ēt non inuenit in istis, p prium prioris fm naturā. oē. n. generabile ē augmētabile, & diminubile, & corruptibile, & oē augmētabile, aut corruptibile, aut diminubile ē gñabile. Dicam⁹ igit, q. cōsy- **sofo.**
deratio prioris, & posterioris in hoc **M** loco ē, sicut cōsyderatio prioritatis, & posterioritatis ī pdicamētis, ī qb⁹ ē motus. Substātia. n. quia est prior naturaliter ceteris pdicamētis: qm̄, cū aufertur, auferunt alia prädicamenta: &, cum fuerit, nō sequitur vt sint alia prädicamēta, fm q. substantia est prior eis: & si, sequitur vt sint in substantia ex natura materie, & p̄cipue natura quantitatis: manifestū est q. via ad esse substātię est prior via ad esse aliorū prädicamentorū. Et intelligo p viā motum

A tū generationis vniuscuiuslibet p-
dicamentorū. Secundum igit hūc
dum d. Arist. q. motus generatiōis
pcedit alios motus, & q. motus alte-
rationis pcedit generatiōē p ac-
cidens, s. fm q. formae elementorū
sūt qualitates aut qualitates sequū-
tur eas. Et, cū posuit q. motus gene-
rationis pcedit alia pdicamenta,
d. Et, si generatio nō est prior trās-
latiōe, &c. i. & cū generatio ē prior
ceteris motibus: & translatio est
prior gñatione: manifestū ē q. nul-
l^{us} modorū mot^{us} ē prior trāslatiōe.

B Omnino aut videtur, id, qd
fit, esse imperfectū, & ad princi-
piū ire. quo fit. vt qd generatio
ne posterius est, natura pri^{or} sit.
Ultimo aut latio inest oibus hīs,
q̄ sunt in generatione. Quapro-
pter viuentiū alia qdē oīno im-
mobilia sunt, propter indigen-
tiā instrumēti, vt plātē, & mul-
ta genera animalīū: alijs aut, cū
perficiunt, iest. Quare, si magis
iest latio hīs, q̄ magis nacta sunt
naturā, & mot^{us} hic primus alio-
rum erit secundum substantiā.

C Et vniuersaliter manifestum
est, quod generatum est diminu-
tum, & semper currit ad princi-
piū. & sic posterius in generatiōe
est prius in natura. & translatio
est postremū eius, quod inuenitur
in generato. Et ideo quedam vna
non mouentur omnino propter pri-
uationem instrumenti, v. g. plantae
& plura generata animalium; in-
perfectis autem est. Cum igitur
translatio nō inuenitur, nisi in eis,

que habent maiorem partem in
natura, necesse est vt iste motus
etiam essentialiter sit primus ce-
teris motibus.

Ista est alia declaratio, q. trās-
latio est prior alijs motibus. Et d. Et
vlt. &c. i. & vlt manifestū est, q. om-
ne generatū est diminutū, & oē di-
minutū mouetur ad principii sem-
per, qd est complementū & finis, s.
qd est prius alijs principijs. Et ma-
nifestū est per se q. generatū est di-
minutum, qm, si nō eēt diminutū,
non moueretur ad cōplementū. D.
d. & sic posterius, &c. i. & necesse est
igitur vt oē posterius fm tps in ge-
neratione sit prius fm naturam. Et,
cū verificauit hanc propōnem, d. &
translatio est postremū, &c. i. sequi-
tur igitur ex his duabus propōnib^{us}
vt translatio in generato sit poste-
rior fm tps alijs transmutatiōibus,
& prior in natura. Omne. n. poste-
rius fm tps in generabili ex rebus,
quibus perficit, est prius in natura:
& translatio est talis: ergo sequitur
in priā figura vt translatio sit prior
natura alijs motibus. D. d. Et ideo
quedā vna non mouent. i. &, quia
translatio est prior fm perfectionē
alijs motibus, ideo aīalia, quae non
sunt perfecta, non transferuntur. i.
qm, cū fuerint diminuta, & careāt
instrō, quo fit translatio, iō carent
translatione: & sūt in plantis. aīa-
lia vero perfecta habent instrumē-
ta, & translationē. D. d. Cum igitur
translatio, &c. i. &, cū translatio nō
inuenit, nisi in eis, quae sunt pfectio-
ra rerū naturalīū, necesse est vt ille
sit motus perfectior alijs motibus:
perfectius est prius in natura: ergo
ille motus est primus motuum. Et
hoc

Qd gñati-
ōe poste-
ri^{or} nā pri^{or}
Idē vid. 2.
de pnb^{us}
ani. cō. 4.

Oē poste-
ri^{or} i gñati-
ōe. fm
tps ē prius
fm nām.
idē. 9. Me.
re. c. 15 &
2. d pnb^{us}
aīaliū. ca.
1.

Phyficorum

Nota hic
triplici ge-
nere de-
mon-
stratis
vsum esse
Arist.

G hoc componit sic. Trāslatio est rei perfectioris : & qđ est rei perfectioris est perfectius : ergo translatio est perfectior alijs motibus . In hoc igitur sermone declarauit per demōstrātionē esse, & causā qđ trāslatio sit prior ceteris motibus. deinde declarauit ex hac cōclōne cām eius, qđ trāslatio existit in aīalibus pfectis. & hāc est demōstrātiō causā tñ. deinde accepit posterius, & declarauit per ipsum prius. & fuit demōstrātiō per signum. & est, qđ translatio est prior, quia est ī priori. In hoc igitur sermone sunt tres demōstrātiōes, scilicet causā & esse, & cāqđ tñ, & demonstratio signi.

H Et propter hāc, & quia minime, motuum, id, qđ mouetur, dum fertur, ā substantia discedit. s. m. n. solā nihil mutatur ab eē. vt, cū, qđ alterat, quale, cū vero augeat & diminuit, quātum.

Et non propter ista tantum est prior, sed propter hoc ē, quia est inter alios motus talis, quod nō remouetur illud, quod mouetur secundum illud ā substantia sua. iste. n. solus non transmutat ipsum omnino in sua essentia, sicut transmutatur apud alterationē secundū qualitātē, et apud augmentum, & diminutionē secundum quātitatē.

59 Ista est Tertia declaratio, qđ trāslatio est primus motuū. Et fundat super duas propōnes, quarum Vna est, qđ illud, qđ mouetur s. m. translatiōem, non distat ā sua substantia apud suam transmutationem, s. qđ non accidit ei tunc in sua substantia transmutatio, quā cogat ipsum exire ā sua substantia, cum illud, qđ

mouetur, nō transmutatur, nisi tantum in vbi, & non sequitur ex mutatione vbi, mutatio substantię moti. qđ non contingit in alijs motibus, s. qđ ī alijs motibus accidit motu transmutatio in sua substantia, sicut in motu alterationis, & augmenti, s. qđ alteratū mutatur in sua substantia, aut appropinquat mutationi, cum alteratio sit via ad corruptionem. & similiter in augmento, cum contingit ab eo vt res diuersetur in quantitate. & cum hoc intenditur, erit via ad corruptionem. Et, cum declaratum sit qđ illud, qđ mouetur hoc motu, non transmutatur in sua substantia, qđ non accidit in alijs motibus, & coniunxerimus huic secundam propōnem, & est, qđ motus, in quo motu nō trāsmutatur in sua substantia omnino, aut, si transmutatur, nihilominus transmutatur minus, est melior, quia est propinquior naturę, cum non facit rem transmutari ā sua natura, sequitur ex duabus propositionibus, qđ translatio est pfectior motuū : & qđ est pfectius est prius ī natura : ergo trāslatio est prior in nā.

Ex mutatiōe vbi si sequitur mutatio substantię. idē. 4. ph. 12. c. 128.

L

Qđ ē pfectius, ē prius ī nā. idē. 7. c. 75.

M

Maxime autem manifestum ē, qđ mouēs ipsum seipsum maxime s. m. hunc mouet proprie, qui s. m. locum est. & etiam dicimus hoc esse eorum, quę mouentur, & mouent, principii, et primum hīs, qđ mouentur, id. s. qđ ipsum seipsum mouet.

Et manifestum est, quod se proprie hoc motu mouet prima intentione. et dicimus quod primum principium in motu, & motoribus est illud, scilicet illud, quod mouet se.

Ista

A Ista est Quarta declaratio quòd
60 translatio est primus motuum na-
turaliter. Et fundatur super tres p-
positiones. quarum Vna est, q̄ mo-
tum ex se nō inuenitur nisi in hoc
motu. nihil. n. est alteratum ex se,
nec alterat se, nisi per accidens. Se-
cunda aut̄ est q̄ motū ex se est prin-
cipium rerum motarum. Tertia ve-
ro est q̄ motus, qui inuenit̄ in p̄mo
motu, est primus motuum. Et d. pri-
ma intentione. q̄n̄ accidit ei p̄ acci-
dens q̄n̄q̄, vt moueat illud, qđ mo-
uetur ab ipso alio mō motuum: si-
cut accidit animalibus, q̄n̄ mouen-
tur in loco, s. q̄ corpus calefit. ani-
mal. n. ī tali motu, s. alteratione, mo-
uetur ex se, sed nō primitus, sed me-
diāte motu locali. & augmētatū ē
n̄ existimat̄ augeri ex se, s; p̄ acc̄ns.

*Quod motus alij à latione non sunt con-
tinui. Cap. 2.*

Quod igitur latio primus
motuum sit, manifestū
est ex his. Quē aut̄ latio
prima sit, nunc demō-
strandum est. simul autem &
quod nunc, & quod prius sup-
positum est, q̄ contingit quen-
dam motum continuum esse,
& perpetuum, manifestum erit
eadem methodo.

*Apparet igitur ex hoc quòd
translatio est primus motuum.
Quē autem translatio sit prima,
declaratum erit nunc. & mani-
festabitur cum hoc per hanc ean-
dem viam illud, quod posuimus
positione in hoc loco, & prius, sci-*

*licet quoniā possibile est vt aliquis
motus sit continuus, et æternus.*

Declaratum est igitur ex oībus 61
istis demonstrationibus, q̄ transla-
tio est primus motuum natura, &
tēpore. & ista propositio erat prius
accepta pro vera, & declarauit ipsā
hic. Et, quia translatio est duobus
modis, recta, & circularis, & fuit de-
claratum q̄ motus æternus est con-
tinuus, & accepit pro vero q̄ motus
cōtinuus est motus localis, ex quo
declarauit q̄ motus localis est pri-
mus motū fm tps, iuccepit hoc de-
clarare, & querere in quo motu in-
uenitur cōtinuatio, p̄ qđ declarabi-
tur q̄ translatio sit continua, & quē
translatio in rei veritate est prima.
Et ideo d. Quē autem trāslatio, &c.
& d. hoc, quia nondum est declara-
tum, nisi hoc, s. q̄ translatio simpli-
citer est prior. D. d. & manifestabi-
tur cum hoc per hanc eandē viam,
i. per hunc modum consyderandi.
& intendit per prius, illud, qđ dixit
in Sexto, s. q̄ motus circularis solus
pōt esse æternus: sed illic non com-
pleuit perscrutationem de hoc. In
initio vero tractatus istius, & ante
hunc sermonē nō solummō decla-
rauit pōtē esse, vt sit hic motus con-
tinuus, sed declarauit q̄ necesse est
vt sit hic motus continuus. Ex hoc
ergo sermone, quem nititur decla-
rare, apparent duo. Quorū vnū est
illud, quod prius posuit. s. q̄ pōtē ē
vt sit hic motus continuus, æternus.
Secūdum autem est quis motus sit
motus continuus, quem declara-
tum est esse æternum necessario. &
hoc declarabitur, quando declara-
bit quòd motū impossibile est esse
conunuum.

Quod

Documē-
tum.

Phyſicorum

G Quod igitur aliorū motū continuum nullū contingit eſſe ex his manifeſtum eſt. Omnes .n. ex oppoſitis ad oppoſita ſūt, & motus, & mutationes. vt generationi quidē, & corruptiōi ens, & non ens termini ſunt. alterationi autē cōtrarię paſſiōes. augmentatiōi vero, & diminutiōi aut magitudo, et paruitas, aut perfectio magnitudinis, & imperfectio. cōtrarij autē, qui in contraria. id autē, qđ non ſemp mouetur hac motiōe, exiſtit autē prius, neceſſe eſt prius quieſcere. manifeſtū eſt igitur qđ qeſcet in cōtrario id, qđ mutatur. Similiter autē & in mutatiōib⁹. opponuntur enim generatio, et corruptio ſimpliciter, & ſingularis ſingulari. Quare, ſi impoſſibile ē ſimul mutari ſm oppoſitas, non erit continua mutatio, ſed inter ipſas mediū erit tēpus. nihil. n. differt contrarias, aut non cōtrarias eſſe, qđ ſm cōtradictionē ſunt, mutationes, ſi modo impoſſe ſit ſimul eidē ad-eſſe. hoc. n. ratiōi nihil vtile eſt. Nec ſi non neceſſe eſt qeſcere in cōtradictione, neq; eſt mutatio quieti cōtrariū: non. n. fortasſis quieſcit, qđ non eſt, corruptio autē eſt in nō ens. ſed ſi ſolū mediū ſit tps: ſic. n. non eſt mutatio continua. neq; .n. in prioribus contrarietas vtilis erat, ſed non contingere ſimul eſſe. Non oportet autē turbari qđ idē pluribus erit cōtrariū, vt motus ſtatiui, & motui, qui eſt in contra-

riū: ſed ſolum hoc accipere, qđ **K** opponitur quodāmodo & motui, & quieti motus contrarius, vt æquale, & mediocre excedēti, & ei, qđ exceditur: & qđ non contingit ſimul oppoſitos eſſe, aut motus, aut mutationes.

*Dicamus igitur, quod apparet impoſſibile eſſe aliquem motum aliorum eſſe continuum ex hoc ſer-mone. Motus enim, & omnes modi tranſmutationis ſunt de oppoſito in oppoſitū. v. g. quoniā duo termini generationis, & corruptiōis **L** ſunt eſſe, et non eſſe. & duo termini alterationis ſunt duo contraria. & duo termini augmēti ſunt magnitudo, et paruitas, aut perfectio, & diminutio magnitudinis. & illa, quę ſunt ad partes contrarias ſunt contraria. & quod nunquā mouetur motu demōſtrato, et fuit ante neceſſario quieſcens. manifeſtum eſt igitur quod tranſmutatum quieſcit, quando peruenierit in contrarium. Et ſecundum hunc **M** modum eſt de modis tranſmutationum. corruptio. n. et generatio ſunt oppoſita ſimpliciter, & quę ſunt in vnoquoq; indiuiduo ſunt oppoſita eis, quę ſunt in alio. Et ideo, ſi nō fuerit poſſibile vt aliquid tranſmutetur in ſimul duobus modis tranſmutationis oppoſitis, impoſſibile eſt vt tranſmutatio ſit continua, ſed neceſſe eſt vt inter ea ſit tempus. non. n. eſt differentia inter hoc*

A hoc, quod modi transmutationis cō-
tradictory sint contrary, aut non
contrary, dum hoc solum sit im-
possibile in eis, s. vt īsimul existāt
in eodē. hoc. n. nō indiget in hoc
sermone. Nec etiā indiget hoc,
s. quod nō est necessarium vt gene-
ratio sit in cōtradictorys. Nec hoc
etiam, quod transmutatio est con-
traria quieti. quod. n. non est, di-
gnum est, vt non sit possibile vt
quiescat: corruptio autem inducit
Ad non esse. sed illud, quo indige-
tur in hoc sermone, est hoc solum,
s. vtrum inter ea sit tēpus. quoniā,
si hoc fuerit, impossibile erit vt
transmutatio sit continua. nostra
n. indigentia in primis duabus re-
bus non fuit ad contrarietate, sed
ad hoc, quod impossibile est vt exi-
stant īsimul. Et non debemus pec-
care propter hoc, quod idem erit
cōtrarium pluribus. v. g. quod mo-
tus est contrarius quieti, & con-
trarius motui, qui est ad contra-
rium: sed non debemus nos consy-
derare in hoc solo, s. quodammodo
vno, et non quodammodo alio. mo-
tus igitur, & quies opponuntur
motui contrario, v. g. quod equali-
tas, & temperamentū superabun-
dantie, & diminutioni: & quod
impossibile est vt sit īsimul, neq;
duo motus oppositi, neq; duo modi
transmutationis oppositi.

Intendit in hoc sermone decla-
rare, qd motus successiui, qui inue-
niunt in eodē moto, qui sunt idem
genere, & diuersi spē, non sunt cōti-
nui, & hoc in quatuor transmuta-
tionibus. Et ipse incepit declarare
hoc in tribus illorū, cum sit manife-
stus in eis, s. in alteratiōe: & in quā-
titate, & in substantia, quę dī genera-
tio, & corruptio. Et fundat suū ser-
monē sup quatuor propōnes. Qua-
rū prima est, qd oīs motus istorū est
de opposito in oppositū. Secūda au-
tem est, qd illa, q̄ sunt de oppositis in
opposita, sunt opposita. Tertia est,
qd idē motū, qn mouet motib⁹ op-
positis, necesse est vt inter eos sit tē-
pus. Quarta vero est, qd motus, inter
quos est tps, non sunt continui. Ex
quo sequit⁹ necessario qd oē motum
aliquo istorū motuū trium fm suc-
cessionem impossibile est vt motus
eius sit continuus. Et propō, dicens
qd inter oēs duos motus oppositos
eiusdē moti ē tēpus, est talis, qd pos-
sibile ē qnq; vt illo tpe sit illud mo-
tū quiescēs, & qnq; impoſe, s. ī mo-
tu gnationis, & corruptiōis, vt post
declarabitur. & quocunq; sit, cōse-
cutio ē eadē. hęc est igitur summa
hui⁹ capituli expositio. D. Dicamus
igit⁹ qd apparet impossibile esse, &c.
i. qn fuerit positus motus esse vnus
moti. dicens. n. hunc sermonē, aut
ponet qd istud motū, qd est cōtinui
motus, mouetur altero duorū mo-
tuū oppositorū, v. g. augmētatione
tm, aut diminutione tm, aut ponet
qd est cōtinui motus, pp hoc, qd mo-
uet⁹ duobus motibus oppositis fm
cōtinuationem. Et incepit primo
destruere primā intentionem, dicē-
do. Motus. n. &c. i. & intendit per
hoc tres transmutationes tantum.

Phy. cū cō. Auer. E E E in

62
Abbrenia
tio.

E

Ter. exp 6
F

Phyſicorum

G a in motu. n. locali non apparet cō-
trarietas, sicut apparet in istis. &
post declarabit hoc. Et, cū narrauit
q̄ transmutatio in istis tribus est de
opposito in oppositū, incēpit dice-
re opposita in vnoquoq; eorū, & d.
v.g. qm̄ duo termini, &c. i. v.g. qm̄
opposita ī generatiōe, & corruptio-
ne, q̄ terminant istos duos motus,
sunt esse, & nō esse. Generatio. n. est
de non esse in eē, corruptio vero de
esse in nō esse. & nō intelligit hic p
nō eē, nō eē simp̄r, sed nō eē alicu-
ius, s. nō esse huius generati, vel hu-
ius corrupti. D. d. & duo termini al-
teratiōis sunt duo cōtraria, i. & duo
termini mot⁹ alteratiōis sūt duo cō-
traria, iter q̄ sit iste motus. vt albū,
& nigrū in colorib⁹, & calidū, & fri-
gidū in tangibilibus, & alia cōtra-
ria existētia ī modis istorū motuū,
q̄ declarata sunt in Septimo istius
libri. illic. n. declarauit in quo gene-
re qualitātū inuenit iste motus. Et,
cū induxit opposita, q̄ sunt in gene-
ratione, & corruptiōe, & alteratiōe,
induxit ēt ea, q̄ sunt in motu quāti-
tatis, & d. & duo termini augmenti
& diminutionis, &c. i. & duo termi-
ni oppositi augmēto, & diminutio-
ni sunt magnū, & parū. Et est ita,
sicut d. qm̄ res naturales habēt ma-
gnitudines terminatas. minim⁹ igitur
hō est terminatus naturaliter,
& sūt maximus. si. n. magnitudines
rerū nō eēnt terminatē, tūc magni-
tudines nō haberēt p̄fectionē quē si-
tā ī natura per motū augmēti. ma-
nifestū est. n. per se, qm̄, quēadmo-
dū non q̄libet actio sit p̄ quamlibet
qualitatē, s. per quālibet formā, ita
est manifestū per se esse impōse vt
quēlibet actio entium sit per quāli-
bet magnitudinem: sed vnaquaq;

actio actionū propriārū cuilibet eni
ti habet qualitātē propriā, & quāti-
tatem propriā. Sicut igitur actio ho-
minis non pōt ptouenire nisi ā for-
ma hoīs, ita impōse est vt actio ei⁹
proueniat, nisi ā sua magnitudine.
magnitudo igitur hoīs est terminata
naturaliter, & similiter sua forma,
& sūt in vnaquaq; rerū naturalū.
D. d. aut p̄fectio, aut diminutio ma-
gnitudinis. i. in motu augmenti, &
diminutiōis. Et, cū declarauit q̄ im-
possibile est, q̄ isti motus sint conti-
nui, & eterni, sūt q̄ sunt idē motus, cū
sint de cōtrario in cōtrariū, & de op-
posito in oppositū, & qd̄ est tale, est
finitū, & pōt aliquis dicere forte, q̄
cōtinuatio in eis est pp̄ translatio-
nē ipsius moti de alio motu, in mo-
tum oppositū ei in illo genere, ita,
q̄ interim nō sit quies, v.g. vt altera-
tū moueat de albedine in nigredi-
nē, deinde de nigredine ī albedinē,
ita, q̄ nō in medio sit quies, & sic in
īfinitū, d. rōdōdo, & illa, q̄ sunt ī
parte contrarias sunt contraria. i. &
non est dicendū q̄ motus oppositi
istarū rerū sint continui. motus. n.
q̄ sunt ad partes oppositas, sunt op-
positi. & intendit p̄ partes oppositas
cōtraria in alteratione. D. d. qd̄ non
mouet, semp̄ fuit, &c. i. & oē, qd̄ mo-
uetur motu, qui habet principiū, &
finē, & anteq̄ mouebat, erat eis, ne-
cesse vt est moueat post quietē, non
post motū, si prius mouebat motu
contrario posteriori. & d. hic q̄ oīs
motus desinens nō desinit, nisi qn̄
aufertur potentia ab eo, in quo fuit
transmutatio. & hoc erit, qn̄ illud ē
in actu. & oē, qd̄ est in actu, est quie-
scens necessario: qm̄, si moueretur,
esset in potentia: & si esset in poten-
tia, tunc motus non finiretur. quod
est

9. ph. t. c.
14. vsque
ad. t. c. 20

Vnaque
res nālis ē
determina-
ta p̄ maxi-
mū, & mi-
nimū. idē
su. c. 44.
& q̄ ibi.

Sub; gha
tionis, &
corruptio
nis nō est
aliquid de
mirum.
idē. 5. ph.
c. 8. & c. 1.
de Gen. 6.
c. 23. et 24
idē. 2. de
aia. c. 4. et
1. ph. 63. et
1. cap. de
sub a orb.

A est contra positiū, & hæc declaratio
cōis est duobus motibus, scilicet alteratio
nis, & augmenti. In trāsmutatione
aut generatiōis, & corruptionis nō
apparet alicuius duorū motuū ex ge
te moti inter eos: cū illud, qđ trāsmu
tatur hoc motu trāsmutatiōis, nō
est aliquid demonstratū in duobus ex
tremis motuum. & ideo processit ī
hoc per aliā viā cōem alijs trāsmu
tationibus: & est, qm̄ inter oēs duos
motus oppositos est tps necessario.
& cū ita sit, d. Et fm̄ hūc modum,
& c. Et intendit p̄ modos transmuta
tionis transmutationes residuas, &
B d. qđ generatio, & corruptio sunt op
posita simplr, quia opponuntur si
bi fm̄ esse, & nō esse. D. d. & qđ sunt ī
vnoquoq; individuo, & c. i. & gene
ratio existens in aliquo individuo,
est opposita corruptioni, existenti
in illo eodem individuo. i. quoniam
impossibile est vt generatio, & cor
ruptio insimul sint in eodē indiui
duo in eodē tpe: ergo inter illos est
tps necessario. Et, cum posuit qđ istę
duę transmutationes sunt oppositę
d. Et ideo, si non fuerit possibile, & c.
i. & cū fuerit positiū qđ duę transmu
tatiōes oppositę sint continuę sine
C aliquo tpe interposito, cōtinget ne
cessario vt idē trāsmutetur duabus
transmutatiōibus oppositis īsimul.
Qm̄, si motus de albedine in nigre
dinē si continuus cū motu de nigre
dine in albedinē, tunc illud, qđ mo
uetur de albedine, mouet ad albedi
nē. Scđm̄ igitur qđ mouet de albedi
ne dimittit eā, & acquirit nigredi
nē: & fm̄ qđ mouet ad albedinē di
mittit nigredinē, & acquirit albedi
nē, ergo ī eadē dispōne acquirit eā
dē partē albedinis, & dimittit illā:
& mouet ēt duobus motibus cōtra

rijs insimul. qđ est impōle. Et simili
ter accidit in generatione, & corru
ptiōe, & ī alijs trāsmutatiōibus ab
eis, & in motu locali. demō. n. cōis
est oībus trāsmutationibus. & cū
duo motus nō fuerint insimul, seq
tur qđ inter eos sit tps necessario. Et
ista demō non debet intelligi, nisi
in eodē moto, qđ mouet duob' mo
tibus cōtrarijs, hñtibus p̄cipiū, &
finē. nō in motibus successiuis, qui
sunt in pluribus motibus, sicut mo
tus chordarū apud percussioneē ca
rū oīum neq; in duobus motibus,
quorū alter est p̄fectio alterius ī co
dē moto. qm̄ inter oēs istos non est
tps: neq; aliquis eorū est motus p̄fe
ctus, scilicet habet p̄cipiū, & finē. finis
. n. motus naturaliter nō ē mor', sed
quies. & si p̄cipiū mor' ē ex nō
motu, nisi sit p̄ accidēs. fm̄ hoc igit
est intelligēda ista demō. Et, qđ ista
declaratio est cōis oībus trāsmuta
tiōibus, prima aut propria trāsmu
tabilibus, qđ recipiunt quietē, d. non
. n. est dīa, & c. i. & in ista demōne
nō indigetur ponere duas trāsmu
tatiōes cōtrarias ēē, sicut fuit factū
in prima, sed tñ indiget in ea hoc,
scilicet qđ impōle est vt cōtradictoria op
posita sint insimul. D. d. nec etiam
indigetur hoc. i. & ista demō non
indiget illo, quod acceptum fuit in
prima, scilicet qđ in eodē non existūt duo
cōtraria insimul, neq; ēt indigetur
in hac demōstratione illo tertio posito
in p̄ia, scilicet qđ qes ē cōtraria motui. D.
dedit cām ī hoc, & d. qđ. n. nō ē, & c.
i. & cā ī hoc, qđ ista trāsmutatio nō
puenit ad quietē, est: qm̄ trāsmuta
tio, qđ ē corruptio, puenit ad nō ens:
& nō ens nō dī quiescere, nec trāsmu
tari, nec esse cōtrariū. & oīa ista
erant accepta in prima demōne.

Docum.

E

Nō ens n
dī qesceat,
nec trans

EEE ij D. d.

Phyſicorum

ED.d. ſed illud, quo indigeretur in hoc ſermone, &c. i. illud. n. qđ indiget declaratione in hac demſione vſi, eſt hoc vnũ ſolum, ſ. qđ inter oēs duas tranſmutationes oppoſitas, quocũque mō ſit modorũ tranſmutationis, eſt ipſ. hoc. n. verificato, verificabitur impoſſe eſſe duas tranſmutationes oppoſitas eſſe cōtinuas. D.d. noſtra. n. indigentia ī hoc, &c. i. & iſte duę demſiones differũt, qđ demſo. qua vñt hic in hoc, qđ duę tranſmutationes oppoſitę nō ſunt cōtinuę; non inducit ad hoc, qđ duo cōtraria exiſtāt in eodē inſimul, ſed ad hoc, quod impoſſibile eſt vt duo oppoſita ſint inſimul, ſ. ens, & non ens. quoniam duo prima, ſ. duo oppoſita, de quibus dictũ fuit in hac demſione qđ ea eē inſimul eſt impoſſe, ſ. impoſſe, ad qđ induxit iſta demſo non fuit hoc, ſ. duo cōtraria exiſtere in eodē inſimul, ſed duo cōtradietoria exiſtere inſimul, ſ. ens, & non ens. Et, quia in prima demſatione fuit acceptũ qđ tranſmutationes oppoſitę ſunt contrarię adinuicem, & qđ quietes, quę ſunt inter eas, ſunt etiam oppoſitę, & contingit in hoc quęſtio, vtrum vnum contrarium habeat plus vno contrario, cum ſit famoſum qđ vnum contrarium non habet niſi vnum contrarium, incēpit diſſoluere hanc qđnē, & d. Et non debemus peccare. i. & nō debemus decipi ī hoc, qđ poſuim⁹ ſermonē dicētis, qđ contingit nobis vt idē habeat duo contraria. qm̄ iā poſuimus qđ vterq; duorũ motuũ oppoſitorũ eſt cōtrarius reliquo: & qđ quietes, ex qua incēpit vterq; motuũ, eſt contraria ipſi motui: & ſic motus habebit duo cōtraria, ſ. motũ, & quietē. D. dedit rñſionē in hoc, & d.

ſed nō debemus cōſyderare in hoc ſolo, & nō in alio. i. & iſta qđ accidit in pluribus: & iō non eſt cōſyderanda in hoc loco ſolo. D.d. motus igitur, & qđes opponunt, &c. i. nō .n. eſt impoſſe dicere qđ motus ē cōtrarius quieti, & motui, ſicut dī qđ equale eſt contrariũ magno, & paruo, & mediocre eſt contrariũ intenſo, & diminuto. Et intendebat per hoc notificare qđ poſſe eſt idē habere plura vno contrario. Aut qñ cōtrarietas, qđ eſt inter ea, nō eſt maxima, ſicut media, qđ ſunt inter cōtraria. Aut qñ idē habebit plura contraria diuerſis modis. Et iſta eſt diſpō motus. modus. n. ſm quē mot⁹ eſt cōtrarius motui, eſt aliud a mō. ſm quē motus eſt cōtrarius quieti. & equale ē cōtrariũ magno, & paruo, ſm hoc, qđ cōtrarietas, qđ eſt iter equale, & nō equale, eſt vna. & ſiſt vſ eſſe in oībus medijs cū extremis. D.d. & qđ impoſſe ē vt ſint inſimul, &c. i. nō. n. idiget in hac declaratione ponere contrarium habere vnũ contrarium, ſed hoc tantum indiget, ſ. impoſſibile eſſe duos motus oppoſitos exiſtere inſimul.

Amplius autē & in generatione, & corruptiōe ēt penitus abſurdũ eē videbit, ſi factũ conſeſtim neceſſe ē corrūpi, & nullo tpe pmanere. Quare ex his vtiq; fides alijs fiet. phyſicũ. n. eſt ſi militer ſeſe habere in omnibus.

Et ē malum eſt omni mō exiſtimare de generatione, & corruptione, quod res, quādo generatur, neceſſe eſt vt corrūpatur ſtatī, & non remanet tempore oīno. Et hoc erit certitudo de hac intēſione in alijs

alys partibus. cursus enim est in illis omnibus eodem modo.

63 - Idest. & inopinabile est existima-
re qd motus generatiōis est cōtinuus
cū motu corruptiōis, ita, qd genera-
tū nō habeat eē oī no, nisi in potē-
tia. qm, si isti duo motus eēnt cōti-
nui, tūc nō haberet generatū eē in
actu. oē. n. existens in actu est in tē-
pore, s. demonstrato. & tūc nā ageret
ociose. Et quia, qn hō itelliget hoc
esse impossibile in generatione, statim
intelligit ipsum esse impossibile in aliis
transmutatiōibus, d. Et per hoc erit
certitudo, & c. i. & p cognitionē istī
intētiōis in generatiōe erit certitu-
do cognitiōis eius in alijs trāsmu-
tiōib. qm natura currit in entibus
eodē mō, s. qd finis esse nō est corru-
ptio. qm oīs motus est via ad gene-
rationē, aut in substātia, aut ī quali-
tate, aut in quātitate. & si motus cō-
trari⁹ cōtinuaret, destrueret gñatio.

*Nullam lationem, nec rectam, neq. ē re-
flexam aliquam, siue rectā, siue cir-
cularem posse esse perpetuo*

continuum. Cap. 3.

Quod autē contingit esse
quendā infinitum vnū
existentē, & continuū,
& hic ē circularis, nūc dicam⁹.
Oē. n. qd fertur, mouet aut cir-
culari, aut recto, aut mixto. qua-
re, si neq. illorū alter continuus
ē, neq. illū, qui ex vtriq. cōpo-
situs est, esse est possibile. qd aut
id, qd fertur recto, & finito, nō
feratur cōtinue, manifestū ē. re-
flectitur. n. reflexū aut recto cō-
trari⁹s mouet motib. cōtrari⁹s
. n. fm locum est is, qui est sur-
sum, ei, qd est deorsum; & qui est

in ante, ei, qd est in retro: & qd est
ad sinistra, ei, qd est ad dextra. lo-
ci. n. cōtrarietates hē sunt. Quis
aut est vnus, & cōtinuus mot⁹,
prius definitū est, qd is, qd ē vn⁹,
& in vno tpe, & in non differen-
ti fm speciē. Tria. n. sunt, & qd
mouetur, vt hō, aut Deus: &
qn, vt tps: & tertiū id, in quo,
hoc aut ē aut passio, aut forma,
aut locus, aut magnitudo. con-
traria aut differunt spē, & non
vnū sunt. loci aut sunt dictę dif-
ferentię. Signū aut est qd motus
cōtrari⁹s est, qd est ab A ad B ei, qd
est ab ipso B ad A, quia sistunt,
& cessare faciūt se iuicē, si simul
fiant. Et in circulo similiter. vt
qui est ab A ad B ei, qui est ab A
ad C. sistunt. n. si continui sint,
& nō fiat reflexio, ppea qd cōtra-
ria mutuo se corrumpunt, & i-
pediunt. sed non is, qui est in la-
tus, ei, qui est sursum.

Et nos declarabimus mō, quod
possibile est vt sit hic motus, infi-
nitus, vnus, & cōtinuus. est. n.
aut totius translati, aut circulari-
ter. Dicamus igitur quod oē ē trās-
latum, aut circulariter, aut recte,
aut motu mixto. si igitur alter
istorum nō fuerit cōtinuus, īpossi-
bile erit vt cōpositus ex ambobus
sit cōtinuus. et manifestū est quod
translatū per lineā rectā finitā nō
mouetur cōtinue: reuertitur. n. re-
cte: et quod reuertitur recte, moue-
tur duobus motibus contrari⁹s. mo-
tus. n. in loco ad superius est cōtra-

EEE iij rius

Motus lo-
calis diui-
sio. idē. in
fi. c. 7 f.

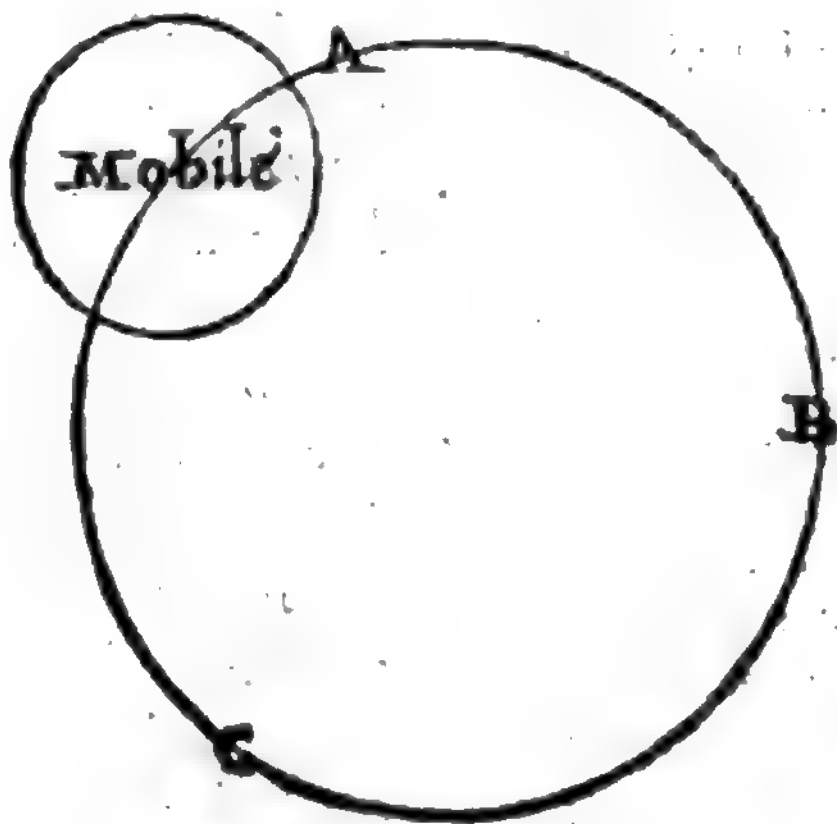
Phyſicorū

Erit motus ad inferius: & motus ad anterius est contrarius motui ad posterius: et motus ad sinistrū est contrarius motui ad dextrū. isti. n. sunt modi contrarietatis in loco. Et ita determinauimus prius quis motus sit vnus cōtinuus, & diximus quod est motus, qui est eiusdē rei in vno tempore, & in eo, quod non diuersatur secundū formā, s. secundū spēm. illa. n. per q̄ cōplebitur hoc, sunt tria, motum, s. v. g. homo, aut **H** Dens: et quādo, v. g. tēpus: et tertiu est illud, in quo est motus, s. locus, aut passio, aut forma, aut magnitudo. contrarij aut differunt secundū formā, & nō secundū naturā. At illi autem modi, quos diximus, differunt secundū locū. Et signū quod motus de A ad B est contrarius motui ex B ad A, ē, quia contradicunt sibi, & resistūt, quādo fuerint insimul. Et similiter est ēt, cum fuerit ī circulo. v. g. de motu ab A versus B, & de B versus A. quoniam resistunt, et contradicunt sibi. si igitur fuerint continui, non habebunt reuersionem, neque reflexionem, quoniam contraria sunt se corrumpentia, & sibi resistentia. et motus ad latus non resistit motui ad superius.

Demonstratio, quod in linea recta motus ex oppositis locis sunt contrarij.

Demonstratio eiusdem in circulo.

Cum

A Cum declarauit qd impossibile est vt
64 transmutatio in qualitate, aut qua-
 titate, aut in substantia sit motus co-
 tinuus in infinitu, vult in hoc capi-
 tulo declarare qd hoc et impossibile
 est, vt sit, nisi in motu circulari tun-
 ad vna partem, no in recto, neq; in
 eo, qui reuertitur super vna lineam
 rectam, aut circularem, & d. Et nos
 declarabimus, &c. & intendit per to-
 tum translatu, motu, in quo illud,
 qd mouetur, occupat totum locum.
 D. d. Dicamus igitur qd oē transla-
 tum, &c. & ista propositio est mani-
 festa p se, sed de motu mixto ex duo-
B bus motibus intelliguntur duo, qd
 ambo sint actu equaliter, s. aut qd al-
 ter motus sit victus, & alter vincens
 sit medius inter duos motus, sicut
 motus, qui est per linea curuam. Et
 hoc vñ magis intendere in hoc lo-
 co. & prima intentione intendeat in
 primo de celo, & mundo. & pnt in-
 telligi ambe. D. d. si igitur alter, &c.
 & hoc est manifestu per se in motu
 coposito ex duobus motibus. v. g. qd
 si fuerit impossibile vt motus rectus
 sit infinitus, impossibile erit vt cur-
 uus, aut gyratiuus sit infinitus. Si
 aut intellexerimus per copositu se-
C cunda intentione, tunc difficile co-
 prehendet in ista demone. Qm, si
 vincens est ille, in quo impossibile est
 vt sit infinitus, manifestu est vt iste
 motus istoru impossibile est vt sit infi-
 nitus. Si aut vincens est ille, in quo
 est posse esse priuatione finitatis, exi-
 stimas qd no appet in eo hoc, qd di-
 xit Arist. s. qd, si alter fuerit impossi-
 bile vt sit infinitus, impossibile erit hoc
 in coposito. simplices. n. motus, in
 quibus impossibile est hoc, sunt in
 hac mixtione in potentia. in mixtio-
 ne aut fm prima intentione sunt in

actu. & io difficile pnt adaptari sua **D**
 vocabula huic mo mixtionis, nisi
 coniungat ei aliud fundamentu: &
 est, qd oē, qd est in potentia aliquid,
 necessario exhibet in actu. & si non,
 tunc natura ageret ociose. Tunc igitur
 verificabit nobis, qd impossibile est
 vt motus mixtus ex recto, & circula-
 ri sit infinitus, & si posuerim qd circu-
 laris est vincens. qm erit finit in, in-
 quatu habet in se de potentia motus
 recti. & pp latentia istius intentionis
 diximus qd prima expō est manife-
 stior. Et cu declaratu fuit in Sexto
 qd impossibile est vt motus rectus sit
 infinitus, & pot aliquis dicere, qm **E**
 forte infinitas est possibilitas in eo
 fm reflexione moti in eode spatio
 finito vicibus infinitis, d. & manife-
 stu e qd traslatio p linea recta, &c. i.
 & manifestu e qd traslatu sup linea
 recta finita eundo, & reuertedo, non
 mouet vno motu, sed duobus mo-
 tibus contrarijs. D. declarauit quo
 sunt contrarij, & d. motus. n. in loco
 ad superius, &c. i. & necesse est vt duo
 motus, quibus mouet vnu motu in
 eode spatio fm reuersione, sint con-
 trarij. qm, si alter motus fuerit ad su-
 perius, reliquus erit oppositus ei, qm
 ad inferius: & si ad inferius, reliquus
 erit ad superius: & si ad anterius, reli-
 quus erit ad posterius: & si ad dex-
 trum, reliquus erit ad sinistrum, aut eco-
 uerso. Et hoc fuit necessarium, qm di-
 mensiones corporu sunt tres, longitudo
 latitudo, & pfunditas. Extrema lo-
 gitudinis dñr superius, & inferius, lati-
 tudinis dextrum, & sinistrum, & pfun-
 ditatis anterius, & posterius. Et debes **Docu.**
 scire qd iste ptes sunt distincte natu-
 ra in hoie, & sñr in mundo: sed in
 homine sunt manifeste per se, in
 mundo autem per demrationem.

E E E iij E;

Cur sex
sint dire
loci.
F

Phyſicorum

Et, quia manifestum est quod isti sunt modi contrarietatis in loco, d. isti. n. sunt modi contrarietatis in loco. Et, cum conclusit quod isti duo motus sunt oppositi, incepit declarare quod duo motus oppositi non sunt unus, ad concludendum quod duo motus, qui sunt homini, s. fm reuerſione, non sunt unus, a & d. Et iam determinauimus prius. i. motus, qui est vnus moti, & in vno tpe, & in eade spē, i. non diuersa duabus differētijs oppositis. D. declarauit hęc tria, & d. Illa. n. per, q̄ cōplentur hęc, sunt tria, &c. & intēdit quod locus est genus, in qd est motus trāslationis, & passio est genus, in quā est motus alterationis, & forma est natura, in quā est motus generatiōis, & corruptiōis, & magnitudo est genus, in qd est motus augmēti, & diminutionis. Et intendit p̄ Deū aliqd corpus cōeleste: sicut erat tūc famosum. Et, cū posuit quod vnus motus est ille, qui non diuersat neq; fm rē motā, neq; fm tps, neq; fm formā. s. spēm, d. cōtrarij vero differūt fm formā, &c. i. &, cū declaratum sit quod motus reflexi sunt cōtrarij: & motus cōtrarij differunt fm formā, & naturā: & vnus motus non differt a se fm formā, seq̄ ex hoc in scda figura, quod duo motus reflexi non sunt vnus. Et, cū posuit quod motus reflexi non sunt vnus, pp hoc, quia sunt cōtrarij, notificauit in quo genere differūt fm formā, & d. illi aut modi, quos diximus, &c. i. & illi motus reflexi, quos diximus, q̄ sunt aliqui triū modorū, quos diximus, differūt fm formā oppositā in loco, s. superius & inferius, aut dextrū & sinistrū, aut ante & retro. Et quia vna, ppōnū, quas posuit in hoc sermone, est quod motus, qui sunt a punctis oppositis, sunt cōtrarij, &

hoc est manifestum in motibus, qui sunt sup dimētiōes rectas, & latet in eis, qui sunt super dimētiōes circulares. in circularibus. n. existimatur quod motus in eis non inuenit in partibus oppositis sex p̄dictis, s. dextrū, & sinistrū, &c. incepit declarare hanc propōnē, & notificare quō inuenit cōtrarietas in eo, & d. Et signū eius, quod motus, &c. i. & signū eius, quod motus, q̄ sunt ex locis oppositis, sunt cōtrarij, siue fuerint in spatijs rectis, aut rotūdis, est, quia resistūt sibi. s. qm̄ impossibile est vt vnū motum moueatur fm ea simul. V. g. ponatur magnitudo recta, A B linea, et vnū motum moueatur qnq; ex B ad A, qnq; ex A ad B, dico quod isti duo motus sunt oppositi: quia resistūt sibi: & impossibile est vt idē motum moueatur his duobus motibus insimul. & similiter est, si posuerimus lineā A B esse arcū circuli, siue semicirculū, siue maiore, siue minore. Sed quare Obiectio. ritur hic, & d̄, quō motus ex A ad B, & ex B ad A sunt contrarij, qm̄ fuerint in dimētiōe circulari, & ipse iā declarauit in Cōelo, & mundo quod motus circularis non est cōtrarius motui circulari. qm̄, si contrarietas esset in circularibus motibus, cōtingeret vt corpora mota circulariter motibus oppositis eēnt cōtraria, sicut corpora simplicia, q̄ mouentur motibus rectis contrarijs, s. aqua, & ignis. Et, cū ita sit, contrarietas igitur in qua communicatur hoc corpus Solutio. circulare, & rectum, debet intelligi sic, s. duo motus, quibus impossibile est aliqd corpus moueri insimul, non duo motus, in quibus est necesse vt motū fm alterum sit cōtrarium moto fm reliquum. fm hoc igitur debet intelligi cōtrarietas in hoc loco. Et, c. 87.

Quos circulo sit cōtrarietas. vid p̄fecta solutionē isti diffi cultatis. l. i. c. c. 32. Videt ibi.

A Et, cum declarauit q̄ isti mot⁹ sunt contrarij hoc modo, s. quia resistūt sibi in vno corpore, & corrumpunt se adinuicē, & declarauit ex hoc impossibile esse vt motus composi⁹ ex eis sit continuus, dixit: si igitur fuerint continui, &c. i. si igitur posuerim⁹ q̄ isti duo motus sint continui, sequit⁹ vt neq; habeant reflexionem, neq; reuertantur. quoniā contraria sunt directio, & reuersio: & contraria destruunt se adinuicem: & illa, q̄ sunt talia, non continuantur. D. d. & motus ad latus, &c. i. & motus contrarij sunt illi, qui sunt in eadem oppositione: illi autem, qui non sunt in eadem oppositione, non sunt contrarij: sicut motus ex dextro ad sinistrū cum moto ab inferiori ad superius. Et hoc, quod dixit, est manifestū per se. & isti non sunt contrarij: quoniam nō est impossibile vt idē motum moueatur istis motibus, s. vt moueatur ad superius, & ad dextrū insimul, s. q̄ ex istis sit motus cōpositus, & ex motibus contrarijs non componitur vnus motus.

C Maxime autem manifestum est q̄ impossibile est, eum motū esse continuum, qui super recta sit. quia reflexum necessariū est stare, non solum super recta, sed etiam si secundum circulum feratur. non enim idem est circulo ferri, & circulum. est enim aliquando quidem vt id cōtinuet, quod mouetur, aliquando autē vt idem profectum, vnde moueri coepit, reflectatur iterum. Quod autem necesse est stare, si des est non solum in sensu. sed & in ratione. Principium autē hoc

est. tribus enim existentibus principio, medio, & fine, mediū ad vtrumq; ambo est, & numero quidem vnum, ratione vero duo. Amplius autē aliud est esse potentia, & esse actu. Quare recte quodlibet signum eorum, quē inter extrema sunt, potētia quidem est medium, actu autē non est, nisi diuiserit hanc, & superstans iterum coeperit moueri. sic autem medium ipsum principium fit, & finis principium quidem posterioris, finis autem prioris. Dico autē, vt si A, quod fertur. stet in B, & iterum ferat⁹ in C. cum autem continue feratur, neq; adesse, neq; abesse potest A in B signo, sed solum esse in ipso nunc, in tempore autem nullo, nisi cuius ipsum nunc diuisio est, in toto. Si autem affuisse ponat aliquis, & abfuisse, semper stabit A, quod fertur. impossibile enim est simul & affuisse A in B, & abfuisse. in alio ergo, & alio signo temporis. tempus igitur erit, quod in medio est. F quare quiescet A in B. similiter autem & in alijs signis. eadem enim ratio est & in omnib⁹. Cū autem vtatur ipsum A, quod fertur, ipso B medio, & fine, & principio, necesse est stare, propterea q̄ duo facit similiter, atq; si cogitauerit. sed ab A quidem signo absuit, principio, in C autem affuit, cum finierit, & steterit.

Et hoc apparet magis, scilicet quod impossibile est vt motus per lineā

Physicorum

G lineam rectam sit continuus, ex hoc, scilicet quod illud, quod reflectitur, necesse est quod quiescat, non solummodo illud, quod mouetur secundum lineam rectam, sed etiam illud, quod mouetur per circulum. non enim est eadem intentio aliquid moueri circulariter, et aliquid moueri per circulum. forte enim mouetur eundo super ipsum, et forte, cum peruenierit ad illum locum, a quo incepit moueri, reuertetur. et homo certus est, quoniam talis motus necesse est ut quiescat non sensu tantum, sed ratione. Et hoc est principium illius. quoniam hic sunt tria, principium, et medium, et postremum, medium apud utrumque extremorum est utrumque, et est in numero unum, et in respectu duo. Et etiam illud, quod est in potentia, est aliud ab eo, quod est in actu. Et ideo quodcumque punctum imaginaueris inter duo extrema, est medium in potentia, et non est in actu, nisi quando diuiserit illam, et quando cessauerit quiescere apud illum punctum, deinde incepit moueri, tunc igitur

medius punctus erit principium, et finis, principium postremi et finis primi. Verbi gratia quod A moueatur, et quiescat apud B, deinde moueatur ad C. cum autem mouetur secundum continuationem, impossibile erit ut A sit in B, aut separetur ab ipso, sed erit in eo tantum in instanti, non in tempore omnino, et instanti non diuidit totum, scilicet lineam. Si igitur aliquis posuerit quod, cum A transferatur, erit in B, et separabitur ab eo, tunc erit quiescens. impossibile enim est ut A sit insimul in B, et separetur ab eo. ergo hoc erit in duobus punctis diuersis temporibus. ex quo sequitur ut A quiescat in puncto B. et similiter in alijs punctis. quoniam ratio est eadem in omnibus. Quando autem A motum ueritur B, quod medium est, pro principio, et fine, necesse est ut quiescat, quia ponit ipsum duo. sed quia incepit a puncto A, separatur a principio, et sic in puncto C, cum completur suus motus, quiescat.

Demonstratio, quod medium sit principium, et finis actu.

A

B

C

Linea, siue magnitudo.

65 Quia declaratio predicta super hoc, quod illud, quod mouetur, & post reflectit super lineam rectam, non est motus co-

tinuus, est declaratio uisus omnibus quatuor transmutationibus, incepit declarare hoc de moto in loco. & quia declaratio

A claratio proptia est magis perfecta, & magis manifesta, dixit: Et hoc apparet magis, &c. i. & apparet magis quod impossibile est ut motus continuus æternus sit super lineam rectam, secundum reflexionem, & reuersionem, ex hoc, scilicet quoniam omne, quod reflectitur, necesse est ut quiescat inter duos motus, scilicet ut habeat quatuor dispositiones, duos motus, & duas quietes. Et, quia hoc non solum modo declarat in moto super dimensionem rectam, sed in moto super circumulum, dixit: non solum modo illud, quod mouetur super lineam rectam, &c. i. & hoc, quod diximus, non tamen declarabit in eo, quod mouetur super lineam rectam, sed in eo, quod mouetur super circumulum. Et, quia illud, quod mouetur super circumulum, mouetur duobus modis, quoniam, aut perficit circumulum, aut mouetur in eo super arcum, deinde reuertitur super illum eundem arcum ad contrariam partem, & alter istorum modorum est positus, & reliquus impositus, scilicet reuerti super eundem arcum, distinxit istos duos modos, & dixit: non est. n. eadem intentio, &c. i. immo ista intentio declarabit in eo, quod mouetur super circumulum, quoniam mouebitur super illum motu circulari, scilicet, & reuertitur. non. n. est eadem intentio, aliquid moueri circulariter, & aliquid moueri per circumulum, .i. & diximus motus circularis. i. attributus circulo. quoniam non est eadem intentio aliquid moueri motu attributo circulo, secundum quod est super circumulum tamen, & aliquid moueri super totum circumulum. Et dixit hoc. quoniam illud, quod mouetur super circumulum vno motu, & ad vnam partem, dicitur moueri circulariter in rei veritate: illud autem, quod mouetur in eundo, & redeundo super circumulum, mouetur motu attributo circulo. & hoc intendebat cum dixit, circuif. motum igitur super circumulum vno modo dicitur

moueri circuif. & motum super circumulum eundo, & reuertendo non dicitur moueri circuif, sed per circumulum. D. d. forte. n. mouetur, &c. i. forte. n. aliquid mouetur, & est delatus super circumulum, & dicitur moueri in eo circuif. & forte, quoniam puenit ad locum, ex quo incepit moueri, reflectit, & tunc dicitur moueri per circumulum. Et, cum exposuit intentionem, quam intendebat, & distinxit illa, in quibus manifestabit hoc, incepit declarare, & dixit: Et hoc erit certus, &c. i. & hoc erit certus, quod illud, quod mouetur eundo, & reuertendo, habet duas quietes sensu, & ratione. Et dixit hoc. quoniam apparet sensui, quod omnia mota, eundo, & reuertendo, habent duas quietes. & hoc manifestum est in eis, quod mouentur motu voluntario, scilicet aia libere, & in eis, quod mouentur naturaliter istis duobus motibus, ut pulsus. Medici. n. fingunt comprehendere sensu duas quietes, scilicet in fine systoles, & diastoles. Et querit aliquis, si sit manifestum sensui quod omne motum, quod reflectit, quiescit, tunc vti sermone in declaratione eius est superfluum. Dicamus igitur ad hoc, quod hoc, quod apparet sensui, est testimonium illi, quod apparet rationi: sed illud, quod apparet sensui non sufficit in hoc, quod omne tale motum quiescit, cum non sit remotum quod pluralia mota sint, quorum quies non comprehenditur sensu, & sic esset posse existimare ipsa non quiescere. Cum igitur causa fuerit data in hoc, scilicet causa faciens quietem, tunc declarabit quod omne tale motum quiescit necessario. Et possumus dicere quod sensus sufficit in hoc, scilicet in esse, & precipue hoc, quod apparet quod duo mota æqualis velocitatis, quoniam alterum mouetur reflectendo, & alterum recte, apparet sensui quod rectum incedit velocius, ut post dicit Aristoteles. Et secundum hoc non data hic erat causa in hoc esse tamen. & sic scientia huius erit magis certa. quoniam

Solo. j.

Secunda.

Ex hoc patet quod sit definitio cause tamen. vide philosophum 2. cor. c. 33

Phyſicorum I

Quoniam ſcire aliquid eſſe cum ſua cauſa erit certius ſcientia, quę eſt in ſenſu tantum. Et, cum dixit q̄ hoc non tantum apparet ſenſu, ſed rōne cū demonstratione, incepit, & dixit: Et hoc eſt principium illius, &c. i. & quia in his duob⁹ motibus, ſ. recto; & reflexo ſunt tria, ſ. principium, & mediū, & eſt illud, qđ eſt inter duos motus: & iſtud medium eſt vnū numero, & duo rōne: neceſſe eſt vt iſte motus ſint duo. motus. n. cōtinuus nō habet mediū, quod ſit vnum numero, ſ. in actu, ſed potētia. D. induxit aliam declarationem, & dixit: Et eſt etiā illud, qđ eſt in potentia, &c. i. & omne motum ſuper lineā rectā ſm q̄ mouetur ſuper ipſam motu finito, neceſſario deſcribit in ea duo pūcta in actu, ſ. punctū, ex quo mouetur, & punctū, ad qđ mouetur: & nullum punctū deſcribit in actu inter hæc duo pūcta, niſi quieſceret ī medio. & hoc intēdebat, cū dixit: & non eſt in actu, &c. i. & motum nō deſcribit pūctum in actu inter duo pūcta, inter quæ mouetur, niſi diuiſerit magnitudinē, ſuper quā mouetur, & quieuerit in medio. Si igitur reuertatur in motu ad cōtrariā partem, a qua mouebat, tūc pūctus medius, quē deſcribit in actu, erit principium motus, & finis. erit. n. finis primi motus, & principium ſecūdi motus. Et hoc intēdebat, cum dixit: & non eſt in actu, &c. i. & incepit moueri. i. ad contrariā partem ei, ad quam mouebatur. D. d. tunc igitur medius pūctus erit principium, & finis. i. tunc igit⁹ pūctus medi⁹, quem deſcribit in actu, erit principium, & finis. & ſiue motum quieuerit ī pūcto medio, deinde reuerſum eſt ad motū ad cōtrariū illius partis, aut

quieuerit in fine ſpatij, deinde reuerſum eſt ad contrarium illius partis; deſcribit igit⁹ pūctum in actu, quod eſt principium, & finis inſimul, ſ. principium poſtremi motus, & finis primi. Et, cum dixit hoc dedit exemplū, & dixit: V. g. &c. i. v. g. ponere q̄ a moueat⁹ ex c ad b, & quieſcit in b ſ. q̄ facit b eſſe punctū in actu, deinde reuerſum eſt, & mouetur ex b ad c, tunc igitur b erit finis primi motus, & principium ſecūdi. D. d. cum autē mouet⁹ ſm continuationē, &c. i. & illud, qđ mouet cōtinue, impoſſe eſt vt ſuperponat⁹ alicui, & vt ſeparetur ab eo. qm̄ tale eſt ſuper magnitudinem ī tempore. qm̄ diuidit magnitudinē in actu. & ideo quieſcit neceſſario inter duos motus, & non in inſtāti. & illud, quod eſt cōtinuus motus, eſt ſuper magnitudinem in inſtāti, non in tpe oīno. D. d. & inſtās nō diuidit. i. & motum, cū fuerit in inſtāti, nō diuidit magnitudinem ī actu. D. d. Si igitur aliquis poſuerit, &c. i. ſi igitur aliquis poſuerit q̄ aliquod motum fuerit ſuper aliquid in actu, deinde ſeparet⁹ ab eo, tunc cōtinget neceſſario vt quieſcat in illo. Deinde dedit rōnem ſup hoc, quod eſt conuerſum poſiti, & dixit: **I**mpoſſe eſt. n. vt a ſit inſimul in b, & ſeparatū ab eo. i. & hoc fuit ita. qm̄ impoſſe eſt vt motum ſit ī extremo magnitudinis, deinde ſeparet⁹ ab eo ad cōtrarium illius partis, ad quam mouebat⁹ in vno inſtāti. v. g. q̄ a iuit ex b ad c, & fuit ſuper c, deinde mouetur ab eo ad b in vno inſtāti. D. d. ergo hoc erit in duobus pſictis diuerſis. i. & cum fuerit impoſſe vt aliquod motū ſit ſuper extremū alicuius magnitudinis, & reflectatur ab eo in eodē in inſtāti, tūc inſtās, in quo

A quo fuerit sup illud extremum, est aliud ab eo, in quo separatur. D.d. ex quo sequit vt A quiescat sup pūctum B.i. & cum instās, in quo motum est super extremū magnitudinis, est aliud ab instā, in quo separatur ab eo, & est declaratum q̄ inter quaelibet duo instātia est tps, necesse est vt motū quiescat super extremū magnitudinis. qm̄ in quolibet tpe aut corpus mouet, aut quiescit. D.d. & si sit est in alijs punctis, &c.i. & si sit est de alijs pūctis acceptis in tpe, s. instātibz: quoniam rō est eadem in eis. Et intendit, vt mihi vt, **B** in hoc q̄ inter quaelibet duo eorum est tempus declaratū est. n. q̄ instās non sequitur instās. & pōt intelligi sic, & si sit de alijs pūctis imaginatis super lineam. qm̄, cum motū descripsit vnum eorum in actu, tūc quiescit necessario; siue posuerim q̄ iste punctus est in extremo lineę, aut in medio. Et ideo dixit post: Qm̄ aut A motum vtitur medio, &c.i. & cū imaginauerimus q̄ motum vtitur aliquo pūcto medio magnitudinis pro fine primi motus, & principio secundi motus, sequitur necessario vt quiescat: sicut est dispositio ī pūcto, qui est in extremo magnitudinis. ratio. n. in omnibus punctis est eadem. D.d. quia ponit ipsum duo, &c.i. qm̄ motū, cum fuerit reflexū super duo opposita, tunc faciet finē primi motus, & principiū secundi motus. & impossibile est vt duo in actu sint in vno instāti. instās. n. est ī potētia, nedum vt opposita sint in eo. D.d. sed, quia incepit ex puncto A, &c.i. & necesse est vt quiescat. qm̄, cū incepit moueri, incipit a puncto ī actu, & cum finitur, describit punctum in actu, ergo sequitur vt

quiescat, quemadmodū non incepit ex puncto, nisi illud, quod erat quiescens, antequam inciperet.

Quapropter & ad dubitationem hoc est dicendum. habet. n. dubitationem hanc. Si enim sit ipsa E ipsi F equalis, & A feratur cōtinue ab extremo ad C, simul autem sit A in B signo, & D feratur ab F extremo ipsius ad G regulariter, & velocitate eadē ipsi A, ipsum D ante veniet ad ipsū G, quam ipsum A ad C. prius. n. se mouens, & discedens pri⁹ venire necesse est. Non ergo simul affuit A in B, & abfuit ab eodē. quapropter & posterius sit. si enim simul, nō posteri⁹ erit, sed necesse erit stare. Non ergo ponendum est, cum A affuit ī B, ipsum D moueri simul ab F extremo. si enim affuerit A in B, erit & abfuisse, & nō simul, sed erat in sectione temporis, & non in tempore. Hic igitur est impossibile sic dicere in cōtinuo, sed in eo, quod reflectitur, necesse est sic dicere. Si. n. G feratur ad ipsum D, & iterum reflectēs deorsum feratur, extremo D fine, & principio vtiatur vno signo, vt duobus. quapropter stet necesse est, & non simul affuit in ipso D, & abnt ab ipso D. ibi. n. similesset, & non esset in eodem nūc.

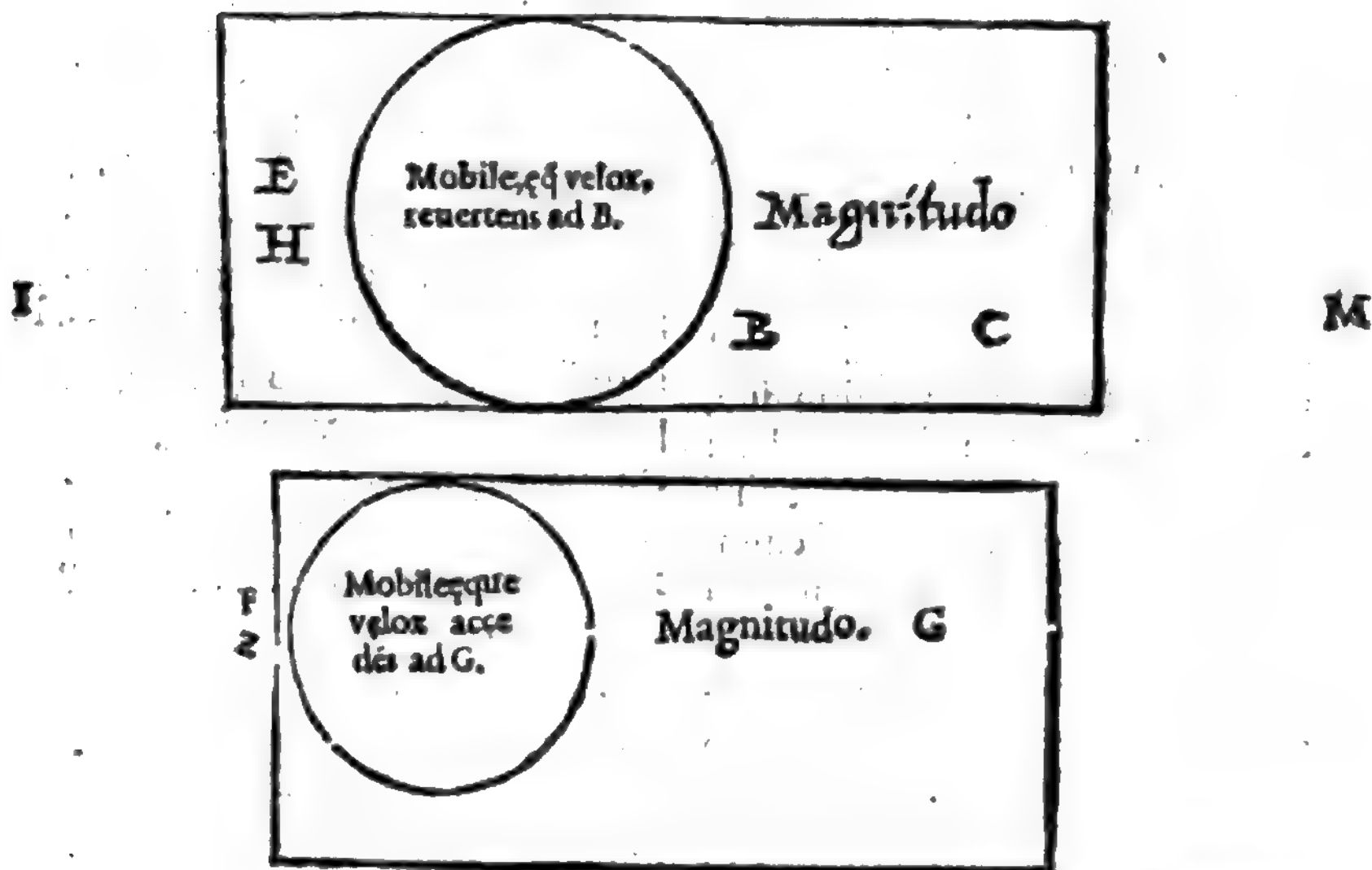
Et ideo oportet nos ratiocinari per hoc in dissolutione questionis. est enim locus dubitationis. Quoniam, si spatium F est equale spatium Z, & A mouetur continue de

ex-

Phyficorum

G extremitate *FI* ad *B*, ad *FI* reuer-
tendo, & insimul fuit in puncto
B, & *C* mouetur de extremitate
Z equaliter, & in eadem veloci-
tate, tunc *C* incedit citius ad *G*,
quam *A* ad *FI*. illud enim quod
incedit in processu, necesse est vt
incedat citius. *A* igitur non fuit
in *B*, & separabitur ab eo insimul
& similiter fuit diuersum. quo-
mam, si esset insimul, non diuersa-
retur, sed necesse est vt quiescat.
H Ergo non oportet ponere quod, cum
A fuit in *B*, mouebatur, *A* ab ex-
tremo *B*. quoniam, si *A* fuit in *B*,
& separatum est ab eo, et hoc im-
possibile est esse insimul, quoniam **K**
positum est quod hoc fuit in diffe-
rentia temporis, non in tempore.
Manifestum est igitur, quod in co-
tinuo impossibile est vt hoc dica-
tur. in reflexo vero necesse est vt
hoc dicatur, scilicet quies quonia, si qua-
do *A* mouetur, fuerit extremum
B, finis, & principium, tunc vno
puncto. vtetur pro duobus. & ideo
necesse est quiescere, non ita, quod
insimul proueniat ad *B*, & rece-
dat a *B*. & si non, tunc illic insi- **L**
mul esset, & non esset in eodem
instanti.

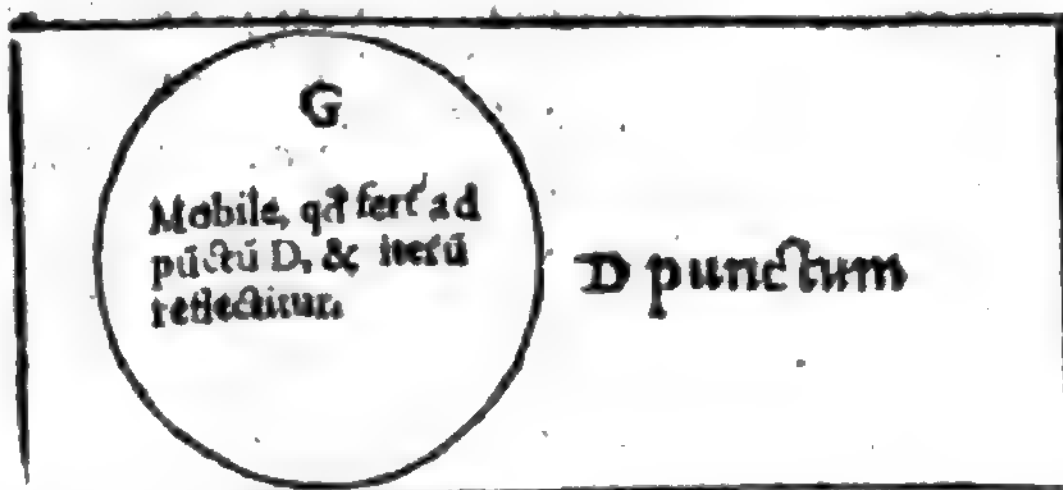
Ratio, qua dubitatur quod id, quod continue mouetur,
aliquo signo quiescat,

Ostensio

A *Ostensio, quod necesse sit mobile, quod reflectitur, quiescere illo signo,
a quo reflectitur.*

D

66 *Rōnis ab-*
breuatio
B Cū declarauit qđ illud, quod mo-
uetur recte, qñ reflectitur necesse est
vt quiescat, & non continetur suis
motus, vult dissoluere quæstionem
ex hoc, i qua dicitur, quare duo mo-
ta æqualia in velocitate, quādo mo-
uentur insimul per duo spatia æqua-
lia, & incipiunt insimul moueri, sed
cum alterum peruenit ad medium
spatij reflectitur ad extremū, ex quo
incēpit moueri, & reliquū directe
procedit ad finem, quare motū, qđ
non reflectitur, peruenit ad finem
spatij, anteq̃ reflexum perueniat ad
locum, i quo incēpit, licet duo spa-
tia sint æqualia. dicendū est igit ei,
qui hoc quærit, quoniā motum re-
flexū quiescit. Et hoc intēdebat, cū
dixit. Et ideo oportet nos ratiocina-
ri, &c. D. incēpit dicere quæstionē,
& dixit: est enim in hoc locus dubi-
tationis, &c. i. quoniam, cum posue-
rimus A moueri ad B, deinde reflecti
ab eo, ita, qđ in vno instanti fuit i pñ-
cto B, & recessit ab eo, tunc non de-
bet C incedere ad G, antequam A ad
H, & cum C incedit ad G antequam
A ad H, continget qđ A nō existet in
B, & fuit separatim i simul. quoniā,
si ita esse, tunc nō diuersaretur mo-
tus eius a motu C. sic igitur est intel-

ligendus iste locus. Et ideo videtur
mihi qđ aliquid est diminutū a ver-
bis Aristo. in lib. quoniam, secundū **B**
qđ inuenitur in libro non inducitur
in forma syllogismi inducentis ad
inconueniens. & ideo sic debet legi.
& in illa eadē velocitate necesse est
vt prouentus C ad G, & A ad H sit in-
simul. sed non fuit insimul: quoniā
C citius incedit ad G, quam A ad H.
D. d. non igitur oportet ponere, &c.
i. sed qui ponit motum continuum
esse, ponit qđ esse A in B, & separatio-
nem eius ex B, reuertendo, est in dif-
ferentia temporis indiuisibili, nō in
tpe. quod ē impossibile. ergo ille motor
non est cōtinuus. Et hoc intēdebat,
cum dixit: Manifestū est igitur i cō-
tinuo qđ est impossibile hoc dicere, s. mo-
tum reflecti. D. d. in reflexo vero,
&c. i. qđ motus nō ē continuus, & qđ
quiescit. A. dedit causam in hoc, &
dixit: Quoniam, si, quando A moue-
tur, fuerit extremum B, finis, & prin-
cipiū, &c. i. qđ, cum pñct⁹ fuit i actu,
diuisit tempus in duo: & ideo fuit
tempus inter ea. Deinde. d. & si nō
tunc illic, &c. i. & si non, tunc A esset
in B in actu, & non esset in eodem
instanti: & instans non est, nisi in
potentia.

At

Phyſicorum

G At vero, quæ olim illata fuit solutio, non dicenda est. Non. n. contingit dicere q̄ est in dīpm & in sectione, neque affuit, neq̄ abfuit. necesse. n. est ad finem venire, qui actu est, non potentia. quod igitur in medio est, potentia est, hoc autem actu, & finis quidem a deorsum, principium autem de sursum. Et motum ergo similiter. necesse est ergo stare quod reflectitur super recta. non igitur contingit cōtinuum motū esse perpetuum super re-

Hcta. Eodem aut modo occurrē- dum est & hīs, qui interrogant Zenonis rationem, & volunt si semper dimidium trāsire oportet: hæc autem infinita sunt: infinita aut transire impossibile est. Aut ut eandem hanc rōnem quidā aliter interrogant, volētes simp̄, cum quid mouetur, dimidium prius numerare. cum adest, fm vnūquodq̄ dimidium. quare, cum pertransierit totam, infinitum accidit numerasse nūerū. **I** hoc aut in cōfesso ē impossibile esse.

Et non oportet dicere illi solutionē in prædicta quæstione prim. Quonia impossibile est dicere quod motum erit super C H, aut super B, in loco differentia temporis, ita quod non fuit in ipso, neq̄ separatū ab eo. illud enim quod est in actu, non in potentia, necesse est ut perueniat ad finem, & puncta, quæ sunt in medio, sunt in potentia, ista autem si nō in actu, & est finis ab

inferiori, & principium a superio ri. Et similiter etiam est de motibus. Necesse est igitur ut reflexū super lineam rectam quiescat. impossibile est igitur ut in linearecta sit motus continuus æternus. Et secundum hunc modum debemus opponere sermoni Zenonis, dicentis quoniam illud, quod pertrās- sit spatium, necesse est semper pertransire medietates: sed medietates sunt infinitæ: & infinita non possunt pertransiri: impossibile est ergo illud spatium pertransiri. Aut qui hoc dicit alio modo, sicut alij dicunt, quod necesse est, dū homo mouetur, ut numeret medietates, vnā post aliam. Et tunc, cum pertransit totam medietatem, tūc numerat numeros infinitos. & manifestū est quod hoc est impossibile.

Et cum declaratū sit hic de motu, qm̄ non facit in magnitudine, super quam mouetur punctū i actu, nisi cū quicuerit, & tūc non oportet dissoluere quæstionem Zenonis in motu p̄ illam dissolutionē, per quā fuit dissoluta i Sexto. D. d. Quonia impossibile est dicere, &c. 1. qm̄ impossibile est dicere q̄ mot⁹, qm̄ peruenit ad extremum magnitudinis, quæ est C H, aut n, perueniat ad ipsum in differentia temporis indiuisibili, s. i istā ti, ita, q̄ non fuit in extremo magnitudinis, deinde separatur ab eo. D. d. necesse est ut perueniat ad finem, &c. i. &, cum motū mouetur super magnitudinem finitā in actu, necesse est ut perueniat ad extremū magnitudinis.

Zenonis
rō.

67

M

6. Ph. t. c.

19.

Agnitudinis, quod est punctū ī actu, & finis motus. puncta autem, quæ sunt inter principiū, & finē magnitudinis, sunt in potētia: cum magnitudo diuidatur fm illa potentia, nō in actu. pūctus autem, qui est finis magnitudinis, est in actu, & est finis primi motus, & principium secūdi, v.g. finis motus ab inferiori ad superioris, & principii motus a superiori ad inferioris. D.d. Et similiter est de motibus. i. & hoc necesse est in oib⁹ motibus finitis. D.d. Necesse est igitur vt reflexum, &c. i. manifestū est igitur, ex dando causam in hoc, q^d motum describit punctum in actu super magnitudinē, & est magnitudinē esse finitam in actu, q^d necesse est ipsum quiescere. In sermone. n. dedit causam, q^d causa quietis in extremo magnitudinis est, quia describit in ea punctum in actu, hic autē dedit causam in hoc, q^d describit super ipsum punctum in actu, & est magnitudinē rectā esse finitam in actu. Et ideo dixit: Necesse igitur ē vt reflexum, &c. i. manifestum est igitur hoc esse necesse in oib⁹ suis causis propinquis, & remotis. D.d. impossibile est igit^r vt super lineā rectā sit motus continuus æternus. i. qm̄ motus eius, quod mouet^r super lineā rectam, est finitus. quia linea recta est finita, & reflexum quiescit inter motus: & quod quiescit in suo motu, non mouetur continue. Et cū dixit, q^d non oportet contradicere Zenoni per illam contradictionē prædictam in Sexto, cum illa sit fm sermonem, non secundum rem, reuersus est ad narrādum q^d fm hūc modū dissoluitur illa quæstio. & est q^d, dum motū mouetur, nō diuidit magnitudinem in actu, & super quam

mouetur. D.d. qm̄ illud, quod præ-
sit spatium, necesse est, &c. i. & q^d ē
talis. qm̄ omne, quod pertransit spa-
tiū, necesse est, vt anteq̄ pertranscat
totum spatium, pertranscat medietatē,
& necesse est vt anteq̄ pertranscat il-
lam medietatē, pertranscat medietate-
tem illius medietatis, & sic in infini-
tum. qm̄, cum magnitudo diuidit^r ī
medietates īfinitas, necesse ē vt illd,
q^d præsit totā magnitudinē, anq̄ præ-
transcat illā, prætranscat magnitudines ī-
finitas. & cū ita sit, cōtinget vt motū
prætranscat ī tpe finito magnitudines ī-
finitas. q^d ē īpōse. D.d. Aut q^d hoc
dicit alio mō. &c. i. aut q^d inducit q^d E
nem alio modo, dicendo q^d qui mo-
uetur p aliquod spatium, potest nu-
merare medietatem illius spatij an-
te illud spatium, & medietatē illius
medietatis ante aliam medietatem,
& sic in infinitum. ex quo cōtingit
q^d, si aliquis homo pertransiuerit p
aliquod spatium, vt numeret nume-
ros infinitos. quod est īpōse. Et,
cum dixit, vt numeret medietates,
vnā post aliam, intendit numera-
re medietates, quæ consequuntur se
adinuicem, sicut numerās numerat
vnitates, quæ consequuntur se adin-
uicē. sed, quia medietates sunt infini-
tæ, sequitur numerare numeros in-
finitos, & iste mod⁹ īpōsis est alius
a prædicto, & est manifestior, & nō
potest cōtradiçi secūdū sermonem
per contradictionem dictam in Sex-
to. illic. n. fuit dictū q^d, si pertransit
medietates infinitas, necesse est vt
pertranscat eas in temporibus infini-
tis. Et, cum posuit hanc quæstionē,
incepit dissoluere eam, & dixit:

In primis ergo de motu sermo-
nibus soluebam⁹, quia tempus
Phy. cū cō. Auer. FFF infi-

Phyficorum

In infinita hēt in ſeipſo. nihil. n. abſurdū eſt, ſi in infinito tempore infinita trāſit aliquis. ſiſt aut in finitū & in longitudine eſt, & i tpe. Sed hęc ſoſo ad interrogantem quidē ſe habet ſufficienter. Interrogabatur enim, ſi in finito tempore cōtingit infinita trāſire, aut numerare: ad rem autē ſplam, atq; veritatem non ſufficienter. ſi. n. aliquis dimittens magnitudinem, & interrogatorem, ſi in finito tpe contingit infinita tranſire, interroget de ipſo tpe hęc (habet. n. tempus infinitas diuiſiones) non ampli⁹ ſufficiens erit hęc ſolutio, ſed verū illud dicendū eſt, quod quidem diximus in nuper dictis ſermonibus. Si. n. aliquis cōtinuā diuiferit in duo dimidia, hic vno ſigno, tanq̃ duobus, vtitur. facit .n. ipſum & prīcipium, & finē. ſic autem facit & qui numerat, & qui i dimidia diuidit. Sic autē diuidente, neq; erit continua linea, neq; motus. continuus .n. motus continui eſt: in continuo autem inſunt quidē infinita dimidia, ſed nō actu, ſed potentia. Si vero faciat actu nō faciet continuū, ſed ſtabit. quod quidē in numerāte dimidia manifeſtū ē q̃ accidit. vnū. n. ſignum neceſſe eſt ipſi numerare duo. alteri⁹ .n. dimidij prīcipium, alterius aut finis erit, ſi non vnā numeret cōtinuam, ſed duo dimidia. Quare dicendum eſt ad interrogantem, ſi contingit infinita trāſire, aut in tempore, aut in longi

tudine, q̃ eſt quidem ſic, eſt autē **N**on ſic. actu. n. ſi ſint, non cōtingit, potētia autē contingit. qui .n. continue mouetur fm accēſ, infinita tranſiuit, ſimply autem non. accidit. n. lineæ infinita dimidia eſſe. ſubſtantia autem ipſa altera eſt, & eſſe.

*Dicamus igitur ad hoc, quod in præteritis ſermonibus diſſoluimus hęc q̃onē, cū diximus quoniam i tēpore ſunt partes infinitæ. quoniam nō eſt impoſſibile vt aliquid pertrāſeat res infinitas in tempore in finito. & infinitū eodē mō exiſtit in lōgitudine, & tēpore. ſed iſta reſponſio ſufficit in hac q̃onē. queſtio. n. eſt, vtrū ſit poſſibile in tēpore finito pertranſire, & numerare res infinitas: ſecundū aut rē, & in rei veritate non ſufficit. quoniam, ſi hō diuiferit lōgitudinem, & diuiferit querere, vtrum ſit poſſibile i tēpore finito pertranſire res infinitas, deinde queſiuit hoc in ipſo tēpore: nā tēpus hēt differentias infinitas: tūc iſta reſpōſio nō erit ſufficiens. ſed oportet nos dicere verum, & eſt illud, quod prius diximus, ſ. quod, cū aliquod diuidens diuiferit cōtinuum in duo media, tunc vte-
L
N tur hic eodē pūcto pro duobus. facit .n. ipſum prīcipium, & finem. et ſimiliter facit qui nūerat, aut qui diuidit medietates. Cū igitur fuerit aliquid diuſum hac diuiſione, non*

- A** non erit continuū, siue fuerit linea, siue motus. motus . n. continuus est continuus: & in cōtinuo certae sunt medietates infinitae, non in actū, sed in potentia. Cum igitur posuerimus medietates in actū, tunc nō erit continuū, sed necesse est ut quiescat. & hoc sequitur manifeste in eo, qui numerat medietates. necessario . n. numerat idem punctum pro duobus. quoniam erit finis alterius duarum medietatum,
- B** & principium alterius medietatis, sed non numerat cōtinuum pro vno, sed pro duabus medietatibus. Et ideo respondendum est querenti utrum sit possibile pertransire res infinitas, aut in tempore, aut in longitudine, sic, quoniam quodammodo hoc est possibile, & quodammodo impossibile. in actū quidem est impossibile, in potentia vero possibile. quoniam illud, quod mouetur continue, per accidens pertransit
- C** res infinitas, simpliciter vero non. accidens enim est, quod accidit lineae, ut essent medietates infinitae, secundum autē suā essentia nō.
- 68** Cum narrauit qd rñsio p̄dicta in qōne Zenonis non sufficit, incipit narrare modū, ex quo illa rñsio nō est sufficiens, & primo iterauit illā rñsionem, & dixit: i sermonibus. n. p̄teritis. i. illa solutio nō sufficit. qm̄ nos diximus illic in rñsione ad sermonem dicentis qd. si motum p̄trāsit spatium, cōtingit ipsum pertran-

sire spatia infinita in tempore infinito, diximus hoc, s. qd, si pertransit spatia infinita, pertransit ea in tēporibus infinitis. tempus. n. in quo est motus, diuiditur in infinitum, sicut diuiditur magnitudo, per quam est motus. Et hoc intēdebat, cum dixit: dissoluimus quaestionem, &c. Et, cū dixit cōtradictionē, qua contradixit illi qōni, dem̄strauit diminutionē, qd est in illa cōtradictionē. Quoniā, cū dictū fuit in qōne qd, si motū p̄trāsit spatium, sequit̄ ut p̄trāseat spatia infinita in tpe finito, non intēditur in ea ad destruendum ipsum p̄trānsire spatia infinita, sicut oportet. **E** ret, sed dictū fuit rñdendo qd, si p̄trāseat spatia infinita, p̄trāsibit illa i tēporibus infinitis, non in tpe finito, sicut dictum fuit in qōne. Et in hoc ut quasi concedere posset esse p̄trāsire spatia infinita ex hoc, quod dixit qd pertransit ea in tpebus infinitis. Sed hoc in se est impossibile, s. p̄trāsiri spatia infinita. sed, si hoc fuerit concessum rñsio erit vera. Et hoc intēdebat, cum dixit: qm̄ non est impossibile, &c. i. rñsio autem p̄dicta illic, s. qd, si p̄trāseat spatia infinita, p̄trāsibit ea in tpebus infinitis, est vero: qm̄ non est impossibile p̄trānsire spatia infinita in tpebus infinitis. **D.** dixit: Sed ista rñsio sufficit, &c. i. sed rñsio p̄dicta in Sexto est sufficiens quātū ad quaestionē. dicens. ii. hanc qōnē querit utrum est posse p̄trāsire, aut numerare in tpe finito res infinitas. & cum dictū fuit ei hoc esse impossibile, dixit qd, illud, quod pertransit spatium, p̄trāsit res infinitas in tpe infinito. & ad hoc fuit dictum, qd illud, quod p̄trāsit spatium, si p̄trāsit infinita, p̄trāsit ea i tpebus infinitis. qm̄, si componit spatium ex infinitis.

Physicorum

Gis spatijs, necesse est ut tempus, in quo pertransit spatium, componatur ex temporibus infinitis. Et ideo ista contradictio sufficiens est quantum ad quærentem: sed secundum rem in se non est sufficiens. & ideo dixit: secundum autem rem, & in rei veritate non sufficit. Et, cum dixit, quæ non est hæc quæstio sufficiens, dedit causam in hoc, & dixit: Quoniam si homo diuideret, &c. & intendit per differentias, instantia. & intendit quod quæstio remanet, si quærens dimiserit illud, quod existimauit sequi ad motum, scilicet quod motum pertransit spatia infinita in tempore infinito, & mutauerit quæstionem ad tempus, quærendo quod tempus, in quo motum mouetur, componitur ex temporibus infinitis, cum diuiditur per instantia infinita: & motum mouetur per totum spatium in toto illo tempore: ex quo contingit ut motum pertranseat res infinitas: quoniam pertransit tempus, & spatium, quod est impossibile. infinitum enim nunquam desinit, neque pertransitur. Si hoc igitur fecerit quærens, tunc responsio prima non erit sufficiens in dissolutione istius quæstionis. & hoc, quod dixit, manifestum est. quoniam illic accepit pro possibili pertransire spatia infinita. Et, cum declarauit quod responsio prædicta non sufficit secundum rem ipsam, dixit: Sed oportet nos dicere verum, &c. i. & responsio sufficiens in hoc est illud, quod declaratum est, scilicet quod spatium, super quod mouetur motum, est idem in actu, & continuum, & indiuisum. motum enim non diuidit spatium in actu, nisi quando describit in eo aliquod punctum in actu. & si, postquam describit aliquod

punctum in actu, mouetur, utetur tunc **K** illo puncto pro principio, & fine: & erit necesse ut quiescat necessario inter duos motus. Motum igitur secundum continuationem non diuidit magnitudinem in actu: ergo magnitudo est una. & non sunt illic medietates infinitæ, nisi in potentia: ergo motum non præstat medietates infinitas in actu in tempore infinito, & est illud, quod est impossibile. pertransire autem medietates infinitas in potentia in tempore finito in actu non est impossibile, sed est necessarium. D. d. & sicut facit, qui numerat, &c. id est, & qui numerat partes spatijs, non numerat eas, nisi diuidendo illud in actu in partes æquales. & cum hoc fecerit, tunc numeratio erit finita necessario: & tunc diuidetur res in partes finitas numeratas. diuisio enim in partes æquales terminat continuum, & numerat ipsum. diuisio vero, quæ non terminat ipsum, est diuisio, in qua maius semper diuiditur in minus. D. d. Cum igitur fuerit aliquid diuisum hac diuisione, &c. & intendit diuisionem, quæ est in actu. D. d. motus enim continuus est continuus. i. & causa in hoc est, quoniam continuatio motus est propter continuationem magnitudinis. cum igitur magnitudo diuidatur, necesse erit ut motus diuidatur necessario, & non remaneat continuus: cum magnitudo, quæ est causa continuationis illius, non remanserit continua. D. d. & in continuo certe, &c. & hoc, quod dixit demonstratum est in principio Sexti, sicut est declaratum in Tertio, quod impossibile est ut in continuo sint partes in actu infinitæ. D. d. Cum igitur posuerimus medietates in actu, &c. i. & cum posuerimus medietates spatijs, super quod mouetur

Diuisio in partes æquales terminat continuum, & numerat ipsum. diuisio vero, quæ non terminat ipsum, est diuisio, in qua maius semper diuiditur in minus. id est. 3. ph. c. c. 59

6. ph. c. c. 4. & inde

Infinitum nunquam desinit, neque pertransitur.

tur

A tur motum, esse in actu, tunc motus non remanebit continuus, & vnus, sed necesse erit vt motus quiescat apud quamlibet medietatem. D. d. & hoc sequitur, & c. i. & hoc bene apparet i eo, qui numerat medietates spatij, s. qui diuisit illud in actu. qui. n. diuidit magnitudinem vnā, & cōtinuā i actu in duas medietates, & medietatem in duas medietates, vt i vno puncto pro principio, & fine. vnde sequitur vt motus eius non sit continuus.

Obiectio. Sed quaeritur hic. qm̄, cum motum diuiserit magnitudinem i duas medietates in actu, quiescendo

B in ea, deinde diuiserit illam medietatem in duas medietates, quiescendo etiam, tūc sequitur etiam, si medietates sunt infinitae, q̄ motum nunq̄ perueniet ad extremū magnitudinis. sed peruenit: ergo magnitudo non diuiditur in magnitudines infinitas. qm̄, si diuiditur, tūc q̄o Zenonis remanet, sicut dicunt quidā nostri socij. Et r̄sio, vt mihi yr̄, i hoc est, q̄ motū, anteq̄ diuidat magnitudinē in duas medietates, diuidit illā medietatē in partes equales in potētia, & sunt aequales sibi. vnde necesse ē vt magnitudo consumatur p̄ hanc

Solutio.

C diuisione, vt declaratū est. qm̄, cum diuiserit medietates residuas, diuidet ēt eas p̄ hanc diuisionem aequale, & sic consumetur magnitudo necessario. Diuisio igit̄ magnitudinis s̄m medietates est diuisio p̄ acc̄ns: & diuisio, quē est s̄m medietates, q̄ nō finiuntur, est diuisio, cum qua non coniungitur diuisio, quā facit finitātē, neq; in potētia, neq; in actu, s. diuisio, q̄ est s̄m partes aequales. ista. n. diuisio consumit magnitudinē, siue fuerit potentia siue actu. Cū igitur diuisio, quā consumit magnitu-

dinē, fuerit cōiuncta cū diuisione, q̄ **D** non cōsumit ipsam, accidet diuisioni, q̄ nō cōsumit magnitudinem, vt cōsumat eā. & iō accidet deceptio ex mixtiōe eius, quod est p̄ se, cum eo, quod est p̄ acc̄ns. & hoc manifestū est fatenti veritatē. D. d. & iō r̄nden dum est, & c. i. & propter hoc, qd̄ diximus, non oportet r̄ndere quærenti, vtrum sit posse vt motū p̄trāseat de tpe, in quo mouetur, aut de magnitudine, per quam mouetur, per medietates infinitas r̄nsione simplici. sed dicetur ei, quia quodammodo est posse, & quodammodo impoſe. s̄m quidem q̄ illae medietates sunt existētes in actu, est impoſe, s̄m autem **E** q̄ sunt in potentia, est posse, s. vt motum p̄trāseat res infinitas potentia, non in actu. D. d. qm̄ illd, qd̄ mouetur continue, & c. i. & quia accidet, vt spatium finitū, vnū in actu, continuum possit diuidi in res infinitas. & ideo accidet moto, p̄trāseanti illud spatium, p̄trānsire res infinitas non essentialiter, & primo. Et hoc intendebat, cum dixit: simpliciter vero non. Deinde d. acc̄ns enim accidet lineae. id est &, quando motum p̄trānsit lineam, non p̄trānsit medietates infinitas, quia diuisio lineae in medietates infinitas **F** est ei per accidens. Et hoc intendit, cū dixit: est. n. per accidens. i. q̄ hoc non est ei, s̄m q̄ est vna, non discreta. sed, si fuerit, erit, s̄m q̄ est multa. qm̄ definitio, & essentia eius, secundū q̄ ē linea, q̄rit finitātē. Et Innuit hoc, qd̄ dictū ē i definitione lineae, s. li nea ē, cui⁹ vltima sunt duo puncta.

Manifestum autem est & q̄, nisi aliquis faciat temporis lū gnum (quod prius, & posterius

FFF ij dia

Phyficorum

¶ diuidit) semper posterioris ad ipsam rem erit simul idem ens, & non ens, &, quando factum erit, nō erit. signum igit vtriusq; commune est, & priori, & posteriori, & idem, & vnum numero, ratione autem non idem. huius enim finis est, alterius autē principium: ad ipsam autem rem semper posterioris passiōis est. Sit enim tempus, in quo A C B, res in quo D. hæc in A quidem tempore alba, in B vero non alba: in C ergo alba, & non alba. in

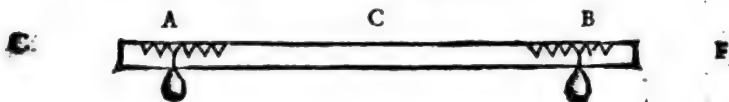
H quolibet enim ipsius A verum est dicere albam, si toto hoc tempore erat alba, & in B non albā: C autem in vtriusq; non ergo dā- dum est in toto, sed præter vltimum nunc. in quo C: hoc autem iam posterius. &, si fiebat nō al- bum, & si corrumpebatur albū in toto A, factum est, aut corru- ptum in C. quare album, aut nō album primum in illo verū est dicere, aut, cum est factum, non erit, &, cum corruptum est, erit: aut simul album, & non album, & omnino ens, & non ens esse necesse est. Si vero quod fuerit prius non ens, necesse est fieri ens, &, cum fit, non est, non est possibile in impartibilia tempo- ra diuidi tempus. si enim in A tempore fiebat D album, factū est autem simul & in altero im- partibili tempore, sed contiguo in B, si in A fiebat & non erat, in B vero est, generationem oportet esse quandam mediam. qua- re & tempus erat, in quo fiebat,

Non enim eadem ratio erit & K. n̄s, qui non impartibilia dicūt: sed ipsius temporis, in quo fie- bat, factum est, & est in vltimo signo, cui nullum est contiguū, aut consequenter: impartibilia autem tempora consequenter sunt. Manifestum autem q̄, si in A toto tempore fiebat, q̄ nō est maius tempus, in quo factū est, & fiebat, quam id, in quo toto solum fiebat.

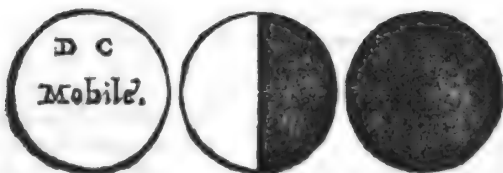
Et manifestum est quod, si ho- mo non posuerit punctum in tem- pore, distinguēs prius, & posterius posterioris rei in re, semper tunc idem erit ens, & non ens: &, cum est ens, non est ens. punctus. n. qui est ambobus, & continuus priori, & posteriori, est idem in numero, sed in respectu non est idem. est. n. finis illius, & principium istius. in passione vero semper est postre- ma p. ytionis. Sit igitur tempus A B, & passio C. & hæc passio sit in toto tempore A album, & in tē- pore B non album. in tempore igitur C erit album, & non album. quoniam in quocumq; loco fuerit ac- ceptum in A, dicetur vere quod in eo est album, quoniam in hoc to- to tempore fuit album. & in B est non album: & in C est interim. nō ergo oportet concedere quod est in instāti in simul, sed in instāti, quod est finis: & est illud, in quo est B, & hæc est postremum. &, si sit al- bū,

Abum, & corrumpitur album in to- pore indiuifibili, fed eft conſequēs, **D**
 to **A**, tunc illud non fit, aut corrū- ſin tempore **B**. & quia in tempo
 pitur, niſi in **B**. & ideo igitur, ſi re **A** non fuit album, in **B** vero
 fuerit album, aut non album, tunc fuit album, ideo neceſſe eſt vt inte
 primo erit verum dicere hoc in eo. rim ſit aliqua generatio. & ideo
 & ſi non, quando fit aliquid, non neceſſe eſt vt etiam ſit tempus, in
 eſt illud, & quando corrumpitur, quo ſuit generatio. Et iſta ratio nō
 eſt illud, a quo tranſmutatur. aut contingit eis, qui non dicunt par
 erit neceſſe vt inſimul ſit album, tes eſſe indiuifibiles. in puncto. n.
 & non album, & vniuerſaliter qui eſt finis, & deſinitio temporis, in
 tale eſſe, & illud non eſſe. Si igitur quo generatur res, in eo efficitur
 illud, quod eſt nunc, & non fuit an res generata, & ens, ita, quod om
Ete, neceſſe ē vt generetur, & quod nino non ſit conſequēs. tempora au
 generatur, dum generatur, non eſt tem indiuifibilia ſunt ſucceſſiua. **E**
 illud apud generationem, impoſſi- Maſeſtum eſt igitur quod, quan
 bile eſt igitur vt tempus diuida- do aliquid in toto tempore **A** ge
 tur in tempora indiuifibilia, quo- neratur, tunc illud tempus, in qua
 niam, ſi fuerit **C** in tempore **A**, generatur, non eſt, in quo fuit ad
 erit album, deinde inſimul erit al- dens toti tempori, in quo generabi
 bum. eſt igitur album in alio tem- tur tantum.

Exemplaris oſtenſio, qua dubitatur quod id, quod generatur, vel corrumpitur,
 in eodem inſtanti ſit, & non ſit.

Tempus.

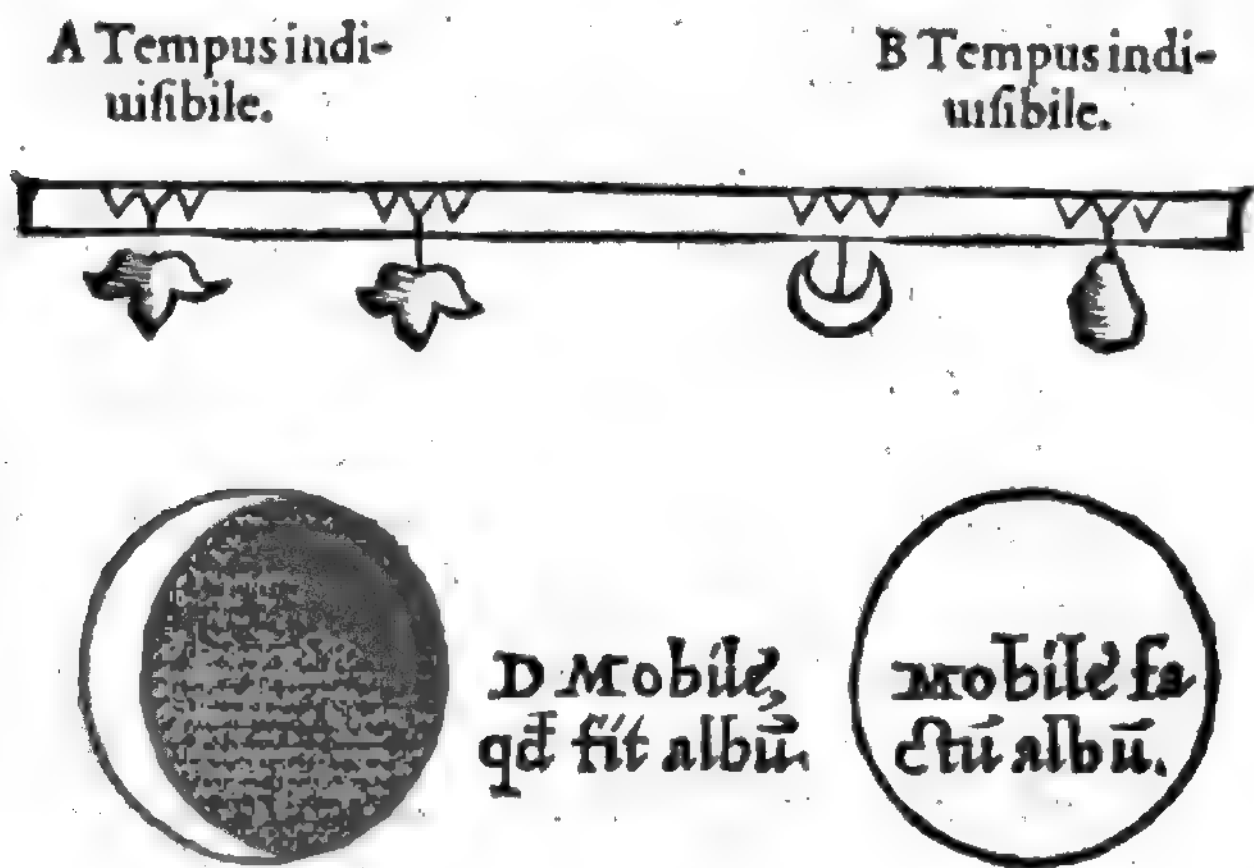

FFF iiii

Oſtio,

Physicorum.

Ostensio, quod tempus non diuidatur in indiuisibilia.

69 Cum declarauit quod differentia inter contrarios motus tempus est tempus, vult narrare et quod differentia temporis, quae distinguit inter motus priores, & posteriores, secundum quod illud, ad quod est motus, aut e converso, scilicet differentia temporis, sit distinguens inter prius, quod est illud, ex quo est motus, & posterius ex ipsis motibus, est aliquid indiuisibile, & quod modo est e contrario illi, quod fuit in motibus contrariis. quoniam scientia eius est complementum suae intentionis. Et dixit: Et manifestum est quod, si homo, &c. i. & manifestum est per se quod, si homo non posuerit istas distinguens inter prius, & posterius temporis ex motibus, & consequentibus motus posteriores, aut inter prius, secundum illud, ex quo est motus, & inter motus, ad quos posterius semper est dignum habere proportionem, & posuerit ipsum tempus indiuisibile, contingeret ei ut aliquid sit ens, & non ens in eodem tempore. & hoc intendebat cum dixit: et quod necesse est ut idem sit ens, & non ens. D. d. & cum est ens, non est ens. i. & contingit

huic positioni. & cum aliquid ponatur esse non erit ens. D. d. punctum. n. est ambobus, &c. i. & diximus quod necesse est ut in tempore accipiamus aliquid tale. quia tale instans, quod est in tempore, est sicut puncto in linea, & est e converso prioris, & posterioris ex rebus, quas diximus, & est indiuisibile in se: & si sit diuisibile respectu eius, quod est ante, & in respectu eius, quod est post. est. n. finis eius, quod est ante, & principium eius, quod est post. Et est dignius quod attribatur ei, quod est post, scilicet posteriori. scilicet qualitati, quae fit ex transmutatione, quam ut attribatur transmutationi priori. & hoc fuit ita. quoniam principium passionis, quae fit a transmutatione, est aliquod ens, & transmutatione est non ens. Et, quia dignius est attribui enti quam non enti, ideo d. i. passione vero, &c. i. & passio dignius est attribui passioni posteriori, quae fit, quam attribui transmutationi priori, scilicet instanti, quod est principium essentiae passionis, quae fit. Et, cum narrauit quod, si non fuerit positum quod tempus

*a. l. posteriori.

A tps motus est aliud à tpe rei, in quo
pfitur motus p instans, qđ distin-
guit ista, sm qđ est indiuisibile, seq-
uitur ut aliquid sit ens, & nō ens in-
simul. D. dedit exemplum de hoc ad
notificandū, qđo prouenit ista cō-
secutio, & d. Sit igitur tps, &c. i. sint
igit tēpora, i quorū utroq; est trās-
mutatio, & in altero est pfectio trās-
mutatiōis duo tēpora A, B, & sit qua-
litas, qđ est in eo albedo, s. c, & sit tē-
pus A, illud, in quo c fuit albū, & tē-
pus B, illud, in quo c fuit nō albū, i.
transmutatū in albedine, in tēpore
n. trāsmutationis verū est dicere qđ
res trāsmutata non est illud, ad qđ
transmutatur: qm, si aliquid trans-
mutetur in aliqd, necesse est ut nō sit
illud. Et, cū posuit qđ in tpe trāsmu-
tationis nō albi in albedine vere dī
in toto illo tēpore esse nō albū, & in
illo tpe, in quo est albū in actu, ne-
cessario dī in eo toto tpe ipsum esse
albū, d. in tpe igit c erit albū, & nō
albū, &c. i. & cū fuerit positū qđ dīa
inter hęc duo tēpora est diuisibilis,
tūc ista dīa erit pars vtriusq; tēpo-
ris: & cū hoc fuerit, necesse erit ut
istud tps, qđ ē dīa, sit pars vtriusq;
tēporis, s. cōe inter illa. i. necesse est
ut c sit in A in simul. & sic erit albū,
& nō albū. Et, cū hoc sit impossibi-
le, oportet pōnere qđ finis motus, &
principiū perfectionis motus est in
re indiuisibili. Et hoc intēdebat, cū
d. non igit oportet cōcedere, &c. i.
nō igit oportet cōcedere qđ c est in
tpe cōi istis duobus tēporibus: qm
contingit ut in eo sit in simul albū,
& nō albū. sed op3 pōnere qđ i istā-
ti indiuisibili, qđ distinguit iter duo
tēpora, puenit finis motus, & est al-
bū, s. c, & principiū sui esse albū. D.
d. & hoc est postremū, i. illud, qđ sit

ex transmutatiōe. finis. n. trāsmuta
tionis est posterior trāsmutatiōe: &
ipsi rectius est, sicut d. attribuere in-
stās. Et, cū narrauit, qđ tēpus motus
generati est aliud à tpe suæ eēntiæ,
& qđ necesse est, ut distinguat p ali-
qd indiuisibile, incēpit narrare etiā
qđ necesse est ut tps generati distin-
guat p aliqd indiuisibile à tpe suæ
corruptiōis, & qđ, si fuerit diuisibile,
cōtinget ut res sit generata, corrupta
i. p. & d. & si sit albū, & corrūpit, &c.
i. & si aliqd esse albū, & ipsum trās-
mutari ab albedine sunt contraria,
necesse ē ut tps, in quo dī ipsum eē
albū, sit aliud à tpe, i quo dī ipsum
transmutari ab albedine, i. ipsum i-
cipere corrūpi. & si nō, cōtingeret
ut in illa hora, in qua fuit aliquid,
nō sit illud. v. g. in hora, in qua fuit
albū, nō sit albū: illud. n. qđ trans-
mutat de albedine, nō est album. &
continget ēt, ut cū corrumpit, i. qđ
transmutat de albedine, sit illd tūc,
& sic erit ens in tpe suæ corruptiōis.
Et intēdebat p totū hoc notificare
qđ, cū sit hoc impōte ut tps genera-
tionis rei sit tps suæ essentis, i. possi-
bile est ut illud, qđ distinguit inter
ea, sit tēpus. D. d. Si igitur illud, qđ
est nunc, & nō fuit prius, necesse ē
ut generet, &c. i. cū aliquid fuit mō
ens, qđ ante nō fuit, necesse ē ut ge-
neret, antequā sit ens in actu. D. d.
& qđ generat, dum generat, nō est
illud, qđ generat, i. perfecte. & hoc ē
manifestū. qm, si apud generationē
esset, tūc generaret illud, qđ genera-
tum iā ē perfecte. & intēdit, qm ne-
cessē est, ut tps generatiōis sit aliud
à tpe essentis illius generati. Et, cū
declarauit qđ instans, in quo incē-
pit generari, necesse est ut sit aliud
ab instāti, in quo est generatum in
actu,

In tpe trāsmutatiōis
B
verū ē di-
cere qđ res
trāsmuta-
ta nō ē il-
lud, ad qđ
transmu-
tat. Idē. 5.
Idē. 13. &
Idē. 6.
Idē. 39.

Phyſicorum

E actu, ita, q[uod] utruq[ue] eor[um] sit aliq[ui]d indiuisibile, d[icitur] impossibile est igitur ut tempus diuidatur, &c. i. &, cum t[em]p[us] generationis sit aliud à tempore essentia[rum] generati, & differētia inter ea est aliq[ui]d diuisibile, impossibile est ut t[em]p[us] componatur ex temporibus indiuisibilibus, s[ed] ut t[em]p[us] generationis sit aliq[ui]d indiuisibile: & similiter tempus essentia[rum] generati: & q[uod] duo tempora essent contigua. Deinde dixit: quoniam, si c[on] fuerit in tempore, &c. idest quoniam, si c[on], q[uod] est in loco albi, fiat in tempore a album, & fuerit tempus a diuisibile deinde fuerit non album in alio t[em]p[or]e indiuisibili, tangenti t[em]p[us] a, s[ed] consequenti, & sit tempus b, t[un]c ipsum esse album, & nō album est in duobus temporibus indiuisibilibus quorum alterum sequitur secundum, idest tangit ipsum. Deinde dixit: & quia in tempore a non fuit album, &c. i. & cum in tempore a indiuisibili non fuit album: quoniam tunc non fuit albū: & in tempore indiuisibili b fuit album, necesse est ut inter hęc duo tempora transmutetur de nō albo in album. Deinde dixit: ideo necesse est ut sit t[em]p[us] in quo sit generatio. idest &, cum necesse est ut transmutetur, & generetur inter duo tempora indiuisibilia, scilicet instans, in quo transmutabile fuit non album, & instans, in quo fuit album, necesse est ut inter duo tempora indiuisibilia sit tempus, in quo est transmutatio. omnis. n. transmutatio inter duo cōtraria est in tempore, ut declaratum est. ergo instans non sequitur instans. Et, cum induxit impossibile, quod sequitur ex hac intentione, dicentibus tempus com-

poni ex temporibus indiuisibilibus, scilicet instatibus, dixit, quod istud impossibile non sequitur non dicentibus hoc, & dixit. Et ista ratio non contingit, &c. i. idest & istud impossibile prädicitum non contingit nobis. quia punctus temporis indiuisibilis, quem nos ponimus esse finem generationis, in eo dicimus aliquid fieri in actu generatū, &c. i. idest quod ipsum punctum ponimus esse principium essentia[rum] generati, ita, quod non ponimus ipsum sequi punctum, in quo erat non generatum, ex quo contingeret nobis ut ex consequentibus esset t[em]p[us], idest quoniam, cum nos posuimus quod inter omnia duo instantia est tempus, ideo sermo noster conuenit rei. Deinde dixit: Manifestum est igitur quod, cum res fuerit in toto tempore a, & cetera idest, & manifestum est igitur ex eo, quod diximus, quod res non perfecte est in actu in tempore addito tempori suę generationis, sed existit perfecte in tempore indiuisibili, idest in fine illius temporis.

Quibus igitur aliquis tanq[uam] proprijs credet rationibus, hæc, & h[ab]mōi quędā sunt. Logice aut[em] considerantibus ex his videbitur alicui idē hoc accidere. Omne. n. q[uod] continue mouetur, si à nullo prohibeatur, in q[uod] quidē venit s[ed]m lationē, in hoc & pri[us] ferebatur. ut, si ad b venit, ferebatur ab b: & nō, cū prope erat, sed mox ut cōepit moueri. cur. n. magis nunc, q[uam] pri[us]: similiter aut[em] & in alijs. Q[uod] aut[em] ab a ad c fertur, rursus veniet ad a, continue

A continue motum. Cū ergo ab A ad C ferebatur, tūc & ad A fert, eo, q̄ a C est, motu. quare simul contrarij. cōtrarij. n. sunt, q̄ fm rectā fiunt. simul autē & ex hoc mutāt, in quo non est. si igitur hoc impossibile est, necesse est stetur in C. nō est ergo vnus motus. qui enim statu intercipitur, non est vnus.

Istae. n. sunt ratiocinationes, & quibus homo debet esse certus, quoniam sunt conuenientes, & consequentes de suis similibus. Si autē posuerit cōsiderationem de hoc secundum Dialecticam, sequitur hoc idē alyis modis, quos narrauimus. Dicamus igitur, quod omne motum secundum continuationem, nisi aliquid occurrat ei, illud, quod est trāsmutatum ad ipsum, mouebatur i primo. v. g. quod, si A fuit ad B, ad ipsum fuit finis motus eius in primo: & non solummodo

intendit ad ipsum, quādo fuit prope ipsum, sed intendebat illud a principio motus. non. n. est illuc cā, propter quam sit dignius vt tunc intenderit in ipsum magis quā primo. et similiter est de alyis. Et illud, quod transfertur ex A, si, quando peruenerit in B, reuertatur ad A, si mouetur secundū continuationem, tunc, quando mouebatur de A ad B, in illo ē tēpore mouebatur ad A, motu, qui est C. secundum igitur hoc mouetur duobus motibus cōtrarijs insimul. isti. n. duo motus secundū reētitudinē sunt contrarij. & cū hoc cōtingit, vt trāsfertatur ab eo, in quo nō est, i. ab eo, in quo non fuit. &, cū hoc sit impossibile, necessario quiescit tunc. & sic motus non erit vnus motus. in quo enim interponitur quies, non est vnus.

E Ratio Prima, qua ostenditur quod motus reflexus non possit esse continuus.

A

C

Idest

Physicorum

G Idest, istę igit demones sunt il-
 70 la, de quibus debet hō habere cer-
 titudinē, qm̄ conueniūt rebus. Et in-
 tēdit p̄ conuenientes ipsas eē essen-
 tiales, & primas. & innuit per hoc il-
 lud, qđ dictū est de translato refle-
 xo. quia, cū reflectit, describit pun-
 ctū in actu, & cū describit punctū ī
 actu, quiescit. ista. n. rōcinatio ē p̄-
 pria translato. Et intendit p̄ Diale-
 cticā sermones veros, qui cōponun-
 tur ex accidētibus v̄sibus, non pro-
 prijs. Et manifestū est qđ illa rōcina-
 tio, quā induxit, ē v̄s. fundat. n. sup̄
 duas propōnes. Quarū vna est, qm̄
 transmutatū est in potētia illud, ad
 qđ trāsmutatur in postremū : & si-
 ue fuerit p̄pinquū, siue remotū, ne-
 cesse est qđ in sua transmutatione
 amittat partē successiue post aliā il-
 lius, à quo transmutat, & acquirit
 successiue partē illius, qđ transmu-
 tatur. ergo illud, ex quo trāsmutat,
 & illud, ad qđ transmutat, sunt op-
 posita necessario : & vtrunq; illorū
 est in parte transmutati, alia à par-
 te, in qua est reliquū : sed sunt non
 determinata in se, neq; apud nos. &
 hoc v̄s est, & cōe oī transmutato.
 Et, cū fuerit coniunctū huic, qđ ali-
 quid est transmutatū de eodem in
 idē, motu vno cōtinuo, cōtinget, vt
 illud, ex quo trāsmutat, sit illud, ad
 qđ trāsmutat. ex quo cōtingit vt il-
 lud, qđ amittit per trāsmutationē,
 illud idē acquirit. qđ est impole. &
 ista propō est cōis, & nō propria. Et
 v̄s manifestū est istā rōnē esse Lo-
 gicā. Propō. n. dicens qđ duo opposi-
 ta non pnt congregari insimul, est
 cōis pluribus vna scīa. Et dicēs qđ il-
 lud, ex quo ē trāsmutatio, & ad qđ
 est trāsmutatio, sunt opposita, est
 cōis fm̄ subiectū, & fm̄ p̄dicatum.

Sermones
 Dialectici
 sūt sermo-
 nes veri, q
 cōponunt
 ex cōibus.
 Idē. 1. cor.

H
 cā. 70. &
 4. ph. 87.

subiectū. n. est cōe oī trāsmutabili :
 p̄dicatū aut est de accidētibus oīb̄
 entibus. Et iō v̄s intendere p̄ sermo-
 nes Dialecticos duos modos, s. de-
 mōnes, quę cōponunt ex acciden-
 tibus cōibus plurib̄ in vna arte, aut
 demōnes, quarū * p̄dicata sunt
 propria Dialecticę. Rebus. n. Diale-
 cticę vtimur duobus modis, aut fm̄
 instm̄, & est magis p̄priū, aut qua-
 si fundamētis politis eo mō, s; quę
 aliqua ars v̄t eis, qđ declarata sunt ī
 alia. Et d. Dicamus igit, qđ oē motū
 fm̄ cōtinuationē, &c. & intelligen-
 dū est hoc de moto naturaliter, aut
 voluntarie, nō de motu violente. &
 hoc manifestū est in vtroq; moto.
 Et d. nisi aliquid occurrat. qm̄, si ali-
 quid occurrerit, qđ impediāt ipsum
 ab eo, qđ est naturale ei, tūc nō mo-
 uebit cōtinue ad illud, ad qđ primo
 mouebat. quasi diceret, & cū trāsla-
 tū transferat de primo principio ad
 illud, ad qđ transfert postremo, ne-
 cesse ē, vt motus eius ad illud sit cō-
 tinuus: nisi aliquid impediēs occur-
 rat illi. Hoc igit, qđ d. nisi aliquid
 occurrat, non est exceptio ex illo, qđ
 res mouet ad illud, ad qđ peruenit
 in postremo, sed est exceptio eius qđ
 motus est cōtinuus. illud. n. qđ mo-
 uetur naturaliter, semp mouet ad
 illud, ad qđ peruenit in postremo, si
 ue occurratur ei, siue nō. D. d. & nō
 solū mō intendit ad illud, &c. & di-
 xit hoc, ne aliquis dicat qđ illud, qđ
 mouet fm̄ cōtinuationē ex A ad B,
 & ex B ad A, reflectendo, nō moue-
 tur ī primo de B ad A, sed mouetur
 ad A, qm̄ peruenit ad B. & iō d. r̄ndē-
 do qđ, cū posuerimus qđ isti duo mo-
 tus sunt vnus, tūc motus nō erit so-
 lū ad postremū finē, qm̄ ei appropi-
 quat, sed à principio, cū nulla sit il-

Sermo
 Dialectic⁹
 duplex.

* 2. l. prin-
 cia.
 Dialecti-
 ca vtimur
 dupl̄r. idē.
 1. phy. 35.
 & 2. Met.
 c. 15. & 7.
 Me. c. 2.

L

M

he

A licet ea cogēs, vt motus sit ad illud vltimū, qñ ei appropinquat magis, q̄ qñ est remotū. D.d. & similiter est de alijs. i. de alijs motibus, p̄ter motū localem, s. reflexum. ista. n. demonstratio cōis est oībus. Et, cū declarauit q̄ de primo mouet illud, qđ mouet ab illo, à quo mouet ad illud, ad qđ mouet, & reflexū mouetur de eo dē in idē, cōtingit necessario, si fuerit positū q̄ motus eius, qđ mouetur istis duobus motibus, est vnus, vt moueatur duobus motibus contrarijs insimul. D.d. & cū hoc cōtingit, vt transferatur ab eo, in quo nō est. i. & trāstatū fm nā nō trāstert, nisi ab eo, in quo ē, ad illud, i quo nō ē. Si igit posuerimus q̄ aliquid trāstertur ad illud, à quo trāstert, contingeret vt trāstertat ab eo, in quo nō est. qđ est impossibile. D.d. & cum hoc sit impossibile, necessario quiescit. i. & cū istud impossibile sequit ex hoc, qđ posuimus, q̄ transmutatū nō quiescit, qñ mouet istis duobus motib⁹ contrarijs, ergo necesse est vt quiescat. ergo motus nō erit vnus, & cōtinuus. oīs. n. motus, in quo interponit quies, nō est vnus, & cōtinuus.

C Amplius autē & ex his manifestū est vlt magis de oī motu. Si. n. omne, qđ mouetur, moueatur aliquo dictorum motuū, & quiescat aliqua oppositarū generū: (nō. n. erat ali⁹ p̄ter istos:) qđ aut nō semp mouet fm hūc motū, dico aut quicūq̄ sunt diuersi specie, & nō si qua pars est totius, necesse est prius quiescere fm oppositā quietē. quies. n. priuatio motus est. Si igit contrarij quidē mot⁹ sunt, qui fm rectā fiunt, simul aut non cōtin

git moueri contrarijs motibus, D qđ ab A ad C fertur, nō vtiq̄ feret simul & ab ipso C ad A. Qm̄ aut nō simul fertur, mouebitur autē fm hunc motū, necesse est prius quiescat apud C. hęc. n. est opposita quies, ei, q̄ est à C, motui. Manifestū igit ē ex hīs, q̄ dicta sunt, q̄ nō ē cōtinuus mot⁹.

Et hoc apparet magis in oī motu ex hoc sermone ē. Quomā, si oē motū nō mouetur, nisi aliquo istorum motuū p̄dictorū, necesse ē vt quiescat quiete opposita illi motui E quo mouetur. nullus. n. ē motus hic p̄ter illos. & motū non mouetur semper isto modo motus, s. motibus diuersis in specie, neq̄ est ē aliqua pars totius moti, ergo necesse ē vt prius quiescat quiete opposita motui. quies. n. est priuatio motus. Si igitur motus recti sunt contrarij, et est impossibile vt moueatur aliquid duobus motibus contrarijs insimul, tunc illud, quod transferatur de A ad C, impossibile est vt insi F mul transferatur ex C ad A. & cum non mouetur istis duobus motibus contrarijs insimul, & mouetur hoc motu, necesse est vt quiescat, antequā moueatur ad C. ista. n. quies ē opposita motui ex C. Et declaratū ē igitur ex hoc, quod diximus, quod iste mot⁹ nō ē cōtinuus.

Ista est alia declaratio p̄pinquā 71 primę, & fundatur super duas propositiones. Quarū vna est, q̄ oē motū, qđ

Physicorum

G qđ mouet vno motu motu finitō-
rū diuersorū fm spēm, necesse est vt
moueat a q̄te opposita illi mo-
tui, sc̄. a quiete, quam habet in illo, a
quo mouet, vt declaratū est ī Quin-
to. Secūda aut̄ est, qđ oē qđ mouetur
duobus motibus oppositis, necesse ē
vt singulariter moueat eis, cū sit im-
possibile moueri insimul. Et ex his
duab⁹ propōnibus sequit̄ qđ oē mo-
tum duobus motibus oppositis ne-
cesse est vt moueat vtroque motu
post quietē. Istę igit̄ duę demōnes
conueniunt in propōne, dicente qđ
imposse est vt duo motus contrarij
H sint insimul, & differunt in secūda
propōne. In prima. n. demōstratione
fuit acceptū qđ, si duo motus oppo-
siti fuerint continui, necesse erit vt
duo motus oppositi sint insimul, &
postea fuit dictū, & cū non sint con-
tinui, necesse est vt inter eos sit q̄s.
In hac aut̄ demōne fuit dictum qđ,
cū sit imposse vt duo motus oppo-
siti sint insimul, necesse est vt vterq;
motus sit per se: D. cōiunctum fuit
huic qđ oīs motus vnus p se incipit a
quiete cōtraria. Et d. Qm̄, si oē mo-
tū nō mouet, nisi &c. i. dicamus igit̄
tur qđ, si oē motū nō mouet in eodē
I tpe, nisi altero duorū motu oppo-
sitorū, quibus innatū est moueri, ne-
cesse ē vt in illo, ex quo incēpit mo-
ueri, sit quiescens quiete opposita
motui, vt declaratū est in Quinto.
D. incēpit declarare istā consecū-
tionē, & d. nullus. n. motus ē hic p-
ter illos, i. & hoc est necessariū, qm̄ ī
illo tēpore, in quo est positū moue-
ri altero illorū duorū motuum, nō
inuenit̄ moueri alio motu, prāter il-
lum vnū motum. D. d. & motū nō
mouet semp isto mō motus, &c. i.
&, cum motū nō mouetur eodem

tpe, nisi altero duorū motuum op-
positorū: & motū nō semp mouet
altero motū oppositorū diuersorū
in spē, neq; iste motus, quo mouet,
est pars totius, i. pars motus totius:
necesse est vt motum sit prius quie-
scens. Et hoc, qđ d. manifestum est
per se. Qm̄ oīs motus, qui non est
pars motus, neq; est perpetuus, ne-
cesse est vt incipiat post quietē. mo-
tus. n. nō sequitur motū, nisi qn̄ se-
cundus fuerit perfectio primi, non
oppositus ei. aut hoc cōtinget p ac-
cidēs, sicut illuminatio domus per
candelā, q̄ sequit̄ motum candelę.
Et, cum posuit has propōnes, incē-
pit congregare hoc, & inducere ex-
emplū in hoc, qđ intendit declara-
re, & d. Si igit̄ motus recti, &c. i. si igit̄
tur motus, qui sunt super vnā lineā
rectam ad partes cōtrarias, sunt cō-
trarij, & est imposse qđ aliquid mo-
ueatur duobus motibus contrarijs
insimul, & nō moueatur altero sem-
per, necesse est vt trāslatū quiescat
inter duos motus. V. g. qm̄, si trāsla-
tum imposse est, vt moueatur super
lineā rectā a c ex a ad c, & ex c ad
a simul, & moueatur vtroq; istorū
motuum per se, & in tempore pro-
prio, necesse est vt illud translatum
quiescat in a, anteq̄ moueatur ab
eo ad c, & quiescat in c, antequā
moueatur ab eo ad a. quies enim
in a est opposita motui ex a ad c:
& quies in c est opposita motui ex
c ad a. & quasi D. & cum impossi-
bile sit duo motus oppositi, sint in-
simul: & si non, tunc alter eorum
esset perfectio alterius: tunc neces-
se est, vt inter eos sit quies necessa-
rio, & non est alter eorum perfe-
ctio alterius.

Amplius.

Documē

Quo mo-
tus p̄t se
motū. Vi-
de p̄ ho-
c. s. ph. c.
12.

L

M

Amplius autem et hec res magis propria est nris, quam dicta sunt simul .n. corruptum esse non album, & factum esse album. si igitur continua alteratio est ad album, et ex albo, & non manet aliquo tpe, simul corruptum esse non album, & factum esse non album. trium .n. erit idem tempus. Amplius non si continuum est tempus, & motus, sed consequenter. quomodo .n. erit ultimum idem contrariorum, ut de albaionis, & denigrationis?

B Et est iste sermo est magis conueniens, quam predictus. et est ut in simul corrumpatur non album, & fiat album. Cum igitur alteratio fuerit continua ad album, & ex albo, et hoc non durat aliquo tempore, tunc insimul corrumpitur non album, & fit album, deinde fit non album. Vnum igitur tempus erit tribus. Et est non sequitur, si tempus est continuum, ut motus sint continui, sed successiuus. Et, si non, quomodo erit idem postremum contrariorum duorum, v.g. postremum albedinis, & postremum nigredinis?

72 Cum ista declaratio, quam compleuit, est de proponibus remotionibus a natura eius, de quo consideratur, quod propones, quas nititur dicere in hac demonstratione d. Et etiam iste sermo, &c. i. & etiam iste sermo, quem modo volumus dicere, est conuenientior predicto. D. induxit sermonem, & dixit: est ut insimul corrumpatur, &c. i. contingit .n. hoc, ut ponimus ut motus contrarii sint continui. v.g. quod motus de non albo in album, & de albo

in non albo sint continui, contingit **D** ut in eodem instanti corrumpatur non album, & fiat album. & sic in eodem instanti erit aliquid ens, & non ens. Et quia super istud impossibile est fuisse, statutus in preterito in hac demonstratione, induxit impossibile maius, propter quod iterauit hunc sermonem, & d. Cum igitur alteratio &c. i. cum igitur posuerimus quod alterationes contrariae sunt continuae. v.g. alteratio ex non albo in album, & ex albo in non album, & posuerimus quod album non durat tempore, continget necessario ut in eodem instanti corrumpatur non album, & fiat album, & corrumpetur album ad non album: & sic ista tria contraria erunt in eodem instanti, quod est impossibile, & valde inopinabile. Et, quia istae omnes demonstrationes sunt fundatae super hoc, quod motus contrarii impossibile est ut sint continui: quoniam necesse est ut interueniat eos quies: & apparet de natura eorum, quod impossibile est ut sint continui, & si sit positum quod inter eos non est quies: continuatio .n. non est in eis, nisi ex tpe tunc illi autem impossibile est ut sint continui, cum sint contrarii. d. Et est non sequitur, &c. i. & est, si concesserimus quod inter motus contrarios non est quies, & **I** quod tempus duorum motuum est continuum, non sequitur, si tempus sit vnum, ut motus contrarii sint continui. **a** D. induxit causam in hoc, & dixit: Et si non, quomodo erit idem postremum, &c. i. & necesse est ut duo motus contrarii non sit continui quia continua sunt illa, quorum ultima sunt idem, sed ultima contrariorum non sunt idem, cum sint contraria, verbi gratia nigredinis & albedinis, quorum ultima impossibile est ut sint idem.

a Non sequitur, si tempus sit vnum, ut motus contrarii sint continui.

Quod

Physicorum I

¶ Quod motus solus circularis possit esse
continuus. Cap. 4.

Qui autē sup circularē fit,
erit vnus, & continuus.
nihil. n. impoſſe cōtingit.

Quod. n. ex A mouet, si
mul mouebit ad A, fm idē ppo-
ſitū. ad qđ. n. veniet, et mouetur
ad hoc: sed nō simul mouebitur
contrarijs, neq; oppositis. Non
. n. oīs, qui est ad hoc, ei, qui est
ex hoc, cōtrarius est, aut opposi-
tus. Sed contrarius quidē est, q
super recta sit. huic. n. est contra-

Hrius fm locū, vt qui fm diame-
trum fit: distat. n. plurimū. Op-
positus autē est, qui est fm eadē
longitudinē. quare nihil prohibet
continue moueri, et nullo tē-
pore deficere. Circularis. n. mo-
tus est, qui * ab eodē in idē. Re-
ctus autē, qui ab * eodē i aliud.
Et qui in circulo quidē fit, nun-
quā in eisdē est: qui vero fm re-
ctā saepe in eisdē. Eo igit, qui sp
i alio, et alio fit, cōtingit moueri
cōtinue: eo vero, q i eisdē saepe,
nō contingit, necesse. n. esset si-
mul moueri oppositis. Quare
neq; in semicirculo, neq; in alia
circūferentia vlla cōtingit mo-
ueri cōtinue. saepe. n. necesse est
sz eadē moueri, et cōtrarijs mu-
tari mutatiōibus. nō. n. copulat
pīcipio finis: q autē circuli est,
copulat, & solus est perfectus.

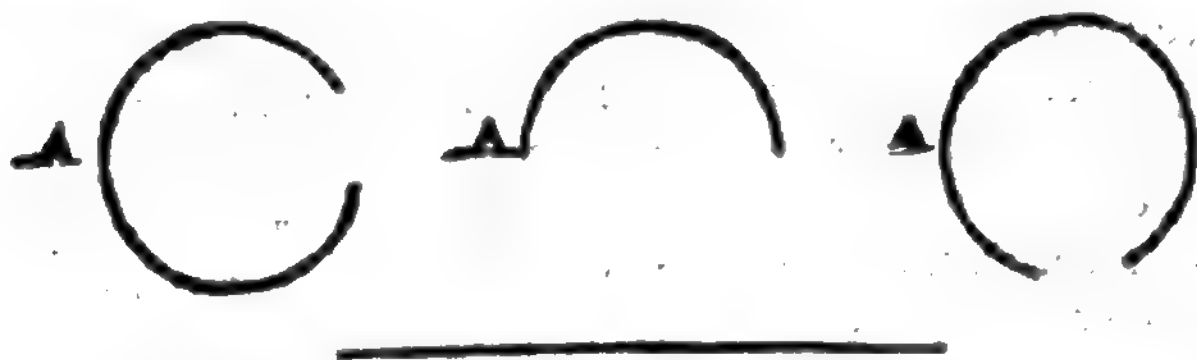
Motus autē circularis est vnus,
& continuus. nō. n. sequitur ex hoc
aliquo mō ipossibile. Quoniā illud,
quod mouetur ex A, mouetur ad
A eadē intentione. ad illud. n. ad

quod peruenit, ad illud ēt moue-
tur: sed non mouetur duobus moti-
bus contrarijs insimul, neq; opposi-
tis. Non. n. oīs motus ad aliquid est
contrarius ei, qui est ab illo, neque
oppositus. Sed cōtrary sunt illi, qui
sunt recte, isti n. sunt contrary se-
cundū locum, v. g. illi, qui sunt se-
cundū diametru, qui maxime di-
stāt. Oppositi autē sunt illi, qui sunt
in eadē longitudine. & ideo nō est
remotum quod ille motus sit cōti-
nuus, & nunquā cesset oīno. Mo-
tus. n. circularis est ab aliquo loco
ad illū eundē locū: Motus at rect⁹
de vno loco ad aliud. Et motus et i
eadē reuolutiōe nō erit illud, quod
mouetur secundū illū i eisdē locis oī-
no: illud at, quod mouetur motu re-
cto, erit i eisdē locis multoties. Mo-
tus igitur, i quo illud, quod moue-
tur, erit in loco post aliū, pōt ēē cō-
tinuus: motus autem, in quo illud,
quod mouetur, erit in eodem loco
multoties, nō pōt ēē cōtinuus: quo-
niā necesse est vt illud, quod moue-
tur secundū illud, moueatur duobus
motibus oppositis isimul. Et iō im-
possibile ē, vt aliquid moueatur in
semicirculo, aut i alio arcu oīno se-
cundū cōtinuationē. necesse est. n. vt
multoties moueatur eisdē motib⁹,
et, vt trāsmutetur modis trāsmu-
tatiōis cōtrarijs. quonia finis nō cō-
iūgitur cū principio: in circulo au-
tē est isinitū, et est solus perfectus.

Demon-

Circularis
motus q
Rect⁹ q.
* a. l. a scip
so i seip.
* a. l. a scip
so.

Demonstratio, quod motus circularis solus est vnus, & continuus.

73 Cum declarauit q nullus motus
rectorū est continuus, & ppetuus, &
q impossibile est vt ex plurib⁹ vno mo-
tu eorū cōponatur vnus motus cō-
tinuus, & ppetuus, vult declarare q
motus circularis in hoc est ecōtra-
rio recti, & q ille solus pōt esse con-
tinuus perpetuus, cū nō accidant ei
illa impossibilia, q accidunt ex posi-
tione eius, q motus rectus est cōti-
nuus, neq; aliud impossibile: & illud, ex
quo nullū accidit impossibile, est posse.
Et d. Motus aut circularis, &c. i. mo-
tus aut circularis pōt eē vnus, & cō-
tinuus, & perpetu⁹. nullū. n. imposse
accidit ex hoc. D. dedit cām in hoc,
& d. Qm illud, qd mouet ex A mo-
uetur ad A eadē intēuione. i. illud. n.
qd mouet circulariter, mouet ad il-
lud idē, ad qd mouebat, i. ad illud
pūctū: qm nō reuertit^r sup illā ean-
dē lineā, super quā mouebat ad cō-
trariā partē illi, ad quā mouebatur:
sicut accidit illi, qd mouetur sup li-
neā rectā. D. d. ad illud. n. ad qd per-
uenit, mouet. i. locus. n. ad, quē per-
ueniet illud, qd mouet super circu-
lū, ex ipso mouet super ipsum, & iō
cōtingit vt iste motus sit perpetuus.
D. d. sed nō mouetur duobus moti-
bus cōtrarijs insimul, nec oppositis
.i. & cā in esse hoc possibile, i. vt qd
mouetur sup circulū, moueatur ad
locū, ex quo mouebat, est, quia nō

accidit ei in hoc, vt moueatur duo-
bus motibus contrarijs insimul, vt
oppositis: sicut accidit hoc ei, quod
mouet recte, & postea reflectit. De-
inde dedit cām in hoc: & d. Non. n.
omnis motus, &c. i. & causa in hoc,
q illud, qd mouet circulariter, mo-
uetur ad illud idē, ex quo moueba-
tur, ita, q nō accidit ei moueri duo-
bus motibus oppositis insimul, est,
qm nō oīs motus ad aliquid est cō-
trarius motui, qui est ab illo, neque
oppositus: qm hoc nō cōtingit nisi
in motu recto, s. vt motus ad aliqd
sit contrarius motui ab illo, aut op-
positus. Et causa in hoc est, qm il-
lud, ex quo ē motus rectus, & ad qd
est, sunt loca contraria. Et cā in hoc
est, quia contraria sunt, sicut descri-
bunt illa, q maxime distāt, & maxi-
ma distantia nō inuenit nisi i linea
recta. D. d. v. g. illi, qui sunt fm dia-
metrū. i. qm in circulo nō inueniū-
tur duo magis distantia, q hęc duo:
& in rei veritate maxima distantia
nō consyderat^r in inter duo loca, ni-
si fm q sunt contraria in se. & quia
in sphaera nihil est tale, nisi cētrū, &
circumferētia, necesse est vt maxi-
ma distantia inter duo loca natura-
lia contraria sit distantia, quē est in-
ter centrū, & circūferentiā. Sed ipse
non indiget hac declaratiōe in hoc
loco, cū non sit necessaria in hoc,
Phy. cūcō. Auer. G G G qd

E

F

Maxia di-
stantia in i-
uenit, nisi
i linea re-
cta. s. v. d.
oppositū.
s. ph. 23.
& .i. cor.
28. vbi h3
q linea re-
cta ē bre-
uissima.
Vide cōc.
Zim.

Phyſicorum

G qđ intendit hic, quēadmodū nō intendit declarare hic qđ, cū corp⁹ circulare mouet, non mutat locū fm totū, neq; est i eo punctus in actu, a quo incipit, & ad quē peruenit, & utitur loco eius illo, qđ mouet sup spatium circulare, cum sit manifestius in hoc loco. D.d. Oppositi vero &c. i. & alia causa est ē, s. qm motus contrarij non sunt nisi motus, qui sunt in eadē longitudine fm reflexionē. D.d. & ideo non est remotū, &c. i. motus aut super circulum nō est reflexus, & iō nō est remotū ut iste motus sit continuus, & perpetuus. D.d. Et motus ē in eadē, &c. i. & illud, qđ mouetur motu circulari nō erit in eodē loco, fm reuersionē ad illud. motus aut, in quo illud, qđ mouet, pueniet ad locū post aliud sine reuersione ad locū, ex quo mouebat, posse ē ut sit motus cōtinuus. D.d. motus aut, in quo illud, qđ mouetur, est in eodē loco multotiens, impossibile est ut sit cōtinuus. i. motus, in quo illud, qđ mouetur, erit in eodē loco s; reflexionē, & reuersionē, impossibile est ut sit continuus. & motus, in quo illud, qđ mouet, erit i eodem loco multotiens, non fm reflexionē, possibile est ut sit continuus. qm illud, qđ mouet fm reflexionē, necessario gescit, Et illud qđ nō mouetur fm reflexionē, non est necessarium ut quiescat. D.d. cām, ppter quam est impossibile ut illud, qđ puenit in eundem locū fm reflexionem, moueatur continue, & d. qm necesse est, ut illud, qđ mouet hoc motu, moueatur duobus motibus oppositis insimul, ut declaratū est i p̄dicto sermone. D.d. Et ideo impossibile est ut aliquid moueat, &c. i. & hoc non accidit in reflexo, fm

qđ est reflexū super lineā rectā, qm **K** hoc accidit ē in reflexo super lineā circularem, aut sequitur semicirculū, aut super alium arcū, aut maiore, aut minorem. D.d. necesse est. n. ut moueatur multoties eisdē motibus. i. & causa in hoc est, qm illud, qđ mouet reflexe, nō mouetur vno motu, sed necesse est ut moueatur multotiens motibus eisdem in specie, & diuersis in numero pluribus. D.d. & ut transmutetur modis trāsmutationis cōtrarijs. i. & necesse est ut illud, qđ mouetur reflexe, moueatur modis motuū contrarijs, & trāsmutationes cōtrariæ impossibile est, **L** ut sint eēdem. D.d. qm finis nō cōiungitur cum principio, &c. i. & causa in hoc est, qm punctus qui est finis, & punctus, qui est principiū in motu non circulari, sunt duo ratione, & subiecto, & non coniunguntur adinuicē, s. ita qđ sit idē in subiecto, principium. s. vnus motus, & finis alterius. & hoc intendebat, cum d. qm finis non coniungitur cū principio: motus autem, qui est super circulū, punctus, qui est in eo principium, idem est cum fine, scilicet quoniam sunt vnum subiecto, & duo ratione. finis igitur in eo est coniunctus cum principio: in circulo enim nullus est punctus naturaliter, idest actu, qui sit principiū, aut finis: & cum fuerit imaginatus in circulo, tunc erit principium, & finis. extremitates vero lineæ rectæ sunt duo puncta in actu.

Manifestum aut est & ex hac diuisione qđ nō alios cōtingit motus esse cōtinuos. in oībus. n. accidit fm eadē moueri sæpe. ut i alteratione p̄ media, & in eo, qui est quantitatis, per medias ma-

In circulo, finis, & principium sunt

M vnu subiecto, & duo s; ratione. s; i linea recta finis, & principium sunt duo ratione, & subiecto. vide pro hoc. 2. c. 1. li. 2. c. 3. & 3. de anima. c. 5. Vide cōt. Zim.

gni-

Agnitudines, & in generatione, & corruptione sunt. nihil. n. differt ea pauca, vel multa facere, in quibus est mutatio, aut mediū addere quippiā, vel auferre. utroque. n. modo accidit per eadē moueri sepe. Manifestū ē igitur ex his, quod neque qui de natura differunt, bene dicunt, qui omnia sensibilia moueri semper dicunt. moueri. n. necesse ē aliquo illorum motu, & maxime secundum illos est alterari. fluere. n. dicunt semper, atque diminui. amplius autem & generationem, & corruptionem, alterationem esse dicunt. Ratio autem nunc dixit vlt de omni motu, quod nullo motu contingit moueri continue, præter quā circulari. quare neque secundum alterationem, neque secundum augmentationem. Quod igitur neque infinita sit mutatio vlla, neque continua, præter circula rem lationem, tot a nobis dicta sint.

Et apparet ex hac diuisione, quod impossibile est, ut alij motus sint continui. contingit. n. ut in omnibus istis iterentur motus. v. g. in alteratione erit iteratio inter duo extrema, & in quantitate erit iteratio in magnitudinibus, quæ sunt in medio, & in generatione, & corruptione similiter. & nulla est differentia in hoc quod res, in quibus est transmutatio, sint multe, aut pauca, neque in hoc ut in medio ponatur aliquid, aut auferatur. continget. n. utroque, modo ut idē iteretur. Declaratū est igitur ex hoc, quod

de loquentibus in naturis non bene dicunt, qui dicunt omnia sensibilia semper moueri. quoniam necesse est ut non moueantur, nisi altero istorum motuum, & dignior motuum in hoc apud eos est alteratio. dicunt enim quod omnia semper fluunt, et diminuantur. & posuerunt generationem, & corruptionem esse alterationem. Et declaratū est hoc vniuersaliter in omni motu, scilicet quod impossibile est ut aliquid moueatur omnino secundum continuationem, nisi in motu circulari. et ideo impossibile ē ut moueatur secundum continuationem in alteratione, aut augmento. Hoc igitur dicimus, quoniam nulla transmutatio est infinita, et continua, nisi motus localis circularis.

Et apparet ex ista diuisione ratio causarum contrariarum, existentium in motu recto, & circulari, quæ remouent continuationem a recto, & dant ipsam circulari. D. d. contingit. n. in istis omnibus, & c. i. contingit. n. si ceteri motus ponantur perpetui, ut ceteris motibus sit perpetuitas per iterationem, in qua est quies necessario. D. d. v. g. & c. i. sicut quies, quæ est apud iterationem inter duas extremitates, quæ sunt duæ passionēs contrariæ, v. g. album & nigrum. D. d. & in quantitate, & c. & intendit per quantitatem motum augmenti, & diminutionis. i. & sicut quies, quæ est apud iterationem existentem in hoc motu, scilicet quoniam magnitudines naturales perueniunt ad finem naturalem, deinde incipiunt diminui, quoniam inter istos duos motus est tempus, in quo est quiescens, ut de-

GGG ij cl-

Phyſicorum

Inter motū argmēti, & diminutionis ē tps statur. Idē. 5. c. c. 23. Istud. 3. de Aia. t. c. 59.

G claratum est. & d. in magnitudinibus, quę sunt in medio, qm̄ iteratio non est, nisi in medio, qđ est inter duos motus oppositos. D. d. & in generatione, & corruptione sūt. i. qđ in ter eas est iteratio, qđ est cā quietis. D. d. & nulla est dīa, & c. i. & nulla est dīa in hoc, qđ sequit̄ inter hoc, qđ alij motus p̄ter circularē, qm̄ iterantur, tranſeant bis per partes medias inter duas extremitates, vt illę partes medię sint pauca, aut multę. i. qm̄ necesse est vt per quālibet earū pertranſeat bis in duobus motibus: & sūt non est dīa inter hoc.

H qđ medium sit esse, aut diuſio cēndi. & d. hoc pp̄ generationē, & corruptionem. D. d. Declaratū est igitur ex hoc, & c. i. & ex hoc ē declaratum est aliud ab eo, qđ intendimus declarare, & est qđ sermo Antiquorum, dicentū qđ oīa ſenſibilia ſemper mouētur, falſus est. D. d. qm̄ necesse est, & c. i. qm̄ qđ ponit entia ſemper moueri, necesse est ea ponere ſp̄ moueri aliquo iſtorū motū ſenſibilem, aut pluribus vno: ſed declaratum est qđ impoſſibile est, vt aliquis iſtorum ſit ſemper: ex quo apparet error sermonis Antiquorum.

I D. d. & dignior motū, & c. i. & apparet ex sermone eorū, qđ motus alterationis est, qui est magis dignus vt ſm̄ ipſum ſint enua in tranſmutatione perpetua. D. induxit rōnē eorū ſuper hoc, & d. dicunt. n. qđ oīa fluunt. i. & ratiocinantur ſup hoc dicendo qđ nos videmus entia ſemper in fluxu: & ideo accidit eis conſumptio. & hęc est cā, pp̄ quam animatum indiget cibo. & errauerunt in hoc, quia acceperunt tranſmutationem, quę est in potētia in actu. Et Loquentes noſtrę legis ſequuntur

Antiquos in hoc, & dicunt qđ accidentia non remanent p̄ duo tempora: ſed ſermo Antiquorū currit curſu nature, ſermo vero Loquentiū noſtrę legis est vanus, quia non coguntur ad dicendū hoc, niſi qđ volunt defendere fundamenta ficta: quia exiſtimant qđ lex non defenditur, niſi per illa fundamenta. D. d. & poſuerunt generationē, & corruptionē eſſe alterationem. i. & Antiqui poſuerunt generationē, & corruptionem cē de genere alterationis: & cum dicunt alterationē eſſe perpetuam, intelligunt alterationē, & generationem, & corruptionem. Et, cum compleuit hoc, fecit rememorationem de omnibus declaratis, & dixit: Et declaratum est hoc vniuerſaliter, & c. i. & ſermo eius in hoc est maſteſtius.

Quod circulatio primus ſit motū. Ca. 5.

Quod aut̄ lationū circulatio prima ſit maſteſtū est. Omnis. n. latio, ſicut et prius diximus, aut circularis est, aut ſup rectā, aut miſta. Hac aut̄ necesse est priores eſſe illas: ex illis. n. conſtat. Recta aut̄ circularis: ſimplex. n. & perfectā est magis. in infinitū igitur nō est ſm̄ rectam ferri. qđ. n. ſic est, infinitum nō est. ſed neq, ſi eēt, moueretur vtiq, aliquid. nō. n. id ſit, qđ impoſſibile est: tranſire aut̄ tē infinitam impoſſibile est. Ea autē latio, quę ſuper finita recta ſit, ſi reflectatur quidē, cōpolita ē, & duo motus: ſi vero nō reflectat̄, imperfecta est, & corruptibilis. Prius aut̄ & natura, & ratione, & tpe, qđ perfectū quidē est,

A est imperfecto est, corruptibili aut incorruptibile. Amplius, motus prior est, quē contingit perpetuū esse, eo, quem non cōtingit. Circularē igitur contingit perpetuum esse, aliorum autē neq̃ corruptionē, neq̃ aliū vllum. statum. n. oportet fieri, si autē status est, corruptus est.

¶ a. l. latio nem.

B Et manifestum est, quod motus circularis est primus motuum localium. Ois. n. translatio, sicut diximus prius, aut ē circularis, aut recta, aut mixta. Mixta autē necesse est vt precedant illa due: ex illis. n. existit. Et vt recta precedat circularis, quia est simplex, et perfecta. quoniam impossibile est, vt aliquid moueatur per lineā rectā infinitam. quoniam nihil est aliquid hmoi infinitum. neq̃, et, si esset, esset aliquid, quod moueretur per illud. quod. n. est impossibile, no erit: Et pertransire infinitū est impossibile. Motus autem per lineā rectam finitā, si reflectatur, erit cōpositus, et erunt duo motus. Et, si non reflectetur, erit diminutus, et corruptibilis. Et in natura, et in rōne, et in tempore precedit perfectū diminutū, et incorruptibile corruptibile. Et ē motus, qui p̃t ēē aternus, p̃cedit motū, in quo ē hoc impossibile. Et motus circularis est possibile vt sit aternus, alij vero non, neq̃ corruptibiles, neq̃ alij

D modorum cessantium est possibile vt sint aterni. cessatio enim est necessaria in eis: Et cessatio non est nisi in corruptione motus.

Cum declarauit q̃ impossibile est vt aliquis motus sit vnus, & cōtinuus, nisi motus circularis, & iā declarauerat q̃ trāslatio p̃cedit alios motus, & promisit declarare q̃ translatio circularis est prior recta, incepit declarare hoc, d. Et manifestum est q̃ motus circularis, & c. i. & manifestum est q̃ motus circularis est prior natura, & diffinitione, & tēpo re motu recto. D. d. Omnis. n. trāslatio, sicut diximus, & c. i. & hoc, qd diximus, manifestū est. & causa in hoc est q̃ ois translatio simplex est, aut circularis, aut recta: quia simplices dimensiones sunt istę duę, & motus mixtus, est sicut mot⁹ super lineā gyratiuam, aut curuā: ista. n. linea cōponit ex recta, & circulari. D. d. Mixtam autē necesse est vt p̃cedant illę duę, i. & necesse est vt motum cōpositū p̃cedant illi duo motus componētes: qm̃ esse illius est propter illos. & hoc manifestū est. Et, cū declarauit q̃ modi motuū in loco sunt tres, duo simplices, & vn⁹ cōpositus, & declarauit q̃ cōpositus est posterior simplicibus, incepit declarare q̃ circularis ē prior recto. i. quoniam motus circularis est prior recto natura, & tempore: quoniam motus circularis est perfectus, & motus rectus est diminutus, & perfectum p̃cedit diminutum. ex quo sequitur necessario vt motus circularis sit prior recto. Et, quia iste syls fundatur super duas propositiones, Quarum vna est, q̃ motus circularis est p̃fectus, & mo-

Ca, pp q̃ mot⁹ simplices sūt duo, ē, q̃ magnitudines simplices sūt duę. idē. i. cō. te. c. s. & vide c. ibiquo sit intelligēdū

Oia, quorū vnū ē p̃fectū, & reliquū di-

GGG iij tus

Physicorum

Grus rectus est diminutus, Secunda est
 minutū, q̄ oīa duo, quorum vnum est dimi-
 pfectū est prius dimi-
 nuto. idē
 2. cor. 12. c. 1.
 12. & 1.
 cor. 12. c. 23
 q̄ oīa duo, quorum vnum est dimi-
 nutum, reliquum perfectum, & p̄fe-
 ctū est prius diminuto, & ista pro-
 positio est manifesta, incepit verifi-
 care minorē. Et, quia circularē mo-
 tū esse perfectū fere manifestū est
 per se, incepit declarare q̄ motus
 rectus est diminutus, & d. qm̄ īpossi-
 bile est, vt aliquid mouearur super
 lineā rectā infinitā. i. & necesse est
 vt motus super lineā rectā sit di-
 minutus. qm̄, si cēt cōpletus, neces-
 se esset vt esset talis, qm̄ in eam non
 posset fieri additio : a cū hęc sit de-
 finitio completi. Et, si motus rectus
 esset cōpletus, necesse esset vt lineā,
 sup quā mouetur, esset completa, s.
 lineā rectā. & si ita esset, esset infini-
 ta. qm̄, si aliqua lineā rectā est com-
 pleta, in qua non pōt additio fieri,
 necesse est vt sit infinita. D. incepit
 declarare q̄ impossibile ē vt aliqua
 lineā rectā sit infinita, vt concludat
 q̄ motus rectus nō est cōpletus, sed
 diminutus, & d. qm̄ nihil est aliqd
 tale infinitum. i. & talē lineā, s. infi-
 nitā impōte est vt sit, vt declaratū
 est in Tertio istius libri. Et, si aliqua
 lineā esset infinita, impōte esset vt
 sup illā esset motus infinitus. D. d.
 qd. n. est impossibile, non erit, & c. i.
 & est impōte vt motus infinitus sit,
 licet concedamus lineā infinitā cē.
 Qm̄ motus super lineā rectā est ad
 aliquid terminatū, s. ad illud, ad qd
 perueniet postq̄ pertransit magni-
 tudinem super quam mouetur. &
 si non, tūc motus esset ociosus. Tūc
 ergo necesse est, si motus infinitus
 sit, vt compleat post pertransitum
 infinitum. & quia infinitum per-
 trāsi est ēt impossibile, motus im-
 pōte est vt sit infinitus. Et ista demō-

stratio est propinqua ei, qua vtit in
 ultimo Sexti. Et, quia posuit hoc, q̄,
 si motus rectus est perfectus, debet
 esse infinitus, & infinitū potest in-
 telligi s̄m rectitudinem, & s̄m refle-
 xionem super eandem lineā finitā,
 & iam destruxit vt motus infinitus
 sit s̄m rectitudinē, incepit destrue-
 re etiam, vt sit s̄m reflexionē, & di-
 xit : Motus aut super lineam rectā
 finitam, & c. i. & non debet aliquis
 ponere q̄ motus sup lineā rectā fi-
 nitam est infinitus, s̄m ire, & redire
 in infinitum : nā iste motus est cō-
 positus ex duobus motibus, quorū
 vterq; est finitus, in quem pōt fieri
 additio, & diminutio : ergo non est
 cōpletus. D. d. & si non reflectetur,
 erit diminutus, & corruptus. i. & cū
 declaratū sit q̄ īpossibile est vt mo-
 tus rectus sit infinitus, & est declara-
 tum q̄ motus reflexus nō est vnus
 motus, remanet vt vnus motus re-
 ctus sit finitus, non reflexus, & mo-
 tus finitus est diminutus, & corru-
 ptibilis, quia in eo potest fieri addi-
 tio, s. quia inuenit p̄fectior ipso. Et,
 cū verificauit illā propōnem mino-
 rem, induxit maiorē, & d. Et in na-
 tura, & in ratiōe, & in tempore, & c.
 i. & manifestum est per se q̄ p̄fe-
 ctum est prius diminuo natura,
 & ratione, & tempore. & intendit p
 rationem definitionē. motus. n. cir-
 cularis accipitur in definitione mo-
 tus recti : qm̄ motus rectus est ille,
 qui est à medio, & ad mediū : & me-
 diū non inuenit, nisi in circulari. D.
 d. & incorruptibile p̄cedit corru-
 ptibile. & hęc est quasi alia declara-
 tio, quā post cōplebit. Et, cū cōple-
 uit hęc declarationē, incepit indu-
 cere aliā, quā innuit per hoc, qd d.
 & incorruptibile p̄cedit corruptibi-
 le,

Mot⁹ fini-
 t⁹ ē dimi-
 nutus, &
 corrupti-
 bilis, q̄ i
 eo pōt fieri
 additio
 vidēssile.
 5. ph. 42.
 M

Ale, & d. Et est motus, qui potest esse eternus, &c. i. quoniam solus motus circularis est possibile ut sit eternus, ut declaratum fuit prius. ceteri autem motus, cuius cessatio est corruptio motus, neque alij modorum motuum, apud quorum cessationes non corrumpitur motus, possunt esse eterni. quoniam manifestum est quod motus cessat, id est quiescit in eis, & quies est corruptio motus necessario. in eis autem, in quibus cessatio est corruptio motus, manifestum est. & ideo non ratiocinatur per istos esse corruptibiles, sed induxit rationem de his, qui sunt in loco.

B Rationabiliter autem accidit circulare unum esse, & continuu, & non eum, qui super recta fit. Eius enim qui super recta fit, determinatum est & principium, & medium, & finis, & omnia habet in seipso. quare est unde id incipiat, quod mouetur, et ubi desinat. apud enim terminos quiescit omnino, aut vnde incipit aut vbi. Ipsius autem circularis indeterminata sunt. cur enim magis quoduis eorum, quam sunt in linea, terminus erit? similiter enim vnumquodque & principium, & medium, et finis est, ut semper quidam sint in principio, & fine, et nunquam. Quare mouetur, & quiescit quodammodo sphaera: eundem enim occupat locum. Cuius autem est, quoniam omnia haec, acciderunt ipsi centro: principium enim & medium magnitudinis, & finis est. Quare fit, ut propterea quod hoc extra circumferentiam est, non sit ubi id, quod fertur, quiescat, quasi transierit. semper enim fertur circa medium, sed non ad extremum. propterea autem, quod

hoc manet, & semper quiescit quodammodo totum, & mouetur continue. Accidit autem econuerso. etenim, quoniam mensura motuum circularium est, primum necesse est ipsam esse, omnia enim mensurantur primo. et, quia primus est, mensura est aliorum. Amplius autem & regulariter contingit circularem esse solum. qui enim super recta fiunt, irregulariter, & a principio feruntur, & ad finem. omnia enim quanto plus distant ab eo, quod quiescit, feruntur velocius. circularis autem solius neque principium, neque finis in ipso natura est, sed extra.

Et recte contingit ut motus circularis sit unus, & continuus, non motus rectus. In recto enim principium est terminatum, & finis, & medium, & omnia ista sunt existentia in eo. & ideo incipit motum in eo ab aliquo loco, & completur suus motus. omnino enim quod mouetur super ipsum, quiescit apud extrema, aut incipit, aut ex quo est. In circulari vero vltima sunt non terminata. quoniam in circumferentia non est locus, qui sit dignior ut sit extremum, quam alius. quilibet enim eodem modo est principium, & medium, et finis. et ideo motum super ipsum semper est in principio, et in medio, et in fine, et non est in aliquo eorum in aliquo tempore. Et ideo sphaera mouetur, & quiescit quodammodo, quia tenet eundem locum.

GGG iij Et

† 1. l. aut quo.

Phyficorū

G Et causa in hoc est, quia oīa ista accidunt centro, est. n. principium magnitudinis, et medium, et finis. Et iō, quia est extra circumferētiā, et iō circulus nō hēt locū, i quo quiescat, postquā peruenierit ad illum. quia seper mouetur circa mediū, & nō ad vltimū. et iō totū permanet semper, cum sit quiescens quodāmodo, & moueatur secundū continuationem. Contingit aut in hoc motu aliquid, & suum cōuersum.

H motus .n. circularis, quia ē mēsurā oīum motū, necesse est vt sit primus. oīa .n. mensurātur per primā mensurā. & quia est primus, est mensura aliorū motū. Amplius aut motus circularis solus est possibilis vt sit equalis. res. n. quæ mouentur recte diuersantur in motu ex principio ad finē. oīa .n. quanto magis remouentur à quiescente, tanto velocius mouētur. in motu autem circulari non est principium naturale, neq. finis, sed extra ipsum, in quo est motus recte.

76 Cum declarauit q. motus circularis est prior recto ex duobus, s. qm motus circularis est pfectus, rectus aut diminutus, & ē, quia motus circularis pōt esse cōtinuus, & perpetuus, rectus aut nō, & in pteritis declarauit cām, pp quam fuit possibile vt motus localis esset perpetuus, sed illic dedit cām remotā, incepit hic dare cām propinquā, vt compleat illud, qd intendit declarare, q

motus circularis est perpetuus, & cōtinuus. Et d. Et recte cōtingit hoc, &c. i. & cā, pp quā necesse est vt motus circularis sit continuus, econtra rio recto, est, qm in recto est principium terminatū naturalit, & finis, & mediū, s. q. ista tria sunt i eo i actu. Et cā in hoc est, quia motus rectus est super magnitudinē rectā, & magnitudo recta est finita, & habet naturaliter duas extremitates terminatas, & medium, D. d. & iō incepit motum in eo, &c. i. & pp hoc necesse est vt oē, qd mouetur sup magnitudinē rectā, habeat duas quietes naturaliter, quietem, s. in initio magnitudinis, a quo mouet, & quietē in fine. D. incepit negare hoc a magnitudine, sup quā est motus circularis, & d. In circulari vero vltima nō sunt terminata. i. in circulari vero non est punctus in actu, qui sit principium, & finis. qm in circumferētia non est locus, qui naturaliter sit dignior, vt sit principium, q vt sit finis, quicunq. locus sit in circumferētia circuli. D. d. quilibet. n. eorū mouetur eodem mō, &c. i. omnis. n. punctus imaginatus in circulo possibile est vt ponatur principium magnitudinis, & finis, & mediū. D. d. & ideo motum super ipsum semper est in principio, &c. i. & ideo illud, quod mouetur super circulum, pōt imaginari in quolibet puncto i principio, & i fine, & i medio. qm potest imaginari ille punctus principium arcus alicuius, & finis alterius, & medium alterius. D. d. & nō est in aliquo eorum in aliqua hora. i. & nunq. erit in circumferētia circuli in puncto, qui sit solummodo principium, aut solummodo finis. qd non accidit in magnitudine recta.

Et

A Et debes scire q^{uod} istae cāe, quas addit hic, quodammodo sunt naturales, & quodammodo mathematicae. accidit .n. causis mathematicis, s. p^{ro}p^{ri}is in mathesi, ut sint cāe primae plurimorum naturalium, sicut accidit scientiis subalternatibus cū subalternatis, sicut Arithmetica, Musica, & Geometria, & Astronomia. Q^{uoniam} cū diversitas duorum extremorum longitudinis rectae est prima cā in hoc, q^{uod} contrarietas existit in locis, necesse est, ut illud sit prima cā in esse primos motus contrarios, quia id est in locis contrariis. Et, quia finita dimensiois rectae ē prima cā ē in esse motus rectos, & est finita, necesse est ut motus recti sint finiti. Et, quia in circulari nō est extremitas in actu, neq^{ue} vlt^{imus} punctus ī actu, necesse est ut in eo non sint loca contraria, neq^{ue} dimensiones finitae. & cum ita sit, necesse est ut motus eius sit vnus, & continuus, & perpetuus: cū motū sup^{er} ipm nō moueat ad loca contraria. Et existimatur q^{uod} ista cā, quā dedit Arist^{oteles}. hic, nō solūmodo dat q^{uod} sit pole^{us} morum circularē esse p^{er}petuu, immo q^{uod} sit necessariū. sic igitur dēt intelligi iste locus. Et, cum declarauit q^{uod} in circulo nō est punctus in actu, qui sit principium, aut finis, aut medium, & q^{uod} quilibet punctus in eo in potentia est haec tria pūcta, s. p^{ri}ncipiū finis, & mediū, narrauit q^{uod} ista est cā, p^{ro}p^{ri} quā sphaera est inseparabilis ab eodē loco, & quodammodo est quiescens, & quodammodo mota, & dixit: Et iō sphaera mouet^{ur}, &c. i. &, quia sphaera mouetur circa gibbositatem centri, & in conuexo nō est pūctus in actu, necesse est ut sphaera sit in eodē loco, numero, & in pluribus locis s^{ecundum} formam, ut declaratum est in Sexto. Et hoc intē-

debat, cum dixit: Et iō sphaera mouetur, & est quiescens quodammodo, quia nō mutat locū alium nūero, i. s^{ecundum} subiectum, & materiā, & est mota, quia mutat loca diuersa s^{ecundum} formā, non quia sphaera, sicut existimatur, mouet^{ur} s^{ecundum} partes, & quiescit s^{ecundum} totum. ponere .n. corpus motū s^{ecundum} partes, & quiescere s^{ecundum} totū est impossibile: imo tota sphaera, & oēs partes mouent^{ur}: sed totū mouet^{ur} in locis diuersis s^{ecundum} formā t^{em}p^{or}is, & partes mouent^{ur} ī locis diuersis s^{ecundum} formā, & subiectum. D. d. Et causa in hoc est, q^{uod} oīa ista accidunt centro, i. & cā inesse ista propria in sphaera, est centrū. Et pōt intelligere per centrū, centrū mathematicū, s. pūctū. & potest intēdere cētrū naturale, & est corpus sphaericum, super quod mouet^{ur} corpus circulare. sphaera .n. diuiditur natural^{iter} in duas partes, in centrum, & circūferentiam. Si igitur voluit cētrū mathematicū, sic intelligēda est haec litera. est .n. principiū magnitudinis, & medium, & finis. i. punctus .n. qui est centrū sphaerae, est principium, eo q^{uod} lineae rectae aequales ex eo exeuntes proueniunt ad circūferentiā. & ē finis, quia oēs lineae a circūferentia exeuntes pueniunt ad eū. Est autē mediū, eo q^{uod} distat aequē ab omnibus partibus, & haec est expō Themistij. Si autē intellexit cētrum naturale, tunc per principiū magnitudinis vult principiū esse s^{ecundum} materiā, & per finem. i. vltimū, quia circulare mouet^{ur} circa ipsum. D. d. & iō, quia est extra circūferentiā, &c. i. &, quia centrum est principium, & finis, & haec sunt cāe quietis, & motus, centrū autem nō fuit in ipsa circūferentia, sed extra, iō. nō habuit circulus locum, p^{ro}p^{ri} quem quiescat, i.

Sphaera.
mouet^{ur} s^{ecundum} totū, s. s^{ecundum} sub^{iectum}, & s^{ecundum} mām, s. s^{ecundum} formā, s. s^{ecundum} totū, s. ph. 3. & 4. ph. 43. & 45. & 1. c. 31.

E

F

Physicorum

G .i. eo q̄ circulus mouetur circa finē, nō ad eū. & quia finis ei⁹ pmanens ī eodē loco est, ergo pmanens est vno mō, & mota cōtinue alio mō. mota quidē, eo q̄ nō puenit ad finē: quiescens vero eo, q̄ finis est quiescēs. & vlt, si principii, & finis, & mediū in his est idē, conuenit vtrinq; fieri.

D. dixit: Cōtingit aut in hoc motu hoc, & eius conuersum, &c. i. q̄ sit primus, eo q̄ est mēsurā oīum motuū, & ecōuerso, s. q̄ sit mēsurā, eo q̄ est primus. Dicit autem hoc, quia

*Necesse ē
ut mēsurā
sit primū
& q̄ pri-*

H
*mū finem
fura. Idē
10. met.
c. 7.*

neceſſe eſt q̄ mēſura ſit primū, & q̄ primū ſit mēſura. Et in hoc loco reuertit ad intentionē, in qua prius inceperat, ſ. ipſum eſſe primū: & eſt Tertia declaratio. **D.** induxit Quartā p̄bationē, & dixit: Amplius autē motus circularis, &c. amplius aliter poteſt p̄bari q̄ ſolus motus circularis pōt eſſe cōtinuus, cu æque diſtet a fine, ad quem mouet. ſ. a medio: q̄ aut recte mouent nō æque diſtāt a fine in oībus partibus longitudinis, vnde q̄ naturalit mouent recte velocius mouent, q̄n appropinquāt fini. & hoc ē, quod voluit dicere, cū d. quāto. n. diſtāt a quieſcēte, &c. i.

*Quæ nāſt
mouent
recte, velo
ci⁹ mouet
q̄n fini ap
propinquāt
idē. 2. cor.
1. cō. 35. &
92.*

I quāto. n. diſtāt a loco, in quo quieſcētes erāt, cū appropinquant ad locū, ad quē mouent, tāto veloci⁹ mouent. **D.** dixit: in motu aut circulari, &c. i. in motu aut circulari nō eſt principium naturale, neq; finis naturalis, ſed principium, & finis eius ſunt extra magnitudinem, ſm quā ſit motus, ſ. in medio. & magnitudo circundat ipſum, exiſtente ipſo eodem, ſcilicet centro.

Quod autem ea, quæ eſt ſm locum latio, prim⁹ motuū ſit, teſtānt oēs, quicunq; de motu ſe-

cerunt mētionem. principia. n. **K** ipſius tribuunt mouentib⁹ ſm hmoi motū. Disgregatio. n. & congregatio motus ſm locum ſunt. ſic aut mouent amicitia, & liſ: ipſarum. n. hæc diſgregat, illa aut congregat. Atq; mentem primū mouentē dicit Anaxagoras diſgregare. Siſt autē & quicunq; talē quidē nullam cām dicunt, ſed propter vacuū moueri dicunt. etenim hi eo, qui ſm locum eſt, motu naturā moueri dicūt. motus. n. qui propter vacuū ſit, latio eſt, & vt ī loco: aliorum autem nullū ineſſe primis, ſed n̄s, quæ ſunt ex his, putant. augmentari. n. & diminui, & alterari, cū congregātur, & diſgregantur, impartibilia corpora dicunt. Eodem autem modo & quicunq; per denſitatē, aut raritatē conficiunt gñationem, aut corruptionem: congregatione. n. & diſgregatione hæc diſponūt. Amplius aut & p̄ter hos, qui aīam cām motus faciunt. ipſum. n. ſeipſum mouēs principium eē dicunt eorū, quæ mouent. mouet aut aīal ſeipſum, & oē aīatū eo, qui ſm locum eſt, motu. Et proprie quoq; moueri dicimus ſolū, quod mouetur eo, qui ſm locum eſt, motu. ſi autem quieſcat quidē in eodē, augmētetur aut, aut diminuatur, aut alteretur, quodāmodo moueri, ſimplit autem moueri, non dicim⁹. Quod igitur ſemper & motus erat, & erit oī tpe, & quod nā ſit principii perpetui motus, adhæc autem

Anaxago.

L

M

Atem quis motus primus, & quē motum perpetuū contingit solum esse, & q̄ primum mouens immobile sit dictum est.

Quoniam autem motus localis sit primus motuum testantur omnes, qui aliquid dixerunt de motu in libro. attribuunt .n. principia eius his, qui hoc motu mouentur. Separatio .n. & congregatio sunt motus locales. sic autem opinati sunt amicitia, & litē mouere: hac .n. separat, illa vero congregat. Anaxagoras autem dicit de intellectu, qui est primus motor, ipsum separare, & discernere. Similiter autem se habent & qui non concedunt aliquod agens huiusmodi, sed dicunt oīa moueri per vacuum. illi .n. dicunt naturam moueri localiter. motus .n. propter vacuum est motus localis. impossibile est enim quod aliquis aliorum motuum sit i primo, sed in his, quae generaliter fiunt a primo. dicunt .n. augmentum, & alterationem fieri in congregatis, et separatis corporibus indivisibilibus. Et similiter qui dicunt generationem, & corruptionem fieri ex spissitudine, & raritate. hac .n. ordinant in congregatione, & separatione. Et similiter alij ponentes animam causam esse motus. dicunt .n. illud, quod mouet seipsum, esse principium motuum. animalia autem, & quicquid habet animā,

mouent se motu locali. Amplius, **D** si dixerit aliquid moueri hic primo, apprehendet anima ipsum, s. moueri tantum in loco. quiescēs autem ab hoc motu, & si continue augetur, aut diminuitur, aut alteratur, dicetur moueri sic, simpliciter autem non dicetur moueri. Dictum est, quoniam motus simpliciter fuit, & erit toto tempore, & principium motus aeterni quid sit, et motus aeternus quis sit, & motus, qui solus potest eē aeternus, quis sit, et quod primus motor sit immobilis. **E**

Cum declarauit q̄ motus circularis est prior recto, & iam prius probauerat motū primū eē motū locale, sicut vult hic notificare motū locale priorē eē ceteris motibus, i ducēs testimoniū super hoc, q̄ oēs dicētes ^{*vel mōdum.} motū generari fm varietatē corū, oēs coegit natura dicere motum locale priorē eē ceteris motib⁹. Et hoc est, quod. d. Qm̄ aūt motus, &c. .i. qm̄ oēs dicētes fieri motū, ponūt motū locale priorē esse ceteris motibus. ipsum .n. eē coegit eos ad hoc. **F** D. dedit cām, & dixit, attribuunt .n. &c. .i. dicunt .n. principia omniū motuū moueri motu locali, aut dicunt principia oīum motuū moueri hoc motu primo. Qui .n. dicunt principia agentia, dicunt primam motionē horū principiorū eē locale. Qui autem dicunt oīa ex se moueri, naturalia, dicunt ipsa primo hoc motu moueri. Et cum dixit q̄ omnes dicentes mundum gñari, dicit motum locale priorē esse, incepit dicere opinionē Empedoclis, dicens: **Op. Imp.**
Sepa-

Physicorum

Separatio. n. & cōgregatio, & c. i. Empedocles. n. ponit motum localem priorē ceteris motibus, eo q̄ separatio, quā dixit fecisse litem, & cōgregatio, quā dixit fecisse amicitiam, i. gñatione mūdi, & eius corruptione sunt, s. motus locales. Sif Anaxagoras dixit motū localem priorē cē oībus motibus. dixit. n. intellectum in cōpisse discernere partes confuses, q̄ sunt iuxta suam opinionem elementa, & extrahere illa a mixto : discretio autē est separatio, separatio autē motus localis. D. dixit: Sif autem se hñt, qui nō cōcedunt, & c. i. sif se habent negantes cām agentem incipientem gñare mundū, & innuit Democritum: & alios. Democritus. n. opinabatur elementa, q̄ dicebat corpora atoma esse, & infinita, per se moveri per vacuum, in quo sunt, quib⁹ involutis generabatur ens. sic ergo dī motū localem priorē esse alijs. D. d. illi. n. dicūt naturā moveri locali. i. & si isti nō dicūt cām agentē, q̄ aliquñ incēpit movere elementa mundi, aut partes eius ad gñationē, ponunt tñ has partes pri⁹ moveri, eo q̄ sunt in vacuo. quod autē mouet eo, q̄ est in vacuo, mouet locali. D. dixit: impossibile. n. ē q̄ aliquis aliorum motū sit in primo. i. hoc autem dicūt eo, q̄ nullus motus prater localem pōt numerari i motib⁹ primis, sed i his, q̄ a primis gñantur. D. notificavit quomō isti, s. scēta Democriti, reducūt oēs motus ad localem, qui est primus, & dixit: dicunt. n. augmentū, & c. i. dicunt. n. augmentū, & diminutionem, & alterationem accidere rebus ex compositione atomorū, q̄ sit per cōgregationem, & separationē. i. ut m. hi vñ q̄ illi opinant hoc fieri, sequentes amplitudinem fora-

minū, & stricturam. amplitudo autem, & strictura est separatio, & cōgregatio. D. dixit: Et sif qui dicunt gñationem, & corruptionē fieri ex spissitudine, & raritate. i. & sif qui dicunt elementum esse vnum aliqd corporum simplicium, aut aliquod medium inter illa, & faciunt hoc ex hoc oīa alia gñari s. spissitudine, & raritate, dicunt et motū localem priorē cē ceteris motib⁹. dēfari. n. & rarificari sunt motus locales. & hoc est, q̄ voluit dicens: hæc. n. ordināt in cōgregatione, & separatione. collocat. n. dēlitate, & raritatem in gñe cōgregationis, & segregationis, & separationis. D. dixit: Et sif alij faciētes aīam, & c. i. & sif qui dicunt principū motuum esse aīam, & opinati sunt aīam seipsam mouere, dicunt primum motū esse localem. & innuit ut vñ, Platonem. i. qui opinabatur principium motū esse aīam, & ipsam seipsam mouere. & iō dixit: aīa ha autē, & quicquid hēt aīam, mouent se motu locali. Et, cū dixit q̄ oēs Antiqui cōueniūt in hoc, q̄ motus localis est primus motuum, & si differunt in mō, deinde innuit rōnē dialecticā, q̄ iuuat in hoc, q̄ ipse est prim⁹ motuum, s. q̄ motus localis ē notior oībus motib⁹, dixit: Ampli⁹, si dixeris aliquid moveri, & c. i. amplius ex hoc noīe simplr motus nō intelligitur, nisi motus localis, cum hoc nomen motus dicatur de motu locali, & de alijs s. prius, & posterius, & simplr, & s. determinationem. Horum autē, de quibus nomē dī s. prius, & posterius, & simplr, & s. determinationem, illd, d quo dī prius, est cā eius, de quo dī posterius. Iō dixit, quiescēs autem ab hoc motu, & c. i. & nomen motus ab eo,

Dēfari, & rarificari sunt motus locales, oppos. 7. ph. 1. s. vidēt. Zim

L Op. Plat.

M

q̄

A q̄ locat̄ mouet̄, d̄r simpl̄r. si autem fuerit quiescens in loco, quanuis au-
geatur, & diminuatur, & alteretur,
aut moueatur alijs pluribus moti-
bus, nō dicimus ip̄m simpl̄r moue-
ri, sed cum determinatione. vt si di-
cas ip̄m moueri fm̄ alterationē, aut
augmētationē. sicut hoc nomē ens,
q̄d d̄r de sūba, & de alijs prædicamē-
tis cum determinatione: vnde sūba
prior est oībus prædicamētis. Et, cū
cōpleuit totum hunc sermonem, in-
duxit summam oīa, q̄ præcesserūt,
quod habet in sermonibus, demō-
stratis, sicut conclusio in oīonib⁹, &
dixit: Dictū est q̄ motus, &c. i. mot⁹
cōtinuus, quem probauimus esse, &
principiū motus æterni quid sit, s.
qm̄ non corrumpitur. & mot⁹ æter-
nus quis motus sit, s. motus circuli,
& mot⁹, qui solus pōt esse æternus,
.i. & declarauimus cū hoc, q̄ motus
circularis est ætern⁹ sic, q̄ ip̄se solus
pōt eē æternus. sunt. n. duæ q̄ōnes,
aut vult, qm̄, cum sit declaratū mo-
tum esse, & hoc necesse est, & sit de-
claratum q̄ aliquis motuum sensi-
bilium pōt esse æternus solus, decla-
rabitur q̄ hic motus sensibilis sit æ-
ternus, l. motus corporalis cœlestis
inter omnes alios motus, & q̄ mo-
tor primus est immobilis, neq; per
se, neq; per accidens.

SUMMA QVARTA.

Primum motorem indiuisibilem esse, &
impartibilem, nullamque prorsus
habere magnitudinem.

Q̄d autē hoc neces-
se est impartibile eē,
& nullā habere ma-
gnitudinē, nunc di-
camus. primū de prioribus ip̄-

so determinātes. Horū aut̄ vnū **D**
quidem est, q̄ impossibile est vllum
finitū mouere infinito tpe. tria
.n. sunt, quod mouetur, & mo-
uens, & tertiu, in quo, s. temp⁹.
hæc autem, aut oīa īfinita sunt,
aut oīa finita, aut aliqua, vt duo
aut vnū. Sit igitur **A** mouens,
quod autem mouetur **B**. tēpus
infinitum, in quo **C**. Ipsum igit̄
D moueat aliquam partē ipsius
B, quæ sit in quo **E**. Non igitur ī
equali ipsi **C**. in maiore, n. mai⁹.
quare non est infinitū tps illud,
quod est ipsius **F**. sic itaq; ipsi **D** **E**
addendo consumā ip̄m **A**, & ip̄-
si **E** ipsum **B**: tps aut̄ non consu-
mā, semper remouēs æquale: in-
finitum. n. est: quare totū **A** totū
B mouebit ī tpe finito ipsius **C**.
Non ergo pōt esse a finito moue-
ri aliquid secundū infinitū mo-
tum. Quod igitur non cōtingit
finitum infinito tempore moue-
re manifestum est.

Nunc autem volumus hoc pro-
bare, hunc motorē impartibilem
esse non habentem magnitudinē,
determinātes prius quadam, quæ
precedunt hanc propositionē. Quo-
rum vnum est motorem finitum
tempore infinito mouere impossi-
bile esse. Sunt. n. tria. motor, s. **Q**
quod mouetur, & in quo sit mo-
tus, scilicet tempus. hæc autē tria,
aut omnia infinita, aut omnia fini-
ta aut quadam sic, quadam sic, vt
si dicas duo, aut vnum. Sit ergo
A, quod mouet, & **B**, quod mo-
uet

Sūba pri-
or ē oīb⁹
p̄dicamē-
tis. idem
7. me. t. c.
4.

2. l. hic

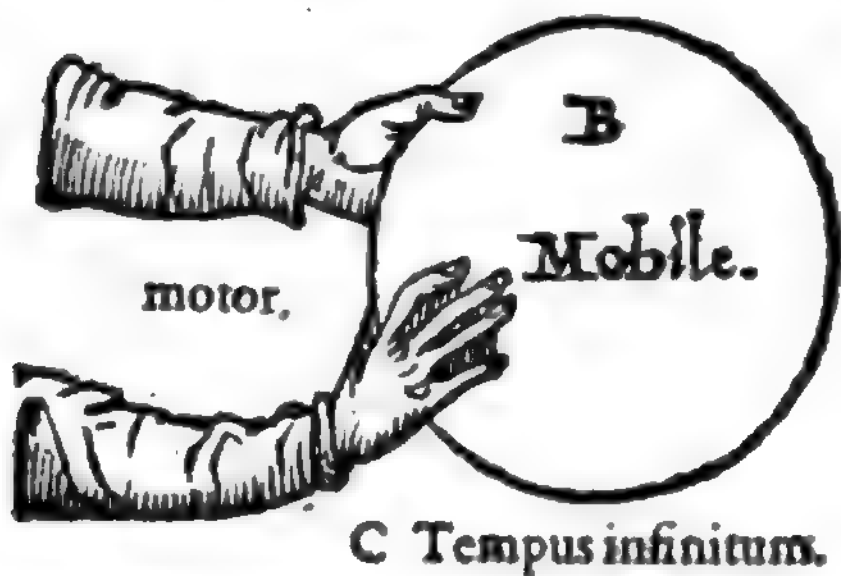
Phyficorum

G uetur, & tempus infinitum C, & C tempus autem si diminuerimus **K**
 moveat D pars eius, partem eius, semper aqualiter, non consumabi-
 que est E. Non ergo movebit illud tur: est enim infinitum: necesse est
 in tempore aquali C, cum manus ergo quod totum A moveat totum
 debet mouere, & longiori tempo- B in tempore finito: C. ergo fini-
 re. non erit ergo tunc tempus infi- sum erit. Impossibile est ergo ali-
 nitum. sit ergo tempus, in quo D quod finitum moveri motu infini-
 mouet E. tempus. Z. si ergo addide to. Vnde manifestum est finitum
 rimus A, consumemus A, & si mouere aliquid tempore infinito
 addiderimus B consumabimus B: impossibile esse.

Demonstratio, qua probatur quod finitum mouens, non potest
 mouere aliquid in tempore infinito.

H

L

I

F. Z Partis tps C.

M

78 In hoc capitulo vult declarare qd hic motor primus non est in materia, sed subsistens per se. & hoc, sian

te declaratum sit, hic proprius declarabitur. Dixit ergo: Nunc autem volumus declarare hunc motorem esse im-

A immobilē, neq; p se, neq; per accūs, neq; est potētia ī corpore, qđ inten-
dit pba re. In prædictis. n. pbatū est
ipm esse nō corpus, neq; mobile per
accūs. sed hæc pbatio est magis p-
pria, in qua pbatur ipm esse extra
materiā. D. inducit ea, q se habēt si-
cut ppositiones ad habēdam certi-
tudinē de hac qōne, & dixit: deter-
minātes prius, &c. hoc aut dicit, eō
q declaratū est corp⁹ infinitum esse
imposse esse: sed iā declaratū est mo-
torē infinitū eē, & tps infinitū esse:
vult ergo probare cuiusmodi esse ē
esse huius motoris. Et dixit: Sit er-
B go A motor, & qđ mouet B, &c. i. di-
co ergo q impossibile est motorē finitū
mouere tpe infinito. v. g. sit A, quod
mouet, & B, quod mouetur, & C tps
infinitum, & accipiamus partē mo-
toris, qui ē A, & illa pars sit D, & mo-
ueat partē eius, quod mouet, s. B, &
illa pars sit E. & hæc diuisio ē posis,
eō, q motor, qui est potētia ī corpo-
re, pōt diuidi. D. dixit: Nō ergo mo-
uebit illud, &c. i. D ergo non moue-
bit E in tpe æquali tempori C infini-
to, in quo A mouet B, cum D sit pars
A, potētia aut partis minor est potē-
tia totius, & maius totum est, & qđ
C maius est mouet tpe longiori. hæc
. n. ppositio verificata est in plurib⁹
locis, vt in fine Septimi. D. dixit: nō
ergo erit tps infinitum. i. non ergo
D mouebit E tpe infinito, in quo po-
situm fuerat q A, qđ est totum mo-
uens, mouebit B, quod est totū mo-
bile. D. dixit: sit ergo tempus, ī quo
D mouet E, tempus Z, &c. i. &, cum
proportio temporis Z ad tempus C
sit composita ex proportione D ad
A, & ex proportione E ad B, quia tē-
pus vtriusq; motus sequitur ppor-
tionē motoris ad mobile, quod ī eo

mouetur: proportio autem D ad A **D**
est finita, quia D multiplicatum cō-
sumit A, & proportio E ad B est fini-
ta, quia E etiam cōsumit B: & om-
nis proportio composita ex duabus
proportionibus finitis est finita ne-
cessario: proportio ergo temporis Z
ad tempus C est finita: Z igitur con-
sumabit C: C autem est infinitum, ve-
positum est primo. quod est incon-
ueniens. Tempus ergo C necessario
est finitum. D. d. Impossibile est er-
go aliquod finitum, &c. idest posito.
ergo q motor finitus nō potest mo-
uere aliquod ī finitum, nec aliquod
finitum tempore finito, manifestū
est finitum non posse mouere tem- **E**
pore infinito. Dicit autem hoc, eo
q, si finitū moueret magnitudinē
infinitam, moueret in tempore infi-
nito. sed q corpus finitum moueat
corpus ī finitum per seipsum est im-
posse, potentiam. n. motoris necesse
est superare potentiam mobilis, in
qua est. Sed notandum est q pro-
positiones cōditionales, quas posuit
Aristo. hic. sunt propositiones veræ
de corpore cœlesti, cum posuit q po-
tentia motiua eius sunt formæ in
materia, quapropter actus eius non
perficeretur, nisi iunctis partibus illi⁹ **F**
materia, secundum * propiuitatē
terminatam. hoc autē, quod est hu-
iusmodi, potentia totius est maior
potētia partis, & est diuisibilis per di-
uisionē partis materia. Si ergo par-
tes materia fuerint finitæ, & poten-
tia erit finita. si vero potentia sit in-
finita, partes sunt infinitæ. omne au-
tem corpus est finitarum partium:
actio. n. ipsius est finita: hæc omnia
sequentur necessario ex hac positio-
ne, s. q corpus cœleste est forma, si-
ue antecedēs ī eis posuerit verū, aut
falsum.

* Aliter q-
tatem.

Physicorum

Falsum. oēs. n. positio, q̄ exigit destru-
ctionē. hui⁹ cōsequētiā, ē falsa, sicut
oīs positio, q̄ exigit destructionē hu-
ius consequentiā, si lapis volat, hēt
alas, ē positio falsa : & si impoſſe sit
lapidē volare. Siſt qui ponit in cœlo
aliquā positionē, ex qua sequit̄ de-
structio huius cōsequētiā, s. q̄, si cœ-
lū habeat partes, necesse est q̄ potē-
tia partis differat a potētia totius : &
si sit impoſſe ipm habere partes, ne-
dum si posuerūt habere partes tres
in actu : & quāto magis est ponere
ipm eē impoſſe, s. m q̄ possibilis ē for-
ma exns in materia.

Vidē cōſile
4. ph. 93.
& 7. ph.
cb. 2.

H ma exns in materia. a. Ampli⁹, cū
oē cōpositū ex materia, & forma in-
uenim⁹ ipm habere actū finitū, dixi-
mus infinitatē actionis puenire aut
ex parte formæ, aut ex parte mate-
riæ : sed forma nō pōt dici finita : re-
ſtat igit̄ q̄ finitas est ex finitate ma-
teriæ. Et, si sit actio aliqua infinita,
nō necesse ē ipsam eē, aut in mate-
ria finita, aut formæ exntis in mate-
ria, qua posita sequuntur inconue-
niētiā, q̄ Arist. intulit. Itē oī formæ
exnti in materia contingit diuisibi-
litas. vel positas, s. potētia diuidendi
ex parte materiæ, s. inest potētia di-
uisibilitatis. posita ergo aliqua for-
ma, cui nō accidit diuisibilitas, hęc
pculdubio nō erit in materia. qđ. n.
denudatū est a cōpositione, & factū
eē, est substantia vna simplex, sicut
simplex, sicut simplex hmōi. Hęc
o. ppositio est conuertibilis, s. qđ ē
simplex, caret potētia, & qđ caret po-
tētia, est simplex. potētia. n. est cau-
sa cōpositiōis alicuius ex duab⁹ sub-
stantijs, si illa, vel aliqua substantia
est vna ī actu, & potētia illa erit sim-
plex : hmōi aut̄ sunt corpora cœle-
stia : simplex aut̄, vt declaratum est,
non mouet̄ ex se, nisi quod mouet

a Rō j. cō-
mētato.
Finitas est
ex ptema-
teriæ. op-
positū. 3.
phy. c. 60
vidē cb. 21.

Secunda.
Oī forma
exnti mā
accidit di-
uisibilitas
Vidē cā. 1.
I

c. d. subia
orbis. Idē
cō. seq.

eēt primū : qđ mouet̄ : corpora ergo
cœlestia sunt materiæ simplices, &
formæ eorū sunt formæ nō ī mate-
rijs. Habito ergo hoc patet eorum
enior, qui obiciunt Arist. q̄ in cor-
poribus cœlestib⁹ impoſſis ē diuisibi-
litas, quā Arist. posuit in sua demō-
ne. & est poſſis in eis, inquātura posi-
ta sunt ipsa eē formas in materijs, ī-
poſſis vero, inquātū sunt simplicia,
& formæ eorū nō sunt in materijs.
Isti ergo sic se habēt, sicuti cū in syl-
ſo ducēte ad incōueniēs obijciūt il-
lationem, aut q̄ sequit̄ ex illatione
esse verū, & dicunt sylſum peccare.
qđ plurib⁹ accidit Modernis philo-
sophantibus, qui solis libris Auicē.
contenti sunt in sua philosophia, &
maxime q̄ vir ille trāstulit ab Arist.
in libris suis, hmōi vnt̄ esse demō-
tiones Arist. in prima facie, nō sunt
aut̄ in veritate. vnde libri hui⁹ viri
poti⁹ faciūt a sapiētiā recedere, q̄ ip-
sam largiant̄. & vlt̄ dico hoc nō ſo-
lū Auicē, ppiū eē, sed & oī, q̄ viſus
est loqui de hmōi, nō obseruās viā
Arist. opinādo in eis, q̄ intelligunt̄ ī
primo aspectu ipsa eē demōtiones
Arist. sicut ſēpius contungit Gale. &
mox incipit cōtradecere ei nesciens
ipsimet in veritate cōtradecere. Et
sicut accidit Alfarabio in hoc, q̄ opi-
natus est, q̄ illa via, quam ipse Arist.
intendit ad æternitatē motus, est il-
la, quam imposuit libro suo de enti-
bus transmutabilibus. Neq; solum
in hoc accidit huic viro hoc cū Ari-
stot. sed in arte demonstratiua, in
qua ipse incedit alia via, q̄ Arist. opi-
nans illam esse veram, aut errans in
ſcientia Arist. & nos iam declaravi-
mus hoc in cōmento nostro super
posterioribus, & dixim⁹ quēdam de
hmōi in poſtris quaſtionibus.

L Cōtra di-
mittētes
tex. Arist.
in sequē-
expōſitō
6. cōſile.
d. aia. c. 3.
In q̄ſtis
mirauus

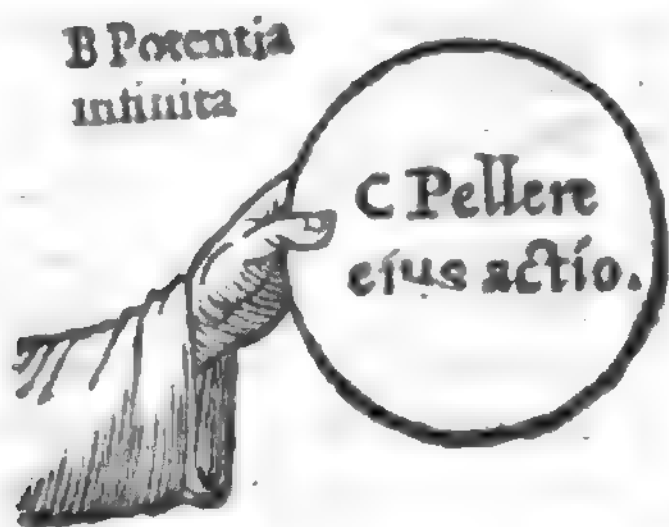
M

Quod

X Quod autem omnino nō con-
tingit in magnitudine finita in-
finitam esse potentiam ex his
manifestum est. Sit enim maior
potentia semper, quæ æquale in
minori tempore facit, vt quæ ca-
lescit, aut dulcescit, aut proñ-
cit, & omnino mouet. Necesse
est ergo & à finito quidem, infi-
nitam autem habente potentiā,
pati aliquid patiens, & plus q̃
ab alio. maior enim est infinita
potentia. At vero tempus qui-
dem non contingit esse vllum.
B Si enim sit in quo A. tempus, in
quo infinita vis calefecit, aut pe-
pulis, A B aut, in quo finita que-
dam, ad hanc, maiorem semper
accipiendo finitam, perueniam
aliquando ad id, quod est in A
tempore mouisse. ad finitum
enim semper addens excedam
omne determinatū: & auferens
semper deficere faciā similiter:
in æquali ergo tempore moue-
bunt finita, ac infinita. hoc autē
C est impossibile. nullum itaq; fi-
nitum contingit infinitam potē-
tiam habere.

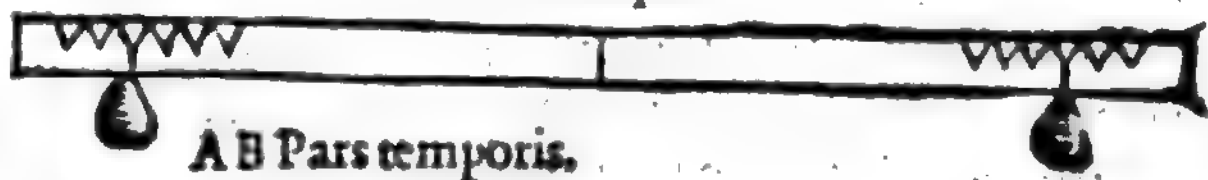
Quoniam aut impossibile ē oī-
na in magnitudine finita esse potē-
tiā infinitā ex ysdē manifestū est.
Sitq; maior potētia, quæ agit æqua-
liter in tēpore minori, v.g. quæ ca-
lescit, aut sanat, & vniuersaliter
mouet. Necesse ē ergo īfinitū, cū po-
tentia eius sit infinita, agere in pas-
sibile maiore passionē, quam quod
finitū. infinitum. n. maius est. Non
autem hmoi pōt esse tempus. Si. n.
A sit tempus, in quo potentia infi-
nita calefacit, aut eleuat, & in tē-
pore A agit illam eandem actio-
nem potentia finita: accipientes. n.
semper potentiam maiorem, ac fi-
nitam, necesse est aliquando perue-
nire ad quod moueat in tēpore. A;
augentes enim semper finitum su-
perat omne terminatum, & dissi-
nuentes semper diminuitur simili-
ter: mouet ergo finitum in tempo-
re, in quo infinitū mouet. quod est
impossibile. non ergo finiti est po-
tentia infinita.

Demonstratio, quod nulla magnitudo finita habet
potentiam infinitam

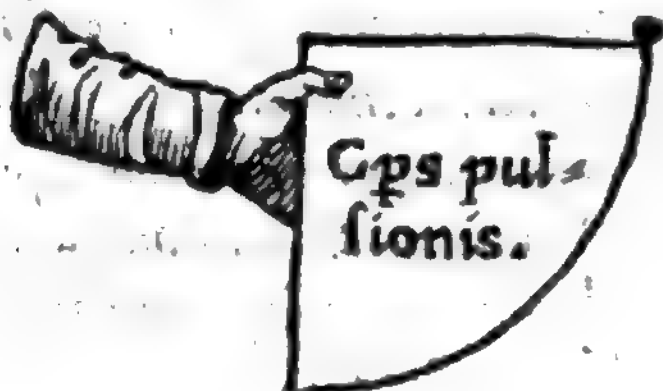

Phyficorum

A Tempus

D poten-
tia finita

H

79 Cum declarauit impossibile esse, quod motor finitus moueat aliquod finitum tpe infinito, & hoc, quod dicimus motor finitus, intelligimus motorem finitum potentia, & magnitudine. sed hoc quidem, quod motor, cum fuerit corpus, sit finitae magnitudinis, iam probatum est I Tertio: quod autem finitae potentiae, cum sit corpus finitum, hoc nondum manifestum est, vult illud hic probare. Cum enim habuit quod omnis corporis potentia est finita, & adiunxit huic propositionem, quam prius probauit, scilicet quod habes potentiam finitam non potest mouere corpus finitum tpe infinito, habebit quod hic motus, cuius tempus, ut demonstratum est, est infinitum, non potest fieri a corpore, neque potentia in corpore existente. Et dixit: Quoniam autem impossibile est in corpore composito ex materia, & forma, quod forma eius agat actione infinita, ex his patebit. Potentia enim haec dicta intelligenda est potentia actiua: potentia enim dupliciter dicitur, actiua, scilicet & passiva. D. incepit inducere propositiones, quibus conatus est

L

hoc probare, & dixit: Sitque maior potentia, &c. sit ergo nobis primum, tanquam notum per se, quod maior potentia agit actionem equalem actioni minoris potentiae in tpe minori tempore, in quo agit minor illam actionem. Deinde dixit: Necessesse est ergo finitum, &c. i. cum igitur maior potentia agit actionem aequalem actioni potentiae minoris in minori tempore, necessesse est in equali tempore ipsam agere actionem maiorem quam minor. Vnde necessesse est quod corpus, cuius potentia est infinita, cum egerit in id, quod natum est suscipere actionem eius, ut cum in frigida uerit, aut calefecerit, agat in aliquo tempore actionem multo maiorem actione corporis finiti in idem passibile in illo tempore. Deinde dixit: Non autem huiusmodi potest esse tempus, id est, corpus autem, cuius potentia est infinita, non agere potest actionem aequalem corporis finitae potentiae in tempore omni, sed in instanti, quod est impossibile. omnis enim transmutatio, ut demonstratum est, est in tempore. Deinde incepit

M

A Incepit hoc declarare, & dixit: Si enim *A* fuerit tempus, &c. si enim posuerimus aliquod tempus, ut *A*, in quo potentia infinita agit actionem finitam, ut calefacere, aut eleuare, aut vniuersaliter mouere, & posuerimus qd in hoc eodem tempore, scilicet *A*, agit potentia finita illam eandem actionem: hoc enim possibile est: continget qd finitum, & infinitum agant eandem actionem in eodem tempore. quod est impossibile. si enim maius in minori tempore facit actionem minorem, quanto magis agit i minori tempore actionem illud, quod est infinitae potentiae? Deinde narrauit quomodo potest inueniri potentia finita, agens in illo tempore posito, in quo agit potentia infinita actionem aequalem illi actioni, & dixit: accipientes enim semper, &c. idest & hoc possibile est scilicet si posuerimus potentiam infinitam, quae agit i tempore aliquo actionem finitam, & inueniamus potentiam finitam, quae in illo eodem tempore agat illam eandem actionem, scilicet equalem illi, eo qd, si posuerimus potentiam finitam, quae agit in illo tempore actionem minorem illa, quam in eo agit infinita, poterimus augere potentiam finitam continue, & sic augmentabitur actio eius in illo tempore. sic ergo continue facientes perueniemus ad hoc, qd agat actionem aequalem illi actioni in illo tempore. Verbi gratia sit *B* potentia infinita, & *C* actio eius, & *A* sit tempus huius actionis, & sit *D* potentia finita, quae agit in illo tempore partem *C*, ut Quartam, aut Quintam partem: multiplicantes ergo *D*, ita, qd proportio totius magnitudinis ad *D* sit sicut proportio

partis *B* ad *C*, manifestum est necessesse esse, quia illa magnitudo agat *C* in tempore *A*, in quo *B*, quod est potentia infinita, agit, in eodem ergo tempore agit potentia finita, & infinita. Nec potest aliquis dicere nunquam perueniri, addendo in magnitudine finita ad magnitudinem finitam agentem in illo tempore actionem, quam agit magnitudo infinita: possumus enim semper addere super magnitudinem, quousque actio eius actionem superet, quamcunq; determinatam posuerimus. Posito ergo qd actio terminata est infinita in tempore terminato, poterimus augere illam magnitudinem terminatam, quae deficit in illo tempore, actionem augere illam in tempore, qd agat illam in illo eodem tempore. Et hoc est, quod dicitur, necesse est aliquando peruenire, &c. i. addentes enim continue super finitum augmentabitur actio eius, ita, qd superabit quacumq; actionem terminatam posuerimus: sicut, si continue diminuantes illud, deficiet actio eius a quacumq; actione terminata, quam posuerimus. Et intendit per hoc dicere qd illud, quod sequitur addendo continue, est simile ei, quod sequitur diminuendo: non autem voluit possibile esse magnitudinem crescere in infinitum, sicut est possibile ipsam diminui in infinitum. Dictum est .n. in Tertio huius libri, & qd aliter se habet in hoc additio, & diminutio. Participant autem in hoc, quod hic intendit, s. qd, si aliqua magnitudo ponatur terminata, cuius actio est terminata, & alia magnitudo minor illa, cuius actio est minor, poterimus augere minorem intantum, qd adequabitur maiori i actione, aut superabit illam, &

HHH ij hfr

1. ph. t. c. 6.
68. & 69.

Phyficorum

Primo modo d'formā- di rōnem Arist. similiter potestimus intantum dimi- nuere maiore, q' ager actionē æqua- lem minoris: & minorem: & hoc. s. in eodem tempore. Et ipse distulit il- lationem huius demonstracionis ad finem huius libri. Hæc autem de- monstratio multipliciter potest fie- ri, & formari. Potest. n. sic, Hic mo- tor habet actionem infinitam: om- ne autem corpus, aut potentia i cor- pore non habet infinitam actionē: hic ergo motor non est corpus. Ali- ter autem formatur sic. Si actio hæc, quæ est infinita, est corporis, aut po- tentiæ corporeæ: & actio hæc non est, nisi potentiæ infinite talis: & om- ne corpus finitū: necesse est corpo- ris finiti esse potentiam infinitam. D. destruetur consequens sic. Non autem corporis finiti est potētia in- finita, & sequitur oppositum ante- cedentis, s. q' actio hæc non est cor- poris, neq; potentiæ corporeæ. Arist. autem perfecit hanc demonstratio- nē in fine huius libri. In propositio- ne autem assumpta hic, qua dicitur q' omnis corporis est potentia fini- ta. dubitari potest, vtrum contineat corp' celeste, aut non. Si enim con- tinet corpus celeste, tunc corporis celestis erit potentia finita: cui' au- tem est potentia finita, est corrupti- bile. Similiter dubitatur de propo- sitione, qua videtur in declaratiōe hu- ius, q' omnis corporis est potentia fi- nita, qua scilicet dicitur q', si esset potentia infinita, cōtingeret q' mo- tus esset in instanti. Dicit. n. aliquis, vt quid Ari. dicit consequens esse, si potentia corporea habet actionem infinitam, ipsam agere non in tem- pore: & non est se sequens, si actio infinita sit potentiæ non corporeæ, q' agat non in tempore. Prima qui

dem quæstio valde difficilis est, & multum scrupulosa. Et Alex. in qui- busdam suis tractatibus rñdens di- corpus celeste adeptum fuisse et r- nitatem a suo motore, qui non est i materia: secundum hoc ergo erit ali- quid, quod potest corrūpi, & tamen nunquam corrumpetur. & hæc Pla- tonis est opinio, s. aliquid æternum esse, quod potest corrumpi. Arist. au- tem in fine primi li. de Cœ. & mun- do probauit impossibile esse æter- num, cui insit potētia ad corruptio- nem. Ioannes autem Grammatic' nenc sibi retinuit quæstionem con- tra Peripateticos in eo, q' opinat' q' mundus sit corruptibilis, & genera- bilis. Et hæc dubitatio ē fortior om- nibus dubitationibus, quæ possunt accidere his: maxime cum Arist. ex- presse dicit in secundo de Cœlo, & mundo q' Cœli est potentia finita: vbi reddit causam quare nō insunt Cœlo stellæ maiores his, quæ insunt illi. si enim (dicit) hoc esset, fatigaret' Audiens autem Auic. verba hæc Ari- sto. qui iam audierat verba Alexan. opinatus est duplex esse necessariū, necessarium. s. ex altero contingēs, & possibile ex seipso, & necessarium ex se: necessarium quidem ex alio, vt Cælum, necessarium vero ex se, vt motores Cœli. Nos autem dicim' q' ex vi verborum Ari. in hac demō- stratione apparet q' potentia ei' pas- siua, s. susceptiua motionis est' fini- ta. sicut. n. actio infinita non est for- mæ in corpore, sic passio infinita nō est formæ in corpore, s. cōposito ex materia, & forma. Omnis. n. formæ est potentia finita, siue sit actiua, si- ue passiua, cum sit diuisibilis per di- uisibilitatem corporis, & omne cor- pus sit finitū. Et, si posset esse, q' potē- tia

Alcid

1. cœ. l. cō.
124.
Ioā. Gram-
ma. d' quo
et vi l. 12.
met. c. 41.
2. Cœl. l. c.
71.

L

Auicē. vi l.
cō. 124. l.
d' cœlo. j

M

Auerrois
Idē 3. ca. i
suba orb
2. Linbr
12

Alia in corpore, composito ex materia, & forma suscipiet motionem infinitam, tunc infinitum est maius infinito. idē. n. corpus sensibile, quanto maius fuerit, tanto tempus, in quo suscipit motionem a suo motore, erit maius. Si ergo aliquod corpus posuerim hmoi, s. q. susciperet motionem infinitam, tunc quod maius est debet suscipere motionem longiori tempore, & sic infinitum susciperet infinitum, quod est impossibile. Ex hoc

4 Corp^o ex
h^o care
mā. idē. 1.
phy. 63. &

8 met. 1. c.
4. & 12. &
12 met. 1.
4. 10. & 11.
ex. cō. 10
& 92. & 1.
1. 1. c. de
suba orb.
Obiectio

vid. c. 3. d
suba orb.

Pro hac
mā vid. 39
1. d. Cē. &
63. eiusdē
1. 71. & 41
12 Met. &
1. d. sub
orbis

ergo patet corpus a celeste non componi ex materia & forma, & ipsum esse simplex, & q. forma ipsius non habet subsistere per ipsum, & q. ipsa ē, quae mouet ipsum, & q. in ipso non est forma materialis omnino. Dubitabit aliquis ex hoc, quod dictū est in libro de Caelo, & mundo ipsum, scilicet esse neq. graue, neq. leue, & ipsum habere naturam, quae est hmoi: quod nos illic declarabimus: & sicut declarabimus illic verbum Ari. quo dixit Caelū habere potentiam finitā. Dupliciter enim potentiae motiuae pnt dici infinitae, aut quia actio earum nunquam cessat, aut quia motio earum est tantae velocitatis, q. non inuenit magis, s. q. illud, quod ab his mouetur, velocius mouetur oī mobili. Quod aut aliqua potentia sit infinitae motionis s. m. hunc modū impossibile est, nisi motus posset fieri instanti, s. q. aliqua potentia sit, quae infinitā facit velocitatē in ipsum, qd mouetur. quāto. n. maior fuerit motor, tanto motio eius erit velocior. Motores igitur, siue materiales fuerint, siue non materiales s. m. hunc modum conueniunt in hoc, q. motio eorum sit finita. vnde corpora caelestia excedunt se inuicem in velocitate, quous motores eorū sunt nō

in materia. Ergo s. m. hunc modū dixit, Caeli potentia esse finitam, & q. si inessent ipsi stelle plures, aut maiores, aut destrueretur motus ei, aut tardaret. sed hoc diligentius manifestabitur in suo loco. Et haec dubitatio est maxima dubitationum, quae accidunt in hac scientia: & non mihi determinata nisi cum grandi labore, & in tempore vite meae nō modico. Ad secundam autem quoniam qua qritur, ut q. si posuerimus actionem infinitam in corpore, sequitur q. motus sit non in tempore, & non sequitur, si posuerimus actionem infinitam esse potentiae non in corpore, sic respondentes dicimus q. si posuerimus actionem propriam esse corporis, sequitur q. insit ei potentia infinita: si autem posuerimus alicui non corporis, tunc potentia illi nō potest dici finita, aut infinita finitū. n. & infinitum solum de corporib^{us} dici possunt. & sic sola actio illi dicitur infinita. Si autem potentia infinita posueris in corpore, sequitur q. motio eius sit non in tempore. qd est impossibile. Si vero illam posueris non in corpore, tunc non dicet^{ur} finitum, aut infinitum, eo, q. nō est in corpore. Non ergo sequitur q. sit mouens non in tpe, cum in his non potest intelligi vna potentia maior alia, eo, q. non sunt corporeae potentiae. maior. n. & minus solius est quantitatis. Vnde, si dixerimus potentias esse in corporibus, tunc actio earum erit proportionalis, s. q. proportio potentiae motiuae ad potentiam motiuam est sicut proportio velocitatis motus ad velocitatem. Existenti^{bus} autem non in corpore non est proportio: cum proportio solius est magnitudinis ad magnitudinem, vel

Solo 1. qd.
Meliorē i
de solonē
gre. 13. c. d
suba orb.

Finitū, &
infinitū so
lū d. corpi
b^{us} dicit^{ur}
Idē 1. ph.
1. c. 15. & 3
ph. 35. &
36.

In poten
tijs corpe
li si pōt i
telligi, q.
vna summa
ior altera:
nā maior
& minus
sunt soli
q. titati. vi
d. phoc 35
7. phy.

Phyficorum

Georum, quæ insunt magnitudini, eo
quod insunt ei. & hæc manifesta sunt
per se. Reuertamur ergo ad verba
Aristotelis.

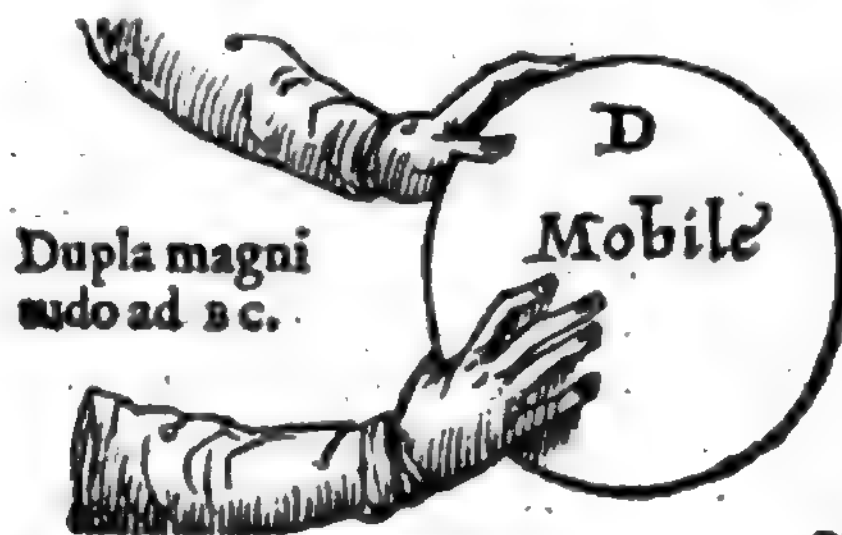
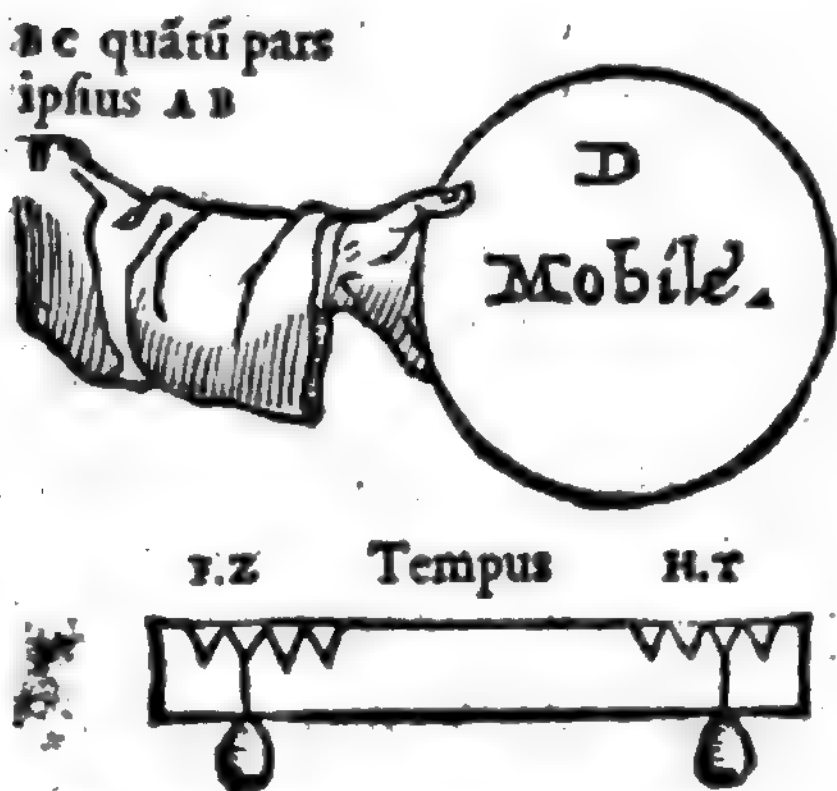
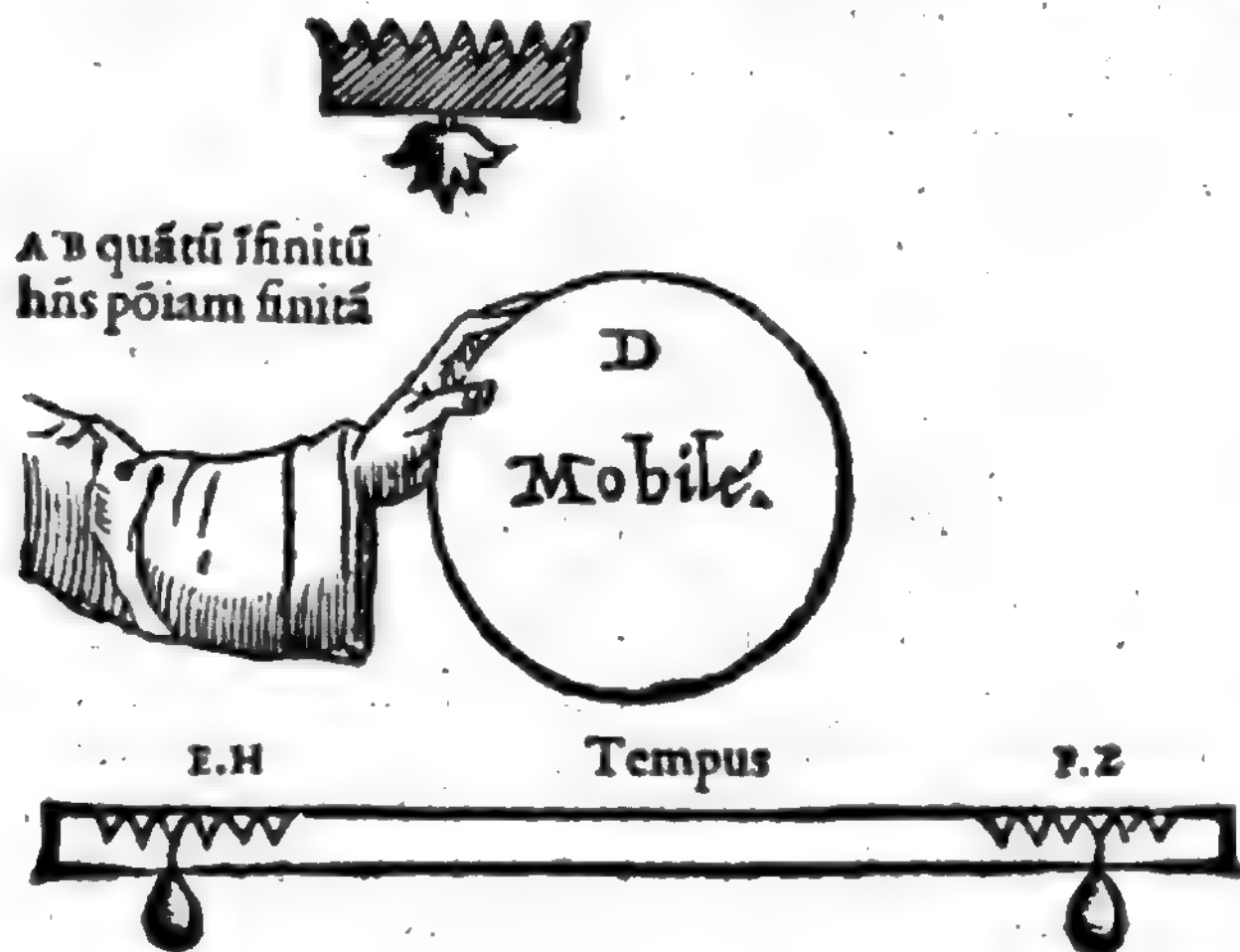
Nec igitur nec in infinito fi-
nitam. attamen contingit in mi-
nori magnitudine, maiorem po-
tentiam esse: sed adhuc magis in
maiori maiorem. Sit igitur id,
in quo AB , infinitum. pars igitur
 BC habet potentiam aliquam
quæ in aliquo tempore mouit D ,
in tempore e , scilicet in quo EF .
Si igitur ipsius BC duplum ac-
H cipiam, in dimidio mouebit tē-
pore ipsius EF : sit enim hæc pro-
portio: quare in FH mouebit.
ergo sic accipiendo, semper ip-
sum AB nunquam transibo: tē-
pore autem dato, semper minus
accipiam: infinita ergo potētia
erit: omnem enim finitam po-
tentiam excedit. Omnis autem
finitæ potētiæ necesse est fini-
tum esse & tempus. si enim in
quodam tanta, maior in minori
quidem, sed determinato moue-
bit tempore, secundum conuer-
I sionem proportionis. Infinita
autem omnis potentia est, ut &
multitudo, & magnitudo, quæ
excedit omnem finitam.

Neque infinitum habere virtu-
tem finitam est possibile, licet in
minori magnitudine potest inesse
maior potentia: tamen, cum hoc
fuerit, dignius erit quod in maiori
sit maior. Sit ergo AB infini-
tum. BC igitur est potentia, quæ
mouet D in aliquo tempore. sit er-
go illud tempus HZ . BC ergo du-
plicatum mouet in medietate tem-
poris HZ . procedamus sic igitur,
& sit illud tempus ZT . cum ergo
sic processerimus semper, nunquam **L**
perueniemus ad consumationem
 AB : de tempore vero posito sem-
per accipiemus minus: sic igitur
erit virtus infinita. Necesse est
etiam cuiuslibet potētiæ finitæ
tempus etiam esse finitum. nam si
hæc potentia mouet in hoc tempo-
re, quæ maior est illa, mouet in tem-
pore minori illo: sed tamen illud
tempus est determinatum, cuius
processus est e conuerso. Virtus au-
tem est infinita eo modo, quo nume-
rus. magnitudo vero, quæ excedit
omne determinatum.

De-

A Demonstratio, quod nullum quantum infinitum habet potentiam finitam. **D**

Tempus minimum, in quo quantum infinitum potētiae finitae mouet **D**.

HHH iij

Cum

Phyficorum

80 Cum declarauit q in magnitudi-
 ne finita impoſſe eſt eſſe potētā in-
 finitā, vult nūc ecōuerſo dicere, ſ. qm
 in magnitudine infinita nō pōt eē
 potētia finita, dicēdo: Neq, Inſinitū
 habere, &c. i. & ſicut in magnitudie
 finita nō pōt eē potētia iſinita, ita ē
 ecōuerſo i magnitudie infinita nō
 pōt eē potētia finita, ſed finitū fini-
 to, & infinitū iſinito. Sed, quia i hoc
 ducit ambiguitatē hoc, q in corpo-
 re maiori inuenit potētia minor, &
 i minori maior, dixit: licet i minori,
 &c. hoc c. n. facit dubitare aliquē, cū
 poſſet dicere, cum in maiori corpo-
 re inuenim^r minorē potētā, qd igit^r
 prohibet in infinito, eo, qd eſt maius
 minori, inelle potētā eā, q inelt fi-
 nito, eo, qd eſt minus. ſed hoc non
 pōt ſtare, quia, cū cōtinue duplica-
 uerim^r mai^r corp^r, cui^r potentia eſt
 minor, perueniem^r ad corp^r, cui^r vir-
 tus eſt maior minoris corporis. &
 quia infinitū ſemper pōt duplicari,
 iō potētia eius dēt eſſe maior poten-
 tia cuiuſlibet corporis: immo nō ē ali-
 qua cōparatio inter illas, & potētias
 infinitorū corporū. vnde dixit quaſi
 ſoluens: tñ cū hoc fuerit, &c. D. litte-
 ris exēplificat, poſito q corp^r infini-
 tū hēt potētā finitā, ſiſt^r minori cor-
 pori inelle maiorē potētā, eiūſdē
 videlicet ſpēi, & dixit. Sit ergo A B
 infinitū, &c. i. ſit ergo magnitudo i-
 finita A B, & de iſinito A B ſumem^r
 aliquā partē, vt B C, ponēdo q i hac
 parte ē potētia, q mouet illd mobi-
 le, qd mouet infinitū corp^r i aliquo
 tpe, & illd mobile, qd. ſ. mouet ab in-
 finito corpe, & idē a parte illi^r ſit D.
 D. dixit: ſit ergo illud tps H Z. & vult
 quidē dicere, quia manifeſtū ē q B C
 qd ē pars A B, mouet in minori pte
 tps eo. i. quo totū A B mouet, D, cū

potētia A B, ſit maior potētia B C.
 Poſtea dixit: B C ergo duplicatū, &c.
 quia iā pbatū eſt q maior motor
 idē mouet mobile in minori tpe, &
 q tps ad tps pportio ē ſicut moto-
 ris ad mobile. Poſt hoc dixit: cū er-
 go ſic pceſſerim^r &c. i. & cū hoc mō
 pceſſerim^r i duplicatione illi^r par-
 tis, ſ. q duplū duplicet, & hoc duplū
 ſic duplicet, cōſtat q neceſſe eſt per-
 uenire ad magnitudinē aliquā, quē
 moueat D in tpe minori eo, in quo
 mouet A magnitudine illa infinita,
 cuius potētia eſt finita. Ponat igit^r
 nos puenire ad illā magnitudinē,
 cū infinita magnitudo nō cōſumat^r
 p ſuas duplicandas ptes, tps vero di-
 minuit ſemp parte duplicata, & illd
 tps ſit H Z. Et hoc voluit dicere hū
 verbis: cū ergo ſic pceſſerim^r, &c. i.
 duplicatio quidē p B C dēt eſſe ali-
 qua pars A B, quia nunq per dupli-
 cationem partis . B perueniemus
 ad A B conſumendū, cum ſit infini-
 tū. D. d. de tpe vero poſito, &c. i. &
 cū talis duplicatio ſemper ſit poſſi-
 bilis, & impoſſe eſt ad tēpus perueni-
 re minus illo poſito, in quo A B mo-
 uet D p aliquod ſpaciū, ſ. magnitu-
 do infinita, cuius virtus eſt finita.
 Poſt dixit: ſic igitur erit virt^r infini-
 ta, &c. i. ex quo ſequitur q in infini-
 to corpore ſit potētia infinita: quod
 eſt contra poſitum. D. d. Neceſſe eſt
 . n. &c. i. hac quidem virtus eſt infi-
 nita: quia tēpus, in quo mouet, ſem-
 per minoratur in infinitū: tps vero
 potētiae finitae eſt finitum, cum mo-
 ueat tpe, in quo minor nō pōt mo-
 uere. Et hoc intendeſſet, cū dixit:
 nā ſi hac potētia, &c. i. & hoc neceſ-
 ſe eſt. nam, ſi aliqua potētia mouet
 aliquid in aliquo tpe, potentia, quē
 eſt maior illa, mouebit in minori

Proprie-
 tps ad tps
 ē ſicut p-
 portio mo-
 toris ad
 mobile
 idē 7. ph.
 35. & 36.

tpe

A tpe illud idē: sed, q̄a excessus est de-
terminat⁹, necesse ē puenire ad tps
determinatū in paruitate, i. q̄ i mi-
nor illo aliqd nō pōt mouere. Et t-
tēdit p hoc, qd d. ecōuerso, q̄ si ma-
ior magnitudo fuerit dupla mino-
ris, erit tps motiōis illius huius me-
dietas, cū cōicāt qdē reuersim, sed ē
ecōuerso. Post d. Virtus aut est infi-
nita eo mō, quo numerus. i. potētia
aūt, q̄ in hoc corpe infinito posito,
l. q̄ est infinitū, erit infinita, q̄a cre-
scit p cōmētū corporis: cū aut cre-
mentū corporis est infinitū, cōstat
q̄ & virtus ē in infinitū est: quare
B virtus ē infinita. D. magnitudo ve-
ro, &c. hęc vero magnitudo ē īfini-
ta, cū habeat infiniti diffinitionē. ē
n. maior oī magnitudie terminata.

Est aut & sic demōstrare hoc. ac-
cipiemus. n. quandā potētiā,
eandē genere ei, q̄ est in infinita
magnitudine, in magnitudine
finita existētē, q̄ mensurabit eā,
quē in infinita est, finitam potē-
tiā. Quod igitur non infinitam
contingit esse potētiā in
finita magnitudine, neq̄ fini-
tam in īfinita ex his palam est.

Hoc quidē aliter pōt declarari

C sic, ponendo quod aliqua potentia
eiusdē generis illius potētiā, q̄ est
ī magnitudine infinita, sit in potē-
tia finita. sic ergo erit potentia in
quātitate potētiā finita in īfinito.
Quoniā aut īpossibile ē potētiā in-
finitā in finita esse magnitudine,
aut potētiā finitam esse in infini-
ta magnitudine manifestum est.

Dicit & hoc idē possumus oñde-
re alia via. cū. n. posuerimus infini-

tū corpus, in quō sit virtus ī infini-
ta, pōtē erit ponere virtutē eiusdē **D**
gneris cū illa priā virtute, et ei equa-
lē in magnitudine finita: & sic potē-
tia, q̄ est in corpore finito, erit equa-
lis potētiē, q̄ est ī corpore īfinito. qd
est impōtē, virtus. n. eiusdē generis,
q̄ corpori lēst maiori, maior existit,
quāto magis q̄ est in īfinito corpo-
re erit maior illa, q̄ ē ī finito. Et, cū
oñdit hęc duo, fecit de eis mōtionē,
& d. Qm̄ aut impōtē est, &c. & hęc
cōuersio nō facit ad ppositū decla-
rādū, sed tñ ostēdit illud, vt ex eo ac-
quiratur, qm̄ est causa propinqua.

De n̄s aut, q̄ feruntur, bene se **E**
habet dubitare quāquā dubita-
tionē primū. Si. n. oē, qd moue-
tur, mouet ab aliquo, q̄cūq̄ nō
ipsa seipsa mouent, quō mouēt
aliqua cōtinue, nō tāgēte eo, qd
mouit, vt proiecta. Si aut simul
mouet & aliud qd, is q̄ mouit,
vt aerē, qui, cū mouet, mouet,
sūt impōtē est primo nō tāgēte,
neq̄ mouēte moueri, sed simul
oīa & moueri, & q̄scere, cū id,
qd primū mouet, cessauerit. &
si facit, quēadmodū lapis, velu-
ti si mouet id, qd mouit. Necesse
est aut est hoc qdē dicere, q̄ pri-
mū mouēs facit, vt possit mo-
uere aut aer hic, aut aqua, aut
aliud qd hmōi, qd aptū natura
est mouere, & moueri, sed nō si-
mul cessat mouere, & moueri,
sed moueri qdem simul, cū mo-
uens cessauerit moueri, mouēp
āt adhuc ē. quapp mouet quid
alī cōtiguū. et ī hoc eadē rō est.
Cessat aut, cū ī ipso cōtiguō mī-
nor fuerit virtus, q̄ vt moueat.
eadē

Physiorum

Et adē aut cessat, cū nō ampli⁹ fe-
cerit prius mouēs, sed motū pa-
tiēs solū. hęc aut necesse ē simul
cessare, hoc quidē mouere, hoc
āt moueri, & totā motionē. Hic
igit i n̄s, q̄ pnt aliqn qdē moue-
ri, aliqn aut quiescere, fit mot⁹, &
nō cōtinuus, sed vī. aut. n. exi-
stētiū cōsequēter est, aut se tan-
gētiū: nō. n. vnū mouēs ē, sed cō-
tigua adinuicē sunt. Quapp et i
aere, & i aqua fit hmōi motus,
quē dicunt qdē circūobfistētiā
eē. Imposē aut ē aliter dubitata

H soluere, nisi dicto mō. Circūob-
fistētiā aut sū oīa moueri facit,
& mouere: quare et cessant: nūc
āt vī vnū aliqd cōtinue moue-
ri ab aliquo igit: nō. n. ab eodē.

De his aut, q̄ localiter mouen-
tur, bonū est prius inducere quādā
dubitationē. Nā si oē, quod moue-
tur, ab aliquo mouetur, s. dū illud
a se nō mouetur, q̄o qdā continue
mouetur sine eo, quod cōtingat mo-
torē, v. g. quod proicitur, aut quod
sagittatur. Et, si motor moueat cū
hoc ēt aliud, vt aerē, et, cū moue-
tur hoc, mouet, tamē ipōssibile est
ipsū moueri, nisi primū tagat, aut
moueat: imo necesse ē simul oīa
moueri, et simul quiescere, cū pri-
mus motor quieuerit. similiter est
et, si etiā facit, sicut facit lapis, s.
magnetes, v. g. quoniā illud, quod
mouet lapis, quod ē ferrū, mouet, i.
attrahit ferrū, a quo mouetur, &
sic mouet. Hoc autē debet concedi

de necessitate, s. quod primus mo-
tor ē, qui hoc facit. v. g. qui mouet
aerē, cū fuerit hmōi, aut aquā, aut
aliud, quod innatū est mouere, &
moueri, sed nō debet insimul quie-
scere ab hoc, quod moueat, et mo-
ueatur, immo cessat ab hoc moue-
ri, quod moueat, cessatē eius mo-
tore a mouere, et ad hęc remanet
mouendo. Vnde vnū mouet aliud si
bi succedēs. et procedit istud aliud
ē hoc eodē processu. Motus aut il-
lus quiescit, cū virtus mouēdi di-
minuitur in successiōe paulatim.
et vltio cessat, quādo motor penul-
timus peruenierit ad hoc, quod ni-
hil agat, sed solūmō mouetur. hoc
aut necessario fuit simul, s. motorē
quiescere a mouere, et motū a mo-
ueri, & ipse motus oīno. Hic qui-
dē motus, est motus, qui fit in eis,
q̄ possunt aliquādo moueri, aliquā-
do quiescere, et nō cōtinuus, sed vi-
detur motor. n. nō ē vnus, sed sunt
q̄ succedunt sibi inuicē. Vnde talis
motus nō fit, nisi i aere, aut i aqua,
qui a quibusdā attribuitur, et suc-
cessioni, et ab ea denominatur. Sed
p̄dicta q̄ones aliter, quā narraui-
mus, nō possunt solus. Successio aut
facit omnia ea mouere, & moue-
ri: vnde oportet quod quiescant:
sed nos videmus vnum idem con-
tinue moueri: quare necesse est ip-
sum moueri ab aliquo: mouetur
enim ab vno eodem.

Hęc

A Hec qđ, vt d. auctor est. Si oē, qđ mouet, mouet ab aliquo motore, qđ re qđā mobilia mouēt, cū motor illorū sit īquīete. ex hoc. n. seq̃t alterū triū: aut qđ aliquid moueat sine motore, aut qđ motor, cū sit corpus, moueat aliquid absq; eo, qđ moueatur, & sine eo, qđ tangat illud, qđ mouetur, aut dicatur qđ primus motor p̃t mouere, non conuenit. Quē aut̃ inducunt hāc qđnē sunt illa, quē proijciuntur, aut sagittantur. videmus. n. lapidē proiectum moueri, cum manus, quē mouerit, iam quiescit: sūt de sagitta à chorda. Hanc quidem qđnē opponit illis propōnibus qbus vsus est in p̃dicta declaratio-
B ne, s. oē motū habere motore, & ipsum nō mouere, nisi cū moueatur, cum sit corpus, & super hoc fundabit prius hoc, qđ voluit declarare, s. qđ ille motor nō est corpus. &, quia ēt contradicit huic, qđ ostēsum est: qm̃ primus motor cōtinue mouet. & iō d. quō qđā continue moueantur, &c. Post d. Et, si motor mouet ēt hoc aliud, vt aerē, &, cū hoc moueatur, mouet. i. &, si aliquis dixerit qđ huius cā est, qđ motor in hmōi mouet cū illo, qđ mouetur ab illo, aliud, qđ mouet illud motum, qm̃ primus motor cessat. v.g. qm̃ man⁹ mouet lapidem, mouet cū illo aerē. quare accidit qđ, cum manus ēt nō mouet lapidē, statim succedit ei aer in mouendo lapidē: deinde mouet ēt eodem motu aliū aerē cum lapide: vnde accidit qđ secūdus aer mouet lapidē primo quiescente. motus ergo lapidis ṽt quasi cōtinuus, cū fiat successine à pluribus: successio quidē nō cessat, quousq; motus cesset. Post hoc d. tñ impossibile est ipsum moueri, nisi primū tangat, aut

moueat: imo necesse ē, &c. i. s. hmōi D solo nihil aliud est q̃ mutare qua-
stionē de lapide ad aerē, aut aquā, & ṽt ad illud, qđ, cum primo moto mouetur à primo motore. Querendum est. n. ēt de aere, quare post quietem manus remanet aerē mouere lapidem, cum non moueat lapidem, nisi moueatur, nec moueatur, nisi manus moueat. oportet igitur omnia omnino quiescere, quando primus motor quiescit, & moueri, cum ipse moueat. Et hoc voluit, cum d. immo necesse est simul omnia moueri, & simul quiescere, cū primus motor quieuerit, i. aer aut
E chorda, aut his similia. Post d. similiter est & si etiā facit, sicut facit lapis, s. magnetes, &c. i. similiter remanet qđ. manus. n. non mouet illud proiectū, nisi mouēdo prius aerem: vt dicamus qđ lapis magnetis attrahet ferrū, qđ ponitur ṽ tra primum ferrum, mediante attractione eius ad primū ferrū. D. d. hoc aut̃ debet concedi de necessitate, s. qđ primus motor est, qui hoc facit. i. sed oportet nos concedere de hmōi mobilibus primum motorem ēē causam motus eorum oīum de primo ad vltimum. Quod autē est consideran-
F dum, est, quō sit causa eorum motus. hoc quidem, vt d. auctor, concedendum est, cum huius mobilium motus sequatur in velocitate, & tarditate potentiam primi motoris, & eius debilitatem, ex quo possumus scire primum motorem ēē causam huius motus de initio ad finem. D. innuit modum, quo hmōi motus pōt fieri exemplificando, & d. v.g. qui mouet aerem, cū fuerit hmōi, aut aquam, aut aliud, &c. i. v. gra. qđ primus motor, vt dicas, manus mouet

Phyſicorum

Suet aerē, aut aquā, & vlt mediū, qđ innatū ē mouere, & moueri. Post dicit: cum fuerit huiusmodi. i. cū fuerit eo modo, quo est mediū, s. quia exigitur ad hoc, qđ simplicia corpora moueant i illo. oñ sum ē. n. qm̄ nī si mediū eēt, nunq̄ lapis, neq; aliqđ simpliciu corporū moueret, neq; naturaliter, neq; s̄m violētiā. hoc autē pfecte declarabit i. iij. de Cœ. & mūdo. D. d. sed n̄ dēt s̄l q̄scere ab hoc, qđ mouet, & moueat i. sed de motu horū simpliciu partiū ecōuerso est ei, qđ ē de rebus mobilib⁹, terminatā figurā hñtib⁹ in ptib⁹: i. simpliciu corporū passibiliū nō op̄, vt s̄l cesset idē a mouere, & a moueri: sicut accidit hic in ptib⁹ corporū, terminatā figurā hñtiū, & i corporib⁹ cōtrarijs, qđ sibi adherēt iuicē, s. hñtib⁹ figurā. Post d. i. mo cessat ab hoc, qđ moueat, cessāte ei⁹ motore a mouere. & ad hanc remanet mouēdo. i. sine eo, qđ moueat. Et hoc, qđ autor dicit, manifeste vī sensu i motu aq̄ a lapide p̄iecto in illā. Videmus. n. ptē, qđ seq̄r lapidē, moueri vndiq; . D. trāsfert⁹ motus ab illa parte ad partē cōsequētē: D. de illa ad aliā, quousq; cesset. Partes vero aq̄ nō s̄l mouent⁹, sicut s̄l mouent⁹ ptes figurati corporis. & hoc patet i circulis, qđ in aqua sūt, qm̄ lapides cadūt in ea. Si igit hui⁹ mot⁹ eēt similis motui i rebus mobilib⁹ terminabilibus, oportet oēs ptes aeris, & aq̄ s̄l moueri de primo vsq; ad vltimū, & expelli in oib⁹ ptib⁹ mūdi intātū, qđ i totū fieret inūdatio, aut corpus intraret corpus. qđ ē impolē. Sed hęc corpora ab extrīsecis recipiūt dēsitatē, & raritatē, & recipiēdo dēsitatē quasi recipiūt aliquā penetrationē in suis partib⁹. Nā, si nō reciperet penetra-

tionē, aliquā, oportet ēt qđ motus eorū oīno s̄l eēt, ita, qđ vltim⁹ termin⁹ mūdi expelleret ēt. & si istę ptes pfecte penetrarēt se iuicē, sic n̄ moueretur de aqua, nisi quātū possidet corp⁹, qđ cecidit i illa. Est igit quasi mediū i ter eē spirituale, & corporale. s̄m ergo naturā spirit⁹ accidit in ptib⁹ aliqua penetratio: vñ vidim⁹: diuersos mot⁹ nō īpediri a se iuicē: i aqua: s̄m vero corporeitatē expellūt se iuicē, ita, qđ ex eis duob⁹ existimat⁹ aer mot⁹ in eis ē, qđ trāsfert⁹ p se, & lapis proiectus de necessitate trāsfert⁹ p trāslationē illi⁹ ptis, qđ defert motū, & cessat illa cessante. Illa qđ ē ps nō ē eadē, nec ille mot⁹ ēt sit s̄l i plurib⁹ ptib⁹: sed sit quasi successiue, & s̄m trāslationē de vna pte i aliā: vt accidit eis, in quibus cā or trāsfert⁹ de vna pte i aliā. Et vlt motus sagittę in aerē similis ē multum motui nauis in vnda, qđ portat eā: qđ existimat⁹ eē vñ⁹, cū sit mot⁹ successiuius p vndationē, qđ sit i aqua: & talis vndatio sit i aere. Manifestū ē ergo, qđ cā huius, qđ istę ptes nō oēs s̄l mouēt⁹, ē penetratio, qđ accidit eis i iuicē: s̄m. n. hūc modū assimilāt ei, qđ mouet ab initio spatij vsq; ad finē, qđ mouet p se. Aqua. n. & aer talem hñt naturā, qđ, cū accipiūt p̄cipiū mouēdi ab alio, mouent⁹ p se: s̄m vero qđ illa penetratio nō ē vera, cū sit illic expulsio, accidit qđ mot⁹ expellētis, & expulsi sunt s̄l. Cā āt huius oīno ē, qđ hęc corpora carēt figurā, & termino, & multū vicināt i natura naturę materiei. Sic igit dēt ītelligi mot⁹ horū simpliciu humidorū. Et qm̄ differūt i hoc a siccis, & hñtib⁹ terminū, & figurā post d. vñ vñū mouet aliud sibi succedens, & c. i. & qđ mot⁹ p̄iū horū corporū nō

Sine motu
duo ipse
aliqđ sim
plex corp⁹
moueri
nālitur, vī
violenter.
Idē 4. ph
71. & 1.
cœ. 18. &
4. cœ. 22.

Iste motus
e motu
p̄iecto.

M
Aer, & aq̄
tale; hñt
nā, qđ, cū
accipiunt
p̄cipiū
mouēdi
ab alio
mouent⁹
se. Cōsistē
infr. c. 8.
& 4. cœ.
c. 19.

A nō sūt sī, qñ mouēt seīuicē, accidit
q̄ mot⁹ i eis sit tali mō, q̄ succedāt
sibi inuicē, & sequant seīuicē, & nō
mouent sī. D. d. Motus aut illi⁹ q̄
scit, cū virtus mouēdi diminiuit, &c.
i. motus aut istarū partiū iō q̄scit,
quia virt⁹ motiua n̄ cessat diminui,
& deprimi in illis p̄tib⁹, q̄ mouēt
seīuicē successive, adeo, q̄ in vltia
parte nō remanet mouere, sed solū
modo moueri. s̄m. n. q̄ intrat aliū,
nō habet nisi virtutē, qua moueat
nū, s̄m vero q̄ intrat, mouet. quare
nō sequit q̄ mouere, & moueri inci
piat sī, nec ēt q̄ nē, qd̄ mouet ex eis,
B moueat. nā, si hoc esset, oīno totus
mūd⁹ expelleret. Et iō d. & vltio ces
sat, qñ motor penultimus puenit
ad hoc, q̄ nihil agat. i. & illē p̄tes ces
sant à motu, qñ illud, qd̄ mouet, qd̄
sequit p̄s quiescēs, nō pōt mouere,
neq; agere, sed solū mō mouet. h̄c
.n. virtus nō cessat diminui i p̄tib⁹,
q̄ mouet, adeo, q̄ cesset. Et tu debes
scire, qm̄ h̄c expō n̄ra nō intelligi
tur ex expōne Themist. i hoc loco.
vñ vñ nobis q̄ ēt nos nō itellexim⁹
p̄fecte hūc locū, nisi apd̄ laborē no
strū circa expōnē huius libri. Et, cū
narravit modū, s̄m quē mouēt seī
uicē hmōi mobilia, q̄ nō actu sunt
distincta, nec sunt p̄tes rei terminate,
& figurate, incipit ēt narrare quali
ter sit de mobilibus, q̄ figurā habēt,
& terminā. Et d. hoc aut necessario
fuit sī, i. motorē quiescere à moue
re, & rē motā à moueri: & ipse mo
tus oīno. i. q̄ nō accidit i corporib⁹
humidis carētib⁹ figuris. huius aut
cām rā p̄dixim⁹. Post hoc d. Hic q̄
dē mot⁹ est talis mot⁹, qui sit i eis, q̄
p̄nt aliqñ moueri, aliqñ quiescere. i.
talis motus nunq̄ p̄t fieri i corpore
coelesti. hoc. n. corp⁹ sp̄ moueri ina

tū ē, h̄c vero aliqñ mouent, aliqñ
quiescūt. Post hoc d. & n̄ ē cōtinu⁹,
sed vñ. i. & iste mot⁹, s. lapidis i aere,
siue i aqua, nō ē vere cōtinu⁹, cū tñ
seusui videat cōtinu⁹. D. dedit cā, i.
quare caret cōtinuatiōe. & d. motor
.n. nō ē vn⁹, sed sunt aliqua, q̄ succe
dūt sibi inuicē. i. huius aut cā ē, qm̄
mot⁹ cōtinuus nō pōt ēē, nisi vnus
motoris, & vñ moti. in his aut mo
tor nō ē vnus, sed plura, q̄ succedūt
sibi inuicē tali mō, q̄ vn⁹ mouet post
aliū successive vnā rē motā. Et, q̄
talis successio ē propria eis, q̄ mouē
tur i corporib⁹ humidis simplicib⁹,
d. Vñ talis motus nō sit nisi in aere,
aut i aqua. D. d. qui quibusdā attri
buit successioni, & ab ea denomina
tur. i. & iste mot⁹ ē, qui à quibusdā
hōib⁹ attribuit successiōi. i. dicunt
successionē ēē cām illius, s. successio
nē partiū aeris expulsi in loco, cum
p̄ia p̄s aeris, q̄ expellit à proiciēte,
expellat partē aeris succedētē, & suc
cedit ei i illo loco, & sic scda tertiā,
& tertiā quartā, & vnaquaq; cedit
p̄cedēti. & p̄ hoc appellant hmōi
motū successiuū opinātes successio
nē esse cām motus illius, qd̄ p̄icit i
aere, aut in aqua. Et post hoc d. Sed
p̄dictē q̄ōnes aliter, q̄ p̄narrauim⁹,
nō p̄nt solui. i. sed illa q̄ō, quā p̄dixi
mus de motu, nō soluit dicēdo suc
cessionē ēē cām hmōi mot⁹, & vñ,
nec alio mō, q̄ p̄dixim⁹. Post dedit
cām, quare nō p̄t solui p̄ successio
nē, & d. Successio at facit ea oīa mo
uere, & moueri: vñ op̄ q̄ quiescāt
i. successiua. n. vident mouere seī
uicē, & moueri i sī: quapp debēt i
simul quiescere. qd̄ nō accidit i p̄ti
bus aeris successiuis. D. d. sed nos vñ
dem⁹ vñ idē cōtinue moueri: qua
re necesse est ipsum moueri ab ali
quo.

D
p moueri
Innatū ē.
Idē. 9 me.
Lc. 17.

E
Vñ. c. 68
q̄ri. ph. et
86.
Opio l'la
ionu.

Corp⁹ ecc
p̄te s̄m.

Physicorum

G quo. i. sed iā probatū est aliquid ēē,
qd conunue mouetur: quare oportet
q moueatur ab vno motore. ex
predictis. n. patet, qm̄ eius, qd a plu-
ribus mouet, mot⁹ nō est cōtinuus.
Et ex hoc declaratur oīno q stella-
rū motus nō est ī medio, nā, si ēēt,
nō ēēt cōtinuus. post d. mouetur. n.
ab vno eodē. i. nō. n. mouet, nisi ab
vno eodē, s. cuius mot⁹ est cōtinuus.

Qm̄ aut in hīs, q sunt, necesse
est sp motū ēē cōtinuū: hic aut
vnus ē: necesse aut ē vnū & ma-
gnitudinis alicui⁹ ēē: (nō. n. mo-
uet qd magnitudine caret:) &
vnus, & ab vno: nō. n. ēēt cōti-
nuus, sed cōtigu⁹ alter alteri, et
diuisus: mouēs igit, si vnū ē, aut
subiēs motū mouet, aut īmobi-
le existēs. Si igit motū subiēs.
cōsequi oportebit, & mutari ip-
sum, simul at moueri ab aliquo:
qre stabit, & pueniet ad id, qd ē
moueri ab īmobili. hoc. n. n. ne-
cesse est si mutari, sed sp poterit
aliqud mouere. nā sine labore est
sic mouere. Et regularis hic mo-
tus, aut sol⁹, aut maxie. n. n. hēt
mutationem vllā id, qd mouet.
opz aut id, qd mouet ab illo, nō
hēre mutationē, vt si is sit mot⁹.

Et, quia necesse est vt sēper in
eis, q sunt, sit motus cōtinuus: cōti-
nuū aut sunt vnita: et oportet etiā
quod sit alicuius magnitudinis:
quod. n. nō hēt magnitudinē, nō mo-
uetur: et quod sit vnus, et in vno:
nā, si ēēt alter. nō ēēt cōtinuus, sed
successiuus, & diuisibilis: motor
aut, cū sit vnus, aut mouet, & mo-

uetur, aut nō mouetur. Et, siquidē
mouetur, sequitur ipsum transmu-
tari propter ipsum trāsmutari ab
aliquo, necesse est quod hoc cesset,
& perueniat ad aliquid, quod mo-
ueat absq, eo, quod moueatur. quod
n. est tale, nō trāsmutatur cū eo,
quod trāsmutat, sed pōt semper
mouere, cum in tali mō mouendi
nō est fatigatio. Et talis motus so-
lus est equalis, et ē dignior in hoc
ceteris motibus. motor. n. nullū ha-
bet modū trāsmutaciōis. et oportet
quod, neq, quod mouetur prope hoc
ab hoc habeat trāsmutationem,
vt motus sit consimilis.

Dicit & sicut patet de motu cōti- 83
nuo, qm̄ debet ēē vnus motoris,
sic patet de illo, qm̄ debet ēē vnus
moti. & q. d. &, quia manifestū est
motū esse cōtinuū: motus aut nō
est, nisi corporis, qm̄ qd nō est cor-
pus nō mouet, vt in Sexto declaratū
ē, & huius corporis, si est motus cō-
tinuus, necesse ē ipsum esse vnū, si-
cut oportuit hoc in motore: ex quo
sequit q motus cōtinuus sit vnus
moti, & vni⁹ motoris. nā, si hoc nō
ēēt, nō ēēt cōtinuus, sed successiuus
& multus. & hoc voluit ītelligi per
hoc nomen diuisibilis. D. d. Motor
aut, cū sit vnus, & c. i. &, cū sit mani-
festum, qm̄ motus cōtinuus debet
esse vnus moti, & vnus motoris:
motor aut cum sit vnus, necesse est
q sit primus: &, cum sit primus, im-
possibile est ipsum moueri, neq; p
se, neq; per accidens: & patet qm̄
motus, qui fit à motore tali, est cō-
tinuus, & motus, qui inest rei motē,
est

Qd nō est
corp⁹, nō
mouetur.
idē. Sexto
ph. 32.

M

A est vere continuus. Post. d. qd. n. est tale, non transmutatur cum eo, qd transmutat. i. & hmoi motor, s. in quo nō est transmutatio aliqua, nō transmutatur per accūs ex illo, qd ab ipso transmutatur, vt accidit pmo motori in animalibus, a iste. n. transmutat per trāsmutationē subiecti in loco, s. aīa aīalis, q mouet ipsum, & ēt mutat se ab eo, qd mouet illam fm finem. D. d. sed pōt semper mouere, & c. i. & quia iste motor nō mouet, cum mouet, ideo nō accidit ei fatigatio in sua motiōe. qd nō accidit motoribus, qui cum mouēt, mouent. cā. n. fatigationis nihil

a Aīa aīalis mouet localit ad motū aīalis.

Et fatigatiois i motoribus, q mouent, qm mouet ē qd sūt i mī. Vide idē. 8. ph. t. c. 78. & 79. & 2. cor. 3. & 71. & 1. 2. ca. de substantia orb.

B aliud est, q hoc, q motor mouetur, qn mouet: hoc quidē prouenit, qd est i materia. Post d. Et talis motus solis est æqualis, s. dignior cæteris motibus, & c. i. & iste motus est dignior alijs motibus æqualitate hac, videlicet rōne. quia inæqualitas nō accidit, nisi pp hoc, q motori accidit quidam modus trāsmutationis, quare aliquñ vigoratur, aliquñ debilitat: sed iste motus oīno caret trāsmutationē: ergo motus eius ē æqualis simplr. Post d. & oportet q neq

C qd mouet ppe hoc ab hoc habeat trāsmutationē, vt motus sit consimilis. i. &, quia iste motus est continuus æqualis, oportet q illud, quod mouet hoc motu, nullo mō transmutetur, vt motus eius sit æqualis, & cōsimilis. cū. n. illud, qd mouet, transmutat aliquo mō trāsmutationis ab illo, a quo mouet, accidit ei ēt inæqualitas motus. Vnde videmus Arist. opinari q corpus cæleste non pōt ex se, fm suā naturā recipere trāsmutationē, & q cā eius est, quia nō componitur ex materia, & forma, & q est necessariū ex se, non

Corpus cæleste fm Arist. n pōt ex se, fm suā nām recipere trāsmuta-

ex alio, vt Auic. dixit verū tñ necessitas est in ipso in mō recipiendi, in motore vero in modo agendi.

nomē. i. dē l. ca. 8. & 2. ac. 3. d. substantia orb. & 1. cor. 20. Primi motoris sedes i circulo.

Necesse est aut aut in medio aut in circulo esse, hęc. n. principia sunt: sed celerrime mouetur quæ proxima sunt mouēti: huiusmodi aut est ipsius totius motus: illic ergo ipsum mouēs.

* alia. l. circuli motus

igitur necesse est, aut quod sit in medio, aut in circūferentia, hæc n. sunt duo pñcipia: sed illud, quod magis appropinquat motori, ē velocius in motu: & sic est de motu totius: motor ergo est illic.

E

Quia iste motor, de quo iā declaratum est ipsum esse, nō est in materia, nō restat dicere, nisi ipsum ē in illis locis, in quibus effectus eius apparet, & maxime in loco, in quo motio ei⁹ æqualiter patit. p omnes partes illius, qd mouet ab illo. Et, quia nō est hic, nisi mediū, aut circūferētia: actio aut ei⁹ magis apparet in circūferentia, & ēt motio eius magis est illic æqualis, q motio eius in alio circulo: iō. attribuit illi loco. Vnde oēs leges cōueniūt in hoc, qd Deus habitat i cælo. Post d. hęc. n. duo sunt principia. i. pñcipia totius, fm q totū est sphæricum. medium quidē est principū, fm q super ipsum est motus, circūferētia vero, quia ex illa est initium motus. Et declaratum est in libro de motibus animalium fm locum, qn omne, quod mouetur, habet corpus quiescens, circa quod voluitur, & q virtus quiescētis debet esse firmior virtute illius, quod mouetur. &, si aliter esset, totum expelleretur.

34

F

Oēs leges cōueniūt in hoc, q Deus habitat i cælo. idē. 1. Cor. t. c. 22. & 96. et 100. & 10. Cor. t. c. 2. et c.

74.

Existencia

Phyficorum

Q Existencia ergo mundi his duabus virtutibus perficitur, scilicet virtute quietis, & virtute mouendi, quod est contraria illi. Vnde igitur hoc intellexisse per duo principia. D. d. sed illud, quod magis appropinquat motori, est velocius. i. & quia necesse est quod partes rei motae, quod magis sunt veloces, sint illae, quod magis appropinquant motori, partes autem velocissimae ceterarum, quod sunt in sphaera totius, sunt maximi circuli, qui sunt in ea, necesse est quod ille locus sphaerae sit propinquior ceteris motoribus. partium autem propinquarum proportio ad illum dignior est proportionem aliarum ad illum. & cum sit ita, constat quod sit illic. i. & sic est de motu tonitru, scilicet quod quanto magis appropinquat motori, tanto erit velocius. motor igitur est in partibus velocioribus totius, scilicet in circulo maximo orbis maximi, qui facit diurnum motum. Hanc autem appropinquationem debemus intelligere secundum esse, non secundum locum. quod. n. est non in corpore, non est in loco. & quasi innuit per hoc, quoniam principium mouendi est ex nobiliori, scilicet ex medio sphaerae, quod est maximus circulus. & hoc manifestum est sensui, quoniam motio corporis sphaerici a suo medio est melior, & nobilior.

Habet autem dubitationem, si contingat aliquid, quod mouetur, mouere continue, sed non, ut id, quod pellit iterum & iterum, & eo quod consequenter sit, continue. Aut. n. ipsum oportet pellere, aut trahere, vel vtrumque, aut alterum aliquid excipiens aliud ab alio, sicut dudum dictum est in his, quod pronuntiant, si, cum diuisibilis sit aer, aut aqua, mouet, sed ut quod semper mouetur. vtroque autem modo non potest esse vnum esse,

sed contiguum. Solus itaque is continuus est, quo ipsum immobile mouet. semper. n. similiter se habens, & ad id, quod mouetur similiter se habebit, & continue.

Sed est hic quod difficile. motor quidem potest mouere continue, & non secundum idem, secundum quod expellit vnum post aliud: et sic continuatio eius est successio. Ad quod est dicendum, quoniam necesse est, aut quod semper expellat, aut attrahat, aut agat vtrumque, aut agat aliud, cui succedit vnum post aliud, ut diximus superius in re proiecta. aer. n. quia est aptus ut diuidatur, similiter et aqua, mouet per suum motum semper modis diuersis. sed impossibile est secundum vtrumque, modum quod motus sit vnus, sed successiuus. Continuum igitur est solus, qui mouetur a non moto. quoniam, cum semper sit eodem modo, & ideo etiam apud illud, quod ab illo mouetur, est eodem modo continue.

Vult declarare in hoc capitulo, quoniam ex ipsa continuatione motus sequitur quod iste motor non sit corpus, sicut oportet etiam quod sit vnus, & quod illud, quod mouetur ab illo, sit motum vnum. Motor. n. corporeus, quia non mouet, nisi expellendo, aut attrahendo, aut vtrumque agendo: attrahens autem, & expellens non eodem modo se habent circa illud, quod mouetur in initio expulsionis, aut attractionis, & in fine, scilicet in propinquitate, & remotioe: motor ergo, qui est corpus, non est conformis illi disponi apud illud, quod mouetur: motus

Motus ergo ab illo non est continuus. Et d. Sed est hic quæstio difficilis. motor quidem pōt mouere continue, i. motu continuo vero. & hoc non sic procedit in statu mouēdi, sicut procedit corpus, quod mouet aliquid expellendo vnum post aliud, i. expulsiōe post aliam. quod .n. innatum est sic mouere, nō mouet continue in rei veritate, sed fm sensum, verumtñ successiue mouet. Et hoc intendebat, cum dixit: & sic cōtinuatio eius est successio. i. & cōtinuatio eius, quæ videtur sensu, est successio vera. D. sc̄pit soluere hāc

Quæstionē, s. qm̄ impossibile est aliquē motorem, qui mouet, continue mouere, & d. Ad qd̄ est dicendum, qm̄ necesse est, aut q̄ semper expellat, aut attrahat, aut agat vtrunq; . idest qm̄ necesse ē, posito q̄ motor sit corpus, & q̄ mouet motu continuo, q̄ semper expellat vnum post aliud, aut q̄ semper attrahat, aut q̄ aliquñ expellat, aliquando attrahat: & hoc etiā semper. Post dixit: aut agat aliud, cui succedit, &c. i. aut q̄ motor, cuius motus existimatur esse continuus, sit plusquā vnū, qui mouebit rem motam successiue, vt diximus de motu lapidis. expellen-

C Expellētis ista sunt modi, aut q̄ sepetur ab expulso, & expulsi remaneat i motu, aut q̄ h sepet ab illo. idē 7. ph. 5. c. 10.

is. n. modi isti sunt, i. aut qd̄ separatur ab expulso, & remaneat expulsum in motu, aut q̄ non separatur ab illo. Post d. aer. n. quia est aptus vt diuidatur, &c. i. & motus, qui fit per expulsionem, in qua expulsum non separatur ab expellente, nō est continuus. fit. n. aut in aere, aut in aqua. sed, quia aer, & aqua multum sunt apti ad diuisionē, & passiōē, ideo mouent per suum motum illud, quod in eis mouetur motu inæquali, sed diuersimode. apitudo. n.

in eis ad diuisionem, & passiōem **D** non est eodem modo in omnibus suis partibus. Et videtur q̄ hic sermo communis est oībus, quæ in medio mouētur, siue expellens separatur ab expulso, siue nō. Et, cum dedit causam, qua motus expulsi non est equalis, dixit: sed impossibile est fm vtrūq; modum, &c. i. & corpus mouere corpus motu æquali in rei veritate impossibile est: siue motor sit vnus ex initio motus vsq; ad finē, siue plures: vt accidit in motu lapidis. Nā, cum posuerimus virtutem motoris intransmutabilem, similiter virtutem illius, quod mouetur, imposse est hoc poni in illo medio, in quo fit motus propter diuersitatem partium in aptione. quare necesse est q̄ status motoris apud illud, qd̄ mouet, diuersificetur in motu. Post induxit conclusionem, quā intendit. D. inducet cām, qua motus illius, quod mouet, & non mouetur, sit equalis, & est contraria illi, & d. Continuus igit̄ solus est qui mouetur à non moto. D. dedit causam in hoc, & d. qm̄, cum semper sit eodem modo, &c. i. motus autē, qui fit à motore, qui non mouetur, est continuus, & vnus, quia motor **E** eodem modo se habet ad rem motam, cum sit immobilis, & intransmutabilis: motor vero, qui mouet, non eodē modo se habet, quia mouetur: & iō nō equali motu mouet.

Determinatis autē his, manifestum est q̄ impossibile est primum mouens, & immobile habere aliquam magnitudinem. Si. n. magnitudinem habet, necesse est aut finitam ipsam esse, aut infinitam. Quod igitur infi
Phy. cū cō. Auer. III mīā

Physicorum

Gnitam non contingat magnitudinem esse ostensum est prius in Physicis. Quod autem finitam impossibile est habere infinitam potentiam. & qd impossibile est à finita moueri aliquid infinito tempore demonstratū est nūc: primum autem mouens perpetuo mouet motu, & infinito tempore: manifestum itaq; est qd in diuisibile est, & impartibile, & nullam habēs magnitudinem.

His ergo distinctis manifestum est quod primus motor, qui nō mouetur, non potest habere magnitudinem omnino. Nam, si haberet, necesse esset vt esset finita, aut infinita. Et iam declarauimus in sermone nostro naturali, quoniā impossibile est magnitudinem esse infinitam. Et nunc declarauimus quoniam finitum non potest habere virtutem infinitam, & quod finitum non potest mouere tempore infinito: sed primus motor mouet motu aeterno, tempore infinito: ergo manifestum est ipsum esse in diuisibilem, & impartibilem, et nullam habere magnitudinem.

86 In hoc capitulo induxit conclusionem, quā à primo intendit. Qm̄, cum induxit propositiones, quę necessarię sunt ad hoc, & soluit quæstiones, quę accidunt in illis propo-

nibus, quibus vsus est, concludit qd primus motor, de quo declaratum est ipsum non moueri, non habet corpus, idest non habet formam in materia. Et d. manifestum est qd primus motor, qui nunquam mouetur, non potest habere magnitudinem. i. &, cum iam ostendimus qd omnis corporis finiti actio est finita, & similiter omnis virtus ī corpore, & qd primi motoris actio est infinita, manifestum est qd primus motor non habet magnitudinem omnino. Post dixit: Nam, si haberet magnitudinem, &c. i. nā, si hoc non est verum, contradictoriū eius erit verum, s. qd habet magnitudinē. & posuit hoc, quasi antecedens, & d. &, si habet magnitudinem, necesse est qd sit finita, aut infinita. D. destruxit vtranq; partē consequentis, vt consequēte destructo destruat antecedens, & d. Et iam declarauimus in sermone, &c. i. in Tertio tractatu huius libri. illic. n. declarauit qm̄ omne corpus est finitum. D. d. Et nunc declarauimus, &c. i. &, si est corpus finitum, cōstat qd virtus eius est finita: in corpore. n. finito non potest ēē virtus infinita. Post dixit: **M** sed prim⁹ motor mouet motu eterno, tempore infinito. idest ergo virtus eius est infinita. &, cum sit manifestum, quoniam omnis corporis virtus est finita, & qd primi motoris virtus est infinita, concluditur in secunda figura primum motorem non esse corpus, nec virtutem in corpore.

3. ph. te. 2.
4 o. & ist.

Librorum Octo de Physico auditu finis.

AVERRORIS CORDVBENSIS

EXPOSITIONIS MEDIAE SUPER LIBROS PHYSICORVM ARISTOTELIS

LIBER PRIMVS,

Iacob Mantino Hebraeo, medico, interprete.

B Rincipale huius libri propositum est, inuestigare causam materialem primam, communem omnibus rebus naturalibus: & tres amplecti partes, seu summas. Prima continet ea, quae, ut libri exordium, se habent. Secunda Antiquorum opiniones de huius principio, earundemque destructionem. Tertia propriam de huius principio opinionem.

Prima Summa tria amplectitur capita.

In Primo agit de huius scientiae consideratione.

In Secundo de generibus demonstrationum, quae in ea sunt.

C In Tertio verò de modo doctrinae, quae accedere debemus in hac scientia.

De proposito huius scientiae. Cap. 1.

I leamus igitur quod, cum haec ars, quae de rebus speculativis mobilibus, sit contemplativa: & propositum artis contemplativae est scire causas rei, de qua consideratur in illa arte: videmus, non unumquodque, exacte scire, cum causas, & prima principia illius rei cognoscimus, & tandem eius elementa, & simplicia, ex quibus constat: hoc autem ita se habet in omnibus rebus, quae quatuor

obtinere causas: & cum haec ars sit una ex speculativis: eius igitur propositum, seu intentum est quatuor rerum naturalium causas perungere, hoc est, Materiam, Formam, Efficientem, & Finem, tum remotas, tum propinquas, tum etiam proprias, tum communes. & propterea huius libri propositum est reddere causas primas, communes omnibus rebus naturalibus, & communia consequentia. & hoc, prout vires huius scientiae sese extendunt, hoc est, primam materiam, & causam ultimam moventem. nam ad cognitionem primae formae, & primi finis, non dantur in hac scientia propositiones, quae in eo ducant, ut post hoc ostendetur immo de his duobus ad scientiam Divinam attinet tractare.

De demonstrationum generibus, quae sunt in hac scientia. Cap. 2.

Genera demonstrationum, quibus nunciscimus causas, quae in hac scientia quaeruntur, sunt demonstrationes, quia, seu signa nominatae. Nam via, quae ad haec haberi solet, est a rebus notioribus nobis, quae quidem sunt posteriores ad priores, quae sunt apud naturam notiores: res autem posteriores sunt sensibilia composita, ut haec terra particularis, & hoc animal individuum, seu singulare:

III ij priores

Expo Med. Physi.

Gpriores vero sunt ipse causas, & elementa, ex quibus sensata constant. cā autē, ob quā maior pars demonstrationum dūcētium in notitiam causarum, quę in hac expectantur scīa, sunt de genere signorum est, quia quę cognita sunt in hac scīa, non sunt priora: quēadmodū fit in Mathematicis sciētijis. & propterea in Mathematicis via scīæ opposita est huic: ibi. n. a priori ad posterius, hic vero a posteriori ad pri^o. ibi igitur cognita apud nos sunt simpliciter cognita, & apud naturā: pp qđ & ipse demones, quę ibi fiunt, sunt absolute, seu simplices. sed quę hic, non sunt simplr cognita, & apud naturam: iccirco maior pars demonstrationum, quę hic fiunt, sunt a signo, seu demonstrationes quia.

De modo docendi in hac scīa. Cap. 3.

4 **5** **M**odus vero doctrine, q in hac scīa fit, est primo contemplari, q cōia sunt cunctis rebus naturalibus, cā causas, q cōsequētia: ex his mox ad partialia pficisci, ut rō huius libri se habet ad alios, sibi posteriores, qui positi sunt in hac scīa: q quidem res ita se habet, propterea quia cōmunia sunt proprijs notiora nobis, ut composita simplicibus. eadē igitur cā, ob quam ad horum cognitionē procedimus a compositis ad simplicia, pficiscimur ī ordine doctrine a cōmuni ad propriū, hoc est velle iter agere a notiori nobis ad ignotius. Ipsa autē communitas, seu vniuersitas in hoc negotio se habet ad partialitatē, veluti composita ad simplicia. Hinc est qđ totum notius est sensu eius partibus: quēadmodū nomina sunt apud intellectum notiora definitionibus.

Indiciū vero, ostendens scīam, seu **K**notitiā cōem esse propriā, apud nos priorē, est qđ puer statim, cū in eo virt^o dignoscitiua oritur, putat mulierē, quācunq; viderit, esse eius matrē, & virū quēlibet, patrem. Extat adhuc alia causa, ob quā in ordine doctrine procedit a cōi ad propriū, quia videlicet ea doctrina nō cōtingit repetere declarationem eiusdē rei. nā, si ad demones hac nō procederem^o doctrina, cogeremur scorsū pbare res cōes inesse cūctis rebus, quibus sunt cōes: ut probare equū obtinere materiā primam, & hominē, atq; inanimatū, & stirpē. Adde **L**ēt qđ propōnes eiusmodi demonstrandi generis non essent proprię, neq; primæ: ut medicis, euenire solet, cū demonstratiue quatuor elementa inesse homini probare tentant, Hęc igitur sunt, quę in præfatione huius libri continentur.

Summula Secunda Primo in duas secatur partes.

In prima parte adducūtur opiniones, quę pnt de principijs rerū sensibiliū afferri, habeturq; sermo cum his, qui ī hac scīa errorem non proprium commiserunt. In Secunda fiet verbum cum illis, qui circa principia proprium, atq; proportionatum commiserunt errorem. **M**

Prima pars diuiditur in quatuor capita.

In primo capite continentur opiniones, quę de hoc principio afferri possunt, & earum authores.

In Secundo earum genera varia, & quę nā a Physico destrui, vel non destrui debeant. quod, si cum eo genere sermonem faciet, quod non spectat ad Physicum ei contradicere, loquetur quidem ut Philosophus, non ut Physicus, huiusq; rei rationem reddet.

In Teruo destruet opiniones illorum, qui non sunt naturaliter locuti, præter destructionem syllogismorum eorum.

In Quarto destruet ipsorum syllogismos. **Caput**

Caput Primum.

A **D**icamus aut, Principium vel vnum, vel plura op3 esse. & si vnum, vel mobile, vt nonnulli Physici Aerem, alij vero Aquam esse principium autumant: vel immobile, vt Parmenides, & Melissus censere vident: vel finitum in magnitudine, aut infinitum. Et, si plura, vel mobilia quoq; , vel imobilia, licet nemo ita censeat, vel finita, vel infinita, vt opinati sunt Anaxagoras, & Democritus. & hoc, vel quia per se, & fm formā sint vnū, sed infinita i
B multitudine, & numero, vt sunt partes indiuisibiles, quæ atomi vocantur, fm opinionē Democriti: putabat. n. ipse res naturales constare ex ptibus indiuisibilibus infinitis, differētibus tm numero, & figura: vel vt sint infinita, eo qđ sunt partes similes, vt Anaxagoras opinatus ē: credit nāq; ipse ex qualibet similiari particula, vt osse, & carne, provenire infinitas partes similes, q qđ differāt in qualitatib⁹ cōtrarijs.

Caput Secundum.

8 **Q**ui igitur asserit principium esse vnum, & imobile, errat, pfecto in hac arte, errore ipso, cū tollat motum: huius autem scīæ professor contemplatur de entibus naturalibus, prout sunt mobilia: iccirco: qui hāc profitetur scīam, nequit sermonē proprium secum habere, postq primas propositiones naturales ei negauerit. Itidem neque cum eo, qui pluralitatem, & motū negat, & dicit ens esse vnum, & imobile, & non intelligit per nomē entis, id, quod nomen principij denotat. Et hoc quidem est, quod primo conijci potest ex Parmenide, &

Melisso. nā licet ex verbis Antiquo rī haberi possit eos vū nomine entis, vice nominis pīcipij, idēq; indicare, nō tū decet nos censere ita eos intelligere, p̄sertim cum dicant ens esse vnum, & imobile, ita, vt intelligant principium, cum ipsum principium exposcat aliquid, cuius est principium, adeo, vt adsit ibi pluralitas de necessitate, videlicet principium ipsum, & id, cuius est principium: & ideo non decet scīam Naturalem profitentē, facere sermonē cum his duobus viris, cum ipsi negent pluralitatem rerū, quarū causa est ipsa compositio, quæ resultat ex pluralitate principiorum, eorūq; varietate, cum negent principia ipsa, negantq; naturam, cū motū negent. Hæc autem sunt veluti radices, & prepositiones, quæ supponit tanq per se nota, atq; cognita hui⁹ scīæ professor. Quilibet aut artifex pōt deceptiōibus contra ipsum inductis contradicere, si eē intra principia sint, qm obiectiones qbus vte tur ad fallacias illas amouendas, ex principijs quidē in ea arte cōcessis eas componet, siue i ea arte fuerint per se notæ, siue ab alia receptæ fuerint. Si vero delictū, vel deceptiones in ipsismet existant principijs, nequaquam potest habere pīcipia ad ea, quatenus est illius artis professor, quibus demolitur illas deceptiones. Si igitur non fuerint de se notæ, ad eā tunc attinet scīam, in qua demonstratue probant. At, si fuerint de se manifestæ, tunc ad artem spectat vlem hīc sermonē contra eū, qui in eis delinquit: hoc autem vel artis Dialecticæ vel primæ Philosophiæ est officium. Exemplū autem
tum propriæ, tum impropriæ de-

Geptionis est, veluti contingit illis duobus Antiquis in quadratura circuli: nam alter putabat se circulum quadrasse, cum lunarem quadraverit figuram: alter vero, cum fecisset in circulo figuram triangularem æquilateram, & super quamlibet eius costam formaret triangulum æquicrurum censebat, si ita semper egisset, coniungere costas ultimi trianguli super circuli circumferentiâ. Ad Geometram namque spectat primum refellere errorem, respondereque ei, probando circulum non diuidi, usque quo desinat in figuras lunares, impossibileque sit, ipsas figuras lunares circulum mensurare. Secundo vero delicto nequit Geometra contradicere. quoniam ille, qui eo usus est, unum ex Geometre fundamentis profecto negat, quod est, omne quantum posse in infinitum diuidi. Hæc ergo est potissima causa, ob quam tenetur qui hanc defendit scientiam, non habere sermonem cum his duobus, scilicet Parmenide, & Melisso. Sed huius scientiæ professor cogitur supponere quod datur pluralitas in rebus sensibilibus, variaque principia, ex quibus oritur huiusmodi pluralitas, & natura quoque, quæ quidem est principium motus harum rerum sensibilibus. Secunda autem causa est, quia huiusmodi opinio est falsa in arte Dialecticæ. & sensui aduersatur, veluti qui dicit contraria eadem esse simul. In syllogis quoque, quos hi duo viri ad hanc scientiam afferunt, per spicuum quippe est peccatum, ut ex eorum rationibus manifeste haberi potest: & si Melissi ratio sit satis peior, cum & in figura, & propositionibus delinquat. propter hæc igitur non tenetur professor huius scientiæ loqui cum his duo-

bus viris. At, licet non teneatur secum alloqui, nihilominus verbum cum eis facere Dialecticum, ut inquit Aristoteles, habet aliquid Philosophiæ.

Caput Tertium.

In hoc capite incipit arguere contra conclusionem, quam inferunt, quæ est, scilicet ens est unum: contra quos dupliciter inuehit. Primo ratione nominis subiecti, diuidendo. scilicet nomen ipsius entis in omnia ea, de quibus dicitur in Dialectica arte, & probabit ens non esse unum, aliquo illorum modorum, quibus dicitur nomen entis in ea arte, scilicet Dialectica. Secundo ratione prædicati: & hoc etiam diuidendo ipsum unum in eas res famosas, de quibus dicitur in arte Dialectica, & probat neutro illorum modorum ens esse unum.

Primum Argumentum.

Nos interrogamus eos utrum hoc nomen ens significet primo apud eos unam rem, vel plures. Et, si dicant plures, ut nos quoque dicimus significare decem prædicamenta, tunc concedunt pluralitatem. Et, si unam, tunc iterum quaeremus utrum illa res sit una genere, vel specie, aut individuo. Si igitur dicant unam genere, vel specie, concedent quidem ens esse plura, quoniam genus in species diuiditur, & ipsa species in individua. At, si dicant esse unam numero, tunc quaeremus ab eis utrum individuo substantiæ, vel accidentis. & si accidentis, tunc dicemus accidens non posse esse sine subiecto. ens igitur erit duplex, scilicet accidens. & subiectum. & si substantiæ, tunc id esse impossibile asseremus, cum oporteat ipsum vel finitum, vel infinitum, quæ sunt quantitatis affectus denominare, erit

A erit igitur duplex ē, videlicet substantia, & quantitas. deinceps interrogabimus eos utrū ipsum ens, quod ē vñū individuo, habeat definitionē, vel ne. & si definitionē habere negent, negabunt ergo ipsum habere naturam. si vero definitionē habere asserant, ergo habebit oīno partes definitionis, quę cum definito existāt. ut grā exempli homo sit ens vñū oportebit inquā inesse ei partes definitionis, hoc est animal, & rationale, q̄ sunt ei⁹ definitio, neq; potest quis censere hęc esse accidentia in homine, videlicet animalitas, & rationalitas: qm̄ oporteret & ipsum compositum ex ipsis esse accidens. Hac igit rōne entia sunt plura: licet nō distinguant ab ente, qd̄ est vñū.

Secundum Argumentum.

16 Identidē eos interrogabimus de hoc noīe, Vñū numero, quid. s. de rebus famosis. de quibus ipsum vñū dī, per ipsum significare velint. nā hoc nomen, Vñū, de tribus dicitur quidem, Primo de continuo, ut cū dicimus lineam aliquam esse vñā, Secundo de indivisibili, ut cum dicimus punctum esse vñū, & finem vñū, Tertio de re, quę habet duo nomina synonyma, ut cū dicimus vestem, & indumentū esse vñū. Si igitur dicant significare continuū, tunc dicemus eis corpora continua esse duplicia, similia, i. ut caro, & os, & dissimilaria, ut man⁹, & pes. Si autē de similibus intelligere velint, tūc dicemus ipsum simile corpus quāvis sit vñū, esse tamē plura s̄m divisionē: & sic sequet idē ēē vñū, & plura s̄l, neq; dicere pnt ipsum esse vñū actu, plura tñ potentia, ut nos dicimus: qm̄ ipsi nō itelligūt vñū, vel plura dici multifariam, ita, qd̄

aliquid sit partim vñū, partim plura. & si acceptum fuerit hoc ab eis, quidnā dicent de continuo dissimilariū partium, ut homo, & equus? manus. n. hominis non est homo, neq; caput est manus. Et, si velint partem * non esse præter totum, & moueant illud priscum dubium, quod solet dubitari, videlicet q̄, si quælibet pars rei esset aliud à toto, esset & ipsum totum aliud * à seipso, cū omnes partes sint ipsum totum. Cuius solutio nō est admodum ardua. si enim vnaqueq; pars seorsum sit * aliud à toto, non propterea sequitur ut omnes sint aliud à toto. quoniam id, quod est verū diuisim non est verum in composito, ut in libro Elenchorum, & Interpretationis ostensum est. Sed, si indivisibile intelligere velint, tunc ipsum ens neque quantitas erit, neq; qualitas, vel substantia, aut aliquod aliud prædicamentum, neque dabitur aliquod finitum, ut posuit Parmenides, neque infinitum, ut Melissus. nam finis aliud est quā res, cuius est finis: & sic res erunt punctum, vel aliquod indivisibile. At, si rem, quę, cum sit eadem, duo nomina synonyma habet, intelligere velint per hoc nomen vñū, sequetur quod contrariorum nomina, ut album, & nigrum, calidum & frigidum idem significarent: sic enim omnia erunt synonyma: hocq; nomen animal, & stirps, atque inanimatum idem indicabunt: nomina quoque oppositorum. Et, si nobis dicant hoc idem, quod nos inferimus de ente, sequetur etiam de vno, & eodem individuo: nam plura ascribetis ei, cum sit tamen vñū, asseritis igitur vñū esse plura.

III iij Nos

* a. l. nihil aliud ē q̄ totū.

* a. l. præ se.

* a. l. præ totum. E

18

19

F

Med. Expo. Physi.

G Nos autem respondemus q, cum
 20 Antiqui intellexerint hoc nomen
 vnum, & ens, idem semper significa-
 re, ideo fuerunt perplexi circa hoc
 dubium, hoc est quo pacto eadem
 res pluribus cognominet denomi-
 nationibus, ita vt exempli gratia di-
 cant Socratem esse in se vnū, & lon-
 gum, & albū, atq; scriptorē. Ad qđ
 nonnulli eorum rñdebant q, cū de
 eadem re pñdicatur aliqđ horū pñ-
 dicatorum, oportet demere hoc ver-
 bum est. & hac conditione propō-
 nē tollunt indicatiuam, dubiumq;
 adhuc restat in suo robore. Sed Pla-
 H to rñdebat ad id, debere iterare, seu
 geminare eā dictionē, quē pñdica-
 tum significat, & nō dicatur homo
 est albus, vt dī hō ens est, sed homo
 est dealbatus. Et hoc totum est quē
 dā fuga: quia hoc nomē vnum, &
 ens, plura significant, cū ipsi tamen
 21 putent vnū, & idē significare. Dici-
 mus autem nos Socratē esse vnum
 subiecto, plura ratione, & denomi-
 natione, seu attributo: hocq; no-
 men Vnum, & plura de pluribus,
 varijsq; dici, vt de potentia, & actu.
 est. n. aliquid actu vnum, pōtentia
 vero plura, & econuerso. fuerūt au-
 I tem coacti Antiqui dicere ens esse
 vnum actu, propterea quia negabāt
 vnum esse plura: cum ipsi per vnū,
 & plura, duo intelligāt opposita tā-
 tum. erat nanq; falsum apud eos di-
 cere rem esse vnā, & plures, cum
 ex hoc non perciperēt res diuersas.

Caput Quartum.

23 **I**N sylis autem eorum, quos ad
 hmōi conclusionē inferendā at-
 tulerunt, perspicuum est delictum,
 & falsitas. Melissi. n. is est sylus. si

ens est genitum, ergo habet princi- **R**
 pium. mox destruit antecedens, sed
 non est genitum, ergo non habet
 principium. deinceps sequitur ex
 hoc ipsum esse infinitum, atq; vnū,
 & immobile, cum nō habeat locū;
 in quo moueatur. Hmōi autē syl-
 logismi tum figura, tum prēmisse
 delictum obtinent. peccat. n. infigu-
 ra ipse, cum sit hypotheticus cōiun-
 ctiuus, in quo reassumitur oppositū
 antecedentis, & infertur consequen-
 tis oppositum: cuius corruptela in
 lib. Priorum iam declarata est. Ra-
 tione quoq; prēmissarum eius pra-
 uitas neminem latet, cum nomine **L**
 principij vtatur tanq̄ vniuoco, cum
 tamen trifariam assumatur, Primo
 quidem mō, ceu principium in tē-
 pore, Secundo, vt principium in ma-
 gnitudine, vt est lineæ principium,
 Tertio vero fm cām. Si igitur tem-
 poris principium intelligat, tunc ve-
 re cōsequens ex eius pmissis pcedit,
 syllogismusq; concludit: nā tempo-
 rale principium est ipsi genito pro-
 prium: iccirco, cū reassumit op-
 positum antecedentis oppositū in-
 fert consequētis. at id. qđ proposue-
 rat, non concludit, videlicet ens esse
 magnitudine infinitum, sed tpe pte **M**
 nito esse infinitum infert: hoc autē
 non erat eius intentū. Si vero prin-
 cipium magnitudine intelligat, vt
 eius conclusio indicare videtur, tūc
 * eius propositiones falsę coniūctio-
 nis erunt, falsęq; in reassumendo.
 sunt. n. falsę coniunctionis: qm nō
 oē generabile habet principium in
 magnitudine. hoc tñ bene est verū
 de generabili in tempore: sed quod
 fm oēs eius partes in instanti gene-
 rat, nec prius, nec posteri^r magnitu-
 dine obtinet: iccirco neq; vllā hēt
 partē,

* a. l. con-
 quēs erit
 falsum &
 aha.

A partem, a qua motus incipiat. Est autem falsum quoque ipsum reassumptum: quoniam non est verum id, quod non generatur. non habere principium in magnitudine. cum ceteri secundum Peripateticorum sententiam sunt profecto ingenerati, habent tamen principium magnitudine. at, si per principium eam velit, propositiones erunt sane verae, non tamen id, quod decreuerat, infert. **24** Admiracione autem affectus sum, cur non consideravit, quod, si ens esset unum, & infinitum non posset adhuc moveri secundum partes, & si non secundum eius totum, vel moveri, quia alteretur. Neque potest dicere ens esse unum forma, ac definitione, quoniam rerum formarum variae sunt: nisi forte capiat hoc nomen ens vice nominis principij, ut naturales capiunt. diceret autem tunc id, quod nonnulli Physicorum dicunt. sed, cum non sit id propositum eius, erit igitur eius conclusio falsa, & inter vilissimos deceptorum syllogismos is locari debet, qui corruptus genere nuncupatur. est autem materia, ac **25** forma corruptus. Parmenidis vero syllogismus is est. Quicquid est citra ens, est non ens: & quod non est ens, nihil est: ens igitur est unum. Huius quoque syllogismi propositiones sunt falsae, neque quam proposuerat conclusionem concludit, quavis eius figura sit vera. Sunt autem eius praemissae falsae, quoniam usus est nomine entis, ac si unam significet rem, cum tamen de variis dicatur rebus. est. n. eius sensus, ac si quis dicat quicquid est praeter canem est non canis. hoc autem est falsum: quia quod est praeter canem maritimum, est canis latrabilis. Si vero per illud nomen ens substantiam intelligat, idem est, ac si dicat, quicquid est praeter substantiam, non est

substantia. & id profecto verum est. **D** sed quod est praeter substantiam, non est privatum, immo est quantitas, vel qualitas. idem tamen, si aliquod aliud velit predicamentum, non propterea sequetur quod quicquid est praeter illud predicamentum sit nihil. Ipsum quoque non concludere quod proposuerat satis perspicuum erit, si pro eius praepositionibus alias fingamur, & pro ente album capiamus, syllogismusque ex duabus praemissis ita construatur. Quicquid est praeter album non est ens: & quicquid est non ens nihil est: ergo in prima figura inferat per dici de omni quod quicquid est praeter album nihil est, non quod album sit unum, quemadmodum ipse concludit. Aspexit autem Ari. huius viri syllogismum, quia eius minor propositio, qua usus est, non est negativa, sed indefinita. nam, si minor fuisset negativa, nequaquam concluderet in prima figura. Atqui, & si syllogismus sit verus in figura, quaesitum tamen minime concludit. Ad haec, quando hanc concedamus conclusionem, quidnam prohibet album esse plura, ut cignus & nix, reliquaque? Si tandem ex his **26** propositionibus ponamus conclusionem, quod ens est unum, idem profecto inconueniens sequetur ex iisdem praepositionibus, quibus usus est ad inferendam conclusionem. quoniam, cum hoc nomen ens pro accidente capiatur, substantia inquam erit, & non erit simul. erit quidem, si accedens ponatur esse ens: accidens. n. non extat, nisi in substantia. non erit vero, si ponatur id, quod est praeter ens, quod est accedens, esse non ens. At, si ens pro substan **27** tia capiat, quod quidam potius credendum est, tunc verum esset dicere ipsum esse album unum, vel aliquod aliud praedicatum, quod de sub-

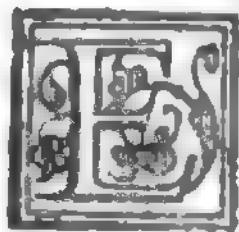
G substantia vere dicatur. de his. n. p-
dicatis fm rationem eius dicitur ab-
solute non ens, cum ipse dicat quic-
quid est præter ens. & sic ens erit nō
ens. Differt autem hæc destructio a
præcedente. qm̄ illa erat ex proposi-
tionibus ab ipsis in interrogatione
acceptis, hæc vero est ex ipsismet p-
positionibus, quas ille vir concessit,
facitq; hic syllogismus: & ppter ea
memorauimus hanc destructionē ī
hoc loco. is autem syllogismus, qui
fit hic ad hanc conclusionē destruē-
dam, est ex gñe syllogismorum, qui
ex oppositis constituuntur proposi-
tionibus in eadem sentētia inuētis,
qui adducitur ad destruendam illā
sententiam, quam conantur crede-
re: in libro aut Priorū iam ostēsum
est qualiter horum syllogismorum
30 gña construantur. Plato, vt vī, acce-
prabat illas duas propositiones Par-
menidis, hoc est, q quicquid est præ-
ter ens, est non ens, & quod non est
ens, nihil est: sed ens putabat eē for-
mam, & nō ens materiā: sensibileq;
esse compositum ex forma, & mate-
ria: quorum alterum ens, alterū nō
31 ens esse existimabat. Cogebatur er-
go fateri vel non ens esse aliquod
ens. cum nulla res componatur ex
I priuatione, vel nomen entis plura si-
gnificare. Sed hæc contradictio īsur-
git cōtra ipsum, propterea quia nō
distinguit apud eum, ipm̄ ens ad plu-
ra, & ad ens in actū, & potentia.

*Secunda pars huius summae Duo
habet capita.*

In Primo enarrantur opiniones Antiquo-
rum Naturalium de principio materia
li redditurq; causa, ob quam ita opina-
ti fuerunt.

In Secundo vero affertur ratio eorum, qui
asserbant principia esse infinita.

Caput Primum.

Eorum autem, qui nōse 32
entis vice principij no-
minis vtiuntur, cum qui-
bus Physicus tenetur
sermonem facere, cum nullum prin-
cipiorum artis denegent, quidā vnū
esse principium auumant, quidam
vero plura. & qui vnum, gnationē
quippe ex contrarijs, & eorum subie-
cto fieri concedunt: putant. n. res ex
suis gnari contrarijs. Et hi bifariam
sectati sunt. nam eorum quidā po-
nunt vnum ex quatuor elemētis ef-
se subiectum contrariorum, ipsaq;
contraria, quæ sunt dīa rerū, apud
eos esse densitatem, & raritatem (seu
fungositatem) & deniq; magnum,
& paruum: ratiq; hi sunt gnationē
per alterationem fieri, cum ipsi cen-
seant res ipsas dēsitare huius vnus
subiecti, vī spōgiositate fieri. Alij tñ
arbitrati sunt illud vnum subiectū
esse aliquid, q igne crassius, aere ve-
ro tenuius. & si quid videatur gnari
id ex illo gnari affirmāt, cum ea ex
ipso amoueantur, & egrediantur,
cum in eo actū existant.

Plato tñ magnum, & parū ma-
teriam, vnum vero ipsam formalē
cām esse censet. Alij autem præter
M ipsum magnum, ac paruum esse for-
mam, & ipsum vnum esse eorū re-
ceptium ponunt.

Hæc igitur est opinionū summa
eorum, qui principium materiale
esse vnum aiunt.

Eorum vero, qui plura esse princi-
pia fatentur, nonnulli finita, vt Em-
pedocles, qui quatuor elementa ea
esse opinatus est, quidam vero alij
ea infinita faciunt, vt Anaxagoras,
& Democritus: cōcordes enim sunt
ponere generationem fieri per defe-
ctū.

Arum. Empedocles tamen putabat res segregari, & ex quatuor egredi elementis, mox dissolui, & ad quatuor reuerti elementa, & id circulariter fieri. Sed Anaxagoras quodlibet in quolibet existere censebat, atque quodlibet ex quolibet prouenire, hoc est similes ex similibus partibus, quas elementa esse credit: atque id habuisse initium non negat, in futurumque in infinitum processurum: & ex aqua sanguinem, partesque carnosas, & osseas egredi infinitas: identidem ex sale aquam, & idem infinitam: omne tandem corpus simile ex omni simili in infinitum exire autumant, alterumque, illorum, aqua, vel sal iuxta magis dominans denominari, plenum tamen esse ex similibus partibus infinitis situm, & numero. Habes igitur summarim Anaxagorum opinionem de ipsis principijs, sed quid eos ad huiusmodi duxerit sententias, nunc dicam. Anaxagoras autem, cum in confesso habuisset generationem ex nihilo non fieri, sed ex contrarijs, ipsamque infinitam esse, cogitur profecto fateri omnia contraria in se inuicem in infinitum existere. *ibi* fin. n. generatio ex privatione oriretur, & si finita, generatio processaret. Sed qui generationem alterationem esse dicunt, qui quidem unum subiectum, & contraria dant generationi, cum generationem ex nihilo non fieri acceptent, contrariaque, non posse sibi inuicem inesse, tenent credere generationem in substantia nequaquam dari: secus. n. res in se inuicem manerent. Contra quos omnia haec insurgunt inconuenientia, quia inter id, quod in potentia, & id, quod in actu minime distinguunt. Contra eos quoque, propterea quia unum esse subiectum

generationis in actu arbitrantur, haec militans inopinabilia, videlicet generationem in substantia esse alterationem, vel res sese mutuo habere, aut generationem ex nihilo fieri. Quidam alij censebant, quod erat minus incommodum eius opinioni cum assentirent generationem ex nihilo non fieri.

Caput Secundum, in quo quatuor afferunt rationes contra Anaxagoram, qui ponit similes partes esse infinitas.

Prima ratio est Philosophica Logicalis, haec. scilicet. Si principia forma, & numero infinita essent, incognita profecto essent, neque de eis scientia haberi posset: sed principia debent esse cognita: ergo principia debent esse finita. *E* Secunda est. Si similes partes, ex quibus animalia, stirpes, ceteraque corpora constarent, essent infinita, oporteret quidem animalium, atque plantarum magnitudines, & quantitates infinitas esse: sed et finitae sunt: igitur & partes, ex quibus componuntur sunt finitae: quoniam quod ex finitis constat partibus, infinitum necessarium est. *E* Tertia. Si similia corpora ex se inuicem perdirerent in generatione, oporteret omnino ea minui, ac pauciora reddi, hoc est, si ex carne partes exeat carnis, & ossis, oportebit eam minorem, quam erat, effici. Quod, si ita res se habuerit, alterum duorum necessarium erit, videlicet vel disgregationem, exitumque sistere. quoniam, cum caro exempli gratia in paruitate eius destinat ad minimam particulam, quae formam carnis recipere potest, nullatenus poterit ex ea egredi carnis particula, neque alicuius alterius rei. Sistet igitur ipsa generatio. hoc autem falsum est. neque Anaxagoras ipse id assentiret. Vel erit dicendum ex corpore partibus finito, infinitas egredi

Expo. Med. Physi.

G di portiones. quod est impossibile.

38 Quarta. Sequeretur eius opinio-
nem, res infinitas in ipso finito, situ
differre, & in qualibet illarum infi-
nitarum partium partes infinitas in-
finites existere, oēsque esse actu disti-
ctas. quo quidem nihil absurdius.
hoc aut sequitur ex hoc, quod dicit,
quolibet esse in quolibet, & quolibet ex
quolibet incessanter prodire.

Tertia Summa in Quinque secatur capita.

In Primo rationes adducuntur famose, &
principia contraria esse, atque plura, quā
vnum affirmant.

H In Secundo, quæ, contraria nō sufficere ad
hoc ut sint principia, ostendunt: necessa-
riumque esse tertiam dare naturam, quæ
est ipsum subiectum: neque oportere prin-
cipia esse plura tribus, quemadmodū cogi-
tur esse plura vno.

In Tertio probatur vera principia esse duo
duntaxat, videlicet materiam, & formam;
ipsam: & quod priuatio opposita formæ
non est materia, sed quid ei accidens: &
quod si priuatio esset principium, id quidem
per accidens foret ostenditur quoque essen-
tia primæ materiæ, & quod esse habeat.

In Quarto ostenditur quod illa, quibus Anti-
qui dubitabant de esse generationis, sol-
uentur per ea, quæ de essentia materiæ
primæ probantur, eosque oēs locutos fuisse
de essentia huius naturæ, sed veritatem
non attigisse: quāquā alij alijs exactius re-
assecuti sunt.

I In Quinto Aristote. probabit huiusmodi
naturam ingenitam, incorruptibileque esse.

Caput Primum.

41

Icimus igitur Antiquo-
rum neminem princi-
pia esse contraria nega-
re: tametsi quid sit na-
tura primorum contrariorum, quæ
sunt principia ipsa inter se disceptet.
nam quidam eorum densitatem, &
fungositatem esse asserunt: alij cali-
dum & frigidum: nonnulli vero va-
cuum, & plenum, ut Democritus: sed

quidam alij magnum, & paruum id
esse autumant. Duo aut sunt, quæ
principia esse contraria persuaderi
faciunt, videlicet syllogismus, & inductio.

Syllogismo quidem, quoniam easdem
vires habere proprietates ipsa princi-
pia, quas ipsamet contraria. quarum
Prima est, nequaquam ex se inuicem fie-
ri. quoniam, si prima principia ex se inui-
cem mutuo orirentur, minime essent
prima principia. Secunda est, ea ex
alijs non fieri, ob eandemmet ratio-
nem. Tertia, omnes particulas ex
ipsis fieri. hæc. n. est natura princi-
piorum communium omnibus rebus:

contrarijs autem hæc insunt propieta-
tes: infertur igitur in secunda figu-
ra principia esse contraria. Et, quia
huiusmodi proprietates sunt conuer-
tibiles, id ex duabus affirmatiuis co-
cludit in secunda figura. Inductio

ne quoque id ostendi licet. siquidem
res perquirantur, videlicet nihil ex
quocunque generari, neque cuiuscunque
rei gratia, neque in quodcunque, corrū-
pi, sed ex terminatis contrarijs in ter-
minata contraria, ut in alteratione
gratia exempli album ex nigro vel me-
dio colore fieri non a calido, nisi for-
te id per accens fiat, sicut dicimus album
ex calido gigni, cum contingit cali-
dum esse nigrum. Identidem in com-
positione, & coniunctione perspicuum
est. construaturnamque res ex priua-
tione, compositione propria alicui
composito: ut ædes gratia exempli,
quæ ex lateribus construuntur, & li-
gnis, quæ forma caret domus, sed non
ex qualibet priuatione. Idemque
in generatione, & corruptione visum
est. gignitur. n. res ex priuatione pro-
pria illi rei. Inductione igitur hoc
habito, sequitur omnem generationem
ex contrarijs fieri, vel ex medijs inter
ipsa

A ipsa. Intellego autem in hoc loco p
contraria, ipsa opposita. quaelibet
quoq; corruptio ad contraria fit, vñ
48 ad media inter ipsa. Antiqui autem
49 ideo asserunt principia esse contra-
ria, quia res ipsa sese manifestat, ac
si ab ipsa veritate cogantur id fate-
ri. Sed in contrariorum principatu
inter se discrepant: quia in quo sese
contraria inuicem pcedant, & q
sunt alijs principaliora pfecto non
sunt concordēs. Nam eorum nōnul-
li putabāt horū vñ, seu cōe proprio
esse principalius, seu prius. Alij vero
huius sententiæ oppositum rati sūt.
B sed quidam alijs putabant notius in
intellectu debere esse principium sen-
su notioris, aliqui alijs contra exem-
plum de notiore sensu est densitas,
& raritas, in intellectu vero magnū,
& paruum. Oēs tñ in confesso ha-
bent principia debere esse cōtraria,
ac diuersa in quibusuis contrarijs.
hoc autem satis consonum est, cū
vniuersale sit partiali notius.

Caput Secundum.

50 **C** Vm principia non esse infini-
ta probauerit, pluraq; esse, cū
sunt contraria aggreditur probare
C non sufficere esse prima principia
duo contraria tantum, hoc est prin-
cipia esse tantum duo. ad quam sen-
tentiam tres affert rationes.
51 Prima ratio est, quia cōtraria nō
agunt se inuicem, neq; sese mutuo
recipiunt: calidum. n. in frigidū nō
agit, neq; ipsum recipit, neq; frigi-
dū calidum. cum autem gnatio ex
principio fiat agente, & recipiente:
sed ipsa contraria non agunt in se
inuicem, neq; sese recipiūt: ergo cō-
traria non sunt pīcipia gnatiōis.
52 Secunda ratio est, quia contraria

sunt in subiecto: & quicquid est in **D**
subiecto nō est principium: qm in
digere principio ipsum principium,
quod est, l. subiectum.

Tertia ratio est, quia cōtraria nō **S**
sunt substantiæ, neq; in substantijs
sunt contraria, cum nulla sit substā-
tia alteri contraria: sed substantiæ
principia debent esse substantiæ: er-
go contraria nō sunt principia sub-
stantiæ. Cum autem primæ rōnes
cogerent contraria esse principia,
hæc vero contrarium probat, soluē-
dum igitur est hoc dubium fortas-
se, si ponamus principia esse tria, vi-
delicet ipsa contraria duo, & eorum **E**
subiectum. nam, cū maior pars ho-
minum gnationem ex cōtrarijs fie-
ri putent, sed sese contraria mutuo
recipere negent penitus, iō vna vo-
ce omnes tertiam naturam, quæ est
subiectum duorum contrariorū da-
re conant. Sed quid sit hmōi natu- **S**
ra inter se discrepant: quidam. n. eo-
rum ignem, quidam vero aquam,
nonnulli aerem, alijs etiam terrā esse
censent, aliqui tamen id mediam
esse naturam inter ignem, & aerem
affirmant. Qui aut ipsam putat es-
se naturam mediam inter duas na-
turas, hoc est * inter duo elementorū **F**
quatuor, magis accedit ad naturæ
materiæ primæ cognitionem, q̄ qui
vnum horum elementorū quatuor
& qui ignem dicūt, ipsum pfecto
propinquius essentia ipsius poten-
tiæ ponunt. & qui aerem, magis q̄ q
aquam: qm aer minus sensu perci-
pit q̄ aqua, cum non percipiatur vi-
su. est igitur eius essentia magis in-
cognita q̄ quæ aquæ: ac si magis es-
sentia accedat potentiæ: quæ quidē
est vere materia, vt post hoc ostende-
tur. & iō dicebant principia eē tria, **S**
vide

* Participa-
re natura
duorū ele-
mentorum

Expo. Med. Phýsi.

E videlicet ipsum vnum, & * augmen-
* a. l. excessus, defectus. tum, & decrementum. natura nāq;
 ternaria apud Antiquos extabat: ve-
 rū eorum quidam illud vnum passi-
 num, eaq; duo agētia esse credebāt,
 alij tñ huius oppositum rati sunt,
 56 & est ipse Plato. Rō autem quæ po-
 nit, vt diximus, principia eē tria, est
 satis sufficiens: quæ vero plura tribus
 impoſis: & q̄ plura vno est necessa-
 ria. Sed ea non esse plura q̄ tria ostē-
 dit ex eo, quia vnum subiectū suffi-
 cit ad recipiendum, & vna cōtrarie-
 tas ad agendum. & si essent contra-
 ria duo, tunc illud fm vel erit in co-
 dem subiecto, in quo primum, vel i
 secundo: & si in secūdo, tñ corpora
 omnia nequaquā transmutarent ad
 seinuicem. transmutatio autem ele-
 mentorū inter seinuicem, stirpiūq;
 atq; aīalium ad ea, & ipsam plantā,
 & aīal ad sese mutuo conuertit, & tā-
 dem cūcta corpora gñabilia, & cor-
 ruptibilia sese inuicem trāsmutare
 sensu cognoscitur. Hac igitur rōne
 non posse mueniri duo contraria in
 duobus subiectis satis perspicuū est.
 Si aut in vno existerēt subiecto, tñ
 oportet alterum altero communi,
 atq; prius esse. qm nō inuenitur in
 vno genere supremo, nisi vna cōtra-
 rietas suprema, ad quā ceteræ alię
 contrarietates illius gñis ascendūt,
 illaq; est illis p̄cipium. ita ēt se ha-
 bet vnum in gñe substantiæ, i quo
 fit gñatio, & corruptio. & si impoſe
 est duo contraria esse principia, hoc
 est duo gña contrariū, nec i vno,
 neq; in duobus subiectis, sequit ma-
 nifeste principia non oportere esse
 plura quam tria. patet quoque ip-
 sa esse plura quam vnum: sed vtū
 duo; vel tria, id prorsum inquiren-
 dum est.

Caput Tertium.

IN hoc capite incipit ostendere
 gñationem ex tribus p̄fici rebus, 57
 ex priuatione videlicet p̄cedente i
 subiecto gñationis, & ex subiecto ge-
 nerationis, & forma genita, & q̄ qd
 libet genitum est compositū ex sub-
 iecto, & forma. hoc autē patebit ex
 hac nostra v̄si contemplatione, hoc
 est, si contemblemur vniuersale ge-
 nus transmutationis: cum vniuersa-
 le, seu commune proprio fit notū,
 ab eoq; ad cognitionem proprii p̄-
 ficiscimur.

Dicamus igitur q̄, cum nos dici- 58
 mus aliquid ex aliquo fieri, vel ali-
 quid genitum, & effectum esse ali-
 quid, id quidem alterum duorū sim-
 plicium significare pōt, vel ex illis
 duobus compositum. vna aut illa-
 rum simplicium rerum est, vt si di-
 camus, ex non grammatico grāma-
 ticus fit, vel non grammaticus effici-
 tur grammaticus. Primum igit sim-
 plex est ipsa priuatio, q̄ in subiecto
 p̄cedit. Secūdu vero simplex est, si di-
 camus, hō factus est grammaticus,
 vel ex hōe factū esse grammaticū:
 & hoc fm simplex, est subiectū gña-
 tionis. Tertiū autem ex his cōpositū
 est, vt si dicamus ex hōe nō grā-
 matico factū est grammaticum. il-
 laq; duo simplicia, ex quibus huius
 tertium componitur, manifeste rea-
 fr inter se differunt. nam hō, qui q̄-
 dem est subiectum, extat in esse suo,
 sed non grammaticum, quod est ip-
 sa priuatio minime, & recedit ad eē
 formæ. In idiomate autē Græco ali-
 qua in dictionibus horum duorum
 extat dīa, sed in n̄ro non ita aperte
 discrepantia cognoscitur. Nam hæc
 dictio ex, æquiuocum est nomē, cū
 priuationē nōnunq; qnq; vero sub-
 iectū

A lectum denotet: quis de subiecto vere dicatur, & largo modo de priuatione. Cum igitur appareat has duas naturas inter se se esse distingui, ideo alteram priuationem, alteram vero materiam appellamus. inuestigandum igitur est utrum in omni generatione, & corruptione sint necessariae, vel ne: & si necessariae, quo nam pacto id se habeat. Et dicamus manifestum esse oportere priuationem praecedere in subiecto ipsum generatum. aliter. n. non fieret genitum, nam genitum est, quod post priuationem inuenitur. Subiectum quoque inueniri manifestum est. id quoque esse necessarium ad generationem accensum: nam accensio dicuntur in subiecto. sed quod necessario inueniatur in generatione simplici, quae est substantiae generatio, est immanifestum. At, si id vni contemplatione consideretur, satis perspicuum erit.

Nam quodlibet genitum, tum substantia, tum aliquod aliud videtur ex aliquo generari subiecto. Etenim aëral ex genitura, stirps ex semine, aqua ex igne generatur. Idem quicquid in qualitate passibili generatur, ut album, & nigrum, & in impassibili, ut figura, & compositio, item & incrementum, & decrementum apte vni indigere subiecto. Cuncta igitur generabilia subiecto indigent, nihilque ex quolibet generari, longe ergo minus ex priuatione. Hoc autem ita se habet, propterea quia generari est motus, & transmutatio ex aliquo in aliquod in substantia. oportet igitur dari subiectum illi transmutationi, & motui. & ideo Antiqui concedunt generationem nequaquam fieri, nisi ex ente. quoniam, si ex priuatione fieret, non daretur ibi positus, neque unus motus, qui incipiat ab ali-

quo, & desinat in aliquod: & tunc esset potius successio, seu vicissitudo in loco, & permutatio, non autem generatio. ex hoc ergo patet quodlibet genitum esse compositum ex subiecto, & forma, quod quidem est ipsa res, qua est genitum. Cum igitur rerum principia per se sint haec duae causae, hoc est materia, & forma, manifestum est ex his cuncta constare sensibilia. sed, cum ens, ideo extat, quia eius causae, quae sunt eius pars, vel partes, extant, hinc est quod oportet naturam materiae esse a natura priuationis distinctam: quoniam priuatio non est de natura generabilis ita, ut sit pars geniti, sed tanquam quid accensum subiecto quod est pars geniti. **E**at est generationi necessaria: quapropter, si principium, id quidem per accensum nuncupatur. Differunt quoque manifeste inter se subiectum, & forma, cum haec sit in actu, subiectum vero per se nequaquam, immo in potentia. si autem, generatio alteratio esset, ut Antiquorum complures opinati fuerunt. Hac igitur ratione materiae primae natura iam satis apparet, ipsam. Lesse mediam inter priuationem, & actum, esseque, in potentia. Intellego autem per esse in potentia, ipsam ab eo, quod in actu, non expoliari, hoc est, quod non denudatur a formis ei successive aduenientibus, neque a positate, quod sibi debet. & ideo eius natura non fuit Antiquis cognita, adeo, quod quidam eorum ponebant eam in actu: & sic sequitur apud eos generationem in substantia esse alterationem: quidam vero alij priuationem esse asseriebant: & sic apud eos oporteret priuationem aliquid esse. Natura autem huius materiae, ut inquit Aristoteles, concipitur per analogiam, seu comparisonem. nam eius proportio ad formam est ut ligni qua-

Exp. Med. Physi.

G quatenus est cella, in potētia ad ipsius cellæ formam. Ex his igit, quot sint p̄cipia, duoq; esse p̄ se, & vnū p̄ acc̄ns, aperte haberi potest, & eorū vnumquodq; quid sit, & qualiter seinuicem habeant, alterumq; contrariorum in ḡnatione esse priuationem, alterum vero formam, & horum subiectum esse materiā primā ostēsum est satis. Nec nos latere debet potentiam, ac positatem non esse de essentia materiæ, sed vnum ex consequentibus ei⁹. Immo re vera materia est subiectum potētiæ, & positatis. & si potētia esset de suis p̄suis essentia, tunc materia esset sibi ipsi materia: cum potētia dicatur in relatione ad aliud. recepta igitur forma remouet ab ea ipsa potētia: quapropter potius nomē subiecti, q̄ potētiæ tunc sibi vindicare, seu vsurpare debet. Differt quoq; manifeste ipsa priuatio a potētia. qm̄ potētia aliquid est, (seu est aliquod eē,) priuatio vero negatio est absoluta (seu simplr.) Materia igitur prima est quid vnum subiecto, plura potētia, & priuationibus in ea ex̄stibus, veluti cæra, quæ quidem est subiecto vna, aptitudine tñ, quam habet ad figuras recipiendas, plures. Quid igitur interest inter subiectum, potētiā, & priuationem ex his haberi potest.

Caput Quartum.

71 **E**X his autem, quæ de essentia huius naturæ declarata fuisse, dubiū, quo Antiqui ipsam ḡnationem tollebant, ensq; esse vnum putabant, & q̄ id, quod ex ipsa ḡnatione comprehendi potest, est aggregatio, & disgregatio, vel dissipatio, & exitus, vt nonnulli opinati sunt, soluere quidem haud difficile est. Du-

bium autem ita format. Si aliquod **K** ens ḡnatur, vel ex ente, vel ex non ente ḡnatur. sed nō ex nō ente, cum impossibile sit, aliquid ex nihilo gigni, cum priuatio nequaquā possit transmutari. qm̄ priuatio nō recipit transmutationem. neq; ex ente, quoniā oporteret genitum inueniri anteq̄ sit. Incurrerant autem hanc ambiguitatem adeo, q̄ fuerunt coacti in re ḡnationis sensum abnegare, propterea quia in Logica facultate parum exercitati erant. Nos autem dubium soluimus, cum dicimus q̄, si **73** dē aliquid ḡnari, vel ex nō ente, vel **74** ex ente, & eādem quicquid agit ali- **L** quid, vel ab aliquo patitur, id quidē **76** dupl̄ dici, vno mō p̄ se. vt cum dici **77** mus medicum mederi. alio vero p̄ acc̄ns, vt cum dicimus medicū ædificare, si accadat ipsum medicū ædificare. His igitur sic stantibus, cum dicimus ḡnationem ex non ente fieri, dupl̄ id intelligi pōt. Primo, s. p̄ se, ita, vt priuatio sit ḡnationis subiectum: & hoc est illud impossibile, quod imaginati sunt Antiqui, videlicet non dari quid aliud. Secundo vero, vt sit ex non ente p̄ acc̄ns, hoc est, quia ipsa priuatio accidit naturæ subiecti ḡnationis, qd̄ diximus non **M** esse in actu, sed in potētia: quanuis huius acc̄ns sit quid necessariū ad esse ipsius ḡnationis. & sic non sequitur in hoc loco inconueniens, cum dicimus ḡnationem fieri ex non ente p̄ acc̄ns, ea rōne, quam diximus, neq; si dicimus priuationem hic esse cām p̄ acc̄ns, volumus id accidisse causæ essentiali, & ea non indigemus ad ḡnationem, vt dicimus medicum esse cām dom⁹, cum accidit medico esse ædificatori, sed eo patēto, quod diximus. Eodemq; exēplo gna-

* a. l. alterari.
* a. l. alterationem.

Isob. i. ni
hil aliud
dari q̄ al-
teratio.

A gnationem fieri ex ente pōt duplī
dici, vno mō p se, videlicet q̄ ens in
actu sit subiectū ipsi⁹ geniti. & hoc
est impōse. qm̄ sequeretur, cū aqua
ex aere sit, vt sit aer, & aqua simul, vī
q̄ non deē gñatio in substantia. &
hoc est id, quod putabant Antiqui,
.s. non dari quid aliud, seu alienum,
idq; esse impōse probabant. Alio
mō p accēs, cum, .s. accidit huic na-
turæ ipsius subiecti gñationis non
denudari a forma in gñatione rei
ab ea, quæ quidem remouet, & rece-
dit ab eo in aduentu formæ genitæ
B in ipsum, non q̄ ipsamet forma, q̄
est in subiecto, recipiat formā, quæ
gñatur. & sic uedum erit impōse,
immo necessarium, .s. gñationē fie-
ri ex ente per accēs, & si id p accēs
sit. Huic tandē naturæ duo accidūt,
priuatio. .s. & forma, q̄ præcedit ei se-
cundum esse ante nouam formā, q̄
gñatur: & tunc gñatio ex ea fiet p se
sed per accēs ex illis duabus naturis
quæ ei accidunt, hoc est ex priuatio-
ne, & forma. Is igitur est vnus mo-
dus, quo hoc dubium soluitur, ponē-
do hanc naturam.

78
79
80
81

C Secundus est, quia ens dī de potē-
tia, & actu. Ipsa quoq; priuatio de
duob⁹ dī, videlicet de negatione ab-
soluta (seu simplr) & de priuatione
propria, quæ inest alicui subiecto, &
alicui rei. Impōse ergo est gñationē
fieri ex ente ī actu, sed nō ab eo, qd
in potētia, & ex priuato simplr, sed
non a priuatione indefinita.

Plato aut vī magis auferre hu-
iusmodi principium, q̄ qui ipm in
actu ponit. qm̄ opinatus est ipse ge-
nerationem fieri ex non ente, cum
tū fateat materiam eē vnum entiū,
& sic sequit̄ fm ipm ens nō eē ens.
acceptat. n. ipse dictū Parmenidis,

qui dicit quicquid est præter ens eē
nou ens absolute: mox ponit mate-
riam esse ens, cum asserat tū ipsam
esse præter ens. Nos autem distin-
guimus, & dicim⁹ materiam esse in-
potentia, & priuationem esse quid
accēs ei. Differunt tū, cum hæc sit
pars geniti illa vero non. Corruptio
autem, q̄ est ipsum malum, ingredi-
tur quidem res propter priuationē.
quam hæc natura recipere solet: at
ipsum esse, quod est bonum, res in-
sequitur propter formam. Hmōi er-
go natura apta est recipere bonum,
quod est forma, vel malum, quod ē
priuatio & corruptio. Aeternitatis
quoq; priuatio rebus inest propter
hmōi naturam, hoc est eo, quod ac-
cidit ei possibilitas priuationis. Hæc
quoq; natura ob eius defectum ap-
petit recipere formam, quemadmodū
& imperfectum pfectionē, sed non
appetit corruptionem, immo ipsa
corruptio est quid accidens ei rōne
priuationis. Habes igitur modos,
quibus soluitur dubium, quo Anti-
qui gñationem negabant.

Caput Quintum.

A D hæc dicimus huiuscemodi
naturam nec genitam p se,
nec corruptibilē eē. Quoniā, si gña-
retur, haberet subiectum, ex quo gi-
gneret. & si sic, tunc ipsamet eēt sibi
ipsi subiectū. nam id, quod in potē-
tia, non separat, neq; distinguit ab
eo, quod est in potentia, & sic eēt an-
teq̄ fuisset, vel erit in actu. itidem, si
corrūperet, oporteret ipsam hñe sub-
iectum. & si hñet subiectum, tunc
alterum illorū duorū sequeretur īcō-
ueniens, videlicet vel corrumpi an-
teq̄ corrūpat, vī eē quid in actu. per
accēs tū nihil phibet dicere ipsam.
Phy. cū cō. Auer. KKK cor-

82

corrumpti, vel gñari, propterea quia rei in ea existenti accidit gñatio, & corruptio. quemadmodum dicim⁹ lagœnam corrumpti, cum vinū, qđ I ea existit corrumpitur, eāq; meliorem reddi, cum clarificatur.

Ex his ergo patet, qđ datur materia prima, qđ ē ingēnita, & incorruptibilis, & est primū subiectum oīum rerum gñabilium, corruptibiliūue. Tractare autē de eē primæ formæ, & quid sit, & vtrum vna, vel plures, & corruptibilis, vel incorruptibilis, & vtra earum sit substantia, (i. forma, H an materia, vř vtraq;, & si vtręq; cui magis conueniat nomē substantiæ, hoc inq; totum ad primum spectat Philosophum, qui de ente, quaten⁹ est ens, consyderat.

Atqui contēplari naturales formas mobiles, qđ sunt principia rerū gñabilium, & corruptibiliū ad hāc proprie attinet scīam, de qua re fiet sermo, cum de singulo entium naturalīū sensibiliū tractabit. Quod autē de primus motor rerū naturalīū, in fine huius operis probabit. & hic definit quicquid cōtinet hic Primus liber de rebus vřibus, mira tñ breuitate pro virili nostro, ac veluti pertransendo. & solus Deus, qui ad bonum dirigit, laudetur.

AVERROIS EXPOSITIO MEDIA IN SECUNDVM LIB. PHYSICORVM.

Vlt in hoc Secundo libro tractare de his quæ in hac scientia veluti pñotiones, & principia præsūp

ponenda sunt: & qui hanc profite-
tur scientiam, ea prætelligere, ex-
pertusque in eis esse debet: quæ
omnia in tribus continentur sum-
mulis.

In Prima Sūmula fiet sermo de ipsa natura, & de quocunq; ad eam refertur, & quot dicatur modis.

In Secunda, qualis sit huius sciē-
tiæ pñessoris contemplatio, & i quo differat ab ea, quæ Mathematici: & tādē afferet Logicales regulas, p-
prias huic scientiæ.

In Tertia vero de causis, & earum
dem diuisione in id, quod per se, & i
id, quod per accidens, & in aliquas L
alias dissectiones.

Prima Summula capitula sunt Septem.

In Primo capite habetur quid sit natura.

In Secundo, quid sit id, quod habet naturā.

In Tertio, quid sit id, quod est secundum naturam.

In Quarto, quid sint res naturales.

In Quinto, naturam esse, quid notum per se esse.

In Sexto, quot modis dicatur natura.

In Septimo, vtrum materia potius nomen naturæ sibi vendicat, quam forma, vel econtra.

Caput Primum.

M

Icam⁹ igitur iam esse p-
se notum qđ rerū, quæ-
dant a natura, qđā ab
alijs prodeunt causis, vt

quæ ex eiectione, & arte fiunt, & qđ
a casu, & fortuna: & qđ corpora, quæ
a natura produciuntur, sunt corpo-
rū simpliciū genera, vt ignis, aer,
aqua, & terra, & quæ ex his compo-
nuntur, vt animalia, & stirpes: & qđ
hæc ab his, quæ non sunt a natura
differunt, cum quodlibet horū na-
turalium habeat in se principīū mo-

na

Arus & quieris, vtpote celestia corpora habent in se principium motus translationis tantum, quedam vero alia corpora habent in se principium incrementi & decrementi, nonnulla alia generationis motum & quedam alia alterationis obtinent motum: & horum quedam vnum duntaxat illorum motuum adipiscuntur, quedam vero plures, & quedam alia omnes obtinent motus. At in artificialibus principium alterationis, & motus in seipsis non reperitur, quatenus sunt corpora artificialia, sed exterius. inest enim motus deorsum ipsi scamno, non quatenus est scamnum, sed eo quod est naturale corpus. Inuenitur tamen in artificialibus rebus aliquid, cuius transformationis principium est in ipso per accidens, non per se, vt Medicus, qui seipsum sanat: principium enim sanitatis in eo existit, non tamen per se, sed per accidens, hoc est, quia accidit aegroto Medicum sibi esse. Datur adhuc nonnulla artificialia, quorum motus principium inest eis per se, non tamen primo: vt est motus corporis nauis, qui fit a corpore nauis. mouet enim ipsam mediantibus suis membris. Si igitur artificialium principium est per se extra, vel in ipsis, sed non primo, sequitur ergo quod naturalia sunt, quorum transformationis principium est in essentia rei, & intra se, & ex primo proposito: & res naturales sunt, quae habent naturam: ergo ex his duabus propositionibus manifeste infertur, quod natura est principium, & causa ad hoc vt moueatur, & quiescat res, in qua est, primo, & per se, non per accidens. Intelligit autem hic per motum, & quietem* transmutationem simpli-

citer, & eius priuationem. Et dixit D. primo, propterea quia motus factus ab arte nauicularia non est primo in nauis, sed medio nauta. Dixit autem non per accidens, vt excludat Medicum, qui sese curat.

Caput Secundum.

Res autem, quae naturam habent, sunt quicquid habet huiusmodi principium. quoniam naturales res ex materia constant, & forma. Natura autem de his duabus dicitur causis: & quidquid ex eis constat naturam habet.

Caput tertium.

EA vero, quae secundum ordinem naturae esse dicuntur, sunt motus, & operationes, quae a rebus proueniunt naturalibus eo pacto, quod natae sunt prouenire, vt est ascensus ignis sursum, & terrae descensus deorsum. Natura autem est ipsum principium: & res naturalis est, quae habet naturam: & id, quod est secundum naturalem ordinem, est actio, quae prouenit ex ipso principio.

Caput Quartum.

ID vero, quod naturale dicitur, seu secundum naturam, ex operationibus naturae est quid communius quam id, quod dicitur esse secundum ordinem naturalem. quoniam dicitur de operationibus prouenientibus a natura, prout innatae sunt prouenire ab ea, & prout aliter quam sint innatae prouenire eueniant, vt defectus membrorum, vel eorum additio, & mutilatio. Ex his igitur habetur quid natura sit, & quid res naturales, quidue secundum ordinem naturalem, & quid secundum naturam.

KKK ij Caput

*al. altera
tionem.

Naturam autem esse est quid per se notum. & qui eam esse in suo ratiocinio intrinseco negauerit, id quidem non nisi ex defectu eius virtutis rationalis, quem a natura acquisiuit, prouenire potest: quemadmodum & aliae virtutes apprehensivæ defectum incurrunt. Sicut enim qui cæcus natus est, non potest ratione cognoscere colores esse, ita etiam qui de esse naturæ veritatem non attingat, in prima eius procreatione nequaquam poterit id ratione assequi. At ille, qui putat definitionem naturæ notificari, postquam fuerit declaratum quod omne, quod movetur, ab alio movetur, est profecto ignorans, eo modo videlicet, quo posita est hic definitio naturæ. nam suppositum est hic naturam esse principium motus & quietis: siue principium mobilitatis in se, sit principium motionis in aliquibus entibus, siue sint duo principia distincta in omnibus entibus. hoc enim neminem impedit cognoscere naturam esse.

Caput Sextum.

Nomen autem naturæ de tribus dicitur. Primo modo dicitur de materia. quæ quidem duplex est, propinqua videlicet & remota: propinqua quidem est propria materia rei, ut lateres domui: remota vero, ut fundamenta eius.

Secundo modo de forma, & figura. Tertio modo de transmutatione, & motu, qui est transitus ad formam in * generatione & iter ad eam. hoc autem ideo dicitur natura, quia est via ad prouentum veræ naturæ,

* a. l. altera
tione.

Caput Septimum.

Sed utrum materia, vel forma debeat potius appellari natura, contemplatione id dignum est. nam nonnulli opinati sunt materiam debere potius naturam nuncupari, & quod essentia rerum est hæc ipsa natura, & quicquid est præter hanc naturam sunt accidentia & affectus quæ accidunt huic naturæ. & ideo opinio, quam habebant de essentia rerum, erat cognata illi, quam habebant de hac natura. Ex his autem, qui putabant hanc naturam non esse tantum unam, sed plures, existimabant substantias rerum esse totum numero, quot illa natura. Quicunque igitur opinabatur eam esse unam putabat quoque substantiam rerum esse illud unum: ut gratia exempli, si quis censebat huiusmodi naturam esse quatuor elementa, arbitrabatur quoque essentias rerum esse ipsa quatuor elementa. sed qui unum elementorum, & illud quidem putabat quoque esse rerum substantiam. & opinabatur eam tantum naturam esse eternam, reliqua vero mutabilia, & variabilia. Inter Antiquos autem Antiphon probabat materiam esse quid stabile & firmum, formam vero transmutari. id vero, quod est permanentius, debetur ei potius esse, & primo debet esse substantia. Dixit. Et inditio haberi potest quod materia permanet, & forma permutat, & transmutatur. quoniam, si quis arcam in terra plantet, & putrescat, pulluletque; aliquod germen, non erit arca profecto id, quod ex ea oritur, sed lignum. Dixit. forma igitur arcæ non est permanens ut lignum. hoc

A hoc autem contigit * ipsi rei per-
manenti, quæ est lignum, quod qui-
dem est rei substantia. Hæc tamen
ratio non est vera, quoniam, si velit
subiectum rerum generabilium ef-
se aliquod vnum in actu designa-
tum, seu singulare, tunc illud erit in
accidentibus non in forma natura-
li. & hoc est manifestum per exem-
plum illud, quod induxit. nam for-
ma arcæ, seu lecti, & reliquæ formæ
artificiales sunt profecto accidētia.
si vero intelligat subiectum esse v-
num specie in rebus generabilibus
inter seinuicem, nos quoque idem
de forma videmus. homo nanque
ex homine sibi simili in specie fit.

11 Aristoteles vero dicit formam ve-
rius, & simpliciter nomen naturæ si-
bi usurpare, quam materiam. & hoc
tribus probat rationibus.

12 Prima est sumpta a similitudine
causarum rerum naturalium ad res
artificiales. nam quemadmodum
aliquid, cum est * in fieri in poten-
tia, non appellatur factum, neque
videtur assecutum fuisse id, quo sim-
pliciter dicatur de eo nomen artis,
pari ratione in rebus naturalibus

C res se habet, cum videamus iam ad-
eptum fuisse id, quo nuncupatur na-
turale, cū aduenerit sibi forma, qua
res est id, quod est. hoc autē est ex-
emplum, non syllogismus.

13 Secunda sic formatur. forma est
id, quo res naturalis est in actu, &
ex qua proueniunt operationes rei
habentis formam: sed materia est
id, quo res existit in potentia: id ve-
ro, in quo res naturalis existit in a-
ctu, potius debetur ei simpliciter no-
men naturæ quam rei, cui inest in
potentia.

14 Tertia, quia motus in generatio-

ne est ex subiecto ad formam, & si-
cut motus ad terminum ad quem
dicitur natura, quæ est forma, non
in termino a quo, manifestum est,
quod nomen naturæ plus debetur
formæ quam materiæ, cuius rei in-
ditiū sumitur. quia motus sem-
per denominatur nomine formæ,
ad quam fit motus, non rei a qua
fit motus. ut exempli gratia moue-
ri ab egritudine ad sanitatem dici-
tur sanari, non egrotare, & contra
motus, qui est a sanitate ad egritu-
dinem dicitur egrotatio non sana-
tio. & si vniuscuiusque rei mobilis
motus nūcupatur & denominatur
a nomine rei, ad quam fit: ergo ma-
nifestum est quod motus simplici-
ter appellatur natura nomine finis,
ad quem proficiscitur, qui quidem
est ipsa forma. & cum motus con-
sistat ex materia, & forma, hoc est qd
in eo existit pars, a quo, appellatur
tñ natura ab eo, quod habet ab ip-
sa forma, non a materia. Igitur plus
conuenit huiusmodi nomē ipsi for-
mæ quàm materiæ.

*Secunda Summula Tria habet
Capita.*

In Primo habetur differētia, quæ est inter
contemplationem Physici & Mathema-
tici de eadem re.

In Secundo ostendetur qd non sequitur cō-
tra Mathematicos considerantes formā
rerum mathematicarum denudatarum
a materia illud inconueniēs, quod sequi-
tur contra contemplantes formas natura-
les expoliatas a materia. differentia au-
tem inter has duas abstractiones est satis
manifesta.

In Tercio probabitur non decere professo-
rem naturalis scientiæ formam sine ma-
teria contemplari, neq; materiā sine for-
ma immo oportere se vtrunque simul cō-
siderare, sed materiā quaten⁹ est for-

KKK iij mē

Expo. Med. Physi.

me subiectum, formam vero prout ē per
fectio materiae.

16

Caput Primum.

Eminē latet huius sciē-
tię professorem, & Ma-
thematicum in eiusdē
rei consyderatione cō-

municare. vterq; enim corpora, su-

17 perficies, lineas, atq; puncta cōtem-
platur. Identidem huius scientiæ,
Mathematicæq; professores figurā
eccelestis corporis, terræq;, atque sy-
derum speculantur, diuersimode ta-

18 men. Mathematicus enim quaten⁹

H hæc a materię ratione denudat, in
eiusq; cogitatione ea a suis subiectis
separat. & hoc ideo eis accidit, quia
consyderantur, prout sunt quanta,
hoc est prout sunt lineæ, vel superfi-
cies, aut puncta. Naturalis vero ea-
dem cōsyderat, quatenus sunt fines,
seu extrema corporum naturalium.
& ideo ea cum materia consyderat.

19 Tibi autem satis patebit, q̄ Ma-
thematici consyderatio est materiæ
expers. Naturalis vero eiusdem est
compos, si animaduertas quo pacto
vterque eorum definitione vtatur.

I definitionibus, vt trianguli, & circu-
li nihil materiæ perspicuum est. na-
turalium vero vt in hominis, atque
equi definitione materia profecto

20 satis apparet. Quod quidem argu-
mento indicari potest, cum quod-
uis mathematicum fuerit scientiæ
Naturali propinquius, id quidem
minus a materia denudatum exi-
stet, vt Geometrica, & Perspectiua
scientia exempli causa, quarum v-
traq; quidem lineam cōsyderat, sed
Geometra quatenus est duntaxat li-
nea, Perspectiuus vero, vt radiosa

sensibilis. materiam igitur quoquo **K**
modo innuit. Eademq; est Arith-
metica & Musica ratio ad propor-
tiones numerales, vt est proportio
dupli, vel aliqua alia. nam alter eas
consyderat, eo q̄ sunt numerales p-
portiones, alter vero quatenus sunt
voces sensibiles.

Caput Secundum.

ET si Mathematici abstrahant
formam a materia, discrepat
tamen eorum abstractio ab ea, quā
faciunt, qui ideas separatas ponunt.
quoniam Mathematici ratione tan-
tum, & non secundum esse abstra-
hant formas mathematicas: hoc. n.
propriū est ipsis formis mathemati-
cis, q̄ s. ratione duntaxat, & non rea-
liter secundum esse abstrahant: sed
naturales formæ neq; ratione, neq;
secundum esse abstrahuntur: qua-
propter q̄ formas separatas ponunt
seu ideas, iam abstrahunt quod ra-
tione abstrahi non potest, longe mi-
nus secundum esse. **L**

Caput Tertium.

Vtrum autem scientiæ Natura-
lis professor formam expertē
materiæ contemplari teneatur, aut **M**
seorsum materiam, vel vtrunque, id
dubium habet, cum hæc duplex sit
natura. de qua igitur harum inue-
stigare debeat Physicus ambiguitas
est: vtrum scilicet alterum horum
tantum scrutari debeat, an cogatur
vtrunq; inuestigare, postquam tene-
tur perquirere compositū ex ipsis.
& si vtrunq;, vtrum eadem vtriusq;
habeatur scientia, vel dux sint nou-
tiæ. Si quis igitur Antiquorū ver-
ba perspexerit, putabit profecto de
materia speculandum esse: quoniā
de

A de forma considerationem admodum imbecillum habuerunt. Sed, cum ars imitetur naturam: & in arte ad eundem spectet scire formam, & materiam, ut gratia exempli ad Medicam scientiam scire sanitatem, & eius subiectum, quod est pituita, & bilis: & ad Aedificatoriam artem formam aedium cognoscere, earundemque materiam, quae est trabes, & tabulae: oportet igitur ut ad Physicam scientiam hoc magis attineat, scire videlicet utrasque has naturas.

23 Adde etiam quod forma est finis, & materia est subiectum finis & praeparatio ad eum: oportet autem finem, & id, ad quod est finis, eiusdem esse scientiae. finis etenim, & id, quod propter finem, est correlativum: relativa autem ad eandem spectant scientia, eorumque scientia eadem existit. Quod autem forma sit finis indicium est, quia est finis motus in generatione: quavis non sit necesse omne ultimum esse finem, nisi optimum fuerit. ideoque mors ultimum est, non

24 tamen finis. Ostenditur iterum notitiam materiae, & formae in eadem existere scientia. quoniam Effectrices artes quaedam materiam & faciunt,

C & adinveniunt, quaedam vero eam simpliciter adinveniunt, ut Aedificatoria ars, quae clauos, & lateres, ex quibus domus conficiuntur, adinvenit. quaedam aliam materiam praeparant, ut ars extruendarum navium: quae quidem navem producit, & quo pacto ligna incidenda debeant ipsa edocet. Si artes igitur factivae materiam de novo efficiunt, opus erit profecto naturalis scientiae professorem eam cognoscere: nam, sicut se habet ars ad artificialia, ita scientia in rebus naturalibus: concitant enim in cognoscendo. differunt tamen naturales res ab artificiali

bus, quoniam haec efficiuntur, naturales vero non. Neque inconuenit dicere artes inferiores, quae scilicet Architectonicis inserviunt, materiam praeparare, propterea quia Architectonicae artes, quarum finis est forma, & artes sibi inferiores ad suum dirigunt finem, solent eas artes inferiores ad cognoscendam materiam instituere. quoniam generatim Architectonicae artes duae sunt. Alia quidem, quae artem sibi subiectam edocet, atque formam. materiamque propriam illi formae duntaxat notificat, ut Navicularia, quae lignariam particularem sibi suppositam docet, figuramque meliorem, qua navis navigare valeat: instruitque quo pacto praeligenda sint ligna, idonea ad perficiendum huius figurae opificium. Alia vero est ars, quae formam efficit, aliam tamen statuit ad praeparandam materiam illi formae, ut ars navigia, quae formam navis conficit, & artem incidendi ligna pro navis, id est formam incidendi docet: nam non ex quavis sectione ligna erunt apta ut ex eis fiat navis. oportet ergo serviles artes, quae quidem sub se nullam aliam continent artem, materiam innovare. Et haec omnia cognoscit Physicum de materia disserere: est enim materia ad aliquid dicta: & ideo quatenus refertur ad formam eam contemplamur, & formam, quatenus est materia. quo fit, ut si nostra consideratio usque, ad formas se extendat, non tamen sequestretur a formis materialibus, immo definit in immaterialiore earum, ut est anima: verum eam considerat, prout ad materiam sese refert. Quod autem naturales formae sint materiales ratione ostendit, cum omnes a materialibus generantur formis. hominem enim homo generat, & sol: homo autem propinquum est agens, sol vero remotum. sed tractare de for-

D a. l. efficiunt. i. finis est facere.

25

E

26

F

KK K iiii mis

Exp. Med. Physi.

G mis separatis ad primam spectat Philosophiam. Ex his igitur habes physicum considerare utrumque, & qualiter ea contempletur.

Tertia Summula habet quatuor capita.

In Primo capite habetur quot sint causae.

In Secundo de casu, & fortuna tractatur.

In Tertio solvuntur dubia, quae in causa finali occurrunt.

In Quarto habetur ad quam necessitas in rebus naturalibus referatur causam.

Caput Primum.

28
H

Hausam quadrifariam dici annuimus. Prima est ea causa, ex qua res fit, & est ipsa materia: ut es se habet ad statuam, & aurum ad annulum. haec autem multiplex existit. nam vel est materia per modum compositionis, ut sunt literae materia syllabarum, & dictionum: vel transmutationis, ut panis, qui sanguinis est materia: vel est materia utroque modo insimul, videlicet compositionis, & transmutationis, ut aqua, & terra, quae animalium, & plantarum existunt materia. Dicimus quoque partes esse subiectum ipsius totius, sed non eo modo quo supra. Identidem propones syllogismi subiectum appellamus conclusionis, sed alio modo a praedictis omnibus. Secunda est forma, & ratio significans quid esse essentiam rei. & haec quoque causa tripliciter dicitur. Vno modo, scilicet de toto, quod resultat ex partibus, & est id, quo aliquid dicitur esse totum, & completum. Alio modo de compositione, quae resultat in ipsis compositionibus. Alio vero de forma naturali in materia. Tertia est de efficiente, a quo principium actionis oritur, ut se

habet medicus ad sanitatem, & aedificator ad aedes. Quarta est id, cuius gratia res est, quae quidem finis existit, ut sanitas exempli gratia, & exercitium: est enim exercitium sanitatis gratia: & summam quaecumque sunt ante finem, propter finem sunt. & horum alterum alterius est gratia iuxta rationem, qua ad finem magis accedit, ut medicamentis potio exempli causa est gratia extractionis humoris, qui morbum facit, & humoris extractio est sanitatis gratia: horum autem omnium propositum est ipsa sanitas: dissident tamen inter se, cum alia artes, alia vero instrumenta existant. Quod autem genera harum causarum his quatuor continentur satis est manifestum, cum tantum his quatuor respondeatur interroganti propter quid aliquid sit: quibus habitis desiderium sistit neque desceps quaeritur propter quid sit: & si tandem responsiones, quae ad interrogationem propter quid perquirantur, non nisi in una harum causarum invenientur. nam quandoque per formam respondemus, ut si quaeramus in Geometria propter quid istae lineae sunt aequales, & respondemus quia a centro circuli ad circumferentiam exeunt. Sed nonnunquam per primum mouens respondemus, ut si interrogemur, propter quid illi homines, qui Camelos equant, currunt contra nos, respondemus ad interficiendum Platonem. Aliquando tamen per finalem respondemus causam, ut, si quaeratur cur bellum gerimus contra huiusmodi populum, respondebimus ut fide, quam observare tenent, eos subire cogamus. Nonnunquam vero per materiale, ut si quaeratur, quare sanctum est

L
68

M
69

A est putrefactū, & respōdeatur quia est ex ligno. Phisicus autē ad vnum quēsitum, vel ad plura potest oībus his causis respondere. Vni quidem, vt, si īterrogetur, quam ob causam hō interiit, poterimus in huius respōsione quatuor asserre causas, vt qđ dicatur, quia est animal rationale, ve' quia eius causa efficiens, aut custodiēs remotior, vel p̄pinquior ei existit, hoc est ipse sol, vel quia ex cōtrarijs cōstat, vel quia melius est eum mori. pluribus autē, atq; varijs interrogationibus itidem fiet, vt, si quērat cur homo moriatur, & asseratur causa materialis ad id, & dicatur quia est compositus ex contrarijs, vel aliquis quārat cur hō remanet viuus post mortem, & respondeatur per causam formalem, & dicatur quia est rationalis.

70 Tres autē causae in generatione multarum rerum generabilū contingit qñq; vt eēdem sint subiecto, & specie, tres tñ in respectu, & comparatiōe, agens videlicet, & forma, & finis. qđ patet in rebus, quae a sibi similibus in specie generantur. vt causa efficiens hominis exempli cā est ipsa forma hominis, & est vna specie: eius autem finalis causa in generatiōe est forma ipsius quoq;: nam ea perfecta ab agente, cessat agens mouere. est igitur finis in cōparatione ad motum, sed in comparatiōe ad rem generatam est forma, & in respectū ad generans est efficiēs. Tres igit hē causae ī gnatione sunt vna subiecto, tres ī respectu.

71 Hoc tñ accidit in rebus, q̄ mouētur a motore propinquo, q̄ est eiufdē speciei ipsius mobilis, cum fuerit ēt mobile. Sed de motore remoto ī mobili non considerat huius scīae

professor. sufficit. n. sibi attingere ip̄sum eē. & p̄ hoc tres sunt commētarij, qui de rebus habent. Primus est de rebus mobilibus corruptibilibus. Secundus de mobilibus incorruptibilibus. Tertius vero de immobilibus, atq; incorruptibilibus: & is primae Philosophiae scīam habet.

Principia igitur mouentia duo **73** sunt genere, vnum naturale, qđ quidem mouet, & mouetur, aliud non naturale, qđ mouet, & nō mouetur. Cū igit ex dictis pateant q̄, & quot genere sint ipsa principia, indagandū modo est quo pacto ad ea, quorū sunt principia, quae rōne ad se **E** inuicem referantur. Dicamus er- **72** go hēc quatuor ad eandē rem se referre eisdemmet quatuor modis, quibus ei sunt causae Vnum, videlicet se esse agens, aliud materiā, aliud vero formā, quartū deniq; finē dicimus. vt, si dixerimus aliquid ex quo fuerit, & a quo, & quid sit ei⁹ quiditas, & p̄ qđ, & fortasse p̄ hēc quatuor respōdemus, vt paulo ante dixim⁹, rñdendo ad interrogationē propter quid de eadem re, & forte per duo, vel tria respondebimus. Idemque **30** nōnunq̄ fortasse referetur ad aliquid, & ad eius cōtrarium, vario, ac **F** vario tñ modo, vt nauta gratia exempli, qui si naui p̄est, est causa eius liberationis, si vero abest, eius perditionis causa erit. Sunt & harū causarum aliae alijs inuicem causae, vt exempli causa exercitium est causa sanitatis, atq; roboris corporis, huiusq; robur est cā exercitij: hoc tñ vt efficiēs causa, illud vero vt finis. Eademq; est ratio materiae, & formae, videlicet qđ materia est cā formae, eo quod est eius materia, & forma est causa materiae, eo quod est

Expo. Med. Physi.

G est eius perfectio, seu actus.

32 Et, postquā declarata est proportio, quā habent causæ rei ad ipsam rem, & ad seinuicem, nunc de numero specierū inuentarum in vnoquoq; quatuor generum considerandū est: videntur. n. in his species generibus similes esse. de generibus autem sermo iā præterijt, restat igitur de speciebus verbum facere. Dicam⁹ ergo species causarū summam esse quatuor, propinquā. s. partialem, vel remotam vñem, vel p se, vel per accidens, vel simplicem, vel compositā, & harū quælibet est vel

H in potentia, vel in actu. propinquæ autem exemplum est, vt medicus, q est causa sanitatis propinqua: remota vero est ipsa ars medica. per se quoq;, cum dicimus medicum esse causam sanitatis, sed per accidēs, vt cum dicimus egrotū esse cām sanitatis, si accadat medico esse ægrotō.

36 Hmōi aut causæ per accidēs pnt vel simplices, vel compositę eē: simplices quidē, vt quæ nunc dicta est causa, cōposita vero, vt si dicamus medicum egrotum. Itidem & simplices. atq; cōpositę possunt aliquo modo esse per se, vt ferrum cōpositum est cā mucronis, & æs deauratum est causa candelabri.

37 At, quæ sunt in actu causę, sunt illæ, quę cum rebus, quarū sunt causæ, reperiuntur, vt qd incidit cum re incisa, & lecans cum re secata. Quę vero in potentia sunt illę, quæ cum passio non inueniūtur, neq; priuantur ad eius priuationē, nam edificator inuenitur priuata adhuc domo, non tñ corrumpitur ad eius corruptionem. Vniuscuiusq; tñ rei semper propinquorem cām inuestigare debemus: in cā. n. sinit intro-

gatio pp quid. Scire quoq; oportet **K** causarū genera esse generum causas, indiuiduorū vero, & singulariū singulares, vt ars Medica (exempli gratia) est cā sanitatis, & singularis medic⁹ est causa sanitatis Platonis. causæ quoq; in potentia sunt earū rerum, quę in potētia causę, & quę in actu earum, quę in actu. Habes igitur ex his quę, & quot sunt causæ, ex quo pacto ad rem, cuius sunt causę ad seinuicem referant. Nec te latet, cognitionem numeri causarū esse necessariam illi, qui hanc scientiā contēplari cupit: qm̄ habitis generibus vñibus omniū natura constantium inuestigabūtur deinceps huiuscemodi cāę in qualibet re particulari. Hæc igitur est vna prænotio, quam præscire debet, qui hanc artem contemplatur.

Caput Secundum.

Postq Arist. tractauit de causis, **L** 39 quæ, & quot sint, incēpit deinceps scrutari de rebus, quarū euentus ad casum refertur, & ad id, quod sponte fit, vtrum videlicet casus, & id, qd sponte fit, (seu fm quod ipsum) sint aliqua prædictarū causarum, vel aliquid aliud: & si aliud, quid nam sit illud: & si aliud, quid **M** intersit inter fortunā, & id, qd sponte fit. Et dicit primo duas esse Antiquorum opiniones de ipsa fortuna, & eo, qd sponte fit. Vna est, quę tenet ea esse vnam ex præcedētib; causis, efficientem videlicet cām, & q fortuna, & casus, & id, qd sponte fit, nihil proprium significāt in voce sua. quod duabus probant rōnibus. Prima est, q ea, q † a casu sūt, **40** non possunt referri ad causas † terminatas. Secunda est, q, si fortuna significaret aliud genus causarum

† a. l. fortuna.
na.
† a. l. cognitio.

A q̄ predictarum, Antiqui non sub-
 41 cuiissent ipsum. Alia opinio est, q̄ te
 47 net fortunā esse aliam cām prāter
 illas quatuor prādictas, diuinam ta-
 men, cuius essentia est ignota. hāc
 42 igitur duē fuerunt Antiquorū opi-
 niones de fortuna, & eo, quod spon-
 43 te. Quod aut ipsa fortuna, & id, qđ
 sponte, sint aliud, q̄ p̄dictae quatuor
 causae, est de se notū. dicimus. n. Soc.
 interfecisse Platonē ex electione, nō
 dicimus tñ cum interfecisse à fortu-
 na: dicimus tñ interfecisse sibi ob-
 nitium à fortuna: & ideo dicimus
 persecutum fuisse quempiā, quem
B offendisse Deus voluit. Id igitur qđ
 casu sit, & id, qđ per electionē, ma-
 nifeste sunt duae res distinctae. Iden-
 tidem qđ à fortuna, & id, qđ à natu-
 ra prouenit. nam sextus digitus di-
 citur à fortuna productus, non tñ à
 natura. sunt igitur, & hēc duo inter
 se distincta, fortuna videlicet, & na-
 tura, cum id, qđ ex eis prodiit, sit di-
 uersum. Ratio aut, quam afferunt,
 q̄ Antiqui nihil de fortuna locuti
 fuerunt, nulla est: qm̄ tempus po-
 test veritatem ostendere. qui. n. fue-
 runt illis recentiores locuti sunt de
 fortuna, ad eamq; aliquid rerū ascri-
 44 pserunt: & iō ei id adscribunt, quia
 nihil aliud cognoscunt, cui possunt
 id attribuere, & p̄p̄ea dicunt multa
 hoīs membra esse à fortuna, quia
 ignorant eorum causas, & propter
 hoc nonnulli eorum cœlum, eiusq;
 motum, & ordinem ad fortunā re-
 ferunt: latent. n. eos hm̄oi rerū cau-
 sa, & hinc apparet q̄ nomen fortu-
 nae nihil prādictarum causarū po-
 45 test significare apud eos. Qui autē
 46 putat multas harum rerum inferio-
 rum ad fortunam referri, magis ex-
 cusatione dignus est, q̄ qui ordinē,

ac rectitudinem apparentem à cor- **D**
 poribus cœlestibus ei attribuit. nā
 nihil à fortuna ī hoc genere rerum
 videtur innouari, sicut in generabi-
 lium genere videtur, quē subijciun-
 tur, s. cœlestibus corporibus. & p̄p̄ea
 Arist. potius arguit cōtra Democri-
 tum, & qui cœlestia corpora ad for-
 tunam refert, q̄ contra eū, qui mul-
 ta inferiora illis ad fortunā referat.
 Habito igit q̄ fortuna est aliquid ī
 re, inuestigandum est quid sit.

Dicamus ergo neminē latere q̄ **48**
 eorū, quē fiunt, quaedam semper, vt
 solis ortus, atq; occasus, quēdā vero
 vt frequenter fiunt, vt calor in estā- **E**
 te, & frigus ī hyeme, alia tñ vt raro,
 sicut frigus in estāte, & calor in hye-
 me. ea aut, quē à fortuna fiunt, nec
 in rebus necessarijs, neq; in his, quē
 vt in pluribus sunt, fieri manifestū
 est, sed in his, quae vt ī paucioribus
 sunt, quae à natura, & electiōe fiūt.
 Sed, cum ea, quē raro fiunt, duplici-
 ter se habeant: nam quēdā pro-
 pter aliquam cām, atq; finem fiūt,
 vt res, q̄ à natura, & electiōe sunt.
 qm̄ ea, q̄ à natura, & electiōe oriū-
 tur, p̄p̄ aliquā cām certe fiunt, cum
 natura nihil frustra agat: quēdā
 vero alia à rebus, quē nullam cau- **F**
 sam intendunt, oīno fiunt, vt cum
 temere pilos ē mēto euellimus, nul-
 loq; proposito ad id habito. Cōstat
 autem ea, quae à fortuna fiunt, non
 ēē huius generis, qđ raro fit, sed ei⁹,
 quod propter aliquam sit causam,
 & si raro ēt fiat: vt gratia exempli,
 si quis domum egreditur, id quidē
 p̄p̄ aliquā agit causam, siue vt bal-
 neum, vel plateam, aliquoduē ora-
 culum petat, aut aliqua alia causa
 proposita. Si autem in itinere con-
 tingat se aureum inuenire, tunc di-
 cimus

Expo. Med. Physi.

Gimus aurei inuentionem fuisse à fortuna, ipsumque, fuisse inuentum propter rem, quæ est à fortuna, quæ scilicet id, quod raro est, quod fuit ex egressu domus, qui fuit propter aliquam causam. Constat igitur in genere eius, quod raro euenit, fieri aliquid propter aliquam causam. Habitis duabus propositionibus notis, quarum una est, quod fortuna fit in his, quæ sunt, ut in paucioribus, alia vero, quod fortuna fit ex his, quæ sunt alicuius causæ gratia, concluditur in tertia figura quod aliquid eorum, quæ raro fiunt, prouenit ex rebus, quæ sunt propter aliquam causam. Duo igitur habemus hic, scilicet fortunam, & id, quod à fortuna prodijt ipsa autem fortuna est causa, & quod ab ea prouenit, causatum. si autem id, quod à fortuna oritur, raro quidem, & ex his, quæ alicuius causæ gratia fit. habemus igitur fortunam esse causam rei, quæ per accidens euenit. nam ideo Socrates è domo egressus fuit, ut balneum, vel forum ad mercaturam peteret: & hoc fit ut in pluribus, & pro se: sed quod aureum inuenerit in itinere, causa quidem per accidens fuit ipse exitus è domo. Constat igitur fortunam esse causam efficientem per accidens rei, quæ raro fit, eo, quod homini res oritur ex rebus, quæ sunt alicuius causæ gratia: quæ quidem res (ut diximus) à natura, & arte proueniunt. cum autem dicimus fortunam esse causam per accidens, intelligi debet quod id, quod ex ea prouenit, est raro: non quod sit quid accidens causæ per se, præter hoc, quod agat aliquid in id, quod per accidens, & à fortuna. nam in hoc differt à ceteris causis per accidens. dicimus. nam Geometram esse causam sanitatis per accidens, & raro, cum accidit

Geometram esse Medicum: sed nihil penitus agit Geometria in rem aliquam tam ut raro, quam ut frequenter, sed hoc est quid accidens causæ per se, quæ est ipsa medicina. fortuna autem refertur ad res, quæ fiunt à natura, & intellectu propter aliquam causam, cum homini res non assequuntur suum finem, propter quæ sunt, & prodeunt ex eis res non intentæ, estque ex causis efficientibus, per accidens. tamen. Cum igitur nec id, quod proponitur, neque aliud prodijt, tunc dicimus id esse inane, & frustra. sed, si id, quod non est propositum proueniat ab eis, tunc à fortuna id pruenire dicimus: sed, quia fortuna est causa per accidens, ideo est imperfecta, & interminata, & incognoscibilis. & quemadmodum in causis per se datur aliquid propinquum, & remotum, ita in causa per accidens. ut si quis ægrotans egrediatur domum alicuius rei causam, & cum ventus offenderit, vel caput abraferit ob aliquam causam, & inde sanatus fuerit. nam ventus est propinquior causæ sanitatis, quam abrasio capitis: quoniam ventus ideo valitudinem efficit, quia ægroti temperaturam contrariam eius ægrotatiue temperaturæ præstat, cuius causam sanitatem adeptus est: sed capitis rasio ideo fuit sanitatis causa, quia induxit fungositatem capitis, qua vapores transpirant: & sic ex vaporum exhalatione prouenit sanitas. Bona autem fortuna est, cum quis offendit aliquem finem, quæ desiderabat præter hoc, quod eum proposuerit: mala vero, cum eius rei fini quis obuius fuerit, à qua se precauēbat. Sed casus propter sperus est inuenire à fortuna multas res desideratas: quemadmodum infelix est malas reperire res fortuna

A tunc quadam. hinc fit qd i fortuna,
casuq; felici firma spes haberi nō
debet, neq; quis seipsum iisdem cō-
57 solari. Id vero, quod sponte (seu
ex se) fit, inuenitur quoq; in rebus,
quę raro fiūt, & ex his, q ob aliquā
causam. Interest aut inter hęc, qm
quod sponte fit, communius est eo;
qd fortuna, & casu. Quod. n. ex se
fit, in rebus, quę a natura, & electio-
ne reperitur: id vero, qd a fortuna,
in his duntaxat, quę ab electione:
quę quidem sunt res, quę aguntur.
58 cuius rei inditium est, qm commu-
nis opinio, quę putat bonum ca-
sum, atq; fortunam esse quoddam
felicitatis genus, adeo, q vulg' nul-
lam aliam pręter hanc cognoscūt
felicitatem, hoc est, vt cūm hō am-
bulat ad sua negotia agenda, acci-
dant ei casus peroptimi, & res lau-
dabiles, pręter hoc, qd eas decreue-
rit. Quamobrē, nulli felicitas, &
casus optimus pręterq homini ascri-
bitur, nisi forte similitudine quadā,
atq; translatione (seu transumptio-
ne) vt cum lapides, ex quibus ido-
lum conficitur, beatos vocamus.
60 Id vero, quod sponte, & in ani-
mantibus. & in multis inanimatis
reperitur, vt cūm dicimus equum
currentem sponte venisse ad nos, si
contigerit eum arripuisse fugam,
& nos acceperimus ipsum: vel, cū
dicimus lapidem cecidisse, & fuisse
sedes ex se, super quē aliqui sedeāt:
vt si, cūm in terrā ruit, contingat eū
sibi contrahere situm, qui, vt super
61 ipsum sedeatur, idoneus sit. Identi-
dem quod sponte fit in humana ar-
62 te, quod bonę, & malę fortunę p-
63 priū nomen sibi vsurpauit, & apud
vulgus felicitas, & infelicitas, (seu
dolor) nuncupatur. hoc aut nomē,

Quod ex se, vel sponte, a Gręca lin D
gua originem assumpsit ab eo vi-
delicet, quod est in ane, seu temere.
qm, cūm aliquę res pp aliquem re-
periuntur finē (vt diximus) & hu-
iuscemodi earum finis nō eueniat,
dicimus tūc eas temere euenisse: &
si in eis inuenerimus aliquid, quod:
non solet euenire ex ipsis, tunc id
sponte fieri asserimus. In idiomate
tamen nostro, videtur nomen fortu-
næ esse commune ad id, quod a na-
tura, & electione prouenit, vel dici-
tur largo mō de eo, qd a natura ori-
tur. sed, vtcunq; sit, hęc non est prę-
sensis contēplationis. &, quia id, qd E
ex se fit, non prouenit ex suis, pprijs
causis, sed ex eo, quod per accidens,
ideo ex rebus, quę numero vacant,
prodire pōt. nam ex multis rebus
thesaurus reperiri potest, vt fodien-
do terrā ad arbores plantandas, vel
puteum fiendū, aut struendas edes,
vel his similibus, ex quibus thesau-
rus a fortuna prodire potest. Quid, 65
igitur sit fortuna, quidq; id, quod
sponte, quid deniq; inter ipsa inter-
sit iam habes: diximus. n. ea ad ge-
nus efficientis causarū per accidens
referri, hoc est causarum, quę a na-
tura, & electione proueniunt. P

Et, quia iā expositum est fortu- 66
nam ipsam, atque id, qd sponte in
his, quę ab intellectu, & natura p-
ueniunt, inueniri. intellectus igitur,
& natura priora sunt fortuna, & eo,
quod ex se: qm ea, quę per se prio-
ra sunt his, quę per accidens. Hinc 67
quoque haberi licet crimē eorum,
qui causam vniuersi fortunę ascri-
bunt. quoniam, si darentur cause,
e quibus vniuersum fortuna prodi-
ret, tunc non darentur res, q pro-
uenirent ab illis causis per se: & sic
id,

Expo. Med. Physi.

Id, quod per accidens, esset expers rei, quæ per se, & prius ea, quod est falsum.

Caput Tertium.

71 **Q**uoniam autem ex quatuor causis Antiqui tantum Materialē considerauerunt: nā de Formali, Finali, atq; Efficienti minimū quid attigerunt: ideo id, qđ forma vocatur, & finis, insequi naturā materiæ putarunt, ex eaq; de necessitate prouenire, & tū primum, tum vltimum negauerunt finem. Videtur

76 .n. inquit, pluuiā non vt fruges germinant descendere, sed quia accidit ipsi vaporī ascendēti infrigidari in superiori parte aeris, ex quo fit pluuia, quæ descendit, & semina pululare facit. Iudē in membrorū animalis generatione, ita, vt dētes gratia exempli quidam lati, quidā vero acuti reperiunt, non vt ad terendum lati, & ad incidendum acuti existāt, sed quia ipsos molares, qui ex materia terrena, crassāq; oriuntur, contingit esse latos, & ex materiæ tenuitate acutorū dentium acutos oriri de necessitate. Dicunt autem generationē animalis tunc perfici, & idoneam reddi, cū hmōi contingit

Ial. de-
turgatio

Intingentia (seu fortuna) accidit in omnibus eius membris, sed † defectus (seu destructio) accidit in generatione eius, cū hmōi contingens non euenit in oībus eius membris, qđ ex ipso animali genita sunt. Quare naturā posse procreare indiuidua animalū, ex pluribus spēbus composita certe affirmant: vt forte fortuna cōtigit cuidam animali habere quxdā eius membra alterius animalis, & alteri alterius, vt Empedocles asserit posse oriri animal, cuius superiores partes sint humanæ,

inferiores vero bouinæ, his igitur rationibus priores tollebant finalē cām. hac quoq; rōne res gigni existimabant. Nos tñ dicimus quicquid à natura generatur, id vel vt semper gigni, vt animal, qđ ex mare, & femina procreatum est, vel vt in pluribus, vt quītus digitus in homine, vel vt in paucioribus, vt sextus: in prius autem dictis aperte patuit ea, quæ raro fiunt, spōte, & fortuna fieri. Quod igitur ex animali gignit, atq; planta, oportet à fortuna, vel à natura prodire: sed non à fortunæ qm̄ tunc animal, & planta raro inuenirentur: & oporteret id, qđ est per accidens, esse denudatum ab eo, qđ per se, & vt non postponatur ei. Iam tñ est probatum ipsam fortunā, & id, quod sponte, esse posteriora rei naturali. hinc autem innui pōt quæ vera nā alicuius rei gratia agit.

Potest adhuc idem monstrari, si naturam arti comparemus. est. n. ipsa causa finalis apertissima in arte, idētidem quicquid est ante finem, esse propter finem, nemo ambigit. si rem igitur animaduertas, non te latebit naturam in hoc equa lance cum arte procedere. nam, si domus gratia exempli à natura produceretur, non nisi vt ab arte prodiret. hoc tamen primo naturæ, qđ arti ascribendum est. ars. n. naturā imitat. Iccirco suis figuris (seu descriptionibus) inuenimus eam perficere id, in quo natura deficit, vel illi opus facile reddit, vt ars Medica, & Agricultura. constat igitur eandem esse proportionē priorum ad posteriora in arte, quæ est in natura. priora videlicet in his pp posteriora existere: sed, si in naturalibus priora posteriorū gratia fiunt, & itaq; se habet

Abet natura, quæ dicitur de materia cum
ea, quæ de forma. patet ergo mate-
riam per formam existere, formamque
esse finem in generatione. Neque quod
casu in rebus naturalibus euenire
solet, prohibet naturam non agere
propter aliquid. Quemadmodum
si in arte aliquid committatur crimine,
non propterea oportet eam non propter
aliquid operari. nam, si grammati-
cus in suis delinquat sermonibus,
medicusque in potionis exhibitione,
id quidem raro, & per accidens con-
tingit. peccata itidem, quæ in ani-
maliū procreatione euenire solent,
Bsunt prorsum huius generis, videli-
cet quod raro euenit, & ex necessita-
te materie, corruptioneque, principij,
quod est promptum finem assequi, sed
eum imperfectum adipiscitur: non
quod corruptio ei adueniat ad recipien-
dum alium finem. & ideo nos non
assentimus aliquod animal gigni,
cuius superior pars media sit huma-
na, & media inferior alterius anima-
lis, ut multi Antiquorum id pro possi-
bili inconfesso habent. Nam quodli-
bet non fit, neque quodlibet princi-
pium est cuiuslibet finis principij:
immo proportionem finis in genera-
tione, ad sua principia sunt profe-
cto terminatur. Impossibile igitur est
dati illa portenta, quæ Antiqui ar-
bitrati sunt. Si tamen accidat aliquid
monstrum in procreationibus, id
quidem in una duntaxat specie re-
peritur: ut, si agnus cum duobus ca-
pitibus nasci videatur. quod etiam
36 raro euenit. Antiquorum adhuc quæ-
dam arbitrati sunt causam finalem
inueniri in artibus tantum, quæ intel-
lectu, & consultatione utuntur. nihil
tamen dicunt. quoniam id, cuius
gratia, perspicuum est in artibus, quod

non exercent intellectum, quem-
admodum & in his, quæ eo utuntur,
ut Lignaria, Fabrilis, & Sutoria. ne-
minem. nam. latet has propter aliquid
operari: & si Sutor non consideret
peruentum finis illius, neque etiam
Faber lignarius, ut considerat Me-
dicus atque Nauta. In his igitur re-
bus nihil interest inter cunctas ar-
tes inuicem, neque inter artem, & na-
turam, nisi quod ars extra, natura vero
intra rem existit. Adest & Tertia ratio
tio, quæ ostendit naturam per ali-
quid agere perquirendo. videlicet
† singulas operationes eius, tum in
animalibus, tum in stirpibus, & pre-
sertim in animalibus † discurrenti-
bus, quæ operationes agunt termi-
natas, non ab arte ordinatas, neque
intellectu, ut araneam texere, & apes
cellulas sexagonas struere, reliqua-
que animalia: ex quorum opera-
tionibus abunde apparet ea propter
aliquam agere causam, quod & ex
utilitatibus membrorum animalium
satis aperte constat. In plantis quo-
que idem perspicuum est, & si mi-
nus pateat, ut folia emittere pro fru-
ctus custodia, corticem vero grano-
rum pro eorundem tutela. Porro
quod de pluuia in argumentum af-
ferunt nos non assentimus: neque
diximus pluiam à casu euenire,
sed dicimus hoc, ut semper ex mo-
tu, scilicet solis in circulo obliquo. id au-
tem, quod est ut semper, & necessarium,
non fit à casu, immo propter aliquem
finem. quod quidem ob duo eue-
nit, quorum alterum necessarium,
alterum vero melius existit. Neces-
sarium quidem est, ut scilicet elemen-
ta remaneant in specie seruata: &
ideo ex sese inuicem quibusdam ter-
minatis temporibus generantur.
nam

† a. l. pter
operationū
E
† a. l. ppa-
rationibus.

F

Expo. Med. Physi.

G nam generatio, & corruptio accidit eis propter contrarietates, quas habent: ordo tamen, & rectitudo pp motus coelestes. Id vero, qd p̄sidiū, seu melioris notæ gratia existit, est propter mixtionem aquæ cum terra, vt plātæ, ceteraq; corpora ex elementis genita oriuntur. Ex his igitur habes naturam propter aliquid agere, causamq; rei finalem esse ipsam formam.

Caput Quartum.

37 **Q**uoniam Antiqui p̄ponebāt necessitatē ipsi materiæ in generatione: putabant .n. ma-

H teriam eē generationem, ac si quis diceret murum, ideo esse de necessitate murum, quia natura ipsius grauis est deorsum mergi, leuis vero sursum eleuari: & ideo lapis inferior, lignum vero superius existit: consentaneū igitur est perquirere vtrum necessitas rebus naturalibus tribuatur ratione finis earum, qui est ipsarum forma, vel ratione materiæ.

38 **I**tem. Constat autem necessitatem inuentam in generatione parietis contra id, quod ipsi arbitrabantur, sese habere. non .n. adinuētis lignis, & lapidibus, clauisq; paries inuenitur de necessitate: immo e contra. s.

Item. dato pariete, oportet lapides atresq; dari. Hoc aut patet p̄ interrogationem, propter quid. nam, si quis nos interroget ppqd paries ex ligno, & lapidibus cōstet? respōdebimus protectionis gratia, & non dicimus, quia ex ligno, & lapidibus est, ideo protegit. Idem idem in naturalibus rebus necessitas debet referti ad id, quod in artificialibus refertur. qcquid aut est ante finē, debet necessario inueniri, cum finis inuenitur.

39 **E**xtat & in doctrinis necessitas

quoq; similis ei, quæ in natura- **K** libus. intelligo illud necessarium, qd inter duo se consequētia existit ex suppositione. nā. si p̄missæ sunt, oportet dari conclusionē de necessitate, neq; hoc conuertitur ita, qd data conclusione dent p̄missæ per se existentes. Verumtū in doctrinis opposito mō consecutiōis res se habet cum his, quæ ex natura. quoniā in his ex posterioribus tpe inferuntur p̄iora tempore, veluti se habet materia cum forma, in illis vero posteriora tempore, hoc est ipsa conclusio, à prioribus tempore inferuntur, quæ sunt ipsæ p̄missæ. sed, quia **L** principium cogitationis in rebus actius est finis actionis, ideo p̄missæ re vera sunt finis, quæ quidem in actione fuerunt principium, & ipsa conclusio ponitur perinde, ac si ante finem. qd quidem iō euenit, quia accidit rebus posterioribus in generatione, vt sint priores cognitione, & e contra posterioribus cognitiōe, vt sint priores generatione. & propter hoc consecutio ratione cognitionis est opposita ei, quæ ratione generationis, & principium cogitationis non est principium generationis, & neque finis cogitationis **M** est finis generationis.

Ex his ergo habemus qd, si forma **90** adest oportet materiā quoq; priorem ei de necessitate adesse. & qd necessitas i rebus naturalibus t̄ est vt **a. l. exi.** luti proportio est materiæ ad formam. & p̄p̄ea in hac sc̄ia nulla potest dari definitio, quin in ea appareat materia: cum impossibile sit inueniri ipsam formam denudatā, à materia. Sed reliqua necessaria, quæ res insequuntur naturales, vt est ipsa corruptio, & defectus, **ratione**

Actione quidem materiæ, eiusq; motuum ens insequitur: ea vero, quæ præsidij gratia res sectantur, id quidem ratione formæ sit. Interest tamen hæc necessitas ab ea, quæ inter prima, & vltima. qm hæc est ex ipsamet natura materiæ, illa vero ex proportionē causarum ad sese inuicem. Antiqui tamen has duas necessitates dominas censebant, formamq; esse quid existens ex necessitate materiæ, quemadmodum & multa accidentia ex eis necessitate reperiuntur. & hic definit. ij. Liber.

DAVERROIS
EXPOSITIO MEDIA
IN TERTIVM LIBRVM
PHYSICORVM.

Hic liber Tertius, tres continet summas.

In prima Summula probat, ad professorē huius scientiæ necessario atinere tractare de accidentibus, seu consequentibus, communibus rerum naturalium: & huius rei causam assignabit, & est veluti præfatio auctoris, quæ postea dicentur.

In Secunda notificat quid sit motus, & eius definitionem tradit, ut ex natura sui tradi potest.

In Tertia inuestigat de infinito, & declarat quo pacto reperiat.

Prima Summula.

Dicamus q, cum in definitione Naturæ accipiat motus: cum dictum iam sit Naturam esse principium motus, & quietis: cogaturq; Physicus tractare de oibus partib' huius definitionis, & de eius consequentibus, ergo cogitur tractare de definitione motus.

Porro, cum in definitione motus ipsum continuum appareat: in ipso autem continuo appareat infinitum: ergo qui de motu cōsyderat, cogitur quoq; de infinito cōsydere, atq; de continuo. Præterea, cū tempus, & locus sint de his, quæ motū consequuntur, ideo cogitur etiā huius scientiæ professor de eisdem cōsydere. Et quoniam vacuum similatur loco, & plures Antiquorū putabant ipsum fuisse necessarium pro multis rebus naturalibus, ideo cogitur & de eo inquirere.

Hæc inquā sunt vniuersalia cōsequētia, quæ cunctis entibus naturalibus sunt cōmunia, de quibus cogitur primo tractare huius sciæ professor i hoc libro, antequam de proprijs cōsyderet, atq; cōtempletur: quemadmodum hoc idem cogitur agere de causis vñibus, ut iam in huius libri præfatione dictū fuit. Quapropter huius libri propositū nihil aliud est q de causis vñibus, ac de vñibus cōsequētib' cōsydere.

Secunda Summula, sex continet capita.

In Primo capite agitur de his, quæ præpositi, ac præcedere maximè debent, quæ tanquam recepta, & parata proprie esse debent apud eum, qui motum definire intendit.

In Secundo traditur definitio motus ex illis rebus proprijs.

In Tertio tradit adhuc alia definitio motus ex rebus communibus, nō proprijs, quas Logicales vocant.

In Quarto, quo nam pacto vna, & eadem res dicatur esse in potentia, & in actu.

In Quinto destruitur opinio Antiquorum de definitione motus, & talis destructio erit ratio ad id, quod diximus de motu. Item traditur in eo causa, ob quam sit difficile venari definitionem eius, nec non quantum assequatur mouens, & mobile de potentia, & de actu.

Phy. cū cō. Auer. L. L. L. In

Expo. Med. Physi.

G In Sexto soluitur dubium de motu, videlicet in quo nam magis superat motus, an in mouente, vel in mobili.

Caput Primum.

A autē, quæ præscire debet, qui vult verā motus definitionem inuenire, sunt videlicet tres propositiones. quarum Prima est, quod entia naturalia quandoque in potentia, quæque in actu reperiuntur, & quod hoc est commune omnibus decem prædicamentis.

Habet rationem relationis, (seu ad aliquid) quamuis in aliquo alio prædicamento reperiri possit: quoniam agens, & patiens, & mouens, & mobile, quodlibet horum dicitur in relatione, & respectu ad aliud: licet mouens dicatur esse in prædicamento, quod est agere, & mobile in prædicamento quod est pati. cuius rei ratio est, quia aliqua est relatio per se existens, sicut quantitas, & substantia, veluti duplum, & dimidiū, pater, & filius: aliqua vero insequitur reliqua prædicamenta, hoc est, quod se habet veluti quoddam consequens illius prædicamenti. Relatio vero, quæ reliqua insequitur prædicamenta, exempli causa est ipsorum quinque respectuum, (seu habituum, seu proportionum) hoc est prædicamentum quoniam, & vbi, & habere, atque agere, & pati.

Tertia propositio est, quod hoc nomen motus dicitur quodā genere analogiæ, & quod non est ex nominibus uniuocis, neque ex mere æquiuocis.

Ex uniuocis autem ideo non est, quia motus non reperitur primo, nisi in mobili.

Mobile vero aliud est in substantia, aliud in quantitate, aliud in qualitate, aliud in prædicamento vbi: insuntque unicuique horum prædicamentorum duo genera motus contraria, alterum quidem ignobilius, alterum vero nobilius, ut motus generationis, & corruptionis: in substantia, motus incrementi, & decrementi in quantitate, & albedinis, & nigredinis in qualitate, & sursum, ac deorsum in prædicamento vbi: hæc autem quatuor prædicamenta nullū habent genus cōe eis: necessarium igitur est, nomen motus dici de eis eo modo, quo dicitur de eis nomen entis, & principij. Manifestū quoque est nomen motus non dici de eis eo modo, quo dicitur de eis nomina mere æquiuoca. nam, si ita esset, tunc nullum reperiretur prædicamentum, quod ea amplecteretur: verum illud est ex nominibus, quæ dicitur secundum prius, & posterius (ut ita dixerim) veluti reliqua nomina, quæ de reliquis omnibus dicuntur prædicamentis, aut de pluribus vno.

Caput Secundum.

His igitur sic expositis dicam, neminem posse ambigere motum non posse ingredi sub genus eorum, quæ sunt in actu: quoniam hæc quæscunt, neque etiam sub genus eorum, quæ sunt in potentia pura: quoniam, dum præseuerant esse in potentia, sunt priuata. Si motus ergo non potest esse sub aliquo horum generum, relinquatur igitur ut constet ex aliqua re, quæ sit in potentia, & actu: ut solent esse ipsa media, quæ inter duo extrema opposita, contrariaque, reperiuntur. Hoc autem ita se habere necessarium est, cum ipse motus sit quidam incessus procedens ab ipsa potentia ad actum.

* a. l. fm defectū.
* a. l. fm excessū.

L
I

M

I

A actum intelligo ipsum, scilicet quendam transitum ipsius mobilis, eiusque exitum de potentia ad actum. Manifestum igitur est, ipsum Motum esse actum (seu perfectionem) rei, quæ est in potentia, ea ratione, qua est in potentia. Addidimus autem hæc verba, scilicet ea ratione, qua est in potentia, quoniam hoc est propria eius definitio, quæ eius esse custodit. Quoniam ipse actus (seu perfectio) vel est actus quiescens, in quo scilicet nihil potentie relictum est, quatenus est talis actus: & hoc quidem est finis ipsius motus, vel est actus imperfectus, qui nondum est perfectus, qui quidem servat id, quod est in potentia. hoc autem est illud, quod correspondet ipsi motui, ei, convenit. exempli causa figura æris, quæ quidem habet tria tempora: Aliud autem, sub quo est figura in potentia: Aliud vero, sub quo est figura in actu: Aliud adhuc, sub quo efficitur figura: nempe cum mouetur de potentia ad actum. & propterea eius motus est actus rei, quæ est in potentia figura, ad id, quod est in actu figura. Manifestumque est hanc potentiam custodire id, quod est in potentia, in ipsis contrariis, quæ habent medium. **C**um in contrariis, in quibus non datur medium, non reperitur huiusmodi actus: hinc fit, quod non reperitur motus, nisi in contrariis habentibus medium, ut in Quinto libro huius operis exacte probabitur. Hinc autem apparere potest quod continuum (seu continuatio) est de natura motus. quoniam, cum ipsum mobile quiescit, destruitur eius motus, neque vlla potentia in eo relictæ est, quatenus iam quiescit. verum, si in eo fuerit aliqua potentia, id quod ^{al. solet} erit ea ratio, qua potest moveri alio motu: & ideo corrupta

potentia corrumpitur & motus: si **D** ergo motus debet reperiri, oportet subijcere quod reperiatur potentia coniuncta actui eius: & ob id ipsa potentia est eius propria definitio. Constat autem hanc definitionem, cunctis generibus motus inherere. nam motus in substantia est actus rei, quæ in potentia substantia, quatenus est in potentia. Idem de motu in qualitate, & in quolibet quatuor predicamentorum. Hæc inquam est definitio motus, sumpta ex rebus propriis, (seu proportionalibus.)

Caput Tertium.

Dicit adhuc Aristoteles. quod motus est ⁷ actus ipsius mobilis, quatenus ^E est mobile. hæc autem definitio patet inductivè à similibus, & particularibus. nam Ædificatio est actus ædificabilis, quatenus est ædificabile: & Revolutio est actus revolvibilis, quatenus est revolvibile: itidem & Calefactio est actus calefactibilis, in quantum est calefactibile. Ædificatio. n. non est cum perfectione domus, neque dum domus est in potentia: immo ipsa ædificatio est via à privatione domus ad esse ipsius domus in actu, & perfecte. ex hac ergo inductione probatur motum esse actum mobilis, in quantum est mobile. Sumitur autem ipsum mobile in definitione motus, propter id, quod iam prædiximus: nempe, quia inest motui ut sit ad aliquid. sed accipimus ipsum mobile in definitione motus, quia est notius motu. Hæc autem definitio, quæ in hac definitione sumitur, licet non sit illa definitio sumpta in prima definitione, cum hæc sit definitio sumpta ratione subiecti, tamen adhuc ipsa magis præstat quàm illa, quæ in prima definitione fuit sumpta: cum non habeat eam equi-

LLL ij uoca-

Expo. Med. Physi.

Quocationem, quam habet nomen potentie. qm̄ potentia reperitur in decem predicamentis: sed illa potentia, quæ in definitione motus accipitur, est illa, quæ in quatuor predicamentis reperitur.

Caput Quartum.

8 **C**um autem potentia, & actus insint vni, & eidem rei, siue duabus diuersis rationibus, & in relatione ad duas res: vt aqua calida, quæ est actu calida, & frigida potetia: siue respectu eiusdem rei, sed duobus varijs temporibus: ideo necesse est, vt quicquid est huius generis, videlicet, quicquid habet in se actum, & potentiam, & est. scilicet ipsum compositum ex materia, & forma, vt mouens moueatur a mobili, ita vt sit vnumquodque eorum mouens, & mobile: qm̄ eorum alterum mouet alterum, quatenus est in actu, & mouetur ab eo, quatenus est in potentia. Vtrum autem of mobile ita se habeat post hoc inuestigabitur: cum probatum sit dari mouens, in quo nulla sit potentia: & tale mouens non potest esse mobile. Mouet autem aliquid ratione suæ formæ: sed mouetur ratione suæ materiæ, sed, quia id, quod est in potentia, non mouet, quatenus est in potentia, cum sit hac ratione priuatio, & ideo materia nunquam mouetur, ideo est necesse vt mobile sit aliquid in actu. verum non mouetur, in quantum est in actu, qm̄ hac ratione quiescit, sed mouetur, quatenus est in potentia. Si ergo aliqua res fuerit aliquid in actu, & aliquid aliud in potentia, tunc eius actio, quatenus est in potentia, erit ipse motus, vt gratia exempli, æs est in potetia statua, sed in actu æs: sed non mouetur, quatenus est in actu æs, sed mouet,

quatenus est in potetia statua. Hoc autem ita se habet, quia hæc duo esse sunt diuersa, videlicet potentia, & actus. nam, si essent idem, non posset imaginari aliquid tale, quod moueatur. Quod autem hæc duo sint diuersa, & quod sint vnum subiecto, & duo ratione, ratio est, quia nos inuenimus vnum, & idem corpus esse diuersum per potetias contrarias, quas habet, sicut homo potest sanari, & ægrotare. Quod si homo, & possibilitas, quam obtinet, esset idem, tunc utrumque potentie contrarie essent idem. quod est impossibile. Igitur mobile est in actu vna res, & in potentia alia res, & eius actio, quam habet, in quantum est in potentia, est ipse motus. & sic debet intelligi potetia, & actus in ipso mobili.

Caput Quintum.

12 **E**x reprobatione eorum, quæ Antiqui dicebant de definitione motus, probatum est definitionem motus esse, vt diximus. Nam eorum quidam dicebant motum esse alienationem (seu non ens, seu nihil, seu aliud) & exitum ab equalitate, alij dicebant ipsum non esse. Et, si motus esse alienatio, vt dicunt, sequeretur quod quicquid esset aliud, moueretur. omnia autem entia sunt alia ad seinuicem, non tamen omnia mouentur. Et, si dicant quod per aliud intelligant alterationem, (seu transmutationem) tunc dicemus eis, quod permurant tantum nomen synonymum, vt ens est gladius. Antiqui autem ideo motum denominabant his de nominationibus, quia putabant ipsum non habere definitionem, cum non habeat aliquam partem particularem, seu determinatam, vel indiuiduam in actu, nec in substantia, neque;

A neque in quantitate, neque in qualitate, neque in ubi, vel in reliquis predicamentis. entia autem individua in actu quiescunt quidem. putabatur igitur quod, cum non sit ens in actu, erit privatio: quia non datur medium apud eos inter ens in actu, & privationem. Si ergo est privatio, non habet definitionem: & ideo dicebant quod est alietas, & quid non existens, & non ens. erat autem apud eos difficile dare ei definitionem, cum non possint eum ponere in ipso actu, neque in privatione, quia videbant ipsum esse aliquid, & quod differat a privatione. & ideo dicendum est, quod licet sit manifestum ex se ipsum esse actum imperfectum, nihilominus est difficilis apprehensionis, & conceptionis: & ideo erat res difficilis apud Antiquos.

Caput Sextum.

11 **C**um autem dictum sit a nobis, motum esse actum ipsius mobilis: ex hoc autem videatur sequi dubium quoddam, videlicet si ponamus motum esse in ipso mobili, & non in motore: quod quidem dubium dignum est consideratione. Dubium igitur tale est. Si mouens est aliud a mobili, & eorum actio simul est motus, utrum eorum actio sit una, vel duae. Quoniam, si actio mouentis est eademmet actio ipsius mobilis, tunc sequeretur quod agens, & passum essent idem, & docens, & discens. **29** quod est absurdum. At, si eorum actiones sint diuersae, ut re vera videtur esse, cum altera motio, altera vero mobilitas nuncupetur, utrum igitur ipsa motio existat in agente, & mobilitas in patiente, vel utraque simul reperiantur siue in agente, siue in patiente. nam non est danda quar-

ta diuisio super has tres diuisiones: **D** quoniam dicere quod motio sit in patiente, & mobilitas in agente esset absurdum. sed, si dicamus mobilitatem esse in passio, & motionem in agente, ea ratione, qua sunt duae res, id est duo motus, tunc alterum duorum sequeretur, videlicet vel quod omne mouens est mobile, vel quod motus reperiretur in re immobili, & ut semel dicam, sequeretur ex hoc ut res moueret se ipsam. Quod, si & motio, & mobilitas essent simul utraque in agente, aut in patiente, tunc sequeretur hoc inconueniens, scilicet quod actio propria alicuius rei non esset in ea re: & erit actio ipsius mobilis in ipso mouente, & actio mouentis in ipso mobili: & sic mobile erit mouens, & mouens erit mobile respectu eiusdem. quod est absurdum. Ad haec sequeretur, ut in eademmet re reperirentur duo motus varij simul. Quid igitur obsecro erant ij duo motus? Tandem, si ponamus utrumque motum simul esse in mouente, tunc sequeretur, quod mobile non moueretur. & si ponantur in ipso mobili, tunc sequeretur quod mouens non mouebit. Haec igitur sunt difficultates, & ambiguitates, quae insurgunt, si ponamus has duas actiones esse simpliciter unam, aut duas simpliciter, & absolute.

ta. l. mouetur.

ta. l. mouens si mouetur.
ta. l. mobile non mouebitur.

F

Nos autem dicimus quod eorum actio est partim una, partim duae.

Vna quidem ratione subiecti eorum, quod vocatur motus, Duae vero in respectu. seu in relatione. quoniam, si capiatur id, quod vocatur motus per se, erit quidem in ipso mobili, sed, si referatur ad mouens, vocabitur Motio, & si ad mobile referatur, vocabitur Mobilitas: nam eadem est ratio huius, quae est reliquorum respectu

11

12

L L L iij etuum

Quoniam relationis. Sicut enim scientia, quæ provenit ex docente in discipulum est una, & eadem: & provenit in ipsum discipulum ab ipso doctore. sed, si capiatur in relatione ad docentem, vocabitur Doctrina. (i. si referamus eam ad doctorem). si vero capiatur in relatione ad discipulum, vocabitur Disciplina. ita etiam illa actio, quæ vocatur Motus, agit quidem eam ipsum mouens in ipso mobili, & reperitur in ipso mobili: sed, si referamus eam ad agens, vocatur Motio: sed, si ad patiens referatur, vocatur Mobilitas. Ex dictis igitur patet quid sit motus, & quod est in ipso mobili, & error Antiquorum de motu.

Summa Tertia, in qua agitur de infinito, utrum scilicet detur, vel ne: & si datur, quo pacto datur, & quid sit: & quod finitum, & infinitum sunt affectus ipsius quantitatis: idem & motus, & tempus, de quibus considerat professor huius scientiæ. & diuiditur hæc summa in Octo capita.

- I**n Primo capite agitur de opinione Antiquorum de infinito.
- I**n Secundo, de rationibus famosis, seu ap parentibus de ipso infinito absolute.
- I**n Tertio, quot modis dicatur infinitum.
- I**n Quarto probatur non dari infinitum.
- I**n Quinto probatur dari infinitum in potentia.
- I**n Sexto datur definitio infiniti, ubi datur, & refellitur definitio habita ab Antiquis de ipso.
- I**n Septimo redditur causa, ob quam non potest reperiri infinitum in actu, & possit reperiri in potentia.
- I**n Octavo destinentur rationes, quæ videntur probare dari infinitum in actu.

Caput Primum.

Iactare autem de infinito, ut dictum est, ad Naturalem attinet: & id quicumque de hac scientia fecit initium tractauit de eo. Qui vero de eo tractarunt, bifariam diuisi sunt: nam alij Naturales, alij Diuini fuerunt. Diuini autem, seu Metaphysici magni fecerunt ipsum, dixeruntque illud esse principium per se existens: non quod sit corpus, aut in corpore, sed quod est substantia, cuius quidditas est separata, non habens finem, & quod est principium omnium entium. ij autem conueniunt simul in hoc, de hoc principio, sed discrepant in ea re, quæ ita se habet, quid nam sit.

Secta autem Pythagore putabat quod infinitum, quod ita se habet, sunt numeri. putabant enim numeros esse principia rerum sensibilium: & tunc hoc credebant ipsos non esse separatos ab omnibus sensibilibus.

Plato vero ponebat hoc principium esse duplex, scilicet naturam Magni, & Parui, quæ sunt versus intelligibilia separata. quoniam ipse ponebat formas separatas, quas dicebat esse Numeros, & principium numeri esse Dualitatem, & principium dualitatis Magni, & Paruum, & Paucitatem, & Multitudinem, & Excessum, & Defectum, & est ipsa materia, quæ est infinita.

Quidam vero Antiquorum, inter quos est Anaxagoras, putabant principium esse ipsum Deum. hi autem sunt quicumque non credunt dari causam efficientem rerum generabilium: non Intellectum quidem, quem ponebat Anaxagoras: neque Amicitiam, & Littem, quas ponebat Empedocles. Physiici vero sunt opinati quod infinitum

Anitū accidit illi rei, quā putant eē principū materiale, oībus entibus naturalibus: & quicunq; illorū putabat hoc principium eē Aquam, aut Terrā, aut Aerē, aut Ignem, aut aliquid mediū inter illorū duo, dicebat Infinitū eē ex affectibus illius rei, quam putabat eē principium ij igitur ponebant Infinitum magnitudine.

Sed illi Phisici, qui dicebāt principia rerū sensibiliū eē partes indivisibiles, (Atomos vocant) infinitas, vt Democritus, vel partes similes, (Homogeneas appellant) infinitas, vt Anaxagoras, putabant quod Infinitum eē principū ratione multitudinis, & quantitatis discrete, nō ratione magnitudinis, & quantitatis continue: vt dicebāt priores. coguntur autē concedere priuationem finis, ratione magnitudinis: quia illæ partes, quæ numero non consumuntur, necessario sunt infinitæ, magnitudine etiam, & hoc siue tactu, siue continuitate.

30 Inquit Arist. recte quidē conveniunt oēs dicere ipsum eē principium, & qd est ingenitū, & incorruptibile. & ideo putarunt aliqui eorū qd esset ipse Deus gloriosus. Qm̄ quælibet res vel est principium, vel ex principio: sed qd infinitum est, non debet habere principū. si igitur non habet principium, ergo ipsum erit principium ceteris rebus, & est ingenitum, & incorruptibile. & ideo dicebat Anaximander ipsum eē Deum gloriosum, qui omnia amplectitur, atq; gubernat, & regit.

Caput Secundum.

31 **Q**uinq; aut sunt, quæ inducunt credere infinitū dari. Primū est, Tps. nā ex sui natura vi-

detur eē infinitum, cum nō possit **D** imaginari ipsum eē generabile, neque corruptibile. quoniam, si quis posuerit ipsum eē generabile, aut corruptibile, ponat quidem tempus in tempore, cum quodlibet generabile, ac corruptibile sit in tempore. & hanc propositionem concedunt ipsi Antiqui.

Secundū est, Diuisio, quæ in magnitudinibus fit, quæ quidem est infinita. hoc enim est vnum ex suppositis, quæ à Mathematicis supponuntur.

Tertium autem est sumptum ex ipsa generatione, & corruptione: **E** quoniam, cum Antiqui viderint ipsas nullo tempore deficere, iudicarunt oportere principium generabilem, & corruptibilem eē infinitū.

Quartum, ex natura ipsius finiti. id persuaderi potest, cum res finita desinat in aliam rem, & illa in aliā, & sic oportebit dari infinitum.

Quintum ex ipsa cogitatione, & **32** opinione, (seu intellectu,) cum nemo possit cogitare, vel imaginari finem alicuius corporis quin finiat, (seu atingat) aliam rem. Sed ex ipsa cogitatione, seu ratiocinio **F** habetur, vel quod totum vniuersum non finiatur, vel, si desinat, quod desinat in ipsum vacuum: & ob hoc sunt opinati multi quod extra cælum datur vacuum infinitū: & qd possint dari in eo infiniti mundi. qm̄, si detur locus infinitus, poterit quidem dari infinitum corpus, vel corpora infinita. Præterea nō videtur qd magis cōueniat, vt sit mundus in vno oco ipsius vacui, quam in alio. & si esset de natura vacui, vt in eo esset is mundus, oporteret vt in eo essent mundi infiniti.

L L L iij At

Expo. Med. Physi.

G At quia rationes, quæ circa hoc
34 fiunt, non distinguunt quot modis
dicatur infinitum, ideo qui hoc q̄-
rit exacte scire, cogitur quidē p̄io
distinguere quot modis dicatur in-
finitū, & tūc incipiat inuestigare de
hoc, qm̄ maximā hēt difficultatē.

Caput Tertium.

Infinitum autem quinque modis
dī. Primo de eo, de cuius natura
non est recipere finē: ut dī de pun-
ctis q̄ sunt infinita: & vocē esse in-
uisibilem, quia non est de eius na-
tura ut sit visibilis.

H Secundo de eo, cuius transitus, &
magnitudo non habet finem in se:
& hoc est infinitum in actu.

Tertio de infinito, metaphorice
dicto. & hoc bifariam quidem, nē-
pe vel p̄p ei⁹ magnitudinē, licet sit
vere finitum, vel p̄p ea quod cū dif-
ficultate transitur: ut cum dicimus
mare esse infinitę profunditatis, q̄a
non potest ipsum transiri.

Quinto, quod dī infinitum p̄p
diuisionem: & hoc vel p̄p additio-
nem, vel p̄p diminutionem: & hoc
est infinitum in potentia.

I Illud vero, de quo debet fieri in-
uestigatio hic, est de infinito ī actu,
& de infinito in potentia. qm̄ illud,
quod dicitur metaphorice, & illud
quod dī per abnegationem vlem̄,
non tractatur in scientijs.

Caput Quartum.

Hoc capitulum diuidit̄ ī duas
partes. In p̄ima arguit cōtra
ponentes infinitum esse quid per se
existens ita, ut sit quēdam substan-
tia, nō accidens oīno alicuius rei. &
in hoc Dialecticę procedit, & vni-
uersali quadam speculatione: non
q̄ hoc attineat ad professorem hu-

ius scientiæ: qm̄ sermo, qui cum
his haberi debet, est ille, qui Diui-
no debetur, Metaphysicouē, non
ipsi Physico.

In secunda parte arguit contra il-
los, qui dicunt q̄ est accidens corpo-
ris sensibilis: ij autem sunt Natu-
rales, cum quibus loqui debet ipse
Naturalis philosophus.

In prima ergo parte dicendum
est q̄ non pōt reperiri infinitum p̄
se existens, seorsum separatū à sen-
sibilibus. qm̄ necesse est vel q̄ sit di-
uisibile, vel indiuisibile: si indiuisi-
bile, ergo nō diceretur infinitum, nisi
eo mō, quo dicitur punctum infini-
tū, & color inaudibilis. hoc autē ne-
mo eorum, qui ipsum ponunt, dice-
ret, neq; debet in considerationem
venire. Adde ēt, quia impole est re-
periri aliquid, qd sit quantū infini-
tū, & nihilominus sit indiuisibile.

Si vero sit diuisibile, tunc necessa-
rio recipiet diuisionem, vel quia est
quantitas separata, vel quantitas
existens in subiecto, vel ut sit ali-
qua substantia separata: sed non
potest esse quantitas separata, cum
numerus, & magnitudo non sint se-
parata à sensibili: ergo sequitur q̄
id, quod accidit numero, & magni-
tudi, nō sit † separabile ēt, quod
est priuatio finis. nam habere finē,
& non habere finem sunt duo acci-
dentia, quæ insunt numero, & ma-
gnitudini: quoniam quiditas nu-
meri, & magnitudinis non est qui-
ditas infiniti. si igitur non est quan-
titas separabilis, relinquitur ergo
quod erit quantitas inseparabilis:
ergo erit ex his, quæ sunt in subie-
cto: ergo hoc subiectum erit prin-
cipium, non ipsum infinitum. ip-
si autem hoc non concedunt.

M † a. l. vel
separatū.

Et

A Et postq̄ p̄bauim⁹ q̄ nō est quā
37 titas separabilis, neq; inseparabilis,
ergo nihil aliud dicēdum relinquit,
nisi vt sit substantia sepa, vt nos di
cimus de aīa. & intellectu, ita vt sit
id, quod supponit eē infinitum. i. qđ
denominat infinitū, & eē infinitū
sit idē definitione, & quiditate, non
diuersum rōne. Verū, si ita dicam⁹,
& fuerit eius eēntia fm suā defini
tionē, tūc quidē, vt est infinitū, oport
et dicere vel q̄ ē diuisibile, v̄l indi
uisibile: si diuisibile, tunc definitio
p̄tis, & toti⁹ ipsi⁹ erit eadē ī hoc, vt sit
in reb⁹ simplicibus, similarib⁹: & sic

B erit quidē ps ipsius infiniti infinita.
qm̄ necesse ē vt partes differāt a to
to infinito definitione, vel nō diffe
rāt. si differāt, tūc infinitū erit com
positū, & non simplex, & sepatū: &
si nō differāt, tūc definitio partis, &
totius erit oīno eadem definitione:
qm̄ hoc est necessariū ī oībus reb⁹
similaribus. sicut. n. pars aeris ē aer,
& ps carnis caro, sic enā pars infini
ti erit infinita, cum fuerit pars, & to
tū in eis idē definitiōe, & quiditate.
dīa vero, atq; diuersitas partium in
corpi⁹ similarib⁹ ē pp̄ subiectū re
cipiēs partes. nō pp̄ formam. qm̄, si
C imaginemur formā corpi⁹ similaris
sine subiecto, tūc eēt ps, & totū ī eis
idē oīfariam. & non diuersum. sed,
si dicat⁹ q̄ sit īdiuisibile, vt est de na
tura separati, vt sepatū ē, tunc nō
dicet⁹ eē infinitū, nisi eo mō, quo dī
pūctū infinitū. deniq; tractare de re
separata infinita nō attinet ad hāc
scientiam.

In Secunda vero pte dicēdū ē q̄
id, quod q̄rit p̄fessor huius scīæ, est
vtrū det⁹ corpus sensibile infinitum
actu, v̄l non possit⁹ dari. Aristot. aut
incipit primo p̄bare rōne v̄l q̄ nō

pōt repiri magnitudo īfinita ī actu **D**
tū naturalis, tū mathematica: mox
probabit rationibus quibusdam p
p̄ijs q̄ non potest reperiri aliquod
corpus sensibile infinitum.

Prima aut rō hāc est. Oē corpus **40**
circulare vna continetur sup̄ficie,
plurib⁹ vero nō circulare: sed quic
quid continetur vna sup̄ficie, vel
p̄tib⁹ ē finitū: ergo oē corpus ē oī
no finitū: & si oē corp⁹ ē finitū: ergo
oīs sup̄ficies ē finita, & oīs linea fini
ta. quia sup̄ficies nō sepat⁹ a corpe,
& linea nō sepat⁹ a sup̄ficie: ergo
oīs magnitudo in actu est finita.

Identidē p̄babit oēm numerū in **41**
actu eē finitū: quia oīs numerus in
actu⁹ est numeratus actu: & oē nu
meratū ē v̄l par, v̄l impar: ergo om
ne numeratū est finitum.

Dem̄strationes aut naturales, qui
bus Arist. vtitur sunt Quatuor. **42**

Prima dem̄ratio ē. Quia oē cor
pus tangibile infinitū ē v̄l simplex,
vel cōpositū: & si cōpositū, ergo, si
elemēta, ex quib⁹ cōstat, sunt finita
nūero, vt iā p̄batū est nō posse repe
riri elemēta īfinita nūero in ipso cō
posito ex ipsis in primo libro huius
opis: ergo necesse erit vt vnum illo
rū sit infinitū magnitudine, v̄l plu
ra vno: alias. n. nō dicet⁹ ipm compo
sitū eē infinitū. sed, si vnum eorum
eēt infinitū, manifestū ē q̄ reliqua
simplicia, ex quib⁹ cōstat ipm cōpo
sitū, corrūpant⁹ in ipm: cum elemen
ta sint contraria. remanebūt aut in
ea æquitate, & mediocritate, quæ in
ter eorū vires, seu potētias extat. &
si potētia, v̄l vis, q̄ inest ī vna portū
cula elemēti infiniti fuerit imbecil
lior, q̄ illa, q̄ inest in p̄ticula elemēti
finiti, æquali illi particula illius ele
mēti infiniti: vt si dicat⁹ q̄ potētia, &

vis,

E
a. l. nūe
rabilis.

Exp. Med. Physi.

G vis. quæ est in vno tractu aeris, est debilior quàm illa, quæ est in vno tractu aquæ, & terræ, nihil quidem hoc prohibet quin ipsum infinitum totum corrumperet ipsum finitum. quoniam, si duplicauerim hanc portionem, quæ habet vim imbecillem in infinitum, aggregabit quidem ex eo id, quod erit validius, quàm illa pars finita omnino.

43 Quod si infinitum fuerit ex partibus simplicibus, ergo vnum eorum implebit locum, & non relinquet reliquis locum. quoniam, cum corpus sequatur omnes dimensiones, id est ipsas sex positiones, (seu angulos,) ergo corpus infinitum, quatenus est corpus infinitum, erit in omnibus angulis. (seu positionibus) & hoc idem sequetur, si ponamus vnum tantum infinitum in omnibus angulis ita, ut non remaneat locus reliquis, siue sint finita, siue infinita. & si omnes hæc diuisiones sunt impossibiles, ergo non potest reperiri corpus compositum infinitum.

44 Ad hæc dicendum est non posse reperiri corpus simplex infinitum tangibile, siue sit vnum ex quatuor elementis, aut medium inter ipsa, ut asserunt aliqui naturalium, ut euitent id, quod sequitur secundum ipsos, scilicet ut reliquum corrumperetur, aut ut sit elementum additum super quatuor elementis, licet videatur quod non daretur elementum aliud præter Ignem, Aerem, Aquam, & Terram. quoniam, si daretur elementum quintum, tunc ipsa componentia viderentur dissolui in ipsum. quoniam, si daretur elementum, ut est elementum, infinitum esse, tunc deberet reliqua elementa corrumpi, huncque mundum transmutari in naturam illius elementi: quia elementum est elementum per qualitates contrarias in eo repertas. & ob hoc oportet ut illud elementum medium, quod aliqui ponunt habere in se contrarietatem, in quantum est elementum,

sit finitum. & si esset infinitum, corrumperetur reliqua. Si igitur ponamus elementa finita, non timebimus mundum transmutari in futurum in naturam vnius eorum, ut Heraclitus putabat mundum mutaturum in ignem. Ex his patet non posse dari elementum infinitum, neque compositum ex elemento infinito, ut dicunt naturales de elementis. quod ideo putant esse necessarium, quia vident generationem continuari.

Secunda demonstratio talis est. Dicemus adhuc quod, cum subiiciatur omne corpus sensibile, (tangibile videlicet,) generabile, & corruptibile habere proprium vbi, ac locum, ad quem mouetur, & in eo quiescat, & quicquid mouetur, & quiescit, scilicet motu recto, eius quidem locus totius, & partis est idem specie: nam locus vnius miliaris est idem locus totius terræ, qui est locus infimus: & locus vnius scintille est idem locus totius ignis, qui est supremus: & ad hunc locum, qui est proprius toti, mouebitur pars, & in eo quiescet. His igitur duabus propositionibus exantibus veris, reuertemur, & dicemus quod corpus infinitum, necessario vel erit simile, & idem specie, vel dissimile, & plura specie. & si simplex finitum, vel mouebitur naturali motu recto, vel circulari sed, si recto, tunc locus totius, & partis eius erit idem. & si locus totius, & partis esset idem, & sit infinitum, ergo non mouebitur vlllo pacto naturali, ergo non erit corpus naturale, quia omne corpus naturale est mobile. quod autem non moueatur vlllo pacto, ideo fit, quia quicquid est infinitum eius locus est infinitus. si igitur locus totius sit infinitus, ergo non dabitur locus, quo quiescat pars, qui sit prior quam eius motus,

Atus, & locus, & in quo mouebitur, prior q̄ eius quietis. quia nō dabuntur hic duo loca, alter s. in quo res moueatur, & alter in quo quiescat, vt in corporibus simplicibus res se habet. At, si ponamus omnes ei⁹ partes naturaliter quiescere, ergo nullus dabitur motus rectus naturaliter: quia oportebit vel totum quiescere, vel q̄ moueatur circuſ. Sensus tamen affirmat dari motum rectum: & quia motus rectus repetitur: ergo corpus mobile erit finitū: quia causa motus recti est* diuſio ipsius vbi ad corpus mobile* naturalis, & non naturalis. Diuidi autem iptum vbi

*a. l. diuerſitas
*a. l. in natura
le, & non
natura.

Bideo contingit: quia est finitū: ipſm vero esse finitū determinat de necessitate extremitatem corporis, qd capitur in eo, esse locum. Eodē modo quoq; sequitur vt auferatur motus rectus, si detur infinitum, quod moueatur circuſ. His igitur sic habitis respondebimus, & dicemus q̄, si datur motus rectus, non dabitur corpus simplex infinitum. Quoniam, si eēt infinitum, tunc eēt infinitū p̄ oēs suos diametros: & sic ipſm totum vlt̄ quiesceret, vel mouebit p̄ suas partes circuſ. **I**r: sed datur motus rect⁹: ergo non datur corpus simplex infinitum.

49 At, si ipsum infinitum sit dissimulare, & compositū, tunc oportebit vt illae partes dissimilares, ex quib⁹ constat, sint vlt̄ infinitae sp̄e, vlt̄ q̄ sit vna earum, vel plures infinite magnitudinis, si sint finitae specie. sed, si sint infinite forma, & specie, tunc oportebit loca eē infinita: quia loca simplicium variantur ad varietatē formarum eorum: vt diuersus est loc⁹ terrae a loco ignis. sed, si fuerit vna earū infinita magnitudine, vlt̄ plures, tunc corrūperet totū. siue fuerit

infinitū numero, vlt̄ magnitudine illud, qd * resultat, vnū: quia ex infinitis * partibus fit p̄ cōtactū, & cōtinuitatē vnū infinitū magnitudine. sed iā p̄batū ē antea q̄ nō pōt repiri corpus simile infinitū, quia, si repiretur, nō daret motus rectus: sed, cum loca sint finita qualitate, i. forma, & quantitate: ergo eſſe sunt necessario finita q̄tate, & qualitate: & si simplicia sunt finita, ergo totū aggregatum ex eis erit necessario finitū. quia corp⁹ nō pōt eē mai⁹ suo loco, neq; su⁹ loc⁹ naturalis maior ipſo

D
*a. l. sequitur.
*a. l. p̄pter

Causa aut, ob quā Anaxagoras dicit q̄ ipſm ambiēs infinitū nō moueat in se toto, sed per suas partes moueat, est quidē cā per accūs: quia, si eēt cā per se, tunc idē sequeretur de partibus, quod de toto. Nam dicit ipſe q̄ est immobile, quia est infinitū, & non hēt locū, ad quē moueat: & iō est velut se ipſm sustentans, & habet * stabilitatē naturaliter, & eius partes mouentur. id aut, quod facit ipſm quiescere, est causa violēta. qm̄, si esset infinitū, prohiberetur ab eo motus, cū nō haberet locū, ad quē moueretur: ergo, si esset aptum moueri, si moueret, haberet locū. Quies igitur inest ei, p̄pter priuationem loci, non quia eius natura determinet ei quietem. & si quiesceret naturaliter, oporteret vt quelibet ei⁹ pars quiesceret naturaliter: cum locus quietis totius sit loc⁹ quietis partis: & sic nullus dabitur motus: ergo infinitum non potest quiescere naturaliter, & moueri secundum suas partes.

E

*a. l. loca.

Tertia demſtratio talis est. Oē corpus * tangibile hēt grauitatem, vel leuitatem. sed, si esset corp⁹ tāgibile infinitū necessario habebit grauitatē vel

S
*a. l. sensibile.

Expo. Med. Physi.

S vel leuitatē. si gravitatem, ergo erit in loco infimo, & esset separatus ab eo locus supior. quod est falsum. & si fuerit leue, tūc eēt in loco sursum, & eēt sepatus ab eo loc⁹ deorsum & si esset in vtroq; tūc esset simul graue, & leue. quod est absurdum.

34 Quarta demōstratio h mōi est. Si oē corp⁹ sensibile ē ī loco: & loca sunt finita spē, atq; magnitudine, hoc est qualitate, & q̄titate: ergo oē corpus erit finitū. nā nemo ambigit q̄ erit in aliquo loco naturali: & huiusce-modi locus est finit⁹: ergo & ipsum erit finitū: quia corp⁹ nō distinguit a loco. Quod autem loca sint finita spē patet: quia eorum dīcī sunt finitē, quæ sunt Sursum Deorsum, Ante Retro, Dextrum, & Sinistrum.

Idētidē pbat quēlibet eorū eē finitū q̄titate. qm̄ hæ dīcī nō pnt eē in * dimētionibus īfinitis: quia nō eēt cognita hæ loca naturalī, cū nō haberēt terminos naturales. sed in respectu (seu relatiōe) erūt: pbatū autē ē ipsa eē naturalī terminata ex motu ipsorū mobiliū, quæ ad ipsa mouent, & quia in eis quiescunt. hoc autē clari⁹ pbat, cū declarabit q̄ locus est vltimū ambiens: Ex his **I** ergo hī q̄ nō pōt repiri corpus actu īfinitū, siue simplex, siue cōpositū. Verū harū demōstrationū q̄dam hnt viores cōclusiones, q̄dam vero nō. sed ego conat⁹ sum tm̄ p̄bare q̄ nō repitur corp⁹ simplex īfinitum. nā q̄dā earū p̄bant nō posse repiri corpus simplex īfinitū, quaten⁹ est elementū, q̄dā vero alia p̄bant nō posse repiri īfinitū corp⁹ simplex, quatenus mouet motu recto, nonnullæ vero alia p̄bant nō posse repiri corpus simplex īfinitū, quouis motu moueatur in īfinitū, hoc autē pari

cult, & p̄prie p̄babit in libro de Cœlo, & mundo, postq̄ fuerit ibi probatus numerus generum corporū simplicium similariū partium.

Caput Quintum.

D Icamus insuper q̄, si non concedamus repiri īfinitū, tunc sequet q̄ tps habebit principium, & finem: quod quidem nō pōt cōcipi ex natura tps. Adde et q̄ adhuc p̄babitur tps īsequi aliquē motum æternū. Sequet adhuc, si tollatur absolute īfinitum, q̄ tollet diuisio magnitudinū in īfinitū: quod est vnū ex suppositis ipsius Geometræ. hoc **L** tñ in Sexto libro huius opis exacte p̄babit, postq̄ ibi p̄batū fuerit oēm magnitudinē diuidi in semp diuisibilia. Cum hæc igitur, q̄ dicta sunt, affirmēt īfinitū repiri, sed demōstrationes supius dictæ tollāt eē ei⁹, relinquitur igitur vt alias reperiat, alias non reperiat.

Manifestū autē est, q̄ ratio, qua **I** tollit eius eē demōstrationibus iam p̄dictis, est quidē rō ipsius actus, hoc est non reperiri īfinitū in actu, & q̄ ea, q̄ affirmāt īfinitum repiri, s. ī tpe. & magnitudine, illud quidē sequitur rōne potētiae, nō rōne act⁹. Neq; intelligo hic per potētiam, eā potētiam, quæ deducitur ad actum, s. in se totam: vt cum dicimus æs eē in potētia statuam, qm̄ hæc potētia deducet ad actū. & si īfinitū repiretur in potētia hoc pacto, deductū ad actū, tūc reperiret īfinitum in actu. At q̄ īfinitū repiatur in potētia intelligitur, q̄ potētia est semper in eo seruata. & quis egrediat de eo aliqua pars ad actū, adhuc erit ī eo alia potētia ad aliam partem, & hoc in īfinitū, ita, vt actus ipsi⁹ īfinit-

A finiti, ut infinitum est, custodiat semper potentia: quemadmodum actus ipsi mobilis, quatenus est mobile, est custodire potentia: actus autem ipsi infiniti semper adheret potentia. si igitur ponamus hanc potentiam, tolletur quidem ipsum infinitum: & ideo, cum dicimus hanc potentiam repiri, non debet intelligi quod deducatur ad actum per omnes eius partes, sed debet concipi ei esse, ut esse ipsius temporis, & motus: quorum quidem pars, si qua reperiat, in ea certe reperitur posita ad aliam partem. & quoties corrumpitur ex eis aliqua pars, innotat alia pars: quia partes ipsius infiniti non reperiuntur simul.

58 Cum dicimus quoque, magnitudines diuidi potentia in infinitum, intelligimus inesse eis potentiam, quae custodit in eis continuam diuisionem in infinitum. non quod sit in eis potentia: qua diuidantur actu in partes infinitas. nam multum inter est dicere inesse alicui rei potentiam ad diuisionem infinitam, & dicere inesse ei potentiam ad res diuisibiles actu in infinitum, videlicet iam diuisas, quarum diuisione desinit ad infinitum. In hoc tamen differunt magnitudines, & tempus circa hoc. quia illa pars, quae est potentia in tempore, non deducitur ad actum, nisi fuerit iam priuata alia pars, si in tempore reperiat aliqua pars in actu: sed in magnitudinibus reperiuntur partes diuisibiles secundum actum, & ipsa met diuisibilitas in infinitum, in ipsisque magnitudinibus, ut diximus, reperitur diuisibilitas in infinitum, & additio in infinitum: ipsa autem diuisibilitas, quae eis inest potentia, positaque ad ipsum infinitum consideratur quidem, si diuiserimus aliquam magnitudinem in diuisum per intellectum, primo in duas medietates, mox unam medietatem in alias duas medietates, & iterum medietatem in duas medietates, & sic in infinitum

propter quod desinat diuisione. quoniam, si desine-
D ret diuisione, tunc repiretur aliqua magnitudo, quae non diuideretur in duas medietates: natura autem magnitudinis hoc respuit: huiusmodi tamen diuisione ponitur a Mathematico. Additio autem in magnitudine, quatenus magnitudo est in materia, non praecedet quidem in infinitum eo modo, quo praecedebat in diuisione magnitudinis, videlicet accipiendo super quibus magnitudinem aliam magnitudinem maiorem illa. nam si hoc esset possibile, quatenus magnitudo est in materia, tunc posset repiri corpus infinitum in actu: sed non potest repiri magnitudo maior mundo: longe ergo minus poterit reperiri infinita.

At appositio, quam putat Aristoteles
59 posse fieri in magnitudine, quatenus est finis corporis naturalis, est illa appositio, quae fit contrario modo ipsi diuisionis, videlicet ut addas super eandem magnitudinem eam partem, quam minus ab ea, & sic semper. nam hoc est illud incrementum, quod potest fieri, quatenus est finis corporis naturalis: & hic modus incrementi magnitudinis in infinitum, est ille, quem putat Aristoteles esse possem tamen. Et, si quispiam dixerit lineam diuidi in infinitum, ea ratione, quae est linea tamen, sed ea ratione, quae est linea ignis, vel aquae non di-
F uidetur in infinitum, sed diuidetur in magnitudinem in diuisibilem, & est illa exigua magnitudo, quae non potest recipere formam ignis, quoniam haec est magnitudo terminata natura, sic est non potest fieri appositio in infinitum, quatenus est linea ignis, vel aquae, & ut verbo dicam, quatenus est corpus sensibile, verum quatenus est linea tamen, potest fieri appositio in ea in infinitum, ut potest fieri diuisione in ea, Geometria. II. potest ponere lineam maiorem mundo, quare ergo Aristoteles dicit quod potest fieri infinita diuisione in magnitudine

a. l. extremum.

a. l. figura

a. l. extremum.

G dine, nō alit infinita appositio, seu in infinitū? Dicendū est qd p̄fessor huius sc̄ie cōsyderat magnitudines, p̄ut sunt fines, seu extrema, vel termini, corporū naturalū materialū, diuisio vero in infinitū accidit magnitudini ratione materiē, nō rōne formæ, finis autem in diuisione accidit ei rōne formæ: & iō nō pōt diuidi magnitudo ignis in infinitum quatenus est magnitudo ignis: verū accidit ipsi magnitudini diuisio in infinitū, nō quaten⁹ est magnitudo ignis, sed quatenus est tñ magnitudo, nō quatenus est magnitudo corporis naturalis, qd cōsyderat p̄fessor huius sc̄ie de magnitudine: hoc aut nihil aliud est q̄ esse in materia.

60 Incrementum igitur in infinitum hac ratione, videlicet quatenus magnitudo est in materia, est impossibile ipsa magnitudine. quia materia cōtinetur in magnitudine mundi, & extra ipm nulla existit materia, neque pōt repiri aliqd corpus vllō pacto, vt in libro de Cœlo, & mundo probatū est. & si nō datur ibi materia oīno, neq; etiā dabitur ibi locus. & sic ponere magnitudinem maiorem mundo est falsum. Geometra autem manifestū ē qd, licet ponat quantitatem, & cōsyderet eam, non in eā cōsyderat, prout est extremū, seu finis corporis naturalis, vt Naturalis cōsyderat. ipse etenim abstrahit rōne id, qd pōt abstrahi rōne tñ, qd tñ non est abstractum fm esse, sed est in materia, hoc est, qd quicquid abstrahit (seu denudat) ipse, non est denudatū fm esse. Ergo, si Mathematicus ponat lineam maiorem mundo, sic ponet rem fictam mendacē. quia id, qd ponit eē rōne abstractū, nō est ita fm esse oīno: longe ergo

min⁹ erit abstractū fm esse: neq; cogit Geometra ponere talē lineā, quia demratio de linea magna, & parua est eadem: & iō, licet ponat ipsam hoc pacto, nō sequet ex hoc in sua demratione incōueniens: quis sit falsum, & fictū: cū aut dī Geometram p̄trahere lineam in infinitū, intelligitur ipsum ponere lineā in quacunque magnitudine velis.

In numero vero opposito, mō res se habet, quā in magnitudine circa hoc qm̄ numerus nō potest diuidi in infinitū: quia forma unitatis interdicat, atq; interfecat ipsam. est. n. indiuisibilis. additio vero in eo est potis in infinitū. Cui⁹ rei cā ē, quia incrementū in infinitum in ipso numero ē res necessaria ex natura materiē: cū cā pluralitatis sit ipsa materia, quēadmodum forma est cā unitatis. & iō definit diuisio ī ipso numero, cum fuerit ipsa forma cā, ob quā definit diuisio. Ex his ergo patet qd datur infinitum potētia, & quo pacto repenatur.

Caput Sextum.

EX his igitur, quæ probata sunt de natura infiniti in potētia, vt qd eius definitio sibi congrua est, sc̄ qd ē id, a quo, si capiat aliquid actu, poterit capi adhuc semp, & iugiter aliquid extra ipm secundum quantitatem. Diximus autem secundum quantitatem, quia p̄pter ipsam priuatur ipm ens sensibile sine in diuisione. diuisio. n. q̄ fit rōne qualitatis est quidem finita: & ideo, cum diuiditur res rōne q̄titatis, remanet eius qualitas, & forma, vt sunt. quia pars lineæ est linea: sed diuisio lineæ in suas species per suas qualitates est quidem finita, videlicet diuisio ī rectam, & curuam, & arcuatam.

Illa

A Illa vero definitio datur ab Anti-
 65 quis, quæ est quod infinitum est id, extra
 66 quod impossibile est ut reperitur quicquam,
 videtur quod potius debeat esse definitio
 ipsius totius perfecti (seu integri) forme
 esse in actu, quam sit definitio ipsius
 infiniti in potentia. Nos. n. defini-
 mus totum, perfectumque omnibus rebus par-
 ticularibus. quod est id, extra quod nihil
 70 reperitur, neque aliquid est separatim
 ab eo, quod possit ipsum perficere: ut, cum
 dicimus phialam totam, & arcam totam,
 cum nihil, quod sit pars quiditatis eius,
 deest ei. eadem autem est ratio de ipso toto
 continente omnia, quatenus est totum
 & perfectum, quæ est de toto particu-
 laris, hoc est, quod utrumque eorum est unum,
 quatenus est totum. Totum præterea, &
 perfectum vel significant unam rem. vel duas
 75 res similes (seu convertibiles.) quoniam to-
 tum dicitur in relatione ad partes, a
 quibus nihil deest. perfectum vero dicitur,
 cui nihil deest ratione quiditatis, & for-
 mæ, ut, cum dicimus Medicum per-
 fectum, & Grammaticum perfectum. Totum
 autem est perfectum in suis partibus, & ideo
 melius dicebat Parmenides, quam Melis-
 sus: quia Parmenides dicit quod totum est fi-
 nitum, Melissus vero dicit, totum non esse
 finitum, ita, ut eius dictum implicet contra-
 80 riam sententiam, scilicet totum, & infinitum, sed, quia pu-
 tabat infinitum nihil habere extra se,
 & quod est perfectum, & totum, ideo magnifi-
 cant ipsum, & ponunt ipsum continere
 omnia, & amplecti omnem rem. hoc autem epithe-
 tum, (seu denotatio) competit ei in actu,
 non enti in potentia, cum non contineat
 in seipso. Ex his igitur patet quod sit defini-
 tio infiniti in potentia: probatumque fuit de
 finitione Antiquorum esse corruptam.

Caput Septimum.

67 **Q**uod autem causa, ob quam reprobatur infi-
 nitum, sit materia, sicut causa finiti
 est forma. ex his, quæ nunc di-

cam, perspicuum est. Quoniam, cum infinitum
 sit privatio, scilicet privatio finis: priva-
 tio autem est affectus quidam ipsius
 materię: ergo & infinitum erit affe-
 ctus ipsius materię. Adhuc nemo
 ambigit divisionem magnitudinis
 fieri in materia, non in forma, cum for-
 ma per se remaneat, finis autem, &
 perfectio, atque totum ipsius rei est, propter
 formam. & ideo convenientius est dicere
 infinitum contineri, quam continere,
 quia materia includit, & continet in
 ipsa forma totum: & ob hanc causam potest
 fieri divisio magnitudinis in infinitum,
 sed appositio in infinitum est im-
 possibilis, quia totum, & perfectum obuiabunt
 ei: nihil autem est extra totum, sed ma-
 85 teria includit in eo. Et ob hancmet
 causam in numeris res se habent contra id,
 quod in magnitudinibus, videlicet quod
 potest fieri additio in eis in infinitum:
 quia hoc est posse per materiam, & non
 est ibi forma, quæ obuiet ei: sed non
 potest fieri divisio in eis in infinitum,
 quia forma unitatis intercipiet ipsum.
 Patet igitur ex hoc quod infinitum re-
 peritur propter materiam, & quod finis,
 & perfectio reperitur propter formam.

Scire autem debes quod hoc, quod di-
 70 cimus de esse ipsius infiniti, dicitur
 quidem secundum prius, & poste-
 rius. dicitur enim Primo de magni-
 tudine, Secundo de motu, Tertio de
 tempore, & quod reperitur in tempore,
 propterea quod reperitur in motu, & re-
 peritur in motu, quia reperitur in
 magnitudine.

Caput Octavum.

Ad solutionem autem illius imaginationis 73
 nis, ob quam putabatur quod infi-
 nitum in actu reperitur, dicendum
 est quod huiusmodi imaginatio,
 seu consideratio est triplex, ut di-
 ximus. Prima est consideratio
 sum-

Exp. Med. Phys.

Sumpta a pſeueratione gñationis: qm̄ Gñatio poteſt eē ppetua. nec ex hoc ſequet̄ vt deſ infinitū in actu: quia, cū gñat̄ vna ps, corrūpit̄ alia: & forma toti⁹ (ſeu vniuerſi) ſeruat̄ ſuo ſtatu, ſine additione, vſ diminutione. **74** Scda vero cōſyderatio, ſeu Imaginatione ē illa, q̄ dicit q̄ finitū deſinit in aliquid, & illd̄ in aliud, & ſic pcedit̄ infinitū. hęc aut̄ imaginatione ſoluitur, eo quod aliud ē dicere q̄ res deſinat in ſeipſa, q̄ q̄ deſinat ī aliā rē, & abſcindat̄, & nō ſequit̄ vt quicquid ē finitū ī ſe, deſinat ī aliq̄ rē: hoc aut̄ accidit cuilibet rei, q̄ eſt ps toti⁹ (ſeu vniuerſi) vt ē toti⁹ ignis, & totus aer, & vt verbo dicā, oīa, q̄ ſunt ps mūdi: ſed illd̄ totū, extra qd̄ nihil ē, hoc nō accidit: ergo hoc accidit toti, non in quantum eſt totū, ſed in quātū ē ps. & iō nō ſequit̄ vt quicquid nō ē ps rei, vt deſinat ī rē, q̄ eſt extra. Adde ēt, q̄ ex hoc, qd̄ dī, q̄ finitū deſinit in aliquā rē, & illa ī aliā, ſequit̄ q̄ ſemp̄ repiat̄ aliqua res extra ipſam rē: hoc aut̄ eſt infinitū ī potētia, nō ī finitum in actu, qd̄ ē id, qd̄ putabāt īferre ex illo dicto: ſed dicimus q̄ id, qd̄ ſequit̄ ex hoc, ē q̄ totū nō eſt infinitū. qm̄, cū dici-

mus q̄ ī finitū ē illd̄, extra qd̄ ſemp̄ **K** repitur aliquid, & dixim⁹ q̄ extra totū nihil repitur, ſequit̄ ex hoc, q̄ totū nō ē infinitū. & Vna harū ppoſitionū ſequit̄ ex dicto eorū: dicūt. n. q̄ quælibet res deſinit ī aliquā rem extra ipſam. Secūda ppoſt eſt q̄ extra totū nihil eſt, notū ī eo ex toto.

Tertia imaginatione, eſt ſumpta ex cogitatione, (ſeu imaginatione.) **75** nā nō poſſum⁹ imaginari q̄ deſinat aliqd̄ corp⁹, niſi in reſpectu vel ad corpus, vel ad vacuū. & dī, quia hoc accidit cogitationi, ſeu imaginationi, quia corpa imaginata, vel ſenſata ita ſe habēt. Neq; ppter̄ea quic **L** quid nō pōt hō imaginari eſt mendaciū. nam, ſi ita eſſet, tunc oē verū, qd̄ hō nō cōciperet. ſeu imaginaretur, ipſm̄ eſt mendaciū: cū tū ſit iam declaratū q̄ dant̄ res veræ, quę non pnt̄ ab hōie imaginari, vt eſt materia prima, & res abſtractæ. pbatumq; eſt in libro de Cælo, & Mundo, q̄ extra corpora cœleſtia nō eſt locus, neq; vacuū, neq; corpus. Ex dictis ergo pbatum eſt quot modis repiatur infinitū in reb⁹ naturalib⁹, & quot modis nō. & hic finit liber.

Trium precedentium librorum, hanc Mediam Auerrois expositionem cum Jacob Mantinus Hebraeus, Philosophus, ac Medicus excellentissimus fidelissime fuisset interpretatus, super reliquos quinque morte præceptus eam intactam reliquit.

MARCI ANTONII
ZIMARAE

Quaestio de Primo Cognito,
in Gymnasio Patauino
publice examinata.

Varebatur in lectionibus nostris super prologo physice auscultationis, utrum magis vniuersalia essent in intellectu nostro notiora in sua prima naturali cognitione: quam communiter confusam appellare solemus. Et videbatur q̄ non. Nā neq; hoc est in prima operatione intellectus, quae est formatio: nec in secunda, quae est fides, seu discursus: igitur nullo modo vñe magis est notius minus vñe in tali cognitione. Consequentia nota, quia isti duo actus sufficienter videntur diuidere oēm actum intellectus, sicut patet. 3. de anima, tex. cōm. 26. Antecedens quantum ad primam sui partem probatur. nam in cognitione incompleta, quae est in prima intellectus operatione. nomina definitorum sunt notiora nobis in cognitione confusa: talia autē sūm Auer. ibi in cōmento sunt species nominatē: igitur species in cognitione prima est nouior alijs magis vñibus, qualia sunt genera & differentiae. Nec valet, si dicatur, ut dicit Beatus doctor ibi, q̄ definiens ad definitū dupliciter comparari potest. Vno modo absolute. & isto modo magis vñia sunt notiora in cognitione confusa minus vñibus, quae sic absolute considerantur. Alio modo vñia magis possunt comparari minus vñibus, ut sunt definienda ea. & isto modo minus vñia sunt notiora nobis magis vñibus. Contra. magis vñia ut definitiua, sunt prius nota minus vñibus. quia definitio minus vñis haberi non pōt, ignorata definitione magis vñis, cū definitio der̄ per priora & notiora, ex sexto topico. Secunda pars antecedentis ostenditur. nam in secundo actu intellectus, qui est cum compositione, & discursu, confusa magis sunt nobis notiora p̄ Philosophum. 1. phy. tex. cō. 2. & 3. vbi dicit q̄ prima nostra cognitio naturalis procedit à notioribus nobis, quae sunt cōfusa magis. Illa autē, quae sunt confusa magis, sunt ipsa composita causata ex elementis, sicut exponit Cōmē. ibi in cō. 3. per talia autē intellexit ipsas species, & non singularia: quia talia nō ingrediuntur formaliter syllogismum de-

monstratiuum: ergo etiā in cognitione prima habita per dicursum minus vñia sunt notiora magis vñibus. igitur absolute concedendum est minus vñia in prima cognitione nostra naturali esse notiora, cum prima nostra naturalis cognitio, aut cōplexa, aut incompleta sit: & in vtraq; probatum fuit propositum nostrum. Ad oppositum dicitur esse Arist. & commenta. 1. phy. tex. cō. 4. & in infinitis alijs locis.

In ista quaestione difficillima ita procedam. Primo exponam titulum quaestionis. Secundo ponam opiniones famosas in hac materia. Et postremo ponam opinionem, quam credo veram esse.

Debes scire q̄ vñe dupliciter sumi potest, vel formaliter, vel fundamentaliter. formaliter dicit vñitatem ipsam, quae est secunda intentio, et est accidēs à ratione causatum. fundamentaliter autē est prima intentio, & prima rei notio. Ista distinctio colligitur de intentione Auer. 7. meta. cō. 46. vbi habet, q̄ vñia habent aliquā dispositionem dispositionum substantialium, & qualitatem accidentem eis. Vñe autē pro prima intentione sumptum adhuc dupl̄ cōsuevit sumi. Vno modo pro vñi in causando: & sic consueuimus Deum & intelligentias vñia nuncupare. & isto modo sumpsit Philosophus vñe in proemio suae metaphysice, dum dixit vñia sunt difficillima ad cognoscendum, cū sint à sensibus remotissima. Alio modo sumitur vñe in praedicando, & est illud, quod aptum natum est de pluribus praedicari. Et sic sumpsit vñe Philosophus in. 1. per hermeneias, & in. 7. meta. tex. cō. 45 & 57. In hac igitur quaestione non loquimur de vñi pro secunda intentione, sed de vñi pro prima intentione. Et adhuc de isto non loquimur, ut supponit pro vñi in causando, quia de hoc conuenerunt omnes Peripatetici, q̄ est posterius cognitum à nobis. Loquimur igitur de vñi pro prima intentione, ut supponit pro vñi in praedicando: sicut est animal, et homo, et huiusmodi. Secundo debes intelligere q̄ cognitio in nobis duplex est. quaedam est, quae procedit à nobis magis notis, qualia sunt effectus ut in pluribus, & ipsa accidentia. & ista cognitio appellatur ab Auer. prima cognitio naturalis. nā, cū intellectus nō naturaliter intelligat concurrentibus phantasmatibus. 3. de anima. tex. cō. 39. illa igitur appellatur prima hominis naturalis cognitio, quae ortum habet immediate à rebus magis phantasmatis, qualia sunt effectus, & ipsa accidentia. & ista à Latinis dicitur cognitio confusa.

Phyſi. M M M ſa de

Questio

sa & indistincta. & talis, si fuerit complexa. habetur demonstratione signi, vel aliqua via consimili. si incomplexa, habetur per definitionem quid nominis, vel per aliquid illi simile. & est, quoniam homo cognoscit aliquid solum quod ad quid nominis. Alia vero est cognitio distincta. & ista procedit à causis, & à rebus nature prioribus, & notioribus. & ista habetur per definitionem quid rei, si incomplexa fuerit: vel per demonstrationem à priori, si fuerit complexa. præcipue autem mouetur questio de cognitione confusa in complexa: licet etiam de complexa dicemus illud, quod nobis apparet. Hæc de primo.

**Opinio
Burlei, &
Nomina-
lium.**

Quantum ad secundum principale inuenio Burleum & Gregorium Ariminensem, quem Nominales præcipuum habent, qui in primo sententiarum distinctione. 3. quest. 3. arti. 2. tenet quod singulare est primo cognitum in cognitione confusa, siue complexa. siue incomplexa fuerit: motus varijs argumentis & rationibus. Supponit autem in primis vnum de intentione Commentatoris, quod vltimum non est aliquid extra animam existens, sed est conceptus fictus, seu formatus per animam communis pluribus, de quibus prædicatur. quo supposito itate, probat propositum suum sic. Antequam vltimum formetur, seu fingatur ab intellectu, aliquod singulare est cognitum: igitur singulare est primo cognitum ab intellectu. consequentia est manifesta: & antecedens probatur ab ipso. quia impossibile est, ut dicit abstrahere, & fingere aliquem conceptum ab aliquibus rebus, nisi illæ res, vel aliqua earum sint apprehensæ: quoniam de rebus omnino ignotis nullus conceptus omnino formari potest. Nec valet, si dicatur ad hoc, quod tale, à quo fit abstractio, sit prius notum, quod ad sensum, non autem quod ad intellectum, nam hoc directe contradicit Aristoteli. & suo Commentatori in. 12. meta. cõ. 4. ubi habet, vltimum apud Aristoteli sunt collecta ex particularibus in intellectu, qui accipit inter ea consimilitudinem, & facit ea vnam intentionem. Nec est imaginabile ut dicit quod vna virtus comprehendat singularem & convenientiam eorum, & alia formet ipsum vltimum. nam hoc esset simile, ac si vnus homo apprehenderet singularem, & alter, homo apprehenderet vltimum: quod est absurdum. Et pro hoc videtur facere sententia Philosophi in. 2. de anima in tex. commen. 146. ubi consimili medio arguit de sensu communi. habet. n. quod virtus apprehendens convenientiam, & differentiam inter aliqua eadem, comprehendit illa sub rationibus proprijs, quæ ad-

inuicem conueniunt & differunt. Et confirmatur adhuc ista positio autoritate Auer. primo physico. commen. 5. ubi habet quod et si singulare non sit principium in scientia demonstratiua, est tamen principium acquisitionis vltis, quod est principium doctrinæ demonstratiuæ. sicut dicit etiam Philosophus in calce secundi poste. Præterea ad principale arguitur sic. Primo cognitum ab intellectu non est aliquid ab intellectu fabricatum: vltimum est huiusmodi per suppositum: ergo vltimum non est primo cognitum ab intellectu: relinquitur ergo quod singulare sit primo cognitum. discursus notus cum minori, & maior probatur: nam intelligibile intellectionem natura præcedit, sicut causa præcedit effectum. minor patet ex supposito, ut diximus, & est etiam ipsius Auer. in primo de anima commen. 8. ubi habet quod intellectus est, qui facit vltimitatem in rebus. Tertio principaliter, & istud argumentum etiam est Burlei in prologo primi physico. Si vltimum esset primo cognitum ab intellectu, tale non posset conferre ad intellectionem singularem: quia, cum illud abstractum sit à singularibus, mediante illo non deuenimus ad cognitionem vnius singularis, potiusquæ ad cognitionem alterius: aut ergo per illud deuenimus ad cognitionem omnium, aut ad cognitionem nullius: quorum vtrunque absurdum est. Amplius nullus imponit nomen rei, quam ignorat per Philosophum. 4. meta. tex. cõmen. 10. & per Auer. 7. meta. tex. commen. 54. sed intellectus imponit nomina primo singularibus: ergo, illa sunt sibi primo nota. Nec valet, si dicatur quod singulare non cognoscitur ab intellectu, quia, ut dicunt, intellectus ponit convenientiam & differentiam inter singulare & vltimum: intellectus in inductione procedit à singularibus ad vltimum: & cum procedat ex præexistente cognitione, sequitur ipsum singulare cognoscere. similiter intellectus format istam propositionem, Socrates est homo, Socrates est animal: ergo oportet ipsum extrema præcognoscere. Hæc & alia consimilia dicunt in hac materia sustinentes singulare esse primo cognitum ab intellectu in prima cognitione, quæ confusa dicitur.

Quidquid sit ex parte rei de ista opinione, mihi tamen videtur salua reuerentia taliter sententium, quod ista opinio non est ex intentione Aristoteli & sui Commenta. Auer. Nam, sicut scribit Commenta. 3. de anima cõ. 36. ex sententia Auenpace, quidditas in intellectu non habet formam corporalem neque spiri-

spiritualem, cui sustentatur: cū intellm, vt declaratum est, non sit indiuiduū. Vnde, si cut nica fert opinio, sententia Peripateticorū fuit q intellectio singularis materialis repugnat intellectui, vt intell^s est, nō quatenus singulare, sed quatenus materiale est. Vnde Cōm. in cō. super libro de diuinatione inquit, q declaratum est in prima philosophia, q intelligentiæ non intelligunt nisi naturas vniuersales, & non dant nisi simile eius, quod habent. impossibile est. n. vt dent intentionem indiuidualem omnino, cū non habeant naturam comprehendentem particularem intentionem, & illæ formæ non indiuiduantur nisi per materiam. & si intelligentiæ abstractæ comprehenderent indiuiduum, tunc necessario essent materiales. Hæc Cō. vnde, si alicui intellectui cōpetit cognoscere singulare, hoc non est inquantum intell^s est: quia vt sic vlt^r habet cognoscere. sic. n. ponitur dīa inter receptionem materiæ & inter receptionem intell^s, sicut patet tertio de anima cō. 5. & 18. nam materia est causa receptionis signatæ, intellectus autē est causa receptionis abstractæ. si ergo hoc alicui intellectui competet, hoc erit inquantum materialis. i. inquantum à materia in operando aliquo modo dependet. Et sic est de intellectu nostro possibili, qui, cū sit infimus in genere abstractorū. 3. de anima. cōm. 19. accidit sibi inquantum intellectus est, ipsum talem habere habitudinem ad hominem, q vt sic sine phantasmate non possit intelligere, aut homo per ipsum. Nisi igitur intellectus noster coniunct⁹ est phantasiæ & cōtinuo & cōtori, nullo pacto posset singulare cognoscere. Et ideo fuit maxima discordia inter Antiquos, quā hūter & quō intellectus iste singulare cognoscat. nullus autē ex Antiquis dixit singulare esse primo cognitum, cū dubium sit apud ipsos an cognosci queat ab intellectu. & de modo cognitionis eius. Et ideo opinio ista non videtur Aristotelica, nec rationes istius opinionis cogunt.

Solutio rationū Gregorij Ariminensis.

Ad primum dico, admittendo suppositū ad istum intellectum, videlicet q vlt^r nō est aliquid extra animam distinctum à singulari, sed est aliquid causatum ab intellectu agente vnā cum phantasmate. Et tunc dico q, cū intellectus agens sit, qui faciat vniuersalitatem in reb⁹. de anima. cō. 6. vbi dī q intellectus est, qui facit vniuersalitatem in rebus. iste autē intellectus, faciens apud ipsum, agens intellectus est. nam, si licet nobis Auer. exponere per Aue. inuen. em⁹ hoc,

quod diximus. ipse. n. 3. de anima. cō. 18. habet q intellectus agens est, qui transfert res de ordine in ordinē, & facit de potentia intellectus actu intellecta. sed iste intell^s in abstractando non cognoscit singularia, à quibus abstrahit. sicut. n. scribit Cōm. 3. de anima cōm. 19. & ante ipsum Themistius. 3. de anima super expositione tex. cō. 35. Talis intellectus non cognoscit aliquid eorum, quæ sunt hīc: tale autem vlt^r abstractum ab intellectu agente est illud, quod immediate mouet intellectum possibilem: quia materiale immediate agere nō potest i immateriale. Vnde Cōmen. 3. de anima. cōm. 5. & 18. habet q intentiones imaginatæ non possunt moueri actu intellectu, nisi postquam fuerint actu intellectæ, non sunt autē actu intellectæ, nisi per intellectum agentem, qui operatur in hoc, sicut agens naturale. Abstrahit. n. vlt^r à singulari, & non cognoscit singulare materiale, à quo abstrahit. sicut ignis comburit lignum, & nescit se comburere illud. Et, quia Gregorius credidit tale vlt^r fieri ab intellectu possibili, hinc est q grauius decipitur, ni fallor. Et sic formaliter ad argumentum dico, q istat intellectum possibilem primo cognoscere vlt^r, quod vlt^r est ab intellectu agente, abstrahente naturam à singularitate sine cognitione, sed mere naturaliter. Et ideo, si argumentum aliquid probaret, maxime probaret singulare esse primo cognitum ab intellectu agente: quia ille est qui abstrahit. nullus autē dixit hoc, nam iudicium est in capitulo perfectionis iudicis fm Auer. 3. de anima cōm. 19. talis autem iudex cognoscens & discernens est intellectus possibilis, & non intellectus agens in cognitione ista, quæ communiter nobis solet contingere. Ad authoritatem Cōmen. in 12. meta. cōm. 4. respondetur q ibi loquitur de vlt^r pro formali, quod est secunda intentio: & ideo non est ad propositum. Pro quo debes scire q vniuersale duo importat, materiale & formale: materiale est esse in multis, formale autē est dici de multis. & quō ad istud, sicut mihi videtur, causatur ab intellectu possibili taliter comparante vnum obiectum cognitum ad aliud obiectum cogitatum. vnde ex similitudine, quam accipit intell^s inter singularia, causat vlt^r, quod est secunda intentio, & est quō ad id, quod est dici de pluribus. Dicant Iohan. de Gandano, & alij Moderni, quidquid velint, dico vlt^r pro formali suo ab intellectu possibili causari, et nō ab intellectu agente. quia intellectus agens non cognoscit singularia.

M M M ij quæ

Questio

que sunt hic fm Cōm. modo vñ pro secunda intentione causatur ex singularium cognitione: ideo non potest ab intellectu agente cognosci, & per cōsequens neq; causari. Nota tñ q, licet intellectus possibilis prius cognoscat singularia, ex quorū similitudine causat vñ pro secunda intentione, nō tñ ea cognoscit, nisi mediante sensu, & vt est phā talis coniectus, sicut patet. 3. de anima. cō. 9. Sed loquendo de vñ pro prima intentione bene pono illud ab intellectu agente causari, & illud prius innotescit intellectui possibili q̄ singulare. Et, qñ dicebatur q, impossibile est q, singulare cognoscat ab vna potētia, & vñ sit causatum ab alia, sicut quod vnus faciat antecedens, & alius cōsequens: Respondetur q, si loquamur de vñ pro secunda intentione, causatur ab intellectu possibili cognoscente singularia, ex quorū similitudine comparata causat tale vñ, & singularia illa innotescunt sibi mediante sensu. in cognitione autem vñs pro prima intentione, si loquamur de vñ incompleto, tale causatur ab intellectu agente, quia ille est, qui transfert res de ordine in ordinem, & facit de potentia intellectus actu intellecta: & ille in causando non cognoscit singularia, à quibus abstrahit. talis .n. actio procedit ab ipso per modum nature. De vñ aut complexio videtur Themistius, & multi magnæ autoritatis viri, q, non inconuenit, q, in inductione premisse sint cognite à virtute cogitativa, & conclusio fiat ab intellectu possibili propter essentialē ordinem existentem inter istas virtutes, quæ ita se habent, q, qñ vna ipsarum exit ad actum, alia etiam per cōcomitantia est etiam in actu. vnde Philosophus in libro de memoria, & reminiscētia dixit q, qñ intellectus intelligit quantum in vñ potentia sensitiva, aliquid quantum in particulari contemplatur. Vnde hæc sunt verba Themistij super. 2. poste. cō. 36. Porro huius inductionis, in qua sensus vicem obtinet sumptorum, vñ conclusionis non statim à sumptis sequitur cōclusio: nec paruo tempore absoluitur, sed inter sumpta, & conclusionem aliquanta vis interdiat temporis. nam sumpta illico incipit at-formare sensus: sed, cum processit ad modū, ac diu exercitus est, tñ ea vis animi, quæ intellectus nominatur, cōclusionem ipsam subiungit. In hoc aut opū. est ætate & visu multo, quia quod effusum sparsumq; est, nisi spacio temporis cogi, & in vnum conferri non potest. Hoc etiam videtur sentire Aver. in cōmento suo super libro de Dui-

natione, vbi volens declarare modum, quomodo somnia vera causentur in nobis ab intelligentia, dixit q, intelligentia dat intentiones vñs, & imaginatiua recipit eas particulares: quemadmodū Medicus enunciat quod accidit corpori fortis, & eius animæ in aliquo tempore terminato per duas propositiones, quarum vna est vñs intelligibilis, & alia particularis sensibilis. & hæc videtur esse intentio eius in illo loco, si considerent bene verba eius. Hoc idem videtur fuisse de intentione Philosophi. in. 1. poste. in tex. cō. 33. vbi ostendit q, deficiente aliquo sensu à natiuitate, impossibile est scientiam illius sensibilis in intellectu gigni, siquidem addiscimus, aut per demonstrationem, aut per inductionem. inductio autē est de his, quæ particularia sunt, demonstratio autem de vñs. impossibile est aut vñs speculari nisi per inductionem. inducere autem non habentes sensum impossibile est. singularium enim sensus est. non enim contingit accipere ipsorum scientiam. neque enim ex vñs est sine inductione, neque per inductionē, sine sensu. Et ppter hoc dixit ipse. in. 2. phy. tex. cōm. 6. q, cecus de coloribus disputans, de nominibus solis rationem habebit, nihil tñ intelliget. Et ideo caueant qui tenent de intentione Philosophi cecum à natiuitate posse habere scientiam, non per inductionē, sed per doctrinam. immo sentētia sua fuit, nullo modo scientiam in eo causari posse. Et, si tu quæras quō est hoc possibile, quod in vno discursu premisse fiant ab vna virtute & conclusio ab alia virtute, diceretur q, hoc non debet videri alicui mirabile. nā sicut est in magno mundo, in quo videmus q, ex omnibus corporibus celestibus, & ex omnibus suis motoribus fit vnum animal magnum, ita q, ex eis fit vnus actus, sicut scribit Commen. 2. celi cōmen. 42. & 2. cap. de substantia orbis. & 12. meta. 44. cōm. & in libro destructio destructionum in disputatione. 3. in solutione. 18. dubij, sic dicimus in homine, qui est parvus mundus, contingere posse q, propter essentialē ordinem, & colligationem intellectus cum cogitativa virtute fuit hoc, q, ad vnā operationē concurrant ambæ fm diuersas rationes. & tunc illud, quod adducitur à Gregorio Ariminensi tanquam impossibile, videtur esse necessarium. Et, qñ dicebat q, hoc esset, ac si vnus homo faceret antecedens, & alter cōsequens: Respondetur negando similitudinem, quia non est ordo essentialis in intelligendo vnius hominis respectu alterius, si-

Aut est de sensu interiori respectu intellectus. Et licet ista opinio videatur noua, tamen videtur esse Antiqua, satis, sicut vides. Aut aliter potest dici quod in cognitione complexa visus, quae per inductionem habetur, eadem virtus, scilicet intellectus possibilis est, qui format praemissas & conclusiones. quia secundum Philosophum. 2. de anima. text. cōmen. 146. videtur velle eandem virtutem esse, quae cognoscit extrema & medium, in quo conueniunt. Et tunc diceretur secundum illam viam non esse inconueniens in complexa cognitione singularia prius intellectui innescere quam vniuersalia. tamen ista singularia cognoscuntur ab intellectu possibili, ut reflectitur, & vnitur phantasie virtuti, non ut intellectus precise, & in se consideratus. Et, si ista via teneretur, possent glosari omnes auctoritates, & Themistij, & Auer. & Arist. quae sonare videntur praemissas in inductione causari à virtute sensitiva interiori, & conclusionem ab intellectu isto modo. nam pro quāto visus conclusio non potest sequi ex vna singulari praecipue in materia probabili, & in materia, quae est in his, quae ut in pluribus contingunt, necessarium est virtutem experimentatiuam, quae est cogitativa, maxime versatam esse in cognitione singularium, ex quibus tandem intellectus visum conclusionem deducit. Istud igitur experimentum sensitivae partis est, quo habito intellectus ipse singulares illas praemissas iam diu per cogitativam virtutem notas adinuicem componit, quibus sic compositis ipse conclusionem etiam infert. Discursus iste igitur à praemissis ad conclusionem visum per inductionem ostensam ab intellectu possibili fit tam quod ad praemissas, quam quod ad conclusionem: sed quia ad discurrendum isto modo intellectus possibilis motus fuit a cogitativa virtute, in qua ista cognitio singularium praexistebat, pro quanto cogitativa virtus occasio fuit intellectui ad discurrendum à talibus praemissis praecognitis diu ante ab ipsa quam ab ipso intellectu, pro tanto dixit Themistius, & Commentator inductionis antecedens formari à virtute sensitiva interiori, conclusionem autem ab intellectu. Et ista via est magis vera, ut mihi videtur: sicut etiam infra dicam. Quidquid tamen sit de hoc, dico quod nos loquimur de cognitione incomplexa, quoniam quaerimus quid sit primo cognitum in tali cognitione confusa. Ad tertium argumentum Gregorij responderetur distinguendo illam, dum dicit illud, quod primo cognoscitur, ab intellectu, non causatur ab intellectu. quia si

hoc referatur ad vnum, & eundem intellectum, puta possibilem tantum, vera est: quia quaelibet potentia receptiva praesupponit obiectum suum, à quo mouetur primo. & sic, cum ego teneam visum pro prima intentione esse primo cognitum ab intellectu possibili, dico illud non esse causatum, ut sic ab intellectu possibili, sed ab intellectu agente. intentiones. n. imaginatae, sicut scribit Commentator. 3. de anima. cō. 5. & cō. 18. non possunt mouere intellectum possibilem, nisi postquam fuerint actu intellectae. non sunt autem neque fiunt actu intellectae, secundum ipsum, nisi per intellectum agentem transferentem eas de ordine in ordinem, pro quanto de esse materiali & signato transfert eas ad ordinem immaterialium & visum. Alio modo hoc potest referri ad diuersos intellectus, scilicet quod illud, quod primo cognoscitur ab intellectu non causatur ab intellectu, siue ille sit possibilis, siue ille sit agens. & sic negatur. immo dico, quod ista duo stant simul, quod intellectus possibilis cognoscat, & iudicet illud, quod ab intellectu agente productum est. iudicium. n. sicut scribit Auer. 3. de anima. cō. 19. est in capitulo perfectionis iudicis: actio autem non est secundum illum modum in capitulo perfectionis agentis. Et hoc non dixisset Commentator, nisi tenuisset alium esse intellectum distinguentem, & cognoscentem, & alium intellectum visum producentem illud igitur, quod fecit istum hominem errare, si ita licet loqui de tanto viro, fuit, quia credidit quodlibet visum causari ab intellectu possibili. Sed non est verum. licet. n. visum, ut est secunda intentio causetur ex actu collationis intellectus possibilis, comparantis vnum obiectum cognitum ad aliud obiectum cognitum, non tamen visum, prout est prima intentio, ab intellectu possibili causatur, sed ab intellectu agente vna cum phantasmate. Ad tertium principale, quod est Burlei, responderetur quod visum primo cognoscitur, & directe ab intellectu: sed singulare non cognoscitur, nisi reflexe & mediante sensu, sicut scribit Commentator. 3. de anima. cō. 9. vbi dicit quod, si visum & singulare ita se habeant quod vtrumque per se & solitarie consideretur, tunc visum per se ab intellectu cognoscitur, singulare autem à sensu. sed, si ista adinuicem comparantur, cognoscuntur ab vna & eadem virtute secundum diuersas habitudines se habente, puta quando comparantur quod ad conuenientiam & differentiam. unde intellectus est ille, qui cognoscit conuenientiam & differentiam inter singulare & vniuersale, sed diuersis modis, quia visum per se cognoscit sub ratione, scilicet qua in

Questio

intellectus est, & singulare cognoscit mediante sensu, hoc est in quantum consideratur, ut est phantasia, & tempori colligatus. nam ut ipse dicit ibidem, illud, quod cognoscit alietatem inter duo, necesse est, ut sit vnum vno modo, & multa alio modo. Vñ hæc sunt verba Auer. ibi. Cum fuerit declaratum q. sensibilia diuiduntur in duplex esse, scilicet in hoc singulare, & in suam formam, necesse est ut virtus experimentatiua, i. comprehensiuia comprehendat eam, aut per duas virtutes, aut per vnā, sed duabus dispositionibus diuersis. Cum duabus autem virtutibus erit, quando vtrūq. comprehenderit per se, scilicet indiuiduū singulariter, & formā singulariter. Per vnā vero virtutē, & dispositionē diuersam erit, qñ cōprehenderit alietatem, quæ est inter has duas intentiones. quod .n. comprehendit alietatem inter duo, necesse est ut declaratum est, scilicet in 2. de anima tex. cō. 146. ut sit vnum vno modo, & multa alio modo. Et ista est dispositio intellectus in intelligendo alietatem, quæ est inter formam & indiuiduum. comprehendit .n. formam per se, & indiuiduum mediante sensu. hoc est dictu intellectus, quatenus intellectus, vñs est comprehensiuus: sed quatenus sensui colligatus, est etiam singularis comprehensiuus. pro quanto igitur intellectus conuertit se ad phantasmata singulare cognoscit. Et, si queratur quō intellectus deuenit ad cognitionem talis singularis per tale phantasma, aut tanquam per aliquid notum, aut tanquam per ignotum. si primum, cum phantasma sit quid singulare: ergo sequitur q. prius singulare cognoscatur q. vñs. si secundum, hoc est inconueniens: quia per ignotum nihil scitur. Primum argumentum stat adhuc in suo vigore, q. si intellectus primo cognoscit vñs, quā singulare, tunc ergo non magis deueniet in cognitionem vñus singularis quā alterius. aut igitur omnia singularia simul cognoscet, aut nullum: quod videtur absurdum satis & inconueniens. Ad hoc respondetur q. & si intellectus cognoscit singulare mediante phantasmate, non est necessarium phantasma illud intellectui prius notum esse. Et si arguat contra. propter qd vñs quodq. tale, & illud magis. 1. post. & 2. meta. tex. cō. 4. cum igitur singulare cognoscatur ab intellectu mediante phantasma: ergo phantasma magis intelligitur. Soluitur oppositio illa famosa sic limitatur à nobis in limitationibus nostris, qñ est aliqua dispositio, quæ denominat causam & cau-

satum, & in causato reperitur propter causam, magis tunc causæ, q. causato attribuit denominatio illius dispositionis. & hoc est verum in omni genere causæ: quidquid dicant Latini super hoc. modo, si argumentum tuū debet valere, deberes sic argumentari. singulare intelligit, & phantasma intelligit: & singulare intelligit propter phantasma: ergo phantasma magis intelligitur. tñ illa negatur, q. phantasma intelligatur in hoc casu, & pro illo instanti: ideo non valet. vñs, sicut in vi suū obiectum videtur mediante specie visibili, non tñ sequit speciem illam magis videri, sic dico in isto casu. Ad aliud dicunt aliqui q. intellectus magis deuenit ad cognitionem vñus singularis q. ad cognitionem alterius, pro quanto fortius mouet à phantasmate vñus q. à phantasmate alterius. Mihi tñ videtur, saluo semper meliori iudicio, q. differentia illa, quā intellectus facit inter vñs & singulare, est q. tale singulare non sit singulare aliquod signatum, sed est singulare aliquod vagum stās sub vñtate particularizatum. Vnde ego video Philosophum in libro priorum, vbi docet syllogizare ex præmissis vñs, & absolute, q. definit vñs, particularem, & indefinitā propositiones, nullam de singulari mentionē faciens. Video ipsum in prædicamentis, vbi de prima substantia loquitur, semper exemplificare de indiuiduo vago, ut de aliquo homine, & aliquo boue. Et hoc non fuisset, nisi si vidisset q. cum syllogizare sit actus intellectus, non potest id fieri ex singularibus: cum ab ipso non cognoscantur. Et quia intellectus noster singulare istud signatum, ut signatum est, non potest cognoscere: cum modus sibi proprius cognoscendi sit huius ex toto oppositus, videtur mihi q., si intellectus noster intelligit singulare, q. hoc est in ordine ad vñs, quo ad conuenientiam & differentiam & quo ad vniuersalitatem, cui supponitur tanquam pars. Et hoc, sicut videtur mihi est de intentione Commentatoris. tertio de anima. commen. 10. si bene considerentur verba eius. Et stante hoc fundamento, soluitur argumentum Burlei: quia ipse imaginatur intellectum deduci ad cognitionem singularis signati, si signatum est, & hoc fuit negatum. Ad alia, quæ adducebantur ad probandum singulare per se cognosci ab intellectu, quia imponit sibi nomen, & quia format propositionem istam Socrates est homo, & huiusmodi, vnica responsione dicitur q. Socrates, ut est suppositum hominis, cognoscitur ab intellectu, & ut habitus

mem habet ad ipsum vñ, sub quo cognoscitur: non aut inquam Socrates dicit mihi indiuiduum significatum loco & tempore: quia ut sic à sensu cognoscitur. Et ideo dixit Cōm. 3. de anima cō. 9. q. singulare per se. i. solitarie, & ut signatū à sensu cognoscitur: sed, qñ consideratur in ordine, & in habitudine ad vñ, quò ad alietatē & conuenientiā, sic ab intellectu cognoscitur: & ista non videntur Moderni, sicut poteris videre.

Opinio
Socii

Subulis doctor primo sententiarum distinctione. 3. quæst. 2. habet q, loquendo de prioritare originis, primo videndum est in cognitione actuali quid sit primo cognitū ab intellectu nostro. præmittit aut aliqua supposita. Primum q, aliud est conceptus simpliciter simplex, & aliud est conceptus simplex nō simpliciter simplex. Simpliciter simplicem conceptum dicit illum, qui non est resolvable in quid, & in quale, sicut est conceptus entis & passionum suarū, & conceptus vltimarū differentiarum. Concept⁹ simplex non simplr simplex est conceptus, qui actu simpliciter intelligentie cognosci pot, & est resolvable in quid, & in quale. Secundo supponit q, aliud est confusum intelligere, & aliud est confuse intelligere. Confusum. n. idem est quod indistinctum: & si aut duplex est indistinguibilitas, s. tot⁹ vñ in suas partes, & tot⁹ essentialis in suas partes, ita est duplex totum confusum: igitur intelligitur, qñ intelligitur aliquod istorum duorū indistinctorū, s. totū essentiale, aut totum vñ. Confuse aut aliquid concipi dicitur, qñ concipitur aliquid, sicut exprimitur per nomen. sed distincte aliquid concipitur qñ concipitur, sicut exprimitur per definitionem. His itantibus ponit duas conclusiones. Prima conclusio talis est. in cognitione actuali via originis & generationis eorum, quæ concipiuntur confuse, primum actualiter cognitum confuse est species specialissima, cui⁹ singulare fortius mouet sensum, siue sit audibile, siue visibile, siue aliquid aliud. Et hoc supposito, q, singulare nō possit ab intellectu intelligi, ista conclusio probatur tribus rationibus. Et primo sic. Causa naturalis agit ad effectum suum fm vltimum potentie sue, qñ non est impedita: igitur ad effectum perfectissimum, quē primo potest pducere, primo agit. sed omnia concurrentia ad istum primū actum intellectus, sunt causæ mere naturales, quia præcedunt omnem actum voluntatis, & non sunt impeditæ, ut patet: ergo producunt perfectissimum effectum, quem possunt: ille

aut non est nisi conceptus speciei specialissimæ. si enim aliquis alius esset conceptus, puta conceptus communioris alicuius, vñ esset perfectissimus, in quem ista possunt, & cum conceptus illius communioris sit imperfectior conceptu speciei specialissimæ, si cut pars est imperfectior toto, sequeretur q, illa non possent in conceptu illius speciei, & ita nunquam causarent conceptū istum, quod est absurdum. Secundo principalr. Secundum Auic. Metaphysica est vltima via doctrinæ: ergo principia omnium aliarum scientiarum possunt concipi, & etiā terminā illarum ante principia metaphysicæ. sed hoc nō esset, si oporteret primo concipere actualiter conceptus communiores, q concept⁹ specierum specialissimarum. tunc. n. primo oporteret concipiens esse huiusmodi, & ita Metaphysica esset prior via doctrinæ, quod est absurdum. Tertio principalr. Si vñ magis cognitione actuali primo cognosceret, quā minus vñ confuse, sequeretur q, intellectus magnum tempus apponeret, antequam deduceretur in cognitionem speciei, cuius singulare erit primo sensatum: quia prius oporteret intelligere omnia prædicata quidditatiua ad ipsam, antequam ipsam cognosceret: quod est contra experimentum.

Secunda conclusio principalis est ista. In cognitione distincta magis vñ sunt primo cognita cognitione actuali, & illis propinquiora sunt priora, & quæ sunt remotiora perfectiora sunt. Ista conclusio sic probatur ab ipso. Nil intelligitur distincte, nisi qñ intelligunt ea, quæ sunt in intima rōne ei⁹, & essentiali: ens aut includit in rōne essentiali cuiuslibet inferioris ad entis conceptū quidditatiuum, ergo nullus conceptus inferior distincte concipi pot, non concepto ente. Ens aut non pot concipi, nisi distincte, quia non habet conceptum. nisi simplr simpliciter: ergo ens est prim⁹ concept⁹, qui distincte concipi pot cognitione actuali, quia alij conceptus non possunt distincte concipi sine eo, ipsum aut bene sine alijs concipi pot. Et ex hoc infert vnum pulchrū, q, principia aliarū scientiarū sunt per se nota ex confusa rōne terminorū, & ex Metaphysica sunt scita. Ponit insuper duas alias conclusiones: quarū vna pertinet ad cognitionē habituale, seu essentialē, & de primo cognito prioritare pfectionis, de quib⁹ nihil ad pñs. Sed in duab⁹ primis conclusionib⁹ iā Positis debet scire q, in secunda conclusione, q est de cognitione distincta, oēs vñanimitè cōueniunt q, magis vñ sunt primo, cognita: nisi

M M M iij quidam

Quæstio

quidam, qui de nouo incipit philosophari, qui oppositum opinatur, de quo non sit nobis curæ. nam ut scribit Philosophus in 1. to pico. cap. 9. quolibet proferente contraria opinionibus sapientum, de quolibet sollicitum esse stultum est. Sed in prima conclusione principes nostræ militiæ, videlicet beatus doctor, & Scotus videtur esse contrarius. Nam sanctus Doctor in prima parte summi quæstio. 85. artic. 3. tenet magis vti in cognitione confusa notiora esse minus vti. Et ideo Posteriores huic opinioni fauentes consueverunt reflectere argumenta Scoti, quæ adduxit pro prima conclusione contra ipsum. Prima ratio reflectitur sic, quia data illa ratione, sequitur quod intellectus prius habebit cognitionem distinctam de ipsa re, quam confusam: quia illa perfectior est cognitione confusa. cum igitur causæ productiue vtriusque cognitionis naturales sint, et naturaliter agant, & non sint impeditæ, videtur quod prius producant distinctam cognitionem, quam confusam. Quod si Scotus dicat quod ante distinctam cognitionem necesse est intellectum prius disponi per cognitionem confusam, à pari dicam sibi quod intellectus antequam habeat cognitionem confusam speciei specialissimæ, debet ipsum prius disponi per confusum conceptum generis, & aliorum vtrumque. Et sic solvunt pro utroque, & magis pro Thoma, dicentes aliquid esse dispositum ad receptionem alicuius formæ contingere dupliciter, positivè, & privativè. Privativè aliquid subiectum esse dispositum, quoniam non habet contrarium respectu formæ inducendæ. & sic diaphanum dicitur esse summe dispositum pro receptione luminis. & sic intellectus noster etiam est dispositus ad omnia intelligibilia, cum sit omnia fieri. 3. de anima. tex. cō. 5. & 14. & 17. Alio modo aliquid dicitur esse dispositum positivè pro inductione alicuius formæ. Et hoc est in casu, quo una forma non potest induci in aliquo subiecto, nisi prius inducta aliqua priore, sicut dicimus, quod aer, antequam recipiat coloris speciem, necesse est ipsum dispositum esse per lumen, sicut patet. 2. de anima, cōm. 67. Et sic materia prima, antequam recipiat formam minus vti, oportet eam prædisponi per vti. 1. meta. 17. cō. Sic etiam dicit de intellectu, quod antequam recipiat minus vti, oportet eum prius recipere magis vti. Et tunc ad formam argumenti dicunt quod maior illa sic debet glosari. agens naturale debite applicatum passio, & non impeditum producit effectum perfectissimum, quem potest, verum est, si illud passum fuerit privativè, & po-

sitivè dispositum pro recipiendâ illa forma. Et tunc minor negatur in hoc sensu. licet. n. intellectus possibilis privativè dispositus sit pro receptione conceptus speciei, non tamen positivè dispositus est, antequam vtioret conceptus recipiat, & si quaeratur ab eis, unde sit hoc, dicunt istud provenire ex essentiali ordine existente inter istos conceptus, qui ita se habent, quod posterior non potest induci non inducto priori, & v. iori. Secundum argumentum Scoti reflectunt, quia a pari ego dicam sibi, librum de celo præcedere via doctrinæ librum physicorum: si ipse teneat conceptum speciei specialissimæ notioerem et conceptu generico. Et ideo ad argumentum Scoti, dicentis, si magis vti essent primo cognita in cognitione confusa actuali, tunc Metaphysica via doctrinæ præcederet alias scientias, dicunt concedendo totum. Unde distinguunt de Metaphysica. quædam. n. pars sui considerat de sensibilibus, & quædam de abstractis & tunc dicunt Metaphysicâ, quod ad illam sui partem, quæ de sensibilibus tractat, præcedere omnes alias scientias via doctrinæ, & quod ad illam partem, in qua tractat de abstractis substantijs, dicunt illâ viz doctrinæ ultimam esse. & sic consueverunt glosare auctoritatem Avic. & Auer. 6. meta. cō. 3. dicentium divinam scientiam esse ultimam via doctrinæ. Ista responsio non est vera, nec est de intentione sancti Thomæ. nam, cum denominatio fiat a superabundanti, cum maxima pars Metaphysicæ de sensibilibus tractet, minima autem particula eius de abstractis: nam solum in 12. metaphy. incipit de eis tractare, à tex. cō. 29. vsq; in finem. sed totum præcedens, & omnes alij præcedentes libri de sensibilibus, & transcendentibus per indifferentiam se habentibus ad materialia & immaterialia, tractant, ergo sequitur quod absolute concedendum esset divinam esse priorem via doctrinæ, & secundum quid posterius: quod est absurdum. Amplius falsum est, quod dicunt, quod Metaphysica quod ad illam partem, quæ de sensibilibus agit, sit via doctrinæ prior. nam Arist. in 2. met in tex. cō. 6. ubi probat non esse processum in infinitum in causis mouentibus, facit rationem, quæ motui innuitur, & quæ naturalem cognitionem præsupponit: sicut scribit ibi Cōm. similiter. 7. meta. ubi impugnat ideas Platonis, quoniam probat quod non sunt ponendæ propter esse generationis, dicit quod hoc est. quia non possunt materiam transmutare. nam transmutatio omnia sit per contactum. talis autem sit ratione quanti-

quantitatis. contingentia. n. s. phy. 22. sunt, quorum vltima simul sunt. vnde patet inspecti. cō. 28. & 31. illius septimi q. tales rationes præsupponunt scientiam Naturalem. Similiter illud non est de intentione Sancti Thomæ. Nam in proemio metæ. in lectione. 2. super illo passu Philosophi, vltia sunt difficilissima ad cognoscendum, dubitat contra Philosophum. Quia, vt inquit, videtur contradicere sibi Philosophus in .1. phy. tex. cō. 3. & 4. vbi oppositum videtur tenere, videlicet q. vltia sunt nobis primo nota. & soluendo dicit q. vltia in cognitione in complexa sunt notiora nobis minus vltibus. vnde, cum vltimum oīum sit ens, & res, ideo ista prima cognitione cōcipiunt, iuxta illud Auicē. Ens & res prima impressione imprimuntur in anima nostra. Vnde, sicut in esse nature prius est animal, q. homo, cū natura de imperfecto ad perfectum procedat, sic etiam est apud intellm nrm in cognitione prima prius concipit animal, q. homo. sed in cognitione complexa, & in investigatione naturalium proprietatū, & causarum prius sunt nota minus communia, eo q. per causas particulares, quæ sunt vni⁹ generis & speciei, peruenim⁹ in causas vles. Et sic patet fm viam Sancti Doctoris solutio ad fm argumentū Scoti probantis Metaphysicam via doctrinæ præcedere reliquas scientias. Dico q. licet Thomas in cognitione quō ad simplicem apprehensionē terminorū tenuerit magis vltia esse notiora minus vltibus, tñ hoc non tenet in cognitione per discursum habita, qualis est cognitio Metaphy. & aliarum scientiarum. Et hoc patet inductione, in qua à singularibus tanquam ex præcognitis deuenimus ad vltia sicut patet in .1. poste. ad principium. & hoc videtur esse de intentione Auerr. 1. phy. in cōm. 5. vbi verbum illud in tex. 3. Sunt aut nobis prius nota confusa magis, dupliciter exponit. & in secunda expositione dicit q. per confusa magis, exponi potest ipsum singulare: quod licet non sit principium scientiæ, est tñ principium inquisitionis vltis, qd est principium artis & scientiæ & fm primam expositionem per confusa magis exponit species. & quomodocūque sit, patet q. ibi loquitur de via doctrinæ, quæ est cognitio habita per demonstrationē signi, sicut ipse habet in expositione tex. cōmē. 2. Et ita fm Auerr. videt q. in cognitione habita per discursum non est necessarium à magis vltib⁹ semper incipere, quo ad viam doctrinæ. Sic igitur ad fm Scoti dictū sit. Ad tertium ar-

gumentum Scoti dicentis, si magis vltē esset primo notum, tunc intell⁹ magnum temp⁹ apponeret, antequā deueniret in cognitionē spēi specialissimæ dicunt retorquendo argumentum contra Authorem. quia à pari sequeretur, q. si species specialissima esset primo nota, tunc intell⁹ magnum tempus apponeret, antequam deueniret in cognitionē generis generalissimi, vel ipsius entis. patet consequentia. nam eadem est via ab Athenis ad Thebas, & à Thebis ad Athenas. Et ideo soluentes dicunt q. intell⁹ aliquando magnum tempus apponit, antequam deueniat in cognitionem speciei specialissimæ. & hoc in casu, quo non est informatus per superiores, & vltiores conceptus. sed quāprimum tales conceptus habuerit, statim deducitur in cognitionem speciei. Hæc communiter & passim dicuntur contra Scotū, et ad argumēta sua hæc solones sunt famose.

Alia opinio famosa satis est opinio, cui sustentatur sanctus Thomas in prima parte summæ quæst. 85. art. 3. vbi habet q. in cognitione nostri intell⁹ duo oportet considerare. Vnum, q. nostra cognitio intellectiua aliquo modo à sensitiua primordiū sumit: & quia sensus est singularium, intell⁹ vero vltium, necesse est q. cognitio singularium quō ad nos prior sit, q. cognitio vltium. Secundo oportet considerare q. intell⁹ noster de potentia ad actum procedit. omne aut, quod procedit de potentia ad actum, prius peruenit ad actum incompletum, qui est medius inter potentiam & actum, quā ad actum perfectum. actus aut perfectus, ad quem peruenit intell⁹, est scientia completa, per quam distincte & determinate cognoscuntur res. & ideo antequam intell⁹ ad talem cognitionem deueniat ex pura negationis ignorantia, necesse est ipsum deuenire prius in cognitionem aliquam, in qua res sub confusione quadam, & in vlt cognoscunt. Et ideo concludit q. cognitio alicui⁹ vltis confusa media inter puram potentiam, & actum purum & distinctū. & vult q. primum cognitum cognitione confusa sit magis vltē, loquendo de actuali cognitione. Et, quia sensus etiam exit de potentia ad actū, cōsimilem ordinem etiam in sensu ponit. vnde fm sensum prius iudicamus, & fm tūpus, & fm locum aliquid magis commune q. aliquid minus commune. fm tēpus quidem hæc pueri, vt inquit Philosophus .1. phy. tex. cōm. 5. prius appellant oēs viros patres, & oēs feminas matres, posterius aut determinant vnumquodq. fm locum aut, quia

Opinio. 3.
Thomæ.

Quaestio

quia prius comprehendimus aliquem venientem à remotis esse corpus quàm animal, & prius q. sit animal q. homo, & prius q. sit homo, q. hic homo, puta Callias, vel Plato. Contra istam opinionem, quæ communiter teneri solet etiam ab Auerroë, instatur, sic, primo quantum ad primam rationem, in qua dicitur q. intellectus prius deuenit ad actum medium, qui vñs est, & imperfectus, quàm ad actum completum, quarto aut iste transitus fit per omnia media, aut per aliqua sic, & per aliqua non. nō potest dici primum: quia hoc est impossibile. nam teste Philosopho. 7. meta. tex. com. 28. plura genera rerum sunt innominata, & incognita nobis. nec potest dici secundus quia non est maior ratio de vno quàm de alio, cum vnumquodque istorum æque bene habeat rationem medij inter extrema, si cur aliud. ratio igitur ista innixa ratione medij inter extrema non videtur efficax. Et confirmatur. quia iste ordo aut est essentialis, aut accidentalis. si accidentalis, cum omne accidentale remouibile sit, & sine contradictione separari queat, sequitur ergo q. intellectus posset habere indistinctum speciei conceptum, non habitis alijs conceptibus superioribus: quod ipse habet pro inconuenienti. & si est essentialis, tunc sequitur q. intellectus per omnia ista media transibit, antequam deueniat in extremum: quia in essentialiter ordinatis quidquid per se competit vni, per se competit alteri. & ideo, si vni mediorum essentialiter competit, q. intellectus prius deueniat ad illud q. ad extremum, si ordo in oibus medijs essentialis est, sequitur q. ita erit in omnibus reliquis: quod tñ falsum est, & contra Philosophum. Amplius. Actus est ratio cognoscendi: sed minus vñs & precipue conceptus speciei specialissimæ plus habet de actu, q. conceptus generis. ergo sequitur conceptum speciei esse primo notum. maior est Philosophi. 9. metaphys. tex. commen. vigesimo, & minor est Porphyrij in capitulo de differentia dicentis. Differentia est, qua species abundat à genere: & per consequens plus actualitatis includit species quàm genus. Amplius, si intellectus prius cognoscit magis vniuersale, quàm minus vniuersale, aut hoc est merito intellectus, aut hoc est merito obiecti, aut hoc est merito ordinis existentis inter conceptus obiectales ipsius intellectus. non potest dici q. hoc sit merito intellectus, quia aut hoc est respectu intellectus possibilis, aut hoc est merito intellectus agentis. nō potest dari primum,

quia intellectus possibilis est omnia fieri, & est pura potentia intelligibilium omnium, in qua nihil est distinctum. non est etiam ex parte intellectus agentis, quia ipse est omnia facere per indifferentiam se habens, sicut patet tertio de anima tex. commen. 17. nec est merito obiecti in se, quia obiectum si immutat intellectum, hoc est inquantum est actus, vel actu participans, modo stat minus comune plus actualitatis habere, q. magis commune, sicut in sequentibus ostendetur. non etiam est hoc merito ordinis, quia ordo iste, aut esset essentialis, aut accidentalis, & quodcūq. datum fuerit deducatur, vt supra. Amplius, & est argumentum, quod elicitur ex dictis Scoti in quaestione propria de hac materia super primo sententiarum distinctione. 3. quaest. 2. Si magis vniuersale esset primo cognitum cognitione confusa & actuali sequeretur q. conceptus vnus esset primo cognitus cognitione confusa. consequens est falsum, quia conceptus entis non potest confuse concipi, sed solum distincte. non. n. habet aliquid, per quod possit sciri, & aliquid per quod possit ignorari, cum sit simpliciter simplex. consequentia clara est de senam inter oēs conceptus, conceptus entis vñsissimus est. Amplius, & est argumentum eiusdem. illud, quod est difficilius abstractionis, est difficilius cognitionis: sed conceptus genericus est difficilius abstractionis conceptu specifico, ergo. Tunc ultra, quæ sunt difficilius cognitionis posterius cognoscuntur: conceptus generici sunt difficilius cognitionis conceptibus specificis: ergo posterius cognoscuntur. Minor prioris sibi probat authoritate Boetij dicentis q. species est tenuis similitudo indiuiduorum, & genus magis tenuis specierum, & per consequens difficilius est abstractio generis q. speciei. Amplius. quod habet rationem totius est prius notum eo, quod habet rationem partis, sicut colligitur ex intentione Philosophi in primo phys. tex. commen. 4. sed species specialissima respectu generis & differentiarum habet rationem totius, cum species sit quoddam totum compositum ex genere, & differentia, sicut dicit Commenta. primo phys. commento quinto, ergo species videtur habere rationem prius cogniti confuse. Hæc sunt, quæ contra hanc viam obijci solent.

Dico q. ista quaestio est multum difficilis, quia vbi subtilis doctor discrepat à beato doctore, difficile est videre veritatem. conabor tñ ostendere veritatem in hac materia, quantum mihi possibile fuerit. Et propter hoc

Opinio
propria

hoc debes scire aliqua, quæ sunt tanquam radices, & suppositiones i dissolutione istius questionis. Prima radix est ista, q̄ intellectus nostra, quæ communiter contingit nobis, omnem habet à sensu. hoc est de intentione Philosophi. 3. de anima tex. com. 20. & 39. ubi habetur q̄ sine intellectu passiuo, qui, ut exponit ibi Commen. cogitauit uir tus est, nihil intelligit anima. & ideo dixit. 39. textu. Primi quidem intellectus qui differunt, ut non phantasmata sunt & soluendo respondit. Aut neq; hi phantasmata sunt, sed non sine phantasmatibus. Secunda radix est ista, q̄, cum intellectus duplex sit prout, agens, scilicet & possibilis: alter est omnia fieri, alter est omnia facere. 3. de anima tex. com. 17. &. quia intellectus possibilis nullam aliam habet naturam, nisi hanc, q̄, possibilis sit, qui vocatur animæ intellectus ibidem tex. com. 5. inde sequitur q̄, cum ens in potentia non deducatur ad actum, nisi ab aliquo ente in actu. 9. metaphy. tex. comen. 13. q̄ illud, quod intelligitur ab intellectu nostro intelligitur secundum q̄ est in actu & ista est clara sententia Aristot. 9. metaphy. tex. com. 20. Vnde debes scire q̄, intelligibilitas secundum doctrinam Aristotelis, & Auerrois est passio primo, & per se competens enti in actu, quatenus ens actu, non autem est passio primo competens enti in quantum ens est. Et hoc demonstraui alias sic. illa est passio primo competens alicui, quæ competit illi ratione illius, ita quod posito illo, ponat immediate talis passio, & illo primo remoto, primo remoueat illa passio secundum doctrinam Aristotelis primo posteriorum in capite de vniuersali. sed actualitas est huiusmodi respectu intelligibilitatis, quia posita illa, immediate ponitur intelligibilitas, non enim est dare ens actu, quod non sit intelligibile. similiter remota actualitate ab aliquo, remanente qualibet alia ratione priori, illud non est intelligibile: sicut est de materia prima secundum se, & solitarie considerata, quæ licet ut sic ens sit, non tamen intelligibilis est secundum viam Aristotelis septimo metaphysicæ textu comen. 35. ubi habetur q̄ materia secundum se est ignota, & tamen materia est ens. Nec valet si dicatur, ut quidam dicere consueverunt, quod hoc intelligitur quantum ad actum non quantum ad potentiam. Nam Philosophus primo physicorum textu comen. 69. habet, subiecta quidem natura scibilis est per analogiam ad formam: ubi loquitur Philosophus, quod ad potentiam & aptitudinem,

ne dum quantum ad actum. Et comen. ibi in commento dicit, & ista natura subiecta per se non potest intelligi per se, cum non sit aliquid in actu habens quidditatem. Ecce quo Commentator nedum negat actum, verum etiam potentiam, ad hoc, q̄ materia intelligibilis sit per se & solitarie considerata: & hoc non propter aliam causam, nisi quia non habet quidditatem in actu, ergo actualitas est prima ratio intelligibilitatis, tamen secundum actum, q̄ secundum potentiam. Amplius, Comen. 4. physicorum, comen. 16. dicit q̄ materia non potest intelligi sine forma. Amplius, Commentator duodecimo metaphysicæ, commento. 14. dicit loquendo de prima materia. ista natura, quia non habet formam, ideo non habet intentionem intellectam ab ea. ecce igitur q̄, remota actualitate ab aliquo remanente in illo entitate, remouetur intelligibilitas, nedum actu, verum etiam potentia. Quod etiam ratione demonstratur. Nam eiusdem est potentia, cuius est actus subiectiue loquendo, sicut colligitur de intentione Philosophi libro de somno, & vigilia. per hoc. n. probat ibi q̄, cum actus sentiendi sit compositus, sic etiam & potentia erit in composito tanquam in subiecto. si igitur materia ut ens precise & solitarie considerata potest intelligi secundum potentiam, non erit inconueniens, q̄ etiam secundum actum intelligatur. Amplius Commentator tertio physicorum commento. 15. ex intentione Philosophi dicit motum esse dissimilis cognitionis propter imperfectionem suæ naturæ propter ipsum habere communicationem cum potentia. & consimile dicit de tempore & numero, quarto phys. com. 131. Arguatur ergo sic. oppositorum primi, & per se effectus & proprietates sunt oppositæ: sed proprietas primo & per se insequens potentiam est occultatio: ergo proprietas primo, & per se insequens actum est manifestatio. Et confirmatur per Auerroem, & per Aristotelm in secundo metaphysicæ textu comen. secundi, qui duplicem difficultatis causam in intellectione assignant, unam ex parte obiecti, aliam ex parte potentie. Et Commentator ibi in commento dicit, q̄ difficultas in cognitione rerum materialium est ex parte ipsarum, quia non sunt actu intellecta, sed potentia intellecta: cum includant materiam, quæ radix est potentialitatis, quæ est ratio opposita agendi tam in actione reali, q̄ spirituali, cum formæ sit agere ex secundo de generatione. 53. &. 3. phy. 17. & 1. metaphysicæ. 30. & nono metaphysicæ. 20.

Quod

Questio

Quod si quis instare voluerit ens esse primum intelligibilitatis subiectum, auctoritate Philosophi 4. met. tex. cō. 4. ubi habet q. res sicut se habet ad esse, ita se habet ad veritatem, dicemus sibi hoc verum esse. Sed aduertant isti, q. ens dicitur de ente in actu & de ente in potentia analogice. & tunc sensus est iste, q. si aliquid fuerit ens actu, illud est primo intelligibile, si aut aliquid est ens in potentia, illud potentia est intelligibile, ratione qua actu participat. nunquam. n. intelligibilitas enti in potentia tribuitur, nisi ratione entis in actu, tanquam ratione illi⁹ ad quod primo & per se consequitur intelligibilitas. Vnde Cōmen. 9. meta. cō. 20. scribit q. intelligere, quod est in potentia, non venit ad actum, nisi per aliud intelligere, quod est in actu. & hoc non est dubium. immorari. n. super hoc est superfluum. Dicant Scotus & Moderni, quidquid velint, iudicio meo ista fuit indubitata Auerro sententia, q. intelligibilitas est prima passio entis in actu, & non est, nisi eo modo, quo risibilitas diceretur passio animalis. Stantibus ergo istis radicibus tanquam veris. manuducā intellectum tuum statim in cognitionem veritatis. Dico q., si volumus videre quod sit primum cognitum in cognitione confusa, oportet recurrere ad sensum. Nā istud, sicut mihi videtur, est præcipuum fundamentum, super quo fundatur Auer. in hoc prologo. 1. phy. inquit. n. 4. & 5. cō. q. causa, propterquam via doctrinæ sunt nobis nota confusa magis: & causa, propter quam magis vñta sunt notiora suis speciebus, ex quibus componuntur. & causa, propter quā nomina specierum sunt notiora suis partibus definiendis apud intellectum, sunt, quia singulare, quod est quoddam totum, est cognitum apud sensum prius suis partibus. Si igitur inspicimus ad istam radicē, videbimus inde pullulare istam veritatem, & est q. sensui ut in pluribus accidentia vniuersalia sunt notiora sibi, & fm tempus, & fm locum accidentibus minus vñtibus. fm locum quidem. nam, ut ait Themistius super expositione tex. cō. 4. 1. phy. in sensibilibus videre licet accidentis procul animalis celerius totum corpus, q. caput, aut manū, aut partem aliquam comprehendere. eodem modo promptius est dicere id, quod patet eminens, animal esse q. hominem. ita & in his, quorum rationes querimus, ut vñta atq. communia manifestiora sunt nobis, q. proxima & particularia. fm tempus vero: quia ut habet Philosophus in textu pueri prius

appellant omnes viros patres, & omnes feminas matres. tanquam, ut inquit ibi Themistius, qui matrem & feminam perinde, ac communia quedam vocabula prius cognoscant. sed ubi vegetioribus sensibus fuerint dispositi ad min⁹ communia accedūt. Recte igitur dixit Auer. q. ex hoc, q. induriduum demonstratum notius est apud sensum, q. suæ partes, est causa in hoc, q. illa duo tota sunt notiora apud intellectum. Et confirmat hoc, videlicet q. accidentia vñora ut in pluribus notiora sunt nobis. nam, ut scribit Cōm. 8. phy. & 1. celi utrobique cō. 12. experimentum sermonum verorum est, ut concordent sensus. videmus q., si aliqua planta, vel aliquis lapis p̄ciosus alicui ostendatur, primo iudicabit illud, vel plantam, vel lapidem esse in genere: quale aut sit vñquodq. istorum in specie dignoscere non potest. & hoc non est propter aliā causam, sicut mihi videtur, nisi quia accidentia generis, notiora sunt sensui accidentibus speciei. & ideo, cum intellectus noster in intelligendo imitetur sensum, à pari videtur q. conceptus genericus illius lapidis, vel plantæ prius percipiatur ab intellectu, q. conceptus spec. sic⁹, qui adhuc sensui ignotus est. quid. n. prohibet in illo priori conceptum illū intellectui innotescere nō video. Quod si in aliquo casu contingeret accidentia insequentia speciem & naturam minus communem notiora esse accidentibus insequentibus naturam magis communem, dico q. loquēdo de cognitione confusa actuali, quid sit de habituali, prius intellectus percipiet conceptum specificum q. conceptum genericum. & hoc sicut mihi videtur, null⁹ sani capitis negare potest. nam fm Philosophum 7. meta. tex. cō. 28. sunt aliqua genera intermedia innominata. aliquod. n. est genus proximum equo & asino, quod innominatum est. Et non est dubium q. accidentia insequentia naturas específicas istorum, sc. equi & asini notiora sunt accidentibus insequentibus tale innominatum genus. Stante igitur cognitione illorum in sensu, talia possunt agere in intellectu mere naturaliter, quō ad primā immutationem. Et in illo instanti accidentia magis vñta non agunt in intellectum, cum per casum sint sensui ignota: ergo in illo priori, in quo ista sunt nota, & illa ignota, stat ista immutare intellectum, qui de se est omnia fieri, antequam accidentia vñora sint sensui nota. non. n. est ibi actio aliqua subiaccens impetio voluntatis, quæ retinere possit obiectum minus com-

com-

commune non agere, nisi pri⁹ obiectū magis commune agat. nam obiectum relucet in phantasmate naturaliter agit in intellectu, & aptum natum est ad imitationem intellectus, quod ad cognitionem sui, & non alterius, sicut quilibet sani capitis scire potest. Quis ex philosophantibus Antiquis negaret mihi, equi & asini conceptum prius intellectui innotescere conceptu generis innotinati, in quo ista conveniunt? Ratio igitur, quod prius aliquid innotescat intellectui, non est, quia illud alio sit magis commune absolute, sed requiritur quod sit magis sensatum: quia intellectus noster in intelligendo dependet à sensu. si igitur quicquid, contingerit minus commune esse magis sensatum magis communi, non video quo ad actuale cognitionem, quidquid sit de habituali, quin minus commune in hoc casu prius intelligat ab intellectu quod magis commune. Et ista est sententia Philosophi sine dubio. Vnde in 6 topico. cap. 4. dicit quod corpus est magis notum quod ad nos, quam superficies, et superficies magis quod linea, quia magis sub sensu cadunt. secus autem est quod ad naturam. Et, si subtilis doctor habuerit istum sensum, sicut prætendunt verba eius, credo opinionem illam veram esse. Nec Sancto doctori repugnabit quantum ad hoc. Nam ipse dicit quod conceptus speciei, cuius singulare fortius movet sensum, est primo cognit⁹ ab intellectu sed Moderni sequaces volunt sustinere istam viam, sicut sequaces sancti Thomæ vult volunt tenere quod magis vltima sunt notiora. Sed nos mediando inter istas duas vias dicimus quod quicquid vltima sunt notiora minus vltimis, & hoc quod eis fuerint magis sensata. & quicquid contingit oppositum, videlicet quod minus vltima sunt primo cognita: & hoc, quod illa fuerint magis sensata magis vltimis. Sed propter quid est, quod communiter dicitur magis vltima notiora esse minus vltimis? Dico quod, quia in pluribus contingit accidentia singularium ipsorum magis vltimum esse magis sensata accidentibus singularium minus vltimum, & quia denominatio fit à superabundanti, ideo hoc contingit tamen istud non est vltimum verum, sicut quidam protervi sustinere volunt. sciant isti propositiones naturales non semper verificari vltimum, sufficit quicquid eas verificari, ut in pluribus eorum. nam quæ natura sunt, quædam sunt semper, & quædam frequenter. Radix igitur istius veritatis fuit sensus, sicut vidisti. & hoc erat quod Com. in hoc prologo plerumque ad hanc radicem aspiciens dicebat, quod ratio propter quam vltimum, quod est quoddam totum.

notius est apud intellectum, est quia particulare, quod est quoddam totum, est notius apud sensum. Ad questionem ergo quaerentem, utrum magis vltimum notius sit minus vltimum cognitione confusa & actuali, non est simpliciter respondendum, quia questio multiplex est sed debemus distinguere. Quia, aut comparatur magis vltimum ad minus vltimum, ut est quoddam totum, & minus vltimum est pars magis vltimi; aut comparatio talium est converfomodo: ita. scilicet quod magis vltimum consideretur ut est pars minus vltimi: quod accidit vltimum, quod minus vltimum consideratur, ut est definitum quoddam, & confusum, & totius rationem habens: & minus vltimum, ut est definitum, & est pars definitionis eius. Si primo modo fiat comparatio distinguendum est adhuc. nam aut singulare magis vltimum est magis sensatum, quod singulare minus vltimum, aut e contra. si primum, sic magis vltimum est notius prius intellectui, quod minus vltimum: si detur autem oppositum, dico tunc quod minus vltimum est notius magis vltimum. Si autem comparatio fuit inter magis vltimum, & minus vltimum, ut vnum est definiens, & aliud definitum. dico quod in prima cognitione actuali & confusa prius occurrit intellectui minus vltimum, quod est quoddam totum, quod magis vltimum, quod est pars eius, ut sic. Et ratio istius est, quia particulare, quod est quoddam totum prius, innotescit sensui quod sunt partes. vnde, si quis ingreditur in aliquam domum, prius occurrit sibi tota compositio, quod partes eius. sic nomina specierum definitarum, quæ confundunt in se partes, ex quibus componuntur, notiora sunt nominibus partium definiendum. Et hoc voluit Arist. 1. phy. tex. cō. 5. & Themistius ibi in commento. & hoc sentit etiam Sanctus doctor in prima parte summæ, quest. 85. arti. 3. & in expositione istius prologi. ubi ipse soluit contradictionem Philosophi in tex. 3. & 4. ex vna parte, & in tex. 5. ex alia parte. sicut igitur sensus prius fertur in totum, quod in partes, & prius in confusam cognitionem, quod in distinctam, sic primæ cognitionis naturalis nostri intellectus ordo est, ut prius in nomen definiti se transferat, quod in nomina definiendum, & prius cognitionem quid nominis, quæ confusa est, attingit, quod attingat definitionem quid rei, quæ distincta est. Recte igitur diximus, quod radix ducens nos ad veritatem istius questionis, sensus est. & ista radix communicat cum illa alia, quæ est quod ratio cognoscendi est ab actu. & ideo res magis sensatae magis & prius innotescunt intellectui, quia tales magis sunt in actu ad movendum intellectu-

Questio

rum, q̄ sint res min⁹ sensatę. Vnde Cōm. 1. de anima cō. 92. dicit q̄ comprehensio differentiarū sensibilium à sensu causa est cōphensionis earū ab intellectu. Et Ideo dixit Philosophus ibidem, q̄ non est manifestū quale quid sit odor. Et reddens causam huius, inquit, causa aut huius est, quia sensum hunc non habemus certū, sed peiorē multis animalibus. Sed, si quis arguat cōtra secundum dictum, probando magis vltia notiora esse minus vltibus, inquantum definitia sunt, quia 6. topi. definitio datur per notiora: Respondetur q̄ definitia ad definitum dupliciter cōparari possunt. Vno modo in cognitione confusa, quę est per definitionē quid nominis: Alio modo quō ad definitionem quid rei distinctam. & isto modo habetur per verum genus & verā differentiam. Et primo quidem modo dico, q̄ magis vltē est minus notum, quia habet rationem partis: & minus vltē est magis notū, quia habet rationem totius & confusi. sed in cognitione distincta dico q̄ est e contra, quia causę notiores sunt, & priores nature, q̄ sint effectus distincta aut cognitio procedit ex notioribus, & prioribus quō ad naturam, non quō ad nos. per istum modū igit solvendi tolluntur omnes difficultates, & cōtradiuisiones. Vnde ratio sancti Thomę in prima parte summa: quę est 85. artic. 3. in qua dicit q̄ transiens de extremo ad extremum, & de potentia pura in actū, prius debet transire per medium, &c. Dico q̄ verum est sed nō est necessarius iste transitus quō ad cognitionē actualē, ita q̄ fiat p̄ oīa media non est necessarium. nam si talia media nō fuerint sensata, aut male sensata, nō est necessarium intellectum prius in cognitionem istorum devenire, q̄ in cognitionē specierum. Vnde, sicut dicit Cōmenta. 1. de anima cō. 105. Albedo, q̄n transfertur ad nigredinem, q̄nq; transit mediante chiano, & in aliquo transit mediante charoppo: sic intellectus noster quō ad actualē cognitionem transit à magis vlti ad minus vltē, ubi tale fuerit magis sensatum. & si fuerint aliqua minus vltia, quę mediant, quę non fuerint sensata, non opus est intellectum per ea actualiter transire, quia tunc magnum tempus apponeret, antequam ad actualē cognitionem speciei sensatę devenire posset: quod est contra experientiam. Licet igit intellectus, quō ad habitualē, vel virtuales cognitionem prius aptus natus sit procedere à magis vltibus, & à communioribus ad minus communia, sicut bene dicit in hoc

Subtilis doctor tertiā distinctione primā, quia sicut formę, quę aptę sunt perficere aliquid perfectibile, ordine quodam nature sunt pericere mediatus, & min⁹ mediate, ita si eadē forma virtualiter plures formas contineat illarum formarum ordinatarū, quasi consimili ordine perficiet illud perfectibile. sicut, si forma substantię & forma corporis essent alie formę, in aliquo prius informaret forma substantię, q̄ forma corporis: ita, si vna forma virtualiter in aliquo contineret utriusque formę perfectionem, prius informaret natura sub gradu communiori q̄ sub gradu minus communī, cū natura procedat de potentia ad actum. Vnde Cōm. 1. meta. cō. 17. dicit q̄ materia pri⁹ recipit formas magis vltē, q̄ minus vltē, & mediantibus eis recipit particulares formas (non q̄ ipse velit formam vltē realiter distinctam esse à forma minus vltē, sicut quidam tenuerunt ex intēctione ei⁹) sed vna & eadē forma prius natura perficit materiam sub abstractiore gradu, quā secundum gradum minus abstractū. Et hoc est, quod in intellectu nostro quantū ad habituales cognitionem possumus tenere. sed quantum ad cognitionē actualē inevitabiliter credo illud prius intelligi ab intellectu, cui⁹ singulare fortius movet sensum. & hoc siue illud visibile sit, siue audibile, siue aliquo alio sensu perceptibile. Et ideo opinio illa Herui Thomistarum acutissimi tenentis accidens concretive sumptum esse primū cognitum ab intellectu nostro in cognitione confusa, est opinio vera loquēdo, s. de accidentibus magis sensatis. Vnde, si accidentia in sequentia naturas vltiores fuerint magis sensata, talia concretive sumpta sunt in cognitione confusa notiora nobis in cognitione actuali. Si vero accidentia insequentia naturas minus communes fuerint magis sensata accidentibus insequentibus naturas magis vltē, talia notiora sunt, ita q̄ in hoc semper recurrendum est ad sensum. sed, quia ut in pluribus contingit accidentia magis vltia notiora esse accidentibus minus vniuersalium, inde accidit q̄ magis vniuersalia dicuntur communiter notiora esse minus vniuersalibus in cognitione confusa. tñ hoc est ut in pluribus verum, sed q̄nq; oppositum potest contingere, sicut ratione & autoritate probauim⁹. Ita igitur opinio mediat inter duas opiniones extremas, & est tollens omnes ambiguitates, & difficultates, & est opinio sensata. Et per cōsequens mihi videt, salua oīum reueren-

Solutio.
rationum
sensu.

tenenda, q. sit opinio vera. experimentū enim sermonum verorum est, ut concordet sensatis. s. physicorum, & .i. celi utrobique cōm. 22. per hoc patet etiā ad rationes Scotistarum probantium semper conceptum speciei nottorem esse, quia species est magis in actu, & actus est ratio cognoscendi. Respondetur. n. q. hoc est verum: tñ tunc obiectum dicitur esse magis in actu ad inuitandum intellectum, qñ est magis sensatum. Vnde Philosophus in proemio metaphysicæ dicit q. vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum, eò quia sunt à sensibus remotissima: & loquitur de vniuersalibus in causando sñ communem expositionem. sic dico, si singulare speciei magis sensatum fuerit singulare generis, tñ species erit prius actualiter cognita cognitione confusa, q. genus. si vero fuerit opposito modo, oppositū contingeret. Et si quæras, unde hoc est, dico q. non est alia ratio nisi propter modū naturalem intelligendi intellectus nostri: qui in intelligendo dependet à sensu, & præcipue in prima nra naturali cognitione sñ Philosophi sententiam. 3. de anima tex. cō. 39. & 20. Ad aliud Scoti, dicentis magis vñia esse difficilius abstractionis, & p. cōsequens posterius cognosci: Respondetur, q. abstractio primi obiecti motui intellectus possibilis fit ab intellectu agente, qui non cognoscit ea, à quibus abstrahit. 3. de anima cō. 19. & si illa vñia sint magis sensata, prius intelligentur ab intellectu, q. minus vñia. si vero oppositum, oppositum etiam continget, comprehensio n. differentiarum à sensu est causa comprehensionis earum ab intellectu. 2. de anima cō. 92. Ad aliud, qñ dicitur species habet rationem totius, & generis rationem partis, ergo notior erit species genere: Respondetur totum concedendo. Nā

taliter considerata specie, q. habeat rationē totius, & indistincti et confusi, sic notior erit genere, ut habet rationem partis. & hoc est, quia sicut sensus prius fertur in totum q. in partes, sic intellectus imitans sensum prius deuenit in cognitione confusa in conceptū speciei definitæ, qui habet rationem totius, q. in conceptum generis, aut differentie. sed qñ species comparatur generi in ratione partis, tunc illa est ignotior propter eandem causam. Et omnia ista veritatem habent, cōcurrente attestatione sensus; quia sine sensu nihil fieri potest in tali casu: quia ipse est radix vniuersæ cognitionis humanæ. Ad argumentum principale responderetur, negando assumptum, q. videlicet in nulla cognitione magis vniuersale possit esse notius minus vniuersali. Vnde dico q. in cognitione incomplexa, vbi singulare eius fuerit magis sensatum, q. singulare minus vniuersale, tale magis vniuersale prius cognoscitur ab intellectu q. minus vniuersale: & præcipue qñ comparatur sibi, sicut totum ad partes. Si vero contingat oppositum, opposito modo dicendum est, quia non inconuenit idem respectu eiusdem posse notius & ignotius esse sñ oppositas causas & rationes. Ista pauca sunt, quæ mihi visa sunt dicenda in tam perardua materia, & antiqua quæstione. in qua rogo, ut si veritatem ipsam assecutus sum, ut credo, illud Deo attribuat. si vero illam non sñ assecutus, ascribatur hoc ruditati intellectus mei: saltē dedi modum perscrutandi veritatē fratribus meis. Deo laus sempiterna, & honor immortalis.

Questionis de Primo
Cognito finis.

MARCI ANTONII ZIMARAE.

Sancti Petrinatis, & Hydruntini, Solutiones Contradictionum in dictis Aristotelis, & Auerrois.

Super Primo Physicorum.

In proce.
1. physico.

Auerrois in suo proemio super Primo Physicorum in secundo capitulo: ubi ponit utilitatem scientiarum speculatiuarum, dicit q. hominem esse perfectum per scientias speculatiuas est hominem habere suam ultimam perfectionem, & talis dispositio est sibi felicitas ultima, & sempiterna vita. Nos autem inuenimus oppositum ab ipso tertio de Anima. cō. 3. 6. & 9. meta. cō. vlti. ubi habet ista verba. Et declarauimus super 3. de anima. commento allegato, q. felicitas maxima, quae est in spicere intellm separatum est per potentiam, quae fit in intellectu speculatiuo apud suam ultimam perfectionem similem potēt, quae fuit in visu apud aspectum ad colores, non per potentiam de modo potentiarum cogitatiuarū. quae acquiruntur per cognitionē: qm nō est sicut existimauit Auēpace, q. hoc acquiritur per cognitionem. Et in hoc etiam ipse accusat Alfarabium. 3. de anima, ubi supra, sicut patet intuenti. Contradictio igitur consistit in hoc, quia hic in proemio dicit felicitatē hominis consistere in acquisitione scientiarum speculatiuarum: in alijs vero locis allegatis dicit felicitatem hominis non consistere in huiusmodi scientijs, quae per discursum acquirunt, sed in intuitiua cognitione Dei, quae habetur per intellectum adeptum. et hoc etiam videtur velle Themistius, sicut ipse allegat. 3. de anima. Ad hoc soluentes dicimus q. 3. de anima, ubi erat locus proprius discutiendi istam difficultatem, locutus est ex propria sententia: hic vero locutus est fm mentem aliorum. Aut aliter, & subtilius potest prima controuersia conciliari, vt dicamus felicitatem hominis consistere in acquisitione scientiarum speculatiuarū dupl'r posse intelligi, vel dispositiue, vel cōpletiue. Et tunc dicimus q. primo modo est verum fm viam Auer. secundo vero modo est falsum. primo modo loquitur hic, secundo modo loquit. 3. de anima, & 9. meta. ubi ne

gat felicitatē consistere in sciētijs speculatiuis cōpletiue, s. nam cognitiuo sciētiarū speculatiuarum non est felicitas, sed est via ad illam. Et, quia quandoq; via ad terminū consuevit sumere denominationem à termino, iuxta illud Philosophi. 2. phy. tex. cō. 14. generatio est natura, quia est via in naturam, ita etiam scientia speculatiua est felicitas, quia est via ad felicitatem, quae felicitas est primum principium, à quo coelum dependet, & natura, sicut patet expresse. 12. meta. & tex. & commen. 3. 8.

Secunda contradi. ibidem est ista. Quia declarans quō ad scientiarum speculatiuarum acquisitionem consequantur omnes virtutes morales, ostendit quō consequatur magnanimitas, & inquit q. sapiens, cum cognouerit paruitatem vitae suae, & perpetuitatem sempiternam, & motum continuum, & q. proportio suae vitae ad tempus sempiternum est, sicut puncti ad lineam, vel sicut minimi finitorum ad infinitum, non procurabit propriam vitam. & parum infra subdit q. eligit mortem prae vita. Sed huius oppositum nos inuenimus ab Arist. in 3. ethicorum, cap. 11. ubi habet q. quanto aliquis magis omni virtute pollet, quantoq; felicitior est, tanto magis illi mors molesta est. nam huiusmodi vir maxime dignus est vita, & maximis bonis priuatus. Ipsi scilicet sciens. Sed ad hoc soluētes dicimus q. Philosophus in alio casu loquit, et in alio casu loquit Auer. hic. Nā, si cōparent felix & miser, i. nō hñs scientiam, tunc sine dubio felix magis timebit mortē, quā miser. & ratio est, quia plus perdit qm mouetur qm miser. Auer. autē hic loquitur in casu, quo sapiens dubitat ne felicitatem amittat. tunc n. in illo casu debet praelegere mortem prae vita. Et hoc expresse sonāt verba eius. inquit. n. & proprie cum habet perfectionem humanam, & dubitauerit q. à perfectione expolietur, tunc non est mirum, si aliquando eligit mortem prae vita. & sic sedatur contradictio. Sed hic est locus dubitationis contra Auer. per arduus. Tum, quia malum non habet rationē appetibilis: sicut patet ex primo xthi. cap. 1. Bonum ipsum est, quod omnia appetūt, & 5. xthi. malum à nullo appetitur: mors autē malum: ergo, &c. Amplius est contradictio in dictis ei⁹. Quia ipse dicit q. sapiens debet eligere mortē, ne expolietur felicitate. Sed hoc nihil est fm fatuam opinionem eius de unitate intellectus. Et videtur esse etiam cōtra Philosophum. 3. xthi. cap. 9. ubi reddens causam, quare mors oīum terribilissimū, inquit.

In proce.
1. physico.

Solutio.

Solutio.
prima.

Solutio.
secunda.

Dubitatio
maxima.

Inquit. Mori autē maxime omnium rerum est horribilis: quippe cum terminus sit: nihilque amplius homini mortuo, neque bonum, neque malum esse videatur. Et primo ethicorum cap. 14. mortuum felicem non dicimus. ista sunt, quae faciunt difficultatem in hac materia. Et nos solvimus prolixè in superiori anno in expositione nostra super quatuor primos de physica auscultatione. Pro nunc tamen breviter dicendum puto, quod sententia Averro. non contradicit Philosopho ad intellectum datum: immo ipsemet Aristoteles nono ethicorum capitulo. nono expresse tenet quod sapiens appetit conformi rationi recte debet vitam propriam morti exponere. mens. n. ois eligit optimū sibi: probus vero menti obtemperat. Verum autē est quod de probo viro dicitur, eum amicorum causa, & patrie multa agere, etiam si pro ipsis mori fuerit oppetenda. nam & pecunias, & honores proijciat, & demum ea bona, quae in certamen apud homines veniunt: dum quod honestū est, sibi ipsi vēdicant. Breui. n. tpe letari vehementer magis eligent, quā longo latuit: & vivere honeste vno anno, quā multis quomodolibet vnam item actionem honestam, & magnam, quam multas, & parvas. hoc autē ijs tortasse euenit, qui pro alijs mortem obire consueverunt. Eligunt n. magnū quoddam honestum sibi ipsis, &c. Et ex istis verbis clare patet solutio ad obiecta. mors enim non est illud, quod primo appetitur, sed bonitas, & honestas actus, quem exercet sapiens in tali casu. Nam, sicut patuit in verbis Philosophi, maximum bonum sapiens sibi tribuit in exercendo illum actum virtutis. & hoc bono priuaret se, immo vitiose viveret, si illo actu tunc praetermisso, saluaret suum esse per quantumcunque esse, unde melius est simpliciter maximum bonum & momentaneum, quā remissum bonum virtutis, vel vita vitiosa per magnum tempus. Et ex isto loco colligitur de intentione Philosophi euidenter quod bonum cōe sibi rationem rectam est magis eligendum, quā bonum propriū. quia totum bonum proprium debet homo exponere etiam destructioni simpliciter, si nesciat animam immortalem propter saluationē boni cōis. Sapiens igitur in casu isto agit, sicut agit agens naturale, quod primo intendit inductionem formae generandae, sed quia forma illa non potest induci nisi ad destructionem praexistētis in materia, secundario, & per accidens intendit corruptionem, sic sapiens, quia non potest in casu, in quo loquitur Aver. consequi felicitatē, & euitare

misericordiam, nisi exponat se morti, mortē per accidens, & secundaria intentione praeligat. Ad obiecta autem ex dictis patet iam solutio.

Tertia contradi. est super. 1. cōm. 1. phy. ibi. n. exponit per principium causas agentes & mouentes: per causas autē exponit fines: & per elementa causas, quae sunt partes rei, scilicet materiam & formam. Huius tamen oppositum inuenimus in dictis eius. 12. meta. cō. 23. vbi habet quod causa dicitur de omnibus, principium autē dicitur de extrinsecis, elementū vero de intrinsecis. & subdit. Et ideo dixit in Physicis quod dispositio scientiae in omnibus artibus habentibus principia, causas, & elementa, quia intendebat per principia causas mouentes, & per causas illud quod est cōmune illis quatuor, & per elementa, ea quae sunt in re. Contradi. igitur est super expositione illius verbi, causa. quia hic exponit causam pro fine: ibi vero causam pro cōi ad omnia genera causarum. Sed soluitur, quod hoc nomen causa sumitur dupliciter, cōiter & proprie. Et primo quidem modo dicitur de omnibus. & sic sumpsit Philosophus & Cōm. causam, 2. phy. tex. cō. 18. & 29. & etiam. 12. meta. 23. & sic est synonymum eius principio: sicut etiam ipsemet Cōm. dicit. 1. phy. cō. 1. inquit. n. quod, cum hoc nomen principium, & causa videntur cōiter, sunt nomina synonyma. et sic sumpsit etiam causam Philosophus. 5. meta. ad principium. Alio modo sumitur causa proprie. & sic distinguitur contra principium, & etiam contra elementum, causa. n. proprie sumpta verificatur solum de fine. Et huius ratio est. quia causalitas finis est simpliciter in causata, iuxta illud Philosophi. 2. phy. finis est causa causarum: principium autē proprie sumptū dicitur de causa agente & mouente. Et huius ratio est. quia. 5. meta. tex. cō. 1. de ratione principij est primū esse. & quia causa agens sibi esse praecedit alias causas, licet causa finalis praecedat quantum ad causalitatem, ideo hoc nomen principium appropriatur causae efficienti. alia. n. est ratio causarum quantum ad esse, & alia quantum ad causalitatem, sicut late disputauimus superiori anno. 2. phy. Elementum vero proprie sumptum dicitur de causis intrinsecis, scilicet de materia & forma, & ratio est, quia ut dicitur. 5. meta. tex. cō. 4. elementum est ex quo fit aliquid primum in existente indiuisibili sibi sibi specie. Et comparando adhuc materiam ad formam, magis proprie elementum dicitur de materia quā de forma, sicut scribitur Commen. cō. 4. 5. meta. & ratio est ista. quia magis proprie definitio elementi

1. physico. com. 1.

Solutio.

Physico. N N N com.

M. A. Zim. Solut. Cont.

competit materię, quān competit formę. materia enim sic describitur. 2. physico. 28. materia est, ex quo fit aliquid cūm infit. forma vero ibi describitur per hoc quod est ratio ipsius quid erat esse. Et sic solutio ista quantum ad rem satisfacit, sicut tu vides. tamen quantum ad verba non videtur satisfacere Auer. quia eandem propositionem hic expositam aliter exponit hic, & aliter ibi. Sed ad hoc dicimus, q. forte peccauit per obliuionem, dum dixit q. in Physicis per causas intellexit illud, quod est cōe obus. Aut aliter q. 1. phy. qñ ipse exposuit per causas fines, locutus fuit sūm sententiam. Alex. sicut dicit ipsemet hic. inquit. n. & sic exposuit ipse Alex. ut mihi videtur in. 12. meta. 23. cō. licet exponat istam eandem propositionem, quę ponitur in tex. 1. phy. dū exponit causam pro cōi ad omnes causas, dico q. locutus est sūm propriam sententiam. Aut tertio, & magis iuxta realem solutionē prius datam insistēdo, ideo Auer. idem verbum aliter exponit hic, & aliter in metaphysicis, ut ostenderet nobis distinctionem huius, verbi causa, q. videlicet quandoque potest sumi cōiter, & qñq. proprie. & dum cōiter accipitur: pōt sumi pro omni causa, qñ vero sumitur proprie, dicitur solū de fine Et tunc dico q. causam hic sumpsit proprie. cām vero. 12. meta. 23. sumpsit cōiter.

2. physico.
nom. 1.

Quarta contradi. super cō. 4. est. Quia hic dicit q. Metaphysica considerat tria genera causarum, scilicet mouentem, formalem & finalem. Huius rñ oppositū inuenimus ab isto. 2. meta. cō. 6 vbi dicit Metaphysicum considerare omnia genera causarū. Similiter. 3. meta. cōm. 3. & 12. meta. cō. 6. dicit Metaphysicū duo genera causarū considerare, scilicet formam & finem. Sed ad hoc soluentes dicimus q. refert apud me plurimum dicere aliquē artificem considerare quatuor gñā causarū, & ipsum considerare quatuor prima genera causarū. Similiter refert aliquē artificē considerare oēs causas sub rōnibus vñbus, & eundem considerare easdem sub rationibus proprijs. Et tunc dico q. cum in omni genere causę sit deuenire ad vñū primum in illo genere, sicut probat Philosophus. 12. meta. dico q. duo prima genera causarum considerat Metaphysicus, & duo prima considerat Naturalis. prima. n. forma, & primus finis à Metaphysico considerantur, sicut scribit Cōmen. 3. meta. cō. 3. & 12. meta. cō. 6. Et huius ratio est. quia ratio primę formę, quatenus prima forma est, & ratio primi finis, quatenus primus finis est,

Solutio.

abstrahit à motu, & transmutatione, sicut colligitur ex intentione Auer. septimo metaphysic. cōmen. quinto, & nono. prima aut materia, & primum mouens considerantur à Naturali, quia ratio primę materię, & primi mouentis est ratio concernens, ut sic, motum, & transmutationem. Dimiserunt igitur sibi hereditatem istę duę scientię, Naturalis, scilicet, & Diuina, & ex quatuor primis causis duas primas causas vendicant sibi Naturalis, & duas primas appropriant sibi Diuina. Vltterius dico quod Diuina omnes causas considerat sub rationibus vniuersalibus, & transcendentibus. Nam materia prima, de qua minus videtur sub ratione qua substantia, & sub ratione, qua ens. seu potentia à Diuino considerat, sicut patet. 7. metaphysic. cōmē. 9. & 2. physico. 21. & 12. meta. cōm. 14. & alibi frequenter. materia tamē sub ratione propria consideratur à Naturali, ut, scilicet, est principium transmutationis, ex quo aliquid fit ut inexistente: sicut patet. 7. meta. cō. 9. Ita etiā dicas de primo mouente, q. sub rōne, qua ens & substantia seu actus, à Metaphysico considerat: sed sub rōne, qua mouens à Naturali. Et breuiter quodlibet gen⁹ causę sub rōnibus vñb⁹ à Diuino considerat. Et hoc sonat auctoritas Auer. 2. meta. cō. 6. vbi scribit. & consideratio vñs, in eo q. sunt causę, est hui⁹ scientię, scilicet diuinę, recte dixit, vñs: quia sub rationibus vñibus, videlicet sicut est ratio causę, ratio actus & potentię, ratio entis, ratio substantię, & huiusmodi, sub istis rationibus omnes causę à Diuino considerantur, omnes etiam causę considerantur à Naturali, ut quęlibet dat esse per motum, non ut dat esse absolute. sicut etiam subtilis Scotus declarat in. 1. sūm meta. quęstio 1. & Albertus Magnus super. 2. phy. super tex. 27. Sed quō Diuinus tria genera causarum considerat Ad hoc dicit Burle⁹ in præsentia loco q. hoc est quātum ad illā partem, quę considerat de abstractis substantijs, in quibus non est materia. Sed ista solutio cōstuit à Modernis molestari, quia à pari Naturalis in. 2. phy. vbi agit de primo motore, qui est à materia separatus, diceretur abstrahere à materia. Et propter hoc aliter ipsi respōdēt, & dicunt q. Metaphysicus solū tres causas considerat, ut causę sunt, scilicet formā, finē, & efficiens. nā hę cōes sunt abstractis, & materialibus sub rōne, qua causę. sed quia materia ut materia nō est cōis abstractis & materialibus, ideo solū illā considerat sub rōne potentię, quę est vna de dñjs entis. Diuinus. n. conly-

Pro pā
to Diu
n⁹ tria gñā
causarū
cōsiderat

considerat abstracta à materia & à motu, vel per essentiam, vel saltem per inditiam, sicut est sententia Auer. in. 1. suæ Meta. cap. 2. Sed ista opinio non potest stare: primo quantum ad instantiā contra Burleū, dico quod non cogit, quia Diuinus quiditatem considerat abstracta à materia, & ideo in prima parte, in qua Diuinus agit de abstractis substantijs, recte potest dici quod in illa parte abstrahit à materia. Naturalis autem in illa parte, in qua agit de abstractis, non debet agere de eis, nisi quantum ad si est, non quantum ad quid est. vñ quantum ad ea, quæ quiditatem à Naturali considerant, dico quod in eis reperitur ratio materie vel habitudo essentialis ad materiam. sumo autem materiam hic analogicè, sicut noli ex via Auer. Et propter hoc dixit Cōmen in 2. phy. cō. 70. quod oportet Naturale dare in responsione omnes causas: quoniam in scientia Naturali apparet materia, & in quo est materia, sunt omnes causas arufex ergo aliquis debet proprie à materia abstrahere quantum ad considerata quiditatem ab eo, non quantum ad ea quæ solū quantum ad si est considerat sciaturū. In speculatiua uero distinctio est penes quiditatem considerationē, & non penes simplicem inuentionē consideratorū: sicut patet ex finia Philosophi. 6. mette. cō. 2. & 2. phy. te. cō. 26. ubi ponit terminus physice considerationis, quicquid igitur sit de ratione Burlei in se, dico quod instantia Modernorū non cogit contra illam. Peccat iterū responsio Modernorum in eo, quod dicunt, quod Diuinus considerat solum tres causas, ut causas sunt: non autem materiam Diuinus considerat, ut causa est, sed solū ut potentia. Sed ista ratio est purus error. Nam Cōm. 2. meta. cō. 6. dicit quod consideratio vñs in omnibus causis, in eo quod causas sunt, est huius sententia, scilicet Diuina. ecce quod dicit in omnibus causis, & non in tribus. Nec obstat dictū ipsorū, quod quia materia non est cōis materialibus, & abstractis, ideo non considerat à Diuino sub ratione, qua causa. quia tunc, cū ratio lapidis non sit ratio cōis abstractis & materialibus, sequeretur quod lapis non posset à Diuino considerari sub ratione qua ens, vel sub ratione qua causatum est absolute. quod est contra Philosophi in prohemio meta. & 4. meta. te. cō. 1. & 6. meta. ad principium, qui vult quod Diuinus considerat ens inquantū ens, & omnia inquantū entia, & ut contingit. Licet igitur ratio materie considerata non sit cōis abstractis & materialibus, quia tamen ratio causæ, quæ est ratio, sub qua materia considerat, est ratio indifferens ad materialia & abstracta, iuxta illud Auer. 12

meta. cō. 29. In substantia æterna inuentionē causæ, quæ per similitudinem dicuntur causæ cum causis generabilibus & corruptibilibus: & eandem sententiam habet ibidē cō. 44. & 4. eccli. cō. 1. & 2. de generatione. cō. 31. propter hoc dico quod materia à Diuino etiam consideratur, ut causa. Vnde propositio ista materia est causa, est diuinæ considerationis, sicut ista, materia est ens in potentia. sicut. n. potentia & actus sunt de diuisis entis, ita causa & causatum. & licet materia in suo genere non nisi per transmutationē causalitatis habeat supra cōpositum, prior tamen est ratio causandi secundum naturā, quā ratio motus, & transmutationis. & ideo in illo priori ad Diuinū spectat. Abiectionis igitur aliorū solutionibus, dico quod Diuinus debet tria genera causarū considerare propter, pro quanto forma & finis, & efficiens idem sunt subiecto, & sola ratione distinguuntur. 2. meta. cō. 6. & quia materia prima non coincidit cū aliquo istorum, ideo materiam Diuinus non considerat, nisi sub rationibus transcendētib⁹. Et breuiter concordia in omnibus dictis Auer. consistit in hoc puncto, ut dicamus Diuinum sub rationibus cōis omnes causas considerare, sub rationibus transcendētib⁹ tres tamen pro quanto in vñ subiecto coincidunt. ut vero cōparat Naturali Diuinus quo ad quatuor prima genera causarū. sic appropriato Naturalis duo prima considerat, scilicet materiam primā & primum mouens, sicut patet. 2. meta. cō. 6. est sententia Alex. prius autem finis, & prima forma à Diuino appropriate considerantur. Et hoc est, quod eleganter dixit Auer. in. 7. meta. cō. 3. ubi dicit, quod prima diuisio, secundum quam diuiditur ens, est in substantiam & accidens. Et ista questio differt ab illa, quæ est in scientia Naturali, quoniam ista questio inducit ad sciendum primam formam omnium entium, & vltimum finem. & prima questio, quam incepit in scientia Naturali, inducit ad sciendum primam materiam, & formas naturales, & primum motorem. Et hanc eandē sententiam scribit Cōm. 1. phy. in suo prohemio. ubi dicit quod Naturalis habet cognoscere causas primas, secundum quod possibile est sciri in hac scientia, sicut materiam primā, & mouens primum: forma autem prima & prius finis à Metaphysico considerat. Ita n. iacet vera litera in antiquissimo codice manu scripto, & sic castigavi. Et cōcordat hoc Auer. 3. meta. cō. 3. ubi dicit, scientia Naturalis considerat de duabus primis causis, scilicet motore & materia: ista autem de duabus vltimis, scilicet forma & fine. Nota igitur bene

M. A. Zim. Solut. Cont.

istam solutionem, quia nullus ante nos vidit
veritatem in hac materia, sicut videre potes.

1. physico.
9. qu. 1.

Quinta contradictio est in eodem cō. 1.
Ibi. n. in expositione probationis maioris
per prima principia exponit primum agentis
& vltimum finem omnium rerum: ex quo
videtur q. vltimus finis omnium rerum à
Naturali consideretur. Nos autem inueni-
mus oppositum huius. 7. meta. cōm. 1. & 3.
meta. cōm. 1. & 12. meta. cō. 6. vbi dicit vlti-
mum finem omnium rerum à Diuino con-
siderari. Sed ad hoc solutes dicimus q. Na-
turalis considerat vltimum finem omniū
rerum naturalium. Diuino autē considerat
vltimum finem omnium rerum simplr, &
absolute: sicut in simili dicit Commentator
q. de principijs substantiæ quatenus substā-
tia est, considerat Diuinus, de principijs au-
tem substantiæ sensibilis quatenus sensibile
est, considerat Naturalis. 12. met. primo.
5. & 6. cōm. menus.

Solutio.

1. physico.
com. 4.

Sexta contradi. est in tex. cō. 4. Quia ibi
Philosophus & Cōm. voluit q. ab vltibus ad
particularia sit in sciētia procedendū. Huius
tñ oppositū inuenimus ab ipsius in. 2. poste-
rior. cōm. 21. vbi dicit, q. facilius est singulare
definire q. vlt. vnde oportet ex singularibus
in vltia ascendere, nāque equiuocationes la-
tent magis in vltibus, q. in differentiis spe-
cie. Respondetur q. nulla est contradictio.
Nam Philosophus hic loquitur de ordine
doctrinæ, qui ordo non est aliquod genus
demonstrationis: sicut dixerūt vulgares, sed
est respectus quidam fm prius & posterius,
qui fundatur in scibilibus sciētiæ. & de isto
respectu locutus est Philosophus ibi, & Cō-
men. qñ dixit, q. ex vltibus ordine doctrinæ
ad particularia, i. ad nūius vniuersalia scri-
bilia debet ordo sciētiæ Naturalis attendi.
Sed in posterioribus locutus fuit de defini-
tione, quæ inuestigari habet per viam diui-
suam, & compositiuam, & resolutiuam, si-
cut dicit Linconiens. in illo loco. Et dicit, q.
facilius est definire speciem, quæ singulari-
bus est communis & proxima, q. genus qd
est commune speciebus propter latentiam
equiuocationum existentem in ipso gene-
re: sicut etiam patet. 7. phys. tex. cō. 31.

2. physico.
22. 4.

Septima contradi. est etiam super tex. 4.
Dicit Philosophus compositum est notius
apud sensum. vbi Commen. exponit indui-
duū demonstrationum. Sed videtur contra-
dictio, quia licet etiam Arist. hoc asserat hic
in textu, dum dicit totum enim notius est
apud sensum. & 2. de anima tex. cōm. 6. o.
sciētia est vniuersalium, & sensus est sin-

gularium, tamen oppositum legitur apud
Arist. in. 2. poster. in fine in illo cap. De prin-
cipijs autem, vbi dicit q. sensus est vniuersa-
lis. Et confirmatur per rationem demonstrā-
tiam, quam innuit Theophilus ibidem. &
Cōmen. eandem rationem adducit in. 2. de
anima in tex. cō. 6. 5. quia, si sensus esset ali-
cuius singularis tanquam obiecti adæquati
tunc sequeretur q. sensus non posset sentire
nisi illud, vt si respectu visus aliquis color
demonstratus esset obiectum adæquatum,
accideret nullum alium colorem esse visi-
bilem à visu præter illum demonstratū, qd
est absurdū. Et propter hoc Arist. vbi supra
animaduertens ad hoc, quod modo dixi, in-
quit, sensus est hominis, nō talis hominis.
Ad formā igitur contradictionis dicit q.
in. 2. de anima. & etiam hic Arist. conside-
rat sensum, vt est in actu secundo, & tunc
est verū q. id, qd sentit, est singulare. tñ ra-
tio obiectalis ipsius sensus motiua est natu-
ra cōs. & ideo dixit q. sensus est vlt, licet
sentire sit singularis. Sed tunc est difficul-
tas, quō est differentia inter sensum & in-
tellectum, si vtriusque obiectū est vlt. Nisi
esset q. obiectum intellectus est vlt in actu,
quia est ipsa natura cōmūis abstracta ab
hic, & nunc, & vlt ab omnibus appenditijs
materiæ virtute intellectus agens, cuius
operatio est transire res de ordine in ordi-
nem, & facere de potētia intellectus actu in-
tellecta. 3. de anima cō. 18. sed obiectū vir-
tutis sentitiuæ est natura coniuncta singula-
ricati, & appenditijs materiæ. Et ideo dixit
Cō. 12. meta. cō. 14. q. cōmunitas, quæ intel-
ligit in formis communibus extra animā
est in potentia. Est eū alia dña inter intel-
lectū & sensum, vt dicit Them. quia intel-
lectus primo intelligit vlt, & subinde intelligit sin-
gulare. 3. de anima te. cō. 9. sed sensus primo
sentit singulare, & subinde sentit vlt. nam,
qui videt hoc rubicundum, dicitur eū rubi-
cundum videre, & qui videt hunc homi-
nem, dicitur etiam hominem videre.

Solutio.

Octaua contradi. est in cō. 17. vbi habet
q. totum nihil aliud est, quā suæ partes.
Huius tñ oppositum inuenimus. 7. meta.
tex. cō. vlt. & alibi frequenter. Ista contra-
dictio est satis difficilis, omnes tñ Auerroi-
stæ currunt eodem cursu dicentes de inten-
tione eius fuisse totū nihil aliud esse, quā
suas partes simul sumptas. Et pro hoc facit
authoritas Auer. 7. meta. comen. 10. vbi
habet q. Socrates nihil aliud est quā ani-
malitas, & rōnalitas. & infra ibid. cō. 44.
dicit q. in indiuiduo nō est nisi materia &

1. physico.
com. 17.

An totum
sit aliud à
suis parti-
bus.

forma.

forma, ex quibus componitur. & Philosophus. 1. de anima. tex. cō. 10. dicit q. ut pupilla visusq. oculi est, sic anima & corpus animal. Dicit insuper q. totum est aliud à suis partibus diuisum sumptis. Et primo modo dicunt Auer. locutum fuisse hicsecūdo vero modo locutus est 7. meta. cō. vlti. & in alijs locis, ubi videtur oppositum sentire. Et istā sententiam etiam imposuit Auer. subtilis Doctor in. 3. sententiarum distinctio. 16. 2. questione. 2. Nobis autem videtur q. nō sit vtrū verum de intentione Auer. hoc manifestum est enim, si totū quodlibet nil aliud esset quā suæ partes simul sumptæ, tunc mixtū ex quatuor elementis nil aliud esset, q. quatuor elementa simul sumpta, & sic non haberet aliquam formam superadditā formis elementorū, per quā esset hoc aliquid, & vnū ens, qd est contra Arist. in fine primi de gēatione, & cōtra Auer. 3. celi. cō. 6. 7. & 7. meta. cō. 6. o. dicit q. caro non est terra & ignis, ex quibus componitur, sed est aliquid aliud additum. & eandem sententiam habet. 1. de anima. cō. 7. 7. & 1. de gēatione. 8. 4. & 1. meta. cō. 12. Nec valet dicere ad hoc, sicut quidā dicunt q. elementa non sunt partes mixti, quia quælibet pars mixti mixta est. nam elementa sūm Auer. formaliter sunt in mixto, & sunt partes materiales ei. Amplius Cōmen. 3. de anima cōm. 4. in solutione secundæ questionis principalis dicit, q. ex intellectu & intelligibili fit verius vnū q. ex materia & forma, & reddens causam sui dicti subdit. quod n. compositum ex eis, non est aliquid tertium aliud ab eis, sicut est de alijs compositis ex materia & forma. ecce q. vult expresse compositum dicere tertium entitatem distinctam à partibus etiam simul sumptis. nam, si sic non intelligeret dictū suū, non esset ad propositū. Amplius Cōm. 5. meta. cō. 6. in fine conuenienti dicit q. in compositis est natura addita naturæ componentū, scilicet, quod fit ex compositione. quid clarius? Amplius Cōmen. 7. meta. cō. 2. 7. habet q. generatum componitur ex materia & forma, & est aliud ab eis. ecce quod dicit q. est aliud. & hoc nō dixisset, si tenuisset compositum non superaddere aliquam naturam partibus componentibus. Amplius ibidem cōmen. 2. 7. dicit in naturā hac, scilicet, singulari sunt tria, materia, forma, & aliquid quasi mediū, i. mixtum inter materiā & formam, ecce quō ponit tertiam entitatem. Amplius Philosophus. 2. de anima, & Cōmentator diuidunt substantiā, & cōm. 1. & 8. meta. tex. cōm. 3. & 12.

meta. te. cō. 1. 4. in tres, scilicet, in materiā, formā, & compositum. & dicunt q. substantiarum quedam est materiā, quæ nō est per se hoc. & quedam est forma, per quam res est hoc. est autem tertia, & est illud, quod fit ex ambobus. ecce q. volunt substantiam compositam esse vnā tertiā substantiam, aliam ab ambobus. si autem substantia composita non esset nisi materia & forma simul, tunc proprie non diceretur substantia tertia, sed essent duæ substantiæ simul: quod est contra oēm Philosophiam. Amplius Cō. 2. phy. cōm. 4. comparans materiā, formā, & compositum adinuicem, dicit compositum igitur est dignius habere hoc nomen substantiæ, q. materiæ: quia est in actu, & materia est in potentia. & forma est dignior habere hoc nomen substantiæ, q. compositum: quā per illam compositū est in actu. & causa rei est dignior causato. patet aut. q. inter causam & causatū cadit realis distinctio sūm principia oīum Philosophorum & Theologorum. nullū. n. intell. capere pōt. q. aliquid seipsum causet, sicut colligitur ex intentione Philosophi. 2. de ala. te. cō. 4. 7. & ex intentione diui Augu. in. 1. de trinitate. Vnde, si substantia composita nil aliud esset q. materia & forma simul sumptæ, accideret formam esse suam causam, & ita etiā de materia. Ex confirmatur. ceretū est q. materia, & forma sunt duæ causæ reales intrinsecæ ipsius compositi. vel igitur causant aliquid reale, vel nihil. si nihil pro nihilo habetur. si aliquid, illud vel est aliquid absolutū vel aliquid respectiū. & si absolutum, vel erit substantia, vel accitens. non potest dici, qd sit accitens, quia tunc generatio substantialis non distingueretur ab accidentali. si igitur sit substantia, tunc vel est substantia formæ, & hoc non, quia forma non est causa intrinseca formæ, nec etiam materia est causa essentialis intrinseca formæ. vel est materia. & hoc non, propter eandem rationem. ergo oportet q. ista substantia sit quedā substantia tertia, alia à substantia formæ & materiæ. Nec valet responsio chimerica, quæ cōsuevit dari q. causalitas materiæ & formæ terminat nō ad formā absolutē, nec ad materiā absolutē, sed ad materiam & formam simul. Sed contra. simulitas ista est relatio, modo relatio non potest esse prius, & per se terminus generationis substantialis, licet sit conditio necessaria ad illū. Amplius sequetur aliquid causare seipsum. q. forma cū materia erit causa formæ cū materia. si n. compositū nō dicit nisi formā cum

M. A. Zim. Solut. Cont:

materia, cum sit verū dicere formā cū materia causare cōpositū, inevitabilē sequit̃, si tunc vides idem causare seipsum. Ampli⁹ nō mor⁹, & oīs mutatio p se vna debet hīre per se vñū terminū. si gñatio igit̃ est p se vna, mutatio ergo habet per se vñū terminū. Si aut̃ cōpositū, quod est terminus per se gñationis. 7. meta. 26. & 27. & 31. cō. nil aliud esset nisi suæ partes simul sumptæ, tunc ibi nō esset aliqd p se vñū, sed duo: materia n. & forma simul sumpta nō sunt vna substantia, sed sunt duæ substantiæ. Et confirmat̃. oē, qd per accidens dī gñari, est rōne alicuius, qd per se gñatur: sed tam materia q̃ forma per accidens dicunt̃ gñari. 7. meta. cō allegari: ergo vltra materiam & formam est aliqua substantia, quæ ipse generatur. & ista non est nisi substantia cōposita. Nec valet si dicas q̃ materia & forma simul, est illud quod per se gñatur, quia vt supra dictū fuit, tunc cūtingeret respectū aliquē esse primū & per se terminum gñationis substantialis: quod nullus sanī capitis concedit. Nec valet si dicatur, vt quidam imperiti dicunt, q̃ partes diuise causant suum totum, & vt sic non sunt suum totū: partes vero collectivæ non causant suum totū, & hæc sunt suum totū. Sed istud dictum est adeo fatuum, q̃ forte esset magis fatuū ipsum improbare. Arist. 8. meta. in tex. cō. 15. ostendit ideo ex forma & materia fieri vñum per se, quia illud potentia, illud vero actus. nunquā. n. reperitur ab Arist. nec ab aliquo Peripatetico q̃ materia sit causa cōpositi sine forma, vel forma sine materia, sed semper inuenimus materiam & formā simul causas esse cōpositi. vñ Albertus cognomento Magnus super 27. tex. 2. phy. dicit expresse materiam esse causam cōpositi, vt est formæ subiecta: licet etiam est cognitionis principiū, vt stat sub forma. Et Auer. 8. phy. cō. 4. expresse habet q̃ impossibile est aliquid generari à materia, vt intelligit̃ nuda à forma stat igitur argumentū superius factum, q̃, si cōpositum nū sit aliud q̃ forma & materia simul, cum materia & forma simul sint causæ cōpositi, tunc idē esset causa sui met & eodē modo: quod est merum impossibile. Amplius Cōm. expresse cōtradiceret sibi, & Arist. 8. meta. tex. cō. 15. vbi ponūt cōpositum per se habere maiore vnitatē q̃ cōpositum per aggregationem. quod non esset verū, si cōpositum substantiale nihil aliud esset, q̃ suæ partes simul sumptæ. quia ita etiā est de cōposito per aggregationem. vnde Cōm. cō. vlti. 7. meta. hanc ponit differentiam inter

cōposita per se, & cōposita per contactum. quia in cōpositis per contactum non fit vñum nisi per contactum, sed in cōpositis per se ex partibus componentibus simul congregatis fit vñum additum aliud à componentibus. Et ideo non possum non mirari quō isti superficialiter considerantes imponant istam positionem manifesti erroris ipsi Auer. cum tamen ipsi se emeritos in via eius opinentur. Ad auctoritates omnes Auer. in oppositum, quæ videntur sonare totum nihil aliud esse quā suæ partes simul sumptæ, respondetur q̃ hoc est verum constitutive & integrative, quia nihil aliud intrinsece per se concurrebat ad totius constitutionem, q̃ suæ partes et simul sumptæ. cum hoc tamen stat q̃ entitas totius sit alia ab entitate partium etiam simul sumptarum. Aut aliter. non est totū aliud à partibus simul sumptis, verum est aliud distinctum loco & subiecto: bene tamen est aliud fmi rem ipsam.

Nona contradi. est in cōm. 18. ibi enim ex sententia Auer. videtur colligi. quod nullum indiuisibile sit in prædicamento. & ita habitus intellectuales, cum in indiuisibili consistant, non videntur esse in prædicamento. Cuius tamen oppositum inuenimus in prædicamento ab Arist. cap. de Qualitate, & alibi. Nisi esset q̃ via Auer. est ista, sicut patet ab ipso super Porphyrio, capitulo de Specie, & 2. celi. commen. 49. quod solum materialia & corruptibilia sunt in prædicamento. Et ideo ipse posuit genus generum prædicamenti substantiæ non esse substantiam, sed corpus cōpositum ex materia, & forma. vnde Deus & intelligētiz nō sunt in prædicamento. & iuxta hoc dixit hic in cōm. 18. primi phy. q̃ omne, quod est in aliquo decem prædicamentorū, est diuisibile, aut per se, aut per accidens. de habitibus autem intellectuales existentibus in nostro intellectu dicendum puto in via eius q̃, si considerentur ratione phantasmatum, cū quib⁹ sunt colligati, sicut patet. 3. de anima cō. 30. & 39. sic tales habit⁹ spectant ad prædicamentum qualitatis. quia vt sic continuo & tempore subduntur, iuxta illud Philosophi. 2. & 3. de anima. nostrum intelligere fit cum continuo & tempore. Si aut̃ habitus intellectuales considerentur, vt sunt in intellectu possibili, vt sic consistunt in indiuisibili. & vt sic non spectant ad aliquod prædicamentum secundum viam eius. Elicio istam distinctionem ex cōm. 5. tertijs de anima. in solutione primæ quæstionis.

1. physic.
com. 18.

Solutio.

h.

Et, si eo habes subtiliorem modum, dicas illum: quia facile est inuentis addere.

1. physico.
com. 24.

Decima contradi. est in tex. cō. 24. Quia ibi dicitur aliquid moueri posse fm partes toto remanente immobili. Huius tñ oppositum inuenimus. 4. phy. cōmen. 43. contra Themistium, si intelligatur dictum illud de omnibus partibus: quia secundū ipsum totum nihil aliud est q̄ sūe partes maxime loquendo de toto integrali. Si autem intelligatur dictum suum de vna parte, iterum hoc videtur falsum esse. quia. 5. meta. tex. cō. 8. mota vna parte continui totum mouetur. Ad hoc dici potest q̄ dictum Philosophi, & Commentatoris verificari potest hic, ut dicamus q̄ partibus totius motus secundum materiam stat, totum immobile esse, secundum materiam sicut declarat Cōmen. 6. phy. cō. 85. sed quando. 4. phy. cō. 43. negat hoc, dico q̄ non habet illud pro inconuenienti de motu secundum materiam tantum, sed de motu tam secundum formā, q̄ fm materiam. Aut aliter, & magis iuxta litteram sedari potest ista controuersia, ut dicamus Auer. contra Them. 4. phy. 43. locutum fuisse de omnibus partibus, hic vero de vna parte tantū. Et hoc consonat littere dicenti, sicut. n. pars vna, &c. Alij autem dixerunt. 4. phy. Auer. locutum fuisse de motu locali puro: hic vero de motu indifferenti ad purum & non purum. Et multo formantur casus de rarefactione & condensatione, in quibus ostenditur manifeste totū non mutare locum qualibet parte mota. ut si aer rare hat secundum vnā medietatē versus aliam medietatem, sed alia medietas tantum condensatur, vltima superficie remanente immobili, quantum prima rarefit, tunc totus aer non mutat locum, & tamē quælibet pars mouetur. nec in tali motu oportet quicquid est illius moueri, vltima. n. superficies est immobilis. Similiter formatur alius casus, in quo aliquid mouetur aliquo eius quiescente, sicut si vna pars mouetur rarefaciendo versus vnum extremū, & alia versus aliud, tunc superficies media remaneret immobilis, quia non magis haberet moueri ad vnā partem quam ad aliam. hęc & alia dici consueuerunt, quæ gratia breuitatis omittimus, alibi diffusius pertractaturi domino concedente.

1. physico.
com. 24.

Vndecima contradi. est in eodē cō. 24. Quia ibi dicit q̄ opinio dicens omnia esse vnum in substantia non potest verificari, nisi fm illud, ex quo generat, scilicet materia. q̄ autē entia sunt vnum in forma impossibile

est opinari videt velle oīa entia materialia cōficare posse in eadē materia. Huius tñ oppositum inuenimus in 8. phy. cō. 46. vbi ex diuersitate materierum inferit diuersitatem formarū contra Auer. Nisi esset q̄ materia est duplex, remota & propinqua. materia remota est vna omniū per indifferentiā & priuatiue 12. meta. cō. 14. sed materię propinquæ sunt plures, & sunt distinctę fm formarū numerū & distinctione & hoc tenet expresse Philosophus. 6. meta. te cōm. 11. de materia igit̄ remota dictū Auer. hic habet locum de materia aut propinqua verificat̄ dictū suum in 8. phy. Et ex isto conymento poteris colligere q̄ distinctionis prima radix est ipsa forma, iuxta illud Philosophi. 7. met. 49. actus separat & distinguit & ideo distinctio in formis entīū est manifestior q̄ in eorū materijs. Et ideo dicit Auer. in fine istius cōmēti. 24. q̄ autē entia sunt vnum in forma, impossibile est opinari. homo. n. manifestū est q̄ est alius ab equo in forma.

Solutio.

Duodecima contradi. est in cō. 28. Quia ibi dicit partes definitionis esse reales. Huius tamen oppositum inuenimus. 1. phy. com. 5. vbi partes definitionis appellat partes fm imaginationem. & 7. meta. cōm. 33. 43. & 46. idē sentire videtur. Nisi esset q̄ de partibus definitionis dupliciter possumus loqui, vel fundamentaliter, vel formaliter. Et primo quidem modo sunt reales. nam. 7. meta. 43. genus sumitur à materia, & differentia sumitur à forma: sicut etiā habet ipse Cōmen. 2. cōli. cō. 49. & iuxta hoc dixit ipse. 1. de anima. cō. 7. q̄ partes definitionis sumuntur à diuersis principijs, quæ sunt in re. & ita etiā loquitur in præsenti loco, dū dicit, q̄ animal, quod est genus hominis, & bipes, quod est eius differentia, sunt entia in rei veritate. nā partes rei, quæ sunt secundū definitionē, præcedunt re in esse. Loquendo autē de partibus definitionis formaliter, sic illæ sunt partes fm imaginationē, & fm rationem. prædicata. n. quiditativa de intentione eius sunt ab intellectu, sicut est genus & dñia: sicut colligitur ex sententia eius. 1. meta. cō. 45. vbi habet q̄ Arist. opinabatur, q̄ intellecta rerū notificant substantias rerum, & non sunt substantię earum. Et isto quidem modo loquitur de partibus definitionis. 1. phy. cō. 5. & in alijs locis. vbi videt̄ dicere q̄ sunt à ratione, & non reales.

1. physico.
com. 28.

Solutio.

Decimatercia contradi. est in cō. 29. vbi ad principium dicit partes definitionis præcedere definitum, non definitum præcedere definitionem. Huius tamen oppositum

1. physico.
com. 29.

M. A. Zim. Solut. Cont.

Inuenitur: 1. phy. tex. cō. 5. Respondetur, non inconuenire totum precedere partes, & precedi à partib⁹ fm distinctas rationes. Auer. enim. 7. meta. cō. 35. habet q̄ prioritas toti⁹ ad partes, est prioritas formæ ad materiam: prioritas aut partium ad totum est prioritas materiæ ad formā. Ita in proposito partes definitionis precedunt definitum simpliciter, & cognitione distincta: definitum autem precedit partes definitionis quo ad nos, & cognitione confusa.

1. physico.
com. 32.

Decimaquarta contradi. est in cō. 32. vbi recitans opinionem Anaxa. de mundo, dicit ipsum posuisse mundum factum à principio: sed à parte post voluit ipsum in infinitum permanere. Huius tñ oppositum inuenitur. 1. cōeli. cō. 102. vbi recitās quatuor opiniones de mundo, d. q̄ opinio Anaxa. fuit mundum esse generabilem & corruptibilem. & hanc eādem sententiam habet. 8. phys. cōm. 2. Aliqui voluerunt conciliare istam controuersiam, dicentes literam cōmentu esse deprauatam: & volunt q̄ vbi est Anaxa. debet stare Anaximander. Sed istud non potest stare, quia etiam textus Arist. loquitur de Anaxa. & Emped. quō differebāt in generatione mundi. Propter hoc aliter dicendum puto cum Alberto Magno super 1. cōeli, trac. 4. cap. 1. vbi habet q̄ Emped. & Anaxa. differebant circa generationem, & corruptionem mūdi sic quia Anaxa. posuit mundum incepisse per generationem, & dixit ipsum corrumpi, nunquam tñ idem numero reiterabitur. Empedocles aut dixit mundum generari & corrumpi, & cū hoc eundem numero reiterari in magno anno, qui sacramento Deorum confirmatus est, qui annus magnus erat spatium, quo superiores orbes, & stellæ reuertuntur omnes simul ad principium primum sui motus, qđ non accidit fm Ptolemaum, nisi in. 36. milibus annorum. Et stante ista sententia facile sedari pōt contradi. in Auer. quia qđ dicit mundum à parte post in infinitum permanere, verum est fm vnitatem specificam, non fm vnitatem numeralem: qđ vero. 1. cōeli. & 8. phys. dicit mundum apud Anaxa. & infinites generari, & infinites corrumpi, illud veritatem habet fm vnitatem numeralem.

1. physico.
com. 41.

Decimaquinta contra. est in te. cō. 41. Ibi enim dicit Parmenidem posuisse ignem & terram principia rerum naturalium. Hui⁹ tñ oppositum inuenimus primo de Anima tex. cō. 32. vbi dī oīa elementa indicem acceperunt, prater terram. Et eandem senten-

tiam inuenimus. 1. meta. tex. cō. 1. & 14. Hic aut contradi. quidam sedare conati sunt dicentes, q̄ per terram & ignē Parmenides intellexit calidum & frigidum, non substantiā terræ vel ignis. Sed ista solutio, vt mihi videt dicit totum oppositum illi⁹, qđ est in textu. nam textus dicit. Parmenidem posuisse calidum & frigidum principia materialia rerum: hæc aut appellat terram, & ignem. & sic contradi. adhuc est in sua robore. Dicamus igitur melius q̄ nullus ex naturaliter loquentibus posuit solam terrā esse principium materiale rerum, sicut quidam posuerūt solam aquam, vt Thales, milesius: & quidam solum aerem, vt Diogenes & quidam solum ignē, vt Hyppasus Metapontinus, & Heraclitus, vt dicitur in erratis 1. meta. Solum aut ponentes leges posuerūt terram solam esse principium, sicut Hesiodus, qui fuit ex Antiquis theologizantibus, qui hanc opinionem metricè figurauit. Nō tñ negauit Philosophus, vel Cōmenta. quin aliqui Physici posuerint terram vnā cū aliquo alio elemento, vel cū omnibus reliquis esse principium materiale. Empedocles .n. posuit quatuor elementa esse principia materialia omnium, & litem & amicitiam esse principia efficienna. ita etiam Parmenides terram cum igne posuit principium, nō terram solam. Solutio ista colligit in Auer. 2. phy. co. 9. ad finem, vbi habet. Et cum dixit. & quidam terram, intendebat cum alijs elementis, vt dixit Parmenides terrā & ignē nullus. n. dixit solam terram esse principium, supple de naturaliter loquentibus.

Solutio.

Decimasexta contradi. est in eodem cō. 41. vbi habet q̄ figura diuiditur per contraria. Huius tñ oppositum reperitur. 3. cōeli. tex. cō. 75. Respondet q̄ aliquid contrariari figuræ dupliciter contingit, vel vere, vel apparenter. Et primo quidē mō figuræ nihil est contrarium. & sic verificatur dictū Philosophi. 3. cōeli. 75. Secundo modo potest apparenter & fm famositatem aliquid figuræ contrariari. Et ideo dicit Cōm. hic q̄ figura diuiditur in contrarias differentias fm famam. & in fine cōmenti ponit documentum dicens. Et notandum est q̄ hoc nomen contrarium vsitatur hic large, pro contrario & priuatione & habitu, siue sit in rei veritate, siue fm famam, quod contrarium, secundum q̄ ego credo, nos appellamus desperatum.

1. physico.
com. 41.

Solutio.

Decimaseptima contrad. est super te. 42. Arist. .n. ibi ponit q̄ condiciones principiorum sunt q̄ nō sunt ex alijs, ex hoc q̄ sunt primæ

1. physico.
tex. 42.

prima: & q non sunt ex alterutris, ex hoc q sunt contraria: & q omnia fiant ex eis. Sed obiebam, quia forma fit ex materia, & priuatio etiam. Soluitur. littera translationis Arabicæ, quæ ferè omnes Latini imitantur, habet q Arist. ibi probat prima principia sunt contraria, se l. veritas est q, phat conuersam q prima contraria sūt principia. & ita legunt Græci expositores. & tunc instantia nulla est, quia materia nulli est contraria, cum sit ens in potentia, sed bene est subiectum contrariorum. sed vnum contrarium non potest esse subiectum alterius. Si replicetur q: ille etiam sunt conditiones principiorum, & cum materia sit principium adhuc argumentum itat in suo vigore: Dic negando assumptum, q forma fit ex materia, sed formatum. 7. meta. tex. cō. 26. & ibi dem tex. cō. 27. necesse est omne, quod fit, diuisibile esse, & hoc esse hoc, & hoc hoc, dico aut hoc materiam, illud vero formā. vnde ista, forma fit, & priuatio fit ex materia, sunt vere per accidens, de quibus scientia non considerat, &c. vnde Cōm. 12. met. cō. 18. scribit. imaginatio super creationes formatū induxit hoīe. dicere formas. i. ideas esse, et datorē, esse formatū, qd dixit Auicē. primum aut fuit dictū propter Platonem.

1. physico. com. 49.

Decima octaua contradi. est in cōm. 49. in quo dicit Cōm. p rarum & densum sunt minus vna q magnū & paruum, quia rarum & densum solum sunt in corporibus sensibilibus naturalibus, magnū aut, & paruum comprehenduntur in corporibus naturalibus & mathematicis. Sed huius oppositum sequitur ex cō. 84. 4. phy. vbi habetur q raritas & densitas insequuntur quantitatem, cum igitur in mathematicis sit ratio quantū, erit etiam ratio illius, quod inseparabiliter & immediate consequitur quantitatem. Soluit. rarū & densum in via Auer. qnq; sumuntur pro qualitatibus sensibilibus consequentibus calidum & frigidum. & sic solum reperiuntur in corporibus naturalibus generabilibus, & corruptibilibus, quod ardo propter raritatem, & densitatem existentem in corporibus celestibus, quæ requiuoce dicitur, vt inquit Cōm. 2. cap. de substantia orbis, cum raritate & densitate istorum materialium. & sic locutus est Cō. hic, & 7. phy. 11. & 15. & 2. de generatione cō. 15. Alio modo sumuntur pro distantia, & approximatione paruum quantitatis ad invicem, & sic insequuntur quantitatem, & vt sic reperiuntur in mathematicis corporibus, & naturalibus indifferenter. & sic lo-

cutus est de raro & denso Cōm. 4. physico. com. 84. & 72.

1. physico. tex. 50.

Decimanona contradi. est super tex. 50. Arist. n. & Cōm. 1. physico. tex. cō. 50. volentes numerum principiorū fm veritatem inuestigare, adducunt istam rationē, quia in omni genere est vna contrarietas, substantia aut est vnum genus. vbi Cōm. dicit q Arist. probat q principia non sunt infinita, quia cum in omni genere sit vna contrarietas, & substantia sit vnum genus, cuius principia sunt quæ sita, cum substantia sit subiectum aliorum generum: necesse est vt contrarietas existens in principiis sit vna, & est contrarietas existens in substantia. nedum vt sint infinita. Sed opponebam per authoritatem Philosophi. 1. de anima tex. cō. 78. vbi Cō. dicit in cō. quod impossibile est substantiæ elementum esse aliorū pdicamentorum: principia. n. nō substantiæ sunt nō substantiæ. Amplius peccat etiam dictum Cō. in alio, quia dicit substantiæ elementa inquiri. hoc aut falsum est, quia infra tex. cō. 57. Philosophus proponit se inuestigaturum principia cuiuslibet generationis simplr, videlicet tā generationis, quæ est in substantia, q generationis, quæ est in accidentibus. Et ita Philosophus, si volebat inuestigare numerum principiorum, debuit cōm contrarietatem decem pdicamentorum inuestigare, & non illam, quæ erat solum in pdicamento substantiæ. Ad hanc aut secundam dubitationem dicit Ammonius, & etiam Alex. q contrarietas in substantia primitus est, & eius principaliter principia quærentur, in alijs vero est secundario. vnde ens primo saluatur in substantia. & ideo prima contrarietas saluatur in primo ente. in alijs aut secundo loco, tanquam in his, quæ sunt ab vno, & ad vnum. Ad contradictionem aut respondetur, q principia substantiæ sunt principia etiam ceterorum pdicamentorum, in genere causæ subiectiue, siue materialis, vt dicit Cō. hic, & 4. meta. cō. 2. substantia est causa aliorū pdicamentorū, non fm agens, neq; finē, sed quia est subiectum & materia eorum. Et ad authoritatē Cōm. 1. de anima. cō. 78. vbi habet q substantia impossibile est vt sit elementū aliorum pdicamentorum, soluitur, q bene verum est loquendo de elemento proximo, sed fallit de elemento remoto. ista n. est determinatio Philosophi in 12. primæ philosophiæ, vbi inuestigauit verū eadem sint principia omnium pdicamentorum. & solutio est q loquendo de principiis propinquis, sunt

Solutio cōtradictio nis.

Solutio.

sunt diuersa, sed loquendo de remotionis, sunt eadem. quia principia substantiarum illo modo sunt principia ceterorum, ut etiam clare scribit ibi Cōm. in cōm. 22.

L. physico. cōm. 52. Vigesima contradi. est in cōmen. 52. ubi dicitur quod ratio coegit Antiquos ad ponendum principia esse contraria. Huius tamen oppositum dicitur in te. cō. 48. supra, quod omnes Antiqui sine ratione, tanquam ab ipsa veritate coacti, posuerunt elementa, & ab ipsis vocata principia esse contraria.

Solutio. Soluitur per dicta Auer cōm. 48. quia dicit Antiquos sine ratione quoquo modo posuisse principia esse contraria, quia sine ratione perfecta & demonstratiua. nam ut dicit Commentator. ibi, inductio induxit eos ad hoc, in qua non inducuntur omnia particularia. quoniam autem dixit Commentator. cōmen. 52. quod ratio coegit eos ad dicendum principia esse contraria, intelligendum est de ratione imperfecta.

n. tantia. Sed tunc est dubitatio. nam inductio, in qua non inducuntur omnia singularia, est inductio demonstratiua, quae fit in materia necessaria, in qua idem est iudicium de uno individuo, & de omnibus. 2. cō. cōm. 59. talis autem inductio est perfecta ratio: quia non petit, sicut aliae inductiones: sicut patet 2. priorum. cap. 23. in Auerro. Respondetur quod refert dicere inductionem in qua non inducuntur omnia singularia, esse inductionem perfectam, & dicere illam esse rationem perfectam. Et primum quidem est verum, praecipue loquendo de inductione, quae fit in materia necessaria, & secundum quidem dictum est falsum. sicut refert dicere aliquid esse perfectissimum animal, & illud esse perfectissimum alium. inter species enim argumentationis solus syllogismus est ratio perfecta: aliae vero sunt rationes imperfectae, & quasi obliquitates eius.

Solutio. Vigesima prima contradi. est in eodem cō. 52. ubi videtur dicere substantias habere contrarietatem secundum formas, non autem secundum subiectum. Huius tamen oppositum reperitur in dictis eius. 5. physico. cōm. 10. & 8. metaphy. cōmen. 5. Soluitur. hic loquitur secundum mentem Alexan. ut ostendit se res verborum suorum: sed. 5. physico. & 8. metaphysice loquitur secundum intentionem propriam.

L. physico. cōm. 52. Vigesima prima contradi. est in eodem cō. 52. ubi videtur dicere substantias habere contrarietatem secundum formas, non autem secundum subiectum. Huius tamen oppositum reperitur in dictis eius. 5. physico. cōm. 10. & 8. metaphy. cōmen. 5. Soluitur. hic loquitur secundum mentem Alexan. ut ostendit se res verborum suorum: sed. 5. physico. & 8. metaphysice loquitur secundum intentionem propriam.

Solutio. Vigesima prima contradi. est in eodem cō. 52. ubi videtur dicere substantias habere contrarietatem secundum formas, non autem secundum subiectum. Huius tamen oppositum reperitur in dictis eius. 5. physico. cōm. 10. & 8. metaphy. cōmen. 5. Soluitur. hic loquitur secundum mentem Alexan. ut ostendit se res verborum suorum: sed. 5. physico. & 8. metaphysice loquitur secundum intentionem propriam.

L. physico. cōm. 54. Vigesima secunda contradi. est super te. 54. Arist. n. 1. meta. tex. 13. videtur dicere quod ponentes ignem esse principium, conuenientius videntur dixisse, quam ponentes vnum ex reliquis. Sed huius oppositum habetur hic, ubi dicitur quod ponentes aerem melius di-

xerunt. Soluitur secundum Dilectum Thomam. vide ipsum & verba eius. Aut aliter. Aristoteli. hic loquitur secundum veritatem, & mentem propriam. nam ut scribit Commentator. in presenti cōmen. subiectum in rei veritate est materia, cuius esse est in potentia. & quia illud est verius, quod est primo vero propinquius, cum verum subiectum generationis secundum essentiam sit denudatum ab omni contrarietate, illi, qui posuerunt minorem contrarietatem, rectius fuerunt propinqui veritati videre, quam ponentes maiorem. & quia minor est contrarietas in medijs, quam in extremis, ponentes vnum medium pro subiecto rectius dixerunt, quam ponentes vnum ex extremis. & eadem ratione exponentibus vnum ex quatuor elementis rectius dixerunt, ponentes illud, cuius differentiae, & qualitates sunt magis occultae, quam qui posuerunt pro elemento illud, quod habet qualitates magis manifestas. & quia aer est huiusmodi, ideo secundum veritatem ponentes aerem melius posuerunt, quam qui ignem posuerunt. Sed in primo meta. Aristoteli. loquitur secundum mentem Antiquorum, asserentium generationem fieri per congregationem, quia congregatio, & mixtio per minima, & subtilia melius, & expeditius fit. ut patet in fine primi de generatione & corruptione. tex. cōm. 89. sic, secundum hanc rationem asserentem generationem fieri per minima & subtilissima, sequi videtur, quod qui posuerunt ignem conuenientius dixerunt. Et hoc videtur esse de mente Philosophi in primo meta. tex. cō. 13. inquit. n. apparet enim utique maxime elementare esse omnium, ex quo fit primo congregatione: tale vero est, quod minutissimarum partium, subtilissimumque sit corporum. Unde quicumque statuunt ignem principium maxime conuenienter huic rationi dicunt, id est secundum istum modum asserentem generationem fieri per congregationem partium magis videntur ad hanc rationem, & fundamentum dicere ponentes ignem esse elementum, ex quo per congregationem partium omnia generantur, quam ponentes vnum ex reliquis, quia est subtilissimum partium inter omnia. non igitur Aristoteli. laudat eos absolute, sed dicit hoc sequi ad rationem eorum erroneam. & ista est melior solutio quam prima, quae est beati Thomae in 1. physico. in loco allegato. Et, cum haec scripsissem, inueni Alexandrum isto modo dicere. inquit. n. Hec praefatus quare, cur nulla ratione terra debeat aliorum elementum esse, ut vulgo mortales putant, atque adeo Hesiodus existimauit, qui hanc primam post chaos

phao: generis esse tradit, sententiā suam vulgari testimonio confirmans. sed fortasse de terra dicit, nisi priores ad modum generationis spectantes illa elementa esse iebant, cur non terram quoque ipsam, ut homines communiter opinantur elementum esse dicebāt quibus dictis, redit ad id quod dixerat, elementum esse statuēbant, siue de horum quatuor numero, siue medium corpus inter ignē & aerem, horū neminem recte dicere. Ecce quo Alexander exponit illa dicta sequi ad fundamentum erroneum Antiquorum, nō quod illis assensuā Aristotelem ex mente propria, & multum fuit gauisus animus meus. inquit enim Aristotelem in tex. 14. fm igitur hanc rationem, nec si quis horum aliquid præter ignem dicit, nec si quis aerem quidem dēsius hoc ponit, aqua vero tenuius, nō recte utiq; dicit. Vnde fm solutionem sancti Thomæ Aristotelem videtur assensuē illi dicto, quod videlicet generatio fiat fm subtilitatem partium, quod in falsum est, quia Aristotelem non assensuē Antiquis generationem fieri præsertim simplicem per congregationem, immo primo de generatione & corruptione tex. cō. 86 & 89. cō. 90. & 1. de generatione. tex. cō. 4. dicit mixtionem non esse per paruitatem partium, licet illud coagat ad illud, quia tunc mixtio esset ad sensum. Et hoc testatur etiam Cōment. 1. meta. commen. 16. inquit enim, mixtio nō est per paruitatem partium, sed mixtio vera est, ut mixta alterentur, donec ex eis fiat forma media. verbi gratia forma oxymellis, quæ fit ex mixtione mellis & aceti.

2. physico.
cōm. 14.

Vigesima materia contradi. est in cō. 14. ibi enim dicitur quod contrarietas est minus sensibilis in medijs, quam in extremis. ex hoc sequi videtur quod cum terra sit extremum, aqua autem sit medium. ut etiam hic dicitur, sequitur terram frigidiori esse aqua. Et hoc idem formari potest ratione, nam quanto aliquid distat à motu celi, tanto illud est frigidus. quia, ut scribit Commentator. 2. celi. cōm. 94. Remotio à motu dat grauitatem; & quærit, & frigiditatem, sicut violentia dat leuitatem, & caliditatem & motum. modo sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis. & maxime ad maxime. si remotio igitur à motu dat frigiditatem, ergo maior maior est, & maxima remotio maximam frigiditatem dabit. sed huiusmodi est naturæ remotio, ut patet ergo terra est

primū frigidiorū. Huius tamen oppositum inuenitur in dictis Aristotelem & Cōment. 2. de generatione. tex. cō. 2. ubi habet terram esse magis siccā quā frigidā, aquam vero magis frigidā quā humidā. ista materia est multum difficilis solutionis. & signum difficultatis eius est diuersitas opinantium. Aliqui propter primam rationem mouent, & alias quam plures tenuerunt terram aqua frigidiorē esse, sicut Albertus Alem. & multi sequaces. Alij vero tenuerunt aquā esse terrā frigidiorē propter authoritatem Philosophi allegatā in 2. de generatione. & propter duplicem rationē, vnā à priori, & aliā à postenore: quarum quælibet de se per se innititur quintuplici medio, ut est videre in Cōclatore in differētia. 12. Alij vero conati sunt utranque viam tenere, vnicā distinctione conciliātes dicta istorum repugnantia. dicunt tamen duplicem esse frigiditatem. sicut. n. duplex est caliditas, elementalis & celestis, ut est videre 2. de generatione animalium. cap. 3. & 2. cap. de substantia orbis. & 12. meta. cō. 18. sic duplicem aiunt frigiditatem esse vnā elementalem: & tali aquam frigidiorē in quā est terra. aliam vero celestem: & tali terram aiunt esse frigidiorē aqua. & hac via processit Egidius Roma. Est etiam materia ista difficilis, quia multas secū trahit difficultates. quarum vna est, verū quælibet qualitas in elementis existens sit in summo, vel vna tantum, & si fuerit vna tantum, nunquid alia sit remissa per admixtionem sui contrarij, nec ne. & alia quidē est, vtrum vna & eadem proprietates elementalis possit esse eiusdem speciei cum cōsimili reperi in alio elemento. & tertia est, vtrum duabus qualitatibus in summo existentibus in elementis, adhuc mixtio possit fieri, vel non: ut videtur velle Auer. 4. meteo. cō. 10. Et videre meo Thomas de Garbo in summa sua, tractatu primo in summa de elementis quærit. secunda, multum subtiliter profecutus est istas difficultates, & declarauit quod opiniones narratæ non habent aliqua rationem demonstratiuam ad adherēdū potius vni parti quā alteri. quia si qua fuisset ad hoc ratio demonstratiua, probabile est Aristotelem adduxisse: sed ex medijs rationibus innixis quandoque videtur sequi vnum, quādoque videtur sequi oppositum. Et dixit quod illud, super quo debemus inniti in hoc quæsito, est via sensus, quia rectissimus iudex de qualitatibus tangibilibus est sensus tactus: & quia per tactum discernimus aquā frigidiorē esse terrā, ideo tenendum est

Digressio
de qualitatibus
elementorum.

M. A. Zim. Solut. Cont.

est hoc hac sola via: & non propter aliquas rationes, quæ omnes solui possunt: sicut patet intuenti ipsum. Illud autem, quod mihi videtur dicendum in hac materia est unum, quod dicere unum elementum esse frigidius, aut calidius altero contingit dupliciter uno modo quantum ad gradum & intensionem formæ, alio modo quantum ad agere & posse. Itat enim primo modo aliquid esse calidius altero, non tamen secundo modo. sicut flamma stuppe est calidior intensius ferro ignito: ferrum tamen plus calefacit. & potentius quod faciat ipsa flamma, sicut etiam sensus ostendit. Dico tunc terram, quantum ad gradum esse frigidissimam, sicut & aqua. Et hoc sentit Philosophus primo meteo. ubi dicit expresse quod in medio, & circa medium est quod grauissimum & frigidissimum. & ita argumentum primum ex remotione a motu credo ipsum demonstrare ad istum sensum. Nec obstat quod una, & eadem qualitas in summo reperitur in duobus elementis, ubi fuerit diuersis associata qualitatibus, & ubi una minus principaliter competat uni quam alteri. Vnde teneo frigiditatem tam in aqua, quam in terra esse in summo: sed in aqua est humiditati coniuncta, in terra vero siccitati. aqua etiam principaliter competit quod terræ ex isto fundamento: quia secundum fundamentum Philosophi ab uno in quantum unum immediate non provenit nisi unum. Et ideo probabile est, quod si ambæ qualitates in summo reperiantur in uno elemento, tamen prius natura una illarum consequitur formam elementum, quam altera. unde cum ignis sit formalissimum elementorum, convenientissimum videtur quod formalissima qualitas prius secundum naturam sibi competat. Et, quia caliditas formalior est siccitate, hinc est quod, igne calido & sicco existente, dicimus ignem plus esse calidum, quam siccum. & ita discurrendo per alia dicas consequenter. Si vero queratur, utrum aqua sit frigidior terra secundo modo, quia magis infrigidatur, & potest magis infrigidare, hoc patet ad sensum. & qui de hoc dubitat sensu indiget. & sic possunt dicta ista concordari. Et licet positio ista contradicat Auer. 4. meteo. c. 10. ubi videtur dicere duas qualitates in fine non posse reperiri in uno, & eodem elemento, quia tunc non posset ex elementis contrariis in ambabus qualitatibus fieri aliquid nec possent adinuicem misceri, & reperiari, istud tamen non multum mouet: tunc quia autoritas eius in illo libro, non multum cõter tenetur: quia ibidem primo meteororum posuit dari epicyclos, & eccentricos,

quos tamen destruit infinites in. 1. c. 11. tunc est, quia si ratio illa aliquid cogit, sequeretur quod ignis & aqua nunquam possent agere. nam, cum actio sit merito contrarietatis ignis: ergo per caliditatem agat in frigiditatem aquæ. & cum ambæ istæ sint in summo, sequitur igitur quod non erit actio. Nec valet si dicat quod reactio non fit per easdem qualitates. quia tunc sequeretur quod quodlibet elementum non posset in aliud immediate conuertere contra Philosophum. 2. de generatione. Quod. n. tunc ignis conuerteretur in aerem? Si. n. ignis patitur ab aere per humiditatem, per quid reaget. si per siccitatem habeo intentum, quod reactio fit per easdem qualitates. si per caliditatem, hoc non potest stare, quia actio est merito contrarietatis. modo caliditas non contrariatur humiditati, sed frigiditati. Nec valet, si dicatur reactionem non posse fieri in elementis habentibus symbolum, sicut quidam dicunt. quia istud est contra Philosophum primo de generatione in infinitis locis, ubi dicit quod quæcunque contrarietatem habentia communicant in materia, in agendo reparantur. Et ista etiam est mens Alexandri, & Iohannis Grammatici in primo de generatione, & in secundo, precipue super expositione tex. c. 8. ubi expresse ponit reactionem per easdem qualitates: cum actio sit merito contrarietatis: sicut expresse Philosophus dicit. Itæ tunc sequeretur quod in habentibus symbolum non esset facilior transitus, sicut patet discurrere. Si igitur Cõm. intelligat ambas qualitates in elemento simplici non esse in fine. id est in summo quantum ad gradum, sed una sit in summo, & alia sit remissa, non sum cum ipso. nam in habentibus contrarium remissio fit per admixtionem contrarii, iuxta illud Philosophi, illud est albius, quod est nigro impemixtum. Et ideo sequeretur quod elementum non esset simplex. Et hoc est quod ante nos tenuit precipuus expositorum Antiquiorum Alexander super commento suo in primo meteo. Inquit enim, magis quidem aqua frigida quam terra: sed non mixtura caliditatis terra est minus frigida quam aqua, & magis est terra sicca quam ignis: sed non ignis mixtura humiditatis est minus siccus. & magis quidem calidus ignis quam aer: sed non mixtura frigiditatis aer minus calidus quam ignis. & aer magis quidem humidus quam aqua: sed non solidi alicuius mixtura aqua minus humida quam aer. non. n. utique aliquod simpliciorum corporum esset. hæc ille ad litteram. Potest etiam illud alia ratione fulciri. quia, si qualitas altera esset permixta suo contrario, tunc Aris.

ex combinationibus quatuor qualitatum primarum non sufficienter ostendisset numerum quaternarium elementorum. dicit enim qd caliditas & siccitas constituunt ignem, qd si vidisset aliquam humiditatem siccitati ignis coniungi, utiq; & illi⁹ meminisset. & hoc videtur sentire etiam Commentator in. 3. cœli. cōmen. 67. Si autem autoritas Commentatoris intelligatur quantum ad posse, scilicet qd vnum elementum non habet ambas in fine, sic sum cum ipso. quia, ut est ipsius Philosophi sententia. 2. de generatione. 2. cōmen. 48. mixtio non fit, quando alterum dominatur super alterum, neque qn habent æqualem potentiam. Si enim potentia alterius fuerit simpliciter dominans, corruptio erit dominati & generatio dominantis. & si æquales fuerint potentæ, tunc non fiet alteratio, sicut declaratum est in. 4. meteor. supple tu in cōmen. 10. superius allegato. & cum potentia alterius fuerit dominans dominati non dominans simpliciter, generabitur ex eis aliquod medium, sed tamen declinat ad partem dominantis. hæc Commentator. Patet igitur exponendo Auerroem, qd elementa non habent ambas qualitates in fine non quantum ad gradum, ita qd vna sit in summo, & alia sit remissa per suum contrariū, sicut cōmuniter oēs posteriores exposuerunt: sed hoc intelligitur quantum ad potentiam agendi: sicut ipsemet seipsum declarat in verbis allegatis. Et sic verificant dicta Philosophi, quæ adinuicem videntur aduersa. qn. n. dixit primo meteororum terram esse frigidissimā, hoc est verum quantum ad gradum, quia non est terræ frigiditas caliditati permixta, ut bene dixit Alexander. quando vero dixit. 2. de generatione. 23. aquam esse magis frigidā qd humidā, & terram magis sicciā qd frigidā, hoc intelligitur quantum ad posse. quia plus potest infrigidare aqua qd terra: sicut sensus demonstrat. Aut aliter potest dici qd Philosophus ibi nō comparat vnum elementum alteri in eadem qualitate, ita qd velit aquam esse terrā frigidiorē: hoc enim nō dicitur in litera: sed ibi comparantur duæ qualitates ad vnum, & idem elementum. & quia ab vno, in quantum vnum, non prouenit immediate nisi vnū, propter hoc dicuntur ignem per prius sibi determinare caliditatem qd siccitatem, & aerem per prius humiditatem qd caliditatem. cum hoc tñ stat tñ ignis qd aeris caliditatem summam esse. nulla enim in hoc est contradictio, qd eadē qualitas in summo possit reperiri in duobus

subiectis specie differentiis, sicut patet. Ad contradictionem igitur formaliter respondentem dicimus, qd quando dicit Commentator qd contrarietas est magis sensibilis in extremis qd in medijs: illud habet veritatem de medijs per compositionem ex extremis, nō autem habet locum de medijs per comparisonem. aqua autem est medium inter terram & ignem secundo modo. Quod si dicatur qd Commentator, & Philosophus loquuntur de medijs sūm comparisonē, quia laudat illos, qui posuerunt aerē esse subiectum, vel aquam, potius qd illos, qui posuerunt ignem vel terram. Respondetur, qd Philosophus loquitur ibi sūm opinionem Antiquorum, qui credebant aquam ex quo est medium sūm situm, & etiam sūm comparisonem inter elementa, sicut testat Cōmen. 4. cœli. cōmen. 26. qd haberet minus sensibiles qualitates qd terra vel ignis. quod tamen non est verum, maxime loquēdo de aqua, ut comparatur terræ in qualitatibus alterariis, sicut est frigiditas & humiditas. nulli enim dubium est qd frigiditas aquæ est magis sensibilis qd frigiditas terræ. Si vero intelligatur propositio Cōmen. etiam in istis medijs sūm situm & comparisonem, dicimus contrarietatem in medijs talibus esse minus sensibilem qd sit contrarietas in extremis, verum est quantum ad qualitates localiter motiuas. quia terra est grauis simpliciter, aqua autem est grauis in respectu. similiter aer est levis in respectu, sed ignis est levis simpliciter. quo aut ad qualitates alterariis non credo illā propositionē esse vniuersaliter verā in talibus medijs, non per compositionē extremorum resultantibus, licet quandoque verificari possit. sicut caliditas ignis est magis sensibilis qd caliditas aeris. sed qd vniuersaliter verificetur hoc non video. Et per hoc patet ad auctoritatem Philosophi & Commentatoris hic. Sed ad auctoritatem eius. 2. de generatione iam dictum est. ista sunt, quæ sentimus in hac materia, quæ licet noua videantur, forte tamen sunt satis antiqua, sicut poteris intueri. Non me latet concordia Modernorū dicentū aquā frigidiorē terrā quantum ad gradū, terram autem frigidiorē quantum ad formam: quia multitudo formarū insequitur multitudinē materię. tñ primū dictū eorū non credo verū esse, quia non video quō posset teneri simplicitas in elementis cū remissione alterius qualitatis per admixtionē cū suo contrario. Et tu magnifice dñe Marcelloni, super hoc confiderabis, sufficiat mihi agitare

Solutio contradictionis.

M. A. Zim. Solut. Cont.

Intellectum tuum in istis. tu autem bonitate ingenij tui, & solertia poteris facile veritatem intueri.

1. physico.
com. 56.

Solutio.

Vigesimaquarta contradi. est in eodem cō. 56. Quia ibi dicitur qd subiectum est in potentia pura utriusque extremi. Huius tñ oppositū dicere videtur infra in cō. 82. 1. phy sic. Ad hoc est dicendū distinguendo de duplici in subiecto, primo, & secundo: sicut ipsemet distinguit in cō illo 82. Et loquēdo de primo subiecto, quod verius appellatur prima materia q̄ subiectū, ut statim dicā, tale est in potentia pura utrunq; extremum. & tale subiectū Cōm. distinxit cōtra mediū in hoc cō. 56. Sed loquendo de secundo subiecto, qd vere subiectū dicitur, tale non est in pura potentia utrunq; extremum: quia tale est in actu, aut modo medio inter actū & potentiam. Dixit autem notabiliter primū subiectū, quod est in pura potentia utrunq; extremū rectius dici materiam q̄ subiectum & per oppositū secundum subiectum rectius appellari subiectum q̄ materiam. Erista fuit sententia Philosophi ad principium primo meteo. ut ibi deducit Alex super illo verbo, quare accidentium circa ipsum ignem quidem & terrā, & cognata his, ut in materiz specie, oportet putare eorū, quę sunt subiectum. n. & patiens appellam⁹ hoc modo. Et ista etiā est sententia lucidissimi Themistij in paraphrasi super. 1. phys. in digressionē, quā facit de potentia materiz, & eius priuatione. Nō ē materiz cū potentia & priuatione est, dicitur. n. materia earū rerum, quę nondum ortę aut factę sunt. Vnde, si consideremus materiam, ut est priuata forma, sic materia recte dicitur. sed cū accipit pro subiecto, ut sic cum priuatione non est. unde materia, ex qua generatur homo, antequā hominis formam recipiat materia recte nūcupatur. sed vbi forma hominis est affecta, non amplius ut sic materia dicitur. sed subiectum: Vnde autoritate Boetii materia qualitatibus informata nō amplius materia remanet. nam fm se informis est, & speciebus omnibus caret: sed adhibitis qualitatib⁹ materia abit in subiectis. Et propter hoc dixit etiā Auer. imitando istā sententiā in. 2. ca. de subst. orbis: & in. 8. meta. cō. 12. qd cōelum rectius dicitur subiectū q̄ materia. quia videbat in cōelo non esse materiam, quę sit in potentia pura utriusque extremum: sicut sonat ratio materiz. nec est ibi priuatio formę substantialis, ad quam sit in potentia: quę priuatio importatur per nomen materiz ex sententia Themistij, sed quia

semper est actu sub sua forma, ideo rectius dicitur subiectū, q̄ materia. Accedit ad hoc, quia materia etiam est ex quo fit aliquid, ut inexistente. 2. phys. 17. Sed quia forma cōeli non educitur de potentia eius, cū sit abstracta, hinc etiā dictum est, & bene, cōelum rectius subiectum, q̄ materiam dici.

Vigesimaquinta contradi. est in cō. 56. Quia ibi ponens differentiā inter subiectū, & mediū dicit qd mediū est utrunq; extremum, non pura potentia. Huius tñ oppositum reperit in dictis eius. 10. met. cō. 7. vbi loquens de coloribus medijs, inquit qd non debet aliquis dicere qd alij colores cōponuntur ex albo & nigro: qm nigrū est priuatio albi, sicut obscuritas est priuatio lucis. Ad hoc consueuimus dicere hmitan. 10. propositionem istā Auer. quę dicit: qd media cōponuntur ex extremis, distinguendo de duplici medio: sicut ipsemet distinguit. 4. cōeli. cō. 26. Quoddam. n. est mediū per cōparationē sicut dicimus qd aer est mediū per cōparationē inter graue simplr, & inter leue simpliciter. nam respectu ignis grauis est, respectu aquę & terrę est leuis. propter hoc tñ non dicimus aerem esse compositum ex graui & leui. & ideo de talibus medijs loquendo, extrema nō sunt in actu permixtione in essentia mediorum, sed solum quantū ad denominationē sunt in eo, quia talia media in cōparatione vnius extremi sumūt denominationē alterius. Aliud est mediū per realē cōpositionem ex extremis. & de talibus verificantur dicta Auer. hic, & 5. phys. cō. 6. 19. & 52. & 10. meta. cō. 23. vbi adducit rationem demonstratiuam super hoc, qd media inter contraria sunt cōposita ex extremis. aliter. n. non esset mot⁹. & sic in coloribus medijs sunt colores extremi formaliter, in esse tñ reſtracto. & ista est indubitata sententia Cōm. in hoc. quicquid dicat Burleus in hoc, & quidā iuniores, qui nouas phantasias imponunt Auer. Et tunc ad autoritatem Auer. in oppositum dico, qd noluit dicere qd colores medijs non cōponantur ex albo & nigro absolute, sicut male intellexit Burle⁹, & sequaces. Sed non cōponuntur tanquā ex duob⁹ principijs eque perfectis mensurantibus suum esse. Et hoc voluit dicere ibi Philosophus. & Cōm. quia ibi volunt ostendere qd in omni genere est deuenire ad vnum primum, quod est metrum & mensura omnium, quę sunt in illo genere. & ita in genere colorum est color albus, qui est metrum omnium aliorum colorum. Et, quia aliquis posset dicere qd, cū colores

1. physico.
com. 56.

colores medij sint cōpositi ex ambobus extremis, scilicet albo & nigro, posset aliquis opinari q̄ tam albedo q̄ nigredo est mēsurā aliorum, & ita nō esset vnum primum metrū respectu oīum. Et Philosophus, & Commē. videntes istam obiectionem, excludunt eā, dicentes q̄ hoc non potest dici, quia nigrū est priuatio albi, sicut tenebra est priuatio lucis. modo ratio mensurandi competit habitui non priuationi, iuxta illud Philosophi 1. de anima 85. Recto & ipsum, & obliquū cognoscimus. Et q̄ ita fuerit mens Auer. ostendūt verba sua sequētia. quia vbi dixit q̄ nō debet aliquis dicere q̄ alij colores cōponuntur ex albo & nigro, qm̄ nigrum est priuatio albi, sicut obscuritas ē priuatio lucis, statim subdit ergo in coloribus nō est principium & mensura, nisi vnum. Bene igitur diximus glossando colores medios non cōponi ex extremis, tanquam ex duabus mensuris, non tamen absolute sunt incompōsitū quantum ad esse.

1. physico.
com. 60.

Solutio.

Vigesima sexta contradi. est in cō. 60. vbi dicit q̄ illud, qd̄ vere generat, est materia. Hui⁹ tñ oppositū dicit ipse infra cō. 74. & 7. meta. 21. & 26. & 25. vbi habet q̄ vere generatū est et positū, & materia & forma generant per accidēs. Nisi esset q̄ aliquid vere gñari dupl'r sumit, subiectiue, & terminatiue. subiectū .n. gñationis vere dicit gñari, prout videt' licet est fundamentum deferens generationem. nam, cum motus sit vere in mobili non in motore, nec in forma, quæ acquiritur, vt accidens in subiecto, ideo mobile debet denominari à motu. vnde Cō. 5. phys. cō. 3. Cum motus est aliud ab eo ad quod est motus & est forma, manifestum est q̄ motus est in moto, non in illo, ad qd̄ est motus, & est forma licet igit' passio vere denominat passum, sic motus vere denominat mobile. & ideo, cum materia sit vere subiectum generationis, ideo verissime dicitur generari. Alio modo aliquid dicitur generari terminatiue quia videlicet tale accipit esse per generationem. & modus iste est famosior. & de isto locutus fuit Philosophus in 7. meta. tex. cō. 17. & 11. vbi dicit q̄ illud, qd̄ fit, oportet q̄ sit diuisibile semper, & quod non fit res, nec sphaera: sed ænea sphaera. Et Cōm. in cō. 26. ibidē dicit q̄ agēs facit ex alio aliud, non aliud in alio facit. n. ex materia formatū. nō in materia formā. Et fm̄ istum modum verificat' dictū suum q̄ cōpositū vere & per se generatur: materia aut' & forma per accidēs. primus igit' modus est verior, & secundus est famosior.

Valeant igitur qui dicunt q̄ materia non pot' dici aliquo modo generari. dicunt. n. q̄ ista distinctio posita nunquā inuenta est in Aristo. nec in Auer. Sed videant isti quæso præfens cō. 60. 1. phy. & inuenient q̄ omne generatum semper indiget aliquo subiecto, & est illud, quod in rei veritate dicitur generari, scilicet in tempore, in quo generat' in actu. generatū. n. completum fuit generatum, & non est in actu. generatio igitur, fm̄ q̄ est motus, necessario habet subiectū, & est illud, quod dicit' gñari in actu. hæc ille formalit'. Et in eodem cōmē. parum infra dicit recipiens formā hominis est illud, qd̄ in rei veritate dicit' generari, scilicet illud in quo inuenit' iste motus. & reddens causam subdit' motus. n. debet esse in subiecto, sicut diximus. Recte igit' diximus nos q̄ primus mod⁹ est verior, & secundus est famosior. & hoc prouenit ppter latentiam materiæ, quæ est subiectū generationis. Et ideo prouenit q̄ subiectum generatiōis modo denominatur generari secundum famositatem, licet vere generetur modo exposito.

Vigesima septima contradi. est in eodem cōm. in paucis verbis. Primo. n. dicit quod à veritate nunquam est impedimentum, sed impedimentum semper est à falsitate. Sed parum infra dicit, q̄ qui pri⁹ audiuit leges, & postea Philosophiam, habet recipere veritatem. quia qui habet consuetudinē audiendi falsum, aptus est vt impediatur à veritate. Solut'. sermo ei⁹ sic intelligit', q̄ impedimentum, & malum semper est à falso, nunquam à vero, quia bonum intell's est veritas, & falsitas est malum eius. & in imperfectio. vnde hoc declarat exemplum eius. nā ille, qui consuevit comedere panem, qui est cibus tēperatus, & conueniens, semper nutritur eo, & nunquam impeditur, quin eo nutriatur, sic veritas semper perficit intellectum. per oppositum, qui nutritur cibo nō conueniente naturæ potest impediri ab eo vt non nutriatur. sic est de assuetis sermonibus falsis, quod isti non perficiuntur. Aut aliter. duplex est impedimentum, quoddā, quod attestatur malo, & sic veritas non impedit: quoddam vero, quod est mali destructio, & sic veritas est impedimentum mendacij, quia destruit illud. & sic patet concordia.

Vigesima octaua contradi. est in cōm. eodem. Auer. dicit q̄ in legibus non est verū, neque falsum. Sed hoc videtur impossibile. nam omnis oratio & opinio, quæ significat, aut opinatur aliter q̄ est, est falsa: & si significat.

1. physico.
com. 60.

Solutio.

1. physico.
com. 60.

M. A. Zim. Solut. Cont.

significat, aut opinatur, sicut est, est vera ex prædicamentis in cap. de substantia. Nisi esset quod dictum est sic intelligendum, quod opiniones legum non sunt simpliciter veræ, neque simpliciter falsæ, quia famosum non potest esse ex toto falsum. unde Alex. dicit in libro de Fato, quod huiusmodi opiniones, quæ sunt famosæ apud omnes gentes, & sunt eadē apud omnes, sunt nobis naturaliter insitæ. Pro hoc vide verba eius in fine solutionis. 2. quæstio nis, in. 3. de anima, cō. 5. vbi scribit quod ista intentio apparuit à remotis animam esse immortalem, scilicet intellectum speculativum. & quibusdam interpositis subdit. Et vñ ista intentio animæ est pars vera in propositionibus probabilibus, quæ dicunt animam esse vtrūque, scilicet immortalem & mortalem. probabilia. n. impossibile est ut sint falsa finitum. & hoc apologizauerunt Antiqui. & in representatione illius conueniunt omnes gentes. intelligas autē in ista de lege sua fallit autem hoc de lege nostra, quia tradita est ab illo, qui est infallibilis veritas. Sic etiam intelligitur dictum Philosophi de legibus suo tempore institutis, de quibus inquit in. 2. meta. tex. cō. 14. quantam vim habeat consuetudo leges ostendunt, in quibus fabulosa & puerilia plus possunt propter consuetudinem, quā si cognoscerem⁹ ea. Dicit enim Cōm. quod plures opiniones scientiæ Diuinæ ponuntur in legibus non ad sciendū, sed ad inquirendum bonitatem. Et causa in hoc est, quia hominum complementum, non completur nisi per congregationem, & congregatio per bonitatem. esse ergo boni est necessarium, & non est necessarium eos scire veritatem. ita etiam scribit Philosophus in. 12. meta. in tex. cō. 50. multa iam adducta sunt fabulose ad persuasionem multorum, & ad opportunitatem multorum ad leges & conferens. Vnde Themistius in primo de anima cap. 22. scribit quod Pythagoras fabulose comminisceretur transmigracionem animarum in corpora indiscriminatim ad civilem aliquem usum. Vnde Vergilius, Primus in orbe Deos timor fecit. sapientes enim ut inquit Plato in Dialogo de morte, ut vulgus institueretur, persuaserūt supplicia esse post mortem animarum in alia vita, & etiam Mahumeth obseruantibus legem promissit mel & lac. Quicquid sit de alijs, lex Christi vera est, & pro veritate mortuum esse fatemur, & vere resurrexisse, qui iudicabit in veritate omnem creaturam rationabilem.

Vigesimanona contradi. est in textu. 62.

Arist. distinguit duplicem generationem, & in simpliciter dictam, quæ est substantiarū, & in secundum quid, quæ est accidentium. Sed huius oppositum legitur in. 3. meta. in tex. cōm. 16. vbi dicitur, quod generationes non sunt nisi in substantijs, non in accidentibus. Solutur. Arist. & Cōm. loquuntur ibi contra Antiquos ponentes vnum esse ens, sicut fuit Parmenides. nā oportet ipsum intellexisse ens, quod erat vnū, esse substantiā. nā si esset accidens, cum accidēs nō possit esse sine substantia, tūc plura essent ea, quæ sunt apud ipsum. igitur sequitur quod, cum nullum sit ens, nisi substantia, omnis generatio erit in substantijs, non in accidentibus. Ad hominem igitur est sermo eius, non quod ipse hoc concedat.

Trigesima contradi. est in cō. 62. vbi dicitur videtur generationem successiue fieri. inquit. n. quod partes oppositi successiue recedūt à subiecto, & fiunt in ipso partes generati. & similiter est in substantia. in spermate. n. apud generationem hominis non cessant partes spermatis recedere, & partes fieri hominis, donec forma humana perficiatur. et hoc, si forma hominis recipit paritionem. Et huius tñ oppositum reperitur in dictis suis super. 6. phy. cō. 32. vbi vult generationē fieri subito, & quod non est motus, sed finis motus. Debes scire ex sententia Auer. quod generatio sumitur dupliciter. primo pro aggregato ex alteratione præuia, & ex subito prouentu formæ. alio modo pro subito prouentu formæ tantum. ista distinctio colligitur ex cō. 59. 6. phy. Vltius scias Auer. tenuisse omnem formam materialem extensam esse ad subiecti extensionem, sicut potest videri ab ipso primo cap. de substantia orbis. Vltius notare debes Auer. posuisse minima naturalia in rebus naturalibus. datur. n. minima caro. 1. phy. 38. & alibi infinites. Dubium tñ arduum est, an de intentione Auer. in formis intensibilibus, & remissibilibus, sicut sunt formæ elementorū, sibi ipsum sit dare minimum: sicut etiā dubium est verum in qualitatibus habentibus contrarium sit dare minimum ex parte formæ. Et in hoc est magna discordia apud viros magnos. Aliqui voluerunt dari minimū ignem genitum, ita quod volunt generationē elementi fieri isto modo. imaginantur quod primo inducitur minimum ignis in materia. sed post illud minimum imaginantur generationem elementi fieri successiue per partem ante partem in infinitum. unde illi consequenter dicunt quod etiam in qualitatibus elementorum est dare minimam quantitatem.

Solutio.

1. physico. com. 62.

Difficultas, an de minimū i formis elementorū, & etiam i qualitatibus habentibus contrarium.

1. physico. tex. 62.

nitatem, cui respondeant minimū alteratū
esse, minimum gñabile de forma elementi.
& quia post illud minimū qualitas per par-
tem ante partem generat, & sit, ita dicunt
de forma elementi post minimum gñabile
sui sit per partē ante partē in infinitū. Alij
vero magnæ autoritatis viri tenent de in-
tentione Auer. formas elementorū, cū il-
læ intētibiles sint & remissibiles, fm ipsum
ad intensionem & remissionem suorū acci-
dentium intendi & remitti, & satis probabi-
liter videre meo tenent non dari minimū
ex parte formæ in talibus. & consequenter
tenent q, in qualitatibus ipsorum elemen-
torum non est dare minima, immo tales
qualitates inducuntur per partem ante par-
tem in infinitum. & ratio est ista, quia tales
qualitates habent contrariū: vbi aut contra-
rietas ibi resistentia: vbi aut resistentia ibi
de necessitate successio, sicut patet in. 4. phy-
sic. cōm. 71. & ita, si debet induci minimus
gradus caloris, cū talis contrariū habeat,
quō in instanti inducetur non video. & in
veritate istud argumentum apud me est
satis efficax pro ista via. & multi, qui op-
positam partem tenuerunt, non potuerunt
evadere ab hoc argumento sine incurſu in
graviora inconuenientia. Et ideo probabi-
lius videtur nobis tenere viā istam, ad quā
pauciora inconuenientia sequuntur, iuxta
illud Cōm. 2. cœli. cō. 1. ex sententia Alexā.
sustentati sumus super sermonibus istius
viri, quia inuenimus eos magis remotos à
contradictione Vnde dicimus non dari mi-
nimam qualitatem, loquendo de qualitatib⁹
habentibus contrarium. & licet non detur
propter rationem dictam minima qualitas
tñ bene tenemus dari minimum alteratū,
quia in talibus datur bene minimum quō
ad subiectum, non tñ quantum ad formā.

In motu
dat mini-
mū, quo
ad subie-
ctum, nō
autem vlr
quo adfor-
mam.

Et si adducatur autoritas Cōm. in. 8. phy-
sic. 23. vbi dicit q, in omni motu est dare pri-
mū: & per consequens in motu alteratio-
nis est dare primum, & ita dabit minima
qualitas. Ad hoc dicimus q, bene in omni
motu est dare primū, verū est quantum ad
subiectū, non aut vlr hoc est verū quantum
ad formā. & ita dicimus q, in motu altera-
tionis est dare primum alteratū, non pri-
mam qualitatem per alterationem inductā.
& per istam glosam solvuntur oēs autori-
tates, in quibus Cōm. videt ponere minimū
in talibus formis, quæ variet & ferē infinite
sunt. Loquendo aut de formis materialib⁹
mixtorum, quia illæ sunt veræ substantiæ,
& non intenduntur, neq, remittuntur, tales

acquirunt partibiliter. sed ista partibilitas,
& successio non habet attendi sic, q, conti-
nue per partē ante partē in infinitū acqui-
rantur, sed acquiruntur per minima. prius
enim disponit materia qualitatiue, & quan-
titatiue, & deinde introducit vnū minimū
formæ in primo non esse formæ preceden-
tis. & sic de secundo minimo dicendū est.
& sic intelligit dictū Auer. hic dicentis, q,
non cessant partes spermatis, per partes. n.
spermatis, & hōis intelligit ipse minima, q,
successiue, i. vnū post aliud inducunt, non
successiue, quia continue. His igitur stan-
dibus, respondet soluendo contradictionem,
q, loquendo de generatione simplicium, ta-
lis sit successiue ad modum declaratum ex
hoc tñ non sequet gñationē illam esse mo-
tum, quia est fallacia consequentis, quia vl-
tra diuisibilitatem formæ requiritur q, subie-
ctum motus sit ens in actu, ad hoc q, sit ve-
re motus. Vnde etiam Linconiensis. 1. poste-
rio. in fine illius capituli. Si autem est idem
syllogistica interrogatio. super isto exēplo
Philosophi dicētis ignē generari in multi-
plicata analogia, dicit q, in simplicibus for-
ma generata induit partem materiæ post
partem successiue: quia pars generanti pro-
pinquior citius præparat ad receptionem
formæ substantialis: vnde prius recipit eam
q, pars remotior. sed inquit q, cū pars ali-
qua recipit formam substantialē, non ultra
recipit intensionē in prima forma recepta.
sed, si forma accidentalis fuerit recepta in
aliquo, pōt intendi successiue, vsq, ad sum-
mum caloris: & erit alteratio successiua, &
per diuersitatem, & diuisibilitatem caloris, &
etiam propter receptionē partis ei⁹ post par-
tem in parte sua, & hanc successionem, quæ
est per diuersitatem vel diuisibilitatem formæ
recepta, non habet generationē. tñ gñatio
substantiæ bene habet successionē, q, est per
diuisibilitatem materiæ recipiētis formā sub-
stantialē in parte sua post partē. Et p ista di-
cta Linconiensis voluerunt aliqui cōcordare
quō generatio sit successiua, & quō succes-
sione caret. Sed iudicio meo istud non pōt
stare quantum ad oīa. Nam fm Auer. in for-
mis simplicium pōt esse successio in forma
recepta, quia ipse tenet q, formæ elementorū
intenduntur, & remittuntur. & ideo
adhuc remanet difficultas qualiter genera-
tio formæ elemēti ab alteratione distingua-
tur, cū vtroq, sit vtraq, successio, maxi-
me fm secundam viam. Et propter hoc di-
cimus q, differentia est ex parte subiecti, &
ex parte termini, quia subiectum gñationis

est ens in potentia alterationis vero subiectum est ens in actu. similiter terminus unus est substantia, aut modo loquendi Comen. id, quod est medium inter substantiam, & accidens, alterius vero terminus est qualitas. si igitur generatio sumatur pro aggregato ex alteratione praeuia, & subito prouentu formae in formis mixtorum, successio est quantum ad alterationem, sed generatio pro subito prouentu formae in talibus fit subito: sicut patet per Comen. 6. physica. 19. de carne. in simplicibus autem dicas consequenter iuxta alteram duarum viarum, quarum prima communior, & secunda verior: ut mihi datur cernere.

1. physico.
tex. 69.

Trigesima prima contradi. est in tex. 69. Aristo. n. & Com. asserunt materiam scibi lem esse per comparisonem, & Com. asserit in com. q. non potest intelligi per se. Sed obuiabam per tex. 24. decimi primae philosophiae, ubi scribitur q. materia negatione cognoscitur. Amplius si verum esset q. materia per se intelligi non potest, sed intelligitur in comparisonem, sequeretur q. materia esset per se in capitulo relationis, quod abhorret Aristo. locans ipsam in praedicamento substantiae, ut patet in 2. de anima. tex. comen. 2. & tunc relatio esset in substantia materiae: quod etiam ipse Com. abhorret in 1. phy. com. 70. & in 1. cap. de substantia orbis. Dicimus: nos quod duplex est cognitio materiae. Vna est, quam veniamur ex nostra prima cognitione naturali. & ista est prima quoad nos, & pertinet ad naturalem. & de hac verum est q. cognoscitur semper per analogiam, & comparisonem ad formam, aut ad habens formam & sic intelligitur sermo eius hic. & sic materia dicitur relative ad formam, ut a Naturali concipitur. Et propter hoc Aristote. in 2. phy. tex. com. 26. dixit q. materia dicitur relative ad formam. Alia est cognitio a priori de materia. & ista pertinet ad Diuinum. unde, cum scientia Diuina ordine doctrinae sit vltima, ut asserit Comen. in 7. meta. com. 39. & Auicem. in principio suae primae Philosophiae, postquam Diuinus praesupposuit esse materiae inuestigatum per transmutationem substantialem ab ipso naturali, ut vult Com. 1. phy. com. vlti. contra Auicem. deinde ipse cognoscit ipsam per negationem, & cognoscit ipsam a priori in quantum ens, & in quantum substantia, immo etiam in quantum ens in potentia, quia potentia & actus sunt de differentiis eius. Et ista est sententia lucidissimi Themistii in 1. phy. in digressionem de potentia & priuatione

ne materiae. & est sententia Alex. quam eodem insequitur diffuse Com. in 12. primae philosophiae in comen. 14.

Trigesima secunda contradi. est in com. 69. primi phy. ibi. n. dicit q. primum principium in hoc genere non potuit sciri in hac scientia: sicut primum subiectum. per primum autem principium intelligit primam formam, quae Deus est. Huius tamen oppositum reperit com. vlti. in hoc. 1. & com. 3. 8. phy. si. ubi habet contra Auicem. haec verba. Et quod existimauit Auic. q. Diuinus debet demonstrare primum principium esse falsum. Et accedit ad hoc q. primum subiectum fuit scitum in scientia Naturali demonstratione signi: sed substantiae separatae secundum ipsum, & per consequens prima forma, quae est primum principium in scientia Naturali, demonstrantur demonstratione signi ergo primum principium potest sciri in hac scientia, sicut potuit sciri primum subiectum cuius oppositum ipse dicit. Et ad hoc aliqui de nouo incipientes philosophari dixerunt de intentione Auer. Metaphysicum posse demonstrare substantias separatas esse demonstratione signi. sed dixerunt q. altiori modo q. sit medium naturale. Naturalis. n. demonstratione signi in 8. phy. probat primum motorem esse: sed Diuinus in 12. meta. demonstrat primam formam esse, quae est idem re cum primo motore. Et confirmant hoc autoritate Com. 12. meta. com. 5. & 6. & 3. meta. com. 3. Sed istud est dictum erroneum, & nullo modo potest stare quod dicitur. Et ratio est ista, quia secundum Auer. 1. phy. com. vlti. & 2. phy. com. 12. & 26. nulla scientia, siue vniuersalis fuerit, siue particularis, demonstrat suum subiectum esse aliquo genere demonstrationis. Et ratio est. quia ut ipse dicit subiectum in qualibet scientia supponitur tanquam notum. vel quia ipsum de se est notum vel quia assumit ex alia scientia tanquam notum. tunc sic, prima forma, ut prima forma, est subiectum in Metaphysica, modo loquendi Auer. de subiecto, siue sit adequatum siue principaliter pars subiecti: ergo primam formam esse, ut sit diuinus non potest demonstrare. Et ideo auctor nobis visum est dicere, repetentes ea, q. diximus a principio q. de duabus primis causis considerat Naturalis, s. de primo motore, & de prima materia. de prima autem forma. & de primo fine considerat Diuinus. Nam ut scribit Com. 7. meta. com. 9. in Naturali philosophia potuit cognosci prima materia. non autem prima forma. & ratio est ista. quia ex transmutatione substantiali, quae est

1. physico
com. 69.

est solo materie, ut ipse dicit, materia omnium materialium sciri potuit, utpote ex medio comuni, in quo omnia ista inferiora communicant participatione materie, sed forme rerum naturalium, quia plures sunt, & non habent unam actionem communem, ideo non potuit Naturalis ex actionibus formarum in scientia Naturali demonstrare primam formam esse. consideratio autem de forma, inducens ad primam formam, est consideratio de forma, ut est substantia. Naturalis autem non sic considerat. Et forte ista verba male intellecta fuerunt causa illius opinionis adducte. Sed adverte quod Diuinus bene declarat primum principium, quod sit forma & finis omnium entium: tamen hoc est, postquam accepit pro constanti a Naturali Philosopho, quod mouens eternam substantiam est abstractum a materia. Diuinus enim tunc esse Dei declarat, ut est prima forma, & primus finis, & primum efficiens omnium entium. Bene igitur tenemus de mente Auer. quod postquam Naturalis via motus demonstrauit substantias abstractas esse, tunc Diuinus declarat quod tales abstracte substantie sunt principia sensibilibus substantiarum, ut substantie sunt sub ratione finis & sub ratione forme: nunquam tamen concedimus Diuinum demonstrare primam formam esse de ratione signi, sicut sancti sibi imponunt. quia impossibile est scientiam aliquam habere rationem formalem sui subiecti ignotam. modo, ut dixi, substantie abstracte sunt subiectum in Metaphysica: non ut sunt motrices, sed ut sunt forma & finis omnium. Et licet Com. dicat. 2. meta. co. 4. quod prima causa omnium entium declaratur in scientia Naturali, illud tamen non oportet intelligi in quantum omnium entium absolute contracte, videlicet ut est prima causa omnium entium sensibilibus & mobilibus. Naturalis. n. formaliter demonstrat primum motorem esse, qui est primum ens, non tamen formaliter demonstrat primum ens esse, ut sic. Ex hoc colligas de intentione Com. philosophiam Naturalem non demonstrare subiectum formale Metaphysicæ, sed materiale tantum. Nam subiectum formale Metaphysicæ sunt substantie separate, ut sunt finis & forma. & sub istis rationibus non demonstrantur esse in scientia Naturali: sicut expresse scribit Com. in co. allegatis, videlicet com. 9. 7. meta. & co. 5. 12 meta. & 7. meta. co. 5. Dicit etiam quod prima questio in scientia Naturali deducit in cognitionem primæ materie, et formarum naturalium, & primi motoris, sed prima questio in scientia Diuina pducit

in cognitionem primæ forme ultimi entis, & ultimi finis. Sed contra hoc magnificentia tua subtilissime dubitauit. Nam secundum Auer. 12. meta. co. 5. & 6. & 10. meta. co. 7. idem est primum mouens, prima forma, & primus finis, si igitur Naturalis demonstrat primum motorem esse, ergo poterit etiam demonstrare primam formam, & primum finem. & ad hoc dico iuxta doctrinam Auer. 12. meta. co. 6. stat aliqua esse subiecto eadem, quæ tamen proprijs rationibus sunt distincta. & sic est in casu isto. licet. n. primus motor, & prima forma, et primus finis sint eadem subiecto, non sunt tamen rationibus formalibus eadem. Et ideo stat unum & idem obiectum sub vna ratione considerari ab vna scientia, & secundum aliam rationem considerari ab alia scientia, sicut testatur Com. 1. phy. co. 71. Et per hoc soluitur argumentum Subtilis doctoris, quod adduxit. questio. 4. in 6. meta. inquit enim. Si naturalis demonstrat subiectum Metaphysicæ, tunc philosophia Naturalis esset prior Diuina. quod falsum est. Et ad hoc dicimus nos quod hoc argumentum demonstraret, si Naturalis formale subiectum Metaphysicæ demonstraret. quia si tale demonstraret, non posset illud a posteriori demonstrare. quia, ut dixit Com. consideratio de forma, quæ inducit ad primam formam, est consideratio ut forma est substantia, non ut forma est naturalis. relinqueretur igitur quod illa demonstratio fieret a priori. & ita Naturalis haberet aliquam rationem priorem simpliciter, per quam demonstrare posset primum subiectum Diuinæ scientiæ: quod est mere impossibile. & sic Naturalis esset scientia simpliciter prior. nunc autem Naturalis non demonstrat nisi subiectum materiale Metaphysicæ: quia demonstrat primum motorem esse, qui est subiectum materiale Diuinæ scientiæ. quia illud, quod est primus motor, & subiectum materiale: prima autem forma, & primus finis est subiectum formale. Ad subiectum igitur materiale Naturalis habet medium a posteriori: illud est motus. & sic ex quo Naturalis materiale subiectum scientiæ Diuinæ esse demonstrat a posteriori: sequitur, quod sit prior via doctrinæ, non autem simpliciter. quia subiectum formale eius, nec a priori, nec a posteriori Naturalis demonstrare potest. & ad hec non aduertunt Moderni, sicut nostis. Et tunc dubitabis. Cum subiectum formale Metaphysicæ non videatur omnino notum esse, videtur igitur, quod in aliqua scientia demonstrari possit: in nulla autem scientia videtur demonstrare posse.

M. A. Zim. Solut. Cont.

nisi in Metaphysica ergo prior opinio vera. Et ad hoc dicimus cum Arist. nostro & Themistio, & Auer. 2. poste. tex. com. 9. q. talia subiecta scientiarum demonstrari non possunt: sed, si indigeant aliqua notificatione, illa non erit demonstratio, sed inferior ad illam, & ad syllogismum categoricum. Vnde Themist. ibi habet ista aurea verba, quæ volui adducere propter quosdam peruersos Arist. & bonarum literarum. inquit. n. in 11. ca. hæc verba. At quæ per se sunt, nec in alio in sunt, in his eadem ratio obseruari non potest: quod videlicet demonstrari possint quod sint res alteri inherentes, de quibus supra locutus fuerat in verbis immediate precedentibus. Et reddens causam subdit, quia causam superiorē non habet, per quā monstrentur, cuiusmodi sunt sua scientiis singulis subiecta, quæ tū vt sint, tū quid sint certū, & constitutum esse necesse est: nec alio modo cognoscibilia euadunt quā aut inductione, aut fide aliqua, aut periculo, demone non euadit. & hoc est, quod dicit Com. enā. 4. celi. com. 22. Alia est latentia, quæ indiget syllogismo, & alia est latentia quæ indiget inductione. & secundo phy. comen. 3. dixit quod syllogismi hypothetici per naturā sumuntur in declaratione illorum, quæ indigent modicula innuitione: sicut vltat diuisio & inductio. per talia. n. nullū omnino ignotū naturaliter ostendi potest. quia aut implicat contradictionē aliquod subiectū in scientia, in qua est subiectū, esse omnino ignotū naturaliter, quia tunc non esset subiectum, tū de subiecto oportet præcognoscere quid, & quia: si tñ contingat subiectū illud aliquā indigere aliqua declaratione, illud fiet per disciplinā materiæ, & non per viam doctrinæ, sicut est triplex genus demonis. Et hoc etiam est de intentione Auer. manifeste in. 1. priorum in digressionē de syllogismo hypotheticis. Dicamus ergo Diuinum subiectū suū formale: habito, & recepto pro constanti à Naturali subiecto suo materiali, declarare illud posse aliqua fide, aliquo periculo, aliqua inductione, vt dicit Arist. & Themist. locis allegatis: sed dicimus ipsum tale demonstrare non posse. Vnde de Com. com. 5. 12. meta. dicit quod primus Philosophus declarat abstractū esse quod est principium substantiæ sensibilis, sed postquam accepit pro concessio huiusmodi esse substantiam à Naturali. ecce quod dicit declarat, & non demonstrat. quia secundum Arist. expresse. 2. poste. tex. com. 9. talia oportet supponere, vt sint, & quid sint, & si indigeant aliqua declaratione, oportet ea alio modo, supple. quod

demonstratio, ea nota facere, sicut bene exposuit ibi Themist. & Com. Vnde si quæras exemplum quo modo potest declarare Diuinus ex consideratione substantiæ vt ens, primam formam esse, dico per syllogismum hypotheticum per naturā, sic arguendo. si substantiæ, quæ sunt entia per participationem, sunt, primum ens est, & prima forma est: sed substantiæ per participationem entes sunt: ergo primum ens est, & prima forma est. ista est declaratio, non demonstratio, est inuicatio, est fides aliqua, non vera probatio. quia syllogismus iste habet adduci ad confirmandum ea, quæ indigent aliqua suasionē, non ad probandum naturaliter ignota.

Trigesima tertia contradicit. est in com. 70. vbi dicit quod potentia materiæ non est de essentia materiæ. Et. 1. ca. de substantia orbis dicit oppositum: inquit. n. quod potentia est differentia substantialis materiæ. Et ad hoc quidam Auerroiste dixerunt in materia duplicem esse potentiam, vnam, quæ est potentia receptiua formæ, & est altera pars compositi: & illa potentia est substantia materiæ & essentia eius. & de hac locutus fuit Philosophus. 8. meta. tex. com. 15. vbi reddens causam, quod ex materia & forma fiat vnum, dicit quod nulla alia est, nisi quia materia est potentia, & forma est actus. ex actu autem & potentia fit per se vnum, & de hac locutus est Com. 1. cap. de substantia orbis, quod dixit potentia esse diuinam substantialem materiæ. Alii dixerunt potentiam esse in materia, quæ respicit potentiam actiuam agentis, per quā potentia deducitur de potentia in actum, vt actu imprimatur sibi forma. & illa potentia, quæ sic respicit agens, est de genere relationis: & est quædam proprietas consequens essentiam materiæ. & de hac potentia dicunt locutum fuisse Auerro. in hoc com. 70. dum dixit quod potentia non est in essentia materiæ: quia tunc materia esset de predicamento ad aliquid. Alii dixerunt in materia duplicem esse potentiam, remotam & propinquam: sicut est sententia Com. 1. celi. com. 120. & 4. phy. com. 120. & tunc dixerunt potentiam remotam esse de essentia materiæ. secundam vero dixerunt esse relationem: & sic concordant dicta Com. Alii dixerunt distinguentes de duplici potentia. vna est absoluta: & hanc dicunt esse propriam materiæ passionem. & dicunt eam esse absolutam, non quia per talem materiam nulla ratione relatiua sit ad operationem, sed eo quod respicit generatum, & indifferenter omne generum, omnemque speciem, ac omne indiuiduum formæ.

1. physico. com. 70.

Aliorum responsiones.

Parū im-
pugnatio-
nes.

formæ. & dicunt hanc potentiam esse propriam materię naturalitæ. Aliam vero dicunt potentiam esse respectiuam, quæ non vna rōne est, sed, si ad formā genericā, generalis est; si ad specificā specificā: si ad individualis, primo igitur modo potentia est dīa substantialis, vel loco dīa posita: secundo modo est relatio. & dicunt potentiam secundo modo dictam esse generabilem & corruptibile omnino. & ideo dicunt istam secundā potentiam differre à materia. Ista sunt dicta oīum ferè Auerroistarū vsq; ad nostra tempora. Et licet nos fecerim⁹ prolixā satis qōnem hoc anno super isto loco, vbi diffuse satis materiam istam pertractauimus: tunc tñ quædam breuiter volo colligere pro vtilitate vestra, & pro inquisitione veritatis. Et, quia oīs cōtradiCTOR super inquisitione veritatis in primis excusandus est, dico salua reuerentia oīum taliter opinantium q; ipsi non habent mentem Auer. nec recte glosant eius verba. oēs istæ tres responsiones concordant super hoc pōsto, q; in materia est duplex potentia, vna q; est relatio, alia quæ est distincta à relatione, & per consequens illa est absoluta, omne. n. ens distinctum contra relationē est ens absolutum. Sed istud est purus error, & contra oēs Peripateticos. Nam quæro de potentia illa absoluta quid sit, vtrū sit potentia actiua, an potentia passiua: an, vt alij dicunt, sit aliqua potentia obiectiua. & si fingendi daretur licentia, non posset in casu verificari, nisi alterum istorum. Non est dicendum q; sit potentia actiua: quia omnes dicunt q; per istam potentiam materia recipit formam. Nec obiectiua, quia, si obiectiua, ista est res relatiua ad actum entitatum, & per consequens nō est absoluta. Si passiua, vt dicere videntur omnes, tunc arguatur sic. Potentia passiua non est aliquid absolutum: quia suum esse est ad aliud se habere. nam potentia passiua est principium transmutandi ab altero in quantum alterum. patet autē, q; hoc importat respectum ad actum recipienti ab agente vt ab agente: sicut potentia actiua importat respectum ad actum, vt imprimatur in passum vt in passum. quælibet igitur potentia respectiua est. ergo vti distinctione, vbi non opus est, est distinguere de lana caprina. Præterea specialiter contra tertiam viam, falsum est q; potentia respectiua sit corruptibilis omnino. Nam potentia respectiua specificā, & genericā sunt eternæ simpliciter, & à parte ante, & à parte post respectu primi termini, ad quē primo

referunt, cum species sint æternæ sūm Philo-
sophos. bene verū est q; potentia ista respectu formæ individualis, quā per accidens & secundo respiciunt, sunt corruptibiles per accidens à parte post tantum, sicut recte declarat Cōm. 1. celi. cō. 120. & 4. phy. cō. 120. Et propter hoc aliter nobis vitūm est dicere q; quælibet potentia in materia existens respectus est. Et vltius dico potentiam istā vno modo esse de essentia materię, & alio modo minime. vnde indubitanter credo Auer. imitatum fuisse Themistium in sua digressionē speciali & aurea, quam facit super primo phy. cuius opinio, vt summariū dicam, consistit in hoc puncto. Materia dupliciter potest considerari. Vno modo in se, & quo ad sua prædicata, quæ in suo esse quiditativo sibi attribuuntur, & sic, cum materia sit quoddam ens absolutum, cum substantia sit, sic non includit quiditativē, & essentialiter aliquem modum potentia, neq; remotam, neq; propinquam, neq; passivā, neq; actiuam, neq; obiectiuam. Nam vt dixi Auicē. s. sunt meta. Equinitas est tantum equinitas, nec vna, nec plures, nec singularis, nec vniuersalis, nec actu, nec potentia. Et istam primam considerationem subtiles nominauerunt primum signum naturæ. Alia est consideratio materię, vt habet comparisonem ad alia, & ad ipsam formā, quam recipit, & ad agens, à quo ipsam formā recipit. & in tali consideratione, quæ consideratio in comparatione consistit, ipsa materia includit quiditativē ipsam potentiam, q; potentia est potentia passiua, quæ potentia passiua non est res absoluta, immo est relatio quædam, quæ identificat realiter cū essentia materię: & est dīa substantialis materię eo modo, quo Auer. loquitur de dīis, dum dixit. Actus & potentia sunt differentia valde opposita entis, & circūunt omne genus. Declaravi. n. alias de intentione Cō. duplex esse genus, & duplices esse differentias, s. per analogiam, & per vniuocationē: vnde licet ens, sūm ipsum, genus est analogum, ita actus & potentia sunt differentia analogice entis: quas Moderniores modales differentias nuncupauerunt. ens igitur per potentiam constituit materiam, sicut ens per actum constituit formam. Vnde Philosophus. 12. meta. tex cōm. 8. volens declarare quod sit esse materię, diuidit prius esse per potentiam & actum, & concludit materiam esse ens in potentia. Et, si cōsideretur probatio Philosophi & processus eius, loquitur de potentia passiua & receptiua materię.

Propia solutio. Sermo de potentia materię.

veritatis, & non de potentia obiectiva, sicut qui-
dam voluerunt. sed hoc alias. Ad propositum
igitur dico tam actum, quam potentiam esse de
quidditate & materie & forme, in secunda
sui consideratione, secundum quam habent adin-
vicem comparationem: quia materia, ut
ens in potentia refertur ad formam, ut est
ens in actu. Et ista consideratio de materia,
in qua consideratur quod ad predicata qui-
ditativa, quae sibi competunt in primo signo
naturae, est Divini. predicata enim sub quibus
concipitur materia in tali esse sunt absolu-
ta, cuiusmodi est substantia & ens. patet au-
tem quod talia pertinent ad Divinum. Natura-
lis enim non considerat materiam sub aliquo
predicato absoluto, quod competat mate-
riae in prima sui contemplatione. quia, si
quod esset, maxime esset natura. natura au-
tem per dictum respectum est, cum sit princi-
pium motus. Et hoc expresse sentit Commentarius.
2. phys. com. 11. ubi dicitur, quod materia, ut est unum
entium, pertinet ad Divinum. Et Com. 4.
ibidem, necnon. 7. meta. com. 9. & 8. meta.
commen. 4. expresse dicitur, quod materiam esse
substantiam pertinet ad Metaphysicum: sed
materiam esse subiectum pertinet ad Natu-
ralem. Et hoc etiam sentit Commentarius. 12.
metaphy. commen. 14. ubi dicitur quod con-
sideratio materie in se, & absolute perti-
net ad primum Philosophum. sed de consy-
deratione materie in secunda sui consyde-
ratione, per quam cognoscitur in compara-
tione ad alia, distinguendum est, nam talis
comparatio potest esse transcendens, & po-
test esse limitata. & primo quidem modo
consideratur adhuc à Divino. nam Com.
expresse. 7. metaphys. comen. 9. dicit quod
materia, ut est ens in potentia, consideratur à
Divino Philosopho. & ita etiam forma, ut
actus, consideratur à Divino. quia Philoso-
phus. 8. metaphys. 15. dicit ideo ex materia
& forma fieri per se unum: quia illud po-
tentia, hoc vero actus. sed loquendo de ma-
teria in secundo esse, quo ad comparatio-
nem limitatam, videlicet ut est in potentia
ad formam per transmutationem, sic perti-
net ad Naturalem. Et sic intelligitur dictum
Commentarius. in. 2. physico. com. 21. quod materia
in respectu forme est considerationis na-
turalis. unde licet materia secundum se non sit
in potentia ad formam, nisi per transmuta-
tionem, tamen prior est ratio potentiae & actus, quam
ratio transmutationis, iuxta illud Philoso-
phi. 9. metaphy. tex. com. 1. in plus est poten-
tia & actus eorum, quae dicuntur secundum
motum solum. Dico igitur iuxta Themis-

tij, & Comen. sententiam materiam in se-
cunda sui consideratione includere quidi-
tative potentiam, siue limitata sit, siue tran-
scendens. nam potentia absolute est de qui-
ditate materie, ut materia refertur ad formam.
quia materia, ut refertur ad formam, quae est
actus, non potest absolui à potentia in suo
intellectu, cum potentia sit ratio referibili-
tatis ad actum. unde licet paternitas non sit
de ratione Socratis, ut est substantia, est tamen
de ratione Socratis, ut refertur ad filium, quia
non nisi paternitate refertur. Unde Boetius
super predicamentis dixit nihil inconueni-
re vnum, & idem reponibile esse in diuer-
sis predicamentis sub diuersis considera-
tionibus. homo absolute est in predicamē-
to substantiae: sed homo, ut pater, est in pre-
dicamento relationis. similiter materia ut
refertur ad formam ut ad actum transmu-
tabilem, quidditative includit ut sic potentiam
transmutabilem: & sic considerat eam Na-
turalis. unde omnis consideratio, quam ha-
bet Naturalis de materia est consideratio
relativa. Et ideo non inconuenienter dixit
Philosophus. 2. physico. 6. materiam relati-
ue dici ad formam. non omnis tamen consyde-
ratio, quam habet Divinus de materia, est re-
lativa: quia etiam aliquam absolutam ha-
bet, sicut illam, quae est prima, & mere qui-
ditativa. Unde Naturalis considerat mate-
riam, vel sub habitudine, quam habet ad for-
mam transmutabilem nondum existentem
in ipsa, vel sub habitudine ad formam trans-
mutabilem, quae actu est in ea. Et primo qui-
dem modo recte dicitur materia, & secundo
modo rectius dicitur subiectum. Unde Com. 7.
meta. com. 9. dixit quod materia, ut est ens in po-
tentia per transmutationem, pertinet ad Na-
turalem. Et hoc dicit quantum ad istam consyde-
rationem, secundum quam materia à Naturali consy-
derata respicit futura. & in. 8. meta. com. 4.
dixit materia ut est subiectum, consyde-
ratur à Naturali. & hoc dicit, quantum ad
consyderationem, qua respicit praesentia.
Unde Themistius autoritate Boethij, ma-
teria qualitatibus sensibilibus informata
ex materia transit in subiectum. Et istam
sententiam voluit dicere Com. 1. cap. de sub-
stantia orbis. ibi enim considerat materiam
naturaliter, & ut est receptiva omnium for-
marum per transmutationem. Et ideo dicit,
quod necesse est naturam huius subiecti esse
naturam potentiae, scilicet quod potentia sit differen-
tia substantialis eius. & ideo nullam habet for-
mam. Et patet quod hic loquitur de potentia passi-
ua materie: quia illa est, per quam recipit om-
nem

nam formantur à primo motore, in cuius potentia actiua sunt omnes formæ. Et hoc testatur Philosophus & Cōm. 9. meta. tex. cō. 2. ubi habent ipsi q. in definitione omnis potentie passiue accipit definitio primæ materie: sicut in definitione omnis potentie actiue sumitur definitio actionis primæ forme. & sequitur postea Cō. in eodem primo cap. & dicit. Et ideo nullā habet formā propriā, & naturā existentem in actu. sed eius substantia est eius posse. & ex hoc materia recipit omnes formas. ecce q. loquitur de potentia passiua materie. Et postea sequitur. sed posse, quō substantiatur hoc subiectū, differt enī à natura subiecti, quod substantiatur per hoc posse, in hoc, q. posse dicitur respectu forme. hoc autē subiectum est vñ entium, s. absolutorum. Ecce, bone Deus. quō Commen. de vna & eadem potentia materie loquitur, & semper vñformiter, & vno modo. quia de illo posse, de quo supra dixerat, q. erat differentia substantialis materie, de illo ponit differentiam postea cū ipsa materia, q. tale posse est relatio. & materia est ens absolutum. Quomodo igitur errauerunt ita grauiter expositores Auer. existimantes ipsum in contradictione esse? Et quō imaginantur aliam esse potentiam, quam Cōm. dicit esse differentiam substantialem materie, & aliam esse potentiā, quæ sit relatio, & non sit de eius essentia, cum vñformiter de vna potētia loquat semper: sicut luce clarius ostendunt verba eius. Et quō finxerunt potentiā receptiua materie esse ens absolutum, cum ipse dicat eam esse relationē. Et ubi inuenerunt in Arist. vñquā potentiā absolutā non video: nisi velint improprie loqui, & metaphoricē. quod nō decet Philosophum. Dicamus ergo q. imaginatio Auer. est eadem cum imaginatione Themistij, sed sub obscurioribus verbis dicta. Eadem potentia passiua est de essentia materie, & est differentia substantialis materie. & dico q. est dīa analogā, non vñuoca: sicut ens est genus analogum. 2. de anima cōm. 3. c. & 3. meta. cō. 4. & 4. meta. cō. 2. & 1. de anima. cō. 7. & 3. de anima. cō. 4. Et non oportet dicere q. sit differentia circūlocutiua: vt dicunt omnes, qui multū detrahūt intellectui nostro. serē. n. dicunt oēs rerū differentias esse circūlocutiuas. & nūrum est quō intellectus noster sit adeo rudis, cum tñ nihil sit naturaliter ignotum nostro intellectui. 2. phy. 47. & talis potentia non est de essentia materie, nisi in secūda sui consideratione. Et, quia aliquis posset

credere talem potentiā omni modo esse de quiditate materie: & quia Cōm. tenet cū Themistio q. materia in sui primo intellectu non includit nisi prædicata quiditatiua, quæ absoluta sunt, propter hoc statim documenrum apposuit, declarando differentiam inter materiam, & talem potentiā, dicens, q. materia est ens absolutum, & talis potentia est ens respectiuum. & quia absolutum, vt absolutū, non includit in primo signo nature aliquid respectiuum, sic materia in primo signo non includit potentiam, sed solū in secundo. Et sic etiam locut⁹ est Cō. de potentia. 1. phy. cō. 7. ubi dicit q. si potentia esset de quiditate materie, tunc substantia materie esset ad aliquid. ibi. n. habet pro inconuenienti materiam in suo esse quiditatiuo primo, fm quod in se consideratur, q. potentia sit de eius quiditate: quia tunc sine dubio materia non esset ens absolutū, sed ens respectiuum. similiter substantia materie corrumpetur ablatione potentie & præsentia forme. nam talis potentia passiua respectū dicit ad formā recipiendā sub rōne, quæ recipit eā ab agēte. & talis potētia, quæ ad illū respectū corrūpit, inducitur forma. & ideo, si potentia esset de primo conceptu materie, materia esset corruptibilis, quod tñ falsum est. quia materia i suo primo esse abstrahit à gñatione & corruptione: quia est tantum ipsa, eo modo, quo Auic. dixit q. equinitas est tātum equinitas. Sed tu dices. cum per te materia in secunda contemplatione sui includat quiditatiue talem potentiam: igitur, cum talis potentia sit corruptibilis, sequit⁹ q. materia erit corruptibilis. Et ad hoc dico q. materia per potentiam sui passiua includit respectū ad formā cōm. p se primo i ordine ad agēs, & talis nō est corruptibilis nisi p accidēs: quia nō corrūpit ille respectus, nisi in ordine ad indiuiduālē formā, quæ per accidens respicit à tali potētia. & sic non habeo pro inconuenienti materiā esse corruptibilē, & variabilē fm esse, dum tñ fm sui essentia inuariabilis permaneat. Bene tñ pono in materia potētiā propriā distinctā a materia, p quā materia primo respicit formas indiuiduales. numerū. n. formarū coegit ponere numerū potētiarū. 12. meta. cō. 11. Et istæ potentie indiuiduales sunt bene simplr generabiles & corruptibiles. & tales nullo modo sunt de quiditate materie. Et istæ sunt infinite successiue, non in actu. sicut pessime opinat⁹ est Iohā. de Gandauo in questione ppria de potētia materie super. 1. physic. sed ipse non vidit

OOO iij Cōm.

Cōm. 1. coroll. cō. 120. nec recordatur est cō. 120. 4. phy. Ista est igitur sententia nostra. q̄ ut vides oēm contradi. tionē excludit omnemq; difficultatem absoluit. et licet noua sit, non tñ propter hoc continenda: cū cōsuetudo sit quid extraneū, accidēs veritatē.

1. physico.
tex. 79.

Solutio.

Trigesimaquarta contradi. est in tex. 79. Dicit Arist. & Cōm. q. Plato defecit in hoc, q. non animaduertit dīam inter materiā, & priuationem. vnde Cōm. dicit cō. 79. q. Arist. incepit inducere differentias veras inter materiā & priuationem. Sed opponēbā p cap. 3. primi de partibus anima liū, vbi habet Arist. q. priuationis, qua priuatio est, nulla est dīa. Dicimus q. Plotinus ille nobilis Platonius, multū insistit aduersus Peripateticos asserentes materiā & priuationem esse vnum subiecto, & ratione tñ differre. Nam debuisset prius Arist. ponere vtriusq; rationem, & tunc debuit videre an distinguantur definitione. nam quæ rōnibus, & definitionibus differunt, oportet talia definitiones habere. Et tunc, si materia habet rōnem, & priuatio similiter hoc quidem esse nō poterit, nisi altero trium modorū. aut q. neutrū in ratione alterius ponatur, & tunc erunt non solū duo in ratione, immo duo in esse & subiecto. aut vtrūque ponitur vicissim in ratione alterius, sicut simum cum naso simo. nam in definitione simi ponitur nasus, & econtra in definitione nasi simi ponitur simum. & tunc etiam sequitur q. sint duo. si vero se habeāt q. vnum ponatur in ratione alterius, & non econtra, sicut calor ponitur in ratione ignis, non aut ignis in ratione caloris, tunc sequitur q. priuatio erit sicut forma, & materia vt subiectū. & tunc adhuc sequitur q. non sunt vnum. Dicimus q. se habent tertio modo. quia priuatio ponitur in ratione materiæ, quantum ad secundam sui notionem, qua refertur ad alia. materia .n. negatione cognoscitur, vt dicit Philosophus in. 10. meta. in tex. cōm. 24. non tñ ex hoc sequitur q. sint duo, nisi fm rationē. Et quod obijciēbatur, quia tunc priuatio erit species, & materia erit subiectū, sicut calor respectu ignis nam calor necessario ponitur in ratione ignis, & non econtra. Soluitur, q. priuatio, q. est in prima materia, est sicut species, vt dicit Philosophus in. 2. phy. in tex. cō. 11. fm aliam veram expositionem Cōmē. ibi, sed non est vera species, sicut calor respectu ignis. vnde est dīa magna inter calorem & ignem, & inter materiā & priuationem. calor enim dicit formam quandam positiuam, & rem

additam supra naturam ignis, siue sit substantia, siue accidens non curo. sed priuatio supra naturam materiæ non ponit aliquam formam positiuam: alioquin materia ipsa esset formata nec ponit aliquam rem positiuam: quæ sit substantia vel accidens, sed solum dicit negationem oīum formarum formaliter loquendo. & hoc est, quod pulchre dicit Themistius in dī. rellione, q. cum dicimus materiā informē, vel in affectā. nomen in affectā, non dicit aliquam priuationem: quia cū priuatio qualitas quædam sit, accideret materiā esse qualem, sed dicit negationem puram. Et hoc asseuerat et Cōmē. in cō. 79. dicens q. priuatio non est substantia, nec accidens, formaliter loquendo. Dicit aut talis priuatio in materia, quæ negationem formarum oīum importat, esse quodammodo species materiæ, in quantum natura eius tali priuatione, seu negatione cognoscitur. dicim⁹. n. vt asserit Cōm. in. 7. meta. cō. vlt. q. materia est natura illa, cuius quiditas, & forma est recipere formā: nam. 7. meta. te. cō. 8. Materia non est quid, nec quale, neq; quantū, nec vtrū aliquid eorum. quibus ens est determinatum, sed est potentia oīa hæc. quia igitur in secunda notionē sui materia, qua comparatur ad alia priuatione & negatione describitur, sic priuatio est de ratione eius, & est illi, sicut species & forma. in prima autē sui notionē est quædam substantia & entitas absoluta, & sic numeratur in entibus. & quia eius priuatio formaliter considerata non numeratur in entibus, sic sunt duo in ratione, materia, & eius priuatio. Ad authoritatem aut Arist. respondet, q. verū est, q. priuatio dīa non habet, quib⁹ in species diuidi possit. Arguit enim ibi contra illos, qui dīas per priuationes dicebant fieri nō posse, vt eius, quod non est species aliqua, esse possit, per hoc tñ non negat Philosophus, quia ratio priuationis non sit aliquid, ratione distinctum à materia. priuationes .n. quodammodo habent definitiones. Moderni aut formalizantes dicunt non ens esse non idem enti, & non proprie concedunt differre, aut distinguī ab ente. sed nos illū modū vlitatum inuenimus apud Peripateticos: & ideo not curamus de dicto eorum.

Trigesimaquinta contradi. est in te. 1. physico. 81. Dicit Philosophus. Existente .n. quodam diuino, & bono, & appetibili, alterum quidem contrarium ipsi esse dicimus, alterum vero, quod aptum natum est appetere, & de syderare ipsum fm simplicius naturam. vbi Themistius

Themistius & Cōm. per bonum diuinum, & appetibile exponunt primam formam, & primā causam. Sed tunc est cōtradictio, quia sequit̃ q, priuatio sit contraria primæ formæ. sed hoc est inconueniens, quia ex fine duodecimi primæ philosophiæ. Primo nihil est contrarium. & ratio est, ut ibi dicitur, nam oīa contraria materiam habent. est. n. eadem materia contrariorū. p̃ima causa aut̃ seu prima forma est abstracta à materia. Themistius dicit, hinc igitur formæ primæ, quæ ab omni abiuncta est materia, quæ libera vndiq; & impromiscuā in totumq; abstracta & separata, atque his præterea formis, quæ profectæ sunt ab illa, & in materia constitutæ, contraria est & aduersa priuatio. Et ista sententia Themistij est valde difficilis, & forte falsa. quia licet formis in materia constitutis, quæ sunt participationes quædam primæ formæ, & primæ perfectionis, sit cōtraria priuatio, tamē quō priuatio sit cōtraria primæ formæ difficile, immo impossibile est saluare. non. n. omni bono malum, aut priuatio dicitur esse contraria, sed bono existenti in materia. & in gñatione, quod est bonum s̃m participationem dictum, malū dicitur esse contrarium. similiter nō omni cognitioni ignorantia d̃r esse contraria: ut testatur Philosophus in fine duodecimi primæ Philosophiæ contra Anuquos. inquit. n. & alijs quidem necesse est scientiæ honoratissimæ, & sapientiæ aliquid cōtrarium esse, nobis aut̃ non.

Solutio. Et ideo dicendum puto, q, bene formis in materia existentibus, quæ sunt participationes primæ formæ, & bonitatis, eius ratione, cuius materia naturalr formas tales desiderat, priuatio est contrarium. sic. n. consequitur, ut participet perfectionem primæ formæ, inquantū recipit formas, quæ sunt participationes quædam diuinæ bonitatis, & diuini esse. Si quis tñ ob Themistij auctoritatem vellet dicere priuationem esse contrariam primæ formæ, dicat q, per contrarium intellexit diuersum. nam cū prima forma sit oīs forma in virtute & eminenter 12. primæ philosophiæ cōmē. 16. oēs formæ sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore, priuatio autem, cū inquantum priuatio, sit absentia formæ, inquantum forma, sic intellectus priuationis est primo diuersus ab intellectu primæ formæ. Formis igit̃ in materia existentibus priuatio cōtrariat̃, sicut priuatio habitui primæ formæ aut̃ priuatio aduersat̃ mō prædicto, quia sunt isti cōceptualiū primo diuersi.

Trigesima sexta cōtradictio est in cōt. 82. Arist. & Cōm. asserunt priuationem in materia existentem corrumpi per se, non aut̃ potentiam. Sed obuiabam per auctoritatē Cōm. in. 4. phy. cō. 120. vbi dicit q, potentia, quæ sunt in materia, corrumpuntur. & 12. meta. cō. 11. dicit q, multiplicañ ad multiplicationem formarū. Amplius non valeret ratio eius in. 1. phy. cō. 70. ad probandū q, potentia non est de substantia materiæ. quia tunc accideret materiam corrumpi in aduentu formæ, si talis potentia, quæ est in materia, esset incorruptibilis. Amplius, quō priuatio per se corruptibilis esse pōt, cū non sit neq; substantia, neq; accidens. 1. phy. cō. 79? Soluitur. in materia duplex est potentia. Remota, per quam videlicet materia est in potentia ad formam cōm. v. g. specificā. & per istam per accidens respicit materiæ formas individuales. & ista potentia est sicut quædam materiæ proprietas, & est eadē realiter cum materia. & de ista intelligitur, q, sit in corruptibilis per se, sicut & materia. Sunt iterum quædam potentia propinqua respectiue, quæ multiplicañ ad multiplicationem formarū. & istæ præcipue individuales sunt generabiles & corruptibiles & postquam sunt corruptæ amplius redire non possunt. quia tunc corruptum posset idem numero redire. quia qñ materia fuerit eadem, & agens fuerit idem, & potentia eadem, tunc quod sit est idē, ut dicit Cō. 12. meta. cō. 11. potentia igitur remota materiæ non est corruptibilis per se, sed per accidens, sicut materia. Ad illud aut̃, quod querebat̃, quō materia d̃r corruptibilis per accidens ratione priuationis, quæ per se corrumpit̃, cū priuatio sit formalr non ens, dico q, hoc intelligitur quantum ad denominationem: quia in aduentu formæ non amplius materia denominatur priuata illa forma. vnde etiam de non entibus possunt suo modo propositiones veræ formari, ut q, chimæra est non ens, & quodd hircoceruus est figmentum. Materia igitur dicitur corrumpi per accidens ratione alterius, scilicet priuationis, quæ dicitur per se corrumpi, quantum ad denominationem.

Solutio

M. A. Zim. Solut. Cont.
S O L V T I O N E S
Contradictionum in dictis
Arist. & Auerrois.

Super Secundo Physicorum,

1. physic.
com. 1.

Prima contradictio in. 2. Physicorum, est super tex. primo. Aristote. enim in principio Libri inuestigaturus naturæ definitionem, incepit à rebus

naturalibus, quia res naturales sunt manifestiores apud nos, quàm natura, ut dicit Commen. in com. primo. Sed opponebam, quia tunc, cum innata sit nobis via, ut à manifestioribus nobis ad notiora naturæ procedamus, ut patet. 1. phy. re. cō. 1. & 7. primi philosophiæ. tex. cō. 10. tunc igitur Naturalis posset ex rebus naturalibus demerere demerere quia, naturā esse: cuius oppositū scribit Philosophus. 2. phy. re. cō. 6. & Cō. in cō. 1. ibidē.

Solutio. Nisi esset, quod ad hoc, quod aliquid demonstraretur in aliqua scientia, non sufficit quod sit aliquid notius eō, vel quod ad nos. vel quod ad naturā, sed requiritur cū hoc de necessitate quod illud sit quæsitū in illa scientia, & per consequens quod sit naturaliter ignotū. quia ad per se nota, vel ad ea, quæ sumuntur pro per se notis ex superiori scientia, scientia non potest erigere aliquod genus demerendi. quia non demeratur nisi illud, quod est dubium, & ignotū. alioquin sequeretur quod Naturalis posset demerere motum esse demerere signi contra Philosophum. 1. phy. tex. com. 11. vbi habet, Nobis autem subijciatur omnia, & quædam eorum, quæ natura constant moueri. & Cō. 1. phy. com. 8. dicit quod motum esse, & pluralitatem entium esse sunt de principiis cognitionis in scientia Naturali. Probatur consequentia quia mobile est notius quod ad nos ipso motu, ut testatur Philosophus in. 4. phy. tex. cō. 104. vbi dicit quod mobile maxime notum est, & motus propter id quod mouetur, & loci mutatio propter id quod fertur. & reddit causam. hoc aliquid enim est quod fertur, motus autem non. vbi. Commen. inquit, quod motum est notius motu, quia est demeratur, & motus non est demeratur, sed mens facit ipsum. & idem dicit 7. phys. com. 31. vbi dicit quod motum apud nos est notius motu. idem. 4. physico. com. 99. propterea igitur dicimus cum naturam esse sit per se notū, licet naturata quod ad nos sint notiora, non sequitur quod ex illis natura possit demonstrari. Vnde etiam Commen. in. 2. physico. loquens de

principijs subiecti scientiæ dicit, quod possunt demonstrari in illa scientia demonstratione signi, & possunt etiam demonstrari demonstratione propter quid in scientia continente subiectum illius artis. & hoc verum est inquit, si principia illa latuerint. quod ideo appositum, quia ad hoc, quod aliquid demeretur in aliqua scientia, vel à posteriori, vel à priori non sufficit quod scientia habeat effectum, aut causam notiorē, sed requiritur quod illud lateat, & sit quæsitum in illa arte.

Secunda contradi. & manifesta est in eodem tex. & cō. Quia Aristoteles inter ea, quæ natura constant, enumerat animalia, & plantas, & partes ipsorum, & dicit quod omnia, quæ natura constant habent principium intrinsicum alicuius motus, hæc quidem secundum locum, hæc autem secundum augmentum, & diminutionem, quædam autem secundum alterationem. vbi Commen. exponens, quæ sint, quæ habent principium augmenti, inquit, & innuit principium transformationis propriæ in vegetabilibus & augmentum. vbi etiam Themistius eodem modo exponit videtur igitur motus augmenti in vegetabilibus & animalibus à natura proficisci. Sed huius oppositum habet in secundo de anima. in tex. commen. 39. vbi contra Empedoclem Aristoteles concludit animam esse causam alimenti & augmenti. Et confirmatur ratione, qua ibidem innuitur, quia natura non mouet ad contrarias positiones: sed motus augmenti fit, non solum sursum, verum etiam deorsum: igitur non est à natura, sed ab anima. Et confirmatur, quia anima est actus corporis instans, naturalis, potentia vitæ habentis. patet autem quod vita sumitur per operationibus vitæ, quæ sunt vegetare, sentire, moueri secundum locum, & intelligere. Nisi esset quod, non inquit quod eadem res sit anima, & natura diuersis modis. nam natura proprie est principium intrinsicum motus, aut passivum quod est materia, aut actiuum quod est forma. natura enim duplex est, materia videlicet & forma. Omnia igitur corpora physica dicuntur, si composita fuerint naturata, seu naturalia, per quanto sunt composita ex materia & forma. & quia in Libro physicorum agitur de principiis, et elementis, tam corporum simplicium, quod compositorum, ut scribit Commen. 3. celi cō. 11. sic corpora perfecta etiam ut sunt animalia & plantæ, ut habent istam compositionem ex materia & forma, dicuntur naturalia corpora. nam ut dicitur in. 2. de anima semper in perfectioni continetur in virtute minus perfecti, sicut in sensiuo vegetatiuum. & sic etiam in ve-

2. physic.
tex. 1.

1. physic.
com. 1.

Solutio.

Solutio.

nam ut
dicitur
esse
omni
naturali

In vegetatio naturale continet. Anima gi-
tur, ut est forma & principium intrinsecum,
faciens per se unum cum corpore ut mate-
ria, natura dici potest. & sic corpora anima-
ta ut sunt composita ex anima & corpore,
tanquam ex materia & forma, ut ex duabus
naturis, dicuntur entia naturalia, & differ-
runt ab entibus artificialibus per habere
principium aliquod intrinsecum sui motus.
alia enim sunt & cetera à natura constan-
tia; quæ non habent artis opera, inquantum ta-
lia sunt ab arte. sed pro quanto anima est
ex sui ratione actus corporis organici, quod
non est de ratione nature: & similiter pro
quanto anima est principium mouens ad
oppositas duas positiones, quod non est de ra-
tione nature, sic anima distinguitur à natura, &
dicitur esse in altiori gradu entis, quam sit natu-
ra. Philosophus igitur concessit viuentia esse
à natura secundum prædictum modum, & non secundum
quod anima à natura secundum rationem distinguitur.

L. physic.
com. 1.

Tertia contradi. est in eodem com. 1. Ibi
enim dicitur, quod unumquodque ens naturale
habet principium transmutationis. & nu-
merando ea, quæ habent principium motus
localis, enumerat elementa, & habentia ani-
mas, & corpora celestia. videtur igitur vel-
le motum cæli esse naturalem. Et pro hoc fa-
cit autoritas eiusdem. 1. cæli. com. 81. ubi
dicitur, quod non est corpus naturale, cuius motus
non sit naturalis. Sed huius oppositum ip-
se habet expresse. 2. cæli. com. 3. ubi dicitur mo-
tum cæli non esse naturalem. Solutio istius
quæstionis præsupponit solutionem quæstionis, qua quæ-
ritur, utrum cælum sit corpus naturale, quam
diffuse pertractat Comen. 1. cæli. com. 5. sed
quantum ad rem nostram attinet, debes sci-
re ex sententia Auer. com. 5. primi de cælo. &
com. 3. secundi phy. Natura dicitur secundum prius
& posterius, de inferioribus & superioribus
corporibus. unde secundum naturam rei natura per
prius dicitur de superioribus, utpote de cau-
sa, quam de inferioribus, quæ sunt causata
respectu superiorum. tamen secundum familiaritatem ista
inferiora dicuntur magis naturalia quam superio-
ra, sicut testatur Comen. manifeste. 2. meta-
com. 16. Dico igitur quod Comen. tenet motum cæli
esse naturalem, quia est ipsum cælum quod-
dam motum ex se compositum ex duabus naturis, scilicet
natura agente motum, & natura recipiente
motum, sicut patet. 1. cap. de substan. orbis, &
8. physico. tamen non est naturalitas motus

maliter dantem esse ipsi orbi. non enim aliter
cælum esset motum ex se. Nec valet, si dica-
tur quod cælum pro aggregato ex intelligentia,
& orbe sit motum ex se: quia à pari diceretur
quod aggregatum ex plastro & bobus moue-
retur localiter. Et confirmant istud. 7. phy-
tex. com. 10. Omnis motus localis aut ex se,
aut ab alio. Motus autem ab alio, aut est pulsio,
aut tractus, aut vectio, aut vertigo. & si pul-
sio, aut impulsio, aut expulsio. ergo, si intel-
ligentia non sit forma intrinseca cælo per
formalem inhaerentiam, sequitur igitur cælum
non esse motum ex se, sed ab alio. & si ab
alio, mouebitur igitur aliqua istarum quatuor
specierum motus, videlicet vel pulsionis, vel tra-
ctionis, vel vactionis, vel vertiginis: quod im-
possibile est dicere, sicut patet ex rationibus for-
malibus istorum. Nos autem, licet fecerimus pro-
lixam quæstionem de triplici causalitate in-
telligentie, in qua diffuse declaratum fuisse
putamus intelligentiam non esse unitam
per informationem ipsi orbi, sed solum per
appropriationem eo modo, quo motor dicitur
forma mobilis, unde Com. 8. phy. com. 1. Princi-
pium motus de omnibus mobilibus est, sicut
anima de rebus viuis: tamen quantum spectat
ad præsens dictum motum cæli non esse
naturalem à sua forma, cum sua forma non
sit natura, sed sit supra naturam. natura enim est
inferior ad animam, & anima est inferior
ad intelligentiam. Quod igitur dicunt motum
cæli esse naturalem ab intelligentia? seque-
retur igitur intelligentiam esse naturam, si
intelligentiam motum cæli formaliter esse na-
turalem, quia est à forma, quæ est natura. si
autem intelligentiam motum cæli esse natura-
lem effectiue ab ipsa intelligentia, tunc non
sequitur quod intelligentia sit forma dans esse
orbi. quia stat aliquem motum esse natu-
ralem à principio passiuo intrinseco, tamen
mouens efficitur ab aliquo principio effecti-
uo extrinseco: sicut est respectu simplicium
motus alterationis in via Comen. Unde for-
mo contra istos rationem, cuius solutionem
adhuc habere non potui, quod impossibile sit
intelligentiam esse formam sui orbis, ut isti
asserunt. Quia si hoc esset, aut hoc esset pro-
pter appetitum, aut propter motum in loco.
nam, ut scribit Com. 1. cap. de substantia or-
bis, non fuit dictum cælum habere animam
nisi propter appetitum, & motum in loco,
sed neque propter appetitum, neque propter motum
necesse est intelligentiam formaliter ani-
mare ipsum orbem: ergo nullo modo infor-
mat, ut isti dicunt. Maior est Auer. ut dixi: &
minor probatur. Primo quod non propter appe-

Verum in
telligentia
desse or-
bis formalit.

cæli eiusdem rationis cum naturalitate isto-
rum inferiorum. Et in tantum processerunt
quidam cum hoc fundamento, quod coarctati
sunt dicere intelligentiam esse formam for-

M. A. Zim. Solut. Cont.

appetitū indiget intelligentia, ut sit forma informans orbem. Nam intelligentia intelligit & appetit per suam essentiam, ut est de intentione Cōm. 12. meta. cō. 25. 36. & 39. & 51. qui vult q̄ in abstractis à materia i. tenet est intelligens & intellectio & intellectum. si. n. intelligentia in intelligendo dependet à suo orbe, cū sua intellectio sit sua substantia sūm ipsum: accideret ergo intelligentiā esse causatā à suo orbe: quod est impossibile, & contra Cōm. 1. phys. cōm. 63. Si vero dicas propter secundum, s. propter motum, intelligentiam esse formam. Contra, intelligentia ad causandum motum habet oēm actiuitatem absque hoc, q̄ vniatur sibi formaliter. ergo propter istam causam non oportet ipsam dare esse orbi, assumptum probatur. quia intelligentia non mouet orbē manu, aut pede, aut aliquo corporeo instrumento, sed solo intelligere, & velle, iuxta illud Auer. 12. meta. cō. 36. corpora celestia sunt animata. & declarat quō sint animata, & dicit, & non habent de virtutibus animæ nisi intellectum, & virtutem desideratiuam, quæ mouet in loco. si igitur intelligentia mouet orbē: mouet p̄ intelligere, & velle. sed suum intelligere & velle abstractū est, & non fit mediante corpore, nec mediante aliquo existente in corpore, sequitur ergo propter neutrum istorum intelligentiam dare esse formaliter orbi. Et hoc testatur et Cōm. 8. meta. cō. 12. vbi dicit, q̄ corpora celestia sunt animata ex corpore & forma intelligibili. Et declarans quō, subdit, non ita q̄ anima sit res animata, neq̄, sic q̄ ibi sit aliquid, quod animetur per animam, aut viuat per vitam, sed sunt animata per se, & viua. omne n. quod viuit per vitam, & animatur per animam, est generabile, & corruptibile. Ista autē verba pro tanto dicit, quia in rebus an. ma informante animatis res animata est anima sua: quia tota quidditas talium est à sua forma. 7. meta. 34. & 21. quidditas hoīs est homo vno modo. Sed corpora celestia sunt aiata p̄ se, & viua, hoc est dictū, habēt formā, quæ appellat̄ vita & anima orbis per se: quia non transfundit̄ in orbem formale vivere, & animatum esse. Si enim sic esset, vtrique verum esset dicere orbē viuere per intelligentiā, sicut est in istis inferioribus. & ideo et sūm ipsum non ponitur ibi aia imaginaria, sicut posuit Auic. Sunt igit̄ animata corpora celestia, & viua per se, i. solitarie, quia habent sibi appropriatū principium, quod pōt dici anima & vita, iuxta illud supra allegatū principium, motus

de oībus mobilibus est, sicut anima de rebus viuis. unde in quinto cap. de substantia orbis, declarans quō intelligentia est separata ab orbe, dicit q̄, hoc est in quantum istud corpus non indiget ipsa, quia ipsum est permanens per se. Reuertamur igitur, & dicamus motum cœli esse naturalem: non quia sit a forma naturali causatus, sed, quia est à principio passiuo habente ex sui ratione intrinsecam inclinationem ad suscipiendū motum ab ipsa intelligentia, quæ est intrinseca cœlo, sumendo cœlum pro aggregato ex intelligentia & orbe. & est intrinseca quantum ad operationem, non quantum ad formale esse. & sic dico cœlū esse motū ex se. Orbis autē natura est, & quiditate à Naturali cōsideratur. est autē natura, quæ est materia non in potentia, sed in actu. natura. n. analogice dicit̄ de illa & ista materia. Naturalitas autē accidentium habet attendi penes subiectū suum, & non penes efficiens. Substantia n. ut dicit Cōmē. 4. meta. cō. 2. non est causa accidentis sūm suam & efficiens, sed sūm materiam. motus. n. lapidis proiecti deorsum ab aliquo non est naturalis ratione pronicientis, sed ratione sui. Et qñ dicit̄, q̄ à pari aggregatum ex plastro & bobus esset motum ex se, quia boues sunt intrinseci tali aggregato: Responderetur negando consequens, & consequentiam. quia non est talis habitudo inter plastrum, & boues, qualis est inter orbem & intelligentiam, nā sūm Auer. 2. cœli. cō. 3. ex intelligentia et orbe fit verius vnum q̄ ex materia & forma. nam intelligentia non vnitur orbi diuisibiliter, nec mediante quātitate, sicut vnitur forma materię. similiter plastrum non habet naturalem inclinationem ad motum, sicut orbis ad motum. & ideo bene motus plastrum est ab alio. & de illo bene concedim⁹ q̄ sit de aliquo illorum generū, videlicet vel pulsio, vel vectio, vel verigo, vel tractio. Unde illa diuisio pertinet ad motus violentos. violentū autē, ut dicit Philosophus in 3. eth. est cuius principium extrinsecū est nihil conferente illo, cui vis affert̄. quātr non est in proposito de orbe, licet hoc sit verū de plastro respectu boū, quare patet solutio. Ad formam igitur contradictionis principalē dicimus, motum cœli esse naturalem. Ad oppositum autē responderetur q̄ Cō. non negauit motū cœli oībus modis esse naturalem: sed negauit ipsum nō esse naturalem, sicut motus elementorū est naturalis, ut ipse expresse habet. Pro quo aduerte q̄ elementa mouent̄ à principio intrinseco actiuo, sicut

Quo pacto motus cœli dicatur esse naturalis.

patet

patet per ipsum cō. 1. & 3. in 2. ph. & in cō. 71. super. 4. phy. & 3. cō. cō. 28. & alibi infinites. elementa. n. nō hnt principiū passi- uū intrinsecū, per quod moueantur, quia il- lud est ens in actu, elementa autem non ha- bent nisi primā materiā, & formā: prima au- tem materia est ens in pura potētia & ideo naturalitas in motu elementorū est à prin- cipio intrinseco actiuo, quod est natura: ta- le autē est ipsa forma elementū, motus autē cō. est naturalis opposito modo. quia sua naturalitas ē ex parte principij passiuū: quia cō. habet materiā in actu, & non habet naturalitatem suā à forma, quæ sit natura: inimo sua forma est aliquādo natura. Et hoc considerauit Magnus Albertus in 2. phy. ad principium, dum dixit motum cō. non esse motum naturæ, sed intelligentiæ: comparādo videlicet ipsum motū ad prin- cipium actiuum, quia tale non est natura: sed intelligentia. Recte igitur dixit Cōmen. corporis cō. motum non esse natura- lem, sicut est motus elementorum. nā natu- ralitas in motu elementū est à forma non à materia. sed naturalitas in motu cō. est à materia, non à forma. Cuius tñ oppositum sentiunt Moderni ad pauca respicientes.

2. physic.
cō. 1.

Quarta etiā contradi. est in cō. 1. Dicit q. non inuenitur corpus simplex, quod alteret ex se, sicut inuenitur corpus simplex, quod mouetur in loco ex se. Huius tñ oppositum videtur sentire. 7. meta. cō. 1. 29. vbi vniuer- saliter loqui videtur de mobilibus motu lo- cali, & de mobilibus motu generationis, & alterationis. inquit enim q. quemadmodū eorum, quæ mouentur in loco, quædā mo- uentur ex se, & quædā ex alio, sic est de gene- rationibus & ita videtur quod motu altera- tionis & generationis aliquid moueatur ex se. Ad hoc dicimus, q. aliud est loqui in sim- plicibus corporibus, aliud in mixtis. vnde ipsemet Cōment. in hoc cō. dicit q. in compositis potest esse; principiū alteratio- nis in ipso alterato ab eis, quæ adueniūt cor- pori suo, vt in animalibus, & plantis. In 7. igitur meta. loquitur de compositis: sed hic loquit de simplicibus. vide, & glosa sic Auer. in 8. ph. cō. 20. & te. cō. 60. & 4. cō. cō. 24. & 2. de anima. cō. 50. & 9. meta. cō. 2. Et pro ista solutione vide textum cō. 1. 34. pri- mi de generatione.

1. physic.
l. 4.

Quinta contradi. est in tex. 4. Aristote- les enim declarat quæ sunt naturata, dicit, quod sunt quæcunque natura in habent, & hæc omnia sunt substantiæ. reddens autem causam huius aſſert, quia subiectum est

quoddā, & in subiecto est natura semper. quasi dicat natura non est nisi subiectum, & forma, quæ est in subiecto, & talia sunt substantiæ, & ideo composita naturata ex natura, quæ sunt substantiæ, sunt substantiæ. Ista est vera illius loci expositio. non .n. po- test legi, vt hæc omnia Aristote. aſſerat esse substantiæ, videlicet subiectū, quod est ma- teria. & id quod est in subiecto, qd est for- ma quia ex primo cō. & mun. rex. cō. se- cundi, duos ambos dicim⁹, & ambos duos, omnes vero non dicimus. Pro illo tñ dicto in expositione te. & sunt hæc omnia substā- tia, Cōm. refert ly hæc omnia ad naturam, & ad habens naturā. Et si dicitur quod ly omne, non dicitur de duobus, sed de trib⁹, modo natura & habens naturā sunt duo: Soluitur q. natura includit duo, materiā & formā, & habens naturam est tertium. Ista enim denominatio ad numerum ternariū spectat. Sed tunc secundum istā Philosophi sententiam forma dicitur esse in subiecto. Huius autē oppositum legit in prædicamen- tis, vbi dicit propriū esse substantiæ in subie- cto non esse. Nisi esset vt inquit Alexad. q. sermo Philosophi in prædicamentis intelli- gitur de substantia composita ex materia & forma, & non de forma, quæ est substantia simplex. Aut aliter. non intellexit Aris. in hoc loco esse in subiecto proprie dictum, si- cut sumpsit in prædicamentis, sed large, vi- delicet id, quod ad hoc vt si indiget aliquo subiecto. Et hoc etiā adnotat Cōmen. in præ- senti loco, q. forma est in subiecto, quod sustentatur per illā, non quia est in subie- cto, per quod sustentatur, sicut accidentia. Vbi Commentator dat pulchram differen- tiā, ex qua intelligi potest q. esse in subiecto æquiuoce dicitur de formis substantiālibus, & de accidentibus. nā forma substantiālis est in subiecto, i. in prima materia, quæ sub- stentatur, idest quæ est in actu per ipsam, quia materia non est in actu seu in effectu, nisi per formā, nec sine forma potest existe- re, vt deducit Cōmen. in secundo physico. cō. 12. sed accidentia sunt in subiecto exi- stentia. à quo sumunt actualem existentia. dicit enim Philosophus in prædicamentis, q. destructis primis substantijs impossibile est aliquid aliorum remanere. Aliam etiā differentiā innuit Cōm. in 2. de anima cō. 4. quæ est causa istius. nam subiectum for- mæ substantiālis fm quod est subiectum est ens in potentia, & subiectum formæ ac- cidentiālis est ens in actu. Ex hoc. n. sequitur vt subiectum formæ substantiālis subren- Soluitur.

M. A. Zim. Solut. Cont.

tenetur per suum subiectum, quod est causa eius, sicut materia. 4. metaphys. comen. 2. quia tale est ens actu.

2. physic.
ex. 6.

Sexta contradi. est in tex. 6. Dicit Arist. q. cecus de nominibus disputans, de nominibus rationem habebit, nihil tñ intelliget. & consimilem sententiam habet in primo posteriorum analyticorum in illo cap. Planū aut, qm̄ deficiente aliquo sensu, necesse est scientiam illius sensibilis deficere. Sed huius oppositum habet Themisti⁹ in. 2. de anima in expositione tex. com. 135. vbi Arist. ponit differentiam inter imaginationem, & sensum. nam cæci imaginantur colores, licet non sentiant illos. & si habent imaginationem de coloribus, possunt igitur habere scientiam, quia intellectus immediate dependet ab imaginatione, sunt enim intellecta vniuersalia colligata cum intentionibus imaginatis, ut dicit Comen. 3. de anima. cō. 3. ibi enim dicitur in texto q. phantasmata apud intellectum sunt, ut sensibilia

Solutio.
quorūdā.

apud sensum. Propterea visum est quibusdam cæcum, licet non possit habere scientiam de coloribus per inuentionem, ut qui à natiuitate cæcus existit, posse tñ habere scientiā per doctrinam & p̄ auditum. & in hac sententia est Paulus Venerus, & aliqui Moderniores. Sed ista opinio est cōtra Arist. quia imaginatio est mor⁹ factus à sensu s̄m actum, cum aut proprius sensus coloris sit visus, & non auditus, quia auditus non iudicat de colore, nec visus de sono, nisi per accidens. & 1. de anima tex. cō. 134. & Themistius ibidē sensibile per accidens nō mouet sensum, nec imprimit suam speciem in sensum, & ita per auditum non potest generari species coloris in imaginatione, & per consequens neque intellectus potest habere speciem coloris. Amplius ista positio deīnit iudicium Arist. in præsenti loco, qui asserit cæcum de coloribus disputantem de nudis nominibus habere rationem, sed non habere conceptū rei, quæ apta erat significari. & ideo dicit ipsum nihil intelligere.

Solutio.
propna.

Et ideo assero ex mente Arist. cæcum à natiuitate non solum non sentire, nec posse sentire, immo neq. imaginari colorem, ita q. habeat coloris speciem, & sic neq. colorem potest intelligere per speciem, licet possit habere quandam cognitionem negatiuam, ut videlicet q. est res quædam, quæ neque auditu per se percipitur, neque tactu, nec gustu, nec olfactu, sed positiuam nequaquam. nec de tali cæco intelligitur dictum Themistij, sed de illo, qui ex tempore obce-

catus est, & non à generatione.

Septima contradi. est in comen. 10. ibi enim dicit formam esse comprehensibilem intellectu. & hoc idem ipse sentit in primo cœli comen. 92. vbi habet formam esse subiectum vniuersalitatis, & per consequens intelligibilitatis. Huius tamen oppositum inuenimus ab ipso in. 2. de anima cō. 2. vbi videtur velle formam sensu comprehendere. Ad hoc dicendum puto cum Auer. duodecimo metaphys. comen. 149. forma non comprehenditur secundum se à sensu, sed secundum suam actionem. & ideo non comprehenditur ipsa nisi ab intellectu. quando igitur dixit hoc, & primo cœli ab intellectu comprehendere formam, hoc est intelligendum de ipsa forma in se. sed quando dixit eam sensu comprehendere, hoc est quantum ad suam actionem. Sed, si sic soluamus, tunc restat maius dubium quia s̄m Auer. 2. de anima cō. 63. sensus hominis, & præcipue virtus cogitativa cognoscit intentiones individuales omnium decem prædicamentorum, & per consequens ipsa forma substantialis cognoscitur à sensu, nedum in sua operatione, verū etiā in seipsa. Dicamus ergo aliter cū ipso. 1. meta. cō. 27. vbi dicit q. sensibilia habent duos modos comprehensionis: modū, qui nō est scientia eorum, sed imago, & modum, qui est scientia eorū, & est intellecta v̄ia. Vnde solutio consistit in hoc. sensibilia ista particulariter concepta, & formæ ipsorum ut sic à sensu concipiuntur, & præcipue à sensu hominis, qui est virt⁹ cogitativa: sed sensibilia ista & suæ formæ v̄it conceptæ à solo intellectu concipiuntur. & hoc intellexit cō. 10. dum dixit q. per rationē intellexit definitionē. & dixit hoc, quia forma comprehenditur per intellectum. ecce quō sumitur ibi forma pro forma v̄ia, quæ definitionem constituit. Vnde Commentator plerunque vniuersalem formam appellat, & intelligere formare per intellectum.

2. physic.
com. 10.

Solutio
prima.

Secunda.

Octaua contradi. est in tex. 12. Arist. ibi in tex. videt^r dicere q. forma est natura, quæ non est separabilis à materia s̄m esse, sed s̄m rationem. Huius tamen oppositum legitur ab ipso. 1. phy. tex. cō. 26. vbi dicit q. materia & forma dicuntur relatiue, & per consequens vnum non potest intelligi sine alio. Amplius aut Com. 4. physice auscultationis cō. 16. scribit q. scire quiditates vltimorū principiorū difficile est, & scire materiam absq. forma, aut formam sine materia impossibile est. Quod si dicatur, ut

2. physic.
tex. 12.

dicat

dicitur Cōm. ibi. q. debet intelligi fm definitionem, non fm esse, quia potest definiri sine materia, licet non possit esse sine materia. Hoc iterum stare non potest, quia primo de anima cōm. 16. qui in definitionibus naturalibus demittit materiam, videtur de mittere aliquod non necessarium. sed non est ita, quia forma debet sumi in dispositionibus, in quibus existit. Amplius videmus Aristo. in definitione animę ponere corpus, & ita de alijs formis naturalibus dicendum est. Soluitur. dicit Alex. q. modus abstrahendi mathematicus in multis deseruit scientiæ Naturali. Et dat exemplū in principio libri Priorum in casu nostro, puta qñ Naturalis per intellectum abstrahit formam à materia, quæ tñ fm esse est in materia. in hoc. n. imitatur Geometram, qui lineam existentem in materia sensibili abstrahit à materia sensibili. similiter quādo abstrahit prædicamentum substantiæ ab alijs prædicamentis, & in multis alijs casibus. Vnde scribere debes q. licet Arist. distinxerit in. 6. primæ philosophiæ scientias speculatiuas penes triplicem modum definiendi, tñ modus abstrahendi fm rationem in pluribus inuenitur communis in his duabus scientijs, ut dicit præfatus doctor. & est dictum auctū, & magni momenti soluit. n. multas arduas difficultates in philosophia. Et istum modū dicendi latenter inuenit Aristo. in primo de anima in tex. cōm. 13. vbi scribit q. si anima non habuerit aliquam operationem sibi propriam, fm quam possit esse separata fm esse à corpore, tunc erit de illa, sicut est de recto, cui multa contingunt, in quantum rectum est, quæ non contingere sibi possunt ut est in corpore sensibili: & sicut est de sphaera, & plano, quæ fm rationem mathematicam & imaginariam contingit planum in puncto, cum tñ naturaliter hoc fieri nequeat, quia omnis contactus naturalis est diuisibilis, quia corpora coniunguntur in superficie. ibi. n. Aristote. voluit dare intelligere q. anima in illo casu solum fm rationem posset abstrahi à corpore, non fm esse, sicut sunt entia mathematica. Et ideo rhedetur ad formam contradictionis. Pro quo aduerte q. ut scribit Cō. in. 12. primæ philosophiæ. cō. 39. intellectus est maioris virtutis, q. sit natura. potest. n. aliqua diuidere, quæ natura non potest. sicut diuidit materiam à forma, qd non potest fieri per naturā. materia. n. per intellectum potest apprehendi in secunda notatione post illam, quam habuit Naturalis, fm quam cognita est per analogiam ad for-

mam per priuationem omnium totmarū. & ista consideratio pertinet ad Diuinum, ut scribit Cō. 12. meta. cō. 14. materia. n. negatione cognoscitur, ut patet. 10. meta. tex. cō. 22. & si intellectus potest abstrahere materiam à forma, multo magis poterit formam abstrahere à materia. quia ut scribit Aristo. in. 7. primæ Philosophiæ in tex. cōm. 8. forma est magis separabilis. Et ratio est, quia ut dicit commenta. 2. phys. cō. 26. materia est propter formam, & forma non est propter materiam. & est sententia etiam Philosophi in. 2. Phys. tex. cō. 91. vbi habet q. forma est causa materiæ, sed non e contra. Et quod dicitur, q. sunt ad aliquid, soluitur q. sunt fm dici, & non fm esse, licet physice loquendo dici possit q. materia refertur ad formam relatione reali, cum sit ppter formam. forma aut ad materiam aut non refertur, aut si refertur, refertur relatione rationis, licet est de potentia & actu. scribit. n. Cō. in. 12. primæ Philosophiæ. cōm. 37. q. potentia refertur ad actū, sed actus non refertur ad potentiam. & est sententia Philosophi in. 9. primæ Philosophiæ in tex. cō. 13. potentia autem reducitur ad materiam, & actus ad formam, ut scribit Cō. 12. meta. cōm. 26. Dic igitur q. licet quādo Naturalis definit formam naturalem, cum definitio debebat complete & distincte declarare naturam definitio, non potest sine materia eam definire, ut notat Cō. in. 1. de anima. cō. 16. potest tñ abstrahere in prima intellectus operatione formam à materia, pro quantum potest intelligere formam, non intelligendo materiam. hoc. n. est abstrahere hoc ab hoc, videlicet intelligere prius non intellecto posteriori, sicut est de linea in plus. n. est abstrahere q. definire, ut patet. Secundum autem sententiam Auer. forma est separabilis à materia fm definitionem, non fm esse. quia alia est formæ definitio, & alia materiæ, eo modo, quo talia definitiones habere dicuntur. sed non possunt separari in esse, quia materia non potest existere sine forma, neq. forma potest existere extra materiam. Noluit tñ Cōm. dicere formam separari definitione à materia, quia sine materia definiri possit, sed modo, quo diximus.

Nona contradi. est in cōm. 1. 18. vbi dicitur 2. physic. Astrologiam abstrahere à motu. Huius tñ com. 18. oppositum videtur dicere. 1. meta. cōm. 19. Nisi esset q. Astrologus abstrahit à motu, Solutio. pro quantum non considerat, & demonstrat per medium sensibile, sicut demonstrat Naturalis. immo formale medium in consideratione Astrologica est mathematicum. bene

bene rñ considerat motum in ratione materiae, non in ratione formae. considerat. n. motus corporum coelestium sñ sui quantitatem, & sñ velocitatem & celeritatem, & sñ proportionalitatem. quā habent adinuicē. & patet q. oēs isti modi sunt mathematici. formale igitur in Astrologia est mathematicum, sed materiale est naturale. & ideo recte dixit Cō. 1. meta. cō. 19. & 1. cō. 57. & 12. meta. cō. 44. q. Astrologus considerat corpora coelestia, quae sunt substantia ei⁹, non tñ considerat ea, sñ q. sunt mota. & sic sedatur contradictio, sicut vides.

2. physic. tex. 19. Decima contradi. est in tex. 19. Arist. contra ponentes ideas inquit q. ipsi ea, quae nō sunt separata sñ rationē à materia, faciūt esse separata sñ rationem. & latet eos hoc contingens, quia ipsi formas materiales ponunt esse separatas sñ esse à materia. sed ut dicit Cōm. in cō. quae sunt separata sñ esse, possunt separari & ratione, & non conuertitur. Them. etiam 1. 2. phy. 26. dicit q. formas materiales possunt qñq. à materia cogitatione, atque animo eximi, sed non actu, aut subsistentia. Sed obuiabam per dictum Arist. in 2. phy. tex. cōm. 12. vbi definiens naturam, quae est forma, dixit eam secundum rem non esse separabilem, sed secundū rationem. & Themistius ibi exponens inquit, formam potro dicimus non re ipsa, sed ratione abiungi. & ita Arist. patitur easdem angustias, quas patit Plato. Nisi esset q., ut dicit Alex. Naturalis in abstrahēdo formas materiales à materia utit mathematica abstractione, & non naturali, sed apud Platonem sequitur q. etiā Naturalis posset definire sine materia, quia quicquid est separatim esse potest etiam definiri sine eo. hoc aut est impossibile, quia Naturalis definit per materiam. 1. de anima. 16. & 2. phy. vlti. Definitiones naturales, ut naturales, oēs cōcernunt materiā, aut aperte, aut cōsecutue.

Solutio. Undecima contradi. est in tex. 25. Arist. & Cōmē. videntur velle q. in artibus artifices, qui solam habent cognitionem, sunt praestantiores artibus operantibus. vnde Cō. in cō. dicit, q. Geometria operationum non facit materiam, neq. formam; licet utrūque cognoscat, & praeceptis alijs vrentibus, seu operantibus. Ex aduerso aut est authoritas Philosophi in 2. ethi. cap. 4. vbi habet q. in virtutibus ipsum scire parum est, aut nihil. Et confirmatur, quia tales sunt propter op⁹ tanquā propter finem, & per consequens artes, quae operantur, sunt nobiliores & honorabiliores artibus solam cognitionem ha-

2. physic. tex. 25. bene rñ considerat motum in ratione materiae, non in ratione formae. considerat. n. motus corporum coelestium sñ sui quantitatem, & sñ velocitatem & celeritatem, & sñ proportionalitatem. quā habent adinuicē. & patet q. oēs isti modi sunt mathematici. formale igitur in Astrologia est mathematicum, sed materiale est naturale. & ideo recte dixit Cō. 1. meta. cō. 19. & 1. cō. 57. & 12. meta. cō. 44. q. Astrologus considerat corpora coelestia, quae sunt substantia ei⁹, non tñ considerat ea, sñ q. sunt mota. & sic sedatur contradictio, sicut vides.

benibus. Soluitur sñ Peripatetico cognō Solida. scire simpliciter & absolute honorabilius, & praeiosius est ipsa praxi seu operatione. Cuius ratio est. quia praxis ad aliud & non sui gratia expetitur, sicut cognitio. cuius argumento est, ut notat Alex. in principio primae philosophiae q. actus maxime expetibiles & praxes à nobis sunt, quaecunq. sunt à virtutibus, & tñ tales non propter se, sed ad aliud relationem habent, puta ad passionem & affectus ordinat. Cuius argumento est, q. in animalibus diuinis nō sunt huiusmodi virtutes morales. non indigent. n. cū sint impassibiles, ut testatur etiam Arist. in 10. ethi. cap. 10 sed nos, qui natura sumus affectibus, & passionibus obnoxii, indigemus illis. vnde etiam in factiuis cognitio praefertur operationi. nā artes architectonicae sunt honorabiliores artibus operariis. Et ista est sententia Philosophi etiam, in proemio primae philosophiae, quicquid senserit Scotus, & sequaces eius in hoc. Ad saluandam autē contradictionem scire debes, ut notat Philosophus in 2. ethi. in illo met. cap. q. dicitur est inter artes & virtutes. Nam quae ab arte procedunt in se laudem habent, quare sufficit illa ita existere. sed quae à virtute ita proficiuntur, non satis est si ipsa iuste quodā modo se habent, & modeste agantur, sed si agens ita egerit, primo si sciens, secundo si eligens, & eligens propter ipsa, tertio si certo immobili iudicio agat. ad ceteras vero artes habendas nihil horum requiritur praeter quā sciētia. & ipsa est ratio diuersitatis, sicut vides. Amplius aut scire debes q. differentia est inter vile & honorabile, ut colligitur ex proemio meta. & ideo sententia Philosophi & Alex. fuit, artes cognoscentes esse principales sñ dignitatem & honorem, licet sñ vtilitatem forte oppositū contingat. vnde Philosophus etiam de scientia Diuina scribit, q. necessiores quidem haec omnes, dignior vero nulla.

Duodecima contradi. est in cō. 26. vbi dicit cōsiderationem quiditativam esse vsq. ad formam hominis ultimam, quae est media inter formas materiales & abstractas. ex quo patet dari aliqua naturam mediam inter naturam abstractam & materiale. Huius tñ oppositum scribit ipse. 1. meta. cō. 39. vbi dicit q. notum est per se q. nulla natura est media inter abstractum & materiale. Ad hoc dicimus medium duplex esse, videlicet per abnegationem extremorum. & sic dicit Cōm. 1. meta. nullam esse naturam in effectu, quae nec sit materialis, nec abstracta.

2. physic. com. 26.

Solutio.

abstracta. sicut videtur sequi contra antiquos, contra quos inuenit ibi Philosophus & Com. Aliud autem est modum secundum comparationem, vel participationem proprietatum ipsorum extremorum. & sic dicimus de intentione Auer. elementa media esse inter substantias & accidentia. sic et verificatur dictum eius hic, quod intellectiva, quod est forma hominis ultima, est media inter abstracta & materialia. quia pro quanto in sua operatione dependet aphantasia, sic cum materiali habet conuenientiam. pro quanto vero non est forma educata a potentia materis, & habet aliquam sibi operationem propriam in se considerata, in qua non dependet a corpore secundum ipsum. 3. de anima. co. 20. sic cum abstractis debet conuenire. Et hoc forte voluit dicere Themistius super. 1. phy. ad principium, quod scientia de anima est Mathematica, & media. est enim mathematica oppositio modo, quo sunt entia Mathematica, quia talia secundum esse sunt in materia, sed secundum considerationem a materia abstrahunt: scientia vero de anima, & precipue quo ad istam partem, in qua agit de anima intellectiva, est de obiecto secundum esse abstracto a materia, non autem secundum considerationem, cum etiam anima intellectiva ibi consideretur ut actus corporis. Dicamus igitur nihil prohibere secundum considerationem dari medium inter abstractum, & materiale: sed habere secundum esse inconueniens est aliquid esse, quod non sit neque hoc, neque illud. Et ita habet potestatem esse secunda solo, vel ex duabus habet unam.

1. physico.
tex. 31.

Decimatercia contradi. est in te. 31. Arist. videtur velle hic propositiones esse materiam conclusionis. Sed huius oppositum habet infra in hoc. 1. in tex. co. 89. ubi habet quod propositiones cum conclusionibus se habent sicut finis cum his, quod sunt ante finem. finis autem & materia non coincidunt. ut patet in. 1. phy. in te. co. 70. Amplius premissae videntur esse causa efficiens conclusionis. dicitur enim Linconiensis in 1. poste. quod notitia premissarum videtur gignere nouitiam conclusionis in anima. Amplius Aui. in. 6. super meta. cap. 4. dicitur autem posuerunt quidam propositiones sicut materiam conclusionis, & est error: immo propositiones sunt materia figure syllogismi. conclusio vero non est forma propositionum, sed est quedam, quod consequitur ex illis, cum propositiones efficiantur ea in anima. ubi manifeste Aui. videtur reprehendere Arist. in hac sententia. Simplicius in presenti loco, ad aduersarios suos per hoc, dixit propositiones respectu totius syllogismi esse materiam sed respectu conclusionis esse causam efficientem. & redit in opinionem Auer. sed non saluat tex. quia textus dicit suppositiones esse, sicut ex quo respectu conclusionis, & non respectu syllogismi. Dicamus igitur quod propositiones quodammodo sunt materia, quodammodo efficiens

Solutio.

& quodammodo finis. nam ista verificantur respectu diuersorum respectu conclusionis. Nam respectu extremitatum, quod sunt disperse in premissis, sunt materia conclusionis, & sunt materia compositionis tantum, & conclusio, in qua est unio, & compositio extremitatum, est forma compositionis respectu earum. Ratione termini medij, virtute cuius inferitur conclusio, sic habet quodammodo rationem cause efficientis: quia medium est causa in inferendo, & etiam in demonstrando in essendo conclusionis, saltem in istis. Premissae vero in doctrinis in propria forma respectu conclusionis, se habent sicut finis cum his, quod sunt ante finem. nam sicut ex fine sequuntur ea, quod sunt ante finem, & non e contra, sic in doctrinis veritas premissarum inferit necessario veritatem conclusionis, & non e contra. & sicut destructio finis inferit destructionem eorum, quod sunt ante finem, sic destructio conclusionis inferit destructionem premissarum. quia, si conclusio non est vera, nec premissae sunt verae. Et ideo ad hanc forte praetatus Simplicius dixit in secunda solutione quod forte aliquo modo premissae sunt in conclusione, sed non declarauit distincte. Non inconuenit ergo respectu diuersorum idem posse dici materiam, efficiens, et finem respectu eiusdem. quia hoc est secundum diuersa, & secundum diuersos modos considerandi.

Decimaquarta contradi. est in tex. 33. Arist. ibi innuit quod causarum per accidens quaedam sunt propinquiores, quaedam remotiores alijs. Sed huius oppositum habet ex. 1. phy. tex. co. 50. ubi Arist. ponit diuisionem inter causas per se & per accidens, dicens causam per se esse finitam, sed causa per accidens est infinita. sed in infinitis non est accipere, neque primum, neque ultimum, ut patet. 2. meta. tex. co. 6. & per consequens non est ibi neque propinquum, neque remotum. Solutio, & est dictum The. & Simp. in 1. phy. in expositione te. co. 55. ubi secundum Simp. Arist. videtur hanc dubitationem inducere: & eius solutionem omisit. inquit. n. tunc etiam in quibusdam dubitabit aliquis nunquid contingetia fiant causa fortuita, i. eius quod est a fortuna, ut sit in terris spiritus aut aëtas, sed non de pilari ut sanitas, sunt enim causarum per accidens, alij alijs propinquiores. unde dubitatio consistit contra id, quod Arist. ibi praeduxerat tex. co. 53. quod eius quod est a fortuna sunt causa infinitae. Sed tunc est dubitatio, quia cum fortuna sit causa per accidens, & in talibus sit propinquum & remotum, non videtur quod sint infinitae causa, quia in illis non est propinquum. Themistius autem & Simplicius soluit quod causa per accidens si actu sumantur & vicissim comparantur, potest discerni, quod sunt propinquae & re-

2. physico.
tex. 33.

Solutio.

Physico.

P P P

mot.

motu, sed absolute non pōt, quia sunt infinita ut sic. Sed tunc est difficultas. qm si causae per accidens infinitae sunt, constitui actu non pōt & sic inuicē cōparari, cū infinitū non det, nec constitui pōt in actu, ut patet. 3. phy. Nisi esset q sunt in potentia infinita, & tales pōt determinari ad actū per cōparationem ad causam per se, sicut licet causae per accidens dom⁹ sunt infinitae, absolute consideratae, & sic in eis non possit discerni q sunt p̄pinq̄, & quae remotae. si aut cōparentur ad causam per se, quae est edificatiua, sic musica est causa per accidens magis p̄pinq̄a q̄ albedo, & Polycleus est causa p̄ accidens magis p̄pinq̄a q̄ hō, & hō magis q̄ animal. & eodem modo patet solutio, quō fortuna, cū sit causa per accidens, & per consequens infinita, cognosci pōt cū infinitū sit ignotum. & tunc opus est eadē distinctione, quam Themistius adduxit.

2. physie.
tex. 64.

Decima quinta contrad. est in tex. 64. Dicit Arist. ponens diuina inter id, quod est a casu, & a fortuna, q in his q natura fiunt, non dī aliquid a fortuna fieri, si extra naturā fiat, sed magis a casu. & subdit q differunt, quia huius causa est extra, illius vero intra: ita q videt dicere id, quod est a casu habere causam intra, sed id qd a fortuna hīc causam extra. & isto modo exponit diuus Thomas locū illū. Sed huius oppositū inuenimus in eodē. 2. phy. in tex. cō. 61. vbi Arist. tā id, quod est a casu q id, quod est a fortuna.

Solutio.

na dicit hīc causam extra. Ad hoc dicim⁹ sine dubio oīum Græcorū, ut Alex. Them. Simpli. hanc fuisse sententiam, q ambo in hoc conueniunt, q non habent causam intra. vnde dicunt in. 60. tex. q licet tripes cadens, querens suum locū, cadat sub tali situ, sub quo pōt esse aptus sessioni, & hoc a casu esse dicatur: si aut corpus cubum caderet ut esset aptū sessioni, hoc a casu nō esset quādoquidē intra se talē retinet figuram, q qualitercūq; cadat semper ē sessioni aptū. Vnde sine dubio Diuus Thomas non bene interpretatus est locū illū. ideo fm Simpli. expositionē Arist. ibi notat diuina inter formā & causam quia in his, quae a natura fiunt, non tñ fm naturā, i. fm naturā ē ordinem talia nullo pacto a fortuna esse dīr, quia fortuna est in his, in quibus est p̄positū, seu electio, sed magis dīr a casu fieri. nō aut dixit simplr talia a casu esse, sed dixit magis possunt dici a casu q̄ a fortuna, propterea quia fortuna solum vbi est electio esse pōt, sed casus pōt esse in rebus carentib⁹ electione. Ne tñ aliquis suspicaret talia ve-

re & p̄prie a casu esse, & non a natura, ideo posuit diuina & dixit Est aut & hoc alterū. vbi Cō. dicit q, est hic alius modus naturae. nā proprie loquendo mōstra a natura esse dīr, sed est alius modus naturae a modo cōsueti & ordinato, & talia, cū sint a natura, aliquo modo differunt ab his, q vere & proprie dīr a casu fieri, quia quae vere & p̄prie a casu fieri dīr, horū causa est extrinseca, ut casus tripedis cadētis, ita q sit sedes, aut salus equi fugientis p̄p sitim, qui a casu saluatus est. sed taliū monstrorū causa est intra, quia proueniunt ex materia, vel p̄p superabundantiam, vel p̄p defectum materiae, vel p̄pter malā complexionē eiusdem. vbi pōdera illud dictum Cō. quia dicit istū esse alium modum naturae. Pro quo debes scire ut scribit Alex. & Them. & Simplicius in. 2. phy. in tex. cō. 5. diuina magna est inter esse a natura & esse fm naturā. nam a natura esse non solum ea dīr, quae fm debitum naturae ordinē & naturalem institutionē fiunt, verum etiam & monstra, & p̄riuationes, atq; defectus a natura esse dīr, sed fm naturam solum illa fieri, & esse dīr, quae cūq; fm naturalem ordinem fiunt, & ideo bene dicit Cōm. q talia, quae p̄ter naturā fiunt, sunt collocata sub alio modo naturae, q̄ supple sunt entia perfecta, quae fm naturae ordinem, & intentionem proueniunt. vnde talia fm Peripateticos p̄ter naturā, aut p̄ter fatum euenire dīr, sicut quae fm naturalem ordinē insunt, fiunt fm naturā, & fm fatum fieri dīr cū fatum & natura idem significant apud Peripateticos, ut bene notauit Alexand. in tracta. de fato, & elicit ex snia Arist. 4. phy. in tex. cō. 57. ut amplius notauit in speciali qōne mea de fato.

Decima sexta contradi. est in cō. 70. vbi dicit Cōm. q Diuina scientia cōsiderat res existentes fm q existunt. Huius tñ oppositum scribit ipse, & Philosophus. 7. met. te. cōm. 51. vbi habet rerum existentium non esse definitiones, neq; demones. Nisi esset, q per res existentes, fm q existūt Cō. voluit res materiales. voluit .n. dicere Diuinam scientiā non solū cōsiderare de rebus abstractis a materia, verū etiam de rebus existentibus fm q existunt, i. de rebus materialibus. vnde de istis materialibus Diuina scientia cōsiderat in quantum existunt, i. in quantum entia sunt, & sub rationibus, quae competunt enti in quantum ens est. Et ista est expressa sententia Cō. 12. met. cō. 1. & 29. & 4. met. te. cō. 1. & 6. met. te. cō. 1. Scientia Diuina est entis in quantum ens, & eorū,

2. physie.
com. 70.

eorū, quæ huic insunt. & in proœmio meta-
physicę Sapientis est oīa cognoscere, vt con-
tingit, i. sub rōnibus trāscendētibz. Per res
igit existētes non intellexit res cū actuali
existētia, sed quiditates materiales sub rō-
nibus transcendētibz consideratas.

2. physico.
ex. 73.

Decima septima contradiet. est in tex. 73.
Scribit Philosophus q. principia mouentia
naturalr duo sunt, quorū alterū non physi-
cum est, non. n. habet motus principiū in se
ipso. ex quo vī q. prim⁹ motor, qui est De⁹
gloriosus, naturalr mouet. Huius oppositū
scribitur ab Auer. in libro destructio destru-
ctionū in dispo. 12. in solutione dubij, vbi d.
cūm aut dixit de Philosophis q. ipsi tenēt,
q. id, quod prouenit à Deo glo. prouenit na-
turalr, est sermo corruptus de eis. & qui te-
nent in rei veritate q. emanatio entū sit ab
eō, est profecto nobilliori modo q. naturalr,
& voluntate humana. Soluitur. Multi An-
tiqui doctores, vt Algazel & Rabi Moyse,
& ex Latinis Scotus cū sequacib⁹ suis tenuerunt
hoc, videlicet Deū fm Peripatericos
agere ex necessitate naturę. Vnde super hoc
fundamento Scotus in. 2. dist. 1. questio. 2.
ostendit in via Philosophi sequi oīa ex ne-
cessitate prouenire. Sed Cō. & alij Peripate-
rici oppositum tenent. Et vltra authoritatē
Auer. consueui formare aduersus istos talē
rōnem, quæ vī in via Arist. maximam fidē
facere. Nā, si anima agit altiori modo, q. na-
tura, & intell⁹ agit altiori modo q. anima,
cūm Deus sit altior intell⁹, agat altiori mo-
do q. intell⁹: ergo à fortiori altiori modo q.
anima, & multo altius q. natura. assumptū
ostenditur. nam anima agit altiori modo,
q. natura. quia natura nō agit, nisi fm vnū
motum determinatum mouendo, sed ani-
ma fm quālibet dīam vnde motus animę
est circularis, qui est perfectior motu recto.
sic. n. Arist. in. 2. de anima te. cō. 41. & infra,
arguit & accusat Antiquos, asserentes mo-
tū augmenti esse a natura ignis. & Arist. d.
q. est ab aīa, quia ignis concurrat vt instm.
immo Cō. & Arist. in. 2. de genera. & curru.
tex. cō. 55. motio ignis est deterior in gene-
ratione, q. motio organi, aut instri, & ibi
redditur causa, intell⁹ aut agit altiori mo-
do q. anima, quia intell⁹ est altior anima.
vt patet. 2. de anima. tex. cō. 21. vbi dī q. vī
esse aliud genus animę, & hoc solum con-
tingere separari, sicut perpetuū à corrupti-
bili, Deus aut est altior intell⁹, vt d. Philo-
soph⁹ in libro de bona fortuna, vbi inquit.
quid. n. est melius scīa & intell⁹, nisi Deus?
Vnde Cō. in. 4. phy. auscultationis i cō. 128.

d. q. esse essentialr in aliquo non est nisi à
causa agente, quæ est aut anima, aut natu-
ra, aut intell⁹: & ego addo quartū, aut De⁹.
nam distantiz entium sunt valde diuersę.
Quantum aut spectat ad præsentem con-
tradictionē scire debes, q. natura multiplici-
tē & naturę nomen vt patet ex. 4. primę
philosophiæ tex. cō. 5. & vt notauit eū lucti-
dissimus Thom. in. 1. phy. in te. cō. 7. sic est
etiā de naturalr agere, q. hq. sumitur pprie
vt distinguitur contra agere fm animam,
aut intellm, & q. hq. sumit cōiter, vt illud dī
cat naturalr agere, qd ex sua natura agit.
vnde vt inquit Cō. 1. celi, sicut i natura for-
mę naturalis est hīe propriam materiam,
vt forma ignis, sic formę abstractę, fm q.
sunt formę abstractę, innatę sunt, vt illud,
qd mouet ab eis, non sit graue, neq. leue, et
vt motū ab eis sit rotundū. vī est similitudo p
portiois, vel analogiæ, & nō valio catibz.

Decima octaua contradi. est in cōm. 79.
Scribit Cōm. quod illud, quod innatum est
existere casu, non est innatum existere per
intentionem. Sed huius oppositum habet
in. 2. phy. in tex. cō. 63. vbi Arist. d. in litera,
q. percussio capitis à lapide potest fieri à ca-
su, & eadem potest fieri per se ab aliquo
proiciente cū intentione percutiendi.
Soluitur dictum Cō. intelligitur de specie-
bus præteritū, quæ sunt in substantijs. nā
fm ipsum in. 8. phy. in cō. 46. nulla species
fit à casu. quia illud, quod est à casu, sem-
per est oppositum ei quod est à natura. vnde
à natura sunt species. nulla. n. species est
à casu, sed à casu sunt monstra non natura-
lia. idē. 6. meta. te. cō. 4. & 7. meta. cō. 12. &
quia Antiqui, contra quos arguit Philoso-
phus, oēs species rerū naturalū assererant
esse à casu, ideo Cōm. fm Philosophū tenet
oppositum. vnde in cō. 2. tex. 81. ostendit q.
ea, quæ sunt à casu, proueniunt ab impedi-
mento naturę: sed ea, quæ sunt à natura &
fm cursum naturalem, nō proueniunt ex
impedimento naturę, sicut sunt monstra.
Dictum aut Philosophi in. 2. phys. non est
de speciebus, sed de actione seu accidente.
quia percussio vtroq. mō pōt puenire, et si-
ne intentione, & cum intentione, vt patet.

2. physie.
com. 79.

Solutio.

Decimanona cōtradi. est in cō. 80. Ibi. n.
d. Philosophus & Cō. apes & formicas agere
sine cognitione. Huius th oppositū scribit
cō. 2. de anima cō. 156. Nisi esset q. dictum
in hoc loco intelligitur sic, q. videlicet talia
animalia agunt sine cognitione finis rei
actę sicut Hirundo, quę quando nidificauit
agit, non tamen agit per cognitionē finis

2. physie.
com. 80.

rei astra mota bene tamen agit per cognitionem respectu rerum, quæ ad finem ordinantur, vel ad opus. nisi. n. cognosceret paleas, & lutu, vniq; nudu cõstruere nõ posset.

S O L V T I O N E S

contradictionum in dictis

Arist. & Auerrois,

Super Tertio Physicorum.

3. physic.
text. 1.

Rima cõtradiçtio est in text. 1. Arist. n. habet q. infinitum pri mu apparet in continuo. Sed obuiabam. quia primo poste. text. 1. in illo cap. Certior aut

sciencia altera, altera est, & prior, videtur Arist. velle q. sciencia illa, quæ de simplicioribus principijs est, illa est natura prior, sicut Arithmetica, Geometria. Nam Arithmetica est de vnitate, quæ est principiu numeru, Geometria vera de puncto, quod est principiu magnitudinis. vnitas aut simpliciter est, quia vnitas sibi caret punctus autem est substantia posita, vt ibi dicitur. Et ex hoc videtur q. quando eadem accidentia competunt indifferenter quantitati continuæ & discretæ, eadẽ prius natura cõueniunt discretæ q. continuæ. cùm igitur infinitudo inueniatur in numeris & in magnitudinibus, quia sicut magnitudo est diuisibilis in infinitu, sic numerus est augmentabilis in infinitu, videtur q. infinitudo prius natura competit numeris q. continuo. & confirmatur. quia. 1. phy. text. cõ. 1. 5. infiniti ratio congruit quantitati. idẽ. 1. phy. text. cõ. 3. 5. & 3. 6.

Solutio.

Nisi esset q. vt dicit Alex. & Them. ideo infinitu pri mu di apparet in continuo, q. in discreto, quia in definitione continui ponitur infinitum, non aut in definitione discreti. nam continuu est, quod diuidit in infinitum: non sic autem est de discreto. Aut quia eadẽ discretum causatur ex diuisione continui: sicut. n. continuu est diuisibile in infinitum, sic discretu est augmentabile in infinitu. non. n. discretu est diuisibile in infinitu, nec augmentabile est continuu in infinitu. 1. phy. text. cõ. 60 & quia ex hoc, qd cõtinuu est diuisibile in infinitu, ex hoc discretu est augmentabile in infinitu, numerus. n. causat ex diuisione cõtinui, vt dẽ in 1. phy. ideo dictum est infinitu pri mo apparere in cõtinuo, & hoc p̄cipue lox u hẽt fm naturalem cõsiderationẽ a sserẽtẽ numeru causari ex diuisione continui, sicut iã Arist. hic loquitur. sed fm mathematica cõsiderationẽ,

quæ est fm abstractionẽ, & imaginationẽ, credo q. infinitudo, & alia hĩmĩ accidẽtia, cõia vniq; & cõtinuo & discreto, ex parte, quæ sunt quãta, priº natura participari a discreto q. a cõtinuo, si quantu dẽ analogice, aut salte æqualit, si vniuoce dicat. sed, quia fm cõsiderationẽ naturalem quãtitas discreta, q. est numerº, causat ex diuisione cõtinui, sic infinitudo inuenit in numero p̄p continuu, salte in gĩne causæ materialis. Sed Arithmeticus, qui natura p̄cedit Geometriã, non cõsiderat istã rõnẽ numeri, qui est subiectu eius, inquantu a continuu hẽt causari, quia ista ratio sibi est extranea, inquantum est subiectu suæ cõsiderationis: alioquin sciencia Arithmetice natura esset posterior Geometriæ, & p̄supponeret illã: quod tñ falsum est. Nec videat tibi miru hoc, quia multa hĩt verificari fm naturalem cõsiderationẽ, quoru opposita sunt vera fm cõsiderationem mathematicã, sicut dicit Cõ. 11. 1. cõ. 3. 2. q. motui circulari nihil est contrariu naturaliter, & tamen potest esse contrarietas in motibus circularibº mathematicis, & secundum imaginationem.

3. physic.
text. 1.

Secunda contradi. est super eodẽ tẽ. Arist. in principio. 3. phys. dicit q. sicut Naturalis cõsiderate dẽt de motu, quia motus ponit in definitione naturę, eadẽ rõnẽ, quia motº videt esse de gĩnatione cõtinuoru. Naturalis dẽt cõsiderare de continuo. vbi Themistius expresse dicit q. continuu assumit in definitione motus. & ita etiã videt dicere Cõ. in cõ. 1. & clarius in sua media expositione, vbi cõtinuando intentionẽ Philosophi dicit, q. quia in definitione naturę posuimus motu, oportet loqui de motu. Definientis. n. n. ter est declarare partes definitionis, & de passionibus partiu. cùm aut in definitione motus apparet cõtinuu, & cõtinuu cõsequit infinitu, quare etiã de continuo & infinito loqui dẽt Naturalis. videt igit q. cõtinuu sit de quiditate motº. Ex aduerso aut videt esse authoritas ipsius Cõ. in. 4. phy. in cõ. 9. 9. vbi dicit q. vnum accidentium motus est continuu. Amplius est ratio. Si, n. cõtinuatio esset de quiditate motus, quilibet motus esset continuus. quia quod per se competit superiori, & primo, competit obus inferioribus per se, licet non primo, siue sit vniuoce, siue analogice: sed non quilibet motus est continuº, vt patet. 3. phy. cõ. 6 & 8. 8. phy. cõ. 2. 3. igitur continuu non est de quiditate motus. Amplius videt esse authoritas Philosophi in. 5. meta. in ca. de quãto. text. cõ. 18. q. quantitas, & diuisibilis, & cõtinuatio

Solutio. tñuatio accidit motui. Dicimus, sine præ-
iudicio melioris sententiæ, q̄ motus quidi-
tatiue non includit conuinuū, licet videat̃
continuuatio esse de ascendentibus consequen-
tibus substantiæ eius. & ideo videt̃ mihi, q̄
Cō. in. 3. phy. in cō. 2. animaduertit̃: ad ea, q̄
paulo ante dixi, inquit, q̄ illorū, quē conse-
quunt̃ motū, q̄ sunt, p̄pina substantiæ ei⁹,
est cōtinuu. vnde nō dixit absolute cōtinuu
esse de substantia motus, sed de his, q̄ sunt
propinqua substantiæ eius. quia, qñ vera ge-
nera & veræ rerū dicit latent, licet nobis cir-
cūloqui illa per proprietates & accidentia,
sicut dicit Cō in. 7. meta. in cō. 4. 2. & 8. me-
ta. cō. 5. contra Alex. & ideo dicimus nos q̄
contrariū cadit in descriptione motus, nō
q̄ illa sit vera definitio. vnde Alex. in. 1. lib.
naturalū questionum questione 21. ex pre-
fate determinat motum per se non esse quan-
titatē, sed fm̄ diuersas considerationes spe-
ctare posse ad diuersa prædicamenta, vt po-
teris ibi clare videre.

3. physico.
tex. 3.

Tertia contradi. est in tex. 3. Arist. diuidit
ens per ens in actu tantū, & per ens in actu
& potentia simul. postea diuidit ens actu i
decē prædicamenta. Ex hac igit̃ diuisione vi-
detur q̄ ens in potentia non diuidat̃ in decē
prædicamenta, sed ens actu solum. Ex
aduerso aut̃ videtur esse sententia Philoso-
phi in. 12. met. tex. cō. 2. 6. vbi vult q̄ potētia
& actus sunt principia oium decē prædica-
mentorū. & cum hoc est autoritas Cō. in
1. de anima. cō. 6. vbi scribit q̄ potentia &
actus sunt dicit̃ entis valde oppositæ, & cir-
curant omne genus prædicamenti Solutur.

Solutio.

nā vt recitat Simplicius in. 3. phy. si in præ-
senti loco, sunt circa hoc duæ expositiones.
prima est Alex. & Them. qui sequentes an-
tiquū seriem textus, qui cōter inueniebāt,
exponunt q̄ entiu quædā sunt actu tantū,
sicut sunt res materia carētes, vt sunt abstra-
ctæ substantiæ, quæ semper eodē mō se hñt
& mutari nō pōt, quædā vero sunt cōpo-
sita ex potentia & actu, vt sunt ghabilia, &
corruptibilia. eorū aut̃ quodāmodo est
actu, p̄ quā nō fm̄ substantiā transmutari
nō pōt, & quodāmodo in potētia est, in-
quantū locat̃ moueri pōt, & idē secundū
se totū vbiq̄ esse non pōt. & istius etiā opi-
nionis est Cō. in lib. de substan. orbis, & 1. cē
li in paraphrasi in summa. 6. iuxta princi-
piū. Porphyrius istam expositionē non ad-
mittit, sed vult diuisionē dari per actum &
potētiā, quod confirmat ex his, quæ repetit̃
ex ressumit Philoſophus infra in eodē lo-
co I te. cō. 6. vbi dicit. Diuifio aut̃ vnoquoq̄

gherū per potētiā & actū. & vult q̄ ens in
actu diuidat̃ per decē prædicamenta, non
ens in potentia, quia ens in potentia non di-
uidet̃ decē modis, sicut ens in actu, immo ens
in potentia tantū nō dī nisi vno mō tantū,
videlicet de prima materia oſum. Sed nec
ista expositio Porphyrii soluit contradic-
tiō nē ppositā, nec vera esse videt̃ quia sibi
ipsi cōtradicat, quia primo dicit ens in potē-
tia non diuidi in decē plicamenta, & tñ ad-
ducit dictū Arist. in tex. 6. quod cōtinet op-
positū. quia d. Diuifio secundū vnuquodq̄
generū per potētiā & actū. Amplius con-
tradicat antiquæ literæ, quæ cōter sic iacet.
Eorū q̄ sunt, quædā sunt actu tantū, quædā
vero potētia & actu. horū aut̃ aliud est hoc
aliquid, aliud tñ. & aliud tale. vbi manife-
ste patet q̄ p illā notā exclusionis, tñ, cōtra
diuidit id, qd̃ est in actu tñ, contra id, quod
simul est in potentia & in actu. aliquin, si
diuidit̃ ens per actū & potētiā, quid igit̃
defenit illi diuifioni illa exclusionis nota?
Dico igit̃ q̄ Arist. qñq̄ consuevit ens diui-
dere p potētiā & actū, sicut fecit in. 9. pri-
mæ philosophiæ. sed illa diuifio est entis sen-
sibilis, vt dicit Cō. in. 7. meta. in præmio,
q̄ scientia Diuina diuiditur in tres partes.
in prima agit de diuifione entis in substan-
tiam & accidentem in secūda de diuifione en-
tis per potētiā, & actū. in tertia de diuifio-
ne entis per vnu & multa. Et quia substantia
alia sensibilis, alia abstracta, de substantia
sensibili tractat in. 7. & 8. met. deinde in 9.
agit de potētia & actu. 3. in decimo agit de
vno & multo. postea in. 11. tractat de substā-
tijs separatis & numero eorū, qui est duode-
cimū apud nos. vbi patet illas diuifiones in
libris præcedentibus librū duodecimū esse
respectu substantiarū sensibilium. Vnde in
9. meta. tex. cō. 17. dī quod nullū semper
nū est in potentia, & confirmat̃ authorita-
te Cō. in. 12. met. cō. 8. vbi Ari. volens decla-
rare q̄ esse sit eē materię, diuidit ens per po-
tētiā, & actū & Alex. dicit q̄ hoc fuit decla-
ratū in nono trac. in quo loquit̃ de potētia
& actu. & intendebat per hoc, q̄ in hoc tra-
ctatu demit̃, potētiā pcedere actū, & di-
cit impossia contingentia ad negantes potē-
tiā esse. ecce igit̃ q̄ potētia, quæ cum actu
conduidit ens in nono, est illa, quæ est ante
actū: talis aut̃ non est, nisi in rebus ghabili-
bus & corruptibilibus. vnde oē ens in potē-
tiā camēto existens, est qñq̄ in potētia & quā-
doq̄ in actu. & ideo actus & potētia sunt
principia oium decē prædicamentorū, vt
dī in. 12. meta. in te. cō. 2. 6. Et qñq̄ Arist. cō.

M. A. Zim. Solut. Cont.

fuerit adducere diuisionem magis generalem comprehendentem oia entia simpliciter, & est ista, quā innuit hic, videlicet qd entium qdā sunt actū tñ, quēdā sunt in actū & potentia sibi: & sibi naturā diuisionis qdā sunt potentia tñ, licet ppter breuitatem illud sit omissum: aut vt d. Simplicius: qd nō reperit aliqd ens, quod sit in pura potentia tñ sibi subsistentiā, quin aliquo modo actū sit aliquid. quia Plotino teste illud, qd est in potentia ad aliquid, oportet vt illud prius sit aliquid actū in se, vt es, qd est in potentia statua, prius est actū es. & hāc diuisionē gēneralem etiā innuit Philosophus. 11. met. in ca. 8 vide etiā sanctū Thomā in 11. met. in lōne nona sibi secundā expositionem, quō illa tertia diuisiō per actum tñ, per potentiam tñ, & p vtrūq; sit intelligēda, quia placet.

1. physico.
com. 4.

Quarta contradi. est in cō. 4. ibi. n. cōm. definiens motum materiae sumptum dicit quod motus nihil aliud est q̄ gñatio partis post partem illius perfectionis, ad quam vadit motus, donec perficiat, & sit in actū. ex quo patet motū fieri, & maxie motū intensiōis, p additionem partis gradualis ad partē gradualē. Huius tñ oppositum vt sentire expresse Cō. in. 4. physico. cō. 84. ibi enim dicit additionem caloris agentis in calorem corporis non fieri sibi additionem partis i toto, & vlt partis materiae in materiam, sed sibi additionem agentis in passionem partē tis, s. q. qd calor agentis vigorabit, crescat calor patientis, non sibi additionē partiū calidarum extrinsecarum, cū ad patientē non transferat aliquid ab agente. Ista contradi. etio tangit maximā cōtrouersia inter duos principes nre militie, s. sanctum Doctorem, & doctorem subtilem, qui in 1. sibi. di. stin. 17. in materia de habitibus, quæst. 2. de modo augmenti charitatis sunt discordes. vnus. n. tenuit intensiōem illā non fieri per additionem gradus ad gradū. quia illi gradus, aut essent specie distincti, aut numero non specie quia oēs charitates sunt eiusdē speciei, neq; etiā distinguuntur numero, qd talis est ex parte materiae sicut hāc albedo differt numero ab illa, quia est in alio subiecto. charitas aut, q̄ addi pōt, addit in eodē subiecto, in quo est pcedēs. intensiō igit charitatis, & cuiuslibet formæ non fit p additionē alicuius gradus, sed solū quia illa qualitas, q̄ prius inerat, intendit sibi p pīnquitatē ad terminū. Et ista est via scti Doctoris vbi supra. Scotus vero ponens suas echeitates, dixit intensiōem fieri p additionē gradus ad gradū, & dixit hos gradus numero differre

per suas echeitates, licet in eodem subiecto sint. In via etiā scti Doctoris diuersitas est inter sequaces suos, vtrū intensiō formæ fiat sibi esse, aut sibi gradū. Nam qd sibi essentia fiat impossibile est. qd essentia rerū cōsistunt in pūcto, sicut vt velle Philosophus. 8. met. cō. 8. te. 10. oportet ergoq; ista intensiō fiat, aut sibi esse, aut sibi gradū. Quidā aut pīpui Thomistarū tenuerunt intensiōem formæ fieri non sibi esse. quia hoc vlt esse contra sanctū Thomā in in finis locis. 1. sibi. di. stin. 17. quæst. 2. ar. 1. & in. 2. secundæ quæst. 2. ar. 4. intensiōne ad tertū. Et ideo dixerūt ista intensiōem formæ fieri per additionem gradus ad gradū: qui est gradus additus identitificat p̄existenti, & non remanent distincti, sicut posuit Scotus. Et hāc viā imitatus est subtilissimus Thomistarū Henricus Brito i quolibeto. 2. quæst. 13. sicut est in alimōto, qd pars sequens addita identitificat p̄existenti, sic est de intensiōne formæ quantum ad gradus. Capreolus aut. 1. sibi. tenuit intensiōem formæ fieri sibi esse. quicquid sit vna istarū viarū vt hīc auctoritatem Cō. 3. physico. cō. 4. pro se, & alia habet cō. 84. & textum etiam. 4. physico. & ita Cōm. ipse remanet in contradictione. Nisi esset, qd hic dixit motum esse acquisitionem partis post partem. quæ quidem acquisitiō est vltis in oībus formis acquisibilibus per motum: quia sibi ipsum sunt paritabiliter acquisibiles. vtrū aut omnes per minima, nec ne, in primo satis diximus super cō. 62. Istam aut acquisitiōnem ponit Cō. ita, qd fiat ex potentia materiae q̄ ducta ad actū. negat tñ Cō. 4. physico. cō. 84. acquisitionem partis post partem ab extrinsecis factā. & ista non contradicunt, sicut vides. vnde, si ponderabis verba cō. 84. nihil plus inuenies. Videre aut, quæ istarū viarū extremarū sit verior, nō est p̄cis speculationis. vbi. n. est discordia inter Scotū & sanctū Thomā, difficile est videre veritatē.

Quinta contradi. est in tex. 16. Arist. dicit qd omne mouens physice, vlt vt hēt alia litera, quā legit Alex. (omne quod mouetur physice mouetur) cū sit potentia mobile, & cui immobilitas quies est. & Arist. ibi ponit causam quia agere in hoc nil aliud est q̄ mouere. hoc aut facit tactu, quare simul & pau. vnde ibi expositores dicunt mouē corporeum, cui immobilitas quies est, i mouendo mouetur. Sed tunc est contradi. quia idem respectu eiusdē esset in potentia, & in actū sibi idem contra Philosophū, 8. physico. tex. cō. 40. & cōtra Cōm. 3. de anima cō. 4. Præterea motor non pōt mouere nisi habet

Solutio

3. physico
tex. 16.

Difficul
tas de Re
actione.

Solutio.
quorūda.

impugna-
tio.

Alia solio.

habet proportionē maioris inæqualitatis su-
pra mobile. si igitur oēs mouens in mundo
moueret ab eo, quod mouet, ex parte, qua
mouet, superat, ex parte, qua mouetur, su-
perat ab eodē, quod nō capit intell's. Ad tol-
lendā h'mōi contradictionē dixerunt aliqui
q, non inconuenit idem esse mouēs & mo-
uē: & agens & patiens respectu eiūsdē, sed
non s'm idem, sed s'm diuersa. vnde dico q,
reactio non fit per easdem qualitates, sed
per diuersas. vnde, si ignis agit in aquā per
caliditatē, aqua reagit in ignem per humi-
ditatē. Sed ista opinio stare nō pōt, qā Arist.
in. 2. de gene. & corrup. in te. cō. 24. licet q,
oīa e'ntia possunt adinuicem transmutari,
& in te. 26. d. q, differunt in citius & tardius.
quia in habentibus symbolū citius & faci-
lius est transmutatō & ex consequenti cū
ealia e'ntia habentia symbolum, habent cō-
trariū solū vnā qualitatem, & sicut in ma-
teria, & talis alteratio fiat per contactū, tūc
talīs reactio erit s'm easdem qualitates: qd
concedimus. Et ideo aliter dicendū puto ad
præsentem contradictionē, vt locus ille re-
quirat. nā materia ista pertinet magis ad li-
brū primū de gene. & corrup. Dico igitur
q, omne agens corporeum cōicans in eadē
materia cum passio in agēdo patitur, & hoc
pōt esse respectu eiūsdē contrarietatis. sed
hoc non erit eodem modo, sed diuersis. &
hoc non inconuenit, dicit. n. Cō. 3. phy. cō. 8.
q, idem respectu eiūsdem pōt esse in actu et
in potentia s'm duos modos. vt panis res-
pectu corporis est in actu, & in potentia. nam
panis vt est in actu, agit in corpus, vt vero
est corpus in potentia patitur à corpore. sicut
ignis, vt est actu calidus agit in aquā vt est
potentia frigida, sed ignis patitur ab aqua,
vt est potentia frigidus, aqua vero agit,
vt est actu frigida. ecce igitur q, si agit & pa-
titur ignis, nō est eodē mō, sed diuersis mo-
dis. nā agere & mouere act' sunt. 3. phy. 17.
& 1. de gene. & corrup. te. cō. 33. moueri ve-
ro, & pati alterius sunt principij, videlicet
materiæ & potentiæ. quia igitur passio est
rōne potentiæ, & rōne materiæ, quæ subijci-
tur per potentiā, ideo quorū materia vna
est, talia dum agunt. necesse est q, pariant
in agendo, quia talis actio est per contactū.
& cū sit cōicatio in materia, q est subie-
ctū contrarietatis, p quā fit actio, de neces-
sitate sequitur dictū Philosophi q, oēs tale,
dum agit, patiunt. Sed, si instetur q, idem
respectu eiūsdem erit superans et superarū,
excedens & excessum, quod videtur absur-
dum. nam, si ignis agit per calorē in aqua,

habet proportionem maioris inæqualitatis
in frigiditatem aquæ: si econtra aqua per
frigiditatem reagit i caliditatē, sequitur q,
frig. dicitur habet proportionē maioris inæ-
qualitatis respectu caliditatis: & ita idem
erit excedens & excessum respectu eiūsdē.
Amplius sequeretur q, nunquā ignis posset
assimilare sibi aquā, si ita agendo patitur, &
patiēdo reagit. Et confirmatur. quia agēs,
& patiēs, aut sunt adæquata potētij, & tūc
nō puenit actio: aut agēs est maioris potē-
tiæ, & tūc mouebit, & nō mouetur, aut est
minoris, & tūc moue. ut & non mouet. Am-
plius, si motor agēs s'm vltimū virtutis in
passum aliquod per longā distantiā, patet
q, passum per totā illā distantiā nō pōt age-
re in passum: igitur aliquid agit, & non pati-
tur. Dicit Burleus q, s'm Arist. & Cō. agens
corporeū in materia conueniens cū passio,
patitur in agendo non à toto, sed à p'ximo.
& d. q, non oēs mouens mouetur, vt patet d
primo motore, nec oēs mouens corporeum
mouetur à moto ab eo, vt corpus celeste,
sed oēs corpus cōicans in eadē materia cum
moto, dummodo materia sit receptiua for-
mæ, qua agens agit. qd apponit ppter sensi-
bile, qd agit i sensum, sed nō patit' à sensu:
& est motus alterationis per formā, qui li-
cet fiat per contactū, vt patet. 7. phy. te. c. 12.
nihilominus non fit reactio. quia cū ma-
teria nō sit receptiua formæ contrariæ, ideo
sensible non patitur à sensu. & tūc ad illud
de excessu d. q, est s'm diuersas formas. sed
illud stare non pōt, vt diximus, qā tūc non
posset in e'ntis symbolis e' reactio. Amplius,
si aqua frigida ponatur in calidā, patet ad
sensum q, caliditas remittitur à caliditate.
Paulus Venerus dicit q, quælibet qualitas
est actiua & passiua. & ideo idem respectu
eiūsdē est agēs & patiēs, sed nō eodē mō,
licet sit s'm idē. qā mouens per formā eadē
mouet, vt est in actu per illā, & mouet, iquā-
tū per eandē est in potentia, vt illa est passi-
ua. vñ ignis per calorē agit, & per calorē pa-
tit: sed agit per calorē vt est actiua, & patit'
per calorē vt est passiua. & sicut est de aqua
respectu frigiditatis. vnde motor mouet vt
est in actu, & mouet vt est potētia mobilis.
licet igitur mouens moueatur a moto, non
mouet ab eo inquantū motū, sed vt est mo-
tiuū: & motū mouet mobile, nō vt est mō-
bile mouens, sed vt est potentia motū. vnde
licet min' agat in maius, tū agit à p'portio-
ne maioris inæqualitatis, ex quo maior est
potentia actiua minoris, q potētia passiua
maioris. Ista positio ē cōtra p'cipia Philo-
sophi.

M. A. Zim. Solut. Cont.

¶ aliquid sit in actu & in potentia per eandem formam respectu eiusdem. tunc .n. rueret totus octauus phy. & demeratio Philosophi in. 8. phy. tex. cō. 40. ubi habet q. totum non potest per se mouere totum, quia tunc idem esset in actu & in potentia. Rueret etiam ratio Cō. 3. eteli cō. 28. ubi hēt q. elementum non potest esse per se mouens, & per se motum secundum formam. quia, cum moueat secundum quod est actu, & subiectum motus sit ens in actu, & cum non sit in actu nisi per formam, tunc idem secundum idem essentialem esset mouens & motum, & in actu & in potentia. unde licet secundum Peripateticos idem sit in potentia & in actu, tamen hoc non potest esse per se respectu eiusdem. forma enim per se mouet, sed mouet per accidens ratione materie, & ut est forma in materia. Dico igitur aliter, q. ignis, in quantum est in actu, per caliditatem agit in aqua, in quantum aqua est in potentia calida: sed aqua non est in potentia calida ratione frigiditatis: quia ista potentia est passiva, & unum contrariorum non est receptivum alterius contrarii. licet .n. frigidum actu sit calidum potentia, hoc est ratione priuationis annexæ, quæ est in materia, quæ non potest expoliari à contrarietate secundum totum. sicut aqua ut est actu frigida agit in ignem, qui est potentia frigidus, sed ignis non dicitur esse potentia frigidus, loquendo de potentia priuatiua ratione caliditatis: quia tunc calidum, remanens calidum, potest recipere frigiditatem: sed est ratione materie, quæ stat sub forma ignis calidi. Et ideo. 1. de generatione re. cō. 43 laudans Diogenem, dicit q. si non essent ex uno omnia, non esset facere & pati adinuicem. Et ideo Arist. dicit q. est ista necessaria conditio in hoc, q. fiat ista mutua actio, & passio, ut sit communis materia. quia per materiam communem utrumque est in potentia, sed per formas diuersas utrumque est in actu, & utrumque agit per illud, quod est sibi proprium, & utrumque patitur per illud, in quo est contrarietas. Unde Arist. in. 1. lib. de Generatione & Corruptione. isto modo conciliat opiniones Antiquorum. quidam .n. actionem et passionem dicebat fieri merito similis, & quidam merito contrarietatis. ipse dicit q. cum utrumque totum videre debuissent, partem viderunt ambo. unde tex. cō. 50. determinat q. receptio & merito similitudinis: quia quæ patiuntur, dñr conuenire in eodem genere, i. subiecto seu materia, & actio est merito contrarietatis. non igitur ignis per se agit, & per se patitur caliditatem, ita q. caliditas sit per se ratio, per quam agit, & per quam patitur: sed agit per caliditatem per se, & per eandem patitur per accidens. & quia ut per accidens reducit ad per se, per se patitur ratione materie subiectæ calori, sic non est in-

conueniens. quia dicit Cō. q. forma ut forma mouet, sed ut est in materia mouet: quia motio passiva est à materia non à forma. ita dicit de aqua, q. per frigiditatem per se agit in ignem ut est in potentia passiva per se per materiam, secundum quam est potentia frigida: & eadem aqua patitur, ut est in potentia passiva per materiam per se ut est potentia calida: sed per frigiditatem aqua non est in potentia passiva, nisi per accidens. Sed ad difficultatem de excessu, dicit q. quoniam contraria ita sunt adæquata in suis potentijs, q. unum tantum potest agere in reliquum, quantum alterum resistere, non prouenit actio in hoc casu. Unde Cōm. in hoc sensu negat ambas qualitates esse æque potentes in summo in elementis, quia non proueniret actio, ut patet. 4. meteo. cō. 10. Et ideo dicit Arist. in. 1. lib. de generatione re. cō. 89. & in. 2. etiam re. cō. 84. q. in mixtione, quoniam contraria sunt adæquata potentijs æqualiter, tunc transmutatur utrumque in sui ipsius naturam. non .n. generatur alterum, sed medium cōm. Et ita etiam dicit Cō in. 2. de generatione re. cō. 48. q. mixtio contrariorum non fit, quoniam simpliciter alterum dñatur super alterum, neq. quoniam habet æqualem potentiam. si .n. potentia alterius fuerit simpliciter dñans generationem erit dñans, & corruptio dñati. & si fuerint æquales potentie, tunc non fiet altera forma, ut declaratum est in. 4. meteo. Vbi animaduerte q. non fuit opinio Cō. q. duo contraria æqualia in gradibus non possunt agere, ut multi ex ista auctoritate male intellecta intellexerunt. quia hoc est contra sensum. quia calidum ut. 8. potest agere in frigidum ut. 8. sed sensus est q. ex talibus, quæ sunt æqualia in potentijs, non potest resultare forma media: quia oportet talem formam, si debet prouenire, declinare ad alterum contrariorum, quod sit dñans dñati: quia non dat cōplexio ponderalis. nec æquale ad pondus. unde sic intelligitur auctoritas eius in. 4. meteo. in cōm. 10. quia & in. 10. meteo. cō. 23. & in. 2. colliget cap. vlti. & hic semper eodem modo loquitur. Quidam .n. ex illa auctoritate in. 4. meteo. colligunt secundum Auer. non posse reactionem fieri secundum eandem contrarietatem: sed fallunt. Sed opinio sua est ista q. quoniam elementa alterantur a diuiciis, si debet fieri mixtum, oportet, q. alterum sit dñans, & alterum dñatum. sed per hoc non sequitur illud, quod ipsi sibi imponunt, sed solum q. non possunt habere potentias æquales. nam semper unum dñatur reliquis: & ideo mixtum mouet ab elemento dñante. & licet sint in gradibus æqualia, potentia tamen unius superat resistentiam alterius. nam ignis ut est actu calidus, superat aquam, quæ est potentia frigida: & sicut aqua respectu

respectu ignis. ex quo sequitur q. licet ignis agat, & patiatur ab aqua, & in aquam, tamen plus proportionabiliter agit, quàm patiatur. aqua etiam plus proportionabiliter patitur, q. agat, si ignis dominatur, & aqua est dominata, ut dicunt Medici, fm q. in conceptione foetus mas, & femina uterq. concurrat active & passive, tñ mas magis agit q. patitur, femina vero magis patitur, q. agit. & tamē actio semper sequitur à proportionē maioris inæqualitatis. unde si minus in gradu potest reagere in maius, multo fortius æquale, tamē cū hoc actio semper puenit à proportionē maioris inæqualitatis, quā hēt potentia agentis supra resistantiā passi. unde licet idem sit respectu eiusdē, agens & patiens, in actu & in potentia, penes eandē contrarietate, hoc tamē est fm duos modos diversos. & hoc nihil est incōueniens: quia potentia caliditatis superat resistantiā aquæ, & potentia frigiditatis superat resistantiam caliditatis. ista aut sunt diuersa, ut patet, & fm diuersos modos. Nota tamē q. licet expositores dicant hic, & præcipue Cō. q. agēs physicū, ex quo agit per contactum, necesse est q. patiatur ab eo, in quod agit, hoc est verum, ubi est eōs materia. sed hoc non habet ex isto loco, sed ex. 1. de genera. ubi Arist. hic loquitur vñs q. ibi. ex hoc loco non habetur, nisi quia mouens physicū mouet per contactum, ex tactu motum accidit q. patit, sed ex hoc non habetur q. patiatur ab illo, i. quod agit. sed hoc habetur ex libro de generatione, ubi dī q. agens per contactū, cōicās in eadē materia cū passio in agendo, patitur ab eo, in quod agit: licet Cō. saluari possit: quia litera sua loquitur de motore in potentia, & iste est motor materialis, sed fm literā Alexā. quæ est de eo, qd mouet, non plus elicitur, q. id, qd diximus, q. id quod mouetur, mouetur inquantū est in potentia mobile, & oē tale, cui immobilitas est vera q. ex, cū moueat tactu, accidit ex contactu, ut patiatur, i. q. in mouendo moueatur. Sed ex hoc non habetur, nisi q. oē corpus in mouendo mouet. & sic est de cœlo, qd mouet ista & mouetur, licet non mouetur à moto, sed à motore separato. Vbi animaduerte q. cū multiplex sit motus, non eodem modo verificatur ista propositio in oī motu. nam in motu locali absolute est vera, q. omne corpus localiter mouet: aliud localiter mouet, siue sit cœlum, siue sit aliud generabile. hoc enim probatum est in. 7. phy. in principio. sed non intelligitur q. moueatur ab illo, qd mouetur ab eo: sed sufficit q. moueatur ab

alio. Nam in hoc sunt instantiæ manifeste in oppositum. nō oportet si manus mouet baculum, ut baculus moueat manū. si cœlum mouet ignē motu circulari, qualiscūq. sit, tamē cœlū non mouetur ab igne motu circulari. Nec etiā est intelligenda propositio ista in motu locali, ut voluit Pomponatius in tractatu de reactione, in sectione secunda cap. 8. q. eadē specie motus, qua aliquid mouet localit. aliquid sibi proximū, eadē specie, cū moueat per contactū, moueatur ut si aliquid mouens moueat aliqd ad dextrū, ipse etiā moueat ad dextrū. Hoc enim falsum est inquan pluribus casibus. Nam non oportet q. si homo mouet lignū motu tractus, q. homo motu tractus trahatur à ligno. Si vapores in Solis attractione mouentur fm angulos rector sursum, & tamen Sol non mouet fm lineam rectā, sed in circulū. Amplius dextrū & sinistrū non constituūt speciē motus localis, sed sursum & deorsum, & circa medium. alij aut sunt motus cōpositi. unde licet mouens corporeū in mouendo moueat, non tamen oportet q. moueatur ab illo qd mouet. nec vñs oportet, licet moueatur, q. moueatur eadē specie motus, sed sufficit q. moueatur localiter fm genus. Ita expresse dicit lucidissim⁹ Themistius in. 1. de anima in ca. 17. ubi soluit rationes Theophrasti contra Arist. Amplius non est necessarium in motu locali, ut mouens localit. moueatur semper ad eandē diā, ad quā mouetur motū. quia. 7. phy. tex. cō. 10. attractio pōt esse ad se, & ad alterum, ubi Cō. dicit q. in naturalibus attractio est ad se, sed in voluntarijs inuenitur utrūq. Amplius Arist. expresse determinat oppositum in. 8. phy. in tex. cō. 38. ubi probat q. nō est necessarium oē, quod mouet, moueri. quia hoc esset altero duorū modorū, vel eadē specie motus, vel altera, & ostendit imposse esse utrūq. nientibū, ut manifeste patet ibidē dicit. n. q. si aliquid projicit, non est necessario projici fm eundē modū projectionis. & mirū est de isto viro quō ita delirat in limitatione istius propositionis. In motu aut alterationis distinguo. Quia aut alterās & alteratū cōicāt in eadē materia, aut non. Si non, pono istā conclusionē q. non oportet alterans, non cōicans in materia cū alterato, in alterando alterari. patet de cœlo qd est primū alterans, & tamē non alteratur alteratione passiva, ut demōstratum est in. 1. cœli te. cō. 20. & 21. Si aut cōicāt in eadem materia cū alterato, dico, refert dicere tale alterans in alterando pati, & dico-

re q̄ in alterando repaditur vel realteratur. stat. n. aliquod alteras esse adeo fortis virtutis, & intantū excedere potentiā passiua alterabilis, q̄ assimilabit sibi in sui natura, à quo tñ non realterabitur. sicut gutta aque proiecta in maximū ignē extinguet ab igne. & gutta vini proiecta in mari, patet q̄ ibi alteras nō realteratur ab eo quod patit, licet posset dici, q̄ patiatur: q̄ actio est merito contrarietatis. & quia resistit sibi, ppter impedimentū contrarietatis, sic quodāmodo agens dī pati, quia ex contrario impedit, & ideo temporalr agit, tñ impedire nō est mouere, neq; alterare. dicit. n. Arist. in 8. phy. in te. cō. 32. q̄ repercussa sphaera à pariete non dī moueri à pariete, sed à proijciente, per se loquēdo. vt dicit Cō. in cō. vnde pōt contingere q̄ passum sit adeo debile, q̄ non pōt reagere. sūt patet q̄ non est necessarium, q̄ oia cōcāntia in materia alterentur & realterentur in quocūq; tpe: quia cessante contrarietate, desinet illa reactio, vt patet de elementis venientibus ad mixtionem, q̄ licet ī principio ppter contrarietatem inuentam alterentur vicissim, tandem cessante contrarietate, deueniunt ad aliquā mensurā, fm quā cōpati se possunt adinuicem. & sic cessabit actio, quia puenit isto modo mediū ex eis talr alteratis, quod vergit ad alterum, quod est dominans. Vnde stat q̄ cesset reactio, vel ppter defectum pportionis potentie supra resistantiā, quia virt^o passi est adeo debilis, q̄ licet possit aliqua r impedit, q̄ retardat operationem agentis per aliquod tps, non tñ sufficit ad agendū: vel ppter defectum contrarietatis, quia stat q̄ aliqua in summis gradib^o non se patiantur inuicem, & tñ in aliquo medio possunt, sicut tenet Cō. 5. phy. cō. 52. vel ppter defectū pportionis, quia non est victoria potentie supra resistantiā. Vnde non inuenitur ista propositio de reactione in cōcāntibus in eadē materia, intelligendo per reactionem cōtrario motu moueri, nisi in motu alterationis passiuæ, quæ sit merito primarū qualitātū. q̄ in motu locali, licet omne mouens localr moueatur in mouendo, quia corpus est, nō tñ est necessarium q̄ moueatur contrario motu ab illo, quod mouetur ab eo. vt si aliquod mouet deorsum, q̄ ab illo moueatur sursum. immo nec eodē motu, vt dixi de intentione Philosophi fm speciē, sūt in motu augmenti & diminutionis, istā esse reactionem, quæ est ex contrario motu, non est necessarium, vt patet intuenti. licet. n. augens patiatur, nō tñ patitur motu contrario, q̄

videlicet diminuat. sūt in qualitatibus secundis non est necessarium, q̄ si aliquid albe facit aliquid, quod ab illo nigrescat. Ponentes aut conclusiones in potentijs apprehensiuis & appetitiuis loquuntur extra ppositum, & dilatant vbi nō opus est. q̄ a reactio cōceditur rōne materice cōis. nō isti dicunt duos oculos oīno siles agere & reagere adinuicem. sed per aliud agūt, & per aliud patiuntur, quia agunt, vt sunt colorati, & patiuntur, vt sunt diaphani. & dicunt idē agere in seipsum oīno sile ī actione spūali qd̄ tñ est contra Cō. 3. de aīa. cō. 4. vbi vult illā ppositionē, oē recipiens esse denudatū à natura recepti, esse verā in actiōe spūali & materiali, & habet vtrobiq; p inconuenienti, q̄ idem sit mouens & motū, & actū & potentia. Intentio igitur Philosophi non est de actione, nisi vera, quæ sit per verā alterationem passiua. nā quāuis cōungere possit, q̄ sit ista mutua actio ī virtutib^o apprehensiuis, & appetitiuis, non tñ est necessaria q̄ multi vident & nō sunt vili, multi amāt, & nō sunt amati. sūt sentibile agit in sensum actione spūali, et nō patit à sensu, vt patet. Quod aut aliqui in qualitatib^o primis negāt q̄ nō sit dīa iter agere & resistere, & q̄ quātū agunt, tñ patiunt, est cōtra sensum, & cōtra Arist. & oēs Medicos. Auic. n. in. 4. fen. 1. ca. 2. d. q̄ frigidū in fine calefacere difficilius est, q̄ calidū in fine infrigidat. & Galenus in. 7. methodi medendi ca. 9. d. q̄ humida intemperatura, vel caliditati vel frigiditati associata, facilis ē curē & ibidē ca. 10. ex in tēperaturis simplicib^o deterior est. sic ca, ex cōpositis frigida & sicca. Et q̄ caliditas sit minus restrictiua q̄ frigiditas, colligitur ex mēte Philosophi in. 1. meteo. sum. 2. ca. 2. vbi d. q̄ cōfert ad celeritatem coagulationis aquā esse pcalefactā, vñ q̄ iuxta Pōtū sunt, ad pisciū venationes intercurrentes glaciē aquā calidā circūfundunt arundinibus, ppter ea q̄ citi^o coagulat. Causa aut, ppter quā nō potuerunt isti confessa videre, inesperienza fuit vt dicit Philosoph^o. 1. de Generatione. cō. 7. Dicamus igit idem in agentibus corporis pati & agere modo predicto. sed alia est agendi ratio, alia patiendi actio ab actu, passio à potentia est.

Sexta cōtra. est in cō. 17. Quia ibi declarās quō semper formahēt rōnem agendi, & mouendi, declarat hoc de quāitate & qualitate: & sic videt ponere quāritatem esse de principijs actiuis. Hui^o tñ oppositū ipse scribit. 7. meta. cō. 32. vbi habet q̄ nō est necessarium vt ante qualitatem gēatā, aut quantitatem,

3. physe.
com. 1. 7

ut etiam dicitur in littera, sit alia qualitas agens, aut quantitas. *libr. 4. phy. com. 84.* dicitur quantitas non esse de principiis actiuis: sed sequitur potentias actiuas, & operationes earum. Ad hoc dicimus quantitatem non esse de principiis actiuis actione reali: bene tamen est de principiis actiuis actione spirituali, & maxime tenendo, sicut tenet *Co. 2. de anima cō. 133.* talia sensibilia cōtra sentiri per propria specie. In actione autem reali, licet non sit ratio agendi, est tamen conditio, quia in agentibus materialibus actio est per contactum, contingentia autem sunt, quorum vltima sunt *libr. 5. phy. 22.* Et sic quoquo modo quantitas potest dici forma agens, quia non potest immediate subia aliqua se parata transmutare materiam, ut dicit *Com. 7. meta. 28. & 31. com.* sic igitur cum quantum agat, ut quantum, licet quantitate non agat, ut principio actiuo, sed ut condicione necessario requisita, tamen ut sic concedi potest aliquo pacto quantitatem esse de principiis actiuis, reductiue, scilicet & concomitater, sicut ipsemet dicit, quod quantitas consequitur potentias actiuas, & operationes ipsarum, sed ipsa forma non est de principiis actiuis. Illud autem quod adducitur ex *7. met. 32.* non videtur esse multum adpositum contra textum istum, & cō. 17. huius tertij. Quia ibi Philosophus, & Cō. non negat qualitatem vel quantitatem esse de principiis actiuis, sed solum dicunt, quod in subiectis solum est necessarium, quod id quod generatur, generetur ab aliquo sibi simili in specie. In quantitatibus autem & quantitatibus illud non oportet. *stat. n. aliqua qualitatem generari, sicut d. Cō. 4. tamen non generabitur à simili sibi in specie preexistente, sicut qualitates, quod subsequuntur formam mixtionis primarum qualitatum.*

3. physico. com. 31.

Solo Modernorum.

Septima contradi. est in cō. 31. Quia ibi dicitur, quod est per se notum continuum diuidi in infinitum. Sexto autem phy. colligitur oppositum, quia ibi demonstratur, demonstratio autem non est ad per se nota. Respondetur à Modernis: quod non inconuenit unam & eandem propositionem esse per se notam in una scientia, & in alia demonstrata. sicut. n. docet Philosophus. 1. poster. Chirurgia subalternatur Mathematicæ scientiæ, quod ad istam conclusionem, quod vulnera circularia tardius sanantur. ita etiam licet scientia Naturalis & Mathematica non sint se inuicem subalternantes simpliciter, tamen scientia Naturalis quoad istam propositionem subalternatur sibi scientiam Mathematicam. nam ut inquit *Com. in isto cō.* ista est una maxima in Mathematicis, quod diuisio mentiarum tendat in infinitum. & *Co. subdit* quod hoc videtur esse per se notum. sed illi, qui ponunt magnitudines componi ex diuisibilibus, ut Plato, non concedent hanc

diuisionem. Sed unum, per quod destruitur ista opinio, est hoc principium, videlicet quod magnitudo non componitur ex indiuisibilibus. & istud bene destruitur per principia naturalia. & subdit *Cō. 4. existimat illic, libr. 6. ph.* quod hoc demonstratur in scientia Naturali, scilicet quod continuum sit diuisibile in infinitum. Et subdit quod non est remotum, quod hoc principium sit per se notum, videlicet continuum esse diuisibile in infinitum, & tamen sit ignotum naturaliter quod continuum, vel magnitudo sit composita ex indiuisibilibus. tamen, cum fuerit declaratum magnitudines non componi ex indiuisibilibus, tunc scientia de hoc principio erit certificata, sequitur. n. ex hac positione quod magnitudo diuiditur in semper diuisibilia, ut declarauit *Arist. in 6. forte igitur Geometer ponit hoc principium, & Naturalis dissoluit hanc questionem, ut dicamus quod istud principium indiget demonstratione.* & hoc erit in hac scientia. & de hoc persequetur in sexto. In quibus verbis *com.* secundum expositionem Modernorum innuit duas solutiones. Una est quod ista, continuum est diuisibile in infinitum, est per se nota, tamen in scientia Naturali, quam in Mathematica. sed ista, quod magnitudo sit composita ex indiuisibilibus, est ignota, & demonstratur in scientia Naturali. Alia responsio est quod utraq; est ignota, et utraq; est demonstrata in scientia Naturali. Sed salua pace taliter exponentium hoc non potest stare. quia *Cōmen. intra cōnten. 70.* dicit super verbis Philosophi, ibi, quando dicit quod possit dicemus de unoquoque eorum, & de causa in hoc, quod omnis mensura sit in magnitudines diuisibiles. super istis verbis dicit *Cōm.* quod hoc significat quod diuisio mensuræ semper est nota per se. & quod causa eius indiget de maiore: non sicut quidam existimat, quod Geometer accipit hoc esse à Naturali. Ecce igitur clarissima sententia *Auer. contra cōm.* errorē Modernorum tenentium Naturalem demonstrare continuum esse diuisibile in infinitum. ipse. n. vult hanc esse per se notam in utraq; scientia, scilicet Naturali, & Mathematica quantum ad esse: sed bene est ignota quantum ad propter quid. & quod ad hoc *Cōmen.* dicit illam demonstrari in scientia Naturali. & illa demonstratio secundum ipsum est demonstratio causæ tantum, non enim inconuenit aliquam propositionem, quod ad quod est, notam esse, quæ tamen non sit evidens euidentia causæ, sicut Luna eclipsabilem esse notum est ad sensum, non tamen propter quid eclipsetur est notum. Causa igitur,

Imaginario.

Alia solutio
& et in
pugna est

M. A. Zim. Solut. Cont.

igitur, propter quod continuū est diuisibile in infinitū, ignota est, & est ista, quia magnitudo ipsa non est cōposita ex indiuisibilibus, & ista demōstrat in scia Naturali. & sic dixit Cō. i. cō. 31. istud principiū indigere demōstratione, scilicet demōstratione causae tū, non demōstratione dāte causam & esse, quia quantū ad esse istud est p se notū, & i nulla scia demōstrat, & sic patet q nō dedit Cō. duas rōsiones, sed est vna rōsio. a. n. Cō. cōtradiceret sibi in cōmento illo, & i cō. 70. & ita in modo dico spatio sui oblitus cōtraria diceret. Melius est igitur exponere ipsum Auer. p ipsummet, et dicere, sicut dixim⁹, q continuū diuisibile in infinitū est p se notū, & in nulla scia demōstrat, sed causa ei⁹ ē ignota, & quō ad illud indiget demōstratione. Et ex hoc patet q solutio Modernorū nō pōt stare, qui volunt Mathematicā subalternari Philosophiē Naturali, quō ad illud principiū, q continuū sit diuisibile in infinitū. patet hoc eē falsum, quia demōstratio erigitur super re ignota: istud autē principiū est notū p se, sicut inquit Cō. in vtraq; scia: ergo est indēmōstrabile i vtraq;. Sicut patet q frustra querūt super. 6. phy. utrū demōstratio, qua demōstrat continuū esse diuisibile in infinitū, sit demōstratio naturalis, vel mathematica. & faciunt quinquerniones falsos diffusos super hoc. patet q oīa ista sunt sine proposito. qā in. 6. phy. non fuit demōstratū an cōtinuū sit diuisibile in infinitū: sed causa, p p quā est diuisibile, fuit demōstrata. Nota igitur mihi Meccenas solonē istā, & manda me mori: quia viri magni & illustres, nostri temporis super isto passu sunt decepti errore manifesto.

3. physico. com. 40. Solutio. Octaua contradi. est in cō. 40. Quia dicitur oē corpus esse figuratū. Instantia est. 3. cō. 67. de cōtis, q nulla figurā hnt. Rndet. oē corp⁹ esse figuratū, vel rōne suae formae, vel rōne continentis. Et sic cōtra, quia sūt indifferenter oīum figuratū receptiua, ideo de se dnt infigurata esse: terminat autē ipsa merito cōtinentis, & ideo merito cōtinentis hnt figurā, & fm ei⁹ dispositiones disponunt, & ipsa. & sic patet qualiter omne corpus dnt esse actu figuratum. & hoc non contradicit, q elementa de se dicantur infigurata.

3. physico. com. 14. Solutio. Nona cōtradi. est. 3. phy. cō. 54. vbi hnt mundū esse in loco p partes. Hui⁹ tñ oppositū vī sentire. 4. phy. 43. Rndet, q hic sumpsit mundū p toto vniuerso: & de hoc est verum ipsum esse in loco, quia partes eius sunt in loco, sicut ipsemet dicit. 4. ph. c. 44 sed qñ dicit q mund⁹ non mouet p partes cōtra Them. ibi. sumpsit mundū p cor-

pore celesti, qā circulariter mouet. quia tale fm ipsum mouet fm totū, quātū ad formā, fm partes vero, quātū ad formā & materiā simul: sicut ipse dicit ibi. & 6. phys. 55.

Decima contradi. est in cō. 60. vbi tenet magnitudinē tā mathematicē q naturā consideratā esse diuisibile in infinitū. Hui⁹ tñ oppositū reperit in dictis ei⁹. 4. ph. c. 72. vbi dicit q licet linea, fm q linea, diuisibilis sit i infinitū, nō tñ fm q ē terrestris, aut ignea. Soluit. Linea pōt considerari vt linea p̄cise, & sic considerari hnt à Mathematico, prout videlicet abstrahit à materia sensibili, & sic diuisibilis est in infinitum. Alio modo pōt considerari, vt est in materia prima absolute, & vt sic consideratur à Naturali. & vt sic diuisibilis est in infinitū: quia infinitas est ex parte materiē, finitas vero est ex parte formae. 3. phy. cō. 65. infinitas accidit materiē. fm q est materia. Alio modo pōt considerari linea fm q est in materia quali, & sic à Naturali considerat. & vt sic non est diuisibilis in infinitū. quia vt sic concernit formam, à qua est terminatio, & a. t. Et sic verificat dictū cōm. hic de linea naturali, vt est in materia prima absolute. sed 4. phy. 72. verificat sua snia de linea naturali, vt est in materia quali, sicut manifestat verba ei⁹. Vtrū autē in aliquo casu etiā linea, vt in materia quali sit diuisibilis i infinitū, perinet ad questionē de minimis. quia in via corruptionis nō inconuenit in multis casibus negari minima fm multos solennes Auerroistas. sed de his alias.

3. physico. com. 60.

Solutio.

Primo op. de subtilitat. orbis

S O L V T I O N E S Contradictionum in dictis Arist. & Auerrois,

Super Quarto Physicorum.

Prima contra. est in cō. 20. Dicit Cō. q illud, q est p accēs, aliud est rarū, & aliud ē semper. Hui⁹ tñ oppositū inuenit. 8. phy. cō. 36. vbi hnt q illud, qd est per accēs, non est semper, neq; necessariū. Respondet, q ly per accēs. 8. phy. sumit vt distinguit cōtra primo, & p se. Non sic autē in isto loco, sed sumit absolute vnde dicit q tale aut est semper vel frequenter. & de tali fiunt demōstrationes iuxta sniam Philosophi in. 1. post. Eorū, quae saepe fiunt. quae demōstrationes appellantur dialecticę, vt inquit Cō. ibi. de his autem, quae raro, nō sit demōstratio.

4. physico. com. 20.

Solutio.

Secūda

4. physie.
com. 27.

Secunda contra. est in cō. 27. q. nihil se-
ipsum recipit, neq; per se, neq; p accidens.
Huius tñ oppositū inuenitur. 3. de aīa, de in-
tellsu, qui recipit seipsum per accidens: quia
post aliorū receptionē, ut patet tex. cō. 8. &
idē sentit Cō. 12. meta. cō. 51. Nisi esset q. 4.
phy. loquit de receptione corporali & dimē-
sionata, in. 3. ver o de aīa, loquit de receptio-
ne spūali. & in tali non inconuenit q. idem
sit mouens & motū, recipiēs & receptū: si-
cut scribit Cō. 8. phy. cō. 40. in intellsu autē
nto verificat per accidēs: in alijs vero intel-
lectib⁹, & p̄cipue in primo intellsu verificat
p se oibus modis. quorū cām requiras. 12.
met. cō. 39. & 51. De hac tñ p̄portionē, p̄lix
disputauit in qōne de mouente & moto.

4. physie.
com. 32.

Tertia contra. est in tex. 32. Aristot. in hoc
tex. ut etiā lucidissimus Thom. videt dicere
mot⁹ localis tria gna esse ait, videlicet latio-
nē, augmentum, & diminutionē. Sed huius
oppositū habet ex. 5. vbi dī in tex. cō. 18. mo-
tū esse in tribus p̄dicamentis, videlicet i
quātitate, qualitate, & vbi. mō, si mot⁹ aug-
mentū, & diminutionis esset gnis motus lo-
calis, solū in duobus gnerib⁹ motus natu-
ra saluaret. Nisi esset q. intentio Ari. in p̄nu
loco erat ostēdere q. locus non q̄reret, nisi
aliquis motus esset localis, 1. per quē a equi-
rit locus, & ad locū hēt aliquā habitudinē.
sed hoc dupl̄t esse pōt. vel per se & immēdia-
te, & iste vere pertinet ad p̄dicatū vbi, vel
p viā cōsecutionis, & isto mō mot⁹ augmē-
ti, qui per se est ad quātitatē, & decremen-
ti per viā sequēte est ad locū maiore vel mi-
nore, cū aut motus localis, qui in vbi spe-
ctat directē, alius rectus, alius circularis est,
ab utroq; differt motus augmenti, ut perti-
net ad locū. à recto quidē, quia mobile per
illū motū totalit̄ mutat locū, sed illud, qd
auget, mutat locū s̄m partē. ab eo vero, qui
circularis est, differt ē, quia licet ambo mu-
tent locū s̄m partes, tñ partes moti circula-
rit̄ semper mouent in eodē loco. sed p̄ter
motū augmēti vel decremēti nō semp mo-
uent in eodē loco, sed partes ei⁹, qd auget,
mouent ad locū maiore, & partes ei⁹, qd di-
minuit, mouent ad locū minore, ut dī in. 1.
de gha. & cor. in te. cō. 23. Et aiaduerte qd
qd auget, licet p se imēdiate moueat motū
augmēti, q est ad quātitatē, nō tñ mouet
per accidēs ad locū, sicut si dū aliquid auge-
tur calefiat, aut frigeat, mouet ad qualita-
tē per accidēs: imo per se ēt mouet motulo-
cali, qā locus per se cōsequit corpus, qd au-
get. qā oē tale corpus est, cui per se debet lo-
cus, sed qualitatibus nō debet locus per se,

sed per accidens. & hoc dicit Arist. expresse
in. 4. phy. in te. cō. 45. vbi ostēdens quō ali-
qua sunt i loco per se, dicit ut oē corpus, aut
s̄m lationē, aut s̄m augmentū mobile ali-
cubi per se, qd mouet. igit motū augmēti
per se primo mouet ad quātitatē, per se nō
primo mouet localit̄. Sed tunc est difficul-
tas, quia. 5. physie. ostēdit motū per se non ad
motū, nec ut subiectū, nec ut terminū, sed so-
lū per accidens contingere pōt ut vnus mo-
t⁹ terminet ad aliū. Soluit, stat aliquid esse
per accidens respectu motus inquantū mo-
tus, qd non est per accidēs respectu mobilis
inquantū est tale mobile in specie conside-
ratū. Sic in proposito in. 5. phy. qui est sermo
v̄lis de motu, loquit in eo q. motus, tñ mo-
bile qd localit̄ mouet, & qd auget cū cor-
pus sit, ei debet per se locus, non solū ut fer-
tur, verū etiā ut auget. sed est dīa, quia ut
fertur, per se primo debet sibi locus seu vbi
ut auget, per se primo quātitas. sed dū au-
get per se primo, localit̄ mouet per se nō pri-
mo, modo p̄dicto. Sed tunc est difficultas.
quia tunc motus augmenti fieret in tpe, &
non per minima, quorū acquisitio est in in-
stanti contra Auer. in. 3. phy. cō. 6. Respōdet
q. opinio Cōm. quicquid alij dicant, fuit q.
augmentatio à principio rei, q auget vsque
ad statū, nō est vn⁹ numero motus, sed cō-
stat ex plurib⁹ motibus & ex pluribus que-
tibus. Vnde sumpta vna partiali augmenta-
tione, imaginor q. transmutata & appositā
noua materia in mēbro, tunc anima men-
bris extendit s̄m oēm dimensionē ipsū
membrū, per quā extensionē per se primo
non acquirit raritas non. n. ista est rarefa-
ctio, ut imaginatus est Petrus Pōponatus i
suo tracta. immo est augmentatio termina-
ta ad quātitatē terminatā s̄m tres dimē-
siones. & iste motus in tpe fit, & per se primo
ad quātitatē terminat, & ad locū per se nō
primo. quia illi motus non repugnāt inu-
icē, ut in eodē tpe fiant. Et ista est via Auer.
in. 1. de gene. & cor. in cō. 38. ut alibi diffuse
demonstrauit. Vnde quod me mouet ad hoc est
quia Arist. hic enumerās illa, quæ per se sunt
in loco, dicit q. mouent motu locali & aug-
mentū. Si dicas est, quia subiectū motus est
corpus, tñ localis, q. augmenti, hoc nihil est
quia ēt subiectū alterationis eadem rōne
corp⁹ est. non pōt. n. alterari alteratione pas-
sua, q est motus, nisi corpus. sed dīa est, qā
quæ alterant, non per se mouentur mutan-
do locū. nec s̄m partes, nec s̄m totū. secus
aut est de his, quæ augentur, quia ista per se
s̄m partem mutant locū, aut maiorem, ut

Instantia.

Solutio.

Instantia.

Solutio.

quæ

M. A. Zim. Solut. Cont.

que augent, aut minores, ut dicitur de crescentibus. Sic .n. Aristoteles increpauit Melissum asserentem principium infinitum vnum esse, & immobile. nam quod prohiberet, tamen non posset moueri secundum locum, secundum totum quoniam posset alterari, ut dicitur in 1. phy. in tex. com. 24. & in 4. phy. in tex. com. 62. alterationi .n. non opus est locus.

4. physic.
com. 32.

Quarta contradi. est in co. 32. Dicit Com. habitum notio-rem esse priuatione. Huius tamen oppositum dicit. 8. phy. co. 17. ubi habet quod in quibusdam locis accidit describere habitum per negationes priuationum in casu, quo priuatio est notior habitu. Respondetur, quod priuatio, quatenus priuatio est, nunquam est notior habitu. Et ratio est in promptu. quia ratio cognoscendi est ab actu. 9. meta. 20. habitus autem habet rationem actus, & priuatio habet rationem potentie, a qua est occultatio. Et ideo priuationes habent cognosci per suos habitus, sicut potentia per actum, & sicut materia per formam, sicut patet. 3. de anima. re. co. 25. & 1. de anima. re. co. 85. ubi dicitur quod recto & ipsum, & obliquum cognoscimus. Sed tamen per accidens contingit cognoscere habitum per priuationem. & hoc ubi ad vnam formam ignoram deuenire volumus per aliam formam notio-rem desperamus. tunc .n. si volumus cognoscere illam ignoram quid sit in se, poterimus eam cognoscere per negationes formarum notio-rum apud nos, quod priuationes non sunt notiores ratione sui, sed ratione sui habitus, in quo habent reduci, sicut contingit in cognitione nostra de abstractis substantijs ex cognitione creaturarum, in qua secundum peritiores Theologos potius attingimus quod non sint, quam quid sint. Et istud voluit dicere Com. in 8. phy. quia ibi reddit causam. quare Aristoteles descripsit illud, quod est per se, per negationem accidentis: & inquit quod hoc fecit, quia illud, quod est per accidens, est notius illo, quod est per se: & ideo accidet in quibusdam locis describere habitum per negationes priuationum. Bene igitur diximus nos, quod priuatio, & negatio, quatenus priuatio et negatio, non sunt notiores habitibus, & affirmationibus, sed ratione alterius habitus, & affirmationis ad quas reduci habent, contingere potest priuationem notio-rem esse habitu.

4. physic.
com. 64.

Quinta contradi. est in co. 64. 36. & 42. Dicit vacuum esse nature consimile. Oppositum vero tenet in com. 48. ubi habetur, quod vacuum non est nature consimile, neque diuersum. Nisi esset quod sententia Philosophi est, & Com. quod ex parte rei vacuum non est nature consimile, neque diuersum, cum nihil sit: similitudo autem, identitas, & diuersitas sunt differentie entis. 10. meta. tex.

Solutio.

com. 12. sed, secundum imaginationem. Antiquorum ponentium vacuum, sequebatur vacuum esse nature consimile per totum. & sic nihil hominem probat ibi Philosophus quod supposito vacuo non posset ibi motus fieri, cum sit nature consimile per totum. unde secundum re vacuum non est nature consimile, neque diuersum, tamen secundum imaginationem, quare est res satis ampla, nature consimile esse videtur.

Sexta contradi. est in co. 71. Dicit Com. in motu essendi formam mouere, & materiam moueri. In 4. de celo dicit formam essendi esse vtrumque, scilicet mouens, & motum. Solutio. illud quod mouet ut quod, non est materia, neque forma: quia in premio meta. actiones sunt suppositorum. materia .n. non potest esse per se motum, ut quod, in motu essendi: quia subiectum motus est ens in actu. 5. phy. re. com. 8. nec forma, quia forma ut forma habet mouere. 2. de Generatione. 53. & 3. phy. 17. tunc quia forma habet rationem partis, parti autem non competit ratio per se moti, sed totum, quia totum est operatio. Illud igitur, quod mouet, & quod mouet, est totum essentium. in passiuo mouet ut quo, ratione materie, & mouetur ut quo actus, ratione forme. bene verum est quod etiam concurret medium, tanquam causa materialis extrinseca necessario requisita, si motus essendi debet perfici & exire in actum. quia in motu requiritur successio, & successio est merito resistentie resistentia aut non est materia nuda: tamen sufficit, quod essentium & sua forma ab intrinseco habeat potentialitatem ratione materie. Unde, si forma essendi esset a materia separata, nullo modo esset nota neque per se, neque per accidens. quia forma separata, sicut dicit Com. 9. meta. co. 2. sunt tamen agentes et nullo modo patientes, neque essentialiter, neque accidentaliter. & ista est sententia Philosophi. 1. de Gene. & Corrup. re. com. 55. formis autem in materia existentibus competit passibilitas ratione materie. & ideo per accidens sunt mobiles, non per se. qui .n. dixerit formas esse per se mobiles, non est dignus ut a Naturali Philosopho impugnetur. 5. phy. com. 5. Et ideo 4. coeli. com. 22. dicitur, quod forma elementi, ut forma mouet: sed, ut in materia, mouetur. quod intelligo per accidens. in hoc vero. 78. dicit materiam moueri, ut quo, tanquam principium per se potentialitatis ad motum: licet ut dixi non sit adequatum. dixit vero formam mouere tanquam principium formale per se incipiendi motum, cum actio sit a forma. Sed contra obijcies. ex hac solutione sequitur idem moueri esse & motum: quia concedis

4. physic.
com. 71.

Solutio.

4. ph
com. 1

Solutio

concedis formā elementi esse utrūq;. Dī ad mittendo totum ad bonum intellm, videlicet quod nō incōuenit idem esse per se mouens, & tñ q; sit per accidens motū: & maxime in his, q; non mouent, neq; mouentur. vt quod. sed q; idē fm idē sit mouēs, & motū, hoc bene fuit à Peripateticis negatū. nā, vt scribit Cō. in lib. destructio destructio nū, disputatione prima, in sofone primi dubij, principiū ab oībus concessum est, q; nihil seipsum permutare potest.

4. physie.
cō. 76.

Solutio,

Septima contradi. est in cōm. 76. Dicit Cōm. corpus mathematicū non abstrahere à loco, & eādē sniam habet supra in cō.

47. & 1. de Gñatione cō. 44. Sed huius oppositū inuenimus. 1. cōli. cō. 55. Nisi esset, q; corpus mathematicū non abstrahit à loco indeterminato, tñ bene abstrahit à loco determinato. Nā ratio ppter quam aliquid est in loco indeterminato, est q; sit dimensionatum. & quia corpus mathematicum quantum est, ideo vt sic competit sibi in loco esse. sed q; aliquid sit in loco determinato. v.g. superius vel inferius, hoc cōpetit corpori quali, nedum quanto. & sola naturalia corpora habentia grauitatē, vel leuitatem, vel aliquid hmoi sunt i loco. Aut aliter. corpus mathematicum non abstrahit à loco, fm imaginationem, tñ fm rem abstrahit. quia secundū rē omne corpus est naturale, quia corpus mathematicū in effectu non est separatū à naturali, sed sunt eadē. 2. phy. 18. Et hoc voluit Cō. 4. physie. cō. 47. in fine, vbi dicit quod corpus mathematicū nō est in loco, nisi secundū imaginationē. & vtr oēs ppositiones mathematicę sunt verę ad imaginationē. 3. phy. cō. 60. & 3. cō. cō. 72.

4. physie.
cōm. 84.

Octaua cōtradi. est in cō. 84. dicit Auer. quod raturū & densum sunt contraria in quantitate. Huius tñ oppositum dicit in cō. sequenti, vbi habetur quod raritas & densitas non sunt de essentia quantitatis. Et 7. phy. cō. 15. dicit, quod sunt qualitates. In. 1. aut meta. cō. 15. dicit, quod sunt de predicamento situs. In. 8. phy. cō. 77. dicit, quod densari & rareferi sunt motus locales. qualiter ergo est tanta diuersitas in dictis eius? Soluitur. Raritas & densitas sunt de predicamento situs, verū est secundū opinionem Antiquorū. sic glosat Cōm. 1. meta. cō. 15. & sic pōt etiā glosari autoritas Philosophi in predicamento qualitatis, dum dixit raritatē, & densitatē non esse qualitates, sed de predicamento situs. nā Philosophus in predicamento situs, vt in pluribus loquitur secundū familiaritatē sicut colligit de intentione Cō. 5.

meta. cō. 18. Et ista etiā est glosa Cō. 7. phy. cō. 15. vbi dicit quod raritas & densitas sunt rerum qualitates consequentes calidum & frigidū, & subdit Antiqui vero dicebant, q; densitas est constrictio pororum, & raritas expansio: & per consequens secundū Antiquos sequit quod sint de predicamento situs. & contra istos Antiquos loquitur Philosophus & Cō. 1. meta. re. cō. 15. sicut patet intuenti. Dimitto hic rñsonē Burlei, & iuniorum, q; nulla est, & instantias hēt multas raritas tñ & densitas formaliter sunt quales, & tales, vt sunt in generabilibus & corruptibilibus, insequuntur calidum & frigidū. quod dico ppter raritatem & densitatem corporum cōlestium, quę est alterius rōnis ab istis. q; ibi non consequuntur calidū. neq; frigidū, sicut patet. 2. ca. de substantia orbis. & sic intelligit dictum Cō. 7. phy. 15. Vnde motus rarefactionis, & condensationis sunt in predicamento qualitatis, quia sui termini sunt formaliter qualitates. vnde Philosophus in. 2. de partibus animalium cap. 1. inter qualitates elementorum enumerat etiā raritatem, & densitatē, quantumcūq; non enumerauerit eas in. 2. de generatione: vel quia reducunt ad grauitatem & leuitatem, vel quia reducunt ad mollietē & duritiem: vt dixit Alexā. vel ideo tacuit, quia vt dicit Cō. ibi in cō. 15. raritas & densitas non sunt qualitates actiue, sed consequuntur calorem & frigus. & est snia Philosophi in. 2. de Gene. re. cō. 17. sicut bene notat ibi Io. Grammaticus. Quando vero dicit Cō. in cō. 84. quod raritas & densitas sūt contraria in quantitate, hoc intelligitur nō formaliter, sed cōsecutiue. vnde ipsemet seipsum declarat ibi. inquit. n. raritas & densitas sunt contraria in quantitate. & subdit causam, dicens cū trāslatio corporis de raritate in densitatē est trāslatio de maiori quantitate in minorem. & hoc idē hēt ipse. 8. physie. in cō. 31. Et ppter hoc ipse in cō. 85. 4. phy. dixit raritatē & densitatē non esse de essentia quantitatis: q; videbat, quod non erāt quantitates formaliter, sed consecutiue. Qñ vero dixit 8. phy. cō. 77. quod densari & rareferi sunt motus locales, dī quod ibi loquitur ad hoiem, quia ibi dicit quod Antiqui dicebāt gñationē & corruptionem fieri per congregationem & segregationem, & fuerunt illi, qui dixerunt res generari ex raro, et denso, & illi ponebant quod rareferi & cōdensari sunt motus locales, & tales collocabāt raritatē & densitatem in gñe cōgregationis, & segregationis & separationis: sicut ibi Cō. expresse hēt. Pōt et dici fm veritatē

M. A. Zim. Solut. Cont.

q. mot⁹ locales consequunt^r ad motū rarefa-
ctionis, & cōdensationis, sicut patet in intell.

4. phisic. Nona cōtradi. est i eodē cō. 84. dicit Cō.
com. 84. q. quantitas non fit à quantitate, sicut cali-
ditas à caliditate. Huius tamen videtur dice-
re oppositū. 1. de generatione cō. 30. vbi ha-
bet q. faciens partes magnitudinis est ma-
gnitudo. Solutionem huius quære superius
in. 3. phisic. contradictione. 6. super cōm. 17.

Solutio. Decima cōtradi. est in cō. 97. Dicit Cō.
4. phisic. q. motus pōt imaginari extra tps. Huius th
com. 97. oppositū inuenit^r in dictis suis. 12. meta. cō.
19. vbi hēt q. sine tpe impōse est imaginari
motū. Rñdetur q. Cō. hic loquit^r de abstra-
ctione, q. fit in prima operatione intell^s, in
qua pōt considerari prius non considerato
posteriori. Nā, sicut scribit Cō. 12. meta. cō.
39. intell^s nat⁹ est diuidere ea, quæ sunt adu-
nata in esse. licet in re ipsa non sint diuisa.
& ita, cū tempus nō sit de quiditate mo-
tus, intell^s pōt abstrahere motū à tempore.
Et ex hoc patet contra vulgares successione
non esse de intrinseca ratione motus, sed
est de consequentibus ipsum. Sed. 12. meta.
cō. 19. loquitur de abstractione, quæ fit in
secunda operatione intell^s, & sic non potest
imaginari motus sine tempore. quia imagi-
nando hoc, talis imaginatio mendax est, pri-
ma autem minime: quia. 2. phisic. tex. cō. 18.
abstrahentium non est mendacium.

4. phisic. Undecima cōtradi. est in tex. 99 Arist.
tex. 99. videt^r dicere motū esse continuū, quia ma-
gnitudo, super qua fit motus, est continua.
Sed huius oppositū arguebā per tex. cō. 23.
m. 5. phisic. vbi asserit q. esto q. spaciū, per qd
fit motus, non sit continuū, dūmodo tēpus,
in quo fit motus, sit continuū, adhuc mot⁹
est cōtinuus. Amplius aut dubitatur ibidē.
quia vult tps esse continuū, quia motus est
continuus: sed. 5. phisic. dicit motū esse conti-
nuū, quia tps est continuū. alter igitur ser-
mo falsus esse videtur, alioquin erit circul⁹.
Eudemus, vt asserit Simplicius in. 3. phisic. au-
scultationis, tenet cōtinuitatem motus esse
ex spacio, super quo fit motus. Straton aut
non solum ex spacio, verū etiā ex seipso mo-
tum hre cōtinuitatem asseuerat. Dicimus
nos, q. cōtinuitas motus ex pluribus cau-
sis venari pōt, & diuersimode, quia & à prio-
ri & à posteriori. à priori quidem ex parte
mobilis, & ex parte spaciij, à posteriori vero
ex parte tps. Vnde Arist. 3. phisic. tex. cō. 70.
dicit q. infinitū non eodē modo inuenitur
in magnitudine, motu, & tpe, sed tēpus est
infinītum pp motū, & motus pp magni-
tudine, vbi lucidissim⁹ Themistius per ma-

gnitudinem, in qua alteratur, mouetur, aut
augetur, exponit subiectum motus. ois. n.
motus, aut localis, aut alterationis, aut aug-
menti in magnitudine, quæ corpus est, tan-
quā in subiecto est. & ita exponit etiā Cōm.
ibidē, & 6. phisic. tex. 49. dicit. secutū est autē
oia diuisibilia ab ipso mutante, i. à subiecto
motus, quod mutatur, quia illud est diuisi-
bile, ideo motus & tps sunt diuisibilia. Vn-
de sine dubio poti⁹ cōtinuitas mobilis est
causa prima cōtinuitatis & diuisibilitatis,
motus, q. diuisibilitas & cōtinuitas spaciij.
Dicit. n. Themistius q. non ois motus con-
tinuitas ex spacio est, alioquin motus equo-
rum in stadio laceffit⁹, & interruptus esset.
sed non pōt motus esse continuus, si mobi-
le non fuerit vnū & cōtinuum, vt patet. 4.
phisic. tex. cō. 34. Amplius aut motus circu-
laris corporis continuus est, & tñ non dicit^r
esse in spacio. vnde cōtinuitas motus circu-
laris est ex parte mobilis, licet i motu recto
hoc possit esse. quia ille dī i spacio esse. scri-
bit. n. Cō. in. 2. celi & mun. in tex. cōm. 46.
spacium in circulari motu est magnitudo
ipsius corporis, magnitudines. n. in istis, i. in
circularibus sunt, sicut spacia in rectis. Ex
ista est determinatio, frater mi, Arist. for-
mastr in. 2. de genera & corrup. in tex. cō. 62
vbi ex proposito mouet qōnem istā, vtrum
motus cōtinuitas sumat^r principalit^r ex par-
te mobilis, vel ex parte spaciij, seu termini, et
concludit pro opinione nostra, quā diffuse
tenui in Theorematis, q. ex parte mobi-
lis. & tu vide, si placet. Ad formā igitur con-
tradictionis dico, q. dictū Arist. verū est, sed
non dicit illam esse causam primā & adæ-
quatam, vt iā probatū est. Ad aliā difficul-
tatē dicimus tps esse causam cōtinuitatis
motus in rōne mensuræ, quia tps est nume-
rus motus, & ad motus vnitatē & cōtinui-
tatem requirit^r q. sit vnitas mobilis termini
& tps. sed motus est causa cōtinuitatis tps
in rōne subiecti & causæ. & hoc non incon-
uenit. Quod solo nra vera sit, vide principiū
cō. 99. vbi supplet defectū Arist. dicit. n. Cō.
q. motus est continuus, quia magnitudo, p
quam fit motus, est continua, & motū etiā
est tale, quia requiritur alia causa, inimo il-
la est prima. Nam Arist. 2. celi tex. cō. 47.
demonstrat q. stellæ, cū sint partes orbis, non
pōt moueri per se orbe quiescente. quia, cū
motus celi sit continuus, oportet q. mobi-
le sit vnū & continuū. & ideo, si partes eius
essent diuise, motus ille non esset. contra
tamen motus potest esse continuus, licet de-
sinat rei, idest spaciij parumper, super quib⁹
fit mo-

4. physic. com. 99. fit motus, ut patet. 3. phy. tex. commen. 23. Duodecima contradi. est in cō. 99. Vides dicere Cō. q. motus sit quiditative quantitas. Huius tñ oppositū d. Philosophus, & ipse in 3. meta. cō. 18. & te. Burleus & Moderni distinguunt de triplici consideratione motus. dicunt. n. motū posse sumi primo, ut nō differt à termino ad quē, nisi sicut imperfectū à perfectō: & sic est de gñe termini ad quē. Alio modo pro fluxu continuo, quo mobile tendit ad suā perfectionē, & sic est de predicamento passionis. Tertio modo pōt capi p illa successione, vel duratione transmutacionis continue: & sic est in predicamento quantitatis per se. & sic dicit Philosophum considerasse motū in. 3. meta. qñ dixit motū esse quantitātē. Mirū est quō iste vir ita manifeste peccat in ponendo propriā quantitātē motui: & in dicendo de intēione Philosophi motū esse per se quantitātē. Immo Philosophus expresse. 3. met. cap. de quāto, & tex. cō. 18. enumerat motum, & tps inter quanta per accidens, & dicit alia, ut motus, & tps, etenim huiusmodi quanta quēdā dñr, & continua, cō q. illa diuisibilia sunt, quorū sunt hę passionēs. Et Cō. in cō. dicit q. tps & motus sunt quantitates, cō q. sunt accidentia consequentia essentialiter illa, quę sunt quantitates p suā substantiā, s. magnitudinē, quę diuidit essentialit. & primo. Dicam⁹ ergo ad contradictionē, q. Cō. nō dixit in. 99. cō. motū quiditative esse quantitātē, sed solū p accidēs. Vnde, si ponderent verba sua, ibi reddit causam continuationis in motu, & dicit q. est quantitas, per quā est motus. noluit dicere q. motus est continuus, quia motus sit quantitas, sicut imaginatur contradicens: sed voluit motum habere continuationem à quantitate, idest à magnitudine, super quam sit motus.

4. physic. 104. Decimatercia contradi. est in tex. 104. Arist. ut dicere (ut exponit Themist.) tps esse quodāmodo numerū ex momentis collectum. Sed huius oppositū habet. 6. phy. ubi ostendit q. tps non cōponit ex instantibus, sicut neq. linea ex punctis. Soluitur. Tempus quodāmodo est discretum, & quodāmodo continuū. si considerat ut est numerus numerans, sic est discretū & mathematicum: & tunc sicut numerus causat ex repetitione unitatis indiuisibilis, & licet unitas ipsa indiuisibilis sit numerus, tñ r. instans est qd diuisibile, sic eodē modo tps, si contyueret, ut est numerus resultans ex repetitione instantis indiuisibilis, ipsum tñ diuisibile est. & hoc expresse dicit Them. in phi loco, q.

instans est quodāmodo unitas tpi tñ naturalit. tps est numerus numerat⁹. & est ut sit causatū ex partibus diuisibilibus & continuis, quia partes tpi sunt tps. & ideo Arist. in definitione tpi admonuit intelligendū esse numerū sumi pro numero numerato, qui est continuus & nō discretus: licet Cō. alit. sentiat cōtra Them. & male, ut alias declaravi, ubi dicit Them. i phi loco q. dñr tter momenta respectu unitatis in hoc certatur, quia momenta vnā continentia paritē, i. vnum continuū efficiunt, sed unitas discretionem mouit, i. faciunt vnā discretionem, & hoc fm mathematicā imaginationē, ut dixi, vnde momenta continuat tps, & diuidunt: sed unitates solū diuidunt, non continuant. Pōt etiā illud naturalit. intelligi, ut quo, non ut quod. quia partes tpi continua rentur instanti, sed quę continuantur non sunt instantia. sed unitates nullo modo sunt continuantia numerum.

Decimaquarta contradi. est in te. 105. Ari. 4. physio. tex. 105. ponens similitudinē inter nunc, respectu tpi, & id quod fert respectu motus, dicit q. sicut tps est numerus motus, sic nunc est numerus eius qd fert. postmodū vero dicit ipsum aut nunc est, sicut qd fertur, ut unitas est numeri. & ita iacet litera ad verbum. & Argyropylus ex præsumptione male transtulit. Vnde sensus est q. nunc est respectu tpi, sicut id quod fert est causa lationis: & sicut unitas est respectu numeri, sic ipsum nunc quodāmodo est unitas respectu tpi. & non vult in his verbis Philosophus dicere q. nunc sit numerus eius qd fertur, sicut interpretatus est Argyropylus, neq. q. velit Arist. dicere nunc, cū sit indiuisibile quodā, non cōparari ipsi mobili in rōne numeri, cū numerus sit quid diuisibile, sed in rōne unitatis, ut interpretatus est diuus Thomas illū locū. iā. n. concesserat Philosoph⁹ numerum lationis, & numerū eius qd fert si fesse. & hoc, qd est numerus laui patet qd non est, nisi nunc. sed sensus Arist. est, sicut legit lucidissimus Them. & Simpl. & Cō. in cō. qui volunt q. ipsum nunc, quod est numerus trāslati, ita se hēt ad tps, sicut unitas se habet ad numerū, ut quēadmodū unitas ex sui reiteratione causat numerū, licet unitas sit quid indiuisibile, sic instans sui repetitione causat tēpus, licet instans sit quid diuisibile. Vnde hęc sunt verba Them. Clarum est semet comitari & appellare vicissim tēp⁹ & momentū, ita ut sine altero neutrum possit consistere. Est. n. tempus ferē de momentis constitutus, constitutusq. numerus. Physico. QQQ nam

Nā momentū quodāmodo vnitas est tpi. & sicut vnitas repetitione alterationeq; numerū facit, ita momentū reciprocatione & iteratione tps. & quēadmodū vnitas, quā infētilis, constituit tñ numerū scētilē, ita momentū, quod indiuisibile est, inuehit tps, quod diuisibile est. ceterū dñā nōscitur q, momenta vnā continentia pariunt, vnitas discretionē molit. Ita etiā scribit Cō. in cō. inquit. n. cō. 105. instans, quod est numerus translatus, ita se hēt de tpe, sicut vnitas de numero. deinde dedit modū, fm quem assimilat vnitati, & modū in quo differt, & dixit tps. n. est continuū, i. sed tps cōtinuatur per instans, & diuidit per ipsum: per vnita tem vero diuiditur numerus, sed non continuatur. & instās continuat tps cum accipit pro termino cōi duobus tpiibus, sicut pūctus accipit vltimum cōe duabus lineis: & diuidit illud, qñ accipit pro principio futuri, & sine prāteriti, vt declarabit post bene. Sed tunc fm istā expositiōē Them. Simpl. & Cō. insurgit magna contradīctio apud Ari. Nā, si instans sui repetitione causat tps, sicut vnitas numerū, sequit tps cōponi ex instantibus: cuius oppositū demōstratum est in 6. phy. Confirmat per Them. dicentē, tēpus esse numerū constātū de momentis, constitutumq;. Amplius Them. in presenti loco subdit. Plane continuant momenta tps, vt dixi, sed & diuidunt quoq; eo modo, quo motū suū mobile, & delatile delationem.

Instantia.

Solutio.

4. phisic. tex. 109.

Sed ad hoc patet sōso ex his, quae declarat Philosophus infra in tex. cō. 106. vbi vult q, tps est numerus, nō sicut eiusdē pūcti, sed sicut vltima lineae magis, & nō sicut partes. medio. n. pūcto, vt duob⁹ vter: quare quiescere continget. & te. cō. 107. conuinuando, dicit q, nunc non est pars tpiis, neq; diuisio motus, sicut neq; pūcta lineae: sed sunt termini, qui sunt semper in terminato. Decimaquinta cōtradict. est in eodē. tex. Ari. in hoc tex. volens assignare causam vnitatis & continuitatis motus, inquit etenim motus & latio vna est ipso quod fert, quia vnū & nō quodcūq; ens, etenim deficeret, sed & rōne. vbi vī dicere Philosophus, q, ad hoc vt motus sit vnus & continuus, oportet mobile esse vnū non qualitercūq; sed fm rōnē. qđ Argyropylus iuxta sensum traufereus apertius dixit. inquit. n. nā motus ac latio vna est. sane ipso qđ fert, ppter ea q, vnū est, & nō subiecto. sic. n. intercapodines esse pñt, sed rōne. In tex. aut immediate prācedēte, f. 104. oppositū vī dicere. scribitur. n. ibi, hoc aut quodcūq; ens est, idē est. pūctū. n.

aut lapis, aut aliquid h mōi est, rōne aut alio rū est, sicut Sophistae dicūt. & patet q, loquit de mobili, qđ licet in toto motu sit idē fm subiectū cōtinue, tñ est alterū & alterū fm rōnem. vbi est apertissima contradīctio. Propter quā diuus Thomas, & Latini oēs legūt istū locū negatiue. Volūt. n. q, dī stare (sed non rōne) & sic nulla erit cōtradictio. Nos aut inuenimus locū istū in Graecis codicib⁹ affirmatiuū, & Argyropylus ita eū trāstulit: & lucidissimus Them. & Simpl. qui verbo tenus expositionē Them. loquit in presenti loco etiā affirmatiue legūt. Pro quo debes scire q, mobile duplī considerari potest, vno modo, quō ad substantiā, seu fm subiectū, & sic mobile non est necessarium q, sit simul cū motu, nec illa rōne dat vnitate & continuitatē motui. quia, si lapis moueat, pōt interea quiescere. & licet vere moueat, & sit vnus & idē lapis fm substantiā motus, tñ ille non erit vnus & continuus. oportet igit id, qđ fert, semper esse vnū fm rōnē, fm quā considerat, vt est causa mot⁹. & hoc est in eo, qđ fert. sic. n. est motus causa. vñ si non interlaxat, sed retineat istā rōnē formale in toto motu, sic motus erit vn⁹ & continuus. Vñ ista sunt verba Them. est. n. ideo iugis & vna delatio, quia vnum est qđ fert, vnū inquā non simplr (nā hoc qđ ē mō vna res fuerit, q, monstrat, corpusq; est quā lignū, quā ferrū, quā lapis) sed q, defert, i. i eo qđ i motu, delationeq; est, quo respectu vnū esse nō pōt, si motū distrahatur iterū patie. tunc. n. neq; cōtinu⁹, neq; vnus fuerit. quāuis in id qđ moueret vnū. sed tūc & vnus & cōtinuus est, cū qđ defert in eo qđ defertur est vnū, hoc est cū non interlaxat, nec interquiescit. alioquin interpolando prior motus destruit, & a posteriori abscondit atq; dirimit & sic etiam ad verbū dicat Simpli. Sed quid tunc ad contradīctionem dicem⁹, cū superius dixerit mobile i motu eē alterū fm rōnē? Rñdet q, illa alietas fm rōnē est alia ab ista. ibi. n. loquebat de alietate rōnis contingenti mobili rōne spaciū sup quo fert. Nā Arist. declarat hoc per exēplū. inquit. n. hoc aut rōne alterū est, sicut Sophistae accipiunt alterū. Cōscū in lyceo esse, & Cōscū in foro. sed in hoc tex. dum asserit q, mobile in motu vno & continuo dī manere idē fm rōnē, intellexit de rōne formali, fm quā est causa motus, & continuitatis eius: & est inquāntū mouet & defertur: sic. n. talē rōnem semper retinet in causando motum, videlicet inquāntū est in fluxu & delatione. quia non est causa motus imme-

Immediata fm sui subiam, qd sic quiescere & deficere pōt. & hoc aperte dicit Them. in expositione te. 106. vbi etiam Arist. iterum dicit qd id, quod fert, semper est alterū. vbi dicit Them. non quod sit alterū à se in eo, quod defertur, sed quia est in alio & alio loco. Et sic nulla est contradictio, quia est respectu diuersorū. Et istud tene, quia multi errores passim circūferunt pp ignorantiā literarū Græcarū. & Deus sit dator auxiliij.

4. physic. Decimasexta contradi. est in te. 108. Ari.
 tex. 108. & Cō. dicūt in isto te. cō. 108. qd in tpe non est accipere minimū fm magnitudinē, sed solū fm multitudinē. Sed opponebā ex te. cō. 39. 2. de celo. vbi dī qd vnusquisq; act⁹ hēt minimū tēpus ad non excedere. & ibi dē dat exemplū, qd est dare minimū tēpus, cui nō cōtingit in minori moueri celū, sicut neq; citharizare, neq; ire in quocūq; tēpore possibile. Amplius non est maior rō de tēpore, qd de motu. sed in motu est dare minimū motū fm magnitudinē. scribit. n. 2. celi tex. cō. 28. qd minimus motus est, qui est velocissimus. talis aut est motus corli, qui est mensura aliorū motuū. in vnoquoque aut mensura, quod minimum, vt dī ibi, & etiā. 10. meta. tex. cō. 3. & 4. Soluitur Consideratio de tēpore & motu duobus modis capi pōt. Vno modo simplr. & fm rōnem gñalē, inquantū videlicet sunt continua, & inquantū motus aut tēpus absolute. & illa rōne loquit de motu & tēpore Arist. in libris physicæ auscultationis, inquantū videlicet motus inuenitur in corpore absolute, & in eō qd motus. Alio mō considerant vt sunt applicata reb⁹ sensibilibus determinatis per formas sensibiles & naturales. Tunc dico qd tēpus fm illā abstractā considerationē non hēt minimum nisi fm multitudinē, non aut fm magnitudinē. nam cum sit de numero continuorū, & continuū sit diuisibile in infinitū, sub illa rōne non est dare minimū tēpus. Si aut tēpus fuerit consideratū fm contractā considerationē, vt hēt mensurare motū, & actus determinatos puenientes ab agētibus naturalibus determinatis. n. natura constantū determinatus est numerus magnitudinis & augmenti: sic bene in tēpore inuenitur minimum. & sic etiā inuenit minimus motus, vt bene probatur ex obiectis. Consimilem solutionē sequitur Cōm in. 6. phys. in cōm. 15. sicut poteris videre.

Solutio.

4. physic.
 tex. 112.

Decimasextima contradi. est in tex. 112. Ari. & Cō. dicūt qd tpi per se cōpetit mensurare motū. Sed hui⁹ oppositū colligit à Phi

losopho inferius in te. cō. 118. vbi pbls Philosophus, qd licet tēpus sit mensura quietis, non sequitur ex hoc vt quiescens sit in motu, ex quo quiescens est i tpe: quia tēp⁹ non est mot⁹, sed est numerus mot⁹. vbi Them. & Alex. dicunt qd tēpus est accidens motus, & nō sequit qd, si aliquid fuerit in accidente alicui, qd pp hoc erit in illo, cui illud accidens accidit non. n. si quid fuerit in die, erit in latrone Solis & expresse Alex. vt recitat ibi Simpl. dixit qd tpi accidit mēsurare motū. est igit aperuissima contradictio, sicut vides. Nisi esset qd per accidens sumit bifariā. vno modo, vt distinguit cōtra per se primo modo, alio modo, vt distinguit contra per se secundo modo, & tunc dico fm Alex. & Themist. qd substantia seu quiditas tēporis consistit in numerato esse prioris & posterioris ipsius motus, fm quod hoc est prius & illud posterius. & sic tps quiditatis est numerus motus tantū & non quietis. quietis. n. essentia non consistit in prioris alicui⁹ ad aliquod posterius transire, vterq; asserit. & ideo numerus in definitione tēporis sumitur pro numero numerato. sed tēpus bene est mensura, non solum motus, verum etiā quietis. quia mensurare est de accidentibus tēporis, & non est de quiditate. est. n. ppria passio ei⁹, fm quā primo respicit motū, & p se, secūdarioro vero & p accēs respicit quietē, qd est mot⁹ priuatio. eadē. n. est mēsuratio priuationis & hitus, licet nō eodē mō: sicut est eadē potētia discretiua lucis & tenebrarū, & soni, & silētij, & eadē ē regula obliqui & recti. Sic igit, si ly per accēs opponit cōtra per se primo mō, dico qd mēsurat motū nō cōpetit tpi per se, sed per accēs. vñ intell⁹ pōt quiditatis intelligere tpi sub iam, absq; hoc qd intelligat mēsuratōnē respectu mot⁹. pōt. n. intell⁹ diuidere qd sunt cōstituta i esse. vt d. Cō. in. 12. primæ pbiæ in cō. 39. sed si ly per accēs distinguit cōtra per se secūdo mō, sic dico qd tpi nō accidit mēsurare motū, sed cōpetit sibi per se. & sic intel igit dictū Ari. in te. cō. 112. Sed tūc est difficultas, quia Cō. 4. phy. cō. 112. cōtra Them. vult qd numerus ponat in definitione tpi p numero numerate. quia tēpori per se cōpetit mēsurare motū, motui aut mēsurare tēpus competit per accidens. & ideo, vt inquit Aristot. non posuit numeratum motus in tēporis definitione, sed posuit numerū. & Them. nō animaduertit ad hoc. tunc igit, si mēsurare motū ponit in definitione tpi, male igitur dictum est hoc cōpetere sibi per se in secundo modo, & qd intellect⁹

Solutio.

Difficultas.

QQQ ij pōt

Solutio.

pōt intelligere quiditatē tēpōis abstrahendo à rōne mensurationis respectu motus. Dico q̄ de Auer. ego magis miror, q̄ nō aduertit iudiciū, & verba magistri, q̄ de Them. q̄ nō aduertit verba sua, si hoc verū esset. Arist. enim vidēs multiplicatē illius nōis numeri, posita tēpōis definitione statim admonuit nos, q̄ cū numerus, alter sit numerans, alter sit numeratus, tēpōis non est tēpōis quō numeramus, sed quod numeratur ex quo sequit̄ q̄ quiditas tēpōis cōsistit in numerato esse prioris & posterioris in motu, s̄m quod hoc est prius, & illud posterius q̄ aut tēpōis motū mēsurat, hoc consequit̄ tēpōis quiditatē, sicut accidentia per se consequunt̄ subiectū. & hoc est, q̄ multos viros illustres decepit vsq; ad tēpōa nra, qui videntes tēpōis non esse numerū numerantē simpliciter, quia ille est quantitas discretā solū ex unitatibus indivisibilibus resultans atq; cōposita neq; est p̄cise res numerata, sed est quodammodo numerus numerans, & quodammodo est numerus numeratus, crediderunt p̄ cōcomitantia inseparabile istarū duarū cōditionū, q̄ sicut vnū est de quiditate tēpōis, ita sit & reliquū. dicit enim Cō. in. 4. phy. in cō. 95. multoties existimat q̄ illud, quod cōsequit̄ rē sit ipsa res. sed est error, quia vnū consequit̄ tēpōis quiditatem, aliud vero sicut passio. Et ideo bñ dixit Alex. q̄ quiditas tēpōis cōsistit in numerato esse prioris & posterioris motus, mēsuratio autē consequitur sicut accidens. Vnde equiuocatio decipit Auer. & sequaces Latinos, qui in hac re oēs hallucinati sunt cū eo, quia nō distinxerunt inter numerū & mēsurā. crediderunt .n. ista equipollere, sicut (inquit Alex.) crediderunt illi, qui opinari sunt tēpōis definitionē esse imperfectā, volentes debere addi tēpōis esse numerū motus, & quietis, ac si eadē esset rō numeri & rō mēsuræ. sed longe decepti sunt, quia tēpōis solū est numerus motus, sed est mēsurā vtriusq; videlicet mot⁹ & quietis licet diuersis modis quia motum mēsurat per se, & quietem p̄ accidens. & ideo, s̄m viam Alex. & Them. numerus, posuit in definitione tēpōis quiditativa, stat pro numero numerato, quia illa est tēpōis quiditas & ista est via eorum. et est via Arist. vt mihi vī sine dubio. Si quis autē vellet numerum positū in definitione tēpōis h̄re vtrāq; rōnem, videlicet & numerati respectu prioris & posterioris primi motus, & numeratus respectu ceterorum, quia est natura eiusdem, sicut natura entis ambigui, & res definiunt, sicuti sunt est. n. vt dicit Cō. quasi cōpositū ex duabus quantita-

tibus, videlicet continua & discreta, & sic videret Cō. exponere definitionē illā: tunc stante illa via, quā cōiter Latini sequunt̄, dico q̄ illa definitio non est pure quiditativa, sed est de numero illarū definitionū, q̄ dāt quiditatē & esse, seu est de numero illarū definitionū, quæ differūt sitū à demōstrone. Vnde dico q̄ numeratio actiua cōpetit p̄ se tēpōis respectu ceterorū motū, quia ipsa ei⁹ essentia cōsistit in numerato esse prioris & posterioris primi motus. & si Cō. intellexit illo mō, bene intellexit, & Latini cū eo. sed si intellexit q̄ vtrāq; rō est de tēpōis quiditate, credo ipsū male sentire, & Græcos melius intellexisse mentē, & verba Arist. ista .n. distinguuntur, ratio numeri, & ratio mensuræ.

Decima octaua contradi. est in eo. te. vbi Arist. dicit q̄ tēpōis & motus se mutuo metiuntur, quia adinuicē definiunt̄. Sed huius oppositū scribit̄ per Auer. in. 4. phy. in cō. 97 vbi dī q̄ tēpōis non pōt imaginari sine motu, & motus pōt imaginari extra tēpōis. Et confirmat, quia motus ponit̄ in definitione tēpōis, sed tēpōis nō ponit̄ in definitione motus. vt patet. in. 3. phy. tex. cō. 6. Nisi esset q̄ non fuit mens Philosophi dicere motum, & tempus adinuicem definiti, quia reciproce sumant̄ in suis definitionibus, sicut relativa seinuicem definiunt, vt dicit Porphy. in ea. de specie, & Philosoph⁹ in. 6. topico. sed dīr seinuicē definire, i. determinare p̄ viā adæquationis: quia tēpōis adæquat̄ extensioni motus, ita q̄ non excedit, nec exceditur ab eo, vt dicit Cōmen. 4. physico. cōmē. 113. & ibidem cōmen. 99. dicit q̄ quantitas temporis sequitur quantitatem motus, scilicet quia est æqualis ei, noli tñ credere q̄ quantitas temporis, & quantitas motus sint duæ quantitates realiter distinctæ, & q̄ vna sit fundata in alia, sed sunt vna quantitas realiter & fundamentaliter, & non distinguuntur nisi formaliter, vnde tēpōis vtrā motū, vt motus includit propriam successionē, nihil aliud addit nisi rationem mensuræ formaliter: sicut bene ante nos notauit tubilis Scotus in. 4. senten. distin. 48. quæst. 2.

Decimanona cōtradi. est in tex. 114 Arist. dicit q̄ tēpōis mēsurat de motu vtrūq; .i. quantitatem, & esse. & hoc accidit motui, q̄a non habet oēs suas partes in actu. vbi vī q̄ per accidens motus mēsurat̄ à tēpōis, quō ad quantitatem, & esse. Sed in tex. cō. 112. dicit oppositū, q̄ tēpōis per se mēsurat motū, sed motus mēsurat tēpōis per accidens. Nisi esset q̄ absolute loquendo verum est, tēpōis per se mēsurare motū, quia substantia ei⁹

4. physico. tex. 112

Solutio.

4. physico. tex. 114

Solutio.

est mensurare motū, modo supra declarato. sed sermo præsens est comparatiuus. quia dicitur est in ter tempus, ut comparat ad motū, & ut comparat ad res permanentes, quæ sunt sub tpe. res. n. temporales non mensurantur à tpe, nisi secundum esse, i. quantum ad durationem earum, ut patet in tex. cō. 115. non autem mensurantur quod ad sui quantitatem. v.g. lapis, quod ad suum esse, i. quod ad durationem & permanentiam sui esse, mensuratur à tpe, sed lapidis quantitas mensuratur non à tpe, sed à cubito vel aliquo consimili. sed motus cum sit res successiua, & non habeat omnes partes simul, mensuratur à tpe, & quod ad sui quantitatem, quia ut dicit Cō. in cō. 113. cum tempus fuerit imaginatum esse mensuram extentam per extensionem motus, sic mensurat motū per se, & adæquat ei, ut dicit Cōm. in cō. 97. & mensuratur à motu illo modo per accidens. & tempus etiam mensurat motum quod ad esse, i. quod ad durationem eius, & fluxum suæ permanentiæ. & ita motui mensurari quod ad utrumque, scilicet quod ad quantitatem & esse, accidit ex parte qua est ens, non habens omnes sui partes in actu, sicut est spaciū, & vlt. sicut sunt res permanentes.

4. physic.
tex. 115.

Vigesima contradi. est in tex. 115. Aristoteli dicitur quod cum tempus sit numerus quidam, esse in tpe dicitur dupliciter, vel quod aliquid sit tunc, cum tempus est, vel tanquam in numero esse. In numero autem esse contingit dupliciter, vel sicut partem, vel sicut passionem, ut unitas, & par & impar, quorum unitas est pars numeri, impar autem & superfluum sunt numeri passionis. sic & inquit in tpe nunc, & prius & posterius. sicut. n. illa numeri aliquid sunt ita hæc sunt aliquid tpe. Vnde. 4. phy. tex. cō. 115. unitas ita se habet ad numerum, sicut instans ad tempus. sicut. n. numerus est collectus ex reiteratione unitatis, sic tempus est numerus quidam collectus, & confluens ex instantibus, ut dicit etiam Them. ibi. par autem & impar & superfluum sunt de passionibus numeri, sicut etiam prius & posterius sunt de passionibus tpe. Vnde Them. expresse dicit quod sicut illa sunt accidentia numeri, sic hæc sunt accidentia tpe. patet autem quod hoc non intelligitur de unitate, quia unitas est pars numeri, sed de pari & impari & superfluo. igitur prius & posterius sunt passionis tpe. Sed ex aduerso videtur quod sint dicitur substantiales tpe, quia ponuntur in definitione eius. Soluitur, quod prius & posterius, quæ ponuntur in definitione temporis, non sunt prius & posterius motus primi, ut dicit Them. Ad argumentum Ga-

lent, qui contra Aristoteli inuectus assererat enumeratis omnibus significatis prioris, nullus alius modus videbatur congruere nisi prioritas secundum tempus, & ita tempus definiebatur per tempus. Them. autem, & diuus Thomas, & Cōm. dicunt quod prius & posterius ibi sunt prius & posterius primi motus. Ex hoc poteris videre quod prius & posterius non sunt de quidditate motus, sed sunt accidentia motus, ut dicit Aristoteli. & Cō. in. 4. phy. in re. cō. 99. sunt enim eadem secundum subiectum. quia quæ considerantur, ut dicit Cō. ut sunt in subiecto, sunt partes motus, sed quæ considerantur secundum definitionem & quidditatem, sunt aliud à motu. quia motus est in quantitate, & prius, & posterius sunt in numero. Tunc sic, sicut motus est in quantitate, ut mensuratur à tpe, sic etiam tempus. ut mensurat motum, est in quantitate: sicut dicit Cōm. in cō. 113. ubi declarat quod motus mensurat tempus per accidens, tempus vero motum per se. inquit. n. hoc accidit ei, cum fuerit imaginatum esse mensuram extentam per extensionem motus. quod intelligas quod ad extensionem durationis motus merito illarum partium, quæ sunt successiuæ, & non merito, partium motus, quas habet simul ad diuisionem mobilis. hæc. n. motus duplices partes. 4. phy. cō. 102. nam partes motus ex mobilis diuisione sunt secundum triplicem diuisionem, & penes illas tempus non est mensura motus, sed solum quod ad partes successiuas: & ita tempus non est mensura motus nisi secundum longitudinem durationis tanquam linea successiōis. & etiam sicut prius & posterius secundum quidditatem differunt à motu, sic prius & posterius secundum quidditatem differunt à tpe. sunt. n. accidentia & passionis tpe, sicut par & impar sunt passionis & accidentia numeri. & ista est una solutio. Quia autem Them. substat etiam prius & posterius posita in definitione tpe posse recipi, prout sunt dicitur tpe, in illa solutio ad argumentum Galeni, tunc secundum illam solutio esset magis difficile argumentum, & contradi. magis valida. & tunc iuxta illam solutio oportet dicere quod veræ & substantiales tpe dicitur sunt nobis occultæ, & circūloquimur eas per suas proprietates. Vnde diuus Aug. confessus est se ignorare tpe quidditatem. Vnde in hoc casu licet ad circūloquendum dicitur occultas ponere consequentia & propria, sicut dicit Cōm. in simili de qualitatibus elementorum contra Alex. in. 8. meta. cō. 7. & alibi frequenter. & Auic. in. 5. suæ metaphy. & tu cogita.

Vigesima prima contradi. est in tex. 117. Aristoteli. & Cō. volunt tempus esse causam cor-

4. physic.
tex. 117.

QQQ iij rupt

Solutio.

reptiōis per se, quia tempus est numerus
motus, & motus distare facit, gñationis ve-
ro per accidens. tunc igitur videtur gñatio
esse per accidens intenta à natura, & corru-
ptio per se. Huius aut oppositū legimus in.
2. de gñ. & cor. in tex. cō. 59. vbi Arist. red-
dens causam continuationis & sempiterni-
tatis gñationis finalē, inquit. qm̄ in oībus
inquimus naturā desiderare, quod melius
est melius est autē esse q̄ non esse: ideo com-
pleuit Deus esse, continuā faciens gñationē.
& ex consequenti gñatio est per se intenta,
& corruptio per accidens. Nisi esset q̄ effe-
ctus ad duo comparari pōt ad instrū, & ad
agens principale: & tunc sine dubio in na-
turalibus simplr & absolute effectus dī per
se, aut per accēs in ordine ad agens princi-
pale, & nō in ordine ad instrū. instrū etiā
duplr cōsiderari pōt, vel materialiter, vel in
ratione instrū. qm̄ cōsideratur materialr,
non habet rationem instrumēti, sed agētis
principalis, & tunc dico q̄ possunt opposi-
te proprietates cōpetere vni & eidem rei,
dum est agens, & dum est instrū. & huius
est accommodatum exemplum de igne.
nā, vt dicitur. 2. de anima tex. cō. 41. augmē-
tum ignis appolito combustibili procedit
in infinitū. sic. n. Arist. reprehendit ibi An-
tiquos asserentes augmentum & nutritio-
nem fieri ab igne, vt ab agente principali.
sed fm̄ sententiam Arist. ignis concurret vt
concausa & instrū. anima. n. omnia opera-
tur mediante igne, vt dicit Arist. in libro de
morte & vita. tñ ignis. vt est animæ instrū
mouet ad certum terminum prefixum, &
naturæ cognitum. sic etiam est pariformi-
ter q̄ motus natura simpliciter cōsidera-
ta distare facit. & ista est causa per se abla-
tionis rei à sua substantia, vt inquit Cō. tñ
motus vt est instrumentum regulatū à Deo
& intelligentia mouente, habet per se inten-
dere generationē, & per accidens corruptio-
nem. non. n. sicut diximus, impossibile est oppo-
sitas & diuersas dispositiones cōpetere rei,
vt est agens, & eidem, vt est instrumentum.

4. physie. Vigesima secunda contradi. est in cō. 117
com. 117. dicit motum abijcere à substantia. Opposi-
tum infra. in eodem. 4. cō. 128. Et. 8. physie.

Solutio. 59. Solut. dictum suum fallit in motu loca-
li per se, verificatur tamen per accidens.

4. physie. Vigesima tertia contradi. est in tex. 127.
tex. 127. Arist. definiens, repēte, dicit esse illud, quod
tempore non sensibili propter eius paruita-
tem est remotum. Sed opponēbā, quia ex
libro de sensu & sensibilibus, oē tempus sen-

Solutio. sibile est suapte natura. Nisi esset q̄ tempus

iudicā esse sensibile, aut non sensibile: cō-
q̄ alicuius passio facta in eo, sensibilis est,
aut non sensibilis. & quia contingit alicui
passionē aliquam fieri propter motus velo-
citatē & temporis breuitatē insensibili-
ter, ita q̄ latet nos, illa rōne tempus respec-
tu illius passionis insensibile iudicā, sed
respectu alterius passionis illud rps sentire-
tur. omne igitur tempus in se sensibile est,
& sic in libro de sensu loquutus est: sed nō
respectu cuiuslibet passionis in eo factæ sen-
sibile esse pōt. & sic sumpsit hic. Aut alr di-
ci pōt q̄ tēpus hic sumitur large pro termi-
no temporis, qui est ipsum nunc indiuisibi-
le in tempore existens, in quo sunt termini
mutationum, & oēs instantaneæ mutatio-
nes cōsuevit nāq̄ Philosophus lato vocabu-
lo tēpus appellare cōfiniū rps. seu ipsum
instant. quod idē est. & est solō Alexandri.

Vigesima quarta contradi. est in tex. 128.
Arist. hic, & Cō asserunt tempus potius cau-
sam esse obliuionis & ignorantie, q̄ sapien-
tiæ & cognitionis. vnde laudat & p̄fert
suiam Pythagorici Paronis asserentis tēpus
esse indoctissimū, quia & obliuiscunt. Sed
huius oppositū legit in Them. in. 2. phy. su-
per tex. 43. vbi dicit tēpus esse, & longā æta-
tē aptissimā ad indaginē veritatis rōnem
atq̄ efficacissimā. & hoc etiā dicit Cōm. in
sua media expositione in. 2. physie. imitatus
in eodē loco Them. suiā Nisi esset q̄ ser-
mo Arist. est cōparatiuus, magis. n. operat
obliuionē q̄ scientiā, vñ & in. 2. de aīa Ari-
increpat Antiquos, cur d̄ deceptione, & cau-
sa eius non cōsiderauerint. magis. n. pro-
prium est animalibus, & plurimū tēpus in
hoc perficit anima. vbi Them. dicit in tex.
cō. 151. q̄ ea, quæ nouim⁹, portione minima
continent, si collata &, cōparata his fiunt, q̄
ignoramus. Sed sermo Them. est simplex.
nālvt inquit Auc. in trac. 7. suæ primæ phi-
losophiæ, ars quælibet in sui exordio est eru-
da & immatura, sed maturat postea & de-
inde paulatim decorat & perficitur. idem
dicit Arist. in. 1. meta. Philosophiam balbu-
tiendo incepisse. vnde Arist. 1. cōli. 12. & in
1. meteo. dicit ex temporis longitudine pu-
tandum esse infinites Philosophiam fuisse
renouatam, & infinites easdem opiniones
extitisse. & ista est via eius.

Vigesima quinta contradi. est in eod. tex.
Dicit tempus esse per se causam corruptio-
nis, quia tēpus est per se numer⁹ motus, oīs
aut motus, seu mutatio à natura remota
est. & eandē sententiam habet Philosoph⁹
in eodem. 4. phy. in te. cō. 117. Sed est in hoc
duplex

4. physie.
tex. 128.

Solutio.

4. physie.
tex. 128.

Duplex dubitatio. Primo, quia tempus est numerus primi motus, qui localis est. motus autem localis non abiicit à substantia. 8. phy. tex. cō. 9. & est limitatio eius. Auerr. hic in cō. 12. 8. ubi dicit qd oīs transmutatio naturaliter aufert substantiā transmutati in quacunque specie fuerit transmutatio, nisi in loco. & ita ratio Arist. non ut esse ad propositū. Amplius aut falsum ut qd motus eius, seu transmutatio per se sit causa corruptionis. quia 2. de gene. & cor. te. cō. 9. semper naturā in oībus desiderare quod melius est dicimus. melius est autem esse qd non esse. & per consequens generatio, quae ducit ad esse, est magis de intentione naturae, qd corruptio, qd ducit ad non esse. Et confirmat. quia. 1. cō. tex. cō. 4. motus semper ex diminutione perficitur, & intentio eius est perfectio. sic. n. ibi probat qd corp⁹ est magnitudo perfecta, quia non potest ferri in aliam ulteriorem, & per consequens motus potius est causa perfectionis, & bonitatis, & sapientiae, qd obliuionis, & corruptionis, & insipientiae: cuius tñ oppositū scribit Philosophus. Nisi esset qd refert considerare transmutationē & motum in se, & considerare ipsum, ut comparat ad intentionē agentis naturalis, cuius est instrumentum sub ratione, quae est instrumentum. & tunc dico duo dicta, quorum primū est qd quilibet motus in se consideratus distare facit id, quod est, ut dicit Philosophus in tex. cō. 117. seu à natura remouet re, pro quanto ratione eius subiectū remouet à forma, sub qua erat. immediate. n. quod aqua incipit calefieri ab igne, incipit remoueri à frigiditate, quae erat sibi naturalis. & quia subiectū non potest expoliari esse ab oī forma, ideo accidit qd, qn subiectū virtute motus seu mutationis remouet ab vna forma, oportet qd transmutetur ad aliā formā oppositā. sed prima operatio de intentione motus & mutationis est remotio subiecti à sua dispositione. & quia ista est corruptio quaedā, ideo mot⁹ & mutatio per se est causa corruptionis, generationis vero est causa per accidens. esse. n. quod est terminus generationis, est effectus per se & essentialiter agentis, aut generatus, siue illud sit natura, siue aīa, siue intellect⁹, ut dicit Cō. in cō. praesenti, ubi innuit triplex agens, naturale, quod est infinitum: aīam, qd est mediū: & intellect⁹, qd est supremū i ordine agentū. dicit. n. est inter aīam & intellect⁹, ut est videre in. 1. de anima, ubi Arist. reprehendit Antiquos, qui non distinxerunt inter aīam & intellect⁹. & sūt anima est supra naturam, ut alibi declarant. Si autem

consideratur transmutatio & motus, ut esse instrumenti agentis, cum agens naturale semper appetat quod melius est, & esse est melius, qd non esse, sic generatio per se est à motu, & corruptio est per accidens. Ne videatur igitur tibi mirū, si opposita verificantur de vna & eadē re sub diuersis respectibus considerata. Scribit. n. Cō. in. 3. cō. 9. cō. paratio est accidens separabile à re, res autem non semper separatur à se. sicut. n. quod respectuum habet dispositiones contrarias, & infinitas, & sicut quod est, essentiam non habet nisi vnum, & est quali sua essentia. Et tu cum melius possis capere hoc, manu ducam intellect⁹ tuum per quod iam simile. Certum est qd in motu augmenti ignis, concurret sicut sententiam Philosophi, ut concussa, & instrumentum: & manifestum est qd augmentatio non est ab igne, in quantum ignis, quia augmentum ignis, ut dicit Philosophus. 2. de anima. tex. cō. 41. est in infinitū appposito combustibili, sed ignis, ut est, animae instrumentum, ducit ad certum terminū, notum in natura, quia agit sicut exigentiam animae, quae est agens principale. sic pariformiter debes imaginari de transmutatione, qd oppositas habet dispositiones, ut absolute consideratur, & ut eadem refertur ad intentionem agentis. & hoc etiam pulchre notauit subtilis Doctor in Theorematis suis. inquit. n. actio cuiuscunque, qn ipsum sit instrumentum, variatur specie ab actione eius, ut principalis agentis. Per hoc patet ad obiecta, qd licet tempus sit numerus motus, tñ est mensura non solum motus localis, verum etiam aliorum motuum, qui à substantia abiiciunt. & quia motus localis est causa aliorum motuum, ratione hac potest Philosophus habere intellectum suum. Ad aliud patet qd concludit qd in ordine ad agens, esse est magis intentum quam non esse: siue sit natura, siue anima, siue intellect⁹, ut dicit Cō. in cō. Ad aliud. 1. de celo. dico qd motus ille est imaginarius, & mathematicus, & ille est, ut res perficiat. sic. n. dicitur pñtū fluentē causare lineā, lineā superficiē, & superficiē corpus. sed motus naturalis, qui est in rebus sensibilib⁹, primo operatur remotionē, & distare facit. & si operatur generationē, & esse, est per accidens, in quantum subiectum transmutatū nō potest remoueri ab vna forma, qn recipiat aliā. alioquin stat posset sine oī forma.

Vigesima sexta contradicit. est in tex. 111. 4. physic. Arist. absoluens primam questionē de illis. tex. 131. duabus propositis in tex. cōm. 130. in qua quaerebatur utrum tempus esset circūscripta

Q Q Q iij anima,

Solutio.

Solo ad argumenta.

M. A. Zim. Solut. Cont.

anima, inquit, q. cū rēpus sit numerus motus, numerus aut duplex est, videlicet numeratus & numerabilis: cū aut nihil aptum sit numerare, nisi aia & aiz portio illa, quę intell. appellatur, nisi aia esset, imposse esset rēpus esse. Sed huius oppositū habet ex. 2. de aia in tex. cō. 142. contra Antiquos, qui asseriebant non existente sensu nullum esse sensibile, ut non existente visu non esse colorem. quia color cū sit visibilis, & visibile dē relative ad ipsum visum: non existente aut vno correlatio, nec alterū existeret. Aristot. aut, solvens eorū instantiā, dicit eos peccasse p fallaciam æquiuocationis, quia in non simplr dicti: loquuntur tanquā de simplr dictis. nam sensus & sensibile dñr duplr fm actū & fm potentiā. tñ licet dictū eorū sit verū, dum sumunt fm actū, quia si non sit visus in actu, non est visum in actu: qñ aut dñr fm potentiā, dictū eorum non sequit, quia licet non sit visus in actu, posset tamē esse color, qui est visibilis in potētia. & hoc etiam expresse dicit Cōm. in cō. inquit. n. in eis aut, quę sunt in potentia, non sequitur ut corruptio eorū, & esse sit semper isī. Amplius est snia Ari. in prædicamentis, vbi hēt q. sensus & sensibile non sunt sī natura. q. sensibile ablatū aufert: sensum, sed nō ecōtra. Forte pp istas rōnes Boethius, ut recitat Simpl. autoritate Alex. in pñti loco, & est autoritas ē Them. in sua paraphrasi. voluit sniam Aris non esse verā in hac solone. Inquit. n. nihil prohibere numerū esse, dato q. non sit aliquid, quod numeret, sicut pōt esse aliquid sensibile, dato q. non sit sensus. Hanc aut objectionē Alex. & Them. soluent cupientes isto modo absoluunt. dicunt. n. q. ea, q. referunt, sī sunt. cū aut aliqua ad inuicem referunt duplr sumi pñt. actu vide licet & pñte. relatio aut dē fieri fm eandē rōnem, ut q. referunt actu, ambo sumant, ut actu, & q. pñte, ambo sumant pñte. unde sensus in actu refert ad sensatū in actu, & econtra. & sī sensus in potentia ad sensibile in potētia, & ecōtra. Sic i proposito, si non est numerans in actu, non erit numerus numeratus in actu: & si non sit numeratū, quod dicit aptitudinem, neq. etiā pōt eodē modo remanere numerabile, qđ etiā aptitudinē dicit. licet. n. possit remanere res illa, cui accidit iste respectus numerabilitatis, tñ non remanebit sub rōne, qua numerabilis. quēadmodū, si non sit sensus in actu, non est sensatū in actu: & si non fuerit sensus in potentia, non etiā erit sensibile in potentia, licet remanere possit id, cui accidit sensibi-

le esse. sicut si non fuerit visus in potentia, non erit visibile in potentia, licet remanere possit color, cui accidit visibilē esse, sed non remaneret in rōne visibilis, sed sub rōne, qua color absolute: ita licet sine eo qđ numerat, remanere potest numerabile, tamen numerabile remanere nō potest nisi remaneret numeratū. cū autem ita sit motus esse pōt, si nulla res remaneat, q. numeret. sed prius & posterius esse non pñt, ut dicit Them. nisi numerent, atq. monstrent. si igit. purus monstratio prioris, & posterioris cōstituit, qui effeceris, ut sine actione animi rēpus constet. imo, ut asserit, si bene perpedas, neq. motus aio dempto remaneret, quia aia est fons, & origo motus circularis, qui est principium, & causa exteriorū motuum, ut asserit Sed in hac solone sunt maxime ambiguitates. Nam rū dictū Aristot. in. 2. de aia non esset verū, vbi dicit, solvens rōnem Antiquorum, q. licet sensus in actu sint sī & sensatum in actu, in his aut, quę sunt pñte locū non hēt, sicut ē Cō. dicit in cō. modo p vos etiā in his, quę sunt pñte, locū hēt, quia sensibile in potētia refertur ad sensum in potentia. Amplius tunc ut dictū Arist. in prædicamentis non esse verum, vbi probat q. non oia relativa sunt sī natura, dans instantiā de scibili respectu sciz, & de sensibili respectu sensus. quia inquit q. destructo sensu pōt remanere sensibile, & destructa scia pōt remanere scibile. sed dicam sibi q. est falsum, & est purus error. quia, si scibile ad sciam refertur in actu, sunt sī: si in aptitudine, etiā sī sunt & non sunt. sic. n. sunt relativa, q. si sumant vñ in aptitudine, & aliud in actu, tunc non est bona comparatio. unde licet destructa scia in actu pōt remanere id, quod esse pōt scibile, nō tñ remanere sub rōne, qua scibile, si scia oino desineret & actu, & aptitudine. ut patet itelligēti. Vñ Porphy. i prædicamentis corrigit dictū Ari. ibidē, ut recitat Boetius. inquit. n. vñ verū esse in oibus relativis esse sī natura. unde neq. sensibile est prius sensui, neq. scibile est prius scia. nam licet sensu gustus sublato, mel remanere posset, non tñ remaneret rōne qua gustabile. & licet scia sublata, substantiæ rerū possunt permanere, non tñ permanent in quantum scibiles. quia oē scibile scia scibile est. Mihi tñ videt pro defensione Arist. dicendū esse q. dictum suum in. 2. de aia sit verum ad hōiem. nam loquitur cōtra Antiquos, qui asseriebant oia entia consistere in apparentia & existimatione, & ad eorum opinionem sequebantur quiditates re-

Difficultates contra solonem.

Boethii opinio

Alexan. & Them. solutio.

Opinio propria

num consistere in actuali relatione, & q. oia erant actu ad aliquid, sicut est videre in 4. primæ philosophiæ, ubi in te. cō. 26. inquit. qui dicit oia, q. apparent, esse vera, oia que sunt facit ad aliquid. & ibidē in tex. cō. 25. arguit q. si sensus & sensibile sunt relativa, s. m. esse, sicut dicebant Antiqui, tunc non possent esse sensibilia sine sensibus. Et simpliciter, si sensibile solū esset, nihil esset pfecto, cum aīa nō essent. sensus nāque non esset, neq. sensibilia itaq. , neq. sensationes esse fortassis verū esset, sentientis .n. hęc passio est. Ipsa vero subiecta, q. sensum faciunt, nō esse etiā absq. sensu, hoc impossibile est. Sensus nāque non ipse est sui ipsius, sed est aliquid aliud etiam pter sensum, qd. necesse est prius sensu esse. mouens. n. natura prius est moto. & si ad seinuicem dūt hęc ipsa nihil minus. ubi s. m. Arist. in his, q. sunt relativa, s. m. dicit, vnū pōt ēē natura pri⁹ alio: sicut dicit de mouente & moto, qd. licet inuicem dicant, vnū est natura prius reliquo. sed s. m. s. m. Antiquorū sensibile & sensus erant relativa s. m. esse, & sua substantia erat vnū hęc se ad aliud. hoc. n. est; qd. facit his t. p. b. difficultatem. quia opinionēs Antiquorū non sunt famose, vt patet per Auer. 1. de aīa cō. 26. Vnde Alex. in expositione illius tex. 25. 4. met. expresse dicit illa esse dicta cōtra Protagorā, qui, dū sensibilia esse putaret in hītudine quadā sensus, ad extrema sensibilia għari tradebat: quare qualescūq. videret tale illi esse sensibile. & ibidē Alex. dicit q. & si mouens & motum inuicē inter se referant, & agens & patiens, & quatenus talia sunt simul existant, natura tñ mouens efficiensq. prius est q. motū, & patiens. sensibilia igitur sensum pcedunt & possent esse, etiā non sentirent. sed s. m. s. m. Protagoræ, & sequaciū sequeretur q. ablatīs sensibus auferentur sensibilia. Beatus doctor tñ in illo loco dicit conformiter. dicit. n. si solū sic est aliqd., vt est sensibile vt dicūt Antiqui, sequeretur q. nihil esset, si sensus non essent, & per consequens si non essent animata vel aīa. hoc autē est impossibile nā hoc pōt esse verū, q. sensibilia, vt sunt sensibilia i actu, vt sic nō sunt sine sensibus. quia sic sunt, vt sunt in sensu, & sub hac rōne oē sensibile in actu est quxdā passio sentientis, q. non potest esse, si sensus non sunt. sed q. sensibilia, q. faciunt istā passionē in sensu nō sunt. hoc est impossibile. quod sic patet. remoto. n. posteriori non remouetur prius. sed res faciens passionē in sensu nō est ipsemet sensus, quia sensus non est sui ipsius, sed alterius, quod oportet

esse prius naturā, sicut mouens est prius natura moto. visus. n. non videt se, sed colorem. Et si contra hoc obijciatur q. sensus & sensibile sunt relativa, & ita sunt s. m. natura, & intercepto vno interimitur aliud, nihilomin⁹ sequitur propositū, quia sensibile in potentia non dī relative ad sensum, quasi ad ipsum referat, sed quia sensus refert ad ipsum, vt dī in. 4. meta. in tex. cō. 20. Et ista solutio concordat cū dictis Philosophi in. 2. de aīa in tex. cōmē. 142. & concordat dictis Auer. ubi dicit, q. licet sensus in actu & sensibile in actu sunt simul, non tamen est verum, quando dicuntur s. m. potentiam.

Vigesima septima contradi. est super eo. tex. Arist. quærit vtrū tps habeat esse extra aīam, vel in aīa. vt determinare q. cum tēpus sit numerus motus, si nihil aliud est aptum numerare, q. aīa, & aīa intellī, impossibile est tēpus esse, nisi aīa sit. Ex aduerso autē est s. m. Auer in. 4. phy. in tex. cō. 97. ubi dicit Arist. in tex. q. si esset idē instans oīno, nō fieret tēpus. s. m. si reputaremus ipsum esse idē, non reputaremus tēpus fieri. ubi Cō. notat q. ex istis verbis demitur, & significat, q. tēpus hēt esse extra aīam. In hac instantia qui vult distincte videre veritatem, oportet inspicere naturā numeri. nam in hoc cōsistit tota difficultas. quia rō Philosophi cōcludentis tēpus non esse, aīa dempta, consistit super hoc, q. tēpus est numerus. & cum numerus, aut sit numeratus, aut numerabilis, vterq. autē depēdet ab aīa, id aīa dēpta, nō remanebit tēpus. Primo igitur videndum est, cum tēpus s. m. mentē Cō. 4. phy. cō. 109. id quod est quasi forma in tpe, est discretio, quia est numerus, & id, quod est quasi materia, est continuatio, quia motus est, cuius tempus est numerus, oportet igitur videre quid sit formale in numero. Ad hoc autem quidā dixerunt q. formale in numero est vnitās. & hoc videtur probari auctoritate Philosophi in. 4. phy. in tex. cō. 133. ubi dicit q. extra mensuram nihil aliud est q. mensuratum, & totū mensurarum nihil aliud est q. multa metra. ubi Cō. dicit in cō. q. numer⁹ nihil aliud est q. vnitates multe, & vnū nō est aliud à numero. Et confirmatur. quia illud est formale in numero, quo addito, vel subtracto variat species, & forma numeris sed addita aut subtracta vnitāte, variatur species numeri. quare, &c. antecedens patet ex. 8. met. te. cō. 10. ubi dī q. species entium sunt sicut numeri. ubi expresse dī q. addita aut ablato aliquo à numero, variat species numeri. Sed ista opinio non pōt stare. quia materia

4. phy. tex. 133

Quid sit formale in numero prima opinio.

materia & forma non coincidunt. 2. phyli. tex. cō. 70. sed unitates sunt partes materiales integrantes numerū: igit nō sunt partes formales. vnde sicut duo semicirculi sunt partes materiales circuli & nō formales, ita unitates i numero. Cōfirmat. 7. met. te. cō. 35. partes materiales sunt distincte à forma lib⁹, & formales sunt natura priores, & sunt q̄ assumunt in rōne & definitione. cū igit unitates sint materia & partes integrales: cōparatio. n. partis ad totū est cōparatio materie ad formā. 2. phy. te. cō. 31. & 7. meta. cō. 35. ideo unitas non pōt esse formale in numero. Alij dixerūt q̄ determinata distātia ab unitate, q̄ est p̄cipiū numeri, est formale i numero. v.g. distātia determinata, qua, distat trinitas ab unitate, cōstituit ternariū, & distātia, qua binarius distat ab eadē, cōstituit binariū. Sed ista positio stare non pōt. q̄a talis distātia est per magis & minus distare. & ista facit dīam fm multitudinem & paucitatē. quia q̄ minus distant sunt pauca, & q̄ pl⁹ sunt multa, sed multū & paucū sunt accidentia numeri, sicut magnū, & parū in cōtinuo sunt accidentia, & non faciūt dīam in continuo fm speciem. Amplius differre per distātiā est differre per respectus. & si istae species numerorū sunt absolutae, quō igit differunt per respectus: Itē effect⁹ positius dī hīe cām posituā: talis distātia d. priuationē formali, igit, &c. 10. Bachonis i. 2. sent. dist. 2. q̄st. 1. dicit q̄, cū ex mēte Phil. 5. met. te. cō. 11. vnū dicat formali i diuisione, & q̄a oīs negatio reducit ad suā affirmationē oīs numerus vnus, q̄a est indiuisus in suo esse, talis iudicio reducit ad suā affirmationē: & est, q̄a quilibet numerus in se est semel tantus. & ista est ratio formalis, quae est de substantia numeri. vnde. 5. meta. tex. cō. 19. sex est semel sex, non est bis tria, neq; ter duo. Vnde unitas dupl^r sumit. Vno mō materiali, & illo modo sumit, dum dicimus binarium esse cōpositū ex duabus unitatibus & ternarium ex tribus: & illo mō unitas nō est forma numeri, sed materia seu pars integralis. Alio mō sumit unitas pro illa rōne formali, per quā aliquid est semel tale, puta semel sex, vel semel tria. & sic tale est formale in numero, & est de substantia numeri. & per hoc patet ad argumenta superius, q̄ probant unitatē non esse formale in numero, q̄ procedūt sumendo unitatē primo modo, & non secundo modo. Et ad auctoritatē Cō. soluitur q̄ numerus non est aliud ab unitate, verum est integratiue loquendo de talibus unitatibus, quae sunt materiae

Secunda opinio.

Bachonis opinio.

numeri. sed ultra illas unitates, quae sunt sicut materia, oportet imaginari unitatē, q̄ ē sicut forma. Et subdit p̄fatus doctor q̄ unitas quae est principium numeri, quo videlicet quilibet numerus est semel tantus, differt ab vno, quod conuertit cum ente, licet vtrūq; dicat indiuiſionē. quia vnū, quod conuertit cū ente, dī de oībus modis vnus positus in. 5. meta. tex. cō. 7. vīq; ad. 12. sed vnū, quod est principium numeri, dī specialit. non. n. dī de vno continuo, immo est modus oppositus illi. Secunda dīa. quia vnum, quod conuertit cum ente, non dicit dispositionem additam essentiae, vt dicit Cō. cōtra Auic. 4. met. cō. 3. & 10. meta. cō. 8. sed vnū, quod est principium numeri, est accidens additū. cuiuslibet. n. rei accidit numerari. Tertia dīa est, q̄ vnū, quod conuertitur cum ente, est transcendens, & conuenit cuiuslibet rei, & nulli est mensura. sed vnum, quod est principium numeri, est mēſura cuiuslibet rei. Sed ista opinio istius doctoris stare non pōt. quia vnū, quod est principium numeri fm Cō. est unitas materialis, quae pertinet ad p̄dicamentū quantitatis. tale. n. vnū est accidens, & d. dispositionē additā essentiae. sed unitas formalis, quae constituit numerū in specie, per quā quilibet numerus est semel tantus, non dicit dispositionē additā essentiae, immo talis unitas constituit quiditatē & essentiam numeri. vnde talis unitas formalis, constituens speciem numeri, insequitur vltimam dīam numeri constitutiuā: & talis unitas est quoddam comprehensum sub vno transcendenter sumpto, sicut inferi⁹ sub vno superiori, qd est cōe cōitate ad oīa analogice. Vnde æquiuocatio decepit virū istū. nā Cō. vult q̄ vnū, quod est synonymū enti, conuertit cū ente, & nō dicit dispositionem accidentālē in enibus, sicut volebat Auic. q̄ ens & vnū essent accidentia addita essentijs rerū. sed vnū, quod est principium numeri p̄dicamentalis, quae causat ex diuisione continui, & in solis materialibus inuenit, tale vnū est qd est accēs & ita etiam unitas illa numeri discreta fm mathematicā abstractionē est accēs additū essentiae, & tales unitates sunt ptes integrales numeri, & nulla talis ē formalis. sed unitas formalis est in sequens dīam essentialē, vt diximus. & talis continet sub unitate transcendente, & ista est via Auer. sine dubio. Secundo dū, quod oportet videre, est, an numerus habet esse extra animam, vel in aīa. Pro quo animaduertit, q̄ Cō. 4. phy. cō. 131. d. q̄ esse numeri non est in anima oībus modis quia

Numerus
duplexma
thematicus
& forma-
lis.

quia tale esset ficti, sicut chimera & hircoceruus: sed esse eius extra mentem est in potentia per subiectum proprium, & esse eius in anima est in actu, scilicet quando anima egerit illam actionem in subiecto preparato ad recipiendum illam actionem, quae dicitur numerus. ubi per subiectum intelligitur obiectum, sicut plerumque sumit Philosophus, ut patet. 2. de generatione. & cor. tex. cō. 7. tale. n. est aptum recipere actionem alicuius terminatiue non receptiue. quia numeratio illa actualis est actio immanens, & est in anima actu numerante. Et, ut possis bene intelligere, debes scire quod duplex est numerus. Mathematicus videlicet, & Formalis, ut elicitur ex sententia Cō. 1. meta. cō. 3. & est dicitur inter hos numeros. Quia numerus mathematicus est forma abstracta à rebus numeratis, & est in anima solum in esse abstractionis, & non multiplicatur ad multiplicationem rerum numeratarum. de hoc numero loquitur Aristoteles in 4. phy. in te. cō. 13. ubi dicit quod numerus septem canum, & numerus septem equorum est unus, & aequalis, licet res sint diuersae. Et etiam hoc idem reperitur in ultimo textu illius tractatus tex. cō. 13. ubi dicit, quod bene dicitur quod numerus hominum & numerus canum est idem, cum fuerit aequalis. Numerus formalis est numerus determinatae rei, ut numerus decem hominum: ut est hominum decem, & numerus linearum ut est linearum. & isti numeri formales sunt multiplicati et diuersificati, sicut formae sunt diuersae. quia tales sunt subiectiue in ipsis rebus, vel sunt illae res secundum diuersas vias. Hoc scite, si sumas numerum in actu, quo anima actu numerat res numerabiles, talis ut sic est in actu in anima: extra animam autem non habet esse nisi in potentia, videlicet ut considerantur res, quae sunt aptae naturae numerari. sicut decem hominum numerus formalis est extra animam, quia talis numerus, licet anima non numeret illum in actu, tamen ille est numerabilis ex natura rei ab anima. & ideo dato quod anima non esset in ratione actu numerantis, dico quod ille numerus formalis, qui est subiectiue in ipsis rebus, vel quod numerus est subiectum aptum naturae numerari per animam, remanet & habet esse in esse numerabili. & hoc est, quod dicit Cō. quod numerus habet esse extra mentem in potentia per subiectum, quod est aptum recipere illam actionem ab anima, id est quod est aptum naturae numerari per animam. Sed nunquid si anima desineret esse, non solum in actu numerans, verumetiam & in potentia seu in aptitudine, numerus haberet esse extra animam in potentia? Respondetur quod bene posset remanere fundamentum absolutum, sed non remaneret in ratione numerabilis. sicut, si gustus

desineret in actu, posset remanere gustabile in potentia: sed si desineret gustus in actu, & aptitudine, desineret gustabile omnibus modis, licet bene posset in illo casu permanere mel, sed non remaneret sub ratione gustabilis. sic de visu, destructo actu & aptitudine, destruetur visibile actu, & aptitudine, sed bene illo casu posset remanere color. ita destructa anima ad imaginationem in ratione numerantis, non solum in actu, verumetiam in aptitudine, non remanere posset, nec posset intelligi remanere aliquid in ratione numerabilis. quia sicut numerus numeratur dicitur relative ad numerantem, sic numerus numerabilis dicitur relative ad numeratum, ut dicunt expositores. & sic soluitur argumentum Boethii contra Aristotelem. qui dixit, dato quod anima demat, posset remanere numerabile, sicut de proprio sensu potest remanere sensibile: verum est, quod destructo sensu in actu, potest remanere sensibile in potentia, quod non dicitur relative ad sensum in actu, quia sensatum in actu refertur ad sensum in actu, sed sensibile in potentia refertur ad sensum in potentia: & destructo sensu in potentia non posset remanere sensibile in potentia sub illa ratione, quia sensibile, quia implicat contradictionem: licet bene posset remanere illud, quod est sensibile, puta color, aut sapor: sed illud non remaneret ut visibile, destructo visu in aptitudine, nec illud ut gustabile, destructo gustu in potentia seu aptitudine. Ex hoc sequitur quod, licet numerus sit quantitas discreta, & quod ad suum materiale sit ens absolutum, tamen illa quantitas, ut numerata, aut numerabilis, dicitur relative ad animam. adest decisio Philosophi in textu nulla esset. non enim inconuenit, quod aliquid possit numerari in diuersis generibus secundum diuersas rationes formales, ut dicit Aristoteles in fine predicamentorum qualitatis. & est sententia eius Cō. in 5. meta. ca. de quantitate, de magno & paruo, quod uno modo sunt accidentia quantum, & alio modo sunt in causa relationis. ut unum dicitur in respectu alterius. & in hoc, multi sunt decepti credentes numerum simpliciter esse rem absolutam. sed illud non est verum ex omni parte, sicut diximus. His praenotatis deuenio ad quaesitum propositae contradictionis, quae quaerebat an tempus sit in anima vel extra animam, cum hinc inde videantur auctoritates, & rationes ad utramque partem. dico quod cum tempus sit numerus motus, dicendum ita est de tempore, sicut de numero. Pro quo animaduertitur quod, ut patet ex determinatis in hoc tractatu de tempore, tempus dicitur duo, videlicet numeratum esse prioris & posterioris primi motus passiuie: vel secundum actum, & tunc dicitur numerus: vel secundum aptitudinem, & tunc dicitur

An tempus sit
in anima, &
extra animam.

de numerus numerabilis, iuxta distinctione Philosophi in te. cō. 13. & dicit etiā rōnem numerandi, seu potius sūm Græcos rōne mē furandi actus: & hoc vel actū, vel aptitudi- ne suo modo rectius. n. tempus dī numerus motus, q̄ mēsurā, quia non solum est mē- sura motus, verū etiam quietis, ut dicunt ex- positores Græci. sed non est numerus nume- ratus, aut numerabilis sūm prius et posteri⁹, nisi respectu motus tantum, & ideo defini- tur per numerū convenienter. Et animad- verte sūm Alex. & Them. q. prima rō quę in passione consistit, constituit ipis quiditatē. secunda vero est passio eius, quę dī in actio- ne consistere. sed sūm Cō. in cō. 101. & 171. vtrūq. pertinet ad q̄duratē t̄pis: licet prima per prius, & secunda per posterius. sic. n. vī mihi ipse itelligere in redargutione Them. Et vī tacere pro opinione eius te. cō. 102. vbi Aristot. posuit tēporis definitionē: in qua di- cens tēpus esse numerū motus, a signo pro- bat numerū esse tēpus, quia oē, per quod de- terminat plus & min⁹ de aliquo, est nume- rus eius: sed per tēpus determinat pl⁹ & mi- nus de motu: igit. tēpus est numerus eius. Sed qui vellet tenere oppositū, habet etiā tēpū illud in secunda parte sui pro Græcis, quia Aristot. ibi statim ponit divisionem numeri, videlicet, quo numeramus, & quod nume- ratū est. & ita vult q. tēpus sit numerus nu- meratus primo & per se. Dico igit. quicquid sit de hoc, quia satis supra de hoc dictū est, tēpus vī esse quoddā ens medium quia quo- dāmodo est ens naturale, & quodāmodo ē ens imaginabile seu mathematicū. & hoc est, quod multi non potuerunt videre in il- lo tractatu ante nra t̄pa. & nūc sic dicat, nū- quā per vitā meam pōt. & tunc contra- dictiones tollā. Dico igit. cum quiditas tem- poris, vel prima rō eius, quę ad ens quī hā- re spectat, sit i numeratione passiva, vel sūm actū, vel sūm aptitudinem, sic tēp⁹, n. tēmas vī esse numerus numerabilis, est extra aiam & illo mō est ens naturale: & motus sūm i definitione eius, sicut subiectū in defini- tione proprie passionis, quia motus extra animā hēt aptitudinē naturalem, vī pōt. numerari sūm prius & posterius, dato q. aia pōt. esset actū numerus, et in hoc casu dic, sicut dī de sensibilib. si tū pōt. casus, q. aia definirēt quō ad rōnem numerand. nō sūm actū, sed aptitudinē, nūc dico q. nā- lo modo remaneret rō t̄pis, quia tēpus for- māt est numerus & numerus, vī numerus est, aut est numeratus, aut numerabilis, & ex modo proportionalit. refert ad aiam: tū

in illo casu remaneret motus, quia motus, vī motus, nō refert ad aiam numerandem, nec numeratur. Et hoc voluit dicere Cō. in 4. phy. in cō. 109. vbi dicit ad qōnem quę- rentē cur, cum tēpus sit quodāmodo conti- nuū, & quodāmodo discretū, potius fuit de finitū per discretū, cum sit dictū tēpus esse numerū motus, & solvendo dicit, dicamus ad hoc, q. extra mentem nō est nisi motū, & motus & tēpus non sit nisi q̄ aia divi- dit motū per prius & posterius, & hęc est in- tentio numeri motus, i. motū esse numera- rū. & ideo substantia temporis, quę est qua- si forma, est numerus, & q. est in eo quasi materia est motus continuus. Si aut. sumat tēpus, vī est numerus actū numerat⁹ ab aia sūm prius & posterius primi motus, sub illa rōne nō est, nisi in aia quia numeratio illa actualis est actio immanens, & non est nisi in aia. & illo modo vī mihi tēpus esse ens imaginariū & mathematicū dicit. n. Cō. in 4. phy. cō. 111. illa est dispositio entū natu- raliū, vī habeant esse, licet ab aia non com- prehendant: & in. 7. meta. cō. & tex. cō. 46. substantie sensibiles non diversificant q̄ definient, & q̄ non definiunt, sicut est di- positio in vitibilib. quę non sunt magis vitibilia, q̄ vident, q̄ q̄ non vident. & idē habet ibidē in tex. cō. 18. q. essentia rerum intelligibiliū sunt entes, licet non intel- ligan. Et ex hoc scire pōt. statim mi, q. de definitiones rerū dant sūm aptitudinem, & nō sūm actū. curā si definitio t̄pis intelligeret sūm actū, sensus esset q. tēpus est numerus numeratus i actū prius & posterioris mo- tus, sed per Aver. numerus, vī est actū nu- meratus, est in anima, & est ens imaginabi- le, & non naturale: igit. definitio illa non esset naturalis, & ideo oportet dicere q. in- telligatur sūm aptitudinē, quia illo modo hēt esse extra aiam pōt. subiectū pōt., quod actū nāc est reuocare illā actionem, vnde Cō. 4. phy. cō. 112. dicit res, quę sunt i mente, non accipere motus in definitione illarū. Sed dices, si definitio illa sūm actū est curā, quod considerari pōt. quę oē quo considerat. non ē naturalis per se, quia tēp⁹ illo modo non est naturale, nec ē Mathe- maticū, quia in illa definitione sumat mo- tus, & in definitione entium imaginabilia non sumatur motus, nec ē Divino, vī patet, quia sic non definit per motum, & est pul- chra difficultas, sicut vides. Rōdes q. si illa definitio illo modo intelligat. spectat vel ad Mathematicū, vel ad Naturale vī nūc ma- thematicā abstractione & consideratione.

nam,

4. f
cor

Sc

4. f
tex.

So

na, sicut dicit Alex. in principio libri prioris, Naturalis in quā pluribus locis vult considerari ratione mathematica. Et quoniam dicitur in definitione entium imaginabilium non ponitur motus: Respondetur quod in casu illa proprie non esset definitio, quia definitiones non sunt existentium in aliqua scientia, sed esset quedam notificatio. et tunc dico quod notiones mathematicæ, licet non sumant motum in entibus mathematicis, qui est naturalis, possunt tamen sumere motum imaginarium. sicut Mathematicus non definit aliquid per motum tanquam per subiectum, sicut facit Naturalis in definitione temporis, tamen bene Mathematicus posset definire per motum in ratione numerati, in quantum numeratum abstractum, quia ratio numeri ut sic abstrahit, in eo quod numerus est a materia sensibili. unde de motus, ut numeratus vel numerabilis, absolute est res mathematica: sed ut est numerabilis secundum prius & posterius motus existentis in primo mobili, sic est res naturalis. sicut dicimus in simili, quod eadem sunt linee naturales, & mathematicæ. 1. phy. 18. Si autem tempus sumatur, quod ad secundam sui conditionem, quod est mensurare actiue, sic dico quod habet quodammodo esse imaginarium. est. n. ad instar, & similitudinem numeri mathematici, qui ut dicit Cō. 1. met. cō. 38. non multiplicatur ad multiplicationem rerum numeratarum. & secundum tale esse numerus habet esse abstractum in anima. isto. n. modo docuit Arist. nos imaginari tempus in re. cō. 132. & 134. sicut est, inquit, idem numerus & æqualis septem canum, aut septem equorum, aut decem ouium, & decem hominum, sic est unum tempus, licet res numerate non sunt eadem. patet autem quod ista non verificantur nisi de numero mathematico, & ideo intelligitur tempus, in ratione: quia est numerus mensurans omnes motus, & est unum & idem respectu omnium, non potest imaginari nisi secundum mathematicam abstractionem. unde et in. 104. te. dicit quod ita est de nunc in toto tempore, sicut est de puncto, ubi Cō. expresse dicit quod quemadmodum Geometra dicunt quod est unum & idem punctum, quod per sui fluxum causat lineam, ita est de ipso nunc. unde sine dubio non potest motus imaginari mensurari a tempore, neque tempus a motu, nisi secundum similitudinem dimensionis linealis, ut supra diximus. Et secundum istam considerationem verificatur dictum Alex. qui dixit, ut refert Simpl. quod numerus est in anima, intelligitur de numero in ratione, quia est mensura, cui competit mensurare actiue in ratione instrumenti. quia quod principaliter mensurat est anima, & de anima patribus est anima intelligitur. Et isto modo verificatur dictum Boethii, qui asse-

rui, referente Themistio in digressionem, quod nulla mensura fit a natura, sed mensuratio & numerare nunc est opus, & anima nunc est functio. loquitur. n. de mensura & numero, ut est instrumentum, per quod anima mensurat & numerat. Et isto modo verificatur dictum Auer. in cōm. 131. quod esse numeri non est in anima omnibus modis: quia tunc esset ens fictum & falsum, sicut chimera & hircoceruus: sed esse eius in anima est in actu, & esse eius extra animam est in potentia propter subiectum proprium, quod est aptum recipere illam actionem. Et ex his, frater mi, patere potest tibi intelligi ardua difficultatis non solute per Them. quomodo potest esse idem numerus in diuersis numeratis, cum numerus sit accidens, quomodo idem accidens, aut eadem affectio. Arist. n. tempus affectionem, habitumque motus appellat. Dicunt autem aliqui ad hoc, & est Iohā. de Bachone quod accidentia sunt duplici ratione, quedam. n. ita se habent, quod eorum unitas consistit in quadam determinatione, ut determinata albedo est in determinato subiecto: & talia non habent nisi subiectum unum. sunt iterum alia, quorum unitas consistit in quadam collectione, sicut exercitus, vel ordo & ibi non tenet quin idem accidens possit esse in pluribus subiectis & ita unus senarius, qui est semel sex, consistit in unitate collectiua, & ita potest esse in pluribus. Quod si dicatur quod unum in multis est vltimum, & ita si numerus idem esset in multis, sequitur quod non esset numerus singularis, sed vltimum. Soluunt quod illud, quod est unum in multis per predicationem, est vltimum, non autem unum, cuius unitas est per collectionem, est vltimum. nam unitas domus, & acerui in collectione & coniunctione partium consistit. & sic etiam dicit Hervetus in quolibeto. 2. quest. 11. quod unum accidens discretum potest esse in pluribus subiectis, & si dicatur quod tunc idem accidens esset in duobus subiectis, quorum unum est ultra mare, & aliud citra, dicit hoc non inconuenire, sed bene hoc vult inducere quandam admirationem. Cogunt autem isti ad istas solutiones. quia videntes Arist. collocare numerum in predicamento quantitatis, quæ a toto genere est ens absolutum. crediderunt numerum esse formam omnibus modis absolutam. & cum sit accidens & omne accidens sit in subiecto, ideo dixerunt numerum esse in diuersis subiectis: & ita non habet pro inconuenienti quod unum accidens numero possit esse in diuersis subiectis secundum rem extra animam. Sed ista opinio procedit ex falsa imaginatione. quia, si numerus diceret formam omnibus modis absolutam, tunc periret iudicium Arist. in. 4. phy. in tex. cō. 131.

cōm. 131. vbi dicit q, cū tēpus sit numerus motus, & numerus sit duplex, aut numeratus, aut numerabilis, & vterq; i relatiōe cōsydetet, & consistat, quia numeratus refert ad numerantē, & numerabilis ad numeratiuū, cū nihil numeret, vel sit aptū numerare nisi aīa, & aīa intell's, sequit' igit' q, depra aīa non remaneret tps. Amplius sequeretur, q, dictū Auerr. esset falsum, q, esse numeri extra aīam non est in actu, sed in potentia. Amplius non maioris virtutis est cōcatio formæ accidentalis q̄ substantialis: sed impossibile est vnā formā substantiale numero in formare plures matenas separatas, quarū vna non est pars alterius, nec cum alia facit vnū, sicut patet ex processu Philosophi & in. 1. & in. 7. meta. contra Platonē igit' multominus vnum accidēs numero in actu potest esse in diuersis subiectis separatis. Amplius, cū numerus sit accidens in diuersis subiectis existēs separatis, tunc sequeretur q, vnū accidēs pōt definiri per plura subiecta. & tunc iterū sequit' q, cū tps sit numerus motus, & numerus numeratus per vos sit i pluribus subiectis: igitur tps hēt plura subiecta. consequens est contra Cō. in. 4. phys. in cō. 132. qui vult q, habitudinē formæ cum subiecto tps non hēt, nisi cū primo motu, sed habitudinē numeri cū re numerata hēt cū ceteris motibus. & quia numerus nō est in rebus numeratis, sicut accidens in subiecto, ideo numerus non multiplicat' ad multiplicationē rerū numeratarū: & per consequens numerus inquantū numerus nō fundat' in pluribus subiectis. Dicamus igitur q, fundamentū illorū falsum est, videlicet q, numerus sit smp̄r forma absoluta. & qn̄ dī q, est in prædicamento quātitatis, rōdet' q, est in eō q, quantitas est, sed in eō q, numerus, est in prædicamēto relationis. quia non inconuenit vnū & idē esse in diuersis prædicamētis s̄m diuersas cōsyderationes. Dico igit' q, numerus extra aīam hēt esse in potētia in rebus numeratis vel numerabilibus. quia seclusa oi operatione intell's, manus mea hēt quinque digitos, & iste numerus quinquarius extra aīam, inquantū resultat ex quinque vnitatibus digitalibus, est idem in re, quod quinque digiti. sed si aīa nō fuerit in actu, iste numerus non est in actu, sed bene est numerus numerabilis in potentia. si aut' debet extrahi de potētia ad actū hoc fit per opus aīæ actu numerantis. & sic ille numerus est in aīa in actu, & in rebus est obiectiue non subiectiue. si aut' aīa delinearet in rōne numerati actu & potētia, quūq;

digiti remanerent, sed non remaneret sub rōne numerabilis, sed in rōne qua digiti & quantitatē habentes. vñ numerus extra aīam illo modo seclusus, nihil aliud est nisi res illæ, ad quas sequebat' aptitudo ad numerationē. bñ igit' aīa cessante in actu numerare, extra aīam esset numerus numerabilis, & nil aliud est nisi res illæ, quæ numerari sunt aptæ sed ista aptitudo insequit' illas naturas in ordine ad aīam, & s̄m rōnē hñt vnitatē potētiālē, quæ deducit' ad actū ab aīa ipsa: quia nunquā possunt res esse in tanta multitudine & distantia, quæ in ordine ad aīam non sint aptæ recipere vnā rōnē, vt ab aīa sunt cōparabiles. Sic igit', frater mi, intellexisti quō esse numeri est in potentia, & nō in actu extra aīam. Et hoc q, sit verū ostendit' nā Arist. 7. meta. tex. cō. vlti. dicit q, ista syllaba BA, nō est idē, q, B & A: quia B & A pñt existere separata in rerum natura, & tñ syllaba illa non, est s̄lt, dico q, numerus binarius, qui est in duobus hoīb⁹, nō est aliquid extra aīam, nisi illi duo hoīes & vnitās vnius non est vnitās alterius, & illæ sunt vnus binarius in potentia. sed binarius in actu apprehendit' ab aīa apprehendente dīam illā vltimā in potētia existentē extra aīam in illis duabus vnitatibus in potētia existentē, & sic est binari⁹ in actu. vnde dīa illa, quæ importat vnitatē formālē, educitur i actu ab intell'u agente. & ideo animaduerte q, sunt quædā accidentia, quæ consequuntur res absolute, non per aliquā habitudinē ad aīam: & talia sunt accidentia, quæ hñt esse perfectum, sicut est quantitas, & qualitas, & id genus. quædā vero, quæ consequuntur res per comparationē, quam hñt ad aīam, sicut esse sentibile, esse intelligibile, esse numerabile, esse cōparabile, & id genus. vnde color insequitur corpus absolute, sed coloris visibilitas non insequitur colorem, nisi vt hēt habitudinem ad visum. vnde Them. in. 1. de anima cap. 21. in expositione tex. 66. inquit q, visile visu abiūcto non manet, nisi in potētia: ac color etiam nunquam conspectus semper est color. Et ideo in hoc est dīa. quia accidentia, quæ insequuntur subiectum absolute, hñt ex natura rei esse in actu perfecto sine opere aīæ. sicut est color, & sapor, & odor, & id genus. sed accidentia, q̄ insequunt' subiectū in ordine ad aīam, non hñt esse perfectū, neque cōpletū extra aīam, sed solū hñt esse in potētia, & vnitās eorū extra aīam est in potētia. Et de hoc gñe frater mi, est numerus. quia s̄m suū esse insequit' rem in ordine ad aīam.

aiam. q^a numer⁹. Inquātū numer⁹ est, aut ē
actu numeratus, aut potētia. & quocūq; su-
mar^r semper depēdet ab aia tuo mō, vt dixi.
& ideo numerus extra aiam non hēt vnita-
tē in actu, sed in potētia seclusa operatione
aia, p quāto extra aiam sunt vnitates in di-
uersis subiectis, qⁱ numerari pnt, & efficere
vnū numerū in actu, aut in potentia nume-
rabilē ab aia, vn numerus decē hoium, se-
cluso opere aia numerantis in actu, est nu-
merus numerabilis in potentia. & si anima
non esset numeratiua, adhuc ille numerus
nō esset numerabilis. sed solū essent vnita-
tes illae absolute, quarū quaelibet esset i vno
ex illis decē, sed non extra aiam numerus
numerabilis est aliqd accēs subiectiue exi-
stens in rebus numeratis, sed p se nil aliud
est, nisi vnitates illae rerū, qⁱ numerari pnt.
Sic igit^r decepti sunt isti viri, quia credide-
runt numerū formalē esse accēs absolutū
distinctū à rebus numeratis, & subiectiue
existens in rebus numeratis, licet diuersis,
& in quacūq; distātia existētibz. sed nō est
ita p vitā meā, imo esse numeri extra aiam
est in potentia mō p dicto, & nō est aliud,
nisi res, qⁱ numerari pnt. vnde numerus, qui
dicit accēs distinctū & abstractū à reb⁹ nu-
meratis, est numerus mathematicus: & illae
est in aia in esse abstractionis, & non est in
reb⁹ numeratis, sicut accēs in subiecto, sed
solū dī esse in eis p denominationē extrin-
secā, q^a ex quo aia p talē numerū abstractū
in ipsa existentē numerat illas res, ex hoc il-
lę res denominant^r numeratę. ai aduerte igit^r
& bñ cōsidera, q^a pauci admodū potuerūt
pingere ad hęc. Aduerte tñ i hoc tractatu
maximā esse discordiā inter Græcos expoli-
tores & Auer. q^a Græci volūt, licet Ari. dixe-
rit tps esse passionē quādā, & hīcū motus, p
passionē nō intelligit qⁱ sit passio alicui⁹ mo-
t⁹, vel oīum motuū per informationē, sicut
vult Cōm. qⁱ est passio vt forma respectu
primi motus: imo volunt qⁱ quiditas tps
est numerus numeratus prioris & postero-
ris oīum motuum, licet hoc principalit^r veri-
ficet^r de primo. Vnde Them. sic exponit te.
cō. 132. vbi Arist. querit utrū tps sit numer⁹
cuiusdā motus an cuiuslibet. & sub hoc in-
telleu procedit digressio, quō non sunt plu-
ra tpa, sed volunt qⁱ tps habet mensurare
oēm motum, & hoc est passio ei⁹. Sed dices
si fm Græcos numerus numeratus cuiusli-
bet motus tps, igitur quot sunt motus, tot
sunt tpa. Rñdetur qⁱ iste numer⁹ numera-
tus non dicit aliquod accidens existens per
informationem in rebus numeratis, sicut

forma in subiecto, quia tunc argumentum
demonstraret: sed est in eis terminatiue, & per
denominationē extrinsecā. nā actio illa nu-
meradi, qua aia numerat pri⁹ & posterius
in quolibet motu, est actio i manēs, & p illā
denominant^r numerata esse vel numerari
illa priora & posteriora. & quia oēs motus
conueniunt sub ista rōne, qua sunt apti nu-
merari, quia non mēiurant^r nisi quantū ad
quantitates eorū, ideo oīum motuū aqua-
les quātitates habentiū est vnus numerus,
& aequalis. bene tñ volunt iuxta sententiā
Philosophi, qⁱ hoc prius verificet^r de primo,
tanquam de causa, & regula omnium.

Vigesima octaua contradi. est in tex. 132. 4. physic.
Arist. Soluens quēstionē, qua querebat^r utrū tex. 132.
motus cuiuslibet vel cuiusdā tps sit nume-
rus, dicit qⁱ cuiuslibet. Sed opponebat^r per
Themist. ex te. cō. 99. & 113. vbi Arist. deter-
minat prius & posterius in tempore esse ex
priori & posteriori in motu, in motu autē
ex priori & posteriori in spacio. cū autem
tempus non sit numerus motus, nisi fm
prius & posterius motus: & motus non ha-
bet prius & posterius, nisi à spacio: sequitur,
qⁱ tempus solū sit numerus motus habentis
prius & posterius ex spacio. sed talis non
est nisi localis: igit^r tēpus solū est numerus
motus localis. Amplius aut^r cū motus loca-
lis alter sit circularis, & alter rectus: motus
aut^r circularis non sit in spacio, sicut dicit
Cō. in. 2. corli & mun. in cō. 46. spaciū in cir-
culari est magnitudo corporis, motus autē
rectus proprie dī esse in spacio: sequitur qⁱ
tps erit solū numerus motus localis recti,
aut saltē erit numerus eius primo & princē-
paliter, & non circularis. cuius oppositum
scribit Philosophus, & Cō. 4. phy. te. cō. 133.
& Cō. in cō. 132. & 133. & in cō. 102. vbi vult
qⁱ ly prius & posterius posita in definitione
tps stent p priori & posteriori primi mo-
tus. Confirmatur, quia motus augmenti &
motus alterationis non sunt in spacio. Et li-
cet aliquis, vt dicit Them. posset hoc defen-
dere in motu augmenti aliquo modo, cū
illud quod augetur, videat^r moueri à mino-
ri loco ad ampliōrē, in motu tñ alteratio-
nis & generationis & corruptionis hoc dici
non potest. quia stat totum simul alterari
in eodem loco quiescendo. & ita istorū mo-
tuū tps non erit numerus fm prius & poste-
rius. Themistius aut^r videtur paucis innuis-
se solutionē. inquit. n. Quō fit vt tēpus aut
solū motum localem principaliter mensu-
ret, aut, si ceteros motus mēsurat, principa-
liter tñ eo priore, & posteriore non egeat, qⁱ
a spa-

M. A. Zim. Solut. Cont.

In spacio sitūq; orit. Solutio autē sub dubio relicta est ab ipso. Cō. autē aperte dicit in cō. 130. & 132. q. tēpus nō est numerus cuiuslibet motus, nisi sū prius & postterius. quia prius est numerus motus locali, q̄ aliorū, & de localib⁹ prius circularis q̄ directi, & d̄ circularibus prius motus diurni, q̄ aliorū. Sed tunc restat alia difficultas cōtra Auer. Nam, cūm motus diurnus sit primi mobilis, quod non mouet super spacio, neq; motus eius, ut dicit Alex. sit in loco, quō igitur prius & postterius in eo sunt in tali motu à priori & posteriori in spacio? Amplius autē si motus augmenti & alterationis non habent hūmō prius, quō igitur tēpus erit numerus talium motuū? Sunt (sicut vides) grandes & mirabiles difficultates, à quibus vix solers ingeniū pōt euadere. Dicam tū id qđ occurrit. q̄ consuetudo Arist. fuit in rebus naturalibus ex notioribus nobis deducere nos ad res occultas. venaturus igitur Aristot. prius & postterius in successiuis, in quibus non est situs, neq; suū esse est sū, deduxit nos ex priori & posteriori existentibus in magnitudine concernentibus sitū. ibi. n. apparet q̄ mobile prius pertransit priorē partem spaci, q̄ posteriorē. & sine dubio mot⁹ iste localis, qui vere super spacio & in loco esse dī est rectus. ex hoc autē ut notiori manuducit nos, ut intelligamus propriū prius, & p̄prium postterius, q̄ sunt in motu, q̄ nō concernunt sitū, nec sū sunt, immo vno existente aliud aboleat. vnde motus hēt p̄prios terminos, quibus claudit, & sunt mutata, et talem habent in motu p̄portionē, qualē habent instantia in tpe, & qualē puncta in linea. quādo igitur intell̄s imaginat quantitatē aliquā tpi coextensam quantitati equali motus, q̄ tēporis quantitas est terminata p̄ duo instantia, & adaequat quantitati mot⁹ terminatē per duo mota, ita q̄, correspondeat terminus termino, & continuū continuo, tunc dicimus tēpus illud esse mensurā illius motus. & eodē modo quādo p̄ motū mensuram⁹ motū, oportet ut anima sumat istā coaptationē motus respectu tpi. & eodē modo, quādo sumimus quantitātē magnitudinis & coaptamus eā motui, vel eodētra, tunc p̄ motū mensuramus magnitudinē, & per magnitudinē motum. temp⁹ igitur p̄sequit motū locale circularē primū, ut determinat etiā Philosophus in tex. cō. 133. & mēsurando aliquā partem motus, per illā replicatā pōt aīa mēsurare motū, & totū tēpus, ut supra dixi, & per illud etiā oēs reliquos motus secundario quia oibus moti-

Dubitationes cōtra Auer.

Solutio.

bus fluentibus sū suā successionē ad instar lineæ correspondet vnū tēpus. quod est præsens, seu nūc. Philosophus igitur plurimū de tēpore loquens verificat dicta sua de motu locali. quia tēpus apparet in eo: tum etiā quia ex natura rei p̄sequit illū, alios vero secundario. & sic verificant dicta Philosophi. vnde non est necessarium ut oēs prius in oī motu inuentū oriāt à priori habente sitū. sed hoc de locali locum hēt, ut diximus. Sed est alia instantia introducta per Them. si. n. ut inquit, tēpus est cōis numer⁹ oīs motus, quō fieri pōt ut ab ipso motu pendeat essentia tpi. nā, si neq; ab hoc, neq; ab illo motu pēdet tēpus, neq; simplr à motu pēdebit. Sic in simili arguit Philosophus in p̄dicamentis, inquit. n. color in corpore est, ergo in aliquo corpore est. nā si non in aliquo singulorū, nec oīno in corpore erit. Ostendit autē Themis. consequentiam. quia absurdum est fingere idē esse prius & postterius in oī motu. hoc. n. est in qōne, quō idē motū possit esse in oī tpe. Nā si vnū sit, aut genere, aut specie, aut numero. si genere & specie fuerit vnū, erunt igitur plura numero. si vero fuerit vnum numero, quō in rebus differentibus vnū erit accidens, & passio vna? Vnde, si tēpus præsens, quod passionē & accidens motus appellat Philosophus, est vnū numero in oī motu, vnū accidens erit i pluribus subiectis. & ita vnum conuerteret in plura. & per consequēs desineret vnū esse. & sic vī q̄ in diuersis motibus sunt diuersa momenta. Ex aduerso autē, si nō sit vnū momentum in oī motu, tūc tēpus nihil erit ipsius motus. consequentia deducit. quia nūc est mensura mobilis: & mobile, qđ est causa motus, est vnum in toto motu: igitur, & nunc erit vnum in toto tpe. Ad hanc autē qōnem dici posset, posse vnū esse tēp⁹ in oī motu correspondens, ut ait Philosophus in tex. cō. 134. sicut vna est numeri forma, qua numerant decem equi, & decem canes, sic vno tpe oēs motus numerantur. & hoc nil aliud est, nisi idē prius & postterius spectari in oī motu. quod falsum est, quia non idem prius & idem postterius ex oī motu colligit. nisi forte hoc referas ad nram cognitionē, ut quibuscumq; diuersis rei eodem numero numerare. & tunc sequi ut tempus nullam hēre sollicitatē in natura, quod Arist. ut concedere, qui denipta anima asserit adimi tēpus. nam vocare tempus mensurā, aut numerū putare, hoc ipsi fingim⁹, nīm est hoc opus, ut. n. ait Boethius nulla mēsurā constituit à natura, sed mēsurare & numerare nostrum

Alia instantia.

Solutio,

postum est opus. Ex ideo illa, vt inquit The-
mist. non cursum, sed pensum late & dilige-
ter sunt examinanda, vnde sicut non teme-
re est recedendum ab opinione Aristote. sic
etiam non est leuiter assensuendum. Dici-
mus nos in hac ardua questione q. cum tem-
pus sit numerus motus, esse numeri, vt di-
cis Côm. non est omnibus modis in anima
côm. 131. quoniam. si esse eius in anima es-
set omnibus modis. tunc esset ens fictum,
vt chimera & hyrocœrurus. sed esse eius ex-
tra mentem est in potentia, scilicet propter
subiectum proprium, & esse eius in anima
est in actu, t. q. si anima fecerit illam actionē
quæ dicitur numerus. Isto stante, reuoca-
re parumper in memoriā id, quod supra di-
ctum est, quod cum motus habet duplices
partes, quasdam ex diuisione mobilis, &
illas habet simul, & quod ad istam diuio-
nem partium motus non mensuratur à
tempore, nec sic tempus est in motu, vt mo-
tus est in mobili, & vt sunt cetera acciden-
tia in suis subiectis, quia sic tempus multi-
plicaretur ad multiplicationem motuum,
sicut & reliqua accidentia illo modo inhe-
rentia multiplicarentur ad multiplicationē
subiectorum, habet iterum alias partes sue
successiones, quæ non sunt simul, & illa suc-
cessio imaginatur ad instar dimensionis li-
nealis, & illo modo imaginatur tempus es-
se linealis quantitatis, insequens linealem
quantitatem primi motus in ratione men-
suræ, sicut formæ adæquatæ in subiecto ad-
æquato. Vnde imaginari docuit Aristote,
quod sicut idem mobile causat per sui fluxum
motum, sic instans, quod est mensura
mobilis, causat totum tempus. sub hoc au-
tem instanti, quod est idem secundum sub-
stantiam in toto tempore, conueniunt om-
nes reliqui motus, habentes propria istantia
& propria successiones. Vnde, cum tem-
pus sit numerus motus proprius & poste-
rioris primi motus principaliter, & secundario
aliorum motuum, propter causam
assignatam à Philosopho in textu 133. quia
rationes mensuræ non inueniuntur in tem-
pore, vt habet mensuræ nisi vt compa-
rantur ad primum motum, quia ille est na-
tura prior, & notior, & regularis, & velocis-
simus inter omnes motus, & sic habet ra-
tionem minimi & indiuisibilis in illo ge-
nere, videlicet mensuræ, tempus igitur, quod
ad subiectum suum, est extra animam, quia
res numerata, quæ est prius & posterius pri-
mi motus, principaliter est ens extra ani-
mam, tamen quando accipitur tempus in

ratione, quæ est numerus actu numeratus
motum aliquem, qui est pars prima motus,
& vt per illud taliter determinatum à tem-
pore anima numerat reliquum tempus &
omnem alium motum, sic dependet actus
ab operatione animæ, & illo modo habet
esse abstractum in anima, & separatum à
rebus ad similitudinem numeri mathema-
tici, quo anima actu numerat diuersas
species rerum numeratarum per illam for-
mam numeri abstractam: sicut cum dicis,
quod eodem numero numerantur decem
canes & decem equi, manifestum est quod
hoc non est nisi de forma numeri abstra-
cta in anima existente, & est illa forma nu-
meri in anima saltem obiectiue, & est vna
in se, licet respiciat diuersa subiecta, quæ
extrinsece denominantur numerata ab il-
la. talis enim forma numeri numerantis si-
bi obiectiue non est in rebus numeratis. Eo-
dem modo oportet te imaginari omnem
motum, quo ad suum prius & posterius
subiacere in ratione rei numeratæ, vel nu-
merabilis ipsi tempori, vt est in anima in
ratione numeri numerantis, quia om-
nes motus veniunt sub vna & eadem ratio-
ne in ordine ad tempus, sicut omnes pan-
ni, in ratione, quæ sunt mensurabiles, ve-
niunt in vna, rationem vt habent mensu-
rari per vnam, Et hoc est, quod dixit Phi-
losophus in text. commen. 132. quod om-
nium motuum simul terminatorum idem
est tempus: licet vnus sit velox, alter vero
non, & alter sit loci mutatio, alter vero alie
ratio. tempus autem idem est, quia tem-
pus, cum sit numerus istorum motuum,
est idem & æqualis, & simul est idem mo-
tus localis & altera ratione. non enim tem-
pus mensurat motum sub ratione, quæ lo-
calis, aut altera rationis, aut augmenti, aut ra-
tionis, quæ hic est velox, aut tardus, sed ra-
tione, quæ sunt quantæ. sicut vna non est
mensura panni, vt pannus est senex, angli-
neus, aut laneus, aut sub ratione viridis, vel
albi, sed tali one quæ quantus, & sic omnes
panni vt mensurabiles veniunt, & partici-
pant eandem rationem in ordine ad vnam,
quæ est communis mensura omnium. Vnde
Aristote. 4. physico. text. commen. 119. di-
xit quod illud, quod simpliciter mouetur,
non simpliciter erit mensurabile à tempo-
re, secundum quod quantum aliquod est,
sed secundum quod motus ipsius est quantus.
Omnes igitur motus respectu sue quan-
tatis fluentis veniunt in vnam rationem
in ordine, quæ habet mensurari per tem-

Physico,

R R R

pms

Similiter hanc rationem participant secundum prius & posterius, ut dicit Chm. in eo & ideo non oportet tempus multiplicari ad multiplicationem motuum. quia tempus, ut comparatur ad omnes motus in ratione numeri numerantis, est unum, licet res numerate secundum materiam sint plures, sed ut veniunt, in propinquam rationem, qua numerantur, aut numerari possunt, reducuntur ad unitatem, sicut dictum est. Et similitudinem solutionem verificatur dictum Alexandri assertantis numerum non esse in rebus numeratis, sed in anima intelligitur unde numero numerante in actu. Et similiter verificatur dictum Boethii assertantis mensuram & numerum à natura non esse, quia quod numerare & mensurare animæ nostræ est opus & functio propria, verum est esse numero numerante in actu, quando anima per ipsum tanquam per instrumentum facit illam actionem: non autem veritatem habet pro numero numerabili, quod est res numerata, quia ille bene est extra naturam. Nam numerus quinarum digitorum manus meæ habet esse extra animam. Et sic intelligitur dictum Averro. in quarto phy. 131. quod esse numeri non est in anima omnibus modis, quia tunc esset ens hæc, sicut chimera & hircoceruus: sed habet esse extra mentem propter subiectum proprium, & tale est esse in potentia: & habet esse in anima in actu, quando anima egerit illam actionem in subiecto preparato ad recipiendum illam actionem. Ex quo sequitur quomodo tempus quodammodo est ens naturale & mobile, & quodammodo est ens mathematicum & imaginabile. Nam, quod ad esse in potentia, quod habet extra animam in subiecto proprio, quod est motus, est ens naturale: pro quanto autem anima sumit ipsum in ratione forme numeri, per quem numerat aliquam partem primi motus, & per illam mensurat etiam totum tempus & motus alios, sic habet esse abstractum in anima, sicut numerus, quo anima numerat decem canes & decem equos. & aliter non potest intelligi. dicit enim Alexander, quod abstractio mathematica in quampluribus locis deseruit scientiæ Naturali. Unde Aristote. ut supra diximus, isto modo manuduxit nos, ut intelligamus id esse tempus præsens in omnibus, sicut est idem numerus æqualis in diversis speciebus numerabilibus. & supra declarans, quo modo sit idem instans in toto tempore, declaravit hoc per similitudinem, per quam

Geometra dicunt punctum per sui fluxum causare lineam, & ut diximus, cum tempus sit mensura motus, non potest imaginari, nisi pro quanto comparatur ad quantitatem motus, quæ fluxu sui dimensionem lineæ. etenim non mensurat motum, quod ad partes, quas habet simul, sed quod ad partes, quæ in successione longitudinali consistunt & imaginantur. aliter enim non potest intelligi. Et sic habet, quomodo in definitione temporis cadit motus. quia cadit ex parte, qua est ens extra animam naturale & mobile in potentia propter subiectum eius, licet forma eius in actu, dum anima facit illam actualem actionem sit in anima numerate. & sic patet quomodo cessante anima in ratione numerantis in actu, tempus non esset in actu, sed solum esset in potentia propter subiectum propinquum, quod aptum est recipere illam actionem. Sed quid si per imaginationem desineret anima, quod ad rationem numerantis in actu & in aptitudine, an aliquo modo esset tempus? Dico quod non. quia forma temporis cum consistat in hoc, quod est numerus motus: numerus autem, in eo quod numerus est, alter est numeratus, & alter est numerabilis, uterque suo modo dicitur relative ad animam: quia numerus numeratus in actu dicitur dependere ab anima numerante in actu, & numerus numerabilis in potentia dependet ab anima numerante in potentia, ut patet in tex. com. 131. Sic enim soluitur argumentum Boethii contra Arist. ut dicit Alex. & Themist. in illo loco. Et sic soluitur obiectio Themistii dubitantis quomodo potest idem nunc esse in pluribus motibus. accideret enim unum & idem accidens esse in pluribus subiectis. & ita unum & idem desisteret in plura, & per consequens non remaneret unum. patet enim quod tempus præsens, quod est passio quedam motus, seu accidens non est in pluribus, sicut albedo, & nigredo. quia per informationem & actum leni inhaerentiam unum accidens impossibile est esse in pluribus subiectis non communicantibus. sed dico quod esse temporis ut sumitur ut habet esse in actu, in ratione, qua est numerus numerans actu, est unum in actu: & si sumatur, ut est numerus numerans potentia, etiam est unum in potentia, & sic habet esse in anima numerante, vel actu, vel potentia, proportionabiliter tamen numerus pro rebus numeratis est multiplicatus sicut sunt res numerate. Et ideo animadverte bene, & considera quod numerus

Numerus numerans non est forma absoluta, quæ admodum aliqui existimauerunt: alioquin falsum esset dictum Philosophi, q. anima dempta, quæ est apta numerare, aufereretur tempus, quod est numerus motus. numerus igitur pro rebus numeratis potest esse res absoluta, tamen numerus vel actu numeratus, vel actu numerabilis importat respectum ad animam, vel actu, vel apud modum numerantem. dicit enim Commentator in 5. metaphys. commen. 18. relatio accidit quantitati, & ceteris prædicamentis sic enim dicit, q. magnum & paruum vno modo sunt passionis quanti, & alio modo sunt in capitulo relationis, ut vnum refertur ad aliud. Ex quo sequitur, q. 6. in via sua habet mirabilem difficultatem. imaginatur enim q. tempus comparatur ad primum motum in ratione mensuræ mensurantis eo modo, quo mensurat forma in re. quia vult q. tempus sit passio primi motus, & non sit passio omnium motuum: alios vero motus respicit, sicut numerus respicit numeratum. nam dato hoc, sequeretur q. si essent plures mundi, essent plures primi motus, & per consequens essent plura tempora simul non communicantia: quod implicat contradictionem. quia multiplicatus subiectus multiplicarentur & passionis. Et tanto magis augetur difficultas in via eius, quia ipse tenet aliquam consequentiam esse necessariam, licet tam antecedens, quam consequens sint impossibilia ut tenet in casu. 4. phy. cō. 91. Amplius autem cum sit Philosophum tempus simpliciter sit numerus cuiuslibet motus & non vnus, si motus primus mensuratur à tempore sicut à forma, & alij motus ut à numero, tunc æquiuoce est ista mensuratio. Et confirmatur. quia Commentator vult q. in definitione temporis, in qua dicitur q. tempus est numerus motus, ly motus stet pro quolibet motu, & vult quod numerus stet actiuus, quia tempori per se competit mensurare motum contra Themistium, motui autem competit per accidens mensurare tempus. & ita illa definitio esset laborans in æquiuoco. Amplius sequeretur q. primus motus proprie non diceretur esse in tempore, nec secundum totum, neque per partem. quia motum esse in tempore est sicut mensuratum esse in numero, & est mensurari per tempus, ut dicit Philosophus in 4. physicorū. in tex. commen. 114. & 115. & 117. si igitur tempus ad primum motum non comparatur ut numerus, sed ut passio,

& forma non igitur potest dici aliquo modo ille motus in tempore esse, quod est contra Philosophum. quia Philosophus vult in tex. commen. 114. q. tempus mensurat motum indeterminando quendam motum, qui mensurabit totum, sicut longitudinem cubitus. in 133. in speciali dicit hoc de primo motu. nam quando per aliquam partem temporis mensuramus aliquam partem primi motus, per illam mensuramus totum & etiam totum tps & alios motus, & loquitur Arist. de mensuratione actiua vniiformiter, & sine aliquo discrimine, sicut patet intuitu. Et per vitam meam sunt difficultates peras dux, à quibus non nisi solers ingenium potest euadere. Dico igitur glossando dictum Auerro. q. ideo dixit tempus esse passionem primi motus, & esse mensuram eius, sicut forma rei, quæ habet definiti per suum subiectum. nam prima ratio temporis consistit in numerato esse prioris, & posterioris primi motus, & secunda eius ratio est, q. est numerus numerans per se omnes motus. & quia propria passio habet definiti per suum subiectum. talem habitudinem, quæ sibi ex suo primo intellectu competit, non habet, nisi cum primo motu. & quia ille est vnus, sic etiam tempus est vnum. postquam autem hæc est sua quidditas, tunc anima vitior ea in ratione mensuræ mensurantis per motum numeri omnem motum & primum & alios à primo. Vbi animaduerte q. tempus respectu primi motus habet duplicem habitudinem, & passionis, & hoc est temporis quidditas ut sit primi motus passio quædam: & habet etiam habitudinem numeri numerantis primo & principaliter ipsum, & secundario alios. Et q. istam habitudinem habeat cum primo motu, patet ex his, quæ scribit Commentator in commento. 132. ubi dicit & debes scire, q. licet tempus sit numerus cuiuslibet motus, non tamen eodem modo, sed secundum prius & posterius, quia numerat alios motus à motu translationis, quia numerat translationem. & si de modis translationis non esset nisi circularis, esset tempus, & de circularibus ille, qui est velocitatis circularis, s. diurni motus. ecce igitur q. cum motu diurno, qui est primus motus, habet etiam istam habitudinem numeri numerantis. & ideo differentia illa est intelligenda cum præcisione, quia videlicet cum primo motu habet habitudinem passionis, & hoc sibi prius natura competit: & habet etiam habitudinem mensuræ mensurantis

reptionis per se, quia tempus est numerus motus, & motus distare facit, generationis vero per accidens. tunc igitur videtur generatio esse per accidens intenta à natura, & corruptio per se. Huius autem oppositum legimus in 2. de gñ. & cor. in tex. cō. 59. vbi Arist. reddens causam continuationis & sempiternitatis generationis finalē, inquit. qm̄ in oībus inquirimus naturā desiderare, quod melius est: melius est autē esse q̄ non esse: ideo completus Deus esse, continuā faciens generationē. & ex consequenti generatio est per se intenta, & corruptio per accidens. Nisi esset q̄ effectus ad duo comparari pōt ad instrū, & ad agens principale: & tunc sine dubio in naturalibus simplr & absolute effectus dī per se, aut per accēs in ordine ad agens principale, & nō in ordine ad instrū. instrū etiā duplī cōsiderari pōt, vel materialiter, vel in ratione instrū. qñ cōsideratur materialr, non habet rationem instrumēti, sed agētis principalis, & tunc dico q̄ possunt oppositae proprietates cōpetere vni & eidem rei, dum est agens, & dum est instrū. & huius est accommodatum exemplum de igne. nā, vt dicitur. 2. de anima tex. cō. 41. augmentum ignis appolito combustibili procedit in infinitū. sic. n. Arist. reprehendit ibi Antiquos asserentes augmentum & nutritionem fieri ab igne, vt ab agente principali. sed fm̄ sententiam Arist. ignis concurrens vt concausa & instrū. anima. n. omnia operatur mediante igne, vt dicit Arist. in libro de morte & vita. tñ ignis. vt est animae instrū mouet ad certum terminum prāfixum, & naturae cognitum. sic etiam est pariformiter q̄ motus natura simpliciter cōsiderata distare facit. & ista est causa per se ablationis rei à sua substantia, vt inquit Cō. tñ motus vt est instrumentum regulatū à Deo & intelligentia mouente, habet per se intendere generationē, & per accidens corruptionem. non. n. sicut diximus, impossibile est oppositas & diuersas dispositiones cōpetere rei, vt est agens, & eidem, vt est instrumentum.

4. physie. Vigesima secunda contradi. est in cō. 117
com. 117. dicit motum abijcere à substantia. Oppositum infra. in eodem. 4. cō. 128. Et. 8. physie.

Solutio. 59. Solut. dictum suum fallit in motu locali per se, verificatur tamen per accidens.

4. physie. Vigesima tertia contradi. est in tex. 127.
tex. 127. Arist. definiens, repēte, dicit esse illud, quod tempore non sensibili propter eius paruitatem est remotum. Sed opponēbā, quia ex libro de sensu & sensibilibus, oē tempus sensibile est suapte natura. Nisi esset q̄ tempus

iudicā esse sensibile, aut non sensibile: eō q̄ alicuius passio facta in eo, sensibilis est, aut non sensibilis & quia contingit alicui passionē aliquam fieri propter motus velocitatem & temporis breuitatē insensibiliter, ita q̄ latet nos, illa rōne tempus respectu illius passionis insensibile iudicā, sed respectu alterius passionis illud tps sentiretur. omne igitur tempus in se sensibile est, & sic in libro de sensu loquutus est: sed nō respectu cuiuslibet passionis in eo factae sensibile esse pōt. & sic sumpsit hic. Aut alr dī ei pōt q̄ tēpus hic sumitur large pro termino temporis, qui est ipsum nunc indiuisibile in tempore existens, in quo sunt termini mutationum, & oēs instantaneae mutationes cōsuevit nāq̄ Philosophus lato vocabulo tēpus appellare confiniū tps. seu ipsum instans quod idē est. & est sōlo Alexandri.

Vigesima quarta contradi. est in tex. 128. Arist. hic, & Cō asserunt tempus pouus causam esse obliuionis & ignorantiae, q̄ sapientiae & cognitionis. vnde laudat & praefert sententiam Pythagorae Paronis asserentis tēpus esse indoctissimū, quia & obliuiscunt. Sed huius oppositū legit in Them. in. 2. phy. super tex. 43. vbi dicit tēpus esse, & longā aetate aptissimam ad indaginē veritatis rōnem atq̄ efficacissimā. & hoc etiā dicit Cōm. in sua media expositione in. 2. physie. imitatus in eodē loco Them. sententiam Nisi esset q̄ sermo Arist. est cōparatiuus, magis. n. operat obliuionē q̄ scientiā, vñ & in. 2. de aīa Arist. increpat Antiquos, cur dī deceptione, & causa eius non cōsiderauerint. magis. n. proprium est animalibus, & plurimū tēpus in hoc perficit anima. vbi Them. dicit in tex. cō. 151. q̄ ea, quae nouim⁹, portione minima continent, si collata & cōparata his fiunt, q̄ ignoramus. Sed sermo Them. est simplex. nā vt inquit Auic. in trac. 7. suae primae philosophiae, ars quaelibet in sui exordio est cruda & immatura, sed maturat postea & deinde paulatim decorat & perficitur. idem dicit Arist. in. 1. meta. Philosophiam balbutiendo incepisse. vnde Arist. 1. cōeli, 12. & in 1. meteo. dicit ex temporis longitudine putandum esse infinites Philosophiam fuisse renouatam, & infinites easdem opiniones extitisse. & ista est via eius.

Vigesima quinta contradi. est in eod. tex. Dicit tempus esse per se causam corruptionis, quia tēpus est per se numer⁹ motus, oīs aut motus, seu mutatio à natura remota est. & eandē sententiam habet Philosoph⁹ in eodem. 4. phy. in te. cō. 117. Sed est in hoc duplex

4. physie.
tex. 128.

Solutio.

4. physie.
tex. 128.

Duplex dubitatio. Primo, quia tempus est numerus primi motus, qui localis est. motus autem localis non abijcit à substantia. 8. phy. tex. cō. 59. & est limitatio etiam Auer. hic in cō. 128. ubi dicit quod omnis transmutatio naturaliter aufert substantiam transmutati in quacunque specie fuerit transmutatio, nisi in loco. & ita ratio Arist. non ut esse ad propositum. Amplius autem falsum videtur quod motus est, seu transmutatio per se sit causa corruptionis. quia. 2. de gene. & cor. te. cō. 59. semper naturam in omnibus desiderare quod melius est dicimus. melius est autem esse quam non esse. & per consequens generatio, quae ducit ad esse, est magis de intentione naturae, quam corruptio, quae ducit ad non esse. Et confirmatur quia. 1. cō. tex. cō. 4. motus semper ex diminutione perficitur, & intentio eius est perfectio. sic. n. ibi probatur quod corpus est magnitudo perfecta, quia non potest ferri in aliam ulteriorem, & per consequens motus potius est causa perfectionis, & bonitatis, & sapientiae, quam obliuionis, & corruptionis, & insipientiae: cuius tamen oppositum scribit Philosophus. Nisi esset quod refert considerare transmutationem & motum in se, & considerare ipsum, ut comparat ad intentionem agentis naturalis, cuius est instrumentum sub ratione, qua est instrumentum. & tunc dico duo dicta, quorum primum est quod quilibet motus in se consideratus distare facit id, quod est, ut dicit Philosophus in tex. cō. 117. seu à natura remouet rem, pro quanto ratione eius subiectum remouet à forma, sub qua erat. immediate. n. quod aqua incipit calefieri ab igne, incipit remoueri à frigiditate, quae erat sibi naturalis. & quia subiectum non potest expoliari esse ab omni forma, ideo accidit quod, quando subiectum virtute motus seu mutationis remouet ab una forma, oportet quod transmutetur ad aliam formam oppositam. sed prima operatio de intentione motus & mutationis est remotio subiecti à sua dispositione. & quia ista est corruptio quaedam, ideo motus & mutatio per se est causa corruptionis, generationis vero est causa per accidens. esse. n. quod est terminus generationis, est effectus per se & essentialiter agentis, aut generatus, siue illud sit natura, siue anima, siue intellectus, ut dicit Cō. in cō. presenti, ubi innuit triplex agens, naturale, quod est infinitum: animam, quod est medium: & intellectum, quod est supremum in ordine agentium. dicitur. n. est inter animam & intellectum, ut est videre in. 1. de anima, ubi Arist. reprehendit Antiquos, qui non distinguunt inter animam & intellectum. & sicut anima est supra naturam, ut alibi declaravi. Si autem

consideratur transmutatio & motus, ut est instrumentum agentis, cum agens naturale semper appetat quod melius est, & esse est melius, quam non esse, sic generatio per se est à motu, & corruptio est per accidens. Ne videatur igitur tibi mirum, si opposita verificantur de una & eadem re sub diuersis respectibus considerata. Scribit. n. Cō. in. 3. cō. in cō. 9. comparatio est accidens separabile à re, res autem non semper separatur à se. sicut. n. quod respectuum habet dispositiones contrarias, & infinitas, & sicut quod est, essentialiter non habet nisi unum, & est quali sua essentialiter. Et tu cum melius possis capere hoc, manu ducam intellectum tuum per quoddam simile. Certum est quod in motu augmenti ignis concurrunt sicut sententiam Philosophi, ut causa, & instrumentum: & manifestum est quod augmentatio non est ab igne, in quantum ignis, quia augmentum ignis, ut dicit Philosophus. 2. de anima. tex. cō. 41. est in infinitum appposito combustibili, sed ignis, ut est, animae instrumentum, ducit ad certum terminum, notum in natura, quia agit sicut exigentiam animae, quae est agens principale. sic pariter miter debes imaginari de transmutatione, quod opposita habet dispositiones, ut absolute consideratur, & ut eadem refertur ad intentionem agentis. & hoc etiam pulchre notauit subtilis Doctor in Theorematis suis. inquit. n. actio cuiuscunque, quando ipsum sit instrumentum, variatur specie ab actione eius, ut principalis agentis. Per hoc patet ad obiecta, quod licet tempus sit numerus motus, tamen est mensura non solum motus localis, verum etiam aliorum motuum, qui à substantia abijciunt. & quia motus localis est causa aliorum motuum, ratione hac potest Philosophus habere intellectum suum. Ad aliud patet quod concludit quod in ordine ad agens, esse est magis intentum quam non esse: siue sit natura, siue anima, siue intellectus, ut dicit Cō. in cō. Ad aliud. 1. de celo. dico quod motus ille est imaginarius, & mathematicus, & ille est, ut res perficiatur. sic. n. dicitur perfectum fluente causare lineam, lineam superficiem, & superficiem corpus. sed motus naturalis, qui est in rebus sensibilibus, primo operatur remotionem, & distare facit. & si operatur generationem, & esse, est per accidens, in quantum subiectum transmutatum non potest remoueri ab una forma, quod recipiat aliam. alioquin stat posset sine omni forma.

Vigesima sexta contradicitur est in tex. 111. 4. physic. Arist. absolvens primam questionem de illis. tex. 131. duabus propositis in tex. cōm. 130. in qua querebatur utrum tempus esset circumscriptum

Q Q Q iij anima,

Solutio.

Solo ad argumenta.

M. A. Zim. Solut. Cont.

anima, inquit, q. cū rēpus sit numerus motus, numerus aut duplex est, videlicet numeratus & numerabilis: cū aut nihil aptum sit numerare, nisi aia & aia portio illa, quę intell. appellatur, nisi aia esset, impossibile esset rēpus esse. Sed huius oppositū habet ex. 2. de aia in tex. cō. 142. contra Antiquos, qui asseriebant non existente sensu nullum esse sensibile, ut non existente visu non esse colorem. quia color cū sit visibilis, & visibile dīr relatiue ad ipsum visum: non existens aut vno correlatiuo, nec alterū existeret. Aristot. aut, soluens eorū instantiā, dicit eos peccasse p fallaciam æquiuocationis, quia in non simplr dicti: loquuntur tanquā de simplr dictis. nam sensus & sensibile dīr duplr fm actū & fm potentiā. tñ licet dictū eorū sit verū, dum sumunt fm actū, quia si non sit visus in actu, non est visum in actu: qñ aut dīr fm potentiā, dictū eorum non sequit, quia licet non sit visus in actu, posset tamen esse color, qui est visibilis in potētia. & hoc etiam expresse dicit Cōm. in cō. inquit. n. in eis aut, quę sunt in potentia, non sequitur ut corruptio eorū, & esse sit semper isī. Amplius est snia Ari. in prædicamentis, vbi hēt q. sensus & sensibile non sunt sī natura. q. sensibile ablatū aufert: sensum, sed nō ecōtra. Forte pp istas rōnes Boethius, ut recitat Simpl. auctoritate Alex. in pñti loco, & est auctoritas ē Them. in sua paraphrasi, voluit sniam Aris non esse verā in hac solone. Inquit. n. nihil prohibere numerū esse, dato q. non sit aliquid, quod numeret, sicut pōt esse aliquod sensibile, dato q. non sit sensus. Hanc aut obiectionē Alex. & Them. soluent cupientes isto modo absoluunt. dicunt. n. q. ea, q. referunt, sī sunt. cū aut aliqua ad inuicem referunt duplr sumi pñt. actu vide licet & pñte. relatio aut dī fieri fm eandē rōnem, ut q. referunt actu, ambo sumant, ut actu, & q. pñte, ambo sumant pñte. unde sensus in actu refert ad sensatū in actu, & econtra. & sīr sensus in potentia ad sensibile in potētia, & ecōtra. Sic i proposito, si non est numerans in actu, non erit numerus numeratus in actu: & si non sit numeratū, quod dicit aptitudinem, neq. etiā pōt eodē modo remanere numerabile, qđ etiā aptitudinē dicit. licet. n. possit remanere res illa, cui accidit iste respectus numerabilitatis, tñ non remanebit sub rōne, qua numerabilis. quēadmodū, si non sit sensus in actu, non est sensatū in actu: & si non fuerit sensus in potentia, non etiā erit sensibile in potentia, licet remanere possit id, cui accidit sensibi-

le esse. sicut si non fuerit visus in potentia non erit visibile in potentia, licet remanere possit color, cui accidit visibilē esse, sed non remaneret in rōne visibilis, sed sub rōne, qua color absolute: ita licet sine eo qđ numerat, remanere possit numerabile, tamen numerabile remanere nō potest nisi remaneret numeratū. cū autem ita sit motus esse pōt, si nulla res remaneat, q. numeret. sed prius & posterius esse non pñt, ut dicit Them. nisi numerent, atq. monstrant. si igit. t. pus monstratio prioris, & posterioris cōstituit, qui effeceris, ut sine actione animi rēpus constet. imo, ut asserit, si bene perpedas, neq. motus aio dempto remaneret, quia aia est fons, & origo motus circularis, qui est principium, & causa ceterorū motuum, ut asserit Sed in hac solone sunt maximę ambiguitates. Nam tū dictū Aristot. in. 2. de aia non esset verū, vbi dicit, soluens rōnem Antiquorum, q. licet sensus in actu sint sīr & sensatum in actu, in his aut, quę sunt pñte locū non hēt, sicut ē Cō. dicit in cō. modo p vos etiā in his, quę sunt pñte, locū hēt, quia sensibile in potētia refertur ad sensum in potentia. Amplius tunc vī dictū Aristot. in prædicamentis non esse verum, vbi probat q. non oia relatiua sunt sīr natura, dans instantiā de scibili respectu scia, & de sensibili respectu sensus. quia inquit q. destructo sensu pōt remanere sensibile, & destructa scia pōt remanere scibile. sed dicam sibi q. est falsum, & est purus error. quia, si scibile ad sciam referat in actu, sunt sīr: si in aptitudine, etiā sīr sunt & non sunt. sic. n. sunt relatiua, q. si sumant vnū in aptitudine, & aliud in actu, tunc non est bona comparatio. unde licet destructa scia in actu pōt remanere id, quod esse pōt scibile, nō tñ remanere sub rōne, qua scibile, si scia oīno desineret & actu, & aptitudine, ut patet intelligē. Vñ Porphy. i prædicamentis corrigit dictū Ari. ibidē, ut recitat Boetius. inquit. n. vīr verū esse in oībus relatiuis esse sīr natura. unde neq. sensibile est prius sensui, neq. scibile est prius scia. nam licet sensu gustus sublato, mel remanere posset, non tñ remaneret rōne qua gustabile. & licet scia sublata, substantiæ rerū possunt permanere, non tñ permanent in quantum scibiles. quia oē scibile scia scibile est. Mihi tñ videt pro defensione Aristot. dicendū esse q. dictum suum in. 2. de aia sit verum ad hoiem. nam loquit cōtra Antiquos, qui asseriebant oia entia consistere in apparentia & existimatione, & ad eorum opinionem sequebatur quiditates rerum

Difficultates contra solonem.

Boethii opinio

Alexan. & Them. solutio.

Opinio propria

rum consistere in actuali relatione, & q. oia erant actu ad aliquid, sicut est videre in 4. primæ philosophiæ, ubi in te. cō. 16. inquit. qui dicit oia, & apparent, esse vera, oia quæ sunt facit ad aliquid. & ibidē in tex. cō. 15. arguit q. si sensus & sensibile sunt relatiua, s. fm esse, sicut dicebant Antiqui, tunc non possent esse sensibilia sine sensibus. Et simp. si sensibile solū esset, nihil esset pfecto, cum aia non essent. sensus nāque non esset. neq. sensibilia traq., neq. sensationes esse fortassis verū esset, sentientis. n. hæc passio est. Ipsa vero subiecta, q. sensum faciunt, nō esse etiā absq. sensu, hoc impossibile est. Sensus nāque non ipse est sui ipsius, sed est aliquid aliud etiam præter sensum, qd. necesse est prius sensu esse. mouens. n. natura prius est moto. & si ad seinuicem dnt hæc ipsa nihil minus. ubi fm Arist. in his, q. sunt relatiua, fm dici, vnū pōt oē natura prius alio: sicut dicit de mouente & moto, qd. licet inuicem dicant, vnū est natura prius reliquo. sed fm solam Antiquorū sensibile & sensus erant relatiua fm esse, & sua substantia erat vnū hñe se ad aliud. hoc. n. est: qd. facit his tpiis difficultatem. quia opiniones Antiquorū non sunt famose, vt patet per Auer. 1. de aia. cō. 16. Vnde Alex. in expositione illius tex. 15. 4. met. expresse dicit illa esse dicta cōtra Protagorā, qui, dū sensibilia esse putaret in hñtudine quadā sensus, ad extrema sensibilia gñari tradebat: quare quaecūq. videret tale illi esse sensibile. & ibidē Alex. dicit q. & si mouens & motum inuicē inter se referant, & agens & patiens, & quatenus talia sunt simul existant, natura tñ mouens efficiensq. prius est q. motū, & patiens. sensibilia igitur sensum præcedunt & possent esse, et si non sentirent. sed fm sniam Protagoræ, & sequacū sequeretur q. ablati sensibus auferentur sensibilia. Beatus doctor tñ in illo loco dicit conformiter. dicit. n. si solū sic est aliqd., vt est sensibile vt dicūt Antiqui, sequeretur q. nihil esset, si sensus non essent, & per consequens si non essent animata vel aialia. hoc autē est impossibile nā hoc pōt esse verū, q. sensibilia, vt sunt sensibilia in actu, vt sic nō sunt sine sensibus. quia sic sunt, vt sunt in sensu, & sub hac rōne oē sensibile in actu est quadā passio sentientis, q. non potest esse, si sensus non sunt. sed q. sensibilia, q. faciunt illā passionē in sensu nō sunt. hoc est impossibile. quod sic patet. remoto. n. posteriori non remouetur prius. sed res faciens passionē in sensu non est ipsemet sensus, quia sensus non est sui ipsius, sed alterius, quod oportet

esse prius naturæ, sicut mouens est prius natura moto. visus. n. non videt se, sed colorem. Et si contra hoc obijciatur q. sensus & sensibile sunt relatiua, & ita sunt sū natura, & intercepto vno interim aliquid, nihilominus sequitur propositū, quia sensibile in potentia non dī relatiue ad sensum, quasi ad ipsum referat, sed quia sensus refert ad ipsum, vt dī in. 4. meta. in tex. cō. 10. Et ista solutio concordat cū dictis Philosophi in. 2. de aia in tex. cōmē. 142. & concordat dictis Auer. ubi dicit, q. licet sensus in actu & sensibile in actu sunt simul, non tamen est verum, quando dicuntur fm potentiam.

Vigesima septima contradi. est super eo. 4. phys. tex. Arist. querit utrū tps habeat esse extra aiam, vel in aia. vt determinare q. cum tēpus sit numerus motus, si nihil aliud est aptum numerare, q. aia, & aia intellis, impossibile est tēpus esse, nisi aia sit. Ex aduerso autē est snia Auer in. 4. phy. in tex. cō. 97. ubi dicit Arist. in tex. q. si esset idē instans oino, nō fieret tēpus. sūt, si reputaremus ipsum esse idē, non reputaremus tēpus fieri. ubi Cō. notat q. ex istis verbis demitur, & significat, q. tēpus hñt esse extra aiam. In hac instantia qui vult distincte videre veritatem, oportet inspicere naturā numeri. nam in hoc cō. sistit tota difficultas. quia rō Philosophi cōcludentis tēpus non esse, aia dempta, consistit super hoc, q. tēpus est numerus. & cum numerus, aut sit numeratus, aut numerabilis, uterq. autē depēdet ab aia. idē aia dēpta, nō remanebit tēpus. Primo igitur videndum est, cum tēpus fm mentē Cō. 4. phy. cō. 109. id quod est quasi forma in tpe, est discretio, quia est numerus, & id, quod est quasi materia, est continuatio, quia motus est, cuius tempus est numerus, oportet igitur videre quid sit formale in numero. Ad hoc autem quidā dixerunt q. formale in numero est vnitas. & hoc videtur probari auctoritate Philosophi in. 4. phy. in tex. cō. 133. ubi dicit q. extra mensuram nihil aliud est q. mensuratum, & totū mensurarum nihil aliud est q. multa metra. ubi Cō. dicit in cō. q. numerus nihil aliud est q. unitates multe, & vnū nō est aliud à numero. Et confirmatur. quia illud est formale in numero, quo addito, vel subtracto variat species, & forma numeris sed addita aut subtracta vnitate, variatur species numeri. quare, &c. antecedens patet ex. 8. met. te. cō. 10. ubi dī q. species eniū sunt sicut numeri. ubi expresse dī q. addito aut ablato aliquo à numero, variat species numeri. Sed ista opinio non pōt stare. quia materia

4. phys. tex. 136

Quid sit formale in numero prima opinio.

materia & forma non coincidunt. 2. phyli. tex. cō. 70. sed unitates sunt partes materiales integrantes numerū: igit nō sunt partes formales. vnde sicut duo semicirculi sunt partes materiales circuli & nō formales, ita unitates i numero. Cōfirmat. 7. met. te. cō. 35. partes materiales sunt distincte à forma lib⁹, & formales sunt natura priores, & sunt q̄ assumunt in rōne & definitione. cū igit unitates sint materia & partes integrales: cōparatio. n. partis ad totū est cōparatio mater ad formā. 2. phy. te. cō. 31. & 7. meta. cō. 31. ideo unitas non pōt esse formale in numero. Alij dixerūt q̄ determinata distātia ab unitate, q̄ est pricipiū numeri, est formale i numero. v.g. distātia determinata, qua, distat trinitas ab unitate, cōstituit ternariū, & distātia, qua binarius distat ab eadē, cōstituit binariū. Sed ista posicio stare non pōt. q̄a talis distātia est per magis & minus distare. & ista facit triam fm multitudinem & paucitatē. quia q̄ minus distant sunt pauca, & q̄ pl⁹ sunt multa, sed multū & paucū sunt accidentia numeri, sicut magnū, & parū in cōtinuo sunt accidentia, & non faciūt triam in continuo fm speciem. Amplius differre per distātiā est differre per respectus. & si istae species numerorū sunt absolutae, quō igit differunt per respectus: Itē effect⁹ positius dī hīe cām positius: talis distātia d. priuationē formālī, igit, &c. Io. Bachonis l. 2. sent. dist. 2. q̄st. 1. dicit q̄, cū ex mēte Phi 5. met. te. cō. 11. vnū dicat formālī i diuisione, & q̄a oīs negatio reducit ad suā affirmationē oīs numerus vnus, q̄a est indiuisus in suo esse, talis iudicio reducit ad suā affirmationē & est, q̄a quilibet numerus in se est semel tantus. & ista est ratio formalis, quae est de substantia numeri. vnde 5. meta. tex cō. 19. sex est semel sex, non est bis tria, neq; ter duo. Vnde unitas dupl^r sumit. Vno mō materialī, & illo modo sumit, dum dicimus binarium esse cōpositū ex duabus unitatibus & ternarium ex tribus: & illo mō unitas nō est forma numeri, sed materia seu pars integralis. Alio mō sumit unitas pro illa rōne formali, per quā aliquid est semel tale, puta semel sex, vel semel tria. & sic tale est formale in numero, & est de substantia numeri. & per hoc patet ad argumenta superius, q̄ probant unitatē non esse formale in numero, q̄ procedūt sumendo unitatē primo modo, & non secundo modo. Et ad auctoritatē Cō. soluitur q̄ numerus non est aliud ab unitate, verum est integrariue loquendo de talibus unitatibus, quae sunt materiae

Secunda opinio.

Bachonis opinio.

numeri. sed ultra illas unitates, quae sunt sicut materia, oportet imaginari unitatē, q̄ ē sicut forma. Et subdit pictatus doctor q̄ unitas quae est principium numeri, quo videlicet quilibet numerus est semel tantus, differt ab vno, quod conuertit cum ente, licet vtrūq; dicat indiuiſionē. quia vnū, quod conuertit cū ente, dī de oībus modis vnus positus in. 5. meta. tex. cō. 7. vīq; ad. 12. sed vnū, quod est principium numeri, dī specialit^r. non. n. dī de vno continuo, immo est modus oppositus illi. Secunda dīa. quia vnum, quod conuertit cum ente, non dicit dispositionem additam essentiae, vt dicit Cō. cōtra Auic. 4. met. cō. 3. & 10. meta. cō. 8. sed vnū, quod est principium numeri, est accidens additū. cuiuslibet. n. rei accidit numerari. Tertia dīa est, q̄ vnū, quod conuertitur cum ente, est transcendens, & conuenit cuiuslibet rei, & nulli est mensura. sed vnum, quod est principium numeri, est mēſura cuiuslibet rei. Sed ista opinio istius doctoris stare non pōt. quia vnū, quod est principium numeri fm Cō. est unitas materialis, quae pertinet ad pradicamentū quantitatis. tale. n. vnū est accidens, & d. dispositionē additā essentiae. sed unitas formalis, quae constituit numerū in specie, per quā quilibet numer⁹ est semel tantus, non dicit dispositionē additā essentiae, immo talis unitas constituit quiditatē & essentiam numeri. vnde talis unitas formalis, constituens speciem numeri, insequitur vltimam dīam numeri constitutiuā: & talis unitas est quoddam comprehensum sub vno transcendenter sumpto, sicut inferi⁹ sub vno superiori, qd est cōe cōtate ad oīa analogice, Vnde equiuocatio decepit virū istū. nā Cō. vult q̄ vnū, quod est synonymū entī, conuertit cū ente, & nō dicit dispositionem accidentālē in entibus, sicut volebat Auic. q̄ ens & vnū essent accidentia addita essentijs rerū. sed vnū, quod est principium numeri pradicamentālis, qui causat ex diuisione continui, & in solis materialibus inuenit, tale vnū est qd est accēs & ita etiam unitas illa numeri discreta fm mathematicā abstractionē est accēs additū essentiae, & tales unitates sunt ptes integrales numeri, & nulla talis ē formalis. sed unitas formalis est in sequens dīam essentialē, vt diximus. & talis continet sub unitate transcendente, & ista est via Auer. sine dubio. Secundū, quod oportet videre, est, an numerus habet esse extra animam, vel in aīa. Pro quo animaduerte, q̄ Cō. 4. phy. cō. 131. d. q̄ esse numeri non est in anima oībus modis quia

Numerus
duplex
mathematicus
& formalis.

quia tunc esset ficti, sicut chimera & hircoceruus: sed esse eius extra mentem est in potentia per subiectum proprium, & esse eius in anima est in actu, scilicet quando anima egreditur illam actionem in subiecto preparato ad recipiendum illam actionem, quae dicitur numerus. ubi per subiectum intelligitur obiectum, sicut plerumque sumit Philosophus, ut patet. 2. de generatione & corruptione. text. 60. 7. tale enim est aptum recipere actionem alicuius terminatiue non receptiue. quia numeratio illa actualis est actio immanens, & est in anima actu numerante. Et, ut possis bene intelligere, debes scire quod duplex est numerus. Mathematicus videlicet, & Formalis, ut elicitur ex sententia Compositi. 1. meta. 60. 3. & est dicta inter hos numeros. Quia numerus mathematicus est forma abstracta a rebus numeratis, & est in anima solum in esse abstractionis, & non multiplicatur ad multiplicationem rerum numeratarum. de hoc numero loquitur Aristoteles. in 4. phys. in text. 60. 1. 2. ubi dicit quod numerus septem canum, & numerus septem equorum est unus, & aequalis, licet res sint diuersae. Et etiam hoc idem reperitur in ultimo textu illius tractatus text. 60. 1. 4. ubi dicit, quod bene dicitur quod numerus hominum & numerus canum est idem, cum fuerit aequalis. Numerus formalis est numerus determinatus rei, ut numerus decem hominum: ut est hominum decem, & numerus linearum ut est linearum. & isti numeri formales sunt multiplicati et diuersificati, sicut formae sunt diuersae. quia tales sunt subiectiue in ipsis rebus, vel sunt illae res secundum diuersas vias. Hoc scilicet, si sumatur numerus in actu, quo anima actu numerat res numerabiles, talis ut sic est in actu in anima: extra animam autem non habet esse nisi in potentia, videlicet ut considerantur res, quae sunt aptae naturae numerari. sicut decem hominum numerus formalis est extra animam, quia talis numerus, licet anima non numeret illum in actu, tamen ille est numerabilis ex natura rei ab anima. & ideo dato quod anima non esset in ratione actu numerantis, dico quod ille numerus formalis, qui est subiectiue in ipsis rebus, vel quod numerus est subiectum aptum naturae numerari per animam, remanet & habet esse in esse numerabili. & hoc est, quod dicit Compositus. quod numerus habet esse extra mentem in potentia per subiectum, quod est aptum recipere illam actionem ab anima, id est quod est aptum naturae numerari per animam. Sed nunquid si anima desineret esse, non solum in actu numerans, verumetiam & in potentia seu in aptitudine, numerus haberet esse extra animam in potentia? Respondetur ideo quod bene posset remanere fundamentum absolutum, sed non remaneret in ratione numerabilis. sicut, si gustus

desineret in actu, posset remanere gustabile in potentia: sed si desineret gustus in actu, & aptitudine, desineret gustabile omnibus modis, licet bene posset in illo casu permanere mel, sed non remaneret sub ratione gustabilis. sic de visu, destructo actu & aptitudine, destruetur visibile actu, & aptitudine, sed bene illo casu posset remanere color. ita destructa anima ad imaginationem in ratione numerantis, non solum in actu, verumetiam in aptitudine, non remanere posset, nec posset intelligi remanere aliquid in ratione numerabilis. quia sicut numerus numeratur dicitur relative ad numerantem, sic numerus numerabilis dicitur relative ad numeratum, ut dicunt expolitores. & sic soluit argumentum Boethii contra Aristoteli. qui dixit, dato quod anima demat, posset remanere numerabile, sicut dempto sensu posset remanere sensibile: verum est, quod destructo sensu in actu, posset remanere sensibile in potentia, quod non dicitur relative ad sensum in actu, quia sensatum in actu refertur ad sensum in actu, sed sensibile in potentia refertur ad sensum in potentia: & destructo sensu in potentia non posset remanere sensibile in potentia sub illa ratione, qua sensibile, quia implicat contradictionem licet bene posset remanere illud, quod est sensibile, puta color, aut sapor: sed illud non remaneret ut visibile, destructo visu in aptitudine, nec illud ut gustabile, destructo gustu in potentia seu aptitudine. Ex hoc sequitur quod, licet numerus sit quantitas discreta, & quod ad suum materiale sit ens absolutum, tamen illa quantitas, ut numerata, aut numerabilis, dicitur relative ad animam. aliter decisio Philosophi in textu nulla esset. non enim inuenitur, quod aliquid possit numerari in diuersis generibus secundum diuersas rationes formales, ut dicit Aristoteles in fine predicamentorum qualitatis. & est sententia eius Compositi. in 5. meta. ca. de quanto, de magno & paruo, quod uno modo sunt accidentia quatuor, & alio modo sunt in causa relationis. ut unum dicitur in respectu alterius. & in hoc, multi sunt decepti credentes numerum simpliciter esse rem absolutam. sed illud non est verum ex omni parte, sicut diximus. His praenotatis deuenio ad quaesitum propositum contradictionis, quae quaerebat an tempus sit in anima vel extra animam, cum hinc inde videantur auctoritates, & rationes ad utramque partem. dico quod cum tempus sit numerus motus, dicendum ita est de tempore, sicut de numero. Pro quo animaduertitur quod, ut patet ex determinatis in hoc tractatu de tempore, tempus dicitur duo, videlicet numeratum esse prioris & posterioris primi motus passiuie: vel secundum actum, & tunc dicitur numerus numeratus: vel secundum aptitudinem, & tunc dicitur

An tempus sit
in anima, vel
extra animam.

M. A. Zim. Solut. Cont.

est numerus numerabilis, iuxta distinctionem Philosophi in te. cō. 131. & dicit etiam rationem numerandi, seu potius secundum Græcos rationem esse mensurandi actiue: & hoc vel actu, vel aptitudine suo modo rectius. n. tempus dicitur numerus motus, quod mensura, quia non solum est mensura motus, verum etiam quietis, ut dicunt expositores Græci. sed non est numerus numeratus, aut numerabilis secundum prius et posterius, nisi respectu motus tantum, & ideo definitur per numerum conuenienter. Et animadvertente secundum Alex. & Them. quod prima ratio quæ in passione consistit, constituit ipsam quiditatem. secunda vero est passio eius, quæ dicitur in actione consistere. sed secundum Cō. in cō. 102. & 173. utraq; pertinet ad quiditatem ipsam: licet prima per prius, & secunda per posterius. sic. n. ut mihi ipse intelligere in redargutione Them. Et ut facere pro opinione eius. te. cō. 102. ubi Aristoteli posuit temporis definitionem: in qua dicens tempus esse numerum motus, a signo probat numerum esse tempus. quia omne, per quod determinatur plus & minus de aliquo, est numerus eius: sed per tempus determinatur plus & minus de motu: igitur tempus est numerus eius. Sed qui vellet tenere oppositum. habet etiam textum illum in secunda parte sui pro Græcis, quia Aristoteli statim ponit diuisionem numeri, videlicet, quomodo numeramus, & quod numeratum est. & ita vult quod tempus sit numerus numeratus primo & per se. Dico igitur, quicquid sit de hoc, quia satis supra de hoc dictum est, tempus ut esse quoddam ens medium: quia quodammodo est ens naturale, & quodammodo est ens imaginabile seu mathematicum. & hoc est, quod multi non potuerunt videre in illo tractatu ante nostra tempora. & nisi sic dicat, nullam quæ per vitam meam potest tot, & tante contradictiones tolli. Dico igitur, cum quiditas temporis, vel prima ratio eius, quæ ad eius quiditatem spectat, sit in numeratione passiva, vel secundum actum, vel secundum aptitudinem, sic tempus, si sumatur ut est numerus numerabilis, est extra animam & illo modo est ens naturale: & motus sumitur in definitione eius, sicut subiectum in definitione propriæ passionis, quia motus extra animam habet aptitudinem naturalem, ut possit numerari secundum prius & posterius, dato quod anima non esset actu numerata. et in hoc casu dic, sicut dixi de sensibili. Si tamen poneretur casus, quod anima definiret quomodo ad rationem numeratis, non solum actu, sed aptitudine, tunc dico quod nullo modo remaneret ratio temporis. quia tempus formaliter est numerus: & numerus, ut numerus est, aut est numeratus, aut numerabilis, & omni modo proportionaliter refertur ad animam: tunc

in illo casu remaneret motus, quia motus, ut motus, non refertur ad animam numerantem, nec numeraturam. Et hoc voluit dicere Cō. in 4. phy. in cō. 109. ubi dicit ad quoniam querentem cur, cum tempus sit quodammodo continuū, & quodammodo discretū, potius fuit definitum per discretū, cum sit dictum tempus esse numerum motus. & soluendo dicit, dicamus ad hoc, quod extra mentem non est nisi motus, & motus & tempus non fit nisi quod anima diuidit motum per prius & posterius, & hæc est intentio numeri motus, i. motum esse numeratum. & ideo substantia temporis, quæ est quasi forma, est numerus, & quod est in eo quasi materia est motus continuus. Si autem sumatur tempus, ut est numerus actu numeratus ab anima secundum prius & posterius primi motus, sub illa ratione non est, nisi in anima. quia numeratio illa actualis est actio immanens, & non est nisi in anima. & illo modo ut mihi tempus esse ens imaginariū & mathematicū. dicit. n. Cō. in 4. phy. cō. 131. ista est dispositio entium naturalium, ut habeant esse, licet ab anima non comprehendantur: & in. 7. meta. cō. & tex. cō. 46. substantiæ sensibiles non diuersificantur quod definiunt, & quod non definiunt, sicut est dispositio in visibilibus, quæ non sunt magis visibilia, quod videntur, quod quod non videntur. & idem habet ibidem in tex. cō. 58. quod essentia rerum intelligibilium sunt existentes, licet non intelligantur. Et ex hoc scire potes, frater mi, quod de definitionibus rerum dantur secundum aptitudinem, & non secundum actum. quia si definitio temporis intelligeret secundum actum, sensus esset quod tempus est numerus numeratus in actu prioris & posterioris motus. sed per Auer. numerus, ut est actu numeratus, est in anima, & est ens imaginabile, & non naturale: igitur definitio illa non esset naturalis. & ideo oportet dicere quod intelligatur secundum aptitudinem, quia illo modo habet esse extra animam propter subiectum proprium, quod aptum naturæ est recipere illam actionem. unde Cō. 4. phy. cō. 132. dicit res, quæ sunt in mente, non accipere motus in definitione illarum. Sed dices. si definitio illa secundum actum est quid, quod considerari potest, quæ ratio quo consideratur. non à naturali per te, quia tempus illo modo non est naturale. nec à Mathematico, quia in illa definitione sumitur motus, & in definitione entium imaginabilium non sumitur motus. nec à Diuino, ut patet, quia ille non definit per motum. & est pulchra difficultas, sicut vides. R. h. d. q. si illa definitio illo modo intelligatur, spectat vel ad Mathematicum, vel ad Naturale utrumque mathematica abstractione & consideratione.

Definitio-
nes dantur
secundum apti-
tudinem, non
secundum actum.

nam,

Naturalis in quā pluribus locis vult confyde-
ratione mathematica. Et qñ dñ in definitio-
ne entiu imaginabiliu nō ponit motus: Re-
spōdet q in casu illa proprie non esset de-
finio: quia definitiones non sunt existentiu
in aliqua scia, sed esset quāda notificatio. et
tunc dico q notiones mathematicæ, licet
non sumant motū in entibus mathemati-
cis, qui est naturalis, pñt tñ sumere motum
imaginariū. sñr Mathematicus non definit
aliquid per motū tanquā per subiectū, sicut
facit Naturalis in definitione tps, tñ bene
Mathematicus posset definire per motum
in rōne numerati, inquantū numeratū ab-
stractū, quia rō numeri vt sic abstrahit, in
eo quod numerus est à materia sensibili. vn
de motus, vt numeratus vel numerabilis,
absolute est res mathematica: sed vt est nu-
merabilis fm prius & posterius motus exi-
stentis in primo mobili, sic est res naturalis.
sicut dicimus in simili, q eadem sunt lineæ
naturales, & mathematicæ. 1. phy. 18. Si aut
tempus sumat, quō ad secundā sui condi-
tionem, q est mensurare actus, sic dico q
hēt quodāmodo esse imaginariū. est. n. ad
instar, & similitudinem numeri mathemati-
ci, qui vt dicit Cō. 1. met. cō. 3. nō multipli-
cat ad multiplicationē rerū numeratarū.
& fm tale esse numerus hēt esse abstractū
in aia. isto. n. mō docuit Arist. nō imagina-
ri tēpus in re. cō. 1. 2. & 3. 4. sicut est, inquit,
idem numerus & æqualis septem canū, aut
septem equorū, aut decem ouī, & decem
hoīum, sic est vnū tempus, licet res numera-
te non sunt eadem. pater aut q ista non ve-
rificantur nisi de numero mathematico, &
ideo intellē tps, in rōne: qua est numerus
mensurans oēs motus, & est vnū & idē re-
spectu oīum, nō pōt imaginari nisi fm ma-
thematicā abstractionē. vnde et in. 1. 4. re.
dicit q ita est de nunc in toto tpe, sicut est
de puncto, vbi Cō. expresse dicit q quem-
admodū Geometræ dicunt q est vnum &
idem punctū, quod per sui fluxū causat li-
neam, ita est de ipso nunc. vnde sine dubio
nō pōt motus imaginari mensurari à tpe,
neq; tps à motu, nisi fm similitudinē dimen-
sionis linealis, vt supra diximus. Et fm istā
consyderationē verificat dictū Alex. qui di-
xit, vt refert Simplicius q numerus est in aia, in-
telligit de numero in rōne, qua est mēsurā,
cui competit mensurare actiue in rōne in-
strumenti. quia quod principalr mensurat
est aia, & de aia pñtibz est aia intellē. Et
isto modo verificat dictū Boethii, qui asse-

nuit, referente Themistio in digressionē, q
nulla mēsurā sit à natura, sed mensuratio
& numeratio nrm est opus, & aia nrm est
functio. loquit. n. de mēsurā & numero, vt
est instrm, per quod aia mensurat & nume-
rat. Et isto modo verificatur dictū Auer. in
cōm. 1. 3. q esse numeri non est in aia oībz
modis: quia tunc esset ens fictū & falsū, si-
cut chimera & hircoceruus: sed esse eius in
aia est in actu, & esse eius extra aiam est in
potentia ppter subiectū propriū, quod est
aptum recipere illā actionē. Et ex his, frater
mi, patere pōt tibi intellē arduæ difficulta-
tis non solutæ per Them. quō pōt esse idē
numerus in diuersis numeratis, cū nume-
rus sit accidens, quō idē accidens, aut eadē
affectio. Arist. n. tps affectionē, habitumq;
motus appellat. Dicunt aut aliqui ad hoc,
& est Iohā. de Bachone q accidentia sunt l
duplici dña, quāda n. ita se hñt, q eorū vni-
tas consistit in quadam determinationē, vt
determinata albedo est in determinato su-
biecto: & talia non hñt nisi subiectū vnū.
sunt iterū alia, quorū vnitas cōsistit in qua-
dam collectionē, sicut exercitus, vel ordo:
& ibi non tenet quin idē accidens possit es-
se in pluribus subiectis & ita vnus senarius,
qui est semel sex, consistit in vnitate colle-
ctiua, & ita pōt esse in pluribus. Quod si di-
cat q vnū in multis est vñ, & ita si nume-
rus idē esset in multis, sequitur q non esset
numerus singularis, sed vñ. Soluunt q il-
lud, quod est vnū in multis per prædicatio-
nem, est vñ, non aut vnū, cuius vnitas est p
collectionē, est vñ. nā vnitas domus, & acer-
ui in collectionē & coniunctionē partium
consistit. & sic etiam dicit Hervetus in quo-
libeto. 1. quæst. 11. q vnum accidens discre-
tum pōt esse in pluribus subiectis. & si dica-
tur q tunc idem accidens esset in duobus
subiectis, quorum vnum est vltra mare, &
aliud citra, dicit hoc non inconuenire, sed
bene hoc vñ inducere quandam admiratio-
nem. Cogunt aut isti ad istas solones. quia
videntes Arist. collocare numerū in prædi-
camento quantitatis, quæ à toto gñe est ens
absolutū. crediderūt numerum esse formā
oībz modis absolutam. & cū sit accidens
& omne accidens sit in subiecto, idē dixe-
runt numerū esse in diuersis subiectis: &
ita non hñt pro inconuenienti q vnum ac-
cidens numero possit esse in diuersis subie-
ctis fm rem extra aiam. Sed ista opinio pro-
cedit ex falsa imaginationē. quia, si nume-
rus diceret formam oībz modis absolutā,
tunc periret iudiciū Arist. in. 4. phy. in tex.
cō. 1. 3.

cōm. 131. vbi dicit q, cū tēpus sit numerus motus, & numerus sit duplex, aut numeratus, aut numerabilis, & vterq; i relatione cōsyderet, & consistat, quia numeratus refert ad numerantē, & numerabilis ad numerantū, cū nihil numeret, vel sit aptū numerare nisi aīa, & aīa intell̄s, sequit̄ igit̄ q, dēpta aīa non remaneret tps. Amplius sequer̄, q, dicit̄ Auerr. esset falsum, q, esse numeri extra aīam non est in actu, sed in potentia. Amplius non maioris virtutis est cōcatio formæ accidentalis q̄ substantialis: sed impossibile est vnā formā substantiale numero in formare plures materias separatas, quarū vna non est pars alterius, nec cum alia facit vnū, sicut patet ex processu Philosophi & in. 1. & in. 7. meta. contra Platonē: igit̄ multominus vnum accidēs numero in actu potest esse in diuersis subiectis separatis. Amplius, cū numerus sit accidens in diuersis subiectis existēs separatis, tunc sequer̄ q, vnū accidēs pōt definiri per plura subiecta. & tunc iterū sequit̄ q, cū tps sit numerus motus, & numerus numeratus per vos sit i pluribus subiectis: igitur tps hēt plura subiecta, consequens est contra Cō. in. 4. phys. in cō. 132. qui vult q, habitudinē formæ cum subiecto tps non hēt, nisi cū primo mou, sed habitudinē numeri cū re numerata hēt cū ceteris mouibus. & quia numerus nō est in rebus numeratis, sicut accidens in subiecto, ideo numerus non multiplicat̄ ad multiplicationē rerū numeratarū: & per consequens numerus inquantū numerus nō fundat̄ in pluribus subiectis. Dicamus igitur q, fundamentū illorū falsum est, videlicet q, numerus sit simplr forma absoluta. & qn̄ dī q, est in prædicamento quātitatis, r̄idet̄ q, est in eō q, quantitas est, sed in eō q, numerus, est in prædicamento relationis. quia non inconuenit vnū & idē esse in diuersis prædicamentis fm diuersas cōsyderationes. Dico igit̄ q, numerus extra aīam hēt esse in potētia in rebus numeratis vel numerabilibus, quia seclusa oi operatione intell̄s, manus mea hēt quinque digitos, & iste numerus quinaris extra aīam, inquantū resultat ex quinque vnitatibus digitalibus, est idem in re, quod quinque digiti. sed si aīa nō fuerit in actu, iste numerus non est in actu, sed bene est numerus numerabilis in potentia. si aut̄ debet extrahi de potētia ad actū hoc fit per opus aīa: actu numerantis. & sic ille numerus est in aīa in actu, & in rebus est obiectiue non subiectiue. si aut̄ aīa delinearet in rōne numerati actu & potētia, quāq;

digitū remaneret, sed non remaneret sub rōne numerabilis, sed in rōne qua digiti & quantitatē habentes. vñ numerus extra aīam illo modo seclusus, nihil aliud est nisi res illa, ad quas sequebat̄ aptitudo ad numerationē. bñ igit̄ aīa cessante in actu numerare, extra aīam esset numerus numerabilis, & nil aliud est nisi res illa, quæ numerari sunt apte sed ista aptitudo insequit̄ illas naturas in ordine ad aīam, & fm rōnē hnt vnitatē potētiāle, quæ deducit̄ ad actū ab aīa ipsa: quia nunquā possunt res esse in tanta multitudine & distantia, quæ in ordine ad aīam non sint apte recipere vnā rōnē, vt ab aīa sunt cōparabiles. Sic igit̄, frater mi, intellexisti quō esse numeri est in potentia, & nō in actu extra aīam. Et hoc q, sit verū ostēdit̄ nā Arist. 7. meta. tex. cō. vlt. dicit q, ista syllaba BA, nō est idē, q, B & A: quia B & A pnt existere separata in rerum natura, & tñ syllaba illa non, est sīl, dico q, numerus binarius, qui est in duobus hoīb⁹, nō est aliquid extra aīam, nisi illi duo hoīes & vnitās vnus non est vnitās alterius, & illa sunt vnus binarius in potentia. sed binarius in actu apprehendit̄ ab aīa apprehendente dīam illā vltimā in potentia existentē extra aīam in illis duabus vnitatibus in potētia existentē, & sic est binari⁹ in actu. vnde dīa illa, quæ importat vnitatē formale, educitur i actu ab intell̄u agente. & ideo animaduerte q, sunt quedā accidentia, quæ consequuntur res absolute, non per aliquā habitudinē ad aīam: & talia sunt accidentia, quæ hnt esse perfectum, sicut est quantitas, & qualitas, & id genus. quedā vero, quæ consequuntur res per comparationē, quæ hnt ad aīam, sicut esse sensibile, esse intelligibile, esse numerabile, esse cōparabile, & id genus. vnde color insequitur corpus absolute, sed coloris visibilitas non insequitur colorem, nisi vt hēt habitudinem ad visum, vnde Them. in. 2. de anima cap. 22. in expositione tex. 66. inquit q, visile visu abiūcto non manet, nisi in potentia: at color etiam nunquam conspectus semper est color. Et ideo in hoc est dīa. quia accidentia, quæ insequuntur subiectum absolute, hnt ex natura rei esse in actu perfecto sine opere aīa, sicut est color, & sapor, & odor, & id genus. sed accidentia, q̄ insequunt̄ subiectū in ordine ad aīam, non hnt esse perfectū, neque cōpletū extra aīam, sed solū hnt esse in potētia, & vnitās eorū extra aīam est in potētia. Et de hoc gñe frater mi, est numerus. qā fm suū esse insequit̄ rem in ordine ad aīam.

aiam. q̄a numer⁹, inquātū numer⁹ est, aut ē
 actu numeratus, aut potētia. & quocūq; su-
 mat̄ semper depēdet ab aīa suo mō, vt dixi.
 & ideo numerus extra aīam non hēt vnita-
 tē in actu, sed in potētia seclusa operatione
 aīe, p̄ quāto extra aīam sunt vnitates in di-
 ueris subiectis, q̄ numerari p̄nt, & efficere
 vnū numerū in actu, aut in potentia nume-
 rabile ab aīa, vñ numerus decē hoīum, se-
 cluso opere aīe numerantis in actu, est nu-
 merus numerabilis in potentia. & si anima
 non esset numeratiua, adhuc ille numerus
 nō esset numerabilis. sed solū essent vnita-
 tes illarū absolute, quarū quilibet esset i vno
 ex illis decē, sed non extra aīam numerus
 numerabilis est aliqd̄ acc̄s subiectiue exi-
 stens in rebus numeratis, sed p̄ se nil aliud
 est, nisi vnitates illarū rerū, q̄ numerari p̄nt.
 Sic igit̄ decepti sunt isti viri, quia credide-
 runt numerū formale esse acc̄s absolutū
 distinctū à rebus numeratis, & subiectiue
 existens in rebus numeratis, licet diuersis,
 & in quacūq; distātia existētib⁹. sed nō est
 ita p̄ vitā meā, imo esse numeri extra aīam
 est in potentia mō p̄dicto, & nō est aliud,
 nisi res, q̄ numerari p̄nt. vnde numerus, qui
 dicit acc̄s distinctū & abstractū à reb⁹ nu-
 meratis, est numerus mathematicus: & illarū
 est in aīa in esse abstractionis, & non est in
 reb⁹ numeratis, sicut acc̄s in subiecto, sed
 solū dī esse in eis p̄ denominationē extrin-
 secā, q̄a ex quo aīa p̄ talē numerū abstractū
 in ipsa existentē numerat illas res, ex hoc il-
 le res denominantē numerat. ai aduerte igit̄
 & bñ cōsidera, q̄a pauci admodū potuerūt
 pringere ad hanc. Aduerte tñ i hoc tractatu
 maximā esse discordiā inter Græcos expoli-
 tores & Auer. q̄a Græci volūt, licet Ari. dixe-
 rit tps̄ esse passiōē quādā, & hūmōtus, p̄
 passiōē nō intelligit q̄ sit passio alicui⁹ mo-
 t⁹, vel oīum motuū per informationē, sicut
 vult Cōm. q̄ est passio vt forma respectu
 primi motus: immo volunt q̄, quiditas tps̄
 est numerus numeratus prioris & postero-
 ris oīum motuum, licet hoc principalit̄ veri-
 ficet̄ de primo. Vnde Them. sic exponit te.
 cō. 132. vbi Arist. quatit vtrū tps̄ sit numer⁹
 cuiusdā motus an cuiuslibet. & sub hoc in-
 tellu procedit digressio, quō non sunt plu-
 ra tpa, sed volunt q̄ tps̄ habet mēsurare
 oēm motum, & hoc est passio ei⁹. Sed dices
 si fm̄ Græcos numerus numeratus cuiusli-
 bet motus tps̄, igitur quot sunt motus, tot
 sunt tpa. Rñdetur q̄ ille numer⁹ numera-
 tus non dicit aliquod accidens existens per
 informationem in rebus numeratis, sicut

forma in subiecto, quia tunc argumentum
 demitteret: sed est in eis terminatiue, & per
 denominationē extrinsecā. nā actio illa nu-
 merandi, qua aīa numerat pri⁹ & posterius
 in quolibet motu, est actio immanēs, & p̄ illā
 denominantē numerata esse vel numerari
 illa priora & posteriora. & quia oēs motus
 conueniunt sub ista rōne, qua sunt apti nu-
 merari, quia non mēsurant̄ nisi quantū ad
 quantitates eorū, ideo oīum motuū æqua-
 les quātitates habentū est vnus numerus,
 & æqualis. bene tñ volunt iuxta sententiā
 Philosophi, q̄ hoc prius verificet̄ de primo,
 tanquam de causa, & regula omnium.

Vigesima octaua contradi. est in tex. 132. 4. physic.
 Arist. Soluens quēstionē, qua querebat̄ vtrū
 motus cuiuslibet vel cuiusdā tps̄ sit nume-
 rus, dicit q̄, cuiuslibet. Sed opponebat̄ per
 Themist. ex te. cō. 99. & 113. vbi Arist. deter-
 minat prius & posterius in tempore esse ex
 priori & posteriori in motu; in motu autē
 ex priori & posteriori in spacio. cū autem
 tempus non sit numerus motus, nisi fm̄
 prius & postenus motus: & motus non ha-
 bet prius & posterius, nisi à spacio: sequitur,
 q̄ tempus solū sit numerus motus habentis
 prius & posterius ex spacio. sed talis non
 est nisi localis: igit̄ tps̄ solū est numerus
 motus localis. Amplius autē cū motus loca-
 lis alter sit circularis, & alter rectus: motus
 autē circularis non sit in spacio, sicut dicit
 Cō. in. 2. corli & mun. in cō. 46. spaciū in cir-
 culari est magnitudo corporis, motus autē
 rectus proprie dī esse in spacio: sequitur q̄
 tps̄ erit solū numerus motus localis recti,
 aut saltē erit numerus eius primo & princi-
 paliter, & non circularis. cuius oppositum
 scribit Philosophus, & Cō. 4. phy. te. cō. 133.
 & Cō. in cō. 132. & 133. & in cō. 102. vbi vult
 q̄ ly prius & posterius posita in definitione
 tps̄ stent p̄ priori & posteriori primi mo-
 tus. Confirmatur, quia motus augmenti &
 motus alterationis non sunt in spacio. Et li-
 cet aliquis, vt dicit Them. posset hoc defen-
 dere in motu augmenti aliquo modo, cū
 illud quod augetur, videat̄ moueri à mino-
 ri loco ad ampliōrē, in motu tñ alteratio-
 nis & generationis & corruptionis hoc dici
 non potest. quia stat totum simul alterari
 in eodem loco quiescendo. & ita istorū mo-
 tuū tps̄ non erit numerus fm̄ prius & poste-
 rius. Themistius autē videtur paucis innuis-
 se solutionē. inquit. n. Quō sit vt tps̄ aut
 solū motum localem principaliter mēsu-
 ret, aut, si ceteros motus mēsurat, principa-
 liter tñ eo priore, & posteriore non egeat, q̄
 a spa-

4. physic.
 tex. 132.

M. A. Zim. Solut. Cont.

Dubita-
tiones co-
tra Auer.

Solutio.

In spacio simq; orit. Solutio aut sub dubio
relata est ab ipso. Co. aut aperte dicit in co.
130. & 132. q. tempus non est numerus cuiusli-
bet motus, nisi fm prius & posterius. quia
prius est numerus motus locali. q; alioru,
& de localib; prius circularis q; directi, & d
circularibus prius motus diurni, q; alioru.
Sed tunc restat alia difficultas contra Auer.
Nam, cum motus diurnus sit primi mobi-
lis, quod non mouet super spacio, neq; mo-
tus eius, ut dicit Alex. sit in loco, quo igitur
prius & posterius in eo sunt in tali motu a
priori & posteriori in spacio? Amplius aut
si motus augmenti & alterationis non ha-
bent hmoi prius, quo igitur tempus erit nu-
merus talium motuum? Sunt (sicut vides) gran-
des & mirabiles difficultates, a quibus vix
solers ingeniū pot evadere. Dicam tu id qd
occurrit q; consuetudo Arist. fuit in rebus
naturalibus ex notioribus nobis deducere
nos ad res occultas. venaturus igit Arist.
prius & posterius in successivis, in quibus
non est situs, neq; suum esse est sit, deduxit
nos ex priori & posteriori existentibus in
magnitudine concernentibus sitū. ibi. n. ap-
paret q; mobile prius pertransit priorē par-
tem spaci, q; posteriorē. & sine dubio motus
iste localis, qui vere super spacio & in loco
esse dicitur est rectus. ex hoc aut ut notiori ma-
nuducit nos, ut intelligamus propriū prius,
& propriū posterius, q; sunt in motu, q; non
concernunt sitū, nec sit sunt, immo vno exi-
stente aliud abolet. unde motus hēt, p prios
terminos, quibus claudit, & sunt mutata, et
talem habent in motu, pportionē, qualem
habent instantia in tpe, & qualē puncta in
linea quādo igitur intell; imaginat quantita-
tē aliquā tps coextensam quāritati equa-
li motus, q; tps quāritas est terminata p
duo instantia, & adaequat quantitati motus
terminatae per duo mota, ita q; correspon-
deat terminus termino, & continuū conti-
nuo, tunc dicimus tempus illud esse mensurā
illius motus. & eodē modo quādo p motū
mensuram motū, oportet ut anima sumat
istā coaptationē motus respectu tps. & eo-
dē modo, quādo sumimus quantitatē ma-
gnitudinis & coaptamus eā motui, vel ecō-
tra, tunc p motū mensuramus magnitudi-
nē, & per magnitudinē motum. tempus igit
psequit motū localem circularem primū, ut
determinat eū Philosophus in tex. co. 133.
& mēsurando aliquā partem motus, per il-
lā replicatā pot aīa mēsurare motū, & to-
tū tempus, ut supra dixi, & per illud eū oēs re-
liquos motus secundario quia oibus moti-

bus fluentibus fm suā successione ad instar
linee correspondet vnu tempus, quod est prae-
sens, seu nūc. Philosophus igit plurimū de
tempore loquens verificat dicta sua de motu
locali. quia tempus apparet in eorum etiam
quia ex natura rei prosequit illū, alios vero
secundario. & sic verificant dicta Philoso-
phi. unde non est necessarium ut oēs prius in
oi motu inuentū oriat a priori habente si-
tū. sed hoc de locali locum hēt, ut diximus.
Sed est alia instantia introducta per Them.
si. n. ut inquit, tempus est cōis numerus oīs mo-
tus, quō fieri pot ut ab ipso motu pendeat
essentia tps. nā, si neq; ab hoc, neq; ab illo
motu pēdet tempus, neq; simplr a motu pē-
debit. Sic in simili arguit Philosophus in
predicamentis. inquit. n. color in corpore
est, ergo in aliquo corpore est. nā si non in
aliquo singulorū, nec oīno in corpore erit.
Ostendit aut Themis. consequentiam. quia
absurdum est fingere idē esse prius & poste-
rius in oi motu. hoc. n. est in qōne, quō idē
motū possit esse in oi tpe. Nā si vnu sit, aut
genere, aut specie, aut numero. si genere &
specie fuerit vnu, erunt igit plura numero. si
vero fuerit vnum numero, quō in rebus dif-
ferentibus vnu erit accidens, & passio vna?
Unde, si tempus praesens, quod passionē & ac-
cidens motus appellat Philosophus, est vnu
numero in oi motu, vnu accidens erit i plu-
ribus subiectis. & ita vnum converteret in
plura, & per consequēs desineret vnu esse.
& sic vī q; in diuersis motibus sunt diuersa
momenta. Ex aduerso aut, si nō sit vnu mo-
mentum in oi motu, tūc tempus nihil erit ip-
sius motus. consequentia deducit. quia nūc
est mensura mobilis & mobile, qd est cau-
sa motus, est vnum in toto motu. igitur, &
nunc erit vnum in toto tpe. Ad hanc autē
qōnem dici posset, posse vnu esse tempus in oi
motu correspondens, ut ait Philosophus in
tex. co. 134. sicut vna est numeri forma, qua
numerant decem equi, & decem canes, sic
vno tpe oēs motus numerantur. & hoc nil
aliud est, nisi idē prius & posterius spectari
in oi motu. quod falsum est, quia non idem
prius & idem posten ex oi motu colligit.
nisi forte hoc referas ad nrām cognitionē,
ut quibilibet diuersas rei eodem numero
numerare. & tunc sequi ut tempus nullam
hre soliditatē in natura, quod Arist. ut con-
cedere, qui dempta anima asserit adimi tē-
pus. nā vocare tempus mensurā, aut nu-
merū putare, hoc ipsi fingim, nām est hoc
opus, ut. n. ait Boethius nulla mensura con-
sistit a natura, sed mēsurare & numerare
nostrum

Alia in-
stantia.

Solutio,

nostrum est opus. Et ideo ista, ut inquit The-
mist. non cursim, sed pensim late & dilige-
nter sunt examinanda, unde sicut non temere
est recedendum ab opinione Aristote. sic
etiam non est leuiter assensuendum. Dici-
mus nos in hac ardua quaestione q. cum tem-
pus sit numerus motus, esse numeri, ut di-
cis Côm. non est omnibus modis in anima
eôm. 131. quoniam. si esse eius in anima es-
set omnibus modis. tunc esset ens fictum,
ut chimera & hyrocercus. sed esse eius ex-
tra mentem est in potentia, scilicet propter
subiectum proprium, & esse eius in anima
est in actu. Quia anima fecerit illam actionem
quæ dicitur numerus. Isto stante, reuoca-
re parumper in memoriam id, quod supra di-
ctum est, quod cum motus habet duplices
partes, quasdam ex diuisione mobilis, &
istas habet simul, & quod ad istam diuisionem
partium motus non mensuratur à
tempore, nec sic tempus est in motu, ut mo-
tus est in mobili, & ut sunt cetera acciden-
tia in suis subiectis, quia sic tempus multi-
plicaretur ad multiplicationem motuum,
sicut & reliqua accidentia illo modo inhe-
rentia multiplicantur ad multiplicationem
subiectorum, habet iterum alias partes sue
successionis, quæ non sunt simul, & illa suc-
cesso imaginatur ad instar dimensionis li-
nealis, & illo modo imaginatur tempus esse
se linealis quantitatæ, insequens linealem
quantitatem primi motus in ratione men-
suræ, sicut formæ adæquate in subiecto ad-
æquato. Vnde imaginari docuit Aristote,
quod situr idem mobile causat per sui fluxum
motum, sic instans, quod est mensura
mobilis, causat totum tempus. sub hoc autem
instanti, quod est idem secundum sub-
stantiam in toto tempore, continentur om-
nes reliqui motus, habentes propria instan-
tia, & proprias successiones. Vnde, cum tem-
pus sit numerus numeratus prioris & poste-
rioris primi motus principaliter, & secun-
dario aliorum motuum, propter causam
assignatam à Philosopho in textu 133. quia
rationes mensuræ non inueniuntur in tem-
pore, ut habet mensuræ nisi ut compara-
tur ad primum motum, quia ille est na-
tura prior, & notior, & regularis, & velocis-
simus inter omnes motus, & sic habet ra-
tionem minimi & indubitabilis in illo ge-
nere, videlicet mensuræ, tempus igitur, quod
ad subiectum suum, est extra animam, quia
res numerata, quæ est prius & posterius pri-
mi motus, principaliter est ens extra ani-
mam. tamen quando accipitur tempus in

ratione, quæ est numerus actu, numerantur
motum aliquem, qui est pars primi motus,
& ut per illud taliter determinatur à tem-
pore anima numerat reliquum tempus &
omnem alium motum, sic dependet actu
ab operatione animæ, & illo modo habet
esse abstractum in anima, & separatim à
rebus ad similitudinem numeri mathema-
tici, quo anima actu numerat diuersas
species rerum numeratarum per illam for-
mam numeri abstractam: sicut cum dicitur,
quod eodem numero numerantur decem
canes & decem equi, manifestum est quod
hoc non est nisi de forma numeri abstra-
cta in anima existente, & est illa forma nu-
meri in anima saltem obiectiue, & est una
in se, licet respiciat diuersa subiecta, quæ
extrinsece denominantur numerata ab il-
la. talis enim forma numeri numerantis su-
biectiue non est in rebus numeratis, Eo-
dem modo oportet se imaginari omnem
motum, quo ad suum prius & posterius
subiacere in ratione rei numeratæ, vel nu-
merabilis ipsi tempori, ut est in anima in
ratione numeri numerantis, quia om-
nes motus veniunt sub una & eadem ratio-
ne in ordine ad tempus, sicut omnes pan-
ni in ratione, quæ sunt inmensurabiles, ve-
niunt in vna ratione, ut habent mensu-
rari per vnam, Et hoc est, quod dixit Phi-
losophus in text. commen. 132. quod om-
niū motuum finis terminatorum idem
est tempus: licet vnus sit velox, alter vero
non, & alter sit loci mutatio, alter vero alie
ratio. tempus autem idem est, quia tem-
pus, cum sit numerus istorum motuum,
est idem & æqualis, & simul est idem mo-
tus localis & alterationis. non enim tem-
pus mensurat motum sub ratione, quæ lo-
calis, aut alterationis, aut augmenti, aut ra-
tionis, quæ hic est velox, aut tardus, sed ra-
tionis, quæ sunt quanti. sicut vna non est
mensura panni, ut pannus est sericus, audli-
neus, aut laneus, aut sub ratione viridis, vel
albi, sed rau one qua quantus, & sic omnes
panni ut mensurabiles veniunt, & partici-
pant eandem rationem in ordine ad vnam,
quæ est communis mensura omnium. Vnde
Aristote. 4. physico. text. commen. 119. di-
xit quod illud, quod simpliciter mouetur,
non simpliciter erit mensurabile à tempo-
re, secundum quod quantum aliquod est,
sed secundum quod motus ipsius est quan-
tus. Omnes igitur motus respectu sue quan-
tatis fluentis veniunt in vnam rationem
in ordine, quæ habent mensurari per tem-

Physico.

R R R

pus.

Similiter hanc rationem participant secundum prius & posterius, ut dicit Cōm. in cō & ideo non oportet tempus multiplicari ad multiplicationem motuum. quia tempus, ut comparatur ad omnes motus in ratione numeri numerantis, est vnum, licet res numerate secundum materiam sint plures, sed ut veniūt, in propinquam rationē, qua numerantur, aut numerari possunt, reducuntur ad unitatem, sicut dictum est. Et frā istam solutionem verificatur dictum Alexandri asserentis numerum non esse in rebus numeratis, sed in anima intelligitur. unde numero numerante in actu. Et similiter verificatur dictum Boethi asserentis mensuram & numerum à natura non esse, quia quod numerare & mensurare animæ nostræ est opus & functio propria, verum est esse numero numerante in actu, quando anima per ipsum tanquam per instrumentum facit illam actionem: non autem veritatem habet pro numero numerabili, quod est res numerata, quia ille bene est extra naturā. nam numerus quinaris digitorum manus meæ habet esse extra animam. Et sic intelligitur dictum Auerro. in quarto phy. cōt. 1. quod esse numeri non est in anima omnibus modis, quia tunc esset ens fictum, sicut chimera & hircoceruus: sed habet esse extra mentem propter subiectum propriū, & tale est esse in potentia: & habet esse in anima in actu, quando anima egerit illam actionem in subiecto preparato ad recipiendum illam actionem. Ex quo sequitur quomodo tempus quodammodo est ens naturale & mobile, & quodammodo est ens mathematicum & imaginabile. Nam, quod ad esse in potentia, quod habet extra animam in subiecto proprio, quod est motus, est ens naturale: pro quanto autem anima sumit ipsum in ratione formæ numeri, per quem numerat aliquam partem primi motus, & per illam mensurat etiam totum tempus & motus alios, sic habet esse abstractum in anima, sicut numerus, quo anima numerat decem canes & decem equos. & aliter non potest intelligi. dicit enim Alexander, quod abstractio mathematica in quampluribus locis deseruit scientiæ Naturali. Vnde Aristote. ut supra diximus, isto modo manu duxit nos, ut intelligamus idē esse tempus præsens in omnibus, sicut est idem numerus æqualis in diuersis speciebus numerabilibus. & supra declarans, quo modo sit idem instans in toto tempore, declarauit hoc per similitudinem, per quam

Geometrarum dicunt punctum per se statim causare lineam, & ut diximus, cum tempus sit mensura motus, non potest imaginari, nisi pro quanto comparatur ad quantitatem motus, quæ fuit sibi dimensionem lineæ. etenim non mensurat motum, quod ad partes, quas habet simul, sed quod ad partes, quæ in successione longitudinali consistunt & imaginantur. aliter enim non potest intelligi. Et sic habes, quomodo in definitione temporis cadit motus, quia cadit ex parte, quæ est ens extra animam naturale & mobile in potentia propter subiectum eius, licet forma eius in actu, dum anima facit illam actualem actionem sit in anima numerate. & sic patet quomodo cessante anima in ratione numerantis in actu, tempus non esset in actu, sed solum esset in potentia propter subiectum propinquum, quod aptum est recipere illam actionem. Sed quid si per imaginationē desineret anima, quod ad rationem numerantis in actu & in aptitudine, an aliquo modo esset tempus? Dico quod non. quia forma temporis cum consistat in hoc, quod est numerus motus: numerus autem, in eō quod numerus est, alter est numeratus, & alter est numerabilis, ut et quæ suo modo dicitur relative ad animam: quia numerus numeratus in actu dicitur dependere ab anima numerante in actu, & numerus numerabilis in potentia dependet ab anima numerante in potentia, ut patet in tex. cōm. 1. 31. Sic enim soluitur argumentum Boethi contra Arist. ut dicit Alexander & Themist. in illo loco. Et sic soluitur obiectio Themistij dubitantis quomodo potest idem nunc esse in pluribus motibus. accideret enim vnum & idem accidens esse in pluribus subiectis. & ita vnum & idem dehisceret in plura, & per consequens non remaneret vnum. patet enim quod tempus præsens, quod est passio quedam motus, seu accidens non est in pluribus, sicut albedo, & nigredo. quia per informationē & actualen inherentiā vnum accidens impossibile est esse in pluribus subiectis non comunicantibus. sed dico quod esse temporis ut sumitur ut habet esse in actu, in ratione, quæ est numerus numerans actu, est vnum in actu: & si sumatur, ut est numerus numerans potentia, etiam est vnum in potentia, & sic habet esse in anima numerante, vel actu, vel potentia, proportionabiliter tamen numerus pro rebus numeratis est multiplicatus sicut sunt res numerate. Et ideo animaduerte bene, & considera quod numerus

numerus numerans non est forma absoluta, quæ admodum aliqui existimauerunt: alioquin falsum esset dictum Philosophi, qd anima dempta, quæ est apta numerare, aufereretur tempus, quod est numerus motus. numerus igitur pro rebus numeratis potest esse res absoluta, tamen numerus vel actu numeratus, vel actu numerabilis importat respectum ad animam, vel actu, vel apudtudine numerantem. dicit enim Commentator in 5. metaphys. commen. 18. relatio accidit quantitati, & ceteris prædicamentis. sic enim dicit, qd magnum & paruum vno modo sunt passionēs quanti, & alio modo sunt in capitulo relationis, ut vnum refertur ad aliud. Ex quo sequitur, qd 6. in via sua habet mirabilem difficultatem. imaginatur enim qd tempus comparatur ad primum motum in ratione mensuræ mensurantis eo modo, quo mensurat forma in re. quia vult qd tempus sit passio primi motus, & non sit passio omnium motuum: alios vero motus respicit, sicut numerus respicit numeratum. nam dato hoc, sequeretur qd, si essent plures mundi, essent plures primi motus, & per consequens essent plura tempora simul non communicantia: quod implicat contradictionē, quia multiplicatis subiectis multiplicarentur & passionēs. Et tanto magis augetur difficultas in via eius, quia ipse tenet aliquam consequentiam esse necessariam, licet tam antecedens, quam consequens sint impossibilia ut tenet in casu. 4. phy. cō. 91. Amplius autē cum fm Philosophum tempus simpliciter sit numerus cuiuslibet motus & non vnus, si motus primus mensuratur à tempore sicut à forma, & alij motus ut à numero, rōe æquiuoce est ista mensuratio. Et confirmatur. quia Commentator vult qd in definitione temporis, in qua dicitur qd tempus est numerus motus, ly motus stet pro quolibet motu, & vult quod numerus stet actiuus, quia tempori per se competit mensurare motum contra Themistium, motui autem competit per accidens mensurare tempus. & ita illa definitio esset laborans in æquiuoco. Amplius sequeretur qd primus motus proprie non diceretur esse in tempore, nec secundum totum, neque fm partem. quia motum esse in tempore est sicut mensuratum esse in numero. & est mensurari per tempus, ut dicit Philosophus in 4. physicorū. in tex. commen. 114. & 115. & 117. si igitur tempus ad primum motum non comparatur ut numerus, sed ut passio,

& forma non igitur potest dici aliquo modo ille motus in tempore esse, quod est contra Philosophum. quia Philosophus vult in tex. commen. 114. qd tempus mensurat motum indeterminando quendam motum, qui mensurabit totum, sicut longitudinem cubitus. in 133. in speciali dicit hoc de primo motu. nam quando per aliquam partem temporis mensuramus aliquam partem primi motus, per illam mensuramus totū & etiā totum tps & alios motus, & loquitur Arist. de mensuratione actiua vniiformiter, & sine aliquo discrimine, sicut patet intuitu. Et per vitam meā sunt difficultates perardue, à quibus non nisi solers ingenium potest euadere. Dico igitur glossando dictum aucto. qd ideo dixit tempus esse passionem primi motus, & esse mensuram eius, sicut forma rei, quæ habet definiri per suum subiectum. nam prima ratio temporis consistit in numerato esse prioris, & posterioris primi motus, & secunda eius ratio est, qd est numerus numerans per se omnes motus. & quia propria passio habet definiri per suum subiectum. talem habitudinem, quæ sibi ex suo primo intellectu competit, non habet, nisi cum primo motu. & quia ille est vnus, sic etiam tempus est vnum. postquam autem hæc est sua quiditas, tunc anima vitatur ea in ratione mensuræ mensurantis per motum numeri omnem motum & primum & alios à primo. Vbi aduertit qd tempus respectu primi motus habet duplicē habitudinem, & passionis, & hoc est temporis quiditas ut sit primi motus passio quædam: & habet etiam habitudinem numeri numerantis primo & principaliter ipsum, & secundario alios. Et qd istam habitudinem habeat cū primo motu, patet ex his, quæ scribit Commentator in commento. 132. vbi dicit & debes scire, qd licet tempus sit numerus cuiuslibet motus, non tamen eodem modo, sed secundū prius & posterius, quia numerat alios motus à motu translationis, quia numerat translationem. & si de modis translationis non esset nisi circularis, esset tempus, & de circularibus ille, qui est velocior circulationis, s. diurni motus. ecce igitur qd cum motu diurno, qui est primus motus, habet etiam istam habitudinem numeri numerantis. & ideo differentia illa est intelligenda cum præcisione, quia videlicet cum primo motu habet habitudinem passionis, & hoc sibi prius natura competit: & habet etiam habitudinem mensuræ mensurantis

Solo con-
tradictio-
nis in di-
ctis Auer.

ipsum principaliter, & alios secundario: sed cum ceteris motibus non habet nisi habitudinem numeri ad numerata tantum, & isto modo potest saluari via Com. quomodo tempus mensurat partem primi motus & per illum mensurat totum, & totum tempus, & reliquos motus. Et ex his soluitur aperta contradictio in dictis Auer, nam in com. 132. vult qd tempus cum alijs motibus non habet comparationem, nisi numeri cu numerato, quod non assumitur in definitione numeri: sed cum primo motu habet comparationem, sicut passio cum subiecto, quod ponitur in definitione passionis. Sed tunc contradicit sibi in commen. 102. vbi vult quod in definitione temporis, in qua dicitur qd est numerus motus, ly motus supponit pro quolibet motu, sicut videtur determinare Philosophus in tex. comen. 132.

Solutio. Soluitur. nam quando dixit qd numeratum non ponitur in definitione numeri, exponendum est, sicut subiectum ponitur in definitione passionis: quia numerus numeri non est in numeratus, sicut passio in subiecto, sed est in anima in esse abstractionis. unde bene numeratum potest sumi in definitione numeri numerantis, sicut correlatiuum definitur per suum correlatiuum, & sic animaduerte quod in definitione temporis fitur quilibet motus, sicut numeratum in definitione numeri, vt correlatiuum per suum correlatiuum ex parte, qua dicitur qd est numerus motus. ex parte autem prioris & posterioris sumitur primus motus, sicut subiectum temporis. quia definitio illa dicit quid, & propter quid secundum viam Commenta. vt alias declarauimus. hoc est igitur, quod facit perplexum intellectum, quia tempus ad diuersa comparatum habet varios & oppositos respectus. Ex praedictis autem poteris intelligere qd Commē. etiam habet dicere, qd prima ratio constituens temporis quiditatem sit numerus numeratus prioris & posterioris primi motus. quia, vt ipse concedit in comen. 132. si nullus motus esset nisi localis, & de localibus circularis tantum, & de circularibus ille, qui est velocioris circulationis, & est ille, qui est motus diurni, adhuc esset tempus. & pater quod in illo casu non esset numerus numerans per se alios motus. ab ipsa igitur veritate cogetur dicere, sicut dicit Themistius, quod numerus positus in definitione temporis stat pro numero numerato principaliter, & non pro numero numerantis, nisi secundario. quia Philosophus

in littera dicit illud, unde prius natura oportet tempus esse aliquid formaliter, & deinde quod adueniat sibi ratio mensurandi. sicut vna prius natura dicit aliquid posituum in se, & postea dicit rationem actiuam, per quam mensurat. cum igitur tempus sit & in numerato esse, & in numerare, prius natura est ex numerari, quam per numerare. & connumerare, aut est passio eius, vt dicit Alexander, aut si est de quiditate eius, hoc non est ex principali, sed secundario, vt videtur velle Commenta. nec videatur ubi mirum, quia completus temporis intellectus non ex re simplici dependet propter sui difformem naturam, sicut saepe dixi.

Vigesima nona contradictio est in comen. etiam 132. Compen. dicit tempus non mensurare motum coeli vt numerus, sed bene ad alios motus se habet vt numerus. Huius tamen oppositum dicit in comen. 133. Soluitur quod dictum suum intelligitur cum precisione. quia ad motum coeli tempus habet duplicem habitudinem, & passionis per se consequentis subiectum, & habitudinem numeri & mensurae. sed ad alios motus comparatur solum in ratione numeri. Et sic sedatur controuersia.

Trigesima contradi est in tex 133. Philosophus dicit qd motus alterationis & augmenti & generationis non possunt esse regulares. Sed huius oppositum habetur. 5. phys. tex. comē. 45. vbi dicitur qd quilibet vnus & continuus indifferenter potest esse regularis, & non. Soluitur per Auer. ibidē, qd sermo ibi est de motu, in quantum motus est, & sic alterationi & augmento non repugnat, in quantum motus sunt, qd possint esse regulares. sed vt de facto sunt in rebus sensibilibus secus est. sic dicit Commen. in simili dubio in 6. phys. com. 15.

4. physie.
com. 132.

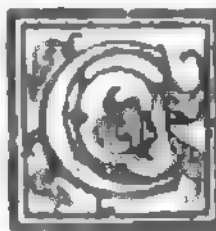
Solutio.

4. physie.
tex. 133.

Solutio.

SOLUTIONES Contradictionum in dictis Arist. & Auerrois,

Super Quinto Physicorum,

Contradictio est in 5. physico, super tex. 7. Aristote. enina scribit quod transitio de non subiecto in subiectum secundum contradictionem generatio est. Sed obuiabam. quia transitio inter contradictoria non fit per medium, sed

5. physie.
tex. 7.

Solutio.

Ad transitio de non esse ad esse per medium fieri solet, ut testatur Philosophus in quinto de generatione animalium capitulo primo. Solutur inter non esse & esse absolute non est medium; & talia sunt extrema contradictionis & generationis: sed inter non esse simpliciter, & esse in actu secundo, quod est esse perfectum, mediat actus primus. & ita Aristoteles dicit aliter transiri ex pura priuatione ad actum secundum per actum primum, qui secundo de anima est, sicut somnus, & scientia: actus vero secundus est sicut vigilia, & sicut considerare. & illo modo Aristoteles loquitur ibi asserens, quod transitio de non esse ad esse per medium fieri solet; quæsiuit enim ibi utrum in prima animalis generatione somnus precedat vigiliam, an vigilia somnum, & asserit, propterea quia somnus talis sua natura esse videtur, ut viuendi, & non viuendi interliminium est, & neque omnino sit qui dormit, neque non sit: viuatur enim potissimum propter sensum, sed, si animal habere sensum necesse est, & tunc primum est animal cum primum contingit sensus, primam illam dispositionem non somnum, sed similem somno putandum est; & ibi vult actum primum mediare inter non esse & esse in actu secundo & perfecto.

9. physico. com. 8.

Secunda contradictio est in commento octauo. Dicit Commen. quod materia non est in loco. Oppositum apparet primo de generatione comen. 27. ubi dicitur quod illud, ex quo aliquid generatur, necesse est ut sit in loco. Solutur materiam non esse in loco per se, sed per accidens: ratione videlicet totius generati, cuius ipsa est pars, quod quidem per se est in loco. Et Philosophus destruit hic materiam non esse in loco, ut est separata à physicis corporibus, ut imaginabatur Antiqui, tamen ut est in physicis corporibus, sic est in loco per accidens: quia locatur ad locationem illius, cui per se debetur locus. Esset tamen hic locus dubitationis in via Commen. an materia sit in loco non ratione totius, sed ratione sui, vel ratione alicuius consequentis ad ipsam. Et videtur quod sic nam stantibus quantitatibus interminatis ceteris ipsi manentibus, videtur quod sibi debetur locus. Nam videtur quod ratio locandi absolute sumatur à quantitate, iuxta illud Philosophi quarto physico. textu comen. 76. Si corpus cubum separatum à qualitatibus sensibilibus ponatur in aqua, tantum cedit

sibi aqua, quanta est sua dimensio. Ad hoc diceretur quod materia sub quantitatibus interminatis considerata ut abstrahit ab omni forma substantiali, & ab omni qualitate sensibili, ut sic non est ens, nisi in anima secundum viam Auerr. 12. meta. com. 14. & ita etiam diceretur esse in loco secundum imaginationem; aut diceretur esse in loco indeterminate: sed quod sit in aliquo loco determinato requiritur quantitas terminata & forma, ad quam consequitur talis quantitas. & sic dicimus subiectum generationis non occupare locum determinatum, & si illud sit materia quanta. Solutur igitur contradictio quod Commen. non dixit quod illud, ex quo aliquid generatur sit in loco per se, sed dixit quod hoc est, aut per se, aut per accidens, sicut dicimus de materia. ecce quod vult materiam esse in loco per accidens. sed quando dixit. 9. physico. comen. 8. quod materia non est in loco, intellexit eam non esse in loco per se. & ista non contradicunt. Aut aliter, non est in loco determinato, est bene in loco indeterminate. Sed prima solutio est magis ad mentem Philosophi, & Commen. primo de generatione tex. comen. 27. sicut videre poteris.

Tertia contradi. est in com. 9. Dicit Com. quod contrarietas, quæ est in loco, latet. & eandem sententiam habet. 8. physico. com. 16. Huius tamen oppositum videtur dicere. 8. metaphysico. comen. 4. & 10. metaphysico. 19. ubi habet quod contrarietas in rei veritate primo inuenitur in eis, quæ sunt in loco, ideo accepta est in definitione contrariorum distantia, cum dicitur, contraria sunt, quæ sub eodem genere posita maxime distant. Respondetur, ut dicit Commen. 4. coeli, com. 38. quod contrarietas, quæ est in forma, & qualitate, & in loco, dicitur æquivoce. quia contraria in qualitate, & in alijs predicamentis sunt solum duo in forma, & sunt vnum in subiecto: sed contraria in loco sunt contraria tam secundum subiectum, quam secundum formam. Et quia de ratione contrariorum est distantia: & plus distant illa, quæ sunt duo in forma, & duo in subiecto, quam illa, quæ sunt duo in forma & vnum subiecto: ideo contrarietas ex natura rei primo competit contrarijs in loco quam alijs contrarijs. Accedit ad hoc, ut dicit etiam Comen. 10. meta. com. 11. distantia in loco est maxima. scilicet centri ad circumferentiam: & ista distantia est causa in contrarietate substantiarum corporum propter istos locos. ideo contrarietas primo reperitur ex materia rei

9. physico. com. 9.

Dubitatio

M. A. Zim. Solut. Cont.

In loco, quàm in alijs contrarijs aliorum prædicamentorum. Et hoc etiam asseruit Cō. 4. phy. cō. 5. dum dicit q. corpora contraria sūm naturam mouentur ad loca contraria secundum naturam. quia loca non solum sunt extrema vnius lineæ rectæ longissimæ, sed & cum hoc sunt cōtraria sūm potentia. res enim, quarum substantiæ sunt similes contrarijs, habent substantias contrarias aliquo modo. ecce quod vult contrarietatem in loco esse causam contrarietatis in substantia, & in qualitate eo modo, quò in substantijs contingit substantiam substantiæ contrariam esse. Et, licet ita sit quòd cōtrarietas primo reperitur in loco, tamen non est notum quòd omne, quòd localiter mouetur, contrarietatem talem habeat. & sic dixit Cōmentator in hoc quinto, cō. 19. & octauo physic. 16. & sexto physic. cōm. 92. quòd contrarietas, quæ est in loco, latet non quia illa lateat quòd sit contrarietas, immo est prima & causa aliarum, & ponitur in diuisione aliorum tanquam notior, sed latet penes hoc, quòd non est notum per se eam inesse cuiuslibet mobili, quòd mouetur motu locali. & sic nulla est contradictio, sicut vides. Sed contra determinationem istam dubitauit subtiliter magnificencia tua. quia tunc non esset vera cōtrariorum descriptio, dicens, contraria sunt, quæ habent fieri circa idem subiectum non simul, sed successiue: modo, si contraria in loco sunt duo in subiecto, & duo in forma, nunquam igitur aliquo modo circa idē subiectum habēt fieri, nec simul, nec successiue. Et ad hoc dixi quòd argumentum tuum demonstrat. nam locus superior vniuersi nunquam fiet inferior. & dixi descriptionem illam verificari de contrarijs in qualitate, non de contrarijs in loco, & dixi cum Auertoi commen. 38. quartu de celo contrarietatem non dici vniuoce, sed equiuoce vel analogice de his & de illis. Aut aliter. aliquid conuenit alicui ratione generis, quòd tamen repugnat eidem ratione speciei, sicut patet sexto physicorum commento decimoquinto & septimo physicorum cōmento secundo.

1. physico.
com. 19.

Solutio.

Quarta contradi. est in com. 19. Cōmentator dicit quòd non fit minus nisi per admixtionem contrarij. Oppositum. secundo celi commento. 15. Solutur. in habentibus contrariam sūm viam Cōmē. remissio per admixtionem contrarij fit, & per oppositum intentio per remouēne a contrario, iuxta illud Philosophi, illud est albi⁹, quòd

est nigro impermixtus. in eadem vto contrario, sicut est lumen, & alia huiusmodi, non est sic. Et ideo Cōm. in cōm 15. 2. de celo iam allegato inquit. & non sequitur ut remissio sit semper ex mixtione contrarij, sicut dixit Alex. in multis locis.

Quinta contradi. est in cōmen. 21. Dicit generationem non esse motū, quia forma est indiuisibilis. Sed oppositum videtur sentire de formis elementorum. 3. celi cō. 67. vbi tenet q. intenduntur & remittuntur. Solutur. de ratione motus duæ conditiones requiruntur. vna q. subiectum sit ens in actu, alia q. forma sit diuisibilis. vnde quinto physicorum probatur ad relationem nō esse motum, & etiam sepeimo physicorum de prima specie qualitatis. Et cōmentator 6. physico. commento 8. probat q. ad sitū non est motus, quia est relatio, & relatio cōsistit in indiuisibili. Requiritur etiā quòd subiectum sit in actu. quinto physicorum tex. commento. 8. Et propter hoc in formis eductis de potentia materiæ, quædam sunt perfectæ, non intensibiles, neque remissibiles, sicut sunt formæ mixtorum: & de illis maxime verificatur dictum Cōmentatoris, q. generatio talium non est motus, quia tales sunt indiuisibiles, id est non successiue acquisibiles, sed per minima acquirantur. Formæ autem elementorum sunt mediæ inter substantiam & accidens secundum Cōmentatorem tertio celi commento, 67. & tales partibiliter acquiruntur, & successiue: tamen earum generatio non est motus, quia subiectum non est ens in actu. Vide quæ scripsi primo physicorum commento sexagesimo secundo.

5. physico.
com. 21.

Solutio.

Sexta contradictio est in cōmen. 22. Dicit Cōmentator q. vltima non sunt in loco, nisi per accidens, non essentialiter. Sed huius oppositum ipse scribit primo de generatione cōment. 19. vbi habet q. lineæ, superficies, & puncta non sunt in loco, neque secundum se, neque secundū accidens. Solutur. aliquid moueri per accidens contingit dupliciter, pure, & non pure. Appello illud moueri per accidens pure, quòd præcise mouetur ad motum alterius, & nullo modo potest per se moueri. & isto modo intelligitur dictū Cōm. hic in cōmen. 22. quando dicit, q. vltima mouentur per accidens, s. pure, quia præcise mouentur ad motum illius, cuius sunt vltima. Alio modo aliquid dicitur non pure per accidens moueri, & est illud, quòd mouetur ad motum alterius, quòd tamen, si separatū fuerit

5. physico.
com. 22.

Solutio.

ab eo

ab eo, ad cuius motum dicitur moueri, poterit per se moueri, sicut motus partis ad motum totius, quia pars separata à toto potest per se moueri, sicut patet. 4. physicorum commento. 32. & quinto physico. commento. 37. Et propter hoc dixit Comentator sexto physico. commento 86. quod motus partis in toto non est motus pure per accidens. Formaliter igitur soluentes, dicamus quod quinto physico. comen. 22. loquitur de accidente puro, primo de generatione. 29. loquitur de accidente non puro. Aut aliter solui potest, quod Comentator primo de generatione loquitur ex sententia Platonis, contra quem arguit ibi Philosophus. Plato enim posuit mathematica esse subiecta corporum naturalium. & quia ipse posuit talia, nedum secundum intellectum, verum etiam secundum esse separata à sensibilibus, videtur sequi ergo talia nullo modo in loco esse, neque per se, neque per accidens, realiter loquendo. in quinto autem physicorum loquitur secundum sententiam Aristoteles, & dicit quod talia sunt in loco per accidens, quia locantur ad locationem sui subiecti, quod est per se in loco. Et ista solutio non est remota à veritate secundum rem ipsam. tamen, sicut dicit Comenta. primo de anima com. 26. vniuersaliter hodie non possumus intelligere opiniones Antiquorum, quia non sunt notæ apud nos.

¶ physico. com. 34.

Solutio.

Septima contradictio est in comen. 34. Dicit Comentator tempus constituere motum. Huius tamen oppositum habetur supra in hoc quinto comento tertio, ubi enumeramus ea, quæ constituunt essentiam motus, non enumerat tempus. Respondetur, quod refert considerare motum in sua quidditate, & refert considerare ipsum, quod ad suam unitatem consequentem ipsum. Et tunc dicimus, quod motus consideratus quidditative constituitur in sui diuisione ex tribus & talia sunt subiectum, terminus ad quem, & terminus à quo. Vnde Com. sic considerauit motum, & Philosophus. 5. physico. tex. comen. tertio, nam ipse dicit ibi, quod substantia motus constituitur ex istis tribus causis existentibus in eo non extrinsecis. & ideo non numerauit motorem, aut tempus, ut ipse habet ibi. Sed consideratio motus, quod ad sui unitatem numeralem, bene concernit unitatem temporis, & motus & sic consideratur motus ab Auerro. & ab Aristotele. quinto physicorum. 34. quando dixit quod ad unitatem numera-

le motus requiritur unitas temporis. & sic etiam considerauit motum in octauo physico. comen. 82. ubi dixit motum proiectorum non esse continuum, sed videri continuum. Et reddens causam dixit. nō. n. vnus est mouens. ubi expresse patet motoris unitatem requiri ad continuitatem, & unitatem motus, quæ tamen non sunt de quidditate motus, sicut patet consideranti.

Octaua contradictio est in 35. comento ad unitatem numeralem motus dicit tria requiri: & hæc sunt unitas subiecti, unitas mobilis, & unitas termini ad quem. Sed huius oppositum videtur. 8. physico. tex. com. 82. ubi habetur quod ultra hæc requiritur unitas motoris. Ad hoc dicitur quod Aristoteles non posuit hic unitatem motoris requiri ad unitatem temporis, quia nondum declaratum est utrum omne motum ab alio sit motum. & ideo tacuit illud differens illud usque ad 2. physico. utrum autem in aliquo casu possit esse vnus motus à pluribus motoribus pertinet ad octauum physico. sed pronunc dimittatur.

¶ physico. com. 35.

Solutio.

Nona contradictio est in eodem comento. 35. & comento sequenti. Quia in hoc comento dicit tria illa requiri ad unitatem motus, scilicet tempus, subiectum & terminum. Sed comen. sequenti solum subiectum & terminum requiri dicit. Nisi esset, quod unitas motus magis intime dependet ab unitate subiecti, cum subiectum motus ponatur in sua definitione, & etiam terminus ad quem, qui est de substantia motus: quia ab ipso sumit speciem, cum non differat ab ipso, nisi sicut imperfectum à perfecto. tertio physicorum comento. 4. motus autem à tempore dependet tanquam ab aliquo extrinseco, & non quidditate per ipsum, idest tempus non est de quidditate eius, sicut dicit Comentator hic in comento trigesimo quinto, quod accidit naturæ motus, quod sit in tempore, non quod motus quidditetur per tempus, idest quidditative constituitur per tempus & ideo tacuit Comentator in comento sequenti tempus, quia solum considerauit motum, quod ad prædicata, quæ constituunt ipsum quidditative licet autem subiectum non sit de quidditate accidenti, sufficit tamen, quod sit de latium quidditatis eius.

¶ physico. com. 35.

Solutio.

Decima contradictio est in comento. 37. Dicit omnem motum continuum esse. Huius tamen oppositum dicit. 3. physico. comen. 6. & 8. physico. comento. 23. ubi habet motum augmentationis non esse continuum.

¶ physico. com. 37.

R R R iij Solutur

Solutio. Solutur. motui, sub ratione, qua motus, non repugnare continuitatem, sicut talpa in quantum animal non repugnat visio: tamen motui applicato ad materiam aliquam sensibilem determinatam statim continuitatem sibi repugnare, sicut est in casu de motu augenti, qui non potest esse continuus, sicut probat Cō. in locis allegatis. nihil autem prohibet unum & idem predicatum uni & eidem rei non repugnare sub ratione comuni, & sub ratione generis, quod tamen repugnabit illi sub ratione speciali, sicut talpa, ut talpa, non potest videre sed ut animal non sibi repugnat. Aristote. autem in hoc quinto physico. & in. 6, considerat motum in communi, non applicando ipsum ad aliquam mobilia determinata. Et ideo omnia, quae verificantur de motu in istis locis, verificantur secundum eius communiter, quae tamen communitatem non repugnat rationibus specialibus aliorum motuum. Vide pro hac solutione in simili Auerrois copiose. 6. physico. commento 15. vide. 7. physico. commento. 2. in simili de celo, in quantum celum, & in quantum corpus.

4. physico. com. 48.

Solutio.

Undecima contradictio est in cōm. 48. Dicit Auer. terminum a quo non esse de substantia motus, sed esse accidens motui. Sed nos oppositum inuenimus in dictis eius supra in cō. 1. huius quinti. Solutur. terminus, a quo dupliciter potest comparari motui. Vno modo absolute & sic est de quoditate motus, cum ponatur in eius definitione. motus. n. fit de affirmatio in affirmatu. Alio modo respectue, videlicet in comparatione ad terminum, ad quem. Et sic terminus a quo est accidens respectu motus in respectu termini ad quem. motus. n. cum termino ad quem identificantur & reponuntur in specie, non autem per terminum a quo. terminus. n. a quo abijcitur. Sumitur igitur hic accidens prout omne illud, quod non est aequum inimum, sicut aliud. & quia terminus a quo non est aequum inimum motui, sicut terminus ad quem, ideo nomen accidentis accepit. & hoc est de mente Cō.

infra in cōm. 49. ubi dicitur quod licet contrarietas in motibus sit tam ex termino a quo, quam ex termino ad quem, magis tamen motus sunt contrarii ex termino ad quem, quam ex termino a quo.

S O L V T I O N E S
contradictionum in dictis
Arist. & Auerrois.

Super Sexto Physicorum.

Contradictio est in sexto physico. in cōm. 16. Dicit Commentator quod exempla, quae adducuntur in literis, adducuntur ut sermo sit manifestior. Huius tamen oppositum ipse scribit. 4. physico. com. 71. Solutur, quod exemplificatio in literis ad duo potest comparari, videlicet ad materiam subiectam, de qua est sermo. & sic talis dicitur esse manifestus sermonis. & isto modo videtur Philosophus plerumque in libro priorum, & in libro posteriorum. Alio modo potest comparari ad exempla consimilia in materia determinata, & sic est minus manifesta. & quia secunda sequitur prima, sic sermo redditur manifestior. Et isto secundo modo loquebatur Commentator. 4. physico. commen. 71. inquit enim & cum dedit exemplum de literis, dedit exemplum de materiis, ut demonstratio sit manifestior. Primo autem modo loquebatur hic, quia dicit quod Aristote. adduxit exemplum in literis, ut sermo eius sit manifestior. quando enim casus ponit in terminis, redditur vixque clarior.

6. physico. com. 16.

Solutio.

Secunda contradictio est in cōm. 41. habet Cōmen. quod transmutatio in substantia est principaliter transmutatio. Huius est oppositum dixit in hoc sexto commen. 12. ubi dixit transmutationem in substantia non esse transmutationem, sed finem transmutationis, sicut vniuersaliter est de qualibet transmutatione indivisibili, sicut habet etiam ipse. 4. physico. commen. 129. ubi habet transmutationem dici aequiuoce de transmutatione per se, & de transmutatione quae non est per se, sed est finis transmutationis. & consimilem sententiam habet ipse. 6. physico. in commen. 45. Solutur transmutatio in substantia dicitur simpliciter & principaliter transmutatio terminatiue, quia terminatur ad illud, quod est simpliciter, & principaliter ens. 7. metaphy. commen. 4. substantia praecedit accidens. Et sic dixit Philosophus primo de generatione. tex. cōm. 11. & 5. physico. tex. cōm. 7. generatio substantiae est simpliciter transmutatio, accidentium vero non est simpliciter transmutatio, sed est aliqua transmutatio.

6. physico. com. 41.

mutatio, & quædam cuiusdam. tamen in ratione motus formaliter sumpti transmutatio in substantia non dicitur principaliter transmutatio, sed est finis transmutationis, nec est motus, sed sequitur motum. Et sic auctoritates contrarie procedunt vijs suis.

6. physic.
com. 41.

Tertia contradictio est in eodem cō. 41. Dicit inter nō ens & ens nihil mediat. Huius tamen oppositū habet. 1. phy. cō. 7 & 8. 12. meta. cō. 11. & 5. phy. cō. 8. de materia. Soluitur. 12. meta. cō. 11. Non ens sumitur tripliciter. Primo, pro illo, quod non habet esse, nec imaginationem. & istud est vere nihil, & solum illud. unde illud, quod non habet esse, nec imaginationem, est illud, quod tripliciter contradicōne, & tale est vere nihil. Nam tale non potest facere vnum per se cōceptum, nec sicut obiectum cum obiecto, nec sicut modus cum obiecto, sicut dicit subtilis doctor in secunda quæstio. Quolibetorum, & Commentato. 4. meteororum commento nono, qui dicit aliquod intelligibile, ponit hoc fundamentum quod opposita non congregantur in simul. Alio modo sumitur pro priuatione existente in prima materia. Tertio modo sumitur pro illo, quod non est in actu. Tunc dicitur quod inter non ens primo modo, & ens nihil, cadit medium: quia talia contradictorie opponuntur, quorum non est medium secundum se inuenire primo post. & 10. metaph. tex. cō. 23. & sic loquitur Commenta. in hoc cō. 41. huius text. Sed inter non ens primo modo, s. inter non ens simpliciter & ens in actu, est bene dare medium. & istud est ens in potentia, talia autem non opponuntur contradictorie. Unde ens in potentia non est vere nihil neque est ens, sicut Philosophus dicit sed mediat inter vtrumque, & sic loquitur Commen. in alijs locis allegatis.

6. physic.
com. 59.

Quarta contradicō. est in com. 59. Scribit Commen. accidentia carnis induci in materia ante formam substantialem carnis. Huius tamen oppositū habet primo cap. de substantia orbis, ubi dicitur quod accidentia consequentia formam sequuntur formam. Accedit ad hoc quod subiectum accidentium est ens in actu. 2. de anima. com. 4. & alibi frequenter. Soluitur accidentia sunt in duplici differentia, quædam in fieri, & talia ab Auertotillis interminata dicitur consueverunt, & quædam sunt in facto esse, & talia dicta sunt terminata. Tunc dicimus accidentia in fieri precedere formam in materia, sed terminata sunt post formam po-

sterioritate nature, non temporis: ut scribit ipse primo cap. de substan. orbis. Replica primo de generatione & corruptione, generatio est transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente ergo videtur quod omnia accidentia fundentur in composito, & per consequens non est dare accidentia precedentia formam in materia. Soluitur. ibidem dicitur nullo sensibili remanente ut subiecto. unde accidentia interminata, licet precedant formam in materia secundum Auera, propter hoc tamen non dicimus ea conuenire in ratione subiecti, sed sunt dispositiones subiecti, quod est materia. Et hoc aduertens Commenta. dixit. 2. de anima com. 4. subiectum forme substantialis, secundum quod est subiectum, est ens in pura potentia: dans intelligere nullam aliam rem habere rationem subiectuam præter ipsam materiam. Replica. tunc ergo accidens remanebit corrupto subiecto, & migrabit de subiecto in subiectum. Soluitur. licet proximum subiectum alterationis sit compositum, radicale autem est ipsa materia, quæ est pars essentialis compositi. non enim oportet, ut inquit Commenta. primo de generatione comen. 1. quod subiectum transmutationis substantialis sit aliud à subiectis aliarum transmutationum: alioquin sublato tali subiecto, remanere possent subiecta aliarum transmutationum: quod est merum impossibile. & sic non est ibi transitus de subiecto in subiectum, quia manet subiectum radicale talium accidentium in aduentu forme, quæ inducitur, sicut manebat in corruptione forme præexistentis.

6. phy. com.
& cō. 86.

Quinta contradicō est in comen. 86. Dicit Philosophus & Comen. quod indivisibile movetur per accidens. Instantia est de polis ipsius orbis, qui omnibus modis sunt immobiles, sicut patet. 2. celi cō. 14. Soluitur. ibidem dicitur quod quies polorum est quies metaphorica, & non est vera quies. Sed ista propositio, in qua communiter dici solet polos orbis immobiles esse omnibus modis, verificatur ad imaginationem Mathematicorum, abstrahentium à motu. Propositiones. n. ipsorum ferè oēs sunt veræ ad imaginationem. 1. phy. cō. 60. Naturaliter tamen loquendo, ipsi poli, siue sint aliquid divisibile, siue indivisibile, moventur per accidens ad motum orbis, in quo sunt formaliter. Et ex hoc patet quod illi, qui tenent intelligentiam esse formam celi, non recte respondet ad argumentum, per quod probatur quod tunc ipsa moveretur per accidens, quia omne, quod formaliter

Instantia.

formaliter est in re mota, sicut forma infor-
mans, vel sicut pars in toto, vel sicut termi-
nus in terminato, mouetur ad motum rei
motæ per accidens. Quidam solēnis doctor
voluit mihi soluere istud argumentum, dā-
do instantiam de polis mundi, qui formali-
ter inexistunt orbi, & tamen non sunt mo-
biles aliquo pacto, neq; per se, neq; per acci-
dens. Sed ego replicaui per authoritatem al-
legatam Auer. in commento allegato. 2. de
celo, & in. 4. phy. cō. 118. vbi habet q; quies
polorū est transumptiua, & fm similitudi-
nē. Et facta replica nesciuit amplius loqui.

S O L V T I O N E S
contradictionum in dictis
Auerrois,

Super Septimo Physicorum.

7. physic.
cōmē. 1. &
cōm. 4.

Dicit Commentator super cō-
mento primo & quarto septi-
mi phys. q; primum motum
in animali est cor. Huius ta-
men oppositum inuenimus
primo de anima commento 37. vbi dicit,
quod sunt pedes. Soluitur principium, &
fons totius sensationis & motus est ipsum
cor: sicut probat Philosophus in. 2. de parti-
bus animalium cap. 10. & in libro de sensu
& sensu. & in. 3. de anima expresse habet cor
esse originale principium omnis motus exi-
stentis in animali, sicut patet in tex. cō. 55.
& in libro de motibus animalium. Et ista
fuit sententia omnium Antiquorum Peri-
pateticorum, quicquid dicant Moderni mi-
scentes, & confundentes opinionem Peripa-
teticam cum opinione Medicorum: videat
Alexandru in paraphrasi de anima: videat
Themistium & Simpliciu in. 2. de anima,
& videbunt, nunquid cerebrum sit princi-
pium motus vel sensus de intentione Aris-
totele, & ei motus attribuitur vt origini &
vt principi: pedibus aut attribuit tanquā in-
strumento, quō ad extra manifestetur, &
executioni demandetur. & sic teneo cum
Aristotele & peritissimis Peripateticis esse
de qualibet sensatione, siue sit sensuum ex-
teriorum siue sit sensuum interiorum, q;
quolibet talis sit à corde, tanquam a radi-
cāli principio. & ista est indubitata senten-
tia Aristotelis: licet Auerro. pro parte, non
ex toto attigerit veritatem, sicut alij an-
tiquiores. Moderni autem in hoc aberrant

manifeste, & non est curabilis egritudo eo-
rum: quia sunt assueri in sermonibus falsis,
& non possunt assentire veris principiis.

Secunda contradictio est in commento
Vndecimo Commentator habet qualitates
sensibiles esse differentias corporum con-
similium. Et tamen oppositum habet ipse
in quinto physicorum commento decimo,
& octauo metaphysicorum commento. 5.
contra Alexandrum. Moderni voluerunt
grauitatem & leuitatem esse formas sub-
stantiales elementorum, moti forte propter
authoritatem allegatam hic ex vndecimo
commento. & ex authoritate ipsius Com-
mentatoris secundo de anima male intella-
cta, commento. 108. vbi habet graue & le-
ue esse substantiam. Sed ista opinio est pu-
tus error, quia quod vni est accidens alteri
non est substantia, in his, quæ vniuocē di-
cuntur. sed grauitas & leuitas elementi est
eiusdem rationis cum grauitate & leuitate
mixti, quod patet ex operationibus essen-
tialibus ipsorum. cum igitur in mixtis sint
accidentia, quomodo in elementis erunt
substantia? ita arguit Commentator con-
tra Alexandrum quinto physicorum com-
mento decimo, & octauo metaphysicorum
commento. 5. Sed dicunt quod rationes Com-
mentatoris, ibi procedunt de alijs qualita-
tibus, non autem de graui & leui. Contra.
Philosophus secundo de generatione. textu
commenti octauo enumerat qualitates ele-
mentorum, & similiter in secundo de Parti-
bus animalium capitulo primo, & ibi po-
nit grauitatem & leuitatem. Amplius, quo-
modo soluetur ratio facta? æque enim ra-
tio procedit de grauitate & leuitate, sicut
de alijs qualitatibus. & quomodocūque sol-
uere volueris, ita soluam pro Alexandro ra-
tionem Auerrois. Amplius, forma substan-
tialis non est sensibilis sensu exteriori: sed
grauitas & leuitas sentiuntur sensu tactus,
sicut patet secundo de anima, tex. cōmen-
to 108. ergo, &c. Soluunt q; forma substan-
tialis est sensibilis à sensibus hominis. Nam se-
cundum Auer. in commen. super libro de
sensu & sensu. homo comprehendit diffe-
rentias rerum, & earū intentiones proprias
quæ sunt in re sensata, quasi medullam de
fructu: animalia autem bruta comprehen-
dunt ea, quæ sunt extra, quasi cortices fru-
ctuum. Sed contra. quia sensus brutorum
etiam sentiunt grauitatem & leuitatem.
nam asinus magno pondere oppressus do-
let quod non esset. nisi grauitatem sensu ta-
ctus sentiret, igitur grauitas est simpliciter
accidens.

7. physic.
cōm. 11.

accidentis sed quaelibet grauitas est vnus & eundem rationis essentialis. si igitur quod vere est, nulli accidit, si grauitas & leuitas in elementis essent formæ substantiales: nõ igitur essent accidentia in mixtis. Multa etiam alia inconuenientia dimitto breuitatis causa. nam tunc substantia substantiæ per se primo contrariaretur, & multa huiusmodi. Dicamus igitur differentias vltimas corporum simplicium esse nobis ignotas, & circumloquimur eas per suas proprietates, & hoc colligitur ex sententia Philosophi in octauo physicorum in textu comen. 32. vbi habet quod, essentia grauis est vbicari inferius, & essentia levis est vbicari superius. & tamen supra. 28. dixit moueri sursum & deorsum esse actiones grauium & leuium naturales. quod non cõugisset, nisi esset verum, quod diximus. & hoc est etiã de intentione Auerro. octauo metaphysicorum comen. 5. & 7. metaphys. comen. 41. Grauitas igitur & leuitas sunt differentie circumlocutionis elementorum, & non sunt vere formæ substantiales illorum, sicut fingunt Moderni. Quomodo autem authoritas Commenta. in secundo de anima soluat, statim patebit in sequenti contradictione.

Solutio.

7. physic. com. 11.

Tertia contradictio est in eodem comen. Dicit grauitatem & leuitatẽ esse qualitates tangibiles. Oppositum habet secundo de anima. comen. 108. vbi dicit quod sunt substantiæ. & 5. metaphys. comen. 18. dicit quod sunt quantitates. Soluitur. formaliter qualitates sunt, sicut dicit Philosophus. 2. de generatione, & secundo de partibus animalium sunt substantiæ, imitatione, & similitudine quod ad modum immutandi sensum. Nam sicut substantia non immutat sensum, nisi medijs accidentibus, sic grauitas & leuitas non immutant sensum tactus, nisi mediante motu: & sic assimilantur substantiæ, & non sunt illæ, sed sicut illæ. In. 5. metaphys. comen. 18. dicit eas esse quantitates secundaria intentione, sicut ipse glossat ibi. nam diuidunt eade diuisione, qua magnitudo diuiditur, iuxta illud Philosophi primo celi in maiori quanto est maior virtus. tamen ipse in se sunt qualitates naturales. Et sic sedatur contradictio.

7. physic. com. 15.

Quarta contradictio est in com. 15. Dicitur rarum & densum esse qualitates. sed quarto phys. 84. dicit quod sunt quantitates. Contradictio ista in quarto fuit soluta, in commento. 84. ideo recurre illuc.

7. physic. com. 20.

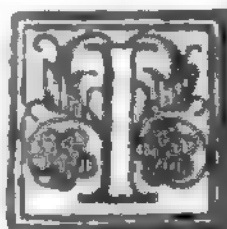
Quinta contradictio est in commento.

vigesimo. Dicit quod scientia dignum est vi sit ad aliquid. Oppositum dicit decimo metaphysico. vigesimo secundo & in predicamentis. vbi habet quod sit qualitas. Soluitur. formaliter qualitas est, & maxime in nostro intellectu. ad eam tamen consequitur relatio ad scibile. 5. metaphysicorum 20. Vtrum autem dictum Philosophi in septimo physicorum. tex. comen. vigesimo, & in Commentato. habeat locum secundum mentes eorum, vel secundum mentem Platonis, non est presentis speculationis. Alio tamen modo potest declarari scientiam esse in capitulo relationis, tam secundum mentem Platonis ponentis nostrum scire esse remanisci, quam secundum mentem Auerrois ponentis unitatem intellectus colligari cum intentionibus imaginatis in intelligendo. Sed ista pertinent ad tertium de anima, nec est opus presentis negotij. nam sufficit nobis magnifice Domine in istis fragmentis intellectum tuum excitare, nec opus est calcaria subdere sponte currenti.

Solutio.

SOLUTIONES contradictionum in dictis Arist. & Auerrois,

Super Octauo Physicorum.

N octauo phys. comen. 2. est contradictio de opinione Anaxagoræ, & 1. phys. com. 32. Sed quia in primo phys. comen. 32. fuit soluta, ideo non oportet eam hic repetere.

8. physico. com. 2.

Secunda contradictio est in comen. 4. Dicit Auerro. q. si materia esset denudata ab omni forma non posset aliam formam recipere. Huius oppositum videtur quinto physicorum tex. comen. octauo vbi dicitur, quod materia, secundum quod est ens in pura potentia, est subiectum recipienti formæ, quæ per generationem inducitur. Aliqui ex Antiquis, quos multi Moderni imitantur, tenent formam corporeitatis de intentione Auerro. & sic tenendo viam istam diceretur quod Commenta. dixit hic quod, si materia esset denudata ab omni forma, & præcipue à forma ista corporeitatis de predicamento substantiæ, tunc vique non posset aliam recipere: quia talis forma est necessaria, tum quia, vt dicunt, omnes formæ educuntur de potentia eius, tum quia est dispositio materiæ ad hoc, vt ipsa

8. physico. com. 4.

Digressio de formæ corporeitatis. Materialis opinio.

ipsa

ipsa recipiat formas speciales: Nam, cum materia maxime sit à formis remota, oportet materiam necessario disponi per talem formam generatam imperfectam: cum etiam propter perpetuitatem dimensionum interminatarum, quæ sunt materie ceteræ, nullum enim accidens videtur habere perpetuitatem, nisi propter formam: & ideo videtur quod talis dimensio fundetur in materia mediante forma corporis de prædicamento substantiæ sibi coterminata. Atribuunt hanc opinionem esse Auerro. indubitanter, quia tertio celi commen. 61. ubi Arist. in littera habet. oportet autem fortasse sensibilibus sensibilia, sempiternorum vero sempiterna, corruptibilium autem corruptibilia esse principia. Commenta. glossans illa verba. inquit quod hoc habet veritatem de principiis propinquis, & non remotis rerum sensibilibus: quia talia non sunt sensibilia, sicut sunt prima materia & prima forma, per primam autem formam, ut dicunt non potest intelligi, nisi forma corporis. non enim dimensio est principium substantiæ, quia illa est accidens. item talis est sensibile commune. Amplius Commen. 2. physic. commen. 15. exponens quomodo forma dicitur privatio, dicit quod privatio existens in prima materia est quasi forma materie, & non est pura privatio. hoc autem non videtur posse intelligi nisi de forma corporis substantiali: quia illa non est simplex privatio, sed est quedam generatis privatio, de quo omnes forme educuntur. Amplius Commen. 7. meta. com. 29. reddens causam, quare quedam generantur ab arte tantum, & quedam à natura & arte, dicit quod in illis, in quibus est pars potentie naturalis similis artificio, illa possunt à natura generari. & ab arte, sed illa, in quibus non est pars potentie naturalis similis artificio, talia generantur ab arte tantum. videtur igitur generatio rerum naturalium præsupponere aliquam promptitudinem in materia: ex qua educuntur. & hæc non potest esse nisi forma substantialis corporis. Amplius ratione probatur sic dimensiones secundum Auerro. remanent eadem in genito & in corrupto, tunc quæro vel secundum rem est ista remanentia, vel secundum rationem. Si secundum rationem, tunc non erit nisi secundum speciem. quod tamen Auerro. negat, quia ponit eas remanere eadē numero. Si autem secundum rem remaneat, tunc oportet ponere formam substantialem coterminatam materie, per quam illa semper remaneat, vel oportet materiam secundum esse rea-

le non dependere à forma, quod est contra Auerro. 12. metaphysic. com. 14. Nos autem & Impugnatio. si meminimus construxisse specialem questionem super additionibus nostris questionum metaphysicorum Iohannis de Gandaui, tamen hic aliqua tangam, quæ ibi prætermitti contra istam viam. Et, quia omnis contradictor amore veritatis in primis excusandus est, cum suppositione taliter optinatum mihi videtur quod illa nunquam fuerit opinio Auerro. nec Arist. sicut patet ex discursu Philosophi in. 1. physic. & in. 2. de generatione ubi detestatur Antiquos ponentes subiectum generationis esse aliquid habens formam. si enim hoc esset, cum quolibet formam consequantur accidentia, per quæ sentire possit, tunc accideret subiectum generationis esse sensibile, quod est contra sensum. Et ista via procedens Philosophus posuit subiectum generationis esse ens in pura potentia, non habens aliquam formam substantialem coterminatam, neque genericam, neque specificam. forma enim generis, & forma speciei una est, & eadem apud ipsos, quia tales de una & eadem re per se prædicantur. Ita enim probatur. 4. met. text. com. 3. ens & unum eandem naturam significare, quia de eadem re per se prædicantur. Et ideo deffinitio generationis, primo de generatione. 23. dixit quod generatio est transmutatio totius in totum, nullo sensibili remanente, ut subiecto, quod non dixisset, si opinatus fuisset materiam esse corpus. Immo designat Antiquos hoc opinantes. Nec aliquis locus est in Auerro. ubi ponat talem formam: immo reprehendit Avic. hoc opinantem in. 1. physic. 63. & 1. cap. de substantia orbis, ubi dicit quod Avic. fuit opinatus quod eadem est dispositio dimensionum interminatarum, & terminatarum, quod non dixit, sicut male glossavit Iohannes, & sequaces, quia Avic. posuerit illam formam in materia specifica. Commenta. autem ponit eam genericam, quia nulli Avic. dixit istam facultatem manifesti erroris, sed illud dixit, quia secundum Avic. quantitates interminatæ fundabantur in composito ex materia & forma corporeis, sicut fundantur quantitates terminatæ. & in hoc discrepat Commen. ab ipso, quia secundum ipsum fundantur in prima materia sine aliqua forma ibi præexistente. Mirum, profecto mirum, quomodo Auerro. ponat istam formam, & tamen in libro de substantia orbis, & præcipue in. 1. cap. ubi investigat omnes dispositiones materie, nullam faciat mentionem de tali forma substantiali.

ubi postquam conelusi materiam esse ens in potentia ad omnes formas, statim subdit quod primum, quod accidit materię, est trina dimensio: quomodo igitur pretermittit formam substantialem preexistentem, nullam de ea mentionem faciens? Auctoritates autem adductę non sonant hoc. quando enim, 3. cęli cō. 61. dixit principia rerū sensibilibus esse sensibilia, loquēdo de propinquis & non de remotis, sicut est prima materia & prima forma, dico q. hoc est verum, sed per primam formam non intellexit formam corporis substantię, quia utiq. illa sensibilis esset, cū sic dimensionata quantitatibus. Vnde mirum est quomodo isti, ad pauca respicientes, dicant Cōm. non posse intelligere dimensiones, quia illę sunt sensibile cōmune, cū tamen hoc idem retorqueri possit contra eos de forma corporis: quia saltem erit sensibilis ratione dimensionum, quę in ea fundantur fm ipsos. & ideo, si dimensiones istę sunt sensibiles, ut dicunt, contingeret formam corporeitatis esse sentibilem ratione ipsarum: quod ipsi negant. accedit ad hoc, q. cum forma generis non sit re distincta a forma speciei: & cū formę speciales sint sensibiles merito suorum accidentium: utiq. & forma illa sensibilis appareret. Dicamus igitur primam materiam esse insensibilem, quia fm se nullam formam habet, per quam sentiri possit quia illud, quod sentitur, est in actu. quia aut materia non est in actu per aliquam formam, non est sensibilis: quantitas etiam interminata, quatenus interminata, est ens potentiale, & utiq. ipsa sentiri non potest. Et ideo dicit Cō. q. materia, ut est denudata ab omni actu, est ens rationis: quia solus intellectus sic potest intelligere eam in actu secundo, q. non sit forma, nec formam habens, per primam autem formam Cōmen. intellexit Deum gloriosum, qui etiam sensibilis nō est. dicitur enim esse principium remotum sensibilem, & prima materia, iuxta illud Auer. 12. meta. cōm. 13. omnes proportionēs & formę sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore. Et hoc confirmatur auctoritate eiusdem. 12. meta. cō. 6. ubi glossans dictū Alexandri dicentis Naturalem sumere a Diuino principia substantię, quę est in motu, dicebat quod illud habet veritatem de causa formali & finali, non de causa materiali & mouente. Vnde dicimus nos quod prima principia remota rerum sensibilibus sunt prima forma & prima materia, ta-

Opinio
propria

men prima materia a Philosopho Naturali consideratur, sed prima forma consideratur a Diuino. & hoc etiam est de intentione ipsius Auerro. 1. phys. cōmen. 69. ubi glossans dictum Philosophi, enumeratis ibi tria principia rerum naturalium, s. materiam, formam, & priuationem, ponens differentiam inter materiam & formam, inquit. entia habent aliud principium a subiecto, & est forma. sed primum principium in hoc genere, s. in genere causę formalis non potuit sciri in hac scientia, sicut primum subiectum. Et hoc idem dixit Philosophus ante ipsum in. 1. physico. ad finem, ubi postquam egit de prima materia dicit. De principio aut fm formam, utrum vnū, aut plura, aut quot, aut quę sunt cum diligentia Philosophię primę est determinare. Si igitur entia naturalia haberent formam corporeitatis tanquam primam, illa utiq. a Naturali consideraret. Non aduertunt Moderni q. aliud est Naturalem considerare quatuor genera causarū, & aliud est ipsum quatuor prima genera causarum considerare. prima enim vera est, & secunda falsa. nam duo prima causarum genera considerat Diuinus, s. primam formam & primum finem. & duo prima considerat Naturalis, s. primam materiam & primum mouens. ipsa autem prima forma, quę a Diuino consideratur, non est forma corporeitatis. nam fm Auer. prima forma est idem subiecto cū primo fine & primo mouente. Et hoc est, quod dixit egregie Cō. noster. 7. metaph. cōm. 5. quod prima quęstio, quę incepit in scientia Diuina, perducit ad cognitionem primę formę & vltimi finis: sed prima quęstio, quam incepit in scientia Naturali perducit ad sciendum primā materiam, & formas naturales, & primum motorem. Idem confirmat in eodem. 7. meta. cōm. 9. ubi expresse habet q. Naturalis potest deuenire ad cognitionem primę materię, non autem ad cognitionem primę formę. & ibi dat rationem istius, sicut poteris videre. Idem habet ipse. 3. meta. cō. 3. & 4. meta. cōm. 1. ubi habet q. hæc scientia considerat de nobilissima causarum, s. de prima forma & de primo fine. Nunquam igitur primam formam appellauit Cō. corporeitatis formam. immo ubiq. locorum, ubi loquitur de prima forma, dicit eam a Diuino considerari, & dicit illam esse eandem subiecto cū primo fine & primo mouente: quę de forma corporis minime verificari possunt. Ad aliam auctoritatem

Cōm. 1.

M. A. Zim. Solut. Cont.

Commen. 2. phys. com. 19. dico quod per priuationem ibi non intellexit formam corporeitatis. si enim illa daretur, non dixisset Comen q. est sicut forma materie, sed dixisset q. est forma materie. sed per priuationem intellexit ipsammet priuationem materie, quæ connotat aptitudinem: quæ aptitudo est suamet potentia; per quam omnium formarum est capax: & merito illius aptitudinis, quæ est aliquid ex natura rei, priuatio materie non est simplex priuatio, ita q. sit purum nihil. & talis priuatio est quasi forma materie. quia, ut dicit Commentator. 7. metaphys. comen. 60. exponens dictum Philosophi afferentis quandoque fieri questiones per quare, quærentes de materia, ista natura est, ista, cuius quiditas, & forma est recipere omnem formam. quid clarius potuit inueniri, bone Deus, in Auer. per quod possemus ipsammet per ipsammet exponere? Ista igitur est forma materie, ipsam nullam habere formam, & ipsam esse receptivam omnium. Et hoc voluit eum dicere primo cap. de substan. orbis, dum dixit q. natura materie substantiatur per posse, & q. potentia est differentia substantialis materie. ecce quomodo verum vero consonat ex omni parte. Ad aliam authoritatem Commen. 7. meta. cō. 20. dico q. ibi ponit differentiam inter res artificiales & naturales in hoc, quia formæ artificiales non sunt in potentia materie sicut Auer. non. n. materia habet inclinationem naturalem ad tales formas, sed tales inducuntur ab extrinseco motore, ut testatur ipse. 3. de anima com. 18. Et ista est ratio, propter quam ipse dixit in. 8. meta. com. 11. q. solum in artificialibus est possibile; quod stante unitate materie potest esse diuersitas formarum propter diuersitatem materierum. sed in rebus naturalibus non est hoc possibile, quia dantur materie proprie propriis formis. & ideo res illæ, in quibus est pars potentie naturalis similis artificio, possunt induci à natura & ab arte simul. sicut est de Medico, qui est minister nature, ut testatur Galenus 3. technis. tex. comen. 29. ubi dicit. Omnium autem eorum natura operatrix, medicus vero minister. & Auer. prima sen. quarti tracta. 2. cap. 8. Curans, sicut sciuit, est virtus, non medicus: quoniam medicus facit peruenire instrumenta ad virtutem. Dicamus igitur q. ad hoc q. aliqua forma inducatur à natura, vel à natura & ab arte simul, est necessarium in subiecto esse aptitudinem naturalem ad talem formam: & non oportet

aliquam formam corporeitatis ponere, sed sola potentia materie ad hoc sufficit, et qua omnes formæ educuntur ad actum. in quibus autem ista promptitudo deficit, illa bene ab arte tantum induci possunt, sed à natura minime. Et huic testatur experientia dicunt namque Medici, q. Ethica tertie species est incurabilis. & q. si ad eam esset ingenium, esset ingenium ad mortem: ut dicit Auer. in prima quarti in cap. proprio. Et propter quid est non est propter aliud, nisi quia in tali corpore est corrupta omnis potentia, & omnis virtus, & complexio, per quam corpus inclinabatur ad sanitatem, sicut dicit plusquam Cō. cō. 38. 1. technis, & quia inductio sanitatis necessario requirit talem naturam promptitudinem, hinc est q. ad eam nullum valet artis ingenium. Formæ vero mæ artificiales non requirunt in subiecto talem inclinationem. subiectum. n. potius inclinatur ad oppositum, cum ut in pluribus tales formæ inducantur cum diuisione, & incisione & remotione partium subiecti: quæ oia attestantur corruptioni, aut saltem est in potentia neutra respectu talium; sicut dicit Subtilis doctor in. 2. senten. distinctione. 18. quæst. unica, & hoc in casu, quo tales formæ non inducuntur contra inclinationem naturalem principij passivi. Ad rationem autem eorum, quam reputant demonstrare, respondetur, cum quaeritur an dimensio interminata remanet sicut rem, vel sicut ratio nem, dico q. remanet una numero, eo modo, quo materia seclusa omni forma dicitur una numero: & ut sic est ens rationis, 12. meta. cō. 14. ista autem unitas numeralis est priuatiua, sicut est unitas materie. nam sicut materia dicitur una numero, quia non habet aliquam vnā formā numero, per quam sit hæc, sed est in potentia ad omnes formas: ita pariformiter dicendum puto dimensionem interminatam esse vnā numero, pro quanto non habet aliquem vnum terminum, per quem sit terminata, sed sicut est indifferens ad omnes terminos. Et, quod dicitur q. perpetuis ista requirit aliquam formam substantialem in materia, per quam ipsa materia perpetuo sit sub tali dimensione, nego argumentum. quia alia est dispositio accidentium terminatorum, & alia est interminatorum. accidentia terminata bene præsupponunt formam in materia, non autem interminata. Vnde in hoc discrepat Cō. ut supra dixi ab Auer. q. Auer. creditur vnā, & eandem dispositionem esse utrorumque accidentium, q. videlicet talia in composito ex materia

matéria & forma fundarentur. & ideo pos-
sunt in materia ante dimensiones intermi-
natas formam corporeitatis substantie. Et,
si hoc esset, ut inquit Cōmen. tunc forma il-
la esset indiuisibilis, & non haberet diuisio-
nem per suum subiectum, & ipsam esse
æternam. & ipsam non habere contrarium
sibi succedens in eodem subiecto. Et, si ita
esset, tunc nullam aliam formam sibi reci-
peret, præter istam sibi primam. Et nequis
credat me somnare ista, decreui adducere
verba eius formaliter, in primo cap. de sub-
stantia orbis, inquit. n. sic. Vnde putauit Auic.
q. dispositio trium dimensionum existen-
tium in materia simpliciter, si non termina-
tū est dispositio dimensionum termina-
tū in ea, & declarans hoc subdit, qua-
propter dixit, necesse est primam formam
existere in prima materia, antequā dimen-
siones existant in ea. ecce q. non dicit, ut di-
cunt Moderni q. Aui. posuerit illam formā
specificam. & ideo reputauit q. eadem est
dispositio vtrorūque sed quia putauit q. di-
mensio interminata fundari in composito
ex materia & forma corporis, in hoc di-
cit esse conuenientiam. Vnde etiam ipse
Aui. in. 2. sue met. cap. 4. de prioritate for-
mæ ad materiam, dicit materiam non de-
pendere à forma, in quantum est forma spe-
cie designata in suo esse, sed solum à forma
in quantum est forma. cū igitur forma cor-
poris sit illa, à qua dependet in suo esse, si-
cut patet per ipsum cap. 2. illius secundi, se-
quitur q. illa sit generata. Et hoc idē habet
ipse in illo loco, si ponderetur bene verba
eius. Mirū, profecto mirum, q. Aui. qui fuit
adeo perfectus Logicus teste suo aduersario
3. de anima cōm. 3. o. ignorauerit corpus de
prædicamento substantiæ esse genus, &
non speciem specialissimam, cum tū om-
nes Socratici hoc sciant. & videant Aui. 1.
sufficiat sue cap. 2. & videbunt errorē
suum. Auer. postea in illo loco impugnāt
Aui. & sua verba sunt ista. Ex quo accidit
ei multa impossibilia. quorum vnum est,
formam non diuidi per diuisionem mate-
riæ, quapropter non recipiet diuisionem: &
ipsam esse æternam non diuisibilem per di-
uisionem sui subiecti, & ipsam non habere
contrarium sibi succedens in eodem subie-
cto, q. si ita esset, tunc materia nullam reci-
peret formam præter istam sibi primam.
hec ille. Patet autem omnia ista inconue-
nientia sequi contra Auer. si ipse ponat talē
formam, vel sub ratione generis, vel sub ra-
tione speciei, & ideo erubescant Moderni

imponere istum errorem tūto Philosopho,
cū ipse oppositum sentiat vbiq. vnde & 1.
physi. cō. 63. & 1. cap. de substantia orbis. &
12. meta. cōm. 14. oppositum tenet. Reuer-
tamur igitur eō, vnde diuertimus, & dica-
mus Auer. non sibi contradicere. vnde di-
cta sua vera sunt in hac materia, nam quan-
do dicit q. si materia esset denudata ab om-
ni forma, non posset aliam recipere, hoc ve-
rum est, nam sibi ipsi & Arist. alteratio
est necessario ad generationem. & quia sub-
iectum alterationis proximum est ens in
actu, tunc materia nuda nō posset alterari.
modo, si alteratio esset impossibilis vbiq; & im-
possibile est generatio, & e contra. 1. de gē. tex. cō.
1. in. 4. aut phy. dicit materiā non recipere
in ratione subiecti formam, ut est ens actu,
sed ut est ens in potentia, bene tū materia al-
terabilis est, ut ens actu. & si non esset alte-
rabilis ut ens actu, neq; etiam suscipere pos-
set formam ut ens in potentia, propter es-
sentialē ordinem & concomitantiam exi-
stentē inter ista. & sic sedatur contradictio.
Rursus autē Modernorū nulla est, quia, ut di-
ctum est, materia dependet à forma substā-
tiali, quōd ad esse accidentium in ipsa, prout
talia terminata sunt, terminus. n. est a for-
ma, sed non dependet à forma in esse acci-
dentium interminatorum in ipsa, prout ta-
lia interminata sunt à forma, quia ut sic ma-
teria per suammet quidditatem, seu naturā
substernitur talibus accidentibus, quatenus
sunt interminata, cū interminatio sit à
materia. Et ideo materia non indiget for-
ma pro inhærentia accidentium intermina-
torum, in quantum interminata sunt, nisi
per accidens, in quantum identificantur ter-
minatis, non autem ut ratione distinguunt
ab illis, & hoc non viderunt Moderni.

Tertia contradi. est in tex. 10. Dicit Phi-
sophus q. solus Plato generat tempus Huius
tamen oppositum manifeste deducitur ex
his, quæ scribuntur in. 12. primæ philoso-
phiæ in tex. cōm. 3. c. vbi dicitur q. Leucip-
pus, & Plato semper dicunt motum exis-
tisse, sed tempus apud Platonem nihil aliud
est nisi, motus, & reuolutio totius, comple-
ta, ut dicit in. 4. phy. in tex. cō. 93. patet autē
q. si posuit motū esse æternum, q. posuerit
etiam tempus esse æternum. Propter quod
quidam defendentes Platonem dicunt nō
dissentire in sensu ab Arist. vnde dicunt
Platonem tenuisse mundum & motum es-
se æternum. sed ideo dixit mundum gene-
rari, quia partes mundi præcedunt natu-
ra ipsū non tempore, ut scribit Cōmen.

Solutio p
positæ cō-
tradictōis

M. A. Zim. Solut. Cont.

In. 1. celi cō. 105. & 106. & si ita esset, Arist. non dissentiret à Platone in hoc. Alexander autem, ut recitat Simplicius in secundo de celo & mundo, est alterius opinionis, & etiam Cōmenta. quod fuit discordia vera in hoc inter Platonem & Aristotelem, & rationes Aristote. procedunt contra Platonē in hoc sensu, q̄ Platonē opinabatur tempus esse vere generatum, & etiam mundū.

Solutio. Vnde ad propositā contradictionē secundum viam istorum istō modo est respondendum. nam Plato bene posuit motū inordinatum fuisse ab æterno. elementa. n. secundum Platonem ante mundi generationem mouebantur motu in ordinato, sed Deus deduxit illum motum ad ordinem vnde in generatione mundi ex elementis, simul dixi cælum factum fuisse, & ipsum tempus, ut dicitur in presenti tex. Accidit autem Platoni, ut deducit bene Philosophus & Cōmen. 12. metaphysico. cōmen. 30. ut motus violentus sit prior naturaliter motu natura, & sequitur ut priuatio sit natura prior habitu, quia posuit motum inordinatum æternum esse, sed motum ordinatū posuit esse factum, inordinatio autem est priuatio ordinationis. & ex hoc sequitur in via Platonis motum & mundum vere fuisse genitum in tempore. nam quod deducitur de priuatione ad habitum non potest deduci nisi per veram transmutationem, & generationem temporalem & hoc est, quod pulchre notauit Cōmenta. aduersus illos, qui volunt defendere Platonem illo modo predicto. inquit enim in cōmento. 105. in primo celi quod Plato male fecit in ponendo mundum esse generatum, sed non corruptibilem. hoc enim cū difficultate intelligitur de generatione, & maxime cum dixit quod efficitur ex non ordine in ordinem. & ideo ibidem cōmen. 106. dicit quod illud, quod innatum est reperiri in tempore, non inuenitur sine tempore: & quod non est natum inueniri in tempore, non habet prius & posterius, nisi secundum esse. quod est de lineis cum figura, & magis de rebus abstractis. quoniam, si aliqua generatio fuerit ex rebus non temporalibus tunc illæ res non erunt priores, nisi in esse tantum. si igitur intendebant, cum dicebant mundum esse generatum quia est ex causis prioribus in esse, erit verum, sed verba eorum non compatiuntur hoc, aut ergo peccant, aut hoc deuiat à veritate, aut male docent. Et si cupis late videre impugnationem istius opinio-

nis, vide Auero. in tertio celi in cōm. vigesimo quinto, contra Themistium, qui illo modo conabatur defendere Platonem, Ecce mihi fuerit ostendere tibi locum, cupio enim quod ad eius fieri potest breuis esse.

Quarta contradi. est in cō. 20, Dicit Cō, q̄ non inuenitur aliqui d. moueri ex se, nisi in motu locali. Huius tamen oppositum dicit. 2. de anima. cōm. 30. de animalibus, & plantis, quod ad nutritionis motum. Solutur. in simplicibus habet locū dictum fuisse, sicut ipse glosat seipsum. 2. physico. cōm. 1. fallit autem in mixtis, præcipue perfectis, sicut sunt plantæ & animalia. talia enim ab intrinseco possunt alterari.

Quinta contradictio est in tex. 23. Scribit Philosophus & Cōmen. q̄ non est necesse si una collectio guttarū operatur in lapide primam operationem, quæ apparet in actu in alio tempore, ut illæ guttæ faciant medietatem illius operationis in medietate temporis, aut partes illarū faciant partem illius operationis. Huius tamen oppositum inuenimus in septimo physicorū in tex. cōmen. 36, vbi ostenditur quod si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliquod spaciū in aliquo tempore, quod dimidiata potentia mouet medietatem mobilis per medietatem temporis. Nisi esset q̄, ut scribit Alexander, modus considerandi mathematicus in multis deseruit Philosopho Naturali. quia igitur Aristot. in. 7. phys. loquitur de motu secundū generalem sui cōsiderationem, sic multa s̄m inuaginationē tibi competere possunt, quæ tamen non competunt tibi applicato ad determinatū subiectum per formam naturalem, quæ est ratio fortitudinis & terminationis, ita in simili scribit Cōment. in. 6. phys. cō. 15. & 5. physico. cōmen. 45. & hoc concordat dicto Cōmenta. ibidem in cōm. 36. cum dicit, & cū diuiserimus motū in duas medietates, & similiter motorem: tunc proportio motoris, quæ est medietas, ad motū, quod est medietas, erit sicut proportio totius motoris ad totum motum, ut vniuersaliter declarauerunt Geometre, & consimilem dicendi modum de illis proportionibus dicit in cōm. 38. Solutio igitur contradictionis in hoc consistit, q̄ sermo eius in. 7. phys. verificatur s̄m vniuersalem considerationem motoris, quæ est s̄m inuaginationem. ut est in corpore mobili absolute. sed in. 6. phys. sicut loquitur de motu augmenti, & de motu alterationis, & de cauatione lapidis,

8. physico
com. 20.

8. physico,
tex. 23.

Solutio.

qui

qui sunt motus applicati ad determinatum subiectum determinatum per formam. & sic in talibus est deuenire ad vnum in actu, quod totum simul acquiritur, unde etiam ibi consideratur motus, & transmutatio non ut sunt in tempore absolute, quia talis diuisio est in potentia, & vadit in infinitum. & sic de hoc fuit consideratum in 6. phys. ubi fuit dictum quod in motu & transmutatione non est dare primum. sed in 8. phys. in loco allegato loquitur de motu & transmutatione, ut sunt in quanto & quali, & ubi. & ista diuisio est in actu, & est finita, & sic est dare primum in actu. similiter ibi considerantur tales motus, ut proueniunt a motore naturali, qui est huius virtutis, unde Commen. ibidem dicit non enim sequitur in alteratione, si diuiditur alteratio in infinitum, ut propter hoc etiam alteratio diuidatur in infinitum, in quantum sit ab alterante. quod ideo, ut mihi videtur, appositum Commen. quia aliud est considerare alterationem, in quantum alteratio, & aliud in quantum prouenit ab alterante. nam alterans agit per formam & virtutem naturalem, quae sunt terminatae necessario, ut patet. 2. de anima contra Empedoclem de motu augustinus. Commen. 4. omnium natura constantium, &c. Et ideo subdit Commentator. ibidem, quod prima pars, quae sit ex alteratione, est determinata necessario, & alterans agens ipsam est determinatum. & si prima pars, quae sit ex transmutatione, non esset determinata, & agens transmutans ipsum non esset determinatae virtutis, tunc omnia, sicut illi fingunt, essent in continua transmutatione, & contingeret ut inter duas transmutationes sensibiles non esset quies media.

Physico. 1.24. Sexta contradictio est in commen. 24. Dicit plures qualitates transmutabiles non recipere magis & minus. Huius tamen oppositum habet. 5. phys. comen. 19. & 12. & 10. metaphys. comen. 23. Nisi esset quod illud intelligitur secundum actum. aut forte loquitur de qualitatibus transmutabilibus per accidens. qualitates enim, quae per transmutationem per accidens acquiruntur, non oportet quod recipiant magis & minus, sicut est de secunda specie qualitatis. 7. physico. comen. 20. & 5. metaphys. comen. 19. similiter qualitates quatuor speciei non recipiunt magis & minus, sicut patet. 7. phys. comen. 15. & 16.

Physico. 7. Septima contradi. est in tex. 27. Arist. diuidit motum per se in illud, quod mouetur

ex se, & per principium intrinsecum existens in eo, ut habentia animas, & in illud quod mouetur ab alio, id est a principio extrinseco, ut sunt inanimata. & talia, ut inquit Philosophus, quae mouentur ab alio, dupliciter moueri possunt, natura videlicet, & extra naturam. extra naturam mouentur ut terra sursum, & ignis deorsum: natura vero ut ignis sursum, & terra deorsum. ubi patet de intentione Arist. & Commen. fuisse, graua & leuia moueri ab extrinseco. Cuius tamen oppositum scribit Commen. in infinitis locis, ut. 2. phys. comen. 1. & 3. & 7. phys. co. 2. & 3. coeli comen. 28. & alibi infinites. Dicimus nos istam fuisse Arist. indubitatam sententiam, qui in questionibus arduis, & difficilibus, ut inquit Themo. in. 1. de anima loquitur secundum proprietatem sermonis, & non per metaphoras. in hoc. n. ipse in plerisque redarguit Platonem. Dico igitur, quod proprie illud dicitur motum per se ex se, quod apparet moueri ab aliquo principio intrinseco, nullo motore extrinseco sensibiliter mouente & sensibiliter concurrente ad talem motum. hoc autem est animalibus proprium, quia videntur post perfectam quietem a principio intrinseco moueri, non apparente aliquo extrinseco motore sensibiliter excitante, aut mouente illa. & hoc proprie apud Graecos dicitur motum ex se per se. tale autem non videmus accidere in aliquo inanimatorum, sed semper videmus quod aliquid exteriorum mouet ipsa. si enim moueantur de potentia accidentali, concurrunt remouens prohibens. & si mouentur de potentia essentiali, concurrunt generans. Et ideo cum hoc fundamento procedens Arist. obclaudit graua & leuia in 8. phys. & etiam in 4. coeli & mun. esse de numero eorum, quae mouentur ab extrinseco motore. Unde Commen. in 4. coeli & mun. in comen. 25. inquit. In hoc capitulo vult perficere sermonem de modo motus elementorum, & ostendere quo mouetur, & determinare quod non mouentur ex se in rei veritate, sed ex extrinseco. Et hoc clare elicitur ex verbis text. ibi. ubi Arist. post longam perquisitionem finaliter obclaudit. & mouet etiam & quod a principio fecit, et id quod subtraxit, aut ubi reuertit, quemadmodum dictum est in primis sermonibus, in quibus determinauimus quod nihil horum ipsum seipsum mouet. ubi expresse & clare patet utrobique, & in 8. phys. & etiam in 4. coeli istam sine dubio fuisse Arist. sententiam, quod graua & leuia, & vniuersa haec omnia inanimata sunt de numero moto-

Solutio.

nam per se dicitur procedere ab alio, sed ab
exteriori. Et dicitur ut bene notat Averroes
in com. 1. 7. ut videtur de philosophia naturalis
secundum & contrarietatem motuum. Nam motus non
mouetur ex se, sed per motum ex alio.
Unde dicitur de philosophia naturalis motus ex alio,
quia motus non mouetur ex se, sed per motum
mouetur ex alio, ut post declaratur. Non
igitur negat Averroes quod prima & secunda habeat
principium motuum secundum motum, sicut se
notat Comen. in perinde locis. & ipsemet
Philosophus in causa. videtur quodam pla-
tine non collocare in ultimo corpore. Quod
mouetur ad extrinsecum, dicitur esse. Et dicitur
secundum Philosophum: hinc debet in A. par.
in sol. com. 1. 7. Quod repetit etiam in sol.
com. 1. 7. sicut videtur per resoluere. Contra
maius, quia in sol. 1. 9. ait quod corpora simplicia
sua ipsa & simplicia motum mouentur, et tunc
le causat esse motum, & animasorem propter
esse. Et tunc patet ista secundum Comen. loci
clarissime leguntur. 8. 1. quodam sol. com. 1. 7. ubi
habet quod motum ex se proprie est in motu
locali tantum, & in animam.

8. physico.
com. 1. 7.

Solutio.

Octava contradictio est in com. 1. 7. Ha-
bet Comen. motum oculi esse naturalem
ex parte anime, & ex parte corporis. Hinc
tamen oportet videtur dicere. 1. oculi co-
motus, ubi dicit motum oculi non esse natu-
ralem. & respondetur non dicit motum in ocu-
lo Comen. ibi non esse naturalem ad se, sed
dicit quod non est naturalis, sicut est mo-
tus elementorum, sed dicitur in dicitur repe-
ritur in 2. par. in contradictione secunda, quod
motus oculi non est naturalis ex parte anime
sicut, quod est anima eius, sed totum ex
parte corporis modo Comen. hic dicit op-
positum, sicut videtur. Dico quod non est contra-
dictio, quia ibi negatur motum oculi esse na-
turalem ex parte anime, ita quod ipsa sit
naturalis, ut dicitur, ut sic motus oculi est su-
pra naturam, pro quo est ab aliquo prin-
cipio alio, quod sit natura. Unde Comen.
disputatione. 11. in solutione primi dubij
contra Algazel inquit. * motus Peripha-
tici secundum veritatem loquentes di-
cunt quod causa procedunt ab eo modo alio-
n quam sit natura, & quam sit humana vo-
luntas. Et ideo illud, quod ipse dicit motus
ne Philosophorum, quod id, quod procedit ab
ipso Deo, procedit modo nature, falsum
est. Hic autem concedo motum oculi esse
naturalem ex parte anime, quia motus est
causatus est motus anime, sicut patet solu-
tio caput. de substantia orbis: non tamen
anima oculi est natura, sed est supra natura-

* A. I. & q
tenent in
rei verita-
te, quod causa
natio sit
ab eo, est
per se no
honoratio
do, quod natu-
raliter, &
voluntate
humana.

nam, sed motus anime animam dare esse
secundum anime esse vere naturam, quod est
animam.

Nonna contradictio est in com. 30. Dicitur
quod impossibile est elementum esse motum, ut
dicitur motum secundum formam eodem mo-
do. Hinc respondetur mot. 4. oculi com. 1. 2.
ubi habet quod in motu elementi forma est
motus & motum. Solutio. quia dicitur eo
dem modo. Pro quo debet fore, quod forma
motus inquantum forma, sed ut sic non po-
tuit motus, sed forma ut in materia moue-
ri potest, ut dicitur ista, quia omnes passibili-
tas & potentia, & universaliter imperis
dicitur, ut accipitur forma, est motus ma-
terie secundum Philosophum, & ideo. 4. oculi
ibi dicit forma elementi moueri: sed ut est
forma in materia mouetur. Et propter hoc
secundum spiritum. 9. meta. com. 1. 2. forma
abstracta a materia sicut rationem agentis,
ne modo naturam, neque essentialiter,
neque accidentaliter, & hoc est communis
principium Philosophum nam ratio essentialis
patientis est a materia & a potentia, secun-
do de generatione. 1. mater est motus.
& ideo materia forma per se est passibilis, si-
ue abstracta, hoc materialis facit, quia for-
ma essentialiter est actus, secundo de gen-
tatione, ubi supra, & 1. physico. 1. 7. & 9. meta.
an tamen materiales sunt passibiles per ac-
cidents, quia ratione materiz, & a qua inf-
ormatur cum aut in abstracto a materia non
sit ratio passibilis aliquo modo: quia nec ut
forma, nec ut in materia, quia ibi materia
non est, sicut dicitur esse actiones tunc, sed ista,
quod sunt hic, sicut actio & passio, sicut notum.

Decima contradictio est in com. 34. Dicitur
quod omne motum habet motorem animam a
se in esse. Oppositum patet. 4. oculi com. 1. 2.
ad finem, ut dicitur quod in motu elementi mo-
tor & motum sunt idem secundum subiectum, &
differunt secundum motum. Solutio. in per se
mouentibus, & per se motus motor, & mo-
tum debent distinguere secundum esse, sed un per se
mouentibus, & per accidens motus, sicut est
de forma elementi, non oportet hoc, sed suf-
ficit quod illud ratione anime dicitur esse mo-
tus, forma per accidens sit distinctum secundum ei-
se ab ipsa forma, & illud est ipsa materia.
& ideo Philosophus dixerunt nullum esse
non simplex potest esse: mouens & motum
aliquo modo, sicut supra iam diximus.

Vndecima contradi. est in com. 35. Dicitur
motum fieri ad magnetem esse ab extrinse-
co. Oppositum dicit. 7. meta. 1. com. 1. 2. Solu-
tur. est ab extrinseco, quia non mouetur a
sua

9. physico
com. 1. 4

Solutio

1. physico
com. 1. 2

Quia forma intrinseca est ab intrinseco, pro
quanto mouetur ut alteratum, & informa-
turi tali qualitate impressa sibi ab ipsa ma-
gnetecum in omni motu mouens, et motu
debeant esse simul, & sic debemus imagina-
ri de vaporibus eleuatis virtute Solis ad me-
diam regionem aeris, & de motu attractio-
nis nutrimenti ad membra. Sed tunc est dif-
ficultas, quia forma existens in subiecto non
agit in suum subiectum. Nisi esset quod hoc fal-
lit in motu locali. Alias etiam limitationes
habet ista propositio, sicut poteris videre in
limitationibus nostris.

phyfico. Duodecima contradi. est in eodem com.

110. 33. Dicit calorem naturalem esse primum mo-
uens, ut poteris videre in fine co. 53. in co.
isto circa principium. & in co. 37. inferius
dicit quod mouet ut instrumentum, & per co-
sequens non est primus motor, sed est me-
dius compositus ex moto & motore. Nisi
esset quod exemplorum non requiritur verifi-
catio, sed manifestatio. 2. de anima co. 67.
Vnde calor naturalis comparatur ad ani-
mam esse instrumentum eius, tamen calor
naturalis comparatur ad lapidem, & baculum,
de quibus Comen. exemplificat ibi, habet
rationem primi motoris, quia lapis est vlti-
mum motum in illo exemplo, baculus est
medius motor, vel manus, & calor natu-
ralis ibi supponit pro primo motore, licet ab-
solute comparatur ad animam sit motor
inistralis, & sic cessat omnis contradi. tio.

phyfico. Decima tertia contradi. est in co. 48. Scri-
bit Comen. quod consideratio de pluralitate

eternorum est propria meta. & hoc idem
dicit superius in com. 45. hoc idem videtur
de intentione Philosophi. 1. phys. ad finem,
vbi habet. De principio autem secundum formam
vtrum vnum, aut plura. & quot, aut quod sunt,
cum diligentia primae Philosophiae opus est
determinare. Huius tamen oppositum vi-
detur. 1. de anima co. 2. vbi declarans vltima-
tem scientiae de anima, prout dat pluribus
scientiis plura principia, dicit quod Diuinus su-
scipit substantiam sui subiecti, & multa alia
de dispositionibus consequentibus intelli-
gentiam, in quantum intelligentia, & intel-
lectus. & 1. de anima com. 5. in solutione, 3.
questionis, & in com. 14. ibidem dicit quod, si
non esset ista natura, quae est intellectus pos-
sibilis, non esset multitudo in abstractis, &
ideo scientia de anima est necessaria in sci-
do primam Philosophiam. Dicunt aliqui
quod numerus substantiarum abstractarum,
& si in Metaphysica per motum & per me-
diu astronomicum sit demonstratus, ta-

men ex natura scibilibus est conclusio me-
taphysica, & est medium metaphysicum ad
probandum talem numerum. sed quod non
demonstratur, dicunt quod hoc est merito de-
fectus cognitionis nostrae, quae satis obscura
est, & non potest attingere tale medium.
& ita etiam dicit quod substantias abstractas
esse intelligentes est conclusio in Metaphy-
sica, sed quod non concludatur, est quia igno-
ramus tale medium. & sic dicunt numerum
abstractorum concludi posse a diuino, &
non a Philosopho Naturali. Ego autem non
quam potui intelligere istam opinionem, &
diu sui in speculatione istius difficultatis.
Nam secundum Auer. videtur quod ista posuit istor-
um non possit stare, & ratio est ista, quia a
pari ego dicam sibi, quod esse abstractorum
est conclusio diuina, tamen medium est igno-
rum. Soluunt dicentes esse rationem diuer-
sitatis, quia illa sunt principium in scientia
Diuina, cum sint subiectum eius: sed nume-
rus substantiarum est conclusio, & nullo
modo principium. Sed contra istud arguo
sic. ens & vnum significant eandem natu-
ram per Auer. cum autem numerus iste sub-
stantiarum separatarum causatus sit non ex
diuisione continui, sed ex contradictione
propter imperfectionem & possibilitatem
in eis repertam: sequitur, si Diuinus demon-
straret numerum, demonstraret vtrique &
esse. Sed dicunt quod ens & vnum significant
eandem naturam, sed non eodem modo.
& ideo potest Diuinus demonstrare aliquid
esse vnum, licet non possit demonstrare il-
lud esse propter distinctionem rationis in-
ter esse & vnum esse: sicut est de primo mo-
tore, qui & si idem sit cum primo fine, et
prima forma, tamen ratione distinguuntur.
& ista distinctio sufficit, ut de eo diuersae
scientiae considerent. Naturalis enim con-
siderat primum motorem. Diuina primam
formam. Sed contra, quia propter hoc non
euidetur argumentum. nam vnum, ut ra-
tione distinguitur ab ente, nil aliud dicitur
secundum Auer. co. 3. 4. meta. nisi indiuiduum
in esse fundatum: quia non importat aliquod
conceptum positiuum, ut voluit Auicenna. Si
igitur diuinus demonstrat aliquid vnum
esse, hoc non est, nisi in quantum illud est
indiuiduum in esse. sed qui demonstrat indi-
uiduum in esse, ipsum esse demonstrat. ef-
fe enim et indiuiduum esse idem sunt omni-
bus modis, et non differunt nisi ex modo si-
gnificandi. & ideo quicumque demonstrat vnum
esse, vtrique et esse demonstrat. Confirmatur
per Philosophum. 4. meta. tex com. 3. idem

fit conclu-
sio diuina
contra Mo-
dernorum.

Digressio
de nume-
ro abstra-
ctarum, au

enim homo et vnus homo, et non diuersū aliquid ostendit fm dictionem repetitam homo, et ens homo, et vnus homo. Nec instantia de primo motore valet. quia prim⁹ motor et prima forma, licet dicant vnam naturam, tamen dicunt duos conceptus positivos distinctos, qui sunt sufficientes ad causandum diuersos habitus in actu, saltē partialiter. Sed illa, quæ differunt, sicut positium et priuatiuum, minime possunt hoc facere. quia priuatio non habet aliquā formalitatem, vel conceptum positium distinctum à conceptu sui fundamenti, per quem possit intelligi. et ideo dicit Philosophus q̄ intelliguntur priuationes per suos habitus. 1. de anima. 25. si igitur Diuinus numerum abstractorum demonstrare posset, tunc unitates eorum demonstraret esse. & si unitates, ergo et entitates. Et ideo mihi videtur de intentione Auer. dicendū esse q̄ nulla scientia neque vniuersalis, neque particularis potest demonstrare numerum sui subiecti: sicut fm ipsum nec esse potest demonstrari. Et cōfirmatur per ipsum in. 2. de anima cō. 27. vbi Arist. enumerat potentias animæ sine aliqua probatione. et Cōmen. ibi. in cō. reddens causam inquit in principio cō. Cū voluit incipere loqui de vnaquaque virtutum animæ, incepit primo numerare eas esse. et q̄ quædam animalia habent quasdam earum proprie, fm q̄ artifex ponit subiectum suæ artis. Artifex. n. necesse est vt ponat subiectum, de quo loquitur. et diuidat genera eius quasi manifesta in esse. Artifex enim non potest demonstrare subiectum suæ artis, neque species eius. et in principio cō. 29. illius secundi dicit. quia vult ponere hic numerumistarum virtutū, fm q̄ artifex ponit subiecta suæ artis, et qui libet igitur artifex, qui sumit subiectū suæ artis vt concessum, habet accipere et numerum. Vnde Auicē. prima sen. primi, vbi agit de subiectis Medicinæ, dicit q̄ Medicina non habet declarare, quæ sunt elementa, et quid sunt, aut q̄ sunt: nec humores, complexiones, virtutes, quæ sunt, quid sunt, aut quot sunt, sed in his Physico credere debet. Licet igitur numerus abstractorum sit in Metaphysica demonstratus, non tamen est metaphysicalis conclusio, sed est principiū in ea, sicut eas esse, et eas esse intelligentes sunt principia, et non cōclusiones. 1. de anima. cō. 2. et. 12. meta. cō. 3. 6. & 2. celi. cō. 61 & 5. cap. de substantia orbis. Vnde mirum est de istis dicentibus tales ppositiones esse diuinas conclusiones, cum tamen Cōm. di-

cat q̄ sunt principia diuina. & conclusiones naturales. donec igitur isti nō inueniant media diuina, per quæ istas conclusiones demonstrent. nunquam concedam illas diuinas conclusiones esse, licet Arist. eas in diuina scientia concludat propter hoc tamen non sunt conclusiones Diuinae, quia conclusiones specificantur à medijs. Et Arist. multas demonstrationes naturales adduxit in sua Metaphysica, sicut patet. Dicamus igitur q̄ numerus abstractorum est conclusio demonstrabili medio astrologico, & naturali sicut patet intuenti demonstrationem illam Philosophi. ibi. n. ingressum habet ratio naturalis, & ibi etiam est astrologicum medium. Similiter Naturalis potest demonstrare multitudinem in abstractis propter intellectum possibilem repertum in eis, sicut dicit cō. 3. de anima. 1. & 14. cō. q̄ quō sit intelligendum non est præsens negocij. Sed quid dicemus ad auctoritates Cōmen. & Arist. Dico q̄ omnes glosari debent ista glosa, q̄ determinatio de abstractorum numero est Diuinae scientiæ proprie, nō ratione medijs, sed ratione subiecti & predicati, quæ bene sunt diuinæ considerationis unitas enim & multitudo sunt de consequentibus ens in quantum ens. similiter dicitur ppria Metaphysicæ illa determinatio, quia in Metaphysica pertractatur. Nam, si bene aduertat, in illa demonstratione sumuntur multe propositiones declaratae in Naturali philosophia. sicut illa q̄ vnus motus habet vnum motorem, & q̄ omne motū habet motorem, & q̄ motus æternus habet motorem æternum, sicut patet per Auer. & Philosophum ibi in tex. cō. 43. similiter. quia ibi sumit pro constantī numerum motuū ab Astrologis, sicut patet infra ibidem tex. cō. 45. Hinc est q̄ placuit Arist. illam materiam pertractare in Metaphysica nō in Naturali philosophia, nec in Astrologia. Sed, quia illæ duæ scientiæ ministræ sunt in hoc casu Metaphysicæ, ideo Metaphysicus ab vtroque partem aliquam accipiens erexit ibi demonstrationem. & sic sibi illam considerationem appropriauit, præsertim cum substantiæ abstractæ sint substantia eius ibi & Metaphysica indiget cognitione numeri specierum subiecti sui. & quia declaratio numeri earum in istis scientijs specialibus nō fuit facta, cum neutra sine alia sufficiat, hinc est q̄ conuocauit eas in scientia communi. sic igitur est propria scientiæ communi talis determinatio. Si. n. Naturalis istum numerum vellet demonstrare via motus, oporteret

Oporteret ipsum sumere numerum motum ab Astrologo. sed ad quam utilitatem? non ad utilitatem propriam. quid. n. Naturalis vult facere de numero, aut in quo sibi deservit talis numerus abtractorum? si igitur hoc faceret Naturalis, hoc esset ad utilitatem Metaphysicam, quæ sumit subiectum suum esse à Naturali philosophia. Et quia scientia debet cognoscere numerum sui subiecti, noluit Arist. demonstrare numerum in Naturali philosophia, sed solum esse. quia esse abtractorum Naturalis per medium proprium nullo indigens auxilio alicuius alterius artificis potest demonstrare. Numerum autem non potest efficaciter demonstrare per solum motum, sed indiget alio artifice. Ideo numerum voluit demonstrare in Metaphysica, induens habitum utriusque. scientia enim specialis debet adiuuare specialem scientiam in his, quæ sunt sibi propria. sicut plerumque Mathematicus adiuuat Naturalem in naturalibus: ut est videre. 8. phy. cō. 76. sed vel le Mathematicum servire naturali non propter se, sed propter Divinum, esset multo terius efficere ipsum. Et ideo, sicut mihi videtur, ista fuit causa, quod Arist. voluit istam de terminationem de numero abtractorum in scientia Divina fieri. quia Divinus indiget cognitione sui subiecti & numeri eius: esse autem subiecti à solo Naturali potuit accipere. non potuit autem numerum accipere à solo Naturali aliquo manifesto medio: ideo ipse Divinus numerum in Metaphysica à duobus artificibus probatum sumit. Dixi autem notabiliter manifesto medio, quia Comenta. bene vult Naturalem posse ostendere multitudinem abtractorum, quia in eis est natura intellectus possibilis. sed medium istud non est sensatum, sed satis obscurum, sicut vides. Et ideo primus magister nihil unquam dixit sine forti ratione, sicut dicit Commen. 1. de generatione. 38. com. Ne autem videamur dixisse ista gratis. volo confirmare istam sententiam auctoritate Auer. 1. celi cō. 90. ubi dicit quod unitas mundi potest demonstrari ex duabus scientiis, scilicet Naturali & Divina. & Arist. in illo tex. vult hoc declarare. Et ibi Cō. dicit quod Philosophus dicit illam rationem Divinam esse, ad probandum mundum unum esse, quia sumit quendam, quæ sunt principia in Divina scientia, & non sunt probata in scientia Divina, sed in scientia Naturali: sicut quod omne, quod non est in materia, est unum: & quod motus circularis est sine principio & fine: & quod ab uno mouente non est

nisi unum motum, quæ omnia probata sunt in Philosophia Naturali, licet sint etiam scripta in Metaphysica, sicut patet. 12. meta. à 19. vsque ad 49. Ecce igitur quod secundum Auer. Arist. quandoque appellat aliquam considerationem divinam, non quia à medio divino procedat, sed quia in Divina scientia pertractatur, & scribitur. Et sic patet quod secundum Auer. sententiam, tenentis substantias abstractas esse à Divino non posse demonstrari, habemus consequenter dicere quod nec eas esse in tali numero est demonstrabile ab ipso. Dicere autem illam esse conclusionem divinam, & quod est medium divinum ad eam, ignotum tamen nobis, est loqui sine ratione. quia, ut dicit Commen. in proemio primi phy. Arist. invenit istas tres scientias, & complevit. Contradictionis autem sedatio ex dictis liquet: et mihi hoc non fuit declaratum nisi cum maximo labore, & ab alijs nihil invenimus.

Decimaquarta contradi. est in te. 55. Ari. ostendit motum localem priorem esse naturam tempore & perfectione respectu aliorum. Sed quod non sit natura prior, elicitur ex sententia eius. 1. phys. tex. cō. 24. ubi contra Melissum, ponentem unum principium & infinitum, & propterea immobile, arguit Philosophus, quod licet non posset moveri motu locali, quid prohibet ut possit alterari. Igitur alteratio potest esse sine motu locali. Et confirmatur per Themistium ibidem, dicentem quod neque calefaciendis rebus, neque frigefaciendis opus est loco. modo non est ista conditio prioris secundum naturam, ut posteriora possint esse sine eo: ut patet. 5. meta. de priori. Nisi esset quod argumentum est ad hominem. quia posito quod corpus aliquod esset infinitum occupans totum, & non posset localiter moveri de uno loco ad alium locum, nihil vetaret illud posse alterari. quia non est necesse, ut quod alteratur transferatur secundum locum, ut dicitur. 1. de generatione & corruptione. tex. cōm 15. quia aliquid in eodem loco existens alterari potest. & sic habet Philosophus intentum suum contra Antiquos. Nec hoc contradicit Arist. nam si non esset motus localis corporis celestis, nulla alteratio esset. ipse. n. est tanquam una eadem natura constantium. 8. phy. tex. cō. 1.

Decimaquinta contradi. est super eodem tex. Aristote. habet quod raritas & densitas principia sunt omnium passionum. nam grane & leve, molle & durum, calidum & frigidum raritates & densitates quædam esse videntur. Huius tamen oppositum habet in. 2. de generatione & corruptione te. cōm 1.

8. physico. tex. 55.

Solutio.

8. physico. tex. 55.

Solutio. *comen. 15. & 7. phy. tex. cō. 11. vbi dicitur q̄ raritas & densitas sunt rerum qualitates in sequentes calidum & frigidum. Solutur. loquitur Aristotele. in. 8. phyli. secundum opinionem Antiquorum, non secundum propriam opinionem, ut ostendat conclusionē quam intendit ibi probare secundum utrāque opinionem habere veritatē. Nam opinio Arist. fuit q̄ principia transmutationis sunt quatuor qualitates primæ, ut patet in principio secūdi de g̃natione & corruptione. Opinio vero Antiquorum fuit q̄ principia transmutationis sunt raritas & densitas, unde secundum istos omnes passionēs causantur ab istis, & quomodocūque sit semper, ut deducit, sequitur q̄ motus localis p̃cedat alios motus, non curat autem ibi Arist. quomodo se habeat veritas circa illud, an videlicet generatio fiat ut Antiqui asseriebant, an per viā alterationis per quatuor primas qualitates, quia illa speculatio pertinet ad librum de generatione & corruptione, unde Arist. 1. physico. tex. comen. 49. dixit quōd magnum & paruum sunt secundum rationem, rarum autem & densum secundum sensum, quod nō dixisset, nisi credidisset raritatem, & densitatem insequi qualitates primas in solis sensibilibus generabilibus inuentas.*

8. physico. com. 73. Decimasexta contradictio est in *cōmē. 73. dicit Auer. quod in linea recta est maxima distantia. Oppositum. 4. physico. 23. &*

Solutio. *primo cōli cōm. 28. Solutur. est breuissima, quæ possit cadere inter duo extrema in actu, inter enim duo puncta distantia nulla breuior linea potest cadere quā linea recta, tamen est longissima, quia maxima remotio non inuenitur, nisi in recto in quantum rectū. unde linea imaginata à centro terræ vsq; ad conuexum supremæ spheræ est longissima distātiæ possibilis in natura.*

8. physico. tex. 74. Decimasextima contradi. est in *tex. 74. Habetur ibi q̄ cum motus augmenti & diminutionis sint oppositi, non possunt esse continui, sed de necessitate inter eos est tempus quietis. & ita videtur poni tempus status inter motum augmenti & diminutionis. Huius tamen oppositi colligitur ex 1. de generatione & corruptione in tex. cō. 57. vbi dicitur q̄ in æquali tempore est generatio & corruptio secundum naturam. & Commen. ibi in cō. expresse dicit q̄ tempus senectutis est æquale tempori iuuentutis, ex quibus videtur non dari tempus status medium. Dicamus nos q̄ Arist. & Auer. ibi per tempus generationis naturalis, aut*

Solutio. *ibi per tempus generationis naturalis, aut*

iuuentutis intelligunt totum tempus profectus, in quo videlicet res habet se in naturali dispositione. & sic in tali consideratione includitur tam tempus augmenti, quā etiam tempus status. nam propter quod vnumquodq; tale & illud magis. non enim motus augmenti dicitur naturalis, nisi pro quanto tendit ad finem naturaliter intentum, & quæsitum per naturam. natura. n. agit propter finem. & ideo tempus status est longe perfectius quā tempus augmenti. Vnde Auer. in cap. de ætatibus vult q̄ illa ætas sit ætas pulchritudinis & perfectionis, quia in ætate consistentiæ solum potest homo habere operationes simpliciter naturales & perfectas, in qua ætate fuit crucifixus Redemptor noster. Aetate vero corruptionis & senij appellauit tempus, in quo res tendit ad diminutionem, quæ est via ad nihil, ut dicit Cōm. 1. phy. cō. 60. Vnde Arist. ibi respiciendo ad vniuersalem causam, quæ est motus Solis, qui per sex signa appropinquat, & per sex signa recedit, & sic est causa contrariorum, illo modo venatus est æqualitatem illam in temporibus generationis iuuentutis, & profectus, & tempora corruptionis senij & defectus. sed per iuuentutem, ut dixi, intelligit totum aggregatum ex tempore, in quo res vere augetur, & ex tēpore status, quia totum istud tempus attestatur perfectioni. & sic inter iuuentutem, & senectutem non datur medium. sed in 8. phy. & alibi aliter loquitur, & magis in particulari in ordine ad actus animæ. Vnde tēpus, in quo plus reparatur, quā deperditur ex actione animæ, & caloris innati, tale dicitur tempus augmenti. tempus vero, in quo æqualiter reparatur, sicut deperditur, est tempus status, quando vero minus reparatur, quā deperdat, est tempus diminutionis. & sic inter augmentum & diminutionem datur quies media. impossibile enim est motus contrarios continuari.

Decima octaua contradictio est in 77. cōmē. Dixit densari, & rare fieri motus locales. Oppositum. 7. phyli. comen. 15. vbi habet quōd sunt quales, & per consequens alterationes. Ibi soluitur: quia loquitur fm Antiquos. vide in. 4. phy. super cōmē. 84. quia ibi dixi satis diffuse.

Decimanona contradictio est in cō. 78. Dicit finitatem esse ex parte materiæ, non ex parte formæ. Oppositum dicit. 3. physico. com. 60. Solutur. hic loquitur de finitate actionis & durationis, ibi loquitur de finitate, quæ est rei actualitas, & intrinseca perfectio,

8. physico. com. 77.

Solutio.

8. physico. com. 78.

fectio, ac terminatio. Vnde Cōment. 8. phy-
lico. commē. 83. dicit quòd causa, propter
quam motores moti fatigantur, est quia
sunt in materia. finitas igitur actionis est
materia. Et ideo qui tenent in animali à
principio vitæ vsque ad ultimum inesse ali-
quam vnā actionem numero continuā,

satis errant. Nam, si quæ esset, maxime
esset actio vitalis, quæ est motus cordis.
& manifestum est quòd illa non est conti-
nua, quia inter oppositos motus necessario
cadit quies media, sicut demonstrauit Ari-
stoteles in octauo physicorum. Deo laus,
& Virgini,

R E G I S T R V M.

✚ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, A A B B C C
D D E E F F G G H H I I K K L L M M N N O O P P Q Q R R S S T T
V V X X Y Y Z Z, A A A B B B C C C D D D E E E F F F G G G
H H H I I I K K K L L L M M M N N N O O O
P P P Q Q Q R R R S S S.

Omnes Quaterniones, præter ✚, & S S S, Duerniones.

Venetijs apud hæredes Lucæ Antonij Iunctæ.
Anno Dñi. M D L X I I.

266169

ipsa recipiat formas speciales: Nam, cum materia maxime sit à formis remota, oportet materiam necessario disponi per talem formam generatam imperfectam: cum etiā propter perpetuitatem dimensionum interminatarum, quæ sunt materię cœternę, nullum enim accidens videtur habere perpetuitatem, nisi propter formam: & ideo videtur quod talis dimensio fundetur in materia mediante forma corporis de prædicamēto substantię sibi cœterna. Aliter hanc opinionem esse Auerro. indubitanter, quia tertio cœli commen. 61. vbi Arist. in littera habet, oportet autem fortasse sensibilem sensibilia, sempiternorum vero sempiterna, corruptibilium autem corruptibilia esse principia. Commenta. glossans illa verba, inquit quod hoc habet veritatē de principiis propinquis, & non remotis rerum sensibilibus: quia talia non sunt sensibilia, sicut sunt prima materia & prima forma, per primam autem formam, vt dicunt non potest intelligi, nisi forma corporis. nō enim dimensio est principium substantię, quia illa est accidens. item talis est sensibile commune. Amplius Commen. 2. physic. commen. 15. exponens quomodo forma dicitur priuatio, dicit q. priuatio existens in prima materia est quasi forma materię, & non est pura priuatio. hoc autem non videtur posse intelligi nisi de forma corporis substantiali: quia illa non est simplex priuatio, sed est quedam generalis priuatio, de quo omnes forme educuntur. Amplius Commen. 7. meta. cōm. 29. reddens causam, quare quedam generantur ab arte tantum, & quedam à natura & arte, dicit q. in illis, in quibus est pars potentę naturalis similis artificio, illa possunt à natura generari. & ab arte sed illa, in quibus non est pars potentę naturalis similis artificio, talia generantur ab arte tantum. videtur igitur generatio rerum naturalium præsupponere aliquam promptitudinem in materia: ex qua educuntur. & hæc non potest esse nisi forma substantialis corporis. Amplius ratione probatur sic dimensiones secundum Auer. remaneant eadem in genito & in corrupto, tunc quarto vel secundum rem est ista remanentia, vel secundum rationem. Si secundum rationem, tunc nō erit nisi secundum speciem. quod tamen Auer. negat, quia ponit eas remanere eadē numero. Si autē secundum rem remaneant, tunc oportet ponere formam substantialem cœternam materię, per quam illa semper remaneat: vel oportet materiam secundum esse re-

le non dependere à forma, quod est contra Auer. 12. metaphys. cōm. 14. Nos autem & Impugnatio. si meminimus construxisse specialem questionē super additionibus nostris quæstionum metaphysicalem Iohannis de Gandauo, tamen hic aliqua tangam, quæ ibi prætermitti contra istam viā. Et quia omnis contradictor amore veritatis in primis excusandus est, cum suppositione taliter opinionatum mihi videtur q. illa nunquā fuisse opinio Auer. nec Arist. sicut patet ex discursu Philosophi in 1. phy. & in 2. de generatione vbi dicitur Antiquos ponentes subiectū generationis esse aliquid habens formam. si enim hoc esset, cum quilibet formam consequantur accidentia, per quæ sensui possit, tunc accideret subiectum generationis esse sensibile, quod est contra sensum. Et ista via procedens Philosophus posuit subiectum generationis esse ens in pura potentia, non habens aliquam formam substantialem cœternam, neque genericam, neque specificam. forma enim generis, & forma speciei vna est, & eadem apud ipsos quia tales de vna & eadem re per se prædicantur, ita enim probatur. 4. meta. cō. 3. ens & vniuersi eandem naturam significare, quia de eadem re per se prædicantur. Et ideo definiens generationem, primo de generatione. 13. dixit q. generatio est transmutatio totius in totum, nullo sensibili remanente, vt subiecto, quod non dixisset, si opinatus fuisset materiam esse corpus. Immo dicit Antiquos hoc opinantes. Nec aliquis locus est in Auer. vbi ponat talem formam: immo reprehendit Auer. hoc opinantem in 1. phy. 6. 1. cap. de substantia orbis, vbi dicit q. Auer. fuit opinatus q. eadem est dispositio dimensionum interminatarum, & terminatarum, quod non dixit, sicut male glossauit Iohannes, & sequaces, quia Auer. posuerit illam formam in materia specifica. Commenta. autem ponit eam genericam quia nullibi Auer. dixit istam sententiam manifeste erronem: sed illud dixit, quia secundum Auer. quantitates interminate fundabantur in compositis ex materia & forma corporeis, sicut fundantur quantitates terminatę, & in hoc diserepat Comen. ab ipso, quia secundum ipsum undatur in prima materia sine aliqua forma ibi præexistente. Mirum, profecto mirum, quomodo Auerro. ponat istam formam, & tamen in libro de substantia orbis, & præcipue in 1. cap. vbi inuestigat omnes dispositiones materię, nullam faciat mentionem de tali forma substantiali, vbi,

ubi postquam conclusis materiam esse ens in potentia ad omnes formas, statim subdit quod primum, quod accidit materiz, est trina dimensio: quomodo igitur pretermittit formam substantialem preexistentem, nullam de ea mentionem faciens? Auctoritates autem adducte non sonant hoc. quando enim. 3. celi cō. 61. dixit principia rerū sensibilium esse sensibilia, loquēdo de propinquis & non de remotis, sicut est prima materia & prima forma, dico q̄ hoc est verum: sed per primam formam non intellexit formam corporis substantiz, quia utiq; illa sensibilis esset, cū sit dimensionata quantitatibus. Vnde mirum est quomodo isti, ad pauca respicientes, dicant Cōm. non posse intelligere dimensiones, quia illę sunt sensibile cōmune, cū tamen hoc idem requireri possit contra eos de forma corporis: quia saltem erit sensibilis ratione dimensionum, quę in ea fundantur fm ipsos. & ideo, si dimensiones istę sunt sensibiles, ut dicunt, contingeret formam corporeitatis esse sensibilem ratione ipsarum: quod ipsi negant. accedit ad hoc, q̄ cum forma generis non sit re distincta a forma speciei: & cū formę speciales sint sensibiles merito suorum accidentium: utique & forma illa sensibilis appareret. Dicamus igitur primam materiam esse insensibilem, quia fm se nullam formam habet, per quam sentiri possit quia illud, quod sentitur, est in actu. quia aut materia non est in actu per aliquam formam, non est sensibilis: quantitas etiam interminata, quatenus interminata, est ens potentiale, & utiq; ipsa sentiri non potest. Et ideo dicit Cō. q̄ materia, ut est denudata ab omni actu, est ens rationis: quia solus intellectus sic potest intelligere eam in actu secundo, q̄ non sit forma, nec formam habens, per primam autem formam Cōmen. intellexit Deum gloriosum, qui etiam sensibilis nō est. dicitur enim esse principium remotum sensibilem, & prima materia, iuxta illud Auer. 12. meta. cōm. 13. omnes proportionēs & formę sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore. Et hoc confirmatur auctoritate eiusdem. 12. meta. cō. 6. ubi glossans dictū Alexandri dicentis Naturalem sumere a Diuino principia substantiz, quę est in motu, dicebat quod illud habet veritatem de causa formali & finali, non de causa materiali & mouente. Vnde dicimus nos quod prima principia remota rerum sensibilium sunt prima forma & prima materia, ta-

**Opinio
propria**

mien prima materia a Philosopho Naturali consideratur, sed prima forma consideratur a Diuino. & hoc etiam est de intentione ipsius Auerro. 1. phys. cōmen. 69. ubi glossans dictum Philosophi, enumeratis ibi tria principia rerum naturalium, s. materiam, formam, & priuationem, ponens differentiam inter materiam & formam, inquit. entia habent aliud principium a subiecto, & est forma. sed primum principium in hoc genere, s. in genere causę formalis non potuit sciri in hac scientia, sicut primum subiectum. Et hoc idem dixit Philosophus ante ipsum in. 1. physico. ad finem, ubi postquam egit de prima materia dicit. De principio aut fm formam, utrum unū, aut plura, aut quot, aut quę sunt cum diligentia Philosophiz primę est determinare. Si igitur entia naturalia haberent formam corporeitatis tanquam primam, illa utiq; a Naturali consideraret. Non aduertunt Moderni q̄ aliud est Naturalem considerare quatuor genera causarū, & aliud est ipsum quatuor prima genera causarum considerare. prima enim vera est, & secunda falsa. nam duo prima causarum genera considerat Diuinus, s. primam formam & primum finem. & duo prima considerat Naturalis, s. primam materiam & primum mouens. ipsa autem prima forma, quę a Diuino consideratur, non est forma corporeitatis. nam fm Auer. prima forma est idem subiecto cū primo fine & primo mouente. Et hoc est, quod dixit egregie Cō. noster. 7. metaph. cōm. 5. quod prima quęstio, quę incepit in scientia Diuina, perducit ad cognitionem primę formę & primi finis: sed prima quęstio, quam incepit in scientia Naturali perducit ad sciendum primā materiam, & formas naturales, & primum motorem. Idem confirmat in eodem. 7. meta. cōm. 9. ubi expresse habet q̄ Naturalis potest deuenire ad cognitionem primę materiz, non autem ad cognitionem primę formę, & ibi dat rationem istius, sicut poteris videre. Idem habet ipse. 3. meta. cō. 3. & 4. meta. cōm. 1. ubi habet q̄ hæc scientia considerat de nobilissima causarum, s. de prima forma & de primo fine. Nunquam igitur primam formam appellauit Cō. corporeitatis formam. immo ubiq; locorum, ubi loquitur de prima forma, dicit eam a Diuino considerari, & dicit illam esse eandem subiecto cū primo fine & primo mouente: quę de forma corporis minime verificari possunt. Ad aliam auctoritatem Cōm. 1.

Cómmen. 2. phyli. com. 15. dico quòd per priuationem ibi nõ intellexit formatio corporeitatis. si enim illa daretur, nõ dixisset **Cómen** q. est sicut forma materiz, sed dixisset q. est forma materiz. sed per priuationem intellexit ipsammet priuationem materiz, quæ connotat aptitudinem: quæ aptitudo est suæmet potentia, per quam omnium formarum est capax: & merito illius aptitudinis, quæ est aliquid ex natura rei, priuatio materiz non est simplex priuatio, ita q. sic purum nihil. & talis priuatio est quasi forma materiz, quia, vt dicit **Commen. 7. metaphy. com. 60.** exponens dictum Philosophi asserentis quædam fieri questiones per quare, quærentes de materia, illa natura est, illa, cuius quiditas, & forma est recipere omnem formam, quid clarius potiri inueniri, bone Deus, in **Auer.** per quod possemus ipsammet per ipsammet exponere: ista igitur est forma materiz, ipsam nullam habere formam, & ipsam esse receptiuam omnium. Et hoc voluit etiam dicere primo cap. de substan. orbis, dum dixit q. natura materiz substantiatur per posse, & q. potentia est differentia substantialis materie. ecce quomodo verum consonat ex omni parte. Ad aliam autem rhetoricam **Cómmen. 7. meta. cõ. 20.** dico q. ibi ponit differentiam inter res artificiales & naturales in hoc, quia formæ artificiales non sunt in potentia materiz sicut **Auer.** non. n. materia habet inclinationem naturalem ad tales formas, sed tales inducuntur ab extrinseco motore, vt testatur ipse. 3. de anima com. 18. Et ista est ratio, propter quam ipse dixit in 8. meta. com. 11. q. solum in artificialibus est possibile, quod stante unitate materiz potest esse diuersitas formarum propter diuersitatem materierum. sed in rebus naturalibus non est hoc possibile, quia dantur materiz propriæ proprijs formis. & ideo res illæ, in quibus est pars potentie naturalis similis artificio, possunt induci à natura & ab arte simul. sicut est de Medico, qui est minister nature, vt testatur **Galenus 3. technis. tex. comen. 29.** ubi dicit. Omnium autem eorum natura operatrix, medicus vero minister, & **Auic. prima sen. quarti tracta. 2. cap. 8.** Citans, sicut sciuisti, est virius, non medicus: quoniam medicus facit peruenire instrumenta ad virtutem. Dicamus igitur q. ad hoc q. aliqua forma inducatur à natura, vel à natura & ab arte simul, est necessarium in subiecto esse aptitudinem naturalem ad talem formam: & non oportet

aliquam formam corporeitatis ponere, sed sola potentia materiz ad hoc sufficit, et qua omnes formæ educuntur ad actum. in quibus autem ista promptitudo deficit, illa bene ab arte tantum induci possunt, sed à natura minime. Et huic testatur experientia: dicunt namque Medici, q. **Ethica** tertie speciei est incurabilis. & q. si ad eam esset ingenium, esset ingenium ad mortem: vt dicit **Auic. in prima quarti in cap. proprio.** Et propter quid est non est propter aliud, nisi quia in tali corpore est corrupta omnis potentia, & omnis virtus, & cõplexio, per quam corpus inclinabatur ad sanitatem, sicut dicit plusquam **Cõ. cõ. 38. 1. technis.** & quia industria sanitatis necessario requirit talem naturæ promptitudinem, hinc est q. ad eam nullum valet artis ingenium. Formæ vero mere artificiales non requirunt in subiecto talem inclinationem. subiectum. n. potius inclinat ad oppositum, cum vt in pluribus tales formæ inducantur cum diuisione, & inuisione & remotione partium subiecti: quæ oia attestantur corruptioni, aut saltem est in potentia neutra respectu talium, sicut dicit **Subtilis doctor in 2. sent. distinctione. 18.** quæst. vnica, & hoc in casu, quo tales formæ non inducuntur contra inclinationem naturalem principij passiu. Ad rationem autem eorum, quam reputat demonstrare, respondetur, cum quantitas à dimensio interminata remanet sicut rem, vel sicut ratio nem, dico q. remanet vna numero, eo modo, quo materia seclusa omni forma dicitur vna numero: & vt sic est ens rationis, 12. meta. cõ. 14. ista autem vnitas numeralis est priuatiua, sicut est vnitas materie. nam sicut materia dicitur vna numero, quia non habet aliquam vnā formā numero, per quam sit hæc, sed est in potentia ad omnes formas: ita pariformiter dicendum puto dimensionem interminatam esse vnā numero, pro quanto non habet aliquem vnū terminū, per quem sit terminata, sed sicut est indifferens ad omnes terminos. Et, quod dicitur q. perpetuitas ista requirit aliquam formam substantialem in materia, per quam ipsa materia perpetuo sit sub tali dimensione, nego argumentum. quia alia est dispositio accidentium terminatorum, & alia est interminatorum: accidentia terminata bene præsupponunt formam in materia, non autem interminata. Vnde in hoc discrepat **Cõ.** vt supra dixi ab **Auic. q. Auic. credidit vnā, & eandem dispositionem esse vtroque accidentium, q. videlicet talia in composito ex materia**

in materia & forma fundatur. & ideo pos-
sunt in materia ante dimensiones intermi-
natas formam corporeitatis substantie. Et,
si hoc esset, ut inquit Comen. tunc forma il-
la esset indiuisibilis. & non haberet diuisi-
onem per suum subiectum, & ipsam esse
eternam. & ipsam non habere contrarium
sibi succedens in eodem subiecto. Et, si ita
esset, tunc nullam aliam formam sibi reci-
peret, præter istam sibi primam. Et nequis
credat me somnare ista, decreui adducere
verba eius formaliter, in primo cap. de sub-
stantia orbis. inquit. n. sic. Vnde putauit Auic.
q. dispositio trium dimensionum existen-
tium in materia simpliciter, si non termina-
tarum est dispositio dimensionum termina-
tarum in ea, & declarat hoc subdit. quia
propter dixit, necesse est primam formam
existere in prima materia, antequam dimen-
siones existant in ea. ecce q. non dicit, ut di-
cunt Moderni q. Aui. posuerit istam formam
specificam. & ideo reputauit q. eadem est
dispositio utrorumque sed quia putauit q. di-
mensio interminata fundari in composito
ex materia & forma corporis, in hoc di-
cit esse convenientiam. Vnde etiam ipse
Auic. in. 2. suæ met. cap. 4. de prioritate for-
mæ ad materiam, dicit materiam non de-
pendere à forma. in quantum est forma spe-
cie designata in suo esse, sed solum à forma
in quantum est forma. cū igitur forma cor-
poris sit illa, à qua dependet in suo esse, si-
cut patet per ipsum cap. 2. illius secundi, se-
quitur q. illa sit generata. Et hoc idē habet
ipse in illo loco, si ponderentur bene verba
eius. Mirus, profecto mirum, q. Aui. qui fuit
adeo perfectus Logicus teste suo aduersario
3. de anima cōm. 3. o. ignorauerit corpus de
predicamento substantiæ esse genus, &
non speciem specialissimam, cū tū om-
nes Sorrentuli hoc sciant. & videant Auic. 1.
sufficientie suæ cap. 1. & videbunt errorem
suum. Auer. postea in illo loco impugnauit
Auic. & sua verba sunt ista. Ex quo accidit
ei multa impossibilia. quorum vnum est,
formam non diuidi per diuisionem mate-
riæ. quapropter non recipiet diuisionem: &
ipsam esse eternam non diuisibilem per di-
uisionem sui subiecti, & ipsam non habere
contrarium sibi succedens in eodem subie-
cto. q. si ita esset, tunc materia nullam reci-
peret formam præter istam sibi primam.
hæuille. Patet autem omnia ista inconue-
nientia sequi contra Auer. si ipse ponat talē
formam, vel sub ratione generis, vel sub ra-
tione speciei. & ideo erubescant Moderni

imponere istum errorem tūto Philosopho,
cū ipse oppositum sentiat ubique. Vnde & 1.
physi. cō. 63. & 1. cap. de substantia orbis. &
12. meta. cōm. 1. 4. oppositum tenet. Reuer-
tamur igitur eō, vnde diuerimus, & dica-
mus Auer. non sibi contradicere. vnde di-
cta sua vera sunt in hac materia. nam quan-
do dicit q. si materia esset denudata ab om-
ni forma, non posset aliam recipere. hoc ve-
rum est, nam sibi ipsi. & Arist. alteratio
est necessario ad generationem. & quia sub-
iectum alterationis proximum est ens in
actu, tunc materia nuda nō posset alterari
modo, si alteratio esset impossibilis utiq. & im-
possibile est gñatio, & e contra. 1. de gñat. tex. cō.
1. in. 4. ad ph. dicit materiā non recipere
in ratione subiecti formam, ut est ens actu,
sed ut est ens in potentia. bene tū materia al-
terabilis est, ut ens actu. & si non esset alte-
rabilis ut ens actu, neq. etiam suscipere pos-
set formam ut ens in potentia, propter es-
sentialē ordinem & concomitantiam exi-
stentiæ inter ista. & sic sedatur contradictio.
Ratiō autē Modernorū nulla est. quia, ut di-
ctum est, materia dependet à forma subsis-
tiali, quō ad esse accidentium in ipsa, prout
alia terminata sunt. terminus. n. est a for-
ma, sed non dependet à forma in esse acci-
dentium interminatorum in ipsa, prout alia
interminata sunt à forma. quia ut sic ma-
teria per suammet quiditatem, seu naturā
substernitur talibus accidentibus, quatenus
sunt interminata, cū interminatio sit à
materia. Et ideo materia non indiget for-
ma pro inhzrentia accidentium intermina-
torum, in quantum interminata sunt, nisi
per accidens, in quantum identificantur ter-
minatis, non autem ut ratione distinguunt
ab illis, & hoc non viderunt Moderni.

Tertia contradi. est in tex. 10. Dicit Philo-
sophus q. solus Plato generat tempus. Huius
tamen oppositum manifeste deducitur ex
his, quæ scribuntur in. 12. primæ philoso-
phiæ in tex. cōm. 3. c. vbi dicitur q. Leucip-
pus, & Plato semper dicunt motum extit-
tisse, sed tempus apud Platonem nihil aliud
est nisi, motus, & reuolutio totius, comple-
ta, ut dicit m. 4. phy. in tex. cō. 93. patet autē
q. si posuit motū esse æternum, q. posuerit
etiam tempus esse æternum. Propter quod
quidam defendentes Platonem dicunt nō
dissentire in sensu ab Aristō. vnde dicunt
Platonem tenuisse mundum & motum esse
se æternum. sed ideo dixit mundum gene-
ratum, quia partes mundi præcedunt natu-
ra ipsum non tempore, ut scribit Commen-
ta.

Solutio p
solite cō-
tradictio

M. A. Zim. Solut. Cont.

In 1. cœli cō. 105. & 106. & si ita esset, Arist. non dissentiret à Platone in hoc. Alexander autem, ut recitat Simplicius in secundo de cœlo & mundo, est alterius opinionis, & etiam Cōmenta. quod fuit discordia vera in hoc inter Platonem & Aristotelem, & rationes Aristote. procedunt contra Platonē in hoc sensu, q̄ Plato opinabatur tempus esse vere generatum, & etiam mundū.

Solutio. Vnde ad propositā contradictionē secundum viam istorum istō modo est respondendum. nam Plato bene posuit motū inordinatum fuisse ab æterno. elementa. n. secundum Platonem ante mundi generationem mouebantur motu in ordinato, sed Deus deduxit illum motum ad ordinem, vnde in generatione mundi ex elementis, simul dixi cœlum factum fuisse, & ipsum tempus, ut dicitur in præsentī tex. Accidit autem Platoni, ut deducit bene Philosophus & Cōmen. 12. metaphysico. cōmen. 30. ut motus violentus sit prior naturaliter motu natura, & sequitur ut priuatio sit natura prior habitu, quia posuit motum inordinatum æternum esse, sed motum ordinatū posuit esse factum, inordinatio autem est priuatio ordinationis. & ex hoc sequitur in via Platonis motum & mundum vere fuisse genitum in tempore. nam quod deducitur de priuatione ad habitum non potest deduci nisi per veram transmutationem, & generationem temporalem & hoc est, quod pulchre notauit Cōmenta. aduersus illos, qui volunt defendere Platonem illo modo prædicto. inquit enim in cōmento. 105. in primo cœli quod Plato male fecit in ponendo mundum esse generatum, sed non corruptibilem. hoc enim cū difficultate intelligitur de generatione, & maxime cum dixit quod efficitur ex non ordine in ordinem. & ideo ibidem cōmen. 106. dicit quod illud, quod innatum est reperi in tempore, non inuenitur sine tempore. & quod non est natum inueniri in tempore, non habet prius & posterius, nisi secundum esse, quod est de lineis cum figura, & magis de rebus abstractis. quoniam, si aliqua generatio fuerit ex rebus non temporalibus tunc illæ res non erunt priores, nisi in esse tantum. si igitur intendebant, cū dicebant nunquam esse generatum quia est ex causis prioribus in esse, erit verum. sed verba eorum non compatiuntur hoc, aut ergo peccant, aut hoc deuiat à veritate, aut male docent. Et si cupis late videre impugnationem istius opinio-

nis, vide Auerro. in tertio cœli in cōmento. vigesimo quinto. contra Themistium, qui illo modo conabatur defendere Platonem, fac mihi fuerit ostendere tibi locum. cupio enim quò ad eius fieri potest breuis esse.

Quarta contradi. est in cō. 10, Dicit Cō. q̄ non inuenitur aliqui l. moueri ex se, nisi in motu locali. Illius tamen oppositum dicit. 2. de anima. cōm. 50. de animalibus, & plantis, quò ad nutritionis motum. Solutur. in simplicibus habet locū dictum suū, sicut ipse glosat seipsum. 1. physico. cōm. 1. fallit autem in mixtis, præcipue perfectis, sicut sunt plantæ & animalia. talia enim ab intrinseco possunt alterari.

Quinta contradictio est in tex. 23. Scribit Philosophus & Cōmen. q̄ non est necesse si vna collectio guttarū operatur in lapide primam operationem, quæ apparet in actu in alio tempore, ut illæ guttæ faciant medietatem illius operationis in medietate temporis, aut partes illarū faciant partem illius operationis. Huius tamen oppositum inuenimus in septimo physicorū in tex. cōmen. 36, vbi ostenditur quòd si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliquod spatiū in aliquo tempore, quòd dimidiata potentia mouet medietatem mobilis per medietatem temporis. Nisi esset q̄, ut scribit Alexander, modus considerandi mathematicus in multis deseruit Philosopho Naturali. quia igitur Aristot. in. 7. phys. loquitur de motu secundū generalē sui cōsiderationem, sic multa sibi imaginationē sibi competere possunt, quæ tamen non competunt sibi applicato ad determinatū subiectum per formam naturalem, quæ est ratio fortitudinis & terminationis. Ita in simili scribit Cōment. in. 6. phys. cō. 15. & 5. physico. cōmen. 45. & hoc concordat dicto Cōmenta. ibidem in cōm. 36. cū dicit. & cū diuiserimus motū in duas medietates, & similiter motorem: tunc proportio motoris, quæ est medietas, ad motū, quod est medietas, erit sicut proportio totius motoris ad totum motum, ut vniuersaliter declarauerunt Geometræ. & consimilem dicendi modum de illis proportionibus dicit in cōm. 38. Solutio igitur contradictionis in hoc consistit, q̄ sermo eius in. 7. phys. verificatur sibi vniuersalem cōsiderationem motus, quæ est sibi imaginationem. ut est in corpore mobili absolute. sed in. 6. phys. loquitur de motu augmenti, & de motu alterationis, & de cauatione lapidis, qui

8. physico
com. 20.

8. physico,
tex. 23.

Solutio.

qui sunt motus applicati ad determinatum subiectum determinatum per formam. & sic in talibus est deuenire ad unum in actu, quod totum simul acquiritur, unde etiam ibi consideratur motus, & transmutatio non ut sunt in tempore absolute, quia talis diuisio est in potentia, & vadit in infinitum. & sic de hoc fuit consideratum in 6. phys. ubi fuit dictum quod in motu & transmutatione non est dare primum. sed in 8. phys. in loco allegato loquitur de motu & transmutatione, ut sunt in quanto & quali, & ubi. & ista diuisio est in actu, & est finita, & sic est dare primum in actu. similiter ibi considerantur tales motus, ut proueniunt a motore naturali, qui est finitæ virtutis, unde Commenta. ibidem dicit non enim sequitur in alteratione, si diuiditur alteratum in infinitum, ut propter hoc etiam alteratio diuidatur in infinitum, in quantum sit ab alterante. quod ideo, ut mihi videtur, appositum Commenta. quia aliud est considerare alterationem, in quantum alteratio, & aliud in quantum prouenit ab alterante. nam alterans agit per formam & virtutem naturalem, quæ sunt terminate necessario, ut patet. 2. de anima contra Empedoclem de motu augumentis. commenta. 4. omnium natura constantium, &c. Et ideo subdit Commentator. ibidem, quod prima pars, quæ fit ex alteratione, est determinata necessario, & alterans agens ipsam est determinatum. & si prima pars, quæ fit ex transmutatione, non esset determinata, & agens transmutans ipsum non esset determinate virtutis, tunc omnia, sicut illi fingunt, essent in continua transmutatione, & contingeret ut inter duas transmutationes sensibiles non esset quies media.

physico. 24. Sexta contradictio est in commenta. 24. Dicit plures qualitates transmutabiles non recipere magis & minus. Huius tamen oppositum habet. 5. physico. commenta. 19. & 22. & 10. metaphysico. commenta. 23. Nisi esset quod illud intelligitur secundum actum, aut forte loquitur de qualitatibus transmutabilibus per accidens. qualitates enim, quæ per transmutationem per accidens acquiruntur, non oportet quod recipiant magis & minus, sicut est de secunda specie qualitatis. 7. physico. commenta. 20. & 5. metaphysico. commenta. 19. similiter qualitates quartæ speciei non recipiunt magis & minus, sicut patet. 7. physico. commenta. 15. & 16.

physico. 7. Septima contradi. est in tex. 17. Arist. diuidit motum per se in illud, quod mouetur

ex se, & per principium intrinsecum existens in eo, ut habent animas, & in illud quod mouetur ab alio, id est a principio extrinseco, ut sunt inanimata. & talia, ut inquit Philosophus, quæ mouentur ab alio, dupliciter moueri possunt, natura videlicet, & extra naturam. extra naturam mouentur ut terra sursum, & ignis deorsum: natura vero ut ignis sursum, & terra deorsum. ubi patet de intentione Arist. & Commen. fuisse, graua & leua moueri ab extrinseco. Cuius tamen oppositum scribit Commen. in infinitis locis, ut. 2. physico. com. 1. & 3. & 7. physico. co. 1. & 3. cæli com. 28. & alibi infinites. Dicimus nos istam fuisse Arist. indubitam sententiam, qui in questionibus arduis, & difficilibus, ut inquit Them. in. 1. de anima loquitur secundum proprietatem sermonis, & non per metaphoras. in hoc. n. ipse in plerisque redarguit Platonem. Dico igitur, quod proprie illud dicitur motum per se ex se, quod apparet moueri ab aliquo principio intrinseco, nullo motore extrinseco sensibilibiter mouente & sensibilibiter concurrente ad talem motum. hoc autem est animalibus proprium, quia videntur post perfectam quietem a principio intrinseco moueri, non apparente aliquo extrinseco motore sensibilibiter excitante, aut mouente illa. & hoc proprie apud Græcos dicitur motum ex se per se. tale autem non videmus accidere in aliquo inanimatorum, sed semper videmus quod aliquid exteriorum mouet ipsa. si enim moueantur de potentia accidentali, concurrunt remouens prohibens. & si mouentur de potentia essentiali, concurrunt generas. Et ideo eum hoc fundamento procedens Arist. conclusit graua & leua in. 8. physico. & etiam in 4. cæli & mun. esse de numero eorum, quæ mouentur ab extrinseco motore. Unde Commenta. in. 4. cæli & mun. in commenta. 25. inquit. In hoc capitulo vult perficere sermonem de modo motus elementorum, & ostendere quomodo mouetur, & determinare quod non mouentur ex se in rei veritate, sed ex extrinseco. Et hoc clare elicitur ex verbis text. ubi Ari. post longam persequutionem finaliter concludit & mouet etiam & quod a principio fecit, et id quod subtraxit, aut ubi reuoluit, quemadmodum dictum est in primis sermonibus, in quibus determinauimus quod nihil horum ipsum seipsum mouet. ubi expresse & clare patet utrobique, & in. 8. physico. & etiam in. 4. cæli istam sine dubio fuisse Arist. sententiam, quod graua & leua, & vniuersaliter omnia inanimata sunt de numero moto-

Solutio.

rum per se, quæ mouentur ab alio, idest ab extrinseco. Et causa (vt bene notat Auerto. in cōm. 27. vbi vidit huiusmodi difficultatem & contradictionem) fuit, quia talia nō mouētur ex se, nisi prius moueātur ex alijs. vnde dicit & posuit ista moueri ex alijs, quia ista non mouentur ex se, donec moueantur ex alijs, vt post declarabitur. Non igitur negat Arist. q. graua & leua habeāt principium intrinsecum sui motus, sicut tenet Cōmen. in plerisque locis, & ipsemet Philosophus. sed causa, propter quam placuit sibi collocare in numero eorum, quæ mouentur ab extrinseco, dicta est. Et ista est sententia Philosophi sine dubio in 8. phy. in tex. cōm. 17. quam repetit etiam in tex. cōm. 27. sicut videre potes resolute. Confirmatur. quia in tex. 29. ait q. corpora simplicia ipsa à seipsum moueri impossibile est. vitale enim est hoc, & animatorum proprium. Et sistere possent ipsa secundum seipsa. Idē clarissime legitur. 8. physico. tex. cō. 77. vbi habet q. motum ex se proprie est in motu locali tantum, & in animatis.

8. physico. com. 27. Octaua contradictio est in cōm. 27. Habet Cōmenta. motum cœli esse naturalem ex parte animæ, & ex parte corporis. Huius tamen oppositum videtur dicere. 2. cœli. cōmen. 3. vbi dicit motum cœli non esse naturalem. Respondetur. non dixit motum cœli Cōmen. ibi non esse naturalem absolute, sed dixit q. non est naturalis, sicut est motus elementorum. Sed dices. tu dixisti superius in 2. phy. in contradictione secunda, q. motus cœli non est naturalis ex parte sue formæ, quæ est anima eius, sed solum ex parte corporis. modo Cōmen. hic dicit oppositum, sicut vides. Dico q. non est contradictio. quia ibi negauimus motum cœli esse naturalem ex parte intelligentiæ, ita q. ipsa sit natura: sed vt dixi, vt sic motus cœli est supra naturam, pro quāto est ab aliquo principio alio, q. sit natura. Vnde Cōmen. disputatione. 11. in solutione primi dubij

Solutio. Contra Algazelem inquit. * inquit Peripatetici secundum veritatem loquentes dicunt q. entia procedunt ab eo modo altiori quā sit natura, & quā sit humana voluntas. Et ideo illud, quod ipse dixit nomine Philosophorum, q. id, quod procedit ab ipso Deo, procedit modo naturæ, falsum est. hic autem concedo motum cœli esse naturalem ex parte animæ. quia motus circularis est motus animæ, sicut patet secundo capitulo. de substantia orbis: non tamen anima cœli est natura, sed est supra natu-

ram. sed tenentes illam animam dare esse sequitur illam esse vere naturam, quod est absurdum.

Nona contradictio est in cōm. 30. Dicit 8. ph. q. impossibile est elementum esse mouens, & motum secundum formam eodem modo. Huius oppositum dicit. 4. cœli. cōm. 22. vbi habet q. in motu elementi forma est mouens & motum. Soluitur. quia dicit eodem modo. Pro quo debes scire, q. forma mouet in quantum forma. sed vt sic non potest moueri, sed forma vt in materia moueri potest. ratio est ista. quia omnis passibilitas & potentialitas, & vniuersaliter imperfectio, quæ attribuitur formæ, est merito materiæ secundum Philosophos. & ideo. 4. cœli dicit forma elementi mouet: sed vt est forma in materia mouetur. Et propter hoc secundum ipsum. 9. meta. cōm. 2. formæ abstractæ à materia sunt tantum agentes, nullo modo patientes, neque essentialiter, neque accidentaliter. & hoc est conueniens principijs Philosophi. nam ratio essentialis patiendi est à materia & à potentia, secundo de generatione. 53. materiæ est moueri. & ideo nulla forma per se est passibilis, siue abstracta, siue materialis fuerit, quia forma essentialiter est actio, secundo de generatione, vbi supra, & 3. physico. 17. & 9. meta. 20. tamen materiales sunt passibiles per accidens, quia ratione materiæ, & à qua inficiunt. cum aut in abstractis à materia non sit ratio passibilitatis aliquo modo: quia nec vt formæ, nec vt in materia, quia ibi materia nō est: sequitur illas esse actiones tñ. sed istæ, q. sunt hic, sunt actio & passio, sicut nosti.

Decima contradictio est in cō. 34. Dicit 8. physico. q. omne motum habet motorem alium à se in esse. Oppositum patet. 4. cœli. cōm. 22. ad finem, vt dicit q. in motu elementi motor & motum sunt idem fm subiectum, & differunt fm modum. Soluitur. in per se mouentibus, & per se motis motor, & motum debent distinguere fm esse. sed in per se mouentibus, & per accidens motis, sicut est de forma elementi, nō oportet hoc: sed sufficit q. illud ratione cuius dicitur esse mota, forma per accidens sit distinctum fm esse ab ipsa forma, & illud est ipsa materia. & ideo Philosophi dixerunt nullum omni no simplex posse esse mouens & motum aliquo modo, sicut supra iam diximus.

Vndecima contradi. est in cōm. 35. Dicit 8. physico. motum ferri ad magnetem esse ab extrinseco. Oppositum dicit. 7. meta. 1. cō. Soluitur. est ab extrinseco, quia non mouetur à sua

* A. l. & q. tenent in rei veritate, q. emanatio sit ab eo, est perfectio nobilior modo do, q. naturaliter, & voluntate humana. contra Algazelem inquit. * inquit Peripatetici secundum veritatem loquentes dicunt q. entia procedunt ab eo modo altiori quā sit natura, & quā sit humana voluntas. Et ideo illud, quod ipse dixit nomine Philosophorum, q. id, quod procedit ab ipso Deo, procedit modo naturæ, falsum est. hic autem concedo motum cœli esse naturalem ex parte animæ. quia motus circularis est motus animæ, sicut patet secundo capitulo. de substantia orbis: non tamen anima cœli est natura, sed est supra natu-

Quia forma intrinseca est ab intrinseco, pro
quanto mouetur ut alteratur, & informa-
tum tali qualitate impressa sibi ab ipsa ma-
gneticum in omni motu mouens, et motum
debeant esse simul, & sic debemus imagina-
ri de vaporibus elevatis virtute solis ad me-
diam regionem aeris, & de motu attractio-
nis nutrimenti ad membra. Sed tunc est dif-
ficultas quia forma existens in subiecto non
agit in suum subiectum. Nisi esset quod hoc fa-
lit in motu locali. Alias etiam limitationes
habet ista propositio, sicut poteris videre in
limitationibus nostris.

R. physico. Duodecima contradi. est in eodem com.
com. 35. Dicit calorem naturalem esse primum mo-
uens, ut poteris videre in fine com. 33. in com.
37. inferius

Solutio. dicit quod mouet ut instrumentum, & per com.
sequens non est primus motor, sed est me-
dius compositus ex moto & motore. Nisi
esset quod exemplorum non requiritur verifi-
catio, sed manifestatio. 1. de anima com. 67.
Vnde calor naturalis comparatur ad ani-
mam esse instrumentum eius, tamen calor
naturalis comparatur ad lapidem, & baculum,
de quibus Comen. exemplificat ibi, habet
rationem primi motoris, quia lapis est vlti-
mum motum in illo exemplo baculus est
medius motor vel manus, & calor natura-
lis ibi supponit pro primo motore, licet ab-
solute comparatur ad animam sit motor
instrumentalis, & sic cessat omnis contradi. tio.

R. physico. Decimatercia contradi. est in com. 48. Scri-
bit Comen. quod consideratio de pluralitate
reteriorum est propria meta. & hoc idem
dicit superius in com. 45. hoc idem videtur
de intentione Philosophi. 1. phys. ad finem,
vbi habet. De principio autem secundum formam
vtrum vnum, aut plura, & quot, aut quod sunt,
cum diligentia primae Philosophiae opus est
determinare. Huius tamen oppositum vi-
detur. 1. de anima com. 2. vbi declarans vtilita-
tem scientiae de anima, prout datur pluribus
scientiis plura principia, dicit quod Diuinus su-
scripsit substantiam sui subiecti, & multa alia
de dispositionibus consequentibus intelli-
gentiam, in quantum intelligentia, & intel-
lectus. & 1. de anima com. 5. in solutione. 3.
questionis, & in com. 14. ibidem dicit quod, si
non esset ista natura, quae est intellectus pos-
sibilis, non esset multitudo in abstractis, &
ideo scientia de anima est necessaria in sci-
endo primam Philosophiam. Dicunt aliqui

Digressio de nume-
ro abstra-
ctorum, an
quod numerus substantiarum abstractarum;
& si in Metaphysica per motum & per me-
diu astrologicum sit demonstratus, ta-

nien ex natura sensibilium est conclusio me-
taphysica, & est medium metaphysicum ad
probandum talem numerum. sed quod non
demonstratur, dicunt quod hoc est merito de-
fectus cognitionis nostrae, quae satis obscura
est, & non potest attingere tale medium.
& ita etiam dicunt quod substantias abstractas
esse intelligentes est conclusio in Metaphy-
sica, sed quod non concludatur, est quia igno-
ramus tale medium. & sic dicunt numerum
abstractorum concludi posse a diuino, &
non a Philosopho Naturali. Ego autem non
quam potui intelligere istam opinionem, &
diu fui in speculatione istius difficultatis.
Nam secundum Auer. videtur quod ista positio istor-
um non possit stare. & ratio est ista, quia a
pari ego dicam tibi, quod esse abstractorum
est conclusio diuina, tamen medium est igno-
tum. Soluunt dicentes esse rationem diuer-
sitatis, quia illa sunt principium in scientia
Diuina, cum sint subiectum eius: sed nume-
rus substantiarum est conclusio, & nullo
modo principium. Sed contra istud arguo
sic. ens & vnum significant eandem natu-
ram per Auer. cum autem numerus ille sub-
stantiarum separatarum causatus sit non ex
diuisione continui, sed ex contradictione
propter imperfectionem & possibilitatem
in eis reperiendam: sequitur, si Diuinus demon-
straret numerum, demonstraret utique &
esse. Sed dicunt quod ens & vnum significant
eandem naturam, sed non eodem modo.
& ideo potest Diuinus demonstrare aliquid
esse vnum, licet non possit demonstrare il-
lud esse propter distinctionem rationis in-
ter esse & vnum esse: sicut est de primo mo-
tore, qui & si idem sit cum primo fine, &
prima forma, tamen ratione distinguuntur.
& ista distinctio sufficit, ut de eo diuersae
scientiae considerent. Naturalis enim con-
siderat primum motorem. Diuina primam
formam. Sed contra, quia propter hoc non
eundem argumentum. nam vnum, ut ra-
tione distinguitur ab ente, nil aliud dicitur
secundum Auer. com. 3. 4. meta. nisi indiuisiorem
in esse fundatam: quia non importat aliquod
conceptum posituum, ut voluit Avicen. Si
igitur diuinus demonstrat aliquid vnum
esse, hoc non est, nisi in quantum illud est
indiuisum in esse. sed qui demonstrat indi-
uisionem in esse, ipsum esse demonstrat. es-
se enim et indiuisum esse idem sunt omni-
bus modis, et non differunt nisi ex modo si-
gnificandi. & ideo quicumque demonstrat vnum
esse, utique et esse demonstrat. Confirmatur
per Philosophum. 4. meta. tex com. 3. idem

fit conclu-
sio diuina
contra Mo-
deros.

enim homo et unus homo, et non diuersū aliquid ostendit sūm dictionem repetitam homo, et ens homo, et unus homo. Nec instantia de primo motore valet. quia prim⁹ motor et prima forma, licet dicant vnam naturam, tamen dicunt duos conceptus positivos distinctos, qui sunt sufficientes ad causandum diuersos habitus in actu, saltē partialiter. Sed illa, quæ differunt, sicut positium et priuatiuum, minime possunt hoc facere. quia priuatio non habet aliquā formalitatem, vel conceptum positium distinctum à conceptu sui fundamenti, per quem possit intelligi. et ideo dicit Philosophus q. intelliguntur priuationes per suos habitus. 3. de anima. 25. si igitur Diuinus numerum abstractorum demonstrare posset, tunc unitates eorum demonstraret esse. & si unitates, ergo et entitates. Et ideo mihi videtur de intentione Auer. dicendū esse q. nulla scientia neque vniuersalis, neque particularis potest demonstrare numerum sui subiecti: sicut sūm ipsum nec esse potest demonstrari. Et cōfirmatur per ipsum in. 2. de anima cō. 27. vbi Arist. enumerat potentias animæ sine aliqua probatione. et Cōmen. ibi. in cō. reddens causam inquit in principio cō. Cūm voluit incipere loqui de vnaquaque virtutum animæ, incepit primo numerare eas esse. et q. quædam animalia habent quasdam earum proptie, sūm q. artifex ponit subiectum suæ artis. Artifex. n. necesse est vt ponat subiectum, de quo loquitur. et diuidat genera eius quasi manifesta in esse. Artifex enim non potest demonstrare subiectum suæ artis, neque species eius. et in principio cō. 29. illius secundi dicit. quia vult ponere hic numerum istarum virtutū, sūm q. artifex ponit subiecta suæ artis, et qui libet igitur artifex, qui sumit subiectū suæ artis vt concessum, habet accipere et numerum. Vnde Auer. prima sen. primi, vbi agit de subiectis Medicinæ, dicit q. Medicina non habet declarare, quæ sunt elementa, et quid sunt, aut q. sunt: nec humores, complexionones, virtutes, quæ sunt, quid sunt, aut quot sunt, sed in his Physico credere debet. Licet igitur numerus abstractorum sit in Metaphysica demonstratus, non tamen est metaphysicalis conclusio, sed est principium in ea, sicut eas esse, et eas esse intelligentes sunt principia, et non cōclusiones. 1. de anima. cō. 2. et. 12. meta. cō. 36. & 2. celi. cō. 61 & 5. cap. de substantia orbis. Vnde mirum est de istis dicentibus tales ppositiones esse diuinas conclusiones, cum tamen Cōm. di-

cat q. sunt principia diuina, & conclusiones naturales. donec igitur isti nō inueniant media diuina, per quæ istas conclusiones demonstrent. nunquam concedam illas diuinas conclusiones esse, licet Arist. eas in diuina scientia concludat propter hoc tamen non sunt conclusiones Diuinae, quia conclusiones specificantur à medijs. Ex Arist. multas demonstrationes naturales adduxit in sua Metaphysica, sicut patet. Dicamus igit q. numerus abstractorum est conclusio demonstrabili medio astrologico, & naturali sicut patet inueniendi demonstrationem illam Philosophi. ibi. n. ingressum habet ratio naturalis, & ibi etiam est astrologicum medium. Similiter Naturalis potest demonstrare multitudinem in abstractis propter intellectum possibilem repertum in eis, sicut dicit cō. 3. de anima. 1. & 14. cō. q. quō sit intelligendum non est presentis negotij. Sed quid dicemus ad authoritates Cōmen. & Arist. Dico q. omnes glosari debent ista glosa, q. determinatio de abstractorum numero est Diuinae scientie proptie, nō ratione medijs, sed ratione subiecti & predicati, quæ bene sunt diuinae considerationis unitas enim & multitudo sunt de consequentibus ens in quantum ens. similiter dicitur ppropia Metaphysicæ illa determinatio, quia in Metaphysica pertractatur. Nam, si bene aduertat, in illa demonstratione sumunt multæ propositiones declaratae in Naturali philosophia. sicut illa q. vnus motus habet vnum motorem, & q. omne motū habet motorem, & q. motus æternus habet motorem æternum, sicut patet per Auer. & Philosophum ibi in tex. cō. 43. sim illicet. quia ibi sumit pro constanti numerum motuū ab Astrologis, sicut patet infra ibidem tex. cō. 45. Hinc est q. placuit Arist. illam materiam pertractare in Metaphysica nō in Naturali philosophia, nec in Astrologia. Sed, quia istæ duæ scientie ministre sunt in hoc casu Metaphysicæ, ideo Metaphysicus ab vtroque partem aliquam accipiens erexit ibi demonstrationem. & sic sibi illam considerationem appropriauit, præsertim cum substantiæ abstracte sint substantia eius ibi & Metaphysica indiget cognitione numeri specierum subiecti sui. & quia declaratio numeri earum in istis scientijs specialibus nō fuit facta, cum neutra sine alia sufficiat, hinc est q. conuocauit eas in scientia communi. sic igitur est propria scientie communi talis determinatio. Si. n. Naturalis istum numerum vellet demonstrare via motus, oporteret

oportet ipsum sumere numerum motum ab Astrologo. sed ad quam utilitatem? non ad utilitatem propriam. quid. n. Naturalis vult facere de numero, aut in quo sibi deseruit talis numerus abtractorum? si igitur hoc faceret Naturalis, hoc esset ad utilitatem Metaphysicam, quæ sumit subiectum suum esse à Naturali philosophia. Et quia scientia debet cognoscere numerum sui subiecti, noluit Arist. demonstrare numerum in Naturali philosophia, sed solum esse. quia esse abtractorum Naturalis per medium proprium nullo indigens auxilio alicuius alterius artificis potest demonstrare. Numerum autem non potest efficaciter demonstrare per solum motum, sed indiget alio artifice. Ideo numerum voluit demerare in Metaphysica, induens habitum utriusque. scientia enim specialis debet adiuuare specialem scientiam in his, quæ sunt sibi propria. sicut plerunque Mathematicus adiuuat Naturalem in naturalibus: ut est videre. 8. phy. cō. 76. sed vel le Mathematicum seruire naturali non propter se, sed propter Diuinum, esset multo terius efficere ipsum. Et ideo, sicut mihi videtur, ista fuit causa, quod Arist. voluit istam determinationem de numero abtractorum in scientia Diuina fieri. quia Diuinus indiget cognitione sui subiecti & numeri eius: esse autem subiecti à solo Naturali potuit accipere. non potuit autem numerum accipere à solo Naturali aliquo manifesto medio: Ideo ipse Diuinus numerum in Metaphysica à duobus artificibus probatum sumit. Dixi autem notabiliter manifesto medio, quia Comenta. bene vult Naturalem posse ostendere multitudinem abtractorum, quia in eis est natura intellectus possibilis. sed medium istud non est sensatum, sed satis obscurum, sicut vides. Et ideo primus magister nihil inquam dixit sine forti ratione, sicut dicit Commen. 1. de generatione. 38. com. Ne autem videamur dixisse ista gratis. volo confirmare istam sententiam auctoritate Auer. 1. celi cō. 90. vbi dicit quod unitas mundi potest demonstrari ex duabus scientiis, scilicet Naturali & Diuina. & Arist. in illo tex. vult hoc declarare. Et ibi Cō. dicit quod Philosophus dicit illam rationem Diuinam esse, ad probandum mundum unum esse, quia sumit quendam, quæ sunt principia in Diuina scientia, & non sunt probata in scientia Diuina, sed in scientia Naturali: sicut quod omne, quod non est in materia, est unum: & quod motus circularis est sine principio & fine: & quod ab uno mouente non est

nisi unum motum, quæ omnia probata sunt in Philosophia Naturali, licet sint etiam scripta in Metaphysica, sicut patet. 12. meta. à 19. vsque ad 49. Ecce igitur quod secundum Auer. Arist. quandoque appellat aliquam considerationem diuinam. non quia à medio diuino procedat, sed quia in Diuina scientia pertractatur, & scribitur. Et sic patet quod secundum Auer. sententiam, tenentis substantias abstractas esse à Diuino. non posse demonstrari, habemus consequenter dicere quod nec eas esse in tali numero est demonstrabile ab ipso. Dicere autem illam esse conclusionem diuinam, & quod est medium diuinum ad eam, ignotum tamen nobis, est loqui sine ratione. quia, ut dicit Commen. in proemio primi phy. Arist. inuenit istas tres scientias, & complens. Contradictionis autem sedatio ex dictis liquet: et mihi hoc non fuit declaratum nisi cum maximo labore, & ab alijs nihil inuenimus.

Decimaquarta contradi. est in te. 55. Arist. ostendit motum localem priorem esse natura tempore & perfectione respectu aliorum. Sed quod non sit natura prior, elicitur ex sententia eius. 1. phys. tex. cō. 24. vbi contra Melissum, ponentem unum principium & infinitum, & propterea immobile, arguit Philosophus, quod licet non posset moueri motu locali, quid prohibet ut possit alterari. Igitur alteratio potest esse sine motu locali. Et confirmatur per Themistium ibidem, dicentem quod neque calefaciendis rebus, neque frigefaciendis opus est loco. modo non est ista conditio prioris secundum naturam, ut posteriora possint esse sine eorum ut patet. 5. meta. de priori. Nisi esset quod argumentum est ad hominem. quia posito quod corpus aliquod esset infinitum occupans totum, & non posset localiter moueri de vno loco ad alium locum, nihil vetaret illud posse alterari. quia non est necesse, ut quod alteratur transferatur secundum locum, ut dicitur. 1. de generatione & corruptione. tex. cōm 25. quia aliquid in eodem loco existens alterari potest. & sic habet Philosophus intentum suum contra Antiquos. Nec hoc contradicit Arist. nam si non esset motus localis corporis celestis, nulla alteratio esset. ipse. n. est tanquam vniuersum natura constantium. 8. phy. tex. cō. 1.

Decimaquinta contradictio est super eodem tex. Aristote. habet quod raritas & densitas principia sunt omnium passionum. nam grane & leue, molle & durum, calidum & frigidum raritates & densitates quædam esse videntur. Huius tamen oppositum habet in. 2. de generatione & corruptione te. cūm ea

8. physico. tex. 55.

Solutio.

8. physico. tex. 55.

Solutio. *comen. 15. & 7. phy. tex. cō. 11. vbi dicitur q̄ raritas & densitas sunt rerum qualitates in sequentes calidum & frigidum. Soluitur. loquitur Aristote. in. 8. phy. secundum opinionem Antiquorum, non secundum propriam opinionem, ut ostendat conclusionē quam intendit ibi probare secundum utraque opinionem habere veritatē. Nam opinio Arist. fuit q̄ principia transmutationis sunt quatuor qualitates primæ, ut patet in principio secūdi de g̃natione & corruptione. Opinio vero Antiquorum fuit q̄ principia transmutationis sunt raritas & densitas, unde secundum istos omnes passiones causantur ab istis, & quomocūque sit semper, ut deducit, sequitur q̄ motus localis p̃cedat alios motus. non curat autem ibi Arist. quomodo se habeat veritas circa illud, an videlicet generatio fiat ut Antiqui asserbant, an per viā alterationis per quatuor primas qualitates, quia illa speculatio pertinet ad librum de generatione & corruptione, unde Arist. 1. physico. tex. comen. 49. dixit quōd magnum & paruum sunt secundum rationem, rarum autem & densum secundum sensum. quod nō dixisset, nisi credidisset raritatem, & densitatem insequi qualitates primas in solis sensibilibus generabilibus inuentas.*

8. physico. com. 73. *Decimasexta contradictio est in cōmē. 73. dicit Auer. quod in linea recta est maxima distantia. Oppositum. 4. physico. 23. &*

Solutio. *primo cōm. 28. Soluitur. est breuissima, quæ possit cadere inter duo extrema in actu, inter enim duo puncta distantia nulla breuior linea potest cadere quā linea recta, tamen est longissima, quia maxima remotio non inuenitur, nisi in recto inquantum rectū. unde linea imaginata à centro terre vsq; ad conuexum supremæ spheræ est longissimæ distantiæ possibilis in natura.*

8. physico. tex. 74. *Decimasextima contradi. est in tex. 74. Habetur ibi q̄ cum motus augmenti & diminutionis sint oppositi, non possunt esse continui, sed de necessitate inter eos est tempus quietis. & ita videtur poni tempus status inter motum augmenti & diminutionis. Huius tamen oppositi colligitur ex 1. de generatione & corruptione in tex. cō. 57. vbi dicitur q̄ in æquali tempore est generatio & corruptio secundum naturam. & Commen. ibi in cō. expresse dicit q̄ tempus senectutis est æquale tempori iuuentutis. ex quibus videtur non dari tempus status medium. Dicamus nos q̄ Arist. & Auer. ibi per tempus generationis naturalis, aut*

iuuentutis intelligunt totum tempus profectus, in quo videlicet res habet se in naturali dispositione. & sic in tali consideratione includitur tam tempus augmenti, quā etiam tempus status. nam propter quod vnumquodq; tale & illud magis. non enim motus augmenti dicitur naturalis, nisi pro quanto tendit ad finem naturaliter intentum, & quæsitum per naturam. natura. n. agit propter finem. & ideo tempus status est longe perfectius quā tempus augmenti. Vnde Auer. in cap. de ætatibus vult q̄ illa ætas sit ætas pulchritudinis & perfectionis, quia in ætate consistentiæ solum potest homo habere operationes simpliciter naturales & perfectas, in qua ætate fuit crucifixus Redemptor noster. Aetate vero corruptionis & senij appellauit tempus, in quo res redit ad diminutionem, quæ est via ad nihil, ut dicit Cōm. 1. phy. cō. 60. Vnde Arist. ibi respiciendo ad vniuersalem causam, quæ est motus Solis, qui per sex signa appropinquat, & per sex signa recedit, & sic est causa contrariorum, illo modo venatus est æqualitatem illam in temporibus generationis iuuentutis, & profectus, & tempora corruptionis senij & defectus. sed per iuuentutem, ut dixi, intelligit totum aggregatum ex tempore, in quo res vere augetur, & ex tempore status: quia totum istud tempus attestatur perfectioni. & sic inter iuuentutem, & senectutem non datur medium. sed in 8. phy. & alibi aliter loquitur, & magis in particulari in ordine ad actus anime. Vnde tempus, in quo plus reparatur, quā deperditur ex actione anime, & caloris innati, tale dicitur tempus augmenti. tempus vero, in quo æqualiter reparatur, sicut deperditur, est tempus status, quando vero minus reparatur, quā deperdat, est tempus diminutionis. & sic inter augmentum & diminutionem datur quies media. impossibile enim est motus contrarios continuari.

Decimaoctaua contradictio est in 77. cōmē. Dixit densari, & rare fieri motus locales. Oppositum. 7. physico. comen. 15. vbi habet quōd sunt quales, & per consequens alterationes. Ibi soluitur: quia loquitur s̃m Antiquos. vide in. 4. phy. super cōmē. 84. quia ibi dixi satis diffuse.

Decimanona contradictio est in cō. 78. Dicit finitatem esse ex parte materie, non ex parte forme. Oppositum dicit. 3. physico. com. 60. Soluitur. hic loquitur de finitate actionis & durationis, ibi loquitur de finitate, quæ est rei actualitas, & intrinseca perfectio,

8. physico. com. 77.

Solutio.

8. physico. com. 78.

fectio, ac terminatio. Vnde Cōment. 8. phy-
sico. commē. 83. dicit quòd causa, propter
quam motores moti fatigantur, est quia
sunt in materia. finitas igitur actionis est
materia. Et ideo qui tenent in animali à
principio vitæ vsque ad vltimum inesse ali-
quam vnā actionem numero continuā,

satis errant. Nam, si quæ esset, maxime
esset actio vitalis, quæ est motus cordis.
& manifestum est quòd illa non est conti-
nua, quia inter oppositos motus necessario
cadit quies media, sicut demonstrauit Ari-
stoteles in octauo physicorum. Deo laus,
& Virgini,

R E G I S T R V M.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, A A B B C C
D D E E F F G G H H I I K K L L M M N N O O P P Q Q R R S S T T
V V X X Y Y Z Z, A A A B B B C C C D D D E E E F F F G G G
H H H I I I K K K L L L M M M N N N O O O
P P P Q Q Q R R R S S S.

Omnes Quaterniones, præter ✠, & S S S, Duerniones.

Venetijs apud hæredes Lucæ Antonij Iunctæ.

Anno Dñi. M D L X I I.

266169

